THEOLOGIÆ MORALIS LIBER QVARTVS,

AVCTORE

PAVLO LAYMANN,

SOCIETATIS IESV,
Theologo.

TOMVS SECVNDVS,

DE VIRTVTE, ET STATV RELIGIONIS.

Additis de Apostasia à Religione Fr. Caroli Tirelli Ord. Erem. S. Augustini, & Propositionibus à Summis Pontificibus Alexandro VII. & Innocentio XI. nouissimè damnatis.

VENETIIS, MDCLXXXIII.

Apud Blasium Maldura.

SVPERIORVM PERMISSV, ET PRIVILEGIO.

THEOLOGIÆ MORALIS

Liber Quartus.

DE VIRTUTE, ET STATU RELIGIONIS.

PROOEMIUM.

CIRCA etymologiam *Religionis* variæ sunt sententiæ: Nam S. August. lib. 10. de ciuitate c.4. existimauit, dictam fuisse *à reeligendo*; quasi religiosi vocentur, qui rursus diligendo eligant, quæ negligendo amiserunt. Cicero verò lib.2. de natura Deorum, quem Isidorus secutus fuit lib.10. Etymol. *à relegendo*, deriuat: *Qui omnia, inquit, quæ ad cultum Dei pertinerent, & retractarent, & relegerent, hi dicti sunt religiosi, à relegendo*. Sed meliùs sentire videtur Lactantius lib.4. de vera sapient. cap. 28. *Hac conditione gignimur, vt generati nos Deo iusta, & debita obsequia præbeamus; hunc solum nouerimus, hunc sequamur, hoc vinculo pietatis obstricti Deo, & religatissimus, vnde ipsa religio nomen accepit; non vt Cicero interpretatus est à relegendo*. Eamdem sententiam postea tenuit S. August. lib. 1. retract. cap.13. & de vera religione, cap. vltim.

Igitur Religio secundùm primæuam significationem dicta est, quia nos Deo vinculo pietatis astringit ac religat, dum ei, vt supremo rerum omnium Domino, cultum, & obsequia nostra deferimus. Qua ratione definitur ex S. Thom, 2. 2. q. 81. art. 2. & 5. Religio est virtus, exhibens Deo debitum cultum. Alias exinde translatas acceptiones *Religionis* videre potes apud Suarez tom.1. de relig. lib. 1. c.1.

Notanda est autem doctrina S. Thom. q. 81. art. 5. Quòd Religio inter Theologicas virtutes non numeretur, propterea quia illæ proximè, ac directè versantur circa Deum, tanquam obiectum. Quòd, cum credendo, sperando, amando. At verò Religio proximè, ac directè versatur circa exhibitionem cultus diuini, adeoque hominis actionem, per quam diuinæ excellentiæ contestatio fit: huiusmodi actio est oratio, sacrificium, votum, iuramentum; imò quòdlibet opus bonum, propter Dei honorem præstitum secundùm Apostol. ad Corinth. 10. *Omnia in gloriam Dei facite*. Et S. Iacob. cap. 1. *Religio munda, & immaculata hæc est, visitare pupillos, & viduas in tribulatione earum*. Indirectè autem Religio per actionem suam attingit Deum, tanquam finem actionis, siue, vt Caiet. loquitur ar.3. tanquam *obiectum cui*. Nam Deo, siue in honorem Dei sacrificamus, vouemus, ieiunamus. Quare Religio inter morales virtutes præstantissima est: quia propinquiùs, quàm aliæ, Deum attingit, teste eod. S. Thom. art. 6. Magnam verò hæc virtus affinitatem cum Iustitiæ virtute gerit, vt proinde eius pars potentialis censeatur, sicuti edocet S. Thom. art. 1. Deficit tamen à proprietate; quia licèt Religio Deo cultum debitum persoluat, non tamen secundùm æqualitatem, & vt debito plenè satisfieri possit, sicuti dixi lib. præc. de iust. tract. 1. c. 3. n. 3.

Hunc verò librum in decem tractatus distinguo: I. est de Oratione, & horis Canonicis. II. De Ecclesiasticis beneficijs. III. De Iuramento, ac periurio. IV. De Voto eiusque relaxatione. V. De statu Religionis. VI. De Decimis, primitijs, alijsque oblationibus. VII. De Festorum obseruatione, Sanctorum canonizatione ac cultu. VIII. De Ecclesiastico ieiunio. IX. De Immunitate Ecclesiastica. X. De vitijs Religionis virtuti oppositis.

TRA-

TRACTATVS PRIMVS DE ORATIONE,

Et Horis Canonicis.

CAP. I.

DE ORATIONE VNIVERSIM.

SVMMARIVM.

1 *Oratio est actus elicitus ab intellectu; supposito actu voluntatis mouentis.*
2 *Oratio ad Deum homini viatori, necessaria est, necessitate medij ad salutem.*
3 *Tempora, quibus præceptum orandi per se obligat, determinari non possunt.*
4 *Peccatores bene orare possunt, & orando impetrare.*
5 *Animæ in purgatorio Deum orant non tantùm pro se, sed etiam pro alijs.*
6 *Sanctos in cælo, ipsum Christum, quà homo est, pro nobis, orare certum est.*
Sanctorum apud Deum patrocinium fideles rectè inuocant.
7 *Pro animabus in purgatorio, & omnibus hominibus viatoribus rectè Deum oramus.*
8 *Quæ bona homini absolutè sunt, ea sicuti desiderari, ita & per orationem à Deo absolutè peti possunt, quæ vero indifferentia, ea non nisi sub conditione, si nobis ad animæ salutem expediant.*
9 *Rem malam, seu auxilium ad peccandum à Deo petere, est peccatum mortale: rem verò indifferentem absq; vlteriore honesto fine petere, v.g. lucrum ex ludo potest esse veniale.*
10 *Oratio infallibilem ex Christi promissione impetrandi vim habet, modò adsint conditiones requisitæ.*

1 ORatio interdū accipitur latè, pro quouis animi pio motu erga Deum, quomodo S. Damascenus *lib. 3. de Fide c. 24. Oratio est ascensus mentis in Deum.* Et auctor libri de spiritu, & anima *c. 50.* in operibus S. August. *to. 3. Oratio est conuersio mentis in Deum per pium, & humilem affectum.* Interdum verò accipitur strictè, atque ita definiri potest ex doctrina S. Th. 2. 2. *q. 83. a. 1.* Medinæ *de or. q. 1. in fin.* Azor. *to. 1. l. 9. c. 29. q. 3.* Suarez *1. 2. de relig. lib. 1. de orat. c. 1.* Bellar. *lib. 1. de bonis operib. c. 1.* Less. *l. 2. c. 37. dub. 2:* Actus rationis practicæ, desiderium animi coram Deo explicantis, vt aliquid ab ipso impetretur.

Dicitur *actus rationis.* Quia oratio elicitiuè est ab intellectu, seu ratione, supposito actu voluntatis mouentis, sicuti indicat S. Basil. *or. in Iulittam: Oratio est boni cuiusdam petitio, quæ à pijs ad Deum effunditur.* Similiter S. Damasc. *in cit. cap. 24.* ait, quòd oratio est *decentium à Deo petitio,* conuenienter verbo Christi Marci *c. 11. Quidquid orantes petitis.* Etenim petitio locutio quędam est, qua desiderium nostrum illi intimamus, à quo aliquid speramus; quare S. Gregorius Nissenus ait *in lib. de oratione,* quòd *oratio est conuersatio, sermocinatioque cum Deo.* Additur *practicæ,* Quia desiderium animi non pandimus coram Deo, vt illud cognoscat, sed vt moueatur ad rem, quam cupimus, præstandam. Etenim desideria rerum, quas speramus, ad effectum duobus modis deducimus. Primò, si in potestate nostra sint, per imperium. *Fac hoc, Fiat hoc:* secundo, si non in nostra, sed in aliena potestate sint, per petitionem, seu postulationem, *Rogo, vt fiat hoc:* vtraque autem oratio, imperium, inquam, & deprecatio, rationis practicæ opus est, sicuti docet S. Thom. *cit. a. 1.* Et quòd simili quadam ratione Angeli Deo loquantur, ab ipso petentes, vt illuminentur, dum conceptum rei desideratæ per voluntatem ordinant ad Deum, docet idem S. Tho. *1. p. q. 107. a. 5.* Enim vero eadem conceptio, quæ secundùm se Angeli intellectio est, ad alterum relata locutio est.

Objicit autem Medin. *quæst. 2.* existimans, orationem esse actum immediatè elicitum à volūtate: Oratio est actus Latriæ, seu Religionis, teste S. Thom. *cit. q. 83. art. 2.* Virtus autem Religionis in voluntate est: ergo & actus orationis. Resp. non docuisse S. Thom. quòd oratio sit actus elicitus a virtute Religionis, sed quòd imperatus: Nam sicuti Religio, quæ in voluntate est, aliarum inferiorum potentiarum actus in Dei cultum, ac reuerentiam ordinat, ac submissè offert; ita etiam actus elicitos ab intellectu, puta orationes, & gratiarum actiones. Vide eund. S. Th. *a. 3. ad 3.* Tametsi igitur affectus orandi, seu per orationem submittendi se Deo, eiusque excellentiam supremam protestandi, actus elicitus sit a Religionis virtute, ipsa tamen oratio, seu petitio est actus imperatus, quamuis, prout oratio consideratur in genere morali, humilis a Deo tanquam fonte omnis boni petitio sic absolutè dici potest, esse actum elicitum a virtute Religionis, sicuti bene monet Suar. *cit. l. 1. c. 7.*

2 Quæstio I. An, & qualis necessitas orandi hominib. viatoribus imposita sit? Respondeo, & dico I. Oratio ad Deum homini viatori necessaria est necessitate medij ad salutem. Ita Suar. *c. 28.* Intelligitur autem assertio secundùm ordinarium a Deo constitutum modum homines adultos saluandi. Probatur. Quia & rerum naturis, & suaui prouidentiæ ac gubernationi Dei, rationalium creaturarum cooperationem exigentis, congruit, vt postea quam homines Deum auctorem, & infirmitatis suæ adiutorem agnouerunt, eius necessarium auxilium quærant, desiderent, & humiliter petant. Quare Christus ait apud S. Lucam *c. 1. Petite, & dabitur vobis:* quasi aliter dandum non sit, nisi petatur, *quærite, & inuenietis pulsate, & aperietur vobis.* Ita de obseruatione mandatorum Dei, eam absque ratione obtineri non posse, indicat S. August. *lib. de natura, & gratia, c. 43.* interprete Trid. *sess. 6. capit. 11. Deus impossibilia non iubet, sed iubendo monet & facere quod possis, & petere quod non possis.* Et *lib. 2. de dono perseuerantiæ c. 16.* ait idem August. *Constat, Deum alia non orantibus, sicut initium Fidei; alia non nisi orantibus præparasse sicut vsque in finem perseuerantiam.* Etenim quos Deus ad finem vitæ æternæ prædestinat, ijs conuenientia media ordinat, inter quæ ordinarium est oratio: ad quam vsurpandum nos ipse excitat, atque adiuuat: vt id assequi possimus, quod sine orationis medio nobis non præparauit: sicuti S. Gregor. explicat *lib. 1. dialog. c. 8.* relatus *causa 23. q. 4. Obtineri nequaquam possunt, quæ prædestinata non fuerunt: sed ea, quæ sancti viri operando efficiunt, ita prædestinata sunt, vt precibus obtineantur.* Et S. Th. *ci. q. 83. a. 2. Non propter hoc erramus, vt diuinam prouidentiam immutemus, sed vt id impetremus, quod Deus disposuit per orationes Sanctorum esse implendum.*

Dico II. Oratio homini viatori est necessaria necessitate præcepti Diuini ac naturalis. Ita S. Thom. *ar. 4. ad 2.* Durand. *in 4. d. 15. q. 12.* Medina *de orat. q. 9.* alijque communiter. Sumitur ex verbis Christi; *Petite & dabitur vobis.* Matth 28. *Vigilate, & orate, ne intretis in tentationem.* Ratio sumi debet ex voluntate Dei, iustè ac salubriter disponentis, vt necessitatibus nostris auxilium, atque medelam consequi non possimus, nisi humili subiectione ab ipso petamus: ex quo colligitur, necessitatem orandi non tantùm prouenire ex lege Charitatis erga nos ipsos, sed etiam ex lege virtutis Religionis erga Deum, si quidem Deus vult, ac iubet, vt ad salutem nostram cooperemur, adhibentes hoc ipsum medium humilis subiectionis, & cultus, per orationem seu petitionem eorum, quæ nobis ab ipso necessaria sunt, sicuti explicat Suar. *c. 29. §. nihilominus, & c. 30. §. hæ obiectiones.* Quamuis contrarium senserit Alex. Alensis *p. 4. q. 90. mem. 1. a. 2.*

3 Dico III. Tempora, quibus præceptum orandi per se, & ex Religionis virtute obligat, determinari non possunt, necesse tamen est, vt non nimis diu ab oratione desistamus. Hæc assertio est ex mente S. Th. in *4. d. 15. q. 4. a. 1. q. 2.* Palud. *ibid. q. 5. ar. 1.* Durand. *ci. qu. 12.* Less. *lib. 2. c. 37. nu. 11.* Suar. *c. 20. num. 15. & 16.* Valentia *to. 3. disp. 6. q. 2. p. 3. in fine.* Quo etiam sensu explicari possunt verba S. Lucæ *c. 18. Oportet semper orare, & non deficere.* 1. ad Thess. 4. *Sine intermissione orate.* Quia enim continuum nobis cum hostibus spiritualè bellum est, vt dixerit S. Iob. *c. 7.* Militiam, seu tentationem esse vitam hominis super terram, ideò nunquam ob oratione omnino desistendum, quin mox, id est, non longo nimis interuallo (consideratis circumstantijs secundùm viri prudētis arbitrium) ad eam redeamus, quandoquidem hoc medium, tāquam præcipuum ad vincendum, Deique gratiā acquirēdam, retinendam, nobis præscriptum, & cōmendatū est.

Per accidens autem, siue ob occurrentem aliquem euentum, plures orandi obligationes, saltem ex Charitatis virtute prouenientes, a DD. numerantur: I. est: Si grauis tentatio superanda sit: II. Si eximium a Deo beneficiū ad salutem necessarium homini consequendum. v. g. illuminatio in controuersijs Fidei, cum

homo dubitans veram Ecclesiam quærit. III. Mortis propriæ imminente periculo. IV. Si Communitas in magno periculo constituta sit, vt Dei auxilium ad auertendum malum implorandum esse videatur: quandoquidem constat, Deum sæpè populum in genere malo liberare nolle, nisi per orationes: ergo ad hoc medium à Deo ordinatum quisquis è populo obligatur, secundùm Charitatis legem. V. addunt Syluest. *verb. oratio, qu.* 8. Nauar. *cap.* 13. *num.* 18. Suar. *cit. cap.* 30. *in fine*. Si proximus in spirituali necessitate constitutus sit: vt si quis videat duos ad duellum properantes, neque aliter impedire possit, quod teneatur Deum pro illis orare. Sed bene admonuisse videtur Less. *num.* 32. eiusmodi obligationem raram esse. Nam conari ad proximum à peccato liberandum non tenemur, nisi probabilis spes sit securæ liberationis: si autem videas duo malitiosè in duellum proruentes, non potes tibi probabiliter polliceri, Oratione tua ad Deum fusa à peccato, & exitio ereptum iri (cùm oratio pro alio, præsertim peccatore obstinato, difficilius exaudiatur, quàm pro seipso, teste S. August. *tract.* 102. *in Ioan.* S. Thom. *art.* 15. *&* 16.) nisi singulariter ad orandum te excitari sentias, quod, vt dixi, rarum est.

Quæstio II. Quinam vtiliter orare possint? Dubitatur autem de hominibus peccatoribus, de animabus in purgatorio, de Sanctis in Cœlo, ipsoque Christo, quia homo est. Respondeo.

4 Et dico I. Peccatores bene orare possunt, & ita orantes exaudiuntur. Ita docet S. Th. *ar.* 16. allegato testimonio S. Aug. *tr.* 44. *in Ioann.* *Si peccatores Deus non exaudiret frustra ille publicanus oculos in terram demittens, & pectus suum percutiens diceret, Deus propitius esto mihi peccatori.* Et auctor operis imperfecti, explicans verba Christi apud S. Matt. *cap.* 7. *Omnis qui petit, accipit*, adijcit *siue iustus sit, siue peccator* modò adsint hæ quatuor conditiones, ait S. Tho. *in corp. ar.* 16. *vt pro se petat, necessaria ad salutem, pie, & perseueranter*, tunc secundum misericordiam peccatores, ad se accedere incipientes, exaudit.

Neque obstat illud dictum apud S. Ioan. *c.* 19. *Scimus quia peccatores Deus non audit.* Nam in primis respondet S. Aug. dictum illud esse cæci, qui nondum perfectè instructus, & S. Spiritu vnctus erat. Secundò respondet S. Th. *ad* 1. Verum esse, quòd Deus peccatores, quia formaliter tales sunt, non audit: Puta si aliquid petant, quo peccatū suum exequi possint: nisi quòd interdū Deus, iusto iudicio fieri permittat, quod ita malè petitur, in pœnam petentis, sicut S. Aug. annotauit *tract.* 73. *in Ioan.* & *Epist.* 162. ad Probam, *c.* 14. Vel si peccator miraculum à Deo petat, non in confirmationem veræ Fidei; sed vt sectarius, seu Falsarius in confirmationem Doctrinæ falsæ, tunc Deus petitionem implere non potest, cùm hæc esset contestatio falsi, quæ in Deum veracissimum non cadit. Atque hoc est, quod sapienter cæcus illé animaduertit, Deum tale miraculum per hunc hominem in confirmatione suæ doctrinæ facturum non esse, si non à Deo missus, sed falsarius atque peccator esset. Videri potest Gabr. *lect.* 59. *princ. & lect.* 63. *§. ex quo sequitur, in can. Missæ*,

5 Dico II. Certum esse debet, quòd animæ in purgatorio orēt Deū pro seipsis. Ita Alensis *in* 4. *p. q.* 91. *memb.* 4. Valent. *to.* 2. *d.* 6. *q.* 2. *p.* 6. Suar. *c.* 11. *§. Sed iam dicendum* Less. *l.* 2. *c.* 37. *dub.* 5. Cùm enim pœnam, & miseriam suam cognoscant, & sint in desiderio, ac spe liberationis, quid obstat, quo minus hunc effectum Deo humili petitione explicare possint: saltem vt excitet fidelium in terris existentium animos ad suffragia pro illis ferenda.

An verò pro nobis in terra existentibus animæ orent, maius dubium est. Negant enim S. Th. *a.* 11. *ad* 3. Halensis *cit. memb.* 4. Nau. *de orat. c.* 1. *n.* 22. Sed oppositum probabiliter docuit Gab. *Lect.* 85. *in can. Missæ, prope finem*, Io: Med. *C. de orat. q.* 4. *verb. de animabus*. Bellarm. *lib.* 2. *de purgator. cap.* 15. Valent. Suar. Less. *l. cit.* quòd animæ in purgatorio pro nobis orent; seu indeterminatè pro omnibus, seu determinatè pro amicis, cognatis, ijsue, qui suffragia ad ipsorum liberationem Deo offerunt. Quia licèt non sint in statu merendi, is tamen ad orandum, & impetrandum non requiritur, sicuti testatur ipse S. Tho. *a.* 16. *ad* 2. Et cùm sint Deo gratæ, nostrasque miserias saltem in genere, proprias autem in particulari cognoscant, nihil prohibet, quoniminus tum pro seipsis, tum etiam pro nobis, saltem vt communibus, quibus nos obnoxios sciunt, miserijs liberemur, orare, atque secundùm Dei misericordiam impetrare possint. Accedit, quòd ex scriptura sacra constat, animas Patrum veteris testamenti, dum in Limbo detinebantur, pro populo orare solitas, Hier. 15. & 2. *Mach. vlt.* vbi de Ieremia defuncto dicitur; *Hic est, qui multum orat pro populo.*

6 Dico III. Certum est, Sanctos in cœlo pro nobis orare, etiā in particulari. Hæc assertio est de Fide, quam tradit S. Tho. *a.* 11. Probatur primò ex Scriptura sacra: Zachar. *cap.* 1. legimus, quod Angelus afflictionem populi miseratus, ita Dominum deprecatus sit: *Domine exercituum, vsquequo tu non misereberis Hierusalē, & vrbium Iuda, quibus iratus es?* In quem locum S. Hier. scribit: *Angelus, qui interpellat pro Israel, occasionem accipit pro populo deprecandi, Cum omnis orbis quietus sit, & pacatus, quare, Domine, nō misereris Hierusalem.* Vide etiam Theodoretum ibidem. Deinde Tob. 16. dixit Angelus ad Tobiam: *Quando orabas cum lachrymis, & sepeliebas mortuos, & eleemosynam dabas, ego orationem tuam obtuli Domino.* Quid est, quod orationem Tobiæ Domino Angelus obtulit, nisi quòd deprecationem suam adiunxerit, vt citius exaudiretur? sicuti per familiares aulicos preces aliorum Principi offeruntur. Videri potest S. Hilarius *can.* 18. in Matth. *Saluatorum per Christum orationes Angeli quotidie Deo offerunt.* Et S. August. *Epist.* 120. *cap.* 29. *Annuntiant Angeli non solum nobis beneficia Dei, verum etiam illi preces nostras.* Item Andr. Cæsariensis, Aretas, & alij, qui scribunt in Apoc. *c.* 8. Ratio est: Quia Angeli in cœlo alijque beati nostras miserias cognoscunt, siue in verbo, vt vult S. Tho. *q.* 83. *art.* 4. *ad* 2. siue per nouas reuelationes, vti vult S. August. *lib. de cura pro mortuis, ca.* 15. Et quia charitate nobiscum coniuncti sunt, auxilium à Deo rogare, atque impetrare non cessant. Sic enim legimus Luc. 15. Gaudium esse in Cœlo, si peccator ad pœnitentiam reuertatur, cur? nisi quia Angeli, alijque beati desiderii ac voti sui compotes fiunt? Cui doctrinæ Catholicæ adstipulatur Pater Origenes *lib.* 8. contra Celsum, vbi ait, quod Angeli, & animæ beatæ in cœlo pro nobis supplicantes, *simul, & sentiant, quinam sint Dei benignitatem promeriti.*

S. Cyprianus *lib.* 1. *epist.* 1. ad Cornel. *Si quis hinc nostrum prior diuinæ dignationis celeritate præcesserit, perseueret apud Deum nostra dilectio, pro fratribus, & sororibus nostris apud misericordiam Patris non cesset oratio.* Et in *l. de mortalitate*. *Magnus illic nos charorum numerus expectat, parentum, fratrum, filiorum frequens nos & copiosa turba desiderat, iam de sua immortalitate secura, & adhuc de nostra incolumitate sollicita.*

S. Basil. *l. de Virgin.* *Reuerebitur* (Virgo) *Angelorum infinitas multitudines, & vnà sanctorum Patrum beatissimos spiritus: Nullus enim ex his est, qui non singula vbiq; consideret. Etsi enim oculis carneis minimè conspicui sunt, incorporeis tamen obtutibus ad agnitionem complectuntur omnia, & comprehendunt.*

S. Greg. Nazian. *Or.* 20. in laudem Basil. *Tu verò sacrum, & diuinum caput, nos è cœlo, quæso, inspice, carnisque stimulum à Deo nobis ad disciplinam datum, precibus tuis siste.*

Item in *Or.* 18. in laudem Cypr. *At tu nos è Cœlo benignus aspicias, sermonesque nostros, & vitam gubernes.*

S. Gregor. Nissenus Or. de S. Theodoro Martyre: *Etiamsi superasti seculum, at nosti affectus, & vsus necessitatesque humanæ conditionis: pete pacem, vt hi publici conuentus non desinant, ne debacchetur, atque grassetur aduersus templa, altariaque rabiosus, & sceleratus Barbarus.*

S. Ambr. *l. de viduis*: *Illi sunt Dei Martyres, nostri Præsides, speculatores vitæ actuumque nostrorum.*

S. Hieron. aduersus Vigilantium. *Si Apostoli, & Martyres adhuc in corpore constituti, possunt orare pro cæteris, quando pro se adhuc debent esse soliciti: quantò magis post coronas, victorias, & triumphos: Vnus homo Moyses sexcentis millibus armatorum impetrat à Deo veniam: & Stephanus imitator Domini, & primus Martyr in Christo, pro persecutoribus veniam deprecatur: & postquam cum Christo esse cœperint, minus valebunt?*

Idem argumentum tractat S. Gregor. Nazianz. in Orat. funebri patris sui. *Nec dubito, quin hoc nunc quoque tanto magis deprecatione sua, quàm prius doctrina præstet: quantò nunc magis Deo appropinquat, vt qui corporeas compedes excusserit, &c. ac limo illo mentis puritatem inficiente liberatus sit, nudusque cum nuda, principe illa, & purissima mente versetur.*

Seuerus Sulpitius ad Basul. de transitu S. Martini. *Martinus hic pauper, & modicus cœlum diues ingredietur illinc nos, vt spero custodit me hoc scribentem respicit: te legentem.*

Prudentius hymno de S. Eulalia.

Illa Dei sita sub pedibus,
Prospicit hæc, populosque suos
Carmine propitiata fouet.

S. Gregor. I. in concionem præparator. ad mortem: *Neque de hoc dubitare quemquam conuenit, se, cum in mortis periculo est, non solum esse, sed sui curam omnes Angelos agere, & omnium Sanctorum oculos in se defixos.*

Et *li.* 4. Dialog. *c.* 33. *Quia illic omnes* (Sancti) *communi claritate Deū conspiciunt, quid est, quod ibi nesciunt, vbi scientem omnia vident.*

Exinde autem colligitur: Beatos in cœlo rectè à fidelibus inuocari, vt opem apud Deum, cui cōiuncti sunt, nobis impetrent. Nam ita legimus, quòd Iacob Patriarcha Gen. 48. Angeli opem implorauit: *Angelus qui eripuit me de cunctis malis, benedicat pueris istis.* Et hanc semper fuisse Ecclesiæ Catholicæ consuetudinē inuocandi sanctos Dei, testantur Patres: vt Origen. in *lib.* Num. *cap.*

cap. 31 homil. 26. & lib. 2. in Iob. Euseb. de præparat. Euangel. lib. 13. *cap.* 7. S. Basil. *homil. in 40. Martyres* Cyrillus Hierosolym. *cathec.* 5. Ruffinus *lib.* 2. *histor. cap.* 33. Chrysost. *hom.* 66. *ad populum Antiochenum*, S. August. *tract.* 84. *in Ioannem lib.* 7. *contra Donatistas, c.* 1. *& lib.* 22. *de ciuit. cap.* 8. Seuerus Sulpitius Epist. *ad Borelium Diaconum*, S. Maximus Taurinensis *homil. de S. Agnete*, Leo I. in Natali *Apostol. sermon.* 1. Theodoret. *lib.* 8. *contra Græcos de Martyribus*, Victor Vticensis *lib.* 3. *de persecut. Africæ.*

Objicitur primò: Christus est vnicus mediator noster, per quem accessum habemus ad Deum Patrem, secundùm illud Apost. 1. *ad Timoth.* 2. *Vnus est Deus, vnus est mediator Dei, & hominum, homo Christus Iesus.* Ergo sanctos adhibere non debemus tanquam mediatores. Respond. ex doctrina Concil. Trid. *sess.* 25. Nos sanctos siue beatos in cœlo non inuocare, tanquam auctores donorum, & beneficiorum; sed tanquam apud Deum intercessores, & quidem per passionem ac merita Christi Domini, qui ob excellentiam vnionis hypostaticæ, principali ac singolari modo, & hoc sensu, vnicus mediator inter Deum atque homines existit; alij autem sancti secundarij, & per ipsum Christum, cui proinde nihil gloriæ adimitur, sed potiùs adiungitur, quando per merita Christi alij Dei sancti accessum habent ad thronum gloriæ, etiam pro alijs deprecando. Videri potest Cyrillus Alexandr. *lib.* 12. *thesauri, c.* 10. Et S. Aug. Ps. 108. *vbi ait: Oratio, quæ non fit per Christum, non solùm non potest delere peccatum, sed etiam ipsa fit in peccatum.*

Corollarium. Oratio, quam ad beatos in celo fundimus, non est actus elicitus à virtute Religionis seu Latriæ (quippe qua solum Deum colimus) sed est inferioris cultus, quæ *dulia* dici solet. Idque annotauit S. August. *lib.* 10. *de ciuitat. cap.* 10. *& lib.* 20. *contra Faustum, c.* 21. Verùm quia colendo & inuocãdo sanctos, etiam ipsum Deum, & Filium eius Christum colimus ac inuocamus, vti notauit S. Thom. *quæst.* 82. *art.* 2. *ad* 3. & S. Ambros. *serm.* 6. *Quisquis honorat Martyres, honorat & Christum, & qui spernit Sanctos, spernit & Dominum:* Ideo dicendum est, orationem erga sanctos esse actum imperatum a virtute Religionis: vel si malis esse actum re ipsa, aut virtute duplicem, qui quatenus ad Deum, & Christum Filium eius dirigitur, Latriæ est, quatenus verò ad Sanctum spectat, Duliæ. Ita enim frequenter oramus: *Concede nobis Deus, intercessione huius Sancti, &c. per Christum Dominum nostrum.* Cum enim demerita siue peccata nostra nos grauant, reuelari nos posse eorum meritis, quos Deus diligit, testatur S. August. *lib.* 2. super Exod. *q.* 149. & S. Bernard. de Assump. B. Virginis. *Opus est mediatore ad mediatorem istum,* Christum Dominum *nec alter nobis vtilior, quàm Maria.*

Objicitur secundo, Dictum Apostoli ad Coloss. 2. *Nemo vos seducat volens in humilitate, & religione Angelorum:* quasi abiecta res sit, & indigna christianis, si Angelicas substantias colant, & inuocent. Respondetur cum S. Hieron. in Epist. ad Algasiam, qu. 10. S. Chrysost. *hom.* 7. *in epist. ad* Colossens. Theodoreto *in cit. cap.* 2. Theophyl. *in præfat. eiusdem epist.* Apostolum loqui contra errorem illum; Mundum à Deo supremo per Angelos, tanquam Deos minores, creatum esse, ideoque per ipsos, tanquã mediatores, necessariò nobis ad Deum perueniendum, quod vt Gentilium, præsertim Platonicorum commentum refutat Auctor, *commentar. in Epist. ad Roman. cap.* 1. apud S. Ambrosium *to.* 3. Qui ipse error etiam apud Iudæos idololatras inualuisse videtur, ita vt Angelos etiam adorarent, sicuti colligitur ex Deuteron. *cap.* 17. & 4. Regum, *cap.* 23. *Adolebant incensum Baal, & Soli, & Lunæ, & duodecim signis, & omni militiæ cæli. Militia autem cæli* inquit Hieronym. *loc. cit. non tantum Sol appellatur, & Luna, & astra rutilantia sed & omnis Angelica multitudo eorumque exercitus, qui Hebraicè appellatur Sabaoth.* Post Christi verò aduentum eundem errorem de Angelis mundi creatoribus excitarunt hæretici & apostatæ, nominatim Cherintus, sicuti testatur S. Irenæus *lib.* 5. *aduersus hæret. cap.* 19. Tertull. *lib. de præscript. cap.* 48. Cherinthus *mundum institutum esse ab Angelis dicit: Christum ex semine Ioseph natum proponit, hominem illum tantummodo sine diuinitate contendens.* Quare cùm hæretici isti Christum deprimerent, Angelos verò nimis exaltarent; rectè monuit Apostolus: *Nemo vos seducat in humilitate*, ob Christi secundum carnem infirmitatem, ac mortalitatem scandalum passus, *& religione Angelorum*, quasi mundi opifices existant.

Atque hæc ipsa hæresis, seu potius apostasia in sequentibus etiam sæculis inualuit, sicuti colligitur ex cõstitut. Imperatorum Honorij, & Theodosij *lib.* 16. *tit.* 8. Cod. Theodosiani, de Iudæis, & cælicolis *l.* 19. *cælicolarum nomen inauditum quodammodo, nouum crimen superstitionis vindicauit.* Et Damasus Papa in epist. ad Episc. Thessalon. Paulinum, apud Theodoretum *lib.* 5. *cap.* 11. *Vt credamus, quia in Patre, & Filio, & Spiritu Sancto baptizamur, & non in Archangelorum nominibus, & Angelorum: quomodo Heretici, aut Iudæi, aut etiam Gentiles dementes.* Huc etiam fortalle spectat *canon.* 35. *Laodic. concil. Quod non oporteat Christianos, derelicta Ecclesia Dei, abire, & Angelos nominare, vel cõgregationes facere.* Ita enim hunc locum explicat Bellarm. *lib.* 2. *de Sanctorum beatitud.* Veruntamen cùm can. iste de christianis loquatur, at verò S. Epiphan. *hæres.* 70. Augustin. *lib. de hæresibus hær.* 39. testari non potuerint, inter eos qui christianos se appellabant, fuisse Angelicolas, seu Angelorum adoratores; sed hos apostatas fuisse Iudæos aut Gentiles, satis constat ex *cit. l.* Honorij: ideo magis placet sententia Cæsaris Baronii canone 35. Laodic. sermonem esse de falsis Angelis, quos Gentiles, ac magi religiosè colebant, & genios appellabant, in eorumque cultum natalitios dies celebrantes, amicos suos conuocabant, sicuti sumitur ex Censorin. *de die natali*, & Macrobio in *Saturnal.* Vel simpliciter dici posse ait Baron. Angelorum nomine ibi Dæmones intelligi, quos Magi ad magias suas aduocabant, quamobrem idololatræ dicti sunt, eod. can. Laodic. Ipsi enim ad imposturas suas honesto nomine velandas, profitebantur se Angelos inuocare, sicut colligitur ex Tertulliano *in Apologet. aduersus gẽtes c.* 23.

Porrò Angelos bonos, perinde vti alios Beatos in cœlo, ab antiquis christianis inuocari solitos esse, tanquam nostros apud Deum, & Christum patronos: testatur inter alios S. Hilarius in Psal. 129. vbi ait, quòd *intercessione Angelorum non natura Dei eget, sed infirmitas nostra.* S. Ambros. *in lib. de viduis: Videris, quòd magno peccato obnoxia minùs idonea sit, quæ pro se precetur; certè quæ pro se impetret. Adhibeat igitur ad Medicum alios precatores.* Et paulò pòst: *Infirma est caro, mens ægra est, & peccatorum vinculis impedita: Ad Medici illius sedem debile non potest explicare vestigium: obsecrandi sunt Angeli pro nobis, qui nobis, ad præsidium dati sunt: Martyres obsecrandi, quorum videmur nobis quoddam corporis pignore patrocinium vindicare.* S. Aug. *in c.* 19. *Iob.* 10. 4. explicans verba illa, Miseremini mei, miseremini mei saltem vos amici mei, ita scribit: *Angelos videtur postulare, vt pro eo deprecentur, aut certè Sanctos vt pro pænitente orent.* De eisdem Angelis tutelaribus ac præsidibus rerum humanarum, videri potest Gregor. Nazianz. Orat. *ad* 150. Episcopos, S. Hilarius *comment. cap.* 17. Matt. & in Psalm. 129. S. Hieron. *ibid.* in illa verba. *Quis putas maior est in regno cælorum?* & plura apud Baron. in Martyrologio, die 8. Maii.

Dico IV. Christus, vt homo, etiam nunc in cælis orat Patrem suum cælestem pro nobis, sicut colligitur ex verbis Christi Ioan. 14. *Ego rogabo Patrem, & alium Paraclitum dabit vobis.* Ad Heb. 9. *Saluare in perpetuum potest, accedens per semetipsum ad Deum, semper viuens ad interpellandum pro nobis.* Tametsi aliqui interpretantur hanc interpellationem, & intercessionem Christi apud Patrem aliud non esse, quàm continuam exhibitionem passionis, ac meritorum suorum. Quare vel propter hanc ipsam causam, quia videlicet Christus, peracto redemptionis negotio, nihil iam noui à Deo Patre pro nobis postulet; vel propter scandali periculum, Ecclesia fundere non solet preces suas ad Christum, *vt oret pro nobis* tanquam homo, & mediator: sed vt *misereatur nostri, vt tribuat nobis*, tanquam Deus. Vide Suar. *in* 3. *par tom.* 1. *disp.* 45. *sect.* 2. Vasqu. *de adorat. lib.* 1. *disp.* 4. *c.* 2. *num.* 91. Less. *cap.* 37. *dub.* 5.

Quæstio tertia. Pro quibus orari possit, aut debeat? Respondeo, & dico I. Pro damnatis orare nefas est. Cùm sint in statu, quo neque dilectionis Dei aut hominum; neque fructus ex oratione nostra capaces esse possint, sicuti monet S. Gregor. *lib.* 4. *dialog. cap.* 44.

Dico II. Pro beatis in cœlo fermè non oramus; sed potius vt ipsi pro nobis Deũ orent: quia orationibus nostris ipsi non indigent, sed nos potius eorum orationibus indigemus, ait Innoc. III. *in cap. cum Martha de celebrat. Missarum* ex S. August. *serm.* 17. *de verbis Apostoli, & tract.* 84. *in Ioann.* Dixi autem *fermè*, quia nihil obstat, quominus Sancto gloriæ accidentalis augmentum desideremus, atq; à Deo petamus: sicuti ex multorum sententia refert, & non improbat Innoc. *loc. cit.* & explicat Suar. *cit. lib.* 1. *de oratione, ca.* 14. Vide quæ dicam *lib. seq. tract.* 5. *c.* 2. *assert.* 1.

7 Dico III. Pro animabus in Purgatorio, vt à pœnis liberentur, salubriter nos orare ex Fide certum est: atq. in veteri quoq. lege vsitatum fuisse, consta ex *li.* 2. Machab. *ca.* 12. *Sancta, & salubris est cogitatio pro defunctis exorare, vt a peccatis soluantur*, quem locum ad hoc allegat S. August. *in lib. de cura pro mortuis, c.* 11. & addit. *Etsi id nunquam in scripturis veterib. omnino legeretur, tamen sufficere debere vniuersæ Ecclesiæ, quæ ex consuetudine claret, auctoritas.* Et de verbis Apostoli c. 32. *Orationib. sanctæ Ecclesiæ, & sacrificio salutari, & eleemosynis, quæ pro eorum spiritib. erogantur, non est dubitandum mortuos adiuuari, vt cum eis misericordius agatur a Domino, quàm eorum peccata meruerunt. Hoc enim a patribus traditum vniuersa obseruat Ecclesia.*

Quæres. Vtrùm fideles ex lege charitatis, ac misericordiæ obligati sint pro mortuis, ijs præsertim, qui coniunctiores sunt, puta parentibus, filijs, fratribus, benefactoribus orare, aut sacrificia, vel opera satisfactoria offerre? Responsio est affirmatiua. Quia animarum in Purgatorio necessitas grauis est, quibus per orationes, & sacrificia facilè succurrere possumus: idque medium à Deo ordinatum est ad illarum faciliorem liberationem.

Dico IV. Pro omnibus hominibus viatoribus, seu in genere, seu sigillatim rectè orare possumus. Sumitur tum ex praxi Ecclesiæ, tum ex verbis Apost. 1. ad Timoth. 2. *Obsecro vos primum omnium fieri obsecrationes, orationes, postulationes, gratiarum actiones pro omnibus hominibus*. Ratio est: Quia omnes indigent auxilio & gratia Dei, vt salui fiant: ergo omnibus à Deo auxilium desiderare, ac petere possumus, quandiu eius capaces sunt. Sed etsi aliquis obstinatissimus peccator appareat, nefas tamen est eum à communibus orationibus tanquam reprobum excludere: cum Deo impossibile non sit etiam durissima corda, vel temporis momento emollire, sicut indicat S. Aug. *li. de correpț. & gratia c. 15. Nescientes, quis pertineat, sic affici debemus Charitatis affectu, vt omnes velimus saluos fieri*. Vide etiam S. Thom. *cit. q. 83. artic. 7. ad 3. & artic.* 8. Ex quo generalem regulam colligere possumus: Quotiescumque pro Communitate aliqua sub ratione generali oramus, nefas esse particulares personas excludere, Quia licèt pro hoc homine, peccatore, inimico tuo orare absolutè obligatus non sis, seclusa speciali eius necessitate; si tamen pro Communitate, cuius ille pars est, sub ratione generali ores, non potes eum excludere, sine inordinato affectu odij, aut desperatione salutis illius. Vide etiam Suarez *c. 15. & 16.* & quæ dixi *lib. 2. tract. 3. cap. 4. num. 8.*

Quæstio quarta. Quænam à Deo petenda sint? In primis sciendum: Bona hominis alia esse, quibus per se nemo malè vti potest: cuiusmodi sunt diuinæ gratiæ dona, & virtutes tum supernaturales aut infusæ, tum morales, aut acquisitæ, earumque actiones. Alia verò sunt hominis bona absolutè, quibus tamen malè vti potest; vt scientiæ & artes, item corporis vita, sanitas, membrorum integritas. Alia verò sunt indifferentia: quia per se non habet rationem appetibilis secundùm honestatem, sed solùm vtilia sunt vtilia, seu instrumenta ad aliud hominis bonum comparandum; talia sunt diuitiæ, honor, gloria, potestas inter homines. Secundò notanda est regula, quam tradit S. Th. *q. 83. art. 6. in corp. ex* S. August. Epist. 162. ad Probam: Quidquid licitum est desiderare, id licitum est orare: quod autem licitum non est desiderare, id neque à Deo petere honestum est.

8 His positis, respondeo, & dico I. Bona illa spiritualia, quibus per se homo malè vti non potest, absolutè à Deo petenda sunt, ita vt eis opposita petere nefas sit. Nam homo viator quàm maximè desiderare ac petere debet finem vitæ æternę, & media eò per se conducentia: quæ autem ipsis opposita sunt, detestari ac refugere, sicuti colligitur ex doctrina S. August. *cit. Epist. c. 8.* Ad vitam autem æternam per se conducunt spiritualia gratiæ auxilia, virtutes tum supernaturales, tum etiam morales acquisitæ, earumque actus. Ergo &c.

Confirmatur ex Oratione Dominica, in qua constituto fine, quem in primis desiderare, ac petere debemus, videlicet Dei gloria, & nostra beatitudine; deinceps oramus quæ tanquam media ad hunc finem conducere possunt, nobis concedi, mala autem impedientia auerti, sicut videre est apud S. Aug. *cit. epist. c. 11.* S. Th. *ar. 11.* Suar. *li. 3. de or. c. 8.* Gab. *in canon. lect. 64. & seqq.* Est autem oratio Dominica omnium aliarum sanctarum orationum veluti exemplar, aut compendium quoddam, teste eod. S. August. *in cit. Epist. c. 11. Quamlibet alia verba dicamus, quæ affectus orantis format, nihil aliud dicimus, quam quod in ista Dominica oratione positum est, si rectè, & congruenter oramus.*

Dico II. Quæ hominis bona absolutè sunt, ita tamen, vt eis malè vti possit, puta scientia, & artes, item corporis vita, sanitas, membrorum integritas, talia à Deo absolutè, seu nulla expressa conditione tum nobis ipsis, tum alijs rectè petimus. Est communis doctrina, apud Suar. *c. 17. n. 2.* quæ sumitur ex S. August. *c. 6.* vbi ait, sufficientiam rerum ad victum necessariarum non indecenter appeti, conuenienter Sap. 30. *Paupertatem, & diuitias ne dederis mihi: sed tantùm victui meo tribue necessaria.* Eò quòd talis sufficientia propter salutem, & incolumitatem corporis appetatur: ipsa autem corporis incolumitas per se, & absolutè appetenda est. Vniuersè autem probatur assertio. Quia dicta bona sunt naturales perfectiones hominis: ergo per se & absolutè appetibilia secundum rectam rationem: consequenter à Deo, tanquam auctore, rectè & congruenter petuntur. Confirmatur ex praxi Ecclesiæ frequenter orantis pro aeris salubritate, fructuum prouentu, & similibus. Interim tamen negari non debet quando talia bona rectè petuntur, ita animum orantis affectum, & comparatum esse oportere, vt si ex ipso quæreretur, num etiam petere velit in casu, quo secundùm Dei prouidentiam non expediret; statim negaturus sit.

Dico III. Licitum est interdum ob bonum finem petere temporalia mala, & incommoda; puta corporis mortem, ægritudinem, dolorem, &c. Ita Suar. *cap. 19.* Ratio est: Quia licèt hæc sint mala hominis secundum naturam, ideoq; ea ratione non appetibilia: tamen in ordine ad finem altiorem virtutis, ac beatitudinis consequendæ, sunt indifferentia, ideoque aliquibus, pro ipsorum constitutione, vtiliora ad animi perfectionem consequendam instrumenta: consequenter à Deo interdum peti possunt, saltem sub conditione expressa, aut subintellecta, si ita expedire iudicet, veruntamen malum corporalis afflictionis, vel tentationis, seu potiùs probationis ad Spiritus profectum, faciliùs homo sibi ipsi petere potest, quàm alteri: I. quia in seipsum maiorem potestatem, libertatemque habet, vt proprijs commodis renunciare possit. II. Quia cùm homo erga seipsum naturali ductu magis affectus sit, quàm erga alium: minus subest periculum odij, alteriusue prauæ affectionis, si sibi ipsi incommoda precetur, quàm si alteri. III. Quia suam quisq; propensionem, constitutionem quæ magis cognitam habet, vt sciat quid sibi vtilius sit, quando experientia didicit, v. g. magis se erga res diuinas affectum, & à peccatis immunem esse, si corpore æger sit, quàm si sanus. Quapropter vt dicta incommoda, puta ægritudinem, mortem alteri rectè imprecari possimus; grauior causa seu potius certitudo nostra requiritur, id ad maius bonum promouendum, aut malum impediendum vtile, ac necessarium fore: vel si id certum non est, conditio exprimi debet, si secundùm Dei scientiam ad maius bonum ipsius proximi, aut Reipublicæ cessurum sit. Vide quæ dixi *lib. 2. tr. 3. cap. 10. num. 3.*

Dico IV. Quæ omnino indifferentia sunt, vt abundantia diuitiarum, honores, ac dignitates; ea ob bonum finem sicuti desiderari, ita & à Deo peti possũt; quamuis propter periculum abutẽdi eiusmodi rebus, non debent peti sine adiuncta conditione, si petẽti expediat. Prior pars traditur à Suarez *c. 17. assert. 5.* & probatur: Quia hoc ipso quod diuitiarum abundantia, apud homines claritas, dignitas, potestas, secundùm se indifferentia sunt, per intentionem finis boni, seu rectè ijs vtendi ad finem, cohonestãtur; bona & desiderabilia redduntur; ideoq; rectæ orationis materia. Altera pars est ex mente S. Tho. *ar. 5. in corp.* Medinæ *C. de orat. quæst. 3.* Valen. *to. 3. disp. 6. quæst. 2. par. 5. ver. Secundo*, post Augustin. *citat. epistol. 162 c. 12.* Ratio est. Quia talia, quæ dixi, supposita hominis imbecillitate, ita comparata sunt; vt sæpius ad spiritualem perniciem, quàm salutem eius inseruiant, quamobrem Christus ob maiorem spiritualis vitæ perfectionem, illa contemnere & abijcere nos docuit, potiùs quàm appetere, & quærere. Etsi verò aliquis propositum habeat ac spem eiusmodi bonis, v. g. matrimonio diuite, Episcopatu, aliave prælatura aut dignitate, bene vtendi, & pericula quæ coniuncta esse solent, cauendi, tamen propter hominis mutabilitatem admodum incertum est, vtrùm executio, & euentus sequatur: vt proinde talia sine conditione in Dei scientiam, ac bonitatem relata, expetenda haud sint. Idemque fere iudicium esto de supernaturalibus donis, quæ hominem non sanctificant, puta gratia miraculorum, sanitatis; sine conditione, si expediat, petenda à Deo non esse.

9 Corollarium primum. Si quis à Deo petat rem malam, seu peccato obnoxiam, non solùm non exercet actum Religionis, & propriè dictæ orationis, quippè quæ est decentium à Deo petitio; sed etiam peccat mortaliter; et si actio, ad quam exercendã auxilium à Deo petitur tantùm venialiter mala sit: puta si ores Deum, vt proximũ leui mendacio decipere possit. Quamuis hoc loco distinguendum est. Si enim concepto proposito mentiendi ob bonum aliquem finem, roges Deum, vt bonus euentus sequatur, iam non petis auxilium tibi præberi ad mentiendum, quod iniuriosum est, sed ad bonum euentum promouendum, quod illicitum non est, sicut in simili dicam infra *tr. 4. c. 2. condit. 2 q. 1.*

Corollarium secundum. Si quis rem indifferentem, v. g. lucrum ex ludo, ad vlteriorem honestum finem non referendo à Deo petat, non exercet actum orationis religiosæ; sed peccat, quamuis non semper mortaliter. Cum enim lucrum ex ludo secundùm se illicitum non sit, sed res indifferens; ideò cùm auxilium Dei ad lucrandum petitur, non petitur à Deo concursus ad peccatum, quæ est grauis irreuerentia: sed petitur auxilium Dei ad rem indifferentem, seu vt Deus explicat desideriũ rei indifferentis: eiusmodi oratio bona atque decens non est, non tamen ita indecens, vt semper sit mortale peccatum, sicuti docet Suar. *cit. lib. 1. c. 23. n. 5.*

10 Quæstio quinta. Quanam vim impetrandi à Deo oratio habeat? Respondetur ex communi doctrina; Si debitæ conditiones adsint, de quibus suprà *q. 2.* habere vim indubitatã, & infallibilẽ. Sumitur ex Christi promissione Marc. 24. *Dico vobis omnia*

quæ-

quæcunque orantes petitis, credite quia accipietis, & euenient vobis. Et Matth. 21. *Omnia quæcunque petieritis in oratione credentes accipietis:* modò ea, quæ petimus, secundùm ordinatissimam Dei prouidentiam ac dispositionem, nobis vtilia sint ad salutem: quandoquidem, neque alia intentione petimus, alioquin malè peteremus, nescientes quid nobis vtile sit. Idque Christus aliquo modo expressisse videtur apud S. Ioan. c. 16. *Amen, amen dico vobis: si quid petieritis Patrem in nomine meo, dabit vobis.* Quid enim est petere in nomine Saluatoris, nisi ea, quæ expediunt ad salutem? sicuti ratiocinatur S. August. *tract.* 102. in Ioan. & *tr.* 73. *Quod autem videtur peti contra salutem non faciendo potius se exhibet saluatorem. Nouit enim dilectus quid pro sua, quid contra suam salutem poscat ægrotus; & ideo contraria poscentis non facit voluntatem, vt faciat sanitatem.*

Quare hæc est prima conditio orationis secundùm Christi promissionem certò impetrantis, vt petantur, quæ necessaria, seu vtilia sunt ad salutem.

Altera conditio, vt sit oratio pia, videlicet actus virtutis Religionis, per quem homo se Deo, tanquam Domino, atque adiutori suo subijcit.

Tertia conditio, vt oratio fiat pro seipso, non pro alijs, iuxta doctrinam S. Aug. *tr.* 102. in Ioan. Sed benè admonet Val. *to.* 3. *disp.* 6. *q.* 2. *p.* 4. Tolet. in Ioan. c. 16. *annot.* 30. Suar. *lib.* 1. *de orat.* c. 27. *nu.* 2. promissionem Christi generalem esse, vt se etiam extendat ad orationes pro alijs fusas, modò illi dispositi sint. Idque sumitur ex S. Iacob *cap. Orate pro inuicem, vt saluemini: multum enim valet deprecatio iusti assidua.* Et Ioan. Epist. 1. *cap.* 5. *Hæc est fiducia quam habemus ad Deum, quia quodcunque petierimus secundum voluntatem eius, audit nos.* Cum autem pro fratribus nostris oramus, petimus secundùm voluntatem eius. Ergo, &c. Veruntamen ideo difficiliorem impetrationem habere censetur oratio pro altero fusa: quam pro seipso, quia vt Deus conferat gratiam seu donum, quod petitur debet homo esse dispositus ad recipiendum: hæc autem dispositio est in libera potestate orantis, si pro se petat: non item, si pro alia persona.

Quarta conditio est, vt perseueranter oremus, id est, non statim desistamus ab oratione, si nos non exauditi arbitremur: sed iteratò, sæpius, atque instanter petamus, secundum monitum Christi Luc. 18. *Quoniam oportet semper orare, non deficere* Apostoli ad Col. 4. *Orationi instate.* 1. ad Thess. 5. *Sine intermissione orate.* Sic enim fides, & spes confirmatur, quam Dominus in oratione nostra requirit: quare S. Chrysost *ho.* 30. in Gen. *Nos, cum sit opus, continuus insistere precibus, & non ægrè ferre, si differatur, quod petimus: sed longanimes esse. Neque enim renuens preces nostras differt, sed hac arte sedulos nos efficiens, ad semetipsum attrahere vult.* Et S. Aug. *ser.* 5. *de verb. Dom.* c. 5. monet, ideo Deũ tardius nonnunquam dare quæ petimus, vt tantò feruentius, ac perseuerantius orantes plus etiam impetremus quàm petimus.

Maximè autem hæc perseuerantia necessaria est in oratione peccatoris, iustificationem & salutem suam petentis: quandoquidem is plerumque obicem ponit, quominus statim ad Dominum conuertatur. Veruntamen quod peccator primam ad Deum orationem fundat, id sine gratia præueniente, & adiuuante non accidit: eaque oratione sua vlteriorem gratiam impetrat, adeò vt si orando perseueret, denique certissimè conuertendus sit. Quod ideo etiam moneo, vt caueant Confessarij, & Concionatores, terrere peccatores, quasi omnia ipsorum bona opera, & orationes apud Deum inutiles existant. Et si enim ipsorum opera bona nihil ex condigno apud Deum mereantur, neque vim satisfaciendi pro peccatis habeant, tamen vtilia sunt per modum impetrationis, si ex fide, ac spe in Deum procedant, teste S. Tom. *q.* 83. *artic.* 16. Quin potius admonendi sunt peccatores, vt non cessent quotidie Deum orare, ne permittat ipsos in peccato decedere; sed ad gratiam, & iustitiam, ex qua exciderunt, misericorditer reducere dignetur. Vide de hac re Tolet. in Ioan. *cap.* 16. *annot.* 31. Suar. *cap.* 25.

Quòd si autem peccator in oratione perseuerando iustificationem suam, & salutẽ certissimè impetrat; quantò magis iustus per frequentes orationes finalem perseuerantiam impetrabit? Certum enim est: iustum, si gratiæ, & virtutis augmentum a Deo petat, quo ipsi magis placere possit: a Deo impetrare, sin autem non semel, sed iteratò, imò quotidie petat, cum oratione etiam Dei gratia perseuerabit, augebiturque vsque ad finem vitæ: quare manifestum redditur, perseuerantiæ donum per orationes a nobis impetrari posse; sicuti docet S. August. *lib.* 2. *de bono perseu.* c. 16. Gennad. *de Eccles. dogm. cap.* 56. Etenim Deus secundum propositum gratuitæ voluntatis suæ prædestinauit homines ad gloriam æternam obtinendam per media, quæ sunt orationes, opera bona, ex auxilio diuinæ gratiæ facta, vti bene explicat Medin. *Cod. de orat. quæstion.* 4.

CAP. II.

DE HORIS CANONICIS, Quæ, & quot sint.

SVMMARIVM.

1 *Oratio alia priuata est, & publica, quæ nomine totius Ecclesiæ à Ministris eius funditur.*

2 *Officium Ecclesiasticum diuiditur in diurnum, & nocturnum Diurni officij multis olim Ecclesijs septem partes, seu horæ distinguebantur: secundum Romanum verò morem sex tantum vt proindè totius officij septem horæ censeantur.*

NOtandum, quòd oratio alia est interna, seu mentalis, quæ solo mentis actu fit: quamuis hic orationis nomen latè accipi debet, vt comprehendat etiam contemplationem Dei, admirationem, laudem, gratiarum actionem, &c. quo sensu dicitur Christus *pernoctasse in oratione Dei, Luc.* 6. Alia verò est oratio externa, seu vocalis, cum internus animi actus voce, seu verbo explicatur, secundùm illud Psalm. 141. *Voce mea ad Dominum clamaui, voce mea ad Dominum deprecatus sum.*

1 Secundò diuiditur oratio, quòd alia est omnino priuata, quam quisque proprio nomine ad Deum fundit seu pro seipso, seu pro alijs: cuiusmodi oratio tum mentalis, tum vocalis esse potest: alia verò est oratio publica, quæ nomine totius Ecclesiæ seu fidelis populi fit à Ministris Ecclesiæ ad id deputatis, ideoque externa, seu vocalis esse debet, vt innotescat populo, ait S. Tho. *q.* 83. *art.* 10. *in corp.* & sequitur Palud. 4. *dist.* 15. *q.* 5. *art.* 2.

Eiusmodi publicæ orationes sunt Litaniæ, de quarum antiquitate videri potest Baron. Anno. 58. *nu.* 102. Suar. *lib.* 3 *de Orat. ad finem.* Item Officium B. Virginis: officium, quod propriè canonicum, seu horarum canonicarum appellatur. Etsi verò hæ preces ab Ecclesia institutæ, recitari vtiliter ac fructuosè possint à fidelibus quibuscunque sine obligatione; habent tamen tunc rationem orationis priuatæ; publicæ autem orationis vim sortiuntur, quatenus à personis Ecclesiasticis recitantur, cum obligatione ac deputatione ad eiusmodi orandi officium. Atque hac ratione deinceps de canonico officio dicturi sumus.

Canonicæ horæ dicuntur publicæ ac statæ preces, Horis Diurnis, & Nocturnis, ex Sacrorũ Canonum decreto, ab Ecclesiasticis personis, nomine Ecclesiæ, ad Deum persoluendæ. Aliàs officium diuinum, item Ecclesiasticum dicitur, vt videre est in c. 1. *cap. dolentes, de celebratione Missarum, & Clem.* 1. *eod. titul.* Quia præcipuum ac maximè proprium clericorum munus est, diuinis precibus apud Deum nomine Ecclesiæ insistere. Porrò consuetudinem illam Ecclesiasticam ad Ecclesiam conueniendi, ac diu noctuque psallendi, esse antiquissimam, & Apostolorum institutione ad nos vsque deriuatam, ac semper in Ecclesia celebratam, indè colligitur, quòd omnium sæculorum Patres, alijq; Scriptores eius mentionem fecerint, sicuti videre est apud Lucianum in Philopatro, Plinium *lib.* 10. *Epist.* 101. Clementem Rom. *lib.* 8. *Apostol. Constit. cap.* 34. *Iustinum Apol.* 2. ad Antoninum Pium Tertull. in Apologet. *ca.* 39. Et ad vxorem *lib.* 2. *ca* 6. Clement. Alexand. *orat. exhortatoria ad gentes*, S. Cyprianum *serm. de oratione Domin. cap.* 6. Athanas. *in lib. de Virgin.* S. Basil. *in regulis fusius disputatis, qu.* 37. S. Ambros. in Psalm. 118. *sermon.* 8. *& Epist.* 33. S. Hieron. Epist. ad Eustochium, *de custodia Virginis.* & de obitu Paulæ, in Epistol. ad Letam, *de institut. filiæ*, Chrysost. *homil.* 59. *ad pop. Antiochenum.* S. August. *Epist.* 119. *cap.* 18. *& serm.* 51. *de tem.* Cassianum *lib.* 2. *de instit. renunt.* c. 4. *& seqq. lib.* 3. *cap.* 4. S. Benedict. *in reg. cap.* 16. Greg. Turon. *lib.* 5. *hist. cap.* 30. Isidorum & Rupertum *lib.* 1. *de offic. Ecclesiast.*

2 Ecclesiasticum officium diuiditur in diurnum ac nocturnum, sicut videre est in *cit. cap. dolentes, ibi: Præcipientes, vt clerici diuinum officium nocturnum pariter, ac diurnum, quantum eis Deus dederit, studiosè celebrent, pariter ac deuote*, Officium diurnum secundùm veterem multarum Ecclesiarum consuetudinem septem partes, siue horas complectebatur; secundùm Romanum vero morem sex tantùm continet. Cuius discriminis ratio est, quia olim in multis Ecclesijs preces nocturnæ nocte intempesta dicebãtur, separatæ à laudibus, quemadmodum etiam hodie nocte Natiuitatis Domini dici solent; Laudes verò matutinæ ad galli cantum, siue solis auroram differebantur, & propria oratione siue collecta terminabantur, sicuti indicant Isidorus de Ecclesiasticis *offic.* c. 22. *&* 23. Amalarius de de Ecclesiast. *offic. lib.* 4. *c.* 9. 10. & de ordine Antiphonarij, c. 7. Hugo de S. Victore *lib.* 2. *de Ecclesiast. offic.* c. 1. 9. *&* 10. Thomas Vualdensis *lib. de Sacramental. contra Vuicleff.* c. 24. Nau. *de orat. & horis canonicis*, c. 3. n. 27. & apertè significatur, *ca.* 1. *de celebr. Missarum* vbi adducto versu Dauidico ex Psal. 118. *Septies in die laudem dixi tibi*, subiungitur: *Qui septenarius numerus à nobis impletur, si*

matutini, primæ, tertiæ, sextæ, nonæ, vesperæ, & completorij tempore, nostræ seruitutis officia persoluamus: nam de nocturnis vigilijs idem ipse Propheta ait; Media nocte surgebam ad confitendum tibi. Quæ verba sumpta sunt ex regula S. Benedicti *ca.* 16. Quare neque hodie quicquam obstat, quominus in priuata oratione, ad imitationem moris antiqui, preces nocturnæ à Laudibus matutinis separentur; & preces nocturnæ nocti tribuantur, Laudes autem tempori matutino reseruentur: imò id magis congruum esse docet Nauar. *loc. c. n.* 28. neque repugnat Suar. *tom. 2. de relig. lib. 4. de orat. cap. 6. num.* 9. In publico autem choro cuiusque Ecclesiæ consuetudinem seruari conuenit.

At verò in Ecclesia Romana etiam olim consuetudo viguit, vt Laudes matutinæ precibus nocturnis adiungerentur, & cum ijs vnica oratione siue collecta clauderentur, sicuti testatur Amalarius lib. de ordine Antiphonarij, in prologo Hugo Victor. *lib. 2. de Ecclesi. Officijs, cap. 9.* & apertè indicatur *in Clem. vnic. ad finem, de reliquijs, & venerat. SS.* Dicta est autem collecta (vt obiter hic explicem) vel quia plebs in vnum collecta eam ad Deum fundit, sicuti colligitur ex *cap. conuenit, de consecrat. dist.* 5. Vel quia officiator, seu *Sacerdos, qui legatione fungitur pro populo ad Dominum, omnium petitiones ea ratione colligat, atque concludat*, ait Micrologus *lib. de Ecclesiast. obseru.*

Communiter tamen dici solet, vniuersim esse septem horas canonicas, siue Ecclesiastici officij partes: pro quo numero plures congruentias congerit Gloss. in cit. *c. 1. de celebr. Miss.* Sunt, enim septem dona Spiritus sancti; septem dies creati Mundi; septem ætates, quibus completis mundus finietur; septem petitiones orationis Dominicæ; septem Psalmi pœnitentiales, adde tu septem mysteria passionis Dominicæ, sicuti versus declarant.

Hæc sunt, septenis propter quæ psallimus horis:
Matutina ligat Christum, qui crimina purgat.
Prima replet sputis: causam dat *Tertia* mortis:
Sexta cruci nectit, latus eius *Nona* bipartit:
Vespera deponit: tumulo *Completa* reponit.

Igitur hora noctis, cui Nocturni cum Matutinis deputati sūt, Christus in Monte Oliueti comprehensus atque ligatus fuit: denique post noctis medium, vel, quod verisimilius est ad initium auroræ, (vti videre est apud Francolinum *cap. 46. de tempore horar. canonic.*) victor resurrexit: sed & eodem tempore in lucem editus fuerat, atq; in horum beneficiorum significationem ac figuram, olim Israeliticus populus tempore eodem ex *Ægyptiaca* seruitute liberatus, per medium sicci maris trāsiuit, Exod. 14. Legimus etiam in actis *cap. 16. quod Paulus, & Silas media nocte surgentes laudabant Deum.*

Hora prima, id est, orto iam sole, Christus sanctis mulieribus apparuit, Marci 16. Item Petro, alijsque discipulis piscantibus, Io. 21. Manè item facto populus ad Iesum in templo docentem confluere solebat. Luc. 21 *in fine*. Et Rex Dauid hac hora se orare solitum, testatur. Psal. 118. *Præuenerunt oculi mei ad te diluculò, vt meditarer eloquia tua.* Et 1. Paral. *cap.* 23. præcipitur Leuitis, *vt stent manè ad confitendum, & canendum Domino* Eiusdemque horæ ad orandum deputatæ meminit Clemens Rom. *lib. 8. constit. cap.* 34. *Precationes facite manè, tertia hora, ac sexta, & nona, etc. manè gratias agentes, quòd illuminauerit vos nocte sublata, & reddito die.* Et indicat S. Athan *lib.* de Virgin. S. Basilius in regulis fusè disputatis, *c.* 37. Vide Durandum *lib. 3. de ritib. c. 7.* Francol. *cap.* 14. Suarez *cit. lib. 4. cap.* 5. vbi examinat, verumne sit, quod Cassianus scripsit *li. 3. de instit. renuntiatium, c. 4.* Matutinam illam, quam nunc primæ horæ solemnitatem appellamus, suo tempore primitus in regionibus occiduis introductam fuisse.

Tertia hora Christus ad crucem damnatus est, eademque Spiritus sanctus super Apostolos descendit: quod nobis in memoriam reuocat hymnus eadem hora decantari solitus. Vide Clementem in *cit. c.* 34. Cassianum *cit. lib. 3. c.* 3. Rupertum Tuitiensem *lib. 10. de diuinis officijs c. 8.*

Sexta hora Christus crucifixus est; & Petrus ascendit in superiora, vt oraret circa horā sextam, vbi visionē, & præceptū a Deo accepit de gētibus in Ecclesiā admittēdis, Act. 10. Eademq; hora sexta, siue media die S. Paulus cōuersus est, vt ipse testatur Act. 22.

Hora nona Christus in Cruce mortuus est. Petrus, & Ioannes ascendebant in Templum ad horam orationis Nonam, Act. 3. Cornelius item Centurio, hora Nona orans in domo sua exauditus est, Act. 10.

Hora Vespertina, siue cum serò factum esset, Christus in vltima cœna SS. Eucharistiam instituit: Eademque hora impetrata a Pilato licentia, Ioseph corpus Iesu de cruce deposuit, Matth. 27. Et cùm aduesperasceret, cum discipulis in Emaus ingressus est Iesus, Luc. vlt. Eiusdemque temporis ad orandum consueti meminit Dauid Psalm. 140. *Eleuatio manuum mearum sacrificium vespertinum.*

Hora Completorij, siue ad noctis initium, guttas sanguineas Christus in oratione sudauit. Luc. 22. Eademque hora corpus eius sepulturæ mandatum fuit, Matth. 27.

CAP. III.

IN QVAM DIEI, VEL NOCTIS PARTEM SINGVLÆ horæ, siue preces canonicæ propriè cadant.

SVMMARIVM.

1 *Dies vel accipitur, vt naturalis, vel vt artificialis.*
2 *Si dies naturalis in quatuor æquales partes secetur, quatuor emergunt præcipua orandi tempora: Matutinum, Meridianum, seu propriè diurnum, Vespertinum, & Nocturnum.*
3 *Officij propriè diurni tres partes sunt, Tertia, Sexta, & Nona.*
4 *Orationis hora sacra incipit post expletam profanam, v.g. hora sacra tertia post exactam tertiam diei artificialis.*
5 *Nox artificialis in partes diuiditur, quæ vigiliæ dici solent.*
6 *Officium matutinum duas partes in se complectitur, laudes, & horam primam: Illi proportione quadam respondet Officium Vespertinum, duas item partes continens: Vesperas, & Completorium.*
7 *Consultum est in priuata officij recitatione publici chori tempora obseruare: quamuis nihil etiam obstet, quominus aliquis primæuæ institutioni, ac temporum assignationi conformare se possit.*
8 *Statorum temporum metas sine causa iusta notabiliter transgredi, vel horarum ordinem immutare, peccatum veniale est.*
9 *Qui intra diem naturalem officium eius, culpate, vel inculpate, intermisit, altero die supplere non cogitur.*

De hac re dupliciter loqui possumus; vel secundùm primæuam horarum canonicarum institutionem, vel secundum consuetudinem in Ecclesijs Occidentis, siue statim ab initio, seu postea, introductam.

1 Pro primæua institutione quędam obseruanda sunt. Primū, Dies alius est naturalis, & alius artificialis, vti obseruauit Gloss. *in leg. more Romano. ff. de ferijs.* Nau. *c. 3. de orat. nu. 34. dicto* 14. Dies naturalis, in se etiam noctem comprehendens, 24. horas toto anno æquales continet: quas Romano more à noctis medio numerare incipiunt, sicuti habetur in *cit. lege more*. Dies autem artificialis, quatenus à nocte distinguitur, 12. horas continet, ab ortu Solis vsque in occasum numeratur: quare pro temporū varietate variæ, & inæquales sunt, æstate quidem maiores, hyeme verò minores, in vtroque verò æquinoctio æquales horis nostratibus diei naturalis. De qua die artificiali intelligenda sunt verba Christi apud S. Ioan. *c.* 11. *Nonne duodecim sunt horæ diei?* Similiter verò nox artificialis in 12. horas diuidi solet, quæ hyeme quidem maiores sunt, æstate minores, vtroque æquinoctio æquales horis nostratibus, siue naturalibus.

2 Secundum, Si dies naturalis in quatuor quadrantes secetur, vel, quod eodem recidit, si tam dies artificialis, quàm non artificialis, in duas æquales partes secetur, emergunt quatuor præcipua tempora adorandi, Deumque laudandi officium deputata; videlicet tempus matutinum meridianum, siue diurnum, vespertinum, & nocturnum. Quorum temporum meminit Psal. 54. *Vesperè, manè, & meridie narrabo*, & Ps. 118. *Memor fui nocte nominis tui, Domine.* Et infrà: *Media nocte surgebam ad confitendum tibi.*

3 Tertium. Officium, siue tempus orandi, quod propriè diurnum est, tres partes præcipuas, & maximè solemnes in se continet, sicuti obseruauit Tertullianus *in lib. de ieiunio*, & Cassianus *lib. 3. de institut. renuntiat. c. 3.* videlicet Tertiam, Sextam, & Nonam: quæ orandi horæ siue tempora in Scriptura passim nominantur, vt ex superiore cap. liquet: ijsdemq; tribus temporibus in die flexisse genua sua, & adorasse Danielem, credibile est, Daniel. 6. Porrò vnumquodque horum trium temporum tres in se horas diei artificialis continet; idque ob sacramentum, siue mysterium SS. & omnimodè perfectæ Trinitatis, sicuti obseruauit S. Cyprianus *de orat. Dominica. ad finem.* & videri potest Francolin. *cap. 11. & 12.*

Pro inueniendo autem proprio tempore diurnarū horarum, diuidatur dies artificialis, seu longa sit, seu breuis, in quatuor quadrantes (sicuti etiam olim Monachos diem diuidere solitos esse testis est S. Chrysost. *ho. 59. ad populum Antiochenum*) tunc verò preces horæ primæ tribuenda est puncto temporis, quod medium est inter solis ortū, & meridiem: videl. quod in solstitio æstiuo Monachii, vbi ferme xvi. naturalis diei horæ sunt, incidit in nostram horam octauam, post noctis medium completam. Et solstitio hyemali Monachii, vbi viii. horæ naturalis diei sunt, incidit in horam nostram decimam. Et in æquinoctijs, in quibus duodecim horæ sunt, incidit in horam no-

stram nonam. Similiter preces horæ Nonæ incidunt Monachij circa solstitium æstiuale, in horam nostram quartam, post meridiem completam, circa solstitium hyemale in horam nostram secundam: vere denique, & autumno in horam tertiam: & , vt verbo dicam, puncto temporis, quod intermedium inter meridiem, & occasum. Vide quæ dicam *cap. vlt. huius tract. in fine*.

Existit autem hic non modica dubitatio, vtrum hora sacra orationis, v.g. sexta in tali temporis puncto, puta in meridie, incipiat, an verò finiatur? Quòd tunc incipiat, existimat Nauarr. *cit. c. 3. n. 75.* Azor. *tom. 1. l. 10. c. 2. q. 2. & 9.* Suar. *cap. 3. n. 3.* Quòd tunc finiatur, contendit Marcell. Francolin. *cap. 10. & 21.* Bellarmin. *l. 1. de bonis operibus in particulari. c. 11. §. sed existit dubitatio*.

4 Mihi magis placet prior sententia. Pro cuius intellectu aduerte, duplices esse horas; profanas, & sacras: Hora profana artificialis prima in solis ortu incipit, & completur ad initium secundæ horæ; item sexta, v. gr. profana incipit completa quinta, & finitur in meridie, in quo septima profana incipit: ac denique duodecima profana incipit completa vndecima, & finitur in solis occasu. Eademque ratio est in horis nocturnis profanis, sicuti colligitur ex Gloss. *in cit. leg. more Romano.* vbi dicitur, quòd dies naturalis incipiat à septima hora noctis artificialis (inchoante) & in sextam horam (completam) noctis sequentis terminetur. Horæ autem sacræ orationis incipiunt in suis punctis, siue sectionibus quadrantum; puta prima orationis in solis ortu; Tertia orationis post completam tertiam profanam; Sexta orationis in meridie; Nona orationis incipit completa hora nona profana; Vespertinum denique officium in solis occasu.

Ratio, & probatio huius doctrinæ est, quam refert Suarez *cit. c. 3. n. 6.* Nam horæ orationis, puta Tertia, Sexta, &c ideo sic dicebantur, quia his horis, puta in tertia profana, sexta profana officium orationis persoluendum erat. Atqui vsitatissimum est, vt cùm dicitur actionem aliquam tali hora fieri oportere, ver. gr. hora tertia ad concionem, ad senatum, ad orationem veniédum, intelligatur de tertia completa, non de incipiente. Ergo cùm olim dicebatur manè orandum esse (nam vocabulum horæ primæ orationis olim non reperitur vsurpatum fuisse) intelligebatur de principio auroræ, vel principio solis ortus; totumque illud tempus, quod est primi quadrantis diei artificialis, *manè* etiam dicebatur. Tertia verò orationis hora significat, orationem inchoari solitam esse post exactam horam tertiam profanam, siue ad initium alterius diei quadrantis; ab eaque oratione totus ille quadrans protensus vsque ad meridiem, dicebatur hora tertia sacra. Sexta item orationis significat, oratione inchoari solitam in principio meridiei, siue post exactam sextam profanam, ab eaque oratione totus ille tertius diei quadrans dicebatur hora orationis sexta. Nona verò orationis significat orationem inchoari solitam post exactam tertiam horam à meridie, ab eaque oratione totus quartus diei quadrans vsque ad solis occasum dicebatur hora orationis nona. Vespertina denique oratio significat tempus post solis occasum, vt infrà dicam. Vide Suarez *l. 4. cap. 15.* Azor. *tom. 1. l. 10. c. 2. q. 9.*

Ex his facilè conciliare poteris dicta Euangelistarum de tempore crucifixionis Christi. Nam S. Ioan. *c. 19.* ait, *Erat autem parasceue, hora quasi sexta, dixit Iudæis: Ecce Rex vester.* Quæ verba, vel explicari possunt de hora profana, fuisse tunc horam quasi sextam diei incipientem; vel de hora sacra, fuisse quasi sextam orationis horam, quia appropinquabat meridies, & hora tertia orationis ferme transacta erat. Est enim etiam nobis hodie vsurpatum, vt à tempore, quod non longè abest, appellationem faciamus: v.g. vesperam dicimus, cùm vesper, siue solis occasus, non longè abest; & meridiem appellamus horam quintam diei exactam, siue nostratem vndecimam, à medio noctis numeratam. Marcus verò *cap. 15. Erat autem hora tertia, & crucifixerunt eum.* Intellige hora tertia orationis facta propè iam exacta, siue paulò ante meridiem Christum ad montem Caluariæ peruenisse. In ipso autem puncto meridiei Christus cruci iam affixus erat, totisque tribus horis, siue integro diei quadrante, videlicet ab hora sexta vsque ad nonam in cruce viuus pendebat, quod colligitur ex verbis seqq. Marci: *Et facta hora sexta tenebræ factæ sunt per totam terram, vsque in horam nonam, & hora nona exclamauit Iesus*. Vide Azor. *citat. q. 9.* & Suarez *in 3. p. tom. 2. disput. 40. sect. 6. & cit. cap. 3. lib. 4. de Horis Canonicis*.

5 Quartum obseruandum. Simili modo etiam noctem artificialem in quatuor quadrantes, quorum singuli tres in se horas artificiales continebant, antiquitus diuidi solitam fuisse: sicuti testatur S. Hieronym. super cap. 14. Matth. in illa verba, *Quarta autem vigilia noctis venit ad eos, ambulans super mare.* Item Auctor apud S. August. *tom. 10. serm. 14. de verb. Domini: Quarta vigilia noctis extrema pars noctis est: vigilia vna tres horas habet, ac per hoc nox quatuor vigilias ternis, horis per singulas vigilias distributis.* Arnobius iunior Psalm. 129. in illa verba, *A custodia matutina vsque ad noctem*, ita inquit: *Custodia vna quarta pars noctis est. Ergo prima custodia à vespere incipit: secunda ad medium noctis attingit. tertia gallorum cantus transit: quarta est in vigilia matutina, quæ in ortum luminis adimpletur.* De quibus vigilijs etiam Christus meminit. Luc. 12. *Si venerit in secunda vigilia, & si in tertia vigilia venerit, &c.*

Ad harum igitur militarium vigiliarum similitudinem, primi Christiani satagentes (teste S. Cypriano *de orat. Dominica*) sequi tum exemplum Christi sæpè in oratione pernoctantis, vti legimus Matth. 14. Marci 6. Luc. 6. & 21. tum eiusdem consilium nobis datum, vt vigilemus, & oremus, Matth. 25. & 26. Luc. 11. & 12. Marc. 13. vbi adiecit: *Quod autem vobis dico, omnibus dico, vigilate*, totis noctibus, præsertim festorum solemnium, in templo vigilabant, & orabant, cuius rei testes sunt antiquissimi PP. quos refert Baron. Anno Christi 51. *nu.* 71. Francol. *de temp. horar. canonicarum, c. 2.* Atque eiusce rei causa clerici Officium nocturnum in festis in tres partes, siue nocturnos diuidere, & distinctis temporibus canere in Ecclesia solebant, sicuti indicat Isidor. *lib. 1. de Offic. Eccles. c. 19. & 21.* Amalar. *lib. de ordine Antiphonarij, cap. 4.* Hugo de S. Victore *lib. 2. de offic. Eccles. c. 9.* & expressè testatur S. Thom. super 1. ad Corinth. *c. 14. sect. 6.* Thom. Vvaldensis *lib. de sacramental. c. 24. in rational. lib. 3. c. 5.* Nauar. *cap. 3. de orat. num. 28.* Francol. *cap. 1.* Suar. *c. 4. nu. 8.* tametsi contradicat Azor. *tom. 1. lib. 10. c. 2. q. 2.* Arbitror autem, primum nocturnum dici solitum fuisse ad principium secundæ vigiliæ: alterum nocturnum statim post noctis medium, siue ad initium tertiæ vigiliæ: tertium verò nocturnum ad initium quartæ vigiliæ.

6 Hactenus ex instituto tantùm dixi de officio propriè diurno, ac nocturno, quorum vnumquodque tribus partibus distinctum fuit, earumque singulæ partes tres horas, tres item psalmorum sectiones, ob mysterium SS. & perfectæ Trinitatis, in se continebant. Deinceps verò agendum de Officio matutino, & Vespertino, quorum vtrumque duas horas, siue partes Officij Ecclesiastici in se complectitur, videlicet matutina oratio continet Laudes, & Primam: Vespertina vero oratio continet Vesperas, & Completorium. In quibus horis, matutinis, inquam, & vespertinis animaduertere licet, eas proportione quadam, & similitudine inter se respondere. Nam sicuti olim hora orationis prima Laudibus matutinis mox succedebat, ita & Completorium Vesperis annectitur: nam Completorium habet se vt clausulam Vesperarum, totiusque Ecclesiastici Officij complementum. Quã causam esse arbitratur Suarez *cap. 5.* cur apud scriptores quosdam antiquiores, non satis clara, & distincta mentio fiat horæ primæ orationis, & Completorij; quia binæ horæ, quæ fermè continuo tempore summo manè dicebantur, vno nomine orationis matutinæ: & binæ item horæ, quæ continuato fermè tempore vespere dicebantur, vno vespertinæ orationis vocabulo, comprehendebantur.

Secundò inter se respondent; quòd sicut Laudes matutinæ ad initium auroræ; Prima autem hora ad Solis ortum spectant, ita Vesperæ ad occasum, siue horam diei duodecimam, vt testatur S. Cyprianus *ser. 6. de Orat. Dominica.* S. Athanas. *in libr. de Virginitat.* S. Basil. in regulis fusè disputatis, *q. 37.* & colligitur ex hymno in vesperis Sabbathi dici solito; *Iam sol recedit igneus, infunde lumen cordibus*. Quamobrem hanc horam veteres, *Lucernariam* appellare soliti sunt, vti videre est in Concil. 1. Toler. *ca. 9.* & apud Cassianum *lib. 3. de Institut. renunt. cap. 3.* S. Hieron. in Epist. ad Letam, *de institut. filiæ*, quia eo tempore lucernæ accendebantur, vti obseruauit etiam Azor. *cit. c. 2. qu. 10.* & indicat *loc. cit.* S. Hieronym. *Assuescat accensæ lucerna reddere sacrificium vespertinum*, & S. Basilius *lib. de Spiritu Sancto*, ad Amphiloch. *cap. 29.* Completorium denique ad noctis principium spectare, antiqui scriptores affirmant apud Bellarm. *cit. ca. 11. porrò tempus canonicum*.

Tertiò, quò ad modum orandi magnam inter se similitudinem gerunt horæ binæ matutinæ, & vespertinæ, sicuti cuiuis videre licet, si Laudes matutinas cum Vesperis, Primam verò horam cum Completorio compares.

Atque hæc dicta sint de antiqua, & primæua institutione, diuisione, & tempore Ecclesiasticarum precum. Quod verò attinet ad consuetudines Ecclesiarum, superiore cap. monui, in Romana Ecclesia etiam olim Laudes matutinas cum Nocturnis coniunctas, & quasi vnam partem, siue horam Ecclesiastici officij habitam fuisse. Deinde in Ecclesijs, præsertim occidentalibus, officium vespertinum etiam olim nonnihil anticipatum fuisse, vt tempus aliquod ad somni quietem superesset, ex Cassiano colligitur *lib. 3. de Institut. renuntian. cap. 3.* tribuente officio

vesper-

vespertino horam diei vndecimam: item in hymno Completorij. *Te lucis ante terminum*, &c. Hodie verò Completorium circa quartam horam post meridiem. Vesperę autem circa secundam, vel tertiam in plerisque Ecclesijs decantari solent; consequenter etiam Nona, Sexta, & Tertia anticipantur: Matutinum verò (quo nomine in Ecclesia occidentali Nocturnos cum Laudibus comprehendimus) in solis ferme Monasterijs mediæ noctis tempus retinet; in alijs verò Cathedralibus, & Collegiatis Ecclesijs ad solis occasum, vel summo manè decantari solet. Quam cuiusque Ecclesiæ consuetudinem in publico choro omnino obseruari decet, sicuti constat ex *Clem.* 1. *de celebratione Missarum*. Quamquam secluso scandalo, raro peccatum mortale committi censendum est, si etiam in publico choro horarij officij tempus interdum mutetur: eo quod hæc temporis circumstantia ad substantiam materiæ præceptæ non pertineat, teste Caietan. *verb. horæ canonicæ, c.* 4. Ratione scandali verò facilius in ea re mortaliter peccari poterit. Qua de re Syluest. *ver. hora, q.* 9. Suarez *c.* 15. *in fin.* Miranda *in man. Prælat. t.* 1. *q.* 37. *a.* 8. Nauar. *de orat. & horis, c.* 3. *n.* 71.

7 Sed quid in priuata oratione, seu potius quæ priuatim ab Ecclesiæ ministris recitatur? De hac, ex communi Doctorum sententia, hæc dicenda occurrunt: Primum. Consultum est in priuata recitatione publici chori tempora obseruare, eisque se conformare: tum quia priuata recitatio semper ordinem quemdam, hoc est habitudinem ad publicum chorum retinet: (quippe in quo canonicæ preces secundum primæuam institutionem suam à Clericis omnibus publicè decantari debebant) ideò meritò priuata recitatio publico Ecclesiæ choro, quantum fieri potest, accommodatur, vt & idem officiũ priuatim dicatur, eodemque modo, tempore, sicuti publicè; tum quia in publico Ecclesiæ choro plerumque horæ anticipari solent, quæ anticipatio laudabilior censetur, quàm dilatio, eo quòd in humanæ vitæ societate sæpe aliquid incidere soleat, quod ab oratione hominem deinde impedire, vel orantem distrahere possit. Quamobrem ex Hugone refert Paludan. *in* 4. *d.* 15. *p.* 5. *Ante horam orare prouidentiæ est, post horam negligentiæ, in hora obedientiæ.*

Adde cum Suar. *c.* 27. *n.* 14. Azor. *lib.* 10. *c.* 9. *q.* 5. Less. *lib.* 2. *c.* 37. *dub.* 12. *n.* 79. eam anticipationem, Romanę Ecclesię consuetam, in priuata recitatione licitam esse, vt nocturni cum matutinis Laudibus quarta hora post meridiem completa inchoentur, cuius consuetudinis congruam rationem reddit S. Th. *quodlibet* 5. *cap.* 28. Quia solemnitas diei sequentis à Vesperis incipit, ideò meritò vsus obtinuit, vt post publicum Officium vesperarum, & Completorij (quod in plerisque Ecclesijs circa horam quartam post meridiem decantatum est) preces nocturnas inchoare priuatim liceat. Deinde in partibus nostris septentrionalibus, quibus hora quarta post meridiem sol occumbit hyemis tempore, plus aliquantulum Matutinum anticipari posse videtur, ita vt ante lucernæ accensionem perficiatur.

Secundum. Rectè etiam, ac licitè in priuata oratione, seu vnius, seu plurium, aut omnium horarum, conformare se aliquis potest primæuæ earum institutioni, & temporis assignationi, sicut ex communi docet Nau. *c.* 3. *de orat. n.* 75. vt videlicet horæ priuatim dicantur eo tempore quo hymni earum indicant, videlicet Primam, *Iam lucis orto sidere*. Tertiam, cum S. Spiritus olim in discipulos visibiliter descendit, videlicet circa horam diei tertiam. Sextam verò, cùm meridies ignibus instruitur. Nonam ad principium vltimi quadrantis diei, cùm vesperam appropinquare dicimus, sicuti hymnus Nonæ indicat, *Largire clarum vespere*, Vesperas denique cum Completorio, *Cum sol recessit igneus*.

Excipe à secundo dicendo: Quod tres Nocturnos diuidere non liceat, præterquam si causa aliqua ita exigat, cùm neque in publico officio hodie diuidi, sed continuè cantari soleant: nam ratio, cur olim in aliquibus Ecclesijs diuiderentur, hæc erat præcipua, quia nocturnæ Vigiliæ etiam à populo in Ecclesia agebantur, quem repetito psalmorum cantu, ad pietatem, & orandi studium excitari oportebat. Vide Marcell. Franc. *c.* 27. *n.* 9. Suar. *c.* 6. *n.* 12.

Tertium. Modica, & non inconsueta temporis immutatio omni culpa vacare videtur, vt si prima dicatur duabus, vel tribus horis ante solis ortum, præsertim in hyeme, vel duabus horis post, præsertim in æstate, vel Tertia, & sexta vna cum prima dicantur ad solis ortum præsertim in hyeme: vel Vesperæ cum Completorio dicantur non multò post meridiem. Si autem causa aliqua exigat, tunc maior immutatio fieri poterit, v. g. vt omnes minores horæ summo mane, siue ad ortum solis dicantur ob maiorem quietem, ac deuotionem, studendi necessitatem, vel quamuis causam, aut occupationem honestam: Si verò diuturna, eaque necessaria occupatio impediat, etiam vesperæ adiungi poterunt, non item Completorium, sicuti habetur in *c.* 1. *de celebr. Missarum* Glos. *verbo vesperas*, nisi maior necessitas vrgeat, quæ rarò contingere solet.

8 Quartum. Veniale peccatum est statorum temporum metam notabiliter, sine iusta causa, transgredi, vel horarum ordinẽ mutare: veluti si dicas Tertiam ante Primam, vel Completoriũ ante Vesperas: Cęterum, si dum Tertiam v. g. aliquis orat, recordetur, se Primam nondum dixisse, prosequi eum posse, & dictæ Tertiæ postponere Primam docet Azor. c. 10. *quæst.* 1. Simile est, quod ait Nauar. c. 3. *n.* 66. Si aliquis ad chorum veniat, cum iam Tertia, v. g. cantatur, & ipse Primam nondum recitauit. Prætereà, si ab infirmo, vel amico rogeris, vt cum ipso Tertiam v. g. dicas, cui non facilè id denegas, posse te ipsi obsequi, licet Primam nondum dixeris, affirmat Less. *lib.* 2. *c.* 37. *dub.* 12. *in fine*, & Tolet. *lib.* 2. *cit. c.* 13. vide etiam Suar. *ca.* 13. & Ludou. Mirandam *to.* 1. *man. Prælat. q.* 37. *a.* 8.

Item veniale peccatum est, sine causa differre horam Tertiã post meridiem, aut recitare vesperas ante meridiem, excepto tempore Quadragesimæ, in quo ex antiqua traditione cibum sumere non licet ante vespertinum officium peractum, sicuti habetur *in c. solent, dist.* 1. *de consecrat.* Sed quia cœna, quam olim ante Vesperam capere in Quadragesima licitum non erat, nunc ad meridiem per consuetudinem anticipata est, consequenter etiam vespertinum officium à proprio suo tempore ad antemeridianum recessit, huic publici chori consuetudini consultum est etiam in priuata oratione se conformare. Sed vtrùm id in præcepto positum sit, adeoque peccet, qui sine iusta causa vesperas post cœnam differt ad tempus pomeridianum? Affirmat Fulcius *lib.* 2. *cap.* 13. Azor. *citat. cap.* 9. *quæst* 9. Negant verò non improbabiliter Nauar. *cap.* 3. *de orat. numer.* 41. Suarez *cap.* 27. *numer.* 9. Sà *verb. horæ, num.* 16. Quia dictum *cap. solent*, in quo præcipitur, vt ante officium vespertinum in Quadragesima cibus non sumatur, loquitur solum de publico officio chori.

Quintum. Si absit contemptus, non incurritur peccatum mortale, tametsi per magnam negligentiam canonicarum horarum tempus, vel ordo in priuata recitatione mutetur, dummodo totum officium dicatur intra eundem diem naturalem, qui incipit à medio noctis vsque ad insequentis noctis medium: intra quod temporis spatium, & singulæ horæ validè dicuntur, sed non omni tempore licitè, eritque tantò grauius peccatum veniale, quò maior mutatio sine causa, aut recepta Ecclesiæ consuetudine, acciderit.

9 Porrò, si aliquis intra dictum diei spatium horam vnam, vel plures, culpatè, vel inculpatè, recitare neglexit, postea recitandi obligatione solutus est. Cùm enim dies certa cuilibet officio, designata sit, ideo ea transacta, cessat illius obligatio. Quare si aliquis post noctis medium recordetur, se Primam diei antecedentis non recitasse, non tenetur amplius recitare; contra verò sentiendum, si ante noctis medium memor fiat.

Excipiunt verò aliqui primas vesperas Sanctorum, quas aiunt sequente die recitandas esse, si pridie culpatè, vel inculpatè omissæ fuerant: Propterea quòd ad sequentis diei officium spectare videantur. Arbitror tamen esse quidem id consultum, sed non in præcepto propositum: quia licet primæ vesperæ ad solemnitatem festi pertinere censeantur: eo quòd Ecclesia ob maiorem celebritatem festum anticipat, vt à primis vesperis inchoetur, secundùm doctrinam S. Th. *quodl.* 5. *a. vlt. ad* 1. non tamen pertinent ad Officium sequentis, sed eius diei, in qua dicendæ sunt, cum cuiusque diei officium septem horis constare debeat, quæ est doctrina Azor. *to.* 1. *lib.* 10. *c.* 9. *q.* 7. & *c.* 10. *q.* 3. Suar. *lib.* 4. *n.* 2. Confirmatur. Qui vesperas pridie omissas in ipso festo recitat, vel satisfacit Ecclesiæ præcepto secundum substantiam, vel non satisfacit: si non satisfacit non tenetur recitare ex præcepti obligatione. Si verò satisfacit, sequitur eum non mortaliter peccaturum, qui primas vesperas de industria in diem sequentem differt, quod tamen nemo docet.

Ad extremum resoluendus est casus, quẽ Canonicus Confessario suo proponit: se frequenter ad conuiuia inuitari: & quia experientia didicit, postea ineptum esse ad recitandum Officium vespertinum, ideo anticipare solitum, ac recitare vesperas cum Completorio ante prandium, vt ab horario penso eo die liber sit. Respondeo, & dico I. Nunquam aut vix vnquam Ecclesiasticis personis suadendum est, vt ob hanc solam causam conuiuiorum, si aliæ graues occupationes non accedant, vesperas multò verò minus Completorium ante prandium recitent. Quia licèt personæ Ecclesiasticæ quandoque ad conuiuia accedere cogantur, tamen decet eos ita immoderatè se gerere, ac bibere, vt officio suo vespertino ritè satisfacere queant: Neque verò prætendere possunt, se ob conuiuij protractionem, & accidentia colloquia, ludos, &c. tempore exclusum iri, quominus Vespertinum officium postea recitent. Nam, nisi grauis, aut necessariæ rei occupa-

cupatio interueniat, omnino docet Clericos, & Religiosos se subtrahere tantisper, dum vespertinum Officium persoluere possint, alioquin omnes laici mirantur, & scandalum accipiunt, si tales personas tota die nunquam orantes videant, neque præsumere solent, eos ob aliquam causam anticipasse.

Dico II. Si aliquis Clericus in confessione dicat, se conuiuia vitare non posse: ita verò rem comparatam esse, vt quamuis sæpè proposuerit se non inebriare, insuper maturè à compotationibus, vel lusibus discedere ad Vespertinum Officium persoluendum, nihilominus sæpe, aut plerumque intermiserit, ideoque se ob hanc causam interdum vespertinum Officium etiam cum Completorio, ante prandium dicere solitum; quia melius esse videatur præuenire, quàm omninò intermittere, aut intermittendi periculo se committere; talem hominem Confessarius absoluere poterit, quia etsi ponamus Clericum illum ea in re peccare, tamen peccatum est tantum veniale, quippe consistens in accidentali temporis immutatione. Deinde cõsiderata hominis fragilitate, & negligendi officij occasione, interdum permitti poterit, vt talem anticipandi consuetudinem retineat, quia ex duobus malis, siue peccatis, quorum alterum probabilissimè euenturum est, præstat permittere, quod est minus. Ille autem homo si vespertinum Officium non anteuertat, postea probabilissimè negliget. Accedit, quod interdum sine peccato anteuertere possit, si non faciat cum proposito liberius bibendi, & se inebriandi, sed tantùm vt periculum maioris peccati, cui se obnoxium esse videt, anteuertat, & caueat.

CAP. IV.

QVÆ PERSONÆ AD OFFICIVM Ecclesiasticum obligatæ sint.

SVMMARIVM.

1 *Obligatio canonici Officij aliter Cõmunitati, seu Capitulo Religiosi ordinis choro addictis incumbit, & aliter singulis.*

2 *Consuetudo interpretatur, quòd omnes, ac singuli Religiosi professi, exceptis laicis, seu conuersis, ad canonicum Officium sub peccato mortali obligentur, intra, vel extra chorum persoluendum.*

3 *Probabile est, quòd Religiosus per sententiam eiectus, si clericus in minoribus tantum est, obligatione recitandi officij liber existat.*

4 *Clerici omnes in sacris, etsi beneficiati non sint, ad canonicas horas vniuersali Ecclesiarum consuetudine sub mortali peccato obligantur.*

5 *Clerici in minoribus iure communi non obligantur ad certas preces: attamen per diuturnam diœcesis consuetudinem, veluti sub præcepto acceptam, & obseruatam, nihil prohibet eos obligari.*

Obligatio orandi horas canonicas ex triplici capite oritur; I. Ex professione Religionis, quæ choro addicta est. II. Ex susceptione sacri ordinis. III. Ex beneficio Ecclesiastico. De obligatione Religiosorum dupliciter loqui possumus.

1 Primò, quatenus ea ex generali consuetudine incumbit toti communitati, siue capitulo, in primis verò Prælato, vt curam adhibeat, ne in sua Ecclesia cantus canonicarum horarum statis temporibus prætermittatur, quæ obligatio haud dubiè grauis, siue sub mortali peccato est. Ad singulos verò Religiosos obligatio hæc non ita descendit: quare mortalis peccati damnari aliquis non debet, si, alijs in choro ritè canentibus, ipse ob pigritiã sileat, vel omnino absit. Quod enim nemo à choro abesse, & omnes præsentes canere debeant, id solùm prouenit ex Abbatis dispositione, ac præcepto, vel regulæ ordinatione, quæ plerumque non sub peccato mortali, sed potius sub pœna, secundùm Ordinis, vel Monasterij consuetudinem infligenda, obligare solent. Qua de re vide Suar. *c.* 10. *n.* 15.

Secundò loqui possumus de obligatione incumbente singulis, qui religionem choro addictam professi sunt, quòd Ecclesiasticum officium quocunque tandem loco, siue in choro, siue extra chorum, persoluere teneantur. Et de hac obligatione nullum Ecclesiasticum canonem extare, communiter DD. fatentur. Multo minus ex lege naturali, & diuina talis obligatio descendit, cùm ad essentiam professionis Religiosæ nequaquam pertineat Officium canonicum, siue intra, siue extra chorum; & Religiosi alijs modis Deum colere, atque pro populo orare possint, sicuti ex communi docet Bellarm. *c.* 19. §. *ad priorem.* Azor. *ca.* 6. *q.* 2. Less. *lib.* 2. *c.* 37. *dub.* 6. *n.* 49. Suar. *ca.* 17. licèt aliter Palud. *in* 4. *d.* 15. *q.* 5. *a.* 1. Nauar. *c.* 7. *de or. n.* 4.

Quapropter Io. Medina *C. de or. q.* 7. *post finem*, negat Religiosos in sacris non constitutos ad horas canonicas obligari, nisi ordinis regula, vel consuetudo, quæ vim regulæ obtinet, ita statuat. Sed quia non omnium Ordinum regulæ sub peccato obligant, ideo Alph. à Castro *lib. de lege pœnali, cap.* 8. negat Fratres Prædicatores in sacris non constitutos peccare, si Officium canonicum dicere omittant; nisi ex decimis, alijsue redditibus Ecclesiasticis alantur. Idem sentire videtur Caietan. *verb. horæ, cap.* 1. sicuti eum explicat, & sequitur Armilla, *num.* 4. vbi ait: *Religiosi professi non existentes in sacris, secundùm Caietanum, non tenentur de iure dicere Officium neque ex professione, neque ex victu: fortè ex consuetudine tenentur, de qua dicit Caietan. se nihil scire, & hæc opinio melior videtur.* Eandemque sequitur Petrus Arragon. 2. 2. *qu.* 83. *art.* 12. *dub.* 4. *conclus.* 3. Monachum choristam, qui sacris non est initiatus, mortaliter non peccare, si semel, aut iterum diuinum officium dicere omittat: quia consuetudo, inquit, quam Doctores contrariæ sententiæ asserunt, solùm proficisci videtur ex præcepto, siue regula, quæ fermè in omnibus ordinibus Religiosorum existit, vt, non tantum in communi, sed etiam singuli diuinum Officium dicere debeant: talis autem regula non obligat sub peccato mortali, neque fortè sub veniali.

2 Verùm, nihil obstante auctoritate horum, quippe quos communis aliorum Doctorum piorum hominum persuasio impugnat, contrariæ sententia tenenda videtur, cum Palud. *in* 4. *d.* 15. *q.* 5. *a.* 1. Gab. *ibid. q.* 8. *a.* 2. *concl.* 3. S. Anto. *q.* 3. *tit.* 13. *c.* 4. Soto *lib.* 10. *de iustit. qu.* 5. *art.* 3. Nau. *c.* 25. *man. num.* 97. *& c.* 6. *de orat. nu.* 5. Barth. Medina *in instructio. confess. c.* 14. §. 11. Rodriq. *tom.* 2. *regul qq. q.* 100. *a.* 8. Tolet. *lib.* 2. *c.* 12. *ad finem.* Valent. 3. *disp.* 6. *q.* 11. *p.* 10. §. 2. Bellarm. Azorio, & Suarez *ll. cit.* Sà *verb. horæ, nu.* 1. Lessio *lib.* 1. *ca.* 37. *dub.* 9. Religiosos omnes, ac singulos (exceptis Nouitijs, & Laicis conuersis) qui profitentur Religionem choro addictam: non minus, quàm Clericos maioribus ordinibus initiatos, sub mortali peccato ad canonicum Officium obligatos esse, idque vi generalis consuetudinis, quę in omnibus Religionibus choro addictis cum tanta obligatione accepta est, scientibus, & consentientibus Ecclesiasticis Præsulibus; tametsi in quorundam Religiosorum regula nulla de horis Canonicis mentio fiat, vti notauit Rodriq. *l. cit.* Canus *lib.* 12. *de locis Theolog. ca.* 9. *a.* 2. ita loquens: *Falluntur multi, existimantes omnes Ecclesiæ leges à iuris voluminibus petendas esse; Hinc Caietanus labore penè confectus est, dum legem quæreret, qua Clerici monasticam Religionem professi ad diuinas præscriptas preces exoluendas astringerentur: multæ sunt, mihi crede, Ecclesiæ leges, quas non scriptura, sed vsus interpretatur; neque iuris volumen omnia Conciliorum, atque Pontificum scripta amplectitur.*

His adde I. Dispensatum legitimè, vt chorum non adeat, vel extra Monasterium perpetuò viuat, nihilominus obligari ad horas canonicas priuatim recitandas, teste Nau. *c.* 7. *de orat. nu.* 20. Rodriq. *to.* 1. *c.* 141. *concl.* 13 Suar. *c.* 17. *propè finem.* Quia manet Religiosus, ideoque subiectus regulæ, alijsque obligationibus Religionis, quatenus eas obseruare potest. Non est tamen improbabile, quod docet Azor. *tom.* 1. *lib.* 10. *c.* 6. *q.* 8. Si Religiosus dispensationem obtinuit, vt perpetuò extra monasterium degat, omnino exemptum censeri à choro monacali, & obligatione orandi Officii, quæ exinde nascitur.

Adde II. Etiam fugitiuum eadem recitandi obligatione astrictum manere, teste Azor. *q.* 5. *&* 6. Nau. & Suar. *ll. cc.* Less. *cit. ca.* 9. *n.* 50. Ne ex propria iniquitate commodum ferat. Idemque dicendum videtur de eiecto per sententiam, imò & de damnato ad triremes; manent enim verè Religiosi, ideoque astricti obligationibus Religionis, quibus, si commodè possint, satisfacere tenentur, & ita docent Nau. Rodriquez *ll. cc.* Azor. *citat. quæst.* 6. licet contrarium senserit Sotus *lib.* 10. *quæst.* 1. *a.* 3. Suar. *lib.* 8. *de matrim. disp.* 3. *num.* 11. Lessius *l. c.* quorum sententia in praxi probabilis, & tuta est, si eiectus in maioribus ordinibus constitutus non sit.

3 Cæterùm de eo, qui Superioris auctoritate ad gradum Cõuersorum translatus est, fatentur omnes, à recitando Officio liberum esse: quia statum mutauit, cui talis obligatio annexa est. Quare idem rectè docet Sanch. *lib.* 8. *de matrim. disp.* 8. *n.* 11. de dispensato Summi Pontificis auctoritate, vt ad sæculum reuersus, mutato regulari habitu, vxorem ducat: nam, simul ac habitum Religiosum exuit, statum mutat, & priuilegijs, ac commodis Religionis sine culpa aliqua sua carere incipit: ergo neque oneribus subiectum esse conuenit. Licet aliter sentiat Rodriq. *loco supra cit.* & videri potest Nau. *lib.* 3. *cons.* 21. *de celebr. miss. edit.* 2.

4 Quod attinet ad alterum caput obligationis communis est Doctorum sententia, omnes Clericos, qui in sacris constituti sunt, licèt nullum beneficium Ecclesiasticum obtineat, ad horas canonicas priuatim recitandas, sub culpa mortali obligatos esse. Sumitur ex *cap.* 1. *de celebrat. miss.* quod sumptum est ex *cap. Presbyter. distinct.* 91. Sed quia in canone isto de solis Presby-

teris

teris mentio fit, ideo obligationem hanc, quatenus omnes Clericos in maioribus ordinibus constitutos astringit, potius in generali Ecclesiæ consuetudine fundatam esse, notauit Nau. *c. 7. n. 2.* Azor. *c. 5 q. 1.*

Adde, Clericum non liberari hac obligatione, tametsi sit excommunicatus, suspensus, depositus, aut degradatus. sicuti ex communi docet Nau. *c. 7. nu. 17.* Angel. *ver. hora §. 5. & ver. degradatio, §. 4.* Syluest. *ver. hora q. 3. & ver. degradatio qu. 8.* Azor. *c. 5. q. 6.* Couarr. *3. resol. c. 13. n. 8. ver. duodecimò.* Auila de Censuris *par. 2. cap. 6. disp. 4. dub. 6. conclu. 1. & par. 4. disp. vn. dub. 1. concl. 2.* Rodr. *cit. c. 241. concl. 14.* Ne ex propria iniquitate commodum referat.

5 De Clericis in minoribus duntaxat constitutis, dico I. Eos nullo iure vel consuetudine vniuersali obligatos esse ad Officium, vel psalmos, aliasve certas preces recitandas. Ita docet Sot. *libr. 10. q. 5. a. 3.* Medina *de orat. q. 7. in fine.* Azor. *cit. 5. q. 2.* Tol. *lib. 2. c. 12. princ.* Suar. *c. 16. ad fin.* Lessius *n. 46. & 47.* aliique communiter, contra Abb. *in c. 1. n. 7. de celebrat. miss.*

Dico II. Si in aliqua diœcesi consuetudo vigeat, tanquam sub peccato obligans Clericos in Minoribus, ad recitandum quotidie Psalmum *Miserere*, vel aliquid simile, ea vtique obseruanda erit. Et ad Officium Episcopi, eiusque Suffraganei spectabit, ordinandos huius obligationis memores reddere: cui etiam parere, & satisfacere debent, quamdiu in ea diœcesi commorantur. Cæterùm cùm non pauci Doctores, vt Sotus *loco supra citato.* Suar. *c. 16. in fine.* Azor. *c. 5. q. 4.* contra Paludan. *in 4. dist. 15. q. 5. a. 1. concl. 3.* Nau. *cap. 7. de orat. num. 13.* existiment, Episcopum non posse in ordinatione, præter vniuersalis Ecclesiæ consuetudinem, imponere nouum onus siue obligationem perpetuam recitandi v. g. quotidie psalmos pœnitentiales, cum talis facultas ad Summum Pontificem propriè spectare videatur: ideo ad pariendam obligationem non sufficit, quòd Episcopus in ordinatione ita præcipere soleat, nisi etiam consuetudo sit, temporis diuturnitate præscripta, vt ordinati talem præcepti obligationem accipiant, & ipso vsu impleant: quæ videtur esse sententia DD. quos suprà citaui. Nam sicuti alias facultates, communi alioquin iure non concessas; ita & hanc comparare sibi Episcopum per consuetudinem posse, non dubito, idque docet Medin. *cit. qu. 7 in fine.* Porrò, leuem aliquam obligationem, v. g. ter vel quater orandi psalmos pœnitentiales, quod Episcopus in ordinatione iniungere possit, fatentur omnes.

De tertio obligationis capite, quod est Ecclesiasticum beneficium, seq. tractatu agendum est.

Ad extremum moneo, obligationem hanc recitandi Officij Ecclesiastici esse grauem, & sub peccato mortali ex genere suo; quippe ex virtute Religionis, atque in beneficiatis etiam ex Iustitiæ virtute. Quæ est communis DD. sententia, quidquid contra eam improbabiliter dicat Ang. *ver. hora §. 10.* Requiritur tamen omissio materiæ notabilis, cuiusmodi est, vel integrum vnius diei Officium, vel vna eius pars, siue hora, licèt breuissima, & fortasse etiam dimidium talis horæ. Qua de re dixi aliquid *lib. 1. tr. 3. c. 5. n. 10.* & videri potest S. Anton. *par. 3. tit. 13. c. 4. §. 5.* Medina *in instruct. c. 14. §. 11.* Sà *ver. hora, nu. 13.* Suar. *cit. lib. 4. c. 25. num. 15.*

CAP. V.

DE MODO, ET CIRCVMSTANTIIS recitandi Ecclesiasticum Officium.

SVMMARIVM.

1 *Officium tum publicè in choro, tum priuatim extra chorum, dici debet secundum ritum Breuiarij Romani reformati.*
2 *In quibus Ecclesiis, vel Monasteriis, antiquus & proprius breuiarij vsus adhuc retinetur, decet Clericos harum Ecclesiarum in priuata recitatione eundem ritum tenere.*
3 *Clericus beneficiatus, dum ab Ecclesia absens est, vel in alia diœcesi habitat, debet potius recitare Officium diœcesis, in qua beneficium obtinet.*
4 *Qui antiquum suæ Ecclesiæ ritum orandi seruant, debent recitare psalmos pœnitentiales, Officium defunctorum, &c. sicuti secundum receptam consuetudinem in breuiario eorum annotatur.*
5 *Qui aliud Officium æquiualens pro eo, quod in Breuiario designatur, per errorē recitauit, non obligatur ad repetendum.*
6 *Ecclesiæ, quæ ritum Breuiarij Romani receperunt, possunt tamen Officium canonicum de Sanctis suis, idque cum octaua (si patroni sint) recitare.*
7 *Horæ singulæ Officij continuè recitari debent, nisi causa incidens interruptionem postulet.*
8 *Modus orandi cum socio etiam in priuato recitatione commendatur.*
9 *Attentio in oratione triplex est, superficialis, literalis, et spiritualis.*
10 *Qui sine vlla attentione horarum Officium recitat, non satisfacit Ecclesiæ præcepto.*
11 *In decursu orationis sufficit attentio virtualiter manens.*
12 *Actiones aliquæ sunt cum oratione incompatibiles, aliæ verò compatibiles.*

2 ASsertio I. Officium, cùm publicè in choro, tum priuatim extra chorum, dicendum est secundùm formam Romani breuiarij à Pio V. editi, & à Clemente VIII. reformati. Permissum tamen est Clericis pauperibus, alijsque Ecclesiasticis personis, breuiaria editionis Pij V. penes se habentibus, vt ea retinere, iisque vti possint, donec absumantur.

Sed excudere deinceps breuiaria Ritus Romani concessum non est, nisi secundum reformationem Clementis VIII. Ita habetur in Bulla eiusdem Pontificis Breuiario præfixa. Secundò permittitur Ecclesijs, Monasterijs, & Conuentibus, quę ducentis annis ante Pij V. constitutionē propriū orandi ritum tenuerunt, vt etiam deinceps retinere ipsis liceat: nisi malint, cum Episcopi sui, & Capituli consensu, Romanum Breuiarium acceptare. Ita habetur in Bulla Pij V. breuiarijs præfixa. Addit Suar. *c. 11. n. 4.* postquam dictæ Ecclesiæ Breuiarium suum cum Romano semel commutarunt, non posse deinde hoc relicto, suum antiquum reaccipere, eò quòd Pontificiæ concessioni antiquum ritum retinendi renuntiasse censeantur.

2 Assertio II. In quibus Ecclesiis, vel Monasteriis vsus Breuiarij proprij, & antiqui legitime adhuc viget, decet Clericos talium Ecclesiarum in priuata recitatione eundem ritum tenere, sicuti docet Sot. *lib. 10. q. 5. ar. 4.* Suar. *cap. 23. num. 8.* Bellarm. *cap. 18. §. qualitas officij argum. cap. de his & cap. placuit, distinct. 12.* Non desunt tamen graues Doctores Nauar. *lib. 3. cons. 15. de celebrat. missar. edit. 2.* Rodriquez *tom. 1. reg. qq. qu. 32. artic. 13.* Sà *verb. horæ numer. 6.* Less. *dub. 12. n. 74.* qui probabiliter aiunt, secluso scandalo, cuiuis extra chorum licitum esse, posthabito suæ Ecclesiæ proprio, Romanum Breuiarium recitare. Quod maximè affirmari potest primò, de Clericis & Monachis interim dum in Academia versantur, in qua Romani Breuiarij vsus est. Secundò de iis Clericis, qui ad titulum patrimonij ordinati, nulli Ecclesiæ seruiunt, sicuti notauit Maior *in 4. distinct. 12. quæst. 6. ad 1.*

3 Id quoque dubitatur, si Clericus beneficiatus absens sit, vel in alia diœcesi domicilium, vel quasi domicilium habeat, quale Breuiarium Diœcesanum recitare debeat? Suarez *c. 23. nu. 5.* arbitratur potius recitandum esse breuiarium diœcesis domicilij. Sed contraria sententia colligitur ex *Clem. 2. de celebration. Missar.* vbi tanquam speciale priuilegium conceditur domesticis commensalibus Cardinalium, & Episcoporum, vt ipsis in dicendo Officio conformari possint: Ergo secluso tali priuilegio, tenentur dicere Officium propriæ diœcesis, aut Ordinis sui, si Religiosi sint, vt Gloss. ibidem notat *verb. indulgemus.* & videri potest Caietan. *verb. horæ, cap. 2.* Angel. *verb. hora, §. 15.* Eandem sententiam satis indicat S. Thom. *quodlib. 1. artic. 8. & quodlib. 4. a. 13.* vbi docet: Si quis in duabus Ecclesiis præbendam habeat, & ab vtraque absit, quòd debeat recitare Officium Ecclesiæ dignioris: Sin verò æqualis dignitatis sit, in electione ipsius esse cuius Ecclesiæ breuiarium recitare malit. Ratio huius doctrinæ est. Quia consuetudo, & obligatio diuini Officij in choro cœpta est; ideoque semper aliquem ordinem ad chorum publicum retinet, vt tametsi Clerici regulares, vel sæculares a choro Ecclesiæ suæ, seu absentes, seu omnino exempti sint, tamen Officium priuatim recitare debeant secundùm morem Ecclesiæ, vel Ordinis, ad quem ipsi pertinent, seu in quo beneficiati sunt, sicuti benè annotauit Maior. *loc. cit.*

Quæres: Si Clericus in alia diœcesi beneficiatus, vel professus hospitetur Augustæ v. g. in festo S. Vdalrici, quale Officium recitare debet? Respondeo: Licet non teneatur se conformare, tamen id posse. Prior pars ex dictis colligitur: altera vero pars inde liquet; quia licitum est Officium mutare ob iustam, & rationabilem causam: hic autem Clericus iustam mutandi causam habet, tum pietatis, ac deuotionis suæ erga S. Episcopum Vdalricum, quam iustam causam esse posse testatur Philiarcus *to. 2. lib. 1. de Offic. sacerdotis, c. 6. concl. 3.* tum, vt moribus hominum eius loci, vbi tunc commoratur, se conformet.

Assertio III. Qui vtuntur nouo breuiario Pij V. non obligantur, ne in choro quidem, dicere psalmos pœnitentiales, graduales, defunctorum, &c. quæ notantur in rubricis generalibus ad finem Breuiarij Pij V. Præterquamquòd Officium Beatæ Virginis, saltē in choro, recitari debet, in ijs Ecclesijs, quibus hactenus talis consuetudo obseruata erat. Vide Bullam Pij V. Sotus

loco suprà cit. Rodriq. *ar.* 15. Less. *n.* 76. Suar. *c.* 13. *nu.* 13. *& c.* 25. *n.* 8. Azor. *to.* 1. *l.* 10. *c.* 16 *qu.* 2. *&* 3. Deinde Officium defunctorum in die animarum omnes, etiam extra chorum, recitare tenentur: Item litanias omnium SS. in die S. Marci, & diebus Rogationum, quicunque publicæ processioni non intersunt.

4 Porrò in Ecclesijs, Monasterijs, quæ antiquum breuiarij ritum retinent, obseruanda est etiam antiqua eorum consuetudo certis diebus dicendi psalmos pœnitentiales, Officium defunctorum, &c. quæ etiam à singulis, qui choro non intersunt, priuatim recitanda erunt, si consuetudo, vel statutum exigat. Ita docet Sotus *l.* 10. *q.* 5. *a.* 4. Sylu. *ver. hora q.* 5. *&* 6. Nauarr. *c.* 10. *de orat. n.* 4. Suarez c. 13. *n.* 14. post S. Thom. *quodlibet* 6. *a.* 8. *vbi proposita quæstione*: An Clericus beneficiatus, dum à Choro abest, v. g. in scholis existens, teneatur recitare Officium mortuorum sicuti in choro suæ Ecclesiæ consuetum est; Respondet: Non esse obligatum ad dicendum Officium mortuorum, si in Ecclesia sua dicatur extraordinariè ad preces alicuius, vel in funeris depositione: obligatum verò esse, si in Ecclesia sua dicatur statis diebus; verb. grat. quauis Feria secunda: quia tale tunc Officium institutum est pro bonis, siue præbendis, quæ à fundatoribus defunctis ipsi perueniunt. Quare, vt Sotus ibidem notauit, in dubium reuocari potest, vtrum etiam alij Clerici, qui beneficiati non sunt, Officium defunctorum recitare teneantur ijsdem diebus, quibus annotatur in antiquo breuiario, quo ipsi vtuntur: Nihilominus respondent Sotus, Nauarr. & Suar. *ll. cc.* eos obligari, si consuetudo, vel statutum eius Ecclesiæ ita interpretatur: quandoquidem huiusmodi preces censentur quasi pars Ecclesiastici Officij, ad quod omnes in maioribus ordinibus constituti obligantur.

Assertio IV. Officium dicere oportet non quodlibet, sed sicuti in Romano, vel diœcesano directorio præscribitur. Est tamen communior Doctorum sententia peccatum tantum veniale esse, Officium sine necessaria causa mutare, v. g. dicere de Sancto, cùm debeat dici de Feria. Ita enim docet Caietan. *ver. horæ, c.* 2. Syluest. *q.* 12. Sà *n.* 14. Azor. *c.* 10. *q.* 2. Less. *dub.* 12. *num.* 77. & alij, contra Angelum *ver. hora.* §. 14. Toletum *l.* 2. *c.* 13. §. *qualitas.* arbitrantes esse mortale: quorum sententia saltem tunc verisimilis est, si Officium in multò breuius per fraudem commutetur, vt v. g. dicatur de Sancto, cum de Dominica dici debet, sicut notauit Suar. *c.* 13. *n.* 14. Philiarchus *l.* 1. *de Offic. sacerdotis, cap.* 6. Licet contrarium sentiat, Sylu. *ver. hora, q.* 12. Item, si non semel atque iterum commutatio fiat, sed frequenter, aut perpetuò mutetur, vel ita mutandi propositum concipiatur; videtur enim hæc grauis peruersio, & sufficiens materia peccati mortalis. Et fortasse Angelus, atque Toletus non aliud, quam hoc docere intenderunt.

Sed dubium est, vtrum, qui Officium mutauit, postea obligatus sit ad repetendum Officium intermissum? Negant vniuersim Syl. *ver. hora, q.* 12. Caiet. *cit. c.* 2. Azor. *cit. l.* 10. *c.* 10. *qu.* 2. Lessius *cit. n.* 77. tam de eo, qui culpatè, aut data opera, quam de eo, qui inculpatè, seu bona fide, mutationem fecit. Probant: Quia præcepti Ecclesiastici substantia in eo consistit, vt septem horæ canonicæ quotidie dicantur: vt verò tale Officium dicatur, puta de Feria, de Dominica, de Sancto; pertinet solùm ad ritum, & accidentalem circumstantiam. Cùm igitur substantia præcepti impleta sit, licet erratum, vel peccatum in circunstantia, nihil repetendum est. Sed hoc fundamentum videtur mihi infirmum, imò falsum: nam vti rectè Suarez notauit. *cit. c.* 23. *n.* 14. lege Ecclesiastica, quatenus ea ad præsentem diem tendit, non quodlibet, sed hoc Officium, præcipitur; videlicet vt hi psalmi, hæ lectiones recitentur. Quapropter, si aliud quippiam orás, propriè non imples præceptum secundùm indiuiduam eius substantiam.

5 Veruntamen si quis æquiualens Officium (præsertim non aduertens, licet cum aliqua negligentia, & culpa) dixit existimandum non est, Ecclesiam obligare ad repetendum, cum graui onere: Nihilominùs consultum est ea subiungere (si id commodè fieri possit) quæ intermisso Officio propria sunt. Sin autem Officium non æquiualens, sed multò breuius per errorem (præsertim culpabilem) recitasti, v. g. de Sancto, cùm debuisses recitare de Dominica, obligatus esse videris ad compensationem faciendam, dicendo ver. gr. nouem psalmos ex primo nocturno, ne tanta pars Officij intermissa maneat, sicuti docet Suar. *l. c.* Porrò, si iusta causa mutandi Offici vrgeat, quia ver. gr. Lectiones de Sancto ad manum non habes, & ob instantes occupationes debes te exoluere orationis penso, nulla tunc erit culpa Officium commutare, v. g. de Feria dicere, sicuti ex communi docent Azor. & Suar. *ll. cc.*

6 Aliud dubium est; Si Ecclesia aliqua regularis, vel secularis, ritum Breuiarij Romani accepit, an, & quomodo Officium proprium de Sancti suis recitare possit? Respondeo, & dico primò. Si Sancti canonizati sint, vel ante morem canonizandi, in publicum Ecclesiæ Romanæ cultum recepti; in propria Ecclesia de iis, auctoritate Episcopi, Officium canonicum dici potest, idque duplex, cum octaua (si Ecclesiæ patroni sint,) vel sine octaua. Ita habetur in rubrica prima breuiarij reformati.

Dico II. Eiusmodi Officium proprium de Sancto Ecclesiæ dici debet secundùm ritum Breuiarij Romani: nisi quòd lectiones accommodatæ deligi possunt, quæ in communi Breuiario non continentur. Sed vtrum eiusmodi lectiones à Sede Apostolica approbari debeant: Negat Rodriq. *to.* 1. *regular. quæstion. qu.* 42. *ar.* 21. vbi ait: *Posse recitari Officia propria de Sanctis, etiamsi à Sede Apostolica approbata non sint; modò digna sint, vt approbentur.* Quia non videtur excedere potestatem Episcopi, vel similem Episcopali iurisdictionem habentis, quominus Sancto pro sua Ecclesia colendo Lectiones designare, & approbare possit: cùm talis approbatio non videatur ex causis grauioribus, quas Sedes Apostolica sibi reseruare solet. Et placet mihi hæc doctrina Rodriquez, si Lectiones de Sanctis proprijs omni suspicione falsi carentes, ante hac in Ecclesia recitari consuetæ fuerant. Sin verò Lectiones de Sancto nouiter introducantur, satis apertè significatur in *cit. rubr.* 1. opus esse approbatione Sedis Apostolicæ.

Dico III. Illud permissum haud videtur, vt in Festo alicuius Sancti, v. g. Iacobi Apostoli, cuius Officium in ipso Romano Breuiario describitur, aliæ, Lectiones in Ecclesia particulari retineantur. Ratio est: Quia ecclesijs recipientibus Breuiarium Romanum, non est concessum retinere proprium Breuiarium, nisi in defectum; si videlicet de Sanctis Ecclesiæ suæ nullum proprium, & accommodatum Officium designetur.

7 Assertio V. Horæ singulæ recitari debent continuè, ac sine notabili interruptione, vti habetur *cap. nihil.* 7. *sess.* 21. *cap. qualiter horæ Canonicæ*. Nam alioquin vnitas, & quasi forma orationis ab Ecclesia institutæ, quodammodo soluitur: præterquam quòd non caret aliqua irreuerentia, captam cum Deo collocutionem impertinente actione, vel locutione leuiter interrumpere, eritque tanto grauior culpa, quo diuturnior interpositio, vel actio, quæ interponitur, inutilior, vel deformior. Cæterum, si iusta causa vel necessitas, ver. gr. incidentis occupationis, quæ differri non possit, interruptionem suadeat, omni culpa caret; quia leges Ecclesiæ, ita interpretari conuenit, vt moralem facilitatem seruent.

Sed controuersia est inter DD. Vtrùm necesse sit à capite repetere Officium, si longa, & impertinens interruptio intercessit? Affirmat Azor. *c.* 8. *q.* 5. Nauar. *de orat. c.* 16. *n.* 75. & indicat Med. *q.* 26. *de orat. art.* 3. §. *an autem.* Sed probabilius alij negant. Arrag. 2. 2. *q.* 83. *ar.* 12. *ad finem.* Theod. Peltanus *l.* 3. *de bonis operibus c.* 6. *assert.* 4. *in fin.* Suarez *c.* 24. *nu.* 11. Less. *c.* 37. *dub.* 10. Ratio est: Quia, vt idem Less. ait, quisque psalmus *v. gr.* continet perfectam orationem, aut laudem Dei; neque habet essentialem cum consequentibus connexionem, sed tantùm accidentalem ex Ecclesiæ institutione: quare qui tempus etiam diuturnum interponit, rem tamen præceptam implet secundùm substantiam, licet in accidentali modo peccet. Consultum tamen est, si commodè fieri possit, repetitionem facere ab initio saltem nocturni, vel psalmi interrupti, si interruptio magna, licèt iusta, fuerit, sicuti monet Nau. *c.* 16. *n.* 70. Paulus Comitolus *l.* 1. *moral. respons. q.* 66.

Adde I. Si Clericus tardè ad chorum veniat, hora iam cœpta, posse cum alijs cantando pergere, & postea, quæ omissa sunt, supplere, sicut ex communi docet Sà *ver. horæ, n.* 8. Quin imò Henricus *quodlib.* 1. *q.* 29. Maior *in* 4. *dist.* 12. *q.* 6. probabiliter docent, nihil supplendum esse, si non multum in choro processum est: quia sicuti in Missæ auditione, ita & in Officio canonico, omissio modici æstimari non solet: præsertim cùm propter societatis vinculum, alij cantantes vnius defectum supplere censeantur.

Simile dubium est, vtrùm Clericus supplere teneatur, quæ cantare, & audire neglexit, dum v. gr. librum parauit, vel altari thurificauit? Affirmat Sà *l. c.* Nauarr. *cap.* 11. *de orat. num.* 37. Sed Henricus *in quodlibet* 11. *qu.* 29. Innocent. *in cap. dolentes, de celebrat. miss.* Syluest. *verb. hora, quæst.* 12. Azor. *lib.* 10. *cap.* 11. *quæst.* 20. Sot. *cit. quæst.* 10. *artic.* 3. rectiùs negant: quia dum aliquis in re aliqua ad Officii celebritatem pertinente occupatur, totus chorus pro illo supplet: quemadmodum, & qui Missæ inseruiunt, audire censentur, dum paranda re necessaria occupantur, sicuti notauit etiam Rodriquez *par.* 1. *sum. cap.* 143. *conclus.* 2. Tolet. *lib.* 6. *cap.* 7. Nauarr. *quoque cap.* 21. *de orat. num.* 15. licet moneat, omissa supplenda esse, non audet tamen aliquem propter omissam suppletionem peccati damnare. Idemque docent Sotus, & Nauarr. Arrag. 2. 2. *quæst.* 83. *art.* 12. *conclus.* 2. Rodriq. *cit. c.* 143. *concl.* 2. de eo, qui choro organis con-

sonis

ficis, alternis versibus, respondet, non esse obligatum vt vocem etiam proferat.

Adde II. Si quis dictis psalmis matutinis, non habeat sermones ad manum, vel eos, ratione itineris, v.g. legere non possit: atque instet causa, siue necessitas aliqua exoluendi se penso canonico, permissum ei est sermones differre, & cætera, etiam Laudes, persoluere teste Philiarco *p.1.l.1.c.6.conclus.*1. Eademque ratio est, si commemoratio de festo, vel aliquid simile ad manum non sit.

8 Assertio VI. Officium canonicum etiam priuatim recitari potest cũ socio vno, vel pluribus, alternis versibus: Lectiones tamen, vel singulas, à singulis, vel etiam omnes ab vno, cæteris audientibus, legi sufficit. Qua de re videri potest Paludan. *in 4. dist.45.q.2.art.2.conclus.*2. Syluest. *ver. horæ.q.*7. Nauarr. *c.10.de orat.n.16.* Azor. *cit.l.10.c.7.q.57.& seqq.* Suarez *c.12.n.2.* Arragon. & Rodriq. *suprà cit.* Sà *ver. horæ.n.6.* Maior *in 3.dist.12. qu.6.* qui duo admonent, etsi aliquis quædam distinctè non percipiat, quæ ab altero choro, aut socio dicuntur, moraliter satisfacere, neque aliquid propterea scrupulosè repetendum esse.

His adde I. Modum orandi cum socio videri meliorem, per se loquendo: tum quia conformis primæ institutioni canonici Officij, & publice orandi ritui, cui priuatum conformari oportet: tum quia labor hac ratione diuisus, delectatione quadam defectionem corporis releuat, (inquit Cassianus *l.3.institut. renuntiant.c.8.*) atque cessante paululum lingua, cordis meditatio corroboratur.

Adde II. Nihil referre, tametsi socius orationis ad orandum obligatus non sit, vel attentionem nullam adhibeat, quia alter, quocum orat, satisfacit obligationi suæ, partim dicendo, partim audiendo deuotè, vti notauit idem Suarez *cap.25.n.2.* Azor. *c.7. qu.6.*

Adde III. Ea, quæ ratione voti, aut pœnitentiæ Sacramentalis ab aliquo orari debent, simili modo cum socio orari posse, sicuti ex communi docent Palud. *in 4.dist.45.q.2.art.2.conclus.*2. Nauarr. *de orat.c.10.n.20.* Azor. *c.7.q.10.* Sà *nu.12.* Suar. *l.3.de orat. c.9.n.14.*

Assertio VII. ad Officium canonicum ritè, & decenter persoluendum pertinet etiam, quod monet Synodus Basiliensis *cit. sess.21. cap.* Qualiter horæ canonicæ, *Quoscunque beneficiarios, vel in sacris constitutos, vt si orationes suas Deo acceptas fore cupiunt, non in gutture, vel inter dentes, seu deglutiendo, aut syncopando dictiones, vel verba, sed reuerenter verbis distinctis, siue soli, siue sociati cum alijs, Officium diurnum, nocturnumque persoluant.* Idque traditum etiam fuit ab Innocent. III. *in cap. dolentes. de celebrat. Missar.* & à Clement. V. in Clem. I. *eodem tit.* Quòd si eiusmodi verborum absorptio, vel concisio per negligentiam fiat circa notabilem Officij partem, ad mortalem culpam pertingere posse, monet Nau. *c.10.de orat.n.9.* Rodr. *cit.c.143.conclus.*1. Suar. *c.13.n.10.* & videri potest S. Anto. *par.2.tit.9.c.12.§.3.neglig.2.* Plerumque tamen est tantùm venialis culpa. Sin verò congenitum, vel acquisitum linguæ vitium, quod emendari non possit, orantem impediat, nulla culpa timenanda est. Additur in Synodo Basil. vt Officium dicatur *prolatione non præcipiti, sed distincta: non festinanter, ac cursim:* quia alioquin attentio, ac deuotio impeditur; præsertim in publico cantu.

Porrò in priuata oratione, quæ ab vno solo fit, necesse non est, vocem tam claram proferri, vt alius propinquè astans, vel ipsemet recitans, audiat: quamuis vix fieri posse videtur, vt vox articulata, & audibilis ore proferatur, quin proferens, integra audiendi facultate præditus, audiat.

Assertio VIII. Maxime item requiritur, vt Officium canonicum dicatur attentè, & sicuti Innoc. III. districtè præcipit in *cit. cap. dolentes. studiosè pariter, ac deuotè.* vbi Gloss. interpretatur, *studiosè quoad Officium oris: deuotè quoad Officium cordis.*

Est autem triplex attentio, teste S. Th. *2.2.q.83.a.13.* & explicat Nau. *c.13.de or.nu.4.* Superficialis, literalis, ac spiritualis. Superficialis attentio est ad verba, vt rectè, & integre proferantur: Literalis est ad verborum sensum, siue intelligentiam: Spiritualis est ad Deum.

Prima illa attentio, licet imperfectior aliis, valdè tamen necessaria est in vocali oratione; tum ea, quæ ad orantis arbitrium fit, vt verba decentia dicantur, & oratio ad incongrua non deflectat, vti monet Ecclesiasticus c.5. tum etiam ea, quæ secundùm præscriptam verborum formam fit, v.g. in precibus canonicis, ne error aliquis contingat mutilando, transponendo, omittendo: cuiusmodi erroris maius periculum est, si ex memoria recites, quàm si ex libro legas; item si solus ores, quàm si cum socio. Interim tamen verum est, quod docet S. Th. *cit. a.13.* Caiet. *ibid.* Nauarr. *c.13.de orat.n.30.* Suarez *l.3.c.4.nu.19.* Si quis ex libro orationem legat, vel memoriter recitet, interdum moraliter certum, & ab errandi periculo securum esset, etsi aliquanto tempore ad verba non attendat, sed mens eius tota in contemplatione alicuius mysterij rectè, & vtiliter occupetur.

Altera attentio, per quam verus verborum sensus percipitur, eique affectus accommodatur, reliquis quidem perfectior est, non tamen necessaria, vel in præcepto posita etiam doctis; qui licet perfectiorem attentionem habere possint, eam tamen nonnunquam sine culpa intermittunt, & litteræ solùm superficiali intendunt: vel quia maior ad orandum simpliciter non requiritur, vel ne magna attentio infirmo capiti nocumentum afferat, vti notauit Suarez *libr.3.de orat.cap.4.numer.11.& libr.4.cap.26.nume.23.* & videri potest Medina *C.de orat. quæst.14. propè finem.*

Tertia attentio dupliciter accipi potest; Primò strictè, si dum lingua verba profert, spiritus pia meditatione alicuius mysterij, v.gr. circa Christi humanitatem, passionem, vel rei postulandæ necessitatem, occupetur. Secundò latè, quatenus ea ad cuiusque orationis essentiam intrinsecè requiritur. Nam oratio definitur; *Assensus, siue eleuatio mentis in Deum*, secundùm illud S. Ioan. 4. *Veri adoratores adorabunt Patrem in spiritu*; id est, non tantùm labijs, sed, & mente, siue spiritu. Quamobrem hæc ipsa spiritus attentio, siue eleuatio ab Ecclesia concomitanter præcipi videtur, eo ipso, quòd vera oratio præcipitur, sicuti explicaui, *l.1.tract.de legib.c.4.nu.8.& 13.* & videri potest Caiet. *ver. horæ.c.3.& 2.2.q.83.ar.13.* Hic autem nota diligenter, hanc eleuationem mentis ad Deum non tantùm ad tertiam attentionem orationis requiri, sed etiam ad primam, & secundam. Necesse enim est, vt qui ad verba solùm attendit, id faciat ea proposito tali modo Deum colendi: & qui ad verborum sensum attendit, is mentis quoque affectum, vt suprà dixi, accommodare debet.

Nunc dicendum est primò: Si oratio in aliquo casu sub obligationem cadat præcepti diuini, tunc nullam attentionem, seu mentis eleuationem, erga Deum adhibere, est peccatum mortale. Ita Paludan. *in 4.d.15.q.5.art.2.concl.4.* & sumitur ex S. Thom. *ead.d.quæst.4.art.2.ad 2.arg.* Ratio est: Quia sine interna mentis attentione nulla est oratio: ergo hoc ipso, quòd sub mortali peccato ad orandum diuina lege obligaris, attentionem aliquam, siue mentis in Deum eleuationem, exercere debes.

Secundò: Non attendere, sed voluntariè distrahi in oratione, quæ sub nullum præceptum cadit, est peccatum cuiusdam irreuerentiæ aduersus virtutem Religionis, licèt non mortale, si contemptus absit. Ita Caiet. *qu.83.art.13.ibid.* Arragon. *asser.3.* Sotus *l.10.de iustit.q.5.ar.5. ad finem.* Medina *C.de orat. qu.14.* contra Gabr. *Lect.62.in can. Missæ, ante 1. proposit.* vbi negat, id vllum esse peccatum. Sed contra est, quia licèt aliquis ad orandum absolutè obligatus non sit; si tamen orare velit, necesse est, vt bene, atque cum debitis circumstantiis oret, ne sit, *quasi homo tentans Deum, Eccles.*18. Et Christus apud S. Matth. *c.15.* reprehendit populum, qui tantùm labiis Deum honorat, cor autem eorum longè abest.

10 Tertiò probabilius est, Clericum præcepto Ecclesiæ non satisfacere, ideoque mortaliter peccare, si Officium canonicum absque vlla attentione recitet, atque mens eius in alienis cogitationibus voluntariè occupetur: tametsi ad verborum externam prolationem attendat, tamen materialiter tantùm, & sine intentione laudandi, colendi. Hæc videtur esse sententia S. Thom. *in 4.dist.15.qu.4.ar.2.q.4.& ad 2.* & expresse tenent Ioan. Gerson. *p.2.operum, tract.de cognit.peccatorum mortalium, & venial.consid.9.* Sotus *l.10.q.5.ar.5.* Maior *in 4.dist.12.q.7.* Arragon. *loc.cit.* Nau. *c.13.de operib.c.6.asser.4.§.verum licèt.* Suarez *l.3.de orat.c.4.& l.4.c.26.* Azor. *tom.1.l.10.ca.12.par.6.* Sà *verb. horæ, nu.19.* Less. *c.37.dub.11.num.64.* Garz *par.3.cap.1.num.187.* Ratio est, quia Ecclesia cùm Clericis Officium horarium præcipit, actum orationis præcipit: non est autem oratio, sed nuda & inanis vociferatio, vbi non est vlla mentis attentio, siue in Deum eleuatio. Confirmatur: Sicut Ecclesia præcipiens Sacramentalem Confessionem, concomitanter etiam præcipit internum animi dolorem, sine quo non est vera Confessio: ita etiam præcipiens orationem, concomitanter præcipit animi eleuationem, sine qua non est vera oratio. Vide Maiorem *cit. qu.7.in resp.ad argum.contra 1.conclus.* Caietan. *cit.art.13.* Less. *num.69.*

Contrariam tamen sententiam defendunt graues Doctores, Gloss. in Clementin. 1. *de celebrat. Missar. ver. fructum.* Durandus *l.4.sentent.dist.15.qu.42.* Paludan. *ibid.qu.3.art.2.conclus.4.* S. Antonin. *par.3.tit.13.c.4.§.7.* Medina *cap.de orat.q.15.& 16.* Sylu. *verb.horæ.qu.11.* Rosella, §.3. Angelus §.27. Gabr. *in canonem*

num

nem missæ, relect. 62. propositio. 1. Ægid. Coninch. *3. p. q. 83. ar. 6. dub. vn. n. 292.* Clericos satisfacere Ecclesiæ præcepto, ideoque mortaliter non peccare, si sine vlla interna attentione verba psallendo, aut recitando proferant: modò nulla externa actione, quæ cum oratione incompossibilis est, se occupent.

Hæc sententia non caret omni probabilitate; non quòd existimem, Ecclesiam internam attentionem in oratione concomitanter præcipere non posse: nam sicuti Christus fidelibus lapsis præcipit Confessionem Sacramentalem, ita Deus omnibus, præsertim Clericis, per legem naturæ præcipit orationem veram: Ecclesia autem vtriusque tempora designare potest. Veruntamen non satis nobis constat, vtrùm Ecclesia tanta cum obligatione præcipere voluerit: cùm ipsis sufficere videatur, si præcepto suo à Ministris obtineat, vt in choro, vel extra chorum, publicas orationes decenter psallant, vel pronuntient: de interna autem deuotione iudicium Deo committat, sicuti S. Antonin. ait. Saltem hæc sententia ad id Confessario inseruiet, vt beneficiatis horas canonicas sine vlla interna attentione persoluentibus fructuum restitutionem non imperet, sicuti annotauit etiam Cordubа *l. 4. quæstionarij, q. 13. in fine.* Tolet. *l. 2. c. 12.* Castro de lege pœnali, *l. 2. c. 5.* Henriqu. *l. 9. c. 25. n. 5.* Quia negari non potest, hoc etiam cantu, vel prolatione externa precum ab Ecclesia institutarum, & populum ædificari, & quatenus nomine & imperio Ecclesiæ funduntur, aliquid à Deo impetrari posse, non minus, quàm si sacræ cantiones organis musicis personent, vt Corduba annotauit *cit. loc.* Quare discrimen vides inter Confessionem annuam, quæ nullum fructum habet, sed sacrilega est, nisi cum animi dolore fiat; & inter cantum publicum, cui priuata recitatio respondet: nam hæc si externè cum decore fiat, non caret omni fructu, & Ecclesiæ intentione.

11 Porrò notandum est ex S. Thom. *cit. art. 13.* Quòd duplex est attentio mentis in oratione; Actualis, & virtualis. Actualis attentio, seu eleuatio mentis in Deum cuiusque veræ orationis initio necessariò requiritur: cuiusmodi attentionem quisque habere censetur, quando accepto ver. gr. breuiario, Deum laudare, colere, aut officio suo, & Ecclesiæ præcepto satisfacere proponit. Quamdiu autem virtute huius propositi, nulla, seu directè, seu indirectè, contraria intentione reuocati, in verborum recitatione persistitur, tametsi mens ob innatam fragilitatem ad aliena cogitanda deflectat, censetur prior actualis intentio virtualiter, siue secundum effectum perdurare, sicuti benè inter alios explicant Maior *in 4. dist. 12. q. 7.* Gab. *cit. lect. 62. propos. 3.* Caietan. *ver. horæ. §. 3.* Nauarr. *c. 23. man. nu. 106.* Intentio directè contraria, ideoque destruens vim, & essentiam veræ orationis, est, si quis cœptam attentionem consultò, & expressè abijciat, nolens videlicet verba proferre animo colendi Deum. Intentio verò indirectè contraria, atque similiter vim, & laudem orationis abrumpens est; si quis inter orandum aduertens animo se distrahi, vel actionem exercere attentioni repugnantem, negligat cogitationem distrahentem repellere, actionemue, v. gr. scriptionem intermittere. Qua de re Syluest. *ver. horæ. §. 14.* Monent verò Ioannes Maior *cit. q. 7.* Nauar. *c. 13. de orat. nu. 30. & seqq.* Ludouic. Miranda *in man. Prælat. tit. 1. q. 37. ar. 15. conclus. 4. & 5.* Suar. *c. 26. n. 20.* non rarò accidere quibusdam, vt distractio omninò inuoluntaria vno, vel altero psalmo perseueret sine culpa: qua distractione posteà animaduersa, satius est nihil repetere, sed solum ab impertinente distractione abstinere, Deoque animum intendere. Itemque sentiendum aiunt, tametsi Clericus à distractione se colligens, non recordetur se dixisse versus antecedentes in Officio, vel Missa; præsumere enim potest se dixisse, si ex libro, vel etiam ex memoria, alioquin errare non solita, recitauit. Quod maximè scrupulosis obseruandum est, de quibus Suarez ait: *Nisi eis constiterit euidenter se mutasse propositum, vel aduertendo, & sciendo circa alia vagatos esse, credere possunt suæ obligationi satisfecisse.*

12 Ad extremum circa actiones impertinentes, quas aliquis inter orandum exercet, notandum est; aliquas esse cum oratione incompatibiles, vt scribere ver. gr. Fieri enim non posse experimur, vt homo simul, & scriptioni attendat, & orationi, sicuti notauit Nauarr. *c. 25. nu. 107.* & videri potest Paludan. *in 4. dist. 15. qu. 5. art. 2. conclus. 4.* Aliquas verò esse cum oratione suaptè natura compatibiles, ver. gr. se vestire, caput lauare: de quibus actionibus Caietan. *2. 2. q. 83. art. 13.* simpliciter ait, nullam culpam committi, si eas aliquis inter orandum exerceat, atque interim orationi attendat. Nam Cassianus *l. 2. c. 14. Instaut. renunt.* testis est, Monachos Ægyptios inter laborandum orare solitos. Et S. Dominicus dixit, orationem statim à lecto inchoatam, esse salubrem contra malignas cogitationes medicinam. Eandemque sententiam tenet Maior *in 4. dist. 12. q. 7.* Nau. *c. 13. nu. 47.* Rodriq. *tom. 1. regul. qq. q. 22. art. 2. § circa eadem verba.* Vasqu. *tract. de beneficijs, c. 4. n. 107.* Quamuis Suar. dicat *cit. cap. 26. n. 21. ordinariè id esse aliquod peccatum saltem veniale.* Quod dictum vniuersim verum non est. Quia nemo vnquam Monachorum illam orandi consuetudinem reprehendere ausus fuit. Quam etiam hodie multi imitantur, vt ante, & post cubitum inter induenda, vel exuenda vestimenta, orent. Si verò specialiter sermo sit de canonico Officio, videtur, indecens esse, & culpa veniali non vacare, si inter profanos labores, seu actiones persoluatur; cùm enim eiusmodi publicas actiones Minister nomine Ecclesiæ dicat, & quidem cum habitudine aliqua ad chorum publicum, facilè appareat suapte natura maiorem reuerentiam, animi, ac corporis compositionē requiri. Cæterùm si ob necessitatem actio aliqua profana inter dicendum Officium exerceatur, & in modica orationis parte, atque cum cura attentionem debitam adhibendi, excusabitur ab omni culpa, vti Suarez ibid. notauit.

CAP. VI.

DE CAVSIS EXCVSANTIBVS ab Officio.

SVMMARIVM.

1 *Causæ excusantes ab officio canonico sunt: Naturalis obliuio, grauis infirmitas, necessaria occupatio cum recitatione horarum moraliter non consistens, vel alia impotentia.*

2 *Si certus, quòd vnam horam, v. g. Nonam, aut Vesperas commodè recitare possis, etsi reliquum diei Officium non possis, ad illud obligaris.*

3 *Qui Officium horarum ipsemet persoluere nō potest, non tenetur alteri demandare, nec loco eius orationis aliud præstare.*

1 PRima causa est, naturalis, seu inculpata obliuio recitandi, seu vnam, seu plures horas.

Altera causa est, grauis infirmitas, vt sine magna difficultate, vel corporis periculo horariæ preces recitari non posse videantur. Sumitur ex c. *clericus victum, d. 91.* & docent Innocent. & Abb. *in cap. 2. de celebr. missar.* Nau. *c. 25. num. 100. man.* Azor. *to. 1. lib. 10. cap. 13. quæst. 5.* Suar. *cit. lib. 4. cap. 28. n. 9.* In dubio, vel Superior, aut Confessarius consulendus; vel prudentis, & probi Medici iudicio acquiescendum; sicuti tradit Nauar. *l. c. de orat. cap. 15. n. 3.* Armilla *ver. hora n. 16.* Azor. & Suar. *ll. cc.* Tametsi etiam Medicus (sicut & confessarius) in lege ieiunij dispensare nequeat, potest tamen infirmum dubio liberare, atque secundum præsentes circumstantias declarare, iustam excusationis causam haberi. Illud porrò admonent Nauar. Azor. & Suar. locis proximè citatis: quòd leuis tertiana febris, & diuturna quartana fermè non exoluat ægrum horario pēso quia plerumque tempus à morbo liberum relinquit, quod ad orandum eligi possit, saltem anteponendo, vel postponendo, sicut etiam notarunt Innoc. *in cit. c. 1.* ib. Abb. *in fi.*

Tertia est grauis, vel repentina occupatio, quæ sine scandalo, vel notabili detrimento proprio, vel alieno, omitti, aut differri nequit, cum ea autem diuini Officij recitatio, moraliter loquendo, consistere non potest. Qua de re Nau. *in man. c. 25. nu. 101. & capit. 11. de orat. numer. 33.* Sylu. *verb. horæ, numer. 18.* Tol. *lib. 2. c. 14. causa 2.* Arrag. *q. 83. art. 51. dub. 4. causa 2.* Exempla sunt. Si populi tumultus, subitò exortus, sedandus sit, si in sacra hebdomada ver. gr. non solùm Confessiones magno pœnitentium concursu Sacerdoti excipiendæ sint, sed etiam conciones ad populum eidem habendæ. Si tamen tali casu preces horariæ intra eundem diem naturalem sine magna difficultate anteponi, vel postponi possint, vtique debent.

Quarta est, recitandi impotentia, quæ interdum omnino inculpata est: puta quia breuiarium in itinere amisisti, & aliud acquirere non potes: vel, si opportuna tibi subitò oblata occasione, beneficium, vel ordines maiores accepisti, sed breuiarij recitandi adhuc ignarus es. Qua de re Nauar. *cit. c. 11. num. 20.* Suar. *cit. c. 28. num. 5.* Azor. *cit. cap. 13. q. 18.* Nicol. Garcias de beneficijs, *p. 3. c. 1. num. 97.* Interdum verò talis impotentia ex culpa quidem contrahitur, sed postea iustam excusationem præbet: putà si quis breuiarium data opera abiecit, nec aliud habere potest: item si quis beneficium, vel ordinem sacrum suscepturus, cùm sciret se recitandi horas imperitum, muneri, & obligationi susceptæ postea satisfacere non posse, prius se aptum, & idoneum non reddidit; talis enim licèt peccet secundum Nau. Az. Suar. & communem DD. sententiam (quibus repugnat Garcia *n. 99.*) postea tamen aliquanto tempore, quo curam, & diligentiam addiscendi adhibet, recitandi obligatione immunis est. Benè tamen admonet Suar. *n. 6.* satius esse tali casu plures errores priuata recitatione committere, quàm omnino intermittere.

Sed dubitari solet primò: Si aliquis ob ægritudinem, vel occupationem, integrum diei Officium recitare non possit, sed

partem,

partem; vtrùm saltem ad hanc teneatur? Atque similis quæstio est, de eo, qui breuiarium amisit, vel cæcitate, aut lippitudine oculorum laborat, & partem aliquam Officij memoriam tenet. Nau. *cit. ca.* 11. *nu.* 15. Azor. *cap.* 13. *quæst.* 4. Rodr. *tom.* 1. *reg. qq. q.* 42. *a.* 10. Garcias *cit. c.* 1. *n.* 216. *& seqq.* existimant, si quis maiorem saltem, vel præcipuam officij partem, v.g. Matutinum cum Laudibus recitare possit, obligandum esse; non item si partem solum minorem, vel minus præcipuam, v.g. paruas horas, vel etiam Vesperas. Hæc sententia probabilis est.

2 Sed retenta doctrinam, quam tradidi *lib.* 1. *tr. de legib. cap.* 19. *num.* 6. respondeo cum Suar. *lib.* 4. *de horis c.* 28. *num.* 27. & dico I. Si indubitatum sit, te integram aliquam horam, etiam minimam, v.g. Tertiam, recitare posse: licet alias horas non possis, teneri illam recitare: eò quòd quæuis hora per se sit canonica oratio, à reliquis Officij partibus diuidua.

Dico II. Si aliquas horæ, v.g. Matutini, vel Vesperarum notabilem partem recitare non possis, omnino ab ea hora excusatus censeris. Quæ autem pars notabilis iudicari debeat, ibidem dictum est.

Dico III. Si certum sit, te ob ægritudinem integrum canonicum Officium recitare non posse, dubites autem, an vnam aliquam horam possis, præsume te omnino excusatum. Quia præcepta Ecclesiastica non tanto rigore obligant, vt materiam anxietatis, & scrupulorum pariant.

Dubitatur secundò: An qui horas canonicas recitare solus non potest, sed cum socio, teneatur eum sibi adsciscere; Affirmant Doctores communiter. Nauarr. *cit. cap.* 11. *num.* 13. *& in man. cap.* 25. *num.* 100 Arrag. *in q.* 83. *a.* 12. *causa* 1. Azor. *ca.* 13. *q.* 33. Grafflus *lib.* 2. *decis. c.* 54. *num.* 3. Suar. *cit. ca.* 28. *numer.* 13. Valentia *tom.* 3. *disp.* 6. *q.* 2. *par.* 10. *circa septimum, causa* 1. Quam tamen doctrinam probabiliter limitat Garcias *cita. par.* 3. *cap.* 1. *n.* 215. Si aliquis, qui cum socio recitare solitus ante non fuit, ob incidentem morbum, ver. gr. oculorum, solus recitare non potest, non esse obligatum, vt socium, siue famulum stipendio conducat, nisi facilè id fieri queat. Veruntamen, qui beneficium, vel ordines sacros suscepit, recitandi ignarus, debet socium sibi adiungere, à quo discat, & Officio præstando idoneus reddatur, si proprio marte non possit.

3 Dubitatur tertiò: Qui horas per se ipsum recitare non potest, vtrùm teneatur alteri demandare, vel ab altero recitante audire, aut loco horarum canonicarum alias preces persoluere? Doctores communiter negant, vti videre est apud Sylu. *ver. hora q.* 4. Tolet. *lib.* 2. *c.* 14. *causa* 1. Nau. *c.* 11. *de orat. num.* 6. Azo. *c.* 13. *q.* 2. Suar. *cit. c.* 28. *nu.* 11 quia præceptum, siue obligatio canonici Officij personalis est & de certa, ac determinata oratione, quam proinde si quis per se ipsum præstare non possit, omnino liberatur, sicuti docet Syl. *ver. hora, q.* 4. Suarez *cit. c.* 28. *n.* 29. contra Angelum *ver. hora*, §. 9. vbi significat, quòd carens breuiario, aut visu, debeat supplere recitando orationem Dominicam, psalmum, & eiusmodi, quæ memoria tenet. Quod consilium quidem est, sed non in præcepto saltem Ecclesiastico: at verò lex diuina obligans beneficiatos, & Religiosos ad orandum pro benefactoribus, & fundatoribus, nullum certum tempus, aut orandi modum determinat, sicuti bene notat Na. *c.* 11. *n.* 19.

Dubitatur quartò: Vtrùm initiatus sacro ordine subdiaconatus, eodem die Officium recitare obligatus sit? Respondetur cum Azorio *tom.* 1. *lib.* 10. *c.* 13. *q.* 17. Beia *p.* 1. *casu* 54. Suarez *c.* 28. *n.* 8. Obligari non ad integrum Officium dicendum, sed ad eas horas, quæ correspondent tempori, ex quo obligationem recitandi suscepit, videlicet vt incipiat à Nona. Nam iuxta antiquam traditionem, ordinationes Clericorum proximè ante Officium vespertinum peraguntur; vti colligitur ex c. *vl. d.* 76. Vespertinum autem Officium latè acceptum, etiam orationem Nonæ comprehendit, vti notauit Gl. in *cap. vlt. d.* 92. *ver. matutinis, vel vespertinis horis*.

Est enim eo in hoc loco diligenter aduertendum, ad conciliandadicta Patrum, & Doctorum circa distributionem horarum canonicarum: quòd eadem hora interdum consideratur, quatenus est terminus temporis antecedentis; Interdum verò quatenus est principium temporis consequentis. Sic nos suprà *c.* 3. *nu.* 3. diximus. Officium meridianum seu propriè diurnum tres partes complecti, Tertiam, Sextam, & Nonam. In qua distinctione Nonam accipere debemus, vt terminantem temporis meridiani; Tertiam verò, vt eiusdem inchoantem. Aliàs verò passim reperies, Nonam considerari tanquam principium temporis Vespertini; sicut etiam in hymno eius horæ indicatur: *Largire clarum vespere, &c.* Et videri potest Hugo de S. Victore *lib.* 2. *de Eccles. Offic. cap.* 3. Simili quodam modo S. Cyprianus *serm. de Oratione Dominica*; Tertiam orationis horam considerauit tanquam terminantem temporis matutini: cùm aliàs plerumque consideretur tanquam pars temporis meridiani, seu propriè diurni, quatenus eius inchoans est.

TRACTATVS SECVNDVS.

De Ecclesiasticis Beneficijs.

CAP. I.

DE NOTIONE, ET DEFINITIONE beneficij Ecclesiastici.

SVMMARIVM.

1 *Ecclesiasticum beneficium est ius perpetuum recipiendi redditus ex bonis Ecclesiæ, ratione spiritualis Officij, Ecclesiastica authoritate constitutum.*

2 *Bona Ecclesiastica immobilia sunt vniuersitatis, administratores autem sunt Episcopi, aliique Prælati ordinarij.*

3 *In beneficio Ecclesiastico, duo continentur; quorum vnum est ius spirituale, & alterum ius redditum temporale.*

Beneficium dici solet omnis gratuita concessio, siue gratuita Principis, sicuti colligitur ex *l.* 3. *ff. de constitut. Principum, & reg.* 16. *in* 6. ea propter etiam Ecclesiastica præbenda nomen beneficij sortita est, quia licet ab Ecclesiæ Prælatis ex officio conferenda sit: nemini tamen, in particulari, strictò iustitiæ iure debetur, sed est gratuita concessio, siue gratia.

Definitur: Ecclesiasticum beneficium est ius *perpetuum recipiendi redditus ex bonis Ecclesiæ, ratione spiritualis Officij Ecclesiastica auctoritate constitutum*. Dicitur ius, quia beneficium numeratur inter res incorporales, imò spirituales, vt infrà dicam, licèt redditus, siue prouentus ex beneficio corporales, ac temporales sint.

1 *Perpetuum*. Quæ vocula duobus modis explicari potest: Primò, quod beneficium legitimè collatum auferri non possit, nisi graui causa postulante. Ita Less. *lib.* 2. *c.* 34. *dub.* 1. *n.* 3. Verùm si ita intelligatur definitio, non comprehendit beneficia manualia, quæ tamen verè beneficia sunt, vt infra dicam. Secundò, explicari potest, quòd beneficium dicatur perpetuum saltem secundum aptitudinem: omnia quo modo Principis beneficia perpetua esse dicuntur, quia durant, donec auferantur, seu reuocentur. Qua de re vide Petrum Rebuffum *in praxi beneficiorum, post proemium, numer.* 4. Azorium *to.* 1. *lib.* 10. *cap.* 4. *qu.* 2. Nicolaum Garziam *de beneficiis Ecclesiasticis, part.* 1. *cap.* 2. §. 1. Syl. *ver. dignitas*, & Clement. *vn. de supplenda neglig. Prælat.* iunct. Gloss. *ver. reuocati*.

Porrò per particulam illam *ius perpetuum*, à definitione beneficij excluditur commenda temporalis, quippe quæ non datur in titulum, neque tribuit ius siue dominium beneficij, sed solam custodiam, & administrationem ad tempus, sicuti aduertit Nau. *lib.* 3. *consil.* 9. *de præbend. edit.* 2. Nicol. Garzias *p.* 4. *cap.* 4. *nu.* 6. Multoque magis excluditur vicaria temporalis, & non collatiua, de quibus plura dicam infrà *c.* 5.

2 *Ex bonis Ecclesiæ*. Nam bona immobilia, & alia dominia, ac iura, ex quibus beneficiorum redditus percipiuntur, ad particulares quasque Ecclesias pertinent; sunt enim bona Vniuersitatis. Eorum verò administratores, & curatores sunt Episcopi, aliique ordinarij Ecclesiarum tum sæcularium, tum regularium Rectores, sicuti docet S. Thom. 2. 2. *q.* 43. *in corp. a.* 8. & habetur *in c. expedit, c. Episcopus & seqq.* 12. *q.* 1. Quare quod in sacris canonibus legimus *eadem causa* 12. *qu.* 2. Prædia, aliaque bona Ecclesiæ esse res Dei, & Christi, non ita accipiendum est, sicuti intellexit Abb. *in c. cum secundum, de præbendis, num.* 4. Nau. *Apolog. de reddit. Ecclesiastic. mon.* 21. *&* 40. quasi in hominum aliorum dominio, atque commercio non sint, sed quia his rebus Ecclesiæ à fidelibus ad cultum Dei, & Christi ornatæ, ac veluti fundatæ fuerunt, eo pacto, vt non ad profanos vsus, sed ad Ministrorum Ecclesiæ, nec non pauperum substentationem, captiuorum redemptionem, Ecclesiæ fabricam, aliumue similem pium, & ad animæ salutem, Deique gloriam proximè cedentem vsum conuertantur, sicuti docet Vrbanus pontifex Epist. *decr. vn. Ipsæ res* (Ecclesiæ) *fidelium oblationes dicuntur; quia Domino offeruntur Non ergo debent in alijs vsibus, quam Ecclesiasti-*

siasticis, & Christianorum fratrum, vel indigentium conuerti: quia vota sunt fidelium, & pretia peccatorum: at patrimonia pauperum, atque ad prædictum opus explendum domino traditæ. Vide Mol. tom. 1. tract. 2. disp. 142.

Rationem spiritualis Officij. Nam *omne beneficium datur propter Officium*, id est, spirituale, & Ecclesiasticum seruitium, *c. vlt. de rescript. in 6.* Est autem hoc loco diligenter aduertendum, cum Suarez, *tom. 1. de Relig. lib. 4. de Simon. cap. 24. num. 1. & 2.* In beneficio Ecclesiastico duo iura considerari posse, Primum simpliciter, ac per se spirituale est, videlicet ius Officii, siue potestas exercendi muneris spiritualis, quatenus id Ministro Ecclesiæ competit. Alterum verò ius, secundùm se præcisè spectatum, temporale est, videlicet ad percipiendum redditus Ecclesiasticos. Verumtamen quatenus hoc ius consideratur respectiuè, seu vt annexum spirituali Officio, (qua etiam ratione beneficium Ecclesiasticum appellatur, & definitur ius percipiendi redditus ratione spiritualis Officii) eatenus, inquam, spiritualitatem quandam per accidens participat, sicuti constat *ex cap. de lecto de præbend.* & infrà explicabitur in materia de simonia.

3 Porrò hæc duo iura, quorum vnum dixi esse secundùm se spirituale, alterum secundùm se temporale, à se mutuo separari possunt: Vt aliquis habeat ius spirituale, v.g. canonicam alicuius Ecclesiæ, & nullos præbendæ redditus accipiat. Non enim præbenda canonicum facit, ait Abb. in c. *cum super num. 2. concess. præbend.* sed collatio iuris spiritualis, facta ab eo, qui habet potestatem, *& in c. relatum, n. 2. de præbend.* ait, quod ex solo iure canonicæ aliquis accipere possit ius suffragii in Capitulo, quamuis talem canonicam sine redditibus consecutus, nondum propriè dicitur habere beneficium, vti notat idem Abb. *in c. in nostra, num. 1. de rescript.* Contra fieri sæpè solet, vt redditus Ecclesiastici alicui, seu laico, per modum pensionis assignentur, non ob spirituale munus, siue Ecclesiasticum Officium, sed ob aliam causam, puta ad litterarum studia, ad bellum contra infideles; in remunerationem meritorum, propter Officium cantandi, organa pulsandi; Qua de re iterùm dicam *c. vlt. huius tract.*

Legitima auctoritate constitutum. Cui consonat *reg. 1. in 6. Beneficium Ecclesiasticum non potest licitè sine institutione canonica obtineri.* Canonica autem institutio, siue collatio iuris beneficialis dicitur, quæ ab Ecclesiæ Prælato fit secundum formam, & modum à sacris canonibus præscriptum. Quare per hanc particulam excluduntur à beneficii definitione Capellaniæ non collatiuæ, vt infrà dicam *cap. 5.* Porrò nihil huic rei obstat, quòd laici quoque Reges; aliique Principes quædam beneficia conferant, vel idoneum eligant, sicuti videre est apud Azor. *lib. 6. cap. 25. qu. 19.* Id enim faciunt, non quasi iure ordinario, ac proprio, sed ex speciali priuilegio, & quasi delegatione Papæ. Alioquin verò, quam maledictionem incurrant Clerici, si à sæculari quacumque potestate Ecclesias accipiant, legi potest causa 12. *q. 7. c. 12. & seqq.*

Ad extremum, circa eamdem particulam obserua intellectum *c. vn. de eo, qui mittitur in possessionem causa seruandæ rei, in 6.* Vbi Innoc. IV. respondent, tametsi in aliis causis, si reus ante litem contestatam contumaciter absit, actor in possessionem bonorum, vel iurium, de quibus contendit, mitti Iudicis auctoritate soleat, iuxta *cap. tua.* Vt lite non contestata non procedatur; tamen in causa beneficiaria petitorem mittendum non esse in possessionem beneficii ob contumaciam aduersarii, sed ius actoris examinandum, & iuxta illud sententiam ferendam esse, si periculum in mora sit; ne alioquin causa non examinata, sine titulo, siue institutione canonica, vitiosus ingressus ad beneficium accidat.

CAP. II.

DE ORIGINE, ET INSTITVTIONE. Ecclesiasticorum beneficiorum.

SVMMARIVM.

1 *In primitiua Ecclesia fideles prædia sua vendebant, & pretia eorum Apostolis afferebant; postea verò ipsum fuit expedire, vt Ecclesia bona etiam immobilia possideret.*
2 *Clerici olim sine titulo sustentationis ex redditibus Ecclesiæ non ordinabantur.*
3 *Quadripartita est Ecclesiasticorum prouentuum diuisio.*

1 CONstat ex actis Apostol. c. 4. & 5. in primitiua Ecclesia Christianos vendere solitos prædia sua, eorumque pretia Apostolis tanquam Ecclesiæ Prælatis afferre, vt exinde, Diaconorum manibus, singulis distribueretur, prout cuique opus erat. Non quòd Christiani ad talem bonorum communicationem lege aliqua astringerentur; sed id faciebant ex libero piæ voluntatis proposito, nonnunquam promissione, ac voto interdicente, sicuti colligere licet ex facto Ananiæ & Sapphiræ, de quibus ita scribit S. Chrysostom. *homil. in acta: Oportebat initio habere, siue retinere, & non promittere: tunc autem, postquam consecrasti, maius sacrilegium commisisti. Tibi licebat tua retinere: ergo sacra fecisti, & postea accepisti?* Similia habet S. Hieron. *Epist. 8. ad Demetriadem.* S. August. *Epist. 27. de verbis Apostoli.* Videri potest Baron. *tom. 1. Ann. Christi 34. num. 269. & Ann. 57. num. 72. & 82.* Bellarm. *lib. 1. de clericis, cap. 26. & lib. 2. de monachis, cap. 20.* Domin. Sotus *lib. 10. q. 4. art. 3.*

Posteà verò magis expedire visum est, vt ipsamet prædia, siue immobilia bona Ecclesijs donarentur, & consecrarentur; ex quorum annuis redditibus Ministrorum sustentationi perpetuò prouisum esse, sicuti videre est *in Epist. 2. decr. Pij I. cum annotationibus Seuerini Binij, & in Ep. vn. Vrbani, & in c. futuram, & seq. causa 12. qu. 1.* Quemadmodum etiam in veteri lege Sacerdotes non tantùm fructuum decimas, sed etiam certam partem ciuitatum, ac prædiorum in singulis tribubus ex Dei mandato possederunt, sicuti legimus *cap. 34. num. 3.*

2 Porrò longo tempore Clerici plerisque in locis nihil proprium possidentes, ex communibus Ecclesiarum redditibus alebantur; quamobrem Canonici, id est, regulares dicti sunt; quia in commune viuentes ad certam viuendi normam, ac regulam adstringebantur. Erantque sacræ ædes siue collegia Clericorum ædificata, præfixo ipsis titulo, v.g. Sanctæ Crucis, S. Stephani, sicuti colligitur *ex Epist. 5. Pij I. cum annot. Binij*, aliisque testimoniis, quæ congerit Gratianus *causa 12. qu. 1.* Neque vllus in Clericorum numerum, ac ordinem admittebatur, nisi sub titulo alicuius sacræ domus sustentationem haberet, vt constat *ex c. sanctorum, d. 20.* Quod etiam hodie obseruatur, vt nemo ad maiores, ordines sine sustentationis titulo admittatur: alioquin ei Episcopus de suo interim prouidere debebit, donec aliquem beneficii titulum consequatur, sicuti decreuit. Alex. III. in Concilio Lateranen. *c. cum secundum de præbend.*

Pluribus tamen locis etiam olim permissum fuit, (sicuti & nunc permittitur) vt Clerici extra communitatem viuerent, atque propria, seu patrimonialia bona possiderent, sicuti videre est *in c. certè* sumpto ex S. Aug. *serm. 2. de communi Clericorum vita, & seqq. cit. causa 12. quæst. 1.* Qua de causa si Clerici ex patrimonialibus bonis sufficientem sustentationem habeant, etiam sine vllo beneficij titulo sacris ordinibus initiari possunt, iuxta *cap. tuæ, de præbend. & dignitat.*

3 Præterea cessante olim communi Clericorum vita, & cohabitatione, redditus, siue prouentus Ecclesiastici, in quatuor partes diuidi cœperunt, quarum vna pro mensa siue sustentatione Episcopi relicta erat; altera ad Ecclesiæ fabricam deputata; tertia eleemosynis in pauperes, ac peregrinos destinata; quarta mensæ Capitulari relicta, vt ea inter Clericos, siue Canonicos pro singulorum meritis dispensaretur; cuius quadripartitæ diuisionis mentio fit in Concil. Roman. 2. sub Sylvestro I. *can. 4. in Epist. 3. Simplicii Papæ*, quæ refertur *c. de redditibus 12. q. 2. & in Epist. Gelasij ad Episc. per Lucaniam*, quæ refertur *c. quatuor, ead. qu.* & apud Baron. *Ann. 494. nu. 24.* Item *in Epist. Gregorij I. ad Augustin. respons. ad 1. & 2. & lib. 3. Epist. 11. ad Gregorium Maximianum Episc.* & refertur *in c. cognouimus, 12. qu. 2.*

Itaque hæc est origo, siue institutio Ecclesiasticorum beneficiorum, ius inquam, tributum Episcopo, aliisque Clericis, propter Officium & obligationem suam, percipiendi certam portionem redditunm, & Ecclesiæ prædiis, &c. Qua in re certum est, ipsorum prædiorum, siue immobilium bonorum proprietatẽ, ac dominium ad beneficiatos non transire, sed penes Ecclesiam remanere. Dubium autem est de fructibus, siue redditibus beneficiorum? verū beneficiati de illis tanquā veri domini sine cuiusque iniuria liberè disponere possint, quod sequente *cap. tractabitur.*

CAP. III.

VTRVM BENEFIC. SINT VERI, ET ABSOLVTI Domini Ecclesiasticorum redditUum.

SVMMARIVM.

1 *Bona clericorum alia patrimonialia sunt, alia quasi patrimonialia, & alia Ecclesiastica.*
2 *Bona, siue redditus Ecclesiastici, quatenus beneficiatis sæcularibus ad honestam sustentationem necessarij sunt, pleno dominij iure ad ipsos pertinent.*
3 *Beneficiati redditunm Ecclesiasticorum domini sunt non omninò absolutè, sed cum annexo onere, vt quæ superflua sunt, pauperibus, vel in alium pium vsum erogare ex iustitia obligati sint.*
4 *Beneficiatus ex redditibus Ecclesiasticis filios suos, etiam spurios alere tenetur, si indigeant, & ipse patrimonialia bona non habeat.*
5 *Beneficiatus, licet patrimonialia bona habeat, potest ex bonis*

Ecclesiasticis filio subministrare sumptus ad studia litterarum.

6 *Clerici testari de redditibus Ecclesiasticis etiam ad pias causas iure communi prohibentur.*

7 *Consuetudo, vt Clerici de bonis Ecclesiasticis testentur ad causas profanas, non videtur esse iusta, neque à Prælatis Ecclesiæ approbata, sed tantum tolerata: Aliud verò sentiendum de consuetudine testandi, ac causas pias.*

8 *Beneficiatus, nec merus vsurarius est, nec propriè vsufructuarius, comparatione bonorum stabilium, ex quibus redditus percipit.*

9 *Donatarij, legatarij, & hæredes, non possunt accipere, aut retinere, quod ipsis ex Ecclesiasticis superfluis, redditibus relinquitur, nisi pauper sint.*

10 *Fructus pendentes tempore mortis, aut renunciationis beneficiati, partim ad ipsum, partim ad successorem spectant, pro rata parte anni.*

11 *Regulares beneficiati plenam suorum redditiuum administrationem habent, à SS. canonibus concessam.*

1 SVpponendum est primò ex Nau. *in tract. de reddit. Ecclesiast. qu. 1. monit. 19.* Bona Clericorum, seu beneficiatorum sæcularium triplicis generis esse: Alia, quæ ipsis ex hæreditate, arte, donatione, &c. obueniunt, & vno verbo *patrimonialia* vocantur: de quibus nemo dubitat Clericos arbitratu suo, tanquam veros, & absolutos dominos disponere posse, donando, legando, &c. Alia sunt bona *quasi patrimonialia*, quæ à fidelibus offeruntur, non Ecclesiæ, sed particulariter ipsis Ministris, tanquam laboris, & vitæ stipendium, ob quotidianas Missas, Sacramentorum ministrationem, funeralia; nihil obstante, quòd Minister, si curatus sit, ideòque decimas, alios redditus Ecclesiasticos habeat, ex iustitiæ lege ministrare teneatur. Atque eiusmodi bona patrimonialibus æquiparari, plenoque, & absoluto dominij iure ad Clericos pertinere, ex communi rectè docet ibid. Nau. Maior. *in 4. d. 24. q. 17. concl. 4.* Cou. *c. cum in Officijs, n. 14. de testam.* contra Innoc. *c. quia nos de testam.* Abb. *c. cum in Officijs, num. 8. eod. tit.* Idque probatur: Nam Ecclesiastici Ministri, cùm ratione spiritualis officij, & laboris stipendium accipiunt, non debent esse deterioris conditiones, quàm alij Officiales, v. g. Iudex, Tabellio aduocatus: *Dignus enim est operarius mercede sua*, Luc. 10. At verò alij Ministri, & Officiales dominium dati sibi stipendij pleno & absoluto iure acquirunt. Ergo etiam Ministri Ecclesiastici. Confirmatur. Quia hæc videtur esse mens fidelium, Clericis, cum curatis, tum non curatis, stipem, & oblationes absolutè donandi: neque vllum ius Ecclesiasticum reperitur.

Alia denique sunt Clericorum bona, quæ propriè dicuntur redditus, siue prouentus Ecclesiastici: quia secundum originem suam ad Ecclesiam pertinent; sed ab Ecclesia post eà Clericis peculiariter deputata, sunt tamquam beneficium, siue stipendium, ob spirituale ab eis præstitum Officium. Huc spectant annui redditus ex fundis Ecclesiasticis: item decimæ, cum ipsæ sint veluti pars vsusfructus Ecclesiæ debita, ad Ministrorum sustentationem. Atque de his tantum bonis, siue redditibus quæstio est, vtrum ad beneficiatos pleno Dominij iure pertineant.

2 Supponendum secundò: Ex communi Doctorũ sententia, S. Th. *2. 2. q. 185. art. 7. ad 2. & 3.* Caiet. ib. Gabr. *in 4. d. 15. qu. 8. art. 2. concl. 4.* Maior. *in 4. d. 24. q. 17.* Sot. *lib. 10. de iust. q. 4. art. 3.* Nau. *in tract. de reddit. Eccles. q. 1. mon. 26. 43. & 44.* contra Abb. *c. cum esset, de testam. num. 27.* Redditus Ecclesiasticos, quatenus prudentis viri arbitrio beneficiato necessarij sunt ad honestam, ac decentem vitæ sustentationem, pleno iure ad ipsum pertinere, non minùs, quàm bona patrimonialia: Adeo quidem, vt si ex victu, absque competentibus impendiis aliquid propria parsimonia detrahat, de eo arbitratu suo disponere possit, dando, v. g. consanguineis, sicuti idem Nau. docet *cit. qu. 1. monit. 43.* Adde, licet beneficiatus propria patrimonialia bona habeat, posse tamẽ iis, in quemcumque voluerit vsum seruatis, ex Ecclesiasticis redditibus competentem sibi sustentationem accipere, sicuti docet Innoc. *in c. Episcopus, de præb.* S. Th. *l. cit. ad 3.* ibid. Caiet. Gabr. *cit. q. 8. art. 3. dub. 8.* Francisc. Sarmientus *de reddit. Ecclesiast. p. 1. cap. 1. n. 18. & par. 4. cap. 2.* Nau. *lib. 3. consil. 1. de vita, & honest. cleric. edit. 2. & in tract. de reddit. Eccles. qu. 1. mon. 32.* Mol. *tom. 1. tract. 2. disp. 145.* contra Alexand. de Ales *par. 3. qu. 52. memb. 6. art. 3.* Adrianum *in 4. de restit. postquam egit de pluralitate beneficiorum, §. conformiter huic opinioni.* Probatur ex Apost. 1. ad Corinth. 9. *Quis militat suis stipendijs?* Et infrà; *Qui in sacrario operantur, quæ de sacrario sunt, edunt. Et, qui altari deseruiunt, cum altari participant: Ita & Dominus ordinauit ijs, qui Euangelium annunciant, de Euangelio viuere.* Et Luc. 18. *Dignus est operarius mercede sua.* Sed Clericus beneficiatus, licet patrimonium habeat operarius tamen est, & Ecclesiæ seruit, si officium suum præstet: Ergo ex iustitia debetur ei stipendium. Vide Nauarr. *Solum locus citatis.*

Supponendum tertiò: Nomine stipendii necessarii ad honestam, & decentem vitæ sustentationem, comprehendi in primis ea, quæ requiruntur ad ipsum beneficiatum, eiusque familiam, quam conuenienter suo statui habent, honestè alendam; deinde ad hospitalitatem exercendam erga consanguineos, amicos, peregrinos; tum verò ad præstandas donationes remuneratorias beneficiorum: immò interdum etiam liberale, non prodigas; denique ad alias honestas, & statui conuenientes animi, ac corporis relaxationes, quorum omnium quantitas æstimari debet, cùm ex personæ officij dignitate (plus enim Decano permissum est, quàm simplici Canonico; plus Episcopo, quàm Decano; plus item Episcopo, si etiam Cardinalis sit, vel Imperij Romani Princeps, aut illustri, vel regio stemmate ortus tum verò; ex redditiuum amplitudine, ac copia, sicuti ex communi docet Nauarr. *q. 1. mon. 28. 29. & 36.* Molin. *disp. 145.*

Insuper æstimanda etiam sunt beneficiati merita, ac labores, quos Ecclesiæ vtiliter præstat doctrina, consilio, scriptione, sicuti monet Gl. recepta *in cap. conquerente. verb. sufficientia, de Clericis non resid.* Gabr. *in 4. d. 15. q. 8. ante 1. proposit.* Nau. *qu. 3. monit. 34.* Nam ob hanc causam eiusmodi beneficiatus, plus quàm alij eiusdem ordinis, ac status, sed minùs Ecclesiæ vtiles ad sustentationem suam ex redditibus Ecclesiasticis accipere potest, sumpto argumento ex verbis Apostol. 1. ad Timoth. 5. *Qui benè præsunt Præsbyteri, duplici honore* (id est, munerum largitione, vt S. Hieron. *in cap. 15.* Matth. interpretatur) *digni habeantur, maximè qui laborant in verbo, & doctrina.* Et ex *cap. de multa, de præben.* vbi cum Innocentius III. in generali Concilio pluralitatem beneficiorum curatorum, & personarum prohibuisset, adiecit in fine: *Circa sublimes tamen, & litteratas personas, quæ maioribus sunt beneficijs honorandæ, cum ratio postulauerit, per Sedem Apostolicam poterit dispensari:* Quæ tamen dispensatio nihil commodi afferret beneficiatis, nisi ob hanc ipsam generis, vel doctrinæ excellentiam, plùs quàm alijs ex Ecclesiasticis bonis, siue redditibus insumere possent, sicuti notauit Nau. *cit. qu. 1. monit. 36. num. 3.* Tametsi verò ipsis beneficiatis longè consultius, atque securius sit, facultatem hanc insumendorum redditiuum restringere potiùs, quàm laxare; nos tamen hic, quam fieri potuit, laxauimus ad Confessariorum instructionem; vt ne omninò damnent, si aliqua ratione excusare, & absoluere possint. Vide etiam Nau. *in Enchirid. de oration. capit. 22. miscel. 17.* Maiorem *in 4. d. 24. quæst. 18. & 22.*

3 His ita appositis, restat, vt de superfluis beneficiorum redditibus duo inquiramus. Primum vtrum horum dominium ad beneficiatos spectet? Alterum, vtrùm ex lege iustitiæ eos in pium aliquem vsum erogare debeant, adeòque ad restitutionem teneantur, si in profanum vsum insumpserunt? Quæ duæ quæstiones, licèt à multis confundantur, valdè tamen diuersæ sunt, sicuti rectè animaduertit Paludan. *in 4. distinct. 24. quæst. 3. in fine.* Nauar. *quæs. 1. mon. 51. num. 3.* Anton. Marsilius *par. 3. de reddit. Eccles. cap. 21. num. 1.* Molin. *disput. 143. §. quo loco obserua.* Nam sæpè fit, vt aliquis dominium alicuius rei acquirat non omninò liberum, sed restrictum adiectione pacti, vel oneris, quod nisi impleat, contra iustitiam peccat, & ad restitutionem obligatur, sicuti patet in fideicommisso, in legato, donato sub modo, & grauamine: idque benè explicat Gabr. *in 4. d. 15. q. 8. art. 2. in fine.* Exemplum est: si quis Titio 100. aureos viatici nomine offerat ad peregrinationem, ea tamen conditione, vt quod ipsi superfuerit, pauperibus erogare debeat.

Ad primam quæstionem respondetur; Beneficiatos omnium etiam superfluorum redditiuum dominium comparare. Ita docet S. Thom. *2. 2. q. 185. art. 7. & opusc. 6. art. 12.* Palud. Adrian. Sotus, *loc. cit.* Cou. *c. cum in Officijs, de testament.* Franc. Sarmienta *de reddit. Ecclesiast. par. 4. cap. 6.* Andr. Fachin. *lib. 3. contro. cap. 89.* Mol. *disput. 143.* Nicol. de Garzia *tract. de beneficijs, par. 2. ca. 1.* Valent. *3. disp. 10. quæst. 3.* contra Abb. *cap. cum secundum, num. 4. capit. de mulcta, num. 17. de præbendis.* Nau. *toto tract. de Eccles. redditibus.* Maiorem, *in 4. d. 14. quæst. 16. & 17.* Probatur: Si beneficiati sæculare (de his enim dumtaxat sermo est) acquirunt dominium redditiuum, qui ad ipsorum sustentatione requiruntur, sequitur etiam acquirere dominium superfluorum: Sed prius est verum: ergo & posterius. Probo sequelam; Cùm enim redditus omnes suorum beneficiorum promiscuè percipiant, dici non potest, aliquorum dominium eos acquirere, & aliorum non acquirere; Sed si quam obligationem contrahunt superflua in pios vsus erogandi, ea personalis tantùm est; sicuti si alicui 100. aurei dentur ad peregrinationem instituendam, eo modo, & pacto, vt quod superest, pauperibus eroget, comparat quidem ius & dominium 100. aureorum; sed grauatum, itaut ad superflui elargitionem ex iustitia obligatus sit: alioquin danti restituere cogetur, tamquam datum ob causam, causa non secuta, sicuti optimè notauit Palud. *loc. cit.* Minorem autem, quam

Nau.

Nau. ipsemet fatetur, inde ostendo: Quia Clerici saeculares, cum paupertatem non vouerint, capaces sunt dominij rerum & Ecclesiae, quae redditus annuos, ob spirituale Officium, ipsis largitur, non reddit eos incapaces: sed potius significat, comparari ab ipsis dominium. Decernit enim beneficiatos ob absentiam, vel intermissum Officium canonicum, fructus beneficij suos non facere, id est, eorum dominium non acquirere, sicuti videre est in Concilio Lateranen. *sess.9.§.statuimus*, & in Trident. *sess.22. cap.3. sess.24. cap.11. de reform.* Vnde manifestò colligitur, si praesentes sint, & Officium praestent, dominium redditruum comparare; nam alioquin constitutioni poenali, seu priuationi ob absentiam, negligentiam, &c. nullus locus esset.

Ad alteram quaestionem respondeo, veram mihi videri sententiam Nau. quam contra Adrianum *in 4. vbi de restit. §. pro clariore intelligentia.* Sarmientum, Sotum, Cou. *loc. cit.* propugnat in dicta Apologia *q.1. monit.20. & seqq. qu.2. monit.7. & in Manual. cap.17.n.94.* Clericos ex iustitiae lege obligatos esse, vt superflua suorum redditruum in pium aliquem vsum erogent; ideoque si in vsus profanos expendant, ad restitutionem teneri. Moueor primò. Quia id indicant sacri canones, *causa 12.q.1. cap. Episcopi, cap. manifesta*, & qui sequuntur vsque ad finem. Item *capit. similiter, cap. quia iuxta, cap. reuertimini, cap. decimae, causa 16.q.1. cap. quod autem, 23.q.7.* & videri potest Gratianus *causa 14. qu.1. §.1.* Adrian. *leg. supra cit.*

Secundò: Quia haec est communis sententia antiquorum Doctorum, quorum catalogum videbis apud Abb. *in cap. cum esses, num.21.* Adrianum *cit. loco* Nauarr. *in eadem Apolog. q.1. mon.7.* Couar. *cit. cap. cum in Officijs, num.2.* Vasq. *tract. de reddit. Ecclesiast. cap.1.§.2. num.24.*

Tertiò: Doctores communiter fatentur, atque ex sacris canonibus, & Ecclesiae traditione notissimum est, beneficiatos mortaliter peccare, si redditus superfluos notabili quantitate in profanos vsus, v.g. ad ditandos consanguineos suos expendant: Talis autem obligatio ita generalis, & ordinaria proficisci non potest ex lege Charitatis, ac misericordiae: ergo oritur ex lege iustitiae, propter annexum onus, quo Clerici redditus annuos percipiunt, vt quae ipsis superflua manent, non nisi in pias causas erogent. Maior est certa, vti videre licet apud Alens. *par.3.q.36. memb.5. art.2. & 3.* Maior. *in 4.d.24 q.17.* Adrian. *l.c. concl.2. & 3.* Nau. *in tract. de reddit. Eccles. qu.1. monit.48.* Vasq. *tract. de eleemosynis, c.4.n.9. & 10.* Minor probatur: Duo enim sunt capita, ex quibus obligatio dandae eleemosynae secundùm Charitatis legem prouenit auctore S. Th. *2.2.q.32. ar.5.* Vna ex parte dantis, si habeat bona superflua: atqui saepè accidit, vt laici plura superflua bona habeant, quàm Clerici, sicuti Nau. notauit, *qu.2. monit.7. n.7.* Altera est ex parte patientis, si necessitas eius grauis sit: Ponamus autem hanc abesse, nullosque in locis, quibus beneficiati degunt, graui inopia premi, atque multos, vt dixi, esse laicos ditiores, qui communes pauperum miserias subleuare soleant, nihilominus beneficiati tenebuntur, & quidem sub culpa mortali, redditus suos superfluos in quemcumque vsum pium erogare, secundùm receptam Doctorum sententiam. Ergo haec eorum obligatio non ex sola Charitatis, sed iustitiae lege prouenit.

Quod ipsum ita declaratur, & confirmatur: Nam, vt sacri canones aiunt, bona Ecclesiastica sunt res Dei, patrimoniū Christi, vota fidelium, pretia peccatorum: Id est, à fidelibus Christianis Deo oblata in manibus Ecclesiae Praelatorum, vt per hos ad pium aliquem vsum, ad Dei honorem, & pro salute offerentium fideliter dispensentur; eoque ipso tacito pacto, & annexo onere ab Ecclesiae Praelatis decimae, oblationes, & dona acceptantur, vt, non in vsus profanos, sed pios ad Dei honorem conuertantur. Quare neque ipsemet Papa, neque vllus Episcoporum hanc legem transgredi, & bona, siue redditus Ecclesiae in profanum vsum conuertere, aut alteri ita absumendi potestatem dare potest: consequenter, cùm beneficiatis redditus abundantes, atque superflui assignantur, id fit cum annexo onere, vt, quod superest, in pium vsum conuertatur.

Ideo autem beneficiatis, praesertim Episcopis, abundatiores redditus assignati sunt; partim vt ipsis magis prospectum esset, quò pro temporum, & annorum varietate decentem sustentationem haberent; partim quia ad Ecclesiae honorem, ac commendationem pertinere videbatur, vt eleemosynae in pauperes, & alia pia opera ex bonis superfluis, per manus ipsorum beneficiatorum praestarentur: quamobrem Episcopi ex antiqua traditione. *Patres pauperum* dicebantur. In eademque sententia. S. Bern. fuit Epist.1. ad Canonicum Lugdunensem: *Quidquid praeter necessarium victum, & vestitum de altari retines, tuum non est* (quia alius debitum) *rapina est, sacrilegium est.* Similia habet in Epist.42. Et videri potest Ioan. Driedo *lib.2. de libert. Christ. c.4.* Maior *loc. cit.*

Accedit ad confirmationem auctoritas Concilij Tridentini *sess.25. c.1. de reform. Episcopus omnino interdicit* (Synodus) *ne ex redditibus Ecclesiae consanguineos, familiaresque suos augere studeant. cum & Apostolorum canones 39. 40. prohibeant, ne res Ecclesiasticas, quae DEI sunt* (id est ad pium vsum, & Dei cultum destinatae) *consanguineis donent.* Et paulò pòst: *Quae verò de Episcopis dicta sunt, eadem non solùm in quibuscumque beneficia Ecclesiastica, tam saecularia, quam regularia obtinentibus, pro gradus, sui conditione obseruari, sed & ad sanctae Romanae Ecclesiae Cardinales pertinere decernit.*

Addit verò ibidem Concilium; Si consanguinei pauperes sint, vt pauperibus redditus Ecclesiasticos meritò distribuantur. Idque intelligendum esse, aiunt Doctores, non tantùm si absolutè pauperes, siue indigentes sint; sed etiam considerato statu suo, quem honestè sustentare non possunt. Et statum personae nonnihil inde etiam excrescere, quod habeat consanguineum Papam, Cardinalem, Episcopum, docent Caiet. 2.2.q.43.a.8. Nau. *qu.1. mon.7.* Mol. *disp.146.* qui tamen rectè limitat traditam doctrinā, ex Ecclesiasticis redditibus consanguineis indigentibus succurri posse: si aliae longè grauiores aliorum necessitates non occurrāt.

4 Potest etiam beneficiatus immò tenetur ex bonis Ecclesiasticis alere liberos suos non tantùm legitimè natos, sed etiam illegitimos, ac spurios, sicuti ex communi docent Abb. *in capit. coniugatus, in fine, de Cleric. coniug.* Nau. *comment. de spolijs Clericorum, §.19. num.11.* & consequenter filiae competentem dotem conferre: quia *dos succedit loco alimentorum*, secundùm Barthol. *l. vxorem. §. pater naturalis, ff. de legat.3.* Caeterùm, si haberi propria sufficientia bona habeant, v.g. aduentitia à matre, ideòque indigentes non sint: vel si pater propria patrimonialia bona possideat, tunc concessum non est, dotem, & alimenta ex Ecclesiasticis redditibus largiri, nisi liberi sint in obsequio, vel familia beneficiati, quam conuenienter suo statui alit. Vide Nau. *loc. cit.* Mol. *cit. disp.146.* Maior. *in 4. dist.24. qu.19.*

5 Dubitatur autem: Vtrùm beneficiatus, cum patrimonialia bona suppetunt, ex bonis Ecclesiasticis filium suum in studijs alere possit? aut fratrem suum, aliumve consanguineum, cuius pater satis idoneus est ad sumptus illi ministrandos? Respondeo affirmatiuè, cum Nau. *lib.3. consil.2. de vita, & honestate Cleric. edit.2.* Probatur: Cùm enim pater non teneatur filio suo praestare sumptus maiores, quā requiruntur ad studendum, sequitur talem filium, si propria bona non habeat, reuera indigentem esse; ideòque ex bonis Ecclesiasticis sumptus ei ministrari posse. Deberet tamen hinc deduci aestimatio alimentorum, quae pater naturali iure filio suo praestare cogitur: nisi quis sibi persuadeat, cedere id magis ad honorem Ecclesiae, si integrè, & nulla detractione facta, ex bonis Ecclesiasticis alterum alat, quò magis Ecclesiae ex gratitudinis virtute obligatus existat.

6 Denique confirmatur nostra sententia: Quia nemo prohibetur testari de bonis, quae iure absoluto, & ne vllo annexo onere, ad ipsum spectant, *l.2. C. de SS. Ecclesijs.* Clerici autem testari de redditibus Ecclesiasticis, etiam ad pias causas, prohibentur, sicuti videre est *in cap.1. cap. quia nos, c. cum in officijs, c. relatum, 2. de testam. & in Auth. licentiam, C. de Episc. & Clericis.* Non aliā profectò ob causam, nisi quia redditus Ecclesiastici superflui debentur Ecclesiae, vnde profecti sunt. Quamuis autem Ecclesia potestatem tribuat beneficiatis, redditus Ecclesiasticos in pias causas erogandi, dum in viuis sunt: non tamen disponendo de iis in tempus post mortem suam: sed omne ius beneficiati in bonis Ecclesiasticis ipsa morte finitur, & redditus, qui supersunt, ad Ecclesiam redeunt, si defunctus ex Clericorum congregatione fuit, puta Canonicus, vel ad successorem, si fuit Parochus, vel similis beneficiatus, iuxta *cit. c. relatū, 2. de testam.* Quibusdam verò locis ad Episcopum bona deuoluntur; vel tanquam spolia Camerae Apostolicae applicantur vbi id receptum est, quo vide Molin. *disp.174.* Idque meritò ita decretum est, vt beneficiati promptiores essent, ad bona, quae ipsis supersunt, in pias causas eroganda, scientes, nullam sibi facultatem superesse de iis post mortem suam disponendi, sicuti notauit Nau. *q.3. Apol. mon.1.*

Excipienda tamen sunt minutiora, quae in remunerationem beneficiorum, famulis, ver. gr. testamento relinquere, vel mortis causa donare beneficiati non prohibentur, *cit. c. relatum, 2. de testam.* Minutiora inquam: nam maiora dona, etiam remuneratoria beneficiorum, non possunt per dispositionem vltimae voluntatis relinqui. Si tamen verè debita sint, ita vt, nisi ea munera praestentur, non solùm vitium ingratitudinis incurratur, sed etiā actio negotiorum gestorum, vel alia similis intentari possit, quia obsequia non merè gratis exhibita censebantur, tunc successores beneficiati ea soluere debent, *arg. l. Aquilius, & l. si potest. §. si quis, ff. de donat.* & videri potest Mol. *tom.2. disp.292.*

At verò de bonis patrimonialibus beneficiati disponere possunt arbitratu suo: tamen si intestati decedant, & consanguineos non habeant, succedit Ecclesia; vel potiùs applicantur beneficio, cui obligati erant, sicut constat *ex cap.1.* vbi Abb. *n.3. de success. ab in-*

ab intestato. In dubio autem vtrùm bona relicta patrimonialia sint, an verò ex Ecclesiasticis beneficijs acquisita, quid præsumendum sit, videre potes apud eumdem Abb. *c. cum inquirendum de peculio Clericorum, & c. cùm esses, n. 24. de testam.*

7 Supersunt quæstiones; prima. Vtrùm honesta sit consuetudo, quæ multis regionibus, etiam in nostra Germania passim obtinet, vt beneficiati (exceptis Episcopis, Alijsue Prælatis redditium administrationem tantùm habentibus) ad profanas causas, de quibuscumque etiam superfluis redditibus arbitratu suo testentur? Affirmat Gl. *c. præsenti, verb. reseruari, de offic. Ordinarij, in 6.* & alij Canonistæ apud Abb. *c. cum in offic. nu. 5. de testam.* item Cou. Valent. Fachin. *loc. suprà cit.* Azor. *tom. 2. lib. 7. c. 9.* Sà *verb. Clericus, n. 25.* Sed rectiùs negant non tantùm Abb. Maior, Nau. & alij multi, qui nostram sententiam sequuntur; sed etiam Mol. *disp. 147. concl. 11.* Less. *lib. 2. cap. 19. dub. 4.* Vasq *de reddit. Eccl. c. 2. §. 1. n. 83.* Nam consuetudo, quæ lege naturali, ac diuinæ repugnat, corruptela dicenda est, *c. quæ contra c. mala consuetudo, dist. 8.* Talis autem est hæc, quam dixi consuetudo. Nam omnes Doctores fatentur, beneficiatos mortaliter peccare, seu contra charitatem, seu contra iustitiam, si Ecclesiasticos redditus superfluos in vsus profanos expendant, v. g. donando consanguineis: Ergo similiter, immò etiam magis fateri coguntur, illos mortaliter peccare, si de eisdem bonis, mortis causa in vsus profanos disponant: siquidem facilius alicui facultas permittitur disponendi in viuis, quàm post mortem suam. Vide Nauarr. *comment. de spolijs Clericor. §. 14. & de reddit. Eccles. q. 3. mon. 1. & 2.*

Exinde rectè infert idem Nau. *de reddit. Eccles. qu. 1. mon. 59. num. 3. & q. 3. mon. 6.* Maior. *cit. d. 24. q. 2. concl. 4. verb. nec Papa.* Abb. *in repet. cap. cum esses, n. 30. de testam.* contra Sarmientum *in 1. par. defens. cap. 2. in fine.* Neque Summ. Pontificem dispensare, aut facultatem concedere posse, vt id licitè fiat; quandoquidem iuri naturali repugnat, vt defunctorum voluntates, seu dispositiones ad causas pias, in alios vsus profanos siue iusta causa conuertantur, vel vt ita conuertendi potestas detur. Aliud verò sentiendum, si id iusta causa suadeat, v. g. in remunerationem meritorum, quæ Ecclesia à beneficiato, vel consanguineis eius, accepit *argum. c. vlt. de pecul. cleric.*

Porrò licet Sum. Pontifex non possit approbare consuetudinẽ, vel dare potestatem cuilibet beneficiato testandi ad causas profanas: cùm sit vniuersalis Pastor, & administrator Ecclesiæ, à Deo constitutus ad dispensandum, non dissipandum, sicuti benè monet Abb. *repet. c. cum esses, n. 30. de testam.* nihilominus talem consuetudinem permittere potest non quidem approbando, sed tolerando. Qua ratione testatur Nau. *comment. de spolijs cleric. §. 11. n. 3.* facultatem testandi etiam ad causas profanas de spolijs, seu relictis Ecclesiasticis fructibus, à Iulio III. Clericus in Curia Romana decedẽtibus concessã fuisse tãtùm permissiuè, & quoad forum externum. Atque eodem modo censeri debet, potestatem de omnibus prouentibus Ecclesiasticis ad libitum, & ad quaslibet etiam profanas causas, testandi in multis Germaniæ nostræ prouinciis tolerari, quia facilè aboleri non potest; non verò vt bonam, atque laudabilem approbatam esse, cum sacris canonibus, & primæ, vt dixi, beneficiorum institutioni, ipsorumque fundatorum voluntati, prorsus repugnet.

Secundò infert Henriq. *quodlib. 8. qu. 27.* Nau. *tract. de reddit. q. 1. mon. 40. n. 12.* Beneficiarios comparatione bonorum stabiliũ, ex quibus fructus percipiunt, neque esse meros vsuarios, neque propriè vsufructuarios. Nam vsuarius solùm capere potest fructus, quatenus indiget ad vsum quotidianum & Beneficiarius autem, tum in suos, tum in alios vsus pios, dum viuit, disponere non prohibetur. Minus verò ius habet beneficiarius, quàm vsufructuarius: nam iste fructus suos, tam inter viuos, quàm post mortem, relinquere potest, quibus vult, sicuti constat *ex instit. de vsu, & habitat.* non item beneficiarius, sicuti suprà dictum.

Altera quæstio, Vtrùm hæredes, ac legatarii contra iustitiam peccent, & restituere debeant, si aliquid ex superfluis redditibus accipiant? Negant eos quicquam peccare Doctores illi, qui putant redditus omnes Ecclesiasticos absoluto dominij iure, & sine annexo onere iustitiæ, ad beneficiatos spectare: quare (inquiunt) tametsi hi contra charitatem delinquant, si redditus superfluos in diuites transferant donatione legato: alienatio tamen absolutè, & sine vllo onere valida est perinde ac si laicus diuiti donet, quod ex lege misericordiæ pauperibus elargiri obligatus est, sicuti ratiocinatur Mol. *cit. disp. 147.* Sed secundùm alteram sententiam, quàm defendi, contrarium asserendum est; Si enim redditus Ecclesiastici, qui superflui sunt, ex naturali iustitiæ lege in piam aliquem vsum erogari debent, quia cum tali onere, ac tacito pacto à fidelibus profecti sunt, manifestò sequitur, si eos alio titulo donationis, aut legati, accipiat, in conscientia tutum non esse, sed restituere obligatum, sicuti benè præter alios docet Gabr. *cit. q. 8. ar. 3. dub. 6.* Angel. *ver. Clericus, 3. §. 4. & 13. §. 2.* Nau. *de reddit. Eccles. q. 3. mon. 17. n. 6. de spol. cleric. §. 15.* Quia tamen prior illa sententia ob Doctorum auctoritatem probabilis est: ideò plurimi etiam in praxi bona fide sequuntur. Accedit, quòd sæpissimè redditus Ecclesiastici, quos beneficiati post mortem relinquunt, non sunt ex superfluis, sed quos propria parsimonia seruarunt, de quibus arbitratu suo, etiam post mortem disponere possunt, si diœcesis consuetudo permittat, deinde excipienda sunt, quæ per testamentum, aliamue vltimam voluntatem ad causas pias relicta sunt. Tametsi enim iure canonico beneficiatis de redditibus Ecclesiasticis ad quascumque etiam pias causas testari interdictum sit; non tamen ita, vt contrarium consuetudine diœcesis introduci non possit, quandoquidem id naturæ, & institutioni redditruum non repugnat, si ad causas pias ob honorẽ Dei applicentur.

Quæstio III. Est de fructibus pendentibus tempore mortis beneficiati, vtrùm ad illius creditores, vel (secundum probabilem sententiam, & quarumdam diœcesum consuetudinem) ad hæredes pertineant, an ad successorẽ? Itẽ si beneficium resignetur, vtrùm fructus pendentes ad renunciantem pertineant, an ad successorem? Quòd omnes ad successorem pertineant, contendit Nau. *de reddit. Eccles. q. 2. mon. 13.* & alij multi, apud Cou. *1. resol. c. 15. n. 12.* cum Gloss. *in c. si propter, §. primi anni, de rescript. in 6.* Primò: Quia beneficiarius vsufructuario comparatur, atqui vsufructuarius non comparat sibi fructus, nisi à solo perceptos: pendentes autem magis ad dominium fundi spectant, cùm sint pars fundi, & habetur *in l. arboribus. §. Iulianus, ff. de vsufructu*. Secundò. Beneficiatus ita se habet ad successorem in beneficio, sicuti hæres ad eum, cui hæreditas restituenda est: atqui fructus nondum percepti omnes ad fideicommissarium spectare debent, iuxta *l. 42. ff. de vsuris. Herennius Modestinus respondit, fructus, qui post acquisitum ex causa fideicommissi dominium ex terra percipiuntur, ad fideicommissarium pertinere, licet maior pars anni ante diem fideicommissi cedentem præterijsse dicatur.* Ergo ita etiam dicendum de successore in beneficio.

10 Contrarium tamen docuit Sarmiẽtus *de reddit. Eccles. p. 4. c. 6. n. 13.* Couar. *cit. n. 12.* Mol. *tract. 2. de iust. tom. 3. priore, disp. 637. n. 7.* Guttierez *lib. 1. canon. qq. c. 33.* Nicol. Garzias, *par. 2. de benef. cap. 1. num. 96. & seqq.* Fructus diuidendos esse inter hæredes beneficiarij, aut pensionarij defuncti, & in beneficio successorem, pro rata parte anni; ita, vt si beneficiarius, aut pensionarius initio statim anni mortuus est, aut beneficio suo renunciauit, parum ex fructibus ipse, vel hæredes, aut creditores eius percipere possint, multum verò si prope anni finem, seu cum fructus mox percipiendi essent, beneficio suo, aut vita decessit. Argumentum sumunt *ex l. diuortio. ff. soluto matrimonio*, aliàs incipit fructus, vbi hoc ipsum statuitur de marito, soluto matrimonio lucrante pendentes fructus in fundo dotali, *habita ratione, præcedentis temporis, quo mulier in matrimonio fuit*: videlicet, *si fine mensis Ianuarij diuortium fiat, & quatuor mensibus matrimonium steterit, vindemiæ fructus, & quarta portio mercedis instantis anni confundi debebunt, vt ex ea pecunia tertia portio relinquatur.* Vbi in primis nota; Sicuti portio fructuum debetur secundum proportionem durantis temporis matrimonii, aut iuris in beneficio, ita similiter deberi portionem pensionis, si fundus dotalis, aut Ecclesiasticus alteri locatus erat, cùm enim pensio loco fructuum detur meritò in eorumdem locum succedit, secundò notat Gl. ibid. *§. Papinianus*, fructus intelligit deductis impendiis, quæ ante omnia restitui ei debent, qui ea fecit; sicuti habetur expressè *in cit. l. diuortio: Fructus* in hac re *eos esse constat, qui deducta expensa supererunt.* Tertiò nota; Licet maritus non sit dominus fundi dotalis, sed tantùm ius percipiendi fructus habeat, dum matrimonium durat; nihilominus concessum ipsi esse, vt etiam de fructibus post finitum matrimonium percipiendis participet, secundùm proportionem partis anni, quo onera matrimonij sustinere debuit: ne illud oneris sui tempus sine compensatione maneat, sicuti Gloss. annotauit *ver. tertia portio*. Quare cum eadem ratio etiam in beneficiato, & suo modo in pensionario locum habeat, ideò posterior hæc sententia æquitati consona est, multisque diœcesibus recepta. Atque argumenta pro priore sententia non conuincunt: cùm beneficiarius neque propriè vsufructuarius, neque fideicommisso grauatus dici possit: consequẽter quæ de his in iure statuta sunt ad beneficiarium, aut pensionarium transferri nequeant. Quin immò si ex ratione similitudinis argumentari volumus, beneficiarius quàm optimè stipendiario comparatur: at verò stipendiarius, & quicumque pro opere, aut labore præstando salarium annuum habet: id ei, vel hæredibus eius debetur, secundùm proportionem temporis anni, quo officium suum præstitit. Ergo id similiter beneficiario dici debet. Pensionarius autem accipit pensionem instar annui alimenti: ergo secundùm proportionem temporis anni in quo vixit, debetur illi portio pensionis.

11 Quæstio IV. An quæ hoc cap. dicta sunt, locum etiã habeant

in Re-

in Regularibus promotis ad Episcopatum, vel Parochiam, aliudue simile beneficium? Resp. Pleraque locum etiam habere, saltem quo ad eumdem effectum. Licet enim propter votum paupertatis, dominii reddituum capaces non sint; plenissimam tamen eorum administrationem habent, à sacris canonibus concessam, sicuti docent Nau. *de reddit. Ecclesiast. qu. 1. monet.* 8. Mol. *tom. 2. disp. 276. ver. Religiosus in conuentu.* Sà *ver. Relig. n. 46.* Less. *lib. 2. art. 41. dub. 11. n. 93.* Sanch. *lib. 6. moral. c. 6. num.* 14. ita tamen, vt quæ superflua sunt non in alias quàm pias causas erogare ipsis liceat; alioquin ad restitutionem obligentur: quæ verò propria parsimonia, seu partim viuendo acquisiuerunt, ea in quascumque causas inter viuos donare & absumere ipsis, ex Ecclesiæ benignitate, liceat, secundùm Nau. *cit. q. 1. mon.* 33. Sanch. *cit. n.* 14. At verò mortis causa donare, aut testari de Ecclesiasticis redditibus, aut bonis patrimonialibus, vel quacumque industria acquisitis Regulari beneficiato permissum non est, nisi Papa dispenset, seu licentiam tribuat, quam facilè concedit euectis ad dignitatem Cardinalitiam, Episcopalem, vel aliam similem.

Addit Nau. *comment. 4. de Regular. n. 70.* eumque secutus Sanc. *lib. 6. moral. c. 6. num.* 14. quòd Religiosus beneficiarius omnium etiam aliorum ex quibuscumque causis quæsitorum liberam administrationem habet, dum viuit; vt proinde extra, & intra iudicium, de iis disponere, & agere possit, absque licentia Prælati. Quod licet spectata quorumdam locorum consuetudine rectè dicatur, tamen considerato communi iure canonico, & statu professionis Religiosæ, quem beneficiarius retinet, dici non posse videtur. Qua de re vide, quæ dicam *lib. 4. tr. 5. c. 7. q. 5. dicto 3.*

CAP. IV.

QVOTVPLEX SIT BENEFICIVM. Ecclesiasticum.

SVMMARIVM.

1 *Beneficium aliud sæculare, & aliud regulare.*
2 *Canonici regulares sine dispensatione Papæ ad Ecclesiam Parochialem promoueri non possunt.*
3 *Si conuentus regularium deficiat, reformari debet per Religiosos eiusdem ordinis, si fieri possit, & idonei adsint.*
4 *Beneficium aliud est duplex, & aliud simplex. Inter beneficia duplicia, quædam sunt maiora, vt Papatus Episcopatus, & Cardinalatus: quædam media, vt reliquæ dignitates, personatus, & Officia: denique quædam absolutè Parochialia dicuntur.*
5 *Alia diuisio beneficij est in titulare, & manuale.*
6 *Capellaniæ aliæ sunt temporales, & non collatiuæ: aliæ propriè spirituales, & collatiuæ.*

1 Beneficiorum variæ diuisiones sunt; Prima, Beneficium aliud est sæculare quod Clericis sæcularibus competit: aliud regulare, quod regularibus addictum, ac debitum est. Nam beneficium regulare conferri non potest Clerico sæculari; neque vice versa, beneficium sæculare Clerico regulari, sicuti colligitur *ex c. cum de beneficio, de præb. in 6. cap. super eod. de Regularibus.* Excipe primò. Si Canonicus regularis, vel Monachus Ordinis non mendicantium eligatur ad Episcopatum, vel aliam prælaturam sæcularem, sicuti colligitur *ex cap. nullus religiosus, de elect. in 6. cap. quod Dei timorem de statu Monach.* vbi id Abb. explicat *nu.* 5. Et Ordinis Prælatus tenetur tunc licentiam dare professo beneficium accipiendi, si necessitas, vel vtilitas postulet, sicuti docet Abb. *cit. c. quod Dei timorem, num.* 8. Rodriq. *tom. 1. regul. qu. 34. art. 4. & 5.* Less. *lib. 2. c. 34. dub. 2.*

Excipe secundò: Quòd Regulari ob iustam causam, cum consensu Prælati, si ille exemptus est, fieri possit Vicarius Episcopi, secundùm Gl. receptam *cap. cum pastoris 2. q. 7.* Habitu tamen retento, quia solius Papæ est dare facultatem manendi extra Monasterium sine habitu Ordinis, sicuti docet Nau. *lib. 3. consil. 14. nu. 3. de Regular. ex cap. 2. ne cler. vel monachi, num. 6.*

2 Excipe tertiò: Quod Canonicis regularibus concessum est ab Innoc. III. *cit. c. quod Dei timorem*, sæcularia beneficia curata obtinere: dummodo, si commodè fieri possit, socium regularem secum habeant, idque notauit Syl. *ver. religio, 7. qu. 3. & 4.* Less. *lib. 2. cap. 41. n. 08.* Neque de hoc dubitari potest, spectato iure antiquo. Sed iure nouo derogatum esse huic licentiæ per concordata Concil. Lateran. cum Leone Papa, significarunt plures sequentes Pontifices, apud Sanch. *li. 7. moral. c. 29. n. 71.* Garziam *p. 7. de benef. cap. 10. num.* 31. & Cardinales in declar. Tridentin. *sess. 14. c. p. 10. de reformat.* Quare hodie absque Papæ dispensatione Canonicus regularis ad parochialem Ecclesiam promouendus non est, quod etiam docet Miranda *in Man. tom. 1. q. 32. ar. 5.* & significat Sylu. *verb. religio, 7. qu. 6.* Iuxta quam praxim Curiæ Romanæ, Episcopus monachos, & regulares Canonicos, si absque Papæ licentia ad parochias sæculares, suo monasterio non vnitas, promoti sint, inde remouere potest.

3 Excipe quartò: Si Ecclesia, seu Conuentus regularis deficiat, ita vt consideratis loci, temporis, personarum circumstantijs, per Regulares reformari non possit, tunc Episcopus Clericos ibi sæculares instituere potest, iuxta *c. inter quatuor, de relig. domib.* vbi Abbas notat; Conuentum religiosum, si collapsus sit, reformandum esse primò per Regulares eiusdem Ordinis; in horum verò defectum per Religiosos alterius Ordinis; in omnium autem defectum per Clericos sæculares; salua tamen plenitudine potestatis Romani Pontificis, quippe qui supremus omnium Ecclesiasticorum beneficiorum administrator est. Collegium autem Clericorum sæcularium faciliùs per auctoritatem Episcopi, cum Capituli consensu, ad statum regularem conformari potest: modò Clericis sæcularibus, dum vixerint, vitæ necessaria administrentur, iuxta *c. ad audientiam, 2. de Eccles. ædif.* vbi Abb. *n. 6.* notat; Requiri etiam consensu Clericum, si Episcopus talem mutationem ob causam voluntariam facere velit: secus si ob causam rationabilem; puta si inhonestè ibi vixerunt, tunc etiam iis inuitis fieri posse.

Porrò omnem eiusmodi reformationem, aut redintegrationem Collegiorum, vel Monasteriorum non exemptorum, ad Episcopum spectare, apud Doctores extra controuersiam est, vt videre licet *in tit. decretal. de religiosis domibus, quæ Episcopo subiectæ sunt.* vbi Glos. *in c. de xenodochijs, & in cap. inter.* Et *in cap. cum venerabilis. eod. tit.* Innoc. & Ioan. Andr. aiunt, quòd Episcopus Ecclesiam exemptam repetere possit, quoad spiritualia, si non appareat, exempta. Idem quoque tradit Durand. *in speculo lib. 4. p. 1. tit. de Offic. Ordinarij, n. 5.* vbi etiam libelli formam ponit: *Peto talem Ecclesiam in diæcesi mea sitam, vt eam ordinare valeam, sicut exigit officium pastorale.* Et subiungit: *Eodem modo potest Episcopus petere Monasteria in sua diæcesi sita, nisi priuilegio, vel præscriptione probentur exempta.* Idem quoque supponunt Canonistæ in *cap. bonæ, de appellat.* vbi Abb. *nu. 12.* Alex. de Neuo *n. 12.* disputant in vtramque partem vacante Ecclesia regulari, quis administrationem, & custodiam habere, atque pro iuribus eius agere possit; num Conuentus, an verò Episcopus, cui Monasterium subiectum: est pro certo supponentes si Conuentus nullus sit, quia omnes mortui, &c. tale ius administrandi, & in iudicio agendi pro pluribus Monasteriis, alteriusue non exempti Collegii, ad Episcopum pertinere, *arg. c. illud, 47. causa 12. qu. 2.* vbi Gl. admonet, *ver. œconomi.* Vacante Ecclesia Cathedrali, administrationem rerum pertinere ad œconomum generalem, sin nullus œconomus sit, ad Capitulum Cathedrale, seu Clericorum eiusdem Ecclesiæ Collegium: sed omnibus eius Ecclesiæ Clericis deficientibus pertinere ad Metropolitanum. Notum autem est, quòd Episcopus plus iuris habeat in subiectis sibi Monasteriis, aliisque Ecclesiis Coepiscoporum. Accedit denique Trid. Concil. *sess. 24. c. 21. & 22. de Regular.* §. Et quia sancta Synodus, vbi præcipitur Episcopis, vt Monasteria collapsa, si ipsis subiecta, aut commissa sint, per regulares reformare non intermittant.

Denique addendum, quòd omne beneficium censetur esse sæculare, nisi constet, vel probetur regulare. Probari autem potest ex litteris fundationis, siue erectionis, vel ex continua quadraginta annorum possessione, sicuti ex communi docet Nauar. *lib. 3. consil. 3. de præbend. edit. 2.* Azor. *tom. 2. lib. 3. cap. 26. quæst. 1.* Sanch. *lib. 1. moral. cap. 29. num. 14.*

4 Altera diuisio. Beneficium aliud est duplex, & aliud simplex. Beneficium duplex est, quod aliquam eminentiam, iurisdictionem, vel administrationem habet. Inter quæ beneficia primum, ac præcipuum est Papæ, iuxta *cap. 1. de maledicis*: quare & ipse canonicè eligi, atque institui debet, Reliqui etiam Episcopi beneficia habere dicuntur *in c. felicis, §. quod si quis, de pœnis, in 6.* Quamquam Episcopatus, sicuti & Papatus communi appellatione beneficiorum, præsertim in pœnalibus, aliisque strictæ interpretationis canonibus comprehendi non solent, sicuti notauit Ioan. de Selua *p. 1. de beneficio, q. 3. n. 25.* Cùm sint culmina beneficiorum, ac dignitatum, sicuti dicitur *in c. penult. de præbend.* & notauit Gloss. *in cap. eod. in 6.* Marsilius columna *par. 2. de reddit. Eccles. cap. 11. num. 7.* Ordo Episcoporum, vt Isidorus relatus *in cap. 1. dist. 21.* quadripartitus est: Sunt enim Patriarchæ, Primates, Metropolitani, seu Archiepiscopi, & Episcopi. Vide quæ dixi *lib. 1. tract. 4. cap. 7. num. 4.*

Cardinales quoque sanctæ Romanæ Ecclesiæ in præcellenti Ecclesiasticæ dignitatis, ac Officij gradu constituti sunt: quippe consultores, *fratres, & coadiutores* Romani Episcopi, sicuti appellantur *in c. fundamenta, §. decet de elect. in 6.* De quorum origine, & antiquitate lege Anton. Marsil. *cit. p. 2. c. 13.* Ex quæ hactenus numerauimus, appellantur beneficia maiora, seu sublimia.

Alia verò dicuntur beneficia *media*, vt videre est apud Abb. *cap. maioribus de præbend.* & sunt reliquæ dignitates præter illas

sublimes: item personatus, & officia, quæ omnia duplicia beneficia censentur. Dignitas est præeminentia, fermè cum iurisdictione fori exterioris iuncta, teste Abb. & Innoc. *c. de multis. de præbend.* Nau. *consil.* 15. *de præbendis, edit.* 2. Syl. *verb. beneficium*, 1. *q.* 1. Petro Rebuffo *in praxi beneficiorum, cap. Beneficium sæculare quotuplex, num.* 7. Cuiusmodi beneficia obtinent Abbates, & alij Prælati tam regulares, quàm sæculares. Item Archidiaconus, qui post Episcopum, veluti Vicarius eius, in omnes diœcesis Clericos iurisdictionem obtinet, *c.* 1. *de offic. Archidiaconi.* Hodie verò in multis Ecclesijs Vicarius generalis appellatur, qui hanc potestatem exercet, quæ describitur *in cit. cap.* 1. *capit. mandamus, & seqq. eod. tit.*

Personatus est præeminentia in Ecclesia sine iurisdictione fori exterioris, v. g. quia aliis præpositus est in choro in processione, in suffragijs. Quanquam hæc vocabulorum differentia non semper obseruatur, sed interdum dignitas, & personatus pro eodem accipiuntur, sicuti videre est *in c. cum accessissent, de constit.* & notauit Abb. *in c. de multa. n.* 10. Marsilius *loc. cit. c.* 13. *num.* 1.

Officium dicitur administratio sine iurisdictione fori exterioris: cuiusmodi habet Custos, Thesaurarius, Primicerius, Archipresbyter: qui omnes Archidiacono subiecti sunt: Ipse autē Primicerius Diaconis; Archipresbyter verò, veluti Decanus Presbyteris præfectus erat, tamen sine iurisdictione in foro externo, sicuti colligitur *ex c. vlt. de offic. Archipresbyt. & c. vn. de offic. Primicerij.* Nihil tamen obstat, quin officium, v. g. Archipresbyteri, seu Decani, si in Ecclesia iurisdictionem, vel præeminentiam habet, inter dignitates, aut personatus etiam numeretur. Vide Syl. *loc. cit. q.* 5. Parochus quoque, siue Plebanus (ita enim appellatur *in c. quod Dei timorem, de statu Monach.*) officium, & beneficium duplex (quasi duplici cura, & onere cōstrictum) habere censetur.

Denique simplex beneficium dicitur, quòd neque specialem præeminentiam, neque iurisdictionem, neque administrationem habet: v. g. canonicatus tum sæcularis, tum regularis: item capellania, siue Altare Episcopi auctoritate constitutum.

5 Tertia diuisio. Beneficium aliud est simpliciter titulare, quod videlicet in titulum perpetuum confertur, vt beneficiato, sine graui, & iusta causa auferri non possit, siue per legem, siue per Iudicis sententiam: Aliud verò est beneficium manuale, quod in titulum quidem confertur, sed reuocabiliter; quia ad nutum Prælati, vel patroni beneficiato auferri potest. Talia beneficia manualia sunt seruitio omnia regularia, quæ nec curata, nec electiua sunt; vt Prioratus, officium Custodis, Sacristæ, siue Thesaurarij, sicuti notauit Marsilius *lib.* 1. *c.* 15. *n.* 16. Rodr. *tom.* 1. *regul. quæst. q.* 34. *artic.* 2. Loquor autem de Priore, qui sub Abbatis obedientia constitutus est, ideòque ab eodem ad nutum remoueri potest, iuxta *cap. cum ad Monasterium, §. sed alicui, de statu Monach. Quia impossibile est*, inquit Abb. *in c.* 2. *n.* 8. *eod. tit. quod Monachus sit Monasterij, & inuito Abbate administrationem tenere possit.* Alia vero ratio est de Priore conuentuali, qui per electionem Capituli creatus, perpetuam dignitatem obtinet: talis enim remoueri non potest, nisi sit dilapidator bonorum, vel inconuenienter viuat, aut simile delictum committat, vel denique ob necessitatem, vel maiorem vtilitatem alio transferendus videatur, iuxta *cit. c.* 2. *§. Priores autem.* Plura vide apud Sanch. *lib.* 7. *moral. c.* 20. *num.* 118. *& seqq.*

Beneficia autem sæcularia, licet ordinariè in titulum perpetuū conferri soleant, ideòque sine graui causa reuocari non possint, sicuti constat *ex cap. præcepta, d.* 55. *c. satis peruersum, d.* 56. *cap. Sanctorum, d.* 70. tamen nihil obstare videtur, quominus etiam sæcularia quædam beneficia speciali statuto, vel fundatione, temporalia, & ad nutum amobilia instituantur, sicuti pluribus allegatis, docet Nicol. Garzias *p.* 1. *de benef. c.* 2. *§.* 1. contra Nau. *consil.* 5. 7. *&* 27. *de præb. edit.* 3. vbi significat, Capellaniam non perpetuā, sed manualem, non esse propriè beneficiū Ecclesiasticū.

6 Sed rectius distinguitur inter Capellanias cum Azor. *tom.* 1. *lib.* 10. *c.* 4. *qu.* 2. Suar. *tom.* 2. *de relig. lib.* 4. *de orat. cap.* 22. *num.* 11. Quædam enim sunt temporales, & non collatiuæ, videlicet, quæ sine Episcopi auctoritate, quamuis in perpetuum, institutæ sunt, vt à fundatore, eiusue hæredibus conferantur, cui ipsi voluerint: & tales Capellaniæ beneficia non sunt, sed merè temporalia stipendia Sacellanorum, sicuti rectè docet Nau. *in cit. consil.* 5. Aliæ verò sunt Capellaniæ, quæ Episcopi auctoritate institutæ, spirituales, & collatiuæ factæ sunt; ideòque propriè dicta beneficia Ecclesiastica, quamuis ad nutum Episcopi, vel Patroni auferri possint: hoc enim ad accidentalem tantum beneficiorum differentiam spectare videtur: quandoquidem ipsemet Nau. *consil.* 8. *de iure patronatus, n.* 10. fatetur, beneficia Ecclesiastica per voluntatem Papæ, vel consuetudinem immemorialem posse fieri manualia, seu ad nutum amobilia. Id tamen fateri nos oportet, spectato iure communi, & ordinario, beneficia sæcularia censeri perpetua: regularia verò beneficia censeri manualia, seu reuocabilia: quamobrem hæ qualitates in impetratione beneficiorum necessariò exprimi non debent; cùm sint in communi iure, quod Pontifici cognitum esse præsumitur, iuxta *c.* 1. *de constitut. in* 6. sicuti docet Rebuffus *de pacificis possess. num.* 339. Sanchez *lib.* 7. *moral.* 29. *n.* 105. Aliam beneficiorum diuisionem, ex modo conferendi desumptam reperies infrà *cap.* 10. *num.* 1.

CAP. III.

DE OBLIGATIONE ANNEXA. Beneficio Ecclesiastico recitandi officij Canonici.

SVMMARIVM.

1 *Beneficiati si horas canonicas intermittant post sex menses à beneficio obtento, ad fructuum restitutionem obligantur.*

2 *Hæc fructuum restitutio fieri debet non præcisè pro rata omissionis officij, ac temporis; sed quatenus redditus beneficiarij dantur propter officium canonicum; non item propter alias obligationes.*

3 *Solus titulus beneficij non inducit recitandi obligationem, sed requiritur etiam possessio.*

4 *Si beneficiatus sine culpa sua nullos redditus accipit, nec posteà accepturus est, ad recitandum non obligatur.*

5 *Iusta esse potest consuetudo beneficia valdè tenuia conferendi sine canonicarum precum obligatione.*

6 *Præstimonia ea, quæ in titulum perpetuum dantur, & verò Ecclesiastica beneficia sunt, ad canonicum officium obligant.*

7 *Commenda est duplex: perpetua, & temporalis: illa ad orandum obligat; hæc non item, si in Ecclesiæ vtilitatem constituta sit.*

8 *Vicarij alij perpetui sunt, & alij temporales: illi ad recitandas horas obligantur, hi non item: nisi tota beneficij administratio ipsi commissa sit.*

9 *Coadiutor beneficiati, ratione huius muneris sui ad canonicas horas non astringitur.*

1 BEneficiati omnes ad officium, canonicarum precum obligantur in Concilio Lateranensi generali, sub Leone X. *sess.* 9. *in Bulla reformat. Statuimus, & ordinamus, quod quilibet habens beneficium cum cura, vel sine cura, si post sex menses ab obtento beneficio, diuinum officium non dixerit, legitimo impedimento cessante beneficiorum suorum fructus non faciat suos pro rata omissionis officij & temporis, sed eos, tamquam iniustè perceptos, in fabricas Ecclesiarum huiusmodi beneficiorum, vel pauperum eleemosynas erogare teneatur.* Quam constitutionem posteà renouauit, & explicauit Pius V. Bulla sua 138. quam refert Nau. *c.* 25. *Man. num.* 122. *& de orat. cap.* 7. *num.* 31.

Quædam hic notanda sunt: Primum. Concilium supponit, beneficiatis omnibus ex generali Ecclesiæ consuetudine incumbere obligationem recitandi officij, de nouo autem solùm decernit pœnas culpabiliter omittentibus. Quamobrem ante Concilium Lateranense communior erat DD. sententia, sicuti videre est apud Innoc. Abb. *c.* 1. *de celebr. Missarum.* Syl. *ver. Clericus*, 4. *q.* 23. Nau. *c.* 7. *de orat. cit. num.* 31. Nicol. Garziam *p.* 3. *c.* 1. *nu.* 8. Beneficiatos, propter omissionem officij canonici, olim non fuisse obligatos ad fructuum restitutionem, sicuti neque post Lateranense Concilium intra primos sex menses ab obtento beneficio, obligatur, licet interim mortaliter peccent, sicuti ex communi notauit Tol. *lib.* 2. *c.* 12. P. Nau. *lib.* 2. *cap.* 2. *num.* 83.

Secundùm. Obligatio hæc restituendi fructus propter neglectum officium canonicum, secundùm substantiam ex iure naturali descendere videtur, sicuti indicat Concilium Lateranense, quando constitutionis suæ rationem affert, *quia beneficium datur propter officium*, adeòque quasi sub conditione præstandi officij: nam datum ob causam, causa non secuta, iure repetitur, idque docuit etiam Sotus *lib.* 10. *qu.* 5. *artic.* 6. *concl.* 3. Med. *in instruct. confess. c.* 14. *§.* 11. Lopez *p.* 2. *instruct. c.* 98. *ll.* Nau. *lib.* 2. *de restitut. c.* 2. *n.* 198. Suar. *lib.* 6. *de horis, c.* 29. Quoad determinationē verò, ac modum, ex iure Ecclesiastico prouenit: quod ita explicat Suar. *l. c.* Quemadmodum Sacellanus, qui stipendiū accepit pro Missis legendis: si eas legere intermisit, non tenetur stipem restituere, cùm possit neglecta compensare, alio tempore sacrificando; Sic etiam Canonicus, qui vno die Canonicum officium omisit, spectato iure naturæ, alijs diebus similem, vel æquiualentem spiritualem compēsationem facere posset, nisi Ecclesiastico iure statutum esset, vt post sex menses restitutio non aliter, quàm in fructibus, fieret. Si autem intra proximos sex mēses officiū negligat, compensationem facere tenetur, seu in fructibus, seu in spirituali oratione, sicuti ipsa natura, & obligatio suscepti beneficij exigit.

Verumtamen Nauarr. *cap.* 25. *Man. num.* 132. Garzias *num.* 17. Azor. *tom.* 1. *lib.* 10. *capit.* 14. *quæst.* 3. *&* 4. Lessius *lib.* 2. *capit.* 34. *dub.* 32. primo semestri nullam omninò restituendi obligationem agnoscunt; quippe quā ex solo Ecclesiastico iure prouenire

arbi-

arbitrantur. Quorum sententia probabilis est, præsertim quod attinet ad beneficia curata, aut capellas, quæ principaliter instituta non sunt propter officium precum, sicuti etiam annotauit P. Nau. *lib. 2. cap. 2. num.* 198. Sed etsi sentiamus, obligationem restituendi secundum substantiam ex iure naturali prouenire, non est improbabile, quod ait Vasq. *de benef. cap.* 4. §. 1. *num.* 44. Potuisse Concilium etiam eos beneficiatos, quibus nullum aliud officium, quàm precum horariarum incumbit, primo semestri liberare à restitutionis obligatione; applicando eis redditus ratione tituli, & officii præstandi in futurum.

Tertium. Beneficiatus, post primum semestre, canonicas horas dicere omittens ante Iudicis sententiam restituere tenetur fructus tempori negligentiæ correspondentes; eo pacto, vt si, v.g. 360. annuos aureos ex beneficio vno, vel pluribus percipiat, vnum aureum in vsum pium erogare cogatur, ob integrum vnius diem intermissum officium; dimidium aurei verò ob intermissum officium Matutinum cum Laudibus. Ita habetur in dictis constitutionibus Concil. Lateran. & Pij V. & consentiunt DD. communiter contra Syl. *verb. Clericus*, 4. *qu.* 25.

Etsi verò Sotus *lib.* 10. *q.* 5. *ar.* 6. Cou. 4. *resol. c.* 13. *nu.* 10. *in fine* (quibus fauent Barthol. Med. *cit.* §. 11. Lopez *p.* 2. *instruct. c.* 95.) in eo opinione fuerint quòd beneficiatus vno, aut altero anni die, officium canonicum prætermittens, ad nullam fructuum restitutionem obligetur: quia neque pius, & clemens dominus de salario famuli detrahit, ob vnius, vel alterius diei neglectum seruitium: si reliquo toto anno, sicuti oportebat, præstitum fuit: reliqui tamen Doctores ferè communiter repugnant: quia in constitutione Pij V. clarè exprimitur, non tantùm ob vnius diei, sed etiam vnicæ horæ culpabilem officij omissionem, restituendi obligationem pro rata incumbere.

Illud rectè admonet Nauar. *cap.* 7. *de orat. num.* 34. aliique sequuntur; Si ipsemet beneficiatus pauper sit, tunc fructus, restituendos eidem per modum eleemosynæ applicari posse? Tametsi consultum erit hoc casu, si Confessarius aliam similem satisfactionem imperet; v.g. vt oret, vel sacrificet pro defuncto fundatore, sicuti monet Suar. *cit. cap.* 30. *num.* 19.

Quartum. Cùm dictæ constitutiones de omnibus beneficiatis, tam curatis, quàm non curatis promiscuè, & sine discrimine loquantur; ideò multi Doctores existimant, etiam si beneficiatus alia officia ritè peragat, v.gr. Parochus Sacramenta administret, Capellanus Missas celebret: nihilominus propter canonici Officii neglectum, obligari eum ad omnium fructuum restitutionem pro rata. Ita docet Azor. *cit. c.* 14. *qu.* 5. Vasq. 1. 2. *disp.* 1. 68. *cap.* 4. P. Nau. *lib.* 2. *c.* 2. *n.* 198. Garcias *cit. p.* 3. *cap.* 1. *nu.* 28.

Verùm, si hæc fuit mens Lateranensis Concilij, tunc constitutio secundùm hanc partem valdè pœnalis est, neque vbique recepta: præsertim cùm non desint graues doctores, qui negent, eam fuisse mentem Concilii: siquidem constitutionis causam adiungit, *quia beneficium propter officium*: ergo si redditus beneficii dentur non propter solas preces canonicas, sed etiam propter alia spiritualia munera: his ritè peractis, duntaxat pars redituum, quæ neglecto officio secundùm proportionem respondet, restituenda erit. Ita docet Sotus, Medina *loc. cit.* Lælius Zecchius *de benef. & pension. cap.* 3. *in fine.* Ioan. Bapt. Conradus *in resp. casuum conscientiæ, q.* 240. *in addit.* Tol. *lib.* 2. *cap.* 12. Henriq. *lib.* 3. *c.* 13. *num.* Sà *verb. beneficium, nu.* 58. Less. *cit. dub.* 32. *n.* 177. Rodr. *in summ. cap.* 146. *num.* 4. quorum sententia probabilis, benigna, & in praxi tuta est.

3 Quæres. Quanta pars redditunm canonico officio correspondere censeatur? Toletus ait, non minùs quàm tertiam. Medina, quartam partem putat in Curatis; in Sacellano tertiam. Sà verò sufficere inquit, si curatus quintam partem restituat; alij quartam, vel tertiam. Ego arbitror, attendendum esse partim ad quantitatem officiorum, quæ beneficiatus, præter horarium pensum, præstare cogitur; v.g. Parochus Sacramenta ministrare, sacrificare, populum docere: quæ seruitia interdum tam multa, & grauia sunt, vt prudentis viri arbitrio, sextuplo, & interdum etiam decuplo superent officium horarum canonicarum priuatim persoluendum; partim verò attendendum esse ad quantitatem redditunm. Nam fieri interdum solet, vt fructus beneficij vix æquent, vel non multum superent iustum vitæ stipendium, quod beneficiato naturali iure ob aliorum munerum obligationem deberetur, tametsi canonicum officium non recitaret, v.g. si Parochus, omnibus computatis, 350. Rhenanos florenos, Capellanus quotidie celebrans 200. florenos annuos accipiat, probabiliter dici potest, ad nullam, vel modicam eorum restitutionem obligari. Moueor hac ratione: Quod credibile sit Lateranense Concilium noluisse eo casu imponere obligationem restituendi fructus beneficii, ob neglectum officium; cùm spectato iure naturali, nulla omninò incumbit obligatio restituendi. Atqui in proposito casu, si tam leues redditus beneficiatus habeat, vt non excedant iustum stipendium, quod ei propter alia præstita officia iustè debetur, tunc iure naturali ad nullam omninò restitutionem obligatur propter neglectum officium canonicum. Ergo neque ex constitutione Concilij. Minor est certa. Maior probatur: Tum quia, vt suprà dictum est, non videtur Concilium statuisse nouam restituendi obligationem secundùm substantiam; sed etiam, quæ ex naturali iure oritur, determinasse, vt non aliter, quàm in fructibus fieret: Tum quia credibile est, Concilium ad eam solùm fructuum restitutionem obligasse, qui officio canonico secundùm proportionem respondent: Si autem redditus omnes naturali iure debeatur ob alia officia, tunc nulla pars redditūū recitationi canonicarum horarum relinquitur, siue, vt clarius dicam, nihil propter canonicum officium accipitur, ideòque nihil restituendum est: Tum denique, quia præsumendum non est, legem aliquam pœnalem, ante Iudicis sententiam, & ipso facto aliquem priuare iure suo iam acquisito: Atqui beneficiatus, præstando reliqua Ecclesiastica officia, acquirit ius exigendi, & percipiendi stipendij iusti: ergo eo priuari non debet ob neglectum canonicum officium, ante Iudicis sententiam. Adde tamen, huiusmodi etiam beneficiatis, si pauperes non sint, sed propria patrimonialia bona habeant, plerumque expedire, aliquam fructuum restitutionem saltem per modum sacramentalis satisfactionis, in sacra Confessione imperari, vt ea saltem ratione ad persoluendum canonicum officium compellantur.

Porrò licet initio capitis ex communi DD. sententia dictum sit, beneficiatos omnes sub mortali culpa, ad canonicas horas obligari; de multis tamen dubitari solet, vel quia non propriè beneficiati esse videntur, vel quia redditus beneficii non habent, aut nimis tenues habent.

Quæstio Prima est de iis, qui imperio, ac minis parentum coguntur ad statum Ecclesiasticum amplectendum, an recitare teneantur? Respondet benè Less. *lib.* 2. *c.* 34. *dub.* 31. *nu.* 174. Obligari ad officium, si redditus ex beneficio ipsi percipiant: sin verò, vt interdum fieri solet, pater redditus beneficii auferat, filius liber est ab obligatione, ipseque solus pater restituendi obligationem contrahit, quæ ipso mortuo, ad hæredes eius transit pro rata.

3 Quæstio Secunda. Vtrùm solus titulus beneficij ad recitandum, an verò requiratur, etiam possessio? Nau. *c.* 7. *de orat. nu.* 29. *c.* 25. *Man. n.* 102. *& lib.* 3. *consil.* 17. *de celebr. Missar. in fin. edit.* 2. existimat solùm beneficii titulum sufficere, post eius acceptationem: nam ab eo tempore habet beneficiatus ius in re, quasi dominium beneficij, eique plerumque debentur fructus, licet ante possessionis apprehensionem non tradantur. Contraria verò sententia, & in scholis, & in praxi receptior est, quam tradit Flaminius Parisius *de resignat. benef. lib.* 1. *q.* 9. *n.* 15. Rodr. *tom.* 1. *summ. c.* 146. *nu.* 1. Henriq. *lib.* 13. *c.* 13. *nu.* 2. Azor. *tom.* 1. *lib.* 10. *c.* 4. *qu.* 7. Less. *cit. cap.* 34. *dub.* 30. Suar. *cit. lib.* 4. *c.* 19. Ante acquisitam beneficii possessionem non oriri recitandi obligationem: dummodo non stet per beneficiatum, quominus possessionem accipiat. Probatur primò: Quia non ante aliquis censetur plenè, ac perfectè beneficium consecutus, quam eius pacificam possessionem acceperit, vel si per eum stet quominus accipiat: *Nam paria sunt habere possessionem, & per aliquem stare, quominus habeat*, sicuti colligitur *ex c. licet Episcopus, de præbend. in 6.* Secundò, quia multa impedimenta occurrere possunt, vt prouisus beneficij possessionem numquam acquirat, aut saltem eius temporis fructus non percipiat, vel quia ipsi non debentur, vel aliquo colorato quæsito titulo, denegantur.

Quæstio Tertia. An, qui beneficium sine titulo iusto possidet, recitare teneatur, interim dum beneficium administrat, & fructus percipit? Negat Nau. *lib.* 1. *consil.* 3. *de ætate, & qualit. edit.* 2. sed rectiùs affirmat Azor. *cit. c.* 4. *q.* 9. Garzias *cit. c.* 1. *n.* 90. & indicat Suar. *cit. c.* 19. *n.* 10. Cùm enim beneficiatus commoda, & fructus sibi vsurpet, iustitia postulat, vt officium, & onera quoque subeat, *arg. c. eum qui de præbend. in 6. Non enim decet, quod inuasor, eo, qui iustè ingreditur, priuilegio gaudeat potiori.*

Quæstio Quarta. Vtrùm recitare debeat, qui beneficium possidet, sed nullos inde fructus accipit, neque per eum stat, quominus accipiat? Respondeo & dico I. Beneficiatus recitare tenetur, si moraliter certus sit, se beneficii fructus posteà accepturum; puta quia de beneficio lis est, & interim fructus sequestrantur; sed possessor beneficii certo sperat, se causam obtenturum, sicuti tradit Nau. *c.* 25. *num.* 103. *Man.* Azor. *cit. c.* 4. *q.* 9. Rodr. *par.* 1. *summ. c.* 141. *concl.* 3. Vasq. *tract. de benef. cap.* 4. §. 1. *n.* 30. & significat Maior in 4. *d.* 12. *qu.* 6. §. *arguitur nono.*

4 Dico II. Si beneficiatus, absque culpa sua, nullos omninò redditus percipiat, neque posteà percepturus sit, non tenetur interim officium recitare. Quia beneficium non habet secundum omnem effectum: quandoquidem beneficium est ius percipiēdi fructus. Ita ex communi Caiet. *ver. horarum canonicarum omissio*, Sotus *lib.* 10. *de iust. qu.* 5. *art.* 3. Nau. *c.* 25. *Man. n.* 103. Arrag. 2. 2. *qu.* 83.

qu.83.art.12.dub.3.concl.2.§. sed quoniam. Less. *dub.* 31. Exemplum habes: I. Si fundi, ex quibus Ecclesiastici redditus prouenient, ab hostibus occupati teneantur. II. Si redditus primi, vel secundi anni subtrahantur Canonico, & ad Ecclesiæ fabricam, vel aliam piam causam applicentur, qua de re Less. *loc.cit.n.*171. Garzias *num.*70. Azor. *cit. cap.*4.*qu.*4.

Sed graue dubium est. Vtrùm recitare debeant noui Canonici, si eis primo, vel altero anno redditus subtrahantur, vt antiquioribus accrescant? Licet enim talem consuetudinem reprobet Pius V. Bulla 106. quæ incipit *Durum*. Et ante illum Ioann. *in extrauag. suscepti, de elect. & extrauag. vnic.* Ne sede vacante, praeceperit, vt beneficiatis primo, & secundo anno saltem dimidia pars redditnum relinquatur. Neutra autem constitutio, in quibusdam Germaniæ, itemque Hispaniæ Ecclesijs recepta est, teste Nau. *de orat. & horis canon. cap.*7.*num.*30. Qua stante consuetudine, affirmant plerique Doctores, inter quos Azor. *tom.*1. *lib.*10.*c.*4.*qu.*4. Suar. *lib.*4.*de horis c.*207. Less. *lib.*2.*c.*24.*n.*170. Nouos Canonicos nihilominus ad recitandum obligari. Quia licet in principio redditus nullos percipiant, posteà tamen vberiores accepturi sunt; quod autem differtur non aufertur. Contrarium tamen expressè defendunt Nau. *cit. num.*3. & Nicolaus Garzias *tract. de benef. par.*3.*cap.*1.*n.*70. vbi etiam respondent ad fundamentum prioris sententiæ; Non esse certum, eos posteà percepturos: cum fieri possit, vt interim moriantur, vel canonicatum suum resignent, ideòque fructus nunquam percipiant. Quorum sententia improbabilis non est, si consuetudo, præsertim immemorialis, in Ecclesia existat, vt Canonici pro tempore illo, quo nullos redditus accipiunt, à recitando immunes sint. Fieri enim potuit, vt eiusmodi consuetudo legitimè, & cum Summi Pontificis approbatione introducta fuerit, eo fine, vt Canonicis alijs redditus sufficientes maneant ad vitæ, & dignitatis suæ sustentationem. Quemadmodum enim ob hanc causam canonicorum numerus imminui iure potest; ita multò magis prouideri, vt maior quidem Canonicorum numerus sit, sed in principio, siue primis annis, sicuti oneribus ita etiam commodis, ac prouentibus careant.

Maius adhuc dubium existit: Vtrùm tolerari possit consuetudo, secundùm quam in quibusdam Ecclesijs Canonici noui Officium non recitant, eò quòd redditus nullos percipiant, sed eis post mortem seruentur, vt vel eorum consanguineis obueniant, vel relicta debita dissoluantur? Respondeo, & dico I. Consultissimum fore, si Episcopus cum Capitulo eiusmodi *annum*, quem *gratiæ* appellant, auctoritate sua tollat. Primò, quia cernitur alia inæqualitas inter eos, qui citò moriuntur, & tamen æquè anno gratiæ gaudent, atque alij, qui Ecclesiæ diu seruiunt. Secundò, quia indecens videtur bona Ecclesiastica immediatè ad consanguineos, de Ecclesia interdum nihil meritos, vel hæreticos deuenire, si canonicum ab intestato mori contingat.

Dico II. Non audere condamnare Canonicos talium Ecclesiarum, si primo, vel altero anno, quo nihil accipiunt, officium non recitent: eò quòd non sit consuetudo, & Decanus, ac Capitulum eos ad orandum obligare non soleant, præsertim si redditus post mortem pro anno gratiæ ipsis obuenturos non consanguineis diuitibus relinquere; nec ad alium profanum vsum, sed ad piam aliquam causam applicare velint. Moueor iisdem fermè rationibus; quibus suprà Nau. & Garzias. Non enim stat per eos, quominus primo anno redditus percipiant, sicuti deberent: neque certum est, quòd posteà percepturi sunt, qui fieri potest, vt intereà moriatur, vel vt posteà canonicatum resignent. Accedit; quod in quibusdam Ecclesijs annus *carentiæ* non idcircò introductus videtur, vt redditus Canonicis post mortem seruentur: sed, vt suprà dictum, quò reliqui Canonici se honestius sustentare possint. Annus autem *gratiæ* posteà institutus fuit, cum experientia doceret, multos Canonicos sine pecuniis, atque ære alieno grauatos decedere, vt neque honestè eorum corpora ad sepulturam deferri possent: quod in Ecclesiæ contemptu cedere videbatur: quare, cum redditus huius anni ex mensa Capitulari desumantur, & antiquis Canonicis detrahi soleant, ideò de iis perinde, atque de aliis suis redditibus post mortem suam disponere se posse arbitrantur.

Quæstio Quinta. Vtrùm recitare teneatur, qui beneficium valdè tenue habet? Communiter affirmant Doctores, vt videre est apud Nau. *in Man.c.*25.*n.*102. *& cap.*7.*de orat.nu.*27. Cou.3. *resol.c.*13.*n.*8. Med. *C. de orat.q.*7. Tol. *lib.*2.*c.*24.*causa* 5. Azor. *lib.*10.*c.*3.*qu.*3. Garzias n.39. Ratio eorum est, Quia iura indistinctè omnibus beneficijs recitandi officii obligationem imponunt: atqui beneficium, quamuis tenue, & insufficiens, verè tamen beneficium est. Contrariam sententiam tenuit Sotus l.10. *q.*5.*ar.*4. quam secutus est Arragonius 2.2.*q.*83.*ar.*12.*dub.*1.*conclus.*2.§.*in secundo casu.* Rodr. *par.*1. *summ. cap.*141.*num.*3. Less. *lib.*2.*c.*34.*dub.*38. Et ipse Nau. *loc. cit. nu.* multos viros doctos, ac pios idem sentire. Nam causa obligandi beneficiatos ad horas canonicas ex iustitia ortum habet, quia dantur eis redditus tamquam stipendium vitæ. Si ergo stipendium nimis tenue, atque insufficiens sit, non videtur parere obligationem orandi officiũ.

5 Ego verò arbitror attendendum esse, vtrùm Ecclesiæ eius, in eiusmodi tenuia beneficia conferri solent, consuetudo postulet, vt prouisi officium recitent, necne; si enim consuetudo orandi non est, neque Prælatus in Collatione beneficij præcipere solet, non obligandum ad orandum. Vel enim huiusmodi beneficia aliud seruitium exigunt; tunc præsumi potest, tenues illos redditus fundatos esse tanquam stipendium in compensationem huius tanti seruitij: neque verò in hoc casu orandi obligationem parit lex Ecclesiastica de omnibus beneficiatis indistinctè lata, cùm enim respectu horum beneficiorum, de quibus loquimur, merè positiua sit. fieri potest, vt vel non recepta alicubi fuerit, vel per contrariam consuetudinem, aut priuilegium sublata: præterquam quod non desint DD. qui existiment, tenuia talia beneficia sub Ecclesiastica illa constitutione non comprehendi. Vel nullum aliud spirituale seruitium postulant, tunc, si Ecclesiæ consuetudo neque orandi officium prouisis imponat non vera beneficia esse existimandum est, sed pensiones, aut præstimonia quæ non ratione officij spiritualis, sed ob aliam causam conferri solent, vt infrà dicam.

Si verò mos Ecclesiæ est, tenuia beneficia cum obligatione orandi conferre, omnino credendum est, Prouisos obligari: Cùm enim lex, & consuetudo Ecclesiastica obtinuerit, vt omnes, maioribus ordinibus initiati, licet nullos redditus ab Ecclesia accipiant sub mortali peccato officium recitare teneantur, cur non multò magis obtinere possit, vt Clerici qualitercunque beneficiati recitare teneantur? quandoquidem hi non minus, quam illi Ecclesiasticis priuilegii fori canonis, &c. gaudent. Illud verò addo: Si redditus beneficiati, quos à prima collatione sufficientes habuit, posteà fortuito casu, vel hostium incursione adeò minuantur, vt æstimabilem partem sustentationis non præbeant, neque spes sit breui tempore plus prouenturum esse, tali casu valdè probabilem videri sententiam Soti, & Arragoni, non incumbere pro eo tempore orandi obligationem.

Quæstio Sexta, Vtrùm præstimonia, siue portiones præstimoniales, idest, quæ ab Ecclesiasticis redditibus abstracta, Clericis adolescentibus, v.g. conferuntur ad prosequenda studia litterarum, obligent eos ad recitandum officium? Affirmant Doctores plerique Sotus *lib.*20.*q.*5.*art.*3. Nau. *de orat. capit.*21. *num.*9. Rodr. *cit.c.*141.*q.*6. Garzias *p.*1.*c.*2.*n.*117. Suar. *lib.*4.*de horis, cap.*22.*num.*9. Azor. *lib.*10.*c.*3.*q.*4. Ratio eorum est: Quia præstimonia sunt verè, ac propriè beneficia, sicuti docet Abbas *p.*2. *consil.*47. Marsilius *columna de Eccles. reddit. c.*24.*n.*1. aliique plures, quos citat, & sequitur Garzias *loc. cit.* Contrarium tamen docet Med. *q.*7.*de orat.*§.*inde videtur*, Less. *cit. capit.*74. *dub.*30. *n.*166. & alii, quos citant Garzias n.118. Suar. n.8. Eo quod non videantur esse propriè dicta beneficia: cum non conferantur ratione spiritualis officii, seu seruitii, sed seruitij, sed principaliter ob aliam causam, v.g. in subsidium studiorum.

6 Mihi placet distinctio Petri Rebuffi *de pacificis possess. num.* 105. Ioan. Staphilei *de litteris expectatiuis gratiæ, tit. de qualitat. benef.*§.1.*n.*5. vbi ita scribit: *Considerandam esse naturam Præstimoniorum, nam si Præstimonium datur in titulum perpetuum, & habet annexum aliquod obsequium spirituale, quod per laicum expediri non possit, est beneficium Ecclesiasticum; & de eo debet fieri mentio specialis in impetratione noui benefici. Aut Præstimonium consistit in sola temporalitate, & nullu seruitium spirituale habet annexum, & tunc procedit opinio Ioan. Andr. in capit. vn. de rerum permutatione in 6. quòd Præstimonia non sunt beneficia Ecclesiastica, sed quædam stipendia, de quibus non est necesse, facere mentionem in rescripto beneficiali.*

De Præstimoniis prioris generis manifestè loquitur Abb. c. 5. consil. 74. vbi dicit, licet præstimonia proprium & speciale nomen, obtineant, verè tamen, & substantialiter beneficia esse: quia omnia cum veris beneficiis communia habent; conferuntur enim à Prælato Ecclesiastico, solis Clericis, absolutè, & in perpetuum, & spirituale aliquod officium, saltem horariarum precum annexum habent: quod maximè verum est post constitutionem Pij V. 138. vbi expressè ait: *Præstimoniales portiones, & qualiacumque alia beneficia, etiam nullum omninò seruitium habentia; obtinentes ad horarum officium obligari.* Cuiusmodi Præstimonia, multa esse in Hispania Scriptores testantur.

De Præstimoniis verò posterioris generis, quæ interdum Clericis ab Ecclesiastico Prælato conferuntur, non ratione alicuius spiritualis officij, sed ob aliam causam, qua cessante ipsis auferuntur: Exempli causa, dum in litterarum studiis versantur vsque dum sacerdotes fiant, vel donec beneficium aliquod acquirant; de his eiusmodi Præstimoniis intelligendi sunt DD. qui negant,

gant, ex ijs obligationem nasci horas canonicas recitandi; cùm non sint beneficia Ecclesiastica, sed mera stipendia.

7 Quæstio VII. Vtrum beneficia manualia, de quibus suprà dictum fuit ca. 4. ad recitandum obligent? Respond. affirmatiuè cum Azor. *cap. 4. q. 2.* Suar. Garcia *ll. cc.* Vasq. *tract. de beneficijs, cap. 4. §. 1. nu. 13. & 17.* Sunt enim verè, ac propriè beneficia, si Ecclesiastica auctoritate conferantur.

Quæstio VIII. Vtrum, qui beneficium habet in commendam, recitare obligatus sit? Notandum ex doctrina Ioan. Maioris *in 4. d. 24. q. 13. argum. 10.* Nauar. *cap. 20. de orat. num. 16. & lib. 3. cons. 9. de præben. edit. 2.* Rodriq. *par. 1. sum. cap. 141. concl. 8.* Garcia *p. 3. cap. 1. n. 105. & p. 4. c. 4.* Lelio Zecchin *de benefic. & pension. cap. 7.* Duplicem esse commendam; Perpetua constituitur in vtilitatem personæ: quare æquiparatur beneficio; cùm habeat vim, & effectum tituli, sicuti colligitur ex Trid. *sess. 7. de reform. c. 2. & sess. 24. cap. 17. de reformat.* Eiusmodi commendæ beneficiorum, alioquin incompatibilium, à Papa concedi solent per modum tacitæ dispensationis, sicuti notauit Hoieda de incompatibilitate beneficiorum, *par. 1. cap. 14. n. 14.* Garcias *cit. c. 4. nu. 13.* Puta, si alicui habenti beneficium, quòd residentiam requirit, aliud simile detur in commendam perpetuam à Papa; sicuti Episcopus dare potest in commendam temporalem, iuxta *c. dudum, 2. de elect.* & videri potest Nau. *c. 23. man. n. 126.* Aut si Clerico non professo commendetur beneficium regulare; vel vice versa, beneficium sæculare Clerico regulari. Qua de re Staphilæus de gratijs expectatiuis; forma 8. n. 5. Commenda verò temporalis, siue ad certum tempus, fermè fit in Ecclesiæ vtilitatem, vt interim beneficium à Commendato administretur; donec persona idonea instituatur iuxta *c. nemo de elect. in 6.* iunct. Gl. magna, vbi habetur quod commenda Ecclesiæ Parochialis ad Episcopo data, vltra sex menses durare non debeat. Nunc autem potest, Trid. *constitut. sess. 24. cap. 18. de reformat. Si opus fuerit idoneus vicarius, cum congrua fructuum portionis assignatione, constitui debet, qui onera Ecclesiæ sustineat, donec ei de Rectore prouideatur.*

His positis dico; Quod commenda perpetua, siue titularis, haud dubiè obligat ad recitandum officium: quia, vti omnes alias proprietates, siue effectus beneficii participat, quos enumerat Lælius Zecchius *l. c. nu. 2.* ita & recitandi obligationem. Commenda autem temporalis, in Ecclesiæ vtilitatem constituta, non videtur obligare ad recitandum, sicuti docet Garzias *p. 3. c. 1. nu. 106.* contra Medinam *de orat. q. 7. §. ex dictis apparet.* Quia talis commenda solam custodiam, siue administrationem beneficii tribuit, non plenum ius de fructibus disponendi: quapropter de eorum administratione rationem reddere debet Commendatarius, sicuti testatur Thomas Campegius de commenda beneficiorū, *n. 7.* post Gloss. *in cit. c. nemo ver. commēdare.*

8 Quæstio IX. Vtrum Vicarii ad recitandum officium canonicum obligentur? Notandum est ex doctrina Abb. *in cap. extirpandæ. §. qui verò, n. 5. de præbend.* Azor. *tom. 2. lib. 3. ca. 6.* Lælii Zecchii *de benefic. pension. cap. 7. nu. 9.* Vicarios alios esse perpetuos, & alios temporales. Perpetui sunt, qui ab Episcopo instituuntur, congrua illis redituum portione constituta, ita vt amoueri non possint, nisi per priuationem, aut depositionem, ob causam iure expressam. De quo vide *c. ad hæc.* iunct. Gl. *ver. remouere. & cap. vlt.* iunct. Gl. *ver. perpetuos, de officio Vicarij & cit. c. extirpandæ. §. qui verò,* Alphons. Hoiedam *de benefic. incompatib. p. 1. c. 15. nu. 8.* Pet. Andr. Gambarcam *de auctor. Legati à latere. lib. 5. nu. 10.*

Tales Vicarii instituendi sunt. Primo; Si dignitati, vel canonicatui Ecclesiæ Cathedralis annexa sit Ecclesia parochialis; tunc beneficiatum oportet in maiore Ecclesia deseruire, & in parochiali idoneum perpetuum Vicarium canonicè institutum habere, sicuti dicitur in *cit. §. qui verò iunct. c. vn. de capellis monachorum, in 6.* Secundò; Si Ecclesia parochialis annexa, siue vnita sit Monasterio, debet Clericus sæcularis eius curæ præfici cuius institutio, ac depositio ad loci Episcopum pertinet, cum consilio Monasterii, sicuti explicat Abb. *ca. 1. de capellis monachorum,* & videri potest Conc. Trident. *sess. 7. c. 7. de reform.* vbi permittitur Episcopo, si ipsi ita expedire visum fuerit, in dictis casibus constituere Vicarios manuales, & ad nutum amobiles.

Consuetudo tamen multis locis obtinet, vt Monachi, multoque magis Canonici regulares, cum ab Episcopo approbati sunt, eiusmodi Ecclesiis præficiantur, & pro voluntate Abbatis alteriusve regularis; Præpositi reuocentur: quamobrem *Obedientarij* appellari solent. Neque talis consuetudo improbatur, sed potiùs permittitur *in cap. vlt. de capel. monach.* Præcipitur tamen, vt Monachi socium sui Ordinis secum habeant. Vide etiam Gl. *in c. quod Dei timorem. ver. regimen.* Abb. ibid. *de statu monachorum.*

Vicarii autem temporales sunt, qui ad tempus constituuntur; v. g. ob absentiam, infirmitatem, graues occupationes, suspensionem beneficiati; item ob Religionis ingressum, durante tempore Nouitiatus, de quinque Greg. Tholos. *in institut. rei benefic. c. 7. n. 13.* Azor. *l. cit. q. 3.* Zecchius *cit. n. 9.*

His positis dico. Vicarios perpetuos ad officium recitandum obligari: quia censentur esse veri beneficiati, sicuti constat ex *c. postulasti, de rescript.* quandoquidem omnes proprietates, siue effectus beneficii, vicariæ perpetuę conueniunt, quos enumerat *l. c.* Quare Abb. *cit. c.* extirpandæ ait; Vicarium perpetuum in Parochiali Ecclesia constitutum esse verè curatum, quoad exercitium, & effectum: licet quoad habitum, & proprietatem, cura sit penes Rectorem principalem. Vide Gloss. *c. super eo de præb. in 6. verb. annexæ.*

Temporales autem Vicarii, ratione vicariæ, ad horas canonicas non obligantur: cùm nullum ius seu titulum beneficii habeant, sed solam administrationem, & custodiam ad tempus, sicuti suprà dixi de commenda temporali. Excipe primò, nisi aliquis specialiter deputatus sit ad canonicum officium, vice alterius in choro canendum. Secundò: si Vicario plena administratio beneficii, cum consensu, & auctoritate Episcopi, tametsi ad tempus, vel cum potestate amouendi, committatur: tunc enim ea tacita conditione, ac pacto committi censetur, vt omnia officia præstet, si videlicet Principalis, cuius vicarium agit, officium persoluat. Exempli causa, si alicui commendetur Ecclesia, interim dum beneficiatus puer, qui per se orare non potest, adolescat: Aut si Parocho, qui ob incurabilem infirmitatem beneficio præesse nullo modo potest, Vicarius, seu Coadiutor ab Episcopo designetur; ita vt administrationem etiam in temporalibus habeat, & solum aliquam portionem congruam Parocho infirmo relinquere debeat doctrinam Abb. *in ca. de rectoribus, n. 5. de instit.* Aut si beneficium, quòd Monasterio vnitum est, auctoritate Episcopi committatur alicui Vicario, quamuis ad nutum reuocabili. Vide etiam Suar. *li. 4. de horis. c. 22. n. 15.*

9 Quæstio Decima. Vtrum Coadiutores beneficiatorum, præsertim qui à summo Pontifice instituuntur cum futura successione ad recitandum obligentur? Respondet Nau. *c. 20. de orat. n. 18.* Med. *de orat. quæst. 7.* Suarez *l. c. n. 28.* Garcias *p. 3. c. 1. n. 107.* Azor. *tom. 1. l. 10. cap. 4. q. 1.* Coadiutorem non obligari: tum quia beneficium nondum habet, seu in titulum, seu in commendam: tum quia ratione vnius beneficii non obligantur duo ad recitandum. Cum igitur Principalis, dum ei administratio beneficii relinquitur, recitare teneatur, sequitur Coadiutorem obligatione immunem esse: nihil obstante, quod aliqua portio ex redditibus beneficii ipsi propter labores suos obueniat. Eadem que ratio est de Cooperatoribus Parochorum: quippe qui ad alia officia, quam ad horas recitandas, plerumque constituuntur. Interim verum est, eos omnes ad canonicum officium obligari, si maioribus ordinibus initiati sint: sed sine onere restituendi, si intermittant. Præterea excipiendi sunt Coadiutores illi, qui vt perpetui, cum pleno iure administrandi, & futura successione à Papa constituuntur, ob beneficiati amentiam, vel similem infirmitatem: tales enim instituti videntur, cum omnibus obligationibus, quæ beneficia incumbunt, vt etiam Medicina *l. c.* significat.

CAP. VI.

DE RESIDENTIA.

SVMMARIVM.

1 *Aliud est residere, & aliud interesse.*
2 *Spectato communi iure, omnia beneficia ad residentiam obligant, maximè autem curata.*
3 *Obligatio residendi est de iure diuino; quamuis propter circumstantias cessare possit.*
4 *Causæ à residentia excusantes sunt, Christiana charitas, vrgens necessitas debita obedientia, & euidens Ecclesiæ & Republicæ vtilitas.*
5 *Occupatus in seruitio Papæ, quia seruit Ecclesiæ vniuersali, habetur pro residente in beneficio Ecclesiæ particularis.*
6 *Duo Canonici in seruitio Episcopi occupati, pro residentibus habentur.*
7 *Episcopis permittitur, vt duorum, vel trium mensium spatio Parochis verò, vt bimestri tantum spatio, ab Ecclesiis abesse possint, sine gregis commissi detrimento.*

1 RESIDENTIA dicitur assiduitas commorationis in loco beneficii, causa seruitii Ecclesiastici personaliter præstandi. Ex quo colligit cum Syluest. *verb. residentia. princip.* Si Clericus in loco sui beneficii commoretur quidem, sed officium nunquam præstet, v. g. Canonicus nunquam ad chorum, ad Capitulum veniat, non esse censendum residere: quia frustranea est eius residentia, quippe sine, & effectu suo destituta. Dilomanus rectè ait Nau. *lib. 3. consil. 13. de cleric. non resident. edit.*

2. Couar-

2. Couarru. 3. *resolut. c. 13. n. 1. Aliud esse residere, aliud interesse.* Quare licet Canonicus, verbi gratia interdum non sine culpa sua à diuinis absit, ideòque incurrat pœnas, siue priuationes fructuum, qui præsentibus deputati sunt, non tamen amittit fructus residentiæ. Et præpositus, vel Canonicus, qui iurauit residentiam, etsi sæpius diuina officia negligat, atque peccet, non tamen censetur periurus; modò interdum assistat, tum in Ecclesia, tum in Capitulo, præsertim, si vocatus fuerit, vel eius auxilio opus sit, tunc enim residentia non omnino caret fine suo.

1 Quæstio Prima. Quænam beneficia residentiam requirant? Respondeo, Spectato communi iure, omnia beneficia ad residentiam obligant, sicut colligunt DD. *ex cap. conquerente*, vbi Abbas *nu. 3. & toto fermè tit. de cleric. non resident.* Vide Syluest. *verb. residentia, quæst. 1.* Ioannem Seluam *de beneficijs, part. 4. quæst. 1. & seqq.* Rebuffum in praxi beneficiorum, *titul. dispensatio de non residendo.* Azor. *tom. 2. lib. 7. c. 3.* consuetudo tamen obtinuit, ut in simplicibus quibusdam beneficiis non resideatur. Imò Patrimonialia, licet ex constitutione Pii V. Vel Ecclesiæ alicuius consuetudine, annexam habeant obligationem Officii Canonici priuatim recitandi: quia tamen nullum aliud seruitium postulant, ideò qui ea obtinet, neque per se, neque per Vicarium Ecclesiæ deseruire tenentur, sicuti notauit Azor. *cit. cap. 3. q. 2.* Garcia *p. 3. cap. 2. n. 1.*

De obtinentibus verò in Ecclesiis Cathedralibus, vel Collegiatis, dignitates, canonicatus, præbendas, decretum est in Trident. *sess. 24. cap. de reform. Vt non liceat eis, vigore cuiuslibet statuti, aut consuetudinis, vltra tres menses ab Ecclesiis suis abesse: salui nihilominus earum Ecclesiarum constitutionibus, quæ longius seruitij tempus requirunt.* Et infrà: *Omnes verò diuina per se, & non per substitutos, compellantur obire officia, & Episcopo celebranti, aut alia Pontificalia exercenti, adsistere, & inseruire; atque in choro ad psallendum instituto, hymnis, & canticis Dei nomen reuerenter, distinctè, deuotèque laudare.* Quæ tamen constitutio multis Ecclesiis, præsertim nostræ Germaniæ recepta non est: Nam alicubi tantum medio anno, alicubi tribus tantùm mensibus residere coguntur. Imò sunt Ecclesiæ, in quibus Canonici, qui vno certo, v.g. S. Michaelis, die resident, & diuinis intersunt, totius anni redditus lucrantur, vt testatur P. Nauarr. *lib. 2. nu. 201. & 216.* Garcias *p. 3. c. 2. n. 330.* Illud quoque annotauit idem P. Nau. *n. 25.* & post eum Lessius *cap. 34. dub. 33. num. 385.* In quibus Ecclesiis mos viget, vt diuina officia cantu figurato peragantur, mirum non est, quod Canonici à canendo abstineat, cùm id multò decentius, & magnificentius à substitutis, seu vicariis, fiat; quibus Canonici, tanquam maiores Clerici, reuerenter assistunt; vel etiam quæ ab iis canuntur, attentè meditantur, atque ob talem præsentiam, distributiones iure percipiunt.

Porrò notandum est ex Innoc. *in c. vlt. de clericis non residentibus*, Nau. *lib. 3. cons. 4. eod. tit. edit. 2.* Duplicem esse necessitatem residendi: Vna est ad præstandum seruitium; expedit enim magis Ecclesiæ, vt beneficiati, officia, ad quę ratione redditum suorum obligantur, per seipsos, & personaliter, non per Vicarios, exequantur. Altera est solum ad fructus ludos: nam in multis Ecclesiis Canonici, siue Capitulares residere simpliciter non tenentur, sed sub conditione, si fructus percipere velint. Interim verò, licèt non resideant, suffragium electionis tam passiuum, quàm actiuum, obtinent. Quod neque à ratione, neque à iure alienum esse, testatur Innocen. ibidem: quare omissa hac posteriore residendi necessitate, de priore tantum agemus, quæ strictior, & absolutè dicta est.

3 Quæstio secunda. Vtrùm iure diuino, an solùm Ecclesiastico, personalis residentia beneficiatorum requiratur? Trident. Concil. *sess. 23. ca. 1. de reform.* apertè indicat, residentiam in beneficiis, saltem curatis, diuino iure necessariam esse. *Cùm præcepto diuino mandatum sit omnibus, quibus animarum cura commissa est, oues suas agnoscere, pro his sacrificium offerre verbique diuini prædicatione, Sacramentorum administratione, ac bonorum omnium operum exemplo pascere: pauperum, aliarumque miserabilium personarum curam paternam gerere, & in cætera munia pastoralia incumbere: quæ omnia nequaquam ab iis præstari, et impleri possunt, qui gregi suo non inuigilant, neque assistunt, sed mercenario more deserunt.* Quæ doctrina colligi potest ex *ca. 31. Ezech. c. 10. & 21. Ioan. cap. 20. Actor.* & traditur à Domini. Soto *li. 10. de iust. q. 3. art. 1.* Caiet. *2. 2. q. 185. art. 5.* Ioan. Maiores *in 5. d. 24. q. 11.* Couar. *3. resol. c. 13. n. 9.* Nau. *in man. c. 25. n. 131.* Corduba *lib. 1. quæstionary, q. 19.* Less. *cit. cap. 34. dub. 29.* Azor. *t. 2. lib. 7. c. 4. q. 1.* Vasq. *de benef. 4. n. 103.* contra Chatarinum *in opuscul. de residentia*, Albianum *tract. de residens.* Thomam Campegium *tract. de residens. Episcoporum.*

Benè autem admonent S. Th. & Caiet. *cit. qu. 185. art. 5.* cùm causa obligandi Ecclesiasticos Pastores ad præsentiam personalem, sit salus animarum; ideo vbi hæc Pastori præsentiam exigit, non potest Pastor gregem suum deserere, propter aliquod suum commodum temporale: imò nec propter propriæ personæ periculum declinandum: cùm bonus Pastor animam suam pro ouibus dare debeat. Ioan. 10. Sin verò Ecclesiæ, atque subditis vtilius, vel æquè vtile futurum est, vel parochia ab absente viro docto, vel qui magnæ potestatis, & auctoritatis est, per Vicarium administretur, quàm si ab alio quopiam præsente, consideratis etiam aliis circumstantiis loci, temporis: hoc casu obligatio residentiæ personalis cessat secundùm ius diuinum, & manet tantùm obligatio iuris Ecclesiastici, in quo Papa dispensare potest, & sæpe solet; idque vel in casibus specialibus, vel generali lege: Prætterquam, quòd si causa excusans à personali residentia, saltem ad tempus, manifesta sit, non videatur esse opus licentia Superioris, nisi ea speciali lege postuletur, de quo vide Cordubam *lib. 1. quæstionaru, q. 19.* Vasquez *de benefic. cap. 4. nu. 145. & 188.* Sed & consuetudine, saltem immemoriali, obtenori posse, vt in beneficiis, etiam curatis personaliter non resideatur; dummodo interim Ecclesiæ per Vicarium perpetuum, aut temporalem prospiciatur, ita vt nullum damnum patiatur, respondit Nau. *cons. 21. de Cler. non resident edit. 2.* Quia *consuetudo temporis immemorialis æquipollet priuilegio induci potest, idem & consuetudine. At priuilegio Papæ induci potest, vt aliquis Rector Ecclesiæ parochialis non teneatur exercere curam per semetipsum, sed tantum per alium* Hæc Nau.

4 Quæstio quarta, Quomodo Clericus ad residentiam obligatus, compelli possit vt resideat; Respondeo, per censuram suspensionis, excommunicationis, ac denique priuationis: dummodo, si absens sit, personaliter priùs citetur, si id fieri possit; alioquin per edictum, & quidem trinum, si nesciatur vbi sit; expectato deinde sex mensium spatio, sicuti habetur in *c. ex tue de Cler. non resident.* vbi Abb. *notat. n. 14.* Beneficiatis, licèt in beneficio suo residere non cogantur, tamen concessum non esse longe tempore vagari, alioquin priuari posse. Vide etiam Tridentin. *session. 6. capit. 1. & session. 23. capit. 1. de reformat.*

5 Quæstio V. Quænam iustæ causæ sunt, à continua residentia excusantes? Respondeo cum Azorio *cit. lib. 7. cap. 4. quæst. 4.* posse eas ad quatuor capita reuocari, quorum meminit Concil. Trident. *sess. 23. cap. 1. Cùm Christiana charitas, vrgens necessitas, debita obedientia, euidens Ecclesiæ, vel Reipubl. vtilitas aliquos nonnunquam abesse postulet.* Ad primùm caput Christianæ charitatis pertinet, si quis à loco beneficii discedat, causa iuuandi proximum, auxilio indigentem, v.g. vt odia, & lites componantur.

Ad secundum caput spectat, si beneficiatus absit propter aeris intemperiem, vel corporis infirmitatem, iuxta *c. præsentium, 7. q. 1. c. ad audientiam, de Cler. non resident.* Vel ob persecutionem Tyranni, ob capitales inimicitias, sicuti notat Gl. *in cap. vlt. ver. excusationem rationabilem, eod. tit. & in Clem. 1. §. cæterùm; ver. causa rationabili*, de statu Monachorum. Tholos. *cit. ca. 7. nu. 14.* Vasqu. *tr. de benefic. c. 4. nu. 135.* Vel ad prosequendam litem super iuribus beneficii, vt docet Nau. *lib. 3. consil. 14. de Clericis non resident. edit. 2.* Vel ob piam peregrinationem, aut similem honestam causam, impetrata tamen licentia Prælati, sicuti habetur *in c. relatum* iunct. Gloss. *ver. Prælatorum, de Cler. non resident.* & videri potest Garzias *p. 3. cap. 2. n. 393.*

Ad tertium caput pertinet; si beneficiatus adsit mandato Papæ, vel in Apostolicæ Sedis seruitio occupatus, *ca. cùm dilectus, & c. ad audientiam, eod. tit.* vbi notant DD. nominatim Abb. *in cit. cap. cùm dilectus, not. 3.* quòd occupatus in seruitio Papæ habeatur pro residente in propria Ecclesia, cùm seruiat Ecclesiæ vniuersali. Monent tamen Caiet. *2. 2. qu. 185. art. 5.* Azor. *cit. ca. 3. q. 3.* causa quinta: quòd iura allegata de Canonicis tantùm loquantur: at verò vt Curati, à suis Ecclesiis absentes, Romæ longo tempore detineri iure possit, requiri insuper, vt id Ecclesiæ necessitas, vel maior vtilitas cohonestet, quod maximè sentiendum de Episcopis: vt rectè contra quosdam senserit Caiet. *cit. art. 5.* Sotus *lib. 10. q. 3. art. 4.* Vasq. *de benefic. c. 4. nu. 141.* Non esse iustam excusationem à residentia, quòd Episcopus sit Romæ Cardinalis, quando tale officium ab alio in Curia præstari potest: Exceptis tamen sex Episcopatibus Romæ vicinis, quos facilè est Cardinalibus in vrbe residentibus administrare.

Ad quartum caput spectat, si Clericus absint, non negotium Ecclesiæ, *cit. cap. ad audientiam, & c. ex parte, 2. eod. tit.* & videri potest. Nauar. *lib. 3. consil. 8. eod. tit.* Vel vocatus ad Synodum Ecclesiasticam, aut Imperatoriam: Item studiorum causa: qua ratione concessum est Episcopo *in cap. cùm ex eod. de elect. in 6.* dispensare cum promotis ad Ecclesias Parochiales, vt vsque ad septennium, quo in studiis morari possunt, ad sacerdotium promoueri non teneantur; modò intra annum post adeptam Parochiam subdiaconi fiant: interim verò dum in studio fuerint, Ecclesiæ eorum per idoneos vicarios administrari debet.

Et

Ex in c. vlt. de Magistris, permittitur beneficiatis, vt quinquennii spacio Theologiæ studere, eandem verò, quamdiu voluerint, docere absentes possint sine reddituum priuatione. Quod ipsum ad studium iuris canonici plerique extendunt, vt videre est apud Abb. *cit. c. ex parte, n. 5. de Cler. non resident. & c. licet, cap. vlt. de præb.* Nau. *c. 25. man. nu.* 121. Si tamen beneficia curata sint, necessarium esse videtur, vt talem, præsertim diuturnam absentiam, necessitas aliqua (puta quòd pauci admodum Doctores reperiantur) vel maior Ecclesiæ vtilitas excuset, sicuti ex suprà dictis colligitur, & in specie notat Vasq. *de benefic. c. 4. nu.* 186. Nisi malis dicere, ideo absolutè concessum esse, etiam curatis, vt in schola Theologiam docere possint; quia docendo plus Ecclesiæ prosunt: quandoquidem facere prædicatores, & ministros Ecclesiæ idoneos, melius est, quàm prædicare, & ministrare. Sicuti argumentatur Maior. *in 4. d. 24. q. 11.*

6 Speciatim etiam conceditur *in c. de cætero, & ca. ad audientiam, de Cler. non resident.* vt duo Canonici in seruitio Episcopi occupati, pro residentibus habeantur; alios autem inferioris Ecclesiæ Canonicos, vel Clericos, non ita ab episcopo ad seruitium assumi posse, annotauit Abb. *cit. cap. ad audientiam, nu.* 8. nisi necessitas cogat, vt quia ea Cathedrali Ecclesia idoneus habere non potest. Sed Prælatum Ecclesiæ Collegiatæ saltem vnum Canonicum in obsequio suo occupare posse, docent Doctores apud Abb. *in cap. de cætero, eod. tit.* & Nau. *lib. 3. consil. 2. numer. 1. eod.*

Sed numquid idem sentiendum de Legato Papæ, quod & ipse Canonicos seu Cathedralis, seu Collegiatæ Ecclesiæ assumere possit? Affirmat Azor. & alij apud Abb. *in cap. cum dilectus, de Cler. non resident.* Sed ipsemet Abb. magis inclinat in partem negantem: Cùm videatur esse specialis ratio de Episcopo, vel simili Prælato, qui cum Canonicis vnum corpus efficit, cui proindè arctiùs obstricti sunt, & quod ipsi obsequium præstant, quasi propriæ Ecclesiæ præstare censetur, *argum. cit. c. ad audientiam.*

His duo addenda sunt: Primum. Si Clericus à beneficio residentiam postulante illegitimè abiit, fructibus priuandus est, sed causa prius cognita: quare expectari, atque citari debet: quod si contumax existat, etiam beneficio spoliari, qua de re vide *cap. ex part. 1. & seqq. de Cler. non resident.* & Trident. *sess. 23. cap. 1. de reform.* vbi significat, Curatos, fructus absentiæ culpabili respondentes suos non facere, neque tuta conscientia retinere posse, etiam nulla Iudicis declaratione, vel sententia secuta. Quòd tamen puto eo rigore receptum non esse, si per absentiam damnum notabile Ecclesiæ illatum fuit; quia Vicarius interim constitutus erat.

7 Alterum. Tridentina Synodus *loc. cit.* indulget Episcopis, vt ab Ecclesiis suis duorum, vel trium mensium spacio, singulis annis, ob iustam causam, & sine gregis detrimento abesse possint; Parochi quoque tempore bimestri tantùm. Vtrùm verò ad hanc ipsam absentiam Episcopi licentia opus sit, non clarè exprimitur: quamobrem Nau. *c. 25. n.* 121. negat Azor. *ver. l. c.* & Garzias *p. 3. c. 2. n. 21.* Less. *lib. 2. c. 34. dub. 29. nu. 160. affirmant.* Securissimum autem est cuiuscumque diœcesis consuetudinem hac in re sequi.

CAP. VII.

DE DISTRIBVTIONIBVS QVOTIDIANIS.

SVMMARIVM.

1 *Distributiones quotidianas pro omnibus canonicis horis constitui oportet.*
2 *Distributiones præsentibus tantùm debentur, iis exceptis, quos vel infirmitas, vel iusta corporalis necessitas excusat.*
3 *Beneficiati ob iustam causam absentes extra locum beneficij non accipiunt distributionem: si autem, in loco beneficij commorantes, ab officio absint, propter Ecclesiæ vtilitatem, vel corporalem infirmitatem, recipiunt.*
4 *Qui in Ecclesia duplici beneficio fungitur, videl. Præpositi, & Canonici, æquum videtur, vt duplicem distributionem accipiat.*
5 *Distributiones, quas Canonici ob absentiam amittunt, alijs præsentibus accrescere debent.*
6 *Vbi consuetudo retinetur, vt Canonici ipsimet in choro cantent, non possunt saltem integras distributiones accipere, si præsentes cantare negligant.*
7 *Si Canonicus à choro frequenter, & quasi consuetudine absit, vel cum officij in Ecclesia peragendi iactura, mortaliter peccare censetur.*

QVotidianarum distributionum varia genera refert Greg. Tholos. *in Instit. rei beneficiariæ cap. 15. propè fin.* Azor. *t. 2. lib. 7. c. 3. q. 3.* ex Henriq. *in c. cum omnes, de Constitutionibus.* Sed ad propositum nostrum solum illæ distributiones pertinent, quæ sunt portiones Ecclesiasticorum redditimum, quotidie distributæ solutæ iis beneficiatis, qui statis horis diuino officio intersunt, de quibus distributionibus mentio habetur *in cap. vn. de Clericis non residentib. in 6. ca. licet vobis, de præbendis, & extrauag. cum nonnullæ, inter communes, tit. de præbendis, & in Clem.* Vt ii qui, de ætate & qualitate &c. Quibuscum distributionibus similitudinem aliquam gerunt anniuersaria, & alia eiusmodi emolumenta, quæ ex certa fundatione Clericis officio diuino præsentibus tantùm distribui debent, sicuti constat *ex cit. c. vn. de Cler. non resident. in 6.* & docet Azor. *l. c. qu. 4.*

1 De Canonicis autem distributionibus est. Quæstio Prima. Pro quibus horis distributiones constitui debeant. Respondeo: Honestum, & iuri consonum esse, vt pro omnibus horis canonici officii constituantur, sicuti docet Gl. *in Clem. vt hi, de ætate & qualit. ver. certis horis*, Garcias *p. 3. cap. 2. n. 487.* Licet Gl. dicta moneat, quarundam Ecclesiarum consuetudinem esse, vt aliquibus tantùm horis, item in Missæ sacrificio, distributiones fiant. In distributionibus autem faciendis cuiusque Ecclesiæ consuetudinem attendendam, monet Abb. *in cap. 1. de Cler. ægrot. num.* 1. Quia *possunt Canonici inter se statuere, vel consuetudinem inducere de qualibet quantitate distributionum, & modo distribuendi, à iure tamen non reprobato.*

Quæstio secunda. Quantæ esse debeant distributiones? Respondeo; In Trident. Concil. *sess. 21. cap. 3. de reformat.* ita haberi: *Statuit S. Synodus, in Ecclesiis tam Cathedralibus, quam Collegiatis, in quibus nullæ sint distributiones quotidianæ, vel ita tenues, vt probabiliter negligantur; tertiam partem fructuum, & quorumcunque prouentuum, & obuentionum, tam dignitatum, quam Canonicatuum, personatuum, portionum, & officiorum separari debere, & inter distributiones quotidianas conuerti.* Quamquam salubris ista constitutio non vbique in praxim deducta sit.

2 Quæstio tertia. Quibusnam distributiones quotidianæ competere debeant? Extat de hac re constitutio Bonif. VIII. *in cit. c. vn. de Cler. non resident. in 6. Statuimus, vt distributiones quotidianæ, in quibuscunque rebus consistant, Canonicis, ac alijs beneficiatis, & Clericis Ecclesiarum ipsarum, qui eisdem officijs in ipsis Ecclesiis adfuerunt, tribuantur, iuxta Ecclesiæ cuiuslibet ordinationem rationabilem iam factam, seu etiam faciendam. Qui verò aliter de distributionibus ipsis quidquam receperit (exceptis illis, quos infirmitas, seu iusta, & rationabilis corporalis necessitas, aut euidens Ecclesiæ vtilitas excusaret) rerum sic receptarum dominium non acquirat, nec faciat eas suas.* Idque renouauit Trid. Concil. *sess. 24. ca. 12. de reformat.* atque obseruari voluit; *quauis ipsorum beneficiatorum collusione, aut remissione exclusa.* Ratio est: Quia distributiones quotidianæ propriæ institutæ sunt diuini cultus augendi causa, ob præsentiam, & frequentiam Ministrorum.

Sunt verò aliqua hic obseruanda: Primum est. Nomine fructuum, qui interdum beneficiatis, ob iustam causam absentibus, & non residentibus, iure, vel priuilegio conceduntur, non comprehenduntur distributiones quotidianæ, quæ à fructibus, siue redditibus beneficii distinctæ sunt: quòd semper accidit, si redditus beneficiatorum non in solis distributionibus consistant. Quæ doctrina sumitur *ex c. de cætero, de Clericis non residentibus*, in quo duobus Canonicis, in seruitio Episcopi existentibus, fructus beneficii conceduntur, sine distributionibus: & *ex cap. licet, de præbendis*, vbi simili modo prouentus integri, sine distributionibus, relinquuntur absentibus in studio Theologiæ, vbi id admonet Gl. *in cap. vn. de Cler. non resident. in 6. ver. reprobantes.* Nau. *lib. 3. consil. 2. nu. 3. eod. tit. edit. 2.* Couarr. *3. resol. cap. 13. n. 1.* vbi ait; Tametsi in impetratione beneficii, quæ à Papa fit, valor eiusdem, siue redditum æstimatio exprimenda sit; tamen in hanc æstimationem non venire distributiones quotidianas.

Alterum obseruandum. In *cit. c. vn.* excipiuntur aliquæ causæ, ob quas distributiones quotidianæ absentibus quoque competere possunt, eò quòd pro præsentibus habeantur. Quæ causæ excusationum ad duo capita reuocari possunt I. *quos infirmitas*, tametsi ex propria culpa, v. g. in conflictu contracta sit; *seu iusta, & rationabilis corporalis necessitas excusat*: puta, quia Canonicus senio confectus, vel in carcerem iniustè coniectus est, quominùs ad Ecclesiam venire possit, alioquin accedere solitus. Qua de re Abb. *in cap. 1. num. 7. de Cler. ægrot.* Couar. *l. c. nu.* 8. Nau. *consil. 10. & seqq. de Cler. non resident. edit. 2.* Azor. *cit. cap. 7. qu. 11. & seqq.* Atque similis ratio est de eo, qui ob iniustam excommunicationem, vel suspensionem à seruitio suo impeditur, teste Nau. *cons. 11. num. 6.* Valq. *de benef. c. 4. n.* 231.

3 II. Caput est: *Si euidens Ecclesiæ vtilitas excuset.* Cui tamen opponi solet *c. cum non doceat, de elect. in 6.* vbi idem Bonif. VIII. respondet: *Cum Ecclesiarum suarum prosequentes vtilitatem, censeri debeant residentes, fructus beneficiorum suorum, quæ obtinent in illis Ecclesiis, quarum negotia prosequuntur, & etiam*

aliorum,

aliorum, quot reciperent, vel possent recipere in ipsis Ecclesiis residendo, integrè (quotidianis tantùm distributionibus exceptis) recipiant. Quorum iurium duplex conciliatio est, sicut videre licet apud Gl. *in cit. cap. vn. ver. vtilitas.* Prima; Beneficiati absentes extra locum beneficiati, communi iure, non accipiunt distributiones: ve. gr. Canonici, qui ob Ecclesiæ negotia discedunt, vel pestis tempore fugiunt. Qua de re Garcias *p. 3. c. 2 num.* 359. Couar. *cit. nu.* 8. Absentes autem à choro, vt in eadem Ecclesia administrent Sacramenta, sacrificent, alioquè simili officio occupentur, pro præsentibus habentur, & distributiones lucrantur, sicuti colligitur ex Trid. *sess. 24. c. 8. de reform.* Idemque consuetudine obseruatur, tametsi aliquis sine obligatione, solùm ex deuotione in Ecclesia celebret, sicuti notat Garcias *nu.* 400. Verùm, si Canonicus beneficium cappellæ in eadem Ecclesia, vel Parochiale in altera Ecclesia, obtineat; interim dum abesse cogitur inseruiendo suo beneficio, distributionibus carere debet, sicuti ex communi docet Sà *ver. beneficium, nu.* 25. & declaratio Cardin. *super sess. 24 ca. 12.* vbi tamen duas limitationes ponunt: I. est. Si fructus omnes præbendæ in distributionibus consistant. II. Si superior iubeat, vt tempore officii horarii in alia Ecclesia sacrificetur &c. tunc enim censetur abesse in loco beneficii in vtilitatem Ecclesiæ.

Secunda conciliatio est: Quòd Beneficiatis, si propter Ecclesiæ vtilitatem, vel corporalem infirmitatem, absentes sint à loco beneficii, de iure communi non debeantur, distributiones quotidianæ, sicuti docet Bonif. VIII. *in cit. c. cùm non deceat.* Interim nihil obstare, quominùs consuetudine, vel statuto introduci possit, vt ob talem iustam absentiæ causam, distributiones acquirantur: quòd idem Bonif. asserit in suprà *cit. ca. vn.* & explicant ibid. Gl. & DD. Couar. quoque l. c. Azor. *q.* 14. Nau. *lib. 3. conf. 8. §. 5. de Cler. nō resident. edit.* 2. Imo non desunt DD. quos citat Garcias *num.* 248. Azor. *q.* 6. Nau *cap. 1. de orat nu.* 20. qui vniuersim aiunt, non reprobari consuetudinem, vel constitutionem, vt Canonici quotidianas distributiones percipiant, cum legitimè, siue ob causam à iure concessam, absentes sunt, v. gr. necessariæ recreationis causa, quinque diebus in mense quolibet, aut duobus, vel tribus mensibus, quolibet anno. Quorum sententia probabilior etiam videri potest post Tridentinam constit. *sess. 21. cap.* 3. vbi iubet, vt si distributiones quotidianæ tenues sunt, Episcopus tertiam partem redditutum separet, & in quotidianas distributiones conuertat: quod decretum longè salubertimum, difficilè tamen Canonici recipiunt, si intelligant, facta illa separatione, se magna redditutum parte cariturus esse ob absentiam alioquin legitimam: cùm autem *rem quæ culpa caret, in damnum vocari non conueniat, cap. 2. de constitut.* Probabilis itaque hæc sententia esse videtur, licèt contraria communis, vt videre est apud Garziam Azorium *loc. proximè citatis.*

4 Quæstio IV. Qui in Ecclesia duo beneficia habet, v. gr. dignitatem Archidiaconi, vel Præpositi, & canonicatum, vtrùm simplices, an duplices distributiones recipere debeat? Quòd duplices debentur, contendit, Abb. *in cap. cùm olim, n. 6. de sent. & re iudicata.* Couar. *in lib. 3. resol. cap. 13. n. 6.* Vasqu. *de benef. cap. 4. nu.* 239. Si enim, vt ponimus, tam dignitatem aliquam gerentibus, quàm simplicem canonicatum habentibus distributio debetur, modò præsentes sint; consequens esse videtur, vt si aliquis vtroque munere fungitur; duplices et distributiones debeantur: cùm verè officio diuino intersit non solùm vt Præpositus, sed etiam vt Canonicus. Quæ sententia valdè probabilis est, licèt contrarium sentiat Azor. *t. 2. lib. 7. c. 7. q.* 13. Cuiusque tamen Ecclesiæ consuetudo hac in re retinenda est. Id verò moneo, vbi iuxta decretum Concilii Trident. tertia pars prouentuum ex omnibus beneficiis in quotidianas distributiones conuersa est, æquum omninò esse, vt quibus duplex præbenda in eadem Ecclesia competit, ii duplices etiam distributiones accipiant.

5 Quæstio V. Vtrum distributiones, quas beneficiati ob absentiam amittunt, aliis præsentibus accrescere debeant? Respondeo est affirmatiua, & communis cum Gloss. *in Clem. vt ii qui. De ætate, & qualit. ver. pars dimidia.* Quòd tamen intelligi debet de communibus, & ordinariis distributionibus, quæ vel ex fidelium fundationibus proueniunt, vel ex communi mensa Capitulari detractæ sunt, vt significat Tridentin. *cit. sess. 23. cap. 3. de reformat.* Sin verò ex propriis aliquarum dignitatum, vel officiorum fructibus pars aliqua, videlicet tertia, detracta sit, vt per modum distributionum dentur his, qui illas dignitates &c. obtinentes, si præsentes sunt, tunc his absentibus, fabricæ Ecclesiæ, vel alteri loco pio, applicandas esse, decernit Trident. Concil. *sess. 22. cap. 3. de reform.* & videri potest Garzias *cit. cap. 2. num. 464. & seqq.*

6 Quæstio VI. Vtrùm Canonici, qui officio diuino in Ecclesia intersunt, licèt non cantent, distributiones lucrari possint? Respondeo & dico I. Vbi antiqua institutio (quam Trident. Concilium iterum præcepit *sess. 24. cap. 12. de reformat.*) retinetur; vti ipsimet Canonici in choro cantent, non possunt saltem integras distributiones lucrari, ob meram præsentiam, etsi priuatim, vel submissè in Ecclesia recitent. Sumitur ex constit. 138. Pii V. & traditur à Caiet. *t. 1. opusc. vltim. resp.* 8. Soto *de iust. lib. 10. q. 5. art.* 4. Nau. *c. 10. de orat. n. 47. & ca. 13. n. 17.* Lopez *p. 2. Instruct. c. 96.* Rodriq. *t. 1. casuum cap. 146. n.* 5. Lessio *c. 34. dub.* 33. Suar. *lib. 4. de horis cap 12. nu.* 10. Vasq. *cit. c. 4. n.* 234. Azor. *t. 1. lib. 10. c. 11. qu.* 5. Graffis *lib. 2. decis. cap. 52. nu.* 23. Ratio est: Quia distributiones non dantur Canonicis ob meram præsentiam, sicuti putat Garcias *nu.* 514. sed præcipue propter seruitium, quod est in Ecclesia psallendi. Neque obstat, quòd canones dicant, distributiones, deberi his, *qui horis canonicis adfuerint, vel qui in Ecclesiis præsentes fuerint*, intelligitur, enim ad præstandum officium, cuius causa adesse debent. Quia tamen Canonici, tametsi in choro non canant, canentibus tamen assistunt, & præsentia sua Officium exornant, aliquid saltem præstant; ideo eius ratione partem distributionum lucrari possunt, quòd damus Medinæ *in summ. lib. 1. c. 14 §. 11.* & contra Rodriq. *l. c.* Suar. *cit. nu.* 10.

Dico II. Vbi consuetudo viget, vt Canonici substitutos sibi cantores habeant, sufficit eorum præsentia ad lucrandas distributiones, dummodo horas priuatim recitent. Ita docet Suarez *l. c. nu.* 11. Azor. *t. 1. lib. 10. c. 11. q.* 6. Pet. Nau. *lib. 2. cap. 2. nu.* 217. Less. *l. c. n.* 185. aliisque communiter. Ratio est: Quia in eiusmodi Ecclesiis distributiones Canonicos dantur non ob canendi officium, sed ob moralem præsentiam tantùm.

7 Quæstio VII. Vtrum mortaliter peccent Canonici, si à choro sine iusta causa absint? Respondet Syl. *ver. hora, q.* 10. Armilla *n.* 21. Duobus tantùm casibus Canonicus mortaliter peccare, si à choro absint licet priuatim horas recitent. Primò, si frequenter absint, & quasi ex consuetudine, vel contemptu. Secundò si ex eorum absentia Ecclesia graue damnum patiatur: putà, quia ipsi officium canere, vel celebrare debent, idque ob eorum absentiam malè perficitur. Quam Doctrinam non improbabilem videri, ait Suar. *lib. 4. de horis, c. 13. num.* 8. Addo, in particulari alias, quoque circumstantias personæ, loci, temporis, scandali &c. à Confessario attendendas esse, vt intelligat, num Canonicum, qui priuatim recitare solet, propter absentiam à choro, mortalis peccati condemnare debeat.

CAP. VIII.

DE PLVRALITATE BENEFICIORVM.

SVMMARIVM.

1 *Beneficia alia compatibilia sunt, & alia incompatibilia.*
2 *Plura beneficia, quorum vnum ad honestam substentationem sufficit, naturali iuri repugnat, nisi talis pluralitas causa iusta cohonestetur.*
3 *Specialiter prohibitum est, ne quis plura beneficia curata, vel plures dignitates, aut personatus obtineat, & altero obtento, prius ipso iure vacat.*
4 *Si Episcopo existenti in possessione episcopatus beneficium conferatur, collatio irrita est.*
5 *Duo beneficia vniformia sub eodem tecto nemo obtinere potest, & vacat primum adeptione secundi.*
6 *Duo beneficia simplicia, quorum ambo personalem perpetuam residentiam postulant, obtinere aliquis non potest.*
7 *Plura beneficia compatibilia vnusquisque habere potest, quatenus ad honestam sustentationem requiruntur.*
8 *Duo beneficia regularia eidem conferri non possunt.*
9 *In pluralitate beneficiorum incompatibilium iure ordinario Papa dispensat, non etiam Episcopus, nisi incompatibilitas solum sit ex iure diœcesano.*
10 *Nulla consuetudine introduci potest, vt plures eiusdem Ecclesiæ dignitates, personatus, canonicatus, eidem conferantur.*
11 *In pluralitate quorundam beneficiorum, alioquin communi iure incompatibilium, vim aliquam habere potest consuetudo immemorialis.*
12 *Obtinens pluras beneficia residentiam postulantia in digniore residere debet.*

NOtandum est 1. S. Th. *quodl. 9. art. 15.* proposita ista quæst. virum habere plura beneficia, si peccatum mortale contra ius naturæ in hanc sententiam respondit: *Quædam hominis actiones sunt, quæ habent deformitatem inseparabiliter annexam: vt fornicatio, adulterium, quæ nullo modo bene fieri possunt, & de numero talium non est, habere plures præbendas aliàs in nullo casu dispensationem recipere posset; Quædam verò sunt actiones de se indifferentes ad bonum, & malum, vt leuare festucam de terra: inter quarum numerum quidam computant habere plures præbendas. Sed non videtur esse verum cum hoc plurimas in sa ordinatio-*

nes

nes contineat, vtpote, quia non est possibile aliquem in pluribus Ecclesijs deseruire, in quibus est præbendatus, cum tamen præbendæ videantur esse ordinatæ, quasi quædam stipendia Deo ibidem ministrantium. Sequitur etiam diminutio cultus diuini, dum vnus loco plurium instituitur: sequitur etiam in aliquibus defraudatio voluntatum testatorum, qui ad hoc bona Ecclesijs contulerunt, vt certus numerus Deo deseruientium ibi esset. Sequitur etiam inæqualitas, dum vnus pluribus beneficijs abundat, & alius nec vnum habere potest. Vnde non potest contineri inter actiones indifferentes, & multò minus inter eas: quæ sunt secundum se bonæ. Sunt verò quædam actiones, quæ absolutè consideratæ, deformitatem, vel inordinationem quandam important, quæ tamen aliquibus circumstantijs aduenientibus, bonæ efficiuntur, sicuti hominem occidere: In numero harum actionum videtur esse, habere plures præbendas. Quamuis enim aliquas inordinationes contineat, tamen aliæ circumstantiæ possunt superuenire ita honestates actum, vt inordinationes illæ totaliter euacuentur, puta, si sit opus in pluribus Ecclesijs alicuius obsequio, & possit is plus seruire Ecclesiæ, vel tantundem absens, quàm alius præsens. Similia habet Nauarr. *cap. 25. numer. 128.*

Notandum secundò. Pluralitas beneficiorum ex duplici capite formitatem habere potest: Primò, Si vnum beneficium alicui ad vitam honestè sustentandam sufficiat; tunc superfluum, & indecens est, habere alterum. Secundò, Si ipsa aliquorum beneficiorum institutio non permittat, vt plura ab eodem administrentur.

1 Quare notandum est tertiò Beneficia alia incompatibilia dicuntur, alia compatibilia. Incompatibilia in primis sunt ea, quorum singula per se, vel naturali iure, vel saltem Ecclesiastica constitutione, continuam residentiam postulant: vti sunt duo Episcopatus, duæ Abbatiæ, duæ Parochiæ, duæ perpetuæ vicariæ, & cætera curata beneficia. Item duæ dignitates, siue personatus: quin & duo canonicatus, ob constitut. Trident. *sess. 24. c. 12. de reform.* Deinde beneficia vniformia sub eodem tecto incombatibilia censentur, ver. g. duo canonicatus eiusdem Ecclesiæ. Reliqua autem beneficia compatibilia sunt, vt infrà patebit.

2 Assertio I. Ordinariè non est licitum, sed cum naturali iure pugnat, quod Clericus habeat plura beneficia qualiacunque quorum vnum ad honestam eius sustentationem sufficit. Ita sentit S. Ber. *epist. 271. ad Comitem Theobaldum, & considerat. ad Eug. Papam lib. 3. c. 6.* S. Th. *l. c.* Ab. *in c. extirpandæ, §. qui vero, num. 34. de præbendis*, Palud. *in 4. d. 38. q. 4. art. 2. concl. 3.* Arianus *in 4. restit. 5. Quia in præmissis de dubio*, Gabr. *qu. 8. art. 3. notab. & propos. 1.* Syl. *vers. beneficium, c. 4. qu. 1. in fine* Maior *in 4. d. 24. q. 12.* Caiet. *in sum. ver. beneficium, §. morale autem*, Lopez *p. 2. instruct. c. 101.* Ioan. Selua *p. 4. q. 8. n. 3.* Azorius *t. 2. lib. 6. c. 10. qu. 2. & 7.* cum Glos. *in c. dudum, de elect. ver. retinere. Notandum, inquit, quod qui habet plura beneficia, quorum alterum per se sufficere, non potest sine mortali peccato retinere aliud.* Et sumitur *ex c. is cui, de præbendis, in 6. Is cui conceditur, vt auctoritate Apostolica possit vni personæ idoneæ, in sua, vel alia Ecclesia, prouidere, alicui aliud beneficium sufficiens obtinendi prouidere non potest.* Consentit c. *postulasti, de rescript. c. cum teneamur, de præbend.* Ratio est: Quia alioquin Ecclesiastici redditus male, & inutiliter dispensantur, diuinus cultus imminuitur: quod & primæ beneficiorum institutioni, & naturali iustitiæ iuri aduersatur: vt proinde per nullam dispensationem Episcopi, aut Papæ, nisi iusta circumstantia, seu causa cohonestante, id licitum fieri possit, sicuti docent S. Th. Palud. & Adrianus, *ll. cc.* Gabr. *propos. 2.* Abb. *in c. adhuc, & c. de mulcta, in additione, & in c. extirpandæ, §. qui verò, nu. 43. de præbend.* Ioan. de Lignano *tract. de pluralit. beneficiorum, num. 17.* Nau. *c. 25. nu. 128.* Vasqu. *tr. de benef. c. 4. nu. 159. & seqq.* Azor. *cit. l. 6. c. 12. q. 7.* Caietanus *loco suprà cit.* Rationem adferens. *Quoniam dispensatio Papæ cadit super ius positiuum, & non super ius diuinum: pluralitas autem beneficiorum sine rationabili causa est contra ius diuinum.* Vide etiam Trident. *sess. 24. c. 17. de reform.*

Dixi autem. Ordinariè talem beneficiorum pluralitatem esse illicitam; nisi videlicet iusta causa, siue circumstantia, cohonestetur. Quæ triplex à Doctoribus afferri solet. S. Bern. *in cit. epist.* Abb. *in cit. c. de mulcta, n. 7.* Gabr. *in 4. d. 14. q. 8. art. 2. propos. 2. ad finem.* Alphonso Hoieda *p. 2. de benefic. compatib. c. 12. nu. 18.* Azor. *cit. c. 12. quæst. 2. Necessitas Ecclesiæ, vtilitas Ecclesiæ, euidens meritorum prærogatiua.* Necessitas Ecclesiæ quandoque postulat, vt alicui plura beneficia, supra necessariam vitæ sustentationem conferantur, si sit idoneorum Ministrorum penuria, v. g. in locis vbi hæretici dominantur, vel beneficiis se intrudere conantur. Secundò, vtilitas Ecclesiæ hoc ipsum interdum suadet, si vnus solus doctrina, & prudentia, vel auctoritate, ac potentia, plus rei Ecclesiasticæ pro futurus videatur, quam plures alii: qua ratione in septentrionalibus partibus interdum expedit, vt viri illustres plura beneficia, quamuis alioquin incompatibilia, possideant, quò potentiores sint ad Ecclesiam defendendam, & hæreticos aduersarios repellendos. De tertia verò causa, quæ est meritorum in Ecclesia, satis dictum fuit suprà *ca. 3. supponendo 3.*

Illud verò moneo, non esse iustam causam accipiendi plura beneficia vltra necessariam vitæ sustentationem, quòd propositum habeas redditus superfluos in vsus pios benè erogare, sicuti rectè ex communi sententia notauit Azor. *q. 3.* contra Cardinalem *in Clem. gratiæ, de rescriptis.* Nau. *c. 25. nu. 129.* Sed necesse est, vt etiam, aliæ deformitates tollantur, videlicet inæqualitas distributionis, Ecclesiæ damnum, & cultus diuini diminutio, quæ si absint, vel maiore, aut æquali vtilitate publica cohonestentur; tum sanè permitti poterit pluralitas beneficiorum, quorum vnum, vel pauciora ad vitæ sustentationem sufficerent: eoque modo intelligendus est Caietanus *l. c.* Siste gradum.

3 Assertio II. Plura beneficia curata, item plures dignitates, vel personatus, quamuis sine animarum cura, iure ordinario ab eodem obtineri non possunt. Ita statutum est in Concil. Lateran. sub Alexand. III. *c. 13.* & à Greg. IX. *in ca. dudum, 2. de elect.* Innoc. III. *c. de mulcta, de præbend.* Ioan. XXII. *in extrauagante execrabilis de præbend.* & in Concil. Tridentin. *sess. 7. c. 4. de reform.* Ratio, cur eiusmodi beneficiorum pluralitas à sacris canonibus reprobetur est, quia singula eorum perpetuam residentiam requirunt: non potest autem idem in pluribus Ecclesiis residere, sicuti notauit Abb. *in c. ad hæc, de præb.* Syl. *ver. beneficium, 4. q. 1.*

Additur verò pœna *in cit. c. de mulcta*; Vt si habens beneficium curatum, vel personatum, aliud tale receperit, vacet primum ipso iure: quod si illud retinere contenderit, altero quoque priuetur. Deinde, vt is, ad quem prioris beneficii collatio pertinet, statim illud conferre possit, postquam institutus alterum recepit: quòd infrà sex menses conferre negligat, ad alios deuoluatur collatio. Idque confirmat Trid. Concil. *cit. sess. 7. ca. 2. & 4.* Vide etiam *c. cum singula, de præb. in 6. & cit. extrauag. execrabilis*, vbi insuper pœna additur, vt talis prius beneficium non dimittens vtroque ipso iure priuatus, atque ad sacros ordines, & quodcunque beneficium accipiendum inhabilis existat.

Circa pœnalem hanc constitutionem aliqua aduertenda sunt: I. Cùm mentio tantùm fiat beneficiorum curatorum, & personatuum, quæ dici solent beneficia incompatibilia primi generis; ideo extendi non debet constitutio ad alia incompatibilia beneficia, v. g. ad beneficium curatum cum canonicatu, vel duo simplicia, quorum vtrumque residentiam requirit: hæc enim licet simul absque dispensatione retineri non possint, non tamen ipso iure primum vacat adeptione secundi: sed cogitur institutus dimittere, quod maluerit, quæ erat communis DD. sententia ante Concil. Trident. sicuti videre est apud Abb. *c. quia nonnulli, nu. 5 & c. vlt. num. 5. de Cler. non resid.* eandemque post Trident. constit. *sess. 7. cap. 4.* defendit Nau. *consil. 17. de præb. edit. 2.* Zecchus de Republ. Eccles. *cap. de benefic. nu. 4. 5. in secundo capite*, Lessius *li. 2. cap. 34. dub. 27.* Quia à iure antiquo recedendum non est sine necessitate, *arg. l. præcipimus, C. de appellationibus*, neque afferendum est, aliquam pœnam ipso facto incurri, nisi in casibus iure expressis, iuxta Glos. *in capit. vlt. de iure patronat.* Tridentinum autem Concilium *cit. c. 4.* nullam pœnam de nouo statutam exprimit: sed solùm innouat, & confirmat constitutionem Innocent. III. *in cap. de mulcta*: quamuis contrarium doceat Azor. *lib. 6. cap. 13. quæst. 2.* Garcias *p. 11. cap. 6. num. 85.* At verò per adeptionem Cardinalatus vacare debent beneficia curata, vel dignitates prius habitæ: quandoquidem etiam Cardinalatus est dignitas, & quidem maxima, vti notauit Abb. *in c. Ecclesiæ nostra, 2. nu. 3. de elect.*

II. Aduertendum. Sunt aliqui casus apud Abb. *in cit. cap. de mulcta. num. 13.* I. al. Zecchum *cit. num. 4. 5. In primo capite.* Garciam *p. 11. cap. 5. nu. 100. & seqq.* in quibus primum curatum, dignitas, aut personatus non vacat per adeptionem alterius: Primò. Quamdiu huius pacificam possessionem beneficiatus consecutus non est: cùm tamen vice versa, beneficium litigiosum per alterius posteà obtinenti pacificam possessionem ipso iure vacare censeatur, qua de re Nauar. *lib. 3. consil. 15. de præbend. edit. 2.*

Secundum. Si fructus posterioris beneficii percipere non possis, quia alteri reseruantur. Aut si subito motu iræ petiueris te institui in beneficio secundo, sed illa in pœnitentia ductus eidem renunties, *argum. c. diuortium. dub. 1. de pœnitent. ex l. 3. ff. de diuort. Per calorem misso repudio, si breui reuersa est vxor nec diuertisse videtur.* Imò vniuersim ait Abb. *in cit. c. de mulcta, nu. 16.* Non sufficere possessionem valdè breuem, si statim lis intentetur de facto, vel iure.

Tertiò, si Episcopus primi beneficii, collationem secundi ratam habere nolit, sed Clericum suum repetat: siquidem Prælatus non tenetur ratam habere renuntiationem beneficii, quæ sine consensu eius, seu expressè, seu tacitè facta fuit, iuxta *cap.*

quod

quod in dubiis de renuntiatione ibid. Gl. & Abbas.

Quartò. Episcopus non vacat per adeptionem alterius dignitatis, vel beneficii, sicuti docent DD. nominatim Add. *in cap. cum nostris, n.4. de conceß. præb.* Cuius ratio est: quia Episcopatus non potest deseri sine speciali licentia Papæ, *cap.2. de translat. Episcoporum*. Cæterùm, si quis Episcopus propria auctoritate, & sine licentia Papæ ad alterum Episcopatum se transferat, priuandus est vtroque per iudicis sententiam, iuxta *cap. quanto, de translat. Episcoporum.*

4 III. Aduertendum, Si Episcopo alterum, quamuis simplex beneficium, conferatur, collatio irrita est, sicut colligitur *ex c. cùm nostris: de conceß. præbend.* vbi id docen DD. nominatim Abb. *n.15.* Nicol. Garcias *tom.2. de benef. p.11. c.6. n.44.* Item *ex c. cùm in cunctis. §. cùm verò, de elect.* vbi habetur, quod beneficia omnia electi in Episcopum, post eius confirmationem, consecrationem, & pacificam possessionem ipso iure vacent: ergo multò minus beneficia de nouo conferri validè possent, sicuti argumentatur Ioan. Staphilius forma expectatiua 7. *nu.2.*

Excipe primò: Nisi sit Episcopatus tantùm titularis, qui possessionem, administrationemque nactus non sit, cuiusmodi sunt Episcoporum suffraganei, quibus Episcopatus in terris infidelium conferuntur: horum enim beneficia non vacant per adeptionem eiusmodi Episcopatus, sicut notat Nau. *lib.1. consil. 14. de elect. edit.2.* Azor. *tom.2. lib.6. cap.16. qu.12.* Garc. *p.11. cap.6. num.24.* Eisdemque aliud postea beneficium alioquin compatibile, conferri potest, sicuti & illi, qui Episcopatui renuntiauit, vt docet Abbas *loc. cit.*

Excipe secundò: Si Episcopatus pauper sit, vel debitis grauatus; tunc saltem beneficia simplicia, & compatibilia conferri possunt; incompatibilia verò, si dispensatio Papæ accesserit, sicuti colligitur *ex cit. c. cum nostris*, vbi id notat Abb. *cit. n.15. & in ca. Ecclesia vestra, 2. n.5. de elect.* Garc. *cit. n.44.* Less. *lib.2. c.34. nu.139.* Ex quo non probabiliter aliquis inferet, quòd Episcopo non habenti sufficientes redditus beneficia ante obtenta relinqui possint: Cui enim licet quod est plus, licet etiam minus: atqui concessum est ob iustam causam, v.g. paupertatis, Episcopo beneficium aliquin compatibile conferre, sicuti docent DD. *in cit. c. cum nostris*. Ergo magis etiam concessum est beneficium ante habitum relinquere; maximè si Ecclesiæ consuetudo accedat. Qua ratione defendi potest, quod Archiepiscopi Salisburgenses Episcopatus quosdam, ea Apostolica concessione suæ collationi plenè subiectos, interdum contulerunt Ecclesiæ suæ Canonicis, aliisve beneficiatis, non adimendo ipsis beneficia sua.

IV. Aduertendum. Vt dictæ constitutioni cap. de mulcta locus sit, requiritur vtrumque beneficium esse collatum in perpetuum, seu titulum, seu commendam, sicuti indicat Tridet. *seß. 7. cap.4. de reformat.* Quare rectè respondit Abb. in *cit. ca. de mulcta, in addit. conclus.5.* Quod acceptans vicariatum Episcopi non perdat dignitatem, vel beneficium curatum ante habitum: quia Vicarius ad nutum Episcopi amoueri potest. Denique monet Abb. *in cit. c. de mulcta, nu.14.* Si beneficiatus, qui alterum curatum consecutus est, in priore expensas fecit de bonis patrimonialibus, seu iis, quorum liberum ipsi dominium relinquitur, cogi non posse, vt ante illud dimittat, quam expensæ ipsi restituantur, *arg. c. cuicunque, 12. q.4.* Ex quo colligi, quod etiam hæres eius ab intestato eiusmodi expensas repetere possit: quod ego intelligo, nisi ex coniecturis intelligi possit, factas esse sine animo repetendi, in gratiam Ecclesiæ.

5 Assertio tertia. Duo beneficia vniformia sua eodem tecto, v.g. duos canonicatus, nemo obtinere potest: Imò vacat primum beneficium, adeptione secundi. Ita habetur *in cit. c. de mulcta, c. litteras, de conceß. Clem. vltim. de præbend.* & ex communi docet Hoieda *d.1. de incompatib. benef. c.20. n.26.* Garc. *p.11. c.5. n.182.* Qui notat Gl. *vlt. in cit. Clem.* Abb. *in cit. c. litteras, nota.2.* Nauar. *consil.23. de præbend. nn.2. edit.2.* Quod iura magis abhorrent a duabus præbendis vniformibus in eadem Ecclesia, quàm a duabus curatis. Quia alteram præbendam similem in eadem Ecclesia, neque per modum annexionis consequi aliquis potest, iuxta *cit. Clem. vlt.* in qua dicitur, quod adeptus pacificè dignitatem, v.g. archidiaconatum, cui præbenda annexa est, ipso facto amittat præbendam suam, quam in eadem Ecclesia prius habuerat. At verò qui beneficium curatum, puta personatum cum cura in Ecclesia obtinet, impeditur, quominus simplex beneficium v.g. canonicatum, assequatur, cui parochialis Ecclesia annexa est, & quam per Vicarium administrare debet, *cap. super eod. de præb. in 6.*

6 Assertio quarta. Nemo potest obtinere duo beneficia, simplicia, quæ ambo personalem residentiam incompossibilem requirunt. Ita ex communi docet Abb. *in cit. cap. extirpandæ. §. qui verò n.30.* Hoieda *p.1. c.17. de incompatibil. nn.30.* Rebuffus *in praxi benef. tit. de dispensat. ratione ætatis. §. incompatibilia, nu. 5.* Garcias *cit. cap.5. nu.260.* Less. *lib.2. c.24. dub.27.* & traditur à Trident. *seß.24. c.17. de reformat.* ibid. *dummodo vtrumque personalem residentiam non requirat.* Tales in primis sunt duo canonicatus diuersarum Ecclesiarum, in quibus obseruatur constitutio Tridentini Concilij *seß.24. ca.12. de reformat.* vt non liceat Canonicis vltra tres menses ab Ecclesiis suis quolibet anno abesse. Cæterum, in quibusdam Cathedralibus Ecclesiis German. nostræ, ex immemoriali consuetudine hactenus retenta, requiritur tantùm residentia medii anni, vel trium mensium; earum canonicatus, siue præbendæ inter compatibilia beneficia numerari debent, cùm residentiam non incompossibilem exigant.

Tales item sunt duæ Ecclesiarum longè dissitarum Capellaniæ quarum vtraque ex propria fundatione personale seruitium requirit; ideoque neutra per Vicarium administrari potest: quia iusta fundatoris voluntas ac dispositio seruari debet. Qua de re iterum dicam infrà *ca.13. q.6.*

7 Assertio quinta. Licitè aliquis obtinere potest plura beneficia sæcularia compatibilia, si ita necesse sit ad necessariam vitæ sustentationem. Quæ est communis sententia, & colligitur ex Trident. *seß.24. c.17. de reform.* Compatibilia autem beneficia in diuersis quidem Ecclesiis censetur ea, quæ vel nullam, vel non incompossibilem residentiam exigunt, vt suprà dictum, & videri potest Sotus *lib.3. de iust. qu.6. art.4. concl.4.* In eadem autem Ecclesia compatibilia beneficia dicuntur, quæ difformia sunt, v.g. dignitas, & simplex canonicatus, quæ proinde simul retineri possunt, nisi alicuius Ecclesiæ specialis constitutio, vel consuetudo repugnet, teste Nauar. *consil. 21. 24. & 26. de præbend. edit.2.* Garc. *p.11. c.5. n.235.* Lessius *cit. dub.27. n.144.* Abb. *in c. cùm iam dudum 9.* de *præbenda*, vbi rationem reddit: Quia conferendo alicui duo beneficia conformia eisdem Ecclesiæ, puta duos canonicatus: minuitur numerus Canonicorum; non ita verò, si quis plura beneficia residentiam non postulantia in diuersis Ecclesiis, vel difformia in eadem ecclesia obtineat, cùm possit aliquis simul ecclesiæ seruire, vt habens dignitatem, v.g. Præposituram, & vt Canonicus.

Probabile item est, quod docet Nau. *consil.16. de præbend. edit.2.* Zecch. *cit. c. de beneficiatis, n.4. prope finem*, communi iure concessum esse, vt duo altaria, quibus vnus Capellanus satisfacere potest, eidem conferantur, quia difformia beneficia censeri debent, cum distincta onera siue officia habeant, v.g. vt in vno altari bis in hebdomada, in altero aliis tribus, vel quatuor diebus, sacrificetur. Saltem vbi consuetudo est ita conferendi, dubitari non potest, quin licita sit, sicuti fatetur Garc. *nu.229.* Imò Nauarr. *consil.22. de præbend.* docet, vigore consuetudinis immemorialis, duas capellanias sub eodem tecto existentes, conferri posse eiusdem ecclesiæ thesaurario, vel aliud officium, dignitatem, aut personatum obtinenti.

8 Assertio VI. Duo beneficia regularia, etiam eiusdem Ordinis, aut Monasterii, eidem conferri non possunt, iuxta *c. cùm singula, de præbend.* & docet Rebuff. *in praxi benef. tit. de dispensat. cum Regularibus factam n.9.* Rodriqu. *tom.1. regul qu.34. art.9.* Sanch. *lib.7. mor. c.29. nu.78.* vbi addunt, quòd nec capellam, vel pensionem, vel portionem Monachalem Regularis, vna cum beneficio habere possit. Quia qualecumque beneficium incompatibile est cum primo in Religioso, quin neque Summus Pontifex dispensare solet, vt duo habeat in titulum, sed vnum in titulum, & alterum in commendam. Excipi autem debet, nisi vnum beneficium alteri vnitum sit, ita vt propter annexionem veluti vnicum beneficium censeatur, secundùm ea, quæ dicam *cap. seq. numer.2.*

9 Restant Quæstiones. Prima. Quis in pluralitate beneficiorum dispensare possit: Respondeo, & dico I. Si sint incompatibilia, de iure communi solus Papa, ob causam iustam dispensat. Ita docet Gl. *in c. dudum 2. de elect. ver. per sedem, c. de mulcta, de præb. ver. per sedem, & in cap.1. de consuet. in 6. ver. absque dispensatione.* Azor. *tom.2. lib.6. cap.12.* Less. *dub.28.* Garc. *cit. c.5. p.11. de beneficiis.* Probatur. Quòd enim Summus Pontifex ob rationabilem causam dispensare possit, habetur *in cit. c. de mulcta*, & ratio sumitur *ex Clem.1.* Vt lite pendente. Quia *ad Rom. Pontificem Ecclesiarum, personatuum, dignitatum, aliorumque beneficiorum Ecclesiasticorum, plena, & libera dispositio, ex sua potestatis plenitudine, noscitur pertinere.* Idemque habetur *in cap. licet, de præb. in 6. & c. proposuit, de conceß. præbend.* Notat verò Less. *cit. dub.28. nu.152.* Etsi iusta causa dispensandi non fuit, validam tamen esse collationem beneficiorum posterius adeptorum, quamuis prouisus in conscientia obligatus maneat, ea, quæ secundùm statum suum necessaria non sunt, vel in quibus iusta dispensandi causa non fuit, resignare, fructus tamen interim percepti retineri possunt, si beneficiorum obligationibus saltem per Vicarium satisfactum fuerat.

Quòd verò ad Episcopos, aliosque inferiores Papa, non pertineat

timeat contra ius Pontificium, præsertim Generalis Concilii canones, dispensare, notum est ex materia de legibus: quamuis aliqui excipiunt causam necessitatis, vel magnæ vtilitatis publicæ. Abb. *c. extirpandæ, §. qui verò, n.* 39. Alph. Hoieda *p. 2. de compatibil. benef. c. 12. nu. 22.* Rebuff. *in praxi, tit. de dispens. ad plura beneficia, n. 33.* Guttier. *lib. 1. can. qq. c. 23. n. 18.* & alii apud Ioan. de Lignano, *de pluralit. benef. n. 9.* Sed bene monet Garc. *cit. c. 5. n.* 340. id locum non habere, (saltem iure, quo hodie vtimur) nisi in casu, quo postulante eiusmodi necessitate, Papa consuli, eiusque dispensatio peti non possit, secundum receptam DD. sententiam apud Armill. *ver. dispensatio, n. 9.* Sanch. *lib. 2. de matrim. disp. 40. nu. 3.* Quamquam id in pluralitate beneficiorum incompatibilium eidem conferenda ob Ecclesiæ vtilitatem, rarissimè accidere, monet etiam Less. *cit. c. 34. dub. 28. num. 150.* Quamobrem, quod Abb. docet *in c. cum iam dudum, n. 9. & cap. de multa, n. 19. de præb. arg. c. Sanctorum, dub. 70.* Episcopum ob iustam causam dispensare posse super pluralitate beneficiorum simplicium postulantium residentiam; id verum est duntaxat, si talis residentia iure diœcesali, non item vniuersali exigatur.

Dico II. Si sint beneficia compatibilia, tunc duo, vel etiam plura (secundum quosdam) eidem conferri possunt, sine vlla dispensatione: quia ius, vel saltem consuetudo id permittit, dummodo prouisus indigeat ad honestam vitæ sustentationem. Ita præter alios docet Abb. *in c. dudum, 2. n. 34. de elect.* Rebuff. *l. c. n. 29.* Azor. *cit. l. 6. c. 11. q. 7.* Valent. *t. 3. disp. 5. q. 7. p. 2. assert. 4.*

10 Quæstio secunda. Vtrum consuetudine obtineri possit, vt plura beneficia, iure communi incompatibilia, fiant compatibilia, eidemque conferantur? Respondeo, & dico I. Nulla consuetudine introduci posse videtur, vt plures dignitates, vel personatus, aut officia eiusdem Ecclesiæ vni, eidemque conferantur. Ita habetur *in c. 1. de consuetudine in 6.* vbi talis consuetudo etiam immemorialis reprobatur, quia per eam, vt Gl. ibidem ait, inducitur in Ecclesiam paucitas Ministrorum, & diminutio cultus diuini, quod planè repugnat beneficiorum fundationi, seu institutioni. Quare eadem quoque ratio esse videtur de simplicibus, siue præbendis, quarum pluralitatem in eadem Ecclesia, quàm maximè canones detestantur: vt suprà dictum, & notauit Gl. *in c. litteras, de concess. præb. verb. ex consuetudine.* Nau. *cons. 24. de præb. n. 5. edit. 2.* Garz. *cit. n. 182.*

Dico II. De pluralitate beneficiorum diuersis Ecclesiis, incompatibilium, eò quod vtrumque personalem residentiam requirat, plerumque distinguunt DD. hanc incompatibilitatem, siue obligationem residendi, in simplicibus per consuetudinem tolli posse, non item in beneficiis curatis, dignitatibus, ac personatibus, sicuti docet Rebuffus *l. c. n. 66. arg. c. de multa, de præb.* in quo talis consuetudo obtinendi plura curata, vel personatus, reprobatur, & præsumptio, atque cupiditas appellatur. Et Trident. Concil. *sess. 24. c. 12. de reform. statuit, vt obtinentibus in Cathedralibus, vel Collegiatis, dignitates, canonicatus & c. non liceat, vigore cuiuslibet statuti, aut consuetudinis, vltra tres menses abesse.* Vide etiam *c. 17. eadem sess.*

11 Nihilominus Nauarr. *consil. 21. de Cleric. non resident. iuncto consil. 22. de præb. edit. 2.* affirmat, per consuetudinem immemorialem obtineri posse, vt beneficia etiam curata personalem residentiam non requirant, sed per idoneum Vicarium administrari possint: nam quidquid priuilegio, aut dispensatione Summi Pontificis induci potest, idem & consuetudine immemoriali; Atque constat tum *ex cap. de multa,* tum ex praxi, quòd summus Pontifex iusta de causa dispensare possit super residentia in curatis, aut personatibus: Ergo etiam consuetudine immemoriali id obtineri potest, modò interim prouideatur, vt Ecclesiæ detrimentum non patiantur, sed nihilominus officium, & administratio præstetur, saltem per Vicarios.

Talis in quibusdam Ecclesiis, tum Cathedralibus, tum Collegiatis, adhuc viget consuetudo, vt personatus, v. g. præpositura residentiam non requirat, vel non tam diuturnam, sicuti Trident. Concil. exigit: Consuetudo item passim in Germania viget, vt beneficia curata conferantur Ecclesiarum Cathedralium Canonicis, & Decanis; ita vt ea per Vicarium perpetuum administretur, relicta ipsi competente sustentatione. Id verò, si passim sine causa iusta, aut cum detrimento Ecclesiarum fiat, nulla consuetudine excusari posse certum est, cùm iuri diuino aduersetur: sin verò causa subsit, quia v. g. Præpositus, aut Decanus Ecclesiæ Cathedralis, aut Collegiatæ, exiguos redditus habet, & ob auctoritatem, ac prudentiam, beneficium curatum per Vicarium bene administrabit, tunc non tam facilè damnari potest collatio nixa consuetudine immemoriali: quandoquidem inter iustas causas à residentia excusantes, numerari etiam solet, consuetudo rationabilis, apud Nau. *cap. 25. man. num. 125.* Less. *dub. 29. num. 163.* Nisi quod Concil. Trident. *locis suprà citat.* dictas consuetudines reprobare videatur, vti notauit Garz. *p. 3. ca. 2. n. 197.* tunc verò aliud responderi non potest, quàm Tridentinam constitutionem in aliquibus Ecclesiis receptam non esse.

12 Quæstio Tertia. Qui plura beneficia obtinet, quorum singula per se residentiam postulant, in quonam residere debeat? Respondeo cum Abb. *c. extirpandæ, repetit. §. qui verò, de præb.* Si sint beneficia æqualia, quæ per dispensationem alicui concessa sunt, positum esse in arbitratu beneficiati, residere, in quo maluerit: quo modo intelligenda est Gl. *in ca. non potest, de præbend. in 6.* Si autem non sint æqualia, tunc debent residere in maiore, siue in digniore, *arg. cit. §. qui verò,* vbi dicitur, quod habens dignitatem, vel Canonicatum, cui ecclesia parochialis annexa est, in maiore Ecclesia deseruire debeat, & parochiam per Vicarium perpetuum administrare.

Notandum etiam est, cum eodem Abb. *in cap. cùm non ignores nu. 8. de præb.* Si Canonici, aliique electores aliquem eligant ad beneficium suæ ecclesiæ residentiam postulans, qui ante beneficium obtinet, quod similiter residentiam requirat; distinguendum esse, vtrum id sciant, an ignorent. Si enim ignorant, possunt resilire ab electione, nisi electus prius beneficium resignare, vel in eo non residendi dispensationem impetrare, velit, sicuti docet Innocent. *c. vlt. de Cler. non resident.* Si autem scientes talem eligunt, iterum distiguunt Abb. vel enim eligunt, ad beneficium æquale, aut minus eo, quod ante obtinet, & tunc si nihil exprimant, censentur renuntiare iuri residentia, ideoque contenti esse, vt post dispensationem beneficium absens retineat. Vel eligunt ad beneficium dignius, melius eo, quod ante obtinet: & tunc censentur sub conditione eligere, si prioris residentiam dimittat, & in altero resideat, quod si facere nolit, resilire poterunt.

CAP. IX.

DE VNIONE BENEFICIORVM.

SVMMARIVM.

1 *Vnio beneficij alia perpetua est; & alia temporalis, seu ad vitam beneficiati.*
2 *Vnio perpetua operatur quasi extinctionem beneficij accessorij.*
3 *Episcopatus ob iustam causam vnire potest beneficia suæ diœcesis, quæ nec exempta, nec Papæ specialiter, ac perpetuo reseruata sunt.*
4 *Certi casus sunt, quibus Episcopus etiam reseruata, vel aliter affecta beneficia vnire potest.*
5 *Ecclesiæ parochiales Monasterijs, & dignitatibus vel præbendis Ecclesiæ Cathedralis, aut Collegiatæ, vniri non possunt: Si tamen talis vnio à tempore immemoriali consistit, in dubium reuocari non debet: quamobrem cessat in tali beneficio vnito mensis Pontificius.*
6 *Episcopus, vel Capitulum, beneficia suæ mensæ directè, ac principaliter vnire non potest, absque Papæ consensu.*
7 *Maior est potestas beneficia vniendi, quam conferendi.*
8 *Causæ vnionis faciendæ, sunt, euidens necessitas, vel vtilitas Ecclesiæ.*
9 *Forma, & solemnitas, ad vnionem requisita est, vt antecedat cognitio causæ; vocentur ij quorum interest: adhibeatur Capituli consensus.*

1 VNio definitur ex Rebuffo in praxi de vnionibus, *beneficiorum, auctoritate Prælati Ecclesiastici, facta annexio.* Duplex est vnio: perpetua, & temporalis. Illa fit ob Ecclesiæ necessitatem, vel vtilitatem: hæc in vtilitatem beneficiati: ideòque durat tantùm ad vitam eius. Neque est propriè dicta vnio, sed potius dispensatio, seu reseruatio, non tunc vnionis tecta, sicuti notauit Azor. *tom. 1. lib. 6. cap. 28. qu. 17.* Idcirco odiosa est vnio ad vitam, atque in dubio non præsumitur, teste Rebuffo *n. 19.* Hoieda *p. 5. de compatib. beneficior. ca. 3. nu. 1.* Neque eam Episcopus facere potest in beneficiis incompatibilibus, sed solus Papa, teste eodem Hoieda, & Staphil. *de gratiis expectat. de modo prouisionis nu. 22.* Garc. *p. 12. c. 2. de vnione, n. 84.* Azor. *cit. qu. 17.* & colligitur ex Trident. *sess. 7. c. 4. de reform. & sess. 24. cap. 17. de reform.* Quare, omissa vnione ad vitam, de perpetua tantùm, & propriè dicta beneficiorum vnione deinceps agemus:

Ea tribus modis fieri potest, vti docet Gl. *in c. 1. ver. vniendo, ne sede vacante,* Gl. *in c. & temporis, 16. q. 1. ver. vnire,* Rebuff. *n. 11.* Azor. *cit. c. 28. n. 2.* Garc. *cit. c. 2. nu. 7.* Petr. Greg. Tholos. *de benef. c. 20. n. 2.* Primus, modus vnionis est, si ex duobus beneficiis fiat vnum ver. g. ex duobus Episcopatibus, quorum redditus tenues sunt, vnus Episcopatus auctoritate Papæ: vel ex duabus parochiis, vna parochia, auctoritate Episcopi, teste Rebuffo *n. 11.* & Gratiano ad *c. decim. 16. q. 1.*

2 Alter modus est, si vnum beneficium alteri vniatur tanquam accessorium principali: de quo est text. in *ca. extirpandæ, §. qui verò,*

verò, de præben. Et hæc vnio operatur quasi extinctionem beneficii vniti, vt beneficium per se non censeatur, ideòque nec vacare debeat; quia assumit naturam, qualitates, ac priuilegia beneficii principalis, cui adhæret, sicuti docet Gl. *in cit. c. & temporis*, & alia Gl. *c. super eo. ver. non obuiet. de præben. in 6.* Rebuff. *n. 12.* Selua, *p. 2. de benef. q. 12. nu. 64.* Cæsar Lambertinus *de iure patronatus q. 7. princip. a. 7.* Io. Nicol. Delphinas *de iure patron. lib. 2. q. 40. n. 225.* Garz. *par. 12. cap. 2. n. 13.*

Corollarium I. In beneficii impetratione solius principalis mentio facienda est, quo concesso, vel collato, venit etiam accessorium, sicut ex communi docet Ioan. Baptista Caccialup. *tract. de vnione, art. 8. q. 7.* & latè Alphonsus Horeda *p. 2. de compatib. beneficiorum, c. 4. n. 2.* Garz. *c. 2. n. 12* cum Gl. *in c. gratia, verb. de iure, de rescriptis, in 6.* vbi docent, quòd facta collatione beneficii principalis, habetur etiam alterum vnitum, ita vt eius collatio necessaria non sit: & simili ratione accepta possessione principalis beneficii, habetur etiam possessio vniti.

Corollarium II. Si parochialis Ecclesia vnita sit canonicatui, vel dignitati non attenditur ætas XXV. annorum, quæ ad parochiæ curam requiritur; cum eam institutus non per seipsum, sed per vicarium sufficientis ætatis regere debeat: sed sufficit ei ætas, quæ in canonico, vel dignitatem habente postulatur, sicuti docet Garz. *n. 29.* Vide etiam Petrum de Perusio, *de vnione Eccles. c. 7.*

Corollarium III. ex Rebuffo *n. 17* Beneficium minus dignum oportet vnire magis digno, v.g. capellaniam canonicatui Ecclesiæ Cathedralis, iuxta *cap. postulasti, de præbend.* Item Ecclesiam parochialem Cathedrali præbendæ, iuxta *cap. super eo. Cod. In 6.* Non autem vice versa, magis dignum minus digno vniri debet, seclusa plenitudine potestatis Papalis: Quia non decet, vt quod magis dignum est, accessorium fiat minus digni, licet contrarium senserit Gl. magna *in cit. c. super eo, not. 2.*

Tertius modus vnionis est, si duo beneficia, puta duæ Ecclesiæ, ita sub eodem Rectore vniantur, vt tamen propriam naturam, qualitates, & priuilegia sua retineant, & neutrum alteri subiiciatur, aut adhæreat, sed vtrumque suum titulum retineat, & ideo de vtroque, in interpretatione alterius beneficii, mentio facienda sit. Deinde, si duo illa beneficia diuersis Episcopis, aut Metropolitanis subsint, neuter eorum ius conferendi per talem vnionem amittet, sed vterque concurrere debebit ad collationem, aut confirmationem, sicuti ex communi docet Garz. *p. 12. c. 2. n. 47.* & colligitur ex Gl. *in cit. cap. & temporis*. Attamen in vnione secundi modi, qui est per accessionem, sufficit consensus Prælati maioris beneficii; cùm beneficium vnitum accessoriè non censeatur vacare, ideo eius collatio secundùm se cessat.

Potestas vniendi beneficia, & Ecclesias quascumque in primis ad Summ. Pontificem spectat: cùm in beneficii plenam potestatem habeat *ca. 2. de præb. in 6.* Interim verò potestas reliqua visitandi, subditos puniendi, &c. non adimitur Episcopo, sub cuius diœcesi, ac iurisdictione ante vnionem, Papæ, vel Legati eius auctoritate factam, beneficium situ erat *c. 2. de relig. domibus.*

3 Secundò, Episcopus ob iustam causam in perpetuum vnire potest beneficia suæ diœcesis, quæ neque exempta neque Summo Pontifici specialiter, ac perpetuò reseruata sunt Prior pars habetur *in c. sicut vnire, de excess. Prælatorum: Sicuti vnire Episcopatus, atque potestati subiicere alienæ, ad Sum. Pontificem pertinere dignoscitur, ita ad Episcopum Ecclesiarum, siue diœcesis vnio, & subiectio:* Eademque ratione ordinariæ potestatis ad Episcopum, vel alium simili iurisdictione præditum, spectat, beneficium aliquod iusta de causa omnino extinguere, sicut & vnum in duo diuidere, sicuti docet Innoc. *c. vn. ibid.* Abb. *n. 20.* Vt Ecclesiastica beneficia sine diminutione conferantur Nau. *l. 3. cons. 27. n. 1. de præb. edi. 2.* Garz. *p. 12. de benef. in princ.* Posterior verò pars excepti vt clara est quod nimirum Episcopus vnire non potest beneficia exempta à iurisdictione sua, neque ea, quæ Papali collationi, seu prouisioni specialiter, & in perpetuum reseruata sunt; cuiusmodi sunt, v.g. dignitates maiores in Cathedralibus, & primæ in Collegiatis Ecclesiis. Nam qui beneficium conferre non potest ob defectum iurisdictionis, multo minus vnire potest.

Alia verò ratio est, si collatio beneficii ad Papam deuoluta sit, puta ob negligentiam conferendi, nihilominus enim ob Episcopo vniri posse, docent Canonistæ apud Alexand. *de Neuo, c. sicut vnire, num. 9. de excess. Prælator.* Nauarr. *lib. 3. consil. 12. de rebus ecclesiæ non alien. edit. 2.* Azor. *t. 2. lib. 6. c. 28. q. 15.* Sanch. *lib. 7. moral. c. 26. n. 149.* Alia item ratio est, si beneficia generaliter reseruata sint, vt v.g. eorum collatio mensibus alternis ad Papam spectet: talium vnione episcopo prohibitam non esse docet Garz. *p. 12. c. 2. n. 104.* & sumitur ex doctrina Petr. de Perusio, *de vnionib. cap. 24.* Petri Rebuffi *in praxi tr. de vnionibus*, n. 31. Facta autem tali vnione ob causam legitimam, extinguitur mensis Pontificius, quem Papa, tanquam supremus ordinarius collator sibi reseruauit, propterea quod beneficium cum effectu vnitum eo ipso extinctum censeatur, vt deinde amplius non vacet, nec conferri debeat, sicuti suprà dixi, & notat Rebuffus ibid. Dummodo talis vnio non fiat in fraudem, puta si ea, vacantia non in mense ipsius Ordinarii, sed Pontificio, vnire attentet: talis vnio prohibita est. Idemque sentiendum, si statim vacaturum existimetur in mese Pontificio, videlicet instante morte beneficiarii, sicuti notauit Rebuff. *cit. num. 31.*

4 Altera exceptio: Tempore, quo beneficia accepta sunt, v.g. alicui expectanti specialiter reseruata; item, si sint alicuius Familiarium Papæ, per quorum obitum in curia vacabunt, ordinariè non potest Episcopus vnionem instituere, aut saltem vnio effectum suum non obtinebit, sed suspensa erit, donec beneficium iterum vacauerit per mortem, vel priuationem institui a Papa: sicuti docent Selua *p. 3. q. 11. qualit. 14.* Æneas de Falcouinus *de reseruat. benef. q. 4.* Abb. *in c. sicut vnire, §. 7. de excess. Prælat. ib.* Alexand. de Neuo, Caccialup. *de vnionib. a. 4. qu. 6.* Garz. *cit. cap. 2. n. 93. & 105.* Sanch. *n. 150.* Azor. *t. 2. l. 5. c. 29. n. 17.*

Dixi autem *ordinariè*, nam in certis casibus ipsum ius talem vniendi facultatem Episcopo tribuit, non obstante reseruatione. Ita in Trid. *sess. 21. c. 5. de reform.* conceditur Episcopo, vt propter paupertatem Ecclesiarum parochialium, iis vnire possit alia beneficia: quamuis essent, generaliter reseruata, aut qualitercumque affecta; idque notauit Garzias, *nu. 100.* Et *sess. 23. cap. 18.* vt beneficia qualiacumque simplicia: licet reseruata, & affecta, vnire possit ad erectionem seminarii Clericorum. Et *sess. 24. cap. 15. de reform.* vt ad augendas præbendas, si nimis tenues sint: Ecclesiarum Cathedralium, vel Collegiatarum, liceat Episcopo beneficia simplicia vnire, vel omninò supprimere, non obstante quacumque eorum reseruatione generali, vel speciali, aut affectione. Quare in his casibus effectus vnionis propter reseruationem non impeditur, modò vnio facta sit ante beneficii vacationem: posteà enim, cùm vacat, eiusque collatio ad Papam vnionem fieri non posse, ex Cardinal. declar. *sess. 25. capit. 15.* monet Garzias, *num. 102.*

Tertia exceptio habetur in Trid. *sess. 14. cap. 9.* Ne beneficia vnius diœcesis vniantur cum beneficiis alterius diœcesis.

5 Quarta exceptio habetur in Trid. *sess. 24. cap. 13. de reform.* *Ne Ecclesiæ Parochiales Monasteriis quibuscumque, aut Abbatiis, seu dignitatibus, aut præbendis Ecclesiæ Cathedralis, vel Collegiatæ, aliisue beneficiis simplicibus vniantur*: quæ tamen antea vnita erant, non infirmantur, sed præcipitur vt reuideantur ab Ordinario. Et notat Garzias *num. 87.* ex Cardinalium declaratione vnionem Parochialium Ecclesiarum addo prohibitam censeri in Tridentino, vt neque pars fructuum ex iis applicari possit Monasteriis, dignitatibus, aliisue præbendis, sine licentia Papæ, idque apertè colligitur *ex sess. 25. cap. 16.* Sed limitatio ibi indicatur, vniuersim in hac materia, tanquam regula obseruanda: Si beneficium à tempore, cuius initii nulla extat memoria, sine collatione propria, & vt vnitum alteri, possessum fuit, in dubium reuocari non debet, tametsi modò titulus, aut instrumentum vnionis legitimè factæ, exhiberi nequeat, sicuti tradit etiam Maschardus *vol. 1. concl. 179. & vol. 3. concl. 1411.* Garzias *cit. cap. 2. num. 231.* vbi addunt, tempus 40. annorum, cum titulo præsumpto, ad præscribendum vnionem sufficere, idque colligitur ex Trident. *sess. 7. cap. 6. de reform.* Vide Sanchez *lib. 7. moral. capit. 29. num. 178.*

Corollarium. Si beneficia, quamuis curata, à tempore immemoriali vnita fuerunt Monasteriis, Ecclesiis Collegiatis, &c. cessat in iis mensis Pontificius, quem Papa, tanquam collator vniuersalis, secundùm concordata: suæ collationi reseruauit; consequenter cessat etiam ius præsentandi Rectorem, aliumue beneficiatum, quod in eisdem alternis mensibus ex Sum. Pontificis concessione competit quibusdam sæcularibus Principibus in beneficiis non patronatis.

Tertiò; Capitulum, vacante Sede, vnionem beneficiorum cum suprà dictis exceptionibus instituere potest; ita tamen, vt per eam iuri Episcopali nihil derogetur, sicuti ex communi docet Rebuffus, *n. 36.* Garz. *n. 67.* Sanch. *n. 155.* Azor. *t. 2. l. 6. c. 28. q. 9.*

6 Quanquam Capitulum sibi ipsi beneficium vnire non potest, neque eiusmodi vnioni ab Episcopo faciendæ consensus præbere, sicuti nec ipsemet Episcopus suæ mensæ beneficia, sine Papæ licentia directè, ac principaliter vnire potest: sed tales vniones irritæ pronuntiantur in *Clem. si vna, de rebus Eccles. non alienand. §. fin.* Quia nemo in proprio facto auctoritatem præstat. Dixi autem *directè principaliter*. Etenim Episcopus exigente causa non prohibetur beneficia vnire fabricæ Ecclesiæ, aut seminario Clericorum, licèt per accidens inde vtilitas in ipsummet Episcopum, vel Capitulum Cathedrale deriuetur, sicuti notauit Garzias *n. 68. & 869.* Deinde, si Canonicorum præbendæ nimis tenues sint, ad earum augumentum, simplicium beneficiorum vnionem ad Episcopo cum consensu Capituli, fieri posse,

se, habetur in Trid. *sess. 24. c. 15. de reform.* & videri potest Azor. *cit. c. 28. qu. 17.* Garzias *num. 171.* Denique, si alicubi consuetudo præscripta sit, vt Episcopus etiam sine Capituli consensu, vniones beneficiorum instituere possit, tunc nihil obstat, quin ea sua auctoritate mensæ Capitulari directè vniat.

Quartò; Legatus à latere vnire potest beneficia suæ prouinciæ non minus, quàm Episcopus, quia potest omnia quæ Episcopus. Et ita docent Abb. *in c. sicut vnire, num. 5.* Rebuff. *loc. cit. nu. 24.* Hoieda *de compatibil. benefic. p. 2. c. 3. nu. 7.* Azor. *cit. cap. 28. qu. 8.* Garzias *cit. cap. 2. num. 65.* Sanch. *cit. cap. 29. n. 158.* & fusè Caccialupus *de vnionibus, ar. 2.* Idque facere potest Legatus non requisito consensu Episcopi: quandoquidem concurrit cum eo in potestate, vti constat ex iis, quæ dixi *lib. 1. tract. 4. cap. 7. §. 6.* & videri potest Garzias *num. 222.* Modò vnio non ita instituatur, vt in alijs iuri Episcopali derogetur, vt constat *ex cap. vlt. de confirmat. vtili, vel inutili.*

Porrò, aliæ personæ Ecclesiasticæ, quæ Episcopalem, vel similem, aut maiorem iurisdictionem non habent, communi iure, seu secluso speciali priuilegio, aut legitima præscriptione, beneficia vnire non possunt, etiamsi ea conferendi ius habeant.

7 Non enim, qui beneficia conferre potest, illicò etiam vnire potest: quia maior censetur esse potestas vniendi, quam conferendi: sicuti notant DD. in Vicario generali Episcopi, qui accepta etiam potestate beneficia conferendi, tamen sine speciali mandato vnionem beneficiorum instituere non potest, teste Hoieda *loco cit.* Pet. de Perusio *de vnion. cap. 4. in fine.* Rebuff. *in praxi de vnionibus, num. 37.* Azor. *cit. lib. 6. c. 28. quæst. 10.* Garzia *n. 69.* Sanch. *num. 153.* Qui autem beneficia conferre non potest, multò minus vnire potest; v.g. Legatus Papæ non à latere, sicuti docet Garz. *n. 66. ex c. 1. de offic. Legati, in 6.*

8 Causæ vnionis faciendæ nominantur duæ *in c. exposuisti, de præben. Euidens necessitas, vel vtilitas.* Puta, si duæ Ecclesiæ vicinæ pauperes sint, vt ad victum duorum non sufficiant, *c. vnion. 10. qu. 3. Clemen. ne in agro, §. ad hæc, de statu Monachorum.* Si fructus beneficii, v.g. dignitatis alicuius, vel canonicatus nimis tenues sint, vt idoneus non reperiatur, qui acceptare velit, *cit. c. exposuisti.* Si Ecclesia ab hostibus deuastata sit, *cap. 2. de religiosis domibus,* & notat Gratianus *ad ca. vlt. 25. qu. 2.* Si populus bello, aut peste imminutus, *cap. ad audientiam, c. vlt. de Ecclesijs ædificand. c. & temporis 16. qu. 1.* Si status alicuius Monasterii, vel Ecclesiæ deformatus sit, & disciplina non seruetur, *arg. c. relatum, ne Cler. vel Monachi.* Vide Caccialupum, *ar. 5.* Sanch. *n. 171.* Rebuff. *n. 38. & seqq.* Hoieda *in cit. c. 3. p. 8.* Azor. *q. 13.* Immò, si causa talis, præsertim necessitatis suadeat, tenetur Episcopus vnionē instituere, & à Summo Pontifice cogi potest, *arg. c. nullus, de iure patronatus,* & docet Caccialupus, Hoieda, Rebuffus, *loc. cit.* Notat verò Abb. *in cit. c. exposuisti, num. 6.* licet euidens prærogatiua personæ præbeat causam dispensandi super pluralitate: non tamen, vt vniatur vnum beneficiū alteri: quia per hoc ipsi beneficio perpetuum præiudiciū affertur, cùm fiat accessorium alteri.

9 Forma & solemnitas ad vnionem requisita in his consistit: I. Vt antecedat cognitio causæ, sicuti colligitur *ex Clem. si vna, de rebus Eccles. non alienand.* Alioquin etiam vnio subreptitia censebitur, vt nisi iustitia causæ probetur, rescindenda sit, sicuti docet Rebuff. *in praxi, de vnione,* Gloss. 9. & significat Trident. *sess. 7. c. 6.* eiusmodi vniones irritas declarandas esse, nisi quadraginta annorum præscriptione firmatæ sint.

II. Requisitum. Vt vocentur ij quorum interest, siue in quorum præiudicium vnio cedere potest, iuxta *reg. 29. in 6. Quod omnes tangit, ab omnibus approbari debet.* Idque indicatur *in cit. Clement. si vna, & cit. Clem. ne in agro, §. ad hæc,* & docent Caccialupus *ar. 6.* Rebuff. *Gl. 11.* Pet. de Perus. *c. 5.* Quamobrem, si beneficium vniendum sit, iuris patronatus, requirendus est consensus Patroni, seu Ecclesiastici, seu laici, sicut infrà dicam *cap. 13. qu. 5. coroll. 2.* & indicat Trident. *sess. 24. c. 19.* ibi, *cum patronorum consensu.* Deinde requiritur consensus inferioris collatoris, seu Prælati, ad quem talis beneficii collatio, vel administratio alioquin pertinet, sicuti colligitur *ex cit. §. Ad hæc.* Quia non minus collatori ius conferendi, Prælato ius administrandi, quam Patrono ius præsentandi per vnionem adimitur. At verò beneficiatus, seu immediatus Rector beneficii, quod vniendum est, vocari necessario non debet, sicuti constat *ex cit. Clement. si vna, iunct. Gl. ver. vocatus,* & docet Abb. *in c. consultationibus, num. 2. de donat.* cum eius nihil intersit: quandoquidem ante illius mortem vnio executioni mandanda non erit; seu, vt aliis verbis dicam vnio ante beneficii vacationem instituitur, non vt statim fit, sed posteaquam vacauerit, sicuti annotauit Nauar. *lib. 1. consil. 1. n. 11. de restit. spoliat.* Rebuff. *Gl. 11. n. 8.* Garzias *n. 223.*

III. Communi iure requiritur consensus Capituli, si vnio ab Episcopo, vel simili Prælato facienda sit, sicuti colligitur *ex cit. Clem. si vna, & c. pastoralis, de donat.* & docet Gl. *in cit. Clem. ne in agro, §. adhæc, verb. assensu.* Abb. *in cap. sicut vnire, num. 2. de præb.* Rebuff. *cit. Gloss. 11. num. 2.* Rodriq. *tom. 3. reg. qq. q. 80. a. 1.* Sanch. *nu. 164.* Garzias *n. 145.* Verùm si capitulum, aut ij, quorum interest, sine iusta causa contradicant, poterunt ad consentiendum à Papa compelli; immò ipsi etiam inuitis Episcopus ad vnionem faciendam quandoque procedere, si causa necessitatis notoria sit, sicuti docet Caccialupus *cit. art. 6. n. 2.* Azor. *tom. 2. lib. 6. c. 28. q. 22.* Sanch. *loc. cit.* Exemplum habemus, Si Ecclesia patronata nimis tenues redditus habeat; & patronus ad sufficientem Rectoris sustentationem adiuuare nolit, ipso etiam inuito, alteri Ecclesiæ vniri potest, sicuti declarasse dicuntur Cardinales super *sess. 21. c. 5. de reform.* Videri etiam potest Trid. *sess. 24. c. 13. de reform.* vbi ita decretum est; *In Parochialibus Ecclesijs, quorum fructus æquè adeò exigui sunt, vt debitis nequeant oneribus satisfacere, curabit Episcopus (si per beneficiorum vnionem, non tamen regularium, id fieri non possit) vt primitiarum, vel decimarum assignatione, aut per Parochianorum symbola, aut collectas, aut qua commodiore ei videbitur ratione, tantum redigatur, quod pro Rectoris, aut parochiæ necessitate decenter sufficiat.*

CAP. X.

DE INSTITVTIONE, ET COLLATIONE Ecclesiasticorum beneficiorum.

SVMMARIVM.

1 *Beneficia Ecclesiastica alia electiua sunt, alia patronata, & alia liberè collatiua.*

2 *Papa tribus potissimum modis beneficia confert: I. Iure præuentionis. II. Iure concursus. III. Iure deuolutionis.*

3 *Per concordata Germaniæ beneficiorum non patronatorum collatio alternis mensibus ad Papam spectat.*

4 *Episcopus, vel simili potestate præditus, est ordinarius collator beneficiorum suæ diœcesis, sed cum consensu Capituli, spectato communi iure. Quemadmodum etiam susceptio Monachi ad Abbatem spectat, cum consensu Conuentus.*

5 *Capitulum, vacante Sede, non confert beneficia libera, quorum collatio ad Episcopum propriè spectat, instituit tamen præsentatos à Patronis, confirmat electos, recipit resignationes causa permutationis, vnit beneficia postulante causa.*

6 *Vicarius generalis, licet beneficia conferre non possit attamen præsentatos instituere, electos confirmare potest: cum hi actus necessitatis, ac iustitiæ sint.*

7 *Legatus à latere concurrit cum Ordinario in collatione beneficiorum.*

1 NOtandum est primò: Institutionem in beneficiis Ecclesiasticis tribus modis fieri, sicuti notauit Abb. *in capit. auctoritate, n. 7. de Instit.* Azor. *tom. 2. lib. 6. cap. 25. paulò post principium.* Primò, per electionem, v.g. Canonicorum, quam deinde Superior confirmat, si eum, qui electus est, idoneum, ac dignum esse intelligat, qua ratione Ecclesiarum Prælati institui solent. Secundò, Ad præsentationem Patroni, Ecclesiasticus Prælatus cogitur instituere præsentatum, si idoneus sit, *cap. decernimus, 16. qu. 7.* Et hæc beneficiorum collatio facta præsentato, propriè dicitur *institutio,* qua ratione plerique Parochi, & Capellani institui solent. Tertiò, Conferuntur beneficia, v.g. personatus, canonicatus, liberè, cui voluerit is, ad quem collatio pertinet; modò ille idoneus sit, *cap. relatum ee præbendis.* Quamobrem Ecclesiastica beneficia triplicis generis existunt; *Electiua, Patronata, & Libera, siue collata.*

Notandum est secundò; Quod omnis collatio fieri debet beneficii vacantis, vti docent DD. *in capit. 1. & 2. de concessione præbend.* & videri potest Rebuff. *in praxi beneficiali, tit. de reprobata beneficiorum viuentium impetrat,* vbi ait *nu. 35. & 41.* quod beneficium non vacans promitti non potest, tametsi proximè vacaturum sit. Et Abb. *in cap. vlt. num 6. eodem tit.* quod nec collator, puta Episcopus, promittere possit beneficium vacaturum, nec præsentator, seu patronus promittere præsentationem ad beneficium nondum vacans. Cui consonat Trident. *sess. 24. c. 19.* vbi omnes gratiæ expectatiuæ abrogatæ, seu inferioribus Papa collatoribus prohibitæ sunt. Quo loco Cardinales colligunt, *non posse erigi canonicatum supernumerarium ad futuram præbendam: neque Capitula Ecclesiarum posse canonicos supernumerarios creare super futura præbenda;* Quamuis hoc non in omnibus Ecclesiis receptum est. Ratio autem dictarum constitutionum affertur *in cit. cap. & cap. constitutus, de concess. præbend.* ne quis mortem alterius desiderare possit, si sciat in eius locum se suffectum iri.

Notandum tertiò: interdum accidit, vt Ecclesiasticum beneficium vacet de iure tantùm, & non de facto: quo casu, si possessio beneficii manifestò iniusta sit, nulla eius ratio habenda;

sed perinde alteri conferri potest, ac si nemo in possessione existat. Sin verò possessio eius colorata sit, non censetur vacare de facto, esto fortasse vacet de iure: quare in hoc casu possessor prius de possessione amouendus est, quàm beneficium alteri conferatur: neque ipse Papa præsumitur alicui beneficium conferre velle, in cuius colorata possessione alius existit, nisi prius de iure possessionis cognoscatur, sicuti docet Abb. *in c. cum nostris, de conceß. præb.* His positis, dicendum est, quinam ordinarii beneficiorum collatores.

Collator supremus, & vniuersalis omnium beneficiorum, seu libera sint, seu non libera, aut electiua, est Papa, *cap. 2. de præb. in 6. Clem. 1. vt lite pendente.* Quia ipse est supremus dispensator bonorum Ecclesiasticorum, & superior omnium Clericorum, & Episcoporum, ideòque *Ordinarius*, siue *Episcopus Episcoporum*, sicuti antiquitus appellari solitus erat apud Baron. Anno Christi 242. *n. 4.* & Anno 216. *n. 3.* Seuerinum Binium in notis Concilii Carthagin. sub Cypriano Episcopo. Vide etiam *cap. cuncta per mundum, cap. per principalem, 9. quæst. 3.* Gloss. *in cap. felicis, verb. priuata, de pœnis, in 6.*

2 Tribus potissimum modis Papa beneficia conferre solet, teste Rebuff. *in praxi, titul. de deuolutionibus*, §. 46. Primò. *Iure præuentionis*, cum alicui confert gratiam expectatiuam ad beneficium primò vacaturum, iuxta *cap. dudum, de præb. in 6.* Quod speciale est priuilegium Papæ, neque alteri concessum, beneficium nondum vacans certæ personæ promittere, & ad illud ius dare, sicuti constat *ex cap. dilectus, 1. de præb. cap. relatum, de conceß. præben. & cap. 2. eodem in 6.* Idque ne occasio capietur alteri mortem machinandi, sicuti notauit Abb. in *cit. c. dilectus, num. 3.* Quo cum non pugnat, quin receptus in canonicum cum promissione præbendæ, eandem exigere possit, cum occasio se obtulerit, iuxta *c. relatum, de præb.* iun. Gl. *verb. in promissis*, altera Gl. *c. 2. de conceß. præb. in 6.* Quia recepto in canonicum de iure præbenda debetur, oblata occasione, iuxta *cit. c. dilectus filius, de præb.* & docet Abb. *in c. cum super, n. 5. de conceß. præb.* Ergo meritò eã postulat, non ex vi promissionis præcisè, sed ratione obtentæ canoniæ, incongruum enim est, vt canonicus sine præbenda sit; ait Abb. *in cit. cap. relatum, num. 6.* Vbi tamen monet, si post illius receptionem, alius receptus fuit ex mandato Papæ, hunc illi in executione præbendæ præferendum esse, iuxta *c. si qui, de præb. in 6.* Quia licet alter sit prior tempore, non tamen habet ius per se, ac directè ad beneficium primò vacaturum, sicuti posterior. Quare in tali casu collatio præbend. vacantis validè ab Episcopo, vel Capitulo fieri posset ad excludendam personam, quæ ab ipsis recepta fuerat, non item ad excludendam personam, quæ auctoritate Papæ recepta erat, expectatione præbendæ primò vacaturæ, sicuti notauit Abb. *cap. inter cætera, num. 9. de præb.*

Præterea, Legatus à latere, licet ius ad beneficium vacaturum nemini dare possit, non tamen prohibetur beneficium vacaturum reseruare suæ collationi, etiam pro certa persona, iuxta *c. cũ dilectus, de iure patron. c. præsenti, de offic. legat. in 6.* Quia per talem reseruationem nihil iuris acquiritur personæ illi: quandoquidem Legatus propositum mutare, & alteri conferri non prohibetur, sicuti notauit Abb. *in c. dilectus, 1. num. 2. de præbendis*, & Azor. *cit. cap. 25. quæst. 6.*

Secundò, *Iure concursus*: nam Papa concurrit cum quolibet Ordinario in potestate & iurisdictione, ait Rebuff. *loc. cit. nu. 47.* Abb. *in c. quia diuersitatem, num. 5. de conceß. præb.* in quo habetur, Papa vacantia beneficia conferre posse, etiam nulla interueniente desidia, vel negligentia inferioris ordinarii collatoris: Nam quamuis Papa potestatem conferendi Ordinariis dederit, sibi tamen maiorem reseruauit, iuxta *c. dudum, §. nos igitur, de præb. in 6.* Quapropter inter Papam, & reliquos inferiores Ordinarios datur locus præuentioni; ita, vt qui prior contulit, eius collatio rata sit; sin verò dubium, quæ collatio prius facta fuerit, potior erit conditio possidentis. Si autem neuter ea prouisis possideat, is cui Papa, eiusue Legatus contulit, erit alteri, propter conferentis ampliorem prærogatiuam, præferendus, ita habetur *in cap. si a Sede, de præb. in 6.*

3 Ad vitandam verò confusionem in concordatis Germaniæ inter Sedem Apostolicam, & Fridericum Imperatorem, per constit. Nicolai V. quæ incipit *Ad sacram*, alterni menses Pontificiæ collationi reseruantur; videlicet Ianuarius, Martius, Maius, Iulius, September, Nouember, vt beneficia tam curata, quàm nõ curata, si in his mensibus vacent, ab ipso conferri debeant: Reliqui verò menses Ordinariis collatoribus relinquuntur. Permittitur insuper, vt si post tres menses à die notæ vacationis in loco beneficii, nulla dispositio, vel gratia Papalis appareat, Ordinarius ad collationem liberè procedere possit. Quamquam si appareat Papam intra tres menses prouidisse, licet prouisio ad locum beneficii non peruenerit, præsertim sine culpa prouisi, collatio Papæ haud dubiè acceptanda est, sicuti colligitur ex declaratione Greg. XIII. *in Bulla 43. Quæ in Ecclesiam.* Præterquam, quòd Papa ea plenitudine potestatis suæ, etiam derogare possit concordatis, atque post trimestre tempus in mensibus sibi reseruatis; quin immò etiam in mensibus Ordinariorum beneficia conferre: licet id non soleat sine grauissima causa: sicuti nec præiudicare solet iis, quibus ius quæsitum est. Videri potest Georg. Branden. super concordata Germaniæ, *q. 8. & q. 12. prope finem, & eiusdem notab. 1.* Garzias *par. 5. cap. 1. num. 15. & seqq.*

Cæterum ea beneficia patronata, in quibus ius præsentandi ad laicum pertinet ex constructione, fundatione, dotatione, non solet Papa facilè sibi reseruare, aut præueniendo conferre: quare necesse est in litteris Apostolicis specialem mentionem fieri derogationis iurispatronatus laicorum: alioquin ea non præsumitur, sicuti ex communi docet Rebuff. *n. 50.* Cou. *in pract. qq. c. 36.* Garzias *p. 5. de benef. cap. 1. num. 571.* Less. *cap. 34. dub. 8.*

Tertiò conferuntur beneficia à Summo Pontifice iure deuolutionis, de quo dicam *cap. seq.*

4 Post Papam, Episcopus est ordinarius collator beneficiorum tam patronatorum, quàm liberorum, existentium in diœcesi sua, sicuti constat *ex c. 1. de capell. Monach. c. cum, & plantare, §. in Ecclesiis, de priuileg. c. cum ex iniuncto, in fine, de hæreticis*, vbi Abb. n. 2. admonet, quòd Episcopus fundatam intentionem habeat super institutione, ac destitutione in beneficiis suæ diœcesis. Si autem alius sibi vendicat, probare debet iure speciali id sibi competere. Et quod dico de Episcopis, intelligi etiam debet de Prælatis similem Episcopali iurisdictionem obtinentibus, qui videlicet pleno iure ab Episcopo exempti sunt, etiam quoad populum: nam, & his institutio, ac destitutio beneficiorum competit sine dependentia ab Episcopis, sicuti notauit Gl. *in c. vn. de Capellis Monach. verb. ipsis* Abb. *c. in Lateranensi, n. 4. de præbend.*

Porrò Episcopus in collatione beneficiorum adhibere debet consilium, immò etiam consensum Capituli; alioquin irritam fore institutionem, significatur *in c. nouit, de his quæ fiunt à Prælatis; & c. vn. Gl. ver. carere*, Et *c. ea noscitur, eod. tit. habetur*: Quod Prælatus regularis, ad quem ius præsentandi spectat, cum consẽsu Monachorum repræsentare debeat, alioquin firmitatem non obtinet. Vbi tamen excipitur, nisi legitimè præscripta consuetudine, aut priuilegio obtinuerit Prælatus, vt sine Capituli consensu præsentare possit. Immò in *c. cum Ecclesia, de elect.* defenditur consuetudo Tusciæ, vt in Cathedralibus Ecclesiis solùm Capitulum, irrequisito Episcopo, eligendi Canonicos habeat potestatem. Qua simili ratione ait Abb. *in cit. c. cum Ecclesia, & c. officii, in fine, de elect.* Susceptionem Monachi communi iure pertinere ad Abbatem, cum consilio; vel etiam consensu Conuentus: per consuetudinem verò obtineri posse, vt ad solum Conuentũ pertineat. Denique quod de Prælatis Episcopo subiectis habetur *in cit. c. vn. & cit. c. in Lateranensi, & c. ea noscitur. De his quæ fiunt à Prælatis, &c.* vt Clericos ad Ecclesias sibi subiectas cum Capituli sui consensu præsentent Episcopo, à quo instituatur; id limitari debet, nisi institutio, vel collatio iure speciali ad ipsũmet pertineat, sicuti notauit Ab. *c. ex frequentibus, n. 2. & c. vlt. de institut.*

5 Capitulum, vacante Sede Episcopali, tametsi conferre non possit beneficia libera, si eorum collatio ad solum Episcopũ spectet, sicuti notat Gl. recepta *in c. his quæ de maior. & obed.* & dixi *lib. 2. tr. 4. c. 7. n. 13.* Quia talis collatio est velut species donationis, ac gratiæ, iuxta *c. relatum, de præb.* & notauit Gl. *in c. 1. de instit. in 6. verb. non possit* Abb. *in c. cum olim, n. 2. de maior. & obed.* Nihilominus potest Capitulũ, vacante Sede, à Patronis præsentatos ad beneficia instituere, vti habetur *in cit. c. 1.* & electos confirmare, vel ob causa iustã infirmare, iuxta *c. cum olim, de maior. & obed.* Item recipere beneficii resignationẽ, non liberã, sed quæ fit causa permutationis, sicuti docet Rebuff. *tit. de renol. n. 95.* Garz. *p. 5. c. 7. n. 72.* Dehique causa exigente, Capitulum beneficia vnire potest; dũmodo nihil detrahatur iuri Episcopali, sicuti docet Pet. de Perus. *de vnionib. c. 3. n. 29.* Rebuff. *n. 100.* Horũ omnium ratio est. Quia iura, vacante Sede, indulgent Capitulo Episcopalem iurisdictionem in causa necessitatis, ne ex defectu Superioris, periculũ generetur, sicuti notat Gl. *cit. in c. his quæ, verb. pro bono patre*, Abb. *in c. 2. ne Sede vacante, &c.* Rebuff. *n. 86.* Garz. *cit. c. 7. nu. 55.*

6 Eademque ratione Vicarius generalis Episcopi, quamuis generale mandatum habeat, beneficia tamen conferre non potest, nisi id speciatim concessum sit, *c. fin. de offic. Vicarii, in 6.* vbi ratio additur, *quia regulariter donare non potest is, cui bonorum administratio etiam libera commissa est.* Quare neque potest Vicarius sine speciali mandato præsentare ad Beneficium, cuius patronus Episcopus est, sicuti notauit Garzias *p. 5. c. 8. nu. 82.* Nam vtrumque tam conferre, quàm præsentare, est genus gratiæ, & liberalitatis. Nihilominus concessum est Vicario instituere præsentatos, iuxta *c. ex frequentibus, de Instit.* iunct. Gl. Abb. *cit. cap. cum olim, num. 3. de maior. obed.* Couarruu. *3. resolut. cap. 20. numer. 7.* Et confirmare electos, secundum Gl. *in cit. c. fin. verb. non possunt.*

possunt. Cæterùm, *num.* 84. Item conferre beneficia vacantia ex causa permutationis, si habeat ab Episcopo facultatem recipiendi resignationis, sicut docet Zecchus *de benef. & pension. capit.* 2. Garzias *num.* 104. *argum. cap. vnic. de rerum permutat. Clement. vnic. eod. tit.* Quia hi omnes actus sunt necessitatis, & iustitiæ, vt specialem concessionem non desiderent, Veruntamen nihil obstat, quin Episcopus speciale mandatum, vel etiam generale, *cum libera* vt vocant, tribuat Vicario conferendi beneficia, & alias meras gratias nomine ipsis Episcopi.

7 Præterea Legati à latere communi iure, concurrunt cum Ordinario in collatione beneficiorum, ita vt inter eos locus sit præuentioni, iuxta *cap. si à sede, de præbend. in 6. & cap. 1. de officio Legati, in 6.* Idque extendendum est primò; Quòd conferre possit beneficia vacantia in sua prouincia, etiamsi sint de iure patronatus Ecclesiastici, *cap. dilectus, de officio Legati, c. cum dilectus, de iure patron.* Non item quæ sunt iuris patronatus Laicorum, nisi ea deuoluta sint ad Episcopum propter negligentiam præsentatoris laici, sicuti docet Gloss. *in Clem. per litteras, verb. Apostolicis, de præb.* Selua *p. 2. qu. 3. n. 47.* Garzias *p. 5. cap. 3. n. 63.* Secundò, etiam ea, quæ spectant ad exemptorum collationem; quippe in quos iurisdictionem habet, iuxta *cap. 1. de verb. signific. in 6.* Tertiò etiam ea, quæ ad Papam deuoluta, sed eidem non reseruata sunt, teste Gl. communiter recepta in *cit. cap. 1. de officio Legati. in 6. verb. ampliori.* Abb. *in cap. penult. num. 2. de præben.* Syl. *verb. delegatus, qu. 13.* Zeccho *cit. cap. 2.* Limitationes verò huius potestatis competentis legato ad conferenda, aut reseruanda beneficia, vide in *c. præsenti, & c. deliberatione, de officio Legati. num. 6.* Aliis porrò Nunciis, siue Legatis non a latere, sine speciali mandato, beneficia conferre concessum non est, sicuti habetur expresse *in cit. cap. 1.* Nisi sint Nuncij cum potestate Legati à latere, sicuti docet Zecchus ibid. Garzias *num.* 81.

CAP. XI.

DE BENEFICIORVM RESTAVRATIONIBVS, ac deuolutionibus.

SVMMARIVM.

1 *Papæ reseruata beneficia sunt: I. Dignitates in Ecclesiis maximè, post Episcopatum. II. Beneficia, quæ vacant per promotionem ad alteram, cuius collatio ad Papam spectat III. Beneficia Cardinalium, Curialium, & Familiarium Papæ. IV. Quæ vacant per obitum legatorum, cursorum, ad curiam accedentium, vel recedentium, V. Quæ vacant per depositionem, priuationem, translationem auctoritate Pontificij factam.*

2 *Reseruationes Papales locum non habent in beneficijs, quæ sunt iuris patronatus laicorum ex fundatione, constructione, dotatione.*

3 *Imperator Romanus in qualibet Ecclesia preces primarias offerre potest.*

4 *Si collator beneficium scienter conferat indigno; vel si electores scienter eligant indignum, collatio, vel electio irrita est; & collator, vel electores priuantur ea vice potestate conferendi, eligendi.*

5 *Deuolutio collationis beneficiorum interdum fit immediatè ad Papam; interdum verò fit gradatim ab vno Superiore ad alterum.*

1 QVod ad primum attinet; Beneficium reseruatum esse dicitur, cuius collationem Superior, videlicet Papa, sibi propriam vendicat, vt ab aliis Ordinariis conferri non possit. Hac ratione Summ. Pontifex in primis sibi reseruat collationem dignitatumque post Episcopalẽ maiores sunt iuri Ecclesiis Cathedralibus; videlicet apud nos Præpositura: Item collationem dignitatum principalium (quæ itidem apud nos sunt Præposituræ) in Ecclesiis Collegiatis, sicuti habetur *in reg. 3. Cancellariæ,* apud Mendosam, *qu. 21.* Garziam *p. 5. c. 1. num. 256.* Quamquam aliquæ Ecclesiæ speciale indultum Sedis Apostolicæ habent, eligendi Præpositum, vt Augustana Cathedralis.

Secundò, reseruat sibi Papa beneficia quæcumque promouendorum, id est, quæ vacant per assecutionem alterius beneficii, aut dignitatis, (v. g. Episcopalis) ab ipsomet Papa conferendæ, iuxta *regul. Cancellar. & extrauag. ad regimen. de præben.* Neque refert, etsi dignitas electiua sit; sicuti in Germania Capitulum Cathedrale ius habet Episcopum eligendi: siquidem per electionem talem non censetur vacare beneficium prius habitum ab electo, sed primum accedente confirmatione Papali, adepta etiã possessione, sicuti docet Garzias *p. 11. cap. 6. num. 5.* Georg. Branden. super concordata German. *q. 7. & 9. & notab. 3.* & satis constat *ex cit. extrauag. ad regimen.* atque ex Concordatis per Nicolaum V. Quinimmo reseruatio ista Papalis locum habet, quotiescumque Papa beneficium confert alicui, habenti aliud incompatibile; huius enim ipso iure vacantis collatio Papæ reseruatur, sicuti colligitur *ex cit. extrauag. ad regimen.* & notat Garzias *par. 11. capit. 5. num. 51.*

Tertio, reseruantur omnia beneficia Cardinalium, & Curialium, seu Familiarium Papæ tametsi extra curiam vacent, vt si curiales extra Curiam moriantur, sicuti colligitur *ex cit. extrau. ad regimen. & cit. Bulla Nicol.* vbi id declarat Georg. Braden. *q. 6.* idem sentit Æn. *de Falconibus de reseruat. qu. 3. princ. nu. 15.* Adde, *in regula Cancellariæ 3.* reseruari etiam beneficia Familiarum alicuius Cardinalis. Neque refert, etsi tempore obitus nõ sint amplius officiales, sed dimiserint officium: quia beneficia postquam semel affecta sunt reseruatione Papali, semper manent affecta, sicuti notauit Iacob. Menoch. *de arbitr. qq. centur. 3. casu num. 111.* Gasp. de Perus. *de reseruat. summar. 2. num. 13.* Æn. de Falconibus *de reseruat. qu. 4. effectu 17.*

Quartò reseruat sibi Papa beneficia, quæ vacant per obitum Legatorum, & Cursorum suorum; item aliorum quorumcumque ad Curiam accedentium, vel inde redeuntium; si in curia, vel in locis vltra duas dietas à curia non distantibus moriantur. Ita habetur *in cit. extrauag. ad regimen. & cit. cap. præsenti, & in cit. Bulla Nicol. V. de sacram.* Et dicitur tunc beneficium *in curia vacare,* seu apud Sedem Apostolicam, vt specialiter affectum, eiusque collatio Papæ reseruata censeatur; adeò quidem, vt facta alicui potestate reseruandi, aut conferendi beneficia, non censeatur comprehendi ea, quæ in curia vacant, sicuti habetur expresse *in cap. 2. de præbend. in 6.* & docet Æn. de Falconibus *de reseruat. beneficiorum, qu. 4. effectu 6.*

Quintò, reseruat sibi beneficia omnia, quæ vacant per depositionem, priuationem, vel translationem auctoritate Sedis Apostolicæ factam: Item ea, ad quæ aliqui in concordia electi, seu postulati sunt; si electio cassata, vel postulatio repulsa, aut renunciatio ab iis facta, & admissa per eamdem Apostolicam auctoritatem fuerit, *cit. extrau. ad regimen. & Bulla concordat Nicol. V.* Atque hæc itidem beneficia in curia vacare censentur.

Veruntamen *in c. si Apostolica, de præben. in 6.* specialiter à Bonifacio VIII. constitutum est beneficiis curatis, seu Parochialibus, vt ea apud Sedem, si in curia dictis modis vacare contigerit, vacante Sede Apostolica Ordinarii liberè conferre possint. Idemque faciendum, licet viuente talia Pontifice vacatint, si ante obitum suum nihil de iis disposuit. Idque speciale indultum esse, ob fauorem, ne cura animarum diu vacare debeat, notauit Gloss. ibidem; Ideoque ad alia beneficia reseruata transferri non debet, in quibus proinde regula hæc locum habet: Quæcumque beneficia Papali reseruatione, aut quacumque dispositione, seu manus appositione semel affecta sunt, de iis posteà disponere Ordinarius omnimodè prohibetur, iuxta *extrauag. ad Roman. de præb.* & videri potest Gaspar. de Perus. *de reseruat. benef. præludio 2.* Rebuff. *forma nouæ prouis. §. dummodo tempore datæ.* Quamuis Glos. *in c. statutum, de præben. in 6.* velit, adhuc hodie locum esse constitutioni illi Greg. X. vt si Papa beneficium in curia vacans intra mensem, à die vacationis, non conferat, Ordinarius ad eius collationem procedere possit; Alii tamen apud Garziam *p. 5. c. 5. num.* 106. notatum dictæ extrauag. postea derogatum fuisse per extrauag. ad regimen. quæ est Benedicti XII.

Denique reseruat sibi Papa alia omnia beneficia in mensibus alternis Pontificiis, vt suprà dictum est, & habetur etiam in reg. Cancellariæ, sicuti videre est apud Garzia *par. 5. c. 1. nu.* 438. Est autem hæc mensium reseruatio personalis, ita vt mortuo Pontifice expiret, atque ordinarius, dum Sedes Apostolica vacat, omnibus mensibus conferre possit, teste Garzia *num.* 645.

Porrò hæ reseruationes Papales; quatenus derogatiuæ sunt ordinariæ collationes Episcoporum restringi debent: I. Vt locum tantùm habeant in beneficiis perpetuis, non in manualibus, seu ad nutum amobilibus, sicuti docet Æn. de Falconibus *de reseruat. beneficiis, qu. 3. num.* 25.

II. Vt locum non habeant in beneficiis Ecclesiæ non numeratæ, sed receptiuæ, id est, in qua non est certus numerus beneficiorum: siquidem talia beneficia numquam censentur vacare, vti notat Gaspar de Perusio *de reseruatione summar. vltim. nu.* 5. Garzias *num.* 50.

2 III. Reseruationes Papales locum non habent in beneficiis, quæ sunt iurispatronatus laicorum ex fundatione, constructione, dotatione, sicuti ex communi docent Æn. de Falconibus, *qu. 4. effectu 14.* Cou. *in pract. qq cap. 36. nu. 2.* Rochus Curtius *de iure patron. verb. competens, q 24. n. 56.* Garzias *n.* 571. Comprehenduntur verò, & reseruantur beneficia, quæ sunt iuris patronatus Ecclesiastici: vel in quibus ius præsentandi laicis competit ex priuilegio, aut præsumptione fundata in priuilegio, sicuti notat Couatruuias. *numer. 6.* Garzias *numer. 573. & 580.* Gaspar de Perusio *de reseruatione summar. 2. num. 5. ex capit. 2. de præbendis in 6.* Quia Papa non censetur iuri laicorum ex fundatione,

tione, vel dotatione acquisito præiudicare velle, nisi id specialiter exprimat.

IV. Sub reseruatione non comprehenduntur beneficia resignata causa permutationis; quia non censentur propriè vacare, sicuti ex communi docet Gaspar. de Perusio *loco cit.* & summario 3. *n.* 4. Æneid. de Falconibus, *qu.* 3. *n.* 5. Immò aliqui existimant, neque ea semper sub reseruatione comprehendi, quę vacant causa resignationis; Sic enim Gregorius Branden. *quæst.* 12. super concordata existimat mensem Pontificium locum non habere in beneficiis renunciatis.

3 Ad extremum scire oportet, etiam Romanum Imperatorem ex Pontificio priuilegio, & antiquissima consuetudine, posse in quauis Ecclesia semel preces offerre primarias, quæ admitti debeant, ad hoc, vt beneficium in illa vacans, vel proximè vacaturum, personæ ab ipso Imperatore nominatæ conferatur, quæ, & ipsa species quædam reseruationis est, ex Pontificio indulto: sicuti notauit Th. Campegius *de reseruatione beneficij num.* 3.

4 Quod ad alterum attinet, videlicet beneficiorum deuolutionem: in primis dicendum; Si collator beneficium indigno scienter conferat, vel electores, puta Capitulum, scienter eligant indignum, id est, incapacem, seu impedimento canonico laborantem, talis collatio, seu electio ipso iure irrita est: & collator, vel electores priuantur ea vice potestate conferendi, eligendi; & deuoluitur potestas ad alium, plerumque ad proximum Superiorem; Ita de collatore colligitur *ex cap. cum in cunctis, §. Clerici, iun. Gl. ver. conferendis, cap. nihil est, verb. canonicam, de elect.* & docet Abb. *in cit §. Clerici, num.* 4. *dudum,* 1. *num.* 11. *eodem tit. de electoribus* verò indignum scienter eligentibus, habetur expressè *in cit. cap. cum in cunctis, §. Clerici, c. innotuit. capit. cum VVintoniensis, cap. scriptum, de elect. cap. si compromissarius, cap. quamquam, eodem in* 6.

5 Vt autem in specie sciatur, quid de hac re sentiendum; ita distingue: Si Ecclesiæ Cathedralis Canonici Episcopum indignum scienter elegerunt, collatio deuoluitur ad Papam, sicuti habetur *in cit. c. quamquam.* Quod limita, nisi pars Canonicorum, licet minor, contradicat: tunc penes ipsos pauciores remanebit jus eligendi, iuxta *c. gratum, de postulat. Prælat.* vbi Abb. *num.* 5. vniuersim notat: *Si plures è Capitulo sint inhabiles, puta excommunicati, suspensi, totum ius, siue potentia Capitularis, residet penes habiles.* In aliis verò inferioribus beneficiis, in quibus eligendi, vel confirmandi potestas ad Capitulum pertinet, deuolutio fit ad Episcopum propter negligentiam, vel delictum Capituli, sicut constat *ex cit. §. Clerici, cit. cap. quamquam, & cap.* 2. *de concess. præbend.* Idemque dicendum, si alius inferior, puta Abbas non exemptus, beneficia conferre tempore statuto neglexit, vel indigno contulit, deuolui potestatem ad Episcopum sicuti colligitur *ex Clement. vnic. de supplen. negligent. Prælat* & docet Abbas *cit. num.* 5. Quòd si etiam Episcopus deficiat, fit deuolutio gradatim ad Superiorem, puta ad Metropolitanum, ab hoc ad Papam, *argum. cap. ne pro defectu, de elect.* Loquimur subiectis Episcopo: At verò, si collator, vel electores exempti negligentiam, aliumue defectum committant, ob quem iure suo priuentur, potestas deuoluitur ad Papam, sicuti constat *ex cap. cum singula, §. prohibemus, de præbend. in* 6. vbi prohibetur, ne prioratus, & administrationes vnius Monasterij, alterius Monasterij Monachis committantur; alioquin ordinatores ea vice facultate ordinandi priuati sunt, & potestas ad Episcopum, vel, si ij exempti sunt, ad Summ. Pontificem deuoluatur.

Veruntamen *in Clement. vnic. de supplenda negligentia Prælatorum,* decernitur, vt ad Episcopum, tamquam Sedis Apostolicæ delegatum, deuoluantur beneficia omnia, tum sæcularia, tum regularia, in ipsius diœcesi sita, quæ Prælati regulares exempti intra sex menses conferre neglexerunt. Neque in hoc casu deuolutionis, & collationis concurrere potest legatus Papæ; quandoquidem Episcopus habet delegationem specialem, cui non derogat delegatio generalis, sicuti annotauit Petrus Rebuff. *in praxi titul. de deuolution. num.* 38.

Sin autem Episcopus negligentiam, vel delictum committat in conferendis beneficiis, quæ ad ipsum spectant iure proprio, & non deuoluto; tūc ius collationis ad Capitulum deuoluitur, iuxta *cit. c. cum in cunctis, & c. de concess. præben.* Vbi ratio diuersitatis notanda ex Abb. 2. *in cit. §. Clerici, num.* 5. *inter beneficia spectantia ad Episcopum iure proprio, & iure deuoluto; quòd non est tanta communio inter Episcopum, & Capitulum in beneficiis deuolutis, sicut in beneficiis spectantibus iure proprio. Nam in deuolutis Episcopus vtitur potestate, tamquam superior illius, a quo est facta deuolutio: ideò Capitulum non habet in ijs communionem: & meritò ad alium superiorem fit deuolutio: argum. cap. licet, & cap. fin. de supplen. neglig. Prælatorum. Sed in beneficiis proprijs est communio inter eos: cum Episcopus vnum corpus faciat cum Capitulo suo.* Quare idem Abb. annotauit *in cap. ne pro defectu, nu.* 6. *de elect.* Quod Prælatus in expeditione eorum, quæ ad ipsum spectant iure deuoluto, non ita tenetur requirere consilium, vel consensum Capituli, sicut in aliis.

Deinde dicendum, quod iam insinuatum fuit, deuolutionem potestatis fieri propter negligentiam, siue conferendi, aut eligendi moram. Si enim beneficia infra Episcopatum, & Prælaturam regularem, intra sex menses, à die scientiæ numerandos, cessante legitimo impedimento non conferantur, fit deuolutio ab Episcopo ad Capitulum, & vice versa, & ab his ad Metropolitanum, sicuti suprà dictum est, & habetur *in cap. licet, & cap. vlt. de supplen. negligen. Prælatorum, cap.* 2. *dilectus, de concess. præb. iun. cap. quia diuersitatem, eod. tit.* vbi dicitur: *Tempus autem semestre, non a tempore vacationis præbendarum, sed notitia ipsius, volumus computari.*

De Cathedralis autem, & regularis Prælati electione ita habetur *in cit. c. ne pro defectu, sumpto ex eod. Lateran. Concilio ca.* 23. *Statuimus, vltra tres menses Cathedralis, vel Regularis Ecclesia Prælato non vacet: Infra quos (iusto impedimento cessante) si electio celebrata non fuerit, qui eligere debuerant, eligendi potestate careant ea vice: ac ipsa eligendi potestas ad eum, qui proximè præesse dignoscitur, deuoluatur.* Fit igitur deuolutio gradatim: sed alia ratio est, si electio Episcopi propter delictum deuoluatur, vel quia ipso iure irrita est, si indignus electus: vel per sententiam infirmetur, ob formam electionis non seruatam: tunc non ad Metropolitanum, sed statim ad Papam deuolutio fit, vt suprà dictum *ex cap. quamquam, eodem in* 6.

Denique adiicimus, causam harum, tum Papalium reseruationum, tum deuolutionum, hanc etiam esse, vt Ecclesiarum communicatio, ac subordinatio, tam inter se, quàm cum Romana omnium matre, & clariùs ostendatur, & facilius conseruetur. Vide Lessium *cap.* 34. *dub.* 10. *num.* 48.

CAP. XII.

DE BENEFICIIS ELECTIVIS.

SVMMARIVM.

1 *Beneficia propriè electiua sunt prælaturæ: seu in quibus aliquis instituitur, vt sit caput in Ecclesia.*

2 *Electus ante confirmationem non habet, quasi dominium beneficij, ad quod electus est: quare interim administrationem vsurpare non debet, neque priora eius beneficia vacare censentur.*

3 *Electio iure commun. ad Collegium spectat, ex consuetudine interdum ad alios.*

Sufficit electorem esse in quasi possessione iuris eligendi, licet postea ab eo euincatur.

4 *Omnes qui ius eligendi habent, ad electionem vocandi sunt.*

5 *Electus intra trimestre spatium confirmationem petere debet: alioquin electio cessat.*

6 *Tres sunt modi, seu formæ eligendi: I. Per scrutinium. II. Per compromissum. III. Quasi per diuinam inspirationem.*

7 *Compromissarij vnum ex se ipsis eligere non prohibentur.*

8 *Postulatio cum electione partim conuenit, partim autē discrepat.*

9 *Beneficiati Episcopo inferiores ad Episcopatum eligi non prohibentur: sed Episcopus ad alium Episcopatum postulari debet.*

10 *Postulantes variare possunt, seu mutare consilium, priusquam postulatio superiori præsentata est, cum nullum adhuc ius acquisitum sit ei, in cuius gratiam postulatio concepta est.*

SVperius dictum est de institutionibus beneficiorum generatim, & speciatim de beneficijs collatiuis, seu liberis; nunc autem ex instituto de electiuis agendum.

1 Quæstio prima. Quid sit electio, aut beneficium electiuū? Resp. ex doctrina Gl. *in c. quia propter, de elect. ver. Eccles. viduatis:* Beneficium electiuum latè appellatur omne illud, ad quod alicui ius tribuitur per suffragia, & alterius confirmationem: quomodo in quibusdam Ecclesiis non tantùm Collegiatis, sed etiam Cathedralibus dignitas, v.g. Decanatus, electiua est, & confirmatio ad Episcopum pertinet. Verùm alia beneficia nomine electiuorum propriè non cōprehenduntur, sicuti notauit Zecch. *c.* 4. *de benef. n.* 1. Azor. *to.* 2. *lib.* 6. *c.* 14. *q.* 4. sed solùm ea, quæ prælaturæ sunt, seu in quibus aliquis instituitur, vt sit caput Collegii, & quasi sponsus Ecclesiæ sæcularis, aut regularis. Quare electio propriè, & strictè sūpta definitur *ex cit. c. quia propter, alicuius personę ad Ecclesiæ vacantis pastoralem dignitatem canonica vocatio.*

2 Dicitur *vocatio,* non institutio: quia non tribuit electo ius in re, & quasi dominium beneficii, sed tantùm ius ad rem, quare opus est Superioris confirmatione, per quam plenum ius in beneficio acquiritur. Ex quo sequitur primò: Si electus ante confirmationem moriatur, quod beneficium vacare censetur per mortem non huius, sed prioris Prælati, sicuti videre licet apud Seluam *de beneficijs, par.* 3. *qu.* 1. *num.* 6.

Secun-

Secundò: Quod electus, ante confirmationem, beneficii administrationem vsurpare non debeat, cap. nosti, cap. qualiter, vbi Gl. ver. administrationi, de elect. alioquin priuatur iure ex electione quæsito, c. auaritiæ, eod. in 6. Se neque confirmato, dum alius in possessione est, competit administratio, seu Episcopalis iurisdictionis exercitium: quia possessorem propria auctoritate spoliare non licet, sicuti notat Abb. in c. transmissam, num. 3. de electione. Adde, quòd in extrauagant. 1. de elect. decernitur, vt Episcopi, & Prælati alii omnes, qui à Sede Apostolica promoueri, confirmari, aut consecrari debent, ante litteras acceptas authenticas, Ecclesiam administrare incipiant, fructuum perceptione priuantur, & eorum acta irrita sunt. Capitula verò, conuentus, & quicumque alii eiusmodi Prælatos recipiunt, aut eis obediunt, à beneficiis suis suspenduntur.

Veruntamen in cap. nihil, de electione: dispensatiuè permittitur, vt Prælati; à Sede Apostolica confirmandi, si in regionibus remotis, siue extra Italiam in concordia electi sint, interim dum confirmationem accipiant, in spiritualibus, & temporalibus administrare possint, ita tamen, vt de rebus Ecclesiasticis nihil penitus alienent.

Tertio, Quod beneficia electi non vacant nisi post confirmationem, immò etiam subsecutam consecrationem, vel saltem post elapsum trimestre tempus à sacris canonibus ad consecrationem definitum, sicuti colligitur cum in cunctis, §. cum verò, de elect. Quòd si confirmatus Episcopus post eius temporis lapsum, possessionem Episcopatus consecutus non est, licet eius alia beneficia vacent quoad titulum, non tamen quoad affectum possessionis, & administrationis; quippe, quæ interea ipsemet possidet. Quomodo neque prioris parochialis Ecclesiæ possessio, & iurisdictio amittitur, priusquam Parochus capiat possessionem secundi incompatibilis, sicuti docet Nau. lib. 1. consil. 4. de elect. edit. 2. Henriq. lib. 10. cap. 34. num. 1.

3 Quartò, percussor Episcopi electi non incurrit excommunicationem XII. Bullæ Cœnæ, immò nec confirmati ante eius consecrationem, sicuti docet Nau. c. 3. Man. n. 66. Henriq. lib. 20. c. 34. & videri potest Gl. in Clem. dignum, de celebr. missar.

Additur in definitione canonica, siue solemnis vocatio: quia in ea obseruare oportet formam à sacris canonibus præscriptam in c. quia propter, iunct. Gl. verb. sanior, de elect. Cæteræ definitionis particulæ ex supra dictis intelliguntur.

Quæstio Secunda. Quibus ius eligendi competat? Respondeo, & dico I. Communi iure electio ad Collegium spectat. Ita habetur in c. 1. de elect. c. congregatio, 10. qu. vlt. Etiamsi duo tantùm, vel tres in Capitulo, vel Collegio sint, sicuti colligitur ex cit. c. 1. in Gloss. verb. duo. Quod si nemo adsit præter vnum, alijs mortuis, vel priuatis, etiam in illo vno ius vniuersitatis permanere, testatur Gl. communiter recepta in c. 2. de postul. Prælatorum, verb. pauciores: quamuis seipsum eligere non possit, quia ambitionis notaretur, argum. cap. per nostras, de iure patron. & docet Syluest. verb. electio, qu. 1.

Dico II. Ex consuetudine, vel priuilegio, etiam alii, qui non sunt è Collegio, ius eligendi Prælatum consequi possunt, iuxta cap. Cumana, iunct. Gl. verb. consuetudine, de elect.

Dico III. Qui est in quasi possessione iuris eligendi, conferendi, vel præsentandi, eius electio, collatio, præsentatio rata est; licet postea in iudicio ab illo euincatur, sicuti habetur in c. querelam, de elect. c. consultationibus, de iure patronat. c. cum olim, de causa possess. Quapropter qui à pacifico possessore electus, præsentatus, vel institutus est, præfertur alteri electo, præsentato, instituto à proprietatem habente, sicuti ex communi docet Abb. in cit. c. querelam, n. 5. & cit. c. Cumana. n. 4. Couar. 1. res. c. 3. n. 6. Ratio esse videtur: Quia bonæ Fidei possessor fructus validè alienat: electio autem, institutio, præsentatio, sunt quasi fructus iuris beneficij, aut patronatus, sicuti notauit Garzias p. 5. cap. 5. num. 1. Abb. cit. c. consultationibus, n. 3.

Dico IV. Potestatem eligendi habere non possunt; I. Excommunicatus, cap. constitutis, 1. de appellat. II. Suspensus ab officio, c. cum dilectus, de consuet. cap. cum inter, de elect. III. Irregularis, sicuti colligitur ex c. is qui, §. vlt. de sent. excom. in 6. IV. Qui in loco interdicto scienter celebrauit, cit. §. vlt. V. Eligentes scienter indignum, seu incapacem, c. cum in cunctis, de elect. vbi decernitur, quòd eligentes Episcopum, qui trigesimum ætatis annum non exegit, vel ex legitimo matrimonio natus non est: vel vita, aut scientia non commendatus: item eligentes Decanum, Archidiaconum, aliumue Curatum, qui XXV. ætatis annum non attigit; aut scientia, & moribus commendatus non est, ea vice à iure eligendi, & beneficiis, quæ in eadem Ecclesia obtinent, per triennium suspensi sint. VI. Qui per abusum admissæ sæcularis potestatis elegerunt: quo casu ab officiis quoque, & beneficiis in triennium suspendendi sunt, c. quisquis, de elect. iunct. Gl. verb. suspendantur, & Abb. num. 8. de elect. Innoc. cap. cum in cunctis, §. Clerici, eod. tit. VII. Qui tribus mensibus Prælatum eligere neglexerunt, priuati sunt ea vice, c. ne pro defectu, eod. De quo dixi c. præced. in fine. VIII. Impuberes, cap. ex eo quod, de elect. in 6. Immò necesse est eos, qui in Cathedralibus, vel Collegiatis Ecclesijs suffragia dant, vigesimum secundum ætatis annum attigisse; cùm debeant esse subdiaconi, Clement. vt ij qui de ætate, & qualit. qui ordo ante dictam ætatem conferri non debet, post Trident. constit. sess. 23. cap. 12. de reformat. XI. Qui in Ecclesijs regularibus, vel Monasteriis expressè, vel tacitè professi non sunt; item laici conuersi electionibus interesse non possunt cap. ex eo, quod §. vlt. de elect. in 6. Quapropter tales inhabiles ab electione repelli debent: si autem de eorum habilitatem dubitetur, admitti possunt cum protestatione, quòd eorum suffragia non plus valeant, quàm de iure debeant, sicuti docent Doctores in cap. Cumana, vbi Abb. num. 2. de elect.

4 Quæstio Tertia. Quæ forma, quisue modus in electione obseruandus sit? Respondeo ex cit. cap. quia propter, & dico I. Omnes, quibus ius eligendi competit, ad electionem vocandi sunt, c. quòd sicut, de elect. Dummodo, qui absentes sunt, commodè vocari possint: spectatis circumstantiis, nec non cuiusque Ecclesiæ consuetudine, sicuti docet Gl. & Abb. in c. coram, de elect. Quòd si aliquis ciuitate, vel oppido præsens, propter infirmitatē, v.g. accedere non possit, eius suffragium à scrutatoribus nihilominus exquiri debet, sicuti ex communi docet Syl. verb. elect. 1. q. 5. dict. 1. Zecch. cit. c. 4. nu. 10. arg. l. 5. & seqq. ff. de procurat.

Dico II. Si aliqui ad electionem, legitimo ipsis cōstituto termino, vocati, venire contemnant, vel ab electione iam cœpta exeant; relinqui, sine his, si maior, & sanior pars suffraganium est, ad canonicam electionē procedere possunt, arg. c. auditis, de elect. & docet Gl. c. cū nobis, ver. reuocare, eod. tit. Syl. cit. q. 5. dict. 4.

Dico III. Si aliquis existens in possessione iuris eligendi, qui commodè vocari potuit, ac debuit, vocatus non sit, valet quidem electio sine ipso facta: sed potest ille, si velit, contemptum suum prosequi, & electionem infirmare, cap. quòd sicut, c. bonæ, 2. eod. & c. bonæ, 2. de postulat. Prælat. vbi Abb. n. 7. Syl. cit. d. 5. dict. 5. Cæterùm, si quis accedere nolens, iuri electionis pro ea vice renunciet, ordinario, & communi iure, compelli non potest, nisi eius absentia in præiudicium, siue damnum Ecclesiæ cessura videatur, sicuti docent Abb. & Gloss. in cit. c. quia propter, ver. qui volunt. Guttierez lib. 2. can. qq. c. 11. n. 86. Sotus lib. 4. q. 6. art. 3. in fine, Armilla verb. electio, num. 20.

Dico IV. Si absens, iusto impedimento detentus, accedere non potest, concessum est ei procuratorem, seu mandatarium constituere, qui tamen è Capitulo sit: nam extraneum Canonici recipere non tenentur, iuxta cit. c. quia propter, §. illud, vbi videri potest Gl. verb. venire. & c. si quis iusta, §. porrò, de elect. in 6. vbi habetur: Procuratorem, si ex electoribus est, non posse alium nomine mandatis nominare: præterquam si de certa eligenda persona mandatum speciale habeat.

Dico V. Post factam electionem, debet ea, cum primum fieri potest, electo significari: qui nisi intra spatium vnius mensis consensum præbeat, iure consentiendi deinceps priuatus est, modò consentiendi libertatem habuerit.

5 Post consensum verò electioni præstitum, intra trimestre tempus confirmationem petere cogitur: alioquin electio irrita redditur, nisi iusti impedimenti excusatio adsit. Quòd si autem electio effectum suum non sortitur, vt quia electus consentire recusat, vel post consensum iuri suo renunciat, aut vita fungitur, vel propter aliud vitium electio irritatur; tunc electoribus ad eligendum de nouo tempus integrum, videlicet trimestre in Ecclesijs Cathedralibus, & regularibus: sex mensium spatium in aliis Collegiatis, conceditur: modò nihil fraudulentum gestum fuerit: c. si Ecclesia, de elect. in 6. iunct. Gl. verb. integrum.

6 Dico VI. tres sunt modi, seu formæ eligendi: Primus est per scrutinium, siue collectionem suffragiorum; in qua necesse est, vt maior, ac sanior pars præsentis Capituli in eumdem consentiat, sicuti habetur in cit. c. quia propter, c. In genesi, c. Ecclesia vestra, 1. & 2. de electione. Et requiritur vtrumque copulatiuè, sicuti ibidem notat Abbas citato cap. in genesi, notab. 1. & citato capit. Ecclesia, 2. num. 8. Quare si illinc sit maior numerus eligentium, hinc minor numerus, sed tum auctoritate propria, tum verò (quod præcipuè spectari debet) meritis electi sanior; poterunt hi (considerato communi iure) opponere, & infirmare electionem; dummodo excessus numeri magnus non sit, sicuti Gloss. nota citato cap. Ecclesia, 2. verb. non consenserit. Etenim contra electum à duplo maiore parte, nihil à reliqua parte opponi potest, quod electionem extenuet, quamuis obijci possit, quo electionem irritam reddat, v.g. formam substantialem electionis seruatam non esse, electum esse excommunicatum, & cap. Ita habetur in cap. si quando, de elect. in 6. iunct. Gl. ibidem, & in Ecclesia, 2. vbi Abbas num. 13. extra eodem.

Hoc adde; Si in scrutinio maior eligentium pars in vnum non consenserit, irritam esse electionem ipso iure communi; ideóque conualescere non posse accessione consensus aliorum; sed nouo scrutinio opus esse, sicut habetur *in c. audiuis, de elect.* vbi Abb. *n. 5. & in c. Ecclesia, 2. num. 10. eod. tit.* Aliter se res habet in electione Summi Pontificis: hæc enim conualescere potest per accessum aliorum, si efficiat duas partes eligentium, *c. licet de vitanda*, vbi Abb. *num. 8. eod. titulo.*

Verùm tamen in electionibus Prælatorum consuetudinis præscriptæ rationem etiam habendam esse, non obstante, *cap. quia propter*, docet Cardinal. Tuschus *tom. 3. pract. concl. verb. electio conclus. 60. num. 10. & 11.* Rota antiqua decisione vndecima, *verb. consuetudo*; Præsertim in Regularium electionibus solemnitates *in c. quia propter requisitas*, non exactè obseruari, certum est, & testatur Sylu. *verb. election. num. 13.* In Ordine Prædicatorum iuris solemnitates resecari.

Alter modus eligendi est per compromissum, si omnes è Capitulo præsentes, potestatem eligendi idoneum Pastorem committant vni, vel pluribus viris bonis, ac Deum timentibus *c. causam quæ, c. in causis, de elect.* Et hi Clerici esse debent iuxta *c. contingit, de arbitris*, in quo prohibetur, *ne super rebus spiritualibus compromittatur in laicum.* Hæc verò potestas data compromissarijs reuocari non potest, si res integra non est, siue tractatus jam cœptus; iuxta *cit. cap. in causis.*

7 Nihil obstat, quominus compromissarii vnum ex seipsis eligere possint: saltem si forma compromissi id expressit, qua de re Gloss. *in c. cum iure, de elect.* in quo respondetur: Si ex septé compromissariis (docet enim magis eos numero impari constitui) tres eligant quartum, & is electioni consentiat, ratam fore electionem, & electi compromissarii suffragium in numero maioris partis computatum iri: licet contrarium dicendum sit in electione per scrutinium, *c. Cumana, de elect.* Cuius diuersitatis rationé leges apud Abb. *in cit. c. cum in iure.* Sylu. *verb. elect. 2. q. 18.* Zecchum *cit. cap. 4.* Quia in compromisso non principaliter se eligit compromissarius; sed aliis prius eligentibus consentit, eorumque voluntatem comprobat, & acceptat. In scrutinio autem secreto, si aliquis seipsum eligeret, censeretur ambitiosus, & eo ipso indignus. Cæterùm, si electio palàm fiat, tunc aliis te eligentibus, tu consentire potes, ita vt tuum suffragium in numerum computetur, sicuti notauit Abb. *in cit. c. per nostras, in fine.*

Compromissum duobus modis fieri potest. Primò, limitatem, vt *compromissarius secreto, & sigillatim voluntatibus singulorum exquisitis, eum, id quem maior & sanior pars capituli consenserit, eligere teneatur, cap. cum expediat, de elect. in 6.* Quæ forma eligendi quasi composita ex scrutinio, & compromisso, cæteris melior & expeditior est, secundùm Gl. ibid. *verb. inquisitis.* Secundò, simpliciter, & absolutè, commissa potestate compromissariis, vt eligant, quem velint: dummodo idoneum: nam alioquin compromittentes recipere non coguntur, *cap. causam quæ, de electione.*

Porrò si compromissarius Episcopum indignum eligat, in pœnam criminis ipso iure per triennium suspensus est à beneficiis, quæ obtinet in Ecclesia, quam offendit. Quod si compromittentes indignam electionem scienter ratam habeant, priuantur ea vice eligendi, ac compromittendi, *c. si compromissarius, de elect. in 6.* Quare deuoluitur hoc casu potestas prouidendi ad Papam *c. quamquam, eod. in 6.* additur *in cit. cap. si compromissarius, in fin.* Si aliquis, electionem postulationem, aut prouisionem Episcopi impugnans, in probatione deficiat, quod & is per triennium suspensus manere debeat à beneficiis, quæ in Ecclesia obtinet. Idque etiam locum habet in oppugnatione electionis, postulationis, aut prouisionis, ad dignitatem, personatum, canonicam, *cap. 1. §. vltimo, eodem in 6.*

Tertius demum modus eligendi est; quasi per inspirationem diuinam; dum omnes electores, tanquam vno corde, & ore, in eundem, absque vitio, consentiunt, *cit. cap. quia propter.*

8 Quæstio IV. Quid postulatio, & quomodo ab electione differat: Respondeo, postulatio, cum electione in his conuenit; I. Quod qui eligere possunt, iidem etiam postulare, sicuti colligitur *ex c. bonæ, 2. de postulat. Prælatorum, c. innotuit, c. bonæ, de elect.* & docet Sylu. *ver. postulatio, qu. 1.* II. Sicut electio fit cum ordine ad Superiorem, qui electum confirmare debet: ita etiam postulatio fit à Superiore, qui postulatum admittere, & approbare potest. Necesse autem est, vt talis superior potestatem habeat dispensandi super defectum postulati, alioquin postulationem admittere nequit, sicuti colligitur *ex cit. c. innotuit*, & notauit Abb. *in c. vlt. de postul. Prælat. n. 10.* Syl. *ver. postulatio, q. 5.* III. Sicuti eligentes, ita & postulantes indignum, seu incapacem, potestate eligendi, aut postulandi priuantur, & potestas ad alios, licet pauciores numero deuoluitur, iuxta *c. cum in cunctis, §. Clerici sanè; c. cum Vintoniensis, de elect. c. 2. de postulat. Prælat.* vbi videri potest Gl. *verb. pauciores*, Abb. *n. 2. & 5.* Adde, quòd *in extrauag. vn. de postulat. Prælat.* decernitur, vt ii, qui XXVII. ætatis annum, needum ingressum ad Ecclesiam Cathedralem postularint, vel professum Ordinis Mendicantis ad inferiorem Cathedrali, ea vice iure eligendi, ac postulandi, priuati sint, & à beneficiis in eadem Ecclesia habitis per triennium suspensi.

Differunt verò in multis, electio, & postulatio: I. Qui eligi non potest, postulari tamen potest, si non omnino inhabilis sit ad exercendam prælaturam, sed facilè dispensabilem defectum habeat, sicuti docet Abb. *c. vlt. de postulat. Prælat. n. 10.* puta in ætate legitima, *c. cum nobis olim de elect.* Vel ordine sacro ad Prælaturam requisito, *c. dudum 1. de elect. iun. c. à multis, de ætat. & qualit.* Vel in natalibus *c. innotuit, de elect.* in quo habetur, illegitimum, si ad Episcopatum idoneus sit, postulari posse, licet eligi non possit. Denique vnius Ecclesiæ Episcopus, post confirmationem, ad aliam Ecclesiam, seu Episcopatum eligi non potest, cum spirituali, quasi matrimonio Ecclesiæ suæ copulatus sit, sicuti habetur *in c. vlt.* iunct. Gl. *ver. permissione, de postulat. Prælatorum.* Postulari tamen potest, *cit. c. vlt.* vbi Abb. *nu. 7.* notat; Episcopum electum nondum confirmatum, eligi posse; quia talis electioni suæ renunciare potest, non item post confirmationem. Si tamen Episcopus confirmatus, & consecratus episcopatui legitimè renunciauit, posteà eligi poterit, iuxta *c. post translationem, de renunciationibus*: quia cessat ratio matrimonii spiritualis, quippe quòd dissolutum est.

9 Porrò alii beneficiati episcopo inferiores, in quacumque Prælatura seculari, aut regulari constituti sint, ad episcopatum eligi iure ordinario non prohibentur, sicuti docet Gl. *in cit. cap. vlt. verb. permissione*, ibid. Abb. *reg. 2. de irregularibus*, habetur *in Clem. 1 de elect. c. si Abbatem, eod. in 6.* Etsi verò decens sit, aliquem Capitulariter eligi, quid sit legitimo Ecclesiæ, si idoneus adsit, ideoque alius ipsis obtrudi nequaquam debeat, *cap. nullus inutilis, d. 16.* Si tamen Capitulares huic suo renunciare volentes, alium idoneum sponté eligant, non ideò electio cessari potest, sicuti notat Gloss. *in c. pro defectu, verb. ipsius, de elect. arg. c. cum inter canonicos, eod. tit.* vbi id Abbas notat *n. 9.* Veruntamen cum neque Clerici beneficiati sine consensu Episcopi Ecclesias suas dimittere possint, *cap. si qui vero, c. si quis Præsbyter. 7. qu. 3. cap. admonet, de renunt.* Neque Religiosus Monasterium sine consensu Superioris, *cap. quorumdam, §. circa Religiosos, cap. si Religiosus, de elect. in 6.* ideò eiusmodi personæ postulari quidem debent, sed postulatione non solenni, verum ad id solum instituta, vel electus in sui electionem consentire possit, sicuti notauit Gl. *c. quam sit, verb. ad ordinandum, 18. qu. 2.* Rosella *verb. Monachus, n. 7.* Sylu. *verb. postulatio, q. 1.* Less. *lib. 2. cap. 41. nu. 97.* Ad quam licentiam ipsi dandam, si necessitas, vel vtilitas Ecclesiæ postulat; Superior etiam cogi poterit, teste Abbate, *cap. quod Dei timorem, num. 12. de statu Monachorum*, & Gl. *margin. ad eundem Abbatem in cit. cap. vlt. de postulat. prælat. num. 8.* Quòd si autem Regularis cum Superioris legitima licentia ad prælaturam, vel beneficium parochiale translatus sit, posteà ad aliam ecclesiam promoueri poterit, non poterit consensu Prælati regularis, quippe à cuius obedientia actuali absolutus est, vti docet Sanch. *lib. 7. moral. cap. 29. num. 64.*

His quædam addenda sunt: Primum. Quòd Regularis ex vno Monasterio eligi potest in Prælatum alterius Monasterii, si eiusdem Ordinis sit: non item si diuersi Ordinis, & Prælatura non Episcopalis sit, vti habetur *in Clement. 1. de elect.* Attamen si talis translatio ad ecclesiæ bonum pertinere videatur, à Sede Apostolica postulari poterit, vt docet Gloss. ibid. *verb. eligatur* Abb. *cap. cum Monasterium, num. 1. de elect.* Simili ratione si non professus in Prælatum regularem eligatur, electio irrita est, *cap. cum causam, eodem titulo*, quamuis talis iustam ob causa postulari potest, teste Abb. *cit. num. 1.*

Alterum Religiosus Ordinis mendicantium ex electione, postulatione, præsentatione ad prælaturam extra Ordinem suum, ius nullum acquirere potest, nisi illa facta sit in concordia omnium eligentium, postulantium, &c. Sin verò sit Ordinis non mendicantis, requiritur concordia, saltem partis mediæ, vti videre licet *in cap. quorumdum, de electione in 6.* & explicat Sanchez *lib. 7. moral. cap. 29. num. 44. & seqq.*

Tertium. In Germaniæ quibusdam locis consuetudo est non improbanda, vt si in Conuentu Regularium nullus idoneus reperiatur ad Prælaturam, ipse Episcopus, cui Monasterium subiectum est, ex alio eiusdem Ordinis Monasterio Prælatum instituat. Quia si talis Conuentus sit, vt nullum idoneum habeat ad Prælaturam, plerumque periculum est, vt ne id quidem diiudicare possint Capitulares, quemnam ex alio Monasterio idoneum postulare debeant.

Differūt secundò electio, & postulatio; quòd electo si idoneus est, & nullus defectus apparet, vel opponitur, per electionem ius

acqui-

acquiritur, saltem inchoatum, ita vt is, ad quem confirmatio spectat, teneatur eum confirmare: alioquin ad eius Superiorem recurretur, qui confirmatori terminum præfiget, intra quem confirmare debeat: quod si intermittat, tunc ius confirmandi ad ipsum Superiorem deuoluetur, sicuti docet Abb. *in c. postquam, de elect.* At verò per postulationem ius nullum acquiritur, sicuti constat *ex c. bonæ, 1. & c. postulationem, de postulat. Prælatorum.*

10 Ex quo sequitur primò: Quòd postulantes variare possint, idest, sine iniuria postulationem reuocare, antequam ea Superiori præsentata est: tunc verò illius iudicium expectari debet, *c. bonæ, 2. eod. tit.* vbi id docet Abb. *n. 10.* generalem regulam tradens. Quòd *variare siue consilium mutare licet, si ius alteri nondum acquisitum est; posteà verò quam acquisitum, variare non licet*, iuxta *iuris reg. 33. in 6. Mutare consilium quis non potest in alterius detrimentum.* Vide eundem Abb. *in c. postulationem, eod. tit. n. 2. & 5.* vbi notat: Etiamsi electio facta sit absentis, & electionem nondum acceptantis, non posse electores variare, quia *actus præstiti ex debito officij*, vti sunt electio, collatio beneficij facta ab episcopo, *non possunt per plenitudinem reuocari, arg. c. tibi absenti, de præbend. in 6.*

Sequitur secundò; Quòd Superior sine cuiusquam iniuria postulationem reijcere potest: cùm sit specialis gratia, ad quam dandam nemo cogitur, sicuti habetur *in cit. c. postulationem.* Si tamen postulatio concors, vel saltem a duabus partibus Capituli propter Ecclesiæ necessitatem, vel vtilitatem, fiat: tunc quodammodo debita Ecclesiæ est eius concessio. Qua de re Gl. *in c. capientes propè finem, ver. gr. de elect. in 6.* Hostiensis & Ioan. Andreas *in cap. cum Monasterium, extra eod.* Abb. *in cit. cap. postulationem, num. 2.* Sylu. *quæst. 7.* Denique, si postulatio solemnis apud Prælatum interposita, ab eo admissa fuit, confert hodie effectum electionis, ac confirmationis, sicuti docet Abb. *in c. 1. num. 34. & cap. grat. num. 13. de postulat. Prælat.*

CAP. XIII.

DE BENEFICIIS PATRONATVS.

SVMMARIVM.

1 *Ius patronatus ex tribus causis acquiritur, Ecclesiæ fundatione, ædificatione, & dotatione.*

2 *Patronus Ecclesiæ tum vnicus esse potest, tum etiam plures. Vide infrà quæst. 6.*

3 *Patronus efficitur etiam, qui post Ecclesiæ consecrationem ei dotem assignauit.*

4 *Duplex est ius patronatus: Ecclesiasticum, & laicum.*

5 *Iuri patronatus laici ex fundatione, constructione, vel dotatione, non tam facilè derogatur, quam iuri patronatus Ecclesiastici.*

6 *In patronatu laico patronus variare potest, non item in Ecclesiastico.*

7 *Patronus Ecclesiasticus indignum præsentans, priuatur ea vice iure præsentandi: sed laicus patronus alium præsentare debet.*

8 *Patrono quatuor iura competunt; Instituendos ad beneficia vacantia Episcopo præsentare: Honorem præcipuum in sessionibus, processionibus, &c. obtinere: Alimenta in casu inopiæ ab Ecclesia recipere: Ecclesiam defendere, eiusque sollicitudinem gerere.*

9 *Patronus Ecclesiæ, seruitium, seu onus Ecclesiæ imponere non potest, contra sacrorum Canonum decreta: si tamen conditio aliqua honesta ante fundationem accepta fuerat, ea seruari debet.*

10 *Ad reparationem Ecclesiæ indigentis Ministri contribuere debent, si redditus superfluos habeant: alioquin Parochiani, An omnes alios, ad Parochiæ indigentis subsidium præstandum obligatur ille, ad quem parochiales decimæ deueniunt.*

11 *Patronus Ecclesiasticus rationem administrationis rerum temporalium exigere potest: laicus non item.*

12 *Episcopus, extra casum necessitatis, non potest disponere circa beneficia cum præiudicio iuris patronatus: secus, si eius nihil intersit.*

13 *Fundationes, & quæuis vltimæ dispositiones, si iustæ, ac rationabiles sint, mutari non possunt, sine Principis consensu, qui in spiritualibus est Papa.*

14 *Hæres siue successor renunciare potest conditionibus in sui tantum fauorem appositis: non item ijs, quas ob cultum diuinum; ob sui memoriam, familiæ commodum, fundator requisiuit; nisi magna necessitas, aut Ecclesiæ vtilitas mutationem exigat, & Episcopi tunc consensus accedat.*

15 *Sepulchra, & insignia eorum benefactorum, qui capellam extruxerunt, tolli non debent, etsi familia extincta sit.*

16 *Episcopus sine causa necessitatis non potest vnius Ecclesiæ redditus pro fabrica deputatos, ad alterius indigentioris subsidium transferre.*

17 *Interpretari voluntatem fundatoris defuncti, vel pro vna vice ob causam rationabilem, & Ecclesiæ vtilem dispensare, ad Episcopum, cum hærede fundatoris, pertinet.*

18 *Ius patronatus tum masculo, tum fæminæ, puberi, & impuberi competere potest.*

19 *Possessor iuris patronatus: si bonæ fidei est, validè præsentat.*

20 *Ius patronatus quatuor modis transferri potest: Successione, donatione, permutatione, venditione vniuersitatis.*

21 *Dominium aliquod propter annexum ius patronatus maiore prætio vendere, simoniacum est.*

QVæstio I. Quid sit ius patronatus, quod, & ius aduocationis dicitur in *capit. quia Clerici*, tun. Gl. *ver. aduocationes, de iure patronatus*? Respondeo: *Est ius nominandi, seu præsentandi aliquem instituendum ad beneficium Ecclesiasticum vacans.* Vel sic: *Est ius honorificum, onerosum, & vtile competens alicui in Ecclesia, qui de consensu Ecclesiastici Prælati eam fundauit, construxit, aut dotauit, seu ipsemet, seu is, à quo causam accepit.* Vide Sylu. *verb. ius patronatus in princip.* & Abb. *in rubrica, de iure patron.*

1 Quæstio secunda. Ex quibus causis acquiratur ius patronatus? Respondetur secundùm Gl. *in c. piæ mentis, 16. q. 7.* Ex Concil. Trid. *sess. 14. cap. 12. de reform.* Ex tribus causis, fundatione, ædificatione, & donatione: vnde versus: *Patronum faciunt dos, ædificatio, fundus.*

Fundasse dicitur, qui fundum, siue terræ solùm dedit, quo Ecclesia construeretur, sicuti colligitur *ex cap. decernimus, 17. qu. 7.* Ædificasse, qui Ecclesiam construxit, *c. Monasterium, ead. quæst.* Dotasse dicitur, qui annuos redditus sufficientes assignauit, *cap. filius, ead. qu.* Porrò, qui Ecclesiam construit, videtur etiam obligare se ad dotandam, si nemo alius docet; siquidem Ecclesia sine dote consecrari non debet, *cap. cum sicuti, de consecrat. Ecclesiæ.* Alioquin Episcopus eam dotare debebit, in patroni defectum, si sine Ecclesiæ detrimento possit, sicuti docet ibid. Gloss. *verb. consecranda, arg. cap. 2. de præben.* Videri potest Gregor. Tholos. *de benef. c. 15.* Azor. *t. 2. lib. 6. c. 19. qu. 6.*

2 Exinde sequitur, quòd, & vnus possit esse Ecclesiæ Patronus, si idem eam fundauit, construxit, & sufficienter dotauit; & plures patroni esse possint, si alius fundauit, alius ædificauit, alius dotauit: Immò si plures concurrant ad Ecclesiam fundandam, construendam, dotandam, licet inæqualiter, omnes acquirunt ius patron. insolidum, secundùm Gloss. *in summ. d. 96. ver. laici.* Dummodo Ecclesiæ detur dos competens, quæ sufficiat ad necessaria ministrorum, & luminaria, inquit Gloss. *cap. quicumque 30. causa 17. qu. 7. ex cap. nemo, de consecr. d. 1.* & explicat Abb. *in c. ad audientiam, num. 4. de Eccles. ædificandis, ex quo habet*, inquit, *remedium compellendi ædificatorem ad dandam dotem sufficientem, quia sine ea non acquiritur ius patronatus.* Vide Garzias *p. 5. cap. 9. num. 52. & seq.*

Ex dictis intelligitur responsio Alexandri III. *in c. ad audientiam 1. de Ecclesijs ædificandis*, in quo dicitur, si intra eandem parochiam, ob locorum, & habitationum distantiam, ideòque ob iustam, & vrgentem causam, auctoritate Episcopi construatur alia Ecclesia minor, quæ minori tanquam matrici subiecta sit; tunc non solùm eum, qui Ecclesiam nouam construxit, aut dotauit, sed etiam Rectorem ecclesiæ maioris effici patronum; ideòque ad vtrumque pertinere præsentationem Sacerdotis pro ecclesia minori, seu filiali; quando, & matrix ecclesia suos, quos ante acceperat prouentus minori ecclesiæ reliquit, & alter patronus eandem fundauit, construxit, aut auxit, sicuti *in cit. c. ad audientiam, de Eccles. ædificandis* docet Abb. *n. 10.* Petr. Greg. *c. 17. n. 3.* Idemque ait Abb. seruandum esse, si intra fundum alicuius ecclesiæ à laico ædificetur, & dotetur Capella: acquirit enim Ecclesia ius patronatus vnà cum laico ædificatore, ac dotatore.

3 Porrò licet Gl. *in cit. cap. piæ mentis*, arbitretur, ius patronatus duntaxat ante ecclesiæ consecrationem constitui posse, quia patronus quasi pater dictus est, qui ad esse produxit: & quia ius patronatus quasi seruitus, seu onus esse videtur, quod rei sacræ imponi non potest: tamen contrarium rectius docet Petr. Greg. *cit. c. 17. n. 4.* Azor. *cit. c. 19. q. 8.* cum Abb. *in c. quoniam, num. 9. de iure patron.* Eum, qui ecclesiæ, cui dos constituta non est; etiam post consecrationem, dotem assignat, (iuxta *capit. cùm sicut, de consecrat. ecclesiæ, vel altaris*) effici eius patronum, & fauore ecclesiæ, quasi retrotrahi patronatum, perinde ac si ab initio constitutus fuisset, ad similitudinem, *capit. tanta. Qui filij sint legitimi.* Denique si ecclesia omnino destruatur, vel corruat, amittitur ius patronatus, si ex sola constructione ortum habuit, sicuti declarat Abb. *loc. cit. n. 11.* Et qui illam reædificat, efficitur nouus patronus. Alia ratio est, si aliquali restauratione indigeat: nam qui eam faciunt, benefactores censentur, non patroni. Immò

quicumque etiam ab initio ecclesiæ aliquid confert, Ius patronatus non acquirit, nisi id faciat animo construendi, dotandi, non præcisè donandi, benefaciendi, sicuti notauit Abb. ibid. *n.*10.

4 Quæstio III. Quotuplex sit ius patronatus? Respondetur esse duplex; Ecclesiasticum, & laicum. Ius patronatus ecclesiastici dicitur: quod Ecclesiasticæ personæ competit; vel ratione dignitatis, aut benefici sui, puta quia est Ecclesiæ Episcopus, Præpositus, Decanus: vel ratione fundationis, constructionis, dotationis à se factæ ex bonis Ecclesiasticis. Ius patronatus laici est, quod conuenit alicui, seu laicæ, seu Ecclesiasticæ personæ, aut Communitati, ratione fundationis, constructionis, vel dotationis ex bonis propriis, siue patrimonialibus. Vide Cou. *ca.* 36. *pract. qq. num.*2. Cæterùm sicut patronatus, tametsi ab initio fuerit laicus, vel Clerico ex patrimonialibus bonis acquisitus, Ecclesiasticus tamen efficitur, si donatione, testamento, aliaue ratione in Ecclesiam, vel Monasterium transferatur, vel alicui beneficio, ver. gr. Decanatui, Præposituræ annectatur, sicuti habetur *in c. vn.* §. *verum, de iure patron. in* 6. & notat Abb. *in cap. de Monachis, nu.*13. *de præb.* Cou. *in pract. qq. cap.* 36. *num.*8. Ita etiam patronatus, licèt ex redditibus Ecclesiasticis acquisitus sit ab aliquo beneficiato, si tamen is, ex consuetudine regionis potestatem habeat de superfluis suis redditibus ad causas profanas testandi, & consanguineis relinquendi, tunc pari ratione ad eosdem ius quoque patronatus transmittere poterit, sicuti notauit Garzias *part.* 5. *capit.*1. *numer.* 594.

Inter patronatum Ecclesiasticum, & laicum aliqua discrimina sunt: Primùm. Si in patronatu laico intra quatuor menses à die vacationis cognitæ patronus neminem præsentet, amittit ea vice ius præsentandi, & collatio beneficij libera efficitur, iuxta *capit. quoniam, cap. cum propter. de iure patronatus*. In Ecclesiastico verò patronatu sex menses conceduntur, vti habetur *capit. vn. de iure patronatus in* 6. Sin verò duo sint patroni, qui præsentare debeant, quorum vnus Clericus, alter laicus, tunc laicus gaudet priuilegio Clerici ob societatem, vt sex menses concedantur, secundùm Abb. *in capit. eam te, de iure patronatus. Syl. verb. ius patronatus, quæst.* 6. *dicto* 2.

5 Secundum. Tametsi simplici concessione, vnione, vel reseruatione alicuius beneficij, facta à Papa censeatur derogatum iuri patronatus Ecclesiastici, tamen patronatui laico, nisi expressa, & specialis mentio fiat, numquam derogatum censetur, iuxta Gloss. communiter receptam *in Clement.* 2. *verb. Apostolicis, de præbend.* Neque sufficit derogatio generalis. *Ad quoscumque collationis, vel præsentationis beneficium pertineat*. Adde licet speciatim addatur, (*etiam laicorum*) tamen non comprehendi ius patronatus Regum, Ducum, Marchionum, & Comitum, nisi exprimatur, sicuti docet Couarr. *cap.* 36. *pract. qq. n.*2. Ioan. Staphil. *de gratiis expectatiu. tit. de modo, & forma prouidendi*, §. *sequitur videre num.*14. Garzias *cit. cap.* 1. *num.* 575. Quæ tamen omnia intelligi debent de iure patronatus laicis competente ex fundatione, constructione, vel dotatione; non item ex priuilegio, vel consuetudine præscripta: Eiusmodi enim patronatui laico, non minus, quàm Ecclesiastico, per concessionem, vel reseruationem, simpliciter, absolutè factam, derogatum censetur, sicuti ex communi docet Staphileus *loc. cit. num.*16. Cou. *n.*6. Garzias *num.* 573. Azor. *cap.* 23. *qu.*4.

Nota autem hic primò ex Cou. *cit. cap.* 36. *num.* 5. Hieronim. Gigante *de pension. qu.*24. Si duo sint patroni, quorum vnus laicus, & alter Clericus, non censeri derogatum iuri patronatus, nisi clausula derogatoria exprimatur; quia æquum non est, vt aliquis ratione sui socii incommodum in re indiuidua sentiat. Nota secundò ex Garzia *num.* 614. Si duo sint eiusdem beneficii patroni, laicus, & Ecclesiasticus, inter quos est concordia facta de repræsentando vicibus alternis; accidat verò, vt vacatio beneficii generaliter reseruati, iuxta concordata nationis, vel Regulam Cancellariæ, cadat in mensem Pontificium; videndum est, vtrum tunc ad Ecclesiasticum patronum præsentatio pertineat; & præsentabit pro ipso Papa, ita vt laico nullum præiudicium generetur; An verò tunc Laicus præsentare debeat; & nihil ei obstabit reseruatio mensis Pontificii.

Tertium discrimen. Legatus à latere potest conferre beneficium, etiam sine consensu patroni, habentis patronatus. Non ita tamen derogare potest iure patronatus laici, sicuti ex communi notauit Gl. ibid. *verb. præsentare*. Abb. *num.*11.

6 Quartum. In patronatu laico patronus potest variare, idest, postquam præsentauit vnum, præsentare etiam alterum; quo casu, iudicio Episcopi relinquitur, vtrum eorum tamquam magis idoneum præferre debeat, *cap. quod autem eod. tit.* In patronatu autem Ecclesiastico, qui primò præsentatus est, si idoneus sit, institui debet, *cap. cum autem, eod. tit.* Porrò iis casibus, in quibus Episcopus legitimè præsentatum instituere tenetur, etiam ipsi præsentato ius ad petendum beneficium competere videtur, vt agere possit, seu contra Episcopum nolentem ipsum instituere, seu contra intrusum, vt inde remouetur, arg. cum Bartol. vbi id docet Gl. magna, & Abb. *n.* 7. de re iudicata.

7 Quintum discrimen. Si patronus laicus indignum præsentet, iubendus est alium præsentare: si autem, cui Ecclesiasticus patronatus competit, indignum præsentet, priuatur ea vice iure præsentandi, & libera collatio efficitur, sicuti docet Gl. *recepta in c. cùm vos, de offic. Ordinar. verb. minùs idoneæ*. Sylu. *verb. ius patronatus qu.*7. *arg. c. sicut. de suppl. neglig. Prælator. c. cùm in cunctis.* §. *Clerici, de elect.*

8 Quæstio IV. Quæ iura competant patrono, seu Ecclesiastico, seu laico? Respondeo, Potissimùm quatuor sicuti docent Doctores in *c. nobis, de iure patron.* Sylu. *qu.*2. Primò, ad Patronum pertinet præsentare Episcopo instituendos ad beneficia tum simplicia, tum curata, postquam vacauerint. Prius enim, quàm vacent, non solum præsentatio irrita est, sed etiam promissio præsentandi alicui specialiter facta, quia & commissio facultatis præsentandi, si fiat fauore personæ determinatæ, vt ea ad proximè vacaturum beneficium præsentetur, irrita est, iuxta *cap. vlt. de conceß. præb.* secus, si potestas præsentandi alicui committatur generatim, sicuti ibidem notat Abb. *num.*6.

Cæterùm in Collegiatis Ecclesijs Prælatus, siue Rector non ad Patroni præsentationem instituitur, sed à Capitulo eligitur, eique electioni Patronus, præsertim laicus interesse non debet: vel etsi ex speciali consuetudine, aut fundationis lege intersit, libertatem tamen eligentium impedire non potest, neque ius suffragii ferendi, aut concessum præstandi habet, sicuti constat ex *capit. cum terra, c. sacrosanctæ, cap. Meßanæ, de elect. c. nobis*, *de iure patron.* Quod limitari debet, nisi in ipsa fundatione conditio apposita fuisset, de consensu eius requirendo: cuiusmodi conditionem admittere potest Episcopus, si patronus Ecclesiasticus est: sed patrono laico solus Papa talem, facultatem concedit, sicuti docet Gl. *in cit. c. nobis, verb. nisi aliter* Sylu. *q.*2. Vide etiam Seluam *p.*2. *de benef. q.*23. *n.*25. & Abb. *in cit. c. nobis*, vbi *n.*6. notat, licet iura non concedant fundatori Ecclesiæ Collegiatæ, vt præsentet Rectorem; competere tamen ipsi præsentationem ad præbendas, siue canonicatus: nisi aliud consuetudine obseruetur.

Post factam autem electionem Prælati, nihil prohibet patroni consensum requirere, iuxta *cit. cap. cum terra, & c. sacrosancta, de elect.* Quem tamen is negare non potest, nisi iusta de causa; puta si electum idoneum non esse ostendat, sicuti docet Gl. *cit. c. nobis, verb. honestius*, ibid. Abb. *n.*10. *& in cit. c. cum terra, num.*4.

Secundò, Honor præcipuus patrono debetur in processionibus, sessionibus, &c. *cit. c. nobis*, ibid. Abb. *n.* 5. Paulus de Citadenis *p.*6. *a.*1. *de commodis iuris patronatus*, vbi addit, Ecclesiæ Prælatum, aliosque Clericos Patrono reuerentiam debere, tanquam benefactori suo *arg. c. quicumque, c. filius*, 16. *q.* 7.

Tertiò. Si Patronus, eiusue filii ad inopiam vergant ab Ecclesia, eiusque beneficiatis alendus est, ex redditibus superfluis, secundum Ecclesiæ facultates, & statum, siue qualitatem patroni *cit. capit. quicumque. & cit. cap. nobis*, vbi Gloss. *verb. modestè*, Abb. *n.*6. Citadenis *in cit. p.*6. *art.*4. Rochus de *curte*, *in quartum definit. verbum, de vtilitate iuris patronatus, in princip.* Et competit patrono actio ad petenda alimenta in statu inopiæ, sicuti iidem DD. admonent.

9 Verùm extra hunc casum, prohibitum est sub pœna excommunicationis ferendæ, ne patronus Ecclesiæ seruitium imponat, vel exactionibus quibuscunque grauet, *c.* 1. de censibus: præterquam si Patronus in fundatione, cum Episcopi consensu, præstationem aliquam moderatam, (considerata fundationis, & redditVum quantitate, ita vt dos Ecclesiæ necessaria nequaquā minuatur.) alteri reseruauit, v. g. alicui cappellæ, iuxta *c. præterea*, 2. *de iure patr.* & videri potest Abb. *in cit. c.* 1. *de censibus*, *n.*1. *&* 6. *& c. quanto, n.*1. *&* 2. *eod. tit.* Hinc idem Abb. *in cit. c. præterea, n.* 3. ait, se aliquando respondisse, quòd populus habens ius patronatus non posset exigere à Presbytero certos cereos, in recognitionem iuris patronatus; quia tempore fundationis conuentum non fuerat, & sequitur Rochus *l. c. n.*6. Syl. *q.* 3. quem vide.

Adde, quòd Patronus fundando Ecclesiam, non possit vllam aliam conditionem apponere: quæ vel sacris canonibus, vel iuri Episcopi, sub cuius iurisdictione Ecclesia constituta est, præiudicet. Si tamen Episcopus consentiat patrono, vt Rector Ecclesiæ ab alterius diœcesis Episcopo confirmationem accipiat, videtur id ratum fore; dummodo id fiat ante factam fundationem: postea enim, cùm ius Ecclesiæ, seu Episcopatui acquisitum est, non potest ei Episcopus præiudicare, sicuti singulariter notat Abb. *in c. cum dilectus, n.* 5. *de consuetud.*

Quartò, Patrono competit ius, vel si maius dicere, onus tuendi, & defendendi Ecclesiam, *c. filij*, 16. *q.* 7. vbi habetur, quòd patronus Ecclesiæ solicitudinem gerere debeat, atque ideo Sacerdotem, seu Ministrum Ecclesiæ bona dilapidantem, vel honesta moni-

monitione compescere, vel Episcopo denuntiare. Et in *c. decernimus*, *ead. quæst.* dicitur, *vt quamdiu fundatores Ecclesiarum in hac vita superstites extiterint, pro eisdem locis curam permittantur habere sollicitam*, v.g. vt redditus Ecclesiæ patronatæ ad alios vsus non conuertantur, quàm secundùm fundationis præscriptum: & vt Officia diuina celebrentur, quæ in fundatione constituta fuerunt: qua de re Paulus de Citad. *de iure patron. p. 6. ar. 4. num. 15.* Cæsar Lambertinus *de iure patron. q. 2. principali, art. 12.* Abb. *in cap. suggestum, nu. 3. de iure patron.* Item, vt ædes sacræ, & parochiales conseruentur, reparentur.

10 Quæ tamē nō ipsemet suis sumptibus efficere debet; sed nisi proprij redditus pro Ecclesiæ fabrica deputati sint, vel loci consuetudo aliud obtineat, ipsimet beneficiati, siue ministri ex superfluis redditibus contribuere debent, iuxta *cap. 1. de Ecclesiis ædific. cap. decernimus, 10. quæst. 1.* Quòd si ministris redditus superflui non suppetant, sed solùm necessarij, tum ante omnia attendendum est, ad quem prouentus parochiales, videl. decima perueniant; atque is ipse, siue patronus sit, seu qui ius præsentandi habet, siue alius quisquam, ad ædium reparationem tenetur, iuxta cap. de his, de Ecclesiis ædificandis. Cùm enim commoda, & prouentus ex parochia accipiat, æquum est, vt, & onera necessaria sustineat. Et ita docet inter alios Ioan. Gutierez *in pract. qq. lib. 1. qu. 17.* ex Trid. Concil. *sess. 24. c. 13. de reformat.* Alioquin verò, si nec per hunc modum subueniri possit, adeòque in defectum parochi, ac patroni, ad Episcopum pertinebit curare, vt si fieri possit, alio modo prouideatur, ve.gr. per vnionem beneficiorum. Vel denique parochiani compelli debent ad subueniendum: cùm enim ibi diuina percipiant, obligantur ad refectionem Ecclesiæ, ait Abb. *in cit. c. 1. n. 4. de censib. argum. c. si Episcopus, de Officio ordinarij in 6.* Et quod hic dictum est de Ecclesiæ fabrica, simili ratione dicendum est de ipso Curato, seu Ecclesiæ Ministro, si redditus sufficientes ad sustentationem congruam non habeat, ab eo accipiendum esse, qui decimas, aliosque prouentus percipit, siue sit Ecclesiæ patronatus, siue alius; cui parochia incorporata est. Quandoquidem talem incorporationem, aut quamcunque prouentuum parochialium translationem Summus Pontifex, aliusue Prælatus Ecclesiasticus non alia conditione instituisse censendus est, nisi vt interim parochiæ, eiusque Ministro seu Rectori debita sustentatio relinquatur, ac tribuatur, sicuti etiam colligitur ex Concil. Trid. *sess. 23. c. 13. de reform. & supra cit. c. de his*, ac docet Rebuffus *in tract. de portione congrua, nu. 17. & 49.* Gutierez *in pract. qq. cap. 17. num. 12. & 14.*

11 Suprà dictis porrò addendum, quod Panormitanus admonet in *c. cum ad Sedem, nu. 12. de restit. spoliatorum*, & *in c. in Lateranensi, nu. 2. de præbend.* curam rerum temporalium patrono laico non ita competere, vt sibi aliquam iurisdictionem, vel administrationem vendicare, aut rationes exigere possit: cùm solum pertineat ad eum cura temporalium quoad defensionem, ac denuntiationem Superiori Ecclesiastico faciendam, si res malè administretur. Qua simili ratione etiam in ciuilibus ius protectionis, & aduocatiæ, non extendit se ad iurisdictionem, aut collectationem erga loci incolas exercendam, sed solùm ad protectionem, & tutelam sicuti docet Andr. Gail. *lib. 2. obseru. 64.*

Corollarium. Si laicus Ecclesiam, aut capellam fundauit, ædificauit, aut dotauit, eaque ratione patronus eius sit, gazophylacij administratio non ad ipsum, sed ad Ecclesiæ Prælatum, Ministros, aut ab ipsis deputatos pertinere debet.

Quæstio V. Vtrùm Episcopus sine consensu patroni mutare possit naturam, vel qualitates, siue conditiones beneficij? Pro qua quæstione in primis suppono ex communi Doctorum sententia: Ad Episcopum pertinere ob iustam causam disponere de beneficiis ad suam diœcesim, iurisdictionemque pertinentibus, iuxta *cap. 2. c. decretum, 10. qu. 1.* modò nil contra canones agat, neque fundatorum voluntati sine causa necessaria deroget, vt infrà dicam. Sic v.g. Episcopus ex Ecclesia parochiali facere potest Collegiatam, cultus diuini augendi causa, sicuti docent DD. *in cap. dilecta*, de excessibus Prælatorum, Ecclesias parochiales, ob plebis multitudinem, diuidere, relicta congrua sustentatione Rectori Ecclesiæ antiquæ, iuxta *c. 3. de ædific. Ecclesiis*. Item ob redditum tenuitatem vnum beneficium alteri vnire, vel ex alterius pinguioris, præsertim vacantis beneficij, redditibus portionem aliquam, aut pensionem detrahere, vel aliud nouum beneficium instituere, sicuti singulariter notat Abb. *in c. extirpandæ, §. qui verò, nu. 7. de præb.* Imò potest Episcopus iusta de causa non tantùm minuere beneficia, seu præbendas, sed omnino supprimere, siue extinguere, sicuti docent DD. *in cap. cum accessissent*, vbi Abb. *nu. 5. de constit.* Verùm, quòd dictum est de pensione beneficiis imponenda, id hodie secundùm stylum Curiæ Romanæ, Episcopis non permittitur, vt dicam *cap. 18. qu. 3.* Cùm alioquin idonei beneficiati maximè in beneficiis curatis non reperirentur, si ea pensionibus grauare licitum foret: quare in tali casu tum plebs, tum patronatus Ecclesiarum, se opponere possunt, ne id fiat sine Sedis Apostolicæ auctoritate.

12 His positis respondetur ad quæstionem; Quod sine consensu patroni non possit Episcopus disponere circa beneficia, cum præiudicio siue derogatione iuris patronatus. Habetur in *c. Monasterium*, iunct. Gloss. *10. q. 7.* Excipitur tamen casus necessitatis, in quo etiam contradicente patrono mutatio fieri potest, quia patronus non potest impedire magnam vtilitatem Ecclesiæ: cum ius patronatus ipsi ab Ecclesia ex gratia, non absoluto debito concessum sit, sicuti notauit Abb. *cit. n. 5. & in c. nobis, de iure patronatus, nu. 10.*

Corollarium I. Episcopus non potest, absque consensu patroni, Ecclesiam parochialem conuertere in Collegiatam: quia amitteret ius præsentandi Rectorem, quippe electione constituendum: licet alia iura patrono salua permanerent. Existimat tamen Gl. *in cit. c. nobis, vers. in Capella*, quàm sequitur Abb. *in cit. n. 10.* Cæsar Lambertinus de iure patronatus, *q. 6. princ. a. 8.* Patronum non perdere hoc casu ius nominandi Rectorem, si de eo protestetur, vel si eo inuito, mutatio fiat ob causam necessitatis.

Corollarium II. Episcopus non potest vnire beneficium patronatum, sine consensu patroni, sicuti docent DD. *in cap. cum dilectus, cap. suggestum, de iure patron.* Abb. *cit. nu. 5.* Paulus *de citad. de iure patron. par. 14.* Rochus *de iure patronatus, vers. honorificum, quæst. 3.* Reb. *in prax. tit. de vnionibus, in 28.* & Gloss. *11. n. 6.* Lambert. *cit. q. 6. ar. 2. & q. 7. ar. 10.* Petr. de Perusio *tract. de vnione Ecclesiarum, c. 5. q. 5.* Azor. *tom. 2. lib. 6. c. 28. q. 12.* Gar. *p. 12. ca. 2. nu. 202.* Tum quia patronus per talem vnionem perdit ius præsentandi: tùm quia beneficium per vnionem patitur aliquã suppressionem, siue diminutionem: non potest autem Episcopus, siue patroni consensu, beneficium imminuere, sicut nec pensione aliqua grauare, aut redditus in alium finem, locum, personam, præterquam institutum est, transferre, sicuti docent DD. *in c. pastoralis, de donat.* Abb. *cit. c. suggestum, n. 3.* Rochus, *cit. q. 3. nu. 8.* Albertinus, *q. 6. princ. art. 1. & 4.*

Corollarium III. Institutus non potest beneficio in fauorem alterius, renuntiare, neque illud permutare sine patroni consensu; excepto casu necessitatis, aut magnæ Ecclesiæ vtilitatis, in quo patronus consentire tenetur. Ita ex communi Abbas *c. cum accessissent, n. 6. de constit.* Couar. *c. 36. pract. qq. n. 9.* Azor. *tom. 2. lib. 7. c. 25. q. 4.* Less. *li. 2. c. 34. n. 193.* Garcias, *p. 11. c. 3. n. 19.* Verum ad liberam, seu simpliciter factam renuntiationem non videtur requiri consensus patroni: cum ei integrum maneat ius præsentandi alterum, ideoque de eius præiudicio non agatur, sicuti notat Garc. *loc. cit. nu. 12.* quod & praxis confirmat. Quemadmodum neque in aliis casibus, quibus patroni nihil interest, siue de eius præiudicio non agitur, eius consensus requiritur: v. gr. si Rector Ecclesiæ nouas fundationes altarium recipere velit, Cooperatorem, vel Vicarium temporalem deputare: ad titulum, vel potius sustentationem Ecclesiæ suæ ordinandos Episcopo præsentare, sine patroni præiudicio, sicuti fatetur Rochus *de iure patronatus, ver. honorificum, qu. 4. n. 8. & 9.* Lambertinus, *qu. 5. ar. 6. & seqq.* Quin & pensionem temporariam, atque ad successores non transeuntem ab Episcopo beneficio imponi posse, sine patroni consensu, existimant multi, Gigas *de pens. q. 23.* Azor. *l. 4. c. 8. qu. 1.* Garcias *de beneficiis p. 1. c. 5. n. 359.* Less. *c. 24. dub. 8.* Etenim pari ratione concessum est Episcopo ob iustam causam, non requisito consensu patroni, res Ecclesiæ alienare, vel fructus beneficij ad pium vsum, ad certum tempus applicare, sicuti docent Innocentius Abb. & DD. communiter in *cap. vn.* Vt beneficia Ecclesiastica sine diminutione conferantur. Gigas, *de pensio. q. 23. nu. 8.* Rochus *cit. n. 9.* Guglielmus Redoanus, de rebus Ecclesiæ non alienandis, *rubr. 28. casu 3.*

Hæc tamen intelligi debent primò; Non requiri consensum patroni ex necessitate; licèt requiratur ex quadam honestate, & ob maiorem securitatem: quia si alienatio, vel fructuum subtractio sine iusta causa fiat, patronus Ecclesiæ eam impugnare poterit; quippè ad cuius officium spectat prouidere, ne beneficij fructus perperam insumantur. Secundò intelligi debent, de patrono laico tantùm; non item de Ecclesiastico, sicuti expresse dixit Innocentius *loco cit.* & rationem discriminis tradidit, Abb. *in cap. in Lateranensi, nu. 2. de præbend.* *Nota*, inquit, *quod patroni Ecclesiastici habeant pinguius ius in Ecclesiis patronatis, quam laici: quia illi possunt exigere rationem administrationis rerum temporalium, non item laici patroni.*

13 Quæstio VI. Vtrum natura, & qualitas beneficij à primo fundatore apposita mutari possit? Respondeo & dico I. Si iusta, & rationabilis fuit dispositio fundatoris, ea ab ipso Episcopo, vel alio Papa inferiore Prælato mutari non potest: Sumitur ex *c. tua nobis, de testib.* vbi dicitur: *In omnibus pijs voluntatibus per locorum Episcopos prouidendum, vt secundum defuncti volunta-*

tem

tem vniuersa procedant: Quo loco Abbas, *n.* 5. Couarr. *n.* 11. annotarunt; A solo supremo Principe, qualis in Ecclesiasticis est Papa, vltimis voluntatibus per plenitudinem potestatis, ob causam iustam, derogari posse, iuxta *Clementina, quia contingit, de Religios. domibus*, & docet Rochus *de iure patronatus, in sextum desinit.* Verbum, *q.* 15. Cæsar Lambertinus *de iure patron. quæst.* 5. *princ. art.* 5. *n.* 6. Nan. *de reddit. Eccles. qu. prima, mon.* 50. *nu.* 5. *&* *lib.* 3. *conf.* 5. *de præbendis, n.* 3. *edit.* 3.

Nota autem primò: Assertionem esse vniuersalem de omnibus vltimis voluntatibus; modò iustæ, & rationabiles sint, atque insuper certæ, seu indubitatæ, sicuti benè admonet Rochus *cit. q.* 15. ex Baldo, & aliis regulam tradens: *Vbicunque dispositio defuncti certa est respectu causæ, personæ, loci, &c. ab Episcopo alterari non potest.* Sin verò dubium sit de voluntate defuncti, ad loci Episcopum haud dubiè pertinet eam interpretari; Deinde, si voluntas defuncti irrationabilis existat, poterit se Episcopus opponere, vt executio non ita, sed aliter fiat: quandoquidem defunctus Episcopo legem imponere non potuit, quominus de piis suis fundationibus, aut relictis secundùm sacros canones, quod rectum, & decens est, constituat, sicuti indicat. Glossa *cit. cap. tua nobis, ver. voluntatem*, & docet Abbas ibidem, *nu.* 5. Idque etiam ciuili iure de relictis prophanis traditum est, *l. legatum, ff. de vsufr. legato*: Quod legatum ad opus illicitum, v.g. spectaculum in ciuitate non permissum, heredibus cedere non debeat, sed publica Magistratus potestate cum hæredum consensu, ad aliud opus licitum applicari: Quinimò si hæres, aut patronus, aliiue, quorum interest, consentire nolint, etiam ipsis inuitis Prælatus disponere poterit.

Secundò nota, Assertionem maximè locum habere, si mutatio aliqua facienda sit cum præiudicio aliorum, qui etiam consentire recusant: quandoquidem *solius Principis supremi est, auferre vni, & alteri dare*, ait Glos. *in c. constitutus, ver. à quacunque, de Relig. domibus*.

Tertiò nota, dictam assertionem maximè locum habere, si qualitas, seu conditio à fundatore apposita, mutanda sit in totum, seu in perpetuum: nam talem mutationem ab Episcopo institui non posse, fatentur omnes; cum interim Lamber. & alii apud Rochum loco citato permittant Episcopo, vt pro vna vice, aut breui tempore, mutationem aliquam dispensatiuè, ob causam rationabilem, efficere possit.

14 Dico II. Patronus, eiusue hæres seu successor iuri patronatus renuntiare potest suo arbitratu, & collationem beneficii liberam efficere, sicuti ex communi docet Rochus, *verf. pro eo, quod de diœcesani consensu, qu.* 14. Lambert. *de iure patr. qu.* 5. *princ. a.* 3. *n.* 2. Ratio est, quia in hoc casu proprio iuri renuntiat, & renuntiatio cedit in fauorem Ecclesiæ.

Dico III. Eadem ratione patronus minuere, vel tollere potest eas conditiones, quæ in solum suum fauorem, contra, vel præter ius commune, à fundatore appositæ sunt, v.g. vt seruitium aliquod ab Eccl. Patrono præstetur, sicuti docet Lambe. *loco cit.* Sed & nouas conditiones, quæ Ecclesiæ vtiles sint, cum Episcopi consensu, ab hærede patroni apponi posse, testatur Abb. *in c. dilectus, de consuet.* Rochus, *loco cit. q.* 13.

Dico IV. Conditiones, quas fundator, ob cultum diuinum, vel ob sui memoriam, honorem, & commodum familiæ suæ *&c.* obseruare voluit: eas hæres vel successor, quamuis consentiente Episc. mutare, vel tollere omnino non potest, contra defuncti voluntatem: nam piam, & honestam voluntatem defunctorum obseruari naturalis æquitas postulat, sicuti habetur in *l. t. C. de SS. Eccl. & vltima voluntas*, 13. *q.* 2. & videri possunt, quæ diximus *præced. tract.* 5. *de iust. ca.* 11. *q.* 3.

Ex his resolues primò: Quod hæres, vel successor, ipseque Episcopus (nisi grauissima causa postulante) auferre non possint insignia fundatoris, posita in capella, vel Ecclesia, quam construxit, aut dotauit: Neque liceat successori; si alterius familiæ sit, sua insignia eo loco ponere; ne nimirum memoria earum fundationis perpetuetur. Qua de re vide Albertinum *de iure pat. qu.* 5. *principali, ar.* 4. Eademque est ratio de sepulchro fundatoris, tali lege expressa, vel tacita, constituto, vt in eo soli descendentes, siue hæredes sanguinis sepeliantur, cuiusmodi appellantur sepulchra maiorum.

15 Eademque fermè ratio esse videtur eorum benefactorum, qui Capellam suis sumptibus extruxerunt, positis in memoriam insignibus suis, sepulchro, &c. quæ proinde sine magna necessitatis ratione auferri non debent. Neque refert, etsi familia extincta sit: quia nihilominus optat fundator in hominum memoria viuere, præsertim Christianorum, quippe qui hac ratione excitantur ad orandum pro anima illius. Nam alioquin homines pii reuocabantur ab eiusmodi constructionibus, si eorum iura, & positæ memoriæ in animarum suarum vtilitatem, temerè violentur. Possunt verò interim etiam aliorum nouorum benefactorum insignia, & sepulchra in capellam admitti; saltem cum internotione, vt intelligatur. Quis primus constructor fuerit: idque ob receptam DD. regulam, quod fundator, vel benefactor non censeatur impedire velle Ecclesiæ vtilitatem.

Paulò alia ratio esse videtur de aliis benefactoribus, qui Ecclesiam, vel capellam non construxerunt, sed tantùm in ea ius sepulturæ sibi compararunt: etsi enim his, & hæredibus eorum inuitis, extra casum necessitatis vel magnæ vtilitatis, alios ibi sepelire non liceat; (quia talia sepulchra instar hospitii esse censentur, iuxta, *cap. Ebron.* 13. *qu.* 2. Atqui in fundo, in quo alter vsum habet, non potest dominus habitare, vsuario inuito, *l. si hæres* §. *fin.* *&* *l. seq. ff. de vsu*, & habitatione legata.) Tamen postea quam tota progenies benefactoris extincta est, multi censent, vsum capellarum, & sepulcrarum eiusmodi aliis concedi posse. Azor. in summa Instit. *de vsu, & habit.* §. *si verò vsus*, *&* §. *illud.* Angelus *ver. sepultura.* §. 44. Armilla, *n.* 24. Rodriq. *tom.* 3. *reg. qq. qu.* 59. *ar.* 10. Tum quia sicuti morte vsufructuarii, eiusque descendentium reddit vsusfructus ad proprietarium, iuxta *l. corruptionem, C. de vsufructu*; ita etiam ius capellæ, & sepulturæ mortuo benefactore, eiusque hæredibus, reddit ad Ecclesiam, eiusque Rectorem, vt aliis concedi possit. Tum quia alioquin impedirentur alii, quominus Ecclesiam ornare, & beneficiis suis augere possint. Denique si causa necessitatis, vel vtilitatis postulet, tunc Episcopus, *vel* alius Ecclesiæ Prælatus, etiam inuito benefactore, aut hærede, ad quem ius sepulchri pertinet, alios in eo sepelire potest, sicuti docet Armilla *loc. cit.* Sà, *ver. sepultura, n.* 5. Eodemque modo intelligendum puto. Syl. *eod. ver. qu.* 3.

Resolues secundò; Si fundator conditionem apposuit aliquem ex familia, ex gente, &c. ad beneficium præsentandum, instituendumque esse, si idoneus adsit, non posse tunc alium promoueri. Qua de re vide Nauar. *lib.* 1. *conf.* 7. *de const.* 2.

16 Resolues tertiò: Non posse Episcopum redditus vnius Ecclesiæ pro fabrica deputatos, quatenus abundantiores videntur, ad alterius pauperioris Ecclesiæ subsidium transferre. Quia res legata, vel dotata ad vnum vsum, non potest ad alterum transferri, nisi auctoritate Principis. l. Legata, *ff. de administrat. eorum ad ciuitat. pertinentium, & Clement. quia contingit. de Religiosis domib.* & docet ex communi Naua. *lib.* 3. *conf.* 15. *de rebus Eccles. non alien. edit.* 2. Quæ doctrina confirmari potest: Quia Ecclesia pupillo comparatur, cum seipsam defendere non possit: quare sicuti tutor non potest alteri bona pupilli, cum eius detrimento, donare: ita neque Ecclesiarum tutor, seu administrator Episcopus: excepta plenitudine supremæ potestatis Papalis. Deinde excipienda est magna, eaque manifesta, abundantia redditum vnius Ecclesiæ: item grauis necessitas alterius Ecclesiæ, cui ob legem Charitatis, ac misericordiæ, subueniendum sit ex redditibus superfluis: vt plebs, & alii, quorum interest, iniquo animo ferre non possint.

Resolues quartò: Si fundatio requirit, vt in certo loco, vel altari sacrificium offeratur, non posse ad alium locum transferri. Veruntamen nihil obstabit, semel aut iterum alibi sacrificari, si patronus velit, vel causa necessitatis postulet. Qua de re Abb. *consil.* 96. *vol.* 2. Lamb. *qu.* 6. *princ. ar.* 6. *&* 7.

Resolues quintò; Neque Episcopum, neque patronum numerum Missarum, vel præbendarum minuere, aut personalem residentiam in fundatione requisitam tollere posse, præterquam ex causa necessitatis, puta si temporis progressu redditus sufficientes non sint ad tale onus ferendum, vel tantùm numerum Capellanorum, Canonicorum, *&c. sustinendum*, sicuti docet Abb. *cit. conf.* 96. *& in c. nos quidem, n.* 6. *de testam.* Lambertinus, *cit. quæst.* 6. *art.* 7. Garc. *de beneficus, p.* 7. *cap.* 1. *n.* 124. Azor. *t.* 2. *lib.* 6. *c.* 24. *q.* 6. & videri potest Trid. *sess.* 25. *cap.* 4. *de reform.* *non interpretatione* Nauar. *cap.* 25. *man. n.* 130.

17 Ad extremum addo, quoties cunque casus aliquis, siue circumstantiæ incidunt, ob quas à conditione beneficii rationabiliter recedendum videatur, talem interpretationem, ac mutationem facere partim ad Episcopum pertinere, partim ad hæredem fundatoris, quippe qui ipsum fundatorem repræsentat, vt notauit Lambertinus, *qu.* 6. *art.* 7. *nu.* 7. Neque his obstat, quod canones, & DD. significant, ad solum Papam pertinere fundatorum dispositiones ob iustam causam mutare. Respondetur enim; Papam, ex plenitudine potestatis suæ, perpetuam mutationem instituere posse, si causa subsit, etiam contra fundatoris voluntatem: Episcopum verò, cum fundatoris hærede, defuncti voluntatem secundum EpiKeiam, ob incidentem aliquem casum, interpretari; interdum etiam pro vna, aut altera vice ob iustam causam dispensare posse, non autem penitus tollere, & immutare beneficii conditionem. Quod etiam Felinus docuit *in cap. cùm accessissent.* ibid. Abbas, *numer.* 5. *de constitu.* Nauar. *lib.* 3. *conf.* 6. *num.* 4. *de Cleric. non resident. & de orat. c.* 3. *num.* 73. Sà *ver. benef. num.* 7.

Con-

Contrarium tamen docet Garzias, *p.7.c.1.num.* 107. Propter Concil. Trident. *sess.25.cap.5. de reform.* Verum Trident. illa Constitut. non nouum aliquod ius condidit sunt; sed declaratum, ac renouatum; quod ante prohibitum erat, ne Episcopis liceret iustis fundatorum volontatibus derogare. Exigua autem, imò nulla derogatio esse censetur, si pro vna vice Episcopus in qualitate beneficii dispenset ob causam iustam, & ita comparatum; vt si fundator nunc viueret, facilè concessurus esset: modò etiam patronus, tanquam fundatoris successor, consentiat, vel talis necessitas sit, vt rationabiliter consentire debeat. Exemplum est: Si fundator clarè expressit, Capellaniam sacerdotio insignitis conferendam esse: modò autem se non offerat idoneus, nisi subdiaconus aliquis; qui intra annum sacerdotium accepturus est, puto, huic conferri posse, cum consensu patroni. Cauendum tamen est, ne dispensatiua mutatio fiat cum diminutione cultus diuini, aut cum præiudicio personæ tertiæ: vt si beneficium fundatum sit pro certa familia, atque aliquis ex ea idoneus se offerat; non potest illo repudiato, alteri quantumuis digniori conferri.

18 Quæstio VII. Quibus ius patronatus competere possit? Respondetur, Non tantum masculo, sed etiam fœminæ, *c. vlt. de concess. prebendæ.* Non tantum puberi, sed etiam impuberi; Non tantum legitimè nato, sed etiam illegitimo, *arg. c. piæ mentis; & c. Frigentius, 16.q.7.* in quibus habetur, omni Christiano ius patronatus competere posse.

Duo tamen obiter aduerte: Si ius patronatus annexum sit bonis à muliere marito in dotem datis, probabilius videri, quòd ius præsentandi ad maritum pertineat; quia transit cum vniuersitate rerum, ac iurium: secus, si patronatus annexus sit aliis bonis vxoris in dotem non allatis. Tunc enim ad ipsam propriè pertinet præsentatio, sicuti docet Nicol. Garzias, *p.5.c.9.n.*177. contra Azor. *tom.2.lib.6.c.21.n.16.*

II. Quòd præsentatio patroni ætate minoris valida sit, nec reuocari possit; quamuis sine curatoris auctoritate facta, quia curator non datur Minori quoad Ecclesiastica, & spiritualia. De pupillo autem paulò alia est ratio, cùm tutor constituatur etiam ad actiones personæ regendas: quare æquum est, vt tutoris auctoritas adhibeatur: imò tutoris præsentatio loco pupilli admitti potest, nisi is rationis discretione præditus contradicat. Qua de re idem Garcias, n.188.

Quæstio VIII. Quid agendum sit, si plures existentes patroni in præsentando non consentiant? Respondeo, & dico I. Si ius præsentandi pluribus patronis competat coniunctim, siue vt Vniuersitati, vel Collegio, necesse est consentire maiorem partem totius corporis, sicut suprà de electione dictum est, & docet Abb. *in c. quoniam, de iure patron n.13.* Ioan. Nicol. Delphinas, *de iure patron. lib.2.q.30.*

Dico I. Si plures ius præsentandi habeant diuisim, siue vt personæ singulares, tunc is, in quem plures comparatione aliarum partium consentiunt, aliis præsentatis præferendus est, iuxta *cit. cap. quoniam, & c. vlt. d.63.* Verbi gratia, si quatuor patroni sint, quorum duo consentiant in Titium; tertius in Caium, quartus in Sempronium; institui debet Titius. Sin verò vnus eorum, cui ius præsentandi competit, contemptus fuit, is infirmare potest præsentationem, *arg. c. venerabilem, de elect.* Quamuis si velit, etiam postea consensu suo eam ratificare poterit, *arg. c. cùm. de iure patronatus*, vbi Abb. *n.2.* ait: *Si ad actum requiratur alicuius consensus, sufficit si superueniat post factum: & quamuis actus ob defectum consensus fuerit nullus, valebit tamen ex quo consensus datus fuerit.* Vide Addit ad lit. b. Quod si verò duo, vel plures præsentati varia suffragia habeant, præferri debet, qui magis idoneus est, si maioribus meritis iuuatur, Episcopi iudicio, *cit. ca. vlt. d.63.* Sin æquè idoneus videatur, is, quem Episcopus maluerit: *cùm enim omnia paria sunt, tunc gratificationi locus est*: ait Abb. *in cap. cum autem, nu. 3. de iure patronatus.* Delphin. *quæst. 32.* Rochius *in ver. honorificum, q. 14.* Imò aliqui apud Abb. ibid. Syluest. *ver. ius patronatus, quæst.8.* aiunt; Episcopus libere instituere posse, quem voluerit, si patroni intra tempus ad præsentandum ipsis concessum non consentiant, sed paribus, vt dixi, suffragiis discordent, *argum. cit. c. quoniam*, vbi duo casus exprimuntur, in quibus libera collatio Episcopo conceditur: Primus, Si ob discordiam patronorum scandalum oriturum sit, si Episcopus vnum ex præsentatis, quamuis pluribus, quàm alii, suffragiis aut meritis munitum, instituat. Secundus, si contentio de iure patronatus oriatur, eaque intra tempus, patronis ad præsentandum concessum, non fuerit definita, *cap. si verò, c. cùm propter eod. tit.*

19 Denique, si lis alicui mota sit de possessione iuris patronatus, interim ab eo præsentatio admittanda non est, *argum. c. ex litteris. eod. tit.* vbi id docet Abb. n.7. & Gloss *in cap. 2. ver. electionem, de in integr. restitut.* Sin verò bonæ fidei possessori lis mota est super proprietate iuris, admittenda quidem est præsentatio, sed præsentatus pendente lite institui non debet. Alia verò ratio est, si possessor ante litis contestationem præsentauit; tunc enim institutio fieri debet, nihil obstante, quòd lis superuenerit. Ita ex communi Abb. *in citat. ca. ex litteris, n.8. & cit. ca. 2. n. 22.* Rocchus *ver. competens alicui, quæst.* 23. Lambertinus *p.6.a.* 3. Ratio est, Quia præsentatio veluti fructus quidam iuris patronatus: Plus autem iuris habet bonæ fidei possessor in fructibus autem litis contestationem, quàm postea, sicuti dixi *lib. præc. tract. 2. cap. 3. n. 1.* Vide etiam Abb. *in cap. consultationibus n.9. de iure patronat.* vbi ait; Actum præsentationis, cum sit quasi fructus quidam, propriè ad bonæ fidei possessorem pertinere, vt ab ipso præsentatus, & ante litis contestationem institutus, omni iure tuendus sit, quamuis postea appareat, patronam iure proprietatis ad alium pertinuisse. Sin verò ante institutionem constet de iure proprietatis, tunc possessor, cùm malæ fidei esse incipiat, nullo modo admittendus: quia proprietas absorbet causam possessionis, iuxta *c. cùm dilectus, de causa possess. & propriet.*

20 Quæstio Nona. Quibus modis ius patronatus transferatur? Respondetur, Quatuor modis; Successione, donatione, permutatione, venditione vniuersitatis. Ita Gloss. *c. cum seculum*, ibid. Abb. *n.3. de iure patron.* Syl. *q.4.* Successione hæreditaria ius patronatus deuolui potest tam ex testamento; quàm ab intestato: non solùm ad agnatos, sed etiam ad extraneos masculos, & fœminas. Cæterum, si duobus v.g. existentibus patronis, vnus eorum patronatum in plures, seu testamento, seu contractu transmittat: hi plures succedunt in locum vnius, vnamque in præsentatione vocem habent, sicuti decisum est *in Clem. 2. de iure patron.* iunct. Gl. & fusè explicat Rocchus *de translat. iuris patron. in decimum definitionis verbum.* Additur verò, *in eadem Clemen. Vt facilius prouideatur Ecclesiis; conueniens reputamus patronos, ipsos inter se posse liberè conuenire, de Rectore ab eis alternis vicibus præsentando.* Addit Gl. prima, communiter recepta; quòd patroni plurium Ecclesiarum inter se iura sua diuidere possint, vt vnus præsentet in vna, alter in alia.

Donatione gratuita patronatum trãsferri posse colligitur *ex c. ex insinuatione, de iure patron.* Sed refert, vtrum donatio fiat Ecclesiæ, Monasterio, &, vno verbo, loco pio, seu Religioso, an alteri personæ, vel communitati. Nam in primo casu non requiritur Episcopi consensus, sicuti constat *ex cap. vn. de iure patron. in 6. & c. illud. extra, eod.* & tradit Abb. ibid. *n.5. & in c. de Monachis, nu.13. de præb.* At verò in altero casu adeò requiritur, vt aliter facta donatio non valeat; idque ob eam causam, quò prouidere Episcopus possit; ne Ecclesia detrimentum patiatur, si fortè patronatus in potentiorem, vel asperiorem possessorem transferatur. Sufficiet tamẽ, consensum Episcopi posteà præstari, sicuti annotauit Abb. *in cit. c. cùm sæculum, n.6. de iure patron.*

Illud etiam probabile est, si duobus existentibus patronis, vnus ius suum alteri remittat, & condonet, eo casu non requiri Episcopi consensum, *argum. Clem. 2. de iure patron.* iunct. Gloss. 1. & disputant Gl. & DD. *in cit. ca. ex insinuatione. eod. tit.* Azor. *tom. 2. lib. 6. cap. 20. quæst. 6.* His adde, quod Abb. *notat. in cit. cap. cum seculum, num. 6.* quæ de gratuita donatione iuris patronatus dicta sunt, similiter locum habere, si ius patronatus alicui per se, & solitariè legatum sit.

Permutatione ita demum concessa est translatio iuris patronatus, si fiat non cum re temporali, sed spirituali, puta alio iure patronatus, sicuti docet Innoc. in *rubrica de iure patron.* Hostiensis in summa eiusdem *ex ca. nemini. 16. q. 7. ad quæstionem, & ca. vlt. de rerum permut.* Porrò, vt in alium patronum laicum, aliamve priuatam personam patronatus permutatione transferri possit, Episcopi consensus requiri videtur: quia, vt suprà dictum, interest id Ecclesiæ, ne nouum patronum deteriorem acquirat. Qua de re Abb. *in cit. c. illud.* Rochus *l. c. q. 16.* Azor. *q. 7.*

Denique ius patronatus transfertur per accidens, siue accessoriè vnà cum vniuersitate, quæ alicui venditur, legatur, donatur, in feudum datur, *c. ex litteris, c. cùm seculum, de iure patron.* Vbi DD. hanc regulam tradunt: Alienata vniuersitate, transferuntur omnia iura adhærentia vniuersitati, quæ ab eo, cui fit alienatio, possideri possunt; nisi excipiantur. Qua de re vide Couarr. *lib. 3. resol. cap. 18. nu. 6.* Suar. *t. 1. de relig. tr. 3. lib. 4. de Simon. c. 28. n. 19.* Nicol. de Garciam *p. 5. de benef. ca. 9.* Nomine autem *vniuersitatis bonorum*, intelligitur hæreditas, ciuitas, castrum, villa, &c. in quibus non tantùm res corporales, sed etiam iura contineri solent, sicuti docet Abb. *in cit. ca. ex litteris, nu. 12.* Azor. *cit. ca. 10. quæst. 8.*

21 Nota igitur, licèt ius patronatus per se vendi nequeat, sicuti habetur *in c. de iure, eod. tit.* tamen per accidens vendi, seu potiùs per venditionem transferri posse; modò in venditione, aliave commutatione rerum temporalium, quibus ius patronatus annexum est, nulla eius ratio habeatur in æstimatione, sicu-

ti ex

ti ex communi monet Palud. *in 4. d. 25. qu. 5. art. 2.* S. Bonau. ibid. *a. 1. q. 3.* Binsfeldius *tit. de simon. cap. 15. concl. 3.* Suarez *cit. c. 28. n. 13. 17.* Nam si suprà iustum rei temporalis valorem aliquid daretur, vel acciperetur ratione iuris patronatus, tunc ius spirituale per se emeretur, & venderetur, quod simoniacum est; quamuis contrarium docet Garzias *p. 5. c. 9. nu. 35.* & significat Mol. *to. 3. priore, disp. 620. n. 6. in fine.* Præterea, licet patronatus per se, ac seorsim, absque consensu Episcopi, alias; quàm loco religioso, donari, legari, permutari non possit, vt suprà dictum; tamen per accidens; siue accessoriè cum re, cui inhæret, liberrimè transfertur, tam inter viuos, quàm per vltimam voluntatem, sicuti ex communi docet Suarez *cit. cap. 28. n. 17.*

Porrò, Præter modos enumeratos, non est alius transferendi iura patronatus; cùm neque alius modus iure canonicò permissus reperiatur. Est enim regula recepta DD. quòd patronus ius patronatus ad alium transferre non potest, nisi in casibus iure expressis: cùm sit beneficium, & gratia, (sic enim appellatur in Conc. Arausicano I. *can. 10.*) quæ etiam laicis competere potest: Laici autem in spiritualibus non plus possunt, quàm ipsis in sacris canonibus expresse permissum est, sicuti ex communi notanti Suarez *cit. c. 28. n. 15.* Ex quo colligitur, quòd neque per locationem fundi ad breue tempus ius patronatus conductori acquiratur, sicuti ex communi docet Abb. *c. cum Bertoldus, ne sent. & re iudic. & cap. ex litteris, num. 5. de iure patron.* Rochus Curtius *de iure patron. decimo definit. verb. qu. 26.* Neque per fundi oppignorationem, sicuti annotauit Gl. *in cit. c. cum Bertoldus, ver. patrono,* Rochus *cit. ver. qu. 27.* Garzias *p. 5. c. 9. nu. 178.* Syl. *ver. ius patronatus, dicto 5.* Ratio est, quia nec per dictam locationem, nec per oppignorationem dominium rei transfertur; ideòque alienationis nomine non comprehenduntur. Interim verò nihil obstare videtur, quominùs debitor creditori fundum hypothecæ nomine possidenti committere possit, vt suo nomine præsentationem faciat, sicut notat Gl. marginalis *in cit. cap. cum Bertoldus, propè finem,* & consentiunt ea, quæ docet Abb. *in ca. vlt. n. 6. de conceß. præb.*

CAP. XIV.

DE REQVISITIS QVALITATIBVS eorum, quibus Ecclesiastica beneficia conferuntur.

SVMMARIVM.

1 *Ad omnia beneficia simplicia secundum ius Tridentinum requiritur ætas inchoata quatuordecim saltem annorum; ad curata verò maiore ætate opus est.*

2 *Quædam beneficia sacerdotalia sunt, quædam diaconalia & cæt. idque vel actu, vel aptitudine.*

Iure communi necesse non est ordinem ab beneficium requisitum actum habere, sed satis est, si instituendus intra annum suscepturus sit.

3 *Instituendus ad beneficia ex legitimo matrimonio natus esse debet.*

4 *Illegitimus dispensatus absolutè ad beneficia, non ideo censetur habilis ad beneficia curata, aut dignitates.*

5 *Filius illegitimus in eadem Ecclesia, vbi eius pater beneficium obtinet, vel obtinuit, institui, aut ex Officio ministrare non potest.*

6 *Filius legitimè natus, non potest patri suo in eodem beneficio immediatè succedere.*

7 *Si beneficiatus matrimonium validè contrahat, vel Religionem profiteatur, vacat ipso iure eius beneficium. Sin verò inualidè, per Iudicis sententiam priuandus est, nisi cum eo dispensetur.*

8 *Per religionis professionem iure vacare incipiunt omnia beneficia ante habita. Nouitio autem pro tempore durantis nouitiatus constituto vicario, beneficia reseruari debent.*

9 *Necesse non est, vt qui beneficium Ecclesiasticum accipit, propositum omnino absolutum habeat in statu Clerici permanendi.*

10 *Qui beneficium curatum suscipit sine proposito intra annum sacerdotium accipiendi, si non promoueatur, omnes fructus perceptos restituere debet.*

Episcopus tamen cum eiusmodi promoto ratione studiorum ad tempus septennij dispensare potest.

11 *Qui beneficium non curatum accipit, cui obligatio sacri ordinis annexa est, debet habere propositum (saltem conditionale, nisi aliqua rerum mutatio interuenerit) intra tempus iure requisitum se habilem efficiendi, alioquin peccat mortaliter, licet ad fructuum restitutionem non teneatur.*

12 *Qui simplex beneficium, cui nullus sacer ordo annexus est, eo animo accipit, vt fructus aliquamdiu lucretur, postea ad statum sæcularem rediturus, peccat quidem, sed non mortaliter per se loquendo.*

1 INter qualitates requisitas primo loco numeratur ætatem, quæ in omnibus simplicibus beneficiis, saltem 14. annorum inchoata esse debet, iure nouo Tridentini Concilij *seß. 23. cap. 6. de reform.* cum iure antiquo completi septennij ætas sufficeret. Qua de re Abb. *in c. super inordinata, de præbendis, num. 6.* Rebuffus, *titul. requisita ad collationem bonam, nu. 36.* Henriquez *lib. 10. c. 19.* Zecchus *de benefic. c. 3.* Azor. *cit. l. 6. c. 5.* Less. *ca. 35. dub. 20.* Garc. *par. 7. c. 4. de beneficijs.* Excipe: Nisi in fundatione beneficij aliter cautum sit; id enim seruari debet, sicuti ex declaratione Cardinalium refert, & testatur Sà *ver. beneficium, nu. 30.* Garzias, *loc. cit. n. 9.*

Porrò specialiter decretum est in Trident. *seß. 24. capit. 12. de reform.* vt nemo ad canonicatum, vel dignitatem admittatur, nisi eo ordine insignitus sit, quem beneficium illud postulat. Quare cum in Ecclesiis Cathedralibus Canonici omnes saltem subdiaconi esse debeant, vt in eadem Tridentin. constitutione habetur; sequitur, neminem in Ecclesia Cathedrali Canonicatum obtinere posse, nisi eam ætatem assecutus sit, vt infrà tempus a iure definitum, videlicet intra annum, subdiaconus fieri possit; quare saltem XXI. ætatis annum inchoasse debet, sicuti iudicat Trident. *citat. cap. 12. §. neminem etiam, cum seß. 22. cap. 4. de refor.* & explicat Azor. *l. c. quæst. 5. §. Verum.* Less. *cit. c. 20. num. 100.* Nauarr. *consil. 8. nu. 2. de præb. edit. 2.* Ad canonicatum verò non habentem annexum ordinem sacrum, in Ecclesia Collegiata sufficit ætas annorũ XIV. sicuti ad alia beneficia simplicia, teste Azorio *q. 6.* Henriq. *cit. c. 19. n. 2.* Garcia *n. 39.* Sed interim dum subdiaconi ordinantur, neque in Cathedrali, neque in Collegiata seculari, vel regulari Ecclesia, vocem in Capitulo habere possunt, iuxta *Clem. 2. de ætat. & qualit.* Idemque statuit Tridentina Synodus *in cit. c. 4.* Sed circa hæc attendendæ etiam sunt speciales Ecclesiarum constitutiones, consuetudines, ac priuilegia.

Quid verò attinet ad beneficia duplicia, si nõ habeat annexam curam animarum, cuiusmodi sunt quædam dignitates, vel personatus, viginti duo anni requiruntur *in cit. cap. 12. seß. 4.* Et quidem completi, secundùm communem Doctorum sententiam apud Less. *n. 108.* Garciam *n. 67.* contra Sà, *n. 31.* Nam Concilium requirit, vt non sit minor XXII. annis; qua loquendi forma anni completi in iure intelligi solent. Ad curata autem beneficia quæcunque necesse est prouidendum XXV. ætatis annum attigisse, sicuti habetur *in cap. cum in cunctis, §. inferiora, de elect. c. licet canon. de elect. in 6.* & in Trident. *cit. cap. 12.* & videri potest Nau. *c. 25. man. num. 116.* Quare idem quoque dicendum est de Abbate, posse aliquem eligi, dummodo ætatis annum XXV. attigerit, teste Abb. *in cit. c. super inordinata, n. 7.* Armilla verb. Abb. *nu. 1.* Ad Abbatissam verò triginta anni completi requiruntur, *in cap. indemnitatibus, de elect. in 6.* Nouo autem Tridentino Concil. *seß. 25. c. 8. de Regular.* statutum esse, vt in Abbatissam, & quamuis Præpositam Regularium non eligatur minor quadraginta annis, quæ octo ante annis professa sit: quod si talis in Monasterio non reperiatur, ex alio eiusdem Ordinis eligi possit: sin verò id Superiori, qui electioni præest, expedire non videatur, tum demum exigere liceat ex iis, quæ trigesimum saltem annum excesserunt, & quinque annis post professionem in illo Monasterio laudabiliter vixerunt. Denique qui in Episcopum eligitur, XXX. annos compleuisse debet, *cit. ca. cum in cunctis,* Trident. *seß. 22. c. 2. & seß. 24. ca. 1. de reform.* Vide etiam, de pueris, non facilè instituendis, Henricum Gandauensem *quodlib. 9. q. 30.* Io. Maiorem *in 3. d. 24. q. 5.*

Quæstio hoc loco proponi potest, quam non reperi apud Doctores satis tractatam, vtrùm consuetudo illa, quæ in multis Ecclesiis viget, vt ad Canonicatus Ecclesiarum Cathedralium assumantur, qui decimum quartum ætatis annum attigerunt, cum obligatione recitandi officij canonici, atque vt interim redditus beneficii, seu integros, seu dimidiatos percipiant, donec studiis suis absolutis, subdiaconi fieri possint, & ad Capitulares actus admitti, iuxta *Clem. vt ij, de ætate, & qualitat.* Verùm, inquam, hæc quarumdam Ecclesiarum consuetudo Concil. Trid. conformis sit? Videtur esse negandum. Nam Episcopi, & similes Ordinarii cum promouendis ad beneficia Ecclesiastica dispensare non possunt super defectu ætatis, vti colligitur *ex cit. in c. indecorum, & cap. præterea, de ætate, & qualit.* & ex communi docet Rebuff. *in praxi benef. p. 2. tit. de non promotis intra annum, & cit. n. 18.* Sed ad Canonicatus Ecclesiarum Cathedralium (non item Collegiatarum, vt suprà dixi) requiritur ætas maior XXI. annorum, eo ipso quod sacer ordo requiritur, *seß. 24. c. 12. de reformat.* Ergo Episcopi, vel simili auctoritate prædicti non possunt dispensare, aut immutare decretum Tridentinum.

Respondendum videtur, consuetudinem illam defendi posse, tanquam non repugnantem Tridentino Concilio: Pro qua re aduerte; Ad beneficium Ecclesiasticum interdum in sacris canonicus certam ætatem requiri per se, ac directè, v. g. ad personatum, & dignitatem in quacumque Ecclesia Collegiata, siue Cathedralis sit, siue non XXII. annos completos: ad curatum

verò

verò beneficium XVV. annos, saltem captos, & vt prouisus post annum præbyterij fieri possit. Et in tali ætatis defectu nunquam dispensat Episcopus, sed irrita est prouisio, si fiat alicui non habenti ætatem requisitam Verum nuspiam in Tridentino Concilio reperietur, Canonicatibus, etiam Ecclesiarum Cathedralium certam ætatem præscriptam esse.

Interdum verò ad beneficia Ecclesiastica, videl. canonicatus Ecclesiarum Cathedralium, certa ætas requiritur indirectè, & consecutiuè, quia certus ordo sacer anneaus est beneficio, & consequenter tanta ætas postulatur, vt prouisus intra annum saltem subdiaconatus fieri possit. Et in hoc permittente ipso Tridentino Concilio, Episcopi dispensare possunt, ob causam studiorum, vti colligitur *ex sess. 7. capit. 12. de reformat.* iunct. Gloss. marginali, quæ *citat. cap. cum eo, de election. in 6.* vbi facultate conceditur Episcopis dispensandi causa studiorum cum obtinentibus Ecclesias Parochiales, ne intra septennium teneantur ad sacerdotium promoueri, & interim ipsi licet à Pasochis suis abesse. Vnde argumentum sumit Abb. *cap. Panormit. in c. tuæ, n. 6. de Clericis non resident.* talem dispensandi facultatem, studiorum causa multò magis in simplicibus beneficiis locum habere, & quidem sine obligatione Vicarium constituendi; adde tu, etiam sine obligatione subdiaconatus ordinem suscipiendi: cum hęc circa simplicia beneficia iure statuta non repertantur, sicuti circa curata. Et alioquin absolutè significatur in sacris canonibus, iustam non residendi causam esse studiorum, vt fructibus beneficii, exceptis distributionibus quotidianis, nihilominus percipi possint, *cap. vlt. de Magistris, cap. relatum, de Clericis non resident.* Videri etiam possunt Rebuffus *in tract. de priuil. Scholarium, summ. 1. num. 9.* Horatius Lutius eodem *tract. priuil. 98. & 100.* vbi aiunt; Quòd absens studiorum causa censeatur seruire; quia studet, vt postea Ecclesiæ melius seruiat, eamque protegat.

Quare ad argumentum pro parte opposita patet responsio; Episcopum, seu Capitulum, per se non dispensare in requisita ætate; cùm neque ea per se postuletur; sed dispensare, aut potiùs licentiam dare de non promouendo causa studiorum, ruente autem obligatione illa principali sacri ordinis suscipiendi, consequenter etiam tollitur accessorium, quòd est ætatis requisitum non propter se, sed per accidens, si loquamur de canonicatibus Ecclesiarum Cathedralium.

2 Altera qualitas requisita ad beneficium assequendum est Clericatus, siue prima tonsura. Quæ est omnium DD. sententia, & colligitur *ex cap. cum adeò, de rescriptis*, vbi id notat Gloss. *ver. Clericus*. Ex quo colligit Garcias, *p. 7. cap. 1. n. 25.* quòd irrita sit præsentatio absoluté facta, si præsentatus eo tempore, quo Episcopo exhibetur, sit laicus. Cæterùm aduerte, quædam beneficia esse sacerdotalia, quæ de iure, consuetudine, aut propria fundatione, ordinem sacerdotalem requirunt, Alia diaconalia, quæ ordinem diaconatus postulant, &c. Idque duobus modis, vel aptitudine, vel actu ipso, Et quidem iure communi necesse non est, instituendum actu habere sacrum ordinem, quem Ecclesiæ beneficium requirit; sed satis est, si intra annum, iusto impedimento cessante, se promoueri fecerit, sicuti dicitur in *Clement. 2. de ætate, & qualitat.* & docuit Gloss. *in ca. præterea, ver. breue tempus, de ætate, & qualit.* & ordine perficiendorum, & videri potest Trident. *sess. 23. cap. 4. de reformat.* Præterquam, quòd Episcopus, cùm eligitur, subdiaconus esse debet, *cap. a multis eodem tit.* Quamobrem si fundatione alicuius capellaniæ requiratur Capellanus, qui per seipsum celebret, benignè, & conformiter iure communi *cit. Clem. & c. ei qui, de præbend. in 6.* explicari id posse videtur, satis esse, si intra breue tempus ordinem sacerdotii suscipere possit, nisi aliud fundator expresserit, sicuti docet Zecchus *de Republ. Christ. c. de beneficiatis: num. 4. in fine.*

Porrò si fundator solùm requirat certum Missarum numerum, vel Capellanus, ad tale beneficium promotus, toties sacrificet, non censebitur Capellania sacerdotalis, seu actu, seu aptitudine: & nihil obstabit, quominus alicui conferatur, qui non per se, sed per Vicarium satisfacturus sit: Nisi aliam fuisse fundatoris voluntatem, liquidò appareat, sicuti docet Garcias *n. 86. Sà ver. beneficium: n. 28.* allegata Cardinalium respons. Ratio est: Quia si fundator de beneficio expressè nihil disponat, relinquit illud dispositioni Ordinarii.

3 Tertia qualitas est: Vt promouendus ex legitimo matrimonio natus sit, vel saltem à summo Pontifice, aliòue habente Ecclesiasticam ad id potestatem, dispensatus, vel legitimatus, iuxta *cap. 1. de filiis Præsbyterorum in 6.* Vbi tria aduertenda sunt, cum Gloss. & DD. ibid. Rebuff. *in praxi titul. de dispensat. super defectu natalium*, Lessio, *cap. 34. dub. 18.* I. Episcopus cum illegitimo, etiam spurio, dispensare potest, vt ad ordines minores, & beneficia simplicia, quibus sacer ordo annexus non est, admittatur, non item ad dignitates, & personatus, neque ad beneficia curata, iuxta *c. vlt. extrà, de filiis presbyterorum.*

II. Si illegitimus dispensationem à Papa, eiusue legato acceperit, vt ad sacros ordines admitti possit, & si non hoc ipso ad beneficia quoque dispensatus censeatur: tamen accedente dispensatione Episcopi, ad quæuis simplicia beneficia, etiam Ecclesiæ Cathedralis canonicatum, admitti potest, nisi Ecclesiæ consuetudo repugnet.

4 III. Illegitimus dispensatus ad beneficia simpliciter; non ideo censetur dispensatus ad curata, quippe in quibus maior habilitas requiritur, iuxta *c. cum illis, de præbend. in 6.* Neque ad dignitates, & personatus, quippe quæ communi beneficiorum nomine non veniunt. Nec denique ad Ecclesię Cathedralis Canonicatum, *arg. cap. quamuis, 2. de præbendis, in 6.* Vbi notant DD. quod in odiosis nomine generali Ecclesiarum, Cathedralis Ecclesia, ob specialem eius honorem; non comprehenditur. Neque item dispensatus ad beneficia quæcunque, etiam dignitates, censeri debet dispensatus ad Prælaturam, *cit. c. cum in illis*, nec ad dignitatem in Ecclesia principalem, multoque minus ad Cardinalitiam, sicuti docet Maiolus *lib. 1. de irregul. ca. 9.* Quamuis talis promoueri possit ad maiores Ordines, & Ecclesiam Parochialem, quia dignitas, siue personatus, & eiusmodi beneficium curatum inter se æquiparantur, *c. dudum, 2. de elect.* & docet Vgol. *de irregul. c. 44. §. Vide Rebuffum l. c. n. 50.* Garciam *c. 3. n. 71.* vbi aduertit, hodie Rom. Curiæ praxim esse, vt cum illegitimis dispensetur ad obtinenda beneficia quæcunque præter dignitates, ac canonicatus in Cathedralibus, & principalem in Collegiata.

5 Præterea in Trid. Synodo *sess. 25. c. 15. de reform. extensa est antiqua constitutio c. ad præsentiam. & c. cum decorem, de filiis Præsbyt. atque decretum. Vt paternæ incontinentiæ memoria à locis Deo consecratis, quos maximè puritas, sanctitasque decet, longissimè arceatur, non liceat filiis Clericorum, qui non ex legitimo nati sunt matrimonio, in Ecclesiis, vbi eorum patres beneficium aliquod Ecclesiasticum habent, aut habuerunt, quodcumque etiam dissimile beneficium obtinere, nec in dictis Ecclesiis quoque modo ministrare, nec pensiones super fructibus beneficiorum quæ parentes eorum obtinet, vel alias obtinuerunt, habere.* Et habet hæc constitutio etiam locum in filiis Clericorum naturalibus, id est, qui ante Clericatum ex fornicatione nati sunt, sicuti ex Cardinalium declaratione testatur Garzias *p. 7. c. 3. n. 15.* Non item in nepotibus, ex Clericorum filiis, seu legitimè, seu illegitimè procreatis, sicut cum Gloss. communiter recepta *in cap. 1. d. 56. ver. filios*, contra Rebuffum, & quosdam alios, docet Nau. *l. 1. consil. 9. de filiis præsb. edit. 2.* Rodriq. *t. 1. c. 29. concl. 4.* Garz. *l. c.* Quia appellatione filiorum in materia pœnali (qualis hæc constitutio est facta in odium incontinentiæ paternæ) non comprehenduntur nepotes, sicuti docet Bartol. *in l. librorum, ff. de ver. signif.* Couar. *2. resol. c. 8. n. 2. arg. l. lege Iulia, §. hoc capite, ff. de ritu nuptiar.* Accedit, quod ratio abolendi memoriam incontinentiæ paternæ magis procedat in filio, quàm in nepote ex filio, aut filia.

Præterea, quod Concilium prohibet, *quoquo modo* ministrare, intelligi debet tanquam ex officio, & ob stipendium ve. gr. Cooperatorem, Cantorem agendo interim verò non prohibetur filius illegitimus ex deuotione ministrare; vel celebrare in Ecclesia: vbi pater beneficium habet, sicuti docet Garzias *cit. c. 3. n. 70.* contra Nauar. *lib. 1. consil. 1. quæst. 17. de constit. edit. 2.* Neque item prohibetur filius illegitimus beneficium accipere in Ecclesia, in qua pater eius ministrauit, sed sine titulo beneficii, v. g. Capellanum, vel Vicarium temporalem agendo, iuxta *cap. constitutus, de filiis Præsbyt.* & docet Garzias *nu. 72.* Vide etiam Nau. *in auctario, cap. quando, de rescriptis*, vbi resoluit; licèt pater beneficium suum resignarit, vel mortem obierit, non permittendum tamen secundùm Tridentinum, vt filius in eadem Ecclesia beneficium obtineat.

6 Quod verò ad legitimos Clericorum filios attinet, ij possunt beneficia in eadem Ecclesia cum patre obtinere, *c. adhæc, de filiis Præsbyt.* dummodo patri in eodem beneficio immediatè non succedant, *c. constitutas, c. transmissa, c. ad extirpandas, c. dilectus, eod. tit. Cum in beneficiis Ecclesiasticis ea, quæ hæreditariæ successionis imaginem referunt, sacris constitutionibus sint odiosa, & Patrum decretis contraria*, ait Trid. *sess. 25. cap. 7. de reform.* Sed quid sentiendum de nepote, vtrum auo in eodem beneficio immediatè succedere possit? Affirmatiuam partem videntur tenere Gloss. *in c. Apostolicæ 8. q. 1.* Nauar. *cit. consil. 9.* Garzias *cit. n. 33.* Sed contrarium placet, cum Gloss. *cit. cap. ad extirpandas, ver. filii. Præsbyterorum.* Rebuff. *de dispensat. super defectu natalium, n. 27.* Syl. *ver. beneficium, 3. q. 6.* Less. *lib. 2. c. 34. n. 91.* Nepotem mortuo patre suo, non posse immediatè succedere auo in eodem beneficio: quia nepos, quoad iura successionis attinet, succedit in locum patris demortui, ideòque instar filii reputatur,

sicuti

sicuti constat ex Institut. *de hæred. qualit. & different. §. sui autem, & necessarij*. Quare cùm ratio tota, ne in beneficiis quasi hæreditario iure succedatur, locum etiam habeat in nepote legitimo post mortem patris sui, & alioquin dispositio Ecclesiis fauorabilis sit; dicendum videtur nomine filiorum etiam nepotes legitimos comprehendi.

Veruntamen vice versa, patet nullo iure prohiberi filio suo legitimo, seu illegitimo, mediatè, vel immediatè, in beneficio succedere. Quamuis non possit obtinere beneficium in Ecclesia, in qua eius filius illegitimus de facto ministret, vel beneficiatus est, sicuti notauit Garz. *n*. 30.

Quarta qualitas est cœlibatus. Nam coniugatus ad Ecclesiastica beneficia admitti non debet: *Nisi forte castitatem voueat perpetuam & qui vnicam virginem habuerit vxorem*, vt dicitur *in cap. 2. de Clericis coniugatis*, qua de re dicam *lib. 6. tract. vlt. p. 3. cap. 7. num. 3*.

7 Adde, si beneficiatus matrimonium validè contrahat, ipso iure amittere beneficium: quippe cùm Clericus coniugatus beneficii possidendi incapax sit, perinde ac laicus sicuti colligitur *ex cap. 1. & c. diuersis, eod. tit.* & docet Gl. *cit. c. 1. ver. relinquenda*. Nau. *cap. 25. num. 119*. Sanchez *lib. 7. de matrim. disp. 42*. Less. *dub. 21*. Azor. *p. 2. lib. 7. cap. 16. q. 4. & seqq.* Garzias *p. 11. cap. 8*. Etiamsi vxor, matrimonio non consummato, Religionem ingrediatur: Quia *ius semel extinctum non reuiuiscit, etsi causa extinguendi postea cesset arg. Clem. gratiæ, de rescript.* vbi notat Gloss. *ver. resignaueris*, Abb. *cit. c. 1. nu. 6. de Cleric. coniug.* Nauar. *loc. c.* Sanch. *nu. 6*. contra Less. *lib. 2. cap. 34. n. 113*.

Dixi autem, *si validè contrahat*. sin verò matrimonium beneficiati ob aliquem defectum valore careat, non videtur beneficium ipso iure vacare; sed ita contrahentem priuandum esse, nisi cum ipso dispensetur. Quod de beneficiatis in sacro ordine, si matrimonium contrahere præsumant, satis clarè definitur *in cit. cap. 1*. De aliis verò Clericis ordinum minorum communis fermè est sententia Doctorum, ipso facto priuatos esse beneficio, si matrimonium, quamuis inualidè, contrahant. Ita Nauar. *c. 25. n. 120*. Syl. *ver. beneficium, 3. quæst. 22*. Armilla *nu. 20*. Rodriq. *tom. 1. sum. c. 50. conclus. vlt.* Azor. *tom. 1. lib. 13. q. 5. & 8*. Sed contraria sententia est probabilior, quàm tradit Sanchez *lib. 7. disp. 43*. Less. *l. c.* Quia inualidè contrahens, neque ob tacitam renuntiationem ius beneficii amittit; cùm nulla renuntiatio, nisi facta sit in manibus Episcoporum, vim suam obtineat, *cap. cùm iam pridem c. cùm in dubus, de renunt.* Neque amittit ob iuris dispositionem: quia canones ipso facto priuantes beneficiatum, si vxorem accipiat, loquuntur de matrimonio valido; cùm dicatur *in citat. capit. 1*. cogendum esse contrahentem, vt vxorem retineat.

Illud verò adhuc certum est, quòd docet idem Sanch. *libr. 5. de matrim. disput. 2. num. 8*. Garzias *de benefic. p. 11. cap. 8. nu. 15*. Rodriq. *l. c.* Si Clericus in minoribus sine parochi præsentia contrahat, non amittere ipso iure beneficia, quæ possidet. Cùm enim præsentia parochi pertineat ad formam substantialem matrimonii, ea intermissa, non potest censeri matrimonii contractum celebrasse, sed potiùs sponsalia de futuro, per quæ beneficia non amitti ipso facto certum est; imò nec priuandum esse, ait Garzias, *n. 19*. Sanch. *lib. 7. disput. 42. num. 1*. Certum item est, quòd beneficium non vacet ipso iure, si matrimonium irritum fuit ob defectum consensus voluntatis: cùm hoc casu tacita renuntiatio Clerici manifestò cesset, sicuti notauit Less. *l. c.* Garzias *num. 10*. Azor. *cit. q. 8*. Less. *cit. n. 113*.

Primum autem refert, vtrum dicamus, Clericum matrimonium inualidè contrahentem hoc ipso beneficiis priuari, necne. Si enim ipso facto non perdit, potest ea resignare in gratiam alterius, antequam per iudicis sententiam priuetur: secus, si ipso iure perdidit, sicuti notauit Sanch. *cit. disp. 43. nu. 9*.

8 Porrò sicuti matrimonio carnali, ita & spirituali, siue Religionis professione expressa, vel tacita, ipso iure vacant beneficia antè habita, iuxta *c. beneficium, de Regul. nu. 6*. Tempore autem probationis, siue nouitiatus reseruari debent beneficia: eaque Nouitius, non nisi intra duos menses, professionem antecedentes, renuntiare potest, iuxta Trident. *sess. 25. cap. 16. de Regular.* & dixi *libro præced. tract. 5. c. 7. q. 3. dicto 4*.

Quinta qualitas est morum probitas, *c. cum in cunctis, de elect. c. graue nimis, de praben. Clem. 1. de ætate, & qualit.* Eiusque rei quam maximam rationem habendam esse, monet Less. *dub. 22*.

Sexta est litterarum scientia, pro qualitate, ac conditione beneficii, vti constat *ex citatis iuribus, iuncto c. venerabilis, de præben.* & videri potest Maior. *in 4. d. 24. quæst. 6*. Concil. Trident. *Sess. 24. c. 12. & 18. de reformat.*

Septima. Vt ad beneficium promouendus non sit irregularis, aut censura aliqua irretitus. Qua de re dixi *lib. 1. tr. 5. p. 2. c. 2. n. 7*.

Octaua. Vt beneficium regulare alicui conferatur, debet eiusdem Ordinis professus, vel qui promittat se intra certum tempus suscepto habitu professionem aditurum, iuxta Trident. *sess. 14. cap. 10. de reformat.* iuncta interpretatione Sanch. *lib. 7. Moral. c. 4. n. 24*. beneficium autem seculare, curam animarum non habens, conferri non potest Regulari professo, iuxta *cap. super eo de Regul. Clement. vt, de suppl. neglig. Prælatorum*. Imò iure nouo neque curata beneficia Regularibus conferri, aut commendari possunt, vt dixi suprà *c. 4. n. 4*.

Nona. Patri Filius immediatè in eodem, vel omnino simili beneficio succedere non potest, *c. quoniam, c. vel extirpandas, de filijs Presbyterorum*. Idque ne hæreditariæ successionis species, aliqua præsentetur, à qua iura canonica valdè abhorrent. Quod verò additum est de beneficio *omnino simili* intelligi debet de beneficio eundem titulum, ac ius habente, secundùm Hostiensem in summa, *tit. de filijs Præsbyterorum, §. Qui filij Præsbyt.* videl. si pater fuerat Rector Ecclesiæ Parochialis, ea vnita Monasterio, filius non potest fieri Vicarius eius perpetuus; quia eadem est vnius Ecclesiæ cura indiuisibilis; ideoque licet non omnino idem beneficium sit, quod pater habuit, est tamen omnino simile, quippe eiusdem iuris indiuisibilis, iuxta *c. Michael. eod. tit.* At verò, vt pater & filius legitime natus, sed simul seu successiue, in eadem Ecclesia diuersa beneficia, v. gr. canonicatus eiusdem Ecclesiæ Cathedralis obtineant, omni iure permissum, ac nuspiam prohibitum reperitur, iuxta tex. & DD. *in c. ad hæc. eod. tit.*

9 Restat, vt agamus de proposito, quod promouendus habere debet, accipiendi sacros ordines, vel perseuerandi in statu Clericali. Qua de re dico I. Necesse non est, vt qui beneficium simplex, aut curatum accipit, propositum omnino absolutum, ac determinatum habeat in Clericali statu permanendi, sacrum ordinem suo tempore accipiendi: sed sufficit voluntas conditionalis perseuerandi, & ad ordines ascendendi, nisi noua circumstantia, siue causa mutandi voluntatem accesserit; puta, si Clericalis status postea minùs conuenire videatur; aut si primogenitus, vel vnicus frater maioratur, vel liberos nullos procrearit; si optimum matrimonium ad conseruandam familiam; extinguendas lites, opportunum se offerat. Ita ex communi Nauarr. *c. 25. man. nu. 118. & lib. 2. consil. 1. de præben. edit. 2*. Rodriq. *tom. 1. sum. cap. 30. conclus. 6*. Sanch. *lib. 7. disp. 45. num. 10*. Less. *dub. 26*. Garzias *p. 3. c. 4. n. 46*. contra Sotum, *lib. 10. q. 5. a. 6*. Gutierez *lib. 2. canon. qq. c. 6. nu. 22*. qui hanc assertionem negant in susceptione beneficii curati. Sed probatur vniuersim: quia ex vna parte prouisus non dolosum, & fictum animum adfert, cùm verè habeat voluntatem perseuerandi, quamuis conditionalem: ex altera verò parte Ecclesia talem conditionem, siue voluntatem renunciandi beneficio, & statui Clericali, si aliquid melius, vel salubrius obtigerit, non damnat.

10 Dico II. Qui beneficium curatum, siue parochiale, accipit animo intra annum, à iure præscriptum, sacerdotium non suscipiendi, sed Ecclesiam parochialem dimittendi, is non solùm mortaliter peccat, sed etiam ad restitutionem fructuum perceptorum obligatur. Id habetur *in c. commissa. §. cæterum, de elect. in 6*. Ratio est, quia Ecclesia beneficium curatum Clerico nondum sacerdoti cum hoc onere, & tacitè annexo pacto, conferre solet, vt si obligatus sit intra annum sacerdotium suscipere, alioquin fructus interea perceptos restituere debeat.

Quædam tamen hoc loco obseruanda. Primum. Quòd ex Nauar. bene tradit Sanch. *cit. disp. 45. nu. 5*. contra S. Anton. *p. 3. tit. 15. cap. 1. §. 3*. Syluest. *ver. benefic. 3. q. 3*. Sotum *cit. art. 6*. Eum, qui eiusmodi fraudulenta intentione lucrandi fructus, & breui post tempore dimittendi, beneficium curatum suscepit, nihilominùs beneficii titulum, & perceptorum fructuum dominium acquirere; tamen cum annexo onere, etiam ante omnem iudicis sententiam, fructus post anni lapsum restituendi. Ita enim colligitur *ex cit. c. commissa*.

Alterum. Quòd Gloss. ait *in cit. cap. commissa, ver. non intendens. Si quis intendebat à principio promoueri, sed postea mutata voluntate, promotus non fuerit, non tenetur ad restitutionem fructuum. Quod verum puto*, adiicit Gloss. *de perceptis ante mutatam voluntatem: de alijs postea perceptis crederem secus:* idemque tenet Sotus *cit. art. 6*. Tol. *lib. 4. c. 18*. Gutierez *citato c. 5. num. 23*. Ratio posterioris dicti est: Quia Ecclesia parochialis tali conditione conferri censetur Clerico non sacerdoti, vt si noluerit sacerdos fieri intra annum, ex eo tempore perceptos fructus restituere cogatur. Quamuis Nauar. *citato n. 188*. Sanchez *cit. disput. 45. n. 11*. Less. *c. 34. n. 134*. non improbabiliter negant, talem ad vllam fructuum restitutionem obligari: quia in cap. commissa solùm mentio fit de eo, qui ab initio non intendens sacerdotium intra annum suscipere, parochialem Ecclesiam accipit, quòd fructus interea perceptos restituere debeat. Quæ constitutio, cùm odiosa sit, non debet ad casum diuersum præsertim minus culpabilem, extendi.

Tertium. Quòd Doctores communiter docent, contra Sotum *loco citato*: Si quis ab initio non intendebat promoueri, sed intra annum voluntatem mutauit, vel dispensationem impetrauit, lucrari eum omnes fructus. Ratio est: Quia collatio beneficij ab initio valida fuit, quamuis sub modo, siue obligatione, facta, vt prouisus intra annum sacerdotium suscipere velit; nisi dispensationem impetret, iuxta *citat. cap. licèt canon.* Idque satis colligitur *ex textu, citato capitulo commissa*, ibi *nisi voluntate mutata, promotus fuerit*: vbi Glossa ait: *Nota, quod fraus purgatur: sicut, & mora interdum.*

Quæres I. Quid de illo sentiendum sit qui beneficium curatum animo dubio, & ancipiti suscipit, num intra annum ad sacerdotium ascendere velit; an, si postea non promoueatur, ad fructuum restitutionem teneatur? Negat Garzias *p. 3. c. 4. n. 48.* Sed contraria sententia est communis apud Sanchez *n. 10.* Quia *cit. c. commissa*, tanquam conditionem requirit in prouiso, vt habeat intentionem intra annum post diem prouisionis sacerdotium suscipiendi. Qui verò dubius, & anceps est, non habet intentionem ad sacerdotium ascendendi: Ergo nisi animum postea mutet, fructus perceptos restituere debet: deductis tamen iis, qui Vicario Ecclesiam administranti dati, aut relicti sunt: cuiusmodi deductio semper in hac restituendi obligatione intelligitur, vti notauit Rodriquez *citato cap. 30. conclus. 6.* Longè autem alia ratio est de eo, qui intendit intra annum à die prouisionis sacerdotium promoueri, sed cum tacita, & non improbata conditione, nisi postea causa aliqua mutandi voluntatem superueniat; Talis enim sincerè agit, neque peccat; vt suprà in 1. dicto explicaui.

Quæres II. Quisnam dispensare possit, vt prouiso ad beneficium curatum tempus sacerdotii suscipiendi prorogetur? Respondeo, Id ad summum Pontificem propriè pertinere. Nisi quòd probabiliter docent Nauar. *cit. nu. 11.* Less. *lib. 2. cap. 34. nu. 104.* ad huc hodie Episcopum dispensare posse ex concessione, *c. cum ex eo, de elect. in 6.* vt ad Ecclesiam parochialem promotus, constituto Vicario, septennium in studiis insumat, modò intra annum post tempus promotionis subdiaconus fiat, sicuti dixi etiam suprà *cap. 6. nu. 4. nu. 5. ver. Ad quartum.*

11 Dico III. Qui beneficium non curatum, habens annexam obligationem sacri ordinis, v. g. Capellaniam sacerdotalem accipit, cum intentione intra tempus iure requisitum se habilem non efficiendi, seu ordinem Sacrum non suscipiendi is mortaliter quidem peccat, sed ad fructuum restitutionem non obligatur. Ita Sotus *cit. q. 5. ar. 6.* Nauar. *cit. n. 118. §. decimo*, Sà *ver. beneficium, n. 38.* Rodriq. *cit. cap. 30. conclusione 3.* Tol. *cit. c. 18. §. alter qui in minoribus*, Sanchez *cit. disp. 45. nu. 14.* Lessius *cit dub. 26. nu. 132.* Prior pars est extra; Quia suscipiens Officium, cui obligatio aliqua annexa est, omni iure se habilem efficere tenetur, *arg. cap. non est putanda, 1. quæstione prima.* Altera pars est contra Gabr. *in 4. d. 15. q. 8. a. 3. dub. 1.* Adrian de restitut. vbi de Ecclesiasticis consumentibus reditus, *§. præ responsione*, Rebuffus, in praxi, *tit. de non promotis intra annum, n. 83.* Garziam *cit. cap. 4. nu. 27.* Sed probatur ex eo, quia neque ius Ecclesiasticum talem fructuum restitutionem imperat: cùm solum de curatis beneficiis id decretum reperiatur, quippe à quibus plus etiam oportet fraudulentam eiusmodi intentionem abesse, neque ius ipsum naturale dictat, talem fructuum restitutionem faciendam esse ante Iudicis sententiam: quandoquidem collatio beneficii valida fuit, ideoque ius fructuum percipiendorum acquisitum, quo spoliari beneficiatus non debet ante condemnationem, dummodo Officium saltem per Vicarium præstet.

Dico IV. Qui beneficium simplex, qui sacri ordinis obligatio annexa non est (v. g. capellaniam, quæ per Vicarium administrari potest, intentione in Clericali quidè statu permanendi, sed ad ordines maiores non ascendendi, accipit; omni culpa vacat. Quæ assertio videtur esse ex terminis clara, & traditur à Sanchez, *n. 17.* Excipi potest cum Nauarr. *lib. 3. consil. primo, de præbendis, in fine*: Nisi exigente necessitate, vel magna vtilitate Ecclesiæ, præcipiatur beneficiato, qui ex beneficii redditibus aliquandiu sustentatus fuit, vt ad maiores ordines ascendat.

Dico V. Qui simplex beneficium, cui nullus ordo sacer annexus est, eo animo accipit, vt fructus lucretur, post tempus dimissurus, & ad statum secularem rediturus, damnari non potest mortalis peccati, si interim dum beneficium obtinet, beneficio suo satisfaciat. Ita docet Nauar. *de orat. c. 21. nu. 52.* Sanchez, *citata disp. 45. n. 18.* Vasq. *in moral. de beneficiis, c. 3. §. 3. dub. 1. nu. 88.* Garzias *p. 3. c. 4. n. 45.* contra Sotum *cit. ar. 6.* Tol. *cit. cap. 18.* Ratio est; Quia iura eiusmodi beneficiato liberam permittunt licentiam ad statum secularem, & nuptias transeundi, *c. Ioannes, c. diuersus, de Cleric. coniugat.* Ergo si hoc ab initio intendat, fraude non vtitur, nec Ecclesiam iniuria afficit. Negari tamen non potest, quin susceptio beneficii cum proposito non permanendi in Clericatu, aliquam prouersionem contineat: quia aliquo modo repugnat naturæ beneficiorum, quippe cùm instituta sint pro iis, qui diuino seruitio se penitus dicarunt, ceditque in Ecclesiæ aliquod detrimentum, quæ hac ratione ministris idoneis, quos longo tempore aluit, spoliatur: quare venialis saltem culpa erit: licet id ab omni culpa excuset Garzias, *n. 42.*

CAP. XV.

DE PECCATO, ALIISQVE INCOMMODIS oriri solitis ex prouisione indigni.

SVMMARIVM.

1 *Mortale peccatum est, Ecclesiasticum beneficium indigno conferre, si dignus haberi potest.*
2 *Inualidè prouisus in conscientia obligatus est beneficium resignare, nisi dispensationem, vel tituli reualidationem impetret ab eo; qui potestatem habet.*
Si Episcopus potestate præditus dispenset in defectu, non ideò semper titulus reualidatur: nisi defectus occultus fuerit.
3 *Inualidè prouisus, donec ei titulus reualidatur, administratione beneficij abstinere debet, ne vitium intrusionis incurrat. Postquam verò titulus reualidatus est, recuperat fructus, si secundum Ecclesiæ morem, vacantis beneficij fructus ad successorem pertineant.*
4 *Inualidè prouisus, si beneficium spatio triennij, cum bona fide, et titulo colorato pacificè possedit: postea tutus etiam in conscientia est.*
5 *Triennalis possessio prodest possessori, si vitiosum beneficij titulum habeat, per ignorantiam facti, non iuris, v. g. si eo ignorante, simonia commissa est.*
6 *Beneficium conferre digno, prætermisso digniore, nisi causa subsit, est peccatum, licet non semper mortale. Vide post numer. 8. quæst. 1.*
Peccatum acceptionis personæ non committitur, nisi antecedat aliquod debitum iustitiæ.
7 *Patronus laicus satisfacit muneri suo, si dignum præsentet: sed Ecclesiasticus Prælatus curare debet, vt digniores instituantur.*
8 *Ad Prælaturam eligi debent, qui de gremio Ecclesiæ sunt & ad alia beneficia potius indigenæ, quàm alienigenæ promouendi.*
9 *Grauiter peccari potest, si officia sæcularia iurisdictionem vel administrationem habentia, indignis conferantur.*
10 *Episcopatum, aliamue Prælaturam appetere principaliter propter Dei honorem, atque salutem animarum: secundariò verò propter temporalia bona, non est illicitum, si debitæ conditiones adsint.*
11 *Ad prælaturam acceptandam qui idoneus est, à Superiore suo cogi potest: imò interdum naturalis obligatio incumbit ad acceptandum.*

1 ASsertio I. Mortale peccatum est, Ecclesiasticum beneficium conferre indigno, si dignus haberi possit. Est communis sententia apud Ioan. Maiorem *in 4. d. 15. q. 4.* P. Nau. *lib. 2. cap. 2. n. 110.* Probatur, tum ex grauitate pœnarum, quæ canonico iure indignæ electioni, & collationi decretæ sunt, *c. cum in cunctis, de elect. c. graue nimis, de præb.* tum ex incommodis, quæ exinde Ecclesiæ accidere solent. Quod si alicubi dignus reperiri non possit, licebit, quandoque ob necessitatem conferri alicui, qui moribus, aut litterarum, & rerum imperitia indignus est, ne si nulli conferatur, grauius malum eueniat; sicuti benè notauit Lessius, *lib. 2. c. 34. num. 35.* Prouisus tamen quamprimum operam dare debet, vt se dignum, & idoneum reddat.

Est autem hic obseruandum, plerasque qualitates, quas super *cap. enumeraui*, adeò in prouiso requisitas esse, vt si earum aliqua desit, prouisio non solum illicita; sed etiam ipso iure irrita sit, videlicet legitima ætas, & natiuitas, item Clericatus, cœlibatus, censura careat, &c. De morum autem notoria improbitate, seu infamia vitæ dixi *lib. 1. or. sect. 5. par. 5. cap. 4. nu. 5.* Deinde, si quis omnino illiteratus sit, ita vt litteras latinas ne legere quidem sciat, haud dubiè eius electio, aut prouisio irrita erit: quia veluti irregularis censetur; iuxta *cap. vlt. de temp. ordinat. in 6. & c. illiteratos, d. 36. Quia litteris carens sacris non potest esse aptus Officiis.* Sin verò legere, & scribere sciat, licet non intelligat, valida quidem est collatio, sicuti docet Nauar. *c. si quando, except. 12. & seqq.* de rescriptis; attamen rescindi debet, præsertim si sit beneficii curati, iuxta Trid. *sess. 7. c. 3. de reform.* Multoque magis si prouisus vita, & moribus indignus sit iuxta ea, quæ dixi *cit. c. 4. n. 6.* & habetur *in c. inter dilectos. de excess. Prælatorum.* Si tamen spes manifesta adsit, prouisum breui tempore scientiam beneficio suo conuenientem, morumque probitatem acquisiturum esse, quandoque dispensatiuè tolerari poterit. Vide insuper, quale examen ante collationem Ecclesiarum parochialium requirat

quit at Trident. *sess.24.c.11.de reform.* & Bulla Pii V. 32. quæ incipit, *In conferendis beneficijs*. Quæ tamen constitutio pluribus locis recepta non est, vti etiam Lessius annotauit, *leg.2.cap. 34. dub. 11. in fine*.

2 Assertio II. Inualidè prouisus tenetur in foro conscientiæ, ante omnem Iudicis sententiam, beneficium resignare; Quæ est communis sententia apud Syl. *ver. beneficium*, 3.q.20. Nauar. *c.27.n.31.* Henriq. *lib.13.c.14.n.1.* Quandoquidem nullum in beneficio ius habet. Excipe, Nisi titulus et reualidetur, per nouam legitimam institutionem, præcedente absolutione, vel dispensatione, si canonicum impedimentum habea.. Qua de re videri potest Nauar. *cap.27.n.194.* Henriq. *lib.13.c.14.n.2.* Suarez *to. 5.de censuris, disp.13.sect.1.* Auila *p.2.de censur.c.6.disp.5.dub.3.*

Quæ autem, Vtrum Episcopus (Nam de Papa plenissimum in beneficiis potestatem habente dubium esse non potest) (hanc tituli reualidationem, seu de nouo institutionem facere possit? Respondeo, & dico I. Postquam impedimentum, v.g. excommunicationis, irregularitatis, per absolutionem, vel dispensationem ablatum est ab eo, qui potestatem habet, tunc collator ordinarius, puta Episcopus (si extra culpam sunt, & Papa manus non appofuit) iterum conferre potest personæ habili effectæ. Ita colligitur *ex cap. postulasti*, innitta Gl. *ver. dispensatum, de Clerico excomm. minist.* & docet Abb. *ibid. nu.8.* Conar. *ca. alma p.1.§.7.n.8.* Auila *disp 5.dub.4.* licèt aliter Syluest. *verfic. excommunicatio 3.nu.1.dicto 9.*

Dico II. Si collatio ad inferiorem pertinet, ve. gr. ad Ecclesiæ alicui Præpositum, licet Episcopus in defectu excommunicationis, suspensionis, aut irregularitatis dispenset, non videtur titulus collationis, quæ iure ipso irrita erat, reualidari posse, absque consensu eius, ad quem collatio pertinet. Ita docet Abb. *in c.innotuit, n.11. de elect.* Sanch. *lib.8.de matr.disp.6.n.12.* Quòd intellige, si collator defectum, seu inhabilitatem prouisi ignorauerat: secus enim est, si sciuerat, sicuti colligitur *ex c. nulli, de elect. in 6.* vbi dicitur, quòd electores non possint electionem, cui ipsi consenserunt, oppugnare, allegando defectum ipsis tunc cognitum.

Deinde probabiliter saltem ob DD. auctoritatem limitari potest; Si defectus prouisi, ipsaque nullitas collationi occulta sint, quod sublato defectu, v. gr. ministus excommunicationis, vel suspensionis per absolutionem, irregularitatis, per dispensationem, factam à quacunque potestate prædito, titulus reualidetur, vt prouisus in conscientia tutus sit, secundùm doctrinam Innoc. *in c.quod sicut, de elect.* Nau. *lib.4.consil.14.n.6. de spons. epit.2.* Sanch. *loc.cit.* vbi addit, idem sentiendum esse, etsi inualidè prouisus administrationi se ingesserat, si etiam hoc intrusionis vitium occultum sit.

3 Pro maiore intellectu nota, quod inualidè prouisus interim donec ei titulus reualidatur, administratione beneficij secundùm propriam personam abstinere debet; alioquin vitium intrusionis incurret, ob quod denuo inhabilis fiet ad beneficium illud, in quod se intrusit, consequendum. Quamobrem iure spectato ordinario, in postulatione beneficii à Papa specialis mentio intrusionis fieri debet, alioquin impetratio subreptitia censebitur, sicuti docet Abbas *c. cum iam dudum, nu. 3. de præb.* Rebuffus *in praxi, regula de subrogandis, glossa 4.* Sylua *p. 3. qu. 11 in qualitate:* Syluest. *verb. beneficium*, 3. q. 18. Henriq. *citato c.14.nu.8.* Menochius *cent. 3.casu* 201. *nu.* 129. & alii DD. *in ca. postulasti, de rescriptis*.

Assertio III. Inualidè prouisus tenetur beneficii fructus Ecclesiæ restituere, vel successori relinquere. Sumitur *ex c. dilectio filio, in fine, de præb.* & docent DD. suprà citati. Cùm enim nullum in beneficio ius habeat, redditu um dominium sibi comparare non potest. Quod limita primò cum Angelo *verb. beneficium, n.44.* Henriq. *lib.13.c.iat.c.3. n. 3. in Glossa lit. C.* Si beneficium per se, vel per Vicarium administrauit, potest, saltem cum consensu consensu retinere fructus, quatenus ad vitæ necessarium sustentationem requirebantur.

Limita secundò: Si titulus beneficii inualidè acquisiti, & aliquamdiu administrati, postea reualidetur, recuperantur fructus, si Ecclesia consuetudo sit, vt vacantis beneficii fructus successori relinquantur, sicuti notatu Henriquez *loco suprà cit.* Ægid. Coninck. *tom.2.disp.14.dub.9.* Sà *ver. beneficium n.01.* Alioquin verò necesse est, vna cum tituli reualidatione remissionem, vel compositionem fructuum petere. Qua de re vide Auilam *p.2.de censuris, c.9.disp.5.dub.4.* & Nauar. *de spoliis Clericorum, §. 12.*

4 Limita tertiò; Inualidè prouisus, si impedimentum ignorauit, & bona fide fructus percepit, non tenetur postea restituere, nisi extantes, quatenus locupletior factus est, quamuis & horum ipsorum fructuum dominium vsucaptione triennali acquirere ibi potest. Inualidè triennio tempore pacificè, ac bona fide, cum titulo colorato, beneficium possideat, plenum in eo ius acquirit, non tantùm in ordine ad externum forum vt neque possessorio, neque petitorio iudicio molestari possit, sed etiam quoad conscientiam: nam alioquin regula illa, & beneficium Papale peccandi occasionem pluribus ministraret. Et ita docet Rebuff. *de pacif. possess. num. 10. & seqq.* Nau. *consil.20.de præb. edit.2.* Less. *lib.2.cap.6.dub.10. in fine*.

Contrarium tamen docet Couar. *reg. possess. parte 2.§.10.n.10. concl. 6.* & alii, propter *reg. 1. in 6. Beneficium Ecclesiasticum non potest licitè sine institutione canonica obtineri*: Sed respondetur, quòd ordinariè tribuit titulus verus canonicæ institutionis, idem conferri extraordinario beneficio pacificæ possessionis cum titulo colorato; idque cum auctoritate, & approbatione Papæ, qui generali lege confirmando titulum coloratum in triennali bonæ fidei possessore, censetur beneficium de nouo conferre, et vt proinde legitimæ auctoritatis institutio non desit, sicuti notauit Rebuffus *num. 14. post gl. reg. Cancell. 55 prærog. 3. arg. 3. cap. cura, de iure patron.*

Requiritur autem ad hanc præsumptionem in primis titulus institutionis coloratus, id est, qui licet in veritate non subsistat speciem tamen, & quasi colorem veri tituli habeat. Quare locum non habet beneficium præscriptionis huius triennalis, si collatio manifestò iniusta, vel inualida fuit, seu ex parte conferentis, quia profectò ab eo, cui ius conferendi, aut instituendi, non competit, seu ex parte prouisi, si is per Iudicis, aut iuris sententiam manifestò inhabilis sit, v.g. quia requisita ætate, vel ordine caret, quia irregularis, hæreticus, simoniacus est. Qua de re vide Abb. *in c.cum nostris, de prætend. nu.23.* Rebuff. *de pacif. possess. n.41. & 206. & seqq.* Henric. Canis. *super reg.1. in 6.*

5 Sed quid? Si inhabilitas, siue impedimentum probabiliter ignoretur? Respondeo, prodesse tunc regulam possessionis triennalis, si ignorantia fuit facti, quia v. gra. simonia commissa fuit ignorante eo, cui beneficium collatum est, si enim triennio cum tali ignorantia possideat, deinde molestari amplius non debet, sicuti notauit Rebuff. *l.c.n.41.* Secus dicendum, si fuit ignorantia iuris, præsertim manifesti: nam iuris error in vsucaptionibus negatur prodesse *l.iuris, ff. de iuris; & facti ignoran.* maximè ad præscribendum, seu vsucapiendum titulus requiritur, vti docet Couar. *reg. possessor. p.2.§.7.n.7.l.2.c.5.dub.5.mem.17.*

Exinde collige, verum non esse, quod ait Sà *ver. beneficium, n.14. Triennio possidens beneficium, etiamsi mala fide, fit eius dominus*, Id tamen verum est, quòd triennalis possessor alleando, & probando tanti temporis possessionem, intentionem suam fundatam habeat, atque aduersarium exceptione repellere possit, sicuti ex communi docet Couar. *cit.n.10. conclus. 4.* Interim verò beneficiatus, non obstante illa possessione, Superiori suo puta Episcopo postulanti, titulum beneficii exhibere semper tenetur, sicuti ibidem notat Cou. *concl.8.* Ioseph. Maschard. *volu. 1. de probat. conclus.108.n.12.*

6 Dico IV. Illicitum est conferre beneficium digno, prætermisso digniore: quamquam collatio subsistit, & ex hoc capite impugnari non potest. Eademque ratio est de electione. Ita docet S. Thom. *2.2.q.63.art.2.ad 3.* Adrianus *in 4. de restitut. §. Quia iam determinatum*; Maior. *in 4.d.24. quæst. 8. & 9.* Posterior pars huius responsionis est extra dubium. Prior verò probatur, tum quia id cedit in Ecclesiæ detrimentum: tum quia committitur peccatum acceptionis personarum, de quo mentio fit apud Ecclesiasticum *cap.42. Ne accipias personam, vt delinquas*. Iac.2. *Si accipitis personas, peccatum operamini*. Consistit autem hoc peccatum in eo, quòd aliquis, vel in iure dicendo, vel in bonorum communium, aut bonorum distributione, non attendit ad causam, sed personam, vel potiùs conditionem personæ, ad rem non pertinentem, sicuti dicitur Leuit. 19. *Non consideres personam pauperis, nec honores vultum potentis, iustè iudica proximo tuo*. In proposito autem nostro ille personam accipit, qui præter dignitatem seu habilitatem eius ad beneficium, etiam aliam qualitatem siue conditionem ad rem haud pertinentem, v.g. consanguinitatem, amicitiam, attendit, atque ideo personam hanc eligit, vel instituit. Vide de hac re Gabr. *in 4.d.15.q. 7.a.1.* vbi bene notat; Ad peccatum acceptionis personæ necessarium esse, vt res vni potiùs, quàm alteri debeatur, qualicunque debito. Si autem neutri vllo modo debeatur: sed merè liberaliter donetur, etiam spectata Charitatis obligatione, tunc acceptio personarum nulla est, iuxta illud Matth. 20. *An non licet mihi, quod volo facere*. Quamobrem apud Deum, qui vnum hominem maioribus, quàm alterum, gratiis præuenit, nonest locus acceptionis personarum, quandoquidem ille nullius debitor existit.

Quædam tamen hic aduertenda sunt: Primùm. Personæ qualitas non absolutè spectanda est, sed cum ordine ad Ecclesiæ commodum, sicuti docet S.Thom. *loc.cit. & quodlibet, 6. art. 9.* Gabr. *in 4. d.15.q.7.a.3.* Quare qui minus sanctus est, sed ob potten-

tentiam, nobilitatem, agendi industriam, regendæ Ecclesiæ magis idoneus iudicatur, is sanctiori meritò præfertur. Interdum tamen contrà accidit; vt sanctior doctiori, vel potentiori præferendus sit: *quia scientia inflat* (idemque interdum dici potest de generis, & diuitiarum potentia) *Charitas autem ædificat, & ideo imperfectum scientiæ potest supplere perfectio Charitatis*, dicitur *in c. nisi, de renuntiat.* & notauit Rod. *t.1. sum. c.106. ante 1. concl.*

Altero. Si in fundatione, statuto, vel consuetudine Ecclesię requiratur, vt beneficia certo personarum generi ex tali nobilitate, patria, familia, &c. conferantur, ita obseruandum est: dummodo idonei adsint, qui institui possint, sicuti ex communi docet Garz. *p.7. c.15.* Vasq. in Moral. *tract. de benef. c.2. nu.70.* Vide Cou. *reg. peccatum, p.2. §.7. n.5. & in pract. qq. c.35.* Rodriq. *l.c. concl.6.*

7 Qua simili ratione probabiliter dicitur, patronum laicum satisfacere, plerumq; obligationi suæ, si libero præsentandi iure præditus, dignum, & idoneum pręsentet; si quidem hic specialis fauor, seu priuilegium, ratione fundationis ipsi concessum, & reseruatum est, vt alicui gratificari possit, & quem voluerit pręsentare, dummodo positiuè cognoscat dignum, & idoneum esse, vt periculum nō sit, Ecclesiam ex illius prouisione damnum accepturam esse. Ita colligitur ex *c. Monasterium, 16. qu.7. iunct.* Gloss. *ver. ne malus*, & ex Trid. *sess.24. c.18. de reform.* & docet Garz. *l.7. c.16. n.19.* & probabile censet Rodriq. *tom.1. sum. c.106. concl. 6.* contra Couar. *reg. peccatum, p.2. §.7. n.5.* Idemque eadem ratione monet Caiet. *verb. beneficium.* Less. *l.2. c.34. n.61.* Vasq. *cit. c.2. nu.77.* sentiendum de resignatore beneficij in gratiam alterius. Alia verò ratio est de prælatis, & patronis Ecclesiasticis, quibus ex Officio incūbit Ecclesia, quam optimè possunt, prospicere, & beneficia ex bonis Ecclesiasticis fundata, sine vlla personarum acceptione, dignioribus cōferre, sicuti & Trid. *requirit in cit. c.19.*

8 Tertium. Rectè monet S. Th. *l.c. ad 4.* iure statutum esse, vt ad prælaturam non eligatur, *nisi qui est de Ecclesiæ gremio, quia talis magis diligit Ecclesiam, in qua est nutritus, ducto arg. ex c.17. Deut. Non poteris alterius gentis regem facere, qui non sit frater tuus.* Denique inter alios notat Abb. *in c. dilecto, n.2. de præb.* Si cætera paria sint, non posse reprehendi Episcopum, quòd potius consanguineos suos, quam alios promoueat, tum quia ipsis magis obligatus est ad benefaciendum: tum quia maiore Charitate cum illis connexus, tantò faciliùs Ecclesiam reget. Quia simili ratione expedit magis ad beneficia promoueri indigenas, quàm extraneos, sicuti annotauit idem Abb. *ad decorem. de inst. nu.4.*

Sed est Quæstio I. inter DD. quale peccatum sit eligere, vt liberè conferre beneficium digno prætermisso digniore, siue magis idoneo. Mihi dicendum esse videtur: Habito respectu ad ipsos promouendos, non esse peccatum mortale, sed tantū veniale, cū nemini eorum beneficium propriè debitum sit, ideoque propriè dicta iniuria non fiat. At verò habito respectu ad bonum statum, & regimen Ecclesiæ promouendum, sapè mortale peccatum esse, saltem contra Charitatis legem, si in promotione ad beneficium, quod Ecclesiasticam iurisdictionem, aliamue non modici momenti administrationem, requirit, prætermittatur, qui notabiliter dignior, & aptior est: cùm ea re Ecclesiæ magnum commodū abscedat, quod tamen electores, & collatores beneficiorum, ratione Officij sui, promouere, atque augere magis, quam alij, tenentur. Idque docet Trid. *cit. c.8.* S. Thom. *quodlib.8. ar.6.* Gabr. *cit. q.7. a.3.* aliique communiter apud Nicol. Garziam *p.9. ca.16. in princip.* Interim probabile est, quod tradit Abb. *cit. loc. conclus. 1. & 2.* Collatorem non obligari ad restitutionem, si ex prouisione digni, prætermisso digniore, magisque idoneo, Ecclesiæ aliquod damnum eueniat, quia illud per accidens euenisse censetur, si verè dignus institutus fuit. Quare collator in tali institutione non tam censetur damnum ecclesiæ intulisse, quàm eius melius commodum non prouidisse, ad quòd potius ex Charitate, quàm ex iustitia obligatur. Alia verò ratio est, si indignum promoueat: tunc verè contra iustitiam peccat, siue damnum iniustum Ecclesiæ infert, idque ad eius restitutionem obligatur.

In alijs porrò simplicibus beneficiis non videtur esse peccatum mortale, prætermittere digniorem, dummodò qui verè dignus, atque idoneus est, instituantur, sicuti docet Sot. *lib.3. qu.6. art.2.* Less. *c.34. dub.14. assert.2.* Sà *verb. beneficium, nu.42.* & alii apud Gabrielem *cit. ar.3. dub.1. proposit.2.* Quia Ecclesia plerumque non magnum inde detrimentum accipit. Imò Petr. Nau. *lib.2. c.2. n.148.* Garzias *nu.16.* & alii apud Maior. *cit. q.9.* nullum in ea re peccatum agnoscunt, sed non rectè; Siquidem, & ecclesiæ aliquod idcirco commodum decedere solet, & iustitia distributiua nonnihil violatur, cùm beneficia, saltem secundario fine, etiam ob commodum, & gratiam promouendorum, qui de ecclesia benè merentur, instituta sint, idque expræssè sentit S. Thom. *qu.63. art.2.*

9 His adde, grauiter etiam peccari posse, si officia secularia, quæ iurisdictionem, vel administrationem adiunctam habeant, conferantur indignis, aut minus idoneis; cùm exinde Respublica graue nocumentum accipere soleat. Qua de re tractat Sotus *li.3. q.6. art.4.* Less. *li.2. c.32. dub.3.* qui bene etiam monet, *c.25. n.56.* quòd in collationibus Officiorum, aut beneficiorum non sufficit, si collator nesciat eum, cui confert, indignum esse, sed opus est, vt ex indiciis, aut informatione rationabiliter sibi persuadeat, dignum esse: quandoquidem ex Officio talis ei cura incumbit. Videri etiam potest Adrian. *l.c. resp. ad primum.*

10 Quæstio II. Vtrùm appetendo Episcopatum, aliamue Prælaturam aliquis peccet, ideoq; ea ipsa ex se minus idoneum ostendat? Resp. & dico. Episcopatum, aliamue prælaturam appetere, principaliter propter Dei honorem, & salutem animarum promouendam, secundariò verò propter bona temporalia ei annexa, non est illicitum, si aliquæ conditiones adsint: I. Vt qui prælaturam appetit, ea dignus sit. II. Vt alius non adsit ad regendum magis idoneus, ex cuius promotione Ecclesia maius commodum acceptura est. Nam alioquin, qui prælaturam appetit, non sincerè vtilitatem Ecclesiæ, sed potius suum commodum spectare conuincitur, quod tamen commodo Ecclesiæ post haberi debet. III. Vt sine scandalo, illicita largitione, &c. appetat, vel procuret. Ita docet Nauar. Miscel.42. *de orat. & l.7. cons.17. n.7. de sent. excom. edit.2.* Petr. Nau. *loc. c. n.27.* Sà *ver. Episcopus, n.3.* contra Ioan. Maiorem *in 4. d.24. q.7. concl.3.* Sylu. *ver. Episcopus, q.3.* Valent. *t.3. disput.10. qu.3. p.2. in 3. conclusionibus.* Probatur prior assertionis pars: Quia & obiectum huius appetitionis bonum est, testante Apost. 1. ad Timoth.3. *Qui Episcopatum desiderat, bonum opus desiderat.* Idque rectè, & ordinate appeti potest, videlicet, vt alijs prosis, Deique honorem promoueas.

Sed aiunt; Statum episcopatus, aut similis prælaturæ, tam magnam perfectionem requirere, tantamque secum obligationem adferre, vt de se, suisque viribus præsumat, atque in periculum animæ suæ temerè se coniiciat, qui extra casum manifestæ necessitatis (si v.g. nemo alius adsit, qui suscipere possit, aut velit) vel extra legitimam vocationem à Deo (siue ea fiat modo ordinario per electionem, seu modo extraordinario per visionem, aliudve signum) tantum in se onus suscipere satagit. Respondeo, non esse pręsumptionis peccatum, si quis diuino auxilio confisus, opus tam arduum aggrediatur, studens etiam cooperari, vt sit prudens, sobrius, castus, sicuti requirit Ap. 1. ad Tim.3. Quod verò de periculo annectitur, distingui debet inter remotum, & propinquū. Qui enim Episcopatum acceptat, non exponit se propinquo peccandi periculo; cùm is status bonus, & perfectus, sit, à Deo peculiariter institutus: alioquin ad eum acceptandum nemo Superioris iussu cogi posset. At verò remota, & per accidens coniuncta pericula vitari possunt ab eo, qui & Deo auxilio nititur, & animum erga terrenas illecebras, & peccandi occasiones ordinatè affectum non gerit.

Quod ad alteram assertionis partem attinet, tribus modis pręlatura appeti potest propter commoda temporalia, videlicet honores, ac diuitias: primò principaliter propter illa tamquam finē operis, ita, vt homo referat Episcopatum ad temporalia, tanquam finem eius; & cōsequenter paratus sit relinquere proprium finem Episcopatus (quæ est salus animarum iuxta illud Ioan. *c. vlt. Pasce oues meas*) vt commoda honoris, ac diuitiarum consequatur: & talis affectio: quæ tamen rarissima esse solet, haud dubiè est cū peccato mortali. Secundò appeti potest episcopatus propter temporalia, tanquam finem operantis; cuiusmodi finis est, qui vt causa excitat, ac mouet hominem ad operandum, seu appetendum, quia nisi talia cōmoda honorum, ac diuitiarum coniuncta essent, Episcopatum nollet petere: quamuis reipsa expetat cum proposito procurandi salutem animarum, ideoque propter finem proprium ipsius operis: & talis affectio non est cum peccato mortali, sed tantum veniali ambitionis, aut auaritiæ, sicuti docet Sotus *lib.10. q.2. a.1.* Caiet. *cit. a.1. §. ab hoc dicitur*, Petr. Nau. *n.33.* Valent. *loc. c. §. de primo dicto*, Tertiò appeti potest Episcopatus, vel alia prælatura principaliter propter Dei gloriam, & salutem animarum promouendam, tanquam finem operis, ipsiusque operantis; concomitanter verò propter temporalia, puta honores ac diuitias: ita vt tantò feruentiùs prælaturā acceptat, & libentiùs acceptet, quia talia commoda annexa sint. Et hæc affectio sine culpa est, sicuti docet Nauar. *de orat.* Miscell. 42. *num.83.* Quandoquidem etiam temporalia bona Dei dona sunt, atque media inseruientia ad diuinam gloriam, & hominum salutem promouendam.

Neq; verò à tradita doctrina alienus est S. Aug. *li.19. de ciuit. c.19.* quia tria ibi docet: I. in Episcopatu non esse quærendam celsitudinem honoris, sed operis laborem; non vt aliquis præsit, sed vt alijs prosit. II. Celsitudinem honoris (quæ cū Episcopali cura coniuncta est) non decenter appeti; quia ad ambitionem spectat, vti suprà etiam dixi. III. Si sarcinam Episcopalis curę nemo imponat, percipiendæ atque intuendę veritatis in otio potiùs vocandū esse. Quòd secundum consilium, non autem præceptū intelligi debet.

Neque S. Th. 2.2. *qu.*185. *ar.*1. contrarius est. Duo enim ibi docet; I. Quòd Episcopatum propter celsitudinem gradus, vel propter adiunctum honorem, ac diuitias, appetere, illicitum est; quia ad ambitionem & inordinatam cupiditatē spectat. II. Quòd appetere episcopatum, aliamue prælaturam, seu eminentiam super alios fideles in Ecclesia, etiam boni finis prætextu, videlicet vt Ecclesiæ prosit, videtur præsumptuosum, extra casum necessitatis, vel legitimæ vocationis. Non ait, esse præsumptionis peccatum per se, & ex natura sua; sed videri præsumptuosum, quòd videlicet homo de suis viribus nimis confidat, atque erga celsitudinem gradus, honoris, ac diuitiarum commoditates inordinatè affectus sit: ideòque ob hanc ipsam causam ad prælaturam idoneus non censeatur. Quo cum non pugnat, quin aliquando aliquis sincero affectu desiderare, ac petere possit, vt ad Episcopatum assumatur, si se idoneum arbitretur, vt multis prosit ad Dei gloriam. Vide Caiet. *cit. art.*1. *conclus.*4.

11 Quæstio III. priori affinis est; Vtrùm aliquis ad Episcopatum, aliamue prælaturam non possit? Respondeo, & dico I. Fieri potest, vt aliquis in casu necessitatis, vel magnæ vtilitatis, iure naturali, & diuino obligetur ad prælaturam acceptandam, si persona habilis, & præ alijs Ecclesiæ regendæ idonea sit.

Dico II. Qui habilis est ad prælaturam, si renitatur, Superioris sui præcepto compelli potest, sicuti docet S. Th. *citat. qu.*186. *ar.*2. At verò Episcopatum à solo Papa imperari posse, quippe, cuius proprium est Episcopos confirmare, notauit Valent. *citat. disp.*10. *qu.*3. *par.*3. *concl.*6. Sanch. *lib.*4. *Moral. c.*8. *nu.*38. & specialiter Prælatum Ordinis Religioso suo præcipere non posse, vt Episcopatum acceptet. Quia Prælatus ea solùm subdito præcipere potest, quæ ad regulam pertinent: Episcopatus autem potius subducit subditum à regula, & regulari obedientia. Ergo &c.

Dico III. Episcopus vnius Ecclesiæ facilius cogi potest à Summo Pontifice ad acceptandum alterius Ecclesiæ Episcopatum, propter publicam vtilitatem, *arg. c. scias*, 7. *q.*7. Immò Episcopatum vacare per translationē à Papa decretam, & confirmatā ante translati acceptationē, docet Ab. *in c. vlt. n.*23. *de translat. Episc.*

CAP. XVI.

DE NVMERO CANONICORVM, aliorumque conuentualium augendo, vel minuendo.

SVMMARIVM.

1 *Si numerus canonicorum determinatus non est, tot in Ecclesia institui debent, quot ex redditibus honestè ali possunt.*
2 *In Monasterijs, præsertim Monialium, plures suscipi non debent, quàm ex redditibus ali possunt.*
3 *Ob modicum redditu um incrementum, aut detrimentum non debet numerus instituendorum mutari.*
4 *Redditus præbendæ abundantioris Episcopus detrahere potest alteri applicandos.*
5 *Si numerus Canonicorum in aliquo Ecclesia determinatus non est, non vacat canonicatus morte alicuius.*

1 ASsertio I. Si numerus Canonicorum, Monachorum, aut Monialium, alicubi determinatus non est, tot institui, vel suscipi debent, quod ex Ecclesiæ redditibus commodè sustentari possunt; habitu respectu ad alia etiam Ecclesiæ onera, & impendia in fabricam, eleemosynas, hospitalitatis Officium. Ita habetur *in c. cùm M. de constit. & c.*1. *de instit.* vbi Abb. admonet, Capitula, Rectores, Abbates à Superiore suo compelli posse ad tantum numerum suscipiendum. Verùm vltrà Ecclesiæ facultates cogi non debent, vt aliquem recipiant: quare contra Superioris mandatum excipere possunt, vti habetur *in c. auctoritate, eod. tit.* & notat Abb. in *c. ex parte, n.*4. *de concess. præb.* vbi ait, Gloss. *ver. opponere*, quod in tali casu vnus solus Canonicus opponere se possit; quia iusta causa vtilitatis Ecclesiæ suæ nititur.

2 His adde, quod *in cit. c.*1. *de instit.* & in Trid. *sess.*25. *c.*4. *de Regular.* expressè præcipitur, vt in Monasterijs tam virorum, quàm Mulierum bona immobilia possidentibus, vel non possidentibus, is tantùm numerus constituatur, qui ex redditibus proprijs Monasteriorum, vel ex consuetis eleemosynis commodè possit sustentari. Quamuis hoc decretum, quod attinet ad Monasteria virorum, non omninò receptum esse testatur Sanch. *l.*7. *cap.*23. *Moral. n.*6. Cùm passim videamus, ob iustam causam, plures in Monasteria recipi, quàm commodè aliquem. In Monasterijs autem Monialium, (de quibus singulariter decretum est, *cap. vn. §. sanè, de statu Regulor.* in 6. & à Pio V. in bulla, *Circa pastoralis Officij*, ne plures recipiantur, quàm ali possint) satisfieri huic præcepto, ait idem Sanch. *n.* 5. quandoquidem absque dote recipi non solent, ideoque earum receptione Monasterium non grauatur, sed plerumque subleuatur.

3 Dico II. Si numerus Canonicorum statuto determinatus est, non debet ob modicum redditu um augmentum augeri, sicuti ex communi docet Gloss. & Abb. *in cit. cap.*1. Sed redditus accrescunt mensæ Capitulari, si bona communiter possidentur, in fine anni inter canonicos diuidendi, vel accrescunt proprijs beneficiatis, si præbendæ, siue redditus beneficiorum distincti sint. Sin verò Ecclesiæ redditus multum augeantur, tunc etiam numerus augeri debet, tametsi à Papa confirmatus sit, quandoquidem talis confirmatio facta censetur in fauorem Capituli, seu Canonicorum cui ipsi renunciare possunt, sicuti docet Gloss. *c. dilecto, de præb. arg. c. cum M. de constit.* vbi notat Ab. *n.*6. in tali casu, antiquis præbendis in sua integritate remanentibus, ex nouis redditibus nouas præbendas constituendas esse. Sic etiam vice versa, si redditus Ecclesiæ nimis decrescant, vt non sufficiant tāto Canonicorum, vel Monachorum numero sustentando, imminui poterit, non obstante confirmatione Papæ: cū confirmatio Papę intelligatur, si res in eodem statu permaneant: quandoquidem in Ecclesiæ dedecus tendit, si Canonici, aliiue Clerici honestè se ex redditibus alere non possint, sicuti docet Abb. *in cit. c. cum M. n.*1. *& in c. cùm accessissent, n.*4. *de constit.* Cæsar Lambertinus *de iure patron. q.*6. *princip. art.*8. vbi notant, si Ecclesia, vel beneficia patronata sint, patroni etiam consensum adhibendū esse, præsertim in diminutione, vel suppressione alicuius beneficij: si tamen patronus consentire nolit, ipso etiam inuito, Episcopum disponere posse, quatenus Ecclesiæ necessitas, vel magna vtilitas postulat, quia patronus Ecclesiæ vtilitatem impedire non debet.

4 His adde, si redditus vnius præbendæ abundatiores sint, posse Episcopum cum Capitulo inde subtrahere ad supplendum defectum alterius præbendæ, vel reddituum fabricæ, *arg. c. posuisti, de præb.* vbi id notat Abb. *& in c. cùm M. n.*28. rationem dans: Quia *Canonici non possident præbendas iure proprio, sed iure Ecclesiæ.* Conuenit tamen, vt hæc subtractio fiat vacante beneficio; tunc enim etiam alia onera honesta, & sacris Canonibus non repugnantia, vacanti præbendæ imponi possunt, ad quæ beneficiati imposterum teneantur, vt colligunt DD. *ex c. significatū, de præb.*

5 Ad extremum nota *ex cit. c. ex parte, de conceß. præb. & c. dilecto, de præb.* plurimum referre, vtrùm numerus Canonicorum, de iis Ecclesijs, in quibus præbendæ distinctæ non sunt, sed redditus omnis ad communem mensam deferuntur, statuto aliquo determinatus sit, necne. Quia si numerus Canonicorum determinatus non est, non vacat canonicatus alicuius mortem: neque deuolutio fit ad Superiorem, ob negligentiam instituendi intra tempus semestre. Nec refert, etsi longo tempore cōsuetudo fuerit tot Canonicos, tot Monachos suscipiendi: quia consuetudo consistens in actibus meræ facultatis, siue liberæ voluntatis, non inducit legem, v. g. si 40. annis ad tuum molendinum accessi, non ideò obligationem contraho, ait Abb. *in cit. capit. ex parte, num.*7. Interim Superior, puta Episcopus, Papa potestatem habet compellendi inferiorem Prælatum, & Capitulum, vt nouos suscipiant, secundùm reddituum facultatem.

Sin autem numerus Canonicorum statuto determinatus est, tum vacat Canonicatus morte beneficiati. Quòd si verò Capitulum suprà decretum numerum, aliquem de nouo erect, distinguendum est: vtrùm id faciant dispensatiuè ex gratia speciali, vt pro ea vice sit supernumerarius, vel si recipiant aliquem in Canonicum sine præbenda, vt videre est apud Abb. *cap. dilectus*, 1. *de præb.* his casibus sibi non præiudicant. An verò absolutè aliquem Canonicum suprà numerum recipiant; tum censentur renunciare statuto, saltem ad hoc, vt illud allegare non possint in præiudicium alterius, ait Abb. *c. pro illorum, num.* 5. *de preb.* & colligitur *ex c. cùm accessißent, de constit.*

CAP. XVII.

QVIBVS MODIS BENEFICIA amittantur, & vacent.

SVMMARIVM.

1 *Ecclesiastica beneficia vacant, aut omittuntur. I. Per mortē naturalē beneficiati. II. Ob iuris dispositionem. III. Per iudicis sententiam, & priuationem. IV. Per liberam renunciationem.*
2 *Non exiguum discrimen est inter priuationem beneficij ipso iure latam, & eam quæ per iudicis sententiam inferenda est.*
3 *Renunciatio est spontanea beneficij dimissio, coram legitimo superiore id acceptante.*
4 *Si alicui commißa sit facultas conferendi beneficia: non ideò etiam censetur commißo potestas, resignationis accipiendi. Sed cui iure ordinario competit, ad eundem ferme etiam pertinet renuntiationes accipere.*
5 *Duplex est renuntiatio: expreßa, & tacita. Expreßa, aut fit purè, aut conditionatè. Conditionata, vel fit in gratiam certæ personæ, vel causæ permutationis.*
6 *Resignationes beneficiorum coram Episcopis purè fieri debent, & non cum conditione, vt certæ personæ conferantur. Nam*

tales

tales renunciationes in fauorem alterius solus Papa acceptat.

7 *Qui beneficia permutant, ius proprium, reale, & pacificum in re habere debent.*

8 *Criminosus, aut irregularis, ante sententiam priuationis, validè beneficium resignat.*

9 *Si infirmus beneficium resignet, & intra dies 20. vita decedat, non censetur vacare per resignationem, sed per mortem beneficiati.*

1 Ecclesiastica beneficia vacant primò per mortem naturalem beneficiati. Necesse tamen est, vt habuerit ius in re, & quasi dominium beneficii, puta quòd in beneficio electiuo per legitimam electionem confirmatus fuerit, sicuti dixi suprà *cap.* 12. *numer.*2. In collatiuis verò beneficiis requiritur, vt non tantùm ipsi absenti collatio facta sit, sed etiam vt collationem per se, vel per alium acceptarit: alioquin si ante talem acceptationem mortuus sit, non censebitur beneficium de nouo vacare: consequenter si ante reseruatum erat Summo Pontifici, adhuc manebit reseruatum, sicuti annotauit Couar. 3. *resol. capit.*16. Vasq. *tract. de benefic. cap.*4. *num.*242.

Secundò, ex iuris dispositione decernentis ipso facto beneficium vacare, atque ab altero impetrari posse: puta si beneficiatus Episcopatum, vel aliud beneficium incompatibile accepit, *capit. tum in cunctis, §. cum verò, de elect. cap. de multa, de præbend.* Vel si matrimonium contraxit, *c.*1. *c. de diuersis de Cleric. coniugatis.* Vel si Religionem professus est, *cap. beneficium, de Regular. in*6. Aut si crimen patrauit, ob quod priuatio beneficii ipso facto incurritur: quamuis etiam tunc opus sit sententia Iudicis declaratoria criminis; ante quam criminosus non tenetur beneficium dimittere, sicuti ex communiore docet Azor. *tom.*1. *lib.*8. *cap.*13. *q.*8. Henriq. *lib.*14 *c.*4. *n.*6. Sanch. *lib.*7. *moral. c.* 36. *n.*7. Insuper etiam requiritur, vt executio priuationis per Iudicem fiat, sicuti testatur Cou. *in epit.* 4. *decret. p.*2. *c.*6. §. 8. *n.*7 Henriq. *lib.* 13. *c.*56. Sanch. *n.*8. Præterquam si Iudex in sententia præcipiat, vt condemnatus statim beneficium dimittat. Præterea, si promotus ad parochiam, quæ residentiam personalem requirit, intra annum sacerdotium accipere negligat, ante omnem Iudicis sententiam dimittere cogitur. Quandoquidem tali pacto, & obligatione parochia ei concessa censetur ex dispositione *c. licet, de elect. in*6. Porrò alia crimina, quæ ipso facto inducunt Ecclesiastici beneficii priuationem, numerantur à Rebuffo, in praxi de modis amittendi beneficia, Less. *cit. dub.* 35. Azor. *tom.*1 *lib.*7. *c.*17.

Tertiò: amittitur beneficium per Iudicis sententiam, ob crimen, cui talis inferenda pœna à iure decreta est; Videlicet in homicidam, *c. Clericis, ne Clerici, vel Monachi.* In periurium, secundùm Gl. *in c. querelam, de iureiur.* In hæreticorum receptores, fautores, *c. excommun.* 1. §. *credentes, de hæreticis.* Plura videri possunt apud Rebuff. *cit. tit.* 50. Azor. *tom.*2. *lib.*7. *cap.*18.

2 Est autem non modicum discrimen inter priuationem beneficij ipso iure latam, quæ per Iudicis sententiam inferenda est. Si enim pœna priuationis ipso iure contracta sit, sententia condemnatoria Iudicis retrotrahitur ad diem commissi criminis, atque non solum omnes fructus ex beneficiis ab illo tempore percepti auferuntur, sicuti docet Cou. *loc. cit.* Henriq. *cit. cap.* 56. *n.*2. Mol *tom.*1. *tract.* 2. *disp.*96. Sanch. *lib.*2. *moral. c.*26. *num.*10. sed etiam beneficiorum commutatio, vel resignatio in fauorem tertii post criminis admissionem facta, rescinditur, sicuti ex communi docet Azor. *tom.*1. *lib.*8. *c.*13. *q.*8. Sanch. *n.*9. Less. *cit. c.* 34. *dub.* 35. *num.*19. At verò si beneficium vacare debeat per sententiam à Iudice ferendam, neque fructus ante percepti condemnato auferri, neque resignatio, aut commutatio beneficii ab eodem facta rescindi potest.

Aliud discrimen est. Si beneficium ob crimen ipso iure alicui adimatur, illud etiam ante declaratoriam sententiam criminis tamquam iure vacans impetrari, & criminoso non vocato, conferri potest quoad titulum, non item quoad possessionem, sicuti docet Azor. *tom.*1. *lib.* 5. *c.*8. *qu.*3. Sanch. *cit. c.* 36. *n.*12. Flaminius *de resignat. benefic. lib.* 3. *q.*1. *n.*33. post Gl. *in c. licet, de præb. in*6. *ver. te non vocato.* Sin verò beneficium per sententiam Iudicis ferendam vacet, non potest impetrari, aut auferri, antequam priuationis sententia in criminosum feratur. Qua de re vide Azor. *tom.*2. *lib.*7. *cap.*17. *q.*2. Rebuff. in praxi beneficiorum *p.*3. *de modis amittendi beneficia, n.*49. Posset tamen à Papa rescriptū gratiæ impetrari, vt post criminosi condemnationem, ac accessionem, alteri conferatur, sicuti Rebuff. notauit *n.*5.

3 Quartò vacat beneficium per liberā renunciationē, quæ definitur: *Spontanea proprij beneficij dimissio facta, coram legitimo Superiore, id acceptante.* Dicitur, *dimissio*, quia per renunciationem aliquis perdit ius in beneficio, ita vt vacare censetur, & alteri conferri queat. *Spontanea*, quia quæ metu extorta, sicut & dolo, fraude elicita, irrita est, vel saltem irritari debet, iuxta *cap. super hoc de renunciat. cap. ad aures, de his, quæ vi, metusue causa.* Vide Rebuff. *in praxi tit. de resignat. metu extorta.*

Coram legitimo Superiore, ad quem beneficiis collatio spectat, cuiusmodi est Papa, eiusue à latere Legatus, Episcopus, vel Sede vacante Capitulum, immò etiam Prælatus Episcopo inferior, si ad ipsum collatio talis beneficii pertineat, sicuti expresse docet Gl. *in Clem. vn. ver. manibus, de renunciat.* Abb. *in cap. admonet, n.*3. *extra, eod tit.* Less. *lib.*2. *cap.* 34. *dub.* 36. *n.*191. contra Garz. *p.*11. *c.*3. *n.*262. Azor. *to.*2. *lib.*7. *c.*19. *qu.*7. qui talem potestatem eiusmodi collatori negant, eò quòd facultas resignationes accipiendi ad eum propriè pertinere debeat, qui & destituere, seu deponere beneficiatum potest, secundùm doctrinam Innoc. *in c. quod in dubijs, eod. tit.* At verò non omnis, qui ad beneficia instituere, is etiam destituere potest, secundùm doctrinam Abb. *in c. vlt. num.*4. *de statu Monach. & c. cum ex iniuncto, nu.*4. *de hæret.* vbi ait, quòd præscribens potestatem conferendi beneficiū, non ideò habet potestatem destituēdi, quia hæ potestates diuersæ sunt; ideòque præscripto in vno non extenditur ad alterum.

4 Ad hoc respondeo, Esse quidem conuenientius vt resignationes beneficiorum accipiatis, qui & destituendi iurisdictione præditus est: quamobrem, si cui committatur facultas conferendi beneficia, v.g. Vicario generali, non ideò censetur commissa facultas resignationes accipiendi, sicut notat Zecchus *de benefic. c.*13. *n.*2. quia plus est resignationes accipere, quàm conferre. Nihilominus plerumque accidit, vt quicumque Prælatus, aut Præpositus beneficiatos iure proprio instituit (licet ipsos in pœnam priuare non possit) eorumdem resignationes accipiat, saltem eas, quæ purè fiunt, & non causa permutandi: cum enim talis permutatio translationem personarum plerumque postulet, magis opus est auctoritate Episcopi, vti notauit Suarez *lib.*4. *de Simon. cap.*32. *numer.*14.

Id acceptante. Requiritur enim consensu Superioris, *cap. admonet, eod. tit.* qui non nisi iusta causa suadente renunciationem admittere debet, iuxta constit. Pij V. quæ incipit, *Quanta Ecclesia Dei*, quæ in Bullario est 58. & videri potest apud Azorium. *tom.*2. *lib.*7. *ca.*19. *qu.*5. Sin autem ista renunciationis causa adsit, tunc is, ad quem pertinet eam admittere, si malitiosè recuset, à Superiore cogi potest, secundùm Gloss. *cit. c. admonet. ver. inconsulto.* Immò ad Religionem solùm petita, quamuis non obtenta licentia, transire licet, vti docet Gloss. ibid. & Abb. *num.*4. *argum. cap. licet, de Regular.* in quo conceditur Religioso transitus ad strictiorem Religionem petita prius, licet non obtenta, Prælati sui licentia Episcopus tamen Episcopatui renunciare non potest, etiam Religionis ingrediendæ causa, nisi post petitam, & obtentam licentiam Summi Pontificis, iuxta *cap. nisi pridem, de renunciatione*, vbi etiam causæ afferuntur, ob quas eiusmodi renunciatio admitti debeat, *conscientia criminis*, quòd peractam pœnitentiam impedit executionem officii, *debilitas corporis, defectus scientiæ, malitia plebis, graue scandalum, & irregularitas personæ.*

Porro; licet renunciatio beneficii coram alio, quàm legitimo Superiore facta non valeat ex parte Ecclesiæ, valet tamen ex parte renunciantis: non quòd titulo, & iure beneficii sui statim excidat; sed quòd Superior renunciationem ratam habere, & eum, qui ita renunciauit, quamuis reluctantem, priuare possit, & alteri, conferre, nisi is re adhuc integram renunciationem reuocarit, qua de re Gloss. *capit. quod in dubijs, de renunciat.* Binsfeld. *in tit. de Simonia, cap.*12. *ad finem*, Gregor. Tholos. *c.*31. *de benef. num.*11. Garzias *p.*11. *cap.*3. *num.*223. *& seqq.*

Nota hoc loco, quòd per renunciationem non minùs vacare beneficium censetur, quam per mortem beneficiati, *arg. c. quàm periculosum*, 7 *q.*1. & docet Gloss. *in c. susceptum, de rescriptis in* 6. *ver. non morte.* Adeò, vt si renuncianti idem beneficium postea conferatur, vltimum locum tenere debeat: perinde ac si beneficiatus antea non fuisset, iuxta *c. ex insinuatione, de Simonia*, & tradit Nau. *lib.* 5. *cons.*97. *qu.*2. *eod. tit. edit.*2. Loquor autem de eo, qui plenum, & certum ius in beneficio obtinet; non autem de eo, qui habet ius ad rem, v.g. qui impetrauit à Papa litteras ad beneficium vacaturum: is enim sine Superioris auctoritate renunciare potest: item Episcopus electus, & nondum confirmatus coram eligentibus; & præsentatus, ac nondum institutus coram patrono suo, multòque magis intrusus beneficio cedere potest, etsi Superioris auctoritas non accedat. Quare his casibus nō censetur beneficium de nouo vacare, cùm collatio effectum non habuerit. Præterea, qui ius dubium, ac litigiosum habet, absque Superioris consensu cedere illud potest aduersario litiganti, non alteri, teste Rebuff. *tit. de resignat. expressa, num.*12. Vide de his Garziam *num.* 247. Zecchum *cit. cap.*13. *num.*2.

5 Duplex est renunciatio; Vna expressa, seu quæ verbis expressis fit; altera tacita, quæ fit facto aliquo renunciationem significante, plerumque etiam ex iuris dispositione, puta si bene-

ficiatus matrimonium contrahat, militiæ nomen det, aliud incompatibile beneficium accipiat, si lite super beneficio mota cedat, vel eam intra tres annos non prosequatur, si post curatum acceptum, intra annum, ad sacerdotium non promoueatur, sicuti latius videre est apud Rebuffum *in praxi. tit. de tacita resign.* Less. *c. 34. dub. 35. n. 189.*

6 Expressa autem renuntiatio iterum duplex est, vna pura, & simplex, quæ fit sine vlla conditione, aut pacto, eaque propriè dicta renunciatio siue resignatio est. Altera verò cōditionalis, cuius duæ sunt species: Vna, quæ fit in fauorē certæ personæ, id est, cum conditione, vt personæ nominatæ conferatur: cuiusmodi resignatio in fauorem coram Episcopo, aliisque Ordinariis, excepto Papa, fieri non potest, sicut docent DD. cum Gl. *in c. ex parte 1. de offic. Legati*, Rebuffus *in praxi, tit. de resignat. conditionali in fauorem.* Nau. *c. 23. in sin. n. 107. ad decimum.* Garcias *p. 11. c. 3. n. 152.* Azor. *2. p. l. 7. c. 21. q. 1.* Suar. *de Simon. c. 35. n. 6.* idque Ecclesiarum cōsuetudo confirmat. Cuius rei hæc præcipua ratio esse videtur: Quia alioquin periculum est, ne beneficiorū resignationes speciem quandam successionis hæreditariæ acquirant, quod iura canonica valdè detestantur, sicuti constat *ex ca. 1. de præbend.* vbi rationem reddit Abb. *n. 3.* Quia *succedens in beneficio non sortitur id à defuncto, sed a superiore conferente.* Quare Pius V. Bulla suprà citata prohibet, vt, *ne verbo quidem, aut nutu, vel signo futuri in huiusmodi beneficiis successores ab ipsis resignantibus, aut aliis eorū significatione, vel hortatu, designentur, aut de his assumendis promissio inter eos, vel etiam intentio qualiscunque intercedat.* Papa tamen eiusmodi resignationem in fauorem alterius recipere solet: Tunc verò resignans non ante iure beneficii sui priuatur, quamuis, in cuius fauorem resignatio facta fuit, beneficium legitima auctoritate sibi collatum acceptarit: quia, vt suprà dictum, resignatio in fauorem conditionalis est: dispositio autem conditionalis effectum non sortitur, nisi postquam conditio impleta est, sicuti præter alios notauit Rebuff. *cit. tit. n. 15.* & seqq. Less. *lib. 2. cap. 34. dub. 35. & cap. 35. dub. 14.* Suarez *de simon. cap. 35.* Quæ ipsa causa est, cur Episcopus talem resignationem recipere non possit quia prius debet beneficium vacare, quam ab Episcopo alteri cōferatur, iuxta *c. vn. in 6. & Clem. vn. de rerum permutatione:* quamobrē resignatio sub eiusmodi conditione in manibus Episcopi nullius roboris erit, atque beneficium manebit resignanti.

Quæ verò contra hanc communem, & in praxi receptam sententiam afferunt Sotus *l. 6. par. 7. art. 2.* Cou. *1. resol. cap. n. 5.* Valent. *tom. 3. d. sp. 6. qu. 16. p. 3. circumstant. 2.* solum probant, quòd beneficiatus beneficium resignare possit in manibus Episcopi simpliciter, & sine vlla conditione, aut modo obligatorio; quamuis addita deprecatione, vt certæ personæ conferatur, sicuti notauit S. Anton. *par. 2. tit. 1. cap. 5. §. 11.* Nau. *cap. 23. Man. num. 107. ver. secundà*, post Gl. *in cap. ordinationes, ver. prætio, 1. quæst. 1.* Quare id obseruari potest, vbi Constitutio Pii V. quamlibet personæ resignationem prohibentis, recepta non est.

Altera est species resignationis cōditionalis, quæ fit causa permutationis: cum duo beneficiati vnum, vel plura sua beneficia, Papæ non reseruata, in manu Ordinarii sui resignant, ea conditione, vt postea vicissim alteri alterius beneficium conferatur cuiusmodi resignationem causa permutationis factam Episcopus aliusue quasi Episcopali iurisdictione præditur Prelatus, ob causam ad bonum Ecclesiæ pertinentem, admittere potest, iuxta, *c. quæsitum, de rerum permutat.* Imò interdum, si necessitas postulare videtur, motu proprio instituere, vocatis iis, quorum interest, videlicet patrono, collatore inferiore, &c. vti videre est apud Abb. *cit. cap. quæsit. n. 8. de rerum permut.* Non ita vero Prælatus inferior, & Episcopo subiectus, permutationem recipere potest, tametsi collatio beneficiorum permutandorum ad ipsum proprio iure spectet, sicuti docet Gl. *in Clem. vn. ver. conferantur. de rerum permutat.* Abb. *in cit. c. quæsitum. n. 4.* Nau. *l. 5. consil. 97. n. 2. de Sim. contra Syl. ver. permutatio. 2. q. 2.* Sebast. Sapiain *in cit. c. quæs. ver. an permut.* quam sententiā verò similem iudicat Suarez *tom. 1. li. 4. de Simon. c. 32. nu. 14. arg. c. vn. de rerum permut. in 6.* Quamobrem in hac re Ecclesiarum consuetudo spectanda est: neque enim negatur quin etiam facultatē istam, resignationes accipiendi causa permutationis collator beneficiorum, iurisdictione restituendi carens, diuturna consuetudine præscribere possit.

7 Porrò necessarium est ad permutationem, vt vterque permutantium habeat ius proprium, reale pacificum in beneficio, quod permutat, licet possessionem eius nactus non sit, sicuti ex communi docet Petr. de Perusio *tract. de permut. benefic. p. 1. qu. 1. n. 1.* *Less. c. 34. dub. 36.* Garcias *p. 11. c. 4. n. 15.* & seq. Azor. *citat. lib. 7. c. 30. q. 15.* contra Rebuffum *tit. de permut. nu. 14. & 15.* vbi ait, valere interdum permutationem cum beneficio ficto, simulante altero beneficium habere, quod non habet.

Hinc etiam notant Doctores apud Nauar. *lib. 5. consil. 43. nu. 3.* Neque cum Ordinarii consensu permutari posse ius, quod aliquis habet ratione expectatiuæ, vel præsentationis, cum beneficio alterius: quandoquidem beneficiorum quæsitorum, non quærendorum, permutatio permittitur, *arg. c. 1. verb. beneficia sua, de rerum permutat. in 6.* Quòd si verò, facta in manu Episcopi resignatione causa permutationis, ea successum non habuit, quia v. gr. alter permutantium mortuus est; tunc superstes restituendus erit ad beneficium pristinum: sed per nouam collationem: quia beneficium verè vacauit per resignationem, sicuti docet Abb. *in n. penult. in fine. de rerum permutat. arg. c. vn. eod. in 6.* Quamuis aliud obseruari solet permutationibus factis in manu Papæ, videlicet, ut permutans statim redire possit ad beneficium suum, si permutatio successum non habuit; quia ius non censetur reuocatum ab eo, qui permutare cupit, sicuti docet Garz. *p. 11. c. 4. n. 7. & seqq.*

Restat Quæstio. Quinam beneficium suum, seu purè seu cum conditione, resignare possint, coram eo, qui recipiendi potestatem habet? Resp. & dico I. Ordinariè omnes beneficiati ob causam iustam resignare possunt, licet resignatione a Episcopo difficilius recipiantur, sicuti constat ex *c. 1. cap. nisi cum pridem. de renunt.* & docet Nauar. *consil. 2. eod. tit. edit. 2.*

8 Dico II. Etiamsi aliquis crimen commiserit, ob quod beneficio priuandus est. v. g. homicida factus irregularis, prius tamen, quàm sententia priuationis fertur, validæ renuntiat, seu pure, seu inconditionatè, sicuti ex communi docet Rebuffus in *praxi. tit. modis amittendi beneficia. n. 51.* Cou. *clem. si furiosus. p. 2. §. 4. num. 7.* Azor. *lib. 7. c. 29. q. 32.* Mol. *tract. 3. disp. 78. num. 2.* Quinimò & si alius ante latam priuationis sententiam à Sum. Pontifice impetrarat beneficium, adhuc tamen vel alteri resignari, vel ipsimet irregulari, si Episcopus tali potestate præditus cum ipso dispenset, retine potest, sicuti docent Couarr. & Mol. *ll. cc.* Quæ omnia locum etiam habent, licet criminosus de crimine accusatus sit, sicuti docet, Rebuff. *in praxi. titul. de subrogan. co. litigant.* Gl. *9. n. 6.* Garcias *p. 11. c. 3. nu. 63.* Quia tali casu lis non est super beneficio, sed super crimine quamobrem si accusatus pendente lite decedat, lis finita censetur, adeò, vt beneficium tunc vacet per mortem non per priuationem, seu depositionem: quia crimina morte extinguuntur, sicuti singulariter annotauit. Gl. *in c. ver. finita. vt lite pendente. in 6.* Denique tametsi aliquis crimen commisit, ob quod ipso iure beneficii priuationem incurrit, nihilominus valida est renuntiatio facta in fauorem alterius: licet ea postea per iudicis sententiam rescindi possit, perinde ac si facta non fuisset, sicuti annotauit Less. *lib. 2. c. 34. n. 190.* Atque hæc ferme etiam locum habent in resignatione facta causa permutationis, sicuti ex multorum sententia docet Garc. *n. 67.* contra Rebuff. *cit.* Gl. *9. & reg. de infirmis resignantibus.* Gl. *12. num. 19.* Azor. *cit. q. 25. in fine:* vbi negant accusatum de crimine lite pendente, permutare posse: profectò Episcopus talem permutationem, nisi ob grauissimam causam, recipere non debet.

Hoc adde, quod ex communiore tradit Azor. *cit. qu. 25.* Licet Parochus, qui toto anno sacerdotium suscipere neglexit postea commutare illud non possit; quia tunc parochiam dimittere tenetur; sicuti & is, qui alterum beneficium incompatibile obtinuit; posse tamē Parochum permutare ante finem anni. cū adhuc ius in beneficio obtinet, & non statim illud dimittere cogitur.

Dico III. Hoc speciale est ex regula Cancellariæ, de infirmis: Si constitutus in infirmitate beneficium suum quomodocūque in cuiuscuq; Ordinarii, vel Collatoris manu resignauit, & intra 20. dies sequentes ex ea infirmitate mortuus est, beneficium, non per resignationem, sed per mortem beneficiati vacare censetur, ideoque liberè conferri potest, non obstante conditione resignationi apposita. Qua de re vide Rebuff. *reg. de infirmis.*

CAP. XVIII.

DE PENSIONIBVS.

SVMMARIVM.

1 *Pensio est pars aliqua beneficialis redditum, ad tempus alicui legitima auctoritate constituta.*

2 *Pensio alia Clericalis est, & alia laica seu non spiritualis. Pensio Clericalis magnam cum beneficiis Ecclesiasticis similitudinem habet.*

3 *Ob causam specialem etiam Episcopus pensionem designare potest, v. g. ob senium resignantis: ob causam concordiæ, sed talis pensio morte pensionarii cessare debet.*

4 *Episcopus, cum Capitulo, ob causam necessitatis vel magnæ vtilitatis, fructus ex beneficio abundantiore subtrahere non prohibetur.*

5 *Episcopus pensionis designationem, aut fructuum subtractionem facere debet ante beneficii collationem.*

6 Pensio

6 *Pensio congrua Vicario parochiæ constitui debet.*
7 *Spectato communi iure, pensionarius obligatur ad subsidium charitatiuum, & similia onera realia secundùm proportionem redditiuum, quos accipit: quamuis ferme consuetum est, vt pensiones liberè designentur.*

1 QVæstio I. Quid sit pensio? Resp. Est certa portio ex alieno beneficio Ecclesiastico ad tempus iusta de causa, deducta, & separata. Ita post Cardinal. *in Clem. 1. de suppl. neglígen. Prælat.* definit Zecch. *de benefic. & pension. c. 11. in princip.* Azor. *to. 2. lib. 8. cap. 5. q. 1.* Less. *c. 34. dub. 37.* Differt autem pensio à beneficio potissimum in duobus: I. Quòd pensio sit pars quædam iuris beneficialium redditiuum, alteri constituta, & designata, ad eum modum, sicuti *lib. præced.* dixi, censum consignatiuum esse veluti partem quandam vsusfructus. II. Beneficiũ in perpetuum Ministrorum vsum suapte natura constituitur: quamobrem morte, vel renunciatione beneficiarii vacat, & alteri conferri debet. Pensio autem ad tempus decernitur, ita, vt vel renunciatione, (quæ etiam sine Superioris auctoritate fieri potest) vel morte pensionarii omninò finiatur: sicuti vsusfructus morte vsufructuarii, *§. finitur; Instit. de vsufructu*; quamquam, si necesse sit, posita denuò pensio imponi debet, sicuti docet Azot. *l. cit.* Zecch. *n. 2. in fine.* Nihilominus Papa ea plenitudine potestatis constituere potest, vt pensio, præter naturam suam, perpetua sit, & de vno ad alterum eius successorem; vel alium, quemcumque transferatur, sicuti notauit Less. *dub. 18. num. vlt.*

Excludimus autem hic pensiones, siue portiones illas, quæ ex beneficiis detractæ, alicui in titulum beneficii, perpetuæ vicariæ, aut commendæ, constituuntur. Eæ enim portiones propriè dicta beneficia censentur, sicuti notauit Azor. *qu. 5.* Garz. *p. 1. cap. 5. n. 163.* Cæteræ autem pensiones, suprà definitæ, beneficiorum appellatione non comprehenduntur, licet in multis cum iis conueniant, quę Clericales pensiones sunt vt postea dicam.

2 Quæstio II. Quotuplex sit pensio? Resp. esse duplicem, laicam, & Clericalem: Pensio laica, seu temporalis dicitur, quæ ob temporalem aliquam causam constituta laico etiam competere potest: v.g. quæ datur Ecclesiæ, Oeconomo, Cantori, Æditu o: item quæ Ecclesiæ patrono, aut defensori. Pensio verò Clericalis appellatur, quæ in solos Clericos cadit. Ea iterùm duplex est; vna simpliciter spiritualis, quia Clerico ob spirituale ministeriũ datur, v.g. Concionatori, Episcopo, Coadiutori, Parocho, Vicario, aut Cooperatori. Altera media, siue mixta, quæ in Clericali quidem statu fundatur; tamen non propter spirituale ministeriũ confertur, sed ob aliã causam, eamq; vel lucrosam, vt quæ Clerico pauperi, vel Parocho seni, loco alimẽtorum assignatur: vel onerosam; vt qui alicui lite beneficiaria cedit, *c. nisi, de præb.* vel quia beneficium alteri resignat, seruata sibi, cum Episcopi auctoritate, pensione, sicuti docet Azor. *cit. q. 5.* vel quia beneficium suũ cum altero tenuiore permutat, *arg. c. quæstiones, de rerũ permut.*

Porro inter pensionem laicam, & clericalem maximum discrimen est, quod illa nihil fermè cum Ecclesiastico beneficio commune habet; hæc autem cum eo multum conuenit: nam & ius spirituale est, vel potius annexum spirituali statumque clericalem requirit: & fermè eisdem modis, quibus beneficium amittitur, saltem si loquamur de pensione simpliciter spirituali, sicuti notauit Gigas *tr. de pensione q. 54. & seqq.* Nau. *lib. 5. consil. 47. 59. 61. & 63.* Tol. *lib. 5. c. 72.* Garz. *p. 1. c. 5. num. 105. & seqq.* Suar. *to. 1. de relig. lib. 4. de simon. c. 26.* Sanch. *lib. 7. moral. c. 19. nu. 9.* vbi notant: quod talis pensio nec emi, nec redimi potest, sed gratis remitti debet: item quòd ob contractum matrimonii, vel Religionis professionem, vel assumptionem ad Episcopatum, ipso iure vacat pensio; sicuti & beneficium. Adde, quòd pensioni simpliciter Clericali ex constit. Pij V. apud Nau. *c. 5. n. 122.* Annexa est obligatio recitandi officii B. Virgini, quanquam hæc cõstitutio non vbique recepta est, teste Less. *cit. c. 34. dub. 22. n. 129.*

Quæstio III. Quisnam pensiones beneficiis imponere possit? Resp. Certum est Summi Pontifici talem potestatem pensiones imponendi ob iustam causam simpliciter competere: cùm in beneficiis plenissimam potestatem habeat, *c. 2. de præb. in 6.* Non valeat tamen, secundùm stylum Curiæ, designatio pensionis in beneficiis patronatus laici, sine clausula derogatoria eius, sicuti docet Cou. *in pract. qq. c. 36. n. 10. ver. primum,* Gigas *de pension. q. 24.* De Episcopo verò dubitant DD. vtrùm pensiones imponere possit, vti videre licet apud Rebuff. *tit. de reseruat. tam general. quàm special. & de pacific. possessor. n. 13.* Doctores antiquiores affirmant S. Th. *2. 2. q. 100. ar. 5. ad 4.* *Si Episcopus, antequam beneficium alicui conferat, ob aliquam causam ordinauerit aliquid subtrahendum non est illicitum de fructibus beneficij conferendi, & in pios vsus expendendum, non est illicitum.* Abb. Panorm. *in cap. exposuisti, n. 8. de præben.* ait, quòd Episcopus, consentiente Capitulo, possit constituere pensionem ex redditibus Ecclesiæ aliquibus abundantibus, persoluendam alteri beneficiario, *argum. eius text.* Et colligitur etiam *ex c. extirpandæ, §. Qui verò, eod. tit.* Quia ibi tantùm prohibetur, ne pensio designetur in fraudem: secùs itaque est, si ex causa iusta, & rationabili fiat; sicut ibidem Imola notauit *n. 17.* & Abb. *n. 7.* ibid. ait: *Tene menti, quod cessante fraude, potest ex prouentibus vnius beneficii constitui aliud beneficium: Et sic collige bonam practicam, vbi est altare multum pingue, vel Ecclesia multum abundans, poterit Superior, maximè ea vacante, ex certis redditibus constituere aliquid beneficium pro sacerdote, vel pro Clerico, vel pensio designari; dummodo non fiat in fraudem.*

Verumtamen Lessius *c. 34. dub. 38.* Binsfeldius de Simonia, *c. 9. q. 3. §. de consuetudine,* Tol. *lib. 5. c. 83. in princ.* & alii testantur; secundùm consuetudinem Curiæ Romanæ id hodie Episcopis non permitti. De facto tamen nonnulli Episcopi Germaniæ pensiones ex causa rationabili quandoque constituere solent.

3 Sed quidquid sit de hoc: id negari non potest, in casibus specialibus, ac necessariis, v.g. propter paupertatem, senium resignantis, ob litis compositionem, aut ad coæquandos fructus in permutatione beneficiorum: adhuc hodie Episcopo competere, vt pensionem beneficio imponat; quamuis non in perpetuum, neque cum facultate transferendi ad alterum; sed solùm ad vitam pensionarii, id est, eius, cui pensio designatur, sicuti habetur *in c. nisi essent. de præb.* & docent Gigas *de pension. qu. 6.* Caccialupus *de pension. qu. 5.* Suar. *to. 1. de relig. lib. 4. de simon. c. 27. num. 47. & cap. 51. n. 18.* Sà *ver. pensio n. 5.* Nau. *lib. 1. consil. 24. n. 4. de simon. edit. 2.* Garzias *p. 1. cap. 5. num. 309. 334. 344.* Quamobrem in tali casu obligatio pensionis soluendæ ad successorem transit, quamdiu pensionarius viuit, *arg. c. de cætero, de transact.* & ex communiore docent Gigas, Caccialupus, Suarez *loc. cit.* contra Azor. *tom. 3. lib. 8. cap. 9. q. 1. in fine,* Sanch. *lib. 7. moral. cap. 28. num. 99.*

Excipit hinc Garz. *cit. n. 334.* Si pensio designetur causa concordiæ, & vt à lite recedatur: talis enim pensio ad successorem transire non videtur, sed extingui cum persona onerata, *arg. cit. c. nisi essent, de præb.* vbi Innoc. rationem dat: quia cum agatur de iure personali, non potest obligari beneficiũ, vel successor; quippe de cuius vtilitate non agitur. Nihilominus contrarium probabilius docet Suar. *nu. 18.* cùm neque Gigas & Caccialupus huius exceptionis meminerint, & *ad c. nisi patet responsio, ex tit. cap. de cætero,* quod iis locis sermo sit de Iudicibus arbitris, aut delegatis, etiam à Papa; non posse eos, sine Episcopali auctoritate, pensionem, aut censum beneficato imponere, qui vitam eius personę excedat: alioquin enim præiudicatur iuri Episcopi, qui non posset beneficium alteri sine fructuum diminutione conferre.

Cæterùm Episcopus resignanti beneficiũ in fauorem alterius pensionem designare non potest, communi iure, cùm neque resignationem talem recipere possit, sicuti præter alios notauit Zecchus *de benef. & pens. c. 11. n. 5.* Suar. *cit. libr. 3. de Simon. c. 33. nu. 3.* Garzias *n. 340. arg. cit. c. nisi essent.* ibid. *non quidem ex pactione partium,* sed à Superiori solius voluntate prouenire debet, vt pensio ob iustam, ac necessariam causam designetur resignanti, v.g. quia valde senex est, & ad onera beneficii ineptus. In resignatione tamen, quæ Papæ offertur, nihil prohibet partes inter se prius de pensione pacisci, vt eam Papa admittat, & approbet, sicuti ex communi docet Zecchus *l. c.* & Gigas *q. 5. n. 3. & q. 6. n. 8.*

4 Addendum est suprà dictis, quod sicuti Episcopus ob iustam, & necessariam causam, beneficio ad tempus pensionem imponere potest, cõferendam alteri; ita pari ratione statuere potest Episcopus cum Capitulo ob causam necessitatis, vel magnæ vtilitatis, vt pars aliqua redditiuum beneficii ad certum vsumpium, v.g. Ecclesiæ fabricam, Religiosorũ sustentationem, item ad debitorum nomine Ecclesiæ contractorum solutionem, applicetur, secundùm doctrinam S. Th. *2. 2. q. 100. a. 4. in fine,* Gl. Innoc. Abb. *n. 15.* & alios DD. *in c. vn.* Vt beneficia Ecclesiastica sine diminutione conferantur, Pauli Romani *in tract. de pensione,* Eccl. *c. 4. n. 16.* Dummodo beneficium, cui aliqua detractio fit, seu pensio imponitur, redditibus abundet: nam alioquin *non decet vnum altare, discooperire, vt aliud cooperiatur*: ait Abb. *in c. pastoralis n. 3.* de his quæ fiunt à Prælatis, &c.

Sed numquid Patroni consensus requiritur, si beneficium Patronatum sit: Resp. Abb. *in cit. c. vn. n. 20.* Gigas *q. 23.* ex necessitate non requiri. Idque verum est, spectato communi iure, & secluso speciali priuilegio, aut consuetudine. Cùm enim pensio ab Episcopo constituta perpetua non sit, sed tantùm ad vitã pensionarii: non censetur exinde præiudicium patrono inferri; modò pensio moderata sit: & non nimis onerosa: alioquin conqueri, eamque reuocare posset. Vt proinde consultum sit, patroni consensum priùs requirere, quòd si absque iusta causa contradicat, nihilominus Episcopus propositum exequi poterit.

5 Insuper duo notanda sunt: I. Episcopus pensionis designationem, aut fructuum subtractionem facere debet ante collatio-

nem beneficii, sicuti annotauit Caccialupus *qu.5.* Gigas *qu.10.* Nam si eam faciat in ipsa collatione, requisito consensu beneficiati, periculum est pactionis simoniacæ, quando ex tali fructuum subtractione vtilitas aliqua in collatorem directè, vel indirectè redundat, sicuti patet *ex cit. cap. vnic. prope finem*. II. Posteaquam causa subtractionis fructuum cessauit, iterum beneficia sine diminutionem conferri debent, sicuti communi & ordinario iure oportet, iuxta *cit. cap. vnic.* vt Ecclesiastica beneficia sine diminutione conferantur.

6 Quæstio IV. Quanta pensio designari? Respondent DD. communiter Abb. *in c. conquerente, nu. 5. de Cleric. non resident.* Gigas *q.4.* Garzias *p.1. cap. 5. n. 366.* Vasq. *de benefic. c.2. dub. 1a.* Oportere esse moderatã, vt tantum maneat beneficiato præsertim Ecclesiæ Rectori, quò commodè se sustentare, Officiumque misericordiæ erga pauperes, & hospitalitatis erga peregrinos exercere, item iura Episcopalia soluere, & alia sibi incumbentia onera, præstare possit, iuxta *cap. de Monachis, ca. cum causam de præbendis*. Alioquin si parochiæ in aliqua diœcesi nimis tenues redditus habeant, plerique viri docti, & alioquin valdè idonei, fugientes tamen laboris, & curæ, quæ parochis in præsertim in Germania nostra incumbit, ad otium, & pingues canonicatus aspirabunt: Ecclesiæ autem hominibus indoctis, & rerum imperitis committi debebunt, non sine populi spirituali detrimento. Quamquam etiam è contrario, si redditus parochiarum nimis abundantes sint, occasionem inde parochi accapiunt luxus, & vanitatis sectandæ & ea, quæ ad plebis salutem, Deique gloriam spectant negligendi. Igitur mediocritas maximè laudabilis est. Ait verò Corduba *lib. 1. qq. q. 21. dub. 2.* consuetum fermè esse, vt nomine pẽsionis ex beneficio tertia redditũum pars extrahatur.

Vniuersim tamen nõ potest aliquid certius definiri, nisi, quod suprà dictum est, Vicario portionem congruam, ac decentem assignandam esse, quæ consideratis oneribus, ac laboribus eius, sufficiat; adeò, vt contrarium nulla consuetudine introduci possit, iuxta *c. 2. de præbend. in 6.* Et rectè annotauit Petr. Rebuffus *tract. de congrua portione, n. 8.* Ioan. Selua *in tract. de benefic. p. 1. q. 5. num. 121.* congruam portionem haud dubiè considerandum esse secundum statum temporis præsentis, in quo rerum omnium pretia aucta sunt. Insuper etiam annotanda est doctrina Abb. *in cap. prohibemus, num. 4. de censibus.* Rebuff. *in cit. nu. 39.* Si Ecclesia parochialis olim incorporata fuit, v.g. Monasterio, certa pensione, seu portione imposita, quæ danda sit Curato, seu Vicario eiusdem parochiæ, quòd auctis redditibus parochiæ, etiam pensio augeri debet: præsertim, si etiam labores, & onera temporis progressu aucta fuerunt.

7 Quæstio V. Vtrum pensionarius pro rata pensionis suæ, obligatus sit ad præstandum subsidium Charitatiuum Episcopo, item collectas cùm ordinarias, tum extraordinarias, quæ ob necessitatem, vel publicam causam, à Clericis interdum exiguntur. Resp. & dico I. Si res per se, & secundùm ius commune spectetur, pensionarius ad id obligatur. Ita Caccialupus *qu. 17.* Gigas *q. 38. & 59. de pensionib.* Petr. Rebuff. *de pacific. possessor. nu. 138.* Nan. *lib. 3. cons. 1. de Eccles. ædific. edit. 2.* Azor. *lib. 8. cap. 9. q. 2.* Garzias *cit. cap. 5. num. 171.* Probatur, Qui commodum percipit, æquum est, eumdem & onus perferre: Atqui pensionarius partem aliquam fructuum, siue redditũum ex beneficio percipit: Ergo secundum proportionem eius, onera quoque siue præstationes, beneficio incumbentes, perferre debet.

Dico II. Pensiones frequentissimè designantur liberæ, & exemptæ ab omni præstatione, ita, vt totum onus ad titularem, siue Rectorẽ beneficij pertineat: idque partim ex consuetudine Romanæ Curiæ, talem clausulam exemptionis in conferendis pensionibus adijcientis, teste Caccialupo, Gigas, Azor. *ll. cc.* partim verò ex voluntate Ordinarij ipsiusque titularis, siue Rectoris, pẽsionem tali modo designantium: siquidem cò minor pensio designari potest, quia onera præstationum penes solum Rectorem esse debent. Quod quidem ex litteris constitutæ pensionis cognoscendum erit, in quibus si nihil expressum sit, cogetur pensionarius pro rata contribuere, vti DD cit. affirmant; excepto si loci consuetudo aliud obtineat: nam sicuti contractus, ita & designatio pensionis intelligitur secundùm consuetudinem regionis.

TRACTATVS TERTIVS.

De Iuramento, & Periurio.

CAP. I.

DE MONITIONE, AC DEFINITIONE, Iuramenti.

SVMMARIVM.

1 *Iuramentum est inuocatio diuini nominis, in testimonium alicuius rei.*
2 *Quod per falsum Deum fit iuramentum, per se loquendo obligatorium non est.*
3 *Ad iurandum animus, siue intentio requiritur: immò solo animo iurari potest, absque externo signo.*
4 *Ad rationem iuramenti requiritur, vt non meram assertionẽ veritatis contineat sed petitionẽ, seu inuocationẽ testimonij diuini.*
5 *Inuocatio testimonij diuini, tum explicitè, tum implicitè, fieri potest, v.g. per creaturas iurando.*
6 *Tantò decentius est iuramentum per creaturam, quantò illa sanctior, aut excellentior.*
7 *Cùm in sacris canonibus prohibetur iuramentum per creaturam intelligitur de gentilium iuramentis per Iouem, &c.*

IVrandi verbum à iure deriuatum est, vti notauit S. Thom. 2.2. *qu. 89. art. 1* quia quod cum iuramento asseritur, aut promittitur, instar firmissimi iuris, seu decreti, haberi debet. Quare & dici solet: *Nullum vinculum*, inquit Cicer. *lib. 3.* de *Officiis*, *adstringendam fidem iureiurando arctius Maiores esse voluerunt*. Aliàs *Sacramentum* appellatur, quòd sit sacra quædam & *Religiosa affirmatio*, vti Cicer. ibidem ait. Vide etiam Panormit. *in rubr. de iureiurando*, Couarruu. *in cap. quamuis pactum part. 1. princip. num. 3.*

2 Iuramentum definitur ex eod. S Thom. *cit. art. 1.* S. August. *de serm. Domini in monte cap. 17.* *Inuocatio diuini Numinis, in testimonium alicuius rei.* Pro cuius definitionis intellectu notandum est primò: Finis, & effectus iuramenti est confirmatio rei dubiæ, seu controuersæ, testante Apostol. ad Hebr. 6. *Omnis controuersiæ finis, inter homines, ad confirmationem, est iuramentum.* Et Caio Iureconsulto *in l. 1. ff. de iureiur.* *Maximum remedium expediendarum litium in vsum venit iurisiurandi Religio: qua, vel ex pactione ipsorum litigantium, vel ex auctoritate Iudicis diiuduntur controuersiæ.* Cum enim particularia facta, & promissa hominum sæpè incertæ veritatis sint, neque per necessariam rationem confirmari possint; ideò solent confirmari per testes. Verum humanum testimonium sufficiens non est ad eiusmodi confirmationem; partim propter defectum humanæ veritatis: quia sæpè homines mentiuntur, ac fallunt; partim propter defectum cognitionis: quia homines cognoscere non possunt futura contingentia, nec absentia, neque cordium occulta. De quibus tamen loqui solemus, & expedit humanis rebus, vt de his etiam aliqua certitudo habeatur. Quamobrem necessarium fuit recurrere ad diuinum testimonium: quia Deus nec mentiri potest, nec eũ aliquid latet. Ita S. Th. *in corp. cit. ar. 1.* Quamquam in iuramento absolutè non petitur à Deo, vti dicti veritatem actuali aliquo signo statim contestetur (id enim ad tentationẽ Dei pertineret, si sine vrgentissima causa, vel speciali motione Spiritus sancti peteretur) sed vt contestetur Deus, si voluerit, quando voluerit, saltem *cum illuminabit abscondita tenebrarum, & manifestabit consilia cordium*, 1. ad Cor. 4. & notauit idem S. Th. *a. 2. ad 3.*

2 Notandum est secundò: Iuramentum per solum verum Deũ fieri potest, cum sit inuocatio diuini testimonii: idque indicatur *c. 6. Deuter. Dominum Deum tuum timebis, & illi soli seruies, ac per nomen illius iurabis*. Nam iuramentum inuentum est ad confirmandam veritatem, quatenus fieri potest, testimonio firmissimo, & infallibili, cuiusmodi solus Dei est, sicuti dixi *l. 2. tr. 1. de Fide, c. 1. n. 4.* Ex quo colligitur, quod per Deum putatiuum, siue idolũ fit, non esse verum iuramentũ, sed actum idolatriæ, ideoque per se loquendo, nullam ex virtute religionis obligationem parere, sed tantũ per accidens, ob erroneã conscientiã infidelis iurantis, qua ratione explicari potest S. Aug. *Epist. 154. ad Publicolam*, relatus *in cap. monet, 22. qu. 1.* Quare deposito errore, videlicet infideli ad fidem conuerso, cessat omnis obligatio iuramenti licet iuratorum fœdera, siue pacta, quibus eiusmodi peruersum iuramentum adiectum fuit, si iusta sint, ex fidelitatis, & iustitiæ virtute obseruanda maneant. Quæ est sententia Soti *lib. 8. q. 2. ar. 23.* Mol. *tr. 1. to. 3. priore, disp. 578* Less. *l. 2. c. 42. dub. 1.* Suar. *lib. 2. de iuram. c. 3. n. 6.* Sanch. *lib. 3. moral. c. 2. n. 5.* contra Innoc. Abb. & alios Canonistas

nistas in *cap. etsi Christus, de iureiurando*, vbi aiunt, etiam Christianum per falsos Deos iurantem iuramento obligari: sed non ita est, vt mox dicam.

3 Notandum est tertiò: Ad veram rationem iuramenti non sufficit, verba iuramenti significantia materialiter tantum proferre; nisi simul adsit animus, siue voluntas iurandi, verumque Deum in testem inuocandi: alioquin erit non verum, sed fictũ, vel dolosum iuramentum, quod interdum ratione scandali, aut damni amouendi, non item propriam ex religionis virtute obligationem adfert. Contra verò, si animus, siue voluntas interna iurandi adsit, verum coram Deo iuramentum existit, sine vlla signorum expressione: perinde ac votum sola mente conceptum, sicuti docet Cou. *cap. quamuis pactum p. 1. princip. n. 5. & 6.* Andr. Fachin. *lib. 3. controu. iuris, c. 8.* Azor. *tom. 1. lib. 11. cap. 2. quæst. 4.* Suarez *lib. 1. de iuram. cap. 1. num. 4.* Sanch. *lib. 3. cap. 1. num. 26.* Ioan. Malderus 2. 2. *tract. 10. cap. 6. dub. 1.*

Ex quo infertur, cum Sanch. *cap. 2. n. 7.* Eum verè iurare, aut peierare, qui animum, ac voluntatem habens Deum, vt testem inuocandi, adhibet verba, vel alia signa, quæ alioquin talem iuramenti significandi vim non habent. Exẽpli causa, Si aliquis cũ intentione iurandi dicat, *In veritate hoc faciam.* Vel si Christianus cum infideli paciscens, coram lapide, inter intentionem suam non in lapidem, sed in Deum verum inferens, qui videtur esse casus S. August. *serm. 28. c. 12. de verb. Apostoli*, Cou. *c. quamuis pactum p. 1. §. 1. n. 11.* Suar. *lib. 2. de iuram. cap. 6.*

4 Notandum quartò; Iuramentum debet in se continere non meram assertionem, sed petitionem, seu inuocationem diuini testimonii, saltem virtualem. Qua si modo sensuque enunciatiuo tantùm dicatur: *Coram Deo hæc dico, Deus scit me verum dicere, Deus videt ita esse*; non sunt iuramenta, sicuti rectè docent Sotus *lib. 8. q. 1. a. 1.* Caiet. *cit. qu. 89. ar. 1.* contra Nau. *c. 12. Man. n. 2.* Immò neque hæc locutio. *Deus testis est*, iuramenti rationem habebit, si simplicis assertionis sensu proferatur, Deum esse cognitorem eorum, quæ dicuntur, vti notauit Sanch. *lib. 3. c. 2. nu. 21.* Azor. *tom. 1. lib. 11. c. 3. qu. 1.* & fatetur Suarez *l. 1. c. 13. num. 7.*

Verumtamen etiam per modum inuocandi diuini testimonii, seu vt iuramenta, huiusmodi loquendi formulæ frequenter vsurpantur, vti videre est apud S. Paulu 1. ad Timoth. 5. 2. ad Timoth. *Testificor coram Deo*, ad Gl. 1. *coram Deo, quia non mentior.* Ad Rom. 1. *Testis mihi est Deus.* S. August. *Epist. 437. ad Clerum, & populum Hipponensem; Fateor charitati vestræ coram Deo, qui testis est super animam meam.* Et in *serm. 28. de verbis Apostoli c. 9.* *Quoniam ad me pertinet, iuro, sed quantum mihi detur, magna necessitate compulsus cum videre non mihi credi, nisi faciam, & ei qui mihi non credit, hac perpensa ratione, & consideratione liberata, cum magno timore dico, coram Deo, aut testis est Deus, aut scit Christus, sic esse in animo meo.* Item S. Thom. *cit. a. 1. ad 3.* has loquendi formulas inter iuramenta numerat: *Est mihi Deus testis, Coram Deo loquor.* Verùm in his, vt suprà dixi, spectanda in primis est intentio loquentis, si verò ea ignota sit, coniectura capi debet, tum ex communi loquentium consuetudine; (Hæc enim forma, *Deus est mihi testis*, frequentius vt iuramentum accipiatur, non item hæc, *Deus scit ita esse*) tum ex moribus loquentis, verum is frequenter, aut vix vnquam iurare soleat, sicuti notauit Caiet. *q. 89. a. 1. ad 3.* Azor. *lib. 11. cap. 3. q. 1.*

5 Notandum quintò: Inuocatio diuini nominis in testimonium, tum explicitè fieri potest, tum implicitè. Explicitè per Deum iurauit S. Apost. Paulus, cum alias, tum 2. ad Cor. 1. *Testẽ Deum inuoco in animam meam.* Ea quoque iurandi formula, quæ olim Iudæis præscripta erat, *cap. 3. Hieremiæ, Viuit Dominus*, secundum propriam impositionem, & communem eius acceptionem expressam diuini nominis contestationem præferebat; est enim sensus. *Deus, qui perfectissima vita est, & omnia videt, ille iudicet.* Implicita verò, seu virtualis diuini testimonii inuocatio accidit in iuramento per creaturas, non absolutè spectatas, sic enim ad blasphemiam, & idolatriam spectaret, sed vt in Deum relatas, prout in iis diuina vis, seu potentia specialiter elucet. Qua ratione Moyses iurauit Deut. *cap. 3. & 4. Testes inuoco cælum, & terram.* Et Christus apud Matth. *cap. 5.* mentionem facit iuramenti *per cælum, quia thronus Dei est, & per terram, quia est scabellum pedum eius: & per Hyerosolimam, quia est ciuitas magni Regis cælestis.* In quem locum S. Augustin. *lib. 1. de serm. Domini in monte, capit. 17.* ait. *Cum iuras per cælum, aut terram, non te arbitreris, non debere Domino iusiurandum tuum, quia per eum iurare conuinceris, cuius cælum thronus est.* Et ipsemet Christus apud S. Matth. *capit. 23.* ita explicuit: *Quicunque iurauerit in templo, iurat in illo, & in eo, qui habitat in ipso, & qui iurat in cælo, iurat in throno Dei, & in eo, qui sedet super eum*, videlicet potentiam suam clarius demonstrando. Simili quoque modo per crucem iurari solet cum ordine ad eum, qui pro nostra salute in cruce mortuus est, *capit. qui peierat*, 22. *q. 5.* Item per sancta Euangelia, *cap. quoties cordis, 1. q. 1.* quippe in quibus infallibilis Dei veritas nobis manifestata continetur, sicuti explicat S. Thom. *q. 89. ar. 6.* Cou. *cap. quamuis pactum, p. 2. §. 1. num. 16.* Ioan. Selua, *de iuram. p. 1. quæst. vlt.*

6 Est autem tantò decentius iuramentum per creaturam, quantò ea sanctior, atque excellentior est, seu in qua diuina vis clarius, & largius resplendet, adeò, vt si quis creaturam ignobilem in testimonium dicti sui adferat, ver. g. *iuro per has paleas*, censeri debet iocosum, seu illusorium iuramentum, teste Nau. *cap. 12. num. 25.* Nisi alia sit iurantis tacita intentio; vel addatur expressa relatio creaturæ in Deum, v. g. *per hunc ignem Dei*: qua sic *Deus inuocatur conditor eius*, ait Sylu. *verb. iuramentum, 1. q. 4.* & docet Abb. *c. etsi Christus num. 6. de iureiurand.* Rodriq. *tom. 1. summ. cap. 191. num. 1.* Sanch. *lib. 3. cap. 2. num. 10.*

7 Cum verò in sacris Canonibus, *cap. Clericum 22. qu.* sumpto ex Concil. Carthag. *4. c. 61. & cap. si quis per capillum, eadem qu.* Christianis sub excommunicatione prohibetur, ne per creaturas iurent, explicandum, id est, de iuramento Gentilium, puta *per Iouem, per Solem*, &c. Siquidem talia iuramenta cum simulatione falsæ religionis, vel certè cum scandalo iuncta sunt, sicuti colligitur *ex can. 93.* Synodi Trullanæ, in quo excommunicantur ii, qui *Gentilium sacramenta iurant*, & notauit Suarez *lib. 5. de iuramento, cap. 5. num. 6.*

Porro in iuramento execratorio per creaturam, in quam Deus iudicium suum exerceat, nisi verum sit, quod dicitur, minus periculi superstitionis, aut scandali subest. Qua ratione Apostolus Deum testem inuocauit *in animam suam.* Et Ioseph Patriarch. Gen. 42. per salutem Pharaonis iurauit, teste S. Th. *cit. a. 6.* Christianos *per salutem Cæsaris* iurare solitos, refert Tertullianus in Apolog. *c. 31.* Et Christus, *c. 5.* Matth. meminit iuramenti *per caput* proprium, atque non facilè, aut sine necessitate, ita iurandum; quia non potest homo *vnum capillum album facere, vel nigrum*, id est non habet potestatem in caput, aut animam suam.

CAP. II.

DE QVIBVSDAM IVRANDI FORMVLIS.

SVMMARIVM.

1 *Verba illa*, Auff mean Ayd, *plerumque iuramenti formam continent.*
2 *Fides a Sacerdotibus interponi solita, per sanctam eorum consecrationem, non est propriè iuramentum, sicuti nec fides a viris principibus interposita, quamuis in foro externo vti iuramenta accipiuntur, & obseruari iubentur.*
3 *Homagium, quod vassalli domino suo præstare debent, est propriè iuramentum.*
4 *In veritate, in conscientia mea, per conscientiam meam, non videntur esse iuramenta.*

IN primis certum est, hanc esse veram, eamque expressam iuramenti formam. *Iuro per Deum*, vel. *Per Deum ita est*; Item *Deum testem inuoco. Deus mihi testis esto.* Addit vero S. Augustin. *epist. 9. ad Hilar. in fine*, & notauit Syl. *verb. iuramentum, 1. qu. 5.* perinde esse, siue aliquis iurando vtatur particula *Per*, siue particula *In*. Qua forma Apostolus iurasse existimatur ad Roman. 9. *Veritatem dico in Christo Iesu.*

1 Dubitari verò potest de hac formula, *Auff mein Ayd*, id est. Volo, dictum, vel promissum meum iuramentum esse: verum veram iuramenti rationem habeat? Respondeo, & dico I. In foro iudiciali talia verba censeri iuramentum: puta si Iudex dicat, *Selobe an auff mein Ayd*, id est, *Promitte mihi iuratus*; & alter annuat, vel promittat, censebitur iurare, seu iuratus promittere, quia hæc est Iudicis intentio iuramentum exigentis, sicuti in simili docet Sanch. *lib. 4. de iuram. cap. 2. num. 4.*

Dico II. Si iuramentum non exigatur, sed sponte aliquis talia verba vsurpet ad confirmationem dicti, vel promissi sui tunc arbitror duplicem verborum sensum esse posse: I. Quòd actu alioquin per ea iurare intendat: quo casu haud dubiè verum iuramentum continent: quia ad probationem iuramenti, si animus & intentio non desit, sufficit verbum *iuro*: vel *volo iurare*. II. sensus. Tam certum esto dictum, vel promissum, ac si iuratum sit. Quo casu non efficitur iuramentum, quando non adest intentio actu iurandi, sed habendi dictum, vel promissum instar iuramenti. Quia etiam forma interdum promissio exigi solet: *Selobe an, an Aydstatt: Promitte mihi loco iuramenti.* Idest, tam firmiter, ac si iurares: cum tamen re vera non iuretur: Sicuti secretum, quod alicui extra Confessionem, perinde ac si sacramentale sit, committitur, re ipsa non fit sigillũ sacramenti Confessionis. Quę doctrina confirmatur *ex cap. Clericus. de iureiur.* in quo habetur. Quod Clericus, qui iurauerat se statuta in Ecclesia sua. edita seruaturum, & posteà per idem iuramentum promisit, statutum

subse-

subsecutum fideliter etiam observare, teneatur quidem ad posterius statutum ex vi promissionis, sed non ex vi iuramenti. Quod rectè explicatur in rubrica: *Nisi tunc de novo iurandi intentionem habuisset.*

Nihilominus arbitror verba illa, *Auff mein Ayd*, in vulgari etiam sermone, plerumque iuramentum continere, si deliberatè proferantur. Quia, vt inquit Sanch. *lib. 3. c. 2. nu.* 1. ad iurandum satis est, velle verba vsurpare in eo sensu, quo secundum aliorum ita iurantium consuetudinem vsurpari solent; Hæc autem videtur esse consuetudo apud Germanos, vt formula illa verborum pro iuramento vsurpetur, & accipiatur. Ergo tale præsumendum est, nisi de alia vsurpantis intentione constet.

2 Secundò dubitatur. Vtrùm promissio facta per interpositionem fidei *Bey meinem Ehren vnd Trewuen?* vim iuramenti habeat? Plerique Canonistæ affirment, nominatim Felinus, *in cap. querelam*, Abb. ibid. *n. 7. de iureiur. argum. cap. ad aures, de his vi*, vbi habetur, quod renunciatio electionis, ob laicorum terrorem facta irrita censeri debeat *nisi iuramento, vel fide interposita confirmata sit.* Et *in cap. peruenit de fideiussor. Clericos, si religione fidei, vel iuramenti violasse constiterit ab officio, & beneficio suspendendos esse.* Contrariam verò sententiam sequuntur plerique Theologi, & Cou. *cap. quamuis pactum. par. 1, §. 3. num.* 3. Gutierez in *Auth. Sacramenta puberum*, *Cod. si aduersus venditionem, num.* 149. ob rationem Caiet. 2. 2. *quæst. 89. ar. 6. Qui enim dicit per fidem meam hoc faciam, &c, non de fide Theologica* (siue Christiana) *sed morali loquitur, hoc est, de fidelitate. & perinde est, ac si diceret: Ita hoc faciam: sicuti fidelis sum, aut haberi volo. Seipsum ergo affert in testem, non Deum: sicuti Reges promittentes in fide regia, non iurant, sed propriam excellentem fidelitatem adferunt ad confirmationem* ...

Verùm neque hæc sententia omni difficultate caret, propter iura canonica, quæ etsi distinguere solent inter fidei interpositionem, & iuramentum: tamen in vtroque aliquam vim religionis, maioremque obligationem, quam in alia nuda promissione agnoscunt, sicuti manifestò colligitur *ex cit. cap. ad aures*, & ibi notant Innocent. & alii DD.

Pro solutione notandum: Licet Clerici, ipsique Præsbyteri, & Episcopi à Superiore suo in grauibus causis cogi possint ad iurandum, etiam canonicè, & solemniter tactis Euangeliis, vti cōstat *ex c. Ego N. de iureiur. c. quotties, §. porro, de purgat. canon. & c. venerabilis, de sent. excommun.* at verò in leuibus causis, seu controuersiis non debere Præsbyteros, & Episcopos laicorum more iurare, vti habetur *in cap. si quis Præbyter.* 2. q. 4. *Laicus* (quo cū Præsbyter controuersiam habet) *per iuramentum, si necesse sit, se purget: Præbyter verò vice iuramenti per sanctam consecrationē interrogetur quia Sacerdotes ex leui causa iurare non debent. Manus enim, per quam corpus, & sanguis Christi conficitur, iuramento polluetur · absit* Ex quibus verbis colligitur, interrogationem illam *per sanctam consecrationem* non esse exactionē propriè dicti iuramenti, sed commonitionem, vel exactionem fidei præstandæ, aut veritatis dicendæ, sicuti Sacerdotem decet. *Bey ihren Geistlichen Beurden, vnd Ehren*, Sicuti si Religiosus in fide Religiosi, & Christianus quilibet in fide hominis Christiani aliquid dicat, vel promittat, vti Suar. annotauit *lib. 1. de iurum. c. 13. n. 19. & 20.* Neque refert, quòd interdum Episcopis, & Præsbyteris ita interrogatis Euangelia proponebantur: quia id non semper fiebat causa iuramenti exigendi: sed vt memores essent veritatis dicendæ, sicuti colligitur *Auth. de sacrosanctis Episcopis*, Nouell. 123. *cap. 7.* Nulli verò Iudicium, vbi *vt propositis sanctis Euangeliis, secundum quod decet Sacerdotes, dicant, quæ nouerint.* Quem locum ita intellexit etiam Gratianus in *c. 9. 11. can. quæst. 1.*

Huiusmodi igitur commonitio, aut mentio consecrationis, seu sacerdotalis dignitatis facta in promissis Episcoporum, & Præsbyterorum, &c. videtur in sacris canonibus appellata fidei (puta sacerdotalis) præstitio, seu interpositio, ad cuius, non minus quàm iuramenti, obseruationem in externo Ecclesiastico foro compelli debeant. Idque primò: Quia eiusmodi sacri Ordinis commemoratio facta in promissionibus magnam iuramenti similitudinem gerit. II. Quia in totius clericalis, aut sacerdotalis statum grauem ignominiam cedit, si fides tali modo, ac forma data violetur. III. Quia alioquin priuilegium clericis datum, præcipuè sacerdotibus, vt in causis leuioribus iurare non cogantur, sed vice iuramenti interposita fide sacerdotali respondere, in aliorum præiudicium cessurum esset, nisi eadem, qua alii verè, ac propriè iurantes, veritatis dicendæ, fideique seruandæ obligatione teneantur.

Hinc affine est, quod Reges, & Principes non facilè aliorum more iurare solent, sed loco iuramēti, in fide, seu per fidem Principis, &c. promittere; *Bey vnseren Furstlicen Ehren, vnd Trewuen.* Cuius fidei interpositio in externo foro tanquam iurata promissio accipitur, sicuti de consuetudine Imperii testatur Andr. Gaill. *lib. 2. obseru.* 50. Mynsing. *centur. 1. obseru.* 17. vbi addit, idem obseruari, si fides data sit à personis illustribus, aut nobilibus in Germania, *Bey meinen adelichen Ehren, Trewuen, vnd guten Glauben.* Quia in eiusmodi personis fides principalis, seu excellentis loco iuramenti esse censetur.

3 Sed quid sentiendum de homagio, seu hominio? quod vasalli dominis suis, cum inuestituram accipiunt, præstare solent, de fidelitate ipsis seruanda, cuius mentio fit *in cap. grauem, de excess. Prælat. cap. vlt. de regul. iuris*: Respondeo, esse propriè dictum iuramentum, sicuti & nomen ipsum Indicat: atque docent Cou. *cap. quamuis pactum, p. 1. §. 1. num.* 2. Petr. Greg. Tholosan. *lib. 6. Syntag: cap. 15. num. 6.* & colligitur ex *Gl. in cit. cap. vlt.* vbi homagium, *Sacramentum fidelitatis* appellat, *& in c. nimis, de iureiur.* vocatur *iuramentum fidelitatis* quod etiam Clerici, temporale feudum habentes, præstare coguntur dominis sæcularibus, sicuti ex eodem textu colligitur per sensum contrarium, & notat Gl. & Abb. ibid. Tholosanus *loco cit. n. 7. & exc. solitæ, de maior. & obed.* Qua occasione Innoc. & alii Doctores ibi notant, Imperatorem esse supremum iudicem, ad quem etiam ab Episcopo appellari possit in causis rerum feudalium; non item in causis, quæ absolutò iure Ecclesiis donatæ sunt.

4 Tertiò, dubitatur de illa verborum formula; *In veritate ita est*: Respondetur, ex communi apud Sotum *lib. 8. q. 1. art. 1.* Non esse iuramentum, quia est simplex assertio, seu protestatio hominis vera loquendi, sicuti si dicas: *Verè ita si res habet, vti narro.* Alia verò ratio est, si vel expressè addatur, vel tacitè inuocetur summa, & diuina Veritas, puta. *In veritate Dei, in veritate Christi*, vti rectè notauit Sanch. *lib. 2. cap. 3. num.* 21. Idemque dicendum de hac formula, *Tam verum hoc est, quàm verè Deus est*, vel *quam verè Deus viuit.* Videre enim his loquendi modis diuina Veritas inuocari, si per eam res occulta, aut contingens confirmetur. Sin verò speculatiuam euidentem veritatem tali loquendi modò astruamus, aliud non intendimus dicere, quam eiusmodi veritatem hominum mentibus à Deo inditam, seu in diuina mente relucentem esse; quod meram assertionem continet, ideoque iuramentum non est, Vt si quis dicat. Quod homini in extrema famis necessitate licitum sit accipere ea, quibus indiget, esse diuinam veritatem. Deinde notant Barthol. Medina *libr. 1. instruct. cap. 14. §. 2.* Sanch. *lib. 2. moral. cap. 32. num.* 31. Suarez *tom. 1. de relig. tract. 3. lib. 1. cap. 16. num.* 12. suprà pictas loquendi formulas blasphemiam continere posse, si loquentis intentio sit locutionis suæ veritatem, ac certitudinem adæquare diuinæ veritati, atque infallibilitati: quòd tamen raro præsumendum est, sed tanquam hyperbolica locutio accipienda, vel vt similitudinem exprimens, non adæquationis, sed imitationis, seu proportionis, sicuti dicitur Matth. 5. *Perfecti estote, sicuti & Pater vester cælestis perfectus est.*

Quartò, dubitatur de hac formula, *In conscientia mea: Per conscientiam meam*: Vtrùm iuramenti vim habeat? Negant Sà *ver. iuramentum, num.* 1. Less. *c. 42. dub. 2. nu* 4. Sanch. *lib. 3. c. 4. n.* 30. Quia, qui ita loquitur, non aliud dicere censetur, quam ex conscientia se loqui; vel testem sibi esse conscientiam suam; Affirmant verò esse iuramentum Nau. *cap. 12. num. 6.* Syl. *verb. iuram. 1. par. 4.* Azor. *lib. 11. cap. 3. qu. 1.* Quorum sententia tunc vera est, si intentionem habeas iurandi per conscientiam, sicuti per animam tuam, iuramento execrationis, vti Sylu. *loc. cit.* vult, vel iurandi per conscientiam, quatenus est radius, & participatio quædam diuinæ mentis, vt veritatis: Cuiusmodi tamen intentio in dubio præsumi non debet, nisi vel patriæ consuetudo, vel circumstantiæ iuramenti coniecturam faciant.

CAP. III.

VTRVM SIT LICITVM IVRARE.

SVMMARIVM.

1 *Iuramentum, si debito modo fiat, est actus virtutis Religionis.*
2 *Christus docuit, sine necessitate iurandum non esse.*
3 *Iuramentum religiosum tres comites habere debet, veritatem, & iustitiam, & iudicium.*

1 RESpondeo. Iuramentum, si debito modo fiat, est actus bonus, à virtute Religionis profectus: Ita S. Thom. 4. 4. aliique communiter. & sumitur *ex cap. 1.* Deuter. *Illi soli seruies, & per nomen eius iurabis.* Ratio est; Quia pertinet ad cultum, & venerationem Dei, eius infallibilem veritatem, & auctoritatem agnoscere, ac prædicare, quod fit per iuramentum. Quare & Apost. ad Hebr. 6. ait, quod *homines per maiorem se iurant.* Et Aristoteles, 1. Metaph. *cap. 3.* iuramentum dixit esse *honorabilissimum*: Cicer. *lib. 3. de officiis*, esse *religiosam affirmationem.* Denique in iure cum Ciuili, tum canonico, *l. 2. C. de rebus credit. l. 1. ff. de iureiur. c. tua nos, eodem tit.* iurisiurandi religio, appellatur.

2 Neque his obstat sententia Christi apud S. Matth, *capit.* 5.

Ego

Ego autem dico vobis, non iurare omnino: sit autem sermo vester, est, est, non, non: quod autem his abundantius est, a malo est: Nihil enim aliud significare voluit, quàm optandum magis esse, vt nullum iuramentum fieret, nulloue iuramento opus fieret, si quidem iurandi vsus ex naturæ infirmitate, atque ad mentiendum, & fallendum propensione, per peccatum acquisita (quod malum quoddam pœna est) originem traxit: quamobrem, si inter homines (vti deberet) veritas, ac fides constaret, nullum omnino iuramentum opus esset, sed simplex affirmatio eius, quod est, & simplex negatio eius, quod non est, sufficeret. Quare quòd Christus præcipit, *non iurare omnino* (idest, nullo modo, siue nulla iurandi forma) intelligi debet, sine necessitate, aut rationabili causa, interprete S. Aug. *cit. epist. 89. in fine, & citato c. 17. lib. 5. de sermone Domini in monte* S. Bern. *serm. 65. in cantica*, S. Th. *a. 2.* Innoc. III. *in cap. Et Christus, de iureiur.* partim, quia frustra, aut leui de causa diuinum nomen, quamuis ad confirmationem veri dicti, assumere, quandam irreuerentiam continet, partim, quia frequenter sine necessitate, iurando in periurii periculum incidimus, sicuti notauit S. Aug. *cit. c. 57. & lib. de mendacio, c. 15. & Epist. 154. ad Publicolam*, quod refertur *cap. in nouo, 22. q. 1.* S. Th. *a. 2. ad 1. conuenienter illi Eccles. c. 23. v. 9. Iurationi non assuescat os tuum, multi enim casus in illa, & ver. 12. Vir multum iurans implebitur iniquitate.* Adde, quod Christus discipulos suos hortari voluerit, ita vitam suam instituere, vt eorum simplici asseuerationi non minus, quam aliorum iuramentis credatur. Nam nulli minus creditur, quàm ei, qui frequenter iurat, contra, ei facilè fides habetur, qui semper verum loqui, & nunquam iurare consueuit, sicuti Theophylactus *in cap. 5. Matth.* annotauit, & consensu S. Basil. *in Psal. 14. Turpe sanè omnino, & stultum seipsum accusare, vt indignum fide, & firmitatem ex iuramentis adferre.*

3 Veruntamen, vt iuramentum opus bonum Religionis existat, tres conditiones tanquam comites requirit, veritatem, iustitiam, & iudicium, iuxta illud Hierem. *ca. 4. Iurabis, viuit Dominus, in veritate, iudicio, & iustitia*, quod ibidem exponens S. Hieronymus ait: *Animaduertendum est, quod iusiurandum hos habeat comites, veritatem, iudicium, & iustitiam.* Veritas in eo consistit, vt veracissimi Numinis testimonium non adducatur in confirmationem falsi, aut mendacii. Iustitias, seu æquitas in eo, vt æquissimi Numinis testimonium non adducatur in confirmationem rei, aut dicti iniqui, siue peccato obnoxii, Iudicii discretio in eo, vt cum prudente intellectus consideratione, pia, ac reuerente voluntatis affectione, non sine necessitate, aut magna vtilitate, iuretur, tunc videlicet, si alicuius dicti veritas, alii non manifesta, sed dubia sit, indubitatam verò, & exploratam esse, publicè, vel priuatim multum intersit. Quamobrem Arist. in Rhetor. ad Alexandrum definiuit iuramentum, quod sit, *cum diuina veneratione, dictio, probationis expers;* idest, quæ alia, quam diuini testimonii allegatione persuaderi non potest. Vide Sot. *l. 8. de iust. q. 1. a. 2.*

CAP. IV.

DE DIVISIONIBVS IVRAMENTI.

SVMMARIVM.

1 *Iuramentum aliud necessarium est, & aliud voluntarium, Item aliud iudiciale, & aliud extraiudiciale.*

2 *Præterea iuramentum aut est verbale, aut reale, simplex vel solemne.*

3 *Interdum iuramentum fit per simplicem diuini numinis contestationem, interdum verò per execrationem.*

4 *Præcipua iuramenti diuisio est in assertorium, ac promissorium.*

5 *Iuramentum de opere futuro interdum est nudum, ac per se stans, interdum verè confirmatorium promissionis.*

6 *Præuaricatio iuramenti promissorii erga hominem plures species malitiæ continere.*

1 PRima diuisio. Iuramentum aliud necessarium, quod à lege, vel Superiore defertur ad litem finiendam, ad criminis purgationem, ad fidei professionem, ad obedientiam, vel subiectionem, &c. Aliud verò est iuramentum voluntarium, quod sponte suscipitur, & interdum ex partium voluntate, seu conuentione, quare conuentionale, tunc appellatur. Vide Syl. *ver. iuram. 2. q. 2.*

Altera diuisio. Iuramentum aliud est iudiciale, idque subdiuiditur in necessarium, quod à Iudice parti defertur, quibus casibus deferendi, ac cogendi potestatem habet. Et voluntarium quod à parte defertur parti, ad litis decisionem. Aliud verò est iuramentum extraiudiciale, id est, extra iudicium delatum, vel susceptum. Ita ex communi Syl. *l. c.* Vincentius Mancinus *de iuramento p. 2. inst.* Greg. Tholos. *lib. 50. Syntag. c. 4.*

2 Tertia diuisio. Iuramentum aliud est verbale, aliud reale tantum, aliud mixtum ex vtroque, sicuti videre est Apud DD. *in rubrica de iureiur.* Syl. *ver. iuramentum, 1. quæst. 5.* Suarez *lib. 5. de iuram. c. 12.* Verbale iuramentum est, quod fit per verba, diuini numinis contestationem expresse, vel virtualiter significantia. Iuramentum mere reale est si sola aliqua actione, v. gr. tactu Euangeliorum libri, vel digitorum eleuatione, iurandi voluntas exprimatur, videlicet ab eo, qui mutus est, Imò etiam in iis, qui loqui sciunt, consuetudine introduci posse, vt promittens se aliquid præstiturum, ad solum tactum crucis sacræ, vel Euangeliorum, iurasse censendus sit, docet S. Anton. *p. 2. tit. 10. ca. 3. in princip.* Syl. *cit. q. 1.* Couar. *cap. quamuis pactum, p. 5. in princ. n. 5. Suarez citato cap. 11.* Iuramentum mixtum est, quòd præter verba, corporalem etiam actionem continet, v. g. tactum sceptri, tactum Euangelii: quamobrem in iure appellatur *iuramentum corporale. c. vt circa, de elect. in 6.* Vide etiam Clementiam 1. §. *porrò, de hæret.* iunct. Gl. *ver. tacta.*

Eiusmodi autem corporalis actio interdum requiritur, vt maiore cum deliberatione, reuerentia, ac timore iuramentum præstetur. quare ex talibus circumstantiis iuramenti obligatio, & violatio aggrauari solet, maioremque pœnam mereri; vti notauit S. August. *citat. epist. 154. quanto id, per quod iuratur, magis sanctum est, tanto magis est pœnale periurium* Et S. Th. *2. 2. qu. 98. ar. 2. ad 2. Grauius est, si quis solemniter iuret per Euangelium, quàm si per Deum in communi sermone, tum propter scandalum, tum propter maiorem deliberationem*, interdum verò eiusmodi actionis solemnitas necessario requiritur ad certum aliquem iuris effectum, v. g. certam probationem, vel litis decisionem, sicuti colligitur *ex c. hortamur. 3. qu. 7. l. non est ratum ff. de iureiur.* & notant DD. *in rubr. de iureiurando*, Couar. *c. quamuis pactum, par. 1. §. 1. nu. 12.* Greg. Tholos. *cit. l. 50. c. 9. n. 12.*

Quarta diuisio. Iuramentum aliud simplex, & aliud solemne. Simplex dicitur omne id, quod solemne non est. Solemne autem iuramentum dicitur, quod, vel certam verborum formulam, vel (vt frequentius fieri solet) corporalem alicuius rei tactum, aut præsentiam, requirit, vt maiorem auctoritatem, æstimationemque pariat: tale iuramentum canonicum est quod fit tactis sacris Euangeliis, iuxta *c. quoties, 1. q. 7. & cit. Clem. 1. de hæret.* & notat Innoc. *c. etsi, Christus, de iureiurando.* Abb. *in rubr. de iureiur.* Selua *tr. de iuram. par. 1.* Apud veteres hebræos solemnis iurandi cæremonia erat, manus eleuatio, sicuti colligitur *ex c. 14.* Genes. Item transitus per diuisionem victimæ in duas partes, sicuti colligitur *ex ca. 34.* Hierem. Item positio manus sub fœmore exigentis iuramentum, Gen. *cap. 24. & 47.* ad significandum, id fieri in Fide Christi, qui in lumbis Patriarcharum continebatur, vel in pacto fidei cum verò Deo, cuius signum erat circumcisio. Hodie aiunt persuasos esse Iudæos, non obligari se iuramento, nisi iurent manu imposita super librum legis Mosaicæ. Denique apud Gentiles olim solemniter iurare solebant, vel sceptrum eleuando, vel lapidem manu tenendo, vel deductis, & eleuatis mucronibus, aliisque modis, quos videre potes apud Alexandrum ab Alexandro, *lib. 5. capit. 10. genial.* Tholos. *cit. cap. 8.*

3 Quinta diuisio. Iuramentum aliud est per simplicem diuini numinis contestationem, aliud verò per execrationem cùm iurans sibi ipsi, vel alteri dilecto, mali quippiam à Deo falsitatis vindice imprecatur, nisi verum sit, quod asserit, aut promittit: S. Paulus 2. ad Corinth. 1. testem Deum inuocabat *in animam suam.* Et similis iurandi forma, *sub periculo animæ* indicatur *in cap. fraternitatis, de frigidis.* Vsitatissimus autem in iure, ac foro Ecclesiastico iurandi modus est, *Sic me Deus adiuuet, & hæc sancta Euangelia*, vti habetur *in c. Ego N. de iureiur.* Hebræi dicebant. *Hæc faciat mihi Deus, & hæc addat.* Ruth. c. 1. *& lib. 1. Reg. c. 14. & 20.* Gentiles apud Tertull. *in apologet. cap. 28. Me conueniat Ianus iratus, Nolo mihi Iouem propitium esse, nisi, &c.* Similia habet Greg. Tholos. *lib. 50. c. 8.* Cou. §. 2. *nu. 21.* & Aug. *in verba illa Psalm. 7. Si reddidi tribuentibus mihi mala, decidam merito ab inimicis meis inanis*, ita commentatur. *Iurare videtur per execrationem, quod est grauissimum iurisiurandi genus, cum homo dicit si illud feci, illud patiatur.* Alios per execrationem iurandi modos suprà *c. 1.* memini, videlicet *per caput, per vitam, per salutem meam, aut Regis mei.*

4 Sexta diuisio, iuramentum aliud est *assertorium*, quo confirmatur dictum de præsente, vel præterito, aliud *promissorium*, quo confirmatur dictum de opere futuro. Ita S. Th. *q. 89. art. 1. & 7.* Quæ iuramenti diuisio valde celebris, & vtilis, aliquibus notationibus declaranda est: Prima. Materia, circa quam omne iuramentum versatur, est actio aliqua contingens, alii non manifesta, quæ si præsens, vel præterita sit, solet esse obiectum iuramenti assertorii: v. g. iuro me in Deum credere, iuro me hominem non occidisse. Sin autem sit actio iurantis futura, solet

esse

esse obiectum iuramenti promissorii: v.g. iuro me opem laturum: hominem non necaturum. Neque obstat, quod interdum etiam alienum factum iuramento confirmare solemus, v.g. Titium vrbe abiisse, vel abiturum: pertinet enim hoc ad assertorium iuramentum, quo iuratus asserit, se saltem probabilem cognitionem, existimationemue habere de illius profectione. Quare, tametsi Titius, præter iurantis probabiliter conceptam opinionem, non proficiscatur, periurium censeri haud debet, cuius rei exemplum afferri potest *ex 1. Reg. 20.* vbi Ionathas Dauidi, iurauit, nihil mali eum à Saule passurum esse.

Præterea, licet Clericus de crimine infamatus, cui indicitur purgatio canonica, tactis Euangeliis, iurare teneatur de veritate, id est, immunem se esse ab hoc crimine; alii tamen qui vt testes innocentiæ producuntur, iurant tantum de credulitate, existimare se, illum innocentem esse; præterquam si negatiua restricta sit ad tempus certum, aut locum, sic enim absolutè iurare possunt, Titium tali loco, & tempore homicidium non commisisse, vti notat Abb. *in c. quoties, num. 2. de purgat. canon.* Denique qui veritatem aliquam speculatiuam, vel futurum naturalem euentum, v.g. masculam prolem nascituram, iuramento confirmat, is videtur profiteri certam talium veritatem cognitionem: quamobrem huiusmodi iuramenta sæpe temeraria sunt, sicuti indicat S. Thom. *quæst. 89. art.* 5. Interdum verò ex obiecti conditione, & circumstantiis aliis colligi debet, iurantis intentionem esse, duntaxat opinionis suæ maiorem probabilitatem; seu verisimilitudinem asserere, & iuramento confirmare velle, vt proinde periurus censeri non debeat, tametsi tali eius persuasio re ipsa incerta, vel falsa sit, teste Suarez *lib. 3. cap. 4. num. 7.* Sanchez *cit. cap. 4. n. 12.* Qua simili ratione notat Abb. *in cap. fraternitatis, nu. 12. de frigidis*; Peritos artis ad iudicandum secundùm artis suæ scientiam, iuramentum præstare posse absque periculo periurii: cùm non iurent de veritate, sed credulitate sua.

Altera annotatio. In iuramento promissorio includitur etiam assertorium: nam qui iurat se aliquid facturum, is in primis Deum testem adducit, quod in præsentiarum habeat voluntatem opus faciendi: deinde verò Deum testem, vel potius fideiussorem adducit, quòd opus re ipsa per se futurum, siue faciendum sit, vti notauit Suarez *lib. 1. de iuram. c. 8. n. 3.* Loquor autem de iuramento cadente super onus faciendum, sine quo iurans te opus facturum: nam si solum iurare intenderes, te nunc habere faciendi propositum, esset id duntaxat iuramentum assertorium, ad quod sufficeret iuratæ præsentis assertionis veritas, id est, quòd verè nunc habeas faciendi propositum: tametsi illud postea mutare liceat. Cuiusmodi iurandi intentio, quæ rarior esse solet, hæc verba explicari potest. *Iuro, me velle hoc facere.*

Tertia. Licet iuramentum de opere futuro, seu faciendo ab obligatione virtutis Religionis separari non possit, attamen separari posse à propriè dicta promissione, & obligatione ex virtute iustitiæ. Ita docet Suarez *cit. cap. 8. & lib. 2. cap. 4. 7. & 8.* Sanchez *lib. 3. cap. 9. nu. 6.* Less. *lib. 2. ca. 42. dub. 11.* Prior pars ex eo probatur, quia obligatio assertionem iuratam de futuro veram faciendi est effectus per se, ac necessario consequens ex tali iuramento, ob diuini Numinis reuerentiam, ne videlicet eius authoritas in confirmationem operis præstandi frustra vsurpata sit, quod iurans, quantum in ipso est, ea Religionis virtute, impedire tenetur, iuxta illud Exod. 20. *Non assumes nomen Dei tui in vanum*; Leu. 19. *Non peierabis in nomine meo, nec pollues nomen Dei tui.* Matth. 5. *Reddes autem Domino iuramenta tua.* Et *c. debitores, de iuram. Cogendi sunt Domino reddere iuramenta.*

5 Altera verò pars, quod iuramentum de opere faciendo non necessariò includat propriè dictam promissionem, manifestum est in iuramento comminatorio, quo alteri pœnam commeritam minamur; in eo enim nulla propriè promissio, vel obligatio ex virtute iustitiæ, aut fidelitatis inest: nihilominus ea virtute Religionis erga Deum obligetur iurans ad pœnam inferendam, si licitè, ac honestè possit. Simili verò modo fieri potest, vt aliquis nudè ac simpliciter iuret, se eleemosynam, v. gr. pauperibus daturum, Religionem ingressurum nihil interim, vel Deo, vel homini promittere intendens; vti præter alios notauit Sanchez *lib. 8. de matr. disp. 13. n. 4.*

Quartò notandum, pro pleniore intellectu eorum, quæ dicta sunt; Rectè docuisse Bartolum *in leg. si quis pro eo, ff. de fideiuss.* Duplex esse iuramentum de opere futuro, vnum nudum, simplex, ac per se stans, puta si aliquis sine vlla promissione, ac pacto erga alterum, simpliciter iuret, se hoc, vel illud facturum, cuiusmodi iuramentum continet vnam, ac simplicem obligationem in futuro tempore veram faciendi assertionem boni operis, ob reuerentiam diuini Numinis, cuius testimonium inuocatum est: consequenter præuaricatio, seu transgressio eius iuramenti vnica erit, eaque ea genere suo mortalem malitiam habet.

6 Alterum verò est iuramentum confirmatorium promissionis, idque vel erga Deum, quod est votum iuratum, continens duplicem obligationem ex virtute Religionis; videlicet promissa Deo fideliter reddenda: & nominis eius testimonium in vanum non assumendum esse, quare præuaricatio talis iuramenti duas diuersæ speciei malitias contra Religionis virtutem complectitur. Vel est confirmatorium promissionis erga hominem, quod est pactum iuratū, continens, tum obligationem iustitiæ & fidelitatis erga promissarium, tum obligationem propriam iuramenti erga Deum, sicuti indicat S. Th. *q. 89. ar. 8. ad 3.* Quare talis iuramenti præuaricatio in duplici specie existit, quarum vna est contra iustitiam, altera contra Religionis virtutem. Vel denique est confirmatorium promissionis tam Deo, quam homini factæ, vti videre est in voto iurato dandi eleemosynam pauperi, promissionem talem acceptanti, in quo actu tres obligationes continentur, duæ religionis erga Deum, tertia iustitiæ, & fidelitatis erga hominem: consequenter præuaricatio eiusmodi promissorii iuramenti in triplici peccatorum specie existit.

Verùm nos, omissis aliis iuramenti diuisionibus, ac speciebus, solùm agemus in primis de iudiciali iuramento, deinde de promissorio tum latè, tum strictè accepto.

CAP. V.

DE IVRAMENTO IVDICIALI.

SVMMARIVM.

1 *Iuramenti iudicialis plures sunt species, videlicet iuramentum calumniæ, iuramentum in litem, iuramentum litis decisiuum.*
2 *Iuramentum litis decisiuum, vel necessarium, est, vel voluntarium.*
3 *Iuramentum necessarium plerumque Reo, & non Actori deferendum est, ad litis decisionem.*

1 IVdiciale iuramentum dicitur, quod in iudicio præstatur. Eius variæ species sunt, quarum præcipuas afferemus: I. Est iuramentum calumniæ, quod principio litis, vel postea, altera parte exigente, necessariò Iudex deferre debet; Actori quidem, vt iuret, *non calumniandi animo litem se mouisse, sed existimando bonam causam habere.* Reo verò vt iuret, quod putet se *bona instantia vti ad reluctandum*: id est, resistere Actori, existimando se ius habere, *l. 1. C. de iureiurand. propter calumniam.* Adde; quod vterque iurare debet, *non exactum se probationem nisi quam pro veritate necessariam esse existimabat.* Auth. *in isto. C. eodem.* Et quod nihil penitus causa patrocinii Iudicibus, vel alii personæ dederit, aut promiserit, excepto salario Aduocati, Auth. *Principales, C. eodem.*

Habet hoc calumniæ iuramentum hodie etiam locum in causis spiritualibus, *c. 1. de iuram. calumn. in 6.* Et licèt in prima instantia semel præstitum fuerit, potest ea in causa appellationis iterum exigi potest, *cap. 2. eodem in 6.* Deinde si principio litis exactum non fuit, nihil prohibet in litis progressu quauis iudicii parte interponi, *cit. cap. 2. in sexto.* Iuramentum verò malitiæ, v. g. quod malitiosè non proponatur exceptio, petatur dilatio, Iudex semper exigere poterit; etsi antea de calumnia, vel dicenda veritate iuratum fuerat, *cit. c. §. vltimo in 6.*

Porrò nihil interest, vtrum Actor, vel Reus per se, an per procuratorem iuret: dummodo id ei specialiter demandatum sit, iuxta *cit. l. 2. & c. 2. & 3. eod. in 6.* Consentaneum autem tunc est, vt Procurator non tantùm in animam domini, sed & in suam iuret; cum & ipse extrahendo processum, vel causam iniustam scienter defendendo, calumniari possit, sicuti notauit Andreas Gail. *li. 1. obseru. 89. n. 1.* Excepto, si sit procurator generalis, siue Syndicus alicuius Vniuersitatis, sicuti & tutores, aut curatores, habentes legitimam administrationem: hi enim in propriam tantum animam iurare debent si causæ cognitionem habeant, sicuti docet Gl. *c. pertractandis. de iuram. calum.* Abb. *in c. Imperatorum, n. 5. eodem tit.*

Licet partes inter se expressè conuenire non possint, quominus calumniæ iuramentum præstetur; quia tale pactum tanquam peccandi occasionem præbens, iure reprobatur, *cit. l. 2. §. sed quia*, si tamen iuramentū calumniæ, neque à Iudice, neque à partibus, exigatur, sed tacitè remittatur, non ideò iudicialis processus corruit, *c. 5. eodem in 6.* Denique pœna recusantis hoc iuramentum, cum præstandum fuerit, est, vt Actor ab instituta cadat actione: Reus autem haberi debeat pro confesso, *c. vlt. §. vltimo, extra eodem, & cit.* Authentica Principales, vide Andreas Gaill. *lib. 1. obseru. 84. & seqq.*

Alterum est iuramentum, quod dicitur *in litem*; idque triplex, sicuti notant DD. *in rubr. ff. de in litem iurando*, & explicat Ioan. Selua *de iuram. p. 3. q. 1.* Vincentius Mancinus *tract. de iuram. par. 2. c. 7. & seqq.* I. dicitur iuramentum *veritatis, seu veræ æstimationis*, quia defertur ad intelligendam veram rei, per dolum al-

terius

terius amissæ, quantitatem, seu valorem, quando alia probatio deest, *l. in actionibus, ff. de in litem iurando*, v. gr. si c ista cauponi tradita, ab eodem restituatur, amotis seris, aut sigillis ita vt appareat, vel præsumptio sit de dolo cauponis, *l. si quando, C. vnde vi, & cap. vltimo de his, quæ metus*, &c. vel si damnum passus à fure, aut prædone, probato furto, rei ablatæ prætium iuramento affirmet, sicuti constat ex *l. si quando, C. vnde vi, quæ repetitur in c. vlt. de his quæ vi.* iunct. Gl. *ver. per testes*, Abb. *num. quinto*, Mynsing. *cent. 4. obseru. 12.* Gail. *lib. 2. obseruat. 64. nu. 9.* ex quibus regula habetur: *Si concurrant difficultas probandi quantitatem rei amissæ, & odium delinquentis, standum est iuramento petitoris.* Qua simili ratione propter difficultatem probandi crimen, admitti solent testes, puta domestici deponentes de furtis in domum ingressis; quamuis in alia causa non admitterentur. Vide Campeg. *de testib. reg. 104.* Mascard. *vol. 1. concl. 26. num. 10.* & quæ dixi *lib. præc. tract. 6. c. 4. qu. 2.*

II. Dicitur iuramentum *affectionis*; Si enim dolo, vel culpa alterius res tua amissa, vel destructa sit, quæ tibi valdè chara erat, ob singularem vtilitatem, v.g. codex, in quo notationes tuas scripseras, tunc permittitur tibi eius prætium, secundùm priuatum affectionem, & vtilitatem, iurando in litem, æstimare, præcedente tamen, aut subsequente Iudicis taxatione, ne in immensum ob affectionem iuretur, *l. videamus, §. deferre, ff. de in litem iurando.* Nisi malis dicere, in hoc casu duplum communis æstimationis, & non plus, reddendum esse, iuxta *l. vn. C. de sent. quæ pro eo, &c.*

III. Est iuramentum super *interesse singulari, & extra rem*, puta si per accidens damnum incurristi, vel lucrum tibi exindè cessauit, quod nummi, apud alterum depositi, suo tempore restituti non fuerint; quia v.g. frumentum, aut vinum carius emere coactus es, vel alicui pecuniam sub pœna debuisti, aut sub pignore, quod ea de causa distractum, &c. permittitur tibi hoc damnum tuum iuramento interposito, æstimare, *lege nummis, ff. de in litem iurando.* Idque in conscientiæ foro non tantum in nummis locum habet, sed etiam in aliis rebus, si eas debitor non sine dolo, & iniuria, restituere intermisit, nam omne damnum, lucrum cessans, extrinsecum, restituere cogitur, sicuti notauit Mancinus parte secunda, *de iuram. art. 8. num. 25.* & constat *ex materia de restitut.* atque consentire videtur citato loco, *vn. §. in aliis autem.*

2 Tertia species iuramenti iudicialis est, quod dicitur *litis decisiuum*: & diuiditur in necessarium, ac voluntarium. Necessarium est, quod in causa dubia, ob inopiam plenæ probationis, à Iudice defertur; siue ex officio, siue ad instantiam partis. Dicitur autem necessarium, partim quia Iudex quandoque deferre cogitur, vti docent DD. *in leg. admonendi, ff. de iureiurand.* Abb. *in cap. vltimo, §. sanè, numero 15. de iureiurand.* partim quia delatum sine iusta causa recusari non potest, *leg. generaliter, §. sin autem, Codic. de rebus credit. & iureiuran. & citato cap. vlt. extra eod.* Iustæ autem recusandi causæ sunt, si actor intentionem suam plenè probauit, vel Reus rem cognitam non habet, aut eius probabilem obliuionem allegat. Qua de re DD. *in cit. l. admonendi, & l. in bonæ fidei, Cod. de rebus creditis*, Abb. *in cap. vltim. de iureiuran. num. 6.* Lancellotus *in institutio. iuris canon. lib. 3. tit. 14. §. sunt autem istæ.* Mancinus *p. 2. art. 5.*

Voluntarium autem iuramentum dicitur, quod à parte parti defertur; idque simpliciter recusari potest, iuxta *cit. cap. vlt.* non minus, quàm si extra iudicium deferatur, *l. 1. & seqq. ff. de iureiur.* Si tamen sponte suscipiatur, parit exceptionem Reo iuranti, *§. æquè. Instit. de exception.* Actori verò, si iurauerit, actionem tribuit etiam ciuili iure, *l. Actori, Cod. de rebus creditis, & iureiuran.* & notauit Abb. *cit. cap. vlt. nu. 1. de iureiur.* Cæterum si iuramentum in iudicio à parte parti deferatur, Iudice approbante, tunc quodammodo necessarium est: quia vel iurare debet is, cui delatum est (nisi iusta recusandi causa adsit) vel referre: alioquin lis contra ipsum decisa erit, sicuti docet Gl. communiter recepta *in cit. loco bonæ fidei, ver. per Iudicem.* Abb. *in cit. ca. vlt. n. 4. & c. pront. de dolo, & contumacia* Ioan. de Selua *de iuram. p. 3. q. 2. n. 7.* Mascardus *t. 2. concl. 995. nu. 4.* & habetur expressè *in l. delata, C. de reb. creditis, & in l. 38. de iureiur. Manifestæ turpitudinis est, & confessionis, nolle nec iurare, nec iusiurandum referre*; quod non tantum de Reo, sed etiam de Actore rectè dici DD. omnes fatentur, apud Mancin. *par. 2. ar. 5. n. 5.*

Veruntamen in actione famosa, vt furti, &c. delatum ab Actore iuramentum Reo, non est licitum illi referre, vti habetur in *cit. c. vlt.* Cuius rationem dat Abb. ibid. *nu. 12.* Quia in eiusmodi causis, v.g. clandestino furto, Reus præsumitur melius scire veritatem, quàm Actor, siue accusator: quare, inquit Abbas, si accidat, Actorem æquè informatum esse, atque Reum, tunc etiam in causa famosa licebit iuramentum eidem referre.

Si quæras, quid sit iuramentum deferre, & quid referre? Resp. Is dicitur deferre iuramentum, qui primò alteri parti offert, vt iuret: sin iurare nolit, ac iuramentum offerat aduersario qui prius detulerat, tunc dicitur referre.

Cæterùm hoc interest inter iuramentum à Iudice delatum, siue simpliciter necessarium, & inter iuramentum iudiciale à parte delatum, Iudice approbante: quod illud non obest, quominus, propter instrumenta de nouo reperta, retractari sententia, & causa ex integro agi possit: Secus est in iuramento iudiciali, delato à parte: cùm enim speciem quasi transactionis habeat, confert ad plenam litis decisionem; vt reuocari amplius non possit, *cit. l. admonendi, in fine.* Excipe primò: Nisi causa sit, in qua periculum animæ vertitur, non remissibile partium consensu; vt si agatur de valore matrimonii, sicuti notat Abb. *in cit. cap. vlt. nu. 8.* Hostiensis *in cap. mulieri, eodem titul.* Excipe secundò: Si legatum, vel fideicommissum sibi relictum fuisse, aliquis iurauerit: idque postea producto instrumento falsum esse demonstretur, sicuti habetur *in l. vlt. C. de rebus creditis*, & docet ibi Gl. & Abb. *in cit. c. vlt. n. 9.* Cuius ratio est: Quia, vti habetur *in l. de his, ff. de transact. De his controuersiis, quæ ex testamento proficiscuntur, neque transigi, neque exquiri veritas aliter potest, quam inspectis, cognitisque verbis testamenti.* Cæterùm in conscientiæ foro haud dubiè idem dicendum est de aliis causis, vt quotiescunque veritas aliter, quàm in iudicio iuratum est, manifestò appareat, ea præualere debeat, atque iuramentum solùm in ordine ad externum forum, oppositionem litis transactæ, & decisæ pariat. Exempli causa. Titius in iudicio dicebat, Caium sibi debere decem: Caius, vt se à Titio liberaret, ei detulit iuramentum, ille iurauit: si vel tunc, postea manifestum sit Caio, Titium falsum iurasse, nihil illi debet in conscientia: Quamuis in foro externo actio competat contra Caium, isque non audiatur, si iuramentum Titii cum suo consensu in iudicio editum, falsitatis coarguere velit. Æquissimum tamen etiam in illo foro censetur, vt liceat nouo iudicio iurantem de periurio accusare; sicuti etiam transactio, quamuis iuramento firmata, retractari potest, si propter falsa instrumenta factam esse constet, *l. si ex falsis, C. de transact.* Eandemque ob causam res iudicata rescindi potest, *l. 1. si ex falsis instrumentis, l. Diuus, ff. de re iudic.*

Sed quæstio est de iuramento necessario, quod in causa dubia, ob inopiam probationis, à Iudice defertur, vtrum Actori potiùs deferendum sit in probationis supplementum, an Reo ad sui purgationem, siue innocentiæ demonstrationem? In qua quæstione, inquit Abb. *cit. c. vlt. §. sanè, n. 9. quot capita, tot reperiuntur sententiæ.* Arbitros tamen, satis decisam esse *cit. c. vlt. de iureiur. Sanè si actor omnino in probatione defecerit, Reus debet (etsi nihil præstiterit) obtinere. Præsumptione verò faciente pro illo* (Actore, & contra Reum) *Reo deferri potest, ad ostendendam suam innocentiam, iuramentum, nisi Iudex (inspectis personarum, & causæ circumstantiis) illud Actori videat deferendum.*

Iuxta hanc decisionem dico I. cum Gl. Hostiensi, & Abb. ibi. Ordinariè iuramentum deferendum est Reo, & non actori cum *fauorabiliores Rei potius, quàm Actores habentur, reg. 125. ff. & promptiora sunt iura ad absoluendum, quàm ad condemnandum, cap. 3. de probat.* Alioquin si in causa dubia actori per iuramentum causam mox definire liceret, omnis penè legitimæ probationis necessitas, etiam ea, quæ omnium gentium iure requiritur, vt *in ore duorum, vel trium testium stet omne verbum*: per suppletorium illud iuramentum tolleretur, non sine multorum innocentium periculo: quia callidi homines eadem facilitate ad peierandum, qua ad calumniandum, aggrederentur.

Porrò dictum iuramentum purgationis Reo præsumptione aliqua, etiam citra semiplenam probationem, grauato, in omnibus causis, etiam arduis, cùm ciuilibus, tum criminalibus deferri potest, sicuti colligitur *ex cit. §. sanè*, & docet Hostiensis suprà Abb. *cit. §. sanè, nu. 7.* Mascardus *l. c. n. 39.* Andr. Gaill. *lib. 2. de pace publica, cap. 7. n. 12.* Imò tametsi actor nihil omninò probauerit, nihilominus, ipso petente, iuramentum purgationis Reo deferri poterit, sicuti colligitur *ex l. iusiurandum, & ad pecunias, ff. eod. c. 2. de probat.* atque ex communiore sententia docet Clar. *in pract. crimin. quæst. 63. nu. 4.* Mascardus *n. 41.* Fachin. *lib. 1. controu. iuris c. 19.* puta, si pars agens sponsionem matrimonii clam, & nullis testibus adhibitis factam asseueret, sed pars conuenta neget; atque hæc delatum sibi iuramentum neque subire, neque actori referre, velit, habebitur pro confessa. Idemque docet Sanchez *lib. 7. disp. 113. in fine.* Iudicis officio fieri posse in aliis causis, quibus animæ periculum vertitur, vt Reo iuramentum purgationis deferatur ad omnem suspicionem remouendam, *arg. cap. continebatur, de despons. impuberum.* Neque huic obstat, *l. 4. C. de edendo: Actore non probante reus absoluitur, etsi nihil præstiterit*: intelligendum enim idest, etsi nihil præstiterit probando, quamuis interim delatum sibi iuramentum sine causa recusare non possit.

9 Dico II. cum Glos. & Abb. *in cit. c. mulieri, n. 6. & cit. c. vlt. §. sanè, n. 4. & 9.* Mascard. *vol. 2. concl.* 954. *n.* 73. Gail. *l. 1. obseru.* 308. *num.* 12. Menoch. *de arbitrariis quæstionibus l. 2. cent. 2. casu.* 90. Mancino *p. 2 de iuram. ar. 6.* Ad Iudicis prudentis arbitrium pertinere, vt consideratis causæ, & personarum circumstantiis, quandoque Actori iuramentum in probationis supplementum, atque ad litis decisionem, deferat. Circumstantiæ personarum, quæ considerari debent, sunt, vtrùm actor sit vir probatæ vitæ, omni suspicione carens, Reus non item. Vtrum Testis, quem actor adduxit, iisdem sit omni exceptione maior, & cui nihil obiici possit.

10 Causæ verò qualitas, quàm Iudex attendere debet, in eo consistit, vtrum sit criminalis, an ciuilis famosa, an non famosa; magna, & ardua, an minoris momenti. Nam in causis criminalibus, quibus pœna corporalis ob crimen decernenda est, luce meridiana clariores probationes requiruntur, *l. sciant cuncti, C. de probat. c. sciant. 2. qu. 8.* ideoque iuramento suppletorio nullus locus esse videtur, teste Claro *l. c.* Gaill. *cit. c. 7.* Abb. *in cit. c. vlt. n. 13. & c. 2. de calumniat. n. 4.* Deinde in causis famosis; item non famosis, sed arduis, cuiusmodi est matrimonialis, requiritur plusquam semiplena probatio, & quę nulla exceptione, vel coniectura probabili, elisa sit; vt proinde maxima, siue violenta præsumptio sit contra reum, & pro Actore; tunc in defectum plenæ probationis interdum Iudex Actori minimè suspecto iuramento deferre poterit, sicuti docet Abb. *in cit. c. mulieri, n. 6. de iureiur.* Andr. Gaill. *li. 2. obseru. 94. n. 12.* Si tamen agatur de matrimonio, seu carnali, seu spirituali dissoluendo ob aliquod impedimentum, adhuc grauiore causa censetur, vt duo minimum testes requirantur: neque in defectum plenæ probationis iuramentum contra matrimonii valorem deferre liceat, sicuti docet Gl. communiter recepta *in cit. c. mulieri, ver. absolut.* Mascard. *conclusio.* 954. n. 43. Gail. *l. 2. obser. 94. n. 11. & 16.* Quamquam Gl. *in ca. vidua. de Regular.* Abb. *in cit. c. mulieri, nu. 7.* permittunt etiam in hoc casu matrimonii, seu spiritualis, seu carnalis, dissoluendi, iuramentum deferri, si persona quæ impedimentum, v. g. violentiæ illatæ, allegat, honesta sit, & præter semiplenam probationē, v. gr. vnius testis omni exceptione maioris, alias præsumptiones valdè vrgentes pro se habeat. Denique in causis non famosis, & pecuniariis non magni momenti, sufficit plerumque semiplena probatio, v. gr. per vnum testem omni exceptione maiorem; dummodo reus nulla verisimili coniectura eandem elidat. quod bene docet Andr. Fach. *l. 1. controuer. iur. c. 18.* & Gl. *in cit. §. sanè*, *ita ait? Cùm Actor habet vnam bonam præsumptionem, siue vnum bonum, & honestum testem; tunc habito respectu ad quantitatem causæ, & qualitatem personæ, vt sit præsumptio, quòd pro tanto velit peierare, defertur iuramentum ipsi Actori.*

CAP. VI.

DE MATERIA, ET OBLIGATIONE promissorij iuramenti.

SVMMARIVM.

1 *Iuramentum de opere illicito nullam obligationem parit.*
2 *Iuramentum illicitum sæpe seruandum est, si sit de re licita.*
3 *Iuramentum de opere indifferente, nisi ex fine, ac circumstantiis cohonestetur, nullam vim obligandi habet.*
4 *Iuramentum de re illicita, tametsi mutata circumstantia licita fiat, non ideo conualescit.*
5 *Iuramentum, diuini duntaxat honoris intuitu conceptum, de opere minus bono, vel ab initio nullum est, vel arbitratu vouentis in aliud opus melius commutari potest.*
6 *Iuramentum in gratiam alterius conceptum, semper obligat, si sine peccato præstari possit.*
7 *Iuramentum de faciendo in alterius gratiam opere à ciuilibus legibus prohibito, vel infirmato, obligationem parit, saltem sub religionis virtute, si legis prohibitio, vel infirmatio non obligat sub culpa.*
8 *Quotiescunque lex ciuilis vel alia quæcunque, sub peccato obligat, ne tale opus fiat, vel promittatur, tunc iuramentum de eo faciendo irritum est.*
9 *Iuri publico priuatorum pactis, quamuis iuratis, renuntiari non potest.*

1 ASsertio I. Iuramento de patrando opere malo mortaliter, aut venialiter, nullam obligationem parit. Nam *iuramentum institutum non fuit, vt esset vinculum iniquitatis, cap. quanto, de iureiur.* Consentit. *reg.* 58. *in* 6. *Non est obligatorium contra bonos mores præstitum iuramentum, & c. si verò, c. cum contingat. de iureiur. c. quamquis, de pactis in 6.* quibus habetur, iuramenta obseruanda esse, nisi eorum obseruatio vergat in interitum salutis æternæ; quod non tantum de mortalibus peccatis iuramento firmatis accipi debet, sed suo etiam modo de venialibus: siquidem, & hæc ad mortalia peccata disponunt, & quamdiu durant, ab æterna salute impediunt, vti notauit Suarez. *li. 2. c. 15. n. 3.* Sanchez *lib. 6. c. 9. nu. 19.* Alia iura, vel potius Patrum auctoritates de iuramento rei illicitæ non obseruando, congerit Gratianus *causa 22. q. 4.* Ratio autem est: Quia contradictionem inuoluit, vt aliquis obligetur ad patrandam rem illicitam, siue quæ in se peccatum est, v. gr. furtum, mendacium. Si enim peccatum est, tenetur iurans ab eo abstinere, siue omittere: non potest autem simul facere opus, & omittere, consequenter neque obligari ad faciendum.

2 Porrò notandum hic est, minus propriè Gratianum *l. c.* & quosdam Iuristas dicere; Iuramentum *illicitum* seruandum non esse; cùm potius dicendum sit, *de re illicita*. Nam sæpe accidit, vt aliquis promittendo, ac iurando peccet; vel quia prodigè agit, vel quia lege, aut præcepto prohibitum est, ne iuramentum fiat: cùm interim, si res promissa, & iurata prohibita non sit, atq; sine peccato executioni mandari possit, vtique debeat, sicuti notauit, Glos. *c. 2. ver. sacramentum, de arbitrio, ibi.* Abb. *num. 8.* Sanch. *cit. c. 9.* n. 22. Suar. *l. 2. c. 24. q. quem lego.*

3 Assertio II. Ex iuramento de faciendo opere indifferente, v. g. festucam te leuaturum, ad molendinum, vel ædes alicuius non accessurum, si alia causa non adiiciatur, nulla oritur obligatio. Ita docet Caiet. 2. 2. *q. 89. a. 7. §. ad euidentiam, & verb. periurium, ver. primum caput.* Angelus *ver. iuramentum, 5. nu. 5.* Nauarr *cap. 12. nu. 17.* Tolet. *lib. 5. c. 22 n 3.* Sanchez *cit. c. 9. nu.* 11. Suarez *lib. 3. c. 16. nu. 4.* Mol. *tom. 1. tr. 2. disp.* 149. *§. verum enim vero.* Azor. *lib. 11. c. 5. q. 1. §. si quis, præterea.* Ratio est: Quia actio humana, quæ secundùm se, siue ex obiecto indifferens est, si in indiuiduo ad nullum finem referatur, manet otiosa, ideoque mala; consequenter non potest esse obiectum iuramenti obligatorii. Vide, quæ dixi *lib. 1. tr. 2. c. 28.* n. 3. Deinde, etsi ponamus verum esse, quod aliqui docent, actionem humanam etiam in indiuiduo indifferentem, id est, moraliter nec bonam, nec malam, dari posse, erit tamen talis actio nemini vtilis, aut accepta, maiorisque boni, saltem pro eo tempore, quo ipsa exercetur, impediens: ergo non pertinebit ad cultum, & reuerentiam diuini Numinis, vt propter eius adductam auctoritatem, seu testimonium perfici debeat. Cæterùm, si actio, vel actionis omissio, quæ ex se, siue ex obiecto indifferens est, ad finem, cumque bonum referatur; ea ratione existet opus virtutis, & capax obligationis iuramenti religiosi: v. g. si iures te ædes alicuius non ingressurum, cum tali homine non locuturum, causa peccati vitandi, sicuti adnotauit Abb. *cap. cum quidam, n. 6. de iureiur.* vel si in proximi vtilitatem referatur, ve. gr. te alicuius furnum, molendinum, apothecam non accessurum, in gratiam Titii, cuius id interest, siue in cuius vtilitatem cedit: habet hæc omissio honestatem virtutis misericordiæ, liberalitatis, aut saltem fidelitatis; ideòque idonea est, & capax materia obligationis ex iuramento, sicuti docent Angelus *cit. §. 5.* Nauar. *cit. n. 17.* Suar. *cit. c. 16. n. 4.* Sanch. *cit. c. 9. n. 19.* Less. *lib. 3. c. 42. n. 20.*

4 Adde suprà dictis; Iuramentum de opere inutili, vel illicito, licet postea, mutata circumstantia, vtile, & honestum fiat, non tamen conualescere, iuxta iuris *reg. 18. in 6. Non firmatur tractu temporis, quod de iure ab initio non subsistit.* Exempla sunt: I. Iurauit Titius sine causa se has ædes nunquam ingressurum; postea superuenit iusta causa nunquam ingrediendi; quia inhabitatur à persona, quæ peccandi occasionem afferre potest, non ideo ille ædium ingressu abstinere cogitur virtute iuramenti; quod ab initio vanum, & irritum erat, sicuti contra Nauarr. *c. 12. n. 89.* rectè docet Suarez, *lib. 2. c. 9. n. 17.* II. Quia contra fidem primorum sponsaliorum, secunda sponsalia iuratus contraxit, priore sponsa ante nuptias mortua, cogendus non est ad sponsalia secunda: quippe quæ promissione, & iuramentum de re illicita continebant, ideoque ab initio irrita erant, sicuti contra Couarr. *in epit. 4. decret. p. 1. c. 4. §. 1. num. 10.* rectè docet Sanchez *lib. 1 de matr disp. 50. n. 6.* Suarez *cit. c. 19. nu. 14.* III. Qui voto castitatis obstrictus, postea sponsalia absoluta, quamuis iuratus, contraxit, post obtentam dispensationem in voto, cogendus non est (per se loquendo) ad seruandam fidem sponsaliorum: quippe quæ à principio nulla fuerunt, sicuti docet idem Sanchez *cit. disp. 50. & lib. 3. moral. c. 9. nu. 26.* Suarez *cit. c. 19. n. 16. arg. c. quidam, & c. placet, de conuers. coniugat.* in quibus habetur, si coniunx inuito, vel ignorante altero coniuge, Religionem professus, & postea ex Monasterio reductus sit: mortuo altero coniuge, cogendum non esse ad Religionis professionem; vtpotè quæ ab initio irrita fuerat, vbi Abb. *n. 4. cit. c. placet.* regulam tradit: Quòd *votum* (eademque ratio est de iuramento) *emissum tempore inhabili, non obligat tempore habili.*

5 Assertio III. Iuramentum, quod diuini duntaxat honoris intuitu, conceptum est de opere minus bono, partim ab initio

nullam

nullam obligationem adfert, ſi opus directè ipſi oppoſitum melius, ac præſtantius ſit: v.g. ſi iuraſti te vxorem ducturum: partim verò obligat quidem, ſed iurantis arbitratu commutari poteſt in aliud melius opus v.g. iuraſti te hac hora oraturum, poſtea verò intelligis, gratius Deo futurum, ſi ægroto aſſiſtas, opemque feras. Quæ eſt ſententia S. Thom. *qu.98.ar.7.* Nauarr. *c.12. man.n.16.* Caiet. *verb.periurium*, Couarr. *c.quamuis pactum, p.1.§.6.n.6.* Mol. *tom.1 tr.2.diſp.149.* Sanchez *cit.c.9.n.11.* Sanchez *cit.lib.2.c.12.nu.11.* Nam iuramentum ſuſcipit naturam, ſiue conditionem promiſſionis, cui adiungitur, *ca. quemadmodum, de iureiur.* Ergo ſicuti promiſſio, ſeu votum Deo editum de opere minus bono partim ab initio non obligat, Deoque acceptum non eſt, ſi videl. eius directè oppoſitum melius exiſtat; partim verò obligat quidem, Deoque acceptum eſt, tamen voventis arbitratu, in opus melius commutari poteſt, ita etiam dicendum de voto iurato.

Addendum verò eſt, tametſi iuramentum non ſit acceſſorium, ſeu confirmatorium voti; ſed nudum, & per ſe ſtans (v.g. ſi ſimpliciter iuraſti matrimonium te contracturum, vel contractum conſummaturum) nullam inde obligationem erga Deum oriri: quia non pertinet ad diuini Numinis reuerentiam, vt fiat opus minus bonum omiſſo eius oppoſito meliore. Eademque ratio eſt, ſi iuramentum ſit de omiſſione operis, cuius oppoſitum in conſilio poſitum eſt, vt ſi iures, te non ieiunaturum, non fideiuſſurum, de qua re Abb. *c.ſi verò, n.5.de iureiur.* Præterea, ſi iuraſti famulum, aut filium, quamuis ita meritum, verberaturum, ſæpe non obligaris iuramento, ſi melius poſtea eſſe iudices verberibus abſtinere: nam eiuſmodi iuramentum, ſicuti, & votum, in melius, commutari poteſt iurantis, aut voventis arbitrio. Sed, & fieri ſolet, vt poſtea mutetur ſtatus obiecti: quia filius, aut famulus emendauit, veniamque petiit; vel aliquis pro eo rogauit, aut interceſſit, qua de re vide, quæ ſcripſit Caiet. *verb.periurium, prope finem*, Armilla *verb.iuramentum, n.12.* Tolet. *lib.4.c.22.§. circa comminatorium*, Sanch. *cit.c.9.n.16.*

Item ſi iuraſti, te ad ſacram ædem peregrinaturum, potes deinde in opus, quod manifeſtò melius, Deoque gratius eſſe intelligis, commutare: v.g. vt patri ægrotanti aſſiſtas, opemque feras. Ratio eſt, tum quia Deus, in cuius gratiam iuramentum editum eſt, cenſetur remittere eius obligationem, vt opus ipſi acceptius fiat: tum quia iuramentum, in Dei dumtaxat honorem conceptum, perinde ac votum, tacitam, conditionem habet, niſi ad maiorem Dei honorem cedat opus omittere, aliudque præſtare, idque docent DD. *in c. peruenit, 2. de iureiur.* Suarez *cit.c.12.num.18.*

6 Aſſertio IV. Iuramentum, quod in gratiam, vel vtilitatem hominis, vel Eccleſiæ, alteriuſue Communitatis editum eſt de opere honeſto, ſemper obligat; neque in aliud, quamuis melius opus, arbitratu iurantis commutari poteſt. Ita ex communi docet Sylu. *verb.iuram.4.q.20.* Mol. *to.1.tr.2.diſp.149.§. prioris verò partis.* Suarez *lib.2.c.42.n.14.* Sanch. *lib.3.moral.c.9.n.16.* Eſt enim recepta iuris Canonici regula, *ex c. quamuis pactum, de pactis, in 6. c.cum contingat, de iureiur.* vbi eam notat Abb. *n.7.* *Iuramentum Domini præſtitum ſeruandum eſt, quotieſcunque ſine peccato, ſiue ſalutis, diſpendio, ſeruari poteſt.* Quod intelligi debet non tantum ſi iuramentum ſit propriè promiſſorium ab homine acceptatum; ſed etiamſi ſit ſine promiſſione: quin etiamſi ſolo interno animo conceptum: ſemper enim obligationem parit ex religionis virtute, ob diuini Numinis reuerentiam, vti ex dictis conſtat, & docet Suarez *cit.c.12.n.21.*

Addidi verò, arbitratu iurantis mutationem fieri non poſſe in aliud opus, quamuis melius, ve.gr. iuraſti Titio donaturum decem, etſi eos maiore fructu in pauperes erogare poſſis, tamen iuramenti religione obſtrictus es, donec tibi Titius ſponte remittat: Siquidem omne iuramentum hac tacita conditione fit, niſi is, in cuius gratiam iuratur, remittat, vel pro eo aliud onus acceptet. Quamobrem mirum non eſt, quòd iuramentum, Dei dumtaxat intuitu editum, in qualecunque opus melius, Deoque gratius commutari poſſit, quia videlicet Deus contentus eſſe præſumitur: at verò iuramentum in hominis vtilitatem editum, nequeat mutari in opus, quod abſolutè quidem melius eſt, ſed ei, in cuius gratiam, ſiue vtilitatem iuratum, minus vtile, vel acceptum: quia contentus eſſe haud præſumitur.

Exinde patet, rectè reſpondiſſe Nau. 3. *conſil.4.de Regul.edit.2.* Alumnos collegii Angelicani Romæ, qui iuramentum præſtant, ſe abſolutis ſtudiis in Angliam ituros, Fidei Catholicæ propagandæ cauſa, non poſſe ſine diſpenſatione Religionem ingredi, in qua voto ſatisfacere non poſſint: quandoquidem eorum iuramentum editum in vtilitatem Eccleſiæ Anglicanæ. Non tamen audiendus eſt idem Nauar. *cit. n.7.* in confirmationem huius ait: Iurantem ſe ducturum puellam, non poſſe iuſtè Religionem ingredi, niſi prius eam ducat, *arg.c.commiſſum, de ſponſal.* Nam contraria ſententia eſt communis apud Sanch. *lib.1.diſp.43.qu.* Quia iuramentum ſortitur naturam actus, cui apponitur, *cap quemadmodum, de iureiur.* Promiſſioni autem matrimonii tacita ineſſe ſolet conditio, (*Niſi religionem ingreſſus fuero*). Ergo etiam iuramentum ita intelligitur. Ad text. verò *c.commiſſum reſp.* Virum illum iuraſſe intra bienniuum nuptias ſe contracturum: cum autem terminus appropinquaret, & de Religione mox ingredienda nihil certi conſtituiſſet, rectè dixiſſe Pontificem: *Tutius eſt ei, religione iuramenti ſeruata prius contrahere: & poſtea ſi elegerit, ad Religionem migrare* cum id agere non prohibeatur ante matrimonii conſummationem.

7 Aſſertio V. Iuramentum de faciendo in alterius gratiam opere, à ciuili lege prohibito, vel infirmato nihilominus obligationem, ſaltem ex religionis virtute, parit, ſi legis prohibitio, vel infirmatio non obliget ſub culpa; ſiue, eiuſmodi opus facere, vel ad faciendum ſe obligare non ſit peccatum. De hac aſſertione videri poſſunt Abb. *in c ſi verò nu.6.& c.cum contingat, n. 5.& 6. de iureiur. & lib.2.conſ.94.* Syl. *ver iuramentum, 4.q.16.* Mol. *tom.1.tr.2.diſp.149. & diſp.151.in ſol.1.& to.2.diſp.271.§. ad id vnde.* Leſſ. *lib.2.c.16.nu.50.* Azor. *tom.1.lib.11.ca.6.& 7.* Sanch. *lib.3.c.9.nu.30.& lib.1.de matrim.diſp.32.* Suar. *lib.2.ca.21.* Rebellus *p.2.de iuſtit.lib.1.quæſt.9.num.1.* vbi aiunt, obligare iuramentum, quod eſt contra bonos mores ciuiles tantùm: id eſt, cuius materia, licèt ciuilibus legibus oppoſita ſit, tamen ſine peccato fieri poteſt: non autem obligare iuramentum, ſi ſit contra bonos mores naturales. Quàm diſtinctionem verbo tenus impugnat Couarr. *cap.quamuis pactum, p.2.initio, nu.4.* Probatur autem aſſertio ex regula canonica *cit. c. ſi verò, c. cum contingat. Omne iuramentum, editum in alterius vtilitatem, ſeruandum eſt, ſi ſine ſalutis diſpendio ſeruari poteſt.* Exempla pluſima in vtroque iure occurrunt: I. Licèt alienatio fundi dotalis ſecundùm leges ciuiles prohibita ſit, ſi tamen eam mulier, ſine vi, & dolo, iuramento ſuo confirmet, obſeruandum eſt, *cap.cum contingat de iureiur. & c.2.eod.in 6.*

II. Tranſactio ſuper relictis in teſtamento non valet, niſi inſpectis verbis teſtamenti, *l.de his, ff.de tranſact.* At verò iuramento accedente vim obtinet talis tranſactio, ſi ſine dolo interpoſita ſit in cauſa dubia, qua de re Mol. *tract.2.diſp.557.* Similiter tranſactio, poſt rem iudicatam nullius momenti eſt; cùm deficiat obiectum tranſactionis, videlicet incertitudo, *l.1.l.poſt rem, ff. de tranſact.* Nihilominus iuramento talis tranſactio confirmari cenſetur, ſicuti notat Mynſing. *cent.4.obſeru.47.*

III. Contractus Minoris, ſine tutoris auctoritate, vel Iudicis decreto in alienatione rerum immobilium, iure ciuili minus efficax eſt: ſed accedente iuramento inuiolabiliter obſeruari debet, iuxta *Auth. ſacramenta puberum, C. ſi aduerſus vendit.* vt proinde etiam reſtitutio in integrum Minori iurato denegetur.

IV. Donatio facta ſine inſinuatione, vltra 500. ſolidos ciuili iure irrita, iuramento confirmatur, ſicuti docet Abb. *cit. cap. cum contingat. n.17.* Clarus *§.donatio, q.18.* Gaill. *lib.2 obſeruat.39.* Mol. *tom.1.tract.2.diſp.140.& 173.* aliique communiter.

V. Pactum, ſiue promiſſio non reuocandi teſtamentum ciuili iure irritum eſt: quia liberam de bonis ſuis vſque ad mortem diſponendi libertatem auſert, quod ciuilibus moribus repugnat. Si tamen iuramentum acceſſerit, abſque periurii crimine, violari non poteſt, niſi eius relaxatio impetretur, ſicuti ex communi docent Cou. *in rubr. de teſtam par.2.num.25.* Mol. *cit.diſp.151.* Iulius Clarus *§.teſtamentum. qu.94.* contra Andr.Fachin. *tom.3. lib.8 controu.iur.c.72.* Quare ſimili etiam ratione, donatio omnium bonorum præſentium, & futurorum, licet ciuili non ſubſiſtat, eò quòd liberam teſtandi facultatem auferat; ob iuramenti tamen religionem ſeruanda eſt, ſicuti docent Cou. *p.2. rubr.nu.13.* Mol. *tom.2.diſp.280.* Tametſi Clarus *§.donatio, qu.20.* & alii Iuriſtæ apud Cou. contrarium doceant; ſed non rectè, cùm ipſimet fateantur, eiuſmodi donationem factam Eccleſiæ ſubſiſtere: ex quo ſequitur, eam peccatum non continere, neque bonis moribus naturalibus, ſed tantùm ciuilibus repugnare.

VI. Donatio inter coniuges iure ciuili non ſubſiſtit: ſed ex iuramento robur accipit, ſecundùm communem DD. ſententiam. Abb. *in cap.vlt.nu.9.de donat. inter virum, & vxorem*, Fachin. *lib.3.controu.c.77.* Gaill. *lib.1.obſeruat.40.* Sanch. *lib.6. de matrim. diſp.11.* Idemque dicendum de donatione à patre facta filio emancipato, teſte Gaill. *lib.2. obſeru.38.*

VII. Renunciatio hæreditatis paternæ factæ à filio, vel filia, v.g. nuptui tradenda irrita eſt, niſi iuramento firmata ſit, *capit. quamuis de pactis, in 6.* vbi ratio additur, quia omne iuramentum ſeruari debet; ſi nec vi, nec dolo præſtitum ſit; nec vergat in diſpendium ſalutis æternæ, aut tertii præiudicium. Ex quo rectè contra quoſdam colligit Cou *in cit.cap.quamuis, p.3.§.2.n.2.* Talem renunciationem cum iuramento factam à filia Monaſterium ingrediente, validam eſſe.

VIII. Si

VIII. Si mulier pro altero fideiubeat, non obligatur efficaciter, ob priuilegium Senatusconf. Velleiani: adhibito tamen iuramento cogitur adimplere fideiussionem *arg. cap. ex præscripto, de iureiur.* vbi Gl. *verb. & vxorem*, Abb. *nu. 9.* Cou. *cit. c. quamuis p. 2. §. 3. n. 8.* Gaill. *lib. 2. obseru. 41. n. 9.* Mol. *tom. 2. disp. 540.*

IX. Quod quis ludo alearum perdidit, Cæsareo iure soluere non cogitur, atque soluenti repetitio conceditur: si tamen iurauit se soluturum, iuramento obligatur, sed neque solutum repetere potest, si iurantis intentio fuit confirmare contractum ludi, vt ex eo non minus, quàm ex aliis contractibus iure naturali validis, perfecta obligatio oriatur, sicuti rectè docet Molin. *tom. 2. disp. 515.* Suar. *lib. 2. de iuram. c. 26. num. 10.* Sanch. *lib. 1. de matrim. disp. 32. num. 25.* contra Nau. *cap. 20. num. 17. ad 5.*

X. Pœna sponsalibus adiecta, quæ à violatore fidei soluenda sit, iure tam ciuili, quàm Canonico reprobatur, *cap. gemma de sponsal. l. vlt. C. eod.* Si tamen iuramentum accessit, obligationem parit: quia sine peccato seruari potest, vti docet Armilla *verb. sponsalia, n. 11.* & indubitatum sibi esse ait Mol. *tom. 2. disp. 151.* licet contrarium defendat Sanch. *cit. disp. 32. num. 22. & lib. 7. disp. 88. num. 37. & lib. 4. moral. c. 22. num. 8.* quibus locis, inquit iuramentum de Religione ingredienda in pœna violatæ sponsaliorum fidei conceptum, nullam violatori obligationem parere, quod mihi non placet: cùm sit iuramentum de opere bono, imò meliore, quàm est eius oppositum nullumque peccatum contineat: cur ergo non obliget?

XI. Pactum legis commissoriæ iure improbatur; sed iuramentum ei accedens obligationem parit, sicuti colligitur *ex c. significante*, vbi id notat Abb. *n. 4. de pignorib.* Gl. *in citato, cum contingat, verb. debent, in fine.*

XII. Pactum non vtendi exceptione pecuniæ non numeratæ irritum est, si adiiciatur in eodem instrumento accepti mutui; quia eadem facilitate, tum ad confidendum, tum ad exceptioni renunciandum aliquis adduci potest, sicuti explicat Mol. *tom. 2. disp. 302.* Nihilominus talis renuntiatio adiecto iuramento confirmatur, vt ex communi Abb. *citato cap. cùm contingat, n. 21.*

XIII. Si filiusfam. pecuniam mutuam accepit, efficaciter non obligatur ad solutionem, propter beneficium S. C. Macedoniani, nisi iuramentum accesserit, siue huic beneficio per iuramentum filiusfam. renuntiarit, sicuti docet Couarr. *cap. quamuis, par. 2. §. 3. num. 5.*

8 Assertio VI. Quotiescunque lex ciuilis, vel alia quæcunque sub peccato obligat, ne tale opus fiat, vel promittatur, tunc iuramentum de eo faciendo irritum est. Ita DD. *citati super assert.* & sumitur *ex reg. canonica*: *Non obligat iuramentum præstitum contra bonos mores*, quod intelligatur de bonis moribus non merè ciuilibus, sed quorum oppositum turpe est, seu peccatum contra Deum continet; si quidem iuramentum non potest esse vinculum iniquitatis, seu peccati, sicuti dixi *in 1. assert.* Exempla habes: Si iurasti, te crimen non manifestaturum Iudici legitimè interroganti; non accusaturum de crimine Reipublicæ pernicioso, *c. quemadmodum, §. illud, de iureiur. vxorem, & liberos domo eiecturum, c. Quintauallis, eodem titul.* Item si Clericus propria auctoritate, interposito iuramento, renuntiauit priuilegio fori, aut Ecclesiasticæ immunitati, *cap. si diligenti; de foro competente*, est enim tam pactio hæc quàm renuntiatio illicita, vt ibidem dicitur. Præterea, iurasti, quod de dolo contra depositarium, vel rerum amotarum actione contra vxorem, &c. agere nolis; Siquidem tales conuentiones, aut crimen patratum initæ naturali morum honestati repugnant: eo quod alteri occasionem peccandi præbeant, iuxta *l. contractus, ff. de reg. iur. l. illud conuenire, ff. de pactis dotalibus, l. si vnus, §. illud, & §. pacta ff. de pactis*, & docet Abb. *in cit. cap. quemadmodum, §. illud. n. 14.* Mol. *cit. disp. 271.* licèt enim turpe non sit, præteritam iniuriam condonare, seu remittere, pactum tamen, siue promissio condonandi iniuriam, aliudue crimen futurum, scandali turpitudinem continent: quamobrem iuramento confirmari nequit.

Quæres. Qua regula discernendum sit, vtrum id quod fit, vel permittitur contra ciuiles leges, peccatum sit, ideoque incapax obligationis ex iuramento; an verò peccatum non sit, adeoque obligationis capax? Respond. ex communi doctrina quam tradit Abbas, *in citato cap. cum contingat, nu. quinto & seqq.* Nauar. *de finibus actuum humanorum, cap. cum minister, 23. quæst. 5. nu. 26. & seqq.* Couarr. *c. quamuis, p. 2. §. primo, nu. 13.* Anton. Corneus, *de abs. iurament. promissorij, parte 3. q. 5. n. 120.* Rebellus, *parte 2. de iustit. lib. 1. quæst. 9. num. nono*, Vasquez, *de testam. cap. 3. dub. 2.* Sanchez, *citat. disp. 32. & lib. 3. moral. citata cap. 9. nu. 31. & seqq.* Leges prohibentes, vel infirmantes aliquam promissionem, seu pactionem, quarum finis proximus est commodum ipsorum paciscentium, seu promittentium, ne detrimentum aliquod patiantur, non solent eos obligare sub culpa: nam *quod ob gratiam alicuius conceditur, non est in eius dispendium retorquendum, regul. 61. in sexto.* Tales sunt leges, siue priuilegia concessa ætate minoribus, & filiis familias, ne ex contractu: item mulieribus, ne ex fideiussione efficaciter obligentur: quibus proinde renuntiare possunt, si non semper validè, saltem licitè; vt insuper accidens iuramentum obligandi vim habeat, ex ipsorum etiam communium iurium dispositione.

9 At verò leges prohibentes aliquam pactionem, vel quamuis actionem, quarum finis proximus est commune bonum Reipu. v.g. quibus Clericorum immunitas, publicorum iudiciorum integritas, rerum ad communem victum necessariarum copia conseruatur, ex sub peccato obligare solent: quare ne iuramento quidem accedente, iis contrauenIri potest: Nam vt habetur *in l. 1. ff. de iust. & iure*: Ius aliud est publicum, aliud priuatum. *Publicum ius est, quod ad statum Reipub. Romanæ spectat: priuatum, quod ad singulorum vtilitatem. Sunt enim quædam publicè vtilia, quædam priuatim.* Deinde in lege iurisgentium. *§. si paciscar, ff. de pactis*, interprete Bartolo, habetur; pactum per quod tollitur ius priuati, ipsi paciscenti publica auctoritate concessum, saltem accedente iuramento validum esse: secus, si tollatur ius publicum: quia iuri publico priuatorum pactionibus, vel iuramentis derogari non potest, *l. ius publicum, ff. de pact. iunct. ca si diligenti: de foro competent.* Præterea si lex ciuilis aliquid disponat in fauorem aliorum, quibus tali lege aliquod ius acquiritur, v.gr. vt liberis certa bonorum paternorum portio debeatur, quæ neque donatione, neque legato inofficioso imminui possit: tunc tali dispositioni legis nullo pacto, aut promissione, quamuis iuramento confirmata, derogari potest, sicuti colligitur *ex citato cap. cum contingat* ibi, *cum in alterius præiudicium non redundat, & citato cap. quamuis pactum, neque redundat in alterius detrimentum*: & notauit ibidem Gl. & Sanchez *libr. 6. de matrimon. disput. 34. num. 2. & lib. 3. moral. cap. 9. nu. 38.* Ratio est: Quia tale iuramentum iniustitiam, vel similem naturalis obligationis violationem fouet, ideoque irritum, & inutile est, sicuti docet Suarez, *lib. 3. cap. 27. nu. 5.*

CAP. VII.

DE OBLIGATIONE IVRAMENTI PROmissorii ob alterius iniuriam præstiti. 1

SVMMARIVM.

1 *Qui iurauit alteri vsuras soluturum, ex religionis virtute obligatur.*

2 *Qui iurauit latroni iniquè exigenti pecunias soluturum, iuramentum seruare debet, nisi ei relaxetur.*

Iuramentum, præsertim vi extortum strictam interpretationem habet.

3 *Qui iurauit in carcerem iniustum se redditurum, obligatur iuramento, etiam cum vitæ periculo.*

4 *Matrimonium ex graui metu celebratum, accedente iuramento non confirmatur, sed irritum manet.*

5 *Error vel dolus, quamuis antecedens sit, & causa iurandi sit tamen versetur circa accidentalem conditionem rei promissæ, non infirmat obligationem iuramenti.*

1 QVæstio prima. Vtrum iuramentum vsuras soluendi mutuatori, obligationem aliquam pariat? Responsio est affirmatiua, expressa *in cap. 1. & cap. debitores, de iureiur. Debitores ad soluendas vsuras, in quibus se obligauerant, cogi non debent: si verò de ipsarum solutione iurauerint, cogendi sunt Domino reddere iuramentum.* Circa quæ verba notandum ex promissione vsurarum, quamuis iurata sit, non oriri obligationem iustitiæ erga vsurarium; siquidem is nullum ius, siue titulum accipiendi vsuras habet; quare nec dominium acceptarum acquirit, sicuti colligitur *ex cap. tuas, de vsuris.* Oritur tamen ex tali iuramento obligatio religionis erga Deum, vt quod iuratum est, re ipsa verum efficiatur, ne nomen Dei in testimonium falsi adductum fuerit, sicuti optimè explicat, S. Thom. *qu. 89. ar. 7. ad 3.* & Abbas *in citato c. 1. nu. 3. & cap. vltimo, de pactis nu. 2. regulam tradens, quòd iuramentum obligat, etsi turpitudinem contineat tenentem se ex parte recipientis; non autem iurantis*: Confirmatur ex regula superius tradita. *Omne iuramentum homini præstitum seruandum esse, quod sine peccato seruari potest: nisi vel ab ipsomet, cui iuratum est, vel à legitimo Magistratu relaxetur.* Atqui solutio vsurarũ vsurario facta ob promissionem, nullum ex parte soluentis peccatum continet; neque verò est actus otiosus; sed imprimis ipsi promittenti vtilis, atque laudabilis, vt cognoscatur, quantopere suorum verborum, ac promissorum fidem seruet: ipsi quoque promissario siue vsurario commodus, & exoptatus: quia saltem possessionem pecuniæ in eum transfert: ad eum modum, quo in *l. 1. §. si prædo, ff. nepoti*, dicitur in deposito tantam fidem seruandam esse, vt etiam furi, vel prædoni res furtiua

ab eo

ab eo deposita, ob promissionem restituenda sit.

Addendum ex Suarez, *lib.2.de iurament.c.9.n.7.* Sanchez *l.3.c.11.nu.5.* tametsi mutuatarius promittendo, & iurando vsuras, peccarit, vel quia nulla necessitate premebatur, vel quia alterum promissione vsurarum ad mutandum induxit: nihilominus ex iuramento obligatum esse: nam licet promissio, & iuramentum illicitum fuerit, non tamen fuit de re illicita, sed quæ sine peccato impleri potest, vsuræ inquam solutio: quamuis contrarium doceat. Caiet. *cit.art.7.circa solut.3.dub.1.* Valent. *t.3.disp.5.qu.21.p.4.§.iam de secundo.*

2 Quæstio secunda. Vtrum iuramentum iniusto metu extortum obligationem pariat? v.g. si quis iurauit latroni se pecunias daturum. Responsio est affirmatiua, expressa, *in ca. si verò, de iureiur. c. ad audientiam, de his quæ vi, &c.* & docet S. Thom. *qu.89.art.7.ad 3.q.98.art.3.ad 1.* Ratio est, quæ affertur *in cit. ca. si verò*, quia eiusmodi iuramentum non vergit in interitum salutis æternæ, sed licitè ac honestè seruari potest. Neque obstat *c.2.de iureiur.* in quo dicitur; *Episcopum Laudicensem ab Arnulpho Comite rebus suis spoliatum, & iurare compulsum quòd ablata non repeteret, nullius iuramenti vinculis posse constringi.* Respondet enim ibi Gl. Panorm. & alii. Iuramentum præstitum fuisse de rebus Ecclesiæ non repetendis, quod sine peccato seruari non poterat, ideoque nec debeat: quem tamen Episcopum absoluit Pontifex, videlicet ad cautelam; vel potius absolutum declarauit. Aliter verò respondet Suarez *lib.2.c.10.nu.6.* Fuisse Episcopum illum rebus propriis spoliatum; & quamuis iurasset; sed eas non repetiturum, non tamen obstitisse tale iuramentum, quominùs iniustum spoliatorem canonicè denūtiare potuerit domino Papæ, vt is ex officio paternum subsidium afferret. Quo loco notandum; Iuramentum, præsertim iniquè extortum, non ad aliud faciendum obligare, quàm secundum strictam interpretationem promissum fuit. Quare si aliquis iurauit latroni se pecunias soluturum, soluere quidem debet, nisi iuramentum ei relaxetur: sed solutas in iudicio repetere potest, petendo restitutionem in integrum, sicuti habetur *in cit.c.ad audientiam* iunct. Gl. *ver. resignandum*, & docet S.Thom. *cit.a.7.ad 1.* Abb. *in ca.1.& 2.de iureiur. & cit.c.peruenit.nu.4.eod.* Si autem soluens iurauit quoque, se in iudicio non repetiturum, tunc obligatur quidem iuramento, quominùs ciuilem actionem instituere possit: veruntamen de crimine accusare non prohibetur, ad publicam vindictam, seu punitionem. Quòd si etiam non accusaturum de crimine iurauit, poterit tamen denuntiare, vt ex officio Iudex procedat, sicuti notauit Gl. *in cit.c.ad audientiam sup.c.1 c.quemadmodum, §. illud, in fine.* Si denique iurauit quoque, non denuntiaturum se crimen, tunc iuramento non obligatur eo casu, quo Iudici denuntiare necessarium esse videtur ad publicam, & aliis etiam perniciosam latronis iniuriam auertendam: item si iniuriam passus iuridicè posteà in iudicio interrogetur. Neque obligat tale iuramentum, quominùs iniustam vim inferens Prælato canonicè denuntiari queat si ita necesse sit ad criminis emendationem, teste S.Thom. *l.c.* nihil obstante, quòd indirectè, & consequenter etiam pecuniam, v.g. quàm vim passus cum iuramento non repetendi soluit, eidem restitui debet: eò quòd non remittatur peccatum, nisi restituatur ablatum, sicuti Suarez notauit *cit.ca.9.n.18.* & videri potest Abb. *in cap.1.de iureiur. nu.8.* item Gl.& Abb. *in c. tuas, de vsuris*, vbi eandem doctrinam tradunt de mutuatario, qui creditori iurauerat, se vsuras non repetiturum, quòd non obstante tali iuramento, Iudex ad restitutionem vsurarum creditorem compellere possit; & ipse quoque mutuatarius vel iuramenti sui relaxationem petere, vel, ea non petita, vsurarium Iudici denuntiare.

3 Quæstio III. Vtrum captiuus, qui iurat, si dimittatur, in carcerem se rediturum esse, iuramento obligetur, etiam cum vitæ, vel alio grauissimo periculo suo? Respondeo: Inspiciendum esse, an talis redditus possit habere rationem virtutis, siue actus honesti: tunc enim iuramentum de eo obligat, quòd accidit, I. Si carcer iustus sit; & mors, quæ timetur, iustè inferenda. II. Si iuramentum redeundi præstitum sit custodi innocenti, quem indemnem seruare iustitiæ, aut fidelitatis opus est, vti notauit Vasq. *1.2.disp.175.c.5.* III. Si promissus redditus inseruiat ad publicum bonum, v.gr. Religionis Catholicæ; vel ad auertendum scandalum, & Christianæ Fidei contemptum: his causis iuramentum omnino obligat; vt neque relaxatio eius concedi debeat, sicuti docet Sotus *lib.8.qu.1.art.7.solut.3.* Sanchez *lib.3.c.11.num.35.*

Verùm, cessantibus his causis, restat difficultas: Si aliquis latroni aut tyranno redditum, causa redimendæ vexationis, iuramento promisit, vtrum cum periculo mortis, vel alterius grauissimi mali iniustè ab illo patiendi, redire obligatus sit? Negant plerique Gl. *in Clem. pastoralis, de sent. & re iudicata §. per violentiam.* Abb. *in c. si verò n.7. de iureiur.* S. Anton. *p.2. tit.10.c.6.* Sylu. *verb. iuramentum, 4.q.26.* Nauar. *c.12.n.18.* Couar. *libr.1. resol.cap.2.n.2.* Sà *verb. iuramentum, nu.11.* Iulius Clarus *lib.5. sentent.§. practica criminalis, quæst.21. numer.27.* Probant: Quia seipsum, absque causa necessitatis, aut publici boni, ad mortem iniquam offerre, est opus temeritatis, & repugnat legi charitatis cùm erga seipsum, tum erga proximum, videlicet latronem, aut tyrannum, cui quamuis parato, materiam peccati, sine vrgente causa, de nouo afferre non est licitum: consequenter potest esse materia capax iuramenti promissorii.

Contrariam verò sententiam probabilius docent Caiet. *2.2.q.89.a.7.ad 4.ad finem.* Tolet. *li.4.c.22.§. Alterum est.* Less. *cit. ca.42.dub.6.nu.28.* Suarez *c.10.nu.14.* Sanchez *lib.3.c.11.num.31.* Probatur primò. Quia talis redditus est opus fortitudinis, & patientiæ: magnæ quoque veracitatis, & fidelitatis, ob antecedentem promissionem. Ergo est materia capax obligationis ex iuramento. II. Qui iurauit se ex carcere iniusto non fugiturum, obligatur iuramento etiam cum periculo mortis: dummodo iurans id præuiderit; ideoque expressè, vel virtualiter se ad id obligare voluerit, vt notauit Suarez, *nu.13.* Ergo similiter obligatur, qui rediturum se iurauit: siquidem redeundo restituit se in statum, in quo antè fuerat. III. Si tale iuramentum non obligat, quia est de re illicita, sequitur ipsum quoque illicitum esse: consequens est falsum, tenetur enim iusta ratione necessitatis, vt captiuus iniqua detentione ac vexatione ad tempus liberetur.

Ad fundamentum contrariæ sententiæ respondeo: Quòd redditus in carcerem cum vitæ periculo, non sit intrinsecè malum, vt fornicari: sed tale quid, quod iusta causa cohonestari possit. Quare si quis simpliciter, nihil cuiquam promittendo iuraret, quòd Tyranno nulla cogente necessitate in mortem se offerre vellet: is iuramento non obligaretur, quippe cum illud esset de re illicita, videlicet temerario accessu ad mortem. At verò, si aliquis postulanti Tyranno promissionem faciat de redeundo, eamque iuramento confirmet, tunc iuramentum obligat: quia habet obiectum honestum, videlicet redire ad impledam promissionis veracitatem. Et videbis id frequenter in eiusmodi obiectis, quæ non intrinsecè mala sunt, sed tantùm si temere fiant; vt accedente promissione, iam licitæ præstari possint, imò etiam interdum debeant. Exempli causæ: Si vsurario promisisti vsuras, potest licitè implere ad commendatio veritatis, vti ex communi docet Suar. *lib.2.c.9.nu.21.* & accedente iuramento, etiam debes implere, ea obligatione religionis. Si famulo, quamuis non admodum merito, promisisti magnam pecuniæ summam donaturum, obligaris promissione. Licet enim tali homini, nulla exigente causa, tantam pecuniæ summam dare vt peccatum prodigalitatis, desinit verò esse, supposita promissione. Sic igitur etiam in proposito; Licet redire temerè cum periculo mortis; sit peccatum: non tamen ita est, supposita tanta promissione, quæ proinde etiam iuramento licitè ac validè confirmari potest. Denique tametsi Princeps Catholicus grauiter peccet, si absque maxima cogente necessitate, hæreticis Religionis libertatem, seu liberum suæ sectæ exercitium in prouincia permittat, aut promittat, vti dixi *lib.2.tr.2.c.12.n.15.* Posteaquam tamen publica, & iuramento firmata fide pollicitus est, seruare omnimodè debet. Quia permittere hæresis non est ita intrinseca vt malum cohonestari possit necessitate fœderis publici obseruandi, propter ius gentium: cùm alioquin nulla inter homines societas tuta esse posset. Quare operæ pretiū est hoc loco annotasse, quòd ea, quæ non ita intrinsecè mala sunt, vt nulla causa cohonestari queant, interdum ea ipsa circumstantia cohonestentur, cum iuramenti obligatione promittantur.

4 Quæstio IV. Si quis graui metu adactus est ad contractum celebrandum, qui ipso iure ob metum irritus est: puta matrimonium, vtrum accedente iuramento obligationem contrahat? Respondeo, & dico I. Matrimonium graui metu celebratum, accedente iuramento non confirmatur, sed irritum manet. Ita habetur *in c.2.de eo qui duxit, &c.* vbi respondit Alexander III. Si quis graui metu cogente nuptias iuratus contraxit cum vna, postea liberè cum altera; posterius, non prius matrimonium ratum esse. Ratio est: Quia non excedit limites potestatis humanæ, contractum aliquem ob publicam vtilitatem adeò infirmare, vt neque iuramento confirmetur: cùm alioquin legislatrix potestas, finem suum efficaciter non consequeretur, si vna via contrahendi præclusa, altera via ad eundem contractum perueniri posset. Accedit, quòd iuramentum sortitur naturam actus cui adiungitur, *l.vlt.* iunct. Gl. *C.de non numerata pecunia.* Quare iuramentum appositum matrimonio extorto per vim grauem, & iniustam *Iuro, quod accipio te in coniugem*, tacitam conditionem habet, *sicuti talis acceptio de iure consistere potest.*

Dico II. Ex iurantis intentione desumendum est, vtrum etiam in futurum quippiam promittere voluerit: videlicet, se omni tempore ratum habiturum esse contractum: tum enim

ma-

matrimonium secundùm se inualidum, habet vim sponsaliorum iuratorium. In dubio verò ex parte vim iniustam possit talis intentio præsumenda non est: sed benignius iuramentum interpretandum, vt nullam obligationem in futurum afferat. Ita docet Ægid. ConincK. 2. 2. *tomo* 2. *disp.* 18. *dub.* 4. *concl.* 4. & 5. Prior pars probatur ea regula recepta: Quod iuramentum in alterius gratiam seruari debeat, si sine peccato seruari potest: qui autem metu iniusto adactus ad contrahendum matrimonium, iurauit, se illud, quatenus potest, postea ratificaturum, is sine peccato ratificare potest, seposito post ea metu verò contrahendi. Ergo ad id, ob reuerentiam sacramenti, ex virtute religionis obligatur, nisi relaxationem impetret. Quamuis contrarium placuerit Thomæ Sanchez *lib.* 2. *de matrim. disp.* 20. *num.* 8. Nam iuramentum non obligat contra publicam vtilitatem: vt autem matrimonium, & sponsalia metu graui contracta nullius roboris sint, ob publicam vtilitatem constitutum est. Ergo, &c. verùm hac ratione plus non ostenditur, quàm tali iuramento contractum sponsaliorum secundùm se non confirmari, vt ex eo ius aliquod & actio parti alteri acquiratur: non autem ostenditur iuramentum ea propria religionis virtute non obligare, quamdiu absque peccato seruari potest.

Multò minùs huic doctrinæ obstare debet, *cap. ex litteris, de sponsal. impuberum*: Quia in illa causa puella nullo modo consentiens, *à parentibus iurata, & dispensata fuit*, quare mirum non est, quod omnino libera pronuntietur.

Posterior assertionis pars inde probatur: Quia iuramentum præsertim vim iniustam passum, strictissimæ interpretationis esse debet: ideoque in dubio præsumendum, iurantem non aliud promisisse, quam id ad quod cogebatur, videlicet, vt præsentem actum confirmaret, seu iuraret, se verè, & ex animo, quantum in ipso est, matrimonium contrahere velle; non autem, quod ad futurum quippiam se obligare voluerit; nisi id quoque ab ipso expressè postulatum sit.

Quæstio V. Vtrum iuramentum alteri præstitum ob errorem, vel dolum, obligationem iuranti afferat? Respondeo, suppositis iis, quæ dixi *lib. præced tr.* 4. *c.* 4. & dico I. Si error, siue antecedens, siue concomitans, versetur circa substantiam rei iuramento promissæ, tunc neque promissio, neque iuramentum vllius roboris, siue obligationis existit: quia deficit consensus substantialis. Exempli causa, si iures te alteri donaturum annulum, quem putas esse ferreum, cùm sit aureus.

Dico II. Si error, vel dolus, quamuis antecedens, & dans causam iurandi, atque ab ipsomet, cui iuratur, non sine iniuria profectus, versetur tantùm circa accidentalem rei conditionem, vel circumstantiam, non infirmat obligationem iuramenti; sed eius relaxatione opus est. Ita docent Molin. *tom.* 1. *tr.* 2. *disp.* 149. § *quatuor iuribus*, Suarez *lib.* 2. *c.* 11. *nu.* 11. Sanchez *lib.* 3. *ca.* 11. *prope finem*, & sumitur *ex cap.* 9. Iosue de iuramento Gabaonitis præstito. Probatur hac ratione. Vel enim tale iuramentum irritum esset ob defectum consensus, vel ob iniuriam. Neutrum dici potest; Non primum; quia non deest ei consensus substantialis in rem, vt ponimus: Neque secundum; quia iniuria non tollit obligationem iuramenti, præsertim eam quæ ex virtute religionis est, ob inuocati Numinis reuerentiam; Quamquam eiusmodi iniustus dolus, sicuti & metus iniustè incussus, si causam iurandi dedit, faciliorem iuramenti relaxationem suadet. Quare cùm in iure canonico dicitur, *c. cum contingat, de iureiur. cap.* 2. *de pactis. in* 6. *Iuramentum, quod nec vi, nec dolo sponte præstitum est, omnino seruandum esse*; (ex quo per sensum contrarium inferri posse videtur, quod vi, aut dolo præstitum est iuramentum, non ita obseruari oportere) non alium intellectum id habet, quàm iuramenta, quæ sine vi, aut dolo, sponte, & plena animi voluntate concepta sunt, suopte pondere & natura, sine relaxationis remedio, seruanda esse, si nulla extrinseca causa impediat: quæ verò vi, aut dolo iniusto edita sunt, ea se ipsis relaxationis causam præbere.

Porrò limitanda est secunda assertio; Nisi qualitas siue circumstantia, quæ re quidem accidentalis, aut extrinseca est, secundùm intentionem tamen iurantis explicitam, aut virtualem, adeo intrinseca sit obiecto, vt in illud non feratur, nisi quatenus tali conditione, aut circumstantia affectum est, tum ea deficiente, deficit etiam obligatio iuramenti. Ratio est: Quia iuramentum non extenditur vltra ea, de quibus iurans cogitauit, secundum Gl. *in c. veniens, verb. præstitisset, de iureiur.* Syl. *ver. iuramentum*, 3. *q.* 1. Suarez, *citato cap.* 11. *nu.* 12. Exempli causa: Iurasti dotem te daturum puellæ, quia dicebatur esse cognata, vel coniux tua; postea verò intelligis, te deceptum, non obligaris iuramento, si explicita, vel virtualis, & rationabiliter præsumpta voluntas fuit, non nisi tali puellæ, qualis dicebatur, dotem promittendi: Etenim vniuersim loquendo actus agentium, præsertim obligatorii, non se extendunt vltra eorum intentionem.

CAP. VIII.

VTRVM PACTA, ET CONTRACTVS alioquin irriti, accessione iuramenti confirmentur.

SVMMARIVM.

1 *Pacta, & contractus, alioquin ciuili iure irriti, aut minus efficaces, interdum accessione iuramenti confirmantur.*

2 *Si promissio, vel pactum ex parte exigentis, vel acceptantis, turpitudinem continet, apposito iuramento haud confirmatur.*

3 *Qui iniustè à priuato adactus est ad promissionem iuratam, facilè liberationem impetrat.*

4 *Iura ciuilia interdum adeò resistunt contractio, vt neque accessione iuramenti obligationem parere possint.*

5 *Actus gestus contra accedens non agendi iuramentum, validus est, modo is pendeat ex mera facultate agentis.*

LOquimur de pactis, & contractibus, non iure naturali irritis, seu circa materiam illicitam versantibus. Hæc enim accessione iuramenti confirmari non possunt: cum iuramentum non sit vinculum iniquitatis. Sed de pactis, & contractibus, qui celebrantur iure ciuili non assistente, aut resistente? vtrùm accessione iuramenti confirmentur, ita vt etiam secundùm externũ forum, ius, & actionem tribuant, ob iurisiurandi religionem.

1 Respondeo, & dico I. Quibusdum casibus id accidit, vt pacta, & contractus, licet ciuili alioqnin iure irriti, aut minus efficaces sint, tamen accessione iuramenti firmentur, actionemque pariant. Sic enim pactum nondum iuramento confirmari, ac veluti vestri, dixi lib. præced. *tract.* 4. *c.* 2. *n.* 2. Et contractum Minoris, siue Tutoris auctoritate celebratum, si iuramentum ei accesserit, inuiolabiliter seruandum esse, dicitur *in Auth. sacramenta puberum, C. si aduersus venditionem*. Idem autem, saltem spectato iure canonico, in aliis similibus casibus sentiendum est, puta donationem factam filio emancipato, aut coniugi, vel alteri vltrà solidos quingentos: item mutationem filius familias, fideiussionem mulieris, renunciationem filiæ de non succedendo, alienationem fundi dotalis, &c. accedente iuramento confirmari: vt iurans ad implendum iure compelli possit, ac debet, sicuti colligitur ex *c. quamuis pactum*, iunct. Gl. *ver. seruare, de pactis, in* 6. *& cap.* 2. *de iureiur. in* 6. Quamuis verò iure ciuili in eiusmodi casibus id statutum non reperiatur, vti Innoc. III. significat *in c. cum contingat, de iureiuran.* tamen secundùm praxim tribunalium Christianorum Principium, fermè etiam ad imitationem iuris canonici, iurantis ad executionem eorum quæ ita promiserunt, compelluntur.

2 Dico II. Si promissio, seu pactum turpitudinem contineat ex parte exigentis, aut acceptantis, neque ciuili, neque canonico iure confirmatur, vt exinde actio, & compulsio oriatur. Ita docet Anton. Gomez, *tom.* 2. *vesol. c.* 12. *n.* 24. Molin. *tom.* 1. *tract.* 2. *disp.* 149. § *quatuor iuribus*, Sanch. *lib.* 4. *de matrim. disp.* 20. *nu.* 5. *& lib. moral. cap.* 12. *nu.* 42. Exempla sunt: Si vsurario vsura cum iuramento promissa sit; Iudex in externo foro compellere non debet ad solutionem: cum vsurarius nullum accipiendi ius habeat. Quare potius cogendus est à Iudice iuramentum remittere: atque eo inuito ipsemet Iudex relaxare poterit, sicuti colligitur *ex cap. de iureiur.* Præterea, si ad contrahendum, vel quippiam promittendum iniusto metu, aut dolo inductus fuisti, nulla datur in externo foro actio, & compulsio ad soluendum, sicuti habetur in *cit. Auth. sacramenta puberum; Per vim, vel iustum metum extorta iuramenta, nullius esse momenti iubemus*. Consentit *cit. c. cum contingat, & cit. c. quamuis*, quibus habetur, iuramenta, quæ per vim, aut dolum extorta non sunt *omnino* seruanda esse: vnde à sensu contrario infertur, si per vim, aut metum extorta sint, *omnino*, siue in Authentica dicitur, *inuiolabiliter* seruanda non esse; sed à promissario, seu parte contrahente remitti: vel à legitimo Magistratu relaxari, aut rescindi oportere.

3 Eandem quoque doctrinam non pauci Doctores tradunt Abb. *c. cum contingat, n.* 5. *de iureiur.* Valent. *tom.* 3. *disp.* 6. *qu.* 7. *p.* 4. Andr. Fachin. *lib.* 8. *controu. iuris c. vlt.* & alii, quando proposita quæstione; *Vtrùm iuramentum metu extortum obliget?* respondent, obligare in foro conscientiæ, ob diuini Numinis reuerentiam, non item obligare in foro externo, quia in iudicio non datur actio aduersus eum, qui ita iurauit; quin potius, si eam soluit, in integrum restituitur. Idque in odium iniusti actoris, ne ex iniquitate commodũ ferat; & quia ita expedit, imò necessariũ est ad innocentium defensionem, & Reipublicæ tranquillitatẽ.

Corollarium. Posteaquam legitimus Magistratus, siue Ecclesiasticus, siue ciuilis, ob dictas causas iudicauit, promissionem, vel contractum, quamuis iuratum, seruandum non esse, sed rescindendum, tunc eo ipso cessat etiam obligatio erga Deum,

quæ

quæ est propria iuramenti ex religionis virtute: quandoquidem promissorium iuramentum hanc tacitam conditionem habere censetur, nisi promissionem vel ipsemet promissarius remittat, vel legitimus Iudex ob iustam causam rescindat, aut retractet. Ita docet Mol. *tom. 1. tr. 2. disp. 149. §. aliud accipe*, Sanchez 3. *moral. c. 22. n. 15.*

Corollarium II. Si iniusto dolo, aut coactione ad iurandam promissionem inductus, (quo casu ait S. Thom. *qu. 89. ar. 7. qui vim intulit, meretur vt ei promissum seruetur*) postea de solutione conueniatur, statim ad iudiciale forum confugere potest, vt, nisi aduersarius iuramentum sponte remittat, à Iudice cogatur; vel, eo etiam inuito, Iudex obligationem relaxet, sicuti *l. c.* docet Sanchez Mol. *disp. 149. §. deinde relaxate*, & significat Sà *ver. iuramentum, n. 29. Iuramentum factum alicuius fauorem, potest iste relaxare: vel eius Superior.*

4 Dico III. Non tantùm propter turpitudinem seu iniuriam promissarii, sed etiam ob aliam causam, ad bonum publicum pertinentem, Magistratus tum Ecclesiasticus, tum ciuilis, ita aliquos contractus pro irritis habere potest, vt ne iuramenti quidem adiectione confirmentur, actionemve pariant, sed nihilominus infirmari possint. Hæc est sententia Cou. *in c. quamuis pactum, p. 2. princip.* Probatur primò: Quia, vt contractus, qui alioquin minus validi sunt, appositione iuramenti ita confirmentur, vt ius actionemque tribuant, id non prouenit ex virtute iuramenti præcisè sed ex iure positiuo, talem iuramento vim tribuente, sicuti notauit Suarez *lib. 3. c. 12. n. 3.* Ergo si ius vel consuetudo vim iuris obtinens, nolit contractum iuramento confirmari, sed ei nihilominus resistat, non potest tunc iuramentum eiusmodi effectũ gignere. Probatur secundò: Quia quæuis publica potestas debet esse sufficiẽter instructa ad disponendũ de iis, quæ ad finem bonum Reipublicæ spectant: consequenter poterit lege lata ita aliquos contractus, qui publico bono incommodare videntur, penitus infirmare, vt nulla contrahentium arte, forma, aut modo, adeoque neque iuramenti accessione confirmari, aut ius aliquod efficax parti contrahendi parere possint.

Causa autẽ ita resistendi ea potissima esse solet, ne ex pacto aut contractu ciuilibus moribus repugnante, ansa seu occasio peccandi præbeatur, quod bono publico incommodare censetur. Exempla habemus: I. in pacto futuræ successionis, seu promissione vltimæ voluntatis non reuocandæ, quod adeò ciuili iure improbatur, vt neque iuramento confirmetur; eò quòd ansam præbeat captandæ mortis alienæ, sicuti ex communi docet Cou. *c. quamuis pactum, p. 2. §. 1. nu. 8. & p. 3. initio. nu. 1.* Caill. *lib. 2. obseruat. 125. nu. 2.*

II. Si duo inter se paciscantur de hæreditate personæ tertiæ, censetur esse pactum contra bonos mores, atque pœnis obnoxium; vt neque accessione iuramenti confirmetur: quia ansa inde capi potest machinandi cædem illi personæ, de cuius hæreditate conuentum est. Cæterùm, si eiusmodi conuentione iuramentum accesserit, obligatio inde consurget saltem ex Religionis virtute: quandoquidem tale iuramentum obiectum secundum se illicitum non habet, atque sine peccato executioni mandari potest, vti bene notauit Sanch. *lib. 7. moral. c. 2. nu. 35.*

III. Si quis durante matrimonio iuratus promisit, se mortua coniuge cum altera contracturum, talis promissio seu pactio, ex qua peccandi occasio capitur, adeò in externo foro exosa est, vt ne iuramenti quidem accessione confirmari censetur, de quo iterum dicam *cap. 11.*

IV. Tametsi non ipsemet contrahens, sed alius per grauem, & iniustum metum te compulit ad paciscendum, ac iurandum; arbitror, in foro externo eiusmodi contractum rescissum iri; quia in Authentica Friderici Imperatoris absolutè dicitur, iuramentum graui metu extortum nullius momenti esse debere: & *in l. si cum ff. quod metus causa*; Nihil interesse, vtrum is, qui conuenitur, an alius metum fecerit: vtroque enim casu per Iudicis officium succurri.

V. Abb. *in c. significante, n. 4. de pignorib.* docet, tametsi iuramentum adiectum pacto legis commissoriæ (quod ob periculum siue occasionem fraudum vtroque iure improbatur) obligationem pariat ex Religionis virtute; quia sine peccato iurantis obseruari potest; non tamen eiusmodi pactum iuramento confirmari, vt exinde ius aduersus iurantem, & actio competat. Cùm enim vt suprà dictum, iurisiurandi religio hanc vim suapte natura non habeat, sed adminiculo iuris positiui consequatur, ideo talis confirmatio contractuum alioquin infirmatorium facilè asserenda non est; nisi vel lex exprimat, vel praxis tribunalium id obseruet, ad quam vel maximè respiciendum esse arbitror, vt intelligatur, vtrum contractus iure ciuili iustè infirmatus, ob iuramenti appositionem, efficaciam accipiat, necne.

Quæ doctrina hactenus tradita si obseruetur, facilè interdum DD. conciliari poterunt, cùm alii affirmant, pactum non reuocandi testamentum, pactum legis commissoriæ, donationem omnium bonorum, pœnam, sponsalibus adiectam, &c. obligationem parere; videlicet eam, quæ est iuramenti propria ex religionis virtute, sicuti suprà docui *cap. 6. num. 7.* Alii verò negant, eiusmodi pacta contra bonos mores, tametsi iurata sint, valida, & obligatoria esse obligatione, videlicet iustitiæ, cui ius efficax, & actio in foro externo respondeat. Vide Abb. *loc. cit.* Suarez *cit. cap. 28. num. 3.* Sanch. *cit. cap. 12. num. 3.*

5 Restat Quæstio. Vtrùm actus, gestus contra antecedens iuramentum validus sit; Respondetur affirmatiuè; si actus pendeat à mera facultate agentis, tametsi agens contra iuramentum agẽdo periurus fiat, valere tamen quod agitur. Ita Abb. *c. dilecto, nu. 17. de præb. c. intellecto, num. 8. de iureiur.* Sylu. *ver. iuram. 4. q. 13.* Rebell. *p. 2. de instit. lib. 1. q. 9. n. 13.* Azor. *tom. 1. lib. 11. cap. 6. q. 3.* Suarez *lib. 2. de iuram. c. 19. nu. 6.* Sanch. *cit. c. 12. nu. 31.* Ratio est, quia non obstante promissorio iuramento, & personali contracta obligatione non faciendi aliquid, manet nihilominus homo in naturali libertate, per quam possit facere; quod non facturum se statuit, promisit, ac iurauit. Exempla sunt: I. Matrimonium de præsente validum est, non obstantibus prioribus iuratis sponsalibus cum alia celebratis, *cap. sicut, de sponsalibus.*

II. Reuocatio procuratoris valet, tametsi qui reuocat, antea iurarit se non reuocaturum, teste Gloss. communiter recepta *in c. vlt. ver. reuocatus, de Procurat. in 6.*

III. Si quis iurauerit, se testamentum non reuocaturum, & posteà reuocauerit, periurus quidem est; sed reuocatio valet, secundùm communem DD. sententiam, apud Cou. *rubr. de testam. p. 2. n. 52.* Clauem, *§. testamentum, qu. 94.* quibus contradicit Mol. *tom. 1. tr. 2. disp. 151. §. contraria sententia*, existimans ex tali iuramento, quatenus in alterius vtilitatem conceptum est, ipsi eiusque hæredibus ius, & actionem acquiri. Quod infrà *cap. 10. concl. 2.* refutabitur. Illud tamen fateri oportet, iuramentum appositum testamento de non reuocando, habere vim clausulæ derogatoriæ perinde ac si expresse testator dixisset, si aliud testamentum posteà fecerit, nolle se priori derogatum esse nisi specialiter, & expresse reuocet de qua clausula dixi *lib. præced. tr. 5. cap. 4. in fine*, & videri potest Cou. *num. 60.* Mol. *disp. 152.* Eaque simili ratione docet Gl. recepta *in cap. cùm non deceat. de elect. in 6.* per generalem statutorum derogationem, seu reuocationem non tolli prius statutum iuramento confirmatum; sed opus esse derogatione speciali.

IV. Aliquis iurauit, se votum non editurum inconsulto Confessario: postea temere vouit nihilominus validum est votum, sicuti notauit Suar. *loc. cit. nu. 5.*

V. Caius iurauit, se rem Titio, & non alteri donaturum posteà nihilominus alteri donat, ac tradit, valida est hæc donatio, quia donator, non obstante priore promissione Titio facta, mansit dominus rei, secundùm doctrinam Gloss. quamuis in simili tradit de venditione duobus in solidum facta *in l. quotiens, ver. priori, C. de re vindicat.* Et ita docet Cou. *c. quamuis pactum, p. 1. §. 4. num. 5.* Sanchez *lib. 3. moral. cap. 17. num. 17.*

VI. Si Capitulum statutum fecerit, & iuramento confirmarit, de non augendo certo numero Canonicorum: posteà verò suprà eum numerum nouum canonicum instituat, valida est institutio, sicuti ex communi docet Abb. *cit. c. dilecto, n. 17.* Azor. *loc cit. q. 2.* Less. *c. 17. dub. 7. n. 57.* Sanch. *cit. cap. 12. n. 37.* contra Innoc. Hostiensem, & alios *in cit. c. dilecto*; Addit ibid. Gl. *verb. clausula*, idem dicendum fore, tametsi statutum à Papa confirmatum fuisset, cum enim talis confirmatio in fauorem Canonicorum facta fuerit, ei renunciare, atque contrauenire possunt, prætérquam si clausula prohibitionis adiecta sit, vt si quid contra id fieret, non valeret. Id enim ob Ecclesiæ vtilitatem adiectum esse, præsumi debet.

Dixi autem, assertionem locum tantùm habere, si actus contra prius iuramentum pendeat à mera facultate agẽtis: Nam si actus positiuo aliquo iure irritus; & inefficax sit, tunc haud confirmabitur accessione iuramenti editi contra prius iuramentũ non agẽdi. Exẽpla sũt; Si mulier iurauerit se non alienaturam bona dotalia, aut Minor se nõ contracturũ sine curatoris auctoritate; posteà verò non obstante hoc iuramento, alienent, aut contrahant quamuis iurati se non contra venturos, nihilominus contractus, siue alienatio rescindi poterit, tamquam ciuili iure inefficax, sicuti docet Gl. *in c. licet, de iureiur. in 6.* Abb. *in cit. cap. intellecto, n. 8.* Sylu. *cit. q. 12.* Cou. *c. quamuis pactum, p. 2. §. 2. n. 4.* Mancinus *de iuram. p. 4. effectu 1. q. 5. n. 2.* Sanch. *lib. 6. de matrim. disp. 13. n. 2. & cit. c. 12. n. 38. & c. 17. n. 13.* Azor. *cit. lib. 11. c. 6. q. 3.* Rebellus, & Less. *loc. cit.* Ratio est. Cùm enim iuramentum posterius peruersum sit, & periurii criminis confirmatorium, non est credibile, quod ei ius assistat, velitque eo contractum, siue alienationem, alioquin irritam, aut inefficacem, confirmari.

CAP. IX.

DE IVRAMENTI INTERPRETATIONE, ET tacitè subintellectis conditionibus.

SVMMARIVM.

1 *Iuramentum in dubio strictè interpretandum est.*
2 *Iuramentum præstitum circa materiam iuris, interpretandum est secundum limites iuris.*
3 *Iuramentum extendi non debet vltra intentionem iurantis verisimiliter præsumendam.*
4 *In omni iuramento promissorio tacitæ conditiones intelliguntur. I. Si potero. II. Saluo iure Superioris. III. Nisi is, cui iuratum obligationem remittat. IV. Si res notabilem mutationem non accipiant.*
5 *Homo promissorem liberare potest, si promissio principaliter in eius gratiam facta est, secus principaliter in Dei honorem.*
6 *Iuramentum assumit naturam, & conditiones promissionis, cui adijcitur.*

1 ASsertio I. Iuramentum in dubio strictè interpretandum est propter graue, quam in se continet, religionis obligationem, atque periurii periculum. Sumitur *ex c. 1. de iureiur. in 6. l. quidquid astringendæ, ff. de verb. oblig.* & docet Abb. *c. vt super, n. 15. de rebus Eccles. non alien. & cap. Qui cler. n. 4. de ver. signif.*

Corollarium I. Iuramentum de seruandis statutis alicuius Communitatis, intelligi debet de statutis editis duntaxat: non item de futuris, seu imposterum de nouo edendis, nisi exprimatur, vel ex indicijs constet, tam amplam esse iurantium intentionem. Ita significat Gl. in *c. penult. de iureiur.* & docet Angel. *ver. iuram. 5. §. 15.* Syluest. *verb. iuram. 4. qu. 23.* Azor. *tom. 1. lib. 11. cap. 8. q. 7.* Sanch. *lib. 3. c. 14. num. 1.* contra Abb. *citat. cap. penult. de iureiur. nu. 2.* Rosellam *verb. iurare, n. 25.* S. Auton. *p. 2. tit. 10. cap. 6. §. 6.* vbi aiunt, iuramentum extendi etiam ad statuta futura, si non magni præiudicii sint.

2 Corollarium II. Iuramentum præstitum circa materiam iuris, interpretandum est secundum limites iuris, neque vltra extendendum. Ita docet Gl. in *cit. cap. 1. verb. declaratum*, Innoc. *in cap. per tuas, de arbitris*, Abb. *in c. tua nos, nu. 4. de Eccles. ædificandis*, Sylu. *verb. iuram.* Suar. *lib. 2. c. 33. in fine.* Sensus est: Si quis alioquin iure obligatus sit ad quippiam faciēdum, vel omittendum, tunc iuramentum accedens non ad aliud se extendit, sed tantum ad ea, quæ sub obligatione iuris comprehenduntur; vt proinde intentio iurantis esse censeatur, se nihil illicitum, siue iure in concessum attentaturum. Exempla habemus. I. Iuramentum Episcopi de non alienandis bonis Ecclesiæ, interpretandum est de alienatione illicita, quæ fit sine causa necessitatis, aut vtilitatis: vel sine requisita iuris solemnitate, sicuti colligitur *ex c. vlt. de Eccles. ædific.* & docet Innoc. *c. cum omnes, de Constit.* Abb. *in c. vt super, num. 15. de rebus Eccles. alien.* Sylu. *cit. qu. 3.* Simili ratione, si Episcopus in sui electione verbis generalibus iurauit, se priuilegia non daturum sine consensu Capituli, intelligi debet de concessione priuilegiorum illicita, siue quam Episcopus secundum canones, absque consensu Capituli facere non potest.

II. Clericus, qui iurauit residentiam, potest tamen abesse in casibus iure concessis, *c. ex par. 2. de Cleric. non resident.*

III. Qui iurauit, se staturum arbitri sententia sub certa pœna, is vel stare tenetur, vel pœnam soluere. Si autem pœna adiecta non fuit, tunc secundum probabilem sententiam Gl. & Innoc. *in c. per tuas, de arbitris*, & alios apud Abbatem *c. veniens, num. 8. de iureiur.* obligatur disiunctiuè, vel ad seruandam sententiam, vel ad præstandum id, quod interest: quandoquidem eiusmodi optio alternatiua communi iure concedi videtur *in leg. diem, §. vlt. §. de recept. arbitr.* Simili ratione, ait Sanch. *cit. c. 14. nu. 4.* qui iurant, se leges alicuius fraternitatis seruaturos, non peccant transgrediendo eas, si tantum sub pœna obligent; modò parati sint pœnam, seu mulctam soluere.

IV. Iuramentum seruandi statuta alicuius Collegij, Vniuersitatis, aliusue Communitatis intelligitur secundum differentiā statutorum, intentionem legislatoris, & loci consuetudinem, communemque interpretationem. Si enim grauis momenti statuta sunt, & ita accipiuntur, quasi sub mortali obligent, tunc iuramenti transgressio nouam mortalē sacrilegii malitiam adijcit. Sin verò leuioris momenti statuta sunt; vel si ita ea accipi solent, vt sub veniali tantum culpa obligent, vel solùm ad pœnam subeundam tunc iuramenti obligatio similiter intelligi debet, *arg. Clem. 1. §. declaramus, de verb. signific.* & docet Gerson. *p. 2. in reg. moral. tr. de superbia, ver. quando aliquis: & p. 3. lib. de vita spirituali animæ lect. 6.* Medina *1. 2. q. 96. ar. 4.* Sanch. *cit. cap. 14. nu. 2. & 4.* Quare si Academiæ Rector, v.g. scholares iubeat sub obligatione præstiti iuramenti, interesse Missæ officio, aut processioni publicæ non obligat transgressores ad culpam plusquam venialem, ob materiæ leuitatem, præterquā si præcepti eiusmodi contemptores existant, sicuti docet Gerson. *cit. lect. 6. longè post medium*, Cou. *c. quamuis pactum, p. 1. §. 7. in fin.* Med. *in instruct. lib. 1. c. 16. §. 11.* Rodriq. *to. 2. sum. c. 9. n. vlt.* Azor. *l. 11. c. 8. qu. 11.*

V. Iuramentum de seruando secreto, siue non reuelandis iis, quæ in Capitulo, Concilio, &c. tractantur, intelligitur, quatenus materia secretum postulat, ita vt si magni momenti existat, & valde intersit non euulgari, eius euulgatio mortalem etiam culpam contra religionis virtutem, propter violatum iuramentum, contineat, si autem res leuis sit, solum venialem, denique nullam, si euulgatio nullum omnino incommodum afferre possit: vel in iis casibus, quibus commissum secretum reuelare ad impediendum maius malum communi iure concessum est. Qua de re Gloss. & Abb. *in cap. Ergo de iureiur.* Sylu. *verb. iuramentum, 4. quæst. 28.* Sanch. *cit. cap. 14. num. 5.*

VI. Ministri publici, si iurent, se contentos fore stipendio lege taxato, item mercatores, pistores, si iurent se seruaturos taxationem pretii, ponderis, &c. intelligitur iuramentum, dum taxatio iusta fuerit; non item si constet, iniustam esse, sicuti notauit Sanch. *cit. cap. 14. num. 4.*

VII. Qui iurauit, se pariturum mandatis Ecclesiæ, eo non obstante, à lata sententia appellare potest, sicuti ei iure communi concessum est, secundum Gl. communiter receptam *in c. pro nobis ver. cautionem, de dolo, & contumac.* Sylu. *cit. q. 3.*

3 Corollarium III. Iuramentum bona fide præstitum non est extendendum vltra intentionem iurantis, verisimiliter præsumendam. Ita docet S. Th. 2. 2. *q. 98. art. 2. ad 3.* & Canonistæ in *cap. veniens*, cum Gl. *ver. præscripsisset, de iureiur.* Sylu. *verb. iurament. 4. q. 6.* Azor. *lib. 11. moral. c. 11. q. 3.* Sanch. *c. 27. n. 1.* Suar. *lib. 2. cap. 11. n. 12.* & alij, cum aiunt, quod *iuramentum non est extendendum ad incognita*, siue quæ iurans in specie non cogitauit, & quæ in mentem si venissent, verisimiliter excepisset: Exempli causa: Si iurasti, te alteri in omnibus periturum, interpretandum idest, nisi vel illicitum, vel nimis ardua, & à statu tuo abhorrentia impetret, sicuti docet S. Thom. *loco cit.* & sumitur *ex c. Quintauallis:* vbi Gl. *ver. exhæredat. de iureiur. & c. cum iuramento, de homicid.* Quia in generali promissione non veniunt ea, quæ quis verisimiliter in specie non promisisset, aut promittere non potuisset.

4 Assertio II. In omni iuramento promissorio, quamuis absolute facto, tacitè conditiones quædam continentur, sicuti docent Gl. & Abb. *in c. quemadmodum; de iureiur.* Sylu. *verb. iurament. 3 q. 1.* Suar. *lib. 2. de iuram. cap. 34.* Prima conditio: *Si potuero*: quia ad impossibile nemo obligatur. Idque sumitur *ex cap. querelam, c. Quintauallis, de iureiur.* Quod si vna pars rei promissæ impossibilis sit, altera possibilis maneat; tunc *vtile per inutile non vitiatur*, si vtile ab inutili separari possit, & sine dependentia ab illo promissum fuerat, sicuti docent Doctores *in regul. iuris 37. in 6.* Vide quæ dicam *tract. seq. c. 2. qu. 1.*

Altera conditio: *Saluo iure, & auctoritate Superioris*, si is iuramentum sibi præiudicans irritare, aut ob causam iustam in eo dispensare, vel relaxare velit. Sumitur *ex c. venientes, cap. ad nostram, 3. de iureiur. & c. non est, de voto*: *Non est voti dicendus transgressor, qui quod voui auctoritate sedis Apostolicæ distulit adimplere.* Est enim eadem ratio de iuramento. Adde quod Abb. *in c. vlt. ff to. de Eccles. ædific.* respondit. Si Prælatus inferior iurauit se non alienaturum bona Ecclesiæ, sine licentia Episcopi, etiam Legatum à latere talem licentiam dare posse, quia spectato iure communi, intra terminos prouinciæ concurrit cum Episcopo in iurisdictione.

Tertia conditio; *Nisi is, in cuius gratiam, & vtilitatem iuratum est. obligationem remittat*, seu expressè, seu tacitè, puta, si filia, posteà quam hæreditati paternæ iuramento renunciauit, à patre hæres instituatur, tum sine illa iuramenti relaxatione hæreditatem capere poterit.

5 Verùm circa hanc conditionem distinctio adhibenda est: Nam interdum promissorium iuramentum fit quidem, saltem secundariò, in gratiam alicuius hominis, qui talem obligationem expetit, sed non directè in eius voluntatem videlicet si alicui iuramento promittas, te Religionem ingressurum, aliudue opus pietatis facturum. Et hoc casu inquit S. Th. 2. 2. *qu. 89. art. 9. ad 2. ille, cui promittitur non potest absoluere promittentem, quia promissio non est facta ei principaliter, sed Deo.* Interdum verò promissorium iuramentum principaliter fit homini, siue in vtilitatem hominis, v.g. si sponsalia iurata contrahas cum Titia, aut si, Titia etiam nesciente, & non acceptante, iures te non aliam facturam, nisi ipsi tunc consentiunt Doctores, quod homine remittente obligationem, cesset obligatio iuramenti. Qua ratione in congressu, v.g. si quis iuret, se alterū non antecessurum, intelligitur: nisi ille honorem talem respuat, vel remittat, vti notauit Tol.

lib. 4.

lib.4.c.22.§.tertius casus. Denique interdum promissorium iuramentum principaliter fit Deo, siue ob honorem Dei, de præstando aliquo opere charitatis, vel misericordiæ ergà certum hominem, v.g. si votum iuratum edat, te Titiæ pauperi dotem daturum, vel eam in vxorem ducturum, tunc certum quidem est, iuramento absolui, si persona illa cui benefacturum te iurasti, beneficium non respuat, siue recipere nolit. Sed controuersum est, si beneficium non respuat tanquam sibi non acceptum, nolit tamen iurantem ad id obligari, sed in gratiam eius obligationem remittat, vtrùm sufficiat hoc ad iuramenti relaxationem.

Negant Abb. *in c.2.n.vlt.de sponsal.* Angel. *ver.sponsalia, numer.vlt.* Syl. *q.10.* Sotus *lib.8.q.1.ar.6.ad 2.* Azor. *cit.lib.11.cap.3.qu.11.* Suarez *lib.2.de iuram.c.39.* Affirmat verò Nau. *cap.22.n.24.* Henriq. *lib.11.c.14.n.6.* Sanch. *lib.1.de matrim. disput.52.n.6.* quæ sententia probabilis est. Nam Deus acceptat eiusmodi votum, ac iuramentum in ordine ad hominem in cuius vtilitatem cepit: quare si hominis voluntati satisfactum sit, etiam obligationi ergà Deum satisfactum censetur: Confirmatur, Si Deo voui, me huic pauperi elemosynam daturum, is datam mihi iterum donare potest: ergo etiam non datam, quasi per acceptationem, spontè remittere, & condonare, si id mihi gratum sit. Nihilominus prior sententia mihi magis placet. Quia Deus eiusmodi promissionem si factam, non tantùm acceptat ob vtilitatem hominis, sed etiam proprium honorem, & cultum. Quare licet per remissionem, siue conditionem illam satisfactum sit homini; non tamen omnino satisfactum est Deo: quando opus misericordiæ piè, & laudabiliter ob Dei honorem præstari potest homine illud acceptante, licet non exigente, sed obligationem, quatenus potest ex sua parte, remittente. Ad confirmationem respondetur, cum eleemosyna semel absolutè data est pauperi, votum siue iuramentum expletum esse, quo cum non pugnat, quominus posteà danti iterum à paupere donari possit.

Quarta conditio est. *Si res in eodem statu permanserint*, siue, *notabiliter mutatæ non fuerint*. Sumitur *ex cap.veniens, & c.breui*, ibi, *nisi difficultas existat, propter quam requisitus non possit Ecclesiæ subuenire, & cap quemadmodum, de iureiur.* Ratio est: Quia notabilis mutatio quasi aliud obiectum facit, ad quod, verisimili præsumptione, iurantis, & promittentis intentio se non extendebat, sicuti explicat Sanch. *lib.4.moral.c.2.n.22.* & videri potest Mol. *tom.2.disp.272.§.Tertium.* Exempla sunt: I. *in citato cap.quemadmodum*: sponsus post sponsalia etiam iurata, resilire potest propter subsequentem fornicationem, aut grauem deformitatem sponsæ: II. Promissio gratuita, quamuis iurata sit, reuocari potest ob superuenientem ingratitudinem promissarii, sicuti ex communi docet Sanch. *n.3.* III. Qui cum inimico suo pacem iuratus iniit, non obligatur iuramento, si noua illum offendendi causa superueniat: vt si ille iterùm iniuriam inferat, vel publico edicto proscribatur, data omnibus eum occidendi potestate, sicuti docet Syl. *ver.iuramentum, 3.q.1.casu tertio.* Abbas *in c.2. de renunciat.n.10.* vbi regularem regulam tradit, Iuramentum renunciantis iuri sui, interpretandum esse secundùm rei statum, & causam tunc subsistentem; non item si noua causa perueniat; excepto, si iurans intenderit renunciare iuri ex noua etiam causa acquirendo. Quæ regula sumitur *ex cit.cap.2.* in quo habetur; Eum: qui beneficio iuratus renunciauit, posse nihilominus illud petere, & obtinere, si post iuramentum denuò ad id eligatur, vel instituatur. Ex quo infert ibid. Abb. *num.11.* Quod iurans se non accepturum Doctoratum, nisi in Academia, in qua licentiam accepit, non prohibeatur ex alia licentia, in alia Academia post examen concessa, ibid. Doctoratum petere.

6 His verò addendum est. Quod iuramentum assumit, seu potius retinet naturam, & conditiones promissionis, aut contractus, cui adiicitur, sicuti docent DD. *in l.vlt.C.de non numerata pecunia,* Cou. *c.quamuis,p.1.§.4.num.4.* Ratio est quia iuramentum adiectum promissioni, aut contractui, non auget eius obligationes extensiuè, cum circa idem obiectum versetur, sed auget obligationem intensiuè, quia intra limites obiecti nouam obligationem ex religionis virtute superaddit. Exempla huius doctrinæ sunt; I. Sicuti promissio interdum conditionem tacitè adiectam habet, nisi notabilis posteà mutatio superueniat, ita etiam iuramentum, seu promissio iurata, vt paulò antè dictũ fuit.

II. Iuramentum fideiussoris secum trahit exceptionem, quæ fideiussioni competit, vt prius principalis debitor conueniatur & excutiatur, sicuti docet Cou. *c.quamuis pactum, p.1.§.4.nu.8.* Et iuramentum non expellendi conductorem tacitam conditionem habet, nisi biennio pensionem soluere intermiserit, teste Syl. *cit. q.1.casu 17.* Armilla *verb.iuram.nu.24.* Sanch. *lib.13.c.17.n.14.*

III. Qui iurauit debitum soluturum, is potest ob iustam causam compensatione vti cum alio simili, eoque liquido debito, sicuti docent Bartholus *in leg.amplius, ff.rem ratam haberi,* Sylu. *ver.iuram.3.q.6.* Cou. *c.quamuis,p.1.§.4.n.17.* Mol. *tom.2.disp.568.§.contraria,* Azor. *lib.11.c.7.qu.10.* Suar. *lib.3.de iurament.c.37.* Sanch. *cit.c.17.n.15.* Cum enim debitor ad soluendũ obligatus, quibusdam casibus compensatione vti possit (eo quod compensatio sit quædam æquiualens solutio, & satisfactio) sequitur quod talis compensationis iure non priuetur per iuramẽti accessionem, quia vt rectè docet Cou. *cit.§.4.* & generalis regula tradi potest: Iuramentum adiectum promissioni non auget eius obligationem extensiuè: quia illi inter limites suos permanenti superaddit nouum religionis vinculum.

Neque his obstat, quod Canonistæ obiiciunt, *c.nostram, 1.de iureiur.* apud Abb. *num.3.* vbi debitor, qui iurauit nullum grauamen inte pignorata creditori se illaturum, donec debitum soluerit: non potest fructus in sortem computare via compensationis; sed debitum integrè soluere cogitur, & postea rem pignoratam cum fructibus repetere ei conceditur. Nam respondetur, in illo casu debitorem visum fuisse iurasse, quod neque in pignore, neque in eius fructibus vllum grauamen inferre vellet, donec pecuniam mutuò acceptam solueret; idcòque iuri compensationis renunciare voluisse. Quare mirum non est, quòd iuramentum in eo casu seruandum fuerit in forma solutionis omnino specifica; quia cum tali restrictione iurata promissio facta fuerat.

IV. Si iuramentum reciprocæ promissioni, vel contractui accedat, eam tacitam conditionem habet, si alter quoque promissis suis steterit, sicuti habetur *in c.peruenit, 2.de iureiur.* Quia *non seruanti fidem, fides seruanda non est*, ait Gloss. *in l.cum proponas, 2.C.de pactis.* Idque non improbabiliter extendit Sanch. ad casum, quo duo vicissim inter se promissiones faciant, non per modum contractus onerosi, ac reciproci, sed gratuitas, easque iuramento confirment: v.g. Titius hodie iuratus promittit equum mihi donaturum; ego verò alio tempore absolutè ei promitto obsequium aliquod præstiturum; tunc si ille fidem non seruet, neque ego promissionem seruare cogor. Quia accidit notabilis mutatio ob ingratitudinem promissarii, qui fidem ergà me violando, indignum se præbet, cui ego fidem seruem, vt etiam Molina notauit, *to.2.disp.272.§.dubium est*, licet contrarium doceat Abb. *in cit.c.peruenit,* Syluest. *verb.iuram.4.qu.13.* Nauar. *cap.18.num.7.*

Cæterùm, si duo mutuo consensu voueant, vel iurent, quod principaliter cedit ad cultum Dei, v.g. coniuges coniugalem continentiam: vel duo socii Religionis ingressum, tunc vno eorum violante, alter nihilominus obligatus manet, sicuti colligitur *ex c.quod Deo, 23.qu.6.* & notat Sylu. *cit.qu.13.* Sanch. *lib.3.cap.16.num.8.* vbi rectè id limitat, nisi sub conditione expressa, vel tacita voueat quis, vel iuret, se Religionem, v.g. ingressurum, si, & alter ingrediatur.

CAP. X.

VTRVM OBLIGATIO IVRAMENTI personalis sit; & num actio inde oriatur, atque ad hæredes transeat.

SVMMARIVM.

1 *Instrumentum per procuratorem fieri potest; sed requiritur mandatum speciale in causa speciali.*
2 *Ex iuramento confirmatorio promissionis acceptatæ in externo foro actio conceditur; secus, si sit iuramentum per se stans.*
3 *Obligatio, quæ est iuramenti propria ex religionis virtute omnino personalis est.*
4 *Si iuramentum non propriè promissorium, sed per se stans: tunc nulla omnino ex eo obligatio ad hæredem iurantis transit.*
5 *Obligatio iuramenti propriè promissorii transit ad hæredes, aut successores eius, cui iuratum est.*

1 QVæstio Prima. Vtrùm iuramentum per procuratorem fieri possit? Responsio est affirmatiua, ex omnium Doctorum sententia, si procurator habeat speciale mandatum iurandi in speciali causa. idque habetur *in c.vlt. de iuram. calumn. in 6. c.vlt.§.verùm de statu Reg. in 6. Nam potest quis per alium* 2
quod potest facere per seipsum, reg.68. in 6. vbi id notat Gloss. *verb. potestat.* sumpto argumento ex matrimonii contractu, qui licet maximè personalem obligationem contineat, tamen per procuratorem celebrari potest, iuxta *c.vlt.de Procurat.in 6.* Confirmatur: Sicuti obligat iuramentum per Epistolam, siue scripturam iurantis subscriptionem munitam, iuxta *c.optatum, d.100.* Item per nuntium, siue ministrum deferentem iurantis intentionem, & obligationem, *c.metuentes, 17.qu.4.* Ita etiam obligabit iuramentum per procuratorem: quia licet is vtatur prima verbi persona *Iuro*: tamen id agit ministraliter, tanquam alienam personam repræsentans, quæ principaliter censetur iurare, & obligari, sicuti docet Caiet. *2.2.q.98.ar.2.ad 4.* Suarez *lib.2.de iuram.*

 cap.31.

cap. 31 *n.* 4. post Gl. *in cit. cap. metuentes, ver. de præsenti*, vbi ait, quòd procurator in animam Domini iuret: Syndicus autem, seu administrator in animam propriam, iuxta *cap. in pertractandis*, iunct. Gl. ibid. *de iuramento calumniæ*.

Ex quo sequitur, si iuramento procuratoris fal sitas subsit, principalem ipsum, cuius mandato, & in cuius animam alter iurauit, periurum esse, quamuis si procurator quoque conscius doli fuit, & periurii cooperator, eodem crimine, & pœna tenebitur, iuxta *c.* 1. *de officio delegati*; *Agentes, & consentientes pari pena (scripturæ testimonio) puniuntur*, iunct. Gl. *verb. pari pena*, & docet Sylu. *ver. periurium, quæst.* 3.

Cæterùm tradita doctrina, quòd iuramentum per alium præstari possit, intelligi debet; dummodo actus, cui iuramentum apponitur, per alium geri possit: cuiusmodi sunt; pacta, contractus, & fœdera. Tunc enim, tametsi lex proprium alicuius iuramentum promissorium exigat, v.g. iuramentum fidelitatis à vassallo; posse tamen per alium cum speciali mandato præstari, si vel dominus consentiat, vel vassallus iustè impeditus sit, colligitur *ex c. vn. §. verùm, de statu Regul. in* 6. & docet Cou. *c. quamuis pactum, p.* 1. *§.* 5. *num.* 19. Azor. *lib.* 11. *cap.* 7. *qu. vlt.* Suarez *cit. c.* 31. *n.* 7. Sanch. *cit. lib.* 3. *c.* 13. *num.* 22. Clarus, *lib.* 4. *sentent. §. feudum, qu.* 49. *num.* 13. Gaill. *lib.* 1. *obseru.* 83. *num.* 5. Sin autem actus iure per alium geri nequeat, tum neque iuramento per alium præstito confirmari potest: v.g. testimonium iudiciale, sicuti colligitur *ex cap.* 2. *de testibus*, & docent DD. *in cap. licet*, 2. *eod.* Couarr. Suarez, Sanchez. *loc. cit.*

2 Quæstio secunda. Vtrùm ex iuramento promissorio, in hominis vtilitatem edito, actio oriatur, Resp. & dico I. Si iuramentum sit confirmatorium promissionis ab altero acceptatæ, actio in externo foro, tam ciuili, quàm canonico, conceditur. Ita Couar. *c. quamuis pactum, p.* 1. *§.* 2. *num.* 8. *& p.* 2. *§.* 4. *prope fin.* Suar. *lib.* 2. *de iuram. c.* 25. *nu.* 7. Ratio est: Quia hoc casu iuramentum non tantùm inducit obligationem religionis erga Deum; sed etiam firmat obligationem naturalem fidelitatis, ac iustitiæ erga hominem, quippe quam ius tam ciuile, quàm canonicum acceptat, & ad eius executionem compellit, ob reuerentiam iuramenti. Sic ex contractu puberis sine tutoris auctoritate inito: item ex pacto, siue promissione simplici, si iuramentum accesserit; etiam ciuile iure actio conceditur, quæ alioquin non concederetur. Quòd si verò contractus per seipsum ciuilem obligationem, actionemque gignit, v.g. emptio, & venditio inter maiores natu celebratus, tunc multò magis talem obligandi vim habet, si iuramentum accesserit.

Dico II. Si iuramentum non sit confirmatorium promissionis, sed per se stans, ideòque solùm obligans ex virtute religionis erga Deum; eo casu nullam propriè actionem parit: vt si quis iurauit se Ecclesiam ædificaturum, eleemosynam daturum, nemine promissionem acceptante. Ita docent Suar. *lib.* 2. *c.* 29. *n.* 23. Vasq. *tr. de testam. c.* 3. *n.* 24. licet aliter sentire videatur Mol. *disp.* 150. *& disp.* 151. *§. saluo.* Probatur: Actio est ius persequendi in iudicio, quod sibi debetur §. 1. *Instit. de action.* Sed in iuramento per se stante, nulla est obligatio siue debitum ex iustitia: sed tantùm ex virtute religionis erga Deum. Ergo non est locus propriè dictæ actioni. Nihilominus in foro externo Ecclesiastico, talis iurans Iudicis officio compellitur ad seruandum iuramentum: quod Iudicis officium is, in cuius vtilitatem iuratum fuit, eiusque etiam hæres implorare poterit.

3 Quæstio III. Vtrùm obligatio iuramenti promissorii ad hæredes transeat? Resp. & dico I. Obligatio iuramenti propria ex virtute religionis, omnino personalis est, solumque iurantem afficit, & ad hæredem, siue successorem eius non transit. Ita S. Thom. 2. 2. *q.* 98. *ar.* 2. *ad* 4. Caiet. ib. Sot. *lib.* 8. *q.* 2. *a.* 2. *ad* 2. Abb. *in cap. veritatis, n.* 3. *de iureiur.* Guttier. *in auth. sacram. puberum, n.* 4. *C. si aduersus vendit.* Syl. *ver. iuram.* 4. *q.* 3. Andr. Gaill. *lib.* 1. *obseru.* 47. Mol. *cit. disp.* 150. Sanch. *lib.* 3. *c.* 13. Ex quo infertur I. Si pars maior alicuius Communitatis, & Capituli iuramento se obstrinxit ad aliquid præstandum, quibusdam contradicentibus, vel non consentientibus: hi non obligantur ex vi iuramenti, & sub periurii reatu, sed interdum ex vi pacti, legis, aut consuetudinis: eò quod minor pars Collegii partis maioris suffragia, aut conuentionem sequi teneatur.

II. Etsi quis pro se, & successoribus suis iurauerit, non obligantur tamen successores ex vi iuramenti: sed tantū ex vi pacti, si nulla turpitudo interuenit ex parte iuratā promissionē exigentis.

III. Si Rex, Episcopus, Canonicus, &c. ad suum officium admittantur sine præstito iuramento, non obligantur ad seruanda iuramenta, quæ antecessores ediderunt, sub religionis virtute: licet interdum teneantur vinculo statuti, aut pacti.

IV. Hæres vassalli, cùm inuestitur, nouum fidelitatis iuramentum præstare cogitur: quia ex antecessorum suorum homagio non obligetur, sicuti docent DD. communiter *in citat. cap. veritatis*, Sylu. *verb. iuramentum*, 4. *q.* 3.

3 Dico II. Si iuramentum non sit confirmatorium promissionis, sed per se stans, nulla omnino ex eo obligatio ad hæredem transit, propterea quod huiusmodi iuramentum vnam simplicem religionis obligationem continet, quæ purè personalis est, vt si quis iurauit se vsuras soluturum, pecunias latroni daturum, vel solutas non repetiturum. Constat ex doctrina Cou. *c. quamuis, p.* 1. *§.* 2. *n.* 8. & docet Mol. *cit. disp.* 150. Sanch. *cit. c.* 13. *n.* 3. *&* 5. Simili fermè ratione dicendum si aliquis sine vlla promissione homini, aut Deo facta, nudè ac simpliciter iurauerit, se Ecclesiam ædificaturum, vel puellæ dotem daturum, non obligari hæredem ad iuramenta præstanda, quia obligatio iuramenti propria cum auctore suo extinguitur. Sin verò defunctus promissionem homini factam, & acceptam, aut votum Deo editum iuramento firmarit, tunc quia duplicem obligationem contraxit religionis, ac iustitiæ, extincta per mortem eius obligatione priore, posterior ad hæredem transit, quippè qui omnia onera, seu obligationes reales secundùm vires hæreditatis aditæ in se suscipit. Qua de re Suar. *lib.* 2. *c.* 25. *n.* 8. *&* 9. *& c.* 31. *n.* 13. Guttier. *in cit. auth. n.* 15.

Verumtamen probabiliter dicitur, cum Abbas *in c. cum contingat, n.* 8. *de iureiur.* Gutierez *n.* 16. Si iuramentum per se stans in alicuius gratiam editum fuerit sine turpidine recipientis, hæredem iurantis conueniri posse, non quidem actione directa contra eum instituta: sed implorandi Ecclesiastici Iudicis officium, vt compellat hæredem tali iuramento satisfacere, ad exonerandam defuncti conscientiam, *arg. c. à nobis in fine, de sentent. excom.* vbi id docet Gl. *verb. hæredes*, & Abb. *loc. cit.* ait *Licet iuramentum non transeat ad hæredes, seruare tamen tenentur, ne lædant animam defuncti.* Neque aliud docuisse videtur Molin. *cit. disp.* 150. *§. Est verò hoc discrimen.*

5 Dico III. Obligatio iuramenti propriè promissorii transit ad hæredes, aut successores eius, cui iuratum est. Ita docent DD. *in cap. veritatis*, vbi Abb. *n.* 3. *de iureiur.* Angelus *verb. Iurament.* 5. *n.* 40. Syl. *ver. eod.* 4. *q.* 3. Cou. *c. quamuis pactum, p.* 1. *§.* 7. *num.* 7. iique communiter. Idque probatur partim *ex l. si pactum, ff. de probat.* in qua habetur pactum, siue promissionem tibi factam, ab hæredem quoque extendi, licet expressum non fuerit: *quia plerumque tam hæredibus nostris quam nosmetipsis cauemus*: iuramentum autem suscipit naturam conditiones promissionis, cui apponitur: partim verò *ex cit. c. veritatis, in quo habetur.* Vassallū, qui iurauit prælato fidelitatem, aut obedientiam, eamdem etiam sine nouo iuramento debere successoribus, quamuis eorum expressā mentio facta non fuerit, sicuti contra Gl. ibid. docet Abb. *n.* 2. Sed intelligi id debet, si iuramentum præstitum est Prælato, vt Prælatus est, siue ratione officii, ac dignitatis suæ, v.g. promitto, & iuro obedientiam Regi Episcopo. Quamquam id non iam ex verbis, quibus persona ipsa, vel dignitas, seu officiū eius nominatum est, sed potius ex materia subiecta cognoscēdum est, num videlicet promissum sit aliquid, quod ad publicum officium, an verò quod ad priuatam pertinet, sicuti docet Sanch. *lib.* 8. *de matrim. disp.* 27. *n.* 4. *&* 3. *mor. c.* 13. *n.* 8. Interdum tamen nihil obstante, quod iuramentum alicui præstitum ratione dignitatis, eo mortuo, vel deposito, ad eiusdem successores pertinere possit, præcipitur renouatio iuramenti, ob maiorem solemnitatem: ac securitatem, sicuti notatur *in c. longinquitate*, 12. *quæst.* 2.

Atque ex his intelligitur commune dictum Doctorum, iuramentum ex parte iurantis personale est, sed respectu eius cui iuratur, reale, idest, transitorium cum re, puta dignitate, hæreditate, sicuti explicat Abb. *cit. c. veritatis, n.* 3. Cou. *in cit. p.* 1. *§.* 5. *n.* 7.

CAP. XI.

DE PROMISSORII IVRAMENTI IRRITATIONE, dispensatione, relaxatione, Commutatione.

SVMMARIVM.

1 *Sicuti vota, ita, & iuramenta, per dominatiuam potestatem irrita reddi possunt.*

2 *Iuramentum, etiam homini præstitum irritari potest, versetur circa materiam alterius dispositioni subiectam; aut circa promissionem, quæ dominatiuæ potestate patris, tutoris, Prælati, mariti, &c. subdita est.*

Summus Pontifex arbitratu suo irritare potest omnia iuramenta à Clericis edita circa beneficia Ecclesiastica, cum in iis plenissimam potestatem habeat.

3 *Quicumque habet potestatem dispensandi, aut commutandi vota, potest tali facultate vti, tametsi vota iurata sint.*

4 *Vota, & iuramenta pia æquiparantur. Quare sicuti vota, ita & iuramenta quinque Sum. Pontifici reseruata censeri debent.*

Iuramenta continentiæ perpetuæ, Religionis, alteriusue materiæ reseruatæ, si pœnalia, aut conditionata sint; perinde, vt vota eiusdem conditionis, ab Episcopo relaxari possunt.

5 Iura-

5 *Iuramentum promissorium erga hominem ordinariè relaxari non potest absque consensu eius cui præstitum est.*

6 *Iuramentum in hominis vtilitatem principaliter editum si non est propriè confirmatorium promissionis, sed per se stans Episcopali, vel quasi Episcopali auctoritate relaxari potest.*

7 *Priuilegia dispensandi, aut commutandi vota, & iuramenta, dari solent sine præiudicio tertij, quod intelligitur, postquam illi per acceptionem ius acquisitum est.*

8 *Qui habent priuilegium dispensandi, vel commutandi vota, possunt etiam commutare iuramenta pia, quæ sine promissione in Dei honorem principaliter concepta sunt, non autem possunt, vi eius priuilegij, relaxare iuramenta directè in hominis vtilitatem edita, quamuis acceptata non fuerint.*

9 *Directa relaxatio iuramentorum, quæ fit per modum absolutionis, aut dispensationis, ad Ecclesiasticos tantū Prælatos pertinet; indirecta verò etiam laicæ potestati competere potest.*

10 *Causa iuramenti per se spiritualis est: si tamen super contractu inter laicos interpositum est, ad eius conseruationem cum Ecclesiasticus, tum laicus Iudex compellere potest.*

Circa iuramenti irritationem (vti vocant) sciendum est, Quòd personæ, quæ alterius potestati subiectæ sunt, vota, & iuramenta edere non possint, nisi cum dependentia à voluntate eorum, quibus subsunt, ita vt ea irrita reddere possint, quatenus ipsis præiudicant. Est autem duplex talis dependentia. Vna per se, si ipsamet hominis voluntas alienæ potestati subiecta sit, vt accidit in Religioso, & impubere. Altera per accidens, siue ratione materiæ, circa quam votum, seu iuramentum versatur, vt si vxor voueat, vel iuret, se peregrinaturam cum præiudicio mariti sui: Clericus cum præiudicio Episcopi sui. Vide quæ latius dicam *tract. seq. cap. 7.*

1 Nunc dico I. Sicuti vota, ita, & iuramenta per dominatiuam potestatem irrita reddi possunt, non solùm per accidens, seu ratione materiæ promissæ, aut iuratæ, quæ alterius potestati subiecta sit, sed etiam per se, & simpliciter dicta irritatione, si voluntas vouentis, aut iurantis, & consequenter obligatio, quam sibi vterque ille per fidem Deo datam iste per diuini testamenti inuocationem imponunt, alterius potestati subiecta sit, sicuti in Religioso, & impubere accidit. Ita colligitur *ex c. 30. Numer.* & docet expressè S. Th. *2. 2. q. 89. art. 9. ad 3.* & sequitur S. Anton. *p. 2. tit. 10. c. 6. §. 2.* Sylu. *verb. iuram. 3. q. 7.* Sol. *l. 4. cap. 23.* Sotus *lib. 8. qu. 1. art. 9.* Sà *verb. iuram. n. 31.* Sanch. *l. 3. moral. c. 9. nu. 1.* contra Valent. *t. 3. disp. 6. q. 7. n. 4. §. Quartum.*

Dico II. Iuramentum promissorium soli Deo præstitum de opere aliquo meliore, per dominatiuam potestatem patris, Prælati, domini, mariti, &c. similiter irritari potest, sicuti de voto dicturus sum, *tr. seq. cap. 7.* Sumitur *ex cap. 30. Numer.* & docent DD. citati, & alij communiter apud Sanch. *lib. 3. c. 19. n. 2.* Probatur. Iuramentum promissorium Deo factum aliud non est, quã votum iuratum. Iuramentum autem accedens promissioni, seu voto, assumit naturam & conditiones eius, *cap. quemadmodum, de iureiur.* Ergo perinde, ac votum tacita ea conditione fit, saluo iure Superioris, irritandi potestate præditi.

2 Dico III. Iuramentum etiam homini præstitum, irritum reddi potest, si versetur circa materiam, quæ liberæ alterius dispositioni subiecta est, aut si versetur circa promissionem, vel contractum, qui dominatiua potestate Prælati, patris, domini, tutoris infirmari potest. Ita colligitur ex S. Thom. *cit. art. 9. ad 3.* Prior pars sumitur *ex c. venientes, de iureiuran.* vbi dicitur; Quòd in iuramento intelligitur ius Superioris exceptum: vt proinde iuramenta in cuiuscumque gratiam edita, per auctoritatem Papæ, Episcopi alteriusue potestatis etiam laicæ, irritari queant, si sint circa materiam eius dispositionis subiectam, sicuti notauit Abb. *in cit. c. venientes, n. 2. & in cap. constitutus, nu. 8. de rescript.* Quamobrem Summus Pontifex suo arbitratu irrita reddere potest omnia iuramenta edita circa beneficia Ecclesiastica distribuenda, augenda, minuenda; quippe in quibus plenissimam potestatem noscitur habere, *c. 2. de præbend. in 6.* Item iuramentum non accipiendi Doctoratum, nisi in Academia, vbi licentia data fuit, teste Caiet. *cit. q. 89. a. 9. ad 3.* Sanch. *lib. 3. c. 20. num. 1.* Episcopus quoque ea Clericorum iuramenta, quæ versantur circa res suæ dispositioni subiectas, liberè rescindere potest: v. g. si Clericus iurauit, se vestes sacras commodaturum, aut loco non discessurum, donec debita soluerit: non enim ob id derogatur iuri Episcopi, quominùs ob iustam causam eum ad se reuocare possit: Excepto, si debita in aliquo loco, cum Episcopi consensu expresso, aut præsumpto contraxit: puta si eum ad Academiam studiorum causa miserat, sicuti docet Abb. *in cit. c. venientes, nu. 3.*

Similiter etiam ciuilis potestas irritare interdum potest iuramenta suorum subditorum; vt, si non obstante alicuius iuramento, cogat eum ad acceptandum magistratum, iuxta *l. vlt. ff. de Municip.* vel actionem iuramento promissam, puta longam peregrinationem, immodicam donationem ob iustam causam prohibeat: qua de re dicam infrà hoc *c. n. 9.*

Altera pars assertionis; Quòd Prælatus, pater, tutor, dominus, maritus iuramenta promissoria erga hominem irritare possint, quotiescunque ipsam promissionem, seu contractum infirmare eisdem concessum est, traditur à Soto *cit. lib. 8. qu. 1. art. 9.* Suar. *lib. 2. c. 38. nu. 9.* Sanch. *lib. 3. c. 29. nu. 3.* Ratio est: Quia, vt suprà dixi, iuramentum recipit naturam, & conditiones actus, cui apponitur. Qua propter Ordinis Prælatus omnes promissiones iuratas suorum Regularium, sine consensu suo factas irritare potest, sicuti docet Sanchez *cit. n. 3.* Itemque pater, ac tutor omnia pacta iura impuberis: eò m ob ætatis imbecillitatem, etiam eius voluntas, & obligationes alienæ potestati subiectæ sint. Quamobrem in Authent. Friderici Imperatoris dicitur, *sacramenta puberum inuiolabiliter custodienda esse,* quo indicatur aliam esse rationem impuberum. Idque ex probabiliore docet Cou. *c. quamuis, p. 3. §. 1. n. 5.* Gomez *resol. cap. 14. nu. 18.* Suarez *lib. 2. cap. 38. n. 12.* Less. *lib. 2. cap. 42. num. 61.* contra Sanchez *lib. 6. de matrim. disp. 38. n. 17.* Dominus verò promissiones iuratas serui, & maritus vxoris eatenus tantùm infirmandi ius habent, quatenus in ipsorum præiudicium cedunt.

Circa dispensationem, & relaxationem iuramentorum, sciendum est: has voces fermè ita vsurpari vt dispensatio fieri dicatur in iuramentis, quæ Deo, seu principaliter in honorem Dei concepta sunt, relaxatio verò fit iuramentorum, quæ homini, siue directè in hominis vel communitatis vtilitatem edita sunt.

3 Quo posito dico I. Quicunque habet potestatem ordinariã, vel delegatam dispensandi in votis, potest in iisdem dispensare, etiamsi iurata sint; imò etiam in iuramentis absolutè factis, nullamque promissionem continentibus, modo non versentur circa materiam Papæ reseruatam: & eadem ratio est de cõmutatione.

Hæc assertio tres in se partes complectitur; quarum prima difficultatem non habet, quod attinet ad ordinariam dispensandi potestatem, quæ competit Episcopis, vel similem iurisdictionem obtinentibus. De habentibus verò delegatam potestatem, seu priuilegium dispensandi in omnibus votis, quòd possint etiam in iuratis dispensare, probabiliter docent Sanchez *lib. 8. de matrimon. disput. 2. nu. 21.* Suarez *libr. 6. de voto cap. 14. nu. 14.* contra Henriq. *lib. 7. de Indul. cap. 30. num. 5.* Azor. *lib. 11. cap. 10. qu. 2. & cap. 19. quæst. 29.* Rodriq. *tom. 1. regul. qq. quæst. 65. art. 5.* Sà *verb. votum, vbi de dispens. & irritat. nu. 16.* Probatur. Nam votum, sicuti, & quæuis alia promissio, licet iurata sit; retinet tamen naturam suam: quare, nihil obstante iuramento, remittere eam potest vel ipse, cui promissio facta est; vel alius nomine eius tali potestate præditus: hoc ipsum autem in dispensatione accidit, in qua Prælatus Ecclesiæ, vel qui ab eodem potestatem habet vice Dei, ob iustam causam, voti obligationem remittit, vel in aliud commutat. Tali autem promissoriæ obligationis remissione facta, corruit etiam obligatio iuramenti; quippe quod est accessorium, & confirmatorium promissionis: iurat enim aliquis se fidem promissionis Deo seruaturum, consequenter, si fide, siue obligatione promissionis legitimè liberetur, non obligatur deinde accessorio iuramento. Nihilominus ob maiorem securitatem, ac certitudinem, Priuilegium à Paulo III. Societati nostræ concessum commutandi omnia vota, summo Pontifici non reseruata: postea Gregor. XIII. extendit ad vota etiam iurata, vti videre est in Compend. *priuileg. verb. commutatio, §. 1.*

4 Altera etiam pars assertionis nullam difficultatem habet, quod attinet ad Ecclesiæ Prælatos, qui vt in votis ita, & in iuramentis piis ordinariam dispensandi potestatem habent. Quòd verò attinet ad delegatam potestatem, valdè probabilis est sententia Caiet. *2. 2. qu. 89. art. 9.* P. Henriquez *loc. cit.* Viualdi *p. 3. Candelab. cap. 14. nu. 8.* Rodriq. *tom. 1. sum. cap. 102. conclus. 10.* Sanch. *cit. disp. 2. nu. 18.* Suarez *cit. cap. 12. num. 6.* contra Nauarr. *cap. 27. nu. 275.* Sà *ver. iuramentum, nu. 32.* Azor. *lib. 11. cap. 10. quæst. 2.* Quibuscunque priuilegium datum est dispensandi, vel commutandi vota, censeri etiam datum priuilegium dispensandi, & commutandi iuramenta pia, absolutè edita. Ratio, Quia votum, & iuramentum pium in iure, & apud Doctores æquiparantur, eò quòd ambo fermè similem erga solum Deum ex religionis virtute obligationem contineant, ideoque dispositum de vno censeri etiam debeat dispositum de altero iuxta regulam Gl. *c. si postquam, verb. promissione, de elect. in 6.* Abb. *in c. 2. de mutuis petit. num. 10.* Confirmatur: Nam ob hanc causam mox dicam, communiorem, & in praxi magis receptam esse sententiam: Quòd Papalis reseruatio votorum extendatur etiam ad reseruationem piorum iuramentorum circa easdem materias. Ergo multò magis priuilegium, siue delegata potestas dispensandi in votis, aut illa cõmutandi, extendenda etiam est ad iuramen-

menta pia; siquidem hæc extensio fauorabilis, illa odiosa existit.

Tertia igitur pars assertionis, quòd non tantùm quinque vota, de quibus dicam *tract. seq. cap.* 8. *nu.* 5. sed pari ratione etiam iuramenta pia, quæ circa easdem materias versantur, per generale consuetudinem Sum. Pontifici reseruata sint; ideoque in generali concessione seu priuilegio dispensandi, aut commutandi iuramenta, nisi specialiter exprimantur, comprehensa non censeantur, est communior Doctorum sententia Caietan. 2. 2. *q.* 89. *art.* 9. ibid. Arragon. *assert.* 4. Tol. *lib.* 4. *cap.* 23. Valent. *tom.* 3. *disp.* 6. *q.* 7. *p.* 4. §. *notandum est*, Azor. *tom.* 1. *lib.* 11. *cap.* 10. *quæst.* 3. contra Tabienam, *ver. iurare n.* 32. Nauar. *lib.* 2. *consil.* 1. *de iureiur. edit.* 2. qui eandem probabilem censet, & sequitur Sanchez *lib.* 8. *de matrim. disp.* 13. & *lib.* 3. *moral. cap.* 19. *nu.* 7. & alii apud eundem, existimantes nullum iuramentum absolutè editum Papæ reseruatum esse: Quia à diuerso, inquiunt, ad aduersum non fit bona illatio; præsertim à maiore ad minus, & in materia odiosa, qualis est reseruatio Papapalis. Atqui voti, & iuramenti vincula siue obligationes, & consequenter earundem reseruationes diuersæ rationis sunt: immò maior, & grauior est obligatio voti, quàm iuramenti promissorii, vt plerique docent cum S. Thom. 2. 2. *qu.* 89. *art.* 8. consequenter maior est ratio, cur vota quædam Papa sibi reseruet; quam iuramenta. Ergo ex Papali quorumdam votorum reseruatione non rectè infertur reseruatio iuramentorum, circa easdem materias.

Horum DD. sententia, eiusque fundamentum subsistere posset, nisi Ecclesiæ consuetudo, & æquiparatio illa iuris, de qua suprà dictum, obstare videretur. Sed etsi ponamus, probabilem esse sententiam, si loquamur de ordinaria Episcoporum potestate; ea tamen locum habere non potest in potestate delegata per Bullam, Iubileum, vel Religiosorum priuilegia; quippe in quibus per se tantùm conferri solet facultas commutandi vota, exceptis reseruatis; licet ea posteà, vel expressè, vel interpretatiuè extendi soleat ad iuramenta: sed cùm eadem limitatione, id est, vt extensio maneat inter eosdem limites materiæ non reseruatæ, sicuti notauit Sanch. *lib.* 5. *de matrim. disp* 16. *num.* 7. & *libr.* 4. *moral. cap.* 54. *num.* 21. Qui tamen hinc excipit iuramenta Religionis, val alterius materiæ reseruatæ, si pœnalia, vel conditionata sint; quæ perinde, ac vota eiusmodi conditionis, reseruata non esse, contendit. Idque mihi placet: & exemplum habes, si vir, absque intentione promittendi, ex magno erga mulierem affectu iuret, se Religionem ingressurum, si nuptiæ successum non habuerint; in hoc casu tum Episcopi auctoritate, tum etiam per Bullam Iubilei, aut priuilegii, dispensari posse videtur; propterea quod tale iuramentum non tam ex affectu erga Religionem, & Dei cultum, quam ea affectu erga mulierum conceptum, valdè imperfectum voluntarium continet. Vide, quæ dicam *tr. seq. cap.* 8. vbi de voto pœnali, & conditionato.

5 Dico II. Iuramentum confirmatorium promissionis erga hominem in ordinario relaxari non potest, sine consensu eius cui præstitum est. Ita DD. communiter, cum S. Th. *cit. qu.* 89. *art.* 9. *ad* 3. Ratio est, quam dat Anton. Corneus *de absolut. forensi, p.* 2. *qu.* 2. *ad fin.* Quia tali iuramento ius homini acquisitum est; quo proinde, sicuti & aliis bonis, priuari non potest. Vbi discrimen aduertere licet inter votum iuratum, & promissionem iuratam erga hominem; Nam promissio voti Deo fit, qui obligationem remittere censetur si Ecclesiæ Prælatus iudicet ita expedire ad salutem vouentis, Deique honorem, tunc verò consequenter soluitur etiam obligatio iuramenti. In iuramento autem promissorio, quod homini fit, ipse homo est creditor, cuius proinde in hac re commodum, atque voluntas spectari debet, eoque inuito obligatio remitti non potest, per se, & ordinariè.

Excipiendi autem sunt aliqui casus. I. Si commune bonum Ecclesiæ, cui priuatum commodum posthaberi debet, iuramenti relaxationem exigat. Quod maximè pertinere videtur ad supremum Prælatum, Papam, teste S. Tho. *loc. cit.* quippe qui curam totius Ecclesiæ gerit. Nota autem, quod dicitur *maximè*; quia secundùm proportionem, & qualitatem causæ interdum etiam ad Episcopum pertinet, relaxare iuramentum, v. g. non denunciandi, non accusandi, si bonum commune diœcesis suæ aliud postulet, vti notauit Sylu. *ver. iuram.* 5. *qu.* 5. Suarez, *lib.* 2. *de iuram. c.* 41. *n.* 5. & indicat Sanch. *lib.* 3. *c.* 21. *n.* 25. cum ait, Episcopum posse relaxare iuramentum, si sit perniciosum exemplo.

II. In pœnâ criminis ab eo commissi, cui iuratū est. Sicuti enim criminosus à Iudice suo pecunia mulctari potest, ita, & iure suo, quod ex promissorio iuramento acquisiuit, spoliari. Qua ratione *in c. nos sanctorum, & c. iuratos*, 15. *qu.* 6. absoluuntur ii, qui excommunicatis sacramento fidelitatis obstricti sunt, ne eam obseruare teneantur donec illi ad satisfactionem veniant.

III. Ratione grauis iniuriæ, quam iurans passus est: puta, quia iniusto metu, seu à promissario, seu ab altera persona ad iurandum adactus est; vel quia dolus, aut enormis læsio in contractum incidit, v. g. emptor vltrà dimidium pretii iusti læsus est: tunc petita, & impetrata ab Episcopo iuramenti relaxatione, agi potest ad contractus rescissionem, vel iusti pretii supplementum. Ita sumitur ex *c. Abbat*, iunct. Gloss. *verb. coactus, de iis, quæ vi, & c. verum, de iureiur.* & docet Cou. *cap. quamuis*, *p.* 3. §. 4. Sanchez *lib.* 3. *moral. c.* 21. *num.* 6. Suar. *lib.* 2. *de iuram. cap.* 41. *nu.* 6. & 18. Adde, quod in his casibus hæres iniuriam passi non indiget relaxatione iuramenti, quippe quod iurantis personam non aggreditur; sed rectà via agere potest contra recipientem, vel actione iniuriarum, vel ad contractus rescissionem, aut pretii supplementum. Qua de re Gaill. *l.* 1. *obseru.* 27.

IV. Secundùm doctrinam S. Th. *cit. art.* 9. *ad* 3. communiter receptam; *Quandoque aliquid iuramento promittitur, de quo dubium est, vtrum sit licitum, an illicitum; proficuum vel noxium, in illo potest quilibet Episcopus dispensare.*

6 Dico III. Iuramentum in hominis vtilitatem principaliter editum, sed per se stans, & non confirmatorium promissionis, ab Episcopo, aliisque Prælatis similem iurisdictionem habentibus ordinario iure relaxari potest: Quæ est doctrina. Cum enim huiusmodi iuramentis nullum ius acquiratur ei, in cuius gratiam eduntur: ideò sine cuiusquam iniuria, ob causam ad Dei honorem cedentem à Prælatis relaxari possunt. Porrò cum talia iuramenta duplicis generis sint, alia, quæ nullam promissionem acceptatam continent, sed absolutè edita sunt; alia, quæ promissionem continent ipso iure irritam, v. g. vsurario vsuras soluendi. De his posterioribus nullum dubium est, eorum relaxationem ad Episcopum pertinere, sicuti docent DD. *in c.* 1. & *c. debitores, de iureiur.* Cou. 1. *var. resol. cap.* 4. *n.* 5. Suar. *cit. cap.* 41. *num.* 13. Sanch. *lib.* 1. *de matrim. disp.* 32. *n.* 15. Circa iuramenta verò prioris generis est aliqua difficultas, quæ simili ratione moueri potest de votis in alicuius gratiam conceptis. Nam ex huiusmodi votis, & iuramentis, quamuis non acceptatis, ille, in cuius gratiam edita sunt, acquirit ius quoddam, saltem Iudicis officium implorandi, quo iurans, vel vouens compellatur ad executionem, *arg. lib.* 2. *ff. de pollicitat.* & docet Gl. communiter receptam *in c. scimus*, 12. *qu.* 1. Innoc. & Abb. *in cap. ex parte, de censibus.* Ex quo sequi videtur, iniuriam inferri, si sine consensu eius, in cuius vtilitatem, votum, vel iuramentum est, relaxatio fiat, sicuti existimat S. Anton. *p.* 3. *tit.* 11. *cap.* 1. §. 3. Rosella *verb. votum*, 5. *n.* 7. Sarmientus *tr. de reddit. Ecclesiast. p.* 4. *n.* 4.

Verum contraria sententia est communior Caiet. *in opusc. to.* 2. *tract.* 11. *q.* 8. Nau. *in Apolog. de reddit. Ecclesiast. qu.* 1. *monit.* 60. Sylu. *verb. votum*, 4. *q.* 7. *dicto* 4. Sà *verb. votum*, *vbi de dispens. & irritat. num.* 14. Sanch. *lib.* 1. *matrim. disp.* 6. *num.* 19. & *lib.* 4. *moral. c.* 41. *num.* 6. Suarez *tom.* 2. *de relig. lib.* 2. *de iuram. c.* 41. *n.* 3. & *lib.* 6. *de voto*, *c.* 15. *n.* 5. Iuramenta & vota in hominis, aut Ecclesiæ vtilitatem edita, nisi acceptentur, minimè producere aliquam iustitiæ obligationem, consequenter neque conferre alteri parti propriè dictum ius, siue actionem. Interim fatemur, quod Iudex Ecclesiasticus ad obseruationem eiusmodi voti, vel iuramenti hominem pellere debeat, nisi vel ipsemet, vel alius similis, quamuis delegata tantùm, potestate præditus, ob iustam causam relaxandum, vel commutandum esse iudicarit.

7 Dico IV. Quod attinet ad potestatem delegatam, considerandasunt verba commissionis: vel priuilegii. Plerumque verò additur, vel etsi non addatur, tamen intelligitur, vt voti, vel iuramenti relaxatio, aut commutatio sine præiudicio tertii fiat. Porrò in priuilegiis Societatis nostræ nihil concessum reperitur de relatione iuramentorum, sed solum de commutatione votorum, quamuis iurata sint, attamen sine præiuditio tertii, quod tunc propriè inferri censetur, si votum præstandi aliquid certæ personæ, aut Ecclesiæ, ab eadem acceptatum sit. Sin verò votum vel iuramentum pium acceptatum non fuerit, potest quidem, absolutè loquendo, à priuilegiato commutari ob causam iustam, v. g. vt indigentiori conferatur, cauendum tamen est, si votum, vel iuramentum aliis innotuerat, non ex commutatione scandalum, & animorum offensio oriatur, vel Officio Ordinarii præiudicetur.

8 Insuper hic notanda est valdè probabilis sententia Henriq. *lib.* 7. *cap.* 39. *n.* 5. Sanchez *lib.* 8. *disp.* 2. *nu.* 18. ConincK. *t.* 2. *disp.* 33. *dub.* 2. *n.* 27. Quod dictum priuilegium commutandi vota sine præiudicio personæ tertiæ; extenditur etiam ad iuramenta pia, idest, quæ sine promissione, & voto, principaliter in Dei honorem edita sunt, quamuis materia circa quam, interdum sit certa persona, vel causa pia: v. g. si iures, te in tali Ecclesia altera ædificaturum. Ratio est, quia vota, & huiusmodi iuramenta maximam inter se similitudinem gerunt, difficilè inter se discernuntur, & in iure omninò æquiparantur, vt latius explicat Suarez *lib.* 6. *de voto*, *c.* 14. *n.* 11. hoc ipsum iis auctoritatibus, tum rationibus confirmat: quarū prima est. Quia sicuti vota, ita & iuramenta pia fiunt Deo; idest, principaliter ob cultū, & honorē Dei. II. Quia

per

per susceptionem Religionis tam vota, quàm iuramenta pia pariter extinguuntur. III. Quia sub reseruatione quinque votorum censetur etiam comprehendi pia iuramenta, vt supradictum. IV. Si consideretur finis, ob quem facultates commutandi vota per priuilegia, Bullas, Iubileum, &c. à Papa concedi solent: idem etiam omnino in iuramentis piis locum habet. Quamquam, vt suprà monui, in eiusmodi commutationibus cauendum est scandalum, aut quale præiudicium partis, in cuius commodum falsem secundariò, & indirectè votum, vel iuramentum pium cessurum esse innotuit, aut innotescet.

Verumtamen dictæ facultates, & priuilegia nullo modo extendenda sunt ad commotionem, vel relaxationem iuramentorum directè in hominis vtilitatem cedentium, licet per ea nullum ius efficax parti acquisitum sit, seu ob defectum acceptionis, seu ob interuentum iniuriæ. Quia talia iuramenta nullam cum votis similitudinem, vel iuris æquiparationem obtinent, quod docet Sanchez *lib. 1. de matrim. disp. 37. n. 17.* Nau. *cap. 27. num. 275.* Sà *ver. iuram. num. 31.* Azor. *cit. cap. 10. qu. 2.* contra Rodriq. *tom. 1. summ. cap. 231. n. 4. & cap. 244. num. 4.* Quamobrem etiam præced. cap. dixi, eiusmodi iuramenta homini edita, licet nullum ius, & actionem ex iustitia tribuant, non posse tamen propria iurantis auctoritate in melius opus commutari; sicuti possunt vota, & iuramenta pia, quæ votis æquiparantur: licet cum ordine ad certam personam, Ecclesiam, Monasterium, &c. edita, sed non acceptata sint, sicuti colligitur *ex cap. peruenit, de iureiuran. & de votis,* docet Sanch. *lib. 4. moral. c. 41. nu. 8.* Less. *lib. 2. c. 40. dub. 11. n. 90.* Suar. *lib. 6. de voto, c. 18. n. 11.* contra Sylu. *verb. votum, 4. qu. 7. dicto 4.* Henriq. *lib. 7. de indulg. c. 30. n. 5.* Ratio verò discriminis est: Quia omnis promissio, & iuramentum relaxari, vel commutari potest cum consensu eius cui factum est: cùm ergo Deo factum est iuramentum, vel voti promissio, is contentus esse censetur, vt in opus melius, & consequenter ipsi gratius commutetur. Non item si homini facta sit promissio, vel iuramentum, contentus ille esse censetur, vt in aliud opus absolutè quidem melius, sed non ipsi commodius, & acceptius commutetur. Quare qui promisit, vel iurauit, se Caiam ducturum, iuramento suo obstringitur, quominus propositum cœlibatus amplecti possit, sicuti ex communi docet Sanchez *lib. 1. de matrim. disp. 46. n. 4. tom. 1. tr. 2. disp. 149. §. hinc oritur.*

9 Restat quæstio. Vtrùm ciuilis etiam potestas iuramenta ob iustam causam, v.g. quia metu, vel per aliam iniuriam extorta sunt, relaxare queat? Negant multi, inter quos Cou. *cap. quamuis, p. 1. §. 3. n. 22.* Rodriq. *tom. 1. summ. c. 192. n. 9.* Affirmant verò Molin. *cit. disp. 149.* Mynsing. *cent. 3. obseru. 99.* Andr. Gaill. *lib. 1. obseru. 25.* Sed rectiùs ita distinguunt, & Doctores conciliant Suar. *lib. 2. de iuram. c. 41. n. 16.* Sanch. *lib. 3. c. 22. n. 13.* Gutierez *in Auth. sacram. puberum, n. 46.* Directa relaxatio vinculi iuramenti, quæ fit per modum dispensationis, vel absolutionis, ad Ecclesiasticos tantum Prælatos pertinet; cùm sit quædam remissio ex parte Dei facta per eius Ministrum, cuiusmodi potestas omnino Ecclesiastica, & spiritualis est; Indirecta autem iuramenti relaxatio, quæ fit ratione materiæ: vel supplendo vicem eius, cui iuratum est, & qui remittere debeat; haud dubiè ad ciuilem potestatem pertinere potest: dummodo materia temporalis sit, & persona, cui remittitur, subdita.

Ad hunc modum indirectè relaxandi, vel rescindendi iuramenta, pertinet I. Si laica, v.g. Imperatoria potestas, aliquem ab officio, vel dignitate submoueat, ratione cuius subditi iuramento eidem obstricti erant. II. Si laica potestas ob iustam, eamque publicam causam, aliquid præcipiat, vel prohibeat: cui, non obstante contrario iuramento suo, subditus obtemperare debet: v.g. vt ciuitatis gubernationē accipiat, *l. vlt. ff. ad Municipal.* ciuitate non egrediatur, ad talem locum non accedat. III. Si is, cui iuratum est, propter vim, fraudem, vel aliam causam, pertinentem ad Reipublicæ bonum, cogi potest, ad relaxandam obligationem iuramenti: tunc, illo etiam inuito, eius Superior, siue legitimus Iudex talem remissionem, siue relaxationem facere poterit: quia factum Iudicis in tali casu reputatur factum partis, vti docent Doctores *in l. si ob causam, C. de euiction.* Opus tamen hic est partis citatione: nam ea substantialiter requiritur, si actus iudicialis cedat in graue præiudicium partis, *l. de vnoquoque, ff. de re iudic. l. nam ita, ff. de adoption.* & docet Cou. *1. resol. cap. 4. n. 5.* Sanch. *lib. 3. cap. 21. num. 28.* Gaill. *lib. 1. obseru. 109.*

Porrò ex his iudicium fieri potest de sententia Molinæ *citat. disp. 149.* Sanch. *cit. c. 22. n. 10.* contra Cou. *p. 2. §. 1. nu. 18.* Gutierez *l. c. num. 252.* Quòd potestas ciuilis, si Reipublicæ bonum ita postulet, adeò aliquam promissionem, vel contractum prohibere possit, vt, etsi iuramentum subditi sui accedat, nulla omnino ex eo obligatio oriatur. Quod probant. I. Quia potestas ciuilis debet esse sufficiens ad prohibendum, & remouendum ea, quæ fini suo, & bono Communitatis noxia existunt, cuiusmodi etiam sunt quorumdam pactorum obligationes. Alioquin enim deluderetur publica potestas, & iustitia, si perfidi homines, quod vna via siue obligatione pacti consequi non possunt, alia via siue obligatione iuramenti consequerentur. II. Si ciuilis potestas iuramenti contractam obligationem indirectè relaxare, vel remittere interdum potest, vti suprà dictum; cur non etiam prohibere, seu impedire, quominus contrahatur.

Enim verò hæc sententia intelligi non debet de directa prohibitione obligationis iuramenti, quippe cum ea spirituali, & laicæ potestati subiecta non sit: sed solùm de prohibitione indirecta, quæ duobus casibus locum habere videtur, quorum vnus extra controuersiam est: Si laica potestas, iusta lege lata, executionem, siue solutionem rei taliter promissæ prohibeat, illicitamque reddat, ad improborum hominum fraudes & iniurias arcendas, tunc enim eiusmodi iuramentum erit de obiecto illicitò; ideòque non obligatorio. Qua ratione arbitror, prodigum, cui bonorum administratio à Magistratu interdicta est, iuramento se obligare non posse ad alienandum, soluendum, sicuti ex probabiliore docet Couar. *cap. quamuis pactum, p. 2. §. 3. nu. 11. arg. l. si quis cum sciret, ff. pro emptore.*

Alter verò casus probabiliter defendi potest: Quotiescumque secularis potestas recipientem, seu exigentem, iuramentum, ratione fraudis, violentiæ, vel ob aliam causam iustam compellere potest ad eius relaxationem, etiam lege publica lata impedire poterit, quominus obligatio iuramenti erga eiusmodi homines, saltem efficaciter, aut sine exceptionis, vel actionis remedio, contrahatur. Qua vtraque ratione ciuilis potestas prohibere posse videtur, atque impedire, ne ex contractu tutoris cum pupillo, etiam accedente iuramento, obligatio vel solutio sequatur.

10 Ad extremum obseruandum est, quod obligatio iuramenti, perinde ac voti, spiritualis sit: quia vtraque per se, & immediatè ad Deum tendit. Quare si iuramenta, & vota soli Deo, siue intuitu tantùm pietatis fiant, ad eorum obseruationem solus Iudex Ecclesiasticus compellere, vel in iisdem ob iustam causam dispensare potest, sicuti ex communi docet Abb. *in c. licet, num. 3. de voto,* Sanch. *lib. 3. moral. cap. 13. nu. 16.* Præterea, quotiescumque de viribus, seu valore iuramenti agitur, siue in dubium probabile vertitur, vtrùm licitum sit, necne: obligatorium, necne: huius rei cognitio ad solum Ecclesiasticum Iudicem spectat, vti habetur expressè *in c. venerabilem, §. vtrùm verò, de elect.* & notat ibid. Abb. *num. 13.* Sanch. *lib. 1. de matrim. disp. 32. num 18.* Andr. Gaill. *lib. 1. obseru. 15. num. 1.*

Ceterum si iuramentum interponatur super contractu, vel alio negotio ad seculare forum pertinente: tunc ratione huius, Iudex laicus compellere potest subditos suos ad iuramenti obseruationem, si de obligatione constet: Item ad eiusdem relaxationem, vel simpliciter, vel saltem ad effectum agendi, quatenus id ad terminationem litis, & publicæ iustitiæ conseruationem necessarium est. Qua ratione testatur Andr. Gaill. *cit. obseru. 23.* Cameræ Imperialis consuetudinem esse, vt ipsamet relaxationem iuramenti faciat, præcisè ad effectum agendi contra recipientem actione iniuriarum, damni dati, &c.

Verùm non solùm Iudex laicus ad obseruationem iuramenti super contractu, vel simili negotio, interpositi laicus suos compellere potest, sed etiam Iudex Ecclesiasticus, sicuti habetur expressè *in c. vlt. de foro compet. in 6.* vbi Doctores adnotant, quòd *iuramentum, non mutat forum, sed addit forum foro.* Sensus est, Si contractus, v.g. iuramento confirmatus sit, potest quidem iurans ratione contractus politici, coram seculari Iudice conuenire, vt is totam litem definiat: sed potest etiam conuenire coram Iudice Ecclesiastico, ratione interpositi iuramenti, cuius obligatio per se ad forum Ecclesiasticum spectat: quare in tali casu materia iuramenti, mixti fori est. Similiter si iuramentum propter turpitudinem laici recipientis, v.g. vsurarij, ab eodem remittendum sit, ad id etiam Ecclesiasticus Iudex compellere potest, sicuti constat *ex c. 1. iunct. Gloss. verb. iuram. de iureiur.* ib. Abb. *n. 3.* Cou. *1. resol. c. 4. n. 5. §. verùm* Sanch. *cit. disp. 33. n. 18.*

CAP. XII.

QVÆ PERSONÆ IVRARE POSSINT.

SVMMARIVM.

1 *Deus secundùm quamdam metaphoram in Scriptura sacra iurasse memoratur.*
2 *Omnis creatura intellectualis, ipseque Christus, qua homo propriè iurare potest.*
3 *Iuramentum impuberis, item periuri, in iudicio non recipitur.*
4 *Sacerdotes non nisi graui de causa in iudicio iurare coguntur.*
5 *Clerici in manu laici præstare non debent iuramentum coactiuè.*

1 Assertio I. Deus veracissimus, qui nec falli, nec fallere potest, non propriè, sed accommodate ad nostrum intelligendi modum, iurasse in Scriptura sacra commemoratur. Nam iuramentum adhibetur in confirmationem alicuius dicti: dictum autem diuinum nullam confirmationem accipere potest, cum seipso omnimodè infallibilem certitudinem contineat.

2 Assertio II. Omnis creatura intellectualis, adeoque etiam Angeli, ipseque Christus; quia homo est, propriè iurare possunt; idest, dicta sua, per maioris, altioris, ac perfectioris diuinæ veritatis testimonium confirmare. Videri de his potest Suarez, *lib. 1. de iurament. cap. 14.*

Assertio III. Omnes homines, rationis vsu præditi, etiam pueri ante pubertatem, iuramenti capaces sunt: Est certa assertio, quæ habetur *in cap. 1. de delictis puerorum*, vbi dicitur, pueros ante XIV. annum ætatis periuros esse posse.

3 Assertio IV. Quarumdam personarum iuramenta in iudicio non admittuntur: videlicet impuberum, *c. paruuli*, *c. pueri*, *c. 22. q. 5.* cuius rationem dat S. Th. 2.2. *q. 89. art. 10. in corp.* Quia nondum tantam rationis discretionem obtinere censentur, vt eorum iuramentum cum partis litigantis præiudicio recipi debeat. Item periurus ad iurandum in iudicio non admittitur, iuxta *cit. c. paruuli*, & docet S. Thom. *loc. cit.* Quia quem semel peierasse constat, periculum, atque suspicio est, iterum peieraturum intelligi autem id debet de iuramento testimonii ferendi, item purgationis, vel probationis supplendæ, vel si quod aliud est ad honorem, vel fauorem iurantis spectans; at verò ab iis iuramentis, quæ potius continent, vti est iuramentum calumniæ, fidelitatis &c. non liberatur periurus; sicuti neque alii infames: ne ex propria iniquitate commodum ferant, sicuti notauit Sanchez, *lib. 3. de iuram. cap. 3. num. 5.* His addunt Sylu. *ver. iuram. 2. qu. 3.* Azor. *lib. 11. c. 21. q. 6.* Quod periurus notorius in re graui, licet in iudicio non conuictus, aut damnatus, ad iurandum in iudicio admittendus non sit, cum præiudicio alterius, vel si admittatur, contra eum meritò excipi possit, propter periculum, & suspicionem peierandi: licet contrarium sequatur Sotus *libr. 8. qu. 1. art. 10.* Sanch. *vit. num. 5.*

4 Assertio V. Sacerdotes non leui de causa iurare in iudicio compellendi sunt: sed quandoque ob necessitatem, vel magnam vtilitatem, iurare possunt; videlicet ad purgationem sui, vel alterius innocentiam probandam, ne lædatur, vel rem suam perdat: item pro fide, pro obedientia, pro pace, pro indemnitatem Ecclesiæ, pro absolutione à vinculo excommunicationis, & c. *sicuti citato loco* colligit Sylu. *ex cap. significasti, de electio, cap. de Syracusanæ, d. 28. cap. ad reprimendam, de officio Ordinarij, & capit. si quis præsbyter, 2. q. 5.* Rationem affert S. Thom. *qu. 89. art. 10.* *Non indiget dictum hominis confirmatione, nisi quia de eo dubitatur. Hoc autem derogat personæ, vt dubitetur de veritate eorum, quæ dicit, & ideò personis magnæ dignitatis non conuenit iurare: propter quod Sacerdotes ex leui causa iurare non debent.* Specialiter autem cauetur in *cap. de iuram. calumniæ*, ne Clericus, sine licentia Superioris sui, iuramentum calumniæ per se ipsum in iudicio præstet.

5 Assertio VI. Clericus iurare non debet in manu laici, exigentis iuramentum coactiuum, siue necessarium; Ita intelligendum est *cap. nullus, 22. qu. 5.* secundùm Abbas in *citato cap. 1. numer. 21. de iuramento calumniæ*, Syluest. *cit. quæst. 3.* Alioquin non prohibentur Clerici, etiam Sacerdotes postulante aliqua necessitate, præstare iuramentum coram laico; non tanquam superiore suo: siue non coactiuũ, sed voluntarium, sicuti docent Doctores *citat. argum. cap. ex rescripto, de iureiur. & cap. peruenit, de fideiuss.* quamobrem rectè ait idem Syluest. *ver. iuramentum, 3. quæst. 2. prope finem, & ver. mendacium in fine*, Sanchez *lib. 3. cap. 6. num. 35.* Laicos ob suspicionem pestis, & ad defensionem prouinciæ, vel ciuitatis suæ, posse etiam à Clericis, & Religiosis exigere iuramentum: quia non est coactiuum simpliciter loquendo, sed tantùm ex hypothesi, si ciuitatem ingredi velint. Quamuis magis decet, eos non corporali aliquo tactu, aut manuum eleuationem, *& cap. iurare*, instar Laicorum: sed interrogari tantùm, & sponsionem, siue fidem eorum postulari per sanctam consecrationem, *Bey iren Geistlichen Wurstel vnd Tren* sicuti colligitur *ex citato cap. si quis Præsbyter*, Vide quæ dixi suprà *cap. 2. num. 2.*

CAP. XIII.

DE MENDACIO.

SVMMARIVM.

1 *Mentiri est alteri renunciare contra id, quod in animo quis sentit.*

2 *Non omnis, qui falsum dicitur, mentitur; neque omnis qui mentitur, re ipsa falsum dicit.*

3 *Mendacium non tantùm verbis, sed etiam alijs signis, & actionibus animi interpretibus fieri potest.*

4 *Mendacium est triplex. Perniciosum, officiosum, & iocosum.*

5 *Amphybologiæ, seu orationes ambiguæ mendacia non sunt.*

6 *Si signum per se, aut per circumstantias determinatum est ad vnum eumque falsum sensum, non est locus æquiuocationi, sed est verum mendacium.*

7 *Si restrictio mentis omnino aliena sit à loquentium consuetudine, & in externa locutione explicitè, nec implicitè significetur, à mendacio excusari non potest, si animo fallendi fiat.*

8 *Mendacium per se, & intrinsecè malum, & nullo casu licitũ est.*

9 *Olim non ita cognitum erat, omne mendacium peccatum esse.*

10 *Veritatem verbis æquiuocatione, aut facti dissimulatione alteri celare, interdum licitum est, si iustam ob causam fiat.*

11 *Æquiuocatio locutio, aut dissimulatio veritatis si iusta ratione non nitatur, licet mendacium non sit, tamen dolus malus censetur.*

12 *Calliditas in sermonis ambiguitate, societati humanæ valdè noxia est.*

13 *Qui absque debita consideratione falsum dicit non ex proposito, peccat contra veritatis virtutem; licet propriè non mentiatur.*

1 Assertio I. Mendacium (quod est sedes periurii, de quo cap. seq. agendum) aliud non est, quam *dictum contra mentem*, si nimirum aliquid affirmes, quod existimas non esse, vel neges, quod existimas esse, idque fallendi gratia, sicuti & S. August. c. 22. *Enchirid.* relatus *causa 22. qu. 2.* definit: *Is mentitur, qui contra id, quod animo sentit, loquitur, voluntate fallendi.* Et *in lib. de mendacio ad Consentium c. 2. Nemo dubitat mentiri eum, qui volens falsum enunciat, causa fallendi: Quapropter enunciationem falsam, cum voluntate ad fallendum prolatam, manifestum est, esse mendacium.*

2 Circa hanc mendacii definitionem notandum est primò 1 Quod duplex est falsitas: vna materialis, cum res aliter se habet, quam homo enunciat, quod si per accidens euenit, seu præter intentionem loquentis, quia credit verum esse, quod loquitur, tunc non est obiectum propriè mendacij, ac periurii. Alia verò est falsitas formalis per se, & secundùm intentionem loquentis: quia credit falsum esse, quod loquitur, atque hæc est propriè obiectum mendacii, ac periurii. Neque refert, etsi id re ipsa verum sit: quia in moralibus, siue voluntarijs actionibus, quæ speciem suam accipiunt ab obiecto, non prout est à parte rei, sed prout est apprehensum, & voluntati ab intellectu propositum, magis spectandum est id, quod est per se, & secundùm intentionem, quam quod est per accidens, & præter intentionem. Quæ est doctrina S. August. *serm. 28. de verb. Apostoli, & Enchiridio, capit. 18. Nemo mentiens iudicandus est, qui dicit falsum, quod putat verum, quoniam, quantum in ipso est, non fallit ipse, sed fallitur.* Et *in lib. de mendacio cap. 3. Non omnis, qui falsum dicit, mentitur; si credit, aut opinatur verum esse, quod dicit, Ille mentitur, qui aliud habet in animo, & aliud verbis, vel quibuslibet significationibus enunciat.*

Ex quo fit, inquit, vt aliquis possit falsum dicere non mentiens, si putat ita esse, vt dicit. quamuis non ita sit, & vt possit verum dicere mentiens: si putat falsum esse, & vt pro vero enunciat: quamuis re vera ita sit, vt enunciat. ex animi enim sui sententia, non ex rerum ipsarum veritate, vel falsitate mentiens, aut non mentiens iudicandus est. Potest itaque ille, quod falsum pro vero enunciare, quod tamen verum esse opinatur: (errore vincibili, & culpabili *) errans dici, & temerarius, mentiens autem non rectè dicitur. quia cor duplex, cum enunciat, non habet fallere cupit, sed fallitur. Culpa verò mentientis est in enunciando animo suo, fallendi cupiditas.* Item docet S. Th. *98. a. 1. ad 3. & q. 110. art. 1.*

3 Notandum est secundò; Quod S. Augustinus in mendacij definitionem *locutionem* posuit, hoc ideò fecit, quia vocis sermo præcipuum inter animi signa locum obtinet. Alioquin verò sicuti virtus veritatis, ita, & mendacium in aliis quoque signis, & actionibus animi interpretibus, consistere potest, sicuti docet idem S. Doctor. *cit. cap. 3. Illud mentitur, qui aliud habet in animo, & aliud in verbis, aut quibuslibet significationibus enunciat.* Atque hæc species mendacij, quæ fit signis factorum ad alterum fallendum compositis, simulatio appellatur, de qua ita scribit S. Thom. 2.2. *qu. 111. ar. 1. in corp. Ad virtutem veritatis pertinet, vt quis talem se exhibeat exterius per signa exteriora, qualis est: signa autem exteriora non solum sunt verba, sed etiam facta: sicut ergo veritati opponitur, quod aliquis per verba exteriora aliud significet, quam habet apud se: quod ad mendacium pertinet: ita etiam opponitur veritati, quod aliquis per aliqua signa factorum, vel rerum aliquid significet contrarium eius, quod in eo est: quod propriè simulatio dicitur. Vnde simulatio propriè est mendacium quod-*

dam

dam in exteriorum signis factorum consistens. Non refert autem, vtrum aliquis mentiatur verbo, vel quocunque alio facto, vt suprà habitum est. Vnde cum omne mendacium sit peccatum, vt suprà dictum; consequens est etiam, quod omnis simulatio est peccatum.

Notandum tertiò; A mendacio in primis excluduntur loci, qui ita proferuntur, vel aguntur, vt ex ipso agendi, vel pronunciandi modo satis intelligatur, falsum esse, quod exterius enunciatur, cum desit animus fallendi, esto quòd audiens, ab nimiam seu simplicitatem, seu stupiditatem suam, serio accepturus sit. Qua de re S. August. *lib. 1. de mendacio, cap. 2. Ioci nunquam sunt mendacia: habent enim euidentissimam ex pronuntiatione, atque ipso iocantis affectu, significationem nequaquam fallentis, etsi non vera enuntiantis.* Cui doctrinæ haud obstat, quod triplex mendacium à DD. assignari solet, vti videre est apud S. August. *lib. de mendacio*, c. 11. S. Thom. 2. 2. *q.* 110. *a.* 2. Caietan. *ver. mendacium*, videlicet perniciosum officiosum, & iocosum. Perniciosum dicitur, quod cum iniuria profertur, vt obsit, Officiosum, quod sine iniuria, vt prosit. Iocosum, quod cum nulli noceat, profertur, vt delectet. Nam vt istud mendacium propriè sit, necesse est proferri animo audientem fallendi, seu falsam opinionem ingenerandi; siue re ipsa fallatur, siue non, vti docet S. August. *lib. 1. de mendacio c.* 3.

4 Deinde à mendacio excluduntur locutiones tropicæ, & figuratæ, ipsæque adeo hyroniæ, hyperboles, fabulæ: & parabolæ; quia verum sensum continent, quem loquens etiam exprimere intendit: quamuis interdum animaduertat, eum ab audiente non statim apprehendi, sed alium falsum sensum opinionemque concipi, quod tamen ipse non intendit, sed permittit. Qua de re S. Aug. *in l. contra mendacium c.* 10. vbi de his figuratis veritatibus ait. *Non mentiuntur dicentibus, quod his modis obscurantur, sed commendantur magis, vt quasi subtracta desiderentur ardentius, & inueniantur desiderata iucundius. Tamen vera non falsa dicuntur, quoniam vera, non falsa significantur, seu verbo, seu facto. Quæ significantur enim, vtique ea dicuntur, putantur autem mendacia, quoniam non ea, quæ verè significantur, victa intelliguntur, sed ea, quæ falsa sunt, dicta esse creduntur.*

5 Denique à ratione mendacii excludendæ sunt amphibologiæ seu locutiones ambiguæ, id est, quæ duos sensus habent: quorum vnum, qui verus est, si enuntians animo suo tendat, non mentitur, esto intelligat, audientem alterum sensum, qui falsus est, accepturum; ideoque deceptum iri quippe quam deceptionem ille sua enuntiatione non efficit, sed permittit. Eademque est ratio de signis factorum, quæ præter moralem significationem, quam ex consuetudine, aut institutione hominum accipiunt, naturalem interim vsum, commoditatemque retinent, sicuti dixi *l. 2. tr. 1. c.* 15. *n.* 4.

Sed quæstio est. Verum is, qui scienter alteri enuntiat, aut exhibet signum, seu vocis, seu facti, quod ex se, & secundum omnes circumstantias ad vnum sensum, eumque falsum determinatum est, a mendacio excusari possit idcirco, quod mente sua aliquid aliud concipiendo adiungat, per quod oratio vera efficiatur? Affirmant Angelus *verb. iuramentum* 3. §. 9. Syl. *eod. ver.* 4. *quæst.* 8. *dicto* 3. Nauarr. *in cap. humanæ aures* 22. *quæst.* 5. *in* 2. *n.* 12. Michael Salon. 2. 2. *quæst.* 89. *art.* 2. *controuers.* 11. §. *quarto*, Philiarcus *tom. 1. de offic. sacer. lib.* 2. *c.* 14. §. *verum*, Valentia *tom.* 3. *disp.* 5. *quæst.* 13. *par.* 2. *cit. cap.* 42. *dub.* 9. *nu.* 47. Nicol. Serar. *in Iudith. cap.* 13. *quæst.* 10. Fundamentum huius sententiæ est: Mentiri est contra mentem loqui, seu velle aliquid exterius significare, quod in mente scitur, vel putatur falsum. At verò in casu proposito, loquens non vult significare, quod falsum est sed quod verum, propterea enim retinet partem orationis in mente, cum qua externa oratio verum sensum habeat, quàm etiam intendit. Ergo non mentitur.

6 Sed contraria sententia, à mendacio id excusari non posse, mihi vera videtur, quæ est Paludani *in* 4. *d.* 21. *q.* 3. *art.* 3. *conclus.* 3. §. *ad illud quoque*, Caiet. 2. 2. *q* 87. *art.* 7. §. *ad hoc dicitur*, Soti *l.* 5. *de iust. qu.* 6. *art.* 2. *concl.* 7. *& de secreto: memb.* 3. *quæst.* 3. *concl.* 1. *in fine*. Arrag. 2. 2. *quæst.* 69. *articul.* 2. *propè finem*, §. *sed dubitabit aliquis*. Lopez *part.* 1. *instruct. cap.* 42. Item qui non tenetur. Azor. *to.* 1. *lib.* 11. *c.* 4. *q.* 5. *reg.* 5. Henr. *l.* 6. *c.* 19. *n.* 8. *in comment. lit. K.* Ægid. Coninch. de actus supernaturalibus *lib.* 1. *disp.* 10. *dub.* 3. *concl.* 3. Exempla sunt: *1.* Si tibi de homine innoxio, qui forte præterit, Titius dicat; *Iste est latro*, talibus circumstantiis, vt ex modo agendi, & loquendi nihil aliud intelligere possis, ac debeas, quàm verè & absolutè latronem esse, mentitur Titius, etsi intra mentem concipiat *latronem esse, si innocentem iniustè occidit.* Simile est, si herus famulum de fracto nuper vitro arguat; ille autem constanter neget, vnquam se vitrum fregisse, subintelligendo intra se, *mense præcedente*, verè mentitur: sicuti & adultera, quæ examinata a marito de commisso adulterio, negat se fidem matrimonii, vnquam violasse, subintelligendo *hora præcedente*, quod ex exemplum Soti *cit. q.* 3. *ante* 7. *concl.* Probatur: Is mentitur, qui contra id, quod animo sentit, alteri loquatur, aut significat, animo fallendi, siue qui volens alteri falsum enuntiat, causa fallendi, sicuti suprà ex S. August. didicimus. Hoc ipsum autem facit is quem alteri, quem rei ignarum putat) loquitur enuntiationem determinatam ad vnum, eumque falsum sensum; Ergo verè ac propriè mentitur.

7 Confirmatur. Si restrictio, seu limitatio orationis mente retenta, exteriusue nullo modo significata, conduceret ad vitandum mendacium, nullus, qui astutus satis est, mendacium committeret, & consequenter nunquam peieraret; cum periurii propriè dicti vnica sedes sit mendacium. Consequens autem est falsum: ergo & antecedens. Maiorem ostendo: Quia homo astutus, quotiescunque orationem exterius falsam profert, poterit aliquid interna mente concipere per quod oratio vera fiat. Minor verò probatur? Quia mendacium proprium est hominum astutorum, qui aliud in mente gerunt, & aliud exterius significant decipiendi causa.

Ad fundamentum *prioris* sententiæ respondeo: Concessa maiore propositionem, assumptione negandam esse. Quia contradictionem inuoluit, quod aliquis orationem externam, quàm scit, aut putat falsam esse, alteri deliberatè loquatur, & nolit significare falsum, siue nolit aliud significare, quàm in mente sentit. Ad probationem minoris Respondeo: Quod in mente retinetur, ac reticetur: esse quidem partem componentem orationis internæ, seu mentalis, non esse autem partem componentem orationis externæ, seu erga alterum significatiuæ; Quia impossibile est, vt oratio externa ac significatiua ex conceptionibus internis, nullo modo externe prolatis, ideoque nec significantibus componatur.

Quod vt plenius intelligatur, notanda est doctrina S. August. *l. de mendacio, cap.* 3. *Duplex cor dicitur esse mentientis. Id est, duplex cogitatio, vna rei eius, quam veram esse vel scit vel putat, & non profert, altera eius rei, quam pro ista profert, sciens falsam esse, vel putans.* Sic verò se res habet in proposito, vel duplicem in mente cogitationem habeas, vna est, rei, quam exterius loqueris, & significas, videlicet te vitri, nuper facti auctorem non esse, cum enim sciens, ac volens hæc verba, ad significationem falsam omnibus circumstantiis determinata, ad alterum dirigis profectò illorum falsitatem concipis, ideoque contra mentem loqueris. Altera est cogitatio, quæ in mente retinetur, & per verba nullo modo exprimitur, & quod videl. vitrum iam quidem fregisse, sed non mense præcedente: & in hac oratione fateor, te falsum non dicere, neque mentiri cum mendacium debeat esse signum externum alteri intimatum.

Porrò non satis intelligo, quòd aliqui, (vti videre licet apud Sanch. *loc. cit.* profitentur se loqui de enuntiatione, quæ ex seipsa, vel loquendi modo ac circumstantiis, determinata est ad vnum, eumque falsum sensum: fatentur etiam, non esse in arbitrio loquentis eiusmodi enuntiationi alium sensum affingere, quam in se habeat, videl. ex institutione, & pacto hominum; nihilominus aliquam in tali locutione æquiuocationem agnoscant. Vbi enim vnus determinatus orationis externæ sensus est, ibi æquiuocatio locum habere non potest: cum æquiuocatio aliud non sit, quàm ambigua, seu duplex vocis significatio: At verò locutio ista, vt ponimus, tam secundùm se, quàm secundùm modum, ac circumstantias proferendi, determinata est ad vnum, eumque falsum sensum. Ergo, qui eum sciens, ac volens alteri loquitur, fallendi causa, is non æquiuocationem, sed mendacium profert.

Interim verò non tollimus, aut negamus omnem mentis restrictionem; sed eam tantum, quæ aliena est ab hominum loquentium consuetudine, seu quæ in externa locutione nec explicitè, nec implicitè significatur: Cæterum inusitatum non est apud homines prudentes, præsertim cùm interrogantur de rebus, quas edicere nolunt, aut non possunt, vt non integrum animi sensum externo sermone exprimant; sed partem tacitè, siue implicitè significent, ita vt audiens, saltem generatim, & confusè, id facilè aduertere possit, nam hoc casu non apprehendant, propria inscitia decipi permittitur, & quidem interdum iustè; si, causa necessitatis postulet. Sic v. g. alicui malitiosè interrogant, quæ edicere non oportet, Principis Consiliarius sine mendacio interdum respondebit, *Nescio*; intelligendo, vt dicam; aut reuelem: Sic Confessarius à Iudice iniustè, ac sacrilegè interrogatus de iis criminibus, quæ ex sola confessione cognita habet, rectissimè ait, se nihil scire, supple notitia ad reuelandum, sicuti docet Palud. *in* 4. *d.* 21. *quæst.* 3. *art.* 3. *conclus.* 1. Adrian. *in* 4. *de sacram. confess.* ibi *de sigillo, dub.* 6. §. *ad argumenta principalia, ad* 2. Maior. *in* 4. *d.* 15. *quæst.* 18. *quæst.* 1. Scotus *de secret. memb.* 3. *quæst.* 3. *conclus.* 2. *&* 3. Est enim in his locutionibus non inusitata ambiguitas, quandoquidem homo scire aliquid potest, vel

secun-

secundum notitiam priuatam, quæ etiã alteri manifestari queat: vel secundùm notitiam publicam, quæ alteri, cuius scire non interest, manifestari non debeat. Quòd si verò talis loquendi modus, ac circumstantiæ adsint, vt verbum *nescio* determinetur ad omnem ignorantiam, puta si Confessarius adigatur, vt dicat an vllo modo seu ratione sciat, tunc verè, ac propriè mentietur, si verbo *nescio* erga, alterum vtatur, intra mentem cogitans, *quod tibi dicam*: sed respondere debet, frustra sed de his interrogari. cùm seu sciat, seu nesciat, nihil edicere opus sit, Cùm qua doctrina consentit S. August. *l. de mendacio, cap. 13. & lib. contra mendacium*, c. 18. vbi ait, Si homo ægrotus, ac morti vicinus de salute filii vnici ac charissimi quærat, qui paulò ante mortuus est, *duo falsa sunt, viuit & nescio: nec abs te dici possunt, nisi mentiendo*. Quamuis contrarium præter Doctores, quos suprà pro parte affirmante huius quæst. allegaui, docent etiam Tol. *l. 5. cap. 5. S. adhuc*, Rodriq. *1. 1. sum. c. 92. concl. 4.*

Pro confirmatione eius, quod dixi, subauditionem tacitam, & consuetam, interdum absque mẽdacio, imò iustè, ac licitè a loquẽtibus fieri posse aliqui afferunt dictum Christi apud S. Marcũ *cap. 13. De illa die* (iudicii) *nemo scit, neque Angeli in cælo, neque Filius, nisi Pater*. Et Matth. 24. *De die illa, & hora nemo scit, neque Angeli cælorum, nisi solus Pater*: subintelligendum esse, quod Filius nesciat non absolute, seu ad reuelandum aliis. Verùm hoc modo etiam de Patre Christus dicere potuisset, non scire illum, vt aliis reuelare velit, aut debeat.

Facilius igitur explicatur Christum ab Apostolis de tempore iudicii externi curiosè interrogatum respondisse, neque Filium secundùm humanitatem suam id scire, ex se, & natura sua, sed solum Deum patrem suum interim non negauit, scire aliquem per reuelationem à Deo, sed ita, vt nemini veritatem hanc manifestare debeat, nisi secundum voluntatem eius, à quo profecta est. Quo simili loquendi modo vsus est Christus c. 20. Matth. *Sedere ad dexteram meam vel sinistram, non est meum dare vobis, sed quibus paratum est à Patre meo.*

Aliud dictæ subauditionis argumentum sumunt aliquid ex verbis Christi Ioan. *ca. 7.* vbi fratribus suis ad festum Scenopegiæ Hierusalem ascendere Christum cupientibus, dixit: *Non ascendam ad diem festum istum: Vt autem ascenderunt fratres eius, tunc, & ipse ascendit ad diem festum, non manifestè sed quasi in occulto*. Quem locum restatut S. Hieron. *l. 2. aduersus Pelagionos*. Porphyrium obiecisse, vt ostenderet Christum mentitum fuisse, aut non satis sibi constitisse. Sed conciliatio verborum ex ipso contextu nimis facilis est. Volebant enim fratres siue consanguinei Christi, vt eum aliis in publico comitatu ascenderet Hierosolymam ad festum: *Nam filiis Israel*, inquit Beda *in cap. 22. Lucæ moris fuit, vt temporibus festis Hierosolmam confluentes, seorsim viri, & seorsim fæminæ choros ducentes incederent*. De hoc igitur comitatu Christus locutus est: *Vos ascendite ad diem festum, Ego non ascendam: quia meum tempus nondum impletum est*, vt in manus Iudæorum me offeram, postea verò & *ipse ascendit ad diem festum non manifestè, sed quasi in occulto*; Id est, non in publico comitatu, vt ab omnibus videretur.

8 Quæstio secunda. Mentiri est per se, & intrinsecè malum, vt nullo casu, seu ob nullam necessitatem cohonestari, seu licitum fieri possit. Ita docent Arist. *lib. 4. Ethic. cap. 8.* S. August. *toto lib. de mendacio, & toto altero libro contra mendacium ad Consentium*, qui extant *tom 4. operum, & in ep. 8. ad Hyeronimum*, c. 3. Basilius *reg. 76. ex breuioribus* S. Gregor. *l. 19. moral. c. 2. & 3.* Magist. *in 4. d. 38.* ibid. Bonau. *q. 2.* Durand. *q. 1. a. 3.* Richar. *ar 1. q. 2.* S. Thom. *2. 2. q. 110. ar. 3.* Adrian. *quodlib. 1.* & alii communiter. Probatur primò ex sacra Scriptura, Leuit. 29. *Non mentiemini, nec decipiet vnusquisque proximum suum*, *Psalm. 5. Perdes omnes qui loquuntur mendaciũ*. Sap. 1. *Os, quod mẽtitur occidit animam*, Eccl. 7. *Noli velle mentiri omne mendacium*, & *c. 37. Ante omnia opera verbum verax præcedat te*. Ad Ephes. 4. *Deponentes mendacium, loquimini veritatem vnusquisque cum proximo suo*. Et ad Coloss. 3. *Nolite mentiri inuicem*.

Probatur secundò ratione S. Basilii *citat. loc.* Quia nullum mendacium ex Deo est, cum Deus verax sit, & auctor, atque amator omnis veritatis, quod S. Ioan. significat Epist. 1. *c. 2. Quoniam omne mendacium ex veritate non est*: Sed omne mendacium à Diabolo est: cum ipse auctor sit, & inuentor mendacii iuxta verbum Christi apud S. Ioan. *c. 9. Mendax est, & pater mendacii*.

Probatur tertiò ratione S. August. *lib. contra mendacium*, c. 3. Sicuti tenebræ luci, pietati impietas, iustitiæ iniquitas; ita veritati opponitur omne mendacium: quidquid autem virtuti contrariè, aut priuatiuè aduersatur, id vitium moris est. Ergo, &c.

Probatur quartò, ratione S. August. in Enchirid. *c. 2.* S. Tho. *q. 110. art. 2. in corp.* Durand. *cit. ar. 3.* Richard. *cit. qu. 2.* Quia vis rationalis loquendi, seu locutionis copia à Deo instituta est, non vt inuicem fallamur, sed vt alter in alterius notitiam cogitationes suas proferat: ergo abusus, & peruersio est omne mendacium; idest, dictum contra mentem, alterius fallendi causa prolatum.

Probatur quintò, qui mentitur, is alteri locutione falsa errorem ingenerare vult: id autem est per se malum, & alienum à ratione. Quia sicut veritas est maximè propria humanæ mentis perfectio: ita falsitas omnis est dehonestatio, & dedecus eiusdem: id verò in altero efficere, siue alterius mentem ad Dei similitudinem conditam dehonestare, intrinsecè malum est: ita vt nec Deus veritatis auctor, & falsitatis omnis osor, talem facultatẽ dare possit. Neque extrinsecæ vllæ necessitates, aut prouentura commoda, eo ipso quòd extrinseca sunt, efficere possunt, vt quod in se mendacium, adeoque à veritate, recta ratione, ipsaque diuina mente alienum est, honestum fiat.

Porrò dicta assertio generatim intelligi debet de omni mendacio, siue sit oris, siue operis: quæ posterior mendacii species simulatio dicitur, qua aliquis externo opere aliud exhibet, quàm in corde sentit, causa fallendi alterum: Cuiusmodi simulatio intrinsecè mala est, nunquam licita, semper & omni casu peccatum aduersus naturæ legem, sicuti docet S. August. *lib. 1. toto de mendacio*, & S. Tho. *quæst. 111. art. 1.* quamuis aliter senserit S. Hieron. apud S. August. *epist. 11. & in cap. 2. ad* Galat. relatus in *cap. vtilem, 22. q. 2.* Probat S. Th. hac ratione: Omne mendacium est peccatum: Omnis autem simulatio est verè ac propriè dictum mendacium: Ergo omnis simulatio est peccatum. Assumptio probatur: Quia nihil refert ad formalem rationem malitiæ mendacii, quæ est velle alteri falsitatem enuntiare, & ingenerare, vtrum talis significatio, seu enuntiatio per verborum, an verò factorum signa fiat, sicuti expressè tradit S. Aug. *cit. lib. de mendacio, c. 3.* S. Thom. *q. 110. art. 1. ad 2.*

9 Contra hanc veritatem censuerunt, atque errarunt veteres quidem apud Cassianum *collat. 17. cap. 17. Dorotheum ser. 9. de mendacio*, vbi aiunt mendacio sicuti elebori potu vtendum esse, si ineuitabilis necessitas cogat: Et alii apud S. August. vtroque libro mendacio in casu necessitatis, seu ob magnum bonum promouendum licitum esse mentiri idque probarunt auctoritate Sanctorum, qui in sacris litteris commendati sunt. Nam Iacob fratrem primogenitum se mentitus est vt, patrem deciperet. Gen. 27. Ægyptiæ obstetrices, ne infantes Hebræorum interficerentur, mendacio effecerunt; in eoque à Domino commendatæ, & remuneratæ sunt, Exodi *cap. 1.* Iudith. quoque laudatissima fẹmina compositis mendaciis ciuitate obsidione, & excidio liberauit: Sed & Apostoli Petrus, & Barnabas simularunt veteris legis cæremonias post Christi passionem adhuc necessarias esse; *cit. cap. 2.* ad Galat Et Paulus Timotheum circumcidit, Auctor 16. cùm tamen circumcisio nihil faceret, ad Galat. *cap. 5. scribens. Si circumdamini, Christus vobis nihil proderit*. Denique Iesus post resurrectionem suam in peregrini habitu *finxit se longius ire*. Lucæ 24.

Responsum est: Quæ Iacob, fiducia matris iubentis, dixerat, seu mystico, seu allegorico dicta fuisse, secundùm spiritum propheticum; sicuti, & euentus ostendit. Sensus enim verborum à matre, & Spiritu sancto intentus, erat: *Ego sum primogenitus Esau*, id est, alter Esau quippe cui successurus suum in primogenitura, & cui secundùm Dei voluntatem benedictio debetur, Quo sensu etiam Imperator Romanus *Cæsar & Augustus* appellatur, non propriè sed figuratè. Tametsi verò Isaac, quo sensu ea diceremini, non statim intellexerit, id nihil refert, cùm & parabolæ à Christo prolatæ alio sensu, eoque vero à Christo dictæ fuerint, alio eoque falso à Iudæis intellectæ. Ita S. August. *lib. de mendacio, c. 5. & copiosius in lib. contra mendacium*, c. 11. vbi ait: *Neque illud quod Ioseph velut illudendis locutus est fratribus Genes. 21. neque quod Dauid simulauit insaniam. 1. Reg. 21. nec cætera huiusmodi mendacia iudicanda sunt, sed locutiones, actionesque propheticæ ad ea, quæ vera sunt, intelligenda, referenda*. Quòd si verò dicta, aut facta personarum, in veteri Testamento laudaturum, (v. g. simulationem Dauidis) à mendacio excusare non possumus; dicendum est, sicuti de obstetricibus Hæbræorum, ait S. Aug. *cit. cap. 5. & lib. contra mendac. cap. 15.* fuisse laudatas non propter mendacium, sed ob misericordiam, quam seruandis à necene infantibus præstiterunt. *Hoc etiam modo Iudith*, inquit S. Thom. *q. 110. art. 3. ad 3. laudatur, non quia mentita est Holoferni: sed propter affectum, quem habuit ad salutem populi. Quamuis etiam dici possit, quod verba eius veritatem habeant, secundum aliquem sensum mysticum*. Sed priorem responsionem sequitur Bellarm. *lib. 2. de verbo Dei, cap. 15. col. penult.*

Verumtamen, licet dicamus Dauid, Iudith, quin, & Iacobum Patriarcham mentitos fuisse; cùm non omnia ex Dei instinctu locuti sint, sed quædam propria etiam simplicitate addiderint, permittente Deo ipsorum imperfectiones: non tamen sequitur, eos peccasse: quia inuincibilia laborantes ignorantia, existimabant tali casu fas esse mentiendo decipere; nam veritas ista, quòd

men-

mendacium nullo casu licitum sit, nondum eo tempore cognita erat: cùm neque Augustini tẽpore communiter recepta fuerit.

Ad ea, quæ ex nouo Testamento obiiciuntur, optimè respondet idem S. August. *lib.1. de mendac. c.* 5. aduersus Hieronymum *in ca.2. ad* Galat. *& cit. epist.*11. Petrum Apostolum simulatione illa peccasse, ideoque à S. Paulo reprehensum esse: quamuis grauitate culpæ excusari debeat Petrus; quia repentino aduentu Iudæorum perterritus, dum eorum scandalum cauere voluit, minus rem considerauit; quòd subducendo se à gentium conuictu, eorum cibos tanquam immundos aspernari videretur, contra quam cælitus edoctus fuerat. Act. c.10. At verò S. Paulus, sciens ac docens 1. ad Corinth. 7. cæremonias legis veteris neque post Christi passionem necessarias: neque tamen ita sublatas, vt à Iudeis retineri, & vsurpari non possent, donec ex Iudæis, ac Gentibus vna Ecclesia constitueretur, circumcidit Thimotheum, petentibus Iudæis, quia ex matre Iudæa natus erat, ne illorum cæremonias, tanquam malas & noxias, damnare videretur. Ex Gẽtibus autem ad fidem conuersis scripsit, *c.2. ad Gal.* Si circuncisionem accipiant, tanquam sibi ad salutem necessariam (sicuti à quibusdam pseudo apostolis persuasi erant) Christi fidem ipsis nihil profuturam.

Denique ad locum illum Luc.24. dicitur: Id ad mysterium, seu figuram pertinere, quòd Christus se peregrinum, & diuertentibus duobus discipulis longius iturum finxit, id est, figurauit: aliquid enim tunc quidem absconditum, postea autem intelligendum, significare intendebat, videlicet se inter eos peregrinantem, mox longius habiturum ad Patrem cælestem. Ita explicat S. August. *libr. contra mendac. c.* 13. *Si nihil aliud significasset Iesus, in eo, quod* (externo agendi modo) *longius ire se finxit, meritò iudicaretur esse mentitus* simulando. *Porrò autem si bene intelligatur, & ad id quod voluit significare referatur, inuenitur esse mysterium. Alioquin erunt cuncta mendacia, quæ propter quandam rerum significandarum similitudinem, cum gesta non sint, tanquam gesta narrantur*, Et infra: *Ille igitur concludat, Christum mentitũ esse fingendo, qui negat eum quod significauit, impleuisse faciendo*, puta ad cœlos ascendendo. Adde tu, quòd cum Christus mysterii causa peregrini habitum eo loco assumpserit, omnia agere debuerit, quæ peregrinantes solent; quale & hoc est, vt in via, quam cœperunt, progrediantur, nisi oblata occasione ad diuertendum inuitentur.

10 Assertio III. Veritatem aliquam per verbi æquiuocationẽ, aut facti dissimulationem, alterum celare, non est per se malum, sed interdum licitum, si ob iustam causam fiat. Hæc est communis DD. sententia quam tradidit S. Chrysost. *li.1. de sacerd.* ad *finem.* S. Aug. *in Psalm.* 5. *super illa verba; Perdes omnes qui loquuntur mendacium, & lib. contra mendacium, c.*10. vbi ait, aliud esse occultare veritatem, & aliud proferre mendacium. *Quamuis enim omnis qui mentitur, velit clarè, quod verum est, non tamen omnis qui vult, quod verum est clare, mentitur.* Et *super Gen. q.*26. *Quæritur, cur Patriarcha mentiri voluit, vt diceret Saram sororem suam: Seu veritatem voluit celari, non mendacium dici: soror enim dicitur, quia filia fratris erat.* Et S. Thom. *qu.*11 *. art.3. ad* 4. ait: Tametsi mentiri, aut simulare nullo casu licitum sit; tamen *licèt veritatem occultare prudenter sub aliqua dissimulatione.* Ratio assertionis est, quia simulatio ac mendacium est falsi; dissimulatio autem est veri. Atqui falsum scienter edicere per se malum est: quippe repugnans naturali præcepto negatiuo, *Ne mentiare*, seu *Ne inducas fratrem tuum in errorem.* Sed quod verum est, interdum ac licitè celamus, seu dissimulamus, quia præceptum affirmatiuum manifestandæ veritatis non semper obligat.

Confirmatur. Sicuti nunquam licitum est actione sua alterum directa intentione, seu ex proposito inducere ad peccatum: quia hoc est scandalum propriè actiuum, & intrinsecè malum: quandoque licitum est permittere alterius peccatum, quod ille occasione actionis, quam iustam ob causam exerces, commissurum putatur. Ita etiam per simulationem, adeoque data opera, & ex proposito alterum inducere in errorem, seu deceptionem animi, semper malum est: vtpote species mendacii, quæ dicitur duplicitas, per quam aliquis aliud in corde habet, & aliud foris ostendit, fallendi causa: idque indicat S. Greg. *hom.* 33. *in Euang. super illa verba.* Finxit Iesus se longius ire: *Nihil simplex veritas per duplicitatem egit.* Et S. Ambr. *lib.3. offic. c.*12. *Vnusquisque simplicem sermonem proferat, neque fratrem circumuentionem verborum inducat.* Interdum tamen licitum, imò etiam necessarium est, veritatem celando, aut dissimulando, verbo, aut opere ambiguo, permittere velle, vt alter falsam opinionem, seu errorem concipiat: Alioquin omnes allegorias, & sermones tropicos, qui ab audientibus simpliciter accipiuntur, vti verba per se sonant: sed & bellica stratagemata, quæ per dissimulatorem veritatis insidiarum causa fiunt, tanquam mendacia damnari oportebit: Quòd ipsum etiam Vlpia. *expressit in l.*1. *ff. de dolo*, vbi à doli mali definitione exclusit dissimulationem, qua aliquis sua, vel aliena iustè tuetur.

11 Prudenter etiam idem Vlpia. annotauit, quòd *veteres dolum etiam bonum dicebant, pro solertia, maximè si aduersus hostem, latronemve quis machinetur.* Seruius autem (sicut & Cic. *lib.3. de offic.*) non plenè definiuit dolum malum esse *machinationem quandam alterius decipiendi causa, cùm aliud simulatur, & aliud agitur.* Quia etiam sine simulatione dolus malus committi potest, per quamcunque calliditatem, machinationem ad alterum decipiendum non iure adhibitam. Enimuero, si nulla iusta causa sit celandi veritatem; tunc licèt æquiuocè loqui, aut per dissimulationem agere non sit mendacium; est tamen, ob affirmatiuum eius præceptum, quo obligamur, propter vinculum societatis humanæ, & publicum bonum, vt quilibet eam ipsam veritatem loquatur; aut significet proximo, de qua agitur, aut quis interrogatur: qua de re Valent. *to.3. disp.5. q.*13. *p.*2. propè finem. Gl. *in c. ne quis*, 22. *q.*2. vbi ait, quòd hostem deludere licitum est.

Veruntamen exemplum Glossæ omni dubitatione non caret; Si innocens, qui in domo mea latitat, ad iniustam necem quæratur, dicere me posse, *non est domi meæ.* Intelligendo quod non comedat domi meæ: quandoquidẽ verbum *est* cum ambiguum sensum habet. Sed suprà monui, tametsi oratio secundùm se duos sẽsus habere possit, tamen ex modo interrogantis, respondentis, aliisque circunstantiis interdum ad vnum sensum certũ determinari, videlicet verbum *est* ad significandam existentiam: tũc autem mendacium est dicere, *Titius non est domi meæ*, si ibi sit, licèt non comedat. Tametsi enim verbum *est* absolutè, ac quasi materialiter spectatũ, comestionẽ significet, tamẽ per antecedentẽ interrogationẽ, ac respondendi modum, &c. determinatur, vt in tali enuntiationem tam secundũ vulgarem loquendi modum, quã secundũ sapientes, existentiã significet. Alioquin dicere oportebit, mendacium non esse, si quis interrogatus, vtrũ in Ecclesia sit columna, respondeat, *nulla est: ibi columna*, id est, nulla comedit. Cũ enim orationes ad alteram directæ secundùm placitum significare debeant; ideò loquens non potest enunciationi arbitratu suo affingere significationem alienissimã ab omniũ, etiam sapientũ hominum, cõceptione: Sin verò oratio, aut factum, spectatis circumstãtiis, ambiguitatem permittat, quamuis ab altero non animaduersam: tunc distingue, vt suprà; an ius habeas id loquendi, aut agendi, quo alter ob simplicitatem suam decipietur: tunc nihil delinqui: an vero sine causa iustæ necessitatis, callida æquiuocatione, aliaue ambiguitate ad alterum decipiendum vtaris: tunc licet non mentiaris, perinde tamen peccas contra veritatis, ac simplicitatis virtutem, ac si mendacium diceres.

12 Considerandumque est hoc loco, quandoquidem humano generi nihil magis naturale, atque commodum est, quam vt inter ipsos charitas, fides, & societas consistat, consequens esse, quod vitium illud, quo mutua inter homines societas, fides, ac charitas violatur, valde noxium, & abominabile videri debeat, hæc autem est animi duplicitas, propria hominum non bonorum ac prudentium, sed callidorum, peruersorum, qui sua tantum commoda sectantur, non quæ Dei sunt, aut Reipublicæ, ac sæpè numero sine causa existunt odii, dissensionis, perturbationis, & grauium malorum in Communitate, vt meritò tales ab omnibus cauendi sint, iuxta monitum Ecclesiastici, *cap.* 37. *Qui sophisticè loquitur, odibilis est.*

Illud hoc loco in quæstionem vocari potest. Qui ambiguo, v.g. sermone proximum sine iusta causa circumueniens, perspicit ipsi exinde damnum prouenturũ esse propter simplicitatem, & ignorantiam, vtrum contra iustitiam peccet, & ad compensationem obligetur ante Iudicis condemnationem? Videtur negandum, si oratio spectatis omnibus circumstantiis, verè ambigua fuit, quia tunc deceptio, ac damnum non loquenti, tanquam propriæ causæ, sed potius audientis simplicitati adscribitur, Secus est, si oratio verè ambigua sit, sed secundum circumstantias ad vnum sensum determinata, v.g. si viatori quærenti ex te, vtrùm in sylua latro sit, respondeas, *non est latro in sylua* intelligendo, quòd non comedat in sylua, perniciosum, ac iniustum hoc mendacium est, ex qua obligatio oritur damni compensandi.

13 Assertio IV. Qui sine debita consideratione falsum dicit, aut falsi dicendi periculo se committit, is contra veritatis virtutẽ peccat, licèt propriè non mentiatur. Est communis, & certa doctrina, cuius prior pars probatur. Quia ex virtute veritatis obligamur, ergo peccatis contra virtutem veritatis qui incautè & inconsideratè loquitur falsum, aut loquẽdi falsi se periculo committit. Posterior pars constat ex assert. 1. Nam mendacium, cùm sit dictum contra mentem alterius fallendi causa, directum, seu formalem dolum requirit. Veruntamen fieri etiam potest, vt aliquis existimans dictum suum verum esse, nihilominus mentiatur, videlicet asserat, sibi certum, & exploratum esse: cum tamen de eo non nisi opinatiuam, seu probabilem persuasionem habeat.

CAP. XVIII.

DE PERIVRIO, SEV IVRAMENTO FALSO.

SVMMARIVM.

1 *Periurium strictè, est mendacium iuramento confirmatum, latè autem accipitur pro omni iuramento illicito, seu irreligioso.*
2 *Omne periurium assertorium est peccatum mortale, si cum plena deliberatione fiat.*
3 *Iuramentum incautum est peccatum graue, vel leue, secundùm proportionem defectus debitæ considerationis.*
4 *Iuramentum incautum non continet malitiam propriè dicti periurij.*
5 *In iuramento assertorio maior, vel minor certitudo requiritur pro diuersitate rerum iuramento assertarum.*
6 *Non omne promissorium periurium est peccatum mortale; sed ob leuitatem materiæ veniale fieri potest.*
7 *Iuramentum amphibologicum, licèt propriè periurium non sit, imò omni culpa vacet, si iusta ita iurandi causa adsit; est tamen illicitum, & quodammodo periurium, si sine iusta necessitate fiat.*
8 *Amphibologici sermones defendi possunt; nisi locutio ex modo, & circumstantijs ad vnicum sensum determinata sit.*
9 *Iuramentum, cui deest iustitia, si sit assertorium tantùm, videtur peccatum veniale; sin verò promissorium de patrando opere mortaliter malo, est mortale.*
10 *Iuramentum de re indifferente, aut repugnante Euangelicis consilijs, per se loquendo, veniale peccatum est, ob iustitiæ defectum.*
11 *Iuramentum, cui iudicij discretio deest, quia sine necessitate fit, venialem tantùm culpam continet.*
12 *Crimen periurij non pœnam corporalem, sed aliam arbitrariam habet.*
13 *Homines plebeij non satis distinguunt inter iuramentum, blasphemiam, & maledictionem.*

1 PEriurium interdum accipitur strictè ac propriè, vt idem sit, quod *mendacium iuramento confirmatum* sicuti definit S. Tho. *q. 98. a. 1.* & S. Hieron. *super cap. 4. Hierem.* relatus in *cap. 2. causa 22. q. 2. Mentiendo iurare, nihil aliud est, quam peierare.* Nam periurium contrariè opponitur iuramento verò, ac Religioso. Iuramenti autem (veri ac Religiosum) est inuocatio diuini testimonii, in confirmationem alicuius veritatis. Igitur periurium est inuocatio diuini testimonii in confirmationem, falsitatis, ac mendacii, ideoq; iuramentum propriè falsum.

Interdum verò accipitur periurium latè pro omni iuramento illicito, seu peruerso, id est, destituto aliquo trium comitum: quæ sunt veritas, iudicium, ac iustitia: *Si enim ista defuerint*, inquit S. Hieron. *super cap. 4. Hierem. Nequaquam iuramentum erit, sed periurium.* Quare triplex est periurium Vnum propriè dictum, quod veritate caret, idque diuidi solet in assertorium, ac promissorium, Alterum quod iustitia destituitur, puta si quis rem illicitam, ac prohibitam iuret. Tertium quod iudicio, seu discretione vacet; puta, si quis sine iusta causa temere iuret. Atque hæc duo posteriora impropria, & quodammodo periuria sunt, quia falsitatem quodammodo in se continent. Nam qui rem illicitam, seu iniustam iurat, is obligatus est dictum suum falsum efficere, abstinendo ab opere: qui verò indiscretè iurat, is committit se periculo falsitatem incurrendi. Ita docet S. Thom. *q. 98. a. 1.*

Corollarium. Secundò præcepto Decalogi. *Non assumes nomen Dei in vanum*, prohibetur omne periurium: sed principaliter id, quod veritate destituitur, alia verò secundariò prohibentur. Nam iuramentum *vanum* dicitur, quod fine suo frustratur. Iuramenti autem finis est confirmatio veritatis. Ergo maximè vanum est iuramentum, cui deest veritas. Deinde verò, si quis iuret rem illicitam, quàm exequi non potest, vel rem indifferentem, aut maioris boni impedientem, vel denique sine necessitatis, vel vtilitatis ratione, itidem in vanum Dei nomen assumere censentur. Ita Sot. *l. 8. q. 2. a. 1. & 2.* Sanch. *l. 3. c. 4. num. 5.*

2 Assertio I. Omne periurium assertorium, si cum plena mentis deliberatione fiat, est mortale peccatum, neque ob materiæ leuitatem veniale fieri potest. Ita S. Thom. *qu. 98. art. 3.* Caiet. ibid. & *q. 89. ar. 7. resp. ad 4. §. ad hoc dicitur, & in sum. veri periurium, dub. 1. & 2.* Scotus in *3. d. 39. q. vnic. dub. 1. & 2.* Rich. *art. 3. q. 2.* Couarr. *1. resol. c. 1. num. 2.* Nauarr. *c. 12. n. 6.* Tol. *lib. 5. ca. 21. ver. iurare.* Suar. *lib. 3. de iuram. cap. 4.* Sanch. *lib. 3. c. 4. nu. 6.* & alii communiter. Ex quibus hæc regula traditur: Quoticunque id quod asseritur, vel negantur, mendacium est, iuramentum illi additum est peccatum mortale. Ratio est, quia Deum veracissimum in confirmationem cuiuscunque falsitatis, testem deliberatè adducere; non vacat grauissima irreuerentia & contemptu. Cùm enim veritas latitudinem non habeat, sed in indiuisibili consistat, videlicet in adæquatione dicti ad rem; sequitur, omnem assertionem, quæ vera non est, simpliciter & omnimodè falsam esse: vt si dicas, v. g. esse viginti nuces, cùm tantùm sint nouendecim, consequenter, si eiusmodi falsitatem seu mendacium iuramento confirmes, perfecta & integra malitia periurii in eo reperitur. Ita docet S. Thom. *l. c. qui addit, in respons. ad 2.* Si mendacium iocosum iuramento confirmetur, quodammodo etiam plus irreuerentiæ Deo irrogari; quandoquidem sine vlla necessitatis ratione Dei nomen in testimonium falsitatis assumitur.

3 Assertio II. Iuramentum incautum, id est prolatum sine debita consideratione, verumne sit quod iuratur, est peccatum graue, vel leue, secundùm proportionem defectus considerationis debitæ. Si enim magna sit negligentia vel defectus, erit peccatum mortale: si parua negligentia vel defectus, veniale tantùm. Ita docent S. Bonau. *in 3. d. 39. q. 3.* Caiet. Angelus, Syl. *ver. periurium.* Nau. *c. 12. nu. 7.* Sotus *lib. 8. q. 2. art. 3. concl. 6.* Valentia *disp. 6. q. 7. par. 3.* vbi de iudicio inquisitionis non longè à fine, Suarez *cit. lib. 3. cap. 5.* Sanchez *lib. 3. c. 4. nu. 14.* & colligitur ex doctrina S. Th. *ll. suprà cit.* Probatur: Nam malitia iuramenti incauti in eo consistit, quòd aliquis periculo se committat iurandi falsum: Atqui hoc periculum tantò maius & propinquius est, quantò minus iurans rei iuratæ veritatem considerat, & attendit. Ergo, &c. Adde in conscientiæ foro nihil referre: verum iurãs postea reperiat sencerum iurasse, an falsum dummodo, cùm iurauit, aduerterit ad periculum falsitatis, ob considerationis seu cognitionis suæ defectum.

4 Sed quæstio est; Vtrum iuramentum incautum contineat malitiam propriè dicti periurii? Ita affirmant Doctores citati, vti videre licet apud Sanchez *num. 10. & 14.* Sed rectius negat Vasq. *1. 2. disp. 127. cap. 3. Qui non videt*, (inquit) *vel dubitat esse falsum; quod iurat, periurus non est*; eumque secutus Luisius Turrianus *2. 2. disp. 58. dub. 2.* Ratio est: Quia omne periurium pro fundamento habet mendacium, vt constat ex definitione S. Thom. *cit. qu. 98. a. 2.* Sed contra; Qui autem aliquid asserit à minus considerans, vel subdubitans num verum sit, is non mentitur: non nihil asserat contra mentem, voluntate fallendi. Ergo non propriè peierat.

Respondebit aliquis: Imò verò mentiri, & peierare eum, qui incertam, aut minùs exploratam veritatem iuramento confirmat: siquidem obiectum iuramenti, ob diuini Numinis reuerentiam, oportet esse veritatem certam, & satis exploratam, pro conditione, & qualitate materiæ. Ergo iurans hoc ipsum præ se fert, & profitetur, ac consequenter mentitur & peierat, si rem incertam, vel minùs consideratam habeat. Sed hæc responsio non satisfacit. Qui enim assertoriè iurat, is plerumque nihil reflexè asserere vult de sua cognitione, num ea certa sit, necne, sed solùm directè de obiectio, ita se habere sicuti enuntiat. Verum quia non temere, sed re bene considerata iurare oportet; ideo quo magis iurans in consideratione debita deficit, tantò magis à reuerentia, & religione iuramenti discedit, ideoque peccat: sed non propriè ac formaliter peierat.

Confirmatur ex suprà dictis. Nam omne periurium assertorium est peccatum mortale: Sed iuramentum incautum non semper est mortale: Ergo distinguitur à periurio assertorio.

Idemque dicendum de iis, qui falsum iurant sine orationis animaduersione ex consuetudine, quàm deponere negligunt: non enim propriè peierant, cùm non mentiantur. Quia tamen huiusmodi falsa iuramenta de ordinationem quandam habent, ideo consuetudo existens causa voluntaria horum iuramentorum aggrauatur ab eis, tanquam effectibus indirectè volitis. Ita notauit Curianus *loc. c.* Vide, quæ dixi *lib. 1. tract. 2. c. 3. n. 6.* Denique eadem ratione dicendum est de ebriis, eos peierare non posse. Quia vbi non est mendacium, ibi non est periurium: In ebrios autem mendacium non cadit. Mentiri enim est contra mentem loqui, fallendi intentione. Ergo vbi non est mens atque intentio, videlicet in ebriis, non potest habere locum mendacium. Idque notauit Vasq. *suprà cit. c.* Vide quæ dixi *lib. 2. tr. 1. c. 14. nu. 2.*

5 Porrò notandum est, quod suprà dixi, ad assertorium iuramentum requiri, vt res iurata iuranti certa, vel satis explorata sit, *pro conditione seu qualitate materiæ.* Si enim iurans proprium factum iuret, tunc maiore opus est certitudine, & plerumque veritas euidentia, qualis de propriis actionibus haberi potest, ac solet. Sin verò iurans factum alienum asserat, vel simile aliquid, de quo certa, aut euidens cognitio haberi non potest, sed tantùm verisimilis: tunc maior etiam ad assertorium iuramentum certitudo non requiritur: etsi præter opinionem contingat rem

aliter

aliter se habere. Verumtamen si testis de facto alieno iuratus in judicio deponat, requiritur cognitio certa, quæ habetur per visum, & *cap. iuxta cap. tester, 3. quæst. 9.* neque sufficit cognitio incerta, quæ habetur ex fama: vel aliorum relatione, vt docet Sanch. *cit. c. 4. nu. 13.* Sed intelligi hoc debet, si de ipso facto testimonium exigatur, quale ad semiplenam probationem exigi solet. Secus autem est, si testis solùm de fama, vel alio criminis indicio examinetur. Deinde interim tale est factum, vel negotium alienum, vt de eo certa cognitio haberi non soleat, adeoque non requiratur, v.g. cùm aliquis testatur, & iurat, alterum esse dignum ad sacrum ordinem, vel beneficium Ecclesiasticum, intelligi hoc debet, *quantum humana fragilitas nosse sinit*, sicuti habetur *in c. vn. de scrutinio, in ordine faciendo*, & docet Scotus in *3. d. 36. q. vn. §. quantum ad secundum*, Sayrus in Claui Regia, *lib. 5. cap. 4. nu.* 18. Sanch. *lib. 3. c. 4. n. 13.*

6 Assertio III. Licet probabilis sit sententia Gabrielis *in 3. du. 39. q. 2. a. 2. conclus. 4.* Caiet. *in sum. ver. periurium, c. 2.* Armillæ *ver. iurare, nu. 12.* Medinæ *lib. 1. instruct. cap. 14. §. 4.* Lessii *lib. 2. cap. 42. dub. 5. num. 23.* Valent. *tom. 3. disp. 6 quæst. 7. p. 3. concl. 3.* omne periurium promissorium esse peccatum mortale, neque ob materiæ leuitatem, veniale fieri posse: Contraria tamen sententia est probabilior, quàm tradit S. Anton. *p. 2. tit. 10. cap. 4. §. 2.* Sylu. *ver. iuramentum, 4. q. 1.* Sotus *lib. 8. q. 1. ar. 7.* Nauar. *cap. 22. man. nu. 10. & c. 18. nu. 7.* Rodriq. *tom. 1. sum. cap. 192. num. 5.* Sà *ver. iuramentum, nu. 7.* Suar. *lib. 3. de iuram. c. 16.* Sanch. *lib. 3. cap. 4. nu. 23.* ConincK. *tom. 2. disp. 22. dub. 7. nu. 53.* Prior pars huius assertionis constat tum ex auctoritate Doctorum, tum eorundem ratione. Nam facere, quòd Deus in testimonium falsi adductus sit, est grauis irreuerentia, & mortale periurium, vt constat ex dictis assert. 1. Qui autem se aliquid facturum iurauit, siue magnum sit, siue paruum ac postea intermittit, is facit, vt Deus in testimonium falsi adductus fuerit. Ergo grauem irreuerentiam, ac mortale periurium admittit.

Posterior assertionis pars probatur: Si peccatum ratione materiæ augeri, ac minui solet, tum in eo genere etiam venialiter peccari potest. Est autem communis hominum persuasio, tanto maiorem, vel minorem irreuerentiam Deo irrogari, quantò maior, vel minor promissio iurata violatur. Ergo potest etiam venialiter contra Virtutem Religionis peccari, si leuis promissio iurata violetur, veluti si iurasti te cum socio animi causa ius iturum, & postea temerè intermittas. Ratio huius persuasionis est: Quia in iuramento promissorio Deus ad promissioni, vel cuiuscunque boni operis exequendi confirmationem non propriè vti testis adducitur; (nam alioquin periculum esset, ne sæpè in testimonium falsitatis adduceretur, si postea etiam iusta de causa promissio non impleretur) sed solùm vt auctoritatem præbens obligationi, quæ ex promissoria, aut quasi promissoria assertione oritur: ad eum modum, sicuti si sponsalia in præsentia Principis, quasi auctoritatem interponentis, celebrentur. Certum autem est, tantò maiorem, vel minorem irreuerentiam irrogari, quantò maior, vel minor res est, quam confirmandam alterius auctoritate vsus es; si postea sine iusta causa à te non fiat, quòd dixisti, aut promisisti, sicuti notauit Caiet. *q. 89. ar. 3.*

Confirmatur I. Violatio voti circa materiam leuem non nisi venialem irreuerentiam aduersus Deum continet, vt dicam *tract. seq. ca. 3. num. 2.* Ergo etiam violatio iuramenti promissorii circa similem materiam. Probatur conseq. Quia teste S. Thom. *q. 89. ar. 8.* maior est obligatio voti, quàm iuramenti promissorii erga hominem, & consequenter grauior illius, quàm huius violatio, seu transgressio. Ratio est. Quia in promissione voti fides directè Deo datur: in promissorio autem iuramento fides alteri datur, interposito nomine, & auctoritate Dei: est autem maior irreuerentia, erga Deum infidelem esse, quàm fidem alteri datam violando, abuti auctoritate Dei, quæ interposita erat, sicuti rectè explicat Suar. *lib. 2. c. 3. nu. 7. & seqq.*

Confirmatur II. Omne proprium dictum periurium fundatur in mendacio: Qui autem promissionem alteri veraciter & ex animo factam postea violat, is non mentitur; sed infidelis est; Ergo tametsi promissio iurata fuerit, eius violatio non continet propriè dictum periurium; sed alterius speciei irreuerentiam aduersus Deum. Quæ doctrina sumpta est ex S. Thom. *qu. 110. art. 4. ad 5. Qui aliquid promittit, si habet animum faciendi quod promittit, non mentitur: quia non loquitur contra id quod gerit in mente. Si verò non faciat quod promittit, tunc videtur infideliter agere, per hoc, quod animum mutat.*

Confirmatur III. Qui votum iuratum Deo edidit, quamuis postea non impleat, tamen mentitus propriè non est: cùm homo, qui veram Dei falli non potentis cognitionem habet, ipsi mentiri, eumue decipere velle non possit. Ergo propriè non peierat: quandoquidem sine mendacio periurium propriè non est.

Ex his patet solutio contrarii fundamenti; Quòd in violatione iuramenti promissorii non fiat, vt Deus in testimonium falsi, aut mendacii adductus sit, sed vt auctoritas Dei in confirmationem infidelis promissionis adhibita fuerit.

Dices primò: Qui promissionem violat, is facit præteritum dictum suum, *se daturum, facturum*, falsum fuisse: consequenter facit, quantum in se est, vt Deus in confirmationem falsitatis adductus fuerit. Respondeo duobus modis.

Primò: Quod hæc sit falsitas materialis tantùm, non formalis; sicuti etiam qui rem iniquam se facturum iurat, quodammodo falsum iurat, eo ipso, quia opus iuratum intermittere tenetur.

Secundò, & faciliùs cum Ægid. Coninch. 2. 2. *tom. 2. disp. 22. dub. 7. concl. 1.* Qui siue iuratus, siue non iuratus promittit se aliquid facturum, is non affirmat se verè facturum esse, (cùm hoc ipsum nesciat, quia planè contingens ac variabile sit) sed tantùm ad faciendum se obligans.

Dices II. Omnis violatio promissionis, aut quasi promissionis obligatis est contra virtutem veritatis: Ergo si promissio iurata fuerit, censeri debet periurium commissum. Respondeo: Antecedens intelligendum non esse de virtute veritatis, quæ in eo consistit, vt dicta menti dicentis consentiant, atque pro opposito suo habet mendacium: sed de veracitatis virtute, quæ in eo consistit, vt dictis, aut promissis facta respondeant, atque pro opposito habet inconstantiam in dictis, aut infidelitatem in promissis.

Dices III. Quòd violatores iuramenti propriè promissorii in externo foro tanquam periuri grauiter puniri soleant. Respondeo, negari non posse, quin tales contrahant crimen periurii impropriè dicti ex genere suo mortale: ob quod grauiter puniri possunt, nisi materiæ leuitas à grauitate reatus liberet.

Sed quid sentiendum de iuramento non propriè promissorio, habente tamen obiectum honestum, v.g. si pater iurauerit, se puerum ita meritum castigaturum, & postea sine causa intermittat, vtrum peccet? Respondeo peccare quamuis non mortaliter, ob materiæ leuitatem. Est enim irreuerentia quædam aduersus Deum, propositum bonum, diuini Numinis auctoritate firmatum sine causa immutare. Nam homo per propositum veluti sibi ipsi legem fert libera voluntate, quàm iuramento, seu auctoritate diuini Numinis veluti sigillo firmat, ac corroborat: Est autem irreuerentia Dei auctoritate abuti ad instabilitatem animi, vt veluti Deus instabilitatis humanæ confirmator esse debeat.

7 Assertio IV. Iuramentum amphibologicum licet propriè periurium non sit, imò omni culpa careat, si iusta ita iurandi causa subsit ad veritatem aliquam dissimulandam; est tamen illicitum, & quodammodo periurium, si sine iusta necessitate fiat. Ita docet Caiet. 2. 2. *qu. 89. ar. 7. §. Ad hoc dicitur*, Nauarr. *in cap. humanæ aures 22. q. 5. in 1. 2. & 3. qu. & cap. 12. Man. nu. 8.* Valent. *tom. 3. disp. 5. q. 13. p. 2.* Tolet. *lib. 4. cap. 21.* Rodriq. *tom. 1. sum. cap. 191. nu. 7.* Philiarch. *de off. sacerdo. tom. 1. p. 3. lib. 3. ca. 14.* Salon. 2. 2. *q. 69. a. 2. controu. 11.* Less. *lib. 2. ca. 41. dub. 9.* Sanch. *lib. 3. cap. 6. nu. 3.* Hæc assertio tres partes continet. I. pars, quòd iuramentum amphibologicum periurium non sit, indè constat; quia, vt pono, alter sensus amphibologiæ verus est: ergo qui illum iuramento confirmat, periurium propriè non committit. Quin imò, tametsi ponamus, locutionem aliquam non esse verè ambiguam; sed vel suaptè institutione, vel ex circumstantiis, ac modo loquendi determinatam ad vnum, eumque falsum sensum; si tamen iurans animo suo non intendat illum confirmare, iuramento, sed alium, quamuis alienum à verborum sensu, verè periurus non est. Quia periurium non est sine proposito inuocandi Deum vt testem in confirmationem falsi: iste autem non intendit Deum inuocare, vt testem enunciationis eius falsæ, quam exteriùs profert, sed alterius veræ, quam in animo retinet. Quæ doctrina sumitur ex S. Gregor. *lib. 26. moral. cap. 7.* vbi excusando sanctum Iob, cuius verba amici eius sinistrè acceperant, ita loquitur; *Humanæ aures verba nostra talia iudicant, qualia foris sonant; Diuina verò iudicia talia ea audiunt, qualia ex intimis proferuntur.*

Moneo tamen primò; Quòd talis duplicitur mentitur, ac decipit: & quia exterius loquitur seu enunciat aliter quàm in animo sentit, sicuti dixi *cap. præced. assert. 1. n. 6. 7.* & quia cæteriùs simulat, se eam ipsam enunciationem iuramento confirmare, cùm re vera siue ex animo non confirmet. Moneo secundò: Quòd talis, licèt periurus propriè non sit, tamen grauiter plerumque peccet, etiam contra religionis virtutem: quia vtitur iuramento, vt sit quasi instrumentum alterum decipiendi, & falsitatem ei obtrudendi: præterquàm quòd verè periurus esse possit, si iuramento asserat, & confirmet, se sincerè ac sine dolo verba proferre, aut quippiam promittere.

Altera pars assertionis, quòd amphibologicum iuramentum inter-

interdum omni culpa careat; eadem ratione probatur: quia amphibologicæ locutionis vnus sensus verus est: ergo secundum illum, postulante necessitate, iuramento confirmari potest. Quamquam grauior causa requiritur ad cohonestandam amphibologiã iuratam, quàm simplicem, ob reuerentiam iuramenti non facilè proferendi. Causa autem necessitatis esse solet, si ex vna parte vel tua ipsius, vel alterius, vel Reipublicæ intersit amphibologicè aliquam veritatem iurando, aliam veritatem celare: ex altera verò parte, is qui interrogat, aut iuramentum exigit, vel non legitimè id faciat, v. gr. Iudex incompetens, aut non iuridicè interrogans, vel etsi legitimè interroget, tamen eius intentioni satisfiat respondendo.

Tertia demum pars assertionis, quòd sine iusta necessitatis causa amphibologico iuramento veritatem celare, peruersum sit, & quodammodò periurium, indè constat: Quia cum talis dissimulatio, seu verborum circumuentio ac dolus per se vituperabilis sit, & humanæ societati incommodans; multò quidem magis, si iuramento accesserit: Quapropter si id fiat in re alicuius momenti, vel cum graui, & iniusto damno proximi, erit hoc peccatum mortale, contra religionis virtutem, & quasi periuriũ in externo foro non immeritò punietur. Cùm enim finis iuramẽti sit confirmatio veritatis: pactorum item, ac promissorium inter homines: illius vim & efficaciam, non sine humanæ societatis detrimento, valdè eneruant, & destruunt, qui iuramento abutuntur, seu ad falsitatem simulandam, seu ad veritatem sine iusta causa dissimulandam, ut hic nihil dicam de scandalis, quæ cum huiusmodi iuramentis peruersis coniuncta esse solent.

8 Porrò ex secunda huius assert. parte hi casus resoluuntur: I. Qui pecunia mutuo sibi datam fideliter soluit, is postea in iudicio conuentus, si aliæ probationes, & exceptiones desint, iuratus dicere potest, se hunc mutui contractum non instituisse: intellige tali obligatione, vt bis soluere debeat. Ita probabiliter docent Couar. 1. *resol. c. 2. n. 4.* Azor. *to. 1. l. 11. ca. 4. q. 5. reg. 2.* Suar. *lib. 3. cap. 9. num 6.*

2 Qui mulieri graui metu coactus, vel sine vllo proposito se obligandi dixerat: *accipiam te in meam*, postea à Iudice sub iuramento interrogatus, negare potest se talia verba dixisse, intelligendo eo sensu, quo existimatur, vt eam in matrimonium accipere liberè consenserit, sicuti probabiliter resoluit Nau. *in c. humanæ aures. 22. q. 5. in q. sua 1.* Tolet. *l. 4. c. 31.*

III. Qui sub iuramento interrogatur, vtrum veniat ex loco, qui falsò existimatur peste infectus, iurare potest, se inde non venire, intelligendo ex loco, qualis existimatur, sicuti docent Sylu. *ver. iuram. n. 3. q. 2.* Nauar. *cit. c. humanæ aures, q. 2. n. 9. & in man. c. 12. n. 19.* Azor. *cit. c. 4. q. 5. reg. 3.* Suarez *cit. c. 9. n. 7.* Tolet. *li. 4. c. 21.* Sanchez *li. 3 c. 6. n. 35.* Rodriq. *p. 1. sum. c. 191. concl. 4.* Imò plerique addunt, tametsi locus infectus sit, si tamen celeriter transiens certò credat, se peste infectum non esse iurare eum posse, non transisse. Quod verisimile est secundum explicationem Sylu. si tales circumstantiæ sint, vt si Officiales scirent, ingressum concederent, aut saltem concedere deberent. Sæpe tamen iusta solet esse intentio interrogantium, vtrum viatores quamcunque moram, longam, aut paruam, in loco infecto traxerint; cùm facilè sit, præsertim si aer infectus est, etiam non aduertentem pestilentia in corpore, aut vestibus corripi. Quo casu interrogatus non iurabit ad iustam intentionem interrogantis, si absolutè neget, se in tali loco fuisse aut indè venire profectò in foro externo talis vt periurus non immeritò punietur.

IV. Qui de aliquo facto, tanquam reus criminis, interrogatur, si ob circumstantiam ab omni culpa immunis sit, potest iuratus negare, sed id fecisse, intelligendo eo modo ac fine, quo à Iudice interrogatur. Exemplum habes in eo, qui hominem per inculpatam ignorantiam pro fera occidit, vel in iustam compensationem debiti rem alienam subtraxit. Ita Sayrus in Claui Regia *lib. 12. c. 17. n. 26.* Less. *lib. 2. cap. 31. nu. 14.* Sanch. *nu 14.*

V. Scholastici interrogati, an sint collocuti cum aliquo ex iis, qui pro cathedra contendunt, iurare possunt, se locutos non esse intelligendo de rebus pertinentibus ad materiam subordinationis, quia hæc sola debet esse iusta mens & intentio interrogantis, sicuti docet. Nau. *c. 12. n. 19.* Suarez *l. 3. c. 9. n. 7.*

Hæ recentiorum Doctorum resolutiones ea probabili ratione niti debent, quia consuetum est inter homines, vt responsio interrogantis intentioni conformetur, ideoque aliquis non plus, sed hoc ipsum respondere censeatur, quod alter interrogat. Iudex autem v. gr. solùm intendere censetur, an Reus conuentus contractum instituerit, ex quo modò obligatus sit. Sin verò eam intentionem excedat, & plus se interrogare significet: tum interrogantem dictis modis deludere, mendacium foret. Neque hic distinguere opus est, vtrum Iudex legitimè interroget, necne: quia licèt veritatem illegitimè interroganti aperire non cogaris, non tamen debes mendacium dicere; est autem mendacium, si iudice determinatè interrogante, vtrum nulla vnquam ratione mutuum à Titio acceperis, tu absolutè neges, intelligendo intra te, quòd tibi fateri obligatus sim. Ex quibus etiam iudicium ferri potest de doctrina Soti *de secr. reg. mem. 3. q. 3. conclus. 3. & 4.* Ægid. Coninck *de actibus supernatur. li. 1. disp. 10. dub. 3. n. 51.* Azor. *to. 1. l. 11. c. 4. q. 3. reg. 2.* vbi aiunt, quòd Reus de occulto crimine præter iuris ordinem interrogatus, si neget intelligendus sit de tali crimine, quod in iudicium venire debeat.

At verò si aliquis à te mutuò pecunias petat, aut libros commodes; tu autem neges te habere, mente tua intelligendo, *quod tibi dare obligatus sim*, mendacium committis, non æquiuocationem, sicuti bene contra Nauar. *c. 12. n. 18.* Rodriqu. *to. 1. ca. 191. conclus. 4.* Philiarcum *to. 1. p. 2. li. 3. c. 4.* propè finem, docent Lopez. *p. 1. instruct. c. 42. §. Item qui non tenetur*, Henriq. *lib. 6. ca. 19. n. 8. in comment. lit. K.* & colligitur ex Soto *de secr. memb. 3. qu. 3.* vti eum Corduba explicat. Qui uerba cùm per intentionem interrogantis, tum per alias circumstantias satis determinatum ad significandum, te non habere, quod possis gratis mutuare, aut commodare. Item si latroni, v. g. pecunias stipulanti, iuratus promittas te daturum; intra mentem retinendo, *dabo si tibi debeam*, amphibologia non est, sed mendacium: quia verba cùm secundum expressam exigentis intentionem, tum secundùm alias circumstantias determinantur ad absolutam promissionem, sicuti bene docet Caiet. *q. 89. art. 7. solu. 4. §. Ad hoc dicitur.* Arrag. *eadem solut. 4. concl. 2.* Sotus *li. 8. q. 1. art. 7.* prope finem, contra Syluest. *ver. iuram. 4. q. 7. dicto.* Nauar. *cap. humanæ aures 22. quæst. 5. q. sua. 3. nu. 6.* Sanchez *cit. c. 6. n. 43.* Etenim licèt interrogatus iniustè, non teneatur semper respondere ad intentionem interrogantis, sed possit secretum per ambiguitatem sermonis celare: debet tamen verbis significantibus vti, quæ in aliquo sensu apud vulgus, aut apud sapientes vera sint, alias mentitur, quod nunquam licitum est.

Quare quod iuristæ quidam apud Nau. *in cit. c. humanæ aures, q. 2. nu. 10.* de B. Francisco referunt; quòd cùm Perusij à Prætore de criminoso quodam interrogaretur, an vidisset illum transire, responderit: *non transiit hac*, intra se intelligens *per manicam meam*; ad id dicit Sotus *cit. mem. 4. qu. 3. ante 7. conclus.* *D. Franciscus vel falsò circumfertur auctor eius responsi, vel putauit vir sanctissimus id esse licitum.* Aliter autem sentit S. Aug. *lib. de mendac. c. 13.* vbi commemorat, & laudat Tagastensis Ecclesiæ Episcopum, qui *Firmus nomine, firmior voluntate; nam cùm ab eo quæreretur homo iussu Imperatoris per apparitores ab eo missos, quem ad se confugientem diligentia, quanta poterat, occultabat, respondit quærentibus, nec mentiri se posse, nec hominem prodere, passusque multa tormenta corporis, permansit in sententia.*

Circa tertiam verò assert. partem nota; Quòd dolosè iurans alteri se facturum aliquid, duob. modis comparatus esse potest: Primò; Vt non habeat animum faciendi quod promittit, habet tamen animum iurandi, & iuramento se obligandi: & talis periurium assertorium committere censetur: quia mendaciter ostendit seu simulat, habere se propositum faciendi, idque iuramento confirmat; atque insuper tanquam ex iuramento promissorio obligatus manet ad exequendum, qua de re vide Caiet. *q. 87. art. 7. respon. ad 4.* Secundò, vt non habeat animum iurandi id, quod exterius promittere videtur: sed verba iuramenti alio sensu proferat: tunc licèt non obligetur per se ratione iuramenti, quippè quod sine animo iurandi nullum est; per accidens tamen obligatur ad implendam rem exteriùs promissam & acceptatam: partim ratione scandali, ne periurus censeatur, ac puniatur, partim verò ratione nocumenti alteri personæ prouenturi, vt si quis periurata simulatione nuptiarum, puellam decepit. Quapropter rectè dixit Isidor. *li. 2. sent. c. 31.* relatus à S. Th. *qu. 89. artic. 3. ad 4.* *quòd dupliciter reus fit dolosè iurans, quia & nomen Dei in vanum assumit, & quia proximum dolo capit.* Quod autem dixit S. Thom. *cit. respond. ad 4. quando non est eadem iurantis intentio, & eius cui iurat, si hoc prouenit ex dolo iurantis debet iuramentum præstari secundum sanum intellectum eius, cui præstatur*, id intelligi debet secundùm se, & virtute iuramenti promissorii; sed per accidens ratione iniustæ læsionis, sicuti ipsemet S. Doctor expressius docuerat *in 3. d. 39. qu. 1. artic. 2. qu. 3. Qui iurat dolosè, quamuis ex ipsa ratione iuramenti, in quantum, non obligetur ad seruandum ipsum, nisi secundum suam intentionem; tamen ex necessitate iuramenti, in quantum fuit dolosum: obligatur ad obseruandum taliter, quòd ex dolo alius non lædatur: & hoc est, quando secundùm opinionem recipientis implet iuramentum.*

9 Assertio V. Iuramentum cui deest iustitia, quia est de re iniqua, si assertorium tantùm sit, videtur ex genere suo esse peccatum duntaxat veniale, v. gr. si crimen occultum proximi sine iusta causa iuratus reueles. Ita docet Suarez *lib. 3. c. 12. nu. 7. & 8.* Sanch. *c. 4. num. 33.* Ratio est: Quia in tali casu iuramentum non confirmat assertionem seu narrationem, vt iniqua est, sed tantùm

tum ut uera est: ideoque malitia detractionis per accidens tantum ad iuramentum se habet. Excipe, nisi ea directa intentione detractionem mortalem iuramento confirmes, vt facilius ei fides habeatur: tunc enim nomen Dei assumitur tanquam instrumentum ad grauem iniuriam proximo irrogandam, quod magnam Dei irreuerentiam continere videtur: quare in hoc casu circumstantiam iuramenti: quòd, inquam, iuratus proximo detraxerit ad maiorem fidem faciendam, in Confessione explicanda est.

10 Assertio VI. Iuramentum promissorium de re mortaliter mala, continet mortalem irreuerentiam, ob iustitiæ defectum, vt si iures, te hominem occisurum: At verò de re venialiter mala, continet tantum irreuerentiam venialem; ut si iures, te puerum non ita omnino meritum castigaturum. Et communis doctrina apud Sylu. *vers. iuramentum*, 2. *qu.* 7. & 4. *quæst.* 1. Caiet. *in sum. versic. periurium cap.* 2. & 2. 2. *q.* 89. *art.* 2. Sotum *in* 3. *d.* 39. *quæst. vn. art.* 3. Nau. *c.* 12. *n.* 13. & 15. Lessium *c.* 42. *dub.* 4. *n.* 18. Suarez *li.* 3. *c.* 19. *n.* 9. Sanch. *cit. c.* 4. *n.* 26. Ratio est: Quia tantò maior, vel minor irreuerentia Deo irrogatur, quantò maius, vel minus peccatum est, cuius committendi propositum Dei auctoritate confirmatur. Cæterùm, si aliquis rem malam iuramento confirmet, vel iuratam postea perficiat eo animo, quasi Deo placeat opus peccati mortalis, aut venialis, tum blasphemia in Deum committitur, per se loquendo. Denique si quis rem malam, quam iurauerat, postea opere compleat, quasi ex obligatione iuramenti, pertinet id ad superstitionem, & zelum non secundùm scientiam, vti docet Suarez *l. c. nu.* 6. Quanquam, si non error contra Fidei doctrinam, sed vulgaris quædam ignorantia seu simplicitas id persuadeat, à mortali peccato id excusari potest.

Assertio VII. Iuramentum de opere, vel omissione indifferente, aut repugnante Euangelicis consiliis, per se loquendo, est veniale tantùm peccatum, ob iustitiæ defectum. Ita Caiet. *cit. c.* 2. Nauar. *c.* 12. *n.* 16. Azor. *li.* 11. *c.* 5. *q.* 1. Less. *dub.* 3. *n.* 17. Sanch. *cit. c.* 4. *n.* 30. Suar. *c.* 18. *n.* 6. Est enim quædam irreuerentia, sed non grauis, iurare aliquam rem, quæ mala quidem non est, attamen incapax obligationis ex iuramento, vt si iures, te hodie non ieiunaturum: Religiosum non futurum. Quamuis Angelus *ver. iurament.* 5. *n.* 3. Sylu. *eod. ver.* 2. *q.* 7. putent, id esse mortale.

Porrò rectè admonet Sanchez *n.* 32. Minus malum esse iurare rem venialem, indifferentem, aut contra consilia, animo exequendi, quàm absque tali animo. Quia in priore casu veniale tantùm peccatum committitur, in posteriore verò mortale periurium: Contra verò maius malum est (saltem extensiuè) iurare rem mortalem, v. gr. homicidium animo exequendi, quàm sine tali animo: quia in priore casu est duplex culpa mortalis in posteriore vnica & simplex, sicuti docent Caiet. 2. 2. *q.* 89. *ar.* 2. Nau. *c.* 12. *n.* 13. Suarez *cit. c.* 19. *propè finem*.

11 Assertio VIII. Iuramentum, cui iudicii tantùm discretio deest, quia sine necessitatis ratione fit, non excedit culpam venialem, quia leuem irreuerentiam continet: Dummodo iurans sufficientem cautionem adhibeat, vt quod iuramento affirmat, falsum non sit. Qua ratione mercatores excusari possunt à mortali crimine periurij, quando iurare solent, tantidem, vel pluris sibi mercem constare, quanti diuendunt; licèt interim lucrum aliquod reportent, quia tale iuramentum, licet sine necessitatis ratione, ideoque indiscretè prolatum sit, potest tamen habere sensum verum; videlicet æstimato etiam labore, periculo, &c. tanti, vel pluris sibi constare. Qua de re vide Sanch. *lib.* 3. *moral. c.* 9. *n.* 5. Fateri tamen debemus, quòd mala consuetudo facilè ad quoduis dictum iurandi, collocet hominem in probabili periculo multorum falsorum iuramentorum, quo sensu Isidor. dixit *li.* 2. *de sent. c.* 31. *Dum vsum iurandi facimus, periurij crimen incurrimus*. Et *li.* 2. *Synonim. c.* 10. *Assiduitas iurandi periurium facit, iurandi vsus ad periurium ducit*. & consentit S. Bernard. *de modo bene viuendi serm.* 32. S. August. *lib. contra menda. cap.* 15. S. Chrysost. *hom.* 4. *ad populum Antioch.*

Denique cùm periurium propriè dictum, tam assertorium, quàm promissorium, admodum graue peccatum sit; imò grauius (secundum se, ex specifico obiecto suo) quàm homicidium, & adulterium, teste S. Thom. *quodlib.* 1. *ar.* 18. quia proximè, ac directè contra Dei honorem, ac reuerentiam tendit, & præstantissimæ religionis virtuti aduersatur: ideo grauem pœnam meretur non solum à Deo, vti videre est Malach. *c.* 5. sed etiam ab humano Magistratu cùm ciuili, tum Ecclesiastico, vti videre est apud Greg. Tolos. *lib.* 50. Syntag. *c.* 10.

12 Neque obstat *l.* 2. *Cod. de rebus creditis*: *Iurisiurandi contempta religio satis Deum vltorem habet*. Hoc enim ideo dicitur, vt intelligamus, cur periurium corporali pœna, sicuti homicidium, &c. Cæsareo iure non puniatur; quia Deum potiùs vltorem habere debet, in cuius iniuriam præcipuè, ac directè cedit, vti notauit Couarr. *c. quamuis pact. p.* 1. § 7. *num.* 2. Interim puniri potest pœna arbitraria, sicuti & blasphemia, & similia crimina ad solam diuinæ maiestatis offensam pertinentia.

Id verò maximè locum habet, si periurium sit promissorium, & cum alterius hominis iniuria coniunctum: vt à ciuili etiam Magistratu, tanquam humanæ societati noxium, puniri debeat, sicuti Gloss. *notauit in cit. l.* 2. Quamobrem in *l. si maior. Cod. de transact.* decernitur, vt qui voluntaria pacta, vel transactiones iuratas violarit; præter alias pœnas, etiam infamiam ciuilem, seu legalem ipso incurrat, secundùm Gloss. *ibi. ver. infamia*, communiter receptam. Quæ tamen pœna ad alia periuria puta assertoria, vel extra iudicium, item ea promissoria, quæ contra solum Deum committuntur, extendenda non est, sicuti colligitur ex *l. vlt. de crimine stellionatus*, & ex communi docent Abb. *capit. querelam, n.* 2. *de iureiur.* Iulius Clarus *lib.* 5. *sent.* §. *periurium, n.* 3. Suar. *l.* 3. *de iuram. c.* 19. *nu.* 15. post S. Thom. *q.* 98. *art.* 3. *ad* 3; qui tamen rectè admonet, per Iudicis sententiam etiam alios periuros conuictos, aut notorios infamias notari posse.

At verò secundum ius Canonicum decernitur in *c. vlt.* 22. *q.* vt pro crimine periurii grauissima pœna imponatur, qualis pro adulterio, homicidio, &c. Quamobrem conuictus de periurii crimine deponendus est, *c. Presbyt. d.* 81. *c. cùm non ab homine, de iudiciis*: Multoque magis beneficio Ecclesiastico priuari potest, cùm hæc partialis quædam depositio: idque colligitur *ex cit. cap. querelam*, & notat. ibid. Abb. *n.* 1. Ioan. Selua *tract. de benef. p.* 4. *q.* 7. At verò *in c. s. peruenit, de fideiuss.* præcipitur, vt Clerici periuri ab officio, & beneficio suo suspendantur. Quamobrem ad ordinarii Iudicis arbitrium pertinet iudicare, considerata qualitate delicti, quænam ex his pœnis, & num in perpetuum, an ad tempus priuatio imponenda sit, sicuti notauit Suarez *c. cit. c.* 20. *num.* 21.

Cæterùm ante Iudicis sententiam, seu ipso iure, nulla censura, vel pœna canonica ob periurium incurritur, sicuti docent *ll. cc.* Suarez, Couar. Selua, Iulius Clarus, vbi testantur, communem esse DD. sententiam, quòd periurus ipso facto non excidat beneficio, vel dignitate; sed à Iudice priuandus sit, vti etiam Abb. *docuit. cit. c. querelam. num.* 5. Vtrum autem institutio, seu collatio beneficii facta periurio notorio ipso iure irrita sit, pendet ex alia quæstione; vtrum talis irregularis existat ob adiunctam infamiam? Et certum est, irregularem esse si infamia legalis sit, videlicet à lege, aut Iudice lata: sed ob infamiam facti, quæ per vitæ emendationem deleri potest, non incurri propriè dictam irregularitatem, dictum est *in lib.* 1. *tract.* 5. *p.* 5. *c.* 4. *n.* 6. & 10.

13 Coronidis loco aduertendum est, quòd homines simplices, ac rusticani vulgari apud nos idiomate confundere solent iuramenta, blasphemias, & maledictiones: cùm maximum discrimen sit. Nam maledictio est mali alicuius imprecatio, quę si Deo fiat, blasphemia appellatur: semper peccatum mortale, imò vnum ex maximis; dummodò deliberatè fiat, de eo agam infrà hoc *l. tract. vlt. c.* 6. Sin verò maledictio hominibus fiat, an, & quatenus licita, vel illicita sit, dixi *l.* 2. *tr.* 3. *c.* 8. *n.* 6. Iuramentũ autem est explicita, vel implicita diuina Nominis inuocatio, ad alicuius dicti confirmationem. De eo temerè prolato si homines in sacra Confessione se accusent, intelligere debet Confessarius, vtrum verè, an falsò iurarint. Si dicant, veritatem se iuramento confirmasse, plerumque culpa mortalis iudicanda non est: vti ex dictis constat: sin verò dicant, falsum iuramento se affirmasse, & quidem scienter, ac deliberatè, grauis culpæ rei censendi sunt.

Ad grauitatem iuramenti falsi, aut temerè concepti etiam pertinet, si aliquis per execrationem iurauerit: Moriar: Deus mihi propitius non sit: Diabolus me rapiat, nisi verum sit, quod dico. Si tamen aliquis tali iuramento confirmet, quod scit, aut certò credit verum esse, non debet mortalis peccati damnari, per se loquendo, & scandalo cessante. Nisi frequenter ita iurando animaduertat, sibi malam consuetudinem ingenerari, per quam denique ad periuria perueniet.

TRACTATVS QVARTVS:

De Voto, & Voti Relaxatione.

CAP. I.

DE NOMINE, AC DEFINITIONE VOTI.

SVMMARIVM.

1 *Votum definitur promissio deliberatè Deo facta de meliore bono.*
2 *Qui vouet animo se obligandi Deo, quamuis non exequendi, verè obligatur.*
Fieri potest, vt aliquis peccarit vouendo, tamen voto obligetur.
3 *Tantum voluntarium requiritur ad voti obligationem quantum ad mortaliter peccandum.*
4 *Ad votum non sufficit voluntas indirecta in causa sua, sufficit tamen voluntas virtualiter permanens in effectu.*
5 *Votum editum ex ignorantia, aut errore tollente voluntarium, nullius roboris est.*
6 *Votum, propriè loquendo, soli Deo editur.*

NOmen voti dupliciter accipitur. Interdum pro desiderio; siue prece, vt Prouerb. 13. *Quid directè votorum meorum?* id est desideriorum. Et in canone Missæ, *Tibique reddunt vota sua* id pia desideria, ac preces. Secundò frequentius, ac magis propriè pro promissione Deo facta, vti apud Ecclesiast. *cap.* 5. *Si quid vouisti Deo, ne moreris reddere: displicet enim ei infidelis, stulta promissio.* Et *Psal.* 49. *Redde altissimo vota tua.* *Psal.* 49. *Reddam tibi vota mea, quæ distinxerunt labia mea.* Atque hinc interdum transfertur nomen voti ad rem ipsam voto promissam, vti videre est Deut. *c.* 12. *Offertis in loco illo holocausta, & victimas vestras, &c. vota, atque donaria.*

1 Votum secundùm posteriorem acceptionem (quæ sola huc pertinet) definitur ex doctrina Scholasticorum *in* 4. *dist.* 38. vbi S. Bonauent. *a.* 1. *q* 1. *&* 2. S. Thom. 2. 2. *q.* 78. *ar.* 1. *&* 2. S. Anton. *p.* 2. *tit.* 11. *c.* 2. *princ.* Nauar. *c.* 12. *nu.* 14. *Promissio deliberatè Deo facta, de meliore bono.* Prima definitionis particula, *promissio* significat nobis, votum non esse nudum propositum boni operis in Dei honorem præstandi, absque obligationis necessitate, sicuti constat *ex c. litteraturam, de voto.* Etenim promissio, si verè, & non fictè fiat, procedit ex voluntate se obligandi, ita vt promissario, videlicet Deo, ius acquiratur. Quod adeò verum est, vt, si aliquis ignorans vim & essentiam voti vouere velit, non autem voti obligationem contrahere: is re vera nec voueat, nec obligetur: quia incogniti nulla voluntas: error circa substantiam siue essentiam rei vitiat actum, sicuti docet Sanchez *lib.* 1. *de matrim. disp.* 9. *n.* 3. *&* *lib.* 4. Moral. *c.* 1. *n.* 27. Suar. *lib.* 1. *de voto cap.* 3. *n.* 3. *&* 7. Valent. *tom.* 3. *disp.* 6. *q.* 6. *p.* 1. Quæ doctrina in duplici casu vera est: I. Si habeat quis actum positiuè contrarium obligationi, id est, nolit obligari ad id, quod vouere se putat, II. Si negatiuè se habeat, id est, nec expressè, nec implicitè velit obligari; quia ob inuincibilem ignorantiam nescit voto obligationem annexam esse. Neutro enim casu verum, & obligatorium votum emittit, cum ad id, sicuti etiam ad omnem aliam promissionem, intrinsecæ, pertineat, voluntas obligationis contrahendæ, vt dictum est. Quamuis huic doctrinæ, repugnare videatur Sotus *lib.* 7. *q.* 2 *art.* 2. Arrag. 2. 2. *q.* 88. *a.* 1. *concl.* 3. *dicto* 3.

2 At verò, si vouens animum se obligandi, ac verè vouendi habeat, licet non implendi, sed præuaricandi votum, nihilominus voto astringitur, sicuti ex communi docent Sotus *loc. cit.* Arrag. *cit. ar.* 1. *conclus.* 3. Medin. *lib.* 1. *instruct. cap.* 14. §. 6. *princ.* Nauar. *in man. c.* 12. *n.* 27. Suar. *c.* 4. *n.* 2. Sanch. *citat. disp.* 9. *n.* 2. *& cit. capit.* 1. *nu.* 23. contra Valent. *cit. p.* 1. §. *primò, quod per emunctionem.* Nam sicuti re ipsa accidere potest, vt aliquis castitatis voto obstrictus sit, castitatem tamen non seruet, sic etiam hæc duo voluntate separari possunt, vt aliquis voto obligatus esse velit ad seruandam castitatem, non tamen obligationi satisfacere. Confirmatur. Nam alioquin sequitur, Clericum, qui domi concubinam alit, neque eiiciendi propositum concepit, si sacris ordinibus initietur, non obligari castitati, quod nemo dixit.

Obiicerer aliquis. Votum est opus bonum, quippe virtutis Religionis: qui autem Deo vouet cum voluntate præuaricandi, is opus bonum non exercet, seu grauiter peccat, sicuti ostendit Suar. *in fi. cit. ca.* 4. Ergo non edit verùm votum. Respondeo ad maiorem; Votum, secundùm speciem & substantiam, quàm ex obiecto præcisè accipit, esse actum bonum ex virtute Religionis: Interim verò fieri posse, vt praua operantis circumstantia vitietur, ideoq; secundùm indiuidualem rationem actus simpliciter vitio suo exstat. Pari modo, qui ex repentino motu inanis gloriæ vouet, v. g. perpetuam à vino abstinentiam, non sine periculo præuaricandi votum, is peccat ita vouendi: quia sicuti omnis alius actus virtutis, ita & votum, sit vt opus bonum, ac Religionis, debet esse prudens, non leuiter ac temerè editum: Nihilominus votum validum, & obligatorium est: sicuti si prodigè & non sine peccato homini quippiam promiseris; obligationem contrahis. Quæ est doctrina Caiet. *q.* 88. *a.* 1. *circa* 1. *conditionem.* Valent. *cit. p.* 1. *prope finem*, Sanch. *cit. lib.* 4. *c.* 1. *n.* 9. Suar. *c.* 9. *nu.* 15. Item si aliquis, motus desiderio vanam gloriam captandi, eleemosynam vouit, Religione voti tenetur: quia licet malè vouerit, votum tamen benè implere potest: & licet talis actus vouendi, siue promittendi, qua peccatum est, Deo displiceat, res tamen, quæ voto promissa est, eidem placet, & accepta est.

Altera definitionis particula, *deliberatè* explicat nobis, ad votum, sicuti & ad omnem aliam promissionem, quæ obligationem pariat, quàm maximè requiri liberum voluntatis consensum. Ex quo colligitur primò; Votum validum non esse, quod ex subitaneo motu, vel animi passione, iudicium, ac deliberationem perturbante, concipitur. Nam cum tali animi perturbatione, ac indeliberatione neque mortaliter peccari solet, hæc autem regula communiter traditur à Doctoribus Caiet. Soto ll. cc. Arrag. *cit. a.* 1. *conclus.* 2. Palud. *in* 4. *d.* 38. *q.* 1. S. Anton. *p.* 2. *tit.* 11. *c.* 2. *ante* §. 1. Nauarr. *cap.* 12. *n.* 26. 27. *&* *lib.* 3. *cons.* 2. *de voto, edit.* 2. Sanch. *lib.* 1. *disp.* 8. *n.* 5. *&* *lib.* 3. Moral. *c.* 1. *n.* 2. Mol. *tom.* 2. *disp.* 267. Suar. *cit. c.* 9. Tantam animi deliberationem requiri, atque sufficere ad vouendum, quanta ad mortaliter peccandum, testante hoc ipsum Gl. *in c. mulier* 32. *q.* 2. ibi: *Qui se potest obligare Diabolo, potest etiam obligare Deo.*

3 Quapropter sicuti ad peccatum mortale, ita & ad votum haud requiritur diuturna, plena, & penitus matura consultatio, siue deliberatio intellectus expendentis omnia adiuncta; & quæ inde euenire possunt. Idque sumitur *ex c.* 2. *de voto*, in quo indicatur, validum esse votum peregrinationis Hierosolymitanæ, quod in puerili ætate, facilitate potius, quàm discretionis arbitrio conceptum est: quamuis eam ob causam faciliùs dispensationem, vel commutationem mereatur, vti ibid. notauit Abb. *n.* 3. Sot. Arrag. Nau. *ll. cc.* Item in *c. dudum de conuers. coniug.* significatur, votum ex calore iracundiæ conceptum validum esse; modò talis passio rationis vsum non auferat, licèt plenè ac perfectè deliberandi facultatem non relinquat. Idemque de iuramento sentiendum esse, notauit Abb. *c. sicut ex litteris, nu.* 2. *de iureiur.* Et in *c. sunt qui opus* 17. *q.* 4. ex S. Ambr. *lib.* 2. *de pænit. ca.* 3. vbi reprehenduntur ij. *Qui opes suas tumultuario mentis impulsu, non iudicio perpetuo, vbi Ecclesiæ contulerunt, postea reuocandas putauerunt.*

Hic duo addenda sunt: Primum. Si aliquis graui metu, adimente rationis vsum, & discretionem, ad vouendum adactus fuit, omni iure etiam naturali votum irritum est. Quod tamen rarò admodum accidere solet, adeoque facilè præsumendum non est; nisi externa indicia furoris, amentiæ, &c. in metum vel similem affectionem passo eo, tempore animaduersa fuerint, sicuti docet Sanch. *lib.* 4. *c.* 1. *n.* 13. Sin autem non constat, animum perturbatum fuisse, atque sufficiente deliberatione (qualis etiam ad mortale peccatum requiritur) caruisse, tunc votum omni iure tam naturali, quàm positiuo, validum est; præterquam si metu graui, eoque iniusto extortum fuerit, v. g. si frater fratri mortem minatus sit, nisi repudiata hæreditate, Religionem voueat: tale enim votum saltem iure Ecclesiastico irritum censeri debet, sicuti colligitur *ex c. per latum de iis quæ vi metuè*, & ex communi docui *lib.* 3. *tract.* 4. *cap.* 6. *n.* 3. Adde obiter, quòd in Trident. Concil. *sess.* 23. *cap.* 18. de Regula excommunicationis censura lata sit in eos, qui virginem, aliamue mulierem ad Monasterium ingrediendum, vel Religionem profitendam iniustè coegerint.

4 Alterum, Ad votum non sufficit voluntas indirecta in causa sua, sufficit tamen voluntas, siue intentio virtualiter permanens in suo effectu ita ex communi docet Sanch. *l.* 1. *de matrim. disp.* 8. *nu.* 20. Suarez *lib.* 1. *de voto cap.* 10. Explico. Si sciens te ebrium stricto gladio in alios ruere solitum, nihilominus te inebries; homicidium in ebrietate commissum, tibi tanquam indirectè voluntarium imputatur: non item si sciens ebrium hominibus promittere; vel Deo edere vota solitum, nihilominus te inebries, voto, aliaue promissione in ebrietate postea facta astringeris. Cuius discriminis ratio est, quia homicidium in ebrietate factum, verè homicidium est, ideoque ad culpam imputa-

putatur, si sit aliquo modo, videlicet indirectè, & in causa, voluntarium. At verò non, & quæuis alia promissio hominis ebrij, vel dormientis, non est verum votum, quandoquidem ad voti substantiam, intrinsecè requiritur directa se obligandi voluntas. Quod si verò realem voluntatem, seu propositum, verbi gratia, votum Religionis Deo edendi habuisti, eoque proposito virtualiter permanente ad altare accessisti, os ad loquendum aperuisti, quamuis animus ad alia distractus, valet votum, quemadmodum etiam Sacerdos cum tali intentione validè consecrat.

5 Colligitur secundò; Votum editum ex ignorantia, sicuti errore, tollente voluntarium, nullius roboris esse. Sed aduerte duplicem esse ignorantiam, sicuti dixi in 1. *lib. tr. 2. cap. 4. n. 1.* Vna est negatiua, seu priuatiua altera prauæ dispositionis, siue positiuus error. De ignorantia negatiua duo dicenda sunt. I. Si circa substantialia rei promissæ, irritum est votum. II. Si ignorantia tantùm sit circa accidentalia rei promissæ, validum est votum. Ratio prioris est; Cùm enim incogniti nulla sit voluntas, ideo, qui rei substantia ignorata, vouit, non habuit voluntatem eam vouendi, seu ad illam se obligandi. Exemplum habes: Si aliquis sacrum ordinem suscipiat, ignarus ei votum castitatis seruandæ annexum esse, vel Religionem profiteatur ignarus in ea esse abstinentiam à coniugio, aut rerum proprietate. Limita, nisi generalem siue implicitam voluntatem obligandi se habeat ad omnia ea; ad quæ alij tali, v.g. professione, vel ordinis susceptione obligari solent: licet in particulari nesciat, quænam ea sint. Ratio posterioris est: Cùm enim accidentalia, siue circumstantiæ sint connexa rei promissæ, adeoque hanc voluntariè voueret, etiam illas consequenter vouisse censetur, nisi expressè excludat. Exemplum est: Si aliquis Carthusianorum Religionem voueat ignarus in ea esse perpetuam à carnibus abstinentiam, tametsi fortasse non voueret, si eam cognitam haberet, nihilominus voto obligatur, sicuti docet Vasq. 1. 2. *disp. 30. c. 3. num. 24.* Suar. *lib. 1. c. 12. n. 3.* Sanch. *lib. 4. n. 2. n. 6.* Valent. *cit. q. 6. in fine.*

De errore positiuo dico: Eum impedire valorem voti, non tantùm si circa substantialia rei promissæ versetur (ob rationem, quàm suprà dixi) sed etiam, si circa accidentalem circumstantiam, quæ secundum falsam æstimationem vouentis, notabiliter obiectum immutat. Exempli causa; Qui Ordinem Carthusianorum se ingressurum vouet, existimans in eo permissum esse carnibus vesci, ita, vt talis error sit antecedens, siue causa vouendi, qui eo supposito, minimè voueret, is voto non obligatur ratio est. Quia talis Religionem illam non absolutè vouet, sed vt affectam tali conditione, siue circumstantia: quæ licet sit accidens obiecti, siue rei promissæ materialiter pertinet tamen quodammodo ad substantiam obiecti formaliter, siue prout est in intentione vouentis, sicuti benè explicat Suarez *cap. 11. num. 11.* & docui *lib. 3. tract. 4. cap. 5. num. 3.* Excipiendum tamen est votum professionis solemnis, quod instar matrimonij carnalis, ob nullum errorem ad substantiam rei promissæ non pertinentem, infirmatur: Idemque Sanchez *cit. cap. 2. nu. 4.* sentiendum ait de votis simplicibus Societatis Iesu, quippe per quæ veri Religiosi constituuntur, & quasi spirituale cum Christo matrimonium contrahunt.

6 Tertia definitionis particula, *Deo facta*, significat nobis, votum, si propriè loquendum sit, soli Deo fieri: cùm sit actus latriæ, siue Religionis, quâ solum Deum colimus. Quod si interdum apud Scriptores legatur (vti Bellarm. contendit *lib. 3. de cultu Sanctorum, cap. 9.*) Sanctis, siue beatis in cœlo voto nuncupari, duobus id modis explicari potest; Primò, ad eum modum, quo dici etiam solet templa, & altaria Sanctis dedicari, quia Deo dicantur in honorem, siue memoriam Sanctorum, sicut explicat S. August. *lib. 20.* contra Faustum *cap. 21.* Simili modo voti promissio Deo propriè sit, sed in honorem alicuius Sancti, teste S. Thom. 2. 3. *quæst. 88. art. 5. ad 3.*

Secundò, promissio immediatè ipsi sancto fieri potest ad honorem eius, & testificationem gloriæ ac beatitudinis ipsius. Tunc verò talis promissio sacra quidem est, & ad Dei etiam cultum ordinata, sed non est propriè votum, neque elicitiuè à virtute Religionis, sed duliæ, siue obseruantiæ, sicuti explicat Suarez *lib. 2. c. 16. num. 9.* Eoque sensu explicari posse verba Georg. Turon. *l. 1. hist. c. 37. Deo gratias egentes* (satellites) *& vota beato confessori Martino promittentes.* Addit idem Suar. *nu. 17.* Quod in quibusdam Religionibus dicitur, *voueo B. Mariæ, & Sanctis:* eum sensum habere, quasi dicatur: voueo Deo, coram B. Virgine & Sanctis, tanquam testibus; & Aduocatis.

Quarta demum definitionis particula, *de maiore bono*, materiam voti significat, de qua mox agemus.

CAP. II.

DE MATERIA VOTI.

SVMMARIVM.

1 *Quod voto promittitur, debet esse in potestate vouentis.*
2 *Irritum est votum, numquam venialiter quidem peccandi. Religiosi cauere maximè debent, ne peccata venialia omninò deliberatè committant.*
3 *Si pars voti impossibilis sit, quæ in sensu composito, seu dependenter à toto promissa fuit, corruit totum votum.*
4 *Si quis plura vota, eaque incompossibilia edidit, seruari debet, quod dignius est, alioquin prius præfertur posteriori.*
5 *Qui vouit, aut iurauit, se non editurum vota sine Confessarij consilio, si postea non adhibito consilio aliquid voueat, nihilominus eo voto obligatur.*
6 *Opus, quod voto promittitur, debet esse moraliter bonum.*
7 *Finis prauus, tenens se ex parte rei promissæ, votum vitiat: secus si teneat ex parte vouentis.*
8 *Opus secundum se indifferens non potest esse materia voti nisi fine bono cohonestetur.*
9 *Opera præcepta materia voti esse possunt.*
10 *Votum rei secundum se bonæ, propter finem merè indifferentem, inualidè concipitur.*
11 *Materia voti debet esse opus melius, quàm sit eius oppositum.*
12 *Matrimonium ordinariè non potest esse voti materia, sed in certis tantum casibus.*
13 *Plerumque illicitum est, matrimonium eo animo contrahere, vt posteà deserta, ac decepta coniuge, Religionem quis ingrediatur, aut profiteatur.*
14 *Validum est votum non acceptandi Episcopatum, nisi necessitas cogat.*

NOmine materiæ intelligimus remotè res ipsas, quas ob honorem Dei, seu facturos nos, seu omissuros promittimus; propinquè autem ipsam nostram operationem; seu omissionem Deo promissam, v.g. voueo me eleemosynam daturum, ieiunaturum, non blasphematurum. Vide Suarez *lib. 2. de voto, cap. 1.*

1 Triplex conditio ad materiam voti requiritur. Prima: Vt posito sit in potestate vouentis. Ex quo sequitur primò: factum alienum voueri non posse. De quo dicam infrà, *cap. 3. num. 7.*

2 Sequitur secundò; Factum moraliter, vel naturaliter impossibile voueri non posse. Quare irritum est votum, numquam he venialiter quidem peccandi, ob moralem eius impossibilitatem, sicuti ex communi docet Sotus *lib. 7. q. 1. ar. 3.* Arrag. 2. 2. *qu. 88. ar. 2. circa 4. concl.* Nau. *c. 12. num. 65.* Sà *ver. votum, n. 20.* Rodr. *p. 2. sum. c. 94. concl. 3.* Azor. *tom. 1. lib. 11. cap. 14. qu. 4.* Sanch. *de matrim. lib. 9. disp. 35. num. 25. & lib. 4. moral. cap. 5.* Suarez *lib. 2. cap. 3.* Tol. *lib. 4. cap. 19. num. 10.* Valent. *disp. 6. q. 6. p. 2. §. si autem quærat aliquis.* Validum tamen est votum, nullum peccatum cum plena deliberatione committendi, teste Suar. *n. 4.* Quia licet homini in hac vita, siue speciali priuilegio, possibile non sit cauere omnia peccata, quæ fiunt ex subreptione, siue cum deliberatione imperfecta, attamen possibile est homini, cum ordinaria Dei gratia, vt numquam in peccatum plena animi deliberatione consentiat. Imò omnes, qui Christianæ vitæ perfectionem sectantur, quales Religiosi sunt, cogitare debent, à proposito & recta intentione sua in omnibus Dei gloriam, suamque, & aliorum hominum salutem quærendi; quàm maximè alienum esse consensum plenè deliberatum in peccata, quamuis exigua; cùm probè sciant; peccato nihil peius esse; vt potiùs omnia mala vir prudens tolerare debeat, quàm in peccatum, quamuis minimum, consentire. Vide Caietan. *vers. scrupulosorum medicina, in fine.* Francisc. Arias *de imitat. B. Virginis, cap. 14.* Deinde validum est votum, certi generis peccati, cuius declinatio non valdè ardua est, penitus cauendi, v.g. numquam vllam rem, ne modicum quidem, furandi, numquam sine causa iurandi. Præterea validum est votum ab omni peccato mortali se continendi, sicuti DD. suprà citati, aliique communiter affirmant; licet dubitet Nau. *loc. cit.* Ratio autem est: Quia tale votum exequi homini impossibile non est, licet nobis valdè difficile, quamobrem ijs non expedit talia vota edere.

3 Est autem Quæstio I. Si votum sit partim de re possibili, partim de impossibili; vtrùm penitus corruat, an verò validum sit secundum partem possibilem. Respond. cum Suar. *lib. 2. de voto, c. 2.* Sanch. *lib. 4. moral. c. 10.* Inspiciendum esse, vtrùm partes totius promissæ sint diuisim, & sine dependentia inter se, ita, vt partes singulæ fuerint per se materia voti virtute quasi multiplicis. Tunc regula iuris 37. in 6. locum habet. *Vtile per inutile non vitiatur,* si vtile ab inutili separari possit. An verò partes totius collectiuè, & per modum vnius, seu indiuidui promissæ fuerint: tunc

ruente vna parte, ruunt etiam aliæ, cùm non fuerit intentio vouentis obseruare vnam partem absque altera. Exempla prioris sunt; I. Si voueris ieiunium integræ hebdomadis, & omnibus diebus ieiunare non possis; ieiunare debes, quibus potes: quia singulorum dierum ieiunium sensu diuiso vouisti. Simili ratione docent Rodriq. *p.2. summ. c.99. n.8.* Sanch. *l.c. num.8.* Si adolescens vouerit, se ieiunaturum omnibus diebus vitæ suæ, quod difficilè executurus sit; obligari nihilominus ad ieiunandum diebus, quibus potest sine detrimento corporis, & officij sui: quamuis consultius ipsi esset petere dispēsationem super voto ab Episcopo, vel Religioso priuilegiato. Sic etiam sentiendum est de aliis corporis afflictionibus; quas si aliquis vouit immoderatè, nō obligatur, secundùm excessum, quatenus vel damnū notabile corpori, vel impedimentum officio suo afferunt, sed obligatur quoad reliquū, quatenus cōmodè præstare potest: excepto, si constet, vouētis intentionē fuisse promittere in sensu copulato: ita vt vel omnes vt partes præstentur, vel nulla. Vide Sanch. *c.6. nu.4.*

II. Si puella perpetuam virginitatem vouerit, sed post ea fornicata sit, debet de cætero castitatem seruare; si vouentis intentio fuerat absolutè promittere Deo omnia, & singula, quæ virginitatis votum in se complectitur; videlicet continentiam ab omni actu Venereo, tota vita, sicuti constat, ex definitione S. Thom. *2.2. q.152. ar.1. & q.88. art.3. ad 2.* iunct. Caiet. *S. in eadem resol.* Maior. *in 4. dist.38. qu.3. resp. ad 5.* Nauar. *c.13. num.43. ver.14.* Suar. *lib.4. de voto, c.7. num.6.* Aliud verò dicendum, si vouentis intentio tantùm fuerat claustrum virginitatis, seu carnis puritatem integram Deo seruare: Nam ea semel violata, votum obseruari amplius non potest, teste Caiet. & Nau. *loc. cit.* Suar. *num.5.*

III. Si coniux, ignorante, vel inuito altero coniuge, Religionem professus sit, non est valida quidem professio, quare mortuo coniuge ad Monasterium redire non cogitur; nihilominus & viuente coniuge à petendo debito, & eo mortuo, à secundis nuptiis abstinere debet, sicuti habetur *in cap. quidam & cap. placet. De conuers. coniug.*, vbi etiam ratio adfertur; *Licet votum eius vndequaque non tenuerit, eatenus tamen fuit obligatorium, quatenus se poterit obligare.*

IV. Si rusticus vouerit se ad S. Sebastianum peregrinaturum, & vaccam, verbi gr. oblaturum: posteà autem vacca moriatur, nihilominus peregrinationem instituere debet, nisi eam tantùm per accidens, siue accessoriè promiserit, videlicet causa offerendæ vaccæ.

V. Qui vouit se peregrinaturum nudo corpore, vel sacco, aut cilicio indutum, & tali modo votum exequi non potest, quia indecens, vel omnis difficile est; nihilominus peregrinationem a secundum substantiam, perficere tenetur: quia præsumitur eam tanquam principalem, independenter à modo siue circumstantia vouisse: quare impedimentum in accessorio non debet redundare in principale; *ne minus dignum maius, aut accessorium principale ad se trahere videatur*, sicuti dicitur in *c. vnic. de consecr. Ecclesiæ. in 6.* docet ex communi Nau. *cit. n.43. S. Ex his infertur* Rodriq. *par.3. sum. cap.92. concl.1.* Sà *ver. votum, n.32.* Limita primò: Nisi constet, vouentis intentionem fuisse non aliter se obligare, nisi tali modo. Secundò: Nisi modus adiectus sit ad minuendam difficultatem rei promissæ. Si enim propter defectum modi accessorij, res principalis redditur notabiliter difficilior, cadit simul obligatio eius implendæ, v.g. Si vouisti ad limina Apostolorum te equitaturum, ac posteà equitare non potes, ob paupertatem, non es obligatus vt pedibus eas, teste Sanch. *cit. c.10. num.11.* Suarez *lib.2. de voto, cap.2. num.12.*

VI. Qui vouit se ieiunaturum in pane, & aqua; & votum suum præuaricatus est bibendo vinum; tenetur nihilominus seruare ieiunium Ecclesiasticum, quippe quod principaliter vouit, modū autem illum in pane, & aqua solùm accessoriè: nisi constet, aliam vouentis intentionem fuisse, sicut docet idem Sanch. *c.11. n.45.*

Exempla posterioris partis sunt. I. Si vouentis, Ecclesiam te ædificaturum, & posteà superueniente paupertate non possis; nō teneris ad partem possibilem, v.g. vt capellam ædifices, vel aliam donationem ad templum aliquod conferas, sicuti docet Sanch. *cit. lib.4. c.10. nu.7.* Suar. *c.2. n.5.* quamuis aliter docuisse videatur S. Th. *in 4. d.38. q.1. a.3. q.1.* quem refert & sequitur Syl. *ver. voti. 3. q.1.* Aliud sentiendū, si mille, v.g. aureos voueris ad pias causas daturū, & posteà totum largiri non possis, debes tamē largiri partē, quā potes. Ratio discriminis est: Quia in priore voto materia est indiuidua, videl. ædificatio Ecclesiæ, quæ proinde per modū vnius copulati promissa præsumitur: In posteriore autem, materia est diuidua, quæ proindè diuisim, & per modum plurium promissa censetur, nisi de contraria vouentis intentione constet.

II. Qui vouit ieiunium in Vigilia Natiuitatis B. Virginis, si ea die ieiunare non possit, nō tenetur a carnibus abstinere, quia abstinentiā à carnibus per se nō vouit, sed quatenus in forma perfecta Ecclesiastici ieiunij cōtinetur. Similiter, si eo ea die à carnibus abstinere non possit, neque repetita comestione abstinere cogitur. Nam ille formam Ecclesiastica ieiunij vouit, quam si obseruare nequit, non obligatur ad aliam formam abstinentiæ, vti notauit Suarez *loc. cit.* Nisi existimetur, aliam vouentis intentionem fuisse: In dubio autem benignius vota interpretanda sunt, vt minus obligent.

III. Qui vouit Sacramentalem de peccatis Confessionem causa Iubilæi instantis; si postea gratiam Iubilæi consequi non possit, neque Sacramentaliter confiteri cogitur, sicuti docet idem Suar. *n.13.* Ratio est: Quia cessante principali, cessant etiam accessoria: ille autem, vt ponimus, principaliter intendebat consequi gratiam Iubilæi: ergo si id impossibile reddatur, cessant alia, quæ eius gratia promiserat.

IV. Qui vouit se peregrinaturum in cilicio, si peregrinari non possit, neque cilicium inducere obligatus est, quia hoc tanquam accessorium vouit: ruente autem principali, ruit etiam accessorium, non vice versa.

V. Quo vouit se certa die ieiunaturum pro animabus in purgatorio, sacrificaturum die fidelium animarum, atque eo die impeditus fuit, non tenetur altero die ieiunare, vel sacrificare, si vouendi intentio fuit in sensu composito, seu cum dependentia à tali die, ob singularem rationem. Secus autem est, si vouendi intentio fuit in sensu diuiso, & per modum duorum, vt & simpliciter ieiunare, & sacrificare promiserit, & deinde speciatim tali die, vel loco votum suum exequi. In dubio autem, si neque ex verbis, neque ex materia voti, vel circumstantiis coniectura capi possit, hanc ne, an illam intentionem vouens habuerit, existimat Azor. *tom.1. lib.11. ca.5. d.21.* Sanch. *ca.14. nu.38.* iudicandum esse pro voto, vt obligatio eius perseueret, etiam post transactam diem: quia cùm certum sit voti obligationem contractam esse, possessio stat pro voto. Sed contrarium sentire videtur Caiet. *2.2. q.88. art.12. in fine.* Idque magis placet, cùm votum in dubio strictam interpretationem mereatur. Ad rationem, qua Sanchez vtitur, respondeo: Etsi certum sit, quòd vouens se obligarit ad ieiunandum, & sacrificandum hoc die: interim dubium esse posse, vtrum etiam absolutè, seu independenter à tali die ieiunium, vel Sacrificium vouere intenderit, in hoc autem dubio pro libertate vouentis præsumendum. Sicuti in simili docet ipsemet Sanch. *cap.26. nu.32.* Si quis certus sit, se specialem Religionem vouisse; dubius autem, vtrum hanc solam, an verò absolutè, & independenter à tali Ordine, loco, vouere intenderit, si in speciali illa Religione non suscipiatur, omnino solutum videri. De quo casu vide, quæ dicam *tr. seq. c.5. q.2.*

4 Quæstio II. Si aliquis duo vota, quæ incompossibilia sunt, diuersis temporibus edidit, vtrum eorum seruare debeat? v. gr. Titius vouit se peregrinaturum triduo rogationum ad Montem sanctum: postea iterum seu memor, seu immemor prioris voti, vouit se eodem triduo ieiunaturum, vel ægrotis seruiturum? Respondeo: Vel totum posterius conceptum manifestò dignius, Deoque gratius est, quàm prius votum: vel sunt æqualia, seu æquè digna: vel denique dubium est, an votum prius maius, Deoque gratius existat. Si primum, seruari debet votum posterius: Ita docet S. Thom. *in 4. d.38. q.1. a.4. quæst.4.* Syluest. *verb. votum, 2. q.17.* Armilla *n.22.* Sà *n.33.* Sanch. *lib.4. cap.5. num.24.* Azor. *tom.1. lib.11. cap.20. q.5.* Ratio est: Dum enim quiuis rectè & laudabiliter votum suum commutare possit in aliud opus, quod manifestò melius, Deoque gratius est; sequitur, quòd edito voto de tali opere, ad hoc etiam obligetur. Confirmatur I. Nam etiam, si homini duo promissa sint, quorum vtrumque præstari non possit, præstandum est id, quod præstantius, ipsique gratius est. Confirmatur II. Nam etiam legibus, seu præceptis duobus concurrentibus, quorum vtrumque impleri non potest, quod minus dignum est, cedit digniori seu grauiori. Votum autem quasi lex quædam est, quam sibi ipsi aliquis imponit.

Sin secundum accidat, vt vtrumque votum æquale videatur, Sanch. *n.28.* existimat, in vouentis arbitratu positum esse, implere quod maluerit: sed nititur fundamento falso; vouentem propria auctoritate votum suum commutare posse in aliud opus simile, siue æquale. Quam sententiam infrà refutabo. Igitur in hoc casu dicendum est cum communi, votum posterius irritum esse, & prius seruari oportere.

Sin denique tertium accidat, vt videlicet dubium sit, an prius votum maius, Deoque gratius existat: hoc etiam casu seruandum erit prius, relicto posteriore, vt fatetur ipsemet etiam Sanchez *n.29.* Ratio est: Quia in dubio, vtrum votum quod constat ab aliquo validè editum fuisse, postea extinctum sit, stat possessio pro voto: atqui obligatio voti prioris non infirmatur à voto posteriore, nisi hoc maius sit. Ergo si dubitetur, an maius, seruari debet prius votum.

5 Quæstio III. Aliquis expertus, se valdè pronum ad vota temere edenda, quorum cito postea pœniteat, vouit se in posterum

rum nullum votum editurum, nisi cum Confessarij consilio, quod tamen posteà seruauit, sed eo inconsulto vouit abstinentiam à vino, aut Religionis ingressum. Quid de hoc censendum? Respond. & dico I. Validum fuisse votum, quod hic homo ad temerè vouendum valdè pronus, per reflexionem quandam edidit, nunquam se imposterum votum editurum, sine Confessarii consilio: quia habuit obiectum bonum. Cùm enim talis homo pronus sit ad malè, seu temerè vouendum, nisi aliorum consilium adhibeat, benè facit promittendo, non aliter editurum se vota, nisi cum consilio. Et ita docent Richard. *in 4. d. 38. art. 2. quæst. 3.* Sylu. *ver. votum, 2. qu. 7.* Rodriq. *p. 2. summ. cap. 94. nu. 13.* Azor. *tom. 1. lib. 11. cap. 14. qu. 6.* Sanch. *lib. 4. moral. cap. 8. num. 14.*

Dico II. Talis homo posteà vouendo sine consilio Confessarii peccat contra Religionis virtutem: quia præuaricatur votum suum, quod ante licitè, ac validè conceperat.

Dico III. Nihilominus posterius uotum, quamuis temerè, & non sine præuaricatione, & sacrilegio quodam conceptum, v.g. de abstinentia vini validum, & obligatorium est, vti rectè docet Sanch. *n. 16. & 17.* Quia ad valorem voti non requiritur, vt prudenter, & sine peccato fiat; sed sufficit, si habeat obiectum bonum, & fiat cum sufficiente deliberatione. Excipe: Nisi aliquis expressâ voluntate secum decreuisset, se nolle imposterum sua vota valida esse, nisi cum talia circumstantia, videlicet Confessarii consilio concepta fuerint, tunc posterius sine tali circumstātia editum non valebit, nisi prior voluntas retractetur vel expressè, vel virtute. Virtualiter autem retractata censebitur, si quis memor propositi prioris nihilominus posterius votum edat: tunc enim valebit posterius, nihil obstante priore. Quare licet consultum sit eiusmodi personis ad temerè vouendum pronis, vt secum decernant, nolle se imposterum sua vota valere, nisi cum Confessarii consilio edita sint: nihilominus valebunt, si posteà memores prioris propositi ac voluntatis voueant, non adhibito consilio: etenim hoc ipso priorem illam voluntatem retractant, quando contrarium deliberatè agunt.

6 Venio nunc ad alteram Conditionem; Vt materia voti opus sit moraliter bonum. Quare opus seu diuina, seu humana lege prohibitum non potest cadere sub votum: cùm enim illud agere homini illicitum, Deoque ingratum sit, non est capax promissionis, obligatio sua: consequenter irritum, seu nullum est votum rei malæ, vti benè docet Tol. *lib. 4. c. 17. n. 15.* Dubitant autem Doctores primò: Quale peccatum sit rem malam Deo vouere; Et respondent plerique dupliciter peccare eum, qui rem illicitam Deo vouet, proposito exequendi; videlicet non tantum contra iustitiam, aliamue virtutem, cui opus promissum secundū se aduersatur, sed etiam contra Religionem, & quidem mortaliter si peccatum mortale Deo promittat se patraturum; venialiter autem, si veniale. Ita docent Sylu. *ver. votum, 1. q. 4.* Sot. *lib. 7. q. 1. ar. 3.* Rodr. *tom. 2. summ. cap. 94. concl. 1.* Tol. *loc. cit.* & fermè etiam Caiet. *ver. votum, 1. cap. 2.* Armill. *nu. 1.* Less. *lib. 2. cap. 40. n. 39.* Sanch. *lib. 4. moral. cap. 6. n. 9.* nisi quòd exigi excipiant, si quis peccatum veniale Deo promittat, quasi ipsi placeat, & acceptū sit; fortè hanc irrisionē Dei, & peccatū blasphemiæ mortalis.

Mihi autem ita respondendum videtur: Vel homo scit rem, quam ait se facturum, iniquam, Deoque gratam non esse, vel nescit. Si primum non habet ille animum vouendi, seu promittendi: quandoquidem omnis promissio debet esse rei acceptæ, vel acceptandæ. Sed interdum potiùs iuramenti rationem habet, quamui vocabulo voti conceptum sit, v.g. voueo, id est, iuro me vindictam ab homine sumpturum: interdum verò est votum irrisorium, & contumeliosum Deo, vti rectè Nauarr. Armilla, & Lessius notarunt, Vel homo nescit rem quam vouet, iniquam, Deoque gratam non esse; tunc habet vouendi animum, imò voto obligatur ad exequendum durat ignorantia, si ea inuincibilis sit; Si verò vincibilis, tunc si crassa existat ignorantia, videtur habere locum, distinctio; vt si mortale peccatum Deo voueat, mortaliter pecces contra Religionis virtutem, non tum vouendo, sed etiam exequendo, tamquam ex voto debitum sit: sin verò peccatum veniale ita voueas, tantùm venialiter delinquas. Ex quo intelligi potest, quod S. Th. *2. 2. qu. 88. ar. 2. ad 2.* ex S. Hieronymo refert: *Iephte* Iudicum *c. 11. in vouendo fuit stultus, quia discretionem non habuit; & in reddendo impius.* Aliqui tamen arbitrantur, Iephte ex diuino instinctu tale votum edidisse. Videri potest S. August. *lib. 7. qu. 49. in Iudices.* Becanus *in analogia veteris, & noui testam. cap. 15. num. 35.*

Porrò opus, cuius votum siue promissionem irritam esse dixi, vel est malum secundùm sed, & ex obiecto: vt homicidium, furtum, priuata vindicta, vel est malum duntaxat ob circumstantiam, v.g. peregrinandi die festo, vel die ieiunii: ita vt impediatur bonum maius, idque in Ecclesiastico præcepto positum Missam audiendi, aut ieiunium seruandi. Tale enim etiam votum irritum est: excepto, si peregrinatio maioris momenti ad Ecclesiæ vtilitatem Deique honorem esse videretur: vt Ecclesiastico præcepto incompossibili, ideòque in tali casu non obliganti anteponi possit, sicuti notauit Sanch. *cap. 6. num. 2.*

7 Præcipua autem ex prauis circumstantiis, quæ votum infirmant, est finis: Oportet autem exactè distinguere: quod alius sit finis rei per votum promissæ, alius verò finis ipsius vouentis. Et prioris quidem prauitas, cùm se teneat ex parte obiecti, vitiat materiam voti, & consequenter ipsum votum. Non item prauitas finis posterioris votum infirmat: quia tenet se duntaxat ex parte voluntatis, quam ad vouendum impellit, ipsam voti materiam, & reliqua substantialia, bona & integra relinquit, sicuti doctè explicat Caiet. *2. 2. q. 88. art. 2.* Ad euidentiam exemplum est. Si aliquis vouit se eleemosynam daturum ad vanam gloriam captandam, ita vt eleemosynæ largitio facienda sit vanæ gloriæ causa, nulla oritur obligatio voti: quia malum est eleemosynam dare iactantiæ causa. Qui autem gloriæ aucupandæ gratia coram aliis vouit, se eleemosynam daturum, is rem bonam vouit quamuis malè, ideòque voto Religionis tenetur.

Iterùm: Si Religionem Carthusianorum vouisti ex inordinato appetitu piscibus vescendi, validum est votum: quippe cuius integrum obiectum bonum est, licet finis, quo voluntas tua ad vouendum excitata fuit, prauus sit. Quemadmodum enim, impulsus magnifica dote, matrimonium contrahas cum sponsa diuite, consensus tunc in personam, non in dotem dirigitur: licet dos sit causa, seu occasio consentiendi: Ita etiam consensus voti Religiosi non dirigitur in pisces: sed in paupertatem, castitatem, & obedientiam sub Prælato regulari: licet pisces vouendi occasionem, & incitamentum præbuerint.

Sin autem ad consequendam, vel impetrandam à Deo rem illicitam; vel in gratiarum actionem pro re illicita acquisita, eleemosynam te daturum vouisti; irritum omnino est votum, sicuti docet Caiet. *ver. votum, c. 2. & cit. q. 88. ar. 2. §. Ex his patet,* ibid. Arag. *circa 5. concl. assert. 3.* Nau. *cap. 12. num. 30.* Syl. *ver. votum, 2. q. 2.* Sanch. *c. 6. n. 13.* Suar. *cap. 5. n. 8.* Qui dare eleemosynam, tanquam medium ad impetrandam à Deo rem illicitam, v.g. homicidium, aut iniustam victoriam, non est bona operatio; sed mala & blasphema, quippe per quam homo, quatenus in ipso est, Deum auctorem peccati facit: similiter dare eleemosynam, tamquam in gratiarum actionem, quòd res illicita per Dei auxilium acquisita fuerit, non est bona, sed blasphema operatio: ergo neutra validè, aut licitè voueri potest.

Simile quippiam est, si meretrix voueat Deo partem aliquam quæstus meretricii; vel vsurarius partem aliquam lucri iniqui se pauperibus daturum, ea intentione concepto voto, quòd vel Deum ita mouere possint ad maiorem horum prouentum tribuendum; vel in gratiarum actionem pro tali prouentu, sicuti docet Sanch. *cit. c. 6. n. 16. & 21.* Longè verò alia ratio est; si aliquis per modum pœnæ, vel per modum puræ, & sinceræ conditionis, vouet se eleemosynam, v.g. daturum, si inimicum occiderit: si quæstum ex fornicatione fecerit; re ita eueniente, obligabitur voto: Quia post patratum homicidium, vel quæstum acquisitum eleemosynam dare, seu simpliciter, seu per modum pœnitentiæ, bonum est, ideòque voueri potest.

Præterea; qui vouet eleemosynam se largiturum, si in duello illicito ab inimico superatus, & occisus non fuerit, quasi in gratiarum actionem pro obtento Deo beneficio, is voto obligatur. Cùm enim re vera hoc sit beneficium Dei, conseruari, vt in duello non occidaris: in memoriam huius beneficij eleemosynam dare bonum est; igitur voueri potest. Eademque ratio est de eo, qui Deo promittit, se eleemosynam daturum, si ex fornicatione, vel adulterio prolem susceperit: licet enim fornicari malum sit, posita tamen fornicatione, prolem progigni bonum quoddam est, Deique donum; cuius obtinendi gratia votum suscipi possit. Sed & valebit votum ita conceptum, *Si ex fornicatione, nulla prole concepta infamiam euitauero.* De his videri potest Caiet. *cit. q. 88. ar. 2. §. Sed quid dicendum.* Arrag. ibid. *ante §. circa eamdem quintam conclus.* Nauarr. *cap. 12. num. 13.*

8 Deinde opus ex se indifferens non potest esse materia voti, nisi bono & congruo fine cohonestetur, sicuti docet S. Tho. *2. 2. q. 88. ar. 2. in corp.* Ratio est: Quia tale opus in indiuiduo hoc ipso malum est, quia otiosum, & fine debito destitutum, vt alibi dixi. Deinde etsi demus actum indifferentem in indiuiduo malum non esse: quia tamen vanus, & inutilis est, ideo votum de eiusmodi opere deridendum potius, quàm seruandum. Quamobrem irrita sunt vota, Non vendi die Sabbati in honorem B. Virginis; Non vescendi capite bouino in honorem S. Baptistæ decollati; Non comedendi in festo S. Laurentii carnes assas; si interim vouenti facultas relinquatur aliis seruilibus operibus eodē die se occupandi, vel aliis carnibus vescendi, sicuti docet S. Ant. *p. 2. tit. 11. cap. 2. §. 4.* Angelus per votum, §. 5. Caiet. *2. 2. q. 88. a. 2. §. circa indifferentia,* Med. *lib. 1. instruct. confess. cap. 14. §. 6. in fine:*

Nau. *in Man. cap. 12. num. 28. & 37.* Tol. *lib. 4. cap. 17. n. 14.* Beia *p. 1. casu 65.* Sanch. *lib. 4. moral. cap. 7. n. 6.* Azor. *lib. 11. c. 24. q. 5.* Eò quòd tales abstinentiæ ad Sanctos honorando congruæ non sint, sed potiùs superstitiosæ. Quòd tamen rectè limitat Sanch. Nisi persona vouens nimis affecta sit ad Sanctum: & ideò sibi hoc opus interdicat, vt magis oratione vocare possit: vel ad tale ciborum genus magis propensa, ideòque mortificationis causa abstinere velit, ad Sancti honorem, & aliquam imitationem. Item irrita sunt vota non ingrediendi certā domū: nō ludendi cū certa persona: relicta sibi libertate ludendi cum aliis Valent tamen huiusmodi vota, si ex tali domo, vel persona specialis occasio, vel periculum peccandi timeatur, quod vouens declinare proponit, sicuti docent Richard. *in 4. c. 38. a. 3.* Caiet. *cit. c. 2. & cit. qu. 88. ar. 2. § circa indifferentia,* Sot. *lib. 7. qu. 1. ar. 3.* Nau. *cit. c. 12. n. 28.* Azor. *cit. c. 14. q. 5.* Sanch. *cit. c. 7. n. 5.* Adde, votum numquam ludendi obligatorium esse, si bono fine cōceptum sit: v.g. vt animus tali oblectatione abstinens, expeditior sit ad vacādum Deo, vel vt bonorum prodigalitas, vel alia damna euitentur, sicuti docet Sanch. *li. 1. de matrim. disp. 4. n. 5.* Suar. *lib. 2 ca. 8. n. 7.* & videri potest Nauarr. *lib. 3. cons. 36. de voto edit. 2.*

9 Dubitant secundò: Vtrùm opera bona, quæ sub præcepto sunt, materia etiam voti esse possint? Affirmandum est, tum S. Th. *q. 88. art. 2. in corp.* & aliis communiter. Cùm enim necessitas præcepti non sit simpliciter dicta, sed solùm ex suppositione finis, si homo peccatum declinare; vel animæ salutem seruare, aut consequi velit: ac proinde voluntas simpliciter libera maneat ad opus faciendum, vel omittendum: poterit ea magis determinari, & obligari per votum. Siquidem nihil obstat, rem eandem ex diuersis obligationum capitibus debitam esse: & debitorem pluribus ac diuersis vinculis astringi, sicuti notant DD. *in l. scire, §. si à fure, ff. de verbor. obligat.* Vt puta si quid ea lege naturali, vel positiua homini debeo, v.g. vt rem ipsi suam restituam, ad hanc præstandam etiam propria promissione, seu stipulatione me obligare possum.

10 Dubitant tertiò: Vtrum valeat votum rei bonæ, sed propter finem temporalem, seu indifferentem? Respondeo, Non esse validum, si finis omninò indifferens sit ipsius rei promissæ, principalis, ac totalis, v.g. si quis voueat se ieiunaturum, vt sumptibus parcat, nullum alium finem honestum spectans, sicuti docet Sanch. *cit. lib. 4. cap. 7. num. 25.* Cùm enim in moralibus species rei sumatur à fine: ideò si finis rei promissæ sit indifferens, totus actus ex obiecto indifferens erit, adeòque inepta materia voti: Sin autem aliquis rem bonam, v.g. ieiunium, eleemosynam voueat, tamquam medium, vt à Deo impetret rem temporalem, seu indifferentem, v.g. officium honorificum, diues matrimonium: vel in gratiarum actionem si obtinuerit, obligabitur voto: quia hæc à Deo, tamquam eorum auctore, petere, vel pro impetratis gratias agere bonum, & honestum est. Ita docet Angel. *ver. votum, §. 4.* Sylu. *r. q. 4.* Sanch. *loc. cit.*

11 Tertia, & vltima conditio est: Vt materia voti sit opus melius, quàm eius oppositum, sicuti docent DD. communiter cum S. Th. *cit. ar. 2.* Cùm enim Deo, cuius voluntas sanctificatio nostra est, 1. ad Thessalon. 4. magis placeat opus, quod maius, & melius, quàm eius oppositum: sequitur Deo placitum, seu acceptum non esse; si homo se obligat ad faciendum minus: quia hoc ipso se obligat ad omittendum oppositum, quod melius est, &, vt dixi, Deo magis placitum: Quare talis obligatio; siue promissio Deo accepta non est.

Porrò per oppositum oportet intelligere carentiam rei promissæ, vel statum carentiæ eius: hæc enim carentia, vel status carentiæ, si melior sit, Deoque gratior, quam res promissa; tunc promissum non obligat. Exempli causa: Ludere recreationis causa: item comedere temperatè sunt actus boni, & virtutum: plerumque tamen irritum est votum hodie ludendi; cœnandi; validum verò est votum non ludendi, ieiunandi. Quia statum oblectationum voluntaria carentia, siue abstinentia plerumque Deo gratior, maiorisque virtutis, ac meriti est, sicuti notauit Suar. *lib. 2. cap. 8. num. 7.* Sanch. *lib. 1. de matrim. disp. 4. nu. 5.* contra Rodriq. *tom. 1. cap. 189. concl. 10.* Validum autem est votum quasi conditionale si lusero, sine rixa, aut fraude me lusurum, si comedero: temperatè commesturum esse. Quare talia vota resoluuntur in negationem, voueo me nihil inhonestè acturum, vti notauit Suarez *num. 5.*

12 Præterea matrimonium ordinariè non est materia voti, secundùm omnium Doctorum sententiam. Quia status ipsi oppositus continentiæ melior, ac beatior est, teste Apostol. 1. ad Corinth. 7. Concil. Trid. *sess. 24. can. 10.* Siquidem animum à curis sæcularibus, carnis voluptatibus liberum, magis expeditum reddit ad seruiendum domino. Qua de re videri potest Palud. *in 4. d. 38. qu. 1. diffin. 5.* Dixi autem *ordinariè* matrimonium non esse idoneam voti materiam: Nam excipi debet: Si in aliquo casu præcepti obligatio alicui incumbat, vt quia sine iniuria, aut graui infamatione sponsæ, vel liberorum ea ea conceptorum, à sponsalibus recedere non potest, Qua de re Sanch. *lib. 1. de matrimon, disp. 44.* Henriq. *lib. 11. cap. 13. §. 3.* Suar. *lib. 2. de voto, cap. 9. n. 8.* Item si matrimonium Reipublicæ maximè vtile futurum existimetur: quia eo pax inter Christianos Principes, hæreticorum, aut infidelium conuersio, vel Catholicæ Religionis conseruatio in aliquo regno, aut prouincia, euentura sit, sicuti notauit Suar. *loc. cit.* Azor. *lib. 11. ca. 14. qu. 9.* Sanch. *lib. 1. disp. 4. num. 1.*

Secundò excipi solet, Si persona aliqua, ob corporis fragilitatem, inueteratam peccandi consuetudinem, adeò sit ad lapsum carnis prona, vt iudicio virorum prudentum, consultum ei sit statum matrimonii amplecti. Ita docent Caiet. *q. 88. art. 2. §. circa bona quæ sunt præcepta,* Mol. *tom. 1. tract. 2. disp. 149. § Verùm enimuerò,* Nau. *cap. 12. num. 43.* Bellarm. *lib. 2. de Monachis, cap. 14.* Azor. *cit. qu. 9.* Sanch. *cit. disp. 4. qu. 7.* Suarez *cit. cap. 9. nu. 12.* Eius tamen oppositum docent Sotus *lib. 7. qu. 1. art. 3.* Arragon. *cit. art. 2. circa 5. conclus. assert. 2.*

Mihi dicendum videtur primò; Votum matrimonii ab eiusmodi homine ad peccandum prono editum, absolutè ac simpliciter obligatorium non est. In hoc consentio cum Soto, Arrag. & probo: Votum, vt sit obligatorium, debet esse de meliore bono, quam sit eius oppositum: Sed status matrimonii huic homini absolutè melior non est, quàm continentiæ status; sed tantùm ea hypothesi, vt infrà explicabo. Nunc autem probo assumptionem. Nam si respectu huius hominis fragilis status nuptiarum melior esset, sequeretur absurdum hoc; si homo iste seu priuatim, seu publicè, continentiæ votum edat, obligatorium non forè: quia erit de opere, ac vitæ statu minùs bono, quod est contra rationem voti: quam obiectionem soluere conati sunt Valentia *tom. 3. disp. 6. q. 6. p. 2. diffic. 4.* Sanch *lib. 4. moral. c. 8. n. 10.*

Dicendum secundò, cum Lessio *lib. 2. c. 40. dub. 5. num. 44.* Coninck *in 3. p. tom. 2. disp. 22. dub. 10.* Tale votum hominis fragilis obligatorium est secundùm virtualem hypothesin, si in tali statu peccandi perseuerem, & non media efficacia adhibeam, quæ cum Dei gratia possum, ad emendationem: Vt proinde talis homo aliud vouere censendus non sit, nisi hoc saltem remedium, quod est nuptiarum, peccatis suis adhibiturum: si aliquid melius quod est continentiæ, non adhibuerit: quamquam etiam hoc melius cum Dei gratia adhibere potest: ideoque, si firmum eius propositum & conatum præstet, voto liberatur. Quare neque Apostolus absolutè dixit: Melius esse nubere, quàm continere: sed ea hypothesi: *si se non continent, nubant: melius enim est nubere, quam vri.* Quæ verba interpretatur S. Hieron. *in Apolog. aduersus Iouinian. ad Pammach. Melius est maritum ducere, quam fornicari.* Ex auctor. comment. apud S. Ambros. in eundem locum: *Vri est desideriis agi, vel vinci. Cum enim voluntas desideriis carnis consentit, vritur: Nam desideria pati, & non vinci, illustris viri est, & perfecti.*

Tertiò; Si aliquis intuitu pietatis ac misericordiæ erga puellam pauperem, vel miserabilem, puta meretricem, votum edidit se eam ducturum: obligari videtur voto non quidem absolutè, vt eam ducat: sed conditionatè, si aliquam ducere velit, vt hanc ducat; siue, quod eodem redit, ne aliam ducat, quàm istam: ad quod etiam ab Episcopo compelli potest, si votum publicum fuit. Ita docent Henriq. *lib. 11. cap. 6. n. 5.* Suarez *cit. c. 9. num. 17.* Philiarcus *tom. 1. de offic. sacerdotis par. 2. l. 3. c. 17. nu. 3.* contra Suar. *lib. 1. de matrim. disp. 4. num. 12.* Interim verò tam in externo, quàm interno foro permissum est huic vouenti non solùm Religionem ingredi, aut sacrum ordinem suscipere, sed etiam status cœlibatum ac continentiæ, tanquam perfectionem, Deoque gratiorem retinere. Hæc enim regula à Doctoribus traditur, sicuti videre est apud S. Anton. *p. 2. tit. 11. cap. 2. principio, notab. 4.* Sylu. *verb. votum, 1. q. 4. prope fin.* Suar. *lib 2. de voto, c. 7.* Votum validum siue obligatorium est, si habeat materiam bonam, Deoque gratam: licet actu excludēt unū aliud opus dignius, Deoque gratius; modo non excludat aptitudine, sed in illud commutari possit. Sic valet, v.g. votum inseruiendi tota vita xenodochio: quia licet actu consistere non possit cum statu Religionis, in eum tamen commutari potest. Item qui vouit Religionem laxiorem, obligatur voto: quia impeditus non est, quominus eam cum strictiore commutare possit.

13 Contra dicta obiicies I. Matrimonium ratum nondum consummatum non impedit transitum ad Religionem. Ergo poterit esse idonea materia voti. Quod est contra cōmunem doctrinam. Respondeo primò; Plerumque non posse aliquem sine culpa, & iniuria matrimonium contrahere, ea intentione, vt posteà deserta, & decepta vxore, Religionem profiteatur, sicuti ex communiore docet Nau. *cap. 16. num. 40.* Lopez *p. 1. instruct. cap. 50. ad finem,* Eman. Rodriq. *par. 1. summ. cap. 244. num. 5.* Sanchez *lib. 1. de matrim. disp. 53. qu. 3.* Suarez *lib. 2. de voto, cap. 9. num. 6.*

Con-

Consequenter neque matrimonium tali intentione vouere aliquis potest. Respondeo secundò: matrimonij contractum, secundum naturalem & ordinariam legem, continere descensum à bono perfectiore ad bonum imperfectiùs: partim quia conijcit hominem in periculum consumandi matrimonij, adeòque permanendi in statu matrimonii imperfectiore: partim quia licet non adimat facultatem amplectendi statum continentiæ Religiosæ, adimit tamen status continentiæ, qui sunt in simplici cælibatu; vel sacro ordine suscepto. Ponamus enim aliquem ad Religionis professionem inhabilem esse: talis profectò per matrimonium impeditus erit à statu meliore continentiæ, si vxor eius continere se nolit.

4 Obiicies II. Exinde sequi, quòd irritum, & illicitum sit votum non petendi, aut non acceptandi Episcopatum: cum hic status perfectionis sit: consequens autem repugnat praxi bonorum virorum. Propter hanc obiectionem negant Sylu. *verf. iuramentum. qu.1. ver. quintò.* Nau. *d.* 12. *num.* 16. Azor. *lib.* 11. *c.* 5. *qu.* 1. *§. si item*, iuret, tale votum, seu iuramentum obligare. Sed rectiùs affirmat, vel potiùs distinct. S. Thom. 2.2. *qu.* 185. *art.* 2. *ad* 3. Eman. Rodriq. *par.* 2. *summ. cap.* 95. *concl.* 15. Sanch. *lib.* 4. *cap.* 8. *num.* 37. Suar. *lib.* 8. *cap.* 11. *num.* 10. Si animus vouentis sit non acceptare Episcopatum, vel similem prælaturam, quamuis Superiore, ad quem id pertinet, iubente: vel etiamsi publica necessitas, & lex Charitatis in raro aliquo casu postulet: irritum est votum, & bonis moribus repugnans: alioquin verò validum, & honestum cùm propositum, tum votum, aut iuramentum nec petendi, nec accipiendi Episcopatum, aliamue prælaturam, nisi vel legitimum Superioris præceptum, vel alia legis necessitas cogat: id enim hominem in humilitatis custodia conseruat, & à periculo ambitionis auocat, *arg. cap. vn. d.* 85. secundùm explicationem Caiet. 2.2. *q.* 89. *art.* 7. *circa respons. ad secundum*, Suar. *tom.* 2. *de Relig. lib.* 2. *de iuram. cap.* 13. *num.* 15. Ad obiectionem respondetur: Episcopatum esse quidem statum perfectissimum; verùm non ideò: quia ad perfectionem consequendam ex se multùm promoueat, sed potiùs quia supponit, & requirit perfectionem in suscipiente.

CAP. III.

DE OBLIGATIONE VOTI.

SVMMARIVM.

1 *Quod quis voto promisit, præstare obligatus est. Imò etiam in externo Ecclesiastico foro vouens ad executionẽ compelli potest.*
2 *Transgressio voti ex genere suo mortalis ratione materiæ paruæ venialis efficitur.*
3 *Votum in dubiis interpretandum est secundum naturam & conditiones rei promissæ.*
4 *In dubio votum interpretandum est, quatenus minorem obligationem affert.*
5 *Votorum sine temporis determinatione editum, executioni mandari debet cum primum commodè potest.*
6 *Obligatio voti personalis est, & aliam personam non transit. Si communitas votum Deo edidit, posteri eorum non obligantur ex Religionis virtute.*
7 *Factum alienum vouere non potest: sed intentio vouentis esse censetur, curaturum se, vt alius faciat.*
8 *Vouens se ieiunaturum, non satisfacit, si alteri persuadeat, vt pro ipso ieiunet.*
9 *Si vouens impotens fiat implendi voti sui, non debet aliam personam substituere.*
10 *Triplex est votum personale, reale, & mixtum.*
11 *In voto mixto ex reali & personali attendi debet, quid tam principaliter promittere animus fuerit.*
12 *Ad vouentis hæredem, post aditam hæreditatem, transit obligatio votorum realium, non item personalium.*
13 *Hæres tenetur vota, & legata pia præstare vltra vires hæreditatis; imò neque cum diminutione legitimæ, necessarijs hæredibus debitæ.*
14 *Vota mixta non tenetur hæres implere, nisi quod in eis reale est, per se, ac independenter à personali obligatione defunctus promiserat.*

1 QVæstio Prima. Vtrùm ex voto obligatio oriatur præstandi, quod voto promissum est, Responsio est affirmatiua, & de Fide, quæ sumitur ex locis Scripturæ, *cap.* 1. allegatis, & Isaiæ *cap.* 19. *Colent eum in hostijs, & muneribus, & vota vouebunt Domino, & soluent* Deut. *c.* 23. *Si nolueris polliceri, absque peccato eris: Quod autem semel egressum est de labijs tuis, obseruabis.* Et *cap.* 7. *Leuitici: Si voto vel spontè quispiam obtulerit hostiam, &c.* quibus locis apertè distinguitur inter obligationem liberam, & obligatoriam. Et confirmatur ex *c.* 5. *Actor. Defraudauit Ananias de pretio agri.* Et infrà; *Non es mentitus hominibus, sed Deo. Si enim inter homines,* (Ait S. Greg. Epist. ad Bonifacium relatus à S. Tom. 2.2. *q.* 189. *a.* 3.) *bonæ fidei contractus nulla solent ratione dissolui; quantò magis pollicitatio, quam cum Deo pepigit* homo *sine vindicta solui non poterit.*

Etsi verò obligatio voti non sit ex iustitia propriè dicta, sed ex virtute Religionis, quæ est potentialis pars iustitiæ, teste S. Tho. 2.2. *qu.* 80. *ar.* 1. *iunct. q.* 88. *ar.* 5. habet tamen in se perfectam rationem debiti; licet non ad æqualitatem: cùm cultus vel gratiarum actio Deo in recognitionem dominii, ac beneficiorum, per vota promissa, vel præstita, minimè respondeat, siue æquetur; atque etiam tota in ipsius hominis vtilitatem cedat.

His addendum; In foro etiam externo Ecclesiastico vouentẽ, ad voti, quod eum edidisse constat, executionem compelli, sicuti colligitur *ex l.* 1. 2. *&* 3. *ff. de pollicit. cap. quod super, de fide instrum. infin. & cap. ex parte, de censib.* & docet S. Th. *q.* 189. *a.* 3. *ad* 1. ibid. Caiet. *dub.* 1. Syl. *ver. voti*, 2. *q.* 19. Angel. 3. §. 36. Sanch. *c.* 11. *n.* 19. Nam ad Ecclesiastici Iudicis, siue Episcopi Officium pertinet impedire, ne grauia crimina committantur, cuiusmodi est sacrilega voti transgressio; cuius obseruationem tunc maximè imperare Episcopus debet, si Ecclesia, vel alius, in cuius fauorem votum editum fuit implorato eius officio exigat; nisi commutatio aliqua, vel dispensatio intercesserit. Quòd si verò tale votum parti denunciatum fuerit, ab eaque acceptatum; tum iure actionis personalis rem sibi promissam petere poterit.

Quæstio II. Quanta sit obligatio voti? Respondeo: Ex genere suo est grauis, & sub mortali peccato; quippe quæ tendit ad fidelitatem Deo, ex Religionis virtute, præstandam, constante Apostolo 1. ad Timoth. 5. *Habentes damnationem, quia primam fidem irritam fecerunt.* Nihilominus, ob materiæ leuitatem, efficitur obligatio leuis, & sub veniali peccato, v. g. si aliquis vouerit recitaturum ter Pater & Aue. Quæ est communior sententia DD. Sot. *lib.* 7. *quæst.* 2. *art.* 1. §. 1. *concl. ergo.* Nau. *c.* 13 *nu.* 40. Sà *ver. votum, num.* 15. Valent. *cit. qu.* 6. *par.* 4. *qu.* 2. Rodriq. *tom.* 2. *sum. cap.* 99. *concl.* 1. Sanch. *lib.* 4. *c.* 13. *num.* 5. contra Caiet. *q.* 89. *ar.* 7. *dub.* 1. Tol. *lib.* 4. *cap.* 17. *n.* 20. Armilla *ver. iuram. num.* 12. Ratio est: Quia votum est quasi priuata quædam lex, quam quisque sibi spontè imponit: ideoque eius obligatio ad modum aliarum legum explicanda est; vt ad eius grauitatem tum intentio ferentis obligationem, tum etiam materiæ capacitas requiratur, sicuti diximus *lib.* 1. *tract.* 4. *cap.* 14. *num.* 2.

3 Quæstio III. Qua ratione vota (sicuti, & iuramenta) interpretanda sint? Respondeo: In primis, & quàm maximè secundùm voluntatem, & intentionem vouentis: quippe ex qua omnis vis, & mensura obligationis oritur. Sin autem de vouentis intentione non satis constet, tum materia voti inspicienda est, & secundùm eius naturam, ac conditiones votum obseruandum: quia quisque promittens præsumitur tali modo se obligare voluisse, sicuti rei promissæ natura postulat.

Si verò etiam vel materia inspecta, de vouentis intentione dubium maneat, tum interpretatio fieri debet, secundùm verborum, quibus vsus est, proprietatem, vel potiùs communem, & vsitatam acceptionem. Qua verborum proprietate, vel communi acceptione obseruata, neque materia voti repugnante; strictam potiùs, quàm amplam voti, atque iuramenti interpretationem in dubio fieri conuenit. Hæc est communis doctrina, quam leges apud Abb. *cap. ex parte, num.* 3. *de censibus, cap. cum Clerici, de verb. signif. cap. intellecto, num.* 10. *de iureiuran.* Caiet. *qu.* 88. *art.* 2. §. *sed quid dicendum*, Sanch. *lib.* 1. *matrim. disp.* 18. *& lib.* 4. *moral. cap.* 11. *num.* 29. Suarez *lib.* 2. *de iurament. cap.* 32. *& lib.* 4. *de voto, cap.* 7.

Hæc responsio quatuor partes continet: quarum prima, & tertia fusè explicatæ sunt in *lib.* 1. *tract.* 4. *cap.* 18. & confirmatur *ex cap.* 23. *Deuter. Facies, sicut promisisti Domino Deo tuo, & propria voluntate, & ore tuo locutus es.* Hic enim locus significat nobis, voluntatem vouentis, quatenus ea plerumque per verba exprimitur, esse mensuram obligationis, & executionis voti. Secundam partem traditæ doctrinæ fusè prosecutus sum *libr.* 3. *de iust. tr.* 4. *cap.* 5. Hic verò specialibus exemplis circa materiam voti explicanda erit: I. Qui vouit se rosarium B. Virginis recitaturum, debet attentè, & piè, recitare, sicuti ad naturam orationis, quam ille vouere intendit, requiritur: vti notauit Valent. *cit. p.* 1. *q.* 3. Sanch. *cit. cap.* 12. *n.* 10. Suar. *cit. lib.* 4. *cap.* 7. *num.* 14.

II. Qui vouit, se certa die ieiunaturum, debet votum obseruare secundùm formã ieiunij Ecclesiastici, quippe quod vouens sibi propositũ habuit, quare vnica ciborũ absque carnibus commestione contentus esse debet: sin autem formam ieiunij substãtialiter violauit, seu carnes comedendo, seu alijs cibis iteratò vescendo: de cætero continere se non tenetur; eò quod ieiunij formam ampliùs obseruare non possit, adeò quidẽ, vt non improbabile sit, quod docet Sanch. *l.* 4. *c.* 11. *n.* 42. contra Suar. *cit. c.* 7. *n.* 12.

talem vouentem etiam carnibus deinde vesci; et sic in quo differt votum à præcepto Ecclesiastico ieiunij, quippe quod etiam non ieiunantes separatim, atque distincte obligat ad abstinentiam à carnibus, imò etiam à lacticiniis in Quadragesima, votum autem ieiunandi tali die, vtrumque eorum, videlicet à carnibus abstinentiam, & vnicam comestionem per modum vnius comprehendit; quare si alterum violatum sit, iusta, vel iniusta de causa, obseruatio voti omninò corruit.

Id verò clarius fiet, si ponamus, diem adiectum esse, non ad obligationem finiendā, sed statuendam: idest, non ob specialem eius diei cultum. Ita vt eo transacto, & voto non impleto, cesset obligatio; sed ad moram executionis coarctandam, vt votum diutius protrahere non liceat. Hoc enim casu manifestum est, si vouens tali die carnes, v.g. comederit licet peccarit, postea tamen eo die liberum esse; quia voti executionem amplius implere non potest: sed in alium diem differre tenetur, ob generalem regulam, quòd qui debito ad diem constitutum non satisfacit, postea satisfacere teneatur. Quæ est doctrina Palud. *in 4. distinct. 15. quæst. 4. art. 5. prope fin.* S. Anton. *p. 2. tit. 11. c. 2. §. 2.* Nau. *cap. 12. art. 55.* quæ sumitur *ex cap. cum dilecti, de dolo, & contumacia, & leg. Celsus, §. idem ait, ff. de receptis arbitr.* vbi habetur; Quòd qui obligatus est intra Kalendas dare, ad duo obligatus est, & ad dandum absolutè, & ad non differendum vltrà Kalendas. Ergo etsi posteriori obligationi non satisfiat, permanet tamen obligatio prior.

Longè alia ratio est, si quis expressè vouit abstinentiam à carnibus, vel à vino in die certa; toties enim peccabit, quoties ea die carnes comederit, aut vinum biberit, sicuti docet Sylu. *ver. votum, 2. qu. 20.* Nau. *n. 23.* Sanch. *nu. 41.* Suar. *cit. n. 12.* Cuius ratio est, quia votum abstinentiæ negatiuum est, prædicato distributionem adiecens, vt sensus sit, voueo, me tali die, aut hebdomada nunquam vinum bibiturum, aut numquam lusurum.

4 Quarta denique pars responsionis; Voti, sicuti, & iuramenti, strictam interpretationem faciendam esse, quatenus & materia subiecta, & verborum vsus, aut proprietas permittit, à Doctoribus communiter traditur, ea ratione: Quia cum agitur de obligatione, stricta interpretatio facienda est, *leg. quidquid astringendæ, ff. de verb. oblig.* Votum autem, & iuramentum grauissimam obligationem continet: Ergo &c. Neque id est, contra voti fauorem, aut iuramenti reuerentiam: siquidem & iuramenta eò faciliùs & frequentius obseruabuntur, si benignior eorum interpretatio fieri soleat: & ad vota in honorem Dei emittenda magis prouocabuntur homines, si eorum exactio benigna potius, quàm rigida fuerit, sicuti indicatur *in c. ex parte, de censib.* vbi habetur: In dubio de qua mensura maiore ne, an minore, vota edita sint, *volentes soluere ad minorem, cogendos non esse, vt ad maiorem persoluant: quoniam cum huiusmodi vota gratuita fuerint ab initio, benignius sint à viris Ecclesiasticis exigenda, ne tanquam exactores videantur lucris temporibus inhiare.* Vbi Gl. *ait ideò pro eis fit interpretatio, ne ipsorum munificentia erga Ecclesiam retardetur.* Atque ita explicant Tiraq. *in priuileg. 25. piæ causæ,* Mol. *tom. 1. tract. 2. disp. 108. §. verum verò,* Sanch. *libr. 4. moral. cap. 13. num. 8.* Azor. *cit. lib. 11. cap. 20. quæst. 10. in fine.* Licet aliter Abb. *in cit. cap. ex parte, num. 5.* & aliter Couart. *in cap. indicante, num. 5. de testam.*

De iuramento autem, quòd sit strictè interpretandum significatur *in c. ad nostram, 21, & c. penult.* vbi id notat Abb. *de iureiur.* Vide eumdem *in c. cum Clerici, de verb. signific. in fine, & in cap. intellecto, de iureiur. num. 10.* Sanch. *lib. 2. de iuram. cap. 33. num. 37* & quæ dixi *tract. præced. cap. 9.*

Loquimur autem in dubio: Sin autem, vel ex materia voti, aut iuramenti, vel ex verbis quibus vouens vsus est, vel ex circumstantiis coniectura, seu præsumptio capi possit, intentionem se extendisse ad rem sub eo genere maiorem, aut pretiosiorem, tunc ad eam præstandam vouens obligandus erit, *arg. cit. cap. ex parte,* vbi dicitur, si votum editum sit soluendi aliquam mensuram; & habitatorum regionis eius continua consuetudo fuerit maiorem soluendi, ad eam quoque vouentem obligandum esse. Quod similiter locum habet in legatis, sicuti docui *lib. præced. tract. 5. c. 13. num. 4. arg. l. nummus, ff. de legat. 3. & l. Titia, si Seia, ff. de aureo, & argenteo legato,* vbi definitur; legatum de signo siue imagine in sacra æde ponenda, interpretandum esse non de ærea, sed argentea; quòd in eo templo non nisi aut aurea, (ita enim legi debet, non ærea) aut argentea dona essent, sicuti explicant Tiraq. & Mol. *loc. cit.* similiter si quis calicem Ecclesiæ legauerit, interpretari oportet de argenteo: quia præsumitur legatus calix, qui ad cultum diuinum magis idoneus est, ob reuerentiam sacramenti, *arg. cap. calix, d. 1. de consecrat.* & docet Sà *verb. legatum, n. 45.* Sanch. *cap. 53. n. 13.* Azor. *lib. 11. c. 20. q. 10.* Nisi forte in Ecclesia, ad quam legatum est, præsertim ab homine paupere, vel rusticano, stannei calices esse soleant.

Quæstio quarta. Quo tempore vota implenda sint, siue quamdiu eorum executio differri possit? Respondeo, & dico I. Si dies, vel tempus præfinitum est, vt vltra illud executio voti non differatur, eo elapso, vouens continuè est in culpa; & tantò quidem maiore, quantò diutiùs exequi sine culpa iusta moratur. Hæc est communis doctrina. Addendum verò est, si vouens præuideat fore, vt tempore præfixo impedimentum incidat, debere eum ante exequi, sicuti docet Suarez *lib. 4. cap. 14. num. 7.* Sanch. *lib. 4. cap. 14. n. 18.* Ratio est; Quia cum tempus præfixum sit tanquam terminus, siue finis executionis differendæ, ideò si eo tempore votum impleri nequeat, debet ante istud tempus impleri: ne contra promissionem dilatio fiat vltra tempus præfixum. Idque similiter locum habeat in aliis debitis, quæ absolutè & simpliciter contracta sunt, aliqua mora in gratiam debitoris.

5 Dico II. Si nullo definito tempore, votum v.g. eleemosynæ dandæ, Religionis ingrediendæ, absolutè factum fuerit, debet illud vouens exequi, cum primùm commodè potest, teste S. Thom. 2. 2. *quæst. 88 art. 3. ad 3. & qu. vlt. art. 3.* S. Anton. *p. 2. tit. 11. cap. 1. §. 2.* Abb. *in cap. non est, num. 3. c. licet, n. 13. de voto,* Valent. *disp. 6. qu. 6. p. 4. qu. 3.* Syluest. *ver. votum, 2. quæst. 3.* & colligitur *ex cit. cap. non est,* & apertiùs *ex cap. 23. Deuter. Cum votum voueris Domino, non tardabis reddere: quia requiret illud Dominus Deus tuus, & si moratus fueris, reputabitur tibi in peccatum.* Vide etiam patres, quos citat Suarez *lib. 1. de voto, cap. 18. num. 4.* Ratio est, quia hoc commune est omni promissioni absolutæ, & non limitatæ, vt statim obligationem pariat, & consequenter exigi possit, sicuti habetur *in leg. promissor. §. 1. de constituta pecun. Si sine die constituas, &c. confestim agi tecum poteris, si statim, vt constituisti, non solus.* Atqui Deum, cui voti promissio facta est, statim exigere executionem, constat *ex cit. cap. Deuter. & cap. 5. Eccles.* Deinde nisi dicamus, obligationem exequendi statim contrahi, non poterit assignari certum tempus, in quo talis exequendi obligatio incipiat. Verùm, vt in *ritat. §. dicitur,* Gloss. ibid. notat, *& in leg. ratum, ff. de solut.* illud *statim, siue cum primum,* cum quodam *temporis spatio accipi debet, quod nec maximum, nec minimum sit, & intellectu potius,* id est, boni viri arbitrio, *percipi, quàm locutione exprimi possit,* sicuti habetur etiam *in leg. continuus, §. cum ita, ff. de verb. obligationibus.*

Porrò aduertunt DD. irrationabilem dilationem voti Religionis ingrediendæ, aut ordinis sacri suscipiendi, citiùs ad mortalem culpam pertingere. Cùm enim ex vi talis voti homo obligatus sit ad perpetuum Deo obsequium præstandum, ideò quantò diutiùs eius executionem differt, tantò maiorem partem promissi Deo obsequii auferri, votumque suum non nisi imperfectè, & secundum partem vitæ suæ exequitur; quod non ita accidit in aliis votis, v.g. peregrinandi, ieiunandi; hæc enim tametsi differantur, integrè tamen impleri possunt, sicuti docent Palud. *in 4. dist. 38. quæst. 3. art 4. cap. 1. conclus. 2.* Syluest. *ver. votum, 2. quæst. 3.* Suarez *par. 3. tom. 3. disput. 31. sect. 2. colum. 3.* Sanchez *loco cit. num. 21.*

Tum verò aliquis rationabiliter voti sui, etiam Religionis ingrediendæ, executionem differt, si spes sit posteà commodius, vel vtilius exequendum fore, sicuti notauit Syluest. *verf. votum, 2. quæst. 3. in fine* Armill. *n. 20.* Sanch. *cit. cap. 14. num. 8.* Exempli causa; Adolescens, qui Religionem vouit, interdum expectare poterit (præsertim Prælati Ordinis, vel Confessarij accedente consensu) donec ætate, & viribus corporibus prouectior ad Ordinis asperitatem, vel labores perferendos idoneus fiat, vel in studiis litterarum excultior.

6 Quæstio V. Vtrùm obligatio voti personalis sit, ita vt solùm vouentem, & non aliam personam obliget? Responsio est affirmatiua, ex communi Doctorum sententia in 4. d. 38. vbi Palud. *q. 3. a. 3.* Sylu. *verb. votum, 2. q. 9.* Sotus *lib. 7. q. 2. a. 1. ad 5.* Sanch. *lib 4 cap. 15.* Suar. *de voto lib. 4. cap. 9.* & sumi potest ex *Psal. 65. Reddam tibi vota, quæ distinxerunt labia mea.* Ratio est: quia obligatio voti, & cuiuscumque promissionis ex propriæ voluntatis consensu nasci debet: ergo non alium, quàm ipsum vouentem, ac consentientem obligat. Sin verò aliquis in se sponte suscipiat obligationem exequendi alterius votum, iam non ex aliena, sed ex propria voluntate, ac promissione obligatur; saltem secundùm virtutem iustitiæ, ac fidelitatis, si rem ab altero promissam se executurum materialiter tantùm spopondit, vel etiam secundùm Religionis virtutem, si animus fuit formalem voti obligationem in se suscipere; qui videtur esse casus *cit. c. licet: Quia subrogatus super naturam eius, in cuius locum subrogatur,* sicuti notauit Gl. *margin. 1. Ecclesia, 1. Vt lite pendente, &c.*

Corollariū I. Si Cōmunitatis, v.g. alicuius pari votū edat quotannis peregrinationem instituendi; posteri eorū non obligantur ex vi voti, in quod ipsi non consenserunt; sed interdū ratione pacti, vel statuti, aut longæ consuetudinis, obseruandi eiusmodi

rem

rem tanquam ex obligatione: dummodo approbatio expressa, vel tacita Episcopi accedat, qui etiam eiusmodi leges, vel consuetudines diœcesanorum abrogare potest. Qua de re Vasq. 1.2. *tom.* 2. *disp.*167. *num.* 36. *& disp.*177. *num.*22. Sanch. *lib.*4. *Moral. cap.*15. *num.*19. & Suarez *cit. cap.*9. *num.*10.

7 Corollarium II. Factum alienum voueri non potest, ver. gr. alium ieiunaturum, Missam auditurum, Religionem professurũ. Quare ne irrita omninò sit eiusmodi voti promissio, ita explicari debet: quòd animus vouentis fuerit obligare se ad curandum, siue efficiendum, quantum in ipso est, vt alter faciat: sic enim non alienum, sed potius proprium factum promittitur, sicuti notauit Gloss. *in* §. *si quis alium, Instit. de inutil. stipulat.* & explicat Sanchez *lib.*1. *de matrim. disp.*24. *& lib.*4. *Moral. cap.*5. *num.*9. Quare liberi non obligantur voto parentum offerentium eos Religioni: nisi vel intelligentes consentiat, vel posteà ratificent: Alioquin iure contradicere possunt: eò quòd Religionis ingressus liberi arbitrii, ac voluntatis esse debeat: non minùs, quàm sponsaliorum, ac matrimonij, sicuti Nicolaus Papa notauit, relatus *in cap. præsens*, 20. *qu.* 3. cuius rationem affert: *Quod enim quis non eligit, nec optat, non diligit: quod autem non diligit, facile contemnit. Nullum quippe bonum, nisi voluntarium.* Qua de re Sotus *lib.*7. *quæst.*2. *articul.*1. *in fine.* Sanch. *cap.*15. *numer.*22. *& cap.* 18. *num.*26.

8 Corollarium III. Vouens tenetur votum ipsemet implere: non liberatur, si per alium impleat: v.g. qui vouit, se ieiunaturum, peregrinaturum, non satisfacit, si alium roget, vt suo loco ieiunet, peregrinetur: Cuius ratio est. Quia vouens, vt suppono, factum proprium promisit: ergo ad illud obligatur. Neque verò commutare potest, vt alium rogando, sibi substituat: quia minoris difficultatis, ac meriti est, quam quod promiseras. Quæ doctrina non tantum locum habet in votis personalibus, vti omnes Doctores fatentur: sed etiam modo in realibus, vti obseruauit Suarez *lib.*4. *cap.*10. *num.*10. v.g. qui eleemosynam vouit, debet etiam de suo largiri, non de alieno. Quod adeò verum est, vt qui tale votum vouit, teneatur illud exequi dum in viuis est; neque satis sit executionem hæredi suo committere, vt idem Suarez *loc. cit.* annotauit, & constat ex iis quæ dixi *lib præced. tractat.*1. *cap.*10. *quæst.*3. *dub.*2. Quo cum non pugnat, quod probabiliter docet Sanchez *lib.*4. *moral. cap.*14. *num.*6. cum Abulensi *cap.*30. *Numer. quæst.*97. Si alius vouentis nomine, & causa implendi voti, eleemosynam largiatur, voto satisfieri. Nam ille alter, dum obligationem eleemosynæ dandæ ob vouentis gratiam, in se suscipit, perinde facit, ac si pecuniam erogandam vouenti donet, vt proinde eleemosyna iam fiat de vouentis, quodammodo substantia, quippe per gratuitam promissionem iure ipsi acquisito: sicuti si aliquis in meam gratiam promiserit, sed debita mea soluturum, is obligatus mihi est ad solutionem; quam si impleat, id faciat ad exonerationem debiti, siue iuris mihi acquisiti.

9 Corollarium IV. Si quis votum suum ipsemet implere non possit, non tenetur alium rogare, vel substituere, qui impleat, tametsi vouens non absque culpa in eiusmodi impotentiam inciderit. Quæ est communior DD. sententia Sylu. *verb. votum*, 2. *qu.*6. *&* 10. Nau. *cap.*12. *num.* 55. Suarez *lib.*4. *cap.*10. Sanch. *lib.*4. *moral. cap.*15. *concl.*1. contra S. Anton. *par.*2. *tit.*11. *cap.*2. §. 5. Ratio est: Quia actus non se extendit vltra intentionem agentis: Vouentis autem, siue promittentis intentio fuit se facturum, v.g. oraturum, ieiunaturum, eleemosynam daturum: Ergo, si id præstare non possit, non tenetur aliud facere puta alterum rogare, & substituere. Nisi etiam ad hoc se obligare intenderit, seu expressè, seu implicitè: si enim v.g. dum voueret, propriam, eamque perpetuam impotentiam cognouit, ne irritum, & illusorium votum reddatur, ita illud interpretari conuenit, quod propositum fuerit vouenti per alium exequi, sicuti ex Hostiensi tradit Abb. *in cap. licet, de voto*, *num.* 13.

10 Deinde à tradita Doctrina plerique Doctores, Sylu. Sotus *loc. cit.* Rodriq. *tom.*2. *cap.*99. *concl.*10. Azor. *lib.*11. *cap.*45. *q.*16. Sanchez *loc. cit. conclus.* 3. & alii excipiunt vota realia; item mixta, quatenus cum realibus participant. Vbi nota: Triplex esse votum, personale, reale mistum. Personale est promissio, Deo facta alicuius actionis, functionis, siue officii præstandi à vouente, v.g. castitatem, seruandi, orandi, ieiunandi. Votum reale est promissio, Deo facta, alicuius rei dandæ, vel expendendæ à vouente, v.g. eleemosynæ dandæ, Ecclesiæ fundandæ: Votum mistum est, quod ex vtroque participat. si aliquis Deo promittat non solum rem aliquam suam, sed etiam propriæ personæ officium, siue functionem, v.g. se propriis manibus templum ædificaturum, sui sumptibus peregrinaturum, contra hostes fidei pugnaturum.

His intellectis, vera videtur esse sententia Suarez *cit. capit.*20. *num.*10. *& seqq.* suprà positum corollarium etiam locum habere in votis realibus. Nam in eiusmodi votis puta eleemosynæ dandæ Ecclesiæ ædificandæ, duo considerare oportet; I. Vt de vouentis substantia erogetur. Et hoc omninò in voti promissione includitur: quia factum, aut rem alienam nemo promittere potest, imò neque præstare: quapropter si vouens in paupertatem incidens, de suo largiri non possit, non tenetur alium rogare, vel ab altero emendicare, vt fatetur Sanch. *num.*8. quia hoc, vt ponimus, non promisit. II. Num voti realis executio fiat ipsius vouentis officio; an alterius hominis ministro: puta verùm ipsemet vouens suis manibus, an famuli ministerio eleemosynam largiatur: suis manibus, an aliorum Ecclesiam ædificet, & hoc ad executionem voti, quatenus merè reale, nihil omninò interest: vt proinde mirum non sit, quod in casu, si ipsemet vouens per se exequi non possit, per alium debeat: quia neque obligatus est propria persona exequi. Sin verò hoc ipsum promisit, quod in propria persona votum exequi velit; tum desinit esse mere reale, & fit mistum ex reali, ac personali.

11 De hoc autem quæstio est, an debeat aliquis nihilominus exequi, quod est reale voti; si non possit quod est personale? Respondeo: Si de vouentis intentione non satis constet, num vtrumque per modum vnius, siue cum dependentia vnius ab altero: an verò diuisim, & modum plurium promiserit, sicuti suprà *cap.*1. explicaui: inspiciendum est: quidnam in eiusmodi votis promissum fuerit principaliter, & quid accessoriè. Si enim, quod est personale, principaliter promissum fuerit, reale autem accessoriè; tum si vouens votum suum per se exequi, verb. gr. peregrinari; contra hostem militare non possit, neque tenetur sumptus mittere, quos proficiscendo facere debuisset: sicut docet idem Suarez *capit.*11. *in fine*. Contra autem dicendum, si quod reale est voti, principaliter, personale secundariò promissum fuerit, vt si quis vouit, suis manibus daturum se eleemosynam: proprio labore, ac sumptu templum ædificaturum: is nihilominus pecuniam, & manifestare debet: si laborare, vel stipem ipsemet largiri nequeat. Idemque dicendum, si vtrumque eorum per se, atque in sensu diuiso promissum fuerit: v.g. aliquis promiserit, se ad limina Apostolorum peregrinaturum, & lampadem argenteam oblaturum: vel contra hostens fidei profecturum, & tot socios secum adducturum: sed posteà peregrinari, vel ad bellum proficisci non possit, tenetur nihilominus promissum donum, vel socios in belli subsidium promissos mittere; si reale hoc votum per se, & sine dependentia à personali edidit, sicuti docet Sanch. *cap.*15. *num.*13.

Non placet autem, quod idem *n.*9. tradit: Si quis vouerit, se ieiunaturum, vel sacrificaturum pro animabus in purgatorio existentibus in alia spirituali necessitate, ad ipsos subueniendum: hoc casu, si ipsemet vouens, ob impedimentum, exequi non possit, obligatum esse, vt per alium exequatur. Non placet, inquam: tum quia tale votum personale est, non reale; alioquin ad hæredem transiret eius obligatio; quod nemo dicet: tum quia vouens, vt suppono, promisit se ieiunaturum, v.g. non item se curaturum, vt alius ieiunet. Hoc enim distinctum opus est; nouam in se difficultatem continens, Si tamen animus promittentis fuit curare, vt sacrificium pro tali necessitate offeratur, siue per se, siue per alium, tunc rectè docuit Sanch.

12 Quæstio. VI. Vtrum obligatio voti transeat ad hæredem defuncti, qui votum suum non impleuit? Respondeo ex communi sententia, & dico I. Ad hæredem, post aditam hæreditatem, realium votorum obligatio transit. Sumitur *ex cap. parte; de censibus, & l.*2. *ff. de pollicitation. Si fortè qui decimam bonorum vouit, decesserit, &c. heres ipsius hæreditario nomine decimæ obstrictus est; Voti enim obligationem ad hæredem transire, constat.* Ratio est: Quia hæres voluntariè adeundo, & acceptando hæreditatem defuncti, sicuti commoda eius, & omnia iura acquirit: ita etiam onera, & debita, seu reales obligationes in se suscipit, Inter huiusmodi autem obligationes est etiam votum reale, idest, promissio Deo facta, alicuius rei in honorem ipsius præstandæ.

Exinde aliqua Corollaria existunt: I. Obligatio, qua hæres tenetur ad soluenda realia vota defuncti, non est ex virtute Religionis: quippe quæ solum vouentem astringit, vt suprà dictum: sed ex virtute iustitiæ, ratione acceptatæ hæreditatis vnà cum omnibus eius iuribus, & oneribus: Quod clarè significatur in *cit. l.*3. *hæreditario nomine obstrictus est.*

II. Licet testator prohibuerit hæredi, ne realia sua vota persolueret, nihilominus tenetur; atque ad id cogi à Iudice potest sub pœna hæreditatis amittendæ, *arg. c. licet de voto*, vbi id tradit Abb. *n.*5. Ratio est; Quia hæres voluntaria hæreditatis aditione, & tacito, quasi contractu suscipit omnes obligationes reales defuncti: ergo sicuti testator ad implenda vota realia compelli poterat, & ita & hæres. Idque docet Nau. *cap.*12. *nu.*56. Rodriq. *par.*2. *cap.*99. *concl.*11. Sanchez *lib.*4. *cap.*15. *num.* 28.

13 III. Non tenetur hæres vota defuncti soluere vltra vires

hæreditatis adiri, idest, non nisi ex eo, quod deductis debitis, & necessariis expensis funerum, & c. superest, quippe de quo solo ille disponere poterat vouendo, aut legando ad causas pias, sicuti *lib. præced. tract. 5. cap. 6. de legatis dictum fuit*, & docent Palud. *in 4. d. 38. q. 4. art. 3.* Sylu. *verb. votum, 4. q. 7. dicto 3.* Sanch. *lib. 4. moral. cap. 15. n. 36.* Imò probabilius esse videtur, neque legitimã bonorum partem descendentibus, vel ascendentibus debitam, votis vel legatis ad pias causas grauari posse, sicuti docet Rodriq. *loc. cit.* Sanch. *lib. 6. de matrim. disp. 36. qu. 5. num. 7. & cit. cap. 15. nu. 38.* Quare si vota realia defuncti excedant vires hæreditatis, siue portionis, de qua liberè disponere potuit, tunc eorum solutio ad hæredes præstanda erit duntaxat pro rata.

IV. Persolutio votorum præferenda est omnibus legatis etiam piis. Quia prior, & potior est obligatio votorũ, quippe quę defunctum astringebat; non ita obligatio legatorum. At verò debita iustitiæ, votorum executioni hæres præferre debet: quia vota soluenda sunt ex bonis defuncti, sicuti, & legata. Bona autem cuiuscumque censentur, quæ supersunt, deducto ære alieno, *lez. mulier*, iunct. Gl. *verb. alieno, ff. de iure dotium*, & ita docet Sanchez *num. 36.*

Dico II. Vota merè personalia defuncti non tenetur hæres exequi. Quia hæres succedit defuncto; eiusque personam repræsentat tãtum in realibus commodis pariter siue iuribus, non item in priuilegiis, & obligationibus personalibus, id est, quæ personæ ipsius cohærent. Excipe primò, nisi spontè se obligarit ad vota personalia defuncti exequenda. Secundò, nisi ea conditione hæres non necessarius institutus sit, vt talia vota exequatur, Ita docent DD. *in cap. licet de voto.*

14 Dico III. Neque vota mixta hæres implere tenetur; nisi quod in his reale est, per se, & independenter à personali obligatione defunctus promittere intenderit. Id verò in dubio, & nisi ex rei promissæ natura, &c. coniectura capi possit, præsumi non debet. Qua de re post Palud. mox citandum, videri potest S. Anton. *par. 2. tit. 11. cap. 2. §. 5.* Sylu. *ver. votum, 2. qu. 11.*

Exinde soluitur quæstio: Si defunctus vouerat, se contra Fidei Christianæ hostes in subsidium belli profecturum esse, vtrùm hæres eius implere, vel saltem sumptus mittere teneatur? Respõdetur: Si defunctus nullam specialem hæredi obligationem imposuit; adeoque spectata præcisè ipsius voti natura, non obligari hæredem ad quicquam præstandum. Ita docet Palud. *in 4. d. 38. q. 3. a. 3. concl. 4. & 5.* quem sequitur Suar. *lib. 4. c. 11. in fine*, contra Sanch. *n. 26.* Idque ex eo probatur, quod suprà dictum, si ipsemet vouens impedimentum contrahat, quominus proficisci possit, omninò liberari obligatione. Ergo multò magis hæres liber erit, si vouens, voto non persoluto, defunctus sit. Si tamen probabiliter præsumi possit, vouentis intentionem fuisse subsidium bello contra hostes subministrare sine dependentia à propria persona; tunc tenebitur hæres alium militem, vel sumptus transmittere.

Verùm his dictis obstare videtur *c. quod super, de voto*, vbi dicitur: Quòd habentes votum in subsidium Terræ sanctæ propria persona, suisque impendiis militandi, si ob impedimentum perpetuum, v. g. infirmitatis, proficisci non possint, cogi debeant, *vt quas facturi erant expensas transmittant, exequentes per alios, quod per se nequeunt expedire.* Ex quo sequitur, quòd etiam hæres, si vouens ipse voto suo non satisfecerit, expensas transmittere cogatur, *iuxta iuris reg. 46. in 6. Is, qui in ius succedit alterius, eo iure, quo ille, vti debet.* Respondeo cum Innoc. *in c. licet, de voto*, Abb. *in cit. c. quod super, n. 5.* Nau. *cap. 12. num. 55.* id esse id tempore illo specialiter constitutum, ob magnum eius voti, & recuperationis Terræ sanctæ fauorem: vt qui edito voto crucem sanctam susciperent, quocumque modo possent, siue per se, siue per alios auxilium polliceri censerentur; quæ tamen præsumptio non est ea natura voti præcisè spectati, ideoque in aliis casibus locum non habet, Imò Palud. *in cit. concl. 4.* considerata natura huius voti, aliud inter ea numerat, quæ principaliter personalia sunt, & accessoriè tantum realia, ideoque ait: *Si defunctus susceperat crucem, non propterea hæres tenetur illuc mittere expensas, quas ille facturus erat, nisi hoc ordinauerit.*

CAP. X.

VTRVM MELIVS, MAGISQVE MERITORIVM SIT opus ex voto, quàm sine voto.

SVMMARIVM.

1 *Melius, magisq; meritorium est opus ex voto, quam sine voto.*
2 *Necessitas implendi voti non minuit voluntatis libertatem.*
3 *Pœnitentia voti editi, si efficax non sit, nihil culpæ habet.*

1 RESpondetur cum S. Thom. *2. 2. q. 88. art. 6.* Henrico Gandauensi quod *lib. 13. quæst. 14.* Thom. Vualdensi *lib. 3. de doctrina Christiana cap. 21.* Maiore *in 4. dist. 38. quæst. 4.* Richard. *art. 6. quæst. 2.* Melius, magisque meritorium esse opus ex voto. Probatur. I. Nobilioris virtutis nobilius est opus: Religio autem omnium virtutum moralium nobilissima est. Ergo, &c. ve. gr. opus temperantiæ, si ex eo voto fiat in Dei honorem concepto, altioris insuper virtutis Religionis, à qua imperatur, laudem, & honestatem consequitur. Quare S. August. inquit *in lib. de sancta virginit. cap. 8.* Virginitatem non tam honorari, quia virginitas, est quàm quia Deo dicata est. II. Qui ex voto bonum operatur, magis Deo se subiicit ac impendit: quia non opus tantum, sed, & operandi facultatem Deo consecrat: sicuti plus dat, qui vnà cum fructu, etiam arborem donat, vti notauit D. Anselmus *in lib. de similitud. cap. 84.* Confirmatur I. Sicuti grauius peccat, maioremque pœnam meretur, qui mente obstinata, & omninò ad malum determinata peccat, ita melius agit, & plus à Deo meretur, qui virtutis opera, voluntate per votum obfirmata, exercet. Confirmatur II. Qui opus bonum voto promissum omittit, grauem sacrilegii malitiam, ac pœnam incurrit. Ergo qui obseruat, magnam virtutis laudem, & præmium à Deo meretur. Quia oppositorum eadem est ratio opposita: neque congruit diuinæ iustitiæ ac benignitati, vt voti transgressionem plus puniat, quàm eius obseruationem remuneret.

2 Obiicies. Qui ea voti obligatione operatur, is magis necessitate, quàm libera voluntate operatur, vnde sæpè accidit, vt eum vouisse pœniteat: ideòque cum tædio, & tristitia operetur bonum, contra consilium Apostoli, *2. ad Cor. 9. Non ex tristitia, aut ex necessitate: hilarem enim datorem diligit Deus.* Hæc obiectio tres partes in se continet; ad quarum 1. optimè respondet S. Thom. ad 1. Necessitatem; legis quæ ex voto oritur, non minuere voluntatis libertatem: quia homo iustus spontè ac liberè operatur, quod lex iubet, licet fortè non operaretur, nisi lex iuberet. Qua de re egregiè S. Augus. *Epist. 45. ad Armentarium Riparium: Quia iam vouisti, iam te obstrinxisti, aliud tibi facere non licet. Priusquam esses voti reus, liberum fuit, quo esses inferiori: quamuis non sit gratulanda libertas, qua fit, vt non debeatur, quod tum lucro redditur. Nunc verò quia tenetur apud Deum sponsio tua: non te ad magnam iustitiam inuito, sed à magna iniquitate deterreo. Non enim talis eris, si non feceris quod vouisti, qualis mansisses, si nihil tale vouisses. Minor enim tunc esses, non, peior. Modo autem tanto (quod absit) miserior, si fidem Deo fregeris, quantò beatior, si persolueris. Nec ideò te vouisse pœniteat: immò gaude iam tibi sic non licere, quod cum tuo detrimento licuisset. Aggredere itaque intrepidus, & dicta imple factis ipse adiuuabit, qui vota tua expetit. Felix est necessitas quæ in meliora compellit.*

3 Ad secundam partem respondetur; Votum Deo prudenter factum non præbere homini causam pœnitentiæ, ac doloris: sed potius materiam gaudii, vti ex S. August. *cit. Epist. 45.* annotauit S. Thom. ad 2. idque exprimitur *lib. 1. Paralipp. cap. vlt. Lætatus est populus, cum vota spontè promitterent: quia corde toto offerebant ea Domino.* Sed etsi aliquem voti sui pœniteat, si tamen pœnitentia efficax non sit, sed coniuncta cum firmo proposito exequendi votum, nihil culpæ (per se loquendo) admittit: quia talis pœnitentia, siue simplex displicentia voti non versatur circa malum, aut prohibitum obiectum: nam sicuti ab initio potuit homo nolle vouere, ita posteà optare potest, quòd non vouisset. Quamquam eiusmodi actus plerumque otiosus, & inutilis est: interdum etiam præsertim in votis grauioribus, & perpetuam obligationem inducentibus, cum periculo præuaricandi, seu non perseuerandi iunctus: quamobrem veniali culpa, interdum etiam mortali non vacat, vti notauit Caietan. *citat. artic. 6. §. quoad secundum.*

Ad 3. partem respondetur: Tametsi aliquem pœniteat voti sui, siue optet, se non vouisse: nihilominus, quia vouit, potest alacri, & prompto animo votum suum exequi, superando difficultates, non sine meriti augmento. Sin autem displicentia voti redundet in executionem: ita vt homo remissè, & cum tædio votum exequatur: tunc, ratione huius circumstantiæ, adeòque per accidens interdum contingit hominem ea voto operantem minus benè, & meritoriè operari, quàm alium sine voto, vti notauit Suarez *lib. 1. de voto, cap. 17. num. 13.* Apostolus autem loco suprà cit. reprehendit eos, qui eleemosynas tribuunt minus voluntariè, ex timore humano, quia non audent negare viro magno petenti, qualis erat Paulus: vel ne auari iudicentur, si aliis tribuentibus, ipsi nihil, aut non tantumdem tribuant. Vide Bellarm. *lib. 2. de Monachis, cap. 29.*

CAP. V.
DE VOTO POENALI.
SVMMARIVM.

1 *Votum pœnale dicitur, cum quis minimè affectus est ad rem, quam in pęnam vouet; sed ideo eam promittit, si crimen commiserit, vt retrahatur à crimine.*
2 *Si opus principale illicitum, vel impossibile fiat: aut eius præstandi obligatio per dispensationem tollatur, cadit etiam obligatio pęnæ.*
3 *Ignorantia, vel oblitio excusant à culpa, itidem excusat ab annexa pęna.*
4 *Votum, si impostcrum blasphemiam dixero, dabo in eleemosynam vnum aureum; plerumque intelligitur toties, quoties peccatum commissum fuerit.*

1 VOtum pœnale definit Sanchez, *lib. 8. de matrimon. disput. 10. n. 1.* Cum vouens minimè alioquin affectus est ad rem, quam in pœnam vouet, sed ideo eam ita promittit, si crimen aliquod commiserit, vt illius incurrendæ timore retrahatur à crimine. Quod duobus modis accidit, sicut idem docet *lib. 4. Moral. cap. 22. n. 2. Azor. lib. 11. cap. 7. qu. 8. Lop. parte prima, instruct. c. 44. §. vota ista conditionalia.* Primò; Si duplex votum aliquis edat: videlicet, rem aliquam absolutè faciendi, vel omittendi, ad quam animus inclinatus est; si verò id non præstiterit, tum aliud, ad quod animus inclinatus non est, tanquam in criminis pœnam, præstandi: v. g. si voueas, te non fornicaturum, sin autem fornicatus fueris, Religionem ingressurum; vel voueas, te non lusurum; sin autem luseris, eleemosynam daturum. Secundò, si Sola pœna promittatur sub conditione, si id, quod animus præstare, præstitum non fuerit; v. g. Voueo me Religionem ingressurum; si fornicatus fuero: Voueo eleemosynam me daturum, si lusero. Interdum tamen vota tali forma, præsertim posteriore, concepta, pœnalia non sunt; sed merè conditionalia: si videlicet aliquis sub conditione admissæ fornicationis: Religionem voueat, non vt pęnam, sed potiùs vt medium opportunum ad peccatum declinandum, vel emendandũ.

2 Corollarium I. In voto verè pœnali, si res illa, quam vouens per se ac principaliter spectabat, impossibilis, vel Deo non accepta sit, aut fiat; tunc cadit etiam obligatio pęnæ, quippè vt accessoria promissa fuit: consequenter, si res principalis præstanda non est, neque pœnam locum habet. Exemplum habes: Si aliquis vouit, vel iurauit (nam eadem est in his ratio de iuramento) nisi vindictam sumpserit tali persona; vel si cum hoc homine, quocum inimicitiam gerit, locutus, vel domum eius ingressus fuerit: in pœnam ieiunaturum, eleemosynam daturum; nulla est obligatio pœna præstandæ.

Corollarium II. Si obligatio voti, validè emissi, per dispensationem sublata fuit, tunc eo ipso cadit etiam obligatio pœnæ, licet de ea in impetratione dispensationis nulla mentio facta sit. Cuius ratio est, quia pœna habet ordinem ad transgressionem; atqui post dispensationem locum non habet trangressio voti: ergo neque pœna. Secus verò est, si præuaricatio voti semel accidit, ideoque pęna contracta est: tunc enim vtrumque vinculum per se obligat: adeò, vt vnius solutio per dispensationem, &c. non trahat secum solutionem alterius: v. g. si nouisti vinum non bibiturum: si biberis, eleemosynam daturum: postquam bibisti, tam reus etiam voti, quàm pœnæ atque ab vno absolutus, non ideò etiam absolutus es ab altero.

3 Corollarium III. Quotiescumque aliquis ob ignorantiam, seu obliuionem, rem principalem perficere omisit, non tenetur pœnam præstare, quippè quæ locum non habet, vbi voluntaria transgressio non est. Neque refert, vtrùm sit ignorantia facti tantum; puta, si vouisti, te Missam auditurum diebus festis: & nisi audieris, eleemosynam daturum, sed postea intermittis, quia non recordaris esse festum diem: perinde est, ac si alia iusta ratione impeditus esses: An verò sit ignorantia iuris, seu pœnis obligationis: vt si Missam die festo (quamuis culpatè) negligas: sed immemor eiusdi voti: vtroque enim casu liber es ab obligatione præstandæ pœnæ. Secùs verò dicendum, si memor sis, te votum emisisse Missæ non omittendæ: tametsi non recorderis appositæ pœnæ. Quorum ratio est, quia voti obligatio est instar alterius humanæ legis: lex autem humana ad decretam pœnam non obligat eum, qui inculpatè ignorat, aut non recordatur latam esse: at verò qui legem latam nouit, licet ignoret, vel obliuiscatur annexam, nihilominus eam incurrit, sicuti dixi *lib. primo tract. 4. cap. 20. n. 6.* & docet Sanchez, *lib. 4. Moral. cap. 22. nu. 17.* Etenim pœna videtur habere relationem ad eam culpam, siue transgressionem, cui annexa est: consequenter si annexa est humanæ legi inuincibiliter ignoratæ, adest ratio excusationis tum à culpa transgressionis, tum à pęna. Sin autem non inculpatè ignoretur, sed culpatè violetur, tunc pęnę locus est.

4 Restat Quæstio. Si quis vouit, se non temere iuraturum, blasphematurum, sub pœna peregrinationis instituendæ, aut eleemosynæ dandæ: vtrum in dubio censendus sit solum se obligare voluisse ad pœnam ob primam transgressionem; an toties, quoties peccabit? Priorem partem tenet Sà *verb. votum, nu. 26. Vouens, se aliquid facturum, si contingat fortè peccare intelligitur de prima vice, nisi intendisset expreßè, quoties peccaßet.* Contrarium docet Sanchez, *cit. cap. 22. nu. 21.*

Respondeo, & dico I. Si duplex votum homo edidit, & non se blasphematurum, & si blasphemauerit, eleemosynam daturum: tum vera est sententia posterior: qua sicuti votum principale de nõ blasphemando ad omne tempus referturita & votum ei accessorium de pœna soluenda, intelligendum uidetur. Qua ratione etiam istud votum accipi debet: *Voueo, me omnibus diebus festis Mißam auditurum & nisi audiero, eleemosynam daturũ.*

Dico II. Si quis vnicum votum ediderit, videl. de pœna soluenda, si accidit imposterum, vt blasphemia, vel simile peccatum committatur: in primis examinanda est intentio vouentis, quæ plerumq; esse solet, in perpetuum sibi interdicere peccandi facultatẽ sibi proposita pęna: ita vt quotiescunq; transgressio fiat, toties pęna soluatur. Sin verò, spectatis omnibus circũstantiis, de intentione vouentis cõstare non possit, sed dubiũ maneat: doctrina illa Eman. Sà, quæ in correctissima editione habeatur, reprehendi non potest: Quia cum de obligatione voti agitur, benignior pars in dubio amplectenda est, salua verborum proprietate: atqui verba ista voti. *Si imposterum blasphemauero, voueo me peregrinationem institutum, decem aureos pauperibus daturum:* propriè, & non inusitata acceptione, intelligi possunt de prima tantùm trangessione: Ergo si vouens de intentionem sua dubitet, hanc benigniorem partem, vt potè non adhærentem à sermonis proprietate, & vsu, præferre potest. Nam eodem modo homini quispiam se obligare potest: *hanc vitam lubricam transibo nunquam casurus, si cecidero, promitto me aureum donaturum.* Potest quidem hæc promissio etiam intelligi, vt dandus sit aureus, quotiescunque casus acciderit; sed in dubio intelligendum erit de primò tantùm casu.

CAP. VI.
DE VOTO CONDITIONALI.
SVMMARIVM.

1 *Votum conditionatum imperfectam, & suspensam obligationem continet.*
Promißiones, & vota, postquam validè dicta sunt, conditiones non recipiunt.
2 *Non peccat vouens, si appositam conditionem exitet: vel impediat, ne voti obligationem contrahat Nisi lege, aut præcepto obligatus sit ad conditionem seruandam, tunc peccabit contra religionis virtutem, nisi seruauerit.*
3 *Qui aliquid Deo vouet, vel homini promittit sub conditionem consensus paterni, statim obligatur, si pater consensum præbeat licet postea dißentiat: Contra; statim obligatione liberatur, si pater dißentiat, licet postea consentiat.*
4 *Etiamsi aliquis dolo efficiat, vt apposita voto conditio non impleatur, obligationem subterfugere videtur.*

1 VOtum conditionatum dicitur, ex quo obligatio oritur imperfecta, & suspensa: pendens nimirum a futuro euentu, in conditionem apposito. Circa quam definitionem aliquam aduertenda: Primum; Votum editum sub conditionem euentus præsentis, aut præteriti, V. G. *si pater meus viuit: si pater meus mortuus est*, non est propriè conditionatum; quia statim parit absolutam obligationem, si posita conditio ex stat: vel nullam obligationem parit, si posita conditio non existat.

Alterum. A definitione voti conditionati excluduntur etiam illa vota, quæ non propriè dictam conditionem continent, sed determinationem temporis, in quo votum impleri debet: V. G. *voueo me Religionem ingressurum, si pater meus moriatur;* perinde enim est ac si dicam, quando pater morietur. Quamobrè absoluta obligatio nascitur, licet executionis dilatio aliqua concedatur, sicuti notauit Sotus *in 4. d. 29. q. 2. ar. 1. §. sit ergo secunda conclusio.* Sanchez *lib. 4. moral. c. 23. nu. 1. & lib. 8. de matrim. disp. num. 4.*

Tertium. Licet votum conditionatum non pariat statim obligationem perfectam, parit tamen imperfectam, & suspensam, quæ eueniente conditione perficitur, & absoluitur. Nam primò, qui vouit conditionatè, seruare tenetur propositum implendi voti, si conditio euenerit. Secundò, non debet se interim, dum euentus conditionis speratur, inhabilem reddere ad executio-

cutionem voti: v. g. qui vouit se Religionem ingressurum, si pater ex India saluus redierit, is licitè matrimonium contrahere non potest, tametsi pater longo tempore absit donec de eius morte certior factus fuerit, sicuti docet Nau. *lib. 3. consil. 15. de voto, edit. 2.* Sanch. *cit. c. 23. concl. 6. arg. c. in præsentia, c. ex tua, de sponsal.* Excipe: Nisi conditio ex libera vouentis voluntate pendeat; tunc euentum illius vouens expectare non tenetur, v. gr. vouit aliquis, si luserit intra annum, se Religionem ingressurum: vel, si Religionem in aliquam ingressus fuerit, Carthusianum fore; vtroque casu, nullo expectato euentu, ad nuptias libere accedere potest, sicut benè monet Sanch. *c. 22. n. 11.*

Quartum. Votum conditionatum interdum accipitur latè, vt comprehendat etiam votum pœnale, de quo præced. cap. dixi. Interdum verò strictè ac propriè, quæ est promissio alicuius rei præstandæ, sub pura conditione alicuius futuri euentus contingentis, non in criminis pœnam: & de hoc voto ex instituto hic sermo est.

Demum notandum est; Conditionem apponi debere in ipso vouendi, seu promittendi actu: nam si semel promissio absolutè facta, adeoque perfecta fuerit, non licet deinde illi conditionem, restrictionem, vel grauamen aliquod adiungere, iuxta *l. 4. C. de donat. quæ sub modo: Perfecta donatio conditiones postea non capit.* & docet ex communi Sanch. *lib. 5. de matrim. disp. 6. n. 3. & lib. 4. de voto, c. 23. n. 7.*

2 Quæstio Prima. Vtrùm vouens peccet, si per eum stat, quominùs conditio impleatur? Respondeo, & dico I. Si conditio nulla lege præcepta pendeat ex libera vouentis voluntate, non videtur peccare vouens, licet eam euitet ob hanc solam causam, ne voti obligationem contrahat: Exempli causa: Aliquis vouit eleemosynam se daturum, si iurauerit, si luserit; si talem denium, ciuitatem ingressus fuerit; non peccabit, etsi ideo non ingrediatur, vel iuramento, lusu abstineat, ne voto obligetur. Ita docet Suarez *lib. 4. de voto cap. 17. assert. 1.* Sanch. *cit. cap. 23. q. vlt.* Cùm enim talis vouens adhuc liber sit à voto, poterit eius obligationem subterfugere, vel impedire, quocunque modo secundùm se non illicito: atqui licitum ei est non iurare, non ludere, ciuitatem non ingredi. Ergo, &c.

Loquor autem de conditione, quæ nulla lege præcepta est: Nam primùm suppono, vouentem noluisse se obligare ad conditionem implendam, v. gr. ciuitatis ingressum, sed solùm ad rem præstandam, si conditio, ex libera sua voluntate dependens, impleta fuerit.

Deinde aliquis, ita vouit: Si spatio vnius anni fornicationis peccatum cum Dei gratia euitauero, in gratiarum actionem, Religionem ingrediar: talis, si intra annum fornicetur, ea intentione, vt voti obligationem subterfugiat, videtur non tantùm contra castitatem peccare, sed etiam contra religionis virtutem, violando quodammodum pactum cum Deo initum: quandoquidem dicto vouendi modo censetur tacitè promisisse, quòd saltem aliquem euitandi peccati conatum adhibet, vel saltem dolo, & fraude non vti, sed sincerè agere, velit, sicuti notauit Suar. *cit. ca. 17. n. 14.* Vtrum autem talis vouens Religionem nihilominùs ingredi debeat, dicam infrà *q. 3.*

Dico II. Si conditio voti ex naturalibus causis, vel ex alterius hominis libero consensu, aut voluntate dependeat; non peccat vouens contra votum, tametsi conditionis euentum impediat, si nihil per vim, aut dolum agat. Ita docet idem Suar. *num. 16. & seqq.* Exemplum adfert I. Vouisti Religionem te ingressurum, si Deus valetudinem intra annum restituerit; non peccas contra votum, si comedendo, vel bibendo excedas; modò absit dolus, & non de industria valetudinem lædas, quò Religionis ingrediendæ obligationem euites.

II. Vouisti Religionem te ingressurum, si pater consenserit; vel si frater id suaserit: non peccas, tametsi voti pœnitentia ductus, precibus, vel rationibus propositis id agas, vt pater dissentit, vel frater dissuadeat: secùs est, si vi, aut fraude eos circumuenias. Ratio est: Quia, vt suprà dictum, vouens non censetur se obligare ad promouendum, vel nulla ratione impediendum conditionis euentum. Sin verò cogas patrem, v. g. vel deceptione circumuenias, quominùs consensum præbeat, iam non relinquis ei liberam arbitrii sententiam, ex qua tamen votum tuum pendere voluisti. Item, si data opera ægritudinem incurres, ne conditio, ad Religionem ingrediendam apposita, impleatur: non sincerè pactum cum Deo initum obseruas: perinde ac si cum homine pactus sis, si valueris, te ei opem bellanti præbiturum: licet ex vi huius pacti obligatus non sis valetudinem diligentiùs, quàm ante solebas, curare; non debes tamen eam de industria lædere: alioquin infidelis promissor censeberis.

3 Quæstio Secunda. Speciatim proponitur de conditione hac, *si patri placuerit*, quomodo ea censeri debeat impleta, vel non, v. g. voueo Religionem me ingressurum, si patri placuerit. Quam quæstionem de sponsalibus, & matrimonio tractat Sanch. *lib. 5. de matrim. disp. 7.* Quo cum respondeo, & dico I. Si pater re cognita, voto vel promissioni primò consentiat, censetur impleta conditio, & obligatio, quæ haud tollitur, tametsi is postea dissentiat.

Dico II. Si pater, re cognita, priùs dissentiat: deficit conditio, & obligatio: neque reualescit, etsi postea consentiat. Quòd etiam docet Sotus *in 4. d. 29. q. 2. a. 3. §. Rogas autem, quid si postquam filius.* Azor. *lib. 11. cap. 15. qu. 9. §. præter conditio contra.* Sylest. *verb. matrimonium, 3. q. 4. dicto 3.* Nau. *c. 22. n. 63.* Veracrux *p. 1. speculi, a. 19. §. sed postquam.* Quorum tamen sententia in sponsalibus tunc haud dubie amplectenda est, si sponsi, post patris dissensum, permaneant adhuc in proposito, verbis, aliisue signis explicato, obligandi se mutuò sub conditione paterni consensus deinceps impetrandi. Deindè si vouentis, vel promittentis intentio fuit, obligandi se omnimodè ad exequendum promissum, dummodo sine patris offensione possit; tunc etsi primò ille ægrè ferat, postea verò consensum præbeat, obligatio contrahetur, si interim nulla notabilis mutatio facta.

Dico III. Si pater nec consensum, nec dissensum exprimat, ad alia signa, & coniecturas attendendum est. Nam in quibusdam personis, consideratis circumstantiis, taciturnitas significat mœrorem animi, indignè ferentis; in aliis verò tacitum consensum, vel saltem non repugnandi voluntatem. Ita notarunt Syl. *loc. cit. dicto 4.* Nau. *cit. n. 63.*

Dico IV. Si pater expressè dicat, se quidem non contradicere, nec dissuadere, verùm nec suadere, aut probatiuum consensum dare velle, tunc censeri debet conditio impleta, nisi constet, aliam fuisse mentem promittentis. Ita præter Sanch. docent Syl. & Veracrux *ll. cc.* Ant. Cucus *lib. 5. Instit. tit. 11. nu. 54.* Nam qui vouet, vel promittit sub conditione paterni consensus, eius animus esse censetur obligare se, nisi pater ægrè ferat, & contradicat, vel saltem dissuadeat. *Qui autem tacet*, ait Paulus I. C. *reg. 143. ff. non vtique fatetur, sed tamen verum est, eum non negare,* siue contradicere. Confirmatur ex eo, quod Doctores docent apud Sanch. *lib. 4. moral. cap. 23. n. 26.* satis esse, si apposita conditio in æquipollenti impleatur, quod ex fine siue proposito promittentis æstimandum est: v. g. aliquis Religionem vouit se ingressurum, si filia matrimonio locata fuerit; quia non decebat eam deserere in periculo constitutam; postea verò filia moritur; ille voto obligatus censetur. Similiter in nostro casu, si aliquis veritus, ne parens ob suum Religionis ingressum, tristitiam concipiat, vel alienus fiat, votum edat, si pater consentiat; is autem re intellecta, nihil contradicat, neque iniquo animo ferre se ostendat; tunc satis impleta est conditio, secundùm vouentis propositum. Eademque ratio est, si pater antequam consensum, vel dissensum præbeat, è viuis excedat: quia spectato fine vouentis, satis est, patrem non contradicere, seu se opponere.

4 Quæstio Tertia: Si aliquis per fraudem impediat, quominùs conditio eueniat vtrum voto obligetur, perinde ac si conditio impleta esset, v. g. aliquis vouit se Religionem ingressurum, si spatio anni peccatum fornicationis cum Dei gratia vitauerit, vel si morbo liberatus fuerit; postea verò fornicetur, vel intemperatè viuat ob eam maximè causam, ne voto teneatur. Talem nihilominus obligari, docent Rich. *in 4. d. 38. a. 5. qu. 3.* Angelus *ver. votum, 1. §. 10.* Nau. *c. 12. n. 42.* Azor. *lib. 11. c. 20. q. vlt.* Sanch. *lib. 4. cap. 23. n. 47.* & probant ex *l. in executione, §. vlt. ff. de verb. obligat. Quicunque sub conditione obligatus curauerit, ne conditio existeret, nihilominus obligatur.* Consentit *reg. 66. in 6. Cum non stat per eum, ad quem pertinet, quo minus conditio impleatur, haberi debet perindè, ac si impleta fuisset.* Exempli causa: Promisisti alicui centum, *ff. daturum*, si fores tuas ingressus fuerit, ille autem ingredi paratus, à te per vim, vel fraudem repulsus est; haud dubiè perinde ei obligatus eris, ac si ingressus fuisset; ita enim se res habet in casibus voti ante propositis.

Contrariam tamen sententiam valdè probabiliter defendunt Maior. *in 4. d. 38. quæst. 1. proposit. 1. corollar. 6.* Suarez, *lib. de voto, cap. 17. nu. 20.* Vel enim talis vouens, qui fraude postea vsus est, ad voti executionem obligatur ratione conditionis impletæ, vel ratione peccati commissi. Neutrum dici potest; Non primum: quia re vera conditio impleta non est: Siquidem intra annum valetudinem ille consecutus non fuit, neque à fornicatione præseruatus: Adde, incertum etiam esse, etiam is fraude vsus non esset, vtrùm conditio, quippe suapte natura contingens, impleta fuisset, necne. Neque secundò dici potest: nam hoc discrimen est inter violationem promissionis Deo factæ, & violationem promissionis homini factæ, quod illa obliget ad pœnitentiam, & satisfactionem pro peccato, & iniuria Deo illata: hæc verò ad compensationem, siue restitutionem damni homini illati. Quia homini violatione iuris sui damnum infertur in

bonis

bonis ei vtilibus, quod compensari potest, ac debet. Deo autem transgressione voti nulla vtilitas decedit, quæ restitui possit, ac debeat, sed tantum honor, & cultus debitus aufertur, qui per pœnitentiæ satisfactionem eidem restituitur. Quare generalis regula tradi potest, quod transgressio voti non obligat ad compensationem: V. G. si vouisti certo die, ob specialem deuotionem, te ieiunaturum; atque tunc intermittas culpatè; vel inculpatè, non teneris alio die compensare, sicuti ex communi docet Suarez, *lib. 4. cap. 15.* Sanch. *lib. 4. cap. 13. nu. 25.* Atque exinde patet responsio ad prioris sententia fundamentum.

Illud verò monuerim, spectandam imprimis intentionem vouentis, quæ interdum est omnino se obligare, ad Religionis V. G. ingressum, nisi pater contradixerit: vt proinde nihil aliud impedire eum debeat, præter patris contradictionem, & dissensum. Hoc casu si vouens fraude circumueniat patrem, vt contradicat, qui alioquin non contradiceret: voto nihilominus obligabitur: eò quòd conditio, considerata vouentis intentione, satis impleta censeatur; quando pater non ex seipso voluntatè, sed fraude eius circumuentus, contradicit.

CAP. VII.

QVÆNAM PERSONÆ VOVERE possint.

SVMMARIVM.

1 *Omnis homo viator, si rationis vsum habet, validè vouere potest.*
2 *Ecclesia in quibusdam votis certam formam, seu conditionem, requirit, qua non obseruata, irrita sunt.*
3 *Vota non omnino firma sunt, sed irrita reddi possunt, quatenus cedunt in præiudicium potestatis alienæ.*
4 *Religiosus, & impubes magis subsunt, ille Prælati, hic patris, vel tutoris potestati, quam vxor marito, filiusfam. pubes patri, &c.*
5 *Actiones Religiosi, quæ secundùm se bonæ sunt, partim absolutè voueri possunt, partim verò non, sine dependentia a consensu Prælati.*
6 *Prælatus Ordinis omnia vota Regularium irritare potest excepto eo, quod est transeundi ad Ordinem strictiorem vel quod ipsa Ordinis institutio postulat.*
7 *Si Religiosus opus pium voueat, quod sine Prælati licentia exequi non potest, debet eam petere: sed non videtur necesse, vt votum suum explicet.*
8 *Summus Pontifex vota regularium directè infirmare potest: secularium non item.*
9 *Prælatus Ordinis vota Nouitiorum simpliciter, ac directè irritari non potest; quamuis dispensare possit, si a iurisdictione Episcopi exemptus est.*
10 *Vota impuberis omnia pater directè irritare potest, & in eius defectum auus paternus, & mater; vel Ludi magister, secundum quosdam.*
11 *Vota ab impubere edita, etiam post pubertatem à patre irritari possunt, si ea pubes factus non confirmauit: idemque sentiendum de tutore.*
12 *Maritus non omnia vxoris vota, sed ea tantum rescindere potest, quæ, & quatenus iuri suo præiudicium adferunt: similiter & vxor vota mariti.*
13 *Pater non omnia vota filij puberis irrita reddere potest, sed ea tantum, quæ patriæ potestati præiudicium adferunt.*
14 *Etsi superior licentiam dedit, nihilominus votum rescindere potest, multò magis successor.*
15 *Votum continentiæ, cum coniugis consensu approbatiuo editum, irritum deinde reddi non potest.*
16 *Votum vxoris de non petendo coniugij debito, à marito nequit rescindi, quamuis sine eius consensu editum sit.*
17 *Votum impuberis, etsi à patre vel tutore approbatum sit, nihilominus reuocari, & rescindi potest.*
18 *Si Superior sine iusta causa votum subditi irritum pronuntiet, peccat venialiter: similiter, si datam licentiam voti exequendi reuocet.*
19 *Vota quæ directè & absolutè irrita facta sunt, non reuiuiscunt sublato statu subiectionis: secus, si tantum indirectè & per accidens rescissa sunt.*

1 ASsertio I. Omnis homo viator tàm pubes, quàm impubes, posteaquam rationis vsum sufficientem ad voti naturam cognoscendam assecutus fuit, validè vouere potest: nisi aliunde impeditus sit. Ita S. Thom. 2.2. *q.* 88. *a.* 9. & DD. communiter. Circa hanc assertionem duo aduertenda sunt: I. Vota ante septimum ætatis annum concepta, irrita censentur; nisi probabilissimæ coniecturæ suadeant, sufficientem rationis vsum in tenera illa ætate non defuisse. Contra, post completum septennium edita vota præsumuntur valida quatenus est ex parte vouentis; nisi probabilia indicia ostendant; defuisse rationis discretionem. Idque perinde etiam in pensilibus locum habet, vti docet Sanchez, *libr. 1. de matrim. disp. 8. & 16. libr. 4. moral. cap. 1. num. 14.*

2 II. Licet omnis homo, ratione præditus, quæcunque vota, siue promissiones Deo validè edat, quatenus est ex sua agentis, siue vouentis parte, fieri tamen potest, vt aliunde impediatur, videlicet ab Ecclesiastica seu Pontificia lege, requirente ad valorem voti certam qualitatem, siue conditionem; quæ naturali alioquin iure non requiritur: ad eum modum, quo ciuilis lex ciuilibus promissionibus, & contractibus certam formam siue, conditionem præscribere potest, sine qua valorem non habeant. Neque verò idcirco Ecclesiastica potestas diuino iuri derogat: quia, vti rectè notauit Suarez, *lib. 3. de voto, cap. 4. nu. 9.* Deus non acceptat vota, quæ ab Ecclesia ob iustam causam, infirmantur; sicuti etiam remittit obligationem votorum, in quibus Ecclesia ex iusta causa dispensauit, idque ex vi promissionis factæ S. Petro Matth. 16. Vt quod ipse solueret in terris, esse solutum, & in Cælis.

Ad hunc igitur modum Ecclesia infirmat vota solemnia, quæ ex grauis, eoque iniusto metu fiunt: item Religionis professionem, quæ ab impubere editur, *c. ad nostras, de Regular. cap. 1. & 2. eod. n. 6. c. puella, 20. qu. 2.* Hodie verò post Trid. Conc. *sess. 25. cap. 15. de Regul.* irrita est professio, quæ fit ante xvi. completis ætatis annum; vel ante tempus annuæ probationis exactum.

Si obiicies; Ecclesiam non habere iurisdictionem super actus merè internos; ideoque non posse saltem interna hominum vota infirmare, vel in iis dispensare. Respondeo cum Suarez *cit. c. 4. n. 11.* antecedens esse verum de iurisdictione contentiosa, quæ tendit ad vindictam fori externi; non item de iurisdictione non contentiosa, nec punitiua, sed quæ proximè ad salutem animæ tendit.

3 Assertio II. Sæpe prohibentur homines, quo minus valida, aut omnino firme vota edere possint: quatenus ea cedunt in præiudicium potestatis alienæ, cui subiecti, vel obligati sunt V. G. Religiosus sub Prælato, impubes patri, vel Tutori; filiusfamilias patri, vel auo, in cuius potestate existit; seruus item domino, coniunx coniugi, debitor creditori, denique omnis subditus Superiori suo. Ita docet S. Thom. *quæst. 88. a. 8.* Palud. *in 4. d. 38. quæst. 4. ar. 2.*

4 Circa hanc assertionem notandum est primò: duplex est dependentia voti à voluntate alterius personæ, erga quàm est obligatio siue subiectio. Vna per se & simpliciter dicta, tenens se ex parte voluntatis ipsius personæ vouentis, puta Religiosi, & impuberis. Vtriusque enim voluntas, secundùm omnes actiones suas, quodammodo subiecta est alienæ voluntati. Nam Religiosus propriæ voluntatis sponte renuntiauit, atque alterius, Prælati sui, voluntati per obedientiæ votum se subdidit, sicuti habetur *in cap. non dicatis 12. quæst. 1. & ca. si Religiosus, de elect. in 6.* ibi, *cum velle, & nolle non habent, sed ex illius, quem vice Dei super caput suum posuit, & cuius imperio se subiecit, voluntate dependeat.* Impubes quoque secundùm iuris dispositionem, plenum suæ voluntatis dominium non habet; sed patri, vel tutori, in cuius potestate existit, & à quo infirma eius voluntas regi debet, subditur: quamobrem voluntas patris quasi filij voluntas censetur, *c. 1. & 2. causa 20. q. 2. & c. mulier. 31. q. 2.* Altera verò voti dependentia est secundum quid, ac veluti per accidens; videlicet ratione materiæ, quæ alterius iuri, uel potestati subiecta est, cuiusmodi dependentia cernitur in aliis personis alteri obligatis, puta seruo, coniuge, Religionis nouitio, filio familias pubere, &c. Ante omnia dicemus de obligatione voti, quæ est prioris generis; postea de altera.

5 Notandum igitur secundò: Actiones Religiosi, quæ secundum se sine ex obiecto suo spectatæ, uoti materia esse possunt, in quadruplici differentia existunt. Nam quædam sunt positæ in præcepto siue Dei, siue Ecclesiæ; ut non mentiri, die festo Missam audire, quò etiam spectant. Quæ Ordinis regula continentur, ut statis temporibus ieiunare, silentium seruare, &c. Quædam uerò actiones sunt positæ consilio, & omnino concessæ Religioso, ita ut, non petita licentia à Prælato, eas exercere possit, u. g. orare litanias B. Virginis terram in cella osculari. Quædam autem actiones ita sunt prohibitæ Religioso, ut ne eas exerceat sine Superioris licentia; quàm tamen, si petat, non sit insolitum concedi: u. g. suprà Ordinis præscriptum ieiunare, item peregrinari ad locum pium, uel eleemosynam dare ex iis, quæ Religiosus in proprios usus insumere posset. Quædam denique actiones sunt, quæ licet secundùm se, & ex obiecto præcise spectatæ bonæ, & uoti capaces existant, tamen Religioso, ob iustam causam, simpliciter probihitæ sunt; ita ut neque petita licentia à Prælato, permitti soleant, uerb. grat. ut Monalis.

sit claustralis ad pium locum peregrinetur.

Atque in his vltimi generis actionibus immorandum nobis non est; siquidem vota circa talem materiam ab initio nulla seu irrita existunt. Nam votum debet esse de opere bono, imò meliore, quam sit oppositum: Sed agere contra Ordinis regulam, vel contra iustum Superioris præceptum, non est bonum, Ergo neque voti materia. Adde licet Prælatus eiusmodi actionem dispensando in regulæ interdum permittere soleat, meliùs tamen esse regulæ, vel iustæ consuetudini Ordinis conformari, quàm dispensationem impetrare, sicuti docet Suar. *lib.3.c.5.nu.*19. Alia verò tria actionum genera, de quibus mox dicam, possunt esse in Religioso idonea voti materia.

6 Assertio III. Omnia ferme vota Religiosi (eademque est ratio de impubere) etiam ea, quæ sunt de actionibus positis in consilio, & ipsi absolutè concessis, imò, & ea, quæ versantur circa actiones in præcepto positas, vel Ordinis regula præscriptas, eam tacitam in se conditionem includunt; *Nisi Prælatus re cognita contradixerit.* Cuius ratio est, quia Prælatus potestatem habet omnia eiusmodi vota directè infirmandi, siue irrita reddendi; per quàm irritationem omnis eorum obligatio simpliciter tollatur. Ita docent S. Thom. *cit. art.8. ad 3. & 4.* Sotus *lib.7. de iust. quæst.3. art.1.* Nabarrus *ca.12.nu.65.* Medina *in sum. p.1. cap.14.§.6.* Suarez *lib.6. de voto, cap.8.n.7.* Sanch. *lib.4. cap.33. nu.7.* & alii communiter, contra Caietan. *cit. art.8. ad finem*, Armillam *verb. votum, nu.9.* qui negant, votum circa materiam præceptam à Prælato irritum reddi posse. Sed contra eos est; Quia licèt materia talis voti secundùm se non sit Prælato subdita; quippe necessaria, seu posita sub præcepto, vel saltem sub Ordinis regula; contra quàm Prælatus nihil præcipere potest (preterquam si dispensandi facultate præditus ob iustam causam dispensare velit) attamen nouam voluntatis obligationem circa eiusmodi materiam suscipere, non est opus necessarium, sed omninò liberum, & sæpe non expediens; ideoque sub gubernatiuam Prælati potestatem cadens. Ex quo etiam sequitur ab initio irrita fore vota Religiosi, si Prælatus ante contradixerat, ne ederentur.

Dixi autem *ferme* omnia vota Religiosi circa opera præcepta, &c. à Prælato simpliciter, & directè irrita reddi posse; ideoque tacitam conditionem habere, nisi Prælatus contradixerit, seu irritauerit. Excipiuntur enim ea, quorum obligationes potestati gubernatiuæ Prælatorum subiectæ non sunt; cuiusmodi est votum Religionis strictioris ingrediendæ, sicuti docet Nauarr. *lib.3. consil.40.n.2. de voto, edit.2.* Suarez *lib.3. de voto, cap.6. nu.23. & cit. cap.7. nu.9.* Sanch. *cit. ca.33.n.2.* Less. *lib.2. ca.40. dub.10. & 12. argum. ca. licet. de Regular.* Quia professio Religiosa intelligitur, nisi eam in melius commutare placuerit. Potest tamen Prælatus in illo voto dispensare, vel commutare; cùm non sit ex reseruatis Papæ, vt infrà dicam. Talia etiam sunt vota, quæ ipsa Ordinis institutio flagitat; quale est in Societate Iesu votum solemne obediendi Sum. Pontif. circa missiones, item, simplicia quædam vota ab eiusdem Societatis Professis edi solita.

Assertio IV. Vota Religiosi circa actiones bonas, & absolutè non prohibitas: sed solum, ne sine Prælati licentia perficiantur, tacitè in se hanc quoque conditionem continent, si Superior consenserit, siue licentiam dederit. Ita post S. Thom. *cit. art.8. ad 4.* docent Nauar. *cap.12. nu.67.* Caiet. *cit. art.8.* Suar. *cit. cap.7. nu.5.* Sanch. *lib.4. cap.25. nu.14.* Ratio est; Quia votum potius ita interpretari oportet, vt valeat, quàm vt non valeat: Atqui eiusmodi votum inualidum esset, nisi subintelligeretur conditio, si Superior faciendi operis, quod alioquin præstare licitè non posset, licentiam dederit. Ergo, &c.

7 Inde vlterius sequitur, Religiosum ex vi eiusmodi voti sui, obligatum esse ad licentiam petendam, sicuti ex communi notat Caiet. *in sum. cap.4. §. Conditiones quatuor, post medium.* Sotus *lib.7. quæst.3. art.1. dub.2.* Armilla *ver. votum, nu.7.* Azor. *cit. lib.11. cap.16. q.6.* Rodriq. *tom.2. sum. cap.89. conclus.3.* Suar. *lib.3. cap.6. nu.11.* Sanchez *cit. cap.25. num.24.* Qui enim voluntariè se obligat ad finem, censetur etiam se obligare ad medium, sine quo finis obtineri non potest: Atqui actiones de quibus loquimur, sine Prælati licentia petita, & obtenta, exerceri non possunt. Ergo dum eas Religiosus promisit, simul etiam promisisse censetur, se licentiam petiturum: nam alioquin inanis, & irrita esset voti promissio.

Excipitur, nisi constet, ne virtualem quidem fuisse vouentis intentionem, obligare se ad petendam licentiam; sed solùm ad rem promissam, v.g. ieiunium exequendum: vt si tempore voti, cuius liberum fuerat ieiunare, & prohibitio postea superueniat: nam si vouens ignorabat prohibitum esse ieiunare absque Prælati licentia: neutro enim casu tenetur licentiam petere; sed in priore casu voti obligatio suspenditur, siue executio eius impeditur, dùm superueniens Prælati prohibitio durat; Posteriore verò casu, videtur votum omninò irritum esse: quia est de re, quæ absolutè vouenti licita siue concessa non est. Qua de re Sanchez *lib.4. cap.25. n.26. & seqq.* Arrag. *q.88. art.8. diffic.1. concl.3.* Suarez *lib.3. cap.6. nu.3.* Et quæ dixi de Religioso, simili modo intelligi debent, de coniuge, si vouerit, v.g. peregrinationem, quàm scit sine coniugis consensu se perficere non posse; tacitè censetur se obligasse ad consensum petendum: sin verò expressè vouerit, contra voluntatem coniugis peregrinationem ipsius iuri præiudicantem instituere, irritum est votum; sicuti docet Sanchez *lib.9. de matrim. disp.3.n.7.*

Sed Quæstio est; Vtrum Religiosus, vouens, v.g. ieiunium, aut peregrinationem, ad cuius executionem scit necessariam esse Prælati licentiam; debeat postea non solùm licentiam petere, sed etiam votum suum explicare. Affirmant Sotus *cit. dub.2. §. At verò rursus*, Armilla *ver. votum n.7.* Less. *lib.2. cap.40. dub.72.* Azor. *tom.1. lib.11. cap.16. quæst.6.* Nam id est medium magis opportunum ad impetrandam licentiam: siquidem Prælatus eam faciliùs daturus est, si voti obligationem cognouerit.

Contrarium probabiliùs docent Caiet. *cit. art.8. §. sed hic occurrit dubium, in resp.* Nauarr. *cap.12. nu.69.* Suarez *lib.3. cap.6. nu.15.* Sanch. *cit. c.25. nu.29.* tametsi tutius, & consultius sit votum Superiori explicare, non tamen ad id vouentem obligatum esse, si expressè non intenderat, se ad id obligare Ratio est; Quia vouens peregrinationem, v. gr. ad cuius executionem scit opus esse Superioris licentia, tacitè se obligare videtur ad id solùm, quod necessarium est, & communiter sufficiens medium ad licentiam impetrandam, ne alioquin eius votum irritum fiat. Cùm enim vota strictæ interpretationis, esse conueniat, ideo virtualis vouentis intentio extendenda non est ad extraordinaria, & communiter non necessaria media: Atqui communiter, & per se loquendo, ad impetrandam boni operis licentiam sufficit voluntatem suam, & desiderium Superiori explicare, eiusque consensum rogare: Ergo ad hoc solùm censenda est virtualis eius intentio se extendisse. Simili ratione si Religionis homini quippiam promiserit, ad quod exequendum Superioris licentia requiritur, sufficit licentiam petere, neque opus est promissionem factam Superiori significare, teste Suarez, *cit. cap.6. nu.16.* Sanch. *citato cap.25.n.34.*

Cæterum, si Superior non videtur licentiam absolutè denegasse: sed pro illo tempore, postea fortasse concessurus, si iterum opportuno tempore petatur: tenebitur ad hoc Religiosus, quò voto siue promissioni suæ non omninò extinctæ satisfaciat: præterquam, si tempus, cui se promittens alligarat, præterit: vt si aliquis ieiunium vouit in vigilia B. Virg. & Superior tunc licentiam denegauit, cessauit omninò voti obligatio. Quæ omnia similiter etiam locum habent in votis vxoris, filii familias, serui, & similium personarum alteri subiectarum, quarum vota solùm indirectè rescindi possunt, prohibendo materiam promissam.

8 Porrò circa irritationem seu rescissionem votorum a Religiosis editorum, quædam addenda sunt: I. Ea etiam a Summo Pontifice directè, & simpliciter rescindi posse: propterea quod ipse sit omnium Religionum caput, & Regularium omnium, etiam Prælatorum, generalis Prælatus, cui principaliter religiosæ obedientiæ professio concipitur, & nomine, ac concessione illius, ab inferioribus Prælatis acceptatur. Quæ est doctrina S. Thom. *2.2. quæst.186. articulo 5. ad 3.* Caiet. *q.88. artic.12. §. ad obiectionem*, Soti, *lib.7. q.3. art. primò, paulò post principium*, Nauar. *cap.12. nu.66.* Suar. *lib.6. cap.7. nu.19.* Sanch. *lib.4. cap.24. nu.24.* At verò vota sæcularium Summ. Pontifex directè irrita reddere non potest; sed solum indirectè, quatenus Ecclesiæ bono, cuius ille supremam curam & iurisdictionem gerit, præiudicium adferre possunt; cuiusmodi est. V.G. longior peregrinatio, quàm Episcopus sine licentia Papæ; vel alius Clericus ad residentiam obligatus, sine consensu Episcopi instituere nequit, sicuti constat *ex cap. Magnæ, §. ipsum etiam de voto*, vbi Abbas *n.10. & 15.* Innoc. *in cap. scriptura, eodem tit.* S. Anton. *p.2. tit.11. c.2. §.6.* Syluest. *ver. votum, 3. q.1.* Suarez *lib.6. cap.2. n.6.*

9 II. Prælatus Ordinis non potest vota Nouitiorum simpliciter & directè irritare: cùm adhuc sui arbitrii sint, neque voluntatem suam per obedientiæ votum Prælato subiecerint, indirectè tamen Prælatus irrita reddere potest ea personalia Nouitiorum vota, quæ, & quatenus gubernationi Ordinis, cui illo pro tempore subsunt, præiudicium aliquod afferunt: quamuis hæc sit potiùs suspensio voti, quam propriè dicta irritatio, adeò vt si Nouitius Religione egrediatur, obligatio voti redeat, quippè non extincta, sed pro tempore impedita. Ita docet Nauar. *cap.12. n.65.* Eman. Rodriq. *to.2. reg. qq. quæst.25. artic. octauo.* Llamas *in Methodo, parte 3. cap.4. §.42.* Suar. *citat. lib.6. ca.7. n.11.* Sanch. *lib.4. cap.33. nu.28.*

Præ-

Preterea dispensare in votis Nouitiorum non prohibetur Prelatus exemptus, à iurisdictione Episcopi: eò quòd Nouitij Ordinis sui priuilegiis gaudeant, sicuti docet Nauarr. cap. 13. n. 65. Henriq. lib. 7. cap. 22. nu. 7. Rodriq. loco citat. Molin. tom. 1. tract. 2. disp. 139. Sanch. lib. 4. Moral. cap. 39. nu. 16. Less. lib. 2. cap. 40. dub. 13. n. 107. Non exempti autem Abbates, & Propositi Ordinum neque cum Regularibus suis dispensare possunt, nisi ex consuetudine, vel Episcopi commissione id eis concessum sit, teste Nauar. c. 12. nu. 75. §. tertiò, Suar. lib. 6. c. 10. n. 15. Sanchez, lib. 4. c. 39. n. 9. Less. cit. n. 107.

III. Qui habent potestatem vota directè irritandi, vt Pralatus Regularium &c. possunt ea etiam antecedenter irrita facere, denegando eis consensum, seu contradicendo, quominus futura eorum vota valida sint, sicuti docet Suarez lib. 3. cap. 3. nn. 15. Sanch. lib. 4. cap. 24. nn. 49. Si enim vota Religiosorum iam edita arbitratu sui Prælati infirmare possunt; multò magis edenda. Cæterum si Prælatus solùm prohibeat subdito, ne ipso inconsulto voueat, non censetur idcircò vota infirmare: quare si edantur valida erunt, tametsi illicita, propter præcepti transgressionem: qua de re Sanchez, num. 15.

10 Assertio V. Pater, quemadmodum, & tutor, omnia omninò vota impuberis simpliciter, & directè irritare potest. Sumitur ex cap. 30. Numer. & traditur à S. Thom. qu. 88. art. 9. Palud. citat. d. 38 q. 4. ar. 9. S. Anton. p. 2. tit. 11. cap. 2. §. 6. Sylu. ver. votum, 3. quæst. 5. Nauar. c. 12. nu. 64. Suarez lib. 6. cap. 6. Aliisque communiter. Ratio est: Quia naturali æquitati valdè consentaneum est, ideoque gentium iure introductum videtur, vt homines vtriusque sexus in tenera, & impubere ætate in qua tenuem, & imbecillem rationis discretionem obtinent, aliena patris, vel tutoris voluntate regantur: ideoque sine hac illorum pacta, & promissiones non omnem firmitatem obtineant: sed arbitrio patris, vel tutoris rescindi possunt. Porrò ius cùm ciuile, tum canonicum in masculo ad pubertatem definit annos xiv. completos, in fœmina xij. quæ ætas simpliciter attendenda est, vt intelligatur, vtrum pater, vel tutor vota irrita reddere possit, necne: nihil obstante, quod re ipsa ante dictam ætatem alicui pubertas, & iudicii maturitas aduenerit, vel postea aduentura sit, sicuti monet ex communi Suar. loc. cit. n. 4. Sanch. lib. 4. moral. c. 33. n. 11.

Amplia primò; In defectum patris, si is mortuus sit, vel longissimè absens, aut amens: etiam auum vota impuberis irrita pronuntiare posse: & in defectum ascendentium in sexu virili matrem, non tantùm si ea tutrix sit, sed etiam in defectum tam tutoris, quàm patri, & aui. Tunc enim naturali iure ad ipsam hæc cura spectat, quando alius non est, qui imbecillitati impuberis consulat. Suarez cit. cap. 6. n. 22. Sanch. cit. c. 35. nu. 81. Imò non desunt, qui probabiliter arbitrentur in defectum horum omnium, etiam Magistrum, aliumue, sub cuius gubernatione impubes existit, eius vota directè rescindere, & cassa reddere posse, vti videre est apud Less. cap. 40. dub. 10. nu. 78. Suarez cit. cap. 6. n. 23. Sanchez lib. 4. cit. ca. 35. nu. 83. Necesse tamen est ad propriè dictam irritationem, vt votum, V. G. Religionis ingrediendæ, patri, vel simili personæ explicetur: si enim impubes, tacito voto, solùm explicet voluntatem suam Religionis ingrediendæ, & pater contradicat, non censetur propterea irritum reddere votum; quippe de quo cognitionem nullam habeat, sicuti notauit Sanchez lib. 9. de matrim. disp. 43. concl. 1. Quamobrem si vouens, mutato postea rerum, aut personæ suæ statu, votum suum explere possit, vtique debebit.

11 Amplia secundò; Vota ab impubere edita etiam post adeptam pubertatem, à patre posse rescindi, si pubes factus ea non confirmaret, sicuti docet Caiet. 2. 2. qu. 89. art. 5. Lopez p. 1. instruct. c. 74. §. sed oppositum, Nauar. ca. 12. n. 71. Sanch. lib. 4. cap. 30. n. 14. Suarez lib. 6. c. 6. n. 9. Less. lib. 2. c. 40. nu. 8. contra Sotum lib. 7. qu. 3 art. 2. Angles, in 4. par. 2. quæst. de voto, art. 7. diffic. 12. dub. 7. Et sumitur eius rei argumentum ex cap. vlt. de sententia excommunic. vbi Episcopis collata potestas absoluendi pueros ab excommunicatione, contracta ob Clerici percusionem, extenditur, tametsi grandes, siue puberes postea facti absolutionis beneficium petant. Ratio est: Quia in his primordialis natura, & obligatio inspicienda est: votum autem impuberis, ob ætatis, & iudicii imperfectionem, ab initio dependebat à patre. Ergo hanc conditionem, & imperfectionem suam semper retinet, nisi noua confirmatio postea accedat.

Arbitror autem, idem eadem ratione dicendum esse de tutore; quod nimirum vota ab impubere edita irritare possit, quamdiu is pubes factus, in minori ætate existens, ea non confirmauit, sicuti docet Nauar. & Less. ll. cc. Lopez par. 1. instruct. c. 48. §. votum religionis, Sà verb. voti irritatio, num. 5. Sanch. num. 15. Nam tutor succedit in locum patris, eiusque personam quodammodo repræsentat.

Contrarium tamen docet Suarez num. 24. Eò quòd tutor post annos pubertatis desinat esse tutor, & incipiat esse curator, cui non competat potestas in personam puberis, sed in bona eius. Verùm respondetur: Curatorem principaliter quidem præesse administrationi bonorum, sed non carere omni potestate, ac directione erga personam minoris. Quemadmodum etiam patris potestas multum minuitur, postquam filius pubes factus, vel etiam emancipatus est: & tamen ipsemet Suarez cit. cap. 6. nu. 11. fatetur, patrem à filio impubere edita vota infirmare posse, etiam post eius emancipationem, si interea confirmata non fuerint; quia semper retinet quandam potestatem in filium, ob quàm illi aliqua reuerentia, & obedientia debeatur. Ergo idem de tutore dicendum. Esto igitur hæc regula, quàm tradit Sanchez lib. 4. ca 30. nn. 7. *Si potestas Superioris, cuius tempore votum emissum est, non est omninò extincta, aut suspensa, sed quoad aliquid manet, potest irritare votum subiectionis suæ tempore emissum: etsi illud transierit, dummodo eo transacto non sit denuo confirmatum. Sin autem potestas Superioris omninò extincta, aut suspensa est, tunc nequit illa vota irritare.*

Quare non placet, quod docet Sà cit. nu. 5. Prælatum Ordinis rescindere posse votum in Religione conceptum, etiam postquam Regularis ille factus est Episcopus: si postea in Episcopatu non confirmauit. Nam ad irritandum votum requiritur potestas dominatiua erga sibi subiectum: Regularis autem adeo Episcopatu non est subiectus Prælato Ordinis, sed immediatè Summo Pontifici, non solùm vt Episcopo Episcoporum, sed etiam vt supremo Regularium Ordinum Prælato, cui votum obedientiæ edidit, sicuti docet Sanch. loco cit n. 21. Suar. lib. 6. cap. 7. n. 10.

12 Assertio VI. Maritus non potest omnia vota vxoris irrita reddere: sed ea tantum, quæ, & quatenus iuri suo, quod habet coniugii vsum, & familiæ gubernationem; præiudicium aliquod afferre possunt. Ita docent Innoc. cap. scripturæ, de voto. S. Anton. 3. par tit. 1. cap. 22. §. 1. Sylvest. ver. votum, 5. qu 1. Nau. cap. 12. num. 64. 65. Valent. tom. 3. disp. 6. q. 6. p. 6. Lopez p. 1. instruct. cap. 47. ad finem. Philiarchus tom. 1. de offic. sacerdotis, p. 2. lib. 3. c. 18. §. vndecimo peccat. Azor. l. 11. ca. 17. qu. 12. Suarez lib. 6. de voto, cap. 4. aliique multi. Nam mulier non est obligata, aut subiecta viro simpliciter, & in omnibus actionibus alioquin liberis: sed solùm quatenus vinculum matrimonii exigit, vt alter alteri coniugii iura tribuat, & in vitæ societate; liberorum educatione, ac familiæ administratione mulier viro tanquam capiti suo subdita existat, secundùm Apostolum ad Ephes. 5. Quamobrem mulier absoluta libertate vouere poterit eleemosynam de bonis paternis, & similibus, quorum administratio ad ipsam pertinet: item moderatam orationem, alicui diei ieiunium, sacram Communionem, &c. quibus nec iuri coniugali, neque domesticæ gubernationi vllum præiudicium affertur. Quamquam talia vota interdum desinunt obligare, si maritus contradicat, & iniquo animo ferat: non quòd contradicentis auctoritate irrita reddantur, sed quia maius tunc bonum pacis impediant, vt notauit Suarez cit. cap. 4. n. 7.

Huic tamen doctrinæ aduersantur Abb. in c. scripturæ, nu. 8. de voto, Palud. in 4. d. 38. qu. 3. a. 1. conclus. 6. Sotus lib. 5. qu. 3. art. 1. post medium. Rosella ver. votum, 2. nu. 8. Arrag. 2. 2. qu. 88. art. 8. post 5. conclus. §. simile dubium, dub. 2. Angles cit. quæst. de voto, ar. 1. diffic. 9. Sà verb. voti irritatio n. 1. Sanch. lib. 9. de matrim. disp. 3. n. 7. & disp. 39. n. 4. & lib. 4. moral. c. 34. nn. 2. existimantes, omnia vota vxoris, constante matrimonio edita à marito irritari posse, non minus, quàm vota Religiosi à Prælato, & vota impuberis à Patre. Cui sententiæ fauet S. Thom. cit. qu. 88. ar. 8. ad 3. & probari solet tum ex cap. 30. Num. tum ratione, quia mulier ex prima sua matrimonii institutione, subditur viro, vt capiti suo, à quo tanquam intellectu infirmior gubernetur, ad eum modum, quo filius impubes à patre, vel tutore.

Respondetur ad primum; In capit. 30. Numer. fieri tantùm mentionem eorum votorum, quibus corpus vxoris affligitur, ideòque marito, habenti ius in corpus coniugis, præiudicium aliquod affertur: quamobrem vota abstinentiæ appellantur, sicuti indicat S. August. quæst. 59. Num. & clarius Abulensis quæst. 84. Ad alterum respondetur; Eiusmodi subiectionem, siue dependentiam voluntatis nullo iure fundatam esse: non enim naturali, aut gentium iure (quo modo filii impuberis voluntas patris sui voluntati subiecta est) quia mulieres longè maiorem rationis discretionem obtinent, quàm impuberes; alioquin etiam ipsæ, si coniugatæ non sint, tutoribus subiiciendæ forent. Neque positiuo iure, quia nullum tale extat, vel si veteri lege extitisset, vnà cum reliquis iudicialibus abolitum esset. Nec denique ea mutuo coniugii pacto, & vinculo, quia illud tantùm se extendit ad corporis vsum, & familiæ administrationem, vti suprà dictum est.

His adde, quòd etiam vxor vota mariti rescindere possit, quæ iuri suo derogant, quod habet in corpus eius, ne abstinentiis immoderata affligatur, aut longa profectione abstrahatur, ex-

cepta

gepta peregrinatione Hierosolymitana in subsidium Terræ sanctæ: nam canones ob publicam Ecclesiæ necessitatem, iuri vxoris in hoc casu derogarunt, vt ea etiam inuita, à marito tale votum edi posset, *c. quod super; & cap. ex multa de voto. §. in tanta necessitate populi Christiani, ne Terræ sanctæ subsidium impediatur*, & notauit. Innocen. *in citat. cap. scripturæ, de voto, in fine*, Syluest. *citat. quæst.* 1. Deinde irritare potest vxor vota realia mariti, si cedant in detrimentum dotis, vel aliorum bonorum suorum, quorum administratio penes maritum est.

13 Neque pater omnia vota liberorum puberum in potestate sua existentium irrita reddere potest; sed ea tantùm, quæ patriæ potestati præiudicium afferunt, id est, quæ liberam, & expeditam familiæ gubernationem impediunt, vel filium aut filiam nimis abstrahunt ab obedientia, & cura patris. Ita docet S. Th. 2.2. *q.* 88. *art.* 8. *ad* 2. & in 4. *d.* 38. *quæst.* 1. *art.* 1. *quæst. vlt.* Syluest. *verb. votum*, 4. *quæst.* 2. *dicto* 5. Nauar. *cap.* 12. *num.* 64. Canonistæ *in cit. c. scripturæ*, vbi Abb. *nu.* 7. aliique communiter, contra Tabienam *verb. votum*, 5. *quæst.* 5. Angles *in* 4. *part.* 2. *quæst. de voto, art.* 7. *diffic.* 12. *dub.* 6. quorum ille ait: omnia vota liberorum non emancipatorum à patre infirmari posse, præter votum Religionis: sed non rectè; quia canones ideò specialem mentionem faciunt voti Religionis, cui pater contradicere non possit, si filius, aut filia cùm voueret, pubes fuerit; quia hoc votum grauissimum est, & maturiore consilio indigens; ideoque plus de eo dubitari potest, num à patre rescindi queat. Angles verò existimat, omnia omninò vota filiifamilias etiam puberis à patre irritari posse: nititur *cap.* 30. *Num. Mulier, si quippiam vouerit, & se obstrinxerit iuramento, quæ est in domo patris sui; & in ætate adhuc puellari, si cognouerit pater votum, & tacuerit. &c. voti rea erit: sin autem statim vt audierit, contradixerit pater vota, & iuramenta eius irritata erunt.* Sed non rectè: quia vel lex illa iudicialis est, & ideo cum reliquis abolita; vel si moralis est, loquitur tantùm de filia impubere, vt vox illa *ætas puellaris* indicat, idque notat glossa ibi, & docet Suarez *lib.* 6. *de voto, cap.* 5. *nu.* 8. Deinde vota realia filiifamilias puberis ea solùm irrita reddi possunt, quæ edita sunt de bonis, quorum administratio ad ipsum non pertinet, sed ad patrem, vel eo mortuo ad curatorem bonorum: quæ docet Sanchez *lib.* 4. *cap.* 35. *numer.* 60. Suar. *lib.* 6. *cap.* 5. *in fine*.

Denique eadem ratione sentiendum de votis seruorum, siue mancipiorum, ea à dominis irrita reddi posse, non simpliciter, & directè; sed tantùm quæ, & quatenus seruitutis obligationi efficiunt: cuiusmodi est, v. g. votum sacri ordinis suscipiendi, Religionis ingrediendæ, longæ peregrinationis instituendæ, &c.

14 Supersunt quæstiones: Prima. Vtrum voti irritandi potestate præditus, posteaquam semel licentiam dedit, nihilominus votum irritare possit, ante eius executionem? Ita affirmandum est de personis, quæ gubernatiuam in alios potestatem obtinent, tanquam Superiores, siue capita: vt Episcopus in Clericos suos; Prælatus Ordinis in Regulares; item maritus, pater, tutor, dominus; quòd tametsi vouendi licentiam suis dederint, votumque approbarint, nihilominùs mutata sententia, & reuocata licentia, illud infirmare possint. Ratio est: Quia dando licentiam, nequaquam à se potestatem gubernandi, adeoque præcipiendi, & vetandi abdicare censetur. Ita docet Innoc. *c. scripturæ, de voto in fine*, Sotus *lib.* 7. *quæst.* 3. *art.* 1. *§. Maior autem ambigendi*, Arrag. 2.2. *quæst.* 88. *ar.* 8. *post* 5. *conclus.* §. *Est aliud dubium*, Sylu. *verb. votum*, 4. *quæst.* 2. *dicto* 4. Nauar. *cap.* 12. *n.* 61. Suarez *lib.* 6. *c.* 4. *n.* 19. Sanchez *lib.* 4. *de voto, c.* 27. Valent. *quæst.* 6. *p.* 6. *quæst.* 3. Less. *lib.* 2. *cap.* 40. *dub.* 10. *nu.* 75. contra Richar. *in* 4. *d.* 38. *ar.* 4. *quæst.* 3. Sumitur *ex cap.* 30. *Numer. iuncta interpret.* S. August. *quæst.* 59. & refertur *in c. manifestum*, 33. *q.* 5.

Eaque doctrina ampliatur primò; Quòd multò magis succedens Prælatus, maritus dominus, tutor, vel curator, si æquali potestate præditus sit, vota subditorum, tametsi cum licentia antecessoris edita fuerint, arbitratu suo irritare queat, sicuti docet Suarez *lib.* 6. *c.* 8. *n. vlt.* Less. *cit. nu.* 75. Sanchez *cit. cap.* 27. *nu.* 36. Cùm enim par in parem non habeat imperium, *c. innotuit, de elect.* ideò antecessor non potest successoris iuri præiudicium afferre; multò verò minus iuri superioris Prælati obstare, quominùs votum ab inferiore Prælato approbatum, infirmare possit.

Secundò ampliant Arrag. & Lessius *loc. cit.* traditam doctrinam locum etiam habere in promissione homini facta, cum licentia Superioris; quòd nihilominùs licentia reuocari, & promissio rescindi queat. Sed contrarium dicendum est cum Suarez *cit. c.* 8. *n.* 3. Sanch. *nu.* 23. Ratio discriminis est; Quia vt inter homines pax, & pactorum firmitas seruetur, tam iura, quàm consuetudo paciscentium cum subditis ideo Superioris consensum requirunt; ne is deinde reuocari possit. Vota verò subditorum Deus repugnantibus eorum Superioribus non exigit, aut requirit, sicuti colligitur *ex cap.* 30 Numerorum, & canones significant, atque Doctores communiter testantur.

15 Eadem porrò doctrina limitatur primò: Quòd votum continentiæ editum etiam ab vxore cum viri consensu approbatiuo, infirmari deinde nequeat. Quæ est communis sententia S. Thom. *in* 4. *d.* 32. *in exposit. litteræ*, Palud. ibid. *quæst.* 2. *art.* 2. S. Anton. *par.* 3. *tit.* 1. *c.* 22. §. 3. Syl. *verb. votum*. 5. *qu.* 2. Nau. *c.* 12. *n.* 59. Gl. & Gratiani *in c. Manifestum*, 33. *quæst.* 5. vbi ait: *Vota vero continentiæ, ita alterius permissu ab altero valent offerri, quòd post promissionem non valent in irritum deduci.* Ratio est: Quia quod attinet ad vsum coniugii, vir non habet potestatem gubernatiuam: imò non maius ius in vxorem, quàm ipsa in virum: quare si vnus coniunx alteri semel licentiam dedit, non sine proposito renuntiandi iuri suo, deinde licentiam reuocare non potest: licet contrarium sentiant Abb. *in c. Charissimum, nu.* 5. *de conuers. coniug.* Sotus, *lib.* 7. *q.* 3. *art.* 1. §. *An verò possit alteruter.* Petr. Arrag. *qu.* 88. *art.* 8. *ante vlt. dubius*, Sanchez *lib.* 9. *de matrim. disp.* 40. *nu.* 17. Signatè autem dixi, *cum proposito renuntiandi*. Si enim coniunx, dum ait, contentum se esse, vt alter continentiæ votum edat, interim nolit præiudicari iuri suo, non prohibetur postea debitum coniugii exigere. Quod notauit Innoc. *in c. a.* 1. *de conuers. coniug.* Nauar. *c.* 16. *Man. nu.* 31. Coninck. *tom.* 2. *disp.* 34. *dub.* 9. *conclus.* 3. vbi rectè ait, si coniunx coniugi dederit facultatem vouendi castitatem absolutè, & simpliciter, censeri renuntiasse iuri suo: cum absoluta castitas seruari non possit cum debiti redditione.

His aliqua subiicienda sunt: I. Ex dictis consequens videtur; si vxor marito licentiam dedit aliud quippiam, quod sibi præiudicat, vouendi, v. g. longam peregrinationem, censendam esse iuri suo renuntiasse, vt deinde licentiam reuocare non possit? sicuti neque creditor potest, si personæ sibi obligatæ, vouendæ eleemosynæ, v. g. licentiam in præiudicium suum fecit: quamuis contrarium doceat Innoc. *cap. scripturæ, de voto, circa finem.* S. Anton. *p.* 3. *tit.* 1. *cap.* 22. §. 1. Sanch. *lib.* 4. *moral. c.* 27. *n.* 12.

16 II. Votum vxoris, etiam sine mariti licentia editum de non petendo debito, à marito irritum reddi non potest. Ratio est: Quia coniunx coniugi non obligatur ad coniugii vsum petendum; sed solùm ad reddendum petenti. Data opera locutus sum de voto vxoris; Quia votum mariti cedere potest in præiudicium vxoris, præ verecundia petere non audientis, si maritus nunquam petat: quare tali casu vxor votum mariti irritare poterit teste Henriq. *lib.* 11. *c.* 15. §. 8. *lit.* L. Sanchez *lib.* 9. *disp.* 7. *n.* 4. Imò etiam vxoris votum de non petendo interdum obseruari non debet, si maritus ægrè ferat, ideoque discordiæ causam præbere videatur: siquidem votum non debet esse maioris boni impediens.

Votum continentiæ mutuo coniugum consensu vtrinque initum, absolutè valet, vt rescindi deinde à coniuge contradicente non possit, sicuti docet S. August. *epist.* 70. *ad Bonifacium, & epist.* 119. *ad Editium*. & refertur *cap. quod Deo*, 33. *qu.* 5. *Quod Deo pari consensu voueratis, perseueranter vsque in finem reddere debuistis, a quo proposito si ille lapsus est, tu saltem instantissimè persevera.* Eamque esse communem DD. sententiam docet Ab. *in cit. c. charissimus, n.* 6. Sanchez *lib.* 8. *disp.* 27. *nu.* 10. Qui rectè etiam monet *num.* 24. coniugem in hoc casu petentem coniugis vsum, non tantum peccare contra votum tum proprium; tum alterius coniugis; ideoque esse sacrilegum; sed etiam peccare contra iustitiam, si tanquam sibi debitum exigat, cum tamen ius exigendi non habeat, quippe cui per pactum renuntiauit: quamuis contrarium senserit Veracrux *par.* 1. *speculi. art.* 15. *in fine*. Veruntamen coniugibus nisi senes sint, suaderi facilè non debet, vt perpetuæ continentiæ votum edant, testante Apost. 1. ad Cor. 7. *Reuertimini in idipsum, ne tentet vos Sathanas.*

17 Secundò limitant suprà dictam doctrinam Suar. *lib.* 6. *ca.* 8. *n.* 7. Less. *cit. c.* 40. *dub.* 10. *nu.* 75. quòd votum impuberis, si semel à patre, vel tutore approbatum fuerit, rescindi deinde non possit. Eò quòd vota impuberis à patris voluntate dependeant, solùm propter iudicii imbecillitatem: quare si patris discretione, & consensu approbata, ac confirmata sint, cessat postea ratio subiectionis. Sed contrarium probabiliùs docent Angel. *verb. votum*, 2. §. 9. Sylu. *eod. verb.* 4. *qu.* 2. *dicto* 6. Sanchez *lib.* 4. *de voto, cap.* 17. *num.* 18. Quia tametsi impubes cum consilio seu ipsius patris, tutoris, seu alterius sapientis viri, voueat, nihilominus ob ætatem manet subiectus patri, aut tutori. Qua sicuti Suarez *l.* 6. *num.* 6. loquitur de Prælato Ordinis, quòd dando vouendi licentiam *nunquam intendit se priuare sua potestate; sed semper habet conditionem, vel limitationem subintellectam, ad beneplacitum suum, quia semper vult manere superior.* Idem dicere possumus de patre, & tutore comparatione impuberis, quòd semper velint manere illius directores, ac tutores.

18 Quæstio secunda. Vtrùm Superior peccet, si sine iusta causa votum infirmet, vel vouendi licentiam subdito datam sine

causa aduocet? Respondeo, & dico I. Quamuis non pauci Doctores existiment, Prælatum, patrem, aut maritum, absque causa vota suorum infirmantem, omni culpa vacare; quia iure suo vititur: Nam ita sentit Palud. *in 4. d. 38. q. 4. ar. 2.* S. Ant. *p. 2. tit. 11. c. 2. §. 6. ad finem*, Sylu. *verb. votum, 4. q. 2. dicto 6.* Nau. *c. 12. n. 73.* Angles. *in flor. p. 2. q. 7. de voto, art. 7. diffic. 4.* Llamas *p. 3. meth. c. 4. §. 43. §. sed hoc maximè*, Azor. *cit. lib. 11. c. 17. q. 5.* Tamen probabilior est sententia Soti *li. 7. q. 3. art. 1.* Medinæ *li. 1. sum. ca. 14. §. 7.* paulò post *princ.* Arrag. *cit. q. 88. art. 8. in 3. concl. §. sed quoniam*, Lessij *cit. dub. 10. n. 70.* Valent. *cit. disp. 6. q. 6. p. 6.* paulò post princip. esse culpam venialem, quia Superior abutitur iure, ac potestate sua, si sine iusta causa promptitudinem subditi ad exhibendum Deo cultum, per voti executionem impediat. Ex quo sequitur, subditum quoque venialiter peccare, si sciens Superiorem non habere iustam voti infirmandi causam, nihilominus susceptam voti pœnitentia, eius rescissionem petat: secus est, si pœnitudinem suam, & exequendi difficultatem sincero animo Superiori exponat, vt ipse diiudicet, num iusta voti irritandi causa suppetat, sicuti notat Sanchez *lib. 4. disp. 24. n. 15.*

Dico II. Si superior, postquam licentiam dedit voti exequendi, sine causa reuocet, peccat. Quæ est communis doctorum sententia, & sumitur ex *cap. 30. Numer.* vbi de marito, qui taciturnitate sua voto vxoris consensum præbuerat, sed postea contradixit, ita dicitur, *portabit ipse iniquitatem eius*. Quare plerique DD. vt Arrago. *cit. ar. 8. post sextam conclus. §. est, & aliud dubium*, Caiet. *eod. art. 8. §. ad eius euidentiam*. Nau. *cap. 12. nu. 73.* Sanchez *li. 4. c. 27. n. 32.* existimant, esse peccatum mortale, si materia uoti grauis sit. Cùm enim votum subditi hanc tacitam conditionem habeat, si Superior consenserit: ideo accedente eius consensu, confirmatur ad cultum, & honorem Dei, reuocato verò consensu, denuò infirmatur, & quodammodo violatur, non sine diuini Numinis irreuerentia.

Suarez tamen *lib. 6. c. 4. n. 12.* non improbabiliter negat esse mortale, per se loquendo: Quia Superior dando licentiam, non censetur se priuare iure, & potestate reuocandi, ergo tametsi reuocet, nihil peccat contra iustitiam; quia vtitur iure suo: neque contra religionem: quia non violat votum, quippe quod ab initio sub ea conditione conceptum est, nisi Superior eius executioni contradixerit.

Quæstio tertia. Vtrùm vota legitimè rescissa reuiuiscant, seu vim obligandi recuperent, postquam vouens potestate eius, qui vota irrita fecerat, liberatus est. Circa quam quæstionem in duobus plerique Doctores consentiunt, contra Palud. *in 5. d. 38. qu. 4. art. 2. concl. 1.* S. Anton. *p. 2. tit. 11. cap. 2. §. 6.* I. Vota Religiosi, & impuberis (tametsi ea relata sint in tempus, quo potestati non amplius suberunt) absolutè, & penitus infirmari posse, vt eorum obligatio nunquam reuiuiscat: eò quòd Prælatus, pater, tutor, &c. directam potestatem habeant in ipsam voluntatem vouentium, sicuti supra explicatum fuit. II. Vota, quæ vxor, v. gr. ante nuptias edidit, vel seruus antequam in domini sui potestatem veniret, licet à marito, vel domino postea infirmari possint, quatenus in ipsorum præiudicium cedunt; non tamen penitus obligationem tolli, sed reuiuiscere, si maritus mortuus, vel seruus libertatem adeptus sit: dummodo vouentis intentio fuerit, non ad certum tempus se obligandi, sed absolutè, & in omne tempus vitæ suæ.

Controuersia autem est de votis coniugis, filii puberis, serui, &c. quæ subiectionis tempore concepta, sublataque fuerunt; vtrum reuiuiscant, postquam illi potestate liberati sunt? Negant Panorm. *in c. quidam, n. 3. de conuers. coniug. & in c. scripturæ, n. 7. de voto*, Caieta. & Arrag. *cit. art. 8.* Sylu. *verb. votum, 4. q. 2.* Nau. *c. 12. n. 66.* Sanchez *lib. 4. c. 26. 4.* quæ sententia ob Doctorum auctoritatem, probabilis est. Sed placet magis opposita, quæ est Innoc. *in cit. c. scripturæ, de voto*, Rosellæ *verb. votum, 2. nu. 15. concl. 5.* Suar. *lib. 6. c. 1. n. 4. & c. 4. n. 17.* Valentiæ *cit. qu. 6. p. 6. diffic. 4.* Lessij *cit. c. 40. dub. 10. n. 82. arg. c. quidam, & c. placet, de conuers. coniug.* quibus habetur, vxorem, quæ ignorante, vel inuito marito Religionem professa, & ab eodem reuocata est, postea marito mortuo, ad Monasterium quidem compellendam non esse: quia professio vxoris repugnante marito acceptari non potuit: ideoque ipso iure irrita fuit: nihilominus à secundis nuptiis arcendam esse; propterea quod votum continentiæ, quod illa ex iuris interpretatione uirtualiter edidisse censetur, a marito non simpliciter rescindi potuerit; sed solum quatenus in eius præiudicium cessit, vt coniugi debitum exigenti reddere teneretur: Ratio huius sententiæ est, quia erga alias personas, præter Religiosum & impuberem, non est potestas irritandi uota directè & simpliciter, sed solum indirectè, & secundùm quid, quatenus alteri obligate sunt; quare cessante obligatione, votum ante impedimentum, reuiuiscit. Si verb. gr. vxor voueat omni tempore vitæ suæ se ieiunaturam Feria VI. idque votum, tanquam in coniugii præiudicium cedens, vir irritauerit, soluto matrimonio, voti obligatio redibit: *cùm ad eum casum, à quo poterat efficax habere principium, peruenisse noscatur*, ait Cœlestinus *cit. c. placet*.

CAP. VIII.

QVIBVS MODIS VOTVM EXTINGVATVR, AVT relaxetur per dispensationem commutationem.

S V M M A R I V M.

1 *Tempus interdum adijcitur promissioni causa obligationis restringendæ, finiendæ; interdum causa obligationis statuendæ.*

2 *Cessante causa finali, ac principali, cessat obligatio voti.*

3 *Votum extinguitur ob superuenientem inopinatam mutationem obiecti.*

4 *Dispensatio in votis, vt valida sit, causam iustam requirit.*

5 *Causæ dispensandi in votis oriuntur, vel ex imperfectione actus: vel ex materia, aut executionis eius difficultate: vel ex necessitate, aut vtilitate, præsertim publica.*

6 *Episcopus in omnibus votis suorum subditorum dispensat, præter quinque summo Pontifici specialiter reseruata.*

7 *Archiepiscopus dispensare potest in votis suffraganeorum: sed non cum subditis eorundem, nisi per viam appellationis aditus fuerit.*

8 *Vota quædam reseruatis similia sunt, sed re ipsa non reseruata Papæ: videlicet votum seruandi castitatem ad certum tempus, votum castitatis coniugalis, votum non petendi debitum coniugi, votum vxorem non ducendi, votum non fornicandi, sacri Ordinis suscipiendi, Religionem strictiorem ingrediendi.*

9 *Votum pœnale, v. g. si fornicatus fuero, voueo in pœnam me Religionem ingressurum, neque post culpam admissam, reseruatum est, ex quorumdam probabili sententia.*

10 *Votum conditionatum, v. gr. si ex morbo conualere, voueo me Religiosum fore, reseruatum non est ante conditionem impletam: postea verò videtur reseruatum.*

11 *Votum castitatis, vel Religionis ingrediendæ, si metu iniusto; eoque leui, extortum fuerit, sub Episcopi dispensationem cadit.*

12 *Votum alternatiuum, cuius altera tantum pars reseruata, reseruatum non est, nisi postea vouens ad partem reseruatam, cum voluntate obligationis, se determinarit.*

13 *Postquam Sum. Pontifex votum reseruatum in aliud commutauit, Episcopus exigente causa dispensare non prohibetur.*

14 *Reseruatio votorum strictæ interpretationis esse debet, atque in casu dubio non asserenda.*

15 *Si coniux cum consensu coniugis, continentiam perpetuam absolutè vouerit, reseruatum hoc votum censeri debet.*

16 *Ob causam necessitatis, & difficultatem adeundi Papam, casus Papalis fit Episcopalis.*

17 *Episcopus ob causam necessitatis dispensare potest: tametsi Legatus Pontificius in prouincia sit: Si tamen adsit specialiter priuilegiatus a Papa, multorum est sententia, dispensare Episcopum non posse.*

18 *Per commutationem voti obligatio non tollitur, sed ad aliam materiam transfertur.*

19 *Vouens propria auctoritate votum commutare potest in opus melius, non item in æquale, sed necessaria tunc est auctoritas Prælati, aut priuilegiati.*

In vota, quibus homo religiosus efficitur, omnia vota simplicia commutantur.

20 *Qui habet priuilegium dispensandi in votis, aut iuramentis, ea etiam commutare potest.*

21 *Priuilegia commutandi, vel dispensandi in votis intelliguntur sine præiudicio tertij.*

Ante voti acceptationem factam à certa persona, aut Ecclesia, non censetur eis ius acquisitum: quare sine iniuria, aut præiudicio dispensari, vel in aliud commutari potest.

22 *Vt voti commutatio in opus æquale, aut minus licita, valida sit, necessariò aliqua causa requiritur.*

23 *Commutatio in opus æquale, aut ferme æquale, facile de causa ab habente potestatem fieri potest, ad petitionem vouentis.*

24 *Qui habet priuilegium vota commutandi tantum, debet commutare in opus æquale, moraliter rem æstimando.*

25 *Vota realia fermè conueniunt in onera realia; personalia autem vota in personalia onera commutantur.*

26 *Votum tum pœnale, tum absolutum, etiam post eius transgressionem, vel contractam pœnam commutari potest.*

27 *Qui habet priuilegium, seu delegatam facultatem dispensandi, vel commutandi vota fidelium, non potest talem facultatem alteri subdelegare.*

28 *Votum, quod per commutationem extinctum fuit, numquam amplius reuiuiscit.*

29 *Qui vouerat peregrinationem, idque votum postea in Religionis professionem commutauit, si postea è Religione eiciatur, non tenetur peregrinationem perficere.*

30 *Per vota simplicia in Societate Iesu edita, priora in seculo emissa, ante professionem suspensa manent, non penitus extincta. In voto Religionis, quam strictioris, dispensari potest cum ingredientibus in Societatem Iesu: ita tamen, vt si iterum eos egredi contingat, redeat obligatio voti.*

1 PRimò extinguitur votum, si tempus elapsum sit, quod vouens determinauit causa obligationis restringendæ, finiendæ; puta si vouisti, ieiunaturum pridie natiuitatis B. Virginis, eoque die intermisisti culpatè, vel inculpatè: postea voto solutus es. Si vxor vouit, se quotidie certam pecuniam pauperibus daturam: sed votum hoc expressè, vel tacitè restrinxit ad tempus coniugii, eo soluto, voto libera est. Secus dicendum, si temporis spatium definitum fuit, causa statuendæ, seu confirmandæ obligationis, vt videlicet vltra tale tempus executionem voti differre non liceat: v. g. si vouisti, intra mensem te peregrinaturum, Religionem ingressurum. Vide Arrag. *q. 88. ar. 3. prope finem, in tertio aduertendo.*

3 Secundò: Cessante causa voti finali, ac principali, cessat obligatio voti, sicuti docet Abb. *in c. magnæ, nu. 14. de voto* Sylu. *verb. votum, 2. q. 8.* Suar. *libro quarto, de voto, cap. 18.* Sanch. *lib. 4. c. 2. nu. 41. arg. ca. cum cessante, de appell.* Exemplum: Si vouisti, pauperi daturum victum quotidianum: ille autem postea diues, aut minus indigens factus est, cessat obligatio voti. Item si voueris: te peregrinaturum pro impetranda à Deo valetudine filii: is verò ante institutam profectionem moriatur, liberatus es voto, teste Suar. *loco cit. n. 5.*

Sed obstare videtur *citato c. magnæ, de voto*. In quo votum peregrinationis Hierosolymitanæ editum ab Episcopo Trecensi, causa consequendi subsidii à Comite Campaniæ, pro recuperanda libertate Ecclesiastica; illo mortuo, à Papa commutatur in alia pia opera: Ergo obligatio voti, cessante causa, per se non expirat. Respondet Sanch. *nu. 48.* commutationem illam non fuisse factam ex necessitate, sed solum ad cautelam, siue maiorem conscientiæ securitatem. Sed magis placet responsio Abb. *in citat. c. magnæ, n. 14.* Sylu. *loco citato,* Suarez, *n. 8.* non cessasse causam voti principalem; sed secundariam, & impulsiuam: siquidem Episcopus ille occasione inuisendi Comitem Campaniæ, vouit peregrinationem in subsidium terræ sanctæ; quod votum etiam mortuo Comite intrinsecum, & obiectiuum finem, seu motiuum suum, quæ erat causa religionis, & subsidii afferendi, seruabat; licet ob cessationem illam causæ secundariæ & impulsæ faciliorem commutationem meruerit.

Tertiò extinguitur votum ob mutationem materiæ, si ex possibili fiat impossibilis, vel ex licita illicita, vel ex bona indifferens, aut maioris boni impediens. Quia *obligatio extinguitur, si in eum casum incidat, à quo incipere non potest, l. pluribus, §. etsi placeat, ff. de verb. obligat.* Idque docet Abb. *in cap. 1. nu. 4. de voto*. His adde, quòd votum conceptum de re impossibili, aut illicita non obligat, etiamsi postea possibilis, aut licita fiat: *Quod enim initio vitiosũ est, nõ potest tractu tẽporis cõualescere, reg. 29. ff.*

Quartò, Si postea notabilis mutatio accidat, vel specialis, & inopinatus casus occurrat, vt præsumi possit, vouentis intentionem ad eiusmodi euentum, siue casum specialem non se extendisse: sed exceptorum fuisse, si in mentem venisset: vel de eo interrogatus fuisset. Ita Abb. *in cap. 1. de voto* Sylu. *verb. relig. 2. q. 17.* Angelus *ver. votum, 3. n. 10.* Mol. *to. 2. de iust. disp. 272.* Azor. *tom. 1. lib. 11. c. 20. quæst. 1. 3. & 4.* Suar. *lib. 4. de voto, c. 19.* Exempla sunt: Si vouisti, te ieiunaturum omnibus diebus Veneris, nihil cogitans de Christi Natiuitate, in diem Veneris interdum incidente. Si vouisti peregrinationem longam, vel magnam eleemosynam: & postea grauem atque inopinatam rei familiaris iacturam passus, votum admodum difficilè exequi poteris. Si Religionem vouisti iuuenis, & postea voti transgressor vxorem duxisti, ea mortua in senectute tua, quando admodum difficilis, & insolitus ingressus videtur, solutus voto censeberis, sicuti ex Victoria refert Suar. *n. 15.* Probatur. Tum quia lex positiua eiusmodi benignam interpretationem secundum epikeiam suscipit, vti dixi *lib. 1. c. 4. c. 19. nu. 2.* Atqui votum est priuata quædam lex, quàm ipse homo sibi ponit. Quare sicuti ægritudo, v. g. sufficit ad excusandum aliquem à præcepto Ecclesiastici ieiunii, ita similiter ab obseruatione ieiunii voti promissi. Tum quia etiam promissio liberalis homini facta, ob superuenientem mutationem notabilem, & non præuisam, obligare desinit, vti dixi *lib. præced. t. 4. c. 5. n. 5.* & sumitur *ex regul. 28. ff. Hi, qui ex liberalitate conueniuntur, in id, quod facere possunt, condemnantur.* Atqui Deus non est rigidior debitorũ exactor, quàm homo.

Oportet tamen distinguere, vtrum impedimentum, aut mutatio rerum superueniens, adeoque moralis impossibilitas perpetua, & simpliciter dicta sit, quo casu omninò tollitur obligatio voti: An verò solùm temporalis, seu ad tempus duratura sit: tunc obligatio voti non planè extinguitur, sed suspenditur, sicuti colligitur *ex cap. quod super §. vnde credimus distinguendum, de voto, & c. non est, eod. tit.* Quare si vououeris, v. g. templum te ædificaturum, sed postea in paupertatem incidas cessat pro eo tempore obligatio voti: sin autem ad meliorem fortunam perueneris, voto iterum teneberis, quod etiam in ciuilibus debitis obseruari, constat *ex §. vlt. Instit. de action.* & dixi *præced. lib. tract. 2. cap. 12. num. 5.*

Quintò extinguitur votum per voluntatem Superioris infirmantis, seu irritum reddentis, de quo satis dictum *c. præced.*

4 Sextò soluitur uotum per legitimam dispensationem: Differt autem dispensatio à uoti irritatione primò: Quia in dispensante requiritur iurisdictio Ecclesiastica ordinaria, uel delegata: In eo autem, qui votum irritum reddit, requiritur aliud ius, siue potestas in personas sibi obligatas. Secundò: Quod dispensatio in uotis, sine iusta causa facta, non solùm illicita, sed etiam inualida sit: quippe cùm potestas dispensandi in iure Superioris, Dei nimirum, Prælatis Ecclesiasticis collata sit in ædificationem, non destructionem: rescissio autem, seu irritatio voti, quamuis illicita sit, si sine iusta causa fiat: tamen valida est: quia Superior uotum subditi rescindens, proprium ius, & potestatem exercet, sicuti docet Nauar. *cap. 12. nu 73.* Llamas *par. 3. methodi, cap. 2. §. 42.* & alii. Præterea si uotum subditi, u. gr. Religiosi à Prælato superiore confirmatum fuerit, non potest deinde inferior, & subordinatus Prælatus illud irritare: potest tamen ex iusta causa dispensare, si alioquin tali potestate præditus est. *Quia per approbationem, seu confirmationem Superioris extrahitur quidem votum à potestate dominatiua inferioris: sed non à iurisdictione eius voluntaria*, ait Suarez *lib. 6. c. 10. in fine.*

5 Causæ iustæ dispensandi in uotis oriuntur primò ex actu uouendi, si absque prudente, & perfecta deliberatione in ira, metu, mœrore, tenera ætate, &c. conceptus sit, *arg. c. 2. de voto; Nos ipsum à voto, quod in teneræ ætate facultate potius, quam arbitrio discretionis, promisit, absoluimus.* Adde, etiam alia, quæ uoluntarium diminuunt, ad dispensationem, vel commutationem faciliùs impetrandam conducere posse; puta, si votum non fuit absolutum, sed pœnale: si error accidit circa causam impulsiuam, vel si ea omnino cessat, iuxta *c. magnæ, in fine, de voto.*

Secundò ex materia voti, si vouenti spectata corporis constitutione, naturæ fragilitate, &c. periculum maioris ruinæ pariturum videatur. Vel, vt aliis verbis dicam, si talis sit materia voti, ut spectata qualitate personæ, dispensatio ad spiritualem eius utilitatem (quæ præcipuè hic spectanda est) cessura uideatur. Huiusmodi solet esse uotum non petendi debitum coniugii, item uotum cælibatus, seu perpetuæ continentiæ, editum à persona ad carnis lapsum procliui.

Tertiò ex difficultate exequendi postea superueniente, ante non præuisa, quo casu interdum manifestum est, obligationem voti per se sine dispensatione cessare: interdum uerò dubium est, vt proinde dispensatio peti debeat.

Quartò ex necessitate, magna utilitate Reipublicæ, vel familiæ. Vt si hæres nobilissimi Ducatus, aut Marchionatus, Religionem vouit, aut si longam peregrinationem vouisti, cùm præstaret te familiæ, aut Reipubl. regendæ interesse, sicuti colligitur *ex c. 1. de voto*, ubi Abb. *num. 5.* Sotus *l. de iust. qu. 7. a. 3. in medio, & l. 7. q. 4. a. 3. circa medium* Nauar. *c. 12 num. 77.* Suar. *l. 6. c. 17. n. 17.* Sanch. *l. 4. c. 45.*

Verùm hic duo annotanda sunt; I. Quò maius siue dignius uotum est, u. g. Religionis, continentiæ, eo maior causa requiritur, & interdum una sola ex dictis, puta teneræ ætatis facilitas, non sufficit ad dispensandum, nisi simul concurrat causa uoti executionem aliquo modo impediens, siue difficilem reddens, sicuti indicat S. Thom. *quæst. 88. articul. 12. ad 2.* & expressius docet Caiet. ibid. Sotus *lib. 7. quæst. 4. art. 3. circa medium.* Anton. Berardus in *sum. p. 3. cap. 9. §. primò quæritur*, Valentia *cit. p. 7. propè finem, §. Honor autem Christi*: Quamuis Sanchez *num. 28.* probabiliter dicat, non requiri in hoc casu imperfecti uoluntarii, causam executioni obstante, modò cum dispensatione iungatur aliqua commutatio.

II. Si Prælatus uideat, causam aliquam subesse, dubitet tamen, num ea sufficiens sit ad dispensandum, uel commutandum, interdum in clementiorem partem declinare potest, si ex dispensatione aliqua utilitas speretur, nullumque scandalum timeatur, sicuti notauit Syl. *verb. dispensatio, qu. 14. in fine*, Sanch. *cit. cap. 45. nu. 10.* Etenim in dispensatione super uoto: tria præcipuæ attendenda esse, monet Innoc. III. *in cit. c. magnæ. Quid liceat secun-*

modum æquitatem, quid deceat secundum honestatem: quid expediat secundum vtilitatem.

6 Ordinariam potestatem dispensandi in omnibus votis fidelium habet Papa: Episcopus verò, aliusue similem Episcopali iurisdictionem obtinens dispensare potest in votis suorum subditorum, atque, vacante sede, Capitulum; Legatus item Pontificius in prouincia, ad quam missus est: Et Prælati Ordinum exemptorum cum suis Regularibus, itemque Nouitijs. Habent enim omnes hi ordinariam iurisdictionem Ecclesiasticam, sicuti constat ex iis, quæ dixi *lib. 1. tract. 4. cap. 7.*

His adde primò; Pœnitentiarum Summi Pontificis: tametsi enim ille, sicuti, & Legatus Pontificius, ex Papæ commissione dispensandi facultatem obtineat, quia tamen hæc est anneta muneri, ac dignitati eorum, ideò non delegata, sed ordinaria censetur, vti notauit Suar. *l. 6. de voto, cap. 10. n. 6.* Sanch. *l. 5. c. 38. n. 4.*

7 Adde secundò, Archipiscopum communi iure dispensare posse in votis Suffraganeorum, teste Palud. *in 4. dist. 38. q. 4. ar. 4. concl. 8.* S. Anton. *p. 1. tit. 11. c. 2. §. 9.* Archiepiscopus, Angles. *p. 2. qu. de voto, art. 8. diffic. 9. concl. 9.* Sanch. *nu. 16.* Sed non cum eorum subditis, nisi per appellationē aditus sit, eo in casu, quo Episcopus dispensationem denegauit, cum iusta, & necessaria causa subsistente, eam conferre deberet, teste Auila *p. 7. de cens. disp. 10. dub. 6. concl. 1. notan. 2.* Henriq. *lib. 14. de irregul. c. 18. num. 3.* Qui addunt, posse Archiepiscopum cuius subditis Episcoporum suffraganeorum dispensare in votis, eo tempore, quo illorum diœceses visitat, secundùm *c. vlt. de censib. in 6.* & Trident. Concil. *sess. 24. cap. 3. de reform.* Quod tamen alii rectiùs negant, cùm id nullo iure expressum sit: sed solum posse Archiepiscopum *dum visitat, subditorum suffraganeorum confessiones audire ac absoluere, cit. c. vlt.* & notauit Suar. *lib. 6. de voto, c. 19. num. 9.* Sanch. *cit. c. 38. n. 14. arg. c. duo simul, de Offic. Ordin.* in quo dicitur: Priuatē, *nihil iuris præ cæteris* Episcopis *habere, nisi quantū sacri canones concedunt, vel prisca consuetudo.* Vide quę dixi *l. 1. tr. 4. c. 7. §. 3.*

Porrò quinque vota sunt, quæ vel communi iure, vel consuetudine, solius Summi Pontificis dispensationi reseruantur; videlicet votum perpetuæ continentiæ, Religionis, item peregrinationis Romanæ, Hierosolymitanæ, & Compostellanæ, sicuti colligitur *ex extrauag. etsi Dominici, 2. de pœnit. & remiss.* Quamobrem in generali concessione, siue indulto dispensandi in omnibus votis, quinque illa non debent censeri comprehensa, sicuti rectè docet Suar. *lib. 6. de voto, c. 24. n. 4.* Sanch. *lib. 5. c. 40. nu. 16.* retractans, quod ante docuerat *lib. 8. de matrim. disp. 9. num. 2.* cum Soto *lib. 7. qu. 4. art. 3.* Rodriq. *p. 2. summ. c. 97. n. 1.* dispensationem in peregrinationibus generali dispensandi in omnibus votis concessione contineri, quod verum non est; quia quæ specialiter reseruata sunt, ea specialem, & expressam concessionem postulant, vti apertè significatur *in c. si Episcopus, de pœnit. & remission. in 6. & in extrauag. etsi Dominici, 1. & 2.* ibi, *ex speciali licentia, & certa scientia nostra, de pœnit. & remission.*

8 Notandum verò, aliqua vota reseruatis similia, de re ipsa reseruata non esse; I. Votum seruandi castitatem ad certum tempus, v.g. biennium, vel tempore durantis coniugii cum licentia coniugis, sicut ex communi docent Palud. *in 4. d. 38. q. 4. ar. 4. concl. 5.* Nau. *c. 12. nu. 76.* Sot. *lib. 17. qu. 4. art. 3. §. Ex his fit consequens,* Sanch. *lib. 8. de matrim. disp. 9. num. 9.*

II. Votum seruandæ castitatis coniugalis, præterquam si eiusmodi votum Pontificia auctoritate annexum sit Ordini militari, sicuti docet idem Sanch. *n. 7. & lib. 4. moral. c. 40. num. 50.*

III. Votum non petendi debitum coniugale, teste S. Antonin. *p. 1. tit. 1. c. 22. §. 2.* Viuald. *in append. candelabri, c. 14. num. 42.* Sà *ver. voti irritatio, n. 11.* Henriq. *lib. 11. c. 13. §. 8.* Rodriq. *p. 2. sum. c. 99. concl. 3.* contra Syl. *ver. votum, 4. q. 4. §. 8.*

IV. Votum non nubendi, vel vxorem non ducendi, teste Angelo *verb. votum, 4. n. 6.* Syl. *loc. cit.* Arrag. *q. 88. a. 12. post sextam concl. §. Quando votum,* Nau. *cit. num. 76.* Valent. *tom. 3. disput. 6. q. 6. p. 7. §. Ex quo sequitur,* Sanch. *cit. disp. 9. n. 11.* Less. *lib. 2. c. 40. dub. 3. num. 105.* Henriq. *lib. 7. cap. 3. §. 6.* Suar. *lib. 6. c. 21. nu. 9.* contra Caiet. *tom. 1. opusc. tract. 11. quæst. 1.*

V. Votum non fornicandi, aut mulierem non tangendi, sicuti docet Nau. *l. 3. cons. 31. edit. 2.* Graffis *p. 1. decis. lib. 2. c. 31. nu. 31.* Less. *loc. cit.* Sanch. *lib. 4. moral. c. 40. n. 67.* Quorum omnium ratio est; quod reseruationes, cùm à communi iure, & ordinaria Episcoporum potestate exorbitent, strictæ interpretationis esse debeant: ideòque cùm votum castitatis, siue continentiæ reseruatur, explicari debet de continentia perpetua, & simpliciter dicta cuiusmodi non sunt, quas recensuimus, sicuti præter alios notauit Sylu. *ver. vot. 4. c. 3. d. 6.* Suarez *lib. 3. c. 21. n. 9.*

VI. Reseruatum non est votum sacri ordinis suscipiendi. Ita Arrag. Less. Sà Henriq. *loc. cit.* Sanch. *cit. disp. 9. n. 13.* Suar. *nu. 7.* Azor. *lib. 11. c. 19. q. 9.* Quia id non est votum castitatis; sed assumendi statū, cui votum castitatis tacitè annexum est. Eademque ratione dispensare potest Episcopus in expresso voto, castitatis futuro tempore Deo promittendæ, teste Suar. *citato n. 7.* Sanch. *citatu, cap. 40. num. 70.*

VII. Votum ingrediendi Religionem strictiorem, vt liceat ingredi minus strictam, vel permanere in minus stricta. Ita Sot. *l. 7. q. 4. ar. 3. vers. seq. subinde* Syl. *verb. votum, 4. q. 3. dicto 6.* Nau. *l. 3. cons. 41. de voto edit. 2.* Azor. *lib. 11. c. 18. q. 8.* Rodr. *tr. 1. reg. q. 25. ar. 6.* Sanch. *cit. disp. 9. n. 17.* Less. *cit. dub. 13. nu. 105. & 7.* Quia sic non dispensatur in voto Religionis secundùm se: sed tantùm secundum modum, seu circumstantiam: Quamobrem licet tale votum Ordinis strictioris editum à Regulari, ordinis Prælatus causa non possit, tamen in eo dispensare potest, si exemptus sit, sicuti ex communi notat Sot. *lib. 7. q. 3. ar. 1. vers. 3. apertum ordo est,* Nau. *comment. 4. de Regul. n. 22. in fin. & cons. 40. de voto, edit. 2.* Suar. *cit. lib. 6. c. 10. n. 16.* Sanch. *lib. 4. mor. c. 42. n. 2.* Rodriq. *p. 2. sum. c. 89. concl. 4.* Less. *n. 107.* Eademq; ratione dispensare potest Episcopus in voto pedibus, vel sine viatico peregrinādi v.g. ad limina Apostolorū vt liceat equo vehi, aut itineris expensas facere, teste Lessio *n. 105. §. 6.* Sanch. *c. 40. n. 78.* Itē circa dilationem voti reseruati, puta si aliquis vouit intra annum Religionē se ingressurū, vt iusta de causa executionē voti aliquātulū differre liceat, sicuti probabiliter docet Sanch. *n. 76.* contra Suar. *l. 6. c. 26. n. 11.*

VIII. Cum Religionem professo, vt ad aliam Religionē quamuis laxiorem transire possit, ex iusta, & graui causa dispensare potest Episcopus, vel Prælatus Ordinis exemptus, cum consensu Capituli, qua de re dicam *tract. seq. cap. 6. n. 3. dicto 5.*

9 IX. Votum pœnale, v.g. si fornicatus fuero, voueo, in pœnam me Religionem ingressurum; neque, post admissam culpā, ideòque contractam obligationem pœnæ, reseruatum esse docent multi, inter quos est Henriq. *lib. 7. c. 30. num. 6.* Tol. *libr. 4. c. 18. n. 11.* Arrag. *2. 2. q. 88. a. 12. §. si quis,* Ludou. Mirand. *tom. 1. Man. Prælat. q. 48. ar. 6.* Viuald. *supr. cit. c. 14. nu. 50.* Sà *ver. voti irritatio, num. 11.* Valent. *cit. p. 7. § ex quo sequitur.* Sanch. *cit. l. 8. disp. 10. n. 8.* Suar. *lib. 1. c. 23. n. 9.* Eo quod votum pęnale non fiat cum directo affectu erga rem promissam, vt alia vota; sed magis cum animi auersione, vt timore eiusmodi obligationis contrahendæ vouens reuocetur à crimine: quare non est purè, & simpliciter dictum votum, seu promissio alicuius rei in Dei cultum præstandæ: Et est valdè probabilis hæc sententia.

10 X. Votum conditionatum, v.g. si ex morbo conualuero, voueo me Religiosum fore: ante conditionem impletam reseruatum non est, quia non est simpliciter dictum votum; quandoquidem non continet consensum absolutè, & simpliciter; sed sub conditione pendente in futurum; quamobrem non nisi imperfectam, & suspensam obligationem parit. Quæ est sententia Toleti, *lib. 4. c. 18. n. 11.* Arrag. *qu. 87. ar. 12. loc. cap.* Lessii *cit. dub. 13. n. 105. cas. 6.* Suar. *lib. 6. cap. 22. n. 3.* Sanch. *lib. 8. de matr. disp. 10. nu. 13. & lib. 4. mor. c. 40. n. 99.* Sayri in Claui Regia, *lib. 6. cap. 11. n. 77.* contra Sotum *lib. 7. q. 2. ar. 4. ad 4.* Rodriq. *t. 1. regul. qq. q. 16. 3. a. 17.* Nau. *ca. 15. n. 43.* Azor. *lib. 11. c. 19. q. 13. in fine,* Valent. *disp. 6. q. 7. circa fin.* Verum post impletam conditionem, videtur esse votum reseruatum: Alioquin dicere oporteret, quod votum castitatis, aut Religionis, sub conditione, si ex naufragio liberatus fuero, postea per Episcopi dispensationem aut commutationem tolli possit, quod Ecclesiæ praxi repugnat. Ratio est; Quia sicuti omnes alii contractus, ac promissiones factæ sub conditione, ea eueniente purificantur, & absoluuntur: omnesque effectus obligationis pariunt, perindè ac si sine conditione factæ essent, iuxta *leg. potior, ff. qui potiores in pignore;* ita etiam voti promissio: neque enim vlla disparitatis ratio afferri potest; Atque hæc est communis Doctorum sententia contra Sanch. *ll. suprà cit.*

Porrò, cur votum merè conditionatum, v.g. *Si coniugi superstes fuero, voueo me Religionem ingreßurum:* eueniente conditione omnino purificetur siue perficiatur; at verò votum pœnale, v.g. *Si fornicatus fuero, voueo me in pęnam Religionem ingressurum,* etiam post euentum peccati, ob sui imperfectionem, sub Episcopi dispensationem cadere possit, sicuti suprà dictum fuit; eius discriminis rationem rectè explicat Suar. *cit. lib. 6. c. 24.* Quia in voto merè conditionato affectus vouentis per se tendit in rem promissam sub conditione, tanquam bonam, & salubriter præstandam in Dei honorem: at verò in voto pœnali affectus vouentis per se tendit in rem promissam, tanquam pęnam, adeoque vt malam & afflictiuam, quam mallet euitare, quam incurrere. Quamobrem si aliquis Religionem, v.g. voueat, non vt pęnam peccati vindicatiuam: sed medicinalem, siue vt remedium vitandæ fornicationis, ad quam vouens ipso euentu propositum se expetitur: tunc votum tale, post admissam fornicationem Papę reseruatum erit: quippè cum tale votū non propriè pęnale sit, sed merè conditionatum vti idē Sua. notauit, *cit. c. 23. n. 3.* Contra verò, si mulier v.g. ex nimio affectu erga virū, & securas nuptias voueat, aut iuret, si nuptiæ successū nō habuerint, se Reli-

gionis magis efficiatur, arbitror Episcopum dispensare posse.

11 XI. Votum metu iniusto extortum: quamuis non cadente in virum constantem (nam votum ex tali metu per se irritum esset.) Quę est communior, probabilior sententia Angeli *ver. votum*, 4. n. 8. Nau. c. 12. n. 59. Rodriq. *p. 1. summ. cap* 253. n. 14. *in fine*, Sanch. *cit. c. 40. num.* 30. Less. *cit. dub.* 13. *nu.* 106. *casu* 3. contra Suar. *lib. 6. c. 26. nu.* 4. Cum enim talia vota facilis dispensationis esse debeant, tum ob imperfectionem consensus, quippe aliquo modo extorti; tum etiam ob odium iniustè extorquentis, præsumendum non est, Papam sibi reseruare velle. Accedit, quod grauium DD. sententia sit Nau. c. 22. n. 51. *& lib. 1. cons. 3. num. 8. & cons. 5. n. 4. de his quæ vi* edit. 2. *& lib. 3. cons. 3. de controu. coniugat.* n. 4. Rodr. *p. 2. summ. c. 8. concl. 9.* Votum, etiam solemne, ex leui metu iniustè incusso editum, in conscientiæ foro irritum esse.

12 XII. Votum alternatiuum, cuius altera pars reseruata non est, v. g. voueo me ad limina SS. Apostolorum Romam profecturum vel 50. aureos daturum. Ita Azor. *tom. 1. lib. 11. c. 19. qu.* 10. Less. *cit. dub.* 13. n. 106. *casu* 8. Sanch. *cit. c. 40. num.* 42. Suar. *cit. lib. 6. c. 24. nu.* 4. Ratio est: Quia tale votum non est determinatè de re reseruata, neque ad illam simpliciter obligat: quia *in alternatiuis debitoris est electio, & sufficit alterutrum impleri*, *reg.* 70. *in* 6. Neque refert, etsi temporis progressu altera pars, non reseruata ad implendum impossibilis fiat: nam licet tunc vouens ad peregrinationem Romanam simpliciter ac determinatè obligetur, id tamen non prouenit ex vouentis intentione, sed ex euentu per accidens, ideòque nihilominus Episcopus dispensare poterit. Alia verò ratio est, postquam ipsemet vouens, obligationem suam, quæ principio indeterminata erat, determinauit ad eam partem, quæ reseruata est, videlicet ad peregrinandum; idque non simplici tantum proposito, sed cum voluntate se obligandi, seu potius priorem obligationem determinandi, sicuti docet Sanch. *lib. 8. de matrim. disp.* 9. n. 14. Azor. *cit. q.* 10. Suar. *lib. 6. de voto, c.* 34. *nu.* 3. Quemadmodum etiam hominis debitor sub alternatione, postquam vnam partem elegit, eamque creditori notificauit, resilire amplius non potest, iuxta *iuris reg.* 21. *in* 6. *Quod semel placuit, amplius displicere non potest*.

13 XIII. Postquam Sum. Pontifex votum reseruatum in aliud commutauit, iam Episcopus exigente causa in illo dispensare, vel in aliam materiam commutare potest, sicuti docent Syluest. *ver. votum, 4. qu. 7. in fine*. Arrag. *cit. q.* 88. *ar.* 12. *ante solut.* 1. Henriq. *lib. 7. c. 30. n. 5. litt. O.* Suar. *lib. 6. c. 20. nu.* 15. Sanch. *lib.* 8. *disp. 9. n.* 20. Sà *ver. votum, n. vlt.* Nam hoc ipso, quòd prius votum, cum vouentis consensum, commutatum est, quasi aliud siue nouum votum euadit; quippe nouam obligationem continens, cuius materia reseruata non est. Neque obstat, quod aliqui obiiciunt apud Azor. *tom. 1. lib. 11. c. 18. q.* 11. subrogatum sapere naturam eius, cui subrogatur, *arg. c. Ecclesia*, 1. vbi Abb. *nu. 3. Vt lite pendente*. Respondetur enim; Id verum esse, quod attinet ad ea, quæ ad subrogationem per se atque intrinsecè spectant: non quæ extrinseca, & accidentalia sunt cuiusmodi est reseruatio Superioris, ex eiusdem libera voluntate proficiscens: quare hæc reseruatio, cùm odiosa sit, non debet extendi ad materiam subrogatam, sine speciali declaratione subrogantis.

14 XIV. Quotiescumque dubium est de valore voti, siue illud iuris sit, siue facti, potest in tali voto Episcopus dispensare, teste Suar. c. 36. n. 6. Sanch. *cit. cap.* 40. *num.* 26. Cùm enim reseruatio odiosa sit, ideò secundum strictam acceptionem ad casus certos restringi debet, vt dubios non comprehendat, sicuti idem Suar. notauit de censuris, *disp.* 40 *lib* 6. *nu.* 5. Sanch. *lib. 1. moral. c.* 10. n. 74. Est autem hæc doctrina intelligenda de his casibus, in quibus dubium de valore voti per se non liberat vouentem, sed superioris interpretatione, vel dispensatione opus est. Præterea in casu, quo dubium est, vtrùm votum Summo Pontifici reseruatū sit, necne; v. g. coniux cum coniugis consensu continentiam vouit, sed dubitat num perpetuam, vel solum tempore coniugij vouere intenderit. Episcopus hoc casu dispensare potest. Quia sicut in dubio num votum editum sit, non est obligatio imponenda, sicuti dixi *lib. 1. tr. 1. c. 5. n.* 31. sic etiam cùm dubitatur de parte voti, vtrùm eam aliquis promiserit, in dubio non est astringendus: quia quod iuris est, de toto quoad totum, idem iuris est, de parte quoad partē, *l. quæ tota, ff. de rei vindicat.* & docet Sanch. *lib. 4. moral. cap.* 13. *nu.* 17. In proposito autem casu dubium extitit, de parte voti, videlicet de tempore post matrimonium secuturo, vtrùm eo etiam vouentis se extenderit; atque ex verbis, & circumstantiis non potest coniectura, vel præsumptio capi: ergo non est obligatio adstruenda.

XV. Aliqui DD. Rodriq. *tom. 1. regul. qq. q* 63. *art.* 3. Veracrux *p. 1. specul. art. 5. in fine*, existimant, reseruatum non esse votum continentiæ editum à coniugibus, quamuis mutuo consensu, sed Episcopum dispensare posse, non quidem simpliciter, sicuti docet Maior. *in 4. d. 32. q. 2. solut. 2. contra 2. concl.* sed ad petendum, ac reddendum debitum tempore coniugii, quibus Sanchez *lib. 8. disp.* 11. *num.* 8. *&* 9. assentitur eo casu, quo vnus tantum coniux cum alterius consensu continentiam vouit.

15 Verùm hæc sententia aliis communiter reprobatur, vti videre est apud Syl. *ver. matrimonium*, 7. *q. 4. in fine*. Nau. c. 12. *numer.* 56. Rodriq. *p. 1. sum. c.* 242. *concl.* 15. Sà *verb. debitum coniugale, n.* 2. vbi rectè docent: Si coniux interueniente consensu, & pacto alterius coniugis, iuri suo renunciantis, continentiam simpliciter, & in perpetuum vouerit, tale votum Sum. Pontifici reseruatum esse: cum sit continentiæ integræ, & perpetuæ, ideoque nulla ex parte sub Episcopi dispensationem cadat. Alia verò ratio est, si coniux consensum præbens, iuri suo renunciare non intendat: cuiusmodi quidem renunciatio in dubio præsumi non debet, teste Innoc. *c. 1. de conuers. coniug.* Nau. c. 16. n. 31. Item si coniuges ex pacto vouerint continentiam non simpliciter, sed cum aliqua limitatione, v. g. nisi proles masculas ante ipsos mortem obeat, talia vota, cùm non sint continentiæ perfectæ, & absolutæ, Papæ reseruata non censentur.

16 Denique in votis reseruatis Episcopus dispensare, potest, quando est impedimentum adeundi Sum. Pontificem, & necessitas cogit maturare dispensationem super vota. Ita docent Sylu. *verb votum, 4. qu 4.* Nau. *cap. 12. n.* 76. Arrag. *cit. art. 12. §. si quis autem quærat*. Henriq. *lib. 6. c. 19. nu. 7. in comment litt.* P. Rodr. *tom. 1. regul. qq. q. 63. nr.* 6. Sanch. *lib. 8. de matrim. disp. 9. nu.* 32. *& lib. 4. moral. c. 40. n.* 34. Less. *n.* 106. Suar. *lib. 6. c. 26. n.* 10. Ratio sumitur ex epikeia siue rationabiliter præsumpta mente Pontificis: nolle eum sibi vota tanto rigore reseruare: sed potiùs contentum esse, vt occurrente graui necessitate, si ad ipsum accessus non fuerit, ad proprium Episcopum deuoluatur potestas dispensandi in voto reseruato, vel lege Pontificia; item absoluendi ab excommunicatione, aliaue censura Papæ reseruata. Qua de re vide Henriq. *lib. 6. cap. 16. num. 1. & c. 9. nu.* 7. Sanchez *l. 5. 2. de matrim. disp. 40. qu.* 1. Auilam, *p. 2. de censuris, capit.* 7. *disp. 1. dub. 6. concl.* 3.

Verùm hic aliqua aduertenda sunt. I. Rariùs accidit casus necessitatis, quo Episcopus dispensare possit in votis trium peregrinationum reseruatis, eò quod impedimentum occurrens fermè temporale esse soleat: vt proinde dispensationem non requirat: sed solùm executionis dilationem, sicuti notauit Suarez loco cit. At verò in votis continentiæ, & Religionis frequentius accidere solet necessitas, ob quam Episcopus dispensare possit, præsertim si vouentes coniugati sint: sed etiam si soluti, si ex dilatione matrimonii inter ipsos vsque ad responsum Pontificis, graue periculum incontinentiæ, scandali, alteriusue damni timeatur, puta, quia matrimonium alioquin impedietur, cum magna sponsi, & familiæ eius dedecore; aut sponsus fortè morietur cum periculo animæ, & prole non legitimata.

II. Episcopi dispensatio in tali casu non amplius se extendit, quàm necessitas postulat: quare tales, quibus cum ob dictas rationes Episcopus in voto continentiæ dispensauit, vt vel matrimonium contrahere, vel contracto vti possent: contra votum peccabunt, si extra matrimonium fornicentur, vel eo soluto, ad aliud sine noua Pontificia dispensatione, transeant, sicuti notauit Suar. *cit. cap. 26. n.* 13. Sanch. *cit. disp. 40. num.* 40.

17 III. Episcopus in tali necessitatis casu dispensare potest, tametsi Legatus Pontificius in prouincia sit, vt rectè docet Suar. *cit. c. 26. n.* 10. Sanch. *cit. lib. 8. de matrim. disp. 9. n.* 25. *& cit. lib. 4. moral. c. 40. n.* 38. contra Arrag. *cit. loc.* Rodriq. *p. 1. sum. cap.* 100. *concl.* 3. Quia Legatus Papæ, tametsi à latere sit, ordinario iure non habet maiorem dispensandi potestatem, quàm Episcopus: Ergo liberū est vouenti in tali necessitatis casu, pro dispensatione in voto reseruato adire Episcopum, vel Legatum Apostolicum.

Sed quid si Legatus specialem commissionem habeat dispensandi in votis reseruatis, vel lege Pontificia; aut absoluendi à censuris Papæ reseruatis, poteritne nihilominus Episcopus dispensare, vel absoluere, si ad Papam accessus non sit; an verò necesse est tunc causam transmittere ad Legatum, aut alium specialiter Priuilegiatum à Papa? Priorem partem, quòd Episcopus nihilominus dispensare, & absoluere possit, docet Henriq. *lib. 6. de pœnit. c. 10. n. 1. in comment. litt D. & lib. 12. de matrim. c. 3. nu. 1. in comment. litt. H.* Auila *supra cit. dub. 6. §. quartò nota*: Cùm enim iura soli Pontifici reseruent dispensationem, vel absolutionem, & reseruatio strictæ interpretationis esse debeat: non oportet eam extendere ad Legatum, vel priuilegiatum: sed cum Papa in casu necessitatis adiri non possit, deuoluitur potestas ad Episcopum tanquam Ordinarium Pastorem; adeoque casus Papalis fit Episcopalis.

Posterior verò, & contraria sententia est Nauar. *cap. 27. Man. n.* 90. Less. *cit. dub. 13. n.* 106. Sanch. *cit. disp. 9. n. 25. & cit. c. 40. n.* 38. Suar. *cit. c. 26. n.* 15. Nā Episcopus in his casibus dispensare, vel absoluere potest, dūtaxat ob rationē necessitatis: quę ratio cessat,

si adiri

si adiri aliqui possit, qui specialem commissionem, vel delegationem habet, quippe quam Papa ideò etiam aliquibus concedere solet, vt in casu necessitatis ad illos recursus esse possit. Quæ doctrina vti communior, ita & probabilior, atque securior est: licet etiam prior probabilitate non careat; præsertim quod attinet ad vota & peccata reseruata, super quæ Episcopo ordinaria iurisdictio competit, nisi speciatim à Papa reseruentur. Accidit, quod in casibus frequenter occurrentibus (cuiusmodi est, v.g. peccatū hæresis in partibus septentrionalibus, item votum continentiæ cum pacto inter coniuges editum) Episcopus bona fide, & Doctorum quorundam consensum subnixus consuetudine diuturna, dispensandi, vel absoluendi potestatem sibi comparare potuit.

IV. Obseruandum. Priuilegia Regularium Mendicantium, quod possint commutare, & dispensare in votis, etiam Episcopo reseruatis, intelligi debent de iis votis, aut casibus, qui ordinario iure Episcopo competunt, ideòque propriè Episcopales sunt; non item de iis, qui per se Papales sunt, & tantùm per accidens, ob vrgentem necessitatem, & moralem impotentiam adeundi Papam, ad Episcopum tanquam Ordinarium, post Papam Pastorem, deuoluuntur, sicuti notauit Rodriq. *tom.1.regul. qq. qu.63. art.3.& 4.* Ludou. Mirand. *in Man. Prælat. tom.1. qu.48. num.4.* Sanch. *lib.2. de matrim. disp.40. num.9.* Henriq. *lib.6. de pœnit. cap.14. num.7.* Suarez *cit. cap.26. num.16.*

18 Denique per commutationem voti obligatio (moraliter rem æstimando) non tollitur, sed ad aliam materiam transfertur, sicuti benè explicat Caiet. 2.2. *qu.88. art.10. notab.2.* De ea reliquæ quæstiones soluendæ restant.

19 Quæstio I. Cuius auctoritate vota commutari possint? Respond. & dico I. Vouens proprio arbitrio votum suum commutare potest in id, quod spectatis omnibus, manifestè melius, seu præstantius est. Quæ est communior DD. sententia apud Sanch. *lib.4. moral. c.49. num.4.* Suar. *lib.6. cap. 18. nn.4.* contra Innoc. Hostiens. Abbas item *in cap. peruenit, 2. de iureiur.* S. Bonau. *in 4. d.48. a.2. q.2.* Richard. *art.8. q.1.* Syl. *ver. votum, 4. q.7. dicto 2.* sumitur *ex c.1. de voto, & cit. cap. peruenit*, ibi: *Promissum non infringit, qui illud in melius commutat.* Ratio est, quam affert Caietan. *ver. votum, c. vlt.* Arrag. *q.98. art.12. dub.1. dicto 1.* Constat enim, quantò melius, & præstantius est opus, tantò etiam Deo gratius, & acceptius esse: quare qui opus promissum in aliud melius commutat; is debito, & obligationi suæ abundantius etiam satisfacit. Quod inter homines quoque vsu venit, vt obligatio tollatur, si quis consentiente creditore, aliud pro alio soluerit. Dixi autem *si opus manifesto melius sit.* At verò in dubio stat possessio pro obligatione voti, determinata ad rem certam, quæ proinde mutari non potest, sine superioris auctoritate.

Corollarium. Qui vouit, eleemosynam se daturum certæ personæ pauperi, antequam ei per acceptationem ius acquisitum est, potest propria auctoritate mutare animum, vt detur alteri pauperiori, si appareat, tale opus Deo gratius fore. Ita Sanch. *num.6.*

Excipi verò debent vota Summi Pontifici reseruata: ea enim neque inter se, neque cum aliis operibus, quamuis manifesto præstantioribus, sine Summi Pontificis auctoritate commutari possunt: eò quòd talem commutationem ipse sibi propriam reseruari, sicuti docent Sotus *lib.7. qu.4. ar.3.* Suarez *lib.6. cap.21. n.17.* Azor. *t.1. lib.11. c.18. qu.4.* Sanch. *lib.4. de voto, c.52. nu.5.* contra Arrag. *q.88. art.12. dub.1. dicto 3. in coroll.*

Sed hinc iterùm excipi debet votum editum in Religione approbata, per quod aliquis verus Religiosus efficitur: nam in tale votum omnia vota antecedentia tam realia, quàm personalia commutari possunt, sicuti habetur *in c. scripturæ, de voto: Reus fracti voti non habetur, qui temporale obsequium in perpetuam noscitur Religionis obseruantiā commutare*, & docet S. Th. 2.2. *q.88. a.12. ad 1.* Caiet. *eod. ar. in princip.* Sotus *lib.7. q.4. a.3. ad 1.* Nau. *c.12. n.15.* Arrag. *cit. art.12. solut. ad 1.* Sà *verb. voti commutatio, n.6.* Suar. *c.22. n.18.* Mirand. *qu.26. ar.7.* Sanch. *lib.5. mor. c.5. prærogat. vlt.* Ratio est, quia votum Religionis, quo homo seipsum, & omnia sua Deo in perpetuum consecrat, vniuersalitate quadam, tum actionum, tum temporum, reliqua vota omnia in se eminenter complectitur. Vota autē Nouitiorū interim suspensa manet vsque ad eorum professionem; saltem ea, quæ in tali statu executioni mandare ipsi nō possunt. Alia autem vota Nouitiorū, licet cum Religione consistere possint, vt ieiunium, quotidiana oratio, &c. tamen à Confessario, aut Prælato in onera ordinaria Religionis rectè commutari, monent Sà, & Miranda *loc. sup. cit.*

Dico II. Commutatio voti in aliud opus æquale proprio vouentis arbitrio fieri non potest. Hæc est communis sententia apud Sanch. *cit. c.49. n.12.* Suar. *lib.6. c.19.* contra Rodriq. *par.2. summ. c.102. concl.4.* Med. *lib.1. summ. c.15. §.7.* Henriq. *lib.5. de pœnit. c.20. §.5.* Non enim potest aliud pro alio solui, promissario non consentiente; atqui Deus non videtur consentire, vt à spontaneo ipsi promisso cultu recedatur, sed potiùs velle, vt constanter in propria, & determinata specie fideliter reddatur, nisi causa recessionis, & commutationis vrgeat, quam cognoscere ad superiorem pertinet; vel nisi aliquis commutare velit in rem euidenter meliorem, Deoque gratiorem: tunc enim promissionem non violat, sed auctius reddit: eaque ipsa exceptio in quolibet voto tacitè continetur: Promitto me hoc facturum, vel loco eius aliquid melius, Deoq; gratius; non item aliquid æquale: quia gratius Deo censetur, vt promissio in sua specie formaliter cū voluntatis perseuerantia compleatur, quam in alia æquiualenter, cum voluntatis recessu, & aliqua inconstantia, sicuti explicat Suar. *cit. cap.19. n.4.* & confirmari potest *ex c.1. de voto*, & doctrina S. Thom. 2.2. *quæst.88. art.12. in corp.*

Dico III. Commutatio voti in opus æquale fieri debet auctoritate Prælati, puta Episcopi, vel Papæ, eiusque, qui ab ipsis commissionem, seu delegationem habet. Quæ est communior sententia apud eundem Suar. *c.19. n.6.* Sanch. *cit. c.49. n.13.* contra Vualdum *in candelabro sacrament. p.3. cap.14. num.15. conclus.2.* Less. *lib.2. c.40. dub.11. n.91.* existimantes, cuiuscumque prudentis Confessarij auctoritate vota commutari posse: Sed contra, quod votorum commutatio, sicuti & dispensatio, sit actus Ecclesiasticæ iurisdictionis exterioris: alioquin frustra Confessariis interdum conferrentur specialia priuilegia commutandi vota.

20 Dico IV. Cui per priuilegium, siue delegationem concessa est potestas dispensandi in votis, videtur eidem etiam concessa potestas commutandi. Ita Sot. *lib.7. q.4. a.3.* Henriq. *lib.7. de indulg. c.30. n.5.* Arrag. *cit. ar.12. ante 2. conclus.* Syl. *verb. votum, 4. q.3.* Sà *verb. voti dispensatio, n.19.* Less. *cit. c.11. nu.94.* Suar. *c.12. n.10.* contra Nau. *c.12. Man. num.79. §. Illud autem,* Azor. *lib.11. c.10. q.4.* Sanch. *lib.8. de matrim. disp.2. num.14. & lib.4. de voto, c.53. n.4.* Nam *cui licet, quod est plus, licet vtique quod est minus*, *regul.53. in 6.* Quæ locum habet, si minus subordinetur maiori, seu in eo contineatur tanquam imperfectum in perfecto, qua ratione codicillus imperfectum testamentū est; quamobrem qui testandi facultatem habet, is multò magis codicillū facere potest. Atqui voti commutatio est veluti imperfecta dispensatio, siue voti relaxatio: siquidem per dispensationem vinculū voti simpliciter tollitur, per commutationem secundùm quid: quia ab vna in aliam materiā transfertur. Confirmatur: Cùm rarò adsint causæ (quas numerat Suar. *c.17. nu.18.* Sanch. *c.46. nu.3.*) ob quas vota purè, & simpliciter relaxari debeant; sed plerumque dispensationi commutatio aliqua adiungi soleat: ideò præsumendū est, mentem Sum. Pontificis conferentis alicui facultatem dispensandi in votis, esse, vt talis facultas exerceatur secundùm consuetū Ecclesiæ morem, videl. commutando in aliud opus, quamuis minus, vt Azor. *cit. loc.* fatetur. Quod si autē dispensandi facultate præditus commutationem facere possit in opus minus, cur non itē in æquale, si ita prudentia iudicarit; siquidem commutatio in minus, & commutatio in æquale, non differunt, nisi vt maior, & minor relaxatio voti, & proinde *reg.53. supr. cit.* locum hic habeat.

21 Dico V. In votis realibus, cum præiudicio tertii, Prælati Ecclesiastici ordinario iure dispensationem, vel commutationē facere non possunt: quamobrē in priuilegiis dispensandi, & commutādi vota, vel additur, vel subintelligitur, vt id fiat sine præiudicio tertii. Tunc autem dispensatio, vel commutatio fieri censetur, cum præiudicio, atque iniuria tertii, si alicui certæ Ecclesiæ vel personæ pauperi, ver. gr. per acceptationem voti ius acquisitum fuit. Verùm ante acceptationem, cùm nondum ius, & actio, & petitio competat, vota in alicuius certæ Ecclesiæ, ver. g. commodum edita, per dispensationem, vel commutationē tolli posse communior est sententia, Syl. *ver. votum, q.7. dict.4.* Caiet. *t.2. opusc. tr.11. q.3.* Nau. *c.12. n.78.* Azor. *to.1. lib.11. c.19. qu.12.* Suar. *lib.6. de voto, c.15. & 11.* Lud. Mirand. *in Man. Prælat. to.1. q.48. ar.4.* contra S. Anton. *p.2. tit.11. c.1. §. vlt.* Rosell. *ver. votū, §.6.* Ratio est, quia per votum præcisè, quatenus est interna promissio Deo facta, nullum ius Ecclesiæ illi acquiritur: tum quia nulla promissio interna, & non manifesta signo aliquo hominem homini obligat, sicuti egregiè docet S. Th. 2.2. *q.88. a.1. in corp.* tum quia voti promissio Deo fit, cui proinde soli ius, & obligatio acquiritur, non Ecclesiæ, quæ se habet tantùm vt materia circa quam voti, sicuti notauit Sanch. *lib.4. moral. cap.41. num.7.*

Neque verò ius Ecclesiæ acquiritur propter externam promissionem donandi, coram domesticis, ver. gr. factam, nisi insuper promissio, siue donatio ab Ecclesia, vel Ecclesiæ Rectore, aliove administratore acceptata fuerit. Quia id commune est omnibus pactis, ac pollicitationibus, vt nisi ab altera parte acceptatæ sint, & quasi formatæ mutuo consensu (pactum enim est consensus duorum in idem) nullam obligationem pariant. Neque fauore piæ causæ vspiam reperitur contrarium statutum esse, vti dixi *lib. præced. tract.4. cap.1.*

Porrò in duobus casibus etiam post acceptationem, siue ius quæsitum, eiusmodi votorum vinculum relaxari potest:

Primò, si persona illa, in cuius vtilitatem votum cedit, ius suum, & actionem spontè remittat, quod etiam de Ecclesiæ Prælatis sentiendum est iis casibus, quibus ob iustam causam, & obseruata debita forma, ius Ecclesiæ acquisitum remittere, vel compositionem instituere possunt, sicuti docet Armilla *ver. dispensatio, num.* 21. Suarez *cit. c.* 15. *n.* 7. Sanch. *cit. cap.* 41. *nu.* 16. Secundò, si occurrente publica causa, ob quam priuatus meritò suo iure cedere debeat. Sum. Pontifex, ex plenitudine potestatis suæ, votum commutet, &c. sicuti docet Sylu. *ver. Papa, qu.* 13. Sanch. *citat. cap.* 41. *num.* 16. Cuiusmodi commutationem, exigente causa, multò magis facere poterit, si certæ Ecclesiæ ex voto, hæreditate, &c. aliquid debitum sit: eò quòd ipse supremus omnium Ecclesiarum administrator existat.

Altera Quæstio: Quanta causa requiratur ad voti commutationem, tum licitè, tum validè faciendam: Respond. & dico I. Si commutatio fiat in rem manifestè meliorem, Deoque gratiorem, nulla alia causa requiritur, sicuti docent S. Bonau. *in* 4. *dist.* 38. *q.* 2. *a.* 2. Richar. *a.* 8. *q.* 1. Caiet. *cit. q.* 88. *a.* 12. §. *in commutatione autem*, Nau. *c.* 12. *n.* 63. *Sa n.* 10. Azor. *t.* 1. *lib.* 11, *c.* 18. *q.* 3. Suarez *c.* 18. *n.* 8. Sanch. *c.* 50. *nu.* 15. Tum quia hæc sola commutationis causa sufficit, quod per eam cultus Dei augeatur: tum quia per se notum est, talem commutationem Deo gratam esse: quamobrē suprà dixi, Prælati auctoritatem in ea non desiderari.

22 Dico II. Si voti commutatio fiat in opus æquale, aut minus requiritur aliqua causa; non tantùm vt licita sit, sed etiam vt valida. Ita docet Suar. *c.* 59. *n.* 5. & 14. In eademque sententia arbitror esse alios Doctores (excepto Sanch. *c.* 51. *n.* 7.) qui negant, vota propria vouentis auctoritate in rem æqualem, aut minorem commutari posse: sed Prælati Ecclesiastici auctoritate, & iurisdictione opus esse: tum eò quòd per eiusmodi commutationem pars aliqua obligationis, ac debiti remittatur, siue relaxetur: vt videlicet non in propria specie, ad quam vouens ratione promissionis suæ ex fidelitatis virtute obligaretur, sed in alia quapiam voti solutio fiat. Id verò vt sine causa concedatur, Deus contentus non est, sicuti etiam suprà de dispensatione dixi. Notat tamen Suarez *c.* 20. *n.* 7. Si commutatio ab habente potestatem, sine iusta causa, bona tamen fide, facta fuerit in opus æquale; illudque iam peractum sit, credendum esse, Deum illud acceptasse, vt vouens ad nihil aliud teneatur.

23 Dico III. Ad commutationem in opus æquale non requiritur causa executioni obstans: sicuti in dispensatione, seu pura, seu mixta: sed sufficit quæuis causa, ob quam, consideratis circumstantiis omnibus videatur expedire etiam ad honorem Dei augendum, vt commutatio voti fiat. Cuiusmodi quidem causam rarò deesse solet, si vouens voti sui commutationem instanter petat; tunc enim ratio adest, vt condescendatur fragilitati eius, quo maiore cum solatio, & animi promptitudine voti sui debitum in alia materia, ad quam magis affectus est, exsoluat. Ita docet Caiet. *loc. cit.* Sotus *lib.* 7. *q.* 4. *a.* 3. *circa med.* Valent. *cit. p.* 7. *prope fin.* §. *ex commutatione autem voti.* Less. *cit. c.* 4. *dub.* 11. *n.* 96. Sanch. *c.* 50. *n.* 13. contra Syl. *verb. votum*, 4. *q.* 8. Est enim manifestum discrimen inter dispensationem, & commutationem voti, quòd in illa obligatio voti absolutè relaxatur: talis autem relaxatio, seu condonatio non censetur expedire, vel ad honorem Dei pertinere, nisi aliquid obstet executioni; quia materia voti putatur moraliter impossibilis, vel maioris boni impediens. At verò in commutatione obligatio voti non penitus relaxatur: sed in aliam materiam transfertur, quod ob varias causas expedire solet, saltem, vt dum benignius cum vouentibus agitur, sua vota maiore cum deuotione expleant, & ad frequentiora vota edenda alliciantur.

Addendum: Si commutatio ab eo, qui talem potestatē habet, fiat in opus minus, adeòque cum commutatione misceatur aliqua dispensatio, probabile est, sufficere interdum causam rationabilem, quæ tamen non obstet executioni voti. Quæ doctrina fauetur ex praxi, eamque indicat Sanch. *lib.* 4. *cap.* 17. *num.* 27. & *cap.* 50. *num.* 18. Rodriq. *tom.* 2. *summ. cap.* 100. *concl.* 4. Less. *n.* 95. quamuis contrarium dicat Sotus *cit. art.* 3.

24 Quæstio III. Qua ratione voti commutationē Prælati, & Confessarii priuilegiati facere debeant? Resp. & dico I. Qui habet potestatem votum commutandi tantùm (qualis v.g. in Iubileo Confessarius concedi solet) is commutare debet in rem æqualem: id est, quæ considerata qualitate vouentis, aliisque circumstantiis, æque bona, siue ad Dei cultum, & obsequium pertinens, videtur. Ita docet Caiet. *in summ. ver. votum, cap. vlt.* & 2. 2. *q.* 88. *art.* 12. *ver. in commutatione autem votorum*, Syl. *ver. votum*, 4. *q.* 8. *in fin.* Sot. *cit. a.* 3. *circa med.* Tol. *lib.* 4. *c.* 18. §. *commutare.* Azor. *tom.* 1. *lib.* 11. *c.* 18. *q.* 6. Suar. *c.* 19. *n.* 7. Sanch. *c.* 50. *num.* 4. contra Medin. *in summ. lib.* 1. *c.* 14. §. 7. *reg.* 3. *de commut.* Rodriq. *tom.* 2, *c.* 100. *concl.* 4. & Less. *cit. c.* 40. *n.* 95. Probatur assertio: Quia nomen *commutationis* æqualitatem significat apud omnes: priuilegia autem extendi non debent vltra verborum proprietatem, aut communem acceptionem. Verumtamen æqualitas moraliter accipi debet, non mathematicè aut scrupulosè: quare etsi dubitetur, vtrùm opus æquale sit, commutatio in illud bona fide fieri poterit. Quia etsi contingat æqualitatem non attingi, quippe quam in moralibus certò deprehendere humano intellectui difficile est; plerumque tamen, si vir prudens bona fide commutationem faciat, non multum ab æqualitate discedet; paruus autem defectus pro nihilo habetur, idque voluit Tolet. *loc. cit.*

Corollarium. Vota præsertim grauiora, longè securius, & faciliùs ab iis commutantur, qui simul etiam dispensandi facultatem præditi sunt.

23 Dico II. Licet plerumque conuenientius sit, vota realia commutare in realia onera; vota autem personalia in onera personalia, non tamen necesse est, id semper fieri: sed votum etiam reale in personale, & vice versa, votum personale in reale rectè commutari potest. Etsi communis Doctorum sententia: cuius prior pars inde probatur. Quia in votorum commutatione, quatenus fieri potest, seruari debet, tum materiæ æqualitas, tum idē finis, siue intentio vouentis: hæc autem plerumque meliùs seruetur, si votum personale in aliud personale commutetur, v.g. votū cilicii gestandi carnis domandæ causa, in ieiunium, & votum reale in aliud reale, v.g. votum Ecclesiam ędificandi in alias eleemosynas, aut fundationes pias. Item votum mixtum in onera tum realia, tum personalia, v.g. votum peregrinationis in ieiunium vnum, vel plura habita ratione laboris, quem peregrinaturus, præsertim pedestri profectione, subire debuisset: & in eleemosynas, habita ratione expensarum, quas vouens cùm eundo, tum redeūdo maiores, quàm aliàs, facere debuisset, sicuti colligitur *ex cap. magnæ, c. ex multa, c. quod super, de voto*, & docet Suar. *cap.* 19. *n.* 20. Sanch. *lib.* 4. *c.* 56. *n.* 16. Licet Graffis *p.* 1. *decis. lib.* 2. *cap.* 30. *n.* 10. Angles *in florib. p.* 2. *qu. vnic. de voto, art.* 6. *diffic.* 6. *propos.* 4. Henriq. *lib.* 7. *c.* 30. *n.* 5. negent, sumptus qui in reditu fieri deberent, æstimandos esse, sed contra textum *cit. cap. magnæ*, ibi: *Expensas, quas fueras eundo, morando, & redeundo facturus.*

Posterior pars probatur tum *ex c.* 2. *de voto*, in quo votū mixtū peregrinationis solis eleemosynis redimitur; tū hac ratione: Quia in commutatione æqualitas, seu similitudo materiæ æstimari non debet physicè, sed moraliter, habito respectu ad Dei gloriā, & spiritualem vouentis vtilitatem, ac consolationem. Maximè etiam, inquit Sanch. *lib.* 4. *c. vlt. n.* 38. spectanda est vouentis fragilitas, curandumque, ne nimis grauetur. Quare proderit interdum commutare in res, quas ipse solitus est facere; puta rosarium recitare, sacro interesse, Sacramenta frequentare: ita enim faciliùs, suauiùs exequetur. Proderit quoque relinquere libertatem, ne die designata exequi teneatur, sed in alium diem differre liceat. Item vt imponantur diuersa opera, relicta optione vouenti, verbi gratia, vt feria sexta ieiunet, vel certam eleemosynam det.

26 His quædam addenda sunt: I. Votum tam pœnale, quam absolutum, etiam post transgressionem, aut pœnam contractam, commutari potest; v.g. si quis vouit singulis diebus eleemosynam dare, & longo tempore intermisit: aut vouit, se numquam lusurum sub pœna aurei pauperibus in eleemosynam largiendi, & aliquoties ludendo transgressus est. Tunc verò attendere oportet vtrùm sola obligatio voti in futurum: an etiam debitum, vel pœna iam contracta à Confessario, v.g. commutetur: vtrusque enim commutatio, ab habente potestatem commutandi vota, fieri potest, qua de re Sanchez *citato capit. vltimo, num.* 33. Suarez *cap.* 20. *num.* 19.

27 II. Qui habent priuilegium, seu potestatem delegatam dispensandi, aut commutandi vota fidelium, vel os à peccatis absoluendi, non possunt talem potestatem alteri delegare. Quis delegatus numquam potest subdelegare, si censeatur electa industria personæ, vt in proposito accidit. Monet tamen Viualdus *in appendice Candelabri, cap.* 14. *nu.* 40. Quod Confessarius priuilegiatus, si causa postulet, v.g. multitudo confitentium, possit ita dicere confitenti suo: *Commuto tibi hoc votum in opera, quæ vir ille doctus tibi designauerit, cuius sententiæ testare volo.* Præterea, si Prælato, v.g. Ordinis, ratione muneris, seu dignitatis suæ priuilegium absolutè, & generatim concessum fuerit absoluendi, dispensandi, aut commutandi vota suorum subditorum, transit talis potestas in ordinariam: ideóque in casu particulari alteri committi poterit: secus, si alicui Prælato, vel cuicumque alteri personæ commissa sit potestas absoluendi, vel dispensandi cum certa persona, quia hoc casu non iurisdictio, sed nudum ministerium commissum censetur, *c. vlt.* §. *cæterum de offic. delegati*, & docet Sylu. *verb. delegatus, quæst.* 8.

III. Post factam commutationem voti, ab eo, qui potestatem habet, in arbitrio vouentis positum est, vel votum suum exequi, vel opus illud, in quod commutatio facta fuit, vel denique

nique ab alio simili potestate prædito nouam commutationem petere, sicuti docent Azor. *c.18.q.10.& 12.* Less. *lib.2.c.40.dubio 11.n.97.* Sanch. *c.55.n.26.& lib.8.de matrim. disp.9.n.21.* Ratio est: Quia siue commutatio facta fuerit in rem minorem admixta dispensatione; siue in rem æqualem aut etiam meliorem, cedit in fauorem debitoris, seu vouentis: *Quiuis autem fauori suo renunciare potest: Et, quod in gratiam alicuius conceditur, non est in eius dispendium retorquendum, reg.61.in 6.*

28 IV. Si opus, in quod commutatio facta est, postea inutile, vel impossibile fiat, quamuis non sine vouentis culpa, omnino is liberatur, neque cogitur votum suum implere; quippe quod per legitimam commutationem extinctum est: obligatio autem semel extincta non reuiuiscit, *l. qui res, §. aream, ff. solut.* Atque ita ex communi docet Graffis supra cit. *c.30.n.3.* Viuald. *n.27.* Suar. *c.20.n.9.* Sanch. *c.55.n.15.& lib.8.de matrim. disp.9.nu.21.* Neque obstat, quod vouens possit, relicto opere, in quod commutatio facta est, votum suum exequi, vt suprà dixi: Nam etsi hoc facere possit, si velit, tamen ad id non obligatur: Sicuti etiam vouens suum votum in melius, & secundùm quosdam, in æquale opus commutare potest: non tamen adhoc obligatur; ideòque si materia voti sui inutilis, impossibilis reddatur, omnino liberatus est, vt aliquid loco eius præstare minimè cogatur.

29 Excipit autem Viualdus *cit. c.14. nu.28.* Nisi commutatio voti facta sit non ab homine, sed ipso iure, qua ratione omnia vota simplicia in Religionis professionem commutantur, *c. scripturæ, de voto.* Quare ait Viualdus, si quis antea ediderit votum peregrinationis Hierosolymitanæ, & posteà religionem professus sit; accidat verò deinde, vt ob culpam suam Religione eiiciatur, obligari ad votum Hierosolymitanum explendum, citatque pro hac sententia Palud. *in 4.d.38.q.4. a.4.* qui id non dicit, sed potius contrarium in 5. sua concl. Viualdo tamen adstipulantur, Sotus *lib.7.q.2.ar.1.prope fin. ante solut.4.* Arrag. *q.88. ar.3. ante solut. 3.* vbi tanquam probabilius docent, si quis generatim vouerit Religionem, & postea vnam professus, eiiciatur; obligatum esse ad aliam ingrediendam. Contrarium verò est tenendum cum Sanch. *cit. disp.9.n.21.& cit.c.55.n.16.& 18.* Quia omnia vota simplicia commutantur in votum Religionis, tamquam in quid melius; quippe cum perpetuum Dei seruitium contineat; consequenter priora vota extincta sunt, vt in propria sua materia non obligent, quod autem semel extinctum est, iterum non reuiuiscit. Eaque ratio similiter concludit, siue commutatio ab homine, siue à iure facta sit, vti etiam docent Sayrus in Claui Regia *lib.6.c.12.n.24.* Suar. *lib.6.c.20.num.11.*

30 Illud verò magis in dubium vocari potest, vtrùm per vota simplicia edita in Societate Iesu penitus extinguatur votũ prius in sæculo editum, v.g. piæ peregrinationis instituendæ. Negat Sà *ver. voti commutatio, n.6.* Vna nostrorum, quæ in sæculo fecerunt ante professionem sunt suspensa, quamdiu sunt in Societate; consequenter obligatio votorum reditura est, si contingat eo ex Societate Iesu dimitti. Quæ responsio vera, & approbata *can.* 22. primæ Congreg. generalis. Sed benè id explicat Sanch. *lib.5. moral. cap.5. nu.55.* Quod ipso iure vota præcedentia non commutentur in vota illa simplicia, sicuti commutantur in professionem solemnem, vti dicam *tr. seq. c.10. n.3.* Interim verò ipsemet vouens propria intentione vota antecedentia in simplicia illa vota commutare non prohibetur, ita vt illa penitus extinguantur. Nam quiuis propria auctoritate votum qualecumque commutare potest in id, quod scitur melius, Deoque gratius esse; Atqui vota non tantùm solemnia, sed etiam simplicia, per quæ aliquis verus Religiosus efficitur, & (saltem quatenus ex ipsius parte est) perpetuò se Dei obsequio in Relig. deuouet, & actualiter tradit: ea, inquam, vota meliora, Deoque gratiora sunt, quã alia omnia: Ergo in simplicia Religion. vota alia omnia commutari possunt.

Sin verò aliquis in sæculo vouisset, se in Religione aliqua professionem editurum, cum tali Reuer. Pater noster Generalis, & ex commissione eiusdem, Prouinciales dispensare possunt, seu potius commutare in vota nostra simplicia; ita tamen, vt si ante professionem ex Societate recesserit, votum illud prius in sua obligatione perseueret, vti habetur in Sum. priuileg. *ver. commutatio, §.3.* Signatè autem loquor de voto profitendi, seu perseuerandi in Religione: qui enim habuit votum ingrediendi tantũ, seu probandi, is propria auctoritate commutare poterit in votum perseuerandi, qua commutatione tanquam in quid melius, prius votum extinguitur: Qua de re vide Sanch. *lib.4. moral. c.16. num. 108. & lib.5.c.5. in fine,* & quæ dicam *tr. seq. c.6. qu.3. dicto 3.*

Denique si aliquis continentiam perpetuam simpliciter vouerit, ac posteà editis votis simplicibus, è Societate Iesu dimittatur, certum est, priore illo continentiæ voto obligatum manere; quippe quod à voto religioso essentialiter non differt ideoque in sua specie immutatum perseueret.

TRACTATVS QVINTVS.

De Statu Religionis.

CAP. I.

DE ESSENTIA STATVS RELIGIOSI.

SVMMARIVM.

1 *Status Religionis perfectionis est, non eo sensu, quod omnes Religiosi perfecti esse debeant, sed ad perfectionem tendere.*

2 *Tria sunt substantialia voti religiosi status; paupertas, castitas, & obedientia.*

3 *Ordo religiosus à Sum. Pontifice approbatus esse debet.*

4 *Ad essentiã status religiosi non requiritur, vt vota solemnia sint. Qui in Societate Iesu tria simplicia vota ediderunt, veri Religiosi sunt.*

5 *Qui in Ordinibus militaribus castitatem non absolutam, sed tantum coniugalem vouent, propriè Religiosi non sunt.*

6 *Irrita est professio, aut susceptio Religionis, si addatur conditio statui religioso repugnans.*

7 *Religiosi non sunt, qui editis votis perpetuæ castitatis, ac paupertatis. obedientiam etiam vouent præstandam Episcopo, aut Confessario.*

8 *Summus Pontifex etiam in solemnibus votis Religionis dispensare potest, vt aliquis Religiosus esse desinat.*

9 *Religiosus promotus ad Cardinalatum, vel Episcopatum, aut similem dignitatem, obstrictus manet essentialibus votis suæ Religionis; licet quoad antiquos effectus paupertatis, & obedientiæ, exemptus censeatur.*

10 *Religiosus factus Episcopus, vel Cardinalis, saltem ex moralis honestatis obligatione, præscriptas regulas seruare debet, quæ cum munere ac dignitate sua consistere possunt.*

11 *Religiosus ad sæcularem parochiam promotus, habitum suæ Religionis deferre, & alia præscripta regulæ, quatenus cum munere, & laboribus suis consistere possunt, obseruare debet; etiam sub culpæ obligatione, si regula Ordinis, ita obliget.*

12 *Religiosus, dum parochiam sæcularem administrat, in plerisque Episcopo Diœcesis subijcitur: verùm in ijs, quæ ad regulam Ordinis spectant, v.g. vt habitum esset, videtur subiectus manere Abbati, vel Præposito Monasterij.*

1 STatus Religionis ita definiri potest: *Fidelium, ad Christianæ charitatis perfectionem tendentium, editis votis perpetuæ paupertatis, castitatis, ac obedientiæ, stabilis in communi viuendi modus, ab Ecclesia approbatus.* Pro cuius definitionis intellectu notandum est primò, quod docet S. Th. 2.2. *q.186.a.1.* Religio est virtus, per quam aliquis ad Dei seruitium, & cultum aliquid exhibet: Et ideò antonomasticè Religiosi dicuntur illi, qui reiectis mundi huius impedimentis, totos se diuino seruitio mãcipant, quasi holocaustum Deo offerentes. Quare cùm hominis perfectio in hoc consistat, vt Deo totaliter adhæreat, sequitur statum religiosum esse perfectionis: non eo sensu, quòd Religiosi omnes perfecti esse debeant (cum quidam eorum sint incipientes, quidam proficientes) sed quòd omnes ad Christianã perfectionem, vnionemque cum Deo, tanquam propositum sibi finẽ, ex status sui obligatione tendant, sicuti docet idẽ S. Th. *resp. ad 3.& a.2.ad 1.* ait: *Sicuti Pythagoras voluit se sapientẽ profiteri, sed sapientiæ amatorẽ; ita & Religiosus nõ est transgressor professionis, si non sit perfectus, sed si contemnat ad perfectionem tendere.*

2 Notandum secundò: Hominis Christiani perfectio in eo cõsistit, vt contemptis, & quatenus fieri potest, reiectis cupiditatibus huius vitæ, Deo per charitatẽ inhæreat: tria autem sunt huius perfectionis impedimenta, siue tres veluti laquei huius mundi, quib. animus hominis detinetur, quominus ad Deũ se liberè erigere possit, teste S. Io: *epist.1.c.2. Quoniã omne, quod est in mundo, concupiscentia carnis est, & cõcupiscentia oculorũ, & superbia vitæ.* Et carnis quidẽ concupiscentiã, eam à studio perfectionis impedire testatur Apost. 1. ad Cor. 6. & 7. De concupiscentia oculorũ, siue desiderio colligendi, augendique diuitias, Christus Matt. 6.

Non potestis Deo seruire, & Mammonæ, ideò dico vobis, ne solliciti sitis animæ vestræ, quid manducetis; neque corpori vestro, quid induamini in 6. Et Matth. 19. *Si vis perfectus esse, vade, & vende, quæ habes, & da pauperibus.* Ac denique de superbia vitæ, honoris ambitione, & propriæ voluntatis amore; idem Dominus apud S. Matth. c. 16. *Si quis vult post me venire abneget semetipsum, & tollat crucem suam.* Ab his velut compedibus animus liberetur per voluntariam paupertatem, castitatem, & obedientiam.

Confirmatur ex doctrina S. Th. *q.* 188. *a.* 7. Quia amplectendo statum religiosum fit homo holocaustum, sua omnia Deo consecrans: tria autem homo possidet, animam corpus, & res externas: quare per votum obedientiæ offert Deo animam, subiiciēs Superiori, propter Deum, iudicium suum, & voluntatem in rebus agendis. Per votum castitatis offert corpus, vt à carnis voluptatibus abstractus, Deo melius seruire possit. Per paupertatis verò votum offert res externas, propter Deum se ipsis priuans. Monet autem S. Th. 2. 2. *q.* 186. *art.* 8. Inter hæc tria præcipuum esse obedientiæ votum: quia per id quod in homine excellentissimum est, Deo consecratur; quod docet S. Greg. *lib.* 35. *moral. cap.* 10. *Obedientia victimis iure præponitur: quia per victimam aliena caro, per obedientiam autem propria voluntas mactatur.* Et Ioan. 22. *in extrauag. quorumdam, de verb. signif. prope finem. Magna est paupertas, seu magis integritas bonum est: maximū obedientia, si custodiatur illæsa: nam prima rebus, secunda carni, tertia verò menti dominatur, & animo, quos veluti effrænes & liberos ditioni alterius humili iugo propriæ voluntatis astringit.*

Notandum tertiò ex S. Th. *q.* 183. *art.* 1. & 6. Quod status hominis, si propriè loquendum sit, immobilitatem significat, id est, vitæ rationem, ad quam tenendā aliquis personaliter obligatus sit; vt si aliquis ex soluto coniugatus fiat, ex libero seruus, alium statum amplecti censetur. Hæc igitur causa est, quod ad statum religiosum non sufficit nudum propositum seruandi illa illa Euangelica consilia; sed requiritur obligatio personalis per vota Deo édita, non ad tempus determinatum, sed in perpetuū, id est, ad vitæ vsque finem; vt firmiter, immobiliter, sine vlla resiliendi spe, homo à mundo abstractus, Deoque dedicatus, propriè statum mutasse censeatur. Quare ex his colligitur, essentiam status Religiosi in tribus illis, quæ dixi, votis consistere, iuxta *ca. ad Apostolicam, c. cùm ad Monasterium, de statu Monachorum.*

3 Notandum quartò: Ad statum atque Ordinem religiosum requiritur, vt sit sacra quædam congregatio, seu communitas, in qua consequente esse debet spiritualis, quædam iurisdictio. Cùm verò omnis talis iurisdictio ab Ecclesiæ Prælatis, præcipuè summo eius capite Romano Pontifice proueniat; ideò modus, siue ordo communiter in Religione viuendi secundùm certam regulam, ab Ecclesia approbatus esse debet, sicuti colligitur *ex cap.* 1. *§. præsentis de voto in* 6. & videri potest Vasq. 1. 2. *disp.* 165. *cap.* 4. Sanch. *lib.* 5. *moral. cap.* 1. *n.* 20. Tametsi verò olim ad religiosa instituta SS. Antonii, Basilii, Augustini, Benedicti, sufficiebat Episcoporum loci expressa institutio, aut approbatio; non repugnante, sed collaudante magis Rom. Pontifice, totaque Ecclesia, sicuti notauit Bellarm. *lib. de Monach. cap.* 4. Miranda tom. 1. *Man. Prælator. q.* 3. *art.* 6. Rodr. t. 1 *lib.* 1. *regul. qq. q.* 1. *art.* 6. Less. *cit. dub.* 1. *n.* 11. Posteà tamen sapienter statutum est in Concilio Lateran. ab Innoc. III. *cap. vlt.* & refertur *in cap. ne nimia*, vbi videri potest Abb. *n.* 3. *de relig. domib.* & in Concilio Lugdun. sub Greg. X. & refertur *in cap. vnic. eod. tit. in* 6. nè nouus religiosus Ordo introduci, aut in eo habitus assumi possit, nisi à Summo Pontifice expressè approbatus sit. Cæterùm alias Congregationes, non sub titulo status religiosi; sed causa pietatis, seu deuotionis Christianæ, nihil prohibet institui, etiam non requisita Episcopi licentia, sicuti docent Sylu. *ver. Collegium, q.* 2. Mirand. *tr.* 1. *q.* 35. *ar.* 3. Post Innoc. *in cap. dilecta, de excess. Prælat.*

Corollaria. Cùm ad essentiam Ordinis religiosi aliud non requiratur, quàm vt in eo tria vota perpetuæ paupertatis, castitatis, ac obedientiæ sub Prælato edantur, cum approbatione Ecclesiæ, seu eius capitis Summi Pontificis, iuxta *c. ad Apostolicam, c. cùm ad Monasterium, de statu Monach.* sequitur primò; Ordines Religiosorum, licet inter se differant accidentali regularium, & functionum suarum discrimine, tamen essentialibus conuenire.

4 Sequitur secundò; Vt aliquis statum Religionis tenere possit, ac verus Religiosus censeatur, nō requiri, eius vota esse solemnia, vel vt publica professione edita sint: sufficit enim, vota illa tria, religioso statui essentialia Ecclesiæ auctoritate acceptari.

Quod tametsi olim non fiebat, nisi publicæ professionis solemnitate: hodie tamen statuerunt Summi Pontifices, nominatim Greg. XIII. in Bulla, quæ incipit *Ascendente Domino* edita Ann. 1584. vt qui in Societ. Iesu, post biennii probationem, simplicia vota ederent, veri Religiosi fierent: quippe se Societati dedicantes, & actu tradentes, quantum ex parte ipsorum irreuocabiliter. Idemque indicauit Trid. *sess.* 25. *c.* 16. *de Regul.* Ratio verò est: Quia voti solemnitas sola Ecclesiæ constitutione inuenta est, sicuti ait Bonif. VIII. *in c. vn. de voto, in* 6. dicitur enim votum, sicuti & testamentum pactum, iusiurandum solemne, cui ea forma; seu solemnitas publica adhibetur, quam ius requirit. Quare sicuti iure speciali statutum est, vt v. g. testamentum minus solemne inter milites perinde validum sit, ac solemne; ita etiā constitui potuit, & re ipsa constitutū est à Greg. XIII. in Bulla *Ascēdente Domino*, vt vota simplicia, quæ in Societ. Iesu edi solent, traditionem ex parte vouentium irreuocabilem contineant, verosque Religiosos efficiant: aliosq; effectus plerosque votorum solemnium consequantur. Nam in primis inducunt incapacitatem ad nuptias: ita vt matrimonium non tantùm illicitè, sed etiā inualidè ab eiusmodi Religiosis contrahatur; Deinde si vota simplicia sint publica, quæ à Coadiutoribus formatis nostræ Societatis edi solent, introducunt etiam inhabilitatem, seu incapacitatem cuiuscumq; dominii bonorum in particulari, idq; totum ex Ecclesiastica constitutione. Interim verò hodie propriū manet solemni professioni, vt matrimonium ante contractum dirimat: deinde vt ex virtute eius, Religio vicissim etiam Religioso obligetur, ad eum perpetuè retinendū, alendum, &c. nisi in pœnam criminis tamquam incorrigibilis deponendus, & eiiciendus sit.

Non obstat autem religioso statui, quòd simplicia tantùm vota in Societate Iesu habentes, Superiorum auctoritate iterùm dimitti possint; sufficit enim ad statum religiosum, quòd qui eum amplexus est, ipsemet discedendi libertate careat: quemadmodum, & ad alterius personalis obligationis, aut seruitutis statum satis est, quòd seruus seipsum eximere non potest; licet possit à Domino manumitti: & ad statum Episcopalem sufficit, quòd aliquis Ecclesiæ alligatus est; licet auctoritate Summi Pontificis trāsferri, vel omnino liberari possit, sicuti etiam de ipsis Religionem solemniter professis infrà dicam, *n.* 8. Videri potest Vasq. 1. 2. *disp.* 156. *cap.* 3. & 8. Sanch. *lib.* 4. *moral. cap.* 1 *q.* 1. & 2.

5 Sequitur tertiò, Eos qui in Ordinibus militaribus ab Ecclesia approbatis, castitatem non absolutam, sed limitatā, seu coniugalem profitentur, licet Ecclesiasticæ personæ censeantur, non tamen esse propriè Religiosos, sicuti docet S. Thom. 2. 2. *qu.* 186. *art.* 4. *ad* 3. *Illi modi viuendi secundum quos homines matrimonio vtuntur, non sunt simpliciter, & absolutè loquendo, Religiones: sed secundum quid, in quantum scilicet participant quædam, quæ ad statum Religionis pertinent.* Idemque docent Gl. *in Clem. ex eo, de sentent. excomm.* Sotus *lib.* 7. *de iustit. q.* 5. *art.* 3. *in* 3. *argument.* Arrag. 2. *q.* 88. *ar.* 12. *in tertio aduertendo, coroll.* 1. contra Nauar. *de reddit. Eccles. q.* 1. *monit.* 55. & *consil.* 10 & 11. *de Regul. edit.* 2. Sanch. *lib.* 4. *moral. cap.* 16. *n.* 11. At milites S. Ioannis Hierosolymitani, Teutonici, eorumque similes, cùm tria substantialia vota edant, veri Religiosi sunt, vt benè probat Nauarr. *consil.* 12. Quare eorumdem solemnis professio impedimentum matrimonii non tantùm contrahendi, sed etiam contracti nondum consummati inducit, vti docet Henriq. *lib.* 11. *cap.* 8. *§.* 6. *litt. C. Man. Prælator. tom.* 1. *qu.* 26 *ar.* 6. *concl.* 1.

6 Sequitur quartò; Irritam esse professionem, aut votorum Religionis emissionem, si in ea conditio addatur, quæ religioso statui repugnat; puta vt alicui liceat retinere bona sua tamquam propria, seu independenter à voluntate Prælati: vt liceat mortuo fratre primogenito, egredi, atque vxorem ducere. Vide Abb. *in c. vlt. n.* 7. *de condict. appositis, & c. insinuante, n.* 6. *Qui Clerici, vel vouentes*, Syl. *ver. Relig.* 3. *q.* 7. & 8. Less. *c.* 41. *dub.* 7. *n.* 63. Sanch. *lib.* 5. *mor. c.* 4. *n.* 92. qui explicat, *n.* 95. intelligendum esse doctrinam, si sit apposita propriè dicta conditio; & non modus seu pactum edictæ professioni adiectitium, id enim pro non adiecto haberi oportere. Sed vide quę dicam, *lib.* 5. *p.* 2. *c.* 7. *post* 3. *assert. n.* 10.

7 Sequitur quintò; Religiosos non esse, qui edito voto perpetuæ castitatis, & paupertatis, obedientiam etiam vouent præstandam Confessario, vel Episcopo: cùm tali voto non subiiciantur spirituali iurisdictioni, quippe quæ à Christo, medio eius Vicario Summ. Pontifice, prouenire debet: quare cum eiusmodi hominum subiectionem Ecclesia, eiusue supremus Pastor non acceptet, & approbet, ideò nec Ecclesiasticæ personæ efficiuntur, sed, vt ante erant, laicæ permanent, sicuti tradit Less. *cit. dub.* 1. *n.* 10.

8 Sequitur sextò; Quòd Sum. Pontifex dispensare non possit, vt manens Religiosus, voto paupertatis, castitatis, ac obedientiæ obligatus non sit, cum hæc ad essentiam Religionis spectent, sicut habetur expressè *in c. cum ad Monasterium, de Statu Monach.* Quamuis ex iusta causa dispensari possit, vt professus Religionē desinat esse Religiosus, seu votis suis obstrictus, sicuti docet Gl. *in cit. c. cùm ad Monasterium, ver. abdicatio proprietatis.* ibid. Abb. *num.* 21. Henricus *quodlib.* 5. *qu.* 28. Richar. *in* 4. *d.* 38. *ar.* 9. *q.* 1. Durand. *q.* 2. Palud. *q.* 3. *a.* 4. Maior. *q.* 14. Caiet. *q.* 88 *a.* 11. Nau. *c.* 12. *n.* 75. licet contrarium senserit S. Th. *cit. art.* 11. quem sequitur Sotus *lib.* 7. *q.* 4. *a.* 2. Arrag. *cit. ar.* 11. *circa* 2. *concl.* Syl. *ver. votū,* 4. *q.* 5. Enimuerò sæpius talem dispensationē factā ex historiis

con-

constat, apud Baron. Anno Christi 1041. Less. *lib.2.cap.40.num. 111. in fine*. Cùm enim Summus Pontifex, ex omnium Doctorum sententia, ob iustam causam dispensare possit in votis simplicibus; sequitur etiam in solemnibus posse, cùm solemnitas votorum Ecclesiæ inuentum sit, vti habetur *in cap.vn. de voto, in 6.* Neque ratio S. Th. conuincit, fieri non posse, vt quod Deo dedicatum, & sanctificatum est, ad profanos vsus denuò conuertatur: quia licet hoc verum sit, dum consecratum manet, interim verò nihil prohibet, quin per Ecclesiæ auctoritatem desinat esse consecratum, vti dicam *lib. 5.tr.9.c.13. n.9.* Cæterû rectè admonent DD. apud Sanch. *l.8.disp.8.n.8.* ad dispensandum cum professis, v.g. Monali consecrata, vt matrimoniû contrahere possit, vrgentissimam boni communis causam, ac necessitatem requiri.

9 Sequitur septimò; Quòd Religiosus ad Cardinalatum, Episcopatum, vel similem dignitatem promotus, non desinat esse Religiosus, ac proinde obstrictus maneat, essentialibus votis Religionis sicuti docet S. Th. communiter receptus 2.2.*qu.*88.*art.*11. Et quidem de voto continentiæ dubium non est. Obedientiæ autem votum manet in substantia; imò etiam in effectu erga Summum Pontificem, tanquam supremum omnium Religiosorum Ordinum Generalem; cuius proinde auctoritate depositus, reduci potest ad Monasterium, sub obedientiam Prælati; quippe à qua tantum per accidens exemptus fuit, propter Episcopalẽ eminentiam, sicuti etiam Abbas Monasterij Superiorẽ Ordinis nullum habet, cui obedire debeat, licet interim voto obedientiæ liber non sit; sed paratus esse debeat sub actualem obedientiam redire, si deponatur. Est tamen valdè probabile, quod docent Rodriq. *tom.3.regul.qq.q.52.ar.26.* Sà *ver. Episcpatus, n.*11. Sanch. *l.b.6. moral. c.6.n.19.* Si talis Episcopatui renunciauerit, vel ob culpam depositus fuerit, absque degradatione, obligatum non esse, vt ad Monasterium, & regularem obseruantiam reuertatur, priusquam Summ. Pontifex ei imperet. Quia retinet adhuc causam, saltem partialem, ob quam ab obedientia regulari exemptus fuerat, videl. dignitatem, & eminentiam Episcopalem. Secus verò est, si per degradationem priuilegiis Episcopalibus priuatus sit, vti notat Henriq. *lib.10.c.32.n.4.* De voto autem paupertatis, quibus effectibus permaneat in Religioso ad dignitatẽ, vel beneficium Ecclesiasticum promoto, dixi suprà hoc lib. *tr.2.c.5.q.4.*

10 Sed quid de aliis obseruationibus regulæ sentiendum, vtrùm iis abstrictus maneat Religiosus ad Episcopatum promotus? Respondeo; Eum, tanquam in culmine magisterij constitutum, à iugo regulæ absolui, vt à culpa, pœna immunis sit, si eam non seruet. Ita habetur *in c.vn. 18.q.1.* & docet Sotus *lib.10.qu.5. ar.vlt. de iust.* Valent. *eit.disp.10 q.3.p.8.* Azor. *tom.1.lib.12.c.7. q.4.* Less. *lib.2.c.40.dub.14.n.113.* Sanch. *lib.6.moral cap.6.n.19.* Verumtamen, secundùm moralem honestatem, debet talis Episcopus seruare præscripta regulæ suæ, quæ eum decent, & cum eius munere benè consistunt, vti docet Caietan. *in opusc. tom. 1. tract.25.qu.2.* Azor. & Sanch. *loc.cit.*

Ad hanc moralis honestatis obligationem spectat, vt habitum sui Ordinis deferat. Verùm Clemens VIII. apud Sanchez, *num.* ... concessit Episcopis regularibus, vt retento colore habitus suæ Religionis, possint se conformare Episcopis sæcularibus in figura eius.

11 Sequitur octauò; Quòd multò magis Religiosus ad parochiale beneficium promotus, substantialibus Religionis votis astrictus maneat. Quin & habitum Religionis suæ deferre debet, & regulam obseruare in iis omnibus, quæ cum suo munere, & laboribus consistere possunt, idque non secundùm moralem tantum honestatem, sed ex debito legali, & secundùm obligationem culpæ, si regula ita obliget: quippe cum non sit positus in magisterio perfectionis, vt à iugo regulæ exemptus censeatur sicuti Episcopus. Quamobrem excommunicationem contrahet, si habitum suæ Religionis deponat, *c.2.ne Clerici, vel Monachi, in 6.* Et deposita parochia, eius renunciãs, ad Monasteriû redire cogitur.

12 Veruntamen dum Religiosus in pastorali munere est, ferme eximitur ab obedientia Prælati regularis, & Episcopo diœcesis subiicitur, vti docent Hostiens. *in summ. de Statu Monachor.* Angelus *ver. Monachus, §.7.* Rosella *num.5.* Sylu. *verb. Religio 7. q.11.* Sanch. *lib.6.cap.6.moral. n.36.* & probant *ex c. in parochiis, 16.qu.1.cap.1. & cap. sanè, 16.qu.2.* quibus tamen locis id non habetur: Quare arbitror dicendum, spectato iure communi, & ipsius rei natura, talem parochum subiectum manere Prælato Ordinis in iis, quæ pertinent ad regulam, v.g. vt habitum Religionis gestet: quamuis consuetudine multorum locorum aliter obseruetur, videlicet, vt Regulares ad parochiam sæcularem promoti, non tantum in pertinentibus ad disciplinam Ecclesiasticam, sed in omnibus subiecti sint Episcopo loci. Quòd verò huic ex voto obedientiæ, tanquam Abbati suo, obedire teneatur, sicuti etiam DD. significant, id credibile non est, cum Episcopo obedientiam non promiserint.

CAP. II.

DE ORIGINE, ET VARIETATE RELIGIONVM.

SVMMARIVM.

1 *Status Religionis statim à tempore Apostolorum captus, huiusque semper durauit, & auctus est.*

2 *Non licebat Monachis vitam cremiticam colere, nisi prius in cœnobio exercitati virtutem suam probassent.*

3 *Quatuor sunt regulæ, S. Basilij, S. Augustini, S. Benedicti, & S. Francisci; sub quibus omnes Religiosi viuunt, præter Carthusianos, & Societatẽ IESV, qui Ordinis propria statuta habent.*

1 ERant olim à tempore Apostolorum, qui monasticam, & religiosam vitam colerent, vti auctor est Philo Iudæus in libro de vita contemplatiua, eumque ita intellexit Eusebius *lib.2. hist. cap.17.* & S. Hieron. *de Scriptore Ecclesiastic. in Philone*, vbi ait, idcircò se Philonem inter Ecclesiasticos Scriptores ponere, *quia librum de prima Marci Euangelistæ apud Alexandriam scribens Ecclesia in nostrorum laude versatus est: non solùm eos ibi, sed in multis quoque prouinciis esse memorans, & habitacula eorum dicens monasteria. Ex quo apparet, talem primùm Christo credentium fuisse Ecclesiam quam proprium sit.* Sed & S. Dionysius Areopagita, *lib. de Eccles. hierarchia expressam de Monachorum vitæ perfectione, ac solemni professione mentionem facit.*

Verum procedente tempore cum feruor ille Christianorum secundùm Apostolicam formam viuentium remitteretur, *ij, quibus adhuc Apostolicus inerat feruor, memores illius pristinæ perfectionis, discedentes à ciuitatibus, in locis suburbanis commanere cœperunt*: ait Cassianus *collat. 18.c.5.* Postea verò vlteriùs progressi, qui maioris perfectionis studiosi erant, in solitudinem, seu eremum intrarunt: qua de re ita legimus apud S. Athanas. *in vita S. Antonij.* Cùm Antonius *secutis vinculis liber, asperum arripuit institutum* Religionis *necdum tam crebra, vt sicuti posteà sub Antonino Ægypto erant monasteria, neque omnino quisquam auiam solitudinem nouerat* (exceptis paucis Tyrannorum persecutionẽ fugientibus, inter quos Paulus primus Eremita apud S. Hieron. *in vita eius*) *sed quicumque in Christi seruitute sibimetipsi prodesse cupiebat, non longe à sua villula, separatus instituebatur.* Postquã verò S. Antonius in Ægypti solitudinem secessit, ipso duce, ac instructore, quàm plurima ibi Monachorum habitacula, seu monasteria ædificata fuerunt, sicuti testatur S. Athanas. *in vita S. Antonij*, S. Chrysost. *hom.8. in c.2. Matth.* S. Hieron. *epist.22. ad Eustochium*, Seuerus Sulpitius *in vita S. Martini; Haud longè*, inquit, *ab eremo contigua Nilo, multa sunt monasteria habitant in vno loco plerique contenti: quibus summum ius est sub Abbatis Imperio viuere, nihil arbitrio suo agere, per omnia ad nutum illius, potestatemque pendere. Ex his, si qui maiorem virtutem mente conceperint, aut acturi solitariam vitam ad eremum se conferant non nisi permittente Abbate discedunt: hæc illorum prima virtus est, parere alieno imperio.*

2 Vbi obiter notandum; Permissum non fuisse Monachis, vt vitam solitariam, seu cremiticam colerent, nisi antè in communi vita, seu cœnobio virtutem suam diu probassent, sicuti etiam tradit S. Hieron. in epist. ad Rusticum: *Sed quid solitariam vitam reprehendimus? Minime quippe quam iam sæpè laudauimus; sed de nido, seu potius ludo huiusce modi volumus; ergo Militent, quos eremi rudimenta dura non terreant, qui iam exercitia religiosa didicerunt, & specimen conuersationis suæ per multum temporis dederunt*: Vide etiam S. Greg. *homil.3. super Ezech.* quem citat S. Th. *q.182.art.4.ad 1.* & plura ad Mirandam *tom.1.qu.9.art.4.*

3 Porrò ad exemplum Antonij, Hylarion in Palestina cœnobia fundauit. *Ille enim*, inquit S. Hier. *in vita Hilarion. auctor, & conditor huius conuersationis in ea prouincia fuit. Habebat Dominus Iesus in Ægypto senem Antonium: habebat in Palestina Hilarionẽ iuniorem. Itaque eius exemplo cœperunt ibi esse innumerabilia monasteria.* Eodemque ferme tempore Basilius in Græcia non tantû religiosos viros in Monasteria coegit, sicuti ipsemet fatetur *epist. 63.* & Ruffin. *l.2.c.9.* sed etiam certam viuendi regulam eisdem præscripsit, teste S. Nazianz. *orat. in laud. Basil.* cùm antea nullis certis regulis, sed dû interna Spiritus sancti monitione, tû traditionibus, quas à Minorib. & senioribus acceperant: tum verò Superiorû suorû viua voce, & nutu ducerẽtur, sicuti testatur Hieron. Platus *de bono status relig. l.2.c.22.* Mirand. *in Man. Prælatorum, t.1.q.4.a.5.* Alterã non multò post regulã S. Aug. in Africa conscripsit, quã Canonici regulares, Dominicani, eremitani, alijque plures Ordines sequũtur, vt videre est apud Syl. *ver. Relig.1.n.7.* Nau. *comment.1. de Regul n.18.* Mirand. Less. *loc. sup. cit.* Tertiã deinde S. Benedictus, circa An. Dom. DXX. quã Monachi Benedictini, aliique Ordines receperunt. Quarta denique est regula, quam S. Franciscus tradidit, sub eaque militant Fratres Minores.

niores. Igitur sub his quatuor regulis omnes Religiosi viuunt, (præter Carthusianos, & Societatem IESV, qui propria statuta, seu constitutiones habent) quamuis singuli Ordines communi regulæ proprias etiam viuendi leges adiunxerunt, quibus inter se distinguerentur.

CAP. III.

DE COMPARATIONE RELIGIONVM INTER SE.

SVMMARIVM.

1 *Omnis variorum Ordinum religiosorum diuersitas accidentalis tantum est: quia omnes, varijs medijs, ad Christianam perfectionem tendunt, quæ est Charitas, & coniunctio cum Deo.*

2 *Triplex vita, Contemplatiua, Actiua, & Mixta: inter quas contemplatiua superat actiuam: mixta autem reliquis est perfectior.*

3 *Cuiuscumque Religionis perfectio attendenda est, tum ex fine eius proprio, tum ex medijs, quæ ad hunc ipsum finem, & tria substantialia vota implenda, ac denique charitatis perfectionem consequendam, conuenienter adhibet.*

1 EX *cap. 1. huius tract.* constat, omnibus religiosis Ordinibus commune esse, vt ad Christianæ virtutis perfectionẽ, quæ secundum Apost. ad Coloss. 3. in Dei charitate consistit, tamquam propositum sibi finem, tendant. Præterea commune est omnibus, vt ea, quæ plerosque mortales à virtutis perfectione impediunt, videlicet, rerum externarum substantiam, carnis delectationes; & propriæ voluntatis libertatem, editis Deo votis, in perpetuum à se moueat: atque in his ipsis votis, in ordine ad Christianam perfectionem secundùm Christi consilia faciliùs consequendam essentia status religiosi subsistit.

Quamobrem omnes variorum religiosorum Ordinum diuersitas tantùm accidentalis est; sumpta partim ex fine speciali quem quisque sibi propositum habet; partim verò ex medijs, quæ vnusquisque Ordo secundùm regulam adhibet, seu ad finem suum assequendum, seu ad ipsa substantialia vota melius adimplenda. Pro cuius rei intellectu notandum est, ad eumdem finem consequendum diuersa media adhiberi posse, quæ omnia apta, & conuenientia sint: licet alia maius, & alia minus: vt proinde inter Ordines religiosos is perfectior censeri debeat, qui secundum regulam suam, magis accommodata media habet ad finem, præsertim principalem: huc enim denique omnia Relig. exercitia referri debent, vt charitas Dei in nobis perfecta sit.

2 Notandum secundò; Charitatem Dei perfici in nobis iis operationibus, quæ in hac hominis vita præstantissimæ sunt; videlicet, vacare Deo per orationem, & contemplationem mentis, quæ dici solet *vita contemplatiua*: & vacare proximo propter Deum, per opera misericordiæ tum spiritualia, tum corporalia, quæ dicitur *vita actiua*: Inter quas illa contemplatiua simpliciter melior, ac præstantior est; quippe in cœlesti etiam patria permãsura, iuxta sententiam Christi, Luc. 10. *Martha solicita es. Maria optimam partem elegit, quæ non auferetur ab ea.* Porrò cùm exercitia vitæ contemplatiuæ, & actiuæ plerumque in præcepto non sint, sed solum in consilio, quatenus conducunt ad augmentum, maioremque perfectionem, ac feruorem charitatis: insuper tam varia, & multiplicia, vt omnia ab vno homine præstari non possint; exinde simile quiddam prouenit ei, quod Aristot. 9. *Ethic. cap. 4.* & in ordine ad temporalem Rempublicam notauit; Hominum autem quidam præcipuè intendunt contemplationi veritatis; quidam autem principaliter occupantur in actionibus exterioribus; adde tu, quòd quidam excellentioris ingenij, vtrumque vitæ genus excolunt. vt, quæ in veri contemplatione inuenerunt, ad alios informandos aptè accommodent: Sic, inquam, in spirituali diuinitus instituta Republica, quæ est Ecclesia Christi, quosdam esse decet, qui à communi hominum consortio separati, internæ rerum cœlestium contemplationi præcipuè vacent, qui idcircò etiam Monachi, id est, solitariam vitam agentes vocantur: Alios verò esse oportet, qui præcipuè exterioribus corporalibus actionibus ad proximorum salutem occupentur; puta alendo pauperes, curando infirmos, suscipiendo peregrinos, armis protegendo Ecclesiam: Alios denique qui ex vtroque mixtum vitæ institutum tenentes, & ipsi cœlestium rerum contemplationi vacent, atque inde hausto spiritu, ac virtute, ad alios instruendos per doctrinam, Sacramentorum administrationem, &c. se conuertant. Idque vitæ genus præfertur *simplici contemplationi*, inquit S. Th. *q. 188. art. 6.* & docent S. Aug. *lib. 19. de Ciuit. Dei c. 19.* S. Greg. *hom. 5. in Ezech.* S. Bernard. *de gradibus perfectæ vitæ*: *Sicuti enim maius est illuminare, quam lucere solum,* (ait S. Th.) *ita maius est contemplata alijs tradere, quam solum contemplari.* Et infrà: *Sic ergo summum gradum in Religionibus tenent, quæ ordinantur ad docendum, & prædicandum; quæ propinquissimæ sunt perfectioni Episcoporum;* addetu, & vitæ Apostolorum, ipsiusque Christi, cuius vita exemplar perfectionis nobis esse debet: *secundum autem gradum tenent illæ, quæ ordinantur ad contemplationem: Tertius est earum, quæ occupantur circa exteriores actiones.* Hi enim sunt quasi speciales cuiusque Religionis fines, ad quorum consecutionem, ipsorumque substantialium votorum impletionem, vnaquæque propria media adhibet: Et secundum hæc eius præstantia attendenda est, vt videlicet, ea Religio altera præstantior censeatur, quæ & altiorem, melioremque finem specialem propositum habet; vel ad hunc ipsum finem, & communia substantialia vota implenda, ipsamque adeò Christianam perfectionem consequendam, aptiora media, seu exercitia secundùm regulam, siue institutum suum adhibet. Vide S. Thom. 2. 2. *qu. 188. ar. 6.* Less. *lib. 2. cap. 41. dub. 2.*

Et notandum hoc loco. Cùm instituta Religionem à Sede Apostolica approbatarum, Deum auctorem habeant, qui primis fundatoribus hanc mentem nouum Religionis Ordinem, ad formam inchoandi: regulas item seu Constitutiones inspirauit: dubitandum nullo modo est, eumdem benignissimum Deum specialia gratiæ suæ auxilia præbere solum iis, qui iuxta institutum suum, & obedientiæ præscriptum in vinea Domini laborant. Et hæc est, vti vocant, cuiusque Religionis gratia, quam Deus specialiter tribuit eius alumnis, ad finem illum peculiarem, quo per conuenientia media, seu exercitia tendere debent. Qua de re P. Alphons. Rodericus *in exercitio perfectionis, par. 3. cap. 7.*

CAP. IV.

DE INGREDIENTIBVS RELIGIONEM.

SVMMARIVM.

1 *Si parentes ingressum Religionis impedire velint, iis etiam inconsultis aut inuitis, ingredi, ac profiteri fas est.*

2 *Si parentes graui inopia premantur, interim filius Religionis ingressum differre debet, dum ipsis subueniatur: sin autem editis iam votis Religiosus factus sit, non potest egredi ad subueniendum absque Præl. licentia.*

3 *Licet Nouitij regula Ordinis sub culpa non obligentur tamen iustis præceptis conuenienter eorum statui à Prælato impositis obligari videtur.*

4 *Nouitij priuilegijs Ecclesiasticis fori, & Canonicis gaudent: atque Prælati iurisdictioni; tum voluntariæ, tum contentiosæ subijciuntur.*

5 *Nouitius ordines accipere potest ab Episcopo diœcesis, in qua Monasterium situm est.*

6 *Si Nouitius ab Ordine recedat, non est obligatus ad expensas soluendas Monasterio, aut domui probationis.*

QVæstio I. Vtrùm liberi, inconsultis, aut inuitis parentibus, in quorum potestate sunt, Religionem ingredi iure possint? Respondeo, & dico I. Decens est, atque ratio naturalis dictat, si parentes Religionis ingressum impedituri non sint, vt cũ iis prius communicetur, atque causæ ingrediendi, aut clericalẽ statum assumendi, proponatur; modò id facilè fieri possit. Constat ex iis, quæ dicam *seq. tract. vlt. par. 1. cap. 1. corollar. 4.*

1 Dico II. Si parentes Religionis ingressum, aut professionem impedire velint, iis etiam inconsultis, aut inuitis, ingredi, ac profiteri fas est. Sumitur *ex c. cum virum, de Regular. Cum liberum habet arbitrium circa electionem propositi parentem sequi non cogitur voluntatem*: & tradit S. Ambros. lib. de virginit. eo argum. *Quia quibus licet sponsum eligere, cur non licet Deum præferre?* Et fusè S. Chrysostom. aduersus vituperatores vitæ Monasticæ S. Hieron. passim, vt epist. ad Heliodorum: *Licet paruulus ex collo pendeat nepos: licet sparso crine, & scissis vestibus, vbera, quibus te nutrierat, mater ostendat: licet in limine pater iaceat, per calcatum perge patrem; siccis oculis ad vexillum Christi euola. Solum pietatis genus est, in hac re esse crudelem.* Et paulo post: *Scriptura præcipit parentibus obsequendum, sed quicumque eos supra Christum amat perdit animam suam.* Similia habet *epist. 38. ad Lætam. & epist. 111. ex persona Heliæ Monachi ad parentes. Sola causa, qua non liceat obedire parentibus, Deus est. Ipse enim dicit: Qui amat patrem, vel matrem plus, quam me, non est me dignus, &c. Quid me Patri omnium Deo placere satagentem inquietatis, & ab eius seruitio, cui seruire regnare est retrahere attentatis: Verè nunc cognosco, quia inimici hominis domestici eius*: Consentit Concil. Triburiense, *can. 24.* relatum, *causa 20. q. 3. c. 2. Si in fortiore* (id est pubertatis) *ætate adolescentula, vel adolescens seruire Deo elegerit, non est potestas parentibus prohibendi.* Vide etiam S. Th. 2. 2. *q. 189. ar. 10.* Azor. *tom. 1. lib. 12. cap. 1. quæst. 1.*

Quæstio II. Vtrum filius, cuius parentes egestate premantur, si eis in sæculo succurrere possit, à Religionis instituto interim impediatur: Respondeo, & dico I. Si parentes extrema necessi-

tate

tate premantur, non est dubium, quin filius interim Religionis ingressum differre debeat, donec parentibus subuentum sit. Ita S. Thom. communiter receptus 2.2.*q*.101.*a*.4.*ad* 4.*& qu*.189.*a*.6. Adde, quod Religionem ingressus, ac professus egredi teneatur, vt extremæ parentum necessitati succurrat; idque tametsi Prælatus egrediendi licentiam per iniuriam neget. Ita Caietan. *cit*.*a*.1. Nauar. *in man*.*c*.14.*nu*.14. Rodriq. *t* 2.*sum*.*c*. 9. *concl*. 4. Azor. *t*.1.*lib*.12.*c*.1.*q*.8. Valentia *t*.3.*disp*.7.*qu*.1.*p*. 2. Ratio est; Quia præceptum iuris naturalis, ac diuini, quod est de subueniendo parentibus in necessitate extrema constitutis, nullo voto tolli potest, iuxta illud Matth. 9. *Misericordiam volo, & non sacrificium*. Quæ ratio ostendit, etiamsi alius quicunque homo in necessitate extrema constitutus fuerit, cui nemo subuenturus sit, nisi Regularis Ordine egrediatur, ad id obligatum esse, non obstante obedientiæ voto, quippè quod non potest esse impediens obligationis iustitiæ, ac misericordiæ, vti notauit Caiet. *cit*. *loco*.

2 Dico II. Si inopia parentum extrema non sit, sed grauis, debet filius interim Religionis ingressu, aut professionem differre, donec eis subueniat, si subuenire possit: sin verò editis iam votis, Religiosus effectus est, egredi non potest ad subueniendum, absque licentia Prælati. Ita docet S. Th. *cit*.*a*. 4. interprete Caiet. ibid. & sequitur Nauar. *cit*.*nu*.14. Rodriq. *cit*.6.*concl*.6. Abulensis *in cap*.8. Matth. *qu* 69. Prior pars probatur, Quia maiore præ aliis hominibus obligatione tenetur filius ad subueniendum parentibus in graui necessitate constitutis, ad quod se impotentem reddit per Religionis ingressum, aut professionem, vt ponimus. Non verò tam magna obligatione astringitur erga extraneos in graui necessitate positos, vt propter eos magna spirituali vtilitate priuatus esse debeat. Ex quo etiam intelligitur, quid dicendum de fratrum, & sororum necessitate: nimirum debere esse grauiorem, quam sit necessitas parētum, vt propter illam Religionis ingressum, aut professionem diu differre, vel intermittere oporteat.

Posterior pars est contra Maiorem in 4. *dist*.38.*q*.16. quem ex parte sequitur Valentia *cit*.*p*.2. *ver*. *sed videntur*. Sed probatur ex eo, quod præceptum subueniendi parentibus, cùm sit ex genere affirmatiuorum, non obligat nisi secundùm circumstantias personæ, &c. Quare sicuti filius coniugatus non obligatur ad succurrendum patri in necessitate graui, nisi saluo statu coniugali; ita nec filius tenetur succurrere, nisi saluo statu religioso, quē in perpetuum amplexus est. Status autem religiosus postulat, vt sine Prælati licentia, Ordine egredi non liceat; cum exinde magnum spirituale detrimentum tam ipsi egrediendi, quàm toti Communitati regulari, prouenire posset: quandoquidem multi, qui parentes inopes habent, cogitationibus augerentur, an non obligatio ipsi incumbat ex Ordine discendendi, nisi ad hoc licentia Prælati opus esset. Huic autem maiori bono conseruandæ quietis in religioso Ordine, priuatum commodum ipsorum parentum posthaberi debet. Nihilominus obligatus est Religiosus, quatenus saluo statu regulari potest, pium studium, & curam parentibus subueniendi adhibere, sicuti monet S. Thom. *cit*. *art*.4. *ad* 4. *in fine*.

Dico III. ipsi parentes arctiùs adhuc obligati sunt, vt non priùs Religionem ingrediantur, quàm filiis quæ necessaria sunt ad sustentationem, piamque educationem, prouiderint. Ita S. Th. *cit*. *q*.1[illegible]*7*.*a*.6. *in corp*. Abulens. *q*. 68. Quia parentibus per se incumbit, vt filiorum, quorum causa; & principium sunt, curam gerant, quo ad maturitatem, & perfectionem perducantur. Sed filii parentum suorum curam gerere non tenentur, nisi per accidens, videl. propter necessitatem: quod & Apostolus indicauit 2. ad Corint. 12. *Non debent filij parentibus thesaurizare, sed parentes filiis*.

3 Quæstio III. Vtrùm Nouitiis statutis regulæ, & regularium Prælatorum præceptis obligentur? Respondeo & dico I. Nouitii Religionis sub culpa non obligantur ad statuta regulæ. Ita Angelus, *ver*. *Nouitius*, §.18. Syl. *ver*. *Religio*. 5.*q*.6. Sà *eod*. *ver*. *num*.8. Rodriq. *t*.1.*reg*.*qu*.21.*art*.*vlt*. Sanchez *lib* 6. *moral*.*ca* 10.*num*.7. Quia Nouitii regulam Ordinis non promiserunt; consequenter eam non obligantur sub culpa; sed solùm ex honestate, dum in Religione permanent;

Dico II. Iustis præceptis Prælatorum regularium, quæ Nouitiis conuenienter eorum statui imponuntur, obligari videntur. Ita docet Sarmientus *l*.2.*selectar*.*c*. 5.*n*.9.*ver*.*ex supradictis*, Cord. *l*. *qq*. *q*. 30. *in* 2.*opin*.6.*probat*. & alii, apud Azor. *to*.1 *lib*.12.*c*.2.*q*. 10. quibus tamen ille pugnat, sicuti & Rodriq. Sanch. *ll*. *cc*. Henriq. *lib*.7.*c*.22.*n*.7. Sed probatur. Nouitii Religionum (præsertim earum quæ ab Episcopis exemptæ sunt) subiiciuntur spirituali iurisdictioni Prælatorum regularium: ergo eorundem iustis præceptis ligari possunt. Nota est conseq. Quia proprius actus iurisdictionis est præcipere posse. Probatur antecedens; quia alioquin Nouitii, tanquam vagabundi, nullius proximi Ordinarii iurisdictioni subessent, nisi ratione commissi delicti: quod absurdum videtur, & alienum à bono Ecclesiastici regiminis statu.

Exinde colligitur. I. Tametsi Nouitii statutis regulæ subiecti non est; cùm nondum sint regulares; posse tamen illis à Prælato Ordinis leges ferri, Nouitiorum statui conuenientes; quas obseruare teneatur, saltem obligatione ad pœnam, dum in religione perseuerant. Quemadmodum Clerici in aliqua diœcesi degentes, eius legibus adstringuuntur, tametsi liberam recedendi facultatem habent.

4 Colligitur II. Nouitios fori priuilegio gaudere, vt à Iudice seculari ob commissa crimina puniri non possint; sed à Prælato Ordinis, si Monasterium exemptum sit, alioquin ab Episcopo.

Quin & aliis priuilegiis Religionum Nouitii quinque gaudent, v.g. vectigalium immunitate, priuilegio canonis si quis suadente 17.*q*.4. vti habetur *in c*.*religioso*, *de sent*.*excom*.*in* 6. & videri potest Sanch. *lib*.4.*mor*.*c*. 39.*n*.17.*& lib*.6.*c*.10.n.20. vbi resoluit; Quòd Prælati Ordinum cum nouitius perinde, ac cum Regularibus suis, dispensare possint in votis, eisdemq; litteras dimissorias dare, vt à quocunque Episcopo ordinari queant, si priuilegium Papale habeant ad eiusmodi licentiam Regularibus dandā.

Colligitur III. Quod Nouitii à Religionum Prælatis excommunicari possunt, vti docet Cordoba *loc*. *cit*. quia dum Nouitii in Religione manent eorum legitimus Iudex Ecclesiasticus est Prelatus Ordinis, cuius proinde præcepti, ac sententiis iustis adstringuntur.

Colligitur IV. Licet casus, qui in Religionibus reseruati sunt, plerumque ad Nouitios se non extendant; quo rectè docuit Miranda in *man*. *Prælatorum*, *to*. 3.*qu*. 34.*art*.16. cùm ipsi non sicuti alii Regulares, paupertatis, castitatis, obedientiæ, &c. transgressores esse possint; tamen negari non debet, quin Prælati Ordinū casus suæ potestatis reseruare, atque inferioribus Confessariis, etiam respectu Nouitiorum, denegare queant, & sæpe soleant, quod ex cuiusque Ordinis consuetudine petendum erit. Nam quicunque ordinaria Ecclesiastica potestate præditus est, inferiori sibi subordinatio Sacerdoti committere potest absoluendi potestatem cùm restrictione, seu reseruatione.

Sed tunc quæstio est; An posita hac reseruatione, Nouitius nihilominus subiicere se possit alteri Sacerdoti extra ordinem, qui potestate absoluendi seculares ab eiusmodi casu præditus est? Ita affirmat Rodriq. *tom*.1.*reg*.*qq*.*q*.21. *art*. 11. Quia Nouitii non sunt subiecti statutis regulæ: ergo à Prælatis regularibus non possunt obligari, quominus extra ordinem confiteatur, & absoluantur. Sed contrarium docet Corduba *cit*.*q*. 30. *in* 2. *opin*. *probat*. 4. *& in fine q*. Nam in fauorem, ac gratiam Religionum exemptarum; (de quibus loquimur) etiam Nouitii earum exempti sunt ab Episcoporum iurisdictione: ergo non possunt se Episcopis, aliisque secularibus pastoribus subiicere, sine Prelati sui licentia: Quia talis subiectio cederet in præiudicium Ordinis, cui priuilegium exemptionis principaliter datum est. Accedit, quod tales Prælati comparatione Nouitiorum habeant quasi Episcopalem iurisdictionem, vti notauit Less. *l*.2.*c*.4c *n*.107. quare sicuti Clericus, si ex vno Episcopatu in alium se conferat, eximitur à iurisdictione prioris Episcopi, vt sine licentia Ordinarii sui subiicere se illi non possit in dispositione votorum & similium: ita etiam dicendum videtur de Nouitiis, dum manent sub Prælato Religionis exempto, non posse eos subiici iurisdictioni Episcopali, nisi Prælatus consentiat: quamuis Sanchez *lib*.4.*moral*.*c*. 30.*nu*. 18. contrarium doceat.

Ad Argum. contrariæ sententiæ, resp. Etsi Nouitii statutis regulæ non obligentur, cùm regulares non sint, nihilominùs tamen iurisdictioni Prælatorum exemptorum subiectos esse; sicuti alii Clerici seculares Episcopali iurisdictioni subsunt.

Porrò quod attinet ad Prælatos Ordinum non exemptorum, quantam illi iurisdictionem in Nouitios exercere possint, ex commissione Episcopi, & cuiusque Ordinis consuetudine petendum erit.

5 Colligitur V. Quod nouitius ordines accipere possit ab Episcopo loci, in quo monasterium situm est, sicuti docent. Cucus *l*.3.*inst*.*t*.1.*n*.94. Sanch. *l*.6.*mor*.*c*.10 *n*.21. Quia Nouitius per ingressum Monasterii, habitusque assumptionem domicilium acquisiuisse censetur; quandoquidem ingressus est cum proposito perpetuum permanendi, quatenus est ex sua parte: nisi mutatio aliqua eueniat, vt videlicet Ordinis institutum conueniens non videatur; quemadmodum etiam alii domicilium eo animo constituunt, vt si casus incidat, vel occasio melior offeratur, mutaturi sint. Posse autem Nouitios Religionum sacris ordinibus initiari indubitatum esse debet: cùm id iure nullo prohibeatur, vti cōtra Summistas aliquos, notauit Suar. *t*. 5. *de cens*. *dis*. 50 *s*.5.*n*.13.

6 Quæstio VI. Vtrum nouitius, si ante professionem Religione egrediatur, alimentorum expensas Monasterio soluere debeat? Responsio est negatiua, apud Rosellam *ver*. *Nouitius*, *nu*. 11. Syluest. *ver*. *Religio*, 1.*q*.8. Sà *nu*.8. Sanch. *lib*.6.*moral*.*c*.10.*n*.4.

Azor. cit. lib. 12. c. 3. q. 6. Ratio est: Quia ita Monasteria fundata esse oportet, vt libera Nouitijs egrediendi facultas relinquatur: quæ tamen impedita foret, si ad expensas soluendas tenerentur; possent enim interdum detineri, donec debito se exoluerent. Excipe cum Sanch. l. c. nisi consuetudo sit, vt pactum ineatur de expensis soluendis: qualis in Monialium quibusdam Monasterijs viget.

CAP. V.

QVÆ CONDITIONES REQVIRANTVR, vt professio in Religione valida sit.

S V M M A R I V M.

1 *Professio in Religione alia expressa est, & alia tacita, quæ pluribus modis fieri potest.*
2 *Tempus probationis ob iustam causam Nouitijs Religionis prorogari potest.*
3 *Ad professionem in Religione tria necessaria requiruntur: I. Qualitas, seu aptitudo personæ vouentis. II. Consensus, & acceptatio eius, ad quem pertinet aliquem Religioni incorporare, III. Vt professio sponte fiat, non cogente graui metu.*
4 *Sicuti matrimonium carnale, ita etiam Religionis assumptio per tria vota substantialia, ob nullum errorem qualitatis, seu accidentariæ conditionis infirmatur.*
5 *Ad professionem requiritur, eam acceptari à Prælato Ordinis, cum consilio, imò etiam consensu Capituli.*
6 *Metus grauis, & iniustus ipso iure infirmat professionem religiosam, vt nulla exinde obligatio oriatur.*
7 *Post quinquennium à die professionis non auditur Religiosus in externo foro, si dicat, professionem suam ob metum, vel aliud impedimentum irritum fuisse.*
8 *Licet alicuius professio ipso iure irrita fuerit, tamen subsequente expressa, vel tacita ratificatione conualescit.*
9 *Qui actum ratificat, scire debet, eum irritum esse.*
10 *Qui graui metu adactus sacrum ordinem suscipit, non obligatur ad continendam: per se loquendo.*

1 NOtandum est, quòd professio in Religione duplex est, expressa, & tacita, iuxta c. 1. §. 1. de Regul. in 6. Expressa vel fit verbo, vel scripto, vel vtroque simul. Conuenit tamen, & ita vsitatum est, vt si quis scribere sciat, professionem suam in scripto tradat, iuxta c. vlt. 20. q. 1. iunct. Gloss. Nulla tamen certa verborum forma ad valorem professionis religiosæ requiritur, sicuti ex communi docet Miranda tom. 1. q. 23. a. 1. Tacita verò professio tribus modis facta præsumitur: Si quis post annum probationis exactum, Professorum proprium, & à Nouitiis distinctum habitum triduo gestauerit, cap. ad nostram, de regul. c. constitutionem, eod. in 6. II. Si tali suscepto habitu, quamuis ante triduum exactum, exerceat actum proprium Professorum, v. g. in Capitulo suffragium ferat, iuxta ca. vidua, de Regul. vbi id docet Abb. & Syl. ver. Religio, 3. q. 19. Nauar. commen. 4. de Regul. n. 73. Less. cit. c. 41. n. 57. III. Si quis anno continuo habitum in Religione gestauerit, in qua nulla patens distinctio est inter Nouitiorum, ac Professorum habitus, talis anno exacto, censetur tacitè professus, vti habetur in Clem. eos, de Regul. & videri potest Nauar. lib. 3 conf. 41. de Regul. edit. 2. Quare monet ibi Gloss. ver. per annum, quod volens, obligari, debeat ante finem anni habitum deponere, vel saltem apertè protestari, sibi non esse animum propterea Religioni profitendi. Si enim factum aliquod ambiguum intellectum habeat, contraria protestatio iuuat, quominus factum intelligatur, sicuti aliàs de iure præsumitur: at verò habitum aliquis per annum, vel etiam vltra annum, portare potest non tantùm animo profitendi, sed etiam vlterius probandi. Ergo si hanc ipsam suam voluntatem protestetur, talis protestatio euincit præsumptionem iuris, sicuti Syl. notauit loc. cit. cum Gloss. in cit. Clem. ver. Professorum, etsi aliter Abb. in cap. ex parte n. 3. de regular.

Et habent hæc locum etiam post Trident. Concilium quippè cùm de eiusmodi tacitis professionibus nihil omninò statuerit, sicuti monet Rodriq. tom. 3. Regul. qq. q. 17. a. 1. & 2. Sanch. lib. 5. moral. c. 3. n. 36. ac Miranda in manuali Prælat. tom. 1. q. 24. a. 12. Quare locus est regulæ; Quod casus omissus permanet in dispositione iuris antiqui, iuxta c. susceptum, de rescript. in 6. Præterquam, quòd tacita professio, sicuti etiam expressa, post Trident. sess. 25. ca. 15. de regul. nulla fieri potest, nisi exacto probationis anno in habitu religioso; & post expletum xvi. ætatis annum. Et debet esse annus continuus; quia cùm ius exigit temporis spatium, intelligitur de continuo, teste Abb. c. ad Apostolicam, nu. 9. de Regul. Syluest. ver. Religio, 5. qu. 4. Nauarr. lib. 3. cons. 17. de Regul. edit. 2.

2 Verùm nihil obstante Trident. constitut. post expletum continuæ probationis annum professio ob iustam causam differri potest: vt si Nouitius morbo laboret, ætatem legitimam nondum impleuerit, in probatione non plenè satisfecerit, sicuti annotauit Less. cap. cit. 41. dub. 7. nu. 59. Deinde si expleto Nouitiatus anno ante professionem aliquis ordinem deseruit, postea redeuntem, ac receptum ad profitendum absque noua probatione, si ita videbitur, admitti posse, leges apud Rodriq. tom. 3. Regular. qq. q. 15. ar. 10. in fine, Sanch. lib. 5. moral. c. 14. n. 34.

3 His suppositis, dicendum est, tres conditiones requiri, vt quæcumque expressa, vel tacita professio, aut emissio trium substantialium votorum in Religione valeat. I. Qualitas seu aptitudo personæ vouentis, vt legitimam ætatem habeat, annumque integrum in probatione cum religioso habitu steterit, de quo legi potest Syl. ver. religio. 5. qu. 1. Azor. tom. 1. lib. 12. c. 2. qu. 6. & 7. nullumque impedimentum habeat, quòd vel simpliciter, & in omni Religione: vel in tali Ordine per constitutionem à Papa confirmatam substantiale esse censeatur.

4 Nam sicuti matrimonium carnale per nullum errorem qualitatis, quamuis dolo accedente, infirmatur, vt dicam lib. seq. tr. 10. p. 4. ca. 2. assert. 2. nisi impedimentum dirimens Pontificio iure statutum sit; ita etiam se res habet in matrimonio spirituali, seu Religionis per substantialia vota assumptione; vt nullo errore circa qualitatem, putà si quis simulet se sanum, cùm leprosus sit; aut legitimum, cùm illegitimus: irrita sint vota: præterquàm si Papalis constitutio dirimens habeatur, vti docet Nauar. lib. 3. conf. 25. de Regular. edit. 1. Rodriq. tom. 2. sum. cap. 6. concl. 3.

5 II. Conditio est. Consensus, & acceptatio expressa, vel tacita illius, ad quem pertinet aliquem Religioni incorporare, sicuti docent Canonistæ in c. porrectum, de Regul. Nauar. comm. 4. de Regul. nu. 74. & conf. 4. de Regul. edit. 2. & colligitur ex cap. ad Apostolicam, de Regular. ibi: per professionem emissam pariter, & acceptam. Is autem, qui ad professionem admittere debet, est Prælatus Ordinis, (præsertim superior, videl. Generalis, aut Prouincialis) requisito tamen prius Capituli, siue fratrum suorum non tantùm consilio (vti putauit Panorm. in cap. cùm noscitur de iis quæ fiunt à Prælator. sine consensu Capit. & in c. ad Apostolicam, nu. 13. de Regul.) sed etiam expectato consensu, saltem maioris, aut principalioris partis iuxta cuiusque Ordinis statutum, sicuti docet Gl. in c. vl. de regul. in 4. Nau. l. 1. conf. 9. n. 12. & seqq. de constit. edit. 2. Armilla, ver. Nouitius, num. 11. Miranda tom. 1. qu. 22. art. 2. Less. cit. cap. 4. dub. 7. nu. 61. Nam id Monasteriorum consuetudo confirmat, & ratio edocet. Licet enim ordinariè sufficit, si Prælatus Capituli Consilium requirat, neque opus sit semper consensum habere, cùm ius disponendi, & administrandi ipsi competat, vti dixi de Episcopo lib. 1. tr. 3. c. 7. §. 4. Excipi tamen debent causæ illæ, quæ ad Capitulum etiam attinent, vel in damnum eius cedere possunt: tunc eius etiam consensus necessarius est. Eiusmodi autem causa est susceptio alicuius ad professionem, quem Monasterium alere, & quorum alij communiter viuere debent. Nihilominus consuetudo in hac re attendenda est, quæ soli Prælato, absque Capitulo, suscipiendi potestatem conferre potest, sicuti colligitur ex cit. cap. cùm noscitur, & notauit Syluest. ver. religio. 3. q. 13. Less. cit. dub. 7. n. 51. Sanch. lib. moral. cap. 4. n. 64.

Quærit Lessius ibidem: Si quis animum profitendi habuit, Prælatus autem, & ij, quorum interest, nec per se, nec per aliam personam acceptarunt; vtrùm taliter professus obligetur, saltem virtute voti simplicis ad perseuerandum, quantum in ipso est, petendumque vt ad professionem recipiatur? Et benè respondet, probabile esse non obligari. Quia professio Religionis continet in se quasi contractum, seu obligationem reciprocam, inter profitentem, & Monasterium siue Ordinem, cui incorporatur, sicuti explicat Mirand. cit. qu. 24. ar. 4. Ergo si altera pars non consentiat, & acceptet, nulla oritur obligatio, iuxta ea, quæ dixi lib. præced. tract. 4. cap. 1. Vide etiam Angelum ver. professio, num. 1. Sylu. verb. Religio, 2. qu. 18. Sanch. lib. 1. de matrim. disp. 7. & lib. 5. moral. cap. 4. num. 81. & 103.

6 III. Conditio, Vt professio spontè facta sit, nullo cogente metu iniusto, ac graui, seu in virum constantem cadente, iuxta c. 1. de ijs quæ vi, c. vlt. Qui Clerici, vel vouentes, iunct. Gloss. ver. vel modica. Talis metus grauis exempli causa censeri debet; si Nouitius interceptus fuerit, vel alimenta ei subtracta, propterea quod discessum ex Monasterio petit, & in professionem consentire noluit. Etenim carcer, & ieiunium tormenta quædam sunt ad cogendum idonea, teste Gloss. in cap. 1. de hæret. in 6. ver. tormentis. Anton. de Canario, de quæst. & torment. memb. 1.

His adde, licet metus reuerentialis propter preces, vel imperium Prælati, aut consanguineorum, plerumque à Doctoribus non censeatur grauis, aut sufficiens ad infirmandam professionem, sicuti videre est apud Abb. cap. cùm virum, de Regul. nu. 9.

Couar.

Couar. in *epit.4.decre.p.2.c.5.6.num.18.* Sanch. *lib.4.de matrim. disp.6.n.18.* contra Nau. *consil.89.de regul.edit.2.& in man. ca. 22.nu.50.* secus tamen esse, si alia concurrant, quæ difficillimè homo à se repellere possit; puta precum, aut imperii sæpius repetiti importunitas, adiunctæ frequentes blanditiæ, quæ interdum efficiunt, vt toties cum auctoritate instanti homo contradicere omninò non audeat, grauis item offensio, aut diu duratura indignatio eorum, v.g. consanguineorum, à quibus hominis vita, aut fortuna dependet: præsertim si minæ expressæ adiunctæ fuerunt, videlicet nihil ampliùs subsidii præbendum, si ex Religione egressus fuerit. Hæc enim vel singula, vel certè simul iuncta viri prudentis iudicio, considerata etiam hominis conditione, vt si rudis, & ad importunitates repellendas minùs idoneus sit, metum iustum efficere, professionemque irritam reddere possunt. Quæ doctrina legi potest apud Couarr. *cit. ca. 6. in fine*, Alphons. Veracrux *par.1.spec.ar.8 post 7.concl dub.2.* Sanch. *cit.lib.4.disp.7.nu.7.* ConincK. *tom.2.disp.28.dub.2.num. 35.* Less. *lib.2.c.17.n.35.*

7 Corollarium. Cùm professio graui metu extorta, ante legitimam ætatem, vel sine Prælati acceptatione facta, ipso iure irrita sit; ideo sic professus nullam obligationem contrahit, sed liberè egredi, & vxorem ducere potest: quamuis ob scandalum vitandum, oporteat edicere causam cur à Religionem egressus fiat, sicuti docet Nauar. *lib.1.consil.9.de vis, quæ vi, nu.11.edit.2.* Deinde si causa hæc ad forum externum deueniat, onus probandi incumbit ei, qui se ante ætatem professum esse, vel graui, & iniusto metu adactum asseuerat: idque tantum intra quinquennium à die professionis. Nam post expletum quinquennium omninò non ampliùs auditur, sicuti eadem Synodus Trident. *cap. 19. eiusdem sess. decreuit.* Verum si inaniter professus, post elapsum quinquennium probauerit se iustum impedimentum habuisse quominùs professionis suæ defectum coram Ordinis Prælato, & Episcopo proponere potuerit, secundùm æquitatem in integrum restituendus erit, vti docet Nau. *comment.4.de Regul.n.76. & lib.3.cons.23.nu.3.de Regul. edit.2.* & sumitur *ex cap. 1.de his, quæ vi.*

Deinde, cùm hæc constitutio Tridentina post exactum quinquennium compellens ad Religionis obseruantiam, fundetur in præsumptione, intereà temporis professionem ratificatam fuisse; ideò, si inaniter professus sciat, sibi nunquam fuisse animum ratificandi, ideoque iuris præsumptionem falsam esse, in conscientia obligatus non est; sed, per se loquendo, si graue scandalum, aliudue maius incommodum secuturum non sit, dimisso habitu, occultè fugere, atque vxorem ducere non prohibetur, sicut docent Nauarr. *lib.3.consil.89.de regul.edit.2. & comment. 4.fine cap. statuimus, 19.quæst.3.n.74.* Henriq. *lib.11.cap.6.comment. in fine*, Sà *verb.Religio.nu.71.* Less. *cap.41.dub.7.in fine*, Sanch. *lib.7.de matrimon.disp.37.qu.1.* Qui addit, quòd etiam Prælatus certò credens professionem irritè editam, & intra quinquennium ratificatam non esse, post illud hominem occultè dimittere possit, scandalo cessante. Quemadmodum Iudex, qui alioquin contra allegata, & probata absoluere non potest, si tamen publica conuictum Reum certò sciat innocentem esse, potest ei occultè fugiendi aditum patefacere, modò scandalum absit, sicuti docet Sotus *lib.5.de iust.q.4.ar.2.conclus.2.* Corduba *lib.1.q.37.ver.ex hac opinione.*

Sin verò talis fugiendi, aut elabendi modus sine graui incommodo, aut scandalo nequit attentari; tunc Prælatus, aut Confessarius hominem monere debet, id solùm restare, vt professionem per se quidem irritam tacito consensu ratificet. Qua de re vide quæ scribit Sanch. *cit.disp.37.q.2.& seqq.*

8 Porrò hæc canonica doctrina: Quòd religiosa professio, licet ipso iure irrita fuerit, tamen subsequente seu expressa, seu tacita ratificatione conualescat, insinuata est *in c.1.de iis quæ vi.* Expressa ratificatio fieri debet coram Prælato, iisque quorum interest, vt ratificationem professionis antea irritæ acceptent, & approbent. Tacita verò ratificatio accidit, si inaniter professus, sciens suæ professionis defectum, nihilominus cum Prælati assensu in Religione permaneat, & actus Professorum proprios exerceat, vel eorum habitum à Nouitiis distinctum, deferat, libero animo, ac voluntate, quòd re ipsa velit esse professus talis Ordinis, sicuti docet Nau. *lib.3.concil.41.de regul.*

9 Dixi autem necessariò requiri ad ratificationem, vt qui ratificare debeat, sciat professionem, ob eiusmodi defectum, ex iuris dispositione irritam esse. Cùm enim incogniti nulla sit voluntas, non potest censeri ratificasse, aut validam voluisse facere professionem, quàm ignorauit esse irritam, sicuti optimè notauit Caiet. *2.2.q.189.ar.5.* Nau. *cons.19.23.89.de regul.edit. 2. & in manuali c.12.nu.71.* Quemadmodum si aliquis ad sponsalia, vel alium contractum obligatus esse velit; quia nescit irritum esse: cognitio deinde errore, nihilominùs resilire potest.

10 Atque hæc eadem, quæ dixi de professione Religionis similiter accommodari possunt susceptioni sacri Ordinis: si videlicet aliquis graui, & iniusto metu cogatur; licet charactere insignitus maneat, annexo tamen continentiæ voto, & canonici officii onere haud astringi; quin & matrimonii statum amplecti posse, per se loquendo, & si scandalum remoueri queat, sicuti docet Nauar. *c.2.n.51.* Henriq. *lib.10.cap.14.nu.3.& lib.11.ca.9. n.5.* Rodriq. *p.1.sum.c.224.n.5.* Sanch. *lib.7.de matrim. disp.29.* contra Palud. *in 4.d.38.quæst.3.art.4.* Syluest. *ver. ordo 4. quæst. 1.dicto 2.* Cæterùm si sciens aliquis, votum ordinis sacrum annexum irritum esse ob vim iniustam, aut substantialem errorem, &c. postea verò se moto metu, errore, votum suum expressè, aut tacitè ratificet, v.g. in suscepto ordine ministrando, ex illo tempore voto obligari incipit, sicut ex communi docet Sanchez *cit.disp.29.n.9.& lib.4.moral.c.1.n.39.& c.3.n.13.*

CAP. VI.

DE VARIIS VOTIS RELIGIONEM ingrediendi, aut profitendi.

SVMMARIVM.

1 *Qui generatim vouit, se Religionem ingressurum, debet moralem diligentiam adhibere, vt in aliquo Ordine suscipiatur: Sin autem in sua prouincia, aut regno non suscipiatur spes tamen sit, alibi susceptum iri, ex circumstantiis personæ vouentis, &c. colligendum est vtrum tantam etiam ad alias terras se conferrendi obligationem suscipere intenderit.*

2 *Sub generali voto Religionem ingrediendi non videtur comprehendi Religio non claustralis Equitum militarium: neque dispensatus ad suscipiendam aliam Religionem: etiam laxiorem, transire potest ad non claustralem.*

3 *Qui certam Religionem vouit, etsi in vno Monasterio repulsam ferat, debet alia monasteria eiusdem Ordinis adire si spes sit susceptum iri: secùs est, si ingressum certi Monasterii ex causa speciali vouerit.*

4 *Etsi vouens semel repulsam passus fuit, debet nihilominùs ingredi, si Religiosi postea mutata voluntate eum recipere velint.*

5 *Qui religionem absolutè vouit, is non tenetur nec licitè proingredi orationem, cuius regularis disciplina collapsa est.*

6 *Qui vouit se professurum in Religione strictiore, peccat cùm ingrediendo, tum profitendo Religionem laxiorem sine dispensatione: sed professio valida est.*

7 *Votum ingrediendi, & experiendi Religionem strictiorem, quisque commutare potest in votum profitendi, ac perseuerandi in Religione laxiore.*

8 *Qui vouit, se ingressurum Religionem, strictiorem, ordinariè peccat ingrediendo laxiorem, sine obligatione in ea perseuerandi; nisi ordo laxior facultatem dispensandi habeat.*

9 *Professus vnius Ordinis ad alium strictiorem, petita, licet non concessa, Prælati sui licentia, transire non prohibetur.*

Ad æqualem, vel laxiorem Ordinem transeundi licentiam Episcopus, vel Prælatus Ordinis ob iustam causam dispensatiuè concedere potest.

10 *In transitu ad Religionem strictiorem attendi debet ad maiorem seueritatem externam, præsertim circa silentium, ac solitudinem.*

Austeritas Ordinis attendenda est secundùm institutum regulæ secundùm obseruationem præsentem.

11 *Canonici regulares transire possunt ad monachos, sed non viceversa.*

12 *Qui religionem absolutè vouit, nisi de alia intentione eius constet, censeri debet solum ingressum, & probationem promisisse: si tamen sine causa rationabili egrediatur, censetur contra votum peccare mortaliter.*

13 *Qui vouit se in Religione professurum, exeundo libertate priuatus est, vel si exeat, debet iterum ingredi, si sublato impedimento, in hoc vel alio Ordine suscipiendus sit.*

14 *Qui simul continentiam, & religionem, vouit, si nec ex verbis nec ex circumstantiis colligere possit, vtrum continentiam per se, an cùm dependentia Religionis promittere voluerit, benigniorem partem, præferre potest; adeò, vt si voto Religionis solutus fuerit, omnino liberatus censeatur.*

15 *Qui post editum votum Religionis ingrediendæ, aut profitendæ, Episcopatum suscepit, est voti transgressor; & Episcopatum, quatenus ex sua parte est, resignare debet.*

1 QVæstio I. Qui generatim, atque interminatè vouit, se Religionem aliquam ingressurum, ad quidnam obligatus sit? Respondeo ex doctrina S. Thom. *2.2.q.88.art.3.ad 2.* Oportet eum moralem diligentiam adhibere, vt in aliquem Religiosorum Ordinem recipiatur: Ea propter etsi ab vno Religionis

nis Ordine repulsam ferat, debet deinde alios Ordines, imò interdum plura vnius Ordinis cœnobia adire, & susceptionem seriò petere; quam diu spes probabilis superest, se in aliquo eorum susceptum iri; dummodo magna, & improuisa difficultas exinde ipsi non oriatur. Ita docet S. Thom. 2.2.q.88.*art.* 3. *ad* 2. iunct. Caiet. §. in *ead. resp. ad* 2. Arrag. ibid. §. *circa solut. ad* 3. Sot. *lib.* 7.*q.* 2.*art.* 1. §. *tertium argumentum*, Azor. *lib.* 11.*c.* 22. *qu.* 2.& 3. Valentia *to.* 3.*disp.* 6.*q.* 6.*p.* 4.*propè finem*, *ver. Quartum*. Rodriq. *p.* 2.*sum. cap.* 15.*concl.* 4. Sanch. *lib.* 4.*moral. c.* 16. *nu.* 43. Procuius intellectu aduerte promissionem voti, sicuti & quamuis aliam gratuitam, benignè interpretanda esse, vt eius obligatio non se extendat vltra promittentis intentionem, etiam tacitam, seu virtualem: quamobrem in generali, seu indefinita promissione non censentur comprehensa specialia, quæ aliquis ob peculiarem, v.g. difficultatis rationem probabilissimè excepisset, si ei in mentem venissent, vel de iis speciatim interrogatus fuisset, sicuti in simili dixi de epiKeia *leg. lib.* 1.*tract.* 4.*c.* 19. *n.* 2. si quidem, & votum lex quædam priuata est, strictam interpretationem postulans. Deinde si post promissionem, aut votum, notabilis mutatio, siue difficultas superueniat, non præuisa à promittente, quam, si ipsi proposita fuisset, excepisset, neque ad talem casum se obligasset, sicuti dixi *lib. præced. tract.* 4. *c.* 5.*nu.* 5. & docet Sylu. *ver. votum*, 2.*q.* 17. Nau. *c.* 18.*n.* 7.

Ex hoc fundamento resolues primò; Vtrum obligatus sit, qui Religionem vouit, si in sua ciuitate, prouincia, regno non recipiatur, alias terras obire, quando spes est alibi recipiendum fore? Respondeo, In primis attendendum esse ad intentionem vouentis, etiam virtualem quæ ex circumstantiis præsertim personæ vouentis, colligi poterit, siue fœmina, an mas: pauper, an diues; alienæ regioni, & linguæ assuetus, necne. Nam fœminis Religionem vouentibus plerumque animus est tantùm se obligare ad Monasteria vicina vbi cognatorum, & amicorum facultas, aliæque commoditates suppetunt. Masculi autem plerumque non intendunt se obligare ad adeundum Monasteria extra suam nationem sita, vbi nouam linguam addiscere, aliasque, difficultates pati oporteret. Interdum etiam ex circumstantiis intelligi potest, vouentium intentionem tantum se extendisse ad Monasteria intra eandem prouinciam sita, si ob paupertatem, vel similem causam, ad alias prouincias ea de causa accedere difficile accidat. Qua de re Caietan. *cit.* §. *In eadem responsione*, Sotus *loco cit. ver. sed est, dubium, vtrùm teneatis*. Arragon. *cit. resp. ad* 2. *ver. Sed dico*. Nauar. *cit. nu.* 48. Sanch. *n.* 44. & 41. Vbi rectè notat, tametsi eiusmodi antè non præuisa, nec intenta difficultas postea cesset; quia accidit, v. g. feminam domicilium mutare, & ad talem locum peruenire, vbi facilis, & commodus ipsi esset Religionis ingressus tamen obligatione liberam permanere. Cùm enim ab initio vouentis intentio ad talem locum se non extenderit, casus fortuitus obligationem postea adducere non potest: *non enim firmatur tractu temporis, quod de iure ab initio non subsistit*, *reg.* 18.*in* 6.

Resolues secundò; Talem vouentem non esse obligandum, si in aliis Ordinibus Religiosorum non suscipiatur, ad amplectendum Ordinem strictissimum, v. g. Capuccinorum, vel Carthusianorum si affirmet, vel ex circumstantiis (puta quia est homo delicatus & ab asperitatibus abhorrens) colligi possint, non fuisse ipsi mentem etiam ad tales Religiones se obligandi: quin potius eas excepturum fuisse si de iis, cùm votum emitteret, in mentem venisset cogitare. Ita docent Richar. *in* 4.*d.* 39. *art.* 5. *q.* 1.*ad* 2. Angelus *ver. Votum* 3.§.10. Syl. *ver. Religio* 2.*q.* 16. Sanch. *n.* 49. Quia in generali concessione, promissione, obligatione non continentur ea, quę quis verisimiliter in specie promissurus non fuisset, iuxta *reg.* 81 *in* 6. & *l. obligatione ff. de pignoribus*.

Resolues tertiò; Si eiusmodi vouens ad Religionem non admittatur, nisi vt maneat Laicus, non esse obligatum ad eiusmodi conditionem acceptandam; si affirmet, vel ex circumstantiis colligi posse, (vt quia nobili genere natus, doctrina, vel ingenio præstitus est) intentionem voti non se extendisse ad hunc casum, sed excepturum fuisse, si in mentem ei venisset. Vide Sanchez *num.* 55. & *seqq.*

3 Resolues quartò cum eodem Sanchez *num.* 51. Talem vouentem, si in aliis Ordinibus non recipiatur, obligandum non esse, vt ingrediatur Ordinem equitum militarium: tametsi enim ii, qui tria substantialia Religionis vota absolutè emittunt, veri Religiosi sint, vti dixi suprà *c.* 1. *n.* 5. tamen plerumque Religionem vouentium intentio esse solet, obligare se ad statum vitæ remotæ à tumultu, fastu, & curis secularibus in communi conuentu fratrum: qualis non est militarium equitum Ordo.

Ex quo sequitur eiusmodi vouentem, neque satisfacere voto suo, talem Ordinem equitum assumendo, si existimet, se ad aliud Religiosorum institutum habilem esse, & susceptum iri, sicuti bene docet Sanchez *cit. c.* 16.*n.* 12. contra Arrag. *cit. qu.* 88. *art.* 11. §. *qui voluerit tenere*. Rodriq. 2.*p. sum. c.* 95.*concl.* 8. Azor. *tom.* 2.*lib.* 13.*cap.* 4.*qu.* 4. Vide etiam addit. Nau. *consil.* 58 *de Regular.* in qua refertur responsio Cardinalium, quòd Regularis dispensatus ad suscipiendam aliam Religionem, etiam laxiorem, non possit transire ad non claustralem. Qualem autem talis dispensatus diligentiam adhibere debeat, vt in aliqua claustrali recipiatur, constat ex suprà dictis, & in specie docet Ludou. Miranda *in man. tom.* 1.*qu.* 31.*art.* 7.

3 Quæstio secunda. Ad quid obligatus sit, qui certam aliquam Religionem vouit, v.g. S. Benedicti, S. Francisci, vel in certum Monasterium se ingressurum? Respondeo, & dico. I. Qui certum Ordinem se ingressurum vouit, debet sincero animo petere, vt recipiatur: & si in vno Monasterio repulsam ferat, debet alia adire, si spes sit in ijs se receptum iri. Ita Caiet. *cit. art.* 3. §. *In eadem resp.* Sotus *cit. art.* 2. *circa* 3. *argum.* Nauarr. *lib.* 2.*cons.* 28.*n.* 2.*de voto edit.* 2. Azor. *tom.* 1.*lib.* 11.*c.* 22.*q.* 2. qui addunt, tametsi is, qui votum conceperat, ab Ordinis Generali, aut Prouinciali (penes quem totum ius recipiendi, non residet) repellatur, non esse voto solutum, nisi talis Prælatus causa cognita iudicet, hominem esse ad eum Ordinem ineptum, vt frustra alios, ipsumque Conuentum pro admissione sollicitaturus censeatur.

Dico II. Qui certum Ordinem, vel certum Monasterium vouit, examinare se ipsum debet, vtrum Religionem absolutè, ac principaliter vouere intenderit; secundario verò ingressum in certam Religionem, vel Monasterium, ob specialem aliquem affectum: An verò principalis intentio eius fuerit ad specialem Religionem, vel Monasterium, ideoque vouerit Religionem ingressum non absolutè, per se, & in sensu diuiso: sed in sensu composito, siue cum dependentia ad certum locum, vel Ordinem. Nam in primo casu, tametsi ingressus Ordinis, vel Monasterii, quod specialiter promisit, impossibilis reddatur, non ideo liberatur voto: sed debet ad alium Ordinem, aut Monasterium se conferre. In posteriore autem casu omnino soluitur voto, quæ est doctrina S. Th. *cit. q.* 88.*art.* 3.*ad* 3. Abulens. *in ca.* 30. *Num. q.* 51. S. Ant. *in* 3.*p. tit.* 16.*c.* 2. §. 4. Sylu. *ver. Religio* 2. *q.* 16. Caietan. *tom.* 1.*opusc. tract.* 31. *qui est* 17.*respons. in* 8.*resp.* Soti *lib.* 7.*q.* 2.*art.* 2.*circa* 3 *arg.* Nau. *c.* 12.*m. m. c.* 46. Azorii *cit. cap.* 22.*q.* 1. Sanch. *cit. c.* 16.*n.* 29. Suar. *lib.* 4.*de voto c.* 8.*n.* 8.

His quædam addenda sunt. I. Qui Religionem vouit, is peccat contra Religionis virtutem, si postea ad ingressum, siue executionem voti, impotentem se reddat; v. gr. æs alienum ingens contrahendo, vel crimen atrox patrando, ob quod periculum sit, publicam contra ipsum inquisitionem, vel condemnationem susceptum iri.

4 II. Vera vide sententia Sanch. *n.* 70. contra Arrag. *cit. q.* 88. *ar.* 3.*ante* §. *Est aliud dubium* Azor. *cit. c.* 22.*q.* 5. Less. *lib.* 2. *c.* 41. *dub.* 4.*n.* 45. Licet is, qui Religionem aliquam vouit, semel repulsam tulerit, si tamen postea Religiosi, mutata voluntate, eum recipere parati sint, obligatum esse ad ingrediendum. Ratio est: Quia votum Religionis editur in Dei honorem, atque vouentis spiritualem vtilitatem; non autem in fauorem Religiosorum, vt hi iuri suo renuntiantes, vouentem obligatione sua liberare possint. Enimuero, tametsi eorum consensus requiratur tanquam conditio, siue qua vouens votum suum exequi non potest; ideoque excusetur, quamdiu facultas denegatur, cùm primùm tamen consensus, & aditus præbetur, iam obligatio exequendi vrget, non minus, quàm si aliud exequendi voti impedimentum temporaneum remoueatur.

Excipe: nisi interim notabilis mutatio facta fuerit, sine fraude vouentis; vt quia is desperans se in ordine, quem vouit, susceptum iri, aliam laxiorem religionem, vt Nouitius suscepit. Est enim difficilè ab Ordine, cui aliquis iam assuescere cœpit, recedere; & plerumque nota leuitatis, atque inconstantiæ non vacat. Idemque sentiendum, si quis existimans in Religione, quam vouit, se susceptum non iri, bona fide sponsalia celebrauit cum puella, quam iam difficile, & non sine suo, & illius incommodo, aut aliqua infamia deserere poterit. Licet enim talis, si mala fide laxiorem Ordinem ingressus, vel matrimonium mulieri pollicitus fuisset, ad voti sui executionem redire deberet; non tamen si bona fide existimans, se perpetuum impedimentum contraxisse, alium statum, vel institutum amplecti cœpit; quia notabilis hæc mutatio à voto liberare videtur.

5 III. Qui Religionem absolutè vouit, is non tenetur, imò neque licitè potest ingredi Ordinem, cuius regularis disciplina collapsa est, eiusque Professi plerique malè viuut, vt ne substantialia quidem vota obseruent; ideoque ingredienti peruersionis periculum immineat, sicuti docet, Caiet. *cit. qu.* 88.*art.* 3. §. *sed quid si talis*, Maior. *in* 4.*d.* 39.*qu.* 20. §. 3.*contra eandem concl. in solut.* 4.*arg.* Nau. *c.* 11.*nu.* 45. Valent. *cit. p.* 4.*q.* 3. Rodriq. *p.* 2.*c.* 95. *concl.* 3. Sanch. *cit. c.* 16.*n.* 13. Less. *cit. n.* 45. *ver. Quartò*.

Quæ-

Quæstio Tertia. An is, qui Religionem aliquam determinatè vouit, aliam ingredi, vel profiteri possit? Respondeo & dico. I. qui vouit religionem laxiorem, licitè ingreditur, ac profitetur strictiorem, *arg. c. licet, de Regular.* vbi habetur etiam solemniter professis vnam Religionem, licitum esse transire ad aliam strictiorem.

6 Dico II. Qui vouit se professurum Religionem strictiorem, peccat tum ingrediendo, tum etiam profitendo Religionem laxiorem: tamen professio valida est, & vouentem liberat à priore voto. Ita habetur *in c. qui post de Regul. in 6.* & docent S. Th. *2.2. q. vlt. ar. 8. ad 3.* Caiet. ibid. Nauar. *cap. 12. n. 48.* Sanch. *cit. c. 16. nu. 10.* & alii communiter. Ratio prioris est: Quia talia vouens minus præstat, quàm promiserat. Ratio posterioris: Quia alterum votum solemne (in quo personæ traditio fit, & religionis ius in ipsam acquiritur) derogat priori simplici voto, per quod nullum tale ius religioni strictiori acquisitum erat.

7 Dico III. Votum ingrediendi, & experiendi Religionem strictiorem ipsemet vouens commutare potest in votum profitendi, ac perseuerandi in Religione laxiore. Ita docet Palud. *in 4. d. 38. q. 3. art. 1. & qu. 4. art. 3.* S. Anton. *p. 2. tit. 11. cap. 2. §. 8.* Syl. *ver. votum 4. q. 7. dicto 3.* Sanch. *n. 18.* Ratio est: Quia votum perseuerandi in religione laxiore melius est, & plus obligans, quàm votum tantum ingrediendi, & experiendi strictiorem. Votum autem non infringit qui illud in melius commutat *cap. peruenit, 2. de iureiur.*

8 Dico IV. Qui vouit se ingressurum Religionem strictiorem experiendi causa, is peccat ingrediendo laxiorem, sine obligatione in ea perseuerandi, & profitendi. Ita docet S. Th. *cit. qu. vlt. art. 9. ad 3.* Rodriq. *tom. 1. regul. qq. q. 25. ar. 6.* ratio est: Quia minus præstat, quàm promisit: quidem plus est experimenta capere, seu Nouitium esse in Religione strictiore, quàm in laxiore. Sed excipe, I. Nisi accedat dispensatio Papæ, vel Episcopi, ob iustam causam: qua de re Sanch. *lib. 8. de matrim. disp. 6. nu. 17. & lib. 4. mor. c. 40. n. 74.*

II. Nisi Ordo laxior priuilegium Papale habeat per dispensationem, vel commutationem recipiendi eos iusta de causa, qui votum strictioris Ordinis ingrediendi, aut profitendi ediderunt. Qua de re Rodriq. *lo. cit.* & Compendium priuilegiorum Societatis Iesu *ver. commutatio, §. 3.* vbi additur: *Si quis tamen a Societate ante professionem fecerit, dispensatio nulla erit.* Cuius rei ratio dari debet, quia tali conditione priuilegium à Sede Apostolica concessum est. Alioquin enim, si commutatio, vel dispensatio absolutè facta esset Pontifica potestate, contrarium dicendum foret: quia obligatio semel penitus extincta, amplius non reuiuiscit. Vide quæ dixi *tr. præced. c. vlt. propè finem.*

III. Si tempus ingrediendi Religionem strictiorem nondum aduenit; vt puta si aliquis vouerit absolutis studiis se Ordinem Cartusianorum, v.g. ingressurum, non prohibetur interim, si ita ei expedire videatur, ingredi, & experiri Religionem laxiorem, v.g. S. Benedicti, tali conditione, vt vel elapso anno nouitiatus ibi profiteatur, vel si eum egredi contingat, pristinum votum Carthusiæ definito tempore exequatur. Ita Sanch. *cit. c. 16. n. 20.* & probatur *ex c. scripturæ de voto. Reus fracti voti aliquatenus non habetur, qui temporale obsequium in perpetuam noscitur Religionis obseruantiam commutare.* Atqui adolescens ille, de quo loquimur, tantùm vouerat obsequium temporale, videlicet ingressum, ordinis strictioris, experiendi gratia. Ergo reus voti non fit profitendo, vel in perpetuum se mancipando alteri Religioni, quamuis laxiori. Neque verò reus voti factus est, dum Nouitium in hac Religione agebat; quia, vt ponimus, tempus exequendi voti nondum aduenerat: & nihilominus, si eum in laxiore profiteri non contingat, in strictiorem, quam vouerit, recipi poterit, nihilobstante priore suo nouitiatu.

4 Dico V. Qui in vna Religione professus, vel religiosus factus est, ad strictiorem Ordinem transire non prohibetur. Sed licentiam à Prælato suo petere debet, ne bonum obedientiæ contemnere videatur: & Prælatus contradicere non potest, si ille non ex temeritate, aut leuitate, sed sincero proposito vitæ melioris transire cupiat. Quod si verò Prælatus proterуè contradicat, nihilominus ille propositum adimplere poterit. Sin verò probabile dubium sit, vtrum ex charitate, an temeritate talis transitus instituatur, iudicium Superioris, (id est, eius, ad quem alioquin de iure appellandum est,) requiri debet. Videri debet *c. licet, de regul.* vbi Innoc. & Abb. *num. 3. & volumn. 1. consil. 95.* Rosella, *ver. religio 4. n. 6.* Sanch. *lib. 6. moral. c. 7. q. 2. & 7.* aiunt, non valituram esse professionem in altero Monasterio, sed professum ad prius reuocari posse, si non petita licentia, vel non bono zelo, sed v.g. indignatione erga Prælatum, vel offensione erga quamlibet Monasterii personam, transit. Ad æqualem autem, vel laxiorem Ordinem Regularis transire non potest; nisi vel Papa, vel ob causam iustam Episcopus, aut Prælatus Ordinis exemptus, cum Capituli consensu, dispensatiuè licentiam det, vti docent Syluest. *ver. religio 4. q. 2.* Less. *lib. 2. c. 41. nu. 103.* Rodriq. *tom. 3. regul. quæst. 52. art. 9.* Sanchez *lib. 6. moral. cap. 7. quæst. 4. nu. 59.* post Innoc. & Abb. *in c. non est nobis, n. 4. & c. significatum, n. 9. de Regul.*

Porrò Religiosis Ordinum Mendicantium prohibetur in extrau. communi, quæ incipit, *viam ambitiosæ, de Regular.* ne quisquam eorum, absque Sedis Apostolicæ licentia, ad alium non Mendicantium Ordinem (excepto Carthusianorum) se transferret, sed excommunicationis pœna Sum. Pontifici reseruata. Vtrum verò per hanc Clementin. prælatis Mendicantium ablata sit potestas ob iustam causam dispensandi, seu facultatem dandi transitus ad alium Ordinem, videri potest apud Lessium *n. 104.* Sanch. *cit. c. 7. num. 68.* qui id negant, sicuti etiam Nauar. *lib. 3. cons. 56. de regul. in 6.* De priuilegiis autem Societatis Iesu à pluribus Pontificibus concessis, vt Generalis Præpositus licentiam dare possit ad alium Ordinem transeundi, videri potest Compendium priuilegiorum Societatis Iesu *ver. Apostatæ. §. 9.*

Præterea *in Clemen. 1. de regul.* statuitur: vt Professi Ordinum Mendicantium, si ad non Mendicantes, quamuis licitè, videlicet cum auctoritate Summi Pontificis, aut dispensatione prælati Ordinis, transeant: neque vocem in Capitulo habeant, neque administrationes, prioratus, & officia consequi possint, qua de re videri potest Sanch. *cit. cap. 7. q. 6. vbi n. 10.* monet, hac constitut. non comprehendi eos, qui iuris permissione ad Carthusiani se conferunt. Denique adde Tridentin. Concil. *sess. 14. c. 11. de reformat.* vt qui in est alium Ordinem translatus, quamuis Canonicus regularis fuerit, ad quodcunque beneficium sęculare promoueri queat.

Hic quædam addenda sunt: I. Eiusmodi votorum commutationes, vel transitus ab vna in alteram Religionem, non nisi ob magnam vtilitatem, vel necessitatem fieri opportere, secundùm consilium Apostoli 1. ad Corinth. 7. *Vnusquisque in qua vocatione vocatus est, & in ea permaneat.* Et S. Bern. de præcepto, & dispensat. *Suspectam habeo leuitatem,* inquit, *qua id sæpe, quod facere volumus, antequam probemus, experti iam volumus; vno propè momento idipsum cupientes, tam leuiter, quam irrationabiliter; quales vtique non paucos frequenter experimur, qui vna vix hora in vna voluntate durantes, aura leuitatis impulsi, vagi, & instabiles, huc, & illuc, velut ebrii mutantur* Vide etiam Cassianum Collation. 14. *cap. 5.* S. Thom. *cit. q. vlt. art. 8.* Mirandam *to. 1. man. quæst. 31. art. 1. & 3.* Et *Clem. 1. de Regul.* Trident. Concil. *cit. cap. 11. de reform.*

10 II. Licet perfectio vnius Religionis præ altera ex fine colligenda sit; atque ex modis, quibus tendit ad finem, qui est Charitas Dei, ac proximi, teste S. Thom. *qu. 189. art. 6. & 8.* tamen in foro Ecclesiæ; si agatur de transeundo ab vna Religione ad alteram, potiùs attenditur ad maiorem austeritatem, præsertim circa silentium, ac solitudinem. Idque ob vitandas contentiones: nam quæ Religio altera austerior, & strictior sit, magis patet, quàm quæ magis ad Christiani hominis finem pertingat, sicuti Miranda *l. c.* notauit, & videri potest Less. *cap. 41. num. 200.* Sanch. *cit. cap. 7. q. 3.* Rodriq. *tom. 2. Regul. qq. q. 52. art. 4.*

III. Quod indicat S. Thom. *cit. qu. 189. art. 8. in corp.* & docent Abb. *in c. sanè de Regul. & c. ad nostram, n. 6. de appellat.* Miranda Less. Sanchez *ll. cc.* Austeritatem religionis non esse attendendam duntaxat secundùm institutum regulæ; sed secundùm obseruationem præsentem, communiter in tali Ordine toleratam, exclusis tamen specialibus priuilegiis Ordinum Mendicantium, de quibus suprà.

IV. Religiosus professus regulam strictiorem, si in Ordine non seruetur regula, transire potest ad aliam religionem laxiorem, in qua seruatur regula; ita, vt considerato præsente statu ducat vitam strictiorem. Excipe: Nisi spes sit reformationis futuræ prioris Ordinis; aut si in prouincia Monasterium eiusdem Ordinis sit, in quo seruatur regula; & ad quod transferri poterit. Ita ex Lud. Lopez, & aliis docent Rodriqu. *cap. quæst. 52. art. 5.* Sanchez *num. 25.*

11 V. Canonici regulares transire possunt ad Ordinem Monachorum; quamuis vice versa Monachi ordinariè transire non possint ad ordinem Canonicorum regularium: quia religio monachorum austerior est. Neque obstant *c. mandamus cap. nullus Abbas, 19. qu. 3.* Ea enim statuta sunt secundum veterem morem; quo Monachi ducebant vitam contemplatiuè, sacra Mysteria non tractarunt; sicuti notauit S. Th. *cit. a. 8. ad 2.* Nau. *in c. statuimus, 19. q. 1. commen. 5. de Regul. nu. 11.*

VI. Qui proposito vitæ austerioris, aut ex iusta dispensatione ad aliam Religionem transire cupit, & non recipitur, vel receptus iterum ante professionem egreditur, is ad suum Ordinem reuerti, ac recipi debet, sicuti docet Syl. *ver. Religio 4. quæst. 5.* Miranda *tom. 1. qu. 31. art. 18. & seqq.* Ratio est: Quia non simplici-

pliciter ex Ordine dimissus fuit; sed sub conditione, aut modo, vt aliam religionem ingrediatur, ac profiteatur: ergo hoc non secuto debet redire, ac recipi, ad suum ordinem. Vide Sanch. *n.* 30. & Cōpendium priuileg. Societatis Iesu, *ver. Apostata*, §. 11.

13 Quæstio quarta. Vtrum votum religionis obliget ad perseuerandum? Respondeo & dico I. Qui expressè vouit, se religionem ingressurum, is propterea obligatus non est ad profitendum; sed habet ius experiendi, vtrum Religio ipsi conueniat, necne. Ita S. Th. 2. 2. *qu. vlt. ar.* 4. Caiet. ibid. Richard. *in* 4. *d.* 38. *a.* 8. *q.* 3. Nauar. *lib.* 3. *consil.* 24. *de voto, edit.* 2. Lopez. *p.* 2. *instruct. c.* 45. Sà, *ver. votum, n.* 13. Azor. *tom.* 1. *lib.* 11. *c.* 22. *qu.* 6.

Dico II. Qui absolutè religionem vouit, intentionem suam non satis exprimens, is in dubio præsumendus est voluisse se tantùm obligare ad experiendum, non item ad profitendum. Quæ est probabilior sententia Sanch. *lib.* 3. *moral. c.* 16. *n.* 86. Suarez *lib.* 4. *de voto cap.* 8. *nu.* 7. contra Nauar. *lib.* 3. *consil.* 26. *num.* 2. de voto & similes obligationes strictæ interpretationis esse conuenit: quare sicuti in dubio, vtrum aliquis simpliciter vouere, vel obligare se intenderit, censendus est liber; ita etiam in dubio, vtrum vnus solum, an verò duo distincta vouere, siue promittere intenderit, videlicet ingressum, & perseuerentiam; pronuntiandus est liber ab alter ab altero, de cuius obligatione dubitatur. Tum quia in dubio vota, sicuti, & pacta, secundùm ius commune, & consuetum morem interpretanda sunt: Ius autem commune Religionem ingredientibus anni spatium ad experiendum concedit, *c. ad Apostolicam, de Regul. cap.* 1. *eod. in* 6. Atque religionem vouentium ea plerumque intentio esse solet ingrediendi, & experiendi, vtrum ipsis expediat.

Exinde colligit Sanch. *lib.* 1. *de matrim. disp.* 34. *nu.* 17. Si legatum sit Titio sub conditione, vt religionem ingrediatur, seu vt religiosus fiat (secundùm vulgarem loquendi modum) consequi eum legatum, si bona fide ingrediatur, licet non perseueret: nisi aliam fuisse testatoris mentem, ex adiunctis appareat, sufficit enim conditionem legati semel impletam esse; licet causa finalis, quæ testatorem ad legandum mouit, postea cesset, sicuti in simili dixi *lib.* 1. *tract.* 4. *c.* 22. *n.* 15.

Dico III. Debet tamen is, qui Religionem vouit, sincero animo ingredi, & habitum suscipere cum proposito perseuerandi, & profitendi, si eam sibi consentaneam expertus fuerit. Quare discrimen hoc est inter eum, qui sine voto, & eum, qui cum voto Religionem ingreditur; quod ille sine rationabili causa nouitiatus tempore propositum mutans, & à Religione discendens, venialiter tantùm peccet, ob animi leuitatem, & inconstantiam: hic verò etiam mortaliter, ob voti præuaricationem, sine causa rationabili egrediatur, sicuti docent Caiet. 2. 2. *q. vlt. ar.* 4. *dub.* 3. Nau. *lib.* 3. *consil.* 23. *n.* 3. *de voto. edit.* 3. Philiarcus *de offic. Sacerdotis tom.* 1. *p.* 2. *lib.* 3. *cap.* 20. Sanch. *tit.* 16. *q.* 90. *& seqq.* contra Henricum *quodlib.* 13. *quæst.* 15. Nauar. *lib.* 3. *consil.* 25. *de voto, nu.* 1. Azor. *lib.* 11. *cap.* 22. *q.* 6. §. *si quæras*. Nam qui Religionem vouet, censetur se ad id saltem obligare velle, quod alii; qui sine voto ingrediuntur, præstare obligati sunt: At verò hi tenentur perseuerare, si nulla rationabilis recedendi causa occurat: quia alioquin saltem venialiter peccant, vt fatetur ipsemet Azor. Ergo vouens Religionem, vt voti sui ad ita perseuerandum obligatur. Confirmatur: Nā secundùm consuetum loquendi modum, qui promittit, se rem aliquam experturum, significat se eam acceptaturum, si conueniens sibi fuerit; relicturum verò, si inconueniens.

13 Dico IV. Qui vouit, se Religionem non tantùm ingressurum, sed etiam in ea perseueraturum, siue professurum, ita astringitur voto, vt exeundi libertate priuatus sit; tametsi ei Religio non vsque adeò consentanea videatur. Quare annus probationis hoc casu non tam Nouitio, quàm Ordini concessus est, vt illum, si minùs idoneus appareat, dimittere possit. Quæ est sententia S. Thom. 2. 2. *qu. vlt art.* 4. Caiet. ibid. *ad primum dubium*. Nau. *in man. c.* 12. *nu.* 47. Philiarchi *cit. cap.* 20. Less. *cit. cap.* 41. *dub.* 5. *n.* 48. Rodriq. *cit. ca.* 75. *concl.* 9. Azor. *cit. ca.* 22. *q.* 8. Sanch. *cap.* 16. *nu.* 81. contra Sotum *lib.* 7. *qu.* 2. *ar.* 1. *circa* 3. *argum. propè finem*, Arrag. *q.* 88. *ar.* 3. *circa solut. ad* 2. *ver. Est aliud dubium*; verum ille, qui existimat, in tali etiam voto ex iuris dispensatione includi conditionem (si bona fide probando, deprehendero Ordinem mihi conuenire) quam sententiam probabilem censent Less. *loc. cit.* Sà *ver. votum, nu* 13.

Porrò aliud discrimen est inter eum, qui Religionem ingressus est cum voto experiendi tantùm; & eum, qui cum voto etiam profitendi; quòd prior, si ob iustam causam egrediatur; vt putà quia ipsi religio consentanea non videtur; vel quia ex ea dimittitur, omnino voto liberetur, neque teneatur iterum ingredi, tametsi causa illa, sed impedimentum postea cesset; satis enim est semel eum præstitisse, quod promisit, dummodo bona fide Religionem ingressus, & expertus fuerit saltem mediocrem diligentiam adhibens, vt vitam, & mores suos ei conformet; sicuti Explicat Sanch. *nu.* 105. *&* 108. contra Rodriq. *cit. cap.* 95. *concl.* 5. Posterior verò, qui professionem vouit, licet ex iusta nouitiatu egrediatur, si tamen spes sit iterum receptum iri, siue in hunc, siue in alium Ordinem (si religionem absolutè, & in genere voueat) tenetur vi voti sui iterum ingredi, cum profitendi proposito, sicuti docet Nau. *in man. cap.* 12. *n.* 46. *& lib.* 3. *consil.* 21. *nu.* 10. *de voto*. Quia votum absolutè conceptum, ob impedimentum temporale non extinguitur, sed tantùm suspenditur, eoque cessante obligare denuo incipit. Exemplum habes in eo, qui ob morbum ex religione dimittitur; is, posteaquam conualuit, iterum ingredi tenetur, si votum perseuerandi, siue profitendi ediderat: non item, si tantùm votum ingrediendi, atque experiendi.

Quæstio Quinta. Si aliquis Religionem simul, & continentiam vouerit: sed ad religionem admissus non fuerit, vel ex ea iterum dimissus, vel ob aliam causam egressus: vtrùm nihilominus continētiam in sæculo seruare teneatur? Respondetur ex doctrina Nau. *lib.* 3. *consil.* 13. *de voto, edit.* 2. Sà *versic. votum, nu.* 29. Sanch. *cit. cap.* 16. *nu.* 113. Si castitatem vouit accessoriè, & dependenter à Religione, tunc liberatus voto religionis, liber etiam à voto castitatis: Sin autem castitatem vouit per se principaliter, atque independenter à Religione; tunc liberatus à Religione debet nihilominus continentiam in sæculo seruare.

14 Dubitant porrò Doctores, hancne, an illam intentionem vouentem habuisse potiùs præsumendum sit? Respondeo cum Sanch. *n.* 114. Suarez *lib.* 4. *de voto cap.* 8. *n.* 6. Si neque ex verbis, quibus vouēs vsus fuit, neque ex circumstantiis coniectura capi possit, adeoque in verò dubio eligere potest, qui vouit, eum sensum voti, secundùm quem minùs obligatur, vt videlicet castitatem de dependenter à Religione promisisse censeatur ob regulam supra traditam, obligationes præsertim eas, quæ ex gratuita voluntate descendunt, in dubio potius restringendas, quàm extendendas esse, licèt contrarium senserit Nauar. *nu.* 2. dicens in dubio tutiorem partem præferendam esse, vt vouens se reputet obligatum ad seruandam castitatem etiam extra religionem.

Hæc tamen Nauarri doctrina recipienda est, si vouens vsus fuerit verbis significantibus absolutam castitatem: tunc enim iis standum erit, nisi coniecturæ adsint, ob quas iudicium probabile ferri possit, intentionem non fuisse verbis adæquatam, sed restrictam, qua simili ratione dicendum, si verba vouentis religionem fuerint de ingressu Religionis absolutè, iis standum esse, nisi adsint coniecturæ, ob quas saltem probabiliter aliquis iudicet, intentionem fuisse restrictam ad certum ordinem, vel Monasterium, iuxta ea, quæ suprà dixi, *nu.* 4. Sin verò verba vouentis ambigua sint, vt æquè explicari queant de voto continentiæ restricto ad Religionis professionem, quam de continentia absolutè vel æquè explicari possit de voto religionis restricto ad certum locum, atque de voto religionis absoluto, tunc in vtroque casu arbitror benigniorem partem præferri posse, secundum quam vouens minus obligatur.

15 Quæstio Sexta. Si quis post editum votum religionis ingrediendæ, aut profitendæ, Episcopatum suscipiat, vtrum transgressor voti existat, & relicto Episcopatu, ad Religionem se conferre debeat? Negat vtrumque Abb. *in cap. per tuas, nu.* 6. *de voto*, Eman. Rodriq. *p.* 2. *sum. cap.* 6. *concl.* 6. Henriq. *lib.* 10. *de sacram. Ordinis*, *cap.* 32. *num.* 4. Quia status Episcopalis perfectior est, quam religiosus, votum autem non infringit, qui illud in melius commutat, *c. peruenit*, 2. *de iureiur.* Sed contraria sententia est communior, Caiet. 2. 2. *q. vlt. art.* 3. *ad* 1. §. *ad cuius euidentiam*. Maior. *in* 4. *d.* 38. *q.* 6. §. *quartò arguitur*. Angeli *ver. votum* 2. *n.* 12. Ludou. Mirandæ *in man. tom.* 1. *q.* 20. *a.* 9. Tabiena; *ver. Episcopus, q.* 7. *n.* 8. Syl. *ver. Religio* 2. *q.* 20. *& verb. votum* 3. *in fin.* Sanch. *lib.* 4. *de voto c.* 16. *n.* 5. Azor. *tom.* 1. *lib.* 11. *c.* 19. *qu.* 2. *& ca.* 22. *qu. vlt.* Less. *lib.* 2. *cap.* 4. *num.* 89. & sumitur ex *cit. cap. per tuas*, vbi proposito hoc casu Innoc. III. respondit *Consulimus, vt, si tuam sanare desideras conscientiam, regimen resignes Ecclesiæ, ac reddas Altissimo vota tua*. Ex quibus colligitur primò; Talem peccasse, seu læsisse conscientiam suam; Episcopatum suscipiendo. Ratio est (per quam satisfit fundamento sententiæ prioris, quia Episcopatus est status perfectionis (per se, ac formaliter) non propriæ, sed alienæ, non passiuæ, sed actiuæ, vti docet S. Thom. 2. 2. *q.* 184. *a.* 7. *& q.* 185. *a.* 4. *ad* 1. Siquidem non tam hominem perficit, & meliorem reddit, quam perfectum exigit, idque non tam in ordine ad propriam eius salutem: quam aliorum subditorum. Ex quo sequitur, ipsi vouenti melius, ac magis meritorium, Deoque gratius esse (excepto necessitatis casu, si alius æquè idoneus ad Ecclesiam resignendam haberi non possit) relictis omnibus, se totum Deo in religione mancipare, quam Ecclesiæ curam in sæculo suscipere; ergo vouens ad hoc tenetur, neque votum suum in Episcopalem curam commutare potest.

Colli-

Colligetur secundò; Talem in conscientia obligatum esse ad resignandum Episcopatum, sed cum discrimine, obseruato à Sanch. *cit. cap. 17. n. 6.* Vel enim electus est tantum, vel etiam confirmatus Episcopus; Si primum, Episcopatui renuntiare potest, ac debet, etiam non interueniente auctoritate Papæ. Si secundùm, non potest ita renuntiare, cum sit obligatus Ecclesiæ spirituali vinculo, ac veluti matrimonio. Sed quia hoc vinculum solubile est per consensum Ecclesiæ, vel potius Summi Pontificis, qui solus Ecclesiæ curam plenariè gerit, ideo debet Episcopus solutionem, & licentiam transeundi ad Religionem petere, eritque tunc in arbitratu Papæ positum, re bene considerata, vel religionem intrandi licentiam dare, vel super voto Religionis dispensare. Quanquam etiam Episcopus in tali casu (si causa subsit) dispensationem in voto simpliciter petere non prohibetur, vt Episcopatum retinere liceat, vel etiam tacito voto suo, cuius præuaricator extitit, licentiam Religionem suscipiendi simpliciter postulare, & super ea re Sum. Pontificis responso se conformare, vti Caiet. & Sanchez *loc. cit.* tradunt.

CAP. VII.

DE VOTO PAVPERTATIS.

In Religione approbata edito.

SVMMARIVM.

1 *Ratione voti paupertatis obligatur Religiosus, ne quid proprium habere possit.*

2 *Religiosus retinet dominium honoris, ac famæ suæ, capax etiam est iuris eligendi, præsentandi, beneficiorum regularium.*

3 *Scholastici, & Coadiutores temporales, qui in Societate Iesu post biennium probationis simplicia vota ediderunt, retinere, & acquirere possunt dominium rerum radicale, priuati tamen iure actuali, de iis arbitratu suo disponendi.*

Si tamen re ipsa inter viuos, aut mortis causa, de bonis suis disponat absque consensu Superiorum videtur valida esse dispositio, licèt ipsi peccent contra paupertatis votum.

4 *Sine consensu Prælati expresso, aut præsumpto, Religiosus nullam rē prætio æstimabilē accipere, retinere, absumere potest.*

5 *Si Religiosus parcius viuendo aliquid reseruat, non sibi acquirit, sed Monasterio manet.*

6 *Religiosus contra votum paupertatis etiam delinquit, si res ipsi ad vsum concessas destruat per culpam crassam, quæ dolo æquiparatur.*

7 *Monasterium non obligatur ex contractu, vel delicto Religiosi, nisi quatenus consensum præbuit, vel aliquod inde commodum accepit.*

8 *Peccare censetur Religiosus contra votum paupertatis, si quærelam abscondat, ne Prælatus ipsum habere sciat, aut reuocare possit.*

9 *Administratores, & Oeconomi Religionis, plus dare non possunt, quàm Ordinis regula, consuetudo, vel Superioris voluntas permittit.*

10 *Prælati regulare contra paupertatis votum, & aduersus iustitiam delinquunt, si bona Conuentus aliter expendant, aut donent, quàm Ordinis regula, aut consuetudo permittit.*

11 *Quanta materia ad transgressionem voti paupertatis requiratur, ita definiri solet, sicut in furto.*

12 *Religiosi peculium habere possunt; secundùm possessionem, & administrationem dependentem à Prælati voluntate.*

13 *Tridentinum Concilium videtur prohibuisse, ne Religioso designentur stabiles redditus instar cuiusdam peculii, quamuis dependentis à Prælati voluntate. Quamuis aliqui Doctores non sine probabilitate negent, id Tridentino concilio aduersari.*

14 *Prælatus Religioso licentiam dare non potest rei absumendi in vsus vanos, aut illicitos sed tantum expendendi ad vtilitatem Monasterii publicam, vel priuatam.*

15 *Etiam Abbatissæ Monialibus sibi subditis licentiam dare possunt accipiendi, retinendi, expendendi, quæ iusta sunt.*

16 *Religiosus si rem aliquam donatam absolute acceptet in fauorem alterius, non interueniente licentia Prælati, peccat contra paupertatis votum: secus, si se tantum habeat, vt intercessor, internuntius, vel eleemosynarius.*

17 *Religiosus beneficiarius, interim dum beneficium obtinet, administrationem redditiuum habet a sacris canonibus cōcessam.*

18 *Quæ Religiosus beneficiarius aliunde, quam ex beneficio acquirit: Monasterium sibi vindicare potest.*

19 *Prælatus Religioso vsum alicuius rei tanquam irreuocabilem concedere non potest, adeo, vt etsi promittat non reuocaturum, nihilominus absque iniuria reuocare possit, &c.*

20 *Si Monacho hæreditas, aut legatum relinquatur, ea lege, vt ad ipsum, non ad Monasterium pertineat, explicari debet, voluisse testatorem, vt ad Monachum pertineat, cum consensu Prælati, quare si Prælatus consensum neget, corruit legatum, vel institutio.*

21 *Si testator expresserit, non aliter se relinquere Monacho, nisi vt habeat rem independenter, à Prælati consensu, irritum est legatum sed in dubio non est præsumendum id adiectum fuisse vt conditionem propriè dictam, sed vt modum, qui si impossibilis sit, pro non adiecto habetur.*

22 *Pœnæ Religioso proprietario (id est, qui aliquid vt proprium retinet) canonico iure decretæ sunt: I. si absque pænitentia mortuus fuerit, vt in loco sacro ne sepeliatur. II. Vt ad agendam pænitentiam in carcerem detrudatur. III. Vt biennio voce actiua, & passiua priuatus existat.*

1 QVæstio Prima. Ad quidnam obligetur Religiosus ratione paupertatis, Respondeo: Religiosi omnes, & singuli ex hoc voto impediuntur, ne proprium quid habeant, sicuti constat ex *c. non dicatis aliquid proprium, 12. q. 1. c. Monachorum.*

Porrò circa vocabulum *proprii*, seu *proprietatis*, duo aduertenda sunt: I. Illud restituendum esse ad bona pecuniaria seu prætio æstimabilia, tam mobilia, quam immobilia, quorum omnium proprietatem, id est liberam & independentem de iis disponendi facultatem, Religiosus omnis, voluntariæ paupertatis voto, in perpetuum abdicauit, seq; incapacem reddidit, adeò vt omnis dispositio, alienatio, &c. sine consensu Prælati facta, non solùm illicita, sed etiam inualida sit: qua de re videri potest Valent. *t. 3. d. 10. q. 4. p. 3.* Sanch. *l. 7. mor. c. 18. n. 25.* Less. *l. 2. c. 41. d. 8.*

2 Interim verò Religiosus retinet dominium, seu ius honoris, ac famæ suæ, secundùm doctrinam Sanct. Thom. 2. 2. *qu. 186. ar. 7. ad 4.* iunct. Caiet. Præterea ius eligendi, præsentandi, conferendi: item regulare beneficium, atque iurisdictionem spiritualem habere, atque talia iura acquirenda, retinenda, recuperanda suo nomine agere non prohibetur, sicuti prosequitur Nauar. *comment. 2. de regul. post princ.* Miranda *tom. 1. qu. 28. art. 1.* Less. *lib. 2. cap. 4. dub. 5.*

3 II. Nihil obstat, aut pugnat cum voto religiosæ paupertatis, quominus Religiosi aliqui (videlicet in Societate IESV Scholastici, & Coadiutores temporales, qui post biennium probationis, simplicia vota ediderunt) retinere, aut acquirere possint dominium radicale rerum tum mobilium, tum immobilium, puta hæreditatem, &c. priuati tamen actuali iure de iis arbitratu suo disponendi. Nam proprietas, qua priuatur Religiosus per paupertatis votum, non significat dominium illud radicale (quale v. g. etiā infans habet sub tutore constitutus) sed ius retinendi, disponendi ab suum arbitrium, & sine depēdentia à Prælato: hoc enim iure tum habito tum habendo, in perpetuum se exuit omnis Religiosus per voluntariæ paupertatis votum, acceptante Ecclesia, & omnino incapacem iuris reddente. Quare dominium radicale, quod Religiosi illi retinere possunt, multò minus est, quam in infante, aut pupillo: tum quia pupillus spem habet suo tempore acquirendi absolutum disponendi ius de rebus suis; non item Religiosus: tum quia tutor non habet ius disponendi de rebus pupilli, nisi in eiusdem commodum; sed Prælatus, siue Religio longè maius ius obtinet disponendi de rebus, quarum, vel possessionem, vel dominium radicale Religiosus habet: vt nulla ei iniuria fiat, si Prælati, quibus voluntatem suam subdidit Religiosus, ipsi auferant, & ad alios vsus applicent.

Cæterùm id rectè docuisse videtur Sanch. *lib. 7. mor. cap. 18. q. 2.* contra Molin. *tom. 1. de iust. tract. 2. disp. 139. ver. Illi qui tempore*: Si Religiosus Societatis IESV, qui post biennium simplicia vota edidit, de bonis, quæ, vel ante ea vota acquisierat, vel postea iure hæreditario acceperat, seu inter viuos seu mortis causa, absque Superiorum consensu disponat, peccaturum quidem mortaliter aduersus paupertatis votum, tamen dispositionem validam fore, Quia retinet dominium bonorum, donec se iis abiacet. Etenim hoc discrimen est inter votum paupertatis solemne, (cui æquiparari in hoc decet votum paupertatis Coadiutorum formatorum Societatis IESV) & inter simplex paupertatis votum; quòd istud non priuet dominio rerum acquisitarum, nec omnino incapacem acquirendi reddat, neque acquisitorum alienationem irritam efficiat; sed solùm vt talis dispositio, aut alienatio illicita sit, si fiat absque Prælati consensu. At verò votum solemne Religionis ipso iure priuat Professum rerum ante habitarum dominio, & tum acquirendi, tum transferendi incapacem reddit, vti constat *ex cap. vnic. de voto. 6.* Et Coadiutoribus formatis in Societate IESV idem decretum reperitur à Gregor. XIII. in Bulla Ascendente Domino.

4 Quæstio Prima. Quibus modis Religiosus contra votum paupertatis peccare possit? Respondeo; Peccare contra paupertatem, Si rem quampiam seu domi suæ, seu foris, etiam ex iis, quæ ad victum, vestitum, &c. pertinent, sine Superioris sui consensu expresso, tacito, aut præsumpto, accipiat, retineat occul-

occultet, absumat, permutet, alteri donet. Est communis doctrina apud S. Anton. *p.3.tit.16.c.1.* §. 11. Maiorem *in 4.d. 38. qu.9.* Sylu. *versic. Religio.6 q.7.* Nau. *comment. 3. de regul. n. 20. & in sum c.17.nu.*105. Mendozam *in controuers. Theolog.q.*8. Azor. *to. 1 lib.*12.*c.*12. Valentiam *to. 3.dispos.10.q.4.p.3.* Less. *loc.cit.& c. 41.dub.9.num.79.* Sanch. *lib.7. moral.c.19.* Sufficit autem, vt dixi, consensus tacitus Prælati, si is sciat subditum aliquid accipere, retinere, vel expendere, & non prohibeat, cùm facilè possit: tunc enim plerumque consentire, & approbare censetur.

Hoc modo ait Sanch. *nu.* 7. si in aliqua Religione consuetudo vigeat recipiendi aliqua, aut expendendi, non petita Superioris licentia, excusari Religiosos per tacitam licentiam Prælati, quam tolerando consuetudinem rationabiliter declarat. Et *eod.cap.19. nu. 70. obseruat.* Si Prælatus Regulari donet, vel ab alio donatas res aliquas permittat, v. g. imagunculas, rosaria, numismata benedicta, sciens subditum non indigere iis omnibus ad proprium vsum, spectata talium rerum qualitate, tacitè dari facultatem ea aliis donandi, seu domesticis, seu externis, sicuti consuetum est.

Sufficit item consensus præsumptus, quando videlicet iustam ob causam mihi persuadeo, si Prælatus sciret me talem rem accipere, absumere, expendere, contentum fore. Quæ est communis sententia S. Thom. 2.2.*q.32.art.1.ad* 1. Arrag. & Bannez. ibid. Nauarr. Valentia, Sanchez *ll.cc.* Azor. *q.2.& 3.* Mendozæ *concl.* 7. Sed etsi interdum Prælatus inuitus sit, quòd aliam, aut eo non rogato accipiatur, absumatur: si tamen inuitus non sit quoad rem ipsam, quia rogatus facilè concederet, & consentire, committitur quidem peccatum, saltem veniale, sed non contra paupertatis votum, sicuti bene docent Nau. *comment.2. de Regular. num.*20. Mendoza *cit. conclus.7.& 8.* Rodriq. *tom.3.regul.q.20. num.10. concl.7.& a.11. in fine.* Rebellus *de iust.p.2.li.3.p.15.sect.3.n.22.* Modò, vt dixi, in Superiore sit voluntas, saltem habitualis, per quam contentus sit rem ipsam à subdito accipi, licet aliquantulum ægrè ferat licentiam ab ipso non peti, vt explicat Sanch. *nu.* 15. & videri possunt, quæ dixi in simili de furtis domesticorum *lib. præced.tr.3. de iust.1.c.1.n.5.*

Atque hæc fermè generatim dicta sunt: Nunc verò in specie aliquos casus magis dubitatos referam, quibus contra paupertatis votum Religiosus peccet. Et primò quidem peccat, etsi tantùm comestibilia, absque Prælati licentia accipiat, & absumat, sicuti docet Lessius *c.41.n.79. ver. septimò,* Sanch. *cit.lib.7.moral.c.19. nu.*53. Quia solum etiam vsum, seu absumptionem rei, absque Prælati licentiam attentare repugnat voto; imò est etiam furti species, si res inuito Prælato ex bonis communibus Monasterii vsurpetur: sin verò ab externis accipiatur, & absumatur, est solum contra paupertatem, vti docet idem Sanch. *c.21.nu.33.* qui tamen bene notat *eod. n.35.& n.* 33. maiorem quantitatem horum esculentorum requiri ad constituendum peccatum mortale seu furti, seu præuaricationis voti, quàm in rebus aliis; partim quia talium rerum acceptio, & absumptio propter naturæ necessitatem faciliùs excusatur; partim quia earum dominium non vendicatur, aut retinetur; sed merus vsus appropriatur, per quem res mox absumitur.

Secundò, Licet solum etiam vsum rerum non absumptibilium, v. gr. librorum, sibi absque Superioris licentia vsurpare, aut alteri, seu domestico, seu externo, concedere, paupertatis voto repugnet: sæpe tamen à mortali excusatur ob materiæ paruitatem. Etsi enim liber, v. gr. valeat decem ducatis, quem sibi vt proprium vendicare mortale peccatum esset: vsus tamen libri non perpetuus, sed temporalis, tanti non æstimatur, vt mortalis peccati materia sit: quare vsum eius libri ad tempus sibi vendicare, vel alteri sine licentia concedere, non est mortale, sed veniale, vti notauit Sanch. *nu.* 57. *& c.* 30. *n.*6.

At verò in depositum res accipere, ita vt deponens omne ius dominii, ac possessionis, administrationis retineat, non repugnat paupertatis voto; tametsi tali modo pecuniæ, v. gr. depositæ sint apud Religiosum, vt iis vti possit, petita postea, & impetrata Superioris licentia; talia tamen sunt contra paupertatis perfectionem, & plerumque contra regulæ præscriptum, vti Sanchez notauit *num.* 50.

Sed quid sentiendum de permutatione rerum absque licentia Prælati? Non esse mortale, tametsi permutatio cum externis instituatur, videtur sensisse Rodriq. *p.2. summ.ca.*31. *nu.*7. si Conuentui iactura magna non eueniat, quia æqualia pro commutatis recipiuntur. Sed Sanch. *cit. ca.19. nu.67.* meritò contrarium docet: quia commutare est actus dominij, qui à solo habente dominium, vel legitimam rei administrationem, rectè fieri potest. Quare si res sit magni pretij, videtur esse mortale. Sæpe tamen præsumi poterit, Superiorem inuitum non esse, vt quæ Religioso ad suum vsum concessa sunt, ver. gr. breuiarium, aut vestem, cum aliis commutet, quæ sibi magis accommodata videtur: præsertim si permutatio instituatur cum domesticis; imò etiam cùm externis, si, quæ recipiuntur, similia, aut æqualia sint. Interdum verò licet inuitus sit Superior quoad modum, quia talia fiunt ipso non rogato, non tamen inuitus est quoad rem ipsam; ac proinde culpa mortalis non committitur. Quamquam talia paupertatis religiosæ perfectioni repugnant, & quandoque occasionem præbent maioris præuaricationis voti incurrendæ.

Tertiò violat Religiosus votum paupertatis, si pecuniam, vel aliam rem sibi à Prælato destinatam ad certum vsum, contra eiusdem voluntatem in alium vsum expendat: vt si Monachus in Academiam degens, pecunias sibi à Monasterio transmissas, ad victum, vestitum, aut libros Theologicos emendos, donando, ludendo, aut libris profanis, & inutilibus emendis absumat. Eademque ratio est, si esculenta, vel poculenta, quæ domi, v.g. in mensa singulis apponuntur, contra Prælati voluntatem secum auferat, vel alteri largiatur, vti Mendoza docet *conclus. 3. Sicuti cum quis aliquos conuiuio excipit,* (inquit ex Soto *leg.4. de iust.q.1.art.1.conclus.2.*) *non facit eos dominos esculentorum, & poculentorum; neque copiam facit, vt illa ad alios transmittant, aut in proprias domos asportent.*

5 Nec quicquam iuuat, si Religiosus in sui excusationem afferat, se propria parsimonia, seu genium suum defraudando, aliquid reseruasse, vt in alios liberalis esse posset. Cùm enim ille dominij incapax sit, ita parcendo, vel reseruando, nihil sibi proprium acquirit; sed in bonis Monasterii remanet, quæ sine Prælati consensu nulli dari, vel alia ratione expendi, possunt. Quare quod tradit Nauar. *de reddit. Ecclesiasticis, q.1. monitio.33.* Lud. Beia *p.4. casu* 32. Si Religiosus extra Monasterium viuens ex designatis sibi annuis redditibus parcius viuendo pecuniam colligat, posse eam donare consanguineis pauperibus: id verum est, si rationabiliter præsumptus Prælati consensus accedat; vel si liberam, atque à Prælato independentem bonorum administrationem habeat; vt quia est beneficiatus, vel à Summo Pontifice dispensationem obtinens: qua de re Sanchez *li.7.c.19. n.33.*

6 Quartò; Religiosus contra paupertatis votum delinquit, si res ipsi ad vsum concessas, per culpam, seu negligentiam latam, quæ dolo æquiparatur, amittat, destruat, vti docet Less. *li.2.c.41. dub.9.n.79. ver. Decimò.* Sanch. *cit. c.19. n.* 115. Quia is actus est proprium dominii, posse rem arbitratu suo destruere, perdere; at Religiosus autem, cui solus vsus facti concessus est, non potest talem actus dominii, cum proposito, seu formali, seu virtuali, exercere sine violatione voti paupertatis. Quod si Religiosus peculium habeat suæ administrationi commissum, debet ex eo restitutionem facere Monasterio, cui ex tali destructione, vel quacunque inutili alienatione damnum illatum fuit. Qua de re Sanchez *nu. 112. & seqq.*

Quintò violat paupertatis votum Religiosus, si, quæ ab aliis ipsi data, vel donata sunt, accipiat, ac retineat, sine Prælati consensu. Id traditur in *cit. ca. cum ad Monasterium. de statu Monach.* iis verbis: *Vnde si quicquam alicui fuerit specialiter destinatum, non præsumat illud accipere: sed Abbati, vel Priori, vel Cellerario assignetur.* Et in Concil. Trident. *cit. c.2. Nemini Regularium, tam virorum, quàm mulierum, liceat bona immobilia, vel mobilia, cuiuscumque qualitatis fuerint, etiam quouis modo ab eis acquisita, tanquam propria, aut etiam nomine Conuentus (excepto si alicui officium administrationis competat) possidere, vel tenere: sed statim ea Superiori tradantur, conuentuique incorporentur.* Ratio est: Quia quicquid Religiosus donatione, legato, hæreditaria successione, vel contractu acquirit, non sibi ipsi, sed Ordini, vel Monasterio acquirit, si capax sit, perinde ac seruus domino suo acquirit. vti docent Abb. *in cit. c. cùm ad Monasterium n.2.* Nauarr. *commen. 2. de Regul. n.* 30. Mendoza *concl.* 5. Sylu. *ver. Relig.6.q.*7. Molin. *to.1. tr.2. disp.140.* Less. *cit. cap.41. dub.11.* & sumitur ex c. Abbates 18. *q.1.*

7 Contra vero, Monasterium non obligatur ex contractu, vel delicto Religiosi sui, nisi quatenus consensum præbuit, vel exinde aliquid commodi accepit, sicuti præter alios docet Nauarr. *n.* 62. Azor. *lib. 12. c. 11. q. 2. & seqq. & sumitur ex ca. quod quibusdam, de fideiussor.* Si tamen promissioni, vel contractui religiosi celebrato absque Prælati consensu fideiussor accesserit; vel pignus ab altero datum sit; videtur obligatio nasci, teste Nau. *cit. commen.2. nu 42.* Azor. *cit.c.12. qu.6.* Quod signum est, si in religioso contrahente, vel promittente, saltem naturalem obligationem oriri: quamuis inefficacem (sicuti de pupillo dictum fuit) quippe quæ per exceptionem, vel irritationem Prælati infirmari potest: licet aliter sentiant Felinus & Abb. *in c. ex rescripto. de iureiur.* videlicet neque naturalem obligationem à religioso contrahi, eò quòd iura eiusmodi obligationi resistant.

8 Sextò, Transgressor est voti paupertatis religiosæ, si aliqua abscondat, ne Superior sciat, nolens permittere liberè eius dispositioni: aut si tanquam iniuria affectus sit murmuret, dum ei à Prælato adimuntur. Quia tales sunt actus tanquam dominij inde-

depen-

dependẽtis, siue iuris proprietarii, qui voto paupertatis religiosæ repugnãt, sicuti docet Less. *l.2.c.4.dub.5.n.25.* Sanc. *cit.c.19.n.60.*

Septimò, Transgressor est voti paupertatis religiosæ, si quæ etiam cum Prælati licentia acceperat religiosus, posteà abscondat, ne Prælatus volens ea reuocare, propositum suum exequi possit, sicuti ex communi docet Sylu. *ver. Religio, 6.qu.7. dicto 1.* Mendoza *q.8.concl.4.* Sanch. *lib.7. cap.19. n.69.* Idemque est, si murmure, & querelis impediat, quominus Prælatus reuocare, aut auferre rem audeat: quia talea actus sunt tanquam dominij independentis, seu iuris proprietarii, qui voto paupertatis religiosæ repugnant, vti docet Less. *lib.2.c.4.dub.5.n.25.*

9 Octauò, Transgressores; sunt voti paupertatis Procuratores, Oeconomi, & similes bonorum Monasterii, &c. administratores, si rem quamcunque, seu domestico, seu externo largiantur, aut expendant aliter, quàm Ordinis regula, vel consuetudo, aut Superioris voluntas, postulat. Sumitur ex S. Th. 2. 2. *q.32. art.8.* ibi, *Oportet, quod ea, in quibus inferior Superiori subijcitur, dispenset non aliter, quàm ei sit à Superiore commissum,* Et docet Nau. *cit. comment. 2. num.9.* Molin. *tom.2. disp.276.* vbi ait; *In nostra Societate Officiales pendere in omnibus a præscripto, & voluntate, saltem præsumpta, eius Superioris, cui subsunt,* Et Mendoza *concl.1. Sciendum est,* inquit, *quòd licet bona Monasterij sint omnibus communia; non tamen ita, vt singuli sint domini aliquotarum partium; qualiter est fundus communis pluribus hæredibus; sed sunt communia ita vt singulis, quod opus fuerit, applicetur ab eo, qui habet auctoritatem illa administrandi.* Consequenter, qui ab eiusmodi œconomis aliquid vltra, quam ipsorum potestas se extendit, acceperit, furti particeps fit; & si religiosus est, etiam voti præuaricator.

10 Nonò, Etiam ipsi religionum prælati paupertatis votum violant, & contra iustitiam delinquunt, si bona conuentus aliter expendant, vel donent, quam Ordinis seu regula, vel consuetudo, aut Superiorum Prælatorum voluntas ipsis permittit, sicuti ex communi docet Nauarr. *num. 11. & 13.* Abulensis *in capit. 6. Matth. qu.37.* Molin. *loc. cit.* Mendoza *conclus. 2.* Alioquin donatio, aut alienatio irrita est, & restitutioni obnoxia: propterea quòd prælati non sint bonorum communium domini, sed solùm administratores, *cap. fraternitatem, de donat.* Vide Sanch. *cit. lib.7. cap.19. num.30.*

11 Notant verò Doctores, requiri materiam notabilem, seu grauem, vt præuaricatio voti paupertatis moralis fiat. Quanta autem materia esse debeat, ita definire solent, sicuti in furto, vti videre est apud Nau. *lib.3.cons.75.dub.3.de regul. edit.1.* Graffis *p.2.decis.lib.3.c.30.n.49.* Azor. *to.1.lib.12.qu.6.* Sanch. *7.moral. cap.30. n.3.* Aduerto tamen in furto facilius materiam aggrauari posse, comparatione personæ, cui aufertur, si pauper sit, & ablationis, quamuis secundùm se exiguæ, damnum grauiter ferat, sicuti dixi *lib. præced. tr.3. de iustit. tr.1. par.1. cap.1. num.3.*

Quæstio Tertia. Vtrùm licitum sit Religiosis habere peculiũ; *Peculium,* (inquit Iureconsultus *in l. depositi, ff. de peculio,*) *dictum est, quasi pusilla pecunia, vel pusillum patrimonium:* Nam olim omnes hominum possessiones *pecunia* dicebantur, *quia antiqui totum quod habebant, in pecoribus habebant,* ait S. Augustin. *cap.1. de doctrina Christ.* relatus, *in c. totum. 1. q.3.* & notauit Nau. *comment.1. de regul. super c. cui portio, 12. qu.1. num.6.*

12 Porrò peculium, seu proprium patrimonium duplex est, auctore Nau. *loc. cit. & in c. non dicatis, seu comment.2. de Regular. num.14.* Vnum tanquam iuris perfecti, & independentis; quod est propriè dictum dominium, seu facultas disponendi de re suo arbitratu: Et sic certũ est, Regularem ratione professionis suæ incapacem esse peculii, ac proprietatis, iuxta *c. Monachi, & c. cum ad Monasterium, de statu Monachorum,* vbi dicitur: Quod Abbas super habenda proprietate non possit cum Monacho dispensare. Et Gl. *in cit. c. Monachi, ver. administratione permissum.* Abb. *in c. vlt. de condit. apposit. in fine,* rectè docent, si quis professionem in Religione aliter non edat, nisi conditione apposita, vt liceat ipsi proprium habere independenter à Prælati dispositione, ipso iure irritam esse: quia talis conditio tollit partem substantialem religiosæ professionis. Quòd verum est, si sit conditio propriè dicta; secus si constet, fuisse tantùm modum professioni factæ adiectitium, iuxta ea, quæ dicam *lib. seq. tr. vlt. p.2. cap.7.* aliud verò est peculium, siue proprium latè, quoad solam administrationem, professionem, & vsum facti, dependentem à voluntate Prælati qui concessum vsum, & administrationem restringere, ac penitus reuocare arbitratu suo possit: atque huiusmodi facultatis, habendi peculii, Religiosum incapacem non esse docent DD. communiter Abb. *cit. c. Monachi. num.4. & cit. c. cum ad Monasterium, n.8.* Nau. *loc. cit. & comment.3. Regul. nu. 25.* Sà *ver. Religio, n.48.* Molin. *to.2. disp.276.* Graffis, *p.1. decisionum lib.3. cap.5. n.53.* Miranda *in Manuali, tom.1. q.48. artic.8.* Azor. *to.1. lib.12. cap.9.* Petr. Nau. *lib.3. cap.1. num.179.*

Verùm cùm huiusmodi peculium, siue ius possessionis, administrationis à Prælato dependentis, varium sit, & ex variis caussis concedi solitum, de singulis speciatim dicere oportet. In primis notat Nauar. *cit. c. non dicatis, n.15.* Eiusmodi administrationem interdum committi solum in vtilitatem, & damnum Monasterii concedentis, sicuti Officialibus committi solent aliquæ villæ, vel domus administrandæ nomine Monasterii, ad nutum Superioris reuocabiles; idque vbique consuetum, ac licitum esse, constat *ex cit. c. Monachi, & cap. cùm ad Monasterium §. tales* vbi adiicitur: *Nec alicui committatur obedientia perpetuo possidenda, tanquam in sua ipsi vita locetur: sed cum potuerit amoueri, sine contradictione qualibet, reuocetur.* Quam reuocationem facere potest Prælatus solus, tametsi ipse, vel antecessor eius vna cum Capitulo administrationem, vel officium, concesserit, secundùm Abb. *in cit. cap. Monachi n.9.* Azor. *tom.1. lib.12. c.9. q.9.*

Interdum verò administratio bonorum, seu peculium, conceditur Regulari in vtilitatem, & damnum ipsiusmet, & hoc quibusdam in casibus indubitate concessum est: Primus, Si Regularis cum legitima licentia beneficium aliquod possideat, competit ei administratio redditruum, quos ad sui decentem sustentationem, & pias causas applicare potest, quod reliquum verò est ad Ecclesiam pertinet, cui ille seruit, seu addictus est: sicuti notat Nauar. *de reddit. Eccles. q.1. monito 33.* Azor. *tom.1. lib.12. c.10. qu.6. & 7.* Molin. *cit. disp.276. §. vtrum autem.* Secundus, Si Regularis extra Monasterium degat, ve.gr. in peregrinatione, vel Vniuersitate studiorum, licentiam habet pecuniam in sui sustentationem, nec non moderatas eleemosynas &c. insumendi, secundum præsumptam voluntatem Prælati, & Monasterii facultates. Tertius, bona mobilia, & vtensilia, quæ necessaria sunt, vt vestes, libri, &c. haud dubiè Religioso Prælatus concedere potest, vt illius vsui propria sint, donec ab eo reuocentur, sicuti docet Concil. Trident. *sess.25. cap.2. de regul. Mobilium vsum ita Superiores permittant, vt eorum supellex statui paupertatis, quam professi sunt, conueniat, & nihil superflui in ea sit.*

Sed difficultas est de portione, seu redditu annuo, qui vel ex bonis Monasterii, vel parentum largitione &c. alicui Religioso in ipso Monasterio, vel iuxta manenti, annuatim assignatur; vt ex eo se vestiat, alat suo commodo, pariter & incommodo; dependenter tamen à Prælati voluntate, qui talem portionem reuocare possit: Talis consuetudo tanquam licita defenditur ab Innoc. *in c. insinuante.* Qui Clerici, vel vouentes, Abb. *in c. cùm ad Monsterium, num.8.* de statu Monach. *& cap. edoceri nu.3. de rescript.* Syl. *ver. Abbas, q.3. dicto 7. & ver. Religio.6. quæst.7.* Maiorem *4. dub.38. quæst.9. verb. arguitur secundò.* Neque de hoc dubitari potest, spectato iure antiquo, *cit. ca. insinuante, & c. de viduis, 27. q.2.*

13 Sed an id reuocatum, & correctum fuerit à Trident. Concil. *sess.25. cap.2.* Ita affirmant Petr. Nauar. *l.3. c.1. n.174.* Lopez *p.2. instruct. c.5.* Less. *lib.3. c.5. n.30.* Azor. *cit. c.9. nu.30.* Molina *tom.2. disp.277.* Rodriq. *tom.3. regul. quæst. q.29. art.12.* Negant verò Nauar. *comment.2. de Regul. nu.18. & commentar.2. nu.27. & lib.3. consil.75. de Regul. dub.18. edit.1.* Sanchez *lib.7. moral. ca.22. num.11.* Sà *ver. Religio. num.48.* Beia *part.4. casu 42.* Ludou. Miranda *tom.1. man. qu.28. art.8.* Graffis *cit. n.53.* existimantes; non fuisse propositum Concilio nouum aliquod ius statuere; sed solùm declarare ius, quo semper prohibitum erat, tum ne superflua Religiosis assignarentur, tum ne ea conditione aliqua relinquerentur, vt independenter à Prælati voluntate, seu irreuocabiliter retinere possent. Quare etiam hodie permitti posse putant, vt Regularis, post editam professionem, ob iustam caussam, maneat in domo priuata, ex annuis suis redditibus victitans; cùm licentia Prælati arbitratu eius reuocabili, *argum. cit. capit. indicante.* Item vt Monacho seni, vel infirmo assignentur redditus alicuius villæ, ex quibus se alat: Item vt Montalibus solum præbeatur victus; vestitum autem labore manuum sibi comparare debeant.

Hæc Nauar. & aliorum DD. sententia ad hoc saltem inseruire poterit; vt si talis adhuc in quibusdam Monasteriis, præsertim Monialium, consuetudo viget, damnari absolutè non debeat; sed valdè consultum est, Superiorum auctoritate eam tolli, ac corrigi, dummodo alia ratione sustentatio necessaria Regularibus prouideatur: non autem permittendum: vt imposterum sine vrgentissima causa introducatur: partim quia paupertatis religiosæ perfectioni repugnat; partim quia credibile est, Trident. Concilio *cit. cap.2. §. Nec deinceps,* liceat &c. propositum fuisse eiusmodi stabiles redditus, seu annuas pecuniarias portiones omnino interdicere: quod etiã Cardinales censuerunt super *cit. c.2.*

Porrò qua ratione Prælatus ob iustam caussam licentiam dare possit Regulari extra Monasterium manendi, seu ad curãda bona Monasterii, seu ob aliam necessitatem, data ipsi facultate, vt ibi acquisita in suos, vel alios vsus pios conuertat, videri potest

Nau. *comment. 2. de regul. num. 40. & 41. iunct. n. 72.* vbi addit, licet alioquin Monasterium non teneatur ex delicto Monachi, tamen si peculii administrationem habeat, præsertim extra Monasterium decens, ex eo damnum resarciendum esse.

Faciliùs autem Prælatus Religioso permittere potest res mobiles, v.g. pecunias, quas ipsi consanguineus, vel alia persona donauit, vt eas in pios, & vtiles, quos voluerit, vsus expendat, tamen cum dependentia ab ipso Prælato, qui talem licentiam reuocare possit. Quamuis longè consultius sit, eiusmodi donatam pecuniam, siue peculium in manus Prioris, alteriusue depositarii deponere, vt à tali persona recipiat Regularis si pecunia indigere videbitur, sicut notauit Azor. *cap. 9. qu. 4.* Lopez *p. 2. instruct. cap. 5. §. secundo consuetudo.*

14 Illud verò certum esse debet, quòd Prælatus nec solus, nec cum Capitulo, permittere possit Religioso, vt bona ex quacumque causa, aut titulo prouenientia, in vsus quoslibet, etiam vanos, aut illicitos, expendat, aut superflua, vel pretiosa, quæ statum regularem dedecent, pœnes se habeat: sed vterque, tum Prælatus licentiam dans, tum subditus ea vtens, voti paupertatis præuaricator existit; quin & donatio talis, seu alienatio irrita est, ac restitutioni obnoxia. Qua de re Nau. *cit. comment. 2. n. 23.* Syl. *ver. Religio, 6. q. 7.* Miranda *in Man. to. 1. qu. 28. art. 9.* Mendoza *qu. 6.* Valent. *tom. 3. disp. 10. qu. 4. p. 3.* Molin. *tom. 2. disp. 276.* Sanchez *lib. 7. moral. cap. 19. num. 30.* Nam Prælatus subdito maiorem facultatem conferre non potest, quàm ipse habet. Cùm autem is bonorum Monasterii dominus non sit, sed tantùm administrator, iuxta *cap. 2. de donat.* ideò eo arbitratu suo, atque inutiliter expendere haud potest; sed tantùm in eiusdem Ecclesiæ, seu Monasterii necessitatem, vel vtilitatem. Ergo &c.

Est autem hæc vtilitas duplex; publica, & priuata. Priuata necessitas, vel vtilitas est, quæ particulares Monasterio incorporatas personas attinet, vt ea sibi comparent, quæ pertinent ad victum, vestitum, honestam recreationem animi, aut corporis, quò alacrius officio suo fungi possint. Quare non damnarem Religiosum tanquam voti paupertatis transgressorem, si ver. g. in Academia degens, aliquot mensuras vini cum sociis bibat ex pecunia sibi à Prælato transmissa, ac donata: esto, quòd peccet contra temperantiam, vel ob scandalum, si hospitium publicum ingrediatur ad potitandum. Etenim Prælatus voluit, ac potuit illi dare licentiam bibendi cum sociis, sicut in Monasterio potest: sin autem ille inordinatè vsus est tali licentia, peccauit potiùs quoad modum, quàm quoad rei substantiam.

Ad publicam vtilitatem spectant, quæ expenduntur ad communem Fratrum habitationem, aut victum; quę nomine eleemosynæ in pauperes, aut hospitalitatis in peregrinos, quæ in piam causam, seu ad Dei honorem: item quæ donantur illis, qui de Ordine, seu Monasterio bene affecti, vt sperandum sit imposterum aliquid commodi ab iis prouenturum, si eiusmodi beneuolentia magis concilientur.

Nouam verò constitutionem Clementis VIII. omnes fermè largitiones, ac missiones munerum religiosis interdicentis, & alia statuentis ad religiosæ paupertatis dignitatem perutilia, videre potes apud Azor. *tom. 1. lib. 12. cap. 9. qu. 5.* Quamuis illa necdum apud omnes in regionibus nostris recepta sit.

Ad extremum paucula addenda. Primum. Prælatus licentiam dans regulari retinendi, aut absumendi bona, debet esse proprius, siue is immediatus sit, seu mediatus: Notat verò Sanch. *cit. cap. 19. num. 41.* Hoc speciale esse in Societate Iesu, quòd iuxta regul. penult. communem, peregrini, ac hospites, si ad Collegium, vel domum Societatis veniant, eius, qui illic præest, obedientię in omnibus subsint, sicuti & incolæ: quare Rector Collegii, aut Præpositus domus licentiam accipiendi, vel expendendi hospiti, perinde vt aliis subditis suis dare possit.

15 Secundùm. Quod de Prælatis Ordinum dictum est, idem quoque sentiendum de Abbatissis, quòd Monialibus sibi subditis licentiam dare possit accipiendi, retinendi, quæ iusta sunt: quandoquidem ad Abbatissam libera bonorum monasterii administratio pertinet, teste Abb. *in cap. 2.* de his quæ fiunt à Prælato &c. *n. 4.* Benè autem limitat Sanch. *n. 44.* Nisi consuetudine, vel constitutione religionis Abbatissæ potestas restricta sit.

Tertium. Si regulares vtriusque sexus res aliquas cum licentia Prælati malè detineant, vel alienent in vsus non concessos, peccant quidem contra paupertatis votum, vt suprà dictum; non tamen incurrunt pœnas iuris, de quibus infrà dicam: cùm eæ decretæ tantùm sint contra illos, qui clam, aut sine Prælati consensu aliquid detinent, sicut notauit Nau. *comment. 2. de regular. nu. 21.* Miranda *cit. qu. 28. art. 5.* Sanch. *cit. cap. 19. n. 25.* vbi addit; Neque ipsum Prælatum inutiliter expendentem, aut superflua retinentem pœnas iuris incurrere.

19 Quæstio IV. Vtrùm Religiosus contra votum paupertatis peccet, si sine Superioris expressa, aut rationabiliter præsumpta licentia, à diuite pecuniam, vel alia dona, accipiat non pro se; sed vt aliis det, puta pauperibus, vel consanguineis? Resp. & dico I. Religiosus non peccat contra paupertatis votum, si donationē nullo modo acceptet, neque quoad ipsam rem, neque quoad liberam dispositionem de re. Ita docet Sanch. *lib. 6. de matrimon. disp. 3. n. 7.* Luisius Turrianus *2. 2. disp. 84. dub. 3.* Ratio est: Quia hoc casu diues nullum omnino ius prætio æstimabile à se in religionem transfert; consequenter religiosus, cùm nihil iuris sibi vindicet, contra votum paupertatis non delinquit: Sed, vel habet se vt merus intercessor; puta, si diues religioso aliquid donare velit; ille autem renuat, quia non indigeat, vel accipiendi ius non habeat; roget tamen interim, si velit, donet suo consanguineo. Qua eadem ratione ait Sanch. *loc. cit.* Licet prohibita sit donatio inter virum, & vxorem; non tamen prohibetur maritus, v.g. aliquo sibi donare volente, petere, vt potius donet vxori suæ, nisi subsit actus occultatus, quo tacitè acceptans maritus, iubeat tradi vxori. Vel habet se religiosus, vt alterius internuntius, vt puta si in supradicto casu pecuniam à diuite accipiat, vt eam, non suo, sed ipsius diuitis nomine, donet consanguineo, vel pauperi. Vel denique habet se religiosus, vt eleemosynarius, cui à diuite pecunia committitur, vt eam nomine illius pauperibus ipse distribuat, quos existimauerit ea magis indigentes. Nam in his casibus licet pecunia in manus Religiosi tradatur, nihil tamen ipsi iuris, aut dominii acquiritur: quandoquidem diues pecuniam pauperi, vel consanguineo donandam, ante donationis executionem, mutato consilio reuocare potest; vel iubere, vt non huic, sed alteri, quem ipse designauerit, donetur. Atque hoc sensu vera est sententia Sanch. *lib. 7. moral. cap. 30. n. 4.* Religiosum non peccare aduersus paupertatis votum, si sine Superioris licentia pecunias accipiat, relicta ipsi facultate pauperes eligendi, quibus distribuat: quamuis id repugnet regulis Societatis Iesu, vt videre est *reg. 22. Sacerdotum, & inter communes 7.*

Dico II. Si religiosus rem donatam, vel secundùm se, vel secundùm liberam eius dispositionem, absque Superioris licentia acceptat, quamuis in fauorem alterius, peccat contra paupertatis votum. Ita Turrianus *loc. suprà cit.* Ratio est: Quia ius prætio æstimabile in Religiosum transfertur, quod paupertatis voto repugnat. Potest autem id pluribus modis contingere: Primò, Si diuite pecuniam, v.g. ipsi donare volente, expressè, vel tacitè acceptet donationem; petat tamen, vel detur consanguineo: *Non enim refert, an ipse pecuniam acceperit, an alij iusserit dari, l. 2. ff. de calumniat.* Secundò, si Religiosus in donationem sibi factam consentiat, & rem donatam accipiat: protestetur tamen, se non seruaturum, sed consanguineo suo donaturum. Tertiò, Si Religiosus pecuniam, v.g. accipiat ad distribuendum liberè pauperibus, quibus ipse voluerit, independenter à voluntate dantis: quamuis protestetur, se nomine illius, & non suo, pauperibus donare: peccat contra votum paupertatis: Qui etiam in hoc vltimo casu ius aliquod prætio æstimabile sibi religiosus vsurpat: si accipiat pecuniam suo arbitratu pauperibus distribuendam, ita vt à dante reuocari, vel ad alium, quam ipse religiosus voluerit vsum, applicare non possit. Quo modo intelligo Doctores, quos citat Sanch. *cit. cap. 30. num. 3.*

17 Quæstio V. Cui acquirat religiosus, qui Ecclesiasticum beneficium legitimè obtinet? Resp. & dico I. Religiosus beneficiatus, interim dum beneficium Ecclesiasticum obtinet, redditum administrationem habet; quos proinde tum ad sui sustentationem, tum ad alias causas pias expendere potest, facultate ipsi à iure Canonico concessa. Ita docet Nauarr. *comment. 2. regul. num. 10. & 11. & lib. 3. consil. 70. de regul. edit. 2.* Rodriq. *tom. 1. regul. qq. qu. 34. art. 4.* Molin. *tom. 2. disp. 279.* Less. *lib. 2. cap. 41. dub. 11.* Quare regula traditur ex eod. Nau. *num. 10. & de reddit. Eccles. q. 3. mon. 25.* Quòd religiosus beneficiarius ita disponere possit de fructibus sui beneficij, sicuti sæcularis beneficiatus. Sumitur *ex Clem. 2. §. sed & tales, de vita & honestate Cleric.* Ratio vero est. Quia talis est natura, seu institutio beneficii Ecclesiastici, vt tribuat alicui ius administrandi redditus ad necessarios, vel pios vsus. Atque hæc assertio prorsus indubitata est, si loquamur de regulari, v.g. canonico translato cum Episcopi, aut Papæ licentia, ad Ecclesiam sæcularem, quia talis quodammodo desinit esse sub obedientia Prælati regularis, & incipit subesse Ordinario diœcesano, iuxta Gl. *in Clem. 1. §. adhæc, verb. claustrum, de statu Monach.* Abb. *in cap. vlt. de capellis Monach. in fin.*

Sed locum etiam habet assertio primò, Licet beneficium manuale sit, ita vt beneficiatius arbitratu Prælati (modò ex causa iusta) reuocari possit, sicuti docet Nau. *cit. comment. 2. numer. 10.* & sequitur Rodriq. *cit. art. 7.* Less. *cit. dub. 21. num. 14.* Quia pro tempore, quo beneficium manuale, seu reuocabile iustè obtinet, fructuum administrationem sibi ex canonum constitutione deposcit, & colligitur apertè *ex Clem. 1. §. eodem quoque, de supplen. neglígen. Prælatorum.*

Secun-

Secundò locum etiam habet assertio, si beneficium regulare sit, v.gr. Prioratus habens proprios redditus, sicuti colligitur ex *cit. Clem. 1. §. eodem*, vbi prohibetur, ne Prælati regulares, *prioratus, Ecclesias, administrationes, aut beneficia eiusmodi applicent mensis suis, pensionesque nouas ei imponant aut veteres augeant*: & videri potest Nauar. *loco cit. n. 11. & cit. cons. 70. num. 2.* vbi hæc eadem de Commendatariis Ordinum militarium tradit. Sed bene monet Sà *ver. relig. nu. 46.* In hac re attendendum esse ad cuiusque Ordinis regulam, & legitimè introductam consuetudinem.

Non loquimur etiam hic de parochiis, quæ Monasteriis incorporatæ sunt: harum enim redditus ad Monasteria pertinent, non ad Vicarios regulares obedientiarios, nisi quantum ex Prælati regularis voluntate ad victum, & sustentationem eisdem designatur, cum dependentia ab eodem. Qua de re videri potest Suar. *lib. 4. de religione, lib. 3. de religiosis mutantibus, & c. 19. n. 7.*

Dico II. Redditus beneficii, qui post amotionem, aut mortem beneficiarii supersunt, ad Ecclesiam eam; vel beneficium, cui seruiunt, & cuius intuitu acquisiti fuerunt, pertinere debent. Ita docent Abb. *in cap. vlt. de Regul. n. 3.* Nauar. *cit. commen. 2. n. 6. & comment. 4. n. 69.* Azor. *t. 1. lib. 12. c. 16. qu. 6.* Rodriq. *cit. ar. 7.* Less. *cit. dub. 11. nu. 91.* & sumitur *ex c. ne pro cuiuslibet. 16. q. 1.*

18 Dico III. Quæ Religiosus beneficiarius extra Monasterium aliunde acquirit, videlicet ex eleemosynis, hæreditate, legato, propria arte, vel etiam expensione ipsi constituta, ea Monasterio saltem post mortem beneficiarii acquiruntur, si bonorum in communi capax sit. Ita docent Bartolus *in leg. 1. §. fructuarius, ff. de stipulat. seruorum*, Less. *cit. c. 41. n. 92.* Quamuis Nau. *cit. n. 69.* Sanch. *lib. 7. c. 32. n. 79.* Azor. *cit. cap. 10. q. 6.* dicant, ea, quæ proprio labore, arte, aut donatione, beneficiarius regularis acquirit, pertinere ad beneficium, seu Ecclesiam, cui seruit, non ad Monasterium. Sed contra est quòd à communi regula, sumpta *ex c. Abbatis 18. q. 2. cap. cum ad Monasterium, de statu Monach. Quicquid Regularis acquirit, monasterio suo acquirit*, recedendum non sit, sine speciali ratione iuxta textu, vel legitima consuetudine. Cuiusmodi quidem consuetudo, atque Ecclesiæ canon obtinet in Regularibus promotis ad Cardinalatum Episcopatum, etiam titularem, vel aliam dignitatem Ecclesiasticam, præsertim talem, quæ habeat corpus bonorum separatum à corpore Ecclesiæ, vt tales ab Ordine suo, quasi omnino exempti, & translati censeantur: ideòque quicquid quouis modo acquirant, ad ipsorum Ecclesiam, vel beneficium, vel Cameram Apostolicam pertinere debeat: quæ est sententia Abb. communiter recepta *in c. in præsentia, n. 67. de probat.* sumpta *ex cap. statutum, 19. qu. 1.* Quòd si verò alicubi consuetudo est, vt qui ex monasterio ad aliud quodcumque beneficium legitima auctoritate assumpti sunt, non solùm beneficiales redditus, qui ipsi supersunt, sed etiam alia quæcumque deinceps acquirant Ecclesiæ, cui seruiunt, vel Cameræ Apostolicæ, tunc illa obseruari debet.

19 Quæstio Sexta. Vtrùm Prælatus Religioso alicuius rei vsũ irreuocabilem concedere possit? Responsio est negatiua, cum Angel. *ver. Abbas, §. 17.* Syl. *eod. qu. 3. dicto 7.* Sanch. *lib. 7. moral. cap. 17. nu. 28.* Nam Prælatus nihil Religioso concedere potest, quod voto paupertatis repugnat: Habere autem vsum alicuius rei, non dependentem, seu non reuocabilem à Prælato, voto paupertatis repugnat. Ergo, &c. Corollarium. Si Prælatus promittat Religioso, se non reuocaturum rem quampiam ipsi concessam, nihilominus reuocare potest. Quæ est sententia Sylu. ver. *Abbas qu. 4. arg. l. interpositas, C. de transact.* iunct. Gl. *verb. non posse*, vbi habetur; Dominum cum seruo paciscentem, seu transigentem obligari non posse; nisi de libertate paciscatur. Quia tamē seruo dominus saltem naturaliter ex pacto obligari potest, vt contra fidem datam delinquat, si iustam promissionem sine causa violet, sicuti docet Molin. *to. 2. disp. 261. ver. licet autem.* Idem dicendum videtur de Prælato comparatione Religiosi: ita docet Nau. *lib. 3. consil. 20. nu. 8. & seqq. edit. 2.* Sanch. *cit. cap. 17. n. 32.* Quæ doctrina vera est, si Prælatus aliquid promittat Religioso, cuius acquisitio nō sit ratione voti paupertatis subiecta Prælato, v.g. si ei promittat preces, seu aliam opem spiritualem. Sin verò ei promittat non reuocaturum vsum rei temporalis, ac pretio æstimabilis; quam Religiosus acquirere, ac retinere non potest sine dependentia à Prælato; non video, quo modo Prælatus sua promissione obligari possit ad non reuocandum.

20 Quæstio Septima. Vtrùm subsistat legatum, vel hæreditas, relicta Monacho, ea lege, vt ad ipsum, & non Monasterium pertinere debeat? Resp. & dico I. Voluntas testatoris explicari debet eo modo, quo subsistere, & seruari potest; videlicet, vt vsus, seu commoditas ad Religiosum pertinere debeat, cum dependentia à Prælati consensu: qui cùm primum consensum denegauerit, corruit legatum, seu institutio: sin verò consensum præbuerit, interim iuris dominium Monasterio acquisitum est. Ita docet Angel. *ver. Monasterium, n. 1.* Syl. *ver. Religio, 8. q. 5.* Rodriq *tom. 2. regular. qq. q. 125. art. 2.* Molin. *tom. 1. tr. 2. disp. 140. ver. Si aliquid testamento.* Sanch. *cit. cap. 17. n. 4.* post Barthol. *in Auth. excipitur, C. de bonis, quæ liberis*, Abb. *in capit. Monachi, num. 8. de statu Monach.* Nam dispositionem quamque ita interpretari oportet, potius vt valeat, quam vt pereat, vti docent DD. *l. in contrahenda, ff. de regulis iuris, & l. qui quadraginta. ff. ad Legem Falcidiam*, vbi habetur, quod perplexitas verborum secundùm præsumptam testatoris voluntatem ordinanda sit. Et *in leg. plenum, §. Equitij, ff. de vsu, & habitatione.* Quod verba testatoris debent intelligi secundum conditionem personæ, cui aliquid datur, seu relinquitur, atqui Monachus legati, aut hæreditatis aliter capax non est, nisi secundùm vsum, & commoditatem à Prælati voluntatem dependentem. Ergo &c.

Id verò addendum, tametsi corruat legatum, si Prælatus consentire nolit, vt vsus, & commoditas rei ad Monachum pertineat, quia non impleta est conditio, sub qua depositio facta fuit, si tamen Prælatus ex sua parte consentiat. Monachus vero vsum, & commoditatem sibi competentem Monasterio resignet, validam fore resignationem, vti benè docet Sanch. *n. 9.* Quia conditio illa à testatore adiecta erat in gratiam, & fauorem Monachi: quiuis autem fauori suo renunciare potest. Atque hæc omnia simili ratione locum habent in donatione facta Religioso, simili conditione adiecta.

21 Dico II. Si testator cum expressa conditione reliquit Monacho, rei legatæ dominium ipsi relinquatur sine dependentia à Prælato, corruit legatum. Ita docent Bartol. Abbas, Sylu. Molina, Rodriq. *loc. cit.* contra Sanch. *nu. 12.* Nam in vltimis voluntatibus, sicuti in omni alia dispositione, *primum locum voluntas testatoris obtinet, eaque regit conditiones, l. in conditionibus, ff. de condit. & demonstrat.* & consentit *l. si Titius, ff. de condit. institut.* Si ergo clarè appareat, noluisse testatorem aliter relinquere, nisi cum conditione, quæ impleri non potest, corruere debet relictum, *argum. §. vlt. Instit. de legat.*

Dico III. Si testator Monacho legatum, vel hæreditatem reliquit, ita tamen vt dominium rei ad ipsum, non ad monasterium spectare debeat, in dubio, an sit propriè dicta conditio suspensiua dispositionis, an verò modus adiectitius dispositionis absolutæ, fauore vltimæ voluntatis posterius istud præsumendum, & conditio, seu potiùs modus impossibilis pro non adiecto haberi debet. Ita interpretor *l. 1. l. si quis ita, l. quæ sub conditione, l. conditione quæ, l. conditiones contra, ff. de condit. instit.* quibus decernitur, quod conditiones, seu natura, seu iure, impossibiles, in vltimis voluntatibus pro non adiectis haberi debent. Ad cuius ciuilis constitutionis imitationem statutum quoque *in c. vlt. de condit. apposit.* vt eiusmodi impossibilibus conditionibus reiectis, pro valore matrimonii pronuntietur. Id verò nequaquam decerni posset. In casu, quo constaret contrahentes nō consensisse, nisi sub conditione impossibili, cum sine consensu, matrimoniũ esse non possit, vti bene notauit Cou. *p. 2. epit. cap. 3. §. 2.* Sed in dubio, num conditio propriè dicta apposita fuerit, an verò modus adiectitius matrimonio, hoc posterius præsumendũ, vt proinde matrimonium valeat, modus autem, seu grauamē impossibile corruat, v.g. *accipio te in vxorem, ita vt montem aureum in dotem des*, Qua de re dicam fusè *lib. seq. tract. vlt. p. 2. c. 7. in fine.*

22 Quæstio VIII. Quænam pœnæ canonico iure decretæ sint Religioso proprietario, seu proprium retinenti, Resp. Tres reperiri. Prima; Vt non in Ecclesia, seu loco sacro, sepeliatur, si proprietarius absque pœnitentia decessit, *c. Monachi, de statu Monachorum.* sed in sterquilinio, & vna cum ipso pecunia sepeliatur, exemplo S. Gregorii I. *l. 4. Dialog. c. 55.* Id verò intelligunt Canonistæ ibidem, nominatim Abb. *n. 55.* de pecunia saltem secundum partem, cum in magna quantitate abiicienda, ac perdenda non sit. Additur in *c. super quodam, eod. tit.* Si proprietarius in loco sacro sepultus fuit, corpus extrahendum, & abiiciendum esse, si sine magno scandalo fieri possit.

Secunda; Vt Religiosus proprium retinere apertus, Monasterio expellatur, *cit. c. cum ad Monasterium*. Sed monet ibi Abbas, *num. 13. in fine.* Sanch. *lib. 7. moral. cap. 20. num. 12.* hodie huic pœnæ locum non esse, sed vt ad pœnitentiam agendam in carcerem detrudatur intra monasterii septa, ne vagandi occasio præbeatur, iuxta *cap. vlt. de Regularibus*.

Tertia. Si Religiosus aliquid vt proprium habere deprehēsus, aut conuictus fuerit, is biennio actiua, & passiua voce priuatus esse, & aliter iuxta Ordinis constitutiones puniri debet, vti habetur in Trid. *sess. 25. c. 2. de Regularibus*.

Notandum porrò est, pœnas has incurri tantum ab habentibus, seu retinentibus proprium; non item ab iis, qui sine Superioris facultate aliquid alienant, vel absumunt; tametsi etiam isti aduersus paupertatis votum delinquant.

CAP. VIII.

DE VOTO RELIGIOSÆ CASTITATIS.

SVMMARIVM.

1 *Si Religiosus contra castitatem peccet, duo peccata committit.*
2 *In genere luxuriæ non accidit peccatum veniale propter materiæ paruitatem.*

1 QVæstio est, Ad quidnam obligetur Religiosus ratione voti castitatis? Resp. cum Syl. *ver. Religio,6.q.8.* Valent. *disp.10.q.4.p.3.* Less. *cap.14.dub.9.n.78.* Sanch. *lib.5.moral.ca.5.n.9.* obligatum esse, vt se abstineat ab omni voluntaria delectatione Venerea interna, & externa; tam quæ in coniugio, quam extra coniugium percipi potest: vt proinde, si Religiosus contra castitatem peccet, simul etiam sacrilegus voti præuaricator existat: adeòque duplicem malitiam committat.

2 Porrò licet peccata circa Veneream oblectationem sæpenumero venialia sint, ob imperfectionem voluntarii; tamen ex communiore, eaque vera sententia, non datur in hoc genere peccatum veniale ex paruitate materiæ. Ratio est; cum omnis Venerea carnis commotio sit suapte natura ordinatum medium ad externam generationem, pollutionemue, ideò sicuti hanc voluntariè velle est peccatum mortale in quouis soluto, in Religioso verò, non vnum, sed duo mortalia; ita similiter est, si deliberatè aliquis consentiat in delectationem, vel commotionem Veneream: Vide Rebell. *p.2. de obligat. iustit. lib.3.q.19.S.2. & 3.* Sanchez, *lib.5. moral. cit. cap.5. num.112.* vbi reuocat, quod ante docuerat *lib.9. de matrimon. disp.46. num.10.*

CAP. IX.

DE VOTO RELIGIOSÆ OBEDIENTIÆ.

SVMMARIVM.

1 *Si Prælatus iustè aliquid præcipiat Religioso, cum voluntate eū obligandi, contra obedientiæ votum peccat ille nisi obediat.*
2 *Non eadē est in omnibus Religionibus voti obedientiæ perfectio. Obedientia alia est indiscreta; alia imperfecta, & alia perfecta.*
3 *Rarò superiores Ordinum sub culpæ obligatione præcipere aliquid censendi sunt.*
4 *Probabile est, quod Prælatus Ordinis propter votum obediendi in omnibus, quæ iusta sunt, etiam actus internos præcipere possit licet consuetum non sit, neque consultum, vt talia sub peccato præcipiantur.*
5 *Quæ ex genere suo indifferentia sunt à Prælato bono fine, v.g. ad mortificandam propriam voluntatem, ac sensum præcipi possunt.*
6 *Si Ordinis regula obliget sub peccato, eius transgressio videtur esse contra votum ideòque sacrilega.*
7 *Si Ordinis regula sub culpa non obliget, eius transgressor non peccat contra obedientiæ votum: nihilominus potest Superior propter regulæ transgressionem pœnam imperare cum obligatione eam suscipiendi ex obedientiæ voto quamuis non semper ita obligare soleat.*
8 *Religiosus in Ordine Prædicatorū, aut Societatis Iesu transgrediens regulam, bono aliquo fine, seu motiuo, non peccat: licet pœnā regularem, si inferatur, suscipere paratus esse debeat.*
9 *Sin verò regulam violet ob corporem aut libidinem, peccat saltem venialiter; imò mortaliter, si frequenter transgrediendo religiosam disciplinam grauiter perturbet, vel in eo se statu constituat, vt expellendus sit.*
10 *Regulares professi non tenentur acceptare nouam regulam, seu arctiorem viuendi modum, quem nec explicitè, nec implicitè professi fuerunt.*
11 *Si strictior obseruatio necessarium medium videatur ad substantialium votorum in tali Ordine obseruationem, Regularibus auctoritate prælatorum imponi potest, tametsi eam expressè non vouerint.*
12 *Prælati Ordinum exemptorum, quasi Episcopalem in suos Regulares iurisdictionem obtinent.*
13 *Si appareat, regulæ, ac disciplinæ, temporis diuturnitate lapsæ, reformationem necessariū mediū fore ad Ordinis conseruationem Prælatus cum Capit. multoque magis Sum. Pontifex professos omnes ad acceptandam reformationē compellere potest.*

1 QVæstio I. Ad quid obligetur Religiosus ratione voti obedientiæ: seu quibus modis illud violetur? Respondeo, & dico I. Votum obedientiæ violat Religiosus, si non præstat ea, quæ Superior ipsi præcipit, cum voluntate eum obligandi sub culpa: cum modo, quæ præcipiuntur, mala non sint, atque Ordinis instituto, ac regulæ conformia, sicuti monet S. Bernard. *libr. de præcepto, & dispensat.* Ratio autem assertionis est manifesta: Quia Religiosus hoc ipsum vouit, velle se prælato percipienti obedire in omnibus, quæ iusta sunt, & regulæ conformia; Ergo est transgressor voti, si obedire recuset.

2 Aliqua verò hoc loco aduertenda sunt: I. Obedientia Prælato vouetur, iuxta cuiusque Ordinis institutum, regulas, ac constitutiones: quæ in diuersis Religionibus diuersæ sunt, quare nec eadem precipiendi potestas, & obediendi necessitas. Id verò vniuersim dici potest, quod Prælati, præceptum sub culpa obligare nequeat, nisi in pertinentibus ad Regulam Ordinis directè, vel indirectè. Quare si Prælatus Regulari præcipiat, vt Episcopatum acceptet, vel aliud simile, per quod ab eius obedientia, & iurisdictione eximitur, non tenetur obedire, cùm præcipiendi limites ille excedat. Simile est, si austeriorem viuendi rationem præcipiat, quam Regula, eiusque professio non requirit, nisi id fiat ob iustam pœnam commissi criminis. Denique licet in regula alicuius Ordinis vniuersalissima obediendi materia præscribatur, v.g. in ordine minorum, vt obediant in omnibus, quæ non sunt contra regulam, vel animam: In Constitut. Societatis Iesu *par.3. c.1.S.23. & p.6.c.1.S.1.* vt obediāt in omnibus, in quibus manifesto non cernitur peccatum; tamen id intelligendum est secundùm perfectionem obedientiæ, ad quam contendere debemus, non quatenus obediendi necessitas ex voto est, sicuti docent S. Bonauent. *in 2.d.44.art.3.qu.2.* S. Th. *2.2.q.104.art.5. in corp. & cit. d.44.par.2.art.3.* vbi triplicem obedientiam distinguit; *Indiscretam*, si quis obediat contra legem Dei, vel contra regulam Ordinis: *Imperfectam*, si quis obediat tantum in his, quæ secundùm regulam sunt: & ad quorum obseruationē se voto obedientiæ expressè, vel implicitè obstrinxit: *Perfectam*, si quis obediat in omnibus, quæ non sunt contraria legi Dei, aut regulæ, quam professus est: eandem doctrinam leges apud Maiorem *in 4.d.38.q.14.* Syl. *verb Religio,6.qu.6.* Sanch. *lib.6.moral. cap.2. num.2. & 15.* Licet aliter Less. *lib.2.cap.41.dub.9.n.77.*

3 II. Etsi Prælatus Ordinis, quæ iusta, & regulæ conformia sunt, sub culpa præcipere possit, non tamen ita semper præcipere solet; quare tum ex Ordinis constitutionibus, aut consuetudine; tum ex verbis, quibus vtitur, colligi debet, vtrùm conscientiam ex obedientiæ voto ad parendum obstringere velit. Et quidem in Societate Iesu significant Constitutiones *par.6.cap.5. in fine*, & consuetudo approbat, vt nunquam censendum sit, præceptum Superioris obligare ad culpam, etiam venialem, nisi addatur in virtute S. Obedientiæ; aut in nomine Domini nostri Iesu Christi, vel simile aliquid, quo voluntas sub peccato obligantis clarè significetur vti testatur Alphons. Rodr. *p.3. exercitij perfecti. tract.6.cap.3.* Sanch. *lib.6.moral.cap.4. num.70.* Idemque in multis aliis Congregationibus receptum, esse testatur Vasq. *1.2. tom.2.disp.158.cap.3.num.24.*

III. Nomine Prælati hoc loco intelligi debet is, cui religiosa obedientia promissa est, quales ordinariè non sunt Episcopi; his enim licet Religiosi, qui exempti non sunt, iusta præcipientibus, quæ ad Ecclesiasticam disciplinam spectant, sicuti, & alii Clerici, obedire teneantur, non tamen obligatione voti obedientiæ. Quamobrem S. Th. dicit *in 2.d.44.qu.2.ar.3.* quòd Religiosi non exempti in spectantibus ad statuta regulæ magis obedire debent Abbati, quàm Episcopo. Excipe; Nisi personæ religiosæ obedientiam in manibus Episcopi, tamquam proprii Prælati, emiserint, vti quædam Moniales solent, teste Sanch. *lib.6.cap.1.nu.11.* At verò Summo Pontifici tamquam supremo omnium Ordinum regularium Generali, ea obedientiæ voto obedire debent in iis præceptis, quæ sunt secundùm regulam, seu conformia regulæ. Secus, si alia præcipiat, quamuis ex iusta causa; tunc enim obedire quidem debent, sicuti alii fideles, & Ecclesiasticæ personæ, sed non ratione voti sui, ita vt transgressio præcepti sacrilega existat. Videri de hac re potest Sanch. *cit. cap.1.concl.3. & 4.s.18. n.4.* vbi ea hoc capite declarat votum quartum, ac speciale professorum Societatis Iesu *ad proficiscendum sine excusatione, non petito viatico, quocumque gentium iußerit Summus Pontifex inter fideles, & infideles, ad res, quæ ad diuinum cultum, & Religionis Christianæ bonum spectant.*

4 IV. Non est certum, quod docent Azor. *tom.1. lib.12. c.13. q.4.* Sanch. *cit. lib.9.cap.1.n.6.* Miranda *to.1. Man.q.26.a.3.* Quod Regularis subditus non teneatur obedire Prælato suo percipiendi actus merè internos, v.g. orationem mentalem. Nam contra est, quòd homo vouere potest, quidquid sanctum, Deoque gratū existit: atqui obedire Prælato præcipienti actus internos virtutum, v.g. orationem mentalem, est opus Deo gratum, & magnæ perfectionis, vt indicat S. Thom. *cit. art.5. ad 3.* Ergo ad talem obedientiam homo se voto obstringere potest, vti docet Suarez *libr.4. de legibus, cap.12. in fine*. Neque est improbabile, quòd Religiosi, saltem aliquarum Religionum, in quibus stricta obedientia viget, ad talem obediendi seueritatem se obligare inten-

intendant, cùm velint fieri vti holocaustum, quo se totos, ac præcipuè voluntatem suam Deo in manibus, ac potestate Prælati, offerent. Confirmatur tum ex eo; quòd Prælati Regularium possint, ipsis quoque contradicentibus, omnia eorum vota, etiã merè interna, simpliciter irritare: Ergo signum est, quod Prælati Ordinum habeant gubernatiuam potestatem in actus etiam internos Regularium; quippe qui per obedientiæ votum iuri volũtatis suæ renunciarunt, vt iam velle, & nolle non habeant, iuxta *c. non dicatis*, 13. *q.* 1. Tum quia in multis Religionibus præcipitur subditis, vt ad certam particularem intentionem orent, vel sacrificent: cùm tamen talis intentio operi omninò accidentaria, merè interna censeri debeat. Monet tamen Suarez *in cit. loco*; Non esse consultum, & fortassè in nulla Religione consuetum, vt actus interni, qui exteriùs nullo modo produntur, præcipiantur sui obligatione peccati: quãuis absolutè loquẽdo, præcipi possint.

5 V. Quod docet idem Miranda *cit. qu.* 26. *art.* 9. Regularem non obligari ad obediendum Prælato præcipienti indifferentia: id verum est, si appareat, Prælatum vanè, ac inutiliter, nulloque bono fine præcipere. Secùs si id non appareat: nam quę ex genere suo indifferentia sunt, & non mala, si à Superiore imperentur bono fine, ver. g. intentione exercendi subditos in obedientiæ virtute, per circumstantiam finis virtuosi cohonestantur, & bona fiunt, sicuti constat ex iis, quæ docet Cassianus *de instit. renunciant. lib.* 4. *c.* 24. *&* 26. consequenter cadunt sub votũ Religiosi, obediendi in omnibus, quæ iusta, & regulæ, ac votis obseruandis conformia sunt. Quo etiam modò S. Thom. obscurè loquentem *in q.* 186. *a.* 5. *ad* 4. intelligit Caiet. ibid.

6 Dico II. Si ordinis regula secundùm auctori, seu institutoris sui voluntatem obliget sub peccato, tunc eius transgressio est contra votum, atque sacrilega est. Hæc videtur esse sententia S. Th. 2.2 *q.* 186. *art.* 9. *& quodlib.* 1. *ar.* 20. *quodlib.* 10. *art.* 10. Sylu. *ver. Religio*, 6. *q.* 17. quam expressius docent idem S. Thom. *in* 2. *d.* 44. *qu.* 2. *ar.* 3. Henricus *quodlib.* 6. *q.* 17. Valent. *tom.* 3. *disp.* 10. *q.* 4. *part.* 5. *prin. & circumst. tertia.* Sanch. *lib.* 6. *moral. c.* 1. *nu.* 5. *& c.* 4. *n.* 6. Vasq. 1.2. *tom.* 2. *disp.* 162. *c.* 4. *n.* 16. contra Rodriqu. *tom.* 1. *regul qq. q.* 16. *art.* 4. *Man. Prælat.* Ludou. Mirandæ *tom.* 1. *qu.* 25. *art.* 2. *& seqq.* Sumitur *ex Clem. exiui, de vera signific.* §. *declaramus.* Probatur: Cùm enim Religiosus in professione, seu votorum emissione, promittit seruare regulam, seu statuta, censetur se obligare secundùm eum modum, quo regula exigit: Quare si regula Ordinis, ex voluntate institutoris, præcepta aliqua, v. g. ieiunii, silentij, sub peccato obligantia, Professis suis imponat, qualis est regula S. Francisci; tunc transgredientes regulam non minus peccant contra votum, quàm si Superioris actuale præceptum violent, quandoquidem lex, siue regula ipsorum non minus præceptiua est, quàm vox Superioris.

Corollarium. Si in lege sub peccato obligante præcipiatur aliquid, quod alioquin sub diuinam, aut Ecclesiasticam legem cadit, verb. grat. vt Regulares diebus Dominicis, ac festis Missam audiant, neminem percutiant, aut iniuria afficiant; transgressio eiusmodi præcepti duplicem malitiam continet; vnam contra virtutem illam, cuius intuitu lex posita est; alteram aduersus obedientiæ votum, quo Religiosus adstringitur ad seruandam regulam, si præcipiat sub peccato. Quamquam in dubio præsumi non debet, quod in regula contineatur peculiare præceptum obseruationis: sed tantùm commonitio eius, quòd alioquin in obligatione iuris naturalis, aut positiui est, vt benè obseruauit Sanchez *lib.* 6. *moral. cap.* 2. *num.* 6.

Sin verò regula Ordinis sub peccato præcipiat obseruationem alioquin sub nullo præcepto contentam, v. g. Carthusianis perpetuam à carnibus abstinentiam, tunc transgressorem talis regulæ duplicis peccati reum esse dicitur Vasq. 1.2. *to.* 2. *disp.* 162. *nu.* 16. Sanch. *lib.* 4. *moral. c.* 11. *n.* 25. Quia, & contra votum obedientiæ peccat, & contra eam virtutem, videl. temperantiam, cuius intuitu regulare statutum editum fuit. Itemque de præcepto Superioris sub vtraque ratione obligare volentis, docent Caiet. 2.2 *q.* 88. *art.* 5. *dub. vlt. circa solut.* 3. Vasq. 1.2. *disp.* 98. *c.* 3. *num.* 7. Sanch. *loc. cit.* Et est probabilis hæc sententia: quia licet radix, & origo iurisdictionis, quæ est in Regulares, proueniat ex spontanea eorum subiectione per obedientiæ votum, tali tamen subiectione facta, eodem modo subsunt gubernationi, & iurisdictionis Prælatorum suorum, ac statutis Ordinis obligantur, sicut alii subditi legitimo suo Magistratui, eiusque iustis legibus subduntur.

Non ita verò se res habet, si aliquis vouerit obediturum se, v. g. Confessario iusta præcipienti; is autem præcipiat ieiunium: hoc casu transgrediens præceptum, contra religionem voti duntaxat peccabit, vti notauit Vasq. *cit. c.* 3. *n.* 7. *& disp.* 153. *capit.* 1. *n.* 7. & Sanch. *cit. c.* 11. *n.* 26. Ratio est, quia persona priuata potestatem iurisdictionis non habet, per quam leges, & præcepta condere possit; talis enim potestas à Principe deriuari debet.

7 Dico III. Si regulæ Ordinis secundùm Institutoris voluntatem non obligant sub peccato, tunc earum transgressor non peccat contra votum obedientiæ. Est communis. Quia votum obediendi intelligitur de iis tantùm, quæ continent propriè præceptum, cùm sint potius ordinationes, seu monita: obligant tamen ad pœnam suscipiendam, si ob transgressionem regulæ imponatur vti docet S. Th. 2.2. *qu.* 186. *art.* 9. *ad* 1. *&* 2. Bene tamen admonent Valentia 2.3. *qu.* 186. *q.* 4. *p.* 5. §. *Est autem hæc expositio.* Sanch. *cit. c.* 4. *num.* 11. Prælatum inferentem pœnam, non semper sub culpa obligare ad suscipiendum; quamuis possit ita præcipere; tunc verò subditi contra obedientiæ votum peccabunt, si ex verbis, vel circumstantiis colligere debeant, Prælatum pœnam decernere cum obligatione propriè dicti præcepti; & tamen non obtemperent.

8 Quæstio II. Vtrùm nullum omnino peccatum sit transgredi regulam Ordinis Prædicatorum, vel Societatis Iesu, cuius statuta non obligant sub culpa? Respondeo ex doctrina S. Thom. *cit. a.* 9. Valentiæ *cit. p.* 5. *sub finem.* Vasq. 1.2. *tom.* 2. *disp.* 158. *cap.* 1. *n.* 16. Sanch. *cit. cap.* 4. *nu.* 14. & dico I. Si quis regulam aliquam transgrediatur, bono fine, seu motiuo alicuius virtutis; v. g. extra tempora loquatur cum socio, vt mœstum consoletur, non peccat. Quia regula non obligat sub peccato, & actus, vt pono, videlicet locutio, ex obiecto indifferens, ratione boni finis, etiam virtutis opus effici potest: paratus tamen esse debet, quia ita regulam transgressus est, pœnam subire, quippe quæ etiam ob defectum non culpabilem coram Deo inferri potest, ob regularem disciplinam conseruandam.

9 Dico II. Si quis regulam transgrediatur ex animi corpore, ac negligentia, venialiter peccat: quia non est rationi consentaneum, ad agendum, vel omittẽdum deliberatè moueri absque rationabili aliqua causa; præsertim contra monitum, seu præscriptum Regulæ, à maioribus, seu Superioribus traditæ.

Dico III. Si quis regulam transgrediatur propter libidinem, seu inordinatum affectum erga rem aliquam, constat culpam committi, saltem venialem. Monet autem Valentia, facillimum, ac frequentissimum esse, vt torpor, vel libido in transgressione regulæ concurrat, ideòque culpa omni non vacet.

Dico IV. Si quis regulas Ordinis frequẽter, & per consuetudinem violet, eaque ratione, vel grauiter perturbet religiosã disciplinam, vel in eo se statu cõstituat, vt tanquã incorrigibilis expellendus sit; talis mortaliter peccat, sicuti bene explicat Sanc. *n.* 18.

Dico V. Si quis contra regulam Ordinis agat ex contemptu, mortalis peccati reus efficitur. Qua de re egi *lib.* 1. *tr.* 3. *c.* 7. *nu.* 5.

10 Quæstio III. Vtrum Prępositus Ordinis Generali, cum Capitulo, seu Congregatione generali, nouam legem ferre possit, quæ sub regula, quam Regulares professi sunt, expressè, vel implicitè non contineatur; seu per quam legem ad arctiorem viuẽdi modum deducantur, quam promiserint, seu professi sint? Affirmant Gl. *in reg. quod omnes, de regulis iuris, in* 6. Innoc *capit. super eodem*, ibid. Abb. *n.* 6. *de regul.* Rosell. *verb. lex, nu.* 6. proptereà quod Religiosi propriam voluntatem non habeant, sed eam edito voto obedientiæ in Superioris voluntatem transtulerint. Sed contraria sententia communior Angeli *ver. Religiosus*, §. 29. Sylu. *ver. Religio*, 6. *q.* 6. Armill. *n.* 10. Vasq. 1.2. *tom.* 2. *disp.* 154. *c.* 4. *n.* 25. Sanch. *cit. lib.* 6. *cap.* 5. *n.* 18. Quia, vt supra dictum, Religiosi per votum obedientiæ non transtulerunt omnem voluntatem in Superiorem, vt quælibet ipsi imperari possint, sed solum ea, quæ ad obseruationem regulæ, quam profitentur, directè vel indirectè spectant, vti docet S. Th. *quodlib.* 10. *a.* 10. Possunt tamen Capitulares nouũ statutũ facere præter regulã antiquã, ita, vt ipsi in tale statutum facere liberè consentientes obligentur: & alii quoque postea professionem edituri, quibus regula immutata, & aucta proponitur, vt eam profiteantur: sed aliis prius professi, qui Capitulari constitutioni interfuerunt, neque in eam vnquam consenserunt, obligati non censentur: quia *quod omnes tangit: debet ab omnibus approbari*, *reg.* 29. *in* 6.

Addit Sylu. *citat. qu.* 6. Less. *lib.* 2. *cap.* 41. *num.* 76. Azor. *tom.* 1. *institut. moral. lib.* 13. *cap.* 11. *qu.* 19. Sanch. *citat. cap.* 2. *n.* 22. Quod nec Summus Pontifex Religiosos cogere possit ad arctiorem viuendi rationem, quam prima instituti forma postulat. Quia speciale obediendæ debitum, quo Religiosi erga Summum Pontificem astringuntur, ex professione, & voto eorum, prouenit, quod erat secundùm proprium regulæ institutum. Quæ autem aliis Clericis, vel Ecclesiasticis personis ob iustam causam à Summo Pontifice præcipi possunt, v. g. vt Episcopatum accepent, in graui necessitate Ecclesiæ succurrant, etiam cum proprio periculo; ea similiter Religiosis imperari possint, quamuis in ipsorum regula non contineantur: cum non tantum vt Regulares, sed etiam vt Christi fideles, & vt Clerici, summo Ecclesiæ pastori subiecti sint.

11 Verumtamen si strictior aliqua obseruatio, spectatis omnibus circumstantiis, necessaria videatur ad religiosæ vitæ

reformationem, atque vt vota Religionis essentialia, aliaque Religionis salutaria statuta seruentur: poterit talis noua obseruatio pro vniuerso Ordine decerni ab iis, penes quos potestas residet statuta religiosa condendi. Ita docent Sylu. Armill. Vasq. Less. Sanch. *loc. cit.* Ratio est manifesta: quia talis obseruatio indirectè pertinet ad regulam, quando sine ea, regula, & institutum Ordinis in suo vigore conseruari non potest: consequenter cum Religiosus regulam profitetur, seu vouet, implicitè etiam se obligat ad ea omnia; sine quibus status Religionis suæ conseruari nequit, sed paulatim collabi, ac dissolui necesse est.

12 Ad extremum circa hanc quæstionem, aduertendum est: Quod Prælati Ordinum ab Episcoporum iurisdictione exempti, quasi Episcopalem iurisdictionem in suos Regulares obtinent: quare sicuti Episcopus Regularibus sibi subditis leges ferre potest, quæ ad Ecclesiasticam disciplinam spectant, iuxta doctrinã S. Th. *in 2. d. 44. qq. q. 2. ad 3. col. vlt. ad 3.* ita etiam Abbas Ordinis exemptus, seu solus, seu cum Capitulo, constitutiones facere poterit, nõ quibus regula Ordinis notabiliter mutetur, vel austerior fiat; sed tales, quæ ad regularem disciplinam, & pietatem augẽdã necessariæ, aut valde vtiles videntur; cuiusmodi etiam Episcopi Clericis, & Regularibus sibi subiectis ferre queunt. Quare quod docet Sanch. *citat. lib. 6. c. 2. num. 2.* Iurisdictionem Regularibus Prælatis solum concessam esse, vt compellant suos ad exequendam obligationem votorum suorum; id intelligi non potest de Prælatis exemptis, cum hi, non minus, quam Episcopi Ecclesiasticam iurisdictionem Summo Pontifici subordinatam habeant, ad subditorum suorum regimen necessariam. Quin & Prælati non exempti iurisdictionem aliquam statuendi in rebus, non grauibus per consuetudinem sibi comparare possunt. Quamobrem Doctores absolutè dicere solent: Quòd Prælati Ordinum potestatem habent statuta condendi; quamuis non omnes eandem, sed pro diuersitate Ordinis priuilegiorum, & consuetudinum. Vide quæ dixi *lib. 5. tract. 4. cap. 7. §. 8.*

Quæstio IV. Si quædam Religionis accidentaria, vt stricta abstinentia, silentium, vel corporis afflictio, ab Auctore, seu Institutore regulæ præceptæ sint, quæ tamen à tempore immemoriali, vel alio sufficiente ad legem, seu regulam desuetudine abolendam obseruata non fuerint; vtrùm vouens, aut professus regulam à prima institutione deflectentem, posteà compelli possit ad rigorem, seu austeritatem instituti pristini, secundum institutoris voluntatem, amplectendam? Respondeo, & dico I. Si rem absolutè, & secundùm se spectemus, talis Professus cogi non potest ad amplectendam strictioris regulæ reformationem. Ita docet Abb. *c. super eo, de Regular.* Syl. *ver. Religio, 3. qu. 12.* Nau. *c. 13. Man. n. 50.* Mirand. *in Man. to. 1. q. 25. art. 5 asser. 2. & 3. & q. 20. a. 10.* Quia præsumptio est, quod professi, seu vouentes regulam Ordinis obligare se voluerint, sicuti tunc eius obseruatio in vsu erat legitimè, & cum Prælatorum approbatione.

13 Dico II. Si temporis progressu appareat, regulæ reformationem, strictioremque obseruationem necessarium medium fore, ad Ordinis conseruationem; tunc Prælatus cum Capitulo, & multò magis Sum. Põtifex Professos omnes compellere potest ad regulæ reformationem acceptandam; quippe quam implicitè promisisse censeatur, vti constat ex iis quæ dixi *q. præcedent. ver. Veruntamen.* Tunc autem reformatio regulæ necessaria videri debet ad regularis Ordinis conseruationem: si cum præsente obseruatione paucissimi ad perfectionem religiosam peruenire studeant, sed cum scandalo, & querela sæcularium viuant, vt expediret omnino Religionem dissolui, quam ita continuari: sineq; essentialia vota, v.g. quæ ad paupertatem religiosam spectant, communiter obseruentur. Cum autem plerumque accidat, vti experientia nos edocet, si Ordo aliquis à Fundatoris suis institutis, præceptis recedat; paulatim ad deteriora tendere, cum Ecclesiæ, & ipsorum maximè Religiosorum spirituali detrimento, ideò plerumque Professi reformationem regulæ collapsæ factam à maiore parte Capituli, multò magis à Sum. Pontifice acceptare tenentur. Quæ est sententia Vasq. *cit. c. 4. num. 25.* Azor. *to. 1. lib. 3. cap. 11. qu. 19.* Sanch. *cit. c. 2. num. 35.* & aliorum, quos ipse citat.

Corollarium I. Rectissimè Bonif. VIII. *cap. vn. de statu Monachorum in 5.* Trident. *sess. 25. de regular. cap. 5.* Monialibus omnibus perpetuam clausuram perceperunt, etiam iis, quæ eam expressè professæ non fuerant. Quia id necessarium medium videbatur ad castitatis earum votum obseruandum: quare ad hanc clausuram seruandam à Prælatis compelli possunt.

Corollarium II. Quod docent Less. *lib. 1. 2. c. 41. dub. 9. nu. 77.* Sanch. *cit. cap. 2. n. 45.* Prælatum Ordinis, ob publicam necessitatem, austeritatem aliquam, v.g. ieiunia ad tempus imponere posse; id facilè, meo iudicio, explicatur, si dicamus, id fieri ex potestate gubernatiua, quæ in omni Communitate necessaria est, & propriè quidem residet in Episcopis, vel Prælatis Episcopalem iurisdictionem obtinentibus; per commissionem tamen, aut consuetudinem competere etiam talis potestas solet Prælatis Episcopo alioquin subiectis.

Corollarium III. Simili ratione iurisdictionis gubernatiuæ poterit Prælatus, cum maiore parte Capituli, si exemptus est statutum aliquod ex iusta causa facere ad pietatis, aut bonæ disciplinæ augmentum pertines, v.g. vt festum Patroni regularis Ecclesiæ cum ieiunio celebretur. Quia id Episcopus cum Clero, &c. statuere posset erga suos subditos; ergo etiam Prælatus Ordinis cum Capitulo, pari potestate præditus. Sed multa, v.g. ieiunia introducere, per quæ notabiliter regulæ austeritas augetur, concessum non esse, patet ex qu. 2.

Extrema Quæstio est. Qualis obligatio Religioso ratione status sui, incumbat ad perfectionem Christianam tendendi? Respondeo, ex doctrina S. Th. *2. 2. qu. 186. art. 2.* iunct. Caiet. Azor. *tom. 1. lib. 11. c. vlt. q. 11.* Valent. *tom. 3. disp. 10. qu. 4. p. 4.* Sanchez *lib. 6. moral. c. 5.* Finis, ad quem quoduis Religionis institutum suaptè natura tendit, est Christiana perfectio, ad hanc autem consequendam alumnis suis media conuenientia proponit, quorum alia, præcipua sunt: & omni Religioni communia, imò essentialia, paupertas, castitas, & obedientia. Alia verò sunt media secundaria, quæ secundùm regulam præscribuntur, plerumque ad faciliorem trium votorum obseruationem. Religiosus igitur quilibet obligatur, non vt perfectus sit, sed vt media perfectionis acceptet, quatenus in præcepto posita sunt, videl. vota sua obseruet, & regulas sub peccato obligantes, sin verò regula non obliget sub peccato, sed contineat monita, consilia, &c. tunc dici non potest, Religiosum obligari, per se loquendo, ad ea media perfectionis assumenda, sed solùm, vt nõ contemnat. Per accidens tamen: si nullum omnino perfectionis religiosæ studiũ adhibeat, sed omnia monita, ac regulas negligat; eo quod sub peccato mortali ad eas non obligetur; talis homo mortal. pecc. reus fiet, *vt sup. dictum in fin. q. 1.* Nam ratione votorum suorũ, quibus se in perpetuum Religioni addixit, debet quilibet Religiosus ita se gerere, vt tolerabilis sit, & expelli non debeat, atqui nullũ perfectionis conatum adhibendo, & regulas sine discrimine transgrediendo, intolerabilem se reddit, vt expelli debeat, aut si toleretur plurimum incommodi Religioni adferet, ergo saltem per accidens, & indirectè agit contra professionem, aut vota sua.

Corollarium. Qui in Societate Iesu editis votis simplicibus prauis suis moribus de industria dimissionẽ extorsit fraude, seu falsis allegationibus impetrauit, non est opus in conscientia, neque liber à votis, sicuti docet Less. *lib. 2. c. 40. nu. 15.* Sanch. *lib. 6. moral. cap. 6. n. 66.* Quia talis dimissio voluntaria non est ex parte Religionis, sed per iniuriam extorta, sicut si aliquis Deo vouisset, se in hospitali seruiturum, quandiu toleraretur, posteà ex proposito ita se gereret, vt expelli deberet. Quare talis in cõscientia obligatus est, vt exposita fraude sua, redditum ad Societatem petat, sin verò non impetret, ex eo temporè liber erit votorũ obligatione.

CAP. X.

DE PRÆROGATIVIS RELIGIOSI STATVS.

SVMMARIVM.

1 *Per vota religiosa plenam omnium peccatorum remissionem consequimur; idque certius, ac perfectius, quam per plenariam indulgentiam.*

2 *Probabile est, etiam per renouationem votorum hoc beneficium obtineri posse.*

3 *Per Religionis professionem omnia alia vota, & iuramenta pia ipso iure expirant.*

4 *Illegitimi, etiam spurii, si Religionem professi sint; absque alia dispensatione ordines suscipere possunt: sed ad Prælaturam, & dignitates promoueri non debent.*

5 *Susceptio status religiosi maculas legales auferre censetur.*

6 *Professio, vel assumptio Religionis, tollit ingratitudinis notam, ob quam hæres necessarius alioquin exhæredari.*

1 PRima prærogatiua est. Plenissima omnium peccatorum remissio. Quamobrem S. Hieron. *epist. 8. ad Demetriadẽ,* S. Anselm. *lib. de similitudinibus cap. vlt.* S. Bern. *de præcepto, & dispensat.* Leontius Cyprius Episcopus *in vita Simeonis Abbatis,* S. Th. *2. 2. qu. vlt. ar. 5. ad 3.* Professionem in Religione alterum baptisma dixerunt. Probatur ratione S. Th. *in 4. d. 4. q. 3. a. 3. ad 3.* Certum enim est, quod homo iustus ex Christi meritis plenè satisfaciat Deo pro peccatis suis, si omnia, quæ potest, propter Dei gloriam, obsequiis præstet, siue, vt alia verbis dicam, si tantum præstet, vt plus præstare non possit. Idipsum autem fit, dum homo omnia externa, & interna, diuino obsequio in perpetuum, editis votis offert, ac consecrat, maximè quando animi sui libertatem, quia nihil in homine excellentius, ipsique charius, derelinquit, atque Deo stabiliter tradit. Confirmatur, qui partem bono-

bonorum propter Deum in eleemosynas pauperum dat, vt Zacchæus ille Lucæ 19. pro peccatis suis satisfaciat, iuxta illud Daniel. 4. *peccata tua eleemosynis redime*. Ergo qui omnia sua, & seipsum diuinis obsequiis tradit, is plenè satisfacit, siquidem Religionis assumptio omne genus satisfactionis superat, iuxta *capit. admonere 33. q. 2.* vbi Gl. *verb. monasterium*, notat, quantumque pœnitentiam aliquis propter peccata subire debeat, intrando Religionem satisfacere, & liberari. Atque hæ rationes apertè ostendunt, prærogatiuam istam competere etiam voti simplicibus in Societate Iesu edi solitis: quippe quæ veram vouentium traditionem continent, eosque veros Regiosos efficiunt, qua de re Sanch. *lib. 5. moral. cap. 5. num. 7.*

Porrò benè admonet Nau. *tract. de indulg. notab. 20. num. 11.* Hieron. Platus *de bono statu religiosi 13. ver. sanè*, Sanch. *l. 5. moral. c. 5. n. 6.* Hanc plenissimam peccatorum remissionem certiore, ac perfectiore modo competere votis religiosis, quam plenariæ indulgentiæ. Quia indulgentia, cum sit quædam confectio, & condonatio, ex auctoritate Summi Pontificis, causam concedendi iustam requirit, & alias conditiones in iis, quibus conceditur. At verò ad remissionem peccatorum, iunctam eum professione religiosa, aliud insuper non requiritur, quandoquidem ea remissio ex natura, & præstantia ipsius operis, per modum cuiusdam iustæ ex solutionis, ex Christi meritis promanat, modò subiectum capax sit, videlicet homo in Dei gratia constitutus, quæ est conditio ad omnem satisfactionem requisita.

2 Deinde neque illud improbabile mihi videtur, quod ex aliquorum sententia refert, & non improbat Sà *ver. Religio, num. 17.* etiam per reuocationem votorum regularium, plenariam peccatorum remissionem obtineri. Nam vota, quæ in Religione eduntur, ideò afferunt plenam remissionem peccatorum, quia continent perfectam hominis traditionem erga Deum, sed hæc traditio non semel, sed iterùm fieri, seu renouari potest, ergo etiam remissio peccatorum iteratò acquiri, licet contrarium sentiat Sanch. *nu. 5.* cum Tabiena *ver. Nouitius in fine*, proptereà quòd opus primæ traditionis difficilius sit, & ex intensiore voluntate procedens. Sed accidentaria esse, imò etiam fieri posse, vt renouatio votorum maiore animi constantia, & determinatione ad Dei obsequium fiat, quàm prima traditio facta fuerat.

3 Altera prærogatiua est, Quod omnia alia vota, & iuramenta pia, per Religionis professionem ipso iure expirant, vti docet DD. *in c. scripturæ, de voto*. Ratio est. Quia per obligationem professionis religiosæ omnes hominis facultates, ac vires in perpetuum, & irreuocabiliter Deo offeruntur, ideò eminenter in se continent omnes alias particulares obligationes, ad eum modum, sicuti si quispiam erga hominem obstrictus debiti, omnia bona sua illi offerat, seque ipsum in perpetuũ seruum addicat, talis plenissimè satisfecisse censebitur. Ita hanc rem explicat Palud. *in 4. q. 38. ar. 1. concl. 5.* vti benè etiam monet, hanc votorum antecedentium extinctionem non fieri per irritationem, aut redemptionem, aliamue relaxationem; imò nec per propriæ voluntatis, seu intentionis commutationem, sed per veram solutionem; spectata natura ipsius operis in perpetuum Deo præstandi. Vide quæ dixi *tract. præced. cap. vlt. in fine*.

4 Tertia prærogatiua; Quod per professionem in Religione tollitur irregularitas ex natalium defectu, vt proinde illegitimi omnes etiam spurii, in Religione aliqua professi ad sacros ordines, absque alia dispensatione, promoueri possint. *cap. 1. de filijs præsbyter. cap. 1. d. 65.* Circa quos textus notandum est primò; illegitimè natos; etiam spurios, non prohiberi à susceptione habitus religiosi, spectato communi iure; quorumdam tamen Ordinum, & Monasteriorum statuta tales suscipi vetant. Videri potest Rodr. *to. 1. regular. qq. q. 13. ar. 3.* Suar. *de censuris, disp. 50. sect. 5. num. 12.* Sanch. *lib. 5. moral. cap. 5. nu. 9.*

Notandum secundò: Si quis illegitimus absque dispensatione ordines in seculo susceepit, & posteà Religionem professus est, videtur irregularitas tolli, vt in susceptis ministrare liceat, sicuti valdè probabiliter docet Sanch. *n. 10.* contra Sayrum *in thesauro casuum, lib. 7. cap. 11. num 3.*

Tertiò notandum; Irregularitatem ex natalium defectu ita per religiosam professionem, vt tamen tales illegitimi ad Prælaturam, vel dignitatem Ecclesiasticam promoueri non possint, absque Sedis Apostolicæ dispensatione, *cit. cap. 1. de filiis præsbyter.* & videri potest Rodriq. *cit. q. 13. art. 5. 6. & 15.* Sanch. *cit. cap. 5. n. 15. & seqq.* Simon Maiolus *lib. 1. de irregular. cap. 19.*

Quartò notandum, Hunc natalium defectum in ordine ad sacros ordines suscipiendos, similiter auferri per vota simplicia in Societate Iesu emissa, sicuti docet idem Sanch. *n. 13.*

Denique etsi aliæ irregularitates per Religionis susceptionẽ, professionemue non tollantur, sicuti rectè contra Gl. *in cap. cum depùtat. de iudiciis.* Sotum *in 4. d. 25. qu. 1. artic. 3. contra 5. concl.* docent Rebuffus *in praxi benefic. tit. de dispensat. super natalium defectu, nu. 71.* Nau. *comment. 2. de regular. n. 60.* Henriq. *lib. 14. cap. 8. num. 10. & c. 17. num. 2. litt. T.* Suar. *disp. 41. de censuris, sect. 1. num. 3.* Sanch. *citato cap. 5. nu. 9.* Nihilominus facilior dispensatio super irregularitate dari solet professis in Religione, *arg. cap. 2. qui Clerici, vel vouentes*; idque notauit Auila *loco citat.* Henriq. *cit. cap. 17. num. 4. in fine*.

Quarta prærogatiua; Quod susceptio, seu professio Religionis tolla maculam quoad actus temporales, ita vt damnatus de crimine furti, v. g. aut periurii, posteà ad testimonium in iudicio, & similes actus legitimos admitti possit, sicuti colligitur *ex Auth. de Monach. collat. 1. Conuersationis monachus vita si est honesta, &c. vt omnem quidem humanam hominis maculam detergat*, idque ex communi docent Gl. & Abb. *in cit. c. cum deputati*. Rebuffus *loc. cit. num. 72.* Sanch. *citat. cap. 5. num. 27.*

5 Quinta prærogatiua. Quod per professionem, & quæcumque etiam simplicia vota Religionis soluitur patria potestas, cùm Religiosus penitus transeat in potestatem Superiorum suorum. Ita Gl. communiter recepta *in l. si ex causa, §. Papinianus, ff. de Minoribus*. Videri potest Sanch. *cit. lib. 5. cap. 5. num. 31.* vbi monet; dimissum ex Societate Iesu post simplicia vota edita, iterum incidere in patris sui potestatem; nisi in maioribus ordinibus constitutus sit. Vide quæ dixi *lib. 3. tract. 4. c. 8. prope finem*.

6 Sexta prærogatiua. Quod professio, aut assumptio Religionis, deleat ingratitudinis notam esse commissam, ob quam alioquin pater, vel filius exhæredari, seu legitima hæreditatis portione spoliari posset. Ita habetur in nouella Iustiniani Imperatoris apud Grat. *causa 19. q. 3. c. vlt.* & tradit Cou. *in cap. Raynutius, in princ. n. 28.* & alii plerique Doct. quos refert, & sequitur Sanchez, *cit. c. 5. n. 33.* Æquum enim est, vt per conuersionem ad religiosum institutum prioris delicti macula, saltem in ordine ad temporales actus, & iura expurgetur, *arg. Authent. de Monachis, in princip.* & notauit Gloss. *in leg. Deo nobis, C. de Episc. & Clericis versiculo quasi ingratum*.

Septima prærogatiua est; Quod professio, seu assumptio status religiosi per vota etiam simplicia, dirimit matrimonium posteà contrahendum.

Octaua prærogatiua. Quod professio solemnis in Religione dirimit etiam matrimonium cõtractum, ac nondum consummatũ. De quibus duabus prærogatiuis dicam *lib. seq. tr. vlt. p. 4. cap. 3.*

CAP. XI.

VTRVM RELIGIOSVS IN IVDICIO stare possit.

SVMMARIVM.

1 *Religiosus in iudicio, nec vt actor, nec vt reus, stare potest; quibusdam casibus exceptis.*
Monasterium non obligatur ex delicto religiosi sicuti nec dominus ex serui delicto.
2 *Religiosus non potest esse aduocatus, vel procurator in iudicio, nisi cum licentia Prælati, & cum Monasterij vtilitate.*
3 *Si Religiosus absque Prælati licentia, in testamento ad causas profanas, aut in iudicio testimonium interponat, male agit: sed interpositio testimonij valet.*
4 *Religiosus munus Tabellionis suscipere, vel obire non potest quare si in sæculo tali munere functus fuerat, deponere illud debet.*
5 *Religiosus, nec Iudex esse potest, nec Assessor Iudicis, nisi cum consensu Prælati, & in causa spectante ad Monasterij vtilitatem.*
6 *Licet Religiosus ordinariè esse non possit arbiter: potest tamen esse arbitrator.*
7 *Prælati Ordinum constitui Iudices conseruatores.*

1 ASsertio I. Religiosus in iudicio stare non potest, seu vt actor, seu vt reus absque licentia Prælati sui. Ita ex communi Nau. *comment. 2. de regul. nu. 64.* Ratio est, Quia Religiosus, cum omne ius Monasterium transtulerit, ac veluti mortuus sit, comparatur seruo; seruus autem in iudicio, neque agere, neque conuenire potest, *l. lis nulla, l. vix, de iudiciis, l. seruus, Cod. eod.* Excipe primò: Si Religiosus beneficiatus sit, cum libera administratione, teste Nauar. *loc. cit.* Excipe secundò: Si Religiosus cum licentia Abbatis versetur in studio litterarum; aut si alia occasione absens sit à Prælato, vt facilè licentiam petere non possit, & de ea concedenda rationabilem præsumptionem habeat: qua de re Nau. *loc. cit.* Azor. *tom. 1. lib. 12. c. 11. q. 9.* Sanchez *lib. 6. moral. c. 12. n. 14.* Excipe tertiò; Si Religiosus obligationem contraxit, antequam Ordinem ingrederetur; tunc per ingressum ea extingui non potuit: quare hoc casu libellus contra Monachum formandus est; quamuis executio sententiæ fieri debeat in bonis Monasterii, quatenus ex Monachi patrimonio consecutum fuerat, vti docent Nauarr. *num. 67.* Azor. *quest. 12.*

Sanch. n. 2. Excipe quartò; Si Religiosus Abbatem aliumue Prælatum suum regularem, ob rationabilem causam, accusare velit, *c. ex parte, de accusat.* quo casu ei expensæ necessariæ ad litigandum à Monasterio præberi debent, vti docent Gl. & Abbas, *n. 9. eod. cap.* Videri etiam potest Innoc. *in cap. 1. & A. nu. 9. de sent. & re iudicat. n. 29.* vbi ait; Quod Religiosus possit esse Procurator in causa spectante ad solum Abbatem, quia in hoc saltem indirectè vertitur Monasterii vtilitas, propter connexionem quæ est inter corpus, & caput; Eademque ratione pro magno Monasterii amico, aut benefactore Religiosum (si regula Ordinis non prohibeat) procuratorem constitui posse, ait ibidem Innocentius. Excipe quintò; Quod ob delictum à Monacho commissum, ipsemet conueniendus est, neque Monasterium obligatur: sicuti neque dominus ob serui delictum conueniri potest, *l. penult. §. sanè, C. de noxal. actionibus.*

2 Assertio II. Religiosus non potest esse aduocatus, vel procurator in iudicio, nisi cum licentia Prælati sui, & cum vtilitate Monasterii, saltem indirecta. Ita habetur *in cap. Monachi, 2. causa, 16. q. 1. cap. 2. de postulando*, Concurrentibus autem duabus illis conditionibus, aduocare, vel procuratorem agere potest tam in ciuili foro, quam Ecclesiastico, dummodo in causa criminali nō agat coram Iudice sæculari, *arg. cap. 1. & cap. vlt. de postulando.* Cæterùm extra iudicium, procuratorium munus suscipere Religioso prohibitum non est, modo Prælati licentia accedat: sine ea autem illicitè negotium mandato alterius geret; quamuis validè: cum adsit voluntas mandantis, & suscipientis mandatum saltem spectato naturali iure, quod sacri Canones non infirmasse leguntur. At verò in iudicio standi, suo vel alterius nomine, absque Prælati licentia, potestatem nullam habet Religiosus; ideoque acta eius irrita erunt, vti significatur; *in Clem. Religiosus, de procurat.* & docet Sanch. *lib. 6. moral. cap. 13. num. 41.* Denique verò consilium dare, seu voce, seu scripto, quod in causa qualibet secundùm iura agendum, aut respondendum, sit prohibitum non est Religioso: cum id non sit aduocare, aut procuratorem agere, sicuti benè notant Angelus, Syluest. Rosell. Armilla, *verb. aduocatus, princ.*

Per accidens tamen interdum culpandus est, si duobus inter se coram Iudice contendentibus, ipse alterutram partem scriptis, consiliis adiuuando, aduersus alteram, maximè si Ecclesiastici sint, odium, & offensionem sibi, aut Monasterio, vel Ordini conciliet. Paratus quidem esse debet Religiosus, quibuslibet, nulla temporali spectata mercede, prodesse, quatenus instituti sui ratio permittit: sed non ita, vt dum aliquibus potest, aliis obsit. Quod ipsum documentum sacerdotibus omnibus tradidit S. Ambrosius *lib. 3. de officiis, cap. 9.* quem locum allegauimus *lib. præced. tract. 5. cap. 5. num. 20.*

3 Assertio III. Religiosus testis esse potest, etiam testamentarius, & in iudicio; modo accedat consensus Superioris sui, quando coram Iudice, cui subiectus non est, testificaturus, ac iuramentum præstiturus est: qua de re videri potest Syl. *verbo testis, q. 1. dicto 1.* Ioan. Faber. *Instit. de testament. §. testes*, Farinac. *in praxi criminali, p. 2. qu. 61. opposit. 14.* Sanch. *cit. lib. 6. c. 13.* Clar. *lib. 3. receptar. §. testament. q. 55.* Molin. *to. 1. tr. 2. disp. 127. verb. Vtrùm autem*, vbi ait; validum esse testamentum, tametsi Religiosus, testimonium suum interponendi, licentiam à Prælato non habeat: quam tamen, saltem præsumptam, habere debet, vt licitè interponat: quandoquidem Religiosum ea, quæ ab instituto suo aliena, & ad causas pias non inseruientia sunt, tractare non oportet. Verùm si Monasterium, vel causa pia instituatur, tunc testamentarius testis Religiosus esse poterit, quamuis non petita licentia Superioris: quo modo intelligo Syluest. *verb. testamentum, 1. quæst. 5. dicto 1.* Armillam eodem, *num. 8.* Rosell. *1. num. 12.* Denique tametsi Religiosus in iudicio coram Iudice non suo testis sit, non petita licentia Superioris valebit testimonium eius, vti benè docet Abb. *cap. cum nuntius, numer. 4. de testibus*, Sylu. *verb. testis, 1. q. 1. dicto 1.* Sanch. *cit. c. 13. nu. 108.* contra Angelum, *verb. testes, num. 3.*

4 Assertio IV. Religiosus non potest suscipere, vel obire munus Tabellionis, *cap. sicut, ne Clerici, vel Monachi*, vbi idem decernitur de Clericis, vti dixi *lib. 1. tr. 5. p. 5. c. 8. nu. 3.* Quòd si Tabellio aliquis erat, antequam Ordinem sacrum susceperit, vel religionem professus est: signare quidem, ac perficere instrumenta debet, quæ ante cœperat: sed posteà munus deponere tenetur. Quod si nihilominus in muneris executione pergat, valida erunt, quæ ab ipso gesta sunt: præterquam si à Prælato suo, puta Episcopo, aut Abbate, ei interdicatur: ita vt interdictio in publicam notitiam deueniat, teste Sylu. *verb. Tabellio, q. 3. dicto 4.* Abb. *cit. cap. sicut, n. 11.* Rosell. *cit. verb. Tabellio, num. 7.* Sanch. *cit. lib. 6. cap. 13. num. 48.* His adde, quòd in *cap. vt officium, §. verum quia, verb. ad conscribendas, de hæret. in 6.* specialiter concessum est Clericis, & Religiosis, qui ante Clericatum, vel professionem suam Tabellionis officium gesserant, vt etiam postea in causa Fidei contra hæreticos liberè exercere possint.

5 Assertio V. Religiosus nullum munus iudiciale suscipere potest, seu vt propriè Iudex sit, seu vt assessor Iudicis, nisi cum licentia Prælati sui & in causa concernēte vtilitatem Monasterii, saltem indirectè. Ita colligitur *ex cap. Monachi, 2. 16. q. 2. de postulando*, vbi Hostiens. & Abb. *n. 3.* Sanch. *cit. lib. 6. c. 13. n. 95. & 85.*

6 Ex quo sequitur, quòd neque arbiter esse possit Religiosus, nisi concurrentibus his duabus conditionibus, vti ex communi docent Tabiena *verb. arbiter, num. 10.* Angelus, *§. 5.* Armilla *n. 12.* Syl. *q. 16.* vbi aiunt, quòd arbitrator esse possit Monachus cum Prælati sui licentia, quamuis de Monasterii vtilitate non agatur. Differunt etiam arbiter, & arbitrator; quòd ille à partibus constituitur, vt secundùm iuris terminos sententiam ferat: ideoque veluti iudex quidam est, iuxta *l. 2. ff. de arbitris.* Sed arbitrator tamquam amicabilis compositor à partibus eligitur, vt pro bono pacis seruandæ, aut ineundæ, vnius iuri demere, & alteri tribuere possit, vitata tamen læsione magna, sicuti explicant Sylu. *verb. arbiter, q. 2. different. 20. & q. seq.* Tabiena *n. 13.* Armill. *nu. 18.* Sanch. *n. 52.* Quare cum arbitratoris munus, seu arbitramentum, ad partium concordiam, adeòque ad pietatem, principaliter referatur, non est alienum à Religiosis, vt præstare illud possint: modò licentiam Prælati habeant: sine ea autem illicitè præstabunt, quamuis validè. Sed arbitrium Religiosi, quod instar iudicii est, si fiat absque Superioris auctoritate, irritum censeri debet, sicuti, & serui arbitrium, &c. vbi videri potest Gl. *ver. nullum fit.*

Porrò in Societate Iesu solus Præpositus Generalis licentiam, causa exigente, dare potest, suscipiendi munera iudicialia, executoris testamentarii, & similia, quæ à Religiosa professione plerumque aliena sunt, vti habetur *in Constitut. par. 6. cap. 3. §. 7. in declarat. litt. D.*

7 Assertio VI. Religiosus, qui Prælatus non est, constitui non potest delegatus ad exequendas litteras Sum. Pontificis, aut Legati eius, nisi ex certa scientia Papæ. Sumitur *ex c. statutum, rescript. in 6.* vbi dicitur, eiusmodi delegatos debere esse in dignitate constitutos, vel Cathedralis Ecclesiæ Canonicos. Inter Religiosos autem soli Prælati, id est, qui saltem in eodem Monasterio Superiorem alium non habent, in dignitate cōstituti censentur, vti explicat Sanc. *cit. c. 13. n. 75.* & colligitur *ex c. nisi essent, ne prabendis, & Clem. 2. de rescriptis.* Ex quo infert Rodriq. *tom. 1. regul. q. 65. art. 3.* quòd Priores Ordinum Mendicantium, & Guardiani Minorum, cum in dignitate constituti sint, Iudices conseruatores constitui queant, iuxta *c. vlt. de offic. delegati, in 6.*

Dicitur autem Iudex conseruator, qui ex summi Principis voluntate qualis in Ecclesiasticis est Papa, miserabilium personarum, puta viduarum, pupillorum, senum decrepitorum, ac religiosorū, causas, contra iniustè vexantes suscipit, ac defendit. Vbi sciendum est, à Greg. XIII. in Bulla edita Ann. 1573. Societ. Iesu concessum esse, vt in conseruatores Iudices eligere possit quascūque personas in dignitate constitutas, & Vicarios generales Episcoporum, & Canonicos Ecclesiarum Cathedraliū: quo nomine haud dubiè intelligi etiam debent Canonici Ecclesiæ regularis, si Cathedralis sit, vti notauit Ab. *in c. causā quæ n. 9. de iudic.* Et Iulius II. Innoc. VIII. Leo X. Ecclesiastica districtione præceperunt personis in dignitate constitutis, vt litteras conseruatorias à Religiosis oblatas, recipere, eosque in iuribus, ac priuilegiis suis cōseruare, ac defendere teneantur, apud Rodr. *cit. q. 65. art. 4.*

CAP. XII.

DE CLAVSVRA MONIALIVM, ET PROHIBITO ingressu intra claustra Monasteriorum, tum mulierum, tum virorum.

SVMMARIVM.

1 *Clausura Monialibus omnibus seuerissimè præcipitur; nisi ob necessariam causam licentia ab Ordinario obtenta fuerit.*

2 *Ingressus intra claustra Monialium sub excommunicatione prohibitus est: præterquam si ob causam necessitatis licentia ab Ordinario in scriptis obtenta sit.*

3 *Constitutiones de clausura Monialium, & prohibito ingressu intra septa Monasterii Monialium, non vbique quoad omnem modum receptæ sunt.*

4 *De ingressu mulierum intra claustra virorum regularium, non ita constat sub peccato mortali, & excommunicationis censura prohibitum esse.*

5 *Certi casus, quibus mulieres ad regularium virorum habitationes sine scandalo, & peccato admittuntur.*

1 QVod ad primum attinet; Clausura Monialium, quæ Religionem quamcumque professæ sunt, strictè præcipitur

pitur à Bonif. VIII. *c. periculoso, de statu Regular. in 6. in* Trinden. *sess. 25. c. 5. & cap. 22. de Regul.* à Pio V. in motu proprio, qui incipit *Decori, & honestati*; & alio, qui incipit, *Circa pastoralis*: Et à Greg. XIII. in motu proprio, cuius initium, *Deo sacris virginibus*. Vt nulla earum extra claustra monasterii sui egrediatur quocunque prætextu, etiam ad breue tempus; nisi ob legitimam causam ab Ordinario licentia obtenta fuerit.

Circa quam constitutionem aliqua aduertenda sunt: I. Ea non comprehendi Nouitias; sed omnes Professas, etiam Conuersas, aut Tertiarias, qua de re Sanchez *lib. 6. moral. cap. 15. nu. 10.* Nauar. *comment. 4. regular. num. 44.* Rodriquez *tom. 1. Regul. quæst. 44. art. 2.*

II. Nomine Ordinarii intelligi debet Ordinis Prælatus, cui moniales, ab Episcopi iurisdictione exemptæ, subiiciuntur: alioquin intelligitur Episcopus, vel alius simili iurisdictione præditus, & sede vacante, Capitulum, aut Vicarius generalis teste eodem Sanch. *n. 21. &* 30. & videri potest Ludou. Miranda de monialibus, *q. 3. art. 6. concl. 2.* Rodriq. *tom. 1. q. 56. art. 6.*

III. Causa legitima, ob quam egressus monialibus concedi potest, debet esse periculum impendens, ob quod communis cohabitatio impossibilis reddatur: cuiusmodi est pestis, lepræ, aut similis morbi contagiosi; item casus incendii hæreticorum, seu infidelium incursus: deinde si commune bonum Religionis egressum postulat, v. g. vt monialis fiat alterius monasterij Abbatissa, vel Magistra Nouitiarum, vel vt nouum eiusdem Ordinis monasterium fundare aggrediatur, sicuti docet Rodriq. *tom. 1. regul. quæst. 59. ar. 5.* Sanch. *num. 45. & seqq.* At verò ob morbum, quantumuis periculosum, si contagiosus non est, egressum è claustro ad aerem, v.g. mutandum, permitti non posse, tanquam longè probabilius docent Gutierez, *to. 1. canon. qq. 14. nu. 7.* Rodriq. *cit. qu. 49. art. 3.* Sanch. *n. 39.* contra Nauar. *cit. comment. 4. nu. 49.* Azor. *tom. 1. lib. 13. cap. 8. q. 1. §. Tertiò quære*. Quia sacri canones significant, causam, ob quam egressus è claustro monialibus permitti possit, debere esse publicam, & non priuatam aliquam earum necessitatem: cùm ea postponi debeat communi Religionis bono, sicuti in simili dixi *lib. 1. tra. 4. c. 14. nu. 11.*

IV. Si necessitas exeundi manifesta sit, & Superior tunc pro licentia petenda adiri non possit, fas est monialibus eo inconsulto egredi, quia necessitas legem non habet, vti notauit Sylu. *verb. religio. 7. quæst. 16.* Rodriquez *cit. quæst. 49. art. 2.* Sanchez *n. 62.* qui bene etiam notat *nu. 60.* Licentiam egrediendi monialibus concessam, intelligi debere, quatenus necessitas postulat, & dum illa durat.

V. Moniales aliter claustro egredientes, aut licentiam egrediendi concedentes, vel auxilium qualecunque ferentes, excommunicationem Summi Pontifici reseruatam, ipso facto incurrunt, aliasque pœnas contrahunt, in citato motu proprio Pii V. *Decori, & honestati.* Vide Rodriq. *art. 5.* Sanchez *n. 63.*

2 Quod ad alterum attinet, *in cit. c. periculoso* de statu *regul. in 6.* iuncta renouatione, ac interpretatione Concil. Trid. *sess. 25. c. 5. de regul.* prohibetur omnibus personis cuiuscunque generis, conditionis, sexus, vel ætatis fuerint, sub pœna excommunicationis latæ sententiæ, ne intra septa monasterii monialium ingrediantur sine licentia, in scriptis obtenta ab Episcopo, vel à Prælato Ordinis, cui monasterium exemptum subiectum est: Episcopus autem, seu superior licentiam dare non potest, nisi in casibus necessariis.

Circa quam constitutionem hæc annotanda sunt: I. Hac constitutione non comprehenduntur pueri, ac puellæ, si vsum rationis nondum adepti sint, sicuti ex communi docent Henriq. *lib. 4. c. 5. n. 2. in comment. lit. M.* Sanch. *lib. 6. moral. cap. 16. n 5.* Azor. *tom. 1. lib. 13. c. 8. q. 5.* vbi benè monet, amentibus ingressum permittendum non esse.

II. Episcopus, vel Ordinis Prælatus, qui licentiam ingrediendi aliis dare potest, eadem quoque facultate ipsemet vti, ob causam iustam, non prohibetur, vti docet Nau. *lib. 3. consil. 9. de statu monach. n. 2.* Azor. *cit. ca. 8. q. 9.* Sanch. *n. 25.* ex Bulla Gregor. XIII. quæ incipit, *Dubijs*, addita limitatione, vt Episcopi, aliisue Prælati non nisi paucis senioribus, ac religiosis viris sociati ingrediantur.

III. Causa, ob quam ingressus in monasterium monialium conceditur, debet esse alicuius necessitatis sufficienter apparentis, qua ratione licentia ingrediendi datur: tum Sacerdotibus ad Sacramenta infirmis ministranda; tum corporalibus medicis, chirurgis; imò & fabris ædificia, & similia opera necessaria perficienda, qua de re Rodriq. *tom. 1. regul. qq. q. 47. art. 4. & seq.* Sanch. *lib. 6. c. 18. nu. 39. & seqq.* Azor. *cit. cap. 8. q. 6.* Quibus autem conditionibus puellæ educationis causa in monasterium recipi possunt, leges apud eundem Azor. *q. 4.* Sanch. *n. 61.* Item famulæ ad domestica ministeria peragenda, de quibus Rodriq. *to. 1. quæst. 46. art. 7.* Sanch. *nu. 65.*

3 IV. Sicuti constitutio illa canonica de clausura monialium seruanda, nondum in omnibus monasteriis introducta est; cum adhuc hodie aliqua reperiantur, in quibus clausura non obseruatur: ita & altera constitutio, prohibens ingressum in Monasteria monialium, non vbique secundùm omnem prohibitionis modum recepta est: cum adhuc in Germania sint monasteria monialium; in quibus tum viri, tum mulieres ingredi solent domos, seu habitationes proprias ipsarum monialium; sæpe etiam facili de causa mulieres, & seculares religiosæ aliorum Ordinum ad ipsarum Monialium claustrales cellas admitti solent. Cuius rei reformatio ad Episcopum loci, tanquam Ordinarium: erga exemptas verò ac Sedi Apost. immediatè subiectas, tanquam ad eiusdem Sedis delegatum, pertinet ad Prælatum verò Ordinis Generalem, vel prouincialem, si Moniales exemptæ ab Episcopo ipsis subiiciantur, qua de re Nauar. *comment. 4. de regul. num. 47. & 60.* Miranda *cit. q. 3. art. 6.* Sanch. *lib. 6. art. 5. n. 21.* ex Bulla Pii V. quæ incipit, *Circa Pastoralis*.

4 Quod ad tertium attinet: videl. ingressum mulierum in monasteria, seu claustra virorum regularium; non ita certum est, eum sub peccato mortali, aut excommunicationis censura prohibitum esse. Tametsi enim allegari solet Bulla Pii V. quæ incipit *Regularium*, apud Nau. *cit. comment. 4. n. 62.* Rodriq. *tom. 1. regul. qq. qu. 48. art. 1.* & Greg. XIII. Bulla 36. quæ incipit, *Vbi* 4 *gratia*, est tamen valdè probabilis sententia eiusdem Rodriquez *art. 2.* Suar. *tom. 5. de censuris, disp. 21. sess. 6. n. 11.* Philiarchi de officio Sacerdotis, *tom. 1. p. 1. lib. 3. cap.* 30. non fuisse mentem horum Pontificum, nouo iure condito ingressum mulierum in monasteria virorum prohibere: sed solùm paci, & quieti Regularium prospicere, ad quorum monasteria tum Sancti moniales, tum laicæ fœminæ (puta Marchionissæ, Domitissæ, &c.) prætextu priuilegiorum ipsis concessorum, contra instituta eorundem regularium, & interdum non sine molestia ipsorum, ingredi præsumebant. Quarum mulierum priuilegiis sublatis, Pius V. & postea Greg. XIII. in suis Bullis, sub excommunicationis censura, Sedi Apostolicæ reseruata, prohibuerunt, ne eiusmodi mulieres, prætextu talium priuilegiorum, Monasteria virorum ingredi auderent. Greg. verò XIII. qui dictam Pii V. constitutionem etiam ad monasteria monialium extendit, eandem excommunicationis pœnam statuit in vtriusque sexus regulares, si quemquam, prætextu eiusmodi facultatum, seu priuilegiorum, in monasteria domos, vel loca sua ingredi faciant, aut permittant. Vbi tamen expressè nulla mentio fit sexus fœminini, quasi verò etiã viri religiosi excommunicatione incurrant, si quamcunque mulierem in loca religiosa ingredi permittant: si quidem in pœnalibus nomine masculino non comprahendi fœmininum, docent DD. aliqui apud Rodriq. *q. 47 art. 3.* quod maximè verum esse videtur, si ratio disparitatis assignari possit, sicuti in proposito casu: quia semper grauius prohibitus fuit ingressus virorum in monasteria monialium, quam ingressus mulierum in monasteria monachorum, sicuti videre est in Trid. *sess. 25. c. 5. de Regul.*

Sed etsi demus, masculino illo *quemcunque*, comprehendi etiam sexum fœmininum; tamen Pontifex non excommunicat simpliciter admittentes ad monasteria quemcunque, aut quamcunque, sed prætextu alicuius priuilegii, seu facultatis ipsi concessæ. Constitutio autem pœnalis, qualis hæc est, non debet extendi a casu expresso ad alium non expressum, sicuti ex communi docent Caiet. *ver. excommunicatio, in princip.* Nau. *ca. 27. man. n. 51.* Rodriq. *cit. q. 49. art. 1. & q. 48. a. 2.* Neque refert, quod Nau. *in cit. comment. 4. n. 62. ver. 4.* testatur; Pium V. Pont. declarasse, quod constitutio sua perinde locum habere debeat, si aliæ mulieres, non sub priuilegii prætextu, ingrediantur; idque in sacra pœnitentiaria ex mente Gregor. XIII. obseruari solitum esse. Respondeo enim declarationem istam authenticè promulgatam non esse, vti notauit Rodriq. *cit. ar. 2.* saltem in Germania constitutio illa tota secundùm eum rigorem recepta non est. Quapropter Suarez *cit. sess. 6.* ait. *Nec in communi iure Pontificio, neque in alijs Pontificum decretis inuenio generalem legem prohibentem* ingressum mulierum in monasteria virorum *sub mortali, neque etiam ex natura rei, aut ex ipsa professione video in hoc actu per se, & intrinsecam malitiam. Et ideo non existimo, in vniuersum esse hoc peccatum mortale, si excludantur circumstantiæ praui finis, scandali, violentiæ, iniuriæ Monasterio illatæ. Consulenda igitur sunt peculiaria statuta ipsarum Religionum*: quæ plerumque esse solent, vt ad interiores domos, seu habitationes intra monasterii, vel Collegii claustra fœminæ non admittantur.

5 Excipiuntur primò Reginæ, earumque filiæ, cum harum ingressus nullibi prohibeatur. Secundò: Quod in aliquibus Ordinibus consuetudo est, admittendi fœminas fundatrices, apud Sanch. *cap. 17. nu. septimo*. Tertiò, quod aliqui priuilegium habent admittendi fœminas valdè illustres: quibus casibus etiam necessarius eis mulierum comitatus permittitur. Quartò, admitti

pos-

possunt mulieres cum reliquo populo intra monasterii septa, ad diuina officia, & Ecclesiasticam sepulturam, qua de re Rodriquez *citat. q.48. art.3.* Sanch.17. *n.* 22. Quintò, Si consuetudo sit, vt fœminæ sacristiam contiguam templo intra parietem claustri ingrediantur, v.g. ad confessiones faciendas, qua de re Rodriq. apud Sanch. *n.*16. *&* 17. Sextò, Si Religiosi in residentiis, tanquam in priuato domo, ad tempus viuant, non censetur ea habere claustrum, secus, si sit residentia perpetua, habens Ecclesiam cum Eucharistia, &c. vti respondet Sanch. *n.* 20. Septimò, Vituperari non potest consuetudo, si regulares extra monasterij claustra singuli habitantes, habeant mulieres coquas honestas, & nullo modo suspectas, vti notauit Nauar. *comment. 4. de Regul. n.*65. Sanch. *n.* 31. Et Rodriq. *q.48. ar.*3. sustineri posse, ait, vt liceat mulieri honestæ, & non suspectæ, egredi domum Regularis Canonici; non habitantis intra claustrum multorum, seu Conuentum: licèt domus illa monasterio contigua sit.

Quapropter eodem ratione defendi potest consuetudo quorundam monasteriorum, in quibus mulieres honestæ, quæ extra omnem suspicionem sunt, admittuntur ad domum, seu aulam Abb. vel Præpositi regularis, quæ seiuncta est à claustro Conuentus, & vnius Abbatis, seu Præpositi, eiusque Officialium vsui deputata: dummodo talia sine scandalo, querela, & quauis specie, aut suspicione mali fiant. Sint autem consideratis, circumstantiis, periculum scandali, aut offensionis in populo subesse videatur, tunc ad Ordinarios locorum, quibus Monasteria subiecta sunt, & ad delegatos Sedis Apostolicæ, in primis verò ad ipsos Ordinum Religiosorum Prælatos, & constitutos visitatores pertinet, talia tollere; atque statuere, vt mulieres intra monasterii septa, seu muros non recipiantur: sed in externa domo si opus sit, hospitalitatis beneficia accipiant. Quod, & decentius esse, per se liquere videtur.

Denique simili ratione Sanch. ait, *n.*18. atrium scholarũ; etsi contiguæ sint Collegio Societatis Iesu, non censeri intra claustrum; quamuis consuetum non sit, neque decens, vt fœminæ in illud recipiantur. Alia verò ratio est de hortis contiguis monasterio, si ex Conuentu aditus Religiosis in hortos pateat: nam eos intra claustrum reputari, tradit idem Sanch. *n.*15. Secùs verò, si horti, vel prædia à Monasterio seiuncta sint, teste Nau. *cit. comment. 4. n.62. notab.1.*

CAP. XIII.

DE RELIGIOSIS EIECTIS, & fugitiuis.

SVMMARIVM.

1 *Religiosi professi ob iustas causas è Religione per sententiam eijci possunt.*

2 *Religiosus eiectus rerum, quas acquirit, non dominium, sed vsum tantum, & administrationem habet.*

3 *Si Religiosus eiectus alicui Ecclesiæ seruiat, bona ab ipso acquisita ad eandem Ecclesiam spectare debent. Alia verò ratio est de fugitiuo, & apostata.*

4 *Eiectus per sententiam non est omnino liberatus obedientiæ voto; licet magna ex parte eius executio cesset, donec in Ordinem recipiatur.*

5 *Non est certum, quòd eiectus per sententiam obligatus permaneat obseruationis regulæ, quam professus fuerat.*

6 *Eiectus ob crimen debet se corrigere, ac redire; præsertim si ab Ordine repetatur.*

7 *Prælati Ordinum apostatas, & eiectos suos non semper reducere, aut redeuntes recipere tenentur, præsertim, si incorrigibiles videantur: aut sine scandalo, vel Ordinis detrimento recipi nequeant.*

8 *Eiecti, si in suo Ordine non recipiantur, tutò in seculo manere possunt: nisi malint alium Ordinem, quamuis laxiorem, ingredi.*

9 *Prælati Ordinum interdum ob causam iustam eijciunt Professum tali pacto, vt aliam Religionem profiteatur, quam conditionem si Professus acceptauit, implere tenetur, vel regressum ad suam Religionem impetrare.*

10 *Religiosus professus in vno Monasterio ob causam iustam cogi potest, vt transferat se ad aliud Monasterium eiusdem Ordinis, modo Monasteria sint sub eodem Capite, puta Generali Ordinis.*

1 IN primis supponendum est, contra Cardinalem Zabarellam, & communi sententia apud Nau. *comment. 2. de regular. nu.* 33. *& comment. 3. nu.* 52. Rodriq. *tom. 1. regul. qq. 30. art. 14. & seqq.* Sà *verb. Religio. nu.*40. Azor. *tom. 1. l. 12. c. 16. q.* 2. Less. *cap.41. dub.*14. Mirandam *tom. 1. qu. 2. ar. 1.* Sanch. *lib. 6. moral. c. 9. ex c. cum ad monasterium*, de statu Monachorum; Professos è Religione eijci posse, ob causas iustas: I. Si in graui, vel pernicioso crimine existentes notoriè incorribiles appareant. II. Si ob crimininis infamiam, sine graui Ordinis detrimento tolerari non possint. Nam *resecandæ sunt carnes putridæ* (inquit S. Hier. *in cap. 5. ad Galat.* relatus causa, 24. *q.* 3.) *& scabiosa ouis à caulis repellenda, ne tota domus, massa, corpus, & pecora ardeat, corrumpatur, putrescat intereant.* III. Si quis grauem, ac moraliter intolerabilem defectum in sui admissione retinuit, qua in re ita distingue: Vel enim talis defectus est, ob quem iuxta statutum à Sede Apostolica profectum, vel ab eadem approbatum, aliquis omninò nunquam inhabilis ab Ordine excluditur: hoc casu professio irrita est, qua de re videri possunt Constitut. Societatis Iesu *p.1. c.*3. Vel tale statutum nullum est, attamen magna fraus, & deceptio defectum reticentis; vt si quis morbo epileptico laboret, aut gallico: vel simili contagioso, tunc probabilis est sententia Nauarr. *lib. 3. consil. 40. de regul. edit.* 2. Sà *ver. religio, nu.* 34. Rodriq. *t. 2. c. summ c. 6. nu.* 3. quòd Ordo talem professum in pœnam peccati expellere possit, quia in re admodum graui decepit Monasterium, reticendo defectum, vt hæc fraus dederit causam admissioni, licet contrarium docet Sanchez *lib. 5. moral. cap. 1. n.* 58. Videri etiam post Gerson. *p. 2. tra. quarundam qq. alphab. 34. lit. S.*

Porrò annotauit Sanch. *lib. 6. moral. c. 9. nu.* 6. Consultum non esse, neque consuetum, vt Monialis professa ob crimen expellatur, sed potius, si aliter corrigi non possit, in perpetuo carcere detineatur, ne aliis offendiculo sit.

Quæstio Prima. Vtrum Professus, postquam è Religione per sententiam eiectus est, nihilominus obligetur ad seruanda vota, & regulam? Respondeo, & dico I. Cùm Religionem professus ex Ordine sub ob culpam eiicitur, manet nihilominus verus Religiosus, & substantialibus votis suæ Religionis astrictus. Quæ est communis sententia apud Syl. *Religio 6. q.* 12. Nauar. *cit. comment. 2. n.* 35. Mirandam *cit. q. 52. a.* 5. Nam in primis certum eiectum voto castitatis omnimodè obligatum manere, vt docet Sotus *lib. 6. q. 2. a. 1. col. penult.*

2 Quod ad votum paupertatis attinet, earum rerum, quas acquirit, solum vsum, & administrationem sibi vendicare potest, sicuti ex communi tradit Rodriq. *cit. q. 30. art.* 26. Sà *cit. n.* 40. Less. *dub.* 15. *nu.* 112. Molin. *tom. 1. tr. 2. disp.* 140. qui tamen pleniorem licentiam tribuit electio etiam in vsus illicitos validè expendendi, ita vt accipiens retinere possit, perinde ac si a non Religioso acquisiuisset, idque vsui receptum esse, testatur Lessius, & sequitur Sanch. *lib. 6. moral. cap. 6. num.* 47. Quia eiectus ab ordine plenam bonorum administrationem, habet.

3 De domino verò rerum ab eiecto acquisitarum existimant Abb. & Alexand. *de Neuo, cap. vn. de infant. exposit.* Nauarr. *cit. comment. 2. n.* 33. Azor. *cit. c. 16. q.* 1. ca non Monasterio, e quo eiectus est, sed Ecclesiæ acquiri, seu diœcesanæ, si alicubi beneficium habeat, seu Romanæ, si beneficium nullum habeat; ideoque hoc casu bona tanquam vacantia sint, à Papa, vel Episcopo, post mortem Religiosi eiecti, vindicari posse, Sed Gotfredus apud Abb. *in cit. c. vn.* Mol. *cit. disp.* 140. Less. *n.* 112. putant, bona, quæ eiectus propria industria, vel aliorum donatione, legato, &c. acquisiuit; ad Monasterium pertinere, quia Monasterium per iustam eiectionem non debet priuari iure, quod ante habebat in omnia acquisita à Professo suo. Arbitror verò, priorem sententiam in praxi obtinere, propterea quod eiectus per sententiam iustam in externo foro nulli amplius cum Monasterio communionem habere censeatur, sicuti etiam Sotus indicat *loco supra cit.*

Alia verò ratio est de fugitiuo, quem vti seruum Monasterium vendicare, & reducere potest. Quare de eo ita distingue, cum Abb. in *cap. vlt. nu. 3. de regular.* Vel is Ecclesiæ alicui seruit, tunc ad eandem pertinere debent saltem ea bona, quæ intuitu eiusdem Ecclesiæ acquiuisit, vti etiam docet Azorius *cit. ca. 16. q. 8. argum. cap. cum in officiis, & c. relatum de testament.* Vel nulli Ecclesiæ seruit, tunc si sit Ordinis Mendicantium, qui bonorum communium incapax est, pertinent illius bona ad Sedem Apostolicam, vel nomine eius ad Syndicum Monasterii. Sin autem non Mendicantium sed alterius Ordinis Professus est, acquirit Monasterio, in quo professionem edidit; siue primo, ex quo aufugit, siue secundo, ex eo tempore, quo ad aliud Monasterium legitima auctoritate translatus est. Idemque sentiendum videtur de bonis fugitiui, si quamuis alicui sæculari Ecclesię addictus, aliqua acquirat, non ex causa Ecclesiæ sed propriè personæ, ea ad monasterium pertinere, sicuti docent Sylu. *verb. Religio 4. q.* 10. Azor. *cit. qu.* 8. licet contrarium senserit Abb. & Nauarr. *loc. cit.* Porrò quæ dixi de fugitiuo, multò magis locum habent in apostata, acquirere cum Monasterio, siue Ordini; quippe cuius iure, ac potestate minimè liberatus est. Verum si apostatæ, aut fugitiui suis bonis priuentur, vel moriantur, antequam ad

Reli-

Religionem reducti sint, ipsorum bona; tanquam spolia, ad Cameram Apostolicam spectare ex constit. Pii IV. & Greg. XIII. testatur Nau. *de spoliis Clericorum*, §. 7. *n*. 4. & alia constitut. Greg. XIII. apud Mirandam *q*. 51. *a*. 7.

4 Denique quod attinet ad obedientiæ votum; licet Sotus *lib*. 7. *qu*. 1. *art*. 1. *col. penult*. Arrag. 2. 2. *qu*. 88. *art*. 3. §. *hucusque diximus*, eiectum eo liberum pronuntient; contraria tamen sententia communis, & vera est apud Rodriq. *art*. 20. Nauarr. *ver. comment*. 2. *de Regul. num*. 35. *& lib*. 3. *cons*. 77. *&* 78. *de Regul. edit*. 2. contendit, eiusmodi eiectum absolui ab obedientia Prælati sui, & incidere in obedientiam Episcopi, quod etiam minùs probabile est, & rectè refutatur: à Rodriq. Mol. Less. Sanch. *ll. cc*. Nam Religiosi eiecti non ad aliam obedientiam tenentur, nisi eam, quam vouerunt, non autem vouerunt obedientiam extra Religionem Episcopo præstandam: ergo non incidunt in obligationem obedientiæ erga Episcopum, vltra illam, quam alii Clerici Episcopo suo debent.

Dicendum igitur est cum Glossatore Nau. *cons*. 77. Lessio *dub*. 15. *in fine*. Sanch. *nu*. 25. eiectos non esse solutos voto substantiali obedientiæ, comparatione regularium prælatorum quamuis magna ex parte cesset eius executio ob defectum materiæ; quia de facto non habent Superiorem, à quo dirigantur: nihilominus manent voto obligati virtualiter, vt proinde parati esse debeant obedire, si in Ordinem denuò recipiendi sint; ad eum modum, quo S. Th. 2. 2. *q*. 185. *ar. vlt. ad* 3. ait. Prælatos Ordinum, & Regulares ad Episcopatum translatos, *virtualiter adhuc obligari; ita scilicet, quod si eis legitimè aliquis præficiatur, obedire teneantur*.

5 Quæstio Secunda. Vtrum Religiosus eiectus liberetur ab aliis regulæ obseruationibus, puta ieiuniis, delectu ciborum, item horis canonicis, si in sacris constitutus non sit; Affirmant Sotus, & Arragon. *ll. cc*. Less. *lib*. 2. *c*. 37. *dub*. 9. *nu*. 50. *Commentator*. Sà *ver. Religio*, *n*. 40. Sanch. *cit. c*. 9. *num*. 52. Contrarium verò docent Nauar. *cap*. 7. *de orat. nu*. 20. Rodriq. *cit. ar*. 20. Sà *cit. num*. 40. Miranda *q*. 52. *art*. 5. Tum quia eiectus non liberatur professione, & statu monastico: ergo neque regulis, & obseruationibus monasticis, ad quas ratione status, & professionis suæ in Monasterio sub peccato mortali obligatus fuerat, & nunc quoque extra Monasterium sine magna difficultate præstare potest; vt est officium canonicum, certa ieiunia, &c. Tum quia S. Th. 2. 2. *q*. 186. *art*. 8. aliique communiter tradunt, Religiosum professum, si ad Episcopatum translatus sit, obligari (saltem vi directiua, non coactiua, sicuti explicat Vasq. *tract. de reddit. ca*. 3. §. 1. post Caiet. 2. 2. *qu*. 185. *a*. 8. *& tom*. 1. *opusc. tract*. 25. *qu*. 2.) regularibus obseruationibus, quæ cum statu Episcopali non pugnant, & ab eo sine magna difficultate præstari possunt: ergo multò magis eiectus: neque enim melioris conditionis esse debet, qui ob demerita deiicitur, quam is, qui ob merita assumitur.

Hæc posterior sententia probabilis est: sed contraria probabilior, & in praxi tuta: Quòd eiectus per sententiam in perpetuum, interim dum recipitur, monasticis obseruationibus liber sit. Quia eæ non comitantur professionem trium substantialium votorum absolutè: sed quatenus seruari debent suę regula, seu statu vitæ regularis, à qua tamen ille expulsus est, Quamobrem suprà dixi, quòd neque Regularis factus Episcopus ad vllas regulares obseruantias obligatur vinculo legali; sed tantùm debito quodam honestatis moralis, non obligantis sub culpa, vti docent Sotus *lib*. 10. *de iust. q. vlt. a. vlt*. Valent. *tom*. 3. *disp*. 10. *quæst*. 3. *p*. 8. *in fine* Sanch. *l*. 6. *cap*. 6. *n*. 19. Veruntamen sicuti Religiosus factus Episcopus habitum suæ Religionis secundùm sacros canones ferre debet, ita etiam eiectus: nisi eo, vt plerumque fieri solet, in criminis pœnam etiam spoliatus sit: de qua re Nauar. *comment*. 2. *nu*. 36. Sanch. *cit. c*. 9. *n*. 55.

Quæstio Tertia. Vtrum eiectus obligatus sit petere, promissa emendatione, vt in Ordinem, vel Monasterium recipiatur. Ad hoc respondet Nauar. *comment*. 2. *de Regul. n*. 36. *& consil*. 78. *&* 80. *de Regul*. Azor. *tom*. 1. *lib*. 12. *cap*. 16. *qu*. 66. Eiectum tuto remanere extra suum Ordinem: vt neque à Confessario in foro interiore, neque ab Ordinario in foro exteriore cogi possit ad redeundum, eò quòd iustæ sententiæ suæ eiectionis se iure conformare possit. Quæ sententia non displicet Rodriq. *to*. 1. *q*. 30. *a*. 21. neque caret probabilitate, saltem ob Doctorum auctoritatem.

6 Sed communior, & vera videtur esse sententia, quam tenet Glossator Nauar. *super cit. cons*. 77. Syl. *verb. Religio*. 6. *q*. 12. Sotus *cit. ar*. 1. *colum. penult*. Arrag. *cit. ar*. 3. §. *huc vsque diximus*, *dicto* 2. Philiar. *de offic. Sacerdotis tom*. 1. *p*. 2. *lib*. 2. *cap*. 21. Sanch. *lib*. 6. *moral. c*. 9. *nu*. 25. Less. *lib*. 2. *cap*. 21. *n*. 111. Miranda *cit. q*. 52. *ar*. 3. Regularem professum, ob crimen eiectum, in conscientia obligatum esse, vt se corrigat, & correctus in Ordinem suum, vel Monasterium se recipi postulet. Ratio est: Cùm enim talis Religionis substantialibus votis, ac religiosa professione absolutus non sit, tenetur se idoneum reddere quatenus potest, vt sua vota conuenienter professioni, & statui regulari exequi possit; ideòque reditum ad Ordinem procurare. Id verò certius est, si Ordo ipse Regularem suum eiectum requirat, & reuocet, præsertim accedente Episcopi, sub cuius iurisdictione ille viuit, auctoritate, obligatum esse ad redeundum: quin imò sub censura Ecclesiastica adigi posse, sicuti habetur *in cap. vlt. de Regul*. Nam sicuti maritus innocens, si per diuortii sententiam vxorem adulteram à se abiecit, eandem reuocare potest, & cum illa redire cogitur: ita etiam Regularis ob crimen eiectus, si reuocetur ab Ordine, vel Monasterio suo: quod enim *in alicuius fauorem introductum est, non debet in eius damnum retorqueri*, *reg*. 61. *in* 6. *& l*. 6. *Cod. de legibus*. Neque sententia contra Reum lata eidem prodesse debet: nec aliquem ex propria iniquitate ius acquirere oportet, *l. itaq; ff. de furtis & reg*. 176. *ff*. Si autem eiectus ob crimen in sæculo iure remanere posset, neque reuocatus redire cogeretur; tunc sententia, & pœna ipsi Reo prodesset, atque ex iniquitate sua, & commodum referret: Ergo, &c.

7 Quæstio Quarta. Vtrum Ordo, siue Prælatus Ordinis eiectos, si emendati videantur, reducere, vel sponte reuertentes recipere teneatur? Respondeo Greg. IX. in *vlt. Regular*. statuisse: *Quòd Abbates, seu Priores, fugitiuos suos, & eiectos ex Ordine annuatim sollicitè requirere debeant*. Circa quam constitutionem in primis notandum, cum Syluest. *verb. Apostasia*. *q*. 6. nomine fugitiuorum, etiam apostatas comprehendi; quos proinde inquirere, atque reducere, ad Prælatos Ordinis spectat, sicuti fusè docet Nauar. *comment*. 3. *de Regul. super ca. nullam*. 18. *qu*. 2. & Lud. Miranda *tom*. 1. *man. Prælat. qu*. 51. *ar*. 3. vbi rectè admonet, curam reducendi fugitiuos, & apostatas, primò, ac principaliter pertinere ad Prælatum Ordinis, quippe cui dictæ personæ personaliter obligatæ manent Episcopis verò, & locorum Ordinariis id competere posse, si vel Prælati auxilium eorum implorauerint, vel apostatæ, aut fugitiui in eorum diœcesi cum scandalo deliquerint, vel Prælati Ordinis in eorundem reductione negligentes existant.

Secundò notandum: Si fugitiuus, aut apostata incorrigibilis videatur, vel sine graui scandalo, aut Ordinis detrimento capi, reduci, vel etiam spontè reuertens recipi non possit, tunc Ordo liberatur dicta obligatione, fugitiuum, & apostatam reducendi, aut reducem recipiendi, vti docet Sylu. *ver. Apostasia q*. 5. *&* 6. Miranda *cit. q*. 51. *art*. 4. Si enim ob talem causam interdum eiici possunt Regulares, vt omnes fatentur; multò etiam magis, postquam malitiosè exierunt, non recipi.

Tertiò notandum ex Sanch. *cit. cap*. 9. *nu*. 18. Quòd dictum *c. vlt de Regul*. magna ex parte in desuetudinem abiit. Neque enim Prælati quotannis apostatas, & eiectos suos requirere, ac reducere solent: imò per sententiam iustam in perpetuum eiectos, Monasterium, quamuis humiliter petentes, recipere non tenetur, secundùm Rodriq. *to*. 1. *regul. qq. q*. 30. *art*. 21. *in fine*. Sanch. *n*. 32. contra S. Anton. *part*. 3. *tit*. 16. *ca*. 5. Sylu. *ver. Apostasia. qu*. 5. Molin. *tom*. 1. *tr*. 2. *disp*. 140. *verb. Quoad votum*. Mirandam *to*. 1. *q*. 52. *artic*. 7. *& tom*. 2. *qu*. 7. *art*. 7. Quorum tamen sententia vera est, si, vel Sum. Pontifex, vel Episcopus, cui Monasterium subiectum est? Monachum recipiendum esse arbitretur; modò de emendatione constet, & sine scandalo, atque Ordinis detrimento recipi possit. Quod verò ad fugitiuos, & apostatas attinet, reducendi quidem ii sunt, sed quatenus sine Ordinis, seu Monasterii detrimento commodè fieri potest, vti docet Sanch. *cit. n*. 18.

Quæstio Quinta. Vtrum eiecti per sententiam definitiuam; aliam Religionem intrare debeant, si in sua non recipiantur. Nauar. *lib*. 3. *consil*. 77. *&* 80. *de Regul. edit*. Rodriq. *tom*. 1. *regul. q*. 30. *ar*. 21. existimant, Eiectum, si cum suus Ordo retinere, aut recipere nolit, non posse compelli, vt aliam Religionem profiteatur, quia professionis cuiuscunque Religionis voluntaria esse debet. Sed contraria sententiam ex S. Bonau. & Corduba tradit Miranda *in man. t*. 1. *q*. 52. *art*. 3. *& additio ad cons*. 77. Nauarri, Prelatos Ordinum iusta de causa eiectis iniungere posse, vt aliam Religionem ingrediantur: imò in conscientia obligatos esse, si in suo Ordine non recipiantur, aliam Religionem, eamque non laxiorem ingredi, si spes sit, recipiendos fore.

8 Mihi placet sententia media, secundum quam dico I. Si eiectus in Monasterio suo non recipiatur, posse in sæculo manere, neque aliam Religionem ingredi ante sententiam obligatur: quia etiam non vouit, & per ipsum, vt pono, iam non stat, quin in eam, quam vouit, restituatur. Si tamen aliam ingredi velit, non prohibetur etiam ad laxiorem transire, quamuis non petita licentia Prælati, à quo eiectus est. Ita præter Nauar. & Rodriq. *ll. cc*. docet S. Ant. 3. *p. tit*. 16. *ca*. 4. *in fin*. Sanch. *cit. l*. 9. *c*. 9. *num*. 36. Arrag. *loco suprà cit*. Azor. *lib*. 12. *c*. 6. *q*. 7. Less. *cit. n*. 11. Tunc verò post actum annuum probationis continuum, sicut alius quicunque ad Ordinem regularem translatus, de nouo profiteri debet, iuxta ea, quæ docet Nauarr. *consil*. 61. *de Regul. edit*. 2.

9 Di-

9 Dico II. Rectè defenditur praxis illa, qua Prælati Ordinum ob iustam causam aliquem eiiciunt sub ea conditione, vt aliam Religionem ingrediatur, quam conditionem si expulsus acceptauit, implere tenetur, vel regressum ad suam Religionem impetrare: qua de re in priuileg. Societatis Iesu: *ver. apostatæ*, §. 9. Sanch. *cap. 9. numer.* 43. Sed & Ordinarii locorum compellere possunt eiectos, vt, vel ad suum ordinem emendati regrediantur, vel si nolint, ad aliam Religionem se transferant. Tametsi enim absolutè nemo cogi potest ad profitendum in quacunque Religione: potest tamen sub conditione, si ad eum Ordinem, quem spontanea voluntate professus est, redire nolit. Et enim plerumque Religionem professi, non sine animarum suarum periculo, & aliorum scandalo, in sæculo viuunt, ideoque meritò coguntur, vel ad suum Monasterium redire, aut si per ipsos stet, quominus reuertantur ad alium Ordinem transire.

10 Quæstio sexta. Vtrum Religiosus in vno Monasterio professus, à Prælato cogi possit, vt ad aliud eiusdem Ordinis Monasterium, intra, vel extra prouinciam, se transferat? Ad hoc bene respondet Nau. *comment. 4. de Regul. n.* 22. Si plura Monasteria faciant vnum corpus sub vno capite totius Ordinis; videlicet Generali, cogi posse: modò talis translatio non fiat animo malo. Qua simili ratione Prælatus Monasterii Regularem suum obtinentem beneficium manuale, arbitratu suo amouere potest; modò id ex odio, ac maleuolentia non fiat; alioquin iustam conquerendi causam haberet *arg. Clem. vn. de excess. Prælatorum*, & tradit Innoc. *in c. insinuante, nu.* 2. Ne Clerici, vel vouentes, &c. Sin verò Monasteria eandem regulam professa, non faciant vnum corpus sub vno Generali: sed singula subsint Abbatibus, vel Prioribus suis, sub Episcopo, vel immediatè sub Papa: tunc spectato communi iure, Regulares professi cogi non possunt ad transitum alterius Monasterii: quia non vouerunt obedientiam, & regulam, nisi in hoc Conuentu.

Notat insuper Nauarr. ibidem, transitum ad aliud Monasterium duobus modis fieri posse: I. Ad morandum in illo ad tempus: quo casu obligatio alendi incumbit priori Monasterio: sicuti, & quæsita, à Regulari ad idem Monasterium spectare debent. II. Vt fiat filius posterioris Monasterii, & desinat esse prioris: tunc obligatio alendi pertinet ad secundum Monasterium, sicuti, & quæsita, iuxta Auth. *de Monachis*, §. *si verò relinquens*, & docet Nauar. *comment. 4. de Regul.* n. 24. Molina *tom. 1. tract. 2. disp. 140. ver. quando Religiosus*, Syl. *ver. Religio 4. qu.* 10. Couarr. *c. 1. de testam. n.* 31. Sanch. *lib. 7. moral. c. 52. n.* 7. Quo casu neque dos priori Monasterio acquisita transfertur ad alterum Monasterium, vti docent Nau. *loc. cit.* Sanch. *n.* 12. neque hæreditas, si priori Monasterio delata fuerat ante editam professionem in secundo, vt docent Abbas *c. in præsentia, n. 77. de probat.* Couar. *cit.* n. 31. Sanch. *n. 8. & n.* 22. vbi vniuersim tradunt, in his successionibus tempus delatæ hæreditatis inspiciendum esse.

TRACTATVS SEXTVS.

De Decimis, Primitijs, alijsque Oblationibus.

CAP. I.

DE NOTIONE, DEFINITIONE, AC diuisione decimarum.

SVMMARIVM.

1 *Spectato communi iure canonico, ex omnibus licitè acquisitis decima pars Ecclesiæ Ministris debetur.*
2 *Absque temeritate negari non potest, decimarum præstationem Ecclesiæ Ministris fieri solitam, à prima Ecclesia hucusque inter Christianos vsitatum fuisse.*
3 *Decimæ prædiales, aliæ personales, & aliæ mixtæ.*
4 *Decimæ prædiales, ac mixtæ integræ solui debent, non deductis impensis: sed lucrum industriæ intelligi non potest, nisi deductis impensis.*
5 *Decimæ aliæ Ecclesiasticæ sunt, & aliæ laicales.*
6 *In dubio decimæ censeri debent, non laicales, sed Ecclesiasticæ.*

Decima dicitur, quia pars decima est fructuum, aut bonorum, ex quibus penditur, sicuti colligitur ex *leg. 2. ff. de pollicit. Si decimas quis bonorum vouit*, &c. plerumq; numero plurali *decimas* nuncupamus, propterea quod agrorum, vel arborum fructibus in plurimas partes diuisis, plures partiales decimæ in solutionem veniant, iuxta illud Leuit. *vlt. c. Omnes decimæ terræ, siue de frugibus, siue de pomis arborum, Domini sunt.*

Earum hæc est definitio. *Decima pars bonorum mobilium iustè quæsitorum, Ecclesiæ ministris exoluenda.* Sumitur ex *c. transmissæ de decimis. Fidelis homo de omnibus, quæ licitè potest acquirere, decimas erogare tenetur*; Eaque particulatim recensentur *in capit. non est. eodem titulo, De vino, grano, fructibus arborum, pecoribus, hortis, negotiatione, de ipsa etiam militia, venatione, & de omnibus bonis decimæ sunt Ministris Ecclesiæ tribuendæ, vt qui de his eas soluere neglexerint, Ecclesiastica districtione debeant percelli.* Et *in cap. peruenit, eodem titulo dicitur*, Parochianos monendos, &, si opus fuerit, sub excommunicationis districtione compellendos esse, *vt de prouentibus molendinorum, piscariorum, feno, & lana, decimas persoluant.* Et Sanctus Augustinus sermon. 219. de tempore: *De militia, de negotio, & de artificio redde decimas.* Et infrà: *Quia piè nos pascit Omnipotens Deus, amplissimè tribuit minus laboranti mercedem sibi tantum decimam vendicans, nobis omnia condonauit. Ingrate fraudator, ac perfide, diuina te voce conuenio. Ecce annus iam finitus est, redde Domino pluenti mercedem. Reddimete homo, dum viuis.* Et postea: *Decimæ ex debito requiruntur, & qui eas dare noluerit, res alienas inuasit.* Item Sanctus Ambrosius, sermon. primo, in quadragesi. relatus *in cap. quicumque, 16. qu. septima. Quicumque recognouit in se, quod fideliter non dederit decimas suas, modò emendet, quod minus fecit. Quid est fideliter decimas dare, nisi vt nec plus, nec minus aliquando Deo offerat, aut de grano suo, aut de vino suo, aut fructibus arborum, aut de horto, aut de negotio, aut de ipsa venatione sua?* Bene autem circa hæc verba notat Abulensis *in ca. 23. Matth. q.* 207. Tunc decimam partem fructuum, aliorumque prouentuum, adeoque nec minus, nec peius offerri, quam debeatur, si non de industria deteriora seligantur ad decimationem: sed mediocria saltem, aut cum deterioribus meliora admisceantur: & vno verbo, vt bona fide agatur, quo moraliter rem æstimando decima pars proueniat.

8 Testimonia veterum Patrum, & Conciliorum de decimis videri possunt apud Bellarminum *lib. 1. de Cleric. c.* 25. Baronium Anno Christi. 57. *n.* 74. Ioan. Molanum, *orat.* 2. quæ est de decimis dandis Suarez, *tom. 1. de relig. cap. 9. &* 11. Arbitror autem, pro antiquitate decimarum Sacerdotibus in lege Euangelii tribuendarum, maximum argumentum esse oportere, quod eam consuetudinem in vniuersas Christiani Orbis prouincias stabile legi introductam esse videamus: neque vllum in historiis iudicium appareat: quando, aut à quo primitus talis lex promulgata, aut in viam apud Christianos deducta fuerit: vt liquido appareat, & sine temeritate negari non possit, esse hanc Apostolicam traditionem, seu Ecclesiam statim ab initio æquissimum, & necessarium iudicasse, vt decimæ bonorum etiam Euangelicæ legis Ministris, tanquam vitæ stipendium, à fidelibus tribuerentur, Neque vllus inter Catholicos vllo tempore repertus fuit, qui Decimas Clericis dandas negaret: quamuis propter temporum calamitates, & hominum auaritiam, olim quoque non defuerunt, sicuti, & modò reperiuntur, qui decimas Sacerdotibus soluẽdas iniustè detinebant; sed ob id à Patribus reprehensi fuerunt. Quare in Matisconensi Concil. 2. canon. 5. legimus: *Statuimus, & decernimus, vt mos antiquus à fidelibus reparetur, & decimas Ecclesiasticis, famulantibus cæremoniis, populus omnis, inferat, quas sacerdotes, aut in pauperum vsum, aut captiuorum redemptionem prærogantes, suis orationibus pacem populo, & salutem impetrent.* Et S. Aug. homilia 48. inter 50. *Maiores nostri ideo copiis omnibus abundabant, quia Deo decimas dabant, & Cæsari censum reddebant. Modo autem quia discessit deuotio Dei, accessit indictio fisci, Nolumus partiri cum Deo decimas; modò autem totum tollitur, Hoc tollit fiscus, quod non accipit Christus.* Esse autem hanc homiliam S. Augustini, ideò ex doctrina, & stylo apparet, vt nemo doctus in dubium reuocare possit.

Porrò quod dictum est, ex omnibus mobilibus licitè acquisitis, communi iure, decimas soluendas esse aliqui limitant; vt de iis tantùm rebus intelligatur, quæ, vel ex terra, vel operis nostris proueniunt; ideoque de hæreditate, legato, aliisque titulo lucratiuo quæsitis decimas non deberi, sicuti Innoc. docet *ca. non est eod. tit.* & sequitur Valentia *tom. 3. disp. 5. qu. 4. p.* 3. Abulensis *in ca. 23. Matth. qu.* 159. Alii verò contrarium sentiunt eiusmodi etiam lucrorum decimas pendendas esse: excepto, si sit, hæres filius, qui vna persona cum patre reputatur, sicuti docet Gl. *in pastoralis, ver. quasi de lucro, eod. tit.* Abbas verò ibidem, *nu.* 8.

Sylu.

Sylu. *ver. decima, q. 6.* dubitant: ac proinde aiunt consuetudinem in hac respectandam esse, quàm vix puto alicubi esse, vt ex talibus decimæ pendantur, neque iura cùm particulatim recensent, ex quibus rebus pendendæ sunt, mere lucratiui eiusmodi tituli meminerunt, sicuti Suar. etiam notauit *cit. lib. 1. c. 3 n. 6.*

Decimæ diuiduntur primò in prædiales, personales, & mixtas. Prædiales, quæ ex fundis sunt, seu bonis immobilibus, putà agris, vineis, syluis, hortis: piscinis, molendinis, ædium locatione, penduntur. Personales, verò, quæ ex lucro personalis industriæ, putà negotiatione, artificio, venatione, militia, artium professione, soluuntur. Mixtæ denique id est partim prædiales, partim personales sunt, quæ ex fructibus pecorum, aut ouium in propriis prædiis, concurrente personali industria, videlicet ex lacte, caseo, ouis, &c. penduntur. De qua diuisione vide Hostiensem *in sum. de decimis, nu. 2.* Nauar. *c. 21. nu. 29.* Petr. Gregor. Tolos. *lib. 2.* Syntag. *ca. 22.* Abulensem, *in cap. 23. Matth.* 196. Canis. *tract. de decimis, cap. 2.*

4 Discrimen est inter has decimas; quòd prædiales, ac mixtæ integræ solui debent, non deductis expensis seminis, culturæ, & laboris æstimatione, sicuti habetur *in c. cum homines, cap. tua nobis, cap. pastoralis*, de decimis: neque deducta pensione census, aut tributi. Quia decimæ ante has exactiones solui debent, vel si aliter factum fuerit, ii, ad quos census, vel tributa indecimata peruenerunt, Ecclesiis decimare coguntur, quia, *res transit cum onere suo*. Ita habetur *in c. cum non eod. tit.* & docet S. Thom. 2. 2. *quæst. 87. art. 2. ad 4.* Decimæ autem personales, non nisi deductis expensis, debentur, *c. pastoralis*, eodem soluuntur enim ratione lucri, siue ex lucro, lucrum autem non intelligitur, nisi deductis impendiis, *l. Mutius ff. pro socio*.

Sed nunquid non etiam fructus intelliguntur solum deductis impensis, sicuti habetur *in l. si à domino §. vlt. ff. de petit. hæredit.* Cur igitur in iis non idem statutum est? Respondeo, duas caussas eius discriminis afferri posse: I. Quòd lucrum meræ industriæ personalis nullo modo intelligi possit, nisi deductis expensis: at verò fructus, qui ex rebus frugiferis, adhibita industria, labore, factisque expensis proficiscuntur, duobus modis considerari possunt; Primò, ciuiliter seu in ordine ad restitutionem damni, aut lucri cessantis compensationem: qua consideratione, expensarum ratio habenda est: Secundò naturaliter, quatenus omnes fructus Dei beneficio ex terra proueniunt; ideoque integrè, & non habita expensarum ratione decimari debent. II. Quia in veteri etiam lege Deus præcepit, prædiales, ac mixtas decimas integras solui, vt seq. cap. dicam. Non autem oportebat Ministros Euangelii deterioris esse conditionis, quam veteres Sacerdotes, ac Leuitas. Sed personales decimæ ab Ecclesia primum imperari cœperunt, quia non omnes Christiani possessiones immobilium habebant; sed multi ex negotiatione viuebant, quos tamen etiam ad Ministrorum sustentationem aliquid contribuere oportebat, sicuti docet S. August. *cit. ser. 219. Quod si decimas non habes fructuum terrenorum, quodcunque te pascit, ingenium Dei est, & in decimas expetit, vnde viuis.* Vide etiam S. Tho. 2. 2. *q. 87. a. 2. ad 1.* Suarez *cit. li. 1. c. 11.* Quanquam de decimis personalibus sollicitos esse non oportet, cum ex ferme vbique per desuetudinem abolitæ sint.

Altera est diuisio decimarum, his locis non insueta, in maiores, ac minores: Maiores decimæ dicuntur, quæ ex vino, frumento, & aliis similibus præstantur: Minores verò, quæ ex hortis, & aliis huiusmodi minutioribus.

5 Tertiò diuiduntur decimæ apud Gregor. Tholos. *cit. lib. 2. cap. 20.* in profanas, & Ecclesiasticas. Profanæ decimæ genus quoddam tributi sunt, quod olim temporales domini prædiis subditorum imponere solebant: cuiusmodi decimæ *merè laicales*, appellari possunt. Ecclesiasticæ verò duplicis generis sunt: Aliæ, quæ primæuam suam institutionem retinentes Ecclesiæ Ministris, ob spirituales eorum functiones stipendii loco à fidelibus præstantur, ideoque propriè spirituales, & Ecclesiasticæ dicuntur. Aliæ verò sunt, quæ à titulo spiritualis officii separatæ, ex concessione Ecclesiæ, ob iustam, caussam, laicis personis obuenerunt, ideoque laicales etiam decimæ appellari solent.

Porrò si dubitetur, vtrùm decimæ profanæ sint, an Ecclesiasticæ, secundùm primam originem, & ius radicale, Ecclesiasticas esse in dubiè præsumendum est inter Christianos, quippe quibus communis lex, & consuetudo semper fuit, vt ex prædiis suis Ecclesiæ decimas penderent. Iterum si dubitetur, vtrum ius decimandi ad Ecclesiasticos, an verò laicos pertineat, siue vtrùm decimæ spirituales manserint, an verò à spirituali titulo abstractæ, & laicis in perpetuum collatæ fuerint, pro Ecclesia præsumendum est. Quod enim mutatio, siue alienatio talis acciderit, est factum, idque odiosum Ecclesiæ, quod bona præsumi, sed ostendi debet.

CAP. II.

QVO IVRE DECIMÆ MINISTRIS Ecclesiæ pendantur.

SVMMARIVM.

1 *Decimæ materialiter, & secundum substantiam, de iure naturali, ac diuino sunt, formaliter verò, & secundum determinationem de iure Ecclesiastico.*

2 *Præceptum de decimis in veteri lege iudiciale potius fuit quam cæremoniale.*

Cæremoniales veteri Testamenti leges non solum abolitæ, sed etiam earum obseruatio Christianis interdicta est.

3 *Decimæ ex lege iustitiæ Parochis præstādæ sunt a fideli populo.*

4 *Parochus actione ex canone decimas petere potest a quouis earum possessore.*

5 *Ecclesia, siue parochus aduersus fructuum non decimatorum destructorem actionem instituere potest.*

6 *Colonus partiarius decimas dare debet, proportionem fructuum, qui ipsi manent, ratione culturæ.*

1 ASsertio I. decimæ materialiter, & secundùm substantiam spectatæ, quatenus sunt necessarium stipendium Ministrorum Ecclesiæ, quibusdam *decimæ sustentationis* appellari solent à iure naturali, ac diuino descendunt Ita S. Thom. *quæst. 85. art. 2. & quæst. 87. art. 1.* Alexand. Halensis *in par. 3. qu. 51. memb. 1.* Henriq. Gandauensis *quodlibet. 4. quæst. 28.* Nauarr. *de reddit. Ecclesiastic. quæst. 1. mon. 58.* Guttierez *libr. 2. can. qq. cap. 21. n. 9.* Siquidem lex naturalis iustitiæ dictat, & Deus iubet, vt laborantibus, & spiritualia Ecclesiæ ministrantibus, necessaria vitæ sustentatio; considerata personarum qualitate, præbeatur: *Dignus est enim operarius cibo suo*, ait Christus Matth. 10. Quod debitum ex iustitia proficisci, hunc locum explicans, docet S. August. in *Psalm. 146. Ne putarent aliqui de suo donare, dignum est, inquit, mercede sua.* Luc. 10. Item Apost. 1. ad Corinth. 9. *vers. 7. Qui militat suis stipendiis vnquam:* Et *vers. 11. Si nos vobis spiritualia seminamus, magnum est, si nos carnalia vestra metamus?* Et *ver. 13. Nescitis quoniam, qui in sacrario operantur, quæ de sacrario sunt, edunt, & qui altari deseruiunt, cum altari participant? Sic & Dominus ordinauit iis, qui Euangelium annuntiant, de Euangelio viuere.* Idque locum etiam habet, tametsi Ministri Ecclesiæ aliunde, puta ex matrimonio, artificio, &c. se altera possint, quia non datur illis stipendium ex mera misericordia, tanquam pauperibus, sed ex iustitia, tanquam merentibus.

Assertio II. Decimæ secundùm determinationem, seu aliquotam, ex iure positiuo, eoque diuino, tempore legis Mosaicæ Sacerdotibus, ac Leuitis debebantur, sed ea abolita, in nouo testamento solum Ecclesiastica lex, verum antiquissima pariter, & æquissima ad decimarum præstationem obligat. Prior pars assertionis sumitur à parte *ex cap. 22.* Exodi. *Decimas tuas, & primitias tuas non tardabis reddere.* Ex Leuitic. 27. *Omnes decimæ terræ, siue de pomis arborum, siue de frugibus, Domini sunt, & illi sanctificantur:* Et paulò post: *Omnium decimarum bouis, & ouis, capræ, quæ sub pastoris virga transeunt, quicquid decimum venerit, sanctificabitur Domino.*

2 Fuit autem hoc præceptum per se primò, ac directè ex iudicialibus, licet indirectè, ac remotè cum cœremonialibus conuenire videatur, sicuti docet S. Thom. *cit. q. 87. art. 1.* Nam iudicialia præcepta erant, quæ ad debitum ordinem, atque æquitatem in populo Iudaico seruandam pertinebant, S. Thom. 1. 2. *qu. 104. art. 3.* Tale autem fuit præceptum decimarum Leuitis tribuendarum, quippe qui ex diuisione terræ promissionis partem suam, vt aliæ tribus, non acceperant, *num. 18. Deut. 10. & 18.* sed solum ciuitates ad inhabitandum cum adiunctis suburbiis ad mille passus in circuitum se extendentibus. *Num. 35.* Quare hanc iacturam Leuitis, cum etiam populo in spiritualibus ministrare deberent, ita abundè compensari oportebat, sicuti legimus *cit. cap. 18. Numer. Dixitque Dominus ad Aaron: in terra eorum nihil possidebitis, nec habebitis partem inter eos, ego pars, & hæreditas tua, in medio filiorum Israel. Filiis autem Leui dedi omnes decimas Israelis in possessionem, pro ministerio, quo seruiunt mihi in tabernaculo fœderis,* Cæremonialia autem præcepta erant, quæ ad Dei cultum ex religionis virtute referebantur. Atqui decimæ possessionum, licet per se primò, ac directè Leuitis, tanquam Ecclesiæ Israeliticæ Ministris ex iustitia offerri perciperentur, indirectè tamen ac remotè talis præstatio, propter sacram significationem, ad Dei etiam cultum pertinebant. Cum enim denarius numerus perfectus sit, & aliorum numerorum limes, ac complementum, ideo dum populus ex denario vnitatem demebat, Deoque in Ministris suis offerebat, & propriam ex culpa contractam imperfectionem, & expectandam à Deo, per Christum

ven-

venturum, instaurationem profitebatur, sicuti S. Tho. notauit *in co r.citato art.1.*

Eandemque doctrinam S. Tho. etiam alia ratione confirmat: Quia præcepta cæremonialia veteris legis abolita sunt, vt illicitum sit ea obseruare tempore legis nouæ: Iudicialia autem præcepta tametsi vi sua non obligent tempore gratiæ, possunt tamen obseruari, & noua lege, vel consuetudine introduci, propter moralem æquitatem, aut honestatem, quam in se continent, *arg. c. vnde purific.* post partem. Cum igitur decimarum præstatio lege Ecclesiastica, ad imitationem veteris legis constituta fuerit: consequens est, fuisse illud præceptum iudiciale magis, quàm cæremoniale. Quamuis nihilominus obstat, quin decimarum solutio etiam in noua lege sacram significationem gerat, dum populus ex denario bonorum suorum vnitatem decerns Deoque in Ministris suis offerens, propriam imperfectionem agnoscere, & Deo tanquam omnis boni, ac perfectionis vniuersali auctori, se suaque omnia subiicere censentur, sicuti indicat Innoc. III. *in c. tuæ nobis, & c. cum non sit, de decimis*, & notauit Rebuffus, de decimis, *q.2.n.8.*

Altera verò pars assertionis; Quod decimarum præstatio non sit iuris naturalis, nec diuini, sed solum Ecclesiastici in noua lege: docet S. Thom. *cit. ar.1.* Alensis *cit. q.15. mem.1. & 2.* S. Antonin. *p.2. titulo 4. cap.3.§. Henricus quodlib. 5. quæst.28.* Aprian. *quodlib. 5. articulo primo.* Abulensis *in cap.23. Matth. quæst.151.* Sotus *lib.9. de iust. qu.1. art.1. concl.3.* Suar. *cit. lib.1. cap.10.* Less. *lib.2. c.39. dubio 1.* Valentia *tom.3. disp.6. q.5. p.1.* aliique Theologi communiter, & ex Canonistis Nau. *cap.21. nu.28.* Guttierez, *lib.2. canon. qq. cap.21. nu.9.* Couar. *1. resolut. cap.17. num.2.* Henric. Canisius de decimis, *cap.3.* contra Gloss. *in cap.1. de decimis, in 6. ver. decimarum.* Innoc. *in cap. vlt. de parochijs*, & alios multos apud Couarr. Quod enim iure naturali decimæ bonorum non debeantur, ex eo manifestum est: quia lex, & ratio naturalis, supposita etiam fide diuina, plus non exigit, quam vt spiritualia officia ministrantibus sufficiens, & congrua sustentatio præbeatur. Quare ante legem Mosaicam nulla extabat lex decimarum, & credibile est, Abraham Gen.14. non ex obligatione, sed spontanea deuotione erga Deum, & reuerentia erga sacerdotalem dignitatem, decimas obtulisse Melchisedecho. Similiter & Iacob libera voluntate Deo decimas vouit, Gen. 28. *Cunctorum; quæ dederis mihi, decimas offeram tibi.* Vide Baron. *tom.1. Anno 57. nu.74.* Azor. *tom.1. lib.7. cap.23. q.2.*

Quòd verò ex vi legis Mosaicæ dudum abolitæ, Christiani non obligentur ad soluendas decimas, certum est, sicuti & illud, quod obligatio præstandi decimas nec ex diuino legis Euangelicæ præcepto proficiscatur: quandoquidem Christus supra leges naturæ alias non præscripsit, nisi quæ sunt Fidei, & circa substantiales ritus sacrificii: & sacramentorum, reliqua verò Ecclesiæ disponenda reliquit. Restat igitur, vt Ecclesiastica solum lege debeantur, ea verò antiquissima, & Apostolica, ad hæc vsque tempora, eum Christiani populi approbatione, deriuata. Quare cum in decret. titulo de decimis, *c. parochianos, cap. tua, cap. cum non sit*, legimus, decimas diuino præcepto deberi, intelligi id debet non directè ac propriè, sed remotè & occasionaliter: quia ad imitationem, & similitudinem veteris legis diuinæ Ecclesiastica sanctione decimæ decretæ fuerunt. Quo etiam sensu Quadragesimæ preceptum diuinum appellatur à Patribus apud Azor. *tom.1. lib.9. c.12. q.1.* Quia de exemplum Christi Domini ab Apostolis institutum fuit.

3 Assertio III. Postquam lex Ecclesiastica de decimis iusta ratione lata, & populi approbatione confirmata est, contra iustitiam peccat, & quodammodo erga Deum sacrilegus est, qui decimas perfraudat, sicuti habetur expressè *in c. decimas, 1. causa 16 quæst.6.* docent Caiet. *verb. decimæ* Reb. *tract. de decimis, q. vltim.* Totamque assertionem habet Innocent. *in c. tua de decimis*, & Trid. Concil. *sess.25. ca.12.* de reformat. *Non sunt ferendi, qui varijs artibus, decimas Ecclesijs obuenientes, subtrahere moliuntur, aut qui ab alijs soluendas temere occupant, & in rem suam vertunt; cum decimarum solutio debita sit Deo: & qui eas date noluerint, aut dantes impediunt, res alienas inuadunt.* Et infrà: *Qui verò eas subtrahunt, aut impediunt, excommunicentur: nec ab hoc crimine, nisi plena restitutione secuta, absoluantur.* Et S. August. *serm.219. Gratias agentes Deo, qui dedit de offerendis, immò reddendis cogitemus: Deus cum qui dignatus est totum dare, decimarum à nobis dignatur repetere.* Et iterum *Hæc est Domini iustissima consuetudo, vt si tu illi decimam non dederis, tu ad decimam reuoceris.* Ratio doctrinæ est: Quia decimæ tanquam iustum stipendium Ecclesiastico præcepto Clericis deputatæ sunt, ratione spiritualium officiorum, quæ pro salute fidelium Deo exhibent. Quare decimarum solutio non tantum iustitiæ actus est, sed etiam ad Dei cultum pertinet: quia Dei in Ministris suis consecratæ sunt; consequenter aduersus homines, sed quodammodo etiam aduersus Deum. Vide quę scribit Ioannes Molanus *orat.3.* quæ est de decimis defendendis.

4 Quæres. Qua actione Ecclesia, seu Parochus decimas petere possit? Respondeo; Condictione ex lege, siue canone; non tantum si decimæ extantes sint, sed etiam, si consumptæ, destructæ, vel alienatæ sine causa, aut ex iniusta causa, *argument. l. vn. ff. de condictione ex lege: Si obliga lege noua introducta sit, ac cautum eadem lege, quo genere actionis experiantur, ex lege agendum est.* Idque ex communi docet Abb. *in c. commissum, nu.4. de decimis*, ibidem. Henric. Canisius *in 3.*

Adde primò; Aduersus quemuis etiam alium decimarum possessorem, vtilem earum vendicationem Ecclesiæ, seu Parochò, quasi domino competere sicuti colligitur ex *c. pastoralis, de decimis*, vbi dicitur: *fructus alienari non posse, nisi cum onere decimarum*, haud dubiè reali, siue ipsis fructibus inhærente, sicuti apertius dicitur *in cap. cum non sit eod. tit.* Et notauit Gloss. *ca. in aliquibus de decimis, verb. compellantur: Pactum non nocet Ecclesiæ, quin à quodlibet possessore possit petere decimam: quia est onus, quod sequitur ipsam rem.* Quæ doctrina colligitur etiam ex *l. inter. ff. de pactis*, eamque approbat Abb. *in cit. c. in aliquibus, n.6.* Abulensis *in c.23. Matth. qu.158.* Sylu. *ver. decima, qu.7. dicto 4. & 5.* Suar. *cit. lib.1. cap.36. nu.12.* post S. Thom. *in cit. q.87. art.2. ad 4. De his quæ furto, vel rapina tolluntur, ille à quo auferuntur, decimas soluere non tenetur: nisi fortè propter culpam vel negligentiam suam damnum incurrerit. Si verò vendat triticum non decimatum, potest Ecclesia decimas exigere, & ab emptore, quia habet rem Ecclesiæ debitam; & à venditore quia, quantum est in se, Ecclesiam defraudauit.* Vide *Clem.1. de decimis*, vbi censuræ ipso iure decernuntur Religiosis, qui decimas sibi vsurpare, & Ecclesias priuare præsumunt; nisi intra mensem desistant, & intra duos menses damnificatis satisfaciant.

5 Adde secundò; Etiam aduersus iniustum destructorem fructuum, tum solo hærentium, tum separatorum, actionem ab Ecclesia institui posse: sicuti docent Innocent. & Abb. *in cap. commissum, de decimis.* Sed vtrùm talis actio directa sit, quæ Parocho, tanquam verò decimarum domino, competat; an verò vtilis tantùm, siue cessa, non consentiunt DD. Priorem partem amplexus est Abb. *in cit. c. commissum, n.4. & c. tua nobis, num.13.* Posteriorem alii plerique, quæ etiam vera est, & bene explicata apud Suar. *cap.36.* Quòd Ecclesia, seu Parochus non ante comparet dominium decimæ partis fructuum, quàm illa à reliquis separata, & aliquo modo tradita, sit saltem per designationem. Ante diuisionem verò, seu decimationem fructus omnes solo separati ad fundi dominium directè pertinent, cum annexo onere soluendæ partis decimæ: sicuti colligitur etiam *ex ca. ex transmissa, & c. pastoralis, de decimis, & l.2. ff. de pollicitationibus.*

Eadem ratione reiicienda videtur alia opinio eiusdem Abbatis *in c. cum homines, n.6. de decimis*: Quòd nouus possessor, v.g. emptor fundi, teneatur ad decimas etiam præteriti temporis, quas venditor soluere intermiserat: Quia id expressè statutum legimus de tributis, *in l. Imperatores. ff. de publicanis*, nouum possessorem fundi vectigalis, seu tributarii obligari ad tributa etiam ante non soluta, quàm ad ipsum fundus pertineret. Atqui decimæ tributa dicuntur egentium animarum *in cit. c. tua nobis. & c. decimæ, 16. qu.1.* Et Philo in *lib. de sacerdot. honorand. Ex his liquet, iuxta legis iudicium Sacerdotes æquiparari honore, ac maiestate Regibus: siquidem illis, tanquam principibus, conferri tributa imperat Deus.* Sed contraria sententia est probabilior, quàm præter alios apud Abb. *cit. loco* tuetur Canisius *de decimis, c.4. &* Suar. *c.38. num.9.* Nam decimæ non propriæ tributa sunt: sed secundùm Metaphoram ita appellantur, sicuti notauit Gloss. *in cit. c. tua nobis, verb. tributa.*

Neque specialis illa iuris dispositio, vt tributa ipsos fundos secundùm se afficiant, tanquam inseparabile eorum onus, in decimis locum habere potest: cùm de his canonico iure aliud dispositum sit; videlicet, vt fundos tantùm respectiuè, seu in ordine ad fructus, hos autem per se, afficiant, ad quemcunque possessorem perueniant: adeò vt elocato fundo tali pacto, vt fructus ad colonum pertineant, ipse autem pensionem quandam præstare teneatur; non fundi dominus, sed conductor, siue colonus decimarum nomine conueniendus sit, iuxta *cap. cum homines, §. fructus, de decimis*, & ex communi docet Abb. *cap. tua nobis, nu.14. & cap. cùm non, nu.5. cod. tit.*

6 Sin verò colonus datiarius sit, de parte fructuum, qui ipsi manent ratione culturæ, dominus verò de altera portione, quam ratione fundi percipit, decimam dare tenetur, sicuti habetur *in cit. c. tua nobis.* Denique si census, aut tributa indecimata ad aliquem peruenerint, decimare is cogitur Ecclesiis, quibus de iure debentur, quia *res transit cum onere suo*, sicuti dicitur *in ca. cum non sit, eod. tit.* Non ita verò sentiendum videtur, si pars aliqua mercium vectigalis nomine Principi soluenda sit; eaque à mer-

catore

catore per fraudem soluta non fuerit: neque enim propterea emptor soluere cogetur: cùm obligatio soluendi vectigalis ea mercibus mercatori personaliter incumbat, nulloque iure exprimatur, esse id onus reale transiens ad quemcunque mercium possessorem, sicut de decimis expressum legitur. Idque notauit Molina *tract.2.t.3.priore, disp.675.* Less. *lib.2.c.33.n.72.*

CAP. III.

QVÆ PERSONÆ AD DECIMAS OBLIGENTVR.

SVMMARIVM.

1 *Omnes, & solæ personæ, quæ in spiritualibus subditæ, e manu Sacerdotis Sacramenta suscipere debent, ad præstandas decimas personali debito obligantur.*

2 *Clerici seculares non curati ex proprijs noualibus decimas soluere debent.*

3 *Clerici ex Ecclesiasticis redditibus nullas decimas persoluunt.*

4 *Religiosi, spectato communi iure, ad præstationem decimarum per se, ac personaliter obligantur, sed per priuilegia exempti sunt. Quare hodie ex noualibus suis decimas nullas dare debet, sicuti nec leprosi in communi viuentes.*

Nouale dicitur prædium de nouo cultum, cum ante non coleretur, ideoque nullum, aut modicum fructum ferret.

5 *Ad decimas ex reali obligatione, omnes cuiuscunque conditionis personæ obligantur, etiam ipsi interdum parochi, si dotationis, aut legati nomine possideant prædia ad alias parochias pertinentia.*

6 *Qui graui paupertate premuntur, ita vt solutis decimis necessaria non habeant ad se, suosque alendos, interim a decimis immunes esse debent.*

IN primis aduertendum est; Personam duobus modis ad decimas præstandas obligari posse; Primò per se, vt obligatio ex conditione, seu subiectione eius in spiritualibus proficiscatur, & exinde in rem, vel fructus rei deriuetur. Secundò per accidens tantùm, quia persona alioquin non obligata possit rem frugiferam, aut eius fructus percipit, quibus onus decimarum incumbit. Prior illa obligatio, onus, siue debitum *personale* appellari potest, posterior *reale*.

1 Assertio I. Omnes, & solæ illæ personæ, quæ in spiritualibus subditæ, è manu Sacerdotis Sacramenta suscipere debent, ad decimarum præstationẽ, per se ac propriè personali debito obligantur. Ita colligitur *ex c. ex transmissa: ca. ad Apostolica, de decimis*, & docet S. Thom. *qu.86.art.1. & 4.* Ratio est; quia decimæ dantur tanquam stipendium ipso spirituali cura, ac ministerio, quod fidelibus exhibetur.

Corollarium I. Iudæi, & aliæ non baptizatæ personæ, per se, ac proprio personali debito ad decimas obligari non possunt. Ita notauit Gloss. *cap. de terris ver. persoluendas, eodem titul.* vbi de Iudæis; ait; *Ratione prædiorum soluere debent decimas, & non ratione personarum, quia non sunt de corpore Ecclesiæ*: Quare neque Ecclesiasticis legibus constringuntur. Ita ex communi docet Sotus *lib.9.quæst.4.art.4.* Suar. *cap.16.num.5.* contra Abb. *in cit. cap. de terris num.6.*

Corollarium II. Summus Pontifex per se, seu ex vi personæ suæ non potest obligari ad decimas. Ita docet Abulensis *in cap. 23. Matth. qu.195.* Suarez *cap 17. nu.8.* contra Rebuffum *tract. de decimis, q.5. num.26.* Ratio est manifesta: Quia persona per se, non obligatur ad præstandas decimas, nisi ordinario Pastori suo, cui in spiritualibus subiicitur. Papa autem talem in terris pastorem habere non potest. Ergo, &c.

Corollarium III. Licet Episcopi, ac Parochi per se, & debito personali obligari non soleant ad soluendas decimas, possunt tamen obligari à Papa, per absolutam potestatem, eius. Ita docet S. Thom. *cit. qu.87. art.4. ad 2. & 3.* Sotus: & Suarez *ll. cc.* Lessius *lib.1. cap.39. nu.28.* Prior pars constat. Quia neque ex iure Ecclesiastico, neque eo consuetudine talis obligatio ostendi potest. Altera pars inde probatur. Quia in Episcopis, ac parochis non deest fundamentum, videlicet subiectio erga superiorem, Pastorem suum, propter quam lege, aut præcepto Pontificio ad decimas astringi possint. Porrò ipsi Episcopi Parochis, aliisque inferioribus Sacerdotibus non possunt decimas, vel similes exactiones, iure communi non concessas, imponere, sicuti constat *ex cap. constitutum, cap. nulli Episcoporum, & alijs iuribus in causa 16. quæst.1.*

2 Corollarium IV. Clerici non curati, spectato communi iure, ex lucris ac redditibus suis temporali titulo acquisitis, per se, & personali debito obligantur ad decimas præstandas Sacerdoti parochiali, à quo Sacramenta percipere debent. Sumitur *ex c.2. de decimis: Illi profectò Clerici, qui à Clericis spiritualium ministeriorum labores accipiunt decimas eis debent*, vbi id docet Abb. 3. & alii Canonistæ communiter. Sanctus Thom. *cit. q. 87. art.4. in corp. & ad 1.* Rebuffus *tract. de decimis, qu. 5.* Couar. *lib. 1. resol. cap.17. nu.8. §. Primum hinc*, constat Suarez, *cap. 17. nu. 21.* contra quosdam, apud Alex. Halensem *p. 3. q. 51. memb. 7. ar. 2.* Quæ doctrina, licet hodie nullum vsum habeat in decimis merè personalibus, quippe quas nec laici, multo minus Clerici pendere solent; locum tamen habet in terris noualibus, quas si excolat Clericus, cum ante nullum, aut modicum fructum efferrent, ad decimas Parocho suo ex, illis soluendas obligari incipit; non per accidens ratione rei siue terræ, sed per se, & ratione propriæ personæ.

Rectè tamen mouet Alex. Halensis *loc. cit.* & S. Th. *cit. ar.4. in corp.* Quod Clerici, vt Clerici sunt, id est, ex redditibus Ecclesiasticis beneficiorum ad decimas non obligentur: Voluit enim Ecclesia eiusmodi redditus absque diminutione beneficiatis prouenire; Eaque ratione intelligendum videtur *cap.2. de decimis*, vbi dicitur: *Nouum genus exactionis esse, vt Clericis à Clerici decimas exigant*, intellige, ex Ecclesiasticis redditibus: nam Pontifex probat suum dictum exemplo Leuitarum: qui alios redditus non percipiebant, quam decimarum: atque Leuitas Leuitis decimas præstare solitos non esse. Quod verum est: quamuis, vt habetur *Num. 18.* Leuitæ Aaroni Sacerdoti decimas decimarum soluere debeant, vti dicam *c. seq. assert.4.* Vide Rebuffum, *cit. q.5. n.6.* Henric. Canisium *c.6. n.4.* Suarez, *c.17. n.23.*

4 Corollarium V. Religiosi, sicuti & aliæ personæ Ecclesiasticæ, per se, & personali debito ad decimarum præstationem, Ecclesiæ parochiali obligantur, spectato communi antiquo iure, & seclusis priuilegiis, atque contraria consuetudine: Ita colligitur *ex cap. de multiplici, cap. commissum, c. ex parte, de decimis*, Ratio est: Quia huiusmodi etiam personæ parochis subiectæ sunt, nisi priuilegio, vel consuetudine eximatur.

Porrò Regulares omnes in communi viuentes varia exemptionis priuilegia in corpore iuris contenta, à Sum. Pontificibus acceperũt. Primum est Paschalis 2. *in c. decimas, 16. q. 1.* Vt de laboribus, seu nutrimentis suis proprus, adeoq; etiam de prædiis, quæ ipsi propris manibus, vel sumptibus, pro vitæ suæ sustentatione colunt, decimas soluere non cogãtur, sicuti explicatur *in c. ex parte, de decimis*. Sed priuilegium hoc tamen amplè Religiosis concessum, reuocatum fuit ab Hadriano IV. & successore eius Alexandro III. *in c. ex parte, 1. de decimis*, atque ad solos Cistercienses, Templarios, & hospitalarios restrictum. Postea verò Innoc. II. in Concil. Lateranensi, *cap. penult. de decimis*, etiam his ipsis Religiosis priuilegium limitauit, ut solum se extẽderet ad terras ante Lateranense Concilium acquisitas, de aliis verò postea acquirendi decimas soluere deberent Ecclesiis, quibus antea ratione prædiorum soluebantur, manente nihilominus in pristino vigore priuilegio ab Hadriano IV. & Alexandro III. omnibus Religiosis in communi viuentibus concesso in *cit. c. ex parte: Vt de noualibus suis, quæ proprijs manibus, vel sumptibus excolunt, & de nutrimentis animalium suorum & de hortis suis decimas non persoluant.* Quod ipsum simili ratione indultum est leprosis *in ca. 2. de Ecclesiis edific.* si ij in communi viuentes propriam Ecclesiam, cum cœmeterio, propriumque Præsbyterum habere permittatur.

Ex quibus intelligitur, hodierno iure, quo vtimur, contrariam regulam statuendam esse, videlicet, Religiosos vtriusque sexus, per se, ac debito personali, non obligari ad soluendas decimas. Cuius quidem priuilegii, siue exemptionis vtilitas non tam in eo consistit, quod religiosi non teneantur ad decimas personales ex lucro proprii laboris, vel industriæ. Siquidem huiusmodi decimas propter desuetudinem, ne laici quidem multo minus personæ Ecclesiasticæ soluere coguntur, sed multo magis in eo consistit specialis vtilitas priuilegii, quod Religiosi ex terris quæ antequam ad ipsos peruenirent, nullos, aut exiguos fructus afferebant, ideoque, vel nullis, vel modicis decimis Ecclesiæ parochiali pendendis obnoxiæ erant, si postea eas propria manu, vel sumptu excolant à decimarum præstatione immunes sint, sicuti docet Gloss. recepta *in c. commissum, ver. pascuis 1 de decimis*, & altera Gloss. *in c. quid per nouale, verb. de verb. signific.* Abulensis *in cap. 23. Matth. q.194.* & sumitur *ex cap. vlt. de priuileg. c. ex parte, 1. de decimis, iunct. cit. ca. quid per nouale*, vbi explicatur quid noualis nomine intelligi debeat, videlicet ager, seu prædium de nouo cultum, cum suprà hominum memoriam non coleretur: ideoque modicum, vel nullum fructum afferret. Cæterum, si terra, antequam ad Religiosos perueniret, & decimis obnoxia erat, fructus non modicos afferret, tametsi postea à Religiosis magis excollatur, v.g. ex silua vinea efficiatur: non ideò liberatur onere decimarum, sicuti constabit *ex seq. assertione*, & habetur, expresſè *in cit. c. commissum*, vbi Ioan. And. *n.2.* Abb. *n.1.* vniuersim, notarunt, quod mutatio qualitatis non tollat obligationem soluendarum decimarum: v.e.gr. si ex agro pratum fiat, perinde decimæ deben-

debentur ex iis quæ ibi nascuntur, sicuti soluebantur secundum priorem statum. Nam subrogatum imitatur naturam eius, cui subrogatur.

His adde, quod etiam de Regularium noualibus, si aliis elocata sunt, coloni decimas Ecclesiæ parochiali soluere tenentur, iuxta *c. veniens, de transact. c. ex parte,* 1. vbi Abbas, *n. 5. & c. licet de decimis*. Quia priuilegium concessum quibusdam personis, non extenditur ad alios, *ca. sane, de priuilegijs*.

5 Assertio II. Ad decimas præstandas ex debito reali, id est, orto ex re ante decimis obligata, quam ad alterius possessionem deuenitet, omnes omnino cuiuscunique ordinis Religionis, status, ac dignitatis personæ, etiam ipse Summus Pontifex, Episcopi, Religiosi obligantur, nisi vel præscripta consuetudine, vel Pontificia dispensatione, aut priuilegio eximantur. Ita significat S. Th. *ar. 4.* & docet DD. *in c. de terris, de decimis, & in ca. quanto*, vbi Abb. *num. 4. de Iudæis*, Suarez, *c. 27. nu. 10.* Ratio est: Quia postquam diœceses in parochias diuisæ fuerunt, prædia Parochianorum intra quamlibet parochiam sint, obligationem acquisiuerunt decimæ partis fructuum ex ijs Ecclesię parochiali inferendę, eamque obligationem secum ad quemlibet possessorē deferunt: quia *res transit cum honore suo*. Et notandum hic est: Fieri posse, vt si prædia decimarum nomine alicui parochiæ obligata, ad aliam Ecclesiam, seu parochiam titulo fundationis, donationis, legati, perueniant: hæc priori Ecclesiæ, intra cuius fines prædia constituta sunt, decimas præstare cogatur: nisi consuetudine aliud obtentum sit, sicuti ex communi docet Abb. *in c. 2. n. 6. de decimis*, Cou. *li. 1. resol. c. 17. n. 8. §. 2.* Gutier. *lib. 2. canon. qq. c. 21. num. 54.* Rebuffus *q. 5. de decimis*, 20. Quod ipsum Gl. *in ca. 1. de censibus*, etiam de censo Ecclesiæ dicendum existimat, si ante decimis obligatus erat, non liberari obligatione.

Restat Quæstio. Vtrum pauperes etiam ad decimas præstandas obligentur? Respondeo, & dico I. Qui communi, ac tolerabili paupertate laborant, habentes tamen ea, quæ ad se, suosque alendos absolutè, etiam persolutis decimis, necessaria sint; ij haud dubiè decimarum obligatione, perinde vt alij, tenentur. Quæ est communis, & certa assertio S. Th. *q. 87. ar. 4.* Abbas *in ca. cum homines, n. 4. de decimis*. Rebuffi *q. 5. nu. 14.* Ratio est. Quia licet decimæ, & alij Ecclesiastici redditus, si superflui sint, ad pauperum vel alium pium vsum erogari debeant: hæc tamen dispensatio ipsi Clericis commissa est, neque particulares pauperes speciale aliquod ius habent, sed ipsi in primis satisfacere debent obligationi, ac debito suo.

6 Dico II. Qui graui paupertate premuntur, ita vt solutis decimis non habeant necessaria ad se, suosque alendos, à solutione, vel potius dilatione decimarum, donec ad meliorem fortunam venerint, probabiliter excusantur. Ita docet Suarez *citato l. 1. ca. 36. n. 16.* contra Ioannem Andream, & Abbas, *in cit. cap. cum homines, num. 5.* Rebuffum, *cit. num. 15.* Henricum Canisium *de decimis, c. 5.* qui solum extremam necessitatem excipiunt. Ratio est. Tum quia vniuersim solutio debiti ex titulo iusto contracti, differri potest, ob grauem necessitatem, seu inopiam debitoris, vti dixi *libro præcedenti, tract. 2. de iustit. c. 12. num. 1.* Tum quia specialia sunt in debito decimarum; nimirum: quod credibile non sit, piam Ecclesiam velle, vt tanto rigore à fidelibus decimæ exigantur, & cum Parochi ipsi obligati sint ad subueniendum Parochianis tanta inopiam pressis: non possunt illi iniquo animo ferre, si Parochiano, quod ipsis tribuendum, aut concedendum esset, ante retineant. Id verò discrimen est inter inopiam grauem, & extremam: quòd qui extremam patitur, obligatione omnino liberatur: qui verò grauem tantum, is liberatur non simpliciter, sed donec opulentior factus fuerit.

Ad extremum nota: In Clementina cupientes. §. 1. *de pœnis*. pœnas inferri ipso facto Religiosis Ordinis Medicantium, (qui ipsi decimas nullas percipere solent) si homines à decimarum solutione retrahant.

CAP. IV.

QVIBVS DECIMÆ PENDENDÆ SINT.

SVMMARIVM.

1 *Decimæ personales, vbi in vsu sunt, præstari debent Ecclesiæ parochiali, ad quam quisque fidelium spectat.*
2 *Decimæ prædiales soluendæ sunt Ecclesiæ parochiali, intra cuius terminos prædia sita sunt.*
3 *Parochus communi iure aduersus quemlibet possessorem iuris decimandi intentionem fundatam habet.*
Spoliatus non restituitur, si ex actis notorium sit, iure possidendi eum caruisse.
4 *Decimæ debentur Ecclesiæ matrici, non filiali.*
5 *Decimæ mistæ ex fructibus, & fetu pecorum, debentur parochiæ, intra cuius terminos pecora pascuntur.*
6 *Quarta pars decimarum communi iure Episcopo debetur, quamuis id multis locis non seruatur.*
Certi tamen casus sunt quibus adhuc hodie integræ decimæ ad Episcopum pertinent.

1 ASsertio I. Decimæ personales, spectato iure communi; (nam consuetudine fermè vbique abrogatæ sunt) præstari debent propriæ Ecclesiæ parochiali, ad quam quisque fidelium pertinet, vt in ea officia diuina audire, & Sacramenta percipere teneatur. Ita S. Thom. *cit. qu. 87. art. 3. ad 2. & habetur in cap. ad Apostolicæ, de decimis*, *ubi* Gloss. *ver. personales, & c. vlt. de parochus*, vbi id notat Gl. & Abb. *nu. 5.*

2 Assertio II. Decimæ prædiales, spectato communi iure, vel saltem Ecclesiarum recepta consuetudine, soluendæ sunt Ecclesiæ parochiali, intra cuius terminos prædia sita sunt. Ita habetur in *c. 1. de restitut. spoliatorum, in 6. & colligitur ex cap. si quis laicus 16. q. 1. cit. c. vlt. de parochijs, c. quoniam, ca. cum contingat, cap. cùm in tua, de decimis; de docet* S. Th. *loco cit.* Gloss. *in cit. c. vltim. ver. prædiorum*. Ratio est: Quia cùm crescente multitudine fidelium, ad confusionem vitandam, necesse esset parochias diuidere, oportuit etiam singulis fines, ac terminos suos terrarū designare, ex quibus pro Parochi, & Cooperatorum eius sustentatione, certi decimarum redditus prouenirent, sicuti colligitur *ex c. licet 16. q. 3. c. super eo, de parochus*, & Conc. Trid. *sess. 14. c. 9. de reform. & sess. 24. c. 13. de reform. in fine*. Confirmatur: Nam sicuti obligatio decimarum personalium inhæret personis, ideoque ratione earum debentur parochiæ, ad quam spectant; ita, & obligatio decimarum prædialium inhæret prædijs, quatenus frugifera sunt; ideoque ratione eorum debentur parochiæ, intra quam prædia sita sunt. Fateor tamen in casu, quo fideles in vna parochia Sacramenta percipiunt, in alia verò eiusdem diœcesis prædia sita habent, non esse iure communi decisum, vtri parochiarum decimæ prædiales debeantur: ac proinde consuetudinem cuiusque loci sequendam esse, dicitur apertè *in c. ad Apostolicæ, & ca. cum sint*, vbi id notat Abb. *n. 8. de decimis*.

3 Corollarium, Parochus loci contra quamlibet possessorem iuris decimandi, etiam Episcopum, habet intentionem suam fundatam ex communi iure, vt aliter probare non teneatur ad se pertinere, sicuti docet Rebuff. *qu. 7. a. 4* Canifs. *ca. 8. num. 2. argum. c. in sacris canonibus, causa 16. qu. 1. cap. à nobis, de decimis, cap. vlt. de parochijs*. Idemque ait Abb. *in cap. pastoralis, numer. 2. de his quæ fiunt à Prælatis, &c.* sentiendum esse de quibus prouentibus; adeò, vt si capella sit infra parochiam, oblationes ibi factæ non capellæ, sed parochiæ cedere debent: nisi eæ ad ministri sustentationem, vel capellæ fabricam Episcopi auctoritate deputatæ sint, iuxta *c. ad audientiam, 1. de Eccles. ædific.*

Adde, extare de hac re singularem, & elegantem responsionem in *c. 2. de restit. spoliatorum in 6.* vbi proposito casu, Quòd Canonici, qui decimas intra parochiam alicuius Clerici aliquandiu possederant, ab eodem Clerico, seu Parocho spoliati fuissent, respondet Bonifac. VIII. *Nequaquam debent restitui, nisi euidenter docuerint, quòd earum possessionem legitimè assecuti fuissent*; putà præscripta consuetudine, priuilegio, transactione. *Quia eas occupare iniustè, verisimiliter præsumitur: cum proueniant ex prædijs infra alienam parochiam constitutis, sitque manifestum (nisi aliud ostendatur) eas de iure communi ad eandem Ecclesiam pertinere*.

Ex quo colligunt Doctores; Licèt ordinariè spoliatus prius restitui debeat, quàm de causa, & titulo possidendi agatur, iuxta *ca. in literis extra eod. tit.* excipiendum tamen esse, non tantùm si ex actis notorium sit, spoliatum iure possidendi caruisse: sed etiam *si iuris communis præsumptio aduersetur spoliato, faueat verò spoliatori*, sicuti docet Nauar. *in cap. accepta, opposit. 10. numer. 21. de restit. spoliat.* Couar. *lib. 1. resolut. c. 17. n. 6.* Canisius *cap. 16.* vbi ait *nu. 7.* diligenter id Parochis notandum esse, quòd decimas intra parochiam suam licitè occupent, & accipiant, donec alter Clericus, multoque magis laicus, iustum possessionis suæ titulum docuerit: quamquam id non vbique in praxi obseruari, notauit Couar. *cit. loco*.

Sed quærunt Doctores: Vtrùm decimæ cùm personales, tum prædiales, Ecclesiæ baptismali, an parochiali communi iure debeantur? Respondeo, & dico I. Te personalibus dubium esse non potest, quin debeantur Ecclesiæ Parochiali, in qua Sacramenta suscipi, & officia diuina ab adultis adiri debent: tametsi alia sit Ecclesia baptismalis, ad quam tanquam matricem, aut primariam, baptizandi deferri debeant.

Dico II. Idem quoque sentiendum est de decimis prædialibus inferendas esse Ecclesiæ parochiali, si ea proprios, & à matrice Ecclesia distinctos, limites habeat, Episcopi auctoritate constitutos,

tutos,

cutos, idque colligitur *ex c. ad Apoſtolicam, cap. cum contingat,* vbi id notat Abb. *num.8.* Suarez *cit. lib. c.24.n.4.*

Neque obſtat, quod interdum in ſacris canonibus legimus, decimas Eccleſiæ baptiſmali præſtandas eſſe, *vt in c. de decimis, c. ſtatuimus 16. qu. 1.* Cùm enim fideles plerumque in eadem Eccleſia, & ſacrum Baptiſma, & reliqua Sacramenta, atque diuina ſuſcipere ſoleant, vti videre eſt *in cap. in ſacris canonibus, eadem qu.* ideò Eccleſiæ, quibus decimæ debentur, modò baptiſmales, modò parochiales in iure appellantur.

4 Interdum verò Eccleſia baptiſmalis ſimul, & matrix, aliam Eccleſiam ſibi annexam, ac ſubiectam habet vt filialem, & non parochialem per ſe, ſicuti notauit Abb. *in cap. ex part. num. 1. de reſcriptis: Quòd Eccleſia plebanalis,* (id eſt parochialis) *poteſt poſſidere capellam poſitam in ſuo plebanatu* (ſiue parochia) *non ponendo ibi Rectorem, ſed Capellanum, qui eam officiet, & teneat nomine plebis.* Quo caſu fatemur, decimas deferendas eſſe ad Eccleſiam matricem, & Rectorem eius, qui deinde ex iis iuſtum ſtipendium Capellano, ſeu Cooperatori ſuo præbere cogitur. Alia verò ratio eſt; Si capella Epiſcopi auctoritate diſtinctam parochiam facit, vt ſupra dixi notauit Abb. *cap. cum contingat, num. 8. de decimis.* Vide etiam Suarez *cap. 5.* Rebuff. *quæſt. 6. de decimis, num. 6. & 7.*

5 Aſſertio III. Decimæ miſtæ, quæ ex fructibus, & fœtu pecorum penduntur, vbi eæ in vſu ſunt, debentur Eccleſiæ, ſiue parochiæ, intra cuius terminos pecora paſcuntur; ita, vt ſi diuerſis anni temporibus in diuerſis parochijs alantur, decimæ inter parochias ſecundùm temporis proportionem diuidendæ ſint; niſi, aliud conſuetudo obtineat. Ita docet Gloſſ. communiter recepta *in cap. ad Apoſtolicam, ver. perſonales, de decimis,* vbi notat; decimas miſtas magis prædialibus, quàm perſonalibus, annumerandas eſſe, *arg. cap. commiſſum, de decimis.* Eademque eſt ſententia S. Tho. *q.87. art. 3. ad 2.* Halenſis *p. 3. q. 51. memb. 4.* Abulenſ. *in cap. 23. Matth. q. 197.* Rebuff. *qu. 6. num. 25.* Suarez *c.21. nu. 8.* Vide etiam Nau. *conſil. 1. de decimis, edit. 2.*

6 Aſſertio IV. Spectato communi iure, quarta pars decimarum parochialium ſoluenda eſt Epiſcopo ordinario. Ita habetur *in cap. conquerente, de officio Ordinarij, cap. de quarta, de præſcription. cap. cum olim, de cenſibus,* & contra Gloſſ. *in cap. cum contingat, de decimis, ver. de iure communi,* docet Hoſtienſis *in capit. dudum, eodem tit.* Abb. *in cit. cap. cum contingat, num. 7. & cit. cap. de quarta, num. 2.* Caniſius *cap. 12.* Suarez *cit. lib. 1. cap. 28. nu. 9.* Ratio ſumi poteſt tum ex imitatione veteris legis, in qua decimæ Leuitarum à Sacerdotibus iterùm decimabantur, ſicuti *ex cap. 18. Numer.* S. Hieronym. teſtatur, relatus *in cap. de cenſibus:* tum multo magis ex prima origine decimarum, quæ Epiſcopo præſtari debebant, vt eas poſtea inter Clerum, ſiue Miniſtros Eccleſiæ ſuæ, pro cuiuſque meritis, ac neceſſitate, diſtribueret, ſicut teſtatur Clemens Romanus *lib. 2. conſtitut. cap. 25.* & colligitur *ex cap. 1. peruenit, 16. qu. 7.* Cæterùm, poſteaquam ob fidelium multitudinem, diœceſes amplificatæ, atque intra eas parochiæ diuiſæ ſunt; tunc decimæ prædiorum ſingulis parochis, ſiue Eccleſiarum curatoribus iure proprio aſſignatæ fuerunt; reſeruata tamen Epiſcopo tamquam ſuperiori ordinario fidelium Paſtori certa portione, videlicet quarta, quæ ad ipſius decentem ſuſtentationem neceſſaria videbatur. Verùm cum pluribus loci Epiſcopi ex proprijs fundationibus, aliiſque titulis ſufficientem ſuſtentationem habeant, ideò quarta decimationis pluribus diœceſibus omnino in deſuetudinem venit.

Nihilominus certi caſus ſunt apud Abbas *in citato cap. cum contingat, num. 17.* Rebuffum *citat. quæſt. 7. nu. 7.* Suarez *cap. 19. num 1.* quibus adhuc hodie integræ decimæ ad Epiſcopum pertinere poſſint; Quorum primus indubitatus eſt, ſi ipſemet ſit immediatus curatus Eccleſiæ ſuæ Cathedralis, vel alterius parochialis; quam ſaltem per Vicarium adminiſtret. II. Si prædia intra ſuam diœceſim nulli parochiæ aſſignatæ ſint, eorum decimæ ad menſam Epiſcopalem ſpectant, iuxta *cap. quoniam de decimis,* vbi id notat Abbas, *num. 2.* III. Si adhuc hodie aliqua diœceſis in parochias diuiſa non eſt, ſed omnis cura animarum immediatè ad Epiſcopum ſpectat; tunc decimæ omnes ad eundem iure pertinebunt, ex quibus Capellanis, ſeu Vicarijs ſuis, congruentem ſuſtentationem præbere debet, ſicuti apud nos Parochis ſolent.

Addit Rebuffus *cit. qu. 7. num. 12.* Epiſcopum nomine cuiuslibet Eccleſiæ parochialis, agere poſſe ad conſequendas decimas, in defectum Parochi.

CAP. V.

QVANDO, ET VBI DECIMÆ pendendæ ſint.

SVMMARIVM.

1 *Decimæ prædiales debentur; cum primum fructus ſolo ſeparati, & collecti ſunt.*

2 *Ipſemet parochus decimas prædiales ad horreum ſuum deferre debet, niſi aliter conſuetudine loci obſeruetur.*

3 *Parochus recuſantem ſoluere decimas non poteſt Eccleſia prohibere, ſed debet cauſam ad Ordinarium loci deferre.*

4 *Prælati ſubditos compellere debent ad ſolutionem decimarum, niſi propter ſcandalum ad tempus diſſimulandum eſſe videatur.*

1 ASſertio I. Decimæ prædiales debentur ſtatim, vt fructus à ſolo ſeparati, atque collecti ſunt. Ita expreſsè habetur *in c. cum homines, de decimis,* iunct. Gl. *ver. fructibus collectis:* vbi addit: ſi ruſticus in mora ſoluendi eſt, periculum decimarum ad ipſum ſpectare. Et docet Alenſis, *par. 3. qu. 15. membr. 5.* Rebuff. *q. 11. num. 3.* Sylu. *verb. decima, qu. 7. dicto 5.* aliique communiter. Neque opus eſt, vt decimæ à Parocho petantur, ſiue exigantur: quia dies ipſe, ſiue tempus ſolutionis pro creditore interpellat: præſertim cum fructus reali obligatione decimarum, ex iuris diſpoſitione, obligati cenſeantur. Atque ita tradit Gl. cit. Abb. ibidem, *n. 3. & in c. peruenit, eod. in fin.* Cou. *1. reſol. c. 17. num. 8. verſ. 8.* Gutierez. *lib. canon. qq. c. 21. num. 44.* Rebuff. *q. 12. nu. 7.* Suarez *c. 27. n. 32.* contra Adrianum *in quodlib. 5. ar. 1. §. 2. videndum in fine.* Et ſumitur *ex cap. 22.* Exod. *Decimas tuas, & primitias tuas non tardabis reddere.* Ratio eſt: Quia poſita determinatione legis poſitiuæ, ex iuſtitia debentur Miniſtris Eccleſiæ.

2 Aſſertio II. Spectato communi iure, non obligatur prædii dominus, aut colonus decimas ad horreum Eccleſiæ, vel Parochi, deferre; ſed ſatisfacit obligationi ſuæ, ſi moneat Parochum, vt decimas ſolo ſeparatas, aut collectas auferat: quod ſi id facere intermittat, & decimæ fructuum in agro damnum aliquod patiãtur, Parochi culpæ imputabitur. Hoc eſt ſententia Cou. *loco cit.* Suar. *cit. cap. 37. num. 6.* Henrici Caniſij, *cap. 7. n. 2.* contra Gloſ. *in cap. reuertimini, ver. in horrea, 16. qu. 1.* Abb. *in cap. peruenit, num. 3. de decimis,* vbi aiunt; Villicum debere proprijs expenſis fructuum decimas ad horreum Parochi deferre. Quod verum quidem eſt, ſi loci conſuetudo ita obtinuerit: communi autem iure nihil tale ſtatutum reperitur, vbi bene notauit Abulenſi *in cit. cap. 23. Matth. qu. 206.* Habet enim ſe Eccleſia comparatione decimarum, tanquam vſufructuaria, vel penſionaria, cui ſatisfacit, ſi penſio fructuum ſoluatur in loco, vbi res frugifera ſita eſt: niſi aliter conuentum, ſicuti dixi *lib. præcedenti, tract. 2. de iuſtit. c. 10. n. 5.* & docet Leſſ. *lib. 2. c. 15. dub. 8. n. 57.*

Inſuper rectè monet Couar. *loc. cit.* & Gutierez *n. 49.* Dominos, vel villicos prædiorum oportere frumentum, aliofque fructus non antea in horrea ſua condere, quam Parochos monuerint, vt ipſi, vel Procuratores eorum fructuum collectioni, & decimationi aſſiſtant; ne vlla fraus committi poſſit. *Quod enim omnes tangit ab omnibus debet approbari, reg. 29. in 6.* Idemque ſentit Abb. *cap. ex parte 2. num. 6. de decimis.*

Aſſertio III. Perſonales decimæ ex lucris, vbi eæ in vſu ſunt, commodiſſimè ſoluuntur elapſis annis ſingulis, ſicuti alii cenſus, & tributa pendi ſolent. Ita Gl. *in cap. reuertimini, verb. annis, 16 q. 1.* Alenſis *cit. qu. 51. memb. 5.* Abb. *in cit. c. peruenit, n. 3.* Rebuff. *q. 12. n. 4.* Suarez *ca. 37. num. 3.*

Aſſertio IV. Inter decimas mixtas quædam rectius ſoluuntur, cum primum fructus percepti ſunt, vt ouium lana. Quædam non ſtatim, ſed poſtquam ſine lacte matris viuere poſſunt, vt animalium fœtus. De quibuſdam verò certa regula tradi non poteſt, ſed ex loci conſuetudine, priuatis tranſactionibus, *&c. petendum eſt,* ſicuti docet Rebuff. *q. 6. prope fin.* Suarez *cap. 37. num. 6.*

3 Aſſertio V. Non poteſt Parochus à domino, vel colono decimas iniuſtè detinente, aut ſoluere recuſante per vim extorquere, aut ob eam cauſam Eccleſiæ aditu, vel Sacramentis, ſine Epiſcopi auctoritate, prohibere. Ita ex communi Rebuffus *qu. 9. in fine,* Nau. *lib. 3. conſil. 2. de decimis, edit. 2.* Suar. *cap. 30. n. 2.* Quia vniuerſum conceſſum non eſt creditori propria auctoritate bona debitoris inuadere, eumque poſſeſſione, ad debiti ſui recuperationem, ſpoliare. Quare cum Parochus forenſem iuriſdictionem in Parochianos non habeat: neceſſe eſt, vt ad Epiſcopum cauſa iſta deferatur, qui illos in ſoluendis decimis culpatè morantes ad ſolutionem cogere debet, & poſt trinam canonicam monitionẽ etiam excommunicare, iuxta *cap. omnes, 16. qu. 1.* & Trid. *ſeſſ. 25. de reform.* Idque notauit Abb. *in c. peruenit, in princ.* vbi ait.

4 Prælatos peccare, niſi ſubditos compellant ad decimarum ſolutio-

solutionem: quia negligere non debent, quæ Ecclesijs debita sunt. Quod ordinariè verum est: Interdum tamen, si sine scandalo, vel simili incommodo decimæ acquiri non possint, prudentia opus est vtrùm magis expediat, eas vna vice, seu ad tempus remittere, an cum seueritate Ecclesiasticæ censuræ exigere, sicuti notauit Caiet. 2.2. *qu.* 43. *ar.* 8. *resp. ad vlt.* Suar. *c.* 38. *n.* 5c. Ioan. Molin. *cit. orat.* 3. *capit.* 11. *&* 12. post S. Thom. *cit. qu.* 78. *art.* 1. *ad quintum. Laudabiliter Ministri Ecclesiæ decimas non requirunt, vbi sine scandalo non possunt, seu propter aliam causam.* Veruntamen, si in aliquo casu crimen decimas iniustè detinentis notorium, & inexcusabile sit, haud dubiè potest, imò debet Parochus tali notorio peccatori sacramentum Eucharistiæ negare, sicuti dicam *lib.* 5. *tr.* 4. *cap.* 6. *quæst.* 3.

CAP VI.

DE VARIIS MODIS ACQVIRENDI ius decimarum.

SVMMARIVM.

1 *Ius decimarum ab Ecclesiasticis personis per transactionem, compromissum, aut permutationem, cum Ordinarij auctoritate, acquiri potest.*

2 *Ius decimarum, quatenus in spirituali titulo fundatum est, vendi, aut permutari cum re temporali non potest.*

3 *Vtilitas decimarum, quæ est ad fructus percipiendos spectata rei natura, vendi laicis concedi, aut lucrari potest.*

4 *Episcopi est Concilium Lateranense decimas personis laicis in perpetuum feudum dare non potuerunt.*

5 *Si laicus decimas tanquam in feudum concessas à tempore immemoriali possideat in studio præsumitur ante Concil. Lateranense acquisiuisse.*

Nihil obstat, quominus Prælati laici decimas ad tempus concedant, cum debita solemnitate, & ob iustam causam.

6 *Decimæ in feudum legitimo iure concessæ, possunt iterum concedi.*

7 *Contra proprium Parochum ius decimarum ab Ecclesiasticis personis cum titulo præscribitur annis 40. sine titulo autem tempore immemoriali.*

8 *Laici non possunt per præscriptionem acquirere decimas, etiam tempore immemoriali, sed tanti temporis possessio, cum bona fide, facit præsumptionem tituli, quæ tamen cessat, si intelligatur ius decimarum absque titulo, idest legitima Prælati Ecclesiastici concessione, translatum fuisse ad laicum.*

9 *Non quicquid Principis priuilegio acquiri potest, idem etiam præscriptione temporis immemorialis: sed vice versa quicquid consuetudine, aut præscriptione acquisibile est, idem quoque per Principis priuilegium, seu concessionem.*

10 *Immunitas à soluendis decimis, cum titulo, & bona fide, 40. annis præscribi potest, sine titulo autem requiritur tempus immemoriale.*

11 *Consuetudo populi aduersus legem decimarum sine titulo, & Summi Pontificis consensu, præualere non potest, nisi tempore immemoriali.*

PRæter titulum acquirendi ius decimarum, qui notissimus, & communi iuri maximè conformis est, videlicet collatio parochialis beneficijs, alij quidem modi esse possunt: videlicet transactio, compromissum, permutatio, liberalis concessio, & priuilegium, consuetudo, ac præscriptio: de quibus singulis hoc capite dicendum est.

1 Assertio I. Per transactionem, seu amicabilem compositionem Ecclesiasticis personis ius decimarum acquiri potest. Habetur expressè in *cap.* 2. *& cap. veniens, de transact. & ca. ex multiplici, de decimis* vt puta si plura prædia sint, de quorum iure decimandi litigatur, componi, seu transigi potest, vt vni parti hæc, alteri alia assignantur, vel si vnicum prædium litigiosum sit, vt decimæ inter partes diuidantur: dummodo in tali transactione nullum extrinsecum prætium interueniet, pro quo ius decimarum, quod spirituale est, simoniacè ematur, sicuti notauit Gl. *in cit. cap.* 2. *verbo, vel si super.*

Porrò si talis compositio inter Clericos fiat, interueniente consensu, & auctoritate Prælati, videl. Papæ, vel Episcopi, censeri debet perpetua, vti colligitur *ex cit. cap.* 2. *& cit. cap. veniens.* Sin verò priuata tantum transactio fiat rata tantum erit inter paciscentes, sed successores non obligabit, sicuti colligitur *ex capit. multiplici*, vbi id notat Abb. *n.* 2. *& ex c. veniens*, vbi id notat Gl. *ver. confirmatum, de decimis*, & idem Abb. *in c. cum homines, n.* 4.

Assertio II. Super iure decimarum compromitti potest in arbitrium vnum, vel plures, quorum sententia siue arbitrio à partibus standum sit. Sumitur *ex c. cum Apostolicæ, de his quæ fiunt à Prælatis, iunct. c.* 1. *de arbitr.* Debent autem arbitri, Clerici esse, non laici, quia sicuti laicus de spiritualibus iudicare non debet, ita neque arbitrari, sicuti habetur in contingit, de arbitris, iuncta Gloss. *ver. spiritualibus*. Ex commissione tamen iudicis Ecclesiastici, posse laicum vnum, vel plures cum Clerico compromissarios fieri, docet Gl. ibid. & colligitur *ex cap. per tuas*, vbi id notat Abb. *num* 6. *eod. tit. de arbitris.*

Cæterum in compromisso super iure decimarum necesse est legitimum Superioris consensum, aliasque solemnitates interuenire, quæ ad alienationem Ecclesiasticorum iurium secundùm canones requiri solent, sicuti docet Abb. *in c. dilecti, numer.* 8. *de arbitris*: Nam *prohibita alienatione, tacitè etiam prohiberi censetur omnis actus voluntarius, per quem ad alienationem perueniri potest.* Per compromissum autem indirectè perueniri potest ad alienationem, quæ directè prohibita est circa iura Ecclesiæ, non adhibitis solemnitatibus. Ergo &c.

2 Assertio III. Ius decimarum vnius Ecclesiæ cum iure decimarum alterius Ecclesiæ nihil prohibet permutari. Ita Doctores communiter, ducto argumento à sensu contrario, *ex cap. ad quæstiones, & cap. vlt. de rerum permut.* vbi id Gl. notauit *ver. temporalia.* Verùm in eiusmodi permutatione Episcopi auctoritatem interuenire necesse est, cum permutatio alienationis species sit; *cap. nulli de rebus Ecclesiæ non alienan.*

Assertio IV. Ius decimarum, si propriè, formaliter, & secundùm primam institutionem sumatur, quatenus fundatum est in spirituali officio, seu obligatione ministrandi spiritualia, sine vitio simoniæ vendi, aut permutari cum re temporali non potest. Ita colligitur *ex cap. vlt. de rerum permut.* vbi Gl. *ver. temporalia*, Rebuff. *q.* 10. *n.* 17. specialiter autem laicus ius decimarum ita formaliter sumptum, ne gratuita quidem concessione, aut priuilegio quocumque, concedi potest, sicuti docet S. Th. *q.* 87. *ar.* 3. *in corp.* & sumitur *ex cap.* 1. *causa* 16. *q.* 1. *cap. causam quæ de rescript. c. ad hæc, cap. quamuis, cap. prohibemus, de decimis.* Ratio est: quia laici spiritualia fidelibus ministrare non possunt; consequenter incapaces sunt iuris decimarum, quod in spirituali officio tanquam debitum ipsi stipendium fundatur; ideoque & ipsum spirituale censetur.

3 Assertio V. Ius decimarum, si materialiter spectetur pro sola vtilitate fructuum percipiendorum, præcisa à spirituali iure, ac titulo; hac ratione vendi, locari, vel personæ laicæ concedi nihil prohibet ex rei natura, nisi sacri canones prohibeant. Ita S. Th. *cit. art.* 3. *in corp.* Gloss. *in cit. c. quamuis, ver. concesserit*, Suar. *tom.* 1. *de Relig. tr.* 2. *lib.* 1. *de decimis, cap.* 25. *nu.* 6. Quia ius percipiendi redditus temporales, hac præcisa consideratione, temporale est: ergo in laicos quoque cadit, æstimationemque temporalem recipere potest. Quapropter in primis Summus Pontifex, tanquam supremus bonorum Ecclesiasticorum administrator, ex iusta causa ad bonum, Ecclesiæ pertinente, redditus decimarũ, vel integros, vel partiales, laicis, v. g. principibus viris, in perpetuum concedere potest. seu in remunerationem beneficiorum, seu cum annexo onere fundandi, dotandi Ecclesias. Qua conditione Reges Hispaniæ Ferdinandum, & Elisabetham decimas regni Granatensis à Summo Pontifice accepisse, testis est Couar. *in pract. qu. cap.* 35. *n.* 2. & videri potest Abb. *in cap. causam quæ, nu.* 3. *de præscript.* Henric. Canis. *de decimis, cap.* 13. *n.* 3. Enimuerò necesse est, vt, si decimæ Pontificia auctoritate Ecclesiæ alicui auferantur, Ministri eius aliunde sufficientes redditus ad decentem sustentationem habeant.

Deinde verò omnes beneficiati, & Rectores Ecclesiæ etiam inferiores Episcopo, ius habent in propria auctoritate temporales decimarum prouentus cuicumque vendere, vel locare; ita tamen, vt ius, siue dominium vtile decimarum non censeatur ab Ecclesia alienatum. Sumitur *ex capit.* 2. *de locato*, vbi id notant Doctores communiter Gloss. *in citat. capit. quamuis*, Abb. *in cit. cap. causam, in fine, capit. vltim. num.* 4. *de rerum permutat. & cit. cap. ad hæc, num.* 4. Rebuff. *quæst.* 19. *num.* 34. Cou. 2. *resol. cap.* 15. *num.* 6. Canis. *cap.* 3. *in fin.* Mol. *tom.* 2. *de iustit. disp.* 466. Suarez *cit. cap.* 25. *num.* 9. & alij.

4 Assertio VI. Episcopi, & inferiores Prælati poterant iure antiquo, adhibitis solemnitatibus prouentus decimarũ Ecclesiæ suæ, ob iustam causam, laicis concedere in feudum perpetuum: hæc autem potestas ipsis adempta est in Concilio Lateranẽsi sub Alexandro III. Ann. Domini MCLXXX. sicuti colligitur *ex c.* 1. *§. sanè, de decimis, in* 6. Quamuis aliqui existiment, prius sublatũ fuisse ab Vrbano II. in Concil. Turonico celebrato Ann. Christi MXCVI. vti videre est apud Hostiensem *in c. cum Apost. de his, quæ fiunt à Prælatis*, Rebuff. *qu.* 10. *num* 23. Suar. *cap.* 26. *nu.* 4. *Si Episcopus, vel Abbas, vel Abbatissa, vel dominus plebis feudum dederit de rebus Ecclesiarum, quæ eis subiectæ sunt, & tituli vocantur; nullum habere vigorem, secundùm hoc, quod constitutum est à Papa Vrbano in sancta Synodo; hoc est, illud, quod post eius decretum fuerit datum, quod autem ante datum fuerit,*

fuerit, firmum permanere debet. Verùm hæc fortassè constitutio non vbique recepta fuerat ante tempora Alexand. III. qui eam postcà pluribus decretis contra laicos confirmauit, sicuti colligitur *ex cit. cap. cum Apostolica, & cap. ad hæc cap. quamuis, capit. prohibemus de decimis*.

Exinde colligitur: Si laicus decimas possideat, quas ipsi ab Episcopo, vel alio Prælato Ecclesiæ, sine Summ. Pontificis consensu, post tempora Concilij Lateranensis in feudum concessas esse constat; concessionem infirmandam, & Ecclesiæ, ad quam decimæ spectant, restituendas esse: quandoquidem tales concessiones in futurum ipso iure irritæ decernuntur. Nota tamen, in dicto *cap. cum Apostolica*, concessum esse, vt, quæ ad illud vsque tempus decimæ à laicis, quamuis iniustè detinebantur, si induci non possint, vt Ecclesiæ, ad quam propriè spectant, restituant; alteri Ecclesiæ, præsertim religioso Conuentui, cum diœcesani Episcopi consensu, assignare firmissima donatione liceat.

5 Hinc verò controuersia orta est inter Doctores; Si laicus decimas nomine, ac titulo feudi possideat, à tempore, cuius initii nulla hominum memoria extat; sed constare non possit, num ante, vel post Lateranense Concilium tale feudum nactus fuerit; vtrùm pro laico possessore, ac contra illum præsumptio esse debeat; siue, vtrùm in possessione decimarum relinquendus, an verò deiiciendus sit. Contra Laicum stat Hostiensis *in cit. cap. cum Apostolica*, quem sequitur Canis. *cap. 13. n. 9.* Sed contraria sententia est communis aliorum *in cit. c. cum Apostolicam*, vbi Abb. *n. 12.* Cou. 1. *resolut. cap. 17. n. 5.* Sylu. *ver. decima, qu. 10. dicto 2.* Suar. *c. 27. n. 4.* Ratio est: Quia possessio temporis immemorialis facit præsumptionem iuris, ac tituli, si capacitas sit in possidente: Atqui laicus capax est possessionis decimarum non tamquam iure proprietatis, sed vtilitatis concessæ à Summo Pontifice, vel Episcopo, ante Concilium Lateranense. Ergo si laicus decimas possideat tanquam in feudum, antecessoribus suis ab Ecclesia concessas, ob temporis longinquitatem præsumi debet, concessionem iustam fuisse; tametsi modò ius, siue titulus exhiberi non possit, *arg. l. vlt. ff. de aqua, & aquæ pluuiæ, &c. Quibus auctoritatem vetustas daret, tametsi ius non probaretur*. Excipe, Nisi fama, seu publica persuasio sit, decimarum iustanto tempore à laico cum contradictione Clericorum, aut iniustè possessum fuisse.

His adde I. Nihil adhuc hodie obstare, quominus Episcopus, aliusue Ecclesiæ Prælatus, adhibita iuris solemnitate, decimas alicui laico ad vitam suam concedat: v. g. ob remunerationem meritorum, vel ratione stipendij, sicuti cum Gl. *in cap. quamuis; vers. concesserit, de decimis*, fatentur Abb. ibid. *n. 4.* Cou. *cit. n. 5.* Canis. *cap. 13. n. 11.* Suar. *cap. 26. num. 1.* contra Sylu. *ver. decima, q. 10.* Ratio est: Quia iure antiquo id erat licitum, quod postea, neque ab Vrbano, neque ab Alexandro III. reuocatum fuit; sed solum, ne decimæ in feudum perpetuum laicis concederentur, sicuti colligitur *ex cit. cap. ad hæc, cap. quamuis*, iunct. Gloss. & *cap. 2. §. sanè, eod. tit. in 6.*

6 Adde II. Valdè probabilem esse sententiam Gl. *in cap. prohibemus, ver. laicos, de decimis*, quam sequitur Sylu. *ver. decima, q. 10. dict. 3.* Suar. *cap. 26. num. 7.* Nihil obstare; quominus adhuc hodie laicus, qui decimas ab Ecclesia in feudum ante Lateranen. Concilium concessas iustè possedit, alteri, cum eiusdem Ecclesiæ consensu, in feudum concedere possit: quamuis multi DD. contrarium sentiant, vti videre est apud Abb. *in cit. c. prohibemus, num. 4.* Canisium *cap. 14. n. 3.* Couarr. *cit. cap. 17. nu. 5. §. Præter hæc*, vbi tamen fatetur, priorem Glossæ sententiam communi praxi receptam esse, quæ & probatur. Nam in Concilio Lateranensi solùm prohibetur, ne decimæ Laicis in feudum perpetuum concedantur, adeòque alienentur: hæc autem non est noua concessio, seu alienatio, seu alienationis antea legitimè factæ continuatio. Ergo, &c. Quin imò, tametsi decimæ feudales, mortuo feudatario sine successore, ad Ecclesiam reuertantur; antequam tamen eidem incorporatæ sint, posse eas Prælatū ex iusta causa alteri Laico in feudum concedere, contra Couarr. *cit. loco* sentit Suarez., *cit. cap. 26. n. 9.* & Felin. *in cap. causam, n. 3. de præscript. argum. cap. 2. de feudis*, vbi habetur. Quòd iuramentum de non alienandis bonis Ecclesiæ, intelligitur dumtaxat de noua alienatione; qualis non est, si bonis an è in feudum, vel emphyteusin concessis, vtile dominium ab Ecclesia alienatum fuerat, necdum eidem per acceptationem incorporatum, sicuti notat Abb. ibid. *num. 3. & in c. vt super num. 10. & 11. de rebus Ecclesiæ non alienandis*, Gl. *in Clement. vn. de excess. Prælator. §. quidam, vers. ad mensam*.

7 Assertio VII. Ius decimarum à quibuscumque Clericis, aut Conuentu religioso contra proprium Parochum, cui spectato communi iure debentur, præscribi potest, cum titulo, 40. annorum spatio; sine titulo autem, tempore tam longo, vt eius initij nulla extet hominum memoria. Ita ex communi docet Balbus, *de præscript. 3. par. 2. princip. qu. 6.* Couarr. *in cit. cap. 17. numer. 7.* Suar. *cap. 22.* Canisius *cap. 9.* Vasq. *in moral. tr. de beneficijs cap. 1. n. 36.* Prior assertionis pars sumitur *ex cap. ad aures, de præscript. Ad aures nostras peruenit, duas Ecclesias litigasse super decimis; quas vna earum in alterius parochia 40. annis possedit*. Et infrà; *Tuæ fraternitati tenore præsentium innotescat, quòd de iure melior est conditio possidentis: quia quadragenalis præscriptio omnem prorsus actionem excludit*.

Posterior autem pars, quod cessante titulo colorato, possessio temporis immemorialis requiratur ad ius decimarum præscribendum: aduersus propriam parochiam, eò quòd in hoc casu ius commune possessori resistat, parochiæ autem assistat, habetur expressè *in cap. 1. de præscript. in 6. iuncto, cap. 2. de restit. spoliatorum in 6.* Quamobrem generalem hanc regulam tradit Abb. *in c. si diligenti, nu. 1. de præscript. Titulus non requiritur in præscriptione quadragenaria contra Ecclesiam, nisi cum ius commune, vel præsumptio est contra præscribentem*. Atqui ius canonicum non tantùm præsumit decimas ad Ecclesiam parochialem, eiusque Ministros spectare: sed etiam seuerè prohibet eas ab aliis Clericis, aut Ecclesiasticis personis percipi, cum sint institutæ, vt soluantur à plebe in alimenta, congruamque sustentationem Clericorum eidem plebi ministrantium Sacramenta, ait Cou. *citat. c. 17 n. 7.* & sumitur apertè, *tum ex cit. iuribus, tum ex cap. si quis Laicus, 16. q. 1. & c. seq. tum ex c. 1. causa 13. q. 1. cap. vlt. de Parochys, c. cum contingat, c. ad Apostolicam, de decimis*. Adeò, vt DD. aliqui existiment, inter quos Sanch. *c. 30. nu. 4.* Decimas à Religioso Conuentu, vel aliis curam animarum non habentibus, præscribi non posse, etiam tempore immemoriali, sine titulo, aut saltem constante fama tituli. Cuius tamen contrarium rectius docet Rebell. *qu. 13. n. 63.* Cum sit generalis regula; Possessionem immemorialem cum bona fide facere præsumptionem tituli, si sit capacitas in possidente, ac præscribente: Ecclesiasticæ autem personæ iuris decimarum capaces esse possunt, sicuti & aliorum spiritualium, idque colligitur apertè *ex cap. cum tua, de decimis*.

Porrò hìc aliqua aduertenda sunt: Primum: Non esse improbabile, quod tradit Abb. *in cap. cum sint, prope fin. de decimis*, Cou. *lib. 1. resol. cap. 17. n. 4.* Guttierez *cit. cap. 21. n. 58. In casu cit. cap. cum sint, & cap. ad Apostolicam, de decimis*, spatio decennii, vel viginti annorum, cum titulo, præscribi posse ius decimarū à parocho, apud quem fideles Sacramenta percipiunt, contra parochum loci (eiusdem tamen diœcesis) in quo prædia sita sint: Quamuis contradicat Gl. *in cit. cap. cum sint, ver. ad consuetudinē*, & Suar. *c. 22. arg. c. 2. de restit. spoliat. in 6.* ibi: decimas *occupasse iniustè verisimiliter præsumuntur, cùm proueniant ex prædijs intra alienam parochiam constitutis, sitque manifestum, nisi aliud ostendatur) eas de iure communi ad eandem Ecclesiam pertinere*. Ex quo sequitur opus esse 40. annorum spatium, cum titulo. Sed respondeo, id verum, si præscriptio facienda sit à non parocho proprio: secus verò est, in casu *cit. c. ad Apostol. & c. cum sint*: Si duæ sint parochiæ, vna, qua in Sacramenta percipiuntur, altera, in qua prædia sita sunt: hoc casu testantur Pontifices, varias esse patrum sententias, cui nam parocho decimæ debeantur; ideoque sequendam esse consuetudinem diu obtentam: ergo ius in hoc casu non repugnat, neque præsumptionem iniustæ vsurpationis inducit. Id quoque rectè addit Suarez, *num. 8.* vniuersim dici posse: Si dubium sit ad cuiusnam parochiæ limites prædium spectare debeat, quòd parochus vnius parochiæ contra alterum decennali spatio præscriptionem perficere possit.

Alterum: Si Ecclesia, vel parochus legitimo tempore præscripsit ius percipiendi decimas ex alienæ parochiæ prædijs: nō ideò etiam censendus est comparasse ius percipiendi decimas ex noualibus. Ita Gl. *in cap. cum contingat vers. noualium*, ibid. Abb. *n. 5. de decimis*, Cou. *loc. cit. n. 13.* Guttierez *lib. 3. can. qq. cap. 21. n. 78.* Suarez *n. 9. arg. cit. c. cum contingat, & cap. cum tua de decimis*, vbi etiam ratio affertur, *cum in talibus*, quæ contra ius commune sunt, *non sit extendenda licentia: sed potius restringenda*. Quare generalem regulam tradit Abb. *c. cum olim, de præscript. num. vlt.* Quod *præscriptio non extenditur a casu ad casum*: Quia *non plus præscribitur, quam possidetur*. Quare si fueras in possessione percipiendi decimas ex alienæ parochiæ prædijs, non ideò etiam præscripsisti ius decimarum in noualibus; si ea antea nullos fructus tulerunt, ideòque nullæ decimæ ea iis percipi solebant. Secus si etiam ex noualibus cum bona fide percepisti.

8 Assertio VIII. Laici non possunt præscriptione acquirere decimas, etiam cum bona fide, & temporis immemorialis detentione. Hæc est communior sententia. Ioan. Monachi *in cap. 2. num. 6.* ibid. Ioan. Andr. *num. 7. de præb. in 6.* Gloss. *in cap. causam n. 2. de præscript.* Sylu. *ver. decima, qu. 10. dicto 2.* Abulensis *in capit. 23. Matth. qu. 178.* Couarr. *cit. cap. 17. num. 5. vers. sed si debetur*, Rebuffi, *quæst. 10. num. 24. & quæst. 13. numer. 64.* Henrici Canisij *cap. 13. n. 9. & 10.* Suarez, *cap. 27.* & aliorum quos citaui *lib. 1. tr. 4. c. 24. n. 9.* Sumitur *ex cit. cap. causam*, vbi respondetur

Virum aliquem nobilem ad decimarum restitutione condemnandum esse, non obstante praescriptione temporis, si eam opponere voluerit: *quia cum laici decimas detinere non possint, eas nulla valent praescribere ratione*. Quae responsio, quod laicus decimas possidere non possit (puta iuridicè, atque vtiliter ad praescribendum) à Pontifice data non fuit, de iure decimarum, quatenus spirituale est, seu in spirituali titulo fundatum: siquidem tale ius laicus ille sibi haud arrogauerat: consequenter intelligi debet de iure decimandi, quatenus à spirituali titulo separatum, temporale quiddam esse potest. Laicum tale ius possidere non posse: Intellige hoc, proprio veluti motu, & facultate: Quamuis possidere possit decimas separatas à titulo spirituali, per legitimam Ecclesiastici Praelati concessionem. Pro cuius maiore intellectu aduertendum, aliquas res esse, quarum possessio inuoluit titulum proprietatis, id est, quae propter legum, aut sacrorum canonum dispositionem, possideri iuridicè non possunt, nisi subsit titulus, seu ius habendi, ac detinendi: Sic liberum hominem possidere non possumus, *l. qui vniuerso. 30. §. possess. ff. de acquir. possess.* sed cum titulo, quo in seruiturem redactus sit, homo possideri potest. Ita etiam se habent omnia spiritualia, vt à laicis possideri nō possint, sine titulo priuilegij, seu concessionis legitimae facta à Praelato Ecclesiastico, per quam laicus capax possessionis reddatur. Et ita de decimarum iure, quod & ipsum suaptè natura spirituale est, tradit Gl. recepta *in c. ex parte, 14. ver. commodo destituta, ibid. de restitut. spol.* Abb. Panorm. *in cap. in litteris, n. 24. eod. tit.* Quod *laicus non potest petere restitutione decimarum, & aliarum rerum spiritualium*, tanquam spoliatus sit, *nisi probet titulum: quia sine eo non potest illud ius possidere*.

Exinde clarè ostenditur assertio, ab omnibus Canonistis *in cit. cap. causam*, tradita, quòd laicus in nullo casu ius decimarum praescribere possit. Vel enim laico datum est priuilegium, latè sumpto hoc vocabulo, id est, legitima facta iuris decimarum concessio à Praelato Ecclesiastico: vel non est facta talis concessio. Si hoc secundum, non potest laicus decimas possidere: *sine possessione autem praescriptio non procedit, reg. 3. in 6.* Sin primum, tunc ius ac titulum decimarum ex priuilegio, ver. gr. feudi concessione, acquisiuit, & habet: & consequenter per praescriptionem acquirere non potest: quia cuius rei ius, ac veluti dominiū aliquis habet, id acquirere amplius non potest, sicuti egregiè annotauit Alexand. de Neuo *in c. pastoralis, n. 40. de ex. ept.*

9 His intellectis, facilè respondetur ad argumenta, quae in contrarium obiici solent. I. Quidquid per Principis priuilegium acquiri potest, idem quoque per consuetudinem, aut possessionem temporis immemorialis: Constat autem decimas per priuilegium aut concessionem Principis, qui in Ecclesiasticis istis rebus est Papa, acquiri posse: Ergo, &c. II. Ipsa tanti temporis consuetudo, aut possessio, cum bona fide, loco tituli esse censetur, siue titulum tribuere potest; vt proinde alia concessione opus non sit, iuxta *leg. vlt. ff de aqua pluuia arcenda, sibi*: *quibus auctoritatem vetustas daret, tametsi ius non probaretur*. III. Laici Catholici non tenent ius decimarum, quatenus in titulo spirituali, seu clericali fundatum est: cum notum sit, eos nullum Ecclesiasticum officium in genere, ob quod ipsis decimae debeantur. Sed possident, ac tenent decimas, quatenus laicales sunt, ideoque earum possessionis consequenter etiam praescriptionis iuridicae capaces esse possunt laici.

Ad I. obiect. responsum fuit *lib. 3. tr. 1. de instit. capit. 8. num. 7.* Illud dictum verum dumtaxat esse in iis rebus, quarum possessionis aliquis, etiam sine priuilegio, seu legitima occasione, capax est: Sin autem aliquis, ex legis constitutione, possidendi incapax sit absque concessionis titulo, tunc nullius temporis, quamuis immemorialis, consuetudo, aut detentio, etiam cum bona fide ad praescriptionē sufficere potest. Cum enim praescriptionis beneficium à iure proueniat, ideò si iura praescriptioni resistant, nō poterit ea vnquam praeualere, iuxta *leg. 24. ff. de vsucap. Vbi lex impedit vsucapionem, bona fides possidenti nihil prodest*. Et ita ex communi tradidit Abb. in *supr. cit. cap. causam, n. 3. & in cap. cum instantia, num. 4. de censibus*, Suarez *tom. 1. de religione, lib. 1. de diuino cultu necessario ex praecepto, cap. 27. n. 3.* Porrò, licet regula illa. *Quidquid priuilegio acquiri potest, id etiam praescriptione temporis immemorialis*, vniuersim vera nōn sit; tamen vice versa rectè dicitur, quòd *quidquid consuetudine, aut praescriptione acquisibile est, idem etiam Principis supremi priuilegio*: siquidem ipsa etiam vis consuetudinis, ac praescriptionis aduersus communia iura à Principis voluntate promanat.

Ad II. dicitur; In rebus, & iuribus, quorum possessionem, & consequenter praescriptionem leges, aut sacri canones non prohibent; siue, vt breuius dicam, quotiescumque capacitas adest possidenti absque titulo, verum est, quòd immemorialis temporis consuetudo, aut possessio instar tituli sit, siue ius, ac titulum tribuens, vta praescriptionis. Sin autem leges, aut canones prohibeant possessionem, consequenter praescriptionem, tunc sola temporis immemorialis consuetudo, aut detentio, quamuis cum bona fide, non potest tribuere ius, aut titulum: Quia id per viam praescriptionis fieri deberet, quam tamen iura remouerentur. Interim verò considerandum est, num talium rerum possessio acquiri possit saltem cum titulo, seu legitima concessione Principis, alteriusue Superioris, sicuti de decimis diximus: Hoc casu immemorialis consuetudo, cum bona fide iuncta, vt laicus, eiusque maiores, seu antecessores decimas, absque contradictione, perciperent, facit praesumptionem legitimè olim factae concessionis; ita, vt tametsi concessio, & inde ortum ius iam ostendi nō possit, tamen ipsa temporum vetustas, praesumptionem afferat, prout rectè annotauit Suarez *loc. supr. cit.* & legi potest Felinus *in cap. accedentes, num. 6. de praescript. & in c. cum ex offic. n. 13. eod.*

Verumtamen, sicuti Felinus ibid. annotauit, plurimum interest inter praescriptionem, & praesumptionem istam, quae ex temporis antiquitate oritur; nam si Laicus ius decimarum praescribere, seu vsucapere posset, tunc posito, quod iam instrumentum reperiatur, ex quo appareat, ius decimarum ad ipsum modo illegitimae, & ipso iure irritae alienationis translatum esse, nihilominus in possessione decimarum defendendus esset laicus, propter ius, sine titulum ex praescriptione sibi, cum bona fide comparatum. Sed quia id dici non potest, quòd ius decimarum vllo tempore à laicis praescribatur, ideò, ad praesumptionem confugere debemus, videlicet, si aliquis laicorū centum, aut ducentis, vel amplius annis fuit, vna cum maioribus, seu antecessoribus suis, in pacifica perceptione decimarum, quòd tam in externo, quàm in conscientiae foro, securus interim esse debeat, quamdiu ignoratur, quo modo, aut titulo decimae ad antecessores ipsius peruenerint; cùm in dubio non sit praesumendum delictum: & in dubio non debeat aliquis priuari eius rei pacifica possessione immemoriali, cuius capax esse potest ex aliquo titulo, seu concessione: siquidem eam antecessisse, rationabiliter praesumitur ob temporis immemorialis vsum, ac traditionem. Qua ipsa, & non alia ratione defendi debet doctrina tradita à M. Peregrino, *de iure fisci lib. 4. tit. 8.* Anton. Gabriel. *lib. 5. de praescript. concl. 1. nu. 8.* Cou. *loc. supr. cit.* At verò, si ex reperto, v.g. instrumento, cognoscatur, ante annos, v.g. ducento, aut trecentos, adeoque post Concilium Lateranense sub Alexandro III. celebratum ab Episcopo, v.g. vel Praelato regulari decimas in feudum fuisse datas laico; vel, quod minus secundum Canones fieri potuit, si appareat, decimas parochiales à loci Parocho, vel ab Episcopo, aut Abbate Monasterij, cui tales decimae incorporatae erant, laico venditas fuisse; in tali casu decimae repeti possunt, ac restitui debent: Cū laicus, absque legitima concessione, aut translatione Ecclesiastici Praelati decimas possidere non possit: Ea autē alienatio, & translatio decimarū, cui Sum. Pontif. auctoritas, vti ponimus, non accessit, legitima fuit, ipsoq; iure irrita. Ergo non tribuit vllam iuridicā possessionem, multò minus ius, ac verum titulum possidēdi. Quare in tali casu, praesumptio iustitiae, ac tituli, quae ob ignorantiā, antea oriebatur ex temporis diuturnitate, cognitam iam veritate tollitur.

Ad III. Patet responsio ex dictis; Licet laici non teneant ius decimarum, quatenus in spirituali titulo fundatae, seu cum eo connexae sunt, sed quatenus à iure spirituali separatae, adeoque, vt ipsi dicere solent, quatenus laicales decimae sunt; tamen hoc ipso, quod separatio ista, & auulsio decimarum à titulo spirituali fieri non potest, nisi per legitimam Ecclesiastici Praelati auctoritatem, & concessionem: ideò dicimus, quòd laicus ius decimas percipiendi, tanquam separatus à spirituali titulo, & vno verbo, decimas laicales habere, ac possidere non possit, absque legitima Ecclesiastici Praelati concessione. Sin verò loqui vellemus de iure percipiendi decimas, quatenus id non separatum, sed specialis officii titulo annexum est, tum neque per Papalem concessionem laico competere solet. Cùm in Ecclesia Catholica inauditum sit, vt laici Clericorum sacra officia obeant, & eorum ratione decimas à fidelibus accipiant.

10 Assertio IX. Immunitas à soluendis decimis, etiam praedialibus, tam à Laicis, quam Clericis, cum bona fide vsucapi potest, cum titulo annis 40. sine titulo tempore immemoriali: idque non tantum ex parte, videlicet vt duodecima, aut vigesima soluatur; sed etiam in totum: modò interim Ecclesiae Ministris sufficiens sustentatio ex aliis titulis, v.g. ampla Ecclesiae fundatione, fidelium oblationibus pijs legatis suppetat. Quae est vera, & communior sententia Rebuffi, *qu. 13. num. 81.* Cou. *cit. cap. 17. nu. 8.* Sylu. *ver. decima, q. 4.* Ferdinandi Vasquij, *lib. 2. illustrium, qq. cap. 89. artic. 19.* Nau. *cap. 21. nu 30. & lib. 3. cons. 2. de decimis, edit. 2.* Guttierez *cit. cap. 21. n 67.* Molin. *to. 1. tr. 2. disp. 75.* Henr. Canisij *de decimis, c. 17. n. 16.* Suarez *cit. lib. 1. cap. 12. & 13.* Valent. *to. 3 disp. 6. q. 1. p. 2. in fine*, Less. *lib. 2. c. 33. dub. 5. nu. 26.* Sumitur *ex cap. 1. de praescript. in 6.* ex quo DD. hanc regulam tradunt: Si praescriptio tendat contra ius Ecclesiae, assistente ipsi iure com-

communi, opus est tempore immemoriali; nisi titulus præsumptus adsit: tunc enim sufficiunt anni 40. Talis autem est præscriptio immunitatis à præstandis decimis Ecclesiæ, quæ communi, eoque antiquissimo iure Ecclesiastico præcipiuntur. Ergo &c.

Contra hanc tamen doctrinam senserunt Gloss. Innoc. & alii Canonistæ *in cap. in aliquibus, de decimis*, dictam immunitatem à decimis nulla consuetudine introduci posse; quia putarunt, decimas iure diuino debitas esse. Alii verò, inter quos Couarr. *cit. cap. 17. num. 10.* Guttierez *cit. cap. 21. n. 35.* Arrag. 2. 2. *q. 78. art. 1. solut. ad* 5. profitentes, legem decimarum Ecclesiasticam tantùm esse, nihilominus aiunt, in totum abrogari per consuetudinem non posse, sed tantùm secundùm partem, siue aliquotam: intelligendi sunt si Ministri aliunde, quam ex decimis congruam sustentationem non habeant.

11 Porrò aduertendum, hoc loco sermonem esse de præscriptione aduersus decimas, quæ fit à particularibus personis, vel respectu particularium prædiorum: cuiusmodi præscriptione lex decimarum non simpliciter abrogatur: quia lex est commune præceptum vniuersos obligans, licet interdum aliquæ personæ particulares, ob specialem rationem, obligationes eximantur. Sin verò loqui velimus de consuetudine, quæ à tota aliqua Communitate aduersus legem decimarum introducitur, tunc distinguendum erit; Vtrùm id fiat sciente, & voluntariè tolerante Sum. Pontifice, an verò ignorante. In priore casu lex decimarum non abrogabitur propriè per contrariam consuetudinem legitimè præscriptam; sed potiùs per tacitam reuocationem legislatoris; accedente etiam expresso, vel tacito consensu aliorum, quorum interest, & decimas exigere intermittunt. Quapropter hoc casu nullum certum tempus abrogandæ legis definiri potest; sed tantū tempus, & tot actus contra legem necessarii erunt, vt probabiliter in notitia legislatoris deuenerit: qui etiam, si contentus non esset, vt lex abrogaretur, idipsū verisimiliter declarasset. In posteriore verò casu lex decimarum abrogabitur per contrariam consuetudinem legitimè præscriptam, de qua mentio est in *cap. vlt. de consuet.* Dummodò ea quadraginta annis, cum bona fide, cōtinuetur, sicuti vniuersim de consuetudine legis abrogatoria, cui ius commune specialiter non resistit, dixi *in lib. 1. tr. 4. c. vlt. nu. 6.*

Verumtamen, licet possessio immunitatis, seu libertatis à lege, v. g. decimarum, per annos 40. cum bona fide, sufficiat ad præscribendum; re ipsa tamen multò longius tempus requiritur, quo lex in Communitate seruata non fuerit: quandoquidem populus legis communis obseruationem sine peccato intermittere, adeòque præscriptionem bona fide aduersus legem inchoare nō potest: nisi sciat, illam ab antecessoribus suis longissimo tempore obseruatam non fuisse, atque inde probabiliter colligat, habuisse eos iustam non obseruandi causam, propter speciale priuilegium, tacitam legislatoris reuocationem, aut similem causam incognitam. Quare ex is infero, quod consuetudo populi aduersus legem decimarum sine titulo, & Sum. Pontificis scientia præualere non potest, nisi tempore immemoriali, dante præsumptionem iuris, tituli.

Ad extremum moneo; Si contingat in aliqua regione Christianorum decimas omnes, etiam prædiales, per consuetudinem omninò abrogatas esse; quia Ministri Ecclesiæ ex aliis fidelium oblationibus sustentationem sufficientem habent; sed posteà facta rerum mutatione, Ministri debito stipendio destituantur; hoc casu obligatio decimas præstandi, saltem quatenus ad sustentationem Ministrorum necessariæ sunt, ipso naturali iure de nouo oritura est. Præterquam, quod Summus Pontifex, decimas, si in aliqua regione Christianorum numquam solui consuetudine, vel per desuetudinem abolitæ essent, ex plenitudine potestatis suæ, de nouo imperare possit; non tantùm si Ministri eius loci ad sustentationem suam simpliciter indigeant, sed etiam ob aliam vniuersaliorem causam; videlicet vt vniformis lex decimarum in tota Ecclesia obseruetur. Atque secundùm hæc dicta intelligi debet S. Thom. *quæst. 87. artic. 1. ad* 5. ait, non esse *in statu damnationis, qui non soluunt decimas in locis illis, in quibus Ecclesia non petit, nisi fortè propter obstinationem animi habentes voluntatem non soluendi, etiamsi ab eis peterentur*, seu exigente iusta necessitate, seu accedente Summi Pontificis auctoritate, atque imperio. Vide Suar. *c. 12. n. 11. & seqq.*

CAP. VII.

DE PRIMITIIS, ET OBLATIONIBVS.

SVMMARIVM.

1 *Primitiarum ex terræ frugibus Sacerdotibus offerendarum antiquissimus in Ecclesia vsus, quamuis hodie pluribus locis in desuetudinem aduenit.*
2 *Oblationum varia genera sunt.*
3 *Eulogiæ dicebantur olim panes benedicti: quarum eulogiarum aliæ publicæ erant, aliæ priuatæ.*
4 *Consuetudo offerendi ad altare sub Missæ sacrificio antiquam originem habet.*
5 *De oblationibus nullum extat Ecclesiæ præceptum, sed per consuetudinem introduci possunt.*
6 *Offerentes debent esse Christiani, ad Ecclesiam non præcisi.*
7 *Feminæ ad altare sub Missæ sacrificio admitti possunt, sed non intra cancellos, vbi Clerici stant.*
8 *Oblationes non faciendæ, neque accipiendæ sunt ex iis, quæ iniustè acquisita, & restitutioni obnoxia sunt.*
9 *Quorumdam criminosorum oblationes recipere sacris canonibus prohibitum reperitur.*

1 PRimitiæ dicuntur primi fructus agrorum, vinearum, hortorum, arborum, vti colligitur *ex c. 18. Num.* vbi eiusmodi primitiæ Aaroni, & filiis eius assignantur: *Omnes medullam olei, vini, & frumenti, quicquid offerunt primitiarum Domino, tibi dedi, vniuersa frugum initia, quas gignit humus, & Domino deportantur, cedent in vsus tuos.* Et cap. 23. *Exodi, Solemnitatem messis primitiuorum operis tui, quæcumque seminaueris in agro, &c. custodies.* Vide etiam c. 14. *Exodi. c. 26. Deut. 1.* S. August. *q. 23. in Num.* S. Hieron. *in c. 45. Ezech.* relatum *in c. 1. de decimis.* Simile erat præceptum offerendi, & sanctificandi Domino omne primogenitum, tam de hominibus, quàm de iumentis, Exodi 13. & *cit. c. 18. Num.* dicitur ad Aaronem: *Quidquid primum erumpit è vulua cunctæ carnis &c. tui iuris erit, ita duntaxat, vt pro hominis primogenito pretium accipias.*

Fuit autem hoc Mosaicæ legis præceptum de primitiis, cæremoniale: quamuis valdè consentaneum legi naturali, saltem vt aliquid ex fructibus Dei beneficio prouenientibus ipsi in recognitionem, & gratiarum actionem offeratur: quo modo intelligendus est S. Th. 2. 2. *q. 68. art. 4.* Quare etiam Abel Gen. 4. *obtulit de primogenitis gregis sui.* Et Plin. *lib. 18. histor. cap. 2.* refert, Romanus non prius nouas fruges, aut vina gustasse, quam Sacerdotes primitias libassent. Vide Sylu. *verb. decima, qu. 1.* Abulens. *in cap. 25. Matthæi, qu. 210. & seqq.* Suar. *cit. lib. 1. c. 8.* Less. *lib. 2. cap. 39. dub. 5.* Rebuff. *de decimis, qu. 1. num. 16. & seqq.* Quamobrem etiam nouæ legis Ecclesia desentissimum hunc modum offerendi fructuum primitias Deo, saltem mediatè, atque in Ministris suis, imitata olim fuit, atque fidelibus præcepit, sicuti colligitur *ex cap. præter, d. 32. cap. reuertimini, 16. q. 1. & cap. 1. ead. causa, q. 7.* & notauit Gl. *in cap. 1. de decimis vers. in primitiis*, S. Thom. 2. 2. *qu. 86. art. 4.* S. Ambros. *de fide resurrectionis.* Origenes *homil. 11. in lib. Numer.* vbi ait: *Si quis non offerat primitias Sacerdotibus non videtur huiusmodi habere memoriam Dei, nec cogitare, nec credere, quod Deus dedit fructus, quos cæpit.* Quamquam hodie plerisque in locis primitiarum oblatio per desuetudines oblata est: cum enim iure solùm Ecclesiastico, principaliter propter conuenientem Ministrorum sustentationem, constituta fuerit: ideò, si ipsis aliunde, videlicet ex decimis, aliisue fidelium oblationibus, necessaria non desint, nihil obstat, primitiarum præstationem abrogari.

Quod demum ad oblationes attinet, quæ Ecclesiæ Ministris, ob Dei honorem, ac cultum, à fidelibus fieri solent, in primis notandum est: Nomen oblationum tribus modis accipi; primò latè, vt etiam primitias, & decimas, comprehendat. Secundò accipitur, vt à decimis quidem, & primitiis distinguatur, sed alia omnia dona, seu munera comprehendat, quæ Ecclesiæ, vel piis locis in vita, aut mortis causa præstantur: quo modo accepit S. Th. *qu. 86. art. 1.* Et eodem modo de oblationibus defunctorum, id est, quæ mortis causa Ecclesiis legata, aut donata sunt, fideliter præstandis, loquitur Concilium Vasense I. sub Iulio Pontifice celebratum canon. 1. *Qui oblationes defunctorum retinent, & Ecclesiæ tradere remorantur, vt infideles sunt ab Ecclesia repellendi. Quia & fideles corpore recedentes, votorum suorum plenitudine, & pauperes consolatn almoniæ, & necessaria sustentatione fundantur.* Qui canon. allegantur: & confirmatur in Concil. Arelat. 2. *cap. 28. Secundum constitutionem Synodi Vasensis, qui oblationem fidelium suppresserit, aut negauerit ab Ecclesia, cui fraudem fecit excludatur.* Neque dubito, eundem canonem sensu confirmatum fuisse in Concil. Carthag. 4. *cap. 95. Qui oblationes defunctorum, aut negant Ecclesiis, aut cum difficultate reddunt tanquam egentium necatores, excommunicentur.* Quamuis Cardinalis Baronius Anno Christi 391. eumque secutus Binius in dictum *capit. 95.* eam Carthaginensium constitutionem alio referri velint. Vide quæ dicta sunt *lib. præced. tract. 5. de instit. capit. 11. numer. 12.*

2 Tertiò accipitur oblationis nomen strictius, pro dono, quod fideles ad altare, siue per se, siue per manus Diaconi deferre solent. Cuiusmodi tamen oblationes variæ etiam sunt: nam antiquitus, diebus præsertim Dominicis, fideles panem, & vinum

offerre soliti erant, tanquam materiam Sacrificij, & sanctæ Communionis, sicuti colligitur ex decreto Fabiani Papæ, *to. 1.* Concil. S. Cypr. *in lib. de operibus & eleemosyna: circa medium. Locuples, & diues es matrona, & dominicum celebrare te credis, quæ corbonam omninò non respicis: quæ in dominicum sine sacrificio venis, quæ partem de sacrificio, quàm pauper obtulit, sumis?* S. August. *serm. 215. de tempore*, *Concil. Matriscon. 2. cap. 4.*

3 Verùm præter panem azymum, ex quo S. Eucharistia conficiebatur, offerri etiam atque benedici solebat panis fermentatus, vt populo præsenti, si sacram Eucharistiam non acciperet, distribueretur, atque ad absentes quoque parochias in signum Catholicæ vnionis mitteretur, sicuti apertè colligitur ex canon. Pij I. *de oblationibus populorum*, *to. 1.* Concil. Laudicen. *con. 14.* vbi interdicitur, ne diebus Paschalibus eulogiæ ad alias parochias mittantur; quia illa festiuitate populus ad sacram Eucharistiam sumendam obligabatur. Et *canon. 49.* Ne panis in Quadragesima offeratur, præter Sabbathum, & Dominicam, quia, hisce diebus exceptis, in Orientalibus Ecclesijs quadragesimale ieiunium obseruandum erat. Vide etiam Concil. Carthag. 3. *cap. 5.* Innoc. I. Epist. 1. ad Decentium Eugub. *cap. 5.* Vbi fermentum (idest panes eiusmodi fermentatos ac benedictos) *sacramenta* appellat, lata significatione; quia erant rei sacræ, videlicet Catholicæ vnionis signa. Similia leges apud S. Augustin. *libr. 2. de peccator. meritis*, *cap. 26.* vbi sanctum eiusmodi panem cathecuminis dari solitum affirmat.

Adde, præter publicas eulogias, etiam priuatas olim in vsu fuisse, quas in signum amicitiæ amici inter se mittere solebant; vt essent vices eulogiarum, sicuti constat ex Epist. 1. S. Paulini Nolani ad Seuerum, *Panem de cellula nostra tibi pro eulogia misimus.* Et S. August. Epist. 31. *Panem vnum, quem vnanimitatis indicio misimus charitati tuæ, rogamus accipiendo benedices.* Vide Seuerinum Bin. *tom. 1. Concil. super 12. can. Laodicens. fol. 293. vol. 2.* Ioan. Molan. *orat. 1. quæ est de Agnus Dei, cap. 2. & 3.*

3 Porrò alia oleraque à fidelibus offerebantur, non benedicendi causa, sed vt in gazophylacio, siue secretario conseruarentur, donec ab Episcopo in clericos, pro cuiuscumque necessitate, distribuerentur. Sumebat enim quisque ex his menstruam suam sportulam, vnde & Clericis sportulantes dicti erant. Atq; exinde credibile est consuetudinē ortam fuisse offerendi aliquid sub Missæ Sacrificio, quæ adhuc hodie in Ecclesijs perdurat. Vide Clemen. *lib. 4. constit. c. 6. & 7.* Baron. Ann. Christi 57. *nu. 72.* & Ann. 58. *n.* 88. Seuerinum Binium in notis super *can. 4.* Apostol. *to. 1 fol. 14. col. 2.* Iacob. Pamelium in locū S. Cypr. sup. allegatū.

Sed nec illud olim inusitatum erat, vt panis, vuæ, aut similes fructus à fidelibus altari apponerentur: & postquam à Sacerdote benedicta essent, iterùm auferrentur, vt maiore cum deuotione iis vesci, vel pauperibus largiri possent, sicuti colligitur *ex capit. didicimus, dist. 2. de consecrat.* & notauit Suar. *cit. lib. 1. c. 4. nu. 6.* ex S. August. *lib. 8. de ciuit. cap. vlt.*

5 Nunc dicendum est ex doctrina S. Th. *cit. qu. 86. art. 1.* Abb. *in rubr. de parochijs, num. 3.* Nullum extare præceptum Ecclesiasticum de oblationibus in Ecclesia faciendis; posse tamen longa consuetudine oblationem introduci, sicuti etiam docent Halensis *p. 3. q. 53. memb. 2.* Sylu. *ver. decima, qu. 2.* Cou. *lib. 1. resolut. cap. 17. n. 3.* Gutierez *lib. 2. can. qq. cap. 21. n. 140.* Suar. *c. 4. n. 12. arg. cap. ad Apostolicam, de simonia:* siue id accidat, quia populus longo tempore, videlicet annis decem, oblationes in certis solemnitatibus frequenter, quasi ex obligatione, siue intentione obligationis contrahendæ, fauentibus Prælatis, siue ipsi Ecclesiarum Rectores, longo tempore à Parochianis oblationes, quasi debitas, bona fide exigant; ideòque per modum præscriptionis ius sibi acquirant, sicuti explicat Suarez *cit. cap. 5. in fin.* Abb. *cap. suam, num. 5. de simon.*

6 Restat quæstio. Quare personarum, & ex quibus rebus oblationes Ecclesiasticæ accipiendæ sint? Ad priorem partem respondeo, & dico I. Offerentes oportet esse Christianos, & ab Ecclesia non præcisos, seu excommunicatos. Ita ex communi docet Armilla *vers. oblatio*, Suar. *cap. 6.* & sumitur *ex Clem. Roman. lib. 3. constit. capit. 8.* Concil. Eliberitano *cap. 28. tom. 1.* Concil. *Episcopos placuit ab eo, qui non communicat, munera accipere non debere.* Ratio est: Quia offerre munera, præsertim in Ecclesia, vel ad altare, eademque accipere, est quædam Ecclesiastica, & spiritualis communicatio, cuius soli fideles, seu Christiani, iique ab Ecclesia non separati, participes esse debent.

7 Dico II. Etiam fœminæ ad offerendum super altari, dum Sacrificium in choro peragitur, scilicet ad orandum, & sacram Eucharistiam accipiendam, admitti possunt; nisi consuetudo loci repugnet, sicuti notat Abb. *in cap. 1. num. 4. de vita, & honestate Clericor.* quamuis intra cancellos ipsius altaris, vbi Clerici stant, fœminæ admitti non debeant, vti habetur *in cap. 1. de cohabitat. Cleric. & mulierum.* Et videri potest Abb. *cit. loc.*

8 Ad posteriorem partem respondetur, oblationes nec faciendas, nec accipiendas ex iis, quæ iniustè acquisita, & restitutioni obnoxia sunt. Ita S. Thom. *qu. 86. art. 3.* allegans illud Eccles. 34. *Immolantis ex iniquo oblatio est maculata*, & S. Gregor. *lib. 7. epist. 112. ad Syagrium*, allegans illud eiusdem, *cap. 1. Qui offert sacrificium ex substantia pauperum, quasi qui victimat filium in conspectu patris sui.* Idque similiter de iis bonis intelligi debet, quæ iustè quidem acquisita, sed ex lege iustitiæ, pietatis, vel charitatis, priore, seu potiore iure; aliis debita sunt, puta creditoribus, filiis item, vel parentibus graui necessitate pressis, iuxta doctrinam Christi Matth. 15. vel denique pauperibus graui inopia laborantibus, secundùm dictum Domini Matth. 9. *Discite quid est, misericordiam volo, & non sacrificium.*

Atque ob hanc rationem, canonico iure specialiter prohibitum reperitur, ne raptorum oblationes recipiantur *cap. super eo, de raptor.* Item ne vsurariorum, *cap. quia in omnibus, de vsuris.* Et *in cap. oblationes dist. 90. Dona eorum, qui pauperes opprimunt, à Sacerdotibus refutanda esse.* Nisi malis dicere hoc statutum fuisse in pœnam criminis; sicuti & illud in eod. can. *Ne dissidentium fratrum oblationes recipiantur.* Atque eiusmodi plura videri possunt apud Gloss. ibid. *& causa 14. quæst. 5. in princ.* Sylu. *ver. decima, quæst. 2. §. sextum.*

Monet etiam S. Thom. *citat. artic. 3. ad 1.* Propter scandalum vitandum, à publicis meretricibus oblationes recipiendas non esse, ne Ecclesia videatur fauere peccato, si de mercede peccati oblationem accipiat. Quare Innoc. *in cap. ex transmissa, de decimis*, Suarez *citat. cap. 5. num. 8.* aiunt: Si ratio scandali cesset, quia illarum pœnitentia, & emendatio publicè nota est, nihil obstare, quominus Ecclesia dona, ac decima personales accipiat ex iis, quæ inhonestè, sed non iniustè acquisita fuerunt, cùm id nullo iure positiuo prohibitum reperiatur.

TRACTATVS SEPTIMVS.

De Festorum Obseruatione.

CAP. I.

DE DIE DOMINICÆ, ET ALIORVM Festorum institutione.

SVMMARIVM.

1 *Tertium Decalogi præceptum partim morale est, & partim ceremoniale.*
2 *Pascha celebrari non potest ante diem XXII. Martij, nec post XXV. Aprilis.*
3 *Episcopus specialia festa instituturus, non tantùm Cleri, sed etiam populi consensum spectato communi iure, requirere debet.*
4 *Episcopus festa specialia diœcesis iusta de causa abrogare potest.*
5 *Festa diœcesalia, quæ ex Episcopi præcepto statuuntur, etiam exempti seruare debent.*

1 ADuertit S. Tho. *2. 2. q. 122. a. 4. ad 1.* S. Bon. *in 3. d. 37. n. 6.* Richar. *ar. 2. q. 3.* Tertium decalogi præceptum partim morale esse, atque ex lege naturali descendens, quatenus absolutè præcipitur, vt posthabitis aliis negotijs temporalibus, Dei cultui atque adorationi tempus alioquin tribuamus: partim verò fuisse præceptum cæremoniale, quatenus tempus certum, videlicet integra dies Sabbathi designatur, in qua ab aliis operibus abstinendum, tum in memoriam beneficij creationis: nam Deus mundum sex diebus perfecit, & die septimo ab opere quieuit. Genes. *capit. 2.* tum verò in figuram Christi toto Sabbatho in sepulchro quieturi.

Porrò hanc vnius integri diei ex quauis hebdomada, ad Dei cultum, designationem, tamquam naturali æquitati maximè consonam, Ecclesia mox Apostolorum tempore recepit, & hactenus studiosè seruauit; præterquā, quòd sublato Sabbatho, tanquam pertinente ad Iudaicam legem, & vmbratiles figuras, quibus noua lex non astringitur; imò nec vti debet (sicuti Apostolus

ad

ad Gal. ostendit, & admonet Laodicen. Concil. *cap.29.*) eius loco Dominicam diem institui; in memoriam mundi eodem die creati, quin & recreati per Christum in terris die solis, quæ est prima hebdomadis, natum, & posteà ex inferis eodem die resurgentem. Quamobrem Act.20. legimus; Vna Sabbathi, id est, prima die hebdomadis (secundum Hebraicam phrasim, qualis etiam legitur apud S. Marcum *cap.16.* Christum resurrexisse vna, idest, prima Sabbathi) conuenisse fideles ad frangendum panem. Videri potest Iustinus in *Apolog.2. pro Christianis*, S. August. *lib.4. de Genesi ad litteram, cap.13. & serm.151.* Concil. Taurinense sub Siriaco Papa, *cap.4.* Tolet. *lib.4. cap.24.* Suarez *to.1. de relig. tr.2. lib.2. de festis, c.2. & 3.* Azor. *tom.2. lib.1. c.2.*

3 Inter Dominicas dies omnium præcipua, aliarumque quasi prototypon est Dominica Resurrectionis, quæ quotannis celebrari debet in prima die hebdomadis post decimam quartam lunam primi mensis. Primus autem mensis non omnis ille censetur, in quem cadit æquinoctium vernum: Si enim æquinoctium sit post quartam decimam lunam, mensis ille lunaris non erit primus, sed vltimus anni: cùm credibile non sit, Deum creasse mundum ante æquinoctium. Ex quo sequitur, Pascha non posse celebrari ante xxij. Martij, quia æquinoctium semper cadit in diem xxj. Martij, quæ sit dies Dominica, in eademque incidat quartadecima luna, Ecclesia non instituat Pascha, sed transfert in Dominicam sequentem; ne cum Iudæis in celebratione Paschatis conueniat: quandoquidem nos Christiani Pascha non celebramus ex obseruatione legis Mosaicæ, sed in memoriam Christi, qui post lunā decimamquartā resurrexit. Quare termini, inter quos Paschalis festiuitas cadere potest, sunt à xxij. Martij, vsque ad xxv. Aprilis inclusiuè. Contingere enim potest, vt luna quartadecima primi mensis cadat in diem xvij. Aprilis, quæ Dominica sit, Pascha in eo nō celebrabitur, vt paulò ante dixi trāsfertur in sequentem Dominicam, quæ erit dies xxv. Aprilis.

Deinde sequitur; Primum mensem nunquam incipere ante diem viij. Martij, neque post quintum diem Aprilis. Quæ omnia tradit Beda *lib. de ratione temporum, cap.43. 49. 56.* Clauius in *Apologia noui Calendarij, lib.1. cap.1.* Azor. *cit. lib.1. cap.3. & 4.* Suarez *cit. lib.2. cap.6.* Bellarm. *lib.3. de Sanctis, capit.12.* Videri etiam potest Euseb. *lib.5. histor. capit.23.* Et Patres in fragmento Concilij Palæstini, sub Victore I. vbi ostendunt, mundum à Deo creatum esse: *tempore verno, in æquinoctio, quod est 8. Kalend. Aprilis, luna plena.*

Id quoque hoc loco obseruare libet, ex antiqua traditione decretum esse apud S. Petrum Alexandrinum Patriarcham, *in canonibus de lapsis, to.1. Concil.* & in Concil. Niceno, *c.20.* vt die Dominico (sicuti & toto Paschali tempore) fideles non genibus flexis, sed stando orationes perficiant: vt memores sint, se cum Christo resurrexisse à morte animæ, in spem vitæ æternæ. Id verò etiam hodie, secundùm Romanæ Ecclesiæ ritum in choro publico obseruandum est: aliis verò fidelibus priuatim domi, aut in templo orantibus nulla hodie lex his regionibus imposita viget.

Porrò præter Dominicam diem, aliæ pari veneratione, ac cultu obseruandæ festiuitates Dei, Christi Domini, & Sanctorum eius, institutæ sunt, partim Pontificia lege vniuersam Ecclesiam obligante, de quibus speciatim Suar. *c.5. & seqq.* Azor. *cit. lib.1.* partim verò episcopalibus, seu diœcesalibus statutis, sicuti habetur in *cap.1. dist.3. de consecrat. cap. vlt. de ferijs*: quibus tamē locis significatur; si Episcopus particularia festa instituere velit, non tantùm Cleri consensum requirendum esse; sed etiam populi, vti notauit etiam Abbas *in cit. cap. vlt. num.4.* Angelus *ver. feriæ, num.5.* Tabiena *num.10.* Armilla *ver. festum, num.5.* Sā *num.2.* Suar. *cit. lib.2. cap.11. num.5.* Est verò id speciale, quòd Episcopus in hoc casu statuere non possit sine populi approbatione; ne is multitudine festorum grauetur, & à necessarijs laboribus impediatur: vt proinde hoc ob quandam æquitatis rationem statutū sit, iuxta *Iuris regul.29. in 6. Quod omnes tangit, debet ab omnibus approbari.* Si tamen populus iustam causam contradicendi non habeat, ea etiam inuito, festum institui poterit, sicuti Abbas, & Tabiena *cit. loc.* annotarunt. Quin imò huic iuri laicorum, quòd in festis peculiaribus instituendis eorum consensus necessarius sit, per contrariam consuetudinem plerisque locis derogatum esse, docent Azor. *tom.2. lib.1. c.26. q.1.* Suar. *cit. cap.11. num.9.*

Quomodo verò per diuturnam consuetudinem populi celebrantis quotannis cum expresso, vel tacito Episcopi consensu, aliquod festum, non tanquam ex libera deuotione, sed tanquam ex obligatione, lex particularis introduci possit, explicaui *in lib.1. tr.4. c. vlt. n.2. & tr. præced. c. vlt. n.5.* Illud verò hic addo, postquam semel factum particulari statuto, vel diuturna consuetudine introductum, & stabilitum est, non posse deinde à populo abrogari, sed à solo Episcopo: idque non tantùm populo petente; sed etiam eodem abnuente, sicuti Suarez ibidem docet.

4 Deinde si ita videbitur, potest Episcopus festa particularia abrogare, duntaxat secundùm diei dimidium, vt videlicet matutino tempore vacatio sit, post meridiem verò operibus insistere liceat: quo ipso etiam modo festa per statutum, vel consuetudinem initio constitui nihil obstat, sicuti etiam Nauarr. notauit *cap.13. Man. num.5.* Azor. *cit. c.26. qu.5.*

Porrò admonet Trident. Synod. *sess.25. cap.12. de Regularib. Vt dies festi, quos in diœcesi sua seruandos Episcopus præceperit, ab exemptis omnibus, etiam Regularibus, seruentur.* Idque iuri etiam antiquo consonum esse, monet Rodriq. *tom.2. regul. qq. qu.70. art.1.* Sed ait: secus sentiendum de festis, quæ populus vouit, & Episcopus approbauit: hæc enim non propterea ex Episcopali præcepto promanant; sed primordialem naturam personalis obligationis ex voto seruant consequenter si Regulares, v.g. in votum populi non consenserunt, eo etiam non obligabuntur: quamuis si posteà temporis successū consuetudo seruandi festum per modum legis communis introducatur, etiam exempti se conformare tenentur.

CAP. II.

DE PROHIBITIONE OPERVM seruilium in diebus festis.

SVMMARIVM.

1 *Festi obseruatio est à medio noctis vsq; ad alterius noctis mediū.*
2 *Sola seruilia opera diebus festis prohibentur.*
3 *Scribere, transcribere non sunt opera seruilia: itemque probabiliter dicitur de pictura, si sine magno apparatu fiat.*
4 *Opus, quod suaptè natura liberale est, non fit seruile, quia propter lucrum exercetur.*
5 *Iter facere pedibus, equo, curru, naui, non numerantur inter opera seruilia.*
6 *Venari aucupari, itemque bellare per consuetudinem videntur liberalia opera effecta.*
7 *Actus forensis iudicij in diebus festis ab Ecclesia prohibentur, exceptis causis necessitatis, ac pietatis.*
Iudicij tres partes sunt: Inchoatio causæ, processus, terminus.
8 *Extraiudiciales actus, item iuramenti interpositio, extraiudicium die festo fieri possunt.*

IN Ecclesiastico præcepto de festorum obseruatione duo continentur; quorum vnum negatiuum, seu prohibitiuum, est hoc cap. explicandum: Videlicet, *vt integro die festo seruilia opera non exerceantur.* Cuius præcepti nemine sunt Clemens *lib.8. constit. cap.39.* S. August. *sermon. 215. & 251.* Innocent. I. Epist. ad Decentium *cap.4.*

1 Diem integrum naturalem in festorum obseruatione accipere debemus, qui incipit à medio noctis vsque ad alterius noctis medium. Sic enim festa in Europa obseruari, quod attinet ad vacationem ab operibus, testatur Abb. *cap.1. de ferijs, num.1.* Cou. *4. resol. cap.19. n.8.* Nau. *cap.13. num.5.* Azor. *tom.2. lib.1. c.26. q.12.* Suarez *c.31. argum. l. more Romano, ff. de ferijs.* Vbi tamen consuetudo viget, festa inchoandi à vespera tanquam ex obligatione, non ex libera deuotione ita obseruandum est, iuxta *cap.1. & 2. de ferijs, & cap.5. dist.3. consecrat.* Quare adueniente altera vespera, videlicet ad solis occasum, talibus locis laborare concessum erit: quandoquidem festi obseruatio spatium vnius diei, seu xxiv. horarum excedere non debet.

Opera seruilia dicuntur, quæ corporis commoditatibus inseruientia, ignobiliora sunt, per seruos exerceri solita, cuiusmodi sunt arare, fabricare, &c. His apposita opera liberalia dicuntur, quæ ad animum excellendum spectant, ideòque libero homine digna censentur, vt loqui, legere scribere, docere. Sed præter hæc opera, sunt alia quasi media, quæ naturalia dicuntur, & hominibus omnibus communia sunt, vt iter facere, &c.

2 Dicimus igitur sola opera seruilia, eaque omnia die festo prohibita esse, præterquam si iure, vel consuetudine permissa sint. Qua ratione concessum est diebus festis cibos coquere, propter necessitatem. Nam noua lege non tantus præcepti rigor est, quantus erat legis Mosaicæ, in qua Sabbathi die non tantùm seruilia, sed multa etiam alia corporalia, & externa opera (vt scribere, iter facere, præterquam pietatis causa ad certum terminum, quod iter Sabbathi dicebatur, vt legitima Act.1.) prohibita erāt, sicuti constat *ex cap.20. Exodi: Non facies omne opus in eo.* Idque similiter de festo expiationis præceptum erat. Leuit.16. *Nullumque opus facietis.* Deinde seruilia omnia opera tanta seueritate in Sabbatho, &c. interdicta erant, vt nulla ratio necessitatis excusaret, si præueniendo in Parasceue exerceri possent: secus verò, si præueniri non posset, & *prætermissum noceret.* Licitum enim Iudæis erat, v.g. bestiam, quæ Sabbatho in foueam ceciderat, extrahere, sicuti colligitur *ex cap.12. S. Matth.* Videri potest S. Thom. *2.2. quæst.122. art.4. ad 4.* Suarez *cap.17.*

3 De quibusdam verò corporalibus operibus dubitari solet, vtrùm seruilia, ideòque adhuc hodie in diebus festis prohibita censeri debeant: videlicet descriptione, transcriptione, pictura, profectione, piscatione, venatione, malitia, mercatu? Respondeo, & dico I. Scriptio non est opus seruile, ideòque festis diebus concessa. Quæ est communior Doctorum sententia Caiet. *2.2.qu.122.art.4.§.dubitatur quoque* Nau.*c.13.Man.num.13.& lib.1.consil.vlt.de ferijs,edit.2.* Medin.*lib.1.instruct.cap.14.§.8.* Lopez *instruct.p.1.cap.52.§.licet scribere*, Azor.*cap.27.quæst.4.* Suarez *cap.24.* quam etiam praxis confirmat. Ratio est: Quia scribere ad artem grammaticam pertinet, quæ inter liberales prima est. Quapropter etiam personæ scribendi artem exercentes, non seruiles, sed potius liberales censentur.

Dico II. Idem quoque sentiendum est de transcriptione. Ita Lopez, Medin. *loc.cit.* Suar. *c.25.* contra Caiet. *cit. art.4.§. ad secundum dubium.* Nau.*n.14.* Azor. *q.5.* Ratio est eadē: Nam transcriptio, quædam etiam scriptio est, & opus artis grammaticæ.

Dico III. Probabile est, quòd pingere in aliqua tabella, sine apparatu & magno labore, opus seruile non sit; ideòque nec prohibitum festo die, per se loquendo. *Ita* contra communem significant Medin.*lib.1.instruct.c.14.§.8.* Lopez *cit.loc.* Probatur primò. Quia talis pictio, perinde ac scriptio, consistit in ducendis lineis, ac figuris. Secundò: Quia non minus pictores in pingendo, quàm studiosi litterarum in studendo, animi quadā voluptate capiuntur, ac detinentur: quod signum est, artem pingendi nō seruilem, sed liberalem esse; quippe ad animum recreandum institutam, liberoque homine dignam. Tertiò: Angelus *ver.feria, §.31.* Syl. *ver.Dominica, cap.5.dicto 5.* Armill. *ver.festum, nu.21.* Sanch. *n.5.* Azor. *cit.c.27.qu.5.* docent; Licitum esse pingere gratia artis discendæ, temporis fallendi, animi recreandi, Ergo fatentur, & ipsi, pingere suaptè natura non esse opus seruile, nam alioquin etiam ligna scindere, ferrum cudere ob similem causam die festo licitum esset: quod nemo ait. Quapropter easistimo, pictores damnari non posse, si, post quam rei diuinæ satisfecerunt, artem suam non magno apparatu, & sine scàndalo, diebus festis exerceant, ducti probabili, & satis inter ipsos vulgata persuasione, artem suam non seruilem, ac mechanicam, sed liberalem esse. Quam sententiam ideò vt probabilem defendo, aduersus communem, quia scio, quam ægrè pictores apud nos sibi persuaderi patiantur, vt festis diebus à pingendo omninò abstineant. Idemque iudicium est typographis characteres ordinantibus: saltem ipsi in ea persuasione sunt, quòd post peractam rem diuinam, quæ præcedentibus diebus neglexerunt, compensare liceat. At verò librorum impressio seruile opus est.

3 Dico IV. Opus quod suaptè natura liberale, vt studere, docere, scribere, & secundùm quosdam pingere; non fit seruile, atque illicitum die festo, eò quòd propter lucrum, vel mercedem exerceatur. Ita Caiet.*cit.ar.4.§.dubium vnum non dissimulandum,* Nau. Medin. Lopez *loc.cit.* Suar. *cap.19.* Armill. *ver.festum, n.22.* contra Abb. & alios Canonistas *c.1. de ferris.* Angel. *ver.feriæ, numer.9.* Rosellam *num.7.* Tabienam *num.40.* Syluest. *ver.Dominica, qu.4.* Nam lucrum, aut merces non facit esse opus seruile: quandoquidem etiam opera, seu obsequia, quæ libero homine digna sunt, mercede æstimari possunt sicuti: vice versa, opera seruilia, non ideò talia esse, desinunt, quia sine mercede fiunt. Quapropter merces, & lucrum per accidens se habet ad opus seruile, & non seruile: Alioquin damnare oportet artium Professores, & Causidicos, qui festis diebus scribendis prælectionibus, consilijs, &c. propter lucrum, & salarium, occupantur. Quod licet affirment Abb. *cit.c.1.num.4.* Angelus *num.29.* repugnat tamen consuetudo, & communis fidelium persuatio.

5 Dico V. Iter facere pedibus, equo, curru, naui, non est opus seruile: cum sit naturale omnibusq; hominibus commune, ideòque nec prohibitum die festo. Ita Caiet.*in summ. ver. festum, §. quod vt clarius*, Angelus *ver.feriæ, n.15.* Nau.*c.13.n.6.* Azor.*c.27. q.5.* Suar. *cit.c.27. n.2.* Rectè tamen monet Caiet. *cit. art.4.in 3. & 6.casu*, Angel. *loc.cit.* Suar. *cit.c.27. nu.3.* Plaustra currus, aut mulos onustos agere seruile opus esse: quare, illud inchoare festo die, concessum non est; tametsi inchoatum continuare liceat, si commodè abrumpi non possit. Præterea, cum licitum sit die festo curru, lectica, aut naui vehi, consequenter etiam licebit opera ad id necessaria, ac inseruientia præstare, v.g. equos parare, lecticæ, vel currui aptare, in flumine, vel stagno remigare. Nam accessorium sequitur naturam principalis: Ita notarunt Caietan. *cit art.4. casu tertiò*, Suarez *cit.cap.27. num.3.*

6 Dico VI. Etsi venari, aucupari, piscari ex genere suo seruilia opera esse videantur, ideòque iure cōmuni prohibita, sicuti colligitur *ex c.licet, de fer.* consuetudo tamen obtinuit, vt festis diebus licita sit recreationis causa instituta venatio, item piscatio, in fluminibus, sine multis operis, ac labore. Imò aliqui, inter quos Nau.*c.13.n.11.* Lop.*cit. c.52.§.Qui venatur*, negant talem venationem, piscationem, vel aucupium opus seruile esse; cùm ad animum recreandum spectent.

Dico VII. Bellare videtur opus seruile; cùm proximè tendat ad hominum cædes. Quare die festo permissum non est; nisi vel ob necessitatem causa defensionis, iuxta *c.4.extrauag.de regul.iuris: Quod non est licitum in lege, necessitas facit licitum: Nam, & Sabbathum custodiri præceptum est: Machabæi tamen sine culpa sua in Sabbatho pugnabant, 1.Machab.2.* Vel ob magnam vtilitatē; quia alio tempore non offerret se tanta opportunitas victoriæ. Ita Nicol. Papa *in responsis ad Bulgaros c.46.* relatus in *cap.si nulla, q.8.* Consuetudo tamen non minus artem militarem, quàm venatoriam festo die cohonestasse videtur: qua ratione militares exercitationes, itemque lustrationes festo interdum die instituuntur, iuxta *l.Diuus, ff.de ferijs.* Quamobrem docet Mol.*tom.1.tr.2. dis.p.111.* & sequitur Bec.*2.2.c.25.q.17.* etiam seclusa necessitate, aut speciali opportunitate, bellare die festo non esse peccatum mortale, & fortasse neque veniale. Vel enim esset peccatum, quia videtur esse opus seruile: & hoc non quandoquidem per consuetudinem factum est liberale, vt diai: vel quia à spiritualibus officijs nimis mentem auocat: neque id semper dici potest; cum milites grauius peccare soleant in otio, quàm in exercitatione bellica cum hoste. Porrò *cap.1.de treuga*, in quo certis anni temporibus bellum inter Christianos interdicitur, receptum nō esse Doctores communiter admonent, cum Gloss. *ver. frangere.*

Dico VIII. Mercatus, licet non sit opus seruile, tamen prohibetur *in c.1. de ferijs.* Nihilominus permitti solet distractio quarundam rerum ad victum quotidianum necessariarum. Quibusdam etiam locis solemnes nundinæ festis diebus dedicationum celebrantur. Quas tamen consuetudines, quantum fieri potest moderari conuenit, vt saltem negotiationes, seu nundinationes non fiant ante rem diuinam peractam. Videri potest Caietan. *in sum.verb. in festo prohibita*, Nau.*c.13.n.8.* Suar. *cap.29.*

7 Dico IX. Simili modo actus forensis iudicij diebus festis prohibentur, *cap.1.& vlt.de feriis.ca.1.* Concil. Matiscon. 2. *& l.1. & toto tit. Cod.de ferijs.* Debet autem hæc assertio amplè intelligi: Primò de causis, seu litibus, tum criminalibus, tum ciuilibus, quin etiam spiritualibus, cuiusmodi sunt beneficiariæ, ac matrimoniales, sicuti docet Nau. *in c.cùm contingat, de rescript. causa nullitatis, 12.* Secundò de omnibus partibus iudicij, quæ ad tres reuocantur: Fit enim *Inchoatio* causæ per Rei citationem, quippe quæ est basis, & fundamentū iudicij. *Processus* per causæ cognitionem, examinatis, & iuratis testibus, exhibitis instrumētis, sicuti docent Abb. *in cit. c.vlt.* Suarez *c.30.* Ac *Terminus*, per sententiæ prolationem. Tertiò, quòd tales actiones non solùm prohibitæ, sed etiam ipso iure irritæ sint, iuxta *l. vt in die, C.eod. cit.c.vlt.* Quartò, quod partes huic constitutioni renunciare, ac consentire non possint, vt iudicium die sacro, siue festo instituatur. Cæterùm quædam festa, siue feriæ ciuiliter institutæ sunt; quarum aliæ *publicæ* dicuntur, quæ gratia vindemiarum, messium &c. celebrantur: & in his partes renunciare posse, seu consentire, vt iudicium instituatur, dicitur *in cit.c.vltim.* & notat ibi Abb. & Gl. *ver. quibus.* Aliæ verò *repentinæ*, quæ ob diem natalem Principis, accepti imperij, &c. indicuntur, sicuti constat *ex l.omnes Iudices, & seq.C.de ferijs.* Atque in his ferijs partes consentire non posse, vt conueniantur, ait Abb. *n.11.* Quia non ob commodum, seu leuamen partium, sed ob publicum fauorem institutæ sunt: iuri autem publico priuata pactione renunciari nequit *cap.si diligenti, de foro compet.* Qua de re videri potest S. Anton. *p.2.tit 9.cap.7.§.1.* Angel. *verb.feriæ, §.1. & seqq.* Verumtamen cùm hæ ciuiles feriæ non ob Dei honorem, sed ob aliam causam politicam constitutæ sint; earum violatio non potest esse peccatum aduersus religionis virtutem.

Contra verò, aliquæ assertionis limitationes sunt: Primò, vt excipiatur casus necessitatis, aut pietatis; in quo diebus etiam religiosè festis iudicium institui posse dicitur *in cit. c. vlt.* & explicant ibid. Abb. *n.13.& 14.* Caiet. *in summ.ver.in festo prohibita, ver.secundò ex pietate.* Andr. Gaill. *lib.1. obseru.35.* vbi ait, tales causas, quæ festis diebus expediri possint, esse alimentorum, carceratorum, pupillorum, viduarum, & miserabilium personarum: item causas, quæ celeritatem requirunt, quia alioquin res peritura sit. Et Suarez *c. 30.* ad finem inter alia notat; Latronem de fuga suspectum posse die festo capi, & incarcerari: Item in paruis oppidis, posse die festo causas ciuiles agitari, si alijs diebus rusticani homines adesse, vel commodè vocari nequeant.

Secundò, Excommunicationem in aliquem ferre, non videtur esse prohibitum in die festo, sicuti docet Abb. *n.16. & seqq.* Suar. *c.30. n.9.* Propterea quod non necessariò requirat iudicialem causæ cognitionem, seu processum. Multòque magis absolutio à censura, & omnis actus voluntariæ iurisdictionis festis diebus fieri *post argum. l.ctiai, Cod.eod.*

8 Tertiò, Extraiudiciales actus ex hoc capite prohibiti non sunt:

sunt: videl. si Aduocatus Iudicē festo die informet de quo Caiet. 2.2.q.122.a.4.§.*secundum autem prohibitorum*. Si arbitrator, qui non vt Iudex procedit, sed vt amicabilis compositor, seu pacis conciliator, arbitrium suum festo die dicat, secundum Abb. *num*.10. Verus autem arbiter, qui instar Iudicis est, seu à Iudice flagitatus, seu sponte electus, festis diebus iudicare non potest, sicut habetur expressè in *leg. omnes dies Cod. de feriis*.

Quartò, Probabile est, quod Caiet. docet *cit. loco*. Iuramenta in die festo prohibita non esse, præter iudicialia: alia verò negotia, quæ in die festo licitè exercentur, vt inauguratio Doctorum, contractus aliquis ciuilis, etiam iuramento, si opus sit, confirmari poterunt. Accessorium enim sequitur suum principale. Quod si *in c. 1. de feriis*, maior iuramenti prohibitio facta fuit, sicut textus significare videtur: non est id vsu receptum, vel postea abrogatum.

CAP. III.

DE PRÆCEPTO AVDIENDI MISSAM festis rebus.

SVMMARIVM.

1 *Missæ festis diebus audiendæ præcepto fideles obligantur, postquam ad rationis vsum peruenerunt.*

2 *Requiritur ad hoc præceptum implendum moralis, ac pia præsentia.*

3 *Qui notabilem Missæ partem die festo negligi, mortaliter peccare censetur.*

4 *Qui à duobus Sacerdotibus dimidia Missarum successiuè audit, peccat saltem venialiter: nisi impeditus sit, quominus Missam integram ab eodem audiat.*

ALterum, quod in Ecclesiastico præcepto de obseruatione festi continetur, affirmatiuum est: *vt omnes fideles, vsum rationis habentes, integram Missam cum attentione audiant*. Sumitur *ex c. si quis etiam, cap. omnes fideles, cap. Missas, de consecr. d.1. Clemen. Rom. l.7. constit. c.31.* Iustino Apolog. 2. *pro Christianis, in fine*. S. August. *serm*. 251. *atque ex Ecclesiæ praxi*.

1 Assertio I. Fideles Missæ audiendæ præcepto obligari incipiunt, cùm ad eum rationis vsum peruenerunt, vt bonum à malo sufficienter discernere, Deum orationibus, & votis colere, atque etiam mortaliter peccare possint.

2 Assertio II. Ad Missam audiendam secundùm præceptum Ecclesiæ requiritur moralis, ac pia præsentia vt, & corpore aliquis præsens sit, atque animo piè intentus, seu sacris verbis, ac cæremoniis, siue Deo ipsi per preces, cœlestium rerum considerationem, aliamue piam mentis attentionem. Quod dico secundùm probabiliorem sententiam, quam tradidi suprà hoc *lib.1. tr. 1. c.8. nu.10*. vbi tamen fassus sum, non esse improbabilem contrariam, quòd Ecclesiæ præcepto satisfaciat, ideoque mortaliter non peccet Clericus, si officium canonicum externa oris, & corporis compositione persoluat; & fidelis quilibet, si secundùm externum corporis habitum Missæ decenter intersit: licet internam mente Deo, aut rebus diuinis non intendat: qua de re videri potest Coninch. 3.*p. qu*.85.*art*.6.*dub. vn. n*.297. Sylu. *ver. Missa quæst*.6.

Tria hic addo; Primum; Absolutè necessarium non esse ad præcepti huius impletionem, vt sacrificantem videas, vel audias: sufficere, si ita præsens sis moraliter, vt ex signis quibusdam colligere possis, quid à sacrificante agatur, sicuti docet Sotus *in* 4.*d*.13.*q*.2.*a*.1. *propè fine*. Nauar. c.21.*n*.8. Tolet. *lib*.6.*c*.6. Coninch *n*.99. & 100.

Secundùm. Quòd in recitatione officij canonici maior etiam attentio requiri videtur, quàm in auditione Missæ: propterea quòd difficilior, magisque rationalis actio sit, personaliter orare, quàm oranti, & sacrificanti astare, præsentem esse, & consentire: quamobrem, licet reprehendendi sint, non tamen statim mortalis pecati damnandi aulici, aut mercatores, qui inter Missarum solemnia modò attendunt, modò confabulantur. Atque ita docet Sotus *in* 4.*d*.13.*qu*.2.*ar*.1.§.*in calce demum articuli*: Suar. 3.*p. tom*. 3. *disp*.88. *sect*. 3.

Tertium: Quod notant Sot. *cit. art*.1.§. *Ex his colligitur*, Nau. *c*.21.*a*.8. Medina *Cod. de Confess. q*.44. Sà *ver. Missæ auditio. n*. 2. Suar. *cit. sect*. 3. *in fin*. Tolet. *lib*.6.*c*.6. Arrag. 2.2.*qu*.83.*art*.13.§. *est aliud dubium*. Coninch. *cit. dub. vnic. diffic*.2. Azor. *t*.1.*l*.7.*c*.6. *q*.3. contra Angelum *ver. feriæ, n*.46. Syl. *ver. Missa*.2.*q. vlt*. Nihil referre, vtrùm aliquis sub Missa oret preces voluntarias: an eas, quibus alioquin obligatur, v.g. officium canonicum, vel pœnitentiam à Confessario præceptam. Nam æquè cum his, ac cum aliis orationibus, attentio ad Missam audiendam requisita consistere potest: atque nihil prohibet, duobus præceptis vno, eodemque actu satisfieri.

Assertio III. Non refert ad præcepti huius impletionem, vtrum fideles festo die intersint Missæ solemni, an priuatæ: vtrum ordinariæ, seu de tempore, an votiuæ, vel pro defunctis. Quia de hoc sacri canones nihil definierunt, vti ex communi docent S. Ant. *p*.2.*tit*.9.*c*.10.§.1.*dub*.4. Syl. *ver. Missa* 2.*q*.4. Sotus *cit. ar*.1. §.*in calce demum*. Med. *lib*.1.*instruct.c*.14.§.9. Tolet. *lib*.6.*c*.6.*n*. 1. Suar. *cit. disp*.88.*sect*. 2. §. *atque ex his*, quamuis aliter senserit Angel. *ver. Missa*.§.33. Neque etiam certa Ecclesia, puta parochialis pro Missa audienda definita est: sed vbicunque Missam fideles audiant, præcepto Ecclesiæ satisfaciunt, sicuti communiter docent DD. S. Anton. *cit. ca*.10.§.1. Syl. *ver. Missa*. 2.*q*. 5. Nauar. *c*.21.*n*.5. Tolet. *cit. lib*.6.*ca*.7.§.*rursus*. Suar. *cit. sect*. 2. §. *circa secundam*, vbi admonent, non obligare præceptum Episcopi, vel Parochi, vt subditi Missam audiant in propria parochia, & non in Ecclesiis Regularium, aut alio sacello, vel oratorio. Quia, vt Nau. ait. *Episcopus non potest tollere ius commune, & generalem totius orbis consuetudinem*. Vide Azor. *cit. lib*.7.*ca*.6. *q*.4. & *seqq*. Verum tamen est, reprehendi eos *in cap*. 2. de parochris, atque puniri posse, qui contempto proprio Parocho, seu ex iniusta indignatione, diuina apud ipsum non frequentant. Præterea Trident. Concil. *sess*.22. decreto de obseruandis in celebr. Missæ, monendum populum esse ait, vt frequenter ad suas parochias, saltem diebus Dominicis, & maioribus festis adeant. Addit. Azor. *tom*.2.*lib*.8.*cap*.11.*q*.16. etiam Missam Græcorum, quamuis schismaticorum audiri à fidelibus posse: quandoquidem illi vitandi non sunt, & secundum ritus suos rectè sacrificant.

3 Assertio IV. Missa integra audienda est, saltem, vsque ad Sacerdotis benedictionem, iuxta *can*.47. Conc. Agatensis, & *c. cum ad celebrandas, dist*.1. *de consecr*. quod sumptum est ex Concil. Aurelianensi. 1. *canon*.18. Qui autem partem aliquam Missæ sine iusta causa prætermittit, peccat: venialiter quidem, si sit pars exigua: mortaliter verò, si sit notabilis. Fermè autem consentiunt Doctores, non esse partem notabilem ideoque mortaliter non peccari, si quis à principio Epistolæ, vel secundum alios à principio Euangelij vsq; ad finem Missę intersit, vel à principio Missæ vsque ad Communionem Sacerdotis, qua de re videri potest Sot. *cit. q*.2.*ar*.1.§.*in calce demum articuli*. S. Anton. *p*.2. *tom*. 9.*ca*.10.§. Syluest. *ver. Missa*.2.*qu*.1. Nauar. *cap*.21 *nu*.2. & in Enchirid. *de oration. c*.10.*n*.43. Tolet. *li*.6.*c*.71. Sà *ver. Missæ auditio. nu*.2. Suar. *cit. sect*.2.§.*secundò sequitur*.

Addit Nauarr. euitari peccatum mortale, si quis etiam finito Euangelio accedat, modo illud postea priuatim legat. Sed Suar. probabilis loqui videtur, priuatam hanc lectionem impertinentem esse: Nihilominus defendi posse dictam excusationem à peccato mortali, si is qui Euangelium neglexit, reliquum Missam audiat vsque ad Euangelium S. Ioannis inclusiuè: poterat enim discedere data benedictione, iuxta antiquos canones: quare audiendo postea Euangelium S. Ioannis; videtur compensare antea neglectum Euangelium.

Adde his, quod Amalarius significat *lib*. 3. *de Eccles. offic. c*. 36. fideles grauis culpæ damnari non posse, si ab Offertorio, (vnde principium Missæ sumendum esse, ex Isidoro refert.) vsque ad benedictionem Sacerdotis intersint. Sed nihil contra communem DD. sententiam hic definit: solùm dico, duriusculum videri, si hominem, qui circa Offertorium ad Missam accessit peccati mortali damnemus, quòd reliqua neglexerit, secluso contemptu: quando, quæ principalia in Missæ officio sunt, attentè audiuit.

Illud quoque obseruandum: magis curandum esse, vt qui Missę audiendæ præcepto satisfacere cupit, reuerenter præsentem, atque attentum se præbeat circa eas partes Missę, quę ad eius substantiam necessariæ sunt, vel propinquius pertinent; vti sunt consecratio, & sacræ Eucharistiæ sumptio. Quamuis neque in his scrupulum iniiciendum esse, monet Suarez: si tempus absentiæ, vel interpositionis breue sit: propterea quòd præceptum audiendæ Missæ moraliter interpretari conuenit. Qua autem ratione interpositio talis excusetur propter necessariam præparationem, vel ministerium ad Missæ sacrificium spectans, dixi suprà hoc *lib*.1.*cap*.5.*nu*.7.

4 Addunt verò plerique Doctores, Sotum *cit. d*.12.*qu*.8.2.*ar*. Nau. *c*.21 *nu*.2. Medina *in instruct. lib*.1.*ca*.14. §. 9. Sà *ver. Missæ auditio. n*.2. Tolet. *lib*.6.*c*.7. *in fine*: Eum quoque satisfacere præcepto secundùm substantiam, qui à duobus Sacerdotibus non simul, sed successiue Missarum dimidia audit, tametsi non satisfaciat secundùm modum, & perfectionem præcepti, ideoque venialiter peccet: quamuis Medina *l.c*. non satis probabiliter dicat, nihil omnino peccari. Vide etiam Suar. *cit. s*. 2. §. *sed quæres*. Azor. *tom*.1.*lib*.7.*c*.3.*q*.3.

C A P.

CAP. IV.

DE GRAVITATE HUIUS PRÆCEPTI quo ad utramque sui partem: & causis excusantibus ab obligatione illius.

SUMMARIUM.

1 *Præceptum abstinendi ab operibus seruilibus in die festo obligat ex genere suo sub mortali; sed excusat necessitas, ac pietas.*

2 *Obligatio audiendæ Missæ festis diebus itidem est sub mortali peccato.*

3 *Plures causæ sunt, quibus à præcepto Missæ die festo audiendæ fideles excusantur.*

4 *Missæ Parochi notoriè excommunicati, aut notorij concubinarij, fideles interesse non tenentur, etsi licitè possint.*

5 *Qui Missæ in die festo non intersunt, ad alias præces domi fundendas Ecclesiastico præcepto non obligantur.*

1 QVod ad primum horum attinet, dicendũ est ex communi doctrina; Præceptũ de obseruatione festorum, abstinendo ab operibus seruilibus, adhuc hodie obligare sub peccato mortali. Est enim obligatio ista secundum virtutem Religionis, ad Dei cultum, & venerationem instituta; ideoque ex genere suo grauis: quamuis ob materiæ leuitatem, transgressio venialis fieri possit, considerata tum operis qualitate, tùm etiam temporis mora. Et Suarez quidem *tom. 1. de relig. tract. 2. lib. 2. de festis, c. 31. nu. 2. existimat.* vnius horæ laborem, cessante scandalo, non pertingere ad culpam mortalem: eo quòd vna hora comparationem xxiv. horarum, sentorius die naturalis exiguræ partis proportionem habeat, quod maximè verum est, si labor non sit nimis seruilis, & defatigans corpus, v. g. vna, vel sesqui hora tere. Sin verò necessitas etiam concurrat, omni culpa vacare poterit; vt cùm pauperes ancillæ, vel famuli festa die suas vestes reficiunt.

2 Secundò dicendum ex communi doctrina. Alteram partem præcepti, quæ est de Missa festo die audienda, similiter obligare sub peccato mortali; licèt contradicere videatur Angelus *ver. feriæ nu. 42.* Qui etiam perperam docet n. 45. sacram concionem præferenda esse Missæ; si vtrumque audiri non possit, Nam audire Missam est in præcepto; non item audire concionem, per se, & ordinariè loquendo. Qualis autem obligatio ex lege diuina fidelibus incumbat discendi ea, quæ ad salutem ipsis necessaria sunt dixi *lib. 2. tract. 1. cap. 9. nu. 3.*

Quod attinet ad alterum eorum, quæ proposita sunt, obligatio abstinendi ob operibus seruilibus ex duplici capite cessare solet; videlicet *necessitatis, ac pietatis*, sicuti colligitur *ex ca. vlt. de ferijs*. Et necessitas quidem alia publica est v. g. reficiendi fontes, pontes, piscandi certum piscium genus, quod non nisi diebus opportunis *cap. iuxta ca. licet de ferijs:* Si paranda aliqua sint ad communem populi festiuitatem, v. gr. in Principis aduentu. Alia verò est necessitas priuata: qua ratione pauperes excusantur, qui si in multis festis à labore abstineant, se suamque familiam sustentare non possunt: Item agricolæ, cùm ob pluuiam superuenturam, segetes, aut fœnum congregant; vel ob aliud graue damnum cauendum ruri laborant. Et aurigæ: nautæ, vitriarii, quorum opera semel cœpta sine damno interrumpi non potest: Medici, chirurgi, pharmacopolæ, cùm pro infirmis laborare debent. Qua etiam ratione interdum sartores excusantur, cùm post medium noctis festo die laborare coguntur, vt vestes promissas perficiant. Item famuli, ancillæ, vxor, si à patrefamilias ad laborandum adacti (modò id non fiat in Religionis contemptum) sine iactura sua imperium detrectare non possint, sicuti docet Sotus *in 4. d. 13. q. 2. art. 1. in fine.* Nau. *lib. 2. consil. 2. de ferijs, edit.* Quòd si frequenter, ac veluti per consuetudinem fiat debent dominum suum deserere, si alium acquirere possint, sicuti in simili docet Suar. *3. p. t. 3. disp. 88. s. 6. ver. quintum caput.*

Ad pietatem pertinet tum religio in Deum, vt si altaria ordinanda, vel alia ad festiuitatem paranda sint; vel misericordia in proximum, si vestes, v. g. conficiendæ, aut insignia pingenda sint pro funere, vel denique spiritualis charitas erga seipsum, quo modo Syl. *ver. Dominica, qu. 5. dictio. 3.* Sà *ver. festum, num. 6.* excusant eos, qui nisi post rem diuinam peractam laborent, occasione otii, in probabili periculo peccandi versantur: quod tamen rarò accidere videtur, vt aliter declinare non possint. Vide Caiet. *in summa.* Tol. *lib. 4. cap. vlt.* Suar. *tom. 2. de festis, c. 32. & c. 33. in fine.* vbi ex communi doctrina admonet, interdum præter aliqualem necessitatis rationem, accedere etiam consuetudinem à Prælatis scitam, & toleratam: Vt quòd artifices aliqui in quibusdam locis festis diebus ad vesperam, materiam quæ parant pro labore diei sequentis, quod mercatores in die festo rusticis vestes, calceos, &c. vendant.

Porrò circa causas excusationis suprà dictas, tria aduertenda sunt: I. Vt quantum fieri potest, scandalum caueant. II. Si opus antecedente die peragi possit, non esse licitum differre in diem festum. Postquam verò per obliuionem, vel negligentiam semel dilatum sit, festo die nec die sine culpa peragi poterit, si in sequentem diem sine incommodo differri nequeat. III. Si excusationis causa manifesta sit, non opus est petere licentiam à Superiore; licèt interdum securiùs, & decens sit: præsertim si impedimentum diù, aut ordinariè duraturum est. Sin verò causa dubia, vel non satis sufficiens videatur, vt per seipsam excusationem præbeat; tunc Episcopus, vel in eius absentia Parochus, dispensare poterit. Ad Confessarium quoque interdum pertinebit, saltem declarare, num causa excusationis iusta sit, necne.

3 Causæ verò excusantes ab altera parte præcepti, quæ est de Missa audienda, hæ afferri solent: I. Impotentia spiritualis, si videlicet in excommunicatione, vel interdicto sit. II. Impotentia corporalis, quæ duplex est; vnà simpliciter dicta, qualis est mari nauigantium, incarceratorum, lecto affixorum. Sed etsi aliquis priuilegium habeat sacrificium celebrandi super altari portatili in priuato oratorio, cõclaui, naue; nõ tamen ad id obligatur: quia nemo priuilegio suo aduersus legem communem vti cogitur, sicuti notauit Suar. *cit. disp. 88. s. 9. §. secundum c.* Altera est impotẽtia moralis; si videlicet Missa audiri non possit, nisi cum magna difficultate, vel iactura bonorũ animi, corporis, fortunæ. Ex quo capite admodum latè patente excusantur, qui sine periculo scandali, vel spiritualis ruinæ, & qui sine pudore suo, ac infamia domo exire non possunt, v. g. honesta mulier non honestè vestita; item mulier ex occulta fornicatione prægnans. Qui infirmi sunt, aut infirmis seruiũt, vel qui ob probabile periculũ pestis se domi cõtinent. Item matres, & ancillæ, quę infantibus assistere debent: Et qui longè dissiti sunt à loco, vbi Missa audiri potest, habita ratione personarum, viæ temporis, loci, consuetudinis, sicuti bene respondit Nau. *l. 1. consil. 3. de ferijs, edit. 2.* Præterea qui domum vel gregem custodire debet, ne damnum inferatur: Qui itineris comitem valde sibi vtilem & opportunum, vel nauigandi occasionẽ amissurus est, si ad Missã accedat. Alioquin verò si nulla accelerandi necessitas vrgeat, iter facturus priùs Missam audire debet, nisi existimet, se in itinere audiendi occasionem habiturum esse. Denique, qui ratione officii, vel grauis negotii à Missæ auditione impediuntur; videlicet milites stationarii, vigiles, custodes gregis, agasones, de quibus Nau. *consil. 4. & 5. cit. tit.* Item famuli, quibus imperium domini obstat, quominus ad templum accedere liceat; dummodo id non cedat in Religionis contemptum, vt suprà dictum. Quod si famulus frequenter, & quasi ordinariè, sine causa iustæ necessitatis, impediatur à Missa audienda, ait Suar. *cit. s. 6. ca. 5.* excusationis, oportere illum, oblata opportunitate, tale ministerium relinquere, & alteri domino adhærere, apud quem Ecclesiæ præcepta seruare possit. Eademque ratio est, cùm opifices à magistris suis, ver. gr. sartoribus in vigiliis, & sabbathis post noctis mediũ laborare coguntur; si id fiat ob aliquam necessitatẽ, nulla est difficultas: Sin verò absque iusta causa semel, aut iterũ, patere possunt, causa odii, dissidii, aut contentionis vitandæ: Sin verò frequenter, ac per consuetudinem: tunc si alium dominum, vel magistrum acquirere possint debent alterum deserere.

III. Excusandi causa est rationabilis consuetudo, scientibus Prælatis, introducta: qualis quibusdam locis est in vidua maritũ defunctum lugente: in puella nobili: in puerpera, etiam posteaquam ex partu conualuit, iuxta *cap. vnic. de purificat. post partum.* De his legi potest Caiet. *in sum. verbo festorum violatio.* Nauarr. *c. 21. n. 4.* Suar. *cit. s. 6. §. sextum cap.* Azor. *lib. 7. c. 7. q. 2. 3.*

4 IV. Si Sacerdos, à quo vnico missam die festo audire potest, sit notoriè excommunicatus, aut notorius concubinarius, potes ab eius Sacrificio abstinere, in iustam sceleris detestationem, iuxta *c. vestra, & c. vlt. de cohabit. Clericorum, & mulierum, & c. præter. distin. 32.* Attamen iure nouo, post extrau. *Ad euitanda.* Concilii Constanciensis, abstinere non teneris. nisi sit notorius Clerici percussor, vel de crimine denuntiatus, tanquam vitandus à fidelibus, sicuti docent Syln. *ver. Missa 2. q. 3.* Couar. *c. alma p. 1. §. 2. n. 10.* Maior. *in 4. d. 9. q. 4. dub. vlt.* Henriq. *lib. 9. c. 25. nu. 15. lit. f.* Suar. *tom. 5. de cens. disp. 31. s. 4. nu. 19. & to. 4. cit. disp. 88. s. 6. §. vltimum, c.* quamuis id non obseruasse videatur Nau. *c. 25. n. 80.*

5 Ad extremum addo: Tametsi consulium sit iis, qui in Missa audienda festo die impediti sunt, vt alias orationes ad Deum fundant: non tamen id ab Ecclesia præceptum esse, sicuti ex communi docet Nau. *c. 13. n. 2. & c. 21. n. 7.* Suar. *cit. s. 6. in fine.* Azor. *tom. 1. lib. 9. c. 10. q. 14.* contra Angel. *ver. feriæ. nu. 43.* Nam finis præcepti non cadit sub præceptum; nisi quatenus intrinsecè continetur in obiecto, quod præcipitur, sicuti docet S. Th. *2. 2. q. 100. ar. 9. & 10.* At verò cultus Dei est quidem finis Ecclesiastici huius præcepti; sed non præcipitur in alia materia, seu obiecto, nisi in hoc determinato, vt Missa audiatur.

CAP.

CAP. V.

DE SANCTORVM CANONIZATIONE, imaginum, & reliquiarum sacrarum veneratione.

SVMMARIVM.

1 *Canonizatio Sanctorum ad Sum. Pontificem propriè spectat.*

2 *In noua lege Deum, siue SS. Trinitatem, atque Angelos forma corporea depingere licitum est: quamuis olim Iudæis ad idolatriam pronis id prohibitum fuerit.*

3 *Catholica Fide certum est Christi Domini, B. Virginis, & aliorum Sanctorum imagines rectè depingi; tum memoriæ, tum venerationis causa.*

4 *Olim in Eliberino Concilio, iustas ob causas, probibitum erat, ne Christi, & SS. imagines in parietibus, seu muris Ecclesiarum pingerentur.*

5 *In Concilio Francofordiensi tempore Caroli M. habito, nihil omnino contra VII. Synodum de imaginibus adorandis, decretum fuit.*

6 *Eli Phili vnus ex hæreticis Caluinistis præfatione sua in libros Carolinos multis imposuit.*

7 *Libri, qui vulgo Carolini dicuntur, non Caroli Magni sunt sed ab Iconomachis hæreticis, & à Carolo ad Adrianum Pontificem missi.*

8 *Quamuis probabile sit, tamen non est certum, in Concilio Francofordiensi aliquid pro imaginum cultu contra Iconomachorum errorem statutum fuisse.*

9 *Christi, & Sanctorum imagines, ac reliquiæ coluntur tantum respectiuè, cùm ordine ad prototypon.*

10 *Imagines Christi, & Sanctorum concomitanter, & per accidens, vna cum prototypo colimus, ita, vt imagines ipsæ secundum adorationem, & cultum non terminent.*

11 *Sacram Eucharistiam propriè ac per se latria colimus, cum Eucharistia præter species, quæ inanimata accidentia sunt, Christum ipsum verum Deum, & hominem, in se contineat.*

12 *Sacræ reliquiæ tanto præstantiores censendæ sunt, quanto propinquius ad Sanctum spectabant.*

13 *Sanguis Christi, si in aliqua Ecclesia asseruatur, vel à sacra Hostia fluens apparet, non est adorandus cultu latriæ absoluto, sed solum respectiuè.*

14 *Homines piè defuncti, si canonizati non sint, coli possunt cultu priuato, non publico.*

15 *Ad publicum reliquiarum Sanctorum cultum opus est, vt antecedat earum publica approbatio.*

16 *Ad priuatum cultum reliquiarum sufficit vnus hominis fide digni testimonium.*

17 *Sanctorum corpora perpetuæ sepulturæ tradita sine Prælatorum licentia erui, & transferri non possunt.*

18 *Tum laici, cum Clerici sacras reliquias decenter inclusas deuotionis causa secum habere, ac circumferre non prohibentur.*

19 *Sacræ reliquiæ ad turpem quæstum exponi non debent, neque facilè extra causam ostendi.*

QVæstio prima. Quid sit canonizatio Sanctorum, & à quo fieri debeat. Respondeo, & dico I. Canonizare est, aliquem piè defunctum in canonem, siue catalogum Beatorum referre, id est, auctoritatiuè declarare, eum in cœlis cum Christo regnantem publico cultu venerandum, & inuocandum esse, qua de re Innoc. & Abb. *in c.1. de reliquiis, & veneration. Sanctorum,* Sylu. *ver. canonizatio*, Azor. *tom.2. lib. 5. ca.6.* post S. Tho. *quodlib. 9. in fine*, vbi monet *in resp. ad 2. Quod diuina prouidentia preseruet Ecclesiam, ne in talibus fallatur.*

1 Dico II. Canonizare Sanctos ad Romanum Pontificem extra, vel intra Concilium propriè spectat, post factam inquisitionem de vitæ innocentia, miraculis, communi fama, & persuasione sanctitatis Sumitur *ex c. venerabili, de testib. & cit. cap.* vbi id docet Gl. Innoc. & alii communit. Rationem affert altera Gl. *in c.1. eod. tit. in 6. ver. sedis.* Quia canonizatio Sanctorum est vna ex causis maioribus, quæ ad Sedem Apostolicam spectare debeat, iuxta *c. maiores, de Baptismo*. Esset enim valdè indecens, & Religioni contrarium, si pro sancto publicè coleretur, qui sanctus non est. Olim tamen sine solemni eiusmodi canonizatione, Sancti quidam post felicem eorum obitum, communi Episcoporum, & populorum consensu celebrantur, approbante etiam Ecclesia Romana. Quæ proinde fuit tacita quædam canonizatio totius Ecclesiæ, quæ errare non potest, iudicio, consensu, ac consuetudine introducta, sicuti notauit Bellarm. *lib. 1. de Sanct. beatitudine, c.8. in fine*, & videri potest Angelus Rocca de canonizat. Sanctorum, *c.4. 39. & seq.* Cæsar Baronius Anno Christi 302. *n.*216.

2 Quæstio Secunda. Vtrùm S. Trinitatis, Christi Domini, & Sanctorum imagines pingere, atque venerari licitum est? Respondeo, & dico I. Certum videri debet, licitum esse in noua lege Deum, siue SS. Trinitatem forma corporea depingere. Ita Caiet. *in 3. p. q. 25. art. 3.* Nicol. Sanderus de cultu imaginum *lib. 1. c. 4.* Th. Vualdensis *tom. 3. tit. 19. ca. 155.* Vasq. *lib. 2. de adorat. disp. 3. c. 3.* Bellarm. *lib. 2. de imagin.* c. 8. Est tamen hæc assertio non tantum contra hæreticos, præsertim Caluinum *lib. 1. Instit. c. 11.* Sed etiam contra quosdam Cathalicos, Durand. *in 3. d. 9. q. 2.* Abulens. *in c. 4.* Deuter. *q. 5.* Henric. de Gandauo, *quodlib. 10. qu. 2.* vt proinde hæc assertio de Fide non sit, quamuis sine temeritate negari iam non possit, propter vniuersalem Ecclesiæ consuetudinem.

Notat verò Caiet. duobus modis Deum depingi posse, primo ad repræsentandam eius naturam, aut formam, quam in se habeat, & hoc fieri non potest. Secundò ad repræsentandam oculis historiam, secundum quam Deus in forma corporea hominibus repræsentatus est. Nam Gen. 3. apparuit tamquam homo ambulans in Paradiso. Gen. 28. Iac. vidit Deum innixum summitati scalæ. Daniel *ca.* 7. vidit antiquum dierum in throno sedentem. Matth. 3. Spiritus Sanctus in forma columbæ apparuit. Et Christus Ioan. 15. secundùm metaphoricam similitudinem dixit. *Ego sum vitis vera, & Pater meus agricola est.* Hoc posteriore modo licitum est Deum depingere. Si enim Deus ipse talibus modis se hominibus repræsentauit, vt ex corporeis istis mentem ad incorporea erigeret intelligenda: cur quod à Deo exhibitum est, nobis non liceat pia recordatione imitari, ac colere.

Idque per se loquendo: Neque enimuerò negari potest, subesse aliquod periculum idololatriæ. Quamobrem Deus Exodi 20. Deut. 3. absolutè omnem vsum imaginum, quibus Deus repræsentatur, penitus interdixit, vti probabilius arbitratur Vasq. *li. 2. disp. 3. c. 4.* Erant enim Iudæi ad idololatriam propensiores, & ideò imaginum vsus eis interdictus erat, teste S. Damasc. *orat. 3. de imagin.* Nunc verò, abolita lege veteri doceri potest, ac debet populus Christianus, *non propterea diuinitatem figurari, quasi corporeis oculis conspici, vel coloribus, aut figuris exprimi possit.* ait Trid. *sess. 25. decreta de venerat. reliquiar. & cultu imaginum.* Quare etiam Greg. 1. *lib. 9. indict. 4. epist. 9.* Serenum Massiliensem Episcopum acriter reprehendit, quòd *inconsiderato zelo succensus, Sanctorum imagines, sub hac quasi excusatione, ne adorari debuissent confregerit. Et quidem quia eas adorari vetuisset, laudauimus: fregisse verò reprendimus.* Et paulò post. *Aliud est picturam adorare, aliud per picturæ historiam quid sit adorandum, addiscere. Nam quod legentibus scriptura, hoc idiotis præstat pictura cernentibus.* Quæ ratio vniuersim probat, etiam de imaginibus Dei: non esse soluendas propter paucorum simplicitatem, aut errorem: cùm potiùs hi edoceri debeant.

Dico II. Certum etiam est, Angelos in forma corporea rectè depingi posse. Ita contra Xeneuur hæreticum, & Iconoclastas, docuerunt Patres Concil. VII. Generalis, *act. 5. & act. 7.* Tho. Vualdensis *cit. cap.* 155. contra Vviclef. Ratio colligitur *ex assert. præced.* Quia Angelos in forma humana sæpe apparuisse legimus: ergo rectè ita à nobis figurantur, ac depinguntur. Vt videl. per metaphoricas sibi notas similitudines erigatur mens ad spiritualia, & incorporea quadantenus intelligenda, sicuti edocet S. Diony. Areopag. de cœlesti Hierarchia *ca. 2. & 15.* Confirmatur ex eo, quòd in veteri Testamento Cherubini, saltem ornatus gratia in templo corporali forma erecti fuerint. Ergo nihil Angelorum naturæ repugnat, ita depingi, aut fabricari, Cauendum tamen est, ne nouæ in Ecclesia non vsitatæ Angelorum, & maximè SS. Trinitatis imagines artificum arbitrio proponantur, & hæreticis irrisionis materia subministretur.

Dico III. Certa Fide tenendum est, Christi, B. Virginis, aliorumque Sanctorum imagines rectè depingi, tum memoriæ, tum venerationis causa. Ita ex communi Patrum doctrina, & totius Ecclesiæ consuetudine definitum est, Nicæni Concil. VII. Oecumenico, contra Iconomacos, qui Iudæos, Samaritanos, Mahumetanos imitati, omnem imaginum cultum idololatriam dixerunt, ideoque eas flammis, & ferro addixerunt. Eorum inter Christianos princeps fuit Leo Isaurus, qui decimum annum auspicatus Imperii per tyrannidem acquisiti, ab Apostata Fidei Iudæos eductus est, vt bellum contra Deum, & sacras imagines moueret: qui etiam de homusio non rectè sensit, teste Sigiberto in Chronico. Ann. 725. Zonara, Cuspiniano, & Vrspergensi in Chronico, 718.

Impietatis paternæ æmulus fuit filius eius Constantinus Copronymus appellatus; quòd in signum futuræ impietatis sacrum Baptisma suo stercore fœdarit: ita, vt Germanus sanctissimus Patriarcha Constantinop. propheticè diceret: *Constat, maximi Christiani, Ecclesiæ mali per eum efficiendi hoc signum esse futurum,* apud Paulum Diaconum lib. 21. *histor. miscell.* Et Zonaras in Annalibus ait: *Patris improbitatem longo internallo superarique*

que studuit; Neque enim contra venerabiles imagines duntaxat insaniis: sed & præstigiis fuit deditus, & victimarum dissectionibus, & euocationibus manium, aliisque infandis rebus. Denique nullo scelere abstinuit non vniformi, sed multiplici impietate præditus: non Christianus, non Paganus, non Iudæus, sed colluuio quædam impietatis.

Postea verò sub Adriano I. Papa, Constantino, & Irene Catholicis Augustis, Iconomachorum hæresis CCCL. Episcoporum generali synodo damnata est. Sed paulò post iterum reuocata à Leone Armenio Imperatore, eiusque successoribus Michaele Balbo, & Theophilo; In Occidente verò, sub Ludonico Pio, & Claudio Episcopo Tauriensi. Posterioribus sæculis successerunt in imaginum sacrarum oppugnatione VViclefistæ; denique Caluinistæ hæretici, egregii Iconomachorū æmulatores.

Argumenta Iconomachorum hæc sunt: I. Quia imaginum cultus iure diuino prohibitus est. Exod. 20. Deut. 4.

II. Cum constet diuinitatem pingi non posse, sequitur, cum Christum forma humana pingimus, diuinitatem nos eius ab humanitate separare, quod videtur fuisse argumentum Petri Fullonis Theopascitarum Principis, vti colligitur ex Concil. VII. act. 1. post fragmentum epist. S. Athanasii ad Ruffinianum, vbi Tharasius Constantinop. Episcopus dixit: *Inuenimus & Manichæos respuisse imagines* (vt indicat S. August. *lib. 20. contra Faustum, c. 3.*) *& præter hos Marcionistas, & illos, qui confundunt duas naturas.* Eutychianos, & Theopascitas, *quorum princeps Petrus Fullo: præter Xeneum*, alias Denaium *Hieropolytanum*, tempore Zenonis Imper. apud Niceph. *li. 16. c. 27. Sed & Seuerum, &c.*

III. In Concil. Eliberino, *cap. 36. legimus. Placuit, in templis non haberi picturas, vel quod colitur, vel adoratur, in parietibus depingatur.*

IV. Quia in CCC. Episcoporum Concilio Farcofordiensi ad Mœnum, sub Adriano I. & Carolo Magno: VII. Synodus de adorandis imaginibus reprobata est, vt historici testantur. Ad I. resp. vt suprà, Iudæis, tanquam ad idololatriam pronis, imaginum omnem cultum specialiter prohibitum fuisse.

Ad II. respondet Epiphanius Episc. act. 6. Concil. VII. definit. 3. Quemadmodum qui hominem pingit, non ideò eum inanimatum facit, quia imago, seu pictura secundum se inanimata est: cùm ratio imaginis consistat in repræsentatione: ideoque dum veri hominis imaginis conspicimus, animatum intelligimus. Ita etiam qui Christum pingit secundum formam naturæ humanæ, non negat eam deificatam, seu diuinitati vnitam esse: cum per aspectum imaginis concipiamus eum, qui per ipsam repræsentatur, verus Deus, & homo.

4 Ad III. resp. Duas causas canone illo pictas in parietibus imagines prohibitas fuisse: I. Ne imminente persecutione, dum Christiani imagines pictas secum auferre non possunt, Iudæis atque Paganis ludibrio fiant. Ita Nicol. Sanderus *lib. 1. ca. 4.* Bellarm. *li. 2. de imag. c. 9.* Suar. *3. p. tom. 1. disp. 53. s. 1.* II. Quia imagines in parietibus depictæ venustatem amittunt, & decrustato pariete fœdantur. Iniuria etiam temporum, & bellorum, accidere solet, vt templa diruantur, & sanctæ imagines, si in parietibus pictæ sint, non reuerenter, vti deceret, seruari possint. Ita indicant Bellarm. & Suarez *ll. cc.* & explicat Vasquez *lib. 2. de adorat. disp. 5. cap. 2. n. 132.* qui etiam testatur, in Hispania, vbi Eliberinum Concilium habitum est, paucis in Ecclesiis imagines, reperiri de pictas in pariete; (præter S. Christophori) sed pictasque in tabulis, aut statuis ligneis inauratis. Quamuis temporis progressu à canonis illius constitutione etiam in Hispania recessum sit.

5 Circa IV. *arg.* quid in Concilio Francofordiensis de imaginibus decretum sit, variè sentiunt DD. Catholici, vt videre licet apud Baron. Anno Christi 497. Alanum Copum *dialog. 4. c. 18.* Surium in admonitione ad Lectorem de Synodo Francoford. Sanderum *lib. 2. de imagin. c. 5.* Bellarm. *lib. 2. de imagin. cap. 14.* Vasq. *lib. 2. de adorat. disp. 7.* Suar. *p. 3. tom. 1. disp. 54. s. 3.* Respondendum autem est primò, Extra controuersiam esse debere, quòd in Francofordiensi Concilio nihil contra Nicœnam Synodum OEcumenicam statutum fuerit. Ita docet Surius Suar. *ll. cc.* Seuerinus Binius in notis Concilii Francoford. *ver. Actaque*, contra Genebrardum Chronico, Anno 794. Bellarm. & Baron. *ll. cc.* qui arbitrati sunt, Patres Concilii Francofordiensis falsa informatione, & libris Carolinis deceptos, quasi in Nicœno Concilio imagines vt deificatas latriæ cultu adorandas esse decretum fuerit, illud abdicasse, & condemnasse. Sed probatur assertio. Cùm enim Concilium illud Francofordiense contra hæresim Elipandi, & Felicis, Nestorii (vt videtur) sectatorum, paucis annis, videl. septem post Synodum Nicœnam II. sub eodem Pontifice Adriano I. præsentibus Legatis Apostolicis, Teophylacto, & Stephano Episcopis, celebratum fuerit; incredibile omnino est, aut neminem ex CCC. Francofordi cōgregatis Episcopis sciuisse, aut si nescierunt, saltem à Legatis Apostolicis, ipsiusve Adriani litteris edoctos non fuisse, quid in Synodo Ninæna II. cum totius orbis approbatione, secundùm traditionem patrum, à CCCL. Episcopis contra Iconomachos constitutum fuerit; Præsertim cùm ipsi Patres in libello sacrosyllabo supremam Romani Pontificis potestatem agnoscant; *Reseruato per omnia iuris priuilegio Summi Pontificis, Domini, & Patris nostri Adriani.* Et Carolus Magnus, qui Concilio huic interfuit, in epist. ad Episcopos Hispaniæ, testatur, se ad beatissimum Apostolicæ Sedis Pontificem in causa eius Concilij ter, quaterue direxisse Missos; vt sciret *quid sancta Romana Ecclesia Apostolicis edocta traditionibus, de hac noua inuentione* Felicianæ hæresis *responderet.* Quomodo igitur fieri poterat, vt contra nicœnam Synodum à sede Apostolica paulò antè congregatam, & approbatam, quidquam decerni, vel Patres ipsi, vel Carolus Rex, vel Apostolicæ sedis Legati permitterent: Accedit, quòd post mortem Caroli, sub Gregorio IV. Papa, & Ludouico Pio Imp. Græcorum Iconomachorum error iterum in occidentem irrepsit, auctore Claudio Episcopo Taurinensi, qui haud dubiè auctoritate Concilii Francofordiensis errorem suum defendisset, si ibi aliquid contra imaginum cultum decretum fuisse: id autem eum non fecisse, colligitur ex refutatione Ionæ Aurelianensi *lib. 1. de cultu imaginum*, & videri potest VValfridus Strabo *lib. de rebus Ecclesiast. c. 8.* Accedit secundò, quòd historici, qui de damnatione Synodi adorationem imaginum approbantis, testantur, partim suppositium sunt, partim erroris manifesti coargui possunt, vt statim ostendam.

6 Vbi in primis dolendum est, Bellarmin. *lib. 1. c. 14.* Vasq. *lib. 2. disp. 7. c. 4. & 7.* aliosque Catholicos quosdam scriptores cum copiam non haberent librorum Carolinorum, qui anno 1549. sine nomine typographi, ac loci, editi sunt à Caluinistis; persuasisse sibi; præfationem illam, cuius fragmenta suis scriptis, ac chronicis fraudulenti hæretici contra imaginum cultum frequēter inserunt, eiusdem antiquitatis esse, atque circa tempora Caroli Magni conscriptam. Cum tamen fictus Eli Phili in præfatione illa ad Christianum lectorem alleget Augustinum Steuchum, Ioann. Ecchium, Alph. à Castro, & alios recentes. Hic Eli Phili vnus ex Caluinistis, qui mentiri, ac decipere in religionis suæ causa opus bonæ conscientia arbitrantur, refert, se in musæo quodam reperisse acta Concilii Francofordiensis; sed reliqua se interim suppressurum, & duo sola eius Concilii decreta in lucem editurum: quorum vnum est de hæresi Feliciana condemnata; alterum verò iam infitum constitutum, vt ipsa imperitia, & contradictione sua ostendat imposturam. *Allata est in medium quæstio de noua Græcorum Synodo, quam de adorandis imaginibus Constantinopoli fecerunt, in qua scriptum habebatur, vt, qui imagines Sanctorum ita, vt deificam Trinitatem seruitio, aut adoratione non impenderent, anathema iudicarentur. Qui suprà sanctissimi Patres nostri omnimodis, & orationem, & seruitutem eis renuentes, contempserunt, atque consentientes condemnarunt.* Quanta hic barbaries, & quanta rerum omnium ignorantia? Nunquid Constantinopoli aliquando de adorandis imaginibus Synodus habita est? Aut num alicubi statutum, vt Sanctorum imagines perindè, vt deifica Trinitas, adorarentur?

7 Secundò allegatur. Hincmari Rhemensis Episcopi quoddā fragmentum, productum ab Illyrico *cent. 8. cap. 9.* Sed optimè respondet Alanus Copus *dial. 4. cap. 19.* Centuriatores non tantam fidem mereri, vt frustum aliquod ex opere, quod apud ipsos delitescere volunt, velut germanum. Hincmari scriptum ex osculantes acceptemus: præsertim cum in illo fragmento plura falsa, & absurda contineantur. *I. In septima Synodo Nicæna quidam imagines confringendas, quidam adorandas dicebant, II. Neutra pars intellectu sano definiuit, sine auctoritate Apostolicæ Sedis. III. Iussione Apostolicæ Sedis, generalis Synodus in Francia, conuocante Imperatore Carolo, celebrata, & secundum Scripturarum tramitem, traditionemque maiorum, ipsa Græcorum, videlicet Nicæna Synodus destructa, & penitus abdicata est.* Quæ omnia falsissima esse constat, vel ex mentiendi libidine, vel ex magna rerum ignorantia profecta, quorum vtrumque ab Hincmaro alienissimum est. *IV. De destructione* Synodi Græcorum *non modicum volumen ab eodem Imperatori Romano esse quosdam Episcopos missum.* Loquitur hic fictitius Hincmarus de libris Carolinis, vulgò appellatis; qui tamen Caroli Magni non sunt, sed ab Iconomachis, Seueri Massiliensis discipulis, aduersus Nicænam Synodum conscripti: quos Carolus ad Adrianum Papam non per Episcopos, sed per Engilbertum Abbatem, suum Capellanum, misit, illius censuræ, vti alia omnia ad Fidem pertinentia, committens; Eos autem Adrianus reprobauit, tanquam ab hæreticis contra vnanimem Ecclesiæ consensum scriptos, vti legi potest epist. 3. Adriani ad Carolum Magnum.

Alii testes produci solent, qui tamen sequentibus seculis vixerunt,

xerunt, quasi dixerint, in Francofordiensi Concilio aduersus Sinodum Nicænam de adorandis imaginibus, decretum fuisse. Videlicet Ado Viennensis, Aimoinus Monachus, Rhegino, Abbas Vrspergensis Ioan. Aucutinus. Sed inprimis Aucntinum reiicimus, cùm ex recentioribus sit, & qui de industria ea prætulit, quæ Catholicis obesse posse videbantur, Lutheri magis, quàm Papæ amicus, Aimoinus *lib. 4. de gestis Francorum c. 8.* cuiusque tanquam antiquiorem secutus Abbas Vrspergensis in Chronico Anno 793. repugnantia scribunt, ideoque eorum testimonium recipi non debet. *Synodus, quæ ante paucos annos Constantinopoli sub Irene, & Constantino filio eius, congregata, & ab ipsis Græcis septima, nec vniuersalis appellata est, vt nec septima, nec vniuersalis diceretur, haberetur que quasi superuacanea, in totum ab omnibus abdicata est.* Sed quænam ista Synodus Constantinopoli sub Irene, & Constantino celebrata? Nulla prorsus: scripserunt igitur de re, quam ignorarunt. Ado, quasi æqualis Aimoino, ita habet. *Pseusynodus, quam septimam Græci appellant, pro adorandis imaginibus abdicata penitus est.* Quæ verba cùm ambiguum sensum habere possint, eligere oportet eum, qui veritati consonat, imò quem verborum constructio magis postulat; Synodum Constantinopoli sub Copronymo habitam, quam vti septimam Græci Iconomachi extollere volebant, pro honore, & veneratione sacrarum imaginum penitus abdicatam esse. Et hunc quidem sensum Adonis amplexi sunt plerique historici sequentes, vt Platina in vita Adriani, Blondus *lib. 1. decad. 2.* Sabellicus *lib. 8. Ennead. 8.* qui dicunt, Francofurti damnatam esse Synodum, & hæresim, quæ erat de abolendis imaginibus Solus Rhegino Abbas *lib. 2. chron.* Adonis verba malè intellexisse videtur, vt diceret. *Pseudosynodus Græcorum, quam pro adorandis imaginibus fecerunt, à Pontificibus Francofurti reiecta est;* Nisi suspicari velis, mendum irrepsisse, & legendum esse, *pro abrogandis imaginibus.* Etenim à Græcis sub Copronymo hoc fine pseudosynodum Constantinopoli celebratam fuisse, testatur Paulus Diaconus *histor. miscel. lib. 22. Constantinus impius contra sanctas, & venerabiles imagines Concilium iniquum 38. Episcoporum congregauit in palatio Hieriæ, &c. nullo præsente ex Catholicis Sedibus, Romana, Antiochena, Alexandrina, Hierosolymitana.* Zonaras in *annal. tom. 3. pag. Copronymus, multis Episcopis sibi suffragantibus conuocatis, quorum Princeps erat Theodosius Ephesinus, & Palistas Pergamus, per eas quidquid libuit, decreuit, nemine, vel ex vetere Roma, vel ex alijs Patriarchis præsente. Eum concursum profanorum hominum, Synodum Oecumenicam appellare non dubitauit.*

8 Respondendum est secundò: Quamuis probabile sit, in Concil. Francofordensi Iconomachorum errorem de imaginibus Christi, & Sanctorum abolendis damnatum fuisse; tamen id non est certum. Ita bene docet Franc. Suarez *disp. 45. s. 3.* Prior pars probatur coniecturis. I. Quia multi historici, saltem posteriores, id testantur. II. Quia Claudius, discipulus Felicis Vrgeltani, imaginum cultum impugnauit, sub Ludouico Pio, teste Iona, & Strabone *loc. cit.* Ergo non est incredibile, eodem errore laborasse Felicem magistrum, qui Francofurti damnatus fuit: quod apertè sensit Sabellicus *cit. Ennead.* 8. & Concil. Senonense *decret. 14.* III. Quia credibile est, posteaquam pseudosynodus Græcorum in Oecumenico Nicæno Concilio damnata fuit, (vti non obscurè significat Paulus Diaconus, eius temporis historicus miscell. *lib. 22. pag. 689. & lib. 23. pag. 735.*) acta eiusdem Concilii Nicæni ab Adriano missa esse ad Concilium Episcoporum Francofurti congregatorum, vt, quod in Græcia contra Iconomachos actum esset, ipsi quoque in Occidente reciperent; & stabilirent: præsertim cum constet ea Capitulari Caroli, & responsis Adriani, eo tempore non defuisse, qui aduersus imaginum cultum, & vniuersalis Concilii decreta se opponere conarentur.

Altera pars probatur: Quia neque in statutis Francofordensis Concilii vlla mentio habetur de imaginum adoratione: neque vllus historicorum, qui eo tempore vixerunt, quicquam meminit de hac re Francofurti actum fuisse. Sequentes autem historici valdè obscura, & contraria scribunt; vti fieri potuerit primum errasse; alios autem vnius verbis, malè etiam intellectis, adhæsisse.

8 Quæstio Tertia. De modo, quo sacræ imagines, & reliquiæ colendæ sunt? Respondeo, & dico I. Communis antiquorum DD. vera sententia est; Quòd Christi, ac Sanctorum imagines, atque reliquiæ, secundùm se & absoluta cultum, ac reuerentiam non merentur, sed tantùm respectiuè, quatenus ordinem alicui repræsentationi habent ad ipsum exemplar, seu prototypon, ita vt totus affectus internæ submissionis ad prototypon referatur. Ita docet S. Th. *2. 2. q. 102. a. 4. ad 3. & 3. p. q. 25. art. 3. 4. &* Alensis *p. 3. qu. 30. membr. 3. ad 3.* Durand. *d. 3. sent. d. 9. q. 2.* Th. VValdensis *tom. 3. cit. c. 19. cap. 156.* & alii apud Vasq. *libr. 2. de adorat. disp. 8. cap. 3.* Ratio est: Quia nulli personæ irrationali secundum se cultus aliquis exhiberi debet: imagines autem, ac reliquiæ Christi, & Sanctorum secundum se res inanimatæ sunt, ergo iis non competit cultus, ac reuerentia: Probatur maior: Quia cultus, seu reuerentia signum submissionis, seu subiectionis est, omnis autem creatura irrationalis homini naturaliter subiecta est: ergo non debet homo colere vllam creaturam irrationalem. Præterquam, quod creatura irrationalis, cum intellectu, & liberi arbitrii præstantia careat, capax non sit laudis, honoris, præmii, &c.

Eandem doctrinam tradidisse videtur Trident. Concil. *sess. 25. in decreto de sacris imaginibus:* Imagines sacras in templis habendas, & debitum eis honorem, ac venerationem impertiendam esse, *quoniam honos, qui eis exhibetur, refertur ad prototypa, quæ illæ repræsentant: ita vt per imagines, quas osculamur, & coram quibus caput aperimus, & procumbimus, Christum adoremus, & Sanctos, quorum illæ similitudinem gerunt, veneremur.*

Consentit doctrina Ambros. *in Ps. 118. serm. 10. Qui coronat imaginem Imperatoris, vtique illum honorat, cuius imaginem coronauit, & qui statuam contempserit Imperatoris, Imperatori vtique cuius statuam conspuauerit, fecisse videtur iniuriam.* Quo ipso exemplo cultum imaginum declarat S. Damascen. *orat. 3. de imaginib.* Et Tharasius Patriarcha Constantinopol. act. Synodi VII. Gen. explicans verba S. Athanasii *orat. 4. contra Arrianos,* inquit. *Hæc sanè rerum natura docet, quod honor imagini exhibitus ad ipsum fontem primum referatur, quemadmodum contumelia.* Photius Patriarcha *in lib. 7. de Synodis. Omnibus perspicuum est, honorem imaginibus, habitum ad eos transire, quos illæ referunt,* S. Basil apud S. Damasc. *l. 4. orthodoxæ Fidei, ca. 17. Imaginis honor ad exemplaris refertur honorem.* Idem Damasc. *l. 4. cap. 12. Omnia quæ Deo dicata, aut consecrata sunt, ita adoramus, vt cultum, & venerationem ad eum referamus.* Quod etiam S. Augustin. expressit *lib. 3. de doctrina Christiana ca. 9. Qui aut operatur, aut veneratur vtile signum diuinitus institutum, cuius vim, significationemque intelligit, non hoc veneratur, quod videtur, & transit, sed illud potius, quo talia cuncta referenda sunt.*

Etenim, quod de imaginibus dicitur, idem de aliis omnibus rebus sacris dici debet, iis honorem, ac venerationem deferri non absolutè, sed cum ordine ad personam, puta Christum sanctificantem, vt proinde omnis honor ad Christum tanquam obiectum dirigatur, sicuti lectum est à Leontio Episcopo Neopoleos Act. 4. Synod. VII. *Quemadmodum genuini filij, peregrinante longo tempore patre, ingenti amore exanimo ergo eum affecti, quidquid illius in domo viderint siue baculum, siue sedem, siue chlamydem, hæc omnia cum lachrimis attrectantes amplexantur, non illa secundum se honorantes, sed patrem desiderantes, & venerantes, sic, & nos fideles omnes crucem Christi tanquam virgam adoramus, vt sedem verò ac cubile illius, ter sanctum sepulcrum, præsepe autem, & Bethelecm, reliquaque illius habitacula, vt domum.*

Contra hanc assertionem sentiunt Franc. Suar. *2. p. t. 1. disp. 3. sect. 4. assert. 2.* Bellarm. *lib. 2. de imag. c. 21.* imagines Christi, & Sanctorum coli posse cultu aliquo inferiore, quam prototypon ita vt ipse terminent venerationem secundum se. Nituntur præcipuè auctoritate Concil. VII. vbi sæpius repetitur, crucem, & imagines Christi venerandas, adorandas esse, & tamen claris verbis negatur latria coli posse. Act. 7. *in definit.* Ergo mens Concilii est, alio inferiori cultu secundum se colendas esse. Respond. Contrarium potius colligi ex defini. Synodi, quæ incipit. *Qui nobis, Illis Christi imaginibus salutationem, & honorariam adorationem exhibeant,* non secundum Fidem nostram, veram latriam, quæ solum Diuinæ naturæ competit: sed quemadmodum typo venerandæ, & viuificantis crucis, & sanctis Euangeliis, & reliquis sacris oblationibus suffitorum, & luminarium reuerenter accendimus, imaginis enim honor in prototypum resultat, & qui adorat imaginem, in ea adorat, quoque descriptum argumentum.

Optimè autem aduertit Vasq. *li. 2. de adorat. c. 12.* ex Tharasio *in epist.* Constantin, & Irenem. *Actor. 7. & ep.* Athanasij Episc. lecta à Stephano Monacho ead. VII. Synodo *act. 4.* Græca verba *προσκυνεῖν*, adorare, *ἀσπάζεσθαι* salutare, *φιλεῖν* osculum præbere, plerumque ita accipi, vt significent internam submissionem, inclinationem, quamuis interdum etiam accipiantur, præsertim *τὸ προσκυνεῖν*, vt significent internum affectum submissionis, aut seruitutis, seu adorationem in spiritu. Patres igitur Synodi VII. in definitione sua, & alibi passim fatentur, Imagines Christi, & Sanctorum adorandas, & salutandas esse: quia verè coram illis procumbimus, ora admouemus, &c. negant verò latria coli posse, quia hæc vox *λατρεύειν* semper significat adorationem, seu submissionem in spiritu, quæ rei inanimatæ competere non potest. Quare ob eandem causam neq; vox *προσκυνεῖν* imaginibus

tribui

tribui potest: neque enim imagines deprecamur, aut eis vota nuncupamus. Ex quibus etiam intelligimus Gregor. 1. *lib. 7. epist. 53. ad Secundinum: Scio quod imaginem Saluatoris nostri, non ideo petis, vt quasi Deum colas, sed ob reconciliationem filii Dei in eius amore recalescas, cuius te imaginem videre consideras. Et nos quidem, non quasi ante diuinitatem ante illam prosternimur, sed illum adoramus, quem per imaginem aut natum, aut passum, sed in throno sedentem, recordamur.* Et S. Hie. in epist. de obitu Paulæ. *Prostratus ante crucem, quasi pendentem Dominum cerneret, adorabat.*

10 Dico II. Imagines Christi, & Sanctorum incomitanter, ac per accidens colimus vna cum prototypo. Ita significant Patres *suprà cit.* & docet S. Thom. 3. *part. q. 25. art. 5.* Halens. *p. 4. qu. 30. membr. 3. a. 3. §. 1. & 2.* S. Bonau. *in 3. d. 9. qu. 2.* Durand. ibid. *qu. 2. a. 1.* Palud. *q. 1.* Richard. *a. 2. q. 1.* Capreol. *q. 1. a. 1.* S. Th. VValdensis *cit. c. 156.* Bellar. *c. 23.* Suar. *cit. s. 4. assert. 1.* Iacob. Gretserus *lib. 1. de Cruce cap. 49.* Sensus assertionis est; Quod Christum, aliumue Sanctum apprehendimus tanquam in imagine nobis præsentatum, & sic illi cultum deferimus, vt tamen terminus adorationis sit solum prototypon, imago autem concomitanter se habeat, tanquam accidens, quoddam, & quasi vestimentum prototypi seu personæ adoratæ. Ita enim hanc rem explicat S. Damascen. *orat. 1. de imaginib. Quemadmodum purpura, & sericum, & quod ex his vestimentum conficitur, per se nihil aliud sunt, nisi tenue, quoddam operimentum, quod tamen si rex induerit, honoris, quo præstat Rex, ipsum quoque particeps fit. Ita tres ex materia constantes per se quidem adorandæ non sunt. At, si gratia plenus filys, quem illæ referunt fidei portione ipsæ quoque participes fiunt.*

Aliud exemplum dari potest. Si Regem in speculo effulgentem videas, & adores, vno motu & Regem adoras, & speciem, siue imaginem Regis: ipsum quidem principaliter sed imaginem concomitanter, & per accidens. Quod expressisse videtur S. Athans. *orat. 4. contra Arianos. Qui adorat imaginem, in illa adorat ipsum Regem: quippè cum imago aliud non sit, quam regis forma, ac speciei.* Cuius rationem paulò ante dederat; *Quia impermutabilis in imagine est similitudo Regis, ita vt qui imaginem inspexerit, ipsum quoque Regem simul inspiciat.* Ex quibus verbis, & simili testimonio S. Basilii *lib. de spiritu sancto c. 18.* intulit Ioannes Presbyter, locum tenens Orientalium in VII. Synodo. *act. 4. non esse duas adorationes; sed vnam ipsius imaginis, & primi exemplaris, cuius est imago.*

Corollarium I. Tametsi imagines Christi secundum se, & absolutè latria non colimus: cùm nihil in se diuinitatis habeant: imò nihil excellentiæ rationalis, ob quam honoris, ac reuerentiæ capaces sint: Attamen cultu respectiuo, quo simul exemplar, & imaginem, seu exemplar in sua imagine colimus, fateri debemus, crucem, & imagines Christi latria coli, quamuis per accidens, & concomitanter, vti benè docent S. Bonau. Duran. Richar. Paul. S. Thom. & alii *suprà citat.* Nam sicuti Christum apprehendimus, & cognoscimus per crucem, & imaginem eius ita etiam eundem colimus, & adoramus: non quòd imago sit terminus adorationis: sed vti via, ac medium. Nam ita locutum reperio Leontium Cypri Episcopum *lib. 5. contra Iudæos. Nos Christiani crucis formam adorantes, non ligni naturam adoramus sed signum, & annulum, & formam ipsius Christi respicientes, eum, qui cruci affixus fuit, per ipsam complectimur, & adoramus.* Nonne enim simili ratione iuramus per creaturas, quatenus in iis diuina Maiestas tanquam in signo seu effectu resplendet? cum tamen iuramentum latriæ actus sit: verum iuramentum tale, ideò non improbatur, per se loquendo: quia principaliter, & vltimatè fit per solum Deum, quamuis cum ordine ad creaturam, qua Dei potentia nobis manifestatur. Ita multò magis licitum erit Deum, aut Christum in imagine resplendentem latria colere, quantò imago aptior est ad repræsentandum prototypon. Deinde, si olim Iudæi se prosternere solebant ante arcā fœderis, per ipsam Deum adorantes, iuxta illud *Psal. 98. Adorate scabellum pedum eius, quoniam sanctum est:* cur non simili ratione liceat nobis Christum Deum per Crucis signum adorare; Quòd si autem personæ sanctæ, putà Beati in cœlo, inferiore culto, videlicet duliæ colendæ sint; tunc etiam imagines illorum, atque reliquiæ eodem cultu coluntur, quàmuis respectiuè, & per accidens, vt explicatum.

11 Corollarium II. Licèt species, siue accidentia Eucharistica absolutè, & secundùm se latria non colamus: cùm res inanimatæ sint, quæ cultum non merentur; tamen ipsa Eucharistia propriè, & per se latria colitur: quandoquidem Eucharistia præter species continet verum Christum, Deum, & hominem. In qua Eucharistiæ adoratione terminus est ipse Christus realiter præsens; species autem concomitanter, & per accidens se habent, veluti vestis, insuper rectè aduertit Vasquez *lib. 2. disp. 8. cap. 11.* Christum Dominum, quatenus sub speciebus Eucharistiis nobis exhibetur, aptius esse adorationis, seu latriæ obiectum; quam prout in imagine nobis repræsentatur. Quamobrem feruentior solet esse submissionis affectus erga Eucharistiam, qui etiam exteriore signo magis exprimi solet. Cuius ratio est: Quia quanto clariùs, & excellentiùs persona adoranda in imagine, aut quocunque signo, nobis exhibetur, tantò magis par est affectum internum commoueri, exteriusque prodi: at verò Christus Dominus quam maximè sub speciebus nobis exhibetur, quippè realiter ibi contentus. Ergo &c.

12 Corollarium III. Reliquiæ sacræ tanto magis ad cultum religiosum inseruiunt, ideoque tanto præstantiores censeri debent, quanto propinquius ad Sanctum pertinent, v. g. caro, & ossa integra sanctorum in æstimatione reliquiarum præferuntur aliis rebus, quæ ad eorum corpora tantùm admota fuerunt, pulueribus item, seu cineribus, in quos conuersio, ac magna mutatio facta est. Sin verò adhuc plures, magisque notabiles mutationes fiant, amittitur denique omnis moralis habitudo ad Sanctum: vt proinde res illæ, in quas mutatio facta est, adorabiles non sint, præsertim si neque decenter adorari possint, vt vermes ex Sanctorum corporibus enati. Ita notauit Henricus *loc. cit.* Suarez *3. p. to. 1. disp. 55. sect. 1. ad 3. argum.* Sanch. *loc. cit. n. 2.*

13 Corollarium IV. Si in aliqua Ecclesia sanguis è Christi corpore effusus asseruatur, & ostenditur, non est adorandus cultu latriæ absolutè: sicuti S. Eucharistia à fidelibus adoratur. Quia si est verus sanguis ex Christi corpore fusus (quod negat S. Tho. *3. p. qu. 54. a. 2.* sed affirmat S. Bonau. *in 4. d. 12. dub. 2. circa litteram Magistri.* Gab. *in can. Missæ lect. 50.* & alii apud Suar. *p. 3. to. 2. dis. 47. sect. 2.*) tamē non est hypostaticè iam vnitus diuinitati: ideoque respectiuè tantum adorari debet, sicuti, & aliæ reliquiæ Christi, propter coniunctionem, aut contactum carnis hypostaticæ vnitæ Verbo, sicuti docet Gabr. *cit. lect. 50. col. 2.* Vasq. *lib. 3. de adorat. n. 125.* Suar. *cit. disp. 47. sect. 2. in fine.* Idemque sentiendum de sanguine ex sacra Hostia fluente, & de carne per miraculum apparente: quia (secundùm receptam doctrinam S. Tho. *3. par. q. 76. ar. 8.*) non est Christi caro, aut sanguis in substantia, quippè quæ iam permanenter in cœlo est, & non ampliùs passibilis atque cruenta. Quare si constans, & diuturna sit eiusmodi apparitio, censeri debet facta per miraculosam accidentium immutationem, sicuti docet S. Tho. & alii communiter *in cit. ar. 8.* & videri potest Sotus *in 4. d. 10. q. 1. ar. 8.* Et cum magna hæc sit accidentium sacramentalium immutatio, ita vt sub ea panis, vel vini substantia naturaliter consistere non possit, desinit ibi esse, corpus, & sanguis Christi; totumque, quod apparet, non est adorandum cultu latriæ absoluto, sed solum respectiuo, sicuti crux, & imagine Christi. Vide Gabr. *lect. 51. super Canonem.* Durandum *in 4. d. 10 q. 4.* Suar. *3. p. tom. 3. disp. 55.* Vasq. *in 3. super q. 67. ar. 8.*

14 Quæstio Tertia. Vtrum homines piè defuncti, sed non canonizati, à fidelibus coli, & inuocari possint? Respondeo *ex c. 1. & 2. de reliquiis, & venerat. Sanctorum* Syl. *verb. reliquiæ, q. 1.* Bellarm. *lib. 1. de Sanctorum beatit. c. 10.* Azor. *tom. 1. lib. 9. c. 8. qu. 8.* Suar. *p. 3. tom. 1. disp. 55. sect. 2.* Sanch. *cit. ca. 43. nu. 3.* Non posse eos solemniter, & publicè, attamen priuatim coli, & inuocari. Cultus publicus dicitur, non qui coram aliis exhibetur; sed qui nomine totius Ecclesiæ, & tanquam ab Ecclesia institutus: quare erga eos tantùm exhiberi debet, quos tota Ecclesia pro sanctis habet, ac veneratur. Accedit pluribus superstitionibus locum fore, si quoslibet, tanquam sanctos, publico culto venerari liceret.

Hinc existit primò: Quòd Sanctum non canonizatum (sine speciali licentia Papæ in Missæ sacrificio, officio canonico, publicis litaniis, etiam priuato loco recitatis, inuocare non licet: quia hæ preces, ac postulationes nomine Ecclesiæ fiunt.

Secundò: Fas non est, Sanctis, qui canonizati non sunt, templa, altaria, sacrificia instituere, neque illorum reliquias, aut imagines in publico templo exponere: quia hæ ad publicum cultum spectant.

Tertiò, concessum non est publicum festum, aut ieiunium, in memoriam Sancti non canonizati celebrare; attamen priuatim in eius obitus die seruilibus operibus abstinere, Deo vacare, aut ieiunare, vel votum in eius cultum offerre etiam scientibus aliis, si scandalum absit, prohibitum non est. Eademque ratione licitum est priuata deuotione, quamuis pluribus præsentibus, Sanctum non canonizatum in patrocinium apud Deum inuocare; aut reliquias, vel imaginem eius priuatim venerari, aut in altari priuato collocare. Si enim viuentes ob sanctitatem in ipsis perspectam honorare, eorumque orationes implorare licitum est, cur non item defunctos quos maiore ratione speramus cum Deo iunctos esse? Atque probatur exemplo SS. Patrum, vt Gregorii Nazianzeni *in orat. de S. Athanas. & altera de S. Basilio;*

item

item S. Hieron. in vita Paulæ: vbi hos sanctos tanquam in cœlo existentes inuocant; licèt nondum ab Ecclesia vniuersa in Sanctorum numerum recensiti fuerint: & colligitur hæc doctrina ex ca. *de reliq. & venerat. Sanctorum*, vbi Abb. *n*.2. Syl. *ver. reliquiæ*, *q*.1. Bellar. *cit. cap*. 10. Sanchez *cit. c*.43. *nu*. 8. Philiarchus *tom*. 1. *part*. 2. *lib*. 3. *p*. 9. *in fine*, qui tamen monet; Neque in priuata domo esse reliquias vnicas Sancti non canonizati in altari habere cum lampade accensa, ita vt ab ingredientibus domum veneratio exhibeatur: sicuti eadem ratione licitum esse non videtur, Sancti non canonizati imaginem cum radiis, in domo etiam priuata, collocare: quia hæc ex Ecclesiæ consuetudine, solent esse signa propria Sanctorum canonizatorum, quos tota Ecclesia venerari solet: & alioquin, si talia permitterentur, facilè superstitiones oriri possent. Quare neque Episcopi in hac re dispensare, seu tales licentias concedere possunt: sed solus Papa, qui aliquorum nondum canonizatorum Martyrum, vel aliorum Sanctorum, de quorum canonizatione tractatur, publicum, & canonizatis proprium cultum aliquem, intra certos limites, interdum permittit.

Quæstio Quarta. Quænam habendæ, & colendæ sint pro sacris reliquiis? Hoc autem nomine intelligimus, quidquid ex Sanctorum hac vita decedentium corporibus reliquum mansit; siue sint ipsa eorum corpora, seu cadauera, carnes, ossa, dentes, capilli, vngues, cineres item, ac pulueres, in quæ conuersa fuerunt: item vestes, & varia vtensilia, quibus in vita vsi fuerunt: vela item; panni, & similia, quæ in vita sua tetigerunt, vel ad eorum demortuorum corpora admota fuerunt, sicuti docent Henricus *quodlib*. 19. *q*. 6. Azor. *tom*. 1. *lib*. 9. *c*. 8. *q*. 1. Sanch. *lib*. 2. *moral. cap*. 43. *num*. 2.

15 Respondeo & dico I. Ad publicum cultum reliquiarum requiritur publica earum approbatio, quòd verè sint alicuius Sancti canonizati. Ita colligitur *ex cit. cap*. 2. & docet Philiarch. suprà, Suar. *cit. disp*. 55. *sect*. 2. §. *sed quæret aliquis*. Sanch. *nu*. 11. Azor. *cit. q*. 8. Est autem duplex approbatio: Vna quæ fit à Prælato Ecclesiæ, videl. Papa, vel Episcopo; cui conceditur in Trid. *sup. cit. decreto*, nouiter inuentas reliquias, vel de quibus dubium aliquod exoritur, recognoscere, & approbare: adhibitis in consilium Theologis, & aliis viris piis. Altera est per traditionem, seu diuturnam Ecclesiæ approbationem; si enim in aliqua Ecclesia ossa, v.g. pro alicuius Sancti canonizati, temporis diuturnitate habita sint; etsi alia testimonia modò exhibere nequeant: quia incendio, aliisve casibus periisse potuerunt: ipsa publicæ persuasionis continuata vetustas sufficit ad approbationem, sicuti ex communi notat Azor. *cit. cap*. 8. *q*. 8. Neque refert, quòd interdum eiusmodi Sancti corpus in diuersis locis solemniter colatur. Nam error iste non est in substantia adorationis, aut rei adoratæ, sed in aliqua conditione accidentaria. Fieri enim solet, vt in vtroque loco sit non integrum corpus, sed pars à qua totum nominatum est. Interdum etiam accidere potuit, vt sit alterius Sancti corpus, sed in nomine error contigerit: denique semper in adoratione inclusa est tacita conditio, si verè sint reliquiæ personæ sanctæ, quam colere intendo; eaque conditio omnem formalem adorationis errorem excludit.

16 Dico II. Vt reliquiæ tanquam alicuius Sancti, priuatim coli possint, requiritur, aut sufficit priuatum testimonium vnius personæ fide dignæ, aut alia ratio, vel coniectura, quæ ad prudentem assensum sufficiat. Ita docet Suar. *cit. sect*. 2. Vasq. *lib*. 3. *disp*. 3. *cap*. 8. *nu*. 114. Sanch. *cit. cap*. 43. *n*. 13. Azor. *cit. q*. 8. Ratio est: Quia in adoratione, seu cultu priuato minus periculum subest, etsi interdum error materialis contingat, dummodo bona fide agatur.

Dico III. Si post debitam inquisitionem dubium maneat, num sint veræ reliquiæ alicuis Sancti: abstinendum est ab earum veneratione, etiam priuatim, sed maximè publicè. Ita docet Armilla *ver. Canonizatio n*. 2. Suar. *cit. s*. 2. §. *at verò*, Sanch. *num*. 19. Addo tamen, si moraliter certum sit, esse alicuius Sancti reliquias, licet incertum, cuiusnam in particulari, quia schedula v.g. amissa est; posse eos tam publicè, quam priuatim coli, sicuti ex praxi Ecclesiarum constat. Præterea, stante dubio, verùm sint reliquiæ alicuius Sancti canonizati, non sunt contemnendæ, aut in ignem v.g. abiiciendæ, sed loco decenter asseruandæ, nõ permixtæ, aut ad venerationem expositæ, cum aliis Sanctorum reliquiis. Ita DD. citati. Ratio est clara: Quia ex vna parte, si sint veræ reliquiæ, periculum est sacrilegii, si tanquam profanæ abiiciantur, ex altera verò parte, si non sint Sancti alicuius reliquiæ, periculum est superstitionis, quare vtrũq; quatenus fieri potest, vitari debet.

17 Quæstio V. Quæ sint concessa, aut prohibita circa vsum sacrarum reliquiarum? Respond. & dico I. Si Sanctorum corpora perpetuæ sepulturæ tradita sunt, non possunt erui, & transferri, sine licentia Sum. Pontificis, vel Episcopi, aut Sanctæ Synodi, excepta necessitate, v.g. incendii. Ita habetur *in c. corp. de consecr. d*. 1. & docet S. Anton. 3. *p. tit*. 12. *c*. 8. *ante* §. 1. Angel. *ver. reliqui*. §. 1. Syl. *q*. 3. Sanch. *nu*. 25. Si autem perpetuæ sepulturæ traditæ non sunt, nihil obstat eas transferri ad alium locum religiosum, non petita licentia Prælati, sicuti iidem Doctores notant, & constat ex praxi Ecclesiæ, & docent S. Ant. & Syl. *l. c*. Armill. *ver. reliquiæ*, *n*. 3. *arg. l*. 1. *& l. necdum, Cod. de Religiosis, & sumptibus funerum*. Furtiua autem reliquias subtrahere inuito Prælato, iisque qui reliquiarum iustam administrationem habent, haud dubiè est furtum sacrilegum: cum sit ablatio rei sacræ, ait S. Ant. *l. c.* idemq; docet Azor. *q*. 9. Philiarcus *cit. c*. 9. §. 4. Sanch. *n*. 23. qui admonet, ad cognoscendum, vtrum paruitas materiæ excuset furtum sacrilegum reliquiarum à mortali, spectandum esse non solã rei ablatæ quantitatem, sed potius earum dignitatẽ, & æstimationẽ moralẽ.

Dico II. Extrauagans Bonif. VIII. de sepult. quæ incipit *detestandæ*, in qua ipso facto excommunicatur *exenterantes corpora defunctorum, aut ea immaniter decoquentes, vt ossa a carnibus separata in aliam terram auehant*, nihil ad reliquias Sanctorum pertinet: quippe quorum corpora sepulturæ tradita sunt, & postea absumptorum ossa eleuata, ad debitum cultum, ac venerationem. De dicta autem extrauagante videri potest Caiet. *in summ. ver. excommunicatio*, c. 70. Nauar. *in man. c*. 27. *num*. 105.

16 Dico III. Non est prohibitum, seu Clericis, seu laicis, sacras reliquias cum reuerentia tangere, aut decenter inclusas deuotionis gratia secum habere, velle collo gestare, sicut docent S. Th. 2. 2. *q*. 96. *a*. 4. *ad* 3. S. Ant. *cit. c*. 9. *ante* §. 2. Syl. *ver. reliquiæ*, *q*. 4. Nau. *c*. 11. *n*. 35. Azor. *cit. l*. 9. *c*. 8. *q*. 6. vbi ait. Non idcirco talem grauius peccare, si reliquias deferendo peieret, mentiatur, furetur, alteri detrahat, in quempiam maledicta coniiciat, aut quid simile peccet: quia non directè cultui reliquiarum aduersatur. Quintimo, neque fornicari cum reliquiarum gestatione, continere circumstantiam mortaliter malam, & necessario confitendam, sed tantum aliqualem, seu venialem irreuerentiam contra Religionis virtutem, ait Sanch. *cit. c*. 40. *n*. 28.

19 Dico IV. Illud seuerissimè prohibitum est *in c*. 3. *de reliq. & ven. SS.* & in decr. Conc. Trid. *cit. sess*. 26. Ne sacræ reliquiæ venales, seu ad turpẽ quæstũ exponantur. Est enim hæc apertissima simonia, vt omnes fatentur, præterquam si reliquiæ sacræ sint apud infideles, aut hæreticos, tunc licet eas, non vt rẽ sacrã, emere, sed earum quasi vexationem, seu indignam tractationẽ, aut iniustam possessionem, redimere, vt docent Philiar. *loc. supr. cit.* Sanc. *n*. 22.

Dico V. Id quoque prohibitum reperitur *in cit. c*. 2. Vt reliquiæ Sanctorum in Ecclesiis populo extra causam non ostendantur, ad seruandam maiorem earum reuerentiã. Videri potest Abb. ibid.

TRACTATVS OCTAVVS.

De Obseruatione Ieiuniorum.

CAP. I.

QVID SIT ECCLESIASTICVM IEIVNIVM.

SVMMARIVM.

1 *Ieiunium aliud est naturæ, aliud virtutis, aliud Ecclesiasticum.*
2 *Ad ieiunium Ecclesiasticum tria requiruntur, ciborum delectus, abstinentia ab altera refectione, certum refectionis tẽpus.*
3 *Comestio ouorum, lacticiniorum in sola Quadragesima, non item aliis ieiuniorum diebus prohibetur, spectato cõmuni iuri.*
4 *Olim in Quadragesima, præsertim in hebdomada sancta, strictior abstinentia seruabatur, quam nunc in more sit.*
5 *Pinguedo lardi, in locis, quibus ouis, & butyro vesci licet non tam seuerè diebus ieiuniorum prohibetur, sicuti caro.*
6 *Refectio vnica in die ieiunij moraliter continuata esse debet, potest tamen ob causam interrumpi, ac diuidi.*
7 *Vinũ potio, cum pauxilo panis item confecta, si per modum medicinæ sumantur, ieiunium non violant.*
8 *Tempus cœnandi diebus ieiuniorum olim erat vespera, vel hora nona, nunc verò anticipatum est.*
9 *Colatiuncula nocturna, per consuetudinem introducta est modica sumptio ciborum leuiorum, puta fructuum, herbarum,*

&c. iuncto pane.

Iusculum, aut placentas in nocturna ieiunij cænula comedere, non videtur licitum esse.

Quantitas cænulæ secundùm personarum, & regionum constitutionem metiendo est.

10 *Non licet collatiunculam circa meridiem accipere, cæna in noctem translata, nisi causa aliqua postulet.*

11 *Qui refectionem, seu cænam multum sine causa anticipat, venialiter tantum peccat: sed olim talis anticipatio grauius prohibita erat.*

12 *Quoties aliquis in die ieiunij carnes comedit, toties mortaliter peccat.*

13 *Qui ieiunium altera plena refectione violauit, eo die solutus est.*

14 *Qui manè ientaculum sumpsit, debet eo die, quatenus potest ieiunare.*

1 IEiunii voce abstinentiam significari certum est. Est autem aliud ieiunium impropriè, ac metaphoricè dictum, de quo S. August. *tract.* 17. in Ioan. & refertur *d. 5. de consecrat. Ieiunium magnum, & generale est abstinere ab iniquitatibus, & illicitis voluptatibus sæculi, quod est perpetuum ieiunium.* Quin & Dominus apud Isaiam *cap.* 58. *Nonne hoc est magis ieiunium, quod elegi? dissolue colligationes impietatis.* Aliud verò est ieiunium propriè dictum, videlicet abstinentia à cibo, ac potu. Idque variè distingui solet, vt videre est apud Abb. *in ca. ex parte nu. 2. de celebrat.* Missar. Richard. *in 4. distinct. 15. a. 3. q. 2.* Medin. *Cod. de ieiun. q. 1.* Valent. *t. 3. disp. 9. quæ. 2. p. 1.* Nam aliud est *ieiunium naturæ*, abstinentia ab omni tum cibo, tum potu in stomachum transmisso, quale ieiunium à tempore mediæ noctis requiritur ad dignam sumptionem sacræ Eucharistiæ, vti dicam *l. 5. tr. 6. c. 6. q. 6. scienda secundo.* Aliud ieiunium *virtutis*, seu *morale*, parsimonia cibi, & potus, secundum regulam prudentię in illis mediocritatem sectantis, sicuti recta ratio dictat, vt dixi *libro præcedenti, sect. 2. & 4.* Aliud dici potest ieiunium *liberum*, quod aliquis secundum rectam rationem, & ex motiuo alicuius virtutis suscipit, sine pręcepti obligatione cuiusmodi modus ieiunandi, seu abstinendi, a delectationibus cibi, & potus varius esse potest. De qua varietate videri possunt S. Iræneus apud Euseb. *l. 5. c. 24.* Philo *in lib. de vita Theorica,* S. August. *epist. 118. ad Ianu.* Epiph. in compendiaria doctrina, & alij apud marcellum Francolinum de horis canonicis, c. 38. Aliud denique est ieiunium Ecclesiasticum, quo secundum formam ab Ecclesia præscriptam instituitur, & definiri solet apud Abb. & alios Canonistas *in rubric. de obseruat. ieiunij.* Azor. *to. 1. li. 7. c. 8. qu. 1.* ex Gotfredo: *Abstinentia a carnibus, &c. & prandij, ac post cœnam cuiuslibet cibi subtractio, vsq; in diem sequentem.*

2 Quare tria omnino ad Ecclesiasticum ieiunium: de quo solo nobis sermo erit, requiruntur, sicuti ex communi docent Richard. *cit. art. 3. qu. 7.* Caietan. *in sum. ver. ieiunium,* Sylu. *num. 9.* Azor. *cit. c. 8. q. 3.* Bellarm. *de bonis operibus in particulari l. 2. c. 1.* Less. *l. 4. c. 2. dub. 2. n. 8.* I. Ciborum delectus, seu abstinentia à carnibus, &c. II. Abstinentia ab altera refectione, III. Certum refectionis tempus, vt videlicet non prandium, sed cœna sit.

Quod ad primum horum attinet, Ad ieiunia Christianorũ Ecclesiastica cõsuetudine ac traditione pertinere à carnibus abstinere, testes sunt Clemens. Roman. *li. 5. constit. ca. 17.* Philo apud Eusebium *l. 2. c. 16.* S. Hieron. *de viris illustribus in philone,* Orig. *li. 3. in Iob;* Cyrillus Hierosolym. *cathech. 4. Epiphan. in compendiaria doctrina.* Theophilus Alexand. *epist. 2. ad Episcopos Ægipti to. 1. Bibliothec. Patrum* S. Basil. *hom. 1. de ieiunio.* S. August. *l. 20. contra Faustum, c. 5. & sermon. 65. de tempore,* S. Chrisost. *hom. 2. in Genes.* S. Fulgentius apud S. August. *de Fide ad Petrum, cap. 4.* Theodoretus in Epitome diuinorum decretorum *cap. de abstinentia,* Isidorus Hispalensis *libr. 1. de Eccles. officijs, cap. vlt.* Concil. Tolet. 8. *cap. 9.* Quia hæc à carnibus abstinentia, omnibus ieiuniorum diebus, vbique in Ecclesia obseruatur.

3 Addit verò Gregor. I. *in cap. ad Augustinum Anglorum Episcopum,* quod refertur, *d. 4. c. 6. Par esse, vt quibus diebus à carne animalium abstinemus, ab omnibus quoque quæ sementinam carnis trahunt originem, ieiunemus, lacte, videlicet casea, & ouis;* Quam ipsam abstinentiam, in diebus Quadragesimæ tum clericis, tum laicis seuere præcipit Trullana Synodus *canon. 56.* Nam, vt S. Thom. 2. 2. *q. 147. art. vlt. ad 3.* Richard. *distinct. 15. art. 3. q. 5.* Caiet. *ver. ieiunium, princip.* aliique communiter obseruarunt specialiter in Quadragesima, non etiam in alijs ieiuniorum diebus, comestio eorum, quæ ex carne originem ducunt, ab Ecclesia interdicitur. Quanquam, vt idem S. Thom. *loco cit.* & Abb. *in rubr. de obseru. ieiunij, n. 5.* Nau. *cap. 21. nu. 13.* Less. *li. 4. c. 2. dub. 2. n. 8.* annotarunt, non eadem in his consuetudo Ecclesiarum obtinet, nam in quibusdam Ecclesijs esus ouorum, & lacticiniorum omnibus ieiuniorum diebus æqualiter prohibetur, in quibusdam verò permittitur etiam in Quadragesima, sicuti in his Germanię prouincijs, sed discrimen illud, vt dixi, quod esus carnium omnibus diebus ieiuniorum, & abstinentiæ, ouorum verò, & lacticiniorum in sola Quadragesima prohibeatur, est secundum legem communem Ecclesiæ, ideoque in nouiter ad Euangelium Christi conuersis nationibus introducendum, sicuti Nauar. notat, & Tolet. *lib. 6. c. 2. n. 1. §. Prima est.*

4 Olim etiam diebus ieiuniorum, præsertim Quadragesimæ, à vino abstinere soliti sunt Christiani, sicut videre est apud Clementem, Origenem, Basilium, Cyrillum Hierosolymitanum, Theodoretum supra citatis locis. Quin imò sex diebus habdomadæ Sanctæ populus Christianus cibis tantum aridis, pane videlicet, sale, aqua, & oleribus, atque aqua in potum victitabat, sicuti testatur *Clem. cit. lib. 5. ca. 17.* Epiph. *heres. 75.* in compendiaria doctrina, seu epilogo libri aduersus hæreses. Duobus verò vltimis diebus, Parasceue videl. & Sabbatho, omninò ieiuni perseuerabant, teste *Clem. cit. d. 17.* Alcuino *de offic. diuinis, ca. de Cęna Domini.* Quæ licet hodie quoq; spontanea cuiusque voluntate fieri possint, nulla tamen lex Ecclesiastica id præcipit. Enim pro temporum, & locorum varietate varias ieiuniorũ leges existere, quas quisque fidelium sine vllo periculo sequi possit, imò & debeat, sicuti in Ecclesia sua obseruari videt, notarunt S. Hier. *epist. 28. ad Lucinium* S. Aug. *epist. 86. ad Casulanum,* Isidorus Hispal. *lib. 1. de officijs Ecclesiast. c. 36.* S. Th. *cit. q. 147. art. vlt. in fine.*

5 Occurrit autem quæstio hoc loco; An diebus ieiuniorum, quibus, vel communi lege, vel loci consuetudine, aut speciali priuilegio, licitum est comedere oua, & butyrum, liceat quoque vesci lardo porcino, vel anserum pinguedine: Ita affirmant Gl. *in c. admonere, 33. q. 2. ver. carnem,* & altera Gloss. *in c. Præsbyter d. 82.* Hostiensis *in sum. de obseruat. ieiunij.* Abb. *cap. consuluit, in 2. de Iudæis,* Syl. *verb. ieiunium, q. 5. n. 16.* vbi hanc regulam tradunt: *Cum conceditur vsus ouorum, casei, &c. intelligitur etiam concessus vsus saginimis, seu lardi.* Nam talis pinguedo re vera non est caro; licet ex carne originem trahat, perinde ac oua, butyrum, caseus. Quam sententiã refert, & non improbat Azor. *l. 7. c. 10. q. vlt.*

Verum aduerto, licèt dicta sententia speculatiuè probabilis videri possit; consuetudinem tamen consentientibus Prælatis introductam, ideoque pro lege tenendam (sicuti S. August. ait *in cit. epist. 86*) nostris regionibus in diebus ieiuniorum, & abstinentiæ permittere quidem vsum ouorum, lactis, casei, ac butyri; non ita verò lardi, & saginiinis. Accedit, quod periculũ sit, si hominibus talis licentia, fiat vescendi lardo in diebus ieiuniorum, ne eam ad similia, v. g. farcimina, iusculum ex carnibus, paulatim extendant, non sine graui scandalo, & ieiunii Ecclesiastici detrimento. Vide Viualdum *in c. aurea. 15.* vbi de Quadrag. *ieiunio, nu. 37.*

Nihilominus sententia illa Doctorum ad tria Confessario in his regionibus inseruire poterit; I. Vt pauperibus talem licentiam facilius concedat, ob paupertatis causam. II. Vt etiam ditiores, propter vsum saginiinis, seu lardi in cibis condendis, non facilè mortalis peccati condemnet: ne si nihilominus postea vescantur, grauiùs peccent propter conscientiam. Nam etsi consuetudo apud nos non ita vsum saginiinis, sicuti ouorum, casei, aut butyri permittat, est tamen etiam persuasio, minorem esse prohibitionem, quàm sit ipsius carnis, vt proinde in his regionibus, quibus esus ouorum, & butyri concessus est propter æquiparationẽ atque similitudinem, esus saginiinis videri possit non ita grauis, ac sufficiens ad peccatum mortale. III. Quod ancillis, quæ iussu herarum lardum porcinum, aut anserum pinguetudinem diebus ieiuniorum loco butyri adhibent, si imperium detrectare nequeant, facilè permittere possit, vt & coquant, & comedant.

Alterum ieiunii Ecclesiastici requisitum erat, vnica, seu non repetita corporis refectio. Vbi aliqua notanda sunt: Primum ex Tolet. *li. 6. c. 2. n. 6.* In vnica illa refectione aliquantulum plus cibi sine scelere accipi potest, quam ordinariè sumitur; tamen intra temperantiæ limites; quos si excedas comedendo, aut bibendo, peccas contra naturæ legem; licet non contra legem Ecclesiastici ieiunii, sicuti docent Innoc. *in rubr. de obseru. ieiuni.* Medina *C. de ieiunio, qu. 11. §. sequitur etiam.* Less. *cit. c. dub. 2.* Angles *de ieiun. q. 9. a. 1. diffic. 3. & ar. 2. diffic. v.* contra Alensem *in 4. quæst. 104. mem. 1. a. 2.* Rectè tamen admonet S. Th. *q. 147. ar. 6. ad 2.* in tali casu amitti meritum ieiunii, vel ex toto, si intemperantia mortalis sit, v. gr. per ebrietatem; vel ex parte, si venialis excessus sit, v. gr. per immoderatam comestionem.

6 Altero. Refectio debet esse moraliter continuata, alioquin vnica non erit, sed repetita. Si tamen a cœna nondum finita discedere cogaris, confecto negotio, reuerti potes, eamque perficere, sicuti notat Caiet. *ver. ieiunium, §. accidit tamen.* Azor. *lib. 7. cap. 9. q. 1.* Valent. *disp. 9. q. 2. p. 3.* Less. *cit. dub. 2. nu. 11.* Censetur enim moraliter vna refectio propter intentionem, consideratis etiam circumstantiis negotii, temporis, loci, sicuti Azor. ibid. notat. Quod si aliqui sufficienter refectus à cœna surrexit, animo non reuertendi, non potest deinde iterum accumbere, & comedere,

dere, poſt interpoſitum temporis interuallum, ſicuti rectè notauit Nau. c.21. n.14. & Valentia loc. cit. Licet contrarium, docet Leſſ. ante n. 13. poſſe talem, poſtea *mutata intentione redire ad comeſtus, a quibus receſſerat; quia prandium adhuc durat.* Et eſt probabilis hæc ſententia Leſſij; ſed contraria magis placet: quia in hoc caſu repetitio cōmeſtionis non fit per accidens, ſed ea intentione; adeoque reſpectu huius hominis non vna moraliter, ſed plures commeſtiones ſunt.

Tertium. Similiter excuſantur Lectores, & miniſtri menſæ in Monaſterijs, ſi aliquid prius accipiant, tum quia id faciunt, vt viribus non debilitis, officium præſtare poſſint, vti notauit Azor. cit. q.1. Valent. cit. q.3. Nau. n.3. & ipſe S. Benedict. in reg. c.38. tum quia illud eſt inchoatio quædam cœnæ, quæ poſtea iuſtam ob cauſam ab eis interrumpitur, vti Caiet. & Leſſ. notarunt.

7 Quartum: Non violat ieiunium, qui extra conſuetam corporis refectionem bibit, etiam vinum, aut cereuiſiam: Id enim conſuetudo à tempore immemoriali permittit, ſicuti docent Innoc. in rubr. de obſeru. ieiun. Abb. c. ex parte, n.2. de celebr. Miſſarum, Richar. cit. d.15. ar.3. q.7. Nau. c.21. n.25. Med. C. de ieiun. q.11. §. ſequitur amplius, Viuald. in append. aurea, vbi de Quadrageſ. ieiun. n.45. Azor. c.10. q.7. Licet olim non tanta licentia fuiſſe videatur: quamobrem Alex. Halenſis in 4. q.104. memb.1. ar.3. dixit, vini potionem, præſertim ante prandium, ieiunium violare. Idemque ſentiunt Richar. loc. cit. S. Anton. p.2. tit.6. cap.2. §.2. Roſell. ver. ieiun. d.5. ſaltem ſi abſque iuſta cauſa, vinum bibatur, cauſa nutritionis, in ieiunij fraudem.

Sed contrarium docet S. Th. 2.2. qu.157. art.6. ad 2. Palud. in 4. d.15. q.3. art.4. prope fin. Nau. cit. nu.13. Angles de ieiun. qu.9. art.2. diffic.2. & alij communiter: Quia, vti S. Th. ibidem aduertit. Eccleſia nunc in diebus ieiuniorum non prohibet potum: quandoquidem is per ſe, ac principaliter non tendit ad corpus nutriendum, ſed ad ſitim ſedandam, & cibi concoctionem adiuuandum: quamuis vinum, & cereuiſia per accidens aliquantulum nutriant. Quamobrem ſi aliquis vinum, vel cereuiſiam bibat gratia ſitis ſedandæ, non agit contra Eccleſiæ præceptum, licet aliquo modo contra finem præcepti: præterquam, quod ſi potu immoderato vtatur, contra temperantiam peccet, & ieiunii meritum perdat, vt ſupra dictum. Cæterùm ſi iuſculum, lac, vel ſimilis potio ſumatur, quæ ad nutriendum principaliter refertur, ieiunium haud dubiè violatur, ſicuti Palud. loc. cit. & Azor. quæſt.7. §. ſciendum obſeruantur.

Quintum. Idem ſentiendum de electuarijs, ſeu confectis, ieiunium talibus non violari: cum principaliter non accipiuntur, vt alimenta, ſed vt medicamenta, ſicuti docet S. Th. cit. ar.6. ad 3. Palud. & S. Anton. loc. cit. Abb. cit. cap. ex parte, numer.2. Angles cit. art.1. diffic.3. Medin. cit. qu.11. §. ſequitur etiam, Leſſ. cit. c.2. num. 10. contra Alenſem cit. qu.104. memb.1. art.4. Sed bene excipit. S. Thom. Niſi magna quantitate ſumantur, per modum cibi potius, quàm medicinæ. His addo, eadem ratione colligi, cum extra tempus refectionis bibitur, licitum eſſe pauxillum panis adijcere, ne potus noceat, quia & id medicinæ magis rationē habet, licet per accidens nutriat, ſicuti notauit Med. cit. loc. Sà verb. ieiunium, num.8. Viuald. num.43. Vide etiam Bellarmin. lib.2. de bonis operibus in particulari, cap.1. vbi aptè diſtinguit inter cibum, potum, & medicamentum: atque Eccleſiaſticum ieiunium eſſe abſtinentiam ſolius cibi, id eſt, eorum per ſe, ac principaliter referuntur ad corpus alendum: ſiue ea comedendo, ſiue bibendo, aut ſorbiendo capiantur.

8 Tertium ieiunii Eccleſiaſtici requiſitum in eo conſiſtit, vt refectio illa vnica non ſit prandium, ſed cęna, maximè, ſi antiquum Eccleſiæ morem attendamus. Nam Patres paſſim, & DD. antiqui ieiunium per prandii ſubtractionem deſcribunt; non ieiunantes autem prandere inquiunt, ſicuti videre eſt apud S. Ambroſ. ſer.8. in Pſal.118. S. Hieron. epiſt. ad Euſtochium de cuſtodia virg. vbi addit. *A Paſcha in Pentecoſten cænæ mutantur in prandia.* S. Aug. cit. epiſt.86. ad Caſulanum. S. Greg. hom.36. in Euang. Iſidor. l.1. de Eccleſiaſt. offic. c.42. & refertur, c. poſt Paſcha, d.76. idemq; notarunt Duran. in rationali, lib.6. c.7. prope fin. Bellar. cit. l.2. Marcel. Francol. de hor. canon. c.35. n.11. & c.36. n.1.

Nam olim hora diei nona; id eſt, tertia poſt meridiem tempus ordinatum erat ieiunii ſoluendi, vt conſtat ex S. Athanaſio, in lib. de virg. S. Auguſt. epiſt. cap. vlt. ad Ianuar. Epiphan. in epilog. lib. aduerſus hæreſ. Caſſian. collat.22. cap.23. S. Th. q.147. ar.7. in corp. In Quadrageſima verò diutiùs ieiunandum erat, videl. vſque ad veſperam, ſicuti colligitur ex S. Baſil. orat.1. de ieiunio, S. Hieronym. cit. epiſt. ad Euſtochium, S. Benedict. c.14. regulæ ſuæ Concilio Cabilonenſi, quod refert Gratian. c. ſolent, de conſecrat. d.1. Iuone p.4. decret. cap.45. & in Panorm. lib.2. cap.147. & expreſsè docet Micrologus de Eccleſiaſticis obſeruat. cap.49. *In hoc Quadrageſimale ieiunium ab alijs differt, quod in alijs poſt nonam: in hoc poſt veſperam reficere debemus. Nec iuxta canones quadrageſimaliter ieiunare cenſemur, ſi ante veſperam reficimur.* Idemque teſtatur S. Bern. ſer.3. de Quadrageſ. *Hactenus vſque ad nonam ieiunauimus ſoli (nos Monachi, &c.) nunc vſque ad veſperam ieiunabunt pariter vniuerſi Reges, ac Princeps, Clerus, & populus, nobiles, & ignobiles, ſimul in vnum diues, & pauper.* Quamobrem etiam Miſſa in Quadrageſima ad horam diei nonā celebrari ſolita erat, ſicuti ibidem teſtatur Micrologus, Marcell. Francol. cap.31. n.1. & c.38. n.1. & colligitur ex cit. c. ſolent. Poſt Miſſam verò, & decantatum officium Nonæ, ſtatim veſpertinum officium adiungi poterat: eoque finito, cœnari, ſicuti obſeruauit Francol. cap.34. num.22. iunct. cap.19. num.7. & 8.

Verùm cùm poſterioribus ſæculis noſtris, homines, propter animi, & corporis infirmitatem, tamdiu in ieiunio non perſeuerarent, anticipatum eſt communi Eccleſiarū conſuetudine tempus, tum canonici officij tum etiam cœnandi: ſi tamen cœna, & non magis prandium dici debeat, quod hodie etiam in Quadrageſima circa meridiem, vel hora, aut apud quoſdam ſeſqui hora ante meridiem inſtituitur, ſicuti teſtatur Azor. cit. l.7. c.11. q.3. Leſſ. cit. dub.2. n.13. in fin. Eademque, vt arbitror, occaſione, quia fideles ſi poſt tam maturam diei refectionem nihil ampliùs cibi ſumerent, difficile noctu ſomnum capere poſſent: per conſuetudinem introducta fuit nocturna cœnula, ſeu collatiuncula etiā alendi ſumpta, quæ cum nullo iure ſcripto, ſed ſola, vt dixi, conſuetudine nitatur, ab eodem quoque regulari ac definiri debet, tam ſecundùm qualitatem, quàm quantitatem ſumendorum, ſicuti rectè notauit Abb. in rubr. de obſeruatio. ieiunij, col.2.

9 Qualitatem cibi in collatione ſumendi, aiunt Doctores cōmuniter eſſe fructus, aut herbas, adiuncto etiam pane, ſicuti videre eſt apud Nau. c.21. n.13. Tol. lib.6. c.2. n.5. Armill. ver. ieiunium, n.1. Angles de ieiunio, q.9. a.2. diffic.4. Azor. li.7. c.8. q.7. vbi ait, *communi vſu receptum eſſe, vt parum paſſis etiam edatur, vel ſeorſim, vel vna cum fructibus, herbis, vel alijs cibis leuioribus, cuiuſmodi ſunt ficus, vua paſſa, nuces, pira, poma, vel ex ſaccharo, aut melle confecta, vel piſciculus paruulus.* Puto autem loqui de piſciculo paruo, qui fumo ſiccatus, vel aceto maceratus ſit, qualis etiam inter leuiores cibos numerari ſolet, vt colligitur ex c. Presbyter. d.82. & c.2. de homic. & notauit Duran. cit. c.7. in fin. Nam poſteà q.8. idem Azor. ait, *corruptelam eſſe, ſi ij cibi ſumantur, qui potiſſimū ad nutriendū valet qualia ſunt legumina, & piſces.* Iuſculum verò ex pane, & herbis idem Auctor permittit: q.8. Si enim licitum eſt (aiunt aliqui) de ieiunii aquam, aut vinū bibere: herbas, aut fructus, &, ſecundùm morē regionis, parum butyri edere: cur non ea etiam cōmiſcere, & igne calefacere liceat? cum nihil referat, calidumne, an frigidum ſit, quod ſumitur. Idemque argumentum fieri poteſt de placentis noſtris, ſi modico butyro frixæ ſint: Hæc non ſine aliqua probabilitate dici videntur. Sed mihi non placent: Tum quia cœnula à conſuetudine Eccleſiarum, per quam introducta eſt, modum, & menſuram accipere debet. Non eſt autem conſuetudine receptum, vt coctum iuſculum, aut frixæ placentæ ad cœnulam paſſim adhibeantur. Tum quia negari non poteſt, quin ignis concoctio plurimum mutet materiam ſubiectam, vt alium ex ea cibum faciat, nutritioni magis inſeruientem. Interim tamen mortale peccatum non eſt, ſi talia comedantur in quantitate modica: imò nullum peccatum erit, ſi cauſa aliqua ſubſit, v.g. ſtomachi infirmitas, cum calido iuſculo ſubuenitur. Lactucas verò, cum aceto, & oleo mixtas loco fructuum comedere in collatiuncula, prohibitum non eſt: cùm in illis nulla coctio accidat. Et nihil etiā referre videtur, etſi herbæ priùs aqua elixatæ fuerint, ad cruditates earū tollendas: cum ſola elixatę fuerint, ad cruditates adhibeatur, cibi ſubſtantiam non immutet.

Id porrò non ſatis intelligo, quid Caiet. velit. ver. ieiunium, in fine ca.1. inquiens, *non referre, id quiſque in ſerotino ientaculo ſumat, ſi modum non excedat.* Si enim de omnibus cibis vniuerſim loquitur, profectò, & conſuetudini Eccleſiarum, & aliorum Doctorum, fideliumque perſuaſioni contradicit. Sed arbitror, ſolùm intellexiſſe de pane, & fructibus, nihil referre, quid quiſque ex his ſumat in quantitate modica. Illud tamen addo, in ſeptentrionalibus regionibus, vbi fructuum inopia eſt, multos etiam modico caſeo cum pane in cœnula ieiunii: quod propter conſuetudinem reprehendi non poteſt.

Quod attinet ad quantitatem, id vniuerſim dici poteſt, oportere eſſe modicam, ne cœnula in cœnam tranſeat: ſpeciatim verò attendenda eſt, tum regionum, tum perſonarum diuerſitas. Nam regionum aliæ alijs frigidiores ſunt; inter perſonas verò, aliæ alijs maiore cibo, ſeu propter labores, ſeu propter conſtitutionem, indigent, ſicuti notauit Azor. ſuprà cit. q.7. & Valetius Reginaldus in praxi ſua to.2. lib.4. n.185. qui nō improbabiliter talem regulam tradit; tunc demum exceſſum fieri nocturnæ cęnulæ, quando id, quod ſumitur, notabiliter maius eſt quarta parte eius quantitatis, quæ ad integram cœnam ſufficere: niſi cauſa aliqua excuſet, cuiuſmodi eſt, v.g. corporis teneritudo,

vel assuefactio, quia ratione interdum personis nobilioribus plus permitti potest: vel occupatio diuturna, qua ratione assiduis litterarum studiosis plus conceditur.

10 Dubitant verò Doctores. Vtrùm licitum etiam sit collatiunculam circa meridiem capere, cœna in noctem, seu vesperā dilata? Ita affirmat Angles *in flor. de ieiun. q. 9. a. 2. diffic. 5.* & probabile recensent Azor. *cit. cap. 8. qu. 6.* & cum eo Valerius Reginaldus *cit. lib. 4. n. 186.* Sed contraria sententia communis, & vera est Caiet. *ver. ieiun. c. 1. prope fin.* Nau. *c. 21. n. 14.* Llamas *p. 3. meth. c. 5. §. 15.* Tol. *cit. c. 2. n. 9.* Less. *cit. dub. 2. n. 12.* esse id peccatum saltem veniale, si sine iusta causa fiat. Quia cōsuetudo collatiunculæ, cùm sit contra ius commune introducta, extendi non debet: extenderetur autem, si cuique liberum esset eam capere siue in meridie, siue ad vesperam, seu noctem. Valde etiam refert, in his vniformem Ecclesiæ morem retinere.

Alterum dubium est; Vtrùm sit peccatum mortale, refectionē siue prandium in die ieiunii multùm anticipare sine causa, v. g. tribus horis ante meridiem refici; Ita affirmant Cou. *4. resol. cap. 20. n. 14. in fin.* Viuald. *in append. aurea, de ieiunio Quadrages. n. 55.* Nau. *c. 21. num. 27.* Qui enim ieiunium Ecclesiasticum violat, is mortaliter peccat: Sed notabili refectionis anticipatione violatur ieiunium Ecclesiasticum, sicuti expressè ait Microlog. *citat. cap. 49.* & Concil. Cabilonense *in cit. c. solent. d. 1. de consecrat.* & sequitur Palud. *in 4. d. 15. q. 4. a. 4.* Ergo mortaliter peccatur.

11 Contrarium tamen sentiunt plerique alii. Innoc. *in rubr. de obseru. ieiun.* Archidiacon. *in c. vnum orarum, ver. ieiunantibus, d. 25.* Angelus *ver. ieiun. §. 2.* Tol. *lib. 6. c. 2. nu. 9.* Less. *cit. dub. 2. n. 13.* qui eam rationem reddit, quod determinatio temporis ante quod refectio sumi non debeat, sit tantùm accidentalis circumstantia; cum cuius violatione substantia Ecclesiastici ieiunii consistere possit. Quamquam hoc fundamentum difficultate non caret: quandoquidem DD. fermè omnes notat, ad formam, seu substantiam ieiunii Ecclesiastici, non duo tantùm, (vt Lessius ait) sed tria concurrere; Videlicet abstinentiam à carnibus, abstinētiam ab altera refectione, abstinentiā vsque ad horam definitam, quod vltimum à forma ieiunij non excluditur, quin potiùs per id definiri solet, *Subtractio prandij*, &c. vti videre est apud Canonistas *in rubr. de obseruat. ieiun.* & olim apud Christianos idem cēsebatur prandere, quod non ieiunare. Dicebant etiam ieiunium aliud esse vsque ad nonam, & aliud vsque ad vesperam, quasi *totius ieiunij consistat in prorogatione eius vsque ad horam tardiorem* inquit Caiet. *ver. ieiun. in princ.* & sequitur Francol. *c. 35. n. 11.*

Quare omnino sum in hac sententia, olim fuisse peccatū mortale, tempus refectionis notabiliter anticipando ieiunium soluere, siue cœnam in prandium mutare, sine causa. Verumtamē spectata hodiernæ Ecclesiæ consuetudine, per quam cœna in prandium, seu tempus, quo communiter homines prandere solent, translata est, non videtur tertium illud requisitum ad substantiā ieiunij admodum pertinere; sed vel accidentarium esse, vel saltē secundarium; cuius prætermissio, adeóque anticipatio temporis comedendi, censeri tantùm debeat culpa venialis, quot etiā Richard. significauit *in 4. d. 15 a. 3. q. 8.* Viuald. *in cit. c. 15. de Quadrag. ieiunium, 59.* vbi rectè docet, quòd talis, qui sine iusta causa comedendi tempus anticipauit, de cætero ieiunare debet.

12 Tertium dubium; Vtrùm toties peccetur mortaliter, quoties aliquis in die ieiunij carnes comedit? Quia in quæstione suppono, esse graue, & mortale peccatum in die interdicto carnibus vesci, sine legitima causa, sicuti constat *ex can. 68. Apostol.* Synodo Trullana *can. 56.* Tol. 8. *can. 9.* & communi fidelium persuasione. Quo posito; ad dubium respondetur affirmatiuè, cum Caiet. *2. 2. q. 147. ar. 8. & in sum. ver. ieiun. c. 1.* Nau *cap. 21. n. 14.* vbi ait: *Quoties quis edit cibos vetitos, toties mortaliter peccat, secundum omnes.* Nam hæc est mens Ecclesiæ in die ieiunii absolutè interdicere carnes, vt sensus prohibitionis sit. *Ne carnes comedantur*, id est, nunquam in die ieiunii comedantur, cuiusmodi negatio distributionem tribuit prædicatio, more aliarum negatiuarum propositionum, seu præceptorum.

Quatuor dubium; Vtrùm simili ratione in die ieiunij plures refectiones prohibeantur, vt non tantùm altera vice, sed etiam tertia, quarta, vesci cibis alioquin non prohibitis peccatum sit? In qua quæstio: iterùm suppono ex communi Doctorum sententia apud Caiet. *2. 2. q. 147. a. 3.* Couarr. *4. resolut. cap. 20. num. 20.* Medinam *qu. 7.* Azor. *lib. 7. cap. 8. qu. 2.* Valentiam *tom. 3. disp. 9. qu. 2. par. 2. & 5.* & Patrum testimoniis apud Bellarm. *citat. lib. 2. cap. 7.* Esse mortale peccatum, ieiunium violare altera refectione, nisi causa aliqua excuset. Quod intelligo de plena, seu sufficiente refectione: Nam si modicum cibi extra tempora sumas, propter leuitatem materiæ, & violati ieiunij imperfectionem, venialiter tantum peccabis; consequenter de cætero ieiunium seruare debes, quatenus potes, ne si sæpius ita comedas, materiam augeas, & mortaliter delinquas.

Quo posito, Circa quæstionem illam rectè aduertit Gabr. *in 4. d. 16. q. 3. a. 3. dub. 5.* Med. *q. 5.* eius resolutionem pendere ex mēte Ecclesiæ. Vel enim potuit absolutè prohibuisse omnem aliam refectionem, præter vnicam, ita vt quoties aliquis extra eam reficitur, toties peccet contra pręceptum negatiuum: Vel potuit prohibuisse iteratam refectionem limitatè, quatenus per eā violatur pars illa constitutiua ieiunij, vt semel tantùm in die corpus reficiatur; quare si altera vice sufficienter refectus fuisti, iam forma ieiunii quoad eam partē destructa est, vt nullā amplius obligationē ex lege Ecclesię habere possit: quamuis altera obligatio à carnibus abstinēdi, quippe à priore obligatione diuidua, permaneat.

13 Inter quas duas Ecclesiæ intentiones, priorem elegit Medina *cit. qu. 5.* Couarr. *4. resolut. c. 20. nu. 13.* cum Ioan. à Napoli *quodlib.* Sed posteriorem, alij communiter acceptant, Durand. *in 4. d. 15. q. 11. n. 9.* Palud. *eadem dist. q. 4. ar. 5.* Angelus *ver. ieiunium, §. 22.* Sylu. *q. 8. dicto 4.* Caiet. *qu. 147. ar. vlt. & in sum. ver. ieiunium, in fine*, Nau. *c. 21. n. 14.* Armilla *ver. ieiun. n. 4.* Bartol. Medin. *lib. 1. instruct. cap. 14. §. 10.* quæ proinde sententia magis placet: cum benignior, & inter Doctores receptior sit.

Neque arbitror, hoc loco discrimen faciendum esse, vtrùm aliquis scienter reficiendo se altera vice, ieiunium soluerit voluntariè, iusta, vel iniusta de causa, an verò ignoranter, & inuoluntariè, quia nesciebat, aut non recordabatur esse diem ieiunii: quandoque etiam in hoc casu ieiunium re ipsa, & materialiter violatum est, vt seruari deinceps non possit, secundùm formam, & modum Ecclesiæ.

14 Similiter nihil interesse arbitror, vtrùm aliquis mane ientaculum sumpserit in die ieiunii scienter, an dicto modo ignorāter: quia in vtroque casu quasi integram substantiam ieiunij, si cibos vetitos non comedit, seruare potest; consequenter etiam debet: Aut enim sumptum manè ientaculum fuit sufficiens corporis refectio, tunc intermisso prandio, contentus esse potest vespertina colatione: Aut non fuit sufficiens illa refectio, tunc iustam causam habet, vel circa meridiem iterùm aliam moderatam refectionem sumendi, vel intermisso omnino prandio, noctu cœnandi, ientaculo illo matutino pro collatione reputato: Quæ est sententia Less. *lib. 4. c. 2. dub. 3. n. 18. & 19.* contra Palud. *in citat. a. 4.* Syl. *cit. q. 8. dict. 2.* Viuald. in *append. aurea, vbi de Quadragesimali ieiun. n. 6.* quia aiunt, si aliquis nesciens, aut immemor esse diem ieiunij, manè ientaculum sumpserit, posse eum deinde cum aliis prandere, perinde ac si nihil comedisset: propterea quod ieiunium non voluntariè, ac formaliter violari. Quæ sententia mihi non placet; quia talis neque formaliter, neque omnino materialiter ieiunium violauit; posteà autem vtroque modo violabit, si sumpto bono ientaculo, iterùm deinde prandeat.

CAP. II.

QVIBVS TEMPORIBVS IEIVNIVM AB Ecclesia præceptum sit.

SVMMARIVM.

1 *Quadragesimæ ieiunium ab Apostolis institutum semper in Ecclesia, quamuis variè, obseruatum fuit.*
2 *Sabbatho ieiunare Occidentalibus plerisq; Ecclesijs vsitatū erat. Sed Orientales vt festum colebant, ideoque non ieiunabant.*
3 *Credibile est, olim in omnibus Ecclesijs bis in hebdomade ieiunatum fuisse, in Oriente Feria IV. & VI. In Occidente Feria VI. & Sabbatho.*
4 *Ieiunia quatuor temporum antiquissimam institutionem habent.*
5 *A Paschate vsque ad Pentecosten ieiunia secundùm antiquissimam traditionem cessant: attamen prohibitum non est, vt etiam diebus ieiunare.*
6 *Quædam priuilegiis festiuitatum cum ieiunio celebrantur.*
7 *Statio, ieiunium, vigilia, interdum promiscuè à scriptoribus vsurpantur: licet re ipsa differant.*
8 *Abstinentia à carnibus in diebus Rogationum in consilio est non præcepto.*
9 *Dominico die ieiunare hodie prohibitum non est, per se loquendo.*

1 ANtiquissimum, & apud omnes Patres, & Scriptores Ecclesiasticos maximè testatum est ieiunium Quadragesimæ, quod teste S. Hieron. *Epist. 54. ad Marcellam aduersus Montanum*, Epiphan. *hæres. 75.* S. Leone I. *serm 19. de Quadragesima*, Rabano *lib. 2. de instit. Clericor. c. 20.* ab Apostolis institutum est, ad exemplum Christi (vti clarè docet S. Ignatius *in epist. ad Philippenses*) *Moysis etiamque & Eliæ 40. dies ieiunatum*, vti Significat S. Hieron. *in cap. 3. Ionæ* & S. August. *in Psalm. 110. Præcipitur nobis:* Quadragesimale ieiunarium *& ex lege, & ex Prophetis, & ipso Euangelio.* Vide Azor. *tom. 1. lib. 7. cap. 11.* Bellarm. *cit. lib. 2. c. 7. & 16.* Cou. *4. resolut. cap. 20. num. 4.*

Sciendum autem est, olim ante Gregorium; I. Ieiunium Quadrage-

dragesimæ inchoatum fuisse à prima Dominica Quadragesimæ, sicuti testatur S. Ambr. *ser.* 34. qui est de Quadragesima Cassian. *collat.* 21. *c.* 24. 27. 28. Alcuin. *lib. de diuinis offic. c. de Quadragesima*: Qui dies vsque ad Pascha connumeratis etiam Dominicis, sunt quadraginta duo, sicuti notauit S. Ambros. vel si alius auctor est, *ser.* 23. S. Greg. *hom.* 16. *in Euangel.* Cassian. *collat.* 21. *ca.* 27. Verùm cum quibusdam Ecclesijs Feria v. hebdomadæ sanctæ, post Synaxim populi, ieiunium solui soleret, quadraginta omnino dies vsque ad Cœnam Domini numerabantur, sicuti testatur Micrologus, *c.* 50. & Ordo Romanus, *c. de Septuagesima*; Feria autem sexta, & septima eiusdem sanctæ hebdomadæ ieiunium resumebatur quidem, sed secundùm consuetudinem totius anni. Eapropter Telesphorus Papa Clericis præcepit, vt pro sex Dominicis, quibus non ieiunabatur, septimam hebdomadam adijcerent, ieiuniumque inchoarent à Feria secunda post Quinquagesimam, atque quadraginta dierum integrum ieiunium, vsque ad Cœnam Domini complerent, sicuti testatur S. Ambros. *in c. Quadragesima, d.* 4. Ordo Romanus, *c. de Septuages.* Posteà verò in Concil. Laodiceno, *c.* 50. sublatus est ille mos soluendi ieiuniũ in Cena Domini. *Non oportet in Quadragesima v. Feria vltima hebdomadæ ieiunium dissolui, & totam Quadrages. inhonorari*, refertur *in c. nõ oportet, d.* 4. *de consecr.* & plura cõgerit Cou. *loc. cit.*

Alii verò Patres, & Scriptores antiqui (prætermissis diebus Dominicis, quippe in quibus non nisi semiplenum ieiunium, seu sola à carnibus, &c. abstinẽtia seruatur) triginta sex duntaxat dies ieiunii in Quadragesima numerarunt, vt Alcuin. *cit. cap. de Quadragesima*, Cassian. *cit. c.* 27. & S. Gregor. *cit. hom.* 16. *A Dominica Quadragesimæ vsque ad Pascha Domini sex hebdomadæ computãtur, quarum dies* 42. *sunt. Ex quibus, dum sex Dominicæ abstinentiæ subtrahuntur non plusquam,* 36. *dies remanent, dum enim per* 365. *dies annus ducitur & nos per* 36. *dies affligimur, quasi anni nostri Decimas Deo damus.* Loquuntur autem hi Patres de ieiunio quatenus id à Dominica Quadragesimæ, more antiquo inchoatur: Enimuerò, vt sacer numerus 40 ieiunii dierum, quem Dominus & Saluator noster suo Sacro ieiunio consecrauit, ab omnibus adimpleretur, quatuor dies proximè antecedentes Dominicam Quadragesimæ, adiecti fuerunt à Gregorio I. vel, vt alij malunt à Gregorio II. De quo vide Gratian. *in c. Quadragesima, d.* 5 *de consecr.* Bellar. tamen *li.* 2. *de operib in particulari, ca.* 15. existimat, iam tempore Leonis, I. quatuor diebus ante Quadragesimam ieiunari solitum fuisse; videl. Feria IV. V. VI. & Sabbatho, sicuti colligitur *ex serm. eius,* 4. *de Quadragesima.*

Vlterius cum aliquanto tempore in Ecclesia Latina moris fuerit, vt Feria V hebdomadæ non ieiunaretur, propter Cœnæ Dominicæ commemorationem, sicuti constat *ex constit. Melchiadis Papæ epist. ad Episc. Hispan. in c. ieiun. d.* 5. *de consecr.* ideò octaua hebdomada adiecta est ad 40. dies ieiunii complendos: dictaque est illa Dominica *Sexagesima*, postquam ieiunium statim inchoabatur. Quin & Orientales Ecclesiæ, quę Sabbatho, & Dominica die ieiunare nõ solebant, eodem tempore Quadragesimale ieiunium incipiebãt, sicuti indicat etiam S. Basil. *hom.* 2. *de ieiun.* Posteà verò nona hebdomada addita est, quæ Septuagesima dicitur; quia in Romana Ecclesia nouem continuis septimanis Catechumeni instituebãtur ad baptismum Sabbatho sancto suscipiẽdum. Qua de re Concil. Carthag. 4. sub Anastasio Papa, *c.* 85. *Baptizandi nomen suum dent, & diu sub abstinentia vini, & carniũ, ac manus impositione, crebra examinati, Baptismum percipiant.* Orientales verò aliquæ Ecclesiæ, quæ non tantum Sabbatho, & Dominica; sed & Feria V. ieiunium intermiserunt, nouem hebdomadas ante Pascha ieiunio coluerunt, teste Alcuino *cap.* 2. *de Septuag.* ab eadem Dominica Septuagesimæ ieiunium inchoantes: siquidem nouem septimanæ dies 63. efficiũt, ex quibus si nouem dies Dominicas, & nouem Sabbatha, nouem item Ferias V. detraxeris, non amplius, quàm 36. dies, quasi totius anni Decimę ad ieiunandum remanent, sicuti obseruauit Alcuin. *l. c.* & S. Ambros. *in ser. quodam* apud Azor. *cit. l.* 7 *c.* 15. Ex quibus deniq; colligitur ratio harum appellationum. Dicta enim est Quinquagesima, quia Quadragesimam proximè antecedit: Sexagesima itẽ, quę est ante Quinquagesimã; Septuagesima denique quæ est ante Sexagesimam, sicuti Ambros. & Alcuin. ibidem notarunt & Beda *in libello de offic.* licet alij apud Azor. alias rationes afferant.

2 Circa Sabbathum primis statim sæculis diuersa fuit consuetudo in Ecclesijs. Nam Orientales in Sabbatho, excepto vnico hebdomadæ sanctæ, ieiunare non solebant, vti testatur Clemens Roman. *lib.* 5. *Apostol. constit. in fin.* S. Ignat. *epist. ad Philipp. & canon. Apostol.* 65. Quam consuetudinem Mediolanensis Ecclesia imitata fuit, sicuti colligitur ex S. Ambros. *lib. de Elia, & ieiunio, c.* 10. *Quadragesima totis, præter Sabbathum, & Dominicam, ieiunatur diebus.* Et testatur S. August. *epist.* 119. *ad Ianuarium, & epist.* 86. *ad Casulanum.* Ratio non ieiunandi orientalibus in die Sabbathi duplex fuisse videtur. I. Ne Iudæi, qui Sabbathum, vt festum celebrabant, à Fide Christianorũ abhorrerent; quare etiã Socrates *lib.* 6. *hist. c.* 8. testatur, Græcos Sabbathi diem vt festum coluisse, quod in illud inciderent primæ Vesperæ diei Dominicæ. II. Vt hæretici refutarentur, qui Deum veteris testamenti tanquam mali auctorem damnantes, die septimo, quo Deus ab opere cessauit, non requiescendum, & gaudendum, sed dolendũ potius, ac ieiunandum dixerunt, quem errorem Marcionistis tribuit Epiphanius *hæres.* 42. Et fuit quoque Manichæorum, atque Priscillianistarũ error, sicuti videre est in Concil. Cæsaraugustano, *can.* 2. & refertur *c. ne quis, d.* 2. *de consecr.* & Concil. Tolet. 1. *in reg. Fidei.* Videri etiam potest Irenæus *lib.* 1. *c.* 20. *de hæresibus.*

Sanctus verò August. *cit. Epist.* 86. sic inter alia scribit. *Exorta est ista in regia veste* (Ecclesiæ) *diuersitas; vt alij, sicuti maximè populi Orientis, propter requiem significandam æternam, malint in Sabbatho relaxare ieiunium; alij propter humilitatem mortis Dominicæ ieiunare, sicut Romana, & nonnullæ Occidentis Ecclesiæ.* Eundemque fuisse morem Gallicarum Ecclesiarum ieiunandi in Sabbatho, constat ex Concil. Aurelian. 4. *c.* 2. Ecclesiarum item Hispanicarum, vti colligitur ex Concil. Eliberino *can.* 26. Videri potest Innoc. I. *epist. ad Decentium*, relatus *in cap. Sabbatho, d.* 3. *de consecrat.* vbi optimè contra Orientales argumentatur; Si lætitia resurrectionis non vna tantum, sed omnibus diebus Dominicis celebratur; simili etiam ratione biduũ antecedẽs, quo Apostolos in mœrore fuisse, atque ieiunasse dubium non est, non vna tantũ hebdomade, sed per singulos hebdomadarum circulos memoria recolendum esse. Nihilominus Latini consuetudinem Græcorum in Sabbathis prandendi non damnant, sicuti S. August. ll. cc. notauit, & S. Hieron. *epist.* 28. *ad Lucinium. Vnaquæque prouincia abundet in suo sensu, & præcepta Maiorũ leges Apostolicas arbitretur.* Vide de hac ipsa re Cassian. *l.* 3. *de instit. renunciat. c.* 9. & 10.

3 Quapropter hinc etiam ista diuersitas orta fuit, quòd omnes quidem Ecclesiæ bis in hebdomada ieiunare solerent: sed nõ diebus eiusdem. Nam aliæ præsertim Orientales IV. & VI. Feria ieiunabant, sicuti constat *ex can.* 68. *Apost.* Clem. Alexand. *lib.* 7. *stromatum.* S. Hieron. *super epist ad Gal. cap.* 4. S. Apollonio apud Palladium, vti refertur *in c. ieiun. d.* 3. *de consecr. Ieiunia legitima in quarta, & sexta Feria, non sunt soluenda, nisi grauis necessitas fuerit, quia Feria quarta Iudas traditionem Domini cogitauit, & sexta Feria Crucifixus est Saluator.* Epiphan. verò, *hæres.* 75. & 80. ait: *Quarta, & pro Sabbatho ieiunium statutum est, vsque ad horam nonam. Nam illucescente quarta assumptus est Dominus, & pro Sabbatho crucifixus.* Sed Romani, aliæque Ecclesiæ pleræq; Occidẽtis Feria VI. & Sabb. ieiunia coluerunt, vt suprà ex Innoc. didicimus.

Quapropter placet mihi sententia Azor. *cit. lib.* 7. *cap.* 15. quæ ex allegatis testimoniis sufficienter colligitur: In primitiua Ecclesia, & pluribus deinceps sæculis, consuetudinem fuisse duobus in quauis hebdomada diebus perfectum ieiunium instituẽdi: quæ tamen postea præsertim in Occidente, desiit, & pro ieiunio pleno, seu perfecto, semiplenum siue portionale introductum fuit; videl. sola à carnibus abstinentia, sicuti, & nunc in Ecclesijs seruatur. Et quidem die Veneris à carnibus abstinendum esse, tradit Nicol. I. *in respons.* 4. *ad Bulgaros*, & supponit Innocent. III. *in cap. vlt. de obseruat. ieiun.* vbi excipit; Nisi festum Natalis Domini in Feriam sextam incidat; tunc enim ij, *qui nec voto, nec regulari obseruantia astricti sunt, propter festi excellentiam, carnibus vesci possunt, secundum consuetudinem Ecclesiæ generalis: nec tamen reprehendendi sunt, qui ob deuotionem voluerint abstinere.* Eademque de Sabbatho tradit Gregor. VII. *c. quia dies, dist.* 5. *de consecrat.* Vt omnes Christiani eo die *ab esu carnium* (*nisi maiore festiuitate interueniente*,) videlicet Natali Domini *vel infirmitate impediente, abstineant.* In aliquibus tamen Galliæ partibus cõsuetudinem permittere carnium esum in die Sabbathi à Natali Domini vsque ad Purificationẽ, testatur Palud. *in* 4. *d.* 15. *q.* 4. *a.* 4. Cou. 4. *resol. c.* 20. *n.* 8. Et in Hispania, intestina, & extremitates pecorũ in Sabb. comedere concessum esse, dixi *l.* 1. *tr.* 4. *c.* 11. *n.* 4.

3 Quod porrò ad ieiunium Quatuor temporum attinet, ea partim ab Apostolis ipsis, partim non multò post Apostolorum tempora instituta fuerunt. Cùm enim secundùm quatuor anni partes, quatuor ieiunia Ecclesia celebret; vernum in hebdomada prima Quadragesimæ; æstiuum in quarto mense, videlicet Iunio, vel postremo Maio, autumnale in septimo mense, seu Septembri; hybernum in decimo mense, seu Decembri. Vltimum hoc decimi mensis ieiunium ab Apostolis institutum esse inde colligitur; quia eo duntaxat mense sacræ Ordinationes à tempore B. Petri, vsque ad Papam Simplicium fieri solebant sicuti ex vitis Pontificum constat, & testatur Micrologus, *cap.* 28. Apostoli autem ordinationes, nisi præmisso ieiunio non celebrabant, sicuti obseruauit Leo I. *epist.* 81. *ad Dioscorum Alexandrinum.* Amalar. *lib.* 2. *de offic. Eccles. cap.* 1. & colligitur *ex Act. Apostol. capit.* 13. *Ieiunantes, & orantes, imponentesque eis manus, dimiserunt illos*, Saulum, & Barnabam. Denique huius decimi mensis ieiunij à

Christianis soliti celebrari mentio fieri videtur in *Act. c. 27. Incipiebat periculosa esse nauigatio (hyberna) quia ieiunium iam præterierat.* Ita enim rectè hunc locum interpretatur Bellar. *lib. 2. de bonis operibus, c. 19.* quamuis S. Chrysost. & Oecumenius malint intelligere de ieiunio solemni Hebræorum; & quidem autumnali, seu septimi mensis, vti exponit ibi Gaspar Sanctius.

Æstiui ieiunij, quod post festum Pentecostes celebrari debet, mentionem facit Clemens li. 5. *constit. c. vlt.* S. Athanas. *in Apolog. de fuga sua*, de eodem tanquam in Ecclesia Orientali vsitatissimo, loquitur. Et Leo I. *serm. 2. de Pentecoste*, ait, *vt ieiunium, quod ex Apostolica traditione subsequitur, sancta obseruatione celebremus.* Et *serm. 8. de ieiunio septimi mensis, seu autumnali testatur. Apostolicis, & legalibus institutis electum, &c. vt in mense septimo spiritualibus nos purificationibus per ieiunium purgemus.* Denique eiusdem meminit Nicolaus I. *resp. 4. ad Bulgaros*, postea verò Callistus Papa circa An. Domini 217. tribus ieiunijs iam ante institutis, quartum adiecit *epist. 1. decr.* & refertur *d. 76. c. 1. Ieiunium, quod ter in anno apud nos celebrare didicisti, conuenientius nunc per quatuor tempora fieri decernimus, vt sicut annus per quatuor voluitur tempora, sic & nos quaternum solemne agamus ieiunium per quatuor anni tempora.* Et Leo *serm. 8. de ieiun. decimi mensis: Ieiunium vernum in Quadragesima, æstiuum in Pentecoste,* (id est, iuxta Octauam Pentecostes, sicuti idē Leo indicat *ser. 1. de ieiun. Pentecostes*) *autumnale in mense septimo, hyemale autem in decimo celebramus.* Vide etiam Ordinem Romanum *cap. Inuitatio plebis, de ieiun. mensis primi, quarti, septimi, & decimi.* Quapropter eisdem quoque quatuor temporibus sacræ Ordinationes post tempora Simplicij Papæ fieri solebant, sicuti testatur Papa Gelasius circa Ann. 494. *epist. 1. c. 13.* scribens; *Ordinationes Presbyterorum, & Diaconorum, nisi certis temporibus, & diebus exercere non audeant, idest, quarti mensis initio, septimi, & decimi, sed etiam quadragesimalis initij.*

5 Quæres I. Cur ieiunium intra octau. Pentecostes celebretur, cum tamen adhuc duret tempus exultationis, & lætitiæ? Resp. Antiquissimam traditionē esse, vt 50. diebus, qui sunt à Paschate ad Pentecosten, ieiunia cessent, sicuti constat ex Clemente Apostol. *constit. lib. 5. c. vlt.* S. Ambros. *ser. 61.* sicuti refertur in *c. scire, d. 76. Per hos quinquaginta dies est iugis, & cōtinua festiuitas, vt hoc omni tempore neque ad obseruandum indicamus ieiunia, neque ad exorandum Deum genibus succedamus.* Epiphanius quoque *hæres. 80. Per totum annum seruatur ieiunium in sancta Catholica Ecclesia, quarta, & pro Sabbatho, vsque ad horam nonam, excepta sola Pentecoste per totos 50. dies, in quibus nec genua flectuntur, nec ieiunium imperatum est.* Et Isidorus *l. 1. de Eccles. offic. c. 42. Post Pascha vsque ad Pentecosten, licet traditio Ecclesiarum abstinentiæ rigorē prandij relaxauerit; tamen si qui Monachorum, vel Clericorum ieiunare cupiunt, non sunt prohibendi: quia Antonius, & Paulus, & cæteri Patres antiqui, etiā his diebus in eremo leguntur abstinuisse, neque soluisse abstinentiā, nisi Dominico die tantum.* Et similia habet Hieron. *Epist. 28. ad Lucinium*, vbi quinquaginta ferias meminit, quibus ieiunium post Pascha relaxatur. Quare dicendum est, licet Hebdomada Pentecostes ad solemnitatem festi pertineat in officijs; non tamen quod attinet ad relaxationem ieiuniorum: cū numerus dierum quinquaginta à Paschali festo numerandorum iam expletus sit. Quare ex Concil. Claremontensi Vrbani II. ita refertur post *c. 2. dist. 76. Primum ieiunium quatuor temporum semper fiet prima hebdomada Quadragesimæ; secundum in hebdomade Pentecostes, absque genuum flexione, Alleluia, & Gloria in excelsis Deo.* Vide Gratianum *super c. scire, & c. ieiunium, 2. d. 76.*

Quæres II. Cur ieiunia quatuor temporū instituta sint? Resp. has à Patribus, & Doctoribus causas afferri: I. Quia etiam Hebræi quatuor in anno ieiunia instruebāt, quamuis non eisdem omnino temporibus, sicuti videre est apud Gratian. *c. ieiun. 2. dist. 76.* quod sumptum est ex S. Hier. *super c. 8. Zachariæ.* Quamuis, vt S. Leo ait de ieiunio septimi mensis. *serm. 7. non idcircò legalibus nos oneribus subijcimus, sed vtilitatē continentiæ, quę Christi Euangelio seruit, amplectimur.* II. Vt in quatuor temporum partibus, ieiunia trina pro mensium numero Deo offerentes, omnes totius anni actiones, & euentus nostros à Deo pendere profiteamur, sicuti indicat S. Leo *ser. de ieiun. decimi mensis*, relatus in *cap. huius, d. 76.* & explicat Azor. *to. 1. lib. 7. cap. 14. in fine.*

6 Sequitur, vt dicamus de ieiunijs, & priuilegijs festiuitatum: quorum aliqua in iure Ecclesiastico memorantur, tanquam quæ iam ante in Ecclesia vsitata fuerint; vt in *ca. 1. de obseruatione ieiuniorum* mentio fit ieiunij, & vigiliæ Natalis Domini, Assūptionis B. Virg. & Apostolorum, itemque S. Mathiæ: vbi monet Papa Innoc. III. Si festiuitas in feriam secundam incidat, non in Dominica, sed in Sabbatho ieiunandum esse. Et in *cap. 2.* scribit Innocentius *Omnium Apostolorum vigiliæ sunt in obseruatione ieiunij celebrandæ, præter vigilias Apostolorum Philippi, & Iacobi, & B. Ioannis Euangelistæ: quoniam ipsorum solemnitas infra solemnitatem Paschalem, illius autem infra natalem Domini celebratur.* In vigil. quoq; S. Bartholom. quibusdam locis non ieiunari, & in hoc cōsuetudinem regionis seruandā esse, significat Innoc. ibid. quod ipsum Ioan. Perethus *de diuinis offic. c. 2. col. 4.* & Palud. *in 4. d. 15. q. 4. a. 3. concl. 2.* notarūt de vig. Iacobi Maioris, & S. Matthiæ.

De alijs demum ieiunijs, videlicet in vigilia Pentecostes, S. Ioannis Baptistæ, S. Laurentij, & omnium Sanctorum celebratis, nihil in iure canonico reperitur: attamen propter generalem Ecclesiæ Latinæ consuetudinem, obseruanda sunt, sicuti docent Canonistæ *in rubr. de obseruat. ieiunij*, Syl. *verb. ieiunium, num. 5.* Angelus *verb. ieiunium, §. 7.* Azor. *cit. lib. 7. c. 13.* Cæterùm in vigilia Pentecostes (de qua maximè dubitari potest) ieiunium celebrandum esse, expressè ait Ordo Romanus, *c. Ordo in Sabbatho Sancto Pentecostes*: quem librum antiquissimum esse ex eo colligitur, quia ab Alcuino, & Amalario sæpè citatur. Neque obstat, esse illū diem vnum ex 50. quibus secundùm antiquam Ecclesię traditionem ieiunium non percipitur. Nam respondetur primò: Vigiliam illam per anticipationem festiuitati annumerari: perinde ac si dies Pentecostes iam completi sint, vt patet ex officio Missæ; Respondetur secundò: Nihil obstare, quin ieiunium hoc, tametsi fortè olim vsitatum non fuerit, noua Ecclesiæ consuetudine postea introductum fuerit, sicuti infrà dicam de ieiunio, seu abstinentia in diebus Rogationum. Vide Bellar. *cit. lib. 2. cap. 23.*

Dubitabis quispiam: An, & quomodo differant statio, ieiunium, & vigilia? Resp. Re ipsa quidem differunt: sed quia interdum in eosdem dies concurrere solebant, ideò promiscuè apud Scriptores Ecclesiasticos, quandoque vsurpata reperiuntur. Explicatur: Nam (vt dixi superiore cap.) sacrificium Missæ in diebus ieiuniorum post meridiem celebrari olim solebat, cui postea vespertinū officium annectebatur: quo toto tempore populus Christianus in Ecclesia orationi intentus perstabat, neque ante ad cibum sumendum discedere audebat, sicuti constat ex *c. solent. d. 1. de consecrat.* & Tertull. *in lib. de ieiunio*, vbi ait, stationem finiri hora nona, vel ad Vesperam. Hęc igitur causa est, cur ieiunium propter coniunctionem, quam cum diuturna in Ecclesia commoratione habebat, interdū *statio* appelletur à Patribus. Tertull. *lib. de orat. in fin.* S. Hieron. *lib. 2. aduersus Iouinianum*, Cassiano, *lib. 5. Instit. renunciat. c. 20. & collat. 21. c. 29.* S. Ambros. *serm. 25. de Quadragesima: Ieiunia nostra, inquit, stationes vocantur, quod stantes, & commorantes in eis, inimicos insidiantes repellamus*: siquidem diurnæ quasi excubiæ orantium, & ieiunantium in Ecclesia *stationes* appellabantur, vocabulo ex militia desumpto, sicuti testis est Rabanus Maurus *de instit. Cleric. lib. 2. cap. 18.* Bellarmin. *lib. 2. de bonis operib. in particular. cap. 22.* Posteà verò vsus obtinuit, vt aliorum etiam solemnium dierum, quibus non ieiunabatur, in Ecclesia commorationes, *stationes* dicerentur.

Denique, quia populus Christianus pridie festiuitatum solemnium, post solutam stationem, & cibum sumptum, iterùm ad Ecclesiam nocturno tempore reuerti solebat, vt ibi in orationibus vigilaret, dum Clerici nocturnas preces, ad modum militarium vigiliarum, instituerent; ideò plerumque vigilia post stationem, & ieiunium instituebatur: quamuis etiam non obstet, vigiliam fieri sine ieiunio, vt in die Epiphaniæ, & Ascensionis Domini: sicuti, & vicè versa, stationes, & ieiunia, sine vigilia, ad quam populus etiam accedere deberet, frequenter instituebantur. Vide Leonem I. *ser. 1. de ieiun. Pentecostes, ser. 9. de ieiun. 7. mensis, & ser. 2. de ieiun. decimi mensis: Quarta igitur, & sexta Feria ieiunemus: Sabbatho autem apud B. Petrum Apostolū pariter vigilemus.*

Præterea Aduentum Domini ieiunio celebrari solitum esse, etiam in Ecclesia Romana, testatur Radulphus Decanus Tungrensis *lib. de canonum obseruantia, propos. 16.* & Innocent. III. *c. 2. de obseruat. ieiunij.* Eiusque consuetudinis vestigium adhuc apparet, tum in Ritu Romani Breuiarij, in quo preces tempore Aduentus ad horas singulas recitantur, sicuti in diebus ieiuniorum; tum in regulis quorundam Ordinum regularium, qui ieiunium Aduentus, perinde ac Quadragesimæ, celebrant. Ait verò Radulphus *loc. cit.* quod *Aduentus Domini apud Romanos incipit prima Dominica post crastinum Catharinæ: Ambrosianus verò Aduentus habet sex septimanas, & incipit Dominica post Martini.*

8 Tres rogationum, seu Litaniarum dies, qui ante Ascensionē Domini celebrantur, S. Mamertus Viennensis Episcopus instituit, eisdemque ieiunia indixit, ad auertendos luporum incursus, quibus eo tēpore Gallia infestabatur, sicuti testatur Greg. Turon. *lib. 2. historiæ Francorum, c. 34.* Idque ieiunium receptum legimus in Concil. Aurelianensi, *1. c. 29. circa tempora Hormisdæ Papæ: Rogationes, idest, Litanias ante Ascensionem Domini placuit celebrari, ita vt præmissum triduanū ieiunium in Dominicæ Ascensionis solemnitate soluatur. Quo triduo omnes abstineant, & quadragesimalibus cibis vtantur.* Refertur in *c. rogationes, distinct. 3. de consecrat*: Sed, & in Romana Ecclesia eo triduo tum rogationes, seu supplicationes; tum abstinentiam à carnibus olim vsitatam

tam fuisse, testatur Ordo Romanus *c. de Litania minore*, cuiusmodi abstinentia adhuc hodie in pluribus locis obseruatur; licet nō ex præcepto, sed consilio. Vide Baron. An. 475. *n.* 12. *& seqq.* Bellarm. *cit. l.* 2. *de bonis operib. in particular.* Azor. *cit. lib.* 7. *c.* 15. *q.* 4.

9 Restat, vt dicamus; Vtrùm Dominica die ieiunare licitū sit? Nam olim id prohibitum fuisse, colligitur *ex c. post Pascha, d.* 76. *& c. ieiun. c. ne quis, d.* 3. *de consecrat.* Resp. cum Bellarm. *in cit. l.* 2. *c.* 23. Duas ob causas ieiunium in Dominicis diebus ab Ecclesia non celebrari. Prima est ob lætitiam, & celebritatem diei, quippe in qua memoria resurrectionis Christi peragitur: quamobrem neque genua orantes flectere, sed stare solent secundùm antiquā traditionem in Concil. Niceno *can.* 20. Laodicen. 29. & apud Petrum Alexandrinum *can. de lapsis*, qui extat *to.* 1. Concil. Hilarium *præfat. in Psal.* & alios apud Bellarm. *loc. cit.* Secunda erat ad refutandum hæreticorum errorem, qui negantes Christi resurrectionem, diem Dominicam in luctu, & ieiunio transigebant ad Ecclesiæ contemptum, sicuti expressè docent S. Ambros. *epist.* 83. *ad Episcopos per Æmiliam.* S. August. *cit. epist.* 86. *ad Casulanum*, & videri potest Baron. Anno Christi 58. *num.* 63.

Verumtamen non fuisse etiam olim in omnibus Ecclesijs simpliciter prohibitum ieiunium in Dominica die, colligitur ex S. Hieron. *epist. ad Lucinium* 28. *Vtinam omni tempore ieiunare possemus. quod in Actibus Apostolorum diebus Pentecostes, & die Dominico Apostolum Paulum, & cum eo credentes fecisse legimus.* Et subdit: *Sed vnaquæque prouincia abundet in suo sensu.* Quibus verbis insinuat, quibusdam Ecclesijs prohibitū fuisse Dominica die ieiunare, sicuti testatur etiam Canon. Apostol. 65. Clemen. *lib.* 5. *const. c. vlt.* S. Ignat. *epist.* 5. *ad Philipp.* Tertull. *in lib. de corona milit.* S. Ambros. *cit. epist.* 83. S. August. *cit. epist.* 86. Isidorus relatus *in cap. post Pascha, d.* 76. & S. Th. *q.* 147. *a.* 5. *ad* 3. Verùm cum hodie extinctis illis heresibus, specialis prohibitio Ecclesiæ cesset, non est, per se loquendo, illicitum diebus Dominicis ieiunare, *arg. c.* 3. *de obseru. ieiun.* vbi dicitur: in die Natalis Domini incidente in sextam Feriam, non esse prohibitum fidelibus, carnibus abstinere ob deuotionem; quin imò Regularibus illis, qui ad perpetuam carnium abstinentiam obligantur, necessariò abstinendum esse. Quod simili ratione de Dominica die dici debet: adeò quidem, vt si aliquis etiam non Regularis vouisset, omnibus diebus totius anni à carnibus abstinere, aut integrè ieiunare, tali voto etiam diebus Dominicis obligaretur, vt rectè Bellar. *loc. cit.* docet. Quare tantùm per accidens illicitum est die Dominico ieiunium celebrare: videlicet ex superstitione, errore, aut Ecclesiæ Catholicæ contemptu, sicuti hæretici olim ieiunabant: vel ratione scandali, si alijs diebus hebdomadæ comedens, sine vlla rationabili causa Dominicam diem ad ieiunandum eligat, inquit Bellarm. *loc. cit.* & eadem fermè docet Valent. *disp.* 7. *qu.* 2. *par.* 4. imò, & S. August. *cit. epist.* 86. *ad Casulanum*.

CAP. III.

DE CAVSIS LIBERANTIBVS A IEIVNIO.

SVMMARIVM.

1 *Pueri, & puellæ ante completum ætatis annum XXI. ieiunij lege non obligantur.*

2 *Probabilius est, senectutis certum tempus constitutum non esse, sed prudentis arbitrio definitum, quando corporis vires ob ætatem deficiant, vt ieiunij lege homo liberari censeatur.*

3 *Ægroti, conualescentes, pauperes, laborantes, &c. à ieiunij lege excusantur.*

4 *Lex ieiunij cessat, si consistere non possit cum opere præstantiore, aut maioris momenti.*

5 *Opus ieiunij, præsertim præcepti plerumque melius est, quàm peregrinatio.*

6 *Ieiunij præceptum, sicuti, & alia Ecclesiastica, moraliter intelligenda sunt, vt ijs non nimis homines grauentur.*

7 *Lex ieiunij quadragesimalis, ita omnibus sæculis, & nationibus apud Christianos frequentata est, vt irrationabilis censeri possit consuetudo eius abrogatoria.*

8 *Facilius accidit excusatio ab ea præcepti parte, quæ alteram refectionem in die ieiunij prohibet; quàm ab ea, quæ carnium esum prohibet.*

9 *Episcopi ob publicam causam ieiunium in aliam diem transferre non prohibentur.*

1 EXcusationes, seu causæ à lege Ecclesiastici ieiunij liberantes, hæ sunt: Prima est ætatis imbecillitas. Quare pueri, & puellæ ante tertiū septennium, seu cōpletos ann. xxj. ieiunij lege non obligantur, sicuti docet S. Th. communiter receptus *q.* 147. *a.* 4. *ad* 2. Nam eo tempore sunt in statu augmenti, sicuti testatur S. Basil. *Ps.* 114. ideoque frequentiore, & abundantiore alimento indigent. Quamquā etiā his ætate minoribus consultū, & conueniens est, vt ieiuniorū tempore se exerceant, & assuefaciāt, habita ratione ætatis, ac virium eorum, vti docet S. Ant. *p.* 2. *tit.* 6. *c.* 2. §. 4.

Simili ratione à ieiunio excusantur senes, propterea quòd ob virium imbecillitatem, humorisque, ac caloris defectum, frequentiore cibo indigent. Contingit autem senectus plerumque anno ætatis sexagesimo, secundùm Caiet. *cit. a.* 4. *ad* 2. Nau. *c.* 21. *n.* 16. Sà *ver. ieiun. n.* 9. Sanch. *lib.* 7. *de matrim. disp.* 32. *n.* 17. Tol. *l.* 6. *c.* 4. Angles *de ieiun. q.* 6. *diffic.* 6. Nam *dies annorum nostrorum septuaginta anni*, *Ps.* 89. Ergo qui sexaginta annos habet, senescit, cùm prope interitum sit. Quamuis alij, vt Sylu. *ver. ieiun. qu.* 6. *dicto* 2. Gabr. *in* 4. *d.* 15. *qu.* 3. *ar.* 1. Azor. *to.* 1. *lib.* 7. *c.* 17. *q.* 4. septuagesimum ætatis annum senibus assignant, in qua à ieiunij obligatione ordinariè eximi debeant; quemadmodum, & à personalibus muneribus, iuxta *l. vlt. C. Qui ætate, &c. lib.* 10.

Sed dubium est, vtrùm hoc tempus ætatis 70. vel secundū alios 60. annorum, determinatum sit ad excusationem ieiunij adferendam; ita vt, tametsi aliquis firmo adhuc corpore existens, ieiunij difficultatem facilè perferre possit, nihilominus tamen excusetur? Negant talem excusari Caiet. Nau. Tol. Syl. Azor. *loc. cit.* S. Ant. *p.* 2. *tit.* 6. *c.* 2. §. 6. Bart. Med. *in instruct. lib.* 1. *c.* 14. §. 10. Ioan. Med. *q.* 9. *de ieiun.* Less. *lib.* 4. *c.* 2. *dub.* 6. Valent. *disp.* 9. *p.* 5. alijque DD. plerique. Ratio est: Quia senectus non ita definitum tēpus ætatis habet, sicuti adolescentia; sed alij citiùs, alij tardiùs senescūt. Quare licet senectus plerumq; accidat anno ætatis sexagesimo, ideoq; à ieiunij lege eximat, quod proinde in dubio etiā præsumi debet; tamē, sicuti si constet, aliquē verè senuisse, ac viribus defecisse circa annū ætatis 50. à ieiunij lege liber cēseri debet; ita, & vice versa, si certū sit, aliquē sexagenariū, aut septuagenariū adhuc integris corporis viribus pollere, talis obligatus esse videtur; cùm re vera senex, siue viribus propter ætatem deficiens non sit.

Contrariam tamen sententiam defendit Sanch. *lib.* 7. *de matrimon. disp.* 22. *nu.* 17. Llamas *p.* 3. *methodi, c.* 5. §. 20. Angles *cit. loc.* Fundamentum est: Quòd sicut iuuenibus certa ætas definita est, ante quam ieiunij lege non obligātur; ita etiam senibus definiēda est, supra quam non ampliùs obligentur; quia expedit, legis obligationem ita definitam esse, vt sciatur, quinam ea comprehendantur, vel non; ne ex vna parte facilis humanæ legis negligentia, ex altera verò nimia sollicitudo, & anxietas oriatur.

2 Sed retenta priore sententia, quæ communis est, respondetur; Differentiam esse, quòd omnes homines à prima ætate, & per pueritiam, adolescentiamque crescant, & augeantur; ideoque lex ieiunij in eos nō conueniat; tametsi alioquin fortes, & sani sint; quamobrem necessariò tempus ætatis definiendum fuit, tanquam finis adolescentiæ, in quo ordinariè obligari incipiant, vt rectè argumentum conuincit. At verò posteaquā homines ieiunij obligationem contraxerunt, non conuenit eos liberari, nisi aliqua mutatio interueniat, videlicet infirmitatis, aut senectutis; cum, & hæc infirmitas quædam sit. Talis autem corporis mutatio, virium infirmitas, & vno verbo, senectus, non omnibus circa idem tempus contingit; sed aliquibus anno quinquagesimo, alijs sexagesimo, alijs septuagesimo: ergo non oportet certum tēpus ætatis definire, in quo homines propter senectutē ieiunij lege exsoluātur. Quare neque vniuersali consuetudine, aut communi Doctorum consensu talis ætas senibus definita est, sicuti adolescentibus tertium septennium: quia, vt dixi, ad xxj. annum ætatis vsque omnes adolescunt, sed non omnes anno sexagesimo ætatis senescere incipiunt, sed alij citiùs, alij tardiùs: Interim non nego, sexagenarium habere pro se præsumptionem senectutis, vt in dubio de virium sufficientia, ieiunij lege se liberū censere possit.

Illud verò multo improbabilius est, quòd aliqui apud Sanch. omnes fœminas quinquagenarias, quippe quæ natura debiliores citius senescere solent, lege ieiunij liberent. In qua sententia refutanda non immoror; cū ipse tandē Sanch. concludat, eā in praxi *non esse tutā*, neq. scio aliquē Doctorē classicū, qui eā defenderit.

Sed & improbabilem censeo sententiam eiusdē Thom. Sanch. *lib.* 4. *moral. c.* 11. *n.* 54. Eum, qui vouit se ieiunaturum certis diebus hebdomad. vel anni, in perpetuum, seu *toto vitæ tempore*, excusari, seu liberari, postquàm ad sexagesimum ætatis annum peruenerit: propterea, quòd votum ieiunij obligat instar legis Ecclesiasticæ de ieiunio; Atqui Ecclesiastica lex ieiunij communiter lata non obligat sexagenarios, secundùm probabilē quorundam sententiam; Ergo nec obligabit votum: nisi de alia vouentis intentione constet. Verùm, posita etiam illa sententia, quam supra improbaui, respondetur; votum obligare quidem instar præcepti Ecclesiastici, quod attinet ad formam, & modum ieiunādi; non item quod attinet ad personas: Quæ enim præcepto Ecclesiastico non obligantur, ex propria voluntate se obligare possunt ad ieiunandum. Nam adolescentes licet ex lege Ecclesiastica ante completum xxi. annum ieiunare non teneantur, obligantur tamen ex voto edito, v. g. in Ordine S. Francisci ad obseruanda certarum dierum ieiunia, sicuti ipsemet Sanch. cum communi sententia fatetur, *n.* 56. contra Med. *cit.* §. 10. & Graffis *p.* 2. *decis.*

l.2.c.27.n.42. Ergo similiter, tametsi ponamus, sexagenarios, etiã robustos, liberari lege Ecclesiastica ieiunij, non obstat tamen, quominus ad ieiunandũ ea ætate voluntario voto se aliquis obliget; idque ipso facto facere præsumitur, quando vouet, se *perpetuo*, seu *toto vitæ suæ tempore* ieiunaturum. Intelligitur id tamen, quamdiu sine notabili corporis detrimento ieiunare potest.

3 Altera, eaque similis præcedenti, causa est, corporis infirmitas: qua ratione à ieiunij lege excusantur ægroti conualescentes, qui infirma admodum complexione sunt, prægnantes, lactentes, qui ob ieiunium molesta insomnia patiuntur: qua de re videri potest Richard. *in 4.d.14.a.3.q.4.* S. Anton. *cit.c.2.§.6.* Caiet. *in sum. verb. ieiunium, & cit. q.174. ar.4.* Syl. *ver. ieiunium, q.4.* Nau. *c.21.n.16.* Azor. *to.1. lib.7.c.17.q.5.* Less. *cit. dub.6.* Valent. *cit. p.5.*

Tertia est paupertas, qualis eorum est, qui ostiatim mendicãt, & vniuersim qui habere non possunt, quod eis ad vnicam comestionem sufficiat, sicuti docet S. Tho. communiter receptus *citat. q.146. a.4. ad 4.* Syl. *ver. ieiunium, n.24.* S. Ant. *loc. cit. ver. quarto,* Nau. *c.21. nu.16.* Addo primò, laborantibus, & famulantibus Catholicis apud nos in oppidis hæreticorum permitti posse, vt diebus ieiuniorum carnibus vescantur; dummodo scandalum tolli possit, si nimirum dicant, se tali casu necessitatis, Ecclesiæ præcepto non obligari. Verum Societas Iesu in his septentrionalibus partibus, ob maiorem securitatem à Sum. Pontifice priuilegium accepit dispensandi cũ talibus. Addo secundò; Tolerari apud nos consuetudinẽ, vt finitis Bacchanaliorũ diebus carnium reliquiæ, quæ à diuitibus absumi nõ poterãt, dentur pauperibus absumẽdę.

Quarta causa est corporis labor, qui cum ieiunio facilè nõ consistit. Cuiusmodi est agricolarum, fabrorum, sutorum, iter necessarium pedibus facientium, cursorum: Item famulorum, & famularum, quæ maioribus laboribus occupantur, cuiusmodi censeri non debent fila ducere, nere, aut vestes sarcire. Quare Less. *lib.4. c.2.n.43.* ait, ex hoc capite non excusari pictores, quorum opus ingenii potius est, quàm virium, neque tonsores, sartores. Porrò nõ refert, vtrùm labor vehementior, & qui cum ieiunio non benè consistit, corporis, an animi sit: quare Concionatores, & Professores interdum ratione laboris à ieiunio excusari, notat Caiet. *qu.147. prope fin.* Med. *C. de ieiun. q.9.§. hoc tamen non obstante.* Item, vtrum labor corporis ex obligatione officii suscipiatur, an verò oblata per opportuna, & alias non occurrente occasione damni vitandi, vel lucri acquirendi: vt si mercator ad nundinas proficiscatur, aut alia negotia, quæ commodè differri nõ possint, sicuti docent Medina, Lessius *cit. locis.* Sylu. *cit. num.24. & 26.* Tolet. *lib.6. capit.4.* vbi similiter id tradunt de labore animi, si alicuius conciones, v.g. sint vtiles populo, posse excusari à ieiunio, etsi sine obligatione tale munus obeat.

Id obiter hoc loco annotare placet. Quamuis DD. communiter, cum de iter facientibus quæstionem mouent, solos pedestres à ieiunii lege exemptos esse dicant, non tarò tamen accidere, vt etiam qui equo, aut curru vehuntur, non paucorum, sed octo, aut decem dierum itinere, corporis concussionẽ, ac defatigationem patiantur, ob quam ieiunium difficulter perferant. Veruntamen in hac re certa regula tradi non potest, nisi quàm sæpius dedi Ecclesiasticam legem non obligare cum magna difficultate.

4 Quinta, eaque fermè comprehensa in priore causa est pietas. Qua ratione ieiunii obligatio cessat, vt operi præstantiori, vel maiori momenti, incumbere possis, quod cum ieiunio non facilè consistit, nec commodè differri potest. Quale in primis est opus misericordiæ corporalis, vel spiritualis, vt infirmarij, Concionatoris, Ludimagistri, de quibus ante dixi: Secundò: Opus iustitiæ, si maritus ieiunans vxori coniugii debitum reddere non possit, quia infirma complexione est, sicuti notant Caiet. *in summ. verb. ieiun.* Sà *n.9.* Less. *n.44.* Tolet. *lib.6.c.4.n.6.* Sanch. *lib.9. disp.3. n.10.* vbi ait, in tali casu obligari etiam maritum ad soluendum ieiunium, si vxorem debitum constanter exacturam, vel ob eius denegatione, incontinentiæ periculum subituram intelligat. Itẽ opus charitatis, vt si vxor mariti iram, & contentionem effugere non possit, nisi cum ipso cœnet, modo ieiuniũ non prohibeat ex Religionis contemptu, sed ob aliã causã sicuti docet Abb. *in rub. de obseru. ieiun. n.8.* Caiet. *in sum. ver. ieiun. §. excusantur infirmi.* Syl. *n.25.* Nau. *c.21.n.19.* Med. *cit. q.9. §. ad eundem casum.* Less. *cit. n.44.* Ratio horũ omniũ est: quia non oportet ieiuniũ ab Ecclesia indictum, maioris alicuius bonis esse impediens, sicuti *ex c. non mediocriter, disp.5. de cõsecr.* vti notauit Caiet. 2.2. *q.147.a.3.*

5 Deinde monet Gabr. *in 4.d.16.q.3.ar.1. notab.4.* Caiet. *cit. a.3. in sum. ver. ieiun. §. ex pietate,* Nau. *c.21. nu.18.* Voluntariam peregrinationem non semper esse sufficiente causam soluendi ieiunii ab Ecclesia præcepti: Nam opus ieiunii fermè salubrius est animæ, quam peregrinatio sine ieiunio, atque communi Ecclesiæ præcepto satisfacere ad meritũ obedientiæ pertinet. Quare simili ratione peregrinatio in die festo institui non debet, si idcirco Missa negligenda sit. Limitat tamen Caiet. Nisi peregrinatio ad locum pium videatur esse valdè vtilis ad cultum diuinum, vt quin est persona magnæ auctoritatis, ex cuius peregrinatione multum augebitur communis deuotio, illa autem non potest simul ieiunare, & peregrinari, neq; peregrinationẽ differre. Deinde certum esse debet, peregrinationẽ longinquam causa pietatis institui posse, nihilobstante, quod dies ieiuniĩ per accidens incidat, in quo propter corporis defatigationem cęnare debebis. Qua de re vide Gabr. *in 4.d.16.q.3.a.1. notab.4.* Denique ait Nauar. *cap.21. num.18.* Si peregrinatio ex voto, vel Confessarii præcepto debeatur, & res ita accidat, vt alio, quam ieiunii die commodè institui non possit, iustam hanc esse causam soluendi ieiunii, si id cum peregrinatione seruari nequeat.

His quædam addenda sunt. Primum. Quamuis illicitum sit, nõ necessaria corporis exercitia, v.g. pilæ lusum, instituere cum proposito ieiunium idcircò soluendi, postea quam tamen corpus tali labore defatigatum est, vt ieiunium perferri commodè nõ possit, iam sufficiẽs causa excusationis adest, quomodo intelligo Palud. *in 4.d.15.q.4.a.1.* Bart. Med. *in sum. l.1.c.14.§.10. ver. ad cap. istud.*

6 Alterum ex Syl. *ver. ieiun. q.8.* Caiet. *eod. ver §. Quoad tertiũ,* Nau. *c.21.n.20.* Tol. *lib.6.c.4. in fin.* Tametsi nulla ex dictis causis excusantib. re ipsa adsit, si tamen bona fide, ac probabili ratione adesse existimetur, atque idcircò aliquis non ieiunet, vel in nocturna cęnula consuetam quantitatem excedat, non potest culpæ, saltem mortalis condemnari. Quia moria præcepta moraliter interpretari conuenit, neque Ecclesiæ intentio est, graue aliquod iugum conscientiis fidelium iniicere. Quamobrem monet Caiet. vt Confessarii pęnitentes suos non nimis vrgeret, si rationem aliquam, quę ipsis probabilis, & iusta appareat, afferant, cur in Quadragesima tantum bis, vel ter per hebdomadem ieiunẽt, ne fortè si ipsis denique contradicant, vel nunquam omninò ieiunent, vel ob conscientiam grauius peccent, qui alioquin sine omni culpa, vel saltem sine mortali fuissent. Eaque doctrina Caiet. magis etiã locũ habere potest in septentrionalibus frigidioribus regionibus.

Addo, quod Pius IV. Anno 1563. priuilegium Societati Iesu concessit, ad dispendium cum iis, qui in septentrionalibus his partibus ad ieiunãdum tota Quadragesima adduci non possunt, vt videlicet aliquoties in hebdomada iis ieiunare sufficiat.

Quod verò aliqui existimant per consuetudinem quibusdam Germaniæ locis introductum esse, vt ter in hebdomada per Quadragesimã sæcularibus ieiunare sufficiat, de ea nihil omnino testari possum. Imò arbitror irrationabilem fore hanc consuetudinem, nec Prælatos Ecclesiæ in eam consensuros, quippe quæ contra tam sanctum, & Apostolicum, omnibus sęculis, ac nationibus apud Christianos celebratum ieiunii quadragesimalis institutum tendat. Interim plerique hic frigidioribus regionibus causam aliquo modo probabilem afferunt, cur non omnibus diebus ieiunẽt, attamẽ à carnibus abstinentes, quos Cõfessarii absoluere possunt.

8 Tertium. Causæ, quas dixi excusantes a ieiunii lege, plerumque locum duntaxat habent secundum eam præcepti partem, quæ alteram refectionem prohibet, rarius autem secundum alteram partem, quæ est à carnibus abstinentia. Si tamen euidens causa necessitatis adsit, carne vescendi propter corporis infirmitatem, tunc dispensatione opus non est: In dubio verò petẽda ab Episcopo, vel ab eo absente à Parocho, secundùm cuiusque diœcesis consuetudinem. Et videtur hoc casu infirmitatis, quo alicui per dispensationem conceditur carnium esus secundum benignam interpretationem etiam concessum, vt refectionem repetere possit, sicuti notauit Less. *dub.6. in fin.* Tolet. *lib.6.c.3.* Non ita verò, si alia causa sit carnes comedendi, v.g. quia alij cibi facilè haberi non possunt; vel quia homo ab ijs abhorret: his casibus, si vna refectione carnium contentus esse possis; ab altera abstinere debes, sicuti docet Ioan. Med. *q.5.§. in binus sententiæ*: eodemque modo intelligi potest Caiet. *cit. q.147.a.7.* Nau. *cit. cap.21. nu.22.*

9 Ad extremũ circa dispensationẽ in lege ieiunii aduerte; Minorem, eamq; priuatã causam sufficere, vt cum vno, vel paucis in ieiunii lege per auctoritatem Prælati dispensetur; maiore verò, eamq; publicam, vt cum integra Communitate dispensari possit. Qua ratione docet Abb. *in rubr. de obseru. ieiun. n.10.* Si ieiunium ab Ecclesia præceptũ incidat in festum solemne, peculiariter in aliqua diœcesi, vel ciuitate celebrari solitũ, posse auctoritate Episcopi ieiuniũ in alium, v.g. præcedentẽ diem, transferri. Qua etiã ratione fortasse aliquis respondere poterit; Si vigilia S. Matthiæ incidat in Feriam ij. vel iij. Quinquagesimæ, iustam fore causam, vt Episcopus tale ieiunium in præcedens Sabbathum transferat, si animaduertat, homines eius loci ita comparatos, & ad intemperantiam iis diebus procliues esse, vt plurimi (nisi dicta commutatio fiat) ieiuniũ violaturi sint, etiã cum carnium esu, nõ sine scãdalo. Siquidem eò specialẽ causam pro vna vice in lege vniuersalis ieiunii dispensare, aut commutare ad Episcopũ pertinere debet: cũ eius officium sit spirituali subditorũ saluti inuigilare, scandala infirmorũ tollere, &c. Videri potest Gabr. *in 4.d.16.q.3.a.3. dub.2.*

TRA-

TRACTATVS NONVS.

De Ecclesiastica Immunitate.

CAP. I.

QVID SIT ECCLESIASTICA IMMVNITAS.

SVMMARIVM.

1 *Immunitas Ecclesiasticæ est ius, quo loca, res, vel personæ Ecclesiasticæ à communibus oneribus liberæ sunt.*
2 *Triplex est immunitas Ecclesiastica, localis, realis, & personalis.*

1 IMmunitas dicta est, quasi *muneris vacatio*, prout munus inter alia onus significat, cuius remissio, siue liberatio, immunitatem præstat, sicuti habetur *in l. munus, 18. ff. de verb. signific. & l. 1. ff. de iure immunit.* Quare Ecclesiastica immunitas sic rectè definitur: *Ius, quo loca, res, vel personæ Ecclesiasticæ à communi onere, seu obligatione liberæ, & exemptæ sunt.* Quare alio nomine appellari solet *libertas*, seu *exemptio Ecclesiastica*, *arg. capit. aduersus, de immunit. Eccles.* Et ita docet Cou. *2. resol. cap. 20. in princ.* Ioan. Lupus *tract. de libert. Eccles. p. 2. q. 11. in princ.* Syluer. *immunitas, in princ.* Suar. *in defensione Fidei Catholicæ, lib. 4. cap. 1.* Azor. *tom. 2. instit. moral. lib. 9. cap. 8. in princip.*

Dara opera, in definitione vsus sum numero plurali, *loca res, vel persona.* Quia particularis alicuius Ecclesiæ, aut Ecclesiasticæ personæ exemptiones, seu priuilegia, nomine Ecclesiasticæ immunitatis comprehendi non solent, sed solum exemptiones illæ, quæ toti statui Clericorum, vel omnibus locis, aliisue rebus Deo peculiariter dicatis communes sunt, sicuti annotauit Innoc. & Abb. *in cap. nouit. n. 2. de sent. excommun.* Caiet. *in summ. ver. immunitas Ecclesiastica,* Suar. *cit. cap. 1. n. 11. & de censur. disp. 21. sect. 2. nu. 89.* Quæ ipsa causa est, cur Clerici, ne iuramento quidem, Ecclesiasticæ immunitati renunciare possint, *c. si diligenti, de foro compet.* quia non ob particularem aliquorum commune Ecclesiasticæ hierarchiæ fauorem constituta est.

2 Ex eadem definitione colligitur, quod triplex sit Ecclesiastica immunitas, I. Localis, quæ Ecclesiis, & similibus Ecclesiasticis locis competit. II. Realis, qua aliæ res, seu bona Ecclesiastica gaudent. III. Personalis, quæ personis Ecclesiasticis debetur. Sin verò immunitatis nomen latius accipere velimus, addi debet quarta species, quæ est negotiorum, seu causarum Ecclesiasticarum, suapte natura exemptarum à potestate sæculari: de qua mox *seq. cap. dicam*; postea verò de aliis tribus immunitatis speciebus, in definitione comprehensis.

CAP II.

DE CAVSIS, ET NEGOTIIS ECCLESIASTICIS à ciuili potestate omninò exemptis.

SVMMARIVM.

1 *Causæ omnes spirituales secundùm propriam institutionem à sæcularium Iudicum potestate liberæ sunt.*
2 *Causæ spirituales censentur, quæ ad Dei cultum, vel spiritualem animæ salutem, directè spectant.*
3 *In causis merè ciuilibus Iudex Ecclesiasticus ordinariè se non immiscet.*
4 *Crimina alia sunt merè Ecclesiastica, alia merè ciuilia, & alia mixta.*
5 *Crimina mixti fori censentur, sponsalium violatio, adulterium, vsura, blasphemia, periurium, sortilegium, sacrilegium.*
6 *In criminibus mixti fori vnus Iudex non præiudicat alteri, quomimus, & ipse in suo foro cognoscere, & punire possit.*
7 *Crimen interdum mixti fori censetur, secundum ordinem ad diuersos effectus.*
8 *Si circa crimen mixti fori quæstio iuris incidat, solius Ecclesiastici Iudicis est definire.*
9 *Si quæstio spiritualis incidat coram Iudice sæculari, supersedere is debet in causa principali, donec incidens coram Iudice Ecclesiastico terminetur.*
10 *Si facti quæstio incidat super vsura, periurio, &c. Iudex sæcularis in foro suo inter laicos cognoscere potest.*
11 *Si lis sit de rebus Ecclesiasticis, puta beneficio, iure decimarum, iure patronatus: Iudex sæcularis in possessorio, quidem iudicio competens esse potest.*
12 *Causa proprietatis, & causa possessionis quoad iudicialem cognitionem connexa sunt, & diuidi non debent.*
13 *Si quæstio non sit de possessione iuridica; sed solo facto laici turbantis, vel pellentis Clericum è possessione beneficij, aut iuris decimarum; sæcularis Iudex cognoscere non prohibetur contra laicum.*
14 *Si laico ab Ecclesia decimæ in feudum concessæ sunt, non ideò consequens est, concessum etiam esse ius iudicandi de talibus decimis.*
15 *Orta controuersia inter Clericum, & laicum de decimis, sintne Clericales, an laicales ad Ecclesiasticum Iudicem pertinet cognoscere, ac iudicare.*

1 CAtholica veritas est, quàm soli hæretici negant; Quòd causæ omnes spirituales suapte natura, & institutione diuina ab omni sæcularium Principum potestate, & iurisdictione penitus exemptæ, ac liberæ sint. Quare etiam Ecclesiasticæ appellantur, quia earum cognitio, ac tractatio ad Ecclesiasticæ Prælatos propriè spectat.

Pro pleniore intellectu. Notandum est Primò: Quòd potestas, seu iurisdictio Ecclesiastica penitus diuersa, & disereta est à potestate, seu iurisdictione ciuili, quia illi spiritualis est, tum ratione originis, tum ratione finis sui, hæc verò, & naturalē originē habet, & tēporalē pacem, ac tranquillitatem tanquam finem spectat, sicuti latius explicaui *lib. 1. tr. 4. c. 6. in princ.* & videri potest Nau. *c. nouit. de iudic. notab. 3. n. 88. & l. 1. consf. 1. de foro cōp. edit. 2.* Hic verò addo, quod Constantium Imperatorem dixi Hosius Episcopus apud S. Athanas. *in Epist. ad solitariam vitam agentes: Ne te misceas Ecclesiasticis, neque nobis in hoc genere præcipe; sed potiùs ea à nobis disce.* Atque ipsemet Athanas. *in ead. Epist. Si illud est iudicium Episcoporum, quid commune cum eo habet Imperator: quando à condito æuo id auditum est, quando iudicium Ecclesiæ Auctoritatem ad Imperatore accepit?* S. Ambros. *lib. 5. epist. 33. ad Marcellinum sororem. Noli te grauare, Imperator, vt putes, te in ea, quæ diuina sunt, imperiale aliquod ius habere: sed si vis diutius imperare esto Deo subditus: scriptum est. Quæ Dei, Deo: quæ Cæsaris: Cæsari. Ad Imperatorem palatia pertinent: ad Sacerdotes Ecclesiæ.* Et S. Nazianz. *orat. 17. ad ciues graui timore perculsos: Quid autem vos Princeps, & Præfecti? ad vos enim iam nostra se conuertit oratio.* Et infra. *Vos quoque lex Christi imperio meo, ac throno subiicit. Imperium nos quoque gerimus; addo etiam præstantius, ac perfectius: nisi verò æquum est, spiritum carni fasces submittere, & cælestia terrenis cedere.* Quod ipsum agnouerunt Imperatores Constantinum apud Ruffin. *lib. 1. gestor. c. 2.* Theodosius ad Synodum Ephesianam apud Adrianum *in epist. ad Michaelem* Imperat. Valentinianus apud Sozom. *lib. 6. cap. 7. & 21.* Basilius Imperat. in VIII. Synodo Oecumen. in VI. actione.

2 Secundò: Notandum Causæ spirituales, seu merè Ecclesiasticæ, (id est propriè spectantes ad spirituale regimen Prælatorū Ecclesiæ) censentur omnes illæ, quæ sunt de Fidei doctrina, Sacrificio, & Sacramentis, Ministrorum ordinatione, officiis, beneficiis, decimis, Ecclesiarum, vasorum, virginum consecratione, aliisque sacramentalibus; item de reliquiis, veneratione, canonizatione Sanctorum, votorum obligatione, & obseruatione, & omnibus denique, quæ vel ad Dei cultum, vel spiritualem animæ salutem, atque à peccatis curationem spectant, sicuti videre est apud Albert. Piphium *lib. 4. de cælesti hierarchia, c. 2.* Cou. *in pract. qq. c. 31. concl. 1.* Nau. *c. nouit. de iudic. notab. 6.* Suar. *lib. de legib. c. 11.* Ioan. Salas *de legib. tr. 14. disp. 9. sect. 5.* Nā omni potestas iurisdictionis versatur circa propriam materiam, qua veluti limite suo continetur: materia autem potestatis desumitur, ac definitur, ex proprio fine, ad quem ordinatur: cùm igitur omnes illæ causæ, quę recensui, tendant ad finem spiritualem, ac supernaturalem: sequitur, quòd propriè sint potestatis spiritualis, ac Ecclesiæ, & quòd sæcularis potestas, sua auctoritate, ac fine commissione, ad eas se extendere nullo modo possit: Non enim directè, cùm tales causæ extra limites sint, ac veluti extra sphæram materiæ eius: Neque indirectè, cùm indirecta extensio potestatis locum non habeat, nisi erga materiam subordinatam ratione finis: non autem spiritualia temporalibus subordinata sunt; sed è contrario temporalia ad spiritualia, & æterna, tanquam media ad finem, referuntur, sicuti egregiè docet Bonifac. VIII. *extrauag. vnam sanctam, de maior. & obedientia.*

3 Causæ autem merè ciuiles dicuntur, quæ sunt de laicorum dominio, tutela contractibus, testamentis, ac similibus, quæ formam suam, atque obligationem à ciuili iure acceperunt; cuiusmodi causis Ecclesiastici Iudices, ac Pastores ordinariè se nō immiscere possunt, quia vtriusque, cùm ciuilis, tum Ecclesiasticæ

potestatis officia discreta esse debet, sicuti ait Nicol. 1. *epist. ad Michaelem Imperator*. Idemque habetur in *cap. nouit. de iudicijs*, *cap. per venerabilem*, *cap. causam, qu. 2. Qui filij sint legitimi*, & docet Nau. *cit. cap. nouit. notab. 3. n. 21*. Dixi autem *ordinariè*: At verò extraordinariè Ecclesiasticus Iudex se immiscere potest, puta propter defectum iustitiæ in foro sæculari, sicuti docent Gl. & DD. in *cap. licet 1. de foro compet*. Item in causis personarum miserabilium, vti colligitur *ex cap. 1. & 2. d. 87. & cap. ex parte, de foro compet*. & docet Abb. in *cap. cæterum, num. 16. de iudicijs*: Deinde per modum denunciationis Euangelicæ ad Prælatos Ecclesiæ pertinet, de quouis peccato mortali cognoscere: aut, si Reus corrigi se non patiatur, ad censuram illi infligendam procedere, secundùm Innocentium *in cit. c. notauit. de iudicijs*, vbi videri potest Abb. *num. 49. & seqq*. Nauar. *notabili 6*. Rob. Maranta *in speculo aureo, dist. 11. num. 11*.

Denique sunt aliquæ causæ mixtæ, quæ ad vtrumque, tum sæculare, tum Ecclesiasticum, forum pertinere possunt; ideoque datur locus præuentioni, quod potissimum accidit in criminibus, quæ dicuntur mixti fori, vt statim dicam.

4 Tertio Notandum. Ex doctrina Gl. *in summa causæ 11. q. 1*. Abb. *cap. cum sit, de foro compet. ad finem*. Nauarr. *in cit. notab. 6. n. 39*. Iacobi Almaini, *de potestat. Papæ, c. 10*. Crimina alia sunt merè Ecclesiastica, alia merè ciuilia, alia mixta; crimen merè Ecclesiasticum dicitur primò, quod solùm canonico, aut diuino positiuo iuri aduersatur, vt violatio ieiunij, & aliorum præceptorum Ecclesiæ, Christi item circa sacrificium, & sacramenta. Secundò, quòd iure etiam naturali prohibitum est, sed à sæculari Magistratu non cognoscitur, nec punitur, vel quia ab eo cognosci non potest, propter suam spiritualitatē, vt hæresis, simonia, vel quia non solet cognosci: cùm nec prohibitum sit ciuili iure, vt violatio pacti simplicis, deceptio intra dimidium pretij iusti in emptionibus, & similibus contractibus, sicuti docent Innocent. & Abb. *n. 50. in cit. cap. nouit*. Nau. *cit. notab. 6. coroll. 13*. Item fornicatio simplex, sicuti docet idem Nau. *corollar. 11. num 40*. Clarus *lib. 5. sentent. §. Fornicatio*.

Crimen merè ciuile, seu sæcularis tantùm fori, dicitur transgressio legis merè temporalis, & politicæ, v. g. de non portando armorum genere, non euehendo frumento, soluendis tributis: item violatio contractuum, testamentorum & similium, quæ secundùm formam iuris ciuilis regulari debent, eiusmodi enim casibus Ecclesiast. Iudex non se immiscet: nisi fortè propter necessitatem, ideoque per accidens, & indirectè.

5 Crimina mixta, seu vtriusque fori, censentur, quæ vel vtroque positiuo iure, canonico, inquam, & ciuili, prohibita sunt, v. g. nocturna gestatio armorum post certum campanæ signum, quæ multis locis ab vtraque potestate prohibetur, teste Nau. *cit. n. 40*. vel quæ iure etiam naturali vetita, atque ita comparata sunt, vt licet propriam spiritualitatem non habeant tamen non solum statui politico, sed etiam supernaturali fini Reipub. Ecclesiasticæ specialiter repugnent. Talia crimina plura afferri solent, vti videre est apud Gl. & Abb *cap. cum sit, de foro compet*. I. Est Sponsaliorum violatio, vti docet Abb. *ex litteris, num. 2. de sponsal*. Rosel. *ver. sponsalia, 3. n. 3*. Sanch. *lib. 1. de matrim. disp. 26. nu. 9*.

II. Adulterium, sicuti docent Canonistæ *in cap. gaudemus, de diuort*. Abb. *cap. tuæ, n. 6. de Procurat*. Cou. *in epit. p. 2. cap. 7. §. 7. n. vlt*. Clarus *lib. 5. §. fin q. 37. n. 3*. D. Martha *p. 2. de iurisdict. cap. 19. n. 3*. Sanch. *lib. 10. disp. 8. n. 16*. Rationem dat Abb. *in cit. cap. cum sit, n 24*. Quia per adulterium peccatur contra matrimoniū, quod est vnum de sacramentis Ecclesiæ: & sic aliquo modo peccatur contra Ecclesiam. Quæ ratio est, cur etiam sacrilegia in Ecclesiastico foro puniantur. Verumtamen Mol. *tom. 3. disp. 90. n. 9*. contendit, crimen adulterij, perinde, ac furtum, secundùm se esse merè sæculare: Idemque multò magis diceret de violatione sponsaliorum, si de horum valore non agatur: ideòque de tali crimine Iudicem Ecclesiasticum non cognoscere in ordine ad pœnam, sed solùm per viam denunciationis, ad auertendum malum peccati, scandalum, vel alterius personæ iniuriam.

Illud verò bene admonet Sanch. *n. 17*. Licet crimen adulterij sæcularis fori sit, tamen causam diuortij: eique accessoriam quæstionem alimentorum, ac dotis amittendæ, ad solum Iudicem Ecclesiasticum spectare, iuxta *cit. cap. tuæ, & cap. de prudentia, de donat. inter virum & vxorem*. Quamobrem si lite coram sæculari Iudice mota, de alimentis præstandis vxori separatæ à marito, is opponat adulterij crimen, ob quod mulier iure alimentorum priuata sit: Iudex sæcularis lite supersedere debet, donec quæstio incidens ab Ecclesiastico terminetur, iuxta *c. per tuam, de ordine cognitionis, c. lator, Qui filij sint legitimi*.

III. Vsuræ crimen, quod aliqui apud Abb. *cit. c. cum sit. num. 17*. merè Ecclesiasticum esse dixerunt: Ipse verò Abb. ibidem Cou. *lib. 3. resol. c. 3*. Clarus *lib. 5. sent. §. vsura*. & alij communiter, dicunt esse mixti fori. Aduerte tamen, quod Ecclesiasticus Magistratus de vsuræ crimine cognitionem, ac punitionem sibi vendicarit, causam hanc esse; quod olim Cæsareo iure multæ vsuræ impunitæ, imò licitæ censebantur, sicuti obseruauit Cou. *nu. 1*. Alioquin verò si eius criminis naturam secundùm se spectemus, merè ciuile censeri debet, sicuti homicidium, furtum, & similia scelera aduersus iustitiam commutatiuam.

IV. Blasphemia, sicuti constat *ex c. 2. de maledic*. vbi id docent Abb. *n. 9*. Prosper. Farin. *in pract. crim. tit. 3. q. 20. n. 39*. Azor. *to. 1. lib. 9. c. 28. q. 5*. Sanch. *lib. 2. mor. c. 32. n. 37*. Verùm si blasphemia hæreticalis sit, seu cum hæresi, seu infidelitate iuncta, tunc ad Inquisitores, aliumue Ecclesiasticum Iudicem, propriè pertinet.

V. Periurium, sicuti docent DD. *in c. testimonium, de testibus*, Abb. *in cit. c. cum sit, n. 21*. Cou. *c. quamuis pactum, p. 1. §. 7. num. 2*. Cum enim hæc crimina, blasphemia, & periurium grauissima sint; quippe directè tendentia contra Deum supernaturaliter nobis reuelatum, ideòque iuncta cum Christianæ Religionis vilipensione aliqua: ideò ad Ecclesiasticorum Prælatorum curam quam maximè etiam pertinet, talia crimina tollere, ac punire.

VI. Est sortilegium, seu magia illicita, sicuti constat *ex c. contra idolorum, 15. q. 5. & l. nullus aruspex, C. de malefic. & mathemat*. & docent Abb. *in cit. c. cum sit, n. 26*. Prosper. Farin. *cit. q. 20. nu. 87. & seq*. Clarus *lib. 5. sent. §. hæresis, nu. 25*. Est enim crimen hoc Ecclesiæ perniciosum, quippe iunctum cum Fidei periculo, Dei irreuerentia, & sæpè rerum sacrarum indigna tractatione.

VII. Est sacrilegium, vti habetur in *cit. cap. cum sit, de foro compet*. Nomine autem sacrilegij intelligi debet non tantum furtum sacrilegium, sed quæuis indigna tractatio, seu violatio rei sacræ, siue sit personæ per fornicationem, stuprum, verberationem; siue loci sacri per seminis, aut sanguinis effusionem, criminosi extractionem: denique quæuis Ecclesiasticæ immunitatis violatio. Additur verò in *cit. cap. cum sit*, quod in tali causa, videlicet Ecclesiæ læsæ Rector, sub quo maluerit iudice, Reum conuenire possit: quare hoc casu datur locus præuentioni.

6 Sed si ab vno Iudice causa cognita fuit, vtrùm etiam alter Iudex saltem ex officio procedere, & Reum punire possit, diuersimodè loquuntur DD. vti videre est apud Cou. *2. resol. c. 10. n. 6*. Gomez *3. resol. cap. 1. n. 4*. Clarum *in §. fin. q. 57*. Arbitror dicendum primò; Si ab vno iudice Reus absolutus fuerit, alter nihilominus causam cognoscere, &, si secundum allegata nocens reperiatur, punire eum potest. Ita ex communi Cou. & Clar. *loc. cit*. Quia iurisdictio Ecclesiastica, & sæcularis sunt omninò separatæ, ac distinctæ, ergo absoluto in vno iudicio non parit exceptionem rei iudicatæ in altero iudicio.

Secundò: Si pœna ab Ecclesiastico Iudice inflicta sit tantum spiritualis, v. g. excommunicationis, non prohibetur iudex sæcularis Reum afficere pœna sui fori propria; videl. corporali, aut mulcta pecuniaria. Ita ex communi docent Prosper. Farinac. *cit. tit. 3 q. 20. num. 39*. Nau. *lib. 2. consil. 1. de iudic. edit. 2*. Quod verò Clarus, *§. fin. q. 37. n. 8*. & alij quidam docent apud Cou. *pract. qq. c. 10. num. 2*. Episcopus in criminibus communis fori, in quibus contra laicos procedendi ius habet, non posse eos capere, aut in personas, & bona eorum executionem facere; sed tantùm censuras comminari, & infligere, id spectato communi iure, verum non est, sicuti monet ipsemet Cou. *cit. loc*. D. Martha, *p. 2. de iurisdict. c. 29*. Guttierez, *lib. 1. pract. q. 45. n. 2*. & constat *ex capit. attendendum, 17. qu. 4. cit. c. contra idolorum, c. vlt. §. si quis verò, de pœnis in 6*. & Trident. *sess. 25. c. 3. de reform*.

Tertiò: Si Ecclesiasticus Iudex Reum in foro puniuit leuius, quam merebatur; siue id factum sit, ob ignorantiam Iuris, aut facti, aut similem accidentariam causam: siue quia Iudex non de toto delicto iudicare vult, sed tantùm secundum qualitatem pertinentem ad suum forum, vt si Clerici occisorem puniat, quatenus sacrilegus est, non quatenus hominis iniustus occisor, vti explicat Mol. *tr. 3. disp. 49. n. 3*. tali casu, Iudex sæcularis, causa denuo in foro suo cognita, Reum punire non prohibetur, sicuti docet Abb *cit. cap. cum sit, nu. 1*. Sanch. *lib. 3. de matrim. disp. 54. n. 5*. Clarus *cit. qu. 57. num. 12. & 14*. & confirmari potest *ex cap. felicis, §. per hoc quoque, de pœnis in 6*.

Quartò Si Reus in vno foro, nulla interueniente ignorantia, & fraude, de crimine totaliter iudicatus, & punitus fuit, non potest deinde in altero foro iudicari, ac puniri. Ita Molina, Clarus, *loc. cit*. Quia æquitas non patitur, vt idem de eodem crimine bis iudicetur, & puniatur: Et quamuis Ecclesiastica, ac ciuilis potestates diuersæ sint tamen vna alteram iuuare, & alteri, quatenus æquitatis ratio permittit, consentire debet, *argument. cap. 1. de noui operis mutatione*.

Porrò ne fallatur quispiam, cum dicitur, quædam crimina esse mixti fori; intelligi id debet in ordine ad laicos tantum. Nam crimina Clericorum à solo Ecclesiastico iudice cognosci, ac puniri posse infra dicam. Deinde intelligi debet in ordine ad Christianos: non infideles, v. g. Iudæos; hi enim, cū legibus Ecclesia-

sticis

ficis subiecti non sint, quippè extra Ecclesiam existentes, à Prælatis Ecclesiæ iudicari, vel puniri non possunt nisi indirectè, prohibendo, v.g. fidelibus, ne cum Iudæo cõmercium habeant, antequam satisfaciat, iuxta *cap. postulasti, de Iudæis*. Si tamen Iudæi sub protectionem Magistratus Ecclesiastici se commiserint, etiam ab eo crimina ipsorum cognosci ac puniri posse, ait Prosper. Farin. *in cit. q. 20. n. 41.*

7 Quartò notandum. Interdum contingit, crimen mixti fori esse, sed in ordine ad diuersos effectus. Exempli causa; Si quis seipsum interfecisse dicatur, causa ista ad ciuile tribunal spectat in ordine ad confiscationem bonorum, secundum consuetudinem regionis: ad Ecclesiasticum verò tribunal pertinet in ordine ad sacram sepulturam mortuo denegandam. In quo casu si Iudex sæcularis prior cognouerit de causa, & modo occisionis, atque processus informationem ad ordinarium Ecclesiasticum Iudicẽ transmittat, tametsi is non prohibeatur rem in suo Consistorio magis examinare, vt iustam sententiam de sepultura ferre possit; si tamen transmissæ informationes omni prorsus suspicione erroris carere videantur, æquitas, & mutua concordia postulat, vt is Ecclesiasticus Iudex acquiescat, & secundum eas sententiam proferat: quandoquidem Iudex sæcularis, atque Ecclesiast. se inuicem adiuuare debent.

8 Quintò notandum. Circa crimina, & alias causas, quæ mixti fori censentur, exactè interdum distinguere oportet, vtrum quæstio iuris sit, an facti, quæ in iudicium venit. Quæstio iuris est, v.g. vtrum talis contractus licitus sit, an verò vsurarius? Vtrum tale iuramentum licitum sit, an illicitum? obligationem pariat, necne? Vtrum magia naturalis sit, an verò superstitiosa, & illicita? Vtrum matrimonium, vel sponsalia valeant, rescindi possint. Eiusmodi quæstiones de iustitia, aut valore extra humanorum actuum, qui propter annexam spiritualitatem, aut errandi periculum secundum ius canonicum, ac diuinum examinari debent, ad solum Ecclesiasticum Iudicem spectent. Ita de vsuræ crimine docent Abb. *in cit. cum sit, n. 17.* D. Martha, *p. 2. de iurisdict. ca. 7.* Molin. *to. 2. disp. 333.* Clar. *§. fi. q. 37. n. 2.* vbi ait: *Si vertitur quæstio iuris super vsura, cognitio spectat ad Iudicem Ecclesiasticum: neque potest Iudex sæcularis in ea vllo modo se intromittere, & ita concludunt omnes Doctores tam Legistæ, quam Canonistæ*. Ratio est: Quia ex iure ciuili satis cognosci non potest, quid vsura sit, aut quinam contractus velut vsurarii damnari debeant; sed potius secundum sacros canones id examinari oportet. Si tamen aliqua forma contrahendi in Imperio, alioue regno Christiano, veluti vsuraria ciuili decreto damnata sit, v.g. census tali forma institutus, tunc ad sæcularem Iudicem pertinet cognoscere, an contractus ea forma damnata institutus, ideoque rescindendus sit, necne: tum quia hoc casu non de alieno, sed proprio iure iudicat: tum quia plerũque potius de facto iudicium fertur.

9 Deinde ait Clarus *cit. quæst. 37. nu. 2. in fine*: Si quæstio vsurarum non principaliter, sed incidenter in iudicium veniat, per modum exceptionis contra actorem: posse, & solere Iudices sæculares cognoscere, tametsi quæstio iuris sit. Cui tamen doctrinæ obstat *c. tuam, de ordine cognitionis*, & expressius *c. lator.* Qui filii sint legitimi, vbi habetur. Si petenti hæreditatem obiiciatur ex illegitimo toro natum esse, quæstionem hanc ad Iudicem Ecclesiasticum transmittendam esse: quare generalem regulam tradit Abb. ibi *nu. 3. Si spiritualis quæstio incidat coram sæculari Iudice, supersedendum est in causa principali, donec incidens terminetur à Iudice Ecclesiastico*. Posteà verò remittenda est causa ad sæcularẽ Iudicem qui eam inchoarat, vti idem ait *n. 5.* Et *in c. 1. c. tuã, inquit n. 4. Exemptio peremptoria, quæ suaptè natura examinanda est coram alio Iudice, operatur effectum dilatorium causæ principalis: differt enim, & suspendit iurisdictionem Iudicis causæ principalis, donec fuerit super peremptorio iudicatum*. Cum ergo Doctores communiter fateantur, quæstionem de contractu, vtrùm vsurarius sit, Ecclesiasticam esse, seu pertinentem ad Ecclesiasticum Iudicem, quippè cuius proprium est inter lepram, & non lepram, peccatum, & non peccatum discernere, sequitur, sæcularium Iudicem, ne super incidente quidem quæstione vsurarum, si ea iuris est, cognoscere posse: & si cognoscat, ab Ecclesiastico inhiberi posse. Videri potest D. Martha, *par. 2. de iurisdict. cap. 43. nu. 75.* Farin. *in prax. lib. 1. tit. 3. q. 8. num. 136.*

De crimine periurii, ac vinculo iuramenti idem ex communi docent Felin. *c. 2. n. 28. de sponsal.* Gail. *lib. 1 obseru. 38. n. 5.* Abb. *cit. c. cum sit, n. 21. & c. cum contingat. n. 15. de iureiurando*: *Cum ex rationum, & opinionum conflictu redditur saltem probabile dubium de valore iuramenti, nõ potest Iudex sæcularis cognoscere, sed debet referre ad Iudicem Ecclesiasticum*. De sponsalium valore, docet idem Abb. *c. ex litteris, 2. n. 4. de sponsal.* Sanch. *lib. 1. de matr. disp. 29. n. 9.* Et de matrimonii valore, idem Sanc. *lib. 3. disp. 54.*

10 Facti autem quæstiones sunt, cùm non dubitatur, an talis contractus vsurarius sit, vel iuramentum obligatorium, quod interuenit; sed dubitatur de facto, vtrum re ipsa vsuraria pactio, vel iuramentum intercesserit: tunc Iudex sæcularis in foro suo inter laicos causam examinare, testes admittere, & Reum confessum, aut conuictum ad iuramenti obseruationem, vsuræ restitutionem, compellere, eundemque tanquam iuramenti violatorem, aut vsurarum, punire potest. Circa sponsalia verò benè monet Sanchez: Cùm orta de iis controuersia, communiter opponi soleat, ea valida non fuisse, vel legitimam rescindendi causam adesse, de quo solo Ecclesiasticus cognoscere debet; ideo regulariter ad eum pertinere causas sponsaliorum. Si tamen hæc non opponantur, competens etiam erit Iudex laicus, vt ad sponsaliorum fidem compellat, & violatorem puniat, vt suprà dixi notan. 2. De matrimonio similiter, si aliquo modo dubitetur, an irritum sit, v.g. clandestinè contractum, ad iudicem Ecclesiasticum spectat, testium depositiones recipere, ac iudicare. Sin verò constet clandestinè contractum, ideoque irritum esse, tum etiam sæcularis Iudex pœnas sui fori, in clam, & illegitimè celebrantes inferre potest, sicuti docet Sanch. *cit. disp. 55. concl. 1.* De iuramenti autem valore interdum sæcularis Iudex cognoscere, ac definire potest: propterea quod vires iuramenti interdum, saltem indirectè, ex iuris ciuilis dispositione pendent. Siquidem ciuilis lex interdum ob bonum publicum impedire potest, quominus contractus Reipublicæ perniciosus, quamuis interposito iuramento, impleri debeat. An verò legislator id intenderit, ad ciuilem Iudicem pertinet examinare.

Sextò Notandum. Sicuti de rebus aliis, ita etiam de Ecclesiasticis, putà Ecclesiastico beneficio, iure decimarum iure patronatus, &c. duplex iudicium institui potest: Vnum de possessione, quod dici solet iudicium possessorium: & alterum de proprietate, quod dici solet petitorium, sicuti constat *ex cap. 1. & toto tit. de causa possess. & proprietatis*. Quod ad causam proprietatis, siue petitorum iudicium, attinet, vt cùm quæritur, vtrùm Titius sit canonicè institutus in beneficio, vtrùm ius decimarum ius eligendi, ius patronatus, ius sepulturæ, ipsi competat: vtrùm Caia sit legitima vxor Sempronii, de huiusmodi nemo Catholicorum negat, solius Iudicis Ecclesiastici esse cognoscere, ac iudicare, sicuti constat *ex cap. 2. & 4. de iudiciis, cap. causam 2.* Qui filii sint legitimi. De possessorio autem iudicio est controuersia inter Iuristas: Nam Selua, *p. 1. de beneficiis, q. 7. n. 12.* Petr. Greg. Tholos. *de benefic. ca. 40. nu. 10.* & alii apud Couarr. *in pract. qq. cap. 35.* Nicol. Garciam, *p. 1. de beneficiis, c. 2. nu 50.* existimant, laicum etiam Iudicem in causam possessionis, v.g. beneficii, adipiscendæ, retinendæ, aut recuperandæ, competentem esse, probant ea doctrina Glos. *in c. litteras de iuramento calumniæ*; possessionem rei spiritualis, non spiritualem, sed temporalem esse: quia non in iure, sed in mero facto consistit: quare *in l. naturaliter, §. 1. ff. de acquirenda possess.* dicitur, *quòd proprietas nihil commune habet cum possessione*.

11 Sed contraria sententia est vera, quam docet Couar. *l. cit.* Ioan. Gutier. *lib. 1. canonic. qq. c. 34. num. 22.* Nicol. Garcias, *l. cit.* Azor. *t. 1. lib. 5. c. 14. qu. 1.* Probari autem debet fundamento opposito contrariæ sententiæ: videlicet, tametsi mera occupatio, siue detentio rei in facto consistat, tamen possessionem iustam non esse sine iure: cum sit ius insistendi, siue detinendi rem aliquam, sicuti definit. Gl. *in l. 1. ff. de acq. vr. vel amittenda rerum possess.* Abb. *in cit. c. litteras, n. 6. & 8. de iuram. calumniæ*. Consequenter possessio rei spiritualis, itidem spiritualis est: sequitur enim naturam proprietatis: quare sicuti laicus proprietatis incapax est, ita, & possessionis iuris spiritualis, vti expressè habetur *in cap. causam, de præscript.* & sicuti causa proprietatis, ita, & causa possessionis circa spiritualia, ad solum Ecclesiasticum Iudicem spectat, sicuti satis colligitur *ex ca. 1. & Clem. vn. de causa possess. & proprietatis Clem. vn. de sequestratione possessionum, & fructuum, & Clem. dispendiosam de iudiciis*.

12 Ad *l. naturaliter*, pro priore sententia allegata respondetur; Proprietatem nihil commune habere cum possessione, quoad acquisitionem: quia separari possunt; vt penes alium sit rei dominium, & penes alium rei possessio: At verò quoad cognitionem iudicialem, causas possessionis, & proprietatis connexas esse, neque diuidi debere, sicuti cauetur expressè *in l. nulli, C. de Iudiciis, & cit. c. 1.* Causæ continentiam diuidendam non esse; ideòque non posse alium super causa possessionis, & alium super causa proprietatis Iudicem postulari. Ratio est, partim quia causa possessionis sæpè obtineri non potest, nisi exhibito iure, siue titulo aliquo proprietatis: partim quia iudicium possessorium multum præiudicat petitorio, propter subleuationem probationis, & iuris prærogatiuam: quandoquidem in dubio, seu pari causa possessori res adiudicare debet.

Accedit id speciale in beneficiis Ecclesiastici; quòd ea à laicis possideri non possint: eademque est ratio de decimis spiritualibus, siue clericalibus: earum enim possessionis incapacem esse laicum,

laicum, habetur *in cit. cap. causam de præscript.* Quamobrem etiam possessoria causa beneficiorum, & spiritualium decimarum necessariò inter Clericos agitatur: consequenter solus Iudex Ecclesiasticus competens esse potest, non solum propter qualitatem causæ, vt suprà dixi; sed etiam propter qualitatem Rei conuenti, qui à sæculari iurisdictione exemptus est.

13 Cæterùm, si controuersia non sit de iure possidendi, siue possessione iuridica, sed de solo facto laici turbantis, vel pellentis Clericum è possessione beneficii, iuris decimarum, tunc receptissima est DD. sententia, causam esse mixti fori, ideoque Clericum contra laicum turbatorem, vel spoliatorem agere posse interdicto retinendæ, vel recuperandæ possessionis etiam coram Iudice laico, quia is iudicaturus non est de iure, sed solo facto, siue iniuria illata à laicis: sicuti si laicus personam sacram violauerit, Ecclesiam inuaserit, calicem consecratum abstulerit; causa cognita à sæculari Magistratu compelli potest, vt iniustitia absistat, & damnum compenset, quia sacrilegii crimen est mixti fori. Quare hanc sententiam tradit Abb. *in c. litteras, nu. 8. de iuram. calumniæ.* Guttierez *cit. c. 34. nu.* 52. Rebuff. *tract. de decimis qu.* 10. *n.* 3. Nicolaus Gratias *cit. c. 2. nu.* 59. D. Martha, *p. 2. de iurisd. ca. 43. n.* 18. Andr. Gail. *lib. 1. obser.* 38. contra Azor. *cit. c. 14. q. 1.* qui pro sua sententia allegare videtur Couarr. sed is non fauet; cum apertè loquatur in causa, qua Clericus reus est. Nam si contra laicum agatur in quæstione meri facti, v. gr. quia decimas soluere recusat; vtrumlibet Iudicem sæcularem, vel Ecclesiasticum adiri posse, expressè ait idem Couar. *n.* 2. Qua simili ratione dicunt aliqui, si Clericus à laico iniustè impediatur ab vsu iurispatronatus, funeris, &c. posse Iudicem sæcularem, de eiusmodi personali iniuria cognoscere, vti videre licet apud D. Martham *p. 2. de iurisdict. c. 42. n.* 8. Gaill. *obs.* 38. *nu.* 8.

Verumtamen si in eiusmodi casu quæstio de iure, suum proprietate admisceatur; putà si laicus conuentus interdicto retinendæ, aut recuperandæ possessionis decimarum, contendat feudales, seu laicales esse, vel conuentus de solutione decimarum, exemptionis priuilegium, vel præscriptionem alleget: tunc haud dubiè ad Ecclesiasticum Iudicem causa referenda erit.

Denique non dubito, contra laicum conductorem decimarum, post moram soluendi, agi posse coram Iudice laico: quia non agitur de iure, aut possessione decimarum, sed de pretio conductionis, qui est contractus politicus, sicuti ea communi docet Couar. *cit. n.* 2. Gutier. *n.* 49. contra Azor. *tom.* 1. *lib.* 7. *c.* 25. *q.* 6.

Locutus autem sum dumtaxat de decimis clericalibus, quæ ratione spiritualis tituli percipiuntur. ideoque in personam laicam nulla prorsus concessione, aut priuilegio cedere possunt. Aliæ verò sunt, quæ dici solent laicales, quia à laicis etiam personis perpetuo iure percipiuntur, quæ, vt iustæ sint, fundari debent, vel in Summi Pontificis concessione, vel etiam aliorum Prælatorum concessione, facta tamen ante Concilium Lateranense, sicuti dixi suprà hoc *lib. tract. 6. cap. 6. num.* 8. De his verò decimis, cum à titulo, & iure spirituali separatæ sint, sæculares Iudices passim cognoscere, testatur Couar. *cit. n.* 2. quem sequitur Canisius *citat. cap.* 18. *num.* 15. Neque dubitari debet, quin legitima talis consuetudo existat, si decimæ titulo oneroso, v. g. permutationis, in laicos translatæ fuerint, sicuti notauit Azor. *citat. lib. 7. c. 25. qu. 3. §. Cæterum*: Multoque magis, si ponamus, decimas secundum primam originem suam merè laicales esse, de quibus ea Petr. Greg. dixi *eod. tr. 6. c.* 1.

14 At verò si titulo gratuito in feudum concessæ sint a Sum. Pontifice, vel aliis Episcopis, non ideò consequens est, iudicialem cognitionem, de eiusmodi decimis à Iudicem sæcularem spectare: tum quia tales decimæ non omnino alienatæ sunt ab Ecclesia, sed tantum quoad dominium vtile, est autem receptissima regula Doctorum: Controuersiam de feudo coram domino feudo decidi oportere: cum sæpenumero eius etiam intersit: tum quia eiusmodi concessiones, vel priuilegia, quæ Ecclesiæ, & iuri communi derogant, extendi non debent. Igitur tametsi laico concessum sit, ius fructuum decimalium percipiendi, vel beneficia conferendi: non ideo sequitur, concessum etiam esse ius iudicandi de causis decimalibus; cum hæc iura diuersa, & separata sint; idque notauit, Rebuff. *tract. de decim. qu.* 10. *num.* 35. Azor. *cit. qu. 3. §. hoc posito.*

15 Multò minus probanda est consuetudo illa ciuilium Iudicum apud Couar. *cit. c. 2. ver. quarto*, qui, orta controuersia inter laicum, & Clericum de decimis, sintne laicales, an clericales: cognoscunt de possessione laici, quippè quam meri facti esse aiunt, eamque, si immemorialem esse deprehendant, laico ius decimandi adiudicant, & contra Ecclesiasticos omnimodè defendunt. Cum enim in hoc casu quæstio principalis omni iure ad Iudicem Ecclesiasticum spectans de iure proprietatis sit, sequitur etiam accessoriam, quæ est de possessione, ab eodem Iudice cognosci oportere, iuxta *cit. l. nulli, Cod. de iudiciis*. Accedit id speciale, quod vti dixi *cit. tract. 6. c. 6. nu.* 8. Laici decimas possidere non possunt, absque titulo, seu legitima concessione: Cognitio autem tituli, & iustitiæ eius, ad Ecclesiasticum Iudicem spectat, sicuti in simili annotauit Abb. *in ca. 4. num. 11. de iudiciis.* Neque obstat, si dicatur, quod ipsa possessio temporis immemorialis inducat præsumptionẽ tituli, & accepti priuilegii. Respondetur enim, vt suprà *citat.* 6. Per temporis immemorialis decursum, etiam adiuncta bona fide, in causa decimarum detentore non acquiri ius, via præscriptionis: oriri quidem præsumptionem pro ipso, quæ tamen non sit iuris, & de iure, ita vt probatio in contrarium admittenda non sit: Imò verò, si actor Clericus se offerat ad probandum, ius decimarum ad laicum absque legitima concessione peruenisse, ideòque de facto tantum, non de iure detinuisse, Clericus restitui debet haud dubiè à Iudice Ecclesiastico; cum hic agatur de iure proprietatis.

C A P. III.

DE ASYLO, SEV IVRE IMMVNITATIS constituto Ecclesiis.

S V M M A R I V M.

1 *Legibus tum ciuilibus, tum canonicis, asylum, seu ius immunitatis Reis ad Ecclesiam confugientibus constitutum est.*

2 *Non solum templa, sacella, sed etiam alia loca religiosa, vt hospitale Episcopi auctoritate fundatum, monasterium, quin & Episcopi palatium, Ecclesiastica immunitate gaudeant.*

3 *Immunitas Ecclesiæ Reis concessa, amplius se, quam Ecclesiæ violatio, extendit.*

4 *Probabile, ac decens est, vt reus eo fugiens ad Sacerdotem S. Eucharistiam manibus ferentem, ab Ecclesia defendatur.*

5 *Alius est reus debiti, & alius reus criminis.*

6 *Nemo criminosus ad Ecclesiam confugiens extrahi inde debet, nisi in casibus iure exceptis.*

7 *Qui propè Ecclesiam fiducia immunitatis deliquit, non ideo hoc priuilegio priuandus est.*

8 *Publicus latro, vel agrorum depopulator, hæreticus, & qui per insidias hominem occidit immunitate loci sacri gaudere non debent: Secus dicendum de iis, qui sine insidiis, ex proposito hominis cædem aggrediuntur.*

9 *Assassini nomen non eodem modo à Doctoribus accipi solet.*

10 *Omnes fideles, etiam excommunicati, non item infideles hac immunitate gaudere possunt.*

11 *Clerici, qui exemptionis priuilegio gaudent, confugientes ad Ecclesiam propter delictum, ab Ecclesiastico Iudice suo extrahi possunt.*

12 *Si infidelis reus ad Ecclesiam confugiens sacrum Baptismum non simulate petere videatur, defendendus est.*

13 *Immunitatis Reorum ad Ecclesiam confugientium plures, iique magni effectus sunt.*

14 *Iudex sæcularis Reum extra casus iure, vel legitima consuetudine exceptos, e loco sacro extrahens, sacrilegium committit: ipsique Iudex Ecclesiasticus resistere potest, præsertim cẽsuris.*

15 *Processus iudicii contra Reum illegitimè extractum, ipso iure irriti sunt.*

1 QVæstio I. Quo iure asylum, siue immunitas Reis, ad Ecclesiam, &c. confugientibus, constituta sit? Respondeo, Legibus tum ciuilibus Christianorum Imperatorum, *C. de his qui ad Ecclesiam confugiunt*: Et Authent. *de mandatis Principum, §. Sed nec homicidis*, tum multò magis canonicis statutis, quibus etiam dictæ leges ciuiles approbatæ, & stabilitæ fuerunt; sicuti constat *ex ca. inter alia de immunitat. Eccles.* ibi: *iuxta sacrorum statuta canonum, & traditiones legum ciuilium.* Et *ca. id constituimus,* 17. *quæst.* 4. ex Concili Aurelia. 1. *cap.* 3. *Id constituimus obseruandum, quod Ecclesiastici canones decreuerunt, & lex Romana constituit, vt ab Ecclesiæ atriis, vel domo Episcopi Reos abstrahere omnino non liceat. c. eos qui d.* 87. *ex Concil. Arausitano,* 1. *can.* 5. *Eos, qui ad Ecclesiam confugiunt, tradi non oportere; sed loci sancti reuerentia, & intercessione defendi.* Vide etiam *cap. sicut anti quitus, cap. Reum, cap. si quis contumax, cap. definit. eadem, qu.* 5. S. August. *epistol.* 187. *ad Bonifac.* S. Chrysost. *ser. inuectiuo contra Eutropium, tom.* 5.

Enimuerò licet probabilior sit sententia Couarr. *resolut. c.* 20. *n.* 2. & aliorum, contra Abulensem *in c.* 20. Iosue, *q.* 7. In lege veteri, præter ciuitates refugii, de quibus *cit. ca.* 20. etiam ipsum templum Hierosolymitanum Reis pro constitutum fuisse. Idque colligi videtur *ex ca.* 21. Exodi. *Constituam tibi locum, in quem fugere debeas*, videlicet altari templi; attamen lex illa Mosaica post Christi mortem, expirauit; ideoque non ex illius obligatione, sed solum ad imitationem, & multò magis secundum iuris naturalis congruam æquitatem, talis immunitas sacratis locis con-

concessa est. Dico *congruam æquitatem*; Non enim id absolutè præcipit lex naturalis, etiam supposita sanctitate loci; quippè cui extractio malefactorum, quæ per se iusta est, haud repugnare videtur. Multò minus lex positiua Euangelica talem immunitatem decreuit; quandoquidem Christus, suprà legem naturæ, ac Fidei, nullas leges cæremoniales præscripsit, nisi circa ritus Sacrificii, & Sacramentorum: reliqua verò Ecclesiæ disponenda reliquit, sicuti notauit Couar. *l. cit. n. 2.* & Suarez *t. 1. de relig. tr. 3. lib. 3. cap. 8. num. 13.*

2 Quæstio II. Quænam loca immunitate gaudeant? Respondeo, In primis templa, & sacella: Episcopi auctoritate consecrata, vel benedicta, aut alia ratione, v.g. crucis erectione, deputata ad publicum Sacrificii, & Sacramentorum vsum. Nam talia loca sacra censentur, ideoque *nullis temerariis ausibus profananda sunt, cap. penult. de immunit. Eccl.* vbi id explicat Abb. *n. 5.* & Sylu. *ver. immunitas, 1. q. 1.* vbi eadem ratione infert, etiam oratoria Ecclesiastica immunitate gaudere, si cum Episcopi auctoritate diuinis officiis deputata, licet nec consecrata, nec benedicta sint. Secus autem sentiendum de priuatis oratoriis, in quibus Papa, vel Episcopus licentiam dedit Missam celebrandi; hæc enim immunitate Ecclesiastica non gaudent, vti ex communi annotauit Sanch. *lib. 9. de matrim. disp. 15. nu. 39.* Quo autem ait ibidem, oratoria non consecrata, neque benedicta, sed publicum cultum diuinum deputata, sanguinis, aut seminis effusione, aliisque modis violari, id etiam Gl. arbitratur *c. vlt. de consecrat. Eccles. ver. non consecrata.* Sed consuetudine receptum non videtur; cùm neque ex dicto *c. vlt.* satis colligi possit, quando dicitur, Ecclesiam non consecratam, si polluta fuerit, aqua exorcizata lauandam esse. Intelligitur enim de Ecclesia benedicta, si sanguinis v.g. iniusta effusione polluatur, simplici aqua benedicta à Presbytero reconciliari posse. Vide, quæ dicā *l. seq tr. 5. c. 5.*

Atque extendenda est hæc immunitas. I. Vt locum etiā habeat in Ecclesia interdicta: similiter, & in polluta, aut violata, & nondum reconciliata. Quia hæ iuris censuræ, seu impedimenta, cum quasi pœnalia, & odiosa sint, extendi non debent vltra casus iure expressos, sicuti videre est apud Abb. *in cit. c. penult.* Syl. *ver. immunitas, 1. qu.* t. Iulium Clar. §. *practica criminalis, qu. 30. n. 3.* Suarez *cit. lib. 3. c. 9.*

II. Vt locum etiam habeat in Ecclesia, licèt nondum in ea diuina officia celebrari cœperint, vti ex communi docent Couarr. *cit. ca. 20. n. 4.* Sylu. Suar. *ll. cc.* & constat ex iis, quæ dicam *lib. 5. tract. 5. cap. 5. nu. 1.*

III. Vt locum etiam habeat in cœmiteriis, quia cœmiteria iisdem gaudent priuilegiis, quibus ipsæ Ecclesiæ, teste Abbate *in cap. cum Ecclesia. n. 2. de immunitate Ecclesiæ.*

IV. Vt dicta immunitas sit in omnibus locis, seu habitaculis Ecclesiæ, putà sacristia, porticu, atrio *quolibet modo Ecclesiæ adhærentibus*, sicuti dicitur *in c. si quis contumax. 17. qu. 4.* vbi Gloss. *ver. adhærentibus allegat. l. 44. ff. de rei vindicat. Qui religiosis adhærent, religiosa sunt.* Et *in c. sicuti antiquitus, cap. quisquis. cap. definiuit. eadem quæst. 4.* extenditur ius immunitatis ad domus, atria, & quæcunq; loca existētia in circuitum 40. passuum in Ecclesiis maioribus 30. verò in minoribus. Verum per consuetudinem, qua hodie vtimur, pro dictorum passuum circuitu, tunc tali iure gaudet ambitus cœmiteriis ab Episcopo deputatus, vti annotauit Nauar. *c. 25. n. 18.* Suar. *cit. c. 9. n. 8.* Clar. *cit q. 30. n. 1.*

3 V. Ob similitudinem rationis ex allegatis iuribus deducit Couar. *cit. c. 20. n. 17.* etiam eum per Ecclesiæ immunitatem defendi oportere, qui cum ad Ecclesiam confugisset, eam clausam inueniens, manu portas, earum ve ansam, aut vectes apprehendit: quod etiam Igneus respondit *in l. 1. ff. ad Syllanum*, testatus Rhotomagi sæpius ita responsum fuisse. Preterea, vt locum habeat ius immunitatis, tametsi aliquis in superiore parte fabricæ, vel in turri, vel etiam suprà tectum Ecclesiæ existat, sicuti Suar. notauit *n. 7.* Neque obstat, quod in talibus locis Ecclesia non polluatur: nam Ecclesiæ violatio odiosa est: immunitas autem fauorabilis: quare hæc à iure, & consuetudine optima iuris interprete, magis extenditur, quàm illa. Atque hæc de immunitate templorum, & locorum adhærentium.

Secundò: Immunitatis iure gaudent omnia alia loca, quæ canonico iure religiosa censentur, vt Hospitale Episcopi auctoritate constitutum, iuxta *c. adhæc, de religiosis domibus.* Item Religiosorum domus, seu monasteria, cum toto ambitu claustri, sicuti colligitur *ex c. ligna. 1. de consecrat.* & docent DD. communiter, atque consuetudo confirmat.

Tertiò, Episcopi palatium, sicuti constat *ex c. id constituimus 17. q. 4.* Idque locum habere Gl. admonet, etsi palatium ab Ecclesia seiunctum, siue extra 40. passus constitutum sit: quam sententiam, vt communiter receptam commendat Abb. *c. pen. n. 9. de immunit. Ecclesiæ* Couar. *cit. c. 2: n. 5. ver. quinto*, qui tamen admonet consuetudine aliter obseruari, vt videlicet Episcopi domus immunitate non gaudeat, nisi sit posita intra 40. passus Ecclesiæ matricis. Idemque notat Clar. §. *fine. q. 30. n. 2.*

4 Quartò, Archidiaconus *in cap. quæsitum 13. qu. 2.* Abb. *in c. sanè, n. 2. de celebr. Missarum.* Syl. *ver. immunitas, 3. q. 1.* Nau. *cit. n. 18.* D. Mattha *de iurisdict. p. 3. cap. 50. in fine.* Clar. *cit. §. fin. seu in pract. criminali. q. 98. nu. 2.* Sà *ver. Ecclesiæ immunitas n. 1.* Suar. *cit. ca. 9. in fine*, & alii docent; Fugientem ad Sacerdotem S. Eucharistiam manibus portantem, simili immunitate gaudere, vt inde euelli non possit. Quæ pia admodum, & valdè probabilis extensio est: siquidem corpus Christi longè dignius est, imò ratio, & quasi fundamentum immunitatis concessæ locis sacratis, seu religiosis. Quia tamen de hoc nihil in iure expressum reperitur, ideò Gloss. *in cit. c. quæsitum*, contrarium docet, propterea, quòd *priuilegium ad non expressa per consequentiam trahi non debet.* Couar. verò *in cit. c. 20. nu. 6.* dubius est in hac re. Profectò valdè rationabile apparet, vt Reus ita confugiens, salutemque suam quærens, ab Ecclesia defendatur, idque arbitror in praxi obseruandum fore. Ad obiect. Glos. respondetur cum Abb. Quin imò priuilegium extendi posse vltra casu expressum, ex voluntate priuilegiantis rationabiliter præsumpta.

Non desunt etiam apud Clar. *l. c. nn. 5.* qui dicunt: Si Reo ad supplicium ducendo Cardinalis obuiam factus, pileum suum imponi faciat, à morte liberandum esse, quod verum censeri debet, vbi per consuetudinem tale priuilegium Cardinalibus concessum est; qui, vt Clarus ibi ait, Regibus æquiparari debent.

5 Quæstio III. In quibus causis immunitas reo præstanda sit? Respondeo; Reus alius est in causa ciuili, qui dicitur *reus debendi*, siue debitor: alius in causa criminali, id est, reus criminis, ac pœnæ. De reo prioris generis. Num videlicet debitis grauatus, si ad Ecclesiam confugiat, tutus esse debeat, vt inde extrahi non possit, Doctores non omnes consentiunt. Negat enim Iason. *in l. vinum. ff. si certum petetur.* Sed alii communiter, & rectè affirmant, apud Abb. *c. inter alia nu. 22. de immunit. Eccl.* Syl. *ver. immunitas, 3. q. 3. dicto 6.* Nauar. *c. 25. n. 19.* Couar. *cit. c. 20. n. 14.* Gutier. *lib. 1. pract. q. 1. nu. 13.* & sumitur apertè *ex l. 1. & vlt. Cod. de his*, qui ad Ecclesiam confugiunt, vbi habetur, quòd talis ob ciuilia debita ad Ecclesiam confugiens, per se, vel per procuratorem in iudicio comparere possit: sin id facere detrectet, vel differat, Iudicem, post solemnium edictorum citationem, bona debitoris apprehendere, & ex iis petitoribus ad modum debiti satisfacere posse. Idemque obseruandum aiunt DD. citati, tametsi ad Ecclesiam confugiens publicorum tributorum debitor sit, non obstante Auth. *de mandatis Principum, §. publicorum*, quippè cum hæc constitutio iuri Pontificio aduersetur. Cæterùm hoc ius immunitatis respectu debitorum ex causis ciuilibus in quibusdam regnis non vsq; adeo obseruari monet idem Couar, *cit. num. 14. verb.* Nec tamen me latet: præsertim, si per fraudem bonis absconsis, vel secum delatis in Ecclesiam se recipiant, vt Gutierez *loc. cit.* obseruauit.

6 De Reis verò propriè dictis, siue ex crimine, generalis, & communiter approbata regula est; Neminem criminosum ad Ecclesiam confugientem, inde extrahi posse, nisi casibus iure, vel æquiualente consuetudine, exceptis, sicuti videre est apud Nau. *l. cit.* Clar. *cit. q. 30. n. 8.* Suar. *c. 11. nn. 4.* Casus autem excepti sunt hi: I. Si crimen, Idque graue, in ipsa Ecclesia committatur, sicuti habetur *in c. vlt. de immunit. Eccles. Cùm in eo, in quo deliquit, puniri quis debeat, & frustra legis auxilium inuocet, qui deliquit in legem*, de quo videri potest Abb. *ibid. n. 8.* Nau. *n. 20.* Couar. *n. 15.* Suar. *cit. ca. 11. n. 6.* vbi monent. Nihil referre, vtrùm quis in Ecclesia delinquat ex præsumpta spe immunitatis, an sine tali præsumptione: nam vtroque casu Reum priuilegio immunitatis priuari, consuetudo, optima iuris interpres, declarat. Idemque sentiendum, etsi delinquens in Ecclesia existens occidat, ve.gr. vel occidi mandet hominem extra Ecclesiam existentem; vel vice versa, extra Ecclesiam existens occidat, vel occidi iubeat hominem in Ecclesia existentem: Siquidem vtroque horum casuum delinquens iniuriam infert Ecclesiæ, seu sacro loco ideòq; indignus est, vt indè defendatur, ex quo potius pœnam meretur, quæ est ratio prima *cit. c. vlt. de immunit. Eccles.* Et ita docent Abb. *in cit. c. vlt. n. 12.* Nauar. *cap. 25. n. 21.* Suar. *l. c.* D. Martha *de iurisdict. p. 2. c. 51. n. 26.*

7 Illud verò non satis probatum est, quòd tradunt Hostiensis *in sum. de immunit. Ecclesiæ §. in quantum* Couar. *p. 15* D. Marth. *cit. c. 51. n. 2.* Si quis propter in Ecclesiam ex proposito deliquerit, fiducia Ecclesiasticæ immunitatis consequendæ, eodem iure priuari, & ab Ecclesia extrahi posse. Nam talis re vera non delinquit contra reuerentiam Ecclesiæ, cùm in ea peccatum non perpetret, sed patrati delicti immunitatem duntaxat se consecuturum speret; quare contrarium probabilius docet Abb. *c. inter alia, nn. 18. de immunit. Eccles.* Angel. *ver. immunitas, §. 17.* Nau. *cap. 25. nu. 22.* Suar. *cit. c. 11. n. 9.*

8 Alter

8 Alter casus exceptus habetur apertè *in c. inter alia, de immunit. Eccles. Nisi publicus latro fuerit, vel nocturnus depopulator agrorum*, vulgò *ein handrauber*. Nã vt tales homines indigni reddantur beneficio immunitatis, requiritur (inquit ex communi Clarus *cit. q. 30. n. 9.*) eos vias publicas paratis insidiis obsidere, ad homines interficiendos, vel agros depopulandos. Vide Abb. *in cit. c. inter alia, n. 5.*

Tertius casus habetur *in ca. 1. de homicid.* quod est sumptum *ex cap. 21.* Exodi. *Si quis per industriam occiderit proximum suum, & per insidias, ab altari meo auelles eum.* Cuius rei exemplum habemus in Salomone Rege, 3. *Regum*, 3. qui Ioab ad altare confugientem impunè non reliquit; quia per insidias Abner occiderat, 2. *Reg.* 3. & Amasam, 2. *Regum*, 20. Et simile est, si quis hominem veneno enecet, cum id sit homicidium qualificatum, ac proditorium, teste Couar. *cit. c. 20. n. 7.* Gomez, *lib. 3. resolut.* 1a. 3. *n. 7.* Mol. *tract. de iust. disp.* 24. Hieron. Gigante de crimine læsæ Maiest. *q. 10. n. 23.* D. Marth. *lib. 2. c. 51. n. 8. argum. l. 1. §. occisorum, ff. ad S.C. Sillanianum, & l. 1. C. de Malef. & Mathematicis. Plus est hominem extinguere veneno, quàm occidere gladio.*

Sed controuersia est inter Doctores, vtrum illi Ecclesiæ immunitas prodesse debeat, qui non quidem per insidias hominem incautum occidit, v.g. a tergo aggrediendo: tamen de industria, seu ex proposito. Talem homicidam immunitatis asylo non gaudere, sed extrahi posse, docent Clar. *§. fin. qu. 30. n. 12.* Molin. *tract. de iust. disp.* 25. Andr. Fachinæus *p. 3. lib. 9. controuers. cap.* 93. Sed contraria sententia est vera, & tenenda, quam tradit Cou. *cit. c. 20. n. 7.* Suar. *ca. 11. n. 13.* Nã exceptio illa à lege communi Ecclesiæ valdè fauorabili odiosa censeri debet, ideòque non extendenda; sed potius strictè interpretanda, seruata verborum proprietate. Verba autem textus propriè explicantur, si duæ illæ voces *per industriam, & per insidias* coniunctim sumantur; vt posterior sit limitatio, seu determinatio prioris, sensusque sit, si quis occiderit *per industriam insidiosam*: sicuti Couarr. vetit. Videri etiam potest Ioan. Guttierez, *li. 1. pract. qq. q. 2.*

9 Quartò excipiunt aliqui apud eundem Couarr. *n. 10.* Si Assassinus ex alterius mandato hominem insidiosè occidat: Sed sciendum est: *Assassini* nomen duobus modis à Doctoribus vsurpari; Primò latè, pro omni eo, qui pretio conductus hominem incautum occidit, & tunc casus non videtur distinctus à præcedente, siquidem in illo æquè mandans, ac mandatarius immunitatis iure priuantur: quia *qui facit per alium perindè est, ac si faciat per seipsum, regul. 72. in 6.* Dummodo effectus, siue cędes ex ipsa sequatur; nam solus conatus, siue aggressio, aut etiam vulneratio non videtur sufficiens, vt reus ad Ecclesiam confugiens inde extrahi possit, sicuti notauit Suar. *cit. c. 11. n. 14.* Secundò strictè, & propriè Assassini dicebantur infideles ex Syria, qui fas esse arbitrabantur, quoscunque Regis sui inimicos, ipso iubente, necare; de quibus mentio est in *ca. 1. de homicid. in 6.* Ex quo textu colligi videtur, Christianum mandantem per eiusmodi Assassinum homicidium patrari, etiam effectu non secuto, immunitatis iure spoliari posse, sicuti idem Suar. notauit, *nu. 16.* & videri etiam potest Couar. *cit. n. 10.* Nauar. *c. 27. n. 136.* Suar. *tom. 5. disp. 23. n. 46.* Ex quorum doctrina intelligitur, pœnas ac censuras decretas *in cit. cap. 4. de homicidio, nu. 6.* aduersus crimen Assassinorum, hodie non ita locum habere; cum tales Assassini infideles, de quibus ibi mentio fit, nunc non grassentur.

Quintò *in cit. Auth. de mandatis Principum, cap. 11.* habetur. Neque in homicidis, neque adulteris, neque virginum raptoribus delinquentibus, sanctorum terminorum tutelam concedendam esse. Verum id iure canonico correctum esse, constat non tantum *ex c. de raptoribus, 36. q. 1. sed etiam ex c. inter alia de immun. Eccl.* vbi dicitur. *Si liber, quantumcunque grauia maleficia perpetrauerit, non est violenter ab Ecclesia extrahendus.* Et paulò pòst: *Et hoc verum est, nisi publicus latro fuerit, vel nocturnus depopulator agrorum*, quæ exceptiones confirmant regulam in aliis. Atque ita docet Abb. *cit. c. inter alia nu. 14.* Angelus *ver. immunitas, §. 17.* Sylu. *3. q. 2.* Suar. *ca. 11. 17.* & esse communem ait Ioan. Faber. *Institut. de his, qui sunt sui, vel alieni iuris, §. sed & hoc tempore.* Clar. *cit. qu. 30. n. 10.* Licet contrarium de virginum raptoribus sentiat Cou. *n. 8.* eo quod grauissimum crimen sit: quæ tamen ratio nullius momenti est, cum apertè repugnet iuris canonici constitutio in dicto *c. inter alia*. Atqui in hac materia iuri canonico potius, quàm ciuili adhærendum esse, fatetur ipse Couar. *n. 3.* & alii communiter. Quare hæc sententia defendi non potest, nisi vigore consuetudinis; si alicubi scientibus, & tacitè consentientibus Ecclesiæ prælatis, introducta sit, sicuti consuetudine obtentum esse, monet idem Cou. *n. 13. in fine*, & D. Marth. *tr. de iurisdict. p. 2. c. 51. n. 23.* Vt fures etiam simplices ad Ecclesiam confugientes, à seculari Iudice extrahi possint. Cùm enim hoc crimen propter eius frequentiam valde perniciosum Reipublicæ existat, ideo consuetudo obtinuit, vt in nullis casibus inter excepta numeretur. Verumtamen in Gallia, fures Ecclesiæ immunitate gaudere, testatur Clar. *n. 14.*

Sextò aliqui apud Couar. *nu. 13.* Suar. *nu. 18.* excipiunt; Si reus iam captus ex custodia, vel manibus Ministrorum elapsus, ad Ecclesiam confugiat; item si in arresto positus sub iuramento promiserit se permansurum, huiusmodi casibus Ecclesiæ immunitatem ipsi non profuturam. Verùm contraria sententia est cõmunis, quam Couar. & Suar. ibid. sequuntur. Item Abb. *cit. ca. inter alia in fine*, Syl. *verb. immunitas, 3. q. 3. §. quintum*, Angelus §. 19. Cum enim immunitas in fauorem Ecclesiarum introducta sit, delictũ Rei præiudicare non debet. Nihilominus talẽ ex arresto aufugientem à Prælato Ecclesię tradi posse, pręstita prius cautione de immunitate pœnæ corporalis, notant Cou. Syl. Suar. *ll. cc.*

Denique hæretici crimen plerique excipiunt, vt videre est apud Couar. *nu. 11. ver. 14.* Martha, *cit. cap. 52. num. 29.* vbi rationẽ affert: Quia illi delinquunt contra Ecclesiam, ideo non merentur ab ea defensionem. Idemque docet Sà, *n. 3. de Reis læsæ Maiestatis in Principem, vt saltem cum Episcopi licentia extrahantur.* Vide etiam Clar. *q. 30. n. 10. & q. 36. nn. 27.*

10 Quæstio IV. Vtrum omnes homines, non tantùm fideles; iique cum Clerici, tum laici; sed etiam infideles immunitate Ecclesiæ in casibus iure concessis gaudere possint? Respondeo, & dico I. Fideles gaudent immunitate, etsi excommunicati sint. Ita ex communi Couar. n. 11. Ratio est, Quia excommunicatio non habeat alios effectus, nisi, qui iure expressi sunt: hic autem expressus non reperitur, vt delinquentem Ecclesiæ immunitate priuet. Idemque multo magis dicendum de censura personalis interdicti, sicuti notauit Suar. *c. 10. n. 3.*

Dico II. Immunitas hæc Ecclesiarum propriè tantùm introducta videtur comparatione Iudicũ secularium; quominus Reos ab Ecclesia extrahere possint; non item comparatione Iudicum Ecclesiasticorum. Ita singulariter notauit Azor. *tom. 2. l. 9. c. 9. q. 9. §. Quid, de pagano*, Suar. *cit. c. 10. n. 6. & n. 23. argum. c. inter alia, de immunit. Eccles.*

11 Hinc intelligitur primò; Clericos delinquentes, etsi ad Ecclesiam confugiant; tamen ab Ordinario suo ad Ecclesiasticum iudicium extrahi posse. Ita enim consuetudine obseruari, testantur Abb. *n. 13.* Sylu. *q. 2. §. tertium*, Nauar. *cap. 25. num. 21. & 22.* Remigius de Gonny. *de immunit. Ecclesiast. Fallentia* 21. Clarus *qu. 39. num. 16.* Ratio est: Tum quia Iudex Ecclesiasticus maiorem potestatem habet in Ecclesiam ex qua Reus extrahitur, quam secularis: tum quia in iudicio Ecclesiastico non ita seuerè agitur ad corporis pœnam, & publicam vindictam, sicuti in seculari: quamobrem Ecclesiasticum iudicium etiam in Ecclesia exerceri potest; non autem seculare, sicuti bene annotauit Abb. *in cit. n. 13. c. inter. alia.* & habetur *in c. vlt. 2. q. 2.*

Intelligitur secundò; Quibus casibus Iudex secularis capere potest delinquentem Clericum in minoribus, si beneficiatus non sit, nec habitum, & tonsuram gestans alicui Ecclesiæ seruiat, iuxta Trid. *sess. 23. ca. 6. de reform.* iisdem haud dubie locum esse immunitati Ecclesiæ, vt nec à Iudice sæculari, nec Ecclesiastico extrahi queat. Quia Clericus in minoribus tali casu reputatur vt laicus, saltem non debet esse deterioris cõditionis, quã laicus.

Sed quid, si Clericus gaudens priuilegio fori committat delictum, ob quod seculari Iudici tradendus sit, nunquid ab Ecclesiastico extrahi poterit, vt illi tradatur? Respondeo cum Couar. *cit. c. 20. n. 16.* Suar. *cit. cap. 10. n. 7.* Crimina, ob quæ Reus clericus deponendus, & sæculari Iudici tradendus sit, plerumque esse excepta, seu in quibus Ecclesiastica immunitas cessat; ideoque nullum locum propositæ quæstioni esse posse. Sin verò aliquod crimen sit, quod ab Ecclesiasticæ immunitatis defensione non excipiatur, & nihilominus ob id Clericus incorrigibilis Iudici seculari tradi possit, tunc Iudex Ecclesiasticus, vel illum extrahere non debet, vel si extrahat, curiæ sæculari tradere nequit.

12 Dico III. Iudæi, & Pagani non gaudent immunitate Ecclesiæ, excepto vnico casu; si ad Ecclesiam confugientes, Baptismum non simulatè petere videantur *ex l. 1. Cod. de his, qui ad Ecclesiam confugiunt*, iunct. Gloss. *marginali*, & idem sentit alia Gloss. *cit. cap. inter alia, verb. extrahendus.* Angel. *verb. immunitas*, §. 13. Suar. *cap. 10. nn. 19.* contra Syluest. *verb. immunitas 3. qu. 3. §. primum*, qui cum Hostiensi, & aliis indistinctè ait, Iudæos, & Paganos Ecclesiæ immunitate gaudere. Est item contra Remigium *Fallentia* 18. Clarum *qu. 30. nn. 17.* Couar. *nu. 11.* qui sine exceptione ait; Infideles delinquentes ab Ecclesia, in quam confugerunt, extrahi posse. Sed prior pars assertionis probatur: Tum quia par non est, ab Ecclesia defendi eum, qui eius gremio, tutelæ, ac fidei se committere recusat, ait Couarr. *cit. n. 11.* Tum quia canones, statuentes immunitatem Reis; videntur loqui secundùm materiam subiectam de personis sub iurisdictione Ecclesiæ constitutis. Altera verò pars assertionis, siue exceptio illa probatur: partim quia per se valdè æqua est; partim quia satis

apertè

apertè colligitur *ex l. 1. C. de his, qui ad Ecclesiam confugiunt*, ideòque etiam iure canonico locum habere debet, *argum. cit. cap. inter alia, ibi, iuxta statuta canonum, & traditiones legum ciuilium.* Veruntamen si infidelis post delictum commissum ad Ecclesiam confugiens, Baptismum petat, cùm antea conuersionis nulla signa dedisset, præsumptio est contra illum, quòd simulatè, & solùm pœnæ vitandæ causa petat; ideoque nisi contrarium apparere videatur, extrahi potest. Non tamen assentior Abb. *in cit. c. inter alia, n. 6.* quem sequitur D. Martha c. 15. n. 33. præsumptionem hanc iuris esse, ac de iure, contra quam non admittitur probatio in contrarium. Quin potius dicendum, ad Ecclesiæ Prælatum pertinere, vt in hoc casu examinet voluntatem Rei sacrum Baptisma petentis, &, si iudicarit veram esse, atque à Deo inspiratam, immunitatem ipsi concedat, quominus à Iudice tunc extrahi possit, sicuti docet etiam Suar. *loc. cit.*

13 Quæstio V. Quinam sint effectus, siue commoda immunitatis Reorum ad Ecclesias, &c. confugientium? Respondeo, in his consistere: I. Quòd Reus in loco sacro, &c. capi, incarcerari, aut vinculis costringi non possit. Ita habetur *in ca. definiuit. 17. qu. 5. & l. præsenti, Cod. de his, qui ad Ecclesiam confugiunt.* & docet Cou. *n. 17.* Suar. *c. 12. n. 5. & 6.* aliique communiter.

II. Quòd interim, dum Reus intra Ecclesiam, &c. existit, sententia ad mortem, vel aliam pœnam corporalem in illum statui nequeat, sicuti habetur *in cap. inter alia, de immunit. Ecclesiæ*, vbi id explicat Abb. *n. 3.* & monet, pecuniaria tamen pœna affici posse, sicuti colligitur *ex verb. cit. c. inter alia: super hoc tamen quod iniquè fecit, est alias legitimè puniendus*; idemque tradit Syl. *ver. immunitas, 3. q. 4.* Azor. *cit. c. 9. q. 12.* Suar. *cit. c. 12.* vbi ait, nec pœnam seruitutis, exilij, aut triremium decerni posse, quia sunt admodum graues, & corporalibus æquiparantur; immò earum quasdam excedunt.

III. Prohiberi non potest, quominus victus, ac vestitus ad Reum deferantur, sicuti habetur *in cit. l. præsente*, & notat Abb. *n. 13.* Couar. *cit. n. 17. ver. trigesimo primò.* Suar. *cap. 12. num. 4.* & videri potest Azor. *qu. 13.* Nihilominus potest Iudex custodiam Ecclesiæ apponere, ne Reus liberè aufugiat. sed si extra Ecclesiæ fines constitutus sit, capi, & incarcerari possit. Data opera dico *constitutus sit*: Nam meritò Couarr. *n. 17. ver. trigesimotertio*, cum Ioanne Andrea, & Ioan. Igneo moneo, violari immunitatem Ecclesiæ, si Reus, cùm solam vestem extra Ecclesiam posuit, extrahatur, & capiatur. Idemque dicendum ait Suar. *n. 4.* si pedem, vel manum extra Ecclesiam posuit, capite, & aliis præcipuis corporis membris intra Ecclesiam adhuc existentibus.

IV. Quòd rebus, aut bonis suis, quæ secum ad Ecclesiam attulit, spoliari non possit, sicuti colligitur *ex cit. cap. definiuit.* & notat Suar. *cit. cap. 12. n. 3.* Nisi respectu eorundem bonorum, aut rerum delinquat: vt si res alienas, seu alteri obligatas ad Ecclesiam detulit, vel si fœminam secum ad Ecclesiã rapuit, ea ipsi auferri poterit, *c. de raptoribus, 36. q. 1.* Item, si arma ipsi prohibita intra Ecclesiam tulit, sicuti notauit Couar. *cit. ca. 20. propè finẽ.*

V. Isque præcipuus immunitatis effectus est, quòd Reus per vim, seu inuitus à loco sacro extrahi non possit. Si tamen rogatus, vel blanditiis, aut promissionibus illectus voluntariè exeat, non violatur immunitas, sicuti ex communi notat Nau. *c. 25. n. 21.* Suar. *c. 13. nu. 2. arg. cap. inter alia ibi, non est violenter extrahendus.* Secus tamen dicendum, si dolo à Iudice eductus, postea capiatur, sicuti idem Suarez indicat. *n. 17.* Ecclesiæ tamen Prælatus Reum quandoque Iudici sęculari tradere potest, exacto prius iuramento, vel simili cautione immunitatis à pœna mortis, & omni corporali, sicuti colligitur *ex c. id constituimus, c. Reum, 17. q. 4.* & notat Abb. *cit. c. inter alia in fin.* Sylu. *ver. immunit. 3. q. 4.* Suar. *cit. cap. 13. n. 3.* Azor. *tom. 2. lib. 9. c. 9. q. 10.*

14 Porrò si Iudex sęcularis, sine legitima Prælati Ecclesiastici licentia, Reum inuitum, extra casus iure, vel consuetudine exceptos, ac permissos, à loco Ecclesiasticæ immunitatis extrahat, vel alia ratione immunitatem violet, sacrilegium committit, sicuti constat *ex c. sacrilegium 17. qu. 4.* & docet S. Th. communiter receptus *in 2. 2. qu. 99. ar. 2. ad 2.* Et possunt personæ Ecclesiasticæ resistere Iudici: quia licitum est vim vi repellere, & Ecclesiasticam immunitatem tueri, ait Suar. *nu. 4.* Modus autem defensionis erit claudere fores Ecclesiæ, & alia media externa adhibere ad impediendam violentiam; tamen sine armis, saltem quibus ipsi Clerici vtantur. nam in raro casu necessitatis, posse auxilium laicorũ adhiberi ad Ecclesiã in tali casu defendendã, ait Suar. ibi.

Ordinarius autem modus arcendi Iudicem à tali iniqua violentia est per censuras Ecclesiasticas, præsertim excommunicationis; nisi desistere, vel Reum iam extractum protinus restituere velit, iuxta *c. miror. 17. q. 4.* quod est S. August. *epist. 187. ad Bonifac. Ecclesiæ illæsum reuoca, quem vel irreligiosissimũ rapuisti: oblatio verò domus tuæ à Clericis ne suscipiatur indixi, cõmunionẽque tibi interdico, donec, &c.* Atque ita notauit Couar. *c. 20. in fine.* Abb. *c. inter alia, nu. 62.* Suar. *c. 13. n. 6.* & alii communiter. Insuper Iudex illegitimè Reum ex Ecclesia extrahens, vel contra ita extractum vlterius procedens, ex iustitia obligatur ad compensationem damnorum eidem Reo faciendam, sicuti docent Suar. *cit. c. 13. n. 9.* Valent. *tom. 3. disp. 6. q. 15. p. 1. ad 1. argu.*

15 Denique processus iudicii post eiusmodi iniustam, & violentam extractionem institutus, ipso facto irritus est. Si enim fundamentum iudicii iure non consistit, necesse est omnia, quæ in eo fundantur, irrita esse: sed omnis vlterior iudicii processus fundatur in captura, per quam veluti possessio in Reum acquiritur: ergo si captura illegitimè, & per iniustam violentiam attentata fuit, reliquus etiam processus ipso iure irritus censeri debet.

CAP. IV.

DE EXEMPTIONE CLERICORVM in causis criminalibus.

SVMMARIVM.

1 *Clerici in omnibus causis criminalibus plenissimum priuilegium exemptionis à foro sæcularium obtinent.*

2 *Quæ Iustinianus Imperator de Ecclesiasticis causis, ac personis decreuit, nullam vim obtinent.*

3 *Necessitas publici, aut priuati incommodi auertendi, non tribuit sæculari Magistratui iurisdictionem aliquam in Clericos, sed ius dumtaxat defensionis naturalis.*

4 *Maior minoris, non minor maioris Iudicis negligentiam, ac defectum, supplere debet.*

5 *Ecclesiastici Iudices contra subditos suos tunc sæculare brachiũ inuocare possunt, si ordinarium iuris remedium ipsis deficiat.*

6 *Clericus in flagranti crimine deprehensus, aut suspectus de proposito patrandi, à sæculari potestate capi potest, vt Iudici Ecclesiastico tradatur.*

7 *Iudex sæcularis Clericos arma contra publicam prohibitionem in plateis gestantes, non ita priuare potest, vt eorum restitutionem deneget: nisi Prælatorum Ecclesiasticorum consensus accedat.*

8 *Clericus debitor, si fugam meditetur, interim à Iudice sæculari, aut creditore, capi potest, vt Iudici suo sistatur, & ad solutionem, eius've cautionem compellatur.*

9 *Clericus à sæculari Iudice ad testificandum cogi non potest.*

10 *Si plures simul delinquant, omnes ab eodem Iudice iudicari debent.*

11 *Iudices sæculares contra concubinas Clericorum procedere solent: sed agere debent non vsurpata iurisdictione in personas Clericorum.*

12 *Qui post crimen commissum Clericus, vel Religiosus factus est, à sæculari Magistratu iudicari non potest, nisi causa præuenta fuerit.*

13 *Si bona per accidens subiiciantur Magistratui propter subiectionem personæ: tunc liberata, aut exempta persona, consequenter etiam bona eximuntur iurisdictione.*

14 *Clericus ad statum laicalem transiens iudicari potest à Iudice Ecclesiastico, propter crimina in clericatu commissa.*

1 CLericos in omnibus causis criminalibus plenissimum fori priuilegium obtinere, vt coram Iudice sęculari conueniri, aut puniri, nullo modo possint, constat ex multis decretis Conciliorum, & Pontificum, quæ congerit Grat. *caus. 11. q. 1.* Item ex Concil. Matisconensi 2. *ca. 10. & lib. 2. decret. tit. de iudic. c. etsi clerici, c. clerici, c. qualiter, & quando, ca. cum non ab homine, & tit. de foro compet. ca. 2. ca. si diligenti, ca. significasti.* Eandemque exemptionem Imperatores Christiani agnouerunt, & decreuerunt. In primis Constant. I. apud Ruffinum *lib. 1. alias 10. histor. ca. 1. Deus vos constituit sacerdotes, & potestatem vobis dedit de nobis quoque iudicandi; vos verò non potestis ab hominibus iudicari*, quod dictum Cõstantini etiam Greg. Papa refert *in epist. ad Mauritium Imperatorem.* Et *lib. 16. Cod. Theodosiani, l. 7. de Episcopis, & Clericis* decreuit, idem Constantinus: *Vt Clerici minimè ad curias deuocentur; sed immunitate plenissima potiantur.* Idem postea decreuit Constantinus Imperator, *li. 12. & seq. eod. tit.* Eamque immunitatem Clericorum à Iuliano Apostata impiè violatam, integrè reuocarunt Theodosius, & Valent. Imperatores, sicuti videre est *eod. tit. C. Theodosiani lib. 45. 46. 47.* in qua ita habetur: *Priuilegia Ecclesiarum omnium, quæ sæculo nostro Tyrannus inuaserat, prima deuotione renouamus. Clericos item, quos indiscretim ad sæculares Iudices debere deduci infaustus præsumptor edixerat, episcopali audientiæ reseruamus. Fas enim non est, vt diuini muneris Ministri temporalium potestatum subdantur arbitrio.* Quibus verbis manifestò indicant, immunitatem Clericorum adeò omni iure, diuino, & humano cõstitutam esse, vt sine tyrannide, & sacrilegio à Principe violari non possit.

2 Sed

2 Sed deinde iterum Iustinianus Imperator Ecclesiasticam immunitatem non parum minuere aggressus est Nouell. 83. *collat.6.tit.12.* vbi decreuit, Clericos saltem in ciuilibus criminibus, puta furto, homicidio, &c. coram seculari Iudice conueniri posse, & si reos illos esse appareat, *prius ab Episcopo spoliari oportere sacerdotali dignitate, & ita sub legum fieri manu*, quod propter temporum illorum iniuriam, postea etiam Matisconense Concil.1.*can.7.* permisit. Verum, & hæc, & aliæ multæ leges, quas Iustinianus Imperator, limites suæ potestatis excedens, de Ecclesiasticis causis, ac personis condidit (vti videre est præsertim in *Cod.de Episcopis, & Clericis*) nullius momenti censeri debent. Ipsaque constitutio illa, vt in ciuili crimine Clerici ad secularem Iudicem trahantur: correcta fuit ab Imperatore Friderico II. in Auth. *Statuimus, vt nullus Ecclesiasticam personam in criminali quæstione, vel ciuili trahere ad iudicium seculare præsumat, contra constitutiones Imperiales, & canonicas sanctiones. Quod si actor fecerit iure suo cadat, iudicatum non teneat, & Iudex ex tunc potestate iudicandi priuetur.* Consentit c.*at si Clerici, cap. cum non ab homine, de iudic.* Ratio, & æquitas huius exemptionis est: Quia valdè indecens est, vt statu inferior iudicet superiorem: sed Sacerdotes, aliique Clerici digniore, & altiore statu sunt, quàm laici, *c. duo sunt, d.96.* Ergo indecens est, atque in contumeliam Ordinis Clericalis cedit, si à laicis iudicentur, aut condemnentur. Quam rationem attulit Leo I. *epist.96. ad Episc. & Presbyt. Thraciæ*, vbi quæritur in primis ius, siue priuilegium fori clericalis, *quod & antiquioris formulis, & illibatis frequentibus legibus confirmatum fuerat: præsenti tamen tempore calcatum fuisse: Quo circa nobis visum est, vt hanc, & sacræ legis, & nostri ordinis contumeliam, & ad præsens vlcisceretur plena districtio, & obseruandam formulam constitueret in futurum.* Et Greg. 7.*l.8.epist.21.* relatus *in c.9.d.96. Quis dubitet, Sacerdotes Christi, Regum, & Principum, omniumque fidelium patres, ac Magistros censeri? Nonne miserabilis insaniæ esse cognoscitur, si filius patrem, discipulus magistrum sibi conetur subiugare, & iniquis obligationibus illum suæ potestati subiicere, a quo credit non solum in terra, sed etiam in cælo se ligari posse, ac solui? Item*: Concilium Matisconense, 2. *cap.9. Nefas est, vt illius manibus Episcopus, aut iussione, de Ecclesia trahatur, pro quo semper Deum exorat, & cui, inuocato nomine Domini, ad salutationem corporis, animæque Eucharistiam sæpè porrexit.*

3 Plerique tamen Doctores excipiunt casum necessitatis. Quod enim per leges non est licitum: necessitas quandoque licitum facit, *c.4. extra de regul. iuris.* Verùm hic exactè considerandum est, quod necessitas, seu publici, seu priuati incommodi auertendi, nequaquam tribuat Magistratui laico iurisdictionem in Clericos: sed solum ius defensionis, quam naturalis æquitatis ratio cuilibet permittit. Quapropter opus est, vt aliqua Clerici violentia antecesserit, vel saltem periculū violentiæ, quā necesse sit laicos per seipsos repellere, cū moderamine inculpatæ tutelæ.

4 Ex quo colligitur primò. Ob defectum iustitiæ, siue negligentiam Ordinariorum, Clericos ad seculare tribunal trahi non posse, sicuti significatur in *cit. cap qualiter, & quando, iuncta rubrica*, & Gloss. *ver. prohibemus*, vbi id docet Abb. *nu.7.* eamque esse communem Canonistarum sententiam, testatur D. Martha *casu 146. num.8.* Rationes affert Abbas *loco cit.* Prima: Quia hoc naturale est, vt maior minoris, & non minor suppleat negligentiam, seu defectum maioris. Ecclesiasticus autem Magistratus maior est seculari, sicut spiritualia potiora sunt temporalibus, *cap. denique, cap. duo sunt, d.96.* Ergo Iudex secularis non supplet negligentiam Iudicis Ecclesiastici: sed potius vice versa, vti habetur *in cap. ex transmissa, ca. licet, 1. cap. ex tenore, de foro compet.* Secunda: Quia seculares non sunt capaces iurisdictionis exercendæ in Clericos, præterquam ex commissione Prælatorum Ecclesiasticorum, qua seclusa, non possunt vlla consuetudinis diuturnitate defendi: quia qui incapax est possidendi, incapax etiam est præscribendi, *argum. ca. causam, quæ, de præscript.* & videri potest Azor. *to.2. lib.5. c.12. q.1. §. sed dubitari.*

Neque his obstat *ca. filij, 16. q.7.* vbi habetur: Si Episcopus, vel Metropolitanus res Ecclesiæ malè administret, Regis auribus intimandum esse: Id enim intelligi debet, non vt Rex iudicet (sicuti malè intellexit Gl. ibid. *ver. Regi*) sed vt admoneat, instet apud Ecclesiæ Prælatos, adiuuet, tanquam supremus Ecclesiarum sui regni patronus, seu aduocatus, ait Abb. *cit. nu.7. in fine.* Veruntamen, vt supra dictum fuit, si Clerici suis criminibus seculari Reipubl. periculum, vel molestiam creent, & remedium neque ab Episcopo, neque Summo Pontifice impetrari, aut expectari possit: in eiusmodi raro, & speciali casu locum habet ius necessariæ defensionis, secundùm quam fieri poterit, quod recta ratio præscribit, ait Azor. *tom.1. lib.5. cap.14. q.2.* idemque docet Suar. *lib.4. defens. cap. 34. n.6. & 9.*

Colligitur secundo: Spectato communi iure, & seclusis specialibus priuilegiis, non posse probari praxim illam, quam refert, ac defendere conatur Couar. *in pract. qq. cap. 35. nu. 3. §. cæterum in hac regia*: Quod, si aliquis, seu laicus, seu Ecclesiasticus, vi, aut censuris opprimatur à Iudice Ecclesiastico, simpliciter querelam deferre possit ad tribunal regium: tunc verò Senatoribus regiis competit acta omnia, & processum causæ Ecclesiasticæ ad se aduocare, & examinare; atque si iniustitiam commissum compererit Ecclesiasticum Iudicem ad actorum rescissionem compellere.

Contra hanc praxim argumentari licet cum Suar. *cit. c.34. n.34.* Acta, & processum iudicii ad se aduocare, & examinare, & postea Iudicem ad eorundem rescissionem compellere, non competit, nisi Magistratui superiori comparatione inferioris, sibique subordinati: sed Ecclesiasticus Magistratus non est subordinatus seculari potestati: neque hæc vllam iurisdictionem aduersus Ecclesiasticos exercere potest, nisi ex delegatione. Ergo, nisi speciale priuilegium, seu commissio à Sede Apostolica habeatur, non potest praxis illa exerceri, sine vsurpatione alienæ iurisdictionis, & immunitatis Ecclesiasticæ violatione. Quare necesse est, vt qui existimat, se iniuriam, aut vim pati à Iudice Ecclesiastico, querelam deferat ad eius Superiorem, videlicet Metropolitanum, vel Summum Pontificem. Quod si in extraordinario casu id fieri non possit, tunc oppressus naturali iure, & seipsum defendere; & alios quoscunque etiam laicos, ad sui defensionem aduocare potest, modò iniuria manifesta sit, & nihil fiat per modum vsurpatæ iurisdictionis, sed solùm per modum iustæ, ac necessariæ defensionis.

5 Confirmatur ex eo, quòd sacri canones, neque ipsis Ecclesiasticis Iudicibus permittant contra subditos suos aduocare subsidium brachii secularis: nisi cum ordinarium iuris remedium deficit, sicuti colligitur *ex cap si quis Episcopus, & seq. 23. q. 8. c. 1. de offic. ordinarij ver. cum opus est, & Clem. quia contingit.* iun. Gl. *ver. remedijs de religiosis domibus.* Ergo multò minus ipsis subditis licebit seculares in subsidium vocare contra Magistratum suum Ecclesiasticum, præterquam in casu necessitatis extraordinario, cùm nullum aliud remedium suppetit.

Colligitur tertiò: Probabiliter defendi posse, quod docet Ab. *in c. cū non ab homine, n.12. de iudicijs, & c. vt famæ, de sent. excom.* Nau. *in man. cap.27. nu.28. & lib.5. consil.27. de sent. excommun. edit.2.* Syl. *ver. excommunicatio 6. nu.14.* Sà *ver. Clericus n.5.* Mol. *tr.3. disp.56. nu.1.* Auila *de censur. p.2. cap.5. disp.3. dub.13. casu 13.* Clericum in flagranti crimine deprehensum, aut suspectum de proposito perpetrandi; vt quia noctu armatus incedit; posse capi à ministro potestatis secularis, vt Ecclesiastico suo iudici tradatur. Hæc, inquam, sententia defendi potest, contra Hostiensem, & alios, quos refert, & sequitur D. Martha *casu 42. n.11.* modò hæ conditiones adsint: I. Quòd sit crimen perniciosum Reipublicæ, cuiusmodi est furtum, rapina, homicidium, &c. II. Quòd non leuis suspicio, sed valdè probabilis præsumptio sit, Clericum tale facinus meditari. III. Quòd necessitas capiendi incumbat: si enim Clericus, oblato idoneo fideiussore, promittat se sistere Ordinario suo, capi, & incarcerari non debet. IV. Quòd minister modum non excedat, ve.gr. pugnos impingendo ei, qui ire paratus est: sic enim excommunicationis pœnam non euaderet, vti habetur *in cit. c. vt famæ*, & singulariter notauit Gloss. *in cap. si clericos; verb. excedatur, de sent. excommun. in 6.* quibus tamen iuribus apertè requiritur, si oporteat laicos Clericum capere, & ad iudicium trahere violenter, vt id fiat ex mandato Prælatorum, saltem tacito, vti Suarez annotauit c.32. n.15. Tunc enim non tam ipsi laici, quàm Prælati quorum auctoritate nituntur, contra Clericum procedere censentur. Alioquin valdè difficile, & moraliter impossibile erit intra terminos necessariæ defensionis consistere, & iurisdictionem in Clericos propria auctoritate non vsurpare: quod laicis prohibitum esse, supra dixi.

7 Quare quod Couar. ait, *lib.2. resol. c.10. propè finem. & in pract. qq. c.33. in fine*, Iulius Clar. *in pract. crimin. q.36. n.26.* Nau. *cit. consi.27. n.1.* In Gallia, Hispania consuetudinem esse, vt Clerici arma gestantes lege ciuili prohibita, à seculari Iudice, vel ministro iis priuentur, sine obligatione restituendi; id aliter defendi non potest, nisi vt fiat cum consensu Prælatorum, aut Summi Pontificis concessione. Etenim licèt Clerici talibus legibus ciuilibus, ob publicam ciuitatis quietem latis, obligentur quoad vim directiuam, non tamen quoad vim coactiuam, vt à seculari Magistratu puniri queant. Tametsi autem arma Clerico eripere sine eius percussione, &c. pertineat ad necessariam defensionem, quæ proinde seculari Magistratui aduersus Clericum concessa est; tamen armorum spoliatio, & amissio violentiam continet, & rationem pœnæ habet, quam secularis Iudex propria auctoritate, & sine vlla expressa, aut tacita commissione in Clericos, exercere haud potest: quare in tali casu Magistra-

ius

tus ciuilis arma clericis erepta, eisdem vel restituere, vel ad Ecclesiasticum eorum Magistratum transmittere debet. Ita Suar. *lib.4.defens.c.34.n.14.* Vasq. 1.2.*disp.167.c.4.n.31.* qui tamen limitationem addit. Nisi armorum vsus, tanquam Reipublicę perniciosus, ita prohibitus sit, vt neque domi retinere concessum sit: eiusmodi legem Magistratus ciuilis, ob bonum publicum, etiam contra Clericos iustè defendere poterit:

9 Colligitur quartò; Similiter etiam defendi posse doctrinam eiusdem Abb. *in cit.c.cùm non ab homine, nu.10. & cit.c.vt famæ.* Nauar. *cap.27.nu.81.& 83.Syl.* & Sal. *suprà citatis.* Clericum debitorem, si fugiat, vel fugam meditetur; posse non tantùm à Iudice sęculari, sed etiam creditore priuato capi, ac detineri, vt Iudici suo sistatur; & ad solutionem compellatur; dummodo debitum alicuius momenti sit, quod à debitore, si aufugere permittatur, recipi deinde non possit. Nam hoc casu Clericus perinde se habet, si pecuniam alienam fugiens auferret, talem autem capi, & reduci posse nemo negat: quia contra vim iniustam cuilibet se defendere naturali iure concessum est. Idemque dicendum, si Clericus graui iniuria laicum affecit, quam ille a magistratu suo Ecclesiastico incarcerandus, atque ad satisfactionem compellendus erit; poterit hoc casu ad breue tempus à laico detineri, quatenus præcisè necessarium est ad iustitiam obtinendam, v.g. interim, donęc testes aduocentur, Ecclesiastico Magistratui indicetur, ad fugam criminosi impediendam, sicuti docet Molina *tract.2.disp.56.nu.2.*

9 Restant Quæstiones Prima. Vtrum Clericus à Iudice sęculari citari, & compelli possit ad testificandum in causa, quia non agitur de pœna sanguinis alicui inferenda. Responsio est negatiua, cum S.Thom.*2.2.q.70.a.1.* Quia testimonium alicuius auctoritatiuam requirere, seu imperare, actus iurisdictionis est, ad proprium Superiorem spectans: Clerici autem exempti sunt à iurisdictionem sęcularium Iudicum. Quòd si res postulare videtur, vt Clerici testimonium in aliqua causa habeatur, duo modi vsurpari poterunt: I. est, vt Clericus coram suo Ordinario examinatus deponat, ac depositiones eius si opus esse videbitur, ad Iudicem sęcularem mittantur, sicuti docet Marcardus *viol.3. de probat.concl.1358.n.61.* Prosper Farin. *in praxi criminal.p.2. vbi de testibus.q.61.n.86.* Nam iurisdictio Ecclesiastica, & ciuilis se inuicem adiuuare debent, sicuti docent DD. *in ca. notauit. de iudicijs.* II. Vt Episcopus Clerico licentiam det coram sæculari Iudice testificandi, sicuti docent Marcardus *l.c.* Farinacius *n.83.* D. Martha *de iurisdict.p.4.casu.128.nu.1.* Verùm in causis leuibus, in quibus iuramentum exigi non solet, consuetudinem obtentum esse videtur, vt Clerici sæculares à iudice, vel à partibus rogati ad testificandum, vltrò accedant, non requisita priùs Episcopi licentia. Sin autem causa alicuius momenti sit, vt testes iurare debeant, tunc sine Episcopi licentia ad testimonium dicendum coram iudice sęculari, produci non potest clericus, sicuti etiam Gaill. annotauit *lib.1.obser.100.n.16.* Nam iuramentum quod à Iudice testi imperatur, coactiuum est, quod cum auctoritate imponitur: talem autem auctoritatem Iudex sæcularis in clericum sibi vendicare non potest, secundùm Gl. *in c.penult. verb.laico.caus.22.q.5.* Porrò si clericus, in quocumque casu coram Iudice sæculari productus, falsum testimonium in iudicio dixisse putetur, causæ huius cognitio, ac criminis punitio Ecclesiastico Iudici cómittenda est: qua de re Guttier. *l.1.pract.qq.34.*

Quęstio II. Si Clericus, & laicus simul delinquant, vt in concubinatu, an tota causa aduersus vtrumque Reum ad Ecclesiasticum Iudicem pertinere debeat? Ita affirmant DD. pleriq; vt videre est apud Iacob. Menoch. *de arbitr. Iudicum quæst. casu 371. n.12.* D. Marth. *cit.p.4.casu 44. n 7.* contra Couar. *in pract.qq.ca.34.nu.1.* Guttier. *lib.1.pract.qq.qu.6.* Ratio est; Quia generalis regula est tradita à DD. *in l.nulli. Cod.de iudicijs*: Si plures simul delinquant, omnes ab eodem Iudice iudicandos esse: quare cùm Ecclesiasticus Iudex dignor sit laico, ad ipsum pertinebit in hoc casu vtrumque Reum iudicare.

10 Monet tamen Menoch. *l.c.* sententiam hanc in praxi non obseruari: cùm passim Iudices sæculares contra concubinas, & mulieres suspectas procedere soleant. Circa quam consuetudinem duo aduertenda sunt. I. Nullo modo licitum esse Iudici, vel apparitoribus in domum Parochi, v. gr. vel Ecclesiam irruere, & mulierem inde extrahere: quia hæc est violentia vsurpata aduersus ipsos Ecclesiasticos.

11 II. Probandum non esse consuetudinem quorundam Iudicum sæcularium, qui expensas factas in captura, & custodia mulierum suspectarum, aut fornicariarium à Clericis postea exigunt, tanquam qui expensarum causam præbuerint. Nam in primis Clericus concubinarius harum expensarum causa per se non extitit; cùm eam capi non iusserit: sed solùm per accidens suo delicto occasionem præbuit: ex quo sequitur, quòd hæc expensarum exactio potius pœnæ rationem habeat, quæ clerico à sæculari Iudice inferri non potest. Deinde per hanc condemnationem in expensas, iudicium fertur, saltem indirectè, de crimine ipsius Clerici non citati, nec auditi, & interdum in hoc genere innocentis; idque non sine publica infamatione: quæ omnia excedunt Iudicis sæcularis potestatem.

Quæstio III. Si aliquis post crimen commissum Clericus, vel Religiosus fiat, vtrùm à iudice sæculari iudicari, & puniri possit? Responsio est negatiua, secundùm communem DD. sententiam Abb. *in ca. vn. de obligatis ad ratiocinia.* Couar. *in pract. qq. c.32.n.4.* Clari *tit.q.56.nu.43.* Nauar. *in commen.2.de Reg.num.60.* Prosp. Farinacii *in pract.criminali tit.de inquisit.qu.8.nu.107.* D. Marthæ *casu.121.num.20.* Rodriq. *tom.2.regul.qq.qu.2.art.4.* Guttierez *lib.1.pract.qq.qu.5.* Sà *ver.Clericus, nu.9.* Suarez *lib.4.defens.c.15.n.16.arg.l.hos accusare,ff.de accusar.*

12 Ratio est: Quia priuilegium exemptionis introductum est ob honorem status Clericalis: ergo omnes eo gaudere debent qui statum Clericalem assumpserunt: Et cùm fauorabile admodum hoc priuilegium sit extendi potiùs, quàm restringi oportet. Confirmatur: Si enim criminosus ad locum sacratum confugiens, inde extrahi, & à sæculari Iudice puniri non potest; quantominus, si ipsa met persona sacra effecta est?

Excipiunt verò DD. communiter: Nisi Reus in fraudem Clericus, vel Religiosus factus sit, tunc aiunt à Iudice sæculari contra eum procedi posse: quamuis non ad pœnam corporalem (nisi Magistratus Ecclesiasticus illum degradatum tradat, ad quod tamen nullo iure cogi potest) sed solùm ad mulctam pecuniariam. De eo autem dubitant, quibus casibus criminosus in fraudem Clericalem statum assumpsisse censendus sit, vti videre est apud Abb. *in cit.c.1.n.5.* Farinac. *cit.q.8.n.110.*

Vt distinctiùs res appareat, respondeo, & dico I. Si persona à sæculari Iudice præuenta erat, videlicet in custodiam coniecta, atque inde illegitimè; aut contra fidem datam erupit; tum plenum ius Iudici sæculari reseruatur, procedendi etiam contra personam sicuti docet Abb. *cit.num.5.* Quod tamen limitandum est, nisi iam in sacris constituta sit; tunc opus erit Ecclesiastici iudicis sententia, ac traditione.

Dico II. Si causa præuenta fuerat à sæculari iudice, videlicet per citationem, aut litis contestationem, procedi potest saltem ad mulctam pecuniariam, non obstante, quòd Reus conuentus Ecclesiasticum statum assumpserit. Ita DD. citati, & sumitur *ex c.proposuisti, de foro competent.* iunct. Gloss. *ver.citatus*, quòd *per solam citationem perpetuatur iurisdictio quoad causam illam.* His adde, quod Sixtus V. apud Rodriqu. *tom.2.regul.q.2.art.3.* plenam Iudicibus sæcularibus potestatem concessit procedendi contra eos, qui post susceptam accusationem, aut institutam inquisitionem Religiosi facti fuerunt; imò eorundem professionem irritam esse, pronuntiauit.

Dico III. Si causa, vel persona iudicialiter non præuenta est, sed solùm infamatio aliqua antecessit, & infamatus postea Clericalem statum assumpsit, non potest Iudex sæcularis contra illum procedere, etiam ad mulctam pecuniariam. Ita docet Suar. *cit.lib.4.c.15.nu.17.* contra Couar. Clarum. Rodriq; qui putant, aduersus talem procedi posse, tanquam fraude Clericum factum. Sed contra est: Quia non videtur aliquis fraude facere, qui iure suo vtitur: criminosus autem, etsi de crimine infamatus sit, tamen post actam pœnitentiam, Clericatum, vel habitum Religiosum assumere iure potest. Ergo, &c. Limita. Quod fraudis suspicio, seu præsumptio interdum esse potest, si quis post crimen, de quo infamatus vel accusatus fuit, minores ordines tantùm, vel beneficium Ecclesiasticum assumat, non id fieri ex animo dicandi se Deo; sed solùm, aut principaliter; vt Iudicis manus effugiat; postea verò, cessante periculo, recessurum à statu Clericali: talis enim fraus criminoso prodesse nō debet, vti Suar. *l. cit.* fatetur. Alioquin verò, his sepositis, non apparet ratio, cur criminosum factum postea Clericum, vel Religiosum Iudex sæcularis pecuniaria pœna condemnare possit. Quia Magistratus non potest criminaliter iudicare, & condemnare personas, super quibus iurisdictionem non habet. Mulcta autem pecuniaria per sententiam alicui imposita ob crimen commissum est, vere criminalis condemnatio personæ ad pęnam soluendam ex bonis suis. Ergo non potest cōpetere Iudici sæculari erga personas, quæ forum, & statum sęcularem cum Ecclesiastico commutarūt.

13 Ad hoc verò respondent. Criminosum, assumpto Clericatu, subiectum manere Iudici sæculari ratione bonorum, non item ratione personæ. Verum hoc loco, ne fallamur, exactè considerari debet, duplicem esse obligationem in bonis criminosi. Vna est per se, si nimirum bona ipso iure, per criminis commissionem, fisco obligata, vel commissa fuerint: hoc casu nulla est difficultas: quandoquidem sæcularis Magistratus de proprio iure cognoscit, illudque exequitur. Altera verò est obligatio per accidens, atque dependens ab obligatione personæ; si nimirum

bona

bona criminosi non sint ipso iure confiscationi subiecta; sed solùm indirectè, & remotè obligata; quia persona, propter crimen, in bonis suis puniri, siue mulctari iure potest: hoc casu, cessant obligatione, seu subiectione personæ, consequenter etiam cessat obligatio in bonis. Sicuti si ciuis Monachiensis, qui delictum commiserat, ob quod iure mulctari posset, ante cœptum iudicium mutato domicilio iurisdictione liberetur: non potest vlla deinde in ipsum sententia, seu executio attentari à Magistratu Monachiensi.

14 Neque his obstat, quod ex communi sententia docet Covar. *in pract. qq. c. 31. n. 8.* Clar. *cit. q. 36. nu. 11.* Si quis, dum Clericali priuilegio gaudet, delictum committat, ac postea, ducta vxore, illud amittat; eum de crimine commisso ab Ecclesiastico, non sæculari Iudice iudicandum esse, *inspicitur* enim *tempus delicti*, sicuti colligitur *ex l. 1. ff. de pœnis*. Ergo simili ratione, si laicus deliquens ad Ecclesiasticum statum transeat, à sæculari nihilominus Magistratu iudicandus erit. Respondeo. Disparitatem esse, quia Clericus transiens ad statum laicalem non tam mutat forum, quàm cumulat forum cum foro; vt nihil obstet, eum etiam ab Ecclesiastico Magistratu iudicari posse: At verò laicus transeundo ad statum Clericalem, non tantum mutat forum, sed etiam statum personæ, secundum quem incapax fit, vt à sæculari Iudice iudicetur. Causa verò huius disparitatis est, quòd nihil obstet, quominus aliquis in statu laicali positus à Iudice Ecclesiastico iudicari possit: obstat verò Clericorum immunitas, quominus aliquis in statu Clericali à Iudice sæculari iudicari queat.

CAP. V.

DE IMMVNITATE, SEV EXEMPTIONE Clericorum in ciuilibus causis.

SVMMARIVM.

1 *Clerici in causis etiã ciuilibus à sæculari Magistratu exẽpti sunt.*
2 *Si persona exempta est, etiam res eius exemptæ sunt, nisi secundum se ipsæ obligationem habeant.*
3 *Si Clericus feudum habeat à Principe Laico, coram ipso conueniri potest in causis feudalibus.*
4 *Bona immobilia Ecclesiæ donari possunt cum reseruatione iurisdictionis comparatione eorundem bonorum.*
5 *Actor Clericus forum Rei laici sequi debet.*

1 CLericos in causis quoque ciuilibus, ideoque etiam realibus, à sæculari potestate exemptos, & coram Ecclesiastico tantùm Iudice suo conueniendos esse, vtroque iure notissimum est *c. nullus Clericus, c. nullus episc. cap. placuit. 1. & 2. causa 11. qu. 1. cap. 2. c. at si Clerici, de iudicijs. c. diligenti, de foro compet. c. sæculares, eod. in 6.* & Authent. *statuimus. C. de Episc. & cleric.* Quare hanc esse communem Doctorum sententiam, testatur Abb. *ca. qualiter, de iudic. nu. 8.* Mynsing. *contr. 1. obseruat. 22. n. 2.* D. Martha *p. 4. casu 125.* Ratio est: Quia si bona habeant obligationem per se propriam sibi, seu realem, sequuntur conditionem & statum personæ, ita vt, si ea eximatur à iurisdictione, etiam bona ipsius exempta sint: siquidem fieri non potest, vt Iudex de bonis processum iudicii, atque sententiã, formet, nisi personam vocando, examinando, eidem iubendo: quæ sine iurisdictione in illam fieri non possunt. Quare *certum est*, inquit Abb. *cit. n. 8. quòd si persona exempta est, ergo etiam res.* Non ignoro, aliquos Iuristas contrarium sentire, vti videre est apud Ioan. Fabrum *§. vltim. n. 8. de satis dat.* Mynsing. *cent. obser. 22. num. 2. & cent. 2. obser. 95.* Gaill. *lib 1. obser. 37.* Clericos in causis realibus coram sæculari Iudice conueniri posse: quia quisque sortitur forum in loco, vbi res sita est, vel contractus celebratus, *l. vlt. C. vbi in rem action. c. vlt. de foro compet.* Sed hoc vniuersum verùm non est, & regula illa varias limitationes habet; quarum ea certissima est. Nisi persona priuilegiata, & omnino exempta sit, sicuti sunt Clerici à foro sæculari: tunc enim seruandum est, quod eadem *l. vlt.* dicitur *Actor rei forum, siue in rem, siue in personam sit actio, sequitur.*

Verùm tradita doctrina limitanda est secundùm omnes DD. *Nisi bona, quæ à Clericis possidentur, comparatione laici obligationem habeant per se, sibique propriam.* Id verò accidit primò: Si à Laico, v.g. Imperatore, Rege in feudum data fuerunt, vel ipsimet ecclesiæ; vel alteri v.g. Comiti, Nobili, alteriue vassallo, qui postea ecclesiæ donauit. Cùm enim ista vassallus non potuerit plus iuris in ecclesiam transferre, quam ipsi competebat, iuxta *regul. 79. in 6.* consequens est, quòd dominium directum semper maneat penes primum conferentem: ad quem proindè propriè pertinet de controuersiis super feudo exorientibus iudicare, sicuti habetur expresè *in c. ex transmissa, c. verùm, de foro compet.* vbi Abb. *n. 13. & in c. dilectus, 3. n. 4. de præb.* Mynsing. *cent. 5. obser. 8.* And. Gaill. *lib. 1. obser. 39. & 37.* D. Marth. *casu. 158.* Suar. *cit. lib. 4. cap. 14. nu. 12.* qui etiam meminerunt regalium feudorum, qualia Episcopis, & aliis quibusdam prælatis Germaniæ, ab Imperatore concedi solent, vt simul sint Imperii Principes adeoque ratione horum bonorum, Imperatori, perinde ac Principes sæculares, subiecti: quia nihil obstat, *quin idem homo diuersis respectibus, diuerso iure, & qualitate censeatur.*

3 Quamobrem in controuersiis, quæ ratione feudalium dominiorum oriuntur, ab Episcopo non ad Papam, sed ad Imperatorem appellandum esse monent. DD. *in cit. c. verùm, & c. solitæ de maior. & obedientia.* Quia *cùm dominus laicus cognoscit in causa feudali potius iudicat super re sua, quam de Clerico: cum tantùm sit iudex respectu causarum, quæ oriuntur occasione feudi,* ait Abb. *in cit. c. verùm n. 13. & in cit. cap. dilectus, nu. 4.* Si *Ecclesia habet feudum à laico, censetur, vt laicus.* Et Baldus *in l. de his. C. de Episc. & Clericis docet.* Si tributum, vel pensio quæcunque adhæret ipsi rei, quòd Iudex laicus, si iniustè negetur, prouidere sibi possit occupatione fructuum, vel possessionum, quæ sub sua iurisdictione sunt: modò nihil attentet cõtra personam Clerici: quia obligatio fundo inhærens est secundùm se, sine ordine ad personam. Et Suar. *li. 4. defens. Fidei Catholicæ. c. 34. nu. 26.* defendit consuetudinem, secundùm quàm Imperator in vassallos suos Clericos aut Rea in Ministros, & Consiliarios Clericos inquirit, eosque pecuniariis pœnis, depositione ab officio, aut feudi priuatione mulctat. Quia *tunc non considerantur nisi sub respectu merè ciuili, & maximè quia sub ea conditione, & pacto ad ea ministeria, &c. acceptantur quod pactum neque contra exemptionem, Ecclesiasticam, neque bonos mores esse videtur.* Quamuis aliter senserit Innoc. *in cit. c. verùm ibid.* Abb. *n. 17.* Si aduersus vassallum Clericum agatur de crimine ob, quod feudo priuari mereatur, eius cognitionem non ad dominum feudi laicum pertinere; neque ante feudo priuari posse, quàm ab Ecclesiastico Iudice condemnatus sit: quia de crimine Clericorum laicus, nec directè; nec indirectè cognoscere possit.

Locutus autem sum in casu, quo feudum iure proprio agnationis ad Clericum pertinet: sin verò pertineat ad ipsum ratione Ecclesiæ: quam administrat, certum est priuari non posse ob crimen: cùm delictum personæ in detrimentum Ecclesiæ redundare non debeat.

4 Secundò: Si bona immobilia Ecclesiæ à laico domino donata fuerint cum reseruatione iurisdictionis quæ v.g. laico, tanquam Aduocato Ecclesiæ competere debeat erga bona Monasterii, &c. talis conditio tanquam iusta, omnino seruanda est, sicuti docet DD. in *c. verùm. de condit. appositis. ca. præterea, 2. de iure patronatus, & in specie hæc,* notauit Molin. *tr. 5. disp. 6.* & Suar. *l. 4. c. 14. n. 13.* vbi ait seruandam esse conditionem. *Quoties bona à principio data fuerunt Clericis, vel Ecclesiæ sub ea conditione, vt semper sub eodem foro maneant, sub quo tunc existebant.* Addit Molinam lo. ci. *Sæpè eiusmodi dominia iurisdictionis sæcularis oppidorum translata à Magnatibus fuisse in Religiones, & alias Ecclesias, neque potuisse ad illas, sine speciali alia Principis concessione, transire maiorem iurisdictionem in ea oppida, quam Magnates illi in ea habuerint,* vt suprà etiam diximus.

Denique verò extra controuersiam est, si Clericus aduersus laicum actionem instituat, coram sæculari Iudice comparare debere. Quia *Actio, forum Rei sequitur, ca. si Clericus c. cùm sit. de foro compet.* Quibus tamen locis exceptiones ponuntur. I. Nisi consuetudine aliud obseruetur. II. Nisi causæ sint mixti fori.

CAP. VI.

DE IMMVNITATE, ET EXEMPTIONE Ecclesiasticorum bonorum.

SVMMARIVM.

1 *Bona Ecclesiarum, cùm ad Dei speciale dominium pertinere censeantur, à sæcularium Magistratuum exactione libera, & immunia esse debent.*
Simili immunitate gaudere debent vasa, & ornamenta sacra etiam si in priuato oratorio sub particulari alicuius dominio existant.
2 *Non est æquum, vt bona Ecclesiæ à duplici Magistratus Ecclesiastico, & sæculari, exactionibus grauari possint.*
3 *Onera merè realia, seu ipsi rebus inhærentia, ad Ecclesiam quoque, aut Ecclesiasticum possessorem transferuntur.*
4 *Indictiones ordinariè, seu tributa Principum inter onera merè realia numerari non debent: cum imponantur ratione subiectionis personarum.*
5 *Munera alia sunt personalia: alia merè realia, & alia mixta, quæ videlicet personis imposita sunt comparatione rerum.*
6 *Clerici ab angariis, & similibus muneribus, quæ subditis à Magistratu sæculari indicuntur, liberi esse debent.*

7 Ad

7 *Ad necessitatem aliquam tollendam, quæ ad ipsos etiam Clericos directè pertinet, non minus, quàm laici concurrere, & contribuere debent.*

8 *Bona Clericorum ex titulo spirituali, seu Clericali acquisita, proculdubio libera sunt à sæcularium Principum exactione.*

9 *Clerici in bonis etiam suis patrimonialibus immunitate fruuntur: præterquam si negotiationem exerceant.*

10 *Privilegia, quæ principaliter data sunt ob fauorem bonorum Ecclesiasticorum, non competunt Clericis respectu bonorum priuatorum: sed alia ratio est, si priuilegia data fuerint personis, siue statui Ecclesiastico, rebus autem accessoriè.*

1 Bona ad Ecclesias personas, & Ecclesiasticas spectantia in triplici genere continentur: Ad primum bonorum genus spectant ipsæ materiales ecclesiæ, & adiuncta cœmeteria; vasa item, vestes, & quæcumque consecrata, vel benedicta sunt, tanquam diuini cultus instrumenta. De quibus omnibus indubitatum est, ea speciali ratione à tributo, vectigali, & quibuscumque exactionibus immunia esse debere. Ratio est: Quia hæc nullam temporalem vtilitatem habent, quæ in æstimationem venire possit: quandoquidem ad diuini cultus ministerium dedicata, nullis alijs vsibus humanis, ac profanis applicari debent, iuxta *c. quæ semel & seqq. d. 19. c. ligna. & seqq. de consecrat. d. 1. l. inter stipulantem, §. sacram ff. de verb. oblig. at. l. sancimus C. de sacrosancti. Eccles.* Quæ eadem ratio conuincere videtur, vasa, & ornamenta sacra, etiam si in priuato oratorio sub particulari alicuius dominio existant, ex vi suæ consecrationis à tributis, & censibus immunia esse; quia nullam temporalem commoditatem, aut vsum habere possunt, sicuti notauit Suar. *cit. lib. 4. c. 19. nu. 8.* Deinde simili ratione, ab omni onere, ac seruitio libera sunt ecclesiæ areæ, domus, & horti iuxta positi, item prædium, ex quo panis, & vinum pro S. Eucharistia conficienda, vel alijs rebus ad diuini cultus ministerium necessarijs, colligi debent: Siquidem hæc omnia ferme alium vsum, aut fructum habere non possunt, nisi ordinatum ad sacrum ministerium, ideòque nullo prorsus alio onere, vel seruitio grauari: aut si ante grauata erant, liberari debent, iuxta *c. secundum canones. c. sancitum est, 23 qu. 8. & c. 1. de censibus*, vbi id notant DD. & Innocent. *in cap. non minus, de immunit. Eccles.* Suarez *cit. cap. 9. art. 2. & cap. 20. num. 17.*

Alterum genus continet bona Ecclesiarum cùm immobilia, tum mobilia quæcumque, vel à fundatoribus, vel alijs fidelibus ad Dei honorem oblata, seu donata sunt, vt à Prælatis Ecclesiarū, tanquam administratoribus, in pium vsum, puta Ecclesiæ ornatū, Ministrorum, & pauperum sustentationem conuertantur. Cuiusmodi bona à tributo, & omni exactione sæcularium potestatum libera esse oportere, habetur in *c. non minus, c. aduersus, de immun. Eccles. c. 1. eod. in 6. Clem. vn. eod. tit. c. 1. de censib. c. quamquā, eod. in 6. & Constit. item nulla, quæ est Friderici Imper.* posita post *lib. 1. C. de Episc. & Cler.* Ratio est: Cùm hæc bona fidelium voluntate, ad Dei, & Christi cultum, spe saluter oblata, ac destinata fuerint, vt non in alios nisi pios vsus, conuerti debeant, ideò omnes exactiones, quibus à sæculari potestate grauantur, & in cultus diuini diminutionem cedunt, & in Christi iniuriam, atque irreuerentiam; quippe cuius illa bona quasi proprium patrimonium existunt: quamobrem *res Dominicæ* appellari solent, *c. 40. Apost.* Vt planè hinc consequens sit, exemptionem hanc diuini iuris esse, quia filium Dei liberum esse oportet ab exactione Regum terrenorum, iuxta illud Matth. 17. *Ergo liberi sunt filij.*

Neque multum refert, siue dicas cum Nau. *in apolog. de reddit. Ecclesiast.* Bona illa Ecclesiastica (saltem priusquam ea Ecclesiæ Ministris, vel pauperibus particulatim applicantur) non esse sub humano dominio, sed solam eorum administrationem Prælatis Ecclesiasticis competere: quod valdè probabile est, sicuti præter alios notauit Suar. *c. 18. n. 8.* Siue dicas, Ecclesiastica illa bona esse sub humano dominio ipsius Ecclesiæ particularis, aut vniuersalis tamen cum annexo onere, seu obligatione, vt in pios vsus conuertantur: nam propter hanc eorum habitudinem negari nō potest aliquo modo sacra esse, & peculiari ratione ad Deum pertinentia, sicuti dicam *tr. seq. c. 7. §. Superest quartus*, & docet S. Th. *2. 2. q. 99. art. 3.* S. Ambros. *in epist. 33. ad Marcellinam sororem*, quæ refertur in *cap. conuenior, 23 q. 8.* & colligitur *ex c. 27.* Leuit. *vers. 14. Homo si vouerit domum suam, & sanctificauerit Domino.* Et *vers. 28. Quidquid semel fuerit consecratum, sanctum sanctorum erit Domino.* Et *c. 3. causa. 12 qu. 2. Nulli liceat ignorare, omne quod Domino consecratur, siue homo, siue animal, siue ager, &c. sanctum sanctorum Domino erit, & ad ius pertinebit Sacerdotum, propter quod inexcusabilis erit omnis, qui à Domino, & Ecclesia, cui competunt, aufert, vastat, inuadit, vel eripit, & vsque ad emendationem, Ecclesiæque satisfactionem, vt sacrilegus iudicatur.* Etenim hoc ipso, quòd bona illa sacra, & Ecclesiastica sunt, à fidelibus ad Dei cultum, atque ob supernaturalem finem in manibus

Ecclesiasticorum Prælatorum oblata administratio, dispositio, & applicatio quæcumque talium bonorum ad eosdem Ecclesiæ Prælatos, & non ad sæculi potestates pertinere potest.

2 Confirmatur. Cùm nemo dubitet, quin Summus Pontifex, tanquam supremus Ecclesiasticorum bonorum administrator, ac dispensator, ob iustam causam onera, siue grauamina illis imponere: quin etiam Episcopus charitatiuum subsidium exigere possit; si idem quoque sæculari Principi facere concessum esset, sequeretur, bona Ecclesiastica longè deterioris conditionis fore, quàm sæcularia: quippe cùm illa duplici onere à diuersis Principibus sæculari, & ecclesiastico, grauari possent: quod à iure, & æquitate quàm maximè abhorret, sicuti notauit Hieron. Alban. *in tract. de immunit. ecclesiast. num. 65. & seqq.*

Duæ tamen exceptiones ex omnium Doctorum sententia admittendæ sunt: I. Si fundator ecclesiæ in fundatione moderatam aliquam præstationem cum Episcopi consensu sibi reseruauit: nam eiusmodi pacta, siue conditiones seruari oportere, colligitur apertè *ex cap. verum, de condit. appositis, cap. cum dilecti, de donat. & c. præterea, 2. iunct. Gl. ver. institutos, de iure patronatus.*

3 II. Si bona, antequam ad ecclesiam quocunque titulo deuenerunt, reali aliquo onere, seruitio, pensione, tributo obligata fuerunt. Nam res transit cum onere suo, *c. ex literis, de pignorib.* siquidem manifestum est, eum qui venditione, donatione, legato, &c. rem quampiam in Ecclesiam transfert, præiudicare non posse iuri alterius, quod in re illa habet, nam *suæ quisque rei moderator, atque arbiter est*, & non alienæ, *l. inter mandata, Codic. mandati*, & videri potest Abb. *in cap. cæterum, num. 1. & 5. de iudicijs*, Mol. *tract. 2. tom. 3. priore, disp. 661. nu. 2 & disp. 672. ante 1. concl.* Gutierez *lib. 1. pract. qq. q 3. num. 15.*

4 Cæterùm, licet verissimum sit, onera merè realia, idest, quæ sine habitudine ad personæ qualitatem rebus ipsis iure perpetuò inhærent, ab ecclesiasticis quoque possessoribus præstanda esse, aliqui tamen DD. (vti videre licet apud Remig. de Gonny. *tr. de charitat. subsidio. q. 61. n. 57.* Ægyd. Thomatoni *tr. de collectis, summ. 2. n. 36.*) in eo errare videtur, quod inter merè realia onera numerant eas protestationes, seu tributa, quæ sæcularis Princeps lege ordinaria, ac perpetua subditis de bonis eorum præstāda indixerat, proinde eiusmodi onera, seu obligationes tributi vnà cū bonis, seu possessionibus ad ecclesiasticos quoq; trāsire existimāt, *arg. c. si tributum, 23. qu. 8.* Quæ sententia rectè refutatur ab Abb. *in c. vlt. n. 12. de vita, & honest. Cler.* Felin. *in c. ecclesia, num. 76. de Constit.* Hieron. Alban. *tract. de immunit. eccles.* Gutierez *lib. 1. pract. qq. q. 3.* D. Martha *de iurisdict. p. 4. casu 11. n. 28.* Suar. *lib. 4. defens. c. 20. n. 12.* Adamo Tanner. *in defens. libert. ecclesiast. c. 13. prope fin.* Less. *lib. 2. c. 33. dub. 3. n. 21.* Fundamentum esse debet. Quia onus soluendi eiusmodi tributa, quæ ex legis indictione debentur, non est merè reale, sed conuenit rebus propter personas, quæ sub Principis iurisdictione existentes, lege tributi obligari possunt. Ergo si bona ex quibus tributa per legem imperata à subditis soluuntur, posteà ad alios possessores, ac dominos, à Principis potestate omninò exemptos, deueniant, onere illo, seu obligatione pariter eximi oportet: iuxta regulam Abb. *præced. c. allatam. Si persona exempta est, consequenter etiam res eius.* Item *mutata persona, mutatur etiam conditio rei*, sicuti ex communi ipsorum Iuristarum sententia docet D. Martha *p. 4. casu 125. nu. 2. & 18.* Gutierez *cit. quæst. 3. num. 25.*

Confirmatur: Dispositio legis desinit obligare, cùm in eum casum deuenit, in quo incipere non potuisset: dummodo eadem sit ratio non perseuerandi, quæ erat non incipiendi. Atqui fatentur etiam contrariæ sententiæ defensores; Principis lege lata de tributo pendendo non comprehendi bona, quæ eo tempore ad ecclesias pertinent: quare ipsi distinguere solent inter præstationes reales, siue, vt ipsi vocant, munera patrimonialia, quod alia sint ordinaria, seu canonica, quæ communi lege ab antiquo tempore imposita erant: alia verò sint munera extraordinaria, seu superinducta, quæ ob causam superuenientem de nouo imperantur: ideóque ad ecclesiasticorum bona se non extendunt, ob defectum iurisdictionis, seu (quod idem est) ob priuilegium exemptionis. Verùm hæc ratio similiter vrget, si bona, quæ sub dominio subditorum existentia, & ob eam causam tributis obnoxia sunt, postea perueniant ad ecclesiam à legislatrice potestate Magistratus sæcularis exemptam, vti consideranti patebit.

5 Adde, quòd nec Innoc. *in c. non minus, de immun. Eccles.* Abb. *in c. 1. de censib. n. 8. & c. vlt. n. 12. de vita, & honest. Cleric. & p. 1. consil. 3. & 26.* Syl. *ver. immunitas, 1. qu. 5. & ver. gabella, 5. qu. 3.* Andr. Gaill. *lib. 2. obseru. 52.* si diligenter eorum verba considerentur, à vera sententia dissentiunt. Non enim indistinctè, & vniuersim aiunt, Principis lege, imponente tributa patrimonijs, effici onus merè reale, ad quosuis possessores, etiam Clericos transiens; cum & ipsi hunc modum distinguere soleant: Munera alia esse personalia, & alia patrimonialia: Personalia dicuntur,

tur, quæ personis, iisque subditis tantùm, sine ordine ad patrimonij bonum imponuntur: eaque alia sordida sunt, vt calcis coquendæ, pistrini, aut stabuli obsequia, de quibus in *l. maximarum, C. de excusat. munerum, lib.* 10. Alia honesta, vt tutela, cura, sicuti habetur *in leg. 1. de muneribus, & honoribus*. Ad personalia quoque munera referri potest capitatio ciuium, id est certa exactio a personis, siue capitibus singulis, sine habitudine ad bona patrimonij *l. vn. C. de ciuium capitat.* Atque ab his omnibus personalibus muneribus Clericos exemptos esse, nemo dubitat.

Munera autem patrimonialia, id est, quæ de patrimoniis bonis indicantur, duplicis generis existunt, vt habetur *in l. rescripto, §. vlt. ff. de munerib. & honorib.* Quædam enim personis tantùm subditis imperantur, cum habitudine ad patrimonij bona; ideòque mixta appellari solent: quædam verò sunt munera merè realia, quæ rebus, siue possessionibus, secundùm se inhærent, haud dubiè originem trahentia ex aliquo pacto censuali, feudali, aut emphyteutico, sicuti apertè indicant Innoc. & Abb. *loc. cit.*

Insuper verò aliqui ex Doctoribus speciatim loquuntur de patrimonialibus muneribus, quæ in Imperio vsitata sunt, atque alia esse extraordinaria (aliàs collectæ dicuntur) quæ non habent certam præstationem quotannis recurrentē: & talia subditis tantùm, ac municipibus, imperari solent. Cū enim principaliter personis rerum suarum contemplatione imponatur, impositio hæc locum non habet, si personæ subditæ non sint, iuxta *cit. l. rescripto, §. fin.* Atque ab his muneribus Clericos, multoque magis ecclesias immunes esse oportere, habetur expressè *in l. omnes, & Constit. item nulla, C. de Episc. & Cler.* Alia verò esse munera ordinaria, seu canonica, quæ possessionibus ipsis ab antiquo tempore ita inhærent, vt etiam à non subditis, puta extraneis, Clericis, alijsque exemptis præstanda sint, ratione prædiorum, seu possessionum suarum, *cit. l. rescripto, & l. Imperatores ff. de publicanis, l. placet, C. de SS. Ecclesijs l. de his, C. de Episc. & cler. l. 1. C. de indictionib. lib. 10. & l. vlt. C. de exactor. tributorum, eod. lib.*

Porro inter eiusmodi munera, seu onera, ipsis possessionibus inhærentia; ideòque etiam à non subditis, Clericis item, atque Ecclesiis possessoribus præstanda, numerantur angariæ, seu vehiculares præstationes, siue ob Principis, vel exercitus transitū, siue ad vrbis munitionem, vel itineris, pontiumue constructionē, aut similem necessitatem, vtilitatemue communem, vt habetur *in l. 1. & l. munerum, §. patrimon. ff. de muneribus, l. sunt, ff. de vacat. & excusat. munerum, l. ad instruct. l. neminem, C. de SS. Ecclesijs.* Eiusmodi ciuilibus constitutionibus adhuc hodie locum esse, existimant Innoc. & alij quidam apud Abb. *in c. non minus, n. 18. de immunit. Eccles.* Remig. de Gonny *tr. de subsidio charitatiuo, q. 62.* Syl. *ver. immunitas, 1. n. 20.* Guttierez *lib. 1. pract. qq. q. 3. n. 5.*

6 Sed contraria sententia est vera, & à plerisque Canonistis approbata, teste Syl. *loc. cit.* & tradit Gl. *in c. generaliter, 17. qu. 1. ver. collat.* Ioan. Andr. & Abb. *cit. c. non minus, n. 17.* Iason. *in leg. placet, C. de SS. Eccles.* Guttierez *cit. q. 3. n. 6.* Suar. *cit. lib. 4. ca. 25.* Mol. *tr. 2. to. 3. priore, disp. 672.* Less. *lib. 2. c. 33. dub. 3.* Cōstitutiones illas correctas esse ab Imperat. Friderico *Constit. item nulla, C. de Episc. & Cleric.* & multò clariùs per *c. non minus, c. aduersus, de immunit. Eccles.* vbi vniuersim prohibetur. Ne ex bonis Ecclesiarum, vel Ecclesiasticorum, vllæ contributiones fiant ad communem necessitatem, vel vtilitatem, nisi Episcopus cum clero iudicauerit, subsidia, vbi laicorum non suppetunt, seu non sufficiunt facultates, sponte, & sine vlla laicorum coactione conferenda esse: modò etiam Summus Pontifex prius consulatur. Rationem affert Abbas: Quia laicis propriè incumbit subire munera, & onera Reipub. temporalis; personæ autem Ecclesiasticæ, & bona Ecclesiarum deseruire debent ad finem spiritualem.

Aduerte tamen in primis, quòd Iuristæ aliqui post Gl. *in l. 1. §. hospites, ver. non aliter, C. de Episc. & Cleric.* controuersiam istam inter Doctores nō incongruè conciliare nituntur: Quòd aliæ sint angaria, aut similes præstationes, quæ ex antiquo ipsis rebus, seu possessionibus indictæ fuerant, v.g. ratione feudi, aut contractus censualis, ideòque à possessoribus, etiam non subditis, ipsisque Clericis & Ecclesiasticis faciendæ, vti habetur expressè *in cit. l. 3. munerū & Auth. de Ecclesiastic. titul. §. ad hæc.* Talia enim onera, cùm rebus ipsis adhæreant, imò adhæserint, antequam in Ecclesiasticorum potestatem venirent, sequuntur possessorē quicunq; sit: cùm neque alia conditione à fundatoribus donari, & transferri potuerint in Ecclesias, nisi vt debita ex rebus seruitia supremo domino præstentur. Aliæ verò sunt angariæ, perangariæ, vel aliæ similes indictiones, quæ principaliter personis non nisi subditis imponuntur, & collectarum nomine comprehendi solent; atq; ab his Clericis liberi esse debent, iuxta *cit. Constit. Friderici.*

7 Secundò aduerte, quòd Abb. *in cit. c. non minus, nu. 19.* alium casum affert, in quo Clerici ad communem necessitatem vnà cū laicis, etiam inconsulto Sum. Pontifice, contribuere debent. Videl. si necessitas directè, ac immediatè respiciat bona Ecclesiarū, aut Ecclesiasticorum: vt si hostes infideles, aut hæretici (sicuti hoc tempore Caluinistę: in Germania) deuastent, aut proximè (nisi occurratur) deuastaturi existimentur regiones Catholicorū, in quibus sunt prædia, & alia bona Ecclesiastica: tali casu ipsi etiā Clerici naturali iure contribuere tenentur: quamuis non secundùm voluntatem, & exactionem laicorum: sed præmissa deliberatione etiam ipsorum Clericorum, atque ad voluntatem, & imperium Ecclesiasticorum Prælatorū. Quia *quod omnes tangit, ab omnibus debet approbari, c. ad hæc de offic. Archid. & regul. 29. in 6.*

Verum vt Summus Pontifex priùs cōsulatur, hoc casu speciali necessarium non esse, arbitratur Abb. *cit. loc.* Tum quia necessitas non habet legem; quare etiam *in cap. peruenit, de immunit. Eccles.* iuxta communiorem intellectum statuitur, vt tempore necessitatis nullus per Ecclesiæ suæ nomen excusetur à murorum vigilijs: quia *in necessitate cessat priuilegium*, ait Gl. ibi. Et Abb. *n. 6.* concludit, in magna necessitate, si aliter ciuitas defendi non possit, etiam Clericos obligari ad vigilias; idque naturali iure. Tū quia Concil. Lateran. *in dict. c. non minus*, loquitur de necessitate, aut vtilitate publica, id est, per se, ac principaliter pertinente ad ipsā communitatem, seu Rempubl. cuius Clerici membra quidem sunt; sed priuilegiata, atque exempta: hic autem versamur in casu, quo specialiter vertitur periculum etiam ipsarum Ecclesiarum, aut Ecclesiasticorum bonorum, ad quorum proinde defensionem naturali obligatione concurrere debent, non minus, imò magis, quàm si directè agatur de captiuorum, aut oppressorum Christianorum liberatione. Quam doctrinam reperies etiā apud Iuliū Ferretum *tract. de gabellis n. 129.* & apud doctissimū Theologum Henricū à Gandauo *quodlib. 9. q. 31. in fine*, vbi ita scribit: *Pro expensis Principis factis pro Ecclesia in exercitu contra hostes Ecclesiæ, debent Ecclesiæ, & clerici conferre sicut, & laici. Intelligo autem per hostes Ecclesiæ impugnatores Fidei, aut contra iustitiam Regum, vel ciuitatum. Nec tamen tunc, vt dicit Gloss. super illud, Necessitatis, per laicos, sed per Episcopos petetur, iuxta c. non minus, de immunit. Eccles. Nec similiter in alijs casibus prædictis, in quibus contribuere tenentur, nisi quod forte cogente necessitate, quæ legem non habet in casu defensionis Fidei, aut regni, aut ciuitatis, ponere possent manus ad res ipsorum, si per Episcopum ad hoc compelli non possent.* ad hoc intellige, quod iure naturali in casu maximæ necessitatis debent, atque sine iusta causa recusant.

Vide etiam Henriq. *lib. 10. c. 15. n. 8. & 9* Mol. *tr. 2. to. 3. priore, disp. 673.* vbi simili ratione docet, si alicubi aquarum inundatio, aut vermium morsus deuastent prædia, quod etiam Ecclesiæ, & Ecclesiastici possessores vnà cum laicis contribuere teneantur: Aut si vicini omnes contribuant ad sternendam lapidibus viam, tunc etiā Ecclesiastici, qui domos ibi habent, cōferre debebunt, secundùm doctr. Abb. *in cit. c. non minus, n. 16.* Quia his casibus bonū quod intenditur, & ad quod contribuitur, directè, ac proximè respicit bona Ecclesiæ, aut Ecclesiasticorum, ait Mol. *loc. cit.*

8 Venio ad tertium, & vltimum genus bonorum, quæ ad singulas personas Ecclesiasticas, dominij capaces, propriè spectant. Eaque duplicis generis sunt: nam quædam ex titulo spirituali acquisita sunt, puta beneficiorum redditus, Missarum stipendia; quædam verò ex titulo temporali, v.g. hæreditate, arte, manuum labore: ideòque illa clericalia, hæc patrimonialia bona hoc loco appellari possunt. Bona clericalia, seu ex spirituali titulo acquisita, ab omni sæcularium Principum exactione, & tributo libera esse debere, est omnium DD. sententia tradita *in c. sancimus, 23. q. 8. c. 1. de censib. cap. aduersus, de immunit. Eccles.* & alijs iuribus posteà citandis. Ratio est: Quia siue hæc Clericorum stipendia, & lucra spectentur quoad titulum, & causam acquirendi, siue spectentur quoad personas, à quibus acquisita sunt: neutra consideratione sæculari potestati subiecta esse possunt. Nam titulus quidem acquisitionis sacer, ac spiritualis est; personæ autem ipsæ ecclesiasticæ, omninò exemptæ à iurisdictione sæculari. Deinde nō est dubium (vt suprà etiam argumentatus sum) quin Sum. Pontifex super his bonis, titulo spirituali acquisitis, tributū ad piā causam aliquā imponere possit: ergo oportet ea à sæcularium exactione libera esse: cum æquitas nō patiatur, ea duplici onere grauari.

9 Sed, & in bonis patrimonialibus Clericos exemptos esse à sæcularium principum iurisdictione, & exactionibus, est communis Doctorum sententia, quam docent Canonistæ, nominatim Abb. *in c. Ecclesia, n. 21. de Constit. & c. si Clericus, n. 3. de foro compet. c. vlt. n. 4. de vita, & honest. Cler.* Legistæ, nominatim Bartol. *in leg. placet, C. de SS. Ecclesijs*, D. Martha *casu 49.* Summistæ *ver. immunitas*, vbi Sylu. *1. n. 9. & ver. excommunicatio, 9. excom. 5. num. 13.* Nau. *c. 17. n. 203.* Med. *C. de restit. q. 15.* Less. *lib. 2. c. 33. dub. 3. num. 19.* Sayrus *lib. 3. thesauri, c. 22.* Suar. *cit. lib. 4. cap. 24.* contra Gl. *marginal. in c. quamquam de censib. in 6. ver. res ipsarū.* Sumitur apertè *ex c. aduersus, de immunit. Ecclesiarum, cap. quamquam, de censib. in 6. Clem. vn. de immun. Eccles. l. 2. & Constit. item nulla, C. de Episc. & Cler.* Nam his iuribus vniuersim prohibetur,

ne Ecclesiasticis personis talliæ, collectæ, aut aliæ quæcumque exactiones imponantur, vti videre est *in citat. Clement. vnic. & cit. constit. Friderici*: quia Ecclesiasticæ personæ, & res earum à sæcularium potestatum exactione immunes esse oportet, vti habetur *in cit. cap. aduersus*, & apertissimè *in cit. c. quamquam*: vbi additur, id iure diuino, ac humano constitutum esse: Ratio est: Quia soluere tributum &c. subditorum proprium est: cùm id signum sit subiectionis, testante Apost. ad Rom. 13. *Necessitate subditi estote, non solum propter iram, sed etiam propter conscientiam: ideo enim, & tributa præstatis*. Sed personæ Ecclesiasticæ immunes sunt à iurisdictione sæcularium; ergo etiam à tributis. Accedit, quòd cùm Domini sæculares à Clericis, aliisque Ecclesiasticis personis spiritualia commoda accipiant, æquum non sit, vt etiam temporalia ab iis exigant, sed potius tribuant, iuxta illud Apost. 1. ad Corinth. 9. *Si nos vobis spiritualia seminamus, magnum est, si nos carnalia vestra metamus?*

Dices: Bona Clericorum patrimonialia saltem antequam ipsi Clericatum assumerent, erant obligata exactioni sæcularis Magistratus: Ergo semel affecta transeunt cum hoc onere; cùm alioquin fisco sæculari præiudicium afferretur per Clericatus assumptionem. Resp. Distinguendum esse inter obligationem: vel enim rebus inest tantùm per accidens ratione personæ, quæ sæculari Magistratui subiecta est; tunc mutata conditione, ac statu personæ, mutatur etiam status rei; adeò, vt si persona ob status mutationem desinat esse subiecta alicui Magistratui, etiã bona eius libera esse debeant. Vel bona, per se, siue realem habent obligationem alicuius tributi, aut pensionis ex præcedente pacto feudali, censuali, emphyteutico: tunc nihil attendi debet, vtrùm persona, quæ talia bona possidet, laicus sit, an Clericus, subditus, an exemptus, vel extraneus. Præterquam quod *in c. 1. de censibus* habetur, *vt cuicumque Ecclesiæ mansus integer sine vllo seruitio tribuatur*: vbi notant DD. communiter, quod fundator non possit super tali fundo onus aliquod imponere; vel si ab alio ante impositum erat, redimere debeat. Vnde ex sensu contrario argumentũ sumi potest, ex aliis bonis, etiam Ecclesiarũ, vel Ecclesiasticarũ personarũ, merè realia onera, siue seruitia præstanda esse.

Deinde notandum est, quod habetur *in c. vlt. de vita, & honest. Cleric.* & clariùs *in cap. quamquam, de censibus in 4. Ecclesiasticas personas ad pedagia, & guidagia pænitus non teneri pro rebus suis propriis, quas non causa negotiationis deferunt, vel deferri faciunt*. Cùm enim Clerici negotiationibus, ac lucris sæcularium hominum propriis inhiant, meritò etiam onera eorum sustinent. Tametsi Gl. *in cit. c. quamquam, ver. facultatibus*, & Abb. *in cit. c. vlt. n. 10.* id explicant, locum dumtaxat habere in rebus Clericorum propriis, non item ad Ecclesiam pertinentibus; aiuntque de his vectigal soluendum non esse, si Clerici administratores negotiationem etiam ipsis illicitam exerceant: quia *delictum personæ non debet in detrimentum Ecclesiæ redundare, regul. 76. in 6.* Puto tamen aliter in praxi obseruari; si negotiatio lucrosa sit.

10 Restat Quæstio. An vniuersim vera sit regula, quam tradit Gl. *in c. Ecclesia, ver. personis Ecclesiasticis, de Constit.* & altera Gl. *in cit. c. vlt. de vita, & honestat. ver. facultatibus, & in c. quamquam, ver. ipsarum, de censib. in 6.* Quòd *bona Clericorum propria, & bona Ecclesiarum eodem iure, ac priuilegio gaudent*. Respond. ea doctrina Abb. *in supra cit. c. vlt.* D. Martha *casu 9.* Cou. *1. resol. c. 4.* Veram esse regulam in iis tantùm priuilegiis, quæ principaliter competunt personis, siue statui Ecclesiastico; rebus verò ipsorum accessoriè, v.g. vt coram sæculari Iudice tamquam rei non conueniantur, etiam in causa ciuili, ac reali: vt à vectigali, tributo, collecta non tantùm merè personali, sed etiam mista, liberi, & immunes sint. At verò priuilegia, quæ ob fauorem bonorum Ecclesiasticorum principaliter data sunt, ea non competunt bonis propriis singulorum Clericorum: tale est beneficium restitutionis in integrum, si Ecclesia in contractu læsa sit; item vt non tempore ordinario decem, vel viginti annorum, sed quadragenario perficiatur vsucapio immobilium bonorum Ecclesiæ, sicuti ex communi notauit Abb. *in c. vigilanti, n. 36. de præscript. & in cit. c. ecclesia, n. 7.* Cou. *1. resolut. c. 4. n. 3.* Ratio est: Quia bona Ecclesiastica inter res sacras numerantur: cuius rei signum est, quia eorum iniusta ablatio sacrilegium censetur: Non item verò bona Clericorum propria, præsertim ex temporali titulo acquisita, sacra censentur; consequenter nec eundem iuris fauorem merentur. Videri potest Suar. *cit. lib. 4. defens. c. 23.*

CAP VII.

QVÆNAM PERSONÆ ECCLESIASTICA exemptione gaudeant.

SVMMARIVM.

1 *Regulares vtriusque sexus, eorumque nouitij, & Conuersi Ecclesiastica immunitate gaudent.*
2 *Clerici minores gaudent priuilegio exemptionis, si habeant conditiones requisitas à Tridentino,* sess. 23. c. 6. de reformat.
3 *Priuilegium fori trahit secum exemptionem à tributis.*
4 *Clerici coniugati, qui cum vna, eaque virgine, contraxerint; si tonsuram, & vestes clericales deferentes ecclesiæ seruiant, canonis priuilegium, & exemptionem fori in causis criminalibus retinent.*
5 *Religionis Nouitius ob crimen in Monasterio commissum, à sæculari Iudice, etiã postquam ad sæculũ rediit puniri non potest.*
6 *Mota quæstione de iurisdictione inter Iudicem Ecclesiasticum, & sæcularem, decet magis ad Ecclesiasticum cognitionem pertinere.*

1 ASsertio I. Non tantùm Clerici, sed etiã regulares omnes vtriusque sexus, etiam Nouitij eorum, & Laici conuersi, à sæculari potestate exempti, & immunes sunt. Sumitur *ex lib. 16. C. Theodos. de Episc. & Cler. l. 36. Auth. Iustin. Imp. Nouella 123. §. si quis contra, collat. 9.* quam allegat, & confirmat Gregor. I. Papa *lib. 11. epist. 54.* relatus *in c. de persona, 11. q. 1. & ex cap. Clericis, de immunit. Eccles. in 6.* quibus iuribus expressa mentio fit exemptionis personarum regularium. Item *ex cap. non minus, cap. aduersus, extra eod. tit. & constit. Friderici Imperatoris statuimus, C. de Episcop. & Clericis*, quibus iuribus generatim eximuntur ecclesiasticæ personæ, quo nomine comprehenduntur quoque Regulares vtriusque sexus, eorumque Nouitij, ac laici conuersi, *arg. c. duo sunt, 12. q. 1.* & aliorũ, quę allegaui *lib. 1. tr. 5. p. 2. c. 5. n. 4.* vbi egi de priuilegio canonis, *§. si quis suadente, 17. q. 4.* Notãda enim est regula, quam tradit Suar. *lib. 4. defens. c. 29. n. 7.* Quibus personis, ex vi status sui, competit priuilegium canonis, iisdem etiam priuilegiũ fori, seu exemptionis à potestate sæculari; ac vice versa. Ratio est: Quia priuilegium canonis ideò personis concessum est, quia sacræ sunt, Deo dicatæ, ideòque ecclesiasticæ: atqui ob hanc ipsam causam non oportet eas sæculari potestati subiectas esse; sed ad ecclesiæ tribunal pertinere. Ergo vtrumque priuilegium eisdem personis competere debet.

2 Assertio II. Non tantũ Clerici in sacris, sed etiam in minoribus ordinibus constituti, vel prima tantùm tonsura insigniti priuilegio gaudent exemptionis, iuxta *c. cùm non ab homine, de iudiciis, & c. 2. de foro compet.* dummodo habeant conditiones requisitas à Concilio Trid. *sess. 23. c. 6. de reform.* Videl. vt, vel beneficium ecclesiasticum obtineant, vel clericalem habitum: & tonsuram deferentes, alicui ecclesiæ, ex mandato sui episcopi, deseruiant, vel in seminario Clericorum, si in aliqua schola, vel Vniuersitate, de licentia episcopi, quasi in via ad maiores ordines suscipiendos, versentur. Circa quam constitutionem quædam notanda sunt. I. Non ideò statim Clericus minoribus initiatus fori priuilegium amittit, si semel, aut iterùm tonsuram, & habitum deferre intermiserit, sed tantùm si non deferendi consuetudinẽ habuerit. Contrà etsi semel dimiserit, si posteà sine fraude, ac dolo resumpserit, recuperat priuilegium; adeò vt si tempore criminis commissi, & antecedentibus etiam mensibus aliquot, habitum clericalem gestasse compertum sit, à iurisdictione sæculari exemptus censeatur, sicuti ex communi docet Cou. *in practic. qq. c. 31. n. 8.* Suar. *lib. 4. defens. c. 27.* Syl. *ver. excommun. 6. num. 4.*

II. Etsi Clericus beneficiatus, habitum, & tonsuram numquam deferat non amittit tamen priuilegium fori, donec ab episcopo ter monitus, incorrigibilem se ostenderit, iuxta *cap. in audientia, cap. contingit, 45. de sentent. excommun.*

3 III. Priuilegium fori, de quo hic Concilium loquitur, trahit etiam secum exemptionem à tributis. Nam tributum soluere signum subiectionis est: consequenter qui à sæcularium iurisdictione solutus est, etiam ab exactione tributorum exemptus esse debet. Atque è contrario, si quis fori priuilegio non gaudet, sed iurisdictioni sæculari subiectus est, v.g. Clericus in minoribus, qui habitum quidem, & tonsuram defert, sed neque Ecclesiæ seruit, nec in studiis ex mandato Episcopi versatur, talis, inquam, etiam legibus tributorum subiectus esse debet, sicuti docet Suar. *cit. c. 27. n. 14.* & consuetudine ita obseruari, notat Cou. *cit. c. 31. in fine.* Less. *lib. 2. c. 33. dub. 5.* Guttierez *lib. 1. pract. qq. q. 7.*

4 Assertio III. Clerici coniugati, qui cum vnica, eaque virgine (non vidua, vel antea ab aliquo corrupta) contraxerunt, si tonsuram, & vestes deferant clericales, & statui eorum conuenientes, insuper alicuius Ecclesiæ seruitio, seu ministerio ab Episcopo deputati, eidem Ecclesiæ seruiãt, ac ministrent, præter priuilegium canonis etiam fori exemptionem retinent; tamen dumtaxat in causis criminalibus, siue criminaliter, siue ciuiliter agatur. In causis verò merè ciuilibus, atque tributorum soluendorũ obligatione, subiecti manent sæculari potestati, nisi speciali lege, consuetudine, vel priuilegio etiam in his eximantur. Ita habetur *in c. vn. de Cler. coniug. 6.* iunct. Concil. Trid. *sess. 23. cap. 6. de reform.*

Adde, Clericum coniugatum, etsi negotiationem aliquam

exerceat, non ideò canonis, ac fori priuilegio priuari, sed neque per sententiam priuandum esse, nisi indecens negotiatio esse videatur. Verùm non omnis negotiatio, quæ aliis Clericis prohibita est, etiam coniugatis prohibita censeri debet, *arg. cap. Ioannes, de Cler. coniug.* iunct. Gl. *ver. non potest*, & notat Couar. *cit. c. 31. n. 8.* Sylu. *ver. Clericus, 3. qu. 3.* Suar. *cit. lib. 4. c. 28. num. 9.* contra Clarum, *§. fin. quæst. 36. num. 12.*

Ad extremum duo notanda sunt. I. Inter Ecclesiasticas personas aliæ sunt, quæ statum immutabilem habent, vt Clerici in sacris constituti, ac Religiosi professi; quibus hoc commune est, vt priuilegium fori, seu exemptionis à potestate sæculari regulariter non amittant, nisi eo per sententiam priuentur, in criminis pœnam, sicuti notauit Suar. *cit. cap. 29. nu. 8.* & dixi in lib. 1. *tr. 5. p. 2. c. 5. n. 3.* Aliæ vero Ecclesiasticæ personæ sunt, quæ statum mutabilem habent, quem fermè arbitratu suo abiicere possunt, eoque deposito clericalibus priuilegiis spoliari: vt Clerici in minoribus constituti, & Religionum Nouitii, præterquam quòd ob crimina in statu Ecclesiastico commissa, post eius mutationē, nō à sæculari, sed Ecclesiastico Magistratu conueniri, ac puniri debeant: quia *tempus delicti inspiciendum est*, sicuti suprà etiam dixi, *c. 4. n. 14.* & ex communi docet Cou. *cap. 31. num. 8.*

6 Alterum. Si captus à Iudice sæculari, excipiat se Clericum esse, vel clericali priuilegio gaudētem (cuiusmodi exceptio, etiā post latam sententiam, à Clerico opponi potest, quandoquidem is nec expressè, nec tacitè in sæcularem Iudicem consentire poterat) talis causa, seu incidens quæstio, non à sæculari, sed Ecclesiastico Iudice cognosci debet, sicuti habetur expressè *in c. si Iudex, de sent. excomm. in 6.* Ratio est, tum ea, quæ *in cit. c.* affertur, quia quæstio est de re spirituali, seu Ecclesiastica, videl. de clericatu: tum ea, quā Cou. affert *in pract. qq. c. 33. n. 1.* quia mota quæstione super iurisdictione inter Iudicem Ecclesiasticum, & sæcularem, merito illius decisio ad Ecclesiasticū, tanquam maiore auctoritate præditum, refertur. Si tamen notorium sit, exceptionem friuolam, inanem, & solùm fallendi causa oppositam esse, haud dubiè sæcularis Iudex, ea reiecta, in causa principali procedere poterit. Vide etiam Iulium Clar. *lib. 5. sent. §. fin. qu. 36. num. 21.*

CAP. VIII.

QVO IVRE FVNDATA SIT ECCLESIASTICA immunitas, num positiuo tantùm, an etiam diuino, ac naturali.

SVMMARIVM.

1 *Exemptio Ecclesiasticorū à sæculari magistratu, tum quoad personas, tum quoad bona ipsorum, à diuino iure proficiscitur.*
2 *In veteri lege Sacerdotes, & Leuitæ exempti erant à iurisdictione, & tributis aliarum tribuum.*
3 *Laici Clericis gradu inferiores, eisdemque fermè infesti sunt.*
4 *Summus Pontifex, & Concilium generale ob iustam causam sæculari Magistratui aliquam iurisdictionem, vel exactionem in Clericos committere, aut permittere possint.*

NOn pauci ex Theologis docuere 1 Exemptionem Clericorū à ciuilium Principum, & Magistratuum iurisdictione, tū quoad illorum personas, tum quoad bona Ecclesiastica, immediatè profectam esse ex Christianorum Imperatorum, & Regum priuilegiis, cum consensu, & approbatione totius Christiani populi concessis: quæ exemptionum priuilegia à Summis Pontificibus, aliisque Ecclesiæ Prælatis, non tantùm acceptata, sed etiam propriis sanctionibus confirmata, & defensa fuerunt. Ita Victor. *relect. 3. de potest. Eccles. §. sequitur consequenter, vel è contrario, propos. 2.* Sotus *in 4. d. 25. qu. 2. art. 2.* Ioan. Med. *de restit. qu. 15.* Michael de Palatio *cit. d. 25. disp. 3. concl. 5.* Salon. *2. 2. qu. 67. a. 2. controu. 1. concl. 5.* Sayrus *lib. 3. thesauri, c. 2. excomm. bullari 18.* Mol. *to. 1. tr. 1. de iust. disp. 31.* Henriq. *lib. 7. c. 24. & l. 18. c. 15. n. 4.* & alii, quibus ex Canonistis accedit Cou. *c. 31 pract. quæstionum.*

Addunt tamen huius sententiæ Doctores, quod Principes, & Magistratus sæculares exemptionem Clericis concessam reuocare, eosque iugo suo subiicere nunquam possint, sine graui scelere, & tyrannide, cuius rei rationes variæ afferri possunt. Prima. Quia Christianis Principibus naturalis, atque diuina obligatio incubuisse videtur, Clericos, & omnes personas Christo peculiariter dedicatas à potestate, & iurisdictione eximendi, quatenus ad conuenientem Christianæ Ecclesiæ statum necessarium erat, vti significat S. Th. *lect. 1. n. 5. c. 15. ad Rom.* Secunda. Quia immunitate, ac libertate priuari non possunt, nisi subditi: sed post concessa illa exemptionis priuilegia, toto approbante populo, personæ Ecclesiasticæ non amplius subditæ sunt sæculari potestati. Ergo non possunt, immunitate sua priuari, sicuti argumentatur Michael de Palatio *loc. cit.* Tertia. Quia Summus Pontifex, B. Petri successor, per supremam potestatem à Christo traditam, statuere, & præcipere potest omnia, quæ ad Ecclesiæ conuenientem statum, ac gubernationem necessaria sunt; talis autem est exemptio sacrarum personarum à ciuili Magistratu: quamobrem Papa illam non tantùm cum consensu laicorum decretis suis confirmare potuit, sed etiam si laicus Magistratus reluctaretur, indicere, atque præcipere, sicuti docet Innoc. *in c. 2. de maior. & obed.* Idque confirmatur ex doctrina S. Th. *2. 2. qu. 20. art. 10.* communiter recepta, quòd Ecclesia potestatem habet, Dei auctoritate sibi commissam, subditos infidelium ad Fidem Christi conuersos, illorum iurisdictione, atque dominio eximere, si ita ad honorem Dei conueniens, aut necessarium esse iudicetur.

1 Altera, eaque vera sententia est, dictā immunitatē, siue exēptionem Clericorum à diuino iure proficisci; legibus autem cùm ciuilibus, tum canonicis declaratam, & confirmatam esse. Ita docet Gl. *in c. Si Imperator d. 6.* Gl. *in c. quamquam de censibus, in 6.* Innoc. *in cit. c. 2.* Abb. *in c. Ecclesia, n. 6. de constit.* Nau. *in c. nouit. notab. 6. coroll. 1. de iudic.* & alii Canonistæ, quos refert, ac sequitur D. Martha *de iurisdict. p. 2. c. 6.* Clar. *§. pract. criminal. qu. 36. princip.* inter Theologos verò eandem sententiam tenet Iacob. Almain. *tr. de Eccles. potest. cap. 8.* Ioan. Driedo *lib. 1. de libert. Christ. cap. 9. considerat. 3. & seqq.* Bellar. *in opusc. disp. de exempt. Cleric.* Valent. *to. 4. disp. 9. q. 5. p. 4. edit. vlt.* Azor. *to. 1. lib. 5. ca. 12.* Adam. Tanner. *in defens. Eccles. libert. lib. 1. c. 19.* Suar. *in defens. Eccles. Cath. lib. 4. c. 9.* probatur primò auctoritate Sum. Pontificū, & Conciliorum. In Concilio Lateranensi sub Innoc. III. *c. 43.* dicitur. *Nimis de iure diuino quidam laici vsurpare nituntur, cum viros Ecclesiasticos, nihil temporale obtinentes ab eis, ad præstandū sibi fidelitatis iuramenta compellunt*, refertur *in c. nimis, de iureiur.* Et in Trid. *sess. 25. c. 20. de reform. Ecclesiæ, & personarum Ecclesiasticarum immunitatem, Dei ordinatione, & canonicis sanctionibus constitutam esse*: quibus verbis sublata est, quorumdam Doctorum interpretatio, nomine iuris diuini, quo Clericorū exemptio fundata dicitur, canonicum intelligendum esse: siquidē Tridenti. apertè inter Dei, & canonum sanctiones distinguit. Item in Concil. Lateran. sub Leon. X. *sess. 9.* Cùm à iure tam diuino, quàm humano potestas nulla in Ecclesiasticas personas attributa sit. Et similiter in Coloniensi habito Ann. Christi. MDXXXVI. *p. 9. c. 20. Immunitas Ecclesiastica vetustissima res est, iure pariter diuino, & humano introducta.* Bonif. VIII. *in c. quamquam de censib. in 6. Cum Ecclesiæ, Ecclesiasticæque personæ, ac res ipsarum non solū iure humano, quinimo, & diuino, à sæcularium personarū exactionibus sint immunes.* Vide etiā Constātinū. Imper. apud Ruffin. *l. 1. hist. qui in ordine 10. est, c. 2.* Valentinian. Theod. & Arcadiū *in Epist. ad Optatum, l. 16. Cod. Theodos. tit. de Episc. iudicio.*

Secundò probatur ratione, quam legere potes apud Abb. *in c. solitæ, n. 4. de maior. & obed.* Nulla potestas, siue iurisdictio propria virtute se extendit vltra genus sui obiecti tanquam proprios limites: Ecclesiasticæ autem personæ, & bona sunt extra obiectum, & proprios limites iurisdictionis sæcularis: Ergo ad ea sæcularis iurisdictio extendere se non potest, per se, ac propria virtute, sed solùm ex commissione alterius, videl. Ecclesiasticæ potestatis. Maior est certa. Minor probatur: Cùm enim materia, siue obiectum, cuiuscumque potestatis sumenda sit ex proprio fine ipsius, sequitur potestatis ciuilis, quæ per se, ac directè ad finem temporalem ordinatur, propriam materiam, ac obiectum esse oportere res temporales, ac politicas, non item sacras, id est, quæ ad Dei cultum per se, ac directè spectant, ideòque suaptè natura, ac institutione ad supernaturalem finem tendunt. At verò inter ea, quæ sacra censeri debent, numerantur tum personæ sacræ, id est, diuino cultui peculiariter dedicatæ, tum loca sacra, tum bona omnia; quæ, vel ad ecclesiarum ornatum, fabricam, vel Ministrorum sustentationem spectant, sicuti S. Th. *2. 2. q. 99. ar. 1.* Ergo hæc omnia sunt extra obiectum sæcularis iurisdictionis, & propriè ad Ecclesiasticam potestatem pertinent.

Confirmatur I. Circa eadem obiecta, easdemque res per se non versantur diuersæ potestates siue iurisdictiones. Certum autem est, Ecclesiasticam potestatem per se, ac directè versari circa personas, & res Ecclesiasticas. Ergo circa easdem res per se non versatur potestas ciuilis, quippe quæ ab Ecclesiastica diuersa, ac discreta est. Maior tum per se nota est, tum inde probatur. Quia alioquin necesse foret magnam confusionem oriri, si v. g. Prælatus Ecclesiæ circa personas, vel bona Ecclesiastica aliter disponat & præcipiat, & aliter Princeps sæcularis, alter ab altero in suo iudicio non dependens, sicuti rectè notauit Suar. *cit. lib. 4. c. 9. n. 17.*

Confirmatur II. Quemadmodum contractus matrimonii, eo ipso, quòd secundùm Christi institutionem sacer factus est, à sæculari foro eximitur; itemque ædes, vasa, vestes, hoc ipso quod à fidelibus ad pium vsum, siue ministerium sacrum oblata, & ab Ecclesiæ Prælato acceptata, & dedicata sunt, à sæcularium potestatum dispositione, iurisdictione, & exactione eximuntur, vt omnes fatentur: ita similiter fateri debemus; personas ipsas,

& quæ

& quæ ad earum sustentationem pertinent; postea quam diuino cultui spõtanea deuotione dedicata, & ab Ecclesiasticis Prælatis, tanquam Christi Vicarijs, atq; administratoribus, in suam tutelã, ac iurisdictionem acceptata sunt; eo ipso à sæcularium potestatum iurisdictione, & exactione exempta esse. Quam rationem attigit Innoc. *in c.2. de maior. & obed. Quis eximit Clericos de iure Imperatoris, cum prius ei subessent? Respondetur, quòd Papa consentiente Imperatore. Sed hi non plenè eximunt: vnde dicimus, quòd exempti sunt à Deo. Vel dic: quòd Papa, etiam sine consensu Imperatoris, eos potuit eximere per suas constitutiones, quia cum Clerici spirituales res sint, & ex toto corpus suum, & animam dederint in seruitium, & sortem Christi, per consequens Papæ iudicio, & constitutionibus subsunt.* Item Nicol. I. *in epist. ad Michaelem Imper. Hi, quibus tantum humanis rebus, & non diuinis præesse permissum est, quomodo de his, per quos diuina ministrantur, iudicare præsumant, penitus ignoramus.* Ioan. VIII. *c. si Imper. d. 96. Ad Sacerdotes Deus voluit, quæ Ecclesiæ disponenda sunt, pertinere: non ad sæculi potestates*. Et paulo pòst. *Non à legibus publicis; non à potestatibus sæculi: sed à Pontificibus, & Sacerdotibus Deus Christianæ Religionis Clericos, & Sacerdotes voluit ordinari, & discuti, recipique de errore remeantes. Imperatores Christiani subducere debent executiones suas Ecclesiasticis præsulibus nõ perferre.* Theod. Imp. apud S. Ambr. *l. 4. epist. 32. ad Valent. Imper. Non solum sermone docuit, sed etiam legibus suis sanxit in causa fidei, vel Ecclesiastici alicuius ordinis eum iudicare debere, qui nec munere impar sit, nec iure dissimilis: hæc enim verba rescripti sunt, hoc est: Sacerdotes de Sacerdotibus voluit iudicare.* Car. Magn. *l. 6. capitul. c. 109. Fas nõ est, vt diuini muneris Ministri temporaliũ potestatũ subdantur arbitrio.* De bonis verò, siue prædiis Ecclesiasticis nõ alienandis, cum Basilius quidam illustris scripturã, siue decretũ edidisset, illud irritum esse declarauit Synod. IV. Romana sub Symmacho, *c. 2. Ne exempla remanerent præsumendi quibuslibet laicis, quamuis religiosis, vel potentibus, in quacumque ciuitate, quolibet modo aliquid decernere de Ecclesiasticis facultatibus; quarum solis Sacerdotibus disponendi indiscusse à Deo cura commissa docetur.*

2 Tertiò probatur ex veteri lege, in qua Dominus Leuitas, templi ministerio dedicatos, à reliquis tribubus sequestrauit, & Aaroni, atque filiis eius subiecit, sicuti legimus *in capit. 3. Num.* quod locutus est Dominus ad Moysẽ *vers. 10. Dabis dono Leuitas Aaron, & filiis eius, quibus traditi sunt à filiis Israel, Aaron autẽ, & filios eius constitues super cultum Sacerdotij*: Et infra *numer. 45. Eruntque Leuitæ mei, Ego Dominus.* Et *c. 8. Num. Statuesque Leuitas in conspectu Aaron, & filiorũ eius, & consecrabis oblatos Domino, ac separabis de medio filiorum Israel, vt sint mei, & postea ingredientur tabernaculum federis, vt seruiant mihi; sicque purificabis, & consecrabis eos in oblationem Domini: quoniam dono donati sunt mihi à filiis Israel.* Ex quibus locis satis manifestò colligitur, Leuitas non alteri, quàm Aaroni, & successoribus eius Sacerdotibus subiectos fuisse. Bona autem, & possessiones Sacerdotum, ac Leuitarum fuisse ab exactionibus immunes, colligitur *ex cap. 30. Exodi ver. 12.* iunct. *cap. 1. ver. 47. Num.* quibus locis significatur, Leuitas, & à tributo, & à militia immunes fuisse. Item *ex capit. 18. Num.* vbi habetur, à reliquis tribubus Israel, decimas pendendas fuisse Sacerdotibus, atque Leuitis. Ipsos quoque Leuitas secundas decimas, siue decimas decimarum Aaroni, & Sacerdotibus eius soluisse, sicuti explicat Ioseph *lib. 4. antiquit. c. 4.* Denique, idem colligitur *ex eod. cap. 18. Num. n. 20.* iunct. *cap. 35.* quibus significatur, Aaroni, & filiis eius, atque Leuitis non fuisse partem assignatam in diuisione terræ promissionis, sicuti reliquis tribubus; sed postea ea tribubus, pro singularum facultate, fuisse vrbes, & possessiones designatas pro tribu Leuitica; vt hæc esset quasi pars, & possessio, à filiis Israel Deo oblata in Ministris eius. Quamuis autem leges istæ veteris testamenti desierint, tamen facilè ex iis colligitur, quantò nunc dignioris, & excellentioris sacerdotii ministri sunt, qui Clerici dicuntur, id est, sors, ac possessio Domini, *c. Cleros, dist. 21.* tantò magis dicta immunitatis priuilegia in ipsis locum habere oportere.

3 Quartò probatur ex traditione: Nam omni tempore Ecclesia immunitatem suam, quatenus pro temporum varietate fieri poterat, contra sæculares potestates defendebat, vti videre est apud Suar. *cit. lib. 4. c. 3. & 12.* Adam. Tanner. *lib. 1. c. 8. & seqq.* Quare etiam Apost. *1. ad Cor. 6.* seuerè præcepit, vt aliqui de Ecclesia statuerentur, ad quos Christiani suas causas, & controuersias deferrent, quod proinde necessariò fuerat tribunal Ecclesiasticum: cùm eo tempore inter Christianos nulla esset sæcularis potestas. Rationẽ verò huius præcepti affert S. Chr. ibid. Quia si Christiani sæcularium hominum, qui tunc infideles erant, iudicio spontè se subijcerent, Ecclesiæ quidem dignitati non parum derogaretur, Iudicibus verò occasio præberetur calumniandi & opprimẽdi fideles. Quę ratio licet hodie, cùm Iudices sæculares è fidelium numero sint, cesset quoad laicos; non tamen cessat, quoad personas Ecclesiasticas; quippe quas non decet à laicis iudicari: Tum quia hi gradu, & ordine in Ecclesia inferiores, ac subditi sunt: Tũ quia constat, laicos interdũ Clericis infestos esse, in eosque potestate, si quæ concedatur, frequenter abuti, vti videre licet causa *2. qu. 7.*

Quod verò attinet ad exemptionem à tributis, eam Christus Matth. 17. in primis sibi tanquam filio naturali Regis omniũ Regum terrenorum, tum verò etiam secundum quandam participationem B. Petro competere significauit. *Reges terræ à quibus accipiunt tributum, vel censum? à filiis suis an ab alienis? At illi (Petrus) dixit, ab alienis: Dixit illi Iesus: Ergo liberi sunt filij: vt autem non scandalizemus eos, vade ad mare.* Ex quo facto discipuli reliqui collegerunt B. Petrum ipsis omnibus à Christo prælatũ fuisse, sicuti S. Hieron. ibid. & S. Chrysost. *homil. 56. in Matth.* Origenes *in cap. 18. Matth. hom. 5.* annotarunt: Tametsi verò Christus hoc loco priuilegium exemptionis præcipuè B. Petro, tanquam Vicario suo communicauerit, debet tamen id etiam reliquis Ecclesiasticis personis accõmodari, quatenus eę Christi, ac Dei seruitio peculiariter dedicatæ, è familia eius esse censentur à sæcularium potestatum iurisdictione, atque imperio immunes.

4 Ad extremum nota: Licet priuilegia exemptionis personis sacris, seu Ecclesiasticis, ita concessa sint, vt si potestates sæculares ea violent, iniuriam ecclesiastico statui inferant, & iuri tam diuino, quàm humano aduersentur; nihilominus is, qui toti ecclesiæ præest, videl. Summus Pontifex, vel Concilium generale poterit ex iusta causa aliquid remittere de priuilegiis exẽptionis, & sæcularibus Principibus permittere, vt aduersus Clericos aliquam iurisdictionem exerceant, vel tributa aliqua exigant, sicuti infrà patebit. Multò verò magis permittere possunt Prælati Ecclesiæ aliquid contra Ecclesiasticam libertatem factitari; si sine scandalo, aut maioris mali periculo prohibere non valeant: qua ratione etiam Christus tributum pro se, & Petro soluit, ne exactores scandalizaret. Et S. Paulus Cæsarem appellauit *Act. 25.* vt inferioris, sub Cæsare constituti, Iudicis sententiam declinaret, sicuti ipsemet significat, *cap. 28.*

CAP IX.

QVIBVS MODIS IMMVNITAS ECCLESIASTICA violari soleat?

SVMMARIVM.

1 *Ecclesiastica immunitas duobus modis violari potest; vel solo facto, vel prætenta potestate, seu iurisdictione: qui modus violationis longe grauior est.*

2 *Plures sunt speciales modi, quibus Ecclesiastica immunitas violatur.*

3 *Statuta sæcularium interdum directæ derogant Ecclesiasticæ immunitati; interdum verò indirectè.*

4 *Personæ Ecclesiasticæ ad tutelã suscipiendã cõpelli nõ possunt.*

1 IN primis notandum est, Ecclesiasticam immunitatem duobus modis violari posse, vel solo facto, seu priuata vsurpatione iuris. v.g. res Ecclesiæ surripiendo, Ecclesiasticam personã verberando, vel sub prætextu publicæ potestatis, seu iurisdictionis in Ecclesiastica bona, & personas. Tametsi autem vterque violandi modus ex genere suo peccatum mortale sit; tum quia iniuriam continet aduersus iustitiæ virtutem, tum quia sacrilegii malitiam habet contra Religionis virtutem, tamen posterior multò grauior, ac detestabilior censetur, *arg. c. si verò, 1. de sent. excommun.* in quo habetur. Si Ostiarius, dum turbam arcet, Clericum percutiat, ab Episcopo absolui posse, nisi percussio grauis, siue enormis sit. At verò, si Officialis, id est iudex, vel apparitor potestatis sæcularis, in Clericum manus iniiciat, ad Sedem Apostolicam mittendum esse, quia *non tantum iniuriam infert, sed etiam iurisdictionem vsurpat*, ait Abb ibid. *Nulli autem laico super Clericum tanta datur auctoritas, cit. c. si verò.* Quapropter posterior iste modus Ecclesiasticã libertatẽ violandi, vix vnquã ea leuitate materiæ venialis efficitur: nã, v.g. exiguũ aliquod tributũ à Clericis exigere, tanquã debitũ laicæ potestati, non exiguã iniuriam continet: cũ significet subiectionẽ Clericorũ, quæ ipsos dedecet.

2 Nunc verò subiiciam modos speciales, quibus Ecclesiastica libertas sub prætextu publicæ sæcularis potestatis violari solet. Primus est. Si magistratus sæcularis Reum, ad Ecclesiam tanquã asylum confugientem inde extrahere præsumat, præterquam in casibus iure canonico concessis. Et præcipitur *in c. antiquitus, 17. q. 4.* vt talis, si monitus desistere nolit, excommunicetur. Sed Gregor. XIV. in Constit. quæ incipit. *Cum alias nonnulli*, excommunicationẽ ipso iure statuit contra immunitatis huius violatores.

Secundò; si domini temporales in domibus Ecclesiarum hospitium sibi vendicent, tanquam iure debitum, *c. 1. de immunitate Ecclesiarum*, iunct. Glos. *verb. hospitium*, vbi ait. *Sed charitatiuum hospitium petere possunt à Clericis.*

Tertiò: Si sæcularis Magistratus Clericos, tanquam Reos, ad tribunal suum, præter iuris canonici dispositionem, trahere præsumat, quod sub pœna ferendæ excommunicationis iure antiquo prohibitum erat, *cap. nullum iudicium*, 11. *qu.* 1. *& cap.* 2. *de foro compet.* Nunc autem est excommunicatio Bullaris 15.

Quartò: Si temporales Rectores, seu Potestates, Ecclesias, vel Ecclesiasticas personas angariis, collectis, seu taliis, vel similibus exactionibus, atque oneribus grauent: quod sub anathematis districtione, prohibetur in *c. minus, & c. aduersus, de immunitat. Ecclesiarum*. Nunc autem est excommunicatio Bullaris 18.

Quintò: Si sæculares potestates pedagia, gabella, seu portatoria ab Ecclesijs, vel Ecclesiasticis personis exigant, pro rebus ipsarum proprijs, & quas non causa negotiationis deferunt: quod prohibetur *in c. quamquam, de censibus*, in 6. addita censura: *Qui contra fecerint, si personæ fuerint singulares excommunicationis; si autem Collegium, vel Vniuersitas ciuitatis, castri, vel loci alterius cuiuscumque; ipsa ciuitas, castrum, vel locus interdicti sententias ipso facto incurrat*. Hodie verò excommunicatio ista videtur Papæ reseruata in Bulla Cœnæ, *excommunicat.* 18. *verbis illis, vel similia onera*. Idque docent Syl. *ver. excommunicat.* 9. *nu.* 46. *excommunicat.* 21. Suarez *de censuris*, *disp.* 23. Sayrus *lib.* 3. *thesauri*, *cap.* 22, *num.* 9. contra Nauarr. *cap.* 27. *num.* 128.

1 Sextò: Si domini temporales iurisdictionem quamlibet, redditus, seu fructus, ad Ecclesiasticas personas ratione Ecclesiarum, Monasteriorum, & aliorum beneficiorum pertinentes vsurpent; vel quauis occasione, aut causa, sine Romani Pontificis, vel aliorum ad id legitimam facultatem habentium, expressa licentia, sequestrent. Et annexam id habet excommunicationem Bullarem 17. Videri potest Caiet. *ver. excomm. cap.* 27. *n.* 70. *vers. sexta*, Sayrus *lib.* 3. *cap.* 21.

Septimò: Qui statuta, vel consuetudines contra Ecclesiæ libertatem introductas obseruari præcipiunt, vel secundũ eas iudicare, aut iudicata in publicam formã scribere præsumunt. His excommunicatio ipso iure decernitur *in c. nouerit, de sent. excomm.*

Octauò: Qui quouis modo impediunt, ne causæ ratione personarum, negotiorũ, aut rerum ad forum Ecclesiasticum, ordinario, aut delegato iure pertinentes, vti sunt beneficiales, decimarum, &c. in eodem foro definiantur, vel qui talem causam ad forũ sæculare violenter trahere conantur. Contra hos excommunicatio ipso iure lata est *in c. quoniã, de immunit. Eccles. in* 6. & videri potest excommunicatio Bullaris decimaquarta, & decimasexta.

Nonò. Si Magistratus sæcularis Ecclesiasticas personas cõpellat ad munera sordida, *c. generaliter* 16. *qu.* 1. vel ad angarias, aut alia munera, seu seruitia indebita, *Constit. Item nulla, C. de Episc. & Cler.* Hodie verò id prohibitũ videtur excommun. Bullari 18.

Decimò. Si temporales domini subditis suis interdicant, ne Ecclesiasticis personis quicquam vendant, aut ne aliquid ab iis emant, aut ne eis molant, panem coquant, aut alia obsequia exhibeant, ob quam causam illi excommunicationis sententiam ipso facto contrahant, *c. vlt. de immunit. Eccles. in* 6.

Vndecimò Si Laicus in bona Ecclesiasticorum, ea occupando, arrestando, contra iuris ordinem inuadat, sub prætextu debiti non soluti iustitiæ, non ministratæ, nec ministrandæ. Qua de re videri potest D. Martha *p.* 4. *casu* 41. *n.* 31. *& casu* 125. *n.* 18. Nam ordinariè non desunt ordinaria remedia querelam deponendi apud Superiorẽ, videl. Papã, vel in causis Imperii feudalibus apud Imperatorem, vel Cameram Imperialẽ, & bene notat Andr. Gail, *l.* 1. *obseru.* 48. quod arrestatio, seu occupatio bonorũ in iure odiosa sit, ita vt neque à Iudice decerni soleat, nisi cõtra suspectum de fide violanda. Et *eod. lib.* 1. *obseru.* 28. *num.* 3. Quod ordinariè in Iudice non præsumatur negligentia, nisi probata sit legitima requisitio, adeò, vt non stetur iuramento partis dicentis, se non sperare iustitiam consequi.

Duodecimò: Si sæcularis potestas cum auctoritate se immisceat electioni Ecclesiasticæ, quo in casu electio fieri dicitur *per abusum sæcularis potestatis*, *c. quisquis*, *de elect.* vbi etiam pœnæ adiiciuntur, vt qui tali electioni suæ consensit, electionis commodo careat, & ad quamcunque aliam dignitatem ineligibilis fiat, donec cum eo dispensetur etiam ab Episcopo secundum Gl. ibi *ver. fiat*. Clerici autem electores, qui electionem tali modo celebrare præsumpserunt, iure eligendi ea vice priuantur, & ab officiis, ac beneficiis penitus suspendi debent. Videri etiam potest *c. sciant cuncti, de elect. in* 6. vbi excommunicatio ipso iure infertur omnibus, qui Ecclesiasticã personam, eiusue consanguineos, Ecclesias, aut bona grauant, propterea quod eum, pro quo rogatur eligere noluit, vel postulare instituere, cõfirmare, vti DD. communiter extendunt apud Suar. *disp.* 23. *sect.* 3. *n.* 5. Sayr. *lib.* 3. *c.* 34. *n.* 8.

Decimotertiò: Si sæculares potestates leges condant, vel statuta edant, aut seruari faciant, quæ Ecclesiasticę libertati aduersantur, sicuti habetur in *Auth. cassa & irrita, C. de SS. Ecclesiis, & c. nouerint, de sentent. excommun.* vbi tales excommunicantur. Hodie autem est excommunicatio Bullaris 15.

Notandum verò hic est, duobus modis statuta Ecclesiasticæ libertati contraria esse posse. Primò si directè edita sunt de rebus, vel personis Ecclesię, ideòque cum expressa derogatione iuris Ecclesiastici, vel vsurpatione iurisdictionis super Ecclesiasticis personis, aut rebus, quod prohibetur *in c. Ecclesia, de Constit. & cap.* 2. *de iudicijs*. Secundò, si statutum verbis quidem disponat de personis laicis, re ipsa autem tendat, atque ordinetur ad Clericorum, vel Ecclesiarum læsionem, adeoque indirectè aut implicitè Ecclesiasticæ immunitati repugnet. Cuius exemplum habes *in cap. vlt. de immunit. Eccles. in* 6. quod suprà allegaui hoc *cap. ver. decimo*: Quamobrem generalem regulam tradunt Gl. *in cit. c. vlt.* Abb. & DD. communiter *in c.* 4. *de priuileg.* Quod *priuilegia etiã indirectè violanda non sint*: alioquin competat actio de dolo. *Certum enim est, quòd is committit in legem, qui verba legis complectens, contra legis nititur voluntatem*, *regul. vlt. in* 6. Idq; rectè probatur *ex cit. c. quantò*, vbi reprehenditur, quod quidam Episcopi, cum sentẽtiis suis Regulares exemptos ligare nõ possint, idipsum via indirecta assequi nituntur, quando in subditos suos excommunicationis, vel interdicti sentẽtias proferunt, si in illorum molendinis molant, vel in furnis coquant, aut aliquid vendendo, aut emendo eisdẽ communicent, *& sic Apostolicorum priuilegiorum non vim, & potestatem, sed sola verba seruantes*, dicit *Ordinis Monachos quodammodo excommunicant, dum eis alios excommunicare non sinunt.* Vbi Gl. magna ait: *Nota; quòd non tantum verba, sed vim, & potestatem priuilegiorum, legis, ac canonis, seruare debemus. Item fraus legi, vel canoni fieri non debet: quia nihilominus quis incidit in legem.* Quibus consentire videtur cit. Bullaris excommunicatio decimaquinta contra eos lata, *qui statuta, vel ordinationes in genere, vel in specie, quouis quæsito colore, aut prætextu ordinauerint, vel publicauerint; vnde libertas Ecclesiastica tollitur, seu in aliquo læditur, vel deprimitur, aut quouis modò restringitur, seu Sedis Apostol. aut quarumcunque Ecclesiarũ iuribus, quomodolibet directè, aut indirectè tacitè, vel expressè præiudicatur.* Interim verum est, quod docet Caiet. *in summ. ver. excommunicat. c.* 31. statutum, quod per se tendit ad bonum siue finẽ politicum, non esse censendum contra Ecclesiasticam libertatẽ, tametsi concomitãter, & per accidẽs aliquod ex eo Clerici detrimentum accipiant: quale est, v.g. statutum de vectigali, vel parte aliqua, v.g. octaua, aut decima ex mercibus soluenda fisco, vel de moderanda externa pompa funeris: quod est exemplum Caiet. Vide etiam Syl. *ver. immunitas*, 2. *n.* 5. Suar. *lib.* 4. *c.* 14. *nu.* 1. *&* 6.

Decimoquartò: Qui Clericum, vel Ecclesiasticam personam ad curam, seu tutelam suscipiendam compellit, *l. generaliter*, *C. de Episc. & Cleric. & c. vlt. d.* 88. quod est S. Cypriani. *lib.* 1. *epist.* 9. *ad Clerum, & plebem Furnitanorum*, vbi ait pro dormitione eius, qui Sacerdotem, aut altaris Ministrum tutorem constituere ausus est, oblationem, seu deprecationem aliquam ab Ecclesia faciendam non esse. Agnationis tamen tutelam legitimam Clerici suscipere possunt *c. vlt. d.* 86. multoque magis miserabilium, aut aliarum patrocinio destitutarum personarum curam, *cit. ca. vlt. c.* 1. *d.* 88. Qua de re dixi *lib. præced. tr.* 4. *de instit. cap.* 9. *nu.* 4.

CAP. X.

VTRVM ECCLESIASTICA IMMVNITAS PER contrariam consuetudinem tolli, aut minui possit?

SVMMARIVM.

1 *Ecclesiastica immunitas per solam consuetudinem, quamuis immemorialem, tolli, aut minui non potest.*

2 *Per priuilegium, seu concessionem Summi Pontificis, laici capaces sunt alicuius potestatis in Ecclesiastica.*

3 *Exemptionem Clericorũ conseruare, eamq; læsam redintegrare ad clauem supremæ Ecclesiasticæ iurisdictionis pertinet.*

1 RESpondeo, Consuetudo, quamuis immemorialis, si sola sit, & nullo titulo, seu priuilegio Sum. Pontificis adiuuetur non potest Ecclesiasticæ exemptioni quicquam derogare. Ita DD. *in c. Clerici*, vbi Abb. *n.* 5. *&* 6. *de iudic.* Bald. *in rubr. Auth. cassa, C. de SS. Ecclesiis*. Gloss. *in c. vlt. verb. rationabilis, de consuet.* Abb. ibid. *n.* 5. Rochus *sect.* 5. *n.* 20. Ioan. Lupus *de libert. Eccles. p.* 1. *q.* 6. M. Ant. Gabr. *li.* 5. *de præscript. concl.* 1. *n.* 9. D. Martha *de iurisdict. p.* 4. *casu* 63. *&* 64. Azor. *to.* 1. *l.* 5. *c.* 13. *q.* 8. Suar. *lib.* 4. *defens. Fidei Cathol. c.* 34. *n.* 10. Adam. Tanner. *lib.* 2. *defens. Eccles. libertatis, c.* 26. Quamuis huic cõmuni doctrinæ ex parte contradicant Cou. *in pract. qq. c.* 31. *n.* 5. *& c.* 35. Iulius Clar. *lib.* 5. *sent.* §. *pract. criminalis, q.* 36. *n.* 3. vbi aiunt, licet Ecclesiastica immunitas vniuersim tolli non possit per consuetudinem; posse tamen ex parte, vt in certis causis Magistratus sæcularis iurisdictionem exerceat, quæ alioquin ad Ecclesiasticos propriè pertinet.

Sed probatur assertio 1. Si consuetudo Ecclesiasticæ immuni-

tali derogare potest, vel id fiet per modum reuocationis, interueniente scientia, ac patientia, ideoque tacito consensu Summi Pontificis vel per modum legitimæ præscriptionis, quæ etiam ignorante Principe, aduersus legem fieri potest. Sed neuter horū modorū sufficiens est. Non prior; Quia satis constat, Summum Pontificem huiusmodi consuetudinibus non præbere tacitū consensum approbatiuum, quin potiùs eas reprobare, & damnare per generalia edicta, & censuras Bullæ; particulatim verò interdum tolerare, quia ob periculum maioris mali efficaciùs resistere, & prohibere non potest. Nec posterior modus; Nam consuetudo, quæ vt irrationabilis damnata est non potest via præscriptionis legem abrogare, sicuti constat *ex cap. vlt. de consuet.* & dixi *lib. 1. tr. 4. cap. vlt. n. 8.* Sed consuetudo aduersus Ecclesiasticam libertatem, tanquam irrationabilis, passim in iure damnatur, vt videre est *in Auth. cassa, C. de SS. Eccles. cap. 1. cap. nostram, c. inter, de consuet. c. cum terra, de elect. cap. Cleric. de vit. c. nouerit, de sent. excommun.* Quare Gloss. *in cit. c. Clericis, verb. consuetudine*, & alia Glo. *in tit. c. vlt. ver. rationabilis*, ibid. Abb. *n. 5.* pro regula tradunt. *Quòd consuetudo irrationabilis est, quæ contra neruum Ecclesiasticæ disciplinæ, vel Ecclesiæ libertatem tendit.* Confirmatur primò: Vbi est incapacitas ex parte præscribentis, non potest procedere præscriptio. Sed Laici, vt aliorum iurium spiritualium, v.g. iuris decimarum, Ecclesiastici beneficii incapaces sunt; ita etiam iurisdictionis super Ecclesiasticas personas. Ergo non possunt eā via præscriptionis comparare. Confirmatur secundò. Omnis legitima præscriptio legis auctoritate, & adminiculo niti debet: cū sit beneficium à iure inuentum, & impertitum: Atqui præscriptio aduersus Ecclesiæ libertatem à nulla lege adminiculū capere potest: non enim à ciuili, cùm ea limites suæ potestatis excedere non debeat: Non item à lege canonica, cum sacri Canones, eorumq; custos Sum. Pontifex huic præscriptioni semper resistant.

2 Veruntamen nemo dubitat, quin Sum. Pontifex per speciale priuilegium ob iustam causam datum alicui Principi, aut Magistratui sæculari, ex parte aliqua derogare possit Ecclesiasticæ exemptioni; vt proinde virtute talis priuilegii laici capaces sint iurisdictionis in Ecclesiasticas personas, secundum limites concessionis. Quapropter, tametsi accidat, titulum priuilegij, vel concessionis modo exhiberi non posse; si tamen constans semper fama, ac traditio fuerit de accepto priuilegio; ideòque laici iurisdictionem aliquam in Clericos exercuerint, fundantes se non in mera consuetudine, quippe quæ iuribus reprobata est, sed in titulo priuilegij, tunc ex temporis immemorialis consuetudine, cum bona fide; non quidem oritur ius, ac titulus priuilegij, attamen præsumptio accepti priuilegii iuxta ea, quæ suprà dixi hoc lib. *tr. 6. c. 6. n. 8.* & videri potest Suar. *cit. l. 4. c. 34. n. 17.* Vbi etiā addit, quod Sum. Pontifex abolere possit talem consuetudinem; cùm ea tantummodò niti debeat accepto priuilegio, quod, tametsi datum esset circa causas spirituales, tamen ex plenitudine potestatis ob iustam causam reuocari potest, iuxta doctrinam Innoc. *in c. de postulat. Prælat. in fin. n. 1.* Accedit, quod exemptionem Clericorum conseruare, eandem diminutam redintegrare, pertinet ad clauem supremæ spiritualis iurisdictionis, à Christo B. Petro eiusque successoribus datæ. Atqui contra hanc supremā potestatem in spiritualibus nulla vnquam præscriptio fieri potest, sicuti docet Innoc. *in cit. cap. 4.* Gl. & Abb. *in c. cum nobis de præscript. ver. centum*, & in hoc omnes Doctores conuenire, testatur Aym. Crau. *de antiqu. tempor. tom. 2. tr. iuris, fol. 179.*

Neque refert, tametsi concordata super ea re inter Ecclesiæ Prælatos, & Principem sæcularem edita, atque Summi Pontificis consensu, & auctoritate confirmata sint; nihilominus ea graui causa ad bonum publicum pertinente reuocari poterunt. Vel enim concordia ideò tantùm facta est, vt intelligatur, quousque priuilegia à Sede Apostolica gratuitò concessa se extendere debeant; & tunc manifestum est, concordiam in gratuitis priuilegiis fundatam, ex causa aliqua reuocari posse. Vel concordia transiit in pactum onerosum, atque reciprocum; & tunc quoque ob causam grauissimam ad bonum Ecclesię pertinentem, Sum. Pontifex reuocare posset, vt bene Suar. docet. Idque probatur ex doctrina generali de priuilegijs, quæ licet à Principe ob merita, vel cum imposito onere alicui concessa fuerint, tamen ex plenitudine potestatis reuocari possunt, ob publicam grauissimam causam: quippe cùm eiusmodi casus in ipsa concessione, aut concordia semper exceptus censeatur: dummodò tamen parti priuilegiatæ compensatio damni fiat, si quod ex tali reuocatione patiatur, sicuti docet Suar. *lib. 8. de legib. c. 37. n. 5. & lib. 4. defens. c. 34. n. 34.*

Adde specialem hic rationem considerandam esse: Cùm exemptio, siue immunitas in maximum bonum Ecclesiæ, & quidem diuino iure (vt plerique existimant) introducta, & constituta sit, non posse Summum Pontificem siue iusta causa eidem aliquatenus renunciare: alioquin irrita erit renunciatio, & consequenter reuocari debebit. Deinde, etsi ab initio causa subsistente, iusta videbatur renunciatio, siue concessio iurisdictionis in materia Ecclesiastica per Laicos exercendæ; tamen ob rerum, ac temporum mutationem iniqua fieri potest, si cedere incipiat in contemptum Ecclesiastici status, atque Ecclesiæ detrimentum: quo itidem casu ad Summum Pontificem pertinebit reuocare concessionem: quamuis interdum maioris mali vitandi causa rationabiliter tolleret.

TRACTATVS DECIMVS.

De Vitijs Oppositis Virtuti Religionis.

NOtandum est ex S. Th. *2. 2. q. 92. a. 1.* Vitia Religionis virtuti opposita, alia esse secundùm excessum, & alia secundùm defectum, illa communi nomine superstitionis comprehenduntur. Dicitur enim superstitio quasi supra conuenientem Dei cultum aliquid statutum. Qui tamen excessus non est secundùm quantitatem cultus absolutè: quia quantumuis homo Deum colat, minùs est, quàm ei debetur, inquit S. Thom. *cit. loc.* sed est excessus, vel secundùm obiectum, si alius, vt Deus colatur, qui Deus non est; vel secundùm circumstantias, si verus Deus colatur modo indebito.

Peccata secundùm defectum Religioni opposita duplicis generis sunt, teste Suarez *tom. 1. de relig. tract. 3. de irrelig. cap. 1. n. 6.* Nam sicuti virtus Religionis duplices habet; quosdam primarios, quibus Deus secundùm se, ac directè colitur: cuiusmodi sunt adoratio, sacrificium, votum, iuramentum, &c. quosdam verò secundarios; quibus res aliæ sacræ, siue Deo dicatæ, ob eiusdem honorem coluntur, v.g. Sacerdos, Sanctorum reliquiæ, sacra vasa, sacra Scriptura: Sic alia peccata contra Religionem sunt, quibus Deo secundùm se irreuerentia irrogatur, siue eius cultui, aut honori detrahitur: vt tentatio Dei, periurium, blasphemia, irreuerens oratio, &c. Alia verò peccata sunt, quæ communi nomine sacrilegij comprehendi solent, quibus res aliæ sacræ siue Deo dicatæ, indignè, & cum irreuerentia in Deum ipsum redundante tractari solet.

CAP. I.

DE SVPERSTITIONE, EIVSQVE SPECIEBVS.

SVMMARIVM.

1 *Superstitionis secundùm defectum ex parte obiecti tres species sunt: Idololatria, diuinatio, & vana obseruatio.*
2 *Superstitionis secundùm defectum ex parte cultus duo modi sunt, vel enim est cultus falsus, vel superfluus.*
3 *Falsas reliquias proponere, falsa miracula prædicare, aut scriptis mandare, ex genere suo est peccatum mortale.*
4 *Siquis Deū colere aggrediatur tanquā Ecclesiæ Minister cū commissionē nullam habeat, aut talē non habeat, is grauiter peccat.*
5 *Superstitio cultus superflui, per se loquendo, veniale tantum peccatum est.*
6 *Cantus in Ecclesia grauis, ac modestus esse debet.*

SVperstitio est cultus falsi, sicut Religio veri, aut Lactantius *libro quarto, institutionum, capitulo vigesimo-octauo.* Quare, cùm ad verum, ac religiosum cultum duo necessaria sint; vnum ex parte obiecti, vt Deus verus colatur; alterum ex parte modi, quo Deus colitur, vt nempe signum congruum, & aptum ad diuinæ excellentiæ protestationem, ab homine exhibeatur: ideò si horum alterutrum desit, superstitio, & falsus cultus efficitur: quandoquidem bonum ex integra causa, malum autem ex quouis defectu existit.

1 Ex primo capite, si nimirum error, siue defectus contingat circa obiectum, quia non verus, sed falsus Deus colitur, tres superstitionis species emergunt, teste Sanct. Thom. *quæst. 92. articul. 2.* Idololatria, diuinatio, & vana obseruatio. Etenim Diabolus ex superbia, atque in Deum, hominesque inuidia, diuinum honorem in omnibus

affectat, iisdemque modis, quibus Deus ab hominibus coli desiderat. Colimus autem Deum tum reuerentiam diuinæ eius excellentiæ debitam deferendo; tum verò obsecrando ea, quæ solus ipse nobis largiri potest, partim, quę ad mentis nostræ instructionem, partim quæ ad actionum nostrarum directionem spectant. Ita etiam Diabolus homines edocet; primò, vt ipsi cultum, ac reuerentiam soli Deo debitam exhibeāt, per Idololatriam: Secundò, vt ab ipso petant rerum occultarum cognitionem, per diuinationem. Tertiò; vt ab ipso actionum suarum directionem petant, per magiam, seu vanam obseruationem.

Ex altero capite, si videlicet error, siue defectus contingat ex parte cultus, siue modi colendi verum Deum, duas species distinguit S. Th. *q. 93. ar. 1. & 2.* vel enim est cultus falsus, ac mendax (saltem materialiter, & obiectiuè, vt Caiet. ibi notauit) quem S. Th. cultum perniciosum vocat; quia omnis falsitas, & omne mendacium in materia Religionis Deo iniuriosum, ac maximè perniciosum est, teste S. August. *in lib. de mendacio, cap. 10. & lib. contra mendac. cap. 3.* vel est cultus tantùm inanis, ac superfluus; scriptum est, inquit Caiet. *ver. superstitio, cap. 1. Veri adoratores adorabunt in spiritu, & veritate.* Ioan. 4. *Cultus autem perniciosus est contra veritatem; cultus superfluus recedit à spiritu.*

Porrò prior harum specierum, quam diximus esse cultus falsi, ac perniciosi, iterum diuiditur in duos modos: nam vnus modus falsitatis est, cum ordine ad rem significatam, à qua discordat significatio cultus: Vt si quis hodie Deum colere præsumat cæremonia agni Paschalis, per quam ex diuina institutione futura Christi passio significatur. Eademque ratio est de aliis Iudaicis cæremoniis, quibus ex Dei institutione significabatur gratia futura, & per Christum exhibenda, quæ tamen modò exhibita est. Huc pertinent falsæ, & perniciosæ traditiones hæreticorum, docentium, aliud in Sacrificio offerendum, quàm Christus & Apostoli nobis tradiderunt, & Catholica semper Ecclesia tenuit: contra quos Irenæus *lib. 3. aduersus hæreses, cap. 2. & 3.* S. Cyprianus *lib. 2. epist. 3.* S. August. *hæres. 64.* & S. Th. *cit. art. 1.*

Huc etiam spectat, alienas reliquias pro Sanctorum reliquijs venerandas proponere; item falsa miracula prædicare, vel scriptis mandare, vel anathemata afferre, vt signa miraculorum, quando nulla contigerunt: quæ ex genere suo peccata mortalia sunt; cū sint falsitates perniciosæ, ob quas minor deinde fides aliis veris reliquiis, & miraculis adhibetur, sicuti docet Caiet. *ver. superstit. c. 1.* Armill. *n. 2.* Nau. *c. 11. n. 27. ver. sextò,* Sanch. *l. 2. mor. c. 37. n. 9.*

Alter modus falsitatis est ex parte ipsius colentis: si quis Deum colat tanquam publicus, siue ab Ecclesia constitutus Minister, cùm commissionem nullam habeat; vel talem non habeat. Sicuti enim falsarius censeretur ille, qui aliqua nomine alterius proponeret, quæ ei commissa non essent; ita vitium falsitatis incurrit, qui nomine Ecclesiæ cultum Deo exhibet, contra voluntatem Ecclesiæ, aut contra formam ab Ecclesia constitutam, & in eadē consuetam, sicuti scribit S. Th. *cit. q. 93. ar. 1.* Huc pertinet, si quis Sacrificium offerat, cum Sacerdos non sit; cuius exemplum habemus in Saule *1. Reg. 4. c. 13.* Vel si Sacerdos excommunicatus, & ab Ecclesia præcisus, nomine Ecclesiæ sacrificet, vel alia Sacramenta ministret; quę ipsi commissa non sunt, sed prohibita. Item si Sacerdos non prohibitus, seu Minister non præcisus in Sacrificijs, aliisue publicis officijs, nomine Ecclesiæ à Deo precetur contra voluntatem, & ordinationem eiusdem Ecclesiæ: qua de re Suar. *tom. 1. tr. 3. lib. 2. de superstit. cap. 2. num. 11. & 18.*

Posterior species cultus superstitiosi, quæ est secundum superfluitatem, in eo consistit, quod aliquis Deum colere aggrediatur eo modo, vel cæremonia, quæ neque ad ipsius Dei gloriam, neque ad spiritus excitandam deuotionem inseruit: aut quia cæremonia, siue ritus, inanis est, v.g. non nere die Sabbati in honorē B. Virg. interim aliis seruilibus laboribus insistendo; item orandi ante solis ortum, adhibito certo numero, situ, colore cereorū; audiendi Missam à Sacerdote, qui vocatur Ioannes, ait Nau. *c. 11. n. 23.* & vide *n. 35.* Aut quia est contra statutum, vel consuetudinē Ecclesiæ, v.g. in Missa sæpius dicere Alleluia, plures facere cruces, quàm ordinatū est; dicere Gloria, vel Credo, cū omittenda sunt.

5 Est autem huiusmodi superstitio cultum indebitum, siue superfluum exhibens, si contemptus, & scandalum absit, peccatū veniale tantùm, teste Caiet. *cit. c. 1.* Less. *lib. 2. c. 43. dub. 1. n. 5.* Si tamen cultus non tantùm vanus sit, sed etiam turpis; puta si quis Deum colere intendat aliqua actione praua, vel turpitudinem cōtinente, v.g. hominis immolatione, rei furtiuæ oblatione, item turpibus verbis in templo decantatis, vel solo etiam vocis, aut organi sono notabiliter lasciuo, & ad impuritatem prouocante, nō videtur posse excusari à mortali: qua de re Caiet. *2. 2. q. 91. a. 1. & in sum. ver. organorum vsus.* Armill. *ver. cantus, n. 4.* Bartol. Med. *lib. 1. instruct. c. 14. §. 2.* Valent. *to. 3. disp. 6. q. 9. p. vlt.* Suar. *tom. 2. de Relig.* vbi de horis canonicis, *c. 13. n. 16.* Sanch. *lib. 2. c. 36. n. 7.* Vide Trid. Concil. *sess. 22. in decreto de obseruand. & euitandis in celebratione Missæ,* & S. Hieron. *lib. 3. comment. c. 5. ad Ephesios in c. verba. Cantantes, & psallentes in cordibus vestris Domino. Audiant hæc adolescentuli, audiant ii, quibus psallendi in Ecclesia officium est; Deo non voce, sed corde psallendum: nec in tragædorū modum guttur, & fauces dulci medicamine linendæ sunt, vt in Ecclesia theatrales moduli audiantur, & cantica, sed in timore, in opere, in scientia Scripturarum.*

Nunc breuiter colligamus, quæ hoc capite dicta sunt. Superstitio alia est secundùm defectum in obiecto cultus; cuius tres species sunt, mox tractandæ. Alia verò est secundùm defectum in ipso cultu, & hæc iterùm diuiditur: nam alius est cultus falsus, ac perniciosus, alius cultus superfluus. Vtriusque verò duplex modus existit: Quia falsitas cultus aut tenet se originaliter ex parte rei cultæ seu significatæ, aut ex parte Ministri colentis. Denique cultus superfluus est, vel quia ex se ipso inanis, & ad spiritum excitandum inutilis est; vel quia ab Ecclesiæ statuto, aut consuetudine abhorret. Quo posteriore casu, licet, vt præcisè spectatur, idoneus esse possit ad Dei gloriam, & spiritus deuotionem; posito tamen Ecclesiæ contrario decreto, inutilis est, & peccato obnoxius, sicuti Caiet. notauit suprà *cit. cap. 1.*

CAP. II.

DE IDOLOLATRIA.

SVMMARIVM.

1 *Idolum est simulacrum falsum: seu rei non existentis species: quare differt ab imagine, quæ est vera rei similitudo, seu repræsentatio.*

2 *Idololatria dicitur seruitus, quæ soli Deo debetur, alicui creaturæ exhibita.*

3 *Adoratio, & omnis latriæ cultus principaliter est in mente; secundariò in actione externa.*

4 *Externa signa cultus quædam propriè instituta sunt ad Deū colendum, quædam verò indifferentia sunt ad latriam, & duliā.*

5 *Idololatria alia perfecta est, alia imperfecta, alia externa tantùm, & simulata.*

6 *Triplex apud Gentiles idololatria erat: Videlicet, vt Varro appellaut, Genus Theologiæ fabulosum, ciuile, & physicum.*

1 EIdωλον, Græca vox, si generatim accipiatur, aliud nō est, quàm simulacrum falsum, siue rei non existentis fictitia species: vt si quis humanis membris caput canis, aut arietis formet, vel in vno hominis habitu duas facies fingat, ait Origenes *hom. 8. in Exod.* & sequitur Theodor. *qu. 38. in Exod.* Euthymius *in panopl. par. 2. tit. 17.* Vasq. *lib. 2. de adorat. disp. 1. c. 1.* In eoque differt idolum ab imagine: Nam *imaginis hæc natura est,* inquit Gregor. Naz. *orat. 36. vt exemplar suum imitando referat.* Et S. Aug. *lib. vii. Gen. super litteram, c. 16. Omnis imago similis est ei, cuius imago est.* Idemque S. Damasc. *orat. de imaginibus notauit.* Atque secundùm hanc acceptionem, quamuis restrictam, Scriptura sacra, & Ecclesiastici scriptores idoli nomen vsurpant, vt idem sit quod falsi Dei simulacrum, sicuti definit S. Aug. *super Librum Iudicum, lib. 7. q. 41.* In eandemque sententiam Euthym. *tit. 23.* ait; *Aliud esse imaginem, & aliud idolum: nulla enim, aut falsa esse idolorum exemplaria: cùm Deos appellent eos, qui non sunt Dii, sed Dæmones. At imaginum apud nos vera sunt exemplaria, & verè referunt id, quod appellantur.* Ita etiam de Idolo loquitur Hierem. *c. 10. Confusus est artifex omnis in sculptili, quoniam falsum est, quod conflauit, & non est spiritus in eis.* Et Habacuc. *c. 2. Quid prodest sculptile, quia sculpsit illud fictor suus, conflatile, & imaginem falsam.* Et S. Paulus, *1. ad Cor. 8. Scimus quia nihil est idolum in mundo,* id est, nullam veram, sed solùm putatiuam diuinitatem habet: *& quod nullus est Deus nisi vnus.* Quare idem Apostolus ad Rom. 1. gentium idola describens ait: *Mutauerunt gloriam incorruptibilis Dei, in similitudinem imaginis corruptibilis hominis, & volucrum, & quadrupedum, & serpentium.* Vide etiam Sapient. *c. 14. n. 2.* Porrò hinc, facta per Synecdochen extēsione, idolum frequenter appellari solet illud omne, quod vt Deus colitur, cùm Deus non sit, sicuti notauit S. Th. *q. 94. ar. 1. in corp.* Vasq. *loc. cit. c. 3.* Suar. *tom. 1. de Relig. tr. 3. lib. 2. c. 3. n. 5.*

2 Secundùm quam vsitatissimā acceptionem, idololatria aliud nō est, quàm *seruitus, quæ soli Deo debetur, alicui creaturæ exhibita:* cuiusmodi seruitus Græcè λατρεία, dicitur, ac definitur, Voluntaria exhibitio signi protestantis supremam Dei excellētiam, atque super res omnes dominium. Quare S. Aug. *lib. 1. qq. super Genes. q. 61. Dictum est* (Deut. 6.) *& illi soli seruies: quod est Græcè λατρεύσεις. Talis enim seruitus non nisi Deo debetur: Vnde damnantur idololatriæ id est, eiusmodi seruitutem exhibentes idolo, quæ debetur Deo.* Quod in eisdem gentilibus Apostolus damnauit ad Rom. 1. *Seruierunt* (ἐλάτρευσαν) *creaturæ potiùs, quàm Creatori.*

3 No-

3 Notandum verò est primò; Duplicem esse Dei adorationem, seu latriam; internam, & externam, teste S.Th.2.2.q.84.a.2.& 3. Interior latria consistit in recognitione, seu mentali confessione supremi dominii, quam rationalis creatura Deo offert, ex affectu submissionis, ac reuerentiæ. Exterior autem latria consistit in exhibitione signi externi, quo creatura rationalis protestatur internam de Dei excellentia existimationem, & submissionis affectionem. Ex quo colligitur, Dei adorationem, omnemque latriæ actum principaliter esse in mente; secundariò autem in actione externa, tanquam signo expressiuo internæ submissionis, & adorationis, sicuti significat S.Th. *cit.q.84.a.1.ad 1.& a.2.& 3.in corp.* Scot. *in 3.d.9.q.1.§.de primo sciendum*, Suar. *p.3.t.1.disp.51.s.2.& t.1.de Relig.tr.2.li.1.c.1.* Bellarm. *li.3.de cultu SS.c.12.* Licet aliter sentiat Valen. *t.3.disp.6.qu.3.p.1.* Lessl. *lib.2.c.38.dub.1.n.4.*

4 Notandum est secundò: Externa signa cultus quædam sunt propria latriæ, id est, communi hominum vsurpatione tantum instituta ad protestandam supremam excellentiam, & dominium Dei: cuiusmodi est Sacrificium, & quæ ad illud pertinent, templum, altare, &c. *Nulli ad Martyrum*, inquit S.August. *lib.20.* contra Faustum, *cap.21. sed ipsi Deo Martyrum, quamuis in memorias Martyrum, constituimus altaria.* Et paulò pòst: *Illo cultu, quæ Græcè latria dicitur, Latinè vno verbo dici non potest, cum sit quædam propriè diuinitati debita seruitus, nec colimus, nec colendum docemus, nisi vnum Deum, cum ad hunc cultum pertineat oblatio Sacrificij; vnde idololatria dicitur eorum, qui hoc etiam idolis exhibent: nullo modo tale aliquid offerimus, aut offerendum præcipimus, vel cuiquam Martyri, vel cuiquam sanctæ animæ, vel cuiquam Angelo.* Similia habet, *lib.22. de ciuit.c.10.*

Alia verò signa indifferentia sunt ad latriam, & duliam, siue cultum inferiorem creaturis rationalibus exhiberi solitum: cuiusmodi sunt capitis inclinatio, genuflexio, suffitus quoque, seu incensum: Quæ secundùm se indeterminata, determinantur ab intentione mentis; vt, si exhibeantur creaturæ cuicunq; ad diuinitatis in ipsa residentis protestationē, idololatria committitur; sin verò exhibeantur rationali creaturæ, puta homini, animæ, vel Angelo bono, in significationem inferioris creatæ excellentiæ, ad duliam, siue obseruantiæ cultum spectet. Ita de duplici adoratione, quarum vna est ex affectu latriæ, altera ex affectu duliæ, siue inferioris obseruantiæ scribit S.Th. *q.84 art.1. Secundùm reuerentiam, quæ creaturæ excellenti debetur, Nathan adorauit Dauid. 3.Reg.c.1. secundum autem reuerentiam, quæ debetur Deo, Mardochæus noluit adorare Aman, timens, ne honorem Dei transferret ad hominem, vt dicitur Hester. 13. Et similiter secundum reuerentiam debitam creaturæ excellenti, Abraham adorauit Angelos, & etiam Iosue, vt legitur cap.5. Quamuis possit intelligi, quod adorauerint adoratione latriæ Deum, qui in persona Angeli apparebat, & loquebatur.* Quemadmodum etiam cruces, & alias imagines Christi latria adoramus & colimus; non quòd credatur inesse aliqua in iis diuinitas, vel virtus, propter quam sint colendæ; sed quoniam honos qui eis exhibetur, refertur ad prototypa, ait Trid. *sess.25.de imaginib.* Vide Athanas. vel si quis alius author est, *q.41.* ad Antiochum S.Greg. *l.lib.7.epist.53.* ad Secundinum Leontium *lib.5.* contra Iudæos apud S.Damasc. *orat.3. de imag.* & eundem Damasc. *lib.4. Fidei Ortodoxæ c.17.* & quæ dixi *tract.7.c.5.n.9.*

Porrò ex dictis colligitur, triplicem idololatriam distingui posse, vt notauit Suar. *cit.lib.2.c.4.& 6.* Prima est perfecta; cum quis idolo diuinum honorem exhibere intendit, quia falsò existimat Deum esse: cuiusmodi idololatria cū infidelitate iuncta est.

5 Altera est minus perfecta, cùm quis sciens idolo (id est creaturæ cuicunque, quæ vt Deus colitur) diuinitatem nullam inesse, tamen ex prauo affectu, v.g. ex odio erga verum Deum, vel cupiditate aliquid à Diabolo obtinendi, ipsi Dæmoni, vel alteri creaturæ externum cultum, tanquam Deo defert. Cuiusmodi cultus, licèt à proprietate idololatriæ deficiat secundùm intellectum, quia non procedit ex falsa existimatione diuinitatis, tamen secundùm voluntatem non deficit; quia procedit ex affectu internæ reuerentiæ, ac submissionis, tanquam erga Deum; in cuius etiam protestationem, ac signum externa actio exhibetur; imò hæc idololatriæ species priorem superare videtur in grauitate peccati: tum quia ex mera voluntatis malitia committitur; prior autem ob ignorantiam aliquo modo excusatur: tum quia aliquam etiam simulationem, & mendacium perniciosum, Deoque iniuriosum continet.

Tertia denium est idololatria simulata, & impropriè dicta, cū quis sine existimatione diuinitatis, & sine interno affectu colendi, ob Tyranni, vel populi metum, exterius tantum idolo exhibet cultum latriæ, Deo vero debitum: quod nunquam etiam licitum est, cum repugnet veræ Fidei confessioni, & sit plenissimum mendacium in cultu Religionis, quod Deo iniuriosum & aduersus homines scandalosum est, vti notauit S.Th. *q.94.a.2. in corp.& a.3 ad 1.* ex S.Aug. *lib.6.de ciuit.c.10.* qui Senecam ita simulatè, ac mendaciter idola coluisse significat, & similiter Platonicos, vti indicat idem Aug. *l.10.de ciuit. Dei. ca.1.* Est autem hæc merè externa idololatria, non vera, & formalis, sed materialis tantùm, & impropriè dicta. Quia ad omnem latriam, siue exhibitionem cultus diuini, requiritur affectus submissionis, tanquam erga supremam excellentiam: ergo vbi talis affectus deest, non est verus latriæ cultus, sed simulatus; licèt interim sit grauissimum peccatum, etiam contra Religionis virtutem. Vide etiam quæ dixi *l.2.tract.1.c.11.n.3.*

Aliam diuisionem idololatriæ veterū Gentilium refert S.August. *lib.6.de ciuit.c.5.* & S.Tho. *q.94.a.1.* Vna erat erga homines mortuos, v.g. Iouem, Martem, Mercurium, Apollinem, &c. quod Varro apud S.Aug. *cit.loc. genus Theologiæ mythicon*, seu fabulosum, appellat, eiusque originem tradit Sapiens, *c.14.* Huc etiam spectat Platonicorum error, qui præter vnum supremum Deum, Angelicos spiritus tanquam Deos cultu latriæ colebant, teste eod. S.Aug *lib.12.de ciuit.c.26.& li.13.c.16.* Altera erga demortuorum hominum, vel bestiarum simulachra, secundùm se, quippe quæ animata esse, & vim diuinam in se continere existimabantur, quando diabolus decipiendi causa in statuas se insinuauit, atq; responsa dedit, vt mirarentur Ethnici, ait S.Aug. *lib.8.de ciuit.c.23.* potestatem suam Deos faciendi. Cuiusmodi idololatriæ genus Varro *Theologiam ciuilem* appellauit, quia in vrbibus, à sacrificulis, & populo frequentatum. Tertia erat erga solem, lunam, sidera, ignem, aquam, aerem, & reliquas mundi partes, quippè quem animatum esse credebant, & diuino numine plenum, à quo res omnes generentur, moueantur, conseruentur. Idque *genus Theologiæ physicum* Varro nuncupauit, qui à naturalibus Philosophis inuentum fuerat.

CAP. III.

DE DIVINATIONE.

SVMMARIVM.

1 *Diuinatio, est significatio occultorum ex pacto expresso, vel implicito cum Dæmone.*
2 *Si quis à Diabolo expressè, vel implicitè petat cognitionem earum rerum, quas ille naturaliter nosse potest, peccatum superstitionis ex genere suo mortale committit.*
3 *Qui vanis, & superstitiosis signis fidem adhibet, non iuuatur protestatione, quòd cum Dæmone societatem ullam habeat, cum protestatio facto contraria sit.*
4 *Diuinatio per pactum cum Diabolo expressum maiorem deformitatem continet.*
5 *Astrologia duplex est, naturalis, & diuinatoria.*
6 *Somniorum triplex genus est I. Quod naturaliter euenit. II. Quod à Deo immittitur. III. Quod à malo Dæmone prouenit.*
7 *Somnium diuinum à Diabolico viri sancti discernunt, non tantum ex obiecto, & fine eius, sed etiam ex interna somniantis, & è somno excitati, affectione.*
8 *Sortium triplex genus est, diuisorium, consultatorium, & diuinatorium.*
9 *Electiones Ecclesiasticæ sortibus fieri prohibentur.*
10 *Obseruationes vanæ sæpè non excedūt malitiam culpæ venialis.*

Diuinatio dicta est, quasi diuinitatis æmulatio, seu ostentatio, quia per eam homo futura contingentia, & alia occulta ab humana cognitione remota, & diuinæ scientiæ propria, cognoscere affectat, quare Isaiæ 41. dicitur: *Annuntiate, quæ futura sunt in futurum, & sciemus quia Dij estis vos.*

1 Definitur diuinatio apud Martinū Delrium *lib.4. disquis. magic.c.2.q.1.* Significatio occultorum, ex pacto cum Dæmone. Dicitur *significatio*: Quia instructio, siue prænotio occultorū per varia signa accidit, vnde variæ materiales species diuinationis existunt, sicuti videre est apud S.Th. *q.95.a.3.*

Additur, *ex pacto cum Dæmone*: Nam quicumque res occultas, quæ hominis naturalem cognitionem superant, scire vult, idque non Dei beneficio, ac reuelatione; necesse est, vt Dæmonis ope addiscere desideret, ideoque societatem, ac pactum cum Dæmone, Dei, & humani generis hoste, expressè, vel tacitè ineat, contra illud Apost.2. ad Corinth.10! *Nolo vos fieri socios Dæmoniorum*: & docet S.August. *l.2. de doctr. Chr.c.23.& l.2.de Gen. ad lit. cap.17.*

Consistit ergo malitia diuinationis in eo, quod homo in assequenda rerum cognitione, cuius indigens, vel appetens est, non ad Deum, sed ad Diabolum, Dei, & hominum infestissimum inimicum, pro instructione confugiat: quod in ipsius Diaboli, diuinitatem in omnibus affectantis, honorem; Dei verò contumeliam, & contemptum redundat: quando homo, relicto

Deo,

Deo, ad honestatē potius illius se confert, quodammodo apostasix, & læsę Maiestatis diuinæ reus. Quare in *c. Episc. 26. q. 5. Subuersi* dicuntur, *qui relicto Creatore suo, Diaboli suffragia quærunt*. Et *lib. 4. Reg. c. 1. Nunquid quia non erat Deus in Israel, mittis, vt consulatur Beelzebub Deus Accaron?* vbi Abulensis notauit *q. 7.* ideò etiam peccasse Ochoziam, quia consulendo Beelzebub contemnebat Deum, ac si nullus esset. Vide Caiet. 2. 2. *q. 95. a. 5.* Origenem *in lib. Num. hom. 16.* vbi ita ratiocinatur: non longè, à fine. *Si expedit nobis scire futura, dicentur à Deo per Spiritum sanctum: si verò non dicuntur, nec denunciantur, scito, quia nobis non expedit.*

2 Hinc colligitur: Licèt grauius sit peccatum diuinationis, atque ad idololatria propinquiùs accedat, si quis à Dęmone petat etiam cognitionem earū rerum, putà actionum liberè futurarū vel internarum cogitationum, aut affectionum, quarum scientia, & reuelatio Dei propria est: tamen negari non debet, quin etiam cognitionem aliarum rerum à Diabolo petere, quas ille naturali facultate comprehendere, aliisque manifestare potest, sit verè, ac propriè peccatum superstitionis, contra religionis virtutem ex genere suo mortale: putà si aliquis Dæmonis ope scire desideret furti, vel homicidii occultum auctorem, vel futurorum ex libero hominum arbitrio dependentium effectuum cognitionem non omnino certam, sed coniecturalem, ac probabilem, qualem Diabolus naturali sagacitate consequi potest. Quæ videtur sententia S. Aug. *loc. suprà cit.* S. Th. *cit. q. 95. art. 2.* Caiet. ibidem, *& in ar. 5.* eandemque tradit Nau. *in t. nouit. notab. 2. de iudiciis.* Suar. *tr. 3 lib. 2. de superst. c. 8. n. 16.* Sanch. *lib. 2. c. 38. n. 9.* contra Valent. *tom. 3. disp. 6. q. 12. p. 3. paulò post princ.*

Diuinatio duplex est; Vna, quæ fit cum expresso pacto, vel saltem explicito proposito, ac voluntate aliquid à Dæmone discendi. Sufficit enim ad peccatum huius superstitionis, quòd homo à diabolo scientiam, vel instructionem aliquam imploret, licèt is non respondeat: vel quia à Deo prohibetur, vel ob aliam causam, sicuti docet Caiet. *art. 5.* Sæpenumerò tamen respondet, & hominē edocet, idque variis modis, qui ad materiales species, siue differentias superstitionis pertinent, sicut videre est apud S. Tho. *cit. q. 95. a. 3.* Delrium *li. 4. disquis. magic. c. 2. q. 6. & 7.* Suar. *cit. c. 8. n. 2.* Sanch. *nu. 12.* Less. *lib. 2. cap. 43. dub. 5. n. 25.* Et quamuis alioquin mendax, & infidelis Diabolus sit; tamen, vt homines magis sibi deuinctos teneat, atque in grauiora præcipitia deducat, sæpe promissis stans vera eos edocet, modo Deus permittat. Sed quia multarum rerum, maximè internarum cogitationum, ac voluntatum, & ex libertate pendentium euentuum certam notitiam non habet, ideo de iis interrogatus nonnunquam falsa enuntiat, interdum ambiguis responsis interrogantes deludit, interdum verò casu aliqua eueniunt, sicuti à Diabolo prædicta erant.

Altera est diuinatio per pactum, ac societatem cum Dæmone implicitam: cum quis notitiam alicuius rei ex signo aliquo consequi stetiò confidit, quam illud naturaliter nullo modo indicare potest: tunc enim diuinator talem notitiam ab intelligentiore substantia tacitè desiderare conuincitur, cum autem certum sit huiusmodi signa vanitatis à Deo instituta non esse, bonos Angelos aliquid hominibus reuelare, absque Dei voluntate, ac iussu, restat, vt per eiusmodi signa à Dæmone cognitionem acquirere velit. Vide S. Th. 2. 2. *q. 96. a. 1.* Nauar. *c. 11. n. 25.*

3 Neque excusantur, qui talibus signis, suaptè natura vanis, ac inutilibus, certam fidem adhibent, propter diuturnam multorum vtentium experientiam, quamuis interim protestentur se nullam cum Dæmone societatem intendere, neque cognitionem aliquam ipsius ope, seu ministerio consequi velle. Nam protestatio contraria facto nihil excusat: Illi autem re ipsa contra protestationem suam faciunt, quando adhibent signa, tanquam idonea ad cognoscendam veritatem, quæ nullam ad hunc finem proportionem, seu vtilitatem habere possunt, nisi ex constitutione, & ope Dæmonis, quam proinde ipso facto petere censentur, ideoque etiam sæpe assequuntur, vt Dæmones se ingerant, & res occultas per eiusmodi signa edoceant, sicut ipsa, quam dicunt, experientia testatur.

4 Veruntamen est, quod diuinatio per pactum implicitum minus grauis, ac periculosa sit, quàm ea, quæ expressam Dæmonis inuocationem continet, idque ob plures causas. I. Est: Quia peccatum diuinationis in eo maximè consistit, quod idololatriæ (quæ grauissima superstitionis species est) rationem aliquam participat; dum homo Diabolum tali honore dignatur, vt ab ipso diuinitatis æmulatore rerum occultarum reuelationem petat: hic autem inordinatus honor, siue superstionis deformitas grauior est, si Dæmones expressè inuocentur, quàm si aliquid fiat, cui *dignum sit, vt Dæmones se ingerant*, ait S. Th. *q. 95. ar. 3. ad 1.* Accedit, quantò maior, & euidentior est societas cum Diabolo, tantò euidentiorem esse apostasiam à Deo, ob quam Deus desertori suo gratię auxilia detrahit, & deceptori Diabolo derelinquit; vt rectè notarit Caietan. *art. 4.* esse hoc probabile signum reprobationis æternæ: quia sicuti ad initium felicitatis æternæ spectat conuersatio in hac vita cum Deo, & Angelis per preces, &c. ita ad initium æternæ damnationis spectat societas, & conuersatio cum Dæmonibus. Quæ omnia magis in eos cadere, qui cum Dæmone expressum pactum ineunt, manifestum est.

II. Diuinatio cum pacto expresso sæpè alia grauissima flagitia adiuncta habet; putà abiurationem baptismi, & apostasiam à Christo, idololatriam erga Dæmonem, per genuflexionem, sacrificium, &c. cum blasphema deuotione ad perpetuum illius obsequium; eiusdemque reciproca promissione instruendi hominem sibi deuotum, sicuti notauit Less. *lib. 2 c. 43. dub. 5. n. 28.* Suar. *c. 8. n. 22.* Martinus Delrius *lib. 4. c. 1. q. 1.* Quæ tamen cum diuinatione per pactum implicitum non ita concurrere solent.

III. Diuinatio per pactum expressum cum Dæmone nunquam à peccato mortali excusatur; quia nimis graue ni eamque manifestam deformitatem habet, sicuti docet Valentia *disp. 6. q. 12. p. 4.* Sanch. *nu. 18.* At verò diuinatio per pactum implicitum interdum excusatur à mortali; vel propter ignorantiam non crassam (siquidem huius diuinationis seu obseruationis malitia, licèt secundùm se grauis sit, tamen non omnibus ita manifesta) vel propter imperfectionem superstitionis: si non certa fides, sed solùm timor quidam, aut suspicio cócipiatur euentus ita euenturi, sicuti prænotio signi vani indicat: quod tradit Caiet. *cit. q. 95. ar. 6. in fine. & q. 96. ar. 3. & in summ. ver. superstitio. c. 2.* Nau. *c. 11. n. 38.* Less. *lib. 2. c. 43. dub. 8. n. 43.* Suar. *c. 10. n. 6.* Sanch. *n. 21.*

5 Restat, vt aliquas species diuinationis, præsertim eius, quæ per pactum implicitum fit, recenseamus ex doctrina S. Th. *a. 5. & seqq.* Vna est diuinatio per astra, quæ astrologia iudiciaria vocatur. Est enim duplex astrologia; vna naturalis, eaque licita, & humano generi vtilis ars, per quam situs, ac motus astrorū obseruantur; atque ex iis effectus naturales prædicuntur: partim qui necessariò euenturi sunt, vt eclipses: partim qui contingenter euenturi, quòd propter concursum aliarum causarum impediri possint: cuiusmodi sunt pluuiæ, siccitas, aeris serenitas, salubritas, animalium morbi, &c.

Multò verò magis incerta esse solet coniectatio temperamenti, ac propensionis naturalis, habita ex aspectu astrorum & obseruato puncto natiuitatis cuiusque hominis, sicuti notauit Caiet. *q. 95. ar. 5.* Suar. *c. 11. nu. 9.* Sanch. *n. 29.* Ratio est, tum quia temperamentum prolis non tantum ex cœli influxu, sed multò etiam magis ex materia conceptionis, ac nutritionis dependet: tum quia, vt S. Aug. notauit *lib. 2. de doct. Christ. ca. 22.* punctum illud siue momentum natiuitatis, quod Mathematici exactissimè obseruandum esse aiunt, deprehendi certò non potest, ob rapidissimum cœli motum: aliaque impedimenta. Accedit, quòd vis astrorum haud dubiè etiam in fœtum vtero materno inclusum influat: ideoque etiam punctum conceptionis, itemque animationis obseruandum esse videatur, quorum tamen obseruatio Mathematicis multò magis impossibilis est.

Veruntamen, tametsi Astrologi naturales astrorum effectus, putà anni sterilitatem, pestis grassationem, nati pueri temperamentum, & naturę propensionem maiore certitudine asserueret, quàm ex astrorum aspectu consequi possunt: non tamen committunt peccatum diuinationis contra religionis virtutem: sed sæpè temeritatis, ac mendacii, vti docet Suar. *cit. c. 11. n. 12.* Sanch. *n. 29.* Vide tamen, si placet, quæ Pet. Nau. *lib. 2. de rest. ca. 2. n. 28. & 80.* congerit in defensionē astrologiæ iudiciariæ, si ex natiuitatis aspectu non particulares contingentes effectus: sed generatim prædicat propensionem naturalem, atque effectus inde consequentes, vt plurimum apud eos, qui naturæ suæ victoriam non assequuntur. Ex quo fieri soleat, vt eiusmodi coniectatio, non quidē incerta, attamen probabilis existat.

Altera autem est astrologia diuinatoria, per quam ex astrorum aspectu euentus à libero arbitrio pendentes prædicuntur: vel præteriti, aut præsentes occulti effectus denunciantur: v. g. Titium esse auctorem furti, aut homicidii occulti, Caium tale matrimonium contracturum, aut Episcopum futurum; gladio, aqua, igne, domus ruina periturum. Vel enim talis coniectatio, seu iudicium fieri potest, quia astra sint causa talium effectuum: vel quia solùm signa. Primum non potest dici de effectibus liberè contingentibus: tollitur enim libertas hominis ipsiusque opera tribuuntur fati necessitati; quod hæreticum est. Neque de effectibus casualibus, quia ii non proueniunt ex vnica causa, sed ex causarum fortuito concursu, quem Astrologi, neque in sideribus, neque alio modo secundùm naturalem rationem deprehendere possunt: qua de re vide Gratianum *causa 26. qu. 4.* Binsfeld. *tit. C. de Malef. & Mathemat. in lib. 1. q. 2.* P. Nau. *lib. 2. c. 2. n. 46.* Debet igitur alterum dici, Astra à Mathematicis iudiciariis obseruari

seruari

seruari, quatenus puta signa sunt, adeòque ex alicuius institutione significantia: & non Dei, aut boni Angeli: quandoquidem talis significationis nullum indicium extat in sacra scriptura; quin potiùs tanquam vana prohibetur, vti videre licet apud Isaiam c. 47. Hierem. c. 10. *Iuxta vias Gentium nolite discere, & à signis cæli nolite metuere, quæ timent Gentes; quia leges populorum vanæ sunt.* Restat ergo, vt Diaboli signa sint, expresso, vel tacito cum hominibus pacto instituta, sicuti testatur S. August. *lib. 2. de doctrina Christiana c. 22. in fine.* Vide etiam motum proprium Sixti V. contra astrologiam iudiciariam, *tit. Cod. de maleficis, & Mathematicis, & l. Mathematicos, Cod. de Episcopali audientia*, & quæ congerit Gratianus *causa 26. q. 5.*

Altera species diuinatioois est physiognomia: cuius partes sont metoposcopia, & chiromantia: secundùm quas ex corporis, puta vultus, manuum, & capitis lineamentis liberè contingentes euentus, prospera, vel aduersa fortuna prædicitur. Est tamen etiam physiognomia, chiromantia philosophica, ac naturalis, per quam ex corporis, & membrorum habitudine, & proportione, vultus item, ac manuum lineamentis, de corporis valetudine, & temperamento: consequenter de hominis etiam ingenio, atque animi propensione coniectatio aliqua licitè fieri potest, vti docet Delr. *l. 4. c. 3. q. 4.* Less. *dub. 7. n. 45.* Sanch. *n. 44.*

6 Tertia diuinatio est per somnia, de qua S. Th. *a. 6.* Est autem somniorum triplex genus: Nam pleraq; naturaliter proueniunt, siue ex præcedente animi cogitatione, & affectione; siue ex corporis constitutione: quare licitum est somnia eo fine obseruare, vt vel præsens corporis valetudo, vel secuturus morbus, aut ex morbo conualescentia intelligatur. Quòd si his maior fides habeatur, quàm ex somnio conijci possit, ad vanitatem, & temeritatem spectat: non ad superstitionis peccatum.

Alterum genus somniorum est, quæ à Deo immittuntur: exempla habemus in Gedeone *iudicum* 7. in Daniele *c. 2.* Iosepho, & Magis *c. 1. & 2.* S. Matth. Et *Num. 12.* ait Dominus, *Si fuerit inter vos Propheta Domini, in visione apparebo ei, vel per somnium loquar ad illum.* Cuiusmodi somnius clarè aliquid ostendentibus necessarium est fidem dare, & obsequi; si sufficientia indicia adsint, ea à Deo esse.

Tertium denique genus somniorum est, quod Diabolo, hominis phantasiam commouente, excitatur: atque eiusmodi somnium expressè, vel implicitè desiderare, aut fidem ei habere, actionesque suas ex illo dirigere, ad superstitionem, ac diuinationem spectat. Tunc autem obseruatio somniorum illicita, & cum Dæmonis pacto coniuncta censeri debet, cùm ex eo vanè, ac temerè coniectatio fit de effectu liberè euenturo, aut merè casuali, & fortuito; multòque magis si aliquis expressè desideret, vel etiam idcirco certo corporis situ somnium capiat, vt ipsi occultum aliquid reueletur. Cùm enim somnia non habeant vim naturalem significandi huiusmodi occulta, aut futura contingentia, sequitur, postulari, vel acceptari tanquam signa instituta, & immissa ab aliqua substantia intelligente; & non Deo, aut Angelo; (suppono enim non adesse indicia somnii diuini.) Ergo à Diabolo. Quapropter somniorum obseruatio prohibita est Leuit. 19. Deuter. 18. *apud Ecclesiast. c. 34.* atque est ex genere suo peccatum mortale: sæpè tamen minuitur per ignorantiam, vel simplicitatem; vel si aliquis non certam fidem somnio habeat; sed solùm ad cautelam, semel, aut iterum ex eo actiones suas dirigat: quod licèt vanum, & inutile plerumque sit, excusatur tamen à mortali, vti docet Caiet. *verb. somniorum obseruatio.* Nauar. *cap. 11. nu. 33.*

7 Duo insuper obseruanda sunt. I. Viros sanctos, & exercitatos inter diuinum, ac diabolicum somnium discernere, non tantum ea materia, siue obiecto, ac fine eius; vtrum ad rem bonam, ac honestam, an verò turpem impellat (quandoquidem etiam *Satanas transfigurat se in Angelum lucis* 2. Corin. 11.) sed etiam ex interna somniantis, atque è somno excitati affectione: qualis est illustratio, & consolatio animi, insolita promptitudo ad Dei obsequium: ex quibus indicijs homo, vel secundùm animi dictamen, & instinctum, vel secundùm sapientis viri iudicium, magnam probabilitatem, vel etiam certitudinem consequi potest, somnium à Deo prouenire. Dæmoniaca autem somnia, vel ad malum inclinant, vel si ad id, quod boni speciem gerit, deceptionis causa: attamen animum perturbare, & ad Dei obsequium tardiorem reddere solent. In dubio autem, vtrùm à Deo, an verò Dæmone proueniat, non est illi fides habenda iuxta illud Ecclesi. 34. *Nisi ab Altissimo fuerit emissa visitatio, ne des in illis cor tuum: multos enim errare fecerunt somnia.* Vide S. Iustinum Mart. *in resp. ad qu. 21.* S. Anton. apud Athanas. in vita eius, Martin. Delrium *lib. 4. disquis. ca. 13 qu. 6.* Less. *cit. cap. 43. dub. 8.* Suarez *cap. 23.* Sanchez *nu. 71.* Pererium *lib. 1. in Danielem q. 3.* Petr. Thyræum, de spirituum apparitionibus, *lib. 1. c. 10. n. 16. & lib. 2. c. 4. & 6.*

II. Obseruandum: Duplex esse somnium; Vnum propriè dictum, in quo vsus rationis liber, & expeditus non est. Quia intellectus in hac vita dependet à sensibilibus phantasmatibus: hæc autem in somno eleuatione vaporum perturbantur; ideoque intellectus dormientis nullam perfectam deliberationem, aut iudicium de rebus formare, consequenter neque peccare potest. Cæterum si phantasia hominis fortis sit, & eleuatus vapor non admodum copiosus, ac crassus, tunc non omninò ligantur sensus interni; sed apparent phantasmata, quamuis inordinata, vt facultas æstimatiua aliquo modo discernere possit, imò etiam intellectus interdum ratiocinari, ac discurrere; quamuis valdè imperfectè, & non cum vera libertate; sicuti stultis quoque ac ebriis euenit. Quæ est doctrina S. Th. *1. p. qu. 84. art. 8.* ex qua colligit Suar. *lib. 2. de superst. c. 13. nu. 23.* de tali somnio, vtrùm à Deo immissum sit, iudicium fieri non posse à dormiente nisi postquam ex somno euigilauit, exemplo Iacobi Gen. 28. qui cùm euigilasset de somno ait: *Verè Dominus est in loco isto, & ego nesciebam.* Et S. Petrus *act. 12.* *Ad se reuersus dixit: Nunc scio verè, quia misit Dominus Angelum suum.* Aliud verò est somnium impropriè dictum, ac potiùs ecstasis, & raptus, cùm intellectus dormientis eleuatur ad perfectè intelligendum, & iudicandum de reuelatis, sine dependentia à phantasmatibus: qui modus eleuationis, ac reuelationis à Diabolo fieri non potest, quia certum signom est à Deo prouenire.

8 Tertia species diuinationis, est per sortes. Est autem triplex genus sortium; Diuisorium, consultatorium, & diuinatorium. Sortes diuisoriæ per se malæ non sunt, sed sæpè bonæ, ac vtiles: siue ad honestum ludum, siue ad hæreditatis diuisionem, aut litis alicuius compositionem: dummodò litigantes, qui ius æquale habent, in sortitionem consentiant. Quo sensu Salomon dixit Prouer. 18. *Contradictiones comprimit sors, & inter potentes quoque diiudicat.* Eaque ratione existimant aliqui, Apostolos orbem terrarum ad Euangelium prædicandum inter se diuisisse, vt videre est apud Frat. Turrianum *lib. 8. const. ca. 5.* Et S. Aug. *epist. 180.* ad Honoratum, tempore pestis sorte dirimendum esse existimat, quis ex Sacerdotibus periculum subire debeat. Præterea, si plures morte digni sint ob crimen commissum, neque expediat omnes puniri, sorte definiri posse, quis ex illis occidendus sit; idque in militia receptum esse, annotauit Less. 2. *de iust. cap. 43. dub. 9. nu. 58.* Delrius *lib. 4. cap. 4. quæst. 1.* Sanch. *cit. cap. 38. nu. 60.* Similiter ait Delrius, in certo periculo communis naufragii, nisi aliqui nauigantium in mare prosiliant, vel eiiciantur: ex communi consensu sorte dirimi posse, quinam exsilire debeant: quod etiam docet Ioan. Maior. in 4. *d. 15. q. 22. §. quartò dubitatur, & q. 50. in fine.* Neque enim id est, seipsum occidere; sed nauis qualecunque subsidium mortis euadendæ deserere; sicuti si aliquis tabulam, qua ex naufragio emergere posset, derelinquat, vt digniori obueniat. Sed quid si ali qui nauigantium in sortitionem consentire nolint? Respondet Maior: Tales ab aliis in mare eiici posse: quod verū est si illi sortitionem impedire conentur: tunc enim vim iniustam inferunt, contra quam alii se defendere possunt, vitæ plurium seruandæ causa. Sin verò non impediant sortitionem, sed consensum duntaxat abnuant; tunc ipsis etiam inuitis Nauarchus, vel in eius defectum nauigantes reliqui sortiri possunt; & sortis euentum exequi: de qua re Sanch. *l. c. n. 62.*

Deniq; nihil obstare, quominus lites etiam beneficiariæ sorte dirimantur, tamen cum ordinarii collatoris consensu, docent Suar. *cit. lib. 2. c. 12. n. 11.* Sanch. *n. 78.* Less. *cit. n. 58.* post Gl. *in ca. licet causam, ver vti possidetis, de probat.*

9 Sortes consultatoriæ sunt, in quibus occultæ veritatis manifestatio, aut consilii alicuius directio à Deo imploratur, quare licitæ sunt, si vel Dei iussu, aut instinctu fiant, vt Iosue *ca. 7.* & in elect. Saulis 1. *Reg. 10.* vel si consilium nullum suppetat, & negotii grauitas exigere videatur, vt ad Deum consulendum cum reuerentia accedatur, conuenienter id fiet per sortes. Quare Salomon ait Prouerb. *cap. 16. Sortes mittuntur in sinum; sed à Domino temperantur.* Communior etiam est sententia, quam tradit S. Chrysostom. *in Acta. cap. 2. homil. 3.* Beda in idem *cap. 1.* S. Tho. *q. 95. art. 8.* S. Antoo. *p. 2. tit. 12. cap. 1. §. 9.* Suar. *cit. cap. 12. num. 20.* Apostolos sortem misisse super Matthiam, & Ioseph; vt ostenderetur, quem ex his duobus Deus eligeret in Apostolatum, eamque Dei electionem signo visibili demonstratam fuisse, testatur S. Dionys. *de cælest. hierarch. ca. 5.* At verò canonico iure *c. vlt.* de sortilegiis, prohibita est omnis electio, vel compromissio ad officia, vel beneficia Ecclesiastica, quæ sortibus fit, eaque rescindi debet: imò iure ipso irrita est, saltem ea electio per sortes, quæ est ad pastorale officium, ac dignitatem, iuxta *c. quia propter, de elect.* & docet Abb. *in cit. cap. vlt. n. 5.* Cæterùm cùm huiusmodi constitutionibus Summi Pontifices non obligentur, ideò, si dubitetur, vter duorum verè electus sit ad Pontifica-

ficatum; discordiam hanc forte componi posse, cum Cardinaliũ consensu, docet Felin. *c. Capitulum. n. 21. de rescrip.* Sanch. *n.* 80.

Diuinatoriæ sortes sunt, quibus latentis veritatis manifestatio, vel consilii directio, non à Deo, consequenter à Dæmone, expresse, aut tacitè, imploratur: ideoque superstitiosæ, atque illicitæ sunt, vti ea dictis constat, atque prohibentur *in c. si quis Episcopus, & c. sortes, 26. q.* 5. Sin verò aliquis sortium directionem à Deo petat, absque iusta necessitate, aut sine debita reuerentia, pertinebit id ad peccatum tentationis, vel alterius irreligiositatis, sicuti docet Sanch. *n.* 85. & videri potest S. August. *epist.* 119. & quæ congerit Gratianus *causa 26. q.* 2.

10 Aliæ diuinationes sunt, cum ex auium, piscium, aliorumque animalium voce, cantu, volatu, &c. de liberis, aut fortuitis euentibus coniectatio accipitur: cuius species sunt auspicium, & augurium, item omen; cum vox hominis præter intentionem ac fortuitè prolata in signum prosperi, vel aduersi euentus accipitur. Huc pertinent innumeræ vanæ, atque inutiles obseruationes; v. g. ex sternutatione auris tinnitu, vulturis occursu, corrigiæ ruptione, & mille eiusmodi, ait S. August. *lib. 2. de doct. Christ. c.* 20. *Si membrum aliquod salierit, si iunctim ambulantibus amicis, lapis, aut canis, aut puer medius interuenerit.* Et iterum: *Hinc sunt etiam illa, limen calcare, cum ante domum suam transit; redire ad lectum, si quis, dum se calceat sternutauerit; redire domum, si procedens offenderit: cum vestis à soricibus roditur, plus timere suspicionem futuri mali, quam præsens damnum dolere.* Plerumque tamen eiusmodi inanitates non superant culpam venialem; quia non fides, sed vana tantum formido eis tribuitur. Deinde negari non potest, dicta, & facta hominum interdum per diuinam prouidentiam assumi ad alicuius rei significationem, & hominis commotionem, sicuti docet S. Th. *art. 7. ad* 3. Rectè tamen addit Caiet. ibidem, facilem in his credulitatem reprehendendam esse: requiri enim aliquod singulare lumen, siue instinctum Dei, vt aliquis ex eiusmodi signo, tanquam ordine diuino, ad operandum moueatur.

CAP. IV.

DE MAGIA.

SVMMARIVM.

1 *Magia vna naturalis est, & altera superstitiosa.*
2 *Magiæ, & diuinationis peccata eandẽ essentialẽ malitiã habent.*
3 *Magia per pactum implicitum censeri debet, si præter Ecclesiæ consuetudinem, aliquid adhibeatur, ad aliquid certò efficiendum, cuius vim naturalem habere non potest.*
4 *Gratia sanitatum hominibus, plerumque tantum pijs, confertur ita, vt sit personalis, & non affixa certæ rei, vel actioni, à quacunque persona vsurpetur.*
5 *Cultus superflui, qui præter Ecclesiæ consuetudinem vsurpantur, si non penitus tolli, quantum fieri potest, emendari debent.*
6 *Magiæ superstitiosæ tres species sunt: videlicet ars notoria, ars sanatiua corporum, & ars maleficiorum.*
7 *Si certum, vel quasi certum sit, rem, quæ adhibetur ad morbum v. g. curandum, secundum se inutilem esse, non iuuat protestatio, qua aliquis excludere velit pactum Diaboli.*
8 *Magus si operam secundum artem suam præstitit, ac mercedem accepit, eam restituere non tenetur.*
9 *A Mago peti potest, vt signa magica destruat, seu dissoluat, non vtendo nouo signo magico.*

1 DVplex est Magia; Vna naturalis, quæ est ratio efficiendi mira opera, per applicationem naturalem agentium, sine ministerio Dæmonis. Altera verò magia superstitiosa, quæ est ratio efficiendi mira opera Dæmonis ministerio, per signa ab ipso instituta. Etenim, sicut Christus Dominus sensibilia Sacramentorum signa instituit, ad animarum salutem, & sanctificationem; ita & Dæmon, malitiosus Christi æmulus, sensibilia signa imponit, quorum exhibitione, & vsu, ipse aliquid operari solet ad animæ perditionem. Pleraque autem, quæ *præced. cap.* de diuinatione dixi, huc etiam transferenda sunt.

2 Nam si quis rectè *consideret*, inquit Suarez *lib. 2. de superstitione cap. 14. n. 10. diuinatio, & magia peccata sunt eiusdem rationis, solumque materialiter differunt.* Per diuinationem enim petitur, vel desideratur a Dæmone rei occultæ cognitio; per magiam verò alicuius operis effectio: quare vtrumque peccatum eandem formalem malitiam, & deformitatem habet; quæ est societas cum Dæmone, eiusdemque virtualis quædam veneratio, ac veluti idololatria. Quare etiam in Scriptura sacra hæc peccata simili modo prohibentur, vt videre est Leu. 19. *Non declinetis ad magos, nec ab hariolis* (seu diuinatoribus) *aliquid sciscitemini.* Et *cap.* 10. *Anima, quæ declinauerit ad magos, & hariolos, & c. interficiam illam,*

Duplex quoque magia est; Vna per pactum, seu societatem explicitam cum Dæmone: cui sceleri per se grauissimo alia interdum flagitia adiungi solent; v. g. expressa apostasia à Christo, & Diaboli adoratio, iuncta cum infidelitate: credunt enim magi, ac sagæ, Diabolum non esse miserum, ac damnatum, sed potentem, ac felicem, qui & ipsos felices reddere possit. Accedunt blasphemiæ in Christum, & Sanctos; sacrilega tractatio rerum sacrarum, in primis SS. Eucharistiæ; non rarò etiam fœdissima peccata per carnalem cum Diabolo in phantastico corpore commixtionem. Vide Less. *cap. 44. dub.* 4.

3 Altera est magia per pactum cum Dæmone implicitum. Ad quam cognoscendam DD. communiter talem regulam tradunt: Quidquid præter Ecclesiæ consuetudinem, adhibetur ad operationem aliquam secuturam, quam efficiendi, vel tali modo, v. g. in tanta distantia, celeritate efficiendi, vim naturalem non obtinet; id ad magiam superstitiosam, & tacitam cum Dæmone societatem spectat. Cùm enim talis res non adhiberi possit, vt causa naturalis, sequitur adhiberi, vt signum; & non diuinum, vel sacrum, cùm neque à Christo, neque ab Ecclesia institutum sit: ergo, vt signum occulti pacti cum Diabolo. Ita S. Th. 2. 2. *q.* 96. *art.* 2. S. Anton. *par. 2. tit. 12. cap. 1. §.* 11. Caiet. *in summ. ver. incantatio.* Nau. *in c. nonn. notab. 2. de iudic. & in Man. c. 11. num.* 32. Sylu. *ver. superstitio, qu. 10. dicto* 2. Tolet. *lib. 4. cap. 14. num.* 11. Medin. *lib. 1. instruct. cap. 14. a.* 2. Sanch. *lib. 2. c. 40. n. 44. & lib. 7. de matrim. disp. 95. num.* 5. Suar. *cit. lib. 2. cap. 55. num.* 13. & videri potest S. August. *lib. 21. de ciuit. cap. 6.* & quæ congerit Gratianus *in c. admoneant, & seqq. causa 26 qu.* 7.

4 Neque refert, quòd interdum in speciem pietatis signum crucis, sacra verba, & precationes adhibeantur, si tamen alia quoque vana, & inutilia admisceantur, v. g. ignota nomina, aut characteres; vel si spes habeatur in modo scribendi, ligandi, vel quacunque vanitate, ad cultũ Dei non pertinẽte, superstitiosum iudicari debet ait S. Th. *q. 96. art. 4. in corp.* allegato *cap. non liceat*, 26. *q.* 5. Exempli causa. Euangelium S. Ioannis scriptum esse debere à virgine in membrana virginea, oriente sole, & tribus funiculis collo alligatum: orationem aliquam dici oportere ad aures iumenti ægri, &c. Quin imò tametsi nihil adhibeatur, nisi quod secundum se sanctum, vel pium sit, Deique cultum præ se ferens, v. g. sola ad Deum precatio, vnicus ex Psalmo versiculus, solum vinũ ex Sacerdotis oblatione, sola oua Sabbatho sancto Crucifixo applicata, soli flores ex altari, si tamen in his certa fiducia conferendæ sanitatis, alteriusue temporalis commodi constituatur, à quacunque persona adhibeantur, superstitiosa iudicari debent, sicuti docent Ioan. Gers. *p. 2. tr. de absolut. sacrament. ver. vlterius ad illud,* Mart. Delrius *lib. 3. disquis. magic. p. 2. q. 4. sect.* 7. Suar. *cit. c. 15. n.* 25. Less. *lib. 2. c. 44. dub.* 3. Nam licet Deus quibusdam conferat gratiam sanitatum, quæ inter gratias gratis datas numeratur; tamen ita confert, vt sit gratia personalis, & non infallibiliter annexa certę rei, aut actioni, quam quiuis hominum adhibere, & effectum miraculosum præstare possit. Sed licet homo aliquis etiam sanitatis conferendæ per sacram aliquam precationem, seu incantationem, alteriusue rei sacræ vsum, personaliter sibi vendicet, si tamen de mala vita suspectus, vel conuictus sit, non est ei fides habenda: quia licet Deus interdum homini peccatori gratiam gratis datam conferat; non tamen permanenter, & habitualiter, atque ad arbitrium eius, sed solùm ad aliquẽ actum, propter occasionem Fidei defendendæ, vel augendæ, ait Suarez *loc. cit.* Verum si res aliqua, aut cœremonia pietatis speciem gerens adhibeatur, non quasi certus, & infallibilis effectus ex eo consequi debeat: sed quia inseruiat ad melius precandum, & efficacius à Deo aliquid temporale impetrandum; non potest id tanquam magicum condemnari: sed sæpe erit cultus inanis ac superfluus, contra Ecclesiæ consuetudinem, & interdum specialem irreuerentiam continens.

5 Videri potest Caiet. *q. 69. ar.* 4. ex cuius doctrina colligitur, si homines rudes bona fide, & ex mera deuotione ritum aliquem ab ecclesia non receptum obseruent, interdum in sua simplicitate relinquendos esse: quia difficilè quidam abducuntur, quod à maioribus suis sine suspicione mali acceperunt, Sanch. verò *cit. c. 40. n.* 31. bene admonet, si eiusmodi ritus speciales, qui superstitionem præ se ferunt (v. g. certo die festo alicuius Sancti venam equis secare, eos ter circa templum obequitare: die S. Ioannis Baptistæ flores decerpere, vel ea materia Crucifixo in die Parasceues applicata, annulum fabricare ad morbos auertendos) si, inquam, talia populo dissuaderi omnino non possint; saltem edocendum esse, vt in iis certam spem non collocent, sed solùm adhibeant ad seipsos magis excitandos, & commouendos, vt à Sancto, vel potius à Deo, per Christum Dominum, & Sancti huius intercessionem petant rerum suarum temporalium conseruationem, & augmentum, si ad animarum suarum salutem expediens fuerit. Præterea, si fideles certo numero precum, candelarum,

rum, &c. vtantur, edocendi sunt rectè eos id facere in honorem alicuius sacri mysterij, sed non ea persuasione, quasi deprecatio Deo grata futura non sit, si alius numerus adhibeatur, v.g. nisi septem Missæ pro defuncto dicantur, septem accensis candelis, septem datis eleemosynis, animæ defuncti non profuturum; superstitiosa, & tollenda persuasio est.

6 Prætereà magia dupliciter accipitur; interdum latè pro ratione efficiendi cuiuscumque operis, Dœmonis ope, ac societate: tametsi illud admirabile non sit, sed ab homine etiam præstari possit, vti notauit Suar. *c.15.nu.1.* Interdum verò propriè accipitur, pro ratione efficiendi opera mirabilia, & humanam facultatem excedentia per societatem Dœmonis. Dicitur enim magia quis ad ostentandam sapientiam, hominesque in admirationem mouendos vtilis est. Eius tres species distingui possent: Prima est ars notoria: per quam certis verbis, aliisue signis adhibitis, variæ scientiæ, seu doctrinæ absque labore acquiruntur, qua arte Anabaptistæ, vti dicuntur; sed cum abiecta perfidia ad Fidem orthodoxam redierunt, in pristinam inscitiam relabi.

Altera est, quæ refertur ad sanitatem, & immunitatem à vulneribus hominum, aliorumque animalium corporibus præstandam per benedictiones, incantationes, insufflationes, scripturam, ligamina, &c. quæ naturalem vim medendi non habere, ex vera philosophia notum est. Exempla talium vanitatum plurima sunt. Si ferrum, quo læsus es, in porcinum vnguem infigatur, aut certum genus arboris cædatur, sanitatem restitutum iri. Si loco vulneris circumligandi, arboris ramus, aut scamni pes ligetur, curationem secuturam. Vt olera ab erucis non infestentur, summo diluculo quotidie scopis tangenda esse. Vt pluuia proueniat, Sanctorum imaginem aquis mergendam esse. Cæterùm si dubitetur, vtrùm rei ad sanandum applicandæ eiusmodi vis naturalis inesse possit, non statim tanquam superstitio magica damnari debet; cùm admirabiles rebus multis virtutes insint, plerisque etiam doctis incognitæ, sicuti bene ostendit Victor. *in relect. de arte magica, q.3.n.6.* Sanch. *n.44.* Quare hoc casu suaderem homini, qui experientia motus, huiusmodi re tanquam idonea ad morbi alicuius depulsionē vti vellet: vt expressè protestaretur, si vlla vis diabolica ex quocunque pacto superstitioso subsit, nolle se effectum consequi: quod notauit Philiarch. *tom.1. super offic. Sacerdotis, p.2. lib.3. cap.11. concl.4.* Sanch. *n.25.* Verùm si certū, aut propè certum sit, rem quæ adhibetur, secundùm se vanam, & inutilem esse, non excusabit protestatio; cùm sit contraria facto: Nisi id fiat non ad experiendum, sed ad conuincendum Diabolicam institutionem: qua ratione Caiet. ait *ver. incantatio*, se demonstrasse superstitionem illam mouendi annulum, prænunciato versiculo Psalmi, cum enim protestaretur, nolle se versum pronunciare secundùm Diaboli institutionem, sed ad Deum laudandum, annulum motum non fuisse.

Porrò ad hanc etiam speciem referuntur aliæ mutationes corporum, quæ in hominum vtilitatem aliquam fiunt, & à causis naturalibus tali modo prouenire non possunt, v.g. thesauri occulti inuentio, & transportatio, nubium repentina congregatio, deductio de loco ad locum distantem: quod sagis accidit, vt re ipsa inter deferantur ad montes, prata, cellas vinarias Dæmonis auxilio, sine strepitu reseratis seris, iterumque clausis, sicuti ex communi docent Sylu. *ver. hæresis, 3.q.6.* Paulus Grilland. *de sortileg. q.7.* Malleus *malefic. p.1. qu.1. & par.2. cap.3.* Iacob. Simanca *de Cathol. instit. tit. 37. n.6.* Delrius *lib.2. magic. disquis. qu.16.* Azor. *to.1. lib.9. c.25. q.3.* Less. *cit. c.44. dub.3. n.15.* Suar. *cit. lib.2. c.16. n.24.* Pet. Thyreus *de spirituum apparitionibus, lib.2. c.13.* contra Nau. *c.11. n.38. vers.32.* Rodriq. *tom.1. cap.7. concl.9.* quibus fauet auctor *c. Episcopi, 26. qu.5.* Interim verum est sæpè magis, ac sagis talia euenire per phantasticam Dœmonis illusionem.

Tertia species est, quæ refertur ad nocumentum hominibus, iumentis, segetibus, &c. inferendum, & propriè maleficium, seu veneficium appellatur: ideòque cum iniustitia iuncta est, vnde restituendi obligatio nascitur: adeò, vt quibus locis per consuetudinem obtentum est, maleficorum bona confiscari, ex iis fiscus illata damna resarcire teneatur, iuxta *l. non possunt, ff. de iure fisci*, Quia *id bonorum cuiusque esse intelligitur, quod ære alieno superest.* Idemque de hæredibus dicendum, si bona ad ipsos descendantur, vti sumitur *ex cap. in litteris de raptoribus.*

8 Cæterùm si magus, vel ariolus, seu diuinator operam suam alicui præstitit, accepta mercede; licet paciscendo peccatit: tamen in conscientiæ foro ad restitutionem rei datæ non obligari, docent Rodr. *tom.1. summ. cap.7. concl.4.* P. Nau. *lib.2. de restit. c.2. p.1. num.117.* Sanch. *c.38. n.96.* & constat ex iis, quæ dixi *lib. præced. tract.4. de iustit. c.4. n.8.* Addit verò Sanch. non improbabiliter, contra P. Nau. & alios, Magum ad restitutionem non teneri, tametsi res ab ipso postulata non venerit, dummodo is artis magicæ peritus, operam, & diligentiam adhibuerit; cùm ea pretio æstimabilis sit: quemadmodum etiam medicus, inquit ille, qui iuxta artis præcepta medicatus est, non debet mercedem restituere, ægro moriente. Idque sumitur *ex l. item apud, §. si quis Astrologus.* iunct. Gl. *ver. non potest, ff. de iniurijs.*

6 Disputant verò DD. Si homo aliquis, vel bestia maleficio crucietur, vtrùm liceat magum accersere ad illud soluendum? Pro cuius intellectu supponendum est ex Henrico Gandauensi *quodlib. 5. qu.33.* Mart. Delrio *lib.6. disquis. mag. c.2. sect.1. q.2. & 3.* Less. *lib.2. ca.44. dub.6.* Sanch. *lib.7. de matrim. disput.85.* Maleficium duobus modis solui posse; primò destruendo signa, ex quibus maleficium per Dœmonis pactum dependet. Secundò adhibendo noua signa, quibus ex pacto cum Dæmone inito maleficium destruatur. Quo posito respondeo, & dico. I. Qui certo, aut probabiliter sibi persuadet, maleficium à malefico priore modo solui posse, eum accersere potest, tametsi suspicetur, talem illum artem à Diabolo edoctum fuisse: siquidem arte bona, quam malè didicit, bene vti potest. Adde, tametsi aliquis suspicetur, magum eo modo licito, quo vti posset ad maleficiū destructionem, non vsurum, sed altero illicito, per nouum signum, & pactum magicum; nihilominus accersiri, & rogari posse, sicuti docet Less. *n.46.* Suar. *lib.2. ca.18. num.9.* Sanch. *cit. disp.95. nu.12. & lib.2. moral. cap.41. nu.13.* & constat ex iis, quę dixi *lib.1. tract.3. ca. vlt. assert.2.* Rectè tamen monent Doctores, si spes sit magum obtemperaturum esse, facta expressa petitione, aut conuentione, vt modo licito, & non illicito vtatur, tunc quemlibet ex lege charitatis obligari, vt magum ad id adhortetur: cùm hac ratione graue peccatum proximi facili negotio impediri possit.

Dico II. Qui certo, vel probabiliter sibi persuadet maleficium à malefico non nisi posteriore modo, videlicet per magicum signum, solui posse; mortaliter peccat, si eum quantumuis paratum, accersat, & maleficium destruere iubeat. Ita docent DD. citati: Quia nunquam licitum est ab aliquo petere, seu aliquem iussu, vel consilio inducere ad id agendum, quod ab eo sine peccato fieri nō potest, vt dixi *cit. c. vlt. assert.1.* Adhibere autē signū magicum per pactum & societatem cum Dœmone, per se, & intrinsecè malum est, ideòque à nemine sine peccato fieri potest, cum negatiuo præcepto iuris naturalis repugnet: Ergo tale opus petere, vel aliquem ad id inducere, semper est illicitum, & quidem mortaliter, cùm inductio hæc sit ad graue peccatum.

Dico III. Si dubitetur, vtrùm maleficium à mago priore licito modo solui possit, an solum posteriore, & illicito, non potest ab eo peti. Ita Suarez *cit. cap.18. num.8.* Less. *cit. dub.6. n.46.* Delrius *cit. cap.2. sect.1. qu.1.* Sanch. *cit. c.41. num.7.* Ratio est: Quia in dubio facti, cùm agitur de periculo peccandi, Deum inhonorandi, tutior pars amplectenda est: Notant autem dicti Auctores de eo, qui maleficii auctor fuit, faciliùs præsumi posse, cum signa, quæ ipsemet posuit, destruere, eorumque mortalem effectum tollere posse: ad quod præstandum ex iustitia obligatus est, ideòque etiam minis, ac verberibus cogi potest. De alio verò, qui maleficium non posuit, non ita facilè præsumendum, signa destruere posse sine noua cum Dœmone pactione: quare si talis operam suam polliceatur, examinari debet, quam rationem soluendi maleficii teneat; à quo acceperit signa dœmoniaca tali loco, aut modo posita esse, & quamdiu dubium manet, eius opera vtendum non erit.

CAP. V.

DE TENTATIONE DEI.

SVMMARIVM.

1 *Tentatio alia seductionis, & alia probationis.*
2 *Peccatum tentationis Dei duplex est: Vnum propriissimè dictū, quod ex infidelitate oritur; alterum minus propriè dictum, quod ex præsumptione; aut nimia confidentia prouenit.*
3 *Quidam veteris Testamenti Patres absque peccato signum petiuerunt diuinæ apparitionis, aut præcepti.*
4 *Tentatio Dei alia est cum expressa petitione extraordinarij signi, aut auxilij diuini, sine necessitatis causa; alia verò est interpretatiua, quò spectant purgationes vulgares per ferrum candens, &c.*
5 *Iudex grauiter peccat, si contra suspectas personas prohibitis purgationibus vtatur.*
6 *Per orationem sine debita animi dispositione à Deo impetrare aliquid velle, censetur esse veluti quædam tentatio Dei.*
7 *Peccatum tentationis Religionis virtuti oppositum, & ex genere suo mortale est.*

1 Si nominis acceptionem spectemus, duplex est tentatio: Vna seductionis, seu inductionis ad peccatum, quæ neque actiuè in Deum cadit: *Ipse enim neminem tentat*, ait S. Iacob. *cap.1.* neque passiuè, vt per se notum est. Altera verò tentatio est

proba-

probationis, siue experimenti, quo modo in sacra Scriptura Deus dicitur tentasse Iob, Tobiam *capit. 2. Tob. & Deut. 13. Tentat vos Dominus Deus vester, vt palam fiat*, id est, ab omnibus cognoscatur: *vtrum diligatis eum, an non*. Hoc autem sensu Deum à nobis tentari, est peccatum contra Religionis virtutem, de quo hoc loco agendum.

2 Duplex est peccatum tentationis, vti annotauit Suarez *to. 1. de relig. tract. 3. lib. 1. cap. 2.* Vnum proprijssimè dictum, quod oritur ex infidelitate, seu dubitatione de aliquo Dei attributo, v.g. præscoria, omnipotentia. Quo sensu legimus de Israelitatis Exod 17. *Tentauerunt Dominum, dicentes: estne Dominus in nobis, an non?* Et *Psal. 77. Tentauerunt Deum in cordibus suis*, &c. *Numquid poterit Deus parare mensam in deserto?* Cuiusmodi tentatio per se, & intrinsecè mala; ex grauissimis contra Deum peccatis existit.

Alterum est peccatum tẽtationis minus propriè dictum, quod non ex infidelitate, aut dubitatione de Dei aliqua perfectione; sed plerumque ex præsumptione, aut nimia confidentia oritur: cùm quis sine vtilitatis, ac necessitatis causa, à Deo petit, vel voluntatis suæ, vel alterius rei, miraculosam declarationem, sicuti docet S. August. *lib. 16. de Ciuit. c. 19. & lib. 22. contra Faustum cap. 36.* S. Th. *2. 2. qu. 97. art. 1.* Dixi, *sine vtilitatis, ac necessitatis causa*: Nam si extraordinarium signum, siue declaratio alicuius rei valdè vtilis sit ad nostram, vel aliorum salutem; item ad Dei voluntatem implendam; atque alia ordinaria media veritatis cognoscendæ non suppetant; tunc licitum est humiliter à Deo signum petere pro opportuna instructione, sicuti docet Gl. *super c. 6. Deut.* quam allegat S. Th. *cit. q. 97. ar. 1. & 2.* Caiet. ibid. Tol. *lib. 4. cap. 19.* Sanch. *lib. 2. moral. c. 34. n. 9.* Suar. *cit. cap. 2. num. 12.*

Hac ratione DD. communiter à peccato excusant seruũ Abrahami, qui Gen. 24. petiit à Domino signum: *Puella cui ego dixero: Inclina hydriam tuam*, &c. Nam verba illa dixit ad Dominum per modum orationis, atque haud dubiè ex instinctu diuino, ad ostentandam magnam Dei misericordiam, & prouidentiam circa semen Abrahæ. Vide Abulensem ibid. & Suarez *tom. 1. de relig. tr. 3. lib. 2. de superstit. cap. 10. n. 7.* post S. Th. *2. 2. qu. 95. art. 7. ad 3.* Idemque sentiendum de Ionatha *1. Reg. 14.* petiisse signum à Domino, sed præmissa oratione ad Deum. Similiter Apostoli motu Spiritu sancti petiuerunt à Deo, vt signa fierent in nomine Iesu, ad virtutem eius infidelibus manifestandam; vt videre est *Act. 4.* Nunc tamen si quis, absque euidente Dei instinctu, miraculum coram hæreticis fieri peteret ad ipsorum conuersionem, is Deum tentaret, propter defectum necessitatis: cùm non desint ipsis aliæ notæ, seu argumenta veritatis agnoscendæ: quorum primum, ac præcipuum est perpetua Ecclesiæ traditio, ac testimonium. Similiter tentaret Deum, qui coram Gentilibus miraculum fieri peteret, si eorum conuersio probabiliter non speraretur, quia deesset tunc iusta vtilitatis causa, sicuti notauit Tol. *cit. cap. 19. ver. altera est vtilitas*.

Præterea si alicui specialis apparitio, vel reuelatio fiat sine sufficientibus indicijs, quibus prudenter moueri debeat ad credendum, eam à Deo esse (nam etiam ipse Sathanas transfigurat se in Angelum lucis, *2. ad Corinth. 11.*) tunc à Deo humiliter interdum peti potest signum aliquod, quale ipsi visum fuerit dare, ad maiorem instructionem, aut securiorem voluntatis ipsius executionẽ. Cuius rei exemplum aliquod habemus in Beatissima Virg. Maria Luc. 1. *Quomodo fiet illud?* sicuti annotauit S. Aug. *lib. 7. de ciuit. c. 24.* Zacharias autem eodem cap. proculdubio peccauit, signum petendo, *Vnde sciam hoc?* quamobrem etiam punitus fuit. Non quòd dubitarit de potentia Dei, sed quia non credidit bonum Angelum esse, ex Dei mandato talia prædicentem: cum tamen adeò apertè se ipsi exhibuerit, & tot signa legationis præ se tulerit, ait Maldonatus ibi: quamobrem etiam reprehenditur ab Angelo, non quòd Deum omnipotentem, aut veracẽ credere noluerit; sed *eris tacens*, inquit, *pro eo, quod non credidisti verbis meis*.

3 Gedeonem *c. 6. Iudicum, Si inueni gratiam coram te, da mihi signum, quod tu sis qui loqueris ad me*, eodem modo, sicuti Zachariam peccasse existimat S. Th. *q. 97. ar. 2. ad 3.* Sed Abulensis, Lyranus, & alij excusant eum, ideò signum petiisse, quia non satis cognoscere poterat, vtrùm is, qui secum loquebatur, à Deo missus esset. Sed mihi magis placet expositio Suar. *cit. c. 2.* dubio altero, qui ait, Gedeonis petitionem eodem modo à peccato defendi posse, sicut Abrahami *c. 15. Gen. Domine Deus, vnde scire possum, quòd possessurus sum eam?* videl. terram promissionis. Petiisse eos signum à Deo, non quod dubitarent, an Deus esset; qui loqueretur per Angelum (vterque enim ad ante agnouerat, sicuti ex textu colligitur) multo verò minus dubitasse, vtrùm Deus in dictis, aut promissis verax esset, sed partim, vt se ipsos recordatione accepti signi clarioris tantò magis confirmarent, partim etiã populo tanto certiorẽ fidem facere possent. Qua eadẽ ratione *c. 7.* Isaiæ legimus, Deum præcepisse Achaz Regi: *Pete tibi signũ*, &c.

4 Porrò aduertit S. Tho. *in q. 97. in corp. art. 1.* Duobus modis extraordinarium à Deo signum, vel auxilium sine causa vtilitatis, ac necessitatis peti posse; videlicet expressè, & interpretatiuè: quorum vtrumque ad Dei tentationem pertinere censetur. Exempla tentationis expressæ supra assignaui. Interpretatiua verò Dei tentatio est, cùm quis opus aliquod aggreditur, vel aliquid se consecuturum existimat, sine conuenientibus medijs, adeoque contra ordinem communis prouidentiæ diuinæ: tunc enim extraordinarium à Deo effectum, seu auxilium tacitè implorare censetur; quod ipsum, si absque iusta causa vtilitatis, ac necessitatis fiat, vel ex dubitatione de Dei omnipotentia, prouidentia, &c. vel ex præsumptione, seu nimia confidentia, tunc Deus ab homine tentari dicitur, sicuti etiam loquitur S. August. *lib. 22. contra Faustum c. 36. & in lib. de opere Monachor. cap. 27.* Exempla sunt: Si quis in puteum se conijciat, ad declarandam Dei circa se prouidentiam, vel super carbonibus ardentibus incedat ad ostendendam innocentiam: quo spectant purgationes, quæ dicuntur vulgares per ferrum candens, aquam feruentem, aquam frigidam, monomachiam, prohibitæ *in lib. 5. decret. de purgat. canonica, & de purgat. vulgari, causa 2. qu. 4. cap. consuluisti, cap. monomachia.* Vide Binsfeld. *de confess. malefic. memb. 2. concl. 8. dub. 1.* Delrium *lib. 4. disquis. magic. cap. 4. qu. 4.* vbi ostendit, Deum interdum miraculis huiusmodi delictorum purgationes ostendisse: videl. propter simplicitatem innocentium, qui interdum etiam ad talem purgationis modum compellebantur, sicuti colligitur *ex cap. sæpe contingit, 2. qu. 4.* Atque testatur S. August. *epist. 137. ad Hipponenses*, ad sepulchra SS. Martyrum einsmodi purgationes, aut commissorum criminum ostensiones mirabilibus signis factas esse. Videri potest Baron. Ann. 412. *num. 29.*

Quòd verò Deus *Num. cap. 25.* præcipit mulierem de adulterio suspectam aquis amaris purgandam esse, id pertinebat ad leges cœremoniales, quæ nunc abolitæ sunt.

5 Id verò hic moneo, grauiter peccaturum Iudicem, si contra personam aliquam, tanquam proditam, eiusmodi signo probationis per aquam feruentem, ferrum candens, aut sanguinem ex occiso cadauere in hominis præsentia fluentem, &c. ad torturam, vel condemnationem; vel si non prodita videatur, idcircò ad absolutionem eius procedat. Ratio est: Quia Iudex in processu contra Reos, indicijs, ac probationibus vti debet, quæ humano, ac naturali modo deprehendi possunt: quales non sunt effectus illi, quorum origo superstitiosa, vel saltẽ nobis incognita est. Qua eadẽ ratione peccabit Iudex, si procedat contra personas, quas malefici per diuinationem, incantationem, vel similem illicitũ modum cognouerunt, & denunciarunt: quia non vtitur indicijs humanis, aut naturalibus, sed diabolica reuelatione.

Præterea dicunt DD. esse interpretatiuam Dei tentationem, si quis martyrio temerè se offerat, si quis in morbo periculoso medicinas respuat; si quis non paratus, nec præmeditatus ad prædicandum Dei verbum accedat. Qua de re Nau. *c. 11. nu. 40. & 41.* Lopez *p. 1. instruct. cap. 41. ad finem.* Sanch *lib. 2. capit. 34. num. 14.* Veruntamen, vt eiusmodi temeritates sint peccata tentationis Dei, necesse est intentionem operantis aliquo modo ad Deum dirigi, tacitè ab ipso implorando extraordinarium auxilium, sine causa vtilitatis ac necessitatis, vti Suarez notauit *cap. 3. n. 4.* Atque ita putat S. Th. *art 3. ad 2.* intelligenda esse verba Ecclesiastici *cap. 18. Ante orationem præpara animam tuam, & noli esse, quasi homo tentans Deum*. Quia impetrare aliquid velle à Deo sine animi humilitate, ac reliqua dispositione, quæ requiritur, videtur esse quædam tentatio Dei.

7 Ad extremum notanda est doctrina S. Th. *in eod. art. 3. in corp. & ad 2.* Licet tentatio Dei partim ex infidelitate, partim ex præsumptione originem ducat; quarum illa virtuti Fidei, hæc Spei opponitur; tamen tentationis peccatum propriè, ac formaliter Religioni oppositum esse. Nam sicuti ad Religionis virtutem spectat, ea Fide, ac Spe in Deum concepta, cultum, ac reuerentiam eidem exhibere per orationes, vota, &c. ita è contrario ad irreligiositatem pertinet, ex defectu Fidei, aut nimio excessu Spei irreuerentiam Deo irrogare, petendo ab illo sine causa rationabili extraordinarium, ac miraculosum effectum.

Est autem tentationis peccatum ex genere suo mortale: licet veniale esse possit, non tantùm ob imperfectionem actus, sed etiam propter leuitatem materiæ, sicuti testantur Caiet. *in sum. ver. tentatio*, Tol. *lib. 4. c. 19. num. 7.* Less. *lib. 2. cap. 45. dub. 1. n. 4.* Sanch. *loc. cit. n. 5.* Vt si in morbo periculoso respuas medicinas, temerè confidens à Deo sanitatem te consecuturum; non tamen expressè petita curatione miraculosa: Vel si malè, aut irreuerenter orans, speres tamen, te impetraturum à Deo ea, quæ communiter rogari, & impetrari solent.

CAP. VI.

DE BLASPHEMIA.

SVMMARIVM.

1 *Blasphemia est maledictio, seu contumelia in Deum: formaliter, ac directè opponitur laudi Dei.*
2 *Blasphemia, sicuti & haeresis, in intellectu consistit, exterioribus autem verbis, alijsque signis manifestatur.*
3 *In ebrietate homo propriè non blasphemat, cum mente, & intellectu captus sit.*
Neque verba blasphema, quae ex impetu prauae consuetudinis proferuntur, verae blasphemiae rationem habent.
4 *Peccatum blasphemiae diuersum est ab infidelitatis peccato; quamuis frequenter ex eo originem trahat, sicuti, & ex alijs peccatis, quae contra Deum committuntur, qualia sunt desperatio, odium Dei, &c.*
5 *Peccatum, quae tentationis Dei interdum blasphemiae rationem habet.*
6 *Blasphemia alia est cum directa intentione inhonorandi Deum: alia cum indirecta, ac virtuali: vtraque verè blasphemia est, licet illa grauior, & perniciosior.*
7 *Blasphemia item alia est simplex, & alia haereticalis.*
8 *Qui in ira contra hominem sacra verba falsitatem non continentia irreligiosè profert, propriè non blasphemat.*
9 *Blasphemia interdum fit cum iuramento peruerso: interdum sine eo.*
10 *Blasphemia in Sanctos, qua tales sunt; in Deum redundat: quare eiusdem rationis est cum blasphemia in Deum.*
11 *Creaturis irrationalibus pluribus modis maledici potest.*
12 *Blasphemiae differunt in grauitate contumeliae: ideoque modus blasphemandi in sacra confessione inquirendus est.*

1 Blasphemia, si vocis significationem spectes, aliud non est, quam maledictio, seu verbum conuitij, aut contumeliae: communiter tamen non pro quouis verbo contumelioso accipitur, sed quod contra Deum tendit, sicuti annotauit S. August. eiusque rei rationem attulit *lib. 2. de moribus Manichaeorum c. 11. Est autem blasphemia cùm aliqua mala dicuntur de bonis. Itaque iam vulgo blasphemia non accipitur, nisi mala verba de Deo dicere: de hominibus namque dubitari potest: Deus verò sine controuersia bonus est.* Quare haec est definitio blasphemiae: *Maledictio, siue verbum contumeliae, aduersus Deum.*

Exinde colligitur primò: Quòd blasphemia directè, ac formaliter opponitur laudi Dei. Quemadmodum igitur laus Dei duplex est; vna interna, siue mente conclusa, altera externa, siue verbis prodita: ita etiam blasphemia alia est cordis, & alia oris, inquit S. Thom. 2.2. *qu.13.art.1.in corp.*

2 Colligitur secundò: Quòd peccatum blasphemiae, sicuti, & haeresis, in intellectu consistit: quamuis requirat prauam voluntatis affectionem formalem, vel virtualem: cùm nullum sit peccatum nisi voluntarium. Externis porrò signis, praesertim verborum, interior blasphemia manifestatur, magisque consummatur. Dico, *praesertim verborum*: nam si quis nutu, vel alio facto externo, v.g. in coelum expuendo, Deo contumeliam inferat, erit hoc peccatum à blasphemia essentialiter non distinctum, sed ad eam reducendum, sicuti notauit Suar. *tom. 1. de relig tr.3.lib.1.cap.4. num. 3. & 5.* Quae omnia proportionali modo dici possunt de adoratione, & laude Dei, eam in intellectu consistere, per piam voluntatem motam, & applicatam ad cognoscendam, & confitendam Dei excellentiam; exteruis autem signis praesertim verborum manifestari, ac magis consummari.

3 Colligitur tertiò: Si quis verba blasphemiae proferat, animo nec actualiter, nec virtualiter aduertente, puta in ebrietate, non esse blasphemiam propriè dictam, sed tantùm materialem: nihil obstante, quòd homo sciuerit, se in ebrietate talia verba effutire solitum, & nihilominus se inebriauerit, sicuti docet Vasq. 1.2. *disp. 128.ca.3.* Lusius Turrian. *in 2.2.disp.58.dub.2.§.solum remanet.* Ratio est quam dedi *lib.2.tr.1.c.14.n.2.* Quia malitia periurij, blasphemiae, sicuti & haeresis, in intellectu substantialiter perficitur: ideòque esse non potest actuale peccatum haeresis, blasphemiae, &c. nisi concurrente intellectu, qui actu, aut virtute intelligat, seu aduertat ad verba, quae ore pronunciantur, vti etiam Suar. significat *tom. 1. de relig. tr. 3. lib. 1. cap. 6. n. 11.* iuncto *cap. 4. n. 2. in fine*, vbi egregiè annotauit: ipsam blasphemiam internam intellectus, esse executionem, & quasi impletionem internae voluntatis, siue effectus blasphemandi: quamuis postea externo signo verborum magis, sed accidentaliter tantùm, consummetur. Non ita verò se habet res in homicidio, & similibus peccatis, quae externo opere consummari dicuntur: horum enim vnica executio consistit in externa actione, in animo autem tantùm intentio, ac desiderium. Quare breuiter dici potest: mentale homicidium, *v.g.* non esse re vera, sed imputatiuè tantum homicidium; at verò mentalem haeresim, blasphemiam, & similia peccata in intellectu consistentia, esse verè, ac propriè peccata haeresis, blasphemiae. Confirmatur etiam ex eo, quia blasphemia est species quaedam contumeliae: ad contumeliam autem requiritur scientia, ac dolus, iuxta *l.5 ff. ad l. Aquiliam*. Non enim contemnit, qui ignorat, sicuti colligitur *ex l. si ignorans, ff. locati*. Quamobrem contumeliam homini intulisse censendus non est, qui verba contumeliosa in ebrietate protulit; nisi ea ipsa intentione se inebriarit, vt conuitia in Deum, vel hominem effutire posset.

Et quod dixi de dispositione ebrietatis, ibidem eadem ratione dici debet de verbis blasphemis, quae ex praua consuetudine, quam quis extirpare negligit, ante rationis animaduersionem proferuntur, non esse verè, ac propriè peccata blasphemiae, sicuti docent Turrianus *loc. cit.* & Nau. *cap. 12. num. 94.* Nihilominus continent grauem irreuerentiam, siue irreligiositatem materialem; ideòque reprehensione, ac poena digna censentur; non quod in se, ac formaliter peccata sint, sed quia praui effectus peccatorum, puta voluntariae consuetudinis, vel ebrietatis: quam homo etiam idcircò deuitare debebat, quia perspexit esse causam, & quasi semen consequentium blasphemiae verborum: quae proinde ipsi indirectè, siue in causa voluntaria censentur, vti dixi *in lib. 1. tract. 2. cap. 3. num. 6.*

4 Colligitur quartò; Peccatum blasphemiae distinctum esse ab infidelitate. Quia infidelitas est erroneus assensus contra Fidem: blasphemia autem est, mala verba dicere contra Deum: ad quod minimè requiritur assensus, sicuti notauit Valentia *tom. 3. disp. 1. q. 13. p. 2.* Sanch. *lib. 2. moral. cap. 32. n. 3.* Quemadmodum etiam hominem, furem, v.g. per contemptum appellare possum, probè sciens, talem re ipsa non esse: Item malum aliquod ipsi imprecari, siue maledicere, non sine contumelia, sed absque intellectus errore, siue falso assensu. Quapropter blasphemiae peccatum in fidelibus etiam locum habet: quia non Fidei, sed Religionis virtuti opponitur: est enim *blaspemia*, inquit Hugo Victorinus *in lib. de fructu carnis, & spiritus, cap. 6. cum probrosa irreligiositate, & diminutione honoris diuini, vituperium ac conuitium.*

Illud verò in confesso est, frequenter blasphemiam ex infidelitate, & alijs peccatis, quae contra Deum committuntur, originem trahere; vel cum ijs in vno, eodemque actu coniuncta esse. Idque declaratur primò de infidelitate. Nam infidelis, aut haereticus, v.g. Arianus, ex falsa persuasione, quam de Dei filio concepit, facilè in blasphemiam prorumpet, negando, eum esse eiusdem substantiae cum Deo Patre, quae locutio diuersa habitudine, & Fidei, & Religionis virtuti repugnat. Deinde si quis externus tantùm Deum, vel Christum, aut Religionem Christianam abneget, iam non solùm deficit in externa Fidei confessione, sed etiam blasphemat, sicuti de S. Petro Christum negante docet S. Thom. *quodlib. 6. qu. 7. art. 14.*

Secundò, Desperatio non tantùm est radix blasphemiae (quia homines à blasphemando absterreri solent timore inferni: quare posteaquam desperarunt se poenas aeternas euasuros esse, *feruntur ad omne id, quod eis peruersa voluntas suggerit*, sicuti de damnatis Deum blasphemantibus ait S. Thom. *cit. qu. 13. art. 4. ad 1.*) sed etiam cùm homo in verba desperationis prorumpit, actu ipso blasphemat, quia derogat bonitati, veritati, aut potentiae Dei, ait Suarez *cit. lib. 1. cap. 6. num. 9.*

5 Tertiò, Similia dici possunt de odio Dei, esse causam, & radicem blasphemiae, praesertim in damnatis: quia pronum est, quem aliquis odit, eidem maledicere. Atque ipsa etiam odij erga Deum significatio, vel expressio per verba, est quaedam blasphemia, seu maledictio Dei, vti idem Suar. notauit.

Quartò. Tentatio Dei, ea praesertim, quae ex infidelitate, seu dubitatione de diuina potentia oritur, est etiam quaedam blasphemia, sicuti apertè colligitur *ex Psalm 77. Et male locuti sunt de Deo, dixerunt: Numquid poterit Deus parare mensam in deserto?*

6 Peccati blasphemiae variae diuisiones sunt: Prima. Blasphemia alia fit cum directa intentione inhonorandi Deum, alia verò cum intentione indirecta, ac virtuali. Illa praecipuè reperitur in infidelibus, siue non credentibus; interdum verò etiam in credentibus Deum esse, sed de eius misericordia desperantibus; vel ob iustitiae vindictam odio, ira, ac indignatione eum persequentibus: quod damnatis maximè conuenit. Indirecta, seu virtuali intentione committitur blasphemia, cùm quis scienter, ac seriò loquitur verba, quae vel ex propria significatione, vel ex modo proferendi, alijsue circumstantijs, diuini honoris diminutionem continent, quamuis eam homo directè non intendat. Cuiusmodi blasphemandi modus, licet minus grauis, ac perfectus sit, tamen verè, ac propriè est blasphemiae peccatum, sicuti indicat S. Thom. *cit. qu. 13. art. 1. ad 1* iunct. Caietan. *ver quoad tertium*, Bannes *notab. 4.* & expressè docent Valentia *cit. qu. 13. par. 2.*

par.1.§.secundò aduertendum Sanch. *lib.2.moral.2.cap.32.nu.2.* Quemadmodum etiam ad peccatum detractionis, & contumeliæ erga hominem non requiritur formale nocendi propositum; sed sufficit virtuale, sicuti dixi *lib.3.tr.3.de iust.par.2.c.3. nu.4.*

7 Altera diuisio. Blasphemia alia est hæreticalis, & alia simplex. Hæreticalis blasphemia est, quæ falsitatem continet, dum aliquid tribuitur Deo, quod ipsi non conuenit, v.g. iniustum esse: vel negatur de eo, quod ipsi conuenit, v.g. nõ curare res nostras: vel dum creaturæ tribuitur, quod Deo proprium est: vt si amasium mulier Deum, vel Creatorem suum appellet. Necesse tamen non est huiusmodi blasphemias cum infidelitate, aut hæresi iunctas esse; cùm etiam locum habeant in Dæmonibus, hominibus damnatis, ac malis Christianis, qui illas falsas, ac nefarias esse non ignorant. Dicuntur tamen hæreticales blasphemiæ, quia falsum de Deo significantes, cum hæresi similitudinem gerunt, & sæpè hominum Christianum ita blasphemantem de hæresi suspectum reddunt, sicuti notauit Lactantius Finellius *de casibus reseruatis casu 3. num.28.*

Blasphemia simplex est, quæ falsitatem non continet, sicuti docet Azor. *tom.1.lib.9.cap.28.qu.1. & 2.* Suar. *cap.4.n.9.* contra Caiet. *cit.art.2.* Valent. *cit. par.1.* vel quia non enunciatiuè, sed modo imperatiuo, aut optatiuo concipitur, v.g. *vtinam sit Deus, dispereat Deus*, vel quia id, quod verum est, de Deo enunciatur, sed per modum despectionis, aut indignationis aduersus Deum: tales sunt blasphemiæ per Crucem, per sanguinem, per sacramenta Dei. Vbi duo aduerto. Primùm ex Suarez *cap.5. num.7.* Nihil referre ad essentialem rationem blasphemiæ, vtrùm aliquis expressè, an tantùm implicitè enunciet de Deo, quod falsum est, vel enunciet, quod verum est, per modum indignantis, aut contemnentis. Vt si quis dicat, *O Deum iniustum*, quæ hæreticalis blasphemia est. Vel cum indignatione dicat, *O Deus crucifixe, ò Dei vulnera, ò Dei sacramenta.*

8 Alterum ex Caiet. *ver.blasphemia.* Armilla *eod.ver. num.1.* Nau. *c.12.n.85.* Valent. *cit. p.1.* Sanch. *cit.c.32.num.30.* contra Suar. *cit.lib.1.c.6.* Non esse propriè blasphemiam, in ira, vel rixa cum aliquo, enunciare quippiam de Deo explicitè, vel implicitè, quod est, v.g. *corpus Dei, vulnera Dei, chrisma, sacramenta Dei*, si affectus indignationis non tendat contra Deum, sed tantùm contra hominem, vel iumentum, cui aliquis irascitur: quod ex modo dicendi, aliisque circumstantiis colligendum est. Verùm tametsi talia verba sacra in rixa temerè, & irreuerenter proferre, non sit propriè blasphemia; est tamen peccatum cuiusdam irreligiositatis, siue sacrilegij, altero Decalogi præcepto prohibitum *cap.5. Deut. Non vsurpabis nomē Domini Dei tu frustra.* Sed esse tantùm veniale peccatum, aiunt Caiet. Armilla, & Sanch. *loc.cit.* Quamuis ob scandalum, vel periculum formaliter blasphemandi mortale fieri potest: ideòque homines à tali irreligiositate, & apparēte blasphemia meritò absterrentur. Accidere tamen potest casus, vt hominem Confessarius absoluere debeat, tametsi tali consuetudine (quippe non mortaliter mala) abstinere nolit. Exempli causa: Est belli Dux, qui in Confessione ait, se milites suos ita malè assuetos, ad conflictum cū hoste adigere non posse, nisi veluti iratus, verba sacra effundat, *Sacrament Dets, Chrysam.* Quæ verba testatur, se proferre non alia mente nisi, vt militibus metum veluti iratus incutiat. Hæc in Christiano homine laudanda non sunt; sed neque peccati mortalis damnari semper possunt.

9 Tertia diuisio. Blasphemia interdum fit absque iuramento: interdum verò coniuncto iuramento peruerso; puta, si quis per idolum, siue falsum Deum iuret; vel per Creaturam, sine ordine ad Creatorem, sicuti docet Sot. *lib.8. de iustit.q.1.a.6.& q.2. at.3.concl.1.* Suar. *cit.c.6.n.13.* Sanch. *cit.cap.32.n.9.& 19.* Item si quis proferat iuramentum exeeratorium cum despectu Dei, v.g. *Non viuat Deus, pereat Deus, nisi hoc verum sit.* Qua de re Suar. *c.5.n.8.* Cou. *c.quamuis pactum, p.1.§.7.n.13.* Sanch. *n.24. & 25.* Vel si per modum spernentis aliquis exeeratoriè iuret, *per capillos Dei, per caput Dei*: quomodo intelligi debet *cap. si quis, 22.qu.1. & Auth. Vt non luxurientur homines, collat.6.* & notauit Sot. *loc.cit.* Tol. *lib.4.c.13.nu.6.* Sanch. *nu.29.* Suar. *cap.6.num.11.*

10 Quarta diuisio. Blasphemia alia est in Deum, & alia in Sanctos. Hæc diuisio colligitur ex *c.2. de maledicis*, & S. Th. *cit.qu.13. a.1. ad 2.* vbi ait: *Sicut Deus in Sanctis suis laudatur, in quantum laudantur opera quæ Deus in Sanctis efficit, ita & blasphemia quæ fit in Sanctos, & consequenter in Deum redundat.* Quare vtraque blasphemia censetur esse eiusdem speciei: quia eandem rationē malitiæ continet, videlicet diuini honoris imminutionem, sicuti docet Caiet. *cit.ar.1.in fin.* & Suar. *c.5.n.4.* Quod tamen intelligi debet, si Sanctis aliquis maledicat, quatenus sancti sunt, siue cum habitudine ad Deum, saltem virtuali, sicuti docet Suar. *ca.5.n.6.* Sanch. *n.27.* Secus, si contumelia in Sanctos, cum Christo regnātes, iactetur, non vt sancti, siue beati sunt; sed vt quidā homines in terris fuerunt, quibus nunc excellentia sanctitatis acciderit; vt si quis ioco de SS. Crispino, & Crispiniano dicat, fuisse sutores; aut de SS. Ioāne, & Paulo, fuisse Eunuchos, ait Bannes *q.13. ar.2.* non videtur hæc esse blasphemia; cùm in Deum non redundet: sed peccatum contra obseruantiam, siue cultum duliæ, tantò maiorem Sanctis, siue Beatis debitum, quantò maiorem à Deo excellentiam consecuti sunt: attamen dicta conuitia, si non ex odio, aut indignatione contra Sanctos, sed ioco dicantur, esse peccata tantùm venialia, ob materiæ paruitatem, docet Bannes ibid. & Sanch. *n.42.* eademque ratione, si quis vituperium dicat in sacramenta Dei, vel quascumque res sacras, blasphemare propriè censendus est: quia sicuti cultus earum, ita & contumelia ipsis irrogata respectiua est, atque ad Deum auctorem earum redundans, vti docet Cord. *in quæst.lib.1.q.17.§.13.* Sanch. *n.22.*

Imò etiam, si quis aliis creaturis in hoc mūdo existentibus, rationalibus, aut irrationalibus, maledicat, quatenus creaturæ Dei sunt, adeòque cum habitudine ad Deum, haud dubiè blasphemat. Id tamen discrimen est, quòd maledictio, siue conuitium prolatum in res sacras, vel Sanctos in cœlo, censeatur referri in Deum: nisi circumstantiæ, & modus dicendi indicet, à tali habitudine præscindi: At verò maledictio aduersus homines in terris existentes, vel aduersus creaturas irrationales non sacras, plerumque alia intentione, quàm Deum inhonorandi, fieri solet: Verùm de maledictione erga homines dixi in *lib.2.tr.3.c.8.nu.6.*

11 Irrationalibus verò creaturis quatuor modis maledici posse, notauit S. Th. *2.2.q.76.a.2.* Tol. *lib.4. c.13.* Primò, quatenus creaturæ Dei sunt, qua ratione ad blasphemiam pertinet, teste S. Thom. *cit. qu.76. art.4. ad 1.* Caietan. *2.2.qu.13. art.1. in fine.* Nau. *cap.12. Man.nu.87. & cap.23. num.117.*

Secundò, quatenus ad dominium, vel vsum hominis spectant: cuiusmodi maledictio duplex est; vna imperij efficacis, quomodo Deus Gen. 3. maledixit terræ, & Christus Marc. 11. ficui. Altera inefficax, per modum simplicis optationis: quomodo homines maledicere solēt possessionibus eorū, quos odio prosequūtur: nā talis maledictio ab odio imperatur, de quo satis dixi *cit.l.*

Tertiò, per rhetoricam priscis temporibus in planctu vsitatam hyperbolem, siue exaggerationem ad significandam animi mœstitiam, quæ ex mali alicuius euentu concepta est: quo sensu Dauid 2. Regum 1. maledixit montibus Gelboe, in quibus Saul, & Ionathas occubuerunt. Et Iob. *cap.3.* Hierem. *cap.20.* maledixerunt diei, in qua nati sunt, vel propter originalem culpam, quam nascendo contraxerunt, & consequentes pœnalitates, vti docet S. Thom. *cit.qu.76.art.2.* vel quia attendendo præcisè ad molestias, quas homo interdum patitur, & seclusa voluntate Dei, ac patientiæ fructu, melius iudicatur esse homini, si natus non esset: quo sensu Ecclesiastes loquitur *cap.4.* Idque notauit Molin. *tr.4. de iustit. disp.22. num.9.*

Quartò, quatenus creaturæ irrationales absolutè spectantur, & sic saltem otiosus actus est, ipsis maledicere; præterquam quòd inordinatus affectus iræ, ac impatientiæ admisceri soleat. Ita S. Thom. Caietan. Nau. *loc.cit.* Molin. *num.13.*

Ad extremum addo. Si pœnitens in confessione absolutè dicat, se blasphemasse, ad officium confessarij pertinere, duas plerumque circumstantias inquirere: Prima est; Quo modo, aut quibus verbis blasphemarit: Tametsi enim probabile est omnes proinde dictas blasphemias vnis speciei esse, sicuti docet Caiet. *cit.q.13.a.1.& in summ ver.blasphemia*; differunt tamen in grauitate, ac veluti quantitate iniuriæ, ac despectionis contra Deū: ob quam causam satis non est in Confessione dicere, se furatum esse, aut contumeliam proximo intulisse; nisi exprimatur, quanta iniuria, aut quantum damnum fortunarum, honoris, &c. illatum sit, sicuti constat ex iis, quæ dixi *lib.1.tract.2.cap.10.nu.3.* & videri potest Sanchez *num 29.*

12 Altera est. Vtrùm blasphemia prolata sit cum formali, ac directa intentione inhonorandi Deum. Ratio huius est, tum quia hæc circumstantia intrinsecè aggrauat, & auget despectum, siue inhonorationem Dei, in qua essentialis malitia blasphemiæ consistit: tum etiam, quia eiusmodi peruersa intentio sæpè prouenit ex odio, saltem abominationis erga Deum, quod est peccatum specie distinctum à blasphemia. Quia tamen non semper ex odio prouenit, sed interdum tantùm ex ira, tædio, aut desperatione, ideò ad radicem grauissimi huius peccati cognoscendam, & curandam, expedit, vt Confessarius hominem, affirmantem se expressa intentione Deo maledixisse, deinde examinet, quanam ratione motus Deo optimo contumeliam verbis inferre in animum induxerit.

Si verò pœnitens neget, affectum indignationis suæ erga Deū directè se extendisse; sed solùm aduersus hominem, vel iumentum, cui iratus fuerat: tunc Confessarius attendat ad verba, quibus homo vsus fuit: si enim secundùm se diuini honoris diminutionem nullam exprimunt, non censenda est blasphemia, neque mortale

mortale peccatum, vt suprà dixi. Sin autem verba talia, aut tali modo prolate sint, vt contumeliam Dei, aut Sacramentorum significent, videl. *gauss doneu Sacrament, gans Galeen Sacrament, doss dich Cottes Chrysam schendte*, censeri debent blasphemiæ, dummodo homo attenderit ad vilipensionem Dei, aut rei sacræ, quæ talibus verbis exprimitur. Sæpè autē homines eiusmodi verba blasphema proferunt inaduertenter, ac materialiter tantùm, non attendentes quid significent, tum verò excusantur à grauitate peccati, propter imperfectionē cognitionis, ac voluntatis modò interim conentur peruersā eiusmodi consuetudinē deponere.

CAP. VII.

DE SACRILEGIO.

SVMMARIVM.

1 *Sacrilegium dicitur rei sacræ violatio.*

2 *Sacrilegij tres species sunt: I. Contra personas sacras. II. Contra loca sacra. III. Contra res sacras, seu cultui diuino dicatas.*

3 *Sacrilegium cōtra personas sacras quatuor modis committitur.*

4 *Si Clericus in sacris, vel Religiosus fornicetur, multiplex peccatum committit.*

5 *Locus sacer censetur, qui publica Ecclesiastica auctoritate deputatus est ad sacra officia, licet nondum consecratus, aut benedictus sit, quare talis locus immunitate, & priuilegijs Ecclesiasticis gaudet.*

6 *Non omnis locus sacer, aut pius Ecclesia dici potest: quamuis Ecclesiarum priuilegia fermè etiam ad loca sacra, videlicet monasteria, & xenodochia, quæ publica auctoritate instituta sunt, extendi solent.*

7 *Oratorium quod publicam in loco eminente campanam habet censetur esse publicum, vt Ecclesiastica immunitate gaudeat.*

8 *Sacrilegium aduersus locum sacrum accidit. I. Violando loci sacri immunitatem. II. Polluendo Ecclesiam, vel cæmeterium. III. Exercendo profanam actionem, quæ reuerentiæ loci sacri repugnat: cuiusmodi sunt iudicij sæcularis exercitium, item negotiationes, conuiuia.*

9 *Voluntariæ iurisdictionis actus, videlicet dispensatio, tutoris datio, item Doctoratus collatio, in Ecclesijs fieri non prohibentur.*

10 *Comediæ, & tragædiæ, quæ ad pietatem mouent, in Ecclesia institui possunt.*

11 *Agapes olim in Ecclesijs institui solitæ, postea sublatæ fuerunt.*

12 *Indigna tractatio S. Eucharistiæ, alia omnia sacrilegia grauitate superat.*

13 *Sacrilegium, quod committitur indigna rerum sacrarum tractatione, varios gradus habet, secundùm varietatem ipsarum rerum.*

14 *Multa sacrilegia committi possunt circa res sacras non decenter tractandas, seruandas.*

15 *Qui legata pia, vel alia Ecclesiastica iura, aut bona peruertunt, sacrilegium committunt.*

16 *Furtum sacrilegum committitur, vel auferendo rem sacram de loco sacro; vel non sacrum de sacro; vel sacrum de non sacro.*

17 *Qui calicem sacrum è loco non sacro surripit, propriè dictum sacrilegium committit.*

18 *Qui crumenam alicuius in Ecclesia abscindit, videtur esse fur sacrilegus; licet in externo foro non puniatur.*

19 *Qui furtum sacrilegum cum violenta effractione committit, excommunicationem incurrit.*

1 SAcrilegium secundùm primæuam acceptionem, idem est, quod rei sacræ furtum. Dicitur enim sacrilegus, quasi sacrum legens, siue compilans, sicuti notauit Paulus Iureconsult. *in l. sacrilegi, ff. ad l. Iuliam peculatus.* Isidor. *lib.* 10. *origin. lit.* S. D. Th. *q.* 99. *ar.* 1. Hinc verò extensa fuit significatio vocis, vt comprehendat omnem violationem, seu irreuerentiam rei sacræ, id est, Deo dicatæ. Nam ex eo, inquit S. Th. quòd aliquid deputatur ad cultum Dei, efficitur aliquo modo diuinum (id est, quasi peculiaris possessio Dei) quamobrem ei reuerentia debetur, quæ redundat in Deum; adeòque etiam irreuerentia, seu indigna tractatio rerum sacrarum ad iniuriam Dei spectat: vt proinde hæc sit definitio sacrilegij, quam Gl. tradit *in c. sacrilegium,* 17. *q.* 4. *rei sacræ violatio.* Et S. Th. *art.* 2. *In sacrilegio inuenitur specialis ratio deformitatis, qua scilicet violatur res sacra per aliquam irreuerentiam in Deum redundantem, & ideò est speciale peccatum Religioni oppositum.*

2 Porrò idem S. Tho. *art.* 3. pro diuersitate rerum sacrarum, seu Deo dicatarum, tres species sacrilegii distinguit: vnam contra personas sacras, alteram contra loca sacra, tertiam contra res alias sacras, seu cultui diuino dicatas. Inprimis verò notandum hic est, rem sacram propriè eam tantùm censeri, quæ publico ritu, aut institutione ad Dei cultum deputata est, sicuti docet Iureconsult. *l. in tantum, l. sacra, ff. de rerum diuis.* & notauit Pet. Gregor. Tholos. *lib.* 33. *syntagm. cap.* 14. & Suar. *tom.* 1. *de relig. tr.* 3. *lib.* 3. *de sacrilegio, c.* 2. *num.* 1. vbi rectè monet, non quolibet priuato proposito, aut voto rem, aut personam sacram effici; sed necesse esse, vt publicam ex iure consecrationem, vel deputationem ad Dei cultum habeat.

3 Quod attinet ad personas, ex duobus modis ad cultum Dei dicatæ, seu sacratæ sunt; videlicet per sacram ordinationem, vel per statum Religionis, eiusque aliquam participationem. Earumdem verò personarum sacrilega violatio quatuor modis accidit. Primò, Inferendo manus violentas in clericum, vel Religiosum, aduersus priuilegium canonis, *si quis suadente, cap.* 17. *q.* 4. quòd ex motiuo virtutis Religionis Ecclesiasticis, atque Deo sacratis personis concessum est. Secundò; Personas Ecclesiasticas subijciendo fori sæcularis iudicio, aduersus priuilegium exemptionis illarum. Tertiò, ab eisdem tributum exigendo aduersus Ecclesiasticam immunitatem, siue exemptionem à talibus oneribus, sicuti constat ex iis, quæ dixi *tract. præced. cap.* 6. Quartò; Luxuriosè violando corpus personæ Deo sacratæ per votum continentiæ perpetuæ, sicuti docet S. Th. 2. 2. *q.* 99. *a.* 3. & *qu.* 154. *art.* 10. Idque intelligendum est tam de persona, quæ aduersus proprium votum fornicatur; quàm de altera, quæ illam violat, seu turpitudinis complex est, sicuti ex communi docet Syluest. *ver. sacrilegium.*

4 Tametsi autem Suar. *tract.* 3. *lib.* 3. *de sacrilegio, cap.* 3. existimet, in eiusmodi peccato vnicam malitiam contra virtutem Religionis reperiri, quæ sit infidelitas erga Deum, siue irreligiosa violatio voti: ideòque non esse sacrilegium propriè, sed lato modo, quatenus omne peccatum aduersus Religionem irreligiositas dici potest; tamen contraria sententia est communis, significata in Concil. Tolet. 2. *cap.* 1. à Gelasio Papa, *c. virginibus,* 27. *qu.* 1. & expressè tradita à S. Th. *cit. art.* 3. *ad* 3. *Formaliter,* inquit, & *propriè illud solum peccatum sacræ personæ est sacrilegium, quod agitur directè contra eius sanctitatem*; siue aduersus id, ad quod consecrata est, *puta si virgo Deo dicata fornicetur. Similiter* (inquit Caiet. *ver. sacrilegium*) *sacrilegium est, si Sacerdos fornicetur: quia sanctificatus est ad castitatem; non autem si blasphemet, quia non est ad eius oppositum directè sanctificatus.* Quare libenter fateor: Si Clericus in sacris ordinibus cōstitutus, vel Religiosus vtriusque sexus fornicetur, præter peccatum intemperantiæ, siue luxuriæ, duplicem malitiam aduersus virtutem Religionis admitti; vnam violationis voti, & alteram sacrilegii propriè dicti; ob hanc ipsam causam, non satis erit, eum in Confessione dicere, se votum castitatis violasse; sed necesse est circumstantiam Religionis, vel ordinis sacri explicare, sicuti docet Med. *in summ. lib.* 1. *c.* 14. §. 18. Arrag. 2. 2. *q.* 88. *ar.* 7. *in fin.* Rodriq. *tom.* 1. *summ. c.* 53. *concl.* 5. licet contrarium sentiat Sanch. *lib.* 7. *de matrimon. disp.* 27. *nu.* 27. Sin autem sermo sit de violatione voti castitatis priuati, seu ab Ecclesia non acceptati, amplector doctrinā Suar. esse hoc sacrilegium tantùm latè, & impropriè. Nam propriè dictum sacrilegium est rei sacræ violatio: Persona autem sacra non efficitur, nisi ex publico iure cultui diuino dicata sit, videlicet per sacri ordinis susceptionem, vel statum Religionis. Ergo harum tantùm personarum luxuriosa violatio sacrilegii peccatum est. Vide etiam quæ dixi *lib.* 1. *tract.* 2. *cap.* 10. *num.* 4. *exempl.* 111.

5 Quod attinet ad loca sacra, notandum est primò: Locum sacrum censeri eum, qui publica auctoritate deputatus est ad sacrificium Missæ, vel alia Ecclesiç sacramenta, aut diuina officia peragenda; tametsi necdum consecratus, aut benedictus sit, vti habetur *in c. Ecclesiæ, de immunitat. Ecclesiar.* vbi id notat Abb. *n.* 4. & *in c. vlt. n.* 4. *de censib.* Syl. *ver. immunitas,* 1. *q.* 1. & *ver. loca religiosa, q.* 2. Suar. *tom.* 1. *de relig. tr.* 2. *lib.* 3. *de reuerentia debita rebus sacris, cap.* 9. Dixi autem primò, *Publica auctoritate,* quia priuata non consecrata, nec benedicta oratoria, aut eremitoria, inter loca sacra numerari non debent; tametsi Episcopus licentiam dederit Missæ sacrificium in iis celebrandi: quia nihilominus ad nutum fundatoris in profanos vsus conuerti possunt, vti notauit Abb. *cit. c. vlt. n.* 4. Syl. *cit. q.* 2. Clar. *lib.* 5. *sent.* §. *fin. q.* 10. *n.* 7. Suar. *cit. c.* 9. *n.* 10. Sanch. *lib.* 9. *de matr. disp.* 15. *q.* 3. *n.* 39. Quapropter neque Ecclesiastica immunitate talia priuata oratoria gaudent, sicuti notat Abb. *in c. patentibus, n.* 3. *de priuileg.* Clar. Suar. & Sanch. *loc. cit.* Denique nec Episcopi potestati, iurique visitandi subsunt, vti dicitur *in cap. vlt. de censib.* cum tamen loca omnia sacra, seu religiosa eidem subdantur, *c.* 1. §. *deinde liceat, eod. in* 6. Et quod dixi de oratorio priuato, similiter intelligendū de xenodochiis, quæ Episcopi auctoritate erecta nō sunt, sicuti ex Innoc. refert Abb. *in c. abolendæ, n.* 4. *de sepult.* & *cit. c. vlt. de cēsib.*

6 Notandum est secundò; Locum sacrum latiùs patere, quàm Ecclesiam. Nam locus sacer, seu religiosus, censetur quicum-

quæ ad vsum pium, ac religiosum publicè destinatus, ac veluti Deo dicatus est; ideòque vsibus profanis deputari amplius non potest, iuxta iuris regulam 51. in 6. *Semel Deo dicatum, non est ad vsus humanos vlterius transferendum*. Quare locis sacris, seu religiosis, annumerantur etiam monasteria, & xenodochia, si Episcopi auctoritate erecta sint, vt videre est *in c. adhæc*, & toto fermè *tit. de religios. domibus*, & docet Abb. *in c. de xenodochijs, n. 3. eod. tit.* vbi ait: Si xenodochia sine Episcopi auctoritate ędificata sint, non censentur religiosa, ideòque Episcopus de eorum redditibus disponere non potest, sed solus patronus, seu fundator.

Porrò Ecclesia appellatur locus, qui ab Episcopo consecratus, aut alia ratione, v.g. crucis erectione, deputatus est ad publica officia diuina, & sacramentorum vsum, sicuti constat *ex cap. vlt. de consecrat. Eccles.* iunct. Gl. *ver. non consecrata, & ex c. penult. de immunit. Ecclesiar.* & docet Cou. *2. resol. c. 20. n. 4.* Quod verò Syl. ait: *ver. hospitale, n. 4.* Sà *ver. Ecclesia, n. 1.* Nomine Ecclesiæ in fauorabilibus venire etiam monasteria, xenodochia, & alia pia loca: id secundùm extensionem priuilegiorum intelligi debet. Nuspiam in iure monasterium, vel xenodochium materialis Ecclesia appellatur; sed priuilegia immunitatis, quæ Ecclesijs data sunt, etiam ad illa loca extenduntur, *arg. l. omnia priuilegia, Cod. de Episcop. & Cleric. & cap. adhæc, de religios. domibus*, & notat Abb. *in cap. accedentibus, num. 3. de priuileg.*

Præterea, quod aiunt Sylu. *ver. Ecclesia, 2. n. 1.* Abb. *in rubr. de consecrat. Eccles. & c. vlt. eod. tit.* Ecclesiam, antequam consecrata sit, non propriè ita appellari, sed potiùs basilicam; id sumptum est ex Gl. *in c. 1. de religios. domib. ver. dedicanda*, vbi ait: *Ecclesiam* appellari, cùm consecratur, sicuti electus in consecratione nomen assumit Episcopi. In iure autem canonico id nullum fundamentum habet, sicuti apparet *ex c. vlt. de consecrat. Eccles.* vbi dicitur: *Si Ecclesia non consecrata cuiuscumque fuerit semine, vel sanguinis effusione polluta, aqua penitus exorcizata lauetur, ne diuinæ laudes organa suspendantur.* Et in *c. de immunitat. Eccles. Ecclesiæ, in qua diuina mysteria celebrantur, licet adhuc non extiterit consecrata, nullo iure priuilegium immunitatis adimitur. Quia obsequijs diuinis dedicata, nullius est temeratus ausibus profananda.* Quam rationem etiam Gl. reddit in suprà *cit. c. vlt. Quia locus ille auctoritate Episcopi dedicatus est diuino cultui, & quod semel Deo dicatum est, ad profanos vsus redire non debet*; Quare mox subiungit, sacrilegij crimen committere eum, qui locum nondum consecratum, sed ab Episcopo ad sacra mysteria deputatum violat. Nam per eiusmodi deputationem, publica Episcopi auctoritate factam (quod fieri potest per quamuis benedictionam, aut crucis erectionem, &c.) locus sacer, & ab humanis vsibus secretus efficitur: ideòque omnium Ecclesiarum immunitatibus, ac priuilegijs gaudet; quamuis fortè sacrificia, & alia diuina officia nondum in eo celebrari cœperint, sicuti docet Gl. *cit. cap. vltim.* Abb. *cit. cap. penult. num. 5.* Cou. *cit. c. 20. n. 4.* Angel. *ver. immunitas, §. 25.* Syl. *eod. ver. 1. qu. 1.* Ioan. Faber *tit. instit. de rerum diuis. §. nullius*, Sanch. *cit. disp. 15. n. 39.* Non enim ideò locus sacer fit, quia in eo Sacrificium celebratur: sed potiùs ideò in eo sacrificare licitum est, quia sacer, seu ad cultum diuinum publica auctoritate deputatus est, sicuti benè notauit Suarez *cit. lib. 3. c. 9. n. 4.* Vtrùm autem talis locus sanguinis, aut seminis effusione polluatur, dicam *lib. seq. tr. 5. cap. 5. n. 2.*

Ex dictis etiam colligitur, veram non esse regulam Sylu. *verb. Ecclesia, n. 1.* Statutū puniens delinquentem in Ecclesia locū non habere in Ecclesia nō consecrata, cū non sit propriè Ecclesia. Sed rectius loquitur Suar. *to. 1. de relig. tr. 2. lib. 3. c. 1. n. 1. Si locus publicè sit destinatus pro vsu fidelium ad Missas, & conciones audiendas, recipiendaque sacramenta; simpliciter solet appellari Ecclesia.* Imò Syl. rectè docuit *ver. interdictum, 6. q. 5.* Clericum cui Ecclesiæ ingressus interdictus est, celebrantem in oratorio non priuato, sed in Ecclesia, aut capella nondum consecrata, fieri irregularem; quia satis est, quòd sit Episcopi auctoritate fundata, quod etiam ex communi notauit Sanch. *cit. num. 39.*

7 Porrò si dubitetur, vtrùm oratorium publica auctoritate Episcopi constructum, ac dedicatum sit, signum eius esse solet, si in ea sit campana publica, seu in loco eminente posita, populi conuocandi causa ad officia diuina. Nam in priuatis oratorijs non nisi priuata campana haberi potest, ad conuocandos incolas domus. Ita Abb. *in c. parentibus, num. 1. & 2. de priuileg.* Sanch. *cit. disp. 15. n. 39.* Marchard. *de prob. concl. 869. num. 3.*

8 His ita positis, dicendum est, sacrilegium aduersus locum sacrum tribus modis accidere posse: I. Violando Ecclesiæ, aut loci sacri immunitatem, qua de re dixi *tr. præced. c. 3.* II. Polluendo Ecclesiam aut cœmeterium vno ex quinque modis, quos referam *lib. seq. tr. 5. c. 5. n. 7.* III. Exercendo actionem profanam, quæ vel ex sua natura, vel canonici iuris prohibitione, loci sanctitati repugnat; licet per eam Ecclesia violari non censeatur. Talis actio imprimis est cognitio, aut placitum sine sententia iudicij sæcularis, sicuti habetur *in c. decet, de immunit. Eccles. in 6. Omnis in Ecclesijs sæcularium iudiciorum strepitus conquiescat; nulla ibidem causa per laicos, criminalis maximè, agitetur: sint loca eadem, à laicorum cognitionibus aliena.* Et paulò post. *Processus iudicum sæcularium, ac specialiter prolatæ sententiæ in eiusdem locis, omni careant robore firmitatis.* Nota autem primò; Quòd sermo tantùm fit de Iudicijs sæcularibus: nam causas Ecclesiasticas in Ecclesia agere, honestum, ac decens est *c. qua fronte, 25. de appellat.* Idque certum est, si sermo fit de Prælati electione, confirmatione, & similibus causis, quę sine contradictione, & iudicandi iurgio peragi possunt. Sed & idem affirmant Doctores de iudiciali processu, quòd in Ecclesia rectè, & honestè instituatur ab Ecclesiastico Iudice, Abb. *cit. c. qua fronte, n. 2.* Gl. *in cap. cùm Ecclesia, 5. ver. effusione, de immunit. Eccles. argum. c. vlt. causa 2 qu. 2.* Verùm ex textu eius id colligi non posse videtur: cùm nomine Ecclesiæ non locus, sed fidelium congregatio intelligatur, sicuti ex verbis sequentibus apparet, vbi testes essent singulorum. Quare placet mihi doctrina Alex. de Neuo *in cit. c. qua fronte n. 5.* nec vsitatum, nec satis honestum esse, si iudiciarius processus in causis Ecclesiasticis in loco sacro, siue Ecclesia instituatur. quippe quæ domus orationis est, non iurgiorum. Processus tamen valet, secundùm doctrinam Gl. *in cit. c. decet, ver. processus*, quod constitutio pœnalis non extenditur vltra casum expressum.

Nota secundò: Quod dicitur, *maximè criminalis*. Nam *causas, vbi sanguinis effusione, & corporali pœna agitur, in Ecclesijs, vel cœmeterijs agitare, sub interminatione anathematis prohibemus*, ait Lucius III. *in cit. c. cum Ecclesia. Absurdū enim est, & crudele, ibi iudicium sanguinis exerceri, vbi est tutela refugij constituta.* Ex quo colligit Abb. ibid. *n. 3.* Sylu. *eod. ver. 1. q. 1. n. 17.* Suarez *cit. lib. 3. c. 4. n. 17.* & habetur *in cap. Sanctorum, 10. qu. 2.* quod Ecclesia, siue templum conuertendum non est in propugnaculum, siue munitionem contra hostem, excepto casu necessitatis in bello defensiuo, *arg. cap. 2. de custodia Eucharistiæ*.

6 Nota tertiò. Sermonem esse tantum de inuoluntariæ, non item voluntariæ iurisdictionis actibus, cuiusmodi sunt dispensationes, pupillorum prouisiones, &c. Talia in Ecclesia validè fient, sicuti docet Abb. *cit. c. cum Ecclesia, n. 6.* Sylu. *ver. immunitas, 1. q. 2.* Azor. *to. 2. lib. 9. c. 9. q. 3.* Imò interdum etiam licitè, si actus ad pietatem, vel Ecclesiæ honorem spectet, eoque officia diuina non impediantur; vti Suar. docet *cit. lib. 3. c. 4. n. 14.* Quod simili ratione dicendum est de collatione graduum Doctoratus: Non item de conuentibus, concilijs, seu parlamentis sæcularium, quæ merè politica sunt, & ad rem Ecclesiasticam, vel pietatem non pertinentia: talia enim prohibentur *in cit. c. decet*, & notat Abb. *in cit. cap. cum Ecclesia*, Angel. *ver. immunitas, §. 5.*

Alia actio in Ecclesijs prohibita est negotiationis, seu mercaturæ. Sic enim legimus *in cit. c. decet. Cessent in Ecclesijs earumque cœmeterijs negotiationes, & præcipuè nundinarum, ac fori cuiuscumque tumultus.* Quandoquidem etiam Dominus Matth. 21. Omnes vendentes, & ementes in templo eiecit, *quia domus orationis est*. Nam *difficile est*, inquit Leo I. *ep. 90. alias 92. ad Rusticum relatus in c. 2. d. 5. de pœnitent. inter ementis, vendentisque commercium non interuenire peccatum*. Et videtur excusari non posse à mortali peccato, si aliquis templum per se, & ex instituto deligat tanquam locum mercaturæ, officinam ibi erigendo: quia censetur hæc grauis irreuerentia loci sacri, quam Christus in Iudæis reprehendit Ioan. 2. *Auferte ista hinc, & nolite facere domum Patris mei, domum negotiationis*. Videri potest Sylu. *verb. negotiatio, q. 2.* Conradus *de contractibus, qu. 51. concl. 2.*

Verùm si tractatus tantùm emptionis, alteriusue contractus in templo instituatur, merce alibi existente, non videtur esse peccatum nisi veniale; sicuti docet Caiet. *ver. immunitas, 6. Discernendum est autem*, Sot. *lib. 6. de iust. q. 2. a. 2. post 5. concl.* Angel. *ver. negotiatio, §. 2.* Mol. *to. 2. disp. 314.* & videri potest Med. *de restit. qu. 30. ver. quartò*, Suar. *3. p. tom. 3. disp. 81. sect. 8 column. 3.* Deinde si venditio per accidens fiat in templo, v.g. in transitu, vel in recessu propter pluuiam, veniale, vel nullum peccatum esse potest, consideratis circumstantijs, vti Caiet. Suar. & alij notarunt. In cœmeterio autem officinam rerum venalium constituere, aiunt esse minorem irreuerentiam, ideòque peccatum veniale tantum; imò si res vendendæ ad populi deuotionem seruiant, v.g. candelæ, vel panes ad altare offerendi, quibusdam locis tanquam honesta consuetudo toleratur in cœmeterijs, imò etiam in ipso tolerari posse, si sine strepitu fiat, atque diuini cultus augendi causa, ait Angelus *ver. immunitas, §. 9.* Mol. *loc. cit.* quamuis melius sit, talia extra Ecclesiam haberi.

10 Ad hoc genus spectat etiam, quod *in eodem c. decet* habetur. *Nullus seditionem in Ecclesia excitet, conclamationem impetum committat.* Ex quo colligit Nau. *de orat. c. 5. n. 24.* In templo instituendos non esse ludos, ac tripudia, clamore profano, quæ expressius prohibentur *in c. cum decorem, de vita, & honest. Cleric.*

Ludi

Ludi tamen honesti, comœdiæ, ac tragediæ, quæ ad pietatem mouent, à templo alienæ non sunt, sicuti notat Gl. cit. c. cum decorem, ver. monstra laruarum. Suar. lib. 3. de reuerentia debita rebus sacris, c. 6. n. 4. Sà ver. ecclesia, num. 4.

Item quod in eod. c. decet, legimus. *Cessent vana, & multò fortius fœda, & profana colloquia, cessent confabulationes quælibet.* Quod intelligitur inter diuina officia, vt ex sequentibus verbis manifestū est. Nam alioquin in templo colloquiū honestū instituere, nullā irreuerentiam continet, Qua de re Sanch. cit. c. 6. n. 6.

11 Præterea in c. non oportet, 1. dist. 42. quod sumptum est ex Concil. Laodiceno can. 28. *Non oportet in Basilicis, seu Ecclesijs agapen facere, & intus manducare.* Quid agape sit, explicat Tertull. in apolog. c. 39. *Cœna nostra de nomine rationē sui ostendit, vocatur enim ἀγάπη, id quod est penes Græcos dilectio. Quantiscumque sumptibus constet, lucrum est, pietatis nomine facere sumptum: siquidem inopes quoque refrigerio isto iuuamus.* Fuerunt autem publica ista, & sacra Christianorum conuiuia, ex quibus etiam pauperes pascebantur, triplicis generis, sicuti Baronius annotauit Ann. Christi 57. n. 137. ex S. Nazianz. carmin. 10. de diuersis vitæ generibus. Connubialia, Funeralia, & Natalitia; quæ postrema dicta sunt, quòd in Sanctorum Martyrum natalitijs festis instituerentur. Quamquam Agapes nunquam absolutè sublatæ fuerunt, sed tantum ne in Ecclesijs celebrarentur: contra hunc enim abusum extat etiam decretum 30. Concil. Carthag. cumque reprehenderet S. August. lib. 6. Confess. c. 2. & epist. 64. ad Aurelium, vbi loco conuiuiorum suggerit, alias *oblationes pro spiritibus dormientium, quas verè aliquid adiuuare credendum est*, introducendas esse: videlicet, *Si quis pro religione aliquid pecuniæ offerre voluerit, in præsenti pauperibus eroget.* Potiò satis indicatur in cit. c. non oportet, & vsus ecclesiarum nunc confirmat, vniuersim prohibitum esse, ne in ecclesiis cibus, & potus, perinde vt in locis profanis, capiatur; nisi pietas, vel necessitas aliquādo cogat, iuxta cit. can. 30. qui refertur c. nulli, d. 42. Quamobrem etiam Apostol. 1. ad Cor. 11. pro absurdo habuit, quòd fideles peracta Synaxi, seu post Sacramentorum participationem (vti S. Chrysost. interpretatur hom. 27.) agapen instituerent; *Nunquid domos non habetis ad manducandum, & bibendum, aut Ecclesiam Dei contemnitis?*

Simili ratione in c. 2. de custodia Eucharistiæ dicitur. *Firmiter prohibemus, ne supellectilia in Ecclesijs admittantur, nisi propter hostiles incursus, aut incendia repentina, seu alias necessitates vrgentes ad eas oporteat haberi refugium.* Verùm hac prohibitione non comprehendi sacristiam, & alia loca ecclesiis iuncta, notat Suar. cit. c. 6. n. 1. Deinde monet Caiet. in summ. ver. immunitas, Mol. cit. disp. 344. Sà ver. ecclesia, n. 3. plerumque esse tantùm peccata venialia comedere in ecclesia sine necessitate, confabulari, concilia facere, hospitari, nautica ligna ibi seruare, &c.

12 Quod attinet demum ad alias res sacras, siue cultui diuino dedicatas; earum quatuor veluti gradus distinguit S. Th. qu. 99. a. 3. Nam *primum, & summum locum inter res sacras obtinet sacramenta, quibus homo sanctificatur? quorum præcipuum est Eucharistiæ sacramentum, quod Christum ipsum continet, & ideò sacrilegium, quod contra hoc sacramentum committitur, grauissimū est inter omnia.* Idemque docet Caiet. cit. a. 3. resp. ad dub. 6. Imò Suar. to. 1. de relig. tr. 3. lib. 3. de sacril. c. 6. n. 2. annotauit, irreuerentiam, quæ S. Eucharistiæ irrogatur, esse peccatum diuersi, altiorisque ordinis, quàm sint sacrilegia, quibus res aliæ sacræ inhonorantur, propterea quod illud directè, ac principaliter tendit contra personam Christi in sacra Eucharistia contentam, quæ absoluta latria coli debet, sicuti docet Trident. sess. 13. cap. 5. & can. 6. Quare Petr. Gregor. Tholos. lib. 33. syntagm. cap. 15. nu. 2. ait semper in ea opinione se fuisse, *sacrilegos, qui impia ac detestanda manu sacram Eucharistiam contrectarunt, vt ai Βόρε, seu arculam, qua continetur, tollerent; igne viuos comburendos esse ob sacrilegium, & impietatem.*

13 Secundum locum post sacramenta, tenent vasa consecrata ad sacramentorum susceptionem: item altaria, & ædes sacræ; crux, & imagines Christi. Quin & Sanctorum imagines, ac reliquiæ: siquidem etiam hæ (inquit Suar. cit. lib. 3. c. 6. n. 7.) secundum vsum ecclesiæ æstimantur, vt instrumenta diuini cultus, ideòque habentur sacræ non tantùm in ordine ad Sanctos, sed etiam in ordine ad Deum. Huc etiam reuocari possunt sacrum chrisma, & oleum benedictum. Item sacra nomina Dei, Christi, & Sanctorum, sacrum Euangelium, & tota Scriptura canonica, à Spiritu sancto inspirata, vti notauit Suarez num. 9.

In tertio gradu ponit S. Thom. quæ pertinent ad ornatum altarium, & Ministrorum, quorum pleraque etiam benedicta sont: quare hoc quoque reduci possunt cerei, aqua benedicta, & reliqua eiusmodi sacramentalia. Hæc enim omnia quæ numeraui, peculiari aliqua ratione ad Deum referuntur, vel ipsi dicata sunt, & ob id sicuti cultum religiosum merentur, ita eorundem inhonoratio, siue indigna tractatio ad sacrilegij crimen pertinet, quòd tantò grauius est, quantò & res sacra, & irreuerentia, seu inhonoratio eius maior, ac notabilior existit, v. g. sacramenta indignè ministrare, vel suscipere; sacram Scripturam peruertere, vel ea ad res obscœnas, & turpes abuti; item Sacra vasa ad vsus profanos adhibere: quod factum Deus c. 5. Danielis in Rege Babyloniæ Balthassar grauiter puniuit.

14 Neque verò necesse est ad sacrilegij crimen, vt quis directam intentionem habeat res sacras inhonorandi, ac condemnandi; quod infidelium, & hæreticorum proprium est; sed ipsa indigna earum vsurpatio, vel tractatio, si aduertenter, quamuis ob alium finem, seu vtilitatem fiat, debito rebus sacris honori, ac reuerentiæ repugnat. Hoc tamen discrimen est, quòd inhonoratio, quæ fit ex proposito, siue intentione formali, semper sit mortalis, quippe rei sacræ contemptus, indirectè etiam in Deum redundans. Inhonoratio verò per intentionem virtualem, venialis esse potest, non tantùm ob imperfectionem actus, sed etiam ob materiæ leuitatem, sicuti ex communi docet Valent. to. 3. disp. 6. q. 15. p. 2. Suar. cit. lib. 3. c. 7. n. 2. Qui rectè etiam notat n. 4. tametsi sacrilegium plerumque sit peccatum commissionis, interdū tamen posse esse omissionis, v. g. si Ecclesiæ Ministri sacrum fontē baptismalem ab immunditiis, seu sordibus non custodiunt, sacra vasa, & pallas lauare, vel reficere negligant, iuxta c. 2. de custod. Eucharist. Si Chrisma, & sacram Eucharistiā custodire, adhibitis clauibus, intermittant, sicuti habetur in c. 1. eod. tit. & cap. sanè, de celebrat. Missar. vbi etiam alia præcipiuntur, quorum neglectus ad sacrilegij crimen reduci potest: videl. *vt cùm in celebratione Missarum eleuatur hostia salutaris, populus se reuerenter inclinet. Vt Sacerdos decenti habitu S. Eucharistiā superposito mundo velamento, ad infirmos ferat, & referat, manifestè ac honorificè ante pectus, cum omni reuerentia, ac timore, semper lumine præcedente.* Vbi obiter nota cum Abb. in cit. c. sanè, sacram hostiam, in ciborio, seu pixide relinquendam esse, cùm ab ægroto ad Ecclesiam reditur, ne vas vacuum à populo adoretur. Alia quoque, eaque grauia sacrilegia ab ecclesiæ ministris cōmitti possunt in negligente asseruatione, ac renouatione S. Eucharistiæ, vti notū est.

15 Superest quartus gradus rerum sacrarum, in quo ponit S. Tho. bona omnia tam mobilia, quàm immobilia, quæ deputata sunt ad sustentationem Ministrorum ecclesiæ. Quem postremū gradum data opera à tribus prioribus seiungo, quia bona eiusmodi ecclesiastica, prædia inquam, frumentum, pecunia, &c. ad commonem Ministrorum, ac pauperum sustentationem, & templorum fabricam deputata, non ita propriè, ac simpliciter inter res sacras recensentur, sicuti illæ, quæ, vel speciatim ad Dei cultū consecratæ, vel benedictæ, vel specialiter institutæ sunt, veluti instrumenta diuini cultus, sicuti notauit Ioan. Faber. tit. Institut. de rerum diuis. §. nullus. Suar. in defens. Fidei Catholicæ, lib. 4. ca. 17. nu. 6. Quare Angelus verb. sacrilegium, propè finem ait, ecclesiasticorum bonorum iniquam vsurpationem non propriè, sed largo modo sacrilegium appellari. Nihilominus in iure Canonico ita passim appellatur, sicuti annotauit Gl. cap. cùm sit, verb. malefactores, de foro compet. Sylu. verb. sacrilegium, dicto 1. Tholos. lib. 33. syntagm. c. 17. n. 2. & videre licet caus. 12. q. 2. c. nulli liceat, & caus. 17. q. 4. can. 4. *Sacrilegium, & contra leges est, si quis, quod venerabilibus locis relinquatur, prauæ voluntatis studio, suis tentauerit compendijs retinere*, quod est dictum Greg. I. lib. 8. epist. 6. ad Sabinum Diaconum. Similia habentur in c. sicut qui, & cap. qui rapit, c. quisquis, ead. qu. Ratio verò est: Quia bona ista ex prima sui institutione, atque offerentium voluntate, eam conditionem habent, vt quia ad Dei, & Christi honorem oblata, ac destinata sunt, non in aliam vsum, nisi in pium conuertantur. Quare certū est, eos, qui legata pia, aliaque iura, & bona ecclesiastica iniquè supprimunt, detinent, occupant, defraudant, non simplicem iniustitiam committere, sed qualificatam, quæ qualitas necessario in Confessione explicanda sit. Accidit, quòd inuasio, vel spoliatio bonorum ecclesiasticorum sit contra immunitatem ecclesiasticam: cuius violatio ad sacrilegii crimen spectat, sicuti dixi præced. c. 6. princ. & in fine. Alia verò ratio est, postquam bona Ecclesiastica, pauperum, vel Ministrorum ecclesiæ, per legitimam dispensationem propria facta sunt.

16 Hic verò solùm explicabo trimembrem illam distinctionē c. quisquis, 17. q. 4. *Sacrilegium* (id est furtum sacrilegum) *committitur auferendo sacrum de sacro loco, vel non sacrum de sacro, vel sacrum de non sacro.* Aduerto tamen furtum siue ablationem rei iniquam duobus modis secundùm canones qualificari, vt aduersus Religionis etiam virtutem sit, & sacrilegii speciem pertineat. Primò, ratione ipsius rei ablatæ, si sacra, siue ad Dei cultum specialiter deputata sit, v. g. sacratus calix, vel reliquiæ Sanctorum, quarum furtum sacrilegum esse, docet Sylu. ver. reliquiæ, qu. 2. S. Antonin. 3. p. tit. 12. cap. 8. & alii communiter. Secundò ratione loci sacri, cui specialis reuerentia, atque immunitas debetur: quę proinde sacrilegè violatur, si res etiam non sacræ ex eo

surripiatur. Ex quo intelliguntur duo posteriora membra diuisionis: primum autem ex ambobus componitur, ideoque duplicē malitiā sacrilegii continet, si res sacra ex loco sacro surripiatur.

Legistæ *in l. Diui, & l. sacrilegii. ff. ad l. Iuliam peculatus*, Iacobus Menochius *l. 2. de arbitrariis iudicum quæstionibus, casu* 389. aiunt ad sacrilegium propriè dictum vtrumque requiri, & quod res sacra ablata sit, & è loco sacro: ex quo inferunt, si quis calicem consecratum ex oratorio priuato surripiat, non propriè, sed quasi sacrilegium esse, *arg. cit. leg. sacrilegi*. Item qui res priuatorum, in ædem sacram depositas, subripuerit, furem, & non sacrilegum censeri, iuxta *cit. leg. Diui*.

17 Verum hæc inseruiunt quidem ad externum forum, vt tales mitius puniantur, quàm ij, qui vtramque malitiam vno actu coniungunt, rem sacram è loco sacro surripientes; tamen audiendi illi non sunt, cum negant, illos etiam verè, ac propriè sacrilegos esse: partim, quia non ad leges ciuiles, earumque interpretes, sed ad sacros canones pertinet definire, quidnam sacrilegij crimen sit: id autem clarè definitum est *in cit. c. quisquis*, 17. *qu.* 4. partim verò, quia illæ leges, quas adducunt, parum probant, sicuti rectè notauit Pet. Tholos. *cit. lib.* 33. *c.* 14. *n.* 8. Nam *in l. sacrilegi*, ait Paulus Iureconsf. Sacrilegum esse, qui publica sacra compilauerit; qui verò priuata sacra, amplius, quàm furem, minùs quàm sacrilegum mereri. Atqui calix, v. g. ab Episcopo ad Missæ sacrificium, quod semper publicum censeri debet, consecratus, inter publica sacra proculdubio numerandus est. Quæ autem priuata censeantur, explicat Gl. ibi *verb. compilarunt*. Ad l. Diui, respond. Rectè rescriptum fuisse, *res priuatorum, si in ædem sacram depositæ, subreptæ fuerint, furti actionem esse*, ad recuperationem rei: sacrilegij tamen etiam ad publicam vindictam. Nam *locus facit, vt idem, vel furtum, vel sacrilegium sit*, ait Claudius Saturninus *in l. aut facta. ff. de pœnis*. Et clarè Cicero. *lib. 2. de legib. sacrilegij pœna est. neque ei soli, qui è sacro abstulerit, sed etiam ei, qui sacro commendatum*. Quare hanc sententiam, quod furtum rei non sacræ ex loco sacro sacrilegij crimen sit, docent Gl. & Canonistæ *in cit. cap. sacrilegium, & c. quisquis*, 17. *q.* 4. Angel. Syl. Armilla, Sā *verb. sacrilegium*, Nau. *c.* 6. *n.* 4. Suar. *tom.* 1. *de relig. tr.* 2. *lib.* 3. *de reuerentia debita locis sacris*, *c.* 1. eaque certa esse videtur, quod attinet ad res in templo depositas, quia aliquo modo pertinent ad ecclesiam, in cuius fidem, atque immunitatem susceptæ sunt: idque satis confirmatur *ex l. 2. Machab. cap.* 3.

18 Quod verò attinet ad alias res in templo non sub speciali custodia, sed quasi per accidens existentes, v. g. si quis v. g. crumenam alicui in ecclesia abscindere, sit furtum simplex, an qualificatum, cuius qualitas, siue circumstantia sacrilegij necessariò in Confessione explicanda sit; non tam certa est sententia, quæ affirmat, attamen communior, & probabilior, quam docent Doctores citati, contra Victoriam *in summ. de Confess. num.* 104. *ver. Quæritur, vtrum circumstantia loci*. Sotum *in 4. dist.* 18. *q.* 2. *art.* 4. *ver. de die autem festo*. Nam ad fauorem, ac reuerentiam ecclesiarum rationabiliter pertinet, vt res omnes in iis positæ à furtis, & rapinis liberæ sint, quam proinde immunitatem sacri canones statuere potuerunt; statuisse autem satis colligitur *ex cit. cap. quisquis*. Si enim mercatus in ecclesia eam maximè ob causam prohibitus est, quia fraudes in illo interuenire solent, quæ sanctitatem loci valde dedecent, quantò magis iniustitiam furti decet in ecclesia prohibitam esse?

19 Ad extremum nota: furto sacrilego excommunicationem ipso iure (saltem antiquo) annexam non esse, nisi sit cum effractione violenta, sicuti colligitur *ex c. conquesti, de sent. excomm.* & notat ibi Gl. *ver. excommun.* Idque similiter dicendum de incendiariis ecclesiarum, cùm, & hæc quædam violenta quasi effractio sit; idque docet Gl. *in c. tua, ver. publicata, eod. tit.* Suar. *to.* 5. *disp.* 22. *sect.* 2. *num.* 16. Quare vtrosque postquam ab Episcopo denunciati sunt, pro absolutionis beneficio ad Sedem Apostolicam mittendos esse, dicitur *in cit. iurib*. Quod intellige, nisi in provincia aliquis à Sede Apostolica priuilegiatus sit, vt à censuris iuris Papæ reseruatis absoluere possit. Vide etiam Tridentin. *sess.* 22. *cap.* 11. *de reformat.* vbi excommunicatio Papæ reseruata decernitur, vsurpantibus iura, aut bona Ecclesiæ, seu Ecclesiasticorum redditum, donec restituant.

CAP. VIII.

DE SIMONIA.

SVMMARIVM.

1 *Simonia à Simone mago hæretico appellata, tamen sine hæresi, in praua voluntatis affectione consistere potest.*

1 Simonia dicta est à Simone mago, qui primus tempore legis euangelicæ, tali peccato se obstrinxit, cùm Act. *cap.* 8. pecuniam Apostolis obtulit, dicens; *Date, & mihi hanc potestatem, vt, cuicunque imposuero manus, accipiat Spiritum sanctum*. Quod ea intentione petijsse putatur, vt hac potestate accepta, postea dona Spiritus sancti, aliis pecunia diuendere, atque ita Spiritum sanctum tanquam seruum, suo arbitrio subiectum habere posset, vti notauit Tharasius Constant. Patriarcha *in epist. ad Adrianum Papam*, relatus *in c. eos qui*, 1. *q.* 1. Et similia habet Vrban. II. *in c. Saluator*, 1. *q.* 3. Epiphan. *hæres.* 21. Cyrill. Hierosolym. *catech.* 16. S. August. *tr.* 10. *in Ioan.* *Putabat Apostolos mercatores esse: quales Dominus de templo flagello eiecit, talis enim ipse erat, & quod venderet, emere volebat*.

Tametsi verò Simon magus pestifero isto errore imbutus fuerit, quòd dona miraculosa sancti Spiritus pecunia acquiri, & quasi venalia fieri possent; (quamobrem peccatū hoc ab auctore suo *hæresis Simoniaca* passim in iure appellatur, vti videre licet *in cap. quoties, de simon. & tit. can.* 1. *q.* 1. *c. Presbyter c. quisquis, c. quicunque c. fertur, c. Petrus*, quod est S. Ambr. *li.* 2. *de pœnit. c.* 4.) certum nihilominus est, simoniæ vitium consistere posse, sine errore intellectus veræ Fidei contrario in praua duntaxat affectione, atque indigna hac tractatione rerum spiritualiū, quasi, perinde ac aliæ res profanæ, venales, seu pretio æstimabiles, fieri possint, sicuti notauit S. Anton. *p.* 2. *tit.* 1. *c.* 1. *princ.* Suar. *to.* 1. *de relig. tr.* 3. *lib.* 4. *de simon. c.* 1. *n.* 6. & sumitur ex Gl. *in c. firmissimè, ver. hæret. de hæret.*

§. I.

QVID SIT SIMONIA.

SVMMARIVM.

2 *Simonia est studiosa voluntas emendi, aut vendendi aliquod spirituale, vel spirituali annexum.*

3 *Quædam sunt spiritualibus annexa antecedenter, quædam concomitanter, quædam autem consequenter.*

4 *Simonia est speciei quædam sacrilegij iuri naturali repugnans, supposita Fide, & reuelatione donorum spiritualium: quatenus res sacra ita vilis reputatur, vt veluti venalis proponatur.*

5 *Simoniæ peccatum interdum etiam iustitiæ aduersatur ex parte vendentis rem spiritualem pro temporali.*

6 *Fama, & corporis integritas quodammodo pecunia æstimari possunt, non ita verò res sacra, seu spiritualis.*

2 Simonia definitur, *studiosa voluntas emendi, aut vendendi aliquid spirituale, vel spirituali annexum*. Ita Gl. communiter recepta *in causa 1. qu. 1. in princ. ver. quidam*. Canonistæ *in rubr. de simon.* vbi Binsfeld. *notab.* 7. S. Th. 2. 2. *q.* 100. *ar.* 1. Alex. Alensis *p.* 2. *qu.* 187. *memb.* 2. Palud. *in 4. d.* 25. *qu.* 5. *art.* 1. *concl.* 1. Richar. *p.* 2. *q.* 1. Adrian. *quodlib.* 9. *ar.* 1. S. Anton. *p.* 2. *tit.* 1. *cap.* 5. *a.* 1. Nau. *c.* 23. *Man. n.* 100. Victor. *relect. de simon. p.* 1. *n.* 7. Less. *lib.* 2. *c.* 35. *dub.* 1. *n.* 3. & sumitur ex *c. quæsitum. de rerum permut.*

Dicitur *studiosa voluntas*, tum quia simonia, sicut & alia omnia peccata voluntatis, deliberationem exigit: tum quia ad essentialem malitiam huius peccati, haud requiritur, vt pactum, vel mutuo consensu, vel reipsa, perficiatur, sed sufficit affectio vnius simoniaca, cum opere subsecuto, vti infrà, §. 7. *explicabitur*.

Emendi, aut vendendi, quod verbum latè accipi debet, vt comprehendat omnem contractum onerosum, seu reciprocum, in quo res temporalis, tanquam pretium, siue æstimatio rei commutatæ, seu vicissim datæ, interuenit, sicuti notauit S. Th. *cit. a.* 1. *ad* 5. Nau. *c.* 23. *n.* 105. Eoque sensu accipi debet *c. vlt. de pactis*. *Pactiones factæ à vobis, pro quibusdam spiritualibus obtinendis cum in huiusmodi omnis pactio, omnisque conuentio debeat omnino cessare, nullius penitus sunt momenti*.

3 *Aliquid spirituale*, id est, quoduis supernaturale donum ad animæ salutem directè institutum. *Vel spirituali annexum*. Circa quæ verba notandum est primò ex communi doctrina, Quædam esse annexa spiritualibus antecedenter, vt ius patronatus ad Ecclesiasticum beneficium, vasa, & vestes sacræ ad Sacrificium, & Sacramenta: Quædam verò esse annexa concomitanter, vt labor corporis in sacrificando, Sacramenta administrando; Alia denique esse annexa consequenter, vt redditus beneficiorum, qui dantur propter spirituale officium.

Secundò notandum est; Traditam simoniæ definitionem accipi posse tum latè, & valde æquiuocè, vt comprehendat etiam simoniam, quæ est contra solum ius Ecclesiasticum, pro qua acceptione pugnat Suar. *c.* 7. tum strictè, propriè, atque vniuocè pro sola simonia, quæ iuri naturali aduersatur. Iuxta quam acceptionem, quæ mihi magis placet, verba illa *spirituali annexū*, duobus modis explicari possunt; Primò, secundum Nau. *c.* 23. *n.* 100. *ver. secundò*, vt per annexa spiritualibus intelligantur, quæ nō ex iure diuino sacra, & spiritualia sunt, sed ex Ecclesiæ institutione, per potestatem a Christo traditam, spiritualia effecta; ita vt eorū postea vilipensio, atque venditio verè coram Deo sacrilega, & simoniaca existat: Huiusmodi res sunt sacra vasa, vestes, Ecclesia-

stica beneficia, patronatus, &c. Secundò, vt per annexa spiritualibus intelligantur ea, quæ licet in se temporalia sint, tamen ita per se, & inseparabiliter rei spirituali cohærent, vt vendi nō possint, nisi etiam spirituale venditum censeatur simoniacè: talia sūt labor, & defatigatio corporis per se, & intrinsecè requisita ad sacrā functionem; item redditus Ecclesiasticorū beneficiorū, &c.

Sin verò alicui definitio illa obscura videtur, propter particulam illam *spirituali annexum*, quæ variam significationem, explicationemque patitur, accipiat aliam à Suar. *to. 1. de relig. tract. 3. lib. 4. de simon. cap. 1. n. 7. Sacrilegium, quod committitur in emptione, & venditione, vel simili contractu, quo res spiritualis, vt talis pro temporali commutatur.* Quamuis Suar. videtur ista definitione etiam comprehendere voluisse simoniam contra merum ius Ecclesiasticum: quod mihi non placet, vt infrà dicam §. 6.

Corollarium I. Essentialis malitia simoniæ in eo consistit, quòd res sacra, aut spiritualis indignè, ac irreligiosè tractatur, si cum re temporali in commutationem ducatur; perinde ac si tam vilis sit, vt instar temporalium rerū venalis proponi possit. *Quis enim non vile putat esse quod venditur?* ait Hormisda Papa *in Epist. ad Episc. Hispan.* idemque notauit S. Hieron. *in c. 10. Matth. super illa verba, Gratis accepistis, gratis date.* Perinde etiam agitur, quando res spiritualis cum temporali in commutationē assertur, ac si illa non minus, quàm hæc, libero hominum dominio, potestati, aut vsui subiecta sit, & non à solius Dei gratuita voluntate, & operandi virtute dependens. Quam vtramque rationem affert S. Th. *cit. art. 1.* & colligitur ex dicto S. Pet. *in cit. c. 8. Pecunia tua tecum sit in perditionem: quoniam donum Dei existimasti pecunia possideri posse.* Et S. Pauli *1. ad Corinth. 4. Sic nos existimet homo, vt Ministros Christi, & dispensatores mysteriorum Dei.* Et *cap. 3. Neque qui plantat est aliquid, neque qui rigat, sed qui incrementum dat, Deus.* Quare S. Petrus *Act. 3.* cum claudum ex vtero matris in nomine erexisset, admiranti populo dixit: *Viri Israelitæ, quid admiramini in hoc, aut nos quid intuemini; quasi nostra virtute, aut potestate fecerimus hunc ambulare, Deus Abraham, &c.*

4 Corollarium II. Simoniæ peccatum est propria quædam species sacrilegij aduersus virtutem Religionis; cum sit irreligiosa, & indigna tractatio rei sacræ, ac spiritualis, vt explicatum est. Adde, simoniæ peccatum esse vnum ex grauissimis, idemque Ecclesiæ valde perniciosum, sicuti partim colligitur ex graui obiurgatione S. Petri. *In felle amaritudinis, & obligatione iniquitatis video te esse.* Partim ex varijs decretis canonicis, vt *c. reperiuntur, 1. q. 1.* vbi appellatur *execrabile flagitium, cap. si quis Episcopus ead. qu. turpissimum lucrum, cap. sanè, 15. qu. 3. instar publici criminis, vt læsæ Maiestatis puniendum,* & *in c. sicuti, 1. de simonia. Simoniaca pestis sui magnitudine alios morbos vincit*: quia, cùm hominem semel cœpit, mox latius se diffundit, ac totum occupat, propter inexplebilem auaritiæ cupiditatem.

Addit Nau. *lib. 5. consil. 52. n. 3. de simon. edit. 2.* Suar. *cit. lib. 4. c. 3. nu. 5.* Peccatum simoniæ veniale fieri non posse ob materiæ leuitatem, sed solum ob actus imperfectionem, propter ignorationem. Est enim grauis irreuerentia, & irreligiositas, imò virtualis quadam blasphemia, quodcunque donum gratiæ spiritualis ita tractare, ac si res vilis sit, vel ab arbitrio, & potestate hominis dependeat, vt pretio æstimari, ac vendi possit, adeoque donum supernaturale non sit: hoc autem fit per omnem simoniam, saltem eam, quæ naturali iuri aduersatur, vt mox dicam.

Corollarium III. Simonia supposita Fide, & reuelatione donorum gratiæ spiritualium, iuri naturali aduersatur, sicuti docet S. Th. *cit. q. 100. in corp. art. 2.* & colligitur apertè *ex cit. c. 8. Actor.* Quare Christus Matth. 10. verbis illis, *Gratis accepistis, gratis date*, non nouum præceptum posuit; sed quod spiritualium gratiarum naturalis conditio exigit, hoc explicauit, atque præcepit: In quem locum ita S. Hieron commentatus est: *Ego Magister, & Dominus absque pretio hoc vobis tribuo, & vos sine pretio date, ne Euangelij gratia corrumpatur.* Vilesceret enim gratia Euangelij, neque Dei donum æstimaretur, sed humana inuentio, atque possessio, si pecunia comparari posset: eas enim res vendere solemus, quæ nostri arbitrij, vel potestatis sunt. Quare etiam Apost. Petr. *epist. 1. c. 4. Vnusquisque, prout accepit gratiam, in alterutrum illam administrantes, sicut boni dispensatores multiformis gratiæ Dei.*

5 Corollarium IV. Simonia interdum etiam iustitiæ repugnat ex parte vendentis, si in compensationem rei, quatenus præcisè spiritualis est, temporale aliquid accipiat. Ita docet Suarez *c. 4. num. 7.* Less. *cap. 35. dub. 28. num. 162. & seqq.* Qui enim rem temporalem ab altero accipit, sine vllo iure accipiendi, is iniustitiam committit. Sed dans alteri rem merè spiritualem, nullum omninò ius habet vicissim accipiendi rem temporalem. Neque enim accipere potest ex titulo gratuitæ donationis, aut remunerationis, quia suppono, alterum non habere intentionem donandi, seu gratis dandi. Neque ex titulo oneroso, seu reciproco: qua talis contractus, seu commutatio rei temporalis cum spirituali, ipso iure naturali diuino, & Ecclesiastico irrita est consequenter neque dominium rei temporalis per eam transfertur, sed restitutioni obnoxia manet, vt infrà dicam.

Contradicta obiicitur primò: Iniuria non fit volenti: Sed emens simoniacè rem merè spiritualem vltrò consentit, vt pro ea accipiatur res temporalis. Ergo non fit ipsi iniuria. Respondeo: Hoc eum velle non posse, vt res temporalis veniat in compensationem rei spiritualis, quæ suaptè natura pretio temporali æstimari non potest; consequenter neque ius alteri dari potest rem temporalem pro spirituali reciprocè accipiendi. De titulo verò donationis, seu remunerationis dicam §. *seqq.*

6 Obiicies II. Fama, corporis integritas, aut virginitas, licet sint bona altioris generis, atque ordinis; tamen pecunia æstimari, & quodammodò in commutationem cum ea venire possunt, siue peccato iniustitiæ: Vt si mulier pro pecunia corporis sui copiam faciat, vel innocens aliquis famæ suæ iacturam in alterius nocentis gratiam sustineat. Item si mulier stuprum passa, vel aliquis per iniuriam infamatus, vulneratus, in eius compensationē, via transactionis, aut iudicialis sententiæ, pecuniam recipiat. Ergo simili ratione non est peccatum contra iustitiam, rem spiritualem, quamuis longè excellentiorem, pecunia æstimare, & quasi commutare. Respondeo, negandam esse consequentiam. Est enim discrimen, quòd famæ, & corporis bona temporalia, vtque humana sunt, seu humano iuri, arbitrio, & vsui deputata, ideòque mirum non est, si cum alio temporali, videl. pecunia, aut altera re pecunia æstimabili quodammodò commutentur. Dico *quodammodo*, quia propriè dicta commutatio, neque hic locum habere potest: cùm fama, & corporis integritas alicui ablata, per pecuniam compensari non possint æquiualenter, vt dixi *lib. præced tr. 3. de iust. p. 2. c. 7. nu. 3.* At verò spiritualia bona humano iuri, & arbitrio subiecta non sunt: quare ipsis omnimodè repugnat, instar humanarum, ac temporalium rerum pecunia æstimari, aut venalia exponi. Quamuis hæc obiectio conuincere videtur, si cum re spirituali, v.g. iure patronatus, aliquis honor humanus coniunctus sit, non esse contra iustitiam, illius ratione aliquod temporale pretium exigere, sicuti dicam infrà *num. 23.*

Obiicies III. Qui alioquin rem suam, v.g. canem, non vendit urus est, quia singularem erga eum affectionem gerit, si ab altero ad vendendum rogetur, potest affectionem, seu voluptatem, qua se in gratiam alterius priuat, iustè æstimare, & tantò carius vendere, modò hanc mentem suam emptori explicet. Ergo simili ratione, si quis singularem affectionem gerat erga rem sacram, v.g. calicem, agnos consecratos, reliquias Sanctorum, qua se in gratiam alterius priuare debeat, iustè petere potest compensationem aliquam pecuniæ. Respondeo, Inprimis certum esse, talem fore simoniacum aduersus virtutem Religionis, si pro affectione, quam erga rem sacram gerit, quatenus sacra, & spiritualis est, pecuniariam compensationem accipiat. Deinde fateri possumus, talem non peccaturum contra iustitiam, si pretium moderatū sit, comparatione voluptatis, quam ex tali re sacra, etiam vt sacra, capit, sicuti docet Suar. *c. 59. n. 42.* Imò Less. *dub. 28. nu. 159.* arbitratur pro iactura spiritualis vtilitatis, quam dans alteri sacras reliquias, v.g. patitur, sine peccato iniustitiæ pecuniariam compensationem accipi posse, cōsequenter si alicui per vim, & iniuriam auferantur: licitè huius damni spiritualis compensationem postulari. Quæ tamen mihi non placent, sicuti neque Suarez *loc. cit. n. 43.* Quia damnum spirituale non potest pecunia æstimari, aut reparari, quanquam in posteriore casu aliquid exigi potest ex vindicatiua iustitia in satisfactionem pro iniuria illata.

§. II.

QVALE PRETIVM IN SIMONIA REQVIRATVR.

SVMMARIVM.

7 *Spectata rei natura, non est simoniacum, rem spiritualem cum spirituali commutare.*

8 *Neque simonia est rem temporalem gratuitò dare, aut remunerationis causa offerre ei, qui rem spiritualem exhibet, quamuis propter periculum affectus simoniaci, talia interdum Ecclesiastico iure prohibeantur.*

9 *Si antidoralis remuneratio pro exhibita re spirituali in obligationem pacti ex iustitiæ, aut fidelitatis virtute, deducatur, simoniæ vitium committitur.*

10 *Qui beneficium Ecclesiasticum confert, aut pecuniam mutuo dat, generaliter monere potest, vt gratum se exhibeat ei, cui datur, sed nulla noua pretio æstimabilis obligatio imponi debet.*

11 *Simonia non est, promittere, aut donare alteri rem temporalem, sub conditione, aut modo, vt ab illo opus spirituale præstetur, non tamen per modum retributionis, seu commutationis.*

12 *Spectata rei natura, non est simoniacum, præstare alteri*

officium spirituale, principaliter propter rem temporalem quæ inde prouenit, non vt pretium.

13 *Clerici ministrantes fidelibus spiritualia, ab iis temporalia accipiunt, vt iustum, ac debitum vitæ stipendium.*

14 *Stipendium Clerico spiritualia ministranti non datur, vt eleemosyna, sed iustitia debitum, tametsi pauper non sit.*

15 *De stipendio sibi debito Clericus pacisci potest, modò absit exactio turpis auaritiæ, aut simoniæ speciem præ se ferens.*

16 *Si Parochus ex decimis, aliisque prouentibus sufficientem sustentationem habeat, non potest aliquid pro sacramentorum ministratione, & similibus officiis exigere, nisi consuetudine legitimè præscripta adiuuetur.*

17 *Speciale id est in Societate Iesu, quòd pro officiis ad proximum erudiendum, aut spiritualiter adiuuandum exercitis, nullum temporale stipendium, vel eleemosynam accipere possit, seu in communi, seu in particulari.*

18 *In fundatione Collegii non potest Societas Iesu se obligare ad ad dandum Concionatorem, Confessarium, aut Sacræ Theologiæ professorem.*

19 *Si Religiosus Societatis Iesu pro sacro ministerio pecuniam accepit, restituere debet danti.*

20 *Si Religiosus Societatis Iesu non potest spirituale ministerium præstare eo pacto, vt stipendium exinde alteri personæ proueniat: potest tamen Sacerdotem alium obligatum, ad Missas, v.g. legendas, loco eius sacrificando, liberare.*

21 *Si minister in casu necessitatis sacramentum ministrare non vult, nisi oblata ipsi pecunia, non est illicitum dare ad redimendum iniustam vexationem.*

22 *Qui in beneficio Ecclesiastico ius acquisitum habet, altera persona, quacumque eum iniustè vexante, vexationem istam pecunia redimere non prohibetur: Sin verò ius plenè acquisitum non habet, simoniam saltem iuris positiui committere censetur, offerendo pecuniam tali personæ, quæ per se, ac directè eius promotionem impedire vult.*

23 *Simoniacum non est, neque illicitum, offerre pecuniam electoribus, ne exequantur propositum eligendi personam indignam.*

24 *Non est simoniacum in absolutione, vel dispensatione, pecuniam exigere, non vt pretium pro collata facultate, sed vt pœnam, seu mulctam.*

CErtum est, ad rationem simoniæ pretium requiri. Nam malitia eius consistit in irreligiosa emptione, aut venditione rei spiritualis: emptio autem, ac venditio sine pretio esse non potest. Verùm, sicut suprà dixi, verbum emendi, ac vendendi latè hoc loco accipiendum est, vt comprehendat omnem commutationem, siue contractum reciprocum; ita etiam nomen pretii latè hic accipi debet, vt comprehendat non tantum pecuniam, sed omnem rem temporalem æstimabilem, vel vtilem, quæ vicissim, seu reciprocè pro re spirituali datur, vel accipitur.

7 Assertio I. Ex rei natura, siue spectato iure diuino, simonia non est, vnam rem spiritualem cum altera spirituali permutare, v.g. sacras reliquias cum sacris reliquiis, item ius patronatus cum altero iure patronatus, aut beneficium Ecclesiasticum cum altero beneficio, sicut colligunt DD. *ex cap. statuimus, cap. super eo, de transact. & cap ad quæstiones*, vbi id notat Gloss. *ver. per se queat, de rerum permutatione.*

8 Assertio II. Ex rei natura non est simonia, rem temporalem, ac pretio æstimabilem gratuitò donare ei, qui spiritualem aliquem actum, aut officium exhibet. Sumitur *ex cap. sicut Episcopum, 1. q. 2. c. etsi quæstiones, c. dilectus, 2. in fine, c. tua, de simon.* Ratio est. Quia donum gratuitum opponitur pretio; quippe quod tanquam vicissim ex iustitia debitum promittitur, aut datur. Neque refert, siue donum temporale offeratur post spirituale officium præstitum, siue simul, siue ante, idque etiam cum intentione, vt donatarius ex gratitudinis virtute moueatur ad spirituale beneficium præstandum: Sicuti neque vice versa simoniacum est, conferre alicui quodcunque donum, aut beneficium spirituale, etiam cum intentione, vt alter ex gratitudine moueatur ad remunerandum dono aliquo temporali. Constat ex iis, quæ in simili de vsura docui *lib. præced. tr. 4. de iust. c. 16. n. 4.* & docet Sotus *lib. 9. de iustit. q. 7. a. 3.* Suar. *cit. lib. 4. c. 45. n. 4.* contra Innoc. *in c. tuam, de ætat. & qualit.* Interdùm tamẽ præsumptio esse potest affectionis simoniacæ, præsertim si munera antecedant: quamobrẽ non rarò talia tanquã simoniaca Ecclesiastico iure prohibentur, vt infra dicam.

9 Illud verò certum esse debet, simoniam esse, si quis ita paciscatur: *Dono tibi pecuniam, seu aliam rem pretio æstimabilem, tali conditione, seu modo, vt mihi vicissim ex gratitudine præstare debeas rem aliquam spiritualem.* Vel sic: *Præsto tibi hanc rem, vel officium spirituale, ea tamen conditione, vt obliges te ex gratitudine mihi præstaturum donum aliquod temporale.* Ita docent Felin. *c. ad audientiam, nu. 2. de rescript.* Cou. *1. resol. cap. 20. n. 4.* Suar. *nu. 5.* Quia eiusmodi conuentiones nomine donationis, aut remunerationis conceptæ, re ipsa simoniacæ permutationes existunt, quod ostenditur primò in simili: Nam si quis à me petat, vt librum ipsi donem, ego autem respondeam, contentum me esse, sed ea condititione, vt vicissim mihi donet ensem, hæc ipsa erit permutatio, non libera donatio. Secundò ratione. Tunc datio rei non est gratuita, sed onerosa, & reciproca. ideoq; non donatio, sed permutatio, quando dans alteri non confert ius accipiendi, nisi vicissim præstet aliquid ipsi danti, ad quod seclusa hac speciali, & positiua conuentione, alioquin obligatus non esset: Id autem fit in suprà dictis pactionibus. Ergo non sunt donationes, sed permutationes. Maior est clara: Quia tali casu ob rem datam imponitur accipienti nouum onus vicissim aliquid dandi, in quo essentialis ratio pactioni onerosæ consistit. Minor etiam patet. Quia accipiens donum aliquod gratuitum, ordinariè ex gratitudinis virtute non obligatur ad remunerationem faciendam in certo rerum genere, aut specie; vel determinato aliquo tempore. Ergo pactione illo imponitur accipienti nouum onus, seu obligatio vicissim aliquid dandi.

10 Deinde: etsi ponamus, donatarium, propter specialem necessitatem donantis, ex naturali æquitate gratitudinis, secundùm prudentium virorum arbitrium obligari ad certam antidoralem donationem faciendam: nihilominus si ea in pactum modis suprà dictis deducatur, nouum onus, seu obligatio pretio æstimabilis imponitur. Etenim, seclusa tali pactione donatarius iure cogi non posset ad tale antidoron præstandum; etsi rem sibi donatam retinere vellet; siue, vt aliis verbis dicam, donatarius non censetur iniuriam facere, aut fidem violare, sed tantùm ingratus esse, si antidoralem donationem intermittat. Ergo imponitur ipsi noua, & reciproca obligatio. Confirmatur: Nam nisi id dicamus, consequens erit, nullam esse simoniam, nullamque vsuram iuri naturali repugnantem, quam non liceat tali contrahendi formula declinare. Semper enim dicere possum, Gratis, ac liberaliter conferam tibi hanc rem spiritualem, sed ea conditione, vt vicissim mihi ex gratitudine obligatus sis ad dandam pecuniam. Item, Gratis, ac liberaliter tibi mutuabo centum, sed ea lege, vt præter sortem, quam vi mutui debes, titulo etiam gratitudinis mihi numeres septem. Hoc autem aliud non esset, quam viam potentissimam vsuris, ac simonijs, diuino iure prohibitis, patefacere.

Id verò rectissimè annotarunt Felin. & Cou. *loc. cit.* Nau. *c. 23. n. 106. ver. ad quartum*, Suar. *cit. c. 45. nu. 68. & 13.* Simoniacum non esse, si alicui, v.g. Ecclesiasticum beneficium conferas, ea intentione, ac protestatione, vt hoc modo obligatione antidotali gratitudinis te exoneres. Item, Si alcui Ecclesiasticum beneficium conferas cum generali protestatione, quòd is obligatus tibi esse debeat ad remunerandum; modò absit intentio nouam, & quasi positiuam obligationem imponendi, quæ alioquin secundùm rei naturam non inesset. Id enim optimè requirit Cou. *vt vel adiiciatur, quòd promittens remunerationem non plus obligetur, quàm alias tenebatur; vel colligatur ex ipso facto, & paciscentium mente, nihil per hanc conuentionem adiici antidorali obligationem.* Qua simili ratione diuites, cùm pauperibus eleemosynã dant, eos hortari solent, vt pro ipsis orent: quasi alias nihil daturi essent, & pauperes vicissim se oraturos profitentur, ac promittũt.

Denique hic obiter notandum: Doctrinam hoc corollario traditam, totam etiam locum habere in contractu mutui, si videlicet instituatur cum intentione, aut protestatione generali remunerationis, ita, vt nulla noua, aut positiua obligatio mutuatario imponatur; non fore periculum vsuræ; secus, si noua obligatio expressè, vel tacitè adiiciatur. Quæ est doctrina S. Thom. *qu. 78. art. 2. ad 3.* benè explicata à Caiet. ibid.

11 Assertio Tertia, Ex rei natura simonia non est, promittere, donare, aut legare alicui rem temporalem, ac pretio æstimabilem sub conditione, aut modo, vt ab altero opus bonum spirituale præstetur, non per modum retributionis, seu commutationis. Ita docet Gl. *in c. debet, 22. q. 4.* Adrian. *quodlib. 9. a. 3. resp. ad 3. princ.* Nau *cap inter verba, 11. q. 3. concl. 5. n. 17.* Sanch. *lib. 1. de matrim. disp. 39. concl. 3.* Mol. *to. 1. tr. 2. disp. 93.* Suar. *de simonia, cap. 16. n. 12.* Ioan. Malder. *2. 2. tr. 9. c. 3. dub. 7.* Exempla sunt: Si parentes filijs munera promittant sub conditione, vt Sacramenta frequentent. Si Christianus infideli donet, sub conditione, vt sacrum Baptisma suscipiat. Si puella viro hæretico futuras nuptias spondeat, vel Princeps infideli mortis decretum supplicium remittat, sub conditione, si ad Fidem conuertatur: Si puellæ, aut alteri personæ aliquid donetur; sub conditione, si Religionem ingressa fuerit. Licet contrarium sentire videantur S. Anton. *p. 2. tit. 12. cap. 2. §. 1.* Abb. *cap. cum in Ecclesia, nu. 7. & c. dilectus, 2. n. 6. de simon.* Med. *C. de restit quæst. 27. circa quartum arg.* Sylu. *ver. Religio, 2. qu. 2. & verb. simon. qu. 8. dicto 3.* Angel. *eod. ver. 3. §. 26.* Imo & S. Th. *2. 2. qu. 100. ar. 3. ad 3. & q. 189. a. 9. in corp.* aiu

Simo-

Simoniacum esse, alterum ad Religionem trahere muneribus, si pactum interueniat, arg. cap. quam pio, 1. quæst. 2.

Assertio nostra probatur. Non committitur simonia, vbi non est contractus onerosus, & reciprocus, sed liberalis datio, siue donatio. Si autem promissioni, aut dationi adiiciatur conditio, vel modus, qui promissario, vel donatario vicissim non afferat obligationem simpliciter, sed solùm, si rem promissam accipere, vel rem donatam retinere velit, quòd aliquid ab ipso fieri debeat, non tamen in gratiam, & vtilitatem dantis; tunc non transit in contractum reciprocum, sed manet liberalis pactio, vel donatio sub tali conditione, & modo: Ergo non est simoniaca, imò neque illicita datio, aut pactio, si vnus sincerè det, vel promittat, vt alterum ad bonum spirituale inducat, vel ab impedimento abducat; alter verò opus spirituale perficiat, non propter rem temporalem, tanquam finem, & causam principalem, vt secundariam, & impulsiuam. Maior huius discursus est certa, Minor declaranda. Sicuti enim aliæ conditiones gratuitis promissionibus, aut donationibus adiici possunt, v.g. *Si nauis ex India venerit, si pater tuus mortuus est*, ita etiam si tale quippiam à promissario, vel donatario factum fuerit.

Neque enim potest assignari diuersitatis ratio, modò hæc duo absint. Primum est, vt obligatio promissario vicissim non imponatur simpliciter: sic enim efficeretur contractus onerosus. *Do tibi, vt in te suscipias obligationem faciendi istud*. Quare si talis pacto fit de opere spirituali pro data re temporali, meritò censetur simoniaca, v.g. do tibi *centum, ea lege, ac obligatione, vt Religionem ingrediaris*, quæ est responsio Bonifacij *in cit. cap. quam pio*; eademque esse videtur opinio S. Th. *loc. suprà cit.* Suar. *cit. c. 17. n. 14.* Mol. *cit. disp. 93.* Mald. *cit. dub. 7. §. sed difficultas est*. Alterum est, vt conditio non sit de dando, vel faciendo aliquid in vtilitatem dantis, aut promittentis, sed neque alterius personæ cuius ille quasi vicem subeat. Nam sic conditio re ipsa transiret in commutationem, saltem innominatam, & quidem simoniacam, si versetur circa opus spirituale pro temporali, v.g. *Do tibi decem aureos, si mihi, vel amico meo dederis sacras reliquias*.

At verò his duobus sepositis, sicuti licitum est, secundùm doctrinam S. Th. & aliorum simpliciter alicui promittere, vel donare rem temporalem, vt illum ad opus bonum spirituale inducā, ita etiam licitum esse videtur promittere, aut dare sub conditione, vel modo, vt tunc rem accipere, aut retinere promissarius, vel donatarius possit, si opus bonum spirituale ab ipso perfectū fuerit. Qua ratione nihil frequentius est, quàm vt adolescentibus sumptus studiorum ministrentur, sub conditione, vt statū Ecclesiasticū amplectantur, alioquin verò sumptus restituere debeant.

12 Assertio IV. Ex rei natura simonia non est, præstare alteri spirituale officium, vel exhibere rem aliquam spiritualem, principaliter propter rem temporalem, videlicet speratam eleemosynam. Ita Caiet. *in summ. ver. simonia, circa tertium caput.* Sot. *lib. 9. de iustit. qu. 6. art. 6.* Sanch. *lib. 2. moral. c. 43. n. 22.* contra Adrian. *quodlib. 9 ar. 3* Nau. *cap. 17. n. 169. & cap. 23. n. 101.* Armill. *ver. reliquiæ, n. 1.* Philarch. *tom. 1. de offic. Sacerdot. part. 2. lib. 3. cap. 9.* vbi aiunt, esse venditionem latè acceptam, & turpem quæstum, si reliquiæ exponantur principaliter propter largiores oblationes, & eleemosynas: quod verum non est, si intentio illa in pactum expressum, aut tacitum non deducatur, ideòque nihil vt pretium accipiatur. Quare quod S. Th. ait *quodlib. 8. q. 6.* Clericum simoniacum esse, si propter distributiones, tanquam finē operis principalem, in Ecclesiam veniat; intelligi debet, si finis ille tanquam operis pretium intendatur, vti bene explicat Caiet. *loc. cit.* & S. Anton. *p. 2. tit. 1. cap. 5. §. 3.* Tali autem seclusa intentione, ait Sanch. *cit. loc.* de ordinatione in voluntatis operantis spirituale, principaliter propter lucrum temporale, esse culpam tantum venialem: quandoquidem finis huius appetitionis mortaliter prauus non est; sed solùm inordinata eius appetitio. Qua de re videri potest Nau. *c. inter verba, 11. qu. 3. concl. 5. num. 25.*

13 Assertio V. Simonia non est, si Ecclesiæ Ministri fidelibus spiritualia ministrantes, ab eisdem temporalia per modum stipendij, ac necessariæ sustentationis suæ recipiant. Ita S. Thom. ab omnibus receptus 2. 2. *qu. 100. art. 2. in corp. & quodlib. 6. art. 10.* Sumitur *ex cap. 10. Dignus est enim operarius cibo suo*. Ex Apost. 1. ad Corinth. 9. *Quis militat suis stipendijs vnquam?* Etenim naturalis iustitia exigit, vt ei, qui in alterius gratiam, atque commodum occupatus est, & laborat, sufficiens victus, seu sustentatio, considerato statu personæ eius, præbeatur.

Ex quo infertur primò: Huiusmodi stipendium non dari clericis tanquam pretium spiritualis officij; quia non commensuratur operi, eiusque dignitati, aut vtilitati, sed dignitati, ac conditioni personæ operantis, seu in alterius gratiam occupatæ, sicuti notauit Suar. c. 46. n. 1. Nisi malis aliter explicare, sed in idem recidet; stipendium deberi ministerio spirituali, non quatenus spiritualis operatio est, & salutem animæ tribuit, (sic enim gratis ministrari debet) sed quatenus præcisè seruitium est, siue operatio in alterius gratiam suscepta. Cùm enim omni seruienti, siue operanti competens sustentatio, seu stipendium debeatur, cur nō etiam Ministris Ecclesiæ? Consequenter ipsi quoque Ministri, si stipendium accipiant, vel sibi dari paciscantur, ex iustitia obligātur ad spirituale officium: alioquin stipendium restituere debēt; quippe quod ipsis datur propter officiū; consequenter restitutioni obnoxiū est, tanquam datū ob causā, causa non secuta. Neque enim verò officium spirituale ita gratuitò ministrari debet, vt omne simpliciter debitū ex iustitia excludat; sed solum debitū ob acceptionem pretij temporalis. Nam qui v. g. gratis se obligauit ad sacrificandū alteri, ille ex iustitia obligatus manet, si tā strictè se obligare intenderat: similiter, & ille, qui pactus est, se sacrificaturū pro altero, si is vicissim aliquot, v.g. rosaria pro ipso recitet.

14 Infertur secundò; Tale stipendium debitum esse Clerico ministranti, v.g. Missam celebranti, tametsi non indigeat, sed aliunde sufficientem sustentationem habeat. Ratio est: Quia non datur illi vt mera eleemosyna ex misericordia, sed tanquā ex iustitia debitum: cui obligationi accidentarium est, quòd ex alijs bonis se alere possit. Nemo enim suis stipēdijs militare, siue alteri operari cogitur. Quæ est communis Doctorum sententia, contra Richar. *in 4. d. 25. art. 3. qu. 1. ad 2.* Angel. *ver. simonia, 2. n. 6.* Syl. *q. 9. dicto 3.* Quibus tamen, & praxis repugnat, & Concil. Agathense c. 36. relatum *in c. vlt. 1. qu. 2. Clerici omnes, qui Ecclesiæ fideliter, vigilanterque deseruiunt, stipendia sanctis laboribus debita, secundum seruitij meritum, per ordinationem canonum à Sacerdotibus consequantur*. Quamobrem si redditus parochiales ex decimis, &c. nimis tenues censeantur, potest haud dubiè Episcopus alias oblationes Parochianis imperare, quas, v.g. sub Missæ sacrificio, vel sacramentorum receptione in subsidium conferant, sicuti docet Abb. *in c. suam, n. 10. de simon.* Suar. *c. 27. in fin.*

15 Infertur tertiò, Licitum quoque esse de tali stipendio pacisci. Quæ est communior DD. sententia, Gl. *in c. significatum*, ibid. Abb. *n. 8. de præben.* Guliel. Redoani *par. 2. de simon. cap. 27.* Caiet. *2. 2. q. 100. a. 3.* Sot. *lib. 9. q. 6. ar. 1.* Binsfeld. *de simon. c. 42. qu. 1. concl. 1.* Less. *lib. 2. cap. 35. n. 49.* Suar. *cit. cap. 46. n. 4.* contra Alexand. Alens. *par. 2. qu. 187. memb. 4. art. 1. §. 2.* Richard. *in 4. d. 25. art. 3. qu. 2. ad 1.* S. Anton. *p. 2. tit. 1. c. 5. §. 3.* Syl. *loc. cit.* quibus fauet S. Th. *cit. art. 3. in corp.* Quod enim naturali iure ex iustitia debetur, illud etiam in pactum deducere licitum est; sed stipendium Clerico ministranti iure naturali debetur secundùm substantiam: ergo &c. Cæterùm cum quantitas stipendij iure naturali determinata non sit, ideò necesse est eam lege, aut consuetudine, vel si hæc in specie nihil præcipiant, partium conuentione taxari, ac determinari.

Sed limitari debet primò; Modò caueatur exactio turpis auaritiæ, aut simoniæ speciem præ se ferens, tanquam pecunia exigatur non vt stipendium, sed vt pretium, si, v.g. spirituale prius non conferatur, quàm pecunia numerata sit, aut de ea numeranda cautio præstita, quod prohibetur *in cap. in tantum, & cap. audiuimus, de simonia*. Quamuis talis exactio propriè simoniam non continet, quia non mutat modum debiti, sicuti notat Caietan. *in summ. vers. simonia, §. quartò nota*.

16 Secundò limitari debet; Nisi Ecclesiæ Pastor, aliusue beneficiatus sufficientem à fidelibus sustentationem habeat, v.g. ex decimis, alijsue prouentibus, quorum ratione ex iustitia obligatus sit ad spiritualia ministranda; tunc iniuriam infert, si aliquid prætereà exigat, v. g. pro sacramentorum ministratione. Quod videntur docuisse Gl. & Abb. *in cap. suam, de simon.* Nam vniuersim omnis exactio iniusta est, quæ fit ratione operis, alioquin ex iustitia debiti, cùm tunc desit ius, siue titulus exigendi, sicuti constat ex iis, quæ dixi *lib. 3. tom. 4. de instit. cap. 4. num. 9.* Præterquam, quod talis exactio speciem quoque simoniæ gerat, teste S. Th. *cit. q. 100. ar. 3. ad 2.* ideoque positiuo iure, vt simoniaca interdum prohibeatur, vt infrà patebit.

Sublimitari tamen debet hæc doctrina, Nisi sit consuetudo legitimè præscripta, vt fideles aliquid offerant Parochis alijsque Ministris, tametsi alioquin sufficientes prouentus habeant. Quæ consuetudo duobus modis legitimè constitui potest; Primò, si ipsimet fideles temporis diuturnitate eam, cum Prælatorum tacito consensu, veluti piam quamdam legem introducant: tunc enim retineri debet: modò non ipsimet Parochi ad eius obseruationem subditos vi compellant, *sed per Episcopum loci, veritate cognita, compescantur, qui malitiosè nituntur laudabilem consuetudinem immutare*, dicitur *in cap. ad Apostolicam, de simon.* & notat S. Th. *2. 2. qu. 89. art. 1. ad 3.* Caiet. *ver. simon. cap. 2. §. quartò nota.* Suarez *cap. 47. num. 2.* Secundò, nisi consuetudo aliquid exigendi in administratione sacramentorum, in admissione ad monasterium, canonicatum, &c. rationabili causa subnixa esse videatur, saltem attendendo ad eius originem, quia v.g. redditus parochiales olim valdè tenues erant; tunc cessante etiam

causa tenuitatis, si nihilominus præstatio, velut debita, longo tempore, videlicet decennio, cum bona fide recipientium durauit, ius per præscriptionem introductum censeri potest. modò non fiat per violentam exactionem, vel aliam iniuriam, aut simoniæ speciem, ita vt consuetudo, spectatis circumstantijs turpis appareat, iuxta *c. non satis, c. cum in Ecclesiæ, cap. sicut pro certo, cap. Iacobus, de simonia.* Et ita docet Gerson. *p.2. operum, tract. de simonia ad secundam rationem.* Abb. *in cit. c. suam, num. 4.* Nauarr. *cit. cap. num 102. ver. vndecimò,* Binsfeld. *cap. 42. qu. vnic.* Suarez *cap. 48.* & colligitur ex Trident. *sess. 24. cap. 14. de reformat.* ibi: *illis tantum consuetudinibus, quas vt laudabiles Episcopi probauerint, exceptis, reliquas vt prauas, & scandalosas reijciant, & aboleant.* Sed de hac re infrà pluribus.

17 Porrò id speciale est in Societate Iesu, quod pro Missarum sacrificijs, vel prædicationibus, vel lectionibus, vel vllius sacramenti administratione, vel quouis alio pio officio ex ijs, quæ iuxta suum institutum Societas exercet, stipendium vllum, vel eleemosynam, quæ ad compensationem huiusmodi ministeriorum dari solet, neque in communi, neque in particulari admitti potest, vti habetur *in exam. generali, cap. 1. §. 3.* vbi significatur, hanc accipiendi impotentiam esse modum quemdam, seu speciem paupertatis, quam Religiosi Societatis Iesu vouent, iuxta Constitutiones eius, vt proinde violans hanc constitutionem, (in qua nec ipsemet Generalis Præpositus dispensare potest, vti habetur Congregat. V. Generali. *can. 1.*) peccatum mortale committat, nisi paruitas materiæ excuset, sicuti docet P. Nauar. *lib. 3. de restit. cap. 1. par. 3. dub. 2. num. 138.* Rodriq. *tom. 2. Regular. qq. qu. 29. art. 13.* Sanch. *lib. 7. moral. cap. 28. num. 5.*

Cæterùm si ab iis, qui spiritualia recipiunt, aliquid gratis detur, aut in signum gratitudinis, sine vitio accipi potest, cùm id non habeat rationem compensationis, aut stipendij pro spiritualium ministratione, vti apertè indicatur *p. 6. Constit. c. 2. §. 6. in declarat. litt. g.* & notat Sanch. *num. 2.* Qua simili ratione inquit Nau. *num. 84. Si alter centum argenteos liberè daret, secluso pacto, & ego gratificandi causa centum sacra promitterem, sine dependentia vnius promissionis ab altera, licitum esset.* Ex Sanch. *n. 3.* admonet, pro necessarijs ad spiritualia ministranda, fas esse aliquid accipere etiam ex pacto: vt si Sacerdos ad missionem destinandus sit, peti potest viaticum, & sustentatio, dum ibi versatur. Quo etiam modo petuntur redditus necessarij ad fundanda Collegia, in eisque disciplinas docendas, &c.

18 Id verò peculiare est, quod *in p. 4. Constit. cap. 7. §. 18.* cauetur, ne in fundatione, ac dotatione Collegij suscipiatur obligatio dandi Concionatorem, Confessarium, aut Lectorē Theologiæ. Quamuis enim æquitatis, ac gratitudinis ratione hæc ministeria in fundatis Collegijs exerceamus; non tamen ex obligatione ratione donationis. Excipi verò debet, nisi obligatio docendæ Theologiæ esset accessoria Vniuersitati; eam enim acceptans Societas ex consequente obligatur ad ordinarias eius lectiones, etiam Theologiæ, vti Sanch. notauit *num. 4.*

19 Sed dubitatur hoc loco primò, Si Societatis Religiosus pro sacro ministerio pecuniam, vel aliud pretio æstimabile recepit; an, & cui reddere teneatur? Respondet bene idem Sanchez *n. 11.* Quòd reddere debeat danti. Nam imprimis seruare, & expendere in vsus, quamuis alioquin concessos, non potest; cùm nullus Superior talem expendendi licentiam concedere queat. Neque verò Superior pecuniam pro vtibus Collegij, aut Domus accipere potest, cum talis acceptio Constitutionibus, & voto paupertatis repugnet. Restat igitur, vt obligatio incumbat restituendi danti, non quidem ob legem iustitiæ quippe quæ violata non est, sed propter voti religionem: sicuti si quis vouisset, se Deo gratis, seu nullo pretio accepto patrocinaturum, is pretium acceptum danti restituere deberet, non iustitiæ, sed voti obligatione. Si tamen alter, cui pecunia reddenda, contentus sit, vt nomine eius pauperibus detur, satisfiet obligatione, iuxta ea, quæ dixi hoc lib. *tract. 5. cap. 7. num. 16.*

20 Dubitatur secundò, Vtrum Religiosus Societatis Iesu præstare possit officium spirituale, pro quo stipendium datur non ipsi, aut Societati, sed alteri personæ, applicandum? Respondeo, & dico I. Si Religiosus paciscatur se sacrum, v.g. facturum, & stipendium dandum esse consanguineo pauperi, vel alteri personæ, peccat contra paupertatis votum. Ita P. Nau. *n. 184.* Sanch. *n. 15.* Quare vera sacro ministerio pecuniam acquirit personæ illi, quā designat, ideòque perinde est, ac si ipsemet acciperet, & arbitratu suo expenderet. Eademque ratio est, si paciscatur cum Titio, vt stipēdium accipiat, sibique retineat, pro Missa, quam lecturus sum.

Dico II. Si obligatio faciendi sacra, v.g. modò incumbat Sacerdoti ... stipendio, vel eleemosyna, ex Capellania, aut quacumque ... ratione, aut dispositione, ita ot onus illud recusari ... non possit, non peccat Sacerdos Societatis, si legendo Missas alterum obligatum suo onere liberet. Ita benè docet Sanchez *n. 18.* Quia hoc casu dispositio, seu pactum præcessit, atque ius stipendij plenè acquisitum est: consequenter Religiosus sacrificando non cooperatur pactioni, seu, vt clarius dicam, suo sacrificio non acquirit pecuniam, sed solum liberat alterum, sua sacrificandi obligatione, idque gratis. Neque refert, quod Capellanus, v.g. qui ipsemet sacrificare impeditus est, alterū substituere debuisset, dato stipendio: quia stipendium illi dedisset ex propria conuentione, non ex dispositione testatoris. Quare si testator ita disposuisset, *detur ei, qui sacrificabit tanta pecunia,* & ego in gratiā Titij Sacerdotis, vel cuiuscunq; alterius personę sacrificē vt pecunia ipsi proueniat, peccabo contra paupertatis votū, vt suprà dixi.

Deinde si conuentio, seu dispositio omnino perfecta non sit, sed integrum resilire, aut stipendium acceptum restituere, non potero sacrificando ad plenam pecuniæ acquisitionem cooperari; secùs autem est, si, vt suprà dixi, onus sacrificandi recusari nulla ratione possit; tunc enim solùm libero alterum obligatione sua, nihil ei acquirendo.

Exinde patet etiam ratio responsionis P. N. Generalis Claudij Aquauiuæ, apud eundem Sanch. *num. 23.* hos, qui, onere Missarum dicendarum grauati sunt, ad Societatem Iesu admittendos non esse, donec satisfecerint, nisi magnis dotibus præditi sint: & tunc ex patrimonio ipsorum Clericis sęcularibus soluendum esse stipendium, vt obligationi satisfaciant: alioquin verò ipsosmet receptos, aliosque eorum nomine ad sacra facienda à Superiore destinandos fore.

Addit Sanch. *n. 25.* tametsi Sacerdos in Societate stipendium pro Missis legendis accepisset, & absumpsisset aduersus paupertatis votum, obligatum tamen manere ad sacra per se, vel per vsū persoluenda; quia Religiosus ex pactione, aut contractu naturaliter obligari videtur, vt satisfaciat, quatenus sine Ordinis, aut Regulæ, quam vouit, præiudicio satisfacere potest.

21 Assertio VI. In casu, quo Minister, qui vnicus adest, ex prauo, & simoniaco affectu, non vult sacramentum morituro necessarium conferre, nisi ipsi pecunia detur, simoniacum non est, neque illicitum, eam offerre, non tanquam pretium sacramenti; sed vt ea ratione emolliatur hominis animus, atque auaritia eius expleatur; & sic, vt alij dicunt, iniusta vexatio redimatur, seu mea, seu alterius cuiuscumque hominis, cui ex Christi institutione sacramentum debetur. Hæc est sententia Alberti Magni *in 4. dist. 5. art. 1. ad finem.* Adrian. *quodlib. 9. art. 3. ad 2. principale, §. in hoc articulo consistit difficultas,* Maior. *in 4. dist. 25. qu. 5.* Binsfeld. *in cap. 9. de simon. qu. 3.* Valent. *tom. 3. disp. 6. q. 16. p. 3. qu. 3.* Suarez, *de simon. cap. 12. num. 13.* Less. *lib. 2. cap 35. dub. 7.* Henriq. *lib. 2. cap. 23. §. 3.* contra S. Th. *in 4. d. 25. qu. 2. ver. deinde queritur de simon. & 2. 2 qu. 100. art. 2. ad 1.* Palud. *in 4. dist. 5. qu. 3.* Syl. *ver. simonia, qu. 8.* Arrag. *cit. art. 2. circa solut. ad 1.* existimantes, id ex rei natura simoniacum, ideoque nunquam licitum esse, ac potius permittendum, vt infans sine baptismo moriatur: quia non sunt facienda mala, vt eueniant bona. Item contra Abb. *cap. cùm in Ecclesiæ, nu. 5. de simon.* Caiet. *cit. q. 100. art. 2. ad 1.* Redoanum *par. 1. cap. 6. n. 8.* Angelum *ver. simonia, 2. §. 12* qui fatentur, pecuniam tali casu dari posse propter redimendam iniuriam infantis in extrema ineuitabili necessitate cōstituti, (quod etiam refert, & non improbat Richard. *cit. dist. 25. art. 3. qu. 1.* S. Anton. *p. 2. tit. 1. cap. 5. §. 16.*) non autem in causa adulti, quippe qui alio modo, videlicet per contritionem, consulere sibi potest. Sed probatur assertio: Date pecuniam in tali casu, vel esset illicitum, quia in seipso simoniacum est, vel quia inductiuum ad peccatum simonię. Neutrum dici potest: non primum: si enim precibus, aut minis, cur non etiam muneribus alterius animum immutare liceat, vt prauum affectum, seu odij, seu iræ, seu auaritiæ deponat, quo ille impeditur à debito virtutis opere præstando? Dices fortasse: Propterea non esse id licitum, quia datio pecuniæ in hoc casu ordinatur ad recipiendum spirituale sacramentum: ergo adest intentio simoniaca. Respondeo: antecedens verum esse, sed negandam consequentiam. Non enim eò ordinatur, tanquam sacramenti pretium, siue loquamur de intentione operantis, siue de natura operis. Quod ex eo manifestum est, quia dans pecuniam non intendit nouam aliquam obligationem sacramenti ministrandi imponere accipienti: sed solùm auaritiam explere, & peruersæ voluntatis impedimentum tollere: vt eo sublato, ex naturalis, ac diuini iuris dictamine, & obligatione moueri possit ad ministrandum sacramentum. Quare ipsa etiam pecuniæ datio, si loquamur de intentione, seu natura operis, non nisi per accidens ordinatur ad ministrationem sacramenti, videlicet tanquam remouens prohibens. Confirmatur à simili: Nam etiam datio stipendij ex operantis intentione ordinatur ad sacramentorum, v.g. ministrationem: siquidem *beneficium datur propter officium*: tamen quia non datur, vt pretium operis spiritualis, sed vt necessaria sustentatio personæ, ideò non est datio simoniaca.

Neque

Neque secundum dici potest: Quia dans pecuniam non intendit alterum inducere in peccatum simoniæ, sed abducere à peccato iniustæ vexationis. Neque refert, etsi dans aduertat, accipientem ministraturum esse sacramentum simoniacè propter pecuniam, tanquam pretium: ille enim nihilominus bonam intentionem seruare potest, permittendo huius peccatum, in casu, quo grauissima, seu propria, seu alterius hominis spiritualis necessitas cogit. Etenim, quòd datio pecuniæ in tali casu sit tantum materialis cooperatio, & non formaliter inductiua ad peccatum simoniæ, inde probatur. Quia posita etiam acceptione pecuniæ, poterit Minister sacramentum recta intentione, atque gratis ad ministrare & pecuniam accipere non vt pretium sacramenti, sed vt liberali voluntate datam, ad explendam eius malignam cupiditatem, quamuis propter iniuriam accipientis, postea concedatur danti repetitio iuxta *l. 2. ff. de condict. ob turpē causam.* & docet Gl. cōmuniter recepta *in c. dilectus, 1. de simon. verb. promissionē*, idq; intelligi debet, iuxta ea, quæ dixi *li. 3. tr. 4. c. 4. n. 8.*

Simili ratione, ait Suar. *c. 12. n. 20.* Si Tyrannus quispiam, seu infidelis Sanctissimum Eucharistiæ Sacramētum sacrilegè detineat, licitum est ipsi pecuniam dare, imò etiam spontè offerre, vt à sacrilegio cesset, & sacram Eucharistiam Ecclesiæ restituat, esto is pecuniam animo simoniaco accepturus existimetur. Eademque ratio est, si sacræ reliquiæ ab hæreticis indignè tractentur, licitū est, ipsis pecuniam offerre, non vt ea emantur: sed vt ab iniuria in locum decentem vindicentur. Sicuti si latroni pecuniam offeram, vt vitæ meę parcat, re vera non emo vitam meam, sed dico redimere vexationem meam, quia munere dato animum hominis exsatio, vt deinde à vexatione abstineat. Sed quid de beneficiis Ecclesiasticis? Nam in his specialia quædam sunt.

22 Assertio VII. Qui in beneficio ius acquisitum habet, altera quacumque persona iniustè illum impedire volente, vexationem hanc pecunia redimere potest, sine simoniæ vitio. Ita S. Thom. *q. 100. a. 2. ad 5. & in 4. d. 25.* vbi de simonia *qu. 1. ad 7.* Gl. *in cap. dilectus. 1.* ibid. Abb. *n. 2. de simon.* & idem Abb. *in c. cum pridem, n. 9. de pact.* S. Anton. *cit. c. 5. §. 13. q. 3.* Nau. *c. 23. n. 101.* Less. *cit. c. 35. dub. 18.* Suar. *cit. c. 50. arg. c. quæsitum*, iunct. Gl. *causa 1. q. 3.* Ratio est: Qui enim habet ius spirituale acquisitum, is non dat pecuniam pro eo acquirendo: sed solum pro auertenda iniuria, seu vexatione. Nam iniuriam pecunia redimi posse, constat *ex l. 1. & 4. ff. de condict. ob turpem, vel iniustam causam.*

Exinde probabiliter sequitur, si quis pleno, ac certo iure acquisito in beneficio, vel alia re spirituali, iniustè impediatur ab eius possessione acquirenda: vel si acquisita per iniuriam spolietur, posse talem iniuriam, seu violentiam pecunia redimi, sicut docent Abb. *in cit. c. dilectus, n. 4. cum addit. lit. D.* Nauar. *n. 102. ver. octauò*, Less. *cit. dub. 18. nu. 110.* Suar. *cit. c. 50. n. 31.* contra Glost. *in cap. decimas 2. causa 16. q. 7.* Redoa. *in p. 3. de simon. cap. 22. n. 2.* Ratio est, Quia cum titulus beneficii spiritualis plenè, ac certò acquisitus est, omni iure debetur possessio, quemadmodum, & fructus beneficii: Ergo si per iniuriam denegentur, & beneficiatus pecunia redimat, nec directè, nec indirectè, seu consequenter, comparat sibi ius beneficii spiritualis; sed meram corporalem possessionem, quæ, vt præcisa à titulo spirituali consideratur, in facto tantum consistit: secus dicendum foret, si ipsum ius, siue titulus beneficii in dubium vocaretur: atque ideircò possessio, vel redditus beneficii negarentur; hoc enim casu, qui possessionem, aut redditus beneficii pecunia sibi compararet, censeretur consequenter ipsum ius spirituale comparare; quandoquidem possessionem, & redditus beneficii Ecclesiastici accipere non potest, nisi ex vi spiritualis iuris, ac tituli.

Assertio VIII. Si quis in beneficio ius plenè acquisitum non habens, pecuniam afferat ei, qui per se, ac directè impedire vult, quominus ille ius acquirat, simoniam committere censetur, saltem ex positiuo Ecclesiastico iure. Ita DD. cit. aliique communiter. Dixi autem primò, *Quamuis iniustè aliquis impediatur.* Nam si iustè impedire volenti aliquis pecuniam det, vt absistat, v. gr. impedimentum occultum non denunciet, tunc multo certius est, simoniam committi, sicuti ea communi docet Nauarr. *l. 5. consil. 41. n. 2. de simon. edit. 2. ex c. Matthæus, de simonia*, in quo, secundum probabilem expositionem, simoniacus iudicatur, qui à maiore parte Capituli electus, aliquibus contradicentibus; vni eorum pecuniam obtulerat, ne ille subsecuturam confirmationem, seu institutionem, haud dubiè ea aliqua causa, impugnare intermitteret, sicuti exponit Suar. *cit. ca. 50. n. 8.*

Secundò dixi, *Si aliquis per se, ac directè.* Nam si quis tantum remotè, ac per accidens impedire atque vexare velit, cùm ad ipsum non pertineat conferre ius aliquod, tunc non videtur esse simoniacum, oblata pecunia iniustam vexationem redimere, v. g. ab eo, qui hominem loco detinere aggrediatur, ne tempore opportuno ad petendum beneficium accedat, vel qui iniustè illum infamat, sicuti docet Sotus *lib. 9. q. 6. art. 1.* vel qui prensio, aut precibus importunis collatorem corrumpere tentat, vt alteri minus digno beneficium conferatur, sicuti docent Less. *du. 18. nu. 19.* Valent. *cit. qu. 16. part. 3. qu. 3. conclus. 2. circumstant. 2.* Vgolin. *tab. 1. de simon. cap. 9. §. 8. nu. 3.* Suar. *cap. 50. num. 23.* Ratio est. Quia huiusmodi hominibus non offertur pecunia, vt prosint, seu iuuent ad beneficium acquirendum (quod simoniacum foret: siquidem ipsum beneficium pecunia comparari censeretur) sed tantùm, vt non obsint, & non iniustè impediant, quod est propriè vexationem redimere.

Tertiò dixi, *Saltem ex positiuo Ecclesiastico iure*, consuetudine, & stylo curiæ confirmato. Quia, vt Suarez aduertit *nu. 28.* redimere vexationem, ab eo, ad quem spectat ius spirituale conferre, v. g. si dem pecuniam præsentatori, aut electori, vt non præferant mihi aliquem indigniorem, vel confirmatori, vt legitimè electum per iniuriam non repellat, huiusmodi pactiones censeri solent simoniacæ, *arg. ducto ex c. sicut tuis, de simonia*, Ratio verò est: Quòd cùm isti non tantum iniustè impedire, sed etiam iustè conferre possint aliquod ius spirituale beneficii, ideo, qui dat eis pecuniam, vt non impediant, quatenus collatores sunt, is censetur non merè vexationem, seu impedimentum remouere velle, sed directè viam sibi ad beneficium pretio comparare, quam rem bene explicat Less. *cit. dub. 18. nu. 106. & 107.* Quamuis autem seclusa hac formali intentione, non videatur esse simonia iuris naturalis: quia posset aliquis pecuniam dare collatori, v. g. ad remouendum eius malignum affectum odij, quo remoto, is postea non ea positiua obligatione, seu pacto datæ pecuniæ, sed ea naturali dictamine moueatur ad beneficium conferendum, sicuti superiore assertione ratiocinatus sū, quia tamen id speciem gerit simoniacæ labis valdè perniciosæ in materia beneficiali, ideo Ecclesiastico iure talis pactio tanquam simoniaca damnatur. Multò verò certius est, simoniam in tali casu committi ex parte accipientis, & consequenter electionem, collationemque irritam fore, sicuti notauit Valent. *cit. concl. 2. circumst. 3.*

23 Denique verò aduertunt Caiet. *to. 2. opusc. tract. 9. de simon. quæst. 3.* Sot. *cit. qu. 6. art. 1. propè finem.* Less. *dub. 19.* Suar. *cit. c. 50. n. 26.* Simoniacum non fore, neque illicitum, offerre pecuniam electoribus, v. g. ne exequantur propositum eligendi indignum, vel minus dignum, & consequenter, vt eligant dignum aliquem, saltem indefinitè, seu genericè; idque intentione redimendi vexationem siue iniustum nocumentum ecclesiæ. Sed quid, si manifestum sit, vnicum duntaxat dignum esse, nonnè dando pecuniam, vt non eligatur indignus, & ecclesiæ noxius, virtualiter alteri digno comparabitur aditus ad beneficium pecunia; Respondetur primò. Non est directè intendendum, aut postulādum, vt electores, accepta pecunia, eligant hanc particularem personam, quę sola digna videtur: sed solùm, vt indignum non eligant, siue vt aliquem dignum: per accidens autem esse censebitur, si vnus solus dignus sit, qui eligi possit. Secundò: Hanc doctrinam præcipuè locum habere posse in electione Sum. Pontificis, de qua etiam sola Caiet. loquitur. Aliæ verò inferiores electiones irritæ erunt: quia simoniacæ ex parte accipientis pecuniam: saltem ob positiui iuris constitutionem: Ordinariè autem non est licitum cooperari ad talem electionem, & collationem beneficii ecclesiastici, sicuti notauit Adrian. *cit. quodlib. 9. § Quoad tertium principale.* Valent. *cit. circumstant. 3.* Suar. *cit. c. 50. n. 42.*

24 Assertio IX. Non est simoniacum, in absolutione à peccato, vel censura, aut dispensatione super impedimento aliquo canonico ea culpa contracto, pecuniam exigere; non tanquam pretium, in compensationem collatæ facultatis, sed vt pœnam, seu mulctam pro commisso peccato, ad pias causas applicandam. Ita S. Th. communiter receptus, *qu. 100. art. 2. ad 3.*

§. III.

DE DIVISIONE PRETII SIMONIACI.

SVMMARIVM.

25 *Pretium Simoniæ diuidi solet in munus à manu, munus à lingua, & munus ab obsequio.*

26 *Si pactum expressum, aut implicitum non interueniat non est simonia precibus, obsequiis, muneribus hominem commouere ad dandum aliquod spirituale v. g. Ecclesiasticum beneficium.*

27 *Neque simoniacū est, conferre Ecclesiasticū beneficium propter amicitiam, consanguinitatem, aut actualem iniuriam tollēdā.*

28 *Latro se obligans, quòd imposterum nihil damni iniusti illaturus sit, nouam obligationē contrahit, pro qua pretiū valdè accipiet.*

29 *Per se loquendo, non videtur esse simoniacum conferre beneficium debitori iniustam moram trahenti, sub conditione præsentis vexationis statim amouendæ quamuis periculum scandali, vel simoniacæ affectionis facilè admiscere possit.*

25 VSitatum est apud Ecclesiasticos Scriptores, vt pretium simoniæ *muneris* nomine significetur, sicuti videre est *in c. Saluator*. quod est Vrbani II. *causa* 1. *q*. 3. *Qui res Ecclesiasticas non ad hoc, ad quod institutæ sunt, sed ad propria lucra, munere linguæ, vel indebiti obsequij, vel pecuniæ largitur, aut adipiscitur, simoniacus est*. Et S. Gregor. I. *hom*. 4. *in Euang*. relatus in *c. sunt nonnulli*, 1. *q*. 1. *Aliud est munus ab obsequio, aliud munus à manu, aliud munus à lingua. Munus quippe ab obsequio est subiectio indebitè impensa. Munus à manu pecunia est. Munus à lingua, fauor. Qui ergo sacros ordines tribuit, tunc ab omni munere manus excutit, quando in diuinis rebus non solùm nullam pecuniam, sed etiam humanam gratiam non requirit*. Quapropter etiam S. Th. *qu*. 100 *art*. 5. aliique Doctores communiter, pretium simoniæ diuidunt, *in munus à manu, munus à lingua, & munus ab obsequio*.

Circa hanc diuisionem notandum est primò; Vocabulum *munus* non ita accipiendum, vt significet donum liberale, ac gratuitum, sed potius debitum iustitiæ commutatiuæ, adeoque grauamen aliquod, ac onus; quæ acceptio munerum in iure etiam ciuili vsitatissima est, pro seruitiis, obsequiis, & tributis, quæ tanquam ex iustitia debita præstari, atque exigi solent, sicuti constat ex *tit. ff. de muner. & honorib*.

Notandum secundò. Per *munus à manu* intelligitur non tantùm pecunia, quod est propriè dictum pretium, sed etiam omnis alia res materialis, tum mobilis, tum immobilis, quæ quomodocunque pretio æstimabilis est, item debiti remissio, & solutionis dilatio, ac mutui datio. Exempli causa: Si quis Episcopo propter beneficium, vel ordines collatos aliquod remittat debitum: quod simoniacum esse, significatur in *c. vemens*, 1. *de testibus*: Vel si quis ob eam causam pecuniam mutuauerit, aut, quod eodem redit, numerandæ pecuniæ dilationem concesserit, sicuti significat Vgolin. *de simon. tab*. 1. *cap*. 9. §. 5. *nu*. 2. Nau. *cap*. 23. *nu*. 101 *in fine*. & expressè Less. *lib*. 2. *cap*. 20. *dub*. 9. *nu*. 62. Suar. *cap*. 30. *nu*. 7. *argu*. *l. quisquis. Cod. si certum petatur*, vbi is, qui Iudici pecuniam mutuauerit, *quasi emptor legum*, vnà cum Iudice exilii pœna plectendus dicitur. Neque refert, quòd officium mutuandi pretio æstimabile non sit: cum alioquin pro mutuandi officio aliquid supra sortem accipere licitum esset. Constat enim *ex præcedenti cap*. nomen pretii in materia simoniæ latè accipiendum esse, vt non solùm comprehendat propriè dictum pretium, quod est pecunia, & quidquid pecunia æstimabile est, sed etiam omnem aliam commoditatem temporalem, quæ alicui ex pacto datur pro re spirituali: nam in hoc ipso essentialis malitia simoniæ consistit, quod in ea spirituale cum temporali exæquatur, ac commutatur.

26 Notandum tertiò: Per *munus à lingua*, intelligitur laus, adulatio, preces pro aliquo interponendæ, ex vi pacti expressi, vel taciti, vt res aliqua spiritualis vicissim conferatur. Exempli causa. Laudabo, seu commendabo te apud Principem, si Ecclesiasticum beneficium mihi conferas. Quæ est iam recepta explicatio Abb. *in c. suam nu*. 3. *de ætat. & qualit*. Caiet. *ver. simonia. non longe à fine ver. quintò nota*. Victor. *relect. de simon. p*. 1. *n*. 33. Nau. *cap*. 23. *nu*. 12. *ver. decimò*, Suar. *cap*. 40. Less. *cit. cap*. 36. *dub*. 2. cum docent, requiri pactum explicitum, vel implicitum, eo verò seposito, non esse simoniam, quibuscunque precibus, vel adulationibus pro se, vel alio, etiam indigno, Ecclesiasticum beneficium impetrare; licèt aliis rationibus in ea re peccari possit. Ratio est: Quia ad simoniam non sufficit dare rem spiritualem ex motiuo rei temporalis, v. g. propter amicitiam, consanguinitatem, obsequia, preces, sed opus est, vt detur pro re temporali tanquam pro pretio, id est, in compensationem illius, velut ex iustitiæ obligatione, licèt aliter senserit Gloss. in *cit. c. suam ver. nullum prorsus*. S. Th. *in* 4. *d*. 25. *q*. 3. *quæ est de simonia*, *a*. 3. *ad* 5. & 2. 2. *qu*. 100. *artic*. 5. *ad* 3. Durand. *eadem d. qu*. 4. Adrian. *quodlib*. 9. *art*. 2.

Notandum quartò: Per *munus ab obsequio*, intelliguntur quæcunque alia obsequia, seu seruitia alicui præstita, vel præstanda, sub obligatione conferendi beneficium Ecclesiasticum, vel aliam quampiam rem spiritualem. Exempli causa. Si collatori, sine alio salario inseruire velis, cum expresso, vel tacito pacto conferendi beneficii, sicuti docet S. Th. communiter receptus in *cit. q*. 100. *ar*. 5. Vict. *cit. p*. 1. *n*. 36. Hadrian. *cit. a*. 2. & sumitur apertè *ex cap. cum essent. de simon*. vbi videri potest Abb. *nu*. 5.

Verùm simonia non est, gratis alicui seruire, aut obsequia præstare, cum spe, vt in eorum remunerationem ad Ecclesiasticum beneficium quis præsentetur, aut instituatur: Neque ipse Episcopus, aut patronus simoniam committit, si ob talium remunerationem, vel ob perspectam hominis industriam, ius aliquod spiritualis beneficii eidem conferat, sicuti notauit Gloss. *in cit. c. cum essent, ver. promiserat*. Sylu. *ver. simonia*, *q*. 16. *dict*. 4. modò absit pactum implicitum, quasi collator, aut præsentator ex iustitia obligatus sit. Eiusmodi implicitum pactum interuenire ait Suar. *cap*. 39. *nu*. 7. Si famulus sine omni salario, aut cum nimis modico, collatori beneficiorum seruiat, tanquam ex officio, seu obligatione; ex isto enim modo seruiendi, spectatis circumstantiis, plerumque nasci videtur obligatio remunerandi per collationem beneficii Ecclesiastici, quod seruiens intendit. Rectè etiam obseruauit Less. *cit. dub*. 20. obsequia, itemque munera, tametsi gratis præstentur, cum spe consequendi beneficium Ecclesiasticum, non vacare periculo; tum propter scandalum, & speciem interuenientis simoniæ; tum quia munera excæcant, & inducunt in peccatum acceptionis personarum, vt eligatur persona minus digna cum violatione iustitiæ distributiuæ.

Notandum quintò: Dictam diuisionem *in munus à manu, munus à lingua, & munus ab obsequio*, sufficientem esse; vt necesse non sit aliud membrum adiicere; siquidem omnia bona temporalia, & externa, quæ in communicationem, aut commutationem aliquo modo venire possũt, vel ad bona fortunæ, seu diuitias spectant, vel per verba vocis, aut scripturæ præstari possunt, vt laus, intercessio; vel denique per alia corporis membra, vti sunt alia omnia obsequia, seu munera personalia. Quamuis huic communi doctrinæ contradicat Maior *in* 4. *dist*. 25. *q*. 3. §. *contradicta*, de diuisione illa trimembri curandum non esse; quia plura alia membra sint, ex quibus simonia contrahitur, v. g. si quis propter consanguinitatem, vel timorem à Tyranno incussum, spirituale beneficium conferat. Sed hanc sententiam falsam esse, constat ex fundamento sæpius posito, ad simoniam requiri pretium saltem latè sumptum, id est, vt detur res spiritualis pro temporali, vel temporalis pro spirituali, per modum commutatiuæ compensationis ex iustitia.

27 Quare non sufficit ad simoniam, dare rem spiritualem, v. g. ecclesiasticum beneficium, propter causam temporalem, puta amicitiam; cùm non intercedat pretium, seu reciproca datio, aut obligatio. Neque item simonia est, dare, vel resignare alicui beneficium propter grauem metum damni emergentis, siue vt alter à vexatione manifestè iniusta absistat. Idque verùm esse contendit Suarez *cap* 37. *num*. 15. & 17. tametsi conditio expressè apponatur: *Resignabo tibi beneficium, si ab iniusta actione desistas*. Ratio est: Quia non quæuis conditio promissioni, aut dationi adiecta, facit contractum reciprocum, in quo simonia fundari debet, sed solum, si conditio vicissim afferat onus, seu obligationem iustitiæ, per modum cuiusdam commutationis. Nam qui puellæ, v. g. dotem promittit, sub conditione, si nuptias celebrarit, si Religionem professa fuerit, is non censetur onerosum contractum celebrare, sed gratis promittere, quamuis sub conditione, modo, ob causam.

Eademque ratione, reciprocus, aut simoniacus contractus non est, dare Clerico victum, seu stipendium sustentationis propter officium, adeòque sub conditione, si spiritualia gratis ministret, alioquin verò restituere stipendium debeat, tanquam datum ob causam, causa non secuta. Similiter licitum, & in ecclesia consuetum est, donare, vel legare ecclesiæ fundum, vel aliam quamcumque rem temporalem, sub conditione applicationis ad determinatum vsum pium, v. g. vt dies anniuersarius celebretur, etiam expresso, vt, si talis conditio non seruetur, reuocari possit donatio, aut legatum, iuxta *c. verùm, de condit. appositis*.

28 Prætereà, si aliquis latroni vitam eripere volenti pecuniam det, sub conditione, vt vexare intermittat: non est contractus iste reciprocus, sed gratuita donatio, quamuis propter metum facta. Quia latroni in hoc casu nulla obligatio iustitiæ imponitur, sed sola conditio affertur, quòd pecuniam accepturus sit, si præsente iniusta actione desistat: secus tamen esse videtur, si latro accepta pecunia promittere debeat, etiam imposterum transituro, v. gr. mercatori nihil vnquam damni iniusti illaturum esse: nam in hoc vim, ac metum inferendo, tametsi latro contra iustitiam peccet, re vera tamen ex parte sua contrahit nouam, & quasi positiuam ex pacto illo obligationem, quam si posteà violet, datæ fidei, ac fœderis violator existet, sicuti etiam dixi *lib*. 3. *tract*. 4. *de iustit. cap*. 4. *num*. 9. *notab*. 1.

Quapropter simili ratione dicendum: Non esse simoniam, dare, vel resignare alicui beneficium, exigendo tanquam conditionem, vt is, cui resignatur, ab actuali iniuria cesset: tunc enim non imponitur ipsi noua obligatio, sed solùm exigitur, quod per se ex iustitia debitum est. At verò simoniacum esse videtur, dare, aut resignare alicui beneficium, exigendo ab eo promissionem, quo futuro tempore nihil damni iniusti collatori, aut resignatori illaturus sit: sic enim noua obligatio fidelitatis, & humanæ fidei, siue fœderis, à promittente suscipitur, in commodum exigentis.

29 Sed numquid simoniacus est Episcopus, si debitori beneficium conferat, vt debitum ab eo consequi possit? Respondeo. Non esse, si tale motiuum in pactum non deducat: Sin verò pa-

ciscа-

eiscatur, simoniam esse, docet S. Thom. *in 4. distinct. 25. vbi de simonia. art. 3. ad 2.* Sed Angelus *verb. simonia. 3. nu. 38.* negat, cum neque vsura sit mutuare alicui, cum pacto, vt pristina debita, ea soluat, sicuti colligi videtur *ex c. 1. de vsuris*. Sed quidquid sit de illo icatu, doctrina hæc videtur vera, eamque admittit Suar. *cit. ca. 37. nu. 18.* Quia hoc casu mutuans non censetur nouam obligationem imponere mutuatario, quando ea solum sibi dari postulat, quæ ea antecedentibus pactis liquidò debebatur. Addit verò Suarez, non esse firmam semper argumentationem ab vsura ad simoniam: tum quia rerum spiritualium collatio purior adhuc esse debet, quàm mutui: tum quia circa simoniam extant etiam positiuæ prohibitiones, præsertim in materia beneficiorum, in quibus omnes pactiones seu obligationes prohibitæ sunt. Nihilominus fatetur, si debitor manifestam vim, & iniuriam inferat debitum detinendo; posse dari spirituale aliquod, cum conditione præsentis vexationis statim amouendæ; dummodo scandalum, & omnis irreuerentia caueri possit.

§. IV.

DE RE SPIRITVALI, QVÆ EST materia simoniæ.

SVMMARIVM.

30 *Doctrinam seu instructionem scientiarum, etiam Theologiæ, pro mercede locare, aut quasi vendere, non est simoniacum, nec illicitum, per se loquendo: quamuis peccari possit, si plus iusto, aut modo indebito exigatur.*

31 *Pro Doctoratu, & collata licentia docendi in Theologia, &c. sine labe simoniæ aliquid tanquam pretium exigi potest.*

32 *Pro officio prædicationis, aut exhortationis spiritualis, aliquid accipere, vt pretium operis, simonia est.*

Ludi magistri tamen pro puerorum instructione, etiam in Catechismo ediscendo, salarium accipere possunt.

33 *Gratiæ gratis datæ, vt sanitatis, prophetiæ, item gratia sanctificans, & Sacramenta nouæ legis, atque Sacramentalia omnia propriè sunt materia simoniæ.*

34 *Matrimonium non tantum Sacramentum est, sed etiam Officium naturæ, atque contractus naturalis.*

35 *Vendere sacram Eucharistiam, præsertim infideli, aut venefico, grauissimum scelus est.*

36 *Pro iure sepulturæ aliquid accipi potest, si sponte offeratur: item vigore consuetudinis.*

37 *Materialia Ecclesiæ, item obligatio certum locum præbendi in Ecclesia ad sepeliendum, vel ad sedendum, pretio æstimabilia sunt.*

38 *Officia diuina, & quæuis orationes, etiam priuatæ, sine vitio simoniæ venire non possunt in commutationem pro re temporali, seu pretio æstimabili.*

Cùm pauperibus pecunia datur, ea lege, vt orent secundùm intentionem dantis, interpretandum id est per modum stipendij.

39 *In susceptione Monialium aliquid recipi potest tanquam dos ad personæ sustentationem necessaria. Alioquin pro susceptione ad statum Religiosum nihil accipi potest, nisi sponte, & liberaliter offeratur.*

40 *Omnis actus iurisdictionis Ecclesiasticæ materia simoniæ est: tales actus sunt, conferre Ecclesiastica beneficia, eligere, præsentare, dispensare, absoluere, &c.*

41 *Labor corporis, qui in spiritualibus officijs per se exercendus est, secundum specificam rationem æstimari non potest. sed qui per accidens coniuncti sunt labores, molestiæ, impensæ, ex in compensationem venire possunt.*

42 *Pro ministerio sacro non datur propriè pretium operis: alioquin tantò plus deberetur, quantò dignius ministerium est. sed datur stipendium pro sustentatione personæ operantis.*

43 *Omissio iurisdictionis spiritualis, seu Ecclesiasticæ potestatis materia simoniæ est, quando ob talem omissionem homo auctoritatiue obligatur, aut detinetur.*

DVo sunt, quæ ad omnem simoniacam pactionem concurrere debent, quorum vnum est veluti *pretium*, id est, quæuis commoditas temporalis, cum alia re commutabilis. Alterum est veluti *merx*, id est, res aliqua spiritualis, seu spirituali annexa, quam in commutationem deducere pro re temporali, tanquam pretio, irreligiosum, & sacrilegum est. Cùm igitur de simoniæ pretio hactenus dictum sit, sequitur, vt deinceps de materia, ac veluti merce simoniaci contractus dicamus.

40 Assertio I. Doctrinas, seu instructiones naturalium artium, aut scientiarum, alteri quasi pretio vendere, seu mercede locare, non est simoniacum, neque iniustum, per se loquendo. Ita S. Tho. communiter receptus *in 2. 2. q. 71. art. 4. ad 2. & q. 100. ar. 3. ad 3.* Prior pars probatur: Simonia est rei sacræ, seu spiritualis (id est, ad salutem animæ specialiter destinatæ) irreuerens tractatio, eam in commercium pro re temporali adducendo, sed scientia, doctrina, seu instructio rerum naturalium, moralium, &c. non est sacra, spiritualis, seu ad salutem animæ specialiter destinata; Ergo eam, quasi pretio vendere, siue mercede locare, non est simoniacum. Posterior pars probatur: Quia exterior illa actio instructionis, quæ fit voce, aut scriptura, atque ab interna mente, arte, seu scientia dirigitur, communi hominum iudicio, pretio æstimabilis est, & quidem tantò magis, quantò excellentior est ars, peritia, seu industria hominis, quamuis labor corporis, quo tale artificium, doctrina, seu instructio proponitur, exiguus sit. Quamobrem maiore salario conducuntur excellentiorum artium, seu scientiarum Magistri, maiore item, qui in vnaquaque arte peritiores habentur. Ex quo manifestum discrimen colligere licet inter salarium, quod Doctori, vel Aduocato datur, & stipendium, quod Ministro Ecclesiæ confertur, id enim sine vitio simoniæ augeri non potest propter præstantiam ministerii, vt v. g. plus detur Sacellano, quam Concionatori: quia sacrificii opus præstantius est, quàm exhortationis: sed præcisè datur stipendium ad sustentationem personæ alteri in spiritualibus ministrantis, sicuti supra dixi hoc *c. §. 2. n. 13.*

Dixi autem in assertione, *per se loquendo*. Per accidens enim iniustitia committi potest, vt si quis duplicatum salarium accipiat, v. g. Professor artium, qui iustum publicum salarium habens, nihilominus à scholaribus collectam exigit, præterquam si priuata instructione extraordinarium officium discentibus impendat. Qua de re Abb. in *cap. quia nonnulli, n. 3. de Magistr.* S. Anton. *par. 2. tit. 1. c. 5. §. 17. notab. 6.* Præterea si doctor, seu instructor non solum æstimet instructionem, quatenus ab ipso proficiscitur, sed etiam, quatenus in discente suscipitur, vt tantò maiorem mercedem exigat, quantò magis aut breuiore tempore ille proficit, cum tamen doctrina, quam discipulus ingenio, ac labore suo acquirit, ipsius propria sit, consequenter ei à docente vendi non possit; sicuti notauit Suar. *cit. l. 4. de simon. c. 8. n. 12.*

Assertio II. Simoniacum non est, neque illicitum pro doctrina Theologiæ Scholasticæ, casuum conscientiæ, aut interpretationis Scripturarum, iustæ æstimationis mercedem accipere. Ita ex communi Hadrian. *quodlib. 9. art. 1. in fine*, Caiet. *cit. q. 100. ar. 3. §. ad secundum dicitur*. Victoria *relect. de simon. p. 1. n. 5. §. dubium tamen particulare*. Sotus, *l. 9. q. 5. a. 1. & q. 6. a. 1. & q. 5. a. 2.* Less. *c. 35. dub. 13.* Suar. *cit. l. 4. c. 18.* contra Palud. *in 4. d. 25. q. 5.* Syl. *ver. simon. q. 10.* Probatur: Doctrina, seu instructio discursiua in materia Theologica, neque supernaturalis est ex parte principij, neque ex parte finis. Non enim ex parte principij: Quia licet perfectus assensus Theologicus à Fide supernaturali, & infusa pendeat, ipsa tamen doctrina discursiua, quatenus discipulo proponitur, omninò naturalis, & acquisita est, à supernaturali Fide per se, ac necessariò non dependens, quod eo argumento colligitur, quia etiam hæreticus, & Fide supernaturali destitutus, imò etiam dubitans de veritate doctrinæ Theologicæ, eandem tamen ex humana, & acquisita peritia, suppositis reuelatis, & communiter creditis Fidei propositionibus, alios edocere posset, sicuti notauit Less. *n. 81.* Non item ex parte finis. Quia instructio illa discursiua Doctoris per se non ordinatur ad spiritualé animæ salutem: cùm ex se moueat pium voluntatis affectum; sed solùm dirigat intellectum ad discursum naturali facultate sua, suppositis Fidei reuelatæ propositionibus.

31 Corollarium I. Pro licentia docendi, tum in alijs artibus, ac scientiis: tum etiam in Theologia: itemque pro doctoratu, siue magisterio, sine labe simoniæ, aliquid tanquam pretium exigi potest. Quia publicæ eiusmodi approbationes, & facultates diriguntur ad actus, qui per se spirituales non sunt. Ita docent Suar. *c. 18. n. 14.* Idque certum esse videtur, spectato iure naturali, ac diuino. Ecclesiastico autem *titul. 5. decretal. de Magistris*, vel tantùm prohibetur tanquam illicitum, seu iniustum, si Doctores, habentes iustum stipendium ab Ecclesia, exactiones faciant ab aliis volentibus in eadem Ecclesia scholas regere, *c. 3. eod. tit.* vel si tanquam simoniacum prohibetur *in cap. 1. & 2.* id non fit vniuersim, sed tantùm, si Prælati Ecclesiastici quibus ratione spiritualis officii, aut iurisdictionis suæ competit, docendi licentiam, vna cum Ecclesiastico beneficio conferre, aliquod concessionis pretium exigere præsumant.

Corollarium II. Tametsi onus Cathedræ, siue obligatio docendi beneficio Ecclesiastico annexa sit, non tamen idcircò simoniacus Magister censeri debet, si pro docendi officio à discentibus mercedem exigat. Quia docendi officium, cui Ecclesiastici redditus legitima auctoritate applicati sunt, iuxta *cap. 1. & 2. de Magistris*, temporale manet: Ergo non est simonia iuris naturalis, pro eo pretium exigere, neque iure Ecclesiastico talis exactio, vt simoniaca, prohibetur *in c. 1. & 4. eod. tit.* sed solùm vt iniusta, si Magister iustum ab Ecclesia stipendium habeat,

cum

tum eo expresso, aut tacitò pacto, vt discipulo gratis doceat. Qua de re S. Anton. *cit. loco*, Suar. *cit. c.* 18. *nu.* 17.

32 Assertio III. Officium, & actio Concionatoris, seu spiritualis prædicatoris, exhortatoris, est materia simoniæ, id est, pro tali officio aliquid temporale, tanquam pretium operis, accipere, est simoniæ peccatum, contra ius naturale, & diuinum: Sumitur *ex cap.* 10. *Matth. Euntes autem prædicate, dicentes: Quia appropinquauit regnum celorum, infirmos curate, mortuos suscitate, &c. gratis accepistis, gratis date.* Et docet S. Tho. communiter receptus *cit. q.* 100. *a.* 3. *ad* 2. Ratio est: Quia verbum Dei, & Euangelium, quod prædicatores, tanquam os Spiritus sancti, enunciant, est maximum donum spirituale, ad animarum salutem per se, ac principaliter institutum, vt, intellectus eo supernaturaliter illuminetur, & voluntas ad vitam æternam inflammetur: Quod sine gratia Dei excitante, & adiuuante fieri non potest, iuxta illud Christi apud Io. 15. *sine me nihil potestis facere*, & Apost. 1. Corinth. 3. *Ministri eius, cui credidistis: & vnicuique sicut Dominus dedit. Itaque neque qui plantat, est aliquid, neque qui rigat, sed qui incrementum dat, Deus.*

Loquor autem de exhortatione spirituali, & ad finem supernaturalem tendente. At verò ad opus iustitiæ, fortitudinis, alteriusue virtutis moralis, ac naturalis, ob finem politicum, alterum exhortari pro constituta mercede, simoniam non continet, sicuti notauit Suar. *cit. cap.* 18. *n.* 33. afferens exemplum pædagogi, qui a patrefamilias salario conductus est ad filium honestis moribus informandum. Adde ex eod. Suar. *n.* 24. Ludimagistros etiam pro simplici doctrina Christiana pueris tradenda mercedem accipere posse: quia non tradere eam solent modo exhortatorio, sed sicuti aliarum artium præcepta, exercendo puerorum memorias. Denique *n.* 21. idem annotauit, pro responso, seu consilio morali mercedem accipi posse, quia per se, ac directè doctoralis aliqua instructio est, licet per accidens, & consequenter inseruiat ad pacandam conscientiam.

33 Assertio IV. Gratiæ gratis datæ, vt sanitatis, prophetiæ atenique gratia sanctificans, propriè sunt materia simoniæ. Est communis doctrina, quæ sumitur *ex c. eos qui* 1. *quæ.* 1. *&c. sicut pro certo, de simon.* & S. Thom. *q.* 100. *a.* 1. *ad* 4. vbi ait, a Simone simoniam conuentionalem, à Giezi verò etiam realem commissam fuisse 4. *Reg.* 5. Quia iste curationem lepræ ab Elisæo gratis collatam vendidisse præsumitur, acceptis argenti talentis, atque idcirco *lepram* peccati *hereditasse*, ait Cyrill. catech. 16. Simon verò oblata pecunia emere voluit potestatem ministerialem conferendi gratiam sanctificantem, vt eandem postea diuendere posset, sicuti suprà dixi hoc *cap. princip.*

Notat verò Suar. *c.* 9. *nu.* 8. Gratias spirituales duobus modis vendi posse de facto, licet non de iure: primo in concreto, si aliquis, v.g. Sacerdotem, propter characterem sacerdotalem, carius diuendat, aut alium Christianum, quia prophetiæ, aut sanitatis conferendæ dono, vel gratia sanctificante præditus est. Secundò, secundùm se, & quasi in abstracto, sicuti apparet in peccatis Simonis, & Giezi.

Assertio V. Sacramenta septem, à Christo Domino instituta: propriè sunt materia simoniæ. Ita habetur *in cap. cùm in Ecclesiæ, de simon.* & docet S. Tho. *cit. a.* 1. *ad* 6. *& toto a.* 2. Cæterùm, cum in Sacramentis duplex materia sit, remota & propinqua; remota, quatenus secundùm se spectata res mere temporalis est, v.g. panis, vinum, oleum, pretio vendi potest, dummodo scandalum absit, & iustitia non obligat ad eiusmodi rerum expensas gratis faciendas, v.g. ratione Parochialis beneficii; ac denique nulla lex Ecclesiastica prohibeat, sicuti prohibetur Episcopis, ne pro sacro oleo, aut chrismate, quod ad Parochias mittunt, aliquid exigant, *cap. placuit,* 1. *q.* 1. *c. ad nostram, de simon.* Alioquin verò chrisma vendere ratione materiæ, si scandalum, & suspicio simoniæ absit, neque iustitia obliget ad ministrandum gratis, non videtur esse illicitum, sicuti docet Vgol. *tab.* 1. *c.* 37. §. 2. *nu.* 3. Sotus *lib.* 9. *q.* 6. *art.* 2. *verb. Per hæc de vasorum.* Verùm pro materia propinqua, quæ fermè in actione transeunte consistit, v.g. ablutione, vnctione, sicuti, & pro ipsa forma, seu prolatione verborum aliquid, vt pretium exigere, simonia est aduersus ius naturale, ac diuinum. Ratio est: Quia sunt actus potestatis spiritualis, qui nullam aliam vtilitatem, vel æstimationem habere possunt, quàm quod ex Christi institutione, & gratia, ad animarum salutem conferant, quæ tota ratio spiritualis est.

34 Solùm notandum est ea doctrina S. Th. *cit. a.* 2. *ad* 6. Quod matrimonium non tantum sit Sacramentum, sed etiam officium naturæ, seu naturalis, ac politicus contractus, quem ratio Sacramenti non destruit, sed supponit. Quare secundùm hanc fundamentalem considerationem, dare aliquid puellæ, vel parentibus eius, vt consensum præbeant, vel internuntiis, vt eundem procurent, non est illicitum, sicuti colligitur *ex ca. de illis, de condit. appositis*. Præterea si personarum aliqua inæqualitas sit, v.g. vna nobilis, altera ignobilis: vna senex, altera iuuenis, eiusmodi inæqualitatem pecunia compensare, illicitum non est, qua de re videri potest Vgol. *tab.* 1. *c.* 46. §. 2. Suar. *c.* 10. *& seqq.*

35 Denique hoc peculiare habet Sacramentum Eucharistiæ, quòd ad eius intrinsecam constitutionem non tantum pertineant species Sacramentales, sed etiam ipse Christus Deus verus, & homo sub speciebus contentus, sicuti dicam *lib.* 5. *tr.* 5. *c.* 1. Quapropter vendere S. Eucharistiam non tantum peccatum simoniæ est, quatenus sacratæ species vilipenduntur, sed etiam aliud sacrilegium altioris, & grauioris ordinis, immediatè tendens in vilipensionem personæ Christi, iuxta ea quæ dixi *ca. præced. n.* 12. Idque sacrilegium geminum efficitur, si S. Eucharistia venefico vendatur indignè tractatoro, quod peccatum simile est proditioni Iudæ: Quamuis Iudæ peccatum propriè non fuit simoniæ, quandoquidem is Christum Iudæis vendidit, tanquam naturalem hominem, sine vlla æstimatione sanctitatis, diuinitatis, alteriusue spiritualitatis. Quare licet non tantum iniustitiam, sed etiam sacrilegium grauissimum commiserit, non tamen propriè simoniam, sicuti notauit Suar. *c.* 9. *n.* 4.

Assertio VI. Sacramentalia omnia, siue sacræ accidentales ceremoniæ pro administratione Sacramentorum, & Missæ sacrificio ab Ecclesia institutæ, sunt propriè materia simoniæ. Est communis doctrina, sicuti videre est apud Sotum *lib.* 9. *q.* 6. Nauar. *c.* 23. *n.* 99. Suar. *ca.* 14. & sumitur *ex cap. cum in Ecclesiæ, de simon.* Ratio est: Quia sunt res spirituales, siue considerentur secundùm earum principium, sunt enim supernaturali à Christo accepta potestate institutæ, atque alicui sacro ordini annexæ: siue considerentur secundùm earum finem, siquidem ad spiritualem animarum salutem per se, ac directè ordinantur, puta variæ benedictiones, consecrationes, de quibus dicam *lib. seq. tr.* 9. *c.* 13.

Exinde colligitur, omnes omnino actus procedentes ea potestate ordinis, siue ex Christi, siue Ecclesiæ institutione, esse materiam simoniæ contra ius naturale, ac diuinum, quia spirituales sunt tam ea parte principij, quàm ex parte finis, sicuti colligitur ex S. Th. *qu.* 100. *art.* 3. & tradunt Canonistæ *in c. consulere*, vbi Abb. *n.* 3. *de simon.* qui addit *n.* 6. *&* 7. etiamsi Minorum Ordinũ sacræ functiones, vt Sacrificio ministrare, sacram lectionem legere, à non ordinatis, seu laicis, peragantur, non posse tamen pro eis pretium exigi, propterea, quod suapte institutione, ac fine spirituales sint. At verò vendere ipsam materiam rerum sacratarum; secundùm se pretio æstimabilem, vt sacros calices vestes numismata benedicta, &c. simoniacum non esse constat.

36 Assertio VII. Pro iure sepulturæ, siue vt aliquis in certo loco Ecclesiæ, aut cœmeterii sepeliri possit, aliquid tanquam pretium exigere, simoniacum est, saltem ex iure Ecclesiastico. Quæ est communis DD. sententia S. Th. *qu.* 100. *art.* 4. *ad* 3. S. Anton. *cit. cap.* 5. §. 22. Sylu. *verb. sepultura, qu.* 2. *& ver. simonia, q.* 11. *&* 12. Binsfeld. *super c. audiuimus de simon. q.* 1. Suarez *cap.* 14. *n.* 17. Et habetur apertè *in cit. c. audiuimus, & in c. abolendæ, de sepult.* vbi Gloss. Abb. & alii Canonistæ.

Sed nota primò ex S. Th. *loc. cit.* fundum haud dubiè emi posse ad vsum sepulturæ sacræ, exemplo Abrahæ *Gen.* 23. Imò in hoc casu necessitatis fundum, in quo Ecclesia, vel cœmeterium situm est, vendere non est illicitum, sicuti, & ipsam Ecclesiam, æstimando saltem expensas, quæ in ea factæ sunt, vel necessariò fieri deberent.

37 Nam huiusmodi materialia, quibus consecratio, seu spiritualitas, quasi accidentaliter annectitur, semper secundum se æstimabilia, & vendibilia manent, Ecclesia, inquam, vasa, & vestimenta sacra, dummodo ipsa consecratio non æstimetur, sed vna cum materiali transeat, sicuti notauit Suar. *cit. c.* 14. *n.* 12.

Nota secundò. Licet non possit pro sepultura aliquid exigi, vt pretium, posset tamen accipi, si spontè offeratur; item si diuturna consuetudo introducta sit, vt aliquid detur, absque turpi exactione, specie auaritiæ, illa seruari debet, iuxta *cap. ad Apostolicam, de simon.* & notat Gloss. *in cit. c. abolendæ, ver. exigere*, ibid. Abb. *n.* 7. *& in cap. suam, num.* 4. *&* 5. *de simon.* Maior. *in* 4. *d.* 25. *q.* 4. Sylu. *ver. sepultura, q.* 2. *& ver. simonia, q.* 11. *dicto* 1. Vgolin. *tab.* 1. *c.* 44. §. 1. *num.* 14. Binsfeld. *cit. quæst.* 1. *concl.* 4.

Nota tertiò. Si quis certum locum Ecclesiæ, vel cœmeterii sibi, suæque familiæ, tanquam proprium vendicare velit, non videtur esse prohibitum pro tali iure aliquid exigere, præsertim vbi consuetudo viget. Quia talis obligatio incumbens Clericis, quòd alium in eo loco sepelire non possunt, videtur esse pretio æstimabilis, sicuti notauit Suarez *n.* 22. nec dissentit Ariag. *cit. q.* 100. *art.* 4. *ad* 3. Binsfeld. *concl.* 3. *in fine*, vbi notat, eandem rationem esse de locis, quæ in Ecclesia certæ familiæ ad sedendum iure proprio destinantur, & quasi locantur, atque pecunia his titulis accepta ad ecclesiæ fabricam deputatur.

38 Assertio VIII. Diuina officia, & quæuis orationes non tantum publicæ, sed etiam priuatæ, sunt propriè materia simoniæ:

niæ. Est communis doctrina cum S. Th. q. 100. a. 3. Quamuis nihil obstat, quominus aliquid petatur, v. g. pro Officio funebri, & pro processione, crucis gestatione, &c. non per modum pretii, sed ratione laudabilis consuetudinis, vel ad necessariam sustentationem Ministrorum. Vide Syl. ll. cc. Vgol. tab. 1. ca. 44. n. 15. Suar. c. 15. n. 7. Porrò pro officiis merè corporalibus, vt sunt tumulum facere, ornare, funus gestare, aliquid vt pretium laboris exigi posse, dubitari non debet.

Quod verò ad priuatas orationes attinet, sit S. Thom. art. 3. ad 2. Pauperibus dari eleemosynas ea gratuita beneficientia, ad prouocandum illorum animos, vt gratis, & ex Charitate orent. Cum verò pauperibus pecunia datur ea lege, vt certis horis aut diebus ad dantis intentionem orare teneantur (quod apud nos Magnates, occurrente aliqua necessitate, facere consueuerunt) interpretandum est ad modum stipendii, quale etiam Sacerdoti dari solet, vt pro certa causa sacrificet, sicuti annotauit Suar. cit. cap. 15. num. 9.

39 Assertio IX. Accipere aliquid tanquam pretium, pro susceptione ad statum Religiosum, secundum se simoniacum est, at verò pro sustentatione personæ aliquid accipere, vel exigere, non est illicitum, si Monasterium inops sit, & regula Ordinis permittat. Sin verò diues sit Monasterium, videtur esse simonia iuris Ecclesiastici, quamuis contraria diuturna consuetudo, quæ in Monialium monasteriis obtinuit, damnari facilè non possit. Hæc assertio habet quatuor partes, quarum prima indubitata est. Nam status Religionis spiritualis est, consequenter materia simoniæ, aduersus ius diuinum.

Altera pars est S. Thom. cit. q. 100. a. 3. ad 4. S. Anton. cit. cap. 2. §. 19. Vict. par. 2. relect. de simon. n. 12. Soti lib. 9. q. 6. a. 2. Sylu. ver. simonia q. 15. Angel. eod. ver. 4. Nauar. de reddit. Eccles. qu. 1. mon. 63. Less. cit. c. 35. dub. 13. assert. 3. Binsfeld. in t. 2. de simon. qu. 1. concl. 2. Philiarchi to. 2. de offic. Sacerdot. lib. 6. cap. 7. Suarez c. 17. n. 7. Nam sicuti in matrimonio carnali considerari potest, & ratio Sacramenti, & onus sustentandi coniugem, familiamque, cuius intuitu dos à puella exigitur, licet pro sacramento ipso accipere simoniacum esset. Ita etiam in matrimonio spirituali, seu Religionis professione duo considerare licet, & statum spiritualem, & onus alendi personam quorum posterius temporale, ac pretio æstimabile est.

Tertia pars sumitur ex cap. non satis, c. veniens ad nos, ca. dilectus 2. cap. quoniam, vbi notat Gl. ver. paupertatis prætextu de simon. & extrauag. 1. eod. tit. & traditur à S. Th. in 4. d. 25. q. 3. ar. 2. q. 2. ad 7. Si sine grauamine possit recipi Nouitius, simoniacum est aliquid exigere. Victor. loc. cit. Caiet. 2. 2. q. 100. a. 3. circa resp. vlt. Rosella vers. simonia 5. nu. 1. Armilla n. 5. Less. n. 68. Suar. cit. ca. 27. n. 10. & de censuris, disp. 22. s. 5. n. 10. contra Syl. ver. simonia qu. 15. dicto 2. Sotum cit. ar. 2. in fine Philiarc. cit. cap. 6. Binsfeld. concl. 4. Tol. libr. 2. c. 89. nu. 9. Cum enim Ministeria sufficienter dotata, & Ecclesiæ auctoritate ita instituta sint, vt Religiosi gratis recipiantur, & alantur, cessat ius exigendi aliquid ratione sustentationis; consequenter videtur exactio fieri pro ipsa susceptione ad statum, & ius Religionis, quod spirituale est, vt meritò saltem Ecclesiastico iure simoniacum censeri debeat, sicuti colligitur ex citatis iuribus.

Quartam partem tradit Philiarcus cit. c. 7. Binsfeld. cit. conc. 4. & placet Lessio cit. dub. 13. nu. 70. Suar. cit. sect. 5. nu. 13. Cùm enim expediat Monialium Monasteria sufficientes redditus habere, ne vagandi, aut cum secularibus communicandi occasio ipsis præbeatur, rarò accedit, vt non probabilem titulum exigendi dotem moderatam (præsertim exigente consuetudine diuturna) prætendere possint, quo, & de redditnum sufficientia securiores sint, & plures etiam, quam alioquin deberent, recipere possint, quam iustam causam esse aliquid in ingressu petendi, docent Caiet. Armilla. Nauar. ll. cc. & colligitur ex Trident. sess. 25. c. 3. de Regular. Quapropter Summi etiam Pontifices declararunt, nolle, vt Moniales censuram aliquam incurrant, eò quòd in ingressu, aut professione suarum aliquid exigant, sicuti testantur S. Anton. 3. part. tit. 24. cap. 67. Sylu. ver. excommunicatio, 7. excomm. 44. Nauarr. cap. 27. n. 106. excomm. 20. Id verò obiter hic notandum, quod consuetudo diuturna in eiusmodi facilius cohonestet, quàm statutum: quia statutum vt aliquid detur in ingressu, prima sua origine exactionem continet, sed consuetudo habere potuit originem voluntariam, vt videl. ipsimet ingredientes in talem consuetudinem sponte consenserint, atque progressu temporis diuturni firmata fuerit, vt in simili docet Abb. in ca. cum M. n. 25. de const.

Porrò de tollendis abusibus, qui fiunt circa apparatus, & sumptus conuiuiorum, in susceptione, aut professione Regularium, cum quadam exactione, seu pacto expresso, vel tacito, videri potest Nauarr. supe. citat. q. 1. monit. 61. Binsfeld. concl. 5. Nam eiusmodi consuetudo tanquam corruptela damnatur, in dicta extrauag. vbi tamen additur, licitum esse cum gratiarum actione recipere, si quid sponte, ac liberaliter sine omni pactione oblatum fuerit. Vide etiã Suar. in cit. c. 17. n. 18. & cit. sect. 5. ad fin.

40 Assertio X. Omnis actus iurisdictionis Ecclesiasticæ est materia simoniæ. Est communis assertio, quæ sumitur ex cap. ad nostram, de simon. vbi generatim prohibetur, ne pro ministerio Ecclesiastico aliquid exigatur. Ratio est: Quia sicuti potestas Ecclesiastica spiritualis est, tum ratione principii, tum finis, ita etiam actus ab eo procedentes. Quare simoniacum est, pretium dare, vel accipere pro absolutione à peccatis, c. nemo, ca. Presbyterorum de simonia, pro delegatione facultatis ad audiendas Confessiones, vel data alicui eligendi licentia confessorem, sicuti ex communi notat Anton. cit. cap. 5. §. 16. Suar. cap. 19. nu. 5. Imò pro concessione indulgentiarum, quamuis contributio pecuniæ, ad piam causam applicandæ, exigi possit per modum eleemosynæ, tanquam requisitæ conditionis ad indulgentiam lucrandam. Similiter pro absolutione à censuris, iuxta cap. ad aures, de simonia, & omni actu iurisdictionis contentiosæ quidquam accipere prohibitum est in c. cum ab omni, de vita, & honest. Cleric. Item quæ procurationis causa pro visitationibus, in quibus tamen permittitur moderata victualia, petere, & accipere ab iis, qui visitantur, iuxta c. 1. & 2. & de censib. in 6. & Conc. Trident. sess. 24. c. 3. de reform.

Simoniacum item est, quamcumque dignitatem, curam, aut iurisdictionem Ecclesiasticam pro temporali pretio alicui conferre, vel ad eam eligere, præsentare, sicuti colligitur ex cap. consulere, de simon. & magis patebit §. seq. Similiter pro actibus voluntariæ iurisdictionis, v. g. pro dispensationibus in voto, iuramento, matrimonii impedimento, irregularitate, aliaue Ecclesiastica lege aliquid vt pretium accipere; simonia est aduersus ius naturale, sicuti docet S. Thom. q. 100. art. 3. ad 3. & videri potest extrauagans Bonif. VIII. reuocata, & aucta à Gregor. XIII. Constitut. 28. quæ incipit. Ab ipso, vbi præter alias pœnas excommunicatio latæ sententiæ iis infligitur, qui aliquid accipiunt, dant, vel promittunt, aut paciscuntur pro impetrata gratia, aut iustitia apud Sedem Apostolicam. Veruntamen nihil obstat quominus in eiusmodi dispensatione, aut absolutione à censuris aliquid imperetur, per modum commutationis, aut mulctæ ad causam piam applicandæ, sicuti notauit S. Th. a. 2. ad 2. Quin & per modum stipendii applicandi Officialibus, aut ipsimet dispentanti, absoluenti, moderatum aliquid petere, vel accipere, non est simonia iuris naturalis: quamuis id sacri canones prohibeant, propter speciem, ac suspicionem simoniæ, sicuti colligitur ex cit. ca. ad nostram, sess. 25. ca. 18. de reform. ac docet. Nau. consil. 18. n. 4. de pœnit. & remiss. edit. 2. Vgol. de simon. tab. 1. c. 52. n. 5. Suar. & Less. ll. cc.

Cæterum cùm eiusmodi prohibitio ex iure tantùm positiuo proueniat, ea non ligari Sum. Pontificem, quominus ex iusta causa, à communi iure discedere possit, annotauit Guil. Redoanus, de simonia. par. 1. c. 21. Rebuf. reg. de dispensat. Gl. 5. num. 13. Vgolin. & Nau. ll. cc. Quin etiam si in alio Episcopatu diuturna consuetudo viguit, vt aliquid in eiusmodi dispensationibus, &c. exigatur applicandum Episcopo, aut Officialibus eius, non potest simoniæ criminis damnari, quia præsumendum est, eiusmodi consuetudinem ex legitima causa, titulo, aut priuilegio, introduci cœptam, huc vsque perseuerasse: quamuis consultum valdè esset, tales consuetudines, speciem mali præ se ferentes, tollere siquidem Episcopi, qui sufficientes redditus habent, ex lege iustitiæ obligati sunt ad stipendia iusta Officialibus suis soluenda; ne pro spiritualibus functionibus aliquid loco stipendii exigere cogantur ab iis, quibus administrant, sicuti notauit Sotus cit. c. 15. & colligitur ex ca. cum ab omni. de vita, & honest. Cler. quod multo etiam magis obseruandum est in collatione Ordinum, in qua ne aliquod munus accipiatur ab Episcopo, eiusque Ministris canones seuerius prohibent, sicuti videre est in Concil. Bracar. 2. c. 3. c. si quis Episcopum, 1. q. 1. quod est Concil. Chalced. c. 2. c. sicut Episcopum. 1. q. 2. quod est Greg. l. lib. 4. Epist. 34. & refertur etiam in ca. 2. de simon. & Concil. Trid. sess. 21. ca. 1. de refor. vbi decernitur, vt nihil pro collatione quorumcunque Ordinum, etiam Clericalis tonsuræ; nec pro litteris dimissoriis, aut testimonialibus, nec pro sigillo, nec alia quacunque de causa, etiam sponte oblatum, Episcopi, & alii Ordinum collatores, aut eorum Ministri quocunque prætextu accipiant. Notarii verò, si eis nullum salarium sit constitutum, decimam tantùm aurei partem accipere possint. Quæ tamen constitutio pluribus locis nondum recepta est, sicuti notauit etiam Less. cit. dub. 10. n. 63. §. aduerte tamen.

Simili ratione iudicibus Ecclesiasticis prohibitum est, ne à partibus contendentibus munera exigant, vel accipiant, arg. c. cum in omni, de vita, & honest. Cler. Quamuis enim ibi sermo sit de iudice à Papa delegato, tamen multò magis id locum habet in ordinariis iudicibus, quippè quibus ideo beneficia, aliique pro-

prouentus Ecclesiastici assignantur, vt iustitiam implorantibus partibus administrent; adeò quidem, vt spectato communi iure, maximè Ecclesiastico, ne victualia quidem accipere ipsis liceat, teste Tabiena *ver. Iudex n. 7.* Mol. *tract. 2. de iustit. disp. 83. num. 8.* & sumitur *ex Authen. Vt Iudices sine aliquo suffragio. §. scriptum est, collat. 2.*

Sed neque pro assessoribus Ordinariis sportulæ, aut xenia à partibus exigi possunt: cùm ipsemet Ordinarius, si eorum opera indigeat, salaria præstare teneatur, sicut Mol. *cit. loco notauit n. 9.* Sed alia est ratio de executoribus sententiæ Notario, scriba, Bidello; pro quibus sportulæ exigi possunt, iuxta *Authent. de litigiosis §. Ad declinandas, collat. 8.* Dummodo moderatæ sint, & caueatur, ne potationes in Consistorii, seu tribunalis loco inter Officiales instituantur.

Porrò, si Iudex Ecclesiasticus pro sententia ferenda in causa verè spirituali, v.g. iurispatronatus, pecuniam, vt pretium accipiat, simoniæ crimen committere censendus est; teste Gloss. recepta *in cap. vendentes, 10. ver. iustitiam causa 1. qu. 3.* Abb. *in c. cit. c. cum in omni, num. 7.*

41 Restant duæ Quæstiones. I. est: Vtrùm pro corporali labore, molestia, ac defatigatione, quæ subeunda sunt in spiritualibus ministeriis, v.g. administratione Sacramentorum, Sacrificio, Ecclesiarum consecratione, pretium, siue mercedem accipere licitum sit? Resp. Vnum hic certum esse, quòd pro labore, & obligatione, quæ sacro ministerio per accidens coniuncta sunt, aliquid vt pretium accipi possit: v.gr. si Sacerdos iter milliaris conficere debeat ad Missam celebrandam: item si Cooperator obligare se debeat ad persistendum toto anno, præsertim pestis tempore. Ita Caiet. *cit. q. 100. art. 3. ver. patet tertiò*, & in sum. *ver. simonia, regula quinta.* Nauar. *c. 23. n. 102. notab. 10. ver. quibus addo.* Less. *dub. 8.* Suar. *c. 21. num. 11.* Ioan. Chapeauille *de modo ministr. Sacramenta tempore pest. s cap. 1. q. 18.* Ratio est: quia tunc pretium non accipitur pro ipso opere spirituali, sed pro onere corporali, quod illo accidentaliter, ac separabiliter coniunctum est: videlicet pro extraordinario itinere, obligatione tanto tempore permanendi, pestis tempore extraordinarios labores, fœtores tolerandi, vitæ periculum subeundi.

Alterum verò controuersum est, vtrùm labor, seu defatigatio corporis, quæ per se, ac necessariò coniuncta est, cum sacro Ministerio, puta celebratione Missæ; sacra exhortatione; Ecclesiæ consecratione, pretio æstimari, aut mercede locari possit? Affirmat Adrian. *quodlib. 9. art. 1.* Richard. *in 4. d. 25. art. 3. quæst. 3.* Bonau. *art. 1. q. 5 propè finem.* Gloss. *in c. significatum, de præbend. ver. ita quod.* Cùm enim omnis labor corporalis mercede locari possit, consequenter etiam ille, qui in spiritualibus functionibus subeundus est, iuxta verbum Christi apud S. Luc. *cap. 10. Dignus est operarius mercede sua*, Confirmatur, vbi est meritum operationis secundum iustitiam, ibi merces debetur, quia meritum, ac merces correlata sunt, iuxta illud Matth. 20. *Voca operarios, & redde illis mercedem.* Sed in Clerico spiritualia ministrante est meritum operationis secundum iustitiam, sicuti habetur *in causa 1. qu. 2. cap. vlt.* ex Concil. Agath. *cap. 26. Clerici stipendia sanctis laboribus debita, secundum seruitij sui meritum, consequantur.*

Sed alii communiter negant, S. Tho. *in 4. d. 25. q. 3. ar. 2. qu. 2.* Durand. *q. 3. n. 10.* Palud. *qu. 5. art. 2. concl. 1.* Abb. *in capit. suam, n. 4. de simon.* Syl. *ver. simonia q. 9. dicto 3.* Sot. *cit. q. 6. art. 1.* Suarez. & Less. *ll. cc.* Nam operatio, & labor corporis non est pretio æstimabilis, nisi in ordine ad opus, cuius causa suscipitur; si ergo opus spirituale, ideoque inuendibile est, neque corporis labor, per se, intrinsecè, ac necessario requisitus, vendi, aut pretio æstimari poterit. Etenim, cum corporalis labor nihil pro se proficiat, absque spirituali operis fructu, *quisquis horum alterum vendit, sine quo nec alterum prouenit, neutrum inuenditum derelinquit*, vt habetur *in c. si quis obiecerit, quæstion. 3.*

42 Veruntamen existimo, Doctores in re ipsa, sacris canonibus satis definita, non dissentire, ac facilè conciliari posse, si dicatur: Quod operatio, & labor corporis in spiritualibus ministeriis ad alterius gratiam, voluntatemq; susceptus, duobus modis considerari possit: Vel in ordine ad opus spirituale secundùm genericam rationem operis, aut seruitij in alterius gratiā præstiti. Secundum priorem considerationem, dico cum S. Thom. & communi Doctorum sententia; Pro labore corporali per se coniuncto cum spirituali ministerio pretium accipi non posse: quia æstimanda esset ipsa spiritualis functionis dignitas, atque vtilitas. Secundùm posteriorem verò considerationem dico; Ecclesiasticis Ministris, propterea quod in spiritualibus occupati sunt in gratiam fidelium, ex iustitia deberi temporalia, non vt pretium operis specialis; sed ad sustentationem vitæ. Cùm enim omnibus aliis operantibus ad alterius voluntatem, necessaria sustentatio naturali iure debita sit, cur non etiam iis, qui in spiritualibus ministeriis occupantur? Quia tamen sustentatio ista non commensuratur valori dignitatis, vtilitatique operis, secundùm propriam specificam rationem suam, ideo non potest appellari pretium, siue æstimatio operis, nisi impropriè, & abusiuè, vt idem sit, quod merces, id est, quodcunque præmium ex iustitia debitum operanti, quamuis non secundùm commensurationem operis: sicuti etiam vita æterna dicitur merces operum, licèt in proportione multum excedat, iuxta illud ad Rom. 8. *Non sunt condignæ passiones huius temporis ad futuram gloriam.* Idque notauit S. Tho. *q. 100. a. 1. ad 3.* Quo etiam sensu *Num. c. 18.* decimæ Leuitis dicuntur assignatæ tanquam *pretium pro ministerio:* & Luc. 10. dicitur *operarius dignus mercede sua.*

Sin verò mercedis nomen strictè accipiatur, vt idem sit quod pretium seu æstimatio operis, tunc negari debet pro ministerio Ecclesiastico mercedem exigi posse; sed rectissimè dicitur Ecclesiastico ministro dari stipendium sustentationis; quia datur cum habitudine ad personam operantem, quatenus ea, consideratis qualitatibus, v.g. generis nobilitate, doctrina, studio, & laboribus assiduis, magis indiget, aut digna est. Quemadmodum enim, si persona aliqua constituatur, vt ad voluntatem alterius laboret, sine vllo fructu, & vtilitate, v.g. ædificando, & ædificata mox destruendo; licèt huic homini non debeatur propriæ pretium operis, cùm illud nullius æstimationis, ac valoris sit: debetur tamen merces sustentationis, spectata qualitate personæ laborantis in alterius gratiam: Ita similiter, ministranti spiritualia non debetur pretium, aut merces operis, quod licèt dignissimum, atque homini vtilissimum, tamen propter spiritualem eleuationem suam, inæstimabile est: sed debetur stipendiū sustentationis personæ, sicuti S. Aug. docet *lib. de pastoribus, cap. 2.* vbi postquam dixisset, prædicatoribus Euangelij debitum esse temporalem victum, postea subiungit: *Vnde viuitur, necessitatis est accipere, Charitatis est præbere: non tanquam venale sit Euangelium, vt istud sit pretium eius, quod sumunt, qui annuntiant, vnde viuant. Si enim sic vendunt, magnam rem vili pretio vendunt, accipiant sustentationem necessitatis a populo, mercedem dispensationis a Domino. Non enim est idoneus populus reddere mercedem illis, qui sibi in Charitate Euangelij seruiunt, non expectent illi mercedem, nisi vnde & isti salutem.*

43 Altera Quæstio. Vtrùm omissio actus spiritualis materia simoniæ sit, v.g. si Minister pecuniam accipiat, vt Officium canonicum non recitet, non sacrificet, pœnitentem non reconciliet? Respondeo; Quod non omnis omissio actus spiritualis, quamuis alioquin debiti, propriè est materia simoniæ, sed ea solum omissio, quæ est actus iurisdictionis, aut potestatis Ecclesiasticæ, ita vt eam non exercere, sit moraliter hominem auctoritatiuè ligare, aut detinere. Prior pars responsionis est, ex mente Innoc. *in c. nemo Presbyterorum, de simon.* Adrian. *quodlib. 9. art. 2. in princ.* Less. *dub. 11.* Ratio est, Quia simonia non committitur, nisi spirituale aliquod in commercium, seu contractum veniat, sed omissio operis spiritualis, v. gr. Sacrificii, Canonici Officii, si mera, & pura sit, nullumque spiritualem effectum moraliter pariens, non est aliquid spirituale, consequenter neque materia simoniæ. Cæterum, si aliquis pecuniam accipiat, non præcisè, ac purè, quia opus spirituale in gratiam alterius omittit, quod alioquin exercere vellet, sed tanquam in compensationē iacturæ fructus spiritualis, quem ex opere sacro, ver. gr. oratione, sacrificio percipere posset, manifestam simoniam committit.

Altera pars est ex mente S. Tho. *q. 100. art. 3. ad 3.* Paludan. *d. 25. q. 5.* Sylu. *ver. simonia. q. 9. dict. 5.* Suar. *c. 22. nu. 9.* & habetur expressè *in cit. c. nemo,* vbi vtrumque simoniacum dicitur, & munus accipere, vt pœnitentem reconcilies, & munus accipere, vt pœnitentem a reconciliatione remoueas. Simile est, si Iudex in foro externo absolutionem à censuris non daturum se spondeat, vel examinator non approbaturum se dignos ad ordines, aut Ecclesiasticum beneficium, propter datam sibi ab altero pecuniam. Ratio est: Quia vtrumque horum, videlicet absoluere, & ligatum detinere, approbare, & reprobatum declarare, Ecclesiasticæ iurisdictionis, muneris, aut potestatis actus est, ideoque vtrumque simoniacum, si propter pecuniam, siue pretium qualecunque fiat.

§. V.

DE SIMONIA, QVÆ COMMITTITVR IN beneficiis Ecclesiasticis.

S V M M A R I V M.

44 *Simonia commissa in beneficijs Ecclesiasticis videtur esse contra ius diuinum.*

45 *Prouentus beneficiorum Sum. Pontifex à titulo spirituali separare potest, eosque vendere absque simoniæ vitio.*

46 *An-*

46 *Annatam, seu fructus primi anni ex beneficio, spectato iure communi; solus Pontifex sibi deposcere potest, sed per consuetudinem etiam Episcopi quibusdam locis primorum fructuum nomine, aliquid à promotis postulat.*

47 *Pensiones illæ, quæ propriè Clericales, seu Ecclesiasticæ sunt, absque vitio simoniæ emi, aut vendi non possunt.*

48 *Pensiones mixtæ, id est, quæ Clericorum propriæ sunt, sed non ob sacrum ministerium designatæ, emi non possunt, quamuis redimi possint.*

49 *Non est simoniacum Vicario minuere onus redditum dandorum principali, cum pacto voluntariè ab ipso acceptando, vt in ingressu annatam soluat.*

50 *Permutatio beneficiorum Ecclesiasticorum, si propria pactione fiat sine Episcopi auctoritate irrita est, & simoniaca ob Ecclesiasticum iuris prohibitionem.*

Partes tamen non prohibentur prius tractatum instituere de permutatione, quæ Ordinarij auctoritate perfici debeat.

51 *Omnis commutatio rei spiritualis cum altero spirituali habente annexum temporale, simoniaca in iure censetur.*

52 *Episcopus approbare potest permutationem beneficij cum pensione clericali, non quidem ordinariè, sed in casu speciali alicuius necessitatis.*

53 *Expensæ, quæ de iure faciendæ sunt, in permutatione beneficiorũ in pactũ propria auctoritate deduci possunt, sed non aliæ.*

54 *In permutatione beneficiorum inæqualitas fructuum impositione annuæ pensionis compensari potest, interueniente auctoritate Papæ, non item Episcopi, excepto casu extraordinario necessitatis.*

55 *Transactio differt à compositione amicabili.*

56 *Orta lite beneficiaria, possunt eam partes amicabiles inter se componere, non autem propriè transigere.*

57 *Transactio in alijs rebus spiritualibus, præter beneficia, fieri potest inter partes, sine interuentu rei temporalis.*

58 *Omnis pactio in Ecclesiasticis beneficijs, quæ propria auctoritate fit, tanquam simoniaca damnatur.*

59 *Episcopus, & Iudex delegatus, parti litiganti per modum transactionis adiudicare potest pensionem annuam, in compensationem expensarum, vel ad vitæ necessariam sustentationẽ.*

60 *Ius patronatus videtur esse materia simoniæ, spectato diuino iure.*

44 QVæstio I. Vtrum simonia in beneficiis Ecclesiasticis sit solùm ex iure Ecclesiastico, an etiam diuino? Priorem partem tenent Canonistæ plerique cum Gloss. *in cap. ex p. 1. de Offic. delegati, ver. dimittere, & cap. cum pridem de pactis, ver. illicite.* Iul. Clar. *lib. 5. sent. ver. simonia nu. 5.* Nauar. *c. 23. n. 108. ver. 9.* Less. *cit. cap. 35. dub. 4. nu. 26.* Nicol. Garcias *de benef. p. 1. c. 2. nu. 9.* Posteriorem verò partem amplexi sunt plerique Theologi, Durandus *in 4. dub. 25. q. 5. nu. 11.* Palud. *ead. dub. q. 4. art. 3.* Caiet. *tom. 2. opusc. to. 9. de simon. q. 1.* Victor. *relect. de simon. par. 1. nu. 44.* Valen. *t. 3. disp. 6. qu. 16. part. 2.* Rodriq. *tom. 2. sum. cap. 56. conclus. 2. & 5.* & sequitur Couar. *reg. peccatum, par. 2. § 8. n. 8.* Abb. *ca. extirpandæ, § qui verò, n. 53. de præben.* Quæ sententia vera est: & sumitur *ex cap. si quis obiecerit, c. Saluator, ca. ex multis, de simon.* Ratio est: Quia licet in beneficio Ecclesiastico contineatur ius percipiendi temporales redditus, quod secundum se pretio æstimabile est: attamen illud à prima beneficiorum institutione, ita connexum, atque fundatum est in spirituali Officio, vt non nisi ob illud, seu ratione illius, alicui competere possit. Datur enim beneficium, siue prouentus Ecclesiasticus tanquam debitum stipendium, propter Officium, siue ministerium spirituale, consequenter, si alicui vendatur ius beneficialium prouentuum, venditur etiam illi ius spirituale exercendi officium, cum sine eo stipendium Ecclesiastici beneficij, neque esse, neq; intelligi, possit. cui consonat regula Paschalis Papæ *in cit. c. si quis obiecerit. Quisquis horũ alterum vendit sine quo alterum non prouenit, neutrum inuenditum derelinquit.* Quæ tamen ratio locum non habet, v. gr. in vendito fundo, cui ius spirituale patronatus annexum est, neque in calice argenteo consecrato, quia sicuti hæc temporalia suapte natura non pendent ab annexo spirituali, ita etiam secundùm se vendi, & æstimari possunt, non æstimato spirituali.

45 Locutus sum autem de redditibus Ecclesiasticis beneficij formaliter, & in sensu composito, id est, quamdiu prouentus Ecclesiastici per auctoritatem Ecclesiasticam nec re, nec virtute à spirituali munere separati sunt, sed iuxta primæuam naturam, & institutionem, debentur tanquam stipendium sustentationis pro spirituali munere. Nam in primis certum est decimas, aliosque Ecclesiasticos prouentus à Summo Pontifice tanquam vniuersali Ecclesiasticorum bonorum administratore, re ipsa separari posse spirituali titulo, vt non amplius debeantur propter spirituale ministerium, sed propter aliam causam, seu titulum: qua facta separatione, ius prouentuum emi, ac vendi posse, nemo dubitat, de quo vide Vgol. *tab. 1. cap. 3. § 5.* Nauar. *loc. cit.* Suar. *cap. 24. nu. 23.* Virtualem autem seu implicitam separationem cernere potes in hoc casu: Si Papa conferat alicui beneficium Ecclesiasticum, reseruata sibi annua pensione, seu portione redditaum, eamque pensionem à titulo spirituali eius beneficij separatam, statim ab initio vendat beneficiato, ita, vt aliter nolit illi gratiam collationis beneficij facere, nisi in redemptionem pensionis consentiat, non erit id simonia, sicuti neque vsura est, si alicui nolis mutuare pecuniam, nisi is vicissim tibi statim mutuare, aut vendere velit triticum, sicuti suprà dixi *libro præcedenti, tr. 4. de inst. cap. 16. n. 3.* & docet Suar. *cit. cap. 24. n. 30.* Simile quiddã est: Si Parochus à Sacerdote pretium exigat, propterea quod ipsi licentia det in Parochia stipem lucrandi, celebratis Missis, simonia committi videtur, cum enim stips, siue pecunia detur propter Sacrificium, eo ipso, quod licentia accipiendæ stipis venditur, etiam ius Sacrificandi vendi videtur. Si autem Parochus, qui propter onera, & administrationem Parochiæ, quæ ipsi incumbit, iustè aliquam partem stipis, aut oblationis de Sacrificiis Cooperatoris sui capere potest, cum eodem paciscatur, vt proportione sibi competente, in singulos annos, certam pecuniæ summam numeret, non erit hæc pactio simoniaca, sed iusta venditio.

Quæstio II. An simonia sit, si collator beneficij partem aliquam redditum sibi deposcat; Respondeo, & dico I. Simoniacum haud dubiè est, si collator aliquid exigat, pro ipsa beneficij collatione, quippè quæ est spiritualis muneris actus.

46 Dico II. Non est ex rei natura simoniacum, si collator partem aliquam redditum subtrahat, vt ad Ecclesiasticum aliquem vsum conuertatur: quamuis id in commodum etiam ipsius conferentis cedat. Etenim tali ratione Sum. Pontifex annatam, id est, primi anni fructus, seu integros, seu partem aliquam sibi deposcere solet: de quo videri potest Thomas Campegius *tract. de annatarum instit. ac defensione.* Azor. *tom. 2. lib. 7. capit. 12.* Nauar. *cap. 23. nu. 108. versic. 8.* qui id probat ex plenitudine potestatis Papalis: potest enim beneficia extinguere, alia aliis vnire, diuidere, redditus eorum augere, & diminuere: potest etiam partem redditum beneficiorum vacantium, & non vacantium, cum consensu beneficiariorum; imò, & sine illo, ob iustam causam applicare alicui bello pio, vel aliis piis operibus, & necessitatibus; & consequenter annatas, vel compositiones necessitatibus Sedis Apostolicæ, vel aliis piis operibus applicare.

Sed & Episcopi olim primos fructus ex beneficiis sibi reseruare pluribus locis solebant: cuius rei testis est Gerson. *p. 2. operum tract. de simon. obiect. 3.* Quod tamen iuri communi consonum non est, vti colligitur *ex cap. vn.* Vt beneficia sine diminutione conferantur, vbi id indicat Abb. *nu 5.* S. Th. 2. 2. q 100 *art. 4. ad vlt.* & sumitur ex Trid. *sess. 24. c. 14. de reform.* Imò Nauar. *c. 23. n. 102. in fine*, arbitratur, eo loco reprobari consuetudinem aliquid recipiendi a beneficiariis possessionem capientibus: quod etiam annotatum reperies in declarat Cardinal. super *cit. cap. 14.* Verùm hæc Tridentina Constitutio non omnibus locis recepta est: cùm adhuc hodie in quibusdam Episcopatibus; propter diuturnam consuetudinem, nomine primorum fructuum aliquid accipiatur: sed vt talis exactio augeatur, aut de nouo introducatur, permittendum non videtur. Illud tamen improbari non posse videtur, si episcopus, cum consensu Capituli, partem aliquam primorum fructuum ex beneficiis vacantibus, ob causam necessitatis, applicet, non sibi, sed ad alium pium vsum, v. gr. Ecclesiæ Cathedralis fabricam, vt docent Gloss. *margin.* & Ioan. Andr. *in cap. si propter. de rescript. in 6.*

Tertia Quæstio. Vtrùm pensionem emere, aut redimere simoniacum sit? De pensionibus vide, quæ dixi suprà *tract. 2. cap. vlt.* Quod ad præsentem quæstionem attinet, dico I. Pensiones merè temporales, quæ etiam laicis ob iustam causam designari, ac competere possunt ex Ecclesiasticis prouentibus, sine vitio simoniæ venduntur, ac redimuntur. Est communis assertio. Victor. *par. 1. n. 52.* Soti *lib. 9. q. 7. art. 2.* Tol. *lib. 5. cap. 92.* Lessii *ca. 35. dub. 21. assert. 2.* Suar. *cap. 26. n. 5.* Nam postquam hæ pensiones à spirituali titulo beneficij legitima auctoritate separatę sũt, neq; spiritualibus annexæ; consequenter nec materia simoniæ.

47 Dico II. Pensiones propriè spirituales, quæ ad spirituale ministerium designantur, v. g. Concionatori, Coadiutori Episcopi, sine simonia emi, aut vendi non possunt. Est communis etiam doctrina. Cùm enim talis pensio, non minus quàm beneficium Ecclesiasticum, in spirituali Officio fundatum sit, qui illam emit, aut vendit, etiam spiritualem titulum emere, aut vendere censetur, sicuti præter alios docet Nauar. *in man. c. 23. nu. 110. & lib. 3. consil. 11. de rebus Eccles. non alien. edit. 2.* Quo cum non pugnat, quod pensionarius, retenta obligatione spiritualis offi-

officii sui, ipsas temporales pensiones, seu fructus, alicui ad vitam suam vendere, aut locare possit, absque simoniæ vitio, sicuti notauit Less. *dub.*22.*n.*122. Suar.*n.*10.

48 Dico III. Pensiones mixtæ, quæ Clericorum quidem propriæ sunt, verum non ob spirituale ministerium, sed ob aliam causam designatæ, v. g. propter Clerici paupertatem, senium, litis compositionem, beneficii resignationem, licèt emi, ac vendi nequeant, tamen redimi possunt, saltem vbi constitutio Pii V. eiusmodi pensionibus obligationem officii B. Virginis imponentis, recepta non est. Ita docet Tolet. *lib.*2.*cap.*93. Less. *cit. dub.*22.*n.*125. Binsfeld. *de simon.cap.*9.*q.*2.*concl.*3. Suar. *cit.cap.* 26. Priorem partem probat stylus curiæ Romanæ, quæ eiusmodi venditiones tanquam simoniacas damnat; propterea quod pensiones clericales similitudinem quandam cum beneficiis gerant, sicuti notauit Nau. *l.cit. & cons.*63.*de simon.edit.* 2. Posteriorem partem, præter citatos Doctores defendit etiam Caiet. *tom.* 1. *opusc.tract.*31.*resp.* 10. Ratio est. Quia redimere pensionem non est emere aliquod ius spirituale; sed extinguere onus, seu obligationem temporalem, soluendi annuatim certam summam pecuniæ, aut fructuum: dummodo talis redemptio non ita instituatur, quasi per eam extingui debeat spiritualis obligatio recitandi officii B. V. ex decreto Pii V. vbi receptum est: tunc enim simonia committi censetur, secundum stylum curiæ Romanæ, de quo testatur Nau. *cit.cons.*62.*n.*3.

49 Ex dictis resoluere potes hunc casum: Cuidam Ecclesiæ Collegiatæ parochia incorporata est: ad quam Capitulum Canonicorum constituere solet Vicarium perpetuum, relictis ei omnibus decimis, ac prouentibus, ita tamen, vt ex his copiosis parochiæ fructibus 110. aureos Capitulo quotannis soluere teneatur. Simul vero aliud pactum cum Vicario inire solet, vt statim ab initio redimat onus totius pensionis 500. aureis, vel dimidiæ pensionis 250. aureis, vt deinceps non nisi 250. annuatim pendere cogatur, quæritur, vtrum id absque simoniæ vitio fieri possit? Respondeo, & dico, Non esse conuentionem simoniacam, neque illicitam; modò Vicarius ad talem redemptionem non obligetur, sed in libera eius voluntate relinquatur, vtrum malit partem illam fructuum annuatim soluere; an verò totam obligationem, vel partem eius iusto pretio videlicet quinque annatis, redimere. Nam simonia, omnium consensu, pro materia habet rem spiritualem, vel saltem aliquo modo annexam spirituali: sed in dicta conuentione redimitur res merè temporalis, videlicet obligatio soluendi aliquam partem redituum, quam Capitulum annoatim iustè à Vicario exigere posset. Ergo non interuenit simonia.

Dixi autem, *modò Vicarius non obligetur*: Nam eiusmodi vicariæ perpetuæ, sicuti, & alia omnia beneficia, purè, ac simpliciter conferri debent, sine omni pactione, seu obligatione: cùm alioquin simoniacæ censeantur, saltem ex Ecclesiastico iure, sicuti ex communi notauit Tol. *cit.c.*92. *assert.*1. Suar.*cit.c.* 26.*n.* 20. qui loquitur de Episcopo, cuius Episcopatus grauatus est pensione tribuenda Concionatori; & rectè ait, simoniacum censeri Episcopum, si munus concionandi alicui conferat, ea conditione siue pacto, vt is pensionem annuam statim redimi patiatur: non fore tamen simoniam, si constitutus Concionator in eiusmodi redemptionem liberè, ac sponte consentiat. Idem verò accidit in præcedente casu, non enim obligatio imponitur Vicario redimendi portionem annuam, quam Capitulo præstare deberet, sed potius gratia illi fit, quando optio ei datur, vel annuatim præstandi, vel statim redimendi.

Neque obstat, quod fieri possit, vt is, qui portionem, vel quamcunque pensionem Ecclesiasticorum fructuum iusto pretio redimit, primo statim anno moriatur; ideoque fructus, vel pecuniam, quam ab initio soluere cogebatur, nunquam recipiat; Respondetur enim; Posse etiam contrà fieri, vt qui pensionem redimit, diu viuat, ideoque ex redemptione magnum commodum ferat. Nihil autem frequentius est, quàm vt aliquis ius pro tempore vitæ suæ emat, vel obligationem pro tempore vitæ suæ redimat, æquali periculo tum commodi, tum incommodi reportandi se subiiciens, sicuti apparet in censu vitalitio.

Similis casus: Titius procurauit Caio parochiam, ex qua ille pensionem annuam 100 flor. percipit; optat autem idem Titius, vt Caius pensionem hanc redimat numeratis semel 1000. florenis, verum id fieri possit absque simoniæ vitio. Respondeo: Si Titius paciscatur cum Caio, vt ad parochiam sua industria promotus, dictam pensionem redimere teneatur, haud dubiè simonia est. Secus, si Caius ad parochiam ope Titii promotus libera voluntate redimat pensionem, quæ alioquin redimibilis est.

Quarta Quæstio. Vtrùm sit simonia, beneficium Ecclesiasticum permutare cum altero beneficio; Respondeo, & dico I. Permutatio beneficiorum, si priuata pactione, & sine legitima auctoritate Episcopi fiat, non solum irrita est, sed etiam simoniaca, ex dispositione iuris Ecclesiastici, sicuti habetur *in cap. quæsitum, & cap. cum vniuersorum, de rerum permutat.* Et qui beneficium suum cum altero propria auctoritate permutare ausus fuit, illud amittere meretur: quod intellige per Iudicis sententiam, iuxta *cap. cum alim. eodem tit.* Nam ipso iure, cum permutatio sine Superioris consensu irrita sit, beneficium permutanti, aut renuntianti non amittitur; quia quod nullum, seu inane est, nullum effectum producere potest, sicuti docet etiam Nau. *c.*23.*num.*105. Quamuis autem spectata rei natura, simoniacum non sit beneficium cum beneficio permutare, cum vtrumque spirituale sit, ideoque cum legitima Prælati auctoritate talis beneficiorum permutatio fieri possit, iuxta *cap. ad quæstiones de rerum permutat. Clem. vn. eod. tit.* & docet S. Thom. *q.*100. *art.* 1. *ad* 5. si tamen priuata partium conuentione fiat, periculum est simoniacæ intentionis, ne qui ita permutet, oculum mentis sua ad temporales vberes redditus, eos pro tradito spirituali suo beneficio, aut dignitate, emere, vel, vice versa, pro tradendo sibi spirituali aliquo officio, vendere intendat, sicuti notauit Nau. *c.*23.*n* 100. *ver. tertiò.* Quamobrem positiuo iure omnis eiusmodi pactio circa beneficia Ecclesiastica, tanquam simoniaca, prohibetur *citat. c. quæsitum, c. quam pio.* 1. *q.* 2. *cap. cum pridem, c. vlt. de pactis.*

Veruntamen nihil obstare videtur, quominus partes prius inter se tractare, & conuenire possint de permutatione facienda, verùm non absolutè, & quasi per ipsos exequenda sit, sed cum conditione relata, in consensum Episcopi, in cuius manu beneficia resignare velint, gratia permutationis faciendæ, sicuti colligitur *ex cap. vnius. de permut. & citat. Clem. vn.* vbi Gloss. *ver. volentibus*, *Tractatus permutationis inter partes præcedere potest, tamen ipsa permutatio expeditur Iudicis officio*, & consentit Abb. *in c. quæsitum, nu. vlt. de rerum permut.* Sylu. *ver. permutatio* 2. *q.* 5. Nauar. *lib.* 5. *consil.* 18. *de simon. edit.* 2. Binsfeld. *cap.* 12. *de simon. quæst.* 5. *concl.* 3. Suarez *c.* 32. *n.* 7. *qui addit, nu.* 8. Mutuam partium conuentionem non reuocandi, aut impediendi quantum in ipsis est, permutationem, sed eam Prælato proponendi, in conscientiæ foro validam, & obligatoriam esse, cum nullo iure prohibita reperiatur.

51 Dico II. Similiter simoniacæ censeri debent omnes pactiones, seu commutationes, quæ fiunt circa actiones, aut iura inchoata, & necessaria ad beneficiorum consecutionem, item commutationes illæ, quæ fiunt circa quæcunque spiritualia, quibus temporale aliquod annexum est consequenter, licèt propriè beneficia Ecclesiastica nõ sint. Ita ex communi docet Nau. *c.*23.*nu.*108. Suar. *cit. c.* 34. *nu.* 14. *& seqq.* Exempla prioris partis sunt: Si paciscar me electurum ad Episcopatum Titium, vt is, vel alius, cui promitto, eligere, præsentare, instituere, aut confirmare velit me, vel alterum ad aliud beneficium, cuiusmodi casus ponitur *in cap. de hoc, de simon.* vbi id notant Doctores, & Abb. *in cap. cum essent, eodem in fine.* Exempla posterioris partis sunt; Si quis beneficium permutet, cum vicaria, cooperatura, aut capellania non collatiua, sicuti colligitur *ex cit. cap. quæsitum, de rerum permut.* vbi generatim dicitur; Simoniacam pactionem esse, quæ fit circa spiritualia, vel connexa spiritualibus. Ratio est, quam præcedenti assertione dedi, Quia quando vnum spirituale cum altero spirituali commutatur, cui temporale commodum annectitur, periculum, atque suspicio est, ne id fiat intuitu rei temporalis, adeoque per rem temporalem comparetur ius spirituale, quamobrem tales omnes pactiones iure, & desuetudine ecclesiastica, tanquam simoniacæ damnantur, sicuti colligunt DD. *ex citatis iuribus, & c. cum pridem, c. vlt. de pactis, c. ex parte* 1. *de offic. deleg.*

Quæstio Quinta. Vtrum simoniacum sit permutare beneficium cum pensione, aut portione præstimoniali? In qua quæstione in primis nemo dubitat, simoniacum esse, si talis permutatio sola partium pactione instituatur: Deinde verò, supposita distinctione, inter pensiones, siue portiones præstimoniales, quæ in titulum beneficii erectæ sunt; & alias pensiones, quæ ex sua beneficii natura, vel merè temporales sunt vel mixtæ, & clericales; Respondeo, & dico I. Beneficium cum pensione spirituali, siue præstimoniali portione in titulum beneficii erecta cum Ordinarii auctoritate, permutari potest. Est communis quam docet Suar. *c.* 33. *asser.* 1. Nam tale præstimonium verè beneficium est, sicuti dixi hoc *l. tr.* 2. *c.* 5. *n.* 6.

52 Dico II. Episcopus iure ordinario non potest approbare permutationem beneficii cum pensione, etiam clericali, quæ non est beneficium. Ita Suar. *l. c.* Probatur, episcopus non potest admittere conditionalem resignationem beneficii in fauorem certæ personæ, sed eam tantum, quæ fit causa permutationis cum altero beneficio, sicuti dixi *eod. tract.* 2. *ca.* 17. *n.* 6. Pensio autem, de qua hic loquimur, non est beneficium. Ergo, &c. Cæterum si Clericus, qui ob senium, v. gr. beneficio præesse

non

non potest, purè illud resignet in manu Episcopi, petens sibi necessariam vitæ sustentationem suppeditari; nihil obstat, quin Episcopus tale beneficium pẽsionario alicui conferre possit: eiusque pensionem, si iam vacare incipiat alteri illi, qui beneficium resignauerat, tribuere. Loquor enim de pensionibus, siue portionibus, quæ in aliqua Ecclesia ab antiquo tempore separatæ esse possunt à prouentibus Ecclesiasticorum beneficiorum, vt Episcopi, vel Capituli auctoritate, indigentibus Clericis suppeditentur, sine onere Officij horarij.

Præterea; Titius parochus in morbum incidit, qui diuturnus existimabatur, ideoque beneficium resignare coactus fuit: id Episcopus contulit Caio, reseruans pensionem Titio ægrotanti: Posteà verò præter opinionem, accidit; vt Titius reualescat: & Caius perpetuum morbum contrahat; quid obstabit, si Episcopus beneficium parochiale, sine præcedente pactione partium, restituat Titio, pensionemque ipsius assignet Caio?

Dico III. De Papa non est dubium, quin possit instituere permutationem beneficii, cum pensione. Si tamen pensio non sit annexa vlli obligationi spirituali officii, ne quidem officii B. V. recitandi; tunc securius est, vt id non fiat præcedente partiũ pactione: sed beneficium resignetur Papæ in gratiam pensionarii, adiuncta petitione, vt quia pensionarius pensione sua ampliùs nõ indiget, eã resignare iubeatur, vt resignãti, nõ in pretiũ resignationis, sed causa sustentationis, proueniat, sicuti Suar. *n.* 10. explicat.

53 His denique adde, simoniam fore, si partes permutaturæ, aut resignaturæ beneficium, inter se priuatim paciscantur de expensis ab vno eorum faciendis, sicuti ex communi notat Suarez c. 35. *n.* 24. Præterquam quatenus expensæ de iure ab aliquo faciẽdæ sunt, iuxta receptam regulam: *Quod de iure, seu ex iustitia fieri oportet, idipsum in pactum deduci potest, absque vitio simoniæ.*

Quæstio Sexta. Vtrum sit simonia, in permutatione beneficiorum, fructuum inæqualitatem pecunia, vel pensione annua ex pinguiore beneficio detracta, compensare? In qua quæstione cõsentiunt Doctores, id priuata solùm conuentione fieri non posse sine labe simoniæ: Dissentiunt verò, vtrum simoniacum sit, si Superioris, puta Episcopi, auctoritas intercedat? Negant Angel. *ver. permutatio*, §. 6. Syl. *eod. ver.* 2. *q.* 6. Less. *dub.* 17. *n.* 101. & probant *ex c. ad quæstiones, de rer. permut.* vbi Clem. III. respond. Ecclesias parochiales auctoritate Episcopi permutari posse, ita, vt si possessiones vnius abundantiores sint, excessus pecunia compensetur.

54 Sed contrarium docent Abb. *in cit. c. ad quæst. n.* 3. Adrian. *in quodlib.* 9. *a.* 3. *ad* 5. Nau. *c.* 33. *n.* 100. *notab.* 3. Arrag. 2. 2. *q.* 100. *a.* 4. *ver. tertiò est aduertendum.* Cou. 1. *resol. c.* 5. *nu.* 8. & 9. Vasq. *de benefic. c.* 2. n. 178. Suar. *c.* 34. *n.* 9. Ratio est: quia fructus, siue redditus beneficiales ita annexi sunt spirituali titulo, vt nemini deberi possint, nisi ratione spiritualis præstiti officii, consequenter, qui redditus beneficiales emit, ipsum titulum, siue ius officii emere conuincitur: vt suprà etiam argumentatus sum *n.* 44. Quare ad euitandam simoniam, necesse est redditus à spirituali titulo prius separari, quàm in contractum, siue commutationem pro pecunia venire possint: cùm autem talis separandi facultas Episcopo iure ordinario non competat, *arg. cap. nisi essent, de præbend.* sequitur, quòd is approbare non possit, vt vberioris beneficii redditus pecunia compensentur: quãuis id Papa possit, ex plenitudine suæ potestatis, sicuti docet Caiet. 2. 2. *q.* 106. *ar.* 4. *verb. ad primum horum.* Suar. *c.* 34. *n.* 12. Sed non facilè solet talis modus compensationis etiam à Papa approbari per interuentum pecuniæ, propter speciem, ac periculum simoniæ. sed alter modus conuenientior, vt beneficio pinguiori pensio imponatur, soluenda alteri, qui tenue beneficium accipit. Quod ipsum iure quidem ordinario Episcopo concessum non est: sed fortasse in casu extraordinario necessitatis, aut magnæ vtilitatis, vocatis iis, quorum interest, etiam ab Episcopo talis pensio imponi poterit. Vide quæ dixi suprà *num.* 52.

Ad *c. ad quæstiones*, respondent Cou. & Suar. *loc. cit.* ex doctrina Abb. ibid. Sermonem esse de parochialibus Ecclesiis, quæ duabus Conuentualibus vnitæ erant, vnà cum possessionibus, non in titulum beneficii, sed in proprietatem ad Fratrum sustentationẽ, quamobrem tales possessiones quasi temporales censeri solent: atque in permutatione seorsim, ac separatæ à iure Ecclesiarum spirituali æstimari, ita vt quatenus ex vna parte superant, excessus pecunia refundatur, sine ordine ad iura spiritualia, sicuti etiam docent Abb. *n.* 4. aliique Doctores in *cap. cùm venerabilis, de except.* Pro quo inserire potest regula, quam tradunt Canonistæ communiter. Quod *vnio beneficij facta in perpetuum alicui Ecclesiæ operatur extinctionem tituli, vt ampliùs beneficium non censeatur: sed velut prædium Ecclesiæ eius, cui vnio facta fuit*, sicuti dixi hoc lib. *tract.* 2. *cap.* 9. *num.* 2.

55 Quæstio Septima. Vtrùm transactio, seu pactio onerosa ad terminandam litem beneficialem, absque simonia fieri possit? Transactio dicitur, cùm in lite dubia aliquid remittitur, altero retento, aut vicissim petito, *l.* 1. *ff. de transact.* & *l. transactio, C. eod.* Quare differt à pacto, seu remissione gratuita, quæ etiam *amicabilis compositio* appellatur *c. super eo, de transact.* Nam qui ita paciscitur *donationis causa, rem certam, & indubitatam liberalitate remittit*, *citat. libr.* 1. Vt si aliquis lite, quam iustè mouere potest, gratis cedat, omnemque actionem remittat: vel si creditor, cui liquido iure centum debentur, exactis octoginta, viginti remittat: vel si Summus Pontifex, parte debitorũ incertorum condonata reliquum in pias causas erogari præcipiat; censeri non debent propriè transactiones, sed liberales compositiones, sicuti dixi etiam *lib.* 3. *tr.* 4. *de instit. cap.* 31. *n.* 2.

56 Nunc respondeo, & dico I. Orta lite de Ecclesiastico beneficio, vel alia re spirituali, non prohibentur partes gratis, & amicabiliter inter se componere. Ita habetur expressè *citat. in capit. super eo*, vbi Abb. notat *num.* 2. duobus id modis fieri posse. Primò, si vnus spontè, & gratis iure suo cedat, litemque deserat: etsi nihil obstet, quominus posteà donum ex gratitudine sibi oblatum recipiat. Secundò, si in arbitros compromittant; vt illi parti rem totam adiudicent, quæ potiore iure niti videtur. Et posse vtrumque modum compositionis absque Superioris consensu institui, docet Abb. ibidem præterquam, si oporteat possessorem beneficii illud dimittere, quod sine Superioris auctoritate fieri nõ potest, sicut habetur *in c. admonet, c. quod in dubijs* 6. *de renunc.* & videri potest Vgol. *tab.* 1. *c.* 29.

Dico II. transactio simoniaca est, in qua ex vna parte beneficiũ Ecclesiasticum, ex altera verò parte res temporalis datur remittitur, retinetur. Ita habetur expressè *in c. cùm pridem, de pactis*, *c. super eo, c. constitutus, de transact. cap. de arbitris.* Exempla sunt: Si in lite beneficiaria litiganti pecunia detur, vt à lite desistat; vel ipsi beneficium relinquatur, vt pecuniam offerat, vel pecuniarum debitum remittat; cuiusmodi pactiones in dictis iuribus tamquam simoniacæ damnantur. Eademque ratio est, si controuersia orta sit de alia quacumque re spirituali: v. g. sacris reliquiis, iure patronatus, eaque per transactionem, interuentu alicuius rei temporalis, ac pretio æstimabilis, dirimatur, sicuti constat *ex cit. cap. super eo, & c. præterea*, 1. *de transactionibus.* Ratio est: Quia transactio est reciprocus contractus, & species quædam commutationis: spiritualia autem cum temporalibus commutari non possunt, sine vitio simoniæ.

57 Dico III. Licet controuersiæ, quæ circa alias res, vel iura spiritualia versantur, terminari possint offerendo, vel retinendo aliud spirituale, id tamen concessum non est in materia beneficiali, nisi Prælati auctoritas intercedat. Ita ex cõmuni docet Suar. *cap.* 51. *assert.* 2. & 3. Prior pars assertionis probatur: Nam, vt paulò ante dixi, transactio est species quædam permutationis: spirituale autem cum spirituali permutari nihil prohibet, sicuti constat *ex c. ad quæstiones, & c. vlt.* vbi id notat Gl. *ver. temporalia, de rerum permut.* Exempla sunt: Si cõtrouersia orta sit inter Prælatos de iurisdictione spirituali, transactionẽ facere possunt, diuidendo loca, vel actus iurisdictionis. Si lis orta sit de reliquijs potest fieri transactio, vt vni relinquantur, qui obligatus sit alias reliquias in compensationem dare. Verùm si materalia ornamenta adiuncta sunt, ea seorsim æstimari, & in commutationem venire debent, sine ordine ad permutationem sacrarum reliquiarum secundùm se, eademque ratio est, si Ecclesia, v. g. parochialis cum possessionibus, vel decimæ spirituales alicui Monasterio incorporatæ sint ad sustentationẽ Fratrũ; tunc orta aliqua controuersia cũ altero Monasterio, transactio fieri potest; ita, vt contractus nõ misceantur, sed iura spiritualia seorsim in commutationẽ veniãt? posteà verò tẽporales prouẽtus, à pristini extincti beneficii titulo separati æstimentur, iuxta *c. ad quæst.* paulò ante explicatũ.

58 Posterior pars sumitur *ex cit. c. constitutus, & c. super eo*, vbi id Abb. notat, aliique communiter. Ratio est: Quòd omnis reciproca pactio, conuentio, permutatio in beneficiis Ecclesiasticis, quæ propria auctoritate fit, tamquam simoniaca prohibeatur, Ecclesiastico iure. Verùm cum Prælati, aut Iudicis Ecclesiastici auctoritate, perinde ac permutatio, ita & trãsactio in beneficiis iusta causa fieri potest, designando etiam annuam pensionẽ ex beneficii redditibus soluendam, ei qui alteri beneficium relinquit, sicuti constat ex casu *c. nisi essent, de præb.* vbi respondetur; Si duo electi ad aliquam dignitatem, compromittant in Iudicem (ordinariũ, aut delegatũ) posse eum, tanquam arbitrum, vnũ compromittentiũ confirmare, & alteri pro bono pacis, de redditibus prouisionem facere; de quo Abb. ibid. *n.* 4. Quinimò, etiam si compromissio fiat in alios arbitros Clericos, qui alioquin nullã super ea causa iurisdictionem habent; posse eos litem componere, vni parti, quæ potiore iure nititur, beneficium adiudicando, & alterã partem præstatione aliqua grauando, colligitur *ex c.* 2. *de arbitris*, vbi Abb. *n.* 10. & Suar. *cit. c.* 51. *in fin.* Dummodo beneficium non deseratur ab eo, qui illius possessionem iam cœperat, sicuti suprà dixi, & notat Abb. *in cap. de cætero, nu.* 1. *de transact.* Nulla item

pensio annua in beneficio designetur: id enim fieri non potest sine auctoritate Ordinarij; aut saltem Iudicis delegati, iuxta ea quæ dixi suprà *n. 2. c. 18. num. 3.* & notat Abb. *l. c. nu. 3.* Suar. *n. 24.*

Illud denique DD. citati, aliique communiter aduertunt, pensionem, aliamue præstationem temporalē, sola prouidentia Prælati, Iudicis, aut arbitri, propter bonum pacis, resignari posse; nun item, si partium litigantiū pactio, & inchoata transactio antecessit, sicuti colligitur *ex cap. cum pridem, de pactis.* Vbi Papa noluit confirmare transactionem à partibus propositam, vt beneficium Ecclesiasticum alteri litigantium cedatur; is verò pro expensis tres marchas argenti soluere debeat, *pro eo quod videbatur prauā illicitæ pactionis speciē continere.* Si tamen agatur non de sola temporalitate; sed de pensione aliquo modo spirituali, & naturā beneficij participante, qualis dari solet propter spirituale aliquod officium: tunc nihil obstare videtur quin partes inter se conueniāt, eamque conuentionē Episcopo confirmandā offerant, sicuti sup. dixi in permutatione beneficiorū, & notauit Suar. *cit. c. 51. n. 20.* Ratio est: Quia in hoc casu non temporale pro spirituali, sed spirituale pro spirituali datur, aut commutatur; quod non ita simoniæ speciem præfert, etiam in materia beneficiali, si Ordinarij auctoritas posteà accedat.

59 Illud solum in dubium vocari potest: Quomodo à simoniæ labe excusari possit, si Episcopus, Iudex delegatus, aliusue Clericus arbiter designet parti litiganti præstationem merè temporalem, vt à lite beneficiaria recedat? Respondeo, id fieri non posse, tanquam in compensationem dubii iuris, quod pars illa ad beneficium habet; quippe cùm illud spirituale sit, ideòque pretio temporali, absque simoniæ vitio non redimatur; verùm aliis de causis, seu titulis eiusmodi temporale adiudicari potest parti, quæ à lite beneficiaria recedit, videlicet in compensationem laborū, & expensarum, quas in litigando frustrà faceret: vel ad necessariam sustentationem personæ, quæ à iure, & actione desistit, ac denique in bonum pacis, & concordiæ, quæ ipsi etiam transigenti vtilis est, adeòque pretio æstimabilis, sicuti notat Suar. *cit. c. 51. n. 22.* & videri potest Abb. *in cit. cap. 2. de arbitr. num. 10.*

60 Quæstio Octaua. Vtrùm ius patronatus sit materia simoniæ, & num ex iure diuino? Ad primam partem certa est responsio affirmans, apud S. Th. *q. 100. ar. 4. ex cap. præterea, de transact. & cap. quia Clerici, c. de iure, de iure patron.* vbi dicitur, si patronatus per se vendatur, venditionem, tanquam Simoniacam, irritam decerni oportere. Circa alteram verò partem dissentiunt DD. Nam multi Canonistæ, nominatim Abb. *in cap. quanto, num. 6. de iudic.* Rochus Curtius *de iure patron. ver. ius, nu. 2.* Selua *p. 1. de benefic. q. vlt. prope fin.* & alii quos citat, & sequitur Binsfeld *in rubr. de simon. notab. 7.* existimat, ius patronatus non esse quid spiritale secundùm se: sed solùm annexum spirituali antecedenter: ideòque eius venditionem non esse prohibitam, quia ex se mala, & simoniaca sit: sed esse malam, & simoniacā, quia sacris canonibus prohibita est: sicuti, & venditio chrismatis, officii Thesaurarij, &c.

Alii verò contrarium rectius docent, Gl. in c. *præterea, ad fin.* Nau. *in rubr. de Iudic. n. 39.* & alij quos citat, & sequitur Suar. *c. 18. n. 7.* Ius patronatus, siue præsentationis, licet sit annexū spirituali antecedenter, videl. Ecclesiastico beneficio; tamen etiam secundùm se spirituale quid esse: *quia nihil repugnat*, inquit Nau. *vt vnum, & idem sit spirituale, & annexum spirituali.* Nam sic vasa, & vestes consecrata spiritualia sunt principaliter propter habitudinem ad Sacrificium, & sacramenta, ad quæ antecedenter ordinantur, sicuti ius patronatus ad Ecclesiasticum beneficium; idque constat ex doctrina S. Thom. *quæst. 99. art. 3.* Et tamen ipsæ etiam sacræ vestes, & vasa secundùm se spiritualia censentur, propter Ecclesiæ institutionem, & consecrationem; & qua talia vendi, aut pretio æstimari non possunt, sine vitio simoniæ aduersus ius diuinum, supposita Ecclesiæ illa institutione. Quare simili modo, si ius patronatus, seu præsentationis, Ecclesiastica potestate institutum, secundùm se vendatur; aut fundus, cui tale ius annexum est, illius ratione pluris æstimetur, committitur simonia aduersus ius naturale, & diuinum. Quia venditur id, quod per se, ac intrinsecè spirituale est; siue consideretur ratione principij, à quo promanat, quæ est Ecclesiastica potestas, per quam etiam beneficia instituta sunt; siue ratione proprii actus, quæ est præsentatio ad beneficium spirituale, per quam ipsi præsentato, potentia, siue ius, saltem passiuum, acquiritur, vt ipse ad beneficium institui possit, atque etiam debeat, si idoneus sit, sicuti habetur *in capit. significasti, de iure patronatus.* Quapropter ius præsentandi valdè affine est iuri eligendi ad prælaturam: quare sicuti ius illud eligendi secundùm omnes spirituale est, tum ex origine sua, tum ex proprio actu, & obiecto, seu termino, ad quem ordinatur; ita & ius præsentandi. Nam de hoc, tanquam principali iure, loquimur, cum dicimus, patronatum sine simonia vendi non posse.

§. VI.

QVOTVPLEX SIT SIMONIA.

SVMMARIVM.

61 *Simonia alia ex naturali iure, alia ex Ecclesiastica tantùm constitutione.*

62 *Officia quædam Ecclesiæ quamuis circa res temporales, Ecclesiastico iure vendi prohibentur.*

63 *Officia sæcularis potestatis vendere consultum non est, sed Reipublicæ perniciosum.*

64 *Papa simoniam incurrere potest, præsertim contra ius naturale, ac diuinum.*

65 *Officiales in curia Romana, non minùs, quā aliorum Prælatorū Ministri, simoniam committere possunt, si pro data, aut promissa pecunia aliquid spirituale impetrent: quāuis pro labore accidentaliter coniunctio aliquid sine vitio simoniæ accipi possit.*

66 *Simonia solo Ecclesiastico iure introducta, est peccatum irreligiositatis, sed non propriè peccatum simoniæ.*

67 *Simonia alia mentalis est, alia conuentionalis, & alia mixta.*

EXplicatis ijs, quæ ad essentiam simoniæ spectant; nunc diuisiones eius aggredimur.

61 Prima diuisio. Simonia alia est prohibita, quia mala est, alia verò mala, quia prohibita est. Ita docet Gl. communiter receptā in *c. ex parte, 1. ver. remittere de offic. deleg.* ibid. Innoc. Hostiens. Palud. *in 4. d. 25. q. 4. a. 2.* Durand. *in 4. d. 25. q. 5.* Sensus diuisionis est, quod alia simonia sit, quæ iuri naturali, ac diuino repugnat; alia verò, quæ ex rei natura simonia non est, sed solùm ex Ecclesiastica prohibitione, sicuti explicat Henricus de Gandauo *quodlib. 6. quæst. 26.*

Porrò non rectè aliquis dixerit: Simoniam iuris naturalis eam esse, quæ circa spiritualia versatur; simoniam verò iuris Ecclesiastici, quæ circa annexa spiritualibus. Fallit enim hæc regula tripliciter. Primò, quia quædam sunt spiritualibus antecedenter annexa, quæ tamen secundùm se sacra, & spiritualia sunt; ideòq; eorum venditio diuino iuri aduersatur, vt ius patronatus, sacra vasa. Secundò, quia quædam sunt secundùm se quidē temporalia, tamen ita inseparabiliter suaptè natura annexa spiritualibus (idque vel concomitanter, vt labor intrinsecus, & per se necessarius ad sacramenta, Sacrificium; vel consequenter, videl. redditus beneficij Ecclesiastici) vt talium venditio diuino, etiam iuri repugnet. Tertiò fallit, quia licet materia spiritualis sit, si tamen alterum, quod ad simoniacam pactionem concurrit, non sit propriè temporale pretium: non potest esse simonia iuris diuini, sed solùm Ecclesiastici: idque, vel quia temporale non est, sed potiùs spirituale, quod cum altero spirituali commutatur, vt Ecclesiasticum beneficium cum beneficio: vel licet merè temporale sit, tamen non est pretium commutationis, sed donum liberale, qua ratione in Concil. Trid. *sess. 24. c. 18 de reform.* prohibetur examinatoribus ad beneficia: *Ne quicquam prorsus occasione huius examinis accipiant: alioquin simoniæ vitium, tam ipsi, quàm dantes incurrunt.* Et de admissione ad ordines similia habentur *sess. 21. c. 1. de reformat.* Et de non accipiendis muneribus in visitatione contra Constitut. Innoc. IV. sub pœna interdicti Episcopo imposita; alijs verò inferioribus Clericis sub pœna suspensionis ab officio, ac beneficio, nisi intra mensem duplum restituant Ecclesiæ, à qua acceperunt, *c. exigit. iunct. c. 1. & c. felicis, de censib. in 6.*

Quare aliter dicendum est; Simoniam solius iuris Ecclesiastici duplicem esse; Vnam, quæ versatur circa materiam, quæ neque in se neque proxima habitudine, aut intrinseca dependentia, sed solùm remotè, vel accidentaliter rei spirituali annexa est: cuiusmodi annexio, & habitudo nō sufficeret ad vitium simoniæ, spectata rei natura, nisi Ecclesiastica constitutio accederet. Hac ratione, solo Ecclesiastico iure prohibitū est, ne pro sacro oleo, vel chrismate aliquid exigatur *cap. non satis, de simon.* quamuis alioquin, spectata rei natura, simoniacū nō sit, materiā rei spiritualis, pretio secūdū se æstimabilē, vēdere, sicuti dixi sup. *§. 4. ass. 5. & 7.*

62 Præterea in Concil. Chalcedon. *c. 2.* relato *in c. si quis Episcopus, 1. q. 1.* seuerissimè tanquam simoniacum prohibetur, ne Episcopus pro pecunia aliquem promoueat ad officium *dispensatoris*, id est, œconomi, seu administratoris rerum Ecclesiasticarum, aut *defensoris*, seu syndici, aut Iudicis circa res temporales Ecclesiæ; vel *Mansionarij*, quæ videtur esse pars œconomiæ, ad distribuendas mansiones Clericis. Vide Vrban. II. *in c. Saluator, q. 3.* Gl. ibid. & *in cit. c. si quis Episcopus*, vbi rectè ex textu colligit, idem sentiendum esse de officio Archidiaconi, Archipresbyteri, Primicerii, qui & Magister chori dici potest, item de officio Sacristæ, Thesaurarij, seu Custodis. Nam licet dicta officia simpliciter temporalia sint, eorundemque actus, & proximum obiectū temporale; ideòque spectato iure naturali, ac diuino, sine vitio simoniæ vendi possint; quia tamen saltem remotam quandam ordina-

dinationem, seu habitudinem ad finem spiritualem habent; nec non ab Ecclestica Prælatorum iurisdictione à Christo concessa, instituuntur, ideò propter seruandum Ecclesiæ decorem, & vitanda incommoda, quæ sequerentur, si talia officia venalia essent, Ecclesiasticis canonibus eorum venditio tanquam simoniaca prohibetur, sicuti colligitur ex citatis iuribus, & pleriq; DD. fatentur apud Caiet. *ver. simon. reg.* 3. Victor. *p.* 1. *de relect. n.* 16. Abb. *in c. consulere de simon.* Suar. *c.* 29. *n.* 4. Quamuis aliqui negãt eiusmodi officia, si spiritualem functionem non habent, & in laicũ etiam cadere possint, materiam simoniæ esse, vt videre est apud Innoc. *c.* 1. *Ne Prælati vices suas, &c.* Syl. *ver. simon. q.* 13. *dict.* 7.

Illud verò certũ est, licet officia ipsa, secundùm probabiliorẽ, & sacris canonibus conformiorem sententiã, vendi non possint, ipsas tamen officiorũ functiones, vtpotè merè tẽporales, sine vlla simoniæ suspicione æstimari, & pro mercede, seu pretio propriè dicto vendi, vel potiùs locari posse, sicuti notauit Suar. *num.* 13.

63 De aliis verò merè temporalibus officiis, seu muneribus; quę à sæcularibus potestatibus conferuntur, quod ea vendere per se quidem iniustum non sit; attamen minus consultũ, imò plerumq; Reip. perniciosum, docet S. Th. *opusc.* 21. *ad Ducissam Brabantiæ*, Gabr. *in* 4. *d.* 15. *q.* 5. *in fin.* Caiet. *in sum. ver. offic. venalitas*, Vasq. *p.* 1. *illustr. contron. c.* 42. 43. Binsfeld. *in c.* 35. *de simon. q.* 2. *concl.* 2. Quia hac ratione inepti homines ad publica munera assumuntur, qui subditos iniquis plerumque exactionibus grauant.

Ex dictis dubium resolui potest, quod mouent Canonistæ *in c.* 1. *de simon.* Vtrùm Papa simoniacus esse possit; Respondeo.

64 Et dico I. Summus Pontifex incurrere potest simoniam, contra ius naturale, & diuinum. Ita S. Th. *q.* 100. *ar.* 1. *ad* 7. Palud. *in* 4. *dist.* 25. *qu.* 4. *ar.* 1. Durand. *ead. dist. qu.* 5. Nau. *c.* 23. *nu.* 108. *in princ.* Victor. *p.* 1. *n.* 39. Sylu. *ver. simon. q.* 4. Binsfeld. *in cit. c.* 1. *q.* 2. Less. *lib.* 2. *c.* 35. *dub.* 5. Suar. *c.* 52. Nam Papa perinde, ac alij naturalibus, ac diuinis legibus obligatur. Quamquam, si simoniam committat, ab hominibus iudicari, & puniri non potest, ideòque nec pœnas, seu censuras canonum incurrit. Quia *ipse à nemine iudicandus est nisi deprehendatur à fide deuius*, siue hæreticus, *cap. Papa, d.* 40.

Dico II. Pontifex non facilè incurrere potest simoniam, quæ ex iure tantùm Ecclesiastico promanat. Hæc est communior Doctorum sententia, vt videre est apud Victor. Sylu. Nau. Binsfeld. Suar. *ll. cc.* Ratio est: Tum quia pleræque simoniæ, iure Ecclesiastico introductæ, peculiari ratione ad inferiores pertinent, non ad Sum. Pontificem, sicuti ostendit Suar. *n.* 5. Tum quia, si aliqui canones Ecclesiastici circa hanc materiam simoniæ sunt, quorũ obseruatio æqua ratione ad Papam pertinere videatur; nihilominus, occurrente iusta causa, propter quam cum altero dispensare poterit, ipse non obligabitur. Verùm si in tali casu, qui rarissimus est, ratio nulla sit ab vniuersali lege Ecclesiastica discedendi, tum etiam Papa simoniæ labem contrahere videtur: cùm & ipse, & ex cõmuniore Doctorum sentẽtia, legibus Ecclesiasticis, quoad vim directiuã, obligatus sit, sicuti dixi in *lib.* 1. *tr.* 4. *c.* 9. *n.* 3. & inter alios docet Victor. *cit. n.* 39. Binsfeld. *concl.* 3. Less. *n.* 33.

65 Porrò in Curia Romana simoniam committi posse ab Officialibus etiam aduersus sacros canones, dubitari non potest. Imò etsi Papa id sciat, & dissimulet, non ideò statim præsumendã esse dispensationem notauit Suar. *cit. c.* 52. *n.* 11. Quamuis si diuturno tempore cum scientia, & patientia Põtificis, non obseruetur lex Ecclesiastica, quæ tanquã simoniacum prohibet, quod per se malum, atque illicitũ non est, tunc ea per desuetudinem abrogata censeri potest. Adde, Officiales Papæ, non minus, quàm aliorum Prælatorum Ministros, Oratores, & quoscumque intercessores, simoniam committere, si pro data vel promissa pecunia alteri impetrent Ecclesiasticum beneficium, sacrum ordinem, vel aliud spirituale, sicuti docet Innoc. *in c. cum de ætat. & qualit.* Innoc. & Felin. *in cap. tanta de simon.* Syl. *ver. simon. q.* 6. Nau. *c.* 23. *n.* 106. *ver. ad quintum.* Suar. *cap.* 53. *n.* 14. & sumitur *ex cap. præsentium*, 1. *q.* 5. Ratio est: Quia si intercessori, vel laudatori pretiũ detur propter beneficium impetrandum, emitur quodammodo, & æstimatur ipsum beneficium: tum quia intercessio, propter ordinẽ ad illud, valorem, seu dignitatem compensationis acquirere cẽsetur, tum quia ipsa beneficij collatio prouenit quodammodo ab ipso intercessore, tanquam causa moraliter mouente collatorem: quare; *paria sunt*, inquit, *dare collatori, & dare tertio, vt moneat collatorem ad conferendũ.* Si tamen aliquid detur Officiali pro præbendo aditu, vel pro labore accidentaliter coniuncto sæpius eundi, ac redeundi ad collatorem, non erit simoniacũ, sicuti Nau. ibid. notauit, & Suar. *n.* 17. vbi addit si Officialis, vel Orator meram exhibeat informationem causæ, vt testimoniũ veritatis, sine vlla suasione, deprecatione, posse aliquid accipi: propterea quod officium Aduocati, Informatoris, Testis etiam in causa spirituali, temporale, ac pretio æstimabile esse possit. Quamuis talia in praxi non carent periculo simoniæ; quapropter si labor, & temporis iactura notabilis est, tutius erit aliquid accipere, solùm per modum stipendij ad sustentationem vitæ.

66 Aliud dubium est: vtrùm simonia solo Ecclesiastico iure introducta sit, verè, propriè, & vniuocè, simonia appellãda? Resp. & dico I. Esse hoc peccatum contra virtutem Religionis, & speciẽ quandam irreligiositatis, ac sacrilegij, sicuti præter alios notauit Valent. *q.* 16. *p.* 5. contra Durand. *in* 4. *d.* 25. *q.* 5. *n.* 6. vbi ait, esse peccatum duntaxat contra obedientiam. Probatur assertio: nam lex positiua, præsertim Ecclesiastica, præcipiens aliquem actum, alioquin differentem, ex motiuo alicuius virtutis facit eũ materiam necessariam eiusdẽ virtutis: & vice versa, prohibens actũ, alioquin indifferentem ex motiuo alicuius vitij efficit eũ moraliter malum sub genere vitij aduersantis eidem virtuti, sicuti videre est in exercente mercatum, in loco sacrato, & in fornicante cũ cõsanguinea in tertio, vel quarto gradu: nam prior ille sacrilegiũ committit, posterior incestum, ex solius Ecclesiasticæ legis prohibitione. Atqui similiter pactiones aliquę, licet spectato solo iure naturali, ac diuino simoniacæ non sint, quia tamen similitudinẽ, atque periculum simoniæ in se continent, ideò Ecclesiastici canonibus, intuitu religionis, siue reuerentiæ rebus sacris, ac spiritualibus conseruandæ, prohibentur. Ergo dicendũ, transgressionẽ taliũ legum Ecclesiasticarũ, esse peccatum contra virtutem Religionis, & speciem quandam sacrilegij, ex genere suo mortalem.

Dico II. Simonia, quæ est contra solum ius Ecclesiasticũ eisdem pœnis, ac censuris in sacris canonibus subijcitur, quibus alię simoniæ, quæ iuri diuino aduersantur. Hæc est communior DD. sententia, sicuti fatetur Arrag. 2. 2. *qu.* 100. *ar.* 6. *dub. vlt.* quamuis ipse contrarium sentiat: item P. Nau. *lib.* 2. *c.* 2. *n.* 436. vbi negat permutantes beneficium cum beneficio, vel pensionẽ sibi reseruantes sine Superioris legitima auctoritate, excommunicationẽ, aut priuationem beneficij ipso iure incurrere. Sed contrariũ docet Redoanus *p.* 3. *c.* 8. *n.* 3. Nau. *c. si quando, de rescript. except.* 4. Suar. *c.* 55. *n.* 19. *arg. cum olim, de rerum permut. c. de hoc, de simon. iunct. extrau.* 1. *&* 2. *eod. tit.* Ratio verò est, quia licet simonia ex solo iure positiuo descendens, non sit verè, ac propriè peccatũ simoniæ; tamen per iuris canonici dispositionem ei æquiparatur, ideòque eisdem pœnis subiicitur, vti notauit Sotus *lib.* 9. *qu.* 5. *art.* 2. *ante resp. ad argument.*

Dico III. Si res exactè consideretur, videtur mihi vera resolutio Sot. & Valent. *loc. cit.* Arrag. 2. 2. *q.* 100. *ar.* 1. *assert.* 2. *& cit. dub. vlt.* Binsfeld. *in rubr. de simon. notab.* 32. *concl.* 3. *&* 5. Nullã verè, propriè, atque vniuocè dictam simoniã ex solo iure positiuo oriri posse: quemadmodum etiã fieri non potest, vt contractus, qui sua natura vsurarius non est, per Ecclesiasticam, aut ciuilem legẽ verè, ac propriè vsura fiat. Nam sicuti omnis vsura debet esse lucrum ex mutuo, consequenter, vbi hæc ratio reperitur, ibi vsura est contra ius naturale, & diuinum: vbi verò non reperitur, ibi non est verè, ac propriè vsura; quamuis illicitus, ac pœnis vsurariorum subiectus contractus esse possit, propter positiuam legem, vbi ea in vigore est. Sic etiam omnis simonia debet esse emptio, & venditio, id est reciproca, & onerosa commutatio rei spiritualis pro temporali, pretio æstimabili: quæ ratio vbi reperitur, ibi simonia est iuri naturali, ac diuino repugnans; vbi verò non reperitur, ibi non est verè, ac propriè simonia; licet possit esse pactio irreligiosa, & sacrilega, propter Ecclesiasticæ legis prohibitionem; quod ipsum apertè significat Nau. *cit. n.* 100. *ver. secundò*, imò hanc esse communem sententiam Doctorum, ait Valent. *loc. cit.* licet eam impugnet Suarez *cap.* 7. *&* 29.

67 Altera diuisio: Simonia alia est mentalis, alia conuentionalis, alia realis. Mentalis simonia dicitur hoc loco, non ea, quæ in sola mente, siue proposito, consistit, committendi simoniã; sed quæ in externũ opus transit, quod licet exterius nullo modo, nec per se, nec propter adiuncta, simoniacum appareat, ex sola tamen intentione, & affectione tale est. Videl. si aliquis rem spiritualem alicui cõferat, quasi eam ex iustitia debeat, pro obsequio, v. g. tẽporali exhibito, licet nulla, nec expressa, nec tacita pactio antecesserit. Et, vice versa si aliquis rem tẽporalẽ alicui conferat, quasi ex obligatione iustitiæ eã debeat pro re spirituali, sibi ab altero collata, nulla prorsus antecedente pactione, sicuti bene explicat Vgol. *tab.* 2. *in fi.* Quare simonia mẽtalis plerumq; accidit ex parte tantũ vnius dantis: quãuis etiã contingere possit ex parte vtriusq; sed casu, non ex conuentione, sicuti notauit Suar. *c.* 41. *n.* 3. *in fin.*

Conuentionalis simonia dicitur, quæ in pactionem mutuam, expressam, vel tacitam transit; sed reali traditione, seu executione nondum consummata est. Cuiusmodi simonia, inquit Less. *dub.* 6. *Non tantùm fit verbis expressis, & directis, sed etiam obscuris, & obliquis: interdum nutibus, vel sola pretij oblatione, in speciem donationis, tamen ex circumstantiis aduerti potest.*

Porrò conuentionalis simonia est duplex; vna purè conuentionalis, cum ex neutra parte traditio secuta est: altera mixta, cum vel traditio rei temporalis, siue pretij tantùm facta est, nondum

tradita re spirituali, vel vice versa, traditio rei spiritualis facta est nondum traditio pretio temporali. Inter quas simonias hæc posterior detestabilior apparet, & magis accedens ad malitiam, & consummationem simoniæ realis. Nam deformitas, & irreligiositas peccati simoniæ in eo consistit, quòd res spiritualis in commutationem veniat pro temporali pretio: id verò cōsummari videtur hoc ipso, quod res spiritualis tali intentione propter præcedentē pactionem traditur, sicuti notauit Suar. *cit. c. 41. nu. 8. & seqq.*

Ex quibus etiā patet, quid sit simonia realis, videl. quæ ipsa rei traditione perficitur, & consumatur, siue ex parte vnius tantùm contrahentium, quæ dicitur simonia mixta, siue ex parte vtriusque; quæ perfectè consummata, & simpliciter realis est.

Corollarium I. Simonia conuentionalis est, quasi media inter mentalem, & realem, Quia mentali simoniæ conuentionalis superaddit externam pactionem expressam, vel virtualem. Ipsi verò conuentionali realis simonia superaddit executionem, seu traditionem rerum, de quibus simoniaca conuentio facta est.

Corollarium II. Si quis fictè promittat dare rem spiritualem pro temporali, sine animo se obligandi, ac soluendi, is conuentionalem simoniam non committit: quia non est conuentio sine consensu in obligationem. Eademque ratione neque is, qui fictè promittit dare rem temporalem pro spirituali, conuentionalem simoniam committit, sicuti rectè docet Caiet. *tom. 2. opusc. tr. 9. q. 5.* Sotus *lib. 9. q. 8. a. 1.* licet contrarium sentiat Nau. *c. 23. n. 106. ver. ad tertium*, quam refutat Valent. *cit. q. 16. p. 5.* Alter verò qui ita deceptus, dat rem temporalem pro promissa spirituali; vel spiritualem pro promissa temporali, simonia dumtaxat interiore, ac mentali delinquit; propter quā nulla pœna incurritur: quamuis vtrique à Iudice puniri possit, sicuti docet Suarez *c. 42. nu. 4.*

§. VII.

DE POENIS SIMONIÆ.

SVMMARIVM.

68 *Pœnæ simoniacis decretæ intelligendæ sunt, si simonia ex vtraque parte per traditionem completa sit.*

69 *Nulla simonia iuris pœnam ipso facto inducit, nisi ea, quæ est in Religionis ingressu, ordine, ac beneficio Ecclesiastico.*

70 *Raro propter datum aliquid in ingressu Religionis, etiam virorū simoniæ vitium incurritur, & non nisi secuta professione.*

71 *Propter simoniacam collationem, & susceptionē ordinū, etiam primæ tonsuræ, incurruntur censuræ excommunicationis, & suspensionis; quæ Sedi Apostolicæ reseruantur.*

72 *Propter simoniam realem, & completam in beneficio Ecclesiastico contrahitur etiam excommunicatio Papæ reseruata, & electio, præsentatio, confirmatio, institutio irrita est: Nihil obstante, quod electus promisus, &c. id ignorauerit excepto, si in fraudē pecunia data fuerit, vel si ille expressè contradixerit.*

73 *Simoniacè electus, aut promisus inhabilis efficitur, quominus per dispensationem Episcopi idem beneficium consequi possit.*

74 *Beneficium simoniacè obtinens alijs beneficiis ipso iure non priuatur, neque inhabilis fieri videtur ad alia obtinenda, ante Iudicis sententiam.*

68 SVpponendum est primò; nullam pœnā iuris incurri propter simoniam mentalē. Ita colligitur *ex c. vlt. de simon.* & docēt DD. omnes. Imò aliqui arbitrātur, nō posse puniri: quia licet à simonia mētali opus externū superetur, tamen in tali opere simoniaca labes nō satis produitur, vt de illa Ecclesia iudicare queat.

Supponendū secundò; propter simoniam purè conuentionalē nullā pœnā, & censuram iuris incurri, excepta simonia confidentiali, de qua postea. Ita ex communi docet Nau. *c. 33. n. 104.* Less. *lib. 2. c. 35. dub. 27.* Suar. *c. 55. n. 12.* Cū enim canones simoniacis censuras inferunt, non merā cōuentionē, sed dationē, acceptionē, ordinationē, aliamue realē executionē exprimunt, sicuti videre est *in extrau. 1. & 2. de simon.* aliisq; iurib. quę Suar. allegat *n. 53*

Deinde consentiunt DD. eam simoniam pœnis canonum subiectam non esse, quæ completa est traditione rei temporalis: dubitatur verò de altera, quæ completa est traditione rei spiritualis, quamuis nondum soluto pretio. Nam per hanc simoniam omnes pœnas iuris incurri, perinde ac si vtrinque completa esset, existimat Caiet. *ver. simon. § primum est.* Sot. *lib. 9. q. 8. a. 1.* Tol. *lib. 5. c. 94.* Nicol. Garz. *p. 8. de benef. c. 1. n. 21.* quæ sententia valde probabilis est: quamuis contraria secura, quā defendit Nau. *loc. cit.* Cou. *reg. peccatum, p. 2. § 2. n. 7.* Armill. *ver. simon. n. 4.* Binsfeld. *in rubr. de simon. notab. 15. obseru. 3.* Vgol. *de simon. tab. 3. c. 5.* Less. *cit. dub. 27.* Binsfeld. *c. 46. q. 2. concl. 5.* Nam ita seruari in Curia Romana, testis est Nau. ibid. & alter Nau. *li. 2. de restit. c. 2. n. 428.* Ratio verò est: Quia pœnæ, præsertim tam graues, strictæ interpretationis esse debent, vt cum decernuntur propter aliquem actū peccaminosum, intelligantur de actu omnino completo. Confirmatur ex *1. & 2. extrauag. de simon.* vbi excommunicantur, tam dantes, quàm accipientes temporale quippiam pro Ecclesiastico beneficio, vel Religionis ingressu: ergo sicuti id explicari potest, ac debet, dummodo electio, vel confirmatio, item admissio, seu ingressus ad Religionem secutus sit, ita similiter, cum canones censuram decernunt ordinatoribus, electoribus, collatoribus, ipsisque electis aut prouisis simoniacè, vt *in c. insinuatum, cap. de simoniacis, de simon.* explicari possunt, modò traditio etiam rei tēporalis secuta fuerit. Quamobrē non improbabiliter docet Henr. *lib. 13. c. 19. n. 2. litt. I.* Less. *n. 155.* & indicat Nau. *cit. n. 104. ante §. succedit autē quæstio.* & Cou. *suprà cit. n. 7.* Licet in foro externo, completa vtrinque simonia, pœnæ iuris secundùm stylum curiæ Romanæ, interdū retrotrahantur ad tempus factæ conuentionis simoniacæ, tamen id locū non habere in foro conscientiæ & ante Iudicis condemnationē. ideòque simoniacè promisum, v.g. si post temporis interuallum pretium numerauit, non obligari ad restitutionem fructuum ante perceptorum, neque ad resignationem alterius beneficij, quod in dicta simonia nondū omnino cōpleta, & consequenter excommunicatione, & aliis pœnis canonū nondū actualiter ligatus, acceperat. Vide etiā Suar. *c. 57. n. 50. & seqq.*

69 Supponendum tertiò: Nullam simoniam, etiam realem, & completam, iuris pœnas ipso facto inducere, prçter eam, quæ est in Religionis ingressu, ordine, ac beneficio. Ita ex cōmuni Syl. *ver. simon. q. 19.* Caie. *ver. excōm. c. 72.* Nau. *c. 23. n. 111. ver. sextò*, Binsfeld. *in rubr. de simon notab. 15. obseru. 5.* Suar. *c. 45. n. 5.* Less. *dub. 24. in princ.* Quamobrē de his solis deinceps in specie agendū est.

Quod attinet ad simoniam in ingressu Religionis primò decreta est ab Vrbano IV. pœna excommunicationis tam dantibus, quàm accipientibus, vti videre licet *in extrauag. 1. de simon.* Item Conuentui, seu Capitulo pœna suspensionis, quarum vtraque Sedi Apostolicæ ibidem reseruatur. Existimat tamen Less. *n. 131.* extrauagantem istam non esse receptam: quamobrem Nauarr. *consil. 85. & 87. de simon. edit. 2. in Man. c. 23. nu. 13.* respondit; Non incurri excommunicationem propter simoniam aliam, nisi quæ est in ordine, & beneficio Ecclesiastico.

70 Deinde suprà dictū fuit, has pœnas reuocatas esse circa Moniales. Sed & in Religionibus virorū rarò hanc simoniā committi, fatetur Suar. *c. 56. n. 7.* propterea quòd vel tenuitas redituum monasterij, vel diuturna consuetudo talē exactionē cohonestare possit. Interdum verò sine obligatione, ac spontè aliquid offertur ab ingredientibus, quod nullo modo prohibitum est accipere.

Duo adde: Primum ex Suarez *loc. cit.* Licet simonia committi etiam possit dando aliquid pro ingressu, seu receptione ad habitum: pœnæ tamen iuris non incurruntur, nisi professio subsequatur, antequam simoniaca pactio retractetur, vel pretium restituatur. Ratio est: Quia cum talis pactio principaliter ordinetur ad suscipiendam professionem, ea non secuta, non censetur perfectè consummata simonia.

Alterum ex Less. *cit. dub. 23. in fin.* Vgol. *tab. 1. c. 4. § 4.* Suar. *c. 55. n. 8.* Quod *in c. de Regular. & c. quoniam, c. dilectus, 2. de simonia, iunct. extrauag. 1.* significatur, Religiosos simoniacè ad professionem admissos expellendos esse, & in aliud arctius Monasteriū ad pœnitentiā agendam includendos: hanc pœnā non obligare ipso iure, & in conscientia, antequam à Iudice legitimè infligatur: sed post condemnationem non potest inferior Papa dispensare, seu restituere: præterquam si ignorantia antecesserat, iuxta *cit. c. de Regular.* aut si necessitas postulet, vt in eodem Monasterio simoniacus remaneat, iuxta *cit. c. quoniam*, & docet Suar. *c. 6. num. 7.*

Neque refert, quòd Nau. *comment. 4. de Regular. n. 25.* contrarium sentiat; Si quis simoniacè professus sit, licet eius professio valeat, vti omnes fatentur, tamen non acquirere ius sustentationis, seu portionis ex redditibus communibus, neque vocis actiuæ, aut passiuæ in Conuentu. Cùm hæc sint instar præbendæ canonicæ, cuius simoniacus incapax esse debet. Respondetur enim; Cùm canones collationes beneficiorum simoniacè factas irritas esse decernunt, strictè interpretandos esse, vt non comprehendant monacharum, atque ius illud sustentationis, vocis item actiuæ, vel passiuæ, quod per quamlibet religiosam professionem acquiritur, sicuti notauit Suar. *cap. 57. num. 9.*

71 Secundò, quod attinet ad simoniam realem, & completam in ordine: per eam incurritur in primis excommunicatio Papæ reseruata tam ab ordinante, quàm ordinato, vti habetur *in extrauag. 2. de simon.* Idque intelligendum etiam videtur de prima tonsura: quia per eam, vsitato loquendi modo aliquis ordinari dicitur, id est in ordine Clericorum constitui, sicuti ex communi notauit Vgol. *tab. 4. c. 3. n. 2. & c. seq. n. 1.* Suar. *c. 56. n. 5.* contra Less. *dub. 24. n. 133.* Adde, quod Nau. respondit *lib. 5. consil. 59. de simon. edit. 1.* Auil. *p. 3. de censur. disp. 7. dub. 9.* simoniam commissam in reuerendis, seu dimissoriis, commissam censeri in ordine: quandoquidem reuerendæ, seu dimissoriæ litteræ ordinantur ad ordines, tamquam media ad finem.

Deinde

Deinde ordinans simoniacè incurrit suspensionē iuris à collatione omnium ordioũ, per triennium, spectato iure antiquo *c. penult. de simon.* At verò per Bull. Sixti V. editam contra malè promouentes & promotos, suspensus manet *à collatione quorumcumque ordinum, atque adeò ipsius tonsuræ, & ab executione omnium munerum Pontificalium*, ac denique interdicitur illi ingressus Ecclesiæ, & reseruátur hæ censuræ Sedi Apostolicæ, tametsi simonia occulta sit. Ordinatus verò simoniacè incurrit suspensionem ab ordinibus, non tantùm quos simoniacè suscepit, sed etiam omnibus simpliciter, *extrauag. 2. de simon.* ibi: *omnes, qui simoniacè ordinati fuerint, à suorum sint ordinum executione suspensi*, quæ est communis sententia apud Abb. *c. de simon. n. 5. eod. tit.* Syl. *ver. suspensio q. 7.* Auil. *p. 3. de cens. disp. 5. dub. 9. concl. 1.* Suar. *to 5. de cens. disp. 31. sect. 1. n. 33.* Less. *cit. dub. 23. n. 135.* Quamuis vterq; horũ meritò dubitat, an satis dicta verba explicari possint accõmodatè, quòd simoniacè ordinati, à suorum ordinum, quos ita acceperunt, executione suspensi esse debeant, sicuti etiam antiquo iure *c. per tuas, 3. & c. penult. de simon.* decretum erat, vbi additur, dispensationem super hac suspensione Sum. Pontifici reseruari.

Porrò si ignorante eo qui ordinatus est, alius pretium simoniacè obtulit, nulla censura suspensionis incurri videtur ab eo, qui ignorauit, & culpa caruit, sicuti docet Nau. *c. 25. nu. 68.* Henriq. *lib. 3. c. 37. n. 4.* Suar. *cit. sect. 4. n. 40.* Less. *n. 136.* & sumitur *ex cit. c. de simon.* ibi: *Cum quidam ipsis ignorantibus simoniacè ordinentur, possunt (quia simoniaci non sunt) in suis ordinibus remanere*, quamuis Gl. ibi dicat *dispensatiuè* quasi alioquin ministrare non possint, postquam sciuerint, quod etiam docent Abb. *in cit. c. de simon. n. 7.* Syl. *cit. qu. 7. dicto 1.* Auil. *cit. dub. 9. concl. 2.* quin & S. Th. *q. 100. a. vlt. ad 3. arg. c. præsentium, 1. q. 5.* quod tamen non conuincit, quia textus significat, non defuisse omnem culpam in ordinato, ideòque laborasse ignorantia culpabili. Etenim quoties cunque suspensio in iure fertur, censenda est propter culpam imposita nisi contrarium expressè significetur, sicuti exprimitur *in c. ex insinuatione, c. nobis, de simon.* & alijs iuribus posteà citandis, vt qui beneficium per simoniacam interuentionem, quamuis eius vitij ignorans, adeptus fuit, illud dimittere debeat.

Illud etiam addendum, quod tum mediator, seu procurator pecuniam offerens, vt alter ad ordines, vel beneficium Ecclesiasticũ admittatur, secuta ordinatione, vel collatione, excommunicationem ipso facto incurrat, iuxta *cit. extrauag. 2.* tum etiam, ac multò magis ipse collator, vel ordinator, consequenter qui posteà à tali Episcopo simoniaco, post contractam excommunicationem, ordines accepit, ab eorum executione suspensus est; non tam propter culpam suscipientis, quàm propter vitium conferentis: cùm enim ordinator executionem ordinis propter suspensione, excõmunicationem non habet, non potest illam alteri conferre. Vide Cou. *c. alma, p. 1. § 6. nu. 6.* Suar. *de censur. disp. 31. sect. 1. num. 61.*

72 Tertiò, quod attinet ad simoniam realem, ac completam in beneficijs, in primis excommunicationem, Sedi Apostolicæ reseruatam, incurrit, qui eligendo, præsentando, confirmando, aut instituendo ad beneficium Ecclesiasticum, simoniam commiserit, *extrauag. 2. de simon.* Oportet autem nomen beneficij rectè accipere, vt non comprehendat pensiones, vel vicarias temporales. Deinde omnis simoniacè facta electio, præsentatio, cõfirmatio, collatio, aut quæuis alia dispositio ad dignitatem, personatũ, officium Ecclesiasticum, aut quoduis beneficium irrita est, nullumque ius per eam acquiritur; neque prouisus fructus suos facit, sed ad eorum omnium restitutionem, sub animæ suæ periculo, astrictus est. Ita habetur *in cit. extrauag. 2. & in c. Math. de simon.* Insuper monet Suar. *c. 57. n. 47.* Nomine officiorum Ecclesiasticorum, non ea tantùm intelligenda esse, quæ propriè Ecclesiastica beneficia sunt, sed quæcunque spiritualem iurisdictionẽ, aut administrationem habent, qualia sunt officia Religionis, puta Prioris, Guardiani, Prouincialis, Generalis, non item officia temporalia Custodis, Syndici, &c. quæ licet vendi prohibentur, eorum tamen venditio irrita ipso iure censeri non debet.

73 Simoniacè item electus, vel prouisus inhabilis fit, quominus per dispensationem Episcopi idem beneficium consequi possit, *c. nobis fuit, de simon. c. penult. de elect.* Vbi tamen excipitur, si beneficium simplex sit, & prouiso ignorante, ac ratum non habente, simonia ab alijs commissa, post liberam resignationẽ Episcopum dispensare posse. Quæ exceptio firmat regulam in alijs casibus; vt, si simonia quandoque commissa fuerit in adeptione beneficii duplicis, vel in simplici, sciente prouiso, aut electo, vel deniq; eo ignorante; ac post notitiã non renunciante, sed Iudicis sententiã expectante, Episcopus dispensare non possit ad idẽ beneficium consequendũ, sicuti notauit Abb. *in cit. c. de simon. nu. 7.*

Porrò ex ijsdem iuribus & *c. sicut tuis, de simon.* constat irritam esse electionem, confirmationem, institutionem, quæ simoniacè facta fuit, quamuis ignorante electo, confirmato, instituto, quod docet etiam S. Th. communiter receptus *cit. a. vlt. ad 3.* Abb. *c. penult. de elect.* Suar. *c. 57. n. 35.* cõtra Nau. *consil. 95. de simon. edit. 2.*

Limita, Nisi aliquis in fraudem eligendi, aut instituendi, ipso igoorante, pecuniã largiatur, vt eundem ad beneficiũ inhabilem reddat: nam talis fraus homini malitioso contra innocentẽ prodesse non debet, *c. nobis fuit, & cit. c. sicut de simon.* Præterea excusatur electus, vel institutus, electioque, vel institutio valida reputatur, si is expressè contradixerit, aut prohibuerit, ne simoniaca datio, vel acceptio interueniret; quę tamen nihilominus eo ignorante facta est. Sed etiamsi in tali casu, beneficio alicui validè, & legitimè collato, posteà is simoniam ab altero commissam ratam habeat, valde probabile est, ante Iudicis sententiã non infirmari collationẽ, quippe quæ semel absolutè, & validè peracta fuit, sicuti docet Nau. *consil. 10. n. 4. de simon. edit. 2.* Adrian. *quodlib. 9. a. 3.* Suar. *c. 57. n. 32.* & inclinat Less. *dub. 25. nu. 144.* Qui etiam illud rectè notasse videtur *n. 138.* Si simonia commissa fuerit in cõfirmatione, vel collatione, propter quã ea irrita existat: nõ ideò tamen irritã etiã cẽsendam esse electionem, vel pręsentationẽ *arg. c. si confirmat. de elect. in 6.* vbi habetur si cõfirmatio irritetur, vel irrita declaretur, propter defectũ substãtialẽ iurisdictionis, nõ propterea etiã præcedẽtẽ electionẽ, (si alias canonica fuit) infirmari.

74 Restant duo dubia: Primũ. Vtrùm beneficiũ simoniacè obtinens, priuetur etiã suis beneficiis ante legitimè obtentis? Resp. talem causa cognita priuandũ, ac deponendũ esse per Iudicis sententiã, si simonia per culpã eius commissa fuit, sicuti colligitur *ex c. Presbyt. 1. q. 1. c. sicut simon. c. de hoc, de simon.* & docent DD. cõmuniter. Ante latã verò sententiã, simoniacus potest in cõsciẽtię foro beneficia ante legitimè obtẽta, ac possessa retinere, & fructus percipere. Ita docẽt Vgol. *de simon. tab. 4. c. 6. § 6.* Henr. *cit. c. 37. n. 4.* Auil. *p. 3. disp. 5. in fi.* Suar. *c. 58.* Vide quę dixi *l. 2. tr. 5. p. 2. c. 2. n. 9.*

Secundum. Vtrùm simoniacus, io beneficio ipso iure inhabilis sit etiã ad alia beneficia obtinenda. Negat Nau. *consil. 91. & 92. de simon. edit. 2.* Sed affirmant Vgol. *l. c.* Suar. *c. 58. in fin.* propter Bullam Pij V. quæ incipit, *cum primum, & est 5. in Bullario.* Ait tamen Suar. constitutionẽ illam secundùm hanc sui partem vsu receptam non esse; ideòque opinionem Nau. in praxi tutam esse; vt necesse non sit dispensationem petere ante Iudicis sententiam, saltem declaratoriam criminis, nisi certè constet, alicubi Bullam illam maiore rigore receptam esse.

§. VIII.

DE SIMONIA CONFIDENTIÆ.

SVMMARIVM.

75 *Simoniæ confidentialis quatuor modi sunt.*
76 *Simoniæ confidentiali plures pœnæ canonicæ decretæ sunt.*
77 *Beneficium simoniacè renuncians non perdit illud ipso iure cum renunciatio sit irrita.*
78 *Mediator simoniacus non incurrit censuram, nisi simonia etiam confidentialis, opere completa sit.*

SPecialis hæc simonia à Sum. Pontificibus Pio IV. in Bulla, quę incipit *Romanum Pontificem*, & Pio V. in Bulla, quæ incipit *Intolerabilis*, damnata est contra eos, qui beneficiũ Ecclesiasticũ, simplex, aut curatũ, regulare, aut sæculare, alicui procurant, eligẽdo, præsentando, confirmando, instituendo, resignando, cũ certa confidentia, id est, expresso, aut tacito pacto, vt is, cui procuratur, elapso aliquo tempore, ipsemet cedenti, conferenti, aut cõfirmãti. &c. vel alteri resignet, vel pensionem, aut fructus ex eo præstet. Vide Nau. *c. 23. n. 109. & 120.* Binsfeld. *in rubr. de simon. notab. 16.* Nicol. Garz. *de benef. p. 11. c. 3. § 2.* Barth. Vgol. *tab. 1. c. 22.* Maiol. *lib. 15. c. 45.* Less. *c. 35. dub. 16.* Maschar. *to. 3. de probat. concl. 1306.*

75 Quatuor modi simoniæ confidentialis distingui solent: Primus dicitur *accessus*, habetq; locum in eo, qui ad beneficii Ecclesiastici prouisionẽ concurrit eligẽdo, pręsentãdo, aut cõfirmãdo, si id agat cũ certa cõfidẽtia, id est, pactione aliqua interueniẽte, vt beneficiũ posteà ipsimet, vel alteri, v.g. nepoti ipsius resignatur.

Alter dicitur *regressus*, habetque locum in eo, qui renunciat beneficium in fauorẽ alterius, cum certa confidẽtia, quod posteà tempore conueniente ad ipsum renunciantem, vel aliã personã, v.g. consanguineum eius, idem beneficiũ regressurum sit. Quorũ modorũ simoniæ confidentialis mentio fit in Trid. *sess. 25. c. 7. de reform.* atque idcircò sacris constitutionibus aduersari dicuntur, quia *hæreditariæ successionis imaginem referũt.* Quapropter ibidẽ etiam prohibetur, *ne coadiutoriæ cum futura successione permittantur, nisi vrgens necessitas, aut euidens vtilitas postulet, & causa prius diligenter à sanctissimo Romano Pontifice cognita.*

Tertius modus dicitur *ingressus*, si aliquis beneficiũ sibi collatũ, sed nondũ possessũ, alteri renunciet, & ea confidentia, seu pacto, vt posteà eius possessionẽ iterũ ingrediatur, si is, cui resignauerat, mortuus fuerit, vel Episcopus, v.g. factus. Quod in fraudẽ ab ijs fieri posset, qui ad beneficiũ retinẽdũ inhabiles, illud alioquin dimittere deberent, sicuti optimè declarat Vgol. *cit. cap. 22. § 2.*

Quartus modus tam in renunciante beneficium, quam in conferente, &c. locum habere potest, si illud alicui obuenire faciant cum prouidentia, seu pacto, vt ex eo pensio, seu pars redditũ ipsi renuncianti, aut conferenti, vel alteri personæ pendatur. Verum Nau. *consil.* 71 *n.* 6. *de simon. edit.* 2. Vgol. *tab.* 1. *c.* 22. §. 2. Existimant, non esse simoniam confidentiæ, si pensio, vel pars fructuum ipsi dimittenti, vel procuranti designetur; sed solum si alteri personæ, propter verba Pij V. *Vt beneficium in euentum regressus, vel accessus, eidẽ dimittenti, vel alteri postea conferatur, aut illius fructus, vel eorum pars alij, vel alijs concedantur, vel pensiones soluantur ex ijsdem hæc confidentia censetur.* Secundùm quam lectionẽ atque intellectum Bullã Pij V. consuetudine receptam esse, testatur additio Nau. *ad consil.* 78. Menoch. *de arbitr. qq. cent.* 6 *casu* 566. *in fi.* Nic. Garz. *p.* 11. *c.* 3. §. 2. *n.* 193. Less. *cit. dub.* 16. *n.* 37. *in fi.*

Illud porrò rectè monet idẽ Nau. *consil.* 77. *de simon.* Suar. *c.* 43. *n.* 11. Non confidentialem, sed aliam communem simoniã committi, si aliqui permutent inter se beneficia, cum confidentia, seu pacto regrediendi, vel eadem resignandi alijs, v.g. cõsanguineis. Nam Pontifices absolutè loquuntur de renunciantibus, seu cedentibus: quo nomine, præsertim in materia tam odiosa, ac pœnali, intelligi non debet renunciatio, quæ fit causa permutationis: Secus autem esse videtur, si ipse Episcopus admittens talem permutationem, paciscatur de parte fructuum inde suo consanguineo, verbi gratia, pendenda.

Simili ratione, si pactum interuenerat, non vt idem beneficiũ, quod Titius contulerat Caio, sed aliud aliquod beneficium resignetur consanguineo, v.g. collatoris; Item, si quis tanquam mediator existens tibi procurauerit beneficium à collatore, aut præsentatore, cum pacto, vt idem, vel aliud beneficium aliquando resignaretur procuranti, seu mediatori, non committitur in his casibus simonia confidentialis: quandoquidem non comprehenduntur sub speciebus suprà enumeratis, accessu, regressu, ingressu, &c. Nihilominus incurritur communis simonia, ideòque iubendum erit ei, qui per talem simoniam beneficium acquisiuerat, vt pactionem non impleat: Ita enim pœnas euitabit, secundum probabilem doctrinam, quam tradidi *cap. præced. num.* 68.

76 Pœnæ contra simoniacos confidentiales à dictis Pontificibus decretæ sunt hæ: I. Episcopi, & alij Prælati superiores interdictum ab ingressu Ecclesiæ, inferiores autem pœnam excommunicationis Sedi Apostolicæ reseruatæ incurrunt.

77 II. Resignatio, vel collatio beneficii, in quo talis simonia committitur, irrita est, & prouisus inhabilis fit ad idem beneficium postea obtinendum. Monet tamen Sà *ver. simonia, num.* 7. quòd *renuncians simoniacè puniri quidem potest, & priuari beneficio non tamen perdit ipso iure, quia renunciatio nulla est*, quod autem nullum est, nullum effectum producit. Idem docet Nau. *c.* 23. *n.* 10 *q.* 105. Garz. *tit.* 2. §. 2. *num.* 214. plures alios allegans.

III. Inducitur priuatio omnium beneficiorũ, ac pensionũ prius obtentarum: nõ tamen in conscientia per ipsum Reũ exequenda ante Iudicis sententiã, sicuti notauit Vgol. *cit. c.* 22. §. 4. *n.* 4. Less. *cit. c.* 35. *dub.* 26. *in princ.* Suar. *c.* 43. *n.* 13. & constat ex iis quæ dixi *lib.* 1. *tract.* 4. *cap.* 15. *num.* 6.

IV. Beneficia in confidentiam collata & accepta, Sedi Apostolicæ reseruantur, vt ab inferioribus conferri non possint. Fructus quoq; interim malè percepti Cameræ Apostolicæ applicari debẽt.

78 Ad extremum notandum est; ad pœnas istas incurrendas necessarium esse, vt simonia confidentialis opere impleta sit dato, & accepto beneficio; licet accipiens vicissim suam promissionem non impleuerit, v.g. pensionem nondum soluerit. Veruntamen Nau. doctrinã *c.* 23. *n.* 110. *ver. adde noue vndecimò*: Quòd etiam mediator simoniæ confidentialis excommunicationem incurrat, Binsfeld. *in rubr. ver. postremò supra dictis*, non rectè intellexisse videtur de excommunicatione lata in Bullis Piorum Pontificum, cùm ii huius extensionis non meminerint, sed accipi debet de ea, quæ à Paulo II. *in extrauag.* 2. *de simon.* lata est contra mediatores simoniæ in beneficio. Quare hæc excommunicatio non incurritur à mediatoribus, priusquam simonia, etiam confidentialis, ab vtraque parte iam accipientis, quàm dantis, completa sit, sicuti notauit Suar. *cit. c.* 43. *in fin.*

§. IX.

DE RESTITVENDI OBLIGATIONE, propter simoniacè accepta.

SVMMARIVM.

79 *Qui simoniacè vendit, ac tradit rem spiritualem, in qua nullum temporale ius, vel commodum habet, acceptum pretium restituere debet danti.*

80 *Sicuti in vsura non est titulus transferendi dominium, ita nec in simoniaca pactione.*

81 *Regula illa, Si turpitudo sit tam ex parte dantis, quàm accipientis, restitutio Ecclesiæ, vel pauperibus fieri debet: ad forum externum, non internam conscientiæ, spectat. Vide infrà nn.* 84.

82 *Qui simoniacè vendit rem spiritualem, in qua aliquod temporale ius, siue commodum habet, is pretium spectato naturali iure: retinere potest ante condemnationem.*

83 *Qui ius patronatus simoniacè vendit, non obligatur ad restitutionem rei acceptæ.*

84 *Qui ob electionem, aut promotionem ad beneficium aliquid simoniacè accepit, satisfacit, si danti restituat.*

85 *Vtrùm restituto pretio simoniacè dato, etiam res spiritualis vicissim reddi debeat, varia consideratio est.*

79 Assertio I. Qui simoniacè vendit, ac tradit rem spiritualẽ, in qua nullum temporale ius, vel commodum habet, acceptum pretium naturali, ac diuino iure, restituere debet danti, nisi is spontè remittat, ac condonet. Hæc assertio est ex mente Adrian. *quodlib.* 10. *a.* 3. Henric. *quodlib.* 6. *q.* 26. Med. *lib.* 2. *instruct. c.* 14. §. 21. Sot. *lib.* 9. *q.* 8. *a.* 1. Bannes 2. 2. *qu.* 32. *a.* 7. *concl.* 14. Suar. *c.* 59. Sed contra Caiet. *ver. simon. prope fin.* & 2. 2. *q.* 100. *a.* 6. Vict. *p.* 2 *relect. de simon. n.* 4. Cou. *reg. peccatũ, p.* 2. §. 2. *n.* 7. Syl. *ver. simon. q.* 20. Nau. *c.* 23. *n.* 102. & 104. Philiarch. *to.* 2. *lib.* 6. *c.* 26. qui licet fateantur, in simonia conuentionali acceptum pretium restituendum esse danti ante Iudicis condemnationem, secùs verò dicendum existimant, si simonia vtrinque completa, & opus spirituale præstitum, adeòque causa, ob quam pecunia data est, secuta fuerit: tunc aiunt non danti, sed Ecclesiæ restituendum esse.

Probatur assertio. Quia accipiens pretium temporale pro re spirituali alteri communicata, lædit iustitiam commutatiuam: Ergo debet parti læsæ restitutionem facere. Antecedens probatur, partim quia res spirituales non sunt pretio æstimabiles, ac vendibiles, vti argumentatus sum suprà §. 1. *num.* 5. partim quia Ecclesiæ Ministri non domini sunt spiritualium charismatum, sed tantùm dispensatores; ad eum modum, quo eleemosynarios à domino pecunias accipit, pauperibus, quos dignos iudicauerit distribuendas. Quamobrem non tantùm aduersus dominum, sed in ipsos etiam pauperes iniuriosus erit, atque ad restitutionem obligabitur, si pro danda eleemosyna, quam gratis dare debet aliquid exigat. Ita etiam ratiocinandum est de iis qui spiritualia ministrant pro pretio, agere eos non tantùm irreligiosè contra Deum, sed etiam iniuriosè contra homines; ideòque restituendi obligationem ipso naturali, ac diuino iure, contrahere, vti significat etiam S. Thom. *cit. qu.* 100. *art.* 6. *in corp.*

Neque obstat primò; etsi aliquis obligatus non sit ad spiritualia dispensandum: nihilominus enim si dispensare velit, debet gratis dispensare, sicuti, & natura spiritualis muneris, & voluntas supremi eorum auctoris, ac domini postulat. Confirmatur ex eo, quòd sæpè nec eleemosynarius obligatus sit, vt det personæ determinatæ, si tamen dare velit, iustitiam commutatiuam violabit, nisi gratis det.

Non obstat secundò. Quod dans pretium pro re spirituali cõsentit in illam dationem, ideòque dominiũ transtulisse videtur. Resp. enim: Dantem variis modis affectum esse posse, primò, vt statim ab initio liberaliter donet in remunerationem, licet alter simoniaca intentione accipiat, tanquam datum ex iustitiæ obligatione. Quo casu fateor, nullam restituendi obligationem contrahi: dummodo accipiens posteà deposito errore suo, probabiliter sibi persuadeat, munus ex liberalitate donatum fuisse. Atq; in hoc casu verum est, quod docet S. Th. *cit. art.* 6. *ad* 6. & alii apud Binsfeld. *c.* 46. *concl.* 2. simoniam mentalem non obligare ad restitutionem *arg. c. vlt. de simon.* Alia verò ratio est, si affectus simoniacus sit tam ex parte dantis, quàm accipientis, vt mox dicam *ver. tertiò.* Secundò: Vt ab initio quidem simoniacè datum & acceptum sit pretiũ: sed posteà eius restitutio liberaliter condonata à dante: quo in casu secundùm nostrã sententiam accipiens retinere poterit, donec à Iudice condemnetur, vt Ecclesiæ restituat.

80 Tertiò: Vt dans rem temporalem pro spirituali, nunquam habuerit animum donandi, sed simoniacè dandi: licet hanc intẽtionem in pactum non deduxerit: hoc casu dico, dominium rei datæ non transferri, ideòque restitutioni obnoxium permanere: quia sicuti in vsura non est titulus accipiendi, aut acquirẽdi auctarium ratione mutui dati: ita in simonia non est titulus accipiendi, aut acquirendi quamcunque rem temporalem pro eo, quod res spiritualis collata fuit, vti indicat Henric. *cit. q.* 26. & clarius docent Sot. Less. Suar. *loc. cit.* Maior *in* 4. *d.* 27. *q.* 7. Med. *lib.* 1. *instruct. c.* 14. §. 21. Quamuis hæc similitudo inter vsuram, & simoniam displiceat Gl. *in cit. c. vlt. ver. affectu animi*, Caiet. Nauarr. Philiarch. *loc. cit.* Valent. *to.* 3. *disp.* 6. *q.* 16. *p.* 6. Confirmatur: Vel dans sciuit simoniaco affectu spiritualia valide emi non posse, vel ignorauit; si ignorauit error iste inuoluntarius efficitur: si autem sciuit, tunc non nisi materialiter, & sine intẽtione abdicandi à se dominiũ, pretiũ dedit, quia rem spiritualem consequi nõ potuit.

81 Non

81 Non obstat tertiò: Quòd turpitudo delicti tam dantem, quã accipientem efficiat: ideòque dans indignus esse videatur, vt ipsi restitutio fiat *arg. l. 2. C. de condict. ob turpem causam*. Quamobrẽ S. Th. 2. 2. *q. 32. ar. 7. in corp. & q. 62. a. 5. ad 2.* Hadr. *quodlib. 9. a. 3.* Cou. *reg. peccatum, p. 2. §. 2. n. 6. & 7.* Syl. *cit. q. 20. dictio 2.* Nau. *cit. n. 103.* Less. *dub. 31.* & alij generatim aiunt, quæ simoniacè accepta fuerunt, ea post præstitam rem spiritualem non danti, sed Ecclesiæ, vel pauperibus restituenda esse. Sed contraria sententia mihi placet, quæ est Soti, Barthol. Medin. Bannes. *loc. cit.* Ioan. Med. *q. 20. de restit. ver. sunt tamen in hac*, & clarius *in q. 4. de reb. per vsuram acquisit. §. his non obstantibus, ver. ideò videtur dici aliter posse.* Suar. *cit. c. 59. n. 27. ad 4. & c. 60. n. 1.* Quia nulla lex Ecclesiastica afferri potest, quæ ante omnem Iudicis sententiam, in conscientia obliget, vt acceptum simoniacè ad pios vsus conuertatur. Quamuis hoc ipsum in pœnam delicti à Iudice iustissimè decernatur, iuxta *cit. l. 2. & l. ob turpem, cit. ff. eodem.* A quibus ciuilibus constitutionibus non dissentiunt canones: Imò consẽtiunt, vti colligitur *ex c. audiuimus, de simon.* vbi Episcopus accipiens pecuniam pro beneficij collatione damnandus esse dicitur, *vt duplicata restituat in vtilitatem locorum, in quorum fuerint soluta dispendium, fideliter conuertenda.* Quare rectè dicitur apud Sà *ver. simon. n. 20. Ante sententiam, ei, à quo accepta est simoniacè pecunia, reddenda est; post sententiam pauperibus, vel Ecclesiæ.*

Corollarium. Qui aliquid temporale pro sacrificio, sacramẽti ministratione, consecratione, benedictione, vel simili functione merè spirituali accepit, tanquam pretium spiritualitatis, is tenetur ad restitutionem, nisi ipsi alter spontè, ac liberè condonet. Dico tanquã *pretium spiritualitatis*; Quia si aliquid accipiat, tanquam stipendiũ vitæ, quod omni laboranti in gratiã alterius iure naturali debitum est, nõ tenetur ad restitutionẽ, nisi post Iudicis condemnationem, si aliquid acceptum fuit, in casu, quod id lex Ecclesiastica prohibet. Imò etiam, spectato iure naturali, Minister, qui ratione officij, ac decimarũ, ex iustitia obligatus est sacra ministeria fidelibus præstare, si præterea aliquid indebitè exigat, eisdem restituere tenetur. Eademq; ratio est, si Episcopus, aliusue Ecclesiæ Prælatus vẽdat beneficia, aliaue officia Ecclesiæ, etiã temporalia, quorum collatio ad ipsum ratione muneris sui pertinet: siquidem illorũ dominus non est, sed dispensator à Deo constitutus, sicuti notat Suar. *c. 89. n. 13.* confirmans id exẽplo œconomi è patrefamilias constituti, vt distribuat officia domus, item hæredis à testatore grauati, vel legata pia, aut dotes distribuat.

82 Assertio II. Qui simoniacè vendit rem spiritualem, in qua aliquod temporale ius, siue commodum habet, is pretiũ, spectato iure naturali retinere potest; si neque à iure, neque à Iudice Ecclesiastico contemnetur. Ita docet Less. *dub. 28. n. 160.* Suar. *c. 59. n. 35. arg. c. vlt. de simon.* Ratio est: Quia licet venditio eiusmodi rei spiritualis, habentis annexum commodũ temporale, simoniaca sit; tamen non est iniusta, si temporalis commoditas, quæ in alterius gratiam dimittitur iusto pretio compensetur. Exempla sunt: I. Si quis Ecclesiasticum beneficiũ alteri simoniacè vendat.

II. Si quis officium temporale Ecclesiæ, v. g. Custodis, Syndici, alteri contra sacros canones vendat. Monet verò Suar. vtrunque horum intelligendũ esse de renunciante, seu commodo temporali præbendæ, aut officij se abdicante in gratiam alterius: non item de conferente, quippe qui ex proprij muneris obligatione, Ecclesiæ officia, & beneficia dignis dispensare debet, & quidem gratis, sicuti annotauit etiam Sotus *lib. 9. qu. 8. ar. 1. ad sext. argum.*

III. Si Monasterium pro admissione alicuius ad Religionem, simoniacè aliquid accepit, non tenetur ad restitutionẽ sicut colligitur *ex c. vlt. de simon.* Ratio est: Quia susceptio ad Religionem habet annexum onus sustentandi personam, quod pretio æstimabile est. Verũ si Religiosus propterea, quòd simoniacè professus sit, ad aliud Monasterium transeat, vel transire compellatur, tunc pecunia, quã dederat, ipsi restitui debet, vt illã ad alterũ Monasteriũ tanquam dotẽ secum afferat, qui videtur esse sensus *c. venient. de simon.* sicuti notauit Gl. *in c. de hoc, ver. restituant, eodem titulo.*

83 IV. Qui ius patronatus vendit, datum sibi pretium retinere potest, secundùm eundem Suar. *n. 42.* Nam licet ius patronatus simpliciter spirituale sit, eiusque proinde venditio simoniaca; nõ tamen iniusta, si attendatur ad temporalem commoditatem, v. g. honorẽ humanũ, qui secundùm se pretio quodammodo æstimari potest, quamuis irreligiosè, eò quod in iure spirituali fũdatus sit. *Idemque dicendum*, ait Suar. *de quacunque re sacra, etiam vt sacra est, si possessio eius habeat temporalem commoditatẽ adiunctam; siue illa commoditas consistat in lucro, vt solet esse in miraculosa imagine, siue consistat in aliquo speciali honore humano, vel voluptate peculiari, quam aliquis capit ex vsu, vel possessione talis rei.*

Dixi autem in assertione; Pretium retineri posse, *nisi vel à iure, vel à Iudice Ecclesiastico restitutio imperetur.* Vbi de Iudice nihil ampliùs dicendum est, quã ab eo condemnari posse simoniacè accipientem, vt pretiũ Ecclesiæ, vel si ita videbitur, eiusdẽ Ecclesiæ pauperibus restituat, sicuti DD. communiter docent. Iura autẽ Ecclesiastica, quibus simoniacus ipso facto condemnetur ad restitutionẽ Ecclesiæ faciendã, difficile est assignare: quamuis in hoc casu, quo aliquis pretium accipit pro renũciatione beneficij, vel pro electione, aut præsentatione ad illud, consentire videntur DD. ante omnem Iudicis sententiã incumbere restituendi obligationẽ. Arbitror tamen, id non proficisci ex sola lege Ecclesiastica, sed hac supposita, ex naturali, & diuino iure. Nam Ecclesia dat potestatem eligẽdi, assentiendi, præsentandi ad Ecclesiasticũ beneficium, cum conditione, vt id gratis, nulloque pretio accepto præstetur; similiterque dat alicui beneficium ita, vt nullũ ius habeat illud in pactum onerosum, ac simoniacum deducendi; adeò quidẽ, vt omnes eiusmodi pactiones, ac commutationes ex vtraque parte irritæ sint, & consequenter obligatio restituendi incũbat, sicuti colligitur *ex c. de hoc, de simon.* ibi. *Cùm ea*, quæ ab Episcopo receperũt, *sine graui suæ salutis periculo retinere nõ possint.*

84 Sed nunc quæstio est: Cui nam in tali casu simoniacus collator, elector, aut præsentator restitutionem facere debeat? Communior est responsio, quòd non danti, sed Ecclesiæ illi, in cuius iniuriam simonia commissã est. Ita S. Th. *q. 32. a. 7. & q. 62. art. 5.* Abb *in cit. c. de hoc, n. 5.* Cou. *reg. peccatum, p. 2. §. 2. nu. 6.* Victor. *p. 2. relect. de simon. n. 6.* Suar. *cap. 60. n. 8.* Quamuis aliqui dicant, consuetudine obtentum esse, vt pauperibus restituere liceat. Sot. verò *loc. cit.* Bannes *cit. art. 7. dub. 2. concl. 4.* Sà *ver. simon. n. 10.* & alij recentiores apud Less. *dub. 31. n. 171.* non improbabiliter docent, ante Iudicis sententiam restituendum esse ei, qui dedit; propterea quòd nulla lex Ecclesiastica afferri possit, quæ disertè præcipiat, Ecclesiæ restituendum esse, ante sententiam. Nam ad *cit. c. de hoc*, responderi potest, Regem illũ, ac Principes in conscientia quidem obligatos fuisse ad restitutionẽ pecuniæ acceptæ, propter assensum præstandum electioni Episcopi Oximensis; verùm vt Ecclesiæ restituerent, id Papæ, & Episcopi auctoritate iniungendum fuisse, vel fortasse pecunia illa ex bonis Ecclesiæ accepta fuerat, ideòque eidem *sine diminutione restituenda.*

Neque obstat, quòd Nau. *lib. 5. consil. 89. de simon. edit. 2.* obiicit: Turpiter acceptum restituendũ nõ esse turpiter danti, cùm sit in pari turpitudinis causa: Nam regula illa locum habet in foro externo, in quo Iudex in pęnã delicti, dantem priuabit commodo restitutionis, quæ ipsi, spectato alioquin naturali iure, deberetur, cum titulus accipiẽdi iniustus, & irritus fuerit. Id verò rectè adiicit idem Nau. *in fin. dicti consil.* Si is, cui restitutio fieri deberet, eam liberaliter remittat, cessare omnem restituendi obligationẽ.

85 Sequitur, vt dicamus, Vtrùm iis casibus, quibus pretium simoniacè acceptum restitui debet, etiam res, quæ pro pretio simoniacè data fuit, danti restituenda sit. Circa quam quæstionem aduerte primò, Si reciproca traditio, siue commutatio simoniacè tantùm fuit, non item iniusta, tunc sicut pretium retineri potest, vsque ad Iudicis condemnationem, ita & res, quæ pro pretio data fuit, puta officium temporale Ecclesiæ, pensio clericalis, quæ in beneficij titulũ erecta non est, item ius patronatus, &c. sicuti docet Suar. *c. 57. n. 13. & 14.* Propterea, quod nullum ius Ecclesiasticum extet, quo boni venditio simoniaca, etiam irrita decernatur. Deinde si pretium simoniacè, atque iniustè acceptum sit pro spirituali functione transeunte, v. g. sacra ordinatione, vel alterius sacramẽti collatione, ecclesiæ, vel calicis cõsecratione: tunc licet ea valida sit, secundũ omnes, nihilominus tamen pretiũ restituendũ est, iuxta ea, quæ suprà dixi, *assert. 1.* Quamobrẽ hoc casu obligatio restituẽdi vni tantũ simoniacè commutantiũ parti incũbit.

Igitur dicendum nobis restat de rebus sacris permanentibus, iniustè, pariter ac simoniacè datis pro pretio, cuiusmodi sunt officia, & beneficia, Ecclesiastica, sacra vasa, vestimenta, reliquiæ, quando in eorum commutatione, seu venditione ipsamet spiritualitas æstimatur. Et quidem de Ecclesiasticorum beneficiorũ renũciatione, collatione, electione iam suprà dictum fuit, irritas omnino esse, si per simoniam fiant, ideoq; beneficia retineri non posse, sed vnà cum fructibus relinquenda esse, sicuti colligitur *ex extrauag. 2. de simon.* Eademque ratio est de Ecclesiasticis officiis. Quod verò attinet ad alias res sacras permanentes distinguendũ mihi videtur: Vtrùm in iis, quod spirituale est, tanquam principale se habeat, an verò tanquam annexum, seu accessorium. Ad prius membrum pertinere videntur vasa, & vestes sacratæ, quæ si cariùs vendantur propter spiritualem consecrationem, excessus pretij restitui quidem debet, sed contractus validus esse videtur, quia vtile per inutile, præsertim annexum, & accessorium vitiari non debet. Ad alterum verò membrum pertinere videntur sacræ reliquiæ quæ si vendantur ratione spiritualitatis, contractus irritus est, ideòque restituto pretio, restituendæ etiam videntur reliquiæ, tanquã sub causa, & conditione acquirẽdi pretii, licet aliter sentire videatur Suar. *c. 59. n. 33.* Sed hæc sufficiunt, adeoque finẽ imponimus etiam huic libro de materia Religionis, ex animo optantes, vt omnia ad Dei optimi gloriam cedant. Amen.

F I N I S.

THEOLOGIÆ MORALIS

Liber Quintus.

DE SACRAMENTIS, ET SACRIFICIO NOVAE LEGIS.

TRACTATVS PRIMVS.

De Sacramentis in Communi.

CAP. I.

DE NOTIONE NOMINIS SACRAMENTI.

SVMMARIVM.

Inter varias sacramenti acceptiones, ea ad propositum nostrum spectat pro sacro signo, & cæremonia, qua homo Deo sacratur, seu initiatur.

SAcramentum à *sacro* deriuari notissimum est: Eius apud veteres Romanos, ac profanos Scriptores duæ significationes reperiuntur: Primò apud Varronem *lib. 4. de lingua latina*, Sacramentum dicitur pecunia, à duobus in in iudicio contendentibus pignoris loco deposita, ita, vt qui vicisset, suam partem auferret, qui victus esset ærario relinqueret. Secundò, omne religiosum iuramentū, seu quod iuramento affirmatum est, sacramentū latinè dicitur, sicuti etiā notaui *lib. præc. tr. 3. c. 1. in princ.*

In sacra autem scriptura, & apud Ecclesiasticos Scriptores sacramentum idem est, quod *μυστήριον*. Mysterium autem tribus modis accipitur, vti Bellarm. obseruauit *l. 1. de sacram. cap. 8.*

Primò pro re arcana, & occultanda, præsertim si sacra sit, Sapient. 2. *Nescierunt sacramentum Dei.* Prouerb. 2. *Qui reuelat mysteria*, id est secreta amicorum. Matth. 13. *Vobis datum est nosse mysterium regni Dei.* Ad Ephes. 1. *Vt notum faceret sacramentū voluntatis suæ.* 1. ad Cor. 13. *Si nouerim mysteria omnia*, id est, sacramenta, vt vertit S. Aug. *lib. de gratia, & libero arbitrio, c. 17.*

Secundò, pro signo rei latentis, præsertim sacræ, vt Danielis 2. *ver. 19. Danieli mysterium per visionem nocte reuelatum est.* Et infrà, *ver. 30. Mihi sacramentum hoc reuelatum est*, videlicet, quid statua Nabuchodonosor significaret. Apoc. 17. *ver. 5. In fronte eius, meretricis magnæ, nomen scriptum, Mysterium.* Et *ver. 7. Ego dicam tibi sacramentum mulieris, & bestiæ, quæ portat eam*, id est, quidnam significent. Ad Ephes. *cap. 5.* coniunctio viri, & vxoris in coniugio, magnum mysterium, seu sacramentum dicitur coniunctionis Christi, & Ecclesiæ.

Tertia, & ad propositum propriè pertinens sacramenti acceptio est, pro cæremonia hominem sacrante, adeòque pro signo rei sacræ, occultæ, non cuiuscumque rei per quam homo sacratur, & initiatur Deo. Quo sensu S. Ambrosius librum scripsit, de iis, qui mysteriis initiantur. S. August. *lib. 15. de ciuit. cap. 26.* ait credentes sacramentis initiari. Et *epist. 118. ad Ianuar. c. 1.* quòd Christus sacramentis numero paucissimis, obseruatione facillimis, significatione præstantissimis, societatem noui populi colligauit S. Cyprianus *lib. 2. epist. 1. ad Stephanum Papam, de fidelibus* inquit: *Tunc demum plenè sanctificari, & esse filii Dei possunt, si sacramento vtroque* (Baptismi, & Confirmationis) *nascantur.* Tertull. *in lib. de præscript. cap. 16.* ait, quod Diabolus res sacramentorum diuinorum æmulatur. Denique S. Th. *1. 2. q. 120. ar. 5. in corp. Sacramenta propriè dicuntur illa, quæ adhibentur à Dei cultoribus ad quandam consecrationem, per quam deputantur quodammodo ad cultum Dei.*

Aduertendum autem est, in hac apud Patres, & Ecclesiasticos Scriptores vsitatissima sacramenti acceptione, etiamsi priores duas ex sacra Scriptura petitas acceptiones comprehēdi: Siquidem sacramentum, de quo agimus, continet rem arcanam, & sacram, eandemque significat, & quidem speciali quadam ratione, vt tanquam cæremonia ad hominis sacrationem spectet.

CAP. II.

DE DEFINITIONE SACRAMENTI.

SVMMARIVM.

1 *Sacramenti definitio est, signum visibile inuisibilis gratiæ ad populum Deo sanctificandum, diuinitus institutum.*

2 *Ad rationem sacramenti pertinet, vt stabilem institutionem, ac vsum habeat.*

1 SAcramentum ex doctrina Magistri *in 4. d. 1.* S. Th. *3. p. q. 60. ar. 2. & 3.* ita rectè definitur. Visibile signum inuisibilis gratiæ, ad populum Dei sanctificandum, diuinitus institutum. Dicitur *visibile*, id est, externum, ac sensibile signum, siue cæremonia: *Si enim incorporeus esses*, inquit S. Chrysost. *hom. 83. in Matth. nudè ipsa dona incorporea tibi tradidisset: sed quia corpori coniuncta est anima tua, ideò rebus sensibilibus tibi intelligenda traduntur.* Similia habet, *homil. 69. ad populum Antiochenum*, Cyrill. Hierosolymitanus *catech. 3. paulò post princ.* Et S. August. *lib. 19. contra Faustum, c. 11.* ait quod *in nullum nomen religionis coagulari homines possunt, nisi aliquo signaculorum, vel sacramentorum visibilium consortio colligantur: quorum sacramentorum vis inenarrabiliter valet plurimum.* Vide Sanct. Thom. *quæstion. 61. articul. 1.*

Additur, *inuisibilis gratiæ*, qua homo iustificatur. Quia vt S. Thom. notauit *cit. ar. 3. ad 3.* non omne signum rei sacræ sacramentum est, sed quo significatur perfectio sanctitatis humanæ, quæ est gratia iustificans. Quare per hanc particulam à definitione sacramenti propriè dicti excluduntur sacramentalia, vt sunt prima tonsura, aqua benedicta, & variæ consecrationes, quippe quæ instituta non sunt ad significandum perfectam hominis sanctitatem, seu iustitiam.

Ad populum Dei sanctificandum. Qua definitionis particula indicatur, signum oportere esse practicum, adeòque sacram cæremoniam, cuius vsu, seu applicatione fideles sanctificentur, ac veluti symbolo, seu nota ab aliis gentibus discernantur. Quāmobrem sacrificia cum veteris, tum nouæ legis, licet sacra signa sint inuisibilis gratiæ per Christum conferendæ, teste S. August. *lib. 10. de ciuit. c. 5.* tamen propriè sacramenta non sunt, quia per se, ac directè ad Dei supremam excellentiam contestandam, nō ad homines sanctificandos instituta fuerunt. Neque refert, quòd Scholastici *in 4. d. 1.* ex Hugone *de sacrament. lib. 1 p. 11. capit. 3.* sacramenta legis naturæ aiunt fuisse decimas, oblationes, & sacrificia. Rectè enim notauit Durand. *ead. d. 1. q. 2. n. 7.* Eiusmodi opera protestantia fidem, & obedientiam erga Deum, non esse sacramenta, nisi secundùm largam acceptionem, qua omne signum rei sacræ sacramentum appellatur.

Diuinitus institutum, secundum doctrinam S. Thom. *q. 64. a. 2.* Cùm enim solius Dei sit populum sibi congregare, siue Ecclesiam constituere, ideo ad ipsum solum pertinet ritus, siue cæremonias decernere, quibus populus suus initiandus, & ab aliis distinguendus sit. Accedit, quòd sacramentum debet esse signum gratiæ sanctificantis: tale autem signum nullum esse potest ex natura rei: sequitur ergo, vt sit ex impositione, & quidem Dei, quippè qui solus est auctor gratiæ, ideoque solus signa eius à se conferendæ instituere potest. Quæ ratio maximè id ostendit de sacramentis nouæ legis, vtpotè quæ eandem animæ inuisibilem

sibilem gratiam, quam significant, ex opere operato conferunt, quod sine institutione diuina fieri nequit.

2 Corollarium. Ad rationem propriè dicti sacramenti pertinet, vt perpetuam, seu stabilem institutionem, ac vsum habeat, pro statu durantis Ecclesiæ. Quamobrem linguæ igneæ, quæ die Pentecostes apparuerunt, item insufflatio Christi in Apostolos Ioan. 20. verba Christi ad Paralyticum. *Remittuntur tibi peccata tua* Matth. *cap.* 9. licèt signa fuerint gratiæ inuisibilis ad hominis sanctificationem, tamen propriè sacramenta censeri non debent.

CAP. III.

DE DISCRIMINE SACRAMENTORVM.

SVMMARIVM.

1 *Sacramenta nouæ legis non tantùm gratiæ significatiua, sed etiam operatiua sunt: in quo differunt à veteribus sacramentis. Vide post n. 6.*
2 *Post lapsum hominis institui oportebat sacramenta, non antè.*
3 *Pro paruulorum sanctificatione, ante circumcisionem aliquod à Deo remedium institutum erat.*
4 *Post legem etiam Circumcisionis, credibile est, certam aliquam cæremoniam fuisse pro fæmellis, & masculis, ante circumcisionem morituris.*
5 *Circumcisio non conferebat gratiam sanctificantem ex opere operato, sed ex Fide in Christum, attamen vt ordinarium remedium à Deo institutum.*
6 *Valde probabile est, quod Sacramenta nouæ legis ad hominis sanctificationem concurrant, non vt causæ physicæ, sed tantum morales.*

1 ASsertio. Sacramenta alia sunt, quæ spiritualem gratiam non tantùm significant, sed etiam ex vi institutionis suæ certè operantur, & hæc sunt sola, & omnia nouæ legis sacramenta. Alia verò sunt, quæ gratiam spiritualem significant tantùm: non item ex vi institutionis suæ operantur, & hæc sunt sacramenta legis veteris, atque legis naturæ. Ita docet S. Thom. *q. 62. art. 6. in corp. quòd sacramenta veteris legis non habebant in se aliquam virtutem, qua operarentur ad conferendam gratiã iustificantem, sed solum significabant Fidem, per quam homines iustificabantur.* Quod ipsum de circumcisione docet in *resp.* 3. & clarius in *q. 70. a. 4. In circumcisione conferebatur gratia, quantum ad omnes gratiæ effectus, aliter tamen quam in Baptismo. Nam in Baptismo confertur gratia ex virtute ipsius Baptismi, quam habet, in quantum est instrumentum passionis Christi iam perfectæ. In circumcisione autem conferebatur gratia non ex virtute circumcisionis, sed ex virtute Fidei passionis Christi, cuius signum erat circumcisio, ita scilicet, quòd homo, qui accipiebat circumcisionem, profitebatur se suscipere talem fidem, vel adultus per se, vel alius pro paruulis. Vnde & Apost. ad Rom. 4. dicit, quod Abraham accepit signum circumcisionis, signaculum iustitiæ fidei; quia videlicet iustitia erat ex fide significata, non ex circumcisione significante.* Eandemque sententiam probauit Sotus in *4. d. 1. q. 4. art. 6.* Ferrariensis *lib.* 3. contra Gentes, *cap.* 57. Bellarm. *lib. 2. de sacram. c. 13. & seqq.* Vasq. 1. 2. *to.* 2. *disp.* 184. *cap.* 2. qui id probant auctoritate SS. PP. & Apostoli 1. ad Cor. 7. vbi ait, quod *circumcisio nihil est & præputium nihil est.* Ad Gal. 6. *Neque circumcisio aliquid valet, neq; præputium. sed noua creatura,* id est, gratia iustificans, per fidem. Ad Coloss. 2. circumcisionem comparans cum Baptismo ait: *Circumcisi estis circumcisione, non manufacta, in expoliatione corporis carnis, sed circumcisione Christi, consepulti ei in Baptismo.* Ex quibus verbis manifestum est, quod circumcisio Iudæorum vi sua tantùm carnem spoliat, Baptismus autem vi sua peccata tollit, & gratiam confert. Quare ad Galat. 4. idem Apostolus circumcisionem, & alias cæremonias legales vocat, *infirma, & egena elementa,* non aliam ob causam, nisi quia ea se, siue ea opere proprio vim iustificandi nullam habent. Huc etiam spectant testimonia SS. Patrum, quæ congerit Suar. *disp.* 5. *sect.* 1.

2 Pro pleniore traditæ assertionis intellectu notandum est primò, quod docent S. Thom. *qu.* 61. *a.* 2. Richard. *d.* 1. *a* 2. *q.* 3. Durand. *q* 2. Palud. *qu.* 3. In statu innocentiæ, seu ante lapsum humani generis nulla instituta esse sacramenta, quia neque indigebat iis homo, quatenus sunt medicinæ aduersus peccatũ, à quo liber fuit: neque quatenus ad animæ maiorem perfectionem ordinantur, quandoquidem Deo ritè subiectus, facili animi motu, ipsi vniri potuit, & sic internam perfectionem conseruare, atq; augere, neque verò opus erat, eum externis corporeis signis excitari. Post lapsum verò generis humani oportebat institui sacramenta, id est, visibilia signa, quibus homo fidem suam protestaretur in Christum saluatorem venturum, ait S. Th. *cit. q.* 61. *a.* 3. Talia erant circumcisio, agnus Paschalis, consecratio Sacerdotum, & lustrationes quędam ab immunditiis legalibus, atq; expiationes, à peccatis externis de quibus S. Th. 1. 2. *q.* 102. *a.* 5.

3 Deinde probabilius est, ante datam circumcisionem semper in lege naturæ fuisse, post hominis lapsum, verum sacramentum pro sanctificatione paruulorum; quod docuit S. August. *lib.* 5. contra Iulian. *c.* 11. *Neque ideo credendum est,* ait, *ante datam circumcisionem famulos Dei, quandoquidem eis inerat fides Mediatoris in carne venturi, nullo sacramento eius opitulatos fuisse paruulis suis: quamuis quid illud esset, aliqua necessaria causa Scriptura latere voluerit.* Idemque sensit Sotus *in* 4. *d.* 1. *qu. vlt.* Palud. *qu.* 5 *a.* 5. Gabr. *qu.* 5. *ar.* 3. *conclus.* 2. Suar. 3. *p. disp.* 4. *sect.* 2. Coninch. *q.* 61. *a.* 3. *n.* 18. contra S. Bonau. *ead. d.* 1. *a.* 1. *q.* 2. Rich. *a.* 5. *q.* 3. Sotum *d.* 2. *q.* 1. *a* 4. 5. *His tamen nihil obstantibus,* Vasq. 3. *p. q.* 61. *a.* 3. & *disp.* 165. *c.* 1. & 2. existimantes, paruulos sola fide parẽtum absque sensibilis signi expressione sanctificari potuisse.

4 Adde, quod dicitur vniuersim de paruulis ante datam circumcisionem, similiter sentiendum esse de fœmellis post legem circumcisionis: item de masculis, si in mortis periculo existerent ante diem octauum, quo circumcidi deberent: his enim omnibus ad delendum originale peccatum remedium aliquod adhiberi oportebat: quòd quale fuerit, licet scriptum non sit, credibile tamen est fuisse aliquod externum, idque certum ac determinatum signum, vt esset stabilis religiosa cæremonia, & propriè Sacramentum, sicuti contra Suarez *cit. disp.* 4. *sect.* 3. & alios (negantes fuisse determinatam cæremoniam) probabiliter docet Sotus *d.* 1. *qu. vlt. ver. Respondeo nullo tempore.* ConincK. *cit. art.* 3. *num.* 22. Quia hæc videtur sententia S. August. *cit. cap.* 9. quam indicat etiam Bellarm. *lib.* 3. *cap.* 21. *proposit.* 1. vbi ait, quod in omni lege materia sacramentorum fuerit determinata à Deo, licèt non eodem modo. Nam sicuti lex naturæ diuinitus inspirata erat hominum cordibus, ita etiam sacramenta inspirabantur præcipuis Patriarchis, vt Adæ, Noe, Abrahæ, qui alios deinde docebant. Lex verò Mosaica, sicuti per Moysen promulgata, & publicè scripta fuit in tabulis, ita etiam sacramenta illius temporis per Moysen tradita, & litteris mandata fuerunt. Denique quia legis nouæ auctor est verbum incarnatum, ideo etiam ab ipso sacramenta postea determinanda fuerunt.

Notandum secundò, Quod circumcisio à Deo instituta fuerit principaliter quidem, vt filii Abrahami, populus ab ipso electus, hac expressiore protestatione in Christum venturum congregaretur, & à reliquis populis discerneretur, secundario verò, vt esset in remedium peccati originalis, præsertim paruulis. Quam posteriorẽ partem expresse docuit S. August. *lib.* 16 *de ciuit. cap.* 27. & *lib.* 3. *de nupt. ca.* 11. cuius verba referuntur *cap. ex quo* 4. *de consecrat.* S. Greg. *l.* 4. *moral. cap.* 2. & refertur *ead. d. can quod autem.* S. Bernar. *epist.* 76. quæ est ad Hugonem de S. Victore. Innoc. II. *in c. maiores de Baptismo,* vbi expresse ait, quòd *originalis culpa remittebatur per circumcisionis mysterium.* Et quòd *Baptismus successerit loco circumcisionis.*

5 Nihilominus negandum est, quod circumcisio sit causa gratiæ efficiens; siue, quòd gratiam ea opere operato conferat. In quo consentio cum Cano, Soto, Bellarm. Vasq. *loc. cit.* Becano *in analogia veteris. & noui testamenti, c.* 5. *qu.* 4. contra Scotũ *in* 4. *d.* 1. *q. penult. & vlt.* Durand. ibid. *qu.* 5 *n.* 10. Palud. *q.* 5. *ar.* 4. Gabr. *qu.* 4. *ar.* 1. *concl.* 2. Probatur tum ex Apostolo *loc. supr. cit.* & *Patribus,* quos citat Bellarm. *lib.* 2. *c.* 15. ex Concilio Florentino *in decr. Eugenij. post sess. vlt.* §. *quintò Ecclesiasticorum sacramentorum,* vbi ait, quòd nouæ legis sacramenta, *multùm differunt à sacramentis antiquæ legis, illa enim non causabant gratiam, sed illam solum per passionem Christi dandam esse figurabant, hæc verò nostra, & continent gratiam, & ipsam dignè suscipientibus conferunt.* In Scholis dici solet, quòd sacramenta nouæ legis effectum suum, ipsamque gratiam sanctificantem conferunt *ex opere operato,* id est, hoc ipso, quod opus secundùm Christi institutionem peractum est; absque vlla dependentia ex merito, aut dispositione seu conferentis, seu suscipientis, modò tamen is sacramenti, secundũm propriam cuiusque naturam, capax sit, nullumque obicem ponat, vti explicat Sotus *dist.* 1. *qu.* 3. *art.* 1. *columm. antepenult.* At verò sacramenta legis veteris, nec paruulos, nec adultos, ita spiritualiter sanctificabant: quamuis enim in eorum susceptione gratia sanctificans conferri potuerit, imò circumcisio à Deo instituta fuerit pro paruulis Iudaici populi, tanquam ordinarium remedium, seu conditio sine qua non, ipsorum sanctificationis, vt suprà ea probabiliore sententia dixi, contra Vasqu. 1. 2. *disput.* 183. *c.* 3. tamen in circumcisione, verbi gr. non conferebatur gratia virtute circumcisionis, siue ex vi operis, sed ex virtute fidei in Christum Saluatorem, adeoque vt aiunt, *ex opere operantis,* videlicet suscipientis sacramentum, si adultus esset, qui propriam fidem, & bonæ voluntatis actualem dispositionem, seu contritionem afferre posset; vel alterius, seu ministrantis, seu offerentis, si paruulus esset, qui cum

fidem,

fidem, ac bonam voluntatem propriam non haberet, eius voluntas, secundùm benignam Dei acceptationem, censebatur pia voluntas eius, qui curam paruuli suscipiebat, cum Deo in fide Christi offerens, sicuti expressè docet S. Tho. *3. p. q. 70. a. 4.*

Alioquin si dicamus, signum circumcisionis sufficiens fuisse, vt eius applicatione illico daretur gratia paruulis, etiam sine fide parentis, aut ministri, (quod tanquam probabilius cum antiquis quibusdam Scholasticis docet Suar.) non satis intelligo, quomodo negari possit circumcisionem respectu paruulorum fuisse causam gratiæ sanctificantis: cui tamen repugnat Apostolus, sæpè inculcans, omnia fuisse inania, & infirma elementa, ideoque abolita esse, propter infirmitatem, & inutilitatem suam, Hebræor. 7.

Neque enim satisfaciunt primò, qui respondent, per circumcisionem ritè exhibitam à Ministro, quamuis sine fide, paruulis collatam fuisse gratiam sanctificantē, ex gratuita miseratione Dei, propter necessitatem paruulorum, ideoque non propriè ex vi sacramenti circumcisionis. Si enim Deus in lege Moysis circumcisionem stabiliter instituit, vt per eam paruuli iustificarentur sola applicatione ministrantis voluntariè, & cum intentione, verum non est, quod Apostolus vniuersim significat ad Rom. *cap. 2. & 4.* ad Corinth. *1. ca. 7.* Circumcisionem nihil esse, quia ex fide in Christum contingat iustificatio, non ex circumcisione. Potuissent enim Iudęi respondere, se in infantia sua per circumcisionem iustitiam consecutos fuisse, sine fide actuali in Christum, adeoque circumcisionem plurimum ipsis profuisse, siue magnum inter circumcisionem, & præputium discrimen esse, cùm per eam, etiam sine fide in Christum, paruulis secundum gratuitā Dei liberalitatē, certa lege, & institutione, iustitia tribuatur, non ita verò in circūcisis, siue in præputio manētibus.

Neque satisfaciunt secundò, qui respondent, nouæ legis sacramenta gratiæ instrumentaliter efficiendæ vim physicam habere, at verò circumcisionem solùm vt moralem causam, propter pactum, & institutionem Dei, ad paruulorum sanctificationem concurrisse. Nam inprimis valdè incertum est, imò secundùm multorum sententiam impossibile, quòd sacra materialia symbola vim aliquam physicè producendi gratiam habeant, sed dicuntur ea virtutem sanctificandi habere moraliter, quia ex voluntate, & institutione Christi, Deique patris acceptatione, sacrorum signorum, seu sacramentorum exhibitioni infallibiliter annexa est gratia sanctificans, per Christi merita conferenda. Quæ est sententia S. Bonau. *in 4. d. 1. a. 1. qu. 4. & est etiam aliorum magnorum.* Scoti *in 4. d. 1. q. 5.* Richar. *ar. 4. qu. 2.* Duran. *q. 4.* Gabr. *q. 1. a. 2. conclus. 2. & 7.* Vasq. *3. p. disp. 132.* Coninch. *qu. 62. a. 4. dub. vn.* contra Thomam Caiet. *in cit q. 63. a. 4.* Palud. *in 4. d. 1. q. 1. concl. 2.* Ferrariensem 4. contra Gentes, *c. 57.* Dominic. Sotum *cit. d. 1. q. 3. a. 1.* Suar. *disp. 9. s. 1. & 2.* & plures alios, vim instrumentalem physicam sacramento tribuentes. Deinde hæc ipsa ratio (quam Doctores illi circumcisioni tribuunt) sanctificantem gratiam paruulis infallibiliter conferendi, tanquam signum moraliter practicum, secundum Dei institutionem, & pactum, magnam profectò vtilitatem, firmitatemque continet: quemadmodū si Rex chirographū sigillo suo munitum alicui daret, ad cuius exhibitionē Rex potentissimus, ac fidelissimus statim obligatus esset exhibere, & certò etiam exhibiturus solutionem. Quis diceret, chirographum hoc inane, nullius vtilitatis, aut firmitatis, eò tantùm, quòd physicè non operaretur pecuniæ solutionem, sed solùm vt signum certum, ac moraliter efficax?

Itaque concludo: Quod Sacramentum genericè sumptum sit sacra, & stabilis cæremonia, diuinitus instituta ad homines aliquo modo sanctificandos, & spiritualem gratiam significandam: Differentia autem inter vetera, & abolita, ac nouæ legis sacramenta in eo consistit, quòd illa gratiam, seu animæ sanctitatem figurabant, & significabant tantùm: hæc autem non tantùm significant, sed etiam operātur: quamobrem sunt signa gratiæ practica, seu operatiua. Vide Tridentin. *sess. 7. in canonibus de sacramentis in genere*, & S. August. *in Psalm. 73.*

CAP. IV.

DE MATERIA, ET FORMA SACRAMENTORVM nouæ legis.

SVMMARIVM.

1 *In sacramentis nouæ legis non tantùm sensibilis materia, sed etiam verborum forma requiritur.*

2 *In sacramentis plerumque duplex materia reperitur, remota, & propinqua.*

3 *Sacramenta illa, quæ in vsu, seu actione transeunte consistunt, re & verbis, velut materia, ac forma, essentialiter cōponuntur.*

4 *Mutatio materiæ, aut formæ sacramenti, alia est substantialis, & alia accidentalis.*

5 *Error priuatus Ministri non obstat valori sacramenti, modò materiam, & formam adhibeat, cum intentione saltem implicitè faciendi, quod Christus instituit, vel vera Ecclesia facere intendit.*

6 *Si Minister existimet esse puerum, cùm sit puella, quam v. gr. baptizat, vel esse Titium quem ordinat, cùm sit Caius, validum est Sacramentum.*

NOtandum est ex S. Tho. *q. 60. art. 6. ad 2.* Sicuti ante Christi aduentum, & Euangelii promulgationem Fides in Christum, & SS. Trinitatem obscurè, & implicitè populo proposita erat, ita, & sacramenta legis veteris, quibus Christus, & iustificatio nostra per Christum figurabatur, imperfectè, ac confusè significantia symbola erant. *Nihil enim ad perfectum adduxit lex*, ait Apostolus ad Hebræos *cap. 7.* In noua autem lege, reuelata Christi redemptione, etiam mysteria, siue sacramenta, quibus sanctificamur, expressiora, & clariora esse oportebat. At verò notissimum est, quod, licèt pleræque res sensibiles tanquam symbola assumi, & institui possint ad aliquid significandum; tamen earum significatio obscura, ænigmatica, plerisque incognita, ac proinde imperfecta esse soleat, nisi per verba declaretur, ac determinetur, atq; ita certior, expressior, ac perfectior efficiatur.

1 Assertio I. In sacramentis requiritur res, siue materia aliqua sensibilis determinata, puta in Baptismo aqua, in Confirmatione oleum balsamo mixtum. Ita S. Thom. *quæstion. 60. artic. 6.* & probat: Cùm sanctificatio hominis in potestate Dei sit, ideoque non pertinet ad hominem suo arbitrio assumere res, quibus sanctificetur, sed hoc debet esse ex diuina institutione determinatum. Quæ doctrina licèt à S. Th. propriè tradita sit de Sacramento nouæ legis, tamen suo modo etiam locum habet in Sacramentis veteribus, quippè quę, & ipsa in aliqua re sensibili à Deo reuelata, ac determinata consistebant, vt agnus Paschalis, circumcisio, &c. Ante circumcisionem verò, etsi aliqui sentiant, pro paruulis, & post circumcisionem pro fœmellis nullum in specie symbolum determinatum fuisse, oppositum tamen probabilius esse, *præced. c. dictum est.* Id verò minus negari potest, saltem in genere fidelibus inspiratum, ac traditum fuisse, vt aliquam externam precem, benedictionem, oblationemque ad Deum pro paruulis suis fideles adhiberent.

2 Assertio II. In sacramentis, saltem iis, quæ in vsu, seu actione transeunte consistunt, duplex est materia, remota, & propinqua. Materia remota dicitur res illa, quæ in sacramentum assumitur, seu circa quam actus, aut cæremonia sacra exercetur, vt aqua, oleum. Materia propinqua dicitur, ipse actus, seu vsus rei illius sensibilis, putà ablutio, vnctio.

Assertio III. In sacramentis nouæ legis præter sensibilem materiam, seu materiale symbolum, requiruntur etiam verba, Ita S. Tho. *art. 6.* & Concil. Florent. in decreto Eugenii. *Omnia sacramenta tribus perficiuntur, videlicet rebus tanquam materia, verbis tanquam forma, & persona ministri.* Et addit: *Horum si aliquod desit, non efficitur sacramentum.* Oportet autem intelligere verba propriè dicta, & quidem vocalia, vti constat, ex traditione Ecclesiæ: præterquam quod in matrimonio regulariter quidem talia verba concurrant; sed non semper, ac necessariò, sicuti idem Florentinum apertè notauit. *§. Septimum sacramentum.* Nam matrimonii sacramentum fundatur in contractu naturali, cuius constitutionem Christus non mutauit, sed tantum ad sacramenti dignitatem inter baptizatos euexit: est autem id commune omni contractui inter homines, vt spectato iure naturali, per mutuum consensum, quocunque externo signo manifestatum, perficiatur.

Nunc probatur assertio: Nam sacramenta nouæ legis claram, & expressam gratiæ sanctificantis significationem habere debent: hanc autem consequuntur per verba, quippè quæ propriè instituta sunt ad ignota explicandum, ambigua determinandum. Confirmatur: Doctrina, seu intelligentia rerum intelligibilium occultarum homini comparatur; tum per inuentionem, cui inseruit vsus rei sensibilis obiectæ, tum per disciplinam, quæ verbis accipitur; quare ad perfectam mysteriorum nouæ legis intelligentiam, tum sensibilis materia, tum verba necessaria fuerunt.

Non autem, quòd materia, & forma in sacramentis dicantur secundùm analogiam, seu proportionem materiæ, ac formæ physicæ: Nam sicuti materia confusa, ac potentialis per aduentum formæ naturalis; ita significatio confusa, & imperfecta rei sensibilis per adiectionem verborum determinatur, ac veluti formatur. *Ad perfectionem significationis sacramentalis*, ait S. Th. *cit. art. 6. in corp. necesse fuit, vt significatio rerum sensibilium per aliqua verba determinaretur: aqua enim significare potest, & ablutionem, propter suam humiditatem, & refrigerium, propter suam frigiditatem, sed cum dicitur, Ego te baptizo in nomine Patris. &c. manifestatur, quod aqua vtimur in Baptismo ad significandam emundationem spiritualem.*

3 Assertio IV. Sacramenta illa, quæ in vsu, seu actione transeunte posita sunt, ex re & verbis, tanquam materia, & forma essentialiter componuntur. Sumitur ex Florent. *loco suprà cit.* S. Th. *Il. cc.* Alensi *in 4. p. quæst. 8. memb. 3. art. 1. & 2.* & videri potest Suarez, *disp. 2. s. 2. assert. 1.* Vasq. *disp. 129.* Probatur, & explicatur. Cum sacramenta ista; puta baptismus, Confirmatio, &c. esse successiuum habeant; ideo eorum partes, ex quibus moraliter constituuntur, aut componuntur, successionem quoque, seu transitum habere debent: talia autem sunt sensibilis materiæ applicatio, & verborum formæ prolatio.

Si quæras, quanta debeat esse coniunctio inter materiam & formam Sacramenti, v. g. inter aquæ effusionem, & verborum pronuntiationem? Respondetur, debere esse tantam, vt spectata natura cuiusque sacramenti secundùm moralem hominum æstimationem, forma verborum habitudinem determinationis retineat ad materiam, seu symbolum subiectum, sicuti latius explicabo *tract. 2. c. 7. q. 3.* Porrò sacramenta, quæ in esse permanente consistunt, qualis est SS. Eucharistiæ, non posse propriè componi ex materia, & verborum forma, manifestum est, quia verba successiua, & transeuntia sunt: nullum autem permanens ex partibus successiuis essentialiter constitui potest. Vide quæ dicam *tract. 10. p. 2. c. 2. assert. 3.*

4 Assertio V. Si in præscripta materia, aut forma sacramenti, mutatio fiat, refert vtrùm ea substantialis sit; ideoque Sacramentum irritum; an verò accidentalis tantùm ideòque Sacramentum validè collatum, licèt non absque peccato nisi necessitas, aliaue causa excuset. Ita docet S. Th. *qu. 60. art. 8.* Duran. *in 4. d. 3. q. 2.* Adrian. *in 4. de Baptismo, qu. 2. §. de secundo videndum*, aliique communiter. Tunc materiæ mutatio substantialis censeri debet, quando tanta est, vt secundùm communem vsum, & æstimationem hominum, differat ratione, & appellatione à materia, quam Christus præscripsit, & Ecclesia vsurpat. Dico *secundùm communem vsum, & æstimationem*: Cùm enim sacramenta moralia signa sint; & ipsorum materiæ in humanis actionibus, vel in ordine ad illas à Christo determinatæ, ideò in cognoscenda sacramenti materia, potiùs ad moralem eius vsum, & conceptionem, quàm physicam plerisque hominibus ignotam formam, siue naturam, attendere oportet, sicuti benè docet Suar. *disp. 2. s. 4. reg. 3.* Exempli causa: massa farinacea digesta, sed nondum pista, non est materia S. Eucharistiæ, quia non est panis, ac cibus humanus, siue differat à pane forma physica, siue non. Et aquæ artificiales, seu humores mixti, si communem vsum, & appellationem aquæ elementaris amiserunt, non videntur esse materia Baptismi: siue forma substantialiter mutata sit, siue non. Vide quæ dicam *tract. seq. c. 3.* Accidentalis autem mutatio materiæ censeri debet, si nihilominus materia eundem moralem vsum, & æstimationem retineat, licèt aliqua qualitas desit, quæ ex præcepti necessitate requiritur, putà si aqua turbida sit, panis ater, immundus.

Formæ Sacramentorum mutatio substantialis censeri debet, per quam alius orationis sensus efficitur, vti docet S. Thom. *qu. 60. a. 8.* Cum enim verbi, seu orationis essentia, & quasi anima, sit sensus, ac significatio, ideo si verba ponantur aliam significationem habentia, non eadem, sed alia verborum forma iudicatur. Accidentalis verò mutatio formæ est. I. Si verba materialiter tantùm mutentur, quia alia eundem sensum habentia vsurpantur, v. g. si pro *baptizo* dicatur *abluo*. II. Si vox vna, vel plures mutentur, aut omittantur, quæ non pertinent ad substantiam formæ, sic si in forma Baptismi omittatur pronomen *Ego*, vel in forma Eucharistiæ, *Enim*: cuiusmodi minutiorem mutationem, si sine scandalo, & contemptu, fiat, veniale tantum peccatum fore, ob materiæ leuitatem, ait Coninch. *cit. art. 8. du. 2. nu. 84.* III. Si minister, ob præcipitationem, aut balbutiem linguæ, omittat, vel mutet verborum litteras, præsertim extremas, v. g. *Ego te baptizo in nomine Patri. Hoc est corpus meus. Ego te absoluo à peccatis tui.* Dico autem *præsertim extremas*; quia primæ syllabæ, aut litteræ mutatio plerumque audientibus alienum sensum adfert, formamque variat; v. g. *Ego te baptizo in nomine matris*: *Ego te baptizo in nomine Patris, & Filij.* Quæ est doctrina S. Th. *q. 60. art. 7. ad 3.* Palud. *in 4. d. 3. q. 1. ar. 3. ver. secundo modo*, Soti *d. 1. q. 1. ar. 8.* & aliorum communis.

Atque hoc est, quod Zacharias I. Papa S. Bonifacio Moguntinensi Archiepiscopo *epist. 6.* respondit, & refertur *d. 4. de consecrat. cap. retulerunt*, validum esse Baptisma, quod Sacerdos in Boiariorum prouincia, propter latini eloquii imperitiam, tali forma contulerat: *Ego te baptizo in nomine Patria, & Filia, & Spiritu Sancta.* Quamuis enim hæc verba ita corrupta nihil significent ex virtute impositionis, accipiuntur tamen vt significantia ex accommodatione vsus, ait S. Tho. *cit. art. 7. ad 1.* idemque docet Alensis. *p. 4. q. 1. 3. memb. 3. art. 3. §. 2. & 3.* Monet tamen Zacharias Papa, irritum fore Baptismum, si Sacerdos talia verba proferat ad inducendam hæresim, aut errorem suum, existimans, v. g. quòd Deus Pater habeat filiam, vti Sotus *loco cit. exponit.* Plura de mutatione formæ dicam *tract. seq. c. 4.*

5 Hoc autem loco quæstio tractanda est cum S. Th. *art. 8.* An, & quomodo, priuatus error, aut sinistra intentio Ministri formam pronuntiantis, sacramentum irritum reddere possit? Respondeo, & dico I. Si minister veram materiam adhibeat, & substantialem verborum formam proferat, cum intentione faciendi, quod Christus instituit, vel quod Christi Ecclesia facere intendit, verè efficitur Sacramentum: tametsi is priuato errore contra veritatem sacramenti, teneatur. Ita docent Palud. *in 4. dist. 3. q. 1. art. 3.* Gabr. ibid. *qu. vn. ar. 2. conclus. 3.* Adrian. *in 4. de Baptismo, qu. 2. §. ad videndum, ver. Respondeo* Suar. *disput. 2. sess. 5.* Coninch. *cit. art. 8. dub. 1. nu. 61.* Sumitur ex Trident. Conc. *in sess. 7. can. 4. de baptisma*, Concilio Arelatensi I. *can. 8. Si ad Ecclesiam aliqui de hæresi Ariana venerint, interrogent eos nostræ Fidei Sacerdotes symbolum: Et si peruiderint, in Patre, & Filio, & Spiritu sancto eos baptizatos, manus eis tantùm imponantur, vt accipiant Spiritum sanctum.* S. August. *lib. 4. de Baptismo*, contra Donatistas *cap. 15.* relato *in cap. 48. d. 4. de consecr. Satis ostendimus, ad Baptismum, qui verbis Euangelicis consecratur, non pertinere, cuiusque vel dantis, vel recipientis errorem, siue de Patre, siue de Filio, siue de Spiritu sancto aliter sentiant, quam cælestis doctrina insinuat.* Quamobrem qui ab Arianis veram verborum formam retinentibus baptizati erant, ad Ecclesiam Catholicam reuersi, denuò baptizati non fuerunt, sicuti habetur *in cit. can. 8.* Concil. Arelatensis, 1. & Concil. Arelatens. 2 *can. 17.* & apud Innoc. I. *epist. 22. ad Episcop. Macedonia, ca. 5.* Siricium Papam, *epist. ad Himerium Episcopum, cap. 1.* Zachariam Papam, *epist. 11. ad Bonifacium*, quæ incipit *Sacris luminibus*, Nicolaum Papam, *respons. ad Bulgaros, ca. 15.* Deinde Græci verè consecrant in pane fermentato, quamuis perperam existimēt hunc ritum, seu qualitatem materiæ ad Sacramenti substantiam pertinere: verè etiam baptizant hac forma, *Baptizetur seruus Christi*; licèt errantes arbitrentur talem verborum ritum, quo persona Ministri non exprimitur, ad Sacramenti necessitatē spectare.

Probatur: Sacramentum semper conficitur, si adsit materia, & forma substantialis, insuper intentio conferendi sacramentum, saltem confusa, & implicita, dum Minister facere intendit, quod Christus instituit: At verò cum eiusmodi intentione consistere potest error speculatiuus, eique errori interdum correspondens priuata intentio malè conferendi sacramentum, v. g. ministrandi Baptismum per Filium, Patre minorem. Cùm enim hæc intentio conditionalis sit, seu ea suppositione existimationis falsæ, quod hæc ipsa sit Christi institutio; ideo superatur ab altera confusa, ac generali intentione, quæ absoluta est faciendi, quod Christus instituit. Quemadmodum si quis quærat, & omninodè habere desideret equum suum, quem amisit, etsi particulari speculatione erret, existimans non esse suum equum, qui reuera suus est; ideoque eum respuat, is tamen absolutè loquendo potius hunc ipsum habere cupit. Vult enim habere equum suum, hic autem qui offertur, equus eius est: Ergo absolutè loquendo, eum habere vult; licèt per accidens, atque ex hypothesi speculatiui erroris, nolit.

Requiritur tamen hoc casu, vt Minister actuali contraria intentione non excludat sacramenti veritatem: Puta si Arianus nolit Baptismum cum inuocatione Patris, & Filii, & Spiritus sancti valere, nisi Pater sit Filio maior. Vel si Græcus nolit Eucharistiam confici, nisi panis fermentatus sit de necessitate sacramenti; tali casu sacramentum irritum erit; non quidem propter defectum materiæ, aut formæ; sed propter defectum intentionis.

Dico II. Si Minister errorem suum contra sacramenti veritatem in forma exprimat, siue in formam expressè inducat, nullum efficitur sacramentum: cum hæc sit substantialis mutatio formæ. Sumitur ex S. Athanas. *orat. 3.* contra Arianos, circa medium, S. Greg. I. *lib. 9. epist. 61. ad Quirinum Episcopum*, & refertur *in ca. hi verò, d. 4. de consecr.* Exempli causa, si Arianus minister ita dicat: *Ego te Baptizo in nomine Dei Patris maioris, & Filij, & Spiritus sancti.*

Dico III. Si forma verborum, contra Ecclesiæ consuetudinem mutata, duplicem sensum habere possit: vnum qui sit contrarius veritati, & substantiæ sacramenti; alterum, qui non sit; tunc spectanda est intentio Ministri, vtrùm is substantialem errorem inducere voluerit, necne. Et quidem in dubio præsumendum est voluisse inducere, ideò Sacramentum irritum esse, si minister de industria formam mutauit, ac vitiauit; secus, si inuolontariè, aut propter imperitiam. Hæc videtur esse doctrina S. Tho. *art. 7. ad 3. & art. 8. in corp.* & colligitur apertè *ex c. retulerunt d. 4. de consecr.* Ratio sumi debet primò ex defectu intentionis Ministri: quia enim talis Minister actualem, & absolutam intentionem habet conferendi sacramentum, secundùm falsum suum intel-

intellectum, non potest habere implicitam intentionem faciendi, aut significandi, quod Christus instituit, aut Ecclesia intendit: cùm ista intentio contraria, & repugnans sit actuali absolutæ eius intentioni. Secundò ex defectu substantiali ipsius formæ: Si enim ea spectatis tum verborum sono, tum pronuntiandi modo, aliisque circumstantiis omnibus, ambiguum, ac indeterminatum sensum habeat; determinabitur ad vnum certum sensum ab intentione Ministri proferentis: quare si hic sensus sit contra veritatem sacramenti forma substantialiter vitiosa censeri debet.

Exemplum habes: Si sacerdos ita consecret *Hoc est quodam modo corpus meum*; duplex sensus esse potest; vnus, qui est contrarius veritati, & essentiæ sacramenti, hoc est in figura corpus meum: alter, qui contrarius non est sacramento, ideoque mutationem substantialem formæ non adfert, hoc est corpus meum modo existendi incorporeo. Quare si forma illa verborum vsurpetur à Sacerdote Caluiniana hæresi infecto, præsumi debet vitiosa. Similiter hæc verborum forma *Baptizo te in nomine Patris, per Filium, in Spiritu sancto*, potest quidem ita explicari, vt sensum verum habeat; si tamen à Ministro Arianæ hæresis vsurpata fuerit, præsumitur errorem suum de inæqualitate personarum inducere, & sensum substantialem formæ corrumpere voluisse. Videri potest Suar. *disp.2.s.4. ver. secunda mutatio, & s.5. ver. in vtroque*. Vasq. *3.p.disp.129.c.7.* ConincK. *cit. dub.1.* Nau. *lib.3.consil.4.nu.6. de Baptismo. edit.2.* vbi ex eodem fundamento respondet, quod Baptismus ab hæreticis existimantibus Spiritum sanctum non esse verum Deum, tali forma collatus, *Ego te baptizo in nomine Patris, & Filij, & Spiritus*, pro irrito habendus sit. Quod rerum tantum arbitror secundùm præsumptionem, non habuisse Ministrum sufficientem intentionem baptizandi in SS. Trinitate. Interim fieri potuit, vt tametsi Minister errore illo teneretur, habuerit tamen intentionem generalem, & bonam non astrictam suæ erroneæ opinioni, sed vsurpandi verba secundum veram, & Christi institutioni conformem significationem: quam habere possunt; consequenter cùm forma illa rerum, ac legitimum sensum habere queat, neque ab intentione practica Ministri, aut per alias circumstantias determinata sit ad significationem falsam, tali casu Sacramentum validè confertur, quæ est doctrina Suar. *cit. s.5.* ConincK. *n.67.*

6 Dico IV. Licet Minister verborum formam pronuntians versetur in particulari errore circa personam baptizandam, ordinandam, alteriusue Sacramenti subiectum (excepto matrimonio) si tamen seruet actualem, aut virtualem intentionem Ecclesiæ, vel Christi institutoris, speculatiuus ille error nihil obstat intentioni morali, ac practicæ. Ita ex communi Victoria *de Baptismo nu.34.* Exempli causa. Si puerum te existimes baptizare, cùm puella sit, vel Titium in Sacerdotem ordinare, cùm Caius sit. Nam hæc ordinaria, & vsitata est, ac esse debet Ministri intentio, vbi baptizetur, ordinetur, consecretur subiectum, aut materia, quæ capax, & præsens est, dum super ea verborum forma profertur: quam proinde intentionem vnusquisque seruare censetur, nisi eam expressè excludat. Quinimo tametsi Episcopus ante ordinationem generatim dixerit, nulle se ordinare excommunicatos, suspensos, irregulares, aut eos qui ex alia diœcesi sunt, postea verò talis aliquis furtiuè se ingerat, valida tamen erit huius ordinatio: Quia Episcopus semper censetur habere, ac retinere practicam absolutam intentionem ordinandi hominem præsentem, non verò conditionatam, *nisi excommunicatus sit*, &c. quandoquidem appositio talis conditionis conformis non est Ecclesiasticæ consuetudini, imò sacrilegio obnoxia, vti docet Henriq. *lib.2.c.8.n.5.*

Cur autem exceperim matrimonium, suo loco patebit. Nam Sacramentum illud multa specialia habet, quia in humano contractu fundatur, eiusque naturam, & conditiones sequitur, inter quas vna est, quòd error speculatiuus circa substantiam, seu personam determinatam vitiat contractum matrimonii, cum tollat consensum contrahentis, sicuti dicam hoc *lib. tr. vlt. p.4. cap.2.*

CAP. V.

DE CAVSA EFFICIENTE SACRAMENTORVM nouæ legis.

SVMMARIVM.

1 *Solus Deus primarius auctor, & institutor est sacramentorum nouæ legis; Christus autem, quà homo, duobus modis eorum auctor, & institutor dici potest: nimirum quia eam nobis institutionem ex condigno promeruit, & quia cum potestate excellentiæ promulgauit.*

2 *Potestas instituendi Sacramenta ministerialiter puro homini communicari potest, quamuis non tam excellenter, vt Christo competebat.*

3 *Omnia nouæ legis Sacramenta à Christo immediatè instituta fuerunt.*

4 *Solus Deus, vt causa simpliciter principalis, interiores effectus sacramentorum operatur; sed Christus homo, vt causa principalis meritoria.*

5 *Humanitas Christi operatur interiores sacramentorum effectus, tanquam instrumentum coniunctum diuinitati.*

6 *Fides, aut probitas Ministri nō requiritur ad sacramēti valorē.*

7 *Mortaliter peccat Minister, si in statu peccati mortalis ministret Sacramentum, ad cuius ministrationem ordinatus est.*

8 *Idem quoque sentiendum de Sacerdote baptizante non solemniter, in casu necessitatis, Et de Diacono, si ex commissione Sacerdotis baptizet, vel S. Eucharistiam porrigat in statu peccati mortalis:*

9 *Si laicus, vel alius Clericus præter Sacerdotem, in casu necessitatis baptizet cum conscientia peccati mortalis, non videtur plus, quàm venialiter peccare.*

10 *Probabile est, Diaconum non peccare mortaliter, si in statu peccati mortalis in Missæ officio ministret, nisi id frequenter, seu per consuetudinem fiat.*

11 *Intentio alia est actualis, alia virtualis, & alia habitualis, seu interpretatiua: Actualis, sicuti, & virtualis, vel explicita est, vel implicita.*

12 *Ad necessitatem sacramenti requiritur formalis intentio Ministri, saltem implicita, nec sufficit habitualis in causa, aut merè interpretatiua.*

13 *Ad Sacramenti valorem necessaria est intentio absoluta, ideoque nihil efficitur, si Minister, ver. gr. baptizet sub conditione pendente in futurum.*

1 QVæstio I. A quonam sacramenta nouæ legis instituta sint? Respondeo, & dico I. Solus Deus est primarius auctor, & institutor sacramentorum. Ita S. Th. *q.64.a.2.* Scotus *d.2.q.1.* Palud. *qu.1.art.2. & 3.* Durandus *qu.1.* & alii. Probatur: Nam is propriè dicitur auctor, & institutor sacramentorum, qui eis virtutem confert, quæ est sanctificandi homines, solus autem Deus principaliter est auctor gratiæ sanctificantis: Ergo solus ille esse potest primarius auctor, & institutor sacramentorum. Vide quæ dixi suprà *cap.2.*

Dico II. Christus, quà homo, duobus modis dici potest auctor sacramentorum nouæ legis; primò quia eorum institutionem, & operationem nobis ex condigno promeruerit: quamobrem Sacramenta de latere Christi in cruce pendentis fluxisse dicuntur. Secundò, quia ipse erat diuinæ Sacramentorum institutionis interpres ad homines cum potestate constitutus, iuxta illud Apostoli ad Hebræos 1. *Multis modis olim loquens Deus patribus in Prophetis, nouissimè diebus istis locutus est in filio.* Quare in hoc etiam Sacramenta nouæ legis multum superant sacramenta vetera: quòd illa Deus ministerio puræ creaturæ instituit, Ecclesiæque tradidit, videlicet per Abrahamum, per Moysen, quibus Deus per se, vel per Angelum locutus fuit: At verò nouæ legis Sacramenta instituit Deus per Christum Mediatorem, qui propter vnionem hypostaticam habuit potestatem excellentiæ, per quam tum leges ferre, tum gratiam dare, aut dandam promittere, consequenter sacramenta instituere potuit, iuxta illud Matth. *vlt. Data est mihi omnis potestas in cælo, & in cælo, & in terra; euntes ergo docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti.*

Quæstio II. Vtrum potestas, quam Christus habuit sacramenta instituendi, alteri homini communicari possit? Respondeo, & dico I. Potestas, quam Christus habuit vt Deus, instituendi sacramēta auctoritate, & vt causa primaria effectus eorū, nulli homini communicari potest. Ita S. Th. *a.4.* & constat *ex q. præced. dicto 2.*

2 Dico III. Potestas instituendi sacramenta ministerialiter puro homini communicari potest, quamuis non tam excellenter, vti Christo competebat. Ita conciliantur Doctores, quorum alii negant potestatem instituendi sacramentum nouæ legis puro homini committi posse, vt Scotus *in 4.d.1.q.3.art.2.* Gabr. *qu.2.a.3.dub.2.prop.1.* Vasq. *disp.135.c.2.* Alii autem affirmant, vt S. Thom. *q.64.a.4.* & alii post S. August. *tract.5.* in Ioannem.

Pro intellectu aduerte: Duobus modis sacramentum à Deo institui posse per hominem, primò, vt is purum ministerium exhibeat, sitque merus diuinæ institutionis interpres, promulgator, ac præco, quomodo suprà dixi sacramenta vetera per Abrahamum, & Moysen instituta fuisse. Atque hoc sensu nemo negat, sacramenta nouæ legis institui potuisse ministerio hominis, puta per diuinam inspirationem, seu reuelationem factam alicui, v.g. Apostolo, vt certum signum tanquam infallibile ad conferendam gratiam Ecclesiæ proponeret. Eoque modo arbitror docuisse S. Bonau. *in 4.d.23.q.2.* Alensem *in 4.p.qu.8. memb.2.art.1.* cum Magistro *in ead. d. 23.* Sacramenta Confirmationis, &c

nis, & Extremæ Vnctionis ab Apostolis post Christi Ascensionem instituta fuisse per inspirationem Spiritus sancti, ad eum modum, inquit S. Bonauen. sicuti Apostoli per reuelationem Spiritus sancti formam Baptismi ad tempus mutarunt, vt baptizarent in nomine Christi, sine expressione SS. Trinitatis, de quo dicam *tract. seq. cap. 4. q. 1.*

Veruntamen, si rectè attendimus, hæc non est verè, & propriè institutio hominis: quia vox institutionis non nudum ministerium, sed potestatem aliquam secundùm proprium arbitrium decernendi ac determinandi significat: sicuti etiam olim circumcisio, & alia Sacramenta non ab homine, sed à solo Deo immediatè instituta censebantur, quantumuis per Angeli, aut hominis ministerium.

3 Quare si hoc tantùm senserunt Alensis, & S. Bonauentura, eorum doctrina non videtur esse damnata in Trident. *sess. 7. can. 1. & s. 14. canone 1. de Extrema vnctione*, vbi definitur, sacramenta omnia nouæ legis, ipsamque Extremam vnctionem à Christo Domino instituta fuisse. Si enim Christus Apostolis, post ascensionem in cœlos, inspirasset certum signum sine cæremoniam pro hominum sanctificatione in Ecclesia vsurpandum, non ipsi institutores, sed promulgatores tantùm dici deberent. Nihilominus verissima, & communis est sententia, quod Christus Sacramenta omnia antè Ascensionem instituerit, & Apostolis tradiderit; non autem quædam postea reuelauerit, aut inspirauerit, quod traditur a S. Th. *cit. a. 4. ad 1. & in 4. d. 2. qu. 1. art. 4. in fine.* Scoto ibid. *q. 1.* Durand. *qu. 1.* Palud. *q. 1. a. 2. & 3.* Scoto. *d. 5. q. 1. a. 4.* Suar. *disp. 11. sect. 1.* Vasq. *disp. 135. c. 1.* Ratio est; Quia oportebat Christum Dominum, antequam ex hoc mundo ad Patrem migraret, perficere illud, cuius causa venerat; videlicet homines à peccati iugo redimeret, Ecclesiamque fundaret, nouo condito testamento: atqui pars præcipua noui testamenti sunt Sacrificium, & septem Sacramenta: Ergo oportebat ea à Christo ipso in his terris existente institui. Vide S. Thom. *in 4. dub. 13. quæst. 1. art. 1. quæst. 1.*

Secundò intelligi potest, quòd Deus instituat sacramenta per commissionem homini factam, vt institutio proximè humana sit, remotè verò, ac principaliter à Deo, qua ratione leges Ecclesiasticæ, & sacramentalia instituta sunt per potestatem Ecclesiæ à Christo concessam. Quo sensu dico nihil repugnare, quin puro homini, v.g. Apostolis, aut Ecclesiæ à Deo, vel Christo committi potuerit potestas instituendi sacramenta, id est, suo arbitrio designandi sensibilia signa, ad quorum exhibitionem infallibiliter conferretur gratia sanctificans, & fortasse hoc modo arbitratus fuit Magist. *d. 23.* sacramentum vnctionis infirmorum ab Apostolis institutum fuisse, quod reprobatur in Tridentino *sess. 7. canon. 1.* vbi definitur: *Sacramenta nouæ legis a Christo instituta fuiße*, haud dubiè immediatè, ac proximè, sicuti colligitur *ex sess. 14. c. 1. de Extrem. vnct.* vbi dicitur, sacramentum Extremæ Vnctionis à Christo institutum, ab Apostolo Iacobo promulgatum fuisse. Itaque pro indubitato in fide Catholica habendum est, quòd de facto Apostoli, aut Ecclesia sacramentum aliquod neque instituerint, neque instituendi potestatem acceperint. Quare inquit Suar. *disput. 12. s. 2. Ecclesia sicuti nunquam in se agnouit potestatem mutandi formas, aut materias sacramentorum, ita nec augendi, aut minuendi eorum numerũ.*

Vltima pars assertionis, Si puro homini, aut Ecclesiæ diuinitus commissa esset potestas sacramenta instituendi, non futuram tam excellentem, sicuti in Christo, quippe ipsi subordinatam, ab eoque dependentem, docet S. Thom. *cit. art. 4. ad 3.* vbi ait, si Christus aliis Ministris communicasset potestatem sacramenta instituendi, ipse esset caput. Ecclesiæ principaliter: alii verò secundariò. Consisteret autem hæc maior excellentia, seu prærogatiua in duobus. I. Quòd Christus propter vnionem hypostaticam de condigno à Deo meritus sit hanc potestatem homines per sacramenta sanctificandi; purus homo autem non nisi de congruo, & per merita Christi, tanquam capitis principaliter in Ecclesiam influentis, mereri posset, vt symbola sacra ad aliorum sanctificationem institueret, vel ad inuocationem nominis sui, gratia, v.g. baptismalis conferretur. II. Christus instituit sacramenta per potestatem excellentiæ, secundùm quam constitutus est à Deo Pátre auctor, legislator, & caput Ecclesiæ, ita vt talis potestas ratione vnionis hypostaticæ ipsi debita, & quodammodo connaturalis esset; hominibus autem si conferretur, solùm esset participata, sicuti alia omnis potestas spiritualis Ecclesiæ collata ministerialis est, ac subordinata potestati Christi, cuius alii ministri, atque vicarii sunt.

4 Quæstio III. Quæ sit causa efficiens interioris effectus sacramentorum? Respondeo, & dico I. Solus Deus, vt causa simpliciter principalis, operatur interiores effectus sacramentorum, qui sunt gratia sanctificans, character &c. Ita S. Thom. *quæst. 6. art. 1. & 3.*

Dico II. Christus homo, vt causa principalis meritoria, operatur interiores effectus sacramentorum. Hæc est mens S. Thom. *qu. 64. ar. 3.* Vbi nota, Licèt causa meritoria gratiæ in suo genere principaliter, & excellentissimè reperiatur in Christo homine, simpliciter tamen esse dependentem à Deo: quia meritum habet ordinem ad auctorem gratiæ principaliorem, qui est Deus, quare licet Christus, vt homo, dici possit auctor gratiæ in genere causæ meritoriæ, tamen in genere causæ simpliciter efficientis, solus Deus est auctor gratiæ.

5 Dico III. Humanitas Christi, secundùm potestatem excellentiæ, quam habet propter vnionem hypostaticam, operatur interiores effectus gratiæ, tanquam instrumentum coniunctum diuinitati. Ita colligitur ex S. Thom. *3. p. q. 7. art. 6. & qu. 64. art. 3.* vbi addit, Quod Christus propter hanc vnionem habeat potestatem ministerii principalis, quæ dicitur potestas excellentiæ, ita vt comparatione aliorum ministrorum ipsi subordinatorum, obtineat quandam principalitatem, & causalitatem. Siquidem alii Ministri vt Paulus, Iacobus, secundum Christi institutionem, & imperium, solum exhibent exterius ministerium, & applicationem symbolorum, quæ ex Christi meritis gratiæ sanctificantis virtutem in se continent. Quare Ioann. c. 1. *legitur de Christo. Ille est, qui baptizat in Spiritu sancto*, & tamen Ioann. 4. initio dicitur, quòd *Iesus non baptizauit, sed discipuli eius.*

6 Quæstio IV. Vtrùm bonitas, aut sanctitas ministri requiratur ad sacramentorum ministrationem? Respondeo, & dico I. Fides, aut probitas Ministri non requiritur ad validam sacramenti ministrationem, sed æquè per malos, aut hæreticos, atque per bonos, & Catholicos virtus sacramenti ex opere operato confertur. Ita contra Agrippinum Africanum, qui vixit tempore Zephyrini Papæ, item Cyprianum, & alios Episcopos in Concilio Africano, docuit Stephanus Papa: Et contra Donatistas hæreticos S. August. *tr. 5. in Ioann. lib. 3. de Baptismo contra Donatistas. & lib. 6. c. 1.* vbi ait, id generalis Concil. auctoritate definitũ fuisse, quòd Baptismus collatus ab hæreticis animarũ deprædatoribus valeat. Quare Concil. Arelat. 2. c. 17. Laodicensi c. 7. decernitur, vt, qui ab hæreticis in forma SS. Trinitatis baptizati essent, si reuersi, & Ecclesiæ, abiurata hæresi, reconciliati fuerint, præmissa chrismatis vnctione (si id sacramentum non acceperant) ad sacram Synaxim admittantur. Cuius rei testes etiam sunt Siricius Papa *in epist. ad Himerium Tarraconensem, c. 1.* Gennadius Massiliens. *lib. de Eccles. dogmat. c. 52.* Theodoretus *hæret. fabular. lib. 3.* Concil. Romanum sub Syluestro Papa, Gregor. I. *lib. 9. indict. 4. epist. 61. ad Quirin.* Videri etiam potest Anastasius Papa *in epist. ad Anastasium Imper.* apud Baron. Ann. 497. n. 10. Gratian. *in c. baptizare, & seqq. d. 4. de consecr.* Conc. Constantiense c. 8. Trid. *seß. 7. can. 12. de sacram.* Magister & alii Scholastic. *in 4. d. 5.*

Hæc veritas probari aliter non potest nisi ex Christi institutione, quam per traditionem accepimus, quòd sacramenta conferãtur, & operentur virtute diuina, ex Christi meritis, non ob bonã dispositionem, aut merita Ministri, quod alii dicunt, sacramenta, secundùm Christi institutionem ac meritum, conferre effectum ex opere operato, & non ex opere, aut merito operantis Ministri; modò is essentialia adhibeat, quæ sunt materia, forma, & debita intentio. Videri possunt Eusebius *lib. 7. Histor. c. 3.* S. August. *lib. 2. contra Donatistas, c. 7. & lib. 5. cap. 23.* Vincentius Lirinensis *in suo opusc. aduersus hæretic. non procul à princ. ver. sed ne longum fiat*, vbi testatur: Stephanum Papam non aliud Africanis opposuisse præter traditionem, quę semper in Ecclesia viguerat, vt, qui ab hæreticis ministris secundùm præscriptam formam baptizati sunt, ad Ecclesiam Catholicam reuersi, iterum non baptizarentur.

7 Dico II. Mortaliter peccat Minister, si mortalis peccati conscius, sacramentum, aliquod ministret, si Eucharistiam consecret, vel consecratam fidelibus dispenset, ita S. Th. *qu. 64. art. 6.* Henric. de Gandauo *quodlib. 6. q. 30.* Richard. *in 4. d. 5. a. 3. qu. 3.* Adrian. *in 4. de Baptism q. 3. §. viso*, Caiet. *tom. 2. opusc. q. vnic. de vsu rerum spiritual.* Nau. *c. 1. §. Sacerdos, d. 6. de pænit.* Scot. *d. 1. q. 5. ar. 6.* Victor. *de Baptismo, n. 28.* Vasq. *disp. 136. cap. 3.* Suarez *disp. 16. sect. 3.* Henriq. *lib. 1. c. 29.* Sumitur *ex c. vlt. de cohabitat. Cleric. & mulierum, c. vlt. 15. q. 8.* quod est Nicolai Papæ *respons. ad Bulgaros, cap. 17.* S. August. *lib. 2. contra Parmenianum cap. 10. Omnia sacramenta cum obsint indignè ministrantibus, prosunt tamẽ per eos dignè sumentibus*: refertur *in c. omnia, 1. q. 2.* vbi Plura PP. testimonia a Gratiano congeruntur. Sed benè interpretandum est, quod ex Gelasio Papa ad Elpidium Episcopum refertur. *Sacrosancta Religio, quæ Catholicam continet disciplinam, tantam sibi reuerentiam vendicat, vt ad eam quilibet, nisi pura conscientia, non audeat peruenire. Nam quomodo ad diuini mysterii consecrationem cælestis Spiritus aduocatus adueniet, si Sacerdos, & qui eum adeße deprecatur, criminosis plenus actionibus reprobetur?* Vult dicere, quòd talis Minister Spiritũ sanctũ quodammodo contristet,

bet, vt hac consideratione ipsi gratis nō sit innocari, & aduenire.

Ratio assertionis sumi debet, partim ex sanctitate, ac dignitate sacramenti, quod conficere, vel ministrare in statu peccati mortalis, velut sordidum Christi instrumentum, non vacat irreuerentia; partim verò ex sanctitate, & dignitate officii, seu potestatis sacerdotalis: Est enim Sacerdos publicus Ecclesiæ minister à Christo institutus, in eumque finem ordinationis gratiam accepit, vt sacramenta fidelibus sanctè ministret; igitur ratione status, ac ordinis sui, adeoque ex proprio officio, ipsi incumbit, vt tale ministerium dignè, ac decenter obeat.

8 Amplia primò, idem dicendum esse de Sacerdote in casu necessitatis non solemniter baptizante: cùm & is hanc sacramenti ministrationem ex officio, ratione ordinationis suæ exerceat, sicuti bene docuit Paludan. *in 4. d. 5. qu. 2. art. 2. ver. ad secundum de necessitate*. Angel. *ver. Baptismus* 5. §. 10. Adrian. *in 4. de Baptismo, qu. 3. in fine*. Vasq. *cit. c. 3.* Coninch. *qu. 64. a. 6. dub. 1. nu. 16.* contra quosdam apud Durand. *in 4. dist. 5. qu. 2. nu. 5.* quos sequitur Syluest. *ver. Baptismus*, 3. nu. 5. Caiet. *3. p. qu. 64. art. 6.* Henriqu. *cit. cap. 20. nu. 4.* Suar. *cit. disp. 16. sect. 4.* Verumtamen in hoc casu Sacerdos per accidens excusari potest, si periculum in mora sit, & contritionis actum tam cito elicere se non posse arbitretur, sicuti notauit Durand. *cit q. 2. n. 6.* Gabr. *ead. d. 5. q. vn. ar. 3. dub. 2.* eodemque modo intelligendus S. Th. *cit. art. 6. ad 3.*

Amplia secundò, idem dicendum esse de Diacono, si ex speciali Sacerdotis delegatione Baptismum administret, multoque magis, si ex simili commissione sacram Eucharistiam alicui porrigat: quia & ipse tunc hæc sacramenta ministrat ratione ordinationis suæ, quippè per quam habilis redditur, vt talia sacra ministeria ipsi à Sacerdote committantur: cumque Diaconus in his suppleat vicem Sacerdotis, conuenit eum similem quoque obligationem dignè ministrandi in se suscipere. Quamuis Vasq. *cit. c. 3. nu. 39.* contra alios existimet, neque Sacerdotem mortaliter peccare, si in statu peccati mortalis S. Eucharistiam fidelibus porrigat: quia tunc non conficit sacramentum, sed dispensat. Ad quod respondeo; Ipsam hanc dispensationem excellentissimi sacramenti esse munus dignissimum, Sacerdoti ex vi ordinationis suę commissum, ideoque indignè illud obire, esse graue sacrilegium, ac mortale peccatum, secundùm doctrinam S. Thom. communiter receptam *in 4. d. 24. quæst. 1. art. 3. quæst. 5.* Henrici *quodlib. 9. q. 30.*

9 Dico III. Si laicus, vel alius Clericus, præter Sacerdotem in casu necessitatis baptizet cum conscientia peccati mortalis non videtur plus, quàm venialiter peccare. Ita videtur indicare S. Thom. *cit. art. 6. ad 3.* & docet Caiet. ibid. Syluest. *ver. Baptismus, 3. nu. 5.* Sotus in *4. d. 1. quæst. 5. art. 6. in fine*, Suar. *sect. 4.* Henriq. *lib. 1. c. 29. nu. 4.* Sanch. *lib. 4. de matrimon. disp. 6. nu. 3.* Coninch. *cit. art. 6. dub. 1. nu. 37.* contra Gabr. *in 4. dist. 5. qu. vn. art. 3. dub. 2. in fine*. Vasqu. *disp. 136. cap. 4. nu. 30.* Cum enim tales non ex vi status, & ordinationis suæ, sed solum per accidens propter casum necessitatis sacramentum ministrent, non incumbit illis tam magna obligatio ministrandi in statu gratiæ. Quare idem quoque dicendum de contrahentibus matrimonium in statu mortalis peccati cognito, non peccare eos mortaliter tanquam ministrantes sacramentum (cum non sint ministri ad hoc consecrati) sed solùm tanquam suscipientes, vti docent Sotus, & Sanchez *ll. cc.* Henriqu. *lib. 11. cap. 2. in fine*. Coninch. *nu. 38.* & inclinat Suar. *cit. sect. 4. ver. Ad fundamentum Durandi.* contra Nauarr. *cap. 1. §. Sacerdos, nu. 10. dist. 6. de penitent.* Petr. Ledesm. *de matrimon. q. 42. art. 3. ver. ad vlt. arg.* Vasq. *cit. c. 3. n. 38.*

10 Dico IV. Incertum est, & in vtramque partem probabiliter disputari potest, vtrùm Diaconus, & Subdiaconus mortaliter peccare censendi sint (scandalo cessante) si cum conscientia mortalis peccati in ordine suo ministrent, & Euangelium, vel Epistolam solemniter canant: Item si Sacerdos, vel Episcopus in statu peccati mortalis sacramentalia exerceat, ille nuptias, aquam, populum, interdum cum venerabili Eucharistiæ Sacramento, benedicat; hic primā tonsuram conferat, oleum benedicat, altaria, templa, Chrisma, sacra vasa, virgines, consecret.

Negant Sotus *in 4. distinct. 24. qu. 1. art. 4. ad 1.* Valent. *tom. 4. disp. 9. qu. 1. par. 4. ad 4.* Suar. Vasq. Coninch. *ll. cit.* Henriq. *lib. 10. c. 13. nu. 3.* qui tamen *nu. 5.* excipit consecrationem chrismatis, & olei infirmorum; qui hæc ex diuina institutione proximè referuntur ad sacramenta Confirmationis, & Extremæ Vnctionis. Ratio huius probabilis doctrinæ est; Quia ex SS. Patrum, & Ecclesiæ traditione non ita colligi potest, mortalem irreuerentiā à Ministris Ecclesiæ committi, per indignum exercitium aliorum ministeriorum, quæ proximè non tendunt ad sanctificationem animæ ex opere operato; sicuti ex traditione habemus, mortalem irreuerentiam esse, si Minister malus, & indignus sacramenta ministret, quippè quæ ex virtute meritorum Christi, quasi quidam canales sint gratiæ sanctificantis in homines deriuandæ.

Affirmantem verò partem, tales ministros mortaliter peccare, docent Angelus *ver. Clericus 6. §. 1.* Syluest. *eod. ver. 2. num. 2.* Victoria *de Baptismo num. 28.* Caiet. *qu. 64. art. 3. respons. ad 1.* Nauarr. *cap. 25. nu. 72.* Sà *ver. ordo nu. 31.* & sumitur *ex cap. vlt. de temporib. ordination.* vbi *quæsitum est de Sacerdotibus, vel aliis Clericis, qui per reatum adulterij, periurij, homicidij, vel falsi testimonij, bonum conscientiæ rectæ perdiderunt*. Et respondetur; Si crimina eorum in iudicio probata, vel aliàs notoria non sint; monendos esse, & sub interminatione diuini iudicii obtestandos, vt in testimonium suæ damnationis *in susceptis etiam ordinibus non ministrent*. Ad hunc textum, quo posterior sententia valdè probabilis redditur, respondet Suarez. Pontificem Gregor. IX. nihil in specie determinasse, quàm graue peccatum sit in singulis ordinibus ministrare cum peccato mortali; ideòque ex materia subiecta æstimandum id esse: Ait tamen, si Diaconus, vel Subdiaconus longo tempore, adeoque ex consuetudine altari ministret in statu peccati mortalis, vel ita ex officio ministrandi propositum habeat, mortaliter peccaturum. Idque sumi potest ex regula communiter recepta apud S. Thom. *in 4. dist. 5. qu. 2. a. 2. q. 4.* Quòd *quicunque in peccato mortali existens, exhibet se ministrum Ecclesiæ in quocunque spirituali, peccat?* videlicet propter indecentiam, ac irreuerentiam; ea autem propter frequentiam, aut consuetudinem, magis, magisque aggrauari videtur. Sicuti si aliquis semel, aut iterum in loco sacro mercaretur, aut cum risu & ioco confabularetur, censeri posset irreuerentia venialis: sin verò id ageret frequenter, & per consuetudinem, quamuis absque contemptu, denique esset irreuerentia grauis, atque mortalis. Vide tamen, si placet Vasq. *disp. 236. c. 4.* vbi hanc doctrinam oppugnans, contendit, nullum omnino peccatum esse, si Diaconus, & Subdiaconus in officio solemni ministrent cum conscientia culpæ mortalis.

Illud verò communiter fatentur Doctores, contra Caiet. *cit. qu. 64. art. 6.* Nauar. *cap. 1. §. Sacerdos n. 14. d. 6. de pænitent.* Publicè prædicantem verbum Dei cum conscientia peccati mortalis, si scandalum cesset, non esse mortalis peccati damnandum. Quia prædicare non est actus ordinis, ad quem ritè peragendum Minister specialiter consecratus, & sanctificatus sit, sicuti explicat Suarez *cit. sect. 3. in fine*.

Denique addendum est, si Sacerdos sacramentum aliquod ministraturus, mortalis peccati conscius sit, alterum horum ipsi agendum incumbere; videlicet vt vel præmissa Confessione sacramentalem absolutionem accipiat; vel per internum contritionis actum, cum proposito postea suo tempore confitendi, se in Dei gratiam restituat. Quapropter per accidens, nempè ob ignorantiam fieri potest, vt Sacerdos bona fide existimans se contritum esse, cum non sit, sacramentum in peccato mortali administret, sine noua sacrilegii culpa.

11 Quæstio Quinta. An, & qualis intentio Ministri ad sacramenti necessitatem requisita sit? Notandum est, nomine intentionis intelligi voluntatem operandi quippiam; quæ duplex est, vna conditionata, & altera absoluta. Atque hæc variè distinguitur, videlicet in actualem, virtualem, habitualem, seu interpretatiuam. Eodemque recidit, si intentio diuidatur in formalem, & interpretatiuam; formalis autem subdiuidatur in actualem, & virtualem. Vtraque verò, tam actualis, quàm virtualis, denuò diuiditur in explicitam, & implicitam.

Intentio, siue voluntas actualis in eo Ministro est, qui cum rationis discretione attendit ad id, quod liberè agit. Virtualis intentio in eo Ministro est, qui nunc quidem non attendit; agit tamen ex antecedente rationali intentione, ac proposito; atque in ea dispositione est, vt tam quoque attendere posset, nisi animus ad alia distractus esset. Porrò attentio illa, seu præsens, seu præterita, vel est secundùm specificam rationem, videl. volo conferre sacramentum Baptismi; & tunc est explicita intentio; vel est secundùm generalem, & confusam rationem, volo baptizando facere quod in Ecclesia Christi fieri solet; & tunc est intentio implicita. Habitualis denique, seu interpretatiua intentio in eo est, qui neque actualiter, neque virtualiter ex proposito rationali agit; ideoque materialiter tantùm symbola sacramentalia applicat; non vt sacra sunt, putà, si quis in somnis baptizet hominem. Ex quo sequitur; habitualem intentionem non esse propriè intentionem: cùm non sit actus voluntatis rationalis, quandoquidem manet in potentia, siue habitu: seu malis dicere, in hominum interpretatione: quia interpretamur aliquem velle, v. g. baptizari, vel sacro oleo vngi, qui phreneticus est: propterea quòd id cuperet, si rationis compos esset.

Non sum nescius, formalem intentionem interdum accipi, prout opponitur virtuali. Sed hoc loco commodius accipitur, vt etiam virtualem in se comprehendat; & quotiescunque aliquis modo humano, atque ex rationali proposito aliquid agat, censeatur habere intentionem formalem; siue ea actualiter præ-

sens

sens sit, siue virtualiter perseuerans. Huic autem formali, & propriè dictæ intentioni imprimis opponitur interpretatiua; si quis in præsentia neque actu, neque virtute manentem intentionem habeat, quamuis haberet, si rationis compos, siue ad habendam intentionem idoneus esset. Secundò opponitur intentio merè materialis, videlicet si quis symbola sacramētalia alicui applicet non vt sacra sunt, sine à Christo instituta ad sanctificandū; sed tantùm materialiter hominem, v.g. abluat, & verba proferat.

12 His positis, respondeo & dico I. Ad necessitatem sacramenti requiritur, vt Minister intendat homini conferre sacramentum, saltem implicitè, si videlicet facere velit quod vera Ecclesia solet, aut quod Christus instituit, aut quod Sacerdotes Christiannrum facere consueuerunt, etsi determinatè nesciat, aut non credat esse sacramentum. Ita Florentinum in decreto Eugenii Papæ, Trident. *sess. 7. canon. 11. de sacrament.* & docet S. Thom. *q. 64. art. 8. & art. 10. ad 2.* contra quosdam apud Palud. *in 4. d. 6. q. 2. art. 4.* Durand. ib. *qu. 2.* arbitratos, formalem conferendi sacramenti intentionem in Ministro non requiri. Ratio peti debet ea institutione Christi, quam per traditionem, & sacram Scripturam didicimus; Quòd Ministri à Christo constituti sint, vt scientes, ac volentes, ideoque rationali modo sacra mysteria fidelibus dispensent, iuxta illud Apostoli 1. ad Corinth. 4. *Sic nos existimet homo, vt Ministros Christi, & dispensatores mysteriorum Dei.* Hoc autem fit, si intendant ablutionem, v.g. vel vnctionem, cum adiecta verborum forma, homini adhibere non materialiter tantum, aut indifferenter, sed formaliter: vti sunt sacra signa, saltem secundùm generalem, & implicitam intentionem: sic enim verè sunt Ministri Christi, cuius potestate, ac imperio sacra mysteria dispensantur. Quamobrem notauit S. Tho. *d. 6. q. 1. art. 2. qu. 1. ad 1.* Ministrum debere esse, vt instrumentum animatum, & rationale, quod non tantùm agitur, sed etiam se agit ad exequendum suum ministerium.

Nota obiter hoc loco, tametsi Minister Baptismi hæreticus nolit conferre gratiam sanctificantem, aut matrimonium contrahens nolit efficere sacramentum: si tamen hæc eius intentio proueniat ex priuato errore speculatiuo, qua velutì conditione nititur; præualet intentio eius generalis, faciendi quod Christus instituit, aut quod secundum Dei ordinationem fieri debet, iuxta ea quæ dixi *praeced. c. n. 5.*

Dico II. Etsi decens sit, vt Minister, cùm sacramenta ministrat, aut sacrificat, habeat intentionem actualem, tamen ea ad valorem sacramenti non requiritur; cùm sufficiat virtualis: puta, si aliquis proposito sacrificandi, vel baptizandi venit in Ecclesiam; atque idcirco sacras vestes induit, ad altare, vel Baptisterium accessit; licèt tunc, & in ipsa materiæ applicatione, formæ prolatione, ad alia cogitanda distractus: perficitur sacramentum. Ita S. Thom. *cit. art. 8.* vbi ait: *Sim ipso exercitio actus, cogitatio Ministri ad alia rapiatur, virtute primæ intentionis perficitur Sacramentum; quamuis studiosè curare debeat, vt etiam actualem intentionem adhibeat: sed hoc non est totaliter positum in hominis potestate.* Prior assertionis nostræ pars inde patet, quia tanta est Sacramentorum, & sacri ministerii dignitas, vt deceat illud peragere cum attentione mentis, & consequenter voluntatis intentione actuali. Posterior pars ea eo probatur. Quia Christus non maiorem mentis attentionem, intentionemque requisiuit ad Sacramentorum administrationem, quàm ad alia humana negotia requiri soleat: at verò virtualis intentio sufficit, vt actio aliqua censeatur modo humano, ac rationali, fieri; quando imperata fuit ex libero actu voluntatis, eiusque imperii, ac motionis vi adhuc perdurat: quæ enim ex tali proposito postea agimus, licèt propter humanam imbecillitatem ad alia distracti, tamen liberè, & humano modo agere censemur. Ita etiam hanc rem explicant Scotus *in 4. dist. 6. qu. 6.* quæ incipit: *Ad secundum sic proceditur*, ibidem Durand. *q. 2. nu. 7.* Palud. *qu. 2. art. 3. ver. 4.* Gabr. *qu. 1. art. 2. concl. 5. & art. 3. dub. 1.* Suar. *disp. 13. sect. 3. ver. altera.* Vide quæ dixi *lib. 1. tract. 2. c. 3. n. 4.*

Dico III. Intentio merè habitualis, vel interpretatiua non sufficit ad validam Sacramenti ministrationem. Ita Scotus, Gabr. *ll. cc.* Richard. *d. 6. art. 1. q. 2.* Caiet. *cit. art. 8.* Suar. *cit. disp. 13. assert. 2.* Sensus est: Quòd si in somno, v.g. vel ebrietate, sacra symbola materialiter adhibeat, aut verba consecrationis super panem proferat, propter consuetudinem, & imaginationem, nihil efficit: esto, quòd actualem intentionem haberet, si animi compos esset; vel etiam eo proposito se inebriarit, vt panem ebrius consecraret. Ratio est: Quia a lio ministrantis Sacramentum debet esse moralis, & propriè humana, ac rationalis: talis autem esse non potest actio ebrii, aut dormientis, cum non sit in tali dispositione, vt actiones suas dirigere, & cum libertate exercere queat. Quanquam etiamsi intentio interpretatiua voluntas sufficere potest in suscipiente Sacramentum: quia sicuti in naturalibus, ita etiam in moralibus maior perfectio requiritur in agente, quàm in patiente, seu suscipiente.

Præterea, si aliquis proposuerat homines baptizare; postea verò omnino immemor eius propositi, neque actu, neque virtute permanentis, sed tantùm non reuocati, per solam imaginationem, aut consuetudinem aqua aliquem perfundat, cum verborum prolatione; non efficitur Sacramentum. Quamuis iste casus rarò accidere poterit in vigilante, & rationis compote.

13 Dico IV. Ad sacramenti valorem requiritur intentio absoluta; ideoque non sufficit, si Minister baptizet, à peccatis absoluat, sub conditione pendente in futurum; ve.gr. si pater tuus consenserit, si concubinam domo eieceris. Ita ea communi Caiet. *in sum. ver. absolutio cap. 1. ver. circa appositionem*, Suarez *disp. 13. sect. 2.* Coninch. *cit. quæst. 64. art. 8. dub. 2. concl. 2. & 3.* aliique communiter, cùm aiunt, sacramenti valorem non posse pendere à futuro contingente. Ratio est: Quia sacra symbola debent à Ministri intentione explicita secundùm Christi institutionem determinari, vt sint practica, & efficacia: Talia autem non sunt, si eorum vis, & efficacia suspendatur à futuro contingente effectu. Sicuti si quis dicat se equum alteri donare, sub conditione quòd nauis hoc mense ex India ventura sit, is efficaciter nondum vult donare; ita similiter, qui à peccatis absoluit sub conditione, si pœnitens concubinam eiecerit, is nondum efficaciter absoluere intendit. Discrimen tamen est, quòd donatio, & omnis alius contractus euenientæ postea conditione perficitur, & absoluitur: at verò sacramenta (excepto Matrimonio, de quo dicam *tract. vlt. p. 2. c. 7. assert. 2.*) in euentu conditionis perfici non possunt: cum sacra symbola, quorum actualis exhibitio ad Sacramenti substantiam spectat, tunc non existant.

Corollarium: Si quis ministret sub conditione de præsente, vel præterito, statim valet Sacramentum, si conditio est: non valet autem, si conditio non est: v.g. *Baptizo te, si baptizatus non fuisti: Absoluo te, si capax es.* Ratio est: Quia conditio de præsente, aut præterito; cum extra causam posita, & non in futurum dependens sit, non suspendit intentionem, actionemque; sed mox facit transire in absolutam, efficacem: sicuti si dicam, *volo tibi donatum, si pater tuus viuit; si pater tuus mortuus est.*

CAP. VI.
DE SVBIECTO SACRAMENTORVM, eorumdemque effectibus.

SVMMARIVM.

1 *Aliud est sacramentum, & aliud est res sacramenti.*
2 *Quædam sacramenta viuorum sunt, & quædam mortuorum.*
3 *Præter effectum gratiæ sanctificantis, in singulis sacramentis conferuntur specialia actualia auxilia gratiæ.*
4 *Ad valorem sacramenti in adultis requiritur suscipiendi propria voluntas, saltem interpretatiua.*
5 *Ad consequendam iustificationem in sacramentis Baptismi, & Pœnitentiæ necessario requiritur in adultis pænitentia; vel si peccatum mortale actuale non habent, alius pius animi motus in Deum.*
6 *Sacramenta æqualem gratiam conferunt omnibus suscipientibus, si æqualiter dispositi sunt: secus, si inæqualiter.*

1 Notandum est primò; Quòd aliud est Sacramentum, & aliud res, siue effectus Sacramenti. Quemadmodum enim omnis causa ab effectu suo distinguitur; & interdum re ipsa separatur: ita & hic fieri potest, vt tota Sacramenti alicuius essentia consistat: attamen effectus eius, quæ est gratia sanctificans, non conferatur, propter impedimentum, seu obicem suscipientis. Etenim ad Sacramenti institutionem, atque essentiam haud pertinet, vt actu conferat gratiam: sed, vt sit collatiuum gratiæ: sicuti ad naturam, & essentiam ignis non pertinet calefacere, sed esse calefactiuum, quatenus est ex parte sui. Quod Tridentinum indicauit *sess. 7. si quis dixerit, non dari gratiam per huiusmodi Sacramenta semper, & omnibus, quantum est ex parte Dei, etiamsi rite ea suscipiant, sed aliquando, & aliquibus, anathema sit.*

Notandum secundò: Si quæratur de capacitate subiecti, videlicet hominis viatoris: aliter dicendum est in ordine ad Sacramentum, atorem: & aliter in ordine ad Sacramenti effectum, quæ est gratia sanctificans: idque colligitur ex priore notando, & in assertionibus manifestum fiet.

2 Notandum tertiò: Quædam Sacramenta per se instituta sunt ad tollenda peccata mortalia, adeoque ad hominem iustificandum, seu gratiam primam conferendam ea opere operato: videlicet Baptismus, & Pœnitentia, quæ proinde *sacramenta mortuorum* appellari solent. Reliqua verò *sacramenta viuorum* sunt, id est, per se instituta pro iustificatis ad iustitiæ augmentum,

tum, seu gratiam secundam conferendam ex opere operato. Veruntamen sicuti sacraméta quæ per se ad homines iustificandos instituta sunt, si inueniant subiectum antea iustificatum, conferunt illi gratiam secundam, seu gratiæ augmentum: cùm nihil omnino obstet ex parte subiecti: ita similiter sacramenta, quæ per se instituta sunt ad augendam gratiam sanctificantem, si in subiecto gratiam primam non inueniant, operantur, & conferunt illam: modò in suscipiente nullus obex iustificationis sit. Ita speciatim de sacramento Eucharistiæ, quòd peccatorem peccati sui non conscium cum attritione ex bona fide accedentem iustificare possit docent Scholastici *in 4. d. 9.* vbi S. Bonau. *a. 2. q. 3.* Scot. §. *dicendum*, Durand. *qu. 4. nu. 7.* Palud. *qu. 2. ar. 1. & d. 12. quæst. 1. a. 3. concl. 2.*

3 Notandum quartò; Præter effectum gratiæ sanctificantis, qui omnibus sacramentis communis est, vti docet S. Th. *quæst. 62. ar. 1.* in singulis sacramentis dantur specialia auxilia gratiæ actualis, proportionata fini illi, ob quem sacramenta singula instituta sunt. Quo sensu videtur dixisse S. Thom. *a. 2. ad 3.* gratiam sanctificantem in singulis sacramentis specialem esse, quatenus consideratur vna cum diuinis auxiliis, ad eundem cuiusque sacramenti finem conferendis. Denique aliqua sacramenta, quæ semel collata repeti non possunt, præter effectus gratiæ, etiam characterem indelebilem animæ imprimunt; de quo dicā *c. seq.*

4 Assertio I. ad valorem sacramenti requiritur in adultis suscipiendi propria voluntas, seu intentio, saltem interpretatiua. Hæc est communis, & vera doctrina S. Thom. *q. 68. art. 7.* Alensis *4. p. q. 18. memb. 1.* Scoti in *4. d. 4. qu. 4. §. circa secundum membrum diuisionis*, S. Bonau. *ead. d. a. 2. q. 1.* Rich. *d. 6. art. 2. q. 3.* Durand. *d. 4. q. 4. & 5.* Palud. *d. 4. q. 4. & dist. 6. q. 2.* Adrian. *q. 1. de Baptismo, a. 3. maioris, d. 4. qu. 3. prop. 5.* contra Caiet. *qu. 68. art. 7.* qui non rectè intellecta sententia S. Doctoris in *4. d. 6. q. 1. ar. 2. q. 3.* & Innocen. III. *in cap. maiores, de Baptismo*, docuit, ad valorem Baptismi, v.g. non requiri vllam voluntatem suscipientis, modò contrariam non habeat; ita vt si infidelis, qui de baptismo nunquam cogitauit, dormiens baptizetur, baptismus validus censendus sit. Sumitur assertio ex Concil. Carthaginens. 3. *ca. 34.* Arausicano 1. *cap. 12.* quæ loca referam in *tract. 6. cap. 8. nu. 3.* S. August. *li. 4. de baptism. c. 24.* quod refertur *in c. cùm pro paruulis, d. 4. de consecrat.* Innoc. III. *in cit. cap. maiores §. item quæritur*, vbi responsum suum, quòd inuitis, & reluctantibus baptismus validè non confertur, inde ostendit: *Quia plus est expressè contradicere, quam nunquam consentire*: quasi diceret, si adultus nullo modo consentiens censetur habere obicem contrarium Sacramenti suscipiendi, multò magis qui absolutè contradicit. Eademque est doctrina S. Thom. *in cit. qu. 3.* Ratio verò est: Quia per Sacramenta homines initiantur, & consecrantur Deo, vt in eius Ecclesia, & cultu stabiles perseuerent: ergo valdè congruum est, vt proprium consensum afferant, si eius capaces sint, videlicet adulti. At verò paruuli, & perpetuò amentes, cum propriam voluntatem afferre non possint, Sacramenta suscipiunt in fide, ac voluntate Ecclesiæ, ac Christi; ne, si Sacramentorum incapaces sint, omnino pereant.

5 Assertio II. Ad consequendam iustificationem primam in Sacramento, videlicet baptismi, aut Pœnitentiæ, necessariò requiritur in suscipiente aliqua pœnitentia, seu dolor animi ex motiuo supernaturali susceptus de peccatis. Sumitur ex Trident. *sess. 6. cap. 6. & sess. 14. cap. 4.* S. August. *epist. 48.* ad Vincentium, vbi generatim ait; *à quocunque seu magno, seu paruo peccato ad correctionem sine pænitentia non posse transiri.* Et *libr. 50. homiliar in homil. 27. princ.* *Neque ad Baptismum Christi, in quo omnia peccata delentur, quisquam bene accedet, nisi agendo pænitentiam de vita pristina. Nemo enim eligit vitam nouam, nisi quem veteris pæniteat.* Et *homil. vlt. c. 2.* *Cæterorum hominum*, præter paruulos, *nullus transit ad Christum, vt incipiat esse quod non erat, nisi eum pæniteat fuisse quod erat.* Ratio peti debet ex voluntate, & institutione diuina: Congruum enim est, ac decens, vt, qui per peccatum propria voluntate se à Deo auertit, illud detestando aliquo modo ad Deum accedat: alioquin peccati remissionem consequi nunquam possit. Vide quæ dicam *tract. 6. c. 1.* Portò rectè monent Suar. *disp. 7. sect. 4. colum. 3.* Coninch. *qu. 62. art. 1. dub. 2.* Si adultus ad baptismum veniat iustificandus, nullum habens peccatum actuale mortale, non opus ei esse dolorem de peccatis, attamen aliquem pium motum animi, v.g. spei, aut charitatis, quo in Deum feratur.

Assertio III. Iusti, ad consequendum gratiæ augmentum sine Sacramentis, quæ viuorum sunt, præter suscipiendi voluntatem, alia bona dispositione necessariò non indigent. Ita ex communi Suar. *disp. 7. sect. 4. assert. 4.* Nam sacramenta ex opere operato conferunt effectum gratiæ modo in suscipiente obex non sit; non potest autem in voluntariè suscipiente alius obex esse suscipiendi gratiæ augmenti, nisi peccatum mortale: ergo, si hoc absit, confertur gratiæ sanctificantis augmentum, cum annexis actualibus auxiliis diuinis, cuique sacramentalis gratiæ propriis.

6 Assertio IV. Sacramenta æqualem gratiam omnibus suscipientibus conferunt, si æqualiter dispositi sunt; secus, si inæqualiter: nam secundùm bonam suscipientis, præsertim actualem, dispositionem, deuotionemque, gratia vberior confertur. Ita docet S. Thom. *q. 69. ar. 8. & in 4. d. 4. qu. 2. a. 4. q. vlt.* Richard. *ar. 3. qu. 3.* Maior. *qu. 3.* Sotus *dist. 6. art. 3. qu. 2.* Alensis *p. 4. qu. 21. memb. 3.* Bonau. *ead. dist. q. 1. ar. 6.* Suar. *disp. 7. sect. 5.* Prior pars, quæ etiam est S. Cypriani *lib. 4. epist. 7.* Chrysostom. *homil. 24. in Acta*, probatur contra Scotum *in 4. d. 4. qu. vlt.* vtrum omnes baptizati, Paludan. ibi *qu. 1. ar. 2.* Gabr. *qu. 2. art. 2. conclus. 7.* Caiet. *qu. 64. a. 1.* Si enim subiecta æqualiter disposita sint, non potest assignari ratio, cur vni plus gratiæ conferatur, quàm alteri: Non enim ex parte Sacramenti, quippè quod virtutem operandi habens ex opere operato, secundum legem, & institutionem Dei, definitum effectum producit: Neque ex parte Ministri propriam deuotionem afferentis, vt Caietanus opinatus est: nam nullus homo alteri gratiam sanctificantem immediatè, seu propria alterius bona operatione non interueniente, etiam de congruo, impetrare potest; cum solius Christi officium sit, homines sanctificare, seu hominibus gratiam sanctificantem apud Deum Patrem mereri, vti docet Maior. *d. 3. qu. 3. col. 2.* Suar. *cit. disp. 7. s. 5.* contra Caiet. *loc. cit.* Quod verò Palud. Scotus, & Gabr. dicunt, ideò paruulis diuersos gratiæ sanctificantis gradus in baptismo infundi, quia ad diuersos gradus gloriæ à Deo prædestinati sunt, id totum incertum est; cùm neque in Scriptura sacra, neque per traditionem nobis reuelatum sit. Posterior pars, quæ tradita etiam est à S. Damasc. *lib. 4. de Fide, ca. 10.* & in Trident. *sess. 6. cap. 7.* aliter probari non potest, nisi quia congruum est, Sacramenta ita à Deo instituta fuisse, vt eorum sanctificandi virtus secundùm maiorem præparationem dispositionemque suscipientis, vberiorem gratiæ effectum producat. Confirmatur ex eo, quòd alioquin vehemens attritionis dolor, quem homo ad Sacramentum Baptismi, vel Pœnitentiæ affert, omni fructu careret, quod absurdum videtur.

CAP. VII.

DE CHARACTERE.

SVMMARIVM.

1 *Characteris, seu signi spiritualis animæ suscipientis sacramenta impressi, frequens est mentio apud antiquos Patres.*

2 *Tria sunt Sacramenta, quibus indelebilis character animæ imprimitur, ideoque repeti non possunt, Baptismus, Confirmatio, & Ordo.*

3 *Character partim ad primam speciem qualitatis, partim ad secundam pertinet.*

4 *Effectus gratiæ in Sacramentis non iterabilibus, si propter suscipientis indispositionem impeditus fuit, remoto obice, statim confertur.*

5 *Credibile est etiam post acceptum Sacramentum Extremæ vnctionis, Matrimonii, aut Eucharistiæ, nondum absumptis speciebus, remoto obice, gratiam conferri.*

1 CHaracteris nomine intelligimus spirituale, & indelebile signum, quod per quædam sacramenta animæ suscipientis imprimitur, vt Christo tanquam Duci, aut Pastori suo, deputetur, & consecretur. Eius rei testimonium habemus apud Apostolum 2. ad Corinth. 1. *Qui vnxit nos Deus; qui & signauit* (σφραγισάμενος) *& dedit signum Spiritus in cordibus nostris.* Et ad Eph. *c. 1.* *In quo Euangelio πιστεύσαντες, postquam credidistis, signati estis Spiritu promissionis sancto.* Ad Ephes. 4. *Nolite contristare Spiritum sanctum, in quo signati estis in diem redemptionis.* Quæ loca explicans S. Chrysost. *hom. 2. ad Ephes.* ait: *Obsignati sunt & Israelitæ, sed circumcisione, quemadmodum pecudes: obsignati sumus & nos, sed Spiritu, vt pote filii.* Similia habet S. Epiph. *hæres. 81.* Eiusdemque characteris, seu animæ impressi signi mentionem frequenter faciunt alii Patres, vt S. Dion. *de Eccl. hierarch. c. 2. p. 3. de Baptism.* loquens: *Hunc ita accedentem diuina Maiestas in sui consortium intus admittit, et quæ lucem suam, perinde ac signum aliquod, tradit, sanctum efficiens, & sanctorum sortis, ordinisque participem.*

S. Basilius *in exhortat. ad Baptismum, quæ est homilia 13.* *Tesseram Duces sub se militantibus dant.* Et infrà: *Nemo te, quarum nostrarum, an aduersariæ partium sis, nouerit, nisi mysticis signis familiaritatem præ te feras, nisi signatum sit super te lumen vultus Domini, nisi characterem in te agnoscat Angelus, quonam modo pro te pugnabit, aut ab inimicis vindicabit? Quomodo, inquam, dices, Dei sum, signa non ostendens?*

Cyrillus Hierosolym. *præfat. in catechæses*, ait, quòd *Baptisma*

sit

fit mors peccati, animæ regeneratio, vestimentum candidum, signaculum sanctum, & indelebile. Et Catech. 17. *Spiritus sanctus paratus est,* in Baptismo, *obsignare animam tuam, & dare tibi signaculum, quod Dæmones tremunt, cæleste quoddam, & diuinum in se sigillum sanctificationis Dei.*

S. Ambros. *lib. 1. de Spiritu sancto, cap. 6. Etsi specie signamur in corpore, veritate tamen in corde signamur, vt Spiritus sanctus exprimat in nobis imaginis cœlestis effigiem.*

S. August. huius characteris frequenter meminit, eumque omnibus baptizatis impressum, indelebilem esse testatur, eamque causam esse, cur apostatæ ad Ecclesiam redeuntes denuò baptizandi non sint: Contra Epist. Parmen. *lib. 2. c. 13. An fortè minus hærent sacramenta Christiana, quàm corporalis hæc* (militibus indita) *nota? cùm videamus nec apostatas carere Baptismate, quibus vtique per pænitentiam redeuntibus non restituitur, & ideò amitti non posse iudicatur.* Et tr. 5. *in Epist. S. Ioann. Baptizatus Sacramentum habet, & magnum Sacramentum, &c. Attendat tamè in cor. si perfectum est ibi, quod factum est in corpore: videat si habeat charitatem, & tunc dicat, natus sum ex Deo. Si autem non habet, character quidem impositum habet, sed desertor vagatur.* Similia de Confirmationis Sacramento habet idem S. Doctor *lib. 3. contra litter.* Petiliani *cap. 140.* Ac denique de Sacramento Ordinis *in lib. de bono coniugal. cap. 24. Manet in ordinatis Sacramentum Ordinationis, etsi aliqua culpa quispiam ab officio remoueatur Sacramento Ordinis semel imposito non carebit, quamuis ad iudicium permaneat.*

2 Assertio, Tria sunt Sacramenta, quibus character indelebilis imprimitur, ideoque repeti non possunt, Baptismus, Confirmatio, & Ordo. Ita S. Thom. *q. 63. a. 1. 5. & 6.* Auctor antiquus inter opera S. Cypriani *de ablutione pedum,* S. Bonau. *in 4. d. 6. q. 1. ar. 3.* Richar. *dist. 5. a. 2. q. 4.* Palud. *dist. 4. q. 2. a. 3.* & colligitur ex Innocent. III. *c. maiores, de Baptismo,* & definitur in decreto Eugenij *ver. Quintò.* Trid. *sess. 7. de Sacram. in genere, can. 9.* Etenim per Baptismum signandus est homo, vt ab infidelibus segregatus sit, atque ad Christi ouile pertinens: qua similitudine vtitur S. Aug. *lib. 6. de Baptismo contra Donat. cap. 1. Plenarij Concilij auctoritate originalis consuetudo firmata est, etiam ouem, quæ foris errabat, & Dominicum characterem à fallacibus deprædatoribus suis foris acceperat, venientem ad Christianæ vnitatis salutem ab errore corrigi, & à captiuitate liberari, & à vulnere sanari, characterem tamen Dominicum in ea agnosci potius, quàm improbari.* Per Confirmationem signatur homo, tanquam miles Christi ad pugnam deputatus: qua similitudine vsus est S. Basil. *loc. cit.* Cyrill. *catechesi 3. ad Catechumen. Spiritus sanctus obsignabit animas vestras: deligendi estis in militiam magno Regi.* Per Ordinem denique signatur homo, tanquam deputatus Minister Christi, & dispensator mysteriorum Dei.

3 Exinde colligitur primò; Definitio characteris, quòd sit qualitas spiritualis, & supernaturalis, homini in quibusdam sacramentis diuinitus indita; partim, vt eius anima ornetur, ac benè disponatur secundum se; partim, vt ea homo deputetur ad alia Sacramenta quædam, seu suscipienda, seu tradenda. Secundum priorem considerationem, quatenus character est permanens qualitas inhærens, ac benè afficiens subiectum, pertinet ad primā speciē qualitatis, quæ est habitus, ac dispositio, sicuti docet Alensis *p. 4. q. 19. memb. 1. ar. 2. ver. Ideò dicendum* S. Bonau. *in 4. dist. 6. p. 1. ar. 1. q. 1.* Suar. *disp. 11. sect. 3.* Vasq. *disp. 134. c. 3. nu. 70.* ConinckK. *q. 63. a. 3. n. 12.* Secundùm posteriorem verò considerationem, quatenus character hominem extrinseca Dei voluntate, ac deputatione, adeòque moraliter idoneum reddit ad Sacramenta suscipienda, aliisque tradenda, reduci potest ad secundam qualitatis speciem, quæ est potentia, & impotentia, sicuti docet S. Th. *q. 63. ar. 2.* Cater. ibid. Richar. *in 4. d. 5. ar. 2. q. 1. ad 3.* Nam in primis character Baptismi idoneum reddit hominem, vt alia Christi Sacramenta validè suscipiat; atque vt sacramentum Matrimonij ministrare possit: siquidem ipsi contrahentes, si baptizati sunt, eius Sacramenti ministri existunt. Character Confirmationis moraliter disponit hominem, vt alia Sacramenta, præter Baptismum, conuenientius suscipiat; atque etiam conferat, si reliqua requisita adsint. Deinde character iste cum gratia sanctificante, tribuit homini ius ad auxilia Dei actualia, quibus adiuuetur ad specialem finem Sacramenti; videl. vt constanter fidem Christi constanter tueatur, ac defendat: cuiusmodi morale potentiam in omni charactere agnoscit S. Th. *art. 4. ad 1.* character Ordinis hominem idoneum reddit inprimis ad conficiendum, & fidelibus dispensandum corpus Christi; item ad ministrandum Sacramentum Baptismi, Pœnitentiæ, Extremæ Vnctionis; Episcopalis verò character ad fideles confirmandos, ordinandosque. Quin etiam per characterem Presbyteratus homo idoneus redditur, vt ordinem Episcopatus, qui & ipse Sacramentum est, validè accipere possit.

4 Colligitur secundò: Si suscipiens sacramentum aliquod ex imprimentibus characterem, obicem ponat gratiæ sacramentali, quia indispositus est, & quasi fictus accedit, v. g. ad Baptismum non afferens fidem, aut dolorem de peccatis; quòd remoto postea, seu recedente fictione, videl. assumpta bona dispositione fidei, pœnitentiæ, ex opere operato conferatur illi gratia sacramentalis. Ita de baptismo docuit S. Aug. *lib. 1. de Baptismo contra Donatistas, c. 12. & lib. 3. cap. 13.* vbi ait, quòd baptismus apud hæreticos homini collatus, etsi ipsi tunc operabatur mortem, conuerso tamen ad Ecclesiam Catholicam mox operetur salutem: quo nomine perfectam salutem, seu animæ sanitatem intelligi oportet, quæ consistit in plena remissione peccatorum, tū quoad culpam, tum quoad pœnam. Vide quæ dicam *tract. seq. c. 6. nu. 5.* De omnibus verò sacramentis characterem imprimentibus hoc ipsum docet Richar. *in 4. d. 4. a. 1. q. 2. ad 2.* Maior. *ibid. qu. 2. ver. circa sextam propositionem.* Gabr. *in 4. dist. 17. qu. 1. art. 3. dub. 2.* Cou. *c. alma, p. 1. §. 4. n. 13. in fine,* Medin. *C. de confess. qu. 20. ver. ad secundum dicendum.* Suar. *disp. 28. sect. 1.* ConincK. *q. 62. a. 1. dub. 5. num. 72.* Ratio est: Cùm sacramenta characterem imprimentia constituant hominem in statu immutabili, sed dum obex gratiæ durat, imperfecto, ac diminuto: quia character est quasi potentia passiua, quæ perfici debeat aduentu gratiæ sanctificantis, per quam demum ius acquiritur ad gratias actuales hominī valdè necessarias, vti docet S. Th. Alens. S. Bonau. *loc. cit.* ideò credendum est, Deum misericorditer ita instituisse, vt recedente obice, seu fictione, mox effectus gratiæ sacramentalis ex opere operato conferretur. Est autem hæc doctrina cōtra Sot. *in 4. d. 6. q. 1. a. 8.* Vasq. *disp. 62. c. 2.* qui hanc vim soli Baptismo tribuunt.

5 His adde, probabile esse, quòd etiam per sacramentum Matrimonij, si durante coniugio obex tollatur, gratia sacramentalis ex opere operato conferatur. Item per Sacramentum Extremæ vnctionis, si positus obex eodem durante morbo auferatur. Quia licet characterem hæc sacramenta non imprimant, ideoque de his minus certò, id quod dixi, affirmari possit; tamen constituunt hominem aliquandiu in tali statu, in quo noua Sacramenti susceptione gratiam Sacramentalem consequi non possit: quare videtur ita à Deo misericorditer institutum esse, vt moraliter veluti habitu quodam perdurent ad eandem gratiam Sacramentalem remoto obice conferendam. Accedit hoc speciale in Sacramento Matrimonij, quod in eo sacra symbola aliquo modo permanent: nam ob eandem rationem credibile etiam est, in Sacramento Eucharistiæ, si obex suscipientis remoueatur, seu bona dispositio succedat, priusquam species Sacramentales absumptæ sunt, gratiam Sacramentalem ex opere operato conferri, vti notauit ConincK. *cit. dub. 5. num. 78.*

CAP. VIII.

DE NVMERO SACRAMENTORVM.

SVMMARIVM:

1 *Septem sunt nouæ legis propriè dicta sacramenta, à Christo instituta. Vide num. 3.*

2 *Frequentissima apud Patres antiquos mentio est eorum præcipuè sacramentorum, quibus homo simpliciter perficitur, Deoque initiatur, aut consecratur: qualia sunt Baptismus, Confirmatio, Eucharistia, sacra Ordinatio.*

1 Assertio. Septem sunt nouæ legis propriè dicta sacramenta, congruenter à Christo instituta. Ita S. Th. *q. 65. a. 1.* & definiuit Trid. *sess. 7. can. 1. Siquis dixerit, sacramenta nouæ legis non esse omnia à Iesu Christo Domino nostro instituta, aut esse plura, vel pauciora quàm septem, videlicet Baptismum, Confirmationem, Eucharistiam, Pænitentiam, Extremam vnctionem, Ordinem, & Matrimonium; aut etiam aliquod horum septem non esse verè, & propriè sacramentum, anathema sit.* Nam in hanc doctrinam non solùm Latini omnes, sed etiam Græci, & Armeni consentiunt, sicuti apparet ex Concil. Florent. *in decr. Eugenij, & resp. primo Hieremiæ Patriarchæ Constantinopol. ad articulos confessionis Augustanæ, cap. 7.* vbi ait: *Sacramenta, ritusque in hac ipsa Ecclesia rectè sentientium Christianorum sunt septem, Baptisma, Chrisma sancti Vnguenti, diuina Communio, manus impositio* (χειροτονία *seu ordinatio.*) *Matrimonium, Pænitentia, & sacrum Oleum.* Et paulò pòst: *Omnia hæc Dominus noster Iesus tradidit, eiusque sancti Discipuli per ipsum.* Quare cum in hanc doctrinam totus orbis Christianus, Occidens, & Oriens, hactenus consenserit, contra eam disputare insolentissimæ insaniæ est, rectè S. Aug. *epist. 118. ad Ianuar.* Præsertim cùm nullum vestigium in antiquitate appareat, quonam tempore vnum ex his sacramentis nouiter in Ecclesiam introductum, & institutum fuerit; ideòque eorum origo ad prima tempora, videlicet Christi institutionem; & Apostolorum promulgationem referri debet.

2 Neque refert, quod nusquam in Patribus antiquioribus expresse legamus, esse septem sacramenta: quia non erat ipsis propositum, sacramentorum numerum colligere, cùm neque in dubium reuocaretur: sed recensebant sacramenta modò plura, modò pauciora, pro vt suo instituto inseruiebant. Et quidem frequentissimè reperies apud PP. trium sacramentorum, Baptismi, Confirmationis, & Eucharistiæ mentionem fieri; quia hæc cuilibet ad Ecclesiam Christi recepto, ad eius quandam consecrationem, & perfectionem, ordine conferebantur, vti videre est apud S. Dionys. *de Ecclesiast. hierarch. cap. 2. p. 2. Sacerdotes indutum* (veste alba baptizatum) *rursus ad Pontificem ducunt: ille diuino, ac deifico prorsus vnguento virum signans, sacratissimæ Communionis participem facit.*

Eorumdem trium sacramentorum mentionem facit Tertull. *lib. de resurrect. cap. 8.* vbi explicat, quid homini in carne fiat, cùm anima eius Deo allegitur, seu consecratur. *Caro abluitur, vt anima emaculetur.* Ecce Baptismum. *Caro vngitur, vt anima consecretur: caro signatur, vt & anima muniatur: caro manus impositione obumbratur, vt & anima ipsius illuminetur.* Ecce Confirmationis sacramentum, quod per impositionem manuum Episcopalium, & Chrismatis vnctionem in crucis formam confertur. *Caro corpore & sanguine Christi vescitur, vt anima de Deo saginetur.* Ecce Eucharistiæ sacramentum. *Igitur, vt retexam,* inquit, *c. 9. Quam Deus.* hominis carnem anima formatam, *manibus suis ad imaginem suam struxit, &c. quam sacramentis suis, disciplinisque vestiuit: hæccine non resurget?*

Idem Tertull. *lib. de præscription. aduersùs hereticos, cap. 4.* ait, quòd Diabolus ipsas res sacramentorum diuinorum in idolorum mysterijs æmulatur: *Tingit & ipse quosdam vtique credentes, & fideles suos: expiationem peccatorum de lauacro repromittit, & sic adhuc initiat Mithræ: signat illic in frontibus milites suos: celebrat & panis oblationem.* Videri potest pro huius loci intellectu Iustinus Martyr *in Apologia pro Christianis ad Antoninum Pium.*

Sanctus etiam Ambros. *in lib. de ijs qui mysterijs initiantur, c. 7. in fine,* vbi baptizatum alloquitur: *Repete, quia accepisti signaculum spirituale, spiritum sapientiæ, & intellectus, spiritum consilij, & virtutis, spiritum cognitionis & pietatis, spiritum sancti timoris, & serua quod accepisti. Signauit te Deus Pater, confirmauit te Christus Dominus, & dedit pignus Spiritus in cordibus tuis.* Et statim *cap. seq. His abluta plebs diues insignibus ad Christi contendit altaria: depositis inueterati erroris exuuijs, renouata in aquilæ iuuentutem, cæleste illud festinat adire conuiuium.* Et *lib. 3. de sacrament.* postea quam in c. 1. de Baptismo, eiusque cæremonijs dixisset, *cap. 2.* prosequitur. *Sequitur spirituale signaculum, quod audistis hodie legi: quia post fontem superest, vt perfectio fiat, quando ad inuocationem Sacerdotis* (intellige primum Sacerdotem, seu Episcopum) *Spiritus sanctus infunditur.* Et paulò pòst: *Post hæc quid sequitur? venire habes ad altare:* de quo sacramento Altaris, & transubstantiatione panis, vide quæ idem S. Pater disertè scribit *lib. 4. capit. 3. & seqq.*

Adde his Cyrillum Hierosolymitanum *in catech. mystagogica 3. Nobis, postquam ex aquis sacri lauacri ascendimus, datum est chrisma, quod imaginem gerit illius* (Spiritus sancti) *quo vnctus est Christus.* Et *catechesi 4. Beati Pauli doctrina satis potest vos efficere certissimos de diuinis mysterijs, quæ vobis donata sunt, qui facti estis Christi corporis, & sanguinis comparticipes.* Eodemque sensu accipi possunt verba, quæ ex S. Greg. I. refert Gratian. *in c. multi, 1. q. 1.* & Rabanus Maurus *de Ordine Antiphonarij, cap. 24. Sunt autem sacramenta, Baptisma, Chrisma, Corpus, & Sanguis Christi* talia videlicet, quibus communiter omnes fideles Christo iniuari solent, ad Christianam perfectionem consequendam, quæ proinde etiam infantibus (saltem secundùm veteris Ecclesiæ morem) conferri possunt.

Frequentissima etiam apud Patres est mentio sacramenti Ordinationis, quippe quod homini Christiano tribuit perfectionē simpliciter dictam. Id legere potes primò apud S. Dionys. Areopag. *de Eccl. hierarch. c. 5. p. 1.* vbi quatuor sacrorum mysteriorū commemorat. Baptismum, quem *sanctam regenerationem, purgationem, illuminantemque scientiam* vocat. Confirmationem, quam, *vnguenti confectionem* appellat: *Synaxin, & Ordinem sacratiorem Pontificum:* quorum etiam officia diuinitus commissa recenset: *Diuina lex Pontificalium ordinationum sanctimoniam, & diuini confectionem vnguenti, sacramque altaris consecrationem reuerendissimorum Pontificum officijs, atque virtutibus æterna sorte distribuit.* Ne autem quisquam de auctoritate huius libri dubitare possit, cum nomine S. Dionysij Areopagitæ citant Patres Concil. VI. Oecumenici, *act. 4.* Martinus I. Papa in Concil. Lateranensi *t. 2. Concil. pag. 830. col. 1. edit. Coloniensis,* Gregor. I. *hom. 34. in Euang.* & ante ipsum Anastas. Sinaita *in suo ὁδηγῷ c. 24.*

Secundò, apud S. Gregor. Nissen. *in orat. de S. Baptismate: Panis initio est panis communis: sed vbi eum mysterium sanctificauerit, corpus Christi & dicitur, & est: eodem modo vinum; cum sint res exigui pretij ante benedictionem, post sanctificationem, quæ à Spiritu procedit, vtrumque eorum excellenter operatur. Eadem verbi vis etiam Sacerdotem augustum, & honorandum facit, nouitate benedictionis a communitate vulgi segregatum.*

Tertiò, S. August. *contra epist. Parmeniani, lib. 2. cap. 13.* ait: *Nulla causa ostenditur, cur ille, qui ipsum Baptisma amittere non potest, ius dandi* (idest, Sacerdotalem potestatem) *amittere possit. Vtrumque enim sacramētum est, & quadam consecratione vtrumque homini datur; illud cum baptizatur, istud cum ordinatur; ideoque in Catholica vtrumque non licet iterari.* Et infrà: *Si vtrumque sacramentum est, quod nemo dubitat, cur illud non amittitur, & illud amittitur? Neutri sacramento iniuria inferenda est.* Similia habet *lib. 1. contra Donatist. cap. 1.* Idemque S. Aug. quatuor sacramentorum meminit *lib. 5. de Baptismo, cap. 5. Si ad hoc valet, quod dictum est in Euangelio, Deus peccatorem non audit, vt per peccatorem sacramenta non celebrentur. quomodo exaudit homicidam deprecantem, vel super aquam Baptismi, vel super Oleum, vel super Eucharistiam, vel super capita eorum, quibus manus imponitur?* Arbitror autem cum Petro Canisio *in catechismo p. 3. vbi de confirm. cap. 2.* S. Doctorem locutum esse de Baptismo, Confirmatione Eucharistia, sacra ordinatione: id enim etiam ordo enumerationis horum sacramentorum persuadet.

Porrò alia tria sacramenta, Pœnitentia, Extrema vnctio: & Matrimonium, non ita, vti reliqua, instituta sunt ad homines Christo consecrandos, absolutè, & simpliciter perficiendos. Quod inde ostendo, quia posset aliquis esse perfectissimus Christianus, & Christo perfectissimo modo consecratus, etsi nullum horum Sacramentorum suscepisset. Nam Matrimonij quidem Sacramentum in concupiscentiæ remedium institutum est; quod si quis aliter superare velit, melius est ipsi continentem viuere. Pœnitentiæ autem Sacramentum (cuius veluti consummatiuū, & aliquo modo accessorium est Sacramentum exeuntium, siue Extrema vnctio) per se, ac principaliter pro lapsis institutum est, tamquam altera tabula post naufragium, seu alterum subsidium pro lapsu in peccatum mortale post Baptismum: quare si quis à peccato mortali abstinens gratiam baptismalem illæsam seruet, Pœnitentiæ Sacramento absolutè non indiget. Hæc fortasse causa est, cur Patres frequenter recensentes sacramenta, quibus Christianus efficitur, perficitur, Deoque consecratur, iis in locis trium Sacramentorum non meminerint: quamuis alibi eorumdem quoque mentio à Patribus fiat, vti infrà manifestum fiet.

3 Quòd autem sacramenta septem congruenter à Christo pro humani generis auxilio instituta sint, ostendit S. Thom. *qu. 65. art. 1.* Nam homines considerantur, vel vt singuli sunt, vel in ordine ad societatem. Prima consideratione homo, per se loquēdo, tribus indiget secundùm corpus, vt nascatur, crescat, & nutriatur: quibus spiritualiter tria sacramenta respondent, Baptismus, Confirmatio, & Sacra Eucharistia. Per accidens verò necessarium est homini, vt remoueantur impedimenta vitæ, videl. ægritudines, & alia eiusmodi. Ita secundùm spiritum homo incurrit interdum infirmitatem, videlicet peccatum: cuius rei causa duo Sacramenta habemus, videlicet Pœnitentiam, quæ homini sanitatem adfert; & Extremam vnctionem, quæ, etiam reliquias peccati, ipsumque animi languorem aufert. Altera consideratione, videlicet, in ordine ad Communitatem, perficitur homo duobus modis: Primò, si accipiat præeminentiam super alios, & potestatem exercendi actus publicos, quod fit per sacram ordinationem. Secundò, si propagationi humani generis, & piæ liberorum educationi inseruiat: quod fit per Matrimonium, institutum, vt & Sacramentum sit, & naturæ officium.

TRACTATVS SECVNDVS,

DE SACRAMENTO BAPTISMI.

CAP. I.

DE NOMINE, AC DEFINITIONE BAPTISMI.

SVMMARIVM.

1 *Baptismus est Sacramentum regenerationis, per aquam, in verbo.*

2 *Intentio, saltem implicita conferendi sacrum symbolum est de necessitate sacramenti.*

Βάπτισμα Græca vox, propriè immersionem significat, cui & Germanica respondet, *Tauffen, oder tauchen.* Reperitur tamen vox βαπτίζω apud Scriptores (præsertim Ecclesiasticos) etiã absolutè pro *lauo, seu abluo.* Vt meritò etiam Ecclesia vocem baptismatis vsurpet, siue ablutio fiat per immersionẽ corporis in aquam, siue per affusionẽ aquæ in corpus. Aliis verò pluribus nominibus, cum in Scriptura sacra, tũ à Patribus Sacramentum istud afficitur, vt videre est apud Clem. Alexandrin. *lib. 1. pædagog. c. 6.* Nazian. *orat. 40. in sacrum Baptisma.* Chrysost. *homil. ad baptizandos.* Dicitur enim *lauacrum regenerationis*, ex Apostol. ad Titum 3. *Illuminatio*, ex eod. ad Hebr. 6. & 10. quia in Baptismo lumen Fidei infunditur, quamobrem etiã vocatur *indumentum, & vnctio spiritualis*; item, *donum, gratia, & perfectio*, quia plena in eo peccatorum remissio confertur. Deinde appellatur *circumcisio*, ad Coloss. 2. *Crux, & sepulchrum*, Rom. 6. Nam in Baptismo deponentes corpus peccati, induimus nouum hominem, qui secundũ Deum creatus est, ideòque conformatur Christo, qui in cruce peccatum humani generis destruxit, & superata mortalitate, pòst sepulturam resurrexit, iterũ nõ moriturus, sicuti notauit Cyrill. *cathec. 3.* S. Ambr. *lib. 2. de sacram. in fin. & lib. 3. in princ.* Denique etiã *sigillum, seu signaculũ*, ex Apost. ad Ephes. 1. & videre est apud S. Ambr. *lib. 2. c. 7. & lib. 3. de sacram. c. 2.* Cyrill. *cathec. 3. & 17.* Nazian. *cit. orat. 40.* Propterea, quia in Baptismo, impresso charactere spirituali, animę signãtur, quòd ad Christi ouile, atq; dominiũ spectare debeãt. Vide Vasq. *in 3. p. to. 2. disp. 140. c. 1.* Suar. *p. 3. to. 3. disp. 18. a. 1.* Bellar. *de sacram. Baptismi, c. 1.*

1 Baptismus definitur in Catechismo Romano *p. 2. c. 2. Sacramentum regenerationis per aquam, in verbo.* Vbi nomen *Sacramenti* locum generis tenet; *regeneratio* autem differentiæ. Nam id proprium baptismi est, quòd homini primam spiritualem vitã conferat, iuxta illud Ioan. 3. *Nisi quis renatus fuerit ex aqua, & Spiritu sancto*, id est, postquam semel corporaliter quis natus est in peccato, nisi denuò nascatur per aquã, & Spiritus sancti virtutẽ, *non potest introire in regnũ Dei.* Ad maiorem autẽ declarationem additur in definitione tum materia sacramenti, *per aquam*, tum forma, *in verbo.* Vtraque enim, per Dei virtutem, spiritualem effectum conferunt, conuenienter Apost. ad Eph. 5. *mundans Ecclesiam lauacro aquæ, in verbo vitæ.* Et S. Aug. *tr. 80. in Ioan.* relat. *in causa 1. q. 1. Detrahe verbum, & quid est aqua, nisi aqua? Accedit verbum ad elementum, & fit sacramentum: vnde ista tanta virtus aquæ, vt corpus tangat, & cor abluat, nisi faciente verbo?*

Notandum porrò est, voculam, *per aquam* debere intelligi accomodatè ad institutionem baptismi, nõ habentis esse permanens, sed successiuum, vt sensus sit, per aquam, id est, *per lauacrũ, siue ablutionem aquæ Sacramentum enim*, inquit S. Th. *3. p. q. 66. a. 1. non perficitur in ipsa aqua, sed in applicatione aquæ ad hominẽ, quæ est ablutio, & ideò Magister in 4. d. 3. sentent. dicit, quòd Baptismus est ablutio corporis exterior, facta sub forma præscripta verborum.* Quamquam neque hæc definitio omninò perfecta est, cũ solum explicet partes Baptismi materiales. Nam licet verba, si comparentur cum sensibili elemento, habeant se vt forma, illud determinans, ac perficiens; si tamen considerentur in ordine ad totalem Sacramenti essentiam, cuius vltima forma constitutiua est sacra significatio, tam ipsi elemento, quàm verbis ex Christi institutione aduenions, sic vtraque pars, elementũ, inquã, & verborũ prolatio, sunt veluti partes materiales totius sacramẽti, forma autem est sacra significatio, sicuti rerũ artificialiũ, v.g. domus exemplo, id explicat Suar. *p. 3. to. 3. disp. x. sect. 1. §. 2. est difficultas.*

Ex his colligitur primò; Sensum paulò antè traditæ definitionis hunc esse oportere. Quòd baptismus sit quoddã compositum ex ablutione, & certa verborum forma, à Christo ad spiritualem hominis generationem institutis. Ad quem etiam modum Henriq. definiuit *lib. 2. c. 1. n. 9. Baptismus est ablutio hominis, per aquam, sub præscripta verborum forma, ex Christi institutione, in regenerationem spiritualem.* Nam his definiendi formulis clariùs exprimitur significatio symbolorum.

Colligitur secundò: Si ablutio hominis materialiter adhibeatur, cum materiali verborum vulgariter significantiũ prolatione, & non quatenus sacra signa sunt à Christo instituta, nullum sacramentũ fieri. quod aliis verbis dicitur; Ad sacramenti valorem necessariò requiri, vt Minister intentionẽ habeat saltem virtualẽ, & implicitam conferendi sacramentũ, vt explicaui *tr. præced. c. 5. n. 11.* & videri potest Richar. *in 4. d. 6. a. 1. q. 2.* Suar. *disp. 13. sect. 3.*

2 Obiiciet aliquis factum S. Athanas. qui cum adhuc puer per ludum pueros catechumenos baptizasset, quasi inter ipsos Episcopus esset; Alexander Patriarcha Alexandrinus, re intellecta, ratum esse baptisma indicauit; quia secundùm substantialem Religionis Christianæ ritum collatum esset, sicuti testantur Ruffin. *lib. 1. histor. c. 14.* Sozom. *lib. 2. c. 16.* & refert Gratian. *in c. Spiritus sanctus, 1. qu. 1.* Respond. Duobus modis posse aliquid fieri per iocum, seu ludum; primò fictè, aut simulatè, animo irridendi, aut repræsentandi tantum, quo modo ConincK. *3. p. t. 1. q. 64. a. 8. dub. 1. n. 65.* existimat, Genesium (de quo in Martyrolog. die 25. Augusti) cùm adhuc mimus esset, in scena irrisoriè baptizatum, verum sacramentum non accepisse, nihilominus à Christo post singulari, & extraordinaria gratia præuentum fuisse. Sicuti enim S. Paulus cœlesti gratia subitò immutatus fuit, dum Christi discipulos persequeretur, ita S. Genesius, dum sacramenta Christi rideret. Secundò, Animo verè efficiendi rem, quamuis extrinsecus finis sit ludus, seu repræsentatio alicuius rei: sicuti si quis verè cùm aliis edendo, ac bibendo conuiuium Assueri repræsentare intendat: atque eiusmodi lubrica intentio non est contra substantiam sacramenti; quia non tollit eius obiectum intrinsecum, licet inconuenienter adiungat finem extrinsecum. Ex hoc modo S. Athanas. inter ludendum validè baptizasse iudicatus fuit: quia posteà examinatus, respondit; habuisse se intentionem faciendi id, quod vidisset Episcopum facere, quamobrem non quoslibet, sed catechumenos tantùm baptizauit.

CAP. II.

QVO TEMPORE SACRAMENTVM Baptismi à Christo institutum fuerit.

SVMMARIVM.

1 *Baptismi Sacramentum Christus ante passionem suam instituit.*

2 *Apostoli ante passionem Domini Baptismũ Christi acceperunt.*

3 *Inter Baptismum Christi, & Baptismum Ioannis magnum discrimen est.*

4 *Baptismus Ioannis homines vi sua non sanctificabat: quare baptizati à Ioanne iterũ Christi Baptismate baptizari debebant.*

1 Rvpertus *lib. 4. in Ioann. super illa verba* Ioan. 3. *Venit Iesus in Iudæam*, & alii apud Vasq. *disp. 140. c. 2.* docuerunt, Sacramentum baptismi à Christo institutum fuisse post passionẽ, & resurrectionem, quando Matth. vlt. discipulis dixit: *Euntes ergo docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti.* Sed contraria sententia est communis, & vera, Christũ instituisse suum Baptisma ante passionem, sicuti docet S. Aug. *tr. 15. in Ioan. in princ.* Magister *in 4. dist. 3.* ibid. Scot. *q. 4. ar. 1.* Richar. *ar. 5. q. 1.* Gabr. *q. vn. a. 2. concl. 1.* Maior. *q. 1. concl. 3.* S. Th. Caiet. & alij *in 3. p. q. 66. ar. 2.* Adrian. *in 4. de Baptismo, q. 1. ar. 1. §. circa primam partem.* Victor. *de Baptismo, n. 8.* Vinald. *in candelabro, de instit. Baptismi, n. 15.* Probatur primò: Baptismũ Christi discipuli eius administrabant ante passionem: Ergo tunc Christi baptismus institutus fuerat. Nota est consequentia; Quia vsus, & administratio supponit institutionem. Antecedens probatur primò ex *c. 3. Ioan. Post hæc venit Iesus, & discipuli eius in terram Iudæam, & illic commorabatur cum eis, & baptizabat:* quanquam non per seipsum, sed per discipulos suos, sicuti explicatur *c. 4. Ioan.* Hoc autem nullo modo dici potuisset, nisi discipuli baptizassent Baptismo, non Ioannis, sed ipsius Christi, sicuti notauit S. Aug. *loc. suprà cit.* vbi ait: *Baptizabat* Christus, *quia ipse mandabat, non baptizabat, quia ipse non tingebat; præbebant discipuli ministerium corporis, præbebat ille adiutorium maiestatis.*

Confirmatur: Si discipuli Christi baptizassent baptismo Ioannis, non eo quem Christus postea instituit, non fuisset causa, cur Ioannis discipuli indignarentur Ioan. 3. *Rabbi, Qui erat tecũ trans Iordanem, cui tu testimonium perhibuisti, ecce hic Baptizat, & omnes veniunt ad eum.* Quod magis etiam ex respõsione Ioannis innotescit, qua palàm testatur, Christum maiorẽ se esse, de cęlo venisse, & super omnes esse, quod & *c. 1. Ioan.* dixerat, se *baptizare*

in aqua; Christum autem *baptizare in Spiritu sancto*. Idipsum S. Nazianz. ita intellexit *orat. 39. in sancta lumina. Baptizauit Ioannes, non iam ille quidem Iudaico more (non enim aqua solum, sed etiam ad pœnitentiam) nondum tamen prorsus spiritualiter. Nec enim addit, in Spiritu Baptizat quoque Iesus, sed in Spiritu: quod quidem perfectum, numerisque omnibus absolutum Baptismum reddit*. Qua ipsa etiam causa est, cur plerique, derelicto Baptismate Ioannis, accesserint ad Baptismum Christi, ipsiusmet Ioannis iam testimonio, tum admonitione permoti.

2 Probatur secundò; Quia valde credibile est, Apostolos ante passionem Christi baptizatos fuisse vero baptismi sacramento sicuti docet S. August. *epist.* 108. explicans illud Ioan. 13. *Qui lotus est* per Baptismum, *non indiget, nisi vt pedes lauet, & epist.* 163. exinde colligens, Quia verisimile non est, Christum Eucharistiæ sacramentum in cœna vltima Apostolis dedisse nondum baptizatis. Sed eodem tempore Sacerdotes Apostolos ordinauit, Matth. 16. dans eis potestatem consecrandi, seu conficiendi corpus suum, sicuti testatur Trid. *sess. 23. cap. 1.* Quod non satis conueniens esset, aut non omnino secundùm ordinem diuinæ institutionis factum esset, si non antè baptizati, ipsumque baptismi Sacramentum necdum institutum fuisset, quandoquidem baptismus initium, ac professio est nouæ legis, ianua seu introitus ad Sacramenta reliqua: quemadmodum, & in lege veteri circumcisio, quæ erat figura baptismi, ante reliquas ceremonias, v.g. agni Paschalis, instituta fuerat. Adde, quod Niceph. *lib. 2. histor. cap. 3.* ex Euodio testatur, Christum suis manibus baptizasse Petrū. Imò quòd ipsum suum Baptistam postea baptizarit Christus, significat Nazianz. *cit. orat. 39.* Itemque B. Virginem ante Apostolos à Christo ipso baptizatam, ait Euthymius *in c. 3. S. Ioannis*.

Cæterùm quod Patres, & Scriptores antiqui aiunt, Christum instituisse baptismum cum in Iordane baptizaretur à Ioanne, & aquas tunc sanctificasse contactu suo, id non propriè, sed figuratè accipiendum est: Partim quia baptismus Ioannis dispositio quædam erat, ac præparatio ad Sacramentum baptismi, excitans Fidem in Christum, ac pœnitentiam peccatorum, cui præparationi Christus ipse à Ioan. baptizatus testimonium præbuit, ideòque suum mox instituendum baptismum quasi initiauit, sicuti notatur Nazianz. *orat. 39. in sacra lumina*. Auctor *lib. 3. de mirabil. Scripturæ cap. 5.* apud S. August. *to. 3.* Partim, quia super Iordanem, Christus baptizaretur, SS. Trinitas, quæ in sacramento Baptismi posteà inuocanda erat, palàm manifestata erat, quando & vox Patris audita est, *Tu es Filius meus dilectus in te complacui*, & Spiritus sanctus in specie columbæ visus est, Matth. 3. Marci 1. Luc. 3. Propriè autem Christus Dominus, tanquam nouæ legis lator, Baptismatis sacramentū instituit, posteaquā à Ioanne baptizatus, discipulos collegit; quos, instituto à se Baptismo, partim propriis, partim discipulorum manibus baptizauit, & ad alios baptizandos destinauit.

Quæres, Quodnam sit discrimen inter baptismum Ioannis, & baptismum Christi? Respondeo non vnum esse, sed multiplex.

3 I. Ratione institutionis: Non quod Ioannis Baptisma Deum auctorem, & institutorem non habeat, cum ipse diuinum baptizādi mandatum acceperit, sicuti testatur *c. 1. Ioan. Qui misit me baptizare*, &c. Sed quia Ioannes purus homo, ante nouæ legis latione promulgator fuit, ac minister eius baptismi, non vt esset sacramentū, seu stabilis ceremonia ad hominum sanctificationē, sed veluti catechismus, seu sacramentale quoddam disponens ad Baptismū Christi, sicuti docet S. Th. *3. p. q. 38. a. 1. ad 1.* Prædixit *siue Proœmiū Euangelicæ gratiæ*, secundū Iustinū *q. 37. ad Orthodoxos. Introductorium ad perfectionē*, apud Cyrill. *li. 2. in Ioan. c. 57*.

II. Ratione formæ: Nam baptismus Christi confertur cum inuocatione SS. Trinitatis, sed baptismus Ioannis tali forma non conferebatur, quia non continebat expressam Fidei Euangelicæ professionem.

4 III. Ratione effectus, Quia baptismus Christi ex opere operato cōfert internam, & spiritualem ablutionem per Spiritum sanctum, sed baptismus Ioannis vi sua, siue ex opere operato solùm externam ablutionem, sicuti Ioannes testatur *cit. c. 1. Ioan. Ego te baptizo in aqua*. Et infra: *Hic est, qui baptizat in Spiritu sancto*. Quare S. August. in Enchirid. *c. 49. Non renascebantur, qui baptismate Ioannis baptizabantur, à quo & ipse* (Christus) *baptizatus est, sed quodam præcursorio illius ministerio, qui dicebat, parate viam Domino huic, vni, in quo solo renasci poterant, parabantur*. Similia habet Gregor. Nazian. *orat. 39. in sancta lumina*. Basil. *in exhortat. ad baptismum*. Cyrill. Alexand. *cit. c. 59*. Et Tertull. *de baptismo, c. 10.* idcircò ait, Baptismum Ioannis humanum dici posse, quia nihil cœleste præstabat, Item fuisse diuinum *mandato, non potestate*: quod etiam docuit S. Th. *cit. q. 38. art. 2. in corp.* Ad effectus discrimen etiam pertinet, quòd Christi baptismus animæ characterem indelebilem imprimat, Ioannis autem baptismus nihil tale efficere potuit.

IV. Baptismus Ioannis insufficiens fuit; quamobrem qui à Ioanne baptizati erant debebant Christi postea Baptismum accipere, sicuti constat *ex cap. 19. Actuum Apostolorum*, & notauit S. August. *tract. 5. in S. Ioan. & lib. 5. contra Donatist. c. 9.* Hieron. *in Dialogo contra Luciferianos*. Innocent. I. *Epist. 22. ad Episcopos Macedoniæ, c. 5.* Beda *in c. 3. Lucæ. Egrediebatur enim ad eum Ioannem omnis Iudææ regio, & baptizabantur ab illo*, ait Marcus *c. 1*. Et tamen in diebus Pentecostes omnes, sine discrimine ad Baptismum Christi vocantur. *Act. 2. Baptizetur vnusquisque in nomine Iesu Christi*. Adde, quòd ipsos quoque Apostolos aliquos à Ioanne baptizatos fuisse credibile sit, præsertim Andream, qui discipulus eius fuerat. De qua re Tertull. *lib. de Baptismo, cap. 12.* Et tamen omnes Apostoli baptizati postea fuerunt Baptismo Christi, sicuti docet S. August. *Epist. 108. ad Seleucianum*.

V. Ratione ministerii differunt: quia Baptismus Christi non solùm ab ipso Christo, & Apostolis eius, sed etiam ab aliis quibuscunque conferri potest: Baptismus verò Ioannis à solo Ioanne conferri debebat; quia ipse solus ad baptizandū missus fuerat.

VI. Ratione necessitatis. Nam Ioannis Baptismus non fuit ad salutem necessitate medii, & fortasse nec ratione præcepti, sed solùm in consilio positus, Marc. 1. Sed Christi baptismus necessarium est hominibus ad salutem. Quamobrem vniuerso mundo propositus est, Matth. vltim. *Euntes, docete omnes gentes baptizantes eos*, at verò baptismus Ioannis soli populo Iudaico.

CAP. III.

DE MATERIA BAPTISMI.

SVMMARIVM.

1 *Materia remota Sacramenti Baptismi est aqua simplex, seu elementaris, propinqua autem est ablutio per aquam. Glacies non resoluta non est idonea materia Baptismi.*

2 *Infans in vtero baptizari potest, si eius corpus aqua perfundatur, adiecta verborum forma.*

3 *Certum est, Baptismum valere, si caput, pectus, vel scapula aqua abluantur: de cæteris verò corporis partibus, vt manu, pede, &c. dubium est.*

4 *Non pertinet ad substantiam Baptismi, vtrùm conferatur per aspersionem, seu affusionem aquæ, an verò per corporis immersionem, vnam, vel trinam: sed cuiusque Ecclesiæ consuetudo in ea re sequenda est.*

5 *Si Minister prolem in puteum coniiciat cum adiecta verborum forma, animo baptizandi pariter, & occidendi, quamuis grauiter peccet: tamen Baptismus validus esse videtur.*

1 Assertio I. Materia remota huius Sacramenti est aqua simplex, seu elementaris. Definitum est in Concil. Florentino *in decreto Eugenii Papæ*, & Trident. *sess. 7. de baptismo canon. 2.* & sumitur ex illo Sanct. Ioan. 3. *Nisi quis renatus fuerit ex aqua, &c.* Ephes. 5. *Mundans lauacro aquæ*. Ratio institutionis est: Tum quia aqua, ob naturalem abluendi proprietatem, valde conueniens symbolum est internæ spiritualis ablutionis, ac renouationis: tum quia huius passim redundantis, & vbique necessarii elementi copia vix vnquam deesse potest, ad Sacramentū baptismi tam paruulis, quàm adultis ad salutem necessarii conferendum. Vide plura apud S. Thom. *1. p. q. 66. art. 3.* Richardū *in 4. dist. 3. art. 3. qu. 1.* Durand. *ead. dist. qu. 4.* Sot. *qu. vn. ar. 3.* Victor. *de Baptismo, nu. 12.* Pet. Sot. *lect. 1. de Baptismo*, Viuald. *in Candelabro, c. de materia baptismi, n. 13.* Suar. *disp. 20. sect. 3.*

Corollarium. Aquæ artificiales, & humores mixti, videl. aqua rosacea, quæ ex sale resoluitur, lacrymæ, saliua, vrina, ceruisia, iusculum, &c. non sunt materia baptismi, sicuti colligitur *ex cap. penult. de baptismo*, & docet S. Th. *cit. qu. 66. a. 4.* Scot. *in 4. dist. 3. q. 3.* Richard. *cit. ar. 3. q. 2.* Gabr. *cit. q. vn. ar. 1.* Sot. *cit q. vn. a. 4.* aliique communiter. Ratio est: Quia, vti ex Scriptura, & Ecclesiæ traditione habetur, materia baptismi, à Christo instituta, est aqua simpliciter dicta elementaris, & vsualis: talis autem secundùm communem vsum, & conceptionem hominum (quæ in agnoscenda materia, & forma Sacramenti, eiusque substantiali mutatione potissimùm considerandam esse, dixi *tr. præced. c. 4. num. 2.*) non censentur aqua rosacea, lacrymæ, & quæ antè enumeraui: ideò baptismus in tali materia collatus irritus est.

Monent tamen DD. aliqui, vt videre est apud Sotum *cit. cap. 4.* Suar. *disp. 20. sect. 1. art. 2.* Ægid. Coninch. *cit. art. 4. dub. 1. nu. 23.* Si iusculum valde tenuiter coctum sit, siue valde parū succi carnei admixtum habeat, posse esse materiam baptismi sufficientem, quamuis non conuenientem, extra necessitatis casum. Quia ita docet S. Th. *cit. ar. 4. ad 4.* de lixiuio, & aquis sulphureis, esse sufficientem baptismi materiam; non obstante, quod per calefactos cineres, vel terrā sulphuream transferint; cùm nihilominus retineant naturā, & plerasque proprietates aquæ; licet ad aliquos

vsus,

vſus, v.g. ad bibendum adhiberi non ſoleat. Id autem ſimili ratione dici poteſt de aqua, in qua caro, v.g. decocta fuit, cum ſucci carnei modica admixtione. Si tamen dubitetur, quanta fuerit decoctio iuſculi, vel cereuiſiæ, adeòque vtrùm liquor ille naturam aquæ, & pleraſque proprietates habuerit, necne, baptiſmus ſub conditione repetendus erit.

Accidentalis mutatio materiæ baptiſmi cenſeri debet; ſi nihilominus eundem communem vſum, ac cōceptionem retineat, vt ſi aliqua ſit calida, turbida, aut pluuia, vel ex glacie, niue, grandine expreſſa, vel ſi alienum liquorem in modica quantitate admixtum habeat: ſecùs, ſi immodica admixtio ſit, vt potiùs alia ſubſtantia cenſeatur: ſicuti lutum magis terra eſt, quàm aqua, & vinum lympharum magis vinum, quàm aqua, ait S. Th. *cit. art.* 4. *in corp.* & videri poteſt Sot. *cit. ar.* 4. Henriq. *lib.* 2. *c.* 6. *nu.* 2. Viuald. *in candelabro de Baptiſmo, cap. de materia.*

Aſſertio II. Materia propinqua huius ſacramenti eſt ablutio per aquam. Eſt communis cum S. Th. *cit. qu.* 66. *art* 1. Probatur tum ex Apoſtolo ad Epheſ. 5. *Mundans lauacro aquæ*; tum ratione: Materia ſacramenti proxima, & moraliter conſtitutiua eſt, quæ per verborum formam, ac ſignificationem determinatur: Forma autem verborum, *Ego te baptizo*, ſignificat, & determinat non ipſam aquam ſecundùm ſe, ſed quatenus eſt in vſu, ſeu ablutione per aquam, Ergo, &c.

Corollarium I. Quamuis glacies ſubſtantiam aquæ ſeruet, tamen non eſt valida baptiſmi materia, cùm apta non ſit ad corpus continuo fluxu abluendum. Quæ eſt communis doctrina, apud Scotum *diſt.* 3. *q.* 3. §. *quod additur.* Sot. *ead. diſt. qu. vn. ar.* 4. Suar. *cit. diſp* 20 *ſect.* 2. §. *Atque hinc obiter*, licetin dubium reuocet Maior. *in* 4. *d.* 2. *q.* 2. *in fin.* Idemque quod de glacie, ſentiendum etiam eſt de luto, ſicuti benè notauit Scotus.

Corollarium II. Non ſufficit ad baptiſmum, ſi veſtes hominis baptizandi aqua aſpergantur, ſed opus eſt, vt ipſum corpus hominis tangatur, & abluatur, iuxta verba Sancti Auguſtini: *Quæ eſt tanta virtus aquæ, vt corpus tangat, & cor abluat?*

Corollarium III. Non ſufficit ad baptiſmum quæuis minima aquæ gutta, ſed opus eſt tanta quantitate, vt eius infuſione corpus hominis, vel principalis eius pars notabiliter ablui dicatur, ſicuti ex communi docet Sotus *in* 4. *diſt.* 3. *q. vnic. art.* 7. *ver. atque idem*, Melchior. Zamb. *cap.* 1. *de baptiſmo, dub.* 4. Suar. *diſput.* 20. *ſect.* 2. *col. antepenult. ver. quare non eſt probanda*, Valent. *tom.* 4. *diſp.* 4. *q.* 1. *p.* 2. *colum.* 4. *ver. itaque ſequitur*, cōtra Vaſq. *diſp.* 145. *c.* 2. Henriq *lib.* 2. *c.* 7. *n.* 8. *&* *c.* 21. *n.* 4. qui opinionis ſuæ probationem affert *ex c.* 2. *Act.* vbi legimus, vno die fermè tria millia hominum baptizatos fuiſſe, quod fieri non potuiſſe videtur, niſi per aſperſionem confuſam, quomodo aqua benedicta in populū ſpargitur, vt ſingulos non niſi vnica gutta contingat. Sed reſpondetur: Non minus veriſimile eſſe ter mille, aut plures homines per aquæ affuſionem ſingulis factam baptizari potuiſſe, quàm totidē vno die ab Epiſcopo confirmari, præſertim cū non vnus ſolus, ſed plures Miniſtri, ſeu diſcipuli Domini baptizandis hominibus operam nauaſſe credibile ſit, vti docet Sotus *cit. ar* 7. *in fine.* Salmeron. *tract.* 2. *in Acta Apoſtol.* Zambr. *cit. dub.* 3.

Quæſtio Prima. Vtrùm neceſſe ſit, hominem perfectè natum, ſiue ex vtero matris egreſſum eſſe, vt validè baptizari poſſit? Ita affirmarunt aliqui ex S. Auguſt. *Epiſt.* 57. *ad Dardanum*, vbi ait, quòd *renaſci quiſpiam non poteſt, antequam natus ſit.*

3 Sed contrarium verum eſt, quod docet S. Tho. *qu.* 66. *ar.* 11. Nau. *cap.* 22. *n.* 7. & alij. Nam ſubſtantia baptiſmi conſiſtit in ablutione corporis, cum prolatione verborum intentione conſerendi Sacramenti: hæc autem fieri poſſunt: etſi infans nondum perfectè natus, ſeu ex vtero egreſſus ſit, ſed ſolam corporis partē, videl. caput exeruerit, vel ſi matris demortuæ vterus apertus ſit, in eoque infans adhuc victitans baptizetur. Dico *demortuæ*; Nā viuentem aperire, aut interficere, vt infans ad Baptiſmum deuenire poſſit, licitum non eſt, ſicuti bene docet Alenſis *par.* 4. *q.* 17. *memb.* 4. Victor. *de Baptiſmo*, *num.* 32. Excepto vnico caſu, ſi mater ſit morte digna, & ita res comparata, vt ſi ſupplicium differatur (ſicuti ordinariè differri debet vſque ad partum, iuxta *l. prægnentem, ff. de pænis*) prius moriatur infans, quàm ad natiuitatem perueniat, ſicuti contra Palud. *in* 4. *diſt.* 6. *q.* 1. *concl.* 3. notat Suar. *in comment. cit. art.* 11. vbi tamen addit, caſum hunc vix moralem, ac practicum eſſe; quia plerumque matus imminebit periculum prolis ex matris interfectione, ſicuti etiam Sotus notauit *in* 4. *diſt.* 5. *qu. vn. art.* 11. *ver. tertiò agitur.*

Ad auctoritatem S. Auguſt. reſpondetur; Nihil aliud velle S. Doctorem, quàm ſecundùm ordinariam Dei legem, neminem ſanctificari in vtero clauſum, ſed omnes indigere lauacro aquæ, vt ſecundum proprium corpus abluatur. Quo ſenſu etiam Iſidorus dixit *lib.* 1. *de ſummo bono*, *c.* 24. relatus *in cap.* 115. *diſt.* 4. *de conſecrat.* *Qui in maternis vteris ſunt, ideò cum matre baptizari non poſſunt; quia qui natus adhuc ſecundum Adam non eſt, renaſci ſecundùm Chriſtum non poteſt.* Cuius rei ratio reddi non poteſt, niſi quia infans, dum in matris vtero clauſus eſt, ſecùs ſecundum ſe aqua ablui nequit. Sin autem obſtetrix iam perita ſit, vt manu in vterum inſerta, prolis corpus aqua perfundere poſſit, adiecta verborum prolatione, valiturum baptiſmum, rectè docent Victor. *n.* 31. Viuald. *de modo Baptiſmi, n.* 16. *ver. Si autem puer.* Chapeauille *de modo miniſtr. ſacram. tempore peſtis*, *cap.* 2. *q.* 10. contra Maior. *in* 4. *diſt.* 2. *qu.* 2. §. *quartò arguitur, in fine.*

2 Quæſtio Secunda, Quænam pars corporis aqua ablui debeat, vt Baptiſmus valeat? Reſpondeo cum S. Th. *qu.* 98. *art.* 11. *ad* 4. *&* *in* 4. *d.* 6. *q.* 1. *ar.* 1. *qu.* 1. *ad* 3. Scot. *in* 4. *d.* 4. *q.* 3. §. *ad quæſtionem dico.* Gabr. ibid. *q.* 2. *ar.* 3. *dub.* 2. Sylu. *ver. Baptiſmus*, 4. *qu.* 1. Victor. *num.* 31. Pet. Sot. *cit. lect.* 1. Suar. *cit. ſect.* 2. Zambr. *citat. cap.* 1. *dub.* 3. Haud dubiè baptiſmum validum eſſe, ſi caput hominis abluatur: cùm hæc ſit præcipua corporis pars, quippe in qua ſenſus, ac ratio vigeat. Idemque ſentiendum aiunt Sotus, & Suarez *loc. cit.* Vaſq. *circa qu.* 68. *art.* 11. de ſcapulis, ac pectore: nam etiam hæ præcipuè corporis partes ſunt, quarum ſi vna abluatur, corpus hominis ſimpliciter lotum dici ſolet.

Verùm ſi alia pars corporis, v.g. manus, pes, vel ſolus digitus abluatur, tunc dubium eſt, an baptiſmus valeat: cùm neque ex Scriptura, neque ex Eccleſiæ traditione ſatis conſtet, & Doctores diſſentiant, vt videre eſt apud Maior. *in* 4. *d.* 2 *q.* 2. §. *quartò arguitur.* Quare extra neceſſitatis caſum ita conſerendus non eſt. Si autem propter neceſſitatem collatus fuit (v. g. ſi infans, cui periculum mortis imminere videtur, ſolum pedem, manum, vel digitum exeruit) poſteà remoto periculo ſub conditione repetendus eſt baptiſmus, ſicuti docet Alenſis *p.* 4. *q.* 17. *membr.* 3.

Idemque ſentiendum videtur, ſi infans, pelle adhuc ſecondina circumdatus, propter periculum baptizetur. Etſi enim probabile ſit, talem baptiſmum valere, ſicuti indicat Angelus *ver. baptiſmus*, 6. §. 4. Armill. *nu.* 38. & alii mox citandi: non tamen id certū eſt: quia talis pellis nō videtur eſſe propriè pars infantis, ſed habere ſe quodammodo vt veſtis, ait Zamb: *de baptiſm. du.* 3. *n.* 8.

Eademque ratio eſt, ſi ſoli capilli abluantur, vt corporis caro non tangatur: Etſi enim valere talem baptiſmum, exiſtiment Sot. *in* 4. *d.* 3. *qu. vn. art.* 7. *ver: Ecquid autem.* Vaſq. *diſp.* 145. *c.* 4. *num.* 31. Tolet. *lib.* 2. *c.* 8. *in fin.* Henriq. *lib.* 2. *c.* 7. *nu.* 2. Coninck. *cit. q.* 66. *ar.* 7. *dub.* 2. tamen id certum non eſt, teſte ipſomet Soto; & contrarium docet Zambr. *cit. dub.* 3. *num.* 7. Quia capilli neque per ſe ſunt propriè pars corporis, neque iis ablutis, ſi aqua ad cutem non penetret, propriè ipſum caput abluitur.

4 Quæſtio Tertia. Vtrùm ablutio in baptiſmo fieri debeat per immerſionem, an per affuſionem? Reſpondeo, & dico I. Olim ordinarium baptizandi ritum fuiſſe immerſionem, licet etiam per aſperſionem, vel affuſionem aquæ interdum conferri ſoleret, præſertim propter neceſſitatem, ſicuti docet S. Cyprianus *lib.* 4. *Epiſt.* 7. *ad Magnum*, quæ apud Iacob. Pamelium eſt, 76. & S. Th. *cit. qu.* 66. *ar.* 7. vbi cauſas enumerat, ob quas baptiſmus fieri poſſit per modum aſperſionis, vel per modum affuſionis: videl. *propter magnam multitudinem baptizandorum, propter aquæ paucitatem; propter debilitatem Miniſtri, qui non poſſit ſuſtentare baptizandum; aut propter debilitatem baptizandi, cui poſſit imminere periculum mortis ex immerſione. Et ideò dicendum*, inquit, *quòd immerſio non ſit de neceſſitate Baptiſmi.* Ratio eſt, Quia Chriſtus ſymbolum Sacramēti baptiſmi inſtituit corporis ablutionem per aquam: illa autem fieri poteſt, non ſolùm immergendo corpus, ſed etiam aſpergendo, vel affundendo aquam. Ergo hoc diſcrimen pertinet ad accidentales ritus Baptiſmi, qui pro temporum, & locorum varietate mutantur. Nam hodie in multis Eccleſijs Baptiſmus non per immerſionem, ſed affuſionem confertur. Videri poteſt Richard. *in* 4. *d.* 3. *art.* 4. *qu.* 3.

Dico II. Licèt olim præceptum fuerit, vt baptiſmus non vna, ſed trina merſione conferretur, ſicuti conſtat ex Apoſt. *can.* 50. & Pelagio Papa *c. multi, de conſecrat. d.* 4. idque contra Eunomiū, & ſimiles hæreticos, qui vnà cum SS. Trinitatis neceſſaria inuocatione, etiam ſanctum Baptiſmus peruertebant, dicentes ſemel tantum mergendum eſſe, inuocata Chriſti morte. Poſteà verò in Hiſpania, contra Arianos hæreticos, abutentes trina merſione ad ſignificandum, tres perſonas, quæ inuocantur, non vnius naturæ eſſe; ſtatuerunt Patres, vt ſemel tantùm mergendò baptiſmus fieret, ſicuti videre eſt in *Concil. Tolet.* 4. *can.* 5. vbi etiam reſponſio Gregorij I. ad Leandrum Hiſpalenſem Epiſcopum refertur, ex *lib.* 1. *Epiſt.* 41. *De trina merſione Baptiſmatis nihil reſponderi verius poteſt, quā quod ipſi ſenſiſtis, quia in vna Fide nihil officit ſanctiæ Eccleſiæ conſuetudo diuerſa. Nos autem quòd tertiò mergimus, triduanæ ſepulturæ ſacramenta ſignamus, vt dum tertiò infans ab aquis educitur, reſurrectio triduani temporis exprimatur. Quod ſi quis etiam pro ſummæ Trinitatis veneratione æſtimet fieri* (hæc enim altera cauſa reddi poteſt, cur trina merſio fiat, teſte S. Hieron. *in illud cap.* 4. *ad Epheſ. Vnus Dominus, &c.*) *neque ad hoc*

aliquid obsistit, baptizando semel in aquis mergere: quæ dum in tribus personis vna substantia est, reprehensibile esse nullatenus potest, infantem in Baptismate in aquam vel ter, vel semel immergere, quando, & in tribus mersionibus personarum Trinitas, & in vna potest diuinitatis singularitas designari: sed quia nunc vsque ab hæreticis infans in Baptismo tertiò mergebatur, faciendum apud vos esse non censeo; ne, dum mersiones numerant, diuinitatem diuidant, dumque quod faciebant, faciunt, se morem nostrum vicisse glorientur. Ad quem locum Baron. Ann. 591. n. 31. annotandum duxit: *Cum hæreticis, quantum fieri potest, neque in bonis communicandum, cum eadem illi non benè, sed malè, diuersa videlicet peragant intentione.* Videri etiam potest Vasqu. *disp.* 145. *cap.* 1.

Quare ex dictis constat, ad valorem Baptismi nihil interesse, vtrum fiat per aquæ affusionem, an verò corporis immersionem, vnam, vel trinam, vt tamen licitè fiat, cuiusque Ecclesiæ consuetudo seruanda est; excepto casu necessitatis, propter quam affusione aquæ vtendum etiam in Ecclesijs, quibus alioquin ordinarius baptizandi modus est per immersionem, sicuti suprà ex S. Th. intelleximus. Deinde si in aliqua Ecclesia Trina mersio vsitata sit, vna tantùm adhiberi poterit, cum integra prolatione formæ, ob periculum moræ, ne infantem prius mori contingat, quàm mersiones fiant.

6 Quæstio IV. Vtrum valiturus sit baptismus, si Minister infantem in flumen, vel puteum deijciat, adiecta verborum forma, cum intentione conferendi Sacramentum? Resp. & dico I. Talem baptizandi modum semper illicitum esse. Quia innocentem directò, ac per se occidere numquam fas est: talis autem deiectio per se, ac directè tendit ad infantis occisionem. Ergo, ne eo quidem casu licita est, v.g. si Tyrannus, infantem occisurus sit, & infans alio modo baptizari non possit. Veruntamen si infanti probabiliter alioquin morituro, timeatur acceleratio mortis, ex infusione aquæ etiam modicæ; potest tunc, ac debet exigua corporalis vitæ vsura negligi, maioris spiritualis iacturæ cauendæ causa: quandoquidem hoc casu acceleratio mortis per accidens euenit ex aquæ affusione, quippe per se, ac directè ad abluendũ tendit, non ad occidendum, sicuti notat Suar. *disput.* 20. *sect.* 1. Vasq. *disp.* 145. *in fin. c.* 2. Zambr. *dub.* 13. *n.* 9. & 10. Quamuis hic casus moraliter vix accidere potest, si adhibeatur cautio, vt aqua modica, & non nimis frigida sit, sed tepefacta per admixtionem aquæ calidæ non benedictæ, & corpus statim abstergatur, sicuti etiã notauit Scot. *in* 4. *d.* 5. *q.* 3. §. *iuxta hoc Gabr. d.* 4. *q.* 2. *a.* 3. *dub.* 4. ConincK *q.* 66. *a.* 7. *dub.* 1. *n.* 76 Chapeauille, *c.* 2. *tract. sin, qu.* 12.

Dico II. Probabilius est, Baptismum tali in puteum, v.g. deiectione validè conferri. Ita Abb. *in cap. non vt apponeres, nu.* 4. *de Baptismo,* Gabr. *in* 4. *d.* 4. *q.* 2. *ar.* 4. *dub.* 4. Victor. *nu.* 18. Suar. *cit. sect.* 3. Vasq. *disp.* 145. *c.* 3. Ægid. ConincK *q.* 66. *a.* 7. *dub.* 1. Viuald. *de modo Baptismi, n.* 6. contra Scot. *in* 4. *d.* 5. *q.* 3. Richar. *d.* 4. *ar.* 4. *q.* 3. Palud. *in* 4. *d.* 6. *q.* 1. *ar.* 3. Sot. *in* 4. *d.* 3. *qu. vn. art.* 8. *propos.* 2. Angel. *ver. Baptism.* 4. *n.* 1. Sylu. 4. *n.* 10. Armill. *nu.* 30. *alias* 40. Tol. *lib.* 2. *c.* 8. Quod enim hi tanquam fundamentum suæ sententiæ astruunt; Ad baptismum necessariò requiri non tantùm immersionem, sed etiam emersionem, id falsum est: quandoquidẽ ad substantiã, & valorẽ baptismi quæuis corporis ablutio sufficit, vt suprà dictum ea doctrina S. Th. communiter recepta *in q.* 66. *a.* 7. Deinde, si infans in aquam immersus post prolatam verborum formam ex Ministri manibus labatur, ac moriatur, quis negabit eum baptizatum esse? Profectò id fatetur Sot. *l. c.* consequenter fateri etiam debet, emersionem non esse de necessitate sacramẽti.

Quod verò secundò obijciunt, baptismum ex propria institutione tendere ad vitam homini conferendam, non ad mortem; id facilè refellitur, si dicas, baptismum per se vitam homini spiritualem conferre, nihil obstante, quòd per prauam Ministri intentionem etiam ad mortem corporis referatur: sicuti si Minister, dum formam baptismi pronunciat, aqua feruente perfundat infantem, proposito baptizandi, pariter, & occidendi; quis neget verè baptizatum esse? Idque etiam fatetur Sotus *propos.* 1. Quia licet corpus occidatur, animæ tamen salus confertur, adhibitis sacramentalibus signis, à Christo institutis.

CAP. IV.

DE FORMA BAPTISMI.

SVMMARIVM.

1 *Forma Baptismi in Ecclesijs Occidentalibus est: Ego te baptizo in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti. Amen.*
2 *Ad substantiam formæ pertinet, vt tum actus baptizandi, tum persona baptizanda, tum vnitas trium Personarum in diuinis significetur.*
3 *Ad valorem Baptismi non sufficit SS. Trinitatis implicita nominatio, sed requiritur expressa.*
4 *Dubium est, an valeat Baptismus collatus in nomine Genitoris, Geniti, & Procedentis ab vtroque.*
5 *Ad essentiam formæ spectat, vt vocabulum in nomine exprimatur.*
6 *Accidentales mutationes formæ Baptismi administrationem illicitam reddunt, excepto necessitatis casu.*

1 Forma baptismi in occidentalibus Ecclesijs consueta, hæc est: *Ego te baptizo in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti: Amen.* Ita tradit Concil. Florentinũ *in decreto Eugenij,* & sumitur ex verbis apud S. Matth. *cap.* 28. *Baptizantes eos in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti.* Ratio institutionis est: Cùm baptismus sit primum Sacramentorum, atque introitus in Ecclesiam Christi: oportet in eius susceptione expressam Fidei Christianæ professionem facere per inuocationem Dei vnius, ac trini: quippe cum hoc sit primarium obiectum Fidei Euangelicæ, necnon causa principaliter efficiens regenerationem spiritualem, sicuti notauit S. Th. *q.* 66. *art.* 5. *in corp.*

2 Quòd si dicta forma in baptizãdo mutetur, cõsiderare oportet, vtrũ mutatio substantialis fuerit, ideòq; baptismus repetendus; an verò accidentalis tantùm iuxta ea quæ dixi *tract. præced. cap.* 4. *n.* 5. Substantialis mutatio formæ in Baptismo accidit primò, si actus baptizandi non exprimatur, sicuti indicat Concil. Florent. *in cit. decr. Eugenij,* §. *primum autem: Si exprimitur actus, qui per ipsum exercetur Ministrum, cum S. Trinit. inuocatione, perficitur Sacramentum.* Et Alex. III. *in cap.* 1. *de Baptismo: Si quis puerũ ter aquis merserit, in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti, & non dixerit; Ego te baptizo, non est puer baptizatus.* Probatio peti debet ex institutione Christi, quam traditio, & praxis Ecclesiæ ostendit. Congruens autem ratio est, quia forma verborum in Sacramento determinare debet materiam, eiusque significationem formare: quare cùm materia propinqua huius Sacramenti sit actio Ministri, videlicet ablutio, necesse est, hanc actionem aliquo modo significari, ac determinari, quòd videlicet non fiat, v.g. corporis refrigerandi causa, sed ordinetur ad internam animæ ablutionem, virtute SS. Trinitatis ministerialiter operandam. Etenim forma sacramenti practica esse debet, ideòque eiusdem rei significatiua, & operatiua.

Quare non placet sententia, quam indicant Sot. *dist.* 3. *qu. vnic. ar.* 5. Suar. *disp.* 21. *sect.* 2. *assert.* 2. Ad essentiam formæ non requiri, vt in ea, seu explicitè, seu implicitè, significetur actio, prout à persona Ministri procedit: modò non etiam excludatur; quòd fiet, si dicas, *Christus te baptizat, à peccatis absoluit; non ego:* tali enim forma vitiari sacramentum, certum est. Priorem autem doctrinæ suæ partem probant ex forma Græcis vsitata: *Baptizetur seruus Christi in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti:* in qua, vti S. Th. ait *art.* 5. *ad* 1. actus baptizandi non tribuitur Ministro, sed Christo, & Deo, tanquam causæ principali, ad euitandum errorem, quo aliquis existimare posset, effectum baptismi secundùm baptizantium dignitatem, ac merita conferri: quod reprehendisse Apostolum 1. ad Corinth. 1. existimat ibid. S. Thom. & S. August. *de vnico baptismo,* contra Donatistas *lib.* 5. *c.* 13. relatus *in c.* 47. *dist.* 4. *de consecr. Cum tantũ valeat baptismus per hominem contemptibilem, quantum per Apostolum datus; ita nec illius esse cognoscitur, sed Christi.* Ad hoc respondeo, Fructum spiritualem sacramenti, qui ea Christi institutione, per externam sensibilem actionem Ministri confertur, procedere à Deo tanquam causa principali, ab homine verò tãquam causa instrumentaria, seu ministeriali secundùm potestatem ipsi à Deo concessam, iuxta illud 1. ad Corinth. 4. *Sic nos existimet homo, vt Ministros Christi, & dispensatores mysteriorum Dei.* Et videri potest S. Th. *q.* 65 *a.* 1. & 2. Quare, cùm forma Sacramenti sit practica oratio, significare debet effectum procedere, tum à Deo, vt causa principali, tum ab ipso Ministro, vt instrumentali: seu vt breuius dicam, vtramque actionem, seu causationem cum Dei, tum Ministri, in forma significari oportet, vti indicat S. Th. *quæst.* 66. *art.* 5. & expressius tradunt Alex. Alensis *in* 4. *p.* 1. *q.* 13. *art.* 2. §. 2. *Vtrùm hoc verbum baptizo.* Vasq. *disp.* 143. *c.* 2. ConincK *q.* 66. *ar.* 6. *dub.* 1. *concl.* 1. Bellarm. *de baptismo, c.* 3. §. *nam in primis,* & constat ea Florentino *cit.* §. *Primum autem.*

Et quidem in forma Latinorum actio Ministri clarè exprimitur, Ego te baptizo; cum autem additur, In nomine, seu auctoritate Patris, &c. significatur, totum id fieri in virtute Dei vnius, ac trini, tanquam principalis causæ agentis: Quomodo etiam verba Sanct. Augustin. intelligi debent, Baptismum esse Christi, vt causæ principaliter efficientis, qua Deus est; & vt causæ principalis meritoriæ, qua homo est, & non esse huius, vel illius hominis, nisi vt extrinsecum ministeriũ, ex eiusdem Dei, & Christi institutione, ac voluntate exhibentis. In forma verò Græcorum, clarè exprimitur actio causæ principalis *Baptizetur seruus Christi in nomine Patris,* &c. Interim verò, dũ Minister talem formã pronuncians, exercet ritũ externũ Sacramenti substantialem, saltem indirectè, & implicitè significat, effectũ sacramẽti à SS. Trinitate con-

conferri, per eam, quam ipsemet simul exercet, actionem ministerialem, videlicet ablutionem, sicuti si legatus aliquis, aut dispensator ex voluntate Domini sui tradendo alteri domum, aut equum, dicat: *Hic equus tibi datur, donatur, auctoritate Domini mei*, talibus verbis iunctis cũ exteriore traditione, implicitè, seu ipso facto, significat donationem fieri per hoc suum ministeriũ.

Quapropter displicet etiam sententia Vasq. *cit. disp.* 142. *cap.* 2. *n.* 19. reiicientis hanc formam, tanquam irritam: *Baptizat, vel baptizet te Christus in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti*: quòd per eam actio tantùm causæ principalis, non item causæ ministerialis significetur. Sed contrarium rectè docet Sotus *cit. ar.* 5. *volum.* 5. Henriq. *lib.* 2. *c.* 8. *n.* 3. Quia hic ipse sensus est formæ græcanicæ, *Baptizetur seruus Christi, à Christo, vel Deo in nomine Patris*, &c. Igitur dicendum, quòd hac formula, *baptizet te Christus*, item, *baptizeris seruus Christi*, vel *Baptizetur seruus Christi in nomine Patris*, &c. persona Ministri, seu actio, quatenus à persona Ministri procedit implicitè significetur: vt sensus sit, *baptizat, vel baptizet te Christus*, per me exercentem hanc sensibilem actionem, in *nomine*, seu *auctoritate Patris, & Filij, & Spiritus sancti*. Vbi τὸ *in nomine*, seu *auctoritate*, non est referendum ad actionem Christi, aut Dei: ineptè enim diceretur, quòd Deus baptizat in *nomine*, seu auctoritate, &c. sed referri debet ad actionem Ministri, quæ indirectè significatur, atque in quorundam sacramentorum formis clarè exprimitur: vt in sacramento pœnitentiæ; *Deus te absoluat, & ego auctoritate illius*. Item in sacramento Extremæ vnctionis. *Per istam sanctam vnctionem, & suam piissimã misericordiã, indulgeat tibi Deus*, &c.

Secundò accidit substantialis mutatio, seu defectus in Baptismo, si persona baptizanda nec speciatim, nec generatim exprimatur. Ita significat S. Th. *q.* 66. *a.* 5. *ad* 4. & docet Alensis *par.* 4. *q.* 13. *memb.* 3. *a.* 2. Abb. *c.* 1. *de Baptismo, n.* 7. Sot. *in* 4. *d.* 3. *q. vnic. a.* 5. § *ex hac ergo*. Suar. *disp.* 21. *sect.* 2. *assert.* 3. Vasq. *disp.* 142. *c.* 3. Ægid. *q.* 66. *ar.* 6. *dub. vn. concl.* 3. Henriq. *lib.* 2. *c.* 8. *n.* 4. Viuald. *in candel. de forma Baptism. n.* 8. & sumitur ex illo Matth. 28. *Baptizantes eos* &c. Ratio est: Quia forma verborum debet determinatè significare actum baptizandi, qui est ablutio; consequenter debet significare, & exprimere patiens, seu subiectum; quippè ex quo ipse actus baptizandi, seu ablutio determinationem suam accipit. Confirmatur: Ideò etiam in forma Baptismi persona altera à baptizante exprimi debet, vt appareat, quòd ex Christi institutione *inter baptizantem, & baptizatum debeat esse discretio*; & nemo à seipso baptizari possit, sicuti definitur *in c. debitũ, de Baptismo*. Ideòque inferunt DD. non valiturum Baptismum, si quis alterum abluendo dicat: *Ego baptizo in nomine Patris*, &c.

Ex quo discrimen infertur; Quòd non ita necessarium sit, vt in forma directè significetur, seu exprimatur persona baptizans, sicuti necessarium est, exprimi personam quæ baptizatur. Ratio est, quia forma Baptismi exprimere debet materiam propinquã, quæ est ablutio: ea autem magis determinatur à subiecto, in quo recipitur, quàm ab agente, à quo procedit. *Consistit enim Baptismus*, ait Henriq. *cit. nu.* 4. *in ablutione passiua*. Quamobrem si plures simul vnam personam baptizant, vnus est Baptismus, & vice versa, si vnus plures personas vna actiua affusione aquæ baptizet, dicens: *Ego vos baptizo in nomine Patris*, &c. Plura Baptismata sunt, sicuti docet Sotus *in* 4. *dist.* 4. *qu. vnic. ar.* 4. *ad* 2. *argument.* Henriq. *lib.* 2. *cap.* 7. *num.* 5. Cæterum saltem indirectam personam Ministri in forma significandam esse, suprà dixi: quia implicitè saltem significari debet ablutionis actum à Ministeriali agente procedere.

Tertiò accidit substantialis defectus in Baptismo, si non significetur vnitas trium Personarum in diuinis: quare hæc forma est contra veritatem Baptismi: *Ego te baptizo in nominibus Patris, & Filij, & Spiritus sancti*, teste S. Hieronym. *super c.* 4. *ad Ephes.* relato *in c. eodem modo, d.* 4. *de consecrat.* *Non baptizamur in nominibus Patris, &c. sed in vno nomine quo intelligitur Deus*. Et S. August. *lib.* 3 *contra Maximin. c.* 32. *In nomine, non in nominibus, quia hi tres vnum sunt*. Valet tamen Baptismus, si conferatur, *in nomine Patris, & in nomine Filij, & in nomine Spiritus sancti*. Quia idem est sensus, qui formæ communis, atque consuetæ.

Est autem Quæstio prima. Vtrùm ad essentiam, & valorem Baptismi necessaria sit explicita inuocatio SS. Trinitatis, an verò implicita sufficiat, v. g. *Ego te baptizo in nomine Dei*: vel, *Ego te baptizo in nomine Patris*: vel, *Ego te baptizo in nomine Christi*: vel, *Ego te baptizo in nomine SS. Trinitatis*. Prima sententia fuit Stephani Papæ apud Cyprianum *epist.* 71. *ad Iubaianum*. S. Ambros. *lib.* 1. *de Spiritu sancto, cap.* 3. Nicol. I. Papæ *respons. ad Bulgaros* 104. (Si hi in nomine SS. Trinitatis, vel tantum in nomine Christi, sicut in Actis Apostolorum legimus, baptizati sunt,) vnum quippe, idemque est, vt S. Ambrosius exponit (constat eos non esse denuò baptizandos.) Idem quoque expressè docuit S. Bern. *epist.* 340. *vbi consultus, de quæstione ista*; (Raptum ex vtero puerum, ob periculum mortis, laicus baptizauit, communem verborum formam non tenens; sed dicens, Baptizo te in nomine sanctæ, ac veræ crucis,) ita respondit: Ego hunc baptismum duco, neque sonum vocis veritati Fidei, & pietati intentionis præiudicare.) Et paulò post: Legimus *in Act. cap.* 10. non modò in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti; verùm etiam in nomine Domini Iesu Christi aliquos baptizatos. Eandemque sententiam secutus est Beda *in c.* 10. *Actor.* Magister *in* 4. *dist.* 3. Adrian. *de Baptismo, qu.* 2. *ver. Ad rationes ante oppositum*, Caiet. 2. 2. *qu.* 66. *ar.* 5. & probabilem censet Maior. *in* 4. *dist.* 2. *qu.* 2.

3 Sed contrariam, eamque veram sententiam, quòd ad sacramenti substantiam expressa SS. Trinitatis inuocatio requiratur, docuit S. Cyprianus *in cit. epist. ad Iubaianum*, S. Damascenus *lib.* 4. *de Fide*, c. 10. & alij Patres apud Vasq. *disp.* 143. *c.* 3. quam etiam definiuisse videtur Pelagius Papa, *in cap. si re vera*, d. 4. *de consecrat.* & Zacharias Papa, *cap. in Synodo, ead. dist.* eamque secutus est S. Th. *q.* 66. *ar.* 6. S. Bonau. *in* 4. *d.* 3. *ar.* 2 *q.* 2. Richar. *a.* 2. *q.* 3. *ad* 10. ibid. Scotus *q.* 3. § *Tertiò, de forma*. Durand. *q.* 1. *nu.* 8. & 9. Palud. *qu.* 1. § *secundum est*. Gabr. *qu. vn. art.* 2. *concl.* 4. & *coroll.* 1. Bellarm. *de Baptismo, c.* 3. Lorinus *in cap.* 2. *Actor.* Vasq. *disp.* 143. *c.* 2. Suar. *disp.* 21. *sect.* 3. Henriq. *lib.* 2. *c.* 10. Probatur ex institutione Christi, Matth. 28. Baptizantes eos in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti. Quibus verbis formam Baptismi à Christo traditam esse, testatur *can.* 49. *Apostol.* & communis Patrum consensus. Ratio institutionis est: Cum baptismus sit Sacramentum Fidei, & introitus in Ecclesiam Christi, debet eius externa professio correspondere Fidei internæ: Atqui ingressurũ in Ecclesiam Christi oportet habere explicitam Fidem trium Personarum in diuinis: Ergo eiusdem etiam Fidei in Baptismo explicita professio fieri debet. Quare S. Basil. *lib. de Spiritu sancto, c.* 12. ait *Sicuti credimus in Patrem, & Filiũ, & Spiritum sanctum: sic & baptizamur in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti*.

Adde, quòd aliqui non improbabiliter eandem veritatem cõfirmant *ex c.* 19. *Act.* vbi legimus; Cùm S. Paulus venisset Ephesum, & inuenisset quosdam discipulos, seu credentes in Christum, existimasse eos baptizatos, ideòque quæsisse; an etiam Spiritum sanctum accepissent, videlicet per impositionem manuũ alicuius Apostoli, vel Episcopi in Sacramento confirmationis: collaturus ipsis, nisi accepissent. Tunc responderunt illi. *Sed neque si Spiritus sanctus est, audiuimus*. Miratus Apostolus subiecit, *In quo ergo baptizati estis?* Quasi diceret, si baptismate à Christo instituto baptizati estis, necessariò de Spiritu sancto audiuistis; quia Baptismus Christi sine inuocatione Spiritus sancti non confertur. *Qui dixerunt, in Ioannis baptismate: His auditis, baptizati sunt in nomine Domini Iesu*, id est, baptismo, non quem Ioannes, sed quem Christus instituit. Ita enim intelligi oportet, quod in Actis legimus, Apostolos baptizasse in nomine Christi, id est, Baptismo ipsius auctoritate instituto, cum expressa professione Fidei in Christum. Quare S. Cyprianus *cit. epist.* explicans verba S. Petri *act.* 2. *Baptizetur vnusquisq; vestrum in nomine Domini Iesu Christi*, ita scribit: *Iesu Christi mentionem facit Petrus, non quasi Pater omitteretur, sed vt Patri quoq; Filius adiũgeretur*.

Neque verò aliud sensit S. Basil. *cit. cap.* 12. *de Spiritu sancto*; itemque S. Ambros. *c.* 3. qui tum hæc, tum pleraque alia ex tractatu S. Basilij sumpsit. Posteà verò Nicolaus Papa, cùm interrogatus esset; Num baptismus valeret à Iudæo collatus respondit, valere; obiter, & per accidens adiungens, tametsi solùm in nomine Christi administraretur, motus auctoritate Ambrosij, quẽ tamen nõ rectè intellexisse videtur. Nihil igitur ibi Pontifex definiuit; sed obiter asseruit doctrinam probabilem, quam olim, & adhuc hodie aliqui Doctores defendunt. Ad rationem verò, quã Nicolaus Papa insinuauit vnum, idemque esse, seu quis cum expressa inuocatione SS. Trinitatis, seu cum implicita baptizet, responderi debet, axioma illud, *Explicitj, atque impliciti eadem virtus est*: locum nullum habere in Sacramentis, quippe quæ ex propria institutione signa exprimentia esse debent.

Atque hæc quidem explicatio longè probabilior videtur, quã ea, quæ à S. Thom. traditur *q.* 66. *ar.* 6. *ad* 1. Apostolos ex speciali priuilegio interdum baptizasse cum solius Christi expressa inuocatione: vt nomen hoc, quod Iudæis, ac Gentilibus odiosũ erat, tantò honorabilius redderetur: quod etiam senserunt Alensis *p.* 4. *q.* 13. *memb.* 3. *ar.* 4. § 2. S. Bonau. Richard. Durand. Gabriel, Maior *loc. cit.* Sed contra existimandum videtur, materias, & formas substantiales sacramentorum semper easdem in Ecclesia retentas, & per nullam dispensationem Dei mutatas fuisse: cùm neque ex scriptura, neque ex traditione talem dispensationem asserere cogamur. Neque coniectura S. Thom. conuincit, quandoquidem nihilominus Christi Iesu nomen in forma exprimi poterat, etiamsi Pater, & Spiritus sanctus non omitterẽtur, sicuti etiam non omitti, sed in prima statim Ecclesia expressam professionem SS. Trinitatis in Baptismo fieri valdè multùm intererat,

Ideóque tanquam necessaria forma à Christo tradita fuerat. Quā doctrinam S. Damascenus *lib. 4. de Fide orthodoxa, c. 10. Etsi Apostolus his verbis vtitur, in Christum, & in mortem ipsius baptizati sumus; non tamen hoc vult, Baptismi formulam his verbis constare debere: Verùm hoc Baptismi mortis Christi figuram praeferre: Baptismus siquidem per triplicem immersionem tres dies, quibus Dominus tumulo conditus iacuit, significat. Quare in Christum baptizatum esse nihil aliud iudicat, quam in eum credendo salutifera aqua tingi. Fieri autem non potest, vt in Christum credamus, nisi Patris, & Filij, & Spiritus sancti confessione imbuti simus. Christus enim Dei viuentis est Filius, quem Pater Spiritu sancto vnxit.* Et paulò pòst: *Quānam verborum forma adhibenda esset, Dominus discipulis in hoc verbo exposuit: Baptizantes eos in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti.*

Quaestio Secunda. Vtrùm validus sit Baptismus, si forma verbis aequiualentibus proferatur: v.g. *Ego te baptizo in nomine Genitoris, Geniti, & Procedentis ab vtroque.* Affirmat Gl. *in c. multi sunt, dist. 4. de consecr.* Caiet. *q. 66. ar. 5.* Victor. *de Baptismo, n. 13.* Ratio est: Nam vbi tantùm accidentalis mutatio formae fit; validum est sacramentum. In dicta autem forma tantùm est mutatio accidentalis: Nam formae essentia consistit in significatione: verba autem illa, *Genitor, Genitus, & ab vtroque Procedens*, non mutat verborum sensum; cùm & ipsa sint propria nomina, quibus tres Personae diuinae significari, & appellari solent, ideóque aequipollentia, & synonyma aliis communiter in forma vsurpatis vocibus, *Pater, Filius, & Spiritus sanctus*.

Contrarium verò docent DD. communiter, Alensis *p. 4. q. 13. memb. 2. ar. 3. §. 1.* S. Th. *qu. 66. ar. 5. ad 7.* S. Bonau. *in 4. d. 3. a. 2. q. 3.* Richar. ibid. *a. 2. q. 3. ad 8.* Scotus *qu. 2. ver. Tertiò, de forma.* Durand. *q. 2. n. 5.* Palud. *qu. 1. ver. secundò, in speciali.* Gabr. *q. vn. a. 2. concl. 4. & a. 3. dub. 1.* Sotus *q. vn. ar. 5. ver. hoc ergo interim.* Ratio est: Quia credibile est, & praxis Ecclesiae ostendit Christū pro forma sacramenti adeò necessarii, in quo, & Fidei Christianae professio fieri debet instituisse, ac determinasse talia verba, quae in quauis lingua ad SS. Trinitatis mysterium significandum communiter ab Ecclesia vsurpari solent: Talia autem in lingua Romana sunt, Pater, Filius, & Spiritus sanctus. Ergo, &c. Verùm hoc argumentum non omninò conuincere videtur: quia licet Christus ita potuerit formam Baptismi instituere, tamen ita instituisse non satis constat. Cum ergo res dubia sit, si quis sub talibus nominibus; *Genitoris, Geniti, Procedentis ab vtroque*, baptizatus esset, iterùm sub conditione forma consueta baptizari deberet, vti benè annotauit Sot. *cit. a. 5. in fin.* Suar. *disp. 21. sess. 4.*

5 Quaestio Tertia. Quid sentiendum sit de tali forma, habeatne essentialem defectum? *Ego te baptizo in Patre, Filio, & Spiritu sancto.* Vel, *Ego te baptizo cum Patre, Filio, & Spiritu sancto.* Talem baptismum valere existimat Paulus Comitolus *lib. 1. moral. resp. q. 10.* Sed contrariū mihi magis placet. Communis enim doctrina est apud Sot. *d. 3. qu. vn. art. 5. ad 6.* Valent. *to. 4. disp. 4. q. 1. p. 2. ad 4. dub. 4.* Suar. *disp. 21. sect. 2.* Henriq. *lib. 2. c. 8. num. 2.* Aegid. ConincK. *q. 66. a. 6. dub. vn. n. 59.* ex Innoc. *c. 1. de Baptismo*; vocabulum *nomine*, seu *in nomine* pertinere ad essentiam formae: quia per illud significatur nō tantùm virtus, sed etiā inuocatio, ac professio Dei vnius, sicuti docet S. Hieron. *in c. 38. Matt. & in c. 4. ad Eph.* super illa verba, *Vnus Dominus, vna Fides.* S. Ambr. *li. 2. de sacram. cap. 7.* S. August. *lib. 5 contra Maxim. c. 23.* Innoc. *in cit. c. 1.* Quare inferunt, etiam hanc formā dubiam esse: *Baptizo te in virtute Patris, & Filij, & Spiritus sancti*, ideóq; baptismum sub conditione repetendum esse: Nā *nomen* plus significat, quàm *virtus*.

Idem Comitolus *lib. 1. qu. 7.* respondit, validum non fuisse Baptismum, quo mulier domi infantem baptizauit: *Ego te baptizo in nomine Patris: Ego te baptizo in nomine Filij: Ego te baptizo in nomine Spiritus sancti*: ad singulas partes formae aquam infanti affundens. Verùm contra argumentari possumus. Vel talis baptismus irritus iudicatur, propter trinam aquae aspersionem, seu affusionem, vel propter repetitionem verborum, *Ego te baptizo*: vel denique propter omissionem copulae, *Et*, Nihil horum dici potest; Non I. Quia sicuti non refert, vtrùm quis infanté semel tantùm, an ter immergat in aquam; ita etiā nihil ad sacramenti substantiam referre videtur, vtrùm aqua ei semel affundatur, an verò ter ob mysterium SS. Trinitatis. Nec II. Quia illa repetitio, licet in forma consueta non exprimatur, tacitè tamen ex modo loquendi, & ipsa verborum constructione intelligitur. Sensus enim est: Quòd Minister non tantùm in nomine Patris baptizet, sed etiam in nomine Filij baptizet, & in nomine Spiritus sancti baptizet, hoc ipso, quod in nomine SS. Trinitatis baptizat. Neque tertium probabiliter asseritur: cùm sit communis doctrina sola omissione copulae, *Et* non vitiari Baptismum. Facilè igitur defendi potest, Baptismum in dicta forma validè collatum fuisse. Quamuis in praxi non repugnarem, vt iterùm conferretur sub conditione, propterea quod tali baptizandi modo, quo tres ablutiones fiunt, & forma verborum ad singulas ablutiones disertim, natim sine copulatiua *Et* pronuntiatur: non satis exprimi videtur vnius diuinitatis essentia.

6 Porrò ex dictis facilè est intelligere, quae mutationes formae accidentales tantùm fiant, quibus Baptismus illicitus fit, nisi necessitas excuset: sed tamen validus manet. Exempla sunt: I. Si in forma Latina omittatur pronomen, *Ego*.

II. Si Baptismus solemnis in alio idiomate conferatur, quā Ecclesia praescribit, videl. in Romana Ecclesia non Latino, sed vulgari. Caeterùm si homo illiteratus, v.g. obstetrix, in casu necessitatis priuatim baptizet, consultius est, vulgari, seu communi idiomate formam pronunciet, sicuti notauit Sotus *dist. 1. qu. 1. art. 8, circa 5. conclus. ver. in mutatione verò.*

III. Si verborum transpositio fiat, ita vt idem sensus retineatur, v.g. *Te ego baptizo in nomine Patris*: vel, *In nomine Patris & Filij, & Spiritus sancti, ego te baptizo.* Qua de re Alensis *4. p. q. 13. memb. 3. a. 3. §. 5.* Item Secundum Scotum *in 4. d. 1. q. 2.* Sotum *d. 1. q. 1. a. 8. in fin.* si Minister ita dicat: *Ego te baptizo in nomine Filij, & Patris, & Spiritus sancti, Amen.* Sacramentum validè confertur, excepto si Minister errorem inducere intendat, quasi Filius sit principium Patris: tunc enim corrumpit substantialem sensum formae, & consequenter veritatem Baptismi. Sed Alex. Alensis, *cit. §.* non improbabiliter ait, si ordo emanationis in diuinis in forma verborum mutetur, non conferri sacramentum: quare Baptismus in hoc casu sub conditione repetendus foret.

IV. Si verborum modica interruptio fiat, v.g. si Minister, dicto, *Ego te baptizo in nomine Patris*, tussiat, expuat, vel iubeat aquam afferri, ac postea reliquam verborum formam cum ablutione adiiciat. Caeterùm si notabilis verborum interruptio fiat, siue per simplicem cessationem, siue per alterius actionis interpositionem, irritum est sacramentum, vti docet S. Th. *cit. qu. 60. ar. 8. ad 3.* Richar. *in 4. d. 3. a. 1. q. 3. ver. quantum ad tertiū.* Maior. *in 4. d. 2. q. 1.* Sotus *cit. ar. 8. prope fin.* Suar. *disp. 2. sect. 4. ver. quarta mutatio.* Nam oratio, vt vna sit, vnumque integrum sensum efficiat, debet constare vocibus coniunctim, seu cohaerenter prolatis; saltem morali coniunctione.

V. Si superflua additio fiat, v.g. *Ego Iacobus te baptizo in nomine*, &c. vel, *Ego te baptizo in nomine Patris; Omnipotentis, & Filij eius vnigeniti, & Spiritus sancti Paracliti, & B. Virgo Maria te adiuuet.* Si autem dicat Minister: *Ego te baptizo in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti, & B. Virg. Mariae* distinguit S. Th. *q. 60. ar. 9.* Sot. *cit. a. 8. concl. 6.* Suar. *disp. 2. sect. 5. in fin.* Vel Minister habuit intentionem inuocandi B. Virg. quasi in nomine eius, sicuti & in Patris, ac Filij, ac Spiritus sancti, Baptismus conferretur: & tunc irritum est sacramentum: quia sensus verborum à Ministro intentus est contra veritatē, & sensū substantialē formae à Christo institutū. Vel minister habuit intentionem inuocandi B. Virginē, non quia ipsa gratiam sacramenti conferat, sed quia aduocatrix, & adiutrix sit ad impetrandam: ideóque alio sensu inuocauit nomen Virginis, quàm verbis antecedentibus SS. Trinitatem; tunc sacramentum consistit; quia substantialis significatio formae à Christo institutae mutata non est, sed solum aliqua adiectio facta, quamuis illicitè praeter consuetudinem Ecclesiae. Qua de re videri potest S. August. *lib. 6. de Baptismo, cap. 25.*

CAP. V.

DE VNITATE BAPTISMI.

SVMMARIVM.

1 *Duplex est vnitas Baptismi: specifica, & numerica.*

2 *Triplex baptisma distingui solet; Fluminis, sanguinis, flaminis, sed duo posteriora non sunt sacramenta.*

3 *Si dubium rationabile sit de valore collati Baptismi, repeti debet sub conditione.*

Sufficit vnius oculati & minimè suspecti testis affirmatio de collato alicui Baptismo.

4 *Faciliùs sub conditione repetitur Baptismus in infante, quàm adulto.*

1 Duplex est vnitas Baptismi, quatenus nouae legis sacramētum est; specifica, & numerica. De specifica vnitate, Apostolus loqui videtur ad Ephes. c. 4. *Vnus Dominus, vna Fides, vnum Baptisma.* Hortatur enim Ephesios ad vnitatem, & concordiam charitatis; quia vnum corpus sint, eadem spe in Ecclesiā vocati: & quia vnus Deus, & Pater omniū; vna item Fides, & vnum Baptisma: quod nō nisi de specifica vnitate intelligi posse videtur.

2 Neque his obstat primò; Quòd tria baptismata distingui solent, *Baptismus fluminis, sanguinis, flaminis*, sicuti habetur in Gl. ordinaria *ad c. 6. epist. 1. ad Hebraeos*, & apud S. Th. *q. 66. a. 11.* Nam solus Baptismus fluminis sacramentū est; alia verò duo analogicè baptismata appellantur, propter conuenientiam, quam gerunt cum Baptismo aquae, non in ratione signi sacramentalis, sed

sed quoad effectum illius; quatenus supplere possunt sacramentum Baptismi, quod attinet ad culpæ remissionem, ac spiritualem renouationem, vti explicaui *in lib. 3. s. 3. nu. 2.* Eoque sensu S. Cyprianus dixit *li. 1. epist. 2. ad Cornel. & in epist. ad Iubaianum* quòd *Martyr suo sanguine baptizatur.* Et S. August. *lib. 13. de ciuit. cap. 7. Quicunque etiam non percepto regenerationis lauacro, pro Christi confessione moriuntur, tantum eis valet ad dimittenda peccata, quantum si abluerentur sacro fonte Baptismatis.* Ob eandemque causam dixit *serm. 17. de verbis Apostol.* quòd *iniuriam infert Martyri, qui orat pro Martyre.*

Nec obstat secundò; Quòd in Baptismo fluminis duplex esse potest baptizandi modus: per aspersionem, & immersionem: est enim hæc merè accidentalis diuersitas, non tantùm si materialiter spectetur, quatenus vtraq; est corporis ablutio; sed etiã si formaliter, in ratione sacri signi: quatenus vtraq; eundem effectũ spiritualis regenerationis, seu renouationis, significat & operatur.

De numerica verò vnitate Baptismi, quòd videlicet hoc sacramentum non nisi semel homini conferri, seu nunquam iterari possit testantur Patres in symbolo Constantinop. *Confiteor vnum Baptisma in remissionem peccatorum*, & in Conc. Lateran. *c. firmiter*, Florent. *in decreto Eugenij, ver. Quintò*, Trident. *sess. 7. can. 11.* & docent S. August. *lib. de vnico Baptismo*, S. Thom. *q. 66. a. 9.* qui id probat *ex cit. cap. 4. ad Ephes. Vna Fides, vnum Baptisma*, quem locum eodem sensu intellexit S. Leo I. *epist. 35.* ad Leonem Rauennatem Episc. relatus *in ca. cum itaque d. 4. de consecr.* & Ambros. *lib. 2. de pœnit. ca. 2.* vbi eandem veritatem confirmat ex Apost. ad Hebr. 6. *Impossibile est eos, qui semel sunt illuminati* (per Baptismum, in quo lumen Fidei infunditur) *rursus renouari ad pœnitentiam*, id est, post lapsum pœnitentes, per alterum baptismum denuo renouari, sicuti & alij Patres exponunt apud Suarez. *disp. 22. s. 1.* Bellarm. *lib. 1. de pœnit. cap. 13.* & colligitur ex ratione, quam reddit Apostolus; *Rursum crucifigentes sibi filium Dei.* Etenim Baptismus repræsentationem continet mortis, sepulturæ, ac resurrectionis Christi: quare sicut Christus semel tantùm mortuus est, & resurrexit; ita & nobis semel tantùm per Baptismatis sacramentum peccatis mori, & spiritualiter resurgere concessum est, sicuti etiam significatur ad Rom. 6.

Alias congruentias affert S. Thom. *cit. a. 6.* Nam Baptismus est spiritualis quædam generatio, seu natiuitas, sicuti colligitur ex verbis Christi Ioan. 3. Quare sicuti homo vterum matris suæ non potest repetere, ac renasci corporaliter, ita nec Baptismus & spiritualis natiuitas, seu renouatio repeti potest, sicut notauit S. Aug. *tr. 11. in Ioan. c. 3.* in illa verba Nicodemi, *Nunquid potest* homo *in ventrem matris suæ iterato introire?* Item per Baptismum impresso charactere, Christo consignamur, vt ad corpus eius mysticum, siue Ecclesiam pertineamus, teste Dionys. Areopag. *de Eccles. hier. p. 2. cap. 2. Accedentem ad Baptismum diuina Maiestas in sui consortium intus admittit, eique lucem suam, perinde ac signum aliquod tradit, sanctum efficiens, & sanctorum sortis, ordinisque participem.* Ergo sicut character, quippè indelebilis, repeti non potest, ita neque Baptismus, teste S. August. *lib. de Baptismo, cap. 1.* & Cyrillo Hierosol. *in præfat. cateches.* vbi Baptisma vocat *signaculum sanctum, indelebile.* Denique Baptismus principaliter institutus est ad tollendum peccatum originale: hoc autem peccatum vnicum est, & semel ablatum iterum non contrahitur: quare etiam remedium eius semel tantùm applicari debet, sicuti inter alios notauit Alensis *part. 4. q. 23. mem. 7.* Alia autem actualia peccata iterum incurri possunt, ideoque & sacramentum Pœnitentiæ, alterum post lapsum animæ remedium, iterato assumi.

3 Porrò aduertendum est, Baptismum duobus modis repeti posse. Primò absolutè, & hoc sine graui scelere non contingit; præterquam si fiat inuoluntariè ex inuincibili ignorantia: qualis tunc censeri debet, si post diligentem inquisitionem nullum probabile indicium, suspicio, vel præsumptio adsit Baptismi antea collati. Secundò, sub conditione, qualis ponitur *in ca. 2. de Baptismo: Si baptizatus es, non te baptizo; sed si non baptizatus es, ego te baptizo in nomine Patris, &c.* Cuiusmodi conditionalis Baptismus conferri potest, ac debet, quotiescunque post diligentem inquisitionem, probabile seu rationabile dubium manet, vtrum Baptismus verè homini collatus sit, necne. Idque tam in dubio iuris, quàm in dubio facti, vt bene annotauit Abb. *in c. 2. n. 3. de Baptismo.*

Dubium iuris est, si oppositæ Doctorum sententiæ probabiles censeantur, ve. gr. vtrùm valeat Baptismus collatus in nomine Christi; aut collatus in nomine SS. Trinitatis, absque distincta expressione personarum: item si infans baptizatus sit solo pede, aut brachio ex vtero matris exerto; vel secundina pelle inuolutus, de quibus suprà dixi *cap. 3. n. 3.* Dubium facti est, si absolutè incertum sit, vtrùm Baptismus fuerit collatus, necne. Exempla sunt. I. Si aliqui inter infideles nati sunt, à parentibus quidem Catholicis, sed quibus barbari, seu infideles infantes suos statim abripuerunt; hi, si postea à Christianis redimantur, baptizandi sunt sub conditione; quando nec ipsimet, nec parentes eorũ, nec alij de Baptismo antè collato testari possunt, *c. placuit. de infantibus d. 4. de consecrat.* II. Si infans expositus sit nulla ipsi adiecta schedula, quæ de baptismo testificetur. III. Si obstetrices, quæ ob necessitatem se baptizasse infantes aiunt, de veneficijs suspectæ sint; aut aliquando confessæ se non ritè baptizasse; vel si à Parocho examinatæ) sicuti examinari debent, vti notat Catech. *Roman. p. 2. cap. 2. §. 43.* Sotus *in 4. dist. 3. qu. vn. art. 9.* Suarez *disp. 31. s. 6. §. de quo præcepto.* Ægid. Coninch. *q. 66. ar. 9. dub. 1. n. 94.*) qua materia, forma, & qua corporis parte baptizarint, non satis constanter respondeant.

Quòd verò Sotus *loc. cit.* grauiter reprehendit consuetudinem quorundam Parochorum, qui omnes infantes, quos obstetrices ob necessitatem baptizatos à se asserunt, sub conditione iterum baptizant; hæc reprehensio intelligi debet, si interim moralis certitudo adsit, infantes domi legitimè baptizatos esse, sicuti notat Suar. *citat. loco*, & Zambran. de Bapt. *cap. 1. dub. 1.* Verumtamen in quibusdam locis, vbi experientia constitit, obstetrices non rarò à Diabolo deceptas, in ipsius nomine baptizare solitas, consuetudo obtinuit, vt omnes infantes, quos mulier affirmat se domi baptizasse, iterum sub conditione baptizentur: quam ego consuetudinem reprehendere non audeo, imò approbatam repetio in pastorali Romano, edito Antuerpiæ Anno 1607. *pag. 20. & 31.* cùm reuerà aliquod dubium, & periculum animæ subsit; ideoque cesset irreuerentia sacramenti. Neque enim verò repetitur Baptismus, si in tali casu, quo non satis constat collatum fuisse, sub conditione confertur: Quia vti dicitur *in c. veniens de presbyt. non baptizato. Non intelligitur iteratum, quod ambigitur esse factum.* Et *in c. solemnitatis 1. dist. 1. de consecrat. Talis trepidatio non facit iterationem: quoniam non monstratur esse iteratum, quod nescitur esse factum.* Et *in cap. si nulla, d. 4. de consecrat.* ait Leo I. *Non interuenit temeritas præsumptionis, vbi est diligentia pietatis.* Etenim hic maximè locum habet dictum illud, Quod *in dubio inclinandum sit in fauorem animæ, seu pars tutior præferenda.* Quandoquidem si homo, qui verè baptizatus non est in infantia moriatur, saluari non potest: sin autem adolescat, nullum aliud sacramentum validè suscipit, & consequenter nec licitè si de suo Baptismo rationabiliter dubitet: quandoquidem Baptismus est ianua, ac veluti passiua dispositio ad alia sacramẽta, siue qua nullum aliud validè suscipitur.

Dixi tamen suprà, vt Baptismus sub conditione conferri possit, oportere esse dubium moraliter probabile, seu rationabile. Alioquin sufficere nobis debet moralis certitudo, cùm infallibilis notitia de accepto Baptismo haberi non possit. Imò in hoc casu ad fidem faciendam satis est vnus testis oculatus, de quo nulla suspicio esse possit perniciosi mendacii, sicuti colligitur *ex ca. paruulos, dist. 4. de consecrat.* Idemque locum habet, si dubitetur, num Ecclesia consecrata sit, secundùm doctrinam Innocent. *in rubr. de consecrat*, Quod *scriptura in marmore, vel vnus testis fidem facit de Ecclesiæ consecratione.*

4 Præterea si homo inter fideles natus, & in Fide Christi educatus fuit, quamuis nullum aliud testimonium accepti Baptismi habere possit; præsumendum tamen est, legitimè baptizatum fuisse; adeo, vt *hæc præsumptio pro certitudine habenda sit, donec euidentissimis argumentis contrarium probetur*, ait Innoc. *in cit. cap. veniens.* Vbi fortassè ideirco euidentiora argumenta in partem contrariam Innoc. requirit, quia loquitur de adulto, qui per Fidem, & actum contritionis saluari potest, etiamsi sacramentum Baptismi non acceperit: qui etiam inter Christianos natus, & educatus alia sacramenta participauit, ideoque difficilius, & cum maiore populi admiratione, ac scandalo, Baptismum, quamuis sub conditione, accepturus esset. Nihilominus existimo interdum etiam adulto inter fideles educato conferendũ esse Baptismum sub conditione, (si tales coniecturæ adsint) puta quia, v. g. à veneficis parẽtibus natus est, à Diabolo valdè infestatur, nec sciri potest vllo indicio vbi, vel à quo baptizatus fuerit) quæ præsumptionem accepti Baptismi tollant, & contrarium verisimile efficiant. Idemq; dicendum in dubio iuris, si videlicet cõstet, Baptismum collatum fuisse; sed in materia, vel forma dubia, vti obseruauit. Coninch. *cit. d. 1. concl. 4.* Dummodo, quantũ fieri potest, scandalum caueatur; ideoq; exposita causa parentibus hominis baptizãdi, & patrino, &c. cur rebaptizare oporteba: (si causa manifesta nõ sit) agatur id remotis arbitris, & clausis templi foribus, ait Zambr. *c. 1. d. 4.* & cum expressa conditione: *Si non es baptizatus, &c.* sicuti rectè admonet Ioan. Chapeau. *de modo ministr. sacram temp. pestis, c. 1. q. 1. ver. sexto*, vbi etiam regulam tradit, *Si dubium de valore sacramenti publice notum est; conditio in eius collatione exprimi debet: Sin verò occultum sit, conditio tacite subintelligenda*, v. g. cum dubitatur de confitentis dispositione.

CAP.

CAP. VI.

DE SVSCIPIENTIBVS BAPTISMVM.

SVMMARIVM.

1 *Omnis homo viator est capax Baptismi subiectum.*
2 *Vt Baptismus validè suscipiatur, sufficit, & requiritur aliquis consensus in adulto.*
3 *Ad valorem Baptismi non requiritur Fides, aut alia bona suscipientis dispositio.*
4 *Vt Baptismus rectè ac fructuosè suscipiatur, requiritur in peccatore aliqua pœnitentia saltem attritionis, ex motiuo supernaturali suscepta.*
5 *Baptismalis gratia, remoto obice indispositionis ex opere operato homini baptizato prouenit.*
6 *Extra casum martyrij, Baptismus re ipsa susceptus, est simpliciter necessarius paruulis ad salutem; adultis verò sufficit, si in voto, saltem implicite susceptus sit.*
7 *Baptismus adultis ad salutem necessarius etiam est ex diuini præcepti obligatione.*
8 *Baptismatis sacramentum non diu differendum, sed cùm primum commode potest, suscipi debet.*
9 *Extra necessitatis casum non debet Baptismus sine solemnitatibus conferri, tametsi vnum, aut alterum mensem expectandum sit, v.g. dum patrini adueniant.*
10 *Liberi inuitis infidelibus parentibus, in quorum potestate sunt, validè quidem, sed non licitè baptizantur: quibusdam casibus exceptis.*
11 *Inuitis etiam parentibus hæreticis, licitum est illorum liberos Catholico ritu baptizare.*
12 *Si parentes hæretici ad Catholicum ministrum filios baptizandos deferant, baptizari interdum possunt, tametsi ipsis restituendi sint.*
13 *Vtrum, & quomodo, baptizandum sit monstrum, de quo dubitatur; sitne homo, an bestia: vel sitne vnus, an duo homines, varia consideratio est.*

1 PRima Quæstio. Quod sit subiectum capax Baptismi nouæ legis sacramenti? Respondeo; Omnis, & solus homo viator nondum baptizatus tam paruulus, quàm adultus. Est hæc assertio de fide, quæ sumitur *ex cap. vlt.* S. Matth. *Euntes, docete omnes gentes, baptizantes eos &c.* Et *Marc. vlt. Prædicate Euangelium omni creaturæ; qui crediderit, & baptizatus fuerit, saluus erit.* Probatur ex eo: Quia omnes homines ita à Deo creantur, vt capaces esse possint spiritualis salutis, ac vitæ æternæ salus autem, & vita hominibus post Euangelii promulgationem ordinariè non contingit sine Baptismo, iuxta verbum Christi Ioan. 3. *Nisi quis renatus fuerit ex aqua, & Spiritu sancto, non potest introire in regnum Dei.* Et quidem de infantibus, quod absque Baptismo morientes vitam æternam non consequantur, aduersus Pelagianos definierunt Patres Concilii Africani sub Cœlestino, *cap. 77.* Mileuitani *ca. 1.* Innoc. I. *epist. 25. ad Conc. Mileuitanum.* Vide S. August. *de peccato originis, c. 7.*

2 Secunda Quæstio. Qualis dispositio in adultis necessaria sit ad Baptismi susceptionem? De adultis loquor: Quia in paruulis, seu infantibus, Fidem, aliamue bonam dispositionem actualem requirere, aliud non est, quam ipsis sensibus, & euidentiæ veritatis resistere velle, vti S. August. ait in *epist. 57.* ad Dardanum: circa medium. Ad quæstionem respondeo, & dico I. Vt Baptismus validè suscipiatur, requiritur, ac sufficit qualiscunque consensus suscipientis voluntarius, seu præsens, seu præteritus, & non retractatus. Ita definiuit Innoc. III. *in cap. maiore. §. item quæritur, de Baptismo,* vbi tria potissimum asserit: I. Requiri in adultis consensum: & simpliciter contradicentes, seu inuitos validè non baptizari, quod eo etiam signo ostendit, quia Ecclesia nunquam solet eos, qui contra voluntatem baptizati sunt, ad Fidei Christianæ obseruationem compellere. Ratio verò congruentiæ est, quia ad suauem Dei prouidentiam spectat, sacramenta Christiana ita instituta fuisse, vt iis non initiarentur vtentes ratione, nisi aliquo modo consenserint. II. Non requiri consensum actualiter, aut virtualiter præsentem, cùm sacramentum suscipitur, sed sufficere interpretatiuum: si videlicet homo actualem voluntatem sacramenti suscipiendi habuerat, eamque postea nunquam retractauit: tunc morali æstimatione, seu interpretatione perseuerat etiam in amente, dormiente, ebrio, vt proinde tales validè baptizentur, confirmentur, &c. III. Sufficere consensum voluntarium, quamuis cum inuoluntario mixtus sit: videlicet vi, aut metu quocunque extortus, sicuti etiam docent Alens. *p. 4. qu. 18. mem. 1.* S. Bonau. *in 4. dist. 4. art. 2. qu. 1.* Richard. *distin. 6. art. 3. qu. 2.* Maior. *qu. 4.* in propositionibus, & alii. Quamobrem ita baptizati subiiciuntur iurisdictioni Ecclesiæ, & coguntur ad Fidei obseruationem. Ratio congruentiæ est: Quia ex vna parte, quod metu fit, simpliciter voluntarium est: ex altera vero parte, multum interest, Baptismum in eiusmodi hominibus validum esse, ne facilè aliquis excusationem metus prætendere possit, & sic *nomen Domini blasphemetur & Fides, quam susceperunt, vilis, ac contemptibilis habeatur,* ait Innoc. *in cit. c. maiores.* Tota verò hæc assertio pendet ex institutione Christi, quam nobis Ecclesiæ traditio, & praxis ostendit.

3 Dico II. Ad valorem Baptismi non requiritur Fides, aut aliàs bona dispositio suscipientis: sed sufficit libera eius voluntas, quamuis habita ob peruersum finem, v.g. propter flagitium patrandum, propter Principis fauorem, vel lucrum temporale consequendum. Est certa assertio *ex cit. ca. maiores, §. item quæritur, & c. de Iudæis, dist. 54.* & traditur à S. August. *lib. 2.* contra Petilian. *cap. 35. & lib. de catechizan. rudibus, cap. 17.* S. Th. *qu. 68. a. 8.* Alensi *par. 4. qu. 18. mem. 2. art. 2. §. 2. & a 3.* Richard. *in 4. distinct. 4. art. 1. qu. 2. & distinct. 6. artic. 1. qu. 1.* Maiore. *in 4. distinct. 4. q. 2. proposi. vlt.* Omnino enim conueniens fuit sacramenta ita à Christo institui, vt eorum vsus vniuersalis, atque exploratus esset: idest, quatenus moraliter possibile, sciretur, verùm homo sacramentum suscepisset, necne: hoc autem fit, si neque ob ministrantis, neque ob suscipientis malitiam, sacramenti valor impediatur, dummodo vtriusque voluntas concurrat. Quod S. Thom. *cit. art. 8. his,* verbis docet: *Sacramentum perficitur per iustitiam hominis dantis, vel suscipientis Baptismum; sed per virtutem Dei.* Itaque aliud non requiritur, quàm vt materia, ac forma sacramenti, secundùm institutionem Christi, applicetur, libera voluntate tum ministrantis (nam Deus disponens, omnia suauiter, in sanctificandis hominibus per sensibilia signa, seu sacramenta, hominum ministerio vti vult) tum etiam suscipientis, saltem generali, & confusa ratione faciendi, vel suscipiendi, quod Christiani faciunt, vel suscipiunt: cùm enim tunc adsint sacramenti substantialia, ideò verè, vt validè efficitur sacramentum, vti notauit S. Th. *cit. a. 8. ad 1.* Et debet hæc doctrina etiam ad alia sacramenta applicari: excepto Pœnitentiæ sacramento, de quo infrà.

Dico III. Ad sacramenti cuiuscunq; vltimatum effectum, qui est sanctificans gratia, omnino requiritur bona suscipientis adulti dispositio, conueniens sanctitati sacramenti, quod suscipitur. Est certa assertio: Quia sancta sanctè tractari debent. Sed vt specialiter hic dicam de Baptismo, qui (vti definitum leges in Concil. Carthag. IV. *cap. 1.*) per se, ac principaliter institutus est ad peccata, in primis originale: tum etiam actualia omnia, virtute, ac meritis Christi, penitus tollenda, adeoque ad primam gratiam iustificantem conferendam: nisi suscipiens iam antè per contritionem iustificatus fuerit: huic enim non prima gratia, sed gratiæ augmentum confertur. Ad hunc, inquam, vltimatum Baptismi effectum, quæ est plena peccatorum remissio, iustificatio, ac renouatio, in primis in suscipiente adulto requiritur Fides supernaturalis, tanquam fundamentum iustitiæ Christianæ; deinde pœnitentia, seu dolor de peccatis commissis actualibus, iunctus cum proposito seruandi mandata Dei, & legem Christi, sicuti colligitur *ex cap. vlt. Marci: Qui crediderit, & baptizatus fuerit, &c.* Actor. *cap. 2. Pœnitentiam agite, & baptizetur vnusquisque vestrum.* Quæ ipsa causa fuit, cur S. Ioannes populum præparatu ad Christi Baptisma suscipiendum, prædicando pœnitentiam, Matth. 3.

4 Verumtamen opus non est, vt contritio hominis baptizandi perfecta sit, seu integra conuersio animi ad Deum super omnia dilectum; sed sufficit attritio, seu qualiscunque dolor animi de peccato, ex supernaturali motiuo conceptus; sicut infra explicabo *tract. 6. cap. 1. nu. 9. & cap. 2. n. 2.* & docet S. Thom. *quæst. 63. art. 4. & qu. 79. ar. 3. ad 2.* vbi ait; eum non inconuenienter accedere ad Baptismum, qui habet conscientiam peccati mortalis. Et *qu. 80. art. 4. ad 2.* hoc discrimen esse ait inter sacramentum Eucharistiæ, & sacramenta Baptismi, ac Pœnitentiæ; quòd Eucharistia sit medicina hominem confortans, quæ dari non debet, nisi liberatis à peccato; Baptismus autem, & Pœnitentia sint quasi medicinæ purgatiuæ quæ dantur ad tollendam febrem peccatorum; sunt enim hæc sacramenta per se instituta, vt hominem iustificent, ac proinde non requirunt antè iustificatum esse.

Ex quo etiam infertur, quòd exterior sacramentorum Confessio à baptizandis exigi non debeat, sicuti annotauit S. Bonau. *in 4. distinct. 16. par. 1. art. 1. qu. 2.* & S. Ambros. *lib. 3. de Sacramen. c. 2. etiamsi non confiteatur* (exterius) *peccatum, qui venit ad Baptismum, tamen hoc ipso implet confessionem omnium peccatorum, quòd baptizari petit, vt iustificetur hoc est, vt à culpa ad gratiam transeat.* Et S. Thom. *qu. 68. art. 6. Duplex est peccatorum confessio: Vna interior, quæ fit Deo: & talis confessio peccatum requiritur ante Baptismum, vt scilicet homo sua peccata recogitans de eis doleat: non enim potest inchoare nouam vitam, nisi pœniteat eum*

veteris

veteris vitæ. Alia est peccatorum confessio exterior, quæ fit Sacerdoti, & talis confessio non requiritur ante Baptismum; quia pertinet ad sacramentum Pænitentiæ. Et paulò post: In baptizatis non requiritur specialis confessio peccatorum: sed sufficit generalis, quam faciunt, cum secundum ritum Ecclesiæ abrenuntiant Sathanæ, & omnibus pompis eius, &c. Si qui tamen baptizandi ex deuotione sua peccata confiteri vellent, esset eorum confessio audienda nō ad hoc, quòd eis satisfactio imponeretur; sed ad hoc, quòd contra peccata consueta eis spiritualis informatio vitæ traderetur. Qua ipsa ratione catechumenis opera pœnitentiæ ad suorum criminum curationem, per modū medicinæ, salubriter imponuntur.

His adde, peccata, quæ ante Baptismum commissa sunt, neq; posse esse materiam absolutionis sacramentalis post Baptismum conferendæ. Etenim potestas clauium, Ecclesiæ à Christo collata, extendit se ad eas personas tantum, quæ Ecclesiasticæ iurisdictioni subiectæ sunt, & respectu eorum actuum, quos tempore subiectionis commiserunt. Est enim sacramentum Pœnitentię propriè pro lapsibus, seu peccatis fidelium à Christo institutum. Quapropter si quis fictè, id est, sine Fide, aut pœnitentia, Baptismum acceperit, postea hanc ipsam fictionem, ac dispositionem suam, & actualia peccata, ea duntaxat, quæ post susceptum Baptismum ab ipso commissa sunt, sacramentaliter confiteri debet. qua de rę Maior. in 4. d. 4. q. 2. §. circa tertiam propositionem.

Deinde si loquamur de sacramentis, quæ iterari non possunt; videlicet Baptismo, Confirmatione, ac Ordine, non carent illa omni effectu suo, sicuti notauit S. Th. cit. q. 68. a. 8. Duo efficiuntur in animo per Baptismum, character, & gratia, quare dupliciter aliquid requiritur ad Baptismum: vno modo, sine quo gratia haberi non potest, quæ est vltimus effectus Sacramenti: & hoc modo recta fides ex necessitate requiritur ad Baptismum. Alio modo requiritur aliquid, sine quo character Baptismatis imprimi non potest, & sic recta Fides baptizati non requiritur, dummodo adsint cætera, quæ sunt de necessitate sacramenti.

5 Corollarium. Cum Baptismus iterari non debeat; peccatorum autem originale, quin & actualia, sine Baptismo, secundum ordinariam Dei legem, remitti non soleant; ideo, ne fateri cogamur, eiusmodi homini, qui mala sua dispositione, suscipiendæ gratiæ baptismalis obicem posuit, nullum amplius salutis remedium suppetere: dicere debemus, antea collatum Baptismum morali habitudine id operari, vt postea remoto obice, siue, vt Doctores loquuntur, recedente fictione, assumpta, inquam, bona dispositione Fidei, pœnitentiæ, &c. baptizatus consequatur gratiam Baptismi, & plenam remissionem eorum omnium peccatorum; quibus tempore Baptismi obnoxius fuerat; perinde ac si Baptismum ritè dispositus accepisset: excepto quòd peccatum illud sacrilegæ fictionis post remotum obicem, vnà cum aliis mortalibus post Baptismum commissis, sacramentaliter confiteri teneatur, vt suprà dixi. Et videri potest S. Th. q. 69. a. 10. S. Bonau. in 4. dist. 4. a. 1. q. 3. Scotus eadem dist. circa secundum membrum diuisionis, §. respondeo, fictus dicitur.

6 Quæstio III. An, & qua ratione Baptismus sit hominibus in noua lege ad salutem necessarius? Respondeo, & dico I. Extra casum martyrii, Baptismus re ipsa susceptus medium est simpliciter ad salutem necessarium paruulis, & vsum rationis nunquam assecutis. Ita contra Pelagianos definitum est in Concil. Mileuitano c. 2. & refertur in c. placuit. vt quicumque paruulos, dist. 4. de consecrat. & ab Innoc. I. epist. 26. ad Concil. Mileuit. Innoc. III. in cap. maiores, de Baptismo, Trident. sess. 5. decreto de peccato originali nu. 4. & sess. 7. can. 5. de Baptismo, & docuit S. August. tum alibi sæpe, tum lib. 3. de anima, cap. 9. Noli credere, noli dicere, infantes, antequam baptizentur, morte præuentos, peruenire posse ad originalium indulgentiam peccatorum, si vis esse Catholicus. Videri potest Bellarm. lib. 1. de Baptismo, c. 4. Suar. disp. 25. sect. 1. & 2. Vasq. disp. 154. c. 1.

Sumitur hæc veritas ex verbis Christi, ca. 3. Ioan. Nisi quis renatus fuerit ex aqua, & Spiritu sancto, non potest introire in regnum Dei. Paruuli autem possunt intrare in regnum Dei, quia talium est regnum cælorum, ait Christus Matth. 19. Marci 10. Lucæ 18. Nam sicut per vnum hominem peccatum in hunc mundum intrauit, & per peccatum mors, & ita in omnes mors pertransiit, in quo omnes peccauerunt; sic per vnius iustitiam, &c. quod est argumentum Apost. ad Rom. 5. Ea propter necessarium est, ait S. Thom. qu. 69. art. 9. paruulos baptizari; vt sicut per Adam mortalitatem, & damnationem incurrerunt nascendo; ita per Christum salutem consequantur renascendo. Idque etiam Christus significare videtur Ioan. 3. Quod natum est ex carne, caro est; videlicet homo carnalis, peccato obnoxius: & quod natum est ex Spiritu, spiritus est, videlicet homo spiritualis, ac Deo acceptus. Vide Sotum in 4. d. 4. q. vn. a. 1.

Dixi autem, extra casum martyrii: Nam Christianorum infantes, si ex odio Fidei in Christum (quamuis adhuc in vtero matris existentes, saltem directa etiam in eos intentione, occidantur, salui fiunt, vt constat exemplo SS. Innocentium) & tradit Caiet. 2. 2. q. 124. art. 1. Palud. in 4. distinct. 6. q. 1. a. 3. concl. 1. Nauar. lib. 3. consil. vlt. de Baptis. edit. 2. cum addit.

Dico II. Baptismus à Christo institutus re ipsa, vel voto susceptus, medium est ad salutem necessarium adultis, seu ratione vtentibus. Est assertio certa, quæ traditur in Concil. Trident. sess. 6. cap. 4. vbi dicitur, Quòd translatio à statu peccati in statum gratiæ post Euangelium promulgatum sine lauacro regenerationis, aut eius voto, fieri non possit, sicuti scriptum est: Nisi quis renatus fuerit ex aqua. Nota autem, quod dicitur, aut eius voto: Etenim per actum contritionis ac dilectionis Dei super omnia, in qua continetur etiam propositum seu votum, saltem implicitum, seruandi mandata Dei, & consequenter in noua lege recipiendi sacramentum Baptismi (si eius suscipiendi copia sit) hominem adultum verè à peccatis iustificari, & ius adoptionis filiorum Dei consequi, constat tum ex aliis scripturæ locis tum ex cap. 10. Act. Apostol. Nunquid aquam quis prohibere potest, vt non baptizentur hi, qui Spiritum sanctum acceperunt, sicut & nos? Et traditur in c. debitum, de Baptismo, & ca. 2. de presbytero non baptizato, allegatis etiam testimoniis S. August. lib. 8. de ciuit. & B. Ambrosii in orat. de obitu Valentiniani Imperatoris, & videri potest S. Bernar. epist. 77. ad Hugonem Victorinum, allegans testimonium eiusdem August. lib. 4. de Baptismo, cap. 22. & quæ infrà dicturus sum, tr. 6. cap. 1.

7 Dico III. Baptismus adultis in noua lege ad salutem necessarius etiam est, ex diuini præcepti necessitate. Ita ex communi Scotus in 4. distinct. 4. circa tertium mem. diuisionis, Gabr. in 4. distinct. 4. qu. 2. a. 3. dub. 1. Scotus in 4. distin. 5. qu. vn. ar. 1. Ægid. ConincK. qu. 60. ar. 2. dub. 1. concl. 4. qui rectè etiam notant, hanc diuini præcepti obligationem diuersam esse ab ea, quæ ex necessitate medii sequitur. Nam discipuli, seu credentes in Christum antea eius passionem (inter quos etiam Nicodemus Ioan. 3.) iustificabantur, sine respectu obligationis ad Baptismum suscipiendum; quippe cuius nondum sufficienter promulgati nulla adhuc extabat lex seu obligatio. Et tamen illi ipsi post promulgatam Euangelii legem ex diuino præcepto obligari cœperunt ad Baptismum suscipiendum, si ante non accepissent. Quare verbis iis Ioann. Nisi quis renatus fuerit, &c. Et Ioann. 6. Nisi manducaueritis carnem filii hominis, &c significauit Christus, qualis futura esset horum sacramentorum necessitas, cùm lex Euangelii obligare cœperit; videlicet post mortem suam (vti volunt Henriq. lib. 2. cap. 2. nu. 4. Viualdus in candelabro, ca. de baptis. institut. Mol. tr. 5. disp. 62. Vasq. tom. 2. disp. 181. cap. 2.) Vel (vti non improbabiliter arbitrantur Scotus in 4. d. 3. qu. 4. §. quantum ergo ad istum articulum. Gabr. in 4. d. 1. q. 4. ar. 4. in 2. notando, concl. 2.) post publicam promulgationem ab Apostolis factam in die Pentecostes, Actor. 2. Pœnitentiam agite, & baptizetur vnusquisque vestrum. Quamuis etiam tunc lex Euangelica innumeros homines, inuincibili eius ignorantia laborantes, in actu secundo non comprehenderit: sicuti neque hodie eos obligat, quibus nondum promulgata est.

8 Quarta Quæstio, de tempore, quo Baptismus suscipiendus sit: Respondeo & dico I. Adulti diuino Christi præcepto obligantur ad sacramentum Baptismi suscipiendum, cùm primum commodè possunt. Est communis apud Caiet. 3. p. qu. 78. art. 2. Sotum in 4. distinct. 5. qu. vn. art. 3. Vasquez disp. 149. cap. 4. Suar. disp. 31. sect. 2. Ratio est: Quia Baptismus est sacramentum Fidei, & introitus ad Ecclesiam Christi: siquidem in Baptismo Fidem Christi solemniter profitemur, & corpori eius mystico, id est Ecclesiæ inserimur, aliorumque sacramentorum, & Sacrificii capaces efficimur. Hæc autem talia sunt, vt ex propria institutione ad totum vitæ tempus pertineant. Propositum enim erat Christo, fideles in hac vita ad vnam visibilem Rempublicam, seu Ecclesiam congregare, in vna Fide, sub vno Capite, eorundem sacramentorum vsu: ad quam Ecclesiam ingressus pateat per Baptismum. Ergo is repugnat institutioni, ac voluntati Christi, qui sine necessitatis causa, Baptismum per totum vitæ cursum vsque ad exitum, seu mortem differt. Cum autem impossibile sit, in ipso vitæ cursu certam ætatem, seu tempus obligationis designare; sequitur vt dicamus, diuini huius præcepti obligationem hominibus incumbere, cum primum illud moraliter implere possunt: dummodo antea in Fide instructi, ac probati sint, de qua re S. Thom. a. 3.

Nec obstat, quòd olim tam in Occidente, quàm Oriente multi Baptismi susceptionem vsque ad ætatem maturiorem, vel etiam mortis periculum, differre soliti sint. Nam hunc morem, profectum ex indiscreto zelo, & nimia reuerentia sacramenti, itemque timore, ne post gratiam Baptismi susceptam relapsus in peccatum contingat, reprehenderunt Patres, vt Basil. hom. exhortat. ad Baptismum, Nazian. orat. 40. in sanctum Baptisma.

Chry-

Chrysostomus *hom. 1. in Acta. & hom. 13. in epist. ad Hebræos.*

Adde, tametsi olim certa tempora destinata fuerint, videlicet Vigiliæ Paschatis, ac Pentecostes, quibus solis sacrum Baptisma conferri oportebat, nisi mortis periculum vrgeret, sicuti videre est apud Tertull. *lib. de Baptismo, cap. 19.* Siricium Papam *epist. 1. ad Himerium Tarraconensem cap. 2.* Leonem I. *epist. 4. ad Episcopos Siciliæ,* & referuntur *cap. 11. & seqq. d. 4. de consecr.* & apud S. Thom. *cit. ar. 3.* Richard. *in 4. dist. 6 art. 4. qu. 3.* Postea tamen, cùm Christianus populus valdè auctus esset, & variæ occasiones mortis contingerent; visum fuit Prælatis Ecclesiæ Baptismi ministrationem omni tempore concedere: quamuis adhuc hodie solemnitas Baptismi, Paschali tempore, vel in paucis adultis Romæ celebrari solet, vti notauit Rupertus *lib. 4. diuinorum officiorum cap. 18.* & videri potest Vasq. *disp. 150. cap. 3.*

Dubitant verò Doctores, vtrùm Ecclesia hominibus non baptizatis, vel Catechumenis determinare possit tempus, quo ad suscipiendum Baptismum obligentur? Et vera est responsio; directè non posse eos obligari aliquo Ecclesiæ præcepto. *Cum Ecclesia:* (ait Trident. *sess. 14. c. 2.*) *iudicium in neminem exerceat, qui non priùs in ipsam per Baptismi ianuam fuerit ingressus; Quid enim mihi inquit Apost. 1. Corinth. 12. de iis, qui foris sunt, iudicare?* Sed tantùm indirectè quando cognita dispositione baptizandorum, certum tempus designat, quo ritè ac decenter baptizari possint; adeò, vt si illi neglecta hac opportunitate Baptismum differant, contra diuinum præceptũ delinquant. Ita Suar. *dis. 31. sess. 2.*

Dico II. Parentes, & alii, qui curam infantium gerunt, Ecclesiastico præcepto, etsi non scripto: tamen consuetudine introducto, obligantur, vt illos, quamprimum commodè fieri potest, ad sacrum Baptisma, offerant: ipsisquè negligentibus, Pastores animarum, suam in ea re auctoritatem interponere debent. Ita ex communi docet Suar. *disp. 25. sect. 2. §. vlt. ergo.* Porrò illud, *quamprimum commodè fieri potest,* ita explicat Sotus *distinct. 5. qu. vn. a. 3. Cùm puer statim baptizari iubetur, non intelligitur eadem natiuitatis die, aut tertia, aut quarta; sed quando commodè potest in Ecclesiam portari, & mergi, quod est octauo, vt moris est, vel decimo, aut duodecimo die.* Sed maximè placet, quod docent Suar. *l. c.* & Henriq. *lib. 2. cap. 4. nu. 3.* prudentis viri iudicio committendum esse, vt non nimis sine causa differatur Baptismus, aduersus Ecclesiæ cuiusque consuetudinem.

9 Cæterùm si causa adsit, cur solemnis Baptismus differri debeat, quia v. g. patrini exspectandi sunt; eo casu non oportet priuatim baptizare infantem, & intermissas cæremonias postea adhibere; id enim licitum non est extra casum necessitatis: nulla autem ordinariè necessitas vrget; tametsi vnum, aut sesquimensem expectandum sit, donec cùm decente solemnitate Baptismus infanti conferri possit; quamquam tanta, vt dixi, dilatio non nisi ex graui causa fieri debet, & tunc aduigilare oportebit infanti, ne ex ingruente aliqua infirmitate sine Baptismo decedat. Quare rectè etiam scripsit Armilla *verb. Baptism. vi, num. 45. A peccato non excusantur* (Magnates) *qui primo pueros baptizari faciunt in domo sine solemnitate, extra necessitatis casum: sed propter maiorem pompam, vel expectationem compatrum. Non enim hæc est sufficiens causa, & illi verè non efficiuntur compatres, quia iam erat puer baptizatus,* vti dicit Angelus *ver. Baptismus, 4.* Idemque ex communi notat Nau. *c. 22. n. 40.*

10 Quæstio quinta. Vtrum infidelium filii, etiam inuitis parentibus baptizari possint? Respondeo, & dico I. Eos valide baptizari, parentibus non consentientibus, vel etiam repugnantibus. Hæc est communior Doctorum sententia S. Anton. *3. p. tit. 14. cap. 13. §. 9.* Caiet. *2. 2. qu. 10. a. 12. & 3. par. qu. 68. art. 10.* Vasq. *disp. 154. cap. 6.* Ægid. *qu. 68. a. 10. concl. 1.* contra Durand. *in 4. d. 4. q. 7.* Palud. *ead. d. 4. q. 4.* quibus ex parte assentiri videtur Syluest. *ver. Baptismus, 4. qu. 7.* Ratio est, Quia sicuti ad valorem Baptismi non requiritur fides particularium, seu proximè offerentium, (cum infantes non baptizentur in Fide ipsorum, sed in Fide totius Ecclesiæ Christianæ) ita nec requiritur voluntas proximè offerentium ad Baptismum; cùm non baptizentur secundùm eorum voluntatem, sed secundùm voluntatem Christi, & Ecclesiæ. Quare S. August. *epist. 23. ad Bonifac.* relatus à S. Thom. *quæst. 68. art. 6. Offeruntur paruuli ad percipiendam spiritualem gratiam, non tam ab eis, quorum gestantur manibus (quamuis & ab ipsis, si & ipsi boni fideles sunt) quam ab vniuersa societate sanctorum, & fidelium.*

Dico II. Inuitis parentibus infidelibus, ordinariè non est licitum eorum infantes baptizare, præterquam si parentes, vel eorum paruuli mancipia Christianorum facta sint. Ita S. Tho. *2. 2. qu. 10. a. 12. & 3. p. qu. 68. a. 10.* Richard. *in 4. dist. 6. a. 3.* aliique communiter, contra Scotum *in 4. dist. 4. q. vlt.* Gabr. *q. 2. ar. 3. d. 5.* Vel enim paruuli abstrahuntur à cura, & potestate parentum, in Fide Christiana post Baptismum educandi; vel non abstrahuntur, sed parentibus postea restituuntur. Primum fieri non potest sine iustitiæ violatione: cùm parentibus etiam infidelibus ius, seu potestas, in liberos suos competat, quo inuiti spoliari non possunt. Alterum verò fieri potest sine Christianæ Religionis ignominia, cum Deo per Baptismum consecrati infantes, si infidelibus parentibus restituantur, manifesto periculo apostasiæ exponantur.

Quamobrem in Concilio Toletano 4. sicuti refertur *c. Iudæorum, 28. q. 1.* decretum est; Vt Iudæorum filii, & filiæ a consortio parentum separentur; ne eorundem inuoluantur erroribus. Quæ ratio, vt id obiter dicam, etiam ostendit, paruulos, quamuis volentibus, seu offerentibus parentibus infidelibus (quia verbi gratia, experti sunt per Baptismum corporis infirmitatem, aut Dæmonis infestationem depelli) ordinariè baptizandos non esse, si parentibus in infidelitate persistentibus restituendi sint. Confirmatur assertio ex perpetua traditione, & praxi Ecclesiæ, quæ satis ostendit, Christi voluntatem non fuisse, vt infideles cogantur ad fidem Christianam suscipiendam, vel suos infantes eidem offerendos, sicuti docet S. Th. *cit. a. 12.* & constat ex *d. 45. c. qui Syncera, c. de Iudæis, & cap. sicut Iudæi, de Iudæis, & Saracenis.*

Dixi autem in assertione ordinariè: Nam excipitur primò, si infans constitutus sit in certo mortis mox euenturæ periculo, baptizari potest etiam inuitis parentibus, si scandalum absit. Nam hoc casu infans baptizatus parentibus relinqui potest, vel etiamsi ipsis auferatur, parum tamen adimitur quando statim alioquin decessurus esset, Quis autem neget, vt extremæ alterius spirituali necessitati succurratur, fas esse modicum quid domino inuito auferre? Atque ita docet Suar. *disp. 35. sect. 3.* Gregor. de Valentia *t. 4. disp. 4. qu. 3. p. 3. column. 4.* Henriq. *cap. 25. nu. 1.* Ægid. Coninch. *qu. 68. a. 10. dub. vnic. num. 76.*

Secundò, si infans ab infidelibus parentibus iustè, vel iniustè abstractus sit, & ipsis non possit, vel saltem non debeat restitui, tunc baptizandus est etiam inuitis parentibus. Quia hoc casu, inquit Henriq. quasi non censetur habere patrem, vel tutorem, ideoque succedit mater Ecclesia, vt prolem recipiat, baptizet, & instruat. Idemque docet Sotus *dist. 5. a. 10. §. Contra hanc autem.* Vasq. *disp. 165. c. 3. nu. 29.* Azor. *t. 1. lib. 8. c. 25. q. 4.*

Tertiò; Si alter parens filium baptizari velit, altero reluctante, præferenda est voluntas iusta iniustæ, in fauorem prolis innocentis, & Fidei Christianæ, sicuti colligitur *ex cit. Concil. Tolet. cap. 26. relato in c. Iudæi, 28. q. 1. & ex ca. litteris, de conuers. Infidelium,* atque ex communi docet Palud. *in 4. dub. 4. qu. 4. in fine,* Vasq. *loc. cit.* Azor. *qu. 3.* Ægid. *nu. 83.* Sà *verb. Baptismus: num. 11.* Quemadmodum etiam diuortio inter coniuges facto, proles est relinquenda coniugi innocenti, quippè apud quem tutius manet. Caueri tamen debet periculum apostasiæ, & sacrilegii, quare priùs, quam baptizetur infans parente reluctante, abstrahi debet. Adde, quod dixi de patre, eo volente, licet matre reluctante, posse prolem baptizari, intelligendum quoque esse de auo paterno, quippè qui in locum patris defuncti successit, sicuti testatur additio Nau. *cons. 4. de conuers. infidel. edit. 3.*

Quartò, Si puerum ad rationis vsum peruenisse ex signis probabiliter colligatur, etiam inuitis parentibus baptizari debet, quia homo ratione præditus, in iis, quæ ad animæ salutem pertinent, sui arbitrii esse debet. In dubio autem de vsu rationis, quid faciendum sit, dixi *lib. 1. tract. 1. n. 41.*

Quintò, si filii infidelium perpetuò amentes sint, baptizari possunt inuitis parentibus; quia alioquin omni spirituali remedio spoliati essent, quando nulla spes est ad proprium rationis vsum peruenturos. Quare hoc casu ab iniuria excusata censetur qualis qualis violatio parentibus illata, propter extremam necessitatem baptizandorum.

Porrò eadem assertio secunda intelligi debet etiam de iis Paganis, ac Iudæis, qui ciuiliter subiecti sunt Christianis Principibus, tanquam eorum vasalli, tributarii, indigenæ: siquidem tales, vti alia iura & rerum dominia, ita etiam ius patriæ potestatis in liberos retinent, quo sine iniuria spoliari non possunt, sicut indicat S. Thom. *q. 68. art. 10. ad 2.* & docet Duran. *in 4. d. 4. qu. 6.* Sin verò infideles iusto bello, vel alio titulo in Christianorum seruitutem redacti sint, sicuti alia eorum iura, & dominia, ita & ius patriæ potestatis domino ipsorum, à quo capti tenentur, gentium iure acquiritur, qui proinde paruulos ipsis auferre, aliis donare, vendere, & consequenter etiam Baptismo abluere iure potest, sicuti bene docet Durand. *cit. q. 6.* Viualdus, *de modo Baptismi, nu. 14.* Suar. *disp. 25. s. 4.* Ægid. Coninch. *cit. qu. 68. art. 10. dub. vn. nu. 86.* contra Caiet. *cit. q. 68. art. 10.* Azor. *cit. lib. 8. cap. 25. qu. 7.* Similiter liberos Turcarum, & Saracenorum, contra quos tanquam hostes Fidei Christianæ, & regionum inuasores iustum bellum indictum est (captiuare, & captos inuitis parentibus baptizare fas est, inquit Henriq. *cit. ca. 25. in fine.*) Etsi verò plerumque expediat, hoc casu paruulos

ab

ab infidelibus parentibus abſtrahere; multò magis, poſtquam capti, & abſtracti ſunt, eoſdem baptizare, & Chriſtianè educare oporteat, quandoque tamen fas erit eoſdem parentibus relinquere, aut reſtituere, vel aliis infidelibus vendere, permittendo malum peruerſionis eorum ob iuſtam cauſam, vel quia dominis nimis difficilè accidit paruulos captiuos alere, & educare, vel qoia captiuorum redemptio iure gentium introducta, interdum neceſſaria eſt ad pacem, ac fœdera ſeruanda & maiora mala captiuorum etiam Chriſtianorum cauenda, qua de re Suarez *ſect.6.* Vaſq. *diſp.155.cap.7.* Henriq. *cit.cap.25.num.1. & 2.* ConincK. *quæſt.68. art.10. dub.vnic. num.87.*

Dico III. Quandocumque infideles, aut eorum filij validè baptizantur, quamuis cum iniuria, efficiuntur ſubditi Eccleſiæ, vt proinde neceſſe ſit, eos poſtea ab infidelium conſortio ſegregare, ne Fides Domini blaſphemetur. Ita docet Ægid. ConincK. *cit. dub.vn.n.83.* ex Concil. Tolet.4. *can.55. 58. & ſeqq.* Nam ſicuti iniuſtus dolus non vitiat matrimonium, quominus ex eo obligatio oriatur, ita neque vitiat obligationem Baptiſmi, quandoquidem vtriuſque ſacramenti indiſſolubilis natura eſt, & inſtitutio, quæ nobis per traditionem innotuit.

11 Dico IV. Inuitis etiã parentibus hæreticis, licitum eſt, eorũ filios catholicè baptizare. Hæc eſt certa aſſertio, quæ ſatis colligitur ex Concil.4. Tolet. *cap.56.* relato *in cap. de Iudæis, dub.45.* Ratio eſt, quia hæretici Eccleſiæ iuriſdictioni ſubiecti ſunt, à qua proinde ſine iniuria compelluntur, vt paruulos ſuos ad baptiſmum Catholicorum deferant, & in Fide, ac Religione Catholica inſtruant, ſin verò, id facere recuſent, infantes ab eorum cura abſtrahi, & baptizari iure poſſunt.

His annexa ſunt duo dubia. Primum. Si parentes deſerta Fide Catholica ad hæreticos transfugiant, vtrùm Magiſtratus liberos eorum retinere poſſit, in Fide Catholica inſtruendos, an verò repetentibus reſtituere teneatur? Reſpondeo, & dico I. Ad Eccleſiaſticum Prælatum, ſeu Paſtorem haud dubiè pertinet paruulos, qui Fidem Catholicam per Baptiſmum ſemel ſuſceperunt, retinere, atque impedire, ne ab hæreticis peruertantur.

Dico II. Idipſum etiam ſæcularis Magiſtratus, cui liberi ciuiliter ſubiecti ſunt, ſaltem ex Eccleſiaſtici Prælati commiſſione expreſſa, vel tacita, exequi poteſt. Accedit quod ſpectato communi iure Eccleſiaſtico, parentes iure poteſtatis, propter hæreſis crimen, excidunt, *c.2.§. vlt. de hæret. in 6.* Quamuis hæc in Germania noſtra non ita locum habent: tum propter pacta, & fœdera cum Auguſtanæ confeſſionis ſectatoribus inita, tum etiã propter euitandum maius malum: quandoquidem hæretici, oblata ſimili occaſione, idem & ipſi de infantibus in ſua ditione exiſtentibus facturi eſſent.

12 Alterum dubium. Vtrùm Sacerdotes Catholici licitè baptizare poſſint hæreticorum liberos, quamuis poſt Baptiſmum parentibus reſtituendi ſint, cum probabili periculo, vt ab iis peruertantur? Negant Suarez *diſput.25.ſect.5.* Ægid. ConincK. *cit. dub.vnic.num.85.* Et colligi videtur ex eo, quod ſuprà dictum, liberos infidelium Iudæorum, vel Paganorum, ordinariè baptizandos non eſſe: propterea quod eiſdem reſtitui deberent, cum manifeſto periculo peruerſionis, & apoſtaſiæ. Hæc enim ratio ſimiliter locum habet, ſi liberi poſt Baptiſmum reſtituendi ſint parentibus hæreticis, qui liberum Religionis ſuæ exercitium publicè, vel priuatim habere noſcuntur.

Nihilominus contraria praxis apud nos à viris doctis, ac piis ſæpius obſeruata fuit, & rectè quidem. Quia periculum peruerſionis non eſt adeò propinquum, aut certum, cum fieri poſſit, vt infantes ante vſum rationis moriantur: & per baptiſmum ſaluentur. Obſeruatum enim alicubi eſſe intelleai, tertiam partem hominum, qui in hanc lucem eduntur, ante completi ſeptennij ætatem decedere. Quamobrem Nau. *libr.3. conſ.5. de Baptiſm. edit.2.* & alii apud Azor. *cit.cap.25.q.6.* reſponderunt; Si parentes Pagani paruulos ſuos ſponte ad Baptiſmum deferant, vt ea ratione à morbo, vel Dæmonis vexatione liberentur, ad eorum petitionem baptizari poſſe. Sed quia hanc doctrinam ſuprà reieces, ſicuti etiam ab aliis pleriſque reiicitur, dicendum inſuper eſt, diuerſam eſſe rationem de liberis hæreticorum noſtrorum, atque aliorum infidelium. Tum quia hæretici Chriſti nomen, & ſacra Chriſtiana non deteſtantur, vt alii infideles, neque filios ſuos per incantationes, &c. Dæmoniis deuouent: ſicuti Pagani ſolent: Tum quia plerumque ſpes non parua eſt, vt hæreticorum liberi aliquando in Fide Catholica inſtruantur, quam idcircò etiam libentius recipiunt, ſi ſciant à Catholico Sacerdote ſe baptizatos fuiſſe. Addi etiam poteſt, tametſi à parẽtibus, & miniſtris ſuis hæreticis falſa dogmata edoceantur, interdum ignorantia difficulter vincibili laborare, & pertinaces hæreticos non eſſe, vt proinde tales donum Fidei baptiſmalis retineant, & ſaluari poſſint, ſi de peccatis poſt Baptiſmum commiſſis, vera contritione doleant. Vide quæ dixi *lib.2. tract.1. cap.12. num.3.*

13 Quæſtio ſexta. Vtrùm monſtra baptizari poſſint? Reſp. Monſtra de quibus circa Baptiſmum difficultas eſſe poteſt, in duplici genere ſunt, Primum eorum, de quibus dubitatur; vtrùm homines, an beſtiæ ſint, cuiuſmodi ea beſtialitatis peccato interdum prouenire ſolent. In quibus præcipuè inſpici debent membra principalia, videl. caput, ac pectus, quippe ſub quo cor latitat, quæ ſi humanam formam habeant, baptizari debet monſtrum, ſecus, ſi beſtialem formam præ ſe ferant. Quòd ſi autem tota reliqua corporis conſtitutio humana ſit, præter caput, quod ferinum exiſtat, putat Paulus Comitolus *lib.1. moral. qq. q.8.* dubitandum non eſſe, quin homo ſit, ideòque bapizandum, propterea quod princeps animalis membrum ſit cor; ideòque, ſi id humanum appareat, cenſeri debeat anima rationali informatum. Sed Nau. *lib.3. conſil.3. de Baptiſmo edit.2.* dubitat de tali monſtro, & meritò: quia non eſt certa ſententia, cor eſſe membrum princeps animalis: cũ præcipuæ operationes ſenſitiuæ in capite, ſiue cerebro reſideant, ideóq; præcipuũ animę organũ, ac ſedes videri poſſit caput, quod Medici ſentiunt. Quare, ſi tale monſtrũ naſcatur, Baptiſmus aliquandiu differẽdus eſt, donec certiùs cognoſcatur, nũ homo ſit, necne, tamẽ ſi mortis periculũ imminere videatur, baptizari debet ſub cõditione. Si tu es homo, ego te baptizo, &c.

Alterum monſtri genus eſt, de quo dubitatur, ſitne vnus homo, an duo, & ideò vno, an duobus Baptiſmis abluendum. De hoc dicendum primò: Si cõſtet ex operationum diuerſitate eſſe duos homines, quia altero, v.g. monſtri capite dormiente, alterum vigilat, loquitur; vel vno exiſtente probo, alter eſt improbus (cuiuſmodi monſtrum extitiſſe, teſtes ſunt Scot. *in 4.d.6.q.2.§. de quarto memb.* Henric. de Gandauo *quodlib.6.qu.14.*) baptizari debent diſtinctis verborum formis, & ablutionis. Nam ſi tale monſtrum vna ſimplici forma baptizaretur. Ego te baptizo, nõ determinãdo, in quem ex illis duobus hominibus Miniſtri intentio feratur, tunc neuter eorũ baptizatus eſſet, ſicuti rectè monet Henric. l.c. Si autem Miniſter vnũ certum caput, & ſub eo hominem exiſtẽtem baptizare intendat, tunc alter homo Baptiſmo carebit. In neceſſitate tamen, ſi periculum in mora ſit, bapizari poteſt tale monſtrum vna aquæ affuſione, vnaque formæ pronunciatione, quæ virtute gemina ſit. *Ego vos baptizo in nomine Patris, &c.* Sicuti notauit Sylueſt. *ver. baptiſm.3. quæſtion.19.* Extra neceſſitatem verò recedendũ non eſt à forma Eccleſiæ conſueta, ſed vterque ſingillatim baptizãdus, vti docet Comitol. *lib.1.q.4.*

Dicendum ſecundò; Si non ſatis appareat, vtrùm ſit vnus, an duo homines, quia duo quidem capita extant, ſed vnum pectus; vel contra, duo pectora ſunt, ſed vnũ caput: neque enim obſtare videtur quominus vna anima duo corda ſub vno capite informet: itemq; fieri poteſt, vt ſub duobus capitibus vnum pectus appareat, in quo tamen duo corda, & duæ animæ lateant. In tali, inquam, dubio Baptiſmus differendus aliquandiu erit, donec certius aliquid cognoſcatur. Si tamen periculum in mora ſit, tunc vnum caput abſolutè baptizetur, alterum verò ſub conditione. *Si non es baptizatus, ego te baptizo,* &c. Vel ſi vnum dumtaxat caput ſit, reliqua verò ei cohærentia, puta pectus, & cætera duplicia, tunc vnum pectus abſolutè baptizatur, alterum verò ſub conditione, ſicuti ex communi Viuald. *de Baptiſmo, cap. vltim. nu.24.* Maior. *in 4. diſt.6. quæſt.1. §. quartò arguitur.*

CAP. VII.

DE MINISTRO BAPTISMI.

SVMMARIVM.

1 *Quiuis homo ratione præditus Baptiſmum validè miniſtrare poteſt, quamuis non licitè, niſi id ipſi ab Eccleſia ratione ordinationis ſuæ commiſſum ſit.*

2 *Epiſcopis, & Presbyteris ex vi ordinationis competere poteſt ordinarium baptizandi officium.*

3 *Diaconi ex commiſſione Sacerdotis ſolemniter baptizare poſſunt, non autem Clerici inferiores.*

4 *Si præſente Sacerdote, alius inferior Clericus baptizet, etiam in caſu neceſſitatis mortaliter peccat. Idemque ſentiendum, ſi præſente fideli, ſeu baptizato, infidelis, vel non baptizatus ad baptizandum aggrediatur.*

5 *Miniſter Baptiſmi debet eſſe vnus, quare ſi alius materiam adhibeat, alius formam proferat, nihil efficitur.*

6 *Non eſt improbabile, quòd noui Sacerdotes cum Epiſcopo verba conſecrationis materialiter tantùm proferant: ſed conſultiſſimum ipſis eſt, vt proferre velint ſecundùm Eccleſiæ intentionem, ſeu voluntatem.*

7 *Vnus miniſter plures homines validè baptizat, ſed non plures miniſtri eundem hominem baptizare poſſint, ſi concurrant, vt cauſæ partiales; ſeu ita, vt vnus ab altero dependeat.*

8 *Ad valorem ſacramenti ſatis eſt, ſi materia, & forma moraliter iungantur, ſeu ſimul concurrant.*

1 Quæ-

1 QVæstio I. Quisnam sit minister sacramenti Baptismi? Respondeo, & dico I. Quiuis homo ratione præditus potest esse minister Baptismi, ita vt sacramentum valeat. Sumitur *ex c. firmiter, de Sum. Trinit.* & Concil. Florent. *in decr. Eugenij IV. ca. ad limina, 30. q. 1. cap. in necessitate, cap. Romanus, d. 4. de consecr.* & docent S. Th. *qu. 67. a. 3.* Scot. *in 4. d. 7. qu. 1.* Richar. *in dub. 5. ar. 4. qu. 1. & 2.* Nititur autem assertio institutione Christi, quam Ecclesiæ vsus, atque traditio ostendit. Rationem verò institutionis tradit ibi. S. Th. Cum baptismi sacramentum adeò hominibus ad salutem necessarium sit, ideò sic à Christo institutum fuit, vt & materia ipsius omnibus communis, ac obuia esset, atque minister Sacramenti formam valde in Ecclesia vsitatam, omnibusque notam proferens, quilibet homo esse posset.

Dico II. peccat tamen, quicumque extra necessitatis casum baptizat, cui id iure, seu ex officio non competit. Ita S. Th. communiter receptus *in cit. cap. 2. ar. 3. ad 1.* Tertull. *lib. de Baptismo, c. 17.* S. August. *lib. 2. contra epist. Parmeniani, c. 13. Sed etsi nulla necessitate vsurpetur, Baptismus, & à quolibet cuilibet detur, quod datum fuerit non potest dici non datum, quamuis rectè dici possit illicitè datum.* Atque esse hoc peccatum mortale, rectè docuit Richar. *in 4. dist. 5. a. 4. q. 1.* Sot. *d. 4. q. vn. a. 3.* Nau. *c. 22. n. 7.* Valent. *t. 4. disp. 4. qu. 2. p. 1.* Suar. *disp. 31. sect. 4. assert. 2. §. Sed quæ res an saltem.* contra Henr. *c. 29. n. 1. litt. b. in comment.* Nam canones, ob honorem sacramenti, seuerè præcipiunt, vt extra necessitatis casum, Sacerdos solemniter baptizet in Ecclesia, sicuti videre est *in Clem. vnic. de Baptismo.* Peccat igitur Sacerdos mortaliter, si extra necessitatis casum non solemniter baptizet: peccat item mortaliter alienus Sacerdos, si absque licentia proprii Sacerdotis expressa, aut rationabiliter præsumpta, solemniter baptizet, sicuti colligitur *ex c. interdicimus, 16. ar. 1.* & fatentur Henriq. *cit. c. 29. num. 2.* Ergo multò magis mortaliter peccat laicus, qui, & sine licentia legitima sacerdotis proprij, & sine solemnitate extra necessitatem baptizat.

2 Dico III. Episcopis, & Presbyteris ex vi ordinationis suæ competere potest ordinarium officium baptizandi. Ita docet Concil. Florent. *in decr. Eugenij,* & S. Th. *qu. 67. ar. 2.* Cum enim Sacerdotes omnes, vi consecrationis suæ accipiant potestatem in corpus Christi verũ, quia illud cõficere possunt; cõsequenter etiã idonei fiunt, quibus ordinaria potestas cõferatur in corpus Christi mysticum, fideles colligendo per Baptismum, spiritualiter pascendo per verbi Dei prædicationem, à peccatis absolutionem, adeoque ipsos disponendo, vt etiam ad excellentissimum Eucharistiæ sacramentum accipiendum idonei reddantur. Verùm cum officium pascendi, seu cura animarum proximè non proueniat ex ordinatione, sed sit potestas iurisdictionis ab Ecclesia, siue Ecclesiastico Prælato collata, hinc est, quod officium baptizandi, sicuti & prædicandi, à peccatis absoluendi, aliisque sacramentis pascendi per se primo conueniat Episcopis, seu primis Sacerdotibus: Romano quidem respectu totius orbis; aliis verò respectu suæ diœcesis. At verò inferioribus Sacerdotibus, seu Presbyteris per communicationem Episcoporum. Quare Tertull. *lib. de Baptismo, c. 17. Dandi quidem Baptismum, habet ius summus Sacerdos, qui est Episcopus, dehinc Presbyteri, & Diaconi* (quamuis aliter Diaconi, quàm Presbyteri, vt postea dicam) *non tamen sine Episcopi auctoritate, propter Ecclesiæ honorem.* Et S. Hieron. contra Luciferianos. *Inde venit, vt sine chrismate, & Episcopi iussione, neque Presbyteri, neque Diaconi ius habeant baptizandi.* Et Leo I. *epist. 88. in fin. Neque coram Episcopo licet Presbyteris in baptisterium introire, nec præsente Antistite infantem tingere, aut signare,* vngendo, videlicet chrismate in pectore. Et similia habentur in Concil. Bracharensi Martini, *can. 51.* sicuti refertur *in c. omni tempore, d. 4. de consecrat.* Neque his obstat responsum Innoc. I. *epist. ad Decent. c. 3. Presbyteris, seu extra Episcopum, seu Episcopo præsente, baptizant, chrismate baptizatos vngere licet:* quia ab Episcopo auctoritatem acceperunt, vt Tertull. dixit.

Corollarium. Grauiter peccant parentes, si prolem suam Parocho alieno, absque proprii licentia: baptizandam offerant, tum quia peccato alieno cooperantur; tum quia Ecclesiæ ordinationi, cum violatione iuris alieni aduersantur.

3 Dico IV. Ex Episcopi, vel Sacerdotis proprii commissione, ob rationabilem causam facta, etiam Diaconi solemniter baptizare possunt. Ita docet Gelasius Papa *Epist. ad Episc. Lucaniæ* relatus *in c. Diacõnos, d. 93. Absque Episcopo, vel Presbytero baptizare non audeant* (Diaconi) *nisi prædictis ordinibus longius constitutis, necessitas extrema compellat.* Ratio est. Quia Diaconi ad hoc ordinantur, vt sint ministri Sacerdotum: ergo valde conuenienter illis, ex rationabili causa committuntur ministeria sacerdotalia, quorum ipsi capaces esse possunt: cuiusmodi sunt prædicare, baptizare, sacram Eucharistiam populo præbere. Notandum verò est discrimen inter Diaconum, & Presbyterum quod attinet ad potestatem baptizandi. Hæc enim iure ordinario Presbytero conferri potest; vt ipsi tanquam ex proprio pastorali officio competat; Diacono autem extraordinariè tantùm, ob aliquam incidentem causam à Sacerdote proprio delegari, putà, si is propter baptizandorum multitudinem, grauem infirmitatem, vel excommunicationis censuram, Baptismum petentibus, neque per se, neque per substitutum Sacerdotem satisfacere possit: qua de re Gloss. *in cit. cap. Diaconos,* Sotus *in 4. d. 4. qu. vnic. art. 1.* Suar. *disp. 25. sect. 2.* Vasq. *disp. 147. cap. 4.* Et S. Th. *q. 67. a. 1.* vbi ait: *Ad Diaconos non pertinet præbere aliquod sacramentum principaliter, & quasi ex proprio officio, sed assistere, & ministrare maioribus in sacramentorum exhibitione.*

Dico V. Alii inferiores Clerici minùs, quàm Diaconus, de potestate baptizandi habent, duabus rationibus. I. Quod Diacono etiam extra necessitatem extremam, ob rationabilem aliquam causam, baptizandi potestas à Sacerdote proprio committi possit; non item Subdiacono, vel alteri Clerico inferiori. Porrò quamuis Henriq. *lib. 2. cap. 29. nu. 1.* Sà *ver. Baptismus, num. 7.* negent, tali casu concessum esse Diacono baptizare solemniter; contraria tamen sententia est probabilior, Gl. *cit. cap. Diaconos,* Suar. *cit. sect. 3.* Valent. *tom. 4. disp. 4. qu. 2. p. 1.* ConincK. *cit. q. 67. dub. 3.* Nam Baptismus extra casum necessitatis conferri non debet, nisi solemniter, sicuti ex communi docet Sotus *in 4. d. 4. ar. 3. conclus. 2.* consequenter, cum canones permittunt, etiam extra hunc casum ex causa rationabili Diacono delegari potestatem baptizandi, intelligi debent de Baptismo solemni. II. Quòd in casu necessitatis, si Sacerdos absens sit; Diaconus iure suo baptizet præ aliis Clericis. Id tamen intelligi debet de Baptismo priuato, & non solemni, sicuti apertè colligitur *ex cit. c. Diaconos,* & notauit Suar. *disp. 31. sect. 4. ver. vlt. dicendum.* ConincK. *cit. dub. 3. n. 26.* vbi ait, Diaconum numquam solemniter baptizare posse, nisi ex speciali delegatione Sacerdotis.

Notant verò Doctores S. Thom. *cit. qu. 67. ar. 4. in corp.* Palud. *in 4. d. 5. q. 2. ar. 1. concl. 3.* Domin. Sotus *in d. 4. qu. vn. art. 2.* Sylu. *ver. Baptismus, 3. §. 1.* Nau. *cap. 22. num. 7.* Viuald. *cap. de ministro Baptismi, num. 6.* Suar. *cit. sect. 2.* Vasq. *disp. 174. cap. 5.* ConincK. *dub. 2.* In casu necessitatis extremæ hunc ordinem obseruandum esse; vt præsente Sacerdote, Episcopo, vel Presbytero non baptizet Diaconus, præsente verò Diacono, non baptizet Clericus inferior, aut laicus: Præsente etiam inferiore Clerico, Baptizare non conuenit laicum, neque præsente viro, fœminam: denique præsente fideli baptizato, alium non baptizatum, hæreticum, aut apostatam.

4 Quæres: Quale peccatum sit hunc ordinem siue necessitatis causa violare? Respondeo cum Richar. *in 4. d. 5. ar. 4. quæst. 1.* Negari non posse, quin sit graue, seu mortale peccatum sacrilegii, si præsente Sacerdote, cui ex vi ordinationis suæ conuenit baptizare, alius, seu Clericus, seu Laicus, cui non nisi per accidens, seu in defectum Sacerdotis, in aliquo casu munus baptizandi competere potest, Baptismum ministrare præsumat. Neque refert, tametsi Sacerdos contentus sit: cum is talem licentiam sine iniuria ordinis, ac sacramenti, concedere non possit. Circa alios verò inferiores Clericos, marem, item & fœminam, non videtur esse culpa plusquam venialis si ordo mutetur: imò nulla culpa erit, si causa subesse censeatur, vt quia in casu necessitatis obstetrix melius scit modum baptizandi: vel si virum accedere non decet ad baptizandum infantem non omnino ex vtero editum.

Arbitratur quidem Ægid. ConincK. *cit. qu. 67. dub. 2. conclus. 3.* Esse etiam peccatum mortale, si prætermisso Diacono, alius inferior in necessitate baptizare præsumat, & allegat Suar. *disp. 23. sect. 2.* vbi tamen is nihil affirmat: sed postea *disp. 31. sect. 4. §. vnde tertiò,* ex professo contrarium docet, cum Soto *cit. d. 4. qu. vn. a. 2. concl. 3.* Ratio est: Quia Diacono ex vi ordinationis suæ non conuenit baptizare, nisi ei à Sacerdote cõmittatur: quòd verò in casu necessitatis baptizare possit, id ei non alio modo competit, quàm aliis inferioribus Clericis, vel laicis; videl. per accidens, propter defectum Sacerdotis. Quamuis verò Diaconus tanquam dignior inferioribus Clericis iure præferatur: ita tamen vt huius ordinis peruersione non appareat mortalis indecentia.

Illud verò probabilius est, quod idem ConincK. *nu. 12.* tradit videri mortalem irreuerentiam, si præsente fideli baptizato, alius non baptizatus, præsertim infidelis, vel hæreticus, ad conferendum Baptismum assumatur. De qua re *disp. 3.* Suarez *cit. disp. 31. sect. 4. §. sed obijcies.*

5 Quæstio Secunda. Vtrùm Minister Baptismi debeat esse vnus, an verò plures simul eundem hominem baptizare possint? Hanc quæstionem proponit S. Th. *qu. 67. ar. 6.* S. Bonau. *in 4. d. 5. ar. 1. q. 1.* Scotus *d. 6. q. 2. ar. 1.* Durand. *3. q. 3.* Palud. *lib. 3. art. 3.* In primis verò notandum est, varios modos excogitari posse, quibus duo, pluresue Ministri ad vnum hominem baptizandum concurrant. I. Vt vterque tam materiam, quàm formam absoluta baptizandi intentione simul administret: quo casu singuli di-

cun-

cuntur cauſæ totales Baptiſmi. II. Vt, dum vnus aquam affundit, ſeu materiam Baptiſmi adhibet, alter verborum formam pronuntiet; vel ſi vnus partem formæ vnà cum ablutione proferat, *Ego te baptizo*; alter quod reliquum eſt verborum adiiciat: quibus caſibus concurrere dicuntur, vt cauſæ partiales: III. Vt licet vterque ſimul corpus abluant, & integram formam pronuntient, tamen intentionē habeant non baptizandi per ſe ſingillatim, ſed dependenter ab alterius conſortio, & concurſu; ideòque iterum non vt cauſæ totales, ſed vt partiales: Vt ſi dicant: *Nos te baptizamus, &c.*

His poſitis; Reſpondeo, & dico I. Si duo, pluresue Miniſtri materiam, & formam Baptiſmi ſuper vno homine baptizando, abſoluta intentione, ſimul abluant, ſinguli verè conficient ſacramentum, tanquam cauſæ totales. Ratio eſt: Quia omnes, & ſinguli applicant omnia neceſſaria ad ſacramentum, videl. materiam, formam, intentionem, atque vnius actio alterius actionē non impedit, cùm nullo modo inter ſe pugnent. Sin verò ex pluribus contentiosè eandem perſonam baptizare volentibus vnus præueniat, & prius finiat; tunc ille ſolus baptizabit, & alii nihil efficient. Quæ eſt doctrina S. Th. *q.67.a.6.* Duran. Palud. *loc. cit.*

Confirmari id ſolet ex conſuetudine fermè vbique in Eccleſijs recepta, vt Sacerdotes nouiter ordinati cum Epiſcopo in Miſſarū ſolemniis conſecrent: vbi vides, plures Sacerdotes, tamquam cauſas totales, concurrere ad idem ſacramentū Euchariſtiæ conficiendum: inter quos principalis eſt Epiſcopus, veluti dux, ac pædagogus aliorum: quare curandum illi eſt, vt non poſt alios verba conſecrationis fiant: nam ſi alius quiſquam abſolutam conſecrandi intentionem habens, ante alios, ipſumque principalem ſacrificantem Epiſcopum, verba conſecrationis finiat, ſolus is conſecrabit: quod incommodum vt euitetur, monent Doctores, concelebrantes oportere habere intentionem conditionatam, videlicet conſecrandi, ſi ſimul cum Epiſcopo verba conſecrationis abſoluant; non item, ſi præueniant.

6 Mihi verò magis placet cautio Caiet. *3.p.qu.82 ar.2.* Henriq. *lib.8.cap.18.n.2.* Suarez *3.p. diſp.61. ſect.4.* monentium, vt noui Sacerdotes ſeruent generalē intentionem proferendi verba ſecundùm voluntatem Eccleſiæ; quia non deſunt, qui exiſtimant, illos verba conſecrationis non dicere formaliter, & cum intentione conſecrandi; ſed tantùm recitatiuè, ac materialiter, in ſignum poteſtatis ſibi conceſſæ, & memoriam Cœnæ vltimæ, in qua Chriſtus coram Apoſtolis Miſſæ ſacrificium inſtituit: in quā ſententiam valde probabilem propendent etiam Rich. *in 4.diſt. 13.ar.2.qu.1.* Suar. *loc. cit.* Cùm enim moraliter impoſſibile ſit, vt cùm Epiſcopo celebrante concelebrantes eodē inſtanti temporis verba conſecrationis finiant, ſicuti notauit Caiet. *cit. art.2.* non apparet alius modus dictam conſuetudinem defendendi ab incommodis, quæ contra eam obiiciunt, & ideò improbant Durand. *in 4.d.13.qu.3.* Angel. *ver. Euch.2.* §.3. Porrò qua ratione nihil obſtet, quominus, à duabus cauſis totalibus idem effectus diuina virtute proueniat, explicat Scot. *d.6.q.2.art.1.* Caiet. *cit. q.67.ar.6.§.ad penult.qu.* Suar. *diſp.23.ar.2.* Coninck. *cit ar.6. dub.1. concl.2.* Vbi is aduertit id, facilè explicari ſecundùm eorum ſententiam, qui dicunt, ſacra ſigna tantùm moraliter propter Chriſti inſtitutionem, ac promiſſionem, concurrere ad effectus ſacramentorum.

7 Dico II. Si duo, pluresue, eundem ſimul baptizare conentur, tanquam cauſæ partiales, nihil efficiunt. Hæc eſt ſententia S. Th. communiter recepta *in cit. ar.6.* contra Marſil. *in 4. qu.4.a.4. dub.11.* Idque probari debet ex inſtitutione Chriſti, quam traditio, & praxis Eccleſiæ nobis oſtēdit. Cùm enim in Eccleſia inauditum ſit, vt plures Miniſtri concurrant ad baptizandum, credibile eſt, formam verborum eum ſenſum habere, quem omnes etiam communiter accipiunt; *Ego te baptizo*, id eſt, ego tanquā Dei, ac Chriſti inſtrumentum, per hanc ſenſibilem actionem meam, abſolutè confero tibi ſacramentum Baptiſmi: Hoc autem ita ſimpliciter verum non eſſet, ſi plures Miniſtri vt cauſæ partiales, ſiue cum mutua inter ſe eſſentiali dependentia baptizarent; quia ſinguli ſacramentum non efficerent, niſi ſecundùm quid, ideòque abſolutè non baptizarent, ſed combaptizarent. Qui diſcurſus etiam ad alia ſimilia ſacramenta applicari poteſt, videlicet Confirmationem, ſacramentalem Abſolutionem, &c. E contrario verò validus eſt Baptiſmus, & in raro etiam caſu licitus, ſi vnus Miniſter eodem tempore plures ſimul abluat, hac verborum forma: *Ego vos baptizo, &c.*

Quæſtio Tertia. Vtrùm neceſſe ſit ad valorem Baptiſmi, itemque Confirmationis, Extremæ vnctionis, & Ordinis; vt in eorum miniſtratione, materia proxima, videlicet ablutio, vnctio, calicis traditio, eodem tempore cum verborum forma concurrant. Prima ſententia eſt Gl. *in c. detrahe, 1. qu.1.* Sacramentum incipere, ac deſinere eſſe, eodem vltimo temporis inſtante, quo forma verborum abſoluitur: Ideòque ait, ſi infans extractus ſit ex aqua, cum vltimum verbum profertur, non valere Baptiſmum. Quæ opinio communiter reiicitur, quia ſacramentum Baptiſmi, (eademque eſt ratio de aliis ſuprà numeratis) ſucceſſiuum eſt, ideòque in eius partibus talis duntaxat propinquitas, & ſubordinatio neceſſaria eſt, vt per modum materiæ, ac formæ vnum ſacramentum moraliter componant.

Altera ſententia eſt Scoti *in 4.d.6.q.2.ar.2.* Richard. *d.3. ar.6. q.2.* Caiet. *to.1. opuſc. tr.26. de collatione Ordinis.* Nau. *c.23. num.7.* Zambr. *cap.1. dub.2. dicto 2.* Neceſſitatem eſſe, vt materia, & forma, ſaltem ſecundùm aliquam ſui partem concurrant, ideòque irritum eſſe ſacramentum Baptiſmi, ſi poſt factam ablutionem ſtatim ſubſequatur pronunciatio formæ, vel pronunciata forma, mox ſequatur ablutio. Ratio eſt: *Quia ſacramenta, quod efficiunt, idem etiam ſignificant*; niſi autem cum verbis eodem tempore concurrat ablutio, falſa eſt verborum enunciatio: *Ego te baptizo, &c.* Ergo nihil efficitur.

8 Tertia eaque probabilior ſententia eſt Victor. *de Baptiſmo, n. vlt.* Soti *in 4.d.4.qu.vn. ar.8.* Henriq. *lib.1.c.9. num.20.* Suarez *diſp.2. ſect.2.* Satis eſſe ad valorem ſacramēti, ſi moraliter, id eſt, ſecundùm humanum agendi, & loquendi morem, concurrant actio miniſtri, & proxima materia, videl. ablutio, vnctio, ſicuti in ſimili verè dicere cenſetur, *Ego bibo*, qui poculum in manum capit, ſtatim illud ori applicaturus, bibendi cauſa: neque enim credibile eſt, quod Chriſtus ſacramenta, ad moralem hominum vſum accommodata, metaphyſico rigori aſtringere voluerit.

Quamobrem quanta debeat eſſe coniunctio inter materiam, & formam ſacramenti, moraliter æſtimari debet; & obſeruari, ne fiat magna interpoſitio, vt ex modo agendi, & verba proferendi intelligatur, vnum alteri accommodatum eſſe. Hinc etiam fit, pro diuerſitate ſacramentorum diuerſam propinquitatem requiri, maiorem quidem, cum materia eſt actio Miniſtri, indicata per verbum indicatiui modi: *Baptizo te, Confirmo te, Do tibi poteſtatem*, vel, quod eodem redit, *Accipe poteſtatem*, aut per pronomen demonſtratiuum, vti videre licet in Extremæ vnctionis ſacramento; *Per hanc ſanctam vnctionem, &c.* In ſacramento matrimonij tanta propinquitas requiritur inter mutuam traditionem, & acceptionem, quanta neceſſaria eſſe ſolet ad humanum contractum. At verò in ſacramento pœnitentiæ, quod per modum iudicii perficitur, & cuius materia eſt actio pœnitentis, & ſe ipſum accuſantis, ea ſupponitur ante ſententiæ prolationem, ſeu abſolutionem; coniunctio autem inter hæc, accuſationem, inquam, & abſolutionem, tanta eſſe debet, vt ſaltem idem iudicium moraliter eſſe cenſeatur.

CAP. VIII.

DE CÆREMONIIS SACRIS, ET IN SPECIE de tribus circa Baptiſmum.

SVMMARIVM.

1 *Cæremoniæ ſacræ apud Chriſtianum populum vſitatæ, partim a Chriſto inſtitutæ ſunt, (videl. quæ ad Sacrificij, & Sacramentorum ſubſtantiam ſpectant) partim verò ab Eccleſia inſtitutionem legitimam habent.*

2 *Cæremoniæ ſacræ maximam in Eccleſia Catholica vtilitatem habent.*

3 *Hæreticorum proprium eſt ſacras cæremonias contemnere, & abolere.*

4 *Cæremonias, & ritus ab Eccleſia inſtitutos omittere, aut mutare, eſt peccatum contra virtutem Religionis.*

5 *Cæremoniæ, quæ legitimam originem, vel auctoritatem non habent, ſi fieri poſſit, tollendæ ſunt.*

6 *Cæremoniæ aliæ antecedunt baptiſmi collationem, aliæ comitantur, & aliæ ſequuntur.*

7 *Catechumeni alij competentes olim dicebantur, alij verò audientes.*

8 *Exorciſmi ante Baptiſmum adhibentur, vt hominem Diabolus infeſtare deſinat.*

9 *Chriſmatio in fronte à ſolis Epiſcopis fieri poteſt, ſed chriſmatio in vertice etiam à Presbyteris.*

10 *Si propter caſum neceſſitatis cæremoniæ in priuato Baptiſmo omiſſæ fuerint, poſtea in Eccleſia ſuppleri debent: idque etiam de exorciſmis intelligi debet.*

NOtandum primò. Quòd cæremonia aliud non ſit, quàm actus hominis externus, ad Deum colendum accommodatus, vt genuflexio, crucis formatio, &c. Eſt igitur cæremonia actus externus virtutis Religionis. Plerumque tamen cæremoniæ dicuntur, quæ publicam in fideli populo inſtitutionem, ac conſuetudinem habent, & ſacri quidam ritus ſunt.

1 Notandum ſecundò. Quòd cæremoniæ apud Chriſtianos vſitatæ, partim à Chriſto inſtitutæ ſunt, videlicet, quæ ad ſubſtan-

stantiam Sacramentorum, & sacrificij Missæ spectant; partim verò ab Ecclesia institutionem habent. Ita enim S. August. annotauit *epist.118. ad Ianuar. c.6.* Christum instituto in cœna vltima sacramento corporis, & sanguinis sui: *non præcepisse, quo deinceps ordine sumeretur, vt Apostolis, per quos Ecclesias dispositurus erat, seruaret hunc locum.* Et paulò pòst: *Cum verò ait Apost. de hoc sacramento.* 1. Corinth. 11. *Cum conuenitis ad manducandum, inuicem expectate, &c. statim subtexuit: Cætera autem, cùm veniam, ordinabo. Vnde intelligi datur, quia multum erat: vt in epistola totum illum agendi ordinem insinuaret, quem vniuersa per orbem seruat Ecclesia, ab ipso ordinatum esse, quod nulla morum diuersitate variatur.* Ex quo Augustini testimonio manifestè habemus, non pauca, quæ à Christo circa sacramentum Eucharistiæ præcepta non sunt, ab Apostolis, & reliqua Ecclesia tradita, & ordinata fuisse, & ideò sine scelere omitti non posse, vti *ead. epist. & seq.* quæ est de ritibus Ecclesiæ, non semel idem S. Doctor. inculcat. Videri etiam potest S. Basil. *de Spiritu sancto, cap. 27.*

Si enim cœremoniæ ad Deum colendum accommodatæ, ideoque Deo gratæ sint, cur non ab hominibus exerceri possint, etiãsi de iis mandatum diuinum non acceperimus? Numquid non grata fuerunt Christo obsequia Marthæ? Magdalenæ lacrymarũ rigatio, capillorum tersio, Luc. 7. Mulieris alabastrum fractum, & effusum super caput eius, Matth. 26. Marc. 14. Et tamen hæc Dominus non præceperat. Quòd si verò cultus externi Deo exhibiti, opera virtutis Religionis sunt, diuino Numini grata, cur non ab Ecclesia propter publicam Religionem, & Ecclesiasticam disciplinam seruandam, præcipi possint? Ita vt in conscientia obligent, sicuti aliæ leges iustæ à legitima potestate profectæ, iuxta Apostol. ad Rom. 13. & ad Hebr. 13.

Quanta olim fuit concertatio in Ecclesia de cœremonia Paschali? vt Pascha non cum Iudæis luna decimaquarta in quemcumque diem incidente celebraretur: sed semper Dominica die post decimamquartam lunam primi mensis, ob honorem resurrectionis Christi, sicuti dixi *lib. præced. tr. 7. c. 1. nu. 3.* Vt ob eam causam Victor I. Papa Asianos hanc antiquam, & ab Apostolis profectam Ecclesiæ constitutionem (*can. 8. Apostol. & epist. S. Ignatij, 8. ad Philippenses*) recipere nolentes à fidelium communione remouere voluerit, teste Eusebio *lib. 5. histor. cap. 23. & seqq.* Et videri potest Epiphanius *hæresi 50. & 70.* S. Augustin. *hæresi 29. & epist. 119. de ritibus Ecclesiæ c. 9.* Baron. Anno Christi 151. Profectò diem Dominicum, non sabbathum, ad Dei cultum deputatum esse, ex Christi mandato non prouenit, sed ex Ecclesiæ constitutione: cur ergo ipsimet Nouatores Dominicum diem celebrant, si cultus omnis, vt aiunt, eo ipso à Deo prohibitus est, quia ab ipso non præceptus?

2 Notandum tertiò. Cæremoniæ circa Missæ sacrificium, Sacramentorum ministrationem, &c. magnam in Ecclesia vtilitatem habent. Nam sicuti ex interna fide, & affectione colendi Deum proficiscuntur, ita eandem erga Deum mentis deuotionem mirè excitant, & augent, sicuti testatur S. August. *lib. 9. confess. c. 5. & in lib. de cura pro mortuis, c. 5.* vbi de genuflexionibus, manuum in cœlum extensionibus, ita scribit: *Nescio quomodo, cum hi motus corporis fieri, nisi motu animi præcedente non possint, eisdem rursus exterius visibiliter factis, ille interior inuisibilis, qui eos fecit, augetur: ac per hos cordis affectus, qui, vt fierent ista, præcessit, quia facta sunt, crescit.* Cùm enim homo corpore, & animo constet, mira inter hæc consensio est; vt animus coram Deo humiliatus, suoptè pondere feratur ad humiliandum corpus, atque vicissim corporis coram Deo submissio miram vim habeat ad corroborandum, & augendum animi internum affectum. Et sapienter quidem id Deus Optimus disposuit; vt homo vtraque sui parte, animo videlicet, & corpore ipsum colat, qui vtramque creauit, vtramque etiam glorificaturus est.

Accedit alia vtilitas cæremoniarum. Quòd per eas Fidei doctrina conseruatur, & posteris traditur. Videlicet ex festorum annua celebratione mysteriorum Christi intelligentiam percipimus, ex crucis, aquæ benedictæ, & similium rerum vsu Crucifixi virtutem aduersus Dæmonis machinationes agnoscimus, ac profitemur; ex ritu exorcismorum, & insufflationum, quæ baptizandis, etiam paruulis, ante Baptismum adhibentur, intelligimus, omnes homines in peccato originali nasci. Qua ratione Pelagianos conuincit S. August. *lib. 1. de peccator. meritis, & remiss. cap. 34. Quid in illo paruulo agit exorcismus meus, si in familia Diaboli non tenetur?* Etenim per exorcismos, & alia externa signa, quæ in Baptismi, v.g. administratione adhibentur, fidelibus innotescit, quid Baptismus interius in animo operetur, quamobrem Catechismus Rom. *p. 2. de Baptismo, §. 45.* Parochos admonet, vt cœremoniarum vim, & intelligentiam non tantùm ipsi calleant, sed etiam fidelibus exponant: nam ideò catechismi pueris, ac rudibus docendis institui debent.

3 Corollarium I. Cœremoniæ in Ecclesia congruenter institutæ magnum indicium præbent veræ Religionis: certissimum autem argumentum esse debet, si apud aliquos sacri, & Ecclesiastici ritus iaceant, imò contemnantur, vt apud Caluinistas, & similes ipsorum, ibi veram Religionem non reperiri; hos non fideles, aut Religiosos, sed sacrilegos censendos esse. Impiè quippe contemnitur, sine quo non potest perfici pietas, ait S. August. *lib. 19. contra Faustum, c. 11.* Sed sine sacris symbolis, & cœremonijs, pietas, & deuotio erga Deum perfici non potest. Siquidem experientia constat, hominum mentes visis externis actibus Religionis, rerum cœlestium æstimationem concipere, ac plurimũ commoueri ad pietatem. Quamobrem apud Catholicos ritus sacri in veneratione semper fuerunt: ab hæreticis verò contemnebantur. Exemplum habemus in Vigilantio hæretico, ridente cereos clara luce ad sepulchra Sanctorum accensos, & sacratum reliquiarum cultum, vti testatur S. Hieron. *in lib. contra Vigilantium.* In Aetio hæretico, apud S. Aug. *hæresi 53.* qui dicebat, *orare, vel offerre pro mortuis oblationem non oportere, nec statuta solemniter celebranda esse ieiunia, sed cum quisque voluerit ieiunandum, ne videatur esse sub lege.* In Fausto hæretico, Catholicos calumniante, quod Idola conuerterint in martyres, quippe quos votis similibus colerent, apud S. August. *lib. 20. contra Faustum, c. 21.* Cui respondet Augustin. *Populus Christianus memorias Martyrum Religiosa solemnitate concelebrat, & ad excitandam imitationem, & vt meritis eorum consocietur, atque orationibus adiuuetur; ita tamen, vt nulli Martyrum, sed ipsi Deo Martyrum sacrificemus quamuis in memorias Martyrum constituamus altaria.*

4 Corollarium II. Ceremonias, & ritus ab Ecclesia institutos omittere, aut mutare est peccatum contra Religionis virtutem, ex genere suo mortale: quamuis ob paruitatem materiæ veniale esse possit. Quare operam dare debent Parochi, & alii Ministri Ecclesiæ, vt ritus Ecclesiasticos præsertim circa sacrificium Missæ, & sacramentorum ministrationem calleant, cum decore, & populi ædificatione exerceant, iuxta præceptum Apostol. 1. Corinth. 14. *Omnia honestè, & secundum ordinem fiant.* Multum enim ea res momenti habet ad Dei cultum, veræ Religionis splendorem, ac dignitatem, fidelium pietatem, ac deuotionem, aduersariorum confusionem, si templa, vasa sacra, & ornamenta munda seruentur, sacræ cœremoniæ à Ministris cum honestate, ac reuerentia peragantur. Contra verò plurimum rei Christianæ obstant leuiculi Ministri, qui indecoro cantu, ineptis gesticulationibus, insolitis cœremoniis rem diuinam, cum populi scandalo, perturbant, & dehonestant.

5 Loquor autem de ceremoniis, & ritibus, qui vel in Ecclesia vniuersali recepti; vel in Episcoporũ Conciliis constituti, adeòque certam, & indubitatam originem habent, eorum obseruationem diligenter custodiendam esse. Contra verò illi ritus, si fieri possit, tollendi, qui in particularibus locis, aut Ecclesiis, sine certa auctoritate introducti sunt. Ita enim loquitur S. Augustin. *epist. 119. de ritibus Ecclesiæ, c. 19. Quod constituitur præter consuetudinem, vt quasi obseruatio sacramenti sit, approbare non possum: etiãsi multa huiusmodi propter nonnullarum, vel sanctarum, vel turbulentarum personarum scandala deuitanda, improbare non audeo.* Et paulò pòst: *Omnia talia, quæ neque sanctarum Scripturarum auctoritatibus continentur, nec in Conciliis Episcoporum statuta inueniuntur, nec consuetudine vniuersæ Ecclesiæ roborata sunt, sed diuersorum locorum diuersis moribus innumerabiliter variantur, vt ita vix, aut omninò nunquam inueniri possint causæ, quas in eis instituendis homines secuti sunt; vbi facultas tribuitur, sine vlla dubitatione resecanda existimo.* Multũ enim interest ad Catholicæ Ecclesiæ vnitatem seruãdam, ritus Ecclesiasticos præsertim in Sacrificio, & Sacramentorũ ministratione, eosdẽ vbiq; seruari; ideòq; Ecclesiæ principali Romanæ reliquas cõformari.

Notandum quartò. Sacri ritus, ac cœremoniæ Ecclesiasticæ alio nomine *sacramentalia* appellari solent, quia pleraque ab Ecclesia instituta sunt, ad maiorem ornatum, & decentem venerationem Sacramentorum, aut Sacrificij. Quamuis etiam aliæ quædam cæremoniæ, ac benedictiones, vt aquæ, agni cerei, fructuum, ad alios vsus fieri solitæ, extento vocabulo *sacramentaliũ* à Doctoribus comprehenduntur. De iis omnibus dicã *tr. 9. c. 13.*

6 Notandum quintò: Cœremoniæ, quæ in solemni administratione Baptismi olim adhiberi solitæ, partim etiam hodie in vsu sunt, triplici modo se habent, sicuti notauit Catechismus Rom. *n. 46.* Vasq. *disp. 166. cap. 2.* Nam aliæ antecedunt ipsum Baptismum, aliæ comitantur, & aliæ subsequuntur.

7 Inter cœremonias, quæ antecedunt, primum locum tenet, Quòd qui Baptismum desiderabant, sua nomina Ecclesiæ dare debeant, sicuti colligitur ex Concil. Carthag. 4. *can. 85.* S. Aug. *lib. 9. confess. c. 6. & lib. de cura pro mortuis, c. 12.* Ex eoque tempore *competentes, & electi* dicebantur: alii verò Catechumeni,

qui

qui ad Euangelij explicationem, & exhortationes tantùm admittebantur, nondum tamen Baptismũ sibi dari petiuerant, *audientes*, sicuti meminit Isidorus *lib.2. de offic. Eccles. c.21.* Seuerinus Binius *tom.1. Conciliorum in c.4. Concil. Ancyrani.* Vasq. *cit. c.2.*

Altera cæremonia erat, Scrutinia septem, quibus petentium, seu electorum animi ante Baptismum in Paschate conferendũ, per sanctæ Quadragesimæ tempus exerceri, ac probari solebant varijs manuum impositionibus, crucis consignationibus, & exorcismis, ieiunijs item, & quotidianis orationibus, Fidei Christianæ explicatione, seu symboli traditione, sicuti videre est apud Tertull. *lib. de Baptismo, c.20.* Leon. I. *epist. 4. ad Episc. Siciliæ, c.6.* Siricium Papam *epist. ad Himericum Tarraconensem, c.2.* Concil. Carthag. 4. *can. 85.* & alios apud Iacob. Pamelium in *Tertull. de Baptismo, in princ.* Suar. *disp. 30. sect. 1.* Mysteria tamen, siue sacramenta non tradebantur Catechumenis, sed primùm in Paschate post acceptum Baptismum, ne illa *prodidisse potius, quam edidisse* Episcopi æstimarentur, ait Ambros. *in lib. de his, qui mysterijs initiantur, cap. 1.* Et similia habet Cyrillus Hierosolym. *præfat. in catechef. & catech. 18.*

Tertia cæremonia est, consecratio aquæ baptismalis, cum trina infusione chrismatis, crucis specie: cuiusmodi consecratio adhuc hodie fieri solet duntaxat in Sabb. Paschæ, & Pentecostes. Eius autem meminit Dionys. Areopag. *c.2. Ecclesiast. hierarch. p.2.* S. Cypr. *lib. 1. ep. 12.* Basil. *c.27. lib. de Spiritu sancto,* Ambr. *lib. 1. de sacram. c.5. & de his, qui mysterijs initiantur, c.3.* S. Aug. *homil. 27. ex 50. & l.6. contra Iuli. cap. 8.* Gratian. *c. in Sabbatho, d.4. de consecrat.* Videri potest Vasq. *disp. 166. in c.2.* Baron. *Ann. 417. ad fin.*

8 Quarta est, trina Dæmonis exsufflatio, & exorcismi, cum crucis signationibus: quales adhuc hodie ipso die, quo seu adultus, seu paruulus baptizandus est, à Sacerdote adhibentur, sicuti videre est in Pastorali, seu rituali Romano: Et in antiqua etiam Ecclesia semper in vsu erant, sicuti constat *ex Dionys. cit. loc.* Cyrill. Hierosol. *catech. 1. mystag.* Chrysost. *hom. de Adam, & Eua,* S. Aug. *lib. 1. de nupt. c.20. & l.2. c.18. l.6. contra Iulian. c.5.* Cælestino Papa *epist. 1. ad Episc. Galliæ, c.12.* Isidor. *l.2. de offic. cap. 20.* & videri potest Alex. Halensis *p.4. qu. 10.* S. Bonau. *in 4. d.6. a.3. q.3.* Iac. Pamelius *in cit. loc. ver. exsufflatur, & exorcizatur.* Petr. Thyræus *disp. de dæmoniacis, p.2. c.18.* Ratio huius cæremoniæ est, non quia Diabolus in non baptizatorum corporibus, tanquã obsessis, habitet: nec quia homo secundum naturam malus sit, sed quia ex lapsu primorum parentum originem peccat, atque iustitiæ priuationem trahit, & idcircò Diaboli infestationibus magis obnoxius est, vt S. Aug. docet *l.1. de symbolo ad Catechumen. c.1.* *Non creatura Dei in infantibus exorcizatur, aut exsufflatur, sed ille, sub quo sunt omnes, qui cum peccato nascuntur; est enim princeps peccatorũ. Ac per hoc propter vnum qui lapsus est; & omnes misit in mortẽ, missus est vnus sine peccato, qui omnes in se credentes perducat in vitam æternam, liberans eos à peccatis.*

Quinta est, salis gustatio. Sacerdos enim salem priùs à se benedictum in os baptizandi imponit, ad significandam cælestem prudentiam, & expurgationem à putredine peccatorum, quam homo per lumen, seu gratiam Baptismatis consequi debeat. Hæc cæremonia antiquitus etiam in Ecclesia vsitata erat, sicuti constat ex Origene *hom. 6. in Ezech.* S. August. *lib. 1. confess. cap. 11.* Concil. Carthag. 3. *can. 5.* Isidor. *lib. 2. de Ecclesiast. offic. capit. 20.* Raban. *lib. 1. institut. Cleric. cap. 27.* & alijs apud Gratianum *d.4. de consecrat. cap. ex hinc, cap. Sal.*

Sexta est, quòd Sacerdos Saliua aures, & nares baptizandi tingit; aures quidem, vt eas homo aperiat ad sermones Christi; nares autem, vt bonum odorem capiat pietatis æternæ, sicuti explicat S. Ambros. *lib. 1. de sacrament. cap. 1.* Rabanus *de instit. Clericorum, lib. 1. cap. 27.* quem refert Gratianus *cap. postea, eadem dist. 4.* & videri debet S. Thom. *qu. 71. art. 2.*

Septima est, abrenunciatio, quæ ad interrogationem Sacerdotis, Sathanæ, & omnibus operibus, ac pompis eius fit à baptizando; vel nomine eius à patrinis; sicuti videre est in Pastorali, idque ex antiquissimo tempore hucusque retentum esse, colligitur ex Dionys. *cit. cap. 2. p. 3.* Clem. *lib. 7. constitut. c.42.* Tertull. *lib. de corona militis, cap. 3.* Cyrill. *catech. 1. mystagog.* S. Ambros. *lib. 1. de sacram. c.2. & lib. de ijs, qui initiantur mysterijs, capit. 2.* Hieron. *in c.6. Amos,* qui etiam notant; Renunciantem ad Occidentem constitutum fuisse, vbi est locus tenebrarum; sed mox iterùm conuersum esse ad Orientem, vbi lucis regio est.

Octaua est, quòd homo baptizandus à Sacerdote oleo benedicto, quod Catechumenorum dicitur, in scapulis, & pectore vngi solet: sicuti etiam olim in more fuisse, testatur Amalarius *libr. 1. de instit. Cleric. c.27.* & S. Chrysost. *hom. 6. in cap. 2. epist. ad Coloss.* *Inungitur* (baptizandus) *more athletarum, qui stadium sunt ingressuri.* Et similia habet S. Ambr. *lib. 1. de sacram. cap. 2.* Vide etiam Innoc. III. *cap. vn. de sacrament. Vnct. §. quia verò.*

Nona est, Fidei professio, siue symboli recitatio, quam baptizandi proprio ore; si adulti sint, & paruuli per sponsores, seu patrinos, ad Sacerdotis interrogationem facere debent, eiusque rei meminit etiam Dionys. *in cit. p.2. de Ecclesiast. hierarch.* Clem. Rom. *lib. 7. constit. c.41.* S. Cypr. *lib. 1. epist. 6.* S. Ambros. *lib. 1. de sacram. c. vlt.* Hieron. *in dialog. aduersus Luciferian.* S. August. de Victorino Rom. Rhetore disserens, *lib. 8. confess. cap. 2.* *Vt ventum est ad horam profitendæ fidei, quæ verbis certis, conceptis, retentisque memoriter de loco eminentiore in conspectu populi fidelis Romæ reddi solet ab ijs, qui accessuri sunt ad gratiam tuam, &c.*

Inter cæremonias, quæ ipsum Baptismum comitantur, primo loco numerari potest. Quòd sacramentũ istud ordinariè, & nisi necessitas, v.g. propter asperum hyemis frigus, aliud postulet, ministrari non debet, nisi in loco sacro, seu baptisterio, vbi fontes sacri ad hoc specialiter destinati sunt, *Clem. vn. de Baptismo,* vbi tamen excipiuntur Regũ, & Principũ liberi; quãquam etiã hos, non in loco profano, sed oratorio, aut sacello baptizari oportet.

Secundò: Quod Baptismus conferatur per affusionem aquæ, vel per immersionem hominis, eamque vnam, aut trinam. Nam hæc etiam ad accidentales ritus pertinet; cùm ad sacramẽti substantiam quæuis corporis ablutio per aquam facta sufficiat.

Tertiò; Quod sponsores, seu patrini adhibeantur, qui baptizandum teneant, pro paruulo respondeant, eique nomen imponant: sicuti etiam olim in circumcisione, cui Baptismus successit, imponi solebat, sicuti constat *ex cap. 1. Lucæ.* Verùm de patrinis specialiter dicam *cap. seq.*

Denique cæremoniæ, quæ ipsum Baptismum sequuntur, sunt hæ; Prima est vnctio chrismatis in vertice baptizati, sicuti constat *ex cap. si quis de alio, d.4. de consecr.* vbi dicitur, chrisma recens esse oportere, siue eodem anno in die Cœnæ Domini consecratum, quod intelligi debet secluso casu necessitatis, seu imminentis mortis, in quo etiã veteri chrismate vtendum foret, qua de re Mirand. *in Man. t.1. q.43. a.4.* Eiusdemque cæremoniæ meminerunt Patres, Dionys. *cit. c.2.* Nazianz. *orat. 40. in sacrum Baptisma.* Ambros. *lib. 3. de sacram. c.3. & lib. de ijs, qui initiantur, c.6.* Hieron. *dial. aduersus Luciferian.* Concil. Arausican. 1. *can. 1.*

9 Quamuis autem primis sæculis omnis vnctio chrismatis à solis Episcopis fieri solita sit; postea tamen introductum, vt ea, quæ in vertice fit, Presbyteris committi possit, sicuti constat *ex annotatis in vita,* Sylu. 1. *Concil. Carthag. 4. can. 36.* Tol. 1. *can. 20.* Chrismatio autem in frõte Episcopis semper reseruata fuit. Qua de re vide, quæ scribit Alcuinus *de diuin. offic. c. de Sabbatho sancto.* Significat autem hæc vnctio in vertice, ait Catech. Roman. *p.2. de Baptismo, n.57.* Baptizatum *ab eo die Christo capiti tamquã membrum coniunctum esse, atque eius corporis insitum, & ea re Christianum à Christo; Christum verò à chrismate appellari.* Cyrill. verò *catech. 3. mystag.* ait, Quod chrisma *imaginem gerit illius, quo vnctus est Christus hoc autem est Spiritus sanctus.*

Altera est, Vestis candida, qua recens baptizatus induebatur, & vsque ad Dominicam *Quasi modo* gestare debebat, in signum puritatis animæ, sicuti Ambrosius testis est *lib. de ijs, qui initiantur, cap. 7.* *Accepisti vestimenta candida, vt esset indicium, quod exueris inuolucrum peccatorum, indueris innocentiæ candida velamenta.* Sed & hodie quoque obseruatur, vt candida vestis capiti infantis iniiciatur.

Tertia est, Cereus accensus, qui baptizato in manus datur, ad significandum, fidem charitate inflammatam, quæ in Baptismo accepta, vsque ad vitæ finem seruanda, bonorumque operum studio augenda est: vt cùm Dominus vocauerit ad nuptias, cum face charitatis ardente possimus occurrere ei. Huius cæremoniæ meminit etiam Nazianz. *cit. orat. 40.* & Nicetas ibid.

Quarta cæremonia est, Lactis, & mellis degustatio, quam olim vsitatam fuisse, testantur Tertull. *lib. de corona militis, c.3.* Hieron. *cit. dialogo aduersus Luciferian.* Et videtur hoc significasse, quod baptizati tamquam modò geniti infantes lac spirituale concupiscere, & gustare debeant, quàm suauis sit Dominus. Verùm hæc cæremonia in desuetudinem abijt. Vide plura apud Vasquez *disp. 166. cap. 6.* Henriq. *lib. 2. cap. 13.*

10 Ad extremum id notandum est; Cùm priuatim collato Baptismo, propter casum necessitatis cæremoniæ omissæ fuerunt, postea sublato periculo in Ecclesia supplendas esse, sicuti constat ex praxi Ecclesiæ, & colligitur *ex cap. 1. de sacram. non iterandis.* Atque hoc etiam de exorcismis intelligendum esse, docet Richard. *in 4. distinct. 6. art. 6. quæst. 1.* Viuald. *in Candelabro, de Baptismo, cap. vltim. num. 18.* Victor. *de Baptismo, numer. 38.* & habetur in Pastorali Romano; eo obseruato, vt cùm Minister homini baptizato Dæmonis eiectionem, atque gratiæ cœlestis donum precatur, intentionem suam referat ad perfectiorem Diaboli, qui nunquam omninò infestare desistit, repulsam, vberioremque gratiæ cœlestis communicationem. Vt proinde non intelligã, cur dixerit Paulus Comitol. *lib. 1. resp. moral. q.12.* sacrilegium fore, & maximã sacramẽti iniuriam, si Parochus puero priua-

priuatim baptizato, postea in Ecclesia exorcismus ad Dæmonem profligandum adhibeat.

Atque hæc quidem doctrina de supplendis cæremonijs obseruari debet tempore pestilentiæ cessantis: cùm enim infantes ex matribus peste infectis editi, in magno repentinæ mortis periculo versentur, frequenter accidit, vt priuatim baptizari debeant: neque tunc vacat semper Sacerdotibus omissas cæremonias in templo supplere, ideòque post pestilentiam, si superuiuant, ad Ecclesiam ducendi erunt.

Sed quid si homo, v.g. ab hæreticis in infantia absque solemnitatibus baptizatus erat, adoleuit; debetne, postquam ad Fidem Catholicam reuersus est, ad Ecclesiam perduci, vt omissæ solemnitates suppleantur? Respondeo; Non esse apud nos talem consuetudinem, fortasse ne rudis populus existimare possit, nos hæreticorum baptisma, debita forma collatum tamquam minus validum improbare. Alioquin verò, si sine scandalo fieri possit, nihil erit alienum ab Ecclesiæ vniuersalis consuetudine, etiam in adultis, præsertim adolescentibus, omissas solemnitates supplere, sicuti ex Rituali Romano manifestum fiet: compertum enim fuit, fideles, qui priuatum baptismum sine exorcismis, alijsque solemnitatibus acceperunt, à Diabolo magis infestari solitos esse.

CAP. IX.

DE PATRINIS.

SVMMARIVM.

1 *Patrinus, seu spiritualis pater baptizati, hodie plerumque obligatione instruendi liberatus est, cum pueri à parentibus, & ludimagistris in Fide instrui soleant.*

2 *Ad munus patrini tria necessariò requiruntur; vsus rationis, sacramentum, & intentio.*

3 *Religiosi patrini esse non debent; nisi ad Episcopatum translati sint.*

4 *Patrinus vnus esse debet, ipsisque mas, si puer baptizandus est; aut fæmina, si puella baptizanda: vel ad summum duo, mas, & fæmina. Attamen si plures tanquam patrini admittantur, credibile est, omnes cognationem spiritualem contrahere.*

5 *In priuato Baptismo, qui necessitatis tempore confertur, opus non est patrino: Si tamen quispiam ex proposito hoc munus tunc obeat spiritualem cognationem contrahit.*

6 *Improbari non potest consuetudo, secundum quam quibusdam locis Catholici patrini existunt filijs hæreticorum, baptizante illos Ministro hæretico in forma SS. Trinitatis.*

7 *Hæreticus ordinariè, & sine graui causa, ac necessitate, non potest admitti, vt patrinus.*

1 Patrinus dicitur quasi spiritualis pater, nutritius, ac pædagogus hominis baptizandi, qui eum ob solemnem sponsionem suam, accedente etiam Ecclesiæ præcepto, in Christiana Fide, cùm necesse fuerit, instruere, præsertim Symbolum, & orationem Dominicam edocere, obligatus est, iuxta *c. vos ante, d. 4. de consecr.* & docet S. Aug. *serm. 215. de temp.* S. Th. *q. 67. art. 8.* Verùm vbi baptizati inter fideles educantur, atque à parentibus, parocho, vel ludimagistro in Fide Catholica instrui solent, tali obligatione fermè liberati sunt patrini, sicuti notauit idē S. Tho. *loc. cit.* & ibid. Suar. Ægid. ConincK. Sà *ver. Baptism. n. 5.* Henriq. *l. 2. c. 14. n. 11.* Addit Ægid. susceptorem, siue patrinum tali obligatione tantùm teneri, dum baptizatus rudis est in doctrina Christiana; quo semel bene instructo, cessat obligatio: quia non amplius ille paruulus est, & pædagogo indigens.

2 Ad munus patrini quædam conditiones requiruntur, vt validè obeatur: Prima est rationis vsus; Nam infans, seu qui rationis discretionem assecutus non est patrinus esse nequit; præter hoc tamen certa ætas ad id munus non requiritur, sicuti ex communi testatur Nau. *lib. 4. consil. 2. de cognat. spirit. edit. 2.* Henriquez *lib. 12. cap. 11. num. 2.* Sanchez *lib. 7. disput. 61.* contra Abb. *cap. debitum, num. 3. de Baptismo.*

Altera est sacramentum: Nam non baptizatus non potest esse patrinus in Baptismo; & non confirmatus non potest esse patrinus in Confirmatione, sicuti habetur expressè, *in c. in Baptismate, d. 4. de consecr.* Idque intelligendum, vt etiam inualidè munus patrini suscipiant; ideòque cognationem spiritualem non contrahant. Quæ est certa sententia, quod attinet ad non baptizatū; & probabilior, quod attinet ad non confirmatum, si aliquem ex Confirmatione suscipere attentet, quam tenet Gl. *in cit. cap. in Baptismate.* Alens. *in 4. p. q. 28. mem. 4. a. 3. §. 1.* Victor. *de Confirmat. ad fin.* Henriq. *lib. 3. c. 3. n. 3.* Tolet. *lib. 2. c. 24.* Viuald. *de Baptismo, c. vlt. n. 29.* Sanch. *lib. 7. disp. 90. n. 20.* contra Sotum *in 4. dist. 24. qu. 1. art. 5.* Nauarr. *lib. 4. consil. 1. de cognat. spirit. edit. 2.* Sylu. *ver. Matrimon. 8. num. 7. dicto 12.* Tabien. *ver. Confirmatio sacramentalis, qu. 8.* Sà *ver. matrimonium*, vbi de impedimento cognationis spiritualis, *n. 5.* Rodriq. *tom. 1. summ. c. 227. concl. 4.*

Tertia est intentio. Etenim vt aliquis verè patrinus censeatur, atque spiritualem cognationem contrahat, non sufficit eum materialiter tantum tenere, sed requiritur formalis intentio gerendi munus spiritualis patris, secūdùm Ecclesiæ consuetudinē.

Prætereà quædam personæ sunt, quæ validè quidem patrini munus obire possunt, sed non licitè: Primò hæretici, apostatæ, & qui moribus infames sunt.

Secundò, Monachis prohibitum est, ne in sacramento Baptismi, vel Confirmationis susceptores sint, vti constat *ex c. placuit commune, 6. qu. 1. c. non licet, 5. d. 4. de consecrat. c. Monachi, sed. d. 3. Monachi sibi compatres, vel commatres non faciant nec osculentur fœminas.* Existimat verò Ægid. ConincK. *3. p. q. 67. art. 7. n. 56.* Nomine Monachorum eos tantùm intelligendos esse, qui solitudinem colunt, & sibi tantùm, non alijs vacant; non autem Religiosos Mendicantes, qui etiā alijs erudiendis operā nauant.

3 Sed contrarium mihi placet, omnibus Religiosis, saltem claustralibus, secundùm sacros canones, prohibitum esse munus patrini suscipere: quod etiam significat Sanch. *lib. 7. de matrim. disp. 60. num. 21. & lib. 6. moral. cap. 6. nu. 24.* Rodriq. *to. 2. regul. qu. 58. art. 3.* & alij communiter. Quia ratio prohibitionis in omnibus locum habet: ne ob spiritualem cognationem contractam, nimia familiaritas cum sæcularibus, præsertim fœminis, contrahatur. Excipiunt tamen Rodriq. & Sanchez, cùm Gloss. recepta *in cap. statutum, 18. quæst. 1. ver. absolut.* quòd Religiosus Episcopus compater fieri possit.

Tertiò, parens non debet propriam prolem suscipere, sicuti constat *ex c. peruenit. c. dictum est, 30. q. 1.* & docet S. Th. *q. 67. a. 8. ad 2.* Adeò, vt si extra necessitatem, ac temerè propriam prolem suscipiat, cognationem spirituale cum coniuge contrahat, ideoque debitum petere nō possit, vt dicā in materia de Matrimonio.

Quartò, minus decens est, vt duo coniuges simul alienam prolem suscipiant, vti constat *ex cap. vlt. 30. qu. 4.* Quamuis id consuetudine cohonestari potest, teste Sanch. *lib. 7. de matrim. disp. 57. nu. 5.* Imò Nau. *cap. 22. n. 39.* Viuald. *in candelabro, cap. vlt. nu. 29.* absolutè negant, id hodie illicitum esse. Quare ConincK. *t. 2. disp. 32. dub. 2. concl. 2.* rectè monet, duos coniuges simul suscipientes non contrahere cognationem spiritualem: nam alioquin talis susceptio grauiter ipsis prohibita esset.

4 Denique patrinus vnus esse debet, isque mas, si puer baptizandus: & fœmina vna, si puella baptizanda sit, vel ad summum duo, mas, & fœmina: siue puer, siue puella baptizetur, *c. non plures, d. 4. de consecrat. c. quamuis, de cognat. spiritual. in 6.* iunct. Trid. *sess. 24. cap. 2. de reform. matrim.* Vbi seuerè præcipitur Parochis, sub pœna ab Ordinario ipsis infligenda, vt ante omnia sciscitentur, quem, vel quos ij, quibus hæc cura incumbit, elegerint ad munus patrini: & præter eum, vel eos, neminem alium admittant: quòd si alij vltra designatos (puta à parentibus, vel in eorum defectum à Parocho) accesserint, & baptizatum tetigerint, cognationem spiritualem nullo modo contrahant. Videtur autem Concilium duntaxat hoc statuere in casu, quod vltra vnum, vel duos à parentibus, vel similibus personis designatos; vel si hi plures designarant, præter eos, qui à Parocho electi, alij accesserint, vt veri patrini non sint, neque cognationem spiritualem cōtrahant. Sin autem, nemine designante, aliqui accesserint; vel si plures, quàm duo designati, neque à Parocho reiecti fuerint, propter negligentiam, aut ignorantiam, tunc probabilius est, omnes veros patrinos fore, atque cognationem spiritualem contracturos, sicuti docet Nau. *c. 22. num. 39.* Henriq. *cit. cap. 11. nu. 3.* Sà *ver. matrim. de impedim. cognat. spiritual. num. 3.* Viuald. *cit. cap. vlt. num. 30.* Suar. *tom. 3. qu. 67. art. 8.* Rodriq. *tr. 1. summ. c. 227. num. 1.* Nam constitutio correctoria iuris antiqui extendi non debet vltra casum expressum; Concilium autem solùm expressit casum, quo vltra designatos alij accesserint, & nihil dixit de casu, quo vel nullus designatus, vel plures, quàm duo designati, & admissi sunt. Ergo tunc standum est dispositioni iuris antiqui, *cit. cap. quamuis*, sicuti etiam declarauit Congregatio Cardinalium *super sess. 24. c. 2. de reform. matrim.* cum hac tamen moderatione, vt si vnus tantùm tangat, vel è manibus baptizantis prolem immediatè suscipiat, ille solus cognationem contraxisse censendus sit; non etiam alter, vel alij, quamuis præsentes assistant.

5 Restant Quæstiones: Prima. An, & quatenus patrini munus etiam in Baptismo priuato, tempore necessitatis conferendo, locum habeat? Respondeo & dico I. Nullum est Ecclesiæ præceptum, vt in tali Baptismo patrinus adhibeatur. Ita Sotus *in 4. d. 42. q. 1. ar. 1.* Henriq. *lib. 2. c. 18. in fin.* Sanch. *lib. 7. disp. 62.* Suar. *q. 67. ar. 8.* Rodriq. *cit. cap. 227. concl. 2.* contra Zambr. *de Baptismo, c. 1. lib. 18. num 7.* Cùm enim tali casu necessitatis parentes fermè non possint idoneos eligere ad munus patrini, credibile non est, Ecclesiam talem eis obligationem imponere voluisse. Sed etsi aliquis in hoc casu materialiter teneat infantē baptizandum,

dum, non ideò patrinus eius efficitur, vt suprà dictum.

Dico II. Si aliquis in priuato Baptismo infantem teneat ex proposito, vt patrini munus obeat, verus patrinus fieri videtur, atque cognationem spiritualem contrahere. Ita Nau. *cap. 22. n. 40.* Viuald. *vbi de cognat. spirit. n. 10.* Armill. *ver. matrim. 14.* Sà *cit. n. 5.* Suar. *cit. ar. 8. in fin.* ConincK. *cit. disp. 32. dub. 2. concl. 5.* Zambr. *cit. c. 58. n. 4. argum. c. ad limina, c. de eo, 30. q. 1.* contra Sanch. *cit. disp. 62. n. 15.* Rodriq. *cit. concl. 1.* ea ratione motos, quia adhibere patrinum est cęremonia instituta pro baptismo solemni; ergo vbi talis Baptismus non est censeri non debet verus patrinus, qui tenet: aut suscipit. Resp. Patrinũ nõ tantùm adhiberi Baptismo propter maiorem eius solemnitatem, sed multò etiam magis propter obligationem instruendi baptizatum. Tametsi autem Ecclesia non præcipiat, vt talis patrinus, seu spiritualis nutritius adhibeatur in Baptismo priuato; quia plerumque imminẽte periculo adhiberi non potest; tamen non prohibet etiam, quominus verè interueniat. Ex quo colligitur, quòd in priuato Baptismo, qui ob mortis periculũ infanti confertur, pater non debeat suscipere, aut tenere tanquam patrinus: quia in hoc casu nullo patrino opus est.

Altera Quæstio: Verùm Catholicus, rogatus à Lutherano hæretico, vt prolem suam è sacro fonte suscipiat, baptizante eam Ministro Lutherano, in forma sacrosanctæ Trinitatis, parere possit? Pro parte negante videtur esse primò: Quòd communicatio in sacris cum hæreticis, fidelibus interdicta sit: hæc autem est communicatio in sacris, quod vel eo argumento colligitur, quia patrinus Catholicus cum baptizato, & baptizati parentibus, ratione huius ex baptismo subleuationis, spiritualem cognationem contrahit: Ergo, &c.

Secundò, Quia Lutherani hæretici, licet substantialem modũ Baptismatis obseruent, accidentales tamen Ecclesiæ cęremonias per contemptum omittunt, & loco earum concionem habent, quam eorum hæreticam consuetudinem patrinus Catholicus, per se vel procuratorem suum assistendo, approbare videtur; non sine scandalo, vel fortasse etiam tacita alienæ fidei professione. Propter quam rationem hanc partem quęstionis videtur tenuisse Nau. *lib. 1. consil. 1. de constit. n. 66. edit. 2.* Azor. *t. 1. lib. 8. c. 11. q. 9.*

6 Sed contraria sententia videtur vera, saltem in Germania nostra, vbi Communicatio, & pax inter Catholicos, & Lutheranos viget, ita vt ex rationabili causa etiam matrimonia inter eos instituantur, prout dicam infrà *tr. 10. p. 4. c. 14.* Probatur primò: Quia patrini officiũ est, vt externa susceptione profiteatur, quòd hominem modò spiritualiter genitum sacra vnda Baptismatis, suscipiat in curam suam, tanquam spiritualis eius nutritius, ac pedagogus. Id autem præstare, ac profiteri Catholicum nihil impedit, tametsi infans ab hæretico baptizetur in forma SS. Trinitatis: Cùm enim talis infans verè sit effectus Ecclesiæ membrum, indiget instructione, & informatione in Fide, ac vita Christiana; quam ipsi Ecclesiæ Prælati facere deberent; sed quia eis non vacat, ideò ipsorum loco ex antiquissima consuetudine adhibetur homo alius idoneus, qui in suam instructionem, ac tutelam suscipiat baptizatum, sicuti docet S. Th. *p. 3. q. 67. art. 7. in corpore.*

Secundò: Quia patrinus Catholicus suscipiendo ex sacro fonte baptizatum à Ministro hæretico, neque actiuè, neque passiuè concurrit, aut vllo alio modo cooperatur ad indebitam ministrationem Baptismi, sicuti consideranti manifestum erit: Interim verò impedit, vt baptismus, qui indebitè, seu non seruatis accidentalibus Ecclesiæ cęremoniis à Pręstdicante ministrandus erit, minus malè, & incongruè administretur. Cùm enim alioquin patrinus hæreticus adhibendus fuisset, qui tacitè profiteretur, se prolem Ecclesiæ modò genitam, & ab eadem receptam, in hæresi instructurum esse, hoc nefas impedit Catholicus, quando eũ pręueniens, cum voluntate ipsorum parentum accurrit, & seu expressè, seu tacitè, ipsoque facto protestatur, se hunc Ecclesiæ filium in vera Fide, quatenus sibi possibile erit, informaturũ esse.

Ad primam rationem pro negante sententia allatam respond. Post extrauagantem Concilii Constantiensis; *Ad euitanda*, communicationem cum hæreticis, aliisque excommunicatis nominatim non denunciatis, neque in sacris, nec politicis rebus, fidelibus interdictam esse, dummodo communicatio non sit in exercitio hæretico, vt communicans censeatur facere contra externam veræ, & orthodoxæ Fidei professionem; qualis hæc patrini communicatio non est, cum, vt suprà dictum, non in alia re, seu actiuè, seu passiuè, materialiter, seu formaliter communicet, quã quòd puerum per ministerium Prædicãtis hæretici, Ecclesiæ Catholicæ filium effectum, quasi nomine eius, in suã curã, & protectionẽ suscipiat; hęc verò non hæreticæ, sed catholicæ Religionis professio, atque exercitium est. Neque obstat, quod obiicitur de cognatione spirituali contrahenda, ea enim secundùm Ecclesiæ institutionem sequitur ex Baptismo, nõ quatenus malè, sed quatenus rectè, & validè etiam ab hæretico administratur. Quòd si talis cognatio, seu compaternitas obesse deberet, quominus Catholicus licitè suscipere posset baptizatum ab hæretico, vel filiũ hæretici, impedire etiam deberet, quominus catholicus baptizare posset filium hominis hæretici, quandoquidem etiam cum ipso spiritualis cognatio, seu compaternitas contrahitur.

Ad secundam rationem patet etiam in dictis responsio. Et addo, quod potiùs parentes hæretici adhibentes patrinum Catholicum, dent signum professionis Catholicæ, vel saltem, quod filium catholicè instrui contenti sint. Si tamen subsit periculum scandali, vel quòd parentes hæretici ea intentione adhibere velint patrinum catholicum, vt ad suam sectam se inclinatum eare ostendat, tum catholicus expressam protestationem præmittere deberet, quòd baptizatum suscipere velit, vt patrinus catholicus; eum, quando opus habuerit, catholicè etiam informaturus, quatenus ipsi possibile erit.

Accedit denique, quòd catholicus infantem suscipere renuat, quia à Lutherano prædicante baptizatur, causam scandali pręberepoterit, existimantibus hæreticis, ideò eũ refugere, quod ipsorum Baptismum, tanquam inualidum contemnat, & abhorreat.

7 Tertia Quæstio. An permitti possit, vt cùm infans à Sacerdote catholico baptizatus, adhibeatur patrinus hæreticus? Respondeo, & dico I. Certum est, ordinariè id esse illicitum. Etsi enim id sacris canonibus expressè prohibitum non reperiam, sed tantùm ne infidelis, seu non baptizatus patrinus existat, tamen ius ipsum naturale, ac diuinum, supposita institutione sacramenti, & sacræ huius cœremoniæ, præcipit, vt adhibeatur patrinos idoneus ad instruendum baptizandum in Fide Catholica, sponsionemque pro eo faciendam: qualis non ita est hæreticus, vti catholicus. Et accedit communis DD. consensus.

Dico II. Si grauis causa, seu necessitas postulet, permitti potest, vt hæreticus ad suscipiendum infantem designetur. Hæc est praxis, quam ante paucos annos in inferiore, & superiore Germania viri pij, ac docti exercuerunt. Exemplum est: In parochia, cui nuper Sacerdos catholicus, expulso Ministro hæretico, pręfectus est, parentes hæretici deferunt filios suos ad Baptismum, designato patrino hæretico. Hoc casu repellere patrinũ nimis difficile, & quasi impossibile est: tum quia Catholici eo loco vix vlli sunt, qui patrini esse possint: tum quia parentibus numquam in germania persuadebitur, vt ipsis ius patrinos designandi adimatur: Exigere autem, seu à parentibus, seu à patrinis, vt statim Fidẽ Catholicam amplectantur, vel se posteà amplexuros promittant, consultum haud est: cùm enim in Fide Catholica nondũ instructi sint, tam breui tempore, quo Baptismi conferendi necessitas vrget, instrui non possint, vt prudenter eam amplectantur; profectò promissionẽ illam nõ nisi fictè, & contra conscientiam suam faciẽt, sine vlla vtilitate, bonoq; euentu. Quare hoc casu nisi patrini hęretici à parentibus designati liberè admittantur, permittendũ erit, vt vel infantes ab obstetricibus priuatim baptizentur: vel ad hæreticũ Ministrum extra parochiam deferantur: nisi dicere velis, quòd Sacerdos catholicus baptizare debeat, nullo adhibito patrino, contra Ecclesiæ vniuersalis consuetudinẽ, cum nõ paruo scandalo, & multorũ querelis. Igitur, vt hæc grauiora incommoda vitentur, admittendus est patrinus hæreticus, sine vlla eius promissione. Sacerdos tamen ante Baptismũ palàm edicere deberet: infantẽ in Fide Catholica baptizari, in eaque instruẽdum fore, si ad vsum rationis peruenerit: Quamobrẽ, nec parentes, nec patrinos hanc eius instructionem impedituros esse; quin potiùs patrinos admitti, tamquam sponsores huius Fidei in qua baptizatur.

Nunc probatur hæc praxis: Nam hæreticus, qui legitimè baptizatus est, absolutè capax est muneris patrini; ita vt ex eo spiritualem cognationem contrahat: cur autem non conuenienter, seu illicitè adhibeatur, tres causæ afferri possunt: Prima. Quia non censetur sponsionẽ facere pro infante, tanquam Fidem Catholicã suscepturo: Sed contrà est: Quòd cùm infans à catholico Ministro in Fide Catholica baptizetur, satis appareat, spõsionem eius non aliter admitti, quàm secundùm hanc Fidem: præsertim, si Sacerdos apertè id edicat, & commonefaciat, vt suprà dictum est. Quamobrem sæpè accidit, vt ipsimet etiam hæretici posteà non permittant aliquẽ à Fide Catholica abstrahi, quia meminerunt, se pro illo in hac Fide à Sacerdote baptizato, spopondisse.

Secunda: Quia hæretici patrini non sunt idonei ad instruendũ baptizatum in Fide Catholica. Verùm hodie infantes, & pueri vix vnquam à patrinis suis instruũtur; sed à Ludimagistris & Parochis: ideòque obligatio & officium instruẽdi nunc ferè ablatum est à patrino. Deinde multùm iuuabit protestatio Sacerdotis, quòd proles in Fide Catholica in qua baptizatur, educanda sit: nam inde sequitur, educationi patrini hæretici committendum non fore, nisi & ipse ad Fidem Catholicam conuertatur.

Tertia; Quia ex ea re infantibus imminet periculũ peruersionis, & discessus à vera Fide, si parentibus, aut ipsis patrinis hæreticis restituendi sint. Verùm hoc periculum admodum probabile, & propinquum non esse, dictum est suprà hoc tract. c. 5. n. 22.

TRACTATVS TERTIVS.

DE SACRAMENTO CONFIRMATIONIS.

CAP. I.

DE NATVRA, ET INSTITVTIONE huius Sacramenti.

SVMMARIVM.

1 *Confirmatio est verum nouæ legis sacramentum à Christo institutum, Ioan. 20.*

2 *Sacramentum Confirmationis tamquam stabilis cæremonia semper in Ecclesia vsurpatum fuit.*

1 Confirmatio est *nouæ legis sacramentum, quo homo baptizatus, ex Christi institutione, spiritualis gratiæ augmentum, ac robur accipit, per chrismatis in fronte vnctionem sub certa verborum forma, ab Episcopo datam.* Esse nouæ legis sacramentum, sumitur ex S. Ioan. *cap.* 14. *&* 16. Luc. 24. *Actor.* 1. quibus locis Dominus, post suum in cœlos ascensum, virtutem, ac robur sancti Spiritus se missurum promisit in die Penteeostes, quando Apostoli à Spiritu sancto, specie visibili descendente, confirmati fuerunt, ad Christi Fidem liberè profitendam, *Act.* 2. Fuit verò modus iste confirmationis extraordinarius, ac specialis, per signa & prodigia diuinitus data. Deinde verò Apostolorum ministerio aliis Christi fidelibus, post acceptum Baptismum, eadem plenitudo gratiæ per manuum impositionem, tamquam certam, & stabiliter in Ecclesia mansuram cæremoniam, conferri solebat, sicuti constat *ex cap.* 8. *Act.* vbi legimus; Quòd Apostoli, cùm audissent, Samariam recepisse verbum Dei, miserint ad eos Petrum, & Ioannem; *qui cùm venissent, &c. imponebant manus super illos* (qui credebant, & baptizati erant) & *accipiebant Spiritum sanctum*. Et *Actor.* 16. *Cum imposuisset illis* (qui baptizati erant) *manus Paulus, venit Spiritus sanctus super eos*. Ex quo ita argumentari possumus: Apostoli hanc cæremoniam impositionis manuum super baptizatos numqnam adhibuissent tamquam certum symbolum accipiendi Spiritus sancti, nisi huius rei promissionem à Christo habuissent: Atqui Apostolos manuum illam impositionem, tamquam certum symbolum accipiendi Spiritus sancti erga baptizatos vsurpasse, constat ex Actib. Apostol. præcipuè ijs verbis *cap.* 8. *Cùm vidisset Simon, quia per impositionem manus Apostolorum daretur Spiritus sanctus, obtulit eis pecuniam, dicens: Date & mihi hanc potestatem, vt cuicumque imposuero manus, accipiat Spiritum sanctum.* Ergo sequitur, habuisse Apostolos à Christo promissionem huius spiritualis doni per talem cæremoniam certò conferendi; adeoque fuisse hoc vnum ex sacramentis nouæ legis.

2 Enimuerò hanc ipsam Spiritus sancti communicationem per sensibilem illam cæremoniam, & vno verbo, Confirmationis sacramentum, non solùm Apostolorum tempore vsurpatum fuisse, sed deinceps semper in Ecclesia permansisse, colligitur, tum ex promissione Christi omnibus fidelibus vniuersim facta. Ioan. 14. *Ego rogabo Patrem, & alium Paraclitum dabit vobis, vt maneat vobiscum in æternum.* Et Ioelis 2. *Et erit nouissimis diebus, dicit Dominus, effundam de Spiritu meo super omnē carnem.* Quam promissionem in omnes factam esse testatur S. Petrus ib. *num.* 38. 39. tum verò ex constante PP. traditione, Dionysio Areopagita, Tertulliano, Cyrillo, Ambrosio, qui (vti vidimus *tract.* 2. *cap. vlt.*) tria sacramenta, videlicet sacri baptismi, Chrismatis, seu manus impositionis, & Eucharistiæ pariter recensent; quia hæc ordine, eodem die etiam infantibus, olim conferri solita erant, sicuti habetur expressè in Ordine Romano *cap. de officio Sabbathi*; apud Gennadium *de Ecclesiast. dogmatib. cap.* 52. & colligitur ex S. Dionys. *de Eccles. hierarch. cap.* 7. *par.* 3. Catechesibus Cyrilli, & Ambrosij. His accedunt alii, S. Cyprianus *in epist. ad Iubaianum*, ita scribens: *Tantummodo quod deerat, id à Petro & Ioanne* (Actuum *cap.* 8.) *factum est, vt oratione pro eis habita, & manu imposita, inuocaretur, & infunderetur super eos Spiritus sanctus. Quod nunc quoque apud nos geritur, vt qui in Ecclesia baptizantur, præpositis Ecclesiæ offerantur, & per nostram orationem, & manus impositionem, Spiritum sanctum consequantur, & signaculo dominico consummentur.* Et *libr.* 2. *epist.* 1. *Tunc demum plenè sanctificati, & filij Dei esse possunt, si sacramento vtroque* (Baptismatis, & manus impositionis) *nascantur.*

Similia habet Pacianus *in lib. de Baptismo, to.* 1. aliàs 3. *bibliothecæ SS. Patrum*, in illa verba S. Ioannis *cap.* 2. *Quotquot enim receperunt, dedit eis potestatem filios Dei fieri*, loquens: *Hæc compleri aliàs nequeunt, nisi Lauacri, & Chrismatis, & Antistitis sacramento. Lauacro enim peccata purgantur, chrismate sanctus Spiritus superfunditur: vtraque verò ista manu, & ore Antistitis impetramus*, id est, consequimur: *atque ita totus homo renascitur, & innouatur in Christo.* Et *in epistol.* 1. *ad Sympronianum*, hæc duo sacramenta ipsi Pœnitentiæ sacramento præponit, ita scribens: *Si ergo & lauacri, & chrismatis potestas, maiorum longè charismatum ad Episcopos descendit, & ligandi quoque ius adfuit, atque soluendi.*

S. Hieron. *dialog. aduersus Luciferian. An nescis etiam Ecclesiarum hunc esse morem, vt baptizatis postea manus imponatur, & ita inuocetur Spiritus sanctus; Exigis, vbi scriptum sit? In Actis Apostolorum. Etiamsi scripturæ auctoritas non subesset, totius orbis in hanc partem consensus instar præcepti obtineret.* Quæ verba licet in persona Luciferiani proferantur, tamen posteà à Hieronymo approbantur, his verbis: *Disce hanc obseruationem ex ea auctoritate descendere, quod post Ascensionem Domini Spiritus sanctus ad Apostolos descendit.*

S. August. *lib.* 15. *de Trinit. c.* 26. *Orabant* Apostoli Actorum 8.) *vt veniret in eos, quibus manus imponebant, Spiritus sanctus; non ipsi eum dabant. Quem morem in suis Præpositis etiam nunc seruat Ecclesia.* Et paulò pòst: *Dominus ipse Iesus Spiritum sanctum non solùm dedit, vt Deus, sed etiam accepit vt homo, &c. quoniam vnxit eum Deus, non vtique oleo visibili, sed dono gratiæ, quod visibili significatur vnguento, quo baptizatos vngit.* Et *lib.* 2. *contra litteras Petilian. c.* 104. vocat *sacramentum Chrismatis, quod in genere visibilium signaculorum sacrosanctum est, sicut ipse Baptismus.* Et paulò pòst: *Discerne visibile sanctum sacramentum, quod esse, & in bonis, & in malis potest; illis ad præmium, his ad iudicium, ab inuisibili vnctione charitatis: quæ propria bonorum est.* Quibus verbis duplicem sacramenti effectum distinguit: characterem, & gratiam sanctificantem: quorum ille omnibus, qui sacramentum accipiunt, communis, & indelebilis est: sed effectus gratiæ proprius bonorum.

Theodoretus *in c.* 1. *Cantic. Sacri Baptismatis mysterium recordare, in quo, qui initiatur, post Sathanæ abnegationem, & Dei confessionem, veluti signo ac nota quadam regia, spiritualis vnguenti chrismate inuncti, sub ea visibili vnguenti specie, inuisibilem sanctissimi Spiritus gratiam suscipiunt.*

Circa institutionem huius sacramenti dubitari non debet, esse à Christo immediatè institutum ante Ascensionem suam, sicuti constat ea iis quæ dixi hoc lib. *tract.* 1. *cap.* 2. Verumtamen vlus, seu administratio huius sacramenti nulla erat ante Christi Ascensionem: Quia in hoc sacramento, inquit S. Thom. *qu.* 72. *art.* 1. *datur plenitudo Spiritus sancti, quæ non erat danda ante Christi Resurrectionem, & Ascensionem.* Iuxta illud Ioan. 7. *Nondum erat Spiritus datus; quia Iesus nondum erat glorificatus.* Ioan. 16. *Si non abiero, Paraclitus non veniet ad vos.*

De tempore verò, quo Christus hoc sacramentum instituit, maius dubium esse potest. Sed arbitror dicendum cum Soto in 4. *d.* 7. *quæst.* 1. *art.* 1. *circa* 1. Suarez *disput.* 32. *sect.* 2. Coninck. *qu.* 42. *art.* 1. *dub.* 2. Præcipuè, ac perfectè fuisse institutum post Resurrectionem Christi, Ioan. 20. cum Apostolis plenam potestatem Ordinis Sacerdotalis, & potestatis Episcopalis in corpus mysticum Ecclesiæ suæ contulit; *Sicut misit me viuens Pater, & ego mitto vos.* Quemadmodum enim Tridentinum Concilium *sess.* 14. *cap.* 1. eo loco, quod Christus Ioan. 20. Apostolis dedit potestatem remittendi peccata, rectè colligit, tunc præcipuè sacramentum Pœnitentiæ institutum fuisse, ita etiam ex eo, quod Christus tunc primum, & non antè, Apostolis ordinatis Episcopis, contulit potestatem conferendi fidelibus sacramentum Confirmationis, rectè colligimus, eo loco potissimùm, ac perfectè institutum fuisse. Neque his quidquam obstat, quod Christus post vltimam cœnam, egresso iam Iuda, huius sacramenti mentionem apud Apostolos, promissionemque fecisse credatur, quin etiam modum conferendi eos docuisse, vti colligunt Doctores *ex epist.* 2. Fabiani Papæ ad Orientales: quamobrem ex antiqua traditione obseruatur, vt in die Cœnæ Domini factum chrisma in Ecclesia renouetur, sicuti præter alios annotauit Sotus *in* 4. *d.* 7. *quæst. vn. art.* 1. §. *at notandum.*

CAP. II.

DE MATERIA HVIVS SACRAMENTI.

SVMMARIVM.

1 *Materia remota sacramenti confirmationis est chrisma ex oleo, & balsamo confectum, atque ab Episcopo benedictum; quæ omnia ad sacramenti essentiam spectant.*

2 *Materiæ, quibus ipsemet Christus vsus est in sacramentorum institutione, à Ministro benedici non solent, sicut illæ, quibus Christus vsus non est.*

3 *Probabilius est, quod Papa Sacerdoti simplici potestatem chrismatis consecrandi dare non possit.*

4 *Materia proxima huius sacramenti est vnctio chrismatis in fronte, facta manu Episcopi, in crucis formam: quæ omnia ad essentiam spectare videntur.*

5 *Credibilius est Apostolos semper confirmasse baptizatos per chrismatis vnctionẽ, & hanc ipsam vocari manus impositionẽ.*

1 ASsertio I. Materia remota huius sacramenti est chrisma, ex oleo & balsamo confectum, atque ab Episcopo benedictum. Ita expressè docet Concil. Florent. in *decret. Eugenij*, §. *secundum sacramentum*, & S. Th. *q. 72. ar. 2. & 3.* & constat ex perpetua traditione & vsu Ecclesiæ. Atque odoriferi huius, seu cum balsamo mixti vnguenti (quo baptizatos in fronte vngere solis Episcopis concessum erat) mentionem faciunt Clemens Rom. *lib. 7. constit. c. 44.* Auctor sermonũ de vnctione Chrismatis, apud S. Cyprian. Concil. Bracharense 3. *can. 4.* Greg. Turon. *lib. 3. de gloria Martyr. c. 51.* Gregor. Magnus in *cap. 1. Cantic.*

Circa hanc assertionem dubitatur primò; Vtrùm non tantùm oleum ex oliuis, sed etiam balsami admixtio sit materia necessaria sacramenti, ex Christi institutione? Negant Caiet. 3. *p. q. 72. a. 7.* Sot. *in 4. d. 7. q. 1. ar. 2.* Nau. *cap. 22. n. 8. & lib. 1. consil. 1. de sacra vnct. edit. 2.* Cou. 1. *resolut. c. 10. n. 4.* Viuald. *de confirmat. c. de materia, n. 2.* Victor. *in sum. n. 40.* Probant primò, auctoritate Innoc. III. *in c. 1. de sacram. non iterandis*, qui interrogatus, vtrùm Sacramentum Confirmationis in eo iterari debeat, qui per errorẽ non chrismate, sed oleo vnctus fuit? Respondit non esse aliquid iterandum, sed cautè supplẽdum, quod incautè fuerat prætermissum: ex quo colligitur, Confirmationis sacramentum substantialiter fuisse completum sine balsamo: nam aliàs repeti debuisset. Secundò, credibile non est, pauperrimos Episcopos in prima Ecclesia balsamum habere potuisse, *quo fortè etiam hodie multi carent*, inquit Caiet. Tertiò: Nomen Chrismatis, quo Apostolos vsos fuisse ex S. Dionys. colligitur vnctionem significat, quæ solo oleo fieri potest. Denique obiici potest, tam modicam esse balsami admixtionem, vt neque ad omnes partes olei perueniat, ac tandem in oleum conuertatur; ex quo sequitur, sæpè materiã Confirmationis esse solum oleum sine substantia balsami.

Verùm hanc sententiam ante Caiet. nemo docuit: quare contraria aliorum communis amplectenda, quam satis etiam indicat S. Th. *cit. ar. 2.* & Concil. Florent. in *decr. Eugenij*, cùm absolutè ait; Materiam huius sacramenti esse chrisma confectum ex oleo, & balsamo: non ita verò, cùm de sacramento Eucharistiæ sermo est, ait, eius materiam esse vinum aqua mistum; sed *vinum de vite, cui ante consecrationem aqua modicissima adhiberi debet*. Ergo ex hac loquendi diuersitate apparet, mentem Concilij fuisse, quòd admixtio aquæ in materia Eucharistiæ sit tantùm de necessitate præcepti; admixtio verò balsami pro Confirmatione, sit de necessitate sacramenti; ex institutione Christi, quam per Ecclesiæ traditionem accepimus.

Ad primum pro Caietani sententia allatum, respondeo, Rectè dixisse Innocentium; In tali casu cautè esse supplendum, quod incautè erat prætermissum: in proposito autem intermissa erat vnctio chrismatis; ergo ea posteà adhiberi debebat, chrismatis vnctio, inquam, non solius balsami, vt rectè notauit Abb. *in cit. c. 1.* & ConincK. *q. 72. a. 3. dub. 1. n. 35.* Est enim prorsus alienum ab Ecclesiæ consuetudine, vt vnctio solo balsamo fiat. Quòd autem dixit Innoc. nihil esse iterandum, duobus modis explicari potest: Primò, secundùm mentem Palud, *in 4. d. 7. q. 1. art. 2. in fin.* Non iterari hoc sacramentum; sed primum conferri, cùm prior illa collatio propter defectum substantialem irrita fuerit. Deinde referri potest ad accidentales cœremonias, quæ cùm semel solemniter adhibitæ sunt; etsi postea substantialis defectus in materia, vel forma sacramenti deprehendatur, is solum priuatim corrigendus, seu supplendus est, sine repetitione rituum accidentalium: idque etiam in Baptismo obseruandum esse, monet Suarez *disp. 33. sect. 1.* Viuald. *de Baptismo, cap. vlt. nu. 11.*

Ad secundum negari debet; Tantam fuisse paupertatem in Ecclesijs, vt modicum balsami comparari non potuerit, quantum opus erat ad sacramenti huius administrationem.

Ad tertium dicitur; Nomen chrismatis, vsu Ecclesiasticorum Scriptorum, ita semper acceptum fuisse, vt mixturam balsami cum oleo significaret, sicuti constat ex Innoc. *cit. cap. 1.* Fabiano *epist. ad Oriental.* Concil. Romano 2. sub Syluestro. *Carthag. 2. can. 3. Carthag. 3. can. 36.* Tol. I. *c. can. 20.* quibus prohibetur Presbytero, ne chrisma conficiat; hoc autem nomen *confectio* mixturam aliquam significat.

Ad quartum respondetur; Physicam illam disputationem, quomodo balsamum cum oleo, secundùm partium iuxtapositionem, misceatur, & num in forma substantiali permaneat, an tantùm secundùm qualitates alteratas, &c. nihil omninò referre ad moralem institutionem, & vsum materiæ sacramentalis.

Secundò dubitatur; Vtrùm ex necessitate sacramenti requiratur, vt Chrisma ab Episcopo consecratum sit: Ita affirmandum est cum S. Th. *a. 3.* Nau. *c. 22. n. 8.* & aliis Theologis ferè omnibus. Sumitur ex Concil. Florent. *in decret. Eugenij*, Innoc. I. *epist. 1. cap. 3.* & perpetua Ecclesiæ traditione, quæ testatur, chrismatis confectionem, ac consecrationem semper Episcopo reseruatam, & numquam Presbytero commissam fuisse: quod signum est, talem potestatem, secundùm Christi institutionem, ad solos Episcopos pertinere: quare in suprà citatis Conciliis prohibetur, ne quisquam, præter Episcopum, chrisma conficere, & per diœcesin destinare, præsumat. Et S. Gregor. *in c. 1. Cantic. In Engaddi balsamum gignitur, quod cum oleo, Pontificali benedictione, chrisma efficitur, quo dona sancti Spiritus exprimuntur.*

Accedit, quòd Patres mirè exaggerant chrismatis consecrationem, quæ per summum Sacerdotem, seu Episcopum fieri debet: Nam S. Dionys. *c. 2. p. 2. hierarch. Eccl. Diuinum & deificum vnguentum, & cap. 7. p. 3. Sacratissimum vnguentum* vocat. Optatus Mileuitanus *lib. 2. contra Parmenianum, chrisma sacrosanctum*: Laodic. Concil. *can. 8. Chrisma cæleste*; Teoph. Antiochen. *lib. 1. contra Christianæ Religionis calumniatores, Oleum diuinum*, Cyrill. *catech. 3. mystagog. Vnguentum sanctum.* Et paulò pòst: *Chrisma Christi, quod aduentus Spiritus sancti, per ipsius diuinitatem, energiam habet*; vt videlicet baptizatis, in Spiritu sancto confirmandis, per manus episcopalis impositionem, & vnctionem, adhiberi possit.

2 Congruentiæ autem rationem, cur materiam Confirmationis, sicuti, & Extremæ vnctionis, necessariò benedictã esse oporteat, reddit S. Th. *in cit. ar. 3.* Alensis *p. 4. qu. 24. memb. 2. ar. 1. §. 3.* Richard. *in 4. d. 7. a. 1. q. 1.* Scot. *ead. d. 7. ver. ad secundum dicendum* Gabr. ibid. *qu. vn. ar. 1.* contra Duran. *ead. d. 7. qu. 2.* Palud. *qu. 1. art. 2.* Congruum enim est, vt corporea, & sensibilis materia, antequam ad animæ sanctificationem adhibeatur, à vulgari, ac profano vsu per benedictionem aliquam secernatur. Discrimen autem est, quòd quibusdam materiis Christus ipse est vsus, ideòque eas sanctificauit, siue aptas reddidit ad perfectionem sacramenti. Quare S. Ambros. *lib. 2. in Lucam in fin. & lib. 1. de sacram. cap. 5.* S. August. *serm. 36. de tempore.* Chromatius in *Matth. cap. 6.* allegatus in *cap. numquam aquæ, d. 4. de consecrat.* & alii Patres dixerunt, Christum in Iordane contactu suo sanctificasse aquas; vt videlicet idonea materia fierent ad purganda peccata in sacramento baptismatis. Similiter ipsemet Dominus accipiens panem, & calicem, benedixit. Matth. 26. Luc. 22. Quare ad necessitatem sacramenti eius non spectat materiæ benedictio, quia sufficit benedictio Christi: si quæ verò Ecclesiastica benedictio adhibetur, ea ad solemnitatem accidentalem pertinet. Vnctionibus autem visibilibus, quæ in sacramento confirmationis, & Extremæ vnctionis fieri debent, Christus ipse non est vsus, neque eorum materiã benedixisse alicubi legitur: quamobrem tum chrisma, tum oleum infirmorum prius necessariò benedici debent, quàm ad vsum sacramenti adhibeantur.

Cur autem Christus instituerit, vt Confirmationis, & Extremæ vnctionis materia à solis Episcopis consecrari posset, rationem congruentiæ reddere possumus, ex eod. S. Th. *in 4. d. 23. q. 1. a. 2. qu. 2. & 3.* Palud. ibid. *q. 1. ar. 1.* Quia Episcopi, seu primi Sacerdotes præcipuè repræsentant personam Christi: ergo decens est, vt ipsi materias ad vsum sacramentorum destinent, & sanctificent, quò intelligatur, omnem sacramenti virtutem à Christo deriuari. Accedit, quòd hac etiam ratione sacramenti materia in maiore veneratione sit, sicuti notauit Suarez *3. p. tract. 4. disp. 30. sect. 1. num. 8.*

Contra hæc Caiet. *cit. qu. 72. ar. 3.* duo asserit: I. Probabiliter valiturum sacramentum, si Episcopus in Confirmatione vtatur chrismate, quod à simplici Sacerdote consecratum est. Secundò; Extra dubitationem esse debere, quòd saltem Papa simplici Sacerdoti talem consecrandi potestatem committere possit. Probat vtrumque hac ratione: Qui potest facere maius, potest etiam, quod minus est; sed simplex Sacerdos potest efficere maiorem sacramentalem consecrationem Sanct. Eucharistiæ: ergo etiam quamlibet minorem, seu non sacramentalem; Præterea Papa

committere potest Presbytero potestatem ministrandi sacramentum Confirmationis: ergo etiam præparandi, seu consecrādi materiam: cum hoc minus quiddam sit, & accessorium.

3 Sed hæc non rectè se habent; Nam primum dictum Caiet. nec probabile, nec tutum est, vt rectè notat Sotus in 4. d. 7. q. vn. ar. 3. Suar. to. 3. disp. 33. sect. 2. §. in secunda petitur, Alterum verò eius dictum, in quod etiam Sotus propendet, & Greg. de Valent. to. 4. disp. 5. q. 1. p. 2. colum. vlt. non est extra controuersiam, imò oppositum probabilius est vti videre est Suar. cit. sect. 2. Henriq. lib. 3. cap. 2. ConincK. cit. disp. 72. art. 3. dub. 1. concl. 4.

Ad fundamentum Caiet. respondetur cum Durand. in 4. d. 7. q. 3. ad 1. Axioma illud, *qui potest maius, potest etiam facere minus*, habere tantum locū in subordinatis, in quibus id, quod minus est, continetur in maiore, tamquam pars in toto, aut imperfectum in perfecto, v. g. Qui potest facere testamentum, is potest etiam codicillum, & qui matrimonium contrahere potest, is etiā sponsalia celebrare. Non ita verò se habent duæ illæ potestates, vna consecrandi Eucharistiam, altera consecrandi chrisma, cum valdæ distinctæ, & separatæ sint. Sed neque potestas confirmandi licet maior esse videatur, necessariò secum fert potestatē conficiendi chrisma: cum priorem constet aliquando Presbytero à Sede Apostolica delegatam esse, non item posteriorem: Ergo nō facile asserendum est, delegari posse, præsertim cum eius rei congruam rationem afferri possimus, vt videlicet appareat dependentia ab Episcopis, tamquam primis Sacerdotibus, & præcipuis Christi Ministris, vt suprà dictum.

Illud porrò rectè admonet Suar. licet chrismatis consecratio ex Christi institutione proueniat, sicuti per traditionem accepimus, non tamen certam consecrationis formam à Christo præscriptam fuisse, sed solùm, vt per inuocationem S. Spiritus consecraretur, verbis ab Ecclesia ordinatis.

4 Assertio II. Materia proxima sacramenti Confirmationis est vnctio chrismatis in fronte, facta manu Episcopi, in crucis figuram. Est communis doctrina, quæ satis colligitur tum ex traditione, tum ex forma, qua Ecclesia vtitur in sacramenti huius administratione. *Signo te signo crucis, & confirmo te chrismate salutis*, &c. Et docet S. Ambr. *l. 6. de sacram. c. 2. Vnxit te Deus, signauit te Christus: quomodo? quia crucis ipsius signatus es forma ad illius passionem, accepisti signaculum, ad illius similitudinem, vt ad ipsius formam resurgas: ipsius viuas figura, qui peccato crucifixus est.* Atque hac ipsa cæremonia, videlicet frontem vnguento, seu chrismate in crucis formam signando, sacramentum istud semper conferri solitum, indicant Patres, S. Dionys. *cit. c. 2. p. 2.* Tertull. *l. de præscript. cap. 40.* Quare S. Cyprian. *in epist. ad Iubaianū*, *signaculum dominicum* appellat. Et Cornel. Papa apud Eusebium *lib. 6. cap. 3. Nec reliqua consecutus est* (Nouatus) *quæ iuxta Ecclesiæ canonem consequi debebat; obsignationem. videlicet ab Episcopo.* Atque idem Euseb. *l. 3. c. 3. eximium phylacterium, obsignationem Domini*, appellat. Et Prudentius Poeta in *Psychomachia. Post inscripta oleo frontis signacula. per quæ vnguentū regale datū est. & chrisma perenne.* Cyrill. *catech. 4. mystag. Impinguauit tuū caput in fronte, per signaculum Dei.* Gregor. Turonens. *l. 2. de gestis Francor. c. 31. Rex* (Clodoueus) *baptizatus est in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti, delibutusque sacro chrismate, cum signaculo Christi.* Adde S. Aug. Psal. 141. *super illud, In via hac, quæ ambulabam*, vbi ita scribit. *Vsque adeo de cruce non erubesco, vt non in occulto loco habeam crucem Christi, sed in fronte portem. Multa sacramenta, aliter atque aliter accipimus, quædam sicuti nostis, ore accipimus, quædam per totum corpus accipimus. Quia verò in fronte erubescitur ille, qui dixit: Qui me erubuerit corā hominibus erubescam eum corā Patre meo in Cælis, ipsam ignominiā quodammodo, & quam Pagani irrident* (crucem videlicet) *in loco pudoris nostri constituit.* Et Concil. Florent. *in decr. Eugenij: Ideo in fronte, vbi verecundiæ sedes est, confirmandus inungitur, ne Christi nomen confiteri erubescat, & præcipuè crucem eius, quæ Iudæis est scandalū, Gentibus autem stultitia, propter quod signo crucis signatur.* Videri etiam potest Innoc. I. & Gregor I. relati *in c. Presbyter. & seq. dist. 4. de consecrat.* Rabanus *de instit. Clericorum lib. 1. cap. 30.* Innoc. III. *in c. vnic. de sacra vnctione.* Alensis *in p. 4. qu. 24. memb. 2. art. 2. §. 2. & qu. 28. membr. 6.*

Sed dubitatur: Vtrùm Apostoli in Confirmatione fideliū chrismate vsi sint? Duę sunt responsiones probabiles. Prima, quā indicat S. Th. *q. 72. a. 2. ad 1. & a. 4. ad 2.* & docet expressè Alens. *in cit. mem. 2. a. 2. §. 1.* In Ecclesia primitiua, Apostolos, qui Spiritu sācto in die Pentecostes extraordinario modo confirmati erant, eundē cōfirmationis effectum specie ignis visibilis descendentem, reliquis fidelibus priuilegio communicasse, per solam manuum impositionem; quia is modus facilior, maioremque dignitatem, ac potestatem præseferens, tempori illi magis accommodatus erat; posteà verò, cessantibus signis, & visibili donorum Spiritus sancti communicatione, cœpisse Apostulos Sacramentū Cōfirmationis per Chrismatis vnctionem conferre, sicuti à Christo institutum, ipsisque traditum fuit, vt perpetua cęremonia in Ecclesia esset.

5 Altera est responsio Thom. Vvaldensis *de sacram. cap. 113.* Palud. *in 4. d. 8. q. 1. a. 3. concl. 3.* Bellarm. *lib. 2. c. 9.* ConincK. *cit. ar. 3. dub. 2.* Apostolos semper confirmasse per chrismatis vnctiones, & hanc ipsam vocari manus impositionem: qui enim frontem pollice inungit, ac signat, is vtique manuum imponit. Quāobrem Patres, qui interdum aiunt, hoc Sacramentum manus impositione dari, mox dicunt, dari per vnctionem chrismatis; interdum verò sacrum signaculum, & consignationem Domini appellant, rem eandem diuersis vocibus appellantes: Imò explicantes verba Lucæ *Act. 8.* fatentur, Apostolos, cùm super baptizatis manus imponerent, idem fecisse, quod postea in Ecclesia Catholica retentum, & obseruatum fuerat, tūc autem mos erat confirmandi baptizatos per chrismatis vnctionē factam manu Episcopi. Ergo idem etiam modus ab Apostolis, in primitiua Ecclesia vsurpatus fuit. Atque hæc sententia mihi valde placet, quam etiam approbasse videtur Innocent. III. *in cap. vnic. de sacra vnctione. Per frontis chrismationem manus impositio designatur, quæ alio nomine Confirmatio.*

Dubitatur secundò; Vtrùm ad essentiam huius sacramenti pertineat, vt vnctio fiat manu Episcopi, in fronte, & in crucis figuram? Responsio est affirmatiua, hæc tria esse de necessitate Sacramenti. Ita de communi Suar. *disp. 33. sect. 5.* ConincK. *ar. 3. dub. 1. num. 50.* Probatur ex traditione, & consensu Patrum, hoc sacramentum modò impositionem manus appellant, modò signaculum Domini, quod in fronte gerimus; ad significandum constantiam in profitenda Fide Christi, sicuti suprà ex Ambrosio *libr. 6. de sacrament. capitul. secundo*, *audiuimus*. Illud verò admonet Suarez *in fine, sect. 3.* Etsi ex præcepti Ecclesiastici necessitate vnctio fieri debeat pollice manus dextræ, intincto in chrismate; tamen id requisitum non videri de necessitate Sacramenti: sed validam fore Confirmationem, adhibito alio digito, etiam sinistræ manus: quia verè fieret per impositionem manus Episcopalis, quamuis contra vniuersalis Ecclesiæ consuetudinem.

CAP. IV.

DE FORMA HVIVS SACRAMENTI.

SVMMARIVM.

1 *Forma huius Sacramenti: Signo te signo Crucis, & confirmo te chrismate salutis, in nomine Patris, &c.*
2 *Probabile est, valiturum Sacramentum, si ita conferatur; Signo te chrismate salutis, in nomine Patris, &c. vel ita; Confirmo te in nomine Patris, &c.*
3 *Antiqui Patres formas sacramētorū infidelibus prodi cauebāt.*

1 Forma Sacramenti hæc est: *Signo te signo Crucis, & confirmo te Chrismate salutis, in nomine Patris, & Filii & Spiritus sancti. Amen.* Ita S. Th. *art. 4.* Concil. Florent. *in decr. Eugenij*, & constat ex vsu, ac traditione Ecclesiæ. Tria enim, inquit S. Th. sunt necessaria in hoc Sacramento, quæ per formam signari debent: I. est, Causa principalis, efficiens plenitudinē roboris spiritualis, quę est Sancta Trinitas. Et nécesse est, SS. Trinitatē expressè inuocare, sicuti de Baptismo dictum fuit, quia in vtroque sacramento initiandus debet primum, ac præcipuum mysterium Fidei Christianæ, quam in Baptismo suscipit credendam, in Confirmatione etiam retendam, & palam profitendam.

II. est, Finis, seu effectus gratiæ salutaris, quæ ad spiritale robur animæ, per visibilem vnctionem in hoc Sacramento confertur, atque his verbis exprimitur; *Confirmo te chrismate salutis.*

III. est, Spiritale signum, siue character, qui Christiano militi imprimitur, sicuti etiam in corporali pugna milites Ducis sui insignibus ornari solent; atque iis verbis indicatur: *Signo te signo Crucis.* Quare sicuti suprà de materia huius Sacramenti dictum est, ad essentiam eius pertinere, vt vnctio fiat in fronte per crucis figuram; ita nunc dicendum de forma, necessariò in ea significandam esse vnctionem, & consignationem: quandoquidem verba debent esse constitutiua, & determinatiua materiæ ad significationem sacramentalem.

Ex quo sanè manifestum fit, formolam verborum, qua Ecclesia vtitur, conuenientissimam esse, cùm in ea vtrumque exprimatur, videlicet quòd homo in hoc Sacramento instar athletæ exterius chrismate, interius Spiritus sancti robore, vngatur; Insuper, & cruce exterius, & inuisibili charactere interius, tanquam signo Christi militari signetur. Ad quod etiam Apost. 2. ad Corinth. 1. allusisse videtur: *Qui confirmat nos vobiscum in Christo, & qui vnxit nos Deus, & qui signauit nos, & dedit pignus Spiritus*

in

in cordibus nostris. Ita enim hunc locum explicat Anselmus, Lyranus, & alij: atque indicat S. Ambr. *de ijs, qui mysterijs initiantur, cap.* 7. & S. August. *lib.* 15. *de Trinit. cap.* 16.

2 Cæterùm non satis constat, verùm ad essentiam formæ requiratur, vt vtraque actio, & vngendi, & cruce signandi, expressè explicetur, an verò sufficiat implicitè, & virtualiter: v. g. *Signo te chrismate salutis, in nomine Patris, &c.* vel *Confirmo te in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti.* Nam in priore forma verbum *signo* per adiunctam Ministri actionem satis determinari videtur ad significandum signaculum crucis, & in posteriore forma verbum *confirmo*, adiuncta actione Ministri, frontem signantis, determinari videtur ad significandam confirmationem, quæ fit per chrisma, seu vnctionem formata crucis figura. Cui rei argumento esse etiam potest, quod in libro, qui inscribitur Ordo Romanus, in officio Sabbati sancti legimus. Vt Pontifex, eleuata, & imposita manu super capita omnium (infantium baptizatorum) det orationē super eos cum inuocatione septiformis gratiæ Spiritus sancti: Atque in fine orationis dicitur ad Deum, Consigna eos signo Crucis Christi, in vitam, propitiatus, æternam, Amen. Oratione expleta, interrogantibus Diaconis nomina singulorū, Pontifex, tincto pollice in chrismate, faciat crucem in frontibus singulorum, ita dicendo: Confirmo te in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti, Amen. De qua quæst. quam dubiā esse dixi, videri potest Bellar. *l.* 2. *c.* 10. Suar. *disp.* 33. *sect.* 5. Henr. *l.* 2. *c.* 2. *n.* 5.

3 Illud porrò monent Bellarm. & alii, mirum non esse, quòd apud Patres, tum huius, tum aliorum ferè Sacramentorū formas expressè non legamus; quia nolebant illi nostræ Religionis mysteria infidelibus prodere. Quare Innoc. I. *epist.* 1. *ad Decent. de Confirmat.* scripsit: *Verba dicere non possum, ne magis prodere videar, quàm ad consultationem respondere.* Idemque anteà dixerunt S. Dionys. *c.* 7. *p.* 3. *de Eccles. hierarch.* Cyrill. & Ambros. quos citaui *tr. præced. cap. vlt.* Vide S. Th. *qu.* 72. *art.* 4. *ad* 1.

C A P. IV.

DE EFFECTIBVS HVIVS SACRAMENTI.

S V M M A R I V M.

1 *Effectus sacramenti Confirmationis est augmentum gratiæ sanctificantis; insuper actualis gratiæ auxilium, ad Fidem Christi constanter profitendam.*

2 *Conuenit, vt adulti ante susceptionem Confirmationis sacramentaliter confiteantur.*

3 *Manus impositio confirmatoria, & ordinatoria repeti non possunt; aliæ verò manuum impositiones repeti possunt.*

1 Effectus huius sacramenti est augmentum gratiæ sanctificantis; insuper actualis gratiæ auxilium, ac robur tempore opportuno conferendum, ad Christi fidem constanter profitendam. Ita S. Th. *q.* 72. *a.* 1. *&* 7. Nam sicuti *præter motum generationis, quo aliquis accipit vitam corporalem, est motus augmēti, quo aliquis perducitur ad ætatem perfectam; sic etiam vitam spiritualem homo accipit per Baptismum, qui est spiritualis generatio: in Confirmatione autem homo accipit, quasi quandam perfectam ætatem vitæ spiritualis. Vnde Melchiades Papa: Spiritus sanctus, qui super aquas Baptismi salutifero descendit lapsu, in fonte plenitudinem tribuit ad innocentiam; in confirmatione augmentum præstat ad gratiam.* Ita S. Th. *cit. a.* 1. Et similia habet S. Cypr. *l.* 2. *ep.* 1. & Pacian. in *lib. de Baptismo*, quæ loca suprà citaui *c.* 1. *nu.* 2.

Corollarium. Cum sacramentum Confirmationis ex propria institutione, augmentum gratiæ conferat, necessarium est, per se loquendo, vt suscipiens iam ante in Dei gratia constitutus sit, seu spiritualiter viuat; siquidem augmentum supponit vitam. Etsi autem præceptum nullum extet, vt ante Confirmationem (sicuti, & susceptionem aliorum similium sacramentorum, excepta Eucharistia) præmittatur Confessio sacramētalis; quia sufficit contritio ei, qui peccati mortalis conscius sibi est; longè tamen tutius, ideòq; consultius est sacramentaliter priùs confiteri.

Quamobrem Episcopi confirmandos, itemque ordinandos ad id exhortari debent, iuxta *c. vt ieiuni*, *d.* 5. *de consecrat.* & notat S. Th. *ar.* 7. *ad* 2. vel etiam præcipere, si particularium Ecclesiarum consuetudo ita exigat. Addit ibidem S. Thom. fieri posse, vt quia primam gratiam, ac peccatorum remissionem consequatur in Sacramento Confirmationis, si suscipiens in peccato mortali, vel eius conscientiam non habeat, sed inculpatam obliuionem, vel bona fide existimet se contritum esse, cùm tantùm attritus existat. Vide quæ dixi hoc lib. *tract.* 1. *cap.* 6. *nu.* 2.

2 Alius sacramenti huius effectus est character indelebilis, de quo satis dictum fuit *eod. tract.* 1. *cap.* 7. Solùm hoc loco obijci potest dictum S. August. *lib.* 2. *de Baptismo contra Donatistas*, relatum in *c. manus*, 1. *qu.* 1. *Manus autem impositio* (quo nomine Confirmationis Sacramentum intelligi solet) *non sicut Baptismus repeti non potest: quid enim est aliud, quàm oratio super hominem?* Respondeo; Quòd sacramentum Coofirmationis, ex Augustini sententia, repeti non possit, satis colligitur tum ex dicto *cap.* 16. *tum ex lib.* 2. *contra litteras Petilian. cap.* 104. quibus locis aii, distinguendum esse inter Sacramentum, & gratiam sacramenti: illud enim etiam in hominibus pessimis reperiri; gratiam autem, seu internam sancti Spiritus vnctionem propriam bonorum esse. Et in *ep. S. Ioann. tr.* 6. *Si vis nosse, vtrum acceperis Spiritum (qui per manus impositionem nunc datur, sicuti olim etiam Apostoli dabant) interroga cor tuum, ne fortè cum sacramentum habes, virtutem sacramenti non habeat.* Quare dicendum est cum Gl. *margin. in cit. cap. manus*, & Hincmaro Rhemensi Episcopo apud Franc. Turrianum in *explanat. Clementis Rom. lib.* 8. *Constit. Apostolic. c.* 19. Quòd vna tantùm, sed variæ manuum impositiones sint: videlicet *confirmatoria*, *& ordinatoria*, quæ repeti non possunt: item *consecratoria*, *curatoria*, quæ repeti possunt; similiter, & *reconciliatoria*, seu priuata, seu publica pœnitentia. Vbi aduertere licet, in Occidente olim moris fuisse, vt reuersis ab hæresi, ac verè pœnitentibus, si in nomine SS. Trinitatis baptizati essent, manus tantùm imponerentur, sine vnctione sacramentali, vt testatur Gregor. I. *lib.* 9. *indict.* 4. *Epist.* 71. *ad Quirinum.* Innoc. I. *Epist.* 2. *ad Victricium, cap.* 8. Et de hac manus impositione intelligendus videtur S. August. cum ait, non esse aliud, quàm orationem super hominem, per quam Spiritus sanctus precatoriè aduocatur, sicuti apertiùs colligitur ex eodem S. August. *lib.* 5. *de Baptismo, cap.* 23. Innoc. & Gregor. *loc. cit.* & Gennadio *de Eccles. dogmat. cap.* 52. & præter alios docet Bellarm. *lib.* 2. *cap.* 7. *ad* 1. *argument.* Pet. Sot. *lect.* 1. *de Confirmat. in fine.* Quamuis Gregor. de Valent. *disp.* 6. *qu.* 1. *p.* 1. existimet, Augustinum loqui de impositione manuum, quæ ante Sacramentum Confirmationis fieri solet per orationes, quibus petitur Spiritus sanctus, vti etiam in ordine Romano videre licet: talis enim impositio manuum, secundùm se spectata, etiam ad alios fines adhiberi, ideòque repeti posset.

C A P. V.

DE SVBIECTO, SIVE SVSCIPIENTE huius Sacramenti.

S V M M A R I V M.

1 *Subiectum capax huius sacramenti est omnis, & solus homo baptizatus.*

2 *In plerisque Ecclesijs infantes ante rationis vsum confirmari non solent.*

3 *Qui perpetuò amentes sunt, & infantes in mortis articulo, vtiliter, ac rectè confirmari possunt.*

4 *Hodie non extat præceptum obligans sub peccato ad suscipiendum Confirmationis Sacramentum, secluso contemptu.*

1 Subiectum capax sacramenti Confirmationis est omnis, & solus homo baptizatus. Ita docet Magister *in* 4. *dist.* 72. *art.* 8. & colligitur *ex cap* 2. *Act.* vbi dicitur, quòd *Spiritus sanctus repleuit totam domum, in qua erant*, Apostoli *sedentes*, & posteà subditur, quòd *repleti sunt omnes Spiritu sancto*. Per domum autem illam Ecclesia Christi significatur; repletio verò Spiritus sancti nunc per Confirmationis Sacramentum confertur. Ratio congruentiæ est; Quia sicut natura, quos generauit, ad perfectum statum adducere conatur; ita etiam Deus, & ministerialiter Ecclesia, quos spiritualiter generauit per Baptismum, ad statum perfectiorem gratiæ adducit per Confirmationis Sacramentum. Consentit his *cap.* 1. *distinct.* 5. *de consecrat. ex Vrbano Papa.*

2 Quæstio Prima. An conueniens sit, vt hoc Sacramentum etiam infantibus ministretur. Respondeo: Olim quidem in more positum fuit, vt infantibus quoque, statim post Baptismum, Confirmationis Sacramentum conferretur, sicuti suprà dixi, & testantur Tertull. *lib. de Baptismo*, *cap.* 7. *&* 8. Rabanus *lib.* 1. *institut. Clericorum*, *cap.* 30. Alcuinus *de Eccles. offic. cap. de Sabbatho Sancto.* Vvaldensis *lib. de Sacrament. c.* 111. Pet. Sotus *lect.* 2. *de Confirmat.* Dominicus Sot. *in* 4. *d.* 7. *quæst. vnic. art.* 8. Baron. *in Ann. Christi* 371. Verùm nunc in plerisque Ecclesiis consuetudo est, vt infantes, antequam ad rationis vsum perueniant, quod fermè in septimo ætatis anno contingit, non confirmentur; partim, vt Sacramentum maiore cum reuerentia, & vtilitate suscipiatur, vtpotè concurrente actuali fide, & reliqua dispositione suscipientis; partim, vt absit periculum repetendi, si ipse qui suscipit, recordari deinde non possit, se confirmatum fuisse.

Adde, in prima Ecclesia Baptismum, extra mortis pericu-

lum,

ſum, bis tantùm in anno Paſchate, & Pentecoſte, conferri ſolitum fuiſſe, tum paruulis, tum adultis, ſicuti conſtat ex congeſtis à Gratiano *cap. non ratione. & ſeqq. d. 2. de conſecrat.* quibus etiam temporibus Epiſcopi adeſſe poterant, & ſolebant ad baptizatos mox confirmandos: poſteà verò, Eccleſia aucta, cum Baptiſmus omnibus anni temporibus miniſtrari cœpit, introducta eſt conſuetudo, vt infantes non ſtatim poſt Baptiſmum, ſed commodiore poſt tempore, cùm rationis vſum aſſecuti ſunt, confirmarentur.

Sufficit autem ætatis ſeptennium, ad hoc Sacramentum conuenienter ſuſcipiendum, ſicuti & ad primam tonſuram, ait Gl. *in cap. vlt. de temp. ordinat. in 6.* Palud. *in 4. d. 7. q. 4. ar. 2. concl. 2.* Imò interdum etiam ante dictam ætatem Sacramentũ hoc congruè ſuſcipi poteſt; I. Si manifeſtum ſit, puerum ante ætatis ſeptennium, vſu rationis præditum eſſe. II. Si modò non confirmatus, diu non habiturus ſit occaſionem ſacramenti accipiendi. III. Si puer in periculo mortis exiſtens, opportunè iſtud Sacramentũ conſequi poſſit. IV. Si diœceſis conſuetudo vigeat, vt pueri ante dictam ætatem confirmẽtur. Qua ratione teſtatur Vruald. *in r. m. delabro, cap. de ſuſcipiente*, in Hiſpania infantes duorum, vel trium annorum confirmari, eorumque nomina in libro conſignari. Et Gabr. *in 4. d. 7. qu. vn. ar. 3. dub. 7.* ait, opus non eſſe, vt infantes habeant memoriam acceptæ Confirmationis, plus quàm Baptiſmi; ſufficit, quòd cùm adoleuerint, ex relatione patrinorum, vel aliorum, ſe ſciant confirmatos eſſe, ad cauendam iterationem ſacramenti.

E contrariò verò non expedit poſt ſeptennium, vel ſi puer rationis vſum aſſecutus potetur, Sacramentum diutius differri: quia dignius ſuſcipitur ab innocente, ſeu gratiam baptiſmalem illæſam adhuc ſeruante: ipſumque etiam Sacramentum remedij loco eſt, vt homo à grauioribus lapſibus cuſtodiatur. Qua de re Alenſis *par. 2. qu. 28. memb. 5. art. 1.* Sotus *cit. art. 8.* Suar. *diſp. 35. ſect. 2.* Henriq. *lib. 3. cap. 5. num. 2.*

3 Quæſtio ſecunda. An conueniens ſit, vt hoc Sacramentum amentibus miniſtretur? Reſpondeo, & dico I. Qui vſum rationis ſemel aſſecutus, poſtea in amentiam incidit confirmari debet. Ita Sotus, & Suar. *loc. cit.* Henriq. *cit. cap. 6. nu. 3.* ConincK. *num. 73.* & alij communiter. Quia adeſt interpretatiua hominis voluntas ſuſcipiendi tempore opportuno ſacramenta, ad animarum ſalutem à Chriſto inſtituta. Excipe primò: Niſi conſtet aliquem, mortali peccato obnoxium, in amentiam incidiſſe. Secundò, ſi ſpes ſit, vſum rationis recuperandum eſſe, tantiſper expectandum eſſet.

Dico II. Nihil obſtare videtur, quominus etiam iis, qui perpetuò amentes ſunt, Confirmationis Sacramentum miniſtrandum ſit. Ita docet Soar. *cit. ſect. 2. ver. dicendum*, Henriq. *cit. c. 5. num. 3.* Zambr. *de Confirmat. dub. 5. nu. 3.* ConincK. *citat. art. 8. num. 83.* contra Sotum *diſt. 7. q. vn. art. 8.* Valent. *to. 4. diſp. 1. q. 2. p. 2.* Sà *ver. Confirmat. num. 51.* Ratio eſt; Quia eiuſmodi amentes cum ſpirituali fructu, & ſine irreuerentia Sacramentum Confirmationis ſuſcipiunt, ſicuti Baptiſmum. Neque dubium eſt quin olim, tum infantibus, tum perpetuò amentibus, vtrumque Sacramentum miniſtratum fuerit. Nunc verò infantibus non ſolet, quia expectatur tempus, quò vtilius percipere poſſint, quæ ratio ceſſat in perpetuo amentibus. Quare Epiſcopi, inquit Suarez, tales amentes confirmare deberent: ſi autem illi contrariam ſententiam, ſecundùm diœceſis ſuæ conſuetudinem ſecuti, amentes confirmare non ſoleant, excuſantur haud dubiè horum parentes, vel tutores, ſi eos non adducant.

Quæſtio tertia eſt de infantibus, qui in mortis periculo conſtituti ſunt? Reſpondeo cum S. Th. *art. 4. ad 4.* S. Bonau. *cit. diſt. 7. art. 3. qu. 1.* Alenſi *p. 4. qu. 28. memb. 2. art. 1.* Morituros, etiam pueros, ſeu infantes, rectiſſimè confirmari: cum ſint capaces, & digni; ac niſi confirmentur, detrimentum ſpiritualis perfectionis patiantur. Neque obſtat, quod numquam ſpiritualiter militaturi ſint: id enim accidens eſt, atque ſine actuali pugna ad præmium, & gloriam cœleſtem peruenire poſſunt, ſecundùm proportionem gratiæ illis à Deo in hac vita collatæ. Addendum autem hìc eſt, quod in ſimili dixit Innoc. I. *Epiſt. 1. ad Decentium: Epiſcopi, occupationibus aliis impediti, ad omnes languidos ire non poſſunt, cæterum ſi Epiſcopus, aut poteſt, aut dignum ducit, aliquem à ſe viſitandum, & benedicere, & tangere chriſmate, ſine cunctatione poteſt.*

Quæſtio quarta. Vtrùm extet aliquod præceptum ſuſcipiendi Sacramentum Confirmationis? Reſpond. Diuinum præceptum nullum extat, eo quod Sacramentum iſtud ad ſalutem neceſſarium non ſit, ſicuti notauit S. Th. *qu. 72. art. 8. ad 4.* Sed neque Eccleſiaſticum hodie præceptum extare, teſtantur Scotus *citat. ar. 8.* Victor. *de Confirmat. num. 47.* Cou. *1. reſol. cap. 10. n. 5.* Abb. Panorm. *in c. quantò, n. 4. de conſuet.* Adrian. *in 4. de Confirmat. ar. 1. §. etſi argumenta.* Henriq. *lib. 3. c. 4. num. 6.* Zambr. *de Confirmat. dub. 4.* Nau. *c. 22. num. 9.* Valent. *to. 4. diſp. 5. q. 2. p. 3.* Suar. *diſp. 38. ſect. 1.* ConincK. *cit. ar. 8. dub. vn. n. 88.* Qui tres poſteriores addunt, nullum etiam præceptum propriè extare, ſed ſolum admonitionem eius, quod congruè fieri debeat, in Trid. *ſeſſ. 23. cap. 5. de reform.* Vt prima tonſura, ipſique ordines non conferantur, niſi antè confirmatis. Eſt tamen haud dubiè peccatum, ſaltem veniale, & quidem ſatis graue (inquit Zambr. *de Confirmat. dub. 3. num. 4.*) ſine cauſa aliquem ordinare, qui confirmatus non eſt; cum Eccleſiarum conſuetudo repugnet.

Monet verò S. Th. *cit. art. 3.* eſſe peccatum mortale, ſi quis Sacramentum Confirmationis non recipiat propter contemptum, ſeu quia iſtud parui æſtimet. Aliqui verò, vt Richar. *dub. 7. ar. 5. qu. 1.* Gabr. *qu. vn. ar. 4. dub. 3.* Syl. *ver. Confirmat. num. 3.* Tolet. *lib. 2. cap. 24. in fin.* aiunt, etiam notabilem negligentiam contemptum cenſeri, vt ſi quis data opportunitate conſequendi Sacramenti, qualem poſteà non facilè habiturus ſit, ſuſcipere intermittat. Sed id verum non eſt: quia multa animæ ſalubria facere intermittimus ex torpore quodam, vel quia cogitamus, abſolutè ad ſalutem nobis neceſſaria non eſſe, quæ tamen haud contemnimus. Verùm per accidens, v. g. ratione ſcandali, nemo dubitat, per eiuſmodi omiſſionem peccatum mortale incurri poſſe. Videri poteſt S. Bonau. *d. 7. ar. 3. q. 2.* Alenſis *in p. 4. q. 26. membr. 2.*

Dici autem hodie nullum extare præceptum Eccleſiæ: Nam olim cum ſtatim poſt Baptiſmum conferri ſoleret Confirmationis ſacramentum, fuiſſe præceptum illud ſuſcipiendi, non obſcurè colligitur ex dictis Patrum, & antiquorum Conciliorum, et Eliberini *c. 38.* Laodicen. *cap. 46.* quod etiam notauit Pet. Sotus *lect. 2. de Confirmat. in fin.* Et Palud. *in 4. diſt. 7. qu. 1. art. 1. concl. 3.* ob hanc cauſam dixit, haberi Eccleſiaſticum præceptum de Confirmatione accipienda. Hodie verò, cum Epiſcopi Sacramentum iſtud alicubi miniſtrare volunt, admonetur populus, non tamen præcepto ſtrictè impoſito, vt qui confirmati non ſunt, ad confirmandum accedant, vel adducantur. Videri poteſt Catechiſmus Rom. *par. 2. de Confirmat. num. 13.*

CAP. VI.

DE MINISTRO HVIVS SACRAMENTI.

SVMMARIVM.

1 *Miniſter ordinarius Sacramenti huius ſolus Epiſcopus eſt, quamuis Papa, ex plenitudine poteſtatis ſuæ ſimplici Sacerdoti committere poſſit.*

2 *Ad legitimam huius Sacramenti miniſtrationem, iuriſdictio etiam requiritur.*

3 *Epiſcopus grauiter peccat, ſi longo tempore Confirmationis Sacramentum miniſtrare intermittat.*

1 ASſertio I. Miniſter ordinarius huius Sacramenti ſolus Epiſcopus eſt. Ita colligitur *ex c. 8. & 19. Act. Apoſtol.* & traditur in Concil. Florentino *in decret. Eugenij.* Senonenſi *de decret. morum, cap. 38. tom. 4. Concilior.* & à S. Cypriano *Epiſtol. ad Iubaianum.* Hieronym. *in dialog. aduerſus Luciferianum.* Paciano *lib. de Baptiſm. tom. 1. Bibliot. SS. Patrum*, Damaſo Papa, *Epiſt. 4.* Innoc. I. *cit. epiſt. ad Decentium, cap. 3.* Leone I. *Epiſt. 86. ad Epiſcop. Germaniæ, & Galliæ*, Gregor. I. *lib. 3. indict. 11. epiſtol. 12. ad Ianuar.* vbi admonet, quod Presbyteri baptizatos prima tantum vice in pectore ſignare debent: quia altera ſignatio in fronte ad Epiſcopos ſpectat. Quod etiam tradit Gelaſius Papa relatus in *cap. Presbyteror, diſt. 95.* & Scholaſtici *in 4. d. 7.* vbi S. Bonau. *a. 1. qu. 3.* Richard. *q. 3. num. 4.* Alenſ. *cit. qu. 28. memb. 1. art. 1.* Rationem adfert S. Th. *qu. 72. art. 11. In quolibet opere vltima conſummatio ſupremæ arti, aut virtuti reſeruatur: Fideles autem Chriſti ſunt quoddam diuinum opus, ſecundùm illud 1. Corinth. 1. Dei ædificatio eſtis: ſunt etiam quaſi quædam epiſtola Spiritu Dei ſcripta, 2. Corinth. 3. Hoc autem Confirmationis Sacramentum, eſt quaſi vltima conſummatio Baptiſmi, quia per Baptiſmum homo ædificatur in domum ſpiritualem, & conſcribitur quaſi quædam ſpiritualis epiſtola: ſed per Sacramentum Confirmationis, quaſi domus ædificata dedicatur in Templum Spiritus ſancti; & quaſi epiſtola conſcripta crucis ſigno ſignatur; & ideò collatio huius Sacramenti Epiſcopis reſeruatur, qui obtinent ſupremam in Eccleſia poteſtatem.*

Aſſertio II. Ex commiſſione Summi Pontificis ſimplex Sacerdos ſacramentum Confirmationis miniſtrare poteſt. Ita contra Durand. *in 4. d. 7. qu. 4.* Adrian. *in 4. vbi de Confirmat. art. 4. ver. tam videndum*, Maiorem *in 4. d. 7. qu. vn.* in quibus adhærere videtur Gabr. *d. 7. qu. vn. art. 2. in fin.* docent S. Th. *cit. art. 11.* Alenſis *p. 4. qu. 28. memb. 1. art. 2. §. 3.* Richard. *in 4. d. 7. art. 2. quæſt. 1.* Paludan. ibid. *quæſt. 4. art. 3. concluſ. 2. & diſt. 25. quæſt. 1. art. 3.* S. Anton. *p. 3. tit. 14. cap. 14. §. 6.* Victor. *de Confirmat. n. 49.* Nau. *cap. 22. num. 8.* Viuald. *de miniſtro Confirmat. n. 14.* Henriq. *lib. 2. cap. 7. nu. 4. in comment.* Suar. *diſp. 39. ſect. 2.* Sumitur ex Concil.

Flo-

Florent. in decr. Eugenij; *Legitur aliquando, per Apostolicæ Sedis dispensationem ex rationabili, & vrgente admodum causa, simplicem Sacerdotem chrismate per Episcopum confecto, hoc administrasse Confirmationis Sacramentum*. Idem habet Concil. Senonense *cit. cap.* 37. Fuit autem is, qui talem potestatem Presbyteris concesserat, Gregor. I. *lib. 3. epist. 26. indict. 12.* relatus *in cap. peruenit, distinct.* 95.

His addendum; Tametsi causa, eaque grauis requiratur ad hanc concessionem, vt licita sit, non tamen vt valida, sicuti ex probabiliore docet Henriq. *lib. 3. cap. 6. nu. 4.* Suar. *disp. 26. sect. 2.* ConincK. *cit. ar. 11. dub. vn. num.* 110. Quia non est propriè dispensatio in lege Christi, sed potius commissio potestatis, secundùm Christi institutionem. Voluit enim Christus (sicuti ex vsu, & traditione Ecclesiæ accepimus, inquit Suarez) vt Minister huius Sacramenti ordinarius, & ex officio esset Episcopus, extraordinariè autem esse posset simplex Sacerdos, ex commissione summi Ecclesiæ Pastoris. Quamobrem talem commissionem facere posset Papa electus, licet nondum Sacerdos, aut Episcopus consecratus: cùm sit actus iurisdictioni, non ordini Episcopali, competens; licet contrarium senserit Palud. *d. 7. q. 4. a. 7. in fin.*

2 Assertio III. Ad sacramentum Confirmationis licitè conferendum iurisdictio etiã requiritur, ideòque Episcopus alios confirmare non debet, quàm qui spiritualiter ipsi subditi sunt; Excipe: Nisi habeatur licentia, saltem rationabiliter præsumpta, proprij Ordinarij, vt si quis cum litteris dimissoriis ordinandus veniat, qui confirmatus nondum est, ante ordinationem confirmari posse, notauit Henr. *cit. c. 9. n. 6.* Zambr. *de Confirm. dub. 2. n. 3.* Nam concesso vno, censentur etiam concessa reliqua, sine quibus ad illud, conuenienter perueniri non potest. Atqui ad primã tonsuram, ipsosque ordines admitti non debent, qui confirmati non sunt, vt suprà dictum: Ergo, &c. Prætereà, si confirmante Episcopo in propria diœcesi, accurrant etiam accolæ ex aliena, licitè confirmari possunt, ob præsumptionẽ gratum id fore Episcopo, ad cuius diœcesim illi pertinent, præsertim si id consuetudine receptum sit, quod etiam Henriq. notauit *cit. cap. 1. num. 6.*

3 Assertio IV. Mortaliter peccat Episcopus, si longo tempore Sacramentum Confirmationis per se, vel suffraganeum suũ ministrare intermittat. Ita ex communi Angel. *ver. Confirmat. de sacram. §. 1.* Syl. *n. 2.* Sà *n. 12.* Suar. *disp. 38. sect. 2.* Quia magno spirituali fructu priuat subditos, quorum tamen pascendorum cura ipsi ex officio incumbit.

C A P. VII.

DE CÆREMONIIS HVIVS SACRAMENTI.

S V M M A R I V M.

1 *Patrinus in Confirmatione alius esse debet à Patrino Baptismi.*
2 *Vitta, qua frons hominis confirmati ligata erat, ad profanum, deinde vsum adhiberi non debet.*

1 AD cæremonias pertinet primò, Quod Chrisma prius ab Episcopo benedici debet, vt suprà dictum *capit.* 2. & docet Sanct. Thom. *art.* 12. Secundò adesse debet patrinus, sicuti constat *ex cap. si quis filiastrum, cap. de his, 30. quæst. 1. & quæst. 4. cap. si quis ex vno*. Idque ex necessitate præcepti, obligantis sub culpa mortali, sicuti ex communi docet Nauarr. *cap. 22. num. 9.* Zambranus *dub. 6. num.* 2. Et debet is esse diuersus à patrino Baptismi, nisi necessitas aliud postulet, iuxta *cap. in catechismo*, d. 4. *de consecrat.* & notauit Zambr. *num. 1.* Henriquez *cap. 3. num. 3.* vbi ait à patrino Confirmationis instruendi obligationem non contrahi, cum iure statutum non reperiatur, sicuti de patrino Baptismi.

2 Tertiò recitantur orationes, cum manus impositione super caput, ait Henriquez *cit. cap. 3. numer. 1.* Quartò, Frons chrismate vncta vitta ligatur, quæ circumferri debet, & non ante ablutio fieri, quàm vnctio siccata sit, quamuis in ea re cuiusque loci consuetudinem seruandam esse, monent Suarez *disput. 37. sect. 2.* Henriquez *cap. 3. num. 1.* ConincK. *art. 12. numer.* 115. Sà *ver. Confirmatio, num.* 17. Nam alicubi mos est, vt mox post collatum sacramentum, frons abluatur à Ministris in fonte baptismatis, si autem id non fiat, circumferri solet vitta quibusdam locis duntaxat tribus diebus, quibusdam verò septem; idque iuxta veterem traditionem, apud Amalarium *lib. 1. cap.* 40. Postquam verò frons lota, & vitta deposita est, ea comburi solet, & aliquibus locis in profluentem mitti. Quamuis nihil obesse videtur, si diligenter lota in sacrario, vel alio honesto loco asseruata, deinde ad similem sacrum vsum adhibeatur. Ad profanos tamen vsus applicari non debet, cùm per sacri chrismatis contactum quodammodo sacrata sit. Quintò, Episcopus confirmato leuem alapam infligit, vt significetur, Christianum militem paratum esse oportere ad iniurias pro Christi nomine perferendas, atque etiam ex eo memoria ipsi imprimatur acceptæ Confirmationis. Sextò, Adhiberi solet cereus, quamuis de eo in Pontificali nulla mentio fiat. Septimò, *in cap. vt ieiuni, & cap. vt Episcopi, dub. 5. de consecrat.* monentur Episcopi, vt ieiuni hoc sacramentum ministrent, & non nisi ieiunis. Ex rationabili tamen causa aliud fieri posse, notant Doctores communiter, quare hodie, cum populus numerosus sit, qui confirmari debet, sæpè Confirmationis Sacramentum post prandium conferri solet, sicuti notauit Suarez *cit. sect. 2.* Henriquez *cit. cap. 3. n. 1. in comment. litt. d.* Denique in Pontificali monentur confirmati, vt ante vltimam benedictionem Episcopalem è loco non discedant: quæ tamen admonitio intermitti debet, si tantus populus confluat, vt alij aliis succedere debeant. Profectò necessarium esse videtur, si Episcopus ad confirmandos fideles, longo tempore non accesserit, vt modus aliquis ineatur succurrendi, ne ob tantum concursum homines deliquia patiantur, infantes comprimantur, &c.

TRACTATVS QVARTVS.

DE VENERABILI SACRAMENTO Eucharistiæ.

C A P. I.

DE NATVRA HVIVS SACRAMENTI.

S V M M A R I V M.

1 *Eucharistia est propriè sacramentum, ad cuius constitutionem pertinent tum species sensibiles, tum corpus, & sanguis Christi, quæ sub speciebus continentur, tanquam spirituale nutrimentum animæ.*
2 *Transmutationis, seu conuersionis panis, ac vini in verum corpus, & sanguinem Christi, frequenter est mentio apud SS. Patres.*
3 *Eucharistiæ sacramentum omnium excellentissimum est.*
4 *Materia, & forma aliter se habent in hoc sacramento, ac in alijs, quæ successiuum esse habent.*
5 *Eucharistia sub speciebus panis, ac vini, est vnicum, integrum, ac perfectum sacramentum, idque varijs rationibus.*
6 *Eucharistiæ sacramentum varijs nominibus appellari solet.*

1 EVcharistia definitur: *Sacramentum corporis, & sanguinis Christi sub speciebus panis, & vini, ad spiritualem animarum refectionem diuinitus institutum*. Secundum quam definitionem est. Assertio I. Eucharistia est propriè dictum nouæ legis sacramentum. Constat ex perpetua Ecclesiæ traditione, & definitur in Concilio Lateran. *c. firmiter, in cap. cum Marthæ, de celebr. Missarum*, & in Trid. *sess. 13. sess.* 21. Nam sacramentum est sensibile signum rei sacræ, ad hominem sanctificandum diuinitus institutum: huiusmodi autem est Eucharistia, siquidem species, siue accidentia panis, ac vini, significant sacratissimum Christi corpus, & sanguinem, quæ sub ipsis continentur, tamquam spirituale animæ nutrimentum, iuxta illud Ioan. 6. *Caro mea verè est cibus, & sanguis meus verè est potus.*

Assertio II. Ad intrinsecam constitutionem huius Sacramenti pertinent species Eucharisticæ, tamquam sensibile signum refectionis spiritualis, tum etiam, quod sub iis continetur corpus, & sanguis Christi, tamquam spirituale animarum nutrimentum. Ita Caiet. 3. *p. q. 75. ar. 1.* Bellarm. *lib. de Eucharist. c. 6.* Suar. 3. *p. to. 3. disp. 42. sect. 3.* Ægid. ConincK. 3. *p. q. 73. ar. 1. nu.* 20. Eamdemque doctrinam tradidit S. Irenæus *lib. 4. contra hæreses, c. 14. Qui est à terra panis, percipiens inuocationem Dei, iam non communis panis est; sed Eucharistia, ex duabus rebus constans, terrena, & cælesti.* Et S. Th. *in 4. d. 7. q. 1. ar. 1. Ex speciebus, & corpore Christi fit vnum sacramentum.* Idque probatur: nisi enim species

species, siue accidentia ad constitutionem S. Eucharistiæ pertineant, non erit signum per se sensibile, ideòque nec sacramentum. Deinde nisi corpus & sanguis Christi ad sacramenti huius intrinsecam constitutionem spectent, non habebit sacramentum veram rationem spiritualis refectionis, atque conuiuii; nam *caro mea*, inquit Christus Ioan. 6. *verè est cibus*; neque adorari poterit cultu latria, quo solus Deus colitur; cum tamen Trident. Concil. *sess. 13. c. 5.* dicat: *Nullus dubitandi locus relinquitur, quin omnes Christi fideles, pro more in Catholica Ecclesia semper recepto, latriæ cultum, qui vero Deo debetur, huic sanctissimo Sacramento in veneratione exhibeant*. Denique quod Patres, & Concilia frequenter dicunt, ex pane, & vino, per verba consecrationis confici hoc sacramentum, id verificari non potest de solis speciebus, vt patet: sed de corpore, & sanguine Christi realiter contento sub speciebus. Siquidem transubstantiatio, in qua huius sacramenti confectio formaliter consistit, aliud non est, quàm conuersio panis, & vini in verum corpus, & sanguinem Christi.

2 De ea testantur Patres antiqui, vt Iustinus *apolog. 2. pro Christianis, prope fin.* S. Irenæus *lib. 5. aduersus hæres. cap. 2.* S. Ambros. *lib. 4. de sacram. cap. 4. Panis iste panis est ante verba sacramentorum; vbi accesserit consecratio, de pane fit caro Christi.* Et infra: *si tanta vis inest in sermone Domini Iesu, vt inciperent esse, quæ non erant* (per creationem) *quantò magis operatorius est, vt sint quæ erant, & in aliud commutentur?* Similia habet *cap. 5. & in lib. de iis qui mysteriis initiantur, cap. 9.*

Cyrill. Hierosolym. *catech. mystag. 4. Aquam aliquando mutauit in vinum, &c. non erit dignus, cui credamus, quod vinum in sanguinem transmutaerit.* Et infrà: *Pro certissimo habeas, panem hunc, qui datur à nobis, non esse panem, etiamsi gustus panem esse sentiat, sed esse corpus Christi.*

S. Chrysostom. *hom. 83. in Matth. Non sunt humanæ virtutis opera, quæ tunc in cæna confecit: ipse nunc quoque operatur, ipse perficit. Ministrorum nos ordinem tenemus; qui verò hoc sanctificat, & transmutat, ipse est.*

S. Gregor. Nissenus apud Euthym. *in panopl. tit. 21.* ait: quod panis per verbum Dei: *Hoc est corpus meum, sanctificatur, & in corpus Christi mutatur.*

Auctor antiquus apud S. Cyprianum de cœna Domini: *Panis iste, quem Dominus discipulis porrigebat, non effigie, sed natura mutatus, omnipotentia verbi factus est caro.*

S. August. *serm. 28. de verb. Dom. Dixi vobis, quòd ante verba Christi, quod offertur, panis dicatur: vbi Christi verba deprompta fuerint, iam non panis dicitur, sed corpus appellatur.* Et lib. 20. *contra Faustum, cap. 13.* ait: quòd *panis, & calix certa consecratione mysticus fit.*

Gaudentius *tract. in Exod. Dominus de pane (quia potest, & promisit) efficit proprium corpus.*

S. Damascenus *lib. 4. Fidei orthodoxæ, c. 13. Panis, ac vinum, & aqua, per sancti Spiritus inuocationem, & aduentum, mirabili modo in Christi corpus, & sanguinem vertuntur.*

Theophyl. *in cap. 26. Matth. Non dixit Iesus, hoc est figura, sed hoc est corpus meum. Ineffabili enim operatione transformatur, etiamsi nobis videatur panis.* Qua igitur fronte hæretici nostri temporis dicere audent, PP. antiquos de transubstantiatione, seu conuersione panis in corpus Christi, & vini in sanguinem Christi, nihil sciuisse, aut docuisse? Vide Trid. *sess. 13. cap. 3.*

Obiicitur I. Ad rationem sacramenti requiritur, vt sit signum per se sensibile: Atqui corpus, & sanguis Christi, quatenus in sacramento existunt, per se sensibilia non sunt: Ergo non habent rationem sacramenti. Respondeo: Ad totale quidem, siue integrum sacramentum necessariò requiritur, vt signum sit per se sensibile: non tamen ad quamuis partem sacramenti constituentem: vti patet in contritione, quæ est pars sacramenti pœnitentiæ: attamen non per se, sed per peccatorum confessionem sensibilis fit: Sic etiam corpus, & sanguis Christi, non per se sensibilia sunt, sed per alteram sacramenti partem, videlicet ratione specierum.

Obiicitur II. Concilia, & Doctores videntur loqui de corpore, & sanguine Christi, tanquam re distincta à sacramento Eucharistiæ; v.g. Christum contineri in sacramento, vel sub sacramento; Item in Eucharistia, (sicuti & in reliquis sacramentis) tria distinguenda esse: videlicet sacramentum tantùm, quæ sunt species Eucharistiæ; *sacramentum & res simul*, quod est corpus, & sanguis Christi; demum *rem tantum*; quæ est effectus gratiæ sanctificantis, animamque nutrientis, sicuti docent DD. cum Magistro *in 4. d. 8.* & Innoc. Papa *in cap. cum Marthæ, de celebrat. Missarum.* Respondeo: Corpus, & sanguis Christi duplici habitudine considerari possunt: I. tanquam pars ad totum sacramentum, & sic dicitur *Christus, vel corpus, & sanguis CHRISTI contineri in hoc sacramento*, sicuti anima in homine continetur. Secundò considerari possunt tanquam pars contenta, & significata, ad partem continentem, & significantem; quomodo dicitur corpus Christi contineri sub sensibilibus speciebus; cuiusmodi loquendi modum vsurpat Trid. Synod. *sess. 13. can. 3.* Quapropter si alicubi legamus, species sensibiles nomine sacramenti appellari, id vel incompletè intelligendum est: sic enim Scholastici dicere solent, quod species sunt *sacramentum tantùm*, quia tantùm significat; corpus autem Christi, *res, & sacramentũ simul* quia, & significatur per species, & significat interiorem animæ nutritionem. Vel intelligendum est cum connotatione, siue habitudine ad corpus, & sanguinem Christi. Quemadmodum enim sacramentum Pœnitentiæ interdum appellamus *sacramentum Confessionis*, interim non excludentes contritionem, quæ sub humili confessione, tanquam sensibili signo, continetur: Ita etiam species Eucharisticæ interdum sacramentum appellantur, vt interim non excludatur corpus, & sanguis Christi, quæ sub speciebus, tanquam sensibili signo, continentur.

5 Assertio III. Eucharistiæ sacramentum inter omnia excellentissimum, maximeque diuinum est. Constat ex dictis: Quia continet in se Christum viuum, Deum, ac hominem verum. Ob hanc causam Synodus Trid. *sess. 7. can. 3.* de sacramentis in genere, anathemate damnauit eos, qui dixerint: *Sacramenta inter se paria esse, vt nulla ratione aliud sit alio dignius.* Et *sess. 13.* vocat hoc sacramentum *diuinum, præcelsum, sacrosanctum, admirabile*. Nam reliqua sacramenta sancta, & diuina sunt habitudine extrinseca, quia consistunt in re, vel actione sensibili, eaque successiua, secundùm Christi institutionem, sanctificantem gratiam pariter significante, & efficiente; quare tunc primum existunt, & sanctificandi vim habent, cum quis iis vtitur, ait Trid. *cit. sess. 13. cap. 3.* At verò hoc sacramentum, ante vsum, seu sumptionem, consecratione verborum perficitur, & perfectum permanet, quamdiu species Eucharisticæ conseruantur: Neque ea tantùm ratione sanctum est, quia sensibiles species spiritualẽ animæ nutritionem, sanctificationemque significant, sed alia insuper præstatiore, & propria sanctitate eminet, quia ipsemet fons, & auctor sanctificantis gratiæ, atque spiritualis animarum cibus, Christus Dominus in hoc sacramento continetur. Quæ causa etiam est, cur inter omnia sacramenta hoc vnicum cultu latriæ adoretur; de qua adoratione testantur Origen. *homil. 5. in diuersos Euang. locos*, S. Ambrosius *lib. 3. de Spiritu sancto, c. 12.* S. Chrysost. *hom. 24. in epist. 1. ad Corinth. & hom. 61. ad popul. Antioch.* S. Aug. *Psal. 88. in ea verba. Adorate scabellũ pedũ eius.*

Accedit aliud discrimen, quod in reliquis ferè sacramentis materia, & forma sunt partes componentes sacramenti, quæ simul etiam ad eundem effectum sanctificantis gratiæ conferendum ordinantur. At verò in hoc sacramento neutrum illis conuenit: Nam panis, & vinum sunt materia, ex qua conficitur hoc sacramentum, eoque confecto desinunt; Forma item verborum est id, quo hoc sacramentum conficitur, & consecratur, eoque confecto desinit; Ergo non possunt esse partes componentes huius sacramenti permanentis, quippe quod, vt suprà dixi, tum ex Christi corpore, & sanguine, tum ex speciebus panis, & vini permanentibus quodammodo componitur. Multò minus panis, vinum, & forma consecrationis possunt esse causæ effectrices gratiæ sanctificantis: sed ipsum sacramentum, videl. corpus, & sanguis Christi, sub speciebus panis, & vini, per modum spiritualis cibi, ac potus, animam sumentis sanctificando nutriunt.

6 Assertio IV. Sacramentum corporis, & sanguinis Christi sub speciebus panis, & vini, est vnicum integrum, & perfectum Sacramentum. Ita S. Th. *cit. qu. 73. art. 2.* Alensis *p. 4. q. 31. memb. 1. & 2.* S. Bonau. *in 4. d. 8. art. 2. qu. 3.* Durand. ibid. *qu. 1. nu. 10.* Richard. *art. 1. qu. 2.* Palud. *qu. 1. ar. 1.* Sot. *qu. vn. ar. 2.* Probatur, & explicatur. In Sacramentis non requirenda est vnitas naturalis, aut materialis, sed tantùm moralis, ac veluti artificialis, ex Christi institutione, ad vnum finem, & effectum: quo pacto vna domus dicitur, & exercitus; tametsi pluribus rebus, ac partibus constent, ideòque materialiter plura sint. Pari enim ratione, tametsi ad sacramentum hoc res variæ concurrant, habentes singulæ propriam partialem significationem, aut virtutem, videlicet duæ materiæ, panis, ac vinum, ex quibus Sacramentum conficitur, duæ consecrationis formæ, quarum vna per se efficit Christi corpus, altera verò sanguinem: item species panis, & species vini, quarum illæ per se significant, & continent corpus Christi, tanquam spiritualem animæ cibum, hæ verò per se significant, ac continent sanguinem Christi, tanquam spiritualem animæ potum; attamen hæc omnia, ex Christi institutione, ad vnum finem ordinantur, atque vnicam perfectam significationem, ac virtutem obtinent.

Primò igitur hoc Sacramentum perfectum, atque vnicum est morali vnitate, ac perfectione, quatenus significat vnum sacrificium cruentum, quod Christus in cruce, sanguinis sui effusione, & animæ à corpore separatione, consummauit, conuenienter S.

Matth.

Matth. 26. Luc. 22. *Hoc facite in meam commemorationem.* Sanct. Paul. 1. ad Corinth. 11. *Quotiescumque manducabitis, &c. mortem Domini annunciabitis donec veniat.* Quippe cruentum hoc sacrificium perfectè, & expressè non significatur per vnius tantum speciei, sed vtriusque diuisim factam consecrationem, oblationemque.

Secundò, est hoc Sacramentum vnicum, & perfectum, quatenus in se continet vnum Christum, verum Deum, & hominem constantem carne, & sanguine, quæ per species, tum panis, tum vini, expressè significantur.

Tertiò, vnicum, & perfectum est Sacramentum ratione vnius effectus, videlicet gratiæ sanctificantis, quam in vtraque specie per modum spiritualis refectionis perfectè significat, secundùm analogiam corporalis refectionis, quæ non solo cibo, sed etiam potu perficitur.

Quartò, vnicum, & perfectum est hoc Sacramentum, quatenus symbolum existit Ecclesiasticæ vnitatis, sicuti docent S. August. *tract. 6. in Ioan. sub finem.* Magister in 4. d. 8. S. Thom. *cit. ar. 2.* ex Apostol. 1. ad Corinth. 10. *Vnum corpus multi sumus omnes, qui de vno pane, & calice participamus.* Nam sicuti ex multis granis tritici vnus panis efficitur, & ex multis racemis vinum confluit, (quæ sunt verba S. Aug. *l. c.*) ita ex multis fidelibus vnum corpus Ecclesiæ constituitur, *cuius ipse* Christus *caput existit, cuique nos, tanquam membra, arctissima fidei, spei, & charitatis connexione, astrictos esse voluit*, ait Trid. Synodus *sess. 13. c. 2.*

Quintò, Sacramentum hoc vnicum, atque perfectum est, quatenus per vtramque eius speciem simul significatur plena cœlestis gloriæ societas, in cuius pignus Eucharistia præbetur, vti testatur Trid. *cit. cap. 2.* Vide quæ dicam infrà *cap. 5. num. 5.*

6 Denique ex dictis intelligitur ratio vocabulorum, quibus hoc sacramentum afficitur. I. Comparatione Sacerdotis consecrantis, dicitur *sacrificium, & hostia*, tum quia in eo commemoratio fit præteriti sacrificij cruenti, tum quia ipse Christus in hoc Sacramento, modo incruento, offertur Deo Patri, pro peccatorum expiatione, & in gratiarum actionem. Videri potest S. Ambros. *lib. 1. offic. cap. 48.* S. Gregor. *hom. 37. in Euang.*

II. *Panis vitæ, Panis qui de cælo descendit, vt si quis ex ipso manducauerit, non moriatur.* Ioan. 6. Item *Esca spiritualis, Conuiuium Dominicum, Cæna Domini*, à quo tamen vocabulo Catholicis abstinendum esse, monet P. Sot. *lect. 1. de Euchar.* Henriq. *lib. 8. c. 1. n. 1.* Bellarm. *lib. 2. de Missa, c. 10.* quia eo hæretici abuti solent ad errores suos, contra Missæ sacrificium, defendendos.

III. *Eucharistia*: quod verbum S. Thom. interpretatur bonam, seu salutarem gratiam: tum quia Christum omnis gratiæ auctorem in se continet; tum quia animam gratia diuina replet, & vitæ æternæ ius, pignusque tribuit; quamobrem etiam *viaticum* appellatur, quia viam nobis præbet ad vitam cœlestem. Propriè tamen Eucharistia gratiarum actionem significat, quia est sacrificium, quod Deo Patri in gratiarum actionem offertur: quamobrem legimus apud S. Matth. *cap. 26.* Marc. 14. Luc. 22. quòd Christus *εὐχαριστήσας* hoc sacramentum instituerit, de quo vide S. Th. *qu. 78. ar. 1.* Suar. & alios ibid.

IV. *Synaxis*, seu *Communio*. Quia, vt S. Damasc. ait *lib. 4. de Fide orthodox. c. 14. Participantes carne, & sanguine, ipsaque Deitate Christi, vnimur in ipso, & inter nos diuina charitate.* Vide etiam S. Cypr. *lib. 2. ep. 3. ad Cæcil.* Cyrill. Alexandr. *lib. 4. in Ioan. c. 13. & lib. 11. c. 2.* S. Hilar. *lib. 8. de Trinit. ante med.* Cyrill. Hierosol. *catech. 4. mystag.* S. Thom. *cit. qu. 73. art. 4.*

CAP. II.

DE MATERIA EVCHARISTIÆ.

SVMMARIVM.

1 *Materia ex qua Sacramenti Eucharistiæ est panis, & vinum.*
2 *Panis triticeus esse debet. necessitate sacramenti.*
3 *Oriza, auena, millium, hordeum, non sunt materia huius sacramenti.*
4 *Vt panis Azymus sit, non est de necessitate sacramenti, quamuis id conuenientius sit: cùm etiam Christus in azymo consecrarit.*
5 *Vinum quod est materia calicis de vite esse debet.*
6 *Mustum, seu vinum recens expressum validè consecratur, sed non licitè, similiter vinum congelatum.*
7 *Admixtio aquæ ad vinum non est de necessitate sacramenti, sed præcepti obligantis sub mortali.*
8 *Quid cum aqua fiat in calicem infusa, vtrùm in sanguinem Christi conuertatur, magna etiam olim dubitatio fuit.*
9 *Aqua, nisi valdè copiosa affusa fuerit, vt quantitate vinum superet, vnà cum vino in Christi sanguinem commutatur.*
10 *Materia consecranda Sacerdoti moraliter præsens esse debet.*
11 *Neque magnitudo, neque paruitas materiæ obstat per se loquendo, quominus validè consecretur.*
12 *Ad valorem consecrationis requiritur, vt Sacerdos materiam consecrandam determinatè cognoscat, & intendat.*
13 *Sacerdos censetur habere intentionem consecrandi, quæ sit Ecclesiasticæ consuetudini conformis.*
14 *Si quis inscio, seu non aduertente Sacerdote, formulas in altari ponat, non consecrabuntur: cum nec actualis, nec virtualis intentio adsit.*
15 *Totum, quod in Calice per modum continui est, consecratur.*

1 ASsertio I. Materia ex qua hoc sacramentum conficitur est panis, & vinum. Definitur in Concil. Lateran. *cap. firmiter*, Concilio Florent. *in decreto Eugenij Papæ, §. Tertium est sacramentum*, & docet S. Th. *qu. 74. ar. 1.* & Scholastici communiter in 4. d. 11. Probatur ex institutione Christi Matth. 26. & Marci 14. *Accepit Iesus panem.* Luc. 22. *Dico enim vobis, quod non bibam de generatione vitis, donec regnum Dei veniat.* Cui accedit perpetua Ecclesiæ traditio, & praxis. Congruentia huius institutionis est: Quia panis, & vinum, ob munditiem, aliasque qualitates, ac virtutes conuenientissimè, & vsitatissimè ad conuiuium adhibentur: nam panis confirmat, vinum exhilarat; ideòque aptissima materia sunt ad significandum virtutem, finem, & effectum huius sacramenti, quod ad spiritualem animæ alimoniam peculiariter institutum est. Idque S. Th. in hymno suo indicauit: *Dedit fragilibus corporis ferculum; dedit & tristibus sanguinis poculum.* Alias congruentias, quas idem S. Thom. meminit in *cit. art. 1.* præcedente capite explicaui.

2 Assertio II. Panis debet esse triticeus, non tantùm ex necessitate præcepti, sed etiam ex necessitate sacramenti; vt in alia materia facta consecratio irrita sit. Ita significat Eugenius *loc. suprà cit. Tertium est Eucharistiæ Sacramentum, cuius materia est panis triticeus, & vinum de vite.* Et docuit S. Hieron. in c. 62. Isa. super illa verba, *Si dedero triticum tuum vltrà inimicis tuis: Triticum quoque, de quo panis cælestis efficitur, illud est, de quo loquitur Dominus, Caro mea verè est cibus; rursumque de vino, Sanguis meus verè est potus.* S. Thom. *qu. 74. ar. 3.* aliique communiter. Probari autem id debet ex verbis Euangelistarum, accedente Ecclesiæ traditione, Christum in cœna vltima talem panem, qualis communiter in conuiuijs vsitatus est, consecrasse, idemque nobis, vt faceremus, præcepisse.

Debet autem nomen tritici latè accipi, vt omne genus frumenti comprehendat, quod ad conficiendum panem pro hominis victu communiter adhiberi solet, siue sit triticum, quod propriè ita appellatur, *Maiben*, siue quod cum eo cognationis similitudinē gerit, cuiusmodi apud nos est Zea, siue far, *Dinckelson, oder Kern*, genus frumenti optimi; & in Sueuia vsitati; Item siligo, Germanicè, *Rocken*: nam & hæc materia eo fine seminatur, & crescit, vt exinde panis pro hominis victu conficiatur, & testatur S. Th. *cit. art. 3. ad* 2. ex tritici granis in terris saxosis siliginem generari solitam esse. Peccat tamen grauiter Sacerdos, si siligineam materiam adhibeat; cum mundior, & albior, quæ dignitatem huius sacramenti magis deceat, facilè adhiberi possit, seu in propria terra nata, seu aliunde allata.

3 Porrò oriza, auena, millium, hordeum, non sunt materia huius sacramenti: cum ex iis non soleat panis confici pro hominis victu, nisi ob defectum tritici: quare nec simpliciter panis vocabulum merentur, sed cum additio *panis hordaceus*; *panis auenaceus*, &c. licet contrarium senserit Argentinas *in 4. dist. 11. qu. 2. a. 1.* Gabr. *lect. 35. in can. Missæ*; hordeum, quoque, & similes fruges, quæ aristas habent posse esse huius sacramenti materiam: cum sint quædam frumenti genera. Sed repugnat Eugenius Papa in Concilio Florent. S. Thom. ad 2. aliique Doctores communiter, quia non sunt frumenta, ex quibus panis vsitatus confici solet.

Denique nota doctrinam S. Thom. ad 3. Quod modica alieni frumenti admixtio ad multo maiorem quantitatem tritici; non vitiat materiam, quominus consecratio ex ea validè fieri possit, quia quod modicum est quodammodo absumitur à copiosiore, secus, si magna admixtio fiat.

Assertio III. Panis ex triticea farina, & aqua elementari mixtus, atque ignis calore tostus esse debet. Ita Doctores communiter. Nam materia huius Sacramenti, ex Christi institutione, est panis hominibus vsitatus, talis autem est ille, quem descripsi.

Ex quo collige I. Farinam, lacte, melle, oleo, aqua rosacea, vel simili non elementari liquore subactam, & tostam, non esse sacramenti materiam, sicuti docet S. Th. *qu. 74. art. 7. ad 3.* Palud. *in 4. d. 11. q. 1. ar. 6. concl. 4.* licet Caiet. *cit. art. 7.* sentire videatur, non requiri aquam naturalem, sed panem ex aqua rosacea confectum esse sufficientem materiam, quia ab aliis panibus differre

non

non videatur essentialiter, sed respondetur, quidquid sit de differentia essentiali physica; differre saltem forma artificiali, & visuali, quæ in materia sacramenti potiùs spectanda est.

Collige II. Nec massam farinaceam crudam, vel oleo, aut butyro frixam, vel aqua elixam, esse huius sacramenti materiam.

4 Assertio IV. Licet rationabilior sit consuetudo Ecclesiæ latinæ, consecrantis panes azymos: non tamen id pertinet ad necessitatem sacramenti: sed ex necessitate præcepti quisque Sacerdos propriæ Ecclesiæ consuetudinem sequi debet, vt non solùm Latinus peccet, si in fermentato consecret, sed etiam Græcus si in azymo, quandiu intra terminos Ecclesiæ suo commorantur. Hæc est doctrina S. Th. *q. 74. a. 4.* Cuius prima pars probatur: I. Quia etiam agnus Paschalis, præcipua huius sacramenti figura, comedebatur cum azymis, quibus significatur incorrupta veritatis, fideique, ac morum sinceritas, quæ maximè in Euangelio locum habet, sicuti Apostol. indicat 1. ad Corinth. 5. II. Probatur efficacius: Quia Christus in huius sacramenti institutione pane azymo vsus fuit: Instituit enim cœnam vltimam die 14. primi mensis ad vesperam, sicuti constat ex S. Matth. 26. & Marci 14. *Primo die azymorum quo Phase immolabant* (Iudæi) *dicunt ei discipuli, &c.* & Luc. 22. *Venit autem dies azymorum, in qua necesse erat occidi Pascha, & misit Petrum.* Atqui hæc dies fuit 14. primi mensis ad vesperam, à qua solemnitas, & magna festiuitas diei sequentis XV. incipiebat, sicuti habetur Leu. 23. *Mense primo 14. die mensis ad vesperam Paschæ Domini est,* (nam dies festus à vespera inchoari solebat, vti constat ex *eod. cap. vers. 32.*) *& 15. die mensis huius solemnitas azymorum est:* In eademque die à præcedente vespera eam inchoando, prohibitum fuit Iudæis, quidquam panis fermentati in domibus habere. Exod. 13. *vers. 7. Seruabitis agnum vsque ad 14. diem mensis huius, immolabitque eum vniuersa multitudo filiorum Israel ad vesperam, & vers. 16. Celebrabitis eam* (diem) *solemnem Domino in generationibus vestris, cultu sempiterno septem dies azymos comedentes: in die primo non erit fermentum in domibus vestris, &c. Dies autem prima erit sancta, & solemnis.*

Confirmatur: Nam S. Chrysostomus *homil. 15. in 1. epist. ad Corinth.* aliique Doctores docent, Christum passum esse ipso die solemni, seu festo Paschatis, qui est XV. mensis. ergo pridie comedit Pascha. Neque his obstat, quod Ioan. *cap. 13.* dicitur, cœnam factam ante diem festum Paschæ. Facta enim est in vespera præcedente diem festum secundùm naturalem, vel artificialem eius computationem. Neque quod Ioan. 18. dicitur. Iudæos non introisse in Prætorium, ne contaminarentur, sed vt manducarent Pascha. Non enim hoc verbo significatur agnus Paschalis, quem ante comederant, sed panes azymi, item victimæ Paschales, de quibus *Num.* 28 Nec deniq; quod *c. 19.* dicitur: Christum passũ in Parasceue Paschæ, siue magni diei. Erat enim Parasceue Sabbathi, quod magnum dicebatur, quia incidebat in dies septem Paschales, siue azymorum, qui omnes festi erant, sed celeberrimi primus, & septimus, vti habetur *citat. cap. 23. Leuit.* Atque de omnibus septem accipiendum esse videtur consilium Iudæorum, Matth. 6. *Non in die festo, ne forte tumultus fiat in populo,* qui diebus illis Hierosolymam confluebat, sed præualuit à Iuda occasio oblata, ob insanum desiderium occidendi Domini.

Altera pars assertionis habetur in Concil. Florent. *in litt. vnionis. Item definimus, in azymo, siue fermentato pane triticeo Corpus Christi veraciter confici: Sacerdotesque in alterutro ipsum Domini corpus conficere debere, vnumquemque iuxta Ecclesiæ siue occidentalis, siue Orientalis consuetudinem.* Ratio est, quod de istis accidentalibus ritibus non extet præceptum Christi, ideoque cuiusque Ecclesiæ consuetudo tamquam lex obseruanda sit, adeò quidem, vt neque in casu necessitatis si ægrotus absque Viatico decedere debeat, quia panis azymus statim haberi non potest, in fermentato Sacerdoti latino sacrificare licitum sit, teste Suar. *disp. 44. sect. 3 in fin.* quod fermè similiter de Græco dici debet, cum neque in casu necessitatis azymo pane, vti posse, propterea quod ad Ecclesiæ vtilitatem, ac maiestatem, tantique mysterii, & sacrificii maiorem reuerentiam valdè intersit, vniuersales in eo ritus vniformiter obseruari, quare cum sacramentum hoc non sit absolutæ necessitatis, meritò ratio publica priuato commodo spirituali præfertur.

5 Assertio V. Vinum, quod est materia Calicis de vite esse debet. Definitur in Concil. Florent. idque testatur. S. Th. *q. 74. a. 5.* & perpetua Ecclesiæ praxis. Aduerte I. Vuas validè consecrari non posse, teste Iulio Papa *cap. cum omne dist. 1. de consecrat.* & S. Th. ad 3. Ratio peti debet ex institutione, ac significatione sacramenti Calicis, requirentis, vt materia eius sit potus, vuæ autẽ cibi potius, quàm potus rationem habent, cum in eis vinum non contineatur, tamquam in vase, sed tamquam pars in toto ad eum modum, quo sanguis, v. g. in corpore animalis continentur.

Aduerte secundò: Neque agrestam, neque acetum validè consecrari posse, teste eod. S. Thom. ad 2. & 4. Nam agresta ex vuis immaturis expressa, nondum vini naturam consecuta est: quare de re Palud. *in 4. d. 11. q. 2. ar. 5.* Acetum verò est vinum substantialiter corruptum, ac putrefactum, potest tamen confici hoc sacramentum ex vino acido, vel acescente, sicuti, & ex pane mucido, qui nondum corruptus est, sed ad corruptionem disponitur, testante S. Th. ad 2. Quare reiicienda est Gl. *in c. 2. d. 2. de consecr.* cum ait: Ex aceto, si ex vino factum sit posse confici sacramentum Calicis.

6 Aduerte tertiò; Mustum validè quidem consecrari, sed non decenter, ac licitè, teste S. Th. ad 3. & colligitur *ex cit. c. cum omne.* Nam licet mustum substantiam vini habeat, est tamen imperfectum, & non satis decoctum, ac defæcatum, hæc autem accidentalis imperfectio, & fæcis admixtio, dedecet tanti sacramenti dignitatem. Accedit, fieri posse, vt fæces terrestres, vel ante consecrationem à substantia vini separatæ, subsidant, & desinant esse idonea sacramenti materia, vel post consecrationem separatæ, amittant species, siue qualitates vini, ideòque sub iis desinat esse sanguis Christi. Quare existimat Suar. *disp. 45. sect. 1.* esse grauem, seu mortalem irreuerentiam in musto consecrare, quod intelligi debet extra necessitatem, nam si necesse sit, consecrari posse, ait Iulius *cit. cap. cum omne.* Deinde intelligo de vino ex vuis recenter expresso, adeoque valde impuro. Quamobrem si in aliqua Ecclesia consuetudo sit, de qua testatur Viuald. *de Eucharist. cap. de materia, n. 7.* vt vuarum primitiæ in calicem expressæ, certo anni die consecrentur, eam corrigendam, & tollendam esse, rectè monet Suarez ibid.

Aduerte quartò: Vinum congelatum, licet non sit materia decens, seu conueniens, (vt omnes fatentur) est tamen sufficiens: siue (vt aliis verbis dicam) tametsi non licitè, validè tamen consecratur. Quæ est communior, & probabilior Doctorum sententia, Angel. *ver. Missa, n. 23.* Syl. *ver. Eucharist. 2. qu. 10.* Sot. *in 4. d. 9. qu. 1. ar. 5* Suar. *loc. cit.* Sa *ver. Missa nu. 3.* contra Alan. *lib. 1. de Eucharist. n. 11.* Armill. *ver. eod. n. 19.* Angles *in 4. p. 1. de essentialib. Eucharist. ar. 5 difficult. 3.* Ratio est, quia vinum congelatum plerumque retinet vini substantiam, sicut ex resolutione eius apparet.

Neque obstat primò, quod contrariæ sententiæ auctores obiiciunt; vinum congelatum potabile non esse. Respondeo, Suaptè natura potabile esse, licet per accidens, & secundùm præsentem statum (qui tamen facilè mutabilis est) potari non possit. Neque obstat secundò, quod obiiciunt, Aquam congelatam non esse idoneam materiam Baptismi: Ergo neque vinum congelatum idoneam materiam Eucharistiæ. Respondetur, negando consequentiam; Discrimen enim est, quod Baptismus essentialiter consistat in ablutione, quæ per glaciem fieri non potest: at verò S. Eucharistia essentialiter non consistat in sumptione, seu potatione: perficitur enim & perfecta manet ante vsum.

Cæterùm non rectè dixit Alanus, si vinum consecratum congeletur desinere esse Christum sub speciebus; quare aliud vinum consecrandum fore. Hoc enim dici non potest, nisi admodum spissa, & perfecta congelatio fiat. quæ tam breui tempore vix accidit: quare Missale Romanum in defectibus Missæ, §. 10. *nu. 11.* monet, si contingat vinum consecratum in calice congelari, debere liquefieri, & sumi. Sin autem nondum consecratum vinum, post eius oblationem, congeletur; consultius esse arbitratur Suarez, illud mutare, & denuò offerre: quod verum est, si omnino congelatum sit, non sine mutatione coloris, saporis. vti Sotus *l. c.* notauit: alioquin, si facilè possit, nullaque accidentium mutatio appareat, consultiùs erit consecrare, quàm mutare.

7 Assertio VI. Vino modicum aquæ à Sacerdote in altari admisceri debet; non ob necessitatem sacramenti, sed præcepti tantùm Ecclesiastici, sub mortali peccato obligantis. Assertio habet tres partes: quarum prima est communis Doctorum, & expressè tradita in Concil. Florent. *in decr. Eugenii. §. tertium autem sacramentum. Cui* (vino de vite) *ante consecrationem aqua modicissima adhiberi debet. Aqua autem ideò admiscetur, quoniã iuxta testimonia SS. Patrum, creditur Dominum in vino aqua permixto, hoc instituisse sacramentum:* quos Patres vide apud Bellar. *lib. 4. de Euchar. c. 10. & 11.* Suar. *disp. 45. sect. 2. in fin.* Vasq. *disp. 176.* Et infrà in *eod. §.* ait Concilium. *Decernimus, vt etiam ipsi Armeni se cum vniuerso orbe Christiano conforment, eorumque Sacerdotes in Calicis oblatione paululum aquæ admisceant vino.*

Mysticæ huius mixtionis significationes duæ sunt, teste eodem Eugenio ibid. S. Th. *q. 74. art. 6.* & Trid. Concil. *sess. 22. c. 7.* Vna tradita ab Alexandro Papa *in epist. decretal. I.* & Innocent. I. *in c. cum Marthæ, de celebr. Missar.* Quia ex Christi latere sanguis, & aqua fluxit. Ioan. 19. Quod erat symbolum plenæ ablutionis nostrorum peccatorum, per merita Christi. Altera tradita à Iulio Papa *in cit. c. cum omne.* S. Cyprian. *l. 2. epist. 3. ad Cæcil.* *Cum*

in

in calice vinum aqua miscetur Christo populus adunatur. Quia aquarum nomine populi significantur Apoc. 17. vino autem virtus, & diuinitas Christi aptè exprimitur. Idemque habetur in Concil. Tribur. *can.* 19. vbi ratio adiungitur, cur aqua in minore quantitate admisceri debet; *quia maior est maiestas sanguinis Domini, quàm fragilitas populi*. Quæ etiam causa videtur, cur aqua in mixtione à Sacerdote benedicatur; non item vinum: quia homo infirmus per merita Crucifixi sacratur, & confirmatur ea vnione, ac veluti incorporatione cum Christo.

Alteram partem assertionis tradit S. Th. *qu.* 74. *art.* 7. & probat hac ratione: De signo sacramentali iudicium ferri debet ex eius significato: Admixtio autem aquæ significat, tum remissionem peccatorum, tum vnionem hominum cum Christo. Atqui vtrumque horum sacramento extrinsecum, & posterius quiddam est; quia pertinet ad vsum. Sacramentum autem hoc ante vsum consecratione materiæ perficitur, vt suprà dictum.

Ad auctoritatem verò S. Cypr. *lib.* 2. *epist.* 3. *ad Cæcil. Sic in sanctificando calice Christi offerri aqua sola non potest, quomodo nec vinum solum potest*. Et infrà: *Sic verò calix Domini non est aqua sola, aut vinum solum; quomodo corpus Christi non est farina sola, aut aqua sola; nisi vtrumque adunatum fuerit*: Respondet S. Tho. ad 1. Sensum verborum esse, quòd vinum sine aqua offerri non possit conuenienter, & salua plenitudine mysticæ significationis. Nam sicuti aqua farinæ admixta significat populi cum Christo incorporationem; ita & aqua vino mixta. Discrimen tamen est, quòd admixtio aquæ naturalis ad farinam requiritur ex necessitate sacramenti; quia alioquin non esset verus panis: Non ita verò requiritur admixtio aquæ ad vinum; quia sine aqua est verus, & naturalis vini potus, sicut notat idem S. Tho. ad 3. Quæ doctrina confirmatur ex suprà cit. Eugenii Papæ decreto, in quo materia huius sacramenti assignatur *panis, & vinum de vite* nulla facta mentione aquæ.

Tertiam assertionis partem, quòd præceptum miscendi aquã, sit solum Ecclesiasticum (quamuis perpetuum, & ab Apostolis acceptum) significat Trid. Concil. *sess.* 22. *c.* 27. *Monet sancta Synodus ab Ecclesia præceptum esse Sacerdotibus*. Florent. quoque Concilium ad Armenos conuincendos non adduxit præceptum Domini, sed solùm Ecclesiæ vniuersalis consuetudinem. Quamuis ad hoc dici potest, quòd Concilia interim non negent id esse præceptum Domini; tametsi hoc ipsum affirmare, & definire nolint, cùm de ea re inter Doctores controuersia existat. Quod ideò moneo, quia improbabilis non est opinio Alphonsi à Castro *heresi*, 7. *in verbo Eucharistia*. Henriq. *lib.* 8. *c.* 12. §. 4. Valent. *disp.* 6. *qu.* 2. *p.* 1. ex Christi præcepto, ab Apostolis nobis tradito, aquam vino miscendam esse. Quia S. Cypr. *in cit. epist. hoc Euangelicum præceptum & Dominicum mandatum* appellat: & in Concil. Carthag. 3. *c.* 24. legimus; *Et in sacramentis corporis, & sanguinis Domini nihil aliud offeratur, quàm ipse Dominus tradidit, hoc est, panis & vinum aqua mixtum*. Et in Aurelianensi 4. *cap.* 4. *Vt nullus in oblatione sacri calicis, nisi vinum aqua mixtum, offerre præsumat; quia sacrilegium iudicatur aliud offerri, quam in mandatis sacratissimus Saluator instituit*. Responderi tamen potest, vocari Domini præceptum, ac traditionem, quia ab exemplo, & imitatione Christi Ecclesiastica hæc consuetudo profluxit: qua ratione S. Ambros. *in proemio lib. de Spiritu sancto*, pedũ lotionem *Domini mandatum* appellat. Enimuerò non omnia, quæ Christus in vltima cœna fecit, Ecclesiæ in præcepto posuit, sicuti manifestum est in consecratione panis azymi; licet conueniens sit, Christum etiam in his accidentibus imitari.

8 Restat nobis soluenda quæstio, quæ olim Innocentio Papæ proposita fuit *in cap. cum Martha, de celebr. Missar*. Quid fiat cum aqua, in calicem infusa, vtrùm vnà cum vino in sanguinem conuertatur? Qua de re, inquit ibid. Innoc. III. variæ sunt Scholasticorum opiniones. Nam alii putant, quòd vinum conuertatur in sanguinem Christi; aqua verò in humorem aqueum, qui de Christi latere fluxit. Quæ tamen sententia hodie ab omnibus exploditur; quia aqua illa, quæ e Christi latere miraculosè fluxit, verè & elementaris erat, non pertinens ad substantiam corporis Christi, vti docet S. Thom. *qu.* 74. *ar.* 7. *ad* 3.

Alii dicunt, aquam cum vino conuerti in sanguinem Christi; quia vino admixta, prius substantiam vini naturaliter transmutatur. Cui sententiæ obiicit ipse Innoc. Physicos testari, aquam vino admixtam artificio quodam (videlicet filo lineo, hedera, aut iunci calamo) iterùm separari posse, quod Plinius testatur *lib.* 16. *histor. cap.* 35. & alii apud Conimbr. *lib.* 1. *de gener. cap.* 10. *qu.* 1. *art.* 1. Accedit, quòd Arist. *lib.* 1. *de gener. c.* 5. *text.* 34. & 39. neget, ex aqua vino infusa vinum generari posse. Cuius ratio esse videtur, quia ex vno simplici corpore, impossibile est fieri corpus mixtum: siquidem huius generatio pro dispositione requirit cõgeriem elementarem humidi, sicci, &c. Quæ etiam causa est, cur Medici doceant, aquam non nutrire, siue in sanguinem non conuerti. Secundò, quòd ad generationem vini quàm maximè requiritur calor actualis, qui tamen deesse videtur in vino calicis: & cùm solis calor tam vehemens tanto tempore indigeat ad coquendam, & generandam substantiam vini; quis credat id tam breui tempore in calice perfici posse? Tertiò, quòd verisimile sit Christum statim, postquam calicem miscuit, eumdem consecrasse; neque expectasse, donec aqua in vinum naturaliter conuerteretur. Quartò, quòd vnio mystica Ecclesiæ cũ Christo perfectius exprimitur, si aqua non suscipiat naturam vini, sed solùm aliquas proprietates.

Alii denique dicebant; Aquam in propria substantia, post cõsecrationem permanere, speciebus vini cõsecrati circumfusam. Quæ sententia ab eodem Innoc. tacitè, & ab aliis Doctoribus expressè reiicitur. I. Quia repugnat SS. Patribus, apud Baron. *tom.* 12. *Anno Christi* 1188. *prope fin.* Suar. *disp.* 45. *sect.* 3. Ægid. *q.* 78. *ar.* 8. expressè affirmantibus, aquam cum vino *sanctificari, consecrari, in sanguinem Christi mutari*. II. Quia verba formæ, *Hic est calix sanguinis mei*, significant totum potum, siue continuum liquorem, in calice contentum, esse sanguinem. III. Quia populus totum, quod in calice per modum continui potus continetur, cultu latriæ adorat; eidemque ita adorandum proponitur. IV. Quia alioquin Sacerdos post calicis sumptionem non esset verè ieiunus; quia substantiam aquæ bibisset; quod repugnat fidelium persuasioni, necnon Ecclesiæ praxi, permittentis in die Natiuitatis Domini tria sacrificia, si sacrificans ieiunus maneat, & ablutionem non sumpserit. V. Quia indecens esse videtur, humorem alienum, videlicet aquam, misceri cum vino consecrando, ita vt post consecrationem in sua substantia cum Christi sanguine perseueret.

Ipsius verò Innoc. Papæ verissima responsio est; *Aquam cum vino in sanguinem transmutari, vt expressius eluceat proprietas sacramenti. Nam cùm aquæ multæ sint, populi multi, &c. ideò vino aqua vnitur, vt Christo populus adunetur, per hoc enim, quod suscepit ipse de nostro, & accepimus ipsi de suo, tam indissolubili nexu coniungimur, vt qui est vnum cum Patre per ineffabilem vnitatem, fiat vnum nobiscum per ineffabilem vnionem*: Hæc Innocentii responsio certissima est, si intelligatur, tantùm de conuersione aquæ in Christi sanguinem mediata, secundùm sententiam S. Th. & aliorum, quod aqua modicè affusa prius in vini substantiam naturaliter conuertatur, quàm totum transsubstantietur in Christi sanguinem, per verba consecrationis.

Sed quis certum non est, imò apud multos incredibile, aquam tam breui tempore in vinum mutari posse: contra verò certissimum, sæpenumero accidere, vt cùm Sacerdos verba consecrationis prolaturus est, aqua substantialis in calice existat; seu, quia vinum debile, & modicum est, vt tam breui tempore aquam euincere non potuerit; seu, quia aqua immodica quantitate affusa fuit: quemadmodum in Concil. Tribur. *cit. can.* 19. dicitur, vt *duæ sint partes vini, & vna aquæ*: seu denique, quia Sacerdos oblitus ante oblationem aquam apponere posteà eam immediatè ante consecrationem apponit; quæstio manet; Vtrùm his casibus, aqua secundum substantiam suam, post consecrationem, permaneat sacris speciebus circumfusa; an potius aqua vna cum vino immediatè conuertatur in Christi sanguinem.

Priorem partem, quòd aqua nunquam immediatè in Christi sanguinem conuertatur; sed, si ante in vinum mutata non fuit, post consecrationem permaneat, amplexus est Palud. *in* 4. *d.* 11. *q.* 1. *ar.* 6. *concl.* 5. Gabr. *ead. d. q.* 2. *ar.* 3. *dub.* 3. Sotus *d.* 9. *q.* 1. *ar.* 6. Suar. *in fin.* 4. 8. *disp.* 45. Vasq. *disp.* 178. *cap.* 2. & alii. Fundamentum est: quia alioquin materia, ex qua conficitur sacramentum Calicis, non esset solum vinum, sed vinum & aqua, contra Concilium Florent. in quo dicitur: Materiam calicis esse *vinum de vite*; & Trid. *sess.* 13. *can.* 2. panem conuerti in corpus Christi, & vinum in sanguinem; nulla omninò facta mentione aquæ.

9 Posteriorem verò partem, quòd aqua vnà cum vino in sanguinem Christi conuertatur, grauissimi Doctores pro indubitato habent. Algerus *lib.* 1. *de Eucharist. cap.* 17. Paschatius Abb. Corbeiensis *lib. de corp. & sanguine Christi, cap.* 11. & 19. Gaufredus *in epistol. ad Episc.* Albanensem apud Baron. *tom.* 12. *Ann.* 1188. Cardinal. Alan. *lib.* 1. *de sacram. cap.* 13. qui dicere ausus est, certa hoc fide tenendum esse. Card. Baron. *cit. Ann.* 1188. *prope fin.* vbi addit, ante illud tempus semper hoc credidisse, & custodisse S. R. Ecclesiam. Et *Ann.* 1192. *in fin.* post miraculi alicuius narrationem, subiunxit: *miraculum heresim hoc sæculo obortam confutauit, negantium aquam vino mixtam mutari in sanguinem*. Eamdem sententiam tenet Tol. *lib.* 2. *cap.* 25. *n.* 4. Ioan. Baptista Scoria *de Miss. sacrific. lib.* 4. *cap.* 1. *n.* 13. Cornel. Iansenius *in Concordia, cap.* 131. Alexand. Pesantius Rom. *in* 3. *p. q.* 74. *ar.* 8. *disput.* 2. Ægidius ConincK. *eodem art. dub. vn.* qui testatur, eam Romæ publicè defensam Ann. 1606. & iterùm 1608. in eademque fuisse omnes Patres, & Scriptores antiquos, quos ibidem e Baro-

nio cit. adeoque hanc sententiam sibi certam videri.

Atque eiusdem sententiæ videtur Innoc. Papa fuisse quando interrogatus *in cit. c. cùm Marthæ, vtrùm aqua cum vino in sanguinem conuertatur?* absolutè, & sine distinctione affirmauit, *aquā cum vino in sanguinem transmutari*: quod intelligi debet semper, & non tantùm aliquando: quia alioquin, nec distinctè, nec sufficienter ad quæsitum respondisset. Quare arbitror, eum data opera abstinuisse ab illa difficultate; vtrùm ex aqua in calice vinum generari possit: nam siue id fiat, siue non fiat, credendum est, aquam vino mixtam in Christi sanguinem conuerti, seu immediatè, seu mediatè. Neque S. Th. *cit. ar.* 8. ab hac sententia alienum esse arbitror; siquidem is nunquam affirmauit, aquam post consecrationem substantialiter interdum permanere; sed planè contrarium: *Opinionem hanc, quòd aqua adiuncta vino per se manet, vino in sanguinem conuerso, stare non posse: quia post consecrationem nihil aliud est* (substantiæ) *in sacramento Altaris, nisi corpus, & sanguis Christi; alioquin non totum adoraretur veneratione latriæ*. Et licet posteà dixerit, modicum aquæ infundendum esse, vt in vinum conuerti possit (seu substantiali conuersione, seu morali, & apparente) non tamen adiecit, ex immodica affusione hoc secuturum incommodum, vt aqua post consecrationem vini maneat; sed periculum esse, ne species vini soluantur, & nulla omninò consecratio fiat.

Addo denique, si fateamur, interdum aquæ substantiam post vini consecrationem in calice manere; omnia incommoda sequi, quæ suprà contra tertiam sententiam allata sunt: ad quæ cùm respondere non possim, ideò sententiam Baronij sequendam censeo: Secundòm quàm non ita solicitè, ac scrupolosè curandum est sacerdoti, vt aquam valde modicam, vel vnam guttulam affundat (quod nescio, an satis conueniens sit, præsertim si fiat cum solicitudine, ob quam fieri posset, vt phantasia, & sensu deluso, nihil omninò affundator) sed plures guttas effundere potest, imò etiam octauam, vel decimam partem proportionalem, sicuti docet Ægid. *cit. art.* 8. *dub. vn.*

Dubium autem est, si tam immodica aqua affundatur, vt quãtitate superet vinum, num valeat consecratio vini? Ita affirmat Richard. *in* 4. *dist.* 13. *art.* 3. *q.* 5. modò vinum ab aqua corruptum non sit: quod breuissimo tempore fieri non solet. Sed contrariũ videtur mihi valde probabile, quod indicat idem Ægid. ConincK. *n.* 184. Aquam ita affundendam esse, vt tamen externa apparente specie absorbeatur, & superetur à vino, totusque potus, seu mixtura vinum esse censeatur; alioquin consecrationem irritam fore. Quamobrem *in c. penul. de celebrat. Missar.* abusus esse dicitur, si aqua in maiore quantitate ponatur, quàm vinum.

Ad fundamentum contrariæ sententiæ respondetur; Aquam à Concilijs Florentino & Trid. non nominari materiam calicis; tum quia de hac re controuersia existit inter Scholasticos, quam etiam Innoc. componere, & definire noluit: tum quia aqua non est materia calicis necessaria, ac per se. quandoquidem non ita, vt vinum, sola, ac per se, consecrari potest; sed vt mixta, & accessoria vino, moralique hominum æstimatione, & vsu, quasi transiens in vinum. Quomodo intelligo Pet. Sot. *lect.* 14. *de Eucharist. Neque opus est*, inquit, *scrupulosè inquirere, vbi aqua apposita maneat: Totum enim quod in calice est, vinum est*, (morali vsu) *& illud conuertitur in sanguinem*.

His adde, neque post consecrationem, sub speciebus aquæ per se, ac seorsim Christũ permanere, si accidat species vini corrumpi, vel separatas permanere: quia sicuti aqua non nisi mixta vino, adeoque accessoriè est materia consecrationis; ita & species aquæ non retinent consecrationem, nisi sint cum speciebus vini consecrati coniunctæ. Qua de re Ægid. *cit. ar.* 8. *ad finem*.

10 Assertio VII. Materia consecranda debet esse sacrificanti moraliter præsens. Ita S. Th. *in* 4. *dist.* 12. *q.* 2. *ar.* 1. *qu.* 2. ibid. Durand. *q.* 6. Sot. d. 9. *q.* 1. *ar.* 2. Gabr. *lect.* 35. *in canon. Missæ.* Suar. *disp.* 43. *sect.* 5. Victor. *de sacram. Euchar. num.* 57. Henriq. *lib.* 8. *cap.* 14. Ægid. ConincK. *q.* 74. *ar.* 2. *dub.* 1. Probatur tum ex pronomine, *hic*, *hoc*, denotante rem sensibus expositam: tum ex ratione Sacrificij, postulantis hostiam, seu rem oblatam præsentem esse: tum denique ea totius Ecclesiæ consuetudine. Vnde colligunt Doctores, materiam non consecrari, si non sit coram Sacerdote, sed à tergo, aut post interiectum parietem; aut sub mappa, vel corporali latens, aut magno interuallo distans. Neque tamen requiritur ex necessitate sacramenti, vt materia manibus teneatur, & sonus verborum ad eam perueniat; neque vt actu videatur, si v. g. Sacerdos cæcus sit; vel si materia consecranda in vase cooperto adsit: nam contentum cum continente reputatur, & moraliter præsentatur.

11 Assertio VIII. Nec magnitudo, nec multitudo materiæ, neque item paruitas obstat, per se loquendo, quominus validè consecretur, v. g. multitudo ingentium panum, aut vinum, quod in dolio est: similiter verò, & gutta vini, panis mica. Ita S. Thom. *qu.* 74. *a.* 2. Richar. *in* 4. *d.* 10. *ar.* 7. *qu.* 1. Palud. *d.* 11. *qu.* 1. *art.* 3. *concl.* 4. Gabr. ibid. *qu.* 2. *ar.* 3. *dub.* 1. Sot. *dist.* 9. *qu.* 1. *a.* 2. Valent. *tom.* 4. *disp.* 6. *q.* 2. *p.* 2. *prope fin.* Ratio est: Quia, & maximus panis, & minimus; vinum copiosum, & minimum: verè panis, ac vinum sunt. Dixi autem *per se loquendo*: quia si ponamus tam multam, vel magnam materiam, vt tota, seu secundum omnes partes suas sacrificanti moraliter præsens non sit; tunc non tota, seu non secundùm omnes partes consecrabitur. Contrà, si materia tam parua sit, vt humano visu percipi non possit, ideòque nec propriè demonstrari, incapax est consecrationis, sicuti docet Maior *in* 4. *d.* 80. *q.* 1. Suar. *disp.* 43. *sect.* 8. contra Sot. *in* 4. *dist.* 9. *qu.* 1. *ar.* 2. §. *at verò versus minimum*. Quamuis si post consecrationem eiusmodi modica quantitas à toto separetur, probabile est, consecratam manere, quamdiu panis substantiam retinet: quandoquidem plus requiritur ad acquirendum, quàm ad retinendum: *quemadmodum anima*, inquit Ægid. ConincK. *dub.* 2. *separata à corpore, conseruat consecrationem, & characterem sacramentalem, non tamen potest hæc acquirere*. Idemque docet Suar. *cit. disp.* 43. *sect.* 8. *ad finem*, & bene explicat Vasq. *disp.* 171. *cap.* 2. *nu.* 12. contra Maiorem *loc. cit.* Fateor tamen, nihil certi hac de rè dici posse.

12 Assertio IX. Ad valorem consecrationis requiritur, vt Sacerdos materiam consecrandam determinatè cognoscat, & intendat. Ita ex communi Richar. *in* 4. *dist.* 1. *art.* 7. *qu.* 2. Durand. *d.* 11. *qu.* 7. Sylu. *ver. Eucharist.* 2. *qu.* 9. Suar. *disp.* 43. *sect.* 6. Vasq. *disp.* 171. *c.* 1. Abb. *in c. si Sacerd. num.* 15. *de offic. ordin.* Henriq. *lib.* 8. *cap.* 14. *in fine*. Cùm enim omnis actio transiens versetur circa singularia determinata, seu definita, sequitur, etiam intentionem Ministri, quæ est causa practica huius actionis, siue consecrationis, ferri debere in materiam determinatam, ac definitam, sicuti etiam demonstratiuum, *hoc*, *hic*, significat. Quamobrem irrita est consecratio, si Sacerdos habeat intentionem consecrandi aliquam partem materię indeterminatè, ac disiunctim. Exempli causa; Si ex octo hostijs præsentibus quinque indeterminatè consecrare velit; vel vnam aliquam partem hostiæ indeterminatè, puta dimidiam, vel partem tertiam. Sin verò ex octo hostijs quinque determinet, vel certam hostiæ partem, puta dimidiam, aut tertiam animo designet, valida est consecratio, quamuis illicita. Simile est, si contingat, formulas non consecratas cum consecratis hostiis confundi, seu misceri, potest ac debet totus cumulus ad altare deferri, vt Sacerdos intendat consecrare illas tantùm, quæ consecrationem non acceperunt. Etenim necesse haud est, vt Sacerdos omnes partes materiæ consecrandæ distinctè, ac singillatim cognoscat, & intendat: si enim cumulum hostiarum propositum habeat, omnes consecrat, si omnes quamuis confusè, & generatim consecrare proponat.

13 Adde; etsi existimet quinque tantùm hostias adesse, cùm sint sex, omnes consecratum iri: quia speculatiuus ille error, quo existimantur esse pauciores, nihil obstat practicæ intentioni cõsecrandi omnes præsentes: cuiusmodi intentionem, tamquam Ecclesiasticæ consuetudini conformem, quisque Sacerdos implicitè, ac virtualiter habere censetur, nisi eam actu contrario excludat. Ita docet Sylu. Henriq. Suarez *loc. cit.* & habetur in Missali Rom. de defectibus Missæ, *c.* 7. vbi ex eodem principio adiungitur: Si Sacerdos ratus positam esse vnam hostiam post consecrationem aduertat esse duas simul iunctas; vtramque sumendam esse, quia vtraque consecrata est. Sin verò id aduertat ante consecrationem, posteaquam obtulit, tunc alteram seponat, eamque Missa finita, tamquam eulogian, seu panem benedictum sumat, vel alteri sumendam det.

14 Neque his casibus quicquam refert, siue ipse Sacerdos, siue alius, v. g. Diaconus, duas hostias in patena, vel Æditus pro communicaturo duas formulas pro vna in corporali posuerit, vtraque enim consecrabitur. Cæterùm si quis Sacerdote inscio, seu minimè aduertente, formulas consecrandas super altari, vel etiam corporali ponat, eæ non consecrabuntur, quia non fit consecratio sine intentione actuali, aut virtuali; quod autem omninò incognitum est, eius nulla est intentio, seu voluntas, vti notauit Ægid. *q.* 74. *ar.* 2. *dub.* 3. *n.* 36. & habetur in defectibus Missę, *cap.* 7. *num.* 1. Sin verò Sacerdos, antequam ad sacrificandum egrediatur, de consecrandis hostiis in altari positis, vel ante offertorium ipsi apponendis, admoneatur, easdemque consecrare proponat, posteà verò omninò obliuiscatur, censeri debent nihilominus consecratæ: cùm in tali casu, neque hostiarum præsentia, neque Sacerdotis intentio virtualis desideretur, sicuti docent Scot. *in* 4. *dist.* 12. Angel. *ver. Eucharist. n.* 27. Nau. *cap.* 25. *nu.* 91. Coninck. *cit. dub.* 5 *n.* 40. Sà *ver. Missa, n.* 29. & colligitur *ex cit. cap.* 7. *num.* 4. *Si intentio non sit actualis in consecratione, propter euagationem mentis; sed virtualis, cum accedens ad altare intendat facere, quod facit Ecclesia, conficitur sacramentum: etsi curare debet Sacerdos, vt etiam actualem intentionem adhibeat.*

b.31. Nota autem, quod dixi *ante offertorium*; tunc enim hostię offerendæ adesse debent, vt licitè postea consecrari possint. Deinde nota, quod dixi, si hostias *consecrare proponat*; cuiusmodi sanè propositum habuisse censendus est Sacerdos, hoc ipso quod sciuit, seu rationali modo animaduertit, hostias à se consecrandas ad altare afferri.

15 Denique, quod attinet ad guttas vini hærentes in superficie calicis, certum esse debet, eas non consecrari, quæ extra calicem sunt, nisi Sacerdos expressè, non sine sacrilegio, eas consecrare velit. Deinde verisimilius est, neque eas consecrari, quæ intra Calicem, siue in interiore calicis superficie à reliquo vino separatæ hærent, sicuti docent Suar. *art.6.col.vlt.* ConincK. *cit.dub.3.num.43.* Nam hæc videtur esse communis, & optima Ecclesiæ intentio, consecrandi omnem liquorem consecrabilem, qui per modum vnius continui in calice continetur.

Quod porrò ConincK. addit, eas quoque vini guttas consecrari, quæ intra calicem reliquo liquori proximè adhærent, vt leui calicis commotione admisceantur, difficultatem habere videtur: quandoquidem determinari non potest, quanta omnino esse debeat talium guttarum propinquitas: fatetur enim ipsemet remotiores non consecrari. Non verò potest consecratio (sicuti neque alterius sacramenti confectio) pendere à futuro euentu contingente; vt nimirum eæ solùm guttæ consecrentur, quas postea continget calicis agitatione reliquo liquori commisceri. Optimè igitur fecerit Sacerdos, si ante oblationem calicis omnes guttas calici adhærentes abstergere curet, deinde offerat, & consecret secundùm communem Ecclesiæ intentionem, cui suam conformari semper velit. Quod si in tali casu Sacerdos aliam propriam intentionem habeat, v.g. consecrandi omne vinum, adeòque etiam guttas separatas, quæ intra calicem continentur, aut si ita secum statuat; Si contingat me tempore oblationis non recordari formarum appositarum, pro communione populi, vel si contingat tempore consecrationis me non recordari oblatorum, tunç nolo ea consecrare; fiet quidem sicuti intendit, sed videtur peccare, eò quòd intentio talis conformis non sit communi intentioni, ac praxi Ecclesiæ.

C A P. III.

DE FORMA EVCHARISTIÆ.

S V M M A R I V M.

1 *Forma substantialis verborum, quibus Christi corpus conficitur, hæc est; Hoc est corpus meum; & quibus calix consecratur; Hic est sanguis meus.*

2 *Virtute verborum, per omnipotentiam Dei, substantialis fit conuersio panis in Christi corpus, & vini in sanguinem.*

3 *Verba consecrationi substantialia Sacerdos non materialiter tantùm, sed etiam significatiuè profert, reliqua autem verba tantum materialiter, ac historicè.*

1 ASsertio I. Essentialis forma verborum, quibus corpus Christi per se conficitur, hæc est: *Hoc est Corpus meum.* Ita S. Tho. *qu.78.art.1.* aliique communiter. Probatur tum ex facto Christi apud Euangelistas, & S. Paulum 1. ad Corinth. 11. addito præcepto. *Hoc facite in meam commemorationem*: tum ex perpetua Ecclesiæ traditione, ac praxi.

2 Circa assertionem hanc aliqua aduertenda: Primum. Quòd verba Christi, quibus in cœna vltima Christus vsus est; & quotidie in Missæ Sacrificio sacerdos in persona Christi vtitur, operatoria sint eius, quod significant: Atqui Christus apertis verbis significauit, ac testatus est, id quod Apostolis in cœna vltima porrigebat, esse suum corpus, & sanguinem: Ergo virtute illorum verborum, Hoc est corpus meum: Hic est sanguis meus; per omnipotentiam Dei efficitur, vt quod antè erat panis, & vinum, iam sit corpus, & sanguis Christi. Quæ dicitur transubstantiatio, seu conuersio panis in Christi corpus, & vini in sanguinem, de qua Patres testantur quos *cap.1.* allegaui.

Ad hanc porrò conuersionem non requiritur, vt corpus Christi de nouo producatur, seu reproducatur, neque, vt de loco in locum adducatur, sed in eo substantialis conuersio ista consistit, quod in locum substantiæ panis, accidentia hactenus sustentantis, nunc autem omnino desinentis, per omnipotentiã Dei succedat corpus Christi, itidem sustentans accidentia panis; quamuis non vt formas sibi inhærentes, sed altiore, tamen propriè dicto, sustentationis modo. Neque verò obstat huic doctrinæ, quòd secundùm eam neque substantia Christi, neque vlla eius pars producitur. Nihilominus enim substantialis mutatio accidit circa Christi corpus, vti bene explicat Bellarm. *lib.3.de Eucharist. cap.18.* quandoquidem hæc conuersio terminatur ad substantiam corporis Christi, vt succedendo in locum panis, vniatur cum accidentibus, ea sustentando.

Multò minùs obstat modus existendi sacramentaliter sub speciebus, seu accidentibus panis, absque extensione partium in ordine ad locum. Nam extensio corporis in ordine ad locum, licet sit ordinariè consequens naturam corporis, tamen in tali extensione formalis ratio corporeæ substantiæ nequaquam consistit, sed per omnipotentiam Dei separari potest. Sicuti enim diuina virtute fieri potest, & non semel factum est, vt duo corpora se mutuò penetrarẽt, eodemque loco existerent, sicuti notum est, Christum Dominum ex vtero illæso prodiisse, per ianuas clausas ad discipulos ingressum fuisse: ita etiam eadem Dei virtute fieri potest, vt partes omnes corporis Christi sine extensione sint, siue positione vnius partis extra alteram in ordine ad locum, adeoque in indiuisibili consistant.

Multò adhuc minus obstat, quòd Christi corporea substantia in cœlis existens, etiam in terris, non vno loco tantùm, sed vbicunque Sacrificium offertur, vel Eucharistia asseruatur, realem præsentiam habeat. Quia præsentia ista localis, cum accidens quoddam substantiæ sit, per diuinam omnipotentiam multiplicari potest, non multiplicato subiecto. Quemadmodum igitur plura corpora in vno loco existentia, non ideò desinunt esse plura, & substantialiter diuisa, ita etiam vnum corpus in pluribus locis existens, non ideò desinit esse vnum, seu substantialiter indiuisum. Vide S. Chrysost. *lib.3.de Sacerdotio.*

Alterum aduertendum. Verborum substantialium formæ, *Hoc est corpus meum*, hic plenissimus sensus est: Contentum sub his accidentibus, siue speciebus est corpus meum. Quamuis autem dum verba hæc inchoantur, sub accidentibus istis sit substantia panis, tamen cum verba finita sunt, vt integram enunciationem efficiant, earum veritas postulat, vt desinente substantia panis, sub eisdem accidentibus incipiat esse corpus Christi. In hoc enim transubstantiationem consistere, paulò ante dixi.

Tertium. Præter illa quatuor vocabula, ad explicitam transubstantiationis significationem requisita, nullum aliud, vel antecedens, vel consequens pertinet ad formam, & essentiam consecrationis: quare si sacerdos his solis verbis vteretur, cum intentione consecrandi panem præsentem, verè consecraret; licet grauiter peccaret.

Quartum. Vocula *enim* ex præcepti quidem necessitate adiungenda est: quam etiam Christum adiunxisse significat canon Missæ, & Innoc. Papa *in c. cum Marthæ de celebrat. Missarum*, licet Euangelistæ eius non meminerint in consecratione panis, sed solùm in calicis consecratione. Matth. 26. Verumtamen ad essentiam formæ, aut sacramenti necessitatem haud pertinet, quandoquidem sine hoc vocabulo, veritas, & præsentia corporis Christi plenè significatur, ideoque etiam efficitur, his solis verbis: *Hoc est corpus meum*. Siquidem particula *enim* non formaliter, significatiuè, & assertiuè, sed tantùm materialiter, historicè, & recitatiuè profertur: sicuti & verba antecedentia, *Accipite & manducate*: quorum verborum causa redditur per voculam *enim*. Vide Suar. *disp.59.sect.1.* ConincK. *cit. q.78.art.3. dub.1.* vbi rectè explicat illud dici recitatiuè, siue historicè, quod refertur tamquam ab alio dictum; vti facimus, quando alicuius Doctoris verba referimus. Formaliter verò, ac significatiuè loquimur, cum per verba, quæ proferimus, nos ipsi aliquid affirmare, vel negare volumus.

Quintum, si aliqua verborum forma vsurpetur, diuersam significationem habens, non erit valida consecratio, v.g. *Illud est corpus meum. Hoc est corpus meum; Hic panis est corpus meum; Hoc est corpus Christi.* Sin autem alia verba æquiualentia vsurpentur: illicita quidem, sed valida consecratio erit, verbi grat. *Istud est corpus meum.*

Assertio II. Essentialis forma verborum, quibus sanguis Christi per se conficitur, in his solis verbis consistit, *Hic est calix sanguinis mei* Ita cum Magistro *in 4. dist.8.* plerique Scholastici, & Gabr. *lect. 35. in canon.* Valent. *tom.4. disp.6. qu.6.p.1.* Bellarm. *lib.4.de Eucharist.cap.14.argum.9.* Suarez *disp.60. sect.1.* Vasqu. *disp.198. cap.2.* ConincK. *q.78.art.3.dub.2.* Henriq. *lib.8. c.17. n.2.* Licet S. Thom. *qu.78.art.3.* S. Anton. *p.3.tom.13.cap.5.§.4.* Syln. *ver. Eucharist.1.qu.6. dicto 4.* Pet. Sot. *lect.2. de Eucharist.* & alii existimarint, etiam reliqua verba, quæ in Romano Canone adduntur, ad essentiam formæ spectare. Sed probatur assertio: Nam illa plenè, ac sufficienter significant conuersionem vini in sanguinem Christi, eiusque realem, & permanentem præsentiam: ergo eamdem etiam efficiunt; consequenter reliqua verba accidentariè adiiciuntur. Confirmatur ex eo, quod neque apud Euangelistas, neque in liturgiis Græcorum, Æthiopum, &c. verba illa, *æterni, mysterium Fidei*, reperiuntur. Non est autem credibile, Euangelistas non omnia verba formę calicis essentialia tradidisse, aut Græcos, & Æthiopas, quibusdam verbis formæ essentialibus omissis, inualidè consecrasse solitos.

Circa hanc porrò assertionem duo notanda sunt. 1. Verba illa

formæ,

formæ, *Hic est calix sanguinis mei*, hunc sensum faciunt: Hic est sanguis meus contentus in calice. Et videtur hæc forma, qua Ecclesia Rom. haud dubie à S. Petro edocta, vtitur paulò expressior, quàm illa apud S. Matth. & S. Marc. *Hic est sanguis meus*. Dicẽdo enim. *Hic est calix*, &c. significatur, sanguinẽ adesse tamquã potabilem. Ita docet S. Th. *q.78.a.3. ad 1.* Suar. *disp.60.s.3.§.solũ ergo.*

II. Licet verba illa, *Noui, & æterni Testamenti. mysterium Fidei, qui pro vobis, & pro multis effundetur in remissionem peccatorum*, ad essentiam formæ, & ad sacramenti necessitatem non pertineant, imò quædam eorũ ab Euangelistis posita non sint, tamen sine graui peccato omitti non possunt: quia & ab Ecclesia Rom. in canone Missæ studiosè obseruantur, & a Christo ipso omnia (etsi forte non eodem ordine & contextu, saltem eodem sensu: cum neque Euangelistæ eodem modo, ac ordine verba Christi referant) dicta fuisse, partim ex Scriptura, partim ex traditione habetur, sicuti expressè docet. Innoc. *in cit. cap. cum Marthæ.*

Assertio III. Omnia verba Canonis, incipiendo à *Qui pridie* vsque ad *Vnde, & memores, Domine*, dicũtur à Sacerdote historicè, seu recitatiuè. Sola autem verba, quæ vtrique formæ essentialia sunt, videl. *Hoc est corpus meum*; *Hic est calix sanguinis mei*, dicuntur non tantùm materialiter, & recitatiuè, sed etiam formaliter, significatiuè, & assertiuè. Ita docet S. Th. *q.78.a.5.* eamdemq; sententiam S. Chrysost. expressit *hom 83. in Matth. & hom.2. in 2. ad Timoth.* S. Ambr. *lib. de Sacram. cap.4. Quando peruenit Sacerdos ad conficiendum Sacramentum, iam non suis, sed vtitur sermonibus Christi.* Etsi enim Sacerdos, finitis precationibus, referat, quod Christus in cœna vltima fecerit, & dixerit; *Qui pridie, quàm pateretur, accepit panem, benedixit, fregit, deditque discipulis suis, dicens, Accipite, & manducate. Et simili modo, postquam cænauit*, &c. attamen eum verba ipsa essentialia profert, quibus Sacramentum conficitur, non simpliciter refert, quid Christus dixerit, sed ipsemet quoque induens personam Christi, dicit, & facit, quod ille, in commemorationem suam, ac repræsentationẽ, Sacerdotes facere præcepit. Quod disertis verbis docet Florent. Concilium in *decret. Eugenii, §. Tertium est. Forma huius sacramenti sunt verba Saluatoris, quibus hoc confecit Sacramentum. Sacerdos enim in persona Christi loquens, hoc conficit Sacramentum. Nam ipsorum verborum virtute, substantia panis in corpus Christi, & substantia vini in sanguinem conuertuntur.* Etenim nisi Sacerdos in commemorationem, ac imitationem Christi, verba consecrationis formaliter, ac significatiuè proferret, affirmando, & asserendo hoc, quod in manibus tenet, esse corpus, vel sanguinem Christi, tunc virtute verborum non fieret consecratio, siue conuersio: quia verba sacramentorum non efficiunt, nisi quod significant: confirmatur ex eo, quod suprà dixi *tr.2. de Baptismo, cap.4. num.2.* In forma sacramenti necessariò significari debere actionem Ministri: id autem non fieret, nisi Sacerdos, tamquam Christi personam repræsentans, significaret, per hanc suam ministerialem verborum consecratoriam formam, conuerti panem in corpus Christi, & vinum in sanguinem.

Nihilominus contra assertionem hanc arbitratus est Durand. *in 4. d.8. q.2. ad 1.* Omnia verba recensita, etiam quæ ad essentiam formæ spectant, materialiter, & recitatiuè tantùm dici. Probat ex eo, quia fieri non posse videtur, vt eadem oratio, tam recitatiuè, quàm significatiuè, ab eodem proferatur. Quo etiam argumento motus Vasq. *disp. 200. c.2.* & Gabr. *lect.48.* in Canonem Missæ existimant, verba consecrationis significatiuè tantùm, non item recitatiuè, ac historicè proferri. Id tamen verborum contextui, ac sensui manifestò repugnat: reuerà enim Sacerdos narrat verba consecrationis, tamquam dicta à Christo, & omnes audientes ita accipiunt, quod vel ex vnica particula *enim* coniungente verba sequentia cum antecedentibus satis colligitur, *Dicens* (Christus) *accipite, & manducate, Hoc est enim corpus meum.*

Secundò probat suã sententiã Duran. ex formula calicis. Certũ enim est, verba illa vlt. *Qui pro vobis effundetur*, non posse dici significatiuè, & assertiuè: nã alioquin falsa esset enũciatio: siquidẽ sanguis Christi, qui à Sacerdote cõsecratur, effundẽdus non est.

Ad primam obiectionẽ respondetur; Negando assumptũ. Quia omnino fieri potest, vt aliquod dictum referã tamquã alterius, & simul idem quoque à me assertum velim, v.g. *Aristoteles dixit, quod & ego dico: Cælum suapte natura incorruptibile est.* Sic etiam Sacerdos: *Christus accepit panem, & dixit, quod & ego, personam eius suscipiens, similiter facio, & dico: Hoc est corpus meum.* In qua oratione demonstratiuum *hoc* inprimis materialiter ponitur, tamquam à Christo prolatum, deinde etiam formaliter ad denotandum id, quod sub præsentibus speciebus panis continetur.

Ad alteram obiectionem respondetur, vt suprà; Licèt omnia verba historicè, & narratiuè dicantur, sola tamen illa quibus sacramentum conficitur, peculiaris mysterii causa, ex Christi institutione, Ecclesiæ traditione, ipsiusque Ministri intentione, dici etiam assertiuè, & significatiuè.

CAP. IV.

DE SVBIECTO, SEV PERSONIS SVSCIPIENTIBVS huius Sacramenti.

SVMMARIVM.

1 *Tres sunt manducationes, seu modi sumendi S. Eucharistiam.*
2 *Olim etiam infantibus S. Eucharistia dabatur; nunc autem dari non solet ante sufficientem rationis discretionem.*
3 *Pueri, ac puellæ prius ad sacram Confessionem, quàm ad S. Communionem adducendi sunt.*
4 *Qui post rationis vsum in amentiam inciderunt, his in mortis dumtaxat articulo S. Eucharistia danda est, si capaces esse videantur.*
5 *Surdis, & mutis à natiuitate S. Eucharistia, & alia sacramenta ministrari possunt.*
6 *Energumenis sacra Eucharistia danda est, si eam absque irreuerentia sumere possint, & non propter scelera sua in Diaboli potestatem venerint.*

1 QVæstio Prima. Quinam sumptionis huius sacramenti capaces sint? Resp. ex doctrina Concil. Trid. *sess. 13. c.8.* S. Th. *q.80. a.11. & 2.* Scot. *in 4. d.8. qu.3.* Tres esse manducationes, siue modos sumendi hoc sacramentum: Vna est manducatio sacramentalis tantùm, per quam sacramentum accipitur, non item eius effectus, quæ est gratia sanctificans: qui sumendi modus in peccatoribus, & hominibus non baptizatis locum habet, sicuti colligitur ex Apostol. 1. ad Corinth. 11. *Iudicium sibi manducat, & bibit.*

Altera est manducatio merè spiritualis, per quam sacramentum non accipitur, sed res, siue effectus eius: quando homo iustus, quamuis catechumenus, in fide viua votum, seu desiderium suscipit manducandi hoc sacramentum. *Neque tamen frustra*, inquit S. Thom. *qu.80. art.1. adhibetur sacramentalis manducatio: quia plenius inducit sacramenti effectum ipsa sacramenti susceptio, quàm solum desiderium, sicuti de Baptismo dictum est.* Consentit Trident. *sess.22. cap.6.*

Tertia, eaque perfecta manducatio est, spiritualis, & sacramentalis simul, per quam vnà cum sacramento, etiam effectus eius accipitur, qui est gratiæ sanctificantis augmentum per se loquendo, per accidens verò interdum gratia prima, seu iustificans, sicuti docet S. Th. *qu.79. art.3.* Etsi enim hoc sacramentum per se institutum sit per modum spiritualis nutrimenti, quod non mortuis, sed viuis, id est non peccatoribus, sed iustis tantùm fidelibus, competit; per accidens tamen ob inuincibilem ignorãtiam peccati mortalis, vel existimationem habitæ contritionis, cùm nõ habeatur, potest etiam peccator suscipiendo hoc sacramentum cum fide, & attritione iustificari; eo quòd gratia, & virtus eius, licet ex speciali institutione nutritiua sit, interim tamen etiam ad viuificandum apta existat.

2 Quæstio Secunda. Vtrùm infantibus sacra Eucharistia danda sit? Resp. & dico I. Licet olim in Ecclesiis consuetudo fuerit communicandi etiam infantes, sicuti constat ex S. Dionys. *de Ecclesiast. hierarch. cap.7. p.3.* Ordine Rom. *cap. de Sabbatho sancto, §. illud autem de paruulis*, & testatur Trid. Concil. *sess.21. ca* tamen postea vbique sublata est. Quia licet sacramentum Eucharistiæ paruulis collatum, gratiam augeat, tamen ipsis necessarium non est, neque propriè pro iis institutum. Habet enim rationem spiritualis alimoniæ restaurantis vires animæ, quæ tum per internum concupiscentiæ fomitem, tum per externas spiritualium hostium insidias, debilitantur. Hæc autem ratio necessitatis locum non habet in paruulis: siquidem hi *Baptismi lauacrum regenerati, & Christo incorporati, adeptam in filium Dei gratiam, in illa ætate amittere non possunt*, ait Trid. *loc. cit.* Igitur ob maiorem dignissimi huius sacramenti reuerentiam, non immeritò paruulis denegatur.

3 Quare nunc seruanda est Ecclesiæ constitutio, vt omnes vtriusque sexus fideles, postquam ad annos discretionis peruenerint sacramenta Pœnitentiæ, & S. Eucharistiæ suscipere debeant. Monẽt tamen DD. inter quos Vict. *de Sacram. pen. n.239.* Nau. *c.12. n.57.* Sà *ver. Eucharist. n.12.* Suar. *disp.70. sect.1.* puerilem ætatem prius ad Confessionem, quàm sacram Communionem admittendam esse: Quia ex vna parte Sacramentum Pœnitentiæ ipsis magis necessarium est, si fortè, vsum rationis adepti, in peccatum mortale lapsi sint: deinde in Confessione puerorum nullum irreuerentiæ periculum timeri potest; quandoquidem Sacerdos, si animaduertat, aliquem doli nondum capacem esse, sacramentalem absolutionem ipsi impertiri non debet, vt suo loco dicam. Ea altera verò parte sacramentum Eucharistiæ, ob eximiam dignitatem, maiorem animi præparationem requirere videtur: Sed hinc excipiendus videtur mortis articulus: nam

pro

pro eo tempore generalis regula tradi potest; ex *cap. penult. 26. q. 6. Quod cui sacramentum Paenitentiae conceditur, neq; Eucharistiae sacramentum negari debet, si desideret.* Idque notauit Suar. *cit. s. 1. in fi.* Zambr. *cit. c. 3. dub. 2.* Henriq. *lib. 8. cap. 42.* in fine qui addit, tempore etiam Iubilaei faciliùs pueros admittendos esse, ritè instructos.

Porrò certa aetas definiri non potest, in qua pueri, & puellae ad S. Eucharistiae sacramentum idonei sint, sed prudentium id parentum, multò magis Confessariorum iudicio, aestimandum est. Nam alij citiùs, videlicet circa annum nonum, aut decimum, alij verò seriùs, circa annum aetatis decimumquartum sufficientem rationis vsum, & spiritualium rerum intelligētiam assequuntur, sicuti praeter alios annotauit Sot. *in 4. d. 11. q. 1. a. 9.* Monet verò Nauar. *c. 21. n. 57.* Sà *citat. n. 12.* Pueros, quamuis ritè dispositos, interdum excusari auctoritate parentum prohibētium S. Communionem, ipsos autem parentes interdum excusari ob loci consuetudinem, qua pueri etiam post 12. annum non statim ad S. Communionem mittuntur: Quamuis enim verum sit, quòd suprà dixi, puerorum capacitatem, non ea sola aetate, sed etiam ea ingenij ac morum constitutione aestimandam esse; tamen consuetudo illa quorundam locorum damnari facilè nō potest: cùm sit probabilis sententia Suarez *cit. s. 1.* pueros, non statim, vt ad eam aetatem peruenerunt, in qua licitè communicare possent, ad id etiam obligari, sed post aliquod tempus, puta vnum, aut alterum annum; idque tum propter reuerentiam sacramenti, tum propter maiorem fructum recipientium; si melius dispositi accedant. Addit verò Ioannes Chapeauille de modo ministrandi sacramenta tempore pestis. *c. 4. q. 9. post* Nauarr. *citat. n. 57.* Neque in mortis articulo pueros ante dictam aetatem ad S. Communionem obligari, videlicet, vt ille ait, masculos ante annum 14. vel 15. foeminas verò ante 12.

Denique aduertit Zambran. *l. c.* Pueros, propter animi leuitatem, ac facilitatem, fermè non tam frequenter ad S. Eucharistiā admittendos esse, quàm adultos. Interdum verò proba institutio, iuncta cum animi maturitate compensat tenerę aetatis imbecillitatem: quod prudens Confessarius arbitrabitur.

Quaestio Tertia. Vtrùm amentibus S. Eucharistia danda sit? Respondeo cum S. Thom. *q. 80. a. 9.* Soto *in 4. d. 12. q. 1. a. 9.* Henriq. *lib. 8. ca. 42.* alijsque, & dico I. Ijs, qui ab infantia perpetuò amentes fuerunt. Eucharistia danda non est: quia eadem ipsorum ratio est, quae infantium.

4 Dico II. Ijs qui post rationis vsum in amentiam inciderūt, Eucharistia danda est duntaxat in mortis articulo. Habetur *in Conc.* Arausicano I. *can. 3.* Carthaginensi IV. *can. 76.* & refertur *in cap. is, qui 26. q. 6.* Ratio est: Quia tanti sacramenti dignitas, ac reuerentia postulat, vt sine graui causa, ac necessitate, non detur nisi ijs, qui cum actuali dispositione, ac deuotione accipere possunt: Talis autem necessitas non nisi in mortis articulo cernitur, ne amentes absque sacro Viatico discedant, quod ante amētiam ipsos, seu explicitè, seu implicitè, desiderasse, eo ipso praesumitur, quòd catholicè, atque obligationis, & salutis suae non immemores vixerint: Id verò propositū, ac desiderium, cùm ipsi in tali statu per se exequi nō possint, Ecclesia meritò supplet. Accedit, fieri potuisse, vt in peccato mortali, quod vel ignorabant, vel de quo imperfectè contriti erant, cum proposito confitendi, in amentiam inciderint: quo casu per susceptionem S. Eucharistiae iustificari, atque saluari poterunt: qua de re Suarez *disp. 69. s. 2.*

Excipe I. Nisi constet, vel praesumi debeat, aliquem in statu peccati mortalis, atque impoenitentem in amentiam incidisse. II. Si amens sine periculo irreuerentiae communicari non possit; cuius rei experientia capi potest: praebendo illi vnam, vel alteram hostiam non consecratam; postea si appareat deglutiri posse consecratam, vti suadet Zambran. *dub. 4. n. 5.* III. Si spes sit amentem recepturum vsum rationis, tunc tale tempus expectandum est, vt maiore cum reuerentia, ac fructu sacramentum suscipiatur, sicuti notat ConincK. *cit. q. 80. a. 9. n. 74.*

Dico III. Semifatui, qui debilem, & imperfectum rationis vsū obtinent, ad S. Eucharistiam admittendi sunt. Ita S. Thom. *cit. ar. 9.* Quod intelligo primò; Vt licèt rariùs, quàm alij, secundùm prudentis Confessarij iudicium: minimum tamen in Paschate, multoque magis in mortis articulo admittantur. Secundò; Modò eum rationis vsum obtineant, vt peccare, & sacramentalem absolutionem accipere, atque inter cibum spirituale, & profanū, discernere possint. Alioquin enim nullam deuotionem afferent, atq; inter infantes numerādi erūt, si à prima aetate tales extiterūt.

5 Quaestio quarta. De muto, & surdo à natiuitate, vtrùm ei Eucharistia, & alia sacramenta ministrari possint? Respondeo: Quòd mutus, & surdus à natiuitate sacramentū Poenitentiae accipere possit, ea communi DD. sententia tradit Sanchez *li. 1. de matrim. disp. 8. diffic. 2.* Et quòd tales, quatenus fieri potest, signis, ac nutibus confiteri peccata debeant, docet Caietan. *in sum. ver. Confessio, condit. 11.* Nauarr. *in c. fratres. d. 5. de Penit. nu. 89.* Tolet. *l. 3. c. 6.* Idem verò sentiendum esse arbitror de alijs sacramentis, etiam S. Eucharistia; posse eam muto, ac surdo à natiuitate, saltem Paschali tempore, & in mortis articulo ministrari, si alioquin non indispositus appareat: idque docet Abbas *in c. cùm apud. n. 6. de sponsal.* Quia licèt talis homo distinctè edoceri, atque intelligere omnia non possit, quę ad substantiam sacramentorum concurrunt; sufficit tamen, si ad S. Eucharistiam accedat, tanquam ad cibum non profanum, sed spiritualem, in animae suę salutem diuinitus institutum: si sacramentum absolutionis petat tanquam remedium peccatorum suorum; dummodo de ijs doleat; & quatenus potest, ea confiteatur. Plerumque autem talia muti, ac surdi colligere solent, attenta consideratione eorum, quae ab alijs fieri vident: videlicet, quod cum reuerentia sacram hostiam adorent, cum deuotione sumant, tanquam cibum non profanum, sed spiritualem: Item, quòd cum dolore, ac gemitu ad Confessarium accedant, accusantes se de peccatis suis; hoc ipsum, inquam, si neque oculis priuati, neque mēte hebetes sint, deprehendere possunt, ac solent, partim propria consideratione eorum, quae ab alijs fieri vident; partim etiam ex nutibus, & signis, quae ab aliquo instructore ipsis adhibentur. Talem autem instructionem faciliùs adhibebunt ij, quibuscum surdus, ac mutus continuò habitat: vel saltem Confessarius a talibus edoceri poterit, quomodo cum surdo, & muto nutibus agere debeat, vt vim spiritualem sacramenti aliquo modo percipiat; & quaedam peccata, quatenus potest, signis declaret, ad absolutionē accipiēdam. Non debet tamen Confessarius, excepto mortis periculo, mutū, & surdum absoluere, quamuis de peccatis suis dolere se significet, pectus tundendo, &c. nisi vnum saltem peccatū in specie, siue particulatim aperiat, per consuetū sibi aliquem nutum.

Sed obijciunt aliqui: Mutus, & surdus a natiuitate non potest humano ingenio, sine vlla docentis auditione, aut libri lectione, comprehendere, in Eucharistia, quae ipsi sumenda datur, non contineri substantiam panis, sed verum, & viuum corpus Christi Saluatoris nostri: Ergo non est rectè dispositus ad accipiendum Sacramentum. Respondeo primò: Non esse certum, quod talis surdus, ac mutus, speciali Dei auxilio adiutus, mysterij veritatem per exteriora signa non agnoscat: cùm talis homo adultus, & rationis compos, vt saluus fieri possit, secundùm communiorem sententiam explicitè cognoscere debeat SS. Trinitatem, & Filium Dei incarnatum, quae tamen difficilimè exterioribus signis sine voce, ac scripto exprimi possunt.

Secundò retenta sententia, quam defendi *lib. 2. tract. 1. c. 8. n. 5.* Respondeo, satis dispositum esse talem hominem, qui inuincibili mysterij ignorantia laborat, si veritatem S. Eucharistiae agnoscat implicitè; credendo esse spirituale donum Dei, ad animae suae salutē institutum, quod proinde accipere velit secundùm illam intentionem, qua ab alijs fidelibus, seu tota Ecclesia, accipitur, etsi interim speculatiuam priuatam persuasionem habeat, esse aliquid purè creatum.

6 Quaestio quinta. De energumenis, seu a malo Doemone obsessis, vtrùm eis S. Eucharistia danda sit; Responsio est affirmatiua; dummodo sine irreuerentia Sacramenti communicari possint. Ita docent Concil. Arausicanum. *can. 14.* S. Tho. *3. par. quaest. 80. artic. 9. ad 2.* Dominicus Sotus *libr. 4. sentent. distinct. 12. quaest. 1.* Petr. Thyreus de daemonibus *par. 2. cap. 28.* Suarez *tit. 3. disp. 69. sect. 2. in fin.* Seuerinus Binius *tom. 1.* Concil. *in can. 29.* Concil. Eliberini: eiusque rei exemplum leges apud Prosperum de promiss. & praedicat. dimidii temporis *cap. 6.* His adde Cassianum *collat. 7. ca. 30.* vbi ait. Energumenis, *Communionem sacrosanctam à senioribus nunquam meminimus interdictam,* cuius rei bonam rationem affert: *Magis namque, ac magis immicus insultabit obsesso, cùm eum a caelesti medicina viderit segregatum: tantoque durius, & frequentiùs attentabit, quantò eum à spirituali remedio longiùs senserit abdicatum.* Excipi debet; Nisi tales energumeni sint, qui propter publica scelera, tamquam rescissi, & excommunicati ab Ecclesia, Diabolo traditi sunt ad vexationem, secundum Apost. 1. ad Corinth. 5. De quibus sermo esse videtur in Concil. Eliberino *cit. ca. 29.* Eademque ratio est, si constet, aut praesumi possit, propter scelus quodcunque, adeoque in statu peccati incidisse illos in potestatem Diaboli.

CAP. V.

DE NECESSITATE, ET OBLIGATIONE huius Sacramenti suscipiendi.

SVMMARIVM.

1 *Sumptio S. Eucharistiae, propriè loquendo, non est necessaria hominibus, necessitate medij ad salutem.*

2 *Sumptio S. Eucharistiae fidelibus adultis necessaria est ne-*

cessitate præcepti diuini; non tantum in mortis articulo, sed sæpius in vita.

3 *Frequentius accidit, vt sacra Eucharistia ad infirmos deferenda sit, quàm Extrema Vnctio.*

4 *Si homo paucis diebus ante, quam in mortis periculum incidat, communicarat, non tenetur iterum communicare: secus, si longiore tempore.*

5 *Ecclesia non permittit, vt aliquis intra eundem diem bis communicetur.*

6 *Parochi aduigilare debent, an aliqui in mortis periculo constituti sint, vt maturè, & de die sacrum viaticum eis afferant.*

7 *Frequens S. Eucharistiæ sumptio commendabilis est.*

8 *Ecclesiæ præcepto fideles obligantur ad Eucharistiam in Paschate sumendam: sin verò tunc non accipiant, debent postea, cùm primum commodè possunt, communicare.*

9 *Qui præuidet se in Paschate a S. Communione impeditum iri; non tenetur tempus præscriptum præuenire, modò intra eum annum semel communicarit.*

10 *Pœnæ canonicæ in decretæ, qui annuam confessionem, vel paschalem Communionem intermittunt, non sunt sententiæ latæ, sed ferendæ ab Ordinario loci.*

11 *Nullum Christi præceptum extat de sacra Communione ab aliis, qui non sacrificant, sub vtraque specie sumendi.*

Sacerdos de oblatis suis, adeoque de vtraque specie participare debet.

12 *Essentia, & spiritualis fructus Eucharistiæ, quatenus sacramētū est, in vnica specie consistere potest. Vide in num. præced.*

13 *Sacra Communio sub vna panis specie in veteri etiam Ecclesia vsitata fuit.*

14 *In veteri Ecclesia consuetudo erat sacram Eucharistiam in Ecclesia à Sacerdote acceptam domum ferendi, & sumendi: qui tamen mos postea sublatus fuit.*

15 *Clericorum Communio olim appellata erat, quæ intra altaris cancellos fiebat, laicorum verò, quæ extra cancellos.*

16 *In veteri Ecclesia indubitatum erat, S. Eucharistiam consecratione effici, extra vsum permanere, asseruandam, & adorandam esse.*

1 QVæstio I. Vtrùm hoc sacramentum fidelibus necessariū sit necessitate medii, an præcepti diuini, aut Ecclesiastici? Respondeo, & dico I. Sumptio S. Eucharistiæ, propriè loquendo, non est hominibus necessaria necessitate medii ad salutem. Ita S. Thom. *q. 65. art. 4.* Suarez, & Coninch. *in q. 73. ar. 3.* Sotus *in 4. d. 8. ar. 3.* Gabr. *d. 9. q. 1. ar. 2.* contra Henriqu. *li. 8. c. 3.* Zambranus *de Sacr. Eucharistia c. 3. dub. 1.* Nam duo tantùm sacramenta sunt, inquit S. Thom. quæ personis singularibus necessaria sunt ex hypothesi finis, id est vt salutem æternam consequantur: Baptismus, & Pœnitentia. Ratio est: Quia tantū hæc duo sacramenta à Deo instituta sunt, tanquam media per se iustificationis: Baptismus quidem simpliciter, & pro omnibus spectata lege Dei ordinaria; Pœnitentia autem, supposito peccato mortali, siue non pro omnibus communiter, sed tātùm pro lapsis. Eucharistia autem neque ad remissionem culpæ originalis instituta est, nam alioquin etiam paruulis foret necessaria, quod reprobat Trid. Synod. *sess. 21. can. 4.* Neque ad remissionem peccati mortalis: nam alioquin, qui mortaliter peccasset post sumptum Viaticum, deberet denuò Eucharistiam sumere, si posset: quod tamen Doctores communiter negant. Imò nec licitum est eodem die iterum sumere, etsi infirmus, qui post sumptum Viaticum mortaliter peccauit, mox se moriturum existimet, sed sufficiens ei est; atque necessarium Sacramentum Pœnitentiæ re, vel voto susceptum. Qua de re Suar. *disp. 40. f. 1.*

2 Dico II. Sumptio S. Eucharistiæ fidelibus adultis necessaria est necessitate præcepti diuini; non tantùm in articulo mortis per modum Viatici, sed sæpiùs in vita. Hæc assertio tres partes continet, quarum prima expressè traditur à S. Th. *qu. 80. art. 11.* & aliis communiter, contra Caiet. *in cit. ar. 11.* Sumitur ex verbis Christi Ioan. 6. *Nisi manducaueritis carnem filij hominis, non habebitis vitam in vobis.* Luc. 22. *Hoc facite in meam commemorationem*, quod dictum ad omnes fideles (quamuis differenter pro cuiusque statu) pertinere, colligitur ex Apost. 1. ad Corinth. 11. Trid. *sess. 13. cap. 2.* S. Thom. *cit. art. 11.* Necessitas autem, seu obligatio hujus præcepti in eo consistit, vt homo propositum habeat suscipiendi hoc sacramentum tempore opportuno, consequenter re ipsa suscipiat: cùm temporis opportunitas, vel moralis necessitas adest, siquidem hæc est conditio, siue natura præcepti affirmatiui. Vide S. Th. *l. c.*

Altera pars assertionis, esse diuinum præceptum sumendi Eucharistiam tempore mortis, instar viatici, est valdè probabilis, apud Dominic. Sotum *in 4. d. 14. q. 1. artic. 11.* Petr. Sotum *Lect. 9. de Euchar.* Valentiam *tom. 4. disp. 6. qu. 8. p. 4.* Suarez *disp. 69. f. 3.* Vasq. *disp. 214. sect. 2.* Probatur ex Conciliis, & perpetua praxi Ecclesiæ, magna diligentia cauentis, ne infirmi sine viatico decedant, vt videre est in Concilio Niceno I. *can. 13.* & alij relatis *causa 26. q. 6. cap. si quis. c. de vt*, & testatur Trident. *sess. 13. c. 6.* vt proinde negari non possit esse hanc Apostolicam traditionem: valde autem verisimile, a Christo acceptum fuisse mandatum. Quamobrem Parochis curandum est, vt semper in sacrario, seu tabernaculo, claue obserato, pro infirmorum Communione seruentur hostiæ consecratæ in pyxide munda, operculo suo bene clausa, & velo cooperta: quas hostias, ne vetustate corrumpantur, communicantibus in Ecclesia ante alias distribui, vel ab ipso Sacerdote in Sacrificio, post suum oblatum, ante ablutionem sumi, & alias nouiter consecratas substitui subinde oportet. Atque de hoc more S. Eucharistiam asseruandi pro morituris in Ecclesia semper recepto videri potest Bellarm. *lib. 4. de Euchar. c. 4.*

3 Porrò circa infirmorum Communionem ad praxim aliqua notanda sunt. I. Tametsi consuetudo Ecclesiæ non est, neque decet, vt ad omnes infirmos sacra Eucharistia per plateas deferatur, tamen eius delatio frequentior est, quàm sacræ vnctionis. Primò: Quia non tantùm mortis periculum expectandum est, ad sacram Eucharistiam infirmo ministrandam, quantum ad vnctionem extremam. Secundò: Si quis diuturno morbo detineatur, vt ad Ecclesiam accedere non possit, sacrosanctam Eucharistiam ad animæ suæ salutem, ac medicinam; non tantum semel, puta in Paschate, sed etiam sæpius, spectatis circumstantijs loci, &c. petere iure poterit.

II. Si nullum probabile periculum mortis, vel superuenientis diuturnæ phrenesis infirmo imminere videatur, illicitum est, ipsi non ieiuno S. Eucharistiam ministrare, vti bene notauit Zambranus. *ca. 3. dub. 5. n. 1.* quia communiter fatentur Doctores, ob solam necessitatem S. Eucharistiā non ieiunis dari posse.

4 III. Si infirmus vno, duobus, tribus, vel etiam octo diebus, antequam in mortis periculum incidat, communicauerat, consulendum quidem ei est, vt iterum S. Eucharistiam per modum viatici accipiat; tamen ad id non obligatur: cùm præceptum de Eucharistia ante mortem instantem sumenda secundùm substantiam impleuerit. Quinimò Doctores aliqui, vt Caietan. ver. Communio. Armilla *eod. num.* Sà ver. *Eucharistia. num.* absolutè negant, eum mortaliter peccare, qui cum in Pascha communicarit, superueniente mortis periculo sacram Communionem intermittit per negligentiam, tamen sine contemptu. Quæ doctrina saltem ad hoc inseruire poterit, vt defectus propter talem omissionem de hæresi suspectus esse non debeat; nec sacra sepultura, & suffragijs Ecclesiæ priuari. Alioquin verò sententia illorum DD. tanquam minus probabilis reijcitur apud Henriq. *lib. 8. cap. 4.* Suarez *disp. 69. f. 3.* Zambr. *de sacrament. Euchar. c. 3. dub. 1.* Quare ita distinguendum est cum Palud. *in 4. d. 9. q. 1. artic. 3. in fin.* vel infirmus paulò antè, puta octo, vel decem diebus communicauit, cùm sanus esset, & nihil de mortis periculo cogitans, tunc non tenetur iterum communicare in morbum lapsus; Sin verò longius tempus, v. g. vnius mensis à Communione præcedente elapsum est, quo sanus, & nihil de mortis discrimine cogitans communicauit; debet iterum communicare, si in præsens mortis periculum cadat.

5 IV. Qui semel in mortis periculo constitutus S. Eucharistiam per modum viatici accepit, perseuerāte eodem periculo, poterit iterum accipere per modum viatici, quamuis ad hoc nō obligetur. Sed excipiunt aliqui apud Zambr *cit. dub. 1. in fine*, nisi infirmus post communionem in mortale peccatum lapsus esset. Id verò Zambran. & Suarez *ll. cc.* rectè reijciunt: nam alioquin sequeretur, intra eundem diem S. Eucharistiam iterum sumendam fore, si infirmus post primam susceptionem mortaliter peccasset. Ecclesia autem S. Tho. teste *q. 80. ar. 10. ad 2.* non permittit, vt intra eundem diem bis communicetur, sicuti permittit, vt sæpius sacramentum Pœnitentiæ ministretur; quippe quod per se institutum est ad tollendum peccatum mortale, ideoq; toties recipiendum, quoties homo propter admissum peccatum indiget; non ita verò S. Eucharistia.

6 V. Parochis obligatio incumbit, vt intelligere curent, an sint aliqui infirmi cōstituti in periculo mortis, quos inuisere, & spiritualiter pascere oporteat, sicuti colligitur ex *c. 1. de celebr. Missarum.* Etsi verò magis deceat, idq. curandum sit, vt Eucharistia interdiù ad ægrotos deferatur, si tamen necessitas suadeat; quia periculum in mora est, etiam de nocte referri debeat. Qua de re Zambr. *cit. c. 3. dub. 1. n. 7. disp. 66. f. 5.* paulò post principiū.

Tertia demū pars assertionis: Quòd fideles in vitæ suæ decursu S. Eucharistiam interdum sumere diuino Christi præcepto obligati sint, est Soti, & aliorum *ll. suprà cit.* Probatur ex eo, quia hoc sacramētum institutum est per modum spiritualis cibi, & potus, nutrientis, & confirmantis animam, qua analogia significari videtur, sine cœlesti hoc alimento vitā hominis spiritualē diu consistere

[illegible] post [illegible] in S. Nisi manducaueritis carnem [illegible] nis, & b[illegible] eius sanguinem, non habebitis vitam in [illegible] p[illegible] manentem [illegible] perseuerantem, vti explicat [illegible] Coninck qu. 77. a. 3. propè finem.

[illegible] quo colligi[illegible] Trid. [illegible] 3. c. 8. & S. Thom. qu. 80. [illegible] 10. S. Bonau. in 4. [illegible] l. 12. q. 3. a. 1 Palud. ibid. q. 1. a. 4. & 5. D[illegible] q. 5. Per se [illegible] quendo, & spectata natura sacramenti, vtile [illegible] frequenter, imò quotidie sacrosancto illo cibo animam nu[illegible] & [illegible] per concupiscentiam deperditum est, restaurare. [illegible] in primitiua Ecclesia vsitatum fuisse, indicant verba [illegible] Erant perseuerantes in doctrina Apostolorum, & ora[illegible], & communicatione fractionis panis. Quare Patres aliqui [illegible] Suar. disp. 69. s. 3. & 4. panem quotidianum, quem in oratio[illegible] Dominica [illegible] mus, hunc su[illegible] substan[illegible] lem, ac diuinum in[illegible] tatur, quod etia[illegible] S. Matth. c. 6. ex[illegible] Inter alios S. Am[illegible] l. 5. de Sacram [illegible] loquitur. Si quotidianus est panis, cur [illegible] annum illum sumis. Quotidie accipe, vt quotidie tibi prosit, si[illegible], vt quotidie merearis accipere. B. Basil. in ep. ad Cæsariam [illegible] Patriciam; Communicare singulis diebus, & sanctum Christi corpus accipere peræclarum, & vtile est. S. Chrysost. homil. 61. ad populum Antioch. [illegible] consuetudine [illegible] præsumptione Sacrificium sed [illegible] quotidianum incassum assistimus Altari, nullus est qui communice[illegible]. hæc non vt tem[illegible] communicem[illegible] sed vt vos dignos redd[illegible]. Vide de hac quæst. S. Hieron. ep. 28. ad Lucinum, S. August. epist. 118. ad Ianuar. [illegible] 3. & de sermone Domini in monte l. 2. cap. 7. [illegible] Gennadium de Eccles. dogmat. c. 53. relatum in c. quotidie d[illegible]. de consecrat. V[illegible] Strabonem de Rebus Ecclesiast. cap. [illegible] S. Bonau. loc. cit. quæst. 3. vbi [illegible] ostendit, [illegible] esse ex deuotione sacram Eucharistiam sumere, quàm ob humilitatem, & reuerentiam Sacramenti abstinere; quia [illegible] amoris est, alter timoris: amor autem timori præualet.

A[illegible] accidentes [illegible] considerationes huius impedimentis, & distractionibus, raro [illegible] inter laicos reperiuntur, qui idonei sint ad S. Eucharistiam [illegible] quotidie quoque [illegible] ea, qua par est, reuerentia, at[illegible] aliquando [illegible] ficatione, sumendam. Quibus vero personis in parti[illegible] consulium [illegible] semel in [illegible] septimanis, vel etiam [illegible] dum diebus festis intra hebdomadam incidentibus (si continentes, & a [illegible] distractae [illegible] Confessarius, spectato eorum statu, ac d[illegible] diiudicabit. Vide Barthol. Medinam p. 1. instit. [illegible] 4. [illegible] Ægid. Coninck q. 80. a. 10.

8 Dico [illegible] Ecclesiæ præcepto obligantur fideles, postquam ad annos discretionis per[illegible] S. Eucharist. in Paschate quotannis sumere. Habetur in c. omnis vtriusque, de pœnit. & remiss. [illegible] sess. 13. can. 19. Circa quam assertionem aliqua aduertenda. [illegible] Tempus Paschale quod [illegible] sacræ Communionis ab Ecclesia definitum est, quando [illegible] communicare complectitur: quod [illegible] a Dominica Palmarum vsque [illegible] Dominicam in Albis, sicuti ex declaratione Eugen[illegible] IV. [illegible] Nauar. c. 21. n. 45. Communiter, [illegible] nam quibusdam in locis [illegible] aut Pontificio priuilegio hoc tempus ex[illegible] est, vt [illegible] integram Quadragesimam complectatur, sicuti Mediolani [illegible] quatuor hebdomades, duas ante, & duas post Resurrectionis [illegible], sicuti apud nos Monachij.

[illegible]. Vera, & in praxi recepta est sententia, quòd qui Paschali tempore, seu iusta, seu iniusta de causa, sacram Communionem accipere intermisit, posteà, cùm [illegible] commodè potest, communicare debeat; vt quantò diutius differat, tanto magis peccatum augeat, sicuti docet [illegible] Azor. t. 1. l. 7. c. 40. qu. 5. Graffis p. 1. l. 2. decis. c. 8. 3. nu. 2. Suarez disp. 70. s. 2. Ægid. Coninch. cit. qu. 80. ar. 11. dub. 4. contra S. Anton. p. 2. tit. 9. c. 9. §. 3. Sotum in 4. d. 18. q. 1. a. 4. Sylu. ver. Euchar. 3. q. 15. Fabienam ver. communicare. q. 7. Henriq. l. 8. c. 5. n. 1. Sa ver. Euch. n. 7. Valent. cit. disp. 6. q. 8. p. 4. Cùm enim vnum principaliter præcipitur, alterum secundariò, etsi quod secundarium est, negligatur, aut seruari non possit, debet tamen impleri, quod principale est. Vt si Confessarius præcipiat ieiunium in Feria sexta, si ea die pœnitens nõ ieiunet, debet alia die ieiunare, qua commodè potest. & qui obligatur tributum soluere ad diem S. Georgij, si tunc nõ soluat, posteà cum primùm potest, soluere cogitur. Sic autem Ecclesiæ quoque principalis intentio est obligandi fideles ad S. Eucharistiam singulis saltem annis sumendam; secundariò autem determinat tempus Paschale, veluti maximè conueniens ob memoriam, cum passionis Dominicæ, tum huius sacramenti institutionis.

9 III. Qui præuidet, se in Paschate à sacra Cõmunione impedimentum iri, non tenetur [illegible] præcise tum præuenire; dummodò intra eum annum [illegible] communicauit. [illegible] partem do[illegible] Suar. cit. s. 2. du. 3. [illegible] d. cit. dub. 4. concl. [illegible]. Ratio est. Quia nemo obligatur ad anticipandũ [illegible] præceptum [illegible] anticipatio[illegible] satisfaciat præcepto Ecclesiæ de communione Paschali quod [illegible] non colligitur, quia si ponamus, post [illegible] impedimentũ præter opinionem tolli, adhuc obligatus erit ad Pasch. Communionem.

Addidi verò, Dummodo intra annum, &c. Hæc enim limitatio necessariò addenda videtur: quia si post vltimum Paschale tempus numquam communicasti, & initio Quadragesimæ, v. g. prævides, te circa proximum Pascha impeditum iri, omninò teneris præuenire, ne vltrà annum sacram Communionem differas, contra Ecclesiæ præceptum, vt singulis annis saltem in Pascha (ait Triden. Synodus) vel vt Concil. Lateranense loquitur, ad minus in Pascha Eucharistiæ sacramentum suscipiatur. Cum enim in hoc sacramento duo sint, vnum principale, ac substantiale, vt S. Communio vltra annum non differatur, alterum accessorium, vt tempore Paschali, tanquam omnium congruentissimo, sacramentum suscipiatur; tametsi anticipando adimplere non possis hoc secundarium, potes tamen quod est principale, ac magis substantiale.

10 IV. Pœna in Lateranensi Concilio c. omnis vtriusq; decreta transgressoribus huius præcepti de annua confessione, vel Paschali Communione, vt viuens ab Ecclesia arceatur, & mortuus Ecclesiastica sepultura prohibeatur, non est sententiæ latæ, sed ferendæ, vti verba indicant. Quapropter Parochi, cùm iurisdictione in foro externo careant, nõ facilè eam pœnam alicui inferre debent, nisi priùs monito, atque iubente Ordinario; præsertim si intermissio sacræ confessionis, aut communionis aliqua causa excusari posse videatur. Inspiciendæ etiã in hac re sunt speciales diœcesium constitutiones, & consuetudines. Vide Suar. disp. 70. s. 3. in fi.

11 Altera Quæstio; Vtrùm extet aliquod Christi præceptũ de sacra Eucharistia, extra Sacrificium sumẽdi sub vtraque specie? Respondeo: Nullum de ea re Christi præceptum extare, ideòque ab Ecclesia constitui posse, vt vel sub vna, vel vtraque specie Eucharistia ab alijs, præter sacrificantem, sumatur. Ita S. Thom. qu. 80. art. 12. Ratio est. Quia quæ ad accidentales modos sumptionis Sacramentorum pertinent, ea Christus non præcepit: sed Ecclesiæ disponenda reliquit. At verò Communio sub vna, aut vtraque specie, ad accidentalem tantum modum sumptionis S. Eucharistiæ spectat: Ergo de ea Christus nihil præcepit, sed Ecclesiæ reliquit secundùm temporum, & locorum circunstantias, determinandum. Probatur minor ex Trid. Concil. sess. 21. c. 3. Nam siue in Eucharistia spectemus sacra symbola, fateri cogimur, speciem panis esse verum sacramentum: cùm propriam materiã habeat, & propriam verborum formam, per quam consecratur, & efficitur, ideòque & [illegible] Calice consecrationem in cœna vltima A[illegible] manducandum tradebatur: & nunc, secundùm Ecclesiæ consuetudinem, populo adorandum exhibetur. Vide [illegible] S. Aug. in Ps. [illegible] 1. Ferebatur Christus in manibus suis, quando commendans ipsum corpus suum, ait: Hoc est corpus meum. Ferebat enim illud corpus in manibus suis. Quælibet [illegible], v. g. species panis secundùm se, ac seorsim sacram significationem [illegible], quæ Eucharistiæ sacramento propria est; vt scilicet [illegible] refectionis animæ, iuxta illud Ioan. 6. Caro mea verè est cibus, tum vnionis fidelium cum Christo, & inter se, iuxta illud Apost. 1. ad Corinth. 10. Vnus panis, & vnũ corpus multi sumus, qui de vno pane participamus. Siue in Eucharistia spectemus res contentas, ac significatas, ea in vna specie v. gr. panis, verè, ac realiter est totus Christus, tanquam alimentum nostrarum [illegible], & [illegible] quo tanquam capite vnimur, sicuti, significatur eod. cap. 6. Ioan. Qui manducat me, viuet propter me: manducando enim Eucharistiam sub specie panis, Filius Dei in nobis manet, & nos in ipso, vti explicat S. Hilar. lib. 8. de Trinit. S. Damasc. l. 4. de Fide c. 14. Idque explicat Trid. Synodus sess. 13. c. 3. vbi ait; Licèt ex vi verborum consecrationis solum Christi corpus adsit, tamen per concomitantiam, seu connexionem, etiam adesse sanguinem, animam, ac vitam; quandoquidem Christus, postquam ex mortuis surrexit, iterum moriturus non est; ad Rom. 6. adesse etiam diuinitatem, propter admirabilem, & indissolubilem Verbi diuini cum corpore & anima eius hypostaticam vnionem.

Quo ipso argumento S. Ambr. vsus videtur in lib. de ijs qui mysterijs initiantur, c. 9. In illo sacramento Christus est, quia corpus est Christi: non ergo corporalis esca, sed spiritualis est.

Cyrill. Hierosol. catech. 5. mystag. Accedens ad communionem, non expansis manuum volis accede, neque cum disiunctis digitis; sed sinistram, velut sedem quandam, subijciat dextræ, quæ tantum Regem susceptura est, & concaua manu suscipe corpus Christi.

S. Hieron. epist. ad Hedibiam qu. 2. Nec Moyses dedit nobis panem verum, sed Dominus ipse conuiua, & conuiuium; ipse comedens, & qui comeditur.

S. Chrys. l. 3. de Sacerd. O Dei benignitatem, qui cum Patre sursum sedet, in illo ipso temporis articulo omnium manibus pertractatur. Et hom. 83. Matth. Ipsum vides, ipsum tangis, ipsum comedis. Vestimenta eius desideras videre? ipse verò seipsum tibi tradit, non vt videas solum, verùm etiam vt tangas, & in te habeas.

[illegible] contra Communionem sub vna specie, hæc sunt: [illegible] verba Christi Ioan. 6. *Nisi manducaueritis carnem filij hominis, & biberitis eius sanguinem, non habebitis vitam in vobis.* Nam hæc verba de sumptione Eucharistiæ accipienda esse, testantur Patres apud Suar. *disput. 46. sect. 2.* II. Ex verbis Christi *Luc. 22.* S. Pauli *1. ad Corinth. 11. Hoc facite in meam commemorationem.* III. Ex verbis Christi *Matt. 28. Bibite ex hoc omnes.* IV. Cum sacramentum Eucharistiæ in vtraque specie institutum fuerit, sequitur, quod in vna sola specie imperfectum sit; ideoque sacramentum diuidatur, & populo pars vna sacramenti denegetur; cuius tamen secundum Christi institutionem capaces esse possunt. V. Ex Leone I. *in sermon. Quadrages.* vbi reprehendit Manichæos, qui *Christi corpus accipiunt, sanguinem autem redemptionis nostræ haurire omnino declinant:* eamque *sacrilegam simulationem* appellat. VI. ex Gelasio Papa, cuius verba referuntur *dist. 2. de consecr. c. comperimus*, vbi de sumptione sacri corporis absq; calice ait, quod [illegible] *diuisio vnius, eiusdemq; mysterij sine grandi sacrilegio non potest prouenire.*

Ad I. Respondetur sensum verborum esse iuxta Hebraicam phrasim: Si nec manducaueritis carnem filij hominis, nec biberitis eius sanguinem, non habebitis vitam in vobis: sicuti & illud *Act. 3. Argentum & aurum non est mihi*, id est, neque argentum habeo, neq; aurum. Accedit, quod qui corpus Christi accipit, etiam sanguinem recipit; quia totum Christum in se sumit, qui animæ tum cibus confortans, tum potus exhilarans, ideoque plena refectio est. Vide Suar. *disp. 71. sect. 2.* Bell. *l. 4. de Euch. c. 25.*

Ad II. respondeo: Tametsi verba illa solùm post sacri corporis porrectionem à Christo prolata legantur; probabiliter tamen ad totam Christi actionem referri: Christus autem in primis consecrauit sub vtraque specie, quod fatemur cum Apostolis, alijsq; futuris Sacerdotibus, præcipere voluisse, vt facerent in memoriam passionis suæ: quandoquidem ratio Sacrificij incruenti, per quod sacrificium cruentum, ac mors Christi repræsentatur, in vtraque specie perficitur. Ex quo consequenter colligi videtur Christi voluntatem fuisse, quod & Ecclesia semper obseruauit, ac præcepit, vt Sacerdos de oblatis participaret, adeoque vtramque speciem sumeret. Quare, vt obiter notem, reprehendendus est Sacerdos ille, qui formulam vnicam, quam in Missa consecrarat, pro sacra processione seruauit, & pro ea alteram ex sacro cibario depromptam, absumpsit. Deinde Christus species consecratas discipulis sumendas porrexit: vbi non possumus accipere præceptum, quod attinet ad modos, seu ritus accidentales ministrandi, aut sumendi Eucharistiam: alioquin necesse esset semper in mensa accumbentibus, cœnatis, &c. Eucharistiam dare, quod tametsi principio Ecclesiæ [illegible] fuerit, postea tamen sublatum est: quia ad accidentales ritus pertinet. Accedit, quod Sanctus Paulus *1. ad Corinth. 11.* [illegible] explicauit mentem Christi non præcipientis absolutè, vt sumatur etiam calix, seu vtraq; species à fidelibus omnibus: sed vt tota hæc actio; seu sumptio Eucharistiæ fieret in memoriam passionis Dominicæ: *Hoc facite, quotiescunq biberitis in meam commemorationem, quotiescunq; enim manducabitis panem hunc, & calicem biberitis, mortem Domini annunciabitis, donec veniat.*

Ad III. facilis responsio est; Verba illa potiùs esse inuitantis, quàm præcipientis; deinde ad solos Apost. dirigi, qui tunc præsentes aderant, de quibus legitur Marc. 13. *Et biberunt ex eo omnes.*

12 Ad IV. patet responsio ex suprà dictis; licet ratio Sacrificij in vtraq; specie consistat, tamen vt Eucharistia sacramentum est, atque à fidelibus omnibus sumi potest, essentiam eius, atque spiritualem inde percipiendi fructum in vnica specie habet, sicuti in [illegible] Trid. *sess. 21. can. 3.* vbi anathema dicitur, *Si quis negauerit totum integrum Christum, omnium gratiarum fontem, & auctorem sub vna specie sumi.* [illegible] est communis Scholasticorum [illegible] S. Th. *qu.* [illegible] *a. 2. in fi & opusc. 58. c. 2)* in S. Bonau. *in 4. dist. 11. p. 2. a. 1. q. 2.* R[illegible] *ibi* [illegible] *a. 1. q. 6.* Gab[illegible] *in can. Missæ*, non plus fructus [illegible] ex [illegible] opere operato semper sumptione in vtriusq; speciei, quam per vnam: licet contrarium senserit Alensis *in 4. p. q. 53. mem. 1.* Maior autem [illegible] propter [illegible] commemorationem mortis Domini [illegible] haberi potest à fidelibus per recordationem ipsius Sacrificij, ex quo Christi corpus manducandum præbetur: partim [illegible] materia ex vtraq; specie accipi putatur [illegible] ea commoditate facilè alijs modis cõpēsabili [illegible] propter reuerentiā sacramenti; siquidem in tanta fidelium multitudine hoc sacramentum in vtraque specie ministrari non [illegible] sacri cruoris frequenti effusione, alijsue prolanationibus. Accedit, quod multi, vel quia abstemij sunt, vel propter vomitus periculum, aliamve ob causam, vinum bibere non possunt: expedit autem, in vniuersa Ecclesia vnum [illegible] Sacræ Euch. ab omnibus fidelibus communiter vsurpari. Vide Gabr. l. c.

Ad V. respondetur; Manichæorum simulationem in eo positam fuisse, quia, tanquam [illegible] esse [illegible] sos ad sacram Synaxim accederent. Eos autem hoc signo notari posse L[illegible] dixit, quod ipsi à Sacro Calice omninò abstinerent, propter errorem suum, de quo S. Aug. *hæresi 46.* testatur *Vinum non bibunt, dicentes fel esse principium tenebrarum.* Forsasse autem ob [illegible] causam Romæ fidelibus consuetum tunc erat, Eucharistiam [illegible] vtraq; specie sumere, vel saltem non omnino aut semper [illegible] tera abstinere.

Ad VI. respondeo, Gelas[illegible] *in illa epist.* (quæ tamen [illegible] epistolas eius modo non extat) [illegible] qui de Sacerdotibus [illegible] qui [illegible] consecrant Sacramentum [illegible] iam totum [illegible] Quia vt in Concil. Tolet. legitur, *Quale erit Sacrificium, cui ipse sacrificans particeps esse* [illegible] Ita resp[illegible] S. [illegible] *q.* [illegible] *a. 12. ad 1.* Gl. *super cit. c. comperimus, ibid.* Archid. [illegible] gitur *ex c. ita nos 25. qu. 2.* [illegible] Gl. Gregorian. Sin vero [illegible] contendat, Gelasium locutum esse de populo [illegible] stiano, tunc eodem modo respondendum est, sicuti ad [illegible] Leonis. Reprehendit eos, qui ex superstitione à Calice abstinebant [illegible] quam abominabilem [illegible] erabant contra veritatem Sacramenti in vtraque specie instituti: de [illegible] que ad corrigendum hunc [illegible] iubebant, vel integra Sacramenta percipere, vel omnino abstinere. Sicuti [illegible] contra [illegible] seculis nostris aliqui [illegible] tur, qui necessarium esse dicebant, populo sub vtraque specie communicare [illegible] ad quem errorem corrigendum merito de[illegible] tum est, vt populo non nisi sub vna specie Eucharistia præbe[illegible] tur, sicuti videre est in Concil. Constantiensi *sess. 13.* cùm tamen antea etiam circa tempora S. Thomæ Aquinatis nullum de[illegible] fuerit Ecclesiæ præceptum vniuersale [illegible] cuiuscunque E[illegible] siæ, seu sub vna, seu sub vtraque specie communicant [illegible] consu[illegible] do probatur. Fuisse autem [illegible] vtriusque [illegible] ceptam consuetudinem communicandi laicos sub vna tantum specie, testatur Alexander Alensis *in 4. part. sum. qu. 53. mem. 1.* Vide etiam potest [illegible] *Anno* [illegible] *Christi 406. n.* [illegible]

13 Porro in veteri etiam Ecclesia communionem sub vna specie [illegible] fuisse, ex historijs, & Patrum [illegible] colligitur. Primum enim consuetudo vetus fuit in [illegible] Ecclesijs, vt fidelibus panis Eucharistiæ in manus daretur domum deferendus, ibique manducandus, sicuti constat ex Clem. Alexand. *lib. 1. stromatum*, Tertull. *l. 2. ad vxorem, & lib. de* [illegible] Cyprian. *serm. de lapsis.* Basil. *in epist. ad Cæsarium Patri*[illegible] apud Anastas. Nicænum Episcop. *q.* [illegible] *scripturam tom 6. bi*[illegible] SS. Patrum, vbi ait. *Omnes qui sunt in desertis Monachi,* [illegible] *est Sacerdos, illic habentes Communionem* (quam in Pa[illegible] parochiæ suæ perunt) *ex seipsis* [illegible] *sumunt Alexan*[illegible] *tem, & in Ægypto vnusquisque ex laicis maxima ex parte* [illegible] *Communionem domi suæ.* F[illegible] S. Hieron. Apol. aduersus [illegible] vbi testatur, Romæ hanc consuetudinem fuisse, vt fide[illegible] quotidiè Eucharistiam sumerent, etsi ad Ecclesiam non [illegible] etiam Tertull. *locis citatis meminit.*

14 Modum autem accipiendi [illegible] sacram Eucharistiam [illegible] nistra cōcaua, imposita dextra, [illegible] tegimine ex[illegible] diuinius suprà ex Cyrill. *cathec. 5 myst.* Adde quòd S. Ambros. *de obitu fratris Satyri*, & S. Aug. *ser.* [illegible] *de temp.* [illegible] *in prato spirituali cap. 79.* testantur, [illegible] nis præsertim fœminis, adhibitum fuisse [illegible], in quo Christi [illegible] susciperetur, ac deferretur: *Omnes viri inquit* A[illegible] *do communicare desiderant, lauant manus suas* [illegible] *nitida exibent linteamina, quando* [illegible] *rpus* [illegible] in Antisiodorensi Concil. *can. 42.* [illegible] *us, vt* [illegible] *quæq;* [illegible] *quando communicat dominicalem* [illegible] *num*, id est, mundum [illegible] ceum, in quo Christi corpus recipiat, *habeat*. Certum [illegible] autem est, in priuatis domibus non [illegible] ille sacros [illegible] vasa, quibus Christi san[illegible] [illegible] sia, sicuti testatur S. Athanatius *Apol.* [illegible] contra Ar[illegible] *cum poculum, quod impium cum* [illegible] *qui ultro* [illegible] *quam nisi apud legitimos eius præs*[illegible] [illegible] tempore apud Eremitas, & ali[illegible] potuissent [illegible] quin corrumperentur, & acescerent. Verumtamen [illegible] illa corpus Christi domum ex Ecclesia deferendi [illegible] sus, postea [illegible] fuit, sicuti videre licet in Concil. [illegible] *none 14* Concil. Cæsaraugustano [illegible] Synod. [illegible]

Secundo: Consuetudo vetus fuit [illegible] Eucharistiam [illegible] que sub vna tantum specie panis ægrotis communicandi [illegible] colligitur ex epist. Dion. Alexandrini apud Euseb. [illegible] refertur, quòd Serapioni seni ægrotanti quem Sa[illegible] non posset, puer Eucharistiæ [illegible] diu asseruatæ speciei panis [illegible] *quæ ille simul, ac pedetentim per* [illegible] *extremū edidit.* Paulinus in vita A[illegible] Quod [illegible] tus Vercellensis Episcopus, teste [illegible] *sibi, Surge, festina, quia mo*[illegible] Omnes [illegible]

sancto (Ambrosio) *Domini corpus, quo accepto, vbi gluttiuit, emisit spiritum.* Videri etiam potest Amphilochius *in vita S. Basilij.* Micrologus *lib. de ecclesiast. obseruat. cap. 15. prope fin.*

Interim non negamus, quibusdam locis olim etiam morem fuisse sacrum sanguinem asseruandi, ad ægros sub vtraque specie communicandos, sicuti apparet ex S. Nazianz. *in orat. funebri in laudem Gorgoniæ, epist. S. Chrysost. ad Innocent. I.* Papam referente de tumultu excitato, cùm Constantinopoli pulsus esset. Victor. *in lib. 1. de persecut. Vvandalica,* S. Hieron. *epist. 4. ad Rusticum. vbi de Exuperio Tolosano Episc. Nihil illo ditius, quo corpus Domini canistro vimineo, sanguinem portat in vitro.* Sophronio *in prato spirit. c. 48.* S. Gregor. *lib. 3. dialog. c. 36.* vbi testatur, etiam mari nauigantes corpus, & sanguinem Christi secum habuisse.

Tertiò constat ex ordine Romano, *c. de officio Parasceues, in fin.* Feria sexta hebd. sanctæ Sacrificium celebrari non solum, sed ex pridie consecrato pane particulam in vinum iniectam fuisse, & posteà omnibus Communionem sacram, in sola videlicet panis specie, datam esse.

Quartò consuetudo antiqua fuit, si multæ corporis immaculati Christi Dei nostri reliquiæ ex sacrificio superfuerant, vt vino aspersæ impuberibus innocentibus cũ reuerentia absumendæ darentur, ideòque sub vna panis specie communicarentur. Ita testatur Concil. Matisconense *can. 6.* ibi, *indicto* (innocentibus) *ieiunio, reliquias sacrificiorum vino conspersas percipiãt.* Et Euagr. *lib. 4. histor. cap. 36,* qui id etiam miraculo confirmatum testatur.

25 Quintò, hoc ipsum ostendit Bellarm. *lib. 4. de Euch. c. 24.* ex vsu communionis laicæ, quæ olim in pœnam alicuius grauis delicti Clericis decreta erat, ablata eis Communione clericali. Discrimen autem inter vtramque communionem hoc esse contendit, quod clericalis dicta sit communio, quæ laicis dabatur tangenda, secumque domum deferenda in vnica panis specie: Clericalis autẽ, quæ in Ecclesia sub vtraque sumebatur. Veruntamen *ex can. 19.* Concil. Laodic. vbi habetur, quod *solis ministerio sacro deditis, ad altare ingredi, & communicare ibidem liceat,* colligi videtur, clericalem Communionem dictam esse, quæ intra cancellos Clericis dabatur, solebant enim omnes Clerici in officio Missæ, post factam Sacerdotis Communionẽ communicare, vti colligitur *ex can. 19. Apostol.* quamobrem in Antisiodorensi Concil. *can. 19.* statutum videtur, vt Clerici omnes ieiuni ad altaris ministerium accederent. Consequenter laica communio dicebatur, quæ laicis, atque in criminis alicuius pœnã Clericis, extra cancellos dari solita erat, sicuti arbitratur etiam Seuerinus Binius *in tom. 1. Concil. super can. 8. Ancyrano, & cit. can. 19.* Laodicen. Nihilominus defendi potest Bellarm. sententia tanquã valde probabilis, multis olim Ecclesiis consuetudinẽ fuisse, vt Clerici intra cancellos sub vtraq; specie communicarẽt, laicis autem, ipsisque Clericis ob quędã delicta vnica species, vel extra cancellos in ecclesia, vel domi ægrotantibus præberetur.

26 Ad extremum ex allatis testimonijs colligitur contra hæreticos nostri temporis, in antiqua Ecclesia indubitatum fuisse, sacrum corpus, & sanguinem Christi consecratione effici; atque permanere, etiam extra vsum, hoc diuinum sacramentum, & asseruari, atque à fidelibus adorari solitum esse. De qua adoratione testantur Patres S. Dionys. Areopag. *c. 3 Eccles. hierarch. p. 2.* Clemens *lib. 2. const. Apost. c. 61.* Origenes *hom. 5. in diuersos locos Euang.* Cyrill. Hierosol. *catech. 5. mystag. in fin.* Basil. *lib. de Spiritu sancto, c. 27.* Ambros. *lib. de Spiritu sancto, cap. 12.* Nazianz. *in orat. de Gorgonia.* Chrysost. *hom. 61. ad popul. Antioch. hom. 83. in Matth. & hom. 3 in epist. ad Ephes.* August. *in Psal. 98. ijs verbis. Adorate scabellum, &c. in Psal. 21. conc. 1. & epist. 118. c. 3.* Euseb. Emissen. *hom. 5. de Paschate,* Theodoretus *in dial. 2.* Damasc. *lib. 4. de Fide, cap. 14.* Videri potest Suar. *4. p. tom. 3. disp. 65. sect. 1.* Vasq. *de adorat. lib. 2. disp. 8. cap. 11.*

CAP. VI.

DE REQVISITA ANIMI, AC CORPORIS dispositione ad susceptionem S. Eucharistiæ.

SVMMARIVM.

1 *Peccata venialia licet effectum S. Eucharistiæ, qua est gratia sanctificans, non impediant, faciunt tamen, vt sacramentum minus reuerenter suscipiatur, præsertim si actualia sint.*
2 *Ad augmentum gratiæ in suscipiente iusto alia actualis dispositio necessariò non requiritur, nisi vt Sacramentum voluntariè suscipiatur, tanquam spiritualis cibus animæ.*
3 *Cum peccato actuali S. Eucharistiam suscipere venialis irreuerentia est.*
4 *Qui cum conscientia peccati mortalis sacram Eucharistiam sumit, graue sacrilegium committit.*
5 *Communicaturus, si mortalis peccati conscius est, sacramentaliter confiteri debet, si id fieri possit.*
6 *Satius est, die festo, Missam intermittere, quàm non præuia Confessione Sacramentali, sed sola elicita contritione de peccato mortali sacrificare, nisi alia necessitas cogat.*
7 *Sacerdos qui ob necessitatem sine præuia Confessione celebrauit, quamprimum posteà confiteri debet, si peccatum mortale habuerat.*
8 *Peccatori publico, seu publicè, seu priuatim petenti, neganda Eucharistia est.*
9 *Ad sacram Eucharistiam sumendam in criminis purgationem Reus suspectus cogi non debet.*
10 *Peccatori occulto S. Eucharistia negari potest, si priuatim petat; non item si publicè.*
11 *Parochus, qui occultum matrimonij impedimentum extra sacram Confessionem cognouit, non debet ei assistere.*
12 *Si solus Episcopus Ordinis accipiendi impedimentum cognouit, idq; probare non potest, ordinationẽ homini denegare nequit.*
13 *Ad mortem damnatis Christianis S. Eucharistia per modum viatici negari non debet.*
14 *Corporalis immunditia per se non impedit à digna susceptione Eucharistiæ, sed interdum per accidens.*
15 *Pollutionem passus, quamuis culpa sua, post pœnitentiam Communicare non prohibetur, si tamen post pollutionem etiam inuoluntariam, malignus effectus commotæ carnis, aut animi perturbati manet, consultum est eo die abstinere.*
16 *Mulier, non obstante, quòd communicare velit, marito debitum coniugij exigenti reddere debet.*
17 *S. Eucharistiam à ieiunis sumendam esse Apostolica constitutio, & traditio est.*
18 *Ieiunium, quod communicaturo præcipitur, perfectum, & naturale esse debet.*
19 *Si modicum quid cum salina per guttur casu traijciatur, non impedit sacram Communionem.*
20 *Certi casus sunt, quibus licitum est S. Eucharistiam sumi à non ieiunis.*
21 *Non est licitum Sacerdoti post sumptum cibum sacrificare, vt sacram hostiam habeat ad moriturum communicandum.*
22 *Etiam post acceptam ablutionem licitum est sacerdoti reliquias hostiarum à se consecratarum in altari absumere.*
23 *Post sumptam sacram Eucharistiam decens est aliquamdiu à cibo, & potu abstinere, sed in præcepto non est.*

1 QVæstio Prima. Vtrùm peccata venialia impediant dignã sumptionem, vel effectum huius Sacramenti? Resp. ex doctrina S. Th. *q. 79. a. 8.* peccata venialia præterita, & solo habitu manentia, per se non impediunt S. Eucharistiæ effectum, quin potiùs sacramentum hoc ex opere operato delet venialia, quibus voluntas suscipientis, neque actualiter, neque virtualiter inhæret, teste eodem S. Th. *q. 79. a. 4. & in 4. d. 12. qu. 1. ar. 1. qu. 1.*

Dico II. Peccata venialia, quæ actu inter sumptionem S. Eucharistiæ committuntur, non impediunt eius effectũ, qui est gratiæ habitualis augmentum, & remissio peccatorum venialiũ. Ita S. Bonau. *in 4. d. 12. p. 2. ar. 1. q. 3.* Adrian. *in 4. vbi de Eucharistia, paulò post princ.* Ratio est: Quia sacramenta gratiam ex operato suscipienti conferunt, si his obicem non ponat: atqui peccatum veniale nõ est obex gratiæ sanctificantis, quandoquidem cum eo consistere potest. Nihil etiã obstat, quin aliqua venialia peccata remitti possint, alijs venialibus etiã actu remanentibus, ergo &c.

2 Adde ex Soto *in 4. d. 11. q. 2. art. 8.* Suar. *disp. 53. sect. 3.* Ægid. *q. 79. ar. 1. dub. 1.* contra Sylu. *ver. Eucharist. in fin.* Caiet. *ead. qu. 79. ar. 1.* Pet. Sotum *lect. 12. de Euchar.* Ad augmentum gratiæ in sumptione huius sacramenti acquirendum, aliam actualem dispositionem, vel deuotionem necessariò non requiri, nisi vt sacramentum voluntariè tanquam spiritualis animæ cibus, suscipiatur, si suscipiens adultus, suique compos sit. Nam alioquin sequeretur, quod homo iustus suscipiendo Eucharistiam sine actuali deuotione (nisi ignorantia, vel obliuione excusaretur, mortaliter peccaret, & iustitiam amitteret, quia poneret obicem gratiæ sacramenti. Consequens autem videtur absurdum, & contra communem fidelium persuasionem.

3 Dico III. Qui cum peccato veniali actuali S. Eucharistiam sumit, is præter illud, plerumque aliud veniale cuiusdam irreuerentiæ, ac sacrilegii cõmittit, puta si accedat ad res vanas, & inutiles voluntariè distractus, vel ostentationis, & vanę gloriæ causa, vel denique cum quocumq; actuali affectu, aut proposito peccati venialis. Colligitur ex S. Th. *in cit. a. 8.* & docet Suar. *disp. 66. sect. 1.* contra Sà *ver. Euchar. n. 22.* Nã sacramenti huius secundarius finis, & effectus est, vt per modum cibi spiritualis animæ sumenti delectationẽ, & consolationem afferat: Venialia autem peccata, hunc effectũ consolationis impediunt, hoc ipso, quod actualẽ deuotionem, & charitatis feruorem directè impediunt: Ergo venialia peccata, quæ actu committuntur, aliquo modo repugnant

fini, & institutioni huius sacramenti, ideòque faciunt, vt minus dignè, ac reuerenter suscipiatur, adde etiam minus fructuosè, quandoquidem etiam gratiæ sanctificantis augumentum tantò copiosius infunditur, quantò melius homo dispositus est.

Denique etiam habitualia peccata venialia præsertim si multa, vel aliquo modo grauia sint, & nulla pœnitentia, vel emendationis propositum de iis concipiatur, non tantò animū quasi quodam pondere grauant, & actualem deuotionem impediunt; vt proinde S. Eucharistia minus reuerenter, ac fructuosè suscipiatur, sicuti notauit Suar. ibid. Ægid. Coninch. *qu.* 79. *art.* 8.

4 Quæstio secunda. Vtrùm peccatum mortale impediat effectum huius sacramenti. Respondetur cum S. Th. *q.* 80. *a.* 8. S. Bonau. *in* 4. *d.* 9. *ar.* 2. *q.* 3. Durand. *q.* 4. Impedire per se loquendo, ideoque cum conscientia peccati mortalis communicantem, graue peccatum sacrilegii committere. Qua de re videri possunt S. Basil. *serm.* 3. *de Baptism. c.* 1. S. Chrysost. *hom.* 60. *ad popul. Antiochen.* S. Aug. *serm.* 252. *de temp.* S. Greg. *lib.* 2. *c.* 1. *in lib.* 2. *Regum.* Ratio est: Quia præterquam quod hoc sacramentum ex iis sit, quę non mortuorum, sed viuorū sunt, peculiariter etiā institutum fuit, vt hominem cum Christo vniat, cui vnioni quàm maximè repugnat peccatum mortale, quippe quod hominem à Deo auertit, & inimicum reddit, de quo videri potest Gabr. *lect.* 87. *in Canon.* Confirmatur Apost. 1. ad Corinth. 11. *Probet autem seipsum homo, & sic de pane illo edat, & de calice bibat. Qui enim manducat, & bibit indignè, iudicium sibi manducat, & bibit, non diiudicans corpus Domini.* Et addit. *Ideò inter vos multi infirmi & imbecilles & dormiunt multi, quòd si nos ipsos iudicaremus, non vtique iudicaremur, dum iudicamur autem, à Domino corripimur.* Quibus verbis significat Apostolus, eos qui indignè accedunt, à Deo in hoc sæculo pœnis temporalibus corripi, aut morte puniri solitos esse, vt vel sic resipiscant, & salui fiant, vt hunc locum explicant Pacianus *lib. de pænit.* Chrysost. 1. ad Timoth. *hom.* 5. Vide etiam S. Cypr. *serm. de lapsis*, S. Aug. *homil. vlt. ex* 50.

5 Porrò qualis probatio ante Eucharistiæ sumptionem requiratur, explicat Trid. Concil. *sess.* 13. *c.* 7. *Ecclesiæ autem consuetudo declarat, eam probationem necessariam esse, vt nullus sibi conscius peccati mortalis, quantumuis sibi contritus videatur, absq; præmissa sacramentali Confessione ad S. Eucharistiam accedere debeat.* De hac traditione testantur S. Aug. *epist.* 118. *c.* 3. Gennad. *de Ecclesiast. dogmat. cap.* 53. Leo I. *epist.* 91. *ad Theodorum.*

Circa verba Concilij quædam notanda sunt: Primum. Qui sacram Eucharistiam suscepturus est, examinare se debet, vtrùm alicuius peccati mortalis sibi conscius sit, de quo ritè confessus non fuerit.

Secundum. Cum Concilium Ecclesiastica consuetudine nitatur, cuius initij nulla memoria extat, satis declarat, esse Apostolicam traditionem, de sacra Confessione præmittenda, si communicaturus mortalis peccati conscius sit, siue quòd ipsimet Apostoli ea de re præceptum tradiderunt; siue quòd à Christo acceptum promulgarunt. Qua de re vide Nau. *cap.* 22. *num.* 50. Suar. *disp.* 66. *sect.* 3. Ægid. ConincK. *q.* 80. *art.* 4. *dub.* 2. contra Caiet. *in summ. ver. Communio, princ. & super* 1. *ad Corinth. cap.* 11. quibus locis negatur vllum præceptum diuinum, vel Ecclesiasticum extare de sacramentali Confessione facienda, si communicaturus de peccato mortali contritus sit.

Tertium. Ab hoc tamē præcepto excipitur casus, quo vrgente sacrificādi, aut communicandi necessitate, Confessarii copia nō est. Talis necessitas censeri debet. I. Vt moribundo viaticum præbeatur, si alia hostia consecrata desit. II. Si Sacrificium, vel Communio sine graui infamia, vel populi scandalo omitti non possit. III. Si Sacerdos ex officio celebrare teneatur, aut fideles iure suo Sacrificium exigant, neque per alium id perfici possit. IV. Si Sacerdos post consecrationem recordetur peccati mortalis; debet, elicita contritione, sacrificium prosequi: Sin autem ante consecrationem mortale peccatum committat, vel antè commissi memoria incidat videtur esse obligatus ad confitendum, si commodè, & sine vlla nota infamiæ possit, præsertim Canone nondum cœpto, sicuti docet Sylu. *ver. Euchar.* 2. *q.* 7. Nau. *cap.* 25. *num.* 76. Suar. *disp.* 66. *sect.* 3. Ægid. *cit. qu.* 80. *ar.* 4. *dub.* 1.

Contrarium tamen docuit Sotus *in* 4. *d.* 13. *q.* 1. *art.* 6. Victoria *n.* 78. Henriq. *lib.* 8. *c.* 46. *num.* 3. Etiamsi Sacerdos statim post introitū recordetur peccati mortalis, opus non esse accersere Confessarium, quamuis sine nota id fieri possit; sed satis esse, imò etiā consultius, elicita contritione, & postea confitendi proposito, ob honorem sacrificij pergere, & cœptum perficere. Quæ sententia etiam ea ratione practicè probabilis est; quia vix vnquam decenter, & sine omni Sacerdotis nota, & confusione interrupta Missa, sacramentalis Confessio interponi posse videtur; excepto si in publico officio Missæ, inter cantionem, vel concionem, Sacerdos confiteri possit: ad quod omnino obligatus erit, vt Sylu. *loc. cit.*

6 Præter hos quatuor casus necessitatis, ab omnibus receptos, alium affert Henriq. *cit. c.* 46. *n.* 5. ex Soto *in* 4. *d.* 12. *q.* 1. *ar.* 4. *casu* 3. Si præceptum Ecclesiasticum vrgeat de Missa festo die audienda. Verùm rectius censet S. Anton. *p.* 3. *t.* 13. *c.* 6. §. 7. Suar. & Ægid. *loc. cit.* cessante scandalo, & infamia, satius esse tunc Missam intermittere. Quia præceptum, quod nimus est de Missa festo die audienda, vel facienda, cedit maiori præcepto de non sacrificando, cum conscientia peccati mortalis, nisi præmissa Confessione sacramentali, & cùm illud positiuum, atque affirmatiuum sit, non obligat, quando ritè & commodè impleri nequit. Id tamen probabiliter dicitur, cum Palud. *in* 4. *d.* 4. *concl.* 10. Viualdo *de Eucharist. n.* 21. Ægid. ConincK. *loc. cit.* tempore Paschali melius facturum sacerdotem, si non habens copiam Confessarij, præmissā contritione sacrificet, quam si Paschalem communionem omninò prætermittat, etiam secluso scandalo.

Quod ad alterum attinet: Copia Confessarii tunc non habetur, si vel nullus adsit Sacerdos approbatus & expositus: ad absentem autem sine magna difficultate, spectatis circumstantiis personæ, itineris, &c. accessus esse nequeat; vel si adsit quidem Confessarius iurisdictione præditus, cui tamen pœnitens sine interprete, aut periculo grauis iacturæ, vel scandali, confiteri non possit. Qua de re iterùm dicam *tr.* 5. *c.* 5. *nu. vlt. & c.* 8. *casu* 5.

7 Denique verò, ne sacrificaturi habentes conscientiam peccati mortalis, passim prætextu necessitatis, & inopiæ Confessarii, non instituta sacra Confessione, sed elicita tantùm contritione, communicent, præcepit Trid. Synod. *sess.* 13. *c.* 7. vt *Sacerdos, si necessitate vrgente, absque præuia Confessione celebrauit, quamprimum postea confiteatur.* Quod tamen præceptum extra proprios verborum limites extendendum non est ad laicos, vel ipsos etiam Sacerdotes more laicorū communicantes sine precedente Confessione, ob necessitatē, & Confessarii inopiā: qua de re Suar. *disp.* 66. *sect.* 7. ConincK. *q.* 80. *a.* 4. *du.* 2. cōtra Nau. *c.* 2. *Man. n.* 10.

8 Quæstio tertia. Vtrùm Sacerdos peccatori S. Eucharistiam petenti dare, an negare, debeat? Respondeo & dico I. Peccatori publico, seu notorio, facti, aut iuris notitia, tam publicè, quàm priuatim, S. Eucharistia neganda est. Ita S. Th. *q.* 80. *a.* 6. S. Cypr. *lib.* 1. *epist.* 7. S. Chrysost. *hom.* 84. *in Matth. & hom.* 60. *ad populū Antiochen.* S. Aug. *tr.* 26. *in Ioan. & lib.* 70. *homiliar. in homil. vlt. c.* 22. relatus *in c. multi,* 2. *qu.* 1. *& homil.* 33. *in Matth.* Diaconum altaris ministrum alloquens: *Si dux quispiam, si diademate ornatus indignè adeat, cohibe, & coerce: maiorem tu illo potestatem habes.* Ratio est: Nam ex vna parte publicus peccator, neque re ipsa, neque externa specie, ius habet S. Eucharistiam petendi: Ex altera verò parte ad Sacerdotis officium spectat, vt sit dispensator fidelis, & sanctum non det canibus Matth. 7.

Tribus autem modis crimen notorium fit. I. Per confessionem Rei in iudicio. II. Per sententiam condemnatoriam in eundem latam; quæ duo sunt notoria iuris. III. Notoria facti, si crimen palàm commissum nulla tergiuersatione celari, aut excusari possit, sicuti docent Abb. & alii Canonistæ *in c. vestra, de cohab. Cler. & mulierum.* Nau. *in Man. c.* 21. *num.* 55. *& lib.* 3. *consil.* 2. *de decimis, edit.* 2. Vide *cap. tua, de cohab. Cleric. & mulier.*

His addo primò: Si crimen per publicam sententiam, aut notoriam facti, notorium sit, criminoso, quem Sacerdos scit in crimine persistere, negandam esse Eucharistiā etiam corā iis, qui scelus ignorant, iuxta ea, quæ dixi *lib.* 3. *tr.* 2. *de instit. p.* 2. *c.* 3. *qu.* 3.

Addo secundò, Etsi Sacerdos priuata notitia sciat peccatorem emendatum esse, si tamen emendatio publicè ignota sit, & criminis infamia perseueret, negandam esse sacram Eucharistiam, ob causam scandali vitandi, quod tamen scandalum interdum tolli potest, si pœnitens post sacramentalem absolutionem in priuata capella communicetur: Aut si Sacerdos cum licentia pœnitentis astantibus significet, hominem emendatum, & absolutum esse, sicuti notauit Nau. *cap. Sacerdos, n.* 21. *d.* 6. *de pænit.* Henriq. *lib.* 8. *c.* 58. *n.* 3. Sà *ver. Euchar. n.* 16. Sæpè tamen expedit, & interdum ratione scandali vitandi necesse est, vt qui frequenter, & publicè lapsus est, aliquo tempore abstineat, donec plenē satisfacere visus sit; ne S. Communionem contemnere, aut peccatorum suorum grauitatem non agnoscere videatur. Deinde verò excipitur mortis articulus, in quo certa regula est, Cui sacramentum absolutionis confertur, neque Eucharistiam negari debere.

Adde tertiò; Propter publica quoque, & vehementia criminis indicia, quæ violentā præsumptionem inducant, S. Eucharist. negandā esse, donec infamia laborās se purgauerit. Qua de re Rich. *in* 4. *d.* 9. *q.* 31. Palud. *q.* 4. *a.* 1. *concl.* 6. Henr. *n.* 6. Suar. *disp.* 67. *sess.* 6.

Porrò hoc loco dubium soluendum est ex S. Tho. *cit. a.* 6. *ad* 3. Vtrùm hominibus suspectis S. Eucharistia dari possit ante eorum purgationem, seu innocentiæ ostensionem? Respondetur cum Suar. *cit. sect.* 6. Vasq. *disp.* 210. *c.* 3. ConincK. *cit. q.* 8. *a.* 6. duplici intentione id fieri posse; primò, vt Deus insolito signo ostēdat, vtrū de crimine suspectus re vera nocens sit, necne; quod est peccatū tentationis Dei & inter purgationes vulgares (id est, à vulgo inuen-

ione tatas, à sacris verò canonibus reprobatas) numerari debet. Cuiusmodi olim etiam erant purgationes per ferrum candens, per aquam feruentem, per aquam frigidam. &c. quæ omnes à sacris canonibus prohibentur, *cap. ex tuarum, de purgat. canonica, cap. vlt. de purgat. vulgari, cap. sententiam, ne Clerici, vel monachi*, videri potest Gregor. Tholos. *lib.* 48. *Syntag. cap.* 15.

9 Secundò fieri potest intentione grauissimi iuramenti præstandi ad innocentiæ ostensionem: qui modus purgationis per se malus non est, si ex graui, & rationabili necessitatis causa, vltrò suscipiatur. Non debet tamen talis iurandi necessitas alicui imponi, ob periculum grauissimi sacrilegii, quod maximè verum est (inquit Suar. *loc. cit.*) si is, à quo tale iuramentum exigitur, delictum suum manifestare non teneatur. Quare grauiter peccat maritus, v.g. si vxorem cogat, vt se hoc modo à suspicione adulterii liberet: Item Prælatus, si tali modo occulta subditorum delicta inquirere, & deprehendere tentet. Quòd si verò alicubi talis consuetudo olim viguit; vti colligitur *ex cap. sæpe contingit, & seq. 2. q. 4.* ea meritò abolita est: & videri potest Alex. Alens. *p. 4. qu. 48. memb. 2. ar. 2.* Gabr. *in 4. d. 1. qu. 3. ar. 3. dub.* 5.

10 Dico II. Peccatori occulto occultè S. Eucharistiã petenti, neganda est. Sumitur *ex c. si tantùm, 2. qu. 7.* Ratio est: Quia cùm peccator nullo iure S. Eucharistiam petat, quippe quæ ex propria institutione, & peculiari sanctitate iustis tantùm, ac sanctis conuenit; ideò peccatori negari debet, si sine eius infamia, populi scandalo, vel simili graui incommodo negari potest.

Sed quid, si Sacerdos crimen needum emendatum ex sola confessione cognitum habet? Etiam hoc casu secretò petenti S. Eucharistiam negandam esse, si omne absit periculum infamationis docuit S. Th. *in 4. d. 9. ar. 5. qu. 1.* ibid. Durand. *qu. 5. nu. 6.* Alensis *in p. 4. q. 40. memb.* 1. Victor. *nu.* 79. Vasq. *disp. 209. cap.* 3. aliique plures. Sed placet mihi magis sententia Palud. *in 4. d. 9. q. 4. ar. 1. concl.* 3. Nau. *cap. 21. n.* 55. Valent. *to. 4. disp. 6. qu. 8. p. 3. ver. Ego verò.* ConincK. *q. 80. a. 6.* qui negant, tali casu peccatori S. Eucharistiam negari posse; saltem, si periculum sit (quod vix vnquam abesse poterit) tacitę cuiusdam exprobationis, per quam Confessionis sacramentum odiosum reddatur. Debet igitur Sacerdos, vt S. Eucharistiam criminoso neget, certam de occulto eius crimine cognitionem habere, seu ex confessione ipsius peccatoris extra sacramentum facta, seu ex aliorum testimonio, seu ex proprio visu; tametsi crimen probari non possit, cùm hic non agatur iudicè ad propriè dictam punitionem.

Dico III. Peccatori occulto S. Eucharistiam publicè petenti, negari non potest, sumitur *ex cap. placuit, 6. qu. 2.* & habetur expresè in *c. si Sacerdos, de offic. ordinarij. Quia nec Christus Iudam à Communione remouit*, sicuti manifestò colligitur *ex cap. 22. Lucæ*, & docent Doctores plerique apud Suarez *disp. 41. sect.* 4. Ratio est: Quia decet actus publicæ potestatis, gubernationis, dispensationis exerceri secundùm publicam notitiam, & opinionem, non secundùm priuatam scientiam gubernantis, dispensantis: cùm alioquin multæ perturbationes, scandala, iniuriæ oriri possent. Qua de re vide Suar. *disp. 67. sect.* 4.

Eademque ratione dicendum de aliis sacramentis, ea publicè petentibus negari non posse, vti colligitur *ex cap. tenore, de tempor. ordinat.* vbi dicitur; Licet Episcopus sciens occultum crimē Clerici, propter quod, si publicum esset, depositionem mereretur, pater nè illum corrigere possit, & admonere, vt ordinibus, quos accepit, contentus, ad altiores non ascendat; si tamen ordinari se petat, repelli ab Episcopo non debere. Quæ multò magis procedunt, si Sacerdos peccatum occultum ex sola Confessione sacramentali cognouit: quamobrem, si Parochus ad infirmum cum venerabili Sacramento veniens, audita eius confessione, indispositum reperiat, multisque adhibitis monitionibus disponere non possit ad accipiendam absolutionem, monere illum debet, vt sumptione S. Eucharistiæ spontè abstineat: sin verò eam vrgenter petat, negare non potest, præsertim si talis denegatio, vt fieri solet, in aliorum notitiam deuentura sit.

11 Locutus sum autem de sacramentorum dispensatione. Veruntamen si qui occulto impedimento matrimonii laboret, non potest à Parocho, qui illud solus extra Sacramentalem Confessionem nouit, ad sacramentum inualidè suscipiendum admitti, sicuti docet Maiol. *lib. 3. de irregul. c. 25. num.* 13. Chapeauille *de modo ministr. sacram. tempore pestis, cap.* 6. Henriq. *lib. 1. cap. vlt. nu.* 6. ConincK. *tom. 2. disp. 28. concl.* 5. Ratio est: Quia assistentia matrimonii, non est dispensatio sacramenti, sed officium testis: nemo autem testimonium præstare potest de actu, quem irritum esse nouit. Simili ratione, si impedimētum sit matrimonij non dirimens, v.g. votum continentiæ, quod Parochus priuatim nouit, sed hominem secreta monitione repellere nō potest, ad Ordinariū referre debebit; modò credat sibi fidem habendā fore, *arg. c. vlt. de clandest. desponsat.* Agitur enim de impediendo peccato, ad quod maximè obligantur Pastores ordinarij.

12 Non displicet tamen, quod Sanc. docet *lib. 3. disp. 15. n.* 12. Si solus Episcopus matrimonii, aut ordinis accipiendi impedimentum nouit, illudque probare nullo modo potest; à matrimonio, vel sacro ordine hominem propria auctoritate repellēdi ius ei non competere, *arg. cit. c. ex tenore*, & consentit S. Anton. *p. 3. tit. 13. cap. 14. §. 11.* Sylu. *ver. ordo*, *3. q. 9.* Quia officium Ordinarij in admittendo, aut repellendo ab eiusmodi actibus publicum est: quare non expedit illud exerceri secundùm priuatam omnino notitiam; cùm alioquin facilis ansa daretur homines, prætextu priuatæ notitiæ infamandi, & vexandi.

Neque obstat, quod ConincK. *cit. concl.* 5. obiicit: Si Ordinarius impedimentum solus sciens, non potest matrimonium inhibere eo quòd nequeat idem esse iudex, & testis; consequens fore, vt neque ob testimonium iuratum denunciatoris impedimenti, matrimonium impedire possit; cum nequeat idem esse accusator, & testis: consequens autem est contra, *c. ad audientiam, c. præterea, 2. de spons. cap. iurauit, de probat.* Respondetur enim; Nihil frequentius esse, quàm vt denunciator postea in iudicio, aut quasi iudicio, contra denunciatum adhibeatur vt testis; præsertim si agatur canonicè ad impediendum peccatum, aut aliud malum impediens. At verò vsitatum non est, neque expediens, vt ipsius ordinarij Iudicis testimonium sufficere debeat ad hominem repellendum.

13 Quæstio quarta. An etiam ad mortem damnatis Christianis S. Eucharistiam dari conueniat? Responsio est affirmatiua, cum Gl. *in Clem. 2. de pœnit. & remiss. ver. pænitentia*, Soto *in 4. d. 12. q. 1. a.* 2. Syl. *ver. Euchar. 3. n.* 7. Tol. *lib. 2. c.* 28. Binsfeld. *de confess. malef. memb. 2. concl. 7. dub.* 5. Nau. *in Man. c. 25. num.* 23. Pet. Nau. *lib. 2. c. 3. n.* 228. Suar. *disp. 69. sect.* 3. & sumitur *ex cap. quæsitum*, *13. q.* 2. quod sumptum est ex Conc. Mogunt. sub Rabano Archiep. *c.* 27. vbi id *iustum* appellatur, propter regulam suprà dictam: *Cui pœnitentia conceditur, neque viaticum negari debet.* Atqui ad mortem damnatis Pœnitentiæ sacramentum dandū esse, si petant, constat *ex cit. c. quæsitum, Clem. 1. de pœnit. & remiss.* & vniuersalis Ecclesiæ praxi. Quamobrem DD. citati reprobant consuetudinē, quam in Hispania viguisse testatur Nau. *lib. 5. consil. 40. de pœnit. edit.* 2. Cou. *2. resol. c. 1. n.* 11. vt ad mortem damnatis sacrum Viaticum negaretur, ob reuerentiam sacramenti, eamque à Pio V. sublatam esse, testis est Suar. *loc. cit.* & additio Sà *ver. Eucharist. nu. 2. in fin.* Decet tamen, vt sacra Eucharistia vel pridie supplicij, vel etiam eodē die, sed horis aliquot ante mortem præbeatur, nondum publicata damnationis sententia.

15 Quæstio quinta. Vtrum corporalis macula, seu immunditia: puta pollutio, fluxus menstrui, ægritudo corporis, aut vestium deformitas, à sumptione huius sacramenti impediat. Respond. ex doctrina S. Gregor. I. *in epist. ad Augustinum Anglorum Episcopum, resp. 10. & 11.* S. Bonau. *in 4. d. 12. qu.* 3. Gabr. *lect. 10 in canon. Missæ.* Ioan. Gers. *p. 2. operum tr. de præparat. ad Missam, consider.* 7. Victor. *de Euchar. n.* 80. Nau. *c. 22. Man. n.* 70. Vasq. *disp. 210. in fin.* Suar. *disp. 69. sect.* 2. Per se, & necessariò non impedire. Ratio est: Quia sola malitia peccati, quæ animi deformitas est, impedit à digna sumptione huius sacramenti: corporalis autem macula per se non continet malitiam peccati, neque pertinet ad moralem animi inhonestatem, sicuti Christus indicat Matth. 18. *Non lotis autem manibus manducare non coinquinat hominem*, Ergo &c.

Sed obseruandum est primò. Si corporalis macula, seu immūdities mox, & facile tolli possit, interdum erit quædam irreuerentia, & peccatum veniale, ita immundum corpore accedere: Sin autem statim tolli non possit, seu aliquandiu duret (sicuti contingit in fluxu menstrui) consultum quidem est, ob reuerentiam sacramenti expectare, si sacra Communio commodè differri possit, nullius tamen culpæ damnanda est mulier, tametsi menstruata accedat, sicuti expresè docet S. Gregor. *in cit. epist. ad Augustinum*, cuius verba retuli *l. 1. tract. 1. cap. vlt.* Alex. Alens. *p. 4. qu. 47. memb.* 3. Palud. *in 4. d. 9. q. 3. ar.* 3. qui addit, bonum, ac pium esse, si mulier menstruata abstineat.

Obseruandum secundò: Interdum per accidens; ob scandalum, vel horrorem populi, necessariò abstinendum esse à sacra Communione, vel Missæ sacrificio. Qua ratione *in c. tua nos*, de Clerico ægrotante, præcipitur: vt Sacerdos lepra percussus, ob scandalum, & abominationem populi, ab officio remoueatur, datis ei necessariis ex Ecclesia facultatibus, quamdiu vixerit.

15 Tertiò, circa corporis pollutionem obseruandum, & distinguendum est; Vtrùm sine culpa, an verò ex culpa mortali, vel veniali prouenerit. Deinde vtrū malignū effectum relinquat, videl. carnis commotionē, animi perturbationē, & euagationem. Quare dicendum est I. Tametsi pollutio ex culpa prouenerit, si tamen post pœnitentiam, homo nullum malignum effectum sentiat, accedere nulla ratione prohibetur, quia rectè iam dispositus est, & pollutionis peccatum, sicut & quoduis aliud, post legitimā

pœnitentiam perinde se habet, ac si non fuisset. Ita S. Bonau. in *4.d.12.prope fin.* Adrian. *in 4.vbi de Eucharist.q.2.* Restat iam videre, Ioan. Gerson. *considerat.*8. Sotus *in 4.dist.1.q.1.ar.7.* Suar. Vasq. *loc.cit.* Coninch. *qu.*80. *art.*7. Consultum tamen est tali homini, qui voluntaria pollutione, aut fornicatione mortaliter peccauit, ob humilitatem abstinere à sacra Communione, quod etiam Confessarius, consideratis circumstantiis, pœnitenti præcipere potest, & quandoque debet, vt grauitatem peccati sui magis ille agnoscat, & in posterum caueat.

Dicendum II. Si quis post pollutionem, etiam inuoluntariam, omnique culpa carentem, malignum effectum commotæ carnis, animi perturbati sentiat, interim consultum ei est à S. Communione abstinere. Colligitur ex S. Gregor. *cit.resp.*10. S. Tho. *3.p.q.80.ar.7.* & docent Gerson, Suar. Vasq. ConincK. *loc cit.* Sanch. *lib.9.disp.*13. aliique communiter. Imò veniale peccatum est, si quis cum tali indispositione, quam etiam repellere negligat, ad Sanctissimum hoc sacramentum accedat, vel si quis sine necessitate, voluptatis tantùm causa, coniugalem copulam exerceat cum proposito eodem die, vel in sequente mane communicandi, quo sensu accipi debet doctrina S. Aug. *serm.*244. *de temp.* & S. Hieronym. *in Apol. ad Pamachium contra Iouinianum, Illorum conscientiam conuenio, qui eodem die post coitum communicant.*

Cæterùm, si post pollutionem, præsertim inculpatam; communicandi, vel sacrificandi necessitas aliqua cogat, aut si putetur Dæmonis fraude pollutio concitata; vt homo à sumptione sacræ Eucharistiæ auertatur, tunc nihilominus accedendum est adhibita cura se præparandi, & deuotionem excitandi, vti docet S. Th. *cit.art.7.ad 2.* Gabr. *in can. Missæ, lect.*10. Idemque de coniugibus dicendum, si vel coacti necessitate reddendi debiti; vel sola spe prolis, hoc potiùs, quàm alio tempore ob singularem corporis dispositionem, concipiendæ, coniugii opus exerceant, qua de re S. Gregor. *loc.cit.in cap.vir cum propria,* 33. *quæst.*4. Alex. Alensis *p.4.qu.47.memb.*2. Palud. *in 4. d.9. quæst.5.art.*2. Ioan. Gerson. *cit. considerat.*8. Victor. Suarez *loc.cit.* Henriquez *lib.*8. *cap.*51. Sanch. *cit.disp.12.diffic.*2.

16 Ex quo patet, quid mulieribus, v.g. respondendum sit, si ex Confessario quærant, vtrùm maritis debitum reddere debeāt eo die, vel pridie diei, quam communicaturæ sunt. Primò, si mulier frequenter communicare soleat, v.g. omnibus diebus Dominicis, aut festis, tum Confessarius respondeat, eam obligari ad reddendum: alioquin periculum esse, ne mortaliter peccet: tum contra iustitiam, si marito seriò, & constanter petenti neget, teste Sanch. *lib.9.disp.2.num.*16. *iunct. disp.13.n.*8. Suarez *3.p. tom.3. disp.68.sect.2. ad fin.* tum contra charitatem ratione scandali, quia exinde rixæ, & odium conciliatur, & interdum maritus ea occasione frequentem vxoris Communionem auersari solet, non sine sacramenti irreuerentia. Nihilominus tamen mulier communicare poterit, etsi compulsa necessitate debitum marito reddiderit: quia impleuit opus bonum, & ex iustitia debitum, si tamen ob mentis euagationem, indispositam se sentiat, consulendum ipsi erit, vt intermittat, nisi iusta ratione cogatur, *arg. cit. cap. vir, & cap.3. de cler.coniug.*

Secundò, Si mulier non frequenter communicat, sed in præcipuis festiuitatibus, tunc respondeat Confessarius, quod maritum commonere, & rogare possit, vt abstineat in honorem festiuitatis, aut sacræ suæ Communionis, nisi ex tali commonitione mariti iram, aut offensionem incurrere debeat: Tunc autem si admonere facilè non possit, vel monendo nihil proficiat, debitum reddendum est petenti, atque nihilominus ad S. Eucharistiam accedere poterit, si animi distractionem, & indispositionē insolitam non patiatur, vel etiamsi patiatur, tamen sine nota aliqua sacram Communionem intermittere non possit.

17 Quæstio VI. Vtrùm S. Eucharistia à ieiunis sumenda sit? Affirmat S. Th. *qu.80. art.*8. allegans testimonium S. Aug. *Epist.* 118. *ad Ianuar.* *Placuit Spiritui sancto, vt in honorem tanti sacramenti, prius in os Christiani corpus Dominicum intraret, quàm reliqui cibi. Nam ideò per vniuersum orbem mos iste seruatur.* Idem traditur in Concil. Africano *can.* 8. *Carth.4.c.*29. quæ extant, *to.5.Concilior.* Item in Concil. Matiscon. *cap.*6. Autisiodorensi *cap.*59. Tolet. 7. *can.*1. quæ extant, *tom.2.Concilior.* videri etiam potest Suar. *disp.68.sect.*3. Valent. *to.4.disp.6.q.8.p.*3.

Est autem hæc ecclesiastica constitutio ab Apostolis haud dubiè profecta, quādoquidem per vniuersum orbem mox post initium semper obseruata fuit, vti notauit S. Aug. *loc.cit.* Præterquā quod in quibusdam locis mos fuit in feria V. hebdomadæ sanctæ, ad Christi imitationem, post cibum sumptum communicandi, vti patet ex Carthag. Concil. 3. *can.* 29. Quæ tamen consuetudo meritò abolita fuit. Nam ideò Christus S. Eucharistiam Apostolis post cœnam dedit, quia secundùm ritus veteris legis debebat tunc Pascha celebrari; voluit autem legem, & figuram præmittere, priusquam veritatem huius sacramenti institueret, vti notauit Victor. *nu.*81. Verba autem illa Christi, *Hoc facite, &c.* non continent præceptum faciendi omnia, quæ Christus tunc fecit, sed solùm, quæ spectant ad substantiam, & veritatem sacramenti, porrò accidentales ritus, & modum administrandi, Ecclesiæ ordinandum reliquit, vti *loc.cit.* S. Aug. notauit: *non præcepit,* inquit, *quo deinceps ordine sumeretur, vt Apostolis, per quos Ecclesiam dispositurus esset, seruaret hunc locum.* Notat etiam S. Th. *cap.2.a.*8. incommoda, quæ sequi interdum solent, si S. Eucharistia à ieiunis non sumatur. Quia, vt Apostol. ait ad Corinth. 11. *Alius quidem esurit, alius autem ebrius est.* Ex quo interdum vomitus prouenire potest, cum magna sacramenti irreuerentia.

18 Porrò sciendum est primò; Ieiunium, quod præcipitur debere esse perfectum, ac naturale, vt omnem cibi, vel potus quantumuis minimi, sumptionem excludat, qui ore acceptus, per propriam, ac vitalem actionem comedendi, bibendiue, in stomachum traiectus est, vti habetur *in c.nihil, 7.qu.*1. & colligitur *ex c. ex parte, de celebr. Missarum,* & docet S. Th. *art.8.ad 4* vbi addit, nihil referre, etsi tantùm sit medicina, vel sola aqua, quæ per se non nutrit. Quinimò significant S. Anton. *3.p.tit 13.c.6.§.8.* Syl. *ver. Eucharist.3.q.6.* & expressè docet Henriq. *lib.8.cap.49.§.2.* Scortia *lib.2.de sacrific. Missæ, cap.*7. si quis comedat, seu degluiat, quod nec per se, nec per accidens nutrire, neque medicinæ rationem habere possit, vt chartam, cretam, frustillum ligni, vel nummum aureum, naturale ieiunium violatum censeri, vt S. Eucharistiam accipere non liceat. Ratio est: Quia ieiunium istud non ob temperantiæ virtutem, sed ob sacramenti reuerentiam institutum est, vt sacra hostia ante alia omnia in stomachum deueniat. Vide tamen quæ scribit Tolet. *lib.6.summ.cap.*1.

Cæterùm, si quis sanguinem, aliumue humorem ex capite descendendentem, aut inter eluendum os aquæ guttulas cum saliua mixtas, deglutiat; vel si iusculum degustauit, & illicò reiecit, etsi fortè guttas cum saliua deglutierit, non censetur violatum ieiunium, vti docet S. Th. *loc.cit.* vbi addit, idem dicendum esse, si reliquiæ, siue frustillum hesternæ cœnæ inter dentes, v.g. hærens, casu deglutiatur: fortasse autem, si ex proposito id fiat, impedire debet à sacra Communione, sicuti docet Palud. *in 4. dist.8.qu.2.art.2.concl.*2. & indicat Nau. *c.21.n.*52. Quare decet omninò, eiusmodi reliquias expuere, sicuti notauit Suar. *disp.* 69. *art.*44. ConincK. *quæst.80.art.*8.

19 Quòd si verò aliquis acceptam in os aquam, aliumue liquorem, vel saccharum, aut aliud simile ore resolutum, vnà cum saliua traiiciat, censeri debet ieiunium violatum. Nisi modicum aliquid sit, v.g. parum aquæ, aut vini, quod inter eluendum os, vel parum liquoris, qui inter cibum gustandū nō ex proposito traiicitur, cum casu ita traiectum in parua quantitate non habeat rationem cibi, potus, aut medicinæ, secundum probabilem doctrinam Palud. *loc.cit.* Durand. ibid. *qu.4.n.*54. Sylu. *ver. Eucharist. 3.qu.*6. Tabien. *ver communicare,* n. 50. & 51. qui tamen non rectè contendit, hanc doctrinam locum etiam habere, si modicum quid per se, casualiter, ideòque per modum cibi, aut potus deglutiatur. Id enim est contra S. Th. & *cit.c.ex parte,* vbi significatur, Sacerdotem, si in prima Missa Natiuitatis Domini ablutionem sumpsit (quæ tamen modica esse solet) ab altero Sacrificio celebrando impediri.

Sciendum est secundò; Principium diei naturalis, quo communicaturum ieiunum esse oportet, esse noctis medium, teste S. Tho. ad 5. Ad quod nihil refert, an post cibum sumptum ante noctis medium, somnus, vel cibi concoctio secuta fuerit, necne; quamuis repugnet Gl. *in cap.nihil,* 7.*q.*1. Sed docet ex communi S. Th. *loc.cit.* Sotus *in 4.d.12.qu.1. art.*8. Palud. *in 4.p.8. q.2.a.*3. Nau. *c.15.n.*59. Suar. *cit.sect.*4. Henriq. *c.49. in comment. lit.Y.* vbi ait, si quis proximè ante medium noctis cœnauit in Dominica, incidente in vigiliam Natiuitatis Domini, posse statim post medium noctis sacrificare, & communicare; dummodò rectè dispositus sit, & mentem grauatam non habeat.

20 Sunt verò aliqui casus, quibus licitum est S. Eucharistiam sumi à non ieiuno. Primus; In mortis articulo, si commodè sumi non possit à ieiuno: siue mors immineat ex morbo, siue ex Iudicis sententia, si is diutius expectare nolit, vel ob causam non possit. Qua de re Henriq. *lib.7.cap.* 50. Sà *ver. Eucharistia, nu.*2. Zambr. *cap.3.dub.*4. ConincK. *cit. art.*7.

Adde primò; Tametsi semel Eucharistia ob mortis periculum sumpta sit à non ieiuno, posse iterùm ita accipi, saltem post sex, vel septem dierum interuallum, sicuti docet Armill. *ver.communio,* n.28. Tabien. *nu.*54. Henriq. *c.5 .n.*1. Zambr. *art. 3.dub.*4. Sà *ver. Eucharist.num.*5. nec repugnat Nau. *lib.5.consil.vltim. de panis.edit.*2. Quinimò existimo, ob iustam causam, puta si aliquis assuetus frequenter communicare, aut sacrificare, propter deuotionem, ac desiderium, difficilè abstineat, permitti ipsi posse, vt altero statim die iterùm S. Eucharistiam manu Sacerdotis accipiat non ieiunus; dummodò mortis periculum instare videatur.

deatur. Adde secundò; Quòd ob eamdem causam mortis probabilissimè imminentis, Sacerdos sacrificare possit non ieiunus, si aliunde sacram Eucharistiam habere nequeat, sicuti docet Zambr. *cap. 3. dub. 6. num. 1.*

21 Sed dubitatur, vtrùm liceat Sacerdoti non ieiuno sacrificare in casu necessitatis, vt alium moriturum communicet. Affirmat Maior. *in 4. d. 9. qu. 3. ad* 5. qui etiam addit, Sacerdotem, si non habeat hostiam ad communicandum moriturum, post mediam noctem priuatim consecrare posse, etiam panem fermentatum, dicendo sola verba consecrationis, sine vestibus sacerdotalibus. Sed alii Doctores communiter hæc negant, Palud. *in 4. d. 8. q. 2. ar. 1. concl. 2.* Sotus *cit. art. 8.* Nau. *cap. 25. num.* 88. Tolet. *lib. 2. cap. 13. in fine*, Henriq. *cap. 46. num. 1.* Suar. *disp. 68. sect.* 5. ConincK. *cit. qu. 80. ar. 8.* Quia Ecclesiæ consuetudo talia non permittit, ob maximam huius sacramenti excellentiam, quod vno modo, ac ritu semper confici, & administrari plurimum interest: præterquam quòd grauia incommoda sequi possent, si interdum Parochis benè pransis, ac cœnatis sacrificare licitum esset. In raro tamen necessitatis casu, si infirmus moriturus aliud sacramentum, videlicet Pœnitentiæ, aut Extremæ vnctionis suscipere non possit, & scandalum cesset, probabile est, quod docet Zambr. *cit. dub. 6. n. 2.* non malè acturum sacerdotem, si ob eiusmodi hominis communionem, non ieiunus sacrificet.

Secundus casus; Si Sacerdoti non ieiuno necessitas incumbat Sacrificij perficiendi; quod accidit. I. Si loco vini consecrati aquam hausit; de quo dicam *tr. seq. cap. 6. in fine.* II. Si alteri post cœptum Canonem in Missa deficienti ad perficiendum sacerdos non ieiunus substitui debeat, quia ieiunus non adest, de quo dicam *eod. tract. cap. vlt. num. 2.*

III. Si Sacerdos post consecrationem recordetur se ieiunum non esse (vel in excommunicatione, aut irregularitate constitutum) debet progredi in sacrificio: sin autem ante consecrationē memor fiat, tutius esse ait S. Th. *q. 83. a. 6. ad 2.* à Missa abstinere, si sine graui scandalo possit; quod omninò faciēdum est, si Missa priuatim celebretur. Si vero publicè, plerumque consultius est progredi, vt docet Ægid ConincK. *ar. 8 nu. 64.* & indicat Suar. *cit. disp. 86. sect. 6.* Quia fermè absistere non potest sacerdos sine aliqua nota: præsertim si iam oblatio facta, vel canon Missæ cœptus sit. Ratio horum omnium est, quam S. Thom. ibidem dat; Quia *vbi difficultas occurrit, semper eligendum est id, quod minus periculi habet.*

22 Tertius casus. Post sumptam etiam ablutionem licitum est sacerdoti reliquias hostiarum à se consecratarum absumere, teste Caiet. *tom. 2. opusc. tr. 3. qu. 1.* Sot. *in 4. d. 12. q. 1. ar. 8. in fin.* Nau. *c. 25. n. 89.* Victor. *n. 82.* Valent. *cit q. 8. p. 3.* Suar. *cit. sect. 6.* Ægid. ConincK. *cit. a. 8.* contra Palud. in *4. d. 9. q. 1. in fin.* Rosell. *ver. Euchar. 3. §. 13.* Idque intelligendum non tantùm de minutis in patena, vel corporali hærentibus, vti vult Sotus *loc. cit.* sed etiā de grandioribus, si facilè asseruari non possint. Ratio est, quia eiusmodi reliquiarum absumptio refertur ad vnum, idemque sacrificium, quod plenè absolutum non censetur, dum sacerdos in altari persistit. Quare post recessum ab altari non videtur ei ampliùs concessum reliquias sumere, sicuti etiam Suarez, & Ægid. *loc. cit.* notarunt: quòd tunc expleuerit ministerium suum; dummodò sine irreuerentia asseruari possint. Confirmatur ex eo, quòd neque calicem totum à sacerdote omninò ieiuno hauriri contingat; cum in prima ablutione semper aliquid remaneat vini consecrati, quod vnà cum non consecrato bibitur.

IV. Casus. Si graue scandalum oriturum sit, nisi aliquis communicet, aut sacrificet, qui ieiunus non est, quem rarum quidem casum, attamen indubitatum esse, ait Suar. *cit. sect. in fine.* Quia leges positiuæ numquam tam seuerè obligant.

Quintus casus. Si S. Eucharistia, nisi statim sumatur, vel incēdio absumenda sit, vel in sacrilegas manus Infidelium deuentura; debet tunc à Sacerdote, vel, si is non adsit, à Clerico, vel laico quamuis non ieiuno, cum timore, ac reuerentia sumi.

23 Ad extremum, post sumptam Eucharistiam decet quidem aliquo tempore à cibo, & potu abstinere; tamen id in præcepto positum non est, sed statim à sacristia ad prandium accedere fas esse, docet Sotus *cit. art. 8. ver. sextò arguitur.* Valent. *cit. p. 3. ver. postremò.* Adrian. *in 4. vbi de Euchar. q. viso de impedim. §. sed oritur dubium.* Ioan. Baptista Corradi *p. 2. q. 224. casuum conscient.* vbi etiam monet; indecens esse post sumptam sacram Eucharistiam statim expuere, tamen paruo interposito tempore esse licitum, maximè si ex necessitate fiat. Habenda etiam est ratio, vtrùm sputum ex capite descendat, an verò ex pectore; nam hoc plus periculi, & irreuerentiæ continet.

CAP. VII.

DE MINISTRO S. EVCHARISTIÆ.

SVMMARIVM.

1 *Ordinaria potestas ministrandi S. Eucharistiam ex Christi institutione Sacerdotibus solis competit.*

2 *Diaconi ex commissione Sacerdotis sacrum calicem olim dispensarunt: & nunc quoque potestas dispensandi sacrum Christi corpus in casu necessitatis committi eis potest.*

3 *Dispensatio S. Eucharistiæ requirit in Ministro iurisdictionem ordinariam, vel delegatam.*

4 *Regulares Mendicantes in suis templis etiam Paschali tempore S. Eucharistiam ministrare possunt fidelibus, ijs nimirum, qui in Parochia sua præcepto Ecclesiæ de Paschali Communione alids satisfacere parati sunt.*

5 *Priuilegium à Paulo III. Pontifice concessum Societati Iesu, sacramenta vbique locorum administrandi, & verbum Dei publicandi, intelligitur sine præiudicio Ordinariorum.*

6 *Nemo sibi S. Eucharistiam ministrare debet, excepto necessitatis casu.*

1 ASsertio I. Ordinaria potestas ministrandi S. Eucharistiam Christiano populo, solis sacerdotibus competit ex Christi institutione. Sumitur ex Trid. *sess. 13. art. 8. cap. peruenit, de consecrat. dist. 2.* & docet S. Th. *q. 82. a. 3.* Richard. *in 4. d. 13. a. 1. qu. 3.* Sylu. *ver. Eucharist. 2. qu. 4.* Victor. *num.* 88. Henriq. *lib. 8. cap. 54.* Suar. *disp. 72. sect. 1.* ConincK. *cit. ar. 3.* Nam soli Sacerdotes ratione ordinationis suæ, adeòque ex officio potestatem habent super corpus Christi conficiendum; consequenter etiam dispensandum alijs. Est enim valde rationabile, vt, cui confertur potestas, & officium conficiendi corpus, & sanguinem Christi, eidem multò magis conferatur potestas, & officium communicandi, præsertim, cùm etiam Christus sacram hostiam priùs consecrarit, posteà dispensarit, adiiciens, *Hoc facite in meam commemorationem.* Confirmatur: Sicuti ad Sacerdotis officium pertinet, dona, & oblationes ad Deum offerre pro populo; ita ad eumdem spectat dona sanctificata à Deo referre ad populum, secundùm Apostol. *1. ad Corinth. 4. Sic nos existimet homo, vt Ministros Christi, & dispensatores mysteriorum Dei.* Inter Dei autem dona, atque sancta mysteria, siue sacramenta, maximum est Eucharistiæ. Ita S. Thom. *loc. cit.*

2 Assertio II. Spectato iure diuino, non est necesse, vt sacerdos per seipsum Eucharistiam dispenset, sed potest id etiam alteri inferiori committere. Quia Christus in sacramentis sola substantialia instituit, & præcepit; modum autem dispensandi, & cetera accidentalia, Ecclesiæ pro temporum diuersitate disponenda reliquit, sicuti suprà dixi ex S. Aug. & apertè tradit Trid. *sess. 21. cap. 2.* Quapropter olim vsitatissimum fuit, vt Diaconi, ex commissione Sacerdotum. S. Eucharistiam, præsertim Calicem Dominicum populo dispensarent, sicuti cōstat ex verbis S. Laurentij ad Xistum Pontificem: apud S. Ambros. *lib. 1. offic. cap. 41. Experire vtrùm idoneum ministrum elegeris, cui commisisti Dominici sanguinis dispensationē.* Et docet Clemens Rom. *lib. 8. constit. c. 34. Diaconus non baptizat non offert, offerēte Episcopo, vel Presbytero, ipse dat populo; non veluti Sacerdos, sed veluti ministrans Sacerdoti.* Similia habet Iustin. *Apolog. 2. pro Christianis in fine*: qui etiam apertam mentionem facit dispensationis corporis Christi Diaconis committi solitæ. Posteà verò talis consuetudo exoleuit; præterquam quod, ob rationabilem causam necessitatis, si nullus idoneus sacerdos adsit, potestas corporis Dominici dispensandi, Diacono committi possit, sicuti indicatur in Concilio I. Niceno *can. 14.* & expressiùs in Concilio Carthaginensi *4. can. 38. Vt Diaconus, præsente Presbytero, Eucharistiā corporis Christi, si necessitas cogat, iussus eroget.* Idque adhuc hodie locum habere testatur Alensis *p. 4. qu. 50. memb. 5.* Durand. *in 4. dist. 13. qu. 1. num. 7.* Sotus *in 4. d. 13. qu. 1. art. 3.* Sylu. *verb. Euchar. 3. q. 4.* Henriq. *lib. 8. cap.* 54. Suar. & ConincK. *loc. cit.* Quamuis talis necessitas nunc rarius occurrit, quando, & maior sacerdotum numerus est, & sacra Eucharistia populo in vna tantùm specie dispensatur; cuius dispensatio minus Diacono conuenit, quàm alterius speciei, teste S. Th. *cit. art. 3. ad 1.* Durand. *in 4. dist. 13. qu. 4. num. 7.* Quia corpus Christi propinquiùs à dispensante attingitur, quàm sanguis sacratus, qui in vase continetur. Ceterùm, eo necessitatis casu, quo infirmus, in mortis articulo constitutus communicandus est, si proprius sacerdos absit, vel præsens non possit sacram Communionem deferre, nolit etiam alteri committere, per iniquitatem; tum quilibet alius Sacerdos sæcularis, vel regularis, eo autem absente, etiam Diaconus deferre poterit, per licentiam, quam ipsi sacri canones, & præsumpta voluntas superioris Episcopi, & Papæ, in tali casu tribuunt, si-

cuti docent Sotus *loc. cit.* Victor, *num.* 88. Henriq. *cit. cap.* 54. *n.* 2. Tolet. *lib.* 2. *cap.* 28. Mirand. *cit. qu.* 42. *art.* 3. Suarez *cit. sess.* 1. Zambr. *cap.* 3. *dub.* 7. *n.* 6. Chapeauille *de modo ministrandi tempore pestis*, *cap.* 4. *qu.* 5.

3 Assertio III. Vt sacra Eucharistia licitè administretur, etiã à sacerdote, debet is esse pastor ordinarius, vel ab ordinario, vt puta Parocho, Episcopo, Papa commissionem habere expressam, aut præsumptam. Quæ est communis doctrina, atque Ecclesiæ praxis apud Vasq. *disp.* 219. *cap.* 2. Ratio est: Quia dispensatio sacramentorum, præsertim huius, quo fideles spiritualiter pascuntur, est proprium munus pastoris, quod proinde nemo alius, sine illius commissione, vsurpare debet. Excepto casu necessitatis extremæ, in quo, vt suprà dixi, omnibus sacerdotibus, etiam præcisis, & altoquin non toleratis, tum Pœnitentiæ, tum Eucharistiæ sacramentum per modum viatici, ministrandi ipso communi iure licentia data est.

Porrò irregularitatem incurret inferior Sacerdote, si sacram Communionem sine licentia, & propria auctoritate dispensauerit, cùm ea in re actum exerceat, qui ordinis sacerdotalis proprius est, vti notauit Ægid. ConincK. *q.* 81. *ar.* 3. *n.* 29. In Regulares verò omnes excommunicatio Papæ reseruata, decernitur *in Clem.* 1. *de priuil.* si Extremæ vnctionis, vel Eucharistiæ sacramentum, sine Parochorum speciali licentia, ipsorũ subditis ministrare, vel matrimonia solenniter benedicere præsumpserint.

Priuilegium autem quorumdam Religiosorum, quòd non requisita licentia Parochi, omnibus Christi fidelibus S. Eucharistiam in suis templis per se, vel per alios sacerdotes ministrare possint, (vti videre licet apud Mirand. *tom.* 1. *Man. qu.* 42. *art.* 4.) intelligendum est de Communione liberã, seu ad quam ex præcepto non obligantur. Quare in mortis articulo Viaticum à proprio Pastore fideles accipere debent, excepto necessitatis casu, de quo suprà dictum, & videri potest priuilegium Pauli III. in *compendio priuileg. Societat. Iesu, ver. Eucharist.*

Quòd verò attinet ad Paschalem Communionem, in primis sciendum est, quòd Regulares Mendicantes ex priuilegio Nicol. V. Fratribus Franciscanis concesso, toto Paschali tempore, excepto Dominico die Resutrectionis, S. Eucharistiam ministrare possint, iis nimirum, qui ante in sua Parochia præceptó de Paschali Communione satisfecerunt, vel postea satisfacturi sunt, quod in dubio de ipsis præsumi potest, ac debet; cùm non facilè quispiam ab altari repellendus sit, quando cum aliis accedens S. Eucharistiam petit. Deinde consentiunt fermè Doctores, vt videre est apud Sanch. *lib.* 5. *de matrim. disp.* 23. Suar. 3. *p. tom.* 3. *disp.* 72. *sect.* 2. quò peregrinis, & aduenis S. Eucharistia à Regularibus toto Paschali tempore absque scrupulo cõferri possit; cum ea re nulla iniuria fiat Parochis: siquidem peregrini in loco, per quem transeunt, ius, vel obligationem parochiæ non acquirunt, ad propriam autem parochiam, ob distantiam, pro accipienda Communione accedere non possunt.

4 Controuersum autem est, vtrùm Regulares ipso die Resurrectionis Dominicæ S. Eucharistiam ministrare possint parochianis, iis videlicet, qui existimantur parochiæ satisfecisse, vel postea satisfacturi. Negat Nau. *cap.* 21. *n.* 52. Henriq. *lib.* 8. *c.* 55. quia hoc significant verba Pontificum, sub excommunicationis censura prohibentium Regularibus, ne sine licentia Parochi, extra necessitatis casum, in Resurrectionis Dominicæ die S. Eucharistiam ministrent. *Clem.* 1. *de priuileg.* Sed Suar. *sect.* 3. Mirand. *tom.* 1. *Man. Prælat. qu.* 42. *ar.* 2. Sà *ver. Eucharist. n.* 10. ConincK. 3. *p. q.* 82. *ar.* 3. *n.* 31. & *Comp. priuil. Societatis*, *ver. Eucharist.* §. 2. probabilius censent, non tam verba, quàm mentem Pontificum spectandam esse: voluerunt enim Parochis prospicere, vt certi esse possent de suorum subditorum Communione, si eos videant Paschali tempore in sua parochia communicantes: si autem parochiani in parochia sua semel communicent tempore Paschali, nihil omnino Parochis adimitur, etsi iterùm eodem durante tempore Paschali in alia Ecclesia sacram Communionem accipiant.

Quod ad praxim verò attinet; existimo insuper considerandam esse Parochi voluntatem, vtrùm is contentus esse videatur, vt Paschali etiam tempore à Regularibus sacra Eucharistia ministretur, iis videlicet qui sæpè in anno communicantes, extra suspicionem esse solent; tunc enim tales personæ, quæ frequenter communicandi in templo Regularium consuetudinem habent & adduci nequeunt, vt in parochia communicent, ad sacrã Communionem in templo Regularium admitti possunt, ex tacito, vel præsumpto Parochi consensu; sin autem existimetur, contrariam esse Parochi voluntatem, vt contentus non sit, Paschali tempore Communionem conferri Parochianis suis, iis nimirum, de quibus præsumi non potest, in parochia etiam communicasse, aut communicaturos; tunc Confessarius seuerius præcipere debet pœnitentibus omnibus, vt in parochia communicent Paschali tempore: deinde quantum fieri potest ipso Dominico die Resurrectionis Regulares abstinere debent à Parochianis communicandis, cùm ipsis eo die ministratio Eucharistiæ interdicta sit, si Parochi non consentiant.

5 Amplissimum quoque priuilegium à Paulo III. Pontifice, An. 1545. concessum est Societati Iesu in Bulla, quæ incipit *dilecti*, vt Religiosi Societatis, qui per Præpositum eiusdem Societatis idonei deputati fuerint, in quibusuis Ecclesijs, & locis, ac plateis publicis, & alijs vbique locorum, clero, & populo verbum Dei prædicandi; Qui presbyteri fuerint quorumcumque fidelium ad eos vndecumque venientium confessiones audiendi; Actiminibus etiam Sedi Apostolicæ (exceptis casibus in bulla Cœnæ contentis) absoluendi; Vota quæcumque, exceptis quinque reseruatis, commutandi; Missas ante diem, circa tamen lucem, & infra horam post meridiem, propter legitimam causam celebrandi; Christi fidelibus Eucharistiæ, & alia Ecclesiastica Sacramenta sine alicuius præiudicio ministrandi. Quod priuilegium Pauli III. fusè explicatum reperitur apud Franc. Suar. *tom.* 4. *de Relig. lib.* 9. *de medijs, siue ministerijs, quibus ad proximorum salutem Societas vtitur*, *cap.* 1. & *duobus seqq.* Vbi expendens verba illa *sine alicuius præiudicio*, docet, vt dicti priuilegii vsus legitimus sit, requirendam esse licentiam Episcopi, si extra Ecclesias Societatis, verbum Dei prædicare, vel sacramenta, videlicet Eucharistiæ, & Pœnitentiæ Religiosi societatis Iesu ministraturi sint: Imò etiam propriorũ Parochorum licentiam requirendam, si in absentia Episcopi, in eorumdem Parochorum propriis Ecclesijs prædicandum, vel sacramenta ministranda sint. Ita tradit *cap.* 1. *nu.* 3. & 5. *c.* 3. *num.* 4. & 5. Consentit Concil. Trid. *sess.* 5. *cap.* 2. *de reform.* Gregor. XIII. in Bulla, quæ incipit ad perpetuã rei memoriam, data An. 1575. Et compendium priuilegiorum societatis Iesu *ver. Eucharist. post* §. 2. *Numquam in alienis Ecclesijs sine licentia eorum ad quos pertinet, hoc sacramentum Eucharistiæ ministrabunt.* Similia de Pœnitentiæ sacramento dicuntur *ver. Confessarius, post* §. 2. Et *ver. Prædicatores; Nostri in Ecclesijs nostris, vt prædicare possint, vltra deputationem Superiorum, egent benedictione Episcoporum: In alienis autem egent eorumdem Episcoporum licentia.*

Præterea, quòd Paulus III. concessit Presbyteris societatis Iesu, vt possint sacramenta administrare vbiuis terrarum, sine præiudicio alicuius, id, quod attinet ad sacramẽtã Baptismi, & Extremæ vnctionis, atque assistentiam matrimonij, & nuptiarum solemnem benedictionem, strictissimam concessionem continet; Vt videlicet Baptismum numquam eis ministrare liceat, extra casum necessitatis, & quando ipsum ius commune talem baptizandi licentiam cuilibet Sacerdoti, &c. tribuit prout docet idem Suar. *c.* 4. *num.* 3. & 6. Extremam vnctionem, nemini, extra necessitatis casum, & specialem licentiam proprij Pastoris, Sacerdotes eiusdem societatis ministrare possunt. præter Regulares eiusdem Ordinis, & familiares suos, si intra Collegium, residentiam, aut domum eorumdem habitent, sicuti tradit Suar. *cit. c.* 4. *n.* 9. & consentit cum his Compendium priuileg. societatis Iesu, *ver. sacramenta*, §. *Extrema vnctione*, & §. *Baptismus.*

Deinde de assistentia matrimonii ait idem P. Suar. *cit. cap.* 4. *num.* 19. ministerium hoc à nostris sacerdotibus vsurpari non posse, neque à Sede Apostolica vllis Religiosis concessum fuisse, nisi ex legitima auctoritate, parochorum munus sustineant. Et addit; Præsentiam sacerdotum Regularium, nisi Parochi, vel Episcopi licentia habeatur, non profuturam matrimonio: quia ipso iure irritum erit, secundùm constit. Trid. *sess.* 24. *cap.* 1 *de reformat. matrim.* Et quod in compendio priuilegiorum societatis Iesu, *ver. sacramenta*, adiectum reperitur, ministerium assistendi matrimonio causa necessitatis à Præposito Societatis generali suis permitti posse, id ait solum esse intelligendum de regionibus, in quibus nulli sunt proprij Episcopi, aut Parochi. Similiterque de nuptiarum benedictione subiungitur, *nu.* 20. nullum extare priuilegium, quo derogatum sit *Clem.* 1. *de priuileg.* in qua talis benedictio, sicuti, & extremæ vnctionis ministratio, sub censura excommunicationis prohibetur, si eam absque proprij pastoris licentia Regulares exerceant.

6 Assertio IV. Licet iure diuino non requiratur, vt persona ministrans hoc sacramentum sit distincta ab accipiente, Ecclesiæ tamen consuetudo hodie repugnat, quominus extra Sacrificium, aliquis seipsum communicet. Est communis doctrina, cuius prior pars inde etiam probatur, quòd Apostolos S. Eucharistiam de manu Domini acceptam sibi ipsis applicuisse credibile sit. & olim consuetudo fuerit sacram hostiam in proprias manus accipiendi, & domum deferendi. Sed etsi in Ecclesia Eucharistia etiam sumpta fuerit, tamen Sacerdos tradebat particulam communicanti, eamque is sua manu ori applicuit, sicuti testatur S. Basilius apud Anastas. Nicænum *in qq super Scripturam.* Sozom. *lib.* 8. *histor. Eccles. cap.* 5. Nicephor. *lib.* 13. *cap.* 7. Atque

hæc

his ipsis rationibus ostendere conatur Basilius *loc. citat.* Permittendum esse in aliqua necessitate, si Sacerdos absit, vt aliquis propria manu sacram Communionem ipsemet ex sacrario accipiat.

Altera pars assertionis ita intelligenda videtur, vt tamen eiusmodi prohibitio Ecclesiæ non se extendere debeat ad casum necessitatis extremæ. Si enim aliquis, seu Clericus, seu laicus, in mortis articulo constitutus, Ministrum idoneum non habeat, à quo S. Eucharistiam sumat, nihil obstare videtur, quominus seipsum communicare possit, scandalo cessante, sicuti probabiliter docent Caiet. *in cap. 26 Matth.* Suar. *disp. 72. sect. 3* qui id confirmat exemplo Reginæ Scotiæ, quæ in Anglia martyrium subitura sacramentum Eucharistiæ, quod secum habebat, propriis manibus sumpsit. Licet in hac quæst. aliter sentiant Armilla *ver. Communio, num.* 8. Henriq. *lib. 8. cap. 54. num. vltim.* Zambranus *cit. cap. 3. dub 6.* & alij.

Addunt Suarez *loc. cit.* Ægid. ConincK. *cit. art. 3. n. 25.* etiam extra mortis necessitatem, si causa aliqua suadeat, vt Sacerdos, qui sacrificare impeditus est, saltem communicet, puta qui magnum festum est, vel longo tempore infirmus fuit, posse eum tali casu, scandalo cessante, sacram hostiam ex sacrario accipere, & seipsum communicare, si alium Sacerdotem accersere non possit, quamuis Diaconum possit. Et Durand. *in 4. dist. 13. q. 4. num. 7.* monet; Si Sacerdos communicaturus infirmus sit, quòd possit quidem Diaconus sacrum ciborium deferre, quando Sacerdos alius non adest, tamen Sacerdos infirmus non ex manibus Diaconi, sed proprijs, si possit, manibus sacram hostiam accipere, & ori applicare debeat.

Denique Gl. in *c. peruenit, d. 3. de consecrat.* & addit Gloss. in *c. vlt. num. 24. qu. 1.* Chapeauille *cap. 4. qu. 6.* & alij apud Sylu. *ver. Eucharist. 3. qu. 4.* ConincK. *cit. art. 1. num. 23.* (in quorum sententiā ētiā Suar. propendet in fine *sect. 1.*) arbitrantur in casu necessitatis, si morituro sacræ Eucharistiæ sumptio ad salutem valdè necessaria videatur; nullosque sacerdos, aut Diaconus haberi possit, qui administret, licitum tunc fore non tantùm inferiori Clerico, sed etiam, illo absente, laico deferre modò scandalum absit. Siquidem id nec naturali, nec diuino Christi præcepto repugnat: neque vllus canon Ecclesiasticus reperitur, quo id prohibitum sit: nam *cap. peruenit, d. 2. de consecrat.* quod in contrarium adducitur, loquitur extra casum necessitatis. Denique hoc olim factitatum fuisse, testatur Dionys. Alexandrinus apud Eusebium *lib. 6. histor. cap. 36. aliàs 44.* Nec responderi potest, Ecclesiæ consuetudinem id modò non permittere; quia fieri potest, longissimo tempore hoc nunquam factum esse, saltem vt alijs innotesceret; non quod id illicitum sit, sed quia casus ex se ipso rarissimus est. Licet contrarium sentiat Sotus *in 4. d. 13. q. 1. art. 3. in fine,* Henriq. *cit. c. 54. num. 3.* Sylu. *ver. Eucharist. 3. qu. 4.* Vasq. *disp. 219. cap. 1.* & plures alij.

TRACTATVS QVINTVS.

DE SACRIFICIO MISSÆ.

CAP. I.

DE NATVRA, PROPRIETATE, ET EFFECTV Sacrificij nouæ legis.

SVMMARIVM.

1 *Christus in Sacrificio Missæ est principalis offerens, & res oblata, Sacerdos autem ministerialis.*
2 *Sacerdos in Missa totius etiam Ecclesiæ Vicarius est, & legatus ad Deum.*
3 *Ex Sacrificio Missæ duplex fructus, siue effectus prouenit; vnus est ex opere operato, alter per modum impetrationis.*
4 *Sacrificium Missæ verè propitiatorium est, ex opere operato conferens remissionem peccatorum.*
5 *Huius Sacrificij præcipuus fructus est satisfactionis pro peccatis eorum, quibus applicatur, quamuis id nesciant, dummodo capaces sint.*
6 *Sacrificium Missæ vtile est ad delenda peccata venialia in ijs, qui pro se offerunt, aut offerri postulant.*
7 *Probabile est, Sacrificium nouæ legis habere infallibilem effectum gratiæ præuenientis, & excitantis peccatores ad pœnitentiam: iustos verò, pro quibus offertur, ad maiorem perfectionem.*
8 *Per Sacrificium Missæ varia dona, & beneficia Dei impetrari possunt.*
9 *Sacrificium Missæ ex opere operato habet effectum finitum tum intensiuè, tum extensiuè.*
10 *Vna, eademque oratio plus impetrat alicui, si pro eo solo fiat, quam si pro pluribus.*
11 *Sacrificium quoad impetrationem beneficiorum, habet aliquo modo virtutem infinitam syncathegorematicè.*
12 *Missa mali Sacerdotis æquè vtilis est quoad fructum eius principalem, qui est ex opere operato; non item quoad vim impetrandi ex propria persona.*
13 *Sacerdos, qui à pluribus sufficientem stipem accepit, non satisfacit pro omnibus vnam Missam dicendo: secus, si stipendium sufficiens non fuit.*
14 *Si Sacerdos stipendium accipiat pro Missa celebranda, debet, vel ipsemet celebrare, vel, si alterum substituere velit, totum ei stipendium relinquere.*
15 *Sacerdos, qui stipendium accepit, plerumque Missam celebrare debet eam, & in eo altari, sicuti offerens petiuit.*
16 *In festis, vel Dominica ob iustam causam dici potest Missa votiua, vel pro defunctis.*

1 NOtandum est primò; cùm Sacrificium, propriè dictum, aliud non sit, quàm *oblatio Deo facta per immutationem alicuius rei sensibilis, in signum supremi super res omnes dominij, ex publica, & legitima institutione:* consequens est, quòd, sicuti in alijs sacrificijs, ita & in hoc debeat adesse offerens, seu Sacerdos; qui principaliter est Christus Dominus, idem Sacerdos, & hostia; offerens, & res oblata, sicuti docent S. Th. *q. 83. art. 1. ad 4.* Trid. *sess. 22. cap. 2.* Gregor. Nyssen. *orat. 1. de Resurrect. circa medium. Arcano Sacrificij genere, quod ab hominibus cerni non poterat, seipsum pro nobis hostiam offert, & victimā immolat: Sacerdos simul existens, & Agnus Dei, ille qui Mundi peccata tollit.*

S. August. *lib. 10. de ciuit. Dei, cap. 20. Sacerdos est* (Christus) *ipse offerens, ipse & oblatio: cuius rei sacramentum quotidianum esse voluit Ecclesiæ sacrificium.*

S. Cyprianus *lib. 2. epistol. 5. ad Cæcil. Quis magis Sacerdos Dei summi: quàm Dominus noster Iesus Christus, qui sacrificium Deo Patri obtulit: Et obtulit hoc idem, quod Melchisedech obtulerat, id est, panem & vinum, suum scilicet corpus, & sanguinem?* Idem intellige, quod Melchisedech obtulit in typo, seu figura, Christum obtulisse, & quotidie offerre in veritate; Etenim, vt Apostolus ait ad Hebr. *cap. 7. Melchisedech rex pacis, sine genealogia, neque initium, neque finem vitæ habens, assimilatus est Filio Dei.* Quia, vt dixerat in *c. 6. ex Psal. 109. Iesus secundum ordinem Melchisedech, Pontifex factus est in æternum.* Quod de incruento Sacrificio, in quo vsque ad finem Mundi Christus immolatur, explicant Patres; nominatim Clemens Alex. *lib. 4. Stromat.* Eusebius Cæsariens. *lib. 5. de demonstrat. Euangel. cap. 3.* S. Ambros. *lib. 4. de sacram. c. 3. & lib. 5. cap. 1. Epiphan. hæresi* 55. S Hieron. *in cap. 26. S. Matth. super ea verba: Cœnantibus eis, accepit Iesus panem.* Chrysost. *homil. 35. in Genes.* S. August. *lib. 82. qq. qu. 61. & lib. 16. de ciuit. c. 21. & lib. contra Aduersarium legis, tom. 6 & in Ps. 33. concione 2.* & videri potest Albertus Pighius *lib. 2. Eccles. hierarch. cap. 5.*

Alter Sacerdos ministerialis est, qui Christi personam assumens, ac repræsentans, profert verba consecrationis, quibus nouæ legis Sacrificium essentialiter perficitur. Quare S. Cyprian. *loc. cit.* ait: *Sacerdos in altari vice Christi fungitur, & sacrificium verum, ac plenum Deo Patri offert.* Similia habet S. Ambrosius *lib. 4. de sacram. cap. 4.* Paschalius relatus in *cap. vtrum figura, d. 2. de consecrat.* Et S. Chrysost. *homil. de prodit. Iudæ: Cum videris Sacerdotem offerentem, ne ipsum consideres hoc facientem, sed Christi manum inuisibiliter extensam.* S. August. *Psalm. 38. Ipse offerre manifestatur in nobis, cuius sermo sanctificat sacrificium, quod offertur.* Quare Trid. Synod. ait *sess 22. cap. 2. Idem nunc offerens, Sacerdotum ministerio, qui seipsum in cruce obtulit, sola offerendi ratione diuersa.* Siquidem illa cruenta erat, hæc incruenta, & alterius repræsentatiua: Per illam Christus ex condigno meritus est salutem nostram, & re ipsa, quatenus erat ex sua parte, exhibuit pretium (propter hypostaticam vnionem) infinitè sufficiens ad redemptionem, iustificationem, & glorificationem nostram: at verò per oblationem incruentam, sicuti & per sacramenta nouæ legis, fructus eius sacrificij incruenti, tan-

quam

quam generalis causæ, & originis nostræ salutis, nobis proximè, & particulatim applicatur. Deinde in illo cruento sacrificio Christus solus, sine hominis adiutorio, salutem nostram operatus est, iuxta illud Isa. 63. *Torcular calcaui solus, & de gentibus non est vir mecum*. At verò in applicatione fructus per Sacrificium incruentum, & Sacramenta, hominum quoque ministerium, & cooperatio requiritur. Denique cùm fructus illius sacrificii cruenti, tanquam causæ generalis, infinitè sufficiens fuerit ad quæcunque hominum peccata delenda, & gratias obtinendas, sufficiebat semel offerri, teste Apostolo ad Hebr. 7. At verò fructus, qui ex Sacrificio incruento, tamquam ex causa proxima, hominibus re ipsa applicatur, finitus, & limitatus est; quamobrem Sacrificium hoc repeti oportet; quandoquidem quotidie peccamus, & quotidie noua nobis indulgentia, & gratia Dei opus est, sicuti annotauit S. Chrysost. *hom 17. in epist. ad Hebræos*.

2 Notandum secundò: Sacerdos in Missa totius etiam Ecclesiæ vicarius, ac veluti legatus est, & intercessor ad Deum Patrem, per Iesum Christum Filium eius, qui in altari hostia incruenta immolatur, in memoriam Sacrificii cruenti. Orat enim Sacerdos in primis pro Papa, pro Antistite, pro Rege, deinde pro omnibus Christi fidelibus, viuis, atque defunctis. Sed & ipsemet Sacerdos, quatenus priuata persona est, particulari affectu offert Deo Patri hostiam sanctam, tum pro seipso supplicando, tum pro aliis. *Quoniam enim, & ipse circumdatus est infirmitate, propterea debet, quemadmodum pro populo, ita, & pro semetipso offerre pro peccatis*, ait Apost. ad Hebr. 5. Huc etiam alii fideles reduci debent, qui ad Sacrificium speciali aliqua ratione concurrunt, illud postulando, præsentiam, & affectum exhibendo, stipem largiendo. Quamobrem in Missa *Memento* dicitur; *Et omnium circumstantium, pro quibus tibi offerimus, vel qui tibi offerunt*, seu spiritualiter tantum, & interno affectu; seu externæ etiam cooperationis, per seruitium, sacrifi ii postulationem, oblatam stipem, &c. qua de re Suar. *in fine, disp. 77.* Verumtamen solus ipse Sacerdos propriè, verè, ac realiter consecrat, offert, seu sacrificat, & quidem non in propria, sed in Christi persona, qui est principalis offerens, vt suprà dictum.

3 Notandum tertiò: Ex Sacrificio duplicem fructum, siue effectum prouenire posse: vnum vocant ex *opere operato*: quia infallibiliter consequitur, ipso opere externo posito, dummodo in suscipiente nullus obex sit; propterea quòd Christus merita passionis suæ tali sensibili operi ritè exhibito, speciali voluntate sua, annexuerit, ex pacto cum Deo Patre inito, vt proinde talis effectus ex iustitia debeatur, & certò, ac infallibiliter conferatur, independenter à dispositione, aut dignitate Ministri. Alter effectus est per modum impetrationis: partim ex dignitate, & apud Deum Patrem gratiam ipsius Christi, in cuius nomine offertur; partim ex dignitate, dispositione, ac meritis de congruo, tum proximi offerentis, seu ministri; tum totius Ecclesiæ sanctæ, cuius ille legatum agit.

4 Assertio I. Sacrificium Missæ verè propitiatorium est, ex opere operato conferens remissionem peccatorum. Prior pars est de Fide, & habetur in Trid. *sess. 22. cap. 1. & 2. & canon. 3.* apud Origen. *in cap. 23. Leuit.* S. Hieronym. *in cap. 1. ad Titum.* Cyrill. Hierosol. *catech. 5.* S. August. *in qq. super Leuit. lib. 3. cap. 57. to. 4.* S. Gregor. *lib. 4. dial. cap. 58. & homil. 37. in Euang.* Ambros. *lib. 1. offic. 48. Vmbra in lege*, (inquit,) *imago in Euangelio, veritas in cælestibus. Ante agnus offerebatur, offerebatur vitulus, nunc Christus offertur, sed offertur, quasi homo, quasi recipiens passionem; & offert se ipse quasi Sacerdos, vt peccata nostra dimittat. Hic in imagine, ibi in veritate; vbi apud Patrem pro nobis quasi aduocatus interuenit*. Probatur primò ex verbis Christi apud S. Luc. 22. τοῦτο τὸ ποτήριον, ἡ καινὴ διαθήκη ἐν τῷ αἵματί μου, τὸ ὑπὲρ ὑμῶν ἐκχυνόμενον (εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν, vt S. Matthæus adiungit) quæ per se primò, immediatè non possunt referri ad effusionem sanguinis in cruce, sed tantùm mediatè, ac remotè: quatenus cruenta illa effusio mox secutura, per mysticam sanguinis effusionem, seu incruentam oblationem repræsentabatur. Siquidem Christus apud tres Euangelistas participio temporis præsentis vsus est, τὸ ἐκχυνόμενον. & quidem in genere neutro apud Lucam; vt iungeretur cum ποτηρίῳ, seu poculo; significaretque sanguinem, qui est in calice, mysticè tunc effundi, seu immolari, in remissionem peccatorum nostrorum. Vocauit autem Christus calicē *nouum testamentum*, seu *sanguinem noui testamenti*, quia allusit ad verba, & factum Moysis Exodi 24. qui victimæ occisæ *sumptum sanguinem respersit in populum*, inquiens: *Hic est sanguis fœderis, quod pepigit Dominus vobiscum*: Ita etiam Christus nouum fœdus, siue testamentum nobiscum firmaturus, sanguinem suum fudit in ora, & corda discipulorum, quibus eum bibendum propinabat, inquit Ægid. ConincK. *q 83. a. 1. dub. 2. n. 39.*

Probatur secundò ex Apost. ad Hebr. 5. *Omnis Pontifex ex hominibus assumptus pro hominibus constituitur in iis, quæ sunt ad Deum, vt offerat dona, & sacrificia pro peccatis*. Atqui hoc est verum, & vnicum nouæ legis Sacrificium, ac Sacerdotium de quo loquimur: Ergo verè propitiatorium, siue ad peccatorum nostrorum remissionem institutum est. Vide S. Chrysostom. *cit. homil. 17. ad Hebr.*

Altera pars assertionis, quòd Sacrificium hoc habeat vim ex opere operato remittendi peccata, est communis Theologorum apud Suar. *disp. 79. sect. 1. assert. 1.* Probatur primò: Quia, vt suprà ostendi, Christus peculiari ratione instituit hoc sacrificium in peccatorum remissionem: Christi institutio efficax est, & voluntas eius operatoria: Ergo certus fructus propitiationis ex sensibili Sacrificij opere, secundum subiecti capacitatem, consequitur. Secundò: Quia est communis fidelium persuasio, fructum propitiationis huius Sacrificii, seu pro viuis, seu pro defunctis offeratur, non pendere ex dignitate, aut bonitate Ministri, seu proximè offerentis; & vt Trid. Concil. ait *sess. 22. cap. 1.* nulla indignitate, aut malitia offerentium inquinari posse; sed certò prouenire iis, pro quibus offertur, si dispositi sint. Tertiò; Quia (vti Apostolus argumentatur ad Hebr. 9.) sicuti vetera sacrificia vim habebant ex opere operato tollendi immunditiam legalem exteriorem, & quasi carnalem, vti videre est Leuit. *cap. 4. & seqq.* ita multò magis hoc Sacrificiū (quod per varias sacrificiorū veterum similitudines figurabatur; ait Trid. *cit. c. 1.*) vim habet ex opere operato emundandi conscientias nostras à peccatis.

Porrò, quomodo Sacrificium hoc ex opere operato, remissionem peccatorum tribuat, non omnes eodem modo explicant. In duobus tamen Doctores ferme consentiunt: I. est. Quòd Sacrificium istud non habeat vim, gratiam iustificantem, vel eius augmentū immediatè conferēdi his, pro quibus offertur; (quia hæc virtus propria sacramentorum est, vt actuali applicatione hominem suscipientem sanctificent) sed solùm mediatè per gratiam præuenientem, & excitantem homines pio aliquo motu ad pœnitentiam; maioremue vitæ perfectionem sectandam. Quam doctrinam clarè indicat Synodus Trid. *sess. 22. c. 1.* cùm ait, per hoc Sacrificium *fieri, vt misericordiam consequamur, & gratiam inueniamus in auxilio opportuno. Huius quippè oblatione placatus Dominus, gratiam, & donum pœnitentiæ concedens, crimina, & peccata etiam ingentia dimittit*: Idemque clarè docet S. Thom. *in 4. dist. 12. qu. 2. art. 2. q. 2. ad 4.* vbi ait, quòd Sacrificium iis, pro quibus offertur, gratiam obtinet virtute sacrificii cruenti, & per consequens *pecata mortalia delet, non sicut causa proxima; sed in quantum gratiam contritionis eis impetrat*, quem locum citat, & sequitur Gabr. *super canon. Missæ, lect. 85. litt. I.*

5 II. Est, quòd hoc Sacrificium habeat vim ex opere operato, in iustis adultis, pro quibus offertur, delendi pœnam temporalem, secundùm modum, & mensuram institutionis Christi. Ita S. Thom. *q. 79. a. 5. & 7.* Vbi etiam rationem affert ex discrimine inter sacramenta, & sacrificium, quam magis explicant Suarez *disp. 79. sect. 6. assert. 1.* Per. Nau. *lib. 2. cap. 2. num. 352.* Nam sacramenta operantur suum effectum duntaxat erga sumentes, & aliquo modo cooperantes, si adulti sint; quos proinde sacramenta per gratiam, & charitatem cum Deo vniunt: at verò sacrificium prodest non tantùm sumentibus, sed etiam aliis pro quibus offertur licet nescientibus, & nihil cooperantibus iuxta verba Christi: *Qui pro vobis, & pro multis effundetur*. Ad hoc autem maximè accommodatus est fructus satisfactionis, quippe qui alteri, sine vlla ipsius cooperatione, aut etiam reali susceptione, per causam merè extrinsecam applicari potest; quo modo gratia sanctificans conferri non solet. Confirmatur ex eo, Quòd sacrificium crucis, secundùm externum actum doloris, sanguinis effusionis, ac mortis, maximè propriè, & directè fuit satisfactorium pro pœna peccatis nostris debita: Ergo conueniens erat, sacrificium hoc incruentum, quod cruenti sacrificii repræsentatiuum est, propriè, & directè institui, ad fructum eiusmodi satisfactionis ex opere operato nobis applicandum: vt quod in illo sacrificio accidit secundùm sufficientiam, id in hoc fiat secundùm efficaciam.

Duo verò inter Doctores controuersa sunt: Primùm. Verùm saltem venialia peccata proximè, ac immediatè remittantur iis, pro quibus sacrificium istud offertur. Ita enim affirmat Canus *lib. 12. de locis Theolog. cap. 13. ad 3.* Henriq. *lib. 9. cap. 13. num. 2* Nau. *cit. cap 2. num. 354.* Sed alii rectiùs negant, S. Th. *cit. ar. 2. qu. 1. ad 1.* Suar. *disp. 79. sect. 5.* ConincK. *q. 83. a. 1. dub. 8. n. 136.* Ioan. Baptista Scortia *de Sacrificio Missæ, lib. 1. cap. 8. nu. 3.* Azor. *tom. 1. lib. 10. cap. 20. qu. 4.* Quia vniuersim loquendo, valde verisimile, ac decens est, vt peccata venialia, cùm sint maculæ quædam animi, libero arbitrio contractæ, nunquam tollantur sine pia animi actione peccatis venialibus aliquo modo repugnante, quam etiam gratiæ sanctificantis infusio comitetur. Rectè tamen aiunt Suar. Azor. Scortia; credibile esse, quod ii, qui Missæ sacrificium

[illegible] one offerunt pro venialium [illegible] tamen certò, siterem per modum [illegible] sint; tunc enim ha- [illegible] venialibus culpis: & oratio per [illegible] Deo Patri oblata, & præsentata, efficacissima est ad [illegible] proprium nobis reddendum. Siqui- [illegible] in primis præstans, & vtile esse ad remis- [illegible] quæ quotidie committimus, id est, ve- [illegible] dicitur in Trident. *creat. cap. primo*. Eodemque mo- [illegible] S. Ambros. *lib. 4. de sacrament. cap. vlt.* relatus in [illegible] *quotiescunque*, distinct. 2. *de consecratione*. Paschasius [illegible] *de corpore, & sanguine Christi ca. 9. relatus in cap. itera-* [illegible] *cas* [illegible] 2. Magister in 4. d. 12.

7 [illegible] est. Verum effectus gratiæ præuenientis, & ex- [illegible] peccatores ad pœnitentiam; iustos verò, pro quibus [illegible] offertur, ad maiorem perfectionem, infallibiliter [illegible] tempore opportuno, ex Christi institutione, & [illegible] Negat Suarez *cit. disputat. 79. sect. 3.* Sed non [illegible] affirmat Ægidius Coninck. Quia Christus sa- [illegible] huic interuento simpliciter, & absolutè tribuit virtutem [illegible] onis peccatorum, Matth. 26. Quod est [illegible] eam [illegible] ex Christi institutione, adeoque infallibiliter; & sine [illegible] promissio illa a nobis restringi videtur ad solius per- [illegible] missionem; quia potius amplè, & plenè accipi oportet, [illegible] culpæ remissionem contineat; non quidem immedia- [illegible] vt suprà dictum est, sed interueniente pio aliquo motu pœni[illegible] per gratiam præuenientem: quemadmodum etiam [illegible] sacramentis, v. g. Extremæ vnctioni, Matrimonio, quædam gratiæ excitantes, [illegible] effectus ex opere operato in tempo- [illegible] infallibiliter conferendi, adscribuntur.

8 Assertio II. Sacrificium hoc [illegible] habet etiam vim varia dona, & beneficia, tum spiritualia, tum temporalia à Deo impetrandi; idque in primis, quatenus offertur in perso- na Christi, Deo Patri acceptissimi; qui vt Apostolus ait ad [illegible] 7. *Sempiternum habet sacerdotium, vnde, & saluare in perpetuum potest, accedentes per semetipsum* (ἑαυτὸν) *ad Deum, semper viuens ad interpellandum pro nobis.* Deinde, quatenus [illegible] nomine [illegible] Ecclesiæ, in qua semper multi iusti sunt, [illegible] ad impetrandum idonei. Deni- que, [illegible] & ipse Minister, [illegible] proximus offerens [illegible] [illegible] suæ [illegible] quò magis is dispositus, [illegible] est, eò maior hinc virtus oritur impetran- di, [illegible] pro alijs postulauerit.

[illegible] ex Sacrificio proueniens non est [illegible], sed omnino varius, secundùm [illegible] aut proximam, seu particu- [illegible] impetrandam fidelium con- [illegible] iustificationem, iustorum [illegible] tionem; pœnæ peccatis de- [illegible] tam viuis, tum defunctis. Item pro victo- [illegible] terræ fructibus, &c. sicuti testatur S. Chryso- [illegible] *hom. 73.* [illegible] *Pro infirmis, & terræ, & maris, & [illegible] fructibus sacrificamus.* Item ad auertendam ex [illegible] *noxiam spirituum malignorum*, vti S. Augustinus lo- *quitur lib. 22. de ciuit. cap. octauo*, & addit: *Perrexit vnus Sacer- dotum, obtulit ibi sacrificium corporis Christi, orans, quantum potuit, vt cessaret illa vexatio in domo, Deoque protinus mise- [illegible] cessauit.* Præterea pro captiuorum liberatione, cuius rei [illegible] exemplum reperies apud *Gregor. 1. homil. 37. in Euangel.* [illegible] *lib. 4. Anglic. histor. cap. 22.* Et obsessorum à Dæmone li- beratione: apud Prosperum *de prædiction. par. 3. de dimidio temporis*. Quandoquidem orationibus nostris quibuscunque [illegible] ad Deum fusis, tum nobis ipsis, tum alijs hominibus, varia beneficia, multò profectò certiùs, & efficaciùs, assequi [illegible] si preces, & desideria annexa, & subnixa sint hostiæ Deo Patri gratissimæ, quæ suopte valore, & dignitate quod- cunque nobis impetrare potens est. Quòd verò interdum non consequamur, quod volumus, adeoque effectus impetrationis ex sacrificio [illegible] non sit, causa est, quia non habemus de ea re promissionem Dei absolutam, sed tantùm conditiona- tam, si nobis, [illegible] rectè petamus, secundùm diuinæ proui- dentiæ rationem dari expediat. Credibile tamen est, nunquam petitorem, præsertim tamen eam, quæ sacrificio adiungitur, [illegible] fructu carere, quia etsi non impetratur, quod petitur, [illegible] [illegible] Deus iudicat.

[illegible] Assertio III. Licet sacrificium Missæ ex natura sua, siue [illegible] primam & [illegible] potentiam spectatum, habeat [illegible] dignitatem, & valorem impetrandi, & fructum sa- [illegible] onis applicandi, tum ratione rei oblatæ, tum ratione [illegible] offerentis, qui est Christus Dominus, propter hypo- [illegible] vnionem infinitè dignus; attamen spectatum hoc sa- crificium, secundùm proximam potentiam, quam habet ex Christi institutione, & voluntate, non habet efficaciam pro- ducendi effectum infinitum, sed semper finitum, ac limita- tum, tam intensiuè, quàm extensiuè. Quæ est communis do- ctrina S. Thomæ in 4. *dist. 45. quæst. 2. art. 4. quæstiun. 2.* Et 3. *p. quæst. 79. art. 5.* Tolet. *lib. 2. cap. 6. & 8.* Bellarm. *libr. 2. de Missa cap. 4.* Nau. *cap. 25. num. 92. & 111.* Suarez *disp. 79. sess. 11. & 12.* Ægid. Coninck. *qu. 83. ar. 1. dub. 10.* Lud. Miranda *in man. Præ- lat. tom. 1. q. 41. art. 19. & 20.* Scortiæ *lib. 1. de sacrificio Missæ. c. 9.* Est aliter Caiet. *cit. ar. 5. & tom. 2. opusc. tract. 3. de celebrat. Missæ c. 2.* Petr. Sotus *lect. 7. de Eucharist.* P. Nau. *lib. 2. de restit. cap. 2. num. 268.*

Probatur assertio. Nam, quòd attinet ad finitam intensio- nem, tametsi Christi merita, & dignitas infinita sint secun- dùm sufficientiam, & actum primum; tamen secundùm appli- cationem, & actum secundum, semper effectus finitus promanat per sacrificium, & Sacramenta, veluti instrumenta à Chri- sto instituta. Quod verò attinet ad finitam extensionem, quæ in eo consistit, quod fructus sacrificij applicatus pluribus, non multiplicetur, & augeatur in infinitum, sed in singulis diuida- tur, ac minuatur: optimè probatur ex sensu, & praxi Ecclesiæ. Nam, & Sacerdotes præcipuum sacrificij fructum, qui proue- nit, quatenus ex Christi persona offertur, sæpe vni soli applica- re solent, & fideles hoc ipsum desiderare, atq; oblata stipe exige- re: quod non rectè, & sapienter facerent, si sacrificium oblatum pro pluribus, tantundem fructus conferret singulis, quàm si pro vno solo offeratur.

10 Porrò, licet doctrina hæc præcipuè intelligenda sit de fructu remissionis, & satisfactionis pro peccatis, qui ex opere operato, secundùm Christi institutionem, ac velut taxatio- nem, ex Sacrificio prouenit, tamen suo modo locum etiam habet in fructu impetrationis, proueniente ex Sacrificio, qua- tenus in Christi persona offertur. Quia vna, & indiuidua ora- tio, quamuis sacrificio annexa, ideoq; ad impetrandum effica- cior sit, plus, & certiùs impetrat vni, si pro eo solo fiat, quàm si pro pluribus, propterea quòd postulatio debeat habere propor- tionem cum re postulata, ideoq; non æquè impetret rem diffi- ciliorem, ac faciliorem, maiorem, ac minorem. Atqui oratio Sacer- dotis, quatenus fit ad Deum Patrem, offerendo in persona Christi, vnica tantùm est in vno Sacrificio. Nam, vt suprà di- ctum, effectus iste impetrationis oblationi, seu Sacrificio infal- libiliter annexus non est, neq; ex Christi institutione, aut pro- uti nunc determinatus: quin immò Sacrificium applicatur, & de- terminatur ad impetrandum ab intentione, & voluntate Mini- stri, vt proinde mirum non sit, effectum impetrationis finitum, ac limitatum esse. Vide etiam Scotum *quodlib. 20.* & *Gabr.* in canone Missæ *lect. 27.*

Assertio IV. Sacrificium, quatenus nomine Ecclesiæ offertur, habet quidem finitam vim impetrandi, eandemq; independen- tem à dispositione, & sanctitate Ministri, tamen eò maiorem, quo tanto Ecclesia est, siue plures in ea iusti, Deoq; gratio- res existunt. Est communis, & certa assertio: quemadmodum etiam Legatus alicuius Communitatis tantò faciliùs, aut maio- ra impetrat, quantò ea Regi gratior est.

11 Assertio V. Quatenus Sacrificium offertur à persona pri- uata, videlicet tùm ab ipso Sacerdote, tùm ab alijs concurrenti- bus, habet vim aliquo modo infinitam syncategorematicè; quatenus fructus, qui per modum impetrationis prouenit; tum ratione deuotionis, tum ratione multitudinis petitorum offe- rentium, magis ac magis crescere potest. Ita Suarez. *cit. s. 12. assert. 1.* Coninck *cit. dub. 10. conclus. 6.* Paulus Comitolus *lib. 1. moral. qq. q. 42. num. 21.* & alij communiter. Probatur ex commu- muni fidelium persuasione, si plures Missam audiendo, ei in- seruiendo, &c. sacrificium Deo Patri offerant; non minorem fructum singulos referre, quàm si soli essent: propterea, quòd priuatæ eiusmodi oblationes distinctæ sint, ideóque eis di- stincti effectus respondeant. Quin potiùs ex concursu, & con- spiratione multorum crescere solet singulorum deuotio, & con- sequenter fructus, qui eis secundùm eorum dispositionem con- fertur: præterquam, quòd preces multorum simul in id vnito- rum faciliùs à Deo exaudiantur, quàm si separatim fierent, iux- ta illud Matth. 18. *Si duo ex vobis consenserint super terram, de omni re, quamcunque petierint fiet illis.* Communis item, & vera fidelium persuasio est, etsi sacerdos pro certa persona mis- sæ sacrificium offerre debeat, nihil tamen ipsi decedere, si in *Memento* in propria persona, & ex priuata deuotione idem sa- crificium pro seipso, & alijs pluribus personis, distinctis actioni- bus, siue petitionibus offerat; cùm enim hæ oblationes diuersæ, & repetitæ sint, quarum nulla alteram impedit, ideò singulis tantundem fructus impetrare possunt, quàm si vna sola pro vna persona fieret.

Ex

Ex his dictis facile est quæstiones quas [illegible] soluere. I. Vtrum Missa Sacerdotis mali minus valeat, quàm Sacerdotis boni. Respondeo cum S. Thom. 3. p. qu. 82. art. 4. Thom. Waldensi *lib. de sacram.* contra Wiclefi. Adrian. in 4. *de sacram. Euchar. propè finem.* Nauar. *in ma. cap.* 35. *num.* 79. & [illegible] Nauar. *l.* 2. *cap.* 2. *num.* 25. & dico I. Fructus sacrificij, ipsius quatenus quippe ex opere operato, seu per modum impetrationis, quatenus, in Christi persona offertur, nihil omnino pendet à dispositione, aut bonitate Ministri. Est omnium doctrina & habetur in c. *intra* 1. *qu.* 1. & c. *vtrum sub figura de* [illegible] *dec.* Paschasio in lib. de corpore, & sanguine Domini. & *ad* [illegible] *l.* 3. *c.* 8. *Intra Catholicam Ecclesiam in mysterio corporis, & sanguinis Domini, nihil à bono maius, nihil à malo minus perficitur Sacerdote: quia non in merito consecrantis sed in verbo perficitur Creatoris, & virtute Spiritus Sancti. Item in merito et Sacerdotis; nequaquam ad Christum pertineret. Nam sicut ipse est, qui baptizat, ita ipse est, qui per Spiritum sanctum, hanc suam efficit carnem.* Similia reperies apud S. Chrysost. *homil.* 2. *in epist.* 2. ad Timoth. & *hom.* 8. *in Ioan.*

Dico II. Quatenus sacerdos offert, & orat nomine Ecclesiæ, non minuitur fructus impetrationis ob malam dispositionem ministri: quia *etiam in peccatoribus manet ministerium*, ait S. Thom. Idque etiam de orationibus quæ in Ecclesiastico officio nomine Ecclesiæ fiunt, intelligendum esse, ibidem admonet. Excipe, nisi minister excommunicatus non toleratus sit: quia per hunc non vult Ecclesia suas ad Deum orationes offerri: consequenter nullam efficaciam habent, quatenus nomine Ecclesiæ fiunt, sicuti docet S. Th. 3. p. qu. 82 *ar.* 7. ad 8. Secus dicendum de tolerato; cùm enim ab hoc permittat Ecclesia, vt fideles missæ sacrificia, & alia diuina officia postulent, consequenter etiam permittit, vt ea fructuose fiant, sicuti ex communi notauit Auila *de censuris. p.* 2. *cap.* 6. *disp.* 4. *dub.* 5. *concl.* 1.

Dico III. Quatenus sacerdos offert, & orat, vt persona priuata, fructus impetrationis & prouenit tùm sibi, tum alijs, quibus cum applicat, secundùm dispositionem, ac deuotionem eiusdem: vt proinde quò magis dispositus est, eò plus gratiæ, & gloriæ apud Deum sibi mereatur; plus etiam tum sibi, tùm alijs impetret, & pro peccatis satisfaciat. At verò si malè dispositus & indignus offerat, infructuosa est eius oblatio, etiam secundùm vim impetrandi, vt habetur in c. *in grauibus* 3. q. 8. Idq; maximè quatenus pro alijs orat; imò etiam, quatenus pro seipso, si consideremus iustitiæ condignum: Siquidem, vt S. Th. 2. 2. q. 83. *ar.* 16. *Orationem peccatoris Deus audit, non quasi ex iustitia, quia peccator hoc non meretur, ex (condigno) sed ex pura misericordia, obseruatis tamen quatuor conditionibus, vt sibi et pro se petat necessaria ad salutem, piè, & perseueranter.* Deinde hoc speciale est in peccatore sacrificante, quod eius [illegible] actio, quatenus ab ipso proficiscitur, mala, Deoque ingrata sit; adeoque non misericordiam, sed potius vindictam mereatur. Qua ratione S. Th. *cit. art.* 16. *ad* 1. verificari posse dictum caeci. *cap.* 19. *Ioan. Scimus quia peccatores Deus non audit*; similiter id intelligatur de peccatore formaliter, id est, qui orando peccat, siue cuius oratio execrabilis est, vt dicitur *prouer.* 28.

Altera Quæstio. Vtrùm Sacerdos, qui pluribus, seu ob stipem acceptam, seu ob aliam causam obligatus est ad sacrificandum, satisfaciat, vnicum Sacrificium pro omnibus offerendo? Circa quam quæstionem Doctores aliqui existimant, præcipuum fructum Sacrificij infinitum, ac indeterminatum esse, ob infinitam virtutem, ac dignitatem rei oblatæ: quia fructus iste minuitur adeò, vt singulis, pro quibus Sacrificium offertur (dummodo, & ipsi aliquo modo concurrant) fructus perueniat secundùm illorum dispositionem, siue multi sint, siue pauci, aut tantùm vnus. In qua sententia est Caietanus *cit. opusc. de celebr. Missæ cap.* 2. & *cit. a.* 5. Angelus *verb. Missa.* § 12. Syluest. *eod. ver.* 1. *quæst.* 9. *in fine.* Petrus Sotus *lect.* 7. *de Eucharist.* Petr. Nau. *l.* 2. *cap.* 2. *num.* 2. Io. Baptista Conradi *p.* [illegible] *num.* [illegible] *qu.* 266. Canus *l. b.* 12. *de locis cap.* 13. *ad* 10. Ludou. Bell. *part.* 1. *casu.* 12. Vasquez. *disput.* 231. *cap.* 1. Et [illegible] quod Doctorum magna ex parte fateri coguntur obligatum ad sacrificandum pro pluribus, per se loquendo, & spectato principali fructu Sacrificij, satisfacere simul pro omnibus sacrificando.

13 Sed contraria sententia est communior, & in praxi tenenda est, quam docet Alanus *de Euchar. sacrificio cap.* 35. Nauar. *c.* 25. *Man. num.* 92. & *lib.* 3. *consil.* [illegible] *de celebr. Missarum, edit.* [illegible] Sotus *lib.* 9. *de iust. quæst.* 2. *art.* 2. *concl.* 2. & *in* 4. *d.* 13. *qu.* 2. *art.* 2. Couar. *c. alma.* [illegible] 1. § 5. *num.* 9. Tolet. *lib.* 2. *cap.* 8. Azor. [illegible] *lib.* 10. *cap.* 20. & 21. Rodriqu. *tom.* [illegible] *regul qq.* 4. [illegible] *t.* 17. Sà *ver. Missa n.* 43. Henriq. *lib.* [illegible] *cap.* 22. Bellarm. [illegible] *de Missa cap.* 4. Suarez *disp.* 79. *sect.* 12. & *disp.* 86. [illegible] Lud. Miranda *cit l. c.* Ægid. ConincK. *cit. dub.* 10. Et verò priores sententiæ auctores videntur potius loqui de fructu Sacrificij [illegible] secundum [illegible] vatam & vnionem, & [illegible] sacrificium postulantes, quem infinitum & [illegible] esse, neq. ob multitudinem concurrentium [illegible] est. V[illegible] fructus neq; principalis, neq; propter [illegible] operato est potius [illegible], qui certo & infallibiliter ex [illegible] in Christi persona oblato prouenit omnibus, seu [illegible] ignorantibus [illegible] iuxta intentionem Sacerdotis [illegible] atq; hunc [illegible] palem [illegible] sacrificij [illegible] ex Christi institutione finitum, [illegible] intentionem est, idq; [illegible] ueniat fructus, quo [illegible] applicatur, & ratio ipsa, & communis fidelium [illegible] probare videtur. Idem [illegible] dicitur esse [illegible] de fructu [illegible] quatenus prouenient ex sacrificio, quatenus [illegible] offertur in persona Christi.

Cæterùm non pauci Doctores probabiliter docent, [illegible] 4. d. 13. qu. [illegible] Canus, Rodriquez *ll. cc.* Petr. Nau. *lib.* [illegible] *num.* 233. Angles *in* 4. *de valore Missæ art.* 2. Henriqu. *cit. cap. num.* 4. Sacrificium postulantes nunc integrum stipendium [illegible] stum, sea partim tantùm [illegible] habeant, non posse eos [illegible] aliquo an[illegible] ferre, si saccidos non pro singulis seorsim, sed pro pluribus [illegible] iunctim, secundùm proportionem stipendij accepti offerat nisi [illegible] specialis promissio [illegible] expressa, vel rationabiliter præsum[illegible] præcepit, dummodo Missas pro singulis diuisim, quamuis [illegible] natum stipendium offerentibus, sicuti notauit Rodr. *t.* [illegible] *regul qq. q.* [illegible] *art.* 17. ConincK. *n.* 192.

Iustum autem stipendium censeri debet, quod vel lex, vel consuetudo loci taxauit. Sin autem taxatum non est, secundùm communiorem sententiam apud Sotum in *lib.* 9. *qu.* 3. *art.* 1. ConincK. *loc. cit.* quod ad frugalem vntus diei victum sufficit [illegible] non immeritò reprobant Rodriq. *ibid.* & Suarez *disp.* 26. [illegible] Corduba *lib.* 1. *quæstionar. q.* 4. Quandoquidem sacerdos non nisi vnicam diei horam [illegible] sacrificando insumere solet; reliquum verò diei tempus ab alijs officijs pendere potest. Sufficit igitur me[illegible] vel [illegible] materia [illegible] sustentationis: quamuis plus liberaliter [illegible] & interdum etiam oporteat propter Sacerdotis [illegible] nullum ecclesiasticum beneficium obtineant.

Quæstio Tertia. Vtrùm is peccet, & iniquè agat, qui accepto abundantiore stipendio pro Missa legenda, alteri eam commendat, parte aliqua stipendij sibi seruata? Respondeo, & dico I. Si sit Curatus, seu Parochus, cui largior eleemosyna confertur pro Missa, potest obligationi per alium satisfacere, dando stipendium sufficiente, reliquo sibi retento. Ita Sot. *lib.* 9. *qu.* [illegible] Nau. *c.* 25. *n.* 91. Nam hæc est tum mens esse fidelium [illegible] Parochus pluribus occupationibus suis, vel per se suum [illegible] Cooperatorem satisfacere possit. Similiter Capellanus [illegible] bitare impeditus sit, alteri commendare potest, dato [illegible] sufficiente stipe; nec fortasse tenuioris stipendij [illegible] Missa pluribus commendatis satisfaciat, quod cauendum monet Henriq. *c.* 22. *in fine.*

14 Dico II. Si stipendium alteri Sacerdoti detur [illegible] esse dantis voluntas, vt ipsemet sacrificet, vel si alteri commendare velit, totum ei stipendium largiatur: quare hoc [illegible] riam iniert, si partem sibi retineat. Ita Nau. & Henriq. Man. *c. mq. d.* 45. *q.* 3. *in fine.* Ratio est, partim, quia maior eleemosyna data sacrificanti ex eo fit vt maior cooperatio ad [illegible] eum, ex quo maior fructus danti prouenit, partim [illegible] etiam sacrificans, beneficij magnitudine motus, maiorem deuotionem adhibet, ideóque plus benefactori [illegible] quæ obstat, quod Suarez obijcit, Sacerdotem, cui primum stipendium confertur, statim comparare eius dominium [illegible] tione sacrificandi, quam, vel per se, vel per alium [illegible] potest. Respondetur enim; Comparare quidem dominium, sed cum obligatione, vt vel ipsemet sacrificet, vel [illegible] caturo largiatur, secundùm præsumptam voluntatem dantis. Quòd pecunia propriè non detur tanquam merces, in eo supponi stationem obligationis dicendi Missam; sed in sustentationem ac subsidium vitæ. Si tamen alter Sacerdos sponte in se suscipiat sacrificandi obligationem, parte stipendij condonata, nemini iniuria fieri: dummodo credi possit, eum tum [illegible] perinde satisfacturum, ac si stipendium integrum ipsemet accepisset.

Eadem porrò ratio est, si alicui non Sacerdoti, v. g. Sæculari pecunia detur, vt missam dici curet; non potest enim [illegible] temere inde, nisi ex loci consuetudine, vel alia de causa præsumptio fieri possit, id non fieri contra voluntatem dantis docet Nau. & Sà *ll. cc.*

Quæstio Quarta. Vtrùm Sacerdos obligatus dicere Missam diu differat, grauiter peccet? Respondeo: Si Sacerdos accepit, vel etiam sine stipendio intendit ex iustitia obligatus legendam Missam pro aliqua necessitate, vel pro defuncto [illegible]

test, ne mortale peccatum incurrat: cùm interea magno spirituali fructu priuentur ij, quorum debitor est. Ita Sylu. *ver. Missa q. 10. in fine*. Petrus Nau. *l. 2. c. 2. n. 369*.

15 Quæstio Quinta. Vtrùm Sacerdos, qui stipendium accipit, teneatur dicere Missam, sicuti offerens petiuit, videlicet in certo altari, de tali Sancto, aut Requiem æternam? Responsio est affirmatiua: Eò quòd ob specialem offerentis deuotionem, nec non speciales Missæ orationes, seu commemorationes, maior fructus impetrationis ad propositum finem prouenire soleat. Quamobrem Missam votiuam, vel pro defunctis dicere licitum est, tametsi secundùm ordinationem Missalis de festo simplici, vel semiduplici deberet. Talis enim commutatio permittitur ob causam deuotionis rationabilis, iuxta *capit. quidam de celebrat. Missarum*.

Adde primò: Etiam in Dominica die, vel festo duplici, si funus ad Ecclesiam deferatur, atque vnicus Sacerdos adsit, potest is Missam de defunctis celebrare, propter rationalem consuetudinem. Alioquin verò, si funeris celebritas non requirat, rectiùs faciet Sacerdos in die Dominica, aut festo duplici, si, seruata intentione postulantis, Missam dicat secundum ritum ab Ecclesia præscriptum. Siquidem fructus præcipuus ex omnibus Missis æqualiter prouenit. maior autem ille fructus impetrationis propter speciales preces, & specialem deuotionem satis compensatur pia Ecclesiæ intentione, ac festi celebritate, sicuti docet Henriq. *l. 9. c. 23. n. 6*. Miranda *in man. t. 1. q. 41. ar. 21*. Rodriq. *cit. q. 43. a. 8. & 10*.

Adde secundò, quòd multarum Ecclesiarum consuetudo permittit, vt præter vnam Missam principalem, quæ dicitur de festo occurrente, altera dicatur votiua, vel de defunctis, quod neque Pius V. in Missali improbat. Cùm enim, ait, *si fiat officium duplex, vel semiduplex, Missam principalem oportere esse de die*, satis indicat, alteram minus principalem etiam in festo duplici posse esse votiuam, vel de defunctis sicuti notauit Rodriquez *art. 11*. Henriquez *l. c.* Et Nauar. *l. 3. consil. 9. de celebrat. missarum edit. 2*. ait; Licèt nemo statuto, aut fundatione obligari possit, vt quotidie celebret de B. Virgine, sicuti habetur *in cap. significauit, de præbend.* posse tamen statuto, consuetudine aut fundatoris voluntate constitui, vt in altari, vel Ecclesia quotidie Sacrificium fiat de B. Virgine, aut pro defunctis.

CAP. II.

PRO QVIBVS SACRIFICIVM OFFERRE LICEAT, & quis fructus ipsis inde proueniat.

SVMMARIVM.

1 *Sacrificium nouæ legis latreuticum est, Eucharisticum, impetratorium, & propitiatorium.*
2 *Sacrificium nouæ legis omnia veteris legis sacrificia præstantiore virtute continet.*
3 *Sacerdos in Missa triplicem quasi personam sustinet; Christi Ecclesiæ, & priuati offerentis.*
4 *Pro sanctis, seu beatis in cælo offertur Sacrificium Missæ, quatenus est laudis, & gratiarum actionis.*
5 *Sacrificium Missæ rectè, & salubriter offertur pro animabus defunctis.*
6 *Pro omnibus viuentibus hominibus Sacrificium Missæ vtiliter offerri potest, quatenus Sacerdos Christi personam repræsentat.*
7 *Quatenus sacerdos personam Christi gerit, etiam pro excommunicatis non toleratis sacrificat, applicando eis fructum impetrationis: vel etiam satisfactionis, si capaces sint.*
8 *Pro Cathecumenis viuis, ac defunctis Sacrificium offerri potest, vt iis prosit, saltem per modum impetrationis.*
9 *Pro infidelibus, Iudæis, ac Paganis Sacrificium rectè offertur, quatenus est impetratorium, vt ad fidem veram conuertantur.*
10 *Missa olim distinguebatur in duas partes; quarum vna Cathecumenorum dicebatur, & altera Fidelium.*
11 *Fructus ex opere operato in Sacrificio Missæ illi prouenit, cui minister intendit, si capax sit.*
12 *Sacerdos fructum Sacrificij, qui ex opere operato est, ante, vel in ipsa consecratione alicui applicare potest.*
13 *Fructus Sacrificij non potest alicui validè applicari sub conditione in futurum contingente: v. g. Offero pro illo, qui primus mihi stipem dederit, vel qui primus ex hac communitate mortuus fuerit.*
14 *Non est recta intentio applicandi sacrificij fructum illi homini, quem Deus scit ex hac communitate, v. g. moriturum.*
15 *Mos celebrandi Requiem pro viuis, nō videtur commēdabilis.*
16 *Sacerdos in persona Ecclesiæ præcipuè offert, & supplicat pro membris Ecclesiæ: secundariò etiam pro alijs.*
17 *Sacerdos, vt priuata persona, videl.* in Memento, *pro omnibus Sacrificium offerre potest.*
18 *Fructus aliquis Sacrificij, quatenus in Christi persona offertur, ipsi offerenti proprius est, alteri non applicabilis.*

SVpponendum primò: Sacrificium nouæ legis diuersas rationes sortitur, ob diuersos fines, ad quos ex motiuo alicuius virtutis referri potest. Primò enim est *latreuticum*, quatenus refertur ad colendum Deum, eiusq; supremam excellentiam, & super res omnes creatas dominium protestandum. Secundò est *Eucharisticum*, quia fit in commemorationem, & gratiarum actionem de summo beneficio passionis Dominicæ, quæ est fons, & origio aliorum Dei in nos beneficiorum. Tertiò est *impetratorium*, quia per Christum Deo Patri præsentatum, & oblatum facilè nos quiduis, impetraturos speramus. Quartò est *propitiatoriū* pro peccatis viuorum, & mortuorum, quia peculiariter institutum est in peccatorum remissionem, virtute passionis Dominicæ, cuius repræsentatiuum est.

2 Quapropter hoc nostrum Sacrificium virtute quadam omnia vetera sacrificiorum genera in se complectitur, quorum tria genera enumerat S. Thom. *1. 2. qu. 102 art. 5.* videlicet, *holocaustum*, quod erat maximè latreuticum, seu protestatiui diuini dominij, *hostiam pro peccato, & hostiam pacificam*, quod tamen vltimum sacrificiorum genus bimembre est: vel enim est laudis, seu gratiarum actionis, vel est impetratorium, sicuti notauit Suarez *disp. 73. sess. 7*.

3 Supponendum secundò ex doctrina *c. præced.* Sacerdos in Missa triplicem personam sustinet, sicuti præter alios annotauit Adrianus *in 4. de sacramento Euchar. dub. vlt.* Primò, & immediatè ipsius Christi, cùm actu sacrificat, & fructum Sacrificij ex opere operato, atq; etiam per modum impetrationis ex Christi dignitate, cuicunq; ipse vult, applicat. Secundò gerit publicam personam Ecclesiæ, cuius legatus est ad Deum: quod similiter dicendum est de alijs publicis officijs, videlicet precum canonicarum, &c. Tertiò gerit personam priuatam, non solum in *Memento*, in quo priuatim Deo commendat quoscunque vult, sed etiam in publicis orationibus, & tota Sacrificij actione. Nam sicuti alia omnia bona opera iustorum triplicem virtutem habent, merendi, satisfaciendi, impetrandi; ita, & publicæ orationes ac Sacrificium, cùm sint actus virtutis Religionis. In primis enim Minister, si iustus sit, ex condigno sibi meretur gratiam, & gloriam: secundò satisfacit pro peccatis suis, præsertim, si hunc etiam finem intendat; potestque hunc fructum satisfactionis ex opere operantis alteri quoque applicare. Tertiò propria intentione, & affectu impetrare à Deo potest varia beneficia, tùm sibi, tùm alijs.

4 Assertio I. Pro Beatis non offertur Sacrificium, quatenus est propitiatorium: siquidem illi ab omni culpa, & pœna liberi sunt: neque propriè, & directè offertur, quatenus impetratorium est: siquidem Beati in cœlo orationibus nostris non indigent. Et, *Iniuriam infert Martyri, qui orat pro Martyre*, ait Innoc. *in cap. cum Marthæ. de celebrat. Missar. ex S.* August. *serm. 17. de verbis Apostoli. Et.* in S. Ioan. *tract. 84. Non sic sanctos commemoramus, quemadmodum alios, qui in pace requiescunt, vt etiam pro eis oremus, sed magis, vt orent ipsi pro nobis.* Sed offertur Sacrificium pro sanctis, quatenus est laudis, & gratiarum actionis: quia dum Deo sacrificamus, laudamus eum, & gratias ei agimus pro Sanctorum victoria, meritis, & gloria, eorumque deprecatione preces nostras exaudiri petimus, sicuti explicat Trident. *sess. 21. c. 3.* ex S. Aug. *l. 8. de ciuit. c. 27. & l. 22. c. 10.* Vide Bellarm. *l. 3. de Missa. cap. 8.*

Igitur Sacrificium pro Sancto offerre non est aliud, quàm in Sacrificio facere illius memoriam, seu commemorationem, in primis ad Dei gloriam, deinde ad ipsius etiam Sancti honorem, nostrumq; commodum. Qua de re legi potest S. Cyprianus *l. 4. Epist.* 5. cum comment. Pamelij *in Epist. 34.* ibi: *Quoties Martyrum passiones, & dies anniuersaria commemoratione celebramus.* Et *l. 4. Epist. 6. Denique, & dies eorum, quibus excedunt* (Confessores in carcere) *annotate, vt cōmemorationes eorum inter memorias Martyrum celebrare possimus.* Et paulò post: *Scribat, & significet mihi* (Tertullus) *dies, quibus in carcere beati fratres nostri ad immortalitatem gloriosæ mortis exitu transeunt, & celebrentur hic à nobis oblationes, & sacrificia ob commemorationem eorum.* S. etiam Chrysostomus *homil. 21.* In Act. Apost. *Quid putas pro Martyribus offerri, quòd vocantur in illa hora? Licèt Martyres sint etiam pro Martyribus magnus honor, nominari Domino præsente, dum mors illa perficitur, & horrendum Sacrificium, & ineffabilia sacramenta.* Quare olim capellæ, & altaria *memoriæ Martyrum*

rum appellabantur, quia in eorum memoriam, & honorem adficata erant, sicuti videre est apud S. Cyprianum *cit. Epist. 6.* S. Aug. *cit. c. 10.* Optatum Mileuitanum *l. 2. contra Donatistas.*

Dixi autem in assertione; Sacrificium pro Sanctis non esse, propriè, & directè ipsis impetratorium. Nam aliquo saltem modo oramus pro Sanctis, *vt illis* Sacrificium *proficiat ad honorem, nobis autem ad salutem;* videlicet, vt magis, ac magis à fidelibus glorificentur in terris: quæ tamen glorificatio, cùm ipsis extrinseca sit, potius in nostrum commodum redundat. Denique ex eo quòd Sanctorum memoriam in Sacrificio facimus gaudium, seu lætitia accidentalis in ipsis oritur; siquidem talem vicissitudinem gloriæ accidentalis, saltem vsque ad finem mundi, in Beatis locum habere, rectè dicitur.

5 Assertio II. Sacrificium hoc rectè, & salubriter offertur pro animabus in purgatorio, ad remissionem pœnæ, tum per modum impetrationis, tùm etiam ex opere operato, ipsis consequendam. Ita Concilium Trident. *sess. 22. can. 3. & cap. 2.* vbi rectè hanc vocat *Apostolorum traditionem*, sicuti etiam S. Chrysostomus testatur *homil. 3. epist.* ad Philip. & *homil. 69.* ad Populum Antiochenum: *Non temerè ab Apostolis hæc sancita fuerunt, vt in tremendis mysterijs defunctorum agatur commemoratio; Sciunt enim illis inde multum contingere lucrum, vtilitatem multam.* Vide eundem *homil. 41. in ep. 1.* ad Corinth. S. Cyprian. *li. 1. ep. 9.* ad Clerum, & plebem Turitanorum. Epiphan. *hær. 75. contra Aetium*, S. August. *de ver. Apostoli. serm. 32. Hoc à Patribus traditum vniuersa obseruat Ecclesia, vt pro eis, qui in corporis, & sanguinis Christi communione defuncti sunt, cum ad ipsum Sacrificium loco suo commemorantur, oretur. & pro illis quoq; id offerri commemoretur.* Similia habet in *lib. de cura mortuorum. cap. 1. & l. 9. confess. c. 11. & seq.* Ratio est. Cùm animæ in purgatorio sint vera, ac viua membra Ecclesiæ, atque capacia fructus Sacrificij propitiatorij; non est ratio, cur non æquè ipsis, atque hominibus viuis, applicari possit: & quidem non solùm per modum impetrationis, sed etiam ex opere operato, & infallibiliter: quandoquidem vtroque modo fructus prouenire solet, per solam intentionem, & applicationem omnino extrinsecam. Non ita verò in Sacramentis, quippè in quibus requiritur, vt actio sensibilis circa suscipientem exerceatur. Quæ ipsa discriminis ratio est, cur fructus Sacrificij, non item Sacramentorum, fidelibus defunctis applicari possit.

6 Assertio III. Pro omnibus viuentibus, tam paruulis, quàm adultis, fidelibus, & infidelibus, Sacrificium offerri potest à Sacerdote, quatenus in Christi personam gerit. quamuis non idem omnib. ex Sacrificio fructus proueniat, vt mox in specie explicabo. Priùs autem probo assertionem, tum ea verbis, quæ in Calicis oblatione dici solent, *pro nostra, & totius mundi salute:* tum hac ratione: Nam Sacrificium incruentum, cùm sit repræsentatiuum mortis Dominicæ, & fructus illius quàm maximè applicatiuum, pro omnib. offerri potest, pro quibus Christus mortuus est, & qui fructus passionis Dominicæ aliquo modo capaces sunt. Tales autem sunt omnes homines viuentes in hac terra; sicuti annotauit Cyrillus Hierosol. *catech. 5.* Chrysost. in c. 8. Matth. *hom. 26.* Ergo pro ijs omnibus, ac singulis Sacrificium offerri potest, saltem validè, ita vt ipsis aliquis fructus inde proueniat, Quod argumentum sumptum est ex Apostolo. 1. ad *Timoth. 2. Obsecro primum omnium fieri obsecrationes, orationes postulationes, gratiarum actiones pro omnib. hominibus: Vnus enim Deus, vnus, & mediator Dei, & hominum homo Christus Iesus, qui dedit redemptionem semetipsum pro omnibus.*

Ad species autem descendo: primò certum est, pro baptizatis adultis, & viuis Ecclesiæ membris, Sacrificium vtiliter offerri, tam quoad fructum satisfactionis, quàm quoad fructum impetrationis.

Secundò certum est, pro infantibus baptizatis, rectè, & fructuosè Sacrificium offerri, quòd attinet ad fructum impetrationis, vt videlicet in Christiana Fide, & Dei gratia perseuerent ac crescant. Alterius autem fructus propitiationis, seu satisfactionis, paruuli non indigent.

Tertiò certum est, pro adultis baptizatis iniustis, seu peccatoribus, non excommunicatis, Sacrificium offerri posse, eisdemque prodesse secundùm fructum impetrationis, tùm pœnitentiæ, tùm aliorum Dei beneficiorum, At verò fructus satisfactionis peccatores capaces non sunt.

7 Quartò, Communis est doctrina, peccaturum grauiter Sacerdotem, si pro excommunicatis non toleratis Missæ Sacrificium offerat: quia hoc ei prohibitum est in *ca. à nobis. 2. de sent. excommunicat.* Attamen hac prohibitione non impediri potest, quominùs Sacrificium in Christi persona validè offeratur pro excommunicatis, quatenus capaces sunt fructus impetrationis, vel etiam satisfactionis, si præter censuram, nullum impedimentum habeant; quia modò emendati sunt, & absolutionem desiderant. Ita ex communi docet Suarez *de censuris disp. 9. sect. 4.* Auila *p. 2. c. 6. disput. 4.* ConincK *qu. 83. dub. 6. concl. 2.* Ratio prioris est: Quia Sacrificium Missæ est publicum ministerium, in Ecclesiæ vtilitatem præcipuè institutum: Ergo de eius vsu, sicuti, & de cæremonijs, alijsque accidentalibus, disponere ad Ecclesiæ pertinet potestatem, ac iurisdictionem, sicuti notauit Bellarm. *li. 2. de Missa. c. 6.* Ratio posterioris est: Quia potestas consecrandi, & offerendi pro quibuscunque viuis, atq; defunctis, quatenus ij capaces sunt, est annexa sacerdotali ordini ex Christi institutione. Quare licet Ecclesia prohibere possit, quominus pro excommunicatis validè, & fructuosè dicantur suffragia, siue preces publicæ Missæ, Canonici officij, &c. quippè in quibus dicendis Minister Ecclesiæ vicem gerit; tamen prohibere non potest, quominus sacerdos consecrando in persona Christi, siue vt minister Christi, fructum principalem Sacrificij validè applicet, cuicunque velit. Confirmatur; Quia eadem ratione Ecclesia impedire non potest, ne excommunicatus, aut irregularis, validè Sacerdos ordinetur, vel ordinatus validè consecret: licèt impedire possit, quominùs communia Missæ suffragia validè, & fructuosè ab ipso dicantur: quia Ecclesia non vult per illum orare, sicuti notauit S. Th. *3. p. qu. 82. a. 7. ad 3.* ex quo hæc tota doctrina desumpta est.

8 Quintò, Pro Catechumenis, tùm viuis, tùm defunctis Sacrificium aliquo modo offerri posse, constat ex Clem. *li. 8. Constit. ca. 6. & 7.* S. Ambr. *orat. de obitu Valentiniani* S. August. *ep. 107. ad Vitalem.* Gennadio de *Eccles. dogmatibus. ca. 30.* & docet Bellarm. *li. 2.* de *Missa. c. 6.* Henriq. *li. 9. c. 15. n. 2.* Suar. *disp. 78. s. 2.* Scortia *lib. 2. de sacrificio Missæ, c. 2.* Azor. *lib. 10. c. 22. qu. 2.* ConincK. *cit. dub. 9. concl. 3.* licet repugnet Vasqu. 3. *p. to. 3. disp. 227. c. 3.* Verisimilius quidem est Sacrificium non prodesse Catechumenis ex opere operato; sicuti neque Sacramenta eisdem prosunt: quippè quæ peculiariter à Christo pro salute Ecclesiæ instituta sunt: Catechumeni autem ad Ecclesiam non omninò pertinent, cùm necdum Fidem per Baptismum professi sint, neque in externa facie Ecclesiæ censeantur fideles, seu membra Ecclesiæ militantis. Quamobrem, considerato principali fructu Sacrificij, rectè huc accommodari potest dictum S. Aug. *li. 1. de orig. animæ, ca. 9. to. 7. Quis offerat corpus Christi, nisi pro eis, qui sunt membra Christi?* S. item Chrysost. *hom. 69.* ad *Pop. Antioch.* Concil. Bracarense I. *can. 35.* negant pro Catechumenis Sacrificium offerendum esse: Quamuis responderi etiam potest ad auctoritatem S. Aug. Catechumenos competentes esse aliquo modo membra Christi per fidem, & pertinere ad Ecclesiam saltem voto, seu desiderio, sicuti Nouitij ad Religionem. Ad auctoritatem verò Chrysost. & Bracarensis cōcilij respondet Henriquez. *l. c.* Catechumenis defunctis, qui culpa sua Baptismum suscipere neglexerant, aliquando in pœnam criminis, & ad exemplum aliorum publicæ Missæ suffragia denegata fuisse. Quæ tamen explicatio verbis Chrysost. non congruit, cùm absolutè dicat, Catechumenos defunctos dignos non esse hac consolatione, vt ipsis Missæ sacrificium profit; sed alia orationum suffragia, functis eleemosynis, etiam Catechumenis defunctis applicari posse. Veruntamen secūdùm fructum impetrationis prodesse Catechumenis, tam viuis, quàm defunctis, Missæ sacrificium, atque tali intentione pro ipsis rectè offerri, si Ecclesiæ prohibitio cesset, communis, vt dixi, Doctorum sententia est. Si enim aliæ orationes, & obsecrationes, per Christi merita rectè, & salubriter pro ijs fundi possunt, quod nemo negat; cur non etiam eæ, quæ Sacrificio annexæ sunt?

9 Sextò. Communior est Doctorum sententia, contra Sotum. *li. 9. qu. 2. ar. 2. de iustitia.* Vasquez. *l. c.* pro infidelibus paganis, & Iudæis Missæ sacrificium offerri posse, per modum deprecationis, vt ad Christianam Fidem conuertantur. Idque probatur ex Apost. 1. ad Timoth. 2. *Obsecro fieri obsecrationes, &c. pro omnibus hominibus, pro Regibus, & qui in sublimitate sunt:* (quales tunc Gentiles erant) *Hoc enim bonum est, & acceptum coram Saluatore nostro Deo, qui omnes homines vult saluos fieri, & ad agnitionem veritatis venire.* Quem locum eadem ratione de precibus, quæ Missæ sacrificio annexæ sunt, intelligere videtur S. Chrysost. *ibid. hom. 6.* S. August. *epist. 59. ad. 5. q.* Prosper. *li. 1. de vocat. gentium c. 12.* & clarius significat Clemens. *lib. 8. constit. c. 12.* Adde Tertullian. *in lib. ad. Scapulam. Nos sacrificamus pro salute Imperatoris, sed Deo nostro, & ipsius: sed quomodo præcepit Deus, pura prece. & non vti Gentiles solent odore aliquo: aut sanguine: hæc enim Dæmoniorum pabula sunt.* Confirmatur, ex eo, quòd etiam in veteri legge Iudæi pro Gentilibus sacrificare soliti sint. *lib. 1. Esdræ. ca. 6.* pro salute Darij, & filiorum eius, *li. 2. Machab. c. 12.* pro Spartiatis, *li. 2. c. 3.* pro salute Heliodori.

10 Ea propter Missa olim distinguebatur in duas partes: quarum vna, quæ precationibus constabat, dicebatur Missa Catechume-

chumenorum, in qua publicè orabatur non tantùm pro fidelibus, sed etiam pro infidelibus, & Catechumenis: imò Catechumeni, si credentes, & competentes erant, etiã interesse permittebantur, sicuti colligitur ex Concil. Ancyrano c.4. Laodiceno c. 19. & testatur Clemẽs *cit.l.* Amalarius *de Eccl. offic. l.3.c.36.* Hodie tamen vsitatũ non est, vt in collectis Missæ infideles, & Catechumeni nominentur. Altera dicebatur *Missa Fidelium*, quæ oblatione, consecratione, & hostiæ sumptione constabat, à qua etiam Catechumeni repellebantur, vt significaretur, Sacrificium incruentum, propriè, ac principaliter, institutum fuisse pro solis fidelibus, qui actu in corpore Ecclesiæ existunt, ideòque infideles, & Catechumenos fructus eius præcipui, qui ex opere operato ex Christi institutione existunt, capacẽs non esse, sicuti explicat *Azor. cit. c.21. q.2.* Quocũ tamẽ nõ pugnat, quin Sacerdos in persona Christi Sacrificium, quatenus impetratorium est, offerre possit ea intentione, vt aliquid per Christum Deo Patri oblatum, etiam infidelibus, aut Catechumenis, ad ipsorum salutem, impetretur, quamuis non deceat nos eiusmodi personas nominare, cùm id Ecclesiasticæ consuetudini consentaneum non sit.

11 Assertio IV. Fructus ex opere operato respondens Sacrificio, quatenus offertur in persona Christi, omninò pendet ab intentione, & applicatione Ministri, seu proximi offerentis, siue eum sibi applicet, siue alteri capaci: *Debet enim* (sacerdos) *quemadmodum pro populo, ita & pro semetipso offerre pro peccatis*, ait Apost. *ad Hebr.* 5. Ratio est; Quia sacerdos, ex vi ordinationis suæ, constitutus est à Christo minister, ac dispensator Mysteriorum ac donorum Dei sicuti indicat forma verborum, quibus Sacerdos ordinatur. *Accipe potestatem offerendi Sacrificium pro viuis, ac defunctis.*

Ex quo colligitur primò; Tametsi Sacerdos illicitè alicui applicet, contra iustitiæ, aut obedientiæ virtutem: quia, v.g. Parochus, vel Capellanus, ratione beneficij sui, vel Religiosus ob Prælati præceptum, deberet pro alio offerre: nihilominus validam fore applicationem; & fructum ex opere operato, prouenturum ei, cui Sacerdos vult: cum hæc applicatio sit actus potestatis Ordinis, quæ ex aliena potestate non dependet, sicuti notauit Suarez. *disp.79. sect. 7.* ConincK. *cit. dub.9. conclus.8.*

Colligitur secundò; Sacerdos, vt fructuosè sacrificet, debet fructum ex opere operato prouenientem, alicui applicare, saltem virtuali, & implicita intentione. Quòd ideò dico, quia Sacerdos solet, & censetur habere tacitam voluntatem, si contingat eũ ex obliuione nulli applicare Sacrificij fructum: aut si accidat, illum, cui prouenire vult, eius incapacem esse, vt tunc applicetur ijs, pro quibus specialiter obligatus est Sacrificia offerre, viuis, aut defunctis, vel deniq; vt sibi ipsis fructus proueniat. Quamobrẽ consultum est Sacerdoti, vt primæ intentioni alterã quoq; adiungat: v.g. *Offeram Sacrificium pro patre meo defuncto si is non indigeat, pro fratribus, & cognatis, vel alijs indigentibus.* Item *Offeram Sacrificium pro Ioanne; si is fructus satisfactionis capax non sit, vt mihi proueniat.* Sufficit tamen, vt dixi, generalis, & implicita intentio: quia quisque Sacerdos pius, & doctus, si de ea re interrogaretur, ita animo, & voluntate affectum se esse, responderet.

12 Colligitur tertiò. Quòd Sacerdos fructum Sacrificij, qui est ex opere operato, debeat alicui applicare ante, vel in ipsa consecratione: nam alioquin frustrà eum posteà applicare conabitur. Quemadmodũ enim Sacramenta, putà Baptismus, Confirmatio ita, & Sacrificiũ, effectum suum ex opere operato, dependenter à Ministri intẽtione, producunt, dum cõficiuntur, & actu existũt. Quare non est in potestate Ministri effectum suspendere velle, & postea alicui applicare. Confirmatur ex eo, Quia Sacerdos dispensat fructũ Sacrificij ex opere operato, quatenus Christi personam sustinet: quod accidit in consecratione, seu substantiali oblatione: Ergo tunc necesse est eum habere Intentionem, siue actualem, siue virtualem (si nimirum ante habuerat, & hactenus non mutauit) pro aliquo offerendi. Ita Suar. & ConincK *ll. cc.*

13 Colligitur quartò: Sicut effectus Sacramentorum, ita & fructus Sacrificij non potest à Sacerdote alicui validè applicari sub conditione in futurum contingente, v.gr. *Volo, vel Sacrificij fructus proueniat illi, cui Socrates postea interrogatus voluerit;* Vel *qui proximè mihi stipem largitus fuerit.* Ita docent Suarez 3. *p. tom. 3. disp. 79. sect. 9.* ConincK *q.83. ar.1. dub.9. concl.10.* contra Petrum Nau. *l.2. c.2. n. 370.* Arrag. *2.2. q.85. art.3. dub. penult.* Io: Baptistam Corradi. *par.2. casuum conscient. q. 255.* quibus ex parte consentiunt Corduba *l.1. quæstionarij q.4. dub.6.* Vasquez. *disp. 234. c.5.* Probatur: Vel enim fructus Sacrificij, putà remissio pœnæ temporalis proueniret homini statim cùm Sacrificium pro ipso offertur, & antequam conditio impletur: sicuti Corduba sentit, vel postea proueniret, cùm euentus conditionis positus est, ita vt interim fructus Sacrificij maneat suspensus in Dei scientia, & acceptatione, sicuti Arrag. & Petrus Nau. *ll. cc.* sentiunt; Sed neutrum horum dici potest; Non enim posterius, quia alioquin Sacerdos fructum satisfactionis applicare posset sibi, vel alteri peccatori, vt ipsi proueniret, cùm à peccato iustificatus fuerit; item applicare posset infanti, aut alteri homini secundùm præsentem statum non indigenti, vt ipsi proueniret, posteaquam in peccata lapsus fuerit: quæ tamen absurda sunt, & contra communem Ecclesiæ sensum, ac praxim. Neque prius illud dici potest; Est enim communis doctrina apud Suarez, & ConincK *ll. cc.* Vasqu. *disp. 231. in fine.* Ad effectum non solùm Sacramentorum, sed etiam Sacrificij, requiri intentionem Ministri absolutam, & independentem ab euentu contingente in futurum, v.g. inualidè baptizatur homo sub conditione, si à Fide suscepta defecturus non est. Ratio peti debet ex institutione Christi, quam communis Doctorum sententia, & Ecclesiæ praxis declarat. Accedit, quòd si validè applicatur fructus Sacrificij ei personæ, quam postea re intellecta Prælatus v.g. meus determinauerit, sicuti arbitratur Corduba *l.c.* sequitur, quòd in libera potestate Prælati erit crastina die efficere, vt fructus Sacrificij hodie prouenerit Titio, vel non prouenerit Titio, sed alteri personæ; quod prorsus absurdum est.

Secus verò dicendum, si conditio præterito, aut præsente tempore impleta est: nam secundùm eam Sacramentorum, & Sacrificij effectus rectè, ac fructuosè alicui confertur: v.g. *Baptizo te, si homo es: si baptizatus non es. Absoluo te à peccatis, si capax es.* Item *Offero secundum eam intentionem, quam hodie in Sacrificio Prælatus meus habuit, aut quam ipse me habere cupit:* Vel *Offero pro illo, qui hodie plurimum pecuniæ in gazophylacium misit:* Prætetea, *offero Sacrificium pro ea persona, quæ præterito tempore ex tali Communitate, vel benefactorum numero mortua est.*

14 Verum hic oritur difficilis obiectio: Nam hinc sequi videtur, Sacrificium validè offerri posse pro eo homine, quẽ Deus scit, primum ex tali Communitate è viuis excessurum; vel pro eo homine viuo, aut defuncto, pro quo Deus scit proximè aliquem Sacrificium postulaturum. Nam Sacrificij fructus validè alicui applicatur sub conditione iam existente: Atqui conditio illa, *quem Deus nouit*, re ipsa existit: Ergo validè sub tali conditione offertur sacrificium. Hoc verò totum concedunt Corduba, & Vasq. *ll. cc.* Sed rectius negant Suarez, & ConincK. Primò: quia exinde sequeretur, satisfacere Sacerdotem, si hodie offerat pro eo, quem Deus scit, cras ipsi stipem largiturum: quod tamen ipsemet Corduba negat, & re vera est inconueniens: cùm sit, *contra vsum Ecclesiæ*, inquit Suar. *& magnos abusus parere possit, si introducatur*: licèt Petr. Nau. *n. 379.* id pro absurdo non habeat.

Secundò; quia alioquin validè etiam baptizari aliquis posset sub conditione, *si Deus scit v.g. patrem eius consensurum esse*, quod alienum est ab Ecclesiæ praxi. Ratio verò est: Nam cum scientia visionis diuinæ obiectiuè dependeat ab eiusmodi liberis, & contingentibus actionibus (nam ideò scit, Titium hoc, vel illud facturum, quia ipse liberè facturus est) sequitur inde, conditionem hanc, *si Deus scit hoc, vel illud liberè euenturum* virtualiter non minùs esse de futuro contingente, quàm ipsemet effectus liberè, & contingenter euenturus est.

Tertiò; Quia si sciu v.g. Titius, me hodie obtulisse Sacrificium pro eo, quem Deus scit mihi primum stipem crastino die daturum, tunc libera potestate eius erit efficere, vt hodie ipsi Sacrificii fructus obuenerit: Item, si sciat Titius, me decem sacrificia obtulisse pro ea persona, quam Deus scit primam ex tali Religione in sequente anno morituram esse, tunc in libera potestate eiusdem Titij erit, Kalendis Ianuarij, offerendo se martyrio, efficere, vt fructus Sacrificij ipsi prouenerit: hæc verò videntur esse absurda. Nam sicuti Deus, nec punit, nec præmio afficit hominem propter opera eius liberè postea futura; similiter nec fructum Sacramentorum, aut Sacrificij confert homini, cum respectu, & dependentia ad opus ab eo liberè postea futurum. Non quòd hoc ipsum contradictionem inuoluat, aut humanæ libertati causaliter, & antecedenter præiudicium aliquod afferat; nam pari modo Christus æterna Veritas prædixit, *Ille est*, (qui me tradet) *cui intinctum panem porrexero*; & tamen nihilominus in absoluta potestate Iudæ fuit, Christum non tradere, & consequenter efficere, vt Christus æterna Veritas illud de ipso prophetando non prædixerit: quamuis ex hypothesi factæ prædictionis, adeòque secundùm necessitatem consequentiæ, id non fuerit in eius potestate. Simile quiddam in proposito fieri posset, spectata absoluta Dei potentia: verùm secundùm ordinariam legem, quam nobis Ecclesiæ traditio testatur, non solet Deus, vt supra dixi, vel homines punire, aut præmio afficere, aut gratiam Sacramentorum, vel fructum Sacrificij eisdem conferre, secundùm præscientiam futurorum contingentium, ac liberorum effectuum, sed secundùm præsentem duntaxat hominum statum, ac conditionem, si quidem id magis congruere videtur diuinæ prouidentiæ, & suaui gubernationi, quæ omnimodè se creaturarum suarum naturis accommodat.

Corollarium. Sacerdos Societatis Iesu non satisfacit, qui per anticipationem Sacrificia Deo offert pro fundatoribus, quorum

nomina, tanquam defunctorum, postea promulgabuntur, si eorum mors accidit, posteaquam Sacrificia celebrata fuerunt: satisfaciet tamen, si mors contigit ante Sacrificia peracta, licèt sacrifica nti ignota fuerit. Volo dicere, quòd Sacerdos possit tria Sacrificia offerre Deo pro eo Collegij Societatis defuncto fundatore, qui proximè mortuus, & promulgandus est.

15 Quæret aliquis hoc loco: Virũ laudanda sit consuetudo illa, quã in Lotharingia vigere testatur Lucas Pinellus *l. 2. de Missa, c. 6. q. 3.* vt aliquis, tanquam mortuus iam sit, exequias pro se fieri, & officiũ funebre decantari, curet, cui ipse præsens assistat? Id licitum esse cõtendit ibi Pinellus, & Nau. *l. 3 cons. 6. de celebr. Miß ar.* dummodo orationes (v. g. quæ incipit, *Inclina*) significantes aliquẽ mortuũ, nõ applicentur viuo. Quin etiã id à sãctis viris ante aliquot sæcula factitatũ legimus, vt pro se, dũ viuerẽt, erecto etiã tumulo ante altare, *Requiẽ*, & officiũ funebre instituerẽt: Inter quos fuit Albertus magnus apud Ferd. Castillum in histor. generali S. Dominici *p. a. l. 3. c. 46. edit.* Veneta, italicè: & Henricus II. Comes de RotenecK Episc. Ratispon. 33. qui quatuordecim annos ante obitum suũ, qui accidit Anno Christi 1296. anniuersarium pro se legi curauit, teste Vviguleo Hundio in historiæ.

Verumtamẽ, saluo aliorũ iudicio, talẽ cõsuetudinẽ nullo modo introducendã esse arbitror, sed potiùs tollendã, si introducta est: tũ quia ritibus, & ordinationi Ecclesiæ Romanæ conformis nõ est: tũ quia non video, quã vtilitatem talis sacrificãdi modus habere possit. Nam ex Sacrificio duplex potissimum fructus prouenire solet; vnus est ex opere operato, & infallibilis, quatenus oblatio fit in Christi persona, & hic fructus statim prouenit ei, pro quo offertur, si capax est; nec potest in futurũ suspendi, sicuti suprà ex communi sententia dictum fuit, consequẽter eiusmodi Sacrificia non liberabunt hominem à Purgatorio, si cõtingat eũ post mortem reum esse; sed solùm conferunt ad remissionem pœnæ temporalis consequendam, dum viuus est: cuiusmodi fructum etiam per alia Sacrificia similiter consequi potest. Alter est fructus, qui per modum impetrationis prouenit, quatenus cum Sacrificio iuncta sunt Ecclesiæ suffragia, siue preces: & hæc quidem secundùm propriam tùm institutionem, tùm significationem, referuntur ad solos mortuos; vt non nisi impropriè, & imperitè, ne dicam superstitiosè, viuis applicari possint. Accedit quòd Sacerdos in his suffragijs, propria sua intentione, non possit mutare intentionem Ecclesiæ: intentio autem Ecclesiæ est, vt Missa, quæ dicitur *Requiem*, & officium funebre dicatur pro mortuis: nam ad eum finem collectæ, & preces factæ sunt: ergo inutiliter, & infructuosè, ne dicam superstitiosè, dicuntur pro viuis, quippè præter, aut contra Ecclesiæ intentionem.

16 Assertio V. Quatenus Sacerdos orat, & Sacrificiũ offert in persona Ecclesiæ, cuius ad Deũ legatum agit, nec licitè, nec validè illius intentionem mutare potest, vt vel aliquẽ excludat, quẽ Ecclesia in sua generali intentione includit, vel aliquẽ, puta excommunicatum, includat, quem Ecclesia exclusum esse vult. Intentio autem Ecclesiæ principalis, & directa est supplicandi Deo Patri, pro omnib. Christi fidelib. tanquam membris suis: si quidẽ Sacerdos ex proprio munere cõstitutus est intercessor ad Deũ pro populo suo, seu Ecclesia. Secundaria verò intentione per Sacerdotẽ supplicat, & offert Ecclesia pro Catechumenis credẽtibus, tanquã nouitijs, seu exspectantibus, atque membris suis, saltem desiderio, & proxima potentia, vt supra dictum. Deinde etiã pro infidelibus idq; non tantùm indirectè, quatenus eorum conuersio ad Ecclesiæ augmentum spectat; qui modus obsecrandi modò vsitatissimus est, sed etiam directè pro salute infidelium orare olim non erat alienum ab Ecclesiæ consuetudine; neque nunc esse videtur; quamuis expresse nominari non soleant, præterquã in officio Feriæ VI. hebdomadæ sãctæ, in quo publicè oratur pro hæreticis, & schismaticis, pro perfidis Iudæis, & pro Paganis; ad significãdũ, quòd Christus pro omnibus hominibus mortuus sit, & pro omnium peccatis, quoad sufficiẽtiam, satisfecerit.

17 Assertio VI. Quatenus Sacerdos vt priuata persona Sacrificiũ offert, & Deo supplicat (puta in Memento) sic potest fructũ tum impetrationis, tũ satisfactionis ex opere operantis, secundũ priuatam suam dispositionẽ prouenturũ, applicare cuicunq. homini capaci, quamuis excõmunicatus non toleratus sit, sicuti ex communi docet Sylu. *ver. excommunicatio* 1. n. 2. Nau. *c. 27. n. 36.* Suar. *disp. 78. s. a.* in fine ConincK *t. a. disp. 14. dub. 6.* Auila *p. a. c. 6. disp. 4. dub. 1. concl. 1.* quamuis dubitet Sotus in *4. d. 22. q. 1. a. 1.* Ratio est: Quia cũ talis oratio, & oblatio sit propria actio ipsius Sacerdotis, meritò eiusdẽ arbitrio permittitur, neque ab Ecclesia prohibetur, & fortasse prohiberi nõ potest, quominus ex motiuo Charitatis communicetur cuicunq; homini spiritualiũ bonorum, & salutis capaci, quemadmodum, & alij ad Sacrificium concurrentes, priuata deuotione illud offerre possunt pro quibuscunque volunt, tàm viuis, quàm defunctis, si capaces esse credantur.

18 Loquor autem de fructu prouenientε ex opere operantis. At verò fructus aliquis Sacrificij, quatenus offertur in persona Christi, ex opere operato ita prouenit Sacerdoti, vt alijs eum applicare nõ possit: quamobrem fructus *specialissimus* appellari solet. Idemque dici potest de alijs concurrentibus, offerentibus cũ Sacerdote. Nam hæc est conditio effectus ex opere operato, vt sit veluti beneficium personale, proueniens illi tantum, cui datum est. Est autem valde credibile, & communiter receptum, Christum instituisse sacrificium, ita, vt aliquis eius fructus certò, & ex opere operato proueniat sacrificanti, & probabiliter etiam alijs offerentibus. Videri potest Suarez *disp. 79. s. 9. in fine.*

CAP. III.

DE OBLIGATIONE SACRIFICANTI.

SVMMARIVM.

1 *Sacerdos, etsi animarum curam non habeat, mortaliter peccare videtur, nisi aliquoties in anno sacrificet.*

2 *Sacerdos curatus frequenter obligatus est ad sacrificandum, vel alium Sacerdotem substituendum.*

3 *Parochus ex iustitia non videtur esse obligatus ad Sacrificium offerendum pro Parochianis suis.*

4 *Si Parochianus offerat stipem pro Sacrificio eius diei, quo scit Parochum sacrificare obligatum esse alia intentione, contentus esse censetur applicatione secundaria.*

5 *In Ecclesijs Cathedralibus, Collegiatis, & Conuentualibus quotidie Sacrificium celebrari debet.*

6 *Numerum Missarum, vel anniuersariorum minuere ob casum necessitatis, ad Episcopum, vel Ordinis Prælatum pertinet.*

7 *Capellanus ex iustitia obligatur ad eum Missarum numerum, quem literæ fundationis requirunt.*

8 *Refert, vtrùm obligatio Sacrificij quotidiani loco, an personæ à fundatore imposita fuerit.*

9 *Si iustum impedimentum, v. g. infirmitas breui tempore duratura sit, non videtur obligatus Capellanus, vt alium sacrificantem substituat.*

10 *Consultum est Sacerdotibus, vt quotidie sacrificet.*

1 ASsertio I. Probabilius est, simplicem Sacerdotem mortaliter peccaturum, nisi aliquoties in anno, putà ter, vel quater, in festis, præsertim solemnioribus, Sacrificium celebret. Ita S. Tho. *q. 82. a. 10.* Rich. in *4. dist. 13. a. 2. q. 3.* Palud. *ib. q. 2. a. 1.* Nau. *c. 25. n. 88.* Sotus *in 4. d. 13. q. 1. ar. 10.* Sylu. *ver. Missa, 1. qu. 7.* Viuald. *de Euchar. c. de Sacerdote. nu. 1.* Gregor. de Valentia *l. 4. disp. 6. q. 10. p. 3.* Henriqu. *l. 9. c. 23.* Azor. *t. 1. l. 10. c. 24. qu. 1.* Suar. *disp. 80 sect. 1.* Ægidius ConincK *q. 83. a. 2 dub. 1.* Llamas *part. 3. Methodi c. 5. §. 14.* Probatur primò, ex verbis Christi Luc. 22. *Hoc facite in meam commemorationem*: quibus verbis ait Trid. Synodus *s. 22. c. 1.* Christum Apostolis *eorumque in sacerdotio successoribus, vt offerrent, præcepisse.* Secundò ratione, Quia hoc est discrimen inter Sacramenta, & Sacrificium; quòd Sacramẽta referantur ad fidelium vsum; quare ad aliorum administrationem ij solùm obligantur, qui fideliũ curã gerunt, Sacrificiũ verò pertinet ad offerendũ Deo, ad quòd quilibet Sacerdos obligatur ratione ordinationis suæ; quippè in qua non tantum potestatẽ, sed etiam officium, seu munus sacrificandi suscepit, conuenienter Apostol. ad Heb. 5. *Omnis namque Pontifex ex hominibus assumptus, pro hominibus constituitur in ijs, quæ sunt ad Deum, vt offerat dona, & sacrificia.* Quare 2. Mach. 2. deploratur tanta tẽporis eius infelicitas, ita vt *Sacerdotes iã nõ circa altaris officia dediti essent; sed contempto templo & sacrificijs neglectis, festinarent participes fieri palestræ.* Ita Respondet S. Th. in *4. dist. 13 q. 1. ar. 2. q. 2. ad 2.*

Dixi autem, esse hanc assertionem probabiliorem; quia contraria est grauium etiam Auctorum, vt S. Bonau. *in 4. dist. 13. p. 2. art. 2. q. 1.* Alensis *in 3. q. 51. mem. 2.* Victoriæ *de Euchar. n. 93.* simplicem Sacerdotem, cessante scandalo, & contemptu, non obligari sub culpa mortali ad sacrificandum; dummodò sacram Cõmunionẽ cũ laicis in Paschate sumat, quia nullius præcepti diuini, aut humani obligatio satis ostendi possit: & sanctos quosdam viros ob humilitatẽ à sacrificãdo abstinuisse legamus. Verũ obligationẽ præcepti diuini ex ipsa institutione Sacrificij, & muneris Sacerdotalis, supra ostẽdi: cui etiã cõsentire videtur Innoc. III. *in c. dolenter de celebrat. Missar.* qui inter abusus etiam istud numerat, quod reperiantur, *qui Missarum solemnia vix celebrant quater in anno.* Et Trid. Conc. *sess. 23. c. 14. de reform. Curet Episcopus, vt Sacerdotes saltem diebus Dominicis, & festis solemnibus celebrent Missas.* Ad alterum respondet S. Th. ex D. Ambrosio in oratione quadam: *Graue est quod ad mensam tuam mundo corde, & manibus innocentibus non veniamus; sed grauius est, si dum peccata metuimus, etiam Sacrificium non reddamus.*

2 Assertio II. Sacerdos curatus per se, vel per alium omnibus illis diebus celebrare obligatus est, quibus plebs ipsi subdita ex præcepto Ecclesiæ Missam audire debet. Quæ est communis senten-

sententia Soti dist.13.q.2.art.2. Azor.cit.c.24.qu.2. Suarez disp. 86.sect.1. Tol.l.2.c.3. Coninck cit.dub.1.concl.1. Nam ideò Parochi, & Pastores animarum à fidelibus decimas, aliasque oblationes accipiunt, quia ipsis dispensare debent ea, quæ ad salutem necessaria sunt.

Adde I. Si populus copiosus sit, vt simul ad Missam diebus festis audiendam concurrere non possint, plures Missas Cooperatorum, vel aliorum beneficiatorum auxilio legandas esse: idque ad Episcopum, habita ratione redditumm, ordinare pertinebit; quod de re videri potest Leo I. in epist.71.c.2. ad Dioscorum Alexandrinum Patriarcham.

Adde II. Decens esse, vt Parochi, qui vberiores redditus habent, sæpius etiam in hebdomada sacrificent: imò Sotus l.c.q.2. Alij verò huius obligationis non meminerunt. Quare existimo, circa hanc rem in primis Ecclesiæ cuiusque consuetudinem spectandam esse: deinde ad munus Episcopi pertinet prouidere, vt in ciuitatibus, & oppidis, quib. populus frequentior est, vno, aut pluribus locis, pro maiore, vel minori multitudine hominum, qui accedere possint, quotidianum Sacrificium celebretur; atque ob eam causam, si Ecclesiæ Collegiatæ, vel aliæ fundationes desint, interdum Parocho talem obligationem imponere; habita tamen in primis ratione decimarum, aliorumve reddituum eius, ne plus æquo grauetur. Quæ doctrina confirmatur ea traditione Patrum, quotidiani sacrificij mentionem facientium, quia quotidie in Ecclesijs offerri solet, vti videre licet apud S.Chrysost. homil.7. ad Hebr. & hom.61. ad popul. Antioch. S.August. l.10. de ciu.c.20. & ep.23. ad Bonif. Patres Côcil. Tol.1.c.55.

3 Adde III. Licèt Sotus in cit.art.2. & l.9. de iust.q.3.ar.1. arbitretur, Parochum obligatum esse non tâtùm sacrificium Missæ celebrare, vt subditi interesse possint, sed etiam pro eisdem offerre, alij tamen, vt Nau.cit.nu.136. Suarez disp.85.sect.1. negant, talem obligationem Parocho ratione muneris sui incumbere; nisi forte specialis consuetudo, vel lex diœcesalis ita requirat. Ratio est; quia beneficia curata propriè instituta sunt ad pascendum populum verbo, & sacramentorum ministratione, non item ad sacrificandum pro illo: quandoquidem id per se non pertinet ad directionem, aut spiritualem pastum ouium commissarum. Interim tamen lex charitatis, & æquitatis ratio suadet, vt pastores ordinarij, videlicet Papa, Episcopi, Ordinum Prælati, Parochi, pro suis subditis Deo, iutra, & extra Sacrificiũ, frequenter supplicent: aliquando etiam pro eisdem offerant.

4 Adde IV. Si ijs diebus, quibus Parochus ratione consuetudinis, vel fundationis obligatus est sacrificare pro populo, vel pro defunctis, Parochianus aliquis Sacrificium pro se offerri postulet, refert, vtrum talis obligatio Parochi in eo loco nota sit: nunc Parochianus stipem offerens pro Missa legenda, censetur iuri suo renuntiare, atque contentus esse secundaria intentione & fructus applicatione; ne alioquin ad alienam parochiam recedere cogatur, sicuti docet Henriquez l.9.c.22.nu.6. Suarez disp. 85.sect.3. post Sotum l.9. de iust.q.3.art.1. Quod maximè locum haber, si Parochus tenues redditus habeat: nam alioquin, si redituum vbertas permittat; Cooperator aduocandus erit, vt piæ fidelium petitioni plenè satisfieri possit. Sin autem fideles stipem offerentes (seu Parochiani sint, seu extranei) obligationem Parochi ignorare existimentur, tunc ipsis significari debet; nam alioquin meritò inuiti esse, & de iniuria, ac spirituali damno conqueri possent, sicuti Suarez l.c. annotauit.

5 Assertio III. Episcopis, ac Prælatis Ecclesiarum Cathedralium, Collegiatarum, & conuentualium, obligatio incumbit, vt in talibus Ecclesijs quotidie saltem vnam Missam celebrari curent. Ita docet Sotus cit.dist.13.q.2.a.2. Rodriquez t.1.qq.regul. q.5.a.14. Suarez disp.80.sect.2. assert.2. Ægid. Coninck qu.83. dub.1. & colligitur ex c. cum creatura de celebrat. Missar. Ea[illegible]unt tamen Sotus, & Suarez ll.cc. Nisi valdè exiguus sit conuentus, aut numerus Sacerdotum; tum semel, aut iterum in hebdomade intermittere, vel nullum, vel saltem non mortale peccatum fore. Imò Victoria n.94. absolutè negat mortaliter peccari, si aliquo die Missa in tali Ecclesia intermittatur: sed alij à tali non excusant, si sine causa omittatur, quibus, & consuetudo, ac fidelium persuasio adstipulari videtur.

Addunt verò Canonistæ in cit.c. cum creatura, vbi Abb. §. Item. Non vnam tantùm, sed etiam alteram pro defunctis in his Ecclesijs Missam legendam esse. Quod tamen neque in illo cap. nec alio iure expressum est: ideoque cuiusque Ecclesiæ, tum consuetudo, tùm literæ fundationis inspiciendæ sunt, vt intelligatur, quòd Missarum obligatio incûbat: quòd si verò in aliqua Ecclesia magnus sit Missarum, vel anniuersariorum numerus, ex defunctorum fundationibus celebrandus, quibus vel ob paucitatem Sacerdotum, vel ob prouẽtuum tenuitatem, satisfieri commodius non possit, concessit Trid. Concil. sess.25. de reform. facultatem Episcopis, vt in Synodo diœcesana, neque Abbatibus, & Ordinum Generalibus, vt in suis Capitulis, re diligenter perspecta, moderationem aliquam adhibeant, siue ad minorem numerum Missas redigant, sicuti in conscientia sua expedire iudicauerint: ita tamẽ, vt eorum omnium defunctorum, qui pro suarum animarum salute aliquid reliquerunt, commemoratio fiat, idest, collecta aliqua interponatur. Quæ quidem constitutio Tridentina, quòd ad Episcopos attinet, nouam illis facultatem non tribuit, quia eam iure communi etiam ante obtinuerunt: cũ sit casus necessitatis, (præsertim in regionibus ab vrbe remotis) sicuti docent Nau.c.25.n.138. Henriq.cit.c.22.nu.6. Rodriq.cit. q.43.a.13. Qui rectè, notant, posse Episcopos, etiam extra Synodum, interdum eiusmodi necessitatibus succurrere: sicuti & iure antiquo poterant: quemadmodum etiam numerum Missarum, in capellanijs collatiuis, ob iustam causam, videlicet stipẽdij tenuitatem, ad minorem numerum redigere consueuerunt, sicuti ex communi docet Henriq. ibid. Azor l.6.c.24.q.7.

6 Assertio IV. Capellanus ea iustitia, sub mortali culpa, obligatus est ad eum Missarum numerum, quem literæ fundationis requirunt. Ita omnes. Cæterum, si fundatio quotidianum Sacrificium exigat, tunc ea verbis, quibus fundator vsus fuit, coniectura capi debet, loco ne, an personæ, obligationem imponere voluerit. Nam in primo casu fundatio hanc interpretationem recipit, vt ipsemet Capellanus omnibus diebus celebrare teneatur, quatenus potest, salua honestate, ac deuotione, argum. cap. significatum, de præbendis, & docet Abb. ibid. Sylu. ver. Missa, 1. q.7. Nau.c.25.n.135. Azor. cit.c.24.q.7. Tolet.l.2.c.3. Rodriq.l.c. art.10. in fin. Quare in Quibusdam Ecclesijs consuetudo est, ijs Capellanis quibus quotidiani sacrificij obligatio incumbit, vnũ vacationis diem in hebdomade largiri: eo quòd, ob humanam fragilitatem, Sacerdotes, præsertim seculares, omnibus omnino diebus ad sacrificandum dispositi non sint.

7 Sed dubium est: Si Capellanus, seu quotidie, seu ter, quater in hebdomade celebrare obligatus, infirmitate, aut simili non voluntaria causa impediatur, vtrum per alium officio satisfacere, vel Missas neglectas postea compẽsare debeat. Arbitror, in primis spectandam esse cuiusque Ecclesiæ constitutionem, vel consuetudinem; nam explicare modum, ac rationẽ satisfaciẽdi fundatorum voluntati ad Prælatum Ecclesiæ pertinet, sicuti l.c. notauit Abb. Deinde placet mihi respõsio Petri Nau.l.2. de restit. c.3.n.210. Si infirmitas, aliudve impedimentum breui tempore duret, v.g. vna, vel altera hebdomade, aut vno mense, præsumẽdum non est, Fundatorem, & Ecclesiam obligare velle ad compensandum. Nam etiam herus, tametsi detrahere possit de mercede famuli, propter eius ægritudinem, sicuti colligitur ex leg. si vno, §. item cum. ff. locati, & docet Angelus, Sylu. & Armilla ver. familia, Couarr. 3. resolut.c.13.n.8. Diez l.1. qq. practicatum, q.8. §.2. si tamen pius, & benignus sit, nõ facilè detrahere solet, quãdo ægritudo breui tempore durauit. Sin autẽ ægritudo, aliudve Capellani impedimẽtum diutius duret, tum Vicarius statuẽdus est; ne longo tempore Ecclesia, & Fundator spirituali fructu priuentur: Quod limita: Nisi stipendium tenue sit, & alendo Capellano infimo necessarium: siquidem etiam dominus famulo ægrotãti necessaria alimẽta præstare debet, vti DD. citati docẽt.

8 Assertio V. Consultũ, & valde decẽs est Sacerdoti (per se loquẽdo) vt quotidie sacrificet. Est cõmunis assertio, quæ satis ostẽditur auctoritate, & praxi Ecclesiæ. Nã Sanct. Andreas vti testãtur Presbyteri Achaiæ, gloriatus est, quòd omni die sacrificaret, immaculatũ magnũ in altari crucis offerens: eandemq; quotidie sacrificãdi consuetudinẽ probãt Africani Patres l.1. Ep.2. S.Cypr. S.Ambros. orat. in funere fratris. Hippolytus, orat. de consummat. mundi. S.Hier. l.1. aduersus Iouinian. Siricius Papa in ep. ad Himeriũ, c.7. Innoc. I. in Ep. ad Exuperiũ, S.Chrisost. hom.17. in epist. ad Hebræos, Gregor. l. hom.73. in Euang. & l.4. Dialog.c.56. scribẽs de Cassio Episcopo quotidie sacrificãte: Beda allegatus à Gabriel lect.87. in can. Sacerdos, non legitimè impeditus, celebrare omittẽs, quantũ in eo est, priuat SS. Trinitatẽ laude, & gloria, Angelos lætitia, peccatores venia, iustos subsidio & gratia, in purgatorio existẽtes venia, Ecclesiã speciali Christi beneficio, & seipsũ medicina, ac remedio. Etenim Sacrificiũ nouæ legis suaptè institutione non arctatum loco, ac tẽpore, sicuti Iudaicũ, sed iuge, & continuum esse debet, vt omni die, ac loco offeratur, sicuti prædixit Daniel Propheta c.13. & Malach c.1. quã Malach. Prophetiã explicãt Tert. l.4. côtra Marcionẽ. Iustinus Martyr. Dial. cũ Tryphone. Chrys. in Ps.95. & orat.2. aduersus Iudæos. August. l.18. de ciu. c.35. Adde, quòd ipsemet etiã Sacerdos in ordinatione sua gratiã accipiat, atque suo tẽpore speciale Dei auxiliũ paratũ habeat ad dignè celebrãdũ. Vide Gersonẽ p.2. operũ, tr. de præpar. ad Missam. Gabr. l.c. Suar. d.80.s.2. Azor. t.1. l.10.c.24.q.10. Palud. in 4. d.12.q.1.a.4. qui benè monent, per accidens interdum, si Sacerdos non bene dispositum se sentiat, melius esse, ob Sacramenti reuerentiam, à sacrificando abstinere.

CAP. IV.

DE TEMPORE QVO SACRIFICARE licet, vel non licet.

SVMMARIVM.

1 *Communi iure licitum non est sacrificare ante auroram: neque post meridiem.*
1 *In die Natalis Domini, non tantùm vnam, sed etiam alteram, & tertiam Missam, ante auroram celebrare licet, secundum quorundam probabilem sententiam.*
3 *Episcopus ob causam dispensare potest, vt ante auroram, vel post meridiem sacrificare liceat.*
4 *Ob causam necessitatis licitum est post meridiem sacrificare.*
5 *Non est peccatum mortale celebrare Missā ante dictas preces matutinas; sin causa nulla celebrandi subsit, nullum peccatū est.*
6 *Eodem die non est licitum bis celebrare; exceptis quibusdam casibus. Mysterium est, quod in die Natalis Domini tres Missas dicere liceat.*
7 *Feria Sexta hebdomadæ sanctæ sacrificiū Missæ nō celebratur.*
8 *In Sabbatho Sancto plerique Sacerdotes abstinent à celebratione priuata.*
9 *Feria V. hebdomadæ sanctæ licitū est Sacerdotibus celebrare.*

ASsertio I. Toto tempore, quod est ab initio auroræ vsque ad meridiem, licitum est Missas priuatas celebrare. Est communis doctrina, & praxis Ecclesiæ. Solemne autem, & publicum diei officium cantandum est eo tempore, quo cuiusque Ecclesiæ consuetudo præscribit: quod fermè vbique esse solet tertia diei hora, iuxta *c. non liceat d. 54. c. nocte, c. & hoc d. 1. de consecrat.*

1 Assertio II. Communi iure non est licitum sacrificare ante aurorā. S. Th. *q.* 83. *art.* 2. & DD. omnes. Cuius rei mysticā rationem affert Paludan. *dist.* 13. *q.* 2. *art.* 2. Suar. *disp.* 80. *f.* 4. Tum quia Christus, qui in sacrificio offertur, est candor lucis æternæ: tum quia Sacrificium hoc propriū est legis gratiæ, in qua Fides, & alia Dei dona supernaturalia clariùs fulgent. Moralis verò ratio est; quia nocturnū tempus non ita opportunū est, vt populus cū tanta reuerētia, ac dispositione interesse possit, sicut tēpore diurno.

2 Circa hanc assertionem aliqua aduertenda sunt: I. Excipienda est festiuitas Natalis Domini: in qua nocte sacrificare concessum est, *cit. cap. nocte.* Imò Suarez *cit. sect.* 4. Coninch. *qu.* 83. *artic.* 2. *dub.* 4. existimant, non vnam tantùm, sed etiam alteram, & tertiam Missam, ante auroram priuatim legi posse: licet contrarium sentiat Nauar. *cap.* 25. *n.* 87. secutus Angelum *verb. Missa*, §. 40. Syluest. *eodem ver.* 1. *q.* 4. & 7.

II. Probabilis, & in praxi tuta est sententia Suarez *cit. f.* 4. Henriquez *lib.* 9. *cap.* 24. *n.* 5. Rodriq. *tom.* 1. *reg. qq. citata q.* 43. *art.* 1. Satis fore ad culpam euitandam, si Missa priuata ad initium auroræ finiatur, vt proinde duabus circiter horis ante Solis ortum Missam inchoare, illicitum non sit; propterea quod tempus sacrificandi non possit omnino mathematicè definiri, vt notauit Palud. *d.* 13. *q.* 2. *a.* 2. Victoria *n.* 96. *de Euchar.*

3 III. Episcopus in causa particulari dispensare potest, vt ante auroram sacrificare liceat; multoq; magis ipsemet tali facultate vti, ob causam, v. g. itineris instituendi, sicuti ex communi docet Coninc. *dub.* 4. Quòd si Episcopus absens sit, etiā sine eius licentia, ante aurorā sacrificare licebit Sacerdoti, vt morituro S. Eucharistiā dare possit, sicuti docet S. Ant. *p.* 3. *tit.* 13. *c.* 6. §. 4. Nau. *c.* 25. *n.* 85. Victor. *ci. n.* 92. quia addit, etiā nocte media in tali necessitatis casu sacrificare licitū esse: quod verū videtur per se loquendo, cessāte scandalo: licet cōtrariū senserit Henriq. *cit. n.* 5.

Id verò minus placet, quod idem Henriquez facultatem ante auroram celebrandi Sacerdoti concedit ob aliam honestam causam, v. g. vt commodè iter suum perficiat; est enim id contra canonem, & consuetudinem Ecclesiæ vniuersalis, cui cōformari plurimum interest: Excipe cum Soto *in* 4. *d.* 13. *q.* 2. *ar.* 2. Nisi modica sit anticipatio, cuius in materia morali ratio non habetur: vel nisi causa publica sit, v. g. quia populus peregrinationem instituturus est.

IV. Priuilegium Regularibus concessum, quod cum licentia suorum Prælatorum Missas celebrare possint hora ante aurorā, & hora post meridiem, vt videre est apud Rodriq. *cit. q.* 43. *ar.* 1. *& in compendio priuilegior. Societatis Iesu ver. Missa*, §. *ita intelligi debet*, vt dictis Regularibus celebrare concessum sit vna hora ante, aut hora post tempus illud, quo alijs communi iure sacrificare licet. Nam verba priuilegij ita accipi debent, vt aliquid vltra cōmune ius operentur: Ex quo colligit Suarez *cit. f.* 4. Rodriq. *loc. cit.* virtute huius priuilegij Regulares, cum licentia suorum Prælatorum, tribus horis ante Solis ascensum Missam inchoare posse; siquidem etiam sine priuilegio licitum est duabus horis ante Solis ortum sacrificare, vt supradictum. Ego vero puto, hanc extēsionem esse nimiam, præsertim tempore æstiuo in septētrionalibus partibus; cum cōstet, Papā interdum priuilegia concedere Missā inchoādi duabus horis ante solis ortum: quod signum est, id communi iure per se licitum non esse: sed solum ob probabilem quorundam Doctorum extensionem: quæ tamen non ita locum habet in priuilegio, quippè quod strictæ potius interpretationis esse debet, quatenus à communi exorbitat.

V. Consuetudo, quæ in quibusdam Galliæ partibus; item in Belgio, & superiore Germania viget, vt in ciuitatibus hyemis tēpore, tribus, vel quatuor horis ante Solis ortum Missa inchoetur, reprehēdi nō debet: quia iusta ratione introducta est, vt his regionibus septentrionalibus, quibus in hyeme sol serò oritur, operarij, & famuli prius Missæ sacrificium audire possint, quā ad opus se accingāt. Ita docet Nau. *c.* 25. *n.* 85. Ægid. *q.* 83. *a.* 2. *dub.* 4.

Assertio III. Iure cōmuni licitum non est sacrificare post meridiem. Quæ est communis doctrina, fundata in consuetudine Ecclesiæ, & approbata in regula Missalis, & à Pio V. constitut. II. quæ incipit, *Sanctissimus*. Sunt verò aliqua aduertenda. I. Satis est ad euitandam culpam, si Missa inchoetur, ante meridiem, vel etiam in meridie, quamuis postea finiatur, sicuti docet Suarez *cit. f.* 4. Rodriquez, *cit. q.* 43. *art.* 2. ConincK *cit. dub.* 4.

II. Episcopus ob iustam causam dispensare potest in casu particulari, vt post meridiem sacrificetur, sicuti suprà de anticipatione dictum: est enim eadem ratio.

4 III. Ob eandem necessitatis causam, potest Missa inchoari etiam post meridiem, non petita Episcopi licentia: v. g. ne infirmus sine Viatico decedat, propter Principis funus, propter publicam concionē, festo die vsq; ad meridiem, vel amplius productā: licebit postea Missam priuatam inchoare, præsertim si pars aliqua populi nullam audiuit, secūdùm monitum Leonis Papæ, *epist.* 81. ad Episcopū Alexandrinū *c.* 2. Item si sacerdos festo die, ratione itineris, impeditus fuerit, licebit Missæ initium facere vna hora post meridiē, sicuti docet Henriq. *c.* 24. *n.* 6. Miranda in man. Prælat. *t.* 1. *q.* 40. *ar.* 11. Suarez *disp.* 80. *f.* 4. & post ipsum Rodriq. *citat. a.* 2. aiuntque id consuetudine obseruari. Quinimò ex quacunque iusta occasione poterit Missa paulò post meridiem, puta vno, vel altero quadrāte, inchoari, quia res huiusmodi morales, moraliter, & non mathematicè accipi debent, vti supra de anticipatione dictum est; idemque notant Palud. & Sotus *ll. cc.*

Vlteriùs autem Nau. *cit. n.* 85. Viuald. *in candeb. de Euchar. cap. de præparat. n.* 50. Llamas *p.* 3. *meth. c.* 5. §. 1. arbitrantur illicitum non esse cōmuni iure aliquot horis post meridiem celebrare, si scandalum cesset; propterea quod olim id licitum fuerit: quia eadem hora, videlicet nona, Christus in cruce Sacrificium cruentum Deo obtulit. Et S. Tho. *q.* 3. *a.* 2. *art.* *Quia Dominica passio celebrata est à tertia hora vsq; ad nonam, ideo regulariter in illa parte diei solemniter hoc Sacramentum in Ecclesia celebratur.* Quod autem tempus sacrificandi postea anticipatum fuerit, id accidit ob hominum fragilitatem, non valētium tamdiù ieiunium perferre: quamobrem ait Nau. se, cum iter faceret, frequenter solitum esse, præsertim festis diebus, postquam ad locum intentum deuenit, post meridiem celebrare. Veruntamen sententia hæc communiter reprobatur, vti videre est apud Azor. *cit. to.* 1. *c.* 25. *qu.* 2. Suarez *cit. f.* 5. Marcellinum *de horis canon. cap.* 41. Quia omnium Ecclesiarum consuetudo repugnat: propterea quod tempus antemeridianum nunc magis ad sacrificandū opportunum sit; cū postea populus ad cibū capiendū se conferre soleat: quamobrem etiam Triden. Synodus *sess.* 22. in decreto de obseruandis ritibus sacrificij Missæ præcepit, *ne Sacerdotes alijs, quā debitis* (idest in Ecclesia communiter consuetis) *horis celebrent.* Olim verò, cum populus in diebus ieiuniorum ante horam nonam, seu tertiam post meridiem cibum non caperet, etiam Missa ijs diebus seriùs celebrabatur, vti colligitur *ex cap. solent dist.* 1. *de consecrat. & c. ordinationes, d.* 75. idque voluit S. Th. *cit. ar.* 2. Et nihil obstare arbitror, quin etiam hodie in diebus v. g. Ordinationum solemne officium Missæ post meridiem cantetur, vti docet Palud. *in* 4. *dist.* 13. *ar.* 2. Sotus ibi, & Richard. *a.* 2. *q.* 4. S. Ant. *p.* 3. *tit.* 13. *c.* 6. §. 5.

5 Assertio IV. Non est peccatum mortale sacrificare ante dictas preces matutinas. Hæc est probabilior, & apud recentiores magis recepta sententia. Sot. *dist.* 13. *quæst.* 2. *ar.* 2. *& lib.* 10. *de iust. q.* 5. *ar.* 4. Lud. Mirandæ *tom.* 1. manualis Prælat. *q.* 40. *ar.* 12. Vasquez *tract. de beneficijs, cap.* 4. *n.* 65. Sà *verb. Missa* numero 32. Carbonis *lib.* 9. *de legibus, disput.* 5. Valentiæ *tom.* 3. *disputat.* 6. *quæst.* 2. *p.* 5. Suarez *disput.* 82. *sect.* 1. *assert.* 1. Conicn. *citat. dub.* 3. Scortiæ *libr.* 2. *capit.* 6. Lessij *lib.* 2. *cap.* 37. *dub.* 12. Rodriquez *loc. cit. art.* 3. contra Palud. *citat. distinct.* 13. *q.* 2. *a.* 2. Nauar. *c.* 25. Man. *num.* 83. *& de orat. cap.* 3. Azor. *tom.* 1. *lib.* 10. *cap.* 28. *quæst.* 17. Angelum *ver. Missa*, §. 24. Armillam *ver. hora, num.* 18. Francol. *cap.* 42. Viuald. *in candel. de sacrament. Eucharistiæ cap. de præparat. ad Euch. tr. n.* 10. & alios apud Sylu. *ver. Missa* 1. *q.* 6. *dicto* 4. Henriquez *lib.* 9. *ca.* 24. *n.* 7. Etsi enim oporteat Matutinum

cum Laudibus (sicuti & in regula Missalis præscribitur) ante Missam recitare: tum, cuiusdam præparationis causa; tum, quia Matutinum ad noctem pertinet, Missa ad diem; tamen id ad ritum, seu ordinem tantùm accidentalem, atque Missæ valdè extrinsecum spectat, vt grauem obligationem continere non possit, per se loquendo. Confirmatur: Nam, qui horas canonicas præposterè, absque iusta causa recitat, v.g. Tertiā ante Primam, non plus, quàm venialiter, peccat; cum tamen maior sit ratio ordinis inter horas, quàm horarum cum Missa.

His quædam addenda sunt. I. Sine vllo peccato sacrificari potest, nondum dicto Matutino, ob causā necessitatis; v.g. ob Principis aduētum, ob funus delatum, si tali casu non adsit Sacerdos, qui matutinum dixerit. Rectè etiam monent Suarez *tom. 2. de Relig. lib. 4. de horis, c. 24.* Azor. *cit. ca. 28. q. 29.* minorem causam sufficere, vt Laudes Sacrificio postponātur, quàm vt ad Matutinū.

II. Qui iusta de causa, v.g. infirmitatis, vel occupationis, excusatus est à recitandis horis: nihilominus sacrificare potest, sicuti ex communi docent Sotus, Sà, Suarez, Azor.

III. Nullum omnino peccatum est, sacrificare ante dictam Primam, sicuti communiter docent Doctores, contra quosdam apud Angelum, & Sylu. *locis citat.* Nauar. *cap. de orat. n. 70.*

IV. Sermo hoc loco tantùm est de Missis priuatis. At verò in solemni officio seruanda est Ecclesiæ consuetudo, vt non cantentur ante Matutinum Laudes, & Primam publicè decantata. Qua de re Angelus, & Vasquez *ll. cc.* Suarez *cit. s. 1. in fine.*

6 Assertio V. Eodem die non est licitum bis sacrificare; excepto Natali Domini, etsi casus necessitatis postulet. Est doctrina S. Th. *q. 82. art. 1.* & cōmunis sumpta ex *c. sufficit, distinct. 1. de consecrat. Sufficit Sacerdoti vnam Missam in die vna celebrare; quia Christus semel passus est, & totum mundum redemit, & valde felix est, qui vnam dignè celebrare potest. Et ex cap. se referente, cap. consuluisti de celebrat. Missarum. Excepto die Natiuitatis Dominicæ, nisi necessitatis causa suadeat, sufficit Sacerdoti semel in die vnam Missam solummodo celebrare.* In ipsa porrò Natiuitatis die, tres Missas legendi antiquissimam consuetudinem esse colligitur ex Gregor. I. *hom. 8. in Euang.* Beda *in serm. de Natiuit.* idq; vel ad significandam triplicem Christi natiuitatem: æternam ex Patre cœlesti, temporalem ex Maria Virgine, & spiritualem in hominum cordibus, vt putat S. *Tho. cit. art. 1. ad 2.* Vel ad significandos tres hominum status ante legem Moysis, sub lege Moysis, & post legem, qui est status gratiæ, vti vult Beda *cit. loco.* Verumtamen nullum præceptum extat eo die tres Missas dicendi vel audiendi: sed sufficit, spectata obligatione iuris communis, si vna ex illis tribus legatur, vel audiatur, sicuti ex communi docet Nauar. *c. 21. n. 2. & lib. 3. cons. 1. de celebr. Miss. edit. 2.*

Casus verò necessitatis, in quibus licitum sit Sacerdoti iterum sacrificare, si ieiunus sit, plures à Doctoribus asseruntur, sicuti videre est apud Gloss. *in cit. cap. consuluisti.* Palud. in 4. *d. 12. qu. 1. art. 4.* Durand. *in rationali. lib. 4. c. 1. n. 25.* Ant. *p. 3. tit. 13. c. 6. §. 5.* Sylu. *ver. Missa. 1. q. 7.* Nauar. *c. 25. n. 77.* Victor. *n. 65.* Henriq. *lib. 9. c. 30. nu. 7.* Suarez *disp. 80. s. 3.* ConincK *cit. art. 2. dub. 3.* Scortiam *lib. 2. c. 16.* Primus ne moriturus sine Viatico decedat: quia non adest hostia consecrata. In quo tamen casu, si Sacerdos in Missa post consecrationem, vel saltem post oblationem, moneatur de cōmunicando infirmo, particulam suæ hostiæ in hunc vsum seruare potest: sin moneatur statim post sumptam hostiā, abstineat ablutione, & nouā Missam inchoet sicuti in die Natiuitatis fieri solet: nunquam autem (sicuti aliqui simplices, & indocti existimant) in solo pane iterum consecrare licitum est, pro infirmo. Secūdus, Ne populus die festo Missā priuetur: puta, quia Parochus, Cooperatore carens, duabus parochijs præest; vel in dedicationis die Ecclesia magnū populi concursū non capit.

Tertius. Ob nuptiarū benedictionem. Quartus. Ob mortui sepulturam, cui Missæ officium adiungi postulatur. Quintus, Ob peregrinationem, vel processionis inexspectatum aduentum præsertim die festo. Sextus, Ob Episcopi, vel Principis viri aduentum, etiam die festo. Septimus; Si eodem die duę Missæ concurrant, vna de die, aut festo, altera verò de vigilia, vel rogationibus aut defunctis, & non adsit, nisi vnus Sacerdos.

Circa hos verò casus aduertendum est: primum ab omnibus admitti. De secundo item vix dubium esse potest; si eo tempore loco, &c. res versetur, vt plures Sacerdotes haberi non possint. Qua ratione Nauar *lib. 4. conc. 1. de celebrat. Missarum, edit. 2.* Azor. *cit. lib. 10. c. 24. q. 6. §. Quæres,* & plures alij existimant, in Anglia, vbi pauci Sacerdotes sunt, posse aliquem sæpius in die sacrificare ad satisfaciendum populo Catholico: Idque non tantùm in diebus festis, sed interdum etiam in profestis locum habere potest, secundùm opinionem Suarez *loc. cit.* considerata tamen consuetudine cuiusque diœcesis, ne contra eam aliquid insolitum, sine graui necessitate, fiat. Reliqui verò casus valde incerti sunt, & hodie vix locum habere possunt: siquidem hoc tempore, quo magna est Sacerdotum copia, Ecclesiastica consuetudo minus, quàm olim, sacrificij repetitionem permittere videtur, vti Victoria notauit. Attamen, si præter enumeratis illis causis, maior aliqua necessitas accedat, v.g. populi querimonia, vel scandalum, nisi iterum sacrificetur: tunc etiam hodie locus erit legi Ecclesiasticæ, quæ dictam licentiam in casu necessitatis, secundùm boni viri arbitrium æstimato, tribuit. Cùm enim talis necessitas hoc tempore in plerisque diœcesibus rarissimè occurrere soleat, non potest dici, consuetudinem repugnare: sed ideo consuetum non esse bis sacrificare, quia casus necessitatis facilè occurrere non soleat: aut tametsi occurrat, Sacerdotes ob ignorantiam, licentia sua non vtantur. Veruntamen in tali casu omnino requiritur, vt Sacerdos, cùm priuiò sacrificat, præscius sit postea iterum sibi sacrificandum fore, ne in priore Missa ablutionem sumat, sicut notant DD. in *c. ex parte*, *vbi* Abb. *n. 1. de celebrat. Missarum.*

Quærunt porro Doctores: Verùm non tantùm bis in die, sed etiam sæpius sacrificare licitū sit, si causa necessitatis ita postulet? Negant Palud. *in 4. d. 32. q. 1. ar. 4. concl. 4. c. 7.* Sotus *d. 13. q. 2. a. 2.* Durand. *in l. 2. de ritibus Ecclesiasticis, c. 7.* Sed rectius affirmant Suarez, & ConincK. Et casus esse potest, si Parochus, cuius cooperatores subito morbo correpti sūt, tres Ecclesias habeat, in quibus omnibus Missæ sacrificiū celebrare necessariò oporteat.

7 Assertio VI. Feria sexta hebdomadę sanctæ illicitū est sacrificare, sicuti ex antiqua Ecclesiæ traditione testatur Innoc. *l. ep. 1. ad Decentium, c. 4.* & refertur in *c. Sabbato, d. 3. de consecr.* Rationem adfert Sanct. Th. *cit. q. 83. a. 2. ad 2,* Cùm Ecclesia colat & exhibeat realem passionem, & cruentū Sacrificium Christi, ideo non repræsentat mysticè, seu non immolat incruētè: Siquidē sacerdos in solemni officio Parasceues nō cōsecrat, sed hostiā pridie consecratā, & asseruatā, vnamque eius particulā vino iniectā sumit. Neque alienum esse ab Ecclesiastica consuetudine, etiam populum eo die communicare, constat ex serm. B. Dorothei de mendacio, non longè post princ. Amalario *l. 1. de Ecclesiast. offic. c. 15.* & Ordine Romano, in officio diei Parasceues.

8 Assertio VII. Similiter in Sabbato sancto olim prohibitum erat sacrificare, teste Innocentio *l. c.* Nam Ecclesia tota etiā illo die in ieiunio, luctu, & repræsentatione mortis Dominicę perseuerabat, Missāque Resurrectionis ipsa nocte celebrabat, posteà verò Missa anticipata fuit ad tēpus antemeridianū Sabbathi. Ex quo cōtrouersia inter Doctores nata est: verùm nūc tēpore antemeridiano licitū sit, non tantùm vnā Missam solemnē, sed etiā plures priuatas, celebrare: sicuti olim licitū erat in nocte Resurrectionis. Negant Nau. *c. 25. n. 88.* Francol. *de temp. horarum canonicarum, c. 10.* Henriq. *l. 9. c. 24. n. 3.* Sed affirmant Sotus *d. 13. q. 2. a. 2.* Gutierez *l. 1. can. qq. cap. 30. n. 36.* Suar. *cit. disp. 80. sess. 2.* ConincK *cit. a. 2. dub. 2.* Scortia *l. 2. c. 6.* Quæ sententia probabilis est, & vt Suarez, & alij testantur, à quibusdā viris probis, ac doctis, ipso vsu recepta: propterea quod tota ratio, cur olim prohibitū fuerit, eo die sacrificare, hodie cessarit. Nihilominus tutius est abstinere, etiā priuatim: nisi causa aliqua exigat, v.g. ad infirmū cōmunicādū, vti Hēriq. notauit. Itē, si alia causa suadeat, quia v.g. multi solemni officio interesse non potuerūt, qui in priuato sacrificari postulent, saltē cum Superioris consensu, sicuti fatetur Azor. *cit. l. 10. c. 24. q. 4.* Publicè autē in Ecclesia, præter officium solemne, aliæ Missæ celebrandæ non sunt, cum populi admiratione, & scandalo, & contra receptam Ecclesiæ consuetudinem.

9 Assertio VIII. Feria quinta hebdomadæ sanctæ licitum est Sacerdotibus sacrificare. Ita DD. communiter contra Marcell. Francol. *l. c.* Nam nullo id iure prohibitum reperitur: neque vlla ratio alicuius mysterij est, cur eo etiam die prohibeatur, sicuti in Feria VI. & Sabbatho. Denique neque consuetudo Ecclesiæ repugnat, quia *plurimi vbique Sacerdotes priuatim eo die sacrificāt*, ait Ægid. ConincK *cit. dub. 2.* Quamuis plures etiam abstineant, seu propter occupationes, seu quia eo tempore altaria nudantur, seu quia ea deuotione malunt in officio solemni communicare, ad repræsentationē Apostolorum, qui in Cœna vltima S. Eucharistiam de manu Christi Domini sumpserunt: cuius antiquissimæ consuetudinis meminit Ordo Romanus in officio de Cœna Domini. Quare si ita hæc communicandi consuetudo in aliquo sacerdotum Conuentu, quasi sub præcepti obligatione, vigeat, obseruanda est, vt sine Prælati licentia priuatam Missam celebrare non oporteat, sicuti docet Azor. *cit. c. 24. q. 7.*

CAP. V.

QVO IN LOCO SACRIFICIVM celebrandum sit?

SVMMARIVM.

1 *Iure communi Missa celebrari non debet, nisi in locis ab Episcopo consecratis, vel saltem benedictis.*

2 *Oratoria, quæ nec consecrata, nec benedicta sunt, non videntur violari, aut reconciliatione aliqua indigere.*

3 *In casu necessitatis extra Ecclesiam super altari portatili sacrificari potest.*

4 *Episcopus facultatem dare potest in priuato oratorio, ad diuinum duntaxat cultum destinato, Missas celebrandi.*

5 *Per priuilegia Sedis Apost. in loco non consecrato, nec benedicto, Sacrificium fieri potest.*

6 *In mari, vel flumine sacrificare illicitum non est, si periculum cesset sacri sanguinis effundendi.*

7 *Ecclesia quinque modis violatur, vt in ea Missam celebrare non liceat; videlicet iniuriosa sanguinis effusione; iniurioso homicidio, illicita humani seminis effusione; excommunicati non tolerati, vel denique non baptizati hominis sepultura.*

8 *Factum, per quod Ecclesiæ, vel altaris violatio inducitur, publicum, seu notorium esse debet.*

9 *Ecclesia ab Episcopo excommunicato, etiam hæretico, validè consecratur.*

10 *Sacristia, & cameræ, quæ sunt pro custodia vasorum, & vestium, non videntur violari, sicuti Ecclesia.*

11 *Violata Ecclesia, etiam cæmeterium violatum censetur.*

12 *Si Ecclesia consecrata violetur, solus Episcopus eam reconciliat; benedictam verò etiam simplex Sacerdos; idemque sentiendum est de cæmeterio.*

13 *Ecclesia polluta non reconciliatur per solum Missæ Sacrificium, quod bona fide in ea celebratur.*

14 *Si Catholici Ecclesiam recipiant, in qua hæreticorum exercitia viguerunt, opus non est, eam solemniter ab Episcopo reconciliari.*

15 *Ecclesia consecrata execratur, si eius parietes incendio, aut ruina simul destruatur.*

16 *Ecclesia successiuè reparata, non est denuò consecranda.*

17 *Polluta Ecclesia polluuntur etiam altaria omnia; quæ in ea fixa sunt: sed Ecclesia execrata, non ideò etiam altaria execrantur.*

1 Assertio I. Iure communi, & ordinario Missa celebrari non debet; nisi in locis ab Episcopo consecratis, aut saltem benedictis. Ita habetur *in cap. sicut, cap. nullus* (quod est Syiu. I. in Concil. Rom.) *de consecrat. d. 1.* & docet S. Tho. *3. p. q. 83. art. 3.* & videri possunt Canonistæ *in cap. vlt. de consecrat. Eccles.* Suarez *3. par. tom. 3. disp. 81. sect. 3.* Sanchez *li. 9. de matrim. disp. 25. num. 24. & 36.* vbi monent, satis esse, quòd Ecclesia benedicta sit, atque Episcopi auctoritate deputata ad officia diuina, vt locis sacris annumeretur.

Imò Abb. *in cap. vlt.* ait, sufficere si Ecclesia ab Episcopo deputata sit ad cultum diuinum mox consecranda: quod fieri interdum solet, antequam Ecclesiæ ædificatio omnino perfecta est. Et Sanchez *n. 39.* ex Abb. & aliorum sententia docet; Oratoria, etsi nunquam benedicenda, vel consecranda sint, si tamen ad publica officia diuina semel ab Episcopo deputentur locis sacris annumeranda esse; vt non tantùm Ecclesiastica immunitate gaudeant, sed etiam, sicuti aliæ Ecclesiæ, violari possint, atq; reconciliatione simplici indigeant, *arg. c. vlt. de consecrat. Ecclesiæ, in 6. cap. adhæc, de Religiosis domibus*, quia talis deputatio Episcopi instar benedictionis esse censetur. Quæ sententia, spectato iure communi, valdè probabilis apparet. Contrarium tamen docent Henriq. *lib. 9. c. 27. n. 5.* Sà *ver. Ecclesia, n. 13.* Rodriq. *t. 1. c. 174. conclus. 13.* Suarez *cit. l. 3.* Nisi locus consecratus, vel auctoritate Episcopi benedictus sit, nunquam violari, vt reconciliatione indigeat: quorũ sentẽtia nũc in praxi obseruari solet.

Porrò tametsi Sotus *d. 13. q. 2. a. 3.* Sà *ver. Missa n. 30.* arbitrentur, si scandalum, & contemptus absit, non esse mortale crimen in quouis honesto loco super altari sacrato sacrificare: ab alijs tamen meritò hæc sententia reijcitur; cùm præceptũ illud, ob tãti sacramenti reuerentiã constitutum, circa rem grauem versetur: ideoq; eius trãsgressori, pœna depositionis decreta sit, *cit. c. nullus.*

3 Dixi autem in assertione, *iure ordinario*, in locis sacratis celebrandum esse. Nam in primis excipitur casus necessitatis *cit. c. sicut.* Quod etiam a veteri consuetudine Ecclesiæ alienum non est: nam vigente persecutione in domibus priuatis, ipsisque carceribus, Sacrificia peracta fuisse, videre licet apud Baron. Anno Christi 303. *n.* 39. Paulum in vita Ambrosij quem locum allegat Baron. Anno 377. in fine, Pallad. in vita S. Chrysosto. apud eundem Baron. Anno 404. *n.* 19. Et S. August. testatur *lib. 22. de Ciuit. c. 8.* suo tempore in priuata domo sacrificatum esse ad malignos exindè spiritus pellendos: & plura legere potes apud Henriq. *lib. 6. cap. 30. num. 2.* Verùm, iure, quo hodie vtimur, iustæ necessitates extra locum sacratum Missam celebrandi, hæ sunt: Si Ecclesiæ alicubi dirutæ sunt, *c. concedimus d. 1. de consecrat.* Similiter in magno populi conuentu, quem Ecclesia non capit; Item in bello pro exercitu: in longa peregrinatione per loca infidelium, sacrificare licitum est sub dio, vel in loco aliquo decente; super viatico tamen altari, ipso iure per EpiKeiam eiusmodi facultatem permittente, sicuti docet Sotus *l. c.* Nauar. *ca. 25. n. 81.* Sà *ver. Missa, n. 20.* Suarez *disp. 81. s. 3.* Henriq. *lib. 9. c. 27.* Azor. *lib. 10. c. 26. d. 3.* Ægidius ConincK. *q. 83. art. 3. dub. 1.* Quamuis Sotus, Suarez, Ægidius, & alij rectè moneant etiam in tali casu decens esse ab Episcopo licentiam petere, si præsens sit.

Ipsismet verò Episcopis iter facientibus, speciali priuilegio concessum est *in c. vlt. de priuil.* vt super viatico altari sacrificare, vel sacrificanti assistere possint: non solùm in casu necessitatis, sed ad solam maiorem commoditatem, ac deuotionem, sicuti præter alios docent Suar. & Ægidius *ll. cc.*

4 Excipitur secundò, Quod Episcopus licentiam dare possit, in priuato oratorio non consecrato, nec benedicto; attamen diuino tantum cultui destinato, super altari portatili sacrificandi. Quod permittitur etiam nouo iure Trident. Concil. *sess. 22. decreto de obseruandis in celebr. Missæ. Ne patiantur priuatis in domibus, atque omnino extra Ecclesiam, & ad diuinum tantum cultum dedicata oratoria, ab eisdem Ordinarijs designanda, & visitanda, sanctum hoc Sacrificium a sæcularibus, aut regularibus quibuscunque peragi.* Circa quæ verba in primis notandum est, huiusmodi facultatem in priuato oratorio Missas celebrandi concedi oportere, *saluo tamen iure Parochialis Ecclesiæ*, quod attinet ad Sacramentorum administrationem.

Secundò notandum: Licet in Tridentino isto decreto potestas Episcoporum non nihil restricta videatur, quominus nunc alicui ordinariè, & sine necessitatis causa extra Ecclesiam, vel oratorium, sacrificandi licentiam dare possint, sicuti iure antiquo poterat (vti colligitur ex *c. in his, de priuileg. & cap. Missarum, de consecrat. d. 1. ibi. In locis ab Episcopo consecratis, vbi ipse permiserit*) non videtur tamen eisdem ablata potestas, occurrente casu necessitatis, dispensandi, vt semel, aut sæpius, quatenus rationabilis causa suaserit, in loco honesto, sed profanis vsibus destinato, super altari sacrato, & ornato, Missæ sacrificium celebrare liceat, sicuti docent Suarez *cit. s. 3.* Rodr. *tom. 1. regul. qq. quæst. 43. art. 1.* Ægidius ConincK *cit. dub. 1. n. 225.* Quod etiam *vsus confirmat*, ait Suarez, *quia id fit sine vllo scrupulo.* Cùm enim eiusmodi casus frequenter accidere soleant, moraliter necessaria est Episcopis talis dispensandi potestas, maximè in regionibus ab Vrbe remotioribus.

5 Excipitur tertiò; nisi aliqui a Rom. Pontifice priuilegium acceperint, extra Ecclesiam Missas celebrandi. Ita Gregor. XIII. concessit Societati Iesu, *vt in suis domibus, priuato in oratorio, ad diuinum duntaxat cultum deputato, & a Prouinciali approbato Missæ dici possint, sine alia Episcopi approbatione*, sicuti videre est apud Rodriq. *a. 4.* & in Compendio priuil. *ver. oratoria.*

Idem Greg. XIII. *concessit, quod non obstante decisione Concilij Tridentin. possint Presbyteri Societatis, in missionibus, quæ a superioribus fiunt, seruata alias forma concessionis Pauli III. (videlicet cum debita reuerentia, & honore) sacrificium Missæ super altari viatico celebrare vbique gentium, etiam in castris militum: Modò loca, etsi communia, & profana, tuta, & honesta sint.* Vide Compendium priuilegiorum, *ver. altare.* Rodriq. *loc. c.* & Suar. *cit. sess. 3.* in fine; vbi monet, posterius hoc priuilegium personale esse, vt proinde alij Sacerdotes, tametsi itineris socij sint, eo vti non possint, quatenus eo aliquid contra ius commune conceditur. Sed prius illud priuilegium locale esse vt proinde in eiusmodi oratorijs omnibus Sacerdotibus sacrificare licitũ sit.

Aliud priuilegium refert Rodriquez *cit. q. 43. ar. 4.* à Sixto IV. & Alexandro VI. Fratribus Minoribus concessum, *vt non solum in oratorijs, sed in quocunque alio loco congruente, & honesto, super altari portatili Missas liberè, & licitè celebrare possint.* Verùm priuilegium hoc reuocatum videtur à Trident. Concil. in citato decreto *sess. 22.* vt proinde Religiosi Mendicantes eo nũc vti non possint, nisi postea de nouo tale priuilegium à Sede Apostolica obtinuerint, sicuti notauit Nauar. *c. 25. n. 28.* Suarez, & Coninc. *ll. cc.* Licet oppositum cum quibusdam sentiat ipsemet Rodriquez *art. 5. Si Episcopi non prohibeant Regulares ita celebrare, non esse causam, cur scrupulis agitentur.*

6 Illud verò dubitari solet; Vtrùm in mari sacrificare concessum sit, v. g. pro nauigantibus ad Indos? Doctores communiter negant, licitum esse in mari, aut flumine sacrificare, ob periculũ effusionis sãguinis, vti videre est apud S. Anton. *p. 3. t. 16. c. 6. §. 4.* Nau. *c. 25. nu. 82.* Suar. *d. 81. s. 3.* Sed contrarium docet Durandus *in rationali l. 4. c. 1. nu. 41.* & Scortia *l. 2. c. 13.* ait, nunc in praxim deductum esse à Lusitanis, vt cessante periculo, Missam in mari celebrent. Atque olim moris fuisse, vt nauigantes in mari Eucharistiam secum deferrent, constat ex S. Ambrosio *in orat. funebr. fratris Satyri.* S. Greg. 1. *lib. 3. Dialog. c. 36.* & alij apud Baron. Ann. 584. n. 17. Scortianus *cit. c. 14. n. 5.*

Assertio II. in Ecclesia polluta, siue violata Missam celebrare mor-

mortalis culpa est; quamuis nulla propterea censura contrahatur. Quade re Sotus *in 4.d.13.q.2.a.3.* Nauar.*c.27.nu.256.* Sylu.*ver.consecrat.2.* Henriquez *lib.9.c.27.* Suarez *disp.81.sect.4.* Io: Bapt. Conradi in respons. casuum conscientiæ, *p.2.q.424.* Azor. *lib.10.c.26.q.13.* ConincK *quæst.83.a.3.dub.1.* Rodriquez *tom.1.summ.c.54.prope finem.* Auila de cens. *p.5.disp.7.dub.2.*

7 Quinque autem modis Ecclesia violatur: I. Per iniuriosam sanguinis effusionem *c.proposuisti, c.vlt. de consecr. Ecclesiæ, & c.vnic.eod.in 6.* Necesse autē est, vt percussio, seu vulnus infligatur homini existenti in Ecclesia (non super tecto, aut in turri, aut subtus speluncam Ecclesiæ) tametsi sanguinem non intus, sed foris effundat. Imò tametsi vulnerans extra Ecclesiam existat: quia æquè hoc casu contra sanctitatem loci peccare censetur, quam si in Ecclesia existens, hominem percutiat. Quia simili ratione, si existens in vno territorio sagitta traijciat hominem existentem in altero territorio, ibi etiam deliquisse censetur, vt ratione delicti etiam ab illius territorij Iudice conueniri, ac puniri possit: quare in hoc casu datur locus præuentioni inter iudicem vtriusq; territorij. Idemq; sentiendum, si in finibus duorum dominorum delictum commissum sit, vti ex cōmuni docet Abbas *in c.vlt.n.2 de foro compet. & c.1.n.1.de præsumpt.*

8 Deinde requiritur, vt factum notorium sit, iuris, aut facti notitia, sicuti ex communi docet Victoria *n.98.verb.Ecclesia, n.19.* Durand. *lib.1.rationalis.c.6.nu.42.* vbi vniuersim aiunt; factū per quod Ecclesiæ, aut altaris violatio inducitur, oportere esse publicū, seu notoriū. Præterea necesse est, vt iniuria pertingat ad culpam mortalē, sicuti notauit Suar. *cit.s.4.* Ægid. Coninc. *n.22.* Henriq. *cap.27.n.4.in comm.lit.S.* Denique opus est, vt sanguinis non aliquæ tantum guttulæ, exempli causa, ex naribus percussis, eliciantur; quia effusio plus aliquid significare videtur, sicuti annotauit Panorm. *in c.proposuisti, n.3.de consecr. Ecclesiæ;* Syluest. *ver.consecratio,2.q.5.casu 2.* Armilla *eod.ver.n.4.& 5.* Nauar. in Man. *c.27.nu.256.* Augustinus Barbosa de potest. Episcopi, *p.2.alleg.28 nu.35.* Quamobrem cum in casu isto (secundùm benignam DD. in materia secundùm se odiosa interpretationem) requiratur, vt factum fuerit notabile, videl. sanguinis effusio notabilis, & copiosa sit, qualisnam ea in particulari casu censeri debeat, ad Ordinarium pertinet æstimare. Licet aliter circa hanc rem sentiat Castro *lib.1.de lege pœnali, c.7.docum.2.corollario 2.*

His adde tametsi effusio copiosa sit, tamen percussio, & læsio non grauis, Ecclesia non debet censeri violata, vti bene docet Finellius *casu 5.summario 2.num.3.* Exemplum habes in homine, qui ex quadam indignatione cultello auriculam leuiter sibi, vel alteri vulnerauit, cum non modica sanguinis effusione.

II. Per homicidium iniuriosum, notoriū, quod, vel cuius causa intra Ecclesiam perpetrata est, quamuis sine sanguinis effusione. Ita habetur *in cit.c.proposuisti, & c.si motum, dist.incl.1.de consecr.* Dixi, *vel cuius causa*: Necesse enim non est, vt homo intra Ecclesiam moriatur (imò hoc ad rem non pertinet; quia si foris percussus, intro se reciperet, & moreretur, Ecclesia haud pollueretur) sed solùm requiritur, vt aliquis non sine iniuria mortali intra Ecclesiam plagam acceperit, ex qua postea (quamuis pluribus mensibus intercedentibus) mortuus sit. Porrò tametsi percussio, strangulatio, &c. facta intra Ecclesiam, iniuriosa non sit percusso, strangulato; sufficit tamen iniuriosam esse loci sanctitati, ipsique Deo, ad contrahendam Ecclesiasticam violationem: vt si quis seipsum vulneret, vel occidat: Item, si Iudex Reo mortis supplicium in Ecclesia inferat. Ita Palud. *in 4.d.18.q.8.art.1.§.quantum ad quartum,* & alij communiter.

III. Per illicitā, & notoriā humani seminis, intra Ecclesiam effusionem, *c.vlt.de consecrat. Eccles.c. Ecclesijs d.1.de consecrat.* siue ea fiat per voluntariam pollutionem, siue per carnalem copulam, etiam coniugalem, præterquam, si hæc, ob vrgentem necessitatem, & probabile periculum incontinētiæ, à culpa mortali excusetur: vt si coniuges longo tempore intra Ecclesiam cohabitare cogantur, sicuti docent Palud. *loc.c.* Syl. *ver. consecratio, 2.* Cou. *in 4.decret.par.2.c.7.§.2.n.3.* Henriq. *c.27.nu.5.* Scortia *lib.2.c.13.* Suarez *disp.81.s.4.* Coninc. *q.83.art.3.dub.1.nu.229.* Less. *lib.4.c.3.dub.12.* Sanchez *lib.9.de matrim.disp.15.num.9.*

IV. Per sepulturam hominis excommunicati, *cit.c.consuluisti.* Requiritur tamen post Cōstantiēse esse Conciliū, vt publicè denūciatus, vel notorius Clerici percussor fuerit, sicuti notauit Victoria, Suar. Ægid. Scort. *ll.cc.* & Nau. in *l.5.cons.10.de hær.ed.2.* & *4.q.* Vbi rectè monet, sepultura hæretici nominatim non denunciati locū sacrū haud violari, *arg.c.sacris.de sepul.* Adde cum Suar. *to.1.de relig.tr.2.li.4.de reuer.debita locis sacris.c.2.nu.12.* Neque sepultura hominis personaliter, & nominatim interdicti Ecclesiam violari, aut reconciliandam esse: cum id nullo iure decretum reperiatur. Nihilominus corpus exhumari debet.

V. Per sepulturam infidelis, & non baptizati hominis, *cap. Ecclesiam, 1.& 2.d.1.de consecrat.* tametsi is infans sit. Si tamen in vtero matris mortuus est, vnà cum matre fideli sepeliri potest; quia mater cum fœtu quasi vnum corpus censetur, sicuti notat Paludan. *in 4.d.18.q.8.artic.4.* Est autem discrimen notandum inter priores tres modos violandi Ecclesiam, & duos posteriores; quòd priores illæ violationes contrahuntur per actionem culpabilem: ad posteriores verò non requiritur culpa; sed sufficit factum, corpus videlicet excommunicati denunciati, vel non baptizati in Ecclesia sepultum esse.

9 Porrò Canonistę *in c.consuluisti.* Syl. *ver.benedictio, q.6.* Nauar. *c.27.n.258.* Azor. *c.26.q.13.* & alij, addunt sextum casum, si Ecclesia ab Episcopo excōmunicato cōsecrata, aut benedicta sit. Verùm hæc violatio nullo iure fundata est, vti fatetur Azor. *ibid.* consequenter non est asserenda. Accedit, quod sicuti Baptismus ab excommunicato; & hæretico Ministro collatus, validus est, & iterari non debet; ita & Ecclesia ab excommunicato, & hæretico Episcopo validè consecratur, ideoq; reconciliari non debet: dummodo minister, seu Episcopus Fidem SS. Trinitatis teneret, sicuti habetur *in c.Ecclesijs, d.1.de consecr.* Cōfirmatur ex eo, quod violatio posterior esse debeat consecratione, ideoque impossibile sit, eadem actione simul Ecclesiā consecrari, & violari.

10 His addendum est primò; Ecclesiam non censeri violatam, si aliquod eorum, quæ dicta sunt, eueniat in loco quamuis concluso intra muros principales Ecclesiæ, qui tamen proprio muro, aut tabulato fixo à reliquo Ecclesiæ corpore ad alios vsus seiunctus sit; qualis est locus supra Ecclesiæ fornicem, aut spelunca sub Ecclesiæ pauimento. Idemque contra quosdam alios arbitratur Sanch. *lib.9.disp.15.n.31.* de cameris, & sacristia pro custodia sacrorum vasorum, ac vestium constituta, *argument.c.vnic.de consecrat. Ecclesiæ, in 6.* ex quo habetur, quòd paries intermedius locum faciat separatum ab altero, licet ab vno ad alterum ingressus pateat: secus verò sentiendum est, ait Sanchez. de capellis: hæ enim censentur partes Ecclesiæ, vnumque cum ea corpus efficere, cùm ad idem munus, videlicet Sacrificium Missæ, aliaque diuina officia, destinatæ sint.

11 Addendum secundò: Ecclesia vno ex quinque modis violata, cēsetur etiam cęmeterium violatum, si contiguum est, vt in eo, antequam reconciliatum sit, nemo sepeliri debeat, vti excōmuni docet Sylu. *ver.cœmeterium, qu.1.* Armilla, *nu.2.* nam quod principale est, trahit ad se accessorium. Contra verò, violato cęmeterio, vno ex illis modis, non ideo etiam Ecclesia violata censetur: ne quod minus dignum est, maiūs, aut accessorium principale ad se trahere videatur. Ita habetur *in c.vn.de consecr. Ecclesiæ in 6.* vbi additur: Si plura cœmeteria sint, quamuis cohærentia, quæ tamen pariete medio seiungantur, *eorum altero violato, alterum (licet ab vno ad alterum per portam intermediam habeatur accessus) non propterea violatum reputari.*

Monent autem Durandus in rationali *lib.1.cap.6. prope fin.* Glos. *in cit.c.vn.ver.sanguinis,* si cœmeterium per accidens, seu accessoriè violetur propter Ecclesiæ violationem; ea reconciliata accessoriè etiam reconciliatum censeri cœmeterium, vt alia reconciliatione non indigeat.

12 Addendum tertiò, Discrimen esse inter Ecclesiam consecratam, & eam, quæ Episcopali auctoritate tantùm benedicta, vel ad consecrationem deputata est, iuxta *c.vlt.de consecr. Ecclesiar.* Nam illam solus Episcopus (& non simplex Sacerdos, nisi ex Papæ commissione) reconciliare debet, adhibita aqua, quam ipse, vel alius Episcopus benedixit, vino, & cinere mixtam, sicuti habetur *in c.aquam, eodem tit.* vbi etiam ratio adiungitur: *quia licet Episcopus committere possit, quæ iurisdictionis existunt, tamen quæ Ordinis Episcopalis sunt, non potest inferioris gradus Clericis demandare.* Cęterum Leo X. concessit Fratribus Minoribus facultatem Ecclesias consecratas, si pollutæ fuerint, reconciliandi, aqua ab Episcopo benedicta, quæ Gregoriana vocari solet. Quā aquam ipsi quoque Ordinis Prælati benedicere possunt, si Episcopus duabus dietis, seu 14. leucis distans sit, sicuti testatur Henriq. *lib.6.cap.27.nu.6.lit.d.* Rodriq. *t.1.reg.qq.quæst.19.art.6.* & videre est apud eundem *tom.2.primil. regul.fol.268.* In quo ipso priuilegio conceditur eisdem, vt possint solemniter benedicere suas Ecclesias, & cœmeteria, si Episcopi nolint, aut negligant, idque notauit etiam Armilla *ver.consecratio Ecclesiæ, in fine.* At verò si violetur Ecclesia, quæ tantum benedicta, seu auctoritate Episcopi ad diuina officia deputata est, potest etiam simplex Sacerdos reconciliare, aqua à se benedicta, sicuti colligitur ex *cap.vlt.de consecrat. altaris.* vbi id notat Abb. *nu.3.* Armilla *ver.consecr.n.Ecclesiæ, nu.2.* Henriquez *cit.cap.27.num.6.* Nau. *lib.3.cons.1.de consecrat. Ecclesiæ, edit.2.* Auila *par.5.disp.7.dub.3.* Quamuis decens sit, & ita consuetum, vt prius res Episcopo significetur, quàm Ecclesiam Presbyter reconciliet, si ea extra Missæ sacrificium violetur.

Porrò, quæ dicta sunt de Ecclesia, similiter dicēda sunt de cęmeterio; quippè quod eisdē modis violatur, & reconciliatur, qui-

bus Ecclesia, sicuti notauit Abb. *in c. consuluisti, n. 2. de consecrat. Eccles.* Durandus *in rationali lib. 1. cap. 6. n. 46.* Nauar. *loc. cit.* Nimirum si cœmeterium, quod sicuti Ecclesia solenniter ab Episcopo consecratum fuerat, violetur vno ex quinque modis supradictis, ab Episcopo *reconciliandum esse aspersione aquæ solemniter benedictæ, sicut in dedicationibus Ecclesiarum fieri consueuit, cit. c. vlt.* Sin autem violetur cœmeterium, quod tantum Episcopi auctoritate benedictum fuit, seu deputatum, vt in eo corpora fidelium adhibito officio funebri, &c. sepeliantur, tunc Presbyter Ecclesiæ illius reconciliare poterit, adhibita aqua a se benedicta vti ex communi notauit Nauar. *loc. c.* & videri potest Petr. Ancharan. in *c. vlt. col. pen. de sent. excommun. in 6.* Sà *verb. cœmeterium,* vbi aiunt, sola Episcopi auctoritate, sine alia consecratione, terræ locum deputari posse ad sacram sepulturam.

13 Addendum quartò: Si Ecclesia sub Missæ sacrificio violetur, priusquam Canon cœptus est, debet Sacerdos abstinere; Sin autem post cœptum canonem, debet sacrificium prosequi; quippè quod aliquo modo inchoatum censetur, cum hostia parata sit ad consecrationem; ideoq; non deceat illud imperfectum relinquere, vti notauit Suar. *cit. 4. sect. in fin.* Coninc *cit. dub. 1. n. 246.* Quod autem docent Castro *lib. 2. de lege pœnali, c. vlt.* Sà *ver. Ecclesia nu. 19.* & probabile censet Auila *cit. dub. 3.* Si interim, dum violatio Ecclesiæ mansit, bona fide in ea sacrificium peractum fuerit, opus deinde non esse alia consecratione: propterea quod ipsa celebratio satis magna reconciliatio censeatur; huius limitationis alij Doctores non meminerunt, sed potius tanquam falsam supposuerunt, vti videre est apud Nau. *cit. cap. 27. num. 256. in fine.* Azorium *lib. 10. cap. 26. q. 13.* Cùm ea nullo iure fundata sit: neque itero ratione fulciri videatur: quia si celebratio Missæ instar reconciliationis esse debet, idem dicendum erit, tametsi Sacerdos mala fide in Ecclesia polluta celebret, quod planè falsum est. Item, si Episcopus dispenset, vt in violata Ecclesia celebretur, quod ob causam aliquam necessitatis fieri posse, Doctores communiter affirmant, Sotus in 4. *distinct. 13. qu. 2. art. 3. ad 3. ad 2. dicto 4.* Sà *nu. 2.* Auila *cit. dub. 3.* Suarez *citat. sect. 4.* cum S. Thom. *q. 83. art. 3. ad 2.* Nisi aliquis dicere velit, sed improbabiliter, inculpatam ignorantiam Sacerdotis celebrantis in Ecclesia violata, eiusdem reconciliationi vim aliquam tribuere.

14 Addendum quintò; In alijs casibus iure non expressis (vt si orta rixa in Ecclesia alicui os frangatur sine sanguinis effusione; aut Reus ad Ecclesiam confugiens, inde ad supplicium trahatur contra Ecclesiæ immunitatem) licet locus reconciliatione solemni, & Episcopali nō indigeat, *honestum tamen fore putamus,* inquit Durandus *lib. 1. rationalis, c. 6. nu. 41. à Sacerdote aqua à se exorcizata iussu Episcopi lauari.* Idque consuetudine aliquarum Ecclesiarum obseruari, notat Abb. *cap. proposuisti, num. 4. de consecr. Ecclesiæ;* Quod fieri etiam potest, si Catholici Ecclesias recipiant, in quibus hæreticorum exercitia aliquamdiù viguerunt, eorundemque non denunciatorum corpora in ijs sepulta fuerunt: *Idemque dicendum, si Ecclesia diu absq; tecto, & ianuis plena foret stramine, aliisque spurcitijs: animalibus, & naturali hominum vsui, quasi diuersorij locus passim patuerit: nec esset fortè malum, eam in tali casu solemniter ab Episcopo reconciliari,* inquit Durandus *loc. cit.* Quare nota hoc loco; Cùm nullo iure decretum sit, vt locus sacer, siue Ecclesia, aut altare violetur per hereticæ, v. g. religionis exercitium; imò non violari significetur *in cap. Ecclesijs, de consecrat. dist. 1.* ideo si accidat, Ecclesiam, quæ olim legitimè consecrata erat, pulsis ex ea hæreticis, à Catholicis recipi, satis erit, si Episcopus altaria visitet, & inspiciat, num ea fracta sint; insuper altaria, ipsamque Ecclesiam aspergendo aqua benedicta simplici benedictione reconciliet, vel Presbytero reconciliandam committat. Prius verò, quàm Episcopus visitauit, si opus sit in tali Ecclesia Missam celebrare, vtendum erit altari portatili.

15 Porrò sciendum est, quod interdum Ecclesia consecrata consecrationem omnino amittat, siue execretur, vt de nouo consecrari debeat. Cuius rei vnicus casus in iure canonico expressus reperitur; videlicet si Ecclesiæ parietes secundùm maiorem partem destructi, aut absumpti sint, *cap. Ecclesijs, d. 1. de consecr. iuncto c. ligneis, de consecrat. Eccles.* vel altaris, vbi habetur, si tecta, aliaque opera lignea Ecclesiæ combusta sint, illæsis parietibus, consecrationem non amitti; quia consecratio in parietibus consistit. De Ecclesia consecrata loquimur: at verò benedictio templi, aut cœmeterij non amittitur destructis, aut combustis parietibus; cum id solo inhærere censeatur, quod semper idem manet, vti notauit Syluest. *ver. consecratio, 2. quæst. 4.* Suarez *cit. sect. 4. casu 6.* & sumitur ex *l. 73. ff. de contrahen. empt. Aede sacra terræmotu diruta, locus ædificij non est profanus, ideo venire non potest.* Si tamen Ecclesia diruta sit sine spe reædificationis, amittit priuilegia loco sacro concessa, vt docet Sanchez *lib. 9. disp. 15. num. 37.*

Sed vt ad propositum reuertar. Gloss. *in cap. proposuisti, ibidem,* Abb. *num. 7. eodem tit.* dictum casum in duos diuidunt. Primus est; Si Ecclesiæ parietes incendio ita absumantur, vt omni crusta, vel secundùm maiorem partem auferatur; licet parietes non corruant: cuius rei rationem affert Abbas ibid. eumque secutus Syluest. *verb. consecratio, 2. quæst. 3.* Tabiena, *nu. 3.* Quia consecratio potissimum consistit in exterioribus crustis; cùm fiat per cruces, & linitiones: consequenter si parietes igne absumantur, & decrustentur, licet non corruant, amittitur consecratio. Verùm ex his nemo inferat, si crusta omnis, vel maior eius pars, renouandæ Ecclesiæ causa, successiuè auferatur, consecrationem idcircò amitti. Nam hoc ipso, quod decrustatio non simul, aut vno die, sed per dierum, aut hebdomadum interualla fit, nullo vnquam tempore execrata censeri potest; cùm semper partem minorem accessoriam non consecratam ad se traxerit pars maior, ac principalis consecrata, *argum. c. quod in dubijs eod. tit. de consecrat. Miss.* Multo verò minus ob solam dealbationem interioris superficiei, Ecclesia execrari censetur; cùm consecratio in parietibus, & crusta sit, quæ permanet, sicuti notauit Vasq. *3. p. disp. 233. c. 4. num. 34.*

Alter casus est: Si Ecclesiæ parietes secundùm maiorem partem destructi sint, seu corruerint: quia tunc non amplius censetur Ecclesia, quæ consecrata fuerat: secus est, si minor pars Ecclesiæ, corruat, *argum. l. domum, ff. de contrah. empt.* Tum verò pars, quæ postea adijcitur, ipsa accessione consecrationem à toto corpore acquirere censetur, sicuti notatur expressè in Gloss. *marginali ad cap. de fabrica, dist. 1. de consecrat.* Eademque ratio est, si in Ecclesia, secundùm latitudinem, seu secundùm longitudinem amplietur: Quare hæc solet esse praxis Episcoporum, vt si murorum noua accessio Ecclesiæ alicui facta sit, metiantur, num pars ea, quæ accessit, reliquum corpus magnitudine superet, necne: si superat, tunc adhibent nouam consecrationem; si non superat, aspergunt eam aqua benedicta, iuxta gl. *in cit. cap. proposuisti, ver. reconciliari.*

Id verò in quæstione; Si minores partes parietum per temporum interualla corruant, & reficiātur ita vt nunquam maior parietū pars simul destructa sit, vtrum nihilominus Ecclesia execrata censeri debeat? Ita affirmat Abbas *in cit. cap. proposuisti, n. 8. de consecrat. Ecclesiæ:* saltem si tota Ecclesia per temporum interualla secundum partes suas deiecta, & nouiter ædificata sit: quia in veritate non est eadē Ecclesia, licet moraliter censeatur.

16 Contrarium verò docet Gloss. *in citat. cap. de fabrica,* vbi regula traditur, quod Ecclesia successiuè reparata, non est iterum consecranda. Idem docet Syluest. *ver. consecratio, 2. quæst. 3. ibidem* Tabiena *num. 3.* Suarez *p. 3. tom. 3. disp. 81. sect. 4. casu 6.* Nauar. *cap. 27. num. 258.* Sà *ver. Ecclesia, num. 18.* Coninck *q. 83. art. 1. num. 445.* Probatur primò: Quia moraliter censetur eadem Ecclesia, sicuti & eadem nauis, licet subinde pro destructis tabulis nouarum accessio, & reparatio fiat, eadem carina manente, *leg. quod in rerum, §. vltim. ff. de legat. 1.* Secundò: Quia si hodie vnus paries destructus sit, & intra octo dies, v. gr. reparatus, nouus paries accessione ad totum sacrabitur; nam sacrum, si maius, sit, trahit ad se, non sacrum, ait Gloss. *in cap. si motum, ver. altare, de consecrat. Ecclesiæ;* idemque accidet, si postea iterum vnus paries destruatur, ac reparetur, vt nunquam Ecclesia secundùm maiorem partem destructa, consequenter nec consecratio amissa censeatur.

Hæc posterior sententia certa esse videtur, si parietes Ecclesiæ, quantumuis omnes, per temporum interualla casu corruerint, & denuò ædificati sint. Sed valdè dubia est, si ex intentione, renouandi Ecclesiam, vnus paries post alterum successiuè destruatur, & ædificetur, vtrùm Ecclesia execrata censeri debeat; Quo etiam in casu ait Nauarrus *loco cit.* probabilius esse, Ecclesiam non execrari, etsi omnes parietes renouentur: modò non omnes, aut maior pars eorum simul deiecti sint. Arbitror tamen, in hac re morali multum valere intentionem operantis: quare si animo omnes, aut penè omnes parietes reparandi, ideoque, quasi nouam Ecclesiam ædificandi, vnus murus post alium, intermisso Missæ officio, quasi continuans opus deijciatur, & reparetur, valdè probabilis est sententia Panormitani, tali casu Ecclesiam iterum consecrandam esse.

Ad extremum aduertendum discrimen inter Ecclesiæ pollutionem, & execrationem. Nam polluta Ecclesia, polluuntur etiam altaria omnia, quæ in ea fixa sunt, quemadmodum, & vice versa, altare pollui non potest, quin etiam corpus Ecclesiæ violatum censeatur. At verò si Ecclesia execretur, combustis, aut corruentibus parietibus, vt denuò consecrari debeat, non ideò etiam altaria consecratione, vel reconciliatione aliqua indigent: sicut & vice versa altare per fractionem enormem execratur; seu consecrationem amittit, sine execratione ipsius Ecclesiæ. Quæ est doctrina Abb. *in cap. proposuisti, de consecrat. Ecclesiæ, vel altaris,* prope finem. Syluest. *verb. altare quæst. 12.*

CAP. VI.

DE ARA, SACRIS VASIS, ET VESTIBVS.

SVMMARIVM.

1 *Altare, in quo sacrificium peragitur, lapideum esse debet.*
2 *Summus Pontifex Sacerdoti simplici committere potest facultatem altaria consecrandi.*
3 *Duplex est altare; vnum mobile, seu portatile; alterum fixum, seu stabile: quare hoc consecrationem amittit per amotionem à structura: non item altare per amotionem à ligno execratur.*
4 *Tam portatile, quam fixum altare consecrationem amittit per notabilem fractionem: quæ censeri solet, si in nulla altaris parte calix cum patena consistere possit: Idemque sentiendum de alijs rebus benedictis, videlicet calice, sacris vestibus &c.*
5 *Dictum illud,* Non sacrum accessione ad sacrum efficitur sacrum, *potius locum habere videtur in liquoribus, quàm in alijs corporibus homogeneis.*
6 *Non amittitur consecratio calicis per solam separationem pedis à cuppa in calice tornatili.*
7 *Probabile est, calicem non execrari noua inauratione secundùm superficiem interiorem.*
8 *Valde conueniens, licet non simpliciter necessarium est, vt in quolibet altari sacræ reliquiæ sint.*
9 *Si altaris sigillum, seu loculus, in quo sacræ reliquiæ sunt, notabiliter frangatur, altare iterum consecrari solet.*
10 *Altare, item calix, patena, corporale polluuntur per humani seminis, aut sanguinis effusionem, vt reconciliari debeant.*
11 *Sacræ vestes, quibus Sacerdos in Missæ sacrificio vtitur benedictæ esse debent.*
12 *Calix, & patena ex materia aurea, argentea, vel saltem stannea esse debent.*
13 *Ministrum altaris, qui Sacerdoti respondeat, vrceolos porrigat, &c. marem, non fœminam esse oportet.*
14 *Vestes sacræ, quibus sacrificans indutus esse debet, sunt; amictus, Alba, Cingulum, Manipulus, Stola, Casula.*
15 *Vestes, & vasa sacra oportet esse munda.*
16 *Sacrificans capite nudo, & aperto esse debet.*
17 *Si aliquid ex requisitis ad sacrificium celebrandum desit attendere oportet, hinc quidem quantopere id requiratur ad sacrificij celebritatem, hinc verò quanta sit celebrandi necessitas.*
18 *Sacerdos non debet populum benedicere, si celebret coram Rom. Sedis Cardinale, vel coram Episcopo, nisi is annuat seu licentiam det.*
19 *Sacra vasa, etiam vacua, licitum non est laicis attingere, sed neq; Acolyto, alijsue Clericis inferioribus sine rationabili causa, talis tactus concessus videtur.*
20 *Vestes, & pallas benedictas, quæ nec chrismate vnctæ sunt, neque sacrum Christi corpus immediatè contingunt, cum reuerentia contingere etiam laicis permissum est.*
21 *Sacras reliquias cum reuerentia tangere laicis non est illicitum.*
22 *Decens est, v. sacræ pyxides, siue cibaria benedicantur quamuis id non in omnibus Ecclesijs vsitatum sit.*

ASsertio I. Ad offerendum Missæ sacrificium necessariò requiritur altare, quod lapideum esse debet, atque ab piscopo consecratum. Assertio est communis, & continet tres rtes; quarum prima ea eo probatur, quod sicuti omnia sacrifi- veteris legis altaria requirebant, ita & nouæ legis sacrificium. aris mentionem faciunt S. August. *l.*20 contra Faustum, *c.*21. *ulli Martyrum, sed ipsi Deo Martyrum sacrificamus, quamuis nemorias Martyrum constituamus altaria. Quis enim Antisti- s in locis sanctorum corporum assistens altari, aliquando dixit? rimus tibi Petre, aut Paule, aut Cypriane, sed quod offertur, rtur Deo.* Et Optatus Mileuitanus, *lib.*6. contra Donatistas, arsum, euersores. *Quid est altare, nisi sedes Corporis, & San- sis Christi? Quid vobis feceras Deus, qui illic inuocari consuene- ? Quid vos offenderat Christus, cuius illic per certa momenta pus, & Sanguis habitat?*

ltera pars habetur in *cap.* altaria, *dist.* 1. *de confecr.* & allusisse tur S. Chrys. *hom.*20. *in ep. ad Corint. Lapis quidem est natu- unctum autem fit, quoniam Corpus accepit Christi.* Nam quam- n prima Ecclesia, cùm fideles ob Tyrannorum persecutio- , in cryptis, & speluncis rem diuinam facere cogebantur, li- s altaribus, quæ facilè de loco in locum portari poterant, vsi nt; imò S. Lucianum Martyrem pectore suo pro altari vsum , cùm aliud ad sacrificandum in carcere habere non posset, tur Niceph, *l.*8. *histor. cap.* 31. Postea verò, pace per Constantinum Ecclesijs reddita statutum, vsuque receptum est, vt non nisi in lapideo altari sacrificium fieret, partim quòd hæc firmior, & durabilior materia sit, partim quòd idonea ad significandum Christum, qui dicitur *petra angularis.* 1. Corint. 10. Vnicum tamen antiquissimum altare ligneum, in quo S. Petrus sacrificauit, iussu Syluestri Papæ seruatum est, vt in eo solus Sum. Pontifex sacrificaret. Vide S. Thom. *qu.* 83. *ar.* 1. *ad* 5. Suarez, *disp.* 81. *sess.* 5.

Nota verò hoc loco: Quibusdam Ecclesijs reperiri altaria, non ex lapide duro, sicuti decens esset, sed opere lateritio constructa, vel ex gypso, admixto cæmento, cuiusmodi tamen mensæ citiùs fracturas acquirunt.

2 Tertia pars habetur in *cap. altaria,* 2. *de consecrat. dist.* 1. apud S. Augustinum *in serm.* 255. apud S. Leonem I. *epist.* 88. aliàs 92. ad Episcopos Germaniæ, & Galliæ. *Quamuis cum Episcopis plurima illis* (Chorepiscopis, & Presbyteris) *ministeriorum communis sit dispensatio, quædam tamen auctoritate veteris legis, quædam nouellis, & Ecclesiasticis regulis sibi prohibita nouerint; sicut Presbyterorum, & Diaconorum, aut virginum consecratio, sicuti constitutio altaris, ac benedictio, vel vnctio: Siquidem nec erigere eis altaria; nec Ecclesias vel altaria consecrare licet.* Vide plura apud Scortiam, *l.*2. *c.*14. Ceterum cùm id ea iure positiuo proueniat, ideò Sum. Pontifex ex plenitudine potestatis suæ, Sacerdoti simplici committere potest facultatem altaria consecrandi: sicuti Leo X. concessit Fratribus Ordinis Minorum proficiscentibus ad Indias Orientales, & Paulus III. Presbyteris Religiosi Societatis Iesu: *Vt in locis remotissimis infidelium, vbi Episcoporum copia non habetur, possint altaria consecrare:* apud Rodriq. *t.*1. *reg. qq q.*28. *a.*2.

Porrò aliqua aduertenda sunt. I. Satis est, *vt* superior altaris ea pars, super qua calix cum patena ponitur, lapidea, & consecrata sit. Quamuis etiam scrupulosè solicitum esse non oportet, vt calix, & patena secundùm omnes sui partes super lapide sacrato consistant: sufficit enim, si maior eorum pars posita sit, sicuti monet Suarez, *l. c.*

3 II. Duplex est altare, vti bene explicat Abb. *in c.* 1. *de consecrat. Eccles.* vnum mobile, seu portatile, quod etiam viaticum dicitur *in cap. vlt. de priuileg. in* 6. Alterum verò fixum, ac stabile, quod alicui loco, seu basi, calce, aliouè modo affixum est. Discrimen est inter hæc altaria, quod illud per se consecratur, hoc verò quatenus basi affixum est. Ex quo sequitur, quod mobile altare consecrationem non amittat tametsi à ligno, cui inclusum est, separetur, sicuti rectè docent Canonistæ *in cit. c. ligneis.* Abb. *in c.* 2. *de consecr. n.* 3. Sylu. *ver. altare, q.* 9. Tabiena, *n.* 7. Suarez, *disp.* 81. *s.* 1. Excipe: Nisi in ligno sigillum, seu loculus reliquiarum inclusus sit, tunc per amotionem ligni à lapide videtur execrari altare portatile, vti notauit Miranda, *tom.* 2. Manualis, *qu.* 36. *ar.* 2. *concl.* 2. At verò altare fixum consecrationem amittit, si lapis, seu mensa consecrata ab inferiore structura remoueatur, sicuti habetur *in cap.* 1. *cap. ligneis. de consecrat. Ecclesiæ. c. si motum, d.* 1. *de consecrat. Nam consecratio,* inquit, Gl. *præcipuè consistit in coniunctione* lapidis, & inferioris structuræ. Intelligo autem hoc, si totus stipes, seu columnarum lapides immediatè adhærentes mensæ seu aræ remoueantur, vt reliqua pars aræ, quæ stipiti suo adhærens permanet, iustæ magnitudinis suæ formam amittat, iuxta ea, quæ mox dicam, & videri potest Armilla, ver. altare, *n.* 10. Sylu. *q.* 8.

4 Illud verò commune est tum mobili, tum fixo altari consecrato, vt consecrationem amittat fractione notabili, *id est,* tanta, vt in nulla integra parte altaris calix cum patena, moraliter rem æstimando, consistere possit, sicuti docet Abb. *in cit. cap. ligneis, num.* 1. *notab.* 2. Nauarr. *cap.* 25. *n.* 83. Henriquez *lib.* 9. *c.* 28. *n.* 1. Suarez, *cit. s.* 5. *ver. Tertiò additur.* Quare nota hoc loco ex Suarez, *ibid.* Glossatore in Sà, *ver.* altare, *n* 1. quod hæc censenda sit forma quantitatis ad retinendam consecrationem sufficiens, si capere possit patenam cum corporali: Igitur etiamsi in alijs fractura sit, vel noua additio, aut detractio lapideæ mensæ fiat, non amittitur consecratio: etenim fracturæ enormis, & notabilis additionis, aut demptionis eandem rationem esse, bene notat Armill. *ver. altare, n.* 10. in fine. Exindè colligo primò; Si fractura in altari sit, ad Episcopum pertinere, *vt* inspiciat, & iudicet, num ea notabilis existat, & faciliùs quidem censebitur altare execratum, si fractura per medium mensæ transeat, qua parte calix, & patena ponitur.

5 Colligo secundò; Si ad mensam consecratam noui lapidis additio fiat, ita altare construendum esse, vt calix & patena non in additamento, sed in veteri lapide consistat. Nam licet probabilis sit sententia Gloss. *in cit. c. quod id dubijs,* & *cit. cap. si motum, verb. altare.* in hoc casu non sacrum (si minus principale sit) accessione ad sacrum sacrari, sicut pannus non sacer appositione ad sacram vestem, & murus non sacer adiectione ad sacratam

tam Ecclesiam, benedictionem participant; tamen sententia hæc non est certa, propter doctrinam Panormit. in cit. c. 1. & c. quod indubijs, dictum illud, *non sacrum accessione ad sacrum effici sacrum*; locum tantum habere in liquoribus. Adde tu, habere haud dubiè etiam locum in artificialibus ijs, quorum partes seorsim rationem, & appellationem non retinent, vt Ecclesia, calix, casula, &c. At verò si partes lapidis homogeneæ sunt, minus obstat, vnam eius partem sacram, aliam non sacram esse.

Id verò non placet, cùm nullo iure fundatum sit, quod referunt, Syluest. *cit. quæst.* 8. Armilla *cit. num.* 10. Henriquez, *citat. num.* 1. *lit.* K. amitti consecrationem altaris, si cornua eius fracta sint, in quibus vnctio fieri solet. Quia licet vnctio in cornibus fiat, tota tamen consecrata censetur; ideòque dum quantitatis suæ formam retinet, (quæ est, vt ad sacrificium, capiendo calicem cum patena, idonea maneat) consecrationem amisisse censeri non debeat, præsertim cum execratio in casu dubio præsumi non debeat, neque consecratio iteranda.

Porrò quod dictum est de enormi fractione lapidis sacrati, idem secundùm proportionem docet Sylu. *ver. corporalia, qu.* 2. *de fractione corporalis*, & Palud. *in* 4. *dist.* 13. *qu.* 2. *art.* 6. *concl.* 3. Henriquez *l.* 9. *c.* 29. *n.* 5. ConincK. *q.* 83. *ar.* 3. *dub.* 3. *n.* 350. Suar. *disp.* 82. *sect.* 2. de fractione benedictarum vestium. Nam alba, v. g. benedictionem amittit, si per fractionem inepta fiat ad sacrum suum vsum; vel si cingulum ita frangatur, vt neutra eius pars ad cingendum sufficiat. Si tamen ante plenam separationem, reficiatur, & partes connectantur; seruabitur consecratio sicuti docet Syluester *verb. benedictio, qu.* 6. & Glossatur, in Sa *ver. Missa. n.* 12.

6 Simili ratione, calicis, & patenæ consecratio perditur per notabilem fractionem, aut destructionem eorum figuræ, non item per solam separationem pedis à cuppa in calice tornatili, sicuti ex communiore docent Armilla *ver. calix, nu.* 2. Suarez, *disp.* 81. *s.* 7. Henriquez *l.* 9. *c.* 28. Sà *verb. calix*, ConincK. *loc. cit.* Sylu. ver. calix *q.* 2. Ratio est, quia sola cuppa in calice tornatili per se consecratur, teste Suarez *cit.* loco: Ergo si absque fractione à pede separatur, retinet consecrationem, sicuti supra de altari portatili argumentatus sum. Quare alia ratio est de calicibus, qui non amouibilem pedem habent.

Non etiam amittitur calicis, & patenæ consecratio; etsi interior inauratio temporis diuturnitate penitus absumpta sit, quia non sola inauratio, sed totus calix, & patena consecrata censentur, sicuti docent Syluest. Suarez, ConincK. Sà, Henriquez *ll. cc.* Armilla ver. calix, *n.* 3. Azor. *tom.* 1. *l.* 10. *c.* 28. *qu.* 6. Scortia, *lib.* 2. *c.* 14. alijque communiter. Illud verò plerique affirmant, & in praxi obseruari solet, vt, si calix, vel patena, ea parte qua Corpus, vel Sanguinem Christi contingunt, de nouo inaurentur, iterum consecranda sint, propterea, quod consecratio precipuè intelligitur esse in superficie, secundum quam ille contactus fit, consequenter, si noua superficies addatur, noua consecratione opus esse videtur.

7 Contrarium tamen valde probabiliter docent Guil. Durandus in rationali *l.* 1. *c.* 6. *n.* 36. ConincK. *cit. ar.* 3. *dub.* 3. *nu.* 246. Cùm enim forma calicis permaneat, non videtur consecratio amitti, quemadmodum neque Ecclesiæ consecratio perditur, si muri denuò dealbentur. Confirmatur primò: Maior pars sacra trahit ad se partem minorem non sacram, vt infra explicabo, sed deauratio illa comparatione totius cuppæ consecratæ minoris partis proportionem habet; Ergo, &c. Confirmatur secundo, Cum execratio calicis, & similium odiosa sit, non debet in casu dubio sine textu expresso introduci. Honestum tamen esse, monet Durandus *l. c.* vt post profanarum manuum contactum, & nouæ materiæ appositionem, calix aqua benedicta prius lauetur, quàm ad sacrificandum adhibeatur.

8 Quærunt autem DD. vtrùm necesse sit in altari quolibet esse loculum, seu sigillum continens sacras reliquias? Affirmant Canonistæ in *c.* placuit, *d.* 1. *de consecratione*, Sylu. *ver. altare*, *q.* 1. Azor. *t.* 1. *l.* 10. *c.* 27. *q.* 8. Scortia, *l.* 2. *c.* 14. *nu.* 4. Negant verò Sotus in 4. *d.* 13. *qu.* 2. *art.* 3. *ver. sexto denique*, Suarez, *disp.* 81. *sect.* 5. ConincK. *cit. a.* 3. *dub.* 2. *num.* 241. & alij apud Sylu. *loc. cit.* Nam canones sacri, à Canonistis allegati, non conuincunt: si quidem in *c. placuit*, solum superstitiones, seu incertorum Martyrum erectæ memoriæ, ac cultus prohibentur, sicuti apertè legi potest in Concil. Carthag. 5. *ca.* 14. *Omnino nulla memoria* (siue sacellum) *Martyrum probabiliter acceptetur, nisi aut ibi corpus, aut aliquæ certæ reliquiæ sint: aut vbi origo alicuius habitationis, vel possessionis vel passionis fidelissima origine tradatur. Nam, quæ per somnia, & per inanes quasi reuelationes quorumlibet hominum vbique constituuntur altaria, omnimode reprobentur.* E in *can.* 7. Concilij 7. Oecumenici solùm prohibetur, ne templa sine sacris reliquijs consecrentur, idque propter hæresim Iconoclastarum, Sanctorum reliquias, & imagines ex templis eijcientium. Accedit, quòd tametsi demus, olim omnibus etiam altaribus reliquias adhibendas fuisse, nunc vero præceptum desijsse videatur; partim quia causa præcipiendi desijt, partim, quia in tanta templorum, & altarium multitudine certæ, & exploratæ Sanctorum reliquiæ difficile haberi possunt.

Nihilominus pertinet ad Ecclesiarum Prælatos, prouidere, si fieri commodè possit, vt pia, & antiqua consuetudo in omnibus templis, & altaribus sacras reponēdi reliquias, perseueret, quod, & in introitu Missæ significatur: *Oramus te Domine per merita Sanctorum tuorum, quorum reliquiæ hic sunt.*

9 Porrò exinde nō improbabiliter resoluit Ægid. ConincK. *cit. dub.* 2. *num.* 240. Altare, seu stabile, seu portatile non execrari per solam fractionem, vel amotionem sigilli, seu sepulchri, in quo sacræ reliquiæ conditæ sunt: quamuis contrarium dicant Canonistæ *c.* 1. & *cap. ligneis, de consecr. altaris.* Durandus *in rationali, l.* 1. *c.* 6. *num.* 34. Angel. *ver. altare:* §. 2. Sylu. *ead. q.* 8. Sà *n.* 1. Henriquez, Scortia, & alij communiter, probantque ex *cit. c.* 1. *Ad hæc si altare motum fuerit, aut lapis ille solummodo superpositus, qui sigillum continet, infractus, aut etiam diminutus, debet iterum consecrari.* Verùm his verbis non dicitur, altare consecrationem amitti, si sigillum frangatur, sed si lapis, siue mensa consecrata frangatur, in qua sigillum, seu reliquiarum receptaculum continetur. Nihilominus puto, seruandam esse Ecclesiarum consuetudinem, communi Doctorum sententia firmatam, vt altaria iterum consecrentur; cùm enim sigillum hoc censeatur præcipua pars mensæ, meritò ob eius fractionem, vel amotionem ipsa mensa, siue lapis notabiliter confractus, vel diminutus æstimatur. Atque hæc de execratione altarium, & sacrorum vasorum.

10 Quod verò attinet ad violationem, altare etiam mobile, item calix, patena, corporale, violantur, seu polluuntur per sanguinis, vel humani seminis sacrilegam effusionem, ideoque Episcopali reconciliatione indigent. Sin verò aliter profanentur, v. g. ad communes vsus sacrilegè adhibeantur, tum propriè non censentur violata, quamuis decens sit simplici eas benedictione reconciliare: sicuti suprà de Ecclesijs profanatis dictum fuit.

Ad extremum, statutum est in *cap. vlt. d.* 2. *de consecr. Vt in altari, in quo Episcopus Missam cantauit, Presbyter eodem die aliā celebrare non præsumat.* idque ob solam Episcopi reuerentiam, ait. Glos. *ibid.* Sed excipi debet, nisi Episcopus licentiam det, vel nisi necessitas vrgeat, quod etiam docent Palud. *in* 4. d. 13. *qu.* 2. *a.* 4. Summistæ *ver. altare.* Henriquez *l.* 9. *c.* 28. *n.* 1. Veruntamen constitutionem istam non ideoquè obseruari, bene admonet Scortia *l.* 2. *de sacrific. c.* 14. *n.* 6.

Assertio II. In altari, dum Missæ sacrificium peragitur, necessaria sunt ornamenta quædam. I. Linteum, seu mappa linea, extensa super mensam altaris. Etsi vero deceat, totum altare eo cooperiri, ac vestiri, tamen non in omnibus Ecclesijs id obseruatur, vti notauit etiam Scortia *l.* 2. *c. c.* 14. *n.* 8.

11 II. Altera mappa, seu palla linea, quam decet quidem, sed necessarium non est duplicatam esse, teste Sylu. *ver. corporalia, in princ.* & *ver. Missa.* 1. *num.* 2. Suar. *disp.* 81. *sess.* 6. Sà *verb. Missa, n.* 7. Henriquez *in fine* c. 28. Scortia *l. c.* Quam ob rem satis esse, inquiunt Suarez, & Sà, si mappa continua, sed duplicata corporali subiecta sit.

III. Corporale, (repræsentans syndonem, qua Christi corpus inuolutum erat) quod proximè mappis imponitur.

IV. Palla, quæ calici superponitur, & pars quædam corporalis esse censetur, sicuti colligitur ex antiqua consuetudine, secundùm quam corporale etiam calicem cooperiebat, vt præter alios notauit Scortia *lib.* 3. *cap.* 5. quare vtrumque pari modo lineum esse debet, non sericum, vel auro elaboratum, parte sua interiore: vtrùmq; etiam benedictum esse oportet ab Episcopo, vel alio habente priuilegium Sedis Apostolicæ. Ita habetur in c. consulto, d. 1. *de consecr.* & docet S. Thom. *qu.* 83. *ar.* 3. *ad* 7. & 8. De reliquarum verò mapparum benedictione nihil in iure sancitum: decet tamen, & consuetum est, vt benedicantur, sicuti docet Azor. *cit. cap.* 28. *qu.* 8. §. *porrò.* Scortia *lib.* 2. *cap.* 14. *num.* 8. Quamuis id necessarium non esse dicat Syln. *verb. benedictio. q.* 5. & expressius Suar. *disp.* 81 *sess.* 6. Quamobrem si fortè celebraturo Missam, nulla mappa benedicta præsto sit, fas erit alia lintea munda corporali substernere, quæ deinde sicuti prius, vsibus profanis applicari poterunt, sicuti docet Sà *num.* 7. Azor. *c.* 28. *q.* 8. *in fine.*

12 V. Calix, & patena, ex materia aurea, argentea, vel si paupertas postulet, saltem stannea, non item ex ligno, lapide, ferro, ære, aurichalco, vitro, sicuti docet S. Thom. 3. *p. q.* 83. *ar.* 3. *ad* 6. Richar. *l.* 4. *sent.* d. 13. *qu.* 3. Abb. *in cap. vlt. de celebr. Missa*, in fine, alijque communiter. Quamquam olim etiam vitrei cali-

calicis, atque patenę vsum fuisse; constat ex libro Pontificali Damasi, in vita Zepherini. S. Hieron. *epist.* 4. ad Rusticum, Epiph. *hær.* 34. & vita S. Donati Episcopi, ac Martyris apud Baronium in martyrologio die 28. Augusti, qui calicem vitreum à Paganis fractum orando restaurauit. Sed ligneum calicem olim vsurpatum fuisse, dicitur in *c. vasa, d. 1. de consecr.* quod est Concil. Triburiensis, *c.* 18. *Quondam Sacerdotes aurei ligneis calicibus vtebantur: nunc è contrario lignei Sacerdotes aureis vtuntur calicibus.* quod esse dictum S. Bonifacij Episc. ac Martyris, testatur Vualfridus Strabo de rebus Ecclesiast. *c.* 24. Et post eà subiungitur in *cit. c. vasa. Ne decus matris Ecclesiæ minuatur, sed magis cumuletur, & amplificetur, statuimus, vt deinceps nullus Sacerdotum sacrum mysterium Corporis, & Sanguinis Domini nostri. Iesu Christi in ligneis vasculis vllo modo conficere præsumat.* In can. verò seq. eiusdem *d. 1. de consecr. legimus. Vt calix Domini cū patena, si non ex auro omnino, ex argento fiat.* Et infrà: *Si quis autem tam pauper est. saltem, vel stanneum calicem habeat: de ære, aut aurichalco non fiat calix: quia ob vini virtutem ærugmem parit, quæ vomitum prouocat. Nullus autem ligneo, aut vitreo calice præsumat Missam celebrare.*

Sed dubium est de plumbo, vtrum ex eo sacer calix, & patena confici possint? Ita affirmat *Sà* ver. Missa, *num.* 18. Sed Scortia de Sacrificio Missæ, *lib.* 2. *cap.* 14. Suarez *disp.* 81. *sect.* 7. & alij rectius negant, si intelligatur de cuppa calicis: nam pedem nihil prohibet fieri ex cupro, vel plumbo teste Ægid. ConinckK. *dub.* 3. cum quasi non sit pars calicis, ait Henriquez *c.* 28. *num.* 2. *in fine*.

Debent autem calix, & patena ab Episcopo esse consecrata, & chrismate vncta. Abbates tamen quidam eadem potestate gaudens, ex consuetudine immemoriali, teste Armilla *ver. Calix*, item Sacerdotes Ordinis Minorum, & Societatis Iesu proficiscentes ad Indos, ex priuilegio Papali, sicut videre est apud Sà *verb. calix*. Rodriq. *cit. q.* 19. *art.* 3.

VI. Est purificatorium, ex lino factum, quod benedictum esse oportet.

VII. Lumen, sicuti constat ex *cap. vlt. de celebrat. Missarum*: decet autem esse geminum, atque in cerea candela ardens, qua de re vide Scortiam *loc. c.* vbi mysticas huius rei significationes adfert.

VIII. Missale. Denique in regulis, siue ritibus Missæ, requiritur Crucifixus super altari: quod præceptum perinde obligat, sicuti alia de cæremonijs Missæ obseruandis; quamuis, propter materiæ paruitatem, sub culpa veniali tantum, teste Suarez, *sect.* 6. Quali obligatione etiam preces à Sacerdote inter induendum dicendæ sunt, vt tamen earum omissio, si absit contemptus, culpa mortalis non sit, teste Henriq. *cap.* 14. *in fine*. Scortia *lib.* 2. *cap.* 9. in fine, contra Nauarr. *lib.* 3. *concl.* 3. *de celebr. Missar. edit.* 2.

13 Assertio III. In Missis adhibendus est minister, saltem vnicus (si de priuatis Missis sermo sit) qui totius populi nomine sacrificanti respondeat, vinum, & aquam porrigat, & c. sicuti colligitur *ex c. proposuit. de filijs Presbyt.* & habetur in Concil. Moguntiaco *cap.* 43. *l.* 3. Conc. & docent Gloss. & DD. in *c. hoc quoque, d. 1. de consecr.* S. Thom. *qu.* 83. *artic.* 5. *ad* 12. Debet autem is esse mas, non mulier, sicuti habetur in *cap.* 1. *de cohabit. Clericorum, & mulierum*, & docet Paludan. in 4. *d.* 13. *q.* 2. *ar.* 1. *concl.* 2. Syluest. *verb. missa*, 1. *qu.* 2. Scortia *l.* 2. *c.* 11. Suar. *disp.* 87. *sect.* 1. Sotus *d.* 13. *q.* 2. *ar.* 5. *argumen.* 12. qui satius esse arbitrantur sine ministro celebrare, quàm fœmina ad altare respondente, vrceolos, porrigente, &c. interim tamen nihil obstare videtur, quominus fœminæ præsertim Sanctimoniales, ex loco remoto sacrificanti respondeant, vti fatentur Paludan. & Suarez, *ll. cc.* Henriquez, *l.* 9. *cap.* 30. Quod verò ad consuetudinem attinet, quæ in quibusdam Germaniæ locis viget, vt sacerdotes seculares, maximè in pagis Missam sine ministro respondente celebrent, eam tanquam abhorrentem ab Ecclesiæ traditione, etiam in Germania nostra decretis canonibus, (vti videre est in Basil. Concilio *sess.* 21. *cap. De his qui in Missa*, &c. Concilio Moguntino Anni 1549. *cap. de Missæ officio rectè peragendo*) Episcopi emendare deberent: Interim verò dum viget, ac toleratur, non potest sacerdos damnari, si ita celebret.

14 Assertio IV. Vestes sacræ, quibus sacrificans indutus esse debet, sex sunt. I. Amictus, seu superhumerale, significans galeam salutis, videlicet spem, & fiduciam in Deum. II. Alba. significans colore suo cordis puritatem; longitudine verò boni operis perseuerantiam. III. Cingulum, indicans carnis continentiam. Quamuis autem Richard. in 4. *d.* 13. *art.* 4. *q.* 3. Sà ver. Missa, *n.* 10. dubitent, vtrum cingulum benedictum esse debeat, est tamen affirmandum quod & praxis obseruat, vti monet Palud. in 4. *d.* 13. *q.* 2. *a.* 6. Nau. *c.* 25. *n.* 48. Azor. *c.* 28. *qu.* 9. & Glossator Sà *ver. Missa*, *num.* 10. Suar. *disp.* 82. *s.* 2. IV. Manipulus, significans cordis compunctionem: quare ea forma factus est, vt ad tergendas lacrymas idoneus sit. V. Stola quæ sacerdotibus ex vtroque latere, Diaconis ex sinistro dependet; significans iugum Christianæ obedientiæ, per patientiam, & animi fortitudinem. VI. Casula repræsentans suaue iugum Christianæ Charitatis, reliquis virtutibus supereminentis, easque protegentis. Vide Palud. *in* 4. *d.* 24. *qu.* 5. *a.* 1. Guil. Durandum *in rationali.* 3. Suarez *l. c.* Tolet. *l.* 2. *c.* 2. Scortiam, *l.* 2. *c.* 8.

15 Oportet autem has vestes integras, & mundas esse quod multo magis sentiendum de calice, patena, corporali, purificatorio, quippè quæ proximè Corpus, aut Sanguinem Christi contingunt. Quare plures arbitrantur, peccatum mortale esse in vestibus, aut vasis valde immundis celebrare, sicuti videre est apud Syl. *ver. Missa*, 1 *qu.* 2. Tolet. *l.* 2. *c.* 2. Sà *ver. Missa n.* 15. *arg. c. relinqui de custodi Euchar.* vbi Innoc. III. *Præcipimus vt oratoria, vasa, corporalia & vestimenta munda, & nitida conseruentur. Nimis enim absurdum videtur in sacris sordes quærere, quæ dedecerent etiam in profanis.* Interdum tamen Sacerdos subditus, si Superiorem, vt vasa mundari, vel munda seruari curet, admonuerit, nihilque effecerit, excusatur propter sacrificandi necessitatem.

Porrò docent DD. Sacerdotem celebrantem calceatum esse opportere, ob maiorem honestatem, ac decorem: quamuis huius omissio non videtur esse mortalis, vti videre est apud Tolet. & Sà *ll. cc.* Scortiam *l.* 2. *cap.* 8. *num.* 2. Suarez *disp.* 82. *sess.* 3. Imo nulla erit culpa, si necessitas aliud postulet, & scandalum cesset.

16 E contrario verò, caput sacrificantis apertum, & nudum esse oportet, sicuti habetur *d. 1. de consecr. Nullus Episcopus Presbyter, aut Diaconus ad solemnia Missarum celebranda præsumat cum baculo introire, aut velato capite altari assistere, quoniam, & Apostolus prohibet, viros velato capite orare in Ecclesia, & qui temerè præsumpserit, communione priuetur.*

Notant tamen Doctores, Episcopum, vel Ordinis Prælatum, ob causam, v. g. infirmitatis, licentiam dare posse sacrificandi capite operto amictu, vel pileolo, præsertim vsque ad consecrationem, sicuti videre est apud Azorium *c.* 28. *quæst.* 6. Sà *ver. Missa. nu.* 17. Suarez *citat. sect.* 3. Scortiam in *l.* 3. *c.* 4. Imò si causa ita celebrandi manifesta sit, non esse opus Episcopi dispensatione, docet Nau. *l.* 3. *consil.* 7. *de celebrat. Missarum, edi.* 2. Sylu. *ver. missa*, 1. *qu.* 2. Henriq *l.* 9. *c.* 26. *nu* 3. Dummodo scandalum cesset, si videlicet in loco priuato sacrificetur, vel si causa ita celebrandi ob senectutem sacrificantis, loci frigus, &c. omnibus præsentibus manifesta sit.

17 Sed est Quæstio I. Si aliquid ex supra requisitis ad sacrificandum, occurrente aliquo casu, haberi non possit, vtrum idcirco missæ sacrificium intermittendum sit, Cui quæstioni non potest vna simplici respōsione satisfieri, sed ex vna parte quatenus defectus, ex altera verò parte quanta sacrificandi sit necessitas pensanda, & inter se conferenda sunt, Nam imprimis communi, & profano vestitu, vel sine consueto Canone sacrificare nunquam licet, vti rectè docet Caiet. 1. 2. *quæst.* 96. *a.* 4. Nau. *lib.* 3. *cons.* 3. *de celebrat. Missarum edit.* 2. Excepto casu grauissimæ necessitatis, puta ob mortis periculum. Quamquam moraliter loquendo, vix accidere potest, vt aliquis Sacerdotem ad ita sacrificandum, intentato mortis metu, cogat, præterquam in contemptum Religionis Christianæ, quo casu nulla ratione fas esset obtemperare, vti dixi in materia de legibus *l.* 1. *tr.* 4. *cap.* 14. *nu.* 9. & docet Vasq. 1. 2. *disp.* 163. *c.* 3. Ægid. ConinckK. *qu.* 83. *ar.* 3. *dub.* 3. *n.* 250.

Idemque dicendum si non habeatur ara consecrata, vel calix, patena, aut corporale, vel desit liber, saltem canonem continens, vti docet S. Ant. 3. *p. tit.* 13. *c.* 6. §. 6. Nau. *cap.* 25. *man. nu.* 84. Nisi aliquis constantissima memoria polleat, vt moraliter certus sit, se non erraturum, talis in casu aliquo sacrificare poterit absque libro, si scandalum absit.

Secundò. Si magna celebrandi necessitas sit, vt puta, quia frequens populus, non sine scandalo, ac murmure dimitti deberet, celebrari tū potest sine stola, aut sine manipulo, vel cingulo benedicto, sine ministro. Si autē tanta celebrandi necessitas non est, etsi ex Ordinis regula, vel etiam Ecclesiæ præcepto Missa facienda sit, præstat tamen intermittere, si stola, manipulus, vel altaris Minister haberi non possit, secundùm S. Ant. *l. c.* Henrib. *l.* 5. *c.* 39. *in principio*: Nam eo casu, quo Missa ritè, ac decenter celebrari non potest, cessat obligatio legis de sacro faciendo, vel audiendo, Notant tamen Nauar. *l. c.* Azor. *s.* 1. *l.* 10. *c.* 28. *q.* 9. Sà *n.* 9. manipulum in tali casu inseruire alicui posse pro stola, & stolam pro manipulo, cum eandem benedictionem habeant quamobrem, si ex stola manipulus conficiatur, vel vice versa, opus non est noua benedictione.

Ter-

Tertiò, Licet necessitas magna non vrgeat, celebrari potest sine Crucifixo, vel cum vnica mappa benedicta, vti significat Azor. *cit. c. 28. q. 8. §. quæres*. Præterea licèt communi Ecclesiarum consuetudine receptum sit, vt lumen sit geminum, & in cera, ob causam tamen etiam non valde grauem, celebrari posset cum vno cereo, vel igne ardente in oleo, aut seuo: modò scandalum absit. Ita Azor. *cit. c. 28. q. 15.*

18 Denique addendum, quòd Sacerdos Missam celebrans, non debet populum benedicere; si celebret coram Ro. Sedis Cardinale, vel coram Episcopo in loco iurisdictionis suæ, sed ipsi insinuare, vt benedicat; eo autem recusante, & facultatem ipsi præstante, benedictionem dare potest, vt notat Gl. *in c. ecce. d. 95.* Abbas *in c. volentes, de offic. legati*, Palud. *in 4. d. 25. qu. 5. art. 1.* & annotatur in regulis Missalis.

Altera Quæstio. Quibus personis competat sacras vestes, vasa, & reliquias contingere. Respondeo, & dico I. Sacra vasa, videlicet calix, patena, corporale, ciborium, dum in ijs continetur Corpus, vel Sanguis Christi, à nemine, præter Sacerdotem, & Diaconum, sine graui culpa, tangi possunt. Sumitur ex *cap. non oportet d. 23.* & docet Palud. *in 4. d. 13. qu. 1. art. 4.* Suar. *disp. 81. sect. 8.*

19 Dico II. Sacra vasa, etsi vacua sint; item quæ consecrata, & chrismate vncta, vt altare, cereos, agnos, fas non est laicis, & fœminis, etiam Sanctimonialib. attingere, sicuti colligitur in *c. in sancta, dist. 1. de consecrat. c. sacratas*, alijsque iuribus *dist. 23.* Cuius tamen rei transgressio, si contemptus absit, culpam venialem non transcendit, teste Suar. *loc. c.* Ægid. ConinckK. *cit. dub. 3. n. 249.* Azor. *t. 1. l. 9. c. 9. quæst. 3.* Sanch. *lib. 2. c. 43. nu. 27.* Imò, si rationabilis causa suadeat, nulla erit culpa, secundùm ea, quæ docet Sotus *in 4. d. 13 q. 2. a. 3. ad 3.* Ægid. & Sanchez *ll. cc.*

Propter hæc in *cap. nemo 2. d. 1. de consecrat.* statutum est, vt corporalia, & purificatoria, antequam laicis dentur, à Diacono in pelui ad id præparata, prius lauentur, & aqua lotionis in sacrarium effundatur. Quod de prima saltem ablutione accipiendum est, vbi consuetudo viget, vt fœminæ, præsertim sacratæ corporalia, & purificatoria à Ministro leuiter lota, iterum lauent, & perficiant, teste Caiet. *in sum. ver. mulierum peccata, ver. corporalia, q. 1.* Ægid. *l. c.*

His adde primò: Quòd corporalia, & purificatoria, &c. post lotionem, antequam ad Sacrificium denuo adhibita sunt, etiam à laicis, sicuti aliæ pallæ benedictæ, cum reuerentia tangi possint. Adde secundò; Quòd excommunicatio ipso iure lata sit à Greg. XIII. in eos, qui agnos Dei pingere, inficere, minio notare, aurum, vel colorem aliquem imponere, &c. vel tales venales proponere, aut tenere audent; sicuti legere potes apud Azor. *supr. cit. c. 9. qu. 1.* Sed arbitror hanc constitutionem non omnibus in locis receptam esse.

Dico III. Maius dubium est, vtrùm Acolythis, atque inferioribus Clericis extra sacrum ministerium, siue solemne Missæ officium, sacra vasa contingere licitum sit; Negant Palud. *cit. q. 1. a. 4.* Henriquez in fine, *c. 8. in comment. litter. A.* ConinckK *cit. dub. 3. n. 249.* Azor. *to. 1. l. 9. c. 9. q. 6. arg. c. non liceat. 1. dist. 23.* Affirmat verò Suar. *cit. disp. 81. sect. 8.* his verbis: *Extra sacrum ministerium quilibet Minister sacer, idest, quocunque minore gradu ordinatus, non peccabit contingendo hæc vasa, sicut colligitur ex c. non oportet, 3. & c. non liceat 2. ad 23.* Cui sententiæ id solum non obstat, quòd, licet olim pro temporum, aut locorum diuersitate, diuersæ fuerint circa hanc rem constitutiones, sicut manifestum est ex citatis iuribus, & tota *d. 23.* Nunc tamen consuetudo obtinuisse videtur, vt nemo, qui saltem Subdiaconus non sit, sacra vasa contingat: nisi causa aliqua suadeat; puta quia Acolythus Sacerdoti, nullo præsente Subdiacono, ministraturus, officij causa priuatim præparat ipsi calicem, quod consideratis circunstantijs, interdum licitè fieri poterit: alioquin verò, si nulla ratio vigeat, puto abstinendum esse Acolythis à contactu sacrorum vasorum, propter communem Doctorum sententiam, & Ecclesiarum praxim, quam, & stylus Curiæ Romanæ confirmat: ex qua interdum priuilegia impetrantur, vt tonsuratis, vel in minoribus ordinibus constitutis sacra vasa contingere licitum sit. Ordines verò Mendicantium priuilegium Sedis Apostolicæ habent, vt omnes eorum Regulares, tametsi laici sint, dum Superiorum suorum voluntate, in proprijs Ecclesijs Sacristæ officio funguntur, omnia paramenta, sacra vasa, & corporalia, reuerenter tangere, & lauare possint, sicuti videre est apud Azor. *cit. q. 6. in fine.*

Dico IV. Mortale peccatum est adhibere sacra vasa, corporalia, &c. ad vsum profanum, v. gr. ad conuiuium, ad nares purgandas: Quia id continet grauem irreuerentiam, & virtualem contemptum.

20 Dico V. Alias vestes, & pallas benedictas, quæ neq; immediatè corpus, & sanguinem contingunt, neque sacro chrismate vnctæ sunt, cum reuerentia tangere omnibus etiam laicis concessum est. Verùm ad profanos vsus adhiberi non debent, licet vetustate absumpta, vel lacerata sint: quin potiùs igni absumenda esse, dicitur in *c. ligna, & c. altaris, de consecr. d. 1.* & videri potest Palud. *in 4. d. 24. q. 4. a. 1.*

21 Idemque de sacris reliquijs dicendum videtur, eas cum reuerentia tangere, & thecis includere prohibitum non esse, sicuti notauit Sanchez *lib. 2. moral. cap. 43. num. 26.* & videri potest Azor. *cit. cap. 9. qu. 5.* Quamuis publicè in templo, aut processione sacrarum reliquiarum thecas gestare ad sacros dumtaxat Clericos spectare videtur, teste Ant. *3. p. tit. 14. cap. 12. §. 4.* Syluest. *verb. Euchar. 3. quæst. 4.* Videri etiam potest Scotus *lib. 3. cap. 14.*

22 Denique notandum, valdè decens esse, atque in his partibus vsitatum, vt pyxides, atque ciboria, in quibus sacrum chrisma, vel hostiæ consecratæ asseruari solent, prius benedicantur, quàm ad eum vsum admodum sacrum adhibeantur, vti docent Durand. *lib. 1. de ritibus Ecclesiæ, cap. 16.* Suar. *disp. 81. sect. 7.* ConinckK. *cit. dub. 3. n. 245.* & colligitur ex regulis Missalis, de ingressu Sacerdotis ad altare. Atque olim etiam eiusmodi vascula benedici solita fuisse, videre licet in ordine Romano. Hodie verò non vbique consuetum esse, vt benedicantur, testantur Palud. *in 4. d. 13. q. 1. ar. 4. concl. 4.* Sylu. *verb. Euchar. 3. q. 4.* S. Ant. *cit. §. 4.* Azor. *t. 1. l. 10. cap. 27. q. 7.* Suar. & Ægid. *ll. cc.* Ceterùm tametsi pyxides, seu ciboria, item lunula, quæ sacram Eucharistiam immediatè contingit, benedicta sint, quia tamen chrismate non vncta sicuti sacri calices, ideo priusquam ad sacrum Corporis Christi contactum adhibentur, à laicis æquè, ac Clericis tangi possunt; non item postquam species sacratas contigerunt, quod etiam de corporali, & purificatorio dici debet.

CAP. VII.

AN, ET QVIBVS CASIBVS MISSÆ, SACRIficium interrumpere, vel imperfectum relinquere licitum sit?

SVMMARIVM.

1 *Nunquam licitum est directa intentione accedere ad consecrandum solum panem, sine consecratione vini.*

2 *Sacrificium cæptum interrumpere, aut relinquere, non est licitum exceptis quibusdam casibus.*

3 *Si Sacerdos post consecrationem, aduertat, aquam pro vino appositam fuisse, potest occultè aliud vinum apponere, & consecrare, sine noua panis consecratione.*

1 IN primis aduerte; Duplicem posse esse Sacrificij interruptionem, vnam essentialem, si inchoatum per consecrationem panis, non perficiatur consecratione calicis. Cuiusmodi interruptio, directè intenta, nullo casu, ne ad mortem quidem vitandam, concessa est: vt si quis necem minetur Sacerdoti, nisi in solo pane sacrificare aggrediatur, v. g. ad communicandum infirmum; potius omnia perferre debet, quàm Sacrificium mutilum, contra Christi institutionem, efficiendo, sacrilegium committere. Alia verò ratio est, si in aliquo casu, v. g. hostes hæretici ingruant ad occidendum sacrificantem in altari, potest is hostiam iam consecratam statim sumere, vel secum auferre, si ad consecrandum calicem sine euidente mortis periculo pergere non possit: quia tunc directè, & ex proposito non mutilat Sacrificium, sed permittit eius imperfectionem, seu omittit illud perficere, cùm præceptum affirmatiuum perficiendi in tali casu necessitatis non obliget, sicuti benè inter alios notauit Chapeauille, *c. 4. sui tract. q. 20.*

Porrò ad essentialem interruptionem reuocari etiam debet, si Sacerdos hostiam, vel calicem consecret sine eius sumptione: quia licet sumptio non pertineat ad essentiam sacrificij, pertinet tamen ex Christi institutione ad eius integralem perfectionem; vt proindè nullo casu, ne ad mortem quidem vitandam, liceat sacrificare sine sumendi proposito: licet postea, si per accidens casus grauissimus extremæ necessitatis interueniat, à sumptione Sacerdos abstinere possit.

Altera interruptio sacrificij accidentalis est, si vel alia actio à sacerdote interponatur, vel ritus accidentales intermittantur, vel sacrificium ab vno inchoatum ab altero sacerdote perficiatur, de qua postrema interruptione hoc loco agendum est.

2 Assertio. Missa inchoata, absque graui causa, abrumpi non debet, sed continuò vsque ad finem prosequenda. Ita habetur *in c. illud, & c. nihil 7. q. 1. vbi dicitur in fin. can. Nullus absque patentis proueniu molestiæ, minister, vel Sacerdos, cum cæperit, imperfecta officia præsumat omnino relinquere; si quis*

hæc

hac temerariè præsumpserit, excommunicationis sententiam sustinebit.

Causæ tamen iustæ captum Sacrificium, vel relinquendi, vel interrumpendi sunt hæ: I Si Sacerdos recordetur se non ieiunum, vel excommunicatum, aut irregularem esse, & Canon nondum cæptus sit: qua de re dixit *tr. præced. c. 6. n. 21.* II. Si excommunicatus, & non toleratus Missæ sacrificio interesse præsumat, qui expelli nequeat; dummodo Missæ canon nondum cæptus sit: qua de re dixi *li. 1. tr. 5. p. 2. c. 2. n. 6.* III. Si morbus, vel alia grauis corporis necessitas cogat sacrificium Missæ interrũpere; quo in casu, si consecratio facta fuit, debet alius Sacerdos substitui, si prior redire, & Sacrificium prosequi non possit, sicuti colligitur ex *cit. c. illud, 7. qu. 1. c. nullus Episcopus, d. 1. de consecr.* & docet S. Th. *q. 83. ar. 6. ad 1.* Nau. *c. 25. nu. 86.* vbi rectè notat, si ieiunus Sacerdos non adsit, supplendum esse sacrificium à non ieiuno: quod maius sit præceptum de sacrificio non relinquendo imperfecto, quàm præceptum de sacrificando, & communicando ieiunè. Sin autem sacerdos defecit ante consecrationem cæpto canone, poterit quidem accedere alius Sacerdos ieiunus, qui Missam prosequatur, tamen id necessarium non est, teste Angelo, *ver. Euchar. 3. princ.* Henriq. *l. 7. c. 50. n. 3.* Porrò qui sæpius in sacrificio Missæ ob corporis infirmitatem deficere animaduertitur, is tanquam irregularis amouendus est, vti habetur *in cit. c. illud.* IV. Ob magnã proximi vtilitatem, aut necessitatem; puta si alicui morti proximo sacramentum sit ministrandum. Qua tamen in re considerare debet Sacerdos partim magnitudinem periculi, seu quàm necessarium morituro sit sacramentum: partim verò, quo vsque in sacrificio progressus sit: partim denique quamdiu eum abesse, & num sacris etiam vestib. exui necesse sit. Et primo quidem, si infirmo morituro sacramentum Penitentiæ ministrandum sit, *potest Sacerdos inquit Zambr. c. 4. dub. 5. nu. 6. Missam inchoatam, etiam post consecrationem relinquere; seruante interim aliquo S. Eucharistiam, & secum deferat aliquam formam consecratam, & extremam vnctionem ad infirmum: & audita eius Confessione, & data Eucharistia, & Extrema vnctione (remissis tamen Psalmis penitentialibus ad Ecclesiam post Missam) reuertatur ad perficiendum Sacramentum.* Idemque eadem ratione dicendum, si infirmo morti propinquo ob phrenesim, v. g. nullum aliud sacramentum, præter Extremam vnctionem, conferri possit, teste *eod.* Zambr. & consentit Io. Chapeauille, *c. 1. q. 12.* Semper tamen operam dare debet Sacerdos, vt quàm citissimè potest, se expediat, & ad perficiendum sacrificium redeat, postea verò, si opus videatur, iterum infirmum inuisat.

Secundò; Si sacramentum infirmo ministrandum non sit tantæ necessitatis, puta S. Eucharistia per modum viatici ministranda sit ei, qui paulò antè confessus fuerat, tunc non decet sacrificantem post factam oblationem, vel certè post Canonem cæptum, exutis sacris vestibus, Sacrificium relinquere. Si tamen homo in ipso templo existens sacro viatico indigeat, quia subito morbo correptus, mox moriturus timetur, debet Sacerdos etiam post consecrationem ab altari discedere, & sacramẽtum ministrare, sicuti in simili docet Gl. *in cit. c. nullus.* Henriq. *cit. c. 30. n. 4.* Zambr. *loc. cit.* vbi aiunt, quod sacrificantem ab altari recedere oporteat, ad infantem morti vicinum in Ecclesia baptizandum.

Tertiò; si alicui in extremis constituto sacra Extrema vnctio ministranda sit præsertim tali, cui petenti facilè denegari non possit, arbitror Sacerdotem, ante factam oblationem, à cœpta Missa desistere posse, si scandalum absit. In quo casu si diu non abfuit, videlicet non amplius horam, tunc reuersus pergere debebit, à quo loco reliquerat, v. gr. dicto Euangelio; sicuti, si concio interuenisset: Sin verò longa mora interposita fuit, quia v. g. ad locum distantem euocatus erat Sacerdos, tunc ab initio repetere Missam debet.

Aliæ porrò causæ sunt Missam interrumpendi ante factam oblationem; videl. vt post Euangelium fiat prædicatio ad populum, vel propter Ordines conferendos, qua de re Henriqu. *cit. c. 3. nu. 3.* Deinde si Episcopus, Dux, vel processio populi adueniat, quos integram Missam audire deceat, fas erit hoc casu, si alius Sacerdos non sit Missam à capite inchoare, si oblatio nondum facta fuerat, vti docet Nau. *cit. n. 86.* Sà *ver. Missa, num. 21.* Henriq. *cit. n. 3.* Azor. *l. 10. c. 32. qu. 3.* Scortia *l. 2. c. 18.* idque in praxi obseruatum esse, testantur Nau. & Henriq. *loc. cit.*

Quod attinet ad alios defectus, qui in Missa contingere solent, videri possunt regulæ Missalis, & quæ scribit Henriq. *lib. 9. cap. 36. & 37.* Sà *ver. Missa, n. 30. & seqq.* Suar. *disp. 85. sect. 1.* & Coninc. *q. 83. a. 7.* Id verò præcipuè annotandum, tametsi rubrica Missalis sequatur probabilem sententiam S. Th. *qu. 83. a. 6. ad 4.* Si Sacerdos post consecrationem animaduertat aquam pro vino appositam, oportere eum non solùm calicem, sed & panem de nouo offerre, & consecrare, incipiendo à verbis illis. *Qui pridie, quàm pateretur*, tamẽ nullum ibi præceptum imponi, quominus Sacerdos, præsertim si publicè celebret, imò verò etiam priuatim, sequi possit sententiam Scoti *in 4. d. 8. q. 3. §. alius casus specialis.* Gabr. *lect. 10. in Canon. Missæ* Adr. *in 4. de Euchar. q. Viso de impedimento.* Nau. *cit. c. 25. man. nu. 9.* & aliorum; Satius esse, vt Sacerdos animaduertens aquam pro vino infusam fuisse, ad cornu altaris accedat, & effusa aqua in aliquod vasculum (quam aquam deinde pro ablutione capere potest, vel in piscinam mittere debet) nouum vinum cum pauxillo aquæ imponat, dissimulanter offerat, & consecret, incipiendo à verbis illis; *Simili modo.* Quod si pauxillum aquæ in calice remansit (vt puta quia reliquam hausit, vel in ore adhuc habet, vt deglutire oporteat, non verò irreuerenter in calicem mittere) consultissimum erit, vinum statim superinfundere, offerre, consecrare, & sumere. Ratio huius sententiæ est, quia, vti in Sacramentis, ita, & in sacrificio nihil iterandum; sed quod omissum, cautè supplendum esse videtur, *arg. c. 1. de sacram. non iterandis.*

TRACTATVS SEXTVS.

DE SACRAMENTO POENITENTIÆ.

CAP. I.

DE NOMINE, ET NATVRA POENITENTIÆ, quatenus ea virtus sit.

SVMMARIVM.

1 *Penitentia, tum præteritæ vitæ detestationem, animique dolorem, tum nouæ vitæ inchoationem continet.*

2 *Penitentia virtus definitur Detestatio, ac dolor animi de peccato, quatenus est offensa Dei, intentione eam abolendi, ac pensandi.*

3 *Penitentiæ virtus est pars quædam iustitiæ erga Deum.*

4 *Duplex est penitentiæ actus, vnus perfectus, qui dicitur contritio, alter imperfectus, qui attritio in scholis appellari solet.*

5 *Veræ contritionis actus, tum à Charitate, tum à Penitentia virtute procedit.*

6 *Penitentiæ virtus extendit se etiam ad abolendam penam peccatis debitam, adeoque satisfactoria opera Deo exhibenda.*

7 *Contritionis actus in omni lege fuit congrua dispositio per Christi merita consequendi iustificationem.*

8 *Qui verè contritus est, is saltem implicitè paratus esse debet quoduis aliud malum potiùs perferre, quàm contra Deum peccare.*

9 *In vera contritione continetur propositum, saltem implicitum, seruandi mandata.*

10 *Attritio, seu imperfectus dolor de peccatis, vt hominis vtilis sit ad salutem, debet ex naturali motiuo proficisci.*

11 *Timor Dei alius filialis est, & alius seruilis. Timor autem seruilis, alius bonus, quamuis imperfectus, alius verò malus, & Charitati oppositus.*

POenitentia à *Pena* dicta est: quòd sit dolor animi, se ipsum affligentis, vel punientis, ob malè commissa, vel omissa. Hinc Isidorus Hispalensis ait *lib. 6. Ethym. c. vlt. Penitentia appellata est, quasi punientia: eò quòd ipsemet homo se puniat pœnitendo, quod male admisit.* Et S. Aug. *Epist. 108. ad Seleucianum: Est pœnitentia à bonorum, & humilium fidelium pœna quotidiana, in qua pectora tundimus dicentes, Dimitte nobis debita nostra.* Vide etiam Auctorem de vera, & falsa pœnitentia, *c. 8. 19.* apud S. Aug. *tom. 4.*

Græcè dicitur *μετάνοια*, quasi mentis mutatio, vti Tertull. interpretatur *lib. 2.* contra Marcionem, & alludit S. Aug. *hom. 41. ex 50. relatus in c. 10. d. 3. de pœnit. Penitentes, (si tamen estis penitentes; & non estis irridentes) mutate vitam, reconcilia-*

liamini Deo. Quo cum consentit vox תשובה, quæ conuersionem significat, sicut videre est Ezech. 18. Ioel. 2. alijsque locis Scripturæ.

1 Porrò, licet vox illa Græca, sicuti & Hebræa, secundùm etymon suum, accessum ad Deum, seu iustitiæ, ac melioris vitæ inchoationem exprimat; tamen secundùm sacræ Scripturæ vsum, & communem SS. Patrum, imò, & profanorum scriptorum acceptionem, omnes illę voces eamdem rem, siue actum pœnitentiæ significare solent; qui est detestatio, & dolor seu tristitia animi, de commisso peccato, vti videre est Iobi c. *vlt. Idcirco ipse me reprehendo, & ago pęnitentiam in fauilla, & cinere*, Ioel. 2. *Conuertimini ad me in toto corde vestro in ieiunio, & fletu, & planctu, & scindite corda vestra*. Ma. 11. *Si in Tyro, & Sidone factæ fuissent virtutes, quæ factæ sunt in vobis olim, in cilicio, & cinere pęnitentiam egissent*, μετενόησαν Item Ouidius l. 1. de ponto, Elegia 1.

Pęnitet, ò si quidem miserorum creditur vlli.
Pęnitet, & facto torqueor ipse meo.

Et clarius Ausonius in Epigrammate de occasione, & pœnitentia.

Sum Dea, quæ facti, non factique exigo pęnas.
Nempè vt pęniteat, sic Metanœa vocor.

Cùm enim per actum virtutis pęnitentiæ homo ad meliorem vitam, animi mutatione, se conuertat, & ad iustitiam accedat, necesse est, vt non solum nouæ vitæ propositum concipiat, seu resipiscat, sed in primis etiam vitam veterem, seu peccatum, tanquam malum abolendum, detestetur, ac de eo doleat: quandoquidem omnis mutatio duos terminos requirit: vnum à quo recedatur, & alterum ad quem accedatur; Quare Apost. ad Colos. 3. ait: *Exuite vos veterem hominem, & induite nouum, qui secundùm Deum creatus est*, Et S. August. *lib. 5. hom 27. cap. 1. Nemo eligit vitam nouam, nisi quem veteris pęnitet*. Et *hom. vlt. in fin. Non sufficit mores in melius commutare, & à factis malis recedere, nisi etiam de his, quæ facta sunt, satisfiat Deo per pęnitentiæ dolorem, per humilitatis gemitum, per contriti cordis sacrificium, cooperantibus eleemosynis*. Quibus verbis Aug. perfectam peccati abolitionem describit, de qua plura infrà c. *vlt*. Videri potest Gratianus *c. 1. distinct. 3. de pęnit.* vbi ex S. Ambros. refert: *Pęnitentia est mala præterita plangere, & plangenda iterum non committere*. Eadem habet S. Gregor. *hom. 34. in Euang.* Isidor. *l. 6. etym. c. vlt.* & legi possunt Melchior Canus *relect. 1. de pęn.* Bellarm. *lib. 1. de pęn. cap. 7.* Suarez *3. p. t. 4. disp. 3. sect. 5.*

Exinde colligitur, optimè docuisse S. Tho. *q. 85. a. 2. & 3.* Proprium, & formale obiectum virtutis pœnitentiæ (ex quo ipsa speciem suam, & distinctionem à reliquis virtutibus accipit) esse malum peccati, quatenus est offensa Dei, ab homine cum Dei auxilio delenda, & compensanda.

2 Quare hæc erit vera virtutis pœnitentiæ definitio, ex eod. S. Th. *cit. a. 3. & art. 1. ad 3. Detestatio, ac dolor animi de peccato, quatenus est offensa, & iniuria Dei, intentione eam abolendi, & compensandi*. Dicitur, *detestatio peccati*, Quia actus pœnitentiæ elicitus formaliter est ipsa displicentiâ, fuga, & recessus animi à malo peccati. *Ac dolor*, conuenienter Trident. *sess. 14. c. 4.* & S. Thom. *ll. cc.* Quia ex odio, ac detestatione peccati, cuius reatus adhuc præsens est, necessariò sequitur dolor, quemadmodum è contrario ex apprehensione, & amore magni boni præsentis gaudium oriri solet. Accedit, ipsum pœnitentiæ nomen, vel maximè significare dolorem, seu tristitiam, & afflictionem animi de peccato, iuxta illud Baruch 2. *Anima, quæ tristis est super magnitudine mali, &c.* ad Cor. 7. *Gaudeo non quia contristati estis; sed quia contristati estis ad pęnitentiam*. Siquidem, vt ibidem indicat Apostol. tristitia nulla vtilis est, nisi quæ de peccato concipitur. *Quatenus est offensa, & iniuria Dei*: Nam detestari peccatum, & de eo dolere, quatenus præcisè est malum mortis, & rationi repugnans, pertinet generatim quidem ad generale propositum virtutis, ac honestatis, particulatim verò ad speciales virtutes, quibus singula peccata opponuntur, quandoquidem eiusdem est virtutis prosequi bonum, & fugere malum oppositum. *Intentione eam abolendi, & compensandi*. Nam alioquin charitas erga Deum sufficeret ad dolendum de malo peccati quatenus id repugnat Deo; dolere autem de commisso peccato, quatenus est offensa Dei, cum proposito emendationis, seu compensationis, id proprium virtutis pœnitentiæ est, auctore S. Th. *in corp. ar. 3.* Vide eundem *1. 2. q. 113. a. 5. ad 5.*

Ex quo rectè ibid. colligit S. Tho. quòd pœnitentia sit pars quædam iustitiæ commutatiuæ, non simpliciter dictæ, sed secundùm quid, qualem inter Deum, & hominem intercedere, dixi *lib. 3. in tr. 1. de iust. c. 3. nu. 3.* Nam sicut in humanis, si quis alterius ius, auctoritatem, vel honorem læsit, ad iustitiam commutatiuam pertinet compensare, & satisfacere: sic etiam peccatum omne repugnat honori, & auctoritati Dei, tanquam vniuersalis auctoris nostri, Legislatoris, & Iudicis; ideo iustitia exigit, vt læsus Dei honor, & auctoritas, quatenus fieri potest, emendetur, ac compensetur. Discrimen verò est primò; Quòd hominis læsio, seu offensa, præcipuè opere externo contingit: quare etiam similiter compensatio, seu satisfactio. At verò læsio, seu offensio Dei per peccatum, præcipuè interno animo accidit; Quare etiam retractatio seu cōpensatio offensæ, in interna animi motione, ac dolore potissimum consistit: etenim *homines vident ea, quæ parent, Dominus autem intuetur cor*. 1. Reg. 16. Secundò, iniuriam homini illatam ad æqualitatem cōpensare debemus, & plerumq; possumus; non item iniuriam Deo illatam: tum quia ipsa animi motio, ac detestatio peccati, est donum Dei supernaturale: tum quia pia animi in Deum conuersio, ipso iure creationis, alijsque titulis, ipsi debita est: tum quia peccator Dei infiniti offensam re ipsa compensare non potest, sed eum Dei auxilio affectum compensandi exhibet: quem, quasi pro facto Deus reputans, peccatum ex misericordia gratis remittit, ac delet, hominemquè per gratiæ sanctificantis infusionem sibi conciliat, qua de re legi potest Henriquez, *l. 4.* qui est *de pęnit. c. 19.*

Secundò colligitur ex dictis nihil falsi Caiet. *cit. qu. 85. art. 5.* docuisse, cum dixit: Pœnitentiam esse speciem virtutis Religionis erga Deum: siquidem hæc virtus (vti & iustitia erga hominem) latè patens est, & generali ratione, seu habitudine respicit honorem, & cultum Deo, tanquam vniuersali auctori, reddendum. Modi autem honorem reddendi, ideoq; species Religionis plures sunt, quarum vna etiam Pœnitentiæ virtus, sicuti docet Ægid. ConincK *in 3. p. tom. 2. vbi de Pœnit. disput. 2. dub. 4. assert. 5.* & fatetur Suarez *d. 7. sect. 2. in fine, & colligitur* ex Psal. 50. *Sacrificium Deo spiritus contribulatus*. Baruc *c. 2. Anima, quæ tristis est super magnitudine mali, &c. dat tibi gloriam, & iustitiam*: Denique ex doctrina S. Th. *qui 2. 2. quæst. 80. art. 1.* iustitiam, quæ est ad Deum, Religionem vocat. Pœnitentia autem est iustitia quædam erga Deum, sicuti idem S. Thom. docuit *citat. ar. 3.* Ergo virtus Pœnitentiæ ad Religionem pertinet.

Tertiò colligitur: Quòd Pœnitentiæ virtus non tantùm versetur circa malum peccati detestandum, & abolendum, sed etiam circa bonum iustitiæ amplectendum, & reconciliationem cum Deo obtinendam. Ratio est: Quia omnis detestatio, ac fuga mali, fundatur in prosecutione, vel desiderio alicuius boni.

4 Duplex est Pœnitentiæ actus; perfectus, & imperfectus. Actus perfectus pœnitentiæ *contritio* in scholis appellari solet; Dolor animi de peccato, tanquam summo malo abolendo, quatenus Deo super omnia dilecto repugnat. Circa quam definitionem, ipsamque contritionis naturam, quædam aduertenda sunt: Primum. Idem perfectæ pœnitentiæ, siue contritionis actus procedit, tum à Charitate erga Deum, tum à Pęnitentiæ virtute.

5 Ab illa quidem, quatenus dolemus de peccato, vt est quid contrarium Deo summo bono: ab hac autem, quatenus idem peccatum abolere cupimus, ad satisfaciendum Deo offenso, seu iniuria affecto. Nam illa quidem affectio ex Charitatis motiuo est; hæc autem ex motiuo Pęnitentiæ, seu iustitiæ erga Deum. Tametsi verò actus ille Charitatis erga Deum prior est, ac veluti imperans: actus verò Pęnitentiæ, ac iustitiæ posterior, ac imperatus (ideo enim pęnitens abolere, & destruere vult peccati malum, quia est contrarium Deo dilecto) tamen contritionis actus plerumque ita accipitur, vt vtrumquè actum in sua ratione includat. Videri potest S. Thom. *3. p. q. 85. ar. 6. vbi ita scribit: In iustificatione impij simul est motus liberi arbitrij in Deum, qui est actus Fidei per Charitatem formatus, & motus liberi arbitrij in peccatum, qui est actus Pęnitentiæ. Horum tamē duorum actuum primus naturaliter præcedit secundum. Nam actus virtutis Pęnitentiæ est contra peccatum ex amore Dei: vnde primus actus est ratio, & causa secundi*. Quibus ipsis verbis satis etiam indicat S. Thom. actum dilectionis formalem, & explicitum in vera, & perfecta contritione necessariò, atque intrinsecè contineri.

Alterum. Cùm dicimus, in vera pęnitentia, & contritione Charitatis actum includi non vtiq; excludimus Fidem in Deum: nec spem veniæ obtinendæ per Christum; quin eo ipso includimus. Qua de re ita legimus in Trid. Concil. *sess. 6. c. 16. Disponuntur peccatores ad iustificationē, dum excitati diuina gratia, & adiuti, Fidem ex auditu concipientes, liberè mouentur in Deum, credentes vera esse, quæ diuinitus reuelata, & promissa sunt, atq; illud in primis, à Deo iustificari impium per gratiam eius, per redemptionem, quæ est in Christo Iesu; & dum peccatores*

se es-

se esse intelligentes, à diuinæ iustitiæ timore, quo vtiliter concutiuntur, ad considerandam Dei misericordiam se conuertendo, in spem eriguntur, fidentes, Deum sibi propter Christum propitium fore: illumq; tanquam omnis iustitiæ fontem, diligere incipiunt, ac propterea mouentur aduersus peccata per odium aliquod, & detestationem. Eodemque penè modò S. Th. *q.85.art.5.enumerans actus contritionis: Primum* (inquit) *principium est Dei operatio conuertentis cor, secundum illud Thren. vlt. Conuerte nos, Domine ad te, & conuertemur Secundus actus est motus Fidei: tertius est motus timoris seruilis, quo quis timore suppliciorum peccatis retrahitur; Quartus est motus Spei, quo quis sub spe veniæ consequendæ assumit propositum emendandi,* seu retractandi peccatum: *Quintus est motus Charitatis, quo alicui peccatum displicet secundum seipsum* (quatenus est offensa Dei) *& non* (principaliter) *propter supplicia. Sextus est motus timoris filialis, quo propter reuerentiam Dei, aliquis emendam Deo voluntarius offert.* Siquidem amor Dei tanquam optimi patris, excitat timorem filialem, ex quo aliquis detestatur, & dolet de offensa, eamque abolitam vult ad Dei gratiam, & reconciliationem consequendam: tum verò firmum propositum concipit Deum imposterum non offendendi: sed in eius gratia, & amicitia permanendi.

6 Tertium. Propter actum dilectionis, qui in vera contritione, seu perfecto Pœnitentiæ actu continetur, secundum Dei ordinationem, hæc ipsa contritio in omni lege fuit sufficiens, & congrua dispositio ad peccatorum remissionem, Dei gratiam, & ius gloriæ cœlestis, per Christi merita consequendum, sicuti traditur in Concil. Trid. *cit. c.6.* Concil. Arausicano 2. *canon.* 3. & apud August. *l.2.* contra Cresconium, *c.12.* Auctorem de vera, & falsa pœnitentia, *c.8. & 17.* Sumitur ex *c.1.* Zaccariæ *Conuertimini ad me, & conuertar ad nos* Lucæ 7. *Remittuntur ei peccata multa, quoniam dilexit multum.* S. Io. *epist.* 14. *Omnis qui diligit, ex Deo natus est.*

7 Quartum. Qui verè pœnitens, ac contritus est, is saltem implicitè paratus esse debet, quoduis aliud malum potius perpeti, quam peccare. Qua de re legi potest Durand. *in 4. dist. 17. q.5.* Dixi, saltem implicitè. Nam formalem, siue expressam comparationem instituere, *mallem aquis mergi, igne perire, quàm peccasse, aut peccare,* necessarium non est, & interdum, ob hominis fragilitatem, periculo non vacat, sicuti notauit S. Bonauent. *in 4. d.6. p.1. art.2. q.1.* Victor, *n.116. de pœnit.* Nau. *c.1. n.17.*

8 Quintum. In actu contritionis includitur etiam propositum, saltem implicitum, inposterum, si vita suppetat, seruandi mandata Dei, & in primis quidem in lege noua suscipiendi sacramenta Baptismi, & Pœnitentiæ: tanquam media à Deo per se instituta ad remissionem peccatorum. Sufficit tamen ad iustificationem implicitum votum, seu propositum horum sacramentorum, sicuti de sacramento Baptismi docet S. Th. 3. *p. q.68. art.5. ad* 2. & de Sacramento Pœnitentiæ. *qu.84. art.2.* Multoque minus necessarium est necessitate medij ad salutem, vt in dicta sacramenta re ipsa suscaptantur, sicuti tradit Concil. Trident. *sess.14. c.4.*

Sextum. Per actum Penitentiæ perfectum deletur quidem reatus culpæ, & qui inde consequens, reatus pœnæ æternæ, si culpa mortalis fuerat: remanet tamen plerumque reatus pœnæ temporalis, quippè quæ per contritionem (nisi valdè perfecta, & intensa sit) penitus non abolétur. Quare Pœnitentiæ virtus saltem secundario, versatur etiam circa reatum pęnæ temporalis remouendum, adeoque continent in se desiderium, & propositum satisfaciendi Deo per opera bona pænalia, quatenus ea ad plenam destructionem, & abolitionem peccati inseruiunt. Ita docet S. Th. *q.85. a.1. ad 3. Dolor pęnitentis est displicentia, seu reprobatio facti præteriti, cum intentione remouendi sequelam ipsius, scilicet offensam Dei, & reatum pęnæ.* Vide eundem *q.86. a.4.* & quæ infra dicam, *c. vlt.*

9 Altera est pœnitentia, siue dolor animi de peccato imperfectus, (scholis *attritio* dici solet) qui non pertingit ad detestationem peccati, tanquam summi mali, repugnantis summo bono. Nihilominus: si ex motiuo non mere humano, ac naturali oriatur (quale est quod peccatum) morali honestati repugnet, infamiam, vel pœnam temporalem conciliet, &c. sed concipiatur ex motiuo supernaturali, per Fidem apprehenso, puta, quia tanquam Dei offensa pœnam æternam meretur, atque insuper voluntatem, seu affectum peccandi excludat, cum spe veniæ à Deo obtinendæ, vtilis est huiusmodi animi attritio ad salutem, atque donum Dei, & impulsus Spiritus Sancti, nondum quidem inhabitantis, sed ad iustitiam comparandam excitantis, & mouentis, quo pœnitens adiutus viam sibi ad iustitiam parat. att Trident. *sess.14. c.4.* Quare scriptum est Prouerb. *cap.1. initium sapientiæ timor Domini* Eccles. *cap.25. Timor Domini initium dilectionis.* Et *ibid. c. vlt. Qui sine timore est, non potest iustificari.*

5 Igitur audiendi non sunt Sotus *in 4. dist.17. q.2. ar.5. & l.2. de natura, & gratia, c.14. & 15.* Canus *relect.3. de Pænitent.* vbi aiunt attritionem, quæ est dolor peccati ob horrorem nocumenti temporalis, atque solius naturæ viribus elici potest Sacramenti Baptismi, vel Pęnitentiæ susceptione, sufficere ad consequendam iustificationem. Quæ sententia, saltem post Trident. *sess.6. c.6. & s.14. c.4.* defendi non potest, & bene oppugnantur à Suarez, *t.3. disp.28. sect.2. & t.4. disp.5. sect.1.* Nam attritio illa, quæ cum sacramẽto dispositio subiecta est ad obtinendam iustificationẽ vtilis est ad salutem. Atqui dolor animi, qui ex solis naturæ viribus haberi potest ob motiuum merè humanum, non est vtilis, seu nullam omnino proportionem habet ad iustificationem, vti constat ex Concilio Mileuitano 1. *can.3. & seqq.* & clarius ex Arausicano 1. *can.7. Si quis dixerit, per naturæ vigorem bonum aliquod, quod ad salutem pertinent vitæ, cogitare, aut eligere, seu salutari prædicatione consentire posse confirmat, absque illuminatione, & inspiratione Spiritus Sancti. hæretico fallitur spiritu.*

10 Simili modo distinguere possumus timorem peccati perpetrandi. Si enim timeas peccatum perpetrare, quia Deo summo bono contrarium est, hic timor filialis, & Charitatis actus est, quandoquidem eiusdem virtutis, & prosequi bonum suum, & contrarium eius auersari: Sin verò timeas peccatum perpetrare, quia reatum pœnæ à Deo infligendæ secum affert, est quidem timor iste imperfectus, & aliquo modo seruilis, tamen absolutè bonus, & honestus, quippe actus spei Thologicæ, per quam, & bona à Deo prouenientia nobis desideramus, & oppositis aduersamur. Sin verò à peccato propter gehennæ timorem, tanquam principale motiuum abstineas, ita vt si gehenna non esset, peccare velles, talis timor propriè seruilis, ac malus est, quippe contrarius Charitati diuinæ. Sin denique à peccato patrando te contineas, metu pœnæ ab hominibus infligendæ, talis timor mundanus dicitur, & est malus, atque Charitati oppositus, si paratus sis malum parare, nisi pœnam timeres. Sin verò timor pęnæ non sit causa principaliter finalis, sed secundaria, seu impulsiua tantum, tunc se indifferens est: quamobrem à virtute, v. g. Spei, aut charitatis: imperari potest, quatenus pęnæ, seu incommoda temporalia à Dei seruitio, & consecutione spiritualium bonorum interdum nos impedire possunt, vti annotauit Suarez *de virt. Theolog. tr.2. disp.1. sect.4. asser.1.*

CAP. II.

DE NECESSITATE POENITENTIÆ quatenus est actus virtutis.

SVMMARIVM.

1 *Pænitentia in omni lege necessarium medium fuit ad salutem hominibus lapsis in peccatum mortale.*

2 *Attritio cum sacramento Baptismi, vel Pænitentia, sufficit ad hominis adulti iustificationem.*

3 *Ad consequendam iustificationem in sacramento Baptismi sufficere videtur, attritio virtualis, si homo peccatorum suorum memor non sit.*

4 *Extat præceptum diuinum lapsis impositum, vti peccati pænitentiam agant, quia tamen id affirmatiuum est, non omni tempore obligat.*

5 *Non statim vt mortale peccatum admissum est, præceptum pęnitentiæ hominem obligat.*

6 *Pęnitentiam nimis longo tempore, aut vsque ad finem vitæ differre; est nouum peccatum impænitentiæ.*

7 *Si moriturus non conetur veram animi contritionem, seu dolorem de peccatis ex Dei dilectione conceptum elicere, suspecta est eius pænitentia.*

8 *Postquam semel peccata homini remissa sunt, non incumbit obligatio de ijs in memoriam occurrentibus iterum dolendi.*

CVm duplex sit necessitas, vna medij, altera præcepti, de vtraque dicendum nobis est.

1 Assertio I. Pænitentia semper in omni lege fuit necessarium medium ad salutem hominibus lapsis in peccatum mortale. Ita Trident. *sess.14. cap.4.* Tertull. *in lib. de pænit. cap.4.* S. August. *epist.48.* ad Vincentium, S. Thom. *quæst.86. art.2. & sumitur ex illo* Luc. 13. *Nisi pænitentiam egeritis, omnes simul peribitis.*

Porrò hoc discrimen est inter statum legis Euangelicæ, & statum ante gratiam Euangelij: quod ante legem gratiæ nemo adultus à mortali peccato liberari, & iustificari poterat sine vera con-

ra contritione, includente Charitatem Dei super omnia, propterea, quòd sacramenta veteris legis inania signa erant, quæ gratiam Dei per se non conferebant, sed excitabant Fidem in Christum, quæ si formata fuerat per actum charitatis, & contritionis, vim habuit iustificandi.

2 In lege autem noua post commissum peccatum mortale nō est necessaria vera contritio homini suscepturo sacramentum Baptismi, vel Pęnitentiæ, sed sufficit attritio, etiam cognita: quamobrem dici solet, ex attritio virtute sacramenti fieri hominem contritum. Quod non ita intelligi debet, quasi actus attritionis transeat in actum contritionis, sed quod peccator per attritionem, cum sacramento Baptismi, aut Pænitentiæ perindè iustificetur, atque per veram contritionem extra Sacramentum, vti docet S. Th. *in 4. d. 17. q. 2. a. 1. quæst. 3.* Richard. *ib. ar. 3. q. 8. ad 5.* contra S. Bonau. *p. 2. a. 2. qu. 3.* Ratio est. Quia duo sacramenta ex Christi institutione non viuorum, sed mortuorum remedia sunt: idest per se, ac directè instituta, vt homini spiritualem vitam; videlicet remissionem peccatorum, & gratiam, seu reconciliationem cum Deo adferant: consequenter eam ante susceptionem necessariò non requirunt. Imperfecta tamen saltem pęnitentia, siue dolor de peccatis, cum Spiritus sancti gratia excitante, & adiuuante omnino necessarius est, qui licet sine sacramento Baptismi, vel Pænitentiæ, per se, & ordinariè, ad iustificationem perducere peccatorem nequeat, tamē ad Dei gratiam sanctificantem in dictis Sacramentis consequendam disponit, sicuti loquitur Trid. *cit. c. 4.* Quare Act. S. Petrus monuit. *Pęnitentiam agite, & baptizetur vnusquisque vestrum in nomine Iesu Christi, in remissionem peccatorum.* Et S. Ioannis Baptismus *pænitentiæ* dicebatur *Matth. 3. Luc. 3.* quia denuncians Dei iram, & peccatorum supplicia, hominum animos ad Christi Baptismum, & Christianam iustitiam præparabat.

Verum extra sacramentum Baptismi, vel pęnitentiæ, peccator sine vera contritione, saltem virtuali, iustificari non potest. Quod tamen intelligi debet, per se, & ordinariè, Quia etiam per alia sacramenta, quæ viuorum sunt, peccator interdum cum sola attritione iustificatur per accidens, videlicet propter ignorationem, si vel inculpate ignoret se esse in peccato mortali, vel bona fide existimet se de eo contritum, cùm tantum attritus sit, sicuti docet S. Th. *q. 72. ar. 7 ad 2.*

3 His adde, quod probabiliter docet ConincK. *q. 62. a. 2. dub. 2. n. 25.* sufficientem dispositionem ad gratiam Baptismalem recipiendā in eo reperiri posse, qui peccatorum suorum immemor est. Nam quemadmodum si quis peccatorum memoriam, siue conscientiam non habet, ad huius iustificationem extra sacramentum non requiritur pęnitentia, siue contritio formalis, sed sufficit virtualis, videlicet actus Charitatis Dei super omnia dilecti, sicut contra Canum *loc. cit.* Petrum Sotum *lect. 4. de pœnit.* rectè docet Sotus *in 4. dist. 14. q. 1 a. 3. §. ex his.* Gabr. *ibid. concl. 22.* Medina *Cod. de confess. q. 2.* Nau. *c. 1. man. n. 5.* Suarez *cit. sect. 1. n. 9.* Si quidem in scriptura sacra passim actui dilectionis promittitur, atque attribuitur iustificatio, & remissio peccatorum, 1. Petri 4. *Charitas operit multitudinem peccatorum*, 4. *Qui diligit, ex Deo natus est.* Prou. 8. *Ego diligentes me diligo.* Ita pari ratione ad iustificationem peccatoris, qui peccatorum suorum memor, aut conscius non est, in sacramento Baptismi non requiri videtur pęnitentia, siue attritio formalis, sed sufficit virtualis, videlicet efficax actus spei supernaturalis. Etenim sicuti actus Charitatis virtute continet contritionem, ita talis actus Spei virtualiter continet attritionem. Quemadmodum, inquā, homo, qui Deum tanquam summum bonum super omnia diligit, consequenter etiam paratus est ad detestandum, & abolendum peccatum huic bono dilecto contrarium; Ita etiam, qui æternam felicitatem desiderat, & à Deo supernaturalium bonorum auctore consequendam exspectat, is consequenter etiam paratus est ad detestandum, & abolendum peccatum, quod à consecutione æternæ felicitatis impedire per fidem cognouit. Alia vero ratio est de Pęnitentiæ Sacramento, ad quod necessariò requiritur formalis, & explicatus actus pœnitentiæ saltem imperfectæ; quippè cum hæc sit pars essentialis materiæ huius Sacramenti.

4 Assertio II. Pœnitentia homini lapso in peccatum mortale necessaria etiam est ex obligatione præcepti diuini, ita ut ob eius transgressionem, nouum peccatum impęnitentiæ incurrat. Est communis doctrina, quæ passim ex Scriptura colligitur, *Ierem. 8.* Esaiæ 65. Ezech. 18. Quare Tertull. *ait in lib. de pudicitia c. 4. Bonum est pænitere, an non? quid reuolius, Deus præcepit.* Verùm, cùm pænitendi præceptum affirmatiuum sit non omni tempore peccatorem obligat; sed cùm opportunitas, & moralis necessitas adest. In primis verò distinguere oportet inter obligationem præcepti, quæ est per se, & eam, quæ aliundè, siue per accidens prouenit. Et quidem per accidens ad veræ contritionis actum peccator, sacramentum pęnitentiæ non suscepturus, tribus in casibus obligatur: I. Si Sacramentum aliquod ex ijs, quæ viuorum propria sunt, suscipere, vel quodcunque sacramentum ex officio administrare velit. II. Si positus inter peccandi occasiones, grauibus tentationibus vrgeatur, quas credat se moraliter euitare non posse; nisi ad Deum per contritionem conuersus, eius gratiam, & consequenter opportuniora ad vincendum auxilia obtineat. III. Si ob alicuius, puta Principis, peccatum communitas incidisset in periculum, ne à Deo grauiter puniretur, sicuti accidit in peccato Achan, Iosue 7. & Dauidis 2. Regum, c. 24. tali casu peccatorem, qui causa, siue occasio mali imminentis extitit, obligabit præceptum per pęnitentiam placandi Deum, ad commune periculum auertendum. Veruntamen in his casibus obligatio pænitendi non prouenit per se ex præcepto virtutis pænitentiæ; ideoque nec ob eius omissionem peccatum impænitentiæ incurritur; sed peccatur contra virtutem Religionis, vel Charitatis, ex qua obligatio contritionis habendæ nascitur. Videri potest Suarez *disp. 15. sect. 6.* ConincK. *de pænit. disp. 3. dub. 3.*

5 Quod verò attinet ad obligationem per se, quædam ex communiore sententia dicenda sunt. Primum: Non statim atque mortale peccatum commissum est, pęnitentiæ præceptum obligat; ita, vt nouam impænitentiæ culpam homo incurrat, nisi illud mox per contritionem aboleat. Ita Duran. *in 4. disp. 17. q. 10.* Caiet. *quodlib. 7.* Nau. *c. 1. man. n. 27.* Sot. *in 4. d. 17. qu. 2. art. 6.* Adrian. *in 4.* vbi de Confessione, §. *Tertiò inquirendum est.* Suar. *disp. 15. sect. 5.* Henriq. *l. 4. c. 9. n. 6.* Coninc. *cit. dub. 3.* post S. Th. *in 4. d. 17. q. 3. ar. 1. qu. 1. 4. ad 2.* vbi ait: *Non est de necessitate salutis corporalis, quòd infirmus statim medicum quærat; nisi quando necessitas curationis incumbit; similiter est de morbo spirituali.* Ratio autem peti debet ex natura præceptorum affirmatiuorum, non nisi in temporis opportunitate, ac necessitate obligantium: licet aliter doceat Guil. Parisiensis *de sacram. Pęnit. c. 19.* Th. Argentinas *in 4. d. 7. q. 2. a. 4. ad 2.* S. Anton. *p. 3. tit. 14. c. 18. §. 2.* Syln. *ver. contritio, q. 2.* Consultissimum verò est, statim post commissum peccatum, ad pęnitentiam confugere, sicuti *Eccl. c. 5. monet: Ne tardes conuerti ad Dominū, & ne differas de die in diem.* Nam ita etiam fiet, vt licet homo non statim peccata confiteatur, modo propositum suo tēpore confitendi habeat, in gratia Dei existat, ac bonis operibus mereri, & pro peccatis suis satisfacere possit.

6 Alterū. Differre pęnitētiā longo tēpore, aut vsque ad finem vitæ, vel tamdiù differendi propositū cōcipere, videtur esse nouū peccatū mortale. Ita videtur sētire S. Th. *q. 84. a. 5. ad 2.* citās illud, Eccl. 30. *Miserere animæ tuæ placens Deo ill. cc.* Et docēt Henriq. Ægid. Suar. contra Sotum *in 4. dist. 17. q. 2. a. 6. concl. 5.* Caiet. *ver. contritio.* Probatur *ex c. 1.* Prou. & Apost. *ad Rom. 2. Ignoras quoniam benignitas Dei ad pęnitentiam te adducit? secundum autem duritiam tuam, & impænitens cor, thesaurizas tibi iram in die iræ.* Ratio peti debet tum ex parte Dei, in cuius inimicitia longo tempore persistere, & pro illata ipsi iniuria non satisfacere, præsertim ipso excitante, ac mōnente per auxilia gratiæ, videtur nouam iniuriam, & interpretatiuum contemptum Dei cōtinere, sicuti ipsemet exaggerat, *cit. c. 1. Quia vocaui, & renuistis, extendi manum meam, & non fuit qui aspiceret: despexistis omne consilium meum, & increpationes meas neglexistis; Ego quoque in interitu vestro ridebo.* Tum verò ex parte ipsius peccatoris: Siquidem is in mortali peccato diù persistendo grauissimam spiritualium bonorum iacturam, periculum recidendi, ac demum indurationem in malo incurrit, vt Apost. supra monuit, & explicat S. Greg. *hom. 11. Ezec. Peccatorem diù exspectat Deus, vt redeat, non redeunti, atque contemnenti, ponit* (offendiculum) *vbi grauius impingat.* Confirmatur ex eo, quod Concilium Mileuitanum *can. 3.* docet; hominem sine gratia sanctificante diù seruari non posse à lapsu peccati mortalis; consequenter si peccator per pęnitentiam se in Dei gratiam restituere longo tēpore differat, manifestum periculum adit alterius peccati ex altero incurrendi.

Cæterum posteaquam Ecclesia annuam Confessionem præcepit, ad quam actus pęnitentiæ, saltem imperfectus, necessariò requiritur; si fideles nunc tale præceptum impleant eo ipso quoque diuino pęnitentiæ præcepto satisfacere illos, credendum est: Quod enim præstat actus contritionis extra sacramentum, hoc idem etiam præstat attritio cum sacramento.

Quanto autem periculo se committant ij, qui pęnitentiam de peccatis in vitæ suæ finem differunt, ostendit S. August. *serm. 67.* de tempore? *Datur quidem in extremis pęnitentia,* idest pœnitentiæ Sacramentum, *quia negari non potest: sed auctores tamen esse non possumus, quòd qui sic petierit, mereatur absolui. Quomodo enim agit pęnitentiam lapsus? Quomodo agit pęnitentiam in extremis vitæ finib. constitutus? Quomodo pęnitentiam agere possit, qui nulla iam pro se opera satisfactionis operari potest?* Et *hom. 41. ex 50.* relatus *in d. 7. de pænit.* vbi postquam dixisset Aug.

incer-

potest? Ex hom. 41. ex 50. relatus in d. 7. de pœnit. vbi postquam dixisset Aug. incertam esse horum pœnitentiam subiungit: *Vis ergo à dubio liberari? vis quod incertum est euadere? age pœnitentiam, dum sanus es, & si sic agis, dico tibi, quod securus es: quia pœnitentiam egisti eo tempore quo peccare potuisti. Si autem vis agere pœnitentiam, quando iam peccare non potes, peccata te dimiserunt, non tu ista.* Vide etiam Auctorem *de vera, & falsa pœnit.* c. 17. & Scholasticos in d. 20. Richar. a. 1. q. 1. Palud. q. 1. 1. a. 1.

Tertium. Certum est, in mortis articulo pœnitentiæ præceptum obligare, si moriturus in peccato mortali constitutus sit. Sed nunquid tunc sufficit attritio, cùm sacramento? Negant Suarez *disp.* 14. *s.* 4. *n.* 17. Zambr. *c.* 4. *dub.* 1. *n.* 4. aiuntque, peccatorem in mortis articulo obligatum esse, vt verum contritionis actum, tanquam certiorem dispositionem, atque salutis remedium, in seipso excitare studeat. Idq; ostendi posse videtur partim ex eo, quia nō pauci Doctores, inter quos Sotus *de natura, & gratia c.* 15. Nauarr. *in man. c.* 1. *n.* 37. *&* 31. aliique apud Suarez *disp.* 5. *s.* 2. *& disp.* 20. *s.* 1. Lopez *p.* 1. *instruct. c.* 6. *&* 17. existimāt attritionem, præsertim cognitam, non esse sufficientem dispositionem ad iustificationem in sacramento Pœnitentiæ consequendam. Partim ex eo, quia lex Charitatis quemuis obligat, vt in exitu huius vitæ, & ingressu ad alteram vitam, per actum dilectionis se Deo, omnis vitæ auctori coniungere studeat: cum actu autem dilectionis Dei super omnia in peccatore, qui peccati memoriam habet, simul etiam per naturalem sequelam iunctus est actus veræ contritionis de eodem peccato.

Verùm hæ rationes non satis rem demonstrant. Quod enim attritio, etiam cognita, sit sufficiens dispositio in sacramento, satis certum, & ferè communiter assertum, post Trid. *sess.* 14. *c.* 4. Obligatio autem illa coniungendi se Deo in mortis articulo charitatis est, non Pœnitentiæ virtutis: quare etiam post acceptam sacramentalem absolutionem, seu remissionem peccatorum, talis actus elici potest.

7 Quapropter rectius dicitur attritionem re ipsa semper esse sufficientem dispositionem iustificationis in sacramento Baptismi, ac Pœnitentiæ, attamen talē pœnitentiam in morituro, non conante in se excitare perfectum dolorem de peccatis ob amorem Dei, valde incertam, & suspectam esse, ne fortè vera supernaturalis attritio non sit: atque non tam ipse homo peccata deserat, quàm à peccatis deseratur, ijs tamen secundum actualem affectum inhæreat; quia, vt S. Aug. ait *ser.* 57. *de tempore*: *Pœnitentia, quæ ab infirmo petitur, infirma est: quæ autem à moriente petitur, timeo ne, & ipsa moriatur.* Et hæc sententia maximè locum habet, si ipsemet moriturus agnoscat pœnitentiam infirmā, ac tepidam esse, neque maiorem in se excitare conetur.

6 Quartum: Certum esse debet, postea quam peccata alicui per legitimam pœnitentiam, ac Confessionem remissa sunt, non incumbere obligationem iterum de ijs dolendi, si memoriæ occurrant, dummodo homo in ijs non delectetur. Ita docet S. Th. *q.* 84. *a.* 8. *&* 9. Caiet. *to.* 1. *tr.* 17. *opusc. q. vn.* Medina *C. de pœn. tr.* 1. *q.* 6. §. *alia occurrit dubitatio* Coninck. *disp.* 3. *dub.* 4. Suarez *disp.* 15. *sect.* 4. contra quosdam apud Petr. Pal. in 4. *d.* 17. *q.* 14. *ar.* 3. S. Anton. *p.* 3. *tr.* 14. *c.* 18. §. 3. Valde tamen incōsultum est, circa peccatum memoriæ, vel apprehensioni actuali infixū, exercere actū displicentiæ: imo interdum per accidens necessarium periculum morosæ delectationis propinquum esse videatur.

Quæstio hoc loco tractari potest, verum peccatum augeatur, an verò minuatur, si quis peccat cum proposito postea pœnitendi, ac confitendi? Responsio est S. Th. 2. 2. *q.* 21. *a.* 2. *ad* 3. iuncto Caietano: Peccatum propter hanc circumstantiam minui: Ratio est: Quia peccatum tanto minus, aut maius est, quanto minus, aut magis voluntas ei adhæret, seu in eo firmatur: constat autem, voluntatē minus adhærere peccatum cōmittendo, si postea recedere parata sit, quàm si non sit parata. Sic v. g. iuuenes minus peccant, si cogitent, & proponant, se post annos aliquot pœnitentiam serio acturos, & vitam integrè emendaturos esse.

Verumtamen, si aliquis consideratione veniæ obtinendæ per sacramentum Confessionis, allicitur, & inducatur ad peccandum liberius, videtur hæc esse circumstantia aggrauans, imò nouam peccati speciem continens, videl. ingratitudinis cuiusdam aduersum Deum, & Spiritum sanctum, vti indicat idem S. Th. 2. 2. *q.* 14. *a.* 2. Sed contra. Est enim manifesta ingratitudo erga Deum, eius promissa peccatorum venia, ac remissione sacramentali abuti ad peccandum: ille autem homo ita abutitur, qui ex consideratione, ac spe absolutionis sacramentalis, allicitur, & inducitur ad peccatum. Quare rectè agunt fideles, si de hoc ipso in sacra Confessione se accusent.

Non tamen arbitror, esse vnum ex sex peccatis contra Spiritum sanctum; quamuis eò reuocari possit. Neque existimo, semper esse peccatum mortale, sed, si frequenter fiat; ita vt homo velut consuetudinem ac facilitatem, quandam peccandi ex tali fiducia postea confitendi, ingenerari sibi animaduertat.

CAP. III.

DE POENITENTIA, QVATENVS EST Sacramentum.

SVMMARIVM.

1 *Pœnitentia est sacramentum nouæ legis à Christo institutum, Ioan. 20.*
2 *Sacramentum Pœnitentiæ lapsis post Baptismum in peccatum mortale necessarium medium est ad salutem.*
3 *Pœnitentiæ sacramentum est altera post Baptismum tabula naufragis præparata.*
4 *Sicuti non baptizatis ad iustificationem sufficit votum Baptismi, ita etiam lapsis sufficit votum sacramenti Pœnitentiæ. Nihilominus obligat præceptum suscipiendi sacramentum, si postea suscipi possit.*
5 *Materia remota, circa quam sacramentum Pœnitentiæ versatur, est, omne peccatum actuale hominis baptizati, etiam id, à quo aliquis semel absolutus fuit.*
Repetita, aut generalis Confessio peccatorum rectè, & salubriter fieri potest. Vide. n. 8. §. Porrò.
6 *Materia propinqua, ex qua sacramentum Pœnitentiæ constituitur, sunt actus pœnitentis, contritio, confessio, satisfactio.*
7 *Forma huius sacramenti est: Ego te absoluo à peccatis tuis.*
8 *Omnia sacramenta cum salutari crucis signo administrantur.*
9 *Absolutio sacramentalis non nisi verbis vocalibus fieri potest, præsente eo, qui absoluitur.*

1 ASsertio I. Pœnitentia est sacramentum nouæ legis à Christo institutum, Ioan. 20. *Insufflauit, & dixit eis: Accipite Spiritum Sanctum: quorum remiseritis peccata remittuntur eis: & quorum retinueritis, retenta sunt.* Ita cū Patribus *seq. c. allegandis*, docet Conc. Trid. *sess.* 14. *c.* 1. Alensis *p.* 1. *q.* 59. *mem.* 3. & alij Scholast. *in* 4. *d.* 20. vbi S. Bonau. *a.* 2. *q.* 1. Richar. *a.* 2. *q.* 4. Duran. *d.* 17. *q.* 8. *u.* 9. Nam verbis illis habemus tum externam cærimoniam, seu sensibile signum absolutionis: *Quorū remiseritis peccata*: tum etiam promissionem gratiæ, seu remissionis peccatorum legitimæ absolutioni infallibiliter annexam, secundùm verba Christi, *Remittuntur* eis; adeòq; habemus propriè dictum sacramentum; idq; non ab alijs, quàm Sacerdotibus administrādū. Etenim postea quā Christus Dominus in cœna vltima discipulis suis, eorumque legitimis in sacerdotali ordine successoribus, potestatem dedisset verum suum corpus conficiendi, deinde post Resurrectionem eisdem potestatem contulit corpus suum mysticum, quæ est fidelium congregatio, iudiciaria potestate, si lapsi sint, sanctificandi. Quare S. Hier. *ep.* 1. ad Heliodorum de Sacerdotis ita loquitur: *Apostolica gradui succedentes Christi corpus sacro ore conficiunt per quos, & nos Christiani sumus; qui claues regni cælorum habentes, quodammodo ante diem iudicij iudicant.* Eademq; fuit aliorum Patrum sententia, contra Montanum, & Cataphrygas, apud Tertull. *in lib. de pudicitia.* & postea secutum Nouati Carthaginensem, eiusq; asseclā Nouatianum Pseudoepiscopū Romanum, qui mox caput schismatis, & hæreticæ factionis, docuit, lapsis post Baptismum reconciliationem non in Ecclesia à Presbyteris quærendam, sed solius Dei iudicio relinquendam esse, vti videre est apud S. Cyprian. *lib.* 2. *epist.* 8. *&* 9. *& serm. de lapsis.* S. Hieron. de viris illustribus Nouatiano. Pacianum *epist.* 1. *&* 3. ad Sympronianum. S. Ambros. *lib.* 1. *de pœniten. c.* 2. S. August. de Agone Christiano. c. 31. Socratem *lib.* 4. *cap.* 23. A quo errore, dudum in Ecclesia damnato fermè non discrepant nostri temporis hæretici; cùm potestatem remittendi peccata ad nudam prædicationem, siue denuntiationem remissionis, per fidem apprehensæ, imperitè detorquent. Vide Trid. *sess.* 14. *cap.* 1. 2. *&* 6. *& canon.* 9. 10. Bellarm. *lib.* 1. *de pœnitent. c.* 9. *&* 10. Suarez *disp.* 16. *s.* 1.

2 Assertio II. Sacramentum Pœnitentiæ in noua lege necessarium medium est ad salutem, non absolutè, sicuti Baptismus, sed ex hypothesi, si homo baptizatus in mortale peccatum lapsus sit. Ita S. Thom. *qu.* 94. *ar.* 6. & Trident. *sess.* 14. *cap.* 2. Quemadmodum, & in corporalibus generatio hominibus necessaria est: medicatio non item, sub ijs tantùm qui in morbum inciderunt. Atque hæc causa est, cur Patres hæc sacramenta, Baptismi, ac Pœnitentiæ, frequenter coniungant, parem eis remittendorum peccatorum vim ex Christi institutione tribuentes. Tertull. *lib. de præscript.* aduersus hæreticos. *cap.* 18. S. Pacianus *epist.* 1. *&* 3. ad Sympronian. S. Hier. *l.* 1. contra Pelagianos, non longè à fine *Pœnitentia imitatur Baptismatus, gratiam, per ineffabilem clementiam Saluatoris, qui non vult perire quemquam, nec delectatur mortibus peccatorum, sed vt conuertantur, & viuant.*

S. Ambros. *lib.* 1. *de pœnit. c.* 7. *Cur baptizatis,* Nouatiani? *si per hominem peccata dimitti non licèt: in Baptismo vtique remissio*

peccatorum omnium est. Quid interest vtrum per pœnitentiam, an per Lauacrum hoc ius sibi datum Sacerdotes vendicent? vnum in vtroque ministerium est. Sed dices, quia in Lauacro operatur mysteriorum gratia. Quid in pœnitentia: Nonne Dei nomen operatur?

Cyrillus Alexand. lib. 12. In Io. c. 56. *Qua igitur ratione diuinæ naturæ dignitatem, ac potestatem discipulis suis largitus est? quia certè absurdum non est peccata remitti posse ab illis, qui Spiritum sanctum in seipsis habeant. Nam cum ipsi remittunt, aut detinent, Spiritus qui habitat in eis, per eos remittit, & detinet. Erit autem id per eos duobus, vt arbitror, modis, primum, Baptismo deinde Pœnitentia.*

S. August. l. 2. *de adulter. coniug.* c. 16. ait: quod peccatū, in quo quis permanere vult, nec Baptismo, nec reconciliatione dimittitur: *si autem peccatum ... sit factum est, & in eo non permanetur, si Catechumeno factum est, Baptismate abluitur; si à baptizato, Pœnitentia, & reconciliatione sanatur.* Et epist. 180. ait e medium Baptismi, & Reconciliationis tanquam ad salutem necessariorum sacramentorum, aperte meminit, scribens de tempore pestis grassantis: *An non cogitamus, cum ad istorum periculorum peruenitur extrema, nec est potestas vlla fugiendi, quantus in Ecclesia fieri soleat ab vtroque sexu, atque ab omni ætate, concursus, alijs Baptismum flagitantibus, alijs reconciliationem.* Et paulò post: *Vbi si Ministri desint, quantum exitium sequitur eos, qui de isto sæculo, vel non regenerati exeunt, vel ligati.* Et postea: *Si autem Ministri adsint, pro viribus, quas eis Dominus subministrat, omnibus subuenitur: alij baptizantur, alij reconciliantur, nulli Dominici corporis communione fraudantur.*

3 Huc etiam spectat metaphora tabulæ, quam post Baptismi gratiam lapsis, seu naufragium passis, ad laboriosè emergendum Dominus misericors largitus est. Tertull. *in lib. de Pœnit. cap. 4. Eam* (pœnitentiam) *tu peccator ita inuade, ita amplexare, vt naufragus alicuius tabulæ fidem.* Et cap. 7. *Clausa licèt ignoscentiæ ianua, & intinctionis sera obstructa,* (remedio iterandi Baptismi) *aliquid adhuc permisit patere. Collocauit in vestibulo pœnitentiam secundam.* Pacianus epist. 1. ad Sympronianum: *Pudeat periclitari, sed non pudeat liberari: quis naufrago tabulam, ne euadat, arripiat?* S. Hieronym. *epist. 8.* ad Demetriadem de pœnitentia loquens ait: *Illa quasi secunda post naufragium miseris tabula sit: in virgine integra seruetur nauis.* Ambrosius, vel alius auctor ad Virginem lapsam, c. 8. *Quæ iam ingressa es agonem pœnitentiæ, insiste misera, fortiter inhære, tanquā naufragus, sperans per ipsam te de profundo criminis liberari.* Verum aduertendum est hoc loco? Quod S. Hieron. *cit. epist. 8. & in c. 3. Isaiæ* dixit; Pœnitentiam esse secundam post naufragium tabulam, duobus modis explicari posse: Primò, Quòd sit alterum remedium hominibus à Deo concessum ad consequendam peccatorum remissionem: quod quidem remedium cum laboriosum sit, ac difficile, tabulæ comparatur; prius autem remedium Baptismi nauis integra. Quem sensum tum alij Patres, tum apertè Hieronym. *epist. 8.* elegit: quem, & S. Thom. ita intellexit. 3. p. q. 84. ar. 6. *Pœnitentia metaphoricè dicitur secunda tabula post naufragium. Nam primum remedium mare transeuntibus est, vt conseruentur in naui integra secundum autem remedium est post nauem fractam, vt quis tabulæ adhæreat, ita enim primum remedium in mari huius vitæ, est quod integritatem seruet: secundum autem remedium est, si per peccatum integritatem perdiderit, quòd per pœnitentiam redeat.*

Secondò, explicant Scholastici aliqui *in 4. d. 14.* vbi S. Bonau. in litera. Gabr. *q. 2. a. 3. dub. 2.* Cùm totum hominum genus primi parentis lapsu naufragium passum sit, duo nobis misericors Deus in lege gratiæ sacramentorum remedia, veluti tabulas ad emergendum, ordinauit; vnam Baptismi, alteram Pœnitentiæ. Neque tertia opus est, quòd licèt homo sæpius in peccatum relabatur, eandem Pœnitentiæ tabulam amplecti possit.

Vtraque explicatio bona, sed prior conuenientior est. Nam ex ea etiam intelligitur, quantò difficilius, & laboriosius fit, post lapsum, Pœnitentiæ remedium; Quamobrem olim solicitè Christiani curabant, vt Dei gratiam in Baptismo acceptam non perderent; neque fœdus cum Deo initum per peccatum mortale violarent. Qua de re vide, quæ eleganter scribit Nazianzen. *orat. 40. de sancto Baptismo,* paulò post principium.

4 Cæterum, sicuti nondum regeneratis ad iustificationem, & salutem, sufficit votum Baptismi, quod dicitur baptismus flaminis, seu dilectionis Dei super omnia; ita, & regeneratis, post lapsum, ad consequendam peccatorum remissionem, & salutem, sufficit votum sacramenti Pœnitentiæ, quæ est contritio; ita tamen, vt si postea sacramentum re ipsa suscipi possit, omnino necesse sit; quippè cùm peccati remissio, & iustificatio homini ante Baptismum, secundum ordinariam Dei legem, non conferatur, nisi cum ordine, obligatione, & quasi tacito pacto suscipiendi Baptismi; & similiter homini post Baptismum lapso, extra sacramentum peccatorum remissio, atque iustificatio, secundum ordinariam Dei legem, non conferatur, nisi cum ordine, & obligatione, & quasi tacito pacto sacramentalis Confessionis; ad eum fermè modum, quo contractus emptionis non perficitur, neque rei emptæ, ac traditæ dominium acquiritur, sine respectu, & obligatione ad solutionem pretij. Ratio est; quia illa duo sacramenta à Christo instituta sunt, tanquam remedia per se remissionis peccatorum. Vide Nauarr. *dist. 7. de pœnit. in Gloss. summæ num. 7.* Suarez *disp. 17. s. 3. n. 7.* Coninc. *q. 68. a. 2. dub. 1.*

Simili ratione plerique docent. Si aliquis peccatorum suorū immemor, iustificatus fuerit per amorem Dei super omnia, quæ est contritio virtualis; ac postea peccatorum memor fiat, & sacramentaliter confiteri non possit, opus huic homini esse, vt actum formalem contritionis exerceat. Cùm enim peccatori contritio saltem in voto sit medium necessarium ad salutem, ideò Deus non videtur remittere peccatum ob actum dilectionis, nisi cum ordine ad pœnitentiam, siue contritionem, quàm proinde iustificatus actualiter exercere debeat, habita peccatorum recordatione. Si tamen talis confiteri possit, sufficit ei attritio cum sacramento. Ita Henriq. *lib. 4. c. 6. num. 5.* Suarez *disp. 15. s. 1. n. 6.* Coninck *in fine, disp. 3. de pœnit.*

5 Assertio III. Materia remota, circa quam sacramentū Pœnitētiæ versatur, sunt omnia peccata actualia hominis baptizati. Ita S. Ambros. *lib. 1. de pœnit. c. 2.* S. Th. *q. 84. a. 2.* Trident. *sess. 14. c. 5. & can. 7.* Dixi *omnia actualia peccata,* siue ea mortalia sint, siue venialia: quia, vt S. Tho. ait, sacramentum Pœnitentiæ propriè institutum est in remedium eorum peccatorum, quæ propria voluntate committimus, quamuis principaliter ad deletionem mortalium. Deinde hoc discrimen est, quòd (vt S. Augustinus indicat *lib. 50. homiliar. hom. vlt. c. 4.*) mortalia peccata sint huius sacramenti materia necessaria: venialia autem peccata, itemque ea mortalia, à quibus absolutio directè accepta semel fuit, sint materia sacramenti non necessaria, sed idonea.

Etenim repetitam de ijsdem peccatis Confessionem non solùm benè, sed etiam salubriter institui posse, demonstrat fidelium praxis, videlicet ad vberiorem sanctificantis gratiæ, virtute sacramenti, infusionem, & ad pleniorem temporalis pœnæ condonationem; denique, & reliquiarum peccati absumptionem. Quare psalmista dixit *Psal. 50. Amplius laua me ab iniquitate mea.* Quæ est communis sententia S. Tho. *in 4. dist. 17. q. 3. a. 3. q. 5. ad 4. & d. 18. q. 1. a. 3. quæstiunc. 2. ad 4.* Palud. *d. 12. q. 2. a. 2.* Maioris *d. 17. q. 6.* vbi defendit Religionis statutum de annua confessione generali. Caiet. *tom. 1. opusc. tract. 5. de Confess. q. 4.* Victor. *de Confess. n. 166.* Med. C. *de confess. q. 25.* Suarez *disp. 18. s. 4.* Philiarchi *tom. 1. de offic. Sacerdotis lib. 2. de sacram. pœnit. ca. 23.* Ægidij *disp. 4. dub. 3.* contra Sotum *in 4. d. 19. ad finem,* & alios apud Richard. *in 4. d. 18. a. 2. q. 4.*

Pro praxi hic quædam aduertenda sunt: I. Operam dare debet pœnitens, vt ad Confessionem non sola peccata dubia, vel scrupulos adferat: sed etiam aliquod peccatum certum, saltem veniale sacramentali absolutioni subijciat. Quòd si verò Confessarius nullam certam, sed solùm dubiam absolutionis materiam ex pœnitente elicere possit, interdum sub conditione tacita absoluere eum poterit, si peccati grauitas, personæ periculum, aliæuè circumstantiæ postulare videantur; interdum verò, absolutione supersedere, si nulla necessitas appareat sacramentum sub conditione ministrandi. Qua de re Suar. *disp. 18. s. 1. n. 12.*

II. Non prohibetur quidē pœnitens in Cōfessione repetere peccata, à quibus antea legitimè absolutus fuerat; sed id facere non debet frequenter, & sine causa. Sed seruanda est reuerentia sacramento, inquit Richar. *cit. q. 4. ad 3. vt respectu eiusdem peccati non iteretur Confessio, nisi adueniente noua motu deuotionis, vel noua erubescentia de peccato.* Idemque docet Suar. *cit. s. 4. nu. 9.* Deinde si pœnitens ad Confessionem adferat peccata superioribus Confessionibus ritè explicata, & remissa, decens est, de ea re Confessarium admonere, vt is præsentem pœnitentis statum cognoscere, & conformem pœnitentiam decernere possit.

III. Si quis generalem Confessionem de peccatis suis totius vitæ, seu vnius anni, &c. instituere velit, sollicitus esse debet, vt omnia, etiam mortalia recenseantur, nullo prætermisso. Cùm enim peccata, à quib. absolutio legitimè collata, sicuti, & venialia materia Cōfessionis libera sint, per se loquendo, nihil repugnat reuerentiæ Sacramenti, aliqua eorum confiteri, alijs prætermissis.

6 Assertio IV. Materia propinqua, ex qua sacramentum intrinsecè constituitur, sunt actus pœnitentis, videlicet contritio, confessio, & satisfactio. Ita Concilium Florent. in decreto Eugenij, §. *Quartum sacramentum.* Trid. *sess. 14. c. 3. & can. 4.* S. Th. *q. 84. ar. 2. & q. 60. a. 1. & in 4. d. 16. ar. 1.* Alensis *par. 4. q. 66. mem. 1. a. 2. & mem. 2.* Richar. *d. 16. a. 1. q. 1.* contra Scot. qui in *4. d. 14. q. 1.*

1. *docuit, hæc tria, contritionem, confessionem, satisfactionem, nullo modo esse partes sacramenti Pœnitentiæ, sed requiri vt præuia, vel subsequentia*: totam verò essentiam sacramenti in absolutione consistere. Sed probatur assertio: Quia absolutio necessariò à Sacerdote confertur per modum sententiæ iudicialis, sicuti definit Trident. *sess. 14. c. 5. can. 9.* Talis autem sententia essentialiter requirit causæ cognitionem, atque Rei accusationem: quæ in secreto hoc Pœnitentiæ foro alia esse non potest, quàm ipsius Rei pœnitentis confessio. Igitur his tribus, & contritione pœnitentis confessione, Sacerdotisque absolutione Sacramentum hoc, tanquam materia sua, & forma essentialiter constituitur; atque effectum principalem, quæ est remissio culpæ, tribuit. Sed quia deleto reatu culpæ, superest reatus, siue obligatio pœnæ temporalis: ideò ad peccatum integrè, ac perfectè destruendum, requiritur etiam satisfactio à Sacerdote iudicialiter imposita, tanquam pars integralis, & materialiter perficiens, Sacramenti.

Obijcies. Materia cuiusque Sacramenti debet esse externus sensibilis: atqui contritio, siue dolor animi de peccatis, externus sensibilis non est: Ergo non est materia sacramenti Pœnitentiæ. Respondeo, cum Palud. in 4. d. 17. q. 3. a. 3. esse sensibilem per externam Confessionem, quippè quæ est signum interni doloris, ac detestationis peccatorum. Nam Confessio, vt iam pars, ac materia Sacramenti, debet esse accusatio sui ipsius coram Sacerdote, tanquam spirituali Iudice à Christo constituto, cum ordine ad reconciliationem consequendam. Hæc autem Confessio, seu accusatio intrinsecè supponit, & includit dolorem, seu detestationem peccatorum. Igitur quemadmodum homo simpliciter sensibilis dicitur, licèt vna eius pars, videlicèt anima per se non sentiatur, sed per externas corporis operationes: ita etiam essentialis materia huius Sacramenti simpliciter sensibilis est; licèt vna eius pars, videlicèt contritio, non per se sentiatur, sed per externam ab ipsa procedentem Confessionem, accusationemque.

7 Assertio V. Forma huius sacramenti est hæc: *Ego te absoluo à peccatis tuis*. Ita Concilium Florent. in decretis Eugenij, Trident. *cit. c. 3.* Notant tamen Doctores, ad essentiam formæ retinendam satis futurum esse, si solum hæ voces, *absoluo te*, expressè pronuntiarentur: quia reliquæ voculæ tacitè intelligerentur. Quod imprimis de pronomine *Ego* manifestum est: deinde verò circumstantia personæ pœnitentis, & peccata sua confitentis satis indicant, absolutionem Sacerdotis cadere super peccata illius; etsi id non exprimatur, sicuti ex præcepti necessitate exprimi debet.

8 Inuocatio quoque SS. Trinitatis, signumque crucis ex consuetudine Ecclesiæ adiungi debet: namque omnia sacramenta cum salutari hoc signo administrari, testatur S. Aug. *tr. 118. in* Ioan. Chrys. *hom. 13. in epist.* ad Philip. Gl. *in c. nunquid. dist. 5. de cōsecrat.* Denique & manus impositio, vel eleuatio, capitisque denudatio inter absoluendum omitti non debent, vbi hæc in consuetudine sunt. Videri potest S. Thom. *3. p. q. 84. a. 4.* Nau. *c. 1. in princ. n. 29. d. 6. de pœnit.* Sà *ver. absolutio n. 1.* Suar. *disp. 18. sect. 6.*

Porrò formula verborum generatim accipi debet, vt sensus eius sit: Ego te absoluo ab omni vinculo peccatorum tuorum, siue illud sit reatus culpæ mortalis, aut venialis, quæ in Confessione explicatur: siue sint peccata non explicata, quia explicari non possunt, aut non debent; quæ tamen pœnitens ritè dispositus actualiter, vel virtualiter animo detestatur: siue sit reatus, & obligatio pœnæ temporalis: quæ tamen non semper tota per hoc sacramentum remittatur, sed secundùm dispositionem pœnitentis, & opera eius satisfactoria, quæ virtute clauium vim satisfaciendi ex opere operato consequuntur, siue illud vinculum sint peccatorum reliquiæ, id est, malæ inclinationes ex antecedentibus actualibus peccatis contractæ, quæ per gratiam sanctificantem sanantur: siue denique sit obligatio confitendi in eo, qui antea per contritionem à mortali peccato liberatus est.

Ex quo manifestum fit, etsi aliquis generalem, vt vocant, Cōfessionem instituens, solum ea peccata explicat, à quibus antea ritè absolutus fuerat; vix tamen accidere, vt nō interim aliquod peccati vinculum retineat, à quo per nouam absolutionem liberetur, sicuti bene docet Henricus *quodlib. 7. q. 21. & quodlib. 10. q. 1. in resp.* ad argumenta. Addunt verò aliqui, tametsi ponamus, nullum omnino vinculum existere in pœnitente, asserente solum peccata præteritis confessionibus deleta, non ideò tamen formam absolutionis falsam fieri, quia sensus eius est; Absoluo te à peccatis tuis, id est, confero tibi gratiam sanctificantem, suapte natura vim habentem remittendi peccata, quæ, & quatenus in pœnitente, ritè ad eorum remissionem disposito, inexistunt.

Assertio IV. Forma huius Sacramenti necessariò, & essentialiter in verbis cōsistit, neque alijs signis, puta nutu, aut scriptura, exprimi potest. Est communis doctrina, contra Palud. in 4. d. 17. q. 2. ar. 1. Med. *C. de confess. q. 5.* Petr. Sotum *lect. 11.* de Confessione, existimantes, absolutionem etiam in scripto, seu per litteras conferri posse. Sed assertio nostra sumitur ex Trident. *sess. 14. c. 3.* & Florent. in decreto Eugenij, vbi generatim affirmat: Sacramenta constare verbis tanquam forma; excepto solo matrimonio, quod, regulariter quidem verbis ore prolatis, sed interdū etiam alijs signis internis contrahendi consensus perficitur. Ratio verò sumi debet ex Christi voluntate, & institutione, quam Ecclesiæ praxis, & Conciliorum auctoritas nobis ostendit.

9 Assertio VIII. Multò minùs valida esse potest absolutio collata absenti per nuntium, vel epistolam. Ita docet Alensis *part. 4. q. 77. n. 3. art. 9.* contra Palud. & Petr. Sotum *ll. cc.* Ioann. Medinam, qui ita scripsit *cit. q. 15. §. Quartum dictum: Si peccator non potest Confessorem adire, nec eum ad se accersere, probabile est, posse per internuntium, & literas absenti confiteri, & ab eodem per litteras sacramentaliter absolui.* Cuius sententiæ fundamentum est. Quia absolutio habet se per modum sententiæ iudicialis: in alijs autem iudicijs, interdum rectè fertur sententia in Reum absentem, si videlicèt præsens sisti non possit: Ergo etiam in hoc iudicio Pœnitentiæ.

Sed hæc sententia modò reprobata est constitutione Papæ Clementis VIII. in qua *hanc propositionem: Licere per litteras, siue internuntium Confessario absenti sacramentaliter confiteri, & ab eodem absente absolutionem obtinere, ad minus, vt falsam, temerariam, & scandalosam damnauit, ac prohibuit, præcepitque*, sub excommunicationis pœna ipso facto incurrenda, sibique reseruata, *ne deinceps ista propositio publicis, priuatisque lectionibus, concionibus, & congressibus doceatur, neue vnquam tanquam aliquo casu probabilis, defendatur, imprimatur, aut ad praxim quouis modo deducatur.* Ratio est: Quia forma verborum, *Ego te absoluo*, &c. secundùm sensum, & praxim Ecclesiæ, haud dubiè profectam ex Christi institutione, ad Reum, in interiore Pœnitentiæ foro præsentē, ac sistētē se, necessariò refertur.

Ex quo patet responsio ad fundamentum contrarium: Etsi enim in externo foro iudiciali interdum sententia in absentem validè feratur, nunquam tamen in hoc interiore iudicio. Ratio est; Quia Iudex subordinatus validè sententiam non profert, nisi seruet formam substantialem sibi à superiore Iudice præscriptā: quare si ponamus, etiam in externo foro tali Iudici iudicandi formam assignatam esse, vt non aliter, quàm voce in Reum præsentem, & audientem sententiam proferat; tunc alio modo lata sententia erit. Atqui Sacerdotes sunt iudices subordinati Christo, qui sicut illis potestatem iudicandi, & pœnitentes à peccatis absoluendi, dedit; ita etiam absolutionis formam, ac modum præscripsit, qui sicuti ex traditione, & praxi Ecclesiæ colligitur, talis est, vt absolutio voce in præsentem proferatur.

Verumtamen hæc minimè obstāt, quominus Sacerdos pœnitentem, quem reperit morti proximum, si ante aduentum illius signa contritionis edidisse, aut Confessarium petijsse, aut peccata sua in schedula annotasse illum constet, propter extremam necessitatem sacramentaliter absoluere possit, licèt in præsentia Sacerdotis nullum Confessionis faciendæ signum edat, vt dicam infrà *c. 7.* & videri potest Suarez *t. 4. disp. 21. sect. 4. n. 9.*

CAP. IV.

DE CONTRITIONE.

SVMMARIVM.

1 *Ad veram contritionem non requiritur certus gradus intentionis, neque absolutè necessarium est de vno peccato mortali magis conteri, quàm de alio.*

2 *An veram contritionem, per quam peccator iustificatur mora temporis non requiritur.*

3 *Vnus simplex contritionis dolor de omnibus mortalibus peccatis, generali ratione apprehensis, ad iustificationem, extra, vel intra sacramentum, per se loquendo sufficit.*

4 *Ad valorem sacramenti Pœnitentiæ requiritur, vt dolor internus aliquo modo antecedat Confessionem peccati.*

5 *Ad sacramentum Pœnitentiæ non sufficit dolere te, quòd non satis doleas.*

6 *Sufficit ad iustificationem implicitum propositum de cætero non peccandi, quod in ipsa detestatione peccati virtualiter continetur.*

7 *Propositum in posterum abstinendi à peccato in pœnitente efficax esse debet.*

8 *Accidit interdum, vt quis verum propositum habeat abstinendi à peccato; & tamen existimet se non omnino vitaturum esse.*

9 *Occasiones, & pericula propinqua peccatorum pœnitens ordinariè amouere obligatus est, non item pericula remota.*

10 *Qui sæpius eandem peccati speciem ad Confessionem affert, iterum absoluendus est, si nouum emendationis propositum ostēdat, quod aliquibus signis Confessarius cognoscere poterit.*

esse cum Sacramento, si quis dolet, quòd non satis doleat falsum est, si eo sensu accipiatur, quem verba præseferunt. Cùm enim dolor de peccatis, non qualiscunque, sed ex motiuo supernaturali conceptus, atque ad omnia mortalia, saltem implicitè, se extendens, sit essentialis pars Sacramenti; manifestò liquet, si talis non adsit, quantumvis non adesse doleas, irritum esse Sacramentum. Nihilominùs doctrina illa bono sensu intellecta, vera est: Si quis doleat, quòd magnitudini peccatorum non satis proportionatum dolorem habeat, signum est, eum satis dolere, & absolutionem mereri. Deinde si quis arbitretur, se non satis dolere, cùm tamen ex animo cupiat, eximendus plerumque est ei scrupulus, atque consolandus homo: dummodo nullum actualem affectum erga mortale peccatum gerat.

6 Assertio VI. Ad iustificationem extra, & intra Sacramentum, per se, ac necessariò non requiritur expressum propositum seruandi mandata Dei, siue à peccatis abstinendi, sed sufficit implicitum, quod in ipsa detestatione peccatorum virtualiter continetur. De qua assertione videri potest Suar. *disp.* 4. *s.* 3. *& disp.* 20. *s.* 5. *n.* 32. Ægid. ConincK *disp.* 2. *du.* 6. *concl.* 5. Probatur autẽ ex eo: Quia vno simplici actu detestationis peccatorum, ex motiuo supernaturali, homo sufficienter disponitur ad iustificationem: cùm interim fieri possit vt de vita inposterum instituẽda, aut peccatis euitandis nihil cogitet, præsertim si morti propinquus sit. Ceterum, cùm odium, ac detestatio mali suaptè natura excitare soleat in homine voluntatẽ, siue propositũ illius declinandi; ideò dici, in vera detestatione peccatorũ virtualiter cõtineri propositũ emendationis, adeò quidem, vt si homini, verè de commissis peccatis dolenti, huius rei cogitatio occurrat (quæ moraliter loquendo non potest non occurrere, si diutiùs se victurum arbitretur) statim etiam moueatur ad propositũ omnia mortalia peccata inposterum cauendi. Quare rectè agunt Confessarij, quòd tale propositum à confitentibus exigant, eosque alia ratione absoluere nolint. Quia nisi pœnitens absolutũ propositum concipiat, ab omnibus peccatis mortalibus abstinẽdi, signum est, eius dolorem generalẽ non esse, neq. ad omnia peccata se extendentem, ideoque non sufficientem dispositionem ad gratiam Sacramenti accipiendam. Qua ratione conciliari possunt DD. quorum aliqui ad iustificationem peccatoris, formale propositum vitandi peccata requirunt; alij verò implicitum in ipsa peccatorum detestatione inclusum sufficere, aiunt.

7 Porrò circa propositum inposterum vitandi peccata mortalia, aliqua ad praxim aduertenda sunt. Primum: Illud non tantum absolutum esse debet, sed etiam efficax: ita, vt dum talis animi dispositio, seu voluntatis propositum durat, re ipsa moueatur homo ad occasiones peccatorum amouendas, & omnem aliam operam adhibendam, quæ ad vitanda peccata necessaria videtur. Ratio est. Quia propositum finis, si absolutum, & firmum sit, statim mouet voluntatem ad quærenda, & amplectenda media necessaria.

8 Alterum. Sæpè fieri potest, vt licèt aliquis absolutum, & sufficiens propositum habeat, nihilominus timeat, vel etiã existimet, se non vitaturum omnia mortalia peccata, vel certum aliquod peccati genus non effugiturum, quia antea etiam voluntatis suæ inconstantiam expertus fuerat, vt bene docent Syluest. *ver. Confessio* 1. *q* 21. Lopez *p.* 1. *instruct. cap.* 13. *q.* 2. Nau. *c.* 3. *nu.* 13. *& c.* 9. *nu.* 18. Sà *verb. absolutio. n.* 12. Henriq *lib.* 4. *c.* 24. *nu.* 4. ConincK. *disp.* 2 *dub.* 6. *num.* 50. Beta *p.* 3. *casu* 9. Ratio est. Quia vt Sylu. notauit, velle, ac proponere, voluntatis actus est; existimare autem se facturum, quod voluntas proposuit, actus intellectua, qui ex proposito illi necessario non consequitur, ob humanæ voluntatis cognitam mutabilitatem. Quamobrem non rectè agit Confessarius, si pœnitentem suum adigat ad specialem promissionem, vel iuramentum de hoc vel illo peccato imposterum non patrando, præterquam in raro casu, si peccatum Respubl. valde perniciosum sit, v. g. proditionis: posset tunc imperari pœnitenti, vt ante absolutionem iuratus promittat, se tale peccatum nõ patraturum; si id melius opportunum iudicet Cõfessarius ad absterrendum hominem a crimine admodum pernicioso. Qua etiam ratione ante absolutionem ab excommunicatione, exigi solet iuramento de parendo imposterũ Ecclesiæ.

9 Tertiũ. Distinguere oportet inter peccandi occasiones, seu pericula remota, quæ tamen homo facile euitare potest, aut non infrequenter solet, & inter occasiones, seu pericula propinqua, quæ, spectatis omnibus circumstantijs, difficulter, & via aliquis euitaturus putatur. Illa non debet pœnitens ex præcepti necessitat amouere; hæc verò maximè, secundũ verbum Christi Matt. 19. *Si manus, vel pes tuus scandalizat te, abscinde illum, & proijce abs te.* Et Eccles. *cap.* 3. *Qui amat periculum peribit in illo.*

Excipe: Nisi propinquum periculum, seu occasio mortaliter peccandi, sine graui incommodo corporis, famæ, vel fortunarũ, tolli non possit, tunc consilium quidem est, minorem illam iacturam maiori bono securitatis animæ posthabere, sed nõ præceptum. Quare absoluẽdi sunt, qui officio, negotiationi, domo, in qua peccandi periculum propinque imminet, discedere nolunt, quia sine maxima difficultate non possunt, interim parati adhibere peccatorum remedia, præsertim ea, quæ a Confessario ipsis præscribuntur, vti docent Sà, & Henriq. *ll. cc.* Nau. *c.* 3. *n.* 16. Caiet. *in sum. ver. periculum.* Philiarcus *p.* 2. *lib.* 2. *c.* 32. Sanch. *to.* 1. *moral. lib.* 1. *c.* 8. Ratio est: Quia occasio peccandi in se peccatum non est, neque necessitatem infert, aut animi libertatem aufert: quare cum ea consistere potest peccatorum detestatio, & absolutum propositum adhibẽdi operam, & conatum, vt imposterum peccata vitentur, quamuis interim adiunctus sit timor, aut existimatio, voluntatem aliquando immutatum iri, vt supra dixi. Deinde sic ratiocinor: Vel præceptum declinandi occasiones peccati affirmatiuum est: & tunc manifestò liquet, non obligare in tali necessitate. Vel si contendas, negatiuum esse præceptum, non adeundi periculum, aut in eo non persistendi: tum respondeo, intelligendum esse præceptum, ne quis vltrò, ac voluntariè in peccandi periculum se conijciat, aut in eo persistat, hic autem moralem quodammodo necessitatem interuenire. Et ita docent Beia, & Sanch. *ll. cc. argum. c. consultationibus, de frigid. & maleficiat,* & auctoritate S. Basil. *de constit. Monast. c.* 4.

10 Quartum. Hinc consequens est, etsi aliquis sæpius eandem peccati speciem ad Confessionem attulerit, denuò absoluendum esse, si iterum emendationis propositum concipiat, quia, vt S. Hieron. ait *ep.* 46. ad Rusticum, & refertur *in c. septies, d.* 3. *de pœnit. Non solum septies, sed septuagies septies delinquenti, si conuertatur ad pœnitentiam, peccata condonantur.* Et docet Pet. Nauar. *lib.* 4. *c.* 4. *n.* 77. Sanch. *lib.* 2. *moral. c.* 32. *n.* 45. Suarez *to.* 2. *de relig. lib.* 3. *de iuram. c.* 8. *prope finem*: videri etiam potest Auctor *de vera, & falsa pœnit. c.* 5.

Verùtamen Confessarius in tali homine, quid peccati genus, ad quod pronus solet esse relapsus, v. g. fornicationem, voluntariam pollutionem, blasphemiam, sæpius ad Confessionem affert, attendere debet, vtrùm ille conatum aliquem emendationis adhibuerit, quòd his signis cognosci poterit: I. Si post proximam Confessionem rarius, quam ante solebat, lapsus fuit. II. Si medijs vsus est, quæ ipsi contra peccati recidiuam à Confessario imperata erant. III. Si occasiones extrinsecas peccandi, quas remouere debuerat, & pollicitus erat, re ipsa amouit. Quod si talia præstitit; haud dubiè absoluendus est. Sed etsi nihil horum præstiterit, nihilominus illi absolutio conferri potest, si rem secundùm se, & absolutè consideremus. Quia licet antea propositum inefficax habuerit, nunc tamen verum, & efficax concipere potest, idque affirmanti credi plerumque debet, cum ipse sit sui accusator, defensor, & testis, ait Suarez, & clariùs docet Sanchez *l. c.* Veruntamen interdum vehemens est suspicio, & iusta præsumptio, propositum emendandi simulatum, aut non sufficiens esse, si videlicet pœnitens post duas, aut tres confessiones, eandem peccati speciem eodem, vel maiore numero adferat, & nullus emendationis conatus antecessisse videatur, hoc casu differenda erit absolutio, nominato aliquo temporis spatio, intra quod pœnitens conatum adhibeat ad criminis emendationem, postea absolutionem accepturus. Id verò limitari debet, nisi pœnitens in præsente Confessione specialia, qualia antea nunquam, doloris signa ostendat, quibus præsumptio illa de mala confitentis dispositione meritò elidatur.

His quædam addenda sunt: Primò, Considerandum in hac materia, quo præcipuè motiuo pœnitens ad frequentes confessiones accedat. An quia a Domino, Præfecto, Pedagogo adactus, aliàs non accessurus, in tali homine magnum periculum est, ne malè dispositus sit. An solùm, quia consuetudinem habet octauo quoque die confitendi, in tali etiam magnum periculum est, si eandem mortalis peccati speciem sine emendatione sæpius afferat. An denique quia dolore, & indignatione propter relapsus suos concepta, iterum pœnitentiæ, ac confusionis suæ remedium quærit? Et talis censeri debet dispositus esse.

Secundò, in tali casu difficilius impertiẽda erit absolutio, si crimina publica sint, v. g. frequẽtes blasphemiæ, ebrietates: offendũtur enim fideles, si videant hominẽ post Cõfessionem sæpius repetitam, perinde, vt prius, in peccatis suis persistentem: cuiusmodi scandalum interdum cum Sacramenti irreuerentia iunctũ, tolli debet, non obstante priuato incõmodo, quòd pœnitenti timetur, ne forte is a Cõfessione absterritus in grauiora peccata incidat. Maximè verò cauẽdũ ne notorij peccatores, puta manifesti concubinarij, vsurarij, &c. ad S. Eucharistiam accedere permittãtur, priusquam scandalũ amoueant, iuxta *c. Quia, de vsuris.*

11 Tertiò, in aliquibus peccatis facilior præsumptio fieri potest, pœnitentem in superioribus Confessionibus non habuisse verum emendationis propositum; veluti si à Confessario iussus restitutionem facere, aut concubinam domo eijcere, non exe-

quutus est, cum tamen exequi potuisset, quo casu, etsi iam denuo promittat, non est absoluendus, antequam re ipsa præstet, & dicendum confitenti, *tu prius præsta tuum officium, postea & ego præstabo meum*, sicuti tradunt Syl. *ver. concubinatus q.* 1. Lopez *p.* 1. *instruct. c.* 20. Caiet. in summa *ver. restitutio cap.* 6. Gutierez *lib.* 1. *cad. qq. can.* 40. *numer.* 9 ConincK *disp.* 8. *dub.* 17 *conclus.* 4. Quamquam neque in his casibus vniuersalis regula statui debet, cum fieri possit, vt licet aliquis semel, aut iterum admonitus, restitutionem non fecerit, aut concubinam non dimiserit, nunc tamen euidentiora mutatæ voluntatis indicia præferat, vt eius promissio acceptari, & absolutio dari possit, vti notauit Petr. Nauar. *lib.* 4. *cap.* 4. *num.* 20.

Deinde, licet consentiant DD. apud Nauar. *c.* 16. *n.* 10. ordinariè absolutionem dandam esse concubinario, etiam occulto, nisi promittat se concubinam quam primum a se amandaturū, propter maximum, quod ea cohabitatione oritur peccandi periculum; nihilominus in certo casu circumstantiæ concurrere possunt, ob quas prudens Confessarius aliud decernet: vt decernit idem Nau. *c.* 4. *n.* 15. & 19. Fincellius *casu reseruato* 11. *n.* 10. Exempli causa: Si aliquis in graui infirmitate, vel mortis periculo constitutus, alium hominem facilè habere non possit, qui necessaria ministret, præter concubinam, ad quam tunc pœnitens carnis affectum non gerat, ideóque putet se eius occasione non lapsurum, eum primum autem conualuerit, statim a se amandandam promittat, tali aliquo casu permitti poterit, si scandalum absit, videlicet in concubinatu occulto.

12 Assertio VII. Nullum etiam veniale peccatum in hac vita à Deo homini remittitur, sine pœnitentia, saltem virtuali. Ita S. Th. 4. *p. q.* 87. *a.* 1. *ibid.* Suarez, Vasquez, ConincK *disp.* 2. *dub.* 14. Halensis *p.* 4. *q.* 65. *membr.* 4. *a.* 4. § 2. *contra* S. Bonau. *in* 4 *d.* 21. *q.* 2. Medin. *C. de pœnit. q.* 3. §. *oppositum*, quamuis hi auctores, negantes ad venialium remissionem requiri pœnitentiam, explicari possunt de formali. Probatur assertio. Quia peccatum veniale est aliqualis deordinatio, & macula mentis conuersæ ad bonum creatum, aliquo modo contra auctoritatem, & legem Dei cuius proinde amicitiam, siue charitatis coniunctionem licèt non tollat, tamen aliquatenus impedit, ac feruorem, siue actiuitatem eius circa aliquod obiectum retardat. Talis autem deordinatio, & auersio mentis, tametsi actualiter cesset, v. g. in homine dormiente, vel ad alia animum applicante; manet tamen habitualiter, & secundum voluntatem interpretatiuam, donec per contrarium actum alicuius pœnitentiæ retractetur.

13 Oportet autem hunc actum retractationis, seu pœnitentiæ, per quem peccatum veniale deletur, supernaturalem esse, cum remissio cuiuscunque peccati sit donum Dei supernaturale, quod viribus solius naturæ comparari non potest, sicuti colligitur ex Concilio Arausicano, *c.* 7 & docet S. Th. *q.* 87. *a.* 4. Pet. Sotus *lect.* 18. *de pœnit.* Suarez *disp.* 11. *sect.* 1. *n.* 7. Deinde certum est, quòd actus iste dilectiuus sit contritio, seu dolor de peccato, quatenus est offensa Dei dilecti: hic enim vim habet delendi peccata omnia venialia, saltem ea, ad quæ formaliter, aut virtualiter se extendit. Si quidem hoc discrimen est inter peccata mortalia, & venialia, quòd vera cōtritio ad mortalium omnium detestationem necessariò se extendat, quia singula eorum priuant gratia, & amicitia Dei, quam homo contritus rebus omnibus anteponit. At vero fieri potest, vt cum vera contritione, & hominis iustificatione, aut gratiæ incremento, venialia aliqua peccata consistant, siue secundum actualem affectum, siue secundum habitualem tantum, & nondum retractatam voluntatem. Cæterum, si homo perfecta contritione, aut amoris actu se Deo absolutè, ac penitus subijciat, volens ipsi in omnibus actionibus placere, & obtemperare, consequenter detestans omnia peccata non solùm grauia, sed etiam leuia, quatenus omnia Deo displicent, talis actus perfectæ cōtritionis, vel charitatis, ad omnia venialia peccata se extendit, atque omnia delet secundum culpæ reatum, vt docent Suar. *disp.* 11. *f.* 3. *n.* 7. ConincK *n.* 123.

14 Vlterius verò tanquam probabile defendit Suarez *cit. f.* 3. *n.* 11. eumque secutus ConincK *cit. disp.* 2. *dub.* 14. *concl.* 6. etiam attritionem, seu dolorem de peccatis venialibus conceptum propter pœnas inferni, aut purgatorij, eorundem deletiuum esse in homine iusto. Sed alij Doctores hoc non asserunt, neque mihi placet: Primò, Quia, vt benè contra hanc sententiam argumentatur Vasq. 3. *p. tom.* 4. *disp.* 87. *a.* 1. *dub* 2. *n.* 7. ex ea consequens est, quod homini iusto peccata venialia virtute clauium nunquam remittantur: cum enim saltem attritio aliqua supernaturalis necessaria sit ad cuiusque etiam venialis peccati sacramentalem Confessionem sequitur, hominem iustum peccata venialia confitentem, eorum remissionem consequi per ipsam attritionem, ac confessionem, & non per subsequentem Sacerdotis absolutionem. Secundò, Quia peccatum quodlibet, etiam veniale, est aliquo modo contra Deum, quippe auersio aliqua, & recessus a Deo: Ergo, extra sacramentorum veluti priuilegium, remitti non debet, nisi per pœnitentiam, seu detestationem peccati conceptam propter Deum, seu per quam conuertitur homo ad Deum, quæ est contritio.

17 Tertiò, Quia peccatum veniale nunquam etiam extra sacramentū remittitur, nisi simul infundatur gratia sanctificans, tanquam per se remissiua peccati, vt probabilissimè docet S. Bonau *in* 4 *d.* 21. *p.* 1. *a.* 1. *q* 1. Alensis *p* 4. *q.* 65. *mem.* 3. *a.* 4. §. 1. Atqui gratia sanctificans homini extra sacramenta non infunditur sine actu Charitatis formali aut virtuali. Ergo cū attritio ex charitate non procedat, sed solum contritio, sequitur per attritionē in homine iusto non remitti venialia peccata. Maior huius discursus inde cōstat: Quia etsi Deus per absolutā suā potentiā remittere possit peccatum, sola condonatione extrinseca, quod Scholastici disputant, certum tamen est, conuenientius esse, vt id faciat per infusionem alicuius doni intrinsecè inhærentis, quæ est gratia sanctificans. Minor verò probata fuit *lib* 2. *tr.* 3. *c.* 1. *n.* 3. Quod iustus extra sacramentum sine actu Charitatis formali, aut virtuali, gratiæ sanctificantis augmentum consequi non possit.

Corollarium I. Rectè docuit S. August. in Enchirid. *cap.* 71. & *lib* 50. *hom. hæc. hom.* vlt *c.* 3. quod peccatorum venialium remissionem a Deo consequimur per orationem Dominicam, vel alias preces ad Deum fusas, continentes in se petitionem veniæ peccatorum, imo per quoduis opus bonum, v. g. eleemosynam, ieiunium, si ea intentione fiat, vt per id peccatorum remissionē mereamur, vt indicat *cit. cap.* 3. Hæc autem ita intelligi debent, vt tamen fiant propter amorem Dei, seu ex Charitate Dei, sine qua opera quæcunque nihil homini prosunt ad salutem. Interim verò fateri oportet, ad remissionem peccatorum quorumcumque, consequenter etiam venialium, sufficere pœnitentiam virtualem, vt, si actum quemcumque virtutis exerceas, qui aliquo modo oppositus sit peccato veniali, modò ad eum exercendum mouearis ex dilectione Dei.

16 Corollarium II. Peccatum veniale ei, qui simul habet originale, aut mortale, nunquam sine illo remittitur. Ita S. Th. *q.* 87. *a.* 3. Alens. *p.* 4. *q.* 65. *mem.* 3. *a.* 3. §. 4. Richard. *in* 4. *d.* 16. *a.* 5. *qu.* 2. Palud. *d.* 17. *q.* 1. *a* 1. Adrianus *de Confess.* vbi de remiss. peccatorum, *q.* 3. §. *His præmissis*, Glos. *c.* 1. §. *Sacerdos ver. semper remittantur d.* 6. *de pœnit.* contra Durand. *in* 4. *d.* 16. *p.* 2. Gabr. *q.* 5. *a.* 3. *dub.* 2. Nau. *cit.* §. *Sacerdos n.* 27. Ratio est. Quia, vt supra dictum, peccatum veniale est quædam auersio a Deo, & offensa auctoritatis eius. Ergo non potest deleri, nisi per actum hominis ad Deum conuerti, ipsique grati: Confirmatur: Peccatum veniale non remittitur sine infusione gratiæ sanctificantis, gratia autem sanctificans cum peccato originali, aut mortali consistere non potest: Ergo, &c.

17 Corollarium III. Sacramentalia, puta aqua benedicta, agni cerei, &c. non habent vim per se, & immediatè remittendi peccata venialia, sed tantum remotè, quatenus propter Ecclesiæ preces & suffragia impetrant nobis a Deo auxilia gratiæ præuenientis, & excitantis, sicuti, & alia Dei beneficia, v. g. Dœmonis compressionem, a periculis conseruationem in corporis sanitatē. Ita S. Th. *q.* 87. *a.* 3. *ad* 1. Maior. *in* 4. *d.* 23. *q.* 2. Petrus Sotus *cit. lect.* 18. Suarez *disput.* 12. *sect.* 2. Ægid. supra *n.* 4. 3. Probatur ex eo, quod peccata etiam venialia non remittantur homini sine interiore pœnitentia, & gratiæ infusione, quamobrem Ecclesia non habet potestatem extra collationem sacramenti certò, & infallibiliter remittendi peccata, secundùm reatum culpæ. Alia verò ratio est de remissione pœnæ per indulgentias, cum enim illa sit extrinseca quædam condonatio, non requirit internam hominis renouationem.

18 Assertio VII. Ad remissionē venialiū extra, & intra Sacramētum, requiritur etiā propositū, saltem virtuale, ea imposterū vitandi. Sequitur hæc assertio ex dictis, eamque præter alios docet Ioan. Gerson. *p.* 2. *operum. tr. de diuersis effectib. peccati venialis, in fine.* Nam ad remissionem peccatorum, etiam venialiū, requiritur pœnitentia; Ea autem necessariò includit propositū, saltem virtuale, imposterum fugiendi peccata: siquidem fieri nō potest, vt malum peccati verè, ac seriò detester, si imposterum ab eo abstinere nolim. Verùm, quòd suprà circa quintam assertionem de peccatis mortalibus dixi, id multò magis de proposito vitandi venialia dicendum est; cum eo consistere posse probabilem timorem, vel etiam existimationem, futurum non esse, vt homo ab ijs, de quibus nunc dolet, omninò se contineat.

19 Insuper ex Ægid. ConincK *de pœnit. disp.* 2. *dub.* 14. *n.* 230. notandum est triplex discrimen, inter propositum requisitum ad remissionem peccati mortalis, & requisitum ad remissionem venialis: I. Propositum vitandi mortalia, sicuti, & ipsamet contritio, vel attritio, debet se ad omnia explicitè vel implicitè extendere; propterea quòd vnum mortale sine alio remitti non possit; neque vnquam hominis iustificatio fieri manente,

actua-

actuali, aut habituali affectu ad peccatum mortale: quippè cui gratia iustificans per se, actor naliter repugnat, sicuti docet S. Th. *q. 86. a. 3.* Alensis *p. 4. q. 67. mem. 10.* Adrian. *in 4. de sacram. penit. q. Quia iam ostensum.* Contra verò nihil obstat, quin vnum veniale nonnunquam remittatur, altero remanente, vel secundùm actualem affectum, seu peccandi propositum. Ratio est, quam S. Th. indicat *q. 87. a. 4. ad 3.* Licèt gratia sanctificans ad remissionem peccati venialis concurrat, tamen non expellit omne peccatum veniale: quandoquidem peccatum veniale in actu, & in habitu, consistere potest cum gratia sanctificante, non item peccatum mortale, sicuti suprà dictum fuit.

II. Ad remissionem peccatorum mortalium requiruntur, propositum abstinendi ab omnibus non tantùm in sensu diuiso, sed etiam in sensu collectiuo: ita vt animus sit non tantum singula, sed etiam omnia simul, cum Dei gratia cuitare. At verò ad remissionem peccatorum omnium venialium sufficit propositū vitandi singula in sensu diuiso: ita, vt nullum determinatè designari possit, a quo animus virtualiter saltem non abhorreat; non verò requiritur propositum vitandi omnia simul, collectiuè, ita vt animus sit nunquam venialiter, ne quidem ex animi subreptione, peccandi; hoc enim sine specialissima Dei gratia, homini in hac vita impossibile est: impossibilium autem non est voluntas, siue propositum. Ita etiam docet S. Th. *q. 67. a. 1. ad 1.*

III. Propositum vitandi venialia necesse non est tam firmum, & efficax esse; ita, vt eo perseuerante tam efficaciter moueatur homo ad declinandas peccandi occasiones propinquas, & adhibenda media, quæ tùm ad peccata, tùm ad peccatorum occasiones vitandas, aliquo modo necessaria videntur, sicuti moueri debet ex vero proposito vitandi mortalia. Cùm enim peccatum mortale longè grauius animæ malum sit, quàm veniale, ideò homo multò maiore in conatu studere tenetur ad vitanda mortalia quam venialia; consequenter verus pœnitens firmius, & efficacius propositum concipere debet ad mortalium, quàm venialium declinationem. Ex quo vlterius sequitur, facilius absolui posse relabentes sæpiùs in eandem speciem peccati venialis, quam mortalis: quòd frequens ille relapsus non ita sit indicium defectus doloris, ac propositi ad eorum remissionem necessarij: quia prouenire potest ex frequentia occasionum, à quibus remouendas facilius aliquis excusari potest, quàm à remotione occasionum ducentium ad peccatum mortale.

21 Assertio IX. Per veram pœnitentiam peccata non sopiuntur, sed penitus delentur, extinguuntur. Collligitur ex c. 3. Actorum: *Pœnitemini, & conuertimini, vt deleantur peccata vestra.* Et Apost. ad Titum c. 2. *Dedit semetipsum pro nobis, vt nos redimeret ab omni iniquitate, & mundaret sibi populum acceptabilem.* Psal. 50. *Cor mundum crea in me Deus.* In quem locum S. Ambrosius ait; *Hoc est pronentis qui renouatur spiritu. In nouo enim homine cor mūdum est, in quo veterum delictorum fuerit deleta colluuies, nec inscripta manserit aliqua iniquitatis effigies.* Et S. Greg. in verba Christi Ioan. 13. *Qui totus est, mundus est totus, lib. 9. epist. 39.* inquit: *Totus mundus dici nō potest, cui de peccato aliquid remansit.* Quamobrem Scholastici communiter docent cum Auctore *de vera, & falsa pœnit. cap. 14. relato in ca. pium est. dist. 3. de pœnit.* Magistro *in 4. dist. 14.* S. Tho. *3. p. q. 89. a. 5.* Bonorum operum merita per pœnitentiam reuiuiscere. Quandoquidem priuatio illa gloriæ æternæ, tanquam mercedis debitæ, fundatur in peccato postea commisso, tanquam fundamento, & radice: si igitur peccatum per pœnitentiam, & iustificationem sublatum sit, recuperatur meritum, seu ius gloriæ cœlestis, quo peccator se indignum interim reddebat.

Nō ita verò, vice versa, peccata, quę per pęnitentiā, aut Baptismū semel deleta, seu remissa sut reuiuiscūt, ac redeunt in relapsu, sicuti contra Grat. *d. 5. de pœnit. prin.* & alios apud Magistrum *d. 21.* docent Albertus *ead. d. a. 1.* S. Th. *q. 1. a. 4.* S. Bonau. *a. 1. q. 2.* Ricard. *a. 1. q. 2.* Duran. *q. 5.* Quia quod semel absolutè deletum ac sublatum est, id amplius non reuiuiscit: sed peccatū per pœnitētiam penitùs deletur, & aufertur; Ergo, &c. At verò, vt dixi bonorum operum merita per peccata non penitus extinguuntur, sed potius impediuntur, dum homo tali remuneratione indignus manet propter offensam: ea autem sublata, redire debet omnis pristina gratia, atque promissio. Neq; obstant verba Ezechielis Prophetæ. *c. 18. Si auerterit se iustus à iustitia sua, & fecerit iniquitatem, omnes iustitiæ illius non recordabuntur.* Id enim verùm est, quod nihil ei proderunt præteritæ iustitiæ, dum in peccato permanebit; si autem peccatum abiecerit, etiam memoria præteritorum meritorum redibit. Quare huc accommodari potest dictum Apostoli c. 5. ad Romanos, *Non sicuti delictum, & donum,* seu gratia remissionis: quia Deus multò pronior est ad miserendum; quàm ad puniendum. Videri post Sotus *in 4. d. 22. q. 1. ar. 12.* Durand. *d. 4. q. 5.* Vasq. *1. 2. to. 2. dis. 221. c. 5.*

CAP. IV.

DE CONFESSIONE.

SVMMARIVM.

1 *Confessio sacramentalis omnium peccatorum Sacerdoti facienda diuino iure necessaria est lapsis post Baptismum.*

2 *Patres antiqui testantur, Apostolos, eorumque in sacerdotio successores, potestatem à Christo accepisse, vt tanquam constituti iudices fidelium, peccata remittant.*

3 *Testantur item Patres, ad peccatorum remissionem à Sacerdote obtinendam, necessarium esse, vt pœnitens peccata omnia mortalia, etiam occulta confiteatur.*

4 *Præceptum Confessionis non statim obligat, cùm quis in peccatum mortale lapsus est.*

5 *In mortis articulo, vel probabili periculo, lapsis incumbit præceptum diuinum sacramentalis Confessionis ad absolutionem à Sacerdote impetrandam.*

6 *Præceptum Ecclesiasticum Confessionis annuæ, omnis ætatis fideles, etiam pueros, obligat, si in mortale lapsi sunt.*

7 *Vtrum pueri confitentes sacramentalis absolutionis capaces sint, Confessarius non ex sola ætate iudicare debet, sed multò magis ex ingenij, & educationis qualitate.*

8 *Annuæ Confessionis instituendæ computatio fieri debet à Paschate ad Pascha.*

9 *Qui in Paschate confessus non fuit, posteà cum primum potest confiteri debet, quòd si præuideat in Paschate à sacra Confessione se impeditum iri, anticipare tenetur.*

10 *Qui post Pascha v. g. in Pentecoste, sacramentaliter confessus est, si sequente Paschate à sacra Communione accipienda impeditur, non tenetur confiteri: cum annuæ Confessionis præcepto iam satisfecerit.*

11 *Qui de peccatis fictè, sine absque dolore requisito confitetur, non satisfacit Ecclesiæ præcepto.*

12 *Nullum præceptum est, ne Ecclesiasticum quidem, quod fideles omnes obliget ad Confessionem peccatorum venialium.*

13 *Ecclesia potest, & reipsa solet, v. g. Regularibus præcipere, vt Sacramentum Pœnitentiæ percipiant; tamet si solum venialia peccata habeant.*

14 *Episcopi præcipere possunt Ecclesiæ Ministris, vt quolibet saltē mense sacramentalem peccatorum Confessionem instituant.*

15 *Si confitens venialia tantum peccata habeat, debet vnum aut plura in specie explicare.*

16 *Consultum non est omnia venialia secundùm speciem & numerum solicitè colligere ad Confessionem: cum potius de vero dolore, & emendationis proposito, solliciti esse oporteat.*

1 Assertio I. Confessio omnium peccatorum mortalium particulatim facienda Sacerdotibus, quatenus adhibita mortali diligentia fieri potest, diuino iure necessaria est ijs, qui post Baptismum lapsi fuerunt. Nam vniuersa semper Ecclesia intellexit, Apostolos, eorumque in Sacerdotio successores, à Christo in cœlos ascensuro Ioan. 20. veluti Præsides, ac Iudices constitutos fuisse, data ipsis potestate crimina post Baptismum commissa, tum remittendi, tum retinendi, seu alligandi, ita, vt sine illorum absolutione, criminum venia obtineri non possit. Hoc autem interioris fori iudicium lapsis necessarium, incognita causa, siue criminibus a Reo particulatim non explicatis, exerceri nequaquam potest: cùm alia ratione Sacerdotes cognoscere nequeant, quænam peccata remittenda, & quæ retinenda sint Vide Trid. *sess. 14. ca. 5. & can. 3. & 7.*

2 Hoc loco duo Patrum testimonijs ostendenda sunt; Primum; Quòd Apostoli, eorumque successores Episcopi, & presbyteri potestatem à Christo acceperint, vt veluti Iudices, ac Ministri peccata remittant, & gratiam iustificantem nomine, & auctoritate Christi conferant. Alterum; Ad hanc peccatorum remissionem a Christi Ministro, seu Sacerdote obtinendam necesse esse, vt pœnitens peccata omnia mortalia, etiam secreta seu occulta, explicet.

Prior pars ostenditur: In primis Pacianus in *ep. 1. ad Sympronianum Nouatianum* ita scribit. *Solus hoc inquies, Deus poterit, vt peccata pœnitentibus remittat. Verum est: sed & quod per Sacerdotes suos facit, ipsius, potestas est. Nā quid est illud, quod Apostolus dicit? Quæ ligaueritis in terris, ligata erunt & in cęlis, & quæcunq; solueritis in terris, soluta erunt, & in Cęlis. Cur hoc, si ligare hominibus, at soluere non licebat? An tantum hoc solis Apostolis licet? Ergo, & baptizare solis licet, & Spiritum sanctum dare solis.* Et paulò post; *Si ergo Lauacri, & Chrismatis potestas, &c.* quæ verba citaui *tr. 3. c. 1. nu. 2.* Eumque locum illustrat Anast. Nicenus *in qq. super Scripturam quæst. 6. Baptismum quoque omnes abrogabunt, & abolebunt.* Nouatiani, quando aiunt,

Quotiescunque illi aliquis ob percipiendam Pœnitentiam lapsus suos confessus esset, ita flebat, vt & illum flere compelleret: videbatur enim sibi cum iacente iacere. Causas autem criminum, quas illi confitebantur, nulli nisi Domino soli, apud quem intercedebat, loquebatur.

Auctor. de vera & falsa pænit. c. 10. *Quem ergo pænitet, omninò pæniteat, & dolorem lacrymis ostendat. repræsentet vitam suã Deo per sacerdotem, præueniat iudicium Dei per Confessionem. Præcepit enim Dominus mundatis, vt ostenderent ora per nutum, non per scriptum manifestanda.* Et c. 20. ait, *quòd spiritualis Iudex munere scientiæ carere non debet; Oportet enim vt sciat cognoscere, quidquid debet iudicare. Iudiciaria enim potestas hoc expostulat, vt quod debeat iudicare, discernat. Diligens igitur inquisitor, & subtilis inuestigator sapienter, & quasi astutè interroget à peccatore, quod forsitan ignorat, vel verecundia velit occultare. Cognito itaque crimine, varietates eius non dubitet inuestigare, & locũ, & tempus, & cætera quæ diximus, videl. cap. 14.* Idem Auctor in c. 15. *Caueat sit pænitens, ne verecundia ductus diuidat apud se cõfessionem, & diuersa diuersis Sacerdotibus velit manifestare. Quidam enim vni celant, quæ alij manifestanda referuant: quod est se laudare, & ad hypocrisim tendere, & semper venia carere, ad quam per frustra totam se putant peruenire.*

Beda in ep. S. Iacobi c. 5. *Si infirmi in peccatis sint, & hæc Presbyteris Ecclesiæ confessi fuerint, ac perfecto corde ea relinquere, atque emendare sategerint, dimittentur eis. Neq; enim, sine Confessione emendationis, peccata queunt dimitti. Vnde rectè subiungitur, confitemini ergo alterutrum peccata vestra, & orate pro inuicem, vt saluemini. In hac autem sententia illa debet esse discretio, vt quotidiana, leuiaque peccata alterutrum coæqualibus confiteamur, eorumque quotidiana credamus oratione saluari. Porro grauioris lepræ immunditiem iuxta legem Sacerdoti pandamus, atque ad eius arbitrium qualiter, & quanto tempore iusserit, purificari curemus.*

S. Petrus Damian. serm. 2. de S. Andrea Apostolo: *Confessio eris purè facienda est; quia non est pars peccatorum dicenda, & altera retinenda; neque leuia confitenda, & grauia diffitenda; neque alter accusandus, & ipse excusandus. Et intra Dum erubescimus confiteri, quæ commisimus, Deum minus, quàm homines reueremur. Hæc est confusio adducens peccatum. Opponamus ergo ei considerationem rationis, reuerentiam intuentis Dei, comparationem maioris confusionis. Vt enim confiteamur, ratio mouet; Deus cogit, qui videt: & si confundimur hæc dicere, quid erit in illa magna confessione vbi omnibus patebunt?* Et concludit in fine. *Ecce quantum potui, etsi non quantum volui, de Confessionis disserui sacramento.*

His ad de Leonem I. ep. 80. ad Episcop. Campaniæ, cuius verba referam infrà c. 8. & quæ congerit Bellarminus etiam miraculis confirmata, de Confessione Sacerdoti facienda l. 3. de pæn. c. 10.

4. Assertio II. Cùm præceptum Confessionis affirmatiuum sit, non omni tempore obligat; neque verò statim, vt peccatum mortale commissum est. *Dat enim Deus peccatori inducias*, ait Henriq. l. 4. c. 3. n. 2. & docet supplementum S. Thom. q. 6. art. 5. Palud. in 4. dist. 17. q. 2. ar. 5. Gabr. q. 1. a. 3. dub. 1. Adrian. in 4. de Confessione. §. tertiò inquirendum est. Medina C. de Confess. qu. 1. Sotus in 4. dist. 18. q. 1. ar. 4. Victoria n. 132. contra Guil. Parisiensem de sacram. Pœnit. cap. 14. Angelum ver. Confessio. 1. §. 3. Neque refert, etsi periculum sit peccata obliuiscendi: nam alioquin peccatoribus, qui obliuiosi sunt, difficilis obligatio incumbet, vel sæpius in anno confitendi, vel peccata sua scripto consignandi, quorum neutrum ex iure diuino, imò neque Ecclesiastico ostendi potest, vti docet Nau. c. 21. nu. 35. Gregor. de Valentia t. 4. disp. 7. q. 9. p. 4. ver. Quare rectius. Suar. disp. 35. sect. 3. n. 6. ConincK. disp. 5. dub. 2. contra Medin. cit. quæst. 14. casu secundo Marsil. in 4. q. 12. ar. 1. in fine. Maior d. 17. q. 2. in fine.

5 Denique haud facilè assignari potest tempus, quo præceptum Confessionis per se obliget, præter mortis periculum: quare probabile est, si Ecclesia nullum tempus determinasset pro Cõfessione facienda, lapsum in peccatum mortale, si probabiliter crederet se contritum esse, & præcepti huius necessitate nõ fuisse obligandum ad sacram Confessionem extrà dictum periculũ, vt etiam docent Suarez & ConincK ll. cc. In mortis verò articulo, vel etiam probabili periculo ex grassante peste, imminente naufragio, periculoso partu, prælio, &c. conscium peccati mortalis, iure diuino obligari ad Confessionem, Doctores communiter affirmant: quia alioquin homo se exponet certo, vel probabili periculo mortale peccatum nunquam confitendi: cum tamen sacramentalis Confessio necessarium lapsorum remediũ à Christo institutum, atque præceptum sit. Ea propter Medicis præcipitur in c. cum infirmitas, de pœnit. & remission. vt cùm eos ad infirmos vocari contigerit, ipsos ante omnia moneant, atque inducant, vt Medicos aduocent animarum. Quod præceptum intelligitur si grauis infirmitas esse videtur cũ mortis periculo iuncta.

6 Obligationes confitendi per accidens duæ sunt potissimũ, apud Soar. num. 16. I. est, si sacram Eucharistiam suscepturus sis, de quo tract. 4. dictum fuit. II. Si credas te certam mortalis peccati speciem, in quod sæpius lapsus fuisti, euitare aliter non posse; quia videlicet ad amouendas propinquas peccandi occasiones prudentis viri consilio opus est, quod extra Confessionem petere nolis, aut non possis. Vide etiam, si placet, Durandum in 4. dist. 17. q. 10. Palud. q. 2. a. 5.

Assertio III. Secundùm Ecclesiæ determinationem omnes Christi fideles, postquam ad annos discretionis peruenerunt, omnia mortalia peccata, saltem semel in anno, proprio Sacerdoti confiteri debent. Habetur in c. omnis vtriusque, ex Lateran. Concil. sub Innoc. III. & in Trid. sess. 14. cap. 5. Circa quam assertionem aliqua aduertenda sunt. Primum: Ab huius præcepti obligatione nulla etiam impuberum ætas excipitur, si in mortale peccatum lapsi sint: nam hoc ipso ostenditur, eos rationis discretionem assecutos esse.

7 Alterum. De pueris, ac puellis confitentibus, vtrùm absolutionis capaces sint, iudicare debet Confessarius non ex sola ætate, non videlicet septennium exegerint (post illam enim ætatem de rationis vsu præsumptio esse solet, vti docet Abb. in c. cit. omnis vtriusque ex c. literas de despons. impuberum) sed multò magis ex ingenij, & educationis qualitate: quia multi post eam ætatem, alij verò antè, rationis discretionem consequuntur, vt non tantùm venialiter, sed etiam mortaliter peccent: cuius rei exemplum habemus apud S. Greg. lib. 4. Dialog. cap. 18. de puero quinquenni, in blasphemiis moriente, ac damnato, & videri potest Scotus in 4. d. 17. q. 2. a. 2. Verùm postquam Confessarius, consideratis circumstantijs, iudicauit, puerum verè, ac deliberate commisisse peccatum, quod confitetur, examinare insuper debet, vtrum de eo doleat ex motiuo non merè humano, quia v.g. à patre vapulabit, sed supernaturali per Fidem cognito, putà quia Deo contrarium est, pœnam æternam, vel purgatorij meretur, & idcircò à reatu virtute Sacramenti absolui desideret: Sunt enim aliqui adeò natura vagi malèq; educati, vt licet satis dispositi fuerint ad peccandum, non tamen dispositi sint. neque à Confessario tam breui tempore disponi possint ad pœnitentiam. Quare in hoc casu orationem, quasi pœnitentiæ loco, puero imponat, & crucis benedictione super caput eius formata, dimittat: expedit enim pueros, quamuis nondum absolutionis capaces sint, audire, vt paulatim instruantur, & Confessioni assuescant. Quòd si autem, omnibus consideratis, de pueri capacitate dubium maneat, tunc absolui potest sub conditione saltem animo retenta, sicuti monet Zambranus dub. 3. n. 2. Imò in mortis articulo absolui debet: nam tali præsertim casu necessitatis, *in dubio inclinandum est in fauorem animæ.*

Denique id moneo, si materia Confessionis, quam puer affert, mortalis videatur, sed ob eius incapacitatem non absoluatur; de hoc ipso monendum esse puerum, vt sciat, se non absolutum esse, vt maiorem dispositionem, ac præparationem afferat ad iteratam confessionem.

8 Assertio IV. Facilior, & Ecclesiasticæ consuetudini conformior est annuæ Confessionis computatio à Paschate ad alterum Pascha; ita vt qui post Paschalem Confessionem in mortale peccatum lapsus fuit, eius confessionem vsque ad sequens Pascha differre possit, & non amplius. Ita docet Henriq. lib. 4. cap. 4. num. 2. Suarez disp. 26. s. 3. ConincK disp. 5. dub. 6. Idque probatur ex praxi Ecclesiæ, siquidem eo solo tempore Pastores à fidelibus suis Confessionem peccatorum intra annum commissorum, exigere solent.

9 Corollarium I. Qui paschali tempore iusta, vel iniusta de causa, sacram Confessionem intermisit, is, cum primùm posteà commodè potest, confiteri debet: vt quantò diutiùs Confessionem sine causa differt, tantò peccatum augeat. Ita docet Sotus 4. d. 8. q. 1. a. 4. Med. q. 14. de Confess. in fine. Nauar. cap. 21. nu. 45. Vict. n. 147. Suarez disp. 36. s. 4. ConincK disp. 5. dub. 8. contra Ant. p. 2. tit. 9. c. 9. §. 3. Sylu. ver. Euchar. 3. q. 15. dicto tert. Ratio est: quia tempus Paschale, veluti impediendi præcepti terminus, positus non est ad obligationem finiendam sicuti accidit in præcepto ieiunij, audiendæ Missæ, &c. quibus certi dies assignati sunt; sed ad obligationem statuendam, quemadmodum videre est in obligatione tributi, vel pecuniarij debiti.

Corollarium II. Qui præuidet se, Paschali tempore à peccatorum Confessione impeditum iri, is anticipare tenetur; proptereà quòd Ecclesiasticum præceptum de annua Confessione omni tempore anni impleri possit. Igitur perinde se res habet, sicuti in eo, qui cùm manè Dominico die Missam audire potest, posteà non poterit, is statim audire debet. Ita docet Alensis p. 4. q. 77. mem. 4. a. 1.

Sed controuersia est. Vtrùm præceptum Confessionis per se obli-

obliget in Paschate, an solùm per accidens ratione Paschalis Communionis, quam sacramentalis Confessio antecedere debet, si quis mortalis peccati conscientiam habeat: Interest enim ad praxim hoc scire: quia si obligatio confitendi per se est, tunc si ponamus aliquem circa Natiuitatem Domini confessum postea mortaliter peccasse; tempore autem Paschali legitimè impeditum esse, quominùs ad sacram Synaxim accedere possit, talis nihilominus confiteri debet. Sin autem obligatio est tantùm per accidens, tunc qui impeditus est à sacra Paschali Communione, is etiam à sacra Confessione liber erit.

Esse hanc obligationem per se, indicat Petr. Sotus *lect. 5. de necessitat. Confess.* & expressè docet Suar. *disp. 36. sect. 3.* Idquè colligi videtur primò ex suprà *cit. c. omnis vtriusque*, in quo habetur, quod *fideles saltè semel in anno omnia peccata sua confiteri debent*: annus autem finitur in Paschate: Ergo si eo tempore conscius peccati mortalis non confiteatur, transgreditur praeceptum confitendi omnia peccata intra annum commissa.

Secundò: Quia Ecclesiarum Pastores ab omnibus suis subditis tempore Paschali peccatorum Confessionem exigere solent, *arg. Extrauag. vices, de tregua & pace*, vbi dicitur: *Quod Parochiani de iure (c. omnis vtriusque) teneantur saltem in Paschate proprio Sacerdoti confiteri*.

Tertiò: Quia alioqui sequeretur, si quis post Pascha venialia tantùm confessus esset, & postea intra eundem annum mortaliter peccasset, eum non obligari ad confessionem instituendam Paschate sequente, si communicaturus non sit.

10 Nihilominus contraria sententia est probabilior, quam docet Vict. *n. 137.* Sotus *in 4. d. 18. q. 2. a. 4. concl. 2.* Greg. de Valentia *t. 4. disp. 7. q. 9. pae. 4. ver. consuetudo autem*, Vasq. *n. 90. a. 3. dub. 1. n. 5. & 15.* Ægid. *cit. disp. 5 dub. 7.* Sà *ver. Confessio, num. 4.* Nam Concilium Lateranense in *cit. c. omnis vtriusque*, aliter statuit de annua Confessione, & aliter de sacra Communione; videlicet, vt fideles omnia sua peccata saltem semel in anno fideliter confiteantur; sacram autem Eucharistiam ad minimum in Paschate reuerenter accipiant. Ex quo apparet, non ita pro sacra Confessione, sicuti pro sacra Communione, Paschale tempus assignatum fuisse.

Quare respondetur ad prioris sententiae argumentum. I. Quòd Concilium omnia peccata confiteri iubet, id solum pertinet ad integritatem Confessionis seruandam, ità vt, quocunque anni tempore aliquis confiteatur, nullum mortale peccatum reticeat: non verò eò spectat, quasi omnia peccata, quae intra quemlibet annum commissa sunt, eodem ipso anno confiteri necesse sit.

Ad II. Pastores circa tempus Paschae à suis subditis Confessionem exigunt, quia fermè omnes tunc sacram Eucharistiam suscepturi sunt. Quòd si aliqui sint, qui legitimum impedimentum habent, quominùs sacram Eucharistiam suscipiant. ver. g. lecto defixi, non arbitror in Paschate ad Confessionem compellendos esse, si intra anni decursum legitimè confessi fuerant. Imò, etsi aliquis toto anno nunquam confessus fuisset, & Paschalem communionem ex necessaria causa ad breue tempus, putà vsque ad Pentecosten differre deberet, probabile est, grauiter non peccaturum, etsi sacram etiam Confessionem differret, si putaret, postea eam commodiùs peracturum esse. Verùm si talis post Pentecosten mortaliter peccet, obligatus erit eo anno iterum confiteri: quòd prior Confessio facta sit ad satisfaciendum obligationi prioris anni, vti notauit ConincK *dub. 2. concl. 2.*

Ad III. resp. Illud non esse consequens: Quia Concilium praecipit fidelibus, vt quolibet anno mortalia peccata confiteantur, si ea habeant: cui praecepto per venialium peccatorum Confessionem satisfactum non est, sicuti notat Vasq. *cit. dub. 1. num. 17.* Addo tamen, si in aliqua dioecesi ab omnibus adultis sine discrimine sacramentalis Confessio in Paschate exigatur, siue ij communicaturi sint, siue non; id fieri secundùm probabilitatem prioris sententiae, ita explicantis canonem *omnis vtriusque*.

Altera controuersia: Vtrùm praecepto Ecclesiae satisfiat per solam Confessionem peccatorum; tametsi absolutio non conferatur, seu ob defectum contritionis, seu ob defectum, aut malitiam absoluentis? Affirmant Palud. *in 4. dist. 17 q. 7.* Gabr. *ibid. q. 1. art. 3. dub. 5.* Vict. *n. 163.* Sylu. *ver. Confessio, 4. n. 3.* in fine, proptereà quòd Ecclesia solùm externum Confessionis actum praecipere possit; de occulto autem defectu non iudicet.

11 Sed contraria sententia est communior, Durandi *in 4. d. 17 q. 14. & 15.* Petri Soti *lect. 8. de Confess. in fine.* Domin. Soti *in 4. d. 18. q. 3. a. 3.* Medin. *q. 24. in fine.* Nau. *c. 10. n. 4.* Sà *ver. Confessio, n. 1.* Suar. *disp. 35. sect. 7. nu. 3.* ConincK *dub. 9.* Nam Ecclesia praecipere potest, & re ipsa praecipit vt sacramentum Poenitentiae quotannis ab ijs suscipiatur, qui peccati mortalis conscij sunt: Sacramentum autem non consistit sine absolutione Sacerdotis; Ergo sine ea non satisfit praecepto Ecclesiae.

Ex quo patet responsio ad obiectionem: Negatur enim Ecclesiam non posse statuere de interno, aut occulto, si illud pertineat ad substantiam externi; quod praecipitur, sicuti dixi *in 1. l. 4. tract. c. 4. nu. 13.* Porrò talem inualidè absolutum nihilominùs liberari à reseruatione peccatorum, si absoluens potestatem habeat ab ijs absoluendi, docent DD. communiter. Caiet. *ver. casuum reseruatio.* Syl. *ver confessio, 1 q. 49. in fine* Suar. *disp. 31. sect. 4. n. 9.* Henriq. *l. 6. c. 16. n. 5.* ConincK *disp. 8 dub. 12. n. 91.*

12 Assertio V. Nullum est praeceptum, ne Ecclesiasticum quidem, obligans fideles omnes ad confessionem peccatorum venialium. Haec est communior Scholasticorum doctrina *in 4. d. 17.* vbi S. Thom. *q. 3. art. 1. q. 3. ad 3.* Scotus *q. 1. art. 3.* Gabr *qu 1. ar. 2. concl. 2.* Maior *q. 2.* Syl. *ver. Confessio, 1. q. 13.* Suarez *disp. 22. sect. 8.* Vasq *q. 90. a. 3. dub. 2.* contra S. Bonau. *ead. d. 17. part. 2. ar. 2. q. 1.* Richar. *ibid. a. 2. q. 4. ad 1.* Alensem *p. 4. q. 77. mem. 1. a. 3 & mem. 2. ar. 3. ad 20.* arbitrantes, Ecclesiam non tantùm posse, sed re ipsa determinasse tempus Confessionis, videlicet annuae, ad quam omnes fideles obligentur, tametsi aliqui nullum mortale, sed solùm venialia peccata habeant. Verùm Lateranense Concilium, cùm praecipit vtriusque sexus fidelibus, vt omnia peccata sua semel in anno confiteantur, solùm loquitur de mortalibus; nam si etiam de venialibus intellexisset, nimis grauem obligationem fidelibus imposuisset, omnia, & singula venialia peccata quotannis confitendi, quod nulla constitutione praecipi potest, vti benè *l. c.* S. Thom. annotauit. Confirmatur ex Concilio Trident. *sess. 14. c. 5.* vbi absolutè ait: *Venialia, quibus à Dei gratia non excludimur, & in quae frequentius labimur, quamquam rectè, & vtiliter, citràque omnem praesumptionem in Confessione dicantur: quod piorum hominum vsus demonstrat: taceri tamen citra culpam, multisque alijs remedijs expiari possunt, v. g. oratione Dominica, humili pectoris tunsione, aspersione aquae benedictae*, vti notauit Alensis *p. 4. q. 87. a. 1.* Ratio est: Quia intentio Concilij Lateranensis, & Tridentini, non fuit, nouam in substantia Confessionis peccatorum obligationem fidelibus imponere; sed eam tantùm, quae ex diuino iure descendit, ad certum tempus determinare. Atqui nullum Christi praeceptum extare confitendi venialia concors est Doctorum sententia: quia, vt Tridentinum ait, *multis alijs modis expiari possunt*. Quare rectè notauit Vasq *n. 15.* Verba illa Christi apud S. Ioan. *c. 20.* *Quorum remiseritis peccata remittuntur eis*; tanquam fauorem, seu gratiam continentia, ad omnia, etiam venialia peccata, extendenda esse quandoquidem, & haec idonea absolutionis materia sunt. Verba autem sequentia, *Et quorum retinueritis, retenta sunt*, ad sola mortalia referri posse: quandoquidem sola haec clauium potestate retineri, seu concludi possunt; vt sine ea, vel sine ordine ad ea, remitti nequeant, sicuti suprà explicatum fuit.

Corollarium. Et si consultissimum est fidelibus, si Paschali tempore nullius mortalis peccati conscij sint, venialia confiteri; tum vt sacramenti gratiam accipiant; tum etiam vt si fortè commissi mortalis peccati obliuione teneantur, neque satis contriti existant, per sacramentalem absolutionem iustificentur: tamen ad hoc ipsum simpliciter non obligantur: quanquam Ecclesiarum consuetudine receptum est, vt fideles omnes ante communionem Paschalem Sacerdoti proprio, vel alteri delegato se sistant; & si mortaliter nunquam se peccasse asseruerint, super ea ipsa re Confessarij examini se subijciant. Ita Henricus Gandauens *quodlib. 7. q. 24. ad 11.* Scotus, & Maior *ll. suprà cit.* Adrian. *in 4. vbi de Confessione, q. 4. ar. 1. ad argumenta.*

Porrò quaestio est inter Doctores: Vtrum Ecclesia possit praecipere, aut re ipsa quorundam Ordinum personis praeceperit, sacramentalem confessionem, tametsi solùm venialia peccata habeant? Negat Palud. *d. 17. q. 2. a. 4. concl. 2.* cui fauet Syl. *ver. confessio, 1. q. 13.* Sotus *d. 18. q. 1. a. 3. arg. 2.* Henriq. *l. 4. c. 4. n. 10.* Rodriq. *t. 1 regul. qq. q. 62. a. 1.* Nam Ecclesia non potest mutare institutionem Christi circa sacramenta: Christus autem instituit, vt peccata venialia non essent materia necessaria sacramenti poenitentiae, quia alijs etiam modis deleri possunt. Ergo Ecclesia non potest imponere necessitatem confitendi venialia.

Sed contraria sententia est vera, quam docent Richardus, & Bonau. *ll. cc.* Caiet. *t. 1. opusc. tr. 5. q. 1.* Canus *relect. de poen. p. 5. §. at verò huic quaestioni.* Nau. *in ca placuit. dist. 6. de pen. num. 122.* Vasq. *q. 90. art. 2. dub. 3.* Suar. *cit. sect. 8.* Quibuscum dico I. Ecclesiam, ex potestate legislatiua, quam habet in subditos suos, posse illis praecipere absolutè, vt sacramentum poenitentiae frequentent, tametsi tantùm venialia peccata habeant: sicuti etiam alia opera virtutum, putà Temperantiae, Religionis, item susceptionem alterius sacramenti, v. g. Confirmationis, Extremae vnctionis; ad quam alioqui diuina lex non obligat, praecipere potest, quatenus ad fidelium salutem, & bonum statum Ecclesiae opportunum videtur.

Dico

Dico II. Re ipsa Ecclesia præcepit Monachis Benedictinis in *Clement. ne in agro Dominico §. Sanè de statu Monachorum*, *vt singulis mensibus, tam in Monasterijs, quam extra, ad Confessionem saltem semel accedant omnes, & singuli.* Et in quibusdam alijs Religionibus statutū viget, sub peccato obligans, vt omnes singulis v. g. mensibus confiteantur, vt quotannis repetitam, seu generalem de peccatis suis confessionem instituant. Quæ sanè intelligi non possunt de confessione mortalium tantum: quippè in quæ Religiosos omnes toties labi credibile non est; sed absolute de confessione sacramentali peccatorum. Si enim ad eiusmodi opera pœnitentiæ, vel Religionis quisque proprio voto, ac consensu, obligare se potest, vt omnes fatentur, cur non etiam ab Ordinum Prælatis, aut generali Capitulo de ea re constitutio fieri? Neque obstat quòd Trid. Synodus *sess.* 25. *c.* 1. de Regul. iubeat admoneri Sanctimoniales in constitutionibus earū, vt saltem semel singulis mensibus peccatorum confessionem faciant, & sacram Eucharistiam suscipiant. Interim enim non prohibet, quin ad hoc ipsum sub peccato etiam obligari possint, secundùm cuiusque Ordinis institutum.

13 Dico III. Etiam seculares Prælati, puta Episcopi, præsertim in Synodo diœcesana, eiusmodi legis obligationem Clericis suis imponere possunt, vt videl. singulis mensibus de peccatis cōfiteantur, si id ad Ecclesiasticæ disciplinæ conseruationem vtile esse intelligant. Quale statutum, ante paucos annos, in hac Frisingensi Diœcesi editum, atq; in obseruationem deductum est, vt etiam obseruatæ legis testimonium, manu confessarij subscriptum, suis temporibus ad Ordinarium mittere debeant Ecclesiarum Ministri.

14 Ad extremum moneo, admittendam non esse doctrinam Alensis *p.* 4. *qu.* 77. *mem.* 1. *a.* 1. *&* 2. Syl. *ver. confessio*, 1. *q.* 13. quòd obligatus ratione statuti generalis, aut particularis, ad confitendum, si mortale non habeat, satisfaciat venialia generatim confitendo; videlicet dicendo, se esse peccatorem, aut in multis deliquisse, saltem venialiter. Huic enim doctrinæ communis bonorum Confessariorum praxis repugnat, qui extra casum extremæ necessitatis, sacramentalem absolutionem pœnitenti non conferunt, nisi is certum aliquod, seu mortale, seu veniale peccatum confessus sit. Cùm enim sacramentum pœnitentiæ conferatur per modum iudicialis absolutionis, apparet, conueniens omninò esse, atque Sacramenti huius institutionem postulare, vt afferatur, & subijciatur materia certa, quò absolutionis iudicium magis determinatè ferri possit, accedente præsertim Ecclesiæ praxi, atque fidelium sensu. Quare licèt aliquis nulla lege ad confitendum venialia obligatus sit, posito tamen, quòd sacramentaliter confiteri, & absolui velit, debet aliquod peccatum in specie explicare.

15 Dico *aliquod*, seu vnum sit, seu plura. Neq; enim necesse est, & plerumque non consultum, omnia venialia secundùm speciem, ac numerum sollicitè colligere ad confessionem instituendam: sed hoc optimum consilium is, qui à mortalibus abstinent, vt ea venialia, quæ animos ipsorum magis grauant, & à quibus liberari desiderant, nouo concepto dolore, & emendationis proposito, cum humilitate aperiant. Videri etiam potest Suar. *disp.* 23. *sect.* 1. *n.* 10. Vasq. *disp.* 90. *dub.* 2. *in fine*.

C A P. VI.

VTRVM SACRAMENTALIS CONFESSIO DEBEAT secretò fieri.

S V M M A R I V M.

1 *Præceptum Confessionis, fidelibus lapsis impositum, intelligi debet de confessione secreta, seu auriculari.*

2 *Sacramentum Confessionis absolutè, & secundùm substantiam spectatæ, consistere potest in quouis signo propriæ accusationis de peccato, in ordine ad Sacerdotis absolutionem accipiendā.*

3 *Si pœnitens loqui potest, Confessio peccatorum vocis sermone fieri debet: exceptis quibusdam casibus.*

4 *Qui perpetuò mutus est, & scribere nescit, peccata sua nutibus, quatenus, potest, confiteri debet: Qui autem sperat locutionis vsum se breui tempore recuperaturum, interim excusatus esse videtur.*

5 *Peregrinus, extra mortis articulum, non obligatur ad confitendum per interpretem, si aliter intelligi non possit.*

1 ASsertio I. Præceptum confessionis fidelibus lapsis impositum, intelligendum est de confessione secreta, quæ fit soli Sacerdoti: quamobrem etiam *auricularis* dicta est. Ita docet Auctor de vera *pœnit. c.* 11. Leo I. *ep.* 80. *ad Episc.* Campaniæ, & Concil. Trid. *sess.* 14. *c.* 5. Ratio est. Quia iugum Christianæ Religionis oportet esse suaue: atqui nimis difficilis obligatio foret, si crimina, præsertim secreta, publica confessione aperienda essent.

Assertio II. Interim nihil cum natura, & institutione huius Sacramenti pugnat, si aliquis in maiorem scelerum vindictam, suique humiliationem, aliorum exemplum, vel Ecclesiæ offensæ ædificationem; item ob causam necessitatis, v. g. in communi naufragio, peccata sua publicè confiteatur; etiam in ordine ad sacramentalem absolutionem accipiendam. Ita colligitur ex Trid. *cit. c.* 5. & tradit S. Bonau. *in* 4. *dist.* 17. *p.* 3. *a.* 1. *qu.* 3. Nau. *in man. c.* 2. *n.* 8.

2 Quæritur hoc loco, vtrùm sacramentalis confessio non tantùm propriæ vocis sermone, sed etiam alijs signis, puta nutibus, scripto, vel per interpretem, fieri possit; aut quandoque debeat: Respondeo, & dico I. Sacramentalis confessio absolutè, & secundùm essentiam spectata, consistere potest in quocunq; signo propriæ accusationis de peccatis, in ordine ad absolutionem consequendam. Ita docet S. Th. *quodlib.* 1. *a.* 10. & constabit ex infra dicendis.

3 Dico II. Ecclesiæ tamen traditio, & consuetudo declarat, peccatorum confessionem faciendam esse vocis sermone, si pœnitens loqui possit. Ita S. Thom. *loc. c.* alijque communiter. Ratio est; Quia hic modus humiliter accusandi se ipsum vocis sermone, conuenientissimum est ad veniam obtinendam. Excipitur tamen casus necessitatis. Primò enim contingere potest quamuis rarò, vt puella v. gr. præ maxima verecundia peccatum suum explicare non valeat; ideòque prudens confessarius confessionem ipsius in scripto admittere, præsenteque absoluere possit, vti docet Canus *relect.* 6. *de pœnit.* Sà *ver. cōfessio. n.* 15. Valent. *q.* 9. *p.* 1. *in fine.* Suar. *disput.* 21. *sess.* 3. *n.* 5. Secundò, si ægrotus per gutturis angorem confiteri absolutè quidem voce possit, sed vix, atque ægrè, compellendus non est, si peccata scribere facilè possit, ad vocis confessionem, teste Cano *ibid. fol.* 332. Tertiò, si Confessarius animaduertat, subitò obsurdescere, vt pœnitentem, qui peccata sua ex scripto egit, audire nequeat, nisi etiam adstantes audiant, eo casu scriptum sibi à confitente oblatum legere, & postea absoluere posset.

Dico III. Si pœnitens mutus sit, nemo dubitat, quin scripto, vel nutibus, rectè confiteatur: item peregrinus per interpretem. Dubium autem est, vtrùm tali modo confiteri teneantur.

4 Dico IV. Qui ad tempus mutus est, sperans locutionis vsum breui recuperandum esse, non videtur Ecclesiastico præcepto annuæ Confessionis obligari. Nam eiusmodi homini insolitum, ac proindè difficile est, nutibus confiteri. Peccata autem scribere, & scriptum confessario tradere insolitus est confitendi modus: & plerumque non vacat omni periculo publicationis: quare Ecclesiastica lex in tali casu cessare videtur. Quæ est sententia Richar. *in* 4. *d.* 18. *art.* 2. *q.* 5. *in fine.* Caietan. in summa *ver. confessio condit.* 11. Nau. *in cap. fratres n.* 85. *d.* 5. *de pœn. & in man. c.* 21. *n.* 26. Soti *d.* 18. *q.* 2 *art.* 7. Med. *q.* 15. *C. de confess.* etsi aliter Syl. *ver. confessio* 1. *q.* 15. Suarez *disp.* 36. *sect.* 6.

Dico V. Qui perpetuò mutus est, & scribere nescit, ad confessionem annuam nutibus, quatenus potest, faciendam obligatus esse videtur. Ita docet Caietan. *cit. condit.* 11. Sotus *loc. cit. ver. primum ergo membrum.* Tolet. *l.* 3. *c.* 6. Nauar. *cit. c. fratres, num.* 89. Cùm enim talis homo alia animi sui sensa nutibus exprimere soleat, pari modo peccata sua Sacerdoti explicare, non debet ei difficile apparere.

5 Dico VI. Neque peregrinus Ecclesiastico præcepto obligatur ad confitendum per interpretem. Quæ videtur communis sententia apud Scotum *in* 4. *d.* 17. *q.* 1. *a.* 4. Caietan. *cit. condit.* 11. Nau. *cit. n.* 86. *& cit. n.* 36. Sà *ver. Confessio num.* 13. Tolet. *l.* 3. *c.* 6. *num.* 4. Nam hæc aliquo modo publica confessio est, quam Ecclesia præcipere non solet: quamobrem in Lateranensi Concilio dicitur: *Omnia sua solus peccata confiteatur proprio Sacerdoti*: Cæterùm in mortis articulo constitutum, & de vera contritione dubitantem, lex charitatis erga seipsum, pœnitentiæ item, ac satisfactionis erga Deum, obligare videtur ad confitendum per interpretem, saltem ea peccata, quæ absque maiore infamia potest, teste Cano, & Suar. *ll. cc.* Henriq. *l.* 4. *cap.* 4. *num.* 4. Atque similis est ratio, si tempore pestis, vel naufragij, confiteri aliquis non possit, nisi alijs audientibus. Neque enim in his casibus sufficit ad absolutionem accipiendam generalia signa doloris edere, quando sine magna difficultate speciale peccatum exprimi potest.

C A P. VII.

DE PVBLICA, NON SACRAMENTALI CONFESSIONE peccatorum.

S V M M A R I V M.

1 *Exomologesis, seu confessio publica verè differt à secreta sacramentali, quamuis illa fermè abolita sit.*

2 *Sacramentum Pœnitentiæ omnibus lapsis quocunque, maximè mortis tempore, verè pœnitentibus in Catholica Ecclesia conceditur.*

3 *Sacra Communio tempore SS. Cornelij, & Cypriani grauissimè lapsis,*

lapsis, etiam mortis tempore, in criminis pœnam negabatur. Nunc autem canonica regula obtinet, vt, cui morienti absolutio à peccatis conceditur, neque Viaticum denegari debeat.

4 *Nomine Pœnitentiæ Patres sacramentum Pœnitentiæ frequenter intellexerunt.*

5 *Publici pœnitentes non tantùm in mortis periculo, sed etiam Feria V. ante Pascha ad sacramenta olim admittebantur.*

6 *Pœnitentia publica Clericis non imponebatur: imò per publicam pœnitentiam aliquis ad clericalem statum ineptus reddebatur.*

IN Concilijs, & antiquorum Patrum scriptis, duplicem lapsorum restitutionem comperimus; vnam secretam in interiore pœnitentiæ foro, alteram publicam in Ecclesiæ facie. Inter quas exomologeses sola fermè nominis conuenientia, in ipsa autem multiplex discrimen reperitur. Primùm; Secreta illa confessio sacramentalis est, ex Christi institutione, peccata omnia delens: hæc verò publica reconciliatio cæremonialis oratio erat, ab Ecclesiæ institutione profecta, vt colligitur ex S. Aug. *l. 3. de Baptismo c. 16. & l. 5. c. 23.* Concil. Arelat. 2. *can.* 17. Carthag. 3. *can.* 32. Carthag. 4. *can.* 76. & 78. S. Leone *epist.* 50. *ad Episc. Campaniæ.* S. Gregor. *l.* 9. *indict.* 4. *ep.* 61. *ad Quirinum.*

Secundum. Illa in omnibus, vt dixi, criminibus publicis, & secretis locum habet: hæc verò solùm in criminibus grauioribus, & cum Ecclesiæ scandalo iunctis, conferebatur pœnitentibus, sicuti constat ex Conc. Carthag. 3. *c.* 21. *vol.* 1. *can.* 2. Orig. *hom.* 15. *in Leuit.* Ambros. *l.* 2. *de pœnit. c.* 10. Aug. *ep.* 108. *& hom. vlt. inter* 50. *Auctore, de vera, & falsa pœnit. c.* 11.

Tertium. Sacramentalis illa, & secreta lapsorum absolutio nunquam in Ecclesia esse desijt; sed à patribus contra Nouatianos hæreticos semper defensa fuit: Publica verò, & solemnis pœnitentium cum manuum impositione reconciliatio, pro temporum, & locorum varietate mutata fuit. Nam post exortam Montani, ac Nouati hæresim, quòd *lapsis à Deo venia petenda, & non ab Ecclesiæ Sacerdotibus, venia speranda sit*; vti Sozom. refert *l.* 1. *c.* 21.) ideoque calumniantium Catholicos, tanquam nimis faciles sint in lapsis recipiendis, constituerũt, Patres, Cornelius Romæ, testante S. Cypriano *l.* 3. *ep.* 13. *& l.* 4. *epist.* 2. Ipsemet verò Cyprianus in Africa *l.* 1. *ep* 2. Petrus Episcopus Alexãdriæ, vti videre licèt in canonibus *pœnit. tom.* 7. Biblioth. Patrum: Item Episcopi Concilij Eliberini in Hispania, *tom.* 1. Concil. Vt à Fide lapsi, sacrorum Codicum traditores, vel in alijs grauioribus criminibus publicè deprehensi, non ante ad publicæ orationis communionem, multòque minùs ad sacram Eucharistiam cum reliquis fidelibus admitterentur, quã publicam in Ecclesia pœnitentiam peregissent; interim verò in ordinem, ac locum pœnitentium reiecti, qui postremus inter fideles in Ecclesia gradus erat. De quo vide Concil. Ancyranum *cap.* 5. *&* 7. Nicænum *can.* 13. S. Hier. *ep.* 30. ad Oceanum S. August. *li. de virginit. c.* 48. Bellar. *l.* 1. *de pœnit. cap. vltim.* Seuerinũ Biniũ *t.* 1. *Concil. pag.* 177.

Ea propter olim in pluribus Ecclesijs pœnitentiarius constitutus erat; non qui totius populi, etiam secreta peccata exciperet (hoc enim non vnius hominis officium esse potuisse) sed ad quem peccatores publici solemnem in Ecclesia exomologesin facturi, sua, quæ putarent publicè reuelanda, crimina afferrent, eiusque in hac re prudenti arbitrio acquiescerent, quæ ille publicanda, aut non publicanda esse censeret. Videbis enim apud Scriptores antiquos, vt Origenem *hom.* 2. *in* 2. Psal. 37. S. Augustinum *hom. vlt. intra* 50. post medium, quòd absolutè, & vniuersim dicant, lapsis in peccatum mortale necessariam esse Confessionem apud eum, qui soluendi potestatem habeat: addunt verò Sacerdotem oportere esse prudentem, vt dispiciat, vtrum peccatum commissum fuerit cum scandalo populi, quod publicam satisfactionem deposcat.

Postea verò occasione scandali per mulierem orti, quę in publica exomologesi, ampliùs, quàm debebat, progressa, occultum cum Ecclesiæ Diacono concubitum confessa erat, Nectarius Constantinopoli publicam pœnitentiam, & exomologesin vnà cum pœnitentiario sustulit, sicuti referunt Socrates *l.* 5. *hist. c.* 19. Sozom. *l.* 7. *cap.* 16. Idque factum Nectarij Episcopi alij quidem probarunt, ac imitati sunt, vt successor eius Chrysostom. *hom. de publicano in c.* 18. Lucę, *hom.* 4. *de* Lazaro, *hom.* 8. *de pœnit. & hom.* 4. *de incomprehensibil. Dei; Non te in theatrum conseruorum tuorum ducere: nõ hominibus peccata tua detegere cogo.* Alij verò improbarunt, vti videre licèt apud Socratem, & Sozomenum *locis cit.* Niceph. *l.* 12. *cap.* 28. S. August. *hom. vlt. ex* 50. Auctorem *de vera, & falsa pœnit. c.* 11. Bellarm. *l.* 3. *de pœnit. c.* 14. quia eo ritu sublato, non possimus inuicem peccata arguere, secundùm monitum Apostoli ad Ephes. 5. *Nolite communicare operibus infructuosis tenebrarum, sed ea potiùs arguite.* Quare in Occidente, præsertim Romæ, diu pœnitentium iste ordo permansit, vti testatur Sozom. *l. c.* posteà tamen fermè penitus exoleuit.

Videri etiam potest Baronius Anno Christi 56. *nu.* 35. & quæ Leo I. *epist.* 20. ad vniuersos Episc. Campaniæ scripsit de duplici confessione, secreta, & publica: quarum illam necessariam esse ait, hanc nequaquam; ideoq. fideles ad eam non cogendos: *Modis omnibus constituo submoueri, ne de singulorum peccatorum genere libellis scripta confessio publicè recitetur: cum reatus conscientiarum sufficiat solis Sacerdotibus indicari confessione secreta. Quãuis enim plenitudo fidei videatur esse laudabilis, quæ propter Dei timorem apud homines erubescere non veretur; tamen, quia non omnium sunt huiusmodi peccata, vt ea quæ pœnitentiam poscunt, non timeant publicare, remoueatur tam improbabilis consuetudo, ne multi à pœnitentiæ remedijs arceantur, dum aut erubescunt, aut metuunt inimicis suis sua facta reserare, quib. possunt legum constitutione percelli: sufficit enim illa Confessio, quæ primum Deo offertur, tum etiam Sacerdoti, qui pro delictis pœnitentium precator accedat. Tunc enim demum plures ad Pœnitentiam poterunt prouocari, si populi auribus non publicetur conscientia confitentis.*

2 Quartum discrimen; Sacramentum pœnitentiæ in Ecclesia Catholica omnibus, quocunque tempore verè pœnitentibus, ac postulantibus, ministrabatur, præsertim verò in mortis articulo.

4 *Nam salutem homini adimit, quisquis mortis tempore speratam Pœnitentiam denegarit*, ait ad hoc propositum Cęlestinus Papa *epist. ad Episcop. Galliæ.* At verò reconciliatio ad communionem fidelium non omni tempore dabatur ijs, qui in statu, seu ordine pœnitentium erant, fuitquè in ea re, pro temporum, & locorum varietate, non eadem in Ecclesijs consuetudo. Nam Cornelij Papæ, & Cypriani tempore pax, atque communicatio cum fidelibus, ipsiusquè Eucharistiæ participatio, lapsis non concedebatur ante expletum publicæ pœnitentiæ tempus, nisi forte indulgentiam lapsis dandam, propter Martyrum meritum, ac libellum supplicem, Episcopus censuisset, præsertim si illi in graui infirmitate, aut mortis periculo constituti essent, vti videre licet apud S. Cyprianum *l.* 3. *ep.* 14. *& seqq. l.* 5. *epist.* 5. *&* 13. *& libr. de lapsis circa medium, & in fine.*

Seueriorem adhuc pœnitentiæ publicæ canonem, tempore Constantij, & Galerij Impp. nondum omninò extincta Ecclesiæ persecutione, ediderunt Patres Hispani Concilio Eliberino *c.* 1. *Vt qui idolis sacrificassent, neq; in fine vitæ Communionem participarent. Vbi communionis* nomine intelligere non debemus Pœnitentiæ sacramentum: nisi velimus, hos Patres, indicta causa, Nouatiani erroris condemnare: cùm in Ecclesia Catholica lapsis quibuscunq; remedium Pœnitentiæ, & sacramentalis absolutionis denegatum nunquam fuerit. Sed communionem accipere debemus pacem, seu reconciliationem lapsorum ad communicandum reliquis fidelibus, tùm in publica oratione, tùm in sacræ Eucharistiæ sumptione; sicuti constat ex pluribus epistolis S. Cypriani suprà allegatis. Et ita hãc litem definit Baronius Anno 305. *nu.* 42. vbi corrigit, quæ contrà Eliberinam Synodum dixerat Ann. 59. *n.* 119. cum Bellar. *l.* 2. *de sanctit. c.* 9. Et consentit Innoc. I. *in epist.* 3. ad Exuperium, *c.* 2. *Quæsitum est, quid de his obseruari oporteat, qui post Baptismum omni tempore incontinentiæ, & voluptati dediti, in extremo fine vitæ suæ, pœnitentiam* (id est sacramentum Pœnitentiæ) *simul & reconciliationem communionis exposcunt? De his obseruatio prior, durior; posterior, interueniente misericordia inclinatio est. Nam consuetudo prior* (tempore Eliberini Concilij) *tenuit, vt concederetur eis Pœnitentia, sed Communio negaretur. Nam cum illis* (*prioribus*) *temporibus crebræ persecutiones essent, ne communionis concessa facilitas homines de reconciliatione securos non reuocaret à lapsu; negata meritò Communio est, concessa Pœnitentia, ne totum penitus*, (id est omne salutis remedium) *negaretur. Sed postquam Dominus noster pacem Ecclesijs suis reddidit* (Constantini tempore) *iam depulso terrore, Communionem dari abeuntibus placuit*, (Concilio Ancyrano *c.* 5. aliàs 6. Nicæno *cap.* 13. Carthag. 4. *can.* 78.) *Et propter Domini misericordiam quasi viaticum profecturis.*

4 Enimverò per *Pœnitentiam*, sacramentum Pœnitentiæ, seu absolutionis sacramentalis intelligi, nemo dubitabit, qui antiquorum Patrum, & Conciliorum Canones inspexerit: idquè benè ostendit Zambranus de *sacram. cap.* 4. *dub.* 2. *sect.* 3. Inprimis enim id indicant verba, quibus vtitur Innoc. suprà: *Quid obseruari oporteat de his, qui in extremo vitæ suæ pœnitentiam simul, & reconciliationem communionis, exposcunt?*

Cœlestinus Papa *epist. ad Episc. Galliæ, c.* 2. *Agnouimus etiam pœnitentiam morientibus denegari, nec illorum desiderijs annui, qui obitus sui tempore hoc animæ suæ cupiunt remedio subueniri?* Et paulò post; *Quid hoc aliud est, quàm morienti mortem addere, eiusque animam sua crudelitate, ne absoluta esse possit, occidere?* Concil. Carthag. 4. *can.* 76. *Is, qui Pœnitentiam in infirmitate petit,*

fica-

si casu, dum ad eum Sacerdos inuitatus venit, oppressus infirmitate obmutuerit, vel in phrenesim versus fuerit, dent testimonium qui eum audierunt, & accipiat Pœnitentiam: Et, si continuò creditur moriturus, reconcilietur per manus impositionem (sacramentalem) & infundatur ori eius Eucharistia.

S. Aug. l. 1. de *Adulterinis coniugijs in fine: Qui viuentium coniugijs copulati, retinent adulterina consortia, cum saluos corpore illos permanentes non admittamus ad Baptismum; tamen si desperati, & intra se pœnitentes iacuerint, nec pro se respondere potuerint, baptizandos puto, vt etiam hoc peccatum cum cæteris lauacro regenerationis abluatur.* Et paulo post: *Quæ autem Baptismi eis, eadem reconciliationis est causa, si fortè pœnitentiam finiendæ vitæ periculum præoccupauerit. Neque ipsos enim ex hac vita sine arrha suæ pacis exire velle debet mater Ecclesia.*

Concilium Arausicanum 1. canon. 3. *Qui recedunt de corpore, Pœnitentia accepta, placuit sine reconciliatoria manus impositione eos communicare: quod morientis sufficit consolationi, secundum definitiones Patrum qui huiusmodi Communionem congruenter Viaticum appellarunt.*

Leo I. ep. 91. ad Theodorum: *Quid de pœnitentium statu Ecclesiastica habeat regula non tacebo. Multiplex misericordia Dei ita lapsibus, subuenit humanis, vt non solum per Baptismi gratiam, sed etiam per Pœnitentiæ medicinam spes vitæ reparetur æternæ: vt qui regenerationis donum violassent, proprio se iudicio condemnantes, ad remissionem criminum peruenirent: sic diuinæ bonitatis præsidijs ordinatis, vt indulgentia Dei nisi supplicationibus Sacerdotum nequeat obtineri: Mediator enim Dei, & hominum, Dominus Christus IESVS hanc Præpositis Ecclesiæ tradidit potestatem, vt, & confitentibus satisfactionem Pœnitentiæ darent, & eadem salubri satisfactione purgatos ad communionem sacramentorum* (Eucharistiæ) *per ianuam reconciliationis admitterent.* Et postea. *Si aliqua ægritudine fuerint prægrauati, vt, quod paulo ante poscebant* (præsidium Pœnitentiæ, & reconciliationis) *sub præsentia Sacerdotis significare non valeant, testimonia eis fidelium circumstantium prodesse debebunt, vt simul, & Pœnitentiæ, & reconciliationis beneficium consequantur; seruata tamen regula Canonum paternorum circa eorum personas, qui in Deum à Fide discedendo peccarunt.*

Quænam est ista regula antiqua? videlicet, vt pœnitentes, qui ob necessitatem, seu mortis periculum sacramenta acceperunt, si postea conualuerint, in publica agenda pœnitentia, definita sibi tempora nihilominus compleant, sicuti habetur in cit. c. 5. Ancyrano can. 13. Niceno can. 78. Carthag. 4. vbi habetur: *Pœnitentes, qui in infirmitate viaticum Eucharistiæ acceperunt, non se credant absolutos sine manus impositione* (oratione cæremoniali, ac deprecatoria) *si superuixerint.* Et in Arausicano 1. cap. 3. *si superuixerint, stent in ordine pœnitentium, vt ostensis necessarijs pœnitentiæ fructibus, legitimam communionem cum reconciliatoria manus impositione accipiant.*

His adde, quòd etiam nulla ægritudine interueniente, Romanæ Ecclesiæ consuetudo postulabat, vt Feria V. ante Pascha pœnitentibus remissio fieret, ad sacram Eucharistiam, præmissa sacramentali reconciliatione, accipiendam, vt testatur S. Ambr. ep. 33. Innoc. I. ep. 1. ad Decent. c. 7. Ita tamen, vt postea ad pœnitentiam redire deberent, donec tempore, quod ipsis definitum erat, seu elapso, seu per Episcopi indulgentiam remisso, per publicam, seu cæremonialem manus impositionem, reconciliarentur, & communioni fidelium restituerentur.

5 Quintum discrimen est inter pœnitentiam publicam, ac solemnem, & inter secretam; quòd illa semel tantù homini concedebatur, neque post lapsum repeti poterat, vti testatur Origen. hom. 15. in Leuit. Siricius Papa *epist. 1. c. 5. Magister in 4. dist. 14.* Cuius rei rationem afferens S. Aug. ep. 54. ita scribit: *Cautè, salubriterq; prouisum est, vt locus illius humillimæ pœnitentiæ semel in Ecclesia concedatur, nè medicina vilis minus vtilis esset ægroto.* Aliam rationem affert S. Ambr. l. 2. de pœnit. c. 10. *Si verè agerent pœnitentiam, iterandam postea non putarent. quia sicut vnum Baptisma, ita vna pœnitentia, quæ tamen publicè agitur.* Si quidem pœnitentia est veluti solemnis professio non redeundi ad peccata publica, & scandalosa: sicuti in Baptismo solemnis professio est non redeundi ad infidelitatem. Vide S. Th. *in 4. dist. 14. q. 1. a. 5.* Durand. *ibid. q. 4. n. 7.* Bellarm. *l. 1. de pœn. c. 21.*

6 Sextum discrimen. Pœnitentia sacramentalis lapsis omnibus post Baptismum, tùm Clericis, tum laicis concedebatur, sed publica, & solemnis pœnitentia solis laicis, non item Clericis, vti legimus in Concil. Carthag. 5. aliàs 3. can. 11. Siricio Papa *ep. 1.* ad Himerium, *c. 14.* Innoc. I. *ep. 6.* ad Agapitum, Leone I. *ep. 92.* ad Rusticum, *c. 2.* Idque, propter dignitatem ordinis sacri, ait Durand. *in 4. d. 15. q. 5. ar. 1.* Quare si Clericus depositus esset, poterat, *pœnit.* publicæ subijci, sicuti Bellarm. *l. 2. de pœnit. c. 21* colligit ex S. Cypriano *ep. 8. l. 3.* quæ est ad Fidum, ob eandemque rationem, qui pœnitentiam solemnem egerat, non poterat in Clerum promoueri, vt habetur apud S. August. *ep. 50.* ad Bonifacium, in Conc. Tolet. 1. *can. 2.* Carthag. 4. *can. 68.* & apud Siricium *loc. c. Sicut pœnitentiam publicam, & solemnem agere cuiquam non conceditur Clericorum; ita, & post pœnitentiam, & reconciliationem solemnem, nulli vnquam liceat laico honorem clericatus adipisci,* nisi necessitas postularet: tunc enim Episcopus dispensare, & in ordinibus minoribus duntaxat talem ordinare poterat, vt in Toletano habetur *cit. c. 2.* Vide Gratianum d. 50. c. vt constitueretur c. confirmandum est.

CAP. VIII.

DE INTEGRITATE CONFESSIONIS.

SVMMARIVM.

1 *Confessionis sacramentalis integritas ex iure diuino est, quamuis directè ad necessitatem, siue essentiam Sacramenti non spectet.*
2 *Qui ob moralem impossibilitatem mortale peccatum in sacra Confessione non explicauit, debet cessante impedimento explicare.*
3 *In Confessione peccatorum requiritur integritas formalis & non semper materialis.*
4 *Subitò obmutescens, aut in phrenesim lapsus, absolui debet, si sacramentalem absolutionem signo aliquo doloris petiuit.*
5 *Diligens conscientiæ examinatio ante sacram Confessionem requiritur: quanta autem examinandi diligentia requiratur, moraliter, consideratis circumstantijs, æstimandum est.*
6 *Inculpata obliuio peccatorum mortalium faciliùs accidit circa ea peccata, quæ per ignorantiam crassam commissa fuerunt.*
7 *Qui non in specie sed solùm in genere recordatur, se mortaliter peccasse, hoc ipsum in Confessione explicare debet.*
8 *Extra mortis periculum nunquam absolui debet, qui de nullo peccato in specie se accusat.*
9 *Si pœnitens inchoatam Confessionem coram Sacerdote perficere non possit, interdum absolui debet.*
10 *Tempore instantis naufragij, aut prælij periculosi, quandoquè licitum est plures simul à peccatis absoluere.*
11 *Non tenetur aliquis peccatum confiteri cum graui periculo animæ, corporis, famæ, &c.*
12 *Peccatum ordinariè explicandum est in Confessione, non obstante, quod complex à proprio Sacerdote agnoscendus sit; nisi quis faciliè, petita licentia, alieno confiteri possit.*
13 *Si pœnitens absque necessitate complicem peccati nominare velit, à Confessario prohibendus est.*
14 *Qui duos Confessarios habet, quorum vni mortalia, alteri venialia confitetur, non peccat contra sacræ confessionis integritatem.*
16 *Mentiri ex proposito, circa materiam mortalem, & confessionis necessariam, est peccatum mortale; aliàs veniale tantum.*

1 Constat ex dictis *cap. 5.* diuino iure præceptum esse, vt omnia mortalia peccata, etiam occulta & interna, quorum memoriam pœnitens, post diligentem conscientiæ discussionem, habet, secundum speciem, & numerum, quatenus moraliter possibile est, eidem Sacerdoti confiteatur. Nam Sacerdotes à Christo iudices constituti sunt in pœnitentiæ foro: hoc autem iudicium rectè exercere non possunt, neq; æquitatem in pœnis decernendis seruare, nisi peccata in specie, ac sigillatim ipsis declarentur. Deinde argumentatur Alensis *p. 4. q. 77. mem. 5. a. 2. & 6.* Adrian. *in 4. de Confess. q. 2. 5. quòd peccatum mortalia* Cum humilis peccatorum specifica confessio sit proxima materia, quæ sacramentali absolutioni subijcitur, imò quatenus ei subijcitur, & clauium virtute eleuatur, instrumentaliter ad peccatorum remissionem concurrat; ideò consentaneum est, eam cum peccatorum remissione, seu absolutione proportionem habere; vt sicuti non vnum peccatum sine altero, sed omnia mortalia simul remittuntur: ita non vnum sine altero, sed omnia mortalia peccata simul per confessionem vni eidemque Sacerdoti absoluturo, manifestentur.

2 Ex quo ipso consequens est, vt si aliquis, ob mortalem impossibilitatem, vnum, vel plura mortalia particulatim non explicarit, debeat ea postea, cessante impedimento, explicare: propterea quòd absolutio ab ijs directè, & secundum speciem data non sit, sicuti natura, seu institutio huius sacramenti postulat.

Est autem diligenter hoc loco obseruandum; Quòd specifica, & numerica explicatio omnium peccatorum, per se, & directè non pertinet ad necessitatem siue essentiam sacramenti: quasi sacramentum Pœnitentiæ nunquam consistere possit, nisi integra omnium mortalium confessio fiat, sicuti præter alios notauit

Palud.

Palud. *in 4. d. 21. q. 2. ar. 2. concl. 2.* Suarez *disp. 23. sect. 1. n. 5. & 10.* ConincK *disp. 7. dub. 1. & dub. 10. concl. 2.* Sed potius spectat ad necessitatem præcepti diuini; cuius tamen voluntaria transgressio indirectè redundat in defectum sacramenti, vt nimirum validè non suscipiatur. Nam ad substantiam sacramenti pœnitentiæ per se requiritur saltem attritio; hæc autē consistere non potest cum peccato actuali, videlicet sacrilegio mortali, quod confitens committit, vnum, vel plura peccata, absque iusta causa, seu per malitiam, seu per crassam negligentiam, reticendo.

2 Quapropter DD. communiter duplicem Confessionis integritatem distinguere solēt; vnam materialem, cum quis absolutè loquendo omnia mortalia peccata secundum speciem, & numerum confitetur saltem quæ post vltimam Confessionem admisit; & hæc integritas non semper necessaria est, vt mox patebit. Alteram verò formalem, cùm quis omnia peccata mortalia, quatenus hic, & nunc potest, ac debet, secundùm speciem, & numerum, confitetur. Et hæc integritas semper necessaria est, sicuti paulò ante dixi.

3 Nunc verò casus enumerandi sunt, in quibus homo integrè, formali integritate, confitetur; ideoque sacramentum Pœnitentiæ validè, ac fructuosè suscipit, licet non omnia mortalia speciatim, ac sigillatim explicet. Primus casus: Infirmus in mortis articulo constitutus, qui vel sacramentum Pœnitentiæ expressè desiderauit, vel saltem implicitè, dum signa generalia pœnitentiæ edidit: etsi nullum peccatum in particulari confiteri possit, à Sacerdote absoluendus est; ea tamen manente obligatione, vt cessante impedimento, peccata mortalia specificè subijciantur clauibus. Ita S. Anton. *par. 3. tit. 10. c. 2.* Sylu. *ver. Cōfessor. 3. n. 10.* Henriq *l. 6. c. 10. n. 7.* Zambr. *c. 4. dub. 2. sect. 3.* Suar. *disp. 23. sect. 1.* Vasq *in 3. part. tom. 4. q. 91. ar. 2. dub. 1.* Val. *disp. 7. q. 11. p. 1.* Tolet. *l. 3. c. 8. nu. 2.* ConincK *disp. 7. dub. 10.* contra Sotum *in 4. d. 18. q. 2. a. 5.* Nauar. *c. 26. nu. 27.* Canū *p. 6. relect. p. 323.* Ratio assertionis est: Quia Confessio qualiscunque, etiam generalis peccatorum, ex animi dolore profecta, potest esse sufficiens materia sacramentalis absolutionis, si quidem, vt suprà dixi specifica, & particularis peccatorum explicatio absolutè non est de necessitate sacramenti, sed per se, ac directè solùm de necessitate præcepti diuini, quòd ad pœnitentiam non obligat, nisi quatenus seruari potest. Idipsum verò probatur testimonijs antiquorum Conciliorum, & Patrum Conc. Carthag. 4. *ca. 43.* vti *refertur d. 4. de consecrat. c. 75. Ægrotantes si pro se respondere non possunt, cum voluntatis eorum testimonium, his, qui affuere, proprio periculo dixerint, baptizentur, similiter & de pœnitentibus agendum est.* Conc. Arausic. 1. *cap. 12. Subito obmutescens, prout statutum est, baptizari, aut pœnitentiam accipere potest, si voluntatis preteritæ testimonium aliorum verbis habet, aut præsentis in suo nutu.* Similia leges in Conc. Carthag. 4. *can. 76.* apud S. Aug. *l. 1. de adult. coniug.* Leonem *ep. 91.* ad Theodor. quorū verba attulit. *cap. præc. & apud* S. Th. *opusc. 65.* cuius meminit Trithemius *de Scriptor. Eccles.*

Neque respondere aliquis posit; his locis non agi de absolutione sacramentali, sed Ecclesiastica publicorum pœnitentium reconciliatione. Id enim falsum esse, colligitur primò: quia *præced. ca. ostensum est,* Patres nomine *Pœnitentiæ* sacramentum secretæ Confessionis intellexisse, quod ipsum Concilium Carthag. 4. *in cit. can. 76.* clarè indicat; *Qui in infirmitate pœnitentiam petit, &c. accipiat pœnitentiam.* Neque enim interpretari possumus, mox morituros petiuisse publicam, siue solemnem pœnitentiam, quæ Feria IV. Cinerum in Ecclesia inchoari solita erat, sicuti constat ex *c. in capite, d. 50.* & Ordine Romano in quarta Feria Quadragesimæ. Secundò; Patres coniungunt Pœnitentiam cum Baptismo, ita vt vtriusque sacramenti, quoad propositum istud, eadem ratio sit. Tertio Concilium Arausicanum I. *cap. 4. ait; Pœnitentiam, etiam desiderantibus Clericis non negandam,* vtique secretam, & sacramentalem: Nam solemnis ac cæremonialis Clericis imponi solita nō est, vti superiore *c. dixi.*

Pro pleniore huius casus intellectu duo insuper notanda sūt: primum. Quòd Patres, & Doctores non aliter permittunt Pœnitentiæ sacramentum morituro obmutescenti, aut phrenetico, ministrari, nisi antea sacramentalem absolutionem verbis, aut signis petiuerit. Quare non satis est; aliquem ante mortis periculum, vel in ipso periculo signum aliquod pietatis, vel etiam pœnitentiæ edidisse; nisi talis manifestatio interni doloris directa fuerit ad sacramentum Pœnitentiæ, siue absolutionem sacramentalem à Sacerdote petendam, vti benè notauit Suar. *tom. 4. disp. 23. sect. 1. n. 13.* Ratio autem est manifesta, quia sacramentalis absolutio ministrari non potest, nisi adsit materia sacramenti, quæ est Confessio, siue accusatio sui coram Sacerdote tanquam Iudice: necesse, inquam, est, vt pœnitens seipsum de peccatis accuset, ea intentione, vt per sententiam Sacerdotis in foro interno absoluatur.

Sed benè notant Zambr. *c. 4. dub. 2. sect. 4.* Chapeauille *de modo ministr. sacram. c. 3. qu. 10. & 11.* Quòd signa pœnitentiæ quæ præsente mortis periculo ab infirmis eduntur, censeri debeant ad sacramentalem absolutionem directa; cùm in tali statu optimum suæ animæ remedium desiderare soleant. Quapropter licèt infirmus in phrenesim lapsus, absolui non possit, tametsi, cùm sanus esset, & nihil de mortis periculo cogitaret, pectus secundum morem pulsarit, aut sublatis in cœlum oculis dixerit, *Miserere mei Deus:* tamē si talia signa edidit morti vicinus, cùm plura verba proferre non posset, præsumptio plerumque fieri potest, quòd sacramentalem à Sacerdote absolutionem petiuerit. Sed etsi consideratis circumstantijs, & examinatis ijs, coram quibus talia signa edita sunt, res dubia esse videatur, absolutio tamen conferri poterit sub conditione, si talis materia Confessionis sufficiens est ad absolutionis ministrationem.

De eo autem frustrà aliquando dubitatum fuit; Vtrùm Sacerdos, qui sano corpore, nihil de mortis periculo suspicatus, Missam inchoarat, & in fine *Introitus* decidit moriturus, à peccatis absolui possit; ideò solùm, quòd generalem Confessionem ad Deum coram Ministro, & Ecclesia fecisset? Certum enim est absolui non posse, si aliud nullum signum edidit: cùm hæc non sit Confessio sacramentalis, seu non directa ad accipiendam absolutionem Sacerdotis in foro Pœnitentiæ.

Alterum notandum; Quod Patres, & Doctores significant, casum illum extra mortis periculum non habere locum: eius tamen causa est, non quòd absolutio sacramentalis suapte natura, & institutione irrita sit, si eam aliquis extra hunc casum bona fide peteret, signa doloris, ac pœnitentiæ exhibens; attamen nullum peccatum ex ijs, quorum memoriam habet, vel non habet, in specie explicare valens: sed quia ex obligatione præcepti, propter honorem sacramenti, vt eius integritas seruetur, extra dictæ necessitatis casum, absolutio, nisi speciale aliquod peccatum explicetur, neque petenda, neque conferenda est, tempusque expectandum, quo conuenientius ad institutionem huius sacramenti, peccatorum Confessio institui possit.

5 Secundus casus. Si aliquis, absque negligentia mortali, memoriam non habet commissi peccati, fructuosè suscipit sacramentum Pœnitentiæ, modò reliqua peccata mortalia confiteatur. Est communis doctrina, circa quam aliqua notanda sunt: I. Si negligentia discutiendi conscientiam non crassa sit, sed leuis, seu venialis, non impedit fructum sacramenti; secus, si crassa, seu mortalis. Quæ doctrina ex terminis nota est, & traditur apud Adrian. *in 4. vbi de confess. q. 4. §. sed quid si crassa?* Quænam autem sufficiens conscientiæ examinatio censeri debeat, explicat Scot. *in 4. d. 17. q. vn. art. 2. debere esse inquisitionem diligentem, secundùm possibilitatem fragilitatis humanæ; qualem inquisitionem homo faceret circa negotium arduum, quod ipsi multum cordi esset.* Adde, spectandas etiam esse hic circumstantias personæ confitentis, numerum, & qualitatem peccatorum, &c. Nam minore examine indigent, qui frequentor, quàm qui rarò confitentur; item qui multis negotijs, aut commercijs, cum peccandi occasione iunctis implicati sunt, quàm ij, qui vitam quietam agunt. Denique rudes, & imperiti adhibere non possunt tam exactam sui discussionem sicuti docti, & intelligentes; quamobrem illi Confessarij examine iuuari debent. Vide de hac re Maior. *in 4. d. 17. q. 3.* Petr. Sotum *lect. 10. de Confess.* Nau. *in c. fratres n. 74. d. 5. de pœnit. & in man. c. 9. n. 16.* Henriq. *l. 5. c. 5.* ConincK. *disp. 7. dub. 9. n. 71.*

6 II. Inculpata, aut saltem mortaliter non culpabilis obliuio, faciliùs accidit eorum mortalium peccatorum, quæ per ignorātiam crassam admissa fuerunt. Nam licèt tunc res ipsa, siue opus, habens speciem mali, commouerit hominem ad æstimandum periculum peccandi mortaliter: quia tamen eo dictamine spreto, & examinatione omissa, temerè opus perfecit, perindè ac si mortale peccatum non esset; non ità relinquitur in memoria species admissi mali. Si autem à Concionatore, aliovè monitore postea intelligatur, tale opus esse peccatum mortale, tum primùm hominis conscientia vrgeri incipit, vti notauit Suarez. *disp. 24. sect. 4. n. 6.* ConincK. *cit. dub. 6. n. 73.*

7 III. Si pœnitens non recordetur speciē peccati, sed tantùm in genere, se mortaliter peccasse, v. g. in prauam cogitationem consentiendo, noxium aliquid loquendo: debet hoc ipsum Confessario explicare: cùm hæc sit sufficiens, imò necessaria materia sacramentalis Confessionis, & absolutionis, teste S. Thom. *in 4. d. 21. q. 2. a. 1. ad 1. & a. 2.* Nau. *cap. 10. n. 7.* Suar. *cit. disp. 23. sect. 1. n. 8.* ConincK. *dub. 10. n. 97.*

Dices: Ex hoc sequi, quòd homines rudes, qui confitentur se peccasse: sed examinati à Confessario, ne vnum quidem veniale secundùm speciem explicare possunt, rectè absoluantur. Ad hoc respondeo cum Suar. *l. c.* ConincK. *disp. 7. dub. 1. nu. 6.* & dico I. Speculatiuè rem considerando, si ponamus, talem homi-

nem

nem verè attritum esse de peccatis in genere, sed ob ruditatem, & simplicitatem, nullum in specie recordari, aut explicare posse, etiam extra mortis articulum validè absolui.

8 Dico II. In praxi huic speculationi locum non esse. Ratio est: Quia si pœnitens, qui non recordatur mortalis peccati, nihilominus sacramentaliter confiteri cupiat, is aliquod veniale in specie explicare debet, si possit; vt sacramentum Pœnitentiæ congruentius, & certius administretur, teste S. Th. cit. q. 2. ar. 1. ad 2. Quòd verò pœnitens id præstare possit, præsertim à Confessario examinatus, & adiutus, semper præsumendum est: cùm nemo tam hebes esse videatur, qui apprehendere, & recordari nequeat, se in oratione negligentem fuisse, verbum otiosum, aut noxium locutum, &c.

Etsi verò ponamus, Confessarium ex circumstantijs iudicare, hominem tàm rudem esse, vt nihil speciatim confiteri possit, tamen extra mortis periculum absoluere eum non debet; atque apertè illi dicere, sacramentalem absolutionem nõ conferri, sed suæ conscientiæ relinqui; cùm materiam sacramenti, quantumuis examinatus, edicere noluit. Primò: Quia hæc est praxis bonorum Confessorum. Secundò: Quia periculum est, ne talis homo propter ruditatem suam, etiam vero de peccatis dolore careat; sed solùm dicat se peccasse, quia audiuit omnes homines peccatores esse. Tertiò. Quia si supernaturalem dolorem habet, iustificari poterit ab occultis peccatis suis per susceptionẽ sacramenti Eucharistiæ. Quartò: Quia si semel fateatur, absolutionem extra extremam necessitatem fidelibus conferri posse nullum peccati in specie explicantibus, ea facultate abuterentur Sacerdotes, cõtra sacramentalis Confessionis legitimã institutionẽ, & vsum.

9 Tertius casus est, Si pœnitens inchoatam Confessionem sacramentalem perficere non possit, quod pluribus modis contingit: I. Si homo mutus, surdus, balbutientis linguæ, aut ignoti idiomatis omnia peccata explicare nequeat: qua de re Lopez p. 1. instruct. c. 27. Henriq. l. 5. c. 12. n. 3. II. Siquidem pœnitens inter confitendum in phrenesim incidat, vel periculum sit, ne mox moriatur, debet statim absolui, & postea, si superuiuat, reliqua peccata audienda, & absolutio denuo conferenda est, qua de re Sotus d. 18. q. 2. a. 5. ver. Difficultates. Lopez cit. par. 1. c. 18. Victor. n. 164. Suarez cit. sect. 1. n. 2. Sà ver. absolutio. n. 9.

10 III. Tempore pestis, instantis naufragij, periculosi prælij, si Confessarius multorum integras confessiones excipere non possit: quo casu licitum quoque est, plures simul confitentes audire, & absoluere. Qua de re Henriq. l. c. ConincK. disp. 7. dub. 9. n. 74. Tolet. l. 3. c. 20. n. 5.

Quartus casus est: Si aliquis habeat casus reseruatos; de quo dicam infrà c. 12. n. 8. & 10.

11 Quintus casus. Si necessitas vrgeat confitendi suo Parocho, v. g. cui sine graui periculo animæ, corporis, famæ, aut fortunarum, proprio, vel alieno, peccatum aliquod significari nequeat; tunc, eo prætermisso reliqua explicari, & absolutio peti potest. Ita DD. communiter apud Sotum d. 18. q. 2. a. 5. Nau. cap. 7. man. Syluest. ver. Confessio. 1. q. 18. Adrianum in 4. vbi de Confess. 5. Sed oritur ex hic aliud dubium. Suarez disp. 23. sect. 2. Ratio est, quã Medina affert qu. 19. C. de Confessione; Quia tunc positiua lex de Confessionis integritate, meritò cedit iuri naturali charitatis: ne, quod ex charitate remedium institutum est, contra charitatem militet. Cæterum, si necessitas non cogat tali Confessario confiteri, quia licentia obtineri potest alteri confitendi, vel Cõfessio sine graui incommodo differri; tunc concessum non est, minùs integram Confessionem facere.

12 Id verò in quæstione positum, Verùm oporteat confiteri peccatum, quo necesse est complicem infamare apud Confessarium, v. g. incestum cùm matre? Respondeo, & dico I. Si pœnitens hanc complicis infamationem facilè vitare possit, eundo cum licentia ignoto Confessori, ad id obligatur. Ita DD. communiter apud Nau. cit. c. 5. Suar. disp. 43. s. 2. Henriq. l. 5. c. 9. P. Nau. l. 2. de restit. c. 4. n. 263.

Dico II. Si complicis fama grauissimè lædenda sit apud Confessarium, v. g. Prælatum, reticeri debet peccatum, vel saltem circumstantia, aut executio peccati, quatenus necesse est vt complicis peccatum tegatur; ne alioquin Confessio ad salutem hominum instituta, in graue alicuius damnum, vel tristitiam cedat, si is fortè aliquo indicio cognoscat, famam, siue existimationem suam apud Prælatum, Patronum, &c. grauiter læsam esse. Ita DD. apud Henriq. n. 8.

Dico III. Si, vt plerumque fit, complici non aliud damnum eueniat, quàm quòd eius fama apud solum Confessarium, virum prudentem, lædatur; posthabendum id est maiori bono seruandæ integritatis, & capiendi spiritualis auxilij à Confessario; sicut contra Innoc. & Hostiens. in cap. omnis de pœnit. & remiss. Nau. in man. c. 7. n. 3. & in cap. consideret nu. 98. dist. 5. de pœnit. Armil. ver. Confessio. n. 21. docent Alensis part. 4. q. 77. mem. 1. a. 1. ad 4. S. Bonau. in 4. d. 21. p. 2. art. 1. q. 3. Gerson. p. 2. operum in reg. moralibus, de pœnitentia. Petrus Nauarr. nu. 275. In eademque sententia fuit Auctor formulæ vitæ apud S. Bernard. De nullo sinistrè loquaris, nisi in Confessione; & hoc, vbi non potes aliter manifestare tuum peccatum. Vtitur enim tunc pœnitens iure suo: & complex hoc quale quale famæ suæ dispendium sibi ipsi imputare debet, quando tale crimen admisit, quod coram legitimo conscientiæ Iudice aliter explicari non potest.

13 Porrò si Confessarius animaduertat, pœnitentem paratum esse ad nominandum Complicem, circa ea peccata, quæ sine complicis agnitione intelligi possunt, prohibere illum debet, sicuti admonet S. Bonau. cit. a. 1. q. 1. Præterquam si id omninò necessarium videatur ad iuuandum pœnitentem, vel ipsum complicem. Quamquam si complex correptione indigeat, præstare videtur, vt non ipse Confessarius, sed alia idonea persona corripiat. Si verò alius idoneus haberi non possit, qui graue malum impediat, vel tollat, tunc hortetur Confessarius pœnitentem, potius extra Confessionem alienum peccatum, in ordine ad correctionem fraternam, ipsi aperiat, vt tantò liberiùs peccati notitia vti possit, atque dicere corripiendo, se eam extra sacramentum Confessionis accepisse, ne illud odiosum homini reddatur. Præcipuè verò cauere oportet confessarium, nè facilè fidem habeat fœminis accusantibus maritos suos. Videri potest Henriq. c. 10. Pet. Nau. n. 281.

His adde, probabilissimum esse, quod Syl. ver. Confessio. 1. n. 3. Nau. c. 2. n. 10. Suar. disp. 36. sect. 4. dub. 2. Henriq. l. 4. c. 4. nu. 6. & alij docent, peccata, quæ ob naturalem obliuionem, vel aliud impedimentum, Paschali tempore omissa fuerunt, non esse statim confitenda, cùm impedimentum cessauit, aut peccati memoria rediit: sed ad sequens Pascha licitè differri posse; propterea quòd Ecclesiæ præcepto semel de peccatis omnibus mortalibus, quatenus moraliter possibile est confitendis: satisfactum fuerit.

14 Ad extremum duæ quæstiones soluendæ sunt. Prima. Vtrùm peccet, vel contra Confessionis integritatem agat, qui duos Confessarios habens, eorum vni prius confitetur mortalia, alteri postea solùm venialia? Respondent, & dico I. Certum esse debet, id quandoquè rectè fieri, quò pœnitẽs maiore libertate apud alterum vti possit, si graue peccatum, in quod præter consuetudinem lapsus est, ordinario suo Cõfessario, apud quem bonam hactenus opinionem seruauit, confiteri erubescat. Quare imprudenter agunt Confessarij, si reprehendant pœnitentes suos, quòd semel, aut fortè iterùm confessionale eorum declinarint, cùm potius id dissimulare oporteat.

Dico II. Tametsi id sæpius fiat, non est contra confessionis integritatem: siquidem primò illi Confessario pœnitens venialia confiteri non obligatur, secundo autem Confessario confiteri non prohibetur. Neq; alia hic apparet grauis, seu mortalis deformitas, per se loquẽdo, vti docet Nau. c. 21. n. 40. Suar. disp. 22. sect. 1. n. 22. Henriq. l. 5. c. 16. ConincK disp. 6. dub. 4. contra Sylu. ver. confession. q. 6. Imò si iusta ratio subsit, nulla culpa erit; vt si valdè aliquis abhorreat à confessione mortalium huic Confessario facienda, quem tamen ob aliquam caũsam deserere non audeat. Plerumque tamen hæc res non vacat aliqua deordinatione, & est signum animi, magis æstimationem suam, quàm spiritualem perfectionem, curantis. Per accidens verò fieri potest, vt talis etiam mortaliter peccet, si ea ratione exponat se periculo facilè labendi in mortalia, & ea nunquam efficaciter emendandi: quod eiusmodi hominibus accidere solet, qui de industria Confessarios imperitos adeunt; vel quibus ignoti sunt, nullum constanter retinentes, sed ab vno ad alterum transeuntes.

15 Altera Quæstio. Quale peccatum sit in Confessione mentiri: videlicet, circa ea, quæ per se ad Confessionem spectant; vt si affirmes te peccasse, cùm non peccatis: vel neges te peccasse, cùm peccaris? Respondeo, & dico I. Mentiri ex proposito circa materiam mortalem, & Confessioni necessariam, est peccatum mortale. Vel enim negas te fecisse peccatum mortale, quod, hic, & nunc fateri deberes: & tunc clarum est, Confessionem non esse integram, sed sacrilegam. Vel Affirmas, te fecisse mortale, quod non fecisti: & tunc quoque grauiter decipis Confessarium, Christi Vicarium, atque spiritualem iudicem non sine graui irreuerentia Sacramenti.

Dico II. Mentiri in Confessione circa peccatum veniale, vel aliam materiam non necessariam, aut quam hic, & nunc confiteri non teneris, est peccatum duntaxat veniale, Ita Sotus q. 18. q. 2. a. 4. concl. 3. Syl. ver. confessio, 1. q. 8. Nau. c. 21. n. 37. Petr. Sotus lect. 10. de Confess. in fi. Suar. disp. 22. sect. 10. Sà ver. Confessio. n. 12. ConincK disp. 6. dub. 3. contra Caiet. 2. 2. q. 69. ar. 1. & ver. Confessio. cond. 4. Cùm enim Pœnitens non teneatur talia peccata confiteri, non grauiter decipit Confessarium mentiendo: neque peruertit naturam Sacramenti; quandoquidem absolutio nihilominus valida erit, suumque effectum consequetur: dummodo

inte-

interim vera Confessionis materia subijciatur. Quod idcircò adijcio, quia certum est, illum peccatorum mortaliter, qui falsò se alicuius venialis peccati accusans, nullamque aliam Confessionis materiam afferens, absolutionem è Sacerdote postulat; nisi animi perturbatio, vel scrupulus eum excuset, sicuti benè Nau. l. c. *& in c. fratres. n. 27. dist. 5. de pœnit.*

C A P. IX.

DE CONFESSIONE INVALIDA, OB DEFECTVM pœnitentis, vel Confessarij.

S V M M A R I V M.

1 *Confessio inualida est vel ob defectum pœnitentis, vel ob defectum Confessarij.*

2 *Sacramentum Pœnitentiæ non potest esse validũ, atq; informe.*

3 *Attritio ex supernaturali motiuo, quæ cum Sacramento sufficiens dispositio est ad iustificationem, debet se ad omnia peccata mortalia, saltem virtualiter extendere.*

4 *Qui ob ignorantiam non mortaliter culpabilem peccatum confiteri omisit, non tenetur postea integram confessionem repetere: secus, si ignorantia mortalis fuit.*

5 *Si Confessarius ob distractionem, vel somnum, aliquod peccatum mortale non intellexit, videtur nihilominus validè conferri absolutio: si tamen pœnitens id postea resciat: debet iterum peccatum illud clauibus subijcere.*

6 *Si Confessio, quæ ob defectum pœnitentis, aut Confessarij, inualida fuerat, denuo instituatur apud eundem Sacerdotem, non est necessarium peccata secundum speciem, & numerum euertere, modò Confessarius statũ pœnitẽtis adhuc recordetur.*

1 CONfessio ex duplici capite inualida fieri potest, vti bene docet Barthol. Medina *l. 1. instruct. c. 12. §. 1. & 2.* Primò ob defectum pœnitentis, si requisito dolore careat, vel qui nullum omninò habet, vel non ex supernaturali motiuo profectum, vel non ad omnia mortalia se extendentem. Quò pertinet, si aliquis inter confitendum mortaliter peccet; puta temerè, vel per crassam ignorantiam omittit peccatum mortale, (nisi in hoc casu bona fide arbitretur, se confitendi obligatione immunem esse) vel deniq; si exiguam valdè conscientiæ discussionem instituens, conijciat se in probabile periculum omittendi mortalis. Ita docet Caietan. *vers. Confessio iteranda* Petr. Sotus *lect. 10. de Confess.* Nau. *c. 9. n. 19.* Sà *ver. confessio. nu. 7.* Tol. *l. 3. c. 10. n. 8.* Suar. *disp. 23. sect. 3. & 4.*

Exinde sequitur; Cum eiusmodi confessio irrita, & sacramentalis non sit, totam necessariò in altera confessione repetendam esse, sicuti notarunt. Nauar. Suar. Petr. Sotus *ll. cc.* Adrian. *in 4. confess. q. 4. in fine.* Quamuis contrarium sentiat Sotus *dist. 18. q. 3. a. 3. concl. 3.* Victoria *n. 160* Henriq. *l. 5. c. 11. nu. 1.* vbi aiunt; Si aliquis non ex industria, sed per negligentiam, quamuis mortalem, omisit peccatum mortale confiteri, reliquorũm confessionem informem quidem esse, attamen validam, neque repetendam. Quemadmodum enim alia sacramenta interdum validè conferuntur, sed sine effectu, seu fructu gratiæ, quando suscipiens obicem ponit; ita etiam videtur sacramentum Pœnitentiæ interdum validè conferri, licèt informiter, & sine fructu, si confitens sufficienter dispositus sit ad suscipiendum sacramentum, non item fructum sacramenti, seu gratiæ effectum, sicut docent S. Th. *4. d. 17. q. 3. a. 3. qu. 1.* Rich. *a. 2. q. 8. ad 5.* Pal. *q. 8.* Sot. *l. c.* Suarez *disp. 20. sect. 5.*

2 Sed expeditior est sententia Gabr. *ead. d. 17. q. 1. a. 3.* Secundus casus in ordine. Maioris *q. 9.* Adrian. *q. 4. de Confess. §. sed quid si crassa ignorantia.* Vasqu. *disp. 92. a. 2. dub. 1.* Medinæ *C. de confess. qu. 2.* ConincK *disp. 4. dub. 11.* qui vniuersim negant, sacramentum Pœnitentiæ posse esse informe, seu validè conferri secundùm essentiam, sine collatione gratiæ. Siquidem hoc peculiare est in sacramento pœnitentiæ, quòd debita suscipientis dispositio, videlicet dolor de peccatis, sit pars illius essentialis, vti notauit S. Tho. *in 4. dist. 23. qu. 1. ar. 4. quæstiunc. 2.* Qui dolor, siue attritio supernaturalis si adsit, non tantum sacramentum valebit, sed etiam gratiam conferret: si autem desit, quantumuis inuincibiliter existimetur adesse, non valebit sacramentum, quippè parte substantiali destitutum.

3 Deinde sic argumentor: Contritio, siue dolor de peccatis, qui est materia, siue pars essentialis Sacramenti pœnitentiæ, teste Trident. *sess. 14. c. 3. & 4.* debet se saltem virtualiter extendere ad omnia mortalia peccata. Talis autem actus (si eius motiuum, vti ponitur, supernaturale sit) secundùm omnes est sufficiens quoque dispositio, vna cum sacramento, ad recipiendam gratiam. Ergo omnis actus contritionis, seu attritiones, qui est sufficiens materia sacramenti, est etiam sufficiens dispositio gratiæ. Prima propositio probanda est; Tum quia actus ille doloris debet tendere ad reconciliationem cum Deo, ideoque continere propositum imposterum vitandi mortalia omnia peccata: Tum quia per absolutionem Sacerdotis, ex propria natura, & institutione huius Sacramenti, omnia simul mortalia peccata remittuntur: Ergo conuenienter etiam institutioni huius Sacramenti ex parte pœnitentis requiritur dolor, siue detestatio omnium mortalium peccatorum. Denique si dicamus ad contritionem, seu attritionem, quæ est pars pœnitentiæ, non requiri saltem virtualem omnium peccatorum detestationem, consequens est, nihil repugnare, quominus vera contritio, aut attritio consistat cum actuali affectu ad peccatum mortale: id autẽ probabiliter dici non potest, vti fatetur Suar. *cit. sess. 5. n. 5.*

Duo tamen hic obseruanda sunt. I. Sæpè fieri, vt tametsi aliquis non rectè præparatus, & attritus ad sacram Confessionem veniat, in ipsa tamen Confessione, vel post, boni Confessarij industria, ad absolutionem, & gratiam sacramenti disponatur. II. Si aliquis ob ruditatem, vel ignorantiam non mortalem, peccatum confiteri intermittit, sed alioquin attritus, & dispositus est, is validè, & fructuosè absolutionem accipit: vt proinde non tota confessio postea repetenda sit, sed hoc solum, quòd omissum fuerat. Exemplum habes in puero, qui peccatum aliquod, v. g. mollitiem, arbitratus est esse leue, aut nullum; sed postea grandior factus, intelligit esse mortale, de quo Syl. *ver. Confessio. 1. q. 3.* Nau. *in cit. c. fratres n. 85. dist. 5. de pœnitent.* Beia *p. 1. casu 9.* Item in rustico rudi, & imperito; qui ex ignorantia non crassa, peccata solum genericè, vel tantum specificè, & non sigillatim, ac secundùm numerum confitetur; quia à Parocho suo nunquã de ea re instructus est; talis, si supernaturalem de peccatis pœnitentiam, cum emendandi proposito habeat, videtur validè absolui; quamuis cum obligatione, vt, si postea, præceptum diuinum de Confessionis integritate cognoscat, puta in concione, catechismo, vel Confessione edoctus; teneatur peccata omnia mortalia secundum speciem, & numerum, quatenus potest, explicare. Interdum tamen si appareat magna hominis ruditas, Confessarius contentus esse potest enarratione peccatorum à proxima Confessione commissorum, præcedentium autem, rudi aliqua cognitione: præsertim si aliorum pœnitentium copia adsit. Quandoquidem rudis ille homo, propter obligationis ignorantiam crassam, capax est absolutionis, vt pono: ad perfectiorem autem dispositionem hic, & nunc facilè adduci non potest, vt ponimus.

4 Secundò: fit Confessio inualida, ideoque repetenda ob defectum aliquem Confessarij, qualis est I. Si iurisdictione omninò caruit, vel impeditam habuit per suspensionem ab officio, vel excommunicationem denuntiatam, aut contractam ob Clerici notoriam percussionem. II. Si verba absolutionis substantialiter variet. III. Si absoluendi intentionem, neque actualem, neq; virtualem habeat.

5 IV. Addunt S. Anton. *p. 3. tit. 17. c. 15. & c. 21. §. 3.* Nauar. *c. 9. man. n. 14.* *Syl. ver. Confessio. 1. q. 3.* dicto tertio: Si Confessarius, ob surditatem, animi destractionem. &c. peccata mortalia non intellexit. Quia confessio, seu accusatio sui ipsius apud Iudicem nulla est, nisi is intelligat. Veruntamen si pœnitens bona fide sua peccata aperuit, & culpa in solo Cõfessario resedit, arbitror, datam absolutionem validam, & fructuosam esse, vt docet Henriq. *l. 5. c. 14. n. 5. & indicat* Suar. *disp. 22. sect. 7 nu. 3.* propterea quod essentia, & effectus Sacramenti Pœnitentiæ consistere possit absque integra, & specifica peccatorum explicatione: si ea sine vlla culpa pœnitentis, suumque dolorem Sacerdoti explicantis, intermittatur, *vt* supra dixi. Nihilominus si pœnitens postea cognoscat, vnum vel plura peccata mortalia Confessarium nullo modo intellexisse, debet ea sola cum alijs postea commissis in sequente Confessione iterum explicare: quia semper manet obligatio peccata omnia mortalia secundum speciem, & numerum Sacerdoti indicandi, vt ab omnibus absolutio directè, & in specie, sicuti institutioni huius sacramenti consentaneum est, conferatur.

Deinde hoc addo: tametsi contingat, absolutionem Sacerdotis, ob aliquem occultum eius defectum, inualidam fuisse, tamè id obfuturum pœnitenti inculpatè defectum ignoranti: quando enim is in proxima Confessione absoluetur à peccatis, absolutio illa extendet se ad alia omnia, à quibus se ante absolutum bona fide existimabat.

6 Ad extremum: Si Confessio ob quemcunque defectum, seu pœnitentis, seu confessarij irrita fuerit, & idcircò repetenda sit, distinguendum est: vtrùm Sacramentalis absolutio ab altero sacerdote petatur, qui priorem inualidam confessionem non audierat, tunc haud dubiè omnia peccata mortalia, quatenus fieri potest, repetenda erunt. An verò coram eodem Sacerdote, eoque retinente memoriam peccatorum: tunc opus non est peccata repetere: sed tantùm defectum corrigere v. g. intermissæ contritio-

tritionis signum edere, fide omisso peccato se accusare, absolutionemque petere: quemadmodum, inquit Suar. *disp.22. sect.6. n.5.* si sacerdos peccata confitenda ante nouit, tunc sufficit dicere v.g. *accuso me de peccatis quae de me nosti*: Si autem peccatorum memoriam non retinet confessarius, tunc aliqui absolutè aiunt, Confessionem secundùm speciem, & numerum repetendam esse: quibus ex parte consentit Suar. *l.c.nu.7.* & Henric. *quodlib.7. q.23.qu.15.* Alij verò rectius negant, Palud. S.Anton. *p.3.tit.14.c.10.§.4.* Sylu *ver.Confessio 1.qu.3.* Med. *q.24 Cod.de cõfession.n.8.* Tolet. *l.3.c.10.n.vlt.* Vasq. *q.92.a.3.dub.3.* dummodò confusè recordetur statum peccatoris, vt conuenientem illi pœnitentiam imponere possit. Quod probatur ex praxi: si enim sacerdos audita confessione animaduertat pœnitentem non satis dispositum, & attritum esse, interdum differt absolutionem in alterum diem: si autem contingat eum interea species peccatorum obliuisci, non ideò exigere solet, vt confessio repetatur, sed tantùm, vt de peccatis verus dolor cum emẽdationis proposito conceptus sit. Ratio est, quam sæpius dedi, quia specifica, & particularis peccatorũ manifestatio, aut cognitio, per se, & simpliciter non est de essentia, ac necessitate Sacramenti, sed tantùm de necessitate præcepti diuini, cui pœnitens ante satisfecit, enumerando omnia peccata, ideoq; solum defectum, v.g. contritionis, iam supplere tenetur. Addo denique tametsi confessarius neq; statum peccatoris generatim recordetur, sed id tantùm, quod sibi confessus fuerit, cumq; iam rectè dispositum absoluat, peccaturum illum quidem, cum non rectè suo munere in pœnitentia imponenda &c. fungi possit; nihilominus absolutionem validam, & pœnitenti fructuosam fore.

CAP. X.

DE MINISTRO SACRAMENTI POENITENTIÆ, atque in eo requisita iurisdictione.

SVMMARIVM.

1 *Solus sacerdos à peccatis absoluere potest: requiritur autem in eo iurisdictio.*

2 *In tribus casibus omnis sacerdos à peccatis absoluere potest. I. Si Confessio sit tantum de venialibus. II. Confessio sit de mortalibus, à quibus pœnitens antè absolutus fuerat. III. in mortis articulo ab omnibus peccatis.*

3 *Iurisdictio in pœnitentiæ foro alia ordinaria est, & alia delegata. Ordinariam iurisdictionem habent, Papa, Episcopus, eiusq; generalis Vicarius, Parochi, aliique Curati sæculares, & regulares. Episcopi quemuis idoneum Confessarium eligere possunt:*

4 *Parochi quoq; aliique Sacerdotes, cuiuis approbato, & exposito, confiteri solent.*

5 *Iurisdictioni Ordinariorum aliquis subijcitur non tantum constituendo in diœcesi, vel parochia, domicilium, sed etiam quasi domicilium.*

6 *Ad domicilium, vel quasi domicilium constituendum, tum animus requiritur, tum factum.*

7 *Vagabundus confiteri potest cuius Parocho, alterine exposito eius loci, in quo pro tempore versatur.*

8 *Vagabundorum matrimonijs Parochus assistere non debet, nisi re bene examinata, vel ad Ordinarium delata.*

9 *Peregrinus, dum à Parochia absens est, alteri exposito Sacerdoti confiteri potest.*

10 *Peregrinus iudicatur, & absoluitur in pœnitentiæ foro, etiam quoad reseruata peccata, secundum consuetudines loci eius, in quo se iudicio submittit.*

11 *Qui ordinariam iurisdictionem habet, alteri Sacerdoti potestatem à peccatis absoluendi delegare potest: in quo delegandi iure superior non dependet ab inferiore.*

12 *Delegatus subdelegare non potest, nisi id ipsi specialiter concessum sit; vel nisi sit delegatus Principis, vel delegatus ad vniuersitatem causarum.*

13 *Qui habet vicariam administrationem loco absentis, saltem causam aliquam particularem subdelegare potest.*

14 *Is, cui non officium sed nudum ministerium, seu simplex iurisdictio in ordine ad certos actus committitur, alteri subdelegare non potest, sine speciali licentia committentis.*

15 *Ad iurisdictionem alteri demandandam requiritur actualis consensus delegantis, externo signo manifestatus.*

16 *Nec ratihabitio sperata in futurum; neq; in præsentiarum rationabiliter præsumptus consensus, si re ipsa non adfuit ad iurisdictionem conferendam sufficit;*

17 *Qui habet facultatem generaliter delegatam absoluendi subditos à casibus reseruatis potest eam alteri Sacerdoti committere ad absoluendũ ipsummet, cui commissa est talis facultas.*

18 *Confessarij Ordinum Mendicantium omnes Christi fideles à quibuscumque peccatis, sententijs, censuris, ac pœnis Ecclesiasticis absoluere possunt: ijs exceptis, quæ in Bulla Cœnæ Domini continentur.*

19 *Confessarij Ordinum Mendicantium accipiunt iurisdictionem in foro Pœnitentiæ à summo Pontifice, accedente Prælatorum suorum consensu, & expositione, & non per Episcopi, approbationem.*

20 *Religiosi extra Ordinem suum ordinariè confiteri non possunt, & in ipso Ordine non alteri, quàm Superior ijs designarit.*

21 *Probabile est, quòd Confessarij Ordinum Mendicantium à censuris in foro conscientiæ fideles absoluere possunt, tametsi eorum Confessiones non audiant.*

22 *Facultas audiendi Confessiones, aut absoluendi à casibus reseruatis, mortuo concedente non extinguuntur.*

23 *Potestas delegata ad iustitiã, mortuo delegante expirat si res integra sit: sed gratia, & beneficia manent, donec reuocentur.*

24 *Commissio particularis in fauorem alicuius, si necessaria est, non extinguitur morte committentis, etiam re integra: sin autem voluntaria, extinguitur.*

1 ASsertio Prima. Solus Sacerdos potest esse minister Sacramenti Pœnitentiæ. Ita docent SS. Patres, quorum aliquos suprà allegaui, & definiuit Florentinum decreto Eugenij, Trid. *sess.14.c.6. & can.10.* *Sumitur ex cap.20.* S. Ioannis, vbi Christus in discipulos suos *Insufflauit, & dixit eis, Accipite Spiritum Sanctum. quorum remiseritis peccata, remittuntur eis: & quorum retinueritis, retenta sunt.* Quo facto Dominus clarè significauit, sicuti etiam semper Ecclesia intellexit, potestatem hanc remittendi, ac retinendi peccata, non omnibus concessam esse; sed ijs tantùm, qui per specialem ordinationem & Spiritus sancti gratiam, ad id deputarentur: quales sunt soli Sacerdotes, in quorum proinde ordinatione eadẽ illa verba dicuntur. Confirmatur ex eo, quòd etiam iam in veteri testamẽto ad solos Sacerdotes pertinebat inter lepram, & lepram diiudicare; quæ figura erat, & adumbratio huius spiritualis iudicij, & absolutionis à peccatis, vt S. Hier. notauit *in c.16. Matth.*

Corollarium. Quod Doctores aliqui monent ex *cap.1. d.6. de penit.* Si desit Sacerdos, præsertim in mortis articulo, cuiuis alteri, etiam laico confitendum esse; id non intelligitur in ordine ad sacramentalem absolutionem, sed solùm ad excitandam cõtritionem, maioremque sui confusionem. Quare neque in præcepto est talis peccatorum confessio, sed in consilio, si, spectatis circumstantijs, salubriter fieri possit. Qua de re Alensis *p.4. qu.78. mem.1. a.1.* S. Bonau. *in 4. d.17. p.3. a.1. q.1.* Durand. *ibid. q.11.* Abb. *in c. quanto n.12. de consuetud.* Nau. *in cit. c.1. n.78.*

Assertio II. Non omnis Sacerdos à peccatis absoluere potest; sed requiritur etiam in eo iurisdictio. Ita Florentinum Concil. *loc.* Trid. *sess.14. c.7.* & colligitur ex facto Christi, *cit. c.20. Ioan.* vbi prius discipulis suis iurisdictionem contulit. *sicuti misit me Pater, & ego mitto vos;* deinde potestatẽ remittendi, ac retinẽdi peccata, tribuit. Ratio est: Quia absolutio à peccatis est actus iudicialis, ideoque iurisdictionem in subditos requirit. Quare exactè hic distinguendum est inter potestatem ordinis, & potestatem iurisdictionis; Nam potestas ordinis in omnibus sacerdotibus æqualis est; extendens se ex Christi institutione ad omnia omniũ fidelium peccata remittenda, iuxta verbum Christi, *quorum remiseritis peccata*, sed est tantùm remota, & indeterminata, quæ per se in actum exire non potest; perficitur autem, ac determinatur per potestatẽ iurisdictionis à Christo, vel Ecclesia collatæ; siue erga omnes, siue erga certos fideles; ad eum fermè modum, sicuti, qui iuris Doctor creatur, is potestatem accipit iudicãdi de rebus in iure controuersis, vel ex Cathedra publicè docendi; sed tantùm remotam, & incompletam, quæ in actum exire non potest, donec accepta iurisdictione, alicubi iudex; vel accepta Cathedra, alicubi Professor, constituatur. Vide Sotum *in 4. dist.13. q.4. a.2. & d.20. q.1. a.3.* Nauar. *in cap. placuit d.6. de peniten. n.18. & 48.* Medin. *q.34. & 35. C. de Confess.* Lamas *p.1. Methodi. cap.4. §.1.* Lactantium Fluellium *de casibus reseruatis c.2.* Suar. *disp.16 sect.3.* Henriq. *l.6.c.1. §.2.*

2 Porrò in tribus casibus quilibet Sacerdos, ex perpetua Ecclesiæ consuetudine, iurisdictionem obtinet: I. Super venialia peccata tantùm. II. Super mortalia, à quibus pœnitens ante legitimè absolutus fuit. III. In mortis articulo super omnia omninò peccata. Discrimen autem est, quod primam, & secundam facultatem Ecclesia aufert Sacerdoti excommunicato denuntiato, vel notorio percussori Clerici; tertiam verò non aufert; quia non expedit propter huius Sacramẽti necessitatem, quamuis absolutè loquendo auferre posset. Quæ omnia arguunt eiusmodi iurisdictionem Sacerdotibus non diuino iure, sed ex Ecclesiæ concessione competere, sicuti docet Med. *qu.36.* Valent. *disp.7. q.1. p.2.* Suarez *disp.26. sect.5.*

Etenim iurisdictio, vt ex dictis constat, vel immediatè à Christo datur, vel à Prelatis Ecclesiæ. A Christo immediatè iurisdictionem generalem super omnes fideles acceperunt Apostoli Io. 20. sed specialiter S. Petrus, quippe qui reliquorum etiam Apost. caput, & pastor constitutus est: insuper iurisdictionem accepit perpetuò in successoribus suis duraturam, vt nunquam Ecclesia visibili in terris pastore, & summo capite destitueretur: vt ab ipso, conueniente ordine, potestas spiritualis iurisdictionis in reliquos Dei Sacerdotes, ac Ministros descenderet: adeò, vt omnes post Apostolos iurisdictionem à Summo Pontifice, mediatè, vel immediatè, accipiant. Vide quæ dixi lib. 1. tr. 4. c. 7. § 2.

3 Assertio III. Iurisdictio in Pœnitentiæ foro alia est ordinaria, quæ alicui competit, ratione officij, quo fungitur: Alia est delegata, quæ alicui competit ex concessione Ordinarij, sicuti infrà explicabo. Atq. ita docent Concilia, Florent. & Trident. ll. cc. Iurisdictionem ordinariam in primis habet Sum. Pontifex, eiusq; summus Pœnitentiarius in omnes Christi fideles. Deinde Episcopus quilibet, eiusq; Vicarius perpetuus in omnes tum Clericos, tum laicos suæ diœcesis. Eademq; ratio est de Prælatis exemptis comparatione suorum subditorum. Deniq; etiam Parochus, vel perpetuus parochiæ Vicarius ordinariam iurisdictionem in omnes suæ parochiæ fideles obtinet. Qua de re vide Alex. Alens. p. 4. q. 8. memb. 3. a. 2. Nau. in cap. placuit. n. 128. d. 6. de pœnit. Neque verò Reges, aut Duces à iurisdictione Ordinariorum, vbi illi sedem fixam habent, scripto aliquo iure eximuntur, teste Palud. in 2. d. 17. q. 3. a. 2. conclus. 3. Soto d. 18. q. 4. art. 1. Llamas 1. p. 1. Meth. c. 5. § 1. Gabr. cit. disp. 17. q. 2. a. 3. dub. Sua. disp. 13. in fine. Quanquam, quod ad Sacramentum Pœnitentiæ attinet, fermè Pontificio diplomate, vel præscripta consuetudine licentiam obtinuerunt, quemuis approbatum Confessarium eligendi.

Plerique etiã Doctores annotarũt, vt Sylu. ver. excomm. 1. § 10. Armilla, § 28. Henriq. l. 13. c. 25. Sà ver. excommunicatio, n. 15. § Reges, siue Principes supremos priuilegiatos esse, quominus ab alijs, quam Romano Pontif. excommunicari, alijsue censuris ligari possint. Quamobrem in c. ne aliqui, de priuil. in 6. habetur, Quod priuilegium alicui concessum vt excommunicari, suspendi, aut interdici non possit, non extendatur ad sententias Ordinariorum; excepto, si sit concessum Regibus, Reginis, aut ipsorum filijs, vel Religioso Ordini, aut Conuentui.

4 Porrò Episcopis, & alijs exemptis Prælatis ipso iure concessum, est quẽuis prouidum, & discretum Cõfessorem sibi deligere c. vlt. de pœnit. & remission. & notat Palud in 4. d. 17. q. 3. art. 2. Syl. ver. Confessor. 1. q. 8. Suar. disp. 27. f. 2. n. 4. Denique idem priuilegium deligendi sibi idoneum, & approbatum Confessarium Parochi etiã participãt vti notauit Emanuel Sà ver. Confessor, n. 1. ConincK. disp. 9. dub. 8. concl. 3. Imò fermè omniũ Ecclesiarũ consuetudine introductum est, vt Sacerdotes quilibet sæculares cuiuis approbato, & exposito confiteantur, propterea, quod ipsi varijs in locis sæpe sacrificantes, eiusmodi facultate opus habere videantur, ideoque Prælati omnes, ac Parochi in talem facultatem libenter consentiant: qua de re Nau. in c. placuit n. 28. & seqq. dist. 6. de pœnit. Angelus ver. Confessio 3. q. 30. Gab. in 4. d. 17. q. 7. a. 3. dub. 6. & lect. 3. in canon. Missæ.

5 Assertio Quarta. Iurisdictioni Ordinariorum, puta Episcopi, & Parochi, fideles subijciuntur, non tantum constituendo in diœcesi, vel parochia domicilium, siue habitationem ad tempus non admodum breue negotij alicuius causa, sicuti explicaui lib. 1. tract. 4. c. 13. q. 1. & docet Gloss. in Clem. 1. de priuileg. Abb. cap. cum contingat nu. 29. de foro competent. Palud. in 4. dist. 17. q. 3. art. 3. conclus. 6. Gabr. ibid. q. 2. a. 3. dub. 2. Sylu. ver. domicilium, & ver. Parochia, Suarez disp. 25. sect. 2. Molin. tom. 1. tr. 1. disp. 214. Sanchez lib. 4. moral. cap. 37. num. 14. & lib. 3. de matrimon. disp. 24. num. 13. vbi monent, eandem rationem esse de aliorum sacramentorum, excepto ordinis administratione; item de iure assistendi matrimonio, dispensandi in votis, conferendi sacram sepulturam, &c. quod Episcopis, & Parochis non tantum in incolas competant, sed etiam in quasi incolas, videlicet scholares, milites præsidiarios, famulos, & ancillas, tametsi alibi domicilium habeant. licèt contrarium horus senserit Nauarr. in cap. placuit num. 89. & 96. dist. 6. de pœnitent. Quamobrem scholaris, v. g. cuius parentes Constantiæ morantur, ipse verò studiorum causa Monachi versatur, vtrique Parocho tam Monacensi, quàm Constantiensi peccata confiteri potest, attamen non ab vtriusque diœcesis Episcopo ordines accipere, sed solum à Constantiensi, vel in cius Ecclesia beneficium obtinet, vt suo loco dicam.

Hic autem obiter notandum: Quod dico de acquirentibus domicilium, aut quasi domicilium alicuius loci, subijci eos proprio Sacerdoti eiusdem loci, idem quoque intelligendum esse in casu, quo alicui Communitati Sacerdos proprius ab Episcopo præfectus fuit. Nam qui membrum eius Communitatis, quamuis ad breue tẽpus, efficitur, etiam iurisdictioni Sacerdotis in spiritualibus subijcitur. Ex quo resolues: Si cohorti militum ex Belgio v. gr. exeunti ab Episcopo loci Sacerdos constitutus fuerit, qui Confessiones tirorum exaudiat, etsi deinde alijs mundi partibus in eandem cohortem noui milites adsciscantur, aut inde mortuorum locum subrogentur, omnes Sacerdoti illi subiectos esse, quamdiu, moraliter rem æstimando, censentur vna cohors sub tali Duce constituta, in quam Sacerdos iurisdictionem ab Episcopo acceperat, ita interpretante consuetudine Ecclesiarũ, quam ipsa etiam necessitas in talibus casibus postulat.

6 Porrò, ad domicilium, vel quasi domicilium, eiusq; ratione diœcesim, vel parochiam acquirendam, cum animus requiritur, tum factum, sicuti colligitur ex l. domicilium. ten. C. d. ff. ad municipalem, & de incolis. Animus consistit in proposito voluntatis permanendi perpetuò, vel ad tempus anni non modicum. Factũ consistit in actuali habitatione quia non sufficit, ad locum perueniendi animum habere, nisi etiam perueneris. Cùm primum autem perueneris, animo ibi habitandi, statim iurisdictioni subiectus es. Dico animo habitandi, qui enim ad locum peruenit, animo ad breue tempus permanẽndi, seu subsistendi, quamuis fortè præter opinionem suam diutius ibi morari eum contingat, v. gr. socios nauigationis expectare cogitur, is non habitator, seu incola, sed peregrinus, & hospes censetur, sicuti colligitur ex lib. 1. § hoc autem, de ijs, qui decesserunt, & c. is qui, de sepulturis, in 6: vbi dicitur, si is, qui habet domicilium in ciuitate, vel castro, ad villam ruralem se transferat recreationis causa, vel vt ruralia exerceat, ibique non electa sepultura decedat, non in Ecclesia villæ, sed suæ Parochiæ sepeliendum esse. Qua de re Sanch. cit. disp. 22 & Iosephus Mascharдus conclus. 1005. Denique quibus modis domicilium, vel quasi domicilium contrahitur, ijsdem etiam soluitur: videlicet non solo migrandi proposito, sed accedente reali migratione, sicut habetur in cit. l. domicilium.

Dubitatur autem primò: Si quis in duabus parochijs domicilium habet, in quibus diuersis anni temporibus, habitare solet, cuiusnam iurisdictioni subiectus censeatur? Respondeo ex communi doctrina Abb. in c. in nostra. n. 10. de sepult. Palud. in 4. d. 17. q. 3. a. 3. casu 2. Nau. in c. placuit n. 77. d. 6. de pœn. Henriq. lib. 6. c. 7. n. 2. Sanch. lib. 3. disp. 24. nu. 5. Suarez disp. 25. f. 2. Ægid. disp. 8. dub. 3. in fine, concl. 4. quòd talis cẽseatur habere duas parochias, iuxta l. adsumptio. § vltim. ff. ad municipalem, & c. 2. de sepult. in 6. vt proinde ipsi liberum sit, in alterutra malit Pœnitentiæ, & alia sacramenta suscipere: dummodo in vtroque loco magnam anni partem habitare soleat: Nam alioqnin, si recreationis tantum causa ad breue tempus, in alterum locum secedat, vnum Parochum habere censebitur, in cuius parochia principalius habitat. argum. cit. c. is qui.

Secundò: dubitatur de vagabũdis, vbi confiteri possint, vel debeant? Differt autem vagabundus à peregrino, & quasi incola: quia peregrinus dicitur, qui alibi domicilium habens, moratur in loco animo non permanẽdi. Quasi incola, seu inhabitator dicitur, qui siue alibi domicilium habeat, siue non, moratur in loco, animo permanendi non semper, sed ad annum, v. gr. ad maiorem anni partem. Vagabundus verò dicitur, qui nullibi domicilium habens versatur in loco sine animo permanendi.

7 Nunc respondeo, & dico I. Vagabundus confiteri potest cuiuis Parocho, alteriue exposito eius loci, in quo pro tempore versatur. Ita docent Richar. in 4. d. 17. a. 3. q. 1. Palud. q. 3. a. 2. casu 3. S. Anton. 3. p. tit. 17. c. 4. Caiet. ver. absolutione 2. Tolet. l. 3. c. 13. Medin. C. de confess. q. 31. Rodriq. to. 1. summ. c. 60. nu. 7. Henriq. lib. 6. c. 8. n. 5. Sanch. lib. 3. de matrim. disp. 25. nu. 5. Quamobrem dicunt DD. quod vagabundi, vbique sortiuntur forum; sicut & in externo foro quilibet Iudex reos vagabundos capere, & ob delicta, etiam alibi commissa, punire potest, præterquam si à Iudice delicti petantur: quia de re Abb. c. vlt. nu. 21. de foro compet. Clarus in pract. § fin. q. 39. n. 7.

Dico II. Licet vagabundi Sacerdotem simplicem, seu nulla ordinaria, aut delegata iurisdictione præditum, eligere non possint, vt benè notauit Medina cit. n. 31. attamen Curato, aut delegatam in diœcesi iurisdictionem habenti cuilibet confiteri possunt, v. g. si vagus cum Parocho Monachiensi peregrinetur Oetingã, poterit ab ipso in via absolui. Ita docet Palud. & S. Anton. ll. cc. Caiet. cit. c. placuit nu. 8. contra Gabr. cit. d. 17. quæst. 2. ar. 3. dub. 2. Petr. Sotum lect. 5. de confess. Suarez disput. 25. sess. 2. num. 7. vbi ait, quod vagus debeat cõfiteri Parocho, in cuius parochia pro tempore existit. Sed contra est, quia vagabundus nullum proprium Sacerdotem, seu Parochum habet, ergo quemlibet sibi eligere potest. Antecedens probatur: Nam parochiam quilibet acquirit ratione domicilij, aut habitationis, sed vagabundus non habet alicubi domicilium, nec propriè in loco habitat, sed tantum hospitatur, Ergo, &c. Pertinet autem ad curam

Episco-

Episcopi, in cuius diœcesi vagabundi plerumque versantur, vt eos Paschali tempore ad Sacram Confessionem, & Communionem compellat, à Pastoribus locorum, vel alijs facultatem habentibus accipiendam.

8 Circa matrimonium autem istorum vagantium Trid. Synodus *sess. 24. cap. 7. de reform.* præcipit parochis, ne eorum matrimonijs intersint, nisi prius diligentem inquisitionem fecerint, & re ad Ordinarium delata, ab eo licentiam id faciendi obtinuerint. Qua in re, quid de vagabundorum, & alienigenarum matrimonijs Parochis agendum sit, spectanda est ordinatio, aut consuetudo cuiusque diœcesis.

9 Tertiò dubitatur de peregrinis, seu à parochia sua absentibus, vtrum alieno parocho confiteri possint? Respondeo: Ex tacita voluntate Ordinariorum, per consuetudinem confirmata: posse peregrinos à quocunque exposito Sacerdote pœnitentiæ, & sacræ Eucharistiæ Sacramenta, etiam tempore Paschali, suscipere, si ad propriam parochiam facilè accedere non possint. Ita Palud. *in 4. dist. 17. q. 3. a. 4.* Caiet. *ver. absolutio c. 2.* Syl. *ver. Confessor. 1. q. 11.* Sotus *dub. 38. q. 3. a. 2.* Nau. *c. placuit, num. 66. d. 6. de pœn.* Sà *ver. Confessor n. 2.* Suar. *disp. 28. sect. 2. §. quartò dubitari potest*; Quod etiam praxis apud nos confirmat, ita tamen, vt in parochiam suam reuersi, testimonium annuæ Confessionis, & Communionis, Parochis id postulantibus exhibere debeant.

10 Adde, probabilius esse, quod docet Caiet. *l. c.* Henriq. *libr. 6. c. 14. n. 8.* Suar. *disp. 30. sect. 1.* contra Sotum *cit. a. 2.* peregrinos, cum in aliena diœcesi iusta de causa confitentur, posse etiam absolui à peccatis in propria ipsorum diœcesi, Episcopo reseruatis, sed cum discrimine: Si enim in diœcesi, vbi confitentur, reseruata non sint, tunc omnes expositi Confessarij absoluendi potestatem habent, quandoquidem ipsi iudicare, & absoluere solent, secundum leges, & consuetudines suæ, & non alterius diœcesis. Sin autem etiam in illa diœcesi reseruata sint, tunc solus Episcopus, vel qui ab ipso potestatem habet, peregrinos à reseruatis absoluere poterit. Idemque dicendum, tametsi peccatum reseruatum non sit in diœcesi, vbi peregrinus domicilium habet, sed solum in diœcesi, vbi confitetur; quia, vt supra dictum, peregrinus iudicatur, & absoluitur secundum consuetudinem eius diœcesis, in qua iudicio se submittit, cum tacito consensu Episcopi proprij.

Id verò salubriter statutum est ordinat. General. Præp. Socie. *c. 6. num. 6.* de Religiosis eiusdem Societatis iter agentibus, si ad Collegium, vel domum diuertant, vt ordinarius Collegii confessarius eos à peccatis reseruatis absoluere possit, aut si is haberi nequeat, quilibet alius Societatis Sacerdos approbatus, aut si is quoque desit, etiam externus, tamen cum onere, & obligatione, vt se sistant postmodum Superiori suo, ad quem ituri, vel redituri sunt, eique, aut alteri de eius licentia, confiteantur. Si verò accidat vt aliquis tanquam hospes sit in aliquo Collegio, diu tamen (puta spatio vnius, aut alterius circiter mensis) ibi moraturus, si is eo tempore in casum aliquem reseruatum incideret, poterit, ac debebit absolui à Superiore illius loci, in quo est, vel de eius licentia, tanquam si proprius esset eius, sine obligatione sistendi se Superiori eius loci, ad quem propriè pertinet.

11 Assertio V. Quicunque ordinariam iurisdictionem habet, vt Papa, Episcopus, eiusque generalis Vicarius, parochus, & Ordinarii Prælati, ii possunt alteri Sacerdoti delegare potestatem Confessiones audiendi, sicuti constat ex *cap. cum Episcopus, de Officio Ordinarij in 6. & cap. omnis vtriusque, de pœnit. & remiss.* vbi præcipitur, vt fideles confiteantur sacerdoti proprio, id est, ordinario, qualis est parochus, Episcopus, Papa, vel confiteantur alieno, id est, alteri non ordinario, tamen cum licentia, seu commissione proprij, vti bene explicat Gabr. *in 4. dist. 18. q. 2. princ.*

Porrò in hoc iure delegandi Papa haud dependet ab Episcopis, neque Episcopus dependet à parochis. Nam sicuti parochianos, inscio, & inuito parocho, absoluere potest Episcopus, & diœcesanos quoslibet, inscio, & inuito Episcopo, absoluere potest Papa, ita non minus eandem potestatem aliis delegare possunt, sicuti constat ex Clem. *dudum de sepultur. extrau. 1. eod. tit.* quæ est Benedicti XI. *& extrauag. vas electionis, de hæret.* quæ est Ioan. XXII. & ostendit S. Thom. *in dist. 17. q. 3. a. 3. q. 5. ad 3. & 4.* Richar. *ibid. ar. 3. q. 3.* Scotus *q. 1. a. 3.* Durand. *q. 11.* Palud. *q. 4. a. 3.* Maior *q. 7. prop. 5.* Marsilius *q. 12. a. 1. du. 1. resp. ad 1.* Alexander Alensis *par. 4. q. 79. membr. 1. art. 3.* S. Anton. *p. 3. tit. 22. c. 6. §. 15.* Nau. *c. placuit n. 57. dist. 6. de pœn. & lib. 5. cons. 30. de pœn. edit. 2.* Adrian. *in 4. de confess. q. 5.* Eaque veritas confirmari potest ex *cap. omnis. de priuilegiis*, vbi Honorius III. valde miratur, quod aliqui priuilegium à Sede Apostolica Mendicantibus concessum, super altari viatico quouis loco celebrandi, nimis strictè interpretari conentur, quasi idipsum sine Ordinariorum licentia præstare non possint, cum tamen talis interpretatio Apostolicum priuilegium omnino euacuet: quandoquidem etiam sine eo ita celebrare potuissent, ante Tridentinum Concilium, si Episcopi licentia accederet: quem argumentationis modum similiter in proposito nostro procedere, manifestum erit consideranti.

12 Assertio VI. Qui habet tantum delegatam potestatem Confessiones audiendi, non potest alteri subdelegare. Ita DD. omnes, & sumitur ex *l. vlt. ff. de officio eius, cui mandata est iurisdictio. l. more, ff. de iurisdict. omnium iud. l. à Iudice, C. de iudicijs, c. causam de appellat.* quibus locis vniuersim dicitur *delegatum subdelegare non posse*. Ratio est, quam affert Abb. *in cap. cum Bertoldus n. 23. de sent. & re iudicata*: Quia delegatus non potest agere vltra id, quod ipsi concessum est, conceditur autem illi tantum facultas vtendi siue exercendi iurisdictionem, non item alteri committendi, quia hæ duæ facultates diuersæ sunt, vt vna alteram secum non trahat: Qua simili ratione vsuarius ius quidem vtendi habet, sed non alteri concedendi; id enim ad proprietarium pertinet.

Excipitur primò; Si Ordinarius permittat delegato non tantùm potestatem iudicandi, &c. sed etiam subdelegandi: saltem ipsius delegantis nomine, sicuti ex Bartolo tradit Abbas *n. 24.* & videri potest Sanch. *lib. 3. disp. 31. n. 6.* Et verò id specialiter ipso iure concessum est delegato Principis; puta Papæ, Imperatoris, Regis, vt causam sibi demandatam alteri subdelegare possit, si partes consentiant, *cit. l. à Iudice. & cap. cum causam, cap. quamuis, cap. pastoralis, cap. vlt. de off. delegati*, vbi id limitatur, nisi personę industria speciatim delecta esse videatur; vti fieri solet in causis grauibus, puta matrimonialibus, quippe quæ solis Episcopis, eorumue Officialibus ex Curia committi solent, sicuti notauit Abb. *in tit. cap. si pro debilitate, n. 4. eod. tit.* Præterea *si cui commissum fuerit crucem prædicare, excommunicare, vel absoluere aliquos, vel dispensare cum irregularibus, vel iniungere pœnitentias, non potest alteri demandare*: quia in his non plena iurisdictio, sed sola eius executio à Papa commissa censeri debet, nisi sit Legatus ex Curia destinatus *tit. c. vlt. §. cæterum.*

Excipitur secundò: Si alicui demandata sit vniuersitas causarũ, ita vt quasi ordinario munere fungantur, in iudicandis omnibus causis certi generis, aut in certo loco, sicuti notauit Gloss. *in cap. cum causam, ver. delegatus de appellat.* & Gloss. *in cit. l. à Iudice, ver. non habet*, Abb. *in c. cum Bertoldus, n. 19. de sent. & re iud.* & alij communiter, apud Sanch. *cit. disp. 31. n. 2.* ducto argum. *ex l. 1. §. ab eo. ff. quis, & à quo appelletur*, & clariùs *ex l. legatus. ff. de Offic. Proconsul. ex l. cum Prætor. de iudicijs, is quoque cui mandata à Proconsule est iurisdictio, Iudicem dare non potest.*

Duobus autẽ modis demandatur, alicui iurisdictio ad vniuersalitatem causarum, vt eam quasi ex officio exercere, & interdũ alteri subdelegare possit: Primò, si alicui delegetur iurisdictio, vt sit in priuilegium perpetuũ, ratione dignitatis, aut officij sui: tunc enim talis potestas iurisdictionis censetur quasi ordinaria, secundũ Gl. receptã *in ca. vlt. ver. casibus, de Offic. Ordinar.* & annotauit Nau. *c. 27. n. 44.* Ludou. Beia *p. 4. casu 5. in fine.* Henriq. *l. 6. c. 7. num. 3.* Exemplum habes in Synodo Triden. *sess. 24. ca. 6.* vbi Episcopis committitur potestas dispensandi in irregularitatibus ex delicto occulto prouenientibus. Atque hinc resoluunt Rodriq. *to. 1. regul. qq. q. 21. ar. 9.* Beia *cit. loc.* Si Episcopus Parocho, vel Prouincialis Guardiano committat facultatem absoluendi subditos à casibus reseruatis, posse illos eiusmodi potestatis executionem alteri delegare; non ita generatim, sicuti ipsis commissa est, sed particulatim in certo casu, vel ad certam personam absoluẽdã: v. g. si Parochianus à Parocho, vel Regularis à Guardiano petat, vt plenam, quam ipse habet, absoluendi potestatem suo Cooperatori, vel Monasterij Confessario, concedat. Quam tamen doctrinam intelligendam puto, si tale absoluendi priuilegium concessum sit ratione officij in perpetuum; secus, si sit priuilegium personale ob hominis industriam datum.

13 Secundò, si alicui committatur vicarium officium, cui iurisdictio annexa est, puta officium parochi absentis, vel nõdum Sacerdotis; item vicaria gubernatio vrbis. Tales vnam, vel alterã causam particularem alteri subdelegare possunt, sicuti notauit Henriq. *l. c.* Sanch. *n. 15.* Coninch. *disp. 8. dub. 4.* Rectè tamen docent Syl. *ver. Vicarius q. 5.* Nau. *in c. placuit. n. 69. d. 6. de pœnit.* Si Vicarius v. g. alicuius parochiæ officium suum solus explere non possit, concessum illi esse, ex præsumpta voluntate Ordinarij, seu delegantis, vt certum exercitium iurisdictionis, aut pastoralis officij alicui etiam generatim committat: v. gr. *audias Confessiones parochianorum, quicunque ad te accesserint.* Quamuis non possit integrum officium Vicariæ suæ; ideoque nec potestatem subdelegandi alteri committere. Quod breuiter his verbis tradi potest: *Vicarius, seu vicecuratus Cooperatorem adsciscere potest: non autem alterum Vicarium.* Excepto, si consuetudo id permittat Vicarijs, vt non minus, quàm Parochis ordinarijs, si eos ad breue tempus abesse contingat, Vicarium suo loco substituere possint: quia *substituens Vicarium*, inquit

Syl. & sciens talem consuetudinem, implicitè consentit in talem substitutionem. Idemque docent Adrian. *in 4. de Confess. q. 5. dub. 2.* Sanch. *l. c.* Chapeauille *tr. de modo ministr. Sacram. tempore pestis. c. 6 q. 2.* vbi ait, id vbique obseruari, vt vicecurati ad tempus absentes, alteri Sacerdoti munus pastorale delegent; idque maximè pestis tempore obseruandum esse.

14 Exinde colligitur, cur neq; Regulares, quibus à Papa vniuersim demandata est facultas fideles omnes absoluendi à peccatis, & censuris neq; Parochorum Cooperatores, quibus generatim delegata est facultas Parochianorum Confessiones audiẽdi, eorum matrimonio assistendi, &c. cur, inquam, talem facultatem alteri subdelegare nequeant. Quia ipsis simplex, & nuda iurisdictio in ordine ad certum exercitium absoluendi, vel assistendi, & non integrum officium iurisdictionis committitur, *arg. c. vlt. Sed & de offic. Iudicis delegati. iunct.* Gl. & bene notauit ConincK. *cit. dub. 4. n. 25.* Quocum non pugnat, quin Parochus, aliusque Ordinarius specialiter committere possit Cooperatori, aut delegato suo, vt alterum substituere queat, nomine, & auctoritate delegantis, sicuti supra dixi, & docet Gl. & Doctores *in c. si cui. de offic. delegati in 6.* Sanch. *disp. 31. n. 18.*

15 Restant quæstiones aliquæ circa iurisdictionem delegatam. Prima. Qualis consensus requiratur ad iurisdictionem in foro Pœnitentiæ alteri demandandam? Respondeo, Requiri actualem delegantis consensum, eumque signo aliquo manifestatum. Ita ex communi Suarez *disp. 26. sect. 1.* Coninch *disp. 8. dub. 3.* Prior pars probatur: Quia delegare iurisdictionem, est actus voluntatis eius hominis, qui potestatem habet: ergo sine actuali voluntate ipsius non confertur alteri iurisdictio: sine iurisdictione autem irrita est absolutio in pœnitentiæ foro. Altera pars probatur: Quia delegatio iurisdictionis (sicuti, & aliæ concessiones) fieri debere modo humano, & sensibili, vt ab altero cognosci, & acceptari possit: ideoque non sufficit mera voluntas interna, sed eam verbo, scriptura, aut facto, sufficienter manifestatam esse oportet.

16 Deinde non sufficit, quod Ordinarius absolutionem Sacerdotis postea ratam habiturus sit, sicuti rectè docet Henriq. *quodlib. 8. q. 28.* Paludan *4. d. 17. q. 3. a. 3. in fine.* Syl. *ver. Confessor. 1. q. 6. dict. 8.* Nau. *c. 9. man. n. 6. & in c. placuit. n. 203. dist. 6. de pœnit. in 6.* Tol. *lib. 3. c. 10.* Suar. & Ægid. *ll. cc.* Sanch. *lib. 3. disput. 35. n. 24.* Nam sacramentum Pœnitentiæ inualidè confertur ab eo, qui iurisdictionem actualem non habet: Sacerdos autem absoluens spe futuræ ratihabitionis caret iurisdictione: quia, vt suprà dixi, iurisdictio delegata non acquiritur sine consensu delegãtis, quem tempore absolutionis delegans non habet, cùm rem ignoret; Ergo absolutio illa inualida est: Neque verò ratihabitio subsequens efficere potest, vt absolutio antea data conualescat: quia valor sacramentorum pendere non potest à futuro euentu contingẽte. Ponamus enim Pastorem ordinarium, re postea cognita non consentire: Ergo inualida fuerat absolutio; quia à non Iudice data: siquidem iurisdictio per se, & intrinsecè ad valorem huius Sacramenti requiritur. Quare rectè concludit Nau. *cit. n. 103. Sacramentum, quod ab initio nullum est, nulla ratihabitione, etiam Papæ, validum fieri potest.* Et Sanch. *l. c. Si consensus, & approbatio requiritur ad valorem, & substantiam Sacramenti, non sufficit ratihabitio subsequens.* Idemque eadem ratione sentiendũ est de præsumptione consensus præsentis; quæ, licèt rationabilis sit, tamen nihil confert ad valorem sacramenti, si reipsa consensus signo quocunque declaratus, & consequenter iurisdictionis commissio defuit, sicuti bene explicat Medina *q. 31. Coroll. 2. C. de confess.*

Obijcies: Potest aliquis vti re aliena ex voluntate domini rationabiliter præsumpta: Ergo similiter Confessiones audire ex voluntate Superioris rationabiliter præsumpta. Respondeo, distinguendum esse, inter id, quod licitè fit, & quod validè. Qui enim re aliena bona fide vtitur, eamvè alienat, putans esse domini voluntatem, cùm non sit, à culpa quidem liber est; sed alienatio plerumque irrita: quare domino restitutio fieri debet, quatenus res adhuc extat. Sic etiam, qui Confessiones audit, rationabiliter existimans, Pastorem non tantùm scire; sed & consentire, culpa quidem immunis est, si habeat quasi moralẽ certitudinem, qualis omninò hic requiritur, ob honorẽ Sacramẽti; attamen, si re ipsa consensus abfuit, inualida est absolutio: quia defuit iurisdictio, quæ sine actuali Pastoris cõsẽsu nõ acquiritur.

Insuper duplex discrimen aduerto inter absumptionẽ rei alienæ, & absolutionem peccatorum ex præsumpta voluntate. I. est. Quòd re aliena vtens, vel eam absumens, rationabiliter sibi persuadens, si dominus sciret, omnino consensurum esse, nihil delinquere videtur. Qui verò ex tali præsumptione Confessiones audit, grauiter peccat, & Sacramentum irritum est: quia ad valorem huius Sacramenti requiritur actualis iurisdictio, quæ sine actuali consensu conferentis non acquiritur. II. Qui re aliena vtitur, eamvè alienat, rationabiliter existimans, dominum postea rem ratam habiturum non solùm peccat, sed etiam ratihabitio subsequens confirmat actum priorem, iuxta *reg. 10. in 6. Ratihabitionem, retrotrahi, & mandato non est dubium æquiparari.* Alia verò ratio est de sacramento Pœnitentiæ, in quo Sacerdotis iurisdictio, sicuti & eiusdem intentio tunc adesse necessariò debent, cùm sacramentum perficitur, siue illius materia, & forma applicantur.

Ex dictis colligitur primò cum Sanchez *cit. disp. 53.* traditam doctrinam pari modo locum habere in Sacramento matrimonij, ad cuius substantiam post Concil. Trid. requiritur præsentia pastoris ordinarij, vel alterius Sacerdotis de licentia Ordinarij: Cùm enim licentia requisita ad valorem actus necessariò antecedere debeat *l. si quis mihi. 5. iussum ff. de acquir. hered.* consequens est, quod sola spes ratihabitionis post casurum, vel falsa existimatio, seu præsumptio consensus præsentis, non sufficiat ad præstandum matrimonij valorem. Aliud verò dicendũ est de sacramentis reliquis; quippè ad quorum administrationem non requiritur consensus pastoris ordinarij, ita, vt sit de substantia actus; sed solùm, vt debitus ordo in Ecclesia seruetur: ad quod sufficiet plerumque rationabilis præsumptio præsentis consensus, aut ratihabitionis secuturæ.

Secundò colligitur. Si alicui, dum in Ecclesia Confessiones audit, afferatur casus reseruatus, à quo ipse absoluere non possit, neque etiam ad Superiorem accedere; non ideò iurisdictionem, seu potestatem absoluẽdi à tali peccato acquirat, quia Superior, si sciret, facultatem daret, vel postea libenter daturus esset. Veruntamen si consuetudo sit in aliqua v. g. Religione, vt Sacerdotibus destinatis ad multorum peregrinorum Confessiones audiendas, Superior pleniorem facultatem absoluẽdi tribuat; etiãsi aliquis, antequam abiret, oblitus fuerit licentiam maiorem petere, nihilominus ea vti poterit ob præsumptionem, quod Superior implicitè habuerit voluntatem conferendi, quam ipso facto ostendit, cùm eum destinauit missioni, cui peragendæ ordinariè conferri solent speciales absoluendi facultates.

Ad extremum addo, valde probabile esse, quod docet Sanchez *l. 2. mor. c. 9. n. 35.* Eos, qui bona fide peccata sua Sacerdoti, iurisdictionem falsò prætendenti, confitentur, si veniale aliquod peccatum, vel mortale antea legitimè in Confessione explicatum absolutioni subijciant, indirectè etiam absolui ab omnibus alijs peccatis, in quæ simplex ille Sacerdos nullam iurisdictionem habet: attamen cum onere, vt si postea defectum Confessarij resciant, mortalia peccata iterum per Confessionem directæ absolutioni legitimi Confessarij subijcere cogantur.

Secunda Quæstio. Si Pastor inferior à superiore, puta Parochus ab Episcopo, Guardianus à Prouinciali, accepit generalem facultatem absoluendi subditos à casibus reseruatis, & postea ipsemet in eiusmodi peccatum incidat, vtrùm vi sui priuilegij, alteri Sacerdoti, seu Confessario suo committere possit potestatem absoluendi seipsum? Negat Ludou. Beja *par. 4. casu 5.* Nam iurisdictio delegata non extenditur vltra personas in delegatione expressas *cap. P. & G. de off. delegati. & notat* Gl. *in c. 1. vers. processus. de rescript. in 6.* Atqui in hac delegatione, seu priuilegio exprimuntur tantum subditi: Ergo non debet extendi ad eorum Pastorem, puta Parochum, Guardianum, &c. cui tale priuilegium concessum est.

17 Sed contrarium est probabilius, quod docet Rodriq. *l. 5. reg. qq. q. 21. a. 8.* Sanch. *l. 8. de matrim. disp. 3. n. 10. & l. 2. moral. c. 37. n. 41.* Si alicui, ratione officij sui, delegata sit potestas absoluendi, aut dispensandi cum tota communitate, seu omnibus suis subditis: ita, vt illi sit quasi ordinaria, eamque in casu particulari alteri subdelegare possit, iuxta ea, quæ suprà dixi *nu. 12. except. 2.* tunc cõcessum etiã esse, vt talẽ potestatem absoluendi &c. Cõfessario suo committat, exercẽdã erga seipsum, si tali absolutione indigeat: excepto, si vel ex consuetudine, vel aliunde cõstet, aliã esse delegantis voluntatem. Probatur ex declaratione Cardinalium apud Suar. *disp. 30. sect. 2. Si Episcopus in aliquod delictorũ, de quibus in Trident. sess. 24. c. 6. lapsus sit, licitum esse, ad absoluendum proprium Confessarium deputare, cum eadem auctoritate, quam ipse posset ex eodem capite in sibi subditos exercere.* Quæ declaratio sola æquitate nititur: quia non decet Episcopum peioris conditionis esse, quàm subditos suos: hæc autem ratio eodem modo viget, si Episcopus Parocho v. g. generalem potestatem conferat Parochianos à casibus Episcopalibus absoluendi. Accedit, quod Papa tribuens Episcopo generalem facultatem Diœcesanos à casu Papali absoluendi; & similiter Episcopus tribuens Parocho generalem facultatem absoluendi Parochianos à casu Episcopali, censetur auferre reseruationem, respectu talis diœcesis, vel Parochiæ. Cùm igitur iure, quo hodie vtimur, perinde Parochi, sicuti Episcopi, aliquæ Prælati exempti idoneum Confessarium sibi deligendi ius

habeant,

habeant, consequens est, eos omnes absolui posse ab eiusmodi casu, tanquam qui eo loco Superiori reseruatus non sit, sicuti Suarez notauit *cit. s. 2. num.* 15.

Ad fundamentum contrariæ sententiæ respondetur; Si potestas alicui delegetur respectu certarum personarum, non esse extensionem faciendam ad alias: si autem delegetur potestas respectu omnium subditorum, seu totius Communitatis, ex quadam æquitate censeri etiam comprehensum ipsum Pastorem Communitatis. Quam interpretationem meritò facimus in re fauorabili, cuiusmodi est hoc Principis beneficium, casuum reseruationem auferens.

18 Tertia Quæstio. Quomodo intelligendum sit priuilegium concessum Confessarijs Ordinum Mendicantium absoluendi quoscunque Christi fideles, auditis eorum Confessionibus, à quibuscumque peccatis, & à quibuscunque sententijs, censuris, ac pœnis Ecclesiasticis; exceptis, quæ in Bulla Cœnæ Domini continentur? Respondeo, & dico I. Potestas hæc extendit se ad absolutionem à peccatis omnibus, & quibuscunque inde secundùm iuris constitutiones resultantibus censuris, sententijs, aut pœnis Ecclesiasticis, exceptis casibus Bullaribus. Vbi in primis nota; Hoc priuilegio nullam concedi facultatem super irregularitatibus: quia illę non per absolutionem, sed per dispensationem tolluntur; cùm non tàm pœnæ sint, quàm canonica impedimenta. Secundò; Vi huius priuilegij non tantum censuras propriè dictas, quæ ob contumaciam inferuntur, per absolutionem tolli posse, sed etiam suspensiones, & interdicta iuris, quæ ob delictum merè præteritum imposita, seu ad tempus, puta biennium, triennium in perpetuum, & sine spe remissionis: qualis perpetua suspensio, vel potius dispositio, à Pio V. lata est in exercentes sodomiam; qui, si occulti sint, ab Episcopis absolui possunt ex commissione ipsis facta in Trid. *sess.* 24. *cap.* 6. *de reformat.* & à Confessarijs Ordinum Mendicantium, virtute dicti priuilegij.

19 Dico II. Huiusmodi amplam absoluendi potestatem Summus Pontifex concedit, & delegat Ordini, vt proinde Prælati Ordinum committere eam possint ijs Sacerdotibus suis regularibus, quos ad hoc munus idoneos iudicant, sicuti colligitur ex Clem-*dudum*, §. *statuimus, de sepult.* & docet Palud. *in* 4. *dist.* 17. *q.* 3. *a.* 3. *concl.* 5. *ver. sed dicendum.* Rodriq. *tom.* 1. *regul. q.* 60. *a.* 3. Henriquez *lib.* 6. *cap.* 6. *num.* 6. *litt. V.* Ludou. Miranda in Man. Prælator. *to.* 1. *q.* 45. *ar.* 22. Llamas *p.* 2. *methodi, c.* 7. §. 4. vbi bene admonet; Sacerdotes Religionum Mendicantium ad dictam facultatem consequendam, præter approbationem Episcopi, opus habere consensu Prælati, vel Capituli, iuxta cuiusque Ordinis consuetudinem. Siquidem Episcopus tam amplam iurisdictionem audiendi Confessiones omnium fidelium, vndecunque accedentium, eosque à censuris, etiam reseruatis, absoluendi, dare non potest, sed eam Confessarij Mendicantium Ordinum à Summo Pontifice, cum dependentia à consensu, & voluntate Prælatorum suorum accipiunt.

Ex quo sequitur, quòd ijdem Prælati Regularibus suis semel approbatis, & expositis, iurisdictionem, ob causam etiam non notoriam, iterum auferre possint: Quamquam si Prælatus alicui Confessario suo interdicat, ne Confessiones audiat, non ideo statim existimandum est, iurisdictionem auferre velle, sed efficere sua prohibitione, vt illicitè exerceatur, non vt inualidè, nisi vel contrarium exprimat, vel ex circumstantiis, aut causa, propter quam prohibuit, aliud præsumi debeat, puta si ob inscitiam eum ab officio suspendit, aut deposuit. Qua de re Henriq. *loc. cit.* Rodriq. *a.* 2. Miranda *a.* 53. vbi tamen bene admonet, si talis suspensio publicè notoria non sit, absolutiones, quæ à semel legitima auctoritate exposito conferuntur, validas censendas esse propter ea, quæ dixi *lib.* 1 *tract.* 4. *cap.* 22. *n.* 9.

Sed dubitabit aliquis: Vtrùm regularis Sacerdos, qui ab Ordinario est approbatus ad audiendas Confessiones in diœcesi, inscio, vel inuito Prælato Ordinis, vti possit saltem ea potestate absoluendi pœnitentem, quam ipsi Episcopus, aliusuè Ordinarius delegat? Respondeo cum Miranda *cit. ar.* 52. Quamuis Regulares talem facultatem licitè exercere non possint; cùm in omnibus à Prælatorum suorum voluntate, & imperio dependeant, tamen absolutiones validas fore; cum omnia requisita ad Ministrum huius Sacramenti adsint: videl. Ordo Sacerdotalis, approbatio Episcopi, & iurisdictio delegata. Excipe; Nisi in religionibus recepta sit constitutio Iulij III. facta ad instantiam Generalis Ordinis Prædicatorum, quia eiusmodi absolutiones irritæ declarantur, apud Mirandam *loc. cit.*

20 Dico III. Priuilegio illo absoluendi omnes fideles non comprehenduntur Religiosi, quibus secundùm propria statuta, extra suum Ordinem, aut alteri, quàm illi, quem Prælatus ad hoc munus destinauit confiteri permissum non est. Ita ex communi notauit Rodriq. *tom.* 1. *q.* 61. *a.* 5. *& Compendium priuileg. Societ. Iesu, ver. absolutio,* §. 3. *Cuius ratia est:* Quia *per priuilegium generale non censentur derogari consuetudini, vel statuto particulari, nisi id exprimatur.* Porrò de Religiosis iter facientibus, vtrùm alieno Sacerdoti confiteri possint, & num cuicunque exposito, regulari, vel seculari; an verò alicui sui Ordinis Sacerdoti, eique, qui in Monasterio, vel Collegio, vbi hospitantur, pro Confessionibus Regularium expositus est, confiteri debeant, id ex cuiusque Ordinis consuetudine, vel Prælatorum voluntate iudicandum est: qua de re Rodriquez *q.* 62. *ar.* 5. & Llamas *p.* 3. *Meth. c.* 5. §. 14. Hoc verò in omnibus Ordinibus receptum esse videtur, si plures eiusdem Ordinis Religiosi peregrè mittantur, quòd vnus alteri, qui Sacerdos est, & Confessiones audire solet, confiteri possit. Deinde, si Religiosi, præsertim Sacerdotes, iter faciant: aut extra Monasteria aliquandiu morentur in loco, vbi copiam non habent Confessarij Ordinis sui, ex præsumpta licentia Prælati confiteri plerumque possunt alteri Sacerdoti regulari, aut sæculari; saltem ea peccata, quæ in Ordine illo reseruata non sunt, vti docet Rodriq. *cit. a.* 5.

Dico IV. Virtute illius priuilegii, Prælati Ordinum subditos regulares; imò etiam Ordinis sui aduenas, seu hospites absoluere possunt ab omni excommunicatione, aliavè censura particulatim non inflicta; quamuis alioquin Sedi Apostolicæ reseruata sit. Ita docet Eman. Rodriq. *to.* 1. *regul. qq. q.* 20 *a.* 4. Ex Bulla Martini V. relata in *a.* 2. Additque Rodriq. *a.* 8. eiusmodi priuilegium absoluendi ab omni censura, etiam Sedi Apostolicæ reseruata, extendendum esse ad censuras, quæ futuro tempore reseruabuntur, iuxta doctrinam Gloss. *in cap. quia circa de priuileg.* Quòd priuilegium indefinitè concessum, si alteri non onerosum, sed merum beneficium Principis est, amplè accipiendum, & ad futura etiam extendendum sit.

Verùm non leue dubium est, vtrùm, Confessarij Mendicantium potestate illa absoluendi à censuris, etiam extra sacramentum Pœnitentiæ, siue erga eos quoque, qui ipsis sacramentaliter non confitentur, vti possint? Negare videtur Suarez *to.* 5. *disp.* 7. *sect.* 5. *n.* 36. & Nau. *in* Man. *c.* 26. *n.* 31. Probant ex verbis Summi Pontificis, dantis *facultatem absoluendi quoscunque Christi fideles, eorum confessionibus diligenter auditis, à quibuscunque peccatis, &c. & à quibuscunque sententijs, censuris.*

21 Sed contrarium probabiliter docent idem Nau. *l.* 5. *cons.* 11. *n.* 2. *de priuil. edit.* 2. Henriq. *lib.* 7. *c.* 13. *nu.* 2. *& c.* 30. *nu.* 6. Rodriq. *q.* 61. *a.* 7. Auila *p.* 2. *de censuris, c.* 7. *dub.* 13. ConincK *disput.* 14. *dub.* 19. *n.* 253. & ipsemet Suarez de legibus *lib.* 8. *c.* 6. *n.* 15. *&* 16. vbi ait: Etsi priuilegium loquatur tantùm de foro pœnitentiali, non tamen necessariò restringendum esse ad forum Sacramenti, cùm vinculum alicuius censuræ in foro conscientiæ tolli possit, iniuncta pœnitentia salutari, sine absolutione sacramentali. Ratio autem horum est: Quia priuilegium, siue gratia à Principe data, interpretandū est secundùm naturam rei, quæ conceditur: atqui absolutio ab excommunicatione, aliauè censura non dependet à peccatis: potest enim aliquis absolui à censura in conscientiæ foro, vt interim non absoluatur à peccatis: quomodo certum esse, ait Auila, Parochos ab excommunicatione non reseruata absoluere posse, idemque fatetur Suarez *citat. disp.* 7. *sect.* 4. *n.* 19. Henriq. *cit. n.* 2. *in comment. litt. O.* Ergo idem præstare poterunt delegati; nisi ipsis potestas limitetur, qualis tamen limitatio in dicto priuilegio nulla apparet. Quia verba eius ita intelligi debent accomodatè, vt singula singulis respondeant, secūdùm naturam rei subiectæ; ideoq; absolutio à peccatis requirat antecedentem peccatorum Confessionē; non item absolutio à censuris; siquidē ab his absoluere ordinariè nō solemus audita prius Confessione. Confirmatur ex eo, quod frequentissimum est, vt Confessarii, etiam delegati, separent absolutionem à censura, & absolutionem à peccatis, vt v.g. Prælatus à censura absolutum ad alterum sui Ordinis confessarium pro confessione facienda mittat, vel idem Sacerdos hodie à censura absoluat, post aliquos verò dies magis dispositi Confessionem excipiat.

His adde, quæ dicta sunt, multò magis locum habere in dispensationibus super irregularitate, voto, iuramento, petitione debiti; quarum facultates si confessariis alicuius Ordinis delegatæ sint, non rectè inde infertur, quòd eas extra sacramentum Pœnitentiæ exercere non possint: quandoquidem à sacramentali absolutione nullo modo pendent. Nota autem, quod dixi *multò magis*: Nam confessarii Mendicantium sine scrupulo possunt, ac solent, v.g. dispensare in votis, debiti petitione, vel irregularitate sine ordine ad sacramentalem confessionem: at verò non facilè solent aliquem absoluere à censura, aliauè pœna Ecclesiastica ex peccato resultante, nisi vel audita eius confessione, vel saltem cum ordine ad Confessionem mox instituendam: quia id tutius, consultius, & vsitatius est.

Quarta Quæstio. Vtrùm iurisdictio ab Ordinario, puta Papa, Episcopo, aut Parocho alicui delegata ad Confessiones

audiendas, illo mortuo, vel deposito expiret? In qua quæstione in primis distinguendum est inter delegationem generalem, atque indeterminatam, & specialem respectu certarum personarum. Quod attinet ad primam, videri alicui posset cum Palud. *in 4.d.17.q.4.ar.vlt.concl.7.* S. Anton. *p.3.tit.17.c.9.in fine.* Philarcho *tom.1.de offic.Sacerd.p.2 lib.2.c.24.in fine*, quod facultas audiendi confessiones vel absoluendi à casibus reseruatis (præsertim talis, quæ alicui non ratione officij conceditur: ideoque in quasi ordinariam non transit) mortuo concedente extinguatur: quia etiam iurisdictio in foro externo contentiosa, quamuis generatim, seu ad vniuersitatem causarum alicui delegata, mortuo delegante expirat, sicuti ex communi docet Abb. *in cap. relatum num. 7. de officio, & potest. iudicis delegati ducto argum. ex cap. ne aliqui de hæret. in 6.* vbi fauore Fidei specialiter decernitur, vt officium Inquisitorum hæreticæ prauitatis, non expiret per mortem Pontificis committentis; etiam quoad negotia nondum cœpta.

22 Sed contrarium asserendum est cum Nauar. *c. placuit. nu. 162 & seq. distinct. 6. de pænit.* Henriq. *lib. 6. c. 6. nu. 7.* Sà *ver. gratia n. 4.* Sanch. *lib. 8. de matrim. disp. 28. n. 72. ducto argum. ex cap. si cui de præben. in 6.* in quo habetur; si cui, nulla personarum facta expressione, gratiosè concessa sit facultas in certa Ecclesia personis idoneis prouidendi beneficia, huiusmodi facultatem, etiam re integra, non expirare per mortem concedentis: cum sit gratia, seu priuilegium principaliter concessum in fauorem priuilegiati. Eadem verò ratio est de facultate audiendi confessiones alicui Sacerdoti generatim, & absolutè concessa: quia licèt remotè tendat in vtilitatem pœnitentium, sicuti & facultas prouidendi beneficia in vtilitatem prouidendorum: proximè tamen, ac directè, vtraque est gratia, fauor, & beneficium eius, cui talis facultas conceditur: gratiam autem, seu beneficium Principis decet esse mansurum. *reg. 16. in 6.*

Neque refert, quod in dicto *cap. si cui, & cap. si super. de offic. delegat. in 6.* & similibus iuribus sermo sit de facultate alicui delegata à Sede Apostolica: quia decisio eorum non nititur plenitudine potestatis Papalis, sed quod sit gratia facta absolutè ei, cui committitur. Quare æquè id locū habet in alijs Ordinarijs, putà Episcopo; imò etiam Parocho, si alicui Sacerdoti facultatem absoluendi suos subditos absolutè concedant, sicuti docent DD. contra Philarcum *cit. cap. 24.* vbi ait: *Inferiores Papa sine cognitione causæ, & consensu Capituli, non possunt in perpetuum concedere gratias, quæ præiudicant cuiusmodi sunt facultates Confessiones audiendi, & Confessorem eligendi. quæ proinde eorum morte, vel amotione expirant.* Id tamen nullo iure probat, neq; ratio ipsi suffragatur; Cum enim huiusmodi facultates, iure ordinario competant Episcopo, cur non possit alteri committere, & quidem sine capituli consensu; quia per eiusmodi gratias nullum successori præiudiciū affertur; quandoquidem is, si voluerit, gratiam, quandocunque voluerit, reuocare potest, vt Sanchez *l. c.* notauit. Sed neq; praxis huic sententiæ fauet: nam mortuo Episcopo, pœnitentiarius, alijq; Confessarij ab ipso expositi, pergunt facultate sua vti, donec à Capitulo, vel successore reuocetur: quin, & Sacellanos, seu Cooperatores à Parochis ad audiendas confessiones assumptos, ijs mortuis, videmus suo officio fungi, donec à successoribus amoueantur, ait Ægid. *disput. 8. dub. 10. num. 72.*

23 Ad rationem in oppositum allatam resp. Esse id speciale in delegato ad iustitiam, siue iurisdictionem contentiosam, quòd, mortuo delegante, illius potestas expiret, si res integra sit, id est, delegatus nondum iurisdictione vti cœperit, sicuti habetur *in cap. sanè c. relatum c. gratum c. licèt vndiq; de offic. iudic. delegati.* Cuius ratio est: Quia iurisdictio ad iustitiam alicui delegata habet rationem mandati, & non gratiæ: Mandatum autem expirat morte mandantis. Deinde delegatus ad iustitiam vices delegantis gerit, eiusq; personam repræsentat, iuxta *cit. c. sanè, & l. vlt. ff. de officio eius, cui mandata est iurisdictio.* Cùm ergo mortuo delegante, extinguatur iurisdictio ipsius, consequenter etiam extinguitur in delegato: quia extincto iure auctoris, extinguitur ius accepturis *l. lex vectigal. ff. de pignoribus*, & docet Abb. *cit. c. relatum n. 6.* Sanch. *cit. disp. 28. nu. 30 ex c. quamuis de offic. delegati in 6.* At verò delegatus ad confessiones audiendas iudicium in foro Pœnitentiæ exercet non in persona delegantis, sed in Christi persona, & auctoritate per ordinis potestatem. Deinde iurisdictio absolutè delegata ad cōfessiones audiendas, nō habet rationē mandati, sed gratiæ, & beneficij: cuius ius efficaciter acquiritur ipsi delegato, in eoq; perpetuò manet, donec reuocetur.

Corollarium I. Si Episcopus alicui, v.g. Decano Ecclesiæ Collegiatæ, iurisdictionem in prima, vt vocant, instantia gratiosè concessit, vt sit accessoria eius officio, illiq; quasi iure ordinario competens, non extinguitur morte concedentis: cùm sit fauor, siue beneficiū: quamuis à successore reuocari possit, si per modum meræ gratiæ, & non per modum contractus aut transactionis concessum fuerat.

Corollarium II. Facultas alicui ab Episcopo, aliouè Prælato concessa eligendi confessarium, non expirat morte concedētis: cum sit gratia, & priuilegium, non mera delegatio, seu mandatū. Ita Nau. *cit. cap. placuit. n. 163.* Sanch *n. 74.* Henriq. *lib. 7. c. 23. nu. 6* Sà *ver. gratia nu. 4.* contra Sylu. *ver. confessor. 1. q. 7.* Cordubam *lib. 5. q. 35.* Philarchum *l. c.*

Corollariū III. Idem pari ratione dicendum de alijs gratijs ab Episcopo concessis, verb. gr. suscipiendi ordines ab alieno Episcopo, celebrādi in priuato oratorio, assistendi matrimonijs, vescendi ouis, & lacticinijs in Quadragesima, vti docet Nau *cit. n. 163.* Sanch *n. 76.* Sayrus *tom. 1. Thesauri. lib. 7. c. 14. n. 7.* Quod vero attinet ad specialem commissionem absoluendi vnam, vel plures personas determinatas; distinguendum est, vtrum talis facultas concessa sit in fauorem absoluentis, an verò pœnitentis. Si primum, non expirat morte cōmittentis: cum sit gratia & beneficiū, sicuti notauit Sanch. *n. 73* Et ducto arg. à sensu cōtrario ex *c. si cui de præb. in 6. in fine* Secus, *si super prouisione certæ personæ facienda, non ob suam, sed eius, cui prouideri mandatur, gratiā, vel fauorem: illa quidem expirat omnino, si concedens re integra moriatur.* Vbi Glos. communiter recepta *ver. suam*, generalem regulam tradit: *Quando est gratia eius, cui scribitur, non expirat morte concedentis. secus, quando est alterius, pro quo scribitur.*

24 Si verò secundum, quod plerumq; accidit, & in dubio præsumendum est, quòd rescriptum, vel cōmissio de danda absolutione, dispensatione, &c. personis determinatis, in earundē fauorē principaliter facta sit, tunc iterū distinguere debemus; si enim cōmissio necessaria, habens se per modū præcepti quæ non expirat morte mandantis, etiā re integra, sicuti docet Tabiena *v. gr. §. 6.* Suar. *de censur. disp. 41. s. 3.* Henr *l. 7. c. 21. n. 7.* Rodriq. *t. 1. q. 46. a. 7* Sanch. *n. 87.* Exempla habes: Si Papa, vel Episcopus alicuius supplicatione motus, mandet inferiori Ordinario, vt supplicantem absoluat ab excōmunicatione, à casibus reseruatis, vel dispenset cum eo in impedimento: atq; ante cœptam executionē moriatur is, qui mandauit, nihilominus executioni locus est: At verò si delegatio voluntaria, quæ se habet instar facultatis: hæc enim expirat morte cōmittētis, si executio nondū cœpta sit, sicuti habetur expressè in verbis suprà *cit. c. si cui nulla.* Ratio verò discriminis est. Quia in cōmissione necessaria ius acquisitū est ei, qui absoluendus, aut quocum dispēsandum est; ideóq; est gratia facta per absolutam concessionem committentis: solumq; exigitur executio Commissarij, quam is necessariò facere compellitur. At verò in commissione voluntaria nullū ius quæsitum est: neque enim Commissario; cùm non in eius fauorem delegatio facta sit: neque alteri, quocum v.g. dispensandum est; quia delegati liberæ voluntati relinquitur, velitnè dispēsare, necnè: ideóque est gratia *facienda*, & non *facta*: quatum illa perit per mortem delegantis (nisi delegatio facta sit auctoritate sedis, seu dignitatis, quæ nunquam moritur) hæc verò non perit re integra, sicuti docet Glos. *in cit. c. si cui ver. moriatur.* Sanch. *n. 71.*

CAP. XI.

DE APPROBATIONE CONFESSARIORVM,

SVMMARIVM.

1 *Iure nouo Trid. approbatio Sacerdotum requiritur ad audiendas Confessiones sæcularium, etiam Sacerdotum, non item regularium personarum.*
2 *Etiam Doctores, & Licentiati in Theologia, aut iure canonico, ab Episcopis approbationem ad Confessiones audiendas petere debent.*
3 *Episcopus peccat, si Sacerdoti idoneo approbationem sine causa iusta neget.*
4 *Non pauci DD. existimant. Regulares Mendicantes. si ab Episcopis repellantur, quando manifestè idonei sunt, nihilominus ad sæcularium Confessiones audiendas exponi posse.*
5 *Clausula derogatoria generali non tollitur priuilegium contentum in corpore iuris.*
6 *Approbatio Sacerdoti semel collata, ob iustam causam ab Episcopo reuocari potest.*
7 *Approbatio Sacerdotis, & delegatio iurisdictionis ad Confessiones audiendas inter se differunt.*
8 *Approbatus ab vno Ordinario, si ad aliam diœcesim veniat, noua approbatione indiget.*
9 *Spectato communi iure, eius Episcopi approbatio requiritur, in cuius diœcesi Confessiones audiendæ sunt.*

1 NOuo iure Trident. Concilij *sess. 23. c. 15. de reformat.* ita decretum est: *Nullum etiā Regularem posse Confessiones*

sessiones secularium, etiam Sacerdotum audire, nec ad id idoneum reputari, nisi aut Parochiale beneficium, aut ab Episcopis per examen, si illis videbitur esse necessarium, aut alias idoneus iudicetur, & approbationem, quæ gratis detur, obtineat: priuilegijs, & consuetudine, quacunque etiam immemoriali, non obstantibus. Circa quam constitutionem sequentia annotanda sunt: Primum Regulares confiteri possunt cuique Sacerdoti, quem Prælatus ipsi secundum Ordinis statuta constituerit, tametsi ab Episcopo approbatus non sit. Ita ex communi Nauarr. *c.4.n.7.* Suarez *disp.28.sect.4.n.7.* Sà *ver. Confessor. n.6.* Rodriquez *t.1. regular. qq. qu.62.a.4.* ConincK. *disp.8. dub 7.n.48.* Ratio est: Quia ante Concilium Trid. Regulares poterant confiteri etiam non approbatis ab Episcopo, a iure autem antiquo recedendum non est, nisi quatenus inuenitur expressum, *l. præcipimus, C. de appellat. c.2. de translat. Episcoporum*. Cùm igitur in dicta constitutione nulla fiat mentio de Confessionibus Regularium, sed tantum sæcularium, satis colligitur, mentem Concilij fuisse, circa Regulares, nihil in hac re renouare: sed eos curæ, ac vigilantiæ suorum Prælatorum permittere.

Corollarium. Si Prælatus Ordinis facultatem det Regulari confitendi Sacerdoti, cuicunque voluerit, potest is eligere etiam ab Episcopo non approbatum: Sin verò Parochus diœcesano suo talem eligendi licentiam conferat, non poterit is confiteri Sacerdoti, nisi ab Episcopo approbatus sit. Ita intelligi debent, quæ disputat Nauar. *in c. placuit n.49. distinct.6. de pœnit.*

Secundum. Qui beneficium obtinuerunt, cui cura animarum annexa est, eo ipso ad Confessiones audiendas approbati censentur; vt proinde alia approbatione opus non habeant.

2 Tertium. Quod aliqui dixerunt, inter quos Henriq. *lib.6. c.6.n.2.* Llamas *p.1. methodi, c.7.§.7.* Doctorem, vel Licentiam in Theologia, aut iure canonico, ipso iure approbatum censeri, id, nisi alicuius diœcesis consuetudine firmatum sit, nullam veritatis speciem habet: cum Concilium generalibus verbis vtatur, *Vt nullus Sacerdos, &c. Vbi* autem *ius non distinguit, nec nos distinguere debemus, l. de pretio. ff. de publiciana. ium.* Gloss. *ibid.* Rectè enim aduertit Rodriq. *to.1. q.59. a.10.* fieri interdum, vt licèt aliquibus scientia non desit, cuius publicum testimonium habent, desint tamen rerum experientia, & prudentia ad Confessiones audiendas necessaria: cuius rei examen, atque iudicium Episcopo committitur. Æquitas tamen ratio postulat, vt tales, qui publicam approbationem habent, ob quam de eorum sufficientia magna præsumptio sit, examini nouo non subijciantur, vti notauit Gutierez *lib.1. can. qq.6. n.6. man. Prælator. to.1. q.46. a.9. argum.* Concil. Trid. *sess.7. c.13. de reform.* Vt præsentati, electi, aut nominati ad beneficia Ecclesiastica non confirmentur, nec admittantur, nisi prius fuerint à locorum Ordinarijs examinati, & idonei reperti; exceptis ijs, qui ab Vniuersitatibus studiorum præsentati, aut nominati sunt.

3 Quartum. Episcopus peccat, si Sacerdotibus dignis, & idoneis approbationem sine iusta causa neget: multoque magis, si legitimè datam absque superueniente causa reuocet. sicuti ex communi docet ConincK. *cit. disp.8. dub.7. n.58.* Ratio est: Quia approbatio hæc non est gratia, seu priuilegium, quod ex libera voluntate concedentis dependet, sed est authentica declaratio, seu testificatio, personam habilem, & dignam esse, cui iurisdictio ad Confessiones audiendas conferri possit: huiusmodi autem testimonium Sacerdotibus ad id ordinatis, si scientia, & prudentia instructi sint, iure debetur. Quod maximè locum habet in Regularibus Ordinum Mendicantium, à Prælatis suis Episcopo præsentatis; quippè quibus ex Apostolicæ Sedis priuilegio competit fidelium quorumcunque Confessiones audire: ideoque ex Summo Pontificis voluntate, ac tacito mandato, si idonei reperiantur, approbatio debetur.

4 Quamobrem multi Doctores valdè probabiliter docent nominatim Nauar. *c.27. n.263.* Rodriq. *tom.1. q.59. ar.2. & 10.* Ludou. Miranda *t.1. man. Prælat. q.45. a.6. & 8.* Finell. *in casibus reseruatis, c.3. n.3.* Henriq. *cit c.6. nu.4.* Si Episcopus Regulares Mendicantes à Prælatis suis præsentatos, & manifestò idoneos, sine causa reijciat, posse eos nihilominus ad Confessiones audiendas, etiam sæcularium, exponi, sicuti habetur in Clement. dudum §. *statuimus de sepult.* Quamuis contrarium sentiant Suar. *disp.28 sect.6 n.11.* ConincK. *cit. dub.7. n.28.* eò quòd Clementinæ illi à Tridentina constitutione derogatum videatur clausula illa, *priuilegijs non obstantibus*.

5 Sed respondet Nauarr. Miranda, Rodriq. *ll. cc.* Eiusmodi clausula derogatoria generali non tolli priuilegium speciale clausum in corpore iuris, vti notauit Glos. in Auth. Qua in prouincia. *C. vbi de criminibus, &c. ver. omni priuilegio.* cuius rationem esse dixi in *lib.1. tr.4. c.24. q.4. n.16.* Quia correctio iurium vitanda, & iura iuribus, si fieri possit, concilianda sunt: quare in generali derogatione non censetur comprehensum priuilegium speciale clausum in corpore iuris, si ob specialem rationem exceptum videri possit: qualis ratio omnino hic apparet, *argum. cap.1. de supplenda negl. Prælatorum.*

6 Porrò ex nulla causa superueniente, potest Episcopus approbationem semel datam reuocare. *argum. cap. accepimus, de ætate, & qualitate ordinandorum, ibi; nisi fortè, postquam promoti fuerint, reddiderint se indignos*: multoque magis Episcopi approbantis successor, si res postulare videatur, nouo instituto Confessariorum examine, eosdem denuò approbare, vel, si ita necesse sit, reprobare; vt, tum securitati conscientiæ ipsius, tum verò ouium commissarum saluti prospectum sit. Qua de re vide motum proprium Pij V. 135. qui incipit *Romani Pontificis.* Suarez *disp.28. s.8. n.4.* & Mirandam *in man. Prælat. cit. q.45. a.7.*

7 Quintum. Quod ex dictis colligitur, distinguendum esse inter approbationem, & delegationem iurisdictionis. Quia, vt rectè ait Llamas *p.1. methodi, c.6. §.5. Approbatus Ordinarij iudicio, siue sufficiens declaratus, non eo ipso iurisdictionem recipit: approbatio enim est actus intellectus, vtpotè iudicium, siue sententia: Traditio autem iurisdictionis debet esse actus voluntatis Superioris*. Porrò iurisdictio in foro Pœnitentiæ interdum committitur Sacerdoti, simul cum approbatione: puta si Episcopus aliquẽ exponat, seu mittat ad Confessiones audiendas; eo ipso approbare illum censetur, vti notauit ConincK. *cit. dub.7. n.49.* Interdum verò iurisdictio alicui demandatur ante Episcopi approbationem, sed dependenter ab illa, tanquam conditione sine qua non: v. gr. si Parochus, Sacerdoti, in Cooperatorem assumpto, facultatem det, cum primum ab Ordinario approbatus fuerint, Confessionem suorum subditorum audiendi. Qua etiam ratione Regulares à Summo Pontifice iurisdictionem in foro Pœnitentiæ accipiunt, quam primum à suis Superioribus ad hoc munus deputauit, & ab Ordinario approbati fuerit: qua de re Rodriq. *quæst.59. art.1. & seqq.* Llamas *p.1. meth. cap.7. §.3. & 4.* Denique iurisdictio committitur interdum Sacerdoti post eius approbationem: quo modo v. g. Parochi Sacerdotes ab Episcopo ante approbatos ad Confessiones suorum audiendas exponunt.

Restant duæ quæstiones. I. Vtrùm approbatus ab vno Ordinario vbiuis terrarum Confessiones audire possit, per Parochorum delegationem, electionem ex iubileo, priuilegio Bullæ, &c. An verò necesse sit iterum approbationem accipere ab Ordinario alterius loci, vbi Confessiones auditurus est? Priorem quæstionis partem defendit Henriq. *lib.7. c.12. num.4.* Ægid. *cit. dub.7.* & probabilem censet Medina 1.2. *q.19. a.6.* Suarez *disp.28. s. num. 4.* saltem tunc, si approbatio ab Episcopo absolutè data est, & non determinatè ad diœcesim, vel subditos suos.

8 Posterior tamen sententia est communior apud Guttierez *lib.1. canon. qq. c.27. n.21.* Mirandam *cit. q.45. a.7.* Rodriq. *tom.1. q.59. ar.5.* Sà *ver. Confessor. num.5* quæ non tantum securior, sed etiam vera videtur. Eam enim satis indicant verba Conc. Trid. *Nullum Sacerdotem posse Confessiones audire, nisi ab Episcopis approbationem accipiat.* Cur enim plurali numero vtatur Concilium? nisi quia plurium Episcoporum approbatione Sacerdotus indiget, si in pluribus diœcesibus ad Confessiones exponendus sit. Deinde idipsum ratio conuincit, quæ mouit Concilium ad hanc constitutionem: Quia ad cuiusque Episcopi officium spectat prouidere, vt in sua diœcesi idonei Confessarij exponantur: qui in re non semper fidem habere potest aliorum Episcoporum iudicio, sed interdum meritò timere, nè vel alij Episcopi minus idoneos approbent; vel tametsi approbati in alia diœcesi idonei fuerint ad Confessiones audiendas, non tamen in sua, sint, vbi aliæ consuetudines, & peccatorum reseruationes, aliud hominum ingenium, alia instituta commercia vigent. Quapropter, si Episcopus nolit in sua diœcesi Sacerdotes ad Confessiones exponi, nisi eos, quia se, vel Vicario suo prius approbentur: credibile est, si aliter exponantur, quamuis alibi approbati, eorum absolutiones irritas esse. Quod dico spectato iure communi, & exceptis priuilegijs, quæ regulares aliqui à Sede Apostolica acceperunt; quòd semel approbati ab Episcopo, in alijs diœcesibus iterum approbari non debeant: de qua re videri potest Rodriq. *cit. q.59. a.5. in fine.* Præterea si alicuius diœcesis Episcopus contentus sit, vt qui aliundè accedunt Sacerdotes, in diœcesi sua ad Confessiones audiendas exponantur, si approbationis ab aliquo Episcopo sibi collatæ testimonium exhibeant, tunc maior approbatio non requiritur.

9 Altera quæstio. Cuiusnam Episcopi approbatio necessaria sit, eius ne, qui est Ordinarius Sacerdotis; an verò pœnitentis? de qua re fusè disputat Suarez *disp.28. s.6.* Respondeo. Communi iure requiri approbationem eius Episcopi, in cuius diœcesi Sacerdos ad Confessiones audiendas publicè exponitur. Qui Episcopus interdum non est ordinarius pœnitentium, vt

puta, si sint alienigenæ habentes expressam, aut tacitam facultatem cuicunque Sacerdoti exposito confitendi. Deinde si ipsimet Episcopi, quibus *c. vlt. de pœnit. & remiss.* concessum est Confessarium deligere, Sacerdoti non subdito in aliena diœcesi confiteri velint: debet is, vel parochiale beneficium obtinere, vel à proprio Episcopo approbatus esse, sicuti Cardinalium Congregatio declarauit apud Suarez *cit. sect. 6. nu. 7.* Contra verò interdum accidere solet, vt Episcopus, a quo approbatio petenda est, sit potius pœnitentium, quàm ipsius Confessarij: putà si Sacerdos peregrinus, aut hospes in aliena diœcesi exponendus sit à Parocho: opus est consensu, siue approbatione Episcopi eiusdem loci. Quod etiam dicendum putat Gutierez *lib. 2. can. qq. c. 27. n. 21.* tametsi Sacerdos ille peregrinus alibi curatum beneficium obtineat; oportet enim illum etiam approbari ab Episcopo eius loci, vbi Confessiones auditurus est, propter rationem *num. præced.* allatam. Licèt contrarium cum Doctoribus Salmaticensibus doceat Suarez *disp. 28. sect. 4. n. 25.* quorum sententia saltem tunc vera est, si sit talis diœcesis consuetudo, vt quicunque etiam alibi curatum beneficium obtinent, exponi possint: nam hoc casu Episcopus, talem consuetudinem sciens, ac tolerans consentire censetur, & iudicium aliorum Episcoporum ratum habere.

CAP. XII.

DE CASVM RESERVATIONE,

SVMMARIVM.

1 *Casuum reseruatio prouenit ex dependentia inferiorum animarum Pastorum, a superioribus.*

2 *Papa nullum peccatum reseruare solet, nisi propter annexam censuram excommunicationis.*

3 *Sola mortalia, eaque non nisi externa, & opere consummata peccata, reseruari solent.*

Neque interna mortalia peccata reseruari solent, quamuis absolutè loquendo reseruari possint.

4 *Homicidium voluntarium, etiam occultum, communi ecclesiarum consuetudine Episcopis reseruatur: quæ verò alia peccata in quolibet diœcesi reseruata sint, ex consuetudine, & diœcesali constitutione petendum est.*

5 *Grauis & insolita casuum multorum reseruatio in diœcesi, etsi illicita sit, tamen à Parochis obseruanda est, donec tollatur.*

6 *Regularibus Prælatis certus modus præscriptus est reseruandi peccata.*

7 *Si prælatus existimet expedire vt facultatem absoluendi à casu reseruato alteri Sacerdoti det, in concedendo facilis esse debet.*

8 *Si Prælatus expedire iudicet, vt ipsemet casum reseruatum cognoscat, & penitens extra sacram Confessionem explicare nolit, ordinariè integra omnium peccatorum Confessio ei facienda est: interdum tamen, ob moralem impossibilitatem, sufficit solum casum reseruatum audire, & ab eo directè absoluere, cum onere, vt reliqua peccata inferiori Sacerdoti explicentur.*

9 *Si Confessarius peccatum aliquod confitentis intelligat esse Superiori reseruatum, ordinariè non debet eum absoluere; sed ad Superiorem mittere, vel absoluendi potestatem ab eodem petere.*

10 *Propter aliquam necessitatem licitum est inferiori Sacerdoti absoluere a peccatis quorum vnum, aut plura reseruata esse scit, imposito onere penitenti, vt reseruata sola Superiori explicentur, vel absoluendi potestas ab eodem petatur.*

11 *Per se loquendo, nemo obligatur idem peccatum bis confiteri.*

12 *Qui in excommunicatione constitutus bona fide absolutionem petit, validè absoluitur à peccatis; tametsi non absoluatur ab excommunicatione.*

13 *In mortis articulo, seu periculo omnis Sacerdos, etiã excommunicatus, aut hæreticus, ab omnibus peccatis absoluere potest.*

14 *Si Confessarius iurisdictione præditus adsit, vel vocari possit, Sacerdos simplex, seu iurisdictione carens, ius absoluendi non habet in mortis articulo.*

Similiter Parochus in mortis articulo absoluere non potest à reseruatis Episcopo si adsit, aut facilè accersiri possit: nisi alia sit diœcesis consuetudo.

15 *Qui propter mortis periculum à peccatis reseruatis absolutus est; cessante periculo, Superiori se sistere non debet; nisi fuerit annexa censura excommunicationis.*

1 QVæstio I. Quo iure, & qua ratione casuum, siue criminum grauiorum reseruatio fundata sit? Respondeo. Inde prouenire, quòd cùm solus Papa iurisdictionem necessariam ad peccatorum remissionem, absolutionem vè diuino iure, in sui electione, & ordinatione, accipiat; reliqui verò Episcopi, & Prælati exempti, iure Ecclesiastico, à Papa: qui proinde ipsis iurisdictionem limitatam conferre potest; vel respectu personarum, quosdam ab eorum iurisdictione eximendo; vel respectu peccatorum, quorundam absolutionem sibi reseruando. Et simili ratione, cum Parochorum iurisdictio ab Episcopis, vel alijs Prælatis, quasi Episcopalem iurisdictionem habentibus immediatè proueniat, poterunt hi illis potestatem in foro Pœnitentiæ limitatam dare, quosdam casus, seu causas grauiores suo iudicio reseruantes. Etenim si in foro externo non tantum Ecclesiastico, sed etiam ciuili, & politico, vsitatissimum est, vt causæ grauiores superiorum iudicum examini reseruentur, vti notauit Synodus Trid. *sess. 14. cap. 7.* cur non idem fiat in hoc Pœnitentiæ foro? vt nimirum crimina grauiora securius corrigantur, & salubriora ijs remedia adhibeantur; tum verò ob difficultatem veniæ impetrandæ, fideles ab eiusmodi sceleribus absterreantur. Vide Trid. Concil. *l. c. c. de Conclus. d. 18. & Extrauagantem etsi Dominici I. de pœnit. & remiss.* Sotum *in 4. d. 18. q. 2. ar. 5. ver. secundum argumentum*, Finellium *c. 4. casuum reseruat.* ConincK. *cum disp. 8. dub. 11.*

2 Quæstio Secunda. Quænam, & qualia peccata superioribus Prælatis reseruentur? Resp. & dico I. Summus Pontifex ordinariè nullum peccatum suo tribunali reseruat, nisi propter annexam excommunicationem, sibi itidem reseruatam. Ita Caiet. *in sum. ver. casus.* Nauarr. *c. 27. n. 261.* Tolet. *l. 3. c. 14.* Henriq. *l. 6. c. 14. n. 1.* Ex quo sequitur primò; Si Papa, eiusvè Pœnitentiarius aliquem absoluit à sola censura Bullæ, vel alia Papæ reseruata, inferiorem Confessarium deinde in conscientiæ foro absoluere posse à peccato illo, cui talis censura coniuncta fuerat, sicuti notauit Henriquez *l. c.* Suarez *disp. 29. sect. 2. n. 7.* Sequitur secundò, si aliquis commisit peccatum, v. g. in Bulla Cœnæ contentũ, sed ob ignorantiam non crassam à censura Papali excusatus fuit, quia de ea nihil audiuit, ab inferiore absolui posse, sicuti notauit Henriq. *l. c.* & ConincK. *cit. dub. 11. n. 82.* Verùm ex his non inferas, peccatum (v. g. hæresim) cui excommunicatio Papalis annexa est, per se, & immediatè Papæ reseruatum non esse. Est enim verò, adeò quidem, vt si Sacerdos inferior tali potestate carens, bona fide, inuincibili reseruationis ignorantia laborantem directè absoluere attentet, nihil efficiat, ob iurisdictionis defectum, sicuti notauit Suar. *n. 8.* Sanch. *l. 2. moral. c. 8. n. 5.* ConincK. *n. 83.*

3 Dico II. Peccatum, quod ab Episcopo, aliouè Prælato similem in suos iurisdictionem habente, reseruatur, oportet esse mortale. Venialia enim reseruari non solent, partim, quia omnes Sacerdotes, vel iure diuino, vel potius generalis Ecclesiæ consuetudine, à venialibus absoluendi potestatem habent: quam proinde Episcopus ipsi auferre non potest, nisi per iustam sententiam excommunicationis: partim quia ad venialis peccati Confessionem nemo obligatur: Ergo frustrà eam Superior suo iudicio reseruaret. Qua de re videri potest Suar. *disp. 29. sect. 3.* Finell. *de casib. reseruat. c. 5. n. 6.*

Dico III. Etsi peccata merè interna, si grauia, seu mortalia sint, reseruari possint, tamen in vso non est, neque expedit, vt reseruentur. Ita Finellius, & Suarez *ll. cc.* Maior. *in 4. d. 17. q. 5. prop. 2.* Barthol. Medina *l. 1. instruct. cap. 10. prim.* Iacob. Graffis *p. 1. decis. l. 1. c. 13. n. 71.* Llamas *p. 1. instr. c. 7. §. 14.* Henriq. *lib. 6. c. 14. §. 5.* Sanch. *l. 2. moral. c. 8. num. 4.* ConincK. *cit. dub. 11.* Prior pars probatur: Quia iurisdictio non minus ad absoluendum à peccatis internis, quàm ab externis, conueniente ordine, à superioribus ad inferiores Confessarios descendit: ideoque vtraque potestas limitatè, seu cum restrictione conferri potest. Posterior verò pars ex eo patet; quòd internorum peccatorum reseruatio non ita necessaria sit ad Ecclesiæ gubernationem, quippè quæ externa potissimum spectare debet.

Dico IV. Peccata mortalia reseruatione Prælati non censentur esse comprehensa, nisi fuerint opere consummata. Ita Sylu. *ver. casus q. 5.* Henriq. *l. 6. c. 4. n. 5.* Graffis *cit. nu. 71.* Finellius *cit. c. 5. nu. 4.* vbi afferunt exemplum de incestu impuberum, & eorum, qui extra vas semen emiserunt. Ratio est: quia crimen non intelligitur, nisi sit consummatum, iuxta *cap. hæc autem, cum Gloss. d. 1. de pœnit.* Nam attentatio homicidij, v. g. non est homicidium: neque conatus ad incestum committẽdum, incestus est. Cæterùm, si ipsa quoque criminis atrocis attẽtatio expressis verbis reseruetur, nemo dubitat, reseruationem validam esse.

4 Dico V. Ex communi Ecclesiarum consuetudine reseruatur Episcopis homicidium voluntarium, quamuis occultum sit. Quinam verò præterea casus, seu communi iure, seu consuetudine, Episcopis reseruati sint, non consentiunt DD. vti videre est apud Aug. & Sylu. *ver. casus.* Barthol. Medinam *l. 1. instruct. cap. 10. §. 3.* Nau. *c. 27. n. 262.* Tol. *l. 3. c. 14.* Suarez *disp. 26. sect. 3.* Rodriq. *t. 1. q. 62. a. 2.* *Quare nisi priuilegiatus fiet, ait Caiet. ver. casuum reseruatio, conforma te cuiusuis diœcesis statuto, vel consuetudini.*

tudini. In pluribus tamen diœcesibus hæc reseruata esse solent: Crimen incendiarij, & præstitum auxilium, *arg. c. pessimam, 23. qu. 8.* Sacrilegium, cùm nempè violatur locus sacer, furto, sanguine, aut semine, per fornicationem, aut voluntariam pollutionem, de quo Syl. & Nau. *ll. cc.* Sà *ver. casus, n. 4.* Periurium, quod in iudicio fit; item falsum testimonium in iudicio, teste Nauarr. & Tolet. *cap. 1. de crimine falsi.* Sortilegium, siue magiæ exercitium; dummodo crimen graue sit, sicuti colligunt DD. *ex extrau. inter cunctas, de priuileg.* Peccatum, cui irregularitas annexa est, vt testatur Henriq. *cit. c. 14. §. 4.* Addunt Glos. *in cap. si Episcopus, de pœnit. & remiss.* Nauarrus, & Toletus, quodcunque peccatum enorme, publicum, & scandalosum, ob quod olim pœnitentia publica imponebatur, Episcopo reseruatum esse, videl. adulterium notorium, & omnia eo maiora. Sed in quacunque, vt dixi, diœcesi spectandum est, quid lex, & consuetudo exigat.

5 Quæstio III. Verùm nimis grauis, atque insolita plurium peccatorum in aliqua diœcesi reseruatio, non tantum illicita sit, sed etiam inualida, vt à Parochis obseruari non debeat? Ita affirmant Sotus *in 4. dist. 18. q. 2. ar. 5.* Angelus *ver. casus.* Finellius *c. 4. n. 4.* Henriquez *l. 6. c. 14. n. 3.* Quæ sententia haud dubiè vera esset, si Parochis iurisdictio in suos subditos diuino iure competeret, sicuti arbitratur Sotus *l. c.* & alij apud Henriq. *lib. 6. c. 5. n. 2. in fine*, Suarez *disp. 25. sect. 1.* Sed quia contraria sententia communis, & vera est, quam docet Richardus *in 4. distinct. 18. art. 8. q. 3.* & alij allegati *l. 1. tract. 4. c. 7. n. 3.* quòd omnis iurisdictio Ecclesiastica à Summo in terris Ecclesiæ Pastore in Episcopos, & ab his in reliquos inferiores animarum Curatores conuenienti ordine descendat; ideò valdè credibile est, Summum Pontificem Episcopis ita conferre iurisdictionem, vt eandem inferioribus communicare possint amplam, vel restrictam, prout ipsis expedire visum fuerit: sicuti ipsemet Papa, tanquam supremus iurisdictionis collator, eandem restringendi, quamuis non penitus ab Episcopali ordine auferendi, ius obtinet. Tametsi verò Episcopi moneantur, vt concessa sibi potestate vtantur in ædificationem, non in destructionem, sicuti videre est in Trident. *sess. 13. cap. 7.* non tamen inde sequitur, si quid illicitum ab eis fiat, etiam inualidum esse; cùm hinc grauior occasio schismatis oriri possit, facilè opinantibus Parochis, Episcopum potestatis suæ limites excessisse. Quare illi in tali causa supplicare quidem Episcopis poterunt; sed denique tanquam legitimi Superioris sui sententiæ acquiescere ipsos conuenit. Quæ est sententia Henrici *quodlib. 1. q. 27.* Syluest. *ver. casus. q. 5.* Suarez *disp. 29. sect. 4.*

6 His adde, quamuis Prælati Ordinum maiorem etiam potestatem habere videantur, Confessarijs ad Regularium suorum Confessiones deputatis, restringendi iurisdictionem; cùm enim ipsis tantum delegata sit, & non, sicuti Parochorum, ordinaria attamen & illi operam dare debent, vt reseruatio fiat in ædificationem, non in destructionem, obseruata etiam Constitut. Clementis VIII. in qua præcipitur, vt præter casus sequentes, qui reseruari possunt (quamuis non debeant) alij non reseruentur sine Generalis Capituli in toto Ordine, vel Prouincialis in prouincia discussione: I. *Veneficia, incantationes, sortilegia.* II. *Apostasia à Religione, siue habitu dimisso siue retento; quando eo peruenerit, vt extra septa Monasterij seu Conuentus, fiat.* III. *Nocturna, ac furtiua è monasterio, seu Conuentu, egressio, etiam non animo apostatandi facta.* IV. *Proprietas contra votum paupertatis, quæ sit peccatum mortale.* V. *Iuramentum falsum in iudicio regulari, seu legitimo.* VI. *Procuratio, auxilium seu consilium ad abortum faciendum, post animatum fœtum, etiam effectu non subsecuto.* VII. *Falsificatio manus, seu sigilli Officialium monasterij, aut Conuentus.* VIII. *Furtum de rebus monasterij, seu Conuentus, in ea quantitate, quæ sit peccatum mortale.* IX. *Lapsus carnis voluntarius, opere consummatus.* X. *Occisio, vulneratio, seu grauis percussio, cuiusque personæ.* XI. *Malitiosum impedimentum, aut retardatio, aut apertio literarum à Superioribus ad inferiores, vel ab inferioribus ad Superiores.* De casibus autem in Societate Iesu specialiter reseruatis, videri potest *cap. 5. ordinat. Præpositi Generalium.*

7 Quæstio Quarta. Quomodo Prælatus se gerere debeat circa absolutionē à casibus reseruatis? Respondeo, & dico I. si Prælatus existimet, expediens fore, vt subdito petenti det facultatem confitendi casum reseruatum alteri Sacerdoti, quem vel ipse pœnitens delegerit, vel ipsemet prælatus eidestinauerit, tum ex charitatis lege talem ei facultatem concedere tenetur. Ita Sotus *cit. ar. 5. ver. circa tertium.* Henriq. *lib. 6. c. 15. nu. 6.* Suar. *disp. 30. s. 4.* ConincK. *disp. 8. dub. 14.* & alij communiter. Ratio est, Ne sacramentum Confessionis, quod in remedium animarum institutum est nimis graue accidat, atque occasio capiatur reticendi peccatum, cum sacramenti irreuerentia, & propriæ salutis iactura, sicuti monet S. Th. *in 4. d. 17. q. 3. ar. 4. qu. 4. ad 6.* vbi ait; *Qui sunt nimis soliciti, vt conscientias subditorum per Confessionem sciant, multis laqueum damnationis iniciunt, & per consequens sibi ipsis.* Veruntamen, si Superior pœnitenti, aut Communitati (cuius in hac re maior ratio haberi debet) expedire iudicet, vt casum reseruatum ipsemet audiat, quòd remedium efficacius adhibiturum se prudenter existimet; tunc licentia alteri confitendi neganda erit. Notat verò Ægid. ConincK. *n. 11.* Facilius licentiam dandam esse, si eam pœnitentis nomine ipsemet Confessarius petat; quippè cui statum Rei cognitum habenti Superior plerumque credere debet, expediens fore, vt concedatur: Nisi grauiores rationes in contrarium adsint; vt si (maximè in Religiosorū ordine) animaduerteret eiusmodi licentiā sæpe a se postulari, atque interim Religionis disciplinam labari.

Quod verò idem ConincK adiungit: *Quando Confessarius hanc veniam petit, ita cautè hoc facere debet, vt Superior nullo modo, aut personam, aut casum, ob quē eo petitur, coniicere possit. Nam alias esset periculum frangendi sigilli*; id verissimum est, quòd attinet ad personam omnimodè celandam, consequenter, & casum in specie non indicandum, si periculum esse videatur prodendi personam. Sæpè autem nullum tale periculum est: tum verò expedit interdum, vt casum in specie cognoscat Superior, & alio modo licentiam absoluendi neget, nisi ipsi ita explicetur. Videri possunt ordinationes Præpositorum Generalium Societ. Iesu *c. 5. §. 3. & 4.* Obligatus est autem interdum Cōfessarius, saltem ex charitatis lege, vt ipsemet Superiorem adeat, si possit, ad petendam absoluendi facultatem si putet non expedire, aut pœnitentem adduci non posse, vt seipsum sistat.

8 Dico II. Si Prælatus casum reseruatum à seipso ex peccatore cognoscendum esse arbitretur, conuenientissimè aget, si integram pœnitentis Confessionem excipiat. Quòd si ipsi ob alia grauia negotia tempus non suppetat, tunc iubeat sibi peccatum explicari sub sigillo secreti; & postea peccatorem sacramentaliter non absoluat, sed tantùm reseruationem, aut censuram tollat, satisfactionemque iniungat: quo casu peccatum illud, vnà cum alijs mortalibus, inferiori Sacerdoti in proxima Confessione explicandum erit, ad sacramentalem absolutionem accipiendam: quam consuetudinem solam censuram auferendi Pœnitentiariorum Romæ esse, testatur Canus *relect. de pœnitent. par. 6. conclus. 2. fol. 268. & seqq.* & videri potest Durandus *in 4. dist. 17. q. 15.* Adrianus *in 4. vbi de Confess. q. 4. §. sed dubium videtur.*

Cæterùm si pœnitenti graue accidat, peccatum reseruatum extra sacramentum Confessionis Prælato manifestare; ipse verò, ob iustum impedimentum, integram eius Confessionem audire non possit; atque insuper expedire non iudicet alteri causam committere; his omnibus concurrentibus, poterit Prælatus, solis auditis reseruatis sacramentaliter absoluere, vt absolutio directè cadat super audita, indirectè verò super alia, quæ ob moralem impossibilitatem audiri non poterunt. Ita docent Palud. *in 4. dist. cit. q. 5. ar. 1. & 2. in fine.* Syl. *ver. Confessio, 1. q. 19.* Caietan. *eod. ver. conditione decima.* Maior. *in 4. dist. 17. qu. 5.* Medina *C. de Confess. q. 12. in fine.* Nau. *in c. consideret. §. cautus, nu. 18. dist. 5. de pœnit.* Finellius *c. 10.* Suar. *disp. 31. sect. 1.* Coninch. *disp. 7. n. 83.*

Id verò inter Doctores controuersum est, vtrùm postea necesse sit Sacerdoti inferiori iterum confiteri peccata reseruata, vnà cum alijs mortalibus, à quibus directa absolutio accepta non erat. Ita affirmant Caiet. *l. c.* Henriq. *lib. 6. c. 15. nu. 5.* Sà *ver. absolutio. n. 24.* Finellius *cit. c. 10.* Quia vni, eidemque sacerdoti omnia peccata mortalia explicare oportet. Sed contraria sententia placet, quæ est Nauar. *c. 9. n. 7.* Petri Soti *lect. 10. de Confess.* Val. *to. 4. disp. 7. q. 11. p. 1.* Suar. *disp. 31. s. 1. n. 10.* Satis esse explicare reliqua; & non opus repetere peccata, à quibus, tanquam sibi reseruatis, Episcopus hominem absoluit. Nam id vniuersim verum est, vt si ob moralem impossibilitatem, adeòque per accidens, Sacerdoti non omnia, sed aliqua tantùm peccata explicata fuerint, & absolutio legitimè secuta, postea ea solùm peccata explicanda restent, à quibus indirecta absolutio facta est; adeoque remanente onere, vt directè clauibus subijciantur. Ad fundamentum contrariæ sententiæ resp. Omnia peccata vni Sacerdoti explicanda esse ordinariè, & per se; non item in casu extraordinario, & accidentali, sicuti cernere est in eo, qui vnum, aut plura peccata confiteri oblitus est: vel ob periculum reuelationis explicare non potuit.

Verùm extra casum dictæ necessitatis, qui rarissimus esse solet, peccare videtur Prælatus, si auditis tantùm reseruatis, sacramentaliter absoluat: quia agit contra proprietatem Sacramenti Pœnitentiæ, ex Christi institutione, ac præcepto, omnium mortalium peccatorum Confessionem postulantis, quatenus ea moraliter fieri potest. Atque ita docent Adrianus *l. c.* Victoria *nu. 162.* Sylu. *ver. Confessio. 1. q. 19.* Nauar. *c. 26. n. 6.* Canus, & Suarez, *ll. cc.* Llamas *par. 1. meth. c. 7. §. 11.* Rodriq. *to. 1. q. 21. ar. 6.* contra Palud.

Palud. *in 4. dist. 17. q. 5.* S. Anton. *p. 3. tit. 14. c. 19. §. 6.* Caiet. *citat. condit.* 10. Henriq. *lib. 6. c. 15. n. 4.* Sà *cit. n. 24.* qui absolutè aiunt, Prælatum à solis reseruatis absoluere posse, etiam extra necessitatis casum, & hanc esse Ecclesiæ consuetudinem. Sed Adrianus Sylu. Canus, Suar. Llamas & alij negant, apud bonos, & doctos Prælatos talem consuetudinem vigere.

9 Quæstio Quinta. Quid agendum sit Confessario, si pœnitens inter alia confiteatur peccatum reseruatum Superiori? Respondeo, & dico I. Ordinariè non debet illum absoluere, sed ad Superiorem mittere, vel ab eodem facultatem absoluendi petere. Ita Sotus *cit. a. 5.* Adrianus *q. 4. de Confess.* Canus, Finellius, Llamas *ll. cc.* Suarez *disp. 37. sect. 2. n. 3.* Philiarchus *t. 1. p. 2. lib. 2. c. 26.* ConincK. *disp. 8. dub. 13. concl. 3.* Quod & Tridentinum Concilium significat *cit. sess. 14. c. 7. Cum Sacerdotes nihil possint in casibus reseruatis in vanum pœnitentibus persuadere nitantur, vt ad superiores, & legitimos iudices pro beneficio absolutionis accedant.* Ratio est; Quia ad integritatem sacramentalis Confessionis pertinet, vt de omnibus mortalibus peccatis fiat, coram legitimo iudice, qualis ille tantum est, qui potestatem habet de integra causa cognoscendi, vt absolutio ab eo ritè pronūcietur.

10 Dico II. Si aliqua necessitas vrgeat, v. gr. si pœnitens longè distet ab Episcopo; tunc Confessarius absoluere potest pœnitentem, ita vt absolutio directè cadat super non reseruata, tametsi solum venialia sint; indirectè verò super reseruata; imposito onere pœnitenti, præsentandi se Superiori, vt à reseruatis quoque directè absoluatur: nisi malit ipsemet Confessarius à Superiore impetrare absoluendi licentiam, persona non nominata. Quæ est sententia Richar. *in 4. dist. 17. ar. 2. q. 8. ad 2.* Nauar. *in tit. cap. consideret §. cautus. n. 13.* Soti, Philiarchi, Suarez, ConincK, Llamas *locis supra cit.* Rodriq. *cit. q. 21. ar. 5.* Ratio patet ex suprà dictis. Talis autem necessitas est, si Sacerdos sacrificare debeat, vel laicus communicare, & Superiorem distātem, aut valdè occupatum eo tempore adire non possint. Pertinet enim tum ad dignitatem, ac reuerentiam sacræ Eucharistiæ, tū ad suscipientis securitatem, vt si conscius sit peccati mortalis, ab eo prius sacramentalem absolutionem accipiat. Adde, idem in tali casu dicendum esse, tametsi censura excommunicationis, v. g. propter occultam Clerici percussionem, reseruationi annexa sit, sicuti docent Henriq. *nu. 107.* Cum enim excommunicatio iure tantum positiuo Ecclesiastico arceat ab vsu S. Eucharistiæ, ac Pœnitentiæ, cessat eius obligatio in casu magnæ necessitatis: quare si excommunicatus ob vitandam infamiam, S. Eucharistiam suscipere potest, multò magis in tali casu à peccatis absolui, non obstante excommunicatione. Verùm extra necessitatis casum, sacramentalem absolutionem excommunicato dandam non esse, constat ex ijs, quæ dixi *l. 1. tract. 5. p. 2. c. 2. n. 1.* Licèt contrarium sentiat Angelus *ver. confessio. 6. §. 10.* quem refutat Nauar. *c. 9. n. 4. & in cap. fratres, num. 40. d. 5. de pœnit.*

11 Id porrò rectè admonet Suarez *disp. 30. sect. 5. nu. 32. in fine*, eum, qui communicandi necessitate constrictus, Superiorem accedere tunc non potest, vt à peccato ipsi reseruato absoluatur, non esse obligatum, vt inferiori Sacerdoti confiteatur, si scandalum cesset, & communicaturus existimet se contritum esse. Idque confirmari potest ex regula communiter recepta apud Nauar. *in c. placuit. n. 112. d. 6. de pœnit.* Quod nemo, per se loquendo, obligari possit, vt idem peccatum bis confiteatur: Talis autem idem peccatum reseruatum bis confiteri deberet, videlicet non tantum inferiori, sed etiam postea superiori: Ergo talis obligatio imponi non debet. Cur autem dixerim, per se loquendo, ratio est; quia per accidens, si pœnitens alia peccata mortalia non reseruata habeat, vna cum ijs etiam reseruata confiteri debet, vt Confessarius pœnitentis statum rectè cognoscat. Quæ est communis sententia S. Thom. *in 4. d. 17. q. 3. ar. 2. q. 3. ad 4.* Richar. *ead. d. a. 2. q. 8. ad 2.* Maioris *q. 5.* Soti *cit. ar. 5.* Suarez *disp. 31. sect. 2. n. 8.* Henriq. *l. 6. tit. c. 15. n. 5.* contra Halens. *p. 4. q. 77. mem. 5. ar. 2. ad vlt.* vbi ait; Confessionem ob hanc causam diuidi posse; quanquam hoc dictum defendere licet, sicuti intelligit Petr. Sotus *cit. sect. 20.* diuidi posse Confessionem quòad hoc, vt Superiori sola reseruata explicentur, sicuti suprà dictum.

Dico III. Si pœnitens bona fide ad Confessionem venerit, vel quia nesciuit tale peccatum Superiori reseruatum esse; vel tametsi sciuerit, existimauit tamen, legitimè se ab inferiore Sacerdote absolui posse, cum obligatione postea tempore opportuniore se præsentandi Prælato in hoc casu arbitror, plerumque absolutionem dari posse; modò pœnitens præter reseruatum, aliud peccatum absolutioni subijciat. Ratio est, partim quia aliqualis necessitas vrget: si quidem pœnitens ægro animo discedet absque absolutione; cum ex sua parte bene dispositus sit: partim quia graues Doctores, quos supra citaui, absolutè docēt, quòd Sacerdos pœnitentem, qui peccata reseruata habet, absoluere possit, cum onere, vt ea sola Superiori postea confiteatur, & ab ijs directè absoluatur. Excipe, Nisi excommunicatio annexa sit: Nam hæc iure Ecclesiastico prohibet hominem à susceptione tum aliorum sacramentorum, tum etiam pœnitentiæ, qua de re Richard. *in 4. dist. 28. art. 9. qu. 4.* Andr. *in 4. vbi de Confess. q. 4. §. si petas circa dicta.*

12 Nihilominus valida erit absolutio data excommunicato, excommunicationem suam inculpatè ignoranti, vel Sacramentum absolutionis bona fide petenti, sicuti docet Nauarr. *c. sp. 9. n. 4.* Tolet. *l. 3. c. 10.* ConincK. *disp. 8. dub. 13. concl. 4. arg. cap. Apostolicæ, de Clerico excommunic. ministr. licèt contrarium sensesit* Finell. *c. 10. n. 5.*

Ad extremum hoc moneo; Prælatos, præsertim Ordinum regularium, interdum committere Confessarijs potestatem directè absoluendi à peccatis grauioribus, tamen cum onere imponendo pœnitenti, vt postea se sistat Superiori, eique peccata illa sub sigillo Confessionis, vel secreti aperiat; ad saluberiorem animæ eius curationem. De qua re vide, si placet, quæ disputant Suar. *disp. 30. sect. 5.* ConincK. *cit. disp. 8. dub. 15.*

13 Quæstio Sexta. Quis, & qua conditione absoluere possit à reseruatis in mortis periculo? Respondeo, & dico I. In mortis articulo quiuis Sacerdos iurisdictionem habet ad absoluendum directè à peccatis omnibus, etiam quæ Papæ, vel Episcopo alioquin reseruata sunt. Est communis doctrina, quia, vt Trident. Concilium ait. *sess. 14. c. 7. in Ecclesia Dei custoditum semper fuit, vt nulla sit reseruatio in articulo mortis; atque ita, omnes Sacerdotes quoslibet pœnitentes à quibusuis peccatis, & censuris absoluere possunt.* Circa quæ verba notandum est primò, ex Zambran. *c. 4. dub. 4. n. 17.* Suarez *l. 2. moral. c. 13. n. 12.* Quòd Concilium ait, quamuis Sacerdotem à censuris in mortis articulo absoluere posse, intelligendum esse de ijs tantùm censuris, quæ sacramentorum susceptioni, & Ecclesiasticæ sepulturæ obstant: cuiusmodi sunt excommunicatio, & personale interdictum (à quibus moriturus interdum absolui potest, tametsi sacramentalem absolutionem non recipiat, quia v. g. amens est) non item suspensio ab ordine, officio, aut beneficio, multò minus irregularitas.

Notandum Secundò: Cùm Trident. Concilium verbis vniuersalibus vtatur, *Omnes Sacerdotes absoluere posse*, comprehenduntur etiam Sacerdotes non approbati, aut non expositi; item suspensi, quin & excommunicati, ac non tolerati, sicuti docet Gloss. *in cap. non est, ver. Baptismum paruulorum, de sponsalibus.* Palud. *in 4. dist. 17. q. 3. ar. 3. conclus. 7.* Maior *in 4. dist. 9. quæst. 1.* S. Anton. *p. 3. ti. 14. c. 19. condit. 14.* Sylu. *ver. Confessor. 1. q. 20.* Tabiena *ver. absolutio, 1. n. 32.* Armilla *ibid. n. 12.* Henriq. *l. 6. c. 1. n. 18.* Suarez *p. 3. tom. 3. disp. 72. sect. 4. in fine, & t. 4. disp. 26. sess. 4.* Zambran. *c. 4. dub. 4. n. 20.* ConincK. *disp. 14. dub. 16. n. 224.* contra Ioan. Medina in *C. de Confess. q. 28. §. ad alium, quem sequitur* Couar. *c. alma. p. 1. §. 6. conclus. 8. quamuis dubius, sicuti &* Sotus *in 4. d. 18. q. 4. art. 4.* Nau. *c. 26. man. nu. 26.* qui saltem hæreticum denuntiatum omni absoluendi potestate, etiam in extrema mortis necessitate, priuatum esse, arbitratur. Sed non rectè; cum Concil. Tridentin. apertè dicat, in mortis articulo nullam esse peccatorum reseruationem; sed eorum absolutionem omnibus Sacerdotibus perpetua Ecclesiæ consuetudine concedi. Fateor tamen hominem in mortis articulo constitutum, nullius culpæ argui posse, si hæretico sacerdoti, tametsi ab ipso nullum peruersionis periculum timeatur, tamen ob hæresis detestationem sacramentaliter confiteri recuset; modò speret se de peccatis suis contritum esse. Qua de re Palud. *l. c.*

Nota autem hoc loco, quod dicitur de absolutione sacramētali, eam à sacerdote non tolerato, etiam hæretico, suscipi posse, propter necessitatem; idem multò magis sentiendum de susceptione Baptismi. De alijs verò sacramentis alia ratio est; cùm tantæ necessitatis non sint, vti videre licèt apud Azor. *tom. 1. lib. 8. c. 11. qu. 12.* Veruntamen si in mortis articulo Sacramentum Pœnitentiæ suscipi non possit, hoc casu, qui vix vnquam continget, ab hæretico, aut alio excommunicato non tolerato sacrum Viaticum accipere non erit illicitum; si alius nemo adsit, qui administrare possit: quia lex Ecclesiastica in tali necessitate non obligat.

His adde, per mortis articulum, quo omnes Sacerdotes, ex Ecclesiæ concessione, absoluere possunt, non esse duntaxat intelligendum, quasi vltimum vitæ spiritum, sed quoduis etiam probabile mortis periculum, siue ex infirmitate, aut superuentura perpetua, vel diuturna amentia; siue ex Iudicis decreto; imò & ex alijs causis, videlicet imminente belli conflictu, partu periculoso; puta si primus est, vel si mulier antè difficiles partus experta erat, iuxta doctrinam Abb. *c. quod in te de pœnit. remiss. colum. 2.* Item ante nauigationem periculosam, aut valdè lon-

longam, in qua Sacerdotis copia futura non est, sicuti docent Palud. *in 4. d. 20. q. 1. ar. 2. concl. 3.* Nauar. *c. 26. man. n. 31.* Syl. *ver. confessor. 1. q. 6. dict. 7.* Couarr. *c. alma, p. 1. §. 11. n. 8.* Sayr. *l. 2. thesaur. c. 20. n. 8.* Finell. *c. 8. nu. 8.* Henriq. *l. 6. c. 9. & 11.* Rodriquez *t. 1. regul. qq. q. 62. art. 7.* Mol. *tr. 3. de iust. disp. 63. nu. 5.* Auila *de censur. p. 5. disp. 4. sect. 1. dub. 5.* Suarez *disp. 26. sect. 4.* Sanchez *l. 2. moral. c. 13. n. 7. argum. cap. si quis suadente 17. q. 4. & c. eos qui de sent. excom. in 6.* Quamuis contrarium sentiat Sotus *in 4. d. 18. q. 4. ar. 4. §. quæris autem.* Id tamen fateor, cum Couarr. *cit. loco.* Sanchez *n. 3.* Necesse esse, vt periculum mortis, non futura tunc occasione confitendi sacerdoti exposito, propinquum, & non improbabile, sit; quia frequenter hominibus in tali casu accidere solet: cuiusmodi periculum censeri posse in omnibus peste infectis, testatur Chapeauille *c. 1. qu. 1. §. 8.* cùm subitò, & præter opinionem extinguantur. Aliam limitationem ex Corduba affert Sanch. *l. c.* Vt aliquis non propria sponte, sed ex causa vrgẽte, seu morali necessitate coactus, tale periculum adeat. Quod mihi non placet; cùm neque alij meminerint. Nam ratio, cur Ecclesia in mortis periculo omnibus Sacerdotibus absoluendi potestatem tribuat, est; quia peccator in tali casu iure diuino positiuo, tum etiam naturali charitate erga seipsum ad confitẽdum obligatur. Quæ ratio obligationis æquè locum habet, etsi aliquis sine necessitate, ac propria spontè periculum mortis adeat, v. g. in iusto bello, maris nauigatione.

14 Dico II. In articulo, vel periculo mortis Sacerdos simplex, seu nulla iurisdictione præditus, neque licitè, neque validè absoluit, si Confessarius ordinaria, vel delegata iurisdictione præditus, adsit, aut facilè aduocari possit. Ita ex communi Syluest. *ver. Confessor. 1. q. 6. dictio 7.* Nauarr. *cit. nu. 26.* Couarr. *cit. concl. 8.* Zambr. *cit. c. 4. dub. 4.* Gutierez *l. 2. canon. qq. c. 19. nu. 5.* Valentia *t. 4. disp. 9. q. 10. p. 2.* Molina *cit. disp. 63.* Suar. *cit. disp. 26. sect. 4. n. 4.* Sanch. *c. 13. nn. 7.* contra Nauarr. *l. 5. cons. 23. de pœnitent. & remiss. edit. 2.* vbi priorem sententiam retractat. Sà *ver. absolutio. n. 3.* Rodriquez *t. 1. sum. c. 59. concl. 3.* Probatur assertio, tum ex responsione Gregor. XIII. apud Molinam *l. c.* tum ex *ca. Presbyter. 26. q. 6.* sumpto ex Cõcil. Carthag. *3. can. 32. Presbyter inconsulto Episcopo non reconciliet pœnitentem, nisi absente Episcopo vltima necessitas cogat.* Vnde etiam ratio sumitur: Nam Sacerdoti simplici potestas absoluendi à quibuscunque peccatis in mortis articulo conceditur iure extraordinario, ob rationem necessitatis; *ne hac concessione* (si absolutio denegetur) *aliquis pereat*, inquit Trident. *sess. 14. ca. 7.* Ergo cessante necessitate, cessat hæc extraordinaria potestas, per regulam, quam tradit Abb. *in c. cùm venerabilis de consuetud. in fi. Cùm aliquid conceditur propter necessitatem, durat concessio quatenus vrget necessitas.* Et cur, obsecro, Ecclesia permittat, vt morituris, qui maximè spirituali instructione, & auxilio indigent, non proprij Pastores, aut ab his commissionem habentes, sed quicunque, etiam imperiti, & nõ approbati Sacerdotes Sacramentum Pœnitentiæ ministrent: Confirmatur? Nam Tridentinum Concilium *cit. c. 7.* eodem modo loquitur de absolutione *à quibuscunque peccatis, & à censuris.* Atqui certum est *cap. eos, qui de sentent. excommun. in 6. & extrauag. 1. §. decernimus de excommunicat.* à censura excommunicationis reseruatæ neminem in mortis articulo absolui posse, si facilis sit recursus ad Superiorem, ad quem absolutio de iure spectat. Ergo similiter à peccatis nullus Sacerdos iure extraordinario in mortis articulo absoluere potest, nisi ob defectum ordinarij; aut legitimi Sacerdotis.

Porrò quod in hac assert. dictum est de simplici Sacerdote, multò magis dicendum de excommunicato, & suspenso post denuntiationem; quia hi omni omnino iurisdictione in Pœnitentiæ etiam foro priuati sunt, excepto casu extremæ necessitatis. Quamobrem rectè notarunt Suar. & Sanchez *cit. locis*, non toleratum Sacerdotem inualidè absoluere, si adsit Sacerdos toleratus, etiam simplex, & non expositus.

Deinde, quod dixi de simplici Sacerdote, illi præferendum Sacerdotem expositum, seu iurisdictione præditum, id similiter dicendum de Sacerdote exposito inferiore, v. gr. Parocho, illi etiam in mortis articulo præferendum esse Sacerdotem Superiorem, siue prælatum, quod attinet ad peccata eidem reseruata; ita vt eo præsente, vel si facilè aduocari, aut licentia ab ipso peti possit, inferior absoluere nequeat, sicuti docet Zambran. *l. c.* Henriquez *l. 6. c. 11. n. 4.* Sanchez *cit. n. 7.* Suarez *disp. 30. sect. 3. n. 1. Quamuis enim Trident. Concilium dixerit*, inquit idem Suarez, *in articulo mortis nullam esse reseruationem; id tamen intelligendum est in absentia reseruantis: quia alias nulla est vera necessitas, ob quam alij Sacerdotes censeantur iurisdictionẽ consequi, quæ illis, per se loquendo, ablata fuerat.* Excipi tamen debet, nisi alia sit consuetudo diœcesis; vt videlicet omnes expositi Sacerdotes ab omnibus casibus reseruatis in mortis articulo absoluant, sine recursu ad Episcopum, cuiusmodi consuetudo facilè introduci potest in diœcesibus amplis, in quibus plerumque Episcopus multum distat. Enim verò, tametsi hæc fuerit ratio introducendæ consuetudinis: postea tamen, sciente, & non contradicente Episcopo, extendi ea potuit, vt, etiamsi Episcopus in ciuitate sit, non requiratur eius licentia ad absoluendos morituros à casibus ipsi reseruatis.

15 Dico III. Si Sacerdos quicunque ob necessitatem in mortis articulo à peccatis Superioris reseruatis absoluit, cessante tali periculo, opus non est, vt absolutus coram Superiore illo compareat, cui iure ordinario absolutio à talibus peccatis reseruata est. Ita ex communi docet Palud. *in 4. d. 20. q. 1. ar. 2. conclu. 3.* Syl. *ver. Confessor. 1. q. 20.* Nau. *c. 26. n. 25.* Ratio est: Quia in mortis articulo omnes Sacerdotes non indirectè, & per concomitãtiam; sed per se, ac directè ab omnibus omnino peccatis absoluendi potestatem habent. Excipitur tamen: Nisi peccato annexa sit censura excommunicationis Superiori reseruata: tunc enim absolutus, cessante mortis periculo, sistere se debet Superiori, ad quem de iure ordinario absolutio pertinet: non vt iterum absoluatur, sed vt mandatum eius accipiat, iuxta *c. eos qui de sent. excomm. in 6. & extrauag. inter cunctas § incendiarios de priuil.* Quare, vt id obiter moneam, consultius est, in mortis articulo confiteri priuilegiato, qui potestatem habeat à censuris reseruatis absoluendi, tanquam delegatus Papæ, sine onere postea comparendi.

Ad extremum moneo: Etiam extra periculum mortis, si moralis impossibilitas sit adeundi Sedem Apostolicã pro absolutione à peccato reseruato Summo Pontifici; sed neque Episcopus, aut Vicarius eius, ad quem in tali casu per accidẽs absolutionis facultas deuoluitur, adiri, neque priuilegiatus aliquis haberi possit, tunc probabile valdè est, quod tradit Felician. *de censuris t. col. 129. & 39.* Sotus *in 4. d. 22. q. 2. n. 3. concl. 5.* Syl. *ver. absolutio. 4. n. 5.* Suar. *tom. 4. disp. 39. sect. 3. nn. 8. & seqq.* Filliuc. *to. 1. l. 7. c. 10. q. 2. n. 274. arg. c. nuper de sent. excommun.* quòd etiã Parochus, aliusvè inferior legitimus confessarius absoluere possit, v. g. Monialem in clausura; Imposita tamen obligatione, seu potius monito pœnitente de obligatione, si impedimentum adeundi Papam amoueri contingat, quòd se sistere eidem debeat; non vt iterum absoluatur, cum verè, & directè absolutus fuerit, sed vt mandatum satisfaciendi, &c. accipiat.

CAP. XIII.

DE OFFICIO, ET OBLIGATIONE Confessarij.

SVMMARIVM.

1 *Scientia opus est Confessario, vt rectè suo munere fungi possit: Curatis confessarijs, siue animarum Pastoribus magna obligatio incumbit, vt scientia, & bonæ vitæ exemplo commissam sibi plebem spiritualiter pascant, & perire non sinant.*

2 *Sacerdos curatus debet subditorum Confessiones excipere quotiescunque ij iustam confitendi causam habent, & opportuno tempore, ac loco petunt.*

3 *Si Sacerdos curatus præsumere possit, subditum iustam causam habere confitendi alieno Sacerdoti, debet illi petenti licentiam dare; Sin autem Curatus licentiam, quamuis malè, neget, non videtur valida Confessio alteri facta.*

4 *Tempore pestis grassantis Confessarius cautionem aliquam adhibere debet, vt ipse non inficiatur, & occumbat; sed pluribus prodesse possit.*

Tempore pestis grassantis, item ante conflictum cum hoste satis est interdum vnum, vel alterum peccatum singulorum pœnitentium, etiam coram alijs explicatum, intellexisse, vt absolutio conferri possit: interdum verò necesse est plures simul absoluere, quod etiam tempore naufragij accidere potest.

5 *Confessarius pœnitentem ignorantia crassa, & mortaliter culpabili laborantem monere debet: secus si inuincibili, aut saltem mortaliter non culpabili ignorantia laboret, & ex admonitione fructus non speretur.*

6 *Impedimentum occultum dirimens, plerumque significandum est sponso in Confessione, si nuptiæ nondum celebratæ sint; modò fructus aliquis secuturus sit.*

Quotiescunque pœnitens dubitans de matrimonij valore, iure exigendi debiti, &c. ex Confessario quærit; necesse est veritatem palam edicere.

7 *Si Confessarius, consideratis circumstantijs, arbitretur, pœnitentem integrè confiteri, non debet eum interrogationibus fatigare. Sin verò putet eum non integrè confiteri, aut de eo dubitet, prudenter, & tamè interrogationes formare oportet.*

8 *In interrogationibus formandis consultum est, generaliora*

præmit-

præmittere: præsertim circa vitia carnis cautè interrogandi sunt pœnitentes.

9 *Confessarius pœnitentem, dum peccata sua recenset, facilè interpellare non debet.*

10 *Confessarius nunquam absoluere potest eum, quem putat dispositum non esse: aut non integrè quatenus ei possibile, confessum esse. sed interdum dimittere debet, vt melius se præparet: plerumque autem expedit in ipsa Confessione interrogationibus, & admonitionibus hominem iuuare ac dispositum reddere.*

1 QVæstio Prima. Quæ scientia ad Confessarij munus requisita sit? Respondeo, & dico: Grauiter peccat Sacerdos, qui requisita scientia non instructus, munus Confessarij suscipit, vel exercet. Est communis doctrina. Quare Innoc. III. dixit in *cap. omnis vtriusque, de pœnitent. & remiss. Sacerdos sit discretus, & cautus; vt more periti medici, superfundat vinum, & oleum vulneribus sauciati, &c.* Etenim, si Medicus imperitus peccat committens se corporum curationi, & iudex imperitus decisioni causarum; quantò magis spiritualis iudex, ac medicus animarum? Igitur discernere posse debet Confessarius inter peccatum, & non peccatum; inter mortale, ac veniale, saltem in genere: nam in particulari exercitatissimus quisque interdum hæsitabit. Item cognoscere debet, quæ spectant ad Sacramenti Pœnitentiæ essentiam, Confessionis integritatem; sigillum, &c. Quibus criminibus annexa sit excommunicatio vsu recepta: quæ peccata superioribus Prælatis reseruata, quæ restitutionem exigentia: Si Clericorum confessiones audiendæ sint, quibus casibus incurratur suspensio, vel irregularitas. Lege Nau. *c. 4. man. & c. 1. §. caueat. distin. 6. de pœnit.* Barthol. Med. *l. 1. instruct. Confess. c. 5. & seqq.* Llamas *p. 1. methodi, ca. 2. §. 1.* Lopez *p. 1. instru. c. 27. ver. porro quia.*

Circa hanc assertionem tria aduertenda sunt: I. Ea quæ enumeraui, eorumque similia necesse non est Confessarium sigillatim, & exactè cognoscere: sed satis est in difficilioribus dubitare posse, sibi non nimis fidere, & doctores consulere, sicuti notauit Sylu. *ver. Confessor, 3. §. 2.* Nau. *cit. §. caueat. n. 30.* Habenda etiam est ratio loci, vbi confessiones audiendæ sunt: minorē scientiā enim requirit, qui in pago cōfessiones audit, quàm qui in vrbe, v. g. maritima, in qua varij contractus, & negotiationes sunt, vti notauit idem Nau. *cit. c. 4. n. 10. & cit. §. caueat, n. 17.* López. *l. c.* Ioan. Maior. *in 4. dist. 24. q. 6. §. dubitatur*: & qui Sacerdotum Confessiones audiunt, plura, quàm alij scire debent, quæ spectant ad suspensiones, ac irregularitates.

II. Qui de sufficientia sua dubitat, is acquiescere potest arbitrio viri docti, ac prudentis; imò subditus, iudicio Prælati sui stare debet, de quo S. Th. 2. 2. *q. 104. art. 5.* Sylu. §. 3. Nau. *cit. c. 4. n. 14. argument. c. quid culpatur. 23. q. 1.*

III. Sacerdoti curato, ratione plebis sibi ad pascendum commissæ, maior, seu arctior obligatio incumbit: qui proinde operam dare debet, inprimis, vt scientiam sibi comparet, quæ suo muneri ritè obeundo necessaria est, lectione Sacræ Scripturæ, & Doctorum, ex quibus promptuarium sibi colligat, ad prædicationes, & infirmorum, aliorumque oppressorum consolationes. Secundò, Vitam suam ita instituat, orationis frequentia, cibi ac potus temperantia, corporis castitate, locutionis modestia, in pauperes misericordia, erga omnes humanitate, & charitate, vt quod verbis in Ecclesia populum edocet, ipse opere confirmet, ac veluti in imagine ostendat.

Tertiò, per vicos, & oppida non discurrat, sed domi suæ se contineat, vt statim vbi necesse fuerit, ad visitandos infirmos accedere, eosque opportunis remedijs iuuare possit: ad quam rem in promptu semper habere debet argumenta ad animum consolandum, & erga res diuinas, ac æternas excitandum opportuna; conquisitis psalmorum versiculis, & alijs Scripturæ locis, Sanctorum exemplis; atque hortetur infirmum, vt peccatorum suorum dolore concepto, spem in diuina misericordia concipiat, atque infirmitatis suæ molestias, ipsamque mortem Deo in satisfactionem pro peccatis suis offerat: commonefaciat, quandoque ægritudines prouenire Deo ita disponente, vt homo ad cor redeat, vitamque suam emendet, cuius proinde firmum propositum concipere debeat, si corporis sanitatem recepturus sit.

Magna profectò pastoribus animarum obligatio incumbit, quorum imperitia, aut negligentia, si oues à Christo commissæ perierint, ipsi rationem reddituri, pœnamque luituri sunt. Quare scientia in primis instructi esse debent, vt errantes ad viam veritatis reducere, dubitantibus consilium dare, aduersarijs Fidei contradicere possint. Verùm doctrina sua, quamuis sana, parum effecturi sunt, nisi etiam vitæ exemplo præeāt, & quod alijs, tanquam ad salutem necessarium, aut vtile suadēt, idem consilium sibi dent, & exequantur. Alioquin enim apparet subditis, Pastorem non ex animo hortari ad Charitatē Dei, & proximi, continentiam, & temperantiam, vitiorumque omnium fugam, si videant, ipsummet talia facere, quæ in alijs damnat. Nam qui sibi malus est quomodo alijs bonus esse possit? cū proximus quisque sibi sit; & Ecclesiast. *c. 30.* dicat: *Miserere animæ tuæ placens Deo.* Si, inquam, Pastor propriam animam, sibi coniunctissimam non curat, quomodo curam aliarum gereret ex animo? aut quomodo cum fructu alios excitabit ad charitatē Dei, rerum cœlestium desiderium, si ipsemet eo igne cœlesti priuatus sit? quomodo alios exhortabitur ad temperantiæ, castitatis virtutem, si ipsemet vino deditus, & impurus existat: Quomodo commendare poterit mutuam charitatem, pacem, & mansuetudinis Christianæ decorem, si ipsemet lites alat, impatientia, & iracundia æstuet?

Bene inter alias hanc Confessarij obligationem considerauit B. Petrus Damiani *serm. 2. de* S. Andrea Apostolo: *Oportet eum esse non minus literatum quam religiosum; vt zelum Dei habeat, & secundum scientiam, cum indiscreta religio magis obesse soleat, quàm prodesse. Litteratum autem ideò, vt sciat, quod iniungat, cui parcat, cui parcere debeat, quam consolationem proferat de Scripturis. Religiosum verò idcircò, vt puras manus leuet ad Deum, & pro peccatoribus fiducialiter intercedat. Videat autem, ne vnquam de his, quæ sub signaculo Confessionis accepit, aliquam faciat mentionem, vel alicui loquenti consentiat.*

2 Quæstio II. Quanta sit obligatio Sacerdotis curati in Confessionibus subditorum audiendis? Resp. Cōfessarium curatum obligatum esse ad Confessiones suorum excipiendas, quoties cumque ij iustam confitendi causam habēt, & opportuno tempore, ac loco petunt. Hæc est sententia Gabr. *in 4. distinct. 13. q. 1. ar. 3. dub. 5.* Soti *d. 18. q. 4. ar. 2.* Nauarr. *c. 25. man. nu. 131. & in cap. placuit. n. 152. d. 6. de pœnitent.* Adriani *de Confess. q. 5. dub. 8.* Henriquez *l. 6. c. 17. n. 3.* Suarez *disp. 32. sect. 1. n. 4.* contra Richar. *cit. distinct. 18. ar. 2. q. 3.* Syluest. *ver. Confess. 1. q. 37.* Cod. *de Confess.* existimantes, Parochum duntaxat obligari ad audiendos subditos, quando illi ex præcepto confiteri tenentur. Sed probatur assertio: Quia Parochus, ratione Pastoralis officij, debet subditis suis prouidere, & nequaquam subtrahere ea, quæ ad spirituale ipsorum commodum, & profectum spectant, sed ex frequente confessione, ac Communione magnum spirituale commodum, salutisque remedium subditi cōsequuntur: quamobrem pauci reperiuntur, qui semel tantùm in anno hæc sacramenta suscipientes, à mortalibus peccatis se contineant; teste Suar. *disp. 32. sect. 1.* Igitur tenetur Parochus ministrare; vel, si ipsi non libeat, aut ob aliquam causam, v. g. censuram, non liceat, alterum Confessarium eligendi licentiam dare.

Quod verò ad alios non curatos Confessarios attinet, tametsi ipsis liberum sit quos volunt ad confessionem admittere, admissis tamen, & confessis absolutionis beneficium tribuere tenentur; nisi intelligant, aut meritò conijciant, eos rectè dispositos non esse. Qua de re Sotus *distinct. 18. q. 2. ar. 5. in fine.*

3 Dico III. Si Curatus præsumere possit, subditum habere iustam causam confitendi Sacerdoti alieno, debet ipsi petenti licentiam dare. Est communis doctrina: Sed dubitant Doctores: Si Parochus subdito iustè postulanti licentiam iniustè neget; subditus autem sine periculo salutis, famæ &c. proprio Parocho confiteri non possit, v. g. concubina ipsius; vtrùm in hoc casu ipso iure facultatem consequatur confitēdi Sacerdoti alieno; posito, quòd neque ab Episcopo licentiam petere, vel impetrare possit. Ita affirmant Henricus Gandau. *quodlib. 9. q. 24.* Richard. *in 4. dist. 17. ar. 3. qu. 7.* Palud. *ead. dist. qu. 3. art. 4. casu 1.* Adrian. *4. de Confess. qu. 5. dub. 3.* Maior. *in 4. dist. 17. qu. 2. colum. 6.* Syluest. *ver. Confessor. 1. q. 6.* Tolet. *l. 3. c. 13.* Nauarr. *cap. placuit. n. 144. dist. 6. de pœnit.* Henriq. *l. 6. c. 13. n. 4.* Negant verò Alensis *p. 4. q. 78. mem. 1. ar. 2.* Sotus *distinct. 18. q. 4. art. 2.* Medin. *qu. 30.* Llamas *p. 1. c. 6. §. 1.* Philiarch. *l. 1. p. 2. l. 3. c. 24.* Suar. *disp. 27. sect. 4. concl. 2.* Petr. Nauarr. *l. 2. de restit. c. 4. nu. 269.* Supplem. S. Tho. *q. 8. a. 4. ad 5.* vbi dicitur: si quis ob periculum proprio Sacerdoti confiteri non possit, neque licentiam impetrare confitendi alieno: talem proinde se habere, ac si Confessarij copia destitutus sit.

Prior sententia probabilis est, ob DD. auctoritatem; sed posteriorem iudico probabiliorem, & veram; eamque confirmo primò, ex *cit. c. omnis vtriusque: Si quis autem alieno Sacerdoti voluerit, iusta de causa, sua confiteri peccata, licentiam prius postulet, & obtineat, cum alter ipse illum nō possit absoluere.*

Secundò: Quia in Ecclesia receptum est vnicum esse casum periculi mortis, in quo alteri Sacerdoti confiteri liceat, si proprius non adsit, vel eius copia haberi non possit.

Tertiò: Cùm idipsum, vt fideles omnes proprio Sacerdoti confiteantur, ob commune Ecclesiæ commodum, ac conuenien-

nientem gubernationem, institutum sit, non debet ob priuatum commodum, priuata DD. interpretatione, limitari, aut restringi; præsertim, quòd multi hac ratione confitendi impedimentum falsò prætendentes, Pastoris sui iurisdictioni se subtrahere possent.

Quartò: Tametsi Parochus mortuus, vel peregrè profectus sit, non ideò permissum est subditis ad alienum Confessarium accedere, sed expectare debent, donec redeat, vel Episcopus alium substituat, sicuti Palud. annotauit *in 4. d. 17. q. 3. a. 3. concl. 1.*

Quintò: Simili ratione, licèt Episcopus pœnitentem à peccatis reseruatis absoluere nolit, neque alteri absoluendi licentiam dare, non ideò tamen iurisdictio, extra mortis periculum, ad Sacerdotem inferiorem deuoluitur. De quo vide Rodriq. *t. 1. reg qq. q. 20. a. 30.*

Sextò: Quia contrariæ sententiæ Auctores potissimum nituntur *ca. placuit d. 6. de pœnit.* quasi ibi permissum sit, propter ignorantiam Sacerdotis proprij, alterius iudicio, & absolutioni se submittere: Ergo multò magis id licebit ob pastoris improbitatem, & propriæ animæ, vel famæ periculum. Verùm rectè docuit Suarez *t. 4. disp. 17. sect. 2.* in fine, ibi sermonem esse de pœnitentia publica, quæ secundùm arbitrium Sacerdotis, ob scandalosa peccata imponi olim solebat: talem etiam pœnitentiam ab vno Sacerdote decretam ab altero mutari, nisi manifestum errorem contineret, fas non erat.

3 Quæstio Tertia. Quanta sit obligatio Confessarii, præsertim curati, in audiendis Confessionibus eorum, qui peste infecti, sunt? Præter ea, quæ de hac re dixi *l. 2. tract. 3. cap. 3. n. 3.* respondeo, & dico I. Sacerdos auditurus Confessiones eorum, qui peste, vel simili morbo contagioso infecti sunt, ante omnia curare debet, vt, si fieri possit in loco ipse libero, seu aere non infecto, constitutus sit. Quamobrem etiam ipsi infirmi obligati sunt, vt è cubiculo, aut domo ad confitendum egrediantur, vel ad fenestram, Parocho foris stante, portentur; si id sine graui eorum incommodo fieri possit. Ita docent Io. Maior. *in 4. dist. 23. q. 1.* Ioan. Chapeauille *tr. de modo ministrandæ Sacramenta tempore pestis, c. 1. q. 9. & c. 3. qu. 29.* Proderit etiam, si pestis tempore fideles pro concione admoneantur, vt, qui sani sunt, ad Sacram Confessionem maturè veniant, in Ecclesia audiendi.

Dico II. Si infirmus egredi, vel loco suo moueri non possit; neque etiam tam alta voce cōfiteri, vt è loco distāte audiri queat, seu propter suam infirmitatem, seu propter simul decumbentes: in tali casu Confessarius, communiter loquendo, accedere debet, & pœnitentes in secreto audire: si tamen timeat periculum contagionis, vt non audeat cum pœnitentibus diu morari, potest eos rogare, vt statim dicant quædam grauiora, aliis omissis; quæ propter moralem impossibilitatem audiri nequeant, sicuti ex quorundam recentiorum non improbabili sententia, docent Zambran. *c. 4. dub. 6. n. 12.* Chapeauille *cit. c. 9. q. 26. in fine.* Quia sicuti pœnitens secundùm omnes Doctores excusatur, quominus integram peccatorum Confessionem facere teneatur, si ex ea mortis periculum ipsi immineat; ita etiam excusari videtur Confessarius, quominus integram Confessionem audire teneatur, ex qua sibi mortem probabiliter timet. Porrò talis modus, vt vno tantùm, vel altero peccato audito, statim absolutio conferatur, necessariò vsurpari debet, si sit periculum probabile in mora; ne dum in vnius Confessione audienda Confessarius occupatur, alij sine absolutione decedant. Quamobrem etiam in bello ante conflictum, atque etiam post, cum multi saucij in periculo mortis constituti afferuntur, sæpè cogitur Confessarius talem modum vsurpare, vt audito vno, vel altero peccato singulorum, eos sigillatim absoluat, sicuti docet Henriq. *l. 9. c. 30. nu. 3.* Zambranus *c. 4. dub. 9. n. 11.* Chapeauille *c. 3. q. 26.*

Dico III. Certum est, quòd peste infectus, & cum alijs in Xenodochio v. g. lecto affixus, possit sua peccata (quæ scandalosa, & ad peccandum allicientia non sunt) alijs audientibus confiteri, ne Sacerdoti periculum contagionis afferatur, si propinquius accedere debeat. Sed dubium est, vtrum Confessarius hominem hortari possit, vt clara voce dicat, saltem ea peccata, quæ sine graui sua infamia, aliouè detrimento potest; Ad quod probabiliter respondetur affirmatiuè; si circumstantiæ talem confitendi modum postulare videantur, puta periculum contagionis, propter aerem in loco concluso infectum, valdè probabile sit: ideòque Sacerdos, qui fortasse vnicus, & pluribus alijs necessarius est, valdè abhorreat ab ingressu. Probatur ex eo, quia constitutus in mortis articulo, si aliter non possit, ex lege charitatis erga seipsum obligatur, secundùm probabilem Doctorum sententiam, ad confitendum coram alijs, saltem ea peccata, quæ neque cum scandalo, neque cum graui sua infamia, vel simili detrimento iuncta sunt, sicuti docet Suarez *3 p. t. 4. disp. 36. sect. 6.* Zambran. *cit. dub. 6. n. 15. & seqq.* Chapeauille *c. 3. q. 28.* & dixi suprà *cap. 6.* *n. 5.* Atqui in hoc casu pœnitens, moraliter rem æstimando, aliter confiteri non potest, quando, aliter, videlicet in secreto cōfiteatur, mortem allaturus sit Confessario audienti. Confirmatur: Quia ordo charitatis exigit, vt pœnitens minus detrimentum famæ suæ posthabeat maiori detrimento, seu iacturæ vitæ, quam Confessarius passurus est; præsertim si, vt dixi, alij post mortem Confessarij, spirituali Pastore destituentur. Communiter tamen Sacerdos, tum fiducia in Deum, tum præseruātibus pharmacis munitus, accedat ad singulos, vt eorum Confessiones, saltem recensitis aliquibus peccatis, vt suprà dictum, excipiat. Ita docet Zambran. *l. c.* Chapeauille *c. 1. q. 9.*

Dico IV. In casu necessitatis, si plures in communi naufragio, peste, vel ex conflictu allati, mox animam exhalaturi existimentur, potest, imò etiam debet omnes simul absoluere, formula plurali: *Ego vos absoluo à peccatis vestris*, dummodo, qui ita absoluuntur confessionem præmiserint peccatorum, saltem generalem, si in tali casu speciatim peccata explicare non possit. Idque ex communi doctrina.

5 Quæstio Quarta. Quid agere oporteat Confessarium, si animaduertat, pœnitentem laborare ei ignorantia alicuius rei scitu necessariæ? Respondeo, & dico I. Si pœnitens laboret ignorantia vincibili, & moraliter culpabili, tenetur illum monere. Ita ex communi docet Sot. *d. 18. c. 2. a. 4. ad 2.* Med. *qu. 19. C. de Confess. §. similiter dubitari,* Sanchez *l. 2. de matrimon. disp. 38. nu. 2.* Ratio est: Quia pœnitens à Confessario monitus, vel retractabit suum peccatum, vt absolutionem mereatur; vel, etsi non retractet, causam tamen intelliget, cur Confessarius absolutionem neget, eoque malo perculsus, & conscientiæ stimulis actus, postea fortasse se corriget.

Dico II. Si confessarius intelligat, pœnitentem laborare ignorantia inuincibili, vel saltem moraliter non culpabili; arbitretur verò ex admonitione nō secuturum esse fructum, sed potius animi inquietudinem, rixas, vel scandala, dissimulare debet, iuxta illud S. August. *ho. 41. inter. 50. Si scirem non tibi prodesse, non te admonerem, non te terrerem.* Atque ita docent Adrianus *de Confess. q. 5. dub. 7. ver. de secundo,* Nauarr. *cap. si quis autem. nu. 72. dist. 7. de pœnit. & in man. c. 22. n. 83.* Barthol. Medina *lib. 2. instruct. c. 1. argument. c. quia circa. de consang. & affinitat.* Nam ratio mediorum à fine desumitur: finis autem correptionis, eius præsertim, quam Confessarius adhibet, est bonum correpti: Ergo, eo cessante omitti debet. *Nam frustra niti, & nil aliud quàm laborando odium quærere, extremæ dementiæ est*, inquit ille. Exempla habes: Si matrimonium, ob latens impedimentum, inualidum sit: Si maritus ob castitatis votum, ante nuptias editum vel ob incestum post nuptias cum coniugis consanguinea commissum, facultate petendi debiti priuatus sit: Si pœnitens per ignorantiam aliena bona possideat.

Dico III. Si Confessarius intelligat pœnitentem in eiusmodi casibus, laborare quidem ignorantia inuincibili sed detecta veritate, maius commodum, quàm incommodum, prouenturum esse; debet errantem instruere, præcipiente charitatis lege; vel etiam iustitiæ, si ex pastorali obligatione Confessiones excipiat. Cùm enim eiusmodi error per se malum quoddam sit, & plerumque alia incommoda secum trahat, ideò eo liberari pœnitens debet, si facilè possit.

Quamobrem prudentem Confessarium multa considerare oportet; hinc quidem qualis, & quantus error sit, in quo pœnitens versatur, facti, an iuris naturalis, diuini, an humani? vtrùm coniunctus cum irreuerentia sacramenti, saltem materiali; veluti si matrimonium inualidè contrahendum sit. An cum periculo proprij damni: si v. g. defectus matrimonij, vel obligatio debiti coniugalis non petendi postea cognoscatur; vel ignorantia nunc quidem inculpata, postea culpabilis fiat, cùm remediū, seu consilium non ita præstò futurum est. An denique de detrimento tertiæ personæ agatur: vt si res aliena restituenda sit. Illinc verò considerare debet, quantum, & quàm diuturnum incommodum ex monitione timeatur: fieri enim quandoque solet, vt pœnitens initio conturbatus animo, salutarem admonitionem respuat: postea verò mente sedata, eandem cum fructu recipiat, ac pareat. Contrà verò accidit interdum, vt licet pœnitens consilio, vel præcepto Confessarij pariturus sit, v. g. dispensationem super matrimonio inualidè contracto petiturus tamen alia grauia incommoda timeātur: qualia sunt pœnitentis vel putatitij coniugis incōtinentia, parentum, vel liberorum infamia, familiæ querimonia, ac lites: tali casu Confessarius interdum dissimulare debet.

6 Speciatim verò hic notandum occurrit: Si de matrimonio non contracto, sed contrahendo agatur, plerumque eius occultum Impedimentum dirimens significandum esse, si aliqualis spes sit, persuaderi posse pœnitenti, vt ab eo absistat, vel dispensationem impetret: idque partim ob reuerentiam sacramenti, ne inua-

inualidè susceptum partim ob alia multa incommoda, quæ ex inualido coniugio consequi solent, sicuti docent Sylu. *ver. Confessio. 3. q. 12* & significant Sanchez *cit. disp. 38. n. 6.* Finellius *casu refert n. 10. nu. 12.* Deinde licet agatur de contracti matrimonij impedimento, vel obligatione debiti non petendi, si tamen Confessarius ipsemet dispensare, atque ita facilè remedium adhibere possit; plerumque dissimulare non debet; quia etsi nunc inuincibilis ignorantia adsit, ea tamen successu temporis remoueri potest. Atque ipse etiam error, sicuti suprà argumentatus sum, quamuis inculpatus sit, tamen malum, & imperfectio quædam est, qua si aliquis facilè liberari possit, cur non id fieri debeat?

Dico IV. Quotiescumque pœnitens dubitans de matrimonij valore, iure debiti petendi, obligatione restituendi, & c. ea Confessario quærit, necesse est veritatem palàm edicere. Ita ex communi DD. suprà citati. Cùm enim pœnitens, orto eiusmodi dubio, teneatur veritatem inquirere, & peritos, præsertim animæ suæ Pastores, ac Medicos, consulere: his autem consultis, si veritatem deprehendere nequeat, dubium practicè deponere, & bona fide progredi possit: consequens est, quòd Confessarius consultus, & veritatem dissimulans, pœnitentem in errore confirmet, quod nefas.

Caterum cauere Confessarius debet, si fructum secuturum non speret, ne plus respondeat quàm à pœnitente interrogatur. Exempli causa; Vtrum matrimonium contractum ab eo, qui ante nuptias simplici castitatis voto obstrictus erat, validum existat: & an vxori debitum reddere teneatur? affirmet vtrumque Confessarius, interim tacens de obligatione non petendi debitum. Imò rectè docet Sanch. *cit. disp. 38. nu. 8.* Henriq. *l. c. nu. 5.* contra Sotum *dist. 18. qu. 2. a. 4. ad 2.* Tametsi matrimonium, ob latens impedimentum irritum sit, Confessarium suadere, & præcipere posse pœnitenti inuincibili ignorantia laboranti, vt coniugi petenti debitum reddat: quandoquidem stante vtriusque probabili ignorantia, ad hoc obligatus est. Denique vt intelligat Confessarius, vtrùm pœnitens inculpata ignorantia laboret, necne, caueat eum sollicitare interrogationibus specialibus, v. g. existimet ne matrimonium validum esse; nam mox ipsi suspicionem commouebit; sed solùm generatim interrogare conuenit, nihilne sit, quod animum eius grauet, conscientiam dubiam scrupulosam reddat?

7 Quæstio Sexta. An, & de quibus Confessarius pœnitentem interrogare debeat? Respondeo, & dico I. Si Confessarius, considerata qualitate pœnitentis sui, probabiliter credat, eum integrè confessum, ac ritè dispositum esse, nihil interrogare debet. Ita ex communi Nauar. *in cap. fratres. n. 8. c. 5. de pœnit. & in c. 1. §. diligens. n. 7. dist. 6. de pœnit.* Iacob Grafiis *l. 1. decis. c. 3. 5. n. 3.* Petr. Sotus *lect. 10. de confess.* Suarez *disp. 31. sect. 3. n. 3. Quia in huiusmodi casu*, inquit, *quælibet interrogatio iudicari potest otiosa, curiosa, & onerosa pœnitenti, quæ omnia vitanda sunt.* Et rectè Domin. Sotus dixit *in 4. d. 18. q. 2. ar. 4. column. 14. Officium per se Confessarij non est interrogare, sed audire pœnitentem. In foro namque criminali, quod procedit ad punitionem, debet Iudex Reum interrogationibus examinare; sed in foro pœnitentiario, quod non procedit per vim coactiuam, sed per spontaneam voluntatem pœnitentis, quantum est per se, satis est simplicem Confessionem audire, & secundum illam iudicare.* Quid autem per accidens, videlicet ob defectum confitentis, Confessario agendum sit, deinceps dicam.

Dico II. Si Confessarius existimet, pœnitentem non integrè sua peccata confiteri, aut si de hoc dubitet, antè omnia diligenter quærere, & considerare debet pœnitentis statum, officium, negotia, tempus ex quo confessus non fuerat; item ea peccata, quæ pœnitens ipse explicauit; vt ex his omnibus prudenter cõijcere possit, an, & de quibus eum vlterius examinare debeat. Idque maximè ad vitandam offensionem, & ne Sacramentum Confessionis hominibus nimis difficilis fiat, si indiscretis interrogationibus fatigentur de ijs peccatis, quæ eos commisisse nulla probabilis suspicio adest, præsertim verò pœnitentes honesti, bene instituti, aut docti non facilè examinari debent, nisi de ijs peccatis, aut circumstantijs peccatorum, de quibus ipsis mentionem fecerunt, & non satis explicuisse videntur. Cautissimum verò Confessarium esse oportet in formandis interrogationibus circa peccata carnis, vt ad particulares modos, seu circumstantias non descendat; ne vel multa interrogando doceat pœnitentem peccata, quæ antè ignorabat; aut eidem, vel sibi ipsi causa existat turpis tentationis, vel saltem scandali occasionem pœnitenti præbeat, vt suspicetur, Confessarium harum rerum curiosa inuestigatione oblectari. Hæc annotata reperies apud Ioan. Maior. *in 4. d. 17. qu. 2. col. 7.* Ioan. Gerson. *par. 2. operis, in regulis moralib.* Barth. Med. *lib. 12. instruct. c. 3.* Sot. & Graff. *l. c.* Nau. *c. 5. man. num. 3. & 4.* Tolet. *lib. 3. cap. 19.* Henriquez *lib. 6. cap. 27. nu. 1.* Fornarium *tract. 2. cap. 19.* Suarez *cit. disp. 32. sect. 3.*

8 Dico III. Si, consideratis circumstantijs pœnitens examinandus videatur circa peccata, quorum ipse nullam mentionem fecit, consultum est plerumque, vt prius remotiores, ac generaliores interrogationes fiant, sicuti notauit Io. Gerson. *l. c.* Exempli causa, Vtrum inimicitiam pœnitens gerat, vel gesserit? Vtrùm nihil possideat, quod ad alterum pertinere existimet? Vtrùm nihil superstitiosum vnquam adhibuerit. Quomodo cum coniuge sua in coniugij federe conueniat? quia sæpe mulieres præsertim, viris petentibus debitum negant; idque nisi examinatæ non facilè confitentur. Vel si persona soluta est, vtrùm cogitationes turpes patiatur, & qua ratione eis resistat? Nam si nunquam habuit consensum turpem, multò magis creditur abstinuisse à turpi opere. Quamquam hæc regula non semper vera est: quia rudiores aliqui, tametsi negent peccata solius cordis, quia ea non satis cognoscunt; tamen interrogari fatentur peccata operis, vti Henriq. notauit *cit. l. 6. c. 28. n. 7.* Multi etiam interrogati de peccato operis carnalis, non arbitrantur eo comprehendi pollutionem sui voluntariam, ac procuratam: quare & aliquas personas, quæ suspectæ sunt, interdum specificè interrogare expedit; quia pudet eas confiteri, sed examinatæ edicere audent: quamuis in hac re, vt suprà dictum, magna prudentia, & cautione opus est.

9 Dico IV. Cauere debet Confessarius, ne confitentem peccata sua molestè, & importunè interpellet, ac conturbet. Interdum tamen breuem aliquam interrogationem interponere licebit, puta de numero, quoties id fecerit, vel saltem quãto tempore tali peccato assuetus sit, & quoties in die, hebdomadæ circiter commiserit: item circumstantiam aliquam necessariam, interdum breuiter exquirere, v. g. vtrùm soluta, an coniugata fuerit, quam concupiuit. Et hæc ideo, ait Henriq. *cit. c. 28. n. 4.* ne peccata, quæ vix præ verecundia pœnitens semel expressit, debeat postea repetere, de numero, aut circumstãtia, denuo interrogatus. Alioquin verò, atque ordinariè, vt dixi, relinquatur Confessioni suus cursus, & interrogationes, quæ necessariæ esse videntur, postea formentur. Quod si confessarius timeat, ne interim obliuiscatur, potest memoriam suam iuuare eo modo, quem aliquibus vsitatum scio; vt peccatis ijs mortalibus, quæ communiter in Confessionem venire solent, certos manuum digitos assignet, &, si inter peccatorum enarrationem aliquod occurrat, de quo postea interrogatio instituenda sit, digitum illum, qui pro tali peccato destinatus fuit, aperiat, vel claudat, vel aliter notet; ita tamen, vt nemo quidquam aduertat.

In confirmationem huius doctrinæ adijciam *can. 32.* Conc. Gabilonensis 2. tempore Caroli magni editum de exacta peccatorum omnium Confessione: *Emendatione egere perspeximus, quod quidam, dum confitentur peccata sua Sacerdotibus, non plenè id faciunt. Quia ergo constat, hominem ex duabus esse substantijs, anima videlicet & corpore, & interdum animi motu, interdum carnis fragilitate peccatur, solerti indagatione debent inquiri peccata, vt ex vtrisque plena fit Confessio, scilicet, vt, & ea confiteamur, quæ per corpus gesta sunt; & ea quibus in sola cogitatione delinquitur.*

10 Quæstio Sexta. Quibus casibus Confessarius confitentem sine absolutione dimittere possit, aut debeat? Respondeo & dico I. Si Confessarius certò, vel probabiliter sibi persuadeat, pœnitentem contritum, vel saltem attritum non esse, aut non integrè, quatenus ipsi possibile est, confessum esse, peccat mortaliter, si eum absoluat. Ita ex communi Maior. *in 4. d. 17. q. 2.* Petr. Sotus *lect. 10. de Confess. ver. secundum.* Suarez *disp. 32. sect. 2.* Cum enim, & dolor de peccatis ex motiuo supernaturali conceptus, & integra Confessio peccatorum mortalium, secundùm speciẽ, ac numerum, quatenus moraliter fieri potest, pertineant ad substantiam Sacramenti Pœnitentiæ, teste Trid. *sess. 14. c. 4. & 5.* sequitur, nisi pœnitens hæc duo habeat, absolutionis capacem non esse, ideoque, sacrilegij crimen Confessarium committere, si eum indispositum absoluere præsumat.

Corollarium. Si pœnitens peccata sua narrare videatur sine requisito dolore, & proposito emendationis, Confessarius tenetur eum ante absolutionem de hac ipsa re examinare, &, si defectum reperiat; pœnitentem salubri exhortatione disponere, sicuti præter alios docet Nauar. *in cit. c. fratres, n. 48. d. 5. de pœnitent.* Ægid. ConincK. *de sacrament. pœnitent. t. 2. disp. 8. dub. 17. conclus. 3.* Tum quia, vniuersim loquendo, Iudex ea officio suo supplere debet, ne iudicium reddatur nullum, *cap. causam q. 1. de iudic.* tum quia speciatim in hoc animæ iudicio cauere oportet, ne margaritæ proijciantur ante porcos, id est, sacramentalis absolutio indignis conferatur.

Dico II. Si pœnitens à confessario absolutionem petat, nullo secundùm speciem, aut numerum explicato peccato; interdum potest illum dimittere, admonitum, vt prius conscientiam examinet,

miner, & paratus, ac dispositus postea reuertatur. Interdum verò non debet dimittere, sed interrogationibus iuuare, & dispositum reddere. Ita docet Suarez cit. *sect.* 4. Hieronym. Llamas *p.* 2. *methodi, cap.* 1. *§.* 2. vbi ait, *in montanis Hispaniæ, Cantabriæ, &c. multos esse* (quales, & nos in Germania inter rusticanos experimur,) *quasi sibi relinquantur, vt conscientiam discutiant, & peccata sua ipsimet narrent, sine interrogatione, nunquam audiet ab eis vel vnum veniale sed solum, Pater malè feci*, quapropter tales ex lege charitatis interrogationibus disponendi erunt, quatenus tamen tempus permittit, nisi Confessarium aliorum confitentium multitudo vrgeat, & homo rudis de pluribus fortè annis examinandus esset: in quo casu interdum dimitti debet, alio tempore rediturus; si autem redire non potest, quia est peregrinus, aut mox communicaturus, interdum intellectis aliquibus eius peccatis, absoluendus erit; cum onere ipsi imposito, vt cum primum poterit, ad sacram Confessionem redeat, plenius examinandus. Loquor de eo, qui bona fide agit: Sin verò aliquis per malitiam, aut negligentiam crassam accedat omnino imparatus, talis dimitti debet; modò spes sit postea magis dispositum rediturum esse, sunt enim multi, qui vix semel in anno adduci possunt ad Confessiones, vt, etsi reditum promittant, tamen parituri non videantur. Hos præstabit, adhibita monitione, & formalis interrogationibus statim disponere: modò Confessario vacet, & confitentium multitudine non obruatur: alioquin homo adeò indispositus dimitti debet, vti rectè docet Barthol. Medina *l.* 2. *instructionum c.* 6.

Dico III. Si pœnitens peccata sua ipsemet cōfiteatur, sed nō integrè; quia vel numerū mortaliū nō exprimit, vel vnā, aut plures mortaliū species omittere videtur; plerūque non est dimittēdus, vt cōscientiā magis discutiat: sed Confessarius sub mortali peccato obligatus est eum examinare, & ad absolutionem dispositū reddere. Ita ea communi Sotus *cit. dist.* 18. *q.* 2. *a.* 4. *prope finem*. Nauarr. *c.* 5. *man. n.* 2. *& cit. §. diligent n.* 7. *d.* 6. *de pænit.* Syluest. *ver. confessor.* 3. *n* 14. Angelus *ver. interrogationes, §.* 3. Suarez, & Grassis *ll. cc.* Et sumitur *ex c.* 1. *de pænit. distin.* 6. *ver. oportet enim* Concil. Vuormatiensi *cap.* 7. Lateran. *in cap. omnis vtriusque de pænit. & remiss. Sit Sacerdos discretus, & cautus, more periti medici, diligēter inquirens peccatorum circūstantias*. Ratio est: Quia pœnitens omnia peccata mortalia secundùm speciem, & numerum, quatenus id fieri potest, explicare tenetur, consequenter Confessarius illum absoluere non debet, si id non præstitit. Sed neque eum non absolutum sine graui causa dimittere potest: quia causa sacramentalis iudicij cœpta est, quare, & ipsi pœnitenti onerosum, & sacramento indecens est, si non perficiatur; cum commodè perfici possit.

Neque refert, tametsi Confessarius intelligat, pœnitentem, propter inuincibilem ruditatem, vel obliuionem, peccata sua nō integrè explicare, nihilominus enim interrogationibus eum adiuuare tenetur, sicuti Syluest. Nauar. Suar. *ll. cc.* docent. Quia ad rationem iudicij spectat, per se loquendo; vt causa integra cognoscatur, antequam iudex sententiam ferat: sacramentum autem Pœnitentiæ habet se per modum iudicij, sicuti docet Trid. *cit. c.* 5. Ergo, si pœnitens, propter imperitiam, &c. non integrè causam proponat, ad Officium Confessarij, tanquam iudicis per se, & ordinariè pertinet, defectum eius supplere, vt sacramentum ritè, ac debito modo perficiatur.

Id verò intelligi debet, per se, & ordinariè. Interim nullus Theologorum negat, quin per accidens aliter contingere possit, vt Confessarius debeat absoluere pœnitentem, etiam non secundùm omnes species, aut numeros explicantem peccata: Videlicet, si pœnitens capax non esse videatur instructionis a Confessario faciendæ; tum is maiorem examinationem instituere non debet, quàm fructuosam fore existimat; & nihilominus absoluere pœnitentem, si is aliquod peccatum in specie confessus fuit; quippe cùm rectè dispositus sit, ex hypothesi, quod ignorantia inuincibili laborat.

Alia causa impotentiæ esse potest ex parte Confessarij, si propter multitudinem confitentium, aut aliam similem causam, non possit diu morari in examinando pœnitente, tunc citiùs se expedire poterit: modò confitens bene dispositus sit ad absolutionem accipiendam, quia suum officium in examinanda conscientia, & dicendis speciebus peccatorum, quæ ipsi occurrunt, præstitisse videtur. Nam, vt sæpius dictum fuit integritas formalis, ac perfecta peccatorum enarrandorum non est de essentia sacramenti; sed est tantum præcepti positiui, quod cum magna difficultate non obligat.

C A P. XIV.

DE SIGILLO CONFESSIONIS

S V M M A R I V M.

1 *Sigillum Confessionis est obligatio strictissima in omni casu obligans ad secreta retinenda ea, quæ dicta sunt in ordine ad sacramentalem absolutionem.*
2 *Sigillum sacramentale prouenit ex Christi institutione quam per traditionem accepimus.*
3 *Confessarius non obstante Confessione, potest ea notitia vti, quam aliunde accepit.*
4 *Sub sigillum Confessionis cadunt non tantum peccata confitentis, sed etiam complicis, item peccatorum circumstantiæ, quas taceri pœnitentis interest.*
5 *Sub sigillum Confessionis cadunt peccata omnia non tantum præterita, sed etiam propositum non abstinendum futurum.*
6 *Sigillum Confessionis violat Confessarius, si generatim dicat, Titium confessum esse peccatum mortale, casum reseruatum, aut si peccatum veniale in specie reuelet.*
7 *Confessio non tantum expressè, sed etiam tacitè reuelari potest.*
8 *Confitentibus tametsi ob indispositionem absoluti non sunt, Cōfessarius testimonium dare debet factæ Confessionis.*
9 *Confessarius de peccatis ex sacramentali Confessione acceptis, neque cum iis loqui potest, qui ea antè cognita habent.*
10 *Expedit, vt Confessarius nunquam etiam generatim, ac nulla nominata persona, loquatur de peccatis cognitis in Confessione: nisi necessitas postulet.*
11 *Confessarius interdum generatim monere potest, vt caueatur, vigiletur; sed maxima adhibita ratione, vt possibile non sit, confitentem in suspicionem venire.*
12 *Confessarius interrogatus iurare etiam potest, se nihil scire de peccato: intellige, vt priuatum hominem, eui dicere liceat.*
13 *Si Confessarius proprium peccatum confiteri non possit, nisi violando sigillum Confessionis, debet illud reticere.*
14 *Vnicus casus est quo obligatio sigilli sacramentalis cessat, si pœnitens licentiam dedit loquendi de peccato suo.*
15 *Si error in foro Pœnitentiæ commissus fuerit, qui postea corrigendus sit, debet pœnitens postea licentiam dare de peccato loquendi, sin dare nolit, nihilominus Confessarius errorem corrigere poterit.*
16 *Si pœnitens licentiam loquendi de peccatis suis intra confessionem dederit, reuocare potest.*
17 *Præter Confessarium, ad quem sigillum confessionis principaliter spectat, etiam aliæ personæ obligantur ad tacendum, ad quas sacramentalis confessio immediatè, vel mediatè peruenit, v. g. astantes, interpres, ij, quibus confessarius peccatum manifestauit, &c.*
18 *Si confessarius cum licentia pœnitentis peccatum alteri manifestauit, non videtur iste obligatus sacramentali sigillo, nisi talis manifestatio facta sit ex causa pertinente ad sacramentalem confessionem, vel absolutionem.*
19 *Qui scriptam confessionem reperit, non videtur sacramenti sigillo astrictus, quominus in casu grauissimæ necessitatis reuelare possit.*
20 *Pœnitens non obligatur sacro sigillo confessionis, sed interdum lege naturali secreti.*
21 *Etsi nunquam liceat alteri significare peccatum ex sola confessione cognitum; accidere tamen potest, vt liceat facto aliquo significare iis, qui peccatum antè cognitum habent, eius confessionem factam fuisse.*
22 *Confessarius notitia, quam ex sola Confessione hausit, vti non potest in externa gubernatione, sacramentorum ministratione, &c.*
23 *Forum sacramentale Pœnitentiæ omnino segregatum est à foro iurisdictionis, & gubernationis externæ.*
24 *Si complex peccati Confessario licentiam dedit, tunc potest alterum complicem specialem examinare.*
25 *Confessarius credere debet pœnitenti, si neget se crimen aliquod commisisse, nisi euidenter sciat eum mentiri.*

1 Sigillum Confessionis est obligatio, ea secreta, & tacita seruandi, quæ accepta sunt ex Confessione, tendente ad sacramentum Pœnitentiæ, saltem secundum propositum confitentis, quæ vltima verba ideò addo, quia si aliquis ad confessionem veniat, sperans se sacramentalem à peccatis absolutionem accepturum, cum tamen non accipiat, quia Confessarius minus dispositum aduertit; nihilominus eius confessio sub obligationem sigilli cadit: secus, si quispiam animo simulato accedat,

dat, & confiteatur, non vt sacramentum Pœnitentiæ recipiat, sed solum vt sacramento, vel confessario illudat, vel aliquid ab ipso fateatur. Vide Suar. *disp.* 33. *sect.* 2. Henriqu. *lib.* 6. *c.* 19. & 21. ConincK. *disp.* 9. *dub.* 1. Medin. *l.* 2. *instruct. c.* 4.

2 Obligatio huius sigilli strictissima est, vt nullo vnquam casu, vllius boni consequẽdi, aut mali euitandi causa, quoduis, vel minimum peccatum, aut si quid aliud sub sigillum confessionis cadit, directè, vel indirectè, ante, vel post mortem confitentis, sine mortali sacrilegio reuelari possit. Ita Alensis *p.* 4. *quæst.* 88. *mem.* 2. *a.* 1. S. Th. *in* 4. *d.* 21. *q.* 3. *a.* 1. *q.* 1. Bonau. *ead. d. p.* 2. *ar.* 2. *q.* 1. Sotus *q.* 2. Rich. 4. *q.* 1. & 2. Palud. *q.* 3. *a.* 3. Durand. *qu.* 4. Sotus *d.* 18. *q.* 4. *a.* 5. Nauarr. *c.* 8. *n.* 2. *man.* & *in c. Sacerdos n.* 117. *dub.* 6. *de Pœnit.* Henriqu. *cit. ca.* 19. ConincK. *dub.* 1. *concl.* 4. & patet *ex cit. c. Sacerdos.* & *c. omnis vtriusq; de pœnit.* & *remiss.* vbi depositionis pœna, & detrusionis in arctum monasterium decernitur, imo verò *interdum eiusmodi reuelatorem degradatum legimus; & seculari potestati traditum*, ait Henriq. *n.* 9. Ratio verò sigilli, ita vniuersim, atque in omni casu obligantis, non videtur sufficienter sumi ex solo naturali iure, siue consideremus iustitiæ obligationem, ob tacitum pactum: quod inter confitentem, & confessarium intercedit, siue consideremus obligationem virtutis Religionis, supposito sacramento Pœnitentiæ, quippe quòd fidelibus alioquin exosum fieret. Nam neutra harum rationum obstare videtur, quominus in raro casu, v.g. grauissimæ proditionis Reipubl. inferendæ, si confitens abstinere nollet, prodi posset, siue vlla iniuria tam ipsi, quam sacramento inferenda, propterea, quod in tali casu dignus illo non sit, cui secretum seruetur, sicuti notauit Maior. *in* 4. *dist.* 21. *qu.* 2. & *q.* 3. *arg.* 4. *in fine.* Vasquez *q.* 93. *a.* 4. *dub.* 1. Quare dicendum videtur, ea perpetua traditione, & praxi Ecclesię colligi, quod diuinum a Christo præceptum traditum sit, vt in nullo vnquam casu sacramentalem confessionem reuelare liceat, valde quidem conuenienter naturæ, & institutioni huius sacramenti, ne, quod in salutem fidelium institutum est, eisdem noxium, atque exosum fiat, cum, si ob grauiorem causam, confitentem prodere concessum esset, facile talis licentia ad alios casu inneunecessos extenderetur, non sine graui sacramenti irreuerentia, & humanæ salutis iactura. Vide Scotum *cit. dist.* 21. *qu.* 2. *ar.* 2. Suarez *disp.* 33. *sect.* 2. Henriq. *l.* 6. *c.* 19. *n.* 3. ConincK. *disp.* 9. *dub.* 2.

Ex his facile est intelligere, ad quæ, seu quousque sigilli obligatio se extendat. Primò, si quis Confessario extra Sacramentalem Confessionem dicat: *Hoc tibi secretum committo, tanquam sub Confessionis sigillo*, & Confessarius ita acceptet, orietur hinc obligatio naturalis tantum secreti, non item sigilli sacramentalis; quare ob grauius malum Reip. vel proximi innocentis auertendum, quandoque denuntiari poterit. *Ita ex communi* Palud. *in* 4. *d.* 21. *qu.* 3. *a.* 2. S. Ant. *p.* 3. *tit.* 17. *c.* 22. §. 2. Adrian. *in* 4. *de Conf. vbi de sigillo.* §. *tertia pars.* Caiet. 2. 2. *q.* 70. *a.* 1. *circa solutionem.* 2. Nau. *in man. c.* 18. *n.* 55. Sanch. *l.* 3. *de matr. disp.* 13. *n.* 6. Rodriq. *t.* 2. *sum. c.* 53. *n.* 4.

3 Secundò: Tametsi Confessarius peccatum aliquod in Confessione audiuit, non prohibetur tamen ea sola cognitione vti, quam ante Confessionem de eodem peccato habuerat, vel postea aliunde acquisiuit. Hanc enim generalem regulam tradunt DD. Supplem. S. Thom. *q.* 11. *ar.* 5. Sotus *d.* 18. *qu.* 4. *ar.* 6. *concl.* 2. Valentia *tom.* 4. *disp.* 7. *qu.* 13. *par.* 4. *Quod notitia Confessionis non impedit confessarium, quominus vti possit notitia aliunde hausta, dummodo illa hanc non adiuuet, & scandalum cesset.* Exempli causa, Si Sacerdos ob indicia constituerat Caium de furto accusare, & postea Caius furtum ipsi confiteatur, accusationem Confessarius nihilominus prosequi potest sine violatione sigilli, modò non vtatur cognitione Confessionis, sed tantum indicijs ante, vel post Confessionem acceptis, quamuis propter scandalum vitandum præstat talem à se abligare; vt alteri Sacerdoti confiteatur. Item Parochus publicum, v.g. vsurarium, concubinarium, quàm à confessione dimisit non absolutum, postea etiam à sacra Communione publicè repellere potest, addita monitione, vt prius peccati statum deserat, & scandalum publicum tollat, quam ad sacram epulam accedat, si quidem, tametsi eum à peccatis absoluisset, scandalum verò nondum sublatum esset, eundem tamen repellere posset. Vide de hac re Alensem *in* 4. *p. qu.* 78. *art. vlt.* Adrianum *in* 4. *de confessione, vbi de sigillo in fine.* Maiorem *in* 4. *d.* 17. *q.* 3. *argum.* 5. & 6.

4 Tertiò. Sub sigillum Confessionis cadunt non tantum peccata confitentis, sed etiam complicis, vt ea sine confitentis licentia, nullo vnquam casu reuelare liceat. Item circumstantiæ peccatorum, quæ ad eorum Confessionem aliquo modo pertinent, & ex quarum reuelatione, infamia, aliud vè incommodum confitenti euenire potest: putà si quis confessus sit, illegitimè natum sacros ordines accepisse, se infamibus parentibus ortum, nobilitatem generis iactasse; non poterit natalium defectus, aut generis obscuritas à Confessario manifestari, sine sigilli violatione, cum alioquin non minus exosa redderetur sacramentalis Confessio, quàm si peccata ipsa manifestare licitum esset. Porrò, quæ ad Confessionem peccatorum nullo modo spectantia, per accidens interposita fuerunt, v.g. propositum Religionis ingrediendæ, aut matrimonij contrahendi, ea sub sigillum Confessionis non cadunt, sed sæpè sub obligationem naturalis secreti. Vide Rich. *in* 4. *d.* 21. *a. art.* 4. *q.* 4. Nau. *c. Sacerdos d.* 6. *de pœnit. n.* 51. Sotum *d.* 18. *q.* 4. *a.* 5. *concl.* 3. Valentiam *to.* 4. *disp.* 7. *q.* 13. *p.* 3. Suarez *disp.* 33. *sect.* 3.

5 Quartò: Sub sigillum cadunt peccata omnia, quæ coram Sacerdote, tanquam Dei ministro, recensentur, quamuis sine proposito abstinendi, imò cum proposito committendi, vt si quis se accuset, quod animus ipsi sit furtum, aut homicidium committere. Quamuis contrarium docuerit Alens. *p.* 4. *qu.* 78. *mem.* 2. *ar.* 1. Innoc. & Abb. *c. omnis vtriusque. de pœnitent.* & *remiss. in fine*, & alij apud S. Bonau. *in* 4. *d.* 21. *par.* 2. *ar.* 2. *q.* 1. quos bene refutant Maior *in* 4. *d.* 21. *q.* 5. *arg.* 4. Adrianus *in* 4. *de Confess. vbi de sigillo* §. *His præmissis. verb. Respondeo ad primum.* Nam sicuti peccatum præteritum, quod aliquis confitetur absque proposito abstinendi, sub sigillum cadit, quamuis stante tali proposito non sit capax solutionis: ita simili ratione, si quis confiteatur præsens propositum futuro tempore peccandi, a quo tamen abstinere non vult.

6 Quintò: Sigillum Confessionis violatur, si Confessarius quamuis generatim, & indefinitè, dicat, Titium sibi confessum esse peccatum mortale, casum reseruatum, censuram excommunicationis. Vel si dicat, se illum non absoluisse, quia non rectè dispositus erat, qua de re videri potest. Palud. *in* 4. *dub.* 21. *q.* 3. *a.* 2. Sotus *cit. dist.* 28. *q.* 4. *art.* 5. *concl.* 3. Nau. *c.* 8. *man. n.* 9. & 14. & *cit. c. Sacerdos n.* 63. *d.* 6. Beia *p.* 3. *casu* 14. ConincK *cit. dub.* 1. *n.* 14. Quare sigillum violauit Parochus ille indoctus, qui audita secreta Confessione subditi sui, literas ei dedit deferendas ad Vicarium Episcopi, vel Priuilegiatum, in quibus narrauit, se latorem harum à peccato reseruato absoluere non potuisse, cum tamen consensum Pœnitentis ad talia scribenda non habuerit.

Simile est si Confessarius de pœnitente narret, eum in confessione omisisse peccatum, quod eum fecisse, constat, aut constare poterit. Item si peccatum aliquod veniale in speciale reueIet, ver. gr. Titium confessum sibi esse mendacium iocosum. Non tamen violat sigillum, si generatim, ac indefinitè dicat confessum sibi esse venialia tantum, vel bene confessum absoluisse, modò non ita loquatur, vt conijci possit, esse magnũ peccatorẽ, qua de re Caiet. *ver. Cõfessori necessaria condit.* 5. Sotus *cit. concl.* 3. *ver.* & *ideo vis.* Nau. *c. c. Sacerdos n.* 68. & *in man. cit. c.* 8. *nu.* 12. Medina *C de Confess. q.* 47. *post princ.* Valencia *cit. q.* 13. *p.* 3. ConincK. *cit. dub.* 1. *nu.* 11. Vbi monet, cauendum esse Confessario, ne aliquo loquendi modo sinistram de confitente opinionem apud alios generet, v.g. si dicat: *Titius minutissimis suis peccatis sæpe mihi molestus est*; significare enim videtur, illum scrupulosum esse, & sic indirectè sigillum Confessionis violat.

7 Deinde, si Confessarius duorum fratrum, v. gr. Confessiones excipere solitus vnum eorum commendet, quod ex gua, seu vix vlla peccata ad Confessionem afferat, periculum quandoque incurrit violandi sigilli ob tacitam, seu indirectam reprehensionem alterius, sicuti notauit etiam Palud. *d.* 21. *qu.* 3. *ar.* 3. *concl.* 3. S. Anton. *p.* 3. *tit.* 11. *c.* 22. §. 3. Nau. *c.* 8. *n.* 9. Medina *cit. qu.* 47. Valentia *cit. p.* 3. Llamas *p.* 2. Meth. *ca.* 4. §. 4. Adrian. *in* 4. *de Confess. vbi de sigillo.* §. *Tertia pars, argument. c. nonne, de præsumpt.*

8 Porrò ex dictis colligitur cum Medina *l.* 2. *instruct. c.* 4. *casu* 5. Henriquez *l.* 7. *c.* 22. *n.* 3. ConincK. *cit. dub.* 1. *n.* 34. Si Studiosi, Officiales Principis, vel subditi Magnatũ, teneantur ferro testimonium tactę Cõfessionis, quod Confessarius dare debeat, tamet si ob indispositionem, vel similem causam eos non absoluerit. Nã Confessarius grauiter peccat, & Confessionis sigillum violat, si directè, vel indirectè significet, se pœnitentem suum ob indispositionem non absoluisse. Hoc ipsum verò indirectè Confessarius significat, quando alijs omnibus confitentibus schedulam testimonij dat, & huic soli negat. Confirmatur ea eo: Quod tali homini publicè petenti S. Eucharistiam, perinde, ac alijs danda est, ad vitandam infamiam eius. Ergo ob eandem causam perinde ac alijs schedula testimonij dari debet. Neque verò Confessarius in tali casu mendacium committit, quia non testari debet, se hominem absoluisse, sed Confessum sibi fuisse, quod pono verum esse. Neque cooperatur hominis peccato, tametsi is tali testimonio munitus ad S. Eucharistiam accedat, quia seriò illum monere Confessarius debet, ne ita indispositus, & à peccatis non absolutus accedere præsumat ad sui damnationem. Sin autem ille admonitioni non pareat, culpa ipsius tantum est: Confessarius autem suo officio functus fuit.

Moneo

Moneo tamen primò. Si res moram patiatur; quia non statim testimonium accipere, aut exhibere necesse est, tunc illi, cui absolutio negatur, etiam testimonium negandum fore, addita exhortatione, vt se rectè disponat, ac postea redeat, testimonium vnà cum absolutione recepturus. Secundò: Si aliqui simulato animo ad confessionem accedant; quia, v.g. hæresim, qua adhuc infecti sunt, abiurare nolunt, solumque pœnæ, aut infamiæ cuiusdam vitandæ causa, ad sacram Synaxim accedere cupiunt, talibus Confessarius negare debet schedam testimonii, ne eorum perniciosæ simulationi cooperetur. Quamobrem monui etiam *lib.2.tract.1.c.13.nu.4.* vt in locis eiusmodi, vbi hæretici ad Fidem Catholicam conuertendi sunt, ante Paschale tempus catechismi in domibus, vel Ecclesiis instituantur, iisque, qui Fidem Catholicam amplecti volunt, eius professio, atque hæresis abiuratio prius imponatur, quam ad sacramentum Confessionis, & Synaxis admittantur.

9 Sextò: Concessum non est confessario peccata publica, quatenus ex confessione accepta sunt, edicere, v.g. *Homo iste publicè condemnatus, confessus mihi est sua furta, rapinas* sicuti ex communi docet Caiet. *ver. confessori necessaria, condit.* 3. Nauar. *cit. c. Sacerdos n.62. & 66.* Sotus *in cit. q.4. a.5. concl.* 3. Philiar. *l.1. p.2. l.2. c.30.* Suarez *ci. disp. 33. f.2.* Henriq. *lib.6. c.20.* contra Medinā *ci. q.47. post princ.* Si enim talis facultas cōfessario concessa esset, sæpè ea abuteretur, seu minus publica euulgando, seu minus certa confirmando, quod confessionem exosam redderet. Eademque ratione non est concessum confessario de peccatis sui confitentis loqui cum iis personis, quas certò nouit ea cognita habere. Siquidem, & hoc ingratum esse potest confitentibus, eosque à confessione absterrere. Denique ne cum ipso quidem pœnitente, sine eius licentia, licitum est extra confessionem loqui de peccatis ex sola eius confessione intellectis; cum ea res pudorem inijcere, & exprobrationem continere soleat, quamquam si pœnitens prior loqui incipiat, tunc eo ipso licentiam manifestò tribuit. Vide Suar. *disp. 33. f.5.*

10 Septimò: Periculum est, ne interdum sigillum violetur, vel saltem violari videatur, si confessarius etiam generatim dicat: In hac ciuitate, collegio, Religiosorum conuentu committuntur grauia crimina, adulteria, veneficia. Ità S. Anton. *cit. c.22. §.3.* Nau. *cit. c. Sacerdos, n.53. & in man. cap.8. n.16.* Henriq. *li.6. c.21. n.9.* Nam eiusmodi reuelatione homines simplices offenduntur, putantes sigillum violari: imò re vera interdum violatur; tum quia communitas infamatur, quæ infamia etiam in pœnitentes, tanquam membra communitatis redundat: tum quia audientes, si de aliquo in particulari sinistram opinionem habuerunt, magis in ea confirmabuntur, cuius rei tanto maius periculum est, quo minus ampla, & alioquin boni nominis communitas est, sicut Ægid. Coninch. notauit *cit. n.16.*

Octauò: Tametsi sigillum non violatur, si Confessarius, nulla nominata persona, generatim dicat, se audiuisse peccatum sodomiæ, stupri, &c. vti bene docet Nau. *cit. cap. Sacerdot, n.57. & in man. cit. c.8. n.12.* Syl. *ver. Confessor. 3. q.5.* consultissimum tamen est, omninò tacere, & de peccatis in confessione auditis mentionem nunquam facere; nisi ob causam magnæ vtilitatis, vel consilii capiendi à viro docto: & tunc eum tali cautione, vt in personæ notitiam nullo modo deueniri possit, sicuti docent Nau. *cit. cap. Sacerdos, nu.81.* Henriq. *cap.21. nu.6.* Beia *par.3. casu 15.* Ægid. Coninch. *cit. n.16.* Nam alioquin rudes scandalum accipiunt, existimantes sigillum violari, & interdum homines sagaces ex varijs circumstantijs simul iunctis in suspicionem, vel cognitionem Rei perueniunt: præsertim si confessarius specialia designet, v.g. *Primus confitens, quæ audiui, fuit adulter.* Quid enim, si alio tempore prioris sui dicti oblitus dicat, Titiū ante alios omnes sibi confessum esse? Vide Medin. *in instruct. confessar. l.2. c.4. §.1.* Simile est, si confessarius inquiat: *Hodie mihi Sacerdos graue peccatum confessus est:* Quid enim? si hoc audiens probè norit, tātum tres Sacerdotes ipsi confessos fuisse, duos vero innocentissimæ vitæ: nonne violentam de tertio suspicionem concepturus est? Qua de re vide Llamas *cit. c.4. § 4.*

11 Nono: Si crimen in confessione auditum vertat in graue damnum Reipubl. vel personæ priuatæ, puta si aliqui conspirarunt ad ciuitatis proditionem, hominis occisionem, &c. licebit interdum generatim monere, vt vigiletur, si omne periculum absit prodendi pœnitentiam. Sed maxima hic cautione, & circumspectione opus est: sunt enim aliqui admodum sagaces, vt ex tali monitione, orta ipsis suspicione post longam indagationem, tandem reum, qui sacramentaliter confessus fuerat, deprehendere possint. Qua de re Medin. *cit. q.47. corol.1.* Sotus *cit. a.5. ver. ex quo fit.* Henriq. *c.23. n.1. & 3.* Llamas *c.4. §.5.* Coninch. *dub.1. nu.17. & 18.*

12. Decimò. Si confessarius à Iudice, v.g. examinetur de crimine in Confessione audito, negare potest, &, si opus sit etiam iurare, se nihil scire, intelligendo, tanquam personam priuatam ad reuelandum: quamuis interim sciat, tanquam Christi Minister, & Dei vicarius ad reticendum, sicuti docent Gabr. in 4. *dist.21. quæst. vn. art.3. ad 3.* Adrianus *q.5. de sacramento Confess.* vbi agit de sigillo. Sotus *cit. ar.5. ver. Duo sunt extremi.* Medin. *q.45.* Nau. *c.8. n.19.* Valent. *cit. q.13. p.4.* Henriq. *l.6. c.29. num.7.* Rectè tamen monet Sotus, & dixi *lib. præced. tr.13. c.13. num.7. ver. Interim.* Interrogationem erga Confessarium determinari posse, verùm quocunque modo crimen huius hominis cognorit, tunc verò ambiguitati locus non erit, sed mendacium esset, negare se nosse: quare tali casu dicendum; Nefas esse, ad sacrilegam interrogationem quicquam respondere: Idemque agendum est Confessario, si de notorio crimine confitentis sui rogetur, vt obiurget interrogantem, quod talia petere audeat, quorum notitiam si ex Confessione haberet Sacerdos, potius mori deberet, quàm edicere.

13 Vndecimò. Si Confessarius officio suo malè functus fuit, v.g. indispositum absoluendo, restitutionem non præcipiendo, non potest hanc suam negligentiam confiteri, si periculū sit prodendi, vel in suspicionem vocandi confitentē. Ita docet Scotus in 4. *dist.21. q.2. ad arg.4.* Palud. *ibid. q.3. ar.2. concl.2.* Adrianus *in 4. Confess.* vbi de sigillo, circa tertium *princip. ver. ad quartum.* Henriq. *l.6. c.19. n.5. & c.20 n.5.* alijque communiter: contra Sotum *cit. ar.5. ver. occurrit.* Ratio est. Quia præceptum sigilli seruandi strictiùs, & omni casu obligat: non item præceptum affirmatiuum confitendi omnia peccata mortalia.

14 Verùm vnicus casus est, quo ratio, & obligatio sacramentalis sigilli penitus cessat, si pœnitens Confessario licentiam det loquendi de peccatis suis, siue coram seipso, siue coram alijs. Ita docet Supplem. S. Tho. *q.10 a.4* & ipsemet S. Th. *in 4. d.21. q.3. a.2.* Bonau. *ead. dist. p.2. a.2. q.2.* Palud. *ibid. q.3. art.3. concl.2.* Adrian. *in 4. de Confess.* vbi de sigillo, §. *sed probabilior.* Scotus *cit. q.4. ar.6.* Med. *q.39.* Nau. *c.8. n.2.* Suarez *d.33. sect.5. nn.6.* Vasq. *disp.93. a.4. dub.4.* Sanch. *l.6. mor. c.18. n.43. contra* Alens. *p.4. q.78. membr.2. art.3.* Scot. *cit. dist.21. q.2. §. ad arg. ibid.* Durand. *q.4. art.3.* Maior. *qu.4. arg.3.* Ratio est: Quia obligatio sigilli, ex Christi institutione profecta, partim nititur ratione naturalis secreti; partim verò, & quidem præcipuè reuerentia sacramenti, ne id fidelibus exosum reddatur. Vtraque verò ratio cessat, si pœnitens Confessario loquendi licentiam det, tunc enim neque iniuria ipsi infertur: nam sicuti promissio ex voluntate promissarij, & depositum ex voluntate deponentis, ita, & secretum omne ex voluntate committentis dependet, neque infertur irreuerentia sacramento; siquidem id fidelibus nequaquam exosum, sed potiùs commendabile redditur, si sciant, Confessario concessum esse loqui de peccatis in confessione auditis, vnico illo casu, si pœnitens existimans sibi id vtile fore, licentiam tribuat. Vide quæ dixi *l.1. tr.4. c.22. n.1. ver.* Tertiò.

Sunt verò hic aliqua obseruanda. I. Licentiam, seu consensum pœnitentis oportere esse plenè voluntarium, atque expressum, non autem sufficit præsumptus. Quæ est communis doctrina contra Altisiodorensem *l.4. tr.6. c.3. qu.7.* existimantem satis esse, quòd Confessarius rationabiliter credat, id pœnitenti ingratum non fore. Verùm in ea re Confessarij sæpe decipi possent: adeoque sigillum Confessionis non parum laxaretur, & sacramentum Pœnitentiæ suspectum, atque exosum redderetur.

15 II. Tametsi confitens interdum teneatur suum peccatum, vel per se ipsum, vel per Confessarium aperire, si ita necesse sit ad graue damnum innocentis auertendum, ideoque ad id vrgendus sit, atque recusanti absolutio deneganda, v.g. si Parochus aliquos male baptizauit: attamen illo inuito, nunquam Confessarius, seu directè, seu indirectè, reuelare poterit, sicuti notauit Coninch. *cit. dub.1. n.24.* illud tamen non est improbabile, quod docet Suarez *disp.33. sect.5. n.3.* Si error, siue defectus à Confessario commissus necessariò corrigendus sit, & rogatus pœnitens, vt de re ad præcedentem Confessionem pertinente loquendi licentiam det, dare renuat, etiam ipso inuito errorem aperiēdum esse, si ita corrigi possit: quia tunc propriè non loquitur extra Confessionem, sed supplet, & perficit eam, quæ antè inchoata, & imperfecta manserat, inquit Suarez: Quamuis contrarium significet Sanchez *l.3. de matrim. disp.16. q.1. n.3.*

16 III. Licèt pœnitens in Confessione licentiam dederit de peccatis suis loquendi, datam tamen postea reuocare potest, Eò quòd notitia illa semper maneat sacramentalis, ideoquè eius conditionis, vt Confessario nunquam illa vti liceat, nisi confitēs velit. Secus est, si extra Confessionem pœnitens licentiam dedit: tunc enim desiuit esse notitia, & secretum sacramentale, quare perinde, ac si alterius secreti reuelandi facultas concedatur, oritur inde pactum mutuo consensu stabilitum, &, per se loquendo, irreuocabile, sicuti docet Suar. *cit. disp.33. sect.5. n.7.*

17 Nunc porrò dicendum est de personis, quæ sacramentalis

sigilli obligatione tenentur; Videlicet, præter Sacerdotem, cui per se, ac directè peccatorum Cõfessio fit, ad quem proinde sigillum Cõfessionis principaliter spectat, obligari etiã omnes alios, quamuis secundario, & minus principaliter, ad quos sacramentalis Cõfessionis notitia immediatè, vel mediatè, iustè, vel iniustè peruenit. Ita docet S. Thom. *in 4. dist. 21. q. 3. ar. 1. q. 5.* Palud. *ibid. q. 3. ar. 2.* Scotus *dist. 17. qu. 1. & d. 21. qu. 2.* Adrianus *in 4. de Confess. qu. de sigillo. §. secunda part.* Med. *qu. 46.* Sylvest. *ver. confessio. 3. q. 1.* Nau. *c. 8. n. 4. & in cap. Sacerdos de pœnitent. d. 6. n. 41.* Pet. Sotus *lect. 11. de Confess.* Sà *ver. Confessor. n. 27.* Suar. *disp. 33. sect. 4.* Ratio est, quam tradit Nau. *ll. cc.* Quia res in ordine, siue intentione ad sacramentalem absolutionem manifestata ea Christi institutione, ac præcepto, vsu, ac traditione Ecclesiæ confirmato, hoc onus, seu obligationem annexam habet, vt à nemine, ad quem cunque eius notitiam peruenerit, sine graui sacrilegio, seu irreuerentia sacramenti reuelari possit.

Hanc tamen rationem Nauarri, quod, *res transit cum onere suo*, impugnat Vasq. *q. 93. a. 4. dub. 2. n. 12.* propterea, quod obligatio pignoris, v. g. proximè afficiat rem, & eamde transeat in possessorem ipsius; obligatio verò sigilli, cũ sit præcepti, nullo modo afficere possit rem ipsam, sed solùm personas, quibus impositum est. Respondeo; Non fuisse mentem Nauarri, quod inter vtrumque eadem ratio sit, sed solùm proportionalis. Nam sicuti pacto, & conuentione hominum efficitur, vt quicũque pignoris possessionem consequitur, ratione eius obligationem contrahat, ita etiam Christi præcepto per Ecclesiæ traditionem, & communem fidelium persuasionem confirmato, effectum est, vt quicunque Confessionis sacramentalis notitiam consecutus est, ratione eius ad reticendum obligatus existat.

Inter eiusmodi personas est primò, Cui pœnitens bona fide confitetur, existimans esse Sacerdotem, cum non sit, vel esse potestate absoluendi præditum, cum ea careat, Ratio est, quam tradunt Scotus *cit. q. 2. d. 18 q. 4. ar. 4. conclus. 5.* Vasq. *nu 6.* Quia talis Confessio fit cum intentione sacramenti.

Secundò: Interpres confitentis, sicuti docent communiter Doctores cõtra Caiet. *ver. confess. cond. 11.* Sotũ *ci. a. 5. post 4. cõcl.* vbi negant, interpretem propriè obligari sigillo Confessionis, quorum sententia reijciẽda est, si velint, interpretem nullo modo obligari sigillo sacramentali ex diuino Christi præcepto in omni casu obligante, sed solùm naturali secreto, quamuis strictissimo, quod tamen in aliquo casu, v. g. ad Rempublicam liberandam reuelare licitum sit. Recipienda verò est, si tantum velint, interpretem, & alias eiusmodi mox recẽsendas personas obligari minus principaliter; & non tam grauiter, sicuti Sacerdotẽ, ideoque nec pœnas iuris Sacerdoti violatori sigilli decretas, sed aliam arbitrariam incurrere, sicuti notauit Sotus *ibid. & de secr. tegendo mem. 3. q. 4. conclus. 4.* Nau. *c. Sacerdos, n. 50. d. 9. de pœnit.* Sà *cit. n. 27.* Henriq. *c. 19. n. 9. & c. 20. n. 2.* Suar. *cit. sect. 4 n. 4.*

Tertiò: Astantes, si vel casu & præter voluntatem, vel de industria, & non sine iniuria, atque sacramẽti irreuerentia peccata confitentis audiant, vt docet Richar. *in 4. dist. 21. a. 4. q. 3.* Adrianus *l. c.* Vasq. *cit. dub. 2. n. 3.* & alij contra Sotũ *ci. ar. 5. post 4. concl.*

18 Quartò: Quibus Confessarius, sine pœnitentis licentia, adeoque iniustè, & sacrilegè, peccata, seu verbis, seu facto, reuelauit, vt docet Richar. *in 4. d. 21 a. 5. q. 1.* Gabr *qu. vn. ar 2.* & alij communiter contra Med *q. 46. C. de Conf.* Sed & ij sigillo Cõfessionis obligati videntur, quibus Confessarius, cum venia pœnitentis, peccata, vel aliud, quidpiam ad sigillũ Confessionis pertinens, manifestauit, sicuti docent Nauar. Petr. Sotus, Adrianus. & alij plerique, ob rationem supra datam. Quamuis contrariũ defendunt Henriq. *l. 6. c. 20. n. 3.* Vasq. *cit. dub. 2. n. 2. n. 12.* Coninch. *cit. disp. 9. dub. 3.* propterea, quod dũ Cõfessarius ex pœnitẽtis licẽtia, atque in eiusdem plerũque commodũ, alteri peccatum reuelat, id agere censeatur, tanquam instrumentum pœnitẽtis, quare sicuti pœnitens peccatum suũ paulò antè Sacerdoti in cõfessione explicatum alteri reuelaret, nõ posset eũ ad sigillũ sacramentale obligare, cũ re vera hæc non sit sacramẽtalis reuelatio, ita neque si Sacerdos ea voluntate, aut iussu pœnitentis reuelat. Qui discursus videtur mihi valdè probabilis, si reuelatio peccati cum voluntate pœnitentis fiat, non ea causa ad Confessionem, vel absolutionem sacramentalem pertinẽte, sed ea alia iusta, vel iniusta, puta si pœnitens Confessario licentiam dederit corripiendi socios criminum, cuiusmodi tamen onus suprà dixi rarissimè Confessarium in se suscipere debere. Item si Confessarius ex licentia pœnitentis in Confessione data ad aucupandam gratiam Titij, significet illi, non sine sacrilegio, quod confitens inimicum ipsius occiderit. Verum si reuelatio fiat ob causam aliquo modo pertinentem ad administrationem sacramenti, puta si ex licentia pœnitentis, virum doctum Confessarius consulat, quo is munere suo, ac clauis scientiæ rectè vti possit, tunc omnino arbitror, ita consultum confessionis sigillo obligari.

19 Quintò, Adducunt aliqui, eum, qui Confessionem memoriæ causa scriptam reperit. Sed alij rectius negant, hunc sigillo sacramentali obligari, propterea quod talis scriptura non sit Confessio sacramentalis, sed tantum remotè, ac per accidens ordinetur ad sacramentum confessionis, sicuti docet Nau. *c. 18. n. 34.* & *in c. Sacerdos, d. 6. de pœnit. n. 8.* Sot. *cit. dub. 18. q. 4. a. 5. in fine.* Henriq *lib. 6. c. 20. n. 2.* Medina *lib. 2. instruct. in cap. ante primum casum*, qui tamen rectè admonent, repertorem eiusmodi scriptæ Confessionis arctissimo secreto naturali obligari, vt mortale peccatum in genere sacrilegij committat, si grauia, seu diffamãtia peccata consultò legat, aut lecta alijs euulget. Sed nec Iudicem, aut Prælatum ex sola tali notitia ad criminis inquisitionem, aut punitionem procedere posse, vel, si processus institutus iam fuit, rescindi eum, & pro infecto haberi oportere. Quia licet eiusmodi scriptura non sit Confessio sacramentalis, est tamen via ad eam, ceditque in irreuerentiam sacramenti, si occasione illius, quod in salutem animæ à Christo institutum fuit, aliquis detrimentum famæ, &c. patiatur. Attamen si schedulæ repertor moraliter certus sit, non nisi leuia, & non infamantia peccata in ea scripta esse, ideoq; is ex curiositate legat, vel lecta alij euulget, non debet censeri plus, quàm venialiter peccasse: quia non violauit sigillum Confessionis, sed tantùm naturale, cuius obligatio ob materiæ paruitatem minuitur.

Deinde hinc consequens esse videtur, quòd in casu maximæ necessitatis, v. g. ad Rempublicam, vel vitam innocentis liberãdam, huiusmodi scriptam confessionem reuelare licitum sit, quatenus præcisè necessarium est ad impediendum maius malum, cui spectato iure naturæ, minor iactura hominis talẽ schedã scribentis posthaberi potest. Excipi tamen hinc debet; Nisi Sacramentalis confessio Sacerdoti in scripto data, & ab eodẽ amissa sit. Nã talis manifestatio facta Sacerdoti per scripturã in ordine ad absolutionem accipiendam (cuiusmodi confessionem quandoq; validè, ac licitè fieri posse,) dixi suprà *c. 6. nu. 3.* verè sacramentalis est: ideòq; sub sacrum sigillum cadit, vt ea nullo casu à quocunque homine, sine licentia peccatoris, reuelari possit.

Sextò: Nau. *in cit. c. Sacerdos n. 42.* Syl. *ver. Confessor. 3. q. 1.* Armilla *n. 8.* existimant, etiam laicum, vel non Sacerdotem, cui ob defectum Sacerdotis confessio fit, obligari hoc sigillo. Sed contraria sententia est communis, & vera, quia talis confessio non est sacramentalis, ne quidem ex intentione confitentis; nisi valde erronea, iuris errore.

20. Septimò, Idem Nau. *cit. c. Sacerdos, n. 115.* sensisse videtur, etiam pœnitentem sacro Confessionis sigillo obligari. Sed contraria sententia est communis, & vera, quam docet Maior *in 4. d. 21. num. 3. arg. 11.* Sotus *de secreto tegendo. mem. 3. q. 4. concl. 4.* Tol. *lib. 3. c. 20.* *disp. 33. sect. 4.* Coninc. *disp. 9. dub 3.* Pœnitentem non obligari sigillo sacramentali, sed solum lege naturali: ne aliquid ex confessione reuelet, quo vel seipsum sine causa iusta infamet, vel Confessarii bonæ existimationi detrahat.

Restant aliquæ quæstiones soluendæ. Prima est: Si plures in necem Sacerdotis conspirarunt, quorum vnus, v. g. Titius, pœnitentia ductus, eidem Sacerdoti malignum hoc propositum confiteatur; vtrum in tali casu Sacerdos vitæ suæ consulere possit fugiendo aut abstinendo à proposito sibi poculo venenato, tametsi certus sit, socios conspirationis exinde in suspicionem, vel cognitionem venturos, quòd Titius peccatum illud suum confessus fuerit? Negant Richard. *d. 21. a. 4. q. 2. ad 5.* Sotus *d. 18. q. 4. a. 5. concl. 6.* Nau. *c. Sacerdos d. 6. de pœn. n. 135.* propterea, quod Sacerdos peccatum ex sola Confessione cognitum nullo in casu directè, aut indirectè etiam ijs reuelare possit, qui illud antè cognitum habent, sicuti suprà dixi.

21 Sed contrariũ rectius (vt arbitror) docẽt Scotus in *4. d. 21. q. 2. ad 3 argum.* Gabr. *q. vn. ar. 3. dub. 1. ad 4.* Adrian. *in 4. de confess.* vbi de sigillo circa tertium principale *ver. ad quintum* Sylu. *ver. confessio. 3. q. 19.* Henriq. *lib. 6. cap. 24. num. 5.* Coninch. *disp. 9. dub. 4. n. 54.* Quia optimè notauit Adrianus: Aliud esse facto ipso alteri significare peccatum, quod ea sola confessione cognitum est: aliud verò reuelare Confessionem peccati factam esse: Nam illud prius nullo casu fieri potest absque sigilli violatione, at verò hoc posterius interdum licitè fit, quando ille alter peccatum aliunde manifestè cognitum habet: Sacerdos verò exhibet signum, quod nullo modo, spectatis omnibus circumstantijs, aptum est ad manifestandum peccatum secundùm se, sed solum ad peccati Confessionem manifestandam ijs, qui peccatum secundum se antea cognitum habent. Exempli causa: Si confessarius hominem ob publica latrocinia morte damnatum apud alios commendet, quòd bene de peccatis suis confessus fuerit, nullo modo violat sigillum: quia non exhibet signum quo cognosci possit, hunc hominem cõmisisse latrocinia, sed solùm, vt ij, qui latrocinia eius antè cognita habent, exindè colligant, quòd illa confessus fuerit. Præterea si Confessarius

ali-

aliquoties accedat ad hominem, qui domi suæ concubinam alit, illum ad emendationem hortetur, eius Confessionem denique excipiat, & ad sacrum epulum admittat, profectò Concubina hinc apertè colliget hominem illum peccatum fornicationis confessum fuisse: veruntamen sigillum Confessionis à confessario illo violatum esse, nemo dicet. Sic etiam in proposito, si Sacerdos ex Confessione intelligens, insidias suæ vitæ parari, eas tam cautè declinet, ac fugiat, vt impossibile sit, aliquem hominum ex hoc eius facto deuenire in suspicionem, vel cognitionẽ peccati, seu conspirationis in necem: sed solùm, vt illi, qui conspirationem antè cognitam habent, inde coniiciant, aliquem hoc peccatum Sacerdoti confessum fuisse; censeri non debet Confessionis sigillum reuelatum fuisse.

Ex quo non improbabiliter infert ConincK. *disp. 9. dub. 4. nu. 56.* contra Suarez *disp. 33. sect. 7. n. 6.* Tametsi ponamus, ea fuga Sacerdotis confitenti periculum imminere, ne à socijs propterea occidatur, nihilominùs eum fugere posse, cum id agendo, sigillum sacramenti non violet: quapropter ius naturale ipsi permittit, vt vitam propriam alienæ anteponat. Sicuti, si dominus hæreticus intellexerit, aliquem ex suis famulis Sacerdoti confessum fuisse, mortemque seriò minetur Confessario, nisi dicat, quisnam ille sit; Confessarius non prohibetur eum nominare, tametsi intelligat, exindè mortem confitenti seruulo inferendam fore: Laudabilius tamen ageret Sacerdos, si mortem ipse pro innocente fortiter oppeteret.

Obijcies; Exinde sequi; quòd confessio hominibus odiosa reddatur, si occasione eius aliqui rarum periculum subeant. Respondeo; Confessionem secundum se, & simpliciter odiosam non reddi, sed tantùm quatenus spectatur cum talibus circumstantijs, quæ tamen rarissimè, & vix vnquam concurrunt: vt proinde talis casus potiùs speculatiuus, quàm moralis, censeri debeat, vt notat Sanch. *lib. 3. de matrim. disp. 16. q. 1. ad 4.*

22 Quæstio Secunda. Vtrum Sacerdos notitia ea sola confessione comparata vti possit in externa gubernatione, sacramentorum administratione, &c. faciendo aliquid quod alioquin esset omissurus, vel omittendo, quod alioquin esset facturus? Exempli causa, vtrum Prælatus subditum, quem ex sola ipsius sacramentali Confessione scit officio suo non rectè fungi, inde remouere possit; ita tamen, vt absit omne periculum alijs reuelandi, vel in suspicionem vocandi confitentem: quia tale est officium, à quo Prælatus arbitratu suo aliquem amouere potest, ac solet. Item vtrùm Confessarius capitularis, cum suffragium in electione Prælati dat, illud ideircò confitenti suo denegare possit, quia eum ex sola confessione scit esse indignum? Præterea, Vtrum Episcopus hominem, quem ea sola cõfessione scit irregularem, à sacris ordinibus clanculum remouere possit, vel parochus sacramenta Eucharistiæ, Extremæ vnctionis, aut Matrimonij assistentiam, occultata causa, denegare ijs, quorum impedimentum ex sola sacramentali confessione cognitum habet?

Affirmant plerique DD. quorum catalogum recenset Sanch. *cit. disp. 18. q. 1.* Probatur primò, Quia Sacerdos ratione sigilli solum obligatur, vt ea, quæ ex Cõfessione cognouit, recta, & secreta seruet. Atqui sacerdos occultè alicui denegãdo suffragiũ, vel amouendo ab officio, nemini reuelat confessionẽ criminis, Ergo, &c. Secundo; Quia Sacerdos audiendo confessionem pœnitentis, nõ priuatur iure suo, quod alioquin ipsi competit: Atqui si cõfessionem hominis non audiuisset, posset illum officio amouere, suffragiũ ei negare, &c. Ergo etiam id potest audita cõfessione. Imo secundum quosdam etiam tenetur, si id bono publico expedire iudicet, qua de re Sanch. *q. 2.* & videri potest Henriq. Gandauensis *quodlib. 8. q. 29.* Tertio quia casuum reseruatio ideò introducta esse videtur, vt superiores notitia confessionis prudenter vtantur ad externam subditorum gubernationem.

Contrariam sententiam tuetur Armilla *ver. confessor. num. 7.* Mar. Delrius *lib. 6. disquis. magic. s. 2.* Bannes *2. 2. q. 33. ar. 8. ad finem.* Sanch. *cit. q. 1. n. 3.* Coninch. *disp. 9. du. 4. n. 64.* Eandemque sententiam R. P. noster bonæ memoriæ Claudius Aquauiua, in Societate Iesu tum a Superioribus ipso vsu obseruari, tum à professoribus publicè, & priuatim doceri præcepit, Anno Domini 1590. Et postea Clemens VIII. motu proprio Regularibus omnibus Anno 1594. ita decreuit, *Tam Superiores pro tempore existentes, quam Confessarij, qui postea ad superioritatis gradum fuerint promoti, caueant diligentissimè, ne ea notitia, quam de aliorum peccatis in Confessione habuerunt, ad exteriorem gubernationem vtantur.* Probatur ex eo, quia sigillum Confessionis, si secundum omnem suam latitudinem accipiatur, obligat Sacerdotem non tantum in ordine ad alios, sed etiam in ordine ad ipsum confitentem, ne ei peccatum, ex sola ipsius Confessione cognitum, exprobretur, aut in memoriam reuocetur, sicut docent DD. communiter apud Sanch. *cit. q. 1. nu. 3.* Talis autẽ exprobratio re ipsa accidit, si Sacerdos cõfitenti suo propter auditã eius Confessionem, sacramentum Eucharistiæ, Ordinis, &c. deneget, vel ab officio remoueat: plerumque enim, vel certa vel probabili suspicione deprehendet, id fieri propter peccata, quæ confessus fuerat, ideoque sacramentum Confessionis eidem graue, & damnosum fiet.

Sed etsi ponamus, confitentem nullo omnino inditio assequi posse, suffragiũ v. g. in electione occulta sibi à Cõfessario propter confessionis notitiam denegatum fuisse, tamen ipsa persuasio hæc, si nimirum sciant fideles, se ob peccatorum suorum Confessionem impediri posse à consequendis officijs, ac dignitatibus, abhorrebunt à confessione, ijs præsertim facienda, quos, vel leuiter suspicantur aliquando sibi prodesse, vel obesse posse.

Confirmatur ex eo, quòd reseruatio criminum grauiorum magna ex parte inutilis esset, si Superiores, quibus ea reseruantur, eiusmodi notitia subditos suos gubernare possent. Nam Clerici, præsertim, quorum promotio ad officia, atque honores à Prælatorum suorum voluntate dependet, nunquam cum tanto suo periculo obligari poterunt ad confitendum crimen graue superiori, si ex tali confessione intelligant se à promotione, quam auidè plerique desiderant, impediri posse.

23 Denique probatur inde: Quòd forum sacramentalis Pœnitentiæ ea propria sua institutione secretum sit, & omnino segregatum à foro externæ iurisdictionis, ac gubernationis, ac proinde non oporteat notitiam sacramentalem extra illud forum secretæ Pœnitentiæ ad publicam gubernationem extendi. Quod P. noster Claudius his verbis expressit: *Sibique persuadeant* confessarij *vt humanarum rerum regimen ab hoc sacramento longissimè distat, ita debere nullatenus ab eo pendere.*

Atque hæ rationes videntur satis efficaces: quæ verò pro priore sententia allatæ sunt, facilè soluuntur. Ad 1. respondetur; Ratione sigilli sacramentalis, propriè, & strictè accepti, obligari Sacerdotem, & quidem magis principaliter, ne Confessionem peccati reuelet ijs, quibus ignotum est. At verò ratione sigilli sacramentalis amplè accepti, obligari etiam Sacerdotẽ, quamuis non tam grauiter, vt peccatũ ex sola Confessione cognitum, etiam coram ipso pęnitẽte, alijsque personis illius notitiã habentibus occultatũ seruet. Obligat itẽ ratio sigilli sacramẽtalis, ne Sacerdos propter acceptam ea confessione notitiam quicquam agat, quod confitenti graue sit, atque conqueri, & à sacramento absterreri possit.

Ad II. respondetur, Verum esse, quòd Confessarius, propter auditam Confessionem, non priuetur iure, ac libertate ab officio deponendi, suffragium negandi, &c. attamen prohibetur, ne ad tale aliquid faciendum moueatur, vel adiuuetur ex notitia hausta à sacramento Pœnitentiæ: cùm perindè se gerere debeat in externis actionibus suis erga confitentem, ac si in illo interno foro nihil audiuisset: quemadmodum, loquit Sanchez, resp. ad 2. qui notauit aliquid extra Confessionem, & posteà in Confessione audit, non amittit ius pristinum illud manifestandi; artatur autem Confessionis sigillo, quominus alio modo propalare possit, quàm cognitum habuerat ante Confessionem.

Ad III. respondetur; Hanc non esse causam reseruandi peccata superioribus Prælatis: sed quam dixi in materia de casuum reseruatione.

Existimat verò Ægid. Coninc. *cit. dub. 4. nu. 63.* Si Prælatus ex cõfessione intelligat, peccatum aliquod graue in monasterio v. g. perpetrari solitum esse, quod is absque vllo periculo reuelationis sigilli, & sine vllo confitentis grauamine facilè impedire possit; puta ædificãdo aliquid, vel struem lignorum erigendo in eo loco, vbi antea exitus, vel introitus patebat, tali casu non esse prohibitũ notitia Cõfessionis vti, vel adiuuari, etiam sine consensu pœnitentis: præsertim si is rogatus consentire nolit, cum tamen debeat. Cuius doctrinæ ratio, & fundamentum hoc est: Licèt sigillum sacramenti semper, & omni casu obliget Sacerdotem, ne Confessionem peccati directè, vel indirectè reuelet cuiquam hominum, cui id incognitum est; non ita tamen semper obligat respectu ipsius confitentis, & aliorum qui criminis certam notitiam habent, quominus Sacerdos ob grauem causam aliquid agere possit, quod ex se ipso quidem nullo modo sit signum reuelatiuum, aut expressiuum peccati, attamen illis, qui peccatum ante cognitum habent, suspicionem mouere possit, illud fieri ex notitia Confessionis. Exemplum est: Si aliquis confiteatur Prælato, se cum pluribus conspirasse ad ipsum occidendum, vel monasterium incendendum; postea vero ipsemet confitens, vel alius, ensem, aut similia instrumenta petat, potest Prælatus denegare, si absit omne periculum reuelandi peccatum. Neque enim hoc graue, seu molestum accidere debet pœnitenti: cum neque exprobrationem contineat peccati præteriti, ac Cõfessione explicati, sed solum admonitionem aliquam, vt abstineatur à futuro: neque vllum grauamen, aut damnum eidem inferat, sed solùm hoc bonum, quod impediatur à peccato imposterum committendo. Nec denique timenda hic

vindicans percutit. Nequaquam igitur peccato parcitur, quia nullatenus fine vindicta laxatur. Sic Dauid audire post confessionem meruit, Dominus transtulit peccatum tuum. Et tamen multis post cruciatibus afflictus, ac fugiens, reatum culpæ, quam perpetrauerat, exoluit. Et 1. Reg. cap. 15. ait: Non solum confitenda sunt peccata, sed etiam penitentiæ austeritate diluenda.

Idem docuit Zacchæi exemplo S. Irenæus lib. 4. aduersus hæres. c. 26. Quòd ea, quæ possidentur, pauperibus diuisa, solutionem faciunt peccatorum præteritæ turpitudinis Zacchæus facit manifestum. Ecce dimidium bonorum meorum do pauperibus, &c. Et S. Chrysost. in orat. de B. Philogonio. Quibus rebus prouocasti Deũ, per has rursum facito propitium. Prouocasti illum pecuniarum rapina, per easdem illum reconcilia: cumque ea rapta restitueris illis, quos iniuria affeceras, & alia insuper addideris, dicito iuxta Zacchæum, Reddo, si quid rapui quadruplum.

Tertul. in lib. de penit. cap. 7. Quàm ineptum penitentiam non adimplere, & veniam delictorum sustinere? hoc est, pretium non exhibere, ad mercem manum emittere. Hoc enim pretio Dominus veniam addicere instituit: hac penitentiæ compensatione redimendam proponit impunitatem. Et cap. 9. Satisfactio confessione disponitur, confessione penitentia nascitur, penitentia Deus placatur.

S. Cypr. l. 3. ep. 4. Hæc (remedia penitentiæ) qui subtrahit fratribus nostris, decipit miseros, vt qui possunt agentes penitentiam veram Deo Patri misericordi precibus, & operibus suis satisfacere, seducantur, vt magis pereant. Et lib. de lapsis prope finem. Sola superest penitentia, quæ satisfaciat post lapsum. Qui autem penitentiam criminis tollunt, satisfactionis viam claudunt: ita fit, vt dum temeritate quorumdam vel promittitur salus falsa, vel creditur, spes veræ salutis adimatur. Et infrà: Deus quantum patris pietate indulgens, tantum iudicis maiestate metuendus est. Quàm magna deliquimus, tam granditer defleamus. Alto vulneri diligens, & longa medicina non desit penitentia crimine minor non sit. Putasne Dominum citò posse placari, quem verbis perfidis abnuisti? &c. Orare oportet impensius, diem luctu transigere, &c. post indumentum Christi perditum, nullum hic iam velle vestitum post Diaboli cibum, malle ieiunium, iustis operibus incumbere, quibus peccata purgantur: eleemosynis frequenter insistere, quibus à morte animæ liberentur.

Origenes super lib. Iudic. hom. 3. Vide benignum Dominum, misericordiam cum seueritate miscentem, & ipsius penæ modum iusta, & clementi libratione pensantem. Non in perpetuum tradit delinquentes, sed quanto tempore errare te nosti, quanto tempore deliquisti, tanto humilia teipsum Deo, & satisfacito ei in confessione peccati. Et super Leuit. vbi ait peccatum redimi posse. Si tamen inuenerit manus pretium, quod restituat: Quale pretium? penitentis sine dubio lachrymis congregatum, & manibus id est, labore boni operis inuentum.

Lactantius l. 4. diuin. institut. cap. 17. Penitentiam nobis Deus in circumcisione, figura quadam proposuit, vt si cor nudauerimus id est peccata nostra cõfessi, satis Deo fecerimus, veniam consequamur, quæ contumacibus, & admissa sua celantibus denegatur ab eo, qui non faciem, sicuti homo, sed intima & arcana pectoris intuetur.

S. Basil. hom. 3. in dictum illud: Attende tibi ipse. Attende tibi ipsi, vt pro delicti proportione hinc quoque mutueris ex admota tibi medela valetudinis instaurandæ subsidium. Magnum est: & graue peccatum, multa opus habes confessione, lachrymis amarulentis, peracri contentione? vigiliarum, indiuulso, & continenti ieiunio. Leuis est, nec intoleranda offensio, huic quoque exequetur penitentia. Vide eundem hom. 14. ad populum de ebrietate.

S. Gregor. Nazianz. or. 16. de pauperum amore. Purgemur per misericordiæ officia, labesque, & sordes animæ pulchra illa herba extergamus, ac dealbemur, alij, vt lana, alij vt nix, pro misericordiæ videlicet proportione.

S. Ambr. de Helia, & ieiunio, cap. 20. Pecuniam habes, redime peccatum tuum. Non venalis est Dominus, sed tu ipse venalis es. Peccatis tuis venumdatus redime te operibus tuis, redime te pecunia tua. Vilis pecunia, sed pretiosa est misericordia. Eleemosyna, inquit, à peccato liberat. Et alibi, Redemptio viri diuitiæ eius. Vide eundem in ser. 15. de Natiu. Domini.

S. Hieronym. in Epitaph. Paulæ ad Eustochium. Affligendum corpus, quod multis vacauit delicijs; longus risus perpeti compensandus est fletu; mollia lineamenta, & serica pretiosa asperitate cilicij commutanda. Vide eundem in epitaph. Fabiolæ ad Oceanum.

S. Chrysost. concl. 4. de Lazaro: Vt igitur penas non demus in suam quisque conscientiam ingrediatur, vitamque explicet cunctisque commissis diligenter excussis, condemnet animam quæ hæc patrauit, puniatque cogitationem, affligat, crucietque suam ipsius mentẽ, supplicium à se ipso exigat pro peccatis per condemnationẽ, per diligentem actam penitentiam, per lachrymas, per confessionem, per ieiunium, per eleemosynam, per confessionem, ac charitatem, vt possimus omnes omni modo hic depositis peccatis, multa cum fiducia proficisci.

S. Aug. in ps. 44. Puniendũ est peccatũ; si puniendũ non esset, nec peccatũ esset. Præueni (illũ Deũ) non vis, vt, ipse puniat, tu puni. Et paulò pòst. Conuerte te ad punienda peccata tua, quia impunita esse peccata non possunt. Puniendum ergo erit, aut à te, aut ab ipso. Tu ognosce, vt ille ignoscat. Et hom. vlt. ex 50. prope finem: Non sufficit mores in melius commutare, & à factis malis recedere, nisi etiam de his, quæ facta sunt, satisfiat Deo per penitentiæ dolorem, per humilitatis gemitum, per contriti cordis sacrificium, cooperantibus eleemosynis. Vide eundem in enchir. ad Laurent. c. 66. 70. & ser. 57. de tempore.

Gennadius de Ecclesiast. dogmat. c. 53. Quem mortalia crimina post Baptismum commissum grouant, hortor prius publica penitentia satisfacere, & ita Sacerdotis iudicio reconciliatum communioni sociari, si vult non ad iudicium, & condemnationem sui Eucharistiam percipere, sed, & secreta satisfactione solui mortalia crimina non negamus.

Auctor de vera, & falsa pæn. c. 18. Si sic conuersus peccator euadat, vita viuat, & non moriatur, non tamen promittimus, quòd euadat omnem pænam. Nam prius purgandus est igne purgationis, qui in aliud sæculum distulit fructum conuersionis. Hic autem ignis, etsi æternus non sit, miro tamen modo est grauis, excellit omnem pænã, quam vnquam passus est aliquis in hac vita. Nunquam in carne tanta inuenta est pæna, licèt mirabilia passi sint Martyres tormenta, & multi nequiter iniqui tanta sustinuerint supplicia. Studeat ergo quilibet sic delicta corrigere, vt post mortem non oporteat talem pænam tolerare: Quædam enim peccata sunt, quæ sunt mortalia, & in pænitentia fiunt venialia, non tamen statim sanata.

Hychius lib. 2. in Leuitic. c. 7. in illa verba. Quicquid tetigerit carnes hostiæ pro peccatis, sanctificabitur. Carnes pænitentiæ intelligimus ieiunium, vigilias cilicium vestimentum, cum lachrymis orationem, eleemosynam: ex his enim consistit pænitentia, quæ qui tangit sanctificabitur.

Huic clarissimæ antiquorum Patrum doctrinæ è diametro repugnant huius temporis hæretici, quando negant, opera bona instructum pro commissis peccatis satisfactoria esse apud Deum: imò aiunt, talem satisfactionem cedere in iniuriam Christi Domini, quippè qui plenè pro peccatis omnium satisfecerit: Igitur quantumcunque homo peccauerit, credat modò peccata sibi remitti, vel potiùs non imputari propter Christũ, & nihil ipsi nocitura esse. Quis autem sanæ mentis homo nuper exortis, paucis, obscuris istis homuncionibus fidem habeat? posthabitis antiquorum Patrum clarissimis testimonijs, derelicta totius Christiani orbis præiudicata sententia de operibus iustorum, satisfaciendi pro peccatis vim habentibus ex Christi proculdubio meritis, & passionis eius influente virtute?

3 Notandum est tertiò. Pœna temporalis ignis purgatorij, quatenus à Deo iustissimo iudice pro peccatis in altera vita infligitur, est effectus iustitiæ vindicatiuæ: quatenùs verò per eam animæ affliguntur, non est propriè satisfactio, sed satis passio: quia animæ ibi sunt extra statum merendi, & satisfaciendi, quãobrem non attenditur earum dispositio, patiendi voluntas, & ardentissima charitas, sed solum attenditur quantitas peccatorũ nondum expiatorum: quibus secundùm diuinæ voluntatis dispositionem pœna commensurata infligitur. Cęterum homines in hac vita, si iusti sint, sicuti bonis operibus gratiæ augmentũ, & præmium æternum per Christi merita ex condigno mereri possunt, ita etiam pro pęna temporali in purgatorio luenda ex condigno satisfacere, sicuti indicat Conc. Trid. *sess. 14. c. 13.* & docet S. Th. *in 4. d. 15. q. 1. a. 2. q. 1.* Rich. *ibid. a. 1. q. 2.* Duran. *q. 1.* *quantum ad 1.* Ant. *3. p. tit. 14. c. 20.* Molin. *cit. disp. 715.* vbi is notat hanc satisfactionem reduci ad iustitiam cõmutatiuam, quia supposita Dei promissione, & acceptatione, opus bonum, quod viator in statu merendi, ac satisfaciendi existens, exhibet, est aliquo modo æquiualens pœnæ in altera vita luendæ. Nã etsi labor ipse, ac difficultas operis in hac vita exhibiti, longè minor sit pœna in altera vita luenda; tamen considerato statu operantis, & liberè se in hac vita subijcientis Deo, longè maiorem vim habet pro peccatis satisfaciendi, ex Dei gratia, & Christi meritis, vti explicat Trid. *cit. c. 8.*

Notandum quartò: Licet opera bona iustorum per se habeant virtutem satisfaciendi pro pœna temporali peccatis nostris debita, sicuti hactenus explicaui, longè tamen magis, & certiùs satisfactoria sunt, quatenus ex Christi institutione, à Sacerdoti peccatori præcipiuntur in eum finem, vt per opera imposita virtuti sacramenti peccatum etiam secundùm pœnæ reatum destruatur. Ita docet S. Tho. *in 3. d. 17. q. 3. a. 5. q. 1.* S. Bonau. *d. 18. p. 1. ar. 2. q. 2. ibid.* Rich. *a. 2. q. 2.* Palud. *n. 20. q. 2.* Suarez

*disp.*38.*s.*2.Imò,& S. Greg.I.in l.3.Regum, *in cap.*1. *Actio; pœnitentiæ ad delenda peccata idonea est, cum Sacerdotis fuerit iudicio imperata, cum ab eo confitentium actibus discussis, pro modo criminum, onus ei decernitur afflictionis.*

4 His annotatis, Quæstio prima est; Vtrum Confessarius pœnitentiæ opus confitenti iniungere debeat; Responsio est affirmatiua, expressa in Trident. *cit. sess.*14.*cap.*8. *Debent ergo Sacerdotes Domini, quantum spiritus, & prudentia suggesserit, pro qualitate criminum, & penitentium facultate, salutares, & conuenientes satisfactiones iniungere, ne si fortè peccatis conniueant, & indulgentiùs cum penitentibus agant, leuissima quędam opera pro grauissimis peccatis iniungendo, alienorum peccatorum participes efficiantur, Habeant autem præoculis, vt satisfactio, quam imponunt, non sit tantum ad nouæ vitæ custodiam, & infirmitatis medicamentum, sed etiam ad præteritorum peccatorum vindictam, & castigationem, nam claues Sacerdotum non ad soluendum tantum sed & ad ligandum concessas, etiam antiqui Patres credunt, & docent.*

His adde Concilium Carthag.4.*can.*75. *sacerdos penitentiam*, id est, sacramentum pœnitentiæ, *imploranti, absque acceptione personæ, penitentiæ leges iniungat.*

Concil. Cabilonense 1. *canon.*8.*to.*2. Concil. *De penitentia peccatorum, quæ est medela animæ, vtilem omnibus hominibus esse censemus, & vt penitentibus à Sacerdotibus facta confessione indicatur penitentia, vniuersitas Sacerdotum noscitur consentire.*

Cabilon.2.*can.*34. vbi præcipitur, vt Sacerdos penitentiam imperet, non secundum acceptionem personarum, sed vt bonus Medicus, inspecta grauitate morbi, *& sicuti in sacris canonibus inuenerit, aut ipsi secũdum Sacrarum scripturarum auctoritatem, & Ecclesiasticam consuetudinem rectius visum fuerit. Neque enim pensanda est penitentia quantitate temporis, sed ardore mentis, & mortificatione corporis.* Concil. Moguntianum, *ca.*12. *Omnibus his actis, ventilata est ratio penitentiæ, vt Sacerdotes certius intelligerent, quomodo confessiones recipere, & penitentiam, secundum canonicam institutionem penitentibus deberent indicare.*

Leonem I Epist.91. ad Theodorum: *Christus Iesus hanc Præpositis Ecclesiæ tradidit potestatem, vt & confitentibus actionem penitentiæ*, id est Sacramentum Penitentiæ, *darent, & salubri satisfactione purgatos, ad Communionem sacramentorum per ianuam reconciliationis admitterent.*

5 Quo loco annotari potest; Nondum in publica, sed etiam in priuata penitentia, seu Confessione grauium peccatorum olim consuetum fuisse, vt à sacra Communione arbitrio Sacerdotis penitentes arcerentur, donec Deo per iniuncta opera satisfecissent, sicuti etiam indicat Gennad. de Ecclesiastic. dogmatibus *c.*53. Auctor *de vera, & falsa penit. cap.*15. vbi de confitente apud Sacerdotem peccata; ait *Caueat præterita; quem vera delectat penitentia, nec priùs ad Domini corpus accedat, quàm confortetur bona conscientia.* Quamobrem ipsemet Leo I. *in cit. epist.* distinguit præsidium penitentiæ, id est, absolutionis sacramentalis, & præsidium reconciliationis seu admissionis ad gratiam Communionis, atque hanc ordinariè concedendam non esse, nisi salubri satisfactione purgatis: at verò in casu necessitatis, seu instantis periculi, sine mora, & pœnitentiam, & reconciliationem, seu Communionis gratiam impertiendam.

Quibuscum consentit S. August. *epist.*118. ad Ianuar. *c.*3. vbi fidelem ita loquentem introducit: *Si tanta est plaga peccati, atque impetus morbi, vt medicamenta* sacræ Eucharistiæ *differenda sint auctoritate Antistitis, debet quisque ab altari remoueri ad agendam penitentiam, & eadem auctoritate reconciliari*, id est, iterum admitti. *Hoc enim est indignè accipere, si eo tempore accipiat, quo debet agere penitentiam, non vt arbitrio suo sit liber, vel auferat se Communioni, vel reddat. Cæterum si peccata tanta non sunt, vt excommunicandus quisquam homo iudicetur, non se debet à quotidiana medicina Dominici corporis separare.* Loquitur autem de excommunicatione, quam spectato rigore disciplinæ Christianæ, ob quoduis crimen mortale, præsertim scandalosum merebatur, secundum Apostolum 1. ad Corinth 5. *Si is, qui frater nominatur, est fornicator, aut auarus, aut idolis seruiens, aut maledicus, aut ebriosus, aut rapax, cum eiusmodi nec cibum sumere*, vti idem August. scribit *lib. homil.* 50. *hom. vltim. capit.*4. in Enchirid. ad Laurent. *c.*65. *&* *li.*3. contra Epist. Parmeniani, *c.*2.

Tametsi verò hæc disciplinæ seueritas multis etiam olim locis exoleuerit, tamen in Monasteriis retenta est, vt apertè Cassianus *lib.*2. *institut. capit.*16. & S. Benedictus *in regula, cap.*24. *Secundum modum culpæ, & excommunicationis, vel disciplinæ debet extendi mensura. Si frater in leuioribus culpis inuenitur, à mensæ participatione priuetur, vsque dum satisfactione congruam veniam consequatur.* Et *cap.*25. *Is frater, qui grauiori culpæ noxa tenetur, suspendatur à mensa simul, & ab oratorio.*

Porro ex supra dictis colligitur primò; Duas ob causas pœnitentiam à Sacerdote confitentibus decernendã esse, vti benè docet Durand. *in* 4. *dist.*20.*q.*1. *nu.*4. Prima; Quia penitentiæ sacramentum habet se per modum iudicij: adeo Sacerdos, qui, Dei personam repræsentans iudicium istud exercet, penam aliquam, seu vindictam peccatorum decernere debet, vt iustitiæ satisfiat. Secunda; Quia sacramentum hoc habet se per modum medicinæ, est enim vindicta salutaris, curans morbos, & vulnera peccatorum, atque præseruans à recidiua. Ad hanc autem curationem opera satisfactionis accommodata sunt; Conuenit enim morbos remedijs contrarijs tollere, calidos frigidis, frigidos calidis. Atqui homo per peccatum affectui suo contra Dei voluntatem indulsit: per opera autem satisfactoria affectui suo, ob Dei honorem repugnat, molestiamque infert. Quare operam dare Sacerdos debet, vt quatenus commodè fieri potest, conuenientes medicinas, siue satisfactiones, spectata peccatorum qualitate imperet: tepidis orationem, iniustis eleemosynam, intemperantibus ieiunium, aliamue carnis afflictionem.

6 Colligitur secundò, Non tantum esse consultum, sed etiam præceptum Sacerdotibus, vt suis confitentibus, si fieri possit, penitentiam aliquam imperent, consequenter ipsos confitentes obligari ad eam, si iusta sit, acceptandam, & implendam. Priorem partem indicat Conc. Trid. *cit. sess.*14.*c.*8. & probat, quia claues Sacerdotibus non tantum ad soluendum, sed etiam ad ligandum datæ sunt. Ratio verò peti debet ex eo, quod satisfactio sit pars sacramenti integralis, pertinens ad plenam peccati destructionem. Posterior pars probatur: Si enim Sacerdos potestatem habet penitentem ligandi, seu obligandi ad opus pœnitentiæ implendum, consequens est, quod penitens ipsi obedire teneatur, sicuti significat etiam Conc. Lateran. *cap. omnis vtriusque de penit. & remission.* Florent. in decr. Eugenij, Salegunstadiense *c.*10. *to.*3. Conc. & docet S. Leo I. *epist.*89. *alias* 91. ad Theodorum Episc. relatus *in cap. multiplex d.*1. *de penit.* Palud. *in* 4. *d.*17. *q.*2. *art.*1. Sotus *d.*29.*q.*2.*ar.*2. Vict. *n.*209. Tolet. *lib.*3.*c.*9. Vrualdus *de satisfact. n.*33. Suarez *disp.*38.*s.*7. Quamuis contrarium senserit Caiet. *tom.*2. *opusc. de satisfact. pen. qu.*1. Syluester. *Confessio.* 1.*q.*25. Medin. *quæst.*41. *C. de Confess.* Beia *p.*3.*dub.*2. Nau. *in cap. consideret, §. cautus, d.*5. *de penit. &* in *man. cap.*26.*num* 20. vbi ait: *Video in vrbe, & in orbe receptum, ne cuiquam denegetur absolutio eo solo, quòd nolit acceptare penitentiam iniunctam.* Fundamentum est, quia nemo in hac vita pro peccatis suis satisfacere tenetur, sed in purgatorium secundùm Dei voluntatem, ac iustitiam, expianda transmittere potest. Quæ sententia, licèt ob DD. auctoritatem probabilis videri possit, mihi tamen nullo modo placet. Nam posita institutione sacramenti pœnitentiæ, ad eius integritatem, ac perfectionem spectat, Deo pro peccatis commissis ex Sacerdotis imperio satisfacere, quod etiam Concilia, & Ecclesiæ traditio confirmare videntur. Ad id verò interpraæ inseruire poterit sententia Nauarr. vt Confessarius nunquam dimittat pœnitentes sine absolutione, si parati sint aliquam, quantumuis leuiorem, quàm peccata mereantur, pœnitentiam acceptare, vti benè notat Scot. *in* 3.*d.*19.*§. ad quæstionem nostram.*

Duo hic addo: I. Si Pœnitẽtia confitenti nimis grauis, ac difficilis videatur, neque Confessarius eam moderari, vel mutare velit; tunc pœnitens saltem grauiter non peccabit, si non acceptata absolutione, discedit, & alterius Sacerdotis iudicio, ex plicate ipsi peccatorum Confessione subijciat, sicuti notauit Suarez *disp.*7.*d.*4. Coninck. *disp.*10.*dub.*8.*n.*80.

7 Licèt obligatio implendi pœnitentiam legitimè imperatam ex genere suo grauis, & sub mortali peccato sit, tamen ob materiæ leuitatem efficitur leuis, eiusque transgressio venialis: vt si quis exiguam pœnitentiam, aut partem penitentiæ absque contemptu, implere intermittat.

Addit verò Suarez *disp.*38.*s.*7.*num.*4. Etsi pœnitentia grauis, sed ob venialia tantum peccata imposita sit (quod interdum rectè fieri potest, ne pœnitens multorum venialium transgressionem leuiter æstimans, maiori periculo exponatur) eius omissionem non transcendere culpam venialem, licet contrarium sentiat Henriq. *lib.*5.*cap.*20.*num.*3. Coninch. *n.*81. Sed placet prior sententia, quia durum videtur fateri, tametsi culpa contracta leuis sit tamen obligationem pro ea satisfaciendi grauem effici posse, per se loquendo. Nam per accidens id fieri posse, non nego, si alioquin homo versetur in probabili periculo peccandi mortaliter, nisi remedia pœnitentiæ ipsi imperata exequatur. Similiter durum videtur dicere, posteaquam peccata mortalia semel confessus est, & iniunctam pœnitentiam impleuit, si iterum eadem peccata libera voluntate confiteatur,

quòd

quod nouam obligationem satisfaciendi sub culpa mortali contrahat.

8 Colligitur tertiò: Pœnitentiam rectius à Sacerdote decerni ante absolutionem à peccatis, quàm postea. Ita ea communi Sylu. ver. confessor. princ. Nau. c. 26. nu. 50. Suar. disput. 38. sect. 3. in fine Beia cit. casu 3. dub. 1. Gloss. in Clement. dubium, §. statuimus, ver. audire, de sepultur. Primò, vt omnes partes sacramenti materiales subijciantur Sacerdotis absolutioni tanquã parti formali: Secũdò, vt ordo iudicij, & iustitiæ vindicatiuæ melius seruetur, si pœnitens satisfactionem prius spondeat, quam absoluatur.

9 Quæstio II. Qualem, & quantam pœnitentiam Sacerdos imponere debeat? Respondeo I. Bonum opus, quod a Confessario imponitur, oportet esse pœnale, seu afflictiuum: quia tendere debet ad criminis vindictam, & affectus exorbitantis refrænationem. Et si verò omne opus bonum, etiam internæ charitatis, orationis ad Deum, aliquo modo laboriosum est homini considerato, quatenus post peccatum Adami, amissa originali iustitia, ad inferiora & terrena inclinatam naturam habet, attamen opera externa, vt oratio vocalis cum genuum flexione, manuum expansione, ieiunium, & eleemosyna, & alia eiusmodi, quibus corpus affligitur, magis laboriosa, & afflictiua sunt, ideoque cæteris paribus, magis satisfactoria, quare plerumque etiam talia à Confessario imperanda. Vide Halens. in 4. qu. 48. membr. 2. a. 1. S. Tho. in 4. dub. 15. q. 1. a. 4. q. 1. ibid. S. Bonau. a. 1. q. 4. Rich. a. 1. q. 3. Durand. q. 5. Adrian in 4. de satisfact. q. vlt. Sotum in 4. d. 19. q. 1. ar. 1. Suarez disp. 38. sect. 6. Interdum tamen considerato pœnitentis statu, expedire videtur, vt ipsi interna aliqua pia meditatio imponatur, v. g. vt quotidie cum è lecto surrexit, vel antequam se nocti cubitum confert, de præsentia Dei, cogitet, omnes actiones nostras intuentis, vel de morte certissimo fine euentura, de iudicio Dei, quod effugere non potest; & simul eliciat dolorem de peccatis in Deum commissis, cum proposito emendationis. Qua de re legi potest Petr. Sotus de ratione medendi peccatis lect. 6.

10 Deinde magis conuenit opus, quod à confessario præcipitur, esse supererogationis, & non positum in præcepto, vt pœnitenti nouam obligationem, ac difficultatem adferat, qua de re Nau. in c. 1. princ. n. 40. & seqq. dub. 6. de pœn. Quare si cõfessarius ieiunium v. g. Missæ auditionem imperauit, tenetur pœnitens ieiunare, vel Missam audire, cũ nulla lege Ecclesiæ, aut proprij voti obligatus est, vt docet Adrian. in 4. vbi de satisfact. §. Quæritur circa prædicta. Nau. c. 26. nu. 23. Henriq. l. 5. c. 22. nu. 3. Suar. disp. 28. sect. 9. Excepto, si ea verbis confessarij, vel rei circumstantijs contrarium colligi possit, quia, si Confessarius præcipiat, vt diebus festis duæ Missæ audiantur; intelligendus est Missam, quæ in præcepto est, etiã comprehendere velle, sicuti notauit Coninch. disp. 10. dub. 8. n. 69. Deinde si cui certa eleemosyna iniuncta fuit, is satisfacit etiam dando extremè indigenti, tametsi ex lege charitatis alioquin obligatus sit, sicut contra Palud. in 4. dist. 14. q. 2. a. 2. docent Adrian. l. cit. Viualdus in candelabro de satisfact. num. 10. Quia cum casus iste extraordinarius sit, & rarò contingens, non videtur confessarius eum excludere noluisse, ne alioquin pœnitens nimis fortasse grauetur, si eo eueniente, duplicem eleemosynam dare cogatur.

Notant enim Doctores, interdum, ob pœnitentis fragilitatem consultius fore, opus alioquin præceptum ipsi imperare. Velut, si Confessarius nactus sit hominem Ecclesiæ præcepta non obseruantem, iniungat ei, vt vsque ad proximam Confessionem stata Ecclesiæ ieiunia obseruet, festis diebus Missam audiat. Si enim, vt aliqui solent, tali homini imperet, vt deinceps duas Missas festis diebus audiat, difficilè obtemperabit, qui antea neque vnam audire solitus fuit.

Denique magis conuenit opus bonum imperari, quod ab ipso pœnitente præstandum sit, videlicet, vt ipsemet, oret, ieiunet, peregrinetur, eleemosynam ex proprijs largiatur. Quare si eiusmodi opus exequi non possit, liberatur obligatione, neque tenetur alium rogare, aut substituere, qui exequatur. Interdum tamen personis debilibus, vel morituris iniungi potest, vt curent ab alijs pro tali v. g. necessitate orari, peregrinationem institui: tunc verò non opus illud, quod ab alijs perficitur, sed ipsa operis procuratio, quæ à pœnitente non sine aliquo labore, vel sumptu fit, pœnitentiæ sacramentalis rationem habet.

11 Dico II. Confessarius pœnitentiam designaturus, adduo attendere debet; peccatorum magnitudinem, & pœnitentis dispositionem. Ita Trid. sess. 14. c. 8. Palud. in 4. distinct. 20. q. 52. ar. 1. Sotus ibid. q. 2. Nau. c. 26. nu. 18. 20. & in c. mensuram, n. 5 & 6. dist. 1. de pœnit. Henriq. lib. 5. c. 21. n. 1. Suarez disp. 38. sect. 4. n. 4. Quapropter si pœnitens, probabili allata causa, de pœnitentiæ grauitate conqueratur, plerumque eam moderari, vel aliam leuiorem decernere oportet, sicuti præter alios monet Nauarr. cit. cap. mensuram n. 6. Io. Gerson p. 2. operum in regul. moral. Tutius est, inquit cum parua pœnitentia, quæ sponte suscipitur, & verisimiliter adimpletur, ducere confessos ad purgatorium, quàm cum magna non implenda, præcipitare in infernum. Verum ne confitens, ob pœnitentiæ leuitatem, peccata sua leuia æstimare possit, monendus erit à Confessario pœnitentiam non esse commensuratam delictis, quare ipsemet sponte exerceat bona opera in satisfactionẽ pro peccatis, quæ etiam virtute clauium sacramentalium eleuantur, vt ex opere operato pœnam deleri possint, sicuti explicat Palud. in 4. dist. 20. q. 2. & videri potest Nau. c. 1. princ. n. 33. & 52. in dist. 6. de pœnit. & in man. c. 26. nu. 22. & 24. vbi monet, Confessarius eiusmodi homini fragili pœnitentiam imperare posse non præceptiuè, sed consultiuè.

Caueat autem Confessarius, ne incongruas pœnitentias imponat, v. g. pauperi, vel filiofam. eleemosynas, operarius, vel debilibus personis ieiunia; mulieribus longas peregrinationes, valdè occupatis multas preces. Qua de re Scotus in 3. dist. 17. q. 1. Nau. ll. cc. Item, ne talem pœnitentiam v. g. grauia ieiunia, aut peregrinationes iniungat, vnde coniunx, aut alij domestici suspicionem commissi criminis concipere possint; vti notauit S. Anton. p. 3. tit. 17. c. 10. §. 10. Nauar. cit. c. mensuram n. 6. & in c. Sacerdos, n. 103. dist. 6. de pœnit. Henriq. cit. c. 21. n. 6. Rudibus, & obliuiosis, ac valdè occupatis consultum non est imperare preces quotidiana vnius anni, aut mensis, sed interdum sub conditione, quotiescunque in hanc peccati speciem incideris, recites talem orationem: multum enim id momenti habet ad peccati emendationem, de quo Nauar. cit. c. 26. man. n. 25. Henriquez n. 1. Hominibus verò studiosis, & quibus orandi tempus suppetit, interdum expediens est quotidianam orationem, vel Missæ auditionem, præsertim vsque ad sequentem Confessionem præcipere; vt peccatorum suorum frequenter memores, citius per dolorem satisfaciant; vel certè ad remedium sacræ Confessionis iteratò confugiant. Consultum tamen interim est, non ita restringere quin licentia detur, si vna die opus pœnitentiæ prætermissum fuerit, altera die duplicandi, sicuti monet etiam Nau. c. 26. n. 20. Deniq; non facilè pœnitenti permitti debet, vt voueat, vel iuret, se imposterum non admissurum tale peccatum, sicuti monet. Nau. in fine c. 26. argum. cap. Clericos, de cohabit. cleric. & mulierum. Neque etiam à Confessario imperari potest pœnitenti, vt Religionem profiteatur, vti ea communi docet Sylu. ver. Confessio. 1. q. 28. Henriq. l. cit. Quia sicuti matrimonium carnale, ita etiam spirituale liberæ electionis esse debet. Quamobrem, cùm in sacris canonibus aliqui ob crimen iubentur in monasterium detrudi, intelligi non debet vt profiteantur, sed vt opera pœnitentiæ in claustro peragant.

12 Dico III. Plures causæ sunt, ob quas leuior pœnitentia, quam alioquin peccata merentur, Sacerdos iniungere debeat, de quibus Supplem. S. Thom. quæst. 18. art. 4. Sotus loc. cit. Nauarr. cap. 25. num. 31. Henriq. num. 2. Tol. lib. 3. c. 13. Prima est, infirma pœnitentis dispositio, seu corporis, seu animi, ob quam timetur maiorem non impleturum esse. Secunda, Magnitudo contritionis, quippè quæ per seipsam pœnã peccati abolere potest. Tertia, Tempus iubilæi, vel alicuius indulgentiæ plenariæ, tunc enim non cogitur pœnitens nisi leuiorem pœnitentiam acceptare, quæ se habeat per modum medicinæ ad tollendas peccatorum reliquias, sicuti notauit Suarez disput. 38. sect. 10. nu. 10. & disput. 50. sect. 2. numer. 7. Henriq. lib. 7. cap. 17. num. 2.

13 Quartò; propter infirmitatem; in qua tamen pœnitentia iniungi debet præstanda ab infirmo, si conualuerit, vti habetur apud Auctorem de visit. infirmorum lib. 2. in fine, to. 6. S. August. & in cap. 1. causa 26. qu. 7. quod sumptum est ex Theodoro Cantuariensi in suo pœnitentiali: Ab infirmis in periculo mortis pura est inquirenda confessio peccatorum, non tamen illis imponenda est quantitas pœnitentiæ, sed innotescenda, id est, faciendum, vt eis innotescat: quia, vt postea subiungitur, si diuinitus ereptus conualuerit, pœnitentiæ modum à Sacerdote sibi impositum diligenter obseruet. Videri possunt Scholastici cum Magistro in 4. distinct. 20. Sin desperata salus sit, vt plus a moribundo præstari non possit, expedit ei saltem hoc imperare, vt Iesu nomen benedictum ore proferat, vel, si id non possit, mente concipiat. Deinde moneat illum Confessarius, vt pœnitentiæ loco, ipsam infirmitatem, & mortem impendentem Deo offerat in satisfactionem pro peccatis; item de bonis suis eleemosynas largiatur. Sacrificia celebrari curet &c. De quo vide Nauarrum cap. 26. num. 33. Quòd si antea facto testamento, ad pias causas legauerat, cùm in mortali peccato constitutus satisfactionis incapax erat, ratificet nunc animo, Deoque illud ipsum offerat in satisfactionem, sicuti monet Nauarr. c. 36. Ciaue in canon. Missæ, lect. 36. §. circa quod duo. Ioann. Molanus tract. de pijs testamentis cap. 48.

Illud verò improbatur, quod aliqui Confessarii solent circumstantibus dicere, vt grauem poenitentiam, quam moriturus præstare non potest, ipsi pro eo expleant: cùm id contineat quandam sigilli sacramentalis violationem: sufficit igitur circumstantes generatim hortari, vt pro morituro orationes, & alia opera satisfactoria præstent.

14 Quæstio. III. Quem effectum habeat opus poenitentiæ à Confessario iniunctum, & quomodo impleri debeat? Respondeo & dico, I. Satisfactio, siue impletio poenitentiæ iniunctæ à confessario ex opere operato, secundùm Christi institutionem, remittit poenam temporalem peccatis debitam. Colligitur ex Concil. Florent. in decreto Eugenij. Trident. *sess. 14. cap. 3.* & docent DD. allegati suprà ante 1. *quæst. huius cap.* contra Sotum *in 4. dist. 19. quæst. 1. art. 5. ver. Nihilominus.* Nam satisfactio virtute clauium imperata, ac veluti eleuata, est pars sacramenti Poenitentiæ integralis, à Christo instituta, vt per eam peccatum perfectè, & integrè videlicèt quoad restantem etiam poenam, destruatur. Ex quo tamen non sequitur, quòd poenitentia quæcunque omnem semper poenam deleat, sed tantò maiorum, quantò, & ipsa maior, & poenitens eam implens meliùs dispositus est, sicuti etiam sacramenta eò maiorem gratiam sanctificantem conferunt, quò meliùs suscipiens dispositus est. Vide Palud. de hac re *in 4. distinct. 20. q. 2.* vbi etiam admonet, quòd multò plus valet modica poenitentia à Sacerdote imposita, quàm magna, quæ sponte assumitur: quia hæc non sicuti illa vim sacramentalem habet. Quamobrem optandum est poenitenti, vt non leuis ipsi poenitentia imperetur.

Dico II. Peccatū veniale, quod aliquis in implenda poenitentia committit, non impedit effectum satisfactionis: vt si quis iniunctas preces negligenter oret, vel eleemosynam cum vanæ gloriæ appetitu largiatur. Ita ConincK *dub. 10. num. 88.* Probatur ex eo, quòd suscipiens sacramentum cum affectu peccati venialis, fructus gratiæ particeps fiat, sicuti suprà dixi *tr. 4. c. 6. nu. 1.* & hoc *tr. c. 4. n. 19.* Ergo simili ratione implens poenitentiam cum peccato veniali particeps efficitur remissionis poenæ, siquidem neuter fructus prouenit ex virtute operantis, sed ex opere operato ipsius sacramenti.

15 Dico III. Qui opus bonum à Confessario imperatum implet in statu peccati mortalis, is præcepto quidem Confessarij satisfacit, effectum autem, siue fructum satisfactionis non consequitur, quamdiu in statu peccati perseuerat. Est communis doctrina apud Alensem *in 4. q. 84. membr. 1.* S. Thom. aliosque Doctrina *in 4. distinct. 16.* Nau. *cit. ca. 1. princip. num 45. distinct. 6. de penit. & c. 3. man. num. 7.* Suarez *sect. 8.* Henriq. *l. 5. c. 20. n. 7.* ConincK *dub. 11.* Prior pars ex eo constat. Quia talis substantiam operis præcepti implet; modus autem operandi non cadere solet sub præceptum. Si tamen Confessarius hoc ipsum imperauit, vt poenitens statim, antequam nouo peccato se astringat, poenitentiæ opus impleat, obedire is quidem tenetur, tamen differendo (non admodum longo tempore) non videtur mortaliter peccare, quia substantiam præcepti seruat, licet accidentalem eius circumstantiam violet. Posterior pars probatur, contra Medinam *C. de Confess. q. 42. ver. Ex his igitur*: Tum quia, generatim loquendo, Deus non acceptat nostram satisfactionem pro poenis temporalibus, nisi simus in gratia eius constituti, sicuti indicat Trident. *sess. 14. cap. 8.* & docent DD. *in 4. distinct. 15.* vbi Rich. *a. 1. quæst. 5.* Adrian. *in 4. de sacrament. penitent. vbi de satisfact.* tum quia remissio poenæ temporalis est effectus secundarius sacramenti Poenitentiæ, ideo pendere videtur à persistentia effectu principalis, qui est remissio culpæ per infusionem gratiæ sanctificantis.

Ex quo sequitur, esse quandam irreuerentiam (saltem venialem, inquit Suarez *disp. 38. sect. 8. nu 7.*) si quis poenitentiam impleat in statu mortalis peccati, quia sacramenti alienam partem indignè suscipit, & ponit obicem consequendi effectus, qui est remissio poenæ. Cæterùm probabile valdè est, quod remoto postea obice peccati mortalis, per nouam poenitentiam, mox ex virtute sacramenti per Christi merita sequatur remissio poenæ temporalis, vt proinde necesse nō sit, recuperato statu gratiæ poenitentiam repetere, quæ est sententia Caiet. *tom. 1. opusc. tract. 6. q. 2.* Medinæ *cit. q. 42. in fine* Beia *p. 3. casu 3.* Tolet. *lib. 3. ca. 11.* contra Alensem *mem. 2. art. 1.* Sotum *d. 19. q. 1. a. 5.*

16 Quæstio IV. Quisnam poenitentiam iniunctam commutare possit? Respondeo, & dico I. Poenitentia semel iniuncta non tantùm à superiore, sed etiam æquali, vel inferiore Sacerdote, iusta de causa in aliam etiam minorem, commutari potest, si poenitenti ad animæ salutem ita expedire videatur, & peccata reseruata non sint. Est cōmunis Sylu. *verb. Confess. q. 27.* Sà *verbo, satisfactio, n. 5.* Henriq. *lib. 5. c. 22. n. 1.* Suar. *disp. 38. sect. 5.* Valentiæ *disp. 7. q. 14. p. 4.* Henriquez *lib. 7. cap. 31. nu. 8.* contra Sotum *dist. 20. q. 2. a. 4.* arbitrantem, quòd poenitentia legitimè iniuncta ab alio Confessario mutari non possit, nisi is superior sit; Sed contra est, quòd vnus Confessarius non sit alteri subordinatus in potestate absoluendi; sicuti iudex inferior in foro externo subordinatur superiori, qui causam proinde ad se aduocare, vel ad eum appellari potest, sed omnes Sacerdotes, in ordine ad eas personas, & ea peccata, in quæ iurisdictionem habent, tanquam Christi Vicarij, & ministri, iudicant, ac proinde in hac re æquales sunt, vti notauit ConincK. *disp. 10. n. 99.*

Dico II. Si idem Confessarius sit, qui poenitentiam mutaturus est, memoria adhuc retinens statum poenitentis, non erit necesse peccatorum Confessionem coram eo repetere, dummodo poenités ad tribunal eius recurrat, interposito tempore adeo breui, puta vnius diei, vt moraliter idem iudicium existimari possit, sicuti docent Suar. ConincK. *ll. cc.*

Dico III. Si alius sit Sacerdos, qui poenitentiam mutare debeat, vel idem, sed non amplius retinens memoriam peccatorum, necessarium esse videtur Confessionem repetere, & nouæ iudicis sententiæ se subijcere. Ita Syluest. Sotus, Valentia, Suarez, ConincK *ll. cc.* Nam Iudex, præsertim subordinatus, qualis est Sacerdos Christi personā repræsentans, congruentem sententiam ferre non potest incognita causa, impositio autem poenitentiæ pertinet ad iudicialis sententiæ, & absolutionis integritatem: Ergo imponi debet cognita causa, & secundum qualitatem, ac mensuram delicti.

Accedit, quòd Confessarius de peccatis præteritis, quæ ipsi non explicantur, iudicium, & absolutionem non ferat: consequenter nec satisfactio de talibus peccatis imposita, iudicialis, & sacramentalis esse possit. Quare secundùm hanc probabiliorem sententiam repetenda quoque est Confessio; tametsi ab eodem Confessario, peccatorum memoriam retinente, sed interposito tempore longiore, v. gr. trium, vel quatuor dierum interuallo, poenitentiæ commutatio postuletur. Cùm enim prior is sacramentalis Confessionis iudicium legitimè absolutum fuerit, & cum eo posterior poenitentiæ impositio, ob temporis interuallum, nullum ordinem gerat, sequitur non fore hanc poenitentiam sacrāmentalem, seu pertinentem ad forum sacramenti poenitentiæ, nisi de nouo sacramentalis Confessionis, & absolutionis iudicium instituatur.

Porrò, licèt quæ duabus posterioribus assertionibus dicta sunt, sat solido fundamento niti videantur, quia tamen multi graues doctores Nauar. *ca. 26. num. 22. & lib. 5. cons. 26. de penit. edit. 2.* Victor. *num. 211.* Tol. *lib. 3. cap. 11. num. 12.* Viualdus *de satisfactione. num. 37.* Henriq. *lib. 7. cap. 31. num. 7.* Sà *ver. satisfactio num. 5.* Beia *par. 3 casu 1.* expressè docent, alterum Confessarium ex iusta causa poenitentiam mutare posse, etiam non audita Confessione peccatorum, ob quæ imposita fuerat, consequenter verò dicere coguntur, neque tunc peccatorum repetitione opus esse, si idem Confessarius, quamuis post temporis non modici interuallum, vel non amplius retinens memoriam factæ Confessionis, poenitentiam mutaturus est, ideò hanc Doctorum sententiam à pluribus in praxi frequentatam, Confessarius quisque sequi poterit: præsertim si poenitens ad repetenda peccata difficilè induci posse videatur, vel si tempus id non patiatur.

17 Locuti autem sumus de poenitentia, quæ à Sacerdote iustè imposita fuit. Sin verò constet clauem ab initio errasse, seu poenitentiam iniustè impositam fuisse, tunc certum etiam est, poenitentem ad eam non obligari, seu omnino liberum esse, vt commutatione nulla opus sit. Eademque ratio est, si poenitens implendæ poenitentiæ impotens efficiatur; non enim tenetur loco illius aliud bonum opus præstare: cùm non alia, sed ea determinata actio, v. g. ieiunium, aut eleemosyna à Confessario imperata fuerit. Cognoscere autem, ac declarare, vtrùm Confessor imponendo poenitentiam errarit, ad quemuis virum probum, & doctum, ideòque etiam ipsum poenitentem, si iudicio polleat, pertinere potest.

Sed quid? Si poenitens oblitus sit, qualis poenitentia iniuncta fuerit. Responden. Cessare etiam tunc obligationem implendi: Si tamen negligentia lata, seu mortalis interuenit, necesse erit hoc peccatum confiteri. Verumtamen consultum est, vt qui poenitentiam præsertim grauem oblitus fuit, culpatè, vel inculpatè, in proxima Confessione similem (videlicet talem, qualis pro grauibus peccatis decerni solet) à Confessario iniungi sibi petat. Ita docent Palud. *in 4. d. 17. q. 5. a. 3. in fine.* Caiet. *ver. Confessio iteranda, ver. Ex parte satisfactionis.* ConincK. *cit. disput. 10. dub. 6. n. 86.* contra Richar. *in 4. d. 17. a. 2. q. 8. ad 2.* S. Anton. *par. 3. tit. 14. cap. 16. §. 19.* vbi dicunt, quod oblitus poenitentiæ iniunctæ peccata iterum confiteri teneatur.

TRA-

TRACTATVS SEPTIMVS DE INDVLGENTIIS.

CAP. I.

QVID SIT INDVLGENTIA.

SVMMARIVM.

1 *Indulgentia est pœnæ temporalis Deo debitæ remissio, extra sacramentum, per applicationem satisfactionis Christi, & Sanctorum.*

2 *Iustus in hac vita non solùm pro suis, sed etiam pro aliorum iustorum peccatis, ob charitatis vnionem, per Christi merita satisfacere potest.*

3 *Satisfactiones Sanctorum abundantes concurrunt ad indulgẽtiam, seu remissionem culpæ temporalis, per modum causæ particularis, & proximæ, at verò satisfactiones Christi per modum causæ vniuersalis, & primariæ.*

4 *Concessio indulgentiarum est actus Ecclesiasticæ voluntariæ iurisdictionis: quare ad illam non requiritur certus ordo, sed potestas iurisdictionis.*

5 *Indulgentiæ non nisi subditis conceduntur, exempti tamen participes se reddere possunt indulgentiarum Episcopalium: & vnus Episcopus subditis suis facultatem dare potest lucrandi indulgentiam Episcopi alterius.*

6 *Indulgentia, cùm sit beneficium Principis nemini præiudicans, latè interpretandum est: modò constet de potestate, & sufficiente causa concedendi.*

In materia fauorabili nomine populi venit etiam Clerus, & nomine Cleri etiam Episcopus, ac Religiosi comprehensi censentur.

1 INdulgentia rectè definitur apud Henriquez *l.7. c.1. nu.2.* Clem. VI. *in extrauag. vnigenitus, de pœnit. & remiss.* Pœnæ temporalis Deo debitæ remissio, extra sacramentum, per applicationem satisfactionis Christi, & Sanctorum. Pro cuius intellectu, notandum est primò: Etsi Christus, caput Ecclesiæ, & vniuersalis redemptor mundi, infinitè Deo Patri satisfecit pro peccatis omnium mortalibus, & venialibus, meruitque nobis gratiam, & gloriam, teste Apost. ad *Ephes. 2. & 3.* tamen ex infinito isto thesauro meritorum, & satisfactionis Christi, necesse est hominibus fieri efficacem applicationem, seu per ipsius Christi specialem intentionem, quo modo Lucæ *cap. 7.* Mariæ Magdalenæ, & *c. 22.* Latroni peccata plenè remisit, seu per vsum sacramentorum, præsertim Baptismi in quo omnis culpæ ac pœnæ reatus extinguitur, seu denique per voluntatem Sum. Pontificis tanquam Christi in terris Vicarij, ac dispensatoris generalis, conuenienter illi apud S. Matth. *cap. 16. Et tibi dabo claues regni cælorum: quodcunque solueris super terram, erit solutum & in cælis:* Quæ verba cum gratiam & beneficium contineant Ecclesiæ à supremo eius Principe, sine cuiusquam incommodo, concessa, in sua generalitate relinquenda, & nullo modo restringenda sunt, iuxta *c. olim. de verb. signif. l. beneficium ff. de constit. Princ.* Quare ita argumentari licèt: Omne vinculum, quo homo impeditur ab ingressu cœlorum, solui potest à S. Petro, & successoribus eius, per potestatem à Christo concessam: Tale autem etiam est vinculum pœnæ temporalis, post remissionem culpæ sæpenumero restantis: Ergo illud quoquè vinculum à Pastore Ecclesię remitti potest, quam remissionem indulgentiam appellamus, iuxta *c. quod autem. de pœnit. & remiss.* iuncto *c. indulgentiæ. eod. in 6.* vbi Glos. ait, *quòd indulgentia quandoquè pœnæ remissionem significat.*

2 Notandum secundò; Communis est Doctorum sententia; Quòd iusti in hac vita non solùm pro suis, sed etiam pro alterius iusti peccatis, ob charitatis vnionem, Deo satisfacere possint: si autem dum opera satisfactoria exercent, ipsimet tali fructu non indigeant (vel quia non peccarunt, sicuti de B. Virgine certum est, & tradit Tridentin. *sess. 6. de iustif. can. 25.* vel etsi peccarunt, tamen plus doloris, ac pœnitentiæ sustinuerunt, quã pro peccatis merebantur, sicuti de quibusdam Martyribus, alijsque Sanctis Dei dubitari non potest, cùm, & *Iob. c. 6.* id de seipso clarè testetur) at verò eiusmodi satisfactiones, vel nemini speciali intentione applicent, vel illis applicent, qui fructus satisfactionis capaces non sunt, seu quia pro peccatis satisfecerit, seu quia in peccato mortali constituti sunt; tali casu nemo dicere debet, satisfactiones inanes abire; sed potius ex liberalissima voluntate Christi magis propensi ad miserendum, quàm puniendum, ipsiusquè etiam iusti satisfacientis formali, aut virtuali intentione, fructum satisfactionum redundantium committi Ecclesiæ, et in communi quasi thesauro eius repositum, per Christi Vicarium fidelibus dispensetur. Nam bona Communitatis, inquit S. Th. *in 4. d. 20. q. 1. ar. 3. q. 1.* distribuuntur singulis è Communitate secundùm arbitrium eius, qui Communitati præest. Videri etiam potest S. Bonau. *in 4. d. 20. art. 1. qu. 2. & 3.* Palud. *ibid. q. 4. ar. 1.* Caiet. *tom. 1. opusc. tract. 8. de indulg.* Suarez *tom. 3. disp. 51. sect. 2. n. 1.* Abb. *in cap. quod autem. de pœnitent. & remiss. Scire debes,* inquit, *quod ex effusione sanguinis Christi, & multis meritis Martyrum, & aliorum Sanctorum constituitur thesaurus Ecclesiæ, cuius potestatem habet Vicarius Christi. Nam minima gutta sanguinis Christi fuisset sufficiens ad redimendum totum mundum. Item Martyres fuerunt hic puniti vltra, quàm eorum delicta meruerunt; vnde eorum merita* (intellige satisfactionem pro peccatis) *manserunt in Ecclesia vniuersali, quæ sicuti nullum malum manet impunitum, ita nullum bonum irremuneratum.*

3 Notandum tertiò: Satisfactiones abundantes Sanctorum tum viuorum, tum mortuorum, concurrunt ad indulgentiam, seu remissionem pœnæ temporalis, per modum causæ particularis, & proximæ: at verò satisfactiones Christi per modum causæ vniuersalis, ac primariæ, siquidem satisfactiones Sanctorũ, per se, atque intrinsecè, dependent ab infinita Christi satisfactione, & ab eo omnem vim accipiunt. Neque verò ea in re quidquam derogatur Christi potentiæ, & satisfactioni, quin magis illustratur, quando tanta esse ostenditur, vt non solùm in seipsa abundet, sed etiam in Sanctis, quib. per virtutem, & motionem suam vti solet, tanquam instrumentis, ad hominum spiritualem salutem, sicuti bene explicat Henriquez *l. 7. c. 2. in fine.*

Deinde, licet satisfactiones Sanctorum per indulgentias in populum distributas minuantur, nunquam eas exhauriri cõtinget, quia nunquam in Ecclesia deerunt superabundantes satisfactiones iustorum, vel etsi ponamus exhauriri, abunde tamen sufficiens esset ad indulgentiarum concessionẽ satisfactio Christi. *Quia sicut ille,* inquit Suar. *cit. sess. 3. num. 14. est vnicus redemptor, ita etiam est per se sufficiens sine adminiculo Sanctorum. Vnde licet, quando ipsi aliquid de suo conferunt, illud acceptet, & in hoc honorare velit sanctos suos, & charitatem fidelium fouere tamen, si hæc subsidia desint, ab illis non pendet, sed per se sufficit ad omnia peccata delenda.*

Notandum quartò, Quòd concessio indulgentiæ facta à Prælato Ecclesiæ, actus est iurisdictionis voluntariæ, cum sit gratia, & beneficium, quippè liberalis condonatio pœnæ in purgatorio pro commissis peccatis sustinendæ, vel certè commutatio in leue aliquod opus, ex Dei misericordia. Hinc sequitur I. Quòd in conferente indulgentias non requiratur certus ordo, sed tantùm potestas spiritualis iurisdictionis ad ligandum, & soluendum, sicuti ex communi docet Caiet. *tot. opusc. tract. 15. de indulgentijs, ad Iulium Medicem, c. 2.* Sylu. *ver. indulgentia, n. 13.* Sotus *in 4. d. 21. q. 1. ar. 4.* Suar. *disp. 49. sect. 3. n. 3.* Quamobrem Episcopus indulgentias potestati suæ ordinario iure competentes subditis concedere potest, cum primum confirmatus, etsi nondum consecratus, imò nec Sacerdos sit, sicuti ex communi docet Abb. *super cap. accedentibus, de excess. Prælat.* Nau. *tr. de indulg. notab. 3.* Corduba *de indulg. q. 10. propos. 3.*

5 Sequitur II. Quòd indulgentiæ concedi non possunt, nisi subditis, sicuti constat ex *c. quod autem, de pœnit. & remiss.* vbi ratio datur. Quia sicuti à iudice non suo ligari nemo potest, ita neque absolui. Exempti tamen participes fieri possunt indulgentiarum Episcopalium; cum in ea re, sicuti & in dispensationibus votorum, iuramentorum &c. subijcere se possint iurisdictioni Diœcesani sui; ne, quod ipsis gratiosè concessum est privilegium exemptionis, in eorundem dispendium cedat. Adde, quod Episcopi, & quicunque Prælati suis subditis licentiam dare possint, vt ab alieno Episcopo datas indulgentias lucrentur. Denique ipse etiam Prælatus, puta Episcopus, aut Papa, cum Communitati, cuius pars est, indulgentias largitur, non minus, quàm alij, particeps fieri potest, sicuti explicat Sotus *cit. dist. 21. q. 2. art. 4. prope finem* & dixi *l. 1. tr. 4. c. 22. n. 31.*

6 Sequitur III. Quòd ad indulgentias conferendas Prælatus à subditis cogi non potest, neque Prælatus eas conferre subditis inuitis. Nam hæc est conditio iurisdictionis voluntariæ, vt exer-

vt exerceatur inter volentes tantùm, sicuti constat ex *leg. 2. ff. de offic. Proconsulis*, *Summa Cil. ver. concessiosam*. Quare ordinariè concedi solent indulgentiæ sub conditione alicuius operis voluntarij.

Sequitur IV. Quòd in dubio concessio indulgentiæ, cum sit fauor, & beneficium in nullius detrimentum, sed plerumque in Communitatis spirituale commodum cedens, latè interpretanda sit, seruata verborum proprietate, sicuti docet Suarez *disp. 56. sect. 2. n. 8.* Coninck *l. 2. disp. 12. dub. 4.* contra Palud. *in 4. d. 20. q. 4. a. 3.* Nauarr. *in comment. de indulgent. notab. 9. n. 8.* Intelligitur autem hæc doctrina, si dubitetur tantum de voluntate concedentis, vtrùm voluerit dare indulgentiam amplam, vel restrictam secundum personas, temporis durationem, &c. vt benignior interpretatio fiat: modò constet de potestate, & sufficiente causa tam amplam indulgentiam concedendi; v. g. si Papa, vel Episcopus concedat indulgentiam alicui Ecclesiæ, intelligi deberet de perpetua, nisi restrictè facta fuisset, per regulas Cancellariæ apud Nauar. *loc. cit.* item indulgentia concessa populo Monanchiensi, Clericis etiam conuenit, & concessa Clero, etiam Episcopo, & Religiosis eius loci, quia in casu dubio, si sit materia fauorabilis nomine populi venit etiam Clerus, & nomine Cleri etiam Episcopus, ac Religiosi, non item in materia odiosa, sicuti docet Syl. *ver. Clericus 1. n. 1.* Sà, *n. 1. Armilla n. 2. & 3.* Verùm si dubitetur de potestate concedentis indulgentiam tam amplam, tum potius restringenda est, cum alioquin periculum sit, ne iuri diuino derogetur, & per indiscretas indulgentias disciplina Ecclesiastica eneruetur, sicuti constat ex *c. cum ex eo de pœnit. & remiss.* Trid. Syn. *sess. 25. in fine decreto de indulg. vbi in indulgentijs concedendis moderationem iuxta veterem probatam Ecclesiæ consuetudinem adhiberi cupit, ne nimia facilitate Ecclesiastica disciplina eneruetur.*

CAP. II.

DE ANTIQVITATE INDVLGENTIARVM.

SVMMARIVM.

1 *Indulgentia, seu remissio pœnæ à Sacerdote iniunctæ primis Christianorum sæculis, vsitata fuit.*

2 *Indulgentia, seu remissio pœnæ iniunctæ, non tantum est in ordine ad Ecclesiam, sed etiam vt Deo satisfactum sit.*

1 INdulgentiarum vsus probari solet ex Apostol. 2. ad Cor. 2. Vbi Corinthium incestuosum, quem absens ante excommunicauerat. 1. Cor. 5. & pœnis Ecclesiasticis subiecerat, ne nimia tristitia absorberetur, rogantibus etiam pro illo Corinthijs, absoluit, remissa illi, per clauium spiritualem potestatem, pœna adhuc restante. Cuiusmodi consuetudo deinceps etiam in Ecclesia viguit; vt peccatoribus, ob crimina scandalosa, publica pœnitentia imponeretur, non tantùm vt Ecclesiæ satisfieret, sed etiam vt ipse pœnitens peccata sua apud Deum congrua satisfactione deleret, sicuti cõstat ex S. Cypriano *serm. de lapsis, paulò ante medium, & in fine* vbi ait: *Qui sic Deo satisfecerit, &c. exauditus, & adiutus à Domino, quam contristauerat nuper, lætam faciet Ecclesiam; nec tam solum Dei veniam merebitur, sed coronam.* Item S. August. *c. 65. enchirid.* S. Leone *l. ep. 91. ad Theodorum.*

2 Porrò hæc tempora pœnitentiæ lapsis constituta, ad satisfaciendum Deo, & Ecclesiæ interdum remittebantur ab Episcopis, quod frequenter fiebat ob Martyrum, & Confessorum in carcere detentorum intercessionẽ, sicuti constat ex Tertull. *tul. ad Martyres post princ.* Cypr. *l. 3. ep. 5. & 15. & serm. de lapsis*, in fine, vbi apertè significat, hanc remissionem factam fuisse non tantùm in ordine ad Ecclesiam, sed etiam in ordine ad Deum, vt quod martyrum desiderio, & Ecclesiasticorum Prælatorum auctoritate remitteretur, etiam apud Deum condonatum esset: *Potest Deus*, inquit, *indulgentiam dare, sententiam suam potest flectere pœnitenti, operanti, roganti, potest clementer ignoscere, potest acceptum ferre, quicquid pro talibus, & petierint Martyres, & fecerint Sacerdotes.* Et *l. 3. ep. 18. qui libellum supplicatorium ad Episcopos à Martyrib. acceperunt, auxilio eorum adiuuari apud Dominum in delictis suis possunt.* Quamobrem Tertull. postquam in hæresim lapsus est eiusmodi remissiones, ac indulgentias per Martyrum suffragia concessas, bis rationibus oppugnare aggressus, fuit, in *lib. de pudicit. c. 22. Sufficiat Martyri propria delicta purgasse. Ingrati vel superbi est in alios quoque spargere, quod pro magno fuerit consecutus. Quis alienam mortem sua soluit, nisi solus Dei filius: Nam & in ipsa passione liberauit latronem: ad hoc enim venerat, vt ipse à delicto purus, & omnino sanctus, pro peccatoribus obediret. Proinde, qui illum æmularis donando delicta, si nil ipse deliquisti, planè patere pro me. Si verò peccator es, quomodo oleũ faculæ tuæ sufficere, & tibi, & mihi poterit?*

His, vt arbitror, testimonijs satis conuincitur, fuisse in veteri Ecclesia morem concedendi indulgentiam. Nam indulgentia est pœnæ temporalis Deo debitæ, ab Ecclesiæ Prælato facta remissio, per applicationem satisfactionis Christi, & Sanctorum. Atqui Sancti martyres satisfactiones suas, nixas in meritis, & satisfactionibus Christi, applicabant lapsis; vt per auctoritatem, & claues Episcoporum, à restante ipsis pœna absoluerẽtur, non solùm in ordine ad Ecclesiam, sed etiam in ordine ad Deum; Ergo concedebatur eius indulgentia. Hæc, inquam, indulgentiarum ex antiquitate demonstratio videtur mihi clara; quamuis aliter senserit Suarez *disp. 49. sect. 2. n. 8.*

Deinde probatur, indulgentiarum antiquitas per traditionẽ Romanam, quæ tum ex stationibus, tum ex historijs, & relatione maiorum habetur, vt videre est apud S. Thom. *dub. 20. qu. 1. ar. 5. q. 2.* Sotũ in *4. d. 21. q. 2. a. 3.* Valentiam *to. 4. disp. 7. q. 20. p. 2.* Henriq *l. 7. c. 3.* Bellarm. *lib. de indulgent. c. 3.* Suarez *cit. sect. 2. n. 12.* Variarum quoque indulgentiarum mentio fit *tit. decret. de pœnit. & remiss. cap. quod autem, cap. cum ex eo, cap. nostro, & c. excommunicamus, §. Catholici, de hæreticis.*

CAP. III.

DE DIVISIONIBVS INDVLGENTIÆ:

SVMMARIVM.

1 *Indulgentia vel est totalis, seu plenaria, vel partialis, cuius species quædam sunt carena quadragena. Diuiditur etiam indulgentia in personalem, & realem, in perpetuam, ac temporalem.*

2 *Olim indulgentiæ fermè tantùm concedebantur de pœnitentijs iniunctis, nunc verò etiam de non iniunctis.*

3 *Si indulgentia localis concessa est cum determinatione temporis, v. g. diei: tum, qui sæpius in die Ecclesiam visitat, semel tantùm lucratur indulgentiam secus, si sine determinatione concessa est Ecclesiam visitantibus.*

4 *Nomine Ecclesiæ, cui indulgentia conceditur lucranda à visitantibus, etiam adiunctum cœmeterium intelligi oportet.*

5 *Loco diruto sine spe ædificandi vel maliam locum sub eodem patrono, & cum omnibus priuilegijs transferendi, pereunt concessæ indulgentiæ locales.*

1 PRimo diuiditur indulgentia in totalem, seu plenariam, & partialem. Plenaria indulgentia dicitur, quæ illimitate conceditur, vt omnem pœnam in purgatorio pro peccatis luendam remittat. Partialis verò, quæ limitatè conceditur, vt partem aliquam pœnæ remittat. Talis est indulgentia tertiæ partis peccatorum, aut indulgentia vnius anni, vel plurium annorum. Nam Ecclesiastica consuetudine olim receptum erat vt pro grauioribus criminibus septem annorum pœnitentia imponeretur, vt testatur Isidorus, & Gratianus in *c. hoc ipsum 33. q. 2.* & sumitur ex Concil. Eliberino *canon. 5.* Ancyrano *canon. 8.* Nicæno *I. can. 11. & cap. accusasti, de accusat.* vbi alterius etiam pœnitentiæ mentio fit, quæ *carena* dicitur; id est carentia, siue ieiunium in pane, & aqua per dies quadraginta, sicuti Gloss. interpretatur in *cit. cap. accusasti, ver. carena.* Item *quadragena*, quæ videtur esse indulgentia, siue remissio pœnitentiæ, quæ per quadragesimam subeunda erat, iuxta *cap. in capite, d. 50.*

Quapropter, cùm indulgentia vnius anni, Indulgentia septennis, vel vna v. g. carena conceditur, sensus est, remitti tantam pœnam peccatis debitam, quanta deleretur per pœnitentiam vnius anni, vel septem annorum, aut per quadraginta dierum ieiunium in pane, & aqua, secundùm canones pro peccatis imponi solitum, sicuti explicant Palud. *cit. dub. 20. q. 4. a. 1. quantum ad 2. ibidem.* Maior. *q. 2.* S. Anton. *p. 1. tit. 10. c. 3. §. 3.* Sotus *dub. 21. q. 4. a. 1.* Suar. *disp. 59 sect. 5. num. 11. & 16.* vbi aiunt, si nunc concedatur indulgentia vnius, verbi gratia anni interpretandum esse, remitti pœnitentias, quæ secundùm prudentis Sacerdotis iudicium, pro peccatis commissis imponendæ essent in vnum annum: consequenter verò remittitur tanta pœna purgatorij, quanta per tales pœnitentias delenda fuisset, considerando eas secundùm se, & propriam grauitatem ac durationem, & abstrahendo à maiore, vel minore feruore pœnitentis, sicuti notauit Coninc. *dub. 4. n. 25.* De qua quæst. legi potest Richar. *l. 4. d. 20. a. 3. q. 2.*

Tametsi autem in concessione indulgentiarum addita sit particula *de pœnitentijs iniunctis*, non tamen censeri debet restrictiua, sed potius ampliatiua, vt sensus sit, etiam de iniunctis, sicuti probabile censent Palud. & Anto. *locis cit. & expressè docet supplem.* Gabr. *in 4. d. 45. qu. 3. art. 2.* Suar. *cit. disp. 50. sect. 3.* Coninck. *dub. 4. concl. 4. & 5. argum. cap. ex par. 27. de decimis*, *Vbi maius conceditur, etiam minus concessum esse videtur*: quæ regula in

la in ijs locum habet, quę eiusdem generis sunt, siue ad eandem potestatem spectantia. Atqui plus, seu maius quiddam est remittere pœnitentias à Sacerdote iniunctas, quippe non diuino tantum iure, sed humano etiam præcepto debitas, & determinatas: minor autem remissio est, si nulla pœnitentia Sacerdotis imperio exoluenda restet: quare talis indulgentia facilius conceditur, cum non ita eneruans sit disciplinæ Ecclesiasticæ; quidquid in hac re contra communem sentiat Caiet. *tract. de indulg.* ad Iulium *q.* 7. Ergo indulgentia data de iniunctis, extendenda etiam videtur ad non iniunctas, ad eum modum, inquit Suarez, sicuti si alicui concedatur priuilegium absoluendi à peccatis reseruatis, per benignam interpretationem supplendum est, vt sensus sit, *etiam à non reseruatis*.

2 Nihilominus contraria sententia communior est, si in Bulla, vel canone expressa mentio fiat pœnitentiarum iniunctarum, & ineis. *c. quod autem* non esse concessionem extendendā ad pœnitentias iniungendas. Ita enim docet Durand. *in 4. d. 20. q. 4. n. 9.* Nauarr. *de indulg. notab.* 11. *n.* 13. Sotus *dub.* 12. *q.* 2. *ar.* 1. Corduba *q.* 8 *&* 9. Benzonius de Iubilæo *l.* 4. *c.* 2. Henriq. *l.* 7 *c.* 9. *num.* 2. & plures alij. Quia indulgentiæ non plus valent, quam sonant. Quæ sententia vera videtur, spectata antiqua Ecclesiæ consuetudine, secundum quam indulgentię fermè tantum concedebantur de pœnitentijs à Sacerdote iam imperatis, sicuti etiam notauit Benzonius *l.* 4. *c.* 2. *differ.* 2.

At verò spectata consuetudine, quæ nunc in Ecclesijs viget, placet prior sententia, indulgentias ad omnes pœnas, etiam non iniunctas, se extendere: quia alioquin non ita magnam vtilitatem hodie indulgentiæ haberent: quandoquidem pœnitentiæ, quæ pro peccatis iniungi solent, exiguæ sunt, & sæpè tantum loco medicinæ seu curationis peccatorū imperatæ, quas omnimodè implere expedit. Quam ipsam sententiam clarè docuisse videtur Abb. *c. cùm ex eo, n.* 6. *de pœnit. & remiss.* vbi repetit, quod ante dixerat in *c. quod autem, eod. tit. n.* 8. consilium esse, vt qui indulgentias Episcopales (quæ olim de iniunctis tantùm dabantur) lucrari vult, nihilominus impleat pœnitentias a Sacerdotes impositas, fructum autem indulgentiæ reseruet pro delendis pœnis, quas Deo pro alijs peccatis debet. Si tamen aliquis velit pœnitentias sibi iniunctas eneruare, potest id facere. ait Abb. & similia docent Durand. *l. c.* Nauarr. *de indulg. notab.* 31. Corduba, *qu.* 8. *corol.* 3. ConincK. *dub.* 3. *conclus.* 6. & ante hos Albertus Magnus *in* 4. *d.* 20. *ar.* 17. *ad* 5. vbi monet consultissimum esse, vt semper tota pœnitentia impleatur, quia plerumque minor, quàm peccatis debeatur iniuncta est, per modum medicinæ reseruantis a recidiua, & sæpe incerti, an indulgentiam lucrati simus, vel saltem an ita plenè, & ab omni pœna immunes existamus. Si tamen pœnitentia grauis, ac difficilis sit, vt appareat, non per modum medicinæ præcauentis impositam fuisse, sed per modum satisfactionis, tunc non prohibetur aliquis vti indulgentia ad pœnitentiam diluendam, idque ex communi doctrina certum esse, ait Benzonius *l.* 2. *de Iubilæo, c.* 41. §. *Verum, seu hæc opinio.* Idque etiam Confessarij obseruare possunt, vt pœnitentiam, de qua pœnitens queritur, commutent in aliam leuiorem per modum medicinæ imponendam: præcipiendo pœnitenti vt alicuius indulgentiæ se participem reddat; quod etiam obseruauit Henriq *l.* 7. *c.* 9. *num.* 12. *c.* 17. *n.* 1. *& seqq.*

Secundo diuiditur indulgentia in personalem, ac realem. Personalis dicitur, quæ per se ac directè personis conceditur, sine determinatione ad certam rem materialem. Realis verò, quæ alicui rei materiali, imaginibus, &c. affixa est, item quæ loco sacro, & speciali nomine, indulgentia localis appellari solet.

3 De locali hac indulgentia quæri solet primo; Verùm sæpties in die visitans Ecclesiam, cui indulgentia concessa est, toties etiam lucretur? Respondeo: Si indulgentia sine vlla temporis determinatione absolutè concessa est Ecclesiam hanc visitantibus: sæpius in die visitans, toties etiam lucrari indulgentiam potest: cum non sit ratio restringendi ad vnam vicem. Sin verò concessa sit cum temporis determinatione, vt tali die, vel tempore, v. g. Paschali, aut in anniuersario dedicationis Ecclesiam visitantes indulgentiam consequantur, censetur esse mens concedentis, vt quisque non nisi semel lucrari possit, sicuti iterum dicam *c.* 8. *n.* 8.

4 Quæritur secundò: Si visitantibus Ecclesiam indulgentia concessa sit, & aliqui ob hominum multitudinem ingredi non possint, an sufficiat eis foris stare, & orationem iniunctam perficere? Resp. affirmatiuè cum Rodriq *p.* 5. *sum. cap.* 174. *nu.* 6. Suarez *disp.* 52. *sect.* 1. *n.* 7. Quia moraliter tem æstimando, tales Ecclesiam visitant, quando præsentiam suam exhibent, quatenus possunt. Addit Suarez ibidem, in eiusmodi concessione etiam adiunctum Cœmeterium nomine Ecclesiæ comprehendi; quia in fauorabilibus verba latè interpretanda sunt. Quamuis extra casum necessitatis id semper agere conueniat, quod certius, & securius est.

5 Quæritur tertio; Vtrùm diruto templo, indulgentia ipsi concessa pereat? Respondeo: Si Ecclesia diruta non iterum ædificetur, locus priuatur indulgentia: cùm non loco simpliciter, sed Ecclesiæ concessa fuerit. Sin verò ædificetur iterum Ecclesia in eodem loco, retinet indulgentiam, sicuti & alia priuilegia: quippè cum moraliter eadem Ecclesia censeatur, sicuti docet idem Suarez nu. 8. Limitat tamen Innoc. *in cap.* 2. *de noui operis nuntiatione.* Gl. *in reg.* 7. *in* 6. Nisi Superioris auctoritate destruatur in pœnam delinquentium: tunc enim omnibus priuilegiis spoliari censetur, vt iterum ei expressè, seu tacitè conferenda sint, si de nouo ædificetur.

Id verò non est improbabile, atque in praxi seruari solet, quod Innoc. *ibid.* docet, & Ludou. Bononius *in tract. de indulg. nu.* 79. Si Ecclesia auctoritate Superioris tali pacto destruatur, vt sub eodem titulo, ac Patrono, in alium locum transferatur, etiam indulgentias, & alia priuilegia eius transferri, quod etiam docuit Gloss. *in reg. iuris* 7. *in* 6. S. Anton. *p.* 1. *tit.* 19. *ca.* 1. §. 2. Suar. *l.* 8. *de legibus*, *c.* 5. in fine, qui benè id explicat, transferri priuilegia, vnà cum Ecclesia, si concessa sint, non ratione situs aut loci, sed absolutè Ecclesię sub proprio nomine, ac titulo suo. Videri etiam potest Franc. Hottoman *libr. illustr. quæst. q.* 8.

Tertiò diuiditur indulgentia in perpetuam, ac temporalem. Perpetua dicitur, quæ personæ, loco, aut alteri rei ita conceditur, vt tamdiu duret, quamdiu res, vel persona illa, cui concessa est, nisi à concedente, vel Superiore eius reuocetur. Temporalis verò indulgentia vocatur, quæ, certo anni, diei, &c. tempore determinata, eo transacto finitur.

CAP. IV.

QVINAM ECCLESIÆ PASTORES, ET QVO IVRE indulgentias concedere possint?

SVMMARIVM.

1 *Summus pontifex potestate à Christo accepta alij verò inferiores Episcopi ex concessione Sum. Pontificis, indulgentias largiuntur.*

2 *Episcopi communi iure vnius anni indulgentiam dare possunt pro die anniuersariæ dedicationis templi, alias verò ob iustam causam dierum quadraginta.*

3 *Prælati Ecclesiastici, qui Episcopi non sunt, etsi non iure ordinario, tamen ex commissione Pontificis speciali, aut generali, indulgentias interdum dare possunt.*

4 *Facultas indulgentias dandi, etiam per consuetudinem acquiri posse videtur: sicuti etiam iurisdictio in foro Pœnitentiæ à peccatis absoluendi cum bona fide vsucapi potest.*

5 *Per communicationem bonorum operum, ac meritorum factam personis, ac si membra essent alicuius Religionis proximè, ac directè non applicantur satisfactiones subditorum; sed fructus iste communicationis præcipuè prouenit per modum impetrationis.*

6 *Religiosus, qui contra præceptum Prælati fructum boni operis alteri applicat, licèt malè faciat, tamen applicatio valet.*

1 Assertio I. Summus Pontifex, accepta à Christo facultate, adeòque diuino iure, indulgentias cum generales, tum particulares, ex rationabili causa, fidelibus omnibus dispensare potest. Ita Clemens VI. *extrauag. Vnigenitus, de pœnit. & remiss.* Alensis *p.* 4. *q.* 33. *membr.* 3. S. Thom. *in* 3. *d.* 20. *q.* 1. *a.* 4. S. Bonau. *ar.* 2. *q.* 3. Richar. *a.* 5. *q.* 3. Durand. *q.* 5. *ad* 2. Et quod dico de Sum. Pontifice, tanquam Capite Ecclesiæ, similiter intelligi debe. de Concilio generali, quatenus, incluso Capite, totum corpus Ecclesiæ repræsentat, sicuti constat ex ijs, quæ dixi *l.* 1. *tract.* 4. *c.* 6. §. 2. At verò vacante Sede, non potest Cōcilium, quantumvis ex vniuersis Episcopis congregatum sit, indulgentias generales Christi fidelibus concedere, sed solùm ea præstare, quæ præcisè necessaria sunt ad regimen Ecclesiæ, donec electio Pontificis facta sit, ait Suar. *disp.* 55 *sect.* 1. *nu.* 7. contra Cordubam *de indulg q.* 10. *propos.* 8. vbi docet, quod Concilium generale vacante Sede iure diuino indulgentias dare possit.

Assertio II. Inferiores Papa, Archiepiscopi, & Episcopi, non habent potestatem concedendi indulgentias diuino iure, sed ex concessione Sum. Pontificis. Ita S. Thom. *cit. ar.* 4. *q.* 3. Supplem. S. Thom. *q* 26. *ar.* 3. Rich. & Durand. l. c. Augustinus de Ancona, *lib. de potest. Ecclesiæ, q.* 29. *a.* 5. Syl. *ver. indulgentia, qu.* 5. Suarez *disp.* 49. *sect.* 1. *nu.* 13. ConincK. *disp.* 12. *dub.* 1. *concl.* 4. contra Sotum *dist.* 21. *q.* 1. *art.* 4. *concl* 1. Petr. Sotum *de indulg. lect.* 3. Ruilium Benzonium *l.* 2. *de Iubilæo, c.* 3. Cordubam *de indulg. q.* 10.

Proba-

Probatur primò ex ijs, quæ generatim dixi in materia de legibus, c.7.n.3. Episcopos iurisdictionem non immediatè à Christo accipere, sed à Sum. Pontifice, qui proinde ijs limitatam, & restrictam concedere potest, ac solet. Secundò speciatim ex ratione indulgentiæ: Siue enim definiatur remissio pœnæ debitæ propter peccata, siue dispensatio thesauri Ecclesiæ, statim apparet vnam ex grauioribus causis esse, quæ ad summam potestatem adeòque supremum in Ecclesia Pastorem propriè spectare debeat; ad alios verò subordinatos, quatenus ab illo potestatem habent.

2 Confirmatur; Si enim Episcopis omnibus ex diuino iure potestas competeret dispensandi indulgentias, non potuisset ea à Concilio Generali Lateranensi sub Innoc. 3. adeò restringi vt non nisi vnius anni indulgentiam in ipso die dedicationis Ecclesiæ, & ob aliam causam iustam quadraginta tantùm dierum indulgentias concedere possint, sicuti legimus in *capit. cum ex eo, de pænit. & remiss.* vbi etiam ratio huius ita restrictæ facultatis affertur: quia alioquin *per indiscretas, & superfluas indulgentias, quas quidam Ecclesiarum Prælati facere non verentur, & claues Ecclesiæ contemnuntur, & pœnitentialis satisfactio eneruatur.* Accedit, quòd potestas concedendi indulgentias non sit ita necessaria ad regimen, & munus Episcoporum, sicuti potestas absoluendi à peccatis, dispensandi in votis, iuramentis subditorum suorum. Quamobrem rectè notauit Suarez *disp.49. sect.2.n.5.* non ita diuino iure obligari Sum. Pontificem ad concedendam Episcopis potestatem dispensandi indulgentiam, sicuti alios iurisdictionis actus, ad salutem subditorum suorum magis necessarios, exercendi.

Porrò circa Episcopales istas indulgentias quædam breuiter annotanda sunt: I. Potestas dandi indulgentias Episcopis competit iure ordinario, quippe ratione muneris, ac dignitatis suæ, cui talis potestas, licet non absolutè debita, aut necessaria, tamen valde conueniens est: quamobrem etiam alteri dictam facultatem committere, siue delegare possunt.

II. Licèt plures Episcopi, qui ad Ecclesiæ dedicationem præsentes sunt, non possint, nisi vnius anni indulgentiam simul cōcedere, sicuti habetur expresè in *c. cum eo, de pænit. & remiß.* nihil tamē obstat, quominus plures, quorum singuli iurisdictionem habēt, puta loci Episcopus, & Metropolitanus, siue Archiepiscopus, simul, aut successiuè, plures quadragenas eidem Ecclesiæ cōcedant, sicuti docet Suarez *disp.57. sect.2.n.5.* Nihil enim obstare videtur, si alicui loco, seu Ecclesiæ proprius Episcopus, ver. gr. pro festo Patroni vnam quadragenam concesserit, quominus alienus Episcopus eidem Ecclesiæ etiam quadragenam concedat, lucrādam tantum à suis subditis, si tali die Ecclesiam illam inuiserint. Talis enim concessio non excedit limites iurisdictionis, cum propriè non fiat loco, sed personis subditis in ordine ad talem locum. Et potest postea episcopus proprius loci indulgentiam istam trahere ad suos etiam subditos, si ipsis licentiam det lucrandi, vt proinde subditi loci duas hoc casu quadragenas vno die lucrari possint, sicuti singulariter notauit Palud. *d.20.q.4.ar.2. conclus.4.*

III. Si Episcopus vltra limites potestatis suæ indulgentiam concedat, omni iure irrita est quoad excessum, vti colligitur ex *c. nostro de pænit. & remiß. & c.1. eod. in 6.* Imo expresè declaratum fuit à Bonifacio VIII. *ca. vlt. eod. in 6.* Licèt contrarium senserit Gl. *c. cum ex, ver. à pluribus, extra eod.* Dixi autem, *quoad excessum*, valet enim nihilominus indulgentia vsque ad terminum concessum; quia *vtile non debet per inutile vitiari*, *reg. 37. in 6.* Quæ regula ait Gloss. *in citat. cap. vlt.* maximè locum habet in liberalitatibus, iuxta *l. Sancimus C. de don.* & cum pars vtilis ab inutili separari potest. *leg.1. §. Trebatius ff. de aqua quotid. & æstiua.* Eandem doctrinam habet additio Gl. *ad cit. c. cum ex eo,* & Suarez *disp.55. sect.3.n.12.* Henriq. *l.7.c.31.n.4.*

IV. Episcopi viuis tantùm, non etiam defunctis, indulgentias concedere possunt, sicuti ex communi docet Suarez *cit. disp.55. sect.2.n.9.* Quia solùm concessum est Episcopis quasdam indulgentias concedere subditis suis. *c. quod autem. de pænit. & remiss.* Ergo facultas hæc non extenditur ad defunctos.

3 Assertio III. Cardinales, & Legati Apostolici alijquè Prælati, si Episcopi non sint, licèt in alijs quasi Episcopalem iurisdictionem habeant, indulgentias tamen iure communi, & ordinario, dare non possunt: *arg. c. audientibus, de excessibus prælatorum*, sed sæpe ex speciali, interdum etiam generali, per consuetudinem approbata Sum. Pontificis commissione; vt hac ratione veluti ordinaria censenda sit, sicuti de summo Pœnitentiario docet Palud. *cit. q.4. a.3. concl.3.*

Dubium verò est; Vtrùm Prælati inferiores Episcopo, per cōsuetudinem temporis diuturnitate præscriptam, acquirere possint potestatem dandi indulgentias? Negant Corduba *cit. q.10. proposit.11. dub.1.* Sotus *in 4.d.22.q.1.art.4.* Suarez *disp.55. sect.4.nu.3.* Cum enim talis potestas extendat se ad tollendas pœnas Deo debitas, non potest ea sine voluntate ipsius Dei, aut eius in terris Vicarij alicui competere. Vel igitur Sum. Pontifex scit, & tacitè approbat eiusmodi consuetudinem, vel nescit: si scit, iam non ea consuetudine præcisè, & vi propria, sed potius ex tacito consensu Papæ iurisdictio, seu potestas spiritualis acquiritur. Si verò Papa nescit, actualiter consentire non potest: absquè voluntate autem non communicatur potestas. Cuiusmodi etiam discursus fieri potest de potestate absoluendi à peccatis, sicuti videre est apud Caiet. *ver. absolutio. c.2.* Suarez. *to.4. disp.27. sect.3.n.3.* Less. *l.2. de iust. c.2. dub.14 n.45.* ConincK *t.2. disp.8. dub.5. concl.3 & 4. argum. c.2. de pænit. & remiss. in 6.* vbi dicitur: *Nulla consuetudine introduci posse, quòd aliquis, præter sui Superioris licentiam, Confessorem sibi eligere valeat.*

4 Contrarium tamen, quòd facultas dandi indulgentias consuetudine acquiri possit, docet Gl. *in cit. c. accedentibus. ver. legitima causa,* ibidem Hostiensis, & Abb. *nu.2. arg. c. cum contingat, de foro competente.* Quorum sententia non videtur mihi improbabilis. Est enim communis Doctorum sententia apud Palud. *in 4.d.38.q.4.ar.4. concl.4.* Sanch. *l.4. moral. c.38. num.21.* potestatem dispensandi in votis ac iuramentis, ab inferioribus Prælatis per consuetudinem acquiri posse: cum tamen dispensatio ista etiam soluat animas in foro Dei; vt proinde sine voluntate Christi, aut eius in terris Vicarij nemini competere possit.

Quare respondetur ad prioris sententiæ fundamentum; Etsi Sum. Pontifex specialiter nesciat consuetudinem; satis tamen eam approbare, quando generali lege, ac praxi vult & consentit, vt Ecclesiastica iurisdictio per longæuam consuetudinem in bona fide præscriptam acquiratur: cùm alioquin in Ecclesię perturbationem, & periculum animarum cedere possit, si, quæ per talem consuetudinem ab Ecclesiæ Prælatis fiunt, irrita forent. Ad cit. c.2. Respondeo; Id esse speciale quòd subditus fatendo se subditum, contra obedientiam Superioris, vel pastoris sui præscribere non possit *c. cum non liceat. de præscript.* Quia tali casu adest mala fides, vel saltem iuris notissimi error: quo cum non præscribit. Consequenter, neque Parochianus seu Diœcesanus absque consensu ordinarij Iudicis, ac Pastoris sui, quamdiu eum pro tali agnoscit, alterius non pastoris sui iurisdictioni se subijcere potest; alioquin verò nihil obstare videtur, quominus Sacerdos diuturna consuetudine iurisdictionem acquirat absoluendi à peccatis, v. g. Episcopo reseruatis, sicuti significat Gabr. *lect.3.* in canonem, & expresè Nau. *in c. placuit. d.5. de pænit. n.40. & seq.* qui singulariter notat *n.42. Cū in cit. c.2.* dicitur, nulla consuetudine introduci posse, vt aliquis sine licentia Pastoris proprij alium Confessarium sibi eligat, subintelligendum esse, nisi per consuetudinem alteri illi Confessario absoluendi facultas acquisita esset. Simili ratione annotauit Abb. *in cap. vlt. numer.5.* de dilationibus. Licèt nulla consuetudine introduci possit, vt minor, vel par appellatio fiat, cum id substantiæ appellationis repugnet, iuxta Gl. *in c.2. de Consuet. in 6.* secus tamen esse, si consuetudo Iudicem efficiat maiorem, seu superiorem.

Assertio IV. Neque Prælati Religiosorum Ordinum facultatem vllam habent dandi indulgentias: nisi ex speciali concessione Papæ. Est communis doctrina apud Cordubam *qu.10. propos.6.* Suar. *disp.55. sect.5.* tradita in *c. accedentibus. de exceß. Prælatorum.* Id solùm hoc loco aduerte cum Nau. *de indulg. notab.30.n.14.* in priuilegio indulgentiarum attendendum esse, verùm ipsi Prælato, alijsuè personis delegetur facultas dandi indulgentiam, an verò immediatè à Sede Apostolica concedatur indulgentia ijs, qui Religionis membra, aut benefactores fuerint, vel Ecclesias, aut sacramenta apud ipsos frequentarint: tunc enim Religiosi dicere non debent, se indulgentias concedere: sed admonere tantùm fideles de indulgentia à Sum. Pontifice concessa, cuius se participes facere possint, si hoc, vel illud opus præstiterint.

5 Occurrit hoc loco dubium: Qualis gratia sit, seu qualis fructus conferatur ijs, qui à Prælato alicuius Ordinis admittuntur in communionem bonorum operum, ac meritorum totius religiosæ Congregationis, perinde ac si membra eius essent? Respondeo, & dico I. cum Durando *in 4.d.20.d. vlt. nu.6.* Soto *in 4. d.21.q.2.art.1.* Nau. *de indulg. notab.31.n.18.* Corduba *q.39. dicto 4.* Rodriq. *tom.1. reg. qq. q.33. art.7.* Suarez *disp.55. sect.5.nu.6.* Talis communicatio operum, ac meritorum non habet rationem indulgentiæ: Nam indulgentiæ viuis conceduntur per modum iurisdictionis, & absolutionis à pœnis Deo debitis, per applicationem satisfactionis Christi, & sanctorum. Prælatis autem Ordinum talis facultas non competit: tùm quia iurisdictionem non habent in eos omnes, quos meritorum suorum participes efficiunt; tùm verò multò magis, quia superabundantes

satis-

satisfactiones iustorum non colliguntur in particularibus quasi thesauris Ecclesiarum, vel Ordinum religiosorum; sed veniunt in communem thesaurum vnius Ecclesiæ vniuersalis, vt per vniuersalem eius Pastorem dispensentur.

Dico II. Per eiusmodi generalem bonorum spiritualium communicationem, directè, & immediatè non applicantur satisfactiones subditorum. Ita docet Suar. *loc. c.* etsi aliter Nauarr. *cit. n.*18. Corduba *cit. q.* 39. *dicto* 3. *& sequ.* Henriq. *l.*7. *c.* 21. *n.*6. Rodriq. *cit. q.* 33. *ar.* 4. *man. Prælat.* *to.*2. *q.* 50. *a.*2. *&* 3. Vel enim Prælatus opera subditorum satisfactoria applicaret, antequam fiunt, vel postquam facta sunt. Neutrum dici potest: Non hoc posterius; quia fructus bonorum operum satisfactorius, si vel nemini, vel inhabili applicatus superabundat, in communi thesauro Ecclesiæ permanet, ac Sum. Pontificis, eorumque, qui ab ipso potestatem acceperunt, dispositioni subiacet. Neque primum dici potest; quia id cederet in perturbationem, ac grauamen subditorum, dareique locum præuentioni: ita vt si subditi pro suis, vel aliorum peccatis speciatim satisfacere intenderent, incerti essent, nam fortè Papa, vel Prælatus, ipsis inscijs, & non consentientibus, fructum omnem, vel partem eius, alteri iam applicuisset.

6 Accedit ratio manifesta, qua etiam destruitur fundamentum sententiæ contrariæ. Nam cuiusque hominis, etiam Religiosi, opera bona, & fructus ipsorum, antequam fiant, vel dum fiunt, subiacent particulari dominio ipsius operantis: ergo non debent censeri bona communia, quæ à Prælato Communitatis applicari possint, cui ipse velit. Neque obstat, quod dicitur in *c. non dicatis.* 12. *q.* 1. Religiosos *non tantum proprijs facultatibus, sed etiam voluntatibus renuntiasse*. Non enim sensus est, quòd sicuti terrenarum substantiarum, ita etiam suorum liberorum actuum domini esse desinant; sed quòd per obedientiæ votum ita suam voluntatem Superioris imperio subiecerint, vt contra eius iustum imperium nihil licitè velle possint. Ex quo etiam intelligitur, cur dixerim in *assert. directè, & immediatè*. Non enim nego, quin fructus satisfactionum ascitis in Religionem prodesse soleat mediatè, interueniente videlicet ipsorum subditorum applicatione generali, vel speciali. Nam in primis, si subditi sua opera satisfactoria generatim applicent Religioni, vel omnibus membris eius, participabunt etiam ij, qui vt fratres in Religionem per auctoritatē Prælati assumpti fuerunt. Deindè si Prælatus Ordinis iustam ob causam præcipiat Religioso, vt huic personæ in particulari opus satisfactionis applicet, subditus obedire debet; ita vt si contra iussum Superioris sui præceptum alteri applicet, peccet, quidem, sed applicatio ipsius operantis efficax sit non obstante contraria applicatione Prælati, quippè quæ vim nullam habet, nisi interueniente voluntaria applicatione ipsius operantis, seu generali, seu speciali, sicuti & tradit Sotus *d.* 21. *qu.* 1. *art.* 4. *§. postremum hic* Suar. *cit. sect.* 5. *nu.*6.

Dico III. Fructus, qui assumptis in participationem meritorum alicuius Religionis prouenit, præcipuè est per modum impetrationis de congruo. Ita Adrian. *quodlib.* 8. Suarez *cit. sect.* 5. *nu.*2. *&* 11. Possumus vero hoc loco distinguere duplicem impetrationis fructum; directæ, & indirectæ. Directa impetratio requirit intentionem, & applicationem eorum, qui pro alijs orāt, vel ad impetrandum alijs de congruo bona opera exercent. Hæc autem intentio potest esse vel specialis; vt si Religiosi opera sua, & orationes specialiter Deo offerant pro personis suæ Congregationi coniunctis; tunc orationes hæ, propter charitatis, & amicitiæ vnionem, maiorem vim habent ad impetrandum à Deo, quàm si fierent pro extraneis. Vel potest esse generalis tantùm intentio; vt si opera meritoria, & orationes instituantur vniuersim pro Religione, & membris eius; tūc participes esse possunt illi omnes, qui in excommunicationem meritorum de congruo assumpti fuerunt. Indirecta verò impetratio non requirit vllam intentionem, vel applicationem, sed hoc ipso, quòd in aliqua Religione bona opera iustorum fiunt, valent apud Deum de congruo, vt eorum ratione, & intuitu, proprius sit, & speciali auxilio protegat illos, qui membra sunt huius Communitatis. Etenim ratio amicitiæ postulare videtur, vt Deus propter amicos suos, etiam alijs benefaciat, qui illis amicitia coniuncti sunt. Quamuis maior futura est vis impetrationis si accedat etiam directa intentio, vel ipsorum Religiosorum pro taliter sibi coniunctis orantium, vt suprà dixi, vel coniunctorum, & ascitorum, si per merita talis Religionis aliquid à Deo petant.

Quod verò Corduba ait *q.* 39. *dicto* 6. *&* Rodriq. *cit. q.* 25. *a.*2. Per eiusmodi communicationem bonorum operum, ac meritorum factam aliquibus personis, ac si membra essent talis Religionis, ipsis Religiosis nihil decedere; id verum est, quatenus opera habent vim impetrandi à Deo indirectè: etenim quo minor est numerus iustorum in aliqua Congregatione, eò magis inclinatur Deus ad benefaciendum singulis. Sed aliter sentiendum est, si loquantur de impetratione directa: quia orationes, quantò pro pluribus personis Deo offeruntur, tantò minorem vim habent impetrandi singulis id, quod petitur.

Denique nota, quòd participantibus bonorum alicuius Religionis, interdum per gratiam Sedis Apostolicæ eædem indulgentiæ concedebantur, quæ ipsismet Religiosis, vti videre licet apud Henriq. *l.*7. *c.*19. *n. vlt.*

C A P. IV.

AN, ET QVALIS CAVSA AD CONCEDENDVM indulgentias requiratur.

S V M M A R I V M.

1 *Non tantum vt licitè, sed etiam vt validè indulgentia concedatur, pia, & rationabilis causa requiritur.*

2 *Fieri solet, vt alij alijs plus de indulgentia v.g. plenaria consequantur, quia plus deuotionis, & conatus adhibent.*

3 *Tametsi accidat indulgentiæ concessionem, propter defectum causæ irritam esse, aliæ tamen per accidens adiunctæ facultates subsistere possunt.*

1 ASsertio I. Non tantùm vt licitè indulgentia concedatur, sed etiam vti validè, requiritur pia, & rationabilis causa. Hæc est communis sententia Henrici Gandauensis *quodlib.* 15 *q.* 15. S. Bon. *in* 4. *dist.* 20. *p.* 2. *a. vn. q.* 6. Maioris *ead. d. q.* 2. Caiet. *de indul. tract.* 9. *q.* 1. *& tract.* 15. *c.* 4. *qu.* 1. Cordubæ *de indulg. q.* 17. Soti *d.* 21. *q.* 2. *a.* 2. Nauar. *de indulg notab.* 15. *n.*7. Petr. Soti *lect.* 3. *de indulg.* Henriq. *l.*7. *c.* 14. Suarez *disp.* 54. ConincK. *disp.* 12. *dub.*7. contra Palud. *in* 4. *dist.* 21. *qu.* 4. *art.* 1. Sumitur ex *extrauag. vnigenitus. de pœnitent. & remiss. & epist.* Leonis X. ad Caietanum. Ratio est: Quia minister non potest validè remittere, aut dispensare iura domini sui, sine voluntate eius rationabiliter præsumpta. Papa autem, alijque Episcopi dando indulgentias peccatorum, dispensant in iure Christi, ac Dei: partim, quia obligatio soluendæ pœnæ pro peccatis erga Deum est: partim, quia thesaurus satisfactionum sub Dei, ac Christi tantùm dominio, Ministrorum autem eius fideli dispensatione est. Ergo Papa, & Episcopi validè non concedunt indulgentias sine voluntate Dei, ac Christi, quæ nimirum est, vt pœna secundùm ordinariam iustitiæ legem debita, non remittatur, atque thesaurus satisfactionum non dispensetur in destructionem, sed in ædificationem, id est, ita, vt ad maiorem Dei gloriam dispensatio cedat: hanc enim vti Deus ipse in omnibus suis operibus intendit, Prouerb. 16. sic, & Ministri eius intendere debent. Quæ ratio sumitur ex *cap.* 24. Matth. *Quis putas est fidelis, & prudens & c.* 1. *Corinth.* 4. 3. Corinth 16.

Corollarium. Causa concedendi indulgentiam non tantùm debet esse pia, & in se iusta, sed etiam proportionata: ita, vt quātò maior est indulgentia, tātò maior causa, requiratur: alioquin non valitura est indulgentia, nisi secundùm proportionem causæ, sicuti docet Albertus Magnus *in* 4. *dist.* 20. *ar.* 17. Sot. *cit. qu.*2. *ar.*2. Caiet. *cit. q.* 1. Suar. *disp.* 54. *sect.* 4. *n.* 5. Henriq. *c.* 14. *num.* 3. ConincK. *cit. dub* 6. *concl.* 2. contra Angel. *ver. indulgentia, nu.* 2. Sylu. *q.* 5. Valent. *disp.* 7 *q.* 20. *p.* 4. Reginaldum *in praxi fori pœnitent. l.* 1. *c.*7. *nu.* 132. Proportio autem causæ in eo consistit, vt prudenter, & rationabiliter, secundùm omnes circumstantias, existimetur, ad maiorem Dei gloriam fore, vt pœnarum debitum, imposito pio aliquo opere, condonetur: quàm vt secundùm iustitiæ rigorem exsoluenda relinquatur. Porrò quamuis indulgentia (spectata præcisè, vt est remissio pœnarum Deo debitarum) tantò maiorem, eamque publicam causam requirat, quantò maior Communitati, vel toti Ecclesiæ conceditur, quàm si particulari personæ, vel Congregationi concedatur, quatenus tamen consideratur cum opere pio simul imposito, per quod fideles ad publicas orationes, sacramentorum frequentationem, &c. alliciuntur, non parum ex hoc capite augetur causa indulgentiæ concedendæ.

2 Existimant tamen non improbabiliter Nauar. *notab.* 15. *de indulg. n.* 15. ConincK. *cit. dub.* 6. *nu.* 34. Etsi ponamus, hoc casu sufficientem causam adesse, vt indulgentia v.g. plenaria generatim concedatur, tamen fieri posse, vt particulatim non omnes integram consequantur, si videlicet aliqui magnam pro peccatis commissis pœnam debentes, opus iniunctum tepidè, ac minus vtiliter ad propositum finem peragant; ideoque causa tantæ remissionis ipsorum respectu deficiat. Quod ipsum satis clarè significat Bonif. VIII. *in extrauag.* 1. *de pœnit. & remiss.* vbi postquam pro anno M. ccc. visitantibus Basilicam SS. Apostolorum Romę plenissimam omnium peccatorum suorum indulgentiam concessisset, subiunxit: *Vnusquisque tamen plus merebitur, & indulgen-*

dulgentiam efficaciùs consequetur, qui Basilicas ipsas amplius, & deuotius frequentabit. Idemque tradidit S. Bonauent. *cit. qu. 6. Secundum quod plus, vel minus deuotione sua accedunt homines ad causam*, à dante intentam; *plus, vel minus participant de indulgentia*.

3 Illud etiam rectè notat Suarez *cit. disp. 54. sect. 2. num 17.* Si cum indulgentia plenaria iungatur facultas eligendi Confessarium, absoluendi à casibus reseruatis, & censuris, dispensandi in votis, &c. sicuti in Iubileo fieri solet, tametsi indulgentia ob defectum causæ, vel omnino, vel ex parte, infirmetur, annexos tamen fauores quippè ex solo humano iure pendentes, ideoque liberæ dispositioni Pontificis subiectos, haud infirmari. Quod non intelligas, quasi dispensatio in votis sine iusta causa, ad libitum Pontificis fieri possit, sed quod potestatem ea causa rationabili dispensandi in votis, cuilibet arbitratu suo committere queat.

CAP. VI.

QVÆNAM CONDITIONES REQVIRANTVR in eo, qui indulgentias lucraturus est.

SVMMARIVM.

1 *Indulgentiæ propriæ tantùm dantur Christianis baptizatis: Est tamen probabile prodesse etiam Catechumenis per modum suffragij.*
2 *Cum homo indulgentiam consecuturus est, in Dei gratia esse debet.*
3 *Nisi opus præscriptum impleatur indulgentia obtineri non potest.*
4 *Opus bonum præscriptum ita impleri debet quatenus conducit ad iustitiam causæ, ob quam indulgentia conceditur.*
5 *Ad lucrandum indulgentiam non requiritur actualis intentio, sed sufficit habitualis, seu interpretatiua.*
6 *Vna oratione non potest aliquis plurium numismatum similes indulgentias lucrari.*
7 *Si indulgentia concessa sit verè pœnitentibus, ac confessis non requiritur ad eam lucrandam sacramentalis confessio, si quis mortale peccatum non habeat: sin verò habeat, non sufficit contritio.*

1 PRima conditio est, quam plerique Doctores afferunt, apud Suarez *disp. 53. sect. 4. n. 8.* Sanch. *l. 4. moral. cap. 37. nu. 37.* ConincK. *disp 12. dub. 7. in princ.* Benzonium *l. 5. de Iubileo. c. 15. dub. 28. assert. 6.* Vt sit homo baptizatus. Nam communis thesaurus satisfactionum est in Ecclesia, vt à Pastoribus fideliter, ac prudenter dispensetur ijs tantùm, qui sunt membra eiusdem Ecclesiæ: soli autem baptizati sunt membra Ecclesiæ: Catechumeni verò tametsi credentes, ideoque Christo per Fidem vniti sint, priùs tamen, quàm eam in Baptismo solemniter profiteantur, & admittantur, non censentur esse membra Ecclesiæ huius visibilis, ideoque Ecclesia in eos iurisdictionem exercere non potest, vti significat Trid. *sess. 14. ca. 2 de Sacram. Pœnitentiæ*.

Catechumenis tamen, tum viuis, tum defunctis, indulgentia prodesse, saltem per modum suffragij, docet Nauar. *notab. 31. in fine.* Benzon. *assert. 6.* Henriq. *l. 7. c. 18. n. 3.* Quæ sententia probabilis est; cum reuera Catechumeni per fidem, & charitatem Christo vniti, sint aliquo modo membra Ecclesiæ, quibus proinde communis thesaurus satisfactionum, etsi non per modum absolutionis ex iustitia, tamen per modum suffragij, & impetrationis, applicari posse videtur.

Altera est conditio. Vt qui indulgentiam lucratur, sit subditus concedentis. Qua de re suprà dixi *c. 1. n. 4.*

Tertio conditio. Vt non sit maiore excommunicatione ligatus; hæc enim priuat hominem participatione communium spiritualium Ecclesiæ bonorum, vt dixi *lib. 1. tr. 5. p. 2. cap. 2. num. 5.*

2 Quarta conditio. Vt in gratia Dei constitutus sit eo tempore, quo indulgentiam consecuturus est. Ratio: Quia reatus pœnæ nunquam aufertur, nisi ablata culpa. Ex quo infertur. I. Non posse aliquem plenam omnium peccatorum indulgentiam consequi, nisi ab omni etiam culpa veniali liber sit: nam aliquin homo, quamuis iustus, non consequetur indulgentiam pœnæ ijs venialibus peccatis respondentem, quibus adhuc affectus est.

Infertur II. Licèt absolutè necessarium non sit ad indulgentiam lucrandam, vt aliquis opera præscripta in statu gratiæ impleat, sicuti benè docent Sotus *d. 21. q. 2 a. 3.* S. Anton. *p. 1. tit. 10. c. 3. §. 5. dub. 6.* Nauarr. *notab. 19. nu. 9.* attamen in Dei gratia homo esse debet, quando indulgentiam consequitur: quod probabiliter accidere existimatur, cum opus ad lucrandã indulgentiã requisitum omninò completur. Igitur opera danda est, vt eo præsertim tempore homo ab omni mortali peccato liber sit, imò etiam à venialibus, si plenam omnium peccatorum indulgentiam obtinere velit, vt suprà dictum. Cæterum cum opus præscriptum perficiens in statu mortali minus gratum Deo obsequium præstet, ideoque non satis efficaciter ad finem ab Ecclesia intentũ operetur, vt integram indulgentiam lucrari possit, sicuti ConincK. notauit *dub 7 n. 30.* valdè consultum, atque expediens est, omnia opera in Dei gratia adimplere: qua de re Henriq *l. 7. c. 9. n. 5.*

3 Quinta conditio. Vt impleat ore tenus opus, quod, vt necessarium ad indulgentiam consequendam præscriptum est. Quare licet aliquis per ignorantiam, obliuionem, vel aliud iustum impedimentum, partem aliquam præscripti operis intermittat, non consequetur indulgentiam, etsi alia omnia præstet: excepto, si pars omissa sit tam parua, vt eius omissio moraliter non æstimetur, vel si in Bulla concessionis iusto impedimento impeditis alia ratione subuentum sit; quod ea rationabili voluntate indulgentiam concedentis pendet.

Sed dubitatur primò: Vtrùm satis sit opus præscriptum secundùm substantiam implere, an verò necesse ita perficere, vt sit moraliter bonum, seruato debito fine, alijsque circumstantijs? Suarez *disput. 52. sect. 6 n. 2.* existimat, satis esse, si fiat opus, vti est secundùm substantiam, siue ex obiecto bonum, licet deprauatum per circumstantiam. Contrarium docet Nau. *de indulgent. notab 19. n 6. & notab. 32. n. 46.* Rodriq. *t. 3 q. 99. ar. 6.* ConincK. *dub 8.*

4 Respondendum mihi videtur; Id pendere ex rationabili voluntate concedentis indulgentias sicuti enim nihil obstat, indulgentias cõcedi sine impositione alicuius boni operis, si causa alioquin sufficiens adsit, vt exemplis ostendit Suar. *sect. 4. n. 3.* ita etiam concedi possunt sub conditione alicuius oneris, seu operis aliquo modo conducentis ad finem spiritualem, licet illud in indiuiduo non fiat secundùm honestatem, seu bonitatem moralem; v. g. si aliquis publicæ processioni intersit. Cum autem hodie plerumque indulgentiæ concedantur sub conditione operis, supplentis iustitiam causæ finalis; ideò considerandum est, vtrũ opus iniunctũ ad finem principaliter intentum conducat, etiamsi fiat solùm secundùm substantiam, an verò non conducat, nisi etiam fiat secundùm moralem honestatem, ex omnibus circumstantijs pendentem. Exemplum primi: Si ad expeditionem bellicam contra hostes Fidei Christianæ erogatur aliqua contributio, satis esse videtur ad indulgentiam lucrandam, tametsi fiat cum vana dantis gloriatione. Exemplum secundi. Si ad placandum Deum præscribantur ieiunia, non lucrabitur indulgentiam, qui in ieiunijs se vino inebriaret, ideóque magnam, seu notabilem partem iniuncti boni operis non benè perficeret; vel si visitatio Ecclesiæ præcipiatur, & cum nulla deuotione accedatur. Quamuis in hoc casu sufficere videtur, si aliquis sua præsentia populi communem deprecationem, approbet, & cohonestet.

5 Dubitatur secundò; Vtrùm necesse sit opus facere cum intentione lucrandi indulgentias; an verò satis, re ipsa præstare, etsi quis ignoret, vel oblitus sit, indulgentiam concessam esse? Priorem partem, requiri intentionem lucrandi indulgentias, tenet Suarez *cit. disp. 52. sect. 6.* Posteriorem Ioan. Salas *disp. 17. de legibus, c. 5. in princ.* In prioris certum esse debet, ad lucrandum indulgentias non requiri actualem voluntatem, siue intentionem lucrandi; sed satis esse habitualem, aut interpretatiuam: cùm enim vnus iustus alteri iusto etiam ignoranti satisfactiones suas applicare possit, cur non etiam Pastor Ecclesiæ satisfactiones Christi, & Sanctorum per indulgentiam applicare queat homini, v. g. à sensibus alieno & mox morituro? Ex quo consequenter infero, non esse existimandum, quod Summ. Pontifex in lucrante indulgentiam exigat actualem intentionem, quia nec natura indulgentiæ id necessariò postulat; nec verba Bullæ hæc significant, cum solùm dicatur, Indulgentiam v. g. plenariam consequendam fore à fidelibus, qui tali die Ecclesiam piè visitarint: id totum autem fit, etsi quis actualem intentionem non habeat indulgentias lucrandi.

Dubitatur tertio: An satis sit ad lucrandam indulgentiam opus iniunctum per alium perficere? Respondeo ea doctrina Suarez. *disput. 52. sect. 8.* Si alius ille, qui iussu, vel rogatu tuo opus perficit, sit causa propria ipsius operis, vt si iubeas famulum orare, ieiunare, vel similia personalia opera exercere, non lucraberis indulgentiam concessam orantibus, ieiunantibus, cum verè, ac propriè tu non ores, vel ieiunes. Sin verò ille alius non sit causa propria operis, sed nudum instrumentum materialiter tantum concurrens; vt si des eleemosynam per manum famuli, haud dubiè lucraberis indulgentiam concessam ijs, qui eleemosynam dederunt; nisi exprimatur in

Bulla,

Bulla, vt tale opus reale in propria persona fiat.

6 Dubitatur quartò. An vno opere exhibito possit aliquis plures indulgentias lucrari, quæ pluribus rebus similiter concessæ fuerunt? Vt si aliquis habeat duo numismata, quorum singulis indulgentia vnius anni concessa est, dicto vno Pater, & Aue; vtrum qui semel orat, duorum annorum indulgentiam consequatur? Ita affirmant Henriquez *lib.7.cap.17.nu.5.* Sed contraria sententia est probabilior, quam docet Suar. *disput.52.sect.8.num.10.* ConincK. *dub.9.* Quia hæc censetur esse mens Pontificis: cùm opus bonum plerumque adiungi soleat ad supplendam iustitiam, seu causam indulgentiæ: qui finis non ita obtinetur, si vno opere exhibito, plures indulgentias similibus rebus promissas lucrari liceret. Confirmatur. Sicut ad indulgentiam vnam lucrandam requiritur opus semel fieri, ita ad indulgentiam duplam requiritur opus repetitum, seu duplicatum.

Excipe; Nisi tale opus sit, quòd eodem die repeti non possit, vel certè non soleat, vt si tali die ieiunantibus vel sacram Eucharistiam accipientibus, aut Ecclesiam visitantibus, plures indulgentiæ ob diuersas causas, vel occasiones, ab eodem, aut diuersis Pontificibus, concessæ sint; semel in eo die ieiunans, vel communicans, aut Ecclesiam visitans, omnes indulgentias lucraturus est, sicut rectè docent Corduba *q.23.* ConincK. *loc.c.* Modò tanto feruore opus præstet, vt sufficienter cooperetur fini intẽto, quatenus eius cooperatio ad supplendam iustitiam pro tot consequendis indulgentiis requiritur.

Dubitatur quintò: Si indulgentia concedatur verè contritis, & confessis, vtrùm ad eam lucrandam Confessio actualis necessaria sit? Respondeo, & dico I. Si quis conscientiã peccati mortalis non habet, non requiritur ab eo, vt Confessionem instituat venialium, vel mortalium eorum, à quibus semel sacramentaliter absolutus fuit. Ita S. Anton. *par.1.tit.10 ca.3* §. 5. Suar. *disp.52.sect.3.n.5.* ConincK. *dub.7.nn.38.* Rutil. Benzon. *de anno Iubilæi l.5.ca.15.dub.6.* Nam Confessio peccatorum requiri solet, vt per eam certiùs, ac securius tollatur obex consequendæ indulgentiæ: talis autem obex non sunt peccata venialia, sed tantùm mortalia nondum remissa. Accedit, quod secundùm stylum Ecclesiæ: cùm à fidelibus peccatorum Confessio requiritur, solum intelligi solet de mortalibus, quæ sunt materia Confessionis necessaria, sicuti constat ex c. *omnis vtriusque, de pœnit. & remiß.*

Dico II. Si in forma concessionis nulla fiat mentio sacræ Cõfessionis, sed Communionis, potest eam lucrari quicunque dignè communicat, etsi non præmittat Confessionem peccatorum mortalium: quia copiam Confessoris non habet, vel inuincibili peccatorum obliuione tenetur. Secus verò dicendum, si expressè, & specificè requiratur peccatorum confessio, sicuti idem Suar. notauit *cit.sect.3.n.6.*

7 Dico III. Longè probabilior, & securior est sententia, quam tenent S. Anton. *cit.* §. 5. Nau. *de indulg.notab.18.nn.2.* ConincK. *loc. cit.* Si indulgentia concessa sit *verè contritis. aut verè pœnitentibus, aut confessis*, requiri sacramentalem Confessionẽ de mortalibus: neque sufficere solam contritionem, quamuis veram, & perfectam. Ratio est: Quia id verba sonant, a quibus in dubio recedendum non est. Quare dicere solent Doctores; *Quòd indulgentiæ tantum valent, quantum sonant.* Quamuis cõtrarium, quòd vera de peccatis contritio sufficiat ad lucrandam indulgentiam tali forma concessam, valdè probabile censet Suarez *cit.sect.3.n.13.* ea ratione motus: Quia Pontifex solùm videtur peccatorum Confessionem requirere ad tollendum obicem indulgentiæ: is autem sufficienter tollitur per contritionem si tempus confessionis annuæ eo tempore non obliget. Sed Respondeo, Pontificem, secundùm praxim Ecclesiæ, exigere confessionem peccatorum mortalium, vt per eam certiùs, ac securius tollatur obex lucrandæ indulgentiæ: cùm plerumque non satis certissimos nos habere contritionem perfectam, & per se sufficientem ad gratiam iustificationis. Accedit, quòd humilis externa Confessio facta coram Sacerdote hominem valdè disponit, ac dignum facit, cui pœna peccatis debita per Christi merita condonetur. Si tamen in aliquo casu Confessio sacramentalis alicui impossibilis esset, præsumi poterit mentem Pontificis esse, vt sufficiat contritio, modò etiam alia iniuncta opera præstentur, secundum Gloss. *in extrauag. antiquorum, de pœnitent. & remiß.*

Ad extremum Caietan. *tom.1.opusc.tract.10.q.1.* eumque secutus Nauarr. *de indulg. notab.21.* aliam conditionem requirunt, vt videlicet lucraturus indulgentias solicitus, ac paratus sit, quatenus potest, per seipsum satisfacere pro peccatis: alioquin enim indignus videtur alieno subsidio, ac satisfactione, si, cùm per soluere possit, negligens, ac nihil solicitus sit. Verùm hæc conditio ab alijs communiter reijcitur, vt videre est apud Sotum *in 4.distinct.81.quæst.2.art.2.concl.2.* Henriquez *cap.16.num.2.* Suarez *disp.52.sect.1.num.2.* Valent. *to.4.disp.7.qu.26.p.5.* in fine: quandoquidem homines, si iusti, Deoque grati sint censeri non possunt positiuè indigni, aut incapaces indulgentiarum, quæ ex satisfactionibus Christi, & Sanctorum, per Ecclesiæ potestatem, ob causam rationabilem applicantur.

CAP. VII.

DE INDVLGENTIIS, QVÆ DEFVNCTIS à Summ. Pontifice applicantur.

SVMMARIVM.

1 *Certum est, quòd Sum. Pontifex defunctis animabus in purgatorio indulgentias impartiri possit.*

2 *Indulgentia concessa viuis, non potest etiam defunctis applicari, nisi in concessione exprimatur.*

3 *Summus Pontifex defunctis indulgentias dat per modum suffragij, non per modum iudiciariæ absolutionis: quare probabilius est, non ita certo, & infallibiliter indulgentiam prodesse defunctis, sicuti viuis.*

4 *Credibile est, quòd Deus faciliùs acceptet indulgentias oblatas pro ijs defunctis, qui ex hac vita decesserunt magis digni tali condonatione.*

1 Assertio I. Certum esse debet, quòd Summ. Pontifex defunctis, qui in Purgatorio detinentur, indulgentias dare possit. Id enim ostendit Ecclesiæ praxis, & tradit Leo X. in Epist. contra Math. Lutherum, apud Caiet. *par.3.qu.48.art.5.* Cùm enim quiuis priuatus satisfactiones suas defunctis applicare possit, cur non etiam Pastor Ecclesiæ applicare posset satisfactiones Christi, & Sanctorum? In hoc loco discrimen aduerte, quòd qui indulgentiam pro viuis lucrari cupit, in gratia Dei esse debet, cùm eam consequitur. Sed ad indulgentiam defunctis lucrandam per exhibitionem operis præscripti, necesse non est, vt operans in gratia Dei sit, cùm indulgentia effectum consequitur, sicuti ex communi notauit Rodriq. *to.2.regul.qq.q.96.art.4.* Nam gratia Dei requiritur ex parte subiecti indulgentiam recipientis: ergo si ipsemet operans indulgentiam accepturus est, in gratia Dei tunc esse debet; non item, si indulgentiam receptura sit anima defuncti.

2 Assertio II. Certum esse debet, quòd indulgentiæ, quas Papa concessit fidelibus viuis, non possint applicari defunctis, nisi hoc ipsum etiam Papa concesserit. Quia indulgentia pendet sicuti ab auctoritate, ita & à voluntate concedentis.

3 Assertio III. Certum etiam esse debet, quòd Summus Pontifex animabus defunctis non det indulgentiam per modum iurisdictionis, eas à pœnis absoluendo, sed solum per modum suffragij, exhibendo Deo satisfactionem, & quasi pretij solutionẽ, adiunctis precibus, vt eam misericorditer acceptare dignetur ad liberationem animarum. Qua de re videri potest Alensis *par.4.q.38.mem.5.* Ratio est: Quia Pontifex nullam iurisdictionem, ideoque nec absoluendi potestatem erga defunctos habet; quippè qui iam alieni fori sunt.

Exinde quæstio celebris resolui potest: Vtrùm indulgentiæ defunctis certò, ac infallibiliter prosint? Affirmant probabiliter Sotus *d.21.q.2.ar.3.* Nauarr. *notab.22.n.18.* Suar. *disp.59.sect.3.nu.3.* Valent. *to.4.disp.7.q.20.par.5.* Benzonius *l.2.c.51.* ConincK. *dub.10.concl.3.* Quia Christus thesaurum satisfactionum Pastori Ecclesię æquè pro defunctis, ac viuis, ex causa rationabili dispensandum reliquit, sicuti constat ex Epist. Leon. X. ad Caietan. Hæc sententia probabilis est, sed contraria magis placet, quæ est S. Bonauent. *in 4.d.20.p.2.ar.vn.q.5.* Richard. *ar.3.qu.3.* Durand. *q.4.n.12.* Caietan. *tract.16.de indulgent.q.3.& 6.* Cordubæ *de indulgent.q.13.& seqq.* Cani *l.12.de locis, c.13.ad 9.ante* §. *Errant deinde.* Petr. Soti *lect.3.de indulg.* Henriqu. *l.1.c.14.q.4.* Indulgentiam pro defunctis concessam non habere effectum certum, & infallibilem; sed tantùm prodesse per modum suffragij, ac impetrationis, secundùm liberalem Dei acceptantis voluntatem. Quia Iudex supremus non tenetur commutationem pœnæ sibi debitæ admittere, nisi ad id se promissione aliqua obligarit: Sed Christus supremus Iudex non obligauit se ad acceptandas satisfactiones ab Ecclesia oblatas pro liberatione defunctorum: quia promissio illa Matth. 26. *Quicquid solueris super terram* &c. ad viuos tantum referri videtur: cùm his verbis iudiciaria potestas S. Petro, & successoribus eius tradita sit, sicut indicat Trident. *seß.14.c.6.* qualem potestatem in defunctos competere non posse, suprà dixi.

Interim fatemur, tametsi indulgentiam dare defunctis non pertineat ad iurisdictionem, tamen pertinere ad aliquam potestatem

statem pastoralem, ex communi thesauro satisfactionum, quem Christus S. Petro, & successoribus eius dispensandum concredidit, sicuti bene docet Caietan. *in cit. tract. de indulg. q. 6.*

Confirmatur hæc posterior sententia ex fidelium sensu, qui post applicatam alicui animæ indulgentiam plenariam, v. g. per sacrificium in altari priuilegiato, nihilominus pro ea sacrificare, & orare pergunt; quasi ipso facto significantes, indulgentiam, etiamsi eius concessio iusta causa subnixa videatur, non habere tamen omnino infallibilem effectum,

4 Denique ex his valdè probabilis redditur doctrina Henriqu. *l. 7. c. 8. n. 3.* Rodriq. *tom. 2. regul. qq. q. 96. art. 3.* Quòd Deus longè facilius acceptat indulgentias oblatas pro animabus fidelium, qui ex hac vita decesserunt magis digni tali condonatione, puta si pro peccatis suis ipsimet satisfacere, & indulgentias ab Ecclesiæ Pastoribus concessas lucrari studuerunt, & pro defunctis diligenter orarunt. Quamuis etiam sine his, si anima in Dei gratia decessit, idonea & absolutè digna est, pro qua Deus indulgentias, & suffragia ab Ecclesia specialiter oblata misericorditer acceptare dignetur, sicuti rectè docet Henriqu. *l. cit.* licet contrarium senserit Henricus *quodlib. 11. qu. 26.* Caiet. *tr. 16. de indulg. q. 45. ver. quoad tertium.* Nau. *de indulg. notab. 22. n. 42.* quibus fauet. S. Aug. *l. de cura pro mortuis. c. vlt. relatus in c. non æstimemus. 13. q. 2.*

CAP. VIII.

DE IVBILÆO.

SVMMARIVM,

1 *Annus Iubilæi nunc XXV. quoque anno institui solet, in quo omnes aliæ plenariæ indulgentiæ extra Vrbem suspensæ sunt.*

2 *Finito anno Iubilæi indulgentiæ plenariæ extra Vrbem vim suam recuperant.*

3 *Suspensio plenariarum indulgentiarum intelligitur quoad omnes viuos, etiam in mortis articulo constitutos, sed non quoad defunctos, quominus eis prosint indulgentiæ plenariæ per modum suffragij concessæ.*

4 *In anno iubilæi suspensæ sunt facultates, quæ à Sede Apostolica datæ sunt in ordine ad indulgentias plenarias consequendas.*

5 *Aliquæ plenissimæ indulgentiæ instar Iubilæi cum gratijs & facultatibus annexis, à Sede Apost. interdum concedi solent.*

6 *Indulgentiam instar Iubilæi concessam lucratur, qui in Sabbatho, vel Feria VI. antecedente primam Dominicam, de peccatis confitetur.*

7 *Ad lucrandam indulgentiam Iubilæi nihil referre videtur, vtrùm quis sacram Confessionem anteponat, an postponat alijs in bulla præscriptis operibus.*

8 *Indulgentiam Iubilæi tantum semel aliquis intra quindecim dies consequi potest: cum sit indulgentia non perpetua, sed ad tempus determinata.*

9 *Si quis bona fide à peccatis reseruatis absolutus fuerit, animo lucrandi indulgentiam Iubilæi, rata est absolutio, etsi postea animum mutet.*

10 *Qui vna hebdomade præstat opera, sed Sacramenta Pœnitentiæ, & Eucharistiæ altera hebdomade perficit, videtur lucrari indulgentiam, si id faciat ob iustam causam, aut necessitatem.*

11 *Credibile est, quòd ciuis peregrinaturus, opera etiam in alia diœcesi perficere possit ad indulgentiam Iubilæi lucrandam.*

12 *Senes, & adolescentes, alioquin excusati à ieiunij lege, tamen ieiunare debent, si indulgentiam Iubilæi lucraturi sunt.*

13 *Indulgentia Iubilæi ita hodie concedi solet, vt per opera, v. g. ieiunia alioquin sub præceptum cadentia, satisfieri possit.*

IVbilæus erat Iudæis annus quinquagesimus remissionis, in quo iubebatur ab agricultura vacare, debita remittere, possessiones antiquis dominis absque pretio restituere, seruos libertate donare; sicuti constat ex c. 25. & 27. Leuitici. Quare aliqui existimant Iubilæum dictum esse יבל, quod est adducere, seu reducere: siquidem in eo fundi ad pristinos dominos redibant. Alij verò à יובל deriuant, quod cornu arietinum significat, cuius sonitu eius anni festiuitas significari solebat; quamobrem Iobilæum potius, quàm Iubilæum scribendum putant. De qua re videri potest Rutilius Benzonius de anno Iubilæi *l. 1. c. 4. & 5.*

2 Erat autem ille annus redemptionis figura plenæ remissionis peccatorum, quæ in lege gratiæ per Christum facta est ad ingressum regni cælestis, sicut constat ex c. 61. Isaiæ. iunct. c. 4. Lucæ. Porrò ad imitationem veteris testamenti, dictus est annus Iubilæi, qui Romæ, cum plenissima peccatorum indulgentia, magno gaudio, ac solemnitate celebrari solet. Eum Bonifacius VIII. ante annos 300. statuit centesimo quoque anno celebrandum esse, *extrauag. 1. de pœnit. & remiss.* vbi tamen significatur, sicuti & in Bulla Clementis VIII. de Iubileo edita, morem hûc, centesimo quoque anno amplissimas indulgentias concedendi Bonifacium Papam non primò introduxisse, sed veteri traditione, & Maiorum monumentis testatum confirmasse. Postea verò Clemens VI. Iubilæum ad annum quinquagesimum reuocauit, *extrauag. Vnigenitus. eod. tit.* partim ob mysterij numerū, quo sæpius remissio peccatorum vel figurabatur, vel dabatur: partim, quia paucorum hominum vita ad annum illud centesimum pertingebat. Deinde verò Paulus II. Iubilæum ad breuius tempus, videlicet annos XXV. reduxit, eiusdem exemplum secuti sunt Sixtus IV. extrauag. Quemadmodum. *de pœnitent.* & alij post eum Pontifices.

Eodem Iubilæi anno, à tempore Sixti IV. aliæ indulgentiæ plenariæ per totum orbem, extra Vrbem, suspendi solent, idque ob maiorem celebrationem sancti Iubilæi: vt si eius indulgentia sola vigeat, & floreat Romę, fideles tantò auidius ad eam lucrandam accelerent.

2 Circa hanc indulgentiarum suspensionem, prout eam fecit Greg. XIII. in Bulla quæ incipit *Quoniam sancti*. eandemque formam secutus Clemens VIII. & Vrban. VIII. hoc ipso anno MDC. XXV. Iubilæi in Bulla, quæ incipit, *Cum nuper*, quædam annotanda sunt: Primum. Quòd suspendantur omnes omninò indulgentiæ plenariæ, quibuscunque extra Vrbem Ecclesijs, Congregationibus, aut personis Ecclesiasticis, & secularibus à Sede Apostolica concessæ: ita, vt durante hoc anno Iubilæo omnis earum effectus irritus sit. Quibus verbis, *durante hoc anno*, in Bulla Vrbani VIII. positis, satis indicatur post annum Iubilæi indulgentias absque alia noua concessione vim suam recuperare.

3 Secundum. Hæc indulgentiarum plenariarum suspensio intelligitur tantùm quoad viuos, eosque omnes, etiam incarceratos, aut clausura perpetua detentos, nisi speciali priuilegio ipsis à Sede Apostolica succurratur. Quin etiam in mortis qualicumque periculo constitutos ea indulgentiarum suspensione comprehendi, indubitatum est, cum sine limitatione suspendātur *omnes quæcumque* plenariæ indulgentiæ. Neq; verò per epikeiam licet nobis exceptionem facere, propter mortis necessitatem, quandoquidem morituris plenariæ indulgentiæ beneficium ad salutem necessarium non est: cùm contritione, sacramentis, & operibus satisfactorijs prospicere sibi possint. Quamobrem Sanctiss. D. N. Vrbanus VIII. Papa speciali erga Societatem Iesu fauore concessit, vt eius Religiosi, qui hoc anno Iubilæi in mortis articulo constituti essent, plenariæ, omnium peccatorum indulgentiæ participes fieri possent. At verò, quoad indulgentias pro defunctis per modum suffragij à Sede Apostolica concessas, nulla omnino in anno Iubilæi suspensio fieri solet,

4 Tertium. Vnà cum indulgentijs plenarijs in anno Iubilæi suspenduntur etiam aliæ facultates, siue indulta, puta absoluendi à peccatis &c. non tamen omnia simpliciter, sed ea tantùm, quæ propter dictas indulgentias lucrandas, siue in ordine ad eas, à Sede Apostolica concessa sunt, sicuti clarè significauit Greg. XIII. *in cit.* Bulla, & bene notauit Nauarr. *de Iubilæo notab. 32. ver. facultates.*

5 Sunt porrò etiam aliæ plenissimæ indulgentiæ, quæ pro toto orbe instar Iubilæi, cum alijs gratijs, & facultatibus, plerumque ad duas hebdomades, seu quindecim dies, post promulgationem in quolibet loco factam, Apostolica benignitate concedi solent: tum alias, tum maximè post annum Iubilæum, in Vrbe peractum, de quibus ait Benzonius *lib. 4. cap. 2. differ. 4.* Henriq. *l. 7. c. 10. & seqq.* Rodriq. *to. 1. summ. ca. 283.* Circa quam Iubilæi formam aliqua dubia, quæ plerumque moueri solent, dissoluemus.

6 Primum. Vtrùm satisfaciant Iubilæo, qui ante primam Dominicam, puta in antecedente Sabbatho, vel Feria VI. de peccatis confitentur? Resp. Nullum esse dubium, tum quia id Ecclesiarum praxi obseruatur, propter multitudinem confitentium, tum quia ex communiore Doctorum sententia, Confessio sacramentalis necessaria non est ad lucrandum Iubilæum, si quis mortalia peccata non habet; Illi autem, vt ponimus, qui prima Dominica, vel altera eius hebdomadæ die communicaturi sunt, non habent tunc conscientiam peccati mortalis, alioquin haud dubiè iterum confiteri deberent, si possent.

Dubium II. Vtrùm nihil referat ad lucrandum Iubileum, siue quis sacram cōfessionem anteponat alijs operibus bonis in

Bulla

Bulla præscriptis, siue postponat? Resp. nihil id referre. Ita docet Nau. *notab.* 19. *n.* 19. Henriq. *cit. c.* 10. *n.* 8. vbi rectè ait, satis esse ad lucrandum Iubilæum, si quis in Dominica qua finitur hebdomada illa, in qua opera peracta sunt, de peccatis suis confiteatur ante sacram Communionem. Solet enim Sum. Pontifex sicuti pro alijs bonis operibus, ita etiam pro sacra Confessione, & communione in ordine ad Iubilæum lucrandum duas hebdomadas designare, tali conditione, vt Sacramenta suscipi debeant seu Dominica, aliaue die prioris, seu Dominica, aliaue die posterioris hebdomadæ: Ita vt clarissimè quidem appareat, Dominicam diem, qua incipit Iubilæū, connumerandum esse inter dies, quibus Confessio, & Communio institui possit. Quamobrem, ne ea dies excludatur, conueniens esse videtur, vt promulgatio Iobilæi in Ecclesijs fiat ante eam Dominicam. Sed dubium esse potest de Dominica die, quæ est terminans secundæ hebdomadæ, adeòque in ordine tertia post Iubilæi initium, vtrùm etiam in ea sacra Confessio, & Communio fieri possit pro Iubilæo lucrando. Id enim ex verbis Iubilæi affirmari non potest, sed ex benigna DD. interpretatione, accedente Ecclesiarum consuetudine, secundùm quam fideles, qui posteriore hebdomade Iubilæi indulgentiam lucrari cupiunt, opera bona ieiuniorum, & orationis, fermè peruiittunt, & consequenter Dominica ad sacramenta accedunt. Quamobrem apparet, quòd in hac materia fauorabili, per duas hebdomadas ad lucrãdum Iubilæum designati solùm quindecim dies comprehenduntur, in quibus tres Dominicæ sunt: quandoquidem quælibet Dominica ita considerari potest; vt non tantùm sit initium hebdomadis sequentis, sed etiam finis præced. Qua consideratione nos Germani vni hebdomadæ octo dies damus, at verò duabus hebdomadibus quindecim dare debemus. Videri potest Henriq. *l. cit.* Benzon. *l.* 4. *c.* 2. *differ.* 5.

Nunc probatur responsio I. Quia id approbat Ecclesiarum consuetudo, optima legum, & priuilegiorum interpres. Secundò; Quia beneficium Principis sine necessitate restringendum non est, sed, quatenus verba patiuntur, latè interpretandum: Etsi verò in Bulla Pontificis dicatur, *vt*, qui de peccatis confessi trina ieiunia, eleemosynam, & Ecclesiæ visitationem peregerint, indulgentiam lucrentur; commodus tamen, & valdè vsitatus sensus est; vt, si hæc omnia quocunque tandem ordine impleta fuerint, indulgentiam consequi liceat. Atque similes loquendi modos reperies in *l. vlt. ff. mandati, &c. licet ex quadam, de testibus*. Tertiò; Quia ea vna parte consultius, esse videtur, opera bona, quæ præscribuntur, prius perfici, tùm vt animus hominis ad sacramenta dignius, & cum maiore reuerentia, ac fructu suscipienda præparetur; tum quia probabilissimum est, indulgentiam peccatorum tunc accipi, cùm fideles omnia præscripta impleuerunt, si eo tempore in gratia Dei constituti sint: de quo ipso certiores, & securiores erunt, si vltimo loco, ritè de peccatis confessi, sacram Communionem accipiant.

Quamuis ex altera parte consultius est, ante omnia de peccatis confiteri, vt reliqua opera in gratia Dei peracta, maiorem, & merendi, & impetrandi à Deo vim habeant, hominemque de lucranda indulgentia securiorem reddant: dummodo interim in mortale peccatum non recidat. Sacram verò Communionē Dominica post Sabbathum indicti ieiunij, vel alio die sequentis hebdomadæ à lucrantibus iubilæum accipiendam esse, expressit Greg. XIV. Anno 1591. & Greg. XV. Anno 1621. *Quare*, ait Henriq. *l.* 7. *c.* 10. *in comment. lit. S. Qui in secunda hebdomada fecerunt diligentias, possunt communicare etiam alio die tertiæ hebdomadæ: ita declarauit Episcopus* (Salmaticensis) *præmissa consultatione cum Sapientibus Salmaticensibus*.

Dubium III. Qui prima hebdomade indulgētiam consecutus est, vtrùm etiam altera hebdomade, repetendo opera pręscripta, consequi possit; Ita affirmant Henriq. *l.* 7. *c.* 11. *n.* 1. Rodriq. *tom.* 1. *sum. c.* 184 *n.* 14. Idemq; sentire videtur Nau. *notab.* 32. *n.* 46. Benzon. *lib.* 5. *cap.* 15. *dub.* 23. vbi dicunt indulgentiam iubilęi solemnis Romæ concedi solitam incolis visitantibus Basilicas diebus triginta, peregrinis verò diebus quindecim, quolibet ab ipsis mense acquiri posse. Probant ea eo, quia beneficium Principis neminis præiudicium afferens, latè interpretandum est, quatenus verba patiuntur. Nihil autem repugnat proprietati verborum, si dicamus, indulgentiam concessam omnibus prima, vel secunda hebdomade confitentibus, ieiunantibus, &c. posse vtraque hebdomade obtineri ab ijs, qui opera præscripta repetunt.

8 Sed mihi placet sententia opposita, quæ videtur esse S. Tho. *in* 4. *d.* 20. *q. vn. a.* 3. *q.* 2. *ad* 4. Palud. *ibid. q.* 4. *a.* 1. *§. quantum ad* 3. *concl.* Angeli *ver. indulg.* §. 4. Cordub. *q.* 30. Suar. *t.* 4. *disp.* 57. *s.* 1. *n.* 6. & ipsius Nau. *notab.* 31. *nu.* 36. vbi distinguunt, quod indulgentia alia est perpetua, quæ absolutè, & sine temporis determinatione conceditur, v. g. visitantibus talem Ecclesiam, vel orantibus Pater, & Aue, ad præsentiam alicuius imaginis: qualem in-

dulgentiam ex præsumpta mente concedentis, quam & consuetudo confirmat, lucrari aliquis potest, quoties voluerit. Alia verò est indulgentia temporalis, quam Papa concedit cum determinatione ad certum tempus, v. g. ijs, qui tali die Ecclesiam visitauerint, qui tali hebdomade sacram Confessionem, & Communionem cum alijs operibus piis peregerint. Videtur enim Prælatus tale temporis spatium definire, vt intra illud quiuis, cùm sibi opportunum fuerit, indulgentiam semel lucrari possit. Interdum verò duplicatum tempus assignat, videlicet duarum hebdomadum ad lucrandam indulgentiam instar Iubilæi; vt quibus prima hebdomade opportunitas non fuit, altera consequi possint; non quòd iidem sępius. Et hanc puto esse communem fidelium persuasionem, ac praxim, quæ est optima harum concessionum interpres: cùm alioquin nullam certam regulam assignare possimus, cur non indulgentiam pro certa die, v. g. Natiuitatis Domini concessam, toties lucrari aliquis possit, quoties in tali die, quamuis centies, vel millies, Ecclesiam visitauerit, vel in ea orauerit.

Ad argumentum contrariæ sententiæ respondetur; Verba concessionis quantumuis fauorabilis, ita tamen interpretanda esse, vt à voluntate concedentis rationabiliter præsumpta non recedamus. Præsumptionem autem illam vnicæ tantum concessionis facimus tùm ex consuetudine Ecclesiarum, tùm ex inconuenientibus, quæ sequi possent eximia facilitate, & frequentia indulgentiarum, præsertim cùm earum concessio irrita sit, nisi sufficiente causa nitatur.

Corollarium. Cùm potestas absoluendi à casibus reseruatis, dispensandi in votis, &c. Confessariis non absolutè conferatur, sed respectu eorum, qui indulgentiam Iubilæi lucrantur, ideo secundùm sententiam, quam secuti sumus, quòd non nisi vna hebdomade fidelibus singulis Iubileum lucrari concessum sit, dicere etiam debemus, eadē tantùm illa hebdomade adiunctis Iubilæo gratiis ipsis frui posse: quamuis contrarium sentiat Henr. *lib.* 6. *c.* 16. *n.* 3. *&* *l.* 7. *c.* 11. *n.* 1. eumque secutus Rodr. *cit. c.* 18. *n.* 17.

9 Si tamen aliquis bona fide absolutionem à reseruatis, vel dispensationem in voto acceperit, tanquam Iubilæum lucraturus: etsi postea culpatè, vel inculpatè intermittat, rata haud dubiè est absolutio, vel dispensatio semel legitimè facta, sicuti ex communi notat Nau. *l.* 5. *cons.* 9. *de pœnit. edit.* 2.

Deinde si aliquis bona fide tanquam lucraturus Iubilæū, confiteatur sua peccata, vnū vel plura reseruata per obliuionem mortaliter non culpabilem intermittens, is absoluitur saltem indirectè, etiam à reseruatis, ita vt sublata reseruatione, vel eidem, vel alteri Confessario etiam post tempus iubilæi confiteri possit, secundùm doctrinam Palud. *in* 4. *d.* 18. *q.* 5. *a. vlt. concl.* 4. Nau. *c.* 26. *n.* 13. Rodr. *cit. c.* 184. *n.* 15. Henriq. *cit. c.* 11. *n.* 3. *&* 4. vbi idem sentit de commutatione votorum, si eam pœnitens petere oblitus fuit posse ea commutari etiam post transactum iubileum, quod tamen arbitror esse falsum; quia absolutio virtute iubilæi facta *non cadebat super absolutione votorum oblitorum* ait Rodr. *cit. c.* 184. *n.* 18.

10 Dubium IV. Vtrùm iubilæum lucretur, qui vna hebdomade ieiunat, orat, eleemosynas dat; Confessionem autem, & Sacræ Eucharistiæ susceptionem altera hebdomade perficit? Negat Henriq *l.* 7. *cit. c.* 11. *n.* 2. Quia Bulla Papalis significat, intra eandem hebdomadem opera omnia præstanda esse, cōcessio autem liberalis non subsistit, nisi impleatur conditio sub qua fit, Quare ita in praxi obseruandum vt eadem hebdomade opera omnia præstentur; quia id proculdubio securius est. Interim puto probabiliter dici posse, lucraturum esse indulgentiam, si quis opera, præsertim ex rationabili, aut necessaria causa, diuidat, vt tamen intra 15. dies, quibus iubilæum durat, omnia absoluat: Tum quia verba Bullæ, vt vel prima, vel altera hebdomade opera præscripta fiant, satis impleri vidētur; tum quia secundùm epiKeiam interpretari possumus, mentem Pontificis esse, vt etiam in tali casu indulgentia acquiratur, sicuti in simili notauit Rodriq. *to.* 1. *c.* 184. *n.* 3.

11 Dubium V. Si Ciuis in patria sua promulgato iubilæo, designatas ibidem Ecclesias visitet, sed eadem hebdomade causa piæ peregrinationis aliò migraturus sit, vtrum ieiunium, Confessionem, Communionemque in alia diœcesi peragere possit ad lucrandum iubilæum? Resp. Licèt securius sit, in patria, vel saltē in loco vbi iubilæum promulgatum fuit, opera omnia perficere, valdè tamen credibile est, illum etiam in dicto casu indulgentiam Iubilæi consecuturum esse; Quia si processioni intersit, vel in Ecclesia designata oret, nihil interesse videtur, vbi ieiunet, &c. imò etiam, vbi de peccatis suis confiteatur, & communicet; cùm hoc tempore cuiuis ab Ordinario cuiusque loci exposito Sacerdoti confiteri licitum sit, sicuti ex verbis Bullæ colligitur, & docet Henriq. *l.* 7. *c.* 12. *n.* 4.

Nota autem, quod paulò antè dixi *vel saltem in loco*, &c. Si

enim ciuis Monacensis, v.g. existat in aliena diœcesi, statim potest promulgatum ibi Iubilæum lucrari; nisi malit exspectare, donec in patria sua promulgetur, si ad illud tempus domi futurus sit, sicuti notauit Rodriq. *n.20.*

12 Dubium VI. Verum adolescens, v.g. annorum XVIII. qui Ecclesiasticis quidem ieiuniorũ præceptis nondum astringitur, sine magna difficultate ieiuniũ triduj perferre, tamẽ potest, ieiunare teneatur, si Iubilæi particeps esse velit? Respõ. I. affirmatiuè cũ Henriq. *c.12.n.2.* Rodr. *n.10.§.circa id.* Quia Iubilæu non cõtinet præceptum ieiunandi, sed consilium, cum promissione indulgentiæ. Sed etiam adolescentibus, sicuti & senibus non infirmis, consilium est interdum ieiunare. Ergo non poterunt Iubilæum consequi, nisi junctum id opus consilij, siue supererogationis impleant. Ij verò, qui triduj ieiunium sine notabili difficultate perferre non possunt; vti sunt infirmi, pauperes & mechanici aliqui, his Confessarius loco ieiunij alia opera æquiualentia iniungere debet, & similiter pauperibus, si eleemosynam dare non possunt, vt eius loco aliqui, v.g. orent, de qua re Rod. *l.c.*

13 Dubium VII. Verùm satis sit ad lucrandam Iubilæi indulgentiam, præstare opera, quæ alioquin sub obligatione sunt? Respond. Nullum esse dubiũ, quin Papa eiusmodi opera, quæ alioquin debita sunt, seu ex naturali lege, vt remissio iniuriarum, seu ex positiuo præcepto, vt ieiunia, &c. tanquam sufficientem conditionem ad lucrandam indulgentiam exigere possit, sicuti rectè ex communi docent Corduba *q.18.proposit.3.* contra Angelum, *ver. indulgentia.n.16.* Syl *q.6.* Sed in quæstione est, quando Sum. Pontif. opera absolutè requirit, verum interpretandum id sit de non obligatorijs, seu supererogationis? Pro affirmatiua parte est, quia talia opera supererogationis Deo gratiora sunt, magisque meritoria, ideoque accommodatiora ad iustificandam causam indulgentiæ concedendæ. Sed hoc non obstante, certum esse debet, indulgentias hodie ita etiam concedi solitas, vt per opera alioquin sub præceptum cadentia satisfieri possit. Constat enim ex praxi, si promulgatio Iubilæi incidat in ieiunium Quadragesimæ, vel Quatuor temporum, aut vigiliæ alicuius Apostoli, ieiunia illa, quamuis in præcepto sint, ita reputari ad lucrandum Iubilæum, ac si præcepta non essent. Idemque notauit Henriq. *l.7.c.10.n.5.* Paul. Comitolus *moral. l.1.qq.q.38.*

Idemque similiter sentiendum est, si ieiunium, vel Confessio ratione Iubilæi præstanda, ex proprio voto debita sit. Denique si apud nos Monachi Iubilæum promulgetur in Dominica Oculi, illius participes fieri possunt, qui præmissis operibus in Bulla præscriptis, in Dominica Passionis confitentur, & communicant; sicuti constat ex suprà dictis: consequenter tales communicantes liberi iam erunt à præcepto Ecclesiastico de communione Paschali: quandoquidem tempus Paschale in hac ciuitate quatuor septimanas continet. Etenim nihil omnino prohibet, quominus vno actu pluribus obligationibus satisfiat; dummodo, & natura talium obligationum id patiatur, & intentio obligantis non repugnet.

TRACTATVS OCTAVVS.

DE SACRAMENTO EXTREMÆ VNCTIONIS.

CAP. I.

DE NATVRA, ET INSTITVTIONE huius Sacramenti.

SVMMARIVM.

1 *Extrema vnctio est nouæ legis sacramentum, à Christo institutum, & a S. Iacobo Apostolo promulgatum.*
2 *Sacramentum Extremæ vnctionis est consummatiuũ Pœnitentiæ, ideoq; credibile est, hæc duo sacramẽta simul instituta fuisse.*
3 *Patres de Sacramento Extremæ vnctionis testimonia præbent.*

1 Extrema vnctio est *sacramentum per vnctionem olei benedicti, & orationem Sacerdotis ad conferendam homini ægrotanti, ac de vita periclitanti, salutem mentis, vel etiam corporis, à Christo institutum.* Esse nouæ legis sacramentum, colligitur, tum ex traditione, & praxi, in qua in Ecclesia, non tantum Occidentalis, sed etiam Orientalis, consentit, tum ex Apostolo Iacobo *c.5. Infirmatur quis in vobis? inducat Presbyteros Ecclesiæ, & orent super eum, vngentes eum oleo in nomine Domini, & oratio fidei saluabit infirmum, & alleuiabit eum Dominus, & si in peccatis sit remittuntur ei.* Vbi in primis habemus ritum externum sacramenti, videlicet vnctionem olei, cum prece Sacerdotis. Secundò. Promissionem gratiæ, ac remissionis peccatorum. Ex quo colligitur tertium, videlicet Christi institutio: Quia enim Apostoli ex seipsis collationem gratiæ certo alicui ritui, vel actioni annectere non possunt, cum ipsi non sint auctores gratiæ, & sacramentorum, S. Iacobus autem certò, & absolutè promiserit remissionem peccatorum ijs, qui tali ritu vsi fuerint, colligere debemus, id ipsum fecisse ex Christi voluntate, ac institutione. Ita docet S. Th. *in 4.dist.24.q.1.a.1.q.3.*

Quapropter Synodus Trid. *s.14.c.1.* de Extrema vnctione rectè dixit, Hoc sacramentum à Christo Domino nostro institutũ, per Apost. autem Iacobum fidelibus commendatum, ac promulgatum esse, quod etiam indicat Alcuinus I. *de diuin. offic. c. de infirm. Hac auctoritate* (Iacobi Apostoli) *promulgata, quotiescunque fidelis infirmatur, ingrediuntur fratres ad ægrotum, cum cereis siue incenso, ante oleum sanctum, & peragunt omnia sicuti in sacramentorum libro continetur.* Confirmatur ex eo, quod Apostolus infirmos vngi iubet, *in nomine Domini:* id est, secundum ritum à Domino institutum, sicuti Act.10.& 19. baptizati dicebantur *in nomine Domini*, id est Baptismo à Domino instituto, quod notauit ægid. Conninch. *to.2.disp.19.dub.1.*

2 De tempore, quo Christus hoc sacramentum instituit, disputant Doctores; sed probabilior est sententia apud Henriq. *lib.3.c.7.* Suar. *3.p.tom.4.disp.35.sect.2.* Cum Marci Apostoli missi à Domino, *vngebant oleo multos ægros, & sanabant,* sacramentum Extremæ vnctionis, tantummodo figuratum, seu, vt Tridentinum Concilij, *insinuatum*, fuisse: Non enim vnctio illa sacramentalis fuit; cùm etiam non baptizatis conferretur ab Apostolis, antequam hi Sacerdotes essent. Potiùs igitur hoc sacramentum institutum videtur Ioan.20. Cùm Christus Apostolis potestatem dedit remittendi peccata: quare eo præcipuè loco sacramentũ Pœnitentiæ a Christo institutum fuisse, ait Trid. *sess.14.c.1.* Sacramentum autem extremæ vnctionis est consummatiuum Sacramenti Pœnitentiæ: quare, potestas conferendi Extremam Vnctionem, supponit, & quasi includit potestatem remittendi peccata: vt proinde rectè dicatur, vtrumque sacramentum simul institutum fuisse, dicto *c.20.* Ioan. vt significant Origen. & Chrysostom. mox allegandi.

3 Subijcienda enim sunt testimonia Patrum, & antiquorum Ecclesiæ Scriptorum, qui huius à S. Iacobo promulgatæ ceremoniæ vngendi infirmos in remissionem peccatorum expressam mentionem fecerunt S. Chrysost. *lib.3. de Sacerdotio, paulò post princip. Non solùm cum nos regenerant Sacerdotes, sed postea etiam condonandorum nobis peccatorum facultatẽ obtinent. Infirmatur, inquit Iacobus, inter vos aliquis, accersat Presbyteros Ecclesiæ, & orent super eum, vngentes eum oleo in nomine Domini.*

Simili modo Origen *hom.2.* Numerorum, posquam dixit, *de dura, & laboriosa per pœnitentiam remissione peccatorum, cum homo, non erubescit Sacerdoti Domini indicare peccatum suum, & quærere medicinam,* subiunxit: *In quo impletur, & illud, quod Iacob. Apostolus dicit. Si quis infirmatur, &c.*

S. Aug. *serm.215.circa medium Quoties aliqua infirmitas superuenit, corpus & sanguinem Christi ille, qui ægrotat accipiat & inde corpusculum suum vngat, vt illud, quod scriptum est, impleatur in eo: Infirmatur aliquis, inducat Presbyteros, &c. Videte fratres, quia, qui in infirmitate ad Ecclesiam cucurrit, & corporis sanitatem recipere, & peccatorum indulgentiam merebitur obtinere. Cum ergo duplicia bona possint in Ecclesia inueniri, quare per præcantores, per fontes, & arbores, & diabolica phylacteria, per characteres, & aruspices, & diuinos, vel sortilegos multiplicia sibi mala miseri homines cogantur inferre?*

Innocentius I. Papa *epist.1. ad Decent. ca.9. Adiecit filius meus Celestinus in epistola sua, esse à tua dilectione positum illud, quod in B. Apostoli Iacobi epistola conscriptum est: Si infirmus aliquis in vobis est, vocet Presbyteros, &c. Quod non est dubium de fidelibus ægrotantibus accipi, vel intelligi debere, qui sancto oleo chrismatis perungi possunt, quo ab Episcopo confecto, non solum Sacerdotibus, sed omnibus vti Christianis licet, in sua, aut suorum necessitate ad vngendum Cæterum illud superfluum videmus adiectum, vt de Episcopo ambigatur, quod Presbyteris licere dubium non est, Nam id circo de Presbyteris dictum est a Iacobo Apostol. quia Episcopi occupationibus alijs impediti ad omnes languidos ire non possunt.* Et paulò post ait: Extremam vnctionem ijs dandam non esse,

esse, qui publicam pœnitentiam agunt, *quia genus est sacramentorum quibus pœnitentibus reliqua sacramenta negantur quomodo vnum genus putatur posse concedi?* Quod Innocentij testimonium allegatum reperies apud Bedam *in cap.* 5. S. Iacobi, *Vngentes eum oleo,* &c. Vvormatiensi sub Adriano II. & Ludouico Imperat. II.

Idem Beda *in c.* 6. Marci allegato testimonio S. Iacobi, *Infirmatur quis in vobis,* ita subiecit: *Vnde patet, ab ipsis Apostolis hunc sanctæ Ecclesiæ morem esse traditum, vt energumeni, vel alij quilibet ægroti vngantur oleo, Pontificali benedictione consecrato.* Quæ verba Bedæ allegat etiam Amalarius *libr.* 1. *de Ecclesiast. offic. cap.* 12.

Concilium Gabilonense sub Carolo Magno celebratum, *ca.* 48. *Secundùm B. Apostoli Iacobi documentum, cui etiam decreta Patrum consonant, infirmi oleo, quod ab Episcopis benedicitur, à Presbyteris vngi debent.* Et paulò post, allegatis verbis Apostoli; *Oratio saluabit infirmum, & alleuiabit eum Dominus: & si in peccatis sit dimittentur ei;* subditur: *Non est itaque parui pendendo eiusmodi medicina, quæ animæ corporisque medetur languoribus.*

Concil. Aquisgranense sub Greg. IV. Papa, & Ludouico Pio Imperat. *can.* 8. *Vt semel in anno, id est, in quinta Feria, quæ est in Cœna Domini, vnctio sancti olei, in quo saluari infirmum creditur, per omnes ciuitates ab Episcopo non negligatur, sicuti hucusque neglecta est, sed omni deuotione, iuxta traditionem Apostolicam, ac statuta decretalium, in quo de eadem re præcipitur, peragatur.*

Conc. Moguntinum sub Leone Papa IV. præsidente Rabano Archiepiscop. Mogunt. *c.* 26. *Ab infirmis in mortis periculo positis, per Presbyteros pura est inquirenda confessio.* Et inf. *Ideo secundum canonicam auctoritatem, ne illi ianua pietatis clausa videatur, orationibus, & consolationibus Ecclesiasticis sacro cum vnctione D: i animati, secundum statuta sanctorum Patrum, communione Viatici reficiantur.*

Auctor *lib.* 2. *de visitat. infirmorum c.* 3. apud S. Aug. *tom.* 9. *Nec prætermittendum est illud Apostoli Iacobi preceptum. Infirmatur quis in vobis, inducat Presbyteros Ecclesiæ, &c. Ergo sic roges de te, & pro te fieri, sicuti dixit Apostolus Iacobus, imò per Apostolum suum Dominus: Ipsa videlicet olei sacrati delibutio intelligitur Spiritus sancti typicalis vnctio.*

Petrus Damiani *sermon.* 1. *in dedicat. Ecclesiæ. Infirmantibus nobis, & vsque ad mortem mortali peccatorum febre languentibus, spiritus pietatis assistit, & recordatus est, quoniam puluis sumus. Ait enim D. Iacobus; Infirmatur quis in vobis, inducat Presbyteros, &c. Solemnis vnctio liquor excellens, quo sanitas redditur, peccatum dimittitur, immittitur timor Domini. Videsnè qualiter Sacerdotalis manus infirmantis corpus allenet, & illecebrosam sensuum motionem sacratissima mitiget vnctione. Vnde & sancti Patres hanc vnctionem sacramentum esse senserunt.*

S. Bernardus in vita Malachiæ refert, quanti sanctus Malachias fecerit Sacramentum Vnctionis extremæ, vt mulierem nobilem, cui sacramenti gratiam conferre distulerat, verè mortuam, fusis ad Deum precibus, & lachrymis, in vitam reuocarit: *Tum verò Malachias gratias agens, benedixit Dominum, & vnxit eam nihilominus, sciens in hoc sacramento remitti peccata, quod oratio fidei saluet infirmum.* De veritate quoque huius sacramenti, tanquam semper in Ecclesia recepti, ac indubitati, testatur Hugo Victorin. S. Bernardo æqualis *l.* 2. *de Sacra. p.* 15. *c.* 2. & 3. Magister, & alij Scholastici *in* 4. *distinct.* 22.

CAP. II.

DE MATERIA HVIVS SACRAMENTI.

SVMMARIVM.

1 *Materia remota Extremæ vnctionis est oleum oliuarum, quod ab Episcopo benedictum esse debet.*
2 *Oleum Extremæ vnctionis debet esse simplex, non mixtum balsamo, quòd si mixto oleo seu chrismate conferatur, hoc sacramentum incertum est, an valeat tamen nihil repeti debet.*
3 *Tria olea sacra in Cœna Domini Presbytero dantur; oleum Catechumenorum, oleum infirmorum, & chrisma.*
4 *Oleum vetus superueniente nouo post Cœnam Domini in lampadibus Ecclesiæ ante Venerabile sacramentum ponendum, & comburendum est.*
5 *Materia proxima huius sacramenti est vnctio saltem quinque sensuum, facta manu Sacerdotis: Pedum verò, & renum vnctiones non sunt de essentia sacramenti.*
6 *Si infirmus manibus careat, vngenda est caro propinqua.*
7 *Sacramenta omnia cum sancta crucis figura ministrari solent.*

1 ASsertio I. Materia remota huius Sacramenti est oleū ex oliuis, ab Episcopo priùs benedictum. Ita Conc. Trid. *sess.* 14. *c.* 1. Florentinum in decreto Eugenii, §. *Quintum Sacramentum.* Et Innoc. III. *in cap. vnic. de sacra vnctione.* Prior pars assertionis sumitur ex *cit. c.* 5. S. Iacobi: Ait enim, vnctionem oleo fieri oportere: propriè autem id duntaxat oleum dicitur, quod ex oliuis conficitur. Posterior autem pars sumitur ex Ecclesiæ traditione, ac praxi, cuius congruam rationem attuli suprà *in tr.* 3. *c.* 2. *n.* 2. & tradit S. Th. *in* 4. *d.* 23. *q.* 1. *a.* 3. *ad q.* 4. S. Bonau. *ibid. a.* 1. *q.* 3. Durand. *q.* 6. Palud. *q.* 1. *a.* 1. Quamuis non pauci existiment, simplicem Sacerdotem ex Papæ commissione, oleum benedicere posse, pro vsu huius sacramenti, ex quibus est Caiet. 2. 2. *q.* 7. *a.* 3. Victoria *de extrema vnctio. n.* 216. Henr. *lib.* 3. *c.* 8. *n.* 1. Zambranus *c.* 5. *de extrema vnct. princ. n.* 7. Sotus quamuis dubius, *in* 4. *d.* 23. *q.* 1. *ar.* 3. *concl.* 3. Sed contraria sententia est probabilior, & securior, quam docent Palud. *in* 4. *dist.* 23. *q.* 1. *art.* 1. Bellarm. *de Extrema vnct. c.* 7. Suar. *disp.* 40. *s.* 1. Coninch. *tom.* 2. *disp.* 19. *dub.* 2. *& alii.* Quia Concilia absolutè aiunt; Materiam huius sacramenti esse oleum ab Episcopo benedictum. Vide quæ in simili dixi *eod. tr.* 3. *c.* 2. *n.* 3.

2 Porrò cur materiæ Confirmationis, videlicet sacro chrismati balsamum misceatur, non item Extremæ vnctionis, quod est oleum simplex, rationem tradit Altisiodorēsis *l.* 4. *sum. tr.* 7. Sot. *ci. a.* 3. *ad* 1. Suar. *cit. s.* 1. *n.* 11. Quia balsamum significat odorem bonæ famæ, quam baptizati, dum viuunt, per bona opera, & exempla, seruare debent; oleum autem simplex, quo bonæ conscientiæ tranquillitas significatur, mox morituris sufficit. Simili ratione in administratione Baptismi duplex oleum adhiberi solet; vnum ante Baptismum, quod, & *Catechumenorum* dicitur, simplex, & sine balsami admixtione: alterum post Baptismum, videlicet sacrum chrisma, siue odoriferum oleum, quo baptizatos Presbyter in vertice (non in fronte; id enim ad Episcopum solùm pertinet) vngere solet. Ratio, inquam, est, quia chrisma ex propria consecratione, & institutione sua, significat donum Spiritus Sancti; quod Sacramentaliter Catechumenis non confertur, sed iis tantùm, qui Christi corporis, siue Ecclesiæ inserti sunt.

Veruntamen in antiquis canonibus, & Patrum scriptis, ante Innoc. III. *in c. vnic. de sacra vnction.* non apparet expressum aliquod vestigium duplicis olei, simplici, videlicet, & cum balsamo mixti. Quapropter Henriq. *l.* 3. *c.* 8. *n.* 2. & Suar. *disp.* 40. *s.* 1. non improbabiliter existimant, olim sacrum chrisma, id est, oleum balsamo mixtum etiam infirmis vngendis adhibitum fuisse; idque probat Suar. primò ex *cit. responso* Innoc. I. *ep.* ad Decentiū, in quo habetur, quòd fideles ægrotantes *sancto oleo chrismatis vngi possunt ab Episcopo confecto:* vbi verbum *confectionis* balsami mixturam significare videtur, quamquam responderi ad hoc potest, verbum *conficere* idem esse, quod consecrare: quo sensu Sacerdos sacramentum Eucharistiæ conficere dicitur. Secundò ex Concilio Aquisgranensi *cit. can.* vbi statutum est, vt quolibet anno in Feria V. Cœnæ Domini, destinatio *sancti olei, in quo saluatio infirmorum creditur, ad omnes ciuitates ab Episcopis non negligatur;* propterea, quòd traditio Apostolica id habeat: quibus verbis alludi videtur ad epist. Fabiani Papæ, in qua traditur, ex Apostolica traditione chrisma balsami admixtione per singulos annos in cœna Domini conficiendum esse. Atque eadem ratione oleum Catechumenorum non fuisse diuersum à chrismate, colligi posse videtur ex Greg. I. *l.* 3. *indict.* 12. *epist.* 9. ad Ianu. *Presbyteri baptizatos infantes signare sacro in frontibus chrismate non præsumant: sed Presbyteri baptizatos vngant in pectore, vt Episcopi postmodum vngere debeant in fronte.*

3 Contrariam tamen sententiam amplexus est Sot. *d.* 23. *q.* 1. *ar.* 3. *ad* 1. Valentia *tom.* 4. *disp.* 8. *q.* 1. *p.* 2. Zambran. *c.* 5. *dub.* 4. Sicuti hodie, ita etiam olim semper fuisse distincta vnguenta pro Confirmatione, & Extrema vnctione; quamuis interdum generali vocabulo chrismatis, quod vnctionem, seu vnguentum significat, comprehensa fuerint, vt apparet in *c.* 2. *de custod. Eucbar.* vbi præcipitur vt *in cunctis Ecclesiis Chrisma* (id est quoduis oleum sacratum) *& Eucharistia sub fideli custodia, clauibus adhibitis, custodiatur.* Quæ sententia valdè probabilis confirmatur, ex Conc. Meldensi, referente Burcardo *l.* 4. *cap.* 74. & Iuone *part.* 1. *c.* 269. *Presbyter in Cœna Domini ampullas tres secum deferat, vnam ad chrisma alteram ad oleum ad Catechumenos inungendos; tertiam ad infirmos, iuxta sententiam Apostolicam, vt quando quis infirmatur inducat Presbyteros Ecclesiæ, &c.*

Quòd verò ad praxim attinet, tria mihi dicenda videntur. I. Si ad manum non habeatur oleum infirmorum, non esse licitum Sacerdoti in Extrema vnctione vti chrismate. Quia saltem nunc consuetudo Ecclesiæ repugnat, quæ proprium oleum, idque simplex, non mixtum, pro vngendis infirmis consecrat: quare, neque extra omnem dubitationem est, vtrùm valeat sacra-

mentum Extremæ vnctionis, si fiat sacro chrismate: eò quòd materia hæc non tantùm diuersam consecrationem habeat, sed etiam, saltem morali æstimatione, diuersum vsum, & appellationem sortiatur; cum sit mixtura aliqua artificialis.

II. Si Sacerdos per errorem infirmum vnxit sacro chrismate, probabiliter dici posse videtur, nihil esse repetendum; sed rem Domino commendandam: Tum quia plerumque non posset fieri iterata vnctio sine scandalo: tum quia valdè probabile est, sacramentum Extremæ Vnctionis validè conferri in materia sacri chrismatis: seu quia olim consuetum erat talem materiam adhibere, vt Suar. *existimat*: seu quia mixtio balsami tum exigua esse solet, vt oleum, nec physicè, nec omninò moraliter suam naturam exuisse censeatur; quòd verò hac, vel illa benedictione oleum consecratum sit, non videtur pertinere ad sacramenti substantiam.

4 III. Quòd Zambran. notat *cit. dub* 4. *nu*. 5. secundùm consuetudinem Ecclesiæ, & Pontificali Pauli III. atque Clem. VIII. in Cœna Domini non tantùm chrisma conficiendum, sed & oleum Catechumenorum, & infirmorum benedicendum esse; atque ad Ecclesias destinandum: si autem ex vetere aliquid remanserit, in lampadibus Ecclesiæ, quæ ante venerabile Sacramentum sunt, ponendum esse, vt comburatur: quamuis dixerit Henriq. *cit. n.* 2. Sà cum additione, *ver. Extrema vnctio n*. 6. Id verò rectè fatetur Zambran. *num*. 15. Posse Parochum vetere oleo morituros vngere, vsque dum nouum ipsi ab Episcopo transmissum fuerit. Idemque dicendum de oleo, & chrismate in Baptismo adhiberi solito, propter periculum mortis, si expectare non possit, dum nouum adferatur, veteri vtendum esse, *cap. si quis de oleo d. 4. de consecrat*.

5 Dico II. Materia proxima huius Sacramenti est vnctio saltem quinque sensuum, facta à Sacerdote. Quæ est communis sententia Doctorum *in* 4. *d*. 23. vbi S. Th. *q*. 2. *a*. 3. S. Bonau. *a*. 2. *q*. 5. Scot. *q. vn*. Palud. *q*. 3. *ar*. 3. Soti *q*. 2. *a*. 3. *concl*. 1. Supplem. S. Th. *q*. 32. *a*. 5. *&* 6. Suar. *disp*. 40. *s*. 2. *&* *disp*. 41. *s*. 2. Coninch. *cit. disp*. 19. *dub*. 3. *n*. 12. Zambran. *de Extrem. vnctio. princ. nu*. 3. Vide tamen, quæ dicam *c. seq. nu*. 2. Ratio assertionis congrua est: Quia quinque sensus sunt quasi origines, seu receptacula peccatorum per Extremam Vnctionem abstergenda. Nam peccatum omne ex cogitatione nascitur omnis autem cogitatio a sensu ortum habet: cùm nihil sit in intellectu, quod non fuerit in sensu. Igitur vnguntur oculi propter visum, aures propter auditum: nares propter odoratum: os propter gustum; manus propter tactum: qui ipse etiam vngendi ordo seruandus est; licet eius mutatio haud vitiet Sacramentum, sicuti notauit Suarez *disp*. 40. *s*. 2. *in fine*.

Circa reliquas verò duas vnctiones, pedum videlicet, ac renum, (quarum etiam meminit Florent. in decreto Eugenij) seruanda est cuiusque Ecclesiæ consuetudo: cùm non sint de essentia Sacramenti, secundùm Palud. *in* 4. d. 22. *q*. 3. *a*. 3. *concl*. 1. Sot. *ib. q*. 2. *a*. 2. *conc*. 2. Imò vnctio in renibus conuenientius omittitur, præsertim in fœminis, ac viris religiosis, sicuti monet Sotus *ibid*. Gabr. in supplem. 4. *d*. 23. *q*. 1. *a*. 2. *concl*. 1. Henriq. *lib*. 3. *cap*. 12. *n*. 2. Sà *ver. Extrema Vnctio, n*. 12. Tolet. *lib*. 7. *c*. 4. Zambran. *c*. 5. *princ. n*. 4. Suar. *disp*. 40. *s*. 2. *n*. 6. Valent. *to*. 4. *disp*. 8. *q*. 1. *p*. 2. Bellarm. *lib. de extrema vnct. c*. 10. *in fine*.

Sufficit quoque ad valorem sacramenti, vnum oculum, vnam aurem, vel vnam manum, &c. vngere, sicuti ex communi notauit Henriq. *c*. 12. *n*. 1. Suar. *disp* 40. *s*. 2. *n*. 5. Sà *cit. n*. 13. Zambr. *cit*. 5. *princ. n*. 9. Sed talis modus vngendi vsurpandus non est, contra Ecclesiæ consuetudinem, nisi necessitas postulet, quia periculum in mora est.

6 Quòd si ægrotus manibus careat, vngenda est caro propinqua: si oculis careat, locus oculorum vngi debet, sicuti docet S. Th. *citat. ar*. 3. *ad* 3. *q*. 2. Bonau. *cit. q*. 3. *propè fin*. Richard. *cit. q*. 5. Supplem. S. Th. *q*. 32. *a*. 7. Sotus *cit. q*. 2. *a*. 2. Sà *n*. 13. Henriq. *cit. c*. 12. *n*. 1. Nam licet homo, qui perpetuò caruit visu, non potuerit eo sensu peccare secundùm effectum: potuit tamen peccare secundùm concupiscentiam videndi.

7 Fieri autem debent vnctiones in crucis forma: sicuti & alia sacramenta non sine cruce peraguntur, teste S. August. *tractat*. 111. *in Ioann*. & videri potest *cap. nunquid, d*. 5. *de consecrat.* Gloss. *ver. nisi cruce*. Veruntamen hæc crucis formatio non requiritur ex necessitate sacramenti: sicuti requiritur in Confirmatione, quippè in qua speciatim fideles signari debent, tanquam milìtantes sub signo Crucifixi. Imò non esse obligationem, saltem sub mortali culpa, vt vnctiones in crucis figura fiant, ait Suar. *cit. sect*. 2. *nu*. 3. Zambran. *num*. 10. Coninch. *dub*. 2. *in fine*. Quare, si causa suppetat, v.g. celebrans propter periculum instantis mortis, vnctiones sine cruce fieri nihil obstat.

CAP. III.

DE FORMA HVIVS SACRAMENTI.

SVMMARIVM.

1 *Forma Extremæ Vnctionis deprecatoria esse debet.*
2 *Formam Sacramentorum Patres quandoq; precem appellant.*
3 *Non pertinet ad essentiam huius sacramenti, vt verborum forma ad singulos sensus repetantur: quare in necessitatis casu breuior forma vsurpari potest.*

1 FOrma huius sacramenti est, inquit Concil. Florent. *loc. c. Per istam vnctionem & suam piissimam misericordiam indulgeat tibi Dominus, quidquid deliquisti per visum: similiter de aliis membris*. Vbi aliqua aduertenda sunt: Primò referri apud S. Bon. *d*. 23. *a*. 1. *q*. 4. Rich. *a*. 1. *q*. 3. *a*. 3. Palud. *ead. d. q* 1. *a*. 2. Formam verborum in modo indicatiuo, *Ego te vngo*. Cuiusmodi in Rituali S. Ambrosij reperiri aiunt, eamque defendere cogatur Palud. *loc. c*. Tamen negari non potest, formam deprecatiuam, qua Ecclesia Romana semper vti solebat, conuenientiorem esse teste S. Thom. *cit. d*. 23 *q*. 1. *a*. 4. *q*. 2. S. Bonauent. *l. c*. Richar. *a*. 1. *q*. 4. ad 2. Idque multò magis dicendum postquam Concil. Florentinum formam verborum deprecatoriam assignauit, quæ vbiquè etiam in Ecclesijs vsitata est: cui cum altera forma modi indicatiui non æquiualeat, videtur esse insufficiens; nisi aliquid ei deprecatorium addatur v.g. *Vngo te oleo sancto, vt Deus tibi remittat, quidquid peccasti, &c*. Quæ videtur etiam sententia S. Thomæ, & S. Bonauent. *locis cit*. & probatur tum ex verbi Apostoli Iacobi: *Orent super eum vngentes*: tum ratione differentiæ, quæ est inter hoc, & reliqua Sacramenta, quæ modo verborum indicatiuo conficiuntur, nam illa fermè habent affectum aliquem infallibilem, seu characteris, seu gratiæ sanctificantis: huius autem sacramenti effectus impediri potest, tum propter obicem recipientis, quod attinet ad spirituales effectus gratiæ: tum propter indifferentiam; quia non expedit, corporis sanitatem conferri. Deinde hoc Sacramentum institutum est, vt sit complementum Sacramenti Pœnitentiæ: si nimirum homo in pœnitentiæ iudicio non plenè pro peccatis suis satisfecit, exoretur Deus à Ministris Ecclesiæ, vt homini suis viribus destituto misericorditer indulgentiam dare dignetur, sicuti notauit Supplem. S. Th. *q*. 29. *a*. 8. Bellarm. *c*. 7. *in fine*. Suar. *disp*. 40. *s*. 3. *n*. 10. Coninch. *dub*. 4. Alias rationes videre potes apud S. Bonau. *q*. 4. *ad finem*.

2 Interim tamen in eo conueniunt formæ omnes Sacramentorum, quòd eorum efficacitas non pendeat ex vi orationis, vt est opus operantis; sed ex virtute promissionis Christi, secundum quam ad Deum Patrem oratio funditur. Nam etiam ea, quæ certò accepturos nos à Deo credimus: quandoque precamur, gratiam, & misericordiam eius agnoscentes. Quæ ipsa causa esse videtur, cur Patres verba, quibus Sacramenta Baptismi, Confirmationis, Eucharistiæ, & Pœnitentiæ conficiuntur, *precem Sacerdotis* appellare soleant, vt videre est apud S. Cypr. *ep*. ad Iubaianum. S. August. *l*. 6. *de Baptism*. contra Donatistas, *cap*. 25. Leon. 1. *epist*. 91. ad Theodor. vbi absolutionem Sacramentalem *Sacerdotis supplicationem* vocat.

Secundò aduertendum: Formam illam verborum ad singulas vnctiones sensuum repetendam esse; saltem ex necessitate præcepti. Vtrùm verò id pertineat ad necessitatem Sacramenti, nõ satis constat. Nam, in primis aliqui dicere ausi sunt, inquit Suarez *disp*. 40. *s*. 2. *nu*. 8. ad valorem huius Sacramenti satis esse, si vnctio, eaque vnica, in quacunque corporis parte, sub simplici verborum forma fiat: quia non plus ex verbis Apostol. Iacobi colligitur. Alij verò aiunt, Sacramentum Extremæ vnctionis substantialiter confici vnica alicuius sensus vnctione cum debita formula verborum; reliquas verò vnctiones cum suis formulis partialibus ad Sacramenti integritatem, & pleniorem perfectionem pertinere: sicuti duæ species ad integralem perfectionem faciunt Eucharistiæ. Quam sententiam indocat Supplem. S. Thom. *q*. 29. *a*. 2. *in corp*. Palud. *in* 4. *d*. 23 *q*. 1. *a*. 3. *concl*. 2. Medin. *C. de Confess. q*. 11. *S. secundò idem probat*. In eademque fuerunt DD. Louanienses apud Suarez *disput*. 41. *s*. 1. Chapeauille *c*. 5. *q*. 30. Coninck. *dub*. ., approbantes in pastorali Mechliniensi *canon. 9. de Extrema vnctione*. In morbis contagiosis, puta tempore pestis, ad vitandum periculum, satis esse, si vngatur organum sensus magis obuium, dicendo: *Per istam sanctam vnctionem, & piissimam suam misericordiam, indulgeat tibi Dominus, quidquid deliquisti: per visum, auditum, odoratum, gustum, tactum, & gressum*. Quare hæc sententia non est omninò improbabilis: Aliud verò adhuc securius, vt in casu necessitatis celeri modo, & breui verborum forma, omnes formas partiales in se virtualiter complectente, sacramentum conferatur, saltem

saltem sub conditione mente retenta: *Per hanc sacram vnctionem, vel per has sacras vnctiones indulgeat tibi Deus, quicquid deliquisti per visum, auditum, odoratum, gustum, tactum.*

Casus autem necessitatis duo sunt præcipuè. I. Si Sacerdos, postquam vnam, vel alteram vnctionem peregit, reliquas secundùm ritum consuetum, se absoluere non posse speret, propter mortis accelerationem. II. Si infirmus mox animam exhalaturus, aliud Sacramentum non accepit. Extra hos verò casus, communiter præstat Sacramenti huius, quippè minus necessarii, ministrationem intermittere, quàm præter Ecclesiæ receptum morem conferre, præterquam, si loci Ordinarius, probabilem Doctorum sententiam secutus, breuiorem illam formam pro tempore pestis durantis approbet.

Tertiò aduertendum: Non omnia verba posita in forma consueta videri essentialia; quamuis sine scelere omitti non possint. Vt si quis dicat, *Per hanc vnctionem remittat tibi Deus quicquid deliquisti per visum*, &c. videtur validum esse sacramentum, quamuis Minister grauiter peccet: de quo idem Suarez *disp.* 40. *sect.* 3. Coninch. *cit. dub.* 3. Id verò certius est, inuocationem Sacrosanctæ Trinitatis ad huius Sacramenti formulam non requiri: quamuis neque ea omittenda sit in Ecclesijs, quibus consuetudo est, vt addatur.

Denique notandum; Verba illa, *quicquid peccasti*, efficere sensum conditionalem, *si quid peccasti*; quamobrem ministrari posset hoc Sacramentum homini, etiamsi is nullum peccatum habeat, v.g. ei qui immediatè ante baptizatus fuit. Ita indicat Rich. *in* 3. *d.* 23. *a.* 2. & docet Suarez *disp.* 42. *s.* 2. *n.* 7.

CAP. VI.

DE SVBIECTO, SIVE SVSCIPIENTE huius Sacramenti.

SVMMARIVM.

1 *Subiectum capax huius sacramenti est solus homo baptizatus, qui rationis vsum adeptus est, & ex morbo vita periclitatur.*

2 *Pueris Extrema vnctio dari potest, etiam antequam ad S. Eucharistiam admittantur.*

3 *Morituris, si in phrenesim, aut amentiam, inciderunt, Extrema vnctio danda est, si antè Christianè vixerunt; secus si in peccato mortali notoriè constituti erant.*

4 *Expedit dare Extremam vnctionem, cum periculum mortis ex infirmitate probabile est.*

5 *Extrema vnctio iterum conferri potest, si infirmus postquam reualuisse videbatur, in periculum mortis recidat.*

1 SVbiectum capax huius sacramenti est solus homo baptizatus, qui rationis vsum adeptus est, & ex morbo vita periclitatur. Est communis Scholasticorum *in* 4. *dist.* 2. Primò itaque requiritur, vt homo baptizatus sit: nam Baptismus est *ianua vitæ spiritualis, quia per ipsum de corpore efficimur Ecclesiæ*, inquit Florentinum in decreto Eugenij: quare sine Baptismo homo capax esse non potest aliorum sacramentorum, quæ Christus pro salute, & profectu Ecclesiæ suæ instituit.

2 Secundò requiritur, vt rationis vsum adeptus sit: tunc enim peccati actualis capax, tanquam miles aduersus extremos diaboli insultus pugnare, & ob id veluti ad luctam vngi potest; quare generalis regula tradi potest; quòd quicunque ad eam ætatem, & rationis discretionem peruenit, vt sacramenti Pœnitentiæ capax sit; quia videlicet in peccatum actuale lapsus fuit, (quod ordinariè circa septennium contingit) eidem sacramentum Extremæ vnctionis valdè, & decenter conferatur. Quam regulam tradunt Nauar. *c.* 22. *n.* 13. Suarez 3. *p. tom.* 3. *disp.* 70. *s.* 1. Sà *verb. Extrema vnctio num.* 2. Graffis *p.* 2. *decis. lib.* 1. *cap.* 8. *num.* 16. Angles *in* 4. *par.* 1. *de Extrema vnctio. ar.* 4. Zambr. *de Extrem. vnct. dub.* 1. vbi admonent, Extremam vnctionem negandam non esse pueris, rationis vsum sufficientem habentibus ad peccandum, tametsi S. Eucharistiam non recipiant: quia propter vim morbi, & instantis mortis, de tanti mysterij dignitate satis instrui non possint. Quamuis contrarium doceat Sotus *d.* 23. *qu.* 1. *ar.* 2. *conclus.* 4. Viualdus *de Extrem. vnct. cap. de suscipientibus, num.* 7. Pueris dandam non esse Extremam vnctionem, nisi in ætate, ac dispositione sint, vt etiam sacrum Viaticum accipere possint, idque multis locis consuetudine obseruatur: quam tanquam minus rationabilem reprehendit Zambranus *cit. dub.* 1. *n.* 8. propterea quod inter Sacramenta S. Eucharistiæ, & Extremæ vnctionis, nulla sit ordinis connexio: ergo tametsi aliquis dispositus non sit ad Eucharistiam suscipiendam, si tamen dispositus videatur ad Sacramentum Extremæ vnctionis, non debet eo priuari. Verùm dum talis consuetudo ab Episcopis toleratur, excusantur Parochi, si pueris ante annum ætatis decimum quartum, aut decimumquintũ, iuxta diœcesis consuetudinem, Extremam vnctionem negent; excepto tamen casu necessitatis, si puer, quem rationis vsum assecutum esse constat, aliud ante mortem sacramentum suscipere non possit. Vide Chapeauil. *c.* 5. *q.* 17.

3 Porrò tametsi deceat, idque curandum sit, vt infirmus vngatur, dum rationis capax est; sic enim maiore cum reuerentia suscipiet, & actualis in ipso deuotio, fiduciaq; in Dei misericordiam, virtute huius Sacramenti, excitabitur, attamen negari non debet morituris, si vel paulò antè in phrenesim inciderunt, vel etiam diuturno tempore vsu rationis priuati extiterunt; modò prius, quàm in talem amentiæ statum peruenerunt, sacramẽtum hoc saltem interpretatiuè desiderarint, si nimirum Christianè vixerunt, atque salutis suæ memores fuerunt: quod quidem præsumendum, nisi contrarium appareat. Ita ex communi docet Palud. *d.* 23. *q.* 3. *a.* 2. Syl. *ver. Vnctio. extrema, q.* 5. Henriq. *l.* 3. *c.* 13. *n.* 1. Zambr. *c.* 5. *dub.* 2. *n.* 4. In eoque differt hoc sacramentum à Pœnitentiæ sacramento, quòd ministrari non potest homini, nisi actuale signum Pœnitentiæ, & desideratæ absolutionis ediderit propterea quòd extrema humilis peccati Confessio, edita in ordine ad absolutionem sacramentalem, sit materialis, atque essentialis pars sacramenti. At verò Extrema vnctio ministrari potest non solùm actualiter, sed etiam habitualiter petentibus. Idemque de concessione indulgentiarum.

Sed quid? Si Sacerdos sciat hominem, qui vngendus est, mortale peccatum commisisse; nesciat verò, vtrùm de eo confessus sit, vel saltem cum pœnituerit? Respondeo: Si peccatum, vel etiam annexa excommunicatio occulta sit, ordinariè ministrari debent sacramenta Eucharist. & Extremæ vnctionis, præmissa ad cautelam absolutione à censuris, sicuti, ex communi docent Sotus *in* 4. *d.* 12. *q.* 2. *art.* 6. Zambr. *c.* 5. *dub.* 2. *n.* 8. Ratio est; Quia phreneticus ex hac vita discessurus ordinariè ita se habet, ac si publicè Sacramenta exeuntium peteret: peccatori autem occulto publica petenti sacramenta ministrari debent; cum Sacerdos tanquam ex officio administrans, publicam personam gerat, ideoque secundùm publicam, non priuatam notitiam procedere debeat. Cæterùm, si in aliquo casu speciali, in publicam notitiam deuenturum non sit, quòd Sacerdos homini sacramenta neget; sed perindè ipsa sacramentorum negatio, sicuti & causa negandi, videlicet antecedens peccatum, occulta manebunt, tunc Sacerdos ministratione Sacramenti abstinere tenetur, ob ea, quæ dixi *tr.* 4. *c.* 6. *n.* 19. Sin verò notorium sit hominem antequam in phrenesim inciderit, mortaliter peccasse, vel in excommunicatione fuisse; tunc sacramenti ministrationem non meretur, nisi aliquibus coniecturis, vel saltem vnius hominis testimonio probetur, absolutum fuisse, vel pœnitentiæ, aut alia pietatis signa edidisse; vt, si post illiciti duelli congressum dixit, se aduersario ignoscere. Ita ex communi Syl. *ver. vnctio. q.* 5. Tolet. *l.* 7. *c.* 3. Zambr. *cit. dub.* 2. *n.* 5. & indicat Suarez *tom.* 4. *disput.* 42. *sect.* 1. *n.* 10. Ratio est: Quia semel malus semper præsumitur esse malus: quare si certum sit, hominem fuisse in statu peccati mortalis, nisi postea iudicium aliquod mutatæ voluntatis præbeat, potius existimatur in statu antiquo permansisse: Arbitror tamen, etsi notoriè constet, hominem ante duas, v.g. vel tres septimanas mortaliter peccasse, dumtamen, vel aliquorum testimonium habetur, quòd vel ad Ecclesiam postea venerit, vel domi orauerit, aut si probetur semper in more habuisse, post commissum peccatum dolere, & à Deo veniam petere: etiam hoc casu, si post commissum peccatum aliquandiu vsum rationis seruauit, Sacramenta, & sepulturam sacram conferenda esse; cùm in dubio inclinandum sit in fauorem animæ.

Ijs porrò, qui perpetuò amentes fuerunt, Extrema vnctio ministranda non est: quia sicuti infantes; ita, & ipsi capaces non sunt huius sacramenti fructus, ac præcipui finis, qui est abstergere peccatorum reliquias, & tollere impedimenta introitus in regnum Cœlorum.

4 Tertiò requiritur, vt homo vita periclitari videatur, propter infirmitatem ex morbo, peste, vulnere, veneno potato, vel simili causa intrinseca: neque enim extrema vnctio ijs conferri potest, quibus per extrinsecam violentiam gladio, suspendio, naufragio mors inferenda est. Quæ est cõmunis doctrina Scholasticorum *in* 4. *dist.* 23. vbi S. Th. *q.* 2. *ar.* 2. & confirmat Ecclesiæ praxis: cui etiam consentit Apost. *in* c. 1. *c.* 5. *infirmatur quis in vobis*, in Græco ἀσθενεῖ, Et infrà: *Oratio fidei saluabit infirmum*, κάμνοντα, idest, fermè deficientem ex morbo. Neque tamẽ expectandum est extremum, aut omninò certũ periculum mortis: sed expedit dare, cum periculum est probabile: ne si diutius differatur Vnctionis Sacramentum, mors, vel saltem sensuum defectio subitò superueniat, quod multò magis etiam, de sacro Viatico in mortis periculo existentibus præbẽdo, sentiẽdũ esse, monet Petr. Sot. de Extrema Vnct. *lect.* 2. 5. *quis verò capax*, & Zambr. *dub.* 3. qui etiã admonet cum Henriq. *l.* 3. *c.* 11. *n.* 1. necessarium

sanitatem non esse, vt infirmus in lecto decumbat: sed inungi posse etiam extra lectum, v.g. pestè infectum, hydropicum, & febricitantem. Sed etsi diuturnior morbus videatur, si tamen salus desperata sit, posse statim in principio morbi Sacramentum Extremæ vnctionis ministrari saltem si aliqua causa exigat, vt quia morbus fallax esse solet, qui interdum opinatò hominem occidit: vel quia in progressu maius contagionis periculum timetur, idque pestis tempore obseruandum monet Suar. *tom. 4. disp. 44. s. vlt. in fine.* Quòd si, adhibito etiam medicorum iudicio, probabiliter dubitetur, an homo peste infectus, & consequenter in periculo mortis sit, necnè, Sacramentum hoc sub conditione ministrari posse, ait Chapeauille *c. 5. sui tract. q. 11.* Verùm, quia sacramentum necessarium non est, ideo si aliud homini ministrari possit, existimo Extrema vnctione supersedendum fore; nisi adsit opinio saltem probabilis, hominem peste infectum, vel alio morbi genere in mortis periculo constitutum esse.

5 Denique communis est sententia S. Th. *in 4. dist. 23. q. 2. a. 4.* & in Supplem. *q. 33. a. 2.* Palud. *eadem dist. 23. q. 4.* Richa. *a. 2. q. 6.* Sylu. *ver. Vnctio extrema. q. 7.* Henriq. *l. 3. c. 9. num. 3.* Zamb. *c. 5. dub. 6.* Suar. *disp. 40. in fine.* Extremam vnctionem non posse iterum conferri, durante eodem periculo mortis: secus, si aliud nouum sit periculum, quia videl. infirmus, postquam semel inunctus fuerat, melius habere cepit, v. medicorum iudicio extra probabile, seu propinquum mortis periculum constitutus esset, mutata corporis constitutione recidit; tunc iterum vngi potest: licet interuallum temporis non longum, sed paucarum tantum hebdomadarum intercesserit; dummodo prudenter practica consideratione censeantur diuersa pericula, quibus homo constituatur in distinctis statibus, seu dispositionibus ad moriendum, sicuti Zambranus & Suarez notauit. Ratio huius doctrinæ est, quam S. Tho. dat: Quia hoc sacramentum ea propria institutione conferri debet infirmo non cuicumque, sed qui secundum humanam æstimationem est in probabili statu moriendi, teste etiam Trid. *sess. 14. ca. 3.* Ergo dum idem status, quamuis diuturno tempore durat, non est repetendum Sacramentum; secus, si vno periculo remoto, diuersus morientis status incidat. Etenim, sicut corporis ægritudo ad mortem disponens, & quæ coniuncta esse solet animi depressio, iterum incurri potest, ita & spirituale huius sacramenti remedium, tum ad corporis, tum multò magis ad animi subleuationem institutum, repeti posse debet.

CAP. V.

DE EFFECTV HVIVS SACRAMENTI.

SVMMARIVM.

1 *Sacramentum Extremæ vnctionis principaliter institutum est contra peccatorum reliquias minus principaliter ad sanitatem corporis, si animæ expediat, conferendum.*

2 *Peccatori, quem Sacerdos existimat attritum fuisse, antequam in phrenesim incidat, Extremam vnctionem ministrare potest.*

3 *Extrema vnctio est Sacramentum totius vitæ consummatiuum.*

4 *Effectum gratiæ sacramentalis confertur, cum sacramentum essentialiter constitutum est.*

5 *Sacramentum Extremæ vnctionis non videtur consistere, & effectum operari, donec omnes quinque sensus vncti sint.*

DVæ sunt Doctorum de hac re sententiæ: Vna S. Bonau. *in 4. dist. 23. a. 1. q. 1.* Richar. *a. 1. q. 5.* Durandi *q. 1. ar. 2.* Scoti *q. vnic. conclus. 2.* Nauar. *c. 22. man. nu. 13.* Præcipuum huius Sacramenti effectum esse, delere peccata venialia, quæ post aliorum Sacramentorum susceptionem reliqua manent. Sed hunc dicendi modum minus probabilem esse, partim ex eo colligitur, quia ad delenda omnia peccata post Baptismum commissa, per se institutum est sacramentum Pœnitentiæ, ac Confessionis: ergo sacramentum Extremæ vnctionis ad alium finem, seu effectum principaliter institutum videtur: Partim ex verbis Apostoli Iacobi, qui remissionem huius sacramenti effectum esse ait non non absolutè, sed conditionatè, *si in peccatis sit*, mortalibus, aut venialibus, *remittentur ei*. Quo satis significat, aliumque præter hunc magis proprium, & principalius intentum effectum esse, quem videlicet antecedentibus verbis indicat, *Alleuiabit eum Dominus.*

1 Alius igitur dicendi modus est S. Th. *in 4. quæstiuncu. 1.* Palud. *q. 4. concl. 2.* Soti *q. 2. a. 2.* Ant. *3. p. tit. 14. c. 8.* Syl. *ver. Vnctio, q. 3.* Sa *ver. Extrema vnctio, num. 16.* Henriq. *l. 3. c. 9.* Bellarm. *c. 8. de Extrema vnct.* Suar. *disp. 51. s. 1. nu. 11.* Sacramentum Extremæ vnctionis per se, ac principaliter institutum esse contra reliquias peccatorum, tum originalis, tum actualium: minus verò principaliter ad sanitatem corporis conferendam, quatenus secundum Dei prouidentiam, saluti animæ expedierit. Quam sententiam breuiter expressisse, videtur Concilium Florentinum: *Effectus sacramenti est mentis sanatio, & inquantum expedit, ipsius etiam corporis.* Nā sanatio mentis in homine viatore, ad vitæ exitum tendente, eò refertur, vt peccatorum reliquiæ animam grauantes, vel mitigentur, vel penitus tollantur. Nomine autem reliquiarum, non vnicum quid, sed plura intelligere oportet, quæ animum infirmi grauant, quorum primum est tepiditas, & torpor ex peccatis, tum originali, tum actualibus proueniens, quo animus hominis deiicitur, præsertim circa mortis ex infirmitate periculum; cum etiam maiores Dæmonis infestationes ingruunt: quare in hoc sacramento secundum propriam eius institutionem gratiæ auxilia conferuntur, quibus anima ægroti alleuietur, confirmetur, siue ad spem, ac fiduciam, erga Dei Misericordiam excitetur, sicuti colligitur, tum ex verbis Apostoli, *alleuiabit eum Dominus*, tuncto Trident. *sess. 14. in proemio de Extrema vnct. & cap. 2.* tum ex proprietate materiæ huius sacramenti, quam Theophyl. *in cap. 6. Marci*, adducto testimonio Sancti Iacobi, explicat his verbis: *Est oleum ad labores vtile, & lucis fomentum, & hilaritatis effectiuum, significatque misericordiam Dei, & gratiam Spiritus, per quam a labore liberemur, & lucem, ac gaudium, hilaritatemque spiritualem accipimus.* Alterum sunt peccata, tum mortalia, tum venialia, quæ, si homini per alia sacramenta ac remedia remissa non sunt, virtute huius sacramenti remittuntur, si suscipiens per attritionem dispositus sit, & suscipiendo hoc sacramentum mortaliter non peccet. Ita Palud. *in 4. dist. 23. quæst. 1. a. 3. conclus. 2.* Suarez *disp. 41. sect. 1. num. 19. & disput. 42. s. 2. in fine.* Coninch. *disp. 19. nu. 19. & 20. 22.* Ex quo isti ita inferunt: Licèt suscipiens, si mortalis peccati conscius, attritum se duntaxat existimet, non possit intendere, aut sperare peccati remissionem à loquendo primam iustificationem virtute huius sacramenti, quippè quod per se, ac principaliter viuorum, non mortuorum est, attamen administrans, si in aliquo casu existimet, infirmum existere in peccato mortali, de quo conteri iam non possit, quia phreneticus est, poterit ei conferre Extremam vnctionem: modo probabiliter arbitretur attritum fuisse, priusquam in phrenesim incideret: siquidem hoc sacramentum in eum etiam finem specialiter à Christo institutum est, vt tollat, si quæ reliqua manserunt peccata, pro quibus aliud remedium non suppetit: iuxta verb. S. Iacobi absolutè promittentis peccatorum remissionem, iuncta etiam interpretatione Concil. Tridenti: *Vnctio Spiritus Sancti delicta, quæ sunt adhuc expianda, abstergit.* Hæc sententia, cum saluti animarum faueat, tanquam valde probabilis in praxi sequenda erit, vti etiam notauit Chapeauille *de modo ministr. sacrament. tempore pestis, cap. 2. qu. 1. ver. 6.*

2 Tertium est, remissio pœnæ temporalis non integræ, si loquamur de effectu sacramenti ex opere operato, sed secundum mensuram institutionis Christi.

3 Corollarium. Rectissimè dictum est in Trid. Concil. citat. proœmio de Extrema vnctione. Quòd sacramentū Extremæ vnctionis sit *non modo Pœnitentiæ, sed totius Christianæ vitæ consummatiuum*; quia eo fine à Christo Domino misericorditer institutum est, vt tollat, si quæ adhuc restant, peccatorum reliquias, & salutis impedimenta, adeoque præparet hominem, atque expeditum reddat ad introitum regni cœlestis: nisi magis expedire videatur, vt homini salus corporis restituatur, ad vitam diutius in hac terra agendam.

4 Quæret aliquis. Quando effectus gratiæ infirmo ritè hoc sacramentum suscipienti conferatur? Respond. Effectum gratiæ habitualis tunc conferri, cum sacramentum essentialiter constitutum est. Id enim commune est sacramentis, quòd effectus eorum sequitur ex opere operato, idest, eo ipso, quòd sacramenti substantialis entitas posita est. Tametsi verò ea tantum morales tantum causas esse, operantur tamen secundùm similitudinem, ac proportionem causæ physicæ, supposita capacitate subiecti, necnon commensuratè dispositioni eius, ita vt adulto melius disposito maior gratia tribuatur.

5 Porrò discrimen est inter sacramenta: quòd quædam eorum constant partibus integrantibus, quarum singulæ in se sacramenta sunt, materiā, & formam partialem habentes, vt Sacramentum Eucharistiæ, & Ordinis; quamobrem in susceptione cuiuslibet sacri ordinis gratiæ effectus confertur. Alia verò sacramenta vnica materia, & forma perficiuntur, vt Baptismus, Confirmatio, &c. quæ proinde effectum gratiæ habitualis non antè, sed tunc statim conferunt, cum primum essentia completè posita est. Quamuis verò Medina *Cod. de confess. quæst. 11. §. secundò idem probat.* Extremæ vnctionis sacramentum prioribus annumeret, cum ait, quòd Extremæ vnctionis *partes plures sunt, & quælibet earū est sacramentum, suam formam habens*; tamen contraria sententia est communis, quinque sensuum vnctiones coniunctim, esse de essentia Sacramenti, ita vt vnctiones,

& ca-

& earum formę, sigillatim consideratę sacramenti rationem non habeant, neque effectum aliquem producant; sed quatenus in vltima vnctione, & verborum forma complentur. Idque sumi debet ex institutione Christi, quam accepimus per traditionem Ecclesiæ, communiter vsurpantis, quinque sensuum vnctiones, tanquam necessarias ad valorem Sacramenti. Ratio verò congruentiæ est; Quia sic demum peccati reliquiarum abstersio, atque integra animæ sanatio significatur, si vnctiones cum verborum formulis adhibeantur quinque sensibus; quippè quæ radices esse solent omnium peccatorum.

Cæterùm, præter habitualem, & sanctificantem gratiam, conferuntur etiam actualia Dei auxilia opportunè ad finem illum, ob quem sacramentum institutum est. Videlicet cum hoc sacramentum Extremæ vnctionis à Christo institutum sit, vt reliquias peccatorum tollat, & animam morituri ad introitum regni cœlestis præparet; ideò in primo instante, quo essentialiter completum est, confertur gratia habitualis, quatenus ad hunc ipsum finem, seu effectum idonea est; simul verò etiam, & postea tempore opportuno, specialia auxilia gratiæ conferuntur, quibus anima excitatur, ad torporem suum, ac deiectionem, aliaque salutis spiritualis impedimenta abijcienda, & seipsam in Deum erigendam.

CAP. VI.

DE MINISTRO HVIVS SACRAMENTI.

SVMMARIVM.

1 *Solus Sacerdos potest esse Extremæ vnctionis Minister.*
2 *Extremam vnctionem, extra necessitatis casum, licitè non administrat Sacerdos, si nec Pastor sit, neque à Pastore, seu Ordinario licentiam habeat.*
3 *In casu necessitatis plures Ministri esse possunt, quorum vnus vnum: alter alterum sensum simul vngant.*

1 Dicendum, quòd solus Sacerdos possit esse minister extremæ vnctionis. Ita S. Thom. *in 4. d. 23. q. 2. a. 1. ibid.* S. Bonauent. *a. 2. q. 1.* Richard. *a. 2. q. 2.* Palud. *quæst. 2. a. 1.* & constat ex Concil. Florent. in decreto Eugenij Trid. *sess. 14. c. 3.* de Extrema vnctione, & sumitur ex traditione Ecclesiæ fundata etiam in verbis Apostoli, *Inducat Presbyteros Ecclesiæ,* iuncta explicat. Patrum, *c. 1.* allegatorum.

2 Verùm, licèt quiuis Sacerdos hoc sacramentum validè conferat, quia eius administratio intrinsecè non est actus iurisdictionis, sicuti absolutio à peccatis; mortaliter tamen peccat, qui nec proprius Pastor existens, nec à proprio Pastore licentiam habens, hoc sacramentum administrat: si quidem sacramenta fidelibus ministrare proprium est Pastoris officium. Adde, quòd Religiosi etiam excommunicationis sententiam, Sedi Apostolicæ reseruatam, ipso facto incurrunt. *Clementina prima, de priuileg.* si clericis, vel laicis sacramentum Vnctionis, vel Eucharistiæ ministrare, vel matrimonia solemnizare, sine Sacerdotis proprij licentia præsumant.

Excipiunt tamen plerique Doctores casum necessitatis, si videlicet Parochus absit, vel non possit, aut per manifestam iniuriam nolit sacramentum ministrare; neque etiam hoc casu Superior eius adiri queat pro petenda licentia; tunc quemuis alium Sacerdotem non excommunicatum, aut suspensum licitè ministrare. Ita enim Caietan. *ver. excommunicatio, c. 64.* Armilla *nu. 46.* Henriq. *lib. 13. n. 4.* Suarez *disp. 44. sect. 2.* Zambran. *c. 5. dub. 8.* ConincK. *disp. 19. dub. 9.* contra S. Anto. *p. 3. tit. 24. c. 54.* Syluest. *ver. excommunicatio, 7. excommunicat. 14. dub. 3.* Ratio est: Quia in tali casu, etsi ipsemet immediatus Pastor, seu Parochus inuitus sit, tamen eius Superior, saltem Summ. Pontifex, licentiam præbere censendus est: cùm hoc sacramentum animæ in extrema lucta valde vtile sit, & quasi firmissimum præsidium contra Dæmonis infestationes, à Christo institutum, testante Trid. proœmio de Extrema vnctione; quin etiam necessarium animæ remedium, si aliud eo tempore sacramentum salubriter suscipi nequeat.

Illud quæri solet, vtrùm huius sacramenti Minister debeat esse vnus, an verò plures? cum Apostol. Iacobus plurali numero dicat *inducat Presbyteros*. Respondeo, & dico: Singulæ vnctiones necessariò ab eo Ministro fieri debent; qui simul verborum formam vnctioni respondentem profert. Nam S. Iacobus iubet, vt *vngentes orent* super infirmum: & ipsa verborum forma, *per hanc sanctam vnctionem*, secundùm communem acceptionem significat, vnctionem ab eo fieri, qui verba profert.

3 Dico II. Plures Ministri esse possunt in sacramẽto Extremę vnctionis, ita vt vnus vnum sensum vngat partiali forma prolata, & alter alterum sensum vngat indẽ prolatã forma partiali: quæ est cõmunis Doctorum sententia apud Suar. *disp. 43. sect. 2.* Henriq. *lib. 1. c. 27. n. 3.* Eaque facilè defenditur, & explicatur secundum illorum sententiam, qui existimant, vnamquamq; vnctionem cum sua forma sigillatim sacramentũm constituere, & effectum gratiæ conferre. Secundùm verò aliam sententiam, quæ communior est, dicendum, id esse peculiare in hoc sacramento, quod partiales eius materiæ, ac formæ in suo genere, & ordine non suspensam, sed absolutam significationem habeant; quamobrem, cùm semel earum aliqua legitimè facta est, repeti non debet, seu ab eodem, seu ab aliquo Ministro: sed superaddendum, quod ad sacramẽti completionem requiritur. Quod etiam docuit S. Bonau. *dist. 23. art. 2. q. 3.* Paludan. *q. 2. ar. 2.*

Quamuis verò id verum sit, si loquamur de valida ministratione huius sacramẽti; tamen Ecclesiæ cõsuetudo declarat, vt vnus minister omnes vnctiones; adeoque totum sacramentum perficiat, excepto casu necessitatis: qui duplex est; Vnus communiter receptus ex parte Ministri, si inchoatas vnctiones, ob repentinam infirmitatem, aut mortem, absoluere non possit; tunc alter ei succedere debet: nihil repetens, sed quæ restant, adiiciens. Alter est ex parte infirmi, si antè moriturus videatur, quàm vnicus Minister omnes vnctiones perficere possit: tunc permittit Suarez *cit. s. 2. n. 8.* vt plures Sacerdotes simul vngant, vnus oculos, & alter aures, &c. proferentes interim formas, quæ vnctionibus respondent. Et fortasse S. Iacobus idcirco *Presbyteros* nominauit, vt significaret, plures ad huius Sacramenti ministrationem concurrere posse. Nisi malis dicere, numerum pluralem pro singulari vsurpasse, ac si diceret, inducite vnum ex Sacerdotibus, ministris Ecclesiæ.

CAP. VII.

DE OBLIGATIONE SVSCIPIENDI, ac ministrandi hoc sacramentum.

SVMMARIVM.

1 *Nullum præceptum extat sacram vnctionem accipiendi, cùm ad salutem necessaria non sit.*
2 *Propter contemptum, vel scandalum secuturum, fieri potest, vt peccatum mortale sit. Extremam vnctionem intermittere.*
3 *Parochus ratione officij sui, sub peccato mortali obligatur ad ministrandum Extremæ vnctionis sacramentum pænitẽtibus.*

1 COmmunis est Doctorum sententia S. Tho. *in 4. d. 23. q. 1.* Ricar. *a. 1. q. 3. ad 1.* Nau. *c. 22. n. 16.* Sylu. *ver. vnctio, quæst.* Victor. *Extrema vnct. n. 219.* Henriq. *lib. 2. c. 10. n. 3.* Suar. *disp. 49. sect. 1.* nullum esse præceptum suscipiendi sacramentum Extremæ vnctionis; propterea quòd ad salutem necessarium non sit. Quamuis sine causa, & per solam negligentiam intermittere, videtur esse peccatum veniale: cùm sit quædam iniuria, seu prodigalitas spiritualis boni, vt docet ConincK. *dub. 10. concl. 1.* Imò Petr. Sotus *lect. 2.* de extrema vnctione, secutus Magistrum in *4. dist. 22.* ait, esse peccatum mortale: sed non rectè, cùm nullum præceptum diuinum, vel Ecclesiasticum extet de suscipiendo hoc sacramento. Quod intellige per se loquendo. Nam per accidens, si infirmus aliud sacramentum suscipere non possit, & de sua contritione dubitet, videtur obligatus ad suscipiendam Extremam vnctionem, ne animam damnationis periculo exponat. Ita docet Palud. *in 4. dist. 23. q. 1. a. 3. concl. 3.* afferens exemplum de eo, qui locutionis vsum amisit. Veruntamen hic casus moraliter vix possibilis est, vt moriturus accipere possit sacramentum Extremæ vnctionis, non autem sacramentalem absolutionem; præterquam, si Sacerdos nolit absolutionem dare, quia v. g. existimat, dari non posse, nisi peccata in specie ipsi explicentur.

2 Denique Extremam vnctionem ex contemptu omittere, fatentur omnes esse peccatum mortale. Adde mortaliter peccari posse ratione secuturi scandali, si videlicèt infirmus interrogatus, num ante vitæ exitum sacramentum Vnctionis accipere, nulla rationabili causa allata, renuat; atque exindè audientes, vel falsam suspicionem hęresis de illo cõcipere, vel ob hominis auctoritatem ad huius sacramenti vilipẽsionem moueri possint.

Et quod dictum est de ipso infirmo, similiter sentiendum est de ijs, qui infirmi curam gerunt, si Extremam vnctionem ei procurare sine rationabili causa intermittant, non peccare eos mortaliter; nisi coniunctus sit contemptus, vel graue scandalum, vel denique in casu extraordinario, si infirmus, sacræ Vnctionis capax, & fortasse maximè indigens, aliud sacramentum ante vitæ suæ finem suscipere non possit.

3 Qui verò curã animarum gerit (vt Parochus, Prælatus Ordinis) is ratione officij ex iustitia obligatur hoc sacramentum ad fidelium salutem à Christo institutum, subditis ministrare, vt proindè mortaliter peccet, si petẽti sine iusta excusatione neget, vel differat, cum probabili periculo, ne interim infirmus decedat, qua de re vide Chapeauille *c. 4. q. 1.* Alius verò Sacerdos, qui

non est proprius Pastor, si absente Parocho licitè, ac facilè ministrare possit hoc sacramentũ in casu necessitatis, ad id ex charitatis lege obligatur; quamuis non obligatione graui, sed solum sub culpa veniali; excepto, si infirmus grauiter indigere videatur, quia alioquin sine omni sacramento decedere deberet, sicuti notauit Palud. cit. dist. 23. q. 2. a. 2. concl. 2. Coninck concl. 2.

CAP. VIII.

DE CÆREMONIIS, SEV RITIBVS ministrandi hoc sacramentum.

SVMMARIVM.

1 *Si periculum in mora sit: statim ad ipsas vnctiones, quippe sacramento essentiales, accedendum est.*
2 *In dubio, num adhuc viuat, qui vngendus est, sub conditione sacramentum ministrari potest.*
3 *Sacerdotes infra palmam, vel in exteriore manus parte vngi solent.*
4 *Nihil obstat, sacrum viaticum dari etiam post acceptam Extremam Vnctionem.*

1 AD accidentales ceremonias pertinet primò; Vt præmittantur orationes, & psalmi, nisi loci, ac temporis circũstantiæ id non permittant; vel nisi periculum videatur esse in mora, propter mortis accelerationem, tunc statim incipiendum est ab vnctionibus, & orationes, ac psalmi postea recitandi, sicut monet Zambran. *de Extrema vnct. princ. n.* 10. Item pestis tempore, propter periculum contagionis; satis est adhibere ea, quæ essentialia sunt, cum breuissima mora, quoad fieri potest: si tamen tempus patiatur, orationes, & psalmos postea in Ecclesia supplere consultum erit. Inseruire etiam poterit pestis tempore vsus virgæ argenteæ oblongæ, ad vngendum è loco remotiore causa vitandę contagionis; qua de re Suarez *disp. 44. sect. vlt. in fine*, Chapeauille, *c. 5. q. 30.*

2 Porrò si dubium sit, num adhuc viuat qui vngendus est, danda est vnctio sub conditione, *si non es mortuus*, sicuti notauit Nau. *c. 22. n. 13.* Armilla *ver. vnctio, n. 7.* Syl. *q. 5. in fin.* Sà *ver. Extrema vnctio, n. 15.*

Secundò adhiberi debet vnus saltem minister Clericus, si haberi possit; alioquin solus etiam Sacerdos Extremam vnctionem conferens, reliqua etiã omnia peragere poterit. Quæ videtur esse responsio Alexandri III. *in c. quæsiuit de verb. signific. interprete Gl. ver. etiam solus.* Chapeauil. *c. 5. q. 36.* Sà *n. 9.* Tolet. *lib. 7. c. 2. in fin.*

Tertiò: Quòd vnctio fiat immediatè manu Sacerdotis, & in formam crucis, ad accidentales ritus pertinet, vt supra etiam dixi *c. 2. n. 7.*

3 Quartò: Quòd vterque oculus, vtraque auris, &c. vngi debeat, non pertinet ad valorem sacramenti: quare in casu necessitatis satis est vnum oculum, vnam manum, &c. inungere, teste Zambr. *n. 9.* Sà *n. 22.* Suar. *disp. 40. s. 1. n. 5.* Sacerdotes porrò non in palmis, vbi sacro chrismate vncti sunt, sed infrà palmam, vel in exteriore manus parte vngi solent, teste Viualdo *de Extrem. vnct. §. vbi conferendum, n. 3.* Sà *n. 16. §. Sacerdotes*; quamuis nihil refert etiam in ipsis palmis inungi, cum hæc vnctio ab altera diuersa sit, vti notauit Palud. *in 4. dist. 23. q. 3. a. 3. cõcl. 3.* Zambr. *n. 5.* Quare cuiusque in hac re consuetudo diœcesis sequenda est.

Quintò: Ad singulas vnctiones adhibenda est stupa alia; & omnes postea comburendæ, sicuti constat ex Rituali, & docet Sà *nu. 14.*

4 Sextò, Consuetudo fermè vbique obtinet, vt sacramentum Extremæ vnctionis, vltimo loco inter sacramenta morituro cõferatur: quia est sacramentum exeuntium: & totius vitæ Christianæ consummatiuum. Putat tamen Duran. *lib. 1. de ritib. Eccles. c. 20. n. 23.* Suar. *disp. 44. sect. 1. n. 8.* Zamb. *du. 1. n. 5.* Quibusdam locis olim Extremam vnctionem ante Viaticum dari solitam esse sicuti colligi videtur *ex cap. ab infirmis, 26. q. 7.* & S. Bernardo in vita Malachiæ, describente mortem eius: *Interea iubet se sacro oleo vngi: exeunte conuentu Fratrum, vt solemniter fieret, non sustinuit, vt ad se ascenderent: ipse descendit ad eos. Iacebat siquidem in solario, domu superiore. Vngitur. & sumpto Viatico, Fratrum se orationibus, & Fratres commendans Deo, ad lectum reuertitur.* Neque deest ratio, eo quod S. Eucharistia finis est, ac perfectio reliquorum sacramentorum; quam proinde decet animæ præbere, postquam aliis sacramentis plenè purgata est; atque ipsum *Viaticum* significat dandum esse animæ mox migraturæ: Seruanda tamen est consuetudo Ecclesiæ, cui nequaquam aduersatur, quominus post acceptam S. Eucharistiam, & Extremam vnctionem, si infirmus aliquanto tempore viuat, & Viaticum iterum petat, ei ministrari debeat.

TRACTATVS NONVS

DE SACRAMENTO ORDINIS.

CAP. I.

QVID SIT ORDO.

SVMMARIVM.

1 *Clerici sunt, qui perfectiorem in Ecclesia statum profitentur.*
2 *Ordinatio Clerici non est mera deputatio personæ ad Ecclesiasticum officium, sed est stabilis, & non iterabilis consecratio.*
3 *Heretici nostri, cum legitimis Episcopis careant, Sacerdotes nullos, aut Clericos ordinare possunt.*

1 ORdo, inquit S. Aug. *l. 19. de ciuit. Dei, c. 13. Est parium, disparium que rerum sua cuique loca distribuens dispositio.* Sic in Angelorum multitudine tres hierarchiæ, & nouem Angelorum ordines reperiuntur teste S. Dionysio *c. 6. de cœlesti hierarchia.* S. Greg. *ho. 34. in Euang.* S. Th. *1. p. q. 108. ar. 1. & 2.* Inter homines quoque in quouis benè constructo cœtu, in quauis ciuili Republ. status reperiuntur, quorum vnus altero superior, aut inferior est: vt ordo senatorius, equestris, plebeius: Similiterque in Christiana Republica duo sunt genera, seu status hominum; Clericorum videlicet, & Laicorum, *c. duo sunt, 12. q. 1.*

Dicuntur autem clerici, *quia de sorte Domini sunt*, ait S. Hieron. *epist.* ad Nepotian. videl. Dei gratia, & ordinatione ad diuinũ cultũ specialiter consecrari, ideoq; quasi sors, pars, seu hereditas Domini, vti interpretatur etiam Alcuinus *de diuinis offic. c. de tonsura Clericorum*, & videri potest Bellarm. *lib. 1. de Cleric. c. 1.*

Porrò inter Clericos quidã gradum nullum dignitatis, officij, aut potestatis Ecclesiasticæ, obtinent, sed solùm tonsurati sunt, & consecrati, ac deputati, vt ad gradum aliquem ascendere possint. Alij verò in Ecclesia gradum habent traditæ sibi potestatis, ac ministerij ad peragendum sacrosanctũ Missę sacrificium: atq; hi propriè, & per antonomasiam appellari solent ordines, id est, gradus Ecclesiastici ministerii, qua de re Trid. Conc. *sess. 23. c. 4.*

Deniq; ordinatio dicitur ipsa *actio consecratoria, qua gradus alicuius potestatis ad altaris ministerium alicui confertur.*

2 Circa quam definitionem notandum est, quòd ordinatio Clerici non sit mera deputatio personæ ad exercendum Ecclesiasticum officium, per potestatem ipsi ab Ecclesia traditam, quæ proindè ipsi iterum auferri possit, vt hæretici huius temporis arbitrantur; sed est stabilis consecratio, ob quam collata semel potestas iterum amitti, vel auferri nequit: licet eius exercitium alicui prohiberi possit per suspensionem, vel irregularitatem, sicuti expressè docet S. Aug. *lib. 1. de bono coniugij, c. 24.* cuius verba citaui supra hoc *l. tr. 1. c. 3.* & docet Auctor operum Christi Cardinalium: de ablutione pedum apud S. Cypr. *Baptismum repeti Ecclesiasticæ prohibent regulæ, & semel sanctificato nulla deinceps manus iterum consecrans præsumit accedere. Nemo sacros ordines semel datos iterum renouat; nemo sacro oleo lita iterum linit, aut consecrat: nemo impositioni manuum, vel ministerio derogat Sacerdotum: quia esset contumelia Spiritus Sancti si euacuari posset, quod ille sanctificat; vel aliena sanctificatio emendaret, quod ille statuit, & confirmat.*

3 Veruntamen hæretici, cùm legitimis Episcopis destituti sint, à quibus sacram ordinationem per cõtinuam ab Apostolis profectam successionem accipiant, ideo per meram extrinsecam deputationem ministros pseudoecclesiæ suæ creant, qui mox, si fortuna se vertat, iterum laici, seu è populo aliqui fiunt, vti Tertull. etiam annotauit in *li. de præscript. c. 41. Alius hodie Episcopus, cras alius: hodie Diaconus, qui cras lector: hodie Presbyter, qui cras laicus: nam laicis sacerdotalia munera iniungunt. De verbi autem administratione quid dicam, cum hoc sit negotium illis, non ethnicos conuertendi, sed nostros euertendi.*

S. Hieron. in Dialog. aduersus Luciferianum: *Hilarius (Hæresiarcha) cum Diaconus de Ecclesia recesserit, solusque, vt putat, turba sit mundi, neque Eucharistiam conficere potest, Episcopos, & Presbyteros non habens: neque Baptisma sine Eucharistia tradere;*

dere: & cùm iam homo mortuus sit, cum homine pariter interiit. & secta: qui post se nullum clericum Diaconus potuit ordinare: Ecclesia autem non est, quæ non habet Sacerdotem. Et subiungit: *sed omissis paucis homunculis, qui ipsi sibi, & laici sunt, & Sacerdotes, &c.*

Videri etiam potest S. Cyprianus *li. 1. ep. 6.* Optatus Mileuitanus *l. 2.* contra Donatistas, & S. Irenæus Mart. *l. 4. aduersus hæreses c. 43. His, qui in Ecclesia sunt, Presbyteris obedire oportet, qui successionem habent ab Apostolis, sicuti ostendimus (lib. 3. c. 3. & sequent.) qui cum Episcopatus successione, chrisma veritatis certum, secundum placitum Patris, acceperunt. Reliquos verò, qui absistunt a principali successione, & quocunque loco se colligunt, suspectos habere, vel quasi hæreticos, & malæ sententiæ, vel quasi scindentes, & elatos.*

In eundemque sensum Tertull. *lib. de præscript. c. 32. Cæterum si quæ hæreses audent se interserere ætati Apostolicæ, vt ideò videantur ab Apostolis traditæ, quia sub Apostolis fuerunt; possumus dicere: Edant ergo origines Ecclesiarum suarum: euoluant ordinem Episcoporum suorum, ita per successiones ab initio decurrentes, vt primus ille Episcopus aliquem ex Apostolis, aut Apostolicis viris, qui tamen cum Apostolis perseuerarint, habuerit auctorem, & antecessorem. Hoc enim modo Ecclesiæ Apostolicæ census suos deferunt.* Et *c. 37. Ad quos meritò dicendum est, qui estis? quando, & vnde venistis? Quid in meo agitis, non mei?*

Agant id hæretici, & ostendant nobis aliquem, qui in veteri Ecclesia à seculari potestate Episcopus, aut Presbyter ordinatus fuerit; nullus omnino reperietur, qui non ab Episcopis ordinationem, & potestatem acceperit: quamuis vitæ probæ testimonium, & consensus à populo frequentes requisitus fuerit, vti indicat Apostol. *1. ad Timoth. 3. & tradit Origenes hom. 6. super Leuiticum.* Cypr. *lib. 1. ep. 4.* Cœlestin. Papa *Epist. 2. ad Episcop. Galliæ, c. 5.* Profectò Iacobum Apostolum Hierosolymitanæ Ecclesiæ à totius Orbis Magistro S. Petro præpositũ fuisse, ait S. Chrysost. *ho. 87. in Ioann.* & consentit *Euseb. l. 2. hist. c. 1.* Clementem Romanum ab eodem S. Petro Episcopum ordinatum esse, testatur Tertull. *in lib. de præscript. edit. Paris. pag.* 80. S. Polycarpum ab Apostolis in Asia, in ea quæ est Smyrnis Ecclesia, cõstitutum fuisse Episcopum, inquit Irenæus, *l. 3. cap. 3.* S. Greg. Thaumaturgum à Phædimo Episcopum ordinatum esse; à Gregorio verò Alexandrum Carbonariũ, testis est S. Greg. Nyss. orat. de S. Greg. Thaumaturgo, S. Athanasius Episcopum ordinauit Frumentium, teste Ruffino *l. 1. c. 9.* Greg. Nazianz. S. Basilius, vt ipsemet testatur in carmine de vita sua *tom. 2 fol. 7.* S. verò Chrysostomus à Meletio Episcopo Diaconus, à Flauiano Episcopo Presbyter ordinatus est, teste Paladio in vita eius, S. August. à Valerio Episcopo, vt ipsemet Augustin. testatus *Epist.* 34. ad Paulinum. Et talia sexcenta numerari possent ex historijs; cum ne vnus quidem proferri queat, qui Presbyter, aut Episcopus in Catholica Ecclesia à Laicis, aut potestate sæculari constitutus fuerit.

CAP. II.

VTRVM SACRA ORDINATIO sit sacramentum.

SVMMARIVM.

1 *Aliud est ordo, & aliud ordinatio.*
2 *Sacra ordinatio est verè, & propriè dictum legis nouæ sacramentum, quod etiam Patres testantur.*

1 NOta primò: Cum plures ordines sint, non quæritur hic, vtrùm omnes, ac singuli sint sacramenta: id enim c. 4. disputabitur, sed vtrùm sit aliquod sacramentum Ordinationis.

Nota secundò: Si propriè loquendum sit, aliud est ordo, & aliud ordinatio. Nam ordo significat gradum potestatis, ac ministerij Ecclesiastici, quia sacramentum non est, sed effectus sacramenti, videlicet sacræ ordinationis, per quem eiusmodi potestas confertur, vt mox dicam. Et ita annotauit Scotus in 4. d. 24. q. 1. & 3.

Est autem assertio de fide, quòd sit sacramentum Ordinis, siue quod ordinatio, per quam ordinis potestas confertur, sit verè, & propriè sacramentum. Probatur: Vbi est externum symbolum à Christo institutum, cum annexa promissione gratiæ, ibi est sacramentum; hic autem habemus externum symbolum, ac cæremoniam, videlicet manus impositionem, quamobrem apud Græcos ordinatio χειροτονία, quasi manus extensio, siue impositio dicta fuit.

Secundò: habemus promissionem gratiæ, teste Apost. 1. ad Timoth. 4. *Noli negligere gratiam, quæ in te est, quæ data est tibi per prophetiam, cum impositione manuum presbyterij.* Et 2. ad Timoth. 1. *Propter quam causam admoneo te, vt resuscites gratiam Dei, quæ est in te per impositionem manuum mearum: non enim dedit nobis Deus Spiritum timoris, sed virtutis, & dilectionis, & sobrietatis.* Quem locum Theophylactus explicans, ait, *In te quidem habitat ipsa gratia, quam accepisti, cùm imponerem tibi manus, quando Episcopum te seligebam, & consecrabam; atque quem istum vehementiorem, & maiorem effice.*

Exinde colligitur etiam tertium, esse illam cæremoniam diuinitus institutam. Neque enim Apostolus tam certò affirmasset, per eam gratiam conferri, & quidem sanctificantem, videlicet *spiritum virtutis, & dilectionis*, nisi de ea Christi institutionem, ac promissionem cognouisset: quare hæc ipsa cæremonia, manus impositionis, semper vsurpata fuit in ordinatione Diaconorum, & Sacerdotum, sicuti videre est Act. 6. 1. ad Timoth. 4. & 5. 2. ad Timoth. 1.

2 Accedit patrum antiquorum auctoritas, & traditio. Nam per ordinationem Sacerdotis gratiam conferri, testantur Dionys. *de Eccles. hierarchia c. 5.* S. Greg. Nyss. *orat. de sacro Baptismate: Cùm enim Sacerdos heri, ac tempore superiore vnus è multitudine, ac plebe esset, repentè redditur præceptor, doctor pietatis, mysteriorum latentium præses; eaq; contingunt ei, cum nihil, vel forma, vel corpore mutatus; sed quod ad speciem externam attinet, ille sit qui erat; inuisibili quadam vi, ac gratia inuisibilem animam in melius transformatam gerens.*

S. Ambr. de dignit. Sacerdot. *cap. 5. Quis dat Episcopalem gratiam; Deus an homo? Respondes, sine dubio Deus, sed per hominem dat Deus: homo imponit manus, Deus largitur gratiam; Sacerdos imponit supplicem dexteram, & Deus benedicit potenti dextera: Episcopus initiat ordinem, & Deus tribuit dignitatem.*

S. Chrysost. *ho. 14. in c. 6.* Actuum super ea verba; *Hos statuerunt ante cõspectum Apostolorum & orantes imposuerunt eis manus*, ita commẽtatur: *Manus viro superponitur: totum autem Deus operatur, & illius est manus, quæ eius qui ordinatur, caput contingit; si quemadmodum oportet, ordinatur.*

Similia habet Leo I. *ep. 81. c. 1. Præter auctoritatem consuetudinis, quam ex Apostolica nouimus venire doctrina, etiam sacra Scriptura manifestat, quod cum Apostoli Paulum, & Barnabam ex præcepto Spiritus Sancti ad Euangeliũ gentibus mitterent prædicandum, ieiunantes, & orantes, imposuerunt eis manus, vt intelligamus quanta, & dantium, & accipientium deuotione curandum sit, ne tantæ benedictionis sacramentum negligenter videatur impletum.* Et *in ep. 78. c. 1.* postquam dixit, sacerdotalem honorem non tribuendum esse, nisi benè probatis, & exercitatis, subiungit: *Quis dissimulare audeat quòd in tanti sacramenti perpetratur iniuriam?* si nimirum indignus ordinetur.

S. August. *l. 2. contra epist. Parmeniani, c. 13.* expressè ait, neminem dubitare, quin vtrumque, tum Baptismus, tum sacra Ordinatio sacramentum sit: verba ipsa retuli hoc *lib. tr. 1. c. 8.* In eandem sententiam scribit S. Hieron. in Dial. aduersus Luciferianos, Sozom. *l. 7. ca. 10.* vbi Martyris cuiusdam verba refert, quod *vtramque* (Baptismum, & ordinationem) *peccatorum mundationem Deus constituit.*

Theodoretus in historia SS. Patrum, *c. 15. Accipe* (verba sunt Episcopi ad ordinandum) *donum sacerdotij, mea quidem dextera ministrante, sanctissimi autem Spiritus gratia suppeditante:* Et paulò pòst. *Statim ergo, nullo ducente, hic quidem flectens genua expectabat gratiam, ille verò manum imponens administer erat Spiritus.* Vide eundem *q. 48. in lib. Numer.*

S. Greg. l. *ad c. 16. l. 1. Regum. Spiritus quidem Domini post vnctionem dirigitur, quia foris vnctionem percipimus, vt intus Spiritus sancti gratia repleamur. Foris namque homo, intus Deus operatur, & non homo. Foris namque homo surgit intus se spiritus erigit: quia ordinem religionis homo homini præbet, sed in eum, cui datur, ordo spiritus dirigitur, vt foris sublimitatem suscipiat ordinis, & intus robur Spiritus Sancti.* Et *li. 4. c. 10. l. 1. Regum: Sacrorum ordinum sacramenta ab Ecclesiæ Doctoribus foris accipimus, sed sacramentorum virtute ab omnipotente Deo interius roboramur; virtus verò sacramenti, gratia est Spiritus septiformis.* Similia habet in idem c. 10 *princip. c. 5.*

Beda homilia 7. Quadrages. in illa verba Matth. 21. Cathedras vendentium columbas euertit. *Qui sunt in templo Dei hodie qui columbas vendunt, nisi qui in Ecclesia pretium de impositione manus accipiunt? per quam videlicet impositionem Spiritus Sancti cælitus datur.*

CAP. III.

QVOT SINT ORDINES.

SVMMARIVM.

1 *Septem tantùm sunt ordines, quorum aliqui sacri, alij non sacri dicuntur.*
2 *Sacer ordo dicitur, cui votum continentiæ annexum est,*
3 *Prima tonsura ordo non est, sed fundamentum ordinationis.*

4 Sacer-

4 *Sacerdotum ordo bipartitus est, Episcoporum, & Presbyterorum.*

5 *Episcopi semper superarunt Presbyteros ordinis potestate, non item iurisdictione.*

6 *Episcopatus includit in se ordinem Presbyteratus, quæ causa est, cur tanquam distinctus ordo numerari non soleat.*

RAtionem ordinum instituendorum tradit Trid. *sess.* 23. *c.* 2. *Cum diuina res sit tam sancti Sacerdotij ministerium, consentaneum fuit, quò dignius, & maiore cum veneratione exerceri posset, vt in Ecclesiæ ordinatissima dispositione plures essent, & diuersi ministrorum ordines, qui sacerdotio ex officio deseruirent, ita distributi, vt qui iam clericali tonsura insigniti essent, per minores ad maiores ascenderent.*

1 Sunt autem septem ordines, quorum *nomina, & vniuscuiusq propria ministeria ab ipso Ecclesiæ initio in vsu fuisse*, ait Trident. *loc. cit.* videlicet Sacerdotum, Diaconorum, Subdiaconorum, Acolythorum, Exorcistatum, Lectorum, Ostiariorum. Inter quos primum locum tenet Sacerdos, quippè qui excellentissimum Missæ sacrificium Deo Patri offert. ei verò proximè assistit, atque inseruit Diaconus, postea Subdiaconus, deinde Acolithus, cuius officium est cereos deferre, ampullas præbere. Exorcista verò, Dæmones ob obsessis pellendo, eos aptos reddit, vt Missæ sacrificio interesse possint. Lector autem sacra lectione præsentium fidelium animos ad debitam huic mysterio pietatem excitat. Ostiarius denique eos qui digni censentur, ad Sacrificium admittit, indignos verò excludit, sicuti optimè explicat D. Thom. *in* 2. *d.* 24. *q.* 2. *ar.* 1. *in corp.*

Septem isti ordines haud dubiè ex Christi Domini auctoritate prouenіunt, siue quòd omnes, ac singulos per se speciatim instituerit, & per Apostolos Ecclesiæ tradiderit, vt multi existimant, siue quòd præter maiores quosdam à se speciatim institutos, generalem insuper potestatem, ac mandatum dederit Ecclesiæ, alios inferiores ordines, quatenus expedire visum fuerit, constituendi, ac consecrandi, sicut arbitratur Victoria de Sacram. Ordinis, *q.* 1. *n.* 225.

Profectò Patres antiquissimi de his ordinibus, tanquam receptis in Ecclesia mentionē fecerunt, Clemens *l.* 8. *constitut. cap. vltimo*, S. Ignatius *epist.* 11. ad Antiochenos, vbi salutari iubet Presbyteros, Diaconos, Hypodiaconos, Lectores, Ianitores, & Exorcistas. Addit autem, & *cantatores*, seu psalmistas, & *laboratores*, qui defunctorum corpora curare solebant, & *sacrorum vestibulorum custodes*: qui tamen non ordines, sed Officia Ecclesiastica erant, vti in hunc locum annotauit Baron. Anno Christi 43. propè finem, & apertè colligitur ex Concil. Carthag. 4. *ca.* 10. *Psalmista potest absque scientia Episcopi, sola iussione Presbyteri, officium suscipere cantandi*: consequenter illud non conferebatur per stabilem ordinationem, seu consecrationem, sed per meram deputationem, seu commissionem facultatis, quæ iterum auferri posset. Acoluthorum porrò mentionem facit S. Cyprianus, *lib.* 2. *ep.* 8. & 10. clarissimè autem Cornelius Papa in *epistol.* ad Fabianum Antiochenum apud Eusebium, *l.* 6. *c.* 35. vbi ait, *in Ecclesia Catholica* de Romana loquitur. *Presbyteros esse quadraginta sex, Diaconos septem, Subdiaconos septem, Acoluthos quadraginta duos, Exorcistas, & Lectores, vnà cum Ostiarijs, quinquaginta duos.* Eorundem septem ordinum distinctam mentionem reperies in Concil. Rom. sub Syluestro *cap.* 3. & in Concil. Carthag. 4. cui S. Augustinus interfuit, *c.* 2. & sequentibus, in quibus singulorum etiam ordinationes referuntur. Vide Petr. Sotum de Sacramento Ordinis, *lect.* 1. *in fine.*

2 Inter septem hos ordines, quidam sacri sunt, qui, & maiores vocari solent, quidam non sacri, & inferiores. Sacri ordines dicuntur, quibus votum continentiæ annexum est, cuius vigore ita Deo, & Ecclesiæ consecrātur, vt statum matrimonij, aut alia officia laica deposito statu clericali, assumere nunquam possit; secus est de ordinibus non sacris, quibus initiati, hæc ordinem nunquam amittant, tamen ducendo vxorem viduam, possunt officium, ac priuilegium clericale deponere, ac veluti laici fieri censentur. Erant autem olim tantùm duo ordines, videlicet Sacerdotum, & Diaconorum, qui propter perpetuæ pœnitentiæ votum, sacri censebantur; postea autem etiam Subdiaconorum ordo annumeratus est, vti testatur Innocentius III. *cap. à multis, de ætat. & qualit. ordinand. ex c. nullus in Episcopum, d.* 60.

3 Præter hos septem ordines, quos Doctores omnes admittūt, Canonistæ, super *c. cum cōtingat, de ætate, & qualitate*, numerant etiam primam tonsuram, & Episcopatum. Verùm prima tonsura ordo non est, sed potius fundamentum ordinis; cum sit nuda consecratio, seu adoptio personæ in clerum, sine vllius functionis, seu ministerij potestate, per quam in ascensu alicuius gradus, seu ordine constituatur, vt supra dictum.

4 Quod autem attinet ad Episcopatum, negari non potest quin sit supremus, & propriè dictus ordo. Sed dubium est, an inter ordines recensendus, tāquam diuersus à presbyteratu? Quod affirmant non tantùm Canonistæ *in cit. cap. cum. contingat.* Nauarrus *in man. c.* 22. *n.* 8. *§. quare probabilis*, sed etiam ex Theologis Michael Medina *l.* 1. *de celibat. Sacerdotum, c.* 16. Caietanus *tom.* 1. *opusc. tract.* 11. Petr. Sotus *de sacrament. ordinis lect.* 1. & 4. Valentia *tom.* 4. *disp.* 9. *q.* 1. *par.* 2. *in fine.* Sà *verb. ordo n.* 7. quibus fauet in primis *epi. Caij ad Felicem Episcop.* & expressius *epi.* 3. Anacleti Papæ cùm ait. *Sacerdotum ordo bipartitus est*, videlicet Episcoporum, & Presbyterorum; Idque etiam Tertullianus indicat in *l. de Baptismo.* Ambrosius *l.* 3. *de sacram. c.* 1. Optatus *lib.* 1. aduersus Parmenian. Sacerdotū alios esse primos ac summos, & vt Optatus loquitur, *Apices, & Principes omnium, alios verò in secundo sacerdotio constitutos.* Consentit Tridentinum Concilium *sess.* 23. *c.* 4. & *canon.* 7. vbi anathema infert illi, qui dixerit: *Episcopos non esse Presbyteris superiores*, intellige diuino iure, seu ex Christi institutione: hæc enim superioritas intelligi debet ratione ordinis, quia Episcopus non tantùm habet potestatem consecrandi corpus Christi, vt simplices Sacerdotes habent, sed etiam dandi alijs Sacerdotium, &c. Quamobrem hæresis illa Aerij olim damnata est apud Epiphan. *hæresi* 75. *quod nihil differt Episcopus à Presbytero: vnus enim ordo est.* Eaque ita refutatur ab eodem Epiphanio: *Dicere, ipsum Episcopū & Presbyterum æqualē esse, quomodo erit possibile? Episcoporū enim ordo patrum generator est patres enim generat Ecclesiæ. Presbyterorū autem ordo non potens generare patres, per lauacri generationem generat filios Ecclesiæ.* Vbi apertè vides Epiphanium distinguere ordinem Episcoporum ab ordine Presbyterorum.

5 Consentit his Hieron. *epist. ad Nepotian. Quod Aaron, & filios eius, hoc est, Episcopum, & presbyteros esse nouerimus.* Et paulò pòst: *Gloria patris, est filius sapiens gaudeat Episcopus iudicio suo, cum tales Christo elegerit Sacerdotes.* Neque aliter docuisse censendus est idem Hieron. in Epistola ad Euagrium, & *comment. super cap.* 1. *Epist. ad Titum, vbi ait. Idem est presbyter, qui Episcopus, &c. Episcopi nouerint se magis consuetudine, quàm dispositionis Dominicæ veritate, presbyteris esse maiores, & in commune debere Ecclesiam regere imitantes Moysen, qui cum haberet in potestate solus præesse populo Israel, septuaginta elegit, cum quibus populum iudicaret.* Manifestum enim est, eum loqui non de potestate ordinis, cum disertè dicat in *cit. Epist. ad Euagrium: Quid enim facit, excepta ordinatione, Episcopus, quod presbyter non faciat?* Et postea, *Quòd Aaron, & filij eius, atque Leuitæ in templo fuerunt, hoc sibi Episcopi, & presbyteri, & Diaconi vendicant in Ecclesia.* Sed loquitur de potestate iurisdictionis, quæ olim in prima Ecclesia, cum pauci essent ordinati primi Sacerdotes, seu Episcopi, æquali modo secundi ordinis Sacerdotibus, seu Presbyteris conferebatur. Quamobrem & ipsi Presbyteri, tunc Episcopi, seu Antistites vocati sunt; sicut, & vice versa, Sacerdotes primi ordinis Presbyteri aliquando vocabantur, vt apparet 1. ad Timoth. 4. & 5. vbi id notauit Oecumenius, & ante eum S. Chrysostomus *homil.* 11. *Quia nomen Episcopi dignitatis est nomen*, Ait S. Hieronymus *in Epist. ad Titum Presbyteri, ætatis.* Quare cuicunque etiam secundi ordinis sacerdoti Episcopalis iurisdictio confertur, is, & Episcopus, seu Antistes dici potest, & quicunque etiam primi, seu summi ordinis Sacerdos est, is propter ætatis reuerentiam, Presbyter meritò appellatur. Postea verò crescente, tum fidelium, tum etiam ministrorum numero, sicut officia gubernandi distincta fuerunt, ita, & nomina eorum discreta: vt videlicet Sacerdotib; primi ordinis maior iurisdictio competeret, & ob id ipsi soli Episcopi, seu Antistites dicerentur: alij verò secundi ordinis Sacerdotes solùm Presbyteri. Et similiter intelligendus est S. August. *epist.* 39. ad Hieron. *Quamuis secundùm honorum vocabula, quæ iam Ecclesiæ vsus obtinuit, Episcopatus presbyterio maior sit; in multis tamen rebus Augustinus Hieronymo minor est.*

6 Veruntamen (vt relicto iam S. Hieronymo, ad propositum reuertamur) alij Doctores, vt Durandus *in* 4. *distinct.* 24. *q.* 6. *n.* 8. Paludan. *q.* 7. *a.* 3. & 4. Vasquez *disp.* 240. *c.* 5. Episcopatum non numerant, vt ordinem distinctum à presbyteratu; quippè quem intrinsecè includat, ideoque vnum perfectum cum eo ordinem efficit; quandoquidem nemo potest esse, aut fieri Episcopus, nisi habeat ordinem presbyteratus, vt bene explicat Bellarminus de sacramento ordinis, *c.* 5. Diligenter itaque hoc loco notandum est; Cum Episcopatus dicitur ordo, & quidem superior presbyteratu, non esse accipiendum Episcopatum in sensu diuiso, aut incompleto secundùm potestatem ordinandi, & confirmandi, quæ ordini presbyteratus superadditur; quia hæc potestas præcisè sumpta, minor est, quàm potestas consecrandi corpus, & Sanguinem Christi, quippè qua nulla maior, aut excellentior homini conferri potest: sed debet accipi in sensu composito, & completo, quatenus Episcopatus necessariò supponit, & intrinsecè inclu-

includit acceptum ordinem presbyteratus, & potestatem conficiendi corpus, & sanguinem Christi. Est igitur Episcopatus secundum diuinam constitutionem perfectior presbyteratu, sicut totum continens perfectius est quolibet parte contenta. Quare pro conciliatione Doctorum distinguendum est, atque dicendum: Si Episcopatus complete accipiatur, includit in se ordinem presbyteri, ideoque distinctus ab eo ordo censeri non potest; sin verò accipiatur incompletè secundum potestatem ordinandi, & confirmandi, quæ ordini presbyteratus superadditur, negari non potest, quin sint diuersi ordines, quia diuersi etiam gradus potestatis, inter quos ab vno ad alterum ascenditur, vt Caius Papa dixit in cit. *epistola*.

CAP. IV.

QVORVM ORDINVM COLLATIO SIT verè, ac propriè sacramentum.

SVMMARIVM.

1 *Certa fide tenendum, ordinationem Presbyteri sacramentum esse.*
2 *Potestas absoluendi à peccatis necessariò supponit potestatem S. Eucharistiam conficiendi, sed non vice versa.*
3 *Certum esse debet, quod Episcopatus sit verè sacramentum; quamuis non omnino distinctum à presbyteratu.*
4 *De Diaconatu quoque dubitari non debet, quin sacramentum sit sed de subdiaconatu & quatuor minoribus minus certum, quamuis probabile, omnia sacramenta esse.*
5 *Sacramenta ordinis licet specie vltima non conueniant, habent tamen vnitatem ordinis ad eundem finem principalem, quod est sacrificium Missæ.*

1 ASsertio I. De Fide est, & apud Catholicos indubitatum, quòd ordinatio Presbyteri sit verè & propriè sacramentum. Ratio est: Quia per eam ordinationem maximè supernaturales potestates homini conferuntur, quarum prima, ac præcipua est super Corpus Christi verum, illud videl. consecrandi, & offerendi; deinde super Corpus Christi mysticum, id est, fideles absoluendi à peccatis per sacramentum Pœnitentiæ, & mundandi à peccatorum reliquijs, per Extremam vnctionem. Ad suauem autem Dei prouidentiam spectat, vt cum certa lege, & institutione eiusmodi potestates hominibus conferat, simul etiam gratiam sanctificantem eis tribuat, cuius beneficio rationi ministerij potestatem ritè exercere possint. Quam rationem fusiùs explicat Bellarminus c. 4. Confirmatur ex verbis formæ partialis, *Accipe Spiritum Sanctum, quorum remiseris peccata, &c.* quam rationem indicat Tridentin. *sess. 24. can. 3.* Etenim per Spiritum sanctum his intelligitur gratia sacramentalis, quæ cum conferatur simul cum potestate remittendi peccata, multò magis credere debemus, conferri etiam cum priore potestate conficiendi corpus, & sanguinem Christi, quippè quæ excellentior, ac diuinior est, ideoque magis dignum, ac sanctum subiectum requirit.

2 Porrò hic duo notanda sunt: I. Inter dictas duas potestates subordinatio, & connexio talis est, vt potestas posterior, quæ est supra Corpus Christi mysticum, necessariò supponat priorem, quæ est supra Corpus Christi verum, sed non vice versa. Volo dicere, quòd potestas conficiendi Corpus, & Sanguinem Christi absolutè conferatur nouo Sacerdoti, ita vt ea etiam vti possit consecrando cum Episcopo, antequam accipiat potestatem remittendi peccata. At verò hæc ipsa posterior potestas inualidè alicui confertur, nisi prius acceperit potestatem consecrandi. Idque confirmatur ex facto Christi, qui non eodem tempore vtramque potestatem Apostolis contulit: Nam in cœna vltima tribuit eis potestatem consecrandi post Resurrectionem verò *Io. 20.* potestatem remittendi peccata.

II. Licèt partialis illa ordinatio Presbyteri, per quam datur potestas remittendi peccata, sacramentalis sit, non tamen est sacramentum diuersum, sed priorem partialem ordinationem in esse sacramenti moraliter perficit, & consummat; sicuti neque character distinctus, per posteriorem sacramentalem ordinationem imprimitur, sed iam ante acceptus Sacerdotis character augetur, magisque perficitur. Idque probabilissimè cum accessione realis modi, seu perfectionis, & non extrinseca tantum denominationis à diuina destinatione ad aliud officium exercendum, sicut imaginatus est Vasq. *disp. 39. sect. 6. §. verum quia*. Cùm enim character sit signũ potestatis, ideo si potestas augeatur, cõueniens etiam est, vt signum eius moueatur, & perficiatur.

3 Assertio II. Extra controuersiam esse debet, quòd Episcopatus sit verè, ac propriè dictum sacramentum. Ita docet Durãd. *in 4. dist. 24. q. 6.* Paludan. *ibid. q.* Nauar. *c. 22. n. 18. §. quare probabilis.* Petr. Sotus *lect. 2. de Euchar.* Ioan. EchKius *lib. 3. de primatu Petri, c. 22.* Mich. Med. *l. 1. de sacrorum hominum continentia, c. 16.* Bellarmin. *citat. c. 1.* Valentia *disp. 9. q. 1. p. 4.* Vasqu. *disp. 140. c. 4.* ConincK *dub. 6. concl. 1.* Sà *ver. ordo, n. 7.* contra S. Bonauent. *in 4. dist. 24. art. 2. q. 3.* Richard. *ibid. ar. 5. q. 2.* Sotum *q. 2. art. 3. & l. 10. de Inst. q. 1. ar. 2.* Couarr. *1. resolut. c. 10. n. 25.* Probatur Primò. Quia Concilium Tridentinum *sess. 23. c. 3.* & Doctores omnes probant, sacram ordinationem sacramentum esse ex testimonio Apostoli *1. ad Timoth. 4.* & *2. ad Timot. 1.* quibus locis sermo est de Episcopatu: nam Timotheus à Paulo ordinatus erat Episcopus, concurrentibus etiam alijs Episcopis, quem concursum Apostolus vocat *impositionem manuum presbyterij*, sicuti constat ex dictis *c. 2. n. 2.* & notauit S. Chrysostom. in eundem locum *hom. 11. Non de Presbyteris hoc in loco, sed de Episcopis loquitur: neque enim profectò Presbyteri ipsum ordinarant.* Secundò: quia in ordinatione Episcopi cum impositione manuum dicitur: *Accipe Spiritum Sanctum*, qua cæremonia apertè significatur, conferri gratiam sanctificantem. Tertiò: quia per hanc ordinationem homo destinatur ad ministeria valdè ardua, videlicet confirmãdi fideles, ordinãdi Clericos: Ergo credere oportet gratiam ei annexã esse ad talia munera ritè, ac dignè obeũda.

Notandum verò: Licet ordinatio illa Episcopi, qui ante necessario presbyter esse debet, sacramentalis sit, non tamen est sacramentum distinctum à presbyteratu, sed ordinationem presbyteri in esse sacramenti habitudine morali magis perficit, & consumat, eò quod neque distinctum characterem animæ imprimat, sed characterem sacerdotalem intrinsecè augeat, ac perficiat, vt ordinatus iam non tantum SS. Eucharistiam conficere, sed etiam ad conficiendum alios ordinare possit. Vide de hac re Paludanum loco supra cit. Henriq *l. 10. c. 7. n. 2.* & quæ in simili dixi *c. præced. ad finem.*

4 Assertio III. Valdè probabile, & quasi certum est, quòd diaconatus sit verè, & propriè sacramentum, à Christo institutum. Ita Bellarm. *c. 6.* Probatur primò: quia est communis sententia Theologorum, excepto Durando *in 4. distinct. 24. q. 2.* Caietan. *citat. opusc. 11.* Secundò Quia confertur per impositionem manuum, dicente Episcopo, *Accipe Spiritum Sanctum, &c.* Tertiò: Quia Diaconus ordinatur ad ministeria valdè sacra, ad quæ ritè obeunda speciali gratia indiget; quæ proinde ipsi per hanc ordinationem confertur. *Ad Diaconum pertinet*, inquit Isidorus Hispal. relatus in Concilio Tolet. 8. to. 2. Concil. *Assistere Sacerdotibus & ministrare in omnibus, quæ aguntur in sacramentis Christi.* Pontificium verò in Missæ sacrificio: quamobrem in ordinatione Diaconi tale etiam symbolum exhibetur, videlicet liber Euangeliorum, seu Missale, quo talis ipsi conferenda potestas significetur. Et secundum Apost. *1. ad Timoth. 3.* Diaconos oportet esse, *habentes mysterium fidei in conscientia pura.* Vocat enim mysterium fidei S. Eucharistiam; quia est Sacramentum, quod non specie externa æstimari debet, sed fide, sicuti notauit Ioannes Lorinus *in cap. 6. Act.* & colligitur ex *can. Missæ* imò ex verbis, quæ mox Apostolus subiungit: *Et hi autem probentur primùm, & sic ministrent, nullum crimen habentes.* Adde hic auctoritatem sanctissimi Martyris Ignatij *ep. 2. ad Trallianos: Oportet ergo, & Diaconos, qui sunt in ministerio Iesu Christi, omnimode placere. non enim in potu, & cibo sunt ministri, sed ministri Ecclesiæ Dei: oportet igitur præcepta eorum seruare.* Et infrà: *Quid Diaconi, nisi imitatores Christi; ministrantes Episcopo sicut Christus Patri, & operantes illi operationem mundam, & immaculatam, quomodo S. Stephanus Beatissimo Iacobo: Timotheus, & Linus Paulo; Anacletus, & Clemens Petro?* Denique in hac eadem sententia apertè fuit Anastasius Papa II. *in epist.* ad Anastasium Imperat. *Nullum in his, quos baptizauit Acatius, vel quos Sacerdotes, siue Leuitas secundum canones ordinauit, vlla eos ex nomine Acatij portio læsionis attingit, quo forsitan per iniquum tradita Sacramenti gratia minus firma videretur.*

Assertio IV. De subdiaconatu non ita certum est, esse sacramentum, & adhuc minùs certum de quatuor minoribus ordinibus. Est tamen, & hoc probabile, cum sit communior Doctorum sententia. S. Thom. *in 4. dist. 24. q. 2. art. 1. q. 3.* S. Bonau. *ead. dist. art. 11. q. 1.* Richar. *art. 3. q. 3. & art. 4. q. 1. & 2.* Palud. *qu. 1. art. 3.* Valentia *cit. part. 4.* Verum præter Caietan. & Durandum ll. cc. etiam Magister *in 4. dist. 24. §. septimus autem ordo*, & alij apud Vasqu *disp. 238. cap. 1.* existimant, Subdiaconatum esse ab Ecclesia institutum; ideoque sacramentum non esse, sed sacramentale quoddam: idemque multò magis sentiunt de minoribus ordinibus. Quam sententiam, quoad minores ordines attinet, ait esse probabilissimam Sanchez *l. 7. de matrim. disp. 41. n. 17.* & absolutè sequitur Nau. *c. 22. n. 18.* Vasq. *disp. 237. c. 2.* & alij apud eundẽ. Quare cũ hac res incerta sit, diutius non immoror.

5 Vna superest obiectio soluenda; Si enim ordinatio, v. g. Diaconi sacramentum est, & quidem distinctum ab ordinatione Sacerdotis; sequitur, vniuersim plura esse sacramenta, quàm septem. Respondeo; Verum esse, quòd sacra ordinatio Diaco-

nt,

ni, v. gr. & sacra ordinatio Sacerdotis specie vltima non conueniant; cum neque eandem materiam, & formam, nec eundem effectum habeant, neq; proximè ad eundem finem tendant. Nihilominus conueniunt inter se, tum proximi generis vnitate, quia vtrumque est sacramentum ordinationis: tùm etiam vnitate ordinis, quatenùs referuntur ad eundem finem principalem, videlicèt ad conficiendum corpus Christi, & per quandam connexionem, seu consequentiam, ad sacrificandum corpus Christi mysticum: illud per Baptismum congregando, & per reliqua sacramenta pascendo, refocillando.

CAP. V.

DE MATERIA, ET FORMA SINGVLARVM ordinationum.

SVMMARIVM.

1 *Impositio manuum est cæremonia substantialiter requisita ad ordinationem Episcopi, Presbyteri, & Diaconi.*
2 *Ordinatio Presbyteri duas materias, & duas formas ad completam essentialem constitutionem requirit.*
3 *Subdiaconus, & alij Clerici inferiores, sine impositione manuum ordinantur per traditionem alicuius rei, & conuenientem verborum prolationem.*
4 *Physicus materiæ contactus non videtur esse necessarius ad substantiam, & valorem ordinationis.*

1 CONuenit inter Doctores, materiam sacræ ordinationis esse signum aliquod visibile, formam verò esse verba, quæ a ministro materiam exhibente interim proferuntur.

Assertio I. Materia sacræ ordinationis Episcopalis est impositio manuum Episcoporum; forma autem sunt verba, quæ ab ijsdem proferuntur. *Accipe Spiritum Sanctum, &c.* Ita Maior in 4. *dist.* 24. *qu.* 1. Armilla *ver. Ordo. n.* 11. Petr. Sotus *lect.* 5. *de sacram. Ordinis.* Bellarm. *c.* 9. Vasq. *disp.* 240. *c.* 5. *nu.* 58. ConincK. *dub.* 7. *concl.* 1. Henriq. *c.* 7. *n.* 3. Sumitur *ex c.* 6. *Act.* & 1. ad Timoth. 4. 2. ad Timoth. 1. *ex* concil. Carthag. 4. *c.* 2. & ex Trident. *sess.* 14. *c.* 3. *de Extrema vnctione*, vbi ait, proprios extremæ vnctionis ministros esse presbyteros, eoq; nomine ab Apostolo Iacobo. *c.* 5. non intelligi ætate maiores: *Sed aut Episcopos, aut Sacerdotes ab illis ritè ordinatos per impositionem manuum.* Et *sess.* 23. *can.* 4. *Si quis dixerit per sacram ordinationem non dari Spiritum sanctum, ac proinde frustra Episcopus dicere, Accipe Spiritum sanctum, &c. anathema sit*: Quid enim est non frustrà dici illa verba, nisi quia sint efficacia ad collationem gratiæ; quam etiam significant? Præterea hanc veritatem tradiderunt Patres, vt S. August. *lib. de gestis cum Emerico.* S. Ambrosius *de dignitate Sacerdotali. cap.* 5. cuius verba suprà retuli *c.* 1. Et S. Hieron. *in c.* 58. Isaiæ ait, quòd *ordinatio clericorum non solùm ad deprecationem sed etiam ad impositionem impletur manus.*

Nota hoc loco, Episcopum à tribus Episcopis, non paucioribus ordinari, seu consecrari oportere, sicuti habetur apud Anacletum *ep.* 2. Concil. Carthag. 4. *ca.* 2. *ne Episcopi. de tempor. ordinat.* Vtrùm verò id ad substantiam ordinationis pertineat, non consentiunt Doctores, vt videre est apud Sylu. *ver. consecratio.* 1. *n.* 1. Vasqu. *disp.* 243. *c.* 6. Probabilius autem est, per dispensationem, vel commissionem Sum. Pontificis fieri posse, vt vnus Episcopus alium ordinet, sicuti colligitur ex Clem. *l.* 8. *constit. c.* 27. & docet Henriq. *l.* 10. *c.* 7. *n.* 3. *& c.* 24. Vasq. *l. c.* Bellarm. *l.* 4. *de notis Ecclesiæ, c.* 8. ConincK. *disp.* 20 *dub.* 9. *concl.* 5.

2 Assertio II. Sacra ordinatio Presbyteri, cùm duabus partialibus ordinationibus perficiatur, ideò duas materias, & duas formas ad completam essentialem constitutionem requirit. Et prioris quidem ordinationis materia, est traditio calicis cum vino, & patenæ cum pane, forma verò, *Accipe potestatem offerendi Sacrificium Deo*, &c. sicut constat ex Pontificali, & Florent. in decret. Eugenij. §. *Sextum Sacramentum.* Posterioris verò ordinationis materia est impositio manuum facta ab Episcopo: formam autem, *Accipe Spiritum sanctum, quorum remiseris peccata, &c.* vti colligitur ex Trident. *cit. c.* 3. *de extrema vnct.* Dionys. Areopag. *p.* 1. *Ecclesiast. hierarchiæ. c.* 5. *p.* 2. *Sacerdos coram sancto altari ponens vtrumque genu, in capite habet Pontificis dexteram, & in hunc modum a sacrante præsule sanctissimis inuocationibus consecratur.* Et Concil. Carthag. 4. *c.* 3. *Presbyter cùm ordinatur, Episcopo eum benedicente, & manum, supra caput eius tenente,* Eamdemque sententiam docuit Scotus *in* 4. *dist.* 24. *art.* 3. Palud. *q.* 6. *ar.* 4. Bellarm. *de sacram. ordinis. ca.* 9. Franc. Turrianus *lib.* 8. *Constit. c.* 21. Henriquez *l.* 1 *c.* 6. *& c.* 11. *nu.* 10. Vasquez *disp.* 239. *c.* 3. ConincK. *disp.* 20. *n.* 7. *concl.* 2. contra Sotum *in* 4. *dist.* 24. *q.* 1. *art.* 4. *concl.* 5. Valent. *par.* 5. imò etiam antiquos Scholasticos, vt S. Thom. *dist.* 24. *q.* 2. *ar.* 3. *& q.* 3. Richar. *ar.* 4. *q.* 3. Durand. *qu.* 3. *ar.* 2. arbitrantes, manuum impositionem esse tantùm accidentalem cæremoniam. Sed contrà esse videtur, quòd verba in sacramentis determinantia sensibile symbolum, siue materiam, id efficiunt quod significant, sed illa verba, *Accipe Spiritum sanctum, quorum remiseris peccata*, &c. quæ vnà cum manuum impositione ab Episcopo proferuntur, significant tùm gratiam sacramentalem vti colligitur ex Trid. *sess.* 23. *canon.* 4. tum etiam potestatem super Corpus Christi mysticum: ergo vtrumque efficiunt, & consequenter ad essentialem rationem sacramenti spectant.

Assertio III. Materia ordinationis Diaconi est impositio manuum Episcopalium, cum traditione alicuius rei, per quam potestas, & officium illius significatur. Forma autem sunt verba, quæ cum eiusmodi materialibus symbolis proferuntur. Hæc est sententia Bellarm. *citat. c.* 9. Petri Soti *lect.* 5. Henriquez *l.* 10. *c.* 8. *nu.* 2. ConincK. *concl.* 3. Quòd enim impositio manuum in ordinatione Diaconi sacramentalis sit, colligitur, tùm ex forma verborum, quæ simul ab Episcopo pronunciantur, *Accipe Spiritum sanctum*: tùm ex Ordine Romano, vbi de ordinatione Diaconi, tum ex c 6. Act. vbi dicitur, Diaconos per manuum impositionem ordinatos fuisse, sicuti ibidem interpretes annotant, vt proinde etiam hæc ordinatio χειροτονία seu χειροθεσία dicta sit: tùm ex Conc. Carthag. 4. *cap.* 4. *Diaconus cum ordinatur, solus Episcopus qui eum benedicit, manum super caput illius ponat.* Quamobrem, & ex Scriptura sacra, & Apostolorum, & Patrum traditione colligi videtur, ad sacram Diaconorum ordinationem præcipuè spectare manuum impositionem, vti notauit Petrus Sotus *cit. lect.* 5. §. *circa ista.* Quòd verò etiam traditio alicuius rei ad ordinationem Diaconi spectet, expresse traditum est à Florent. Concil. *Materia* sacramenti ordinis est *illud, per cuius traditionem confertur ordo: presbyteratus per calicis cum vino, & patenæ cum pane porrectionem, diaconatus verò per libri Euangelij dationem.*

Est tamen hic notandum, quod Bellarm. monet *cit. c.* 9. in fine *Credibile est*, inquit, *Dominum instituisse illas omnes materias ordinum, non quidem in particulari, sed generatim monendo Apostolos, vt ordines conferrent per cæremoniam instrumentalem, quibus significaretur eorum potestas*, ex Ecclesiæ impositione, seu ordinatione. Quare nihil refert, quòd in primitiua Ecclesia ordinandis Diaconis non fuerit exhibitus liber Euangeliorum, aut Missale, vti nunc solet. Potuit enim olim, præter manuum impositionem, alia materia exhiberi, per quam, & altaris ministerium, & alia annexa officia Diaconi significarentur. Vide ConincK. *concl.* 3. *ad* 3. *argum.*

3 Assertio IV. Propria materia ordinationis Subdiaconi, est traditio calicis vacui, cum patena superposita, sicuti expresse habetur in Carthag. Concil. 4. *c.* 6. Ordine Romano, vbi de ordinatione Subdiaconi, & Florent. in decreto Eugenij, vbi ait, etiam alios inferiores ordines conferri per rerum ad ministeria sua pertinentium assignationem. Forma verò subdiaconatus videntur esse verba Episcopi, quibus traditum Subdiaconis ministerium indicatur: *Videte cuiusmodi ministerium vobis traditur.* Ita docet Vasq. *disp.* 238. *c.* 5. & sequitur ConincK. *dub.* 7. *concl.* 4.

Restat dubium, Vtrùm realis, & physicus contactus materiæ, quæ in ordinatione traditur, ad substantiam, seu valorem sacramenti pertineat? Affirmat S. Th. *in* 4. *dist.* 24. *q.* 1. *a.* 1. *q.* 5. *ad* 3. Palud. *q.* 1. *ar.* 1. *in fine.* Sylu. *ver. ordo* 1. *q.* 5. Angel. *ibid.* 1. §. 7. Caiet. *tom.* 1. *opusc.* 11. 26. Viguerius *in institut. Theolog. cap.* 16. § 6. Probant tum ex verbis formæ, *Accipe*, &c. significant enim imperium erga ordinandum, cui is satisfacere debet, capiendo externum symbolum, quod ei porrigitur, tum ex praxi Ecclesiæ, quæ cum exhibitione, seu traditione materiæ, eiusdem etiam acceptionem, & contactum requirit: talis autem praxis per traditionem profecta esse videtur ex Christi institutione.

Hæc sententia haud dubiè probabilis est, & ideò diligenter curandum, vt in ordinatione subdiaconatus tangatur calix cum patena: in diaconatu liber Euangeliorum; in presbyteratu calix cum vino, & patena cum hostia, seu pane. Verùm sicut non est necesse vinum per se, ac immediatè tangere, sed moraliter tangi censetur in continente calice, ita etiam de hostia dicendum, moraliter eam apprehendi in suo continente, si videlicet patena tangatur: imò probabile est, etiam patenam morali æstimatione, adeoque sufficienter tangi, si calix tangatur, cui patena superposita est, sicuti notauit Vasquez. *disp.* 246. *c.* 2. *nu.* 19. Seruanda tamen est rubrica Pontificalis, vt ordinandi inferioribus digitis calicem, superioribus patenam tangant, seu apprehendant. Præterea ad maiorem securitatem curandum est, vt contactus fiat simul cum prolatione verborum Episcopi: quod tamen moraliter accipiendum, sufficit enim si paulò antè, vel post verba, contactus fiat, teste Victor. *de sacrament. ordinis.* 230. Valent. *p.* 5. Sà *ver. ordo. n.* 5. Henriq. *l.* 10. *c.* 10. *n.* 1.

4 Nihilominus mihi placet magis sententia aliorum qui negant

negant ad substantiam, & valorem ordinationis contractum requiri. Hi sunt Albertus in 4.d.24.art.38.ad 2. Vict. de sacram. ordinis n.230. Henriquez l.1.c.6.n.11. Armilla ver. ordo. num.4. Vasquez cit.c.2. Zambr.c.6.dub.vn.n.6. indicat Sotus dist.24.q.1.art.3.mod. & Caiet. in sum. ver. ordinantium, & ordinatorum peccata. Nam rationes sententiæ affirmantis, cui præsertim in re tam graui probandi onus incumbit, non conuincunt. Ad 1. enim respons. Verbum *Accipe* solùm significare spiritualem potestatem ordinando conferendam, per exhibitionem symboli externi, quo collatio talis potestatis significatur: quare negandum est, verbum illud ex necessitate sacramenti referri ad eum, qui ordinandus est, vt capiat, seu manu tangat externum symbolum. Cur enim necessariò illud tangere debet? non video aliam causam afferri posse, nisi vt traditio potestatis ab illo acceptetur. Id verò dici non potest, cùm sacramentum istud non consistat in contactu aliquo, sicuti matrimonium, quod proinde traditionem, acceptationemque postulat. Sed neque ad ipsum matrimonij contractum corporum contactus necessariò requiritur; cùm alia signa mutuæ traditionis, & acceptationis, exhiberi possint. Quantò igitur magis traditio spiritualis potestatis fieri potest sine reali contactu, per solam exhibitionem symboli factam homini præsenti; Adde, si moralis acceptatio tactu symboli significata, ad valorem sacramenti necessariò requiratur, consequens esse, vt paruuli, qui vsum rationis nondum habentes, eiusmodi acceptationis signum edere non possunt, inualidè ordinentur, quod repugnat communi sententiæ, vti dicam cap. seqq. *Ad 2. respons.* Ex praxi Ecclesiæ plus colligi non posse, quàm, quòd talis cæremonia tangendi materiam ab Ecclesia præcipiatur. & meritò quidem, vt videl. traditio, & acceptio spiritualis potestatis, quæ ordinando fit, expressius etiam significetur, si is symbolum materiale, quo talis potestas significatur, manu ipsemet contingat.

CAP. VI.

DE SVBIECTO ORDINVM seu de ordinandis.

SVMMARIVM.

1 *Subiectum ordinationis capax est mas baptizatus, non fæminina.*
2 *Papa dispensare non potest, vt mulier primam tonsuram in Ecclesia accipiat.*
3 *Mulieres Diaconissæ ad nullum Ecclesiasticum ministerium ordinatæ erant.*
4 *Paruuli ante vsum rationis validè ordinantur, etsi non licitè.*
5 *Ordo superior non includit essentialiter inferiorem, excepto Episcopatu, qui requirit Presbyteratum.*

1 ASsertio I. Subiectum Ordinationis capax est mas baptizatus, non item fœmina. Quæ est certa assertio, & de fide, tradita à S. Tho. *in 4.d.25.q.2.ar.1.* S. Bonau. *ar.2.q.1.* Rich. *ar.4.q.1.* Durand. *q.2.* Palud. *qu.2.art.1.* Nam ordines, seu gradus Ecclesiastici pro ijs à Christo instituti sunt, qui eminentiam potestatis, dignitatis, ac officij præ alijs fidelibus in Ecclesia, præsertim in ordine ad sacrosanctum Missæ sacrificium, conuenienter obtinere possunt: tales autem non sunt mulieres, quippè quæ ob sexus infirmitatem viris subditę esse debent. Gen.3. Ad quem locum alludens Apost. 1. ad Corinth. 14. ait. *mulieres in Ecclesijs taceant; non enim permittitur eis loqui, sed subditas esse, sicuti, & lex dicit.* Et infra: *Si quid autem volunt discere, domi viros suos interrogent; turpe est enim mulieri loqui in Ecclesia.* Similiter autem, immò magis turpe esset mulierem in Ecclesia Sacrificium Deo offerre, aut sacrificanti ministrare. Vide S. Thom. *l.c.* Victorin. *rele. ct.2. de potest. Ecclesiæ. n.6.*

Porrò hinc rectè colligit Vasquez. *disp.245.ca.2.* Licèt prima tonsura sacramentum non sit, sed sacramentale ab Ecclesia institutum, non posse tamen à Sum. Pontifice per dispensationem constitui, vt mulier prima tonsura validè initietur. Ratio est; Quia prima tonsura aliud non est, quàm consecratio, ac deputatio personæ ad eum statum, ex quo ad Ecclesiasticos ordines, & gradus ascendi possit; cum igitur mulier ex diuina institutione incapax sit huius ascensus, sequitur etiam incapacem esse primæ tonsuræ. Confirmatur: Sicuti nouitiatus est dispositio ad ordinem Religionis; ita prima tonsura est dispositio ad ordines Ecclesiasticos: quare sicuti personæ illæ, quæ incapaces sunt ordinis alicuius regularis suscipiendi, neque ad nouitiatum cooptari possunt; ita neque ad primam tonsuram admitti, quæ ad ordines ascendere nequeunt.

Obijcitur I. Mulier potest esse prophetissa, qualis erat Maria soror Mosis. *Num.12. & Anna filia Phanuel.* Luc.2. Ergo potest etiam fieri clerica. Respondeo negãdo conseq. Quia per donum prophetiæ homo non constituitur in officio, aut statu Ecclesiæ eminente, sicuti clerici ratione status sui eminent super alios fideles laicos, tàm viros, quàm mulieres.

Obijcitur II. Apostulus ad Gal. 3. significat apud Deum non esse discrimen inter masculum, & fœminam. Respondeo: Apostolum ibi non loqui de officijs, seu ministerijs templi, sed de gratia adoptionis per fidem, quæ est in Christo Iesu, vt ex antecedentibus verbis colligitur.

3 Obijcitur III. Apostolus 1. ad Timoth. 3. postquam docuisset, quales Diaconos ad sacrum ministerium ordinare oporteat, *pudicos non bilingues*, &c. statim subdit *Mulieres similiter pudicas, non detrahentes, sobrias, fideles in omnibus.* Et sicut ibi præceperat de Diaconis, *sint vnius vxoris viri, ita c.5. de mulieribus, vidua eligatur non minus sexaginta annorum, quæ fuerit vnius viri vxor.* Respon. Mulieres illæ, de quibus ibi loquitur Apostolus ad nullum ministerium benedictione aliqua consecratæ fuerunt, sed solùm ad id electæ, seu cooptatæ, vt edito continentiæ voto, in viduarum collegio ex Ecclesiæ bonis alerentur, orationibus die, ac nocte instantes. Præcepit autem Apostolus *cit.c.5.* vt talis eleemosyna, seu largitio, iuxta hebraicam phrasim, honor dicitur, vti notaui *l.4.tr.2.c.3.n.2.* præstetur, non omni viduæ, sed quam verè vidua, id est, omnibus tum parentibus, tum liberis orbata est, & vnius viri vxor, annorumque sexaginta: nam adolescentulæ, postquam ex Christi patrimonio abundantes, luxuriari, seu insolescere, cæperunt, fidem priori sponso Christo præstitam violare aliquando solent. Hæc Apostolus.

Aliæ verò primis Ecclesiæ seculis, non tantùm viduæ, quæ vnius viri vxores fuerant, sed etiam virgines solemni cæremonia, siue benedictione ad *διακονίαν*, seu ministerium aliquod in Ecclesia consecrabantur, quæ, & Diaconissæ dictæ sunt: de quibus Clemens *l.8. constit. cap.* 19. Concil. Chalcedon. *Act.15. can.15.* & Synodus Græcorum in Trullo *canon.48.* quin, & Apostolus ipse loqui videtur ad Roman. 16. *Commendo vobis Phæben, sororem nostram, quæ est in ministerio Ecclesiæ in Cenchris, οὖσαν διάκονον τῆς ἐκκλησίας τῆς ἐν Κεγχρεαῖς.* Verùm tamẽ, vt Clemens ait *l.8.c.28. Diaconissa non benedicit nec facit aliquid eorum, quæ presbyteri, vel Diaconi faciunt: nisi quòd ianuas custodit, & Presbyteris ministrat, cum mulieres baptizantur, idq propter decorem, & honestatem.* Similia habent Epiph. *hær.79.* & Nicæn. Concilea Arabico *can.78. Diaconissę ad hoc etiam paratæ sint, vt fæmmas Baptismo suscipiant*, quod etiam Clemens indicas *l.3. cap.16. & l.2.c.57.* significat, sicut Ostiarij manere cõsueuerunt ad ostium templi, vbi viri ingrediebantur; ita Diaconissas fuisse ad alterum ostium, per quod mulieribus ingressum patuit. *Quod tamen satis non est*, inquit Vasq. in fine *disp.245. vt dicamus eas fuisse ordinatas Ostiarias, nam illis non erat demandata custodia templi, sicut Ostiarijs, sed adiuuabant in hoc Ostiarios, pro ipsis stando ad portas illas mulierum; quia id magis honestum videtur.* Profectò ob similem necessitatem seruandæ honestatis, permittitur Monialibus, vt Euangelium in suis matutinis legere, & vsum alicuius spiritualis iurisdictionis super alias, ex commissione exercere possint, sicuti fusius dixi *l.5.tr.13.par.2.c.3.*

4 Assertio II. Paruulis ante vsum rationis validè, quamuis nõ licitè, sacramentum Ordinis confirmatur. Quæ est communis sententia S. Th *in 4.dist.25 q.1.art.1.q.2.* S. Bonau. *art.2.q.4.* Richard. *a.4.q.2.* Scoti *q.2.§. Hic breuiter* Palud. *q.2.art.2.* Maioris *q.2. prope finem* Sylu. *ver. ordo 4.q.1.* Viualdi in candelabro. *cap. de Ministro n.18.* Vasquez *disp.246.ca.1.* contra Durandum *ead. dist.25 qu.2.* qui negat paruulum sacrorum ordinum, præsertim Sacerdotij, capacem esse posse, in cuius sententiam inclinat etiã Petr. Sotus *lect.* 5. Sumitur autem assertio nostra ex *cap. vn.* de Clerico per saltum promoto, & probatur inde. Qui infans similiter capax est aliorum sacramentorum, vt Baptismi, Confirmationis, & Eucharistiæ. Sed alia ratio est de sacramentis Pœnitentiæ, & Matrimonij, quę secundùm substantialia sua, requirunt in suscipiente actualem operationem rationis, ideoque infans eorum capax non est, consequenter nec Extremæ vnctionis, quippe quod principaliter etiam in remedium actualium peccatorum, & tanquam consummatiuum Pœnitentiæ à Christo institutum est. Et quod dixi de infante, similiter intelligendum est de amente, capacem esse sacræ Ordinationis, dummodo, si prius vsum rationis habuerat, in sacramenti susceptionem actualiter consenserit, cumque consensum contraria voluntate non retractauerit.

5 Assertio III. Ordo superior non includit essentialiter ordinem inferiorem, excepto Episcopatu, qui supponit Presbyteratum. Presbyter autem validè ordinatur, etsi ante nõ fuerit Diaconus, immò nullum alium ordinem acceperit. Quæ est communis sententia Scholasticorum *in 4. dist.24.* vbi S. Thom. *q.1.a.2. qu.6.* Durand. *q.3.* Gloss. *in cap. vn.* de Clerico per saltum promoto, & constat ex praxi Ecclesiæ. Nam si aliquis per saltum ordinari

nari se passus est, non iterum ordinatur; sed ordo, qui prætermissus erat, eidem confertur, iuxta *c. solicitudo. dist.* 52.

CAP. VII.

DE ÆTATE, ET QVALITATE ordinandorum.

SVMMARIVM.

1 *Olim Presbyter non ordinabatur ante expletum annum ætatis trigesimum, nunc verò sufficit annus XXV. cœptus sed ad Episcopatum requiruntur anni triginta completi.*
Christus, post exactum ætatis annum trigesimum Euangelium prædicare cœpit.
2 *Qui minoribus ordinatus est, à clericali statu recedere non prohibetur, si recedendi aliquam causam habeat.*

1 QVod attinet ad ætatem, olim neq; Episcopi, neque Presbyteri ante expletos annos triginta ordinari solebant, sicuti testantur collectores canonum. Martinus Bracarensis Episc. *c.* 20. Gratian. *dist.* 78. & habetur apud Iustinianum *collat.* 6. Authent. de sanctiss. Episc. §. Clericos, *Nemo Presbyter ordinetur qui minor xxx. annis sit.* Et in Concilio Neocæsar. *canon.* 1. *Presbyter ante triginta annorum ætatem non ordinetur, quamuis sit probabilis vitæ, sed obseruet vsque ad præfinitum tempus: Dominus enim noster Iesus Christus: trigesimo anno baptizatus est, & tunc prædicauit.* Profectò Iesum prædicare cœpisse post exactum annum ætatis trigesimum, colligitur, tum ex eo, quod Iudæis non fuit permissum ante perfectam ætatis maturitatem, quæ xxx. anno contingit, prædicare, teste Hieron. in Ezech. *c.* 5. Greg. *hom.* 2. *tum ex c.* 3. Lucæ, *Et ipse Iesus erat quasi* (id est circiter) *annorum triginta incipiens,* id est, cum inciperet, se accingere ad exequendum mandatum patris, sicut, & in Act. *c.* 1. *dicitur, incipiens à baptismate Ioannis, &c.* Quare S. Chrysost. *hom.* 10. *in Matt. Post triginta annos* (ætatis) *ad Baptismum Christus venit.* Et S. Ignatius *Epist.* 2. ad Trallianos ait; Cum Christus tres annorum decades in hac terra vixisset, à Ioanne baptizatum, Euangelium prædicasse tres annos, ac postea crucifixum fuisse. Quare cum communis sententia sit, Christum mortuum esse post 33. ætatis suæ annum; & S. Ignat. testetur, tres annos prædicasse Euangelium, consequens est Christum 30. ætatis annum complesse, cum à Ioanne baptizatus, ad prædicandum Euangelium se præpararet.

Succedentibus verò temporibus, ætas ad ordinationem Sacerdotum requisita, licet in Episcopis hucusque permanserit, tamen in Presbyteris imminuta fuit, sicuti constat ex Epistol. Zach. Papæ ad Bonif. Episc. quæ incipit *Benedictus, & refertur in c. vlt. dist.* 78. Item ex Clem. *vlt. de ætat. & qualitat. ordinandorũ: Generalem Ecclesiæ obseruantiam volentes antiquis iuribus in hac parte præferri, decernimus, vt quis liberè possit in decimooctauo ad Subdiaconatus: in vigesimo ad Diaconatus in xxv. ætatis suæ anno ad Presbyteratus ordines promoueri.* Verùm, quod pertinet ad Diaconos, & Subdiaconos, Trid. Concil. aliter statuit *sess.* 23. *c.* 12. *de reform. Nullus imposterum ad Subdiaconatus ordinem, ante vigesimum secundum; ad Diaconatus ante vigesimumtertium; ad Presbyteratus ante vigesimum ætatis suæ annum promoueatur.* Intelligitur autem de annis cœptis, secundum doctrinam Gloss. communiter receptam *in cit.* Clem. Sylu. *ver. ætas, qu.* 2; Cum in iure requiritur, vt aliquis sit in anno. v. g. vigesimo ætatis, sufficit inchoatum esse: cùm autem requiritur, vt sit annorum viginti debent esse anni completi. Pro minoribus verò ordinibus nulla in dicto Concilio ætas decernitur; sed eandem *sess.* 25. *ca.* 4. *vt prima tonsura non initientur, qui sacramentum confirmationis non susceperunt, & Fidei rudimenta edocti non fuerunt, quique legere, & scribere nesciant, c.* 11. *Minores ordines iis, qui saltem Latinam linguam intelligant. &c. conferantur.* Quare quod ad ætatem pertinet, relinquitur hoc iudicio Ordinarij, dummodo seruetur Constitutio Bonif. VIII. in *c. nullus, de temp. ordinat. in* 6. *vt nullus infanti* videlicet minori septem annis, aut Gl. *clericalem tonsuram conferre præsumat.* Notat porrò Vasqu. *disp.* 246. *c.* 4. *n.* 43. Manuale Prælatorum. Lud. Mirandæ *to.* 1. *qu.* 39. *art.* 1. post Concil. Trid. Regularibus, etiam Mendicantium Ordinum, nullum posse esse vsum priuilegij, quo ante legitimam ætatem ad sacros ordines promoueantur.

Quod attinet ad alias ordinandorum qualitates, videlicèt bonæ vitæ testimonium, scientiam, & vt in inferiore ordine aliquandiu ministrari, nisi aliud Episcopo ob rationabilem causam visum fuerit, legi potest Tridentinum *citat. sess.* 23. *ca.* 13. & 14. Id verò bene monet ConincK. *disp.* 20. *dub.* 10 *n.* 103. Pro sacerdotio præcisè non tantam requiri scientiam, quanta ad munus Confessarij requiritur, quia antequam illud obire Sacerdos permittitur, ab Episcopo nouo, si videbitur, præmisso examine, approbandus erit, sicut constat ex *capit.* 13. *eiusdem sessionis.*

2 Denique dicendum. Tametsi ex *cit. cap. nullus, & sess.* 23. *c.* 4. Conc. Trid. colligitur, primam tonsuram, atq; ordines minores facilè conferendos non esse, nisi iis, qui sincerum animum habere videntur in clericali statu permanendi, ac Deo seruiendi; tamen culpæ mortalis damnari non debent, qui sine iusta causa recedunt, atque ad ordinum ministeria obeunda incapaces se reddunt, ducendo, v. g. vxorem viduam, sicuti ex communiore docet Sanchez *l.* 7. *disp.* 31. *n.* 10. Azor. *tom.* 1. *l.* 13. *c.* 14. *qu.* 14. Tolet. *l.* 4. *c.* 18. *nu.* 4. contra Caiet. 2. 2. *q.* 12. *ar.* 5. *dub.* 5. Ratio est: Quia nulla incumbit eis obligatio promissionis, aut præcepti ad superiores ordines ascendendi, seu in susceptis ministrandi. Videtur tamen esse culpa venialis inconstantiæ, si sine causa a statu clericali recedant, sicuti si Nouitius sine causa ex ordine abeat, vti Sanchez docet *n.* 11. & Valentia *tom.* 3. *disp.* 1. *q.* 12. *p.* 1. Similiter qui primam tonsuram, vel ordines minores accepit, intentione non perseuerandi in statu clericali, sed solùm vt declinet iurisdictionem fori sæcularis, non videtur mortaliter peccare. Quæ est sententia Nauarri, *c.* 25. *nu.* 108. Rodriqu. *in sum. tom.* 2. *c.* 17. *conclus.* 2. Sanchez *n.* 16. Coninch. *cit. dub.* 10. *nu.* 104. contra Baones 2. 2. *q.* 12. *ar.* 1. §. *de secunda difficultate, concl. vlt.* Tametsi enim Ordinarius, si talis hominis propositum cognitum haberet, ad clericalem ordinem non admitteret; fraus tamen ista, & deceptio non est grauis, aut perniciosa. Alia autem ratio est de ingrediente Ordinis regularis nouitiatum determinato animo non permanendi; quia talis in re graui decipit Religionem, à qua alimenta accipit, & cuius institutum, atque secreta cognoscit, ait Sanchez *n.* 20. Coninch. *l. c.*

His adde, interdum iustam causam esse posse primam tonsuram, vel ordines minores accipiendi, cum certo proposito non permanendi in statu clericali. Qua ratione quarundam Academiarum Rectores clericalem tonsuram accipiũt, solum vt interim iurisdictionẽ in Studiosos etiam clericos exercere possint.

CAP. VIII.

DE TEMPORIBVS ordinationum.

SVMMARIVM.

1 *Prima tonsura quouis die conferri potest: ordines autem minores, etiam extra generales ordinationes, quauis Dominica die.*
2 *Subdiaconatum, & alios ordines maiores, extra Quatuor tempora, & duo Sabbatha Passionis, & Resurrectionis Christi, conferre illicitum est.*
3 *Pro ordinatione Episcopi dies Dominica assignata est.*
4 *Duo sacri ordines eadem ordinatione conferri eidem non possunt.*
5 *Episcopo permissum est, ob rationabilem causam, ieiunio Sabbathi continuato sacrorum ordinum collationem ad mane Dominicæ sequentis differre.*
6 *Qui in Sabbatho Presbyter ordinatus est, manè insequente Episcopus ordinari potest, etiam ieiunio non continuato.*
7 *Quibusdam in locis consuetudo viget, quatuor minores, cum diaconatu simul eidem tribuendi.*

1 ASsertio I. Prima tonsura quouis die conferri potest, sicuti ex communi docet Henriqu. *l.* 10. *c.* 12. *nu.* 1. Vasquez *disp.* 246. c. 5. Ordines autem minores non tantùm in generalibus ordinationibus cõferre permissum est, sed etiam quouis die Dominico, aut festo, dummodo non multi ordinentur, vt videatur esse ordinatio generalis, *cap. de eo, autem, vnct.* Gloss. *ver. aut duos, de tempor. ordinat. cap. quando, & vbi, dist.* 75. His adde, consuetudinem esse quibusdam in locis, vt ordines minores in vespere Feriæ sextæ conferantur, quasi hæc sit inchoatio quædam generalis ordinationis in Sabbatho peragendæ, sicuti docet Henriq. *l.* 10. *c.* 12. *n.* 2. Quin imò etiam Feria IV. Quatuor temporum conferri posse, saltem vbi consuetudo est, docet idem Henriqu. *cit. n.* 2. *vnct. commen. lit.* K. Sà *verb. ordo, n.* 13.

2 Assertio II. Ad Subdiaconatum, & alios maiores ordines iure communi prohibitum est quempiam ordinare extra Quatuor ieiuniorum tempora, & duo Sabbatha ante Dominicam Passionis, & Dominicam Resurrectionis Christi. Ita habetur in *cit. cap. de eo, & cap. vlt. dist.* 75. in Triden. *seß.* 23. *c.* 8. Dixi autem *iure communi*. At verò Regulares quidam à Sum. Pontifice priuilegium obtinent, vt extra tempora ordinari possint, sicuti videre est apud Rodriquez *tom.* 3. *regul. qu. q.* 23. *ar.* 4. Vbi refert priuilegium à Greg. XIII. Societatis Iesu concessum, & videri potest in Compendio priuileg. Societ. *ver. ordines*, §. 3.

3 Assertio III. Pro ordinatione Episcopi Dominica dies assignata est, ex ãtiqua traditione, & praxi Ecclesiæ, vti docet Leo I.

ep. 79.

epist. 70. ad Dioscor. *cap.* 1. *relatus in cap. quod die, distinction.* 75.

4 Assertio IV. Duo sacri ordines eodem die, siue in eadem ordinatione generali, conferri nō possunt, non obstantibus priuilegijs, quæ vel Regularibus, vel alijs concessa sunt. Ita habetur partim in *cap. dilectus de temp ordinat. partim in* Trid. *sess.* 23. *c.* 13. & videri potest Rodriq *to.* 3. *q.* 23. *a.* 4. *man.* Pral. *t.* 1. *q.* 38. *a.* 5.

5 Notandum tamen, Episcopo permissum esse, vt ob causam rationabilem v. g. multitudinem ordinandorum, vel infirmitatem, collationem ordinum etiam maiorum, faciendam alioquin in Sabbatho, in Dominicam sequentem differat; modò eousque continuetur naturale, & exactum ieiunium, vt Sabbathi, & Dominici matutini, quasi vnus dies reputetur, vti colligitur ex *cap. litteras, eod. tit.* vbi id notat Anton. & Gl. *ver. pertinere, & altera Gl. in cap. quod à Patribus. dist.* 75. Syl. *ver.* Ordo 2. *n* 6. Henriqu. *cit. n.* 2. Suar. *cit. disp.* 31. *n.* 41. Veruntamen prohibitum est Episcopo, ne eidem, quem in Sabbatho inter Diaconos, v. g. ordinauit, mane insequentis Dominicæ presbyteratum conferat, *cum propter continuationem ieiunij, fictione canonica, manè cum vespera ad eundem diem pertinere dicatur, cit. c. literas.*

6 Quæ-unt autem Gloss. *in cit. cap. quod à patribus,* Anton. *in cit. c. literas, in fine,* vtrùm in die Sabbathi ordinationis generalis conferri alicui possit presbyteratus, & sequente Dominica manè Episcopatus, non interueniente continuatione ieiunij? Et affirmant omnes, inquit Anton. quamuis contrarium scripserit Suarez *disp.* 31. *sect.* 1. *nu.* 42. Sed probatur sententia communis; quia id nullibi prohibitum reperitur: Etenim Episcopatus quouis die Dominico conferri potest, consequenter etiam eo, qui est post Sabbathum ordinationis generalis. Neque canones, cum aliquot dierum interstitium requirunt, inter ordines sacros eidem conferendos de Episcopatu loquuntur; sed de ijs ordinibus tantum, qui in ordinaria generali ordinatione conferri solent. Ex quo etiam habetur, si ob rationabilem causam continuato ieiunio Sabbathi, aliquis in Dominica presbyter, ordinatus fuit, eundem eadem die Episcopum quoque consecrari posse, vti annotauit Glossa, & Suarez *loc. cit.*

7 Illud etiam permissum non est, vt simul eidem ordines minores, & Subdiaconatus conferantur, vt satis colligitur ex *cit. ca.* 2. *de eo, qui furtiuè, &* Trid. *sess.* 23. *ca* 11. *&* 13. & accedit Ecclesiarum consuetudo vim legis obtinens. At vero ordines minores nihil prohibet simul eidem conferri, vti colligitur ex *cit. cap.* 2. & Ecclesiarum consuetudine. Deinde, vbi particularis consuetudo viget, vt minores ordines cum Subdiaconatu eodem die, seu eadem ordinatione Quatuor temporum aliquibus conferantur, damnari non debet, teste S. Anton. 3. *p. tit.* 14. *ca.* 16. §. 16. cum ea neque per Concilium Trident. damnata sit, vti docet Nau. c. 25. *n.* 71. Henriquez, *l.* 10. *c.* 11. *num.* 4. Vasq. *disp.* 246 c. 5. Suar. *l. c.* Sà *verb. Ordo n.* 17. & colligitur ex respons. Cardinal. super *ead sess. c.* 13. *Ita ordinatum secundùm consuetudinem suæ Ecclesiæ, nullam suspensionem incurrere.*

Porrò ad Sacerdotium, vel Episcopatum non subitò ex laicis aliquem postulandum & ordinandum, sed prius in inferioribus ordinibus exercendum esse, statutum reperitur in Concilio Sardicensi Oecumen. *can.* 13. à Siricio Papa *ep.* 3. *ad vniuersos orthodoxos, c.* 2. Greg. l. *l.* 4. *epist.* 53. ad Childebertum Regem Francorum: *Peruenit ad nos obeuntibus Episcopis quosdam ex laicis tonsurari, atque ad Episcopatum. præcipiti saltu conscendere, &c. Dicere pudet, quia ducatum Sacerdotes arripiunt, qui exordium religiosæ militiæ non viderunt.*

CAP. IX.

DE MINISTRO ORDINATIONIS.

SVMMARIVM.

1 *Minister ordinarius sacramenti Ordinationis solus Episcopus est, sed ordinum minorum collatio etiam Presbytero à Sede Apostolica committi potest.*

2 *Abbates non nisi regularibus subditis suis ordines minores conferre possunt. Quo tamen nomine etiam Nouitij comprehendi videntur.*

Abbas prius ab Episcopo benedictus esse debet, quàm tonsuram, & ordines minores conferat.

3 *Chorepiscopis, qui ab vno tantum Episcopo tanquam Presbyteri ordinati erant, non poterat committi potestas ordinandi, Sacerdotes, & Diaconos.*

Chorepiscoporum olim duo genera erant, quorum aliqui veri Episcopi, alij simplices Sacerdotes erant.

4 *Non satis constat, vtrum potestas ordinandi Diaconos, & Subdiaconos, simplici Sacerdoti committi possit.*

5 *Episcopus excommunicatus, degradatus, hæreticus, validè ordines confert.*

6 *Primæ etiam tonsuræ collatio, item Ecclesiarum, altarium, vasorum, virginum consecrationes, ab Episcopo hæretico, aut degradato, validè fiunt, vt nihil repetere opus sit.*

7 *Si Abbas in collatione ordinum minorum limites commissionis suæ excedat, irrita est ordinatio.*

8 *Qui per saltum Episcopus creatus est, omnes ordines conferre potest, modo sit Presbyter ordinatus.*

9 *Episcopi licitè ordinare non possunt, nisi subditos suos, vel alienos cum licentia Ordinarij.*

10 *Triplex est Episcopus ordinationis, vnus originis, alter domicilij, tertius beneficij Ecclesiastici.*

11 *Filiusfamilias sortitur domicilium patris, nisi, cum pubes sit, ipsemet domicilium constituat.*

12 *Licet in ordinibus conferendis, tam domicilium, originis attendi possit. quàm domicilium habitationis, attamen in acquirenda iurisdictionis subiectione magis attenditur ad habitationis domicilium.*

1 ASsertio I. Minister ordinarius sacramenti Ordinationis solus Episcopus est. Ita habetur in Floren. in decreto Eugenij. Trid. *sess.* 23. *can* 7. & manifestum est ex traditione Ecclesiæ. Vide, quæ dixi suprà *r.* 3.

Quod verò attinet ad ministrum ex commissione, in primis certum est, quòd primæ tonsuræ, & ordinum minorum collatio Sacerdoti simplici conferri possit. Nam talis potestas concessa est Cardinalibus Presbyteris, teste Abb. *in cap. Clerici* 2. *n.* 5. *de vita & honest.* Palud. *in* 4. *d.* 24 *q.* 3. *a.* 3. *regula* 4. Hugolin. *de extrema vnct. c.* 1. Rodriq. *tom.* 3. *reg qq q.* 23. *art.* 2. Henriq. *l.* 10. *ca.* 27. *n.* 1. Eademque communi iure competit Abbatibus, si Sacerdotes sint, & ius baculi, ac mitræ deferendæ habeant, *c. quoniam videmus, d.* 69. *c. cum contingat, de ætat. & qualit. c. Abbates, de priuil. in* 6. Ea tamen facultas restricta est per Trid. *sess.* 23. *ca.* 10. *de reform.* vt Abbatibus, quāuis exempti sint, non liceat imposterum cuiquam, qui Regularis subditus ipsis non sit, tonsuram, vel minores ordines conferre, vti etiam notauit Sà *ver. ordo, nu.* 16. Rodriq *to.* 3 *reg qq. q.* 23. *a.* 2. Miranda *t.* 1. *q.* 38. *a.* 9.

2 Quapropter Abbati hodie prohibitum est Regulari non suo, sed alterius, quamuis exempti Prælati subdito, & cum consensu eiusdem primam tonsuram, vel ordinem minorem conferre, nisi etiam Episcopi ordinarij (in cuius diœcesi exempti sunt, & de iure ordinari deberent consensus accedat. Neq; item concessum est Abbatibus ordinare eos, qui ad suam iurisdictionem spectant, si Regulares non sunt. Imò putat Rodriquez *l. c.* neque licitum esse Abbati Nouitios suos ordinare, de quo ego dubito, quia talis facultas Nouitios minoribus ordinibus initiandi, iure antiquo competebat Abbatibus illis, qui pontificalia insignia habebant. sicuti constat ex *c. Abbates, de priuil.* in 6. Quare cum correctio iurium, quantum fieri potest, vitanda sit, ideo illa verba *Regulares subditi* amplè accipienda videtur, sicuti in materia fauorabili accipi possunt, vt etiam Nouitij comprehendantur.

Hoc insuper adde, satis non esse, quod Abbas electus, & cōfirmatus sit, vt primam tonsuram, & minores ordines subditis suis Regularibus cōferre possit, sed oportet etiam ab Episcopo benedictū esse iuxta *cit. c. cum contingat.* Nisi quis speciale priuilegiū à Sede Apost. acceperit: vt omnia pontificalia etiam ante benedictionem præstare possit, de quo Miranda in Man. Prælat. *cit. a.* 6. *& declaratio Cardinalium cit. sess* 23. *c.* 10. *de reformat.* Vel nisi Episcopus tertiò pro benedictione impertienda humiliter rogatus sine iusta causa benedicere renuerit, sicuti habetur in *c.* 1. *de supplenda negl. Prælatorum* & notauit Nau. *c.* 27. *nu.* 264. Abb. *in c. inter Monasterium. n. vlt. de sent. & re iudicata.*

Quod attinet ad Ordines maiores, Abb. *in cap. quanto, nu.* 9. *de consuet.* Vasqu. *disp.* 243. *c.* 4. existimat, simplicem Sacerdotem non tantùm ordines Subdiaconatus, & Diaconatus, sed etiam presbyteratum ex commissione Papæ, vel Concilij generalis conferre posse. Quia constat ex Conc. Antiocheno *c.* 10. Neocæsariensi *canon. c* 13. Chorepiscopos, ex consensu Episcopi, Diaconos, & Presbyteros ordinare potuisse: idque etiam colligi videtur ex Concil. Ancyrano, *c.* 13. Atqui Chorepiscopos illos non fuisse veros Episcopos, testatur Damasus Papa in *ep.* 5. Ergo non Episcopus, sed Presbyter tantùm ordinatus, ex commissione Papæ presbyteratum alteri conferre potest.

Verùm hæc sententia, quod ad presbyteratum spectat, non videtur mihi probabilis, tum quia est contra communem sententiam Doctorum apud eundem Vasq. *c.* 3. tum quia est contra praxim Ecclesiæ, cum ostendi non possit, talem commissionem a Sede Apost. factam esse.

3 Ad fundamentum Vasq. respondeo; Non vnum, sed duo fuisse genera Chorepiscoporum, sicuti apertè ostendit Damasus in *cit. epist. non longè post princ.* vnum eorum, qui non vt Episcopi à tribus Episcopis, sed vno tantum, vt presbyteri ordinati sūt, & his Episcopalia munera exercere omnimodè interdictum fuit. Aliud verò eorum, qui manuum impositione plurium Episco-

scoporum perceperunt, & vt Episcopi ordinati sunt, sicuti ipsemet Damasus interpretatur. Atque hos ex licentia Episcopi sui, Diaconos, ac Presbyteros ordinare potuisse, significatur in dictis Canonibus. Quamquam Damasus talium Chorepiscoporum ordinationē improbat, ita ratiocinans, Vel enim ad ciuitatem ordinantur, vel ad villam. Neutrum dici potest Ecclesiasticis Canonibus conueniens esse. Non primum; cum nomen Chorepiscopi repugnet, significat enim Episcopum villanum, & secundùm Canones duo Episcopi in vna ciuitate esse non debent: ita enim in Nicæna I. Synodo decretum fuisse, testatur S. August. *ep.* 110. ad Cletum. Non secundum: Quia nec in modica ciuitate, ne dum in villa, aut castello, Episcopus esse debet; ne nomen eius, & auctoritas vilescat. Hæc Damasus, vt ostendat Chorepiscopos illos non quidem inualidè, sed illicitè, & non secundùm Canones ordinatos fuisse, ac proinde à muneribus episcopalibus arcendos. Præterea fuisse hos posteriores verè ordinatos Episcopos, inde ostendi potest, quia Canones præsertim Antiochenus 10. absolutè permittunt, vt cum licentia Episcopi sui sacros ordines conferre possint: talem autem commissionem simplici Sacerdoti à quolibet Episcopo fieri inauditum est & omnino improbabile, vti etiam constat ex *cap. aqua, de consecrat. Ecclesiæ*.

Notandum porrò est; Chorepiscopos primi generis, quales Damasus Papa non improbauit, fuisse Episcoporum Vicarios ruri constitutos, quos hodie Decanos, & Vicarios rurales vocamus. Posterioris autem generis Chorepiscopi videri possunt aliquo modo similes Episcopis, qui Titulares, & Episcoporum suffraganei hodie appellantur, si quidem, & his neminem ordinare concessum est, sine licentia, & commissione Ordinarij. Ita docet Tridentin. *sess.* 14. *c.* 2. *de reformatio.* Differunt tamen plurimùm, quia Suffraganei nostri non ad villam Ordinario suo subiectam, sed ad proprium alicuius ab hostibus occupatæ Ecclesiæ titulum magis canonicè ordinantur, adeò vt cum ea Ecclesia spirituale etiam matrimonium contrahant, vti Vasqu. ostendat *disp.* 241. *ca.* 3. *& seqq.* Quare hic obiter nota, quod antiquis Canonibus statutum erat, vt in vna ciuitate duo Episcopi non essent, explicandum ita, vt vterque sit cum iurisdictione, vel, vt alter ante alterius mortem successor designetur, quod prohibitum est in Concil. Antiocheno sub Iulio, *can.* 23.

4 Denique quod ad Diaconatum, & Subdiaconatum attinet, afferri solet priuilegium Abbatibus Ordinis Cisterciensis ab Innoc. VIII. concessum, vt sui Ordinis Monachis dictos ordines conferre possint apud Rodriq. *t.* 1. *reg. qq. q.* 18. *ar.* 3. Vasq. *disput.* 243. *c.* 4. *n.* 39. Vict. *n.* 245. Nau. *l.* 3. *Cons.* 14. *de reg. edit.* 2. Verùm S. Thom. *in* 4. *d.* 25. *q.* 1. *ar.* 2. *ad* 3. & alij multi apud Vasquez *disp.* 243. *c.* 3. docent, talem potestatem conferendi ordines sacros à Summo Pontifice committi non posse, quam esse sententiam communem, testatur Nauar. *l. c. & Sylu. ver. ordo* 3. *q.* 7. eamque in praxi obseruari. Quamobrem Ægid. ConincK. *to.* 2. *disp.* 20. *dub.* 9. *conclus.* 4. priuilegium istud Ordin. Cisterciensis in dubium reuocat: saltem hodierno iure nullus eius vsus esse debet, sicuti etiam resoluit Nauar. *ci. cons.* 14.

5 Assertio II. Episcopus hæreticus nominatim excommunicatus: imò, & degradatus, validè ordines conferre potest. Ita S. Th. *d.* 25. *q.* 1. *a.* 2. S. Bonauent. *a.* 1. *qu.* 2. Scot. *q.* 1. Rich. *a.* 1. *qu.* 2. *&* 3. Durand. *q.* 1. Palud. *q.* 1. *a.* 3. vt proinde hæc certa sententia sit, aduersus Gratianum *causa* 1. *qu.* 1. *& causa* 9. *qu.* 1. qui deceptus est quibusdam SS. Patrum dictis, cum tamen aliud dicere non intenderint, quàm ordinationem factam ab Episcopo excommunicato, aut hæretico, pro rata, ac legitima habendam non esse, ad eum effectum, vt taliter ordinatus in suo ordine ministrare permittatur, interior non negantes, quin characterem, & sacramentum accipiat. Vide de hac re Vasquez *disp.* 243. *c.* 3. Excipio tamen S. Cyprianum, qui cum aliquando cum Africanis in ea sententia fuerit, quòd baptizati ab hæreticis iterum baptizandi essent, similiter existimare debuit, ordinatos ab hæreticis iterum ordinandos esse. Sed alij Patres de Baptismo, & Ordinationis sacramento pari modo sentiunt: characterem per ea diuinitus impressum nunquam amplius amitti, aut iterum auferri posse, sicuti constat ex S. Aug. *l.* 2. *contra Epi. Parmen. c.* 13. Concil. Nicæno *can.* 8. Gregor. I. *lib.* 2. *indict.* 10. *c.* 32. *Sicuti baptizatus semel, iterum baptizari non debet, ita qui consecratus est semel, in eodem iterum ordine non debet consecrari.*

6 Loquor autem de eorum ordinum collatione, quos vera sacramenta esse constat, quæ cum indelebilem characterem ordinato imprimant, consequenter etiam potestatem tribuunt, quam Ecclesia auferre nequit. Sin verò aliquis existimet, ordines, v. g. minores esse sacramentalia tantum ab Ecclesia instituta, is dicere debet, quod Ecclesia eorum conferendorum potestatem Episcopis ob crimen absolutè quidem auferre possit, sed non soleat; quin potius velit validas esse, & non repetendas eiusmodi ordinationes; sicuti neque primæ tonsuræ collationem, item Ecclesiarum, altarium, vasorum, virginum consecrationes, si ab excommunicatis, aut etiam degradatis Episcopis, vel alia ratione aduersus Canonum statuta fiant, v. g. Episcopus alienos subditos ordinet. Causa huius rei duplex afferri potest. I. Quia sicuti ordinandi, seu consecrandi potestas, quæ secundùm Christi institutionem Episcopis competit, immutabilis est, & minimè pendens à dignitate, aut bona dispositione Ministri, seu ordinantis, ita etiam oportebat, vt ordinandi, aut consecrandi potestas, quæ ordini, seu potestati Episcopali, per Ecclesiæ institutionem annexa fuit, similiter immutabilis, & independens esset. II. Quia ita necesse erat ad euitandas multas dubitationes, & alia non parua incommoda.

7 Veruntamen alia ratio est de Abbatibus, & similibus personis, quibus primam tonsuram, & ordines minores conferēdi potestas non præcisè ex sacerdotali ordinatione competit, sed ex commissione Sedis Apostolicæ, aut generalis Cōcilij, communi iure ipsis facta *c. quoniā videmus, dist.* 69. *c. cū contingat, de ætat. & qualit.* Si enim hi commissionis suæ limites ordinādo excedant, ordinatio irrita esse videtur, puta si Abbas nondum benedictus, neque à Sede Apostolica super hac re priuilegiatus, aut si Abbas alienos subditos, sine ordinarij Episcopi licentia, extra suum monasterium ordinare præsumat, quod annotauit etiam Palud. *in* 4. *dist.* 24. *qu.* 3. *a.* 3. *reg.* 3. Sin verò Abbas laico, sibi in tēporalibus subdito primam tonsuram, vel minores ordines conferat, videtur esse valida ordinatio: quia talis ordinandi facultas iure antiquo competebat, quæ per Trident. Concil. ita restricta est, vt eius vsus illicitus, non item inualidus existat: *Abbatibus non liceat imposterum, &c. sess.* 23. *c.* 10. *de reform.*

8 Assertio III. Qui per saltum Presbyter, & Episcopus ordinatus est, cum Diaconatum, v. g. vel Subdiaconatum non suscepisset, nihilominus potest hos ipsos ordines validè conferre. Ita bene docet Vasq. *disp.* 243. *ca.* 2. *num.* 23. *contra* Sylu. *ver. ordo,* 3. *q.* 1. Henr. *l.* 10. *c.* 20. *nu.* 3. Quicumque enim Episcopalem characterem accepit, idemque verè Episcopus ordinatus est, is omnes ordines validè conferre potest. Qui autem nec dum alijs ordinibus ordinatus est, validè Episcopus, aut Presbyter ordinatur: cum character sacerdotalis ab alijs essentialiter non dependeat, vti docent Scholastici in 4. *d.* 24. vbi S. Thom. *q.* 1. *a.* 2. *q.* 5. Rich. *a.* 3. *quæst.* 3.

9 Assertio IV. Etsi omnis verè consecratus Episcopus quamuis ordinis capacem, validè ordinare possit, non tamē licitè, nisi sit etiam proprius Episcopus ordinandorum, vel ab ipsorum Ordinario licentiam, vel literas dimissorias acceperit. Est communis, quæ habetur in Tridentinu, *sess.* 23. *c.* 9. *de reform.* Vbi tria notanda occurrunt; Episcopus familiarem suum non subditum ordinare potest, si per triennium secum fuerit conuersatus, & beneficium, cessante fraude, statim ei conferat, secundùm Trident. *eod. c.* 9. *de reform.* Idemque esse videtur, si familiarem pro Ecclesiæ suæ vtilitate à se, vel ab alio, datis literis dimissorijs, ordinandum duxerit, qui sufficiens patrimonium habeat, vti Congregatio Cardinalium censuit super *cit. c.* 9. II. Prælatis exemptis ordinum competit Regularibus suis literas dimissorias dare, vt à quouis Catholico Episcopo ordinari possint, vti docet Folct. *l.* 1. *c.* 49. *q.* 6. Aula 4. *de censur disp.* 7. *dub.* 7. *conclus.* 1. Rodriqu. *tom.* 1. *reg qq. q.* 18. *a.* 5. *& tom.* 3 *q.* 24. *ar* 1. *&* 2. vbi allegat priuilegia Ordinum regularium, quæ reuocata non sunt per Trident. *sess.* 23. *c.* 8. *de reform.* sicuti etiam colligitur *ex ca.* 10. *eiusdem sess.* III. Quod hic dicitur de ordinatione, vel literis dimissorijs ad ordinandum, intellige quoque de prima tonsura, quæ tali loquendi modo etiam comprehendi solet, vti notauit Nau. *cons.* 11. *de temp. ordin. edit.* 2.

10 Porrò triplex est Episcopus, qui ordines licitè cōferre possit, vti expressè habetur in *cap. cum nullus, de temp. ordin. in* 6. & ex communi docet Henr. *l.* 10. *c.* 22. Less. *l.* 2. *c.* 34. *dub.* 19. primus est Episcopus originis, id est, è cuius Diœcesi aliquis oriundus est. Non sufficit tamen ad originis domicilium acquirendum, matrem in itinere, aut alicubi negotij causa ad breue tempus morantem, peperisse, si alibi domicilium habuerit, sicuti colligitur ex *l. Ciues, C. de incolis, l.* 10. *& docet* Abb. *in c.* Bertoldus, *n.* 9. *de rescript.*

Alter est Episcopus domicilij, id est, in cuius diœcesi aliquis domicilium fixit, animo perpetuo manendi: quo quidem domicilio habitationis constituto, non propterea amittitur domicilium originis, cum id immutabile sit *l.* 1. *municeps, & l. vlt. ff. ad Municipalem.* Porrò sicuti non sufficit ad acquirendum domicilium fixū longo, & continuo tempore inhabitare, si animus reuertendi in patriam interim durauit, prout in Scholasticis videre est, qui interdum supra decennium in Academia studiorum causa versantur, sicuti annotatum est in *l.* 2. *C.* de incolis, qui proinde ordines ab Episcopo habitationis, quātumuis diuturnæ, accipere haud

haud possunt, sicuti ex communi notanit Abb. *c. 3. n. 4. de paroch.* Ita etiam non requiritur, vt quis diu inhabitet, sed satis est, si animum constantem inhabitandi habeat, donec aliud eum auocet, sicuti constat ex *cit. l. ciuer*, vbi dicitur, domicilium alicuius esse, vbi quis larem, rerumque, ac fortunarum suarum summam constituit, vnde cum profectus est, peregrinari videtur, quòd si redijt, iam peregrinari desistit.

11 Exinde resoluit Nau. *l. 1. cons. 3. de temp. ordin. ed. 2.* Si adolescens in vna diœcesi natus sit, & postea cum patre in aliã diœcesim migrarit, atque ab eodem deinde studiorum causa in Academiam missus sit; in arbitrio ipsius positum esse, ordines, vel dimissorias petere ab Episcopo originis, vel ab Episcopo domicilii paterni. Nam filius manens cum patre sortitur domicilium patris, neque illud discessu suo amittit, si animum ad patrem reuertendi seruat, & alibi domicilium non fixit: potest enim etiam filiusfamil. domicilium statuere, si pubes sit, non item si impubes, *l. placet ff. ad Municipalem.* Interim non sum nescius, aliquarum diœcesium consuetudinem esse, vt tales in loco domicilii paterni non ordinentur sine dimissoriis datis ab Episcopo originis.

12 Tertius deniq; est Episcopus beneficii, id est, in cuius diœcesi aliquis beneficiũ Ecclesiasticũ possidet, quãuis alibi habitet.

Id vero hic obiter nota; Licèt domicilium originis inseruiat ad quosdam effectus particulares, inter quos est iste ordinis suscipiendi, in aliquibus tamen, vt in acquirenda iurisdictionis subiectione, non habetur ratio originis, sed potius domicilij habitationis. quod, & principalius censetur, sicuti docet Nauarr. *consil. 4. de constit. edit. 2.* Abb. *in c. proposuisti nu. de foro comp.* In Clericis autem beneficiatis idem esse solet domicilium habitationis, quod beneficij si id residentiam postulat: sin verò ibi non resideant non possunt conueniri in loco beneficij, præterquam in causis pertinentibus ad beneficium, vt notauit idem Abb. *ca. quia tantum, in fine de Cler.* non resident.

CAP. X.

DE SVSPENSIONIBVS IVRE LATIS, PROPTER illegitimam ordinationem, vel executionem.

SVMMARIVM.

1 *Qui ordinantur ab Episcopo non habente legitimam executionem ordinis conferendi, suspensionem, seu potius irregularitatem contrahunt.*

2 *Qui extra tempora, vel ante legitimam ætatem, vel sine litteris dimissorijs sacrum ordinem accipiunt, suspensi sunt, requiritur autem ad incurrendum hanc suspensionem dolus, aut culpa crassa in ordinato.*

3 *Qui ante ætatem legitimam ordinari se fecit, licèt posteà à suspensionis censura absoluatur; non potest tamen in ordine ministrare, priusquam ætatem legitimam consecutus est.*

4 *Episcopus, qui sciẽter alienum subditum ordinat, per annum collatione ordinum suspenditur.*

5 *Nemo sine titulo sustentationis ad ordinem maiorem promoueri debet, alioquin Episcopus illi prouidere cogitur, neque pacisci potest, vt talis prouisio non exigatur.*

6 *Religiosi etiam societatis Iesu, licet solemniter non professi, sine alio sustentationis titulo ordinari debent.*

7 *Qui cum titulo sustentationis ficto ordinationem impetrat suspensionem ab ordine incurrit.*

8 *Beneficium, ad cuius titulũ aliquis ordinatus fuit, resignari valide non potest, nisi aliunde habeatur sustentatio sufficiens.*

9 *Qui per saltum ordinari se fecit, suspensus est ab exercitio ordinis ita incepti.*

10 *Qui vno die sacros ordines accepit suspensionem incurrisse censetur.*

11 *Episcopus in aliena diœcesi sine licentia Ordinarij Episcopalia exercens, suspensionem incurrit.*

12 *Qui post nuptias, ante matrimonij consummationem, sacrum ordinem aliter suscipit, quam sacri canones permittunt; veluti irregularis efficitur.*

13 *Qui in excommunicatione ordinem sacrum suscepit, suspensionem similem irregularitatis contrahit.*

1 PRima habetur in *c. 1. de ordinatis ab Episcopo,* qui Episcopatui renuntiauit. Hi enim, si maiorem aliquem ordinem acceperunt ab Episcopo, qui Episcopali dignitati, ac iurisdictioni renuntiauit, ab eiusdem ordinis executione in perpetuum suspensi sunt. Si tamen ignorantia probabilis, vel etiam aliquo modo culpabilis, dummodo non crassa, & supina, intercessit, potest episcopus cum illis dispensare.

Secunda habetur in *c. 1. & 2. de schismaticis, c. statuimus, 2. causa 3. q. 1. & q. 7. ead. causa 1.* Quod ordinati à schismaticis hæreticis, simoniacis, alijsq; excommunicatis, (ac denuntiatis extrauag. Ad euitanda) in perpetuum suspensi sunt: quamquam cum ijs qui ignorantia facti non crassa laborarunt, Episcopus dispensare possit, iuxta *c. si qui a simoniacis q. 1. c. ordinationes 9. q. 1.* Videtur autem hæ duæ suspensiones non esse propriè dictæ censuræ, sed canonicæ quædam inhabilitates, propter ordinantis defectum constitutæ, quæ proinde etiam sine culpa ordinati, ignorãtia inuincibili laborãtis, contrahi possunt, vt notauit Gl. *in c. 1. c. 1. de ordinatis ab Episcopo, & c. ver. ignorantia.* Nau. *c. 27. n. 241.* Cou. *c. alma mater, p. 1. §. 1. n. 6.* Suar. *disp. 31. suspẽsione prima, & duodecima* Auila *de censur. p. 3. disp. 5. dub. 8. & 9. de simoniaco* tradit S. Th. *2. 2. q. 100. a. vlt. ad 2. Si quis ordinetur à simoniaco, non recipit ordinis executionem etiam si ignoraret eum simoniacum, sed indiget dispensatione.* Vide *c. per tuas 2. de simon.*

Præterea circa suspensionem, seu canonicam hanc inhabilitatem duo aduertenda sunt: I. eam contrahi, quotiescunque quis ordinatur ab Episcopo, cui ordinandi facultas adempta sit, videlicet per denũciatam excommunicationem, suspensionem, depositionem, vel degradationem. Nam sacris canonibus ab antiquo tempore constitutum est, vt qui ordinis conferendi executionem legitimam non habet eiusdem ordinis exercitium legitimum conferre non possit, quamuis characterem imprimat, vti notauit Gl. *in c. per tuas, de simonia.* II. Si quis a tali Episcopo ex probabili ignorantia ordinatus, postea celebret, non incurrit irregularitatem: secus si scienter, vel cum ignorantia culpabili, præsertim crassa. Ita notauit Auila *l. c.* & Coninch. *t. 2. disp. ut. 15. dub. 5. n. 34.* & indicat Nau. *c. 25. n. 69.*

2 Tertia habetur in extrauag. Pij II. quæ incipit *Cum ex sacrorum*, apud Nau. *c. accepta de restitut. spoliatorum oppos. 8. n. 32. & in man. c. 27. n. 155.* Qui extra legitima tempora, vel ante legitimam ætatem, vel sine literis dimissorijs, sacrum aliquem ordinem accipere præsumpserit, ab eodem suspensi manent, donec ab Ordinario suo absoluatur. Circa quam triplicem suspensionem quædam annotanda sunt. Primum. Olim dubitatum fuisse, vtrùm ob dictas causas antiquo iure decreta fuerit suspensio sententiæ latæ, an ferendæ, vti videre est apud Syl. *ver. irregularitas n. 22.* Sua. *disp. 31. s. 1. susp. secunda, & seqq.* Auilam *cit. dist. 5. dub. 8.* Couar. *Clem. si furiosus p. 1. §. 1. n. 4.* Nunc verò dubium esse non potest, post constitut. Pij II.

Secundum: Suspensio tantùm lata est contra eos, qui ordinẽ aliquem sacrum, vno ex tribus illis illegitimis modis accipiunt. Qui autem minores ordines ab Episcopo alieno, sine proprij Ordinarij licentia, aut literis dimissoriis accipit, is grauiter peccat, &, licèt & suspensus non sit, ita vt exercendo sui ordinis actum irregularis fiat, est tamen ipsi ministerium interdicendũ, vt habetur *in c. quod translationem, de temp. ord.* & docet Nauar. *lib. 1. consil. 19. & seqq. de tempor. ordinar. edit. 4. & in man. c. 25. n. 69.* imò, etiam ante interdictum, est inhabilis ad ordinis ita accepti exercitium, ita vt ministrando peccet, antequam dispensationem accipiat. Quia sicuti sententia lata a non Iudice irrita est, ita, & ordinatio data ab Episcopo, qui ius ordinandi non habet, irrita censetur, in ordine ad legitimam eius executionem, seu vsum; sicuti constat ex *c. si quis ausus, d. 71.* notauit Gl. *in cap. eos qui eodem tit. in 6. ver. statuunt.* Auila *ci. dub. 7. §. Secundo supponendum* Suarez *cit. s. 1. n. 18.*

Tertium. Suspensio hæc, spectatis verbis Pij II. est tantùm ab exercitio ordinis illegitimè suscepti, non item aliorum ordinũ ritè acceptorum functionibus, sicuti indicat Henriq. *lib. 13. c. 39. n. 2.* docent, Auila *cit. dub. 7. notando sextò.* Suarez. *cit. s. 1. num. 31.* Addit verò Suar. ita illegitimè ordinatum impedimentum esse, quominus ordinem Superiorem accipere possit, ante absolutionem, vel dispensationem. Quod verum est, si loquamur de inhabilitate iuris, sed non ita, quod accipiendo ordinem superiorem irregularitatem incurrat, cum reuera non exerceat actum ordinis inferioris, à quo suspensus est, vti dixi *l. 1. tr. 5. c. 3. n. 5.*

Quartum. Ad suspensionem hanc incurrendam requiritur dolus, vel saltem culpa lata, & mortalis in ordinato, sicuti resoluit Nau. *ll. suprà citatis.* Henriq. *cit. nu. 1.* Suar. *nu. 15. 26. 3.* Adde cum Nau. & Cou. *ll. cc.* Suarez *n. 27.* Et si quis ordinem mala fide ante legitimam ætatem, vel extra tempora, vel ab alieno Episcopo suscipiens, suspensionem incurrat, si tamen postea bona fide, aut saltem sine culpa mortali in ordine ministret, quia ob iuris, aut facti ignorantiam existimat sibi id licitum esse, irregularem censendum non esse, Quia talis irregularitas est vna earum, quæ quasi pœnæ ob delictum incurruntur, sicuti colligitur ea verbis Pij II. *Si durante suspensione in ordinibus celebrare præsumpserint, irregularitatem incurrant:* cum autem talis pœna grauis sit, ideò grauem, seu mortalem culpam requirit, vt dixi *li. 1. tract. 4. par. 3. ca. 3.* Quod verò Auila *citat. dub. 7. §. Pro intelligentia*, contra communem doctrinam adeò hoc loco requirit dolum in ordinato, vt omnem ignorantiam, etiam crassam,

sam, si affectata non sit, à suspensione, & irregularitate contrahenda, excusare dicat, id mihi non placet. Quia Pius II. absolutè suspensionem infert iis, qui vno ex tribus illegitimis modis sacrum ordinem suscipiunt; &, vt significet esse hanc propriè dictam suspensionem ob delictum inflictam, addit, si postea in ordine celebrare, ac ministrare præsumpserint, irregulares fieri, intellige, sicuti communi iure irregularitas contrahitur, propter abusum ordinis, à quo aliquis suspensus est: quare sicuti à similibus irregularitatibus ex ordinis abusu non excusat ignorantia, si crassa, & mortalis sit, ita neque ab hac.

3 Quintum. Ordinatus ante ætatem legitimam, tametsi à suspensionis censura absolutus sit, non potest tamen in suscepto ordine ministrare ante ætatem completam, nisi Papa cum ipso dispenset, sicuti colligitur ex Gloss. in Clem. generalem, *de ætat. & qualit. ordin.* & ex communi docet Henriq. *li. 13 cap. 35. n. 4.* Med. 1. *instr. c. 11. §. 8.* Auila *cit. du. 7.* notando decimo. Duo tamen absolutio à suspensione ista operatur: I. Quòd completa ætate, mox sine alia dispensatione, ordinis ministerium exercere possit. II. Quòd, si absolutus, ante requisitam ætatem, in ordine ministret, etsi peccet mortaliter, tamen irregularitatem non incurrat.

4 Quarta suspensio habetur *in c. eos qui. de tem. ordin. in 6.* vbi Episcopus, qui alienæ diœcesis subditum scienter, vel ignorantia affectata ordinat, per annum à collatione ordinum suspenditur. Idem statuit Trid. *sess. 23. c. 8. de refor.* Et *sess. 6. c. 5.* Episcopo sub pœna suspensionis à Pontificalibus ipso iure incurrendæ, prohibetur, ne in aliena diœcesi ordinet, nisi de licentia expressa proprij Ordinarij & tunc eiusdem Ordinarij subditos tantùm. Et *sess. 14. c. 2.* statuitur, vt nemo Episcoporum titularium (quos Suffraganeos his regionibus appellamus) subditum alterius Prælati, absque eiusdem expresso consensu, etiam prætextu continuæ commensalitatis suæ, ordinare possit; contra faciens ab exercitio Pontificalium per annum ipso iure suspenditur. Additur verò in suprà *cit. c. eos qui.* Postquam suspensio Episcopi, propter alieni subditi temerariam ordinationem contracta, manifesta fuerit, subditus eiusdẽ Episcopi, sine ipsius licentia, interim suscipiẽdi ordines ab Episcop. vicinis ipso iure cõcessũ esse.

Quinta *in cap. vlt. de tempor. ordin. in 6.* Episcopus, vel quiuis alius Prælatus primam tonsuram conferre præsumens alienæ diœcesis subdito, vel infanti, nisi Religionem ingressurus sit, vel illiterato, (idest, qui legere saltem, & scribere, aut prima Fidei rudimenta nesciat, iuxta Trid. *sess. 23. c. 4. de refor.*) vel coniugato, nisi Religionem ingredi, vel ad sacros ordines promoueri velit, sicuti sacris canonibus definitum est, per annum à collatione tonsuræ clericalis suspensus manet.

5 Sexta *in c. penult. de simon.* Episcopus aliquem ordinans ordine maiore, vel alius (Clericus beneficiatus) eum ad ordinem præsentans, si promissionem, vel iuramentum ab eo recipiat, vt super debita ei prouisione non molestetur, Ordinator à collatione ordinum, & præsentator ab executione ordinum; ordinatus verò ab ordine ita suscepto suspensus est, donec à Sede Apostolica absoluantur. Qua de re Nau. *c. 27. n. 158.* Henriq. *lib. 13. c. 37. n. 1.* Suarez *disp. 31. s. 1. suspens. 7.* Auila, *cit. disp. 5. dub. 4.*

6 Pro huius intellectu, sciendum est primò; Sacris canonibus prohibitum esse Episcopis, ne quemquam ad ordinem sacrum admittant, nisi beneficium Ecclesiasticum ad sui sustentationẽ sufficiens possideat; vel de sua, aut paterna hæreditate, seu patrimonio, vitæ subsidium habere possit, sicuti habetur *in c. Episcopus, & c. tuis. de præb.* (quod tamen limitatũ reperies in Trid. *sess. 21. cap. 2. de reform.*) vel denique ab aliquo patrono præsentatus sit, v. g. à Parocho, aliove beneficiato ad titulum beneficij sui, sicuti colligitur *ex c. per tuas. 3. de simon. c. vlt. de iure patron. vbi Abb n. 3. & in c. cum secundum de præben.* Verùm, qui in aliqua Religione approbata professi sunt, alium titulum sustentationis non requirunt, sicuti constat, ex *ca. 1. d. 70.* & notant DD. communiter. Eodemque iure gaudent Societatis nostræ Religiosi, qui solùm tria vota simplicia eiusdem Religionis ediderunt, post Bullam Gregor. XIII. quæ incipit, *Ex Sedis Apostolicæ,* apud Nau. *cit. n. 118. & in priu. Societ fol. 131.*

16 Notandum secundò: Antiquo iure *c. 1. & 2. d. 70.* Ordinatio facta sine titulo sustentationis irrita censetur, quoad ordinis executionem. Id verò correctum est ab Innocent. III. *cit. cap. cum secundum.* vbi decreuit, vt si quis sine titulo ordinatus esset, Episcopus eum ordinans, & successor ipsius tandiu prouidere debeat ordinato, donec Ecclesiasticum beneficium consequatur. Consentit *cap. si Episcopus, de præbendis,* vbi etiã significatur, si alicui Episcopo, putà Suffraganeo ab Ordinario commissa fuerit potestas ordinandi subditos eius, nullâ persona expressa, ille autem aliquem ordinauerit sine titulo, quòd ipsemet Suffraganeus, qui in culpa fuit, illi interim vitæ necessaria ministrare teneatur. Sin verò Episcopus ad preces præsentatoris aliquẽ ordinauit, tũm patronus, seu præsentator ipsi interim prouidere debet; ait *Abb. cit. c. cum secundum n. 7.*

Dubitant verò Doctores: Vtrum suspensionem incurrat, qui ordinationem impetrat exhibito titulo patrimonij ficto; seu, quia mentitur habere, quod non habet; seu, quia ab aliquo impetrat patrimonij donationem, cum pacto statim redonandi. Negat Henriquez *cap. 37. num. 2.* Auila *dub. 4.* Sed sententia affirmans videtur probabilior. Nauar. *cap. 27. nu. 158.* Suarez *suspens. num. 35.* quæ tamen sufficienter non probatur, *& sup. cit. cap. per tuas & in penult. de simon.* Nam in eo sermo tantum est de Clerico beneficiario, qui ad titulum sui beneficij aliquem ordinandum Episcopo præsentat, interposito pacto nihil ab ipso petendi: quod à sacris canonibus, tanquam simoniacum reputatur; ideòque sub pœna suspensionis prohibetur. Id verò cum pœnale sit, extendendum non est ad alias promissiones patrimonij, cum pacto statim remittendi, sicut Auila *loco citat. notauit.* Quare potius probari debet *ex cap. 1 & 2. d. 70.* quibus iuribus absolutè decernitur, ordinationem factam sine titulo irritam, seu potius suspensam esse: quæ iura licet mutata fuerint per *cap. cum secundum.* in casu, quo Episcopus sciens aliquo titulo carentem ordinat; quia tacitè tunc illi prouisionem ex Episcopali sua mensa promittere censetur, vt proinde verus titulus tunc nõ desit; Attamen in casu, quo aliquis titulo ementito sacrum ordinem impetrat, Episcopus ordinans eum alere non tenetur; ideòque ordinatus re ipsa omni titulo caret; atque propter culpam, & dolum suum, quam obrem suspensionem incurrere censendus est ex iuribus antiquis, quorum correctio extendenda non est vltra casum expressum in *cit. ca. cum secundum.* Atque ita resoluit Nau. *cons. vlt. de tempor. ordin. edit. 2.* & consentire videtur Trid. *sess. 21. c. 2. de reform.*

8 Porrò in eodem Conc. Trid. decernitur, neque beneficium validè resignari posse, ad cuius titulum aliquis ordinatus fuit, nisi aliunde sufficiens sustentatio suppetat: neque patrimonium, vel pensionem, cuius intuitu aliquis ordinatus fuit, sine licentia Episcopi vllatenus alienari, extingui, vel remitti posse; donec, vel beneficium Ecclesiasticum sufficiens obtineatur, vel sustentatio ea causa acquiratur: cui tamen prohibitioni nulla censura annexa est.

Veruntamen, num eiusmodi patrimonij, vel pensionis renuntiatio ante obtentum beneficium, aliamve sustentationem, non tantum illicita, sed, & inualida sit, non satis constat. Nam Suarez *n. 38.* videtur negare esse irritam. Sed contrarium docet Nauar. *cit. num. 158. & consil. 21. de tempor. ordinat. edit. 2.* Auila *cit. dub. 5. &* Petr. Henriquez *ca. 28. n. 3.* propter verbum, *nullatenus possint:* quod nullitatem ipso iure inducit, secundum Gloss. in Clem. 2. *de sequestrat. ver. nullatenus.* Ex quo resoluunt Nauarr. & Auila: Si quis post ordinationem subdiaconatus, ad titulum patrimonij, vel promissæ pensionis, eidem renunciarit, & deinde sine alio sustentationis titulo diaconum se ordinari fecerit, non incurrere suspensionem: eò quòd renunciatio irrita sit, ideòque renuntians habeat adhuc veram actionem ad petendum patrimonium, vel pensionem sibi promissam. Quæ doctrina probabiliter concludit, [illegible] diœcesi vigeat aliqua executio ad rescindendam renunciationem, iuxta decretum Concil. Trident. Secus esse videtur, si aliquis patrimonio, vel pensioni renuntiauit, sine vlla spe renuntiationem rescindendi, tum eo ipso re ipsa omni vero titulo sustentationis priuatus, sacrum ordinem diaconatus illegitimè suscipit, ideòque suspensionem incurrit; in quo assentior Medin. *lib. 1. sum. c. 11. §. 8. in fine.*

6 Septima colligitur ex Trid. *sess. 23. cap. 14. de reform.* Qui per saltum ordinari se fecit, is suspensus est ab exercitio ordinis suscepti, donec per Episcopi dispensationem ordinem intermissum accipiat, & ita in vtroque ministrare permittatur. Quæ est communior DD. sententia, Soti *in 4. d. 25. q. 1. art. 3.* Nauar. *cap. 25 num 71. & ca. 27. n. 242.* Henriquez *l. 13. c. 39. n. 1.* Suarez *cit. sect. 1. suspens 9.* Coninch. *disp. 15. dub. 5. susp. 5.* Auila *p. 7. disp. 11. sect. 1. dub. 4. ex c. vn.* de Clerico per saltum promoto, & *c. sollicitudo, dist. 53.*

10 Octaua habetur in *cap. litteras de tempor. Ordinat.* Si vno die duo sacri ordines eidem conferantur, *volumus,* inquit Innocen. III Episcopum à collatione vtriusque ordinis, ordinatum verò ab executione posterioris, *manere suspensos, donec de illis aliter disponamus.* Ex quibus tamen verbis non satis colligi suspensionem latæ sententiæ, sed potius ferendæ, existimat Suarez *suspens. 8. num. 41.* Communiter tamen Doctores tradunt saltem illegitimè ordinatum ipso iure suspensum censeri. Nauar. *c. 25. num. 71. & c. 27. num. 241.* Suarez *loco cit.* Auila *p. 3. disp. 6.* supponendo secundo, arg. *c. 1.* de eo qui furtiuè, &c. in quo mandatur, vt is, qui vno die cum minoribus ordinibus subdiaconatum suscepit, *in minoribus tantum ordinibus* cele-

x

celebrare permittatur. Quare Cardinal. Congregatio *sess. 23. cap. 13. de reformat.* declarauit, eum qui ea regionis consuetudine sic ordinatus est, suspensum non esse; tacitè innuens suspensum fore, nisi talis consuetudo in diœcesi inualuisset.

11 Nona habetur in Trid. *sess. 6. c. 5. de reform.* vt nullus Episcopus pontificalia in aliena diœcesi exerceat, nisi de Ordinarij loci expressa licētia, & in personas eidem Ordinario subiectas tantum: Si secus factum fuerit, Episcopos ab officio Pontificalium, & sic ordinati ab exercitio ordinum, sint ipso iure suspensi.

Decima habetur in *Extrauagante c. Antiquæ, de voto* vbi in primis Ioannes 22. prohibet, *ne quisquam durante matrimonio nondum etiam consummato, sacrum ordinem suscipere præsumat, nisi prout sacris canonibus conuenit,* Videlicet cum consensu vxoris Religionem ingredientis, vel in sæculo absque periculo incontinentiæ permanētis, edito continentiæ voto, vti notauit Gl. *extrauag. in cit. ver. monerit.* Sin verò secus attentatum fuerit, decernitur ibidem, vt ordinatus, ne quidem *matrimonio soluto, in sic suscepto ordine ministrare, nec ad superiores ordines promoueri, nec ad aliquod beneficium, vel officium Ecclesiasticū valeat promoueri. Potest verò hæc suspensio irregularitatibus annumerari.*

13 Vndecima colligitur ex *cap. cum illorum de sentent. excommun.* Quod qui excommunicationis censura ligatus, ordinem suscipit, ab eodem suspensus manet, nisi vel ignorantia, vel metus grauis eum à culpa excuset, vt docet Suar. *suspens.* 11. & est receptior sententia S. Antonini 2. *part. 24. c. 86. effectu 6.* Syluest. *ver. excommun. 3. q. 14.* Suar. *loc. c.* suspensionem hanc, quam aliqui irregularitatem vocant, accipiendam esse non tantum de suscipiente in excommunicatione ordinem sacrum, sed etiam quemcumque minorum, quamuis contrarium sentiat Nau. *l. 7. consil. 44. q. 2. de sent. excomm. edit. 2.* Less. *l. 2. c. 34. n. 95.*

CAP. XI.

DE CÆLIBATV SACRORVM ministrorum.

SVMMARIVM.

1 *Sacerdotes, & alij Ministri sacri, non lege diuina, sed partim proprio voto, partim Ecclesiastica lege ad perpetuam continentiam obligantur.*
2 *Si Pontifex sine iusta causa dispenset cum initiato sacris ordinibus, vt vxorem ducere possit, dispensatio irrita est, quamuis matrimonium ita celebratum valeat.*
3 *Cælibatus seu continentia Sacerdotum ex Apostolica constitutione prouenit.*
4 *Plures causæ, cur Sacerdotes, & Ecclesiæ Ministri, continentes e[illegible]beant.*
5 *In[illegible] atholica Ecclesia vnquam permissum fuit, vt Presbyter, aut Episcopus vxorem duceret.*
6 *Presbyteri, & Episcopi coniugati lecto, & cella separati ab vxoribus, in continentia viuere debebant, secundum antiquos canones.*
7 *Episcopæ, Presbyteræ, Diaconissæ, olim à maritis suis dicebantur, à quorum tamen coniugali consortio abstinebant.*
8 *Falsum est in Concil. I. Nicæno, coniugij vsum Sacerdotibus permissum fuisse.*
9 *Introducta ab Orientalibus consuetudo, vt Presbyteri vxoribus, quas ante duxerant, vti possent extra tempora vicis ministerij sui, neque rationi, neque sacris canonibus cōsentanea est.*
10 *Sacerdotes concubinarij suspensi non sunt ipso iure nouo: sed canonicè puniendi sunt, si post monitionem non abstinuerint.*

1 EXpositis ijs, quæ ad Sacramenti Ordinationis materiam, formam, subiectum, Ministrum, pertinebant, deinceps dicam de accidentalibus quibusdam, videlicet de cælibatu sacrorum ministrorum, ac tonsura, & Sacerdotum vnctione, ad extremum de benedictionibus, & exorcismis, qui sunt actus Ministrorum ordinatorum.

1 Quæstio prima: Quo iure nouæ legis Sacerdotes, &c. obligantur ad perpetuam continentiam ab omni Venereo opere? Communis, & vera est sententia S. Thom. 2. 2. *quæst.* 88. Caiet. *tom. 1. opusc. tract.* 27. Bellarmin. *lib. 1. de Clericis, capitul.* 18. *&* 19. contra Maiorem *in 4. distinct. 24. quæst.* 2. Vualdensem de Sacramentis, *cap. 28. & seqq.* Obligationem illam non esse ex lege diuina positiua; quandoquidem talis lex neque ex Scriptura Sacra, neque ex Patrum traditione colligitur. Deinde verò, licet secundùm rectam rationem valdè decens & conueniens sit, vt, qui in eminente Ecclesiæ statu, atque ordine positi, altaris Sacrificio vacare debent, ab opere carnis se contineant, sicuti colligitur ex Apost. 1. ad Corinth. 7. tamen id non est præceptum iuris naturalis, cum altaris sacrū Ministerium non repugnet simpliciter vsui coniugali, quippe per se bono, ac honesto. Confirmātur ex Trid. *sess. 24. can. 9. Siquis dixerit, Clericos in sacris ordinibus constitutos, vel Regulares castitatem solemniter professos, posse matrimonium contrahere, contractumque validum esse non obstante lege Ecclesiastica, vel voto, &c. anathema sit.* Ecce quòd concilium obligationē continentiæ Clericis impositam, non ex lege diuina, sed Ecclesiastica, vel proprio voto oriri satis apertè indicat.

Sed vtrum horum probabilius est, Sacerdotes, aliosque Sacros Ecclesiæ Ministros ad continentiam immediatè obligari ex præcepto Ecclesiastico, an verò ex proprio voto? Priorem partem amplexus est Scotus *in 4. dist. 37. q. vn. §. Dicitur.* Palod. *ibid. qu. 1. ar. 2. concl.* 3. Guttierez *li. 2. canon. qq. c. 7. nu.* 45. & apud Sanchez *lib. 7. matrimon. disputat. 27. quæst.* 2. Quorum sententia ex eo ostendi posse videtur: quia, si aliquis cum sacrum ordinem suscipit, inuincibiliter ignoret obligationem continentiæ annexam esse, vel expressè noluit se obligare ad proprium votum, is nihilominus obligatus erit ad seruandam continentiam: adeo vt matrimonium validè contrahere non possit: id verò non prouenit ex proprio voto, quippe quod internum animi consensum, vel implicitum, vel explicitum necessariò requirit. Ergo prouenit ex sola lege Ecclesiastica, quæ etiam inuitos constringere, & ignorantes ad aliquem actum inhabiles reddere potest.

Nihilominus contraria sententia est communior, & probabilior apud eundem Sanchez *n.* 10. obligationem illam continentiæ in Sacerdotibus immediatè oriri ex proprio voto, quod secundùm Ecclesiæ legem ipso facto; seu susceptione sacri Ordinis emittere debent. Tametsi enim Ecclesia absolutè neminem cogere possit ad seruandam continentiam, cum ea res consilij sit, non præcepti secundùm Apostol. 1. ad Corinth. 7. tamen in ordine sacro, quem liberè confert, quibus vult, conditionem, & legem adiicere potest, ac solet, vt qui talem ordinem suscipiunt, eo ipso facto, atque adeo tacitè continentiam profiteantur, sicuti colligitur ex *cap. 1. & seqq. dist. 28. cap. cum olim, de Cleric. coniugatis, & c. vn. de voto.* Ratio verò, cur Ecclesia id requirat, ea est, vt sacris ordinibus initiati in continentiæ statu, quē propriæ voluntatis lege, ac religionis vinculo assumpserunt, tanto firmius, ac constantius perseueret.

2 Exinde obiter collige: Si Summ. Pontifex cum constituto in sacris ordinibus sine iusta causa dispenset, vt ad nuptias transeat, inefficacem esse dispensationem in ordine ad soluendum votum, quamuis efficax sit in ordine ad impedimentum matrimonij soluendum, quippè quod solo iure Ecclesiastico cōstitutū est, licet petenti reddere teneatur, sicuti notauit Sanch. *n.* 9.

3 Secundò colligit Nauarr. *lib. primo cons. 4. de vie, quæ vi.* Si puer ante vsum rationis, vel homo adultus iniusto metu adactus ordinetur, licet characterem accipiat, tamen non obligari ad seruandam continentiam.

Ad probationem prioris sententiæ respondeo; Legis Ecclesiasticæ de cælibatu Sacerdotum, &c. eam esse interpretationem, quam praxis Ecclesiæ declarat, vt sacrum ordinem suscepturi continentiam ipsi Deo promittere, seu vouere teneantur, cuius proinde etiā obligationis ab Episcopo ordināte admonētur, sin verò accidat, aliquē nō vouere, seu ob ignorantiam, seu ob malitiam, nihilominus per Ecclesiasticā legem ad continentiā cōpellitur, adeò, vt ad matrimonium contrahendum inhabilis existat, quo casu fatemur, talem non ex proprio voto, sed immediatè ex lege Ecclesiastica, ad seruandam continentiam obligari.

3 Quæstio II. Quàm antiqua sit lex cælibatus nouæ legis Sacerdotibus imposita? Respondeo, esse Apostolicam constitutionem, quæ semper in Ecclesia, præsertim Occidentali, obseruata fuit. Sumitur ex Apostol. ad Timoth. c. 1. *canon.* 25. Apostol. Clem. Alexandrino *lib. 3. stromatum* circa medium. Origene *hom. 23. in librum Numer.* Basil. *in cap. 3. Isaiæ*, Cyrill. Hierosol. *catech.* 12. Ambros. *lib. 1. offic. cap.* 50. Siricio Papa *in epist.* ad Himerium, c. 7. Hieron. *lib. 2.* contra Iouinian. circa medium, S. Chrysost. *hom. 2. de patientia Iob.* Auctore Commentar. *in Epist. S. Pauli*, apud Ambros. *tom. 3. in epist. 1. ad Timoth. cap.* 3. Epiphan. *hæresi* 80. *ad finem* S. Augustin. *lib. 2. de adult. coniug. cap.* 20. Leone Magno *epist.* 84. ad Anastasium Episcop. *cap.* 4. Imper. Honorio, & Theodos. *lib. 1. C. de Episcopis, & Clericis.* Concilio Neocæsariensi *cap.* 1. Eliberino *cap.* 33. Romano sub Syluestro *cap.* 8. Arausicano *cap.* 22. Carthag. II. vbi ita legimus: *Placuit, & condecet sacrosanctos Antistites, & Dei Sacerdotes, nec non, & Leuitas, vel qui sacramentis diuinis inseruiunt, continentes esse in omnibus; quò possint simpliciter, quod à Deo postulant, impetrare, vt quod Apostoli docuerunt, & ipsa seruauit antiquitas, nos quoque custodiamus.* Confirmatur: Ex Apostolo 1. ad Timoth. 5. colligitur, viduas, quæ ex Ecclesiæ substantia alebantur, non fuisse receptas, nisi continentiam Deo promiserint;

quantò magis credibile est, altaris Ministros, videlicet Sacerdotes, ac Leuitas aliter acceptos, & ordinatos non fuisse, nisi promissa prius continentia.

4 Ita enim oportebat, ob plures causas, quarum I. est. Quia Sacerdotes Deo, & rebus diuinis perpetuò vacare debent, ab hoc autem studio impediuntur, ac distrahuntur opere, ac fœdere coniugali, teste Apost. *1. ad Corinth.* 7. II. Quia necesse est, honorem, ac reuerentiam seruari Sacerdotio, experientia autem constat, populum non tanto in honore habere eos, quos vident vitæ instituto penè nihil ab ipsis differre: quamobrem Sacerdotes Græci coniugibus adhærentes, in paruo honore sunt. III. Oportet Episcopos, aliosque Sacerdotes hospitales esse, & in pauperes misericordiam exercere, quomodo autem id præstabunt, si vxorem & liberos alere debeant? cum dicat Apost. 2. *ad Corinth.* 12. Quod parentes filijs thesaurizare oporteat. IV. Redditus Ecclesiastici, quos fideles ad diuinum cultum offerunt, passim ad causas profanas applicarentur: Episcopatus, parochiæ, & alia beneficia frequenter quodam veluti hæreditatis iure ad filios Sacerdotum deferrentur, aut saltem Ecclesia Ministrorum suorum, tanquam bene meritorum, relictam prolem magno suo grauamine alere teneretur, qua ratione prouentus Ecclesiæ distraherentur, nec sufficerent ad iustum Ministrorum numerum alendum, qui populo Christiano instruendo, ac pascendo necessarius est.

5 Porrò circa cælibatus legem Sacerdotibus impositam, hæc duo distinguenda sunt: Primum, quòd post susceptum sacerdotium, non fuerit eis concessum, vxorem ducere. Id verò semper in omnibus Catholicis Ecclesijs, etiam Orientalibus, obseruatum fuisse constat, vt nullo ex omnibus seculis desumpto exemplo, hæretici nostri temporis ostendere possint, Sacerdotem, id est, Episcopum, vel Presbyterum cum approbatione Ecclesiæ Orientalis, aut Occidentalis, vxorem duxisse. Signatè loquor de Sacerdotibus: nam Diaconis, si in susceptione ordinis continentiam non promiserunt, quibusdam locis permissum fuisse vxores ducere, colligi videtur ex Conc. Ancyrano, *c.* 10. De subdiaconis verò ex Greg. *li.* 1. *ep.* 42. ad Pet. Diaconum. Vide Gratianum super *c. de Syracusanæ d.* 28.

Alterum verò est, quòd Sacerdotes, & Diaconi, si ante susceptum ordinem vxores habuerunt, postea promissa mutuo consensu continentia, ab vxoribus se continere debeant: Id verò non simpliciter in omnibus etiam Orientalibus Ecclesijs semper obseruatum fuit, sed vbi canones Ecclesiastici sinceri manserunt, vt expresse docet S. Epiphan. *hæresi* 59. contra Catharos, & S. Hyeronim. aduersus Vigilantium: *Quid facient Orientis Ecclesiæ, quid Aegypti, & Sedis Apostolicæ? quæ aut virgines Clericos accipiunt, aut continentes, aut, si vxores habuerunt, mariti esse desinunt.* Et Epist. 50. ad Pammachium aduersus Iouinian. *Apostoli, vel virgines, vel post nuptias continentes. Episcopi, Presbyteri, Diaconi, aut virgines eliguntur, aut vidui, aut certè post sacerdotium in æternum pudici.* Vide eundem *lib.* 1. contra Iouinian. Concilium Agathense *c.* 16. *Si coniugati iuuenes consenserint ordinari, etiam vxorum voluntas ita requirenda est, vt sequestrato mansionis cubiculo, religione promissa, postesquam pariter conuersi fuerint, ordinentur.* Similia leges in Concilio Eliberino, *cap.* 33. Carthagin. 6. *cap.* 3. Arelatensi 2. *canon.* 2. Turonensi 1. *cap.* 2. Aruernensi *ca.* 12. Lugdunensi *cap.* 2. Aurelianensi 2. *cap.* 8. & Aurelianensi 4. *cap.* 17. *Vt Sacerdotes, siue Diaconi cum coniugibus suis non habeant communem lectum, & cellulam, ne propter suspicionem carnalis consortij, religio maculetur, quod, qui fecerint, iuxta priscos canones, ab officio degradentur.*

6 Quo loco notandum est primò: Quod canones inquiunt, vxores lecto, & cellula, vel etiam assidua à maritis suis, post eorum factam ordinationem, habitatione separandas, non verò ita eijciendas religionis prætextu, vt nulla earum cura, seu prouidentia alendi habeatur. Quomodo intelligi debet *canon.* 5. Apostol. sicut enim explicat Leo I. *ep.* 9. ad Episcopum Narbonensem, *ca.* 2. & Humbertus Legatus Leonis 9. ad Libellum Nicetæ Presbyteri, *dist.* 31. *c.* 11.

Notandum est secundò; Statum illum continentiæ amborum coniugum cum pacto, atque edito coram Ecclesia voto assumptum, *conuersionem coniugatorum* olim appellari solitum. De qua re extat *tit.* 32. *li.* 3. *decretal.* vbi inter alia Alex. III. respondit *in c. coniugatus. Nullus coniugatorum est ad sacros ordines promouendus, nisi ab vxore, continentiam profitente fuerit absolutus.* Vide plura *tr. seq. p.* 3. *c.* 7.

9 Tertio notandum; Has ipsas sacrorum Ministrorum coniuges, & relictas viduas olim Episcopas, Presbyteras, Diaconas, & propter viros suos, appellatas fuisse: sicuti notauit Baron. Ann. Christi 34. Vasq. *disp.* 246. *c.* 3. *prope finem*, ex Conc. Turonico 2. *can.* 20. Antissiodoren. *ca.* 25. quibus præcipitur, si Presbyter cum sua Presbytera, Diaconus cum sua Diaconissa, Subdiaconus cum sua Subdiaconissa, inuentus fuerit dormire, vt à clerici officio deponatur. Et *canon.* 22. eiusdem Antissiodorensis prohibetur, ne relictæ Presbyteri, Diaconi, vel Subdiaconi aliud matrimonium contrahant.

Notat verò idem Baronius Ann. 591. *n.* 18. Sacerdotes interdum vxores suas domi suæ habuisse, vt sorores, quibuscum castè viuebant, idque colligitur ex dicto Concilio Turonico *can.* 13. *Episcopus coniugem vt sororem habeat, &* canon. seq. *Episcopum Episcopam non habentem, nulla sequatur turba mulierum.* Talis haud dubiè erat Theosebia S. Gregorij Episcopi Nysseni vxor, de qua ita scribit S. Nazianzen. *ep.* 95. ad Gregor. Nyssenum. *Dei lex*, vt homines omnes moriantur, *Theosebiam habet verè sacram, & sacerdotis coniugem, & honore parem, magisque mysterijs dignam.*

8 Obijciunt aliqui primò, quod Socrates *lib.* 1. *hist. cap.* 11. & Sozom. *lib.* 1. *c.* 23. testantur, in magno Concilio Niceno, suasore Paphnutio decretum fuisse, vt Sacerdotes, qui ante susceptum sacrum ordinem, vxores duxerant, à coniugij vsu non prohiberentur. Respondeo, Scriptores hos sectæ Nouatianæ, sicuti alia plura, ita, & hoc mendacium posteritati obtrusisse. Si enim in Concilio Niceno, cuius tanta semper auctoritas fuit, tale aliquid decretum fuisset, quomodò fieri potuisset, vt Patres, & Ecclesiæ id ignorarent, & postea, tam in Oriente, quàm in Occidente plurimis Concilijs coniugij vsus Sacerdotibus, tam seuerè interdiceretur, & quidem cum protestatione, esse hoc secundum priscos canones? Confirmatur ex eo, quod in 3. *canon.* interdixit Concilium Episcopis, Sacerdotibus, Diaconis, iisque qui in clero sunt, ne in domos suas inductas habeant mulieres, præter matrem, sororem, aut amitam, sine eas, quæ omnem suspicionem effugiunt: Si autem sacris Clericis licuisset ex vxoribus suis liberos procreare, tum nec periculum talis suspicionis fuisset, nec obseruatio eius canonis conueniens, aut possibilis, vt aduertenti patebit.

9 Obijciunt secundò *canon.* 6. & 13. sextæ Constantinopolitanæ Synodi, vbi constitutos in sacro ordine (Episcopis exceptis) permittitur matrimonio vti, quod ante ordinationem legitimè contraxerunt; ita tamen, vt tempore, quo secundum vices in Ecclesia ministerio fungi debent, ab vxoribus se abstineant. Respondeo, in quinto, & sexto Concilio generali Constantinopolitano nullos canones ad morum reformationem editos fuisse; sed Orientales, decem annis post Syn. sextam Oecumenicam, sub Agathone Papa, & Imper. Constantino Pogonato celebratam, seorsim in Trullo Iustiniani Imperatoris conuenisse, & centum duos canones conscripsisse: ad quorum approbationem Iustinianus Sergium eo tempore Romanum Pontificem compellere conabatur: sed Sergius subscribere noluit, eò quòd quædam capitula extra ritum Ecclesiasticum fuerint annexa, sicuti testatur Beda lib. de sex ætatibus in Iustiniano Iuniore, anno Mundi 4649. Anastasius in vita Sergii, & in *ep.* ad Ioannem VIII. Papam, Paulus Diaconus de gestis Longobardorum *lib.* 5. *cap.* 11. Humbertus Legatus Leonis 9. in dissidio Græcorum cum Latinis, relatus post *canon. habeo, distinct.* 16. Post Trullanam verò constitutionem, cùm consuetudo liberos procreandi ex vxoribus ante ordinationem ductis, paulatim magis in Orientalibus Ecclesiis introduceretur, demum etiam Romani Pontifices in eam consenserunt, tanquam Orientalibus licitam, & concessam, vt videre est *in c. quæsitum de pœnitent. & remiss. c. cum olim de Clericis coniug. &c. aliter iun. Gl. ver. copulantur dist.* 31.

Quòd verò mos iste Orientalium, quamuis iuri diuino nó repugnet, ac proinde sine peccato consistere possit, tamen minus laudabilis, & rectæ rationi conformis sit, quàm mos Sacerdotalis continentiæ in Ecclesia Latinorum, probatur primò; Quia indultum illud Synodi Trullanæ non erat secundum priscos canones, & antiquæ Ecclesiæ consuetudinem, vt suprà vidimus. Secundò; quia vsus coniugii non satis conuenit cum altaris ministerio: bonum enim est frequenter, imò quotidie Sacrificium Deo Patri offerri à Sacerdotibus: quòd non satis reuerenter, ac congruè ab iis fit, si coniugis carnali commixtioni seruiant. Quæ ratio communiter à Patribus, & antiquis Ecclesiæ Scriptoribus affertur. Orig. *hom.* 23. *in lib. Num. Certum est, quòd impeditur Sacrificium indefinens iis, qui coniugalibus necessitatibus seruiunt. Vndè videtur mihi, quòd illius solius est offerre Sacrificium indefinens, qui indefinenti, ac perpetuæ se deuouerit castitati.* Similia habet Basil. *in cap.* 3. Isa. Ambros. *lib.* 1. *offic. cap.* 50. Hieron. *lib.* 1. contra Iouin. Siricius Papa *in epist.* ad Himerium *cap.* 7. cuius verba leges *in cap. plurimos. dist.* 82. & Innocent. I. *epist.* ad Exuperium. *capit.* 1. *Est vetus admodum sacræ legis auctoritas, iam inde ab initio custodita, quòd in templo, anno vicis suæ, habitare præcepti sunt Sacerdotes, vt, seruientes sacra*

oblationi

oblationibus, puros, & omni labe purgatos sibi vendicent diuina ministeria: neque eos ad sacra officia fas sit admitti, qui exercent, vel cum vxore carnale commercium, &c. Quanto magis hi Sacerdotes, vel Leuitæ, pudicitiam ex die ordinationis suæ seruare debent, quibus sacerdotium, vel ministerium sine successione est: nec præterit dies, qua, vel à Sacrificiis diuinis, vel à Baptismatis officio, vacent. Nam si B. Paulus Apostolus ad Corinth. scribit dicens: Abstinete vos ad tempus, vt vacetis orationi; & vtique laicis præcepit. multo magis Sacerdotes, quibus, & orandi, & sacrificandi, iuge officium, semper debebunt ab huiusmodi consortio abstinere?

Denique argumentari licet contra Orientales; Vel vsus, seu commercium coniugale conuenienter consistere potest cum sacerdotali munere, vel non: Si non potest cur ergo ordinatis eos, qui statui suo conuenienter victuros se non promittunt? Si autem potest: quæ causa est, cur ipsimet vestris Sacerdotibus interdicitis, quominus matrimonium contrahere possint; quin etiam ante ordinationem in matrimonium acceptis, tempore eo, quo per vices suas altari deseruire debent, non vtantur? Nam matrimonium secundùm se sanctum est: Ergo si eius vsus sacerdotale officium non dedecet, non apparet ratio, cur id Sacerdotibus vestris interdicatis. Quare manifestum est, Orientalium consuetudinem, nec rationi, nec SS. canonibus, consentaneam esse.

10 Ad extremum hic annotare placuit; Etsi iure antiquo ca. præter. dist. 32. cap. si qui sunt. dist. 81. & c. vlt. de cohabit. Clericorum, & mulierum. Clericus notorius fornicarius, aut concubinarius ipso iure suspensus videri potest, secundùm Abb. & alios, in c. vestra de cohabit. Clericor. & mulierum. Nauar. ca. 26. n. 154. hodie tamen eo iure abolito, vt ex communi docet Sotus in 4. dist. 13. quæst. 2. artic. 9. in fine, Henriquez lib. 9. cap. 25 num. 52. lit. S. Aula p. 3. disput. 5. dub. 2. Suarez de censur. disputat. 31. sect. 4. Finellius casu reseruato 11. numer. 13. & 15. seruanda est constitutio Trident. 25. cap. 14. de reform. Vt Clerici, qui domi concubinam, vel suspectam fœminam retinent, vel extra domum cum tali consuetudinem habent, si post primam monitionem non abstinuerint, tertia parte fructuum beneficiorum suorum ipso iure priuati sint; post alteram verò monitionem si se non correxerint, beneficijs pensionibus, & officia Ecclesiastica penitus priuati, omnino inhabiles reddantur ad officia, & beneficia Ecclesiastica; donec post manifestam vitæ emendationem, Superioribus visum fuerit cum ijs ex causa dispensandum esse. De Episcopis autem subijcitur: Si ab eiusmodi crimine, quod absit, non abstinuerint, & à Synodo Prouinciali moniti, se non emendauerint, ipso facto sint suspensi, &, si perseuerent, etiam ad Sanctiss. Roman. Pontificem ab eadem Synodo deferantur, qui pro qualitate culpæ, etiam per priuationem, si opus fuerit, in eos animaduertat. Adde, quòd non male annotauit Suar. disp. 31. s. 4. n. 11. neque antiquo iure suspensionem decretam fuisse concubinarijs clericis, quæ esset sententiæ latæ, sed tantùm ferendæ.

C A P. XII.

DE TONSVRA CLERICORVM, & sacerdotum vnctione.

S V M M A R I V M.

1 Tonsura Clericorum, & Monachorum, est res antiquissima à S. Petro Apostolo originem trahens; eius mysticæ significationes plures afferri solent.

2 Tonsura Clericorum, ac Monachorum olim non nouacula, sed forcipe fieri debebat: neque illicitum erat illis comã nutrire.

3 Neglectus tonsuræ, & habitus in Clerica seculari, non est peccatum mortale, si absit contumacia, contemptus: & non nimius, ac inusitatus neglectus sit.

4 Vnctio Sacerdotum est accidentalis quædam cæremonia, eaque antiquissima.

1 HÆc ad accidentales cæremonias ordinationis spectant; quamobrem ad finem huius tractatus seruata sunt. De tonsura Clericorum, & Monachorum mentionem faciunt Eusebius l. 10. hist. c. 4. Nazianzenus in carmine de vita sua. Euagr. l. 3. c. 26. Isidorus l. 2. ep. 200. S. Greg. l. 4. epist. 35. ad Regem Childebertum Francorum. Gregor. Turon. l. 4. histor. ca. 4. Hieron. ep. 26. ad Augustinum, quem alloquens ait: Præter coronam tuam, non aliam ob causam, nisi quia in capite, cuius salutandi reuerentiæ causa antiquus mos est, coronam gestabas. Martinus Bracarensis Episcop cap. 66. tom. 2. Concil. & Toletanum 4. can. 40. Omnes Clerici, vel Lectores, Leuitæ, & Sacerdotes detonso superius capite toto, inferius solum circuli coronam relinquant; Non sicut hucusque in Galleciæ partibus facere Lectores videntur, qui prolixis, vt laici, comis in solo capitis apice modicum circulum tondent. Ex quo loco apparet, Clericos olim simili modo vt Monachos, tonderi solitos esse, quamuis hoc tempore alia consuetudo sit.

Rationes tonsuræ in Clericis variæ afferri solent: Prima est apud Isidorum l. 2. de offic. Eccles. cap. 4. Est in Clericis tonsuram signum quoddam, quod in corpore figuratur, sed in anima agitur; scilicet hoc signo etiam in religione vitia resecentur, & criminibus carnis nostræ, quasi crinibus exuamur.

Altera apud eundem cit. loco. Quòd detonso capiti, superius, inferiusque circuli corona relinquitur, sacerdotium, & regnum Ecclesiæ in eis existimo figurari.

Tertia admodum probabilis est apud Bedã l. 5. hist. Angl. c. 22. Non ob id tantum in corona attendemur, quia Petrus (Apostolus) ita attonsus est; sed quia in memoriam Dominicæ Passionis ita attonsus est, idcirco, & nos, qui per eandem passionem saluari desideramus, ipsius passionis signum, cum illo, in vertice summa, videlicet corporis nostri parte, gestamus. Et paulò pòst: Formam coronæ quam (Christus) in passione sua spineam portauit in capite, vt spinas peccatorum nostrorum auferret à nobis, suo quemque (Monachorum, & Clericorum) in capite per tonsuram præferre; vt se etiam irrisiones, & opprobria pro illo lubenter, & prompto animo sufferre ipsa etiam frontispicio doceant. Similia habent Germanus Patriarcha Cõstantinop. in theoria rerum Ecclesiast. tom. 4. biblioth. SS. Patrum, & addit quòd corona circumposita capiti Sacerdotum, capillorum significatione imaginem refert venerandi capitis Apostoli Petri; qui, cum missus esset ad prædicationem Domini, & Magistri, ei tonsa est corona ab his, qui eius sermoni non credebant, vt illuderetur ab ipsis.

2 His adde Primò; Clericos, & Monachos olim non nouacula radi, sed forcipe tonderi solitos fuisse, sicuti constat ex Clem. Alexandrino l. 3. Pædagog. c. 11. Conc. Carthag. 4. canon. 44. Opt. Mileuitano libr. 2. contra Parmenianum Hieronymo in Ezechiel. cap. 44. Discimus nec caluitium nouacula esse faciendum; nec ita ad pressum tondendum caput vt rasorum similes esse videamur. Verùm de hac re nunc non multum curandum esse, ait Vasquez disp. 250. c. 3. nu. 19. quia eiusmodi cæremoniæ pro temporum varietate variari sine peccato possunt. Adde Secundò; In Occidente olim concessum non fuit Clericis, & Monachis comam nutrire, aut barbam, vti notauit Baron. Anno Christi 50. num. 40. Vasq. l. c. & constat ex c. si quis. c. Clericis. de vita, & honest. Cleric. ex lib. Damasi Papæ in vita Aniceti. S. August. lib. de opere Monachorum c. 31. Conc. Tolet. 4. canon. 40. Conc. Carthag. 4. canon. 44. Clericus nec comam nutriat, nec barbam. Et S. Hieron. cit. loco: Perspicuè demonstratur, nec rasis capitibus, sicut Sacerdotes, cultoresque Isidis, atque Serapis, nos esse debere, nec rursus comam demittere: quod propriè luxuriosorum est, & militantium; sed vt honestus habitus Sacerdotum facie demonstretur. Qua tamen in re patriæ consuetudo nunc seruanda est.

Porrò circa tonsuram Clericorum restat quæstio: An, & quàm grauiter peccet Clericus secularis beneficiatus, vel in maioribus ordinibus constitutus, si tonsuram, aut habitum clericalem (nam eadem vtriusque ratio esse videtur) non deferant? Abbas in ca. si quis. nu. 1. de vita, & honest. Clericor. Nauar. cap. 15. num. 110. Angel. ver. Clericus. 4. num. 1. dicunt esse peccatum mortale. Id verò Caietan. ver. Clericus. negat, nisi interueniat temeritas, contumacia, & contemptus; ita vt post canonicam monitionem, Clericus etiam excommunicari possit, sicuti dixi l. 1. tractat. 4. cap. 14. num. 2. §. Porrò. Syluest. verb. Clericus 2. num. 2. Armilla num. 11. Vasq. cit. cap. 3. nu 22. aiunt, non esse peccatum mortale, (seclusa contumacia, & contemptu) nisi notabiles excessus fiat vltra modum consuetum.

3 Ex hoc placet, tunc esse peccatum mortale, si spectatis circumstantijs personæ, loci, diuturnitate temporis, &c. clericalis tonsuræ, & habitus neglectus notabiliter repugnet honestati, & bono exemplo Clericorum, cuius gratia talis habitus lege Ecclesiastica præcipitur: Sin verò ex iusta causa, vel ad tempus breue, sine honestatis detrimento, habitus deponatur, nulla omnino culpa erit. Spectanda etiam est cuiusque diœcesis consuetudo.

4 Quod verò attinet ad chrismatis vnctionem. Presbytero in manibus, Episcopo in capite fieri solitam extra controuersiam est, eam ad sacramenti substantiam non pertinere: quamuis cæremonia antiquissima sit, quippè cuius mentionem faciunt Dionys. Areop. p. 2. Hierarchiæ Eccles. ca. 4. Euseb. l. 10. hist. c. 4. Amici Dei, & Sacerdotes, qui sacra talari tunica, cælestique gloriæ corona, & diuino chrismate, denique sacerdotali S. Spiritus stola decorati estis.

Pacianus epist. 3. ad Sympronianum: Vestra plebi, Nouatianorum, vnde spiritus, quam non consignat, Confirmatione, vnctus Sacerdos?

Gregor. Nazianz. orat. ad Gregor. Nyssenum S. Basilij fratrem, & in orat. post reditum ex fuga: *Me Pontificem vngis,* (alloquitur S. Basilium) *ac podere cingis, capitique cidarim imponis, atque holocausti spiritualis altari admoues.*

S. Greg. *lib.* 4. Regum, *c.* 5. super illa verba, Tulit Samuel lenticulam olei: *Hac vnctione exprimitur, quid in sancta Ecclesia nunc etiam materialiter exhibetur; quia qui in culmine ponitur, sacramenta suscipit vnctionis.*

Basil. Imperat. in VIII. Synodo generali *act.* 6. præsentes Episcopos ita alloquitur: *Religiosi Patres, atque Ecclesiæ, & veritatis vindices, sacro chrismate deliniti.*

CAP. XIII.
DE SACRIS BENEDICTIONIBVS.

SVMMARIVM.

1 *Benedictio duplex est, publica, & priuata: hæc à quouis fideli fieri potest: illa ab Ecclesiæ Sacerdotibus.*

Ad maiorem, seu sanctiorem pertinet alteri benedictionem priuatam impartiri.

2 *Semper in Ecclesia viguit consuetudo signandi se crucis figura.*

3 *Benedictionum effectus non est ex opere operato infallibilis, sed per modum deprecationis nomine Ecclesiæ maximam impetrandi vim habent.*

Benedictiones Ecclesiasticæ aliæ sunt personarum, aliæ rerum inanimatarum; item aliæ constitutiuæ, & aliæ inuocatiuæ tantùm Episcopi, & Abbates Dominicis tantum diebus consecrari solent.

5 *Quod Ecclesiastica benedictione sacrum effectum est, non potest, vel saltem non solet vnquam ad profanos vsus adhiberi, extra grauissimam necessitatem.*

6 *Partes auulsæ à consecrata, destructa eius forma, saltem cum Prælatorum licentia, ad vsus profanos adhiberi possunt.*

7 *Agnos cereos solus Pontif. cõsecrare solet pridie Dominicæ in Albis.*

8 *De Ecclesiarum, & altarium consecratione, atque vnctione frequens mentio est apud SS. Patres.*

9 *Benedictiones Episcopales requirunt, vt Episcopus consecratus sit. Potest tamen Papa dispensare, vt etiam à simplici Sacerdote fiant.*

10 *Vestes, & paramenta sacra altaris à simplici Sacerdote benedici non possunt sine priuilegio Sedis Apostolicæ. Sed Abbates, qui Pontificalia exercent, talia benedicere solent.*

11 *Benedictiones, quæ nec iure, nec cõsuetudine Episcopis reseruatæ sunt, a Presbyteris fieri possunt, sed nunquã à Diacono.*

12 *Benedictio aquæ multiplex est.*

13 *Si aqua, vel oleum non benedictum infundatur benedicto, totum benedictum erit: modo id quod additur, non sit in quantitate notabiliter excedente.*

1 QVemadmodum maledicere est alicui malum imprecari, ita benedicere alicui bonum precari, videl. à Deo omnis boni largitore: est autem duplex benedictio; priuata, & publica. Priuata dicitur, quæ à quolibet fideli vtriusq; sexus erga alterũ fieri potest. Nã, & sanctas mulieres salubri benedictione, ægris sanitatem restituisse, exemplis ostendit Iacob Gretserus *l.* 1. *de benedictionibus ca.* 8. Docet tamen etiam in priuata benedictione obseruari, quod ait S. Paulus ad Hebræos 7. *Sine vlla contradictione, quod minus est, a meliore benedicitur,* vt personis ijs, quæ, vel ratione status, vel ratione sanctimoniæ, in Ecclesia excellentiores sunt, alijs benedicere debeant: imò in priuata benedictione maior etiam ratio sanctitatis propriæ haberi debet; cùm Deus deprecationem peccatoris pro alio solam non ita exaudiat, sicuti deprecationem iusti. Quare S. Basil. *can.* 27. ad Amphilochium ait: *Benedictio est sanctificationis communicatio: qui autem eam non habet, propter ignorantiæ lapsum, quomodo alijs communicabit?*

Erat autem olim frequentissimum, vt à viris sanctitate conspicuis benedictio daretur, seu super personas abeuntes, aut redeuntes, seu super alias res, puta panem, vinum, aquam, oleũ, habitationẽ. Videri potest S. Greg. Naziãz. in orat. funebris fratris sui. S. Hieron. in vita S. Hilarionis. Paulinus apud S. Aug. *ep.* 36. Cassianus collatione Patrum 15. *ca.* 4. Theodoretus in historia Patrum in Iuliano, Aphrate, Zenone, Abramo. Beda *l.* 3. *hist. ca.* 26. Præsertim oleo benedicto multas infirmitates viri sancti curarunt, vti annotauit Iacob. Pamelius in *lib.* Tertull. *ad Scapulam num.* 35. Gretserus *l.* 2. *cap.* 23. Item per aquam crucis signaculo benedictam magias, & incantationes mali Dæmonis depulsas fuisse, testatur Epiph. *hæresi* 30. Palladius in hist. Lausiaca *c.* 19. & 20. scribens de S. Machario Eremita, Theodoretus in historia Patrum, in Macedonio.

2 Adde, quòd semper in Ecclesia consuetudo frequens viguerit, vt Christiani crucis figuram, præsertim in fronte sua, formarent, ad auxilium diuinum implorandum, & Dæmones fugandos. Ita testatur Tertull. de corona militis. *c.* 3. *Ad omnem progressum, atque promotum, ad omnem aditum, & exitum, ad vestitum, & calceatum, ad lauacra, ad mensas, ad lumina, ad cubilia, ad sedilia, quæcunque nos conuersatio exerceat, frontem crucis signaculo terimus.* Lactantius *l.* 4. *de vera sapientia c.* 27. *Inoleuerat in Ecclesia iam ante,* quàm Helena Crucem inuenisset, *mos frontis cruce signandæ, iam ante morbi cedebant, & Dæmones nomini Iesu crucifixi, adhibita crucis ceremonia.*

S. Antonius apud S. Athanasium in vita eiusdẽ: *Quos Dæmones cùm viderint, tàm vos, quam domos vestras crucis armate signaculo, & confestim soluentur in nihilum, quia metuunt illud trophæũ, in quo Saluator aereas soluens potestates, eas fecit ostentui.*

Cyrillus Hierosolymit. *catech.* 12. & *catech.* 13. vbi ita loquitur: *Non pudeat nos crucifixum confiteri, sed in fronte confidenter signaculum crucis digitis imprimatur, & in alijs omnibus crux fiat, & in panibus comedendis, & poculis bibendis, & in egressu, & in ingressu ante somnum recumbendo, surgendo, eundo, & quiescendo.* Et paulò post: *Signum est fidelium: & timor Dæmonum; triumphauit enim de illis in hoc signo Christus; ostenta illud audacter: quando enim viderint crucem recordantur Crucifixi: metuunt eum qui contriuit capita draconis.*

Chrysostom. *hom.* 13. *ep. ad* Philip. *Cruce vtimur siue in itinere simus, siue in domo, aut certè vbicunque simus; magnum bonum est crux; salutaris armatura, scutum inexpugnabile.* Vide eundem *hom.* 12. *in* 1. ad Corinth. *cap.* 4.

Hieronymus ad Eustochium de custodia virginit. *Ad omnem actum, ad omnem incessum manus pingat crucem.* Et ad eandem Eustochiũ in Epitaph. Paulæ: *Digitum ad os tenens,* Paula moritura, *signum crucis pingebat in labijs.* Similia leges apud Gregor. Nyssenum in vita Gregorij Thaumaturgi. Epiph. hæresi 30. Arnobium iuniorem in Psal. 143. Paulinum Nolæ Episcopum natal. 5. Prudentium Poetam cathemerinon hymno sexto. Theodoret. *lib.* 3. *histor. c.* 3. Greg. 1. *lib.* 3. *dialog. c.* 5. Consuetudinem autem orandi manibus in crucis formam expansis, leges apud Eusebium *l.* 8. *hist. c.* 7. & apud Ambros. *serm.* 56.

3 Venio nunc ad publicas benedictiones, quæ sunt ritus quidam, seu formulæ orationum, à Ministris Ecclesiæ, ex eiusdem institutione, super personis, aut alijs rebus sensibilibus, pronunciari solitæ ad impetrandum hominibus diuinæ gratiæ auxilium, à malo Dæmone liberationem, peccatorum remissionem, & alia Dei dona. Tametsi vero eiusmodi effectus non consequantur ex opere operato infallibiliter, cùm nullam specialem Dei promissionem habeamus, tamen quia eiusmodi orationes nomine Ecclesiæ fiunt, quæ semper Deo grata, & accepta est; piè credendum, imò pro certo habendum, eiusmodi Ecclesiæ benedictionibus, atque rebus benedictis, putà aquæ, agno cereo, ipsique Ecclesiæ, &c. magnam vim inesse ad conciliandum hominibus, per misericordiam Dei, bonos motus diuinæ gratiæ, quibus à peccatis mundentur, virtutibus augeantur, Dæmonum infestatione liberentur, à corporalibus quoq; periculis custodiantur, vel eripiantur, non quod eiusmodi effectus semper certi, & infallibiles sint, sed sicuti Deo optimo loco, & tempore, expedire visum fuerit. Qua de re legi potest Suarez. *p.* 3. *tom.* 3. *disp.* 15 *sect.* 4. Ægid. ConincK. 3. *p. q.* 71. *a.* 3. *dub.* 1. *concl.* 2.

Benedictionum, tum priuatarum, tùm publicarum, legitimum ritum confirmare possumus tum ex perpetua Ecclesię praxi, quæ haud dubio ab Apostolorum institutione initium sumpsit; tùm ex facto Christi, panes ante multiplicationem benedicentis. Matth. 14. Lucæ 9. tum ex verbis S. Pauli 1. ad Timoth. 4. *Omnis creatura Dei bona est, & nihil abijciendum, quod cum gratiarum actione percipitur: sanctificatur enim per verbum Dei, & orationem.* Quibus verbis duo ait Apostolus. S. Chrysost. interprete *hom.* 12. *Vnum quidem, quòd nulla creatura communis, seu* immunda est. *Secundo, quod si communis sit, medicamentum in promptu est: signum illi crucis imprime, gratias age, Deo gloriam refer, & protinus immunditia omnis abscessit.* Vide etiam S. August. *li.* 2. de peccatorum meritis *c.* 26.

4 Benedictionum publicarum plures diuisiones, afferri possunt: Prima est apud Syluest. *ver. benedictio. in princ.* Benedictio, seu consecratio alia est personarum, v.g. Abbatum, virginum, viduarum, sponsorum; item benedictio super populum. Alia est benedictio aliarum rerum, puta aquæ, vini, olei, ceræ, domus, nauis, vestium, vasorum, altaris, Ecclesiæ, &c. Inter quas benedictiones discrimen adfert Panormit. *in ca.* 1. *de consecrat. Eccles.* vel altaris. Quòd res inanimatæ, vt Ecclesia, altare, &c. post consecrationem in certis casibus execrari possint, vel pollui; vt noua consecratione, vel reconciliatione o... sit non ita verò personæ consecratæ; quare *fortior est,* inquit

cun-

consecratio rei animatæ, quam inanimatæ.

Altera differentia est, quòd consecratio rerum inanimatarum omnibus diebus, etiam non festis fieri possit, vt habetur *in ca. 2. eod. tit.* non item consecratio personarum. Nam virginum consecratio, (extra mortis periculū) fieri debet solùm in festis solēnioribus, *c. deuotis* 20. *q.* 1. itēq; Dominicis diebus, *c. 1. de tempor. ordinat.* De Abbatibus quoq; consuetudine obseruatur, vt non consecrentur nisi in die festo, secundùm Gloss. in Clem. attendentes. *ver. benedict, de statu Monach.* Imò Abbas *in ca. cum sis de consec. Eccles.* ait, Abbates Dominicis tantùm diebus benedicendos esse, sicuti Episcoporum consecrationi hac dies secundùm canones assignatur *in c. qui in aliquo d.* 51. ex Conc. Tolet. 4. *c.* 18. *& c. 4. & 5. dist.* 75. ex Leone I. *epist.* 7. ad Dioscorum Alexandrinum.

Altera diuisio est apud Caiet. 2. 2. *q.* 88. *a* 11. Nau. *comment. de spolijs Clericorum*, §. 18. *n.* 9. Suarez. *to.* 1. *de relig. tractat.* 3. *l.* 4. *de simonia c.* 14. *nu.* 1. Benedictiones aliæ sunt constitutiuæ, quibus res sacræ constituuntur, vt ad vsum profanum sine irreuerentia applicari non possint: cuiusmodi est benedictio aquæ, olei, vestium; Ecclesiæ item, altaris, & vasorum consecratio. Aliæ autem sunt benedictiones inuocatiuæ tantùm, quibus res sacræ non constituuntur, neque ab vsibus profanis decernuntur; sed adhibentur tantùm ad inuocandum speciale Dei auxilium, circa præsentiam, vel vsum talium rerum. Quomodo benedici solent cibi domus nauis, & fortasse etiam candelæ, quas fideles ad altare afferunt, & postea recipiunt, vt ad vsus, etiam profanos, adhibere possint.

5 Docent porrò Caiet. *l. c.* & Nau. *n.* 10. nullum Prælatum, ne Papam quidem, permittere posse, vt res per benedictionem constitutiuam sacra effecta, dum in sua forma permanet, ad vsus profanos v. gr. sacer calix ad potationem, saltem extra casum grauissimæ necessitatis, adhiberi possit. Ratio afferri solet ex S. Th. *cit. ar.* 11. Quia ius naturale, ac diuinum postulat, vt sancta sanctè, seu reuerenter tractentur, sed calix v. g. consecratus, dum formam integram retinet, sanctificationem suam non amittit: ergo contra ius naturale erit, si profanetur. Quamuis hæc ratio difficultatem habet, vt notauit Less. *lib. 2. cap. 40. num* 114. & Vasquez *de sacram. Ordinis. disput.* 243. *cap.* 2. *num.* 15. Quòd enim calix v. g. semper consecrationem retinere censeatur, quamdiu formam integram seruat, ab Ecclesiastico iure prouenit, id autem à Summo Pontifice mutari, aut in eo dispensari potest. Etenim sicut consecratio ab Ecclesiastica auctoritate proficiscitur, ita etiam execratio ab eadem dependere videtur. Quare hic loqui mallem in sensu composito: supposita regula Ecclesiastica (in qua Papa licet absolutè possit, tamen non solet dispensare) quòd res per benedictionem consecrata, vt calix, ara, Ecclesia, cœmeterium, tandiu consecrationem retineat, donec rei forma destructa sit; non posse Summum Pontificem licentiam dare, vt ad vsum profanum, absque necessitate adhibeatur: cùm irreuerentia sit, rem sacram, dum sacra manet, ad vsum communem adhibere.

6 Dubium verò est, quid sentiēdum sit de partibus quæ auulsæ à re consecrata, destructa eius forma, desinunt esse sacræ; v. g. vtrùm lapides, & ligna Ecclesiæ dirutæ, vel altaria destructi, ad vsus profanos applicare, aut diuendere liceat? Respondeo, & dico I. cum Nauar. *num.* 11. Id rectè fieri posse cum Summi Pontificis licentia: quia enim talis materia desijt esse sacra, non prohibet ius naturale, vel diuinum quominùs profanis vsibus applicetur. Quare idem etiam sentiendum de alijs rebus quæ piis, ac religiosis vsibus inseruierunt, sed consecratæ non sunt consecratione constitutiua, cuiusmodi sunt Religiosorum monasterium, hospitale, Ecclesiæ vtensilia; posse talia cum Papæ dispensatione ad vsus profanos applicari.

Dico II. cum eodem Nauar. *loc. cit.* Sylu. *ver. benedictio, nu.* 7. Dictas licentias iure ordinario ab Episcopo concedi non posse: quia sacri canones, & Patrum sanctiones id prohibent, sicuti colligitur *ex cap. ligna, d. 1. de consecrat.* vbi prohibetur, ne ligna Ecclesiæ dedicata laicorum vsui permittantur. Et in *cap. ad hæc, de relig.* domibus respondet Vrbanus III. neque hospitale, postquam Episcopi auctoritate in pauperum prouisionem destinatum est, neque vasa lignea, neque vasa vtensilia ad cultum religionis ab Episcopo deputata, profanis vsibus cedere posse, sicuti *antiqua consuetudo indubitanter obseruat, & venerabilium Patrum edocent sanctiones.* Ac denique *in reg.* 15. *in* 6. vniuersim dicitur: *Semel Deo dicatum non est ad vsus humanos vlterius transferendum.*

Ait tamen Ludouic. Miranda *tom. 1. manual. Prælat. quæst.* 34. in casu necessitatis, seu existente rationali, & vrgente causa, posse Ecclesiam, vel monasterium destrui, deseri, & cum opus fuerit in profanos vsus applicari, quod intellige de lapidibus, & lignis rudibus, at verò sacræ statuæ, & imagines in alio templo locari debent, atque in loco dirutæ Ecclesiæ crux erigi. Et Eman. Sa *ver. Ecclesiæ, n.* 3. absolutè ait, sufficere Episcopi licentiam, vt Ecclesiæ dirutæ materia ad vsus profanos conuertatur. Cuius sententia probabilis est, saltem si materia diruta, nullum amplius signum, vel indicium seruet, quòd peruenerit ad consecratam domum, imò talia ligna Ecclesiæ dirutæ etiam sine Episcopi licentia in Hispania laicis vendita fuisse, idque dissimulari potuisse, ait Nauar. *l. c.*

Tertia diuisio: Benedictiones aliquæ fiunt cum sacra vnctione, vt consecratio Ecclesiæ, altaris, calicis, patenæ, agni cerei, &c. aliæ autem verbales sunt, & sine vnctione, vt aquæ, salis, vestium, &c.

7 Nunc porrò dicendum est de publicis benedictionibus, esse actus ministerij Ecclesiastici, per Ecclesiæ institutionem, sacro ordines annexos. Nam in primis cereos agnos solus Sum. Pont. consecrare solet pridie Dominicæ in Albis. Olim verò eiusmodi agnii Cerei ab Archidiacono Romano consecrabantur in Sabbatho sancto, vti Alcuinus testatur *l. de diuinis officijs tit. de Sabbatho sancti Paschatis*, & Amalar. *l. 1. de Eccles. offic. ca.* 17. & videri potest Iacob. Gretserus *lib. 2. de benedictio. c. 34. c.* 34. Reliquæ autem consecrationes cum sacro chrismate fieri solitæ, puta Ecclesiæ, altaris, calicis, & totius Episcopalis ordinis propriæ sunt. Ita secundū antiquos canones testatur Conc. Bracarense 1. *can.* 39. & docet Sylu. *ver. benedict. qu. 1. & 2.* Suar. 3. *p. t.* 3. *disp.* 81. *s.* 5 & 7.

8 Et quidem de Ecclesiarū consecrationibus, seu dedicationibus, ad quas plures Episcopi cōuenire solebant, frequens mentio est apud Patres, & antiquos Scriptores. Eusebium *l.* 4. de vita Cōstantini, Sozomenum *l. 2. Eccl. histor. c.* 26. S. Aug. *l.* 4. contra Crescon. 40. vbi parietum consecratorum mentionem facit. Concil. Carthag. V. *can.* 6. Greg. *l. l. 2. ep.* 58. & alios apud Bellarm. *l. 3. de cultu Sanctorum c.* 5. De altaris consecratione, & vnctione testatur S. Dionys. Eccles. Hierarchiæ *c. 3. p. 4. Quòd diuini altaris consecrationem sanctissimorum mysteriorum lex sacratissimi vnguenti castissimis infusionibus perficit.*

Greg. Nyssenus orat. de Baptismate. *Altare hoc sanctum lapis est natura: sed quoniam Dei cultui consecratum, atque dedicatum est, ac benedictionem accepit, mensa sancta, altare immaculatum est, quod non ampliùs ab hominibus, sed à solis Sacerdotibus, idque venerantibus contrectatur.*

S. Aug. serm. 255. de temp. *Consecrationem altaris hodie celebramus; & iustè, ac merito gaudentes, celebramus festiuitatem, in qua benedictus, vel vnctus est lapis, in quo à nobis diuina Sacrificia consecrantur.*

Isidorus Hispalensis li. 1. *de Eccles. offic. ca. 26. Eodem die* (Cœnæ Domini) *altaria, templique parietes, & pauimenta lauantur, vasaque purificantur, quæ sunt Domino consecrata.*

Conc. Agathense *to. 1.* Conc. *c.* 14. *Altaria placuit non solum vnctione chrismatis, sed etiam sacerdotali benedictione sacrari.*

Conc. Epaunense *c. 26. t. 2.* Conc. *Altaria, nisi lapidea infusione chrismatis non sacrentur.*

De benedictione campanæ leges in Ordine Romano, & apud Alcuinum, cuius testimonium allegat Iacob. Gretserus *l. 6. de benedict. c.* 45.

9 Corollarium. Quæ ordini Episcopali annexa sunt, videlicèt Ecclesiæ, Altaris, vasorum consecrationes, exerceri non possunt ab Episcopo electo, & confirmato, nisi etiam consecratus sit. Veruntamen cùm ista ex iure Ecclesiastico proueniant, nihil obstat, quominùs Papa ea plenitudine potestatis suæ, dispensare possit, talem consecrandi potestatem simplici Sacerdoti committere, vti ex communi notauit Duran. *in 4. d. 2. q. 1. nu.* 8. Suarez *cit. to. 3. disp. 15. s. 3. in fine.* Qua quidem ratione Paulus III. Anno 1549. concessit Presbyteris Societatis Iesu, vt in locis remotissimis infidelium, vbi Catholici Episcopi nulli sunt, altaria, & calices consecrare possint, vti habetur in priuilegijs Societatis Iesu *fol* 43. Simile priuilegium concessum Fratribus Ordinis Minorum in partibus Indiarum refert Rodriq. *tom. 1. reg. qq. q. 1. a.* 4. Denique etiam Abbates quosdam, qui insignibus Pontificalibus vtuntur, immemorabili consuetudine calicis consecrandi facultatem præscripsisse, testis est Armilla *ver. calix, in fine.* Sà *eod. n.* 3. Quamuis talem consuetudinem reprobat Sylu. *verb. benedictio. q.* 2.

10 Multò verò magis, ac faciliùs à Sum. Pontifice Sacerdotibus committi posset facultas benedicendi vestes sacerdotales, & pallas altaris; etiam ipsum corporale: quare Regularium quibusdam Superioribus eiusmodi priuilegium concessum fuit, vt possint benedicere ea omnia, in quib. chrismatis vnctio non interuenit, vt videre est apud Rodriquez *cit. q. 19. art. 1.* & 2. Suar. *cit. q. 81. s. 6.* 5. Secundò præter pallas: Abbates quoque, qui Pontificalia exercent, omnia talia benedicere solent, teste Angelo, *ver. benedictio. num.* 1. Sà *eod. ver. num.* 4. Imò Angelus *loc. citat.*

contra communem sententiam Doctorum in Clem. Attendentes, de statu Monachorum ait, quòd etiam alij Presbyteri vestes sacerdotales, & altaris paramenta, præter corporale, benedicere possint. Nam Presbyter omnes ordinis actus exercet, qui ordinationis Episcopalis proprij non sunt, & in iure ipsi prohibiti non reperiuntur: sed benedicere paramenta non est ita proprium ordinis Episcopalis, quominus etiam alijs competere possit; quandoquidem constat Abbatibus ex consuetudine competere. Canones autem cùm prohibent, ne actus quidam ordinis à Presbyteris exerceantur, non meminerunt benedictionis paramentorum, & vestium, sicuti videre est in *c. quamuis, distinct. 68.* vbi Presbyteris prohibetur ordinatio Sacerdotum, consecratio virginum, & Ecclesiæ, altaris, ac chrismatis confectio. Et solum in *ca. consulto d. 2. de consecrat.* significatur corporale ab Episcopo benedici oportere. Hic discursus Angeli non displicet Nauarro *cons. 2. de celebrat. Missar. edit. 2.* vt proinde, & ipse fateatur, attento solo iure scripto, non prohiberi Parochum vestes sacras, seu indumenta Sacerdotis benedicere; quamuis ob consuetudinem vniuersalis Ecclesiæ id et prohibitum videatur. Addit tamen, existimare se, quòd Parochi benedicere possint altarium tegumenta, excepto corporali. Sed contrarium docent Syl. *ver. benedictio, q. 3.* Azor. *to. 1. l. 10. c. 28 §. porrò.* Scortia *de Sacrific. l. 2. c. 14. n. 8.* vbi vniuersim negant, sacerdotibus simplicibus talem facultatem competere, nisi Apostolicæ Sedis priuilegio muniti sint. Et horum sententiam Ecclesiarum consuetudo probat.

11 Reliquæ porrò benedictiones tum constitutiuæ, tum inuocatiuæ, quæ solemni ritu, ea institutione Ecclesiæ, fiunt, & Episcopo, neque iure, neque consuetudine reseruatæ sunt, à presbyteris, non etiam diaconis fieri possunt, vti constat ex praxi Ecclesiæ, & sumitur ex *c. perfectis. d. 25.* vbi dicitur, ad Presbyterum pertinere benedicere dona Dei, & ex communi docet Sylu. *ver. aqua benedicta.* Suar. *to. 1. de relig. tr. 3. l. 4. c. 15. nu. 2.* Quare si Diaconus, quamuis iubente Sacerdote, aquam v. gr. benedicat, irrita est benedictio; quia non facta ab habente potestatem.

12 De benedictionibus istis sacerdotalibus operæ precium est, paucula in specie dicere. Vsitatissima in primis est benedictio aquæ; quamuis ea non vnica, sed varia sit. Aliæ enim aquæ, & salis benedictiones referuntur ad consecrationem altarium, Ecclesiarum, cœmeteriorum; & talis benedictio aquæ ad Episcopum pertinet, sicuti, & ipsa consecratio, seu recōciliatio. De eiusmodi aqua meminit Ordo Romanus, & Beda *li. 5. histor. Eccles. c. 4. Miserat Episcopus* (S. Ioannes Hagulstadensis) *mulieri, quæ infirma iacebat de aqua benedicta, quam in dedicatione Ecclesiæ consecrauerat;* eiusque ablutione mulierem protinus sanatam affirmant. Alia est benedictio baptismalis Presbytero competēs, sicuti, & ipsa baptismalis sacramenti administratio. Alia autem est aquę, & salis benedictio, quæ in Ecclesijs latinis quouis Dominico die fieri solet, vt ex ea populus, & alia aspergantur, atque à fidelibus in vasculis mundis domum portari, ad morborum curationem, animique munimen aduersus Dæmonis insidias religiosè vsurpari possit. De huius aquæ benedictione post Alexandrum I. Papam *epist. 1.* meminit Ordo Romanus, & S. Greg. I. *in lib. sacramentorum,* vbi eius exorcismus, & benedictio referuntur ijsdem verbis, quæ nunc in Missali Romano habentur. Concil. Nannetense 4. Rabanus Maurus *de instit. Clericorum, cap. 55. Benedicitur sal, & aqua in diuersos vsus fidelium, ad homines infirmos, contra phantasiam inimici, ad pecorum sanitatem, ad morbos auferendos.* &c. Micrologus *de Ecclesiasticis obseru. c. 46. Alexander Papa, quintus a B. Petro, constituit, vt sal, & aqua benediceretur ad conspergendum populum, & habitacula eorum, quod, & nos in omni Dominica iuxta canones sequimur.* Miracula facta per aquam benedictam legere potes apud Theodoret. *l. 5. c. 21.* Gregor. *l. l. 1. dialog. c. 1.* S. Bernardum in vita S. Malachiæ, & plura apud Iacobum Gretserum *li. 2. de benedict. ca. 10.*

De eulogijs, seu benedictionibus panum dixi *l. 4. tr. 6. c. 7. n. 3.* De ouorum, fructuum, habitationis, & similium, benedictionibus, leges apud S. Greg. *in lib. sacramentorum.* De benedictione cereorum in Concil. Tolet. *4. can. 8.* Ennodium Ticinensem *lib. 1. epist. 12.* Alcuinum *de diuinis officijs, cap. 1. de Purificat. B. Mariæ.* De benedictione sacerdotalis stolæ, manipuli, albæ, cinguli, calicis, patenæ, corporalis, & aliorum linteorum altaris, item vexilli, ensis, sicuti, noui militis, sponsorum; consecratione virginis, viduæ, Abbatis, Abbatissæ, Monachi, agit sæpius allegatus liber antiquissimus, qui inscribitur Ordo Romanus.

13 Quæri solet; Si aquæ benedictæ alia non benedicta aqua, vel consecrato oleo aliud non consecratum affundatur, vtrùm totum benedictum censeatur? Ita affirmat Alexander III. *c. quod in dubijs, de consecr. Ecclesiæ.* Sed intelligendum id videtur cum S. Thom. *in 4. d. 12. qu. 1. a. 2. q 6.* Syluest. *verb. aqua benedicta, q. 3.* Armilla *n. 3.* Iacobo Gretsero *li. 2. de benedictionibus, c. 20.* modò id, quod admiscetur, non sit saltem notabiliter, in maiori quantitate, quàm sacrum, cui admiscetur. [illegible]antis contrarium sentiat Angelus, *ver. aqua.* Si *ver. bened.* [illegible] *n. 1.* etiamsi aqua non benedicta in maiori quantitate affundatur, totam benedictam esse. Sed prior sententia probatur, quia regula illa quòd *sacrum tanquam dignius trahere debeat ad* [illegible] *non sacrum,* cessare videtur, si non sacrum multò maius, seu copiosius sit, alioquin si guttam aquæ benedictæ fonti, aut puteo inijcias tota benedicta erit, quod, & fidelium persuasioni, Prælatorum Ecclesiæ voluntati repugnare videtur.

Data opera loquor de fonte, aut puteo, non de flumine, aut mari, quia, etsi Sacerdos intendat totum flumen benedictione solemni benedicere, nihil efficiet, cum agat præter institutionē Ecclesiæ. Id tamen fateri debemus, postquam semel oleum, vel aqua non consecrata additione ad consecratam benedictionem accepit, etsi iterum alia vice non consecrata aqua, vel oleo affundatur, denuo consecratum censeri totum, sicuti in simili dixi hoc *li. tr. 9. c. 5. a. 16.* Hæc autem omnia potissimum fundantur in Ecclesiæ constitutione, quam vsus, & Doctorum traditio confirmat, vt annotauit Palud. *in 4. dist. 12. q. 5. art. 3. in fine.*

§. VII.

DE ABBATIBVS, EORVMQVE benedictione.

SVMMARIVM.

14 *Abbates alij seculares, & alij regulares sunt. Item alij infulati, alij, qui pastorale tantum pedum gerunt.*

15 *Ad Abbatis creationem tria concurrunt, electio, confirmatio, benedictio.*

Abbas eligi debet, qui in Ordine expressè professus sit, qui XXV. ætatis annum attigerit, qui sacerdos sit, vel intra annum sacerdos futurus.

16 *Abbas confirmatus, aut benedictus, licèt ad Episcopatum eligi possit, tamen transire illi non licet absque Superioris licentia.*

17 *Benedictio Abbatis ab Episcopo fit assistentibus duobus Abbatibus, quamquam consuetudo permittit, vt a tribus Abbatibus benedictio conferatur.*

Benedictio Abbatis potius ad solemnitatem spectat, quàm ad substantiam, adeò, vt quibusdam casibus etiam sine accepta benedictione, quæ ordinis sunt, exercere possit.

18 *Abbas nomine Conuentus non comprehenditur in odiosis.*

14 ABbates, veluti Patres dicti, alij seculares sunt, alij regulares. Illi Collegiatis Ecclesijs Canonicorum secularium præsunt, hi verò Monachorum Conuentibus: quare, & ipsi iure ordinario professi eiusdem Ordinis esse debent. Dignitas eorum in Ecclesia magna est, vt proximum post Episcopos locum teneant in Concilijs, processionibus, &c.

Inter Abbates regulares alij infulati sunt, qui insignibus Pontificalibus vtuntur, alij non infulati, qui solùm pastorale pedū gerunt. Præterea alij Abbates non exempti sunt, qui iurisdictioni Episcopi directè subijciuntur. Alij verò exempti a iurisdictione Episcopi, idque vel tantùm ratione Monasterij, & personarum eius, vel etiam ratione populi, ac territorij sui.

15 Ad Abbatis creationem tria concurrunt: Electio, confirmatio, & benedictio. Electio à Capitulo, seu Conuentu fit, sicuti, & Episcopi electio, vtti quod de Prælatorum Regularium electione singulariter statutum est Trident. *sess. 25. c. 6. de Regul.* vt electio fiat per vota secreta, & eligentium singulorum nomina nunquam publicentur. Debet autem eligi, qui regulam Ordinis expresse professus sit, & 25. ætatis annum attigerit, *ca. cum in cunctis, de elect.* Clem. *Ne in agro* §. *certum eod. tit.* Qui Sacerdos sit, aut saltem breui tempore, videlicet intra annum, sacerdotium accepturus, *c. 2. de ætat. & qualit. cum c. licet canon, de elect. in 6.*

Electionem sequitur confirmatio, per quam ius plenum acquiritur administrationis, & iurisdictionis exercendæ. *Permittitur tamen in ca. nihil. de electione,* vt Prælati in concordia electi in partibus vltramontanis, seu ab Italia remotis, interim administrationem in spiritualibus, & temporalibus suscipiant, donec confirmatio ex Vrbe adueniat, quam per se, vel idoneas personas electus petere debet: ita tamen, vt ante confirmationem nulla bonorum Ecclesiæ alienatio fiat.

Porrò Abbas, vel Præpositus non exemptus confirmandus est ab Episcopo; exemptus autem à Papa, vel Legato à latere, si in prouincia sit, *c. si Abbatem, tum. Gl. de elect. in 6.* Sylu. *ver. Abbas, qu. 3.* Prælati tamen Ordinum exemptorum, qui Generalem habent, ab eo, vel Visitatore Ordinis confirmari debent. Qua de re Rodriquez *3. Regul. qq. quæ. 52.*

16 Soc-

16 Succedit denique benedictio, siue consecratio Abbatis, per quam veluti spirituale matrimonium, quod inter ipsum, & Ecclesiã eius electione inchoatum, ac confirmatione ratũ erat, magis adhuc consummatur, sicut de Episcopo etiam dicitur in *c. vlt. de transl. st. Episcopi*. Quare Abbas eligi quidem potest ad Episcopatum, sed transire illi non licet, postquam confirmatus, aut benedictus est, nisi cum licentia Superioris, qui est Episcopus Generalis ordinis, vel Summus Pontifex, aut Legatus à latere, vt ex cõmuni docet Ioan. Bertachinus *de Episc. p. 2. li. 2. n. 75*.

17 Fit autẽ Benedictio Abbatis ab Episcopo, duobus assistentibus Abbatibus, vel sine Episcopo à tribus minimũ Abbatibus, vt consuetudo declarat apud Syl. *ver. Abbas, q. 1*. Per eam autẽ benedictionẽ consequitur, vt exercere possit, quæ Ordinis sunt, videl. Ordines minores conferre, vasa, & vestes sacras consecrare, populo solemniter benedicere. Verum rectè annotauit Ioan. Selua *p. 6. de benef. q. 2. n. 6.* benedictionem Abbatis potius ad solemnitatem spectare, quàm ad substantiam. Quidam enim Abbates sola confirmatione absque alia benedictione constituuntur, vt plenam potestatem exercere possint: idemque dici debet, si Episcopus tertiò requisitus, benedictionem conferre nolit.

Abbatissæ quoque post confirmationem electionis suæ à legitimo Superiore acceptam benedici debẽt, si in Monasterio talis benedicendi consuetudo vigeat, adeò, vt nisi intra annũ benedictionem suscipiant, iure suo excidant, nisi rationabilis excusatio subsit. Clem. Attendentes, de statu Monachorum, vbi Gloss. *ver. benedici*, notat hanc benedictionem quolibet die fieri posse.

18 Denique Abbas nomine Conuentus regularis non comprehenditur in odiosis, sed in fauorabilibus, adeò, vt priuilegia personis regularibus, vel Conuentui regulari concessa, etiam Abbas participare debeat, nisi ex adiunctis appareat aliam fuisse mentem concedentis. Qua de re Rodriquez *to. 3. reg. q. quæst. 51. ar. 8.*

CAP. XIV.

DE EXORCISMIS.

SVMMARIVM.

1 *Exorcismus est sermo increpationis contra spiritum immundum, ad fugandum illum per virtutem Crucifixi.*
2 *Exorcismi in veteri etiam Ecclesia vsitatissimi fuerunt.*
3 *Res etiam inanimatæ, quodammodo adiurari possunt.*
4 *Exorcismi ad pellendos Dæmones ex corporibus obsessorum, semper in Ecclesia vsitati fuerunt.*
5 *Minister exorcismos adhibens, præparatus accedere debet, & multa obseruare, vt bonus effectus sequatur.*
6 *Exorcismos non quoslibet, sed approbatos ab Ecclesia vsurpare oportet.*
7 *Dæmon non per modum obsecrationis, sed per imperium pellendus est exorcismis.*

1 QVid sit exorcismus, definit Isidorus, de *Eccles. offic. c. 20. Exorcismus est sermo increpationis contra immundum spiritum, in Energumenis, seu Catechumenis factus, per quem ab illis Diaboli nequissima virtus, & inueterata malitia, vel violenta incursio expulsa, fugetur. Quod significabat Lunaticus ille, quem increpauit Dominus Iesus, & exijt ab illo Dæmonium* Matth. 17.

2 De exorcismis, tanquam in Ecclesia vsitatissimis, mentionem frequentem Patres faciunt, vt Iustinus Martyr. Dialogo cum Triphone Iudæo: *Dæmonia cuncta, spiritusque malignos adiurantes, sub potestate eos nostra subditos habemus.*

Tertull. lib. de præscript. c. 4. *Ipsæ mulieres hæreticæ, quàm procaces, quæ audeant docere, contendere*, seu disputare, *exorcismos agere, curationes repromittere?*

S. Cyprianus *in epist.* ad Demetrianum circa medium: *O si audire Dæmones velles, & videre, quando à nobis adiurantur, & torquentur spiritualibus flagris, & verborum tormentis de obsessis corporibus eijciuntur, quando eiulantes, & gementes voce humana, & potestatem, flagella, & verbera sentientes, venturum iudicium confitentur.*

Præclarè etiam annotauit Microl. de *Eccles. offic. c. 7. Secũdum Romanam auctoritatem, nullam orationem, per eum qui venturus est, concludimus, nisi sit exorcismus, in qua Diabolus per diuinum iudicium, vt a creatura Dei discedat, exorcizatur, seu adiuratur.* Mirè enim Diabolus concutitur recordatione iudicij extremi, quo per Christum in æternam gehennam detrudetur.

Porrò exorcismi alij immediatè ad Diabolum diriguntur per modum imperij, & adiurationis, vt ab homine discedat, vel eum infestare desinat. Quod Christus fecit Lucæ 4. *Increpauit illum Iesus, dicens, obmutesce, & exi ab eo.* Et paulò pòst: *Colloquebantur ad inuicem, dicentes; Quod est hoc verbum, quia in potestate, & veritate imperat immundis spiritibus, & exeunt?* Et discipuli Iesu gloriabantur, Lucæ 17. *Domine, etiam Dæmonia subijciuntur nobis in nomine tuo.* Et Marci vlt. dixit Iesus: *Signa autem eos, qui crediderint, hæc sequentur: In nomine meo Dæmonia eijcient.*

3 Alij autem exorcismi rebus inanimatis adhibentur, cum quadam adiuratione, idque duobus modis, auctore S. Tho. 2. 2. *q. 99. art. 4. in corp.* Primò, vt adiuratio directè referatur ad Deum, per modum obsecrationis: ad creaturam verò, per modum cuiusdam imperij, aut potiùs compulsionis, quatenus necessariò subduntur motioni Dei creatoris. Sic enim Christus Matth. 8. *imperauit ventis, & mari, & facta est tranquillitas magna. Porrò homines mirati sunt; dicentes; Qualis est hic, quia venti, & mare obediunt ei?* In quem locum S. Hyeron. annotauit, quòd omnes creaturæ obediunt Creatori, non sensu percipientes, sed effectum, & motum suscipientes. Secundò, vt adiuratio directè tendat ad Diabolum per modum imperij, vt ab hac, aut illa creatura, hoc, vel illo loco abscedat, vel accedere non præsumat. Et iste est propriè dictus exorcismus, quo vtimur, ver. gr. in benedicenda aqua, sale, ita vt eodem opere per crucem, & merita Christi arceamus Diabolum ab omni machinatione circa tales creaturas; & per vsum earundem, Dei circa nos auxilium, & protectionem impetremus.

Huc etiam spectat exorcismus tempestatum, cuius mentionem aliquam facit S. Cyprianus *in epist.* ad Demetrianum, *Pro arcendis hostibus, & imbribus impetrandis, & vel auferendis, vel temperandis, rogamus, & preces fundimus.* Item contra locustas, vermes, & alia animalia venenosa, cuius rei exemplum aliquod habemus apud Theodoretum in historia Patrum, *cap. 8. Iussit*, S. Aphraates, *vt in prædiu locustis repleti limitibus, aqua benedicta aspergeretur, idque fuit illis agri pro vallo sancto, & inexpugnabili. Nam vsque ad illos fines reptantes, & circumuolantes locustæ instar exercitus, rursus retrocesserunt, benedictionem impositam extimescentes, & veluti quodam fræno suffocatæ, & vltra progredi prohibitæ.*

Similia leges apud Greg. l. *l. 3.* Dialog. *c. 9.* de Frigidiano Lucanæ Ecclesiæ Episcopo, qui Auseri fluuio præcepit, vt via ea, qua rastrum per terram traxit, sequeretur, *quem relicto alueo proprio; tota fluminis aqua secuta est, ita vt funditus locum consueti cursus desereret.* Et *c. 10.* de Sabino Episcopo Placentino, qui Pado fluuio in terras Ecclesiæ egresso, præcepit in nomine Domini Iesu, vt alueo suo se contineat, terrisque damnum non inferat: *Quo facto, sancti viri præceptum suscipiens, statim se à terris Ecclesiæ fluminis aqua compescuit. Qua in re*, subiungit Greg. *quid aliud, quàm obedientia hominum, & duritia confunditur, quando in virtute Iesu, & elementum irrationale sancti viri præceptis obediuit.*

Consuetissimi autem exorcismi sunt ad pellendum Dæmonem ex Energumenis; in quem etiam finem Clerici exorcistæ ordinãtur, cum potestate pellendi Dæmones ex corporibus obsessorum, vti videre est in Conc. Carthag. 4. *can. 4. Exorcista, cum ordinatur, accipiat de manu Episcopi libellum, quo scripti sunt exorcismi, dicente sibi Episcopo: Accipe, & commenda memoriæ & habeto potestatem imponendi manus super energumenum, siue baptizatum, siue catechumenum.* Quanquam olim, non tantùm ordinatos Clericos, sed alios etiam Christianos è corporibus obsessorum Dæmones in Christi fide eijcere, solitos esse, testatur Tertull. *li. de Idol. cap. 11. & in apolog.* contra Gentes, *cap. 23.* Quamobrem Tertull. *ibid.* & S. Iustin. Martyr. *cit.* Dialog. cum Triphone obijciunt Gentibus, quòd Dæmones, quos ipsæ colerent, ad voces Christianorum tremere solerent, iisque subijci, atque obtemperare. Videri etiam potest Lactantius *lib. 4. de vera sapientia, cap. 27.* S. Pacianus, *lib. 4.* contra Parmenianum.

Frequens etiam vsus exorcismorum est, ad soluendas præstigias, & varias molestias, quibus seu corpora hominum, seu eorum habitationem, &c. malitia Dæmonis, & veneficorum infestari solent.

5 Pro praxi circa eiusmodi exorcismos quædam aduertenda sunt: I. Ante omnia diligenter examinandum est, vtrùm homo verè à Dæmone obsessus sit, seu vtrùm infirmitas aliaue molestia hominis, aut pecorum languor, ex incantatione aut veneficio, an verò ex naturali aliqua causa proueniat. Ne frustra remedia Ecclesiæ adhibeantur, ad alios fines, & effectus, quàm ordinata sint.

II. Si constet, Dæmonis infestationem esse, aut maleficium. Exorcista armis spiritualibus aduersus diabolum se muniat, in primis accipiens *scutum Fidei, quo possit omnia tela nequissimi ignea extinguere*, ad Eph. 6. Et Christus Matth. 17. discipulis interrogantibus, *quare non potuimus eijcere illum*, causam dixit, *propter incredulitatem vestram.* Deinde conscientiam peccatorum

rum

rum maculis purgatam habeat ; in oratione ad Deum feruente symboli recitatione, nec non in ieiunijs, alijsque carnis afflictionibus aliquot dies se exerceat, sciens quòd sine eiusmodi præparationibus, sæpe parum, aut nihil effecturos sit, iuxta testimonium Christi, Marci 9. *Hoc genus in nullo potest exire, nisi in oratione, & ieiunio.* Videri potest P. Thyræus de dæmoniacis, *p. 3. c. 38.*

III. Personas, quæ Dæmonis infestatione liberari desiderant, aut familiam, in cuius domo dæmonis præstigiæ aduertuntur, seriò hortetur, vt pœnitentiam, & Confessionem peccatorum instituant, orationibus apud Deum insistant; in eumque finem, etiam alios pios, ac deuotos Christianos, tanquam comprecatores, accersere potest, exclusis tamen ignotis, ijsue, qui curiositatis gratia aduentare videntur. Tametsi enim exorcismi vim à Deo impetrandi habeant per communes preces, seu suffragia Ecclesiæ, tamen experientia constat, ad effectus exorcismorum, quippe qui infallibiles non sunt, plurimum conducere ipsius Ministri, aliorumque cooperantium actualem dispositionem, deuotionemque: *Magna*, ait S. Antonius apud Athanasium in eius vita, *aduersus Dæmones arma sunt vita sincera, & intemerata ad Deum fides. Credite, inquit, mihi experto, pertimescit Satanas rectè viuentium vigilias, orationes, ieiunia, mansuetudinem, voluntariam paupertatem, vanæ gloriæ contemptum, humilitatem, misericordiam, iræ dominatum, & præcipuè cordis purum erga Christi amorem. Nouit teterrimus coluber ex præcepto Domini, sub iustorum se iacere vestigijs, qui ait; Ecce dedi vobis potestatem calcandi super serpentes, & scorpiones, & super omnem virtutem inimici.* Lucæ 10.

6 IV. Vtatur exorcismis approbatis, videl. qui in Ecclesia, seu Romana, seu diœcesali vsitati sunt: siquidem orationes proprio ingenio compositæ suspectæ esse solent; & non tam efficaces, quàm si Ecclesiæ auctoritate, & iussu instituantur. Adhibeatur frequenter signum crucis, cum fide, reuerentia, & recordatione fructus diuinæ passionis: item aqua benedicta, quippè contra Dæmonis machinationes speciali intentione exorcizata est; item cerei, palmæ, agni Dei, SS. reliquiæ, sacræ imagines.

V. Quàm maximè Exorcista abstinere debet ab omni quæstu, aut munere accipiendo, ne Sanctum Spiritum, & dona Dei venalia facere videatur. Vitet item omnem vanæ gloriæ ostentationem: quia non suis viribus, aut potentia, sed solius Dei misericordia, & Christi meritis nixus, aduersus Diabolum inimicum arma suscipit. Quòd si exorcismi felicem successum habeant, Deo, à quo profectum est, & Christi passioni, ac meritis, totum adscribat; sibi nihil arroget. Sin effectus, & emendatio secuta non est, non ideo animo commoueri debet; sed consolari afflictos, eiusmodi molestias, ac detrimenta permitti à Deo, quia secundùm eius sapientissimam prouidentiam non expedit tolli: & plures causas esse posse, ob quas exorcismi interdum effectum non consequantur; puta incredulitatem, aut alia peccata hominum: vel vt ad diuinum auxilium, à Diabolo diutius afflicti, maiori fidei, & animi feruore accurrant. Videri ea de re potest Petrus Thyræus de locis *infest. p. 3. c. 89.* Martin. Delrius *l. 6. magic. disquisit. c. 2. in fine.*

7 VI. Qui exorcismos adhibet Energumenis, seu obsessis, cauere debet, ne Dæmonem per modum obsecrationis adiuret, vt aliquid ab eo discat, vel auxilium accipiat. Est enim hoc peccatum mortale, vti post S. Thom. 2. 2. *q. 90. art. 3.* docet S. Anton. *part. 2. tit. 14. cap. 1. §. 5.* Nauarr. *c. 11. n. 28.* Suarez *tom. 2. de relig. tractat 4. l. 4. de adiurat. cap. tertio:* Quia cum Dæmone, Christi, & humani generis hoste, nullum societatis cuiuscunque colloquium, aut commercium instituere licitum est; sed tantùm vt hostem, eum prosequi per modum imperij, coactionis, expulsionis, vti etiam docuit Tertull. *lib. de anima contra hæreticos, c. 57. Quid ergo dicemus magiam? quod omnes pene, fallaciam. Sed ratio fallaciæ solos non fugit Christianos, quia spiritualia nequitiæ, non quidem socia conscientia, sed inimica scientia nouimus; nec inuitatoria operatione, sed expugnatoria dominatione tractamus.* Et S. August. *l. 10. de ciuit. c. 22. Vera pietate homines Dei aeream potestatem inimicam, contrariamque pietati eiciunt, non placando; omnes tentationes, aduersitatesq; eius vincunt orando, non ipsam, sed suum Deum aduersus ipsam.* Neque ad vana, aut curiosa ediscenda Diabolum adiurare oportet, sed solum ad ea, quæ ad rem pertinent; videlicet de numero, nomine obsidentium, tempore quo ingressi sunt, de causa ingrediendi, & alijs eiusce modi. Quibus autem sacris verbis, aut signis viderit Exorcista Dæmonem magis vrgeri, ijs magis, ac crebrius instet: si autem viderit, obsessum aliqua corporis parte commoueri, pungi, [illegible] tumorem apparere, ibi crucis signum, & aquam benedictam [illegible], quæ semper in promptu esse debet, adhibere non intermittat.

TRACTATVS DECIMVS.

DE MATRIMONII SACRAMENTO.

HVnc Tractatum in quatuor partes diuidam. Prima est de Sponsalibus. Altera de matrimonio secundùm se. Tertia de proprietatibus matrimonij. Quarta de impedimentis matrimonij.

PARS PRIMA.

DE SPONSALIBVS.

CAP. I.

DE CONSTITVTIONE SPONSALIORVM.

SVMMARIVM.

1 *Sponsalia, alia de præsenti sunt, videl. matrimonium ratum; & alia de futuro, quæ definiuntur, mutua promissio futurarum nuptiarum.*

2 *Sponsalia numerantur inter contractus, qui vltrò, citroque obligationem pariunt.*

3 *Sponsaliorum contractus, quamuis priuatim, & sine testium solemnitate peractus sit, sub peccato mortali obligat promittentes.*

4 *Iudex Ecclesiasticus à sponsalibus absque causa iusta recedere volentem, post canonicam monitionem, etiam censuris ad nuptias compellere debet.*

5 *Posteriora sponsalia contra priorem fidem inita, tametsi iurata, valorem nullum habent: sed matrimonium, post sponsalia, cum altera contractum, quamuis iniustum, tamen validum est.*

6 *Fornicatio sponsæ cum altero viro soluto, adulterij crimen non continet; & fortasse neque mortalem malitiam sub genere iniustitiæ, sed solum sub genere luxuriæ.*

7 *Contractus sponsaliorum magnam animi libertatem requirit.*

8 *Pœna adiecta ei, qui à sponsalibus recesserit, soluenda non est, si sponsus iustam resiliendi causam habeat: secus esse videtur, si sine iusta causa recesserit.*

9 *Pactum lucratiuum sponso ab altero contrahente adiectum, si cum ipso matrimonium contraxerit, tanquam iure inualidum rescindi potest.*

10 *Qui simulato animo matrimonium promisit, per se loquendo, non obligatur ad nuptias: debet tamen puellæ deceptæ, si damnum passa fuit, secundùm iustitiæ æqualitatem facere compensationem.*

11 *Qui ficta nuptiarum promissione puellam in copulam induxit, debet illam ducere.*

12 *Liberi à parentibus, neque ad contrahendum matrimonium cogi, neque à contrahendo impediri possunt.*

13 *Si pater pro filio præsente, & non contradicente, spondeat, censetur is consentire.*

14 *Liberi peccant, si parentibus inscijs, aut non consultis, matrimonium spondeant, aut contrahant, nihilominus obligantur, neque à parentibus impediri possunt, quominus datam [illegible] seruent; nisi ex matrimonio scandala oritura essent.*

15 *Filia inconsultis, aut inuitis parentibus nubens, exhæredari*

non potest, spectato communi Cæsareo iure. Per consuetudinem tamen, vel statutum talis exhæredandi potestas constitui potest, in casu quo liberi grauiter delinquunt.

16 *Canonico iure, tum mas, tum femina, ante expletum ætatis septennium, ad sponsalia inhabilis censetur.*

17 *Sponsalia ab vno, vel vtroque impubere contracta, partim rata sunt, partim non rata, sed suspensa.*

18 *Matrimonium clandestine contractum post Concil. Trid. videtur habere vim sponsaliorum de futuro.*

SPonsalia à spondendo dicta sunt teste Vlpiano *leg. 2. ff. de sponsal.* Quia moris erat, veteribus Romanis, vt puellam is, sub cuius cura, & potestate erat, sponderet alteri vxorem dare, quare, ille, *sponsor*, hæc *sponsa*, appellata fuit, & is, cui desponsatio facta, seu qui puellam ducturum se (in domum suam) repromisit, *sponsus, l. sponsio. ff. de verb. signific.* & docet Seruius Sulpit. apud Gellium *l. 4. c. 4.*

1 Sunt autem alia sponsalia *de præsenti*, & alia *de futuro*: illa non differunt à matrimonio rato, & nondum consummato; qua acceptione dictum est Matt. c. 1. *Cum esset desponsata Maria Ioseph, antequam conuenirent*: cum tamen eodem c. Maria appellatur coniux Iosephi. Sponsalia verò de futuro antecedunt matrimonium ratum, & definiuntur ex *l. 1. ff. de spons. & c. nostrates, 30. q. 5. Promissio mutua futurarum nuptiarum.* Quę posterior sponsaliorum acceptio magis propria, & vsitata est; ideoque sponsorum nomine fermè in iure tum canonico, tum ciuili, intelliguntur qui matrimonium non contraxerunt, sed promiserunt. Ex quo rectè colligit Couar. in *decret. p. 1. c. 1. in fine.* Henriq. *l. 11. c. 13. n. 4.* Quotiescunque in dispositione aliqua, seu legis, seu testamenti, &c. de sponsis mentio fit, de ijs intelligendum esse, qui nondum matrimonium, coniugali consensu præstito, contraxere, nisi ex circumstantijs appareat, aliam disponentis mentem fuisse. In dubio tamen, hæc, an illa fuerit intentio, locum habere potest distinctio, vt in dispositione fauorabili nomine sponsæ intelligatur etiam vxor; non item in materia odiosa: de quo vide Sanch. *l. 1. de matrim. disp. 1. n. 2.*

Contra verò, si in aliqua dispositione mentio fiat vxoris, aut mariti, intelligi debet de ijs, qui matrimonium iam contraxerunt: cum hæc sit propria earum vocum significatio: neque recurrendum est ad impropriam, vt v.g. vxoris, aut coniugis nomine, abusiua appellatione, veniat spōsa de futuro, nisi circumstantiarum necessitas cogat, vt in *c. Iuuenis, de sponsal.* idque rectè annotasse videtur Vasq. *de matrim. disp. 4. c. 1.* contra Abb. in *c. tertio loco in fine. de præsumpt.* Syluest. *ver. sponsalia. qu. 1.* Sanchez *cit. disp. 1. nu. 2.* qui generatim aiunt, nomine vxoris, & mariti in materia fauorabili comprehendi etiam sponsos de futuro, *arg. G. non sine, l. de bonis, quæ liberis*. Quæ tamen lex potius contrarium probat, quippè in qua expressè distinguitur vxor à sponsa de futuro; sed additur, sicuti vxor lucra à marito accepta per donationem, aut hæreditatem, non patri, sed sibi ipsi acquirit, quoad proprietatem; idem etiam, æquitatis iure, obseruandum esse in quæsitis sponsæ à sponso.

Illud autem rectè tradit Sanch. *cit. disp. 1. n. 3.* Abb. *in cap. si internum. 2. de sponsal.* Nomine vxoris, & mariti in materia fauorabili comprehendi etiam sponsos de præsenti ante matrimonij consummationem, non item in materia odiosa, nisi ex adductis aliud colligi debeat.

2 His ita positis, est. Prima Assertio. Sponsalia numerari non debent inter simplices promissiones, sed inter contractus, qui vltrò, citròque obligationem pariunt. Est communis, quæ satis colligitur ex tradita sponsaliorum definitione.

Corollarium. Si Titius animo contrahendi sponsalia, promittat nuptias Caiæ, hæc autem promissionem acceptet, sed sine proposito repromittendi, nec Titius, nec Caia ad nuptias obligantur in conscientiæ foro. Ita docet S. Ant. *p. 3. tit. 1. c. 18. prin. c. 22. n. 25.* Molin. *tom. 2. disp. 263. ver.* quartò idem. Henriq. *l. 11. c. 13. n. 2.* Vasqu. *cit. disp. 4. c. 3.* & alij communiter. Quod enim Caia obligationem non contrahat, clarum est; quia *actus agentium non operantur vltra intentionem eorum, argum. c. vlt. de præben.* Caia autem, vt dici, noluit se obligare Titio, sed tantùm Titium obligatum habere. Neque etiam Titius obligatur, quia *verba contrahentium accipienda sunt secundum naturam contractus l. ex conductio, §. Papinian. ff. locati* Sponsaliorum autem contractus respectiuus est, & reciprocus, sicuti ex eius definitione constat: *Mentio, & repromissio futurarum nuptiarum, leg. 1. ff. de sponsal.* Ideoque sponsionem continet non simplicem, sed virtute conditionalem; promitto, si tu repromiseris. Quare dicere solent DD. Quòd *sponsaliorum contractus claudicare non potest*, idest, ex vna tantum parte contrahentium obligare.

Dixi autem in Corollario: Si Titius promittat *animo contrahendi sponsalia*: Sin verò absoluta, & gratuita promissione se obliget Caiæ ad ducendam ipsam, si aliquando voluerit, hancque promissionem Caia acceptet, nihil vicissim promittens, solus Titius obligatus erit, sicuti rectè docet Nauar. *cit. n. 25.* Sanch. *disp. 5. n. 12.* quamuis contradicant Vasq. *cit. disp. 4. cap. 3.* Cur enim, quæso te, repugnet, talem obligationem erga alterum liberali, eaque acceptata promissione sibi imponere? sicuti si quis alteri promittat equum tanto pretio venditurum quandocunque intra annum emere ipsi libuerit, non erit quidem hæc pactio reciprocæ venditionis, & emptionis, sed simpliciter, & absolutè in conscientiæ foro obligans promittentem, vt datam fidem seruet.

Corollarium II. Si quis promittat puellæ, se aliam non ducturum, nisi ipsam, non est hæc obligatio sponsaliorum, sicuti valdè probabiliter docet Couar. *p. 2. epit. c. 4. §. 1. n. 8.* Gutier. *lib. 1. canon. qq. c. 21. n. 13.* Nauar. *l. 4. consil. 7. de sponsal. edit. 2.* Henriqu. *l. 11. c. 12. n. 7. & l. 13. n. 4.* Sanch. *l. 1. disp. 19. n. 5.* ConincK. *tom. 2. disp. 21. dub. 3. nu. 29.* Oritur tamen inde obligatio conditionalis vt vel hanc ducat, vel nullam, siue si aliquam ducturus sit, vt hanc ducat modò ipsa voluerit *arg. l. si sterilis, §. si tibi, ff. de act. empt. Si ita fundum tibi vendidero, vt nulli alij eum, quàm mihi, venderes, actio eo nomine ex vendito est, si alij vendideris.* Talis enim absolutè non vendidit, sed solùm promisit, si vendere libuerit, non alij venditurum, nisi Titio: sicuti si quis promittat non alienaturum fundum extra familiam. Idemque sensus esse videtur, si quis promittat non aliam ducturum esse præter Titiam, vti consequenter docent Sanch. *n. 10.* Henriq. *cit. n. 4.* Quandoquidem talis exceptiua absolutè non affirmat, sed negationem tantùm tollit: vt sensus sit: *Apertè dico, profiteor, ac promitto, cum nulla muliere me contracturum, nulli alteri me venditurum: Excipio te ab hac exclusione*, id est, tecum non nego me contracturum; sed non indè sequitur me affirmare. Quamuis multi Doctores aliter sentiant apud Gutierez, & Sanchez *ll. cc.* quibus id concedendum est. Si ex verbis, alijsque coniecturis appareat, promittentem certum animum habere matrimonij contrahendi, aut fundi vendendi, atque dicat, non aliam ducturum, nisi hanc, seu præter hanc, non alij venditurum, nisi Titio; simpliciter, & absolutè obligari ad ducendum, vendendum. Et fortasse hic ipse est casus *cit. §. si tibi*.

3 Secunda Assertio. Peracto sponsaliorum contractu, vterque sponsus ex iustitia obligatus est ad nuptias contrahendas; adeo, vt quamdiu alter in promissione, seu data fide persistit, alter sine mortali iniuria resilire non possit; quamuis sponsalia sine vlla solemnitate testium, &c. clam contracta fuerint: in ordine tamen ad forum externum requiritur probatio per testes, aut in defectum plenæ probationis iuramentum, si deferatur, vti dixi *l. 4. tract. 3. c. 4. 5.* Hæc assertio est ex communi DD. sententia *in 4. dist. 27.* vbi S. Th. *q. 2. art. 1.* & aliorum apud Sanchez *lib. 2. disput. 13.* Nam omnis obligatio descendens ex reciproco contractu, iustitiæ est; ideoque sub mortali culpa obligans, si materia grauis sit, tantæque obligationis capax, vt in proposito.

Corollarium I. Iudex Ecclesiasticus à sponsalibus sine iusta causa resilire volentem, altero sponso inuito, post canonicam monitionem, censuris cogere potest, imò etiam plerumque debet. Ita ex communiore, & in praxi recepta sententia docet Couarr. *in epit. p. 1. c. 4. n. 3.* Henriq. *l. 11. c. 13. nu. 4.* Sanchez *l. 1. disp. 27. n. 4.* ConincK *disp. 22. dub. 2. & habetur in capit. ex litteris, 2. de sponsal. Si monitis non acquieuerit, Ecclesiastica censura compellas, vt ipsam, nisi rationabilis causa obstiterit, in vxorem accipiat.* Eodemque modo Gloss. intelligit *cap. requisiuit. eodem titul. Puellam prius monendam, postea cogendam esse, & in ca. 1. de pactis, vniuersim statuitur, vt pacta suam retineant firmitatem; aut conuentus, si se non cohibuerit.* seu correxerit *Ecclesiasticam sentiant disciplinam*. Ratio est; Quia solus Papa tanquam supremus spiritualis Princeps, per plenitudinem potestatis, ex graui causa dispensare potest in sponsalibus; non item Episcopus; cum talis dispensatio cedat in præiudicium tertiæ personæ, sicuti docet Palud. *in 4. dist. 27. qu. 1. art. 2.* Sanchez. *lib. 1. disp. 61.* Quapropter ad Episcopum, tanquam Iudicem ordinarium, in huiusmodi causa matrimoniali pertinet, parti postulanti ius dicere; & consequenter alterum, sententiæ parere pertinaciter renitentem, spiritualibus pœnis, seu censuris compellere: quæ licèt maximè locum habeant, cum sponsalia iurata sunt, vel sponsus sub specie matrimonij corrupit; tamen etiam sine his compelli debet ad pactum sponsaliorum seruandum, vt ratio data probat, & notauit Abbas in *cit. c. ex litteris, n. 3.* dummodo Ordinarius hac ratione spontaneum nuptiarum consensum se impetraturum speret. Sin minus, satius est minus malum violatæ promissionis permittere, vt maius malum coacti matrimonij vitetur: atque censuris supersedere, vbi nulla spes correctionis, & fructus affulget. Quo modo intelligi, & conciliari potest, *c. requisi-*

quiſiuit. de ſponſal. vbi dicitur: *Cùm libera debeant eſſe matrimonia, mouenda eſt potius (puella) quàm cogenda; cum coactiones difficiles ſoleant exitus frequenter habere.*

Et aduerte, ibi ſermonem eſſe de ſponſalibus iuratis. Imò addunt Sanch. *cit. diſp. 29. n. 8.* ConincK *cit. dub. 2. n. 10.* Philiarchus *to. 1. p. 2. l. 2. c. 1.* Si Ordinarius, poſt latam in hoc caſu excommunicationem, videat ſponſum pertinacem manere, quòd denique eum abſoluere debeat quamuis non petentem.

5 Corollarium II. Si ſponſus, vel ſponſa contra fidem priorum ſponſaliorum, ſecunda contrahat, nullo iure poſteriora ſubſiſtunt, quamuis iurata ſint, vt docet Doctores in *c. ſicut, de ſponſal.* Nam *Iuramentum non eſt vinculum iniquitatis: c. quanto, cap. quemadmodum, de iureiurando:* Sponſalia autem poſteriora iniquam promiſſionem continent: Ergo non firmantur iureiurando. Idemque ſentiendum eſt, etſi poſteriora ſponſalia copulam annexam habeant vti docet Sotus in *4. diſt. 27. q. 2. ar. 4. dub. 3.* Henriq. *l. 11. c. 13. n. 3.* Rodriq. *to. 1. ſumm. c. 245. nu. 8.* Sanch. *l. 1. diſp. 49.*

Quamuis hoc loco aliquæ limitationes adhibendæ ſunt: Prima, eaque notiſſima eſt, ſi alicubi recepta non ſit Conſtit. Trid. *ſeſſ. 24. ca. 1. de reform. matrim.* irrita pronuncians omnia matrimonia clandeſtina. Enimverò ſecundùm ius antiquum, ſi quis ſponſam carnaliter cognoſcat, cenſetur id agere affectu non fornicario, ſed maritali; ideoque matrimonium clam conſummare velle, *c. is qui fidem de ſponſal.*

Secunda. Si priora ſponſalia clam, poſteriora autem coram Parocho, aliiſve teſtibus, celebrata fuerunt, etſi, per ſe loquendo, prioribus ſtandum ſit, per accidens tamen, ſi ſponſus intelligat ſibi, & priori ſponſæ omni probatione deſtitutis, etiam oblato iuramento, fidem in Conſiſtorio habendam non fore; ſed cenſuris compellendum ad poſteriorem, cum ſui maiore infamatione, &c. tali caſu prior ſponſa rationabiliter contenta eſſe, atque iure ſuo cedere debebit, vti annotauit Sanch. *cit. diſp. 49. in fine.*

Tertia. Si ea violatione priorum ſponſaliorum exiguum incommodum futurum ſit, vt, quia clam celebrata ſunt: contra verò graue infamiæ damnum timeatur ſecundæ ſponſæ, quæ priorum ſponſaliorum ignara, in copulam conſenſit ſpe matrimonij, præſertim ſi etiam prolem conceperit. Nam tali caſu deceptor ex iuſtitia obligatus eſt damnum mulieris auertere. Quod alia ratione non poteſt, quàm ducendo illam: & cum hæc obligatio grauior ſit, alteriuſque rationis, quàm obligatio priorum ſponſaliorum, præferenda ſunt ſponſalia poſteriora: propter regulam receptam apud Sylu. *verb. ſponſalia, nu 7. Si duo vincula diſparis potentiæ incompoſſibilia contrahuntur, fortius repellit minus forte.* Et ita docet Maior *in 4. diſt. 27. q. 5.* Coninck *diſp. 23. dub. 4. concl. 5.* Chapeauille *in cap. vlt. ſup. tr. q. 18.* Quamobrem ad Iudicem pertinebit, cognito periculo grauis damni, interdum compellere deceptorem ad ſecundam ducendam, ſicut fatetur Henriq. *l. c.* Sanch. *n. 6.* Cum autem Iudex per ſententiam non poſſit priorem iure ſuo priuare, ſed ſolùm declarare, ius eius in tali caſu, per naturalem æquitatem ceſſare; conſequens eſt, ſi in talis cauſa manifeſta ſit, deceptorem idipſum exequi poſſe in conſcientiæ foro etiam ante Iudicis declaratoriam ſententiam. Quamuis contrarium ſentire videatur Sot. *cit. dub. 3.*

Illud verò certum eſt, quòd ſponſalia de præſente, ſeu matrimonium ratum, quamuis iniuſtè contractum ſit, deroget prioribus ſponſalibus de futuro, ſicuti expreſsè habetur in *c. ſicut, cap. ſi inter de ſponſalibus ca. 1. de ſponſa duorum.* Ratio eſt, quam Gloſſa dat in *citat. cap. ſi inter.* Quia contractus matrimonij fortioris vinculi eſt, quippè corporis traditionem continens, quæ in ſponſalibus non eſt. Etenim ſi quis hodie vni equum vendidit, ſed non tradidit: cras alteri non tantum vendidit, ſed etiam tradidit, quamuis iniuſtè, rata eſt poſterior venditio, tribuitque poſſeſſori dominium, *l. quoties, Cod. de rei vendicatione.* Ita ſimiliter, ſi poſt ſponſalia cum vna, contrahatur matrimonium cum altera, poſterior contractus, quamuis iniquus, tamen validus eſt; quo per traditionem, quaſi dominium corporis coniugi acquiritur; vt proinde iuris regula 54. in 6. *Qui prior tempore, potior eſt iure,* intelligenda ſit inter eos, qui ſimili iure, ſeu titulo nituntur, vt prior tempore poſteriori præferatur. Accedit etiam ſpecialis ratio indiſſolubilitatis in matrimonio, quæ ipſi, ſacri myſterij cauſa, ex diuina inſtitutione, competit, ſicuti dicam infra *p. 4. c. 6.*

6 Corollarium III. Licet fornicatio ſponſæ cum altero viro ſoluto, adulterij crimine notari non poſſit, iuxta *l. g. inter, & leg. ſi vxor, §. ſi quis vxorem, ff. de adult.* vbi dicitur, *adulterium propriè in nuptam committi,* cum ſit alieni tori violatio, *cap. lex illa, 36. q. 1.* Quamobrem proles concepta ea ſponſæ, aut ſponſi fornicatione, naturalis, non ſpuria cenſeri debet; Nihilominus talis fornicatio videtur continere grauem iniuriam aduerſus ſponſum, quippè cui ius ſaltem inchoatum, & traditione nondum completum, competit ad corpus ſponſæ, quod per fornicationem violatur; non ſecus atque iniuriam inferre cenſetur, ſi quis equo, qui mihi ex emptionis contractu debitus, ac nondum traditus eſt, oculum eruat. Quæ eſt ſententia Ludouic. Lopez *part. 1. inſtruct. c. 29. §. ad hæc libet.* Sanch. *l. 1. diſp. 2. n. 5.* Coninch. *diſp. 23. dub. primo, n. 6.* Molin *to. 3. diſp. 73. n. 8.* Petri Ledeſma *de matrimon. q. 43. art. 1. num. vltimo,* contra Couarru. *in epiſt. par. 1. c. 1. n. 14.* Henriqu. *l. 11. c. 13. nu. 4. liter. Z.* Candel. aureum *de ſponſ. c. 1. nu. 10.* vbi aiunt, talem circumſtantia fornicationis cum ſponſa aliena, non mutari genus moris, vt in Confeſſione neceſſariò exprimenda ſit. Nam ſicuti Nouitius, inquit Henriquez, qui vouit ſe religionem profeſſurum, ex vi huius promiſſionis non obligatur præceptis futuri ſtatus, aut continentiæ vinculo: ita etiam ſponſa, quæ promiſit ſe corpus ſuum tradituram per futuras nuptias, ex vi huius promiſſionis non obligatur ad continentiam, ita vt fornicando etiam contra iuſtitiam peccet.

Sed retenta priori ſententia, quæ probabilior eſt, reſpondetur cum Sanch. *nu. 9. ad 3.* diſcrimen eſſe inter votum ſimplex Religionis & ſponſalia, quia votū Deo ſit, nec Religio aliquod ius in vouentem acquirit: at verò per ſponſalia ſponſo acquiritur ius aliquod in corpus ſponſæ. Nihilominus in praxi probabile, ac tutum videri poteſt, talem circumſtantiam ſponſaliorum reticeri poſſe, ſi fornicatio occulta manſura ſit, idque non tantùm propter auctoritatem Doctorum ita opinantium, ſed etiam, quia iniuria, licet aliqua ſit, non tamen tam grauis videri alicui poteſt, præſertim ſi ſponſus cum altera fornicetur, vt ad mortale crimen aduerſus iuſtitiam pertingat; ſecus eſt, ſi fornicatio in publicam notitiam deuentura, aut periculum ſit prolis generandæ cum dedecore, & contriſtatione ſponſæ, quæ fortaſſe idcircò à ſponſalibus reſilire cogetur.

7 Tertia Aſſertio. Contractus ſponſaliorum partim ſuapte natura, partim ex iuris diſpoſitione, magnam animi libertatem, atque ſpontaneum, non illiberalem conſenſum requirit. Quod & ipſum nomen indicat; nam ſponſalia à ſpondendo dicta ſunt, quod eſt ſponte promittere. Ratio verò eſt: quia ſponſalia ſunt via, ſeu præparatio ad matrimonium, ideo ſicuti iura omnia matrimonij libertatem requirunt, atque defendunt (cum alioquin infelices exitus ſequi ſoleant,) vt habetur in *cit. cap. requiſiuit, de ſponſal. ita, & ſponſaliorum.*

8 Corollarium I. Ad retinendam libertatem matrimonij ſtatutum eſt *leg. Titia, ff. de verbor. ſignific. & l. vlt. C. de ſponſal. & cap. gemma, eodem tit. l. 4. decret.* vt pœna ſponſaliorum contractui adijci non poſſit, ſoluenda à ſponſo, eiuſque parentibus, aut cognatis, ſi per eos ſteterit, quominus nuptiæ ſequantur. Quæ quidem indubitata deciſio eſt, ſi quis iuſta cauſa à ſponſaliorum contractu reſiliat: ſin verò iniuſtè, ac perfidè, res non caret difficultate. Etſi enim DD. communiter dicant, neque hoc caſu pœnam ſponſalibus adiectam deberi, contrarium tamen valde probabiliter defenditur, vti videre eſt apud Coninch. *diſp. 22. dub. 5.* Nam vnica ratio, cur pœna ſponſaliorum contractui adiecta, irrita cenſeri debeat, tum ciuili, tum canonico iure, hæc afferri ſolet, ne matrimonij libertas impediatur; ſi autem aliquis nullam iuſtam reſiliendi cauſam habeat, imò mortaliter peccaturus ſit, ſi reſiliat, tunc minimè cenſendus eſt libertatem matrimonij contrahendi retinere, quam leges Chriſtianorum tueri debeant. Ergo hodierno iure non obſtat libertati matrimonij, ſi pœna conuentionali compellatur; cum etiam grauioribus pœnis, ac cenſuris Eccleſiaſticis compelli poſſit, vt ſupra dictum.

Confirmatur. Quia non tantum iure ciuili, ſed, ſecundum magis receptam ſententiam, etiam canonico, arrhæ quaſi pignoris loco traditæ à ſponſis, eorumque parentibus in ſponſalibus interuenire poſſunt; ita, vt qui eas dederit, & poſtea ſponſionem non ſeruarit, amittat arrhas &, ſi eas ante receperat, reſtituere cogatur, vt docet Sanch *l. 1. diſp. 36.* Sin verò vnus tantùm arrhas ſponſalitias recepit, ſeu ſponſus, ſeu ſponſa (dummodo maior ſit xxv. annis) ſeu parens, eiuſque cauſa accidit, quominus promiſſæ nuptiæ ſequerentur, ſtatutum eſt in *l. vlt. C. de ſponſ.* vt duplicatas reſtituere cogatur: immo vt partes, etiam in pœnam tripli, vel quadrupli, non amplius, inter ſe conuenire poſſint: Sin verò iuſta à nuptijs cauſa reſiliendi ſubſit, ſufficiat reddere arrhas.

Quinimò ſpectato communi iure, arrhæ, à dante repeti poſſunt poſt nuptias: quippè ceſſante cauſa, ob quam datæ ſunt. Quamuis conſuetudine aliter apud nos ſeruatur, vt v. g. annulus arrharum nomine datus, quaſi ſponſalitia donatio nuptiarum cauſa facta, ijs ſequutis, confirmetur. Vide, quæ dixi *lib. 3. tr. 4. c. 5. n. 4.*

His adde, arrhas ſimili ratione etiam in alijs contractibus interuenire poſſe, v. g. in emptione, ac venditione; non quod ad eius ſubſtantiam requirantur, ſed ad maiorem firmitatem. *L. quod ſæpè, ff. de contrah. empt.* ita quidem, ſpectato iure Cæſareo, vt ſi contractum implere recuſet emptor, perdat, quod dedit;

ſin

sin verò venditor, duplum restituere compellatur, §. 1. *Instit. eod. tit.*

Porrò multi causam afferre conantur, cur arrhæ præsertim cum stipulatione tripli, aut quadrupli, iure etiam canonico permissæ sint, non item pœna, vti videre est apud Abb. eiusque addit. Henricum Canisium, aliosque Canonistas in *cit. c. gemma.* Sanch. *to. 1. disp. 35.* Sed impossibile est veram discriminis rationem reperire, cum dicta arrharum stipulatio haud dubiè pœnæ etiam rationem habeat, & quidem iustæ, ac non repugnantis libertati matrimonij; dummodo decreta sit ei, qui ob culpam eiusmodi pœnam meretur. Sin autem iustè quis resiliat, tunc adiectio pœnæ irrita censenda est, iuxta *cit. cap. gemma.*

Est verò hic aduertendum, iure antiquo Romanorum concessum fuisse non tantùm à sponsalibus resilire, sed etiam contracto matrimonio diuortium instituere; quia putabant Gentiles matrimonia libera esse debere, sicuti colligitur ex *tit. ff. de diuortijs, & apertè habetur in l. neque ab initio, C. de nuptijs,* quæ est Diocletiani & Maximiani Impp. Pœnam tamen legalem, videlicet amissionem arrharum, dotis, vel donationis propter nuptias subire debebat, qui resiliuit, aut repudiauit vt, Gloss. *ibid.* annotauit. Verùm præter has pœnas legales, aliam stipulationem adiungere prohibitum erat in *l. stipulatio ff. de verb. obligat. & l. vlt. C. de sponsal. in fine.*

Quapropter cum lege Euangelij talis libertas, tum à sponsalibus, tum à matrimonio recedendi damnata sit, nihil omninò obstat, quominus pœna iniustò datæ fidei violatori decernatur, vti agnouit Leo Imperator Nouella 18. Quod ipsum simili ratione de diuortijs admonuit Sanch. *l. 1. disp. 30. n. 9. cum Alciato in cit. l. Titia;* Cum hodie repudia non sint licita, valere stipulationem pœnalem; si coniux extra casus iure concessos coniugem repudiet, vt talem pœnam soluere teneatur.

9 Corollarium II. Pactum lucratiuum sponso, ab altero contrahente adiectum, si cum ipso matrimonium contraxerit, tanquam iure inualidum rescindi debet, sicuti habetur in *leg. si ita stipulatus, §. si tibi, ff. de verb. obligat. Si tibi nupsero decem dare spondes? causa cognita denegandam actionem puto.* Quia non, vt par est, mutuo spontaneo amore, sed ex libidine, ac turpi quæstu, matrimonia tali modo comparari censetur, quare promissio tanquam contra bonos mores rescinditur, sicuti docet Additio Abb. *in c. gemma, de sponsal.* n. 9. Couarr. *in epit. p. 2. c. 3. §. 3. nu. 1.* Sylu. *ver. sponsalia, q. 8.* Sanch. *disp. 33. n. 3.* Valet tamen talis promissio, si turpitudinis præsumptio cesset, vt nomine dotis, vel donationis ob nuptias promissum videatur, vel propter inæqualitatem personarum, quia v. gr. vir ignobilis, aut senex promittit aliquid puellæ nobili, iuueni, in compensatione nobilitatis, aut iuuentutis, iuxta *cap. de illis, de condit. appositis:* idque annotauit Abbas *in cap. cum Ecclesiæ, n. 3. de Simon.*

Deinde irrita est tantum promissio, si fiat ab ipso contrahente, secus si ab alio quocunque: vt si Caius Titio promittat, vel leget centum, si cum Sempronio contraxerit: talis enim non turpis quæstus, sed liberalis promissio, seu donatio sub conditione censetur, per quam neque libertas matrimonij aufertur; cum non agatur de pœna damni, cuius metu aliquis ad contrahendum contra voluntatem induci possit; sed solum de non acquirendo lucro, per quod aliquis ad matrimonium allicitur, vt colligitur ex *l. Titio, §. 1. ff. de condit. & demonstrat. ibi: Aliud est enim eligendi matrimonij pœnæ metu libertatem auferri: aliud ad matrimonium contra legem inuitari.*

10 Corollarium III. Qui ficto, seu simulato animo matrimonium promittit, per se loquendo, non obligatur ad nuptias contrahendas. Ita docet Veracrux *p. 3. speculi, a. 19. concl. 5.* Mol. *t. 2. disp. 352.* Sanch. *l. 1. disp. 10. q. 5.* contra Nauar. *c. 15. nu. 18.* Ledesmam *de matrim. q. 43. ar. 1. dub. 4.* Vasq. *de matrim. disp. 6 c. 3.* Ratio est: Quia promissioni defuit consensus: Ergo non oritur inde obligatio. Si autem puella decepta damnum aliquod passa est, id ei secundùm iustitiæ æqualitatem compensari debet. Quæ compensatio interdum per pecuniam fieri potest; vt si mulier eam ob causam expensas fecerit, vel aliud commodum matrimonij neglexerit; interdum verò alia ratione compensari nequit, quàm vt simulator, deposita simulatione verè eam in matrimonium ducat, puta si spectata qualitate personæ, & alijs circumstantijs, grauem infamiam passura sit, quæ alio modo aboleri non possit; sicuti notauit Conînc. *disp. 22. dub. 6. concl. 3.*

11 Aut si ficta promissione nuptiarum puellam ad copulam induxerit, sicuti ex communi docet S. Anton. *p. 2. tit. 5. cap. 6. §. 1.* Sylu. *verb. luxuria, q. 3.* Armilla *n. 2.* Molin. *tract. 3. disp. 106 nu. 4.* Rodriq. *to. 2. summ. c. 108. concl. 8.* Sanch. *cit. disp. 1. n. 3.* Coninck. *disp. 22. sect. 8. concl. 2.* Lessius *l. 2 c. 10. dub. 3.* Ratio est: Quia mulier copiam sui corporis faciendo, instituit contractum innominatum: Do tibi corpus meum, ea lege, vt postea mecum matrimonium contrahas: quare si mulier ex sua parte promissum impleat, alter acceptare non potest, nisi ex naturali æquitate, & iustitia, contrahendo obligationem implendi etiam idipsum, cuius causa pars altera impleuerat: quamobrem deceptor in omni foro ad id compelli potest.

Adhibent autem limitationem DD. nisi talis promittentis, vel promissionis circumstantiæ sint, vt mulier deceptionem aduertere debeat. Alioquin verò si mulier non habeat occasionem suspicandæ deceptionis, sola status, seu conditionis disparitas deceptorem, ac infamatorem puellæ non liberat à matrimonio, vti rectè docet Lessius *l. 2. cap. decimo, dub. 3.* Vasq *in moral. de restitut. c. 3. §. 1. dub. quarto.* Henriq. *li. 11. c. 11. n. 2.* Nauarr. *l. 2. de restitut. c. 3. par. 4. dub. 3. nu. 442.* contra Rodriq. *citata conclusio. 8.* Sanch. *cit. disp. 1. nu. 21.* Nam si talis promisisset ex animo puellæ inferioris conditionis, deberet ei fidem seruare, per se loquendo; ergo etiam tenetur, quamuis fictè promiserit, si conditionem carnalis copulæ acceptauit: id enim facere non potuit, nisi contrahendo obligationem vicissim implendi id, cuius causa mulier promissum suum impleuit. Etsi enim talis apud animum suum protestetur, nolle se sponsionem facere; tamen externa illa spontanea acceptatio copulæ, tali, & non alia conditione oblatæ est contraria protestationi, eamque morali æquitatis ratione elidit. Alioquin in quouis oneroso contractu, libera decipiendi facultas daretur. Vt si quis bona fide permutanti vaccam pro ouibus decem, postquam vaccam tali conditione datam accepit, & absumpsit, nolit deinde dare oues, (quia non ex animo promiserit) sed aliam damni compensationem facere; profectò is neque in externo, neque interno conscientiæ foro audiri debet: quando vaccam tali, & non alia conditione datam, liberè accepit, & absumpsit; ideoque alteri semper damnum iniustum infert, nisi ei det idipsum, cuius causa promissum suum impleuerat.

Notant tamen Lessius *n. 30.* & Vasq. *dub. 4.* Si fictus matrimonij promissor deprehendat mulierem virginem non esse, quæ virgo videatur, non obligari ad nuptias, aut vllam aliam compensationem faciendam, per se loquendo. Quæ doctrina colligitur ex Sanch. *disp. 10. nu. 13.* vbi regulam tradit: Quotiescunque superuenit causa sufficiens ad soluenda sponsalia syncerè promissa, sufficit ea etiam ad soluendam promissionem fictam sub conditione copulæ carnalis: Atqui sponsus recedere potest à sponsalibus, si, quæ virgo publicè existimabatur, talis postea non reperiatur, vt postea dicam. Ergo &c. Si tamen sciebat puellam corruptam esse, & nihilominus ei fictè matrimonium promisit sub conditione copulæ, ea impleta, obligatus est.

12 Corollarium IV. Liberi à parentibus, aut similibus personis, in quorum potestate constituti sunt, neque ad contrahendum matrimonium cogi, neque à contrahendo impediri possunt. Quæ est communis Doctorum sententia, sumpta ex *c. sufficiat. 27. q. 1. & cap. veniens. 1. de sponsal. cap. cum virum, de Regular. ibi: Quia liberum habet arbitrium in electione, propositi, sequi parentum non cogitur voluntatem,* & docet S. Th. *2. 2. q. 104. ar. 5. & in 4. dist. 29. q. vn. a. 4.*

Sunt verò hoc loco aliqua aduertenda. 1. Leges ciuiles, quæ ad filiæ matrimonium patris consensum, tanquam necessarium exigunt, ea vel solùm ad honestatem, æquitatemque referendæ, vel certè canonico iure correctæ sunt, sicuti notauit Couarruuias in *epit. par. 2. c. 3. §. 8. n. 1.* & videre est in Trid. *sess. 24. c. 1. de reformat. matrimon. vbi anathemate illi damnantur, qui affirmant matrimonia à filijs fam. sine consensu parentum contracta irrita esse, & parentes ea rata, vel irrita facere posse.* Ex quo colligitur, quòd irrita sit etiam desponsatio, quam pater facit nomine filij puberis, aut impuberis, absque libero eius consensu expresso, aut tacito. Cui non repugnat *c. 1. §. patest. de desponsat. impuberum.* vbi habetur, quòd pater filium impuberem matrimonio tradere possit; & filius adepta pubertate, *illud omnino adimplere debeat.* Hoc enim non absolutè intelligendum videtur; sed ad hoc, vt matrimonium valeat, necesse esse vt filios, post ætatis pubertatem, consensu suo illud ratificet, licèt Abb. & Gl. aliter explicent, videlicet, quòd filius adimplere debeat ex honestate, & non obligationis necessitate. Verùm hoc singulare nihil esset in filio impubere, pro quo pater spoponderat; cùm idem quoque de pubere dici possit.

13 Hæc porrò iuris præsumptio est, quòd in *c. vnic. §. porrò de desponsat. impub. in 6.* dicitur, si filius, aut filia præsens sit, dum parens illam viro spondet, &, omni secluso metu non contradicat, quòd consentire videatur. Quamquam hæc præsumptio in foro animæ, siue sacramentalis Pœnitentiæ non attenditur, si puella dicat, sibi non fuisse animum consentiendi, sed ob reuerentiam, v. g. contradicere ansam non fuisse: siquidem in hoc foro, sicuti creditur dicenti contra se, ita, & pro se. At verò in foro externo probationibus, aut saltem coniecturis puella ostendere debebit, se consensum liberum non præstitisse: alioquin

coge-

cogetur matrimonium contrahere, ipsaque iustæ Iudicis sententiæ obtemperare debebit. Attamen hîc magna cautione opus est, ne ex matrimonio coacto, & in quod contrahendum puella consensu expresso non consensit, exitus infelices sequantur. Vtrùm verò decisio *cit. c. vn.* locum etiam habeat, si tutor, vel similis persona, pro puella præsente, & non contradicente spondeat, legere potes apud Sanch. *l. 1. disp. 23.* Arbitror autem locum habere, si talis persona, sit quæ in commodum, ac fauorem puellæ spondere videatur, vt si ipsa contradicere nollet, apertè exprimere deberet, iuxta ea quæ dixi *l. 1. tr. 3. n. 3.*

14 II. Liberi peccant quidem contra pietatem, & reuerentiam parentibus debitam, si ipsis inscijs, & inconsultis sponsalia temerè contrahant: quia parentum cura, & potestas postulat, vt sine eorum consilio nihil statuatur in re tanti momenti: non tamen semper obligantur ad consilium, vel iussum sequendum: cùm in contrahendo matrimonio sui iuris, ac libertatis existant, sicuti rectè docet Sanch. *lib. 4. c. 23.* Quare ita distinguendum videtur: Vel parentes filium, aut filiam ob omni matrimonio auocare, vel impedire conantur: tunc obediendum eis non est cum incontinentiæ periculo; quia *melius est nubere quàm vri*, 1. ad Corinth. 7. Vel certum aliquod matrimonium, ad quod filij voluntas propendet, parentes impedire volunt: tunc expendendæ sunt rationes, quibus ipsi dissuadendo nituntur, & cum contrarijs conferendæ. Vbi denique parentes ad certas nuptias filium, alioquin abhorrentem, compellere conantur, tunc sequendi nō sunt, teste Henr. *l. 11. c. 13.* Sylu. *ver. præceptum, q. 1.* Sanc. *cit. disput. 23. n. 3.* Nisi in casu speciali, quo plurimùm interest parentū, v. g. ad graues inimicitias tollendas, sicuti notat Nau. *c. 14. man. n. 15.* Bellarm. *de matrim. c. 19. propos. 2.* Henriq. *l. 11. c. 6. n. 6.* Rodriq. *to. 2. sum. cap. 231. concl. 8.* dummodo matrimonium honestum sit, & filius velit statum coniugalem amplecti, vti monet Sanchez n. 5.

III. Quamuis liberi promittendo matrimonium, inconsultis, aut inuitis parentibus, peccarint, datam tamen sponsaliorum fidem seruare tenentur, tametsi imparis conditionis sponsis promiserint; neque parentibus hoc casu impedire eos concessum est. Cùm enim talis promittens ad implendam promissionem graui obligatione teneatur, & in omni foro compelli soleat, sicuti testatur Ecclesiæ praxis, & ex communi docet Molin. *to. 2. disput. 271.* Veracrux *3. par. spec. ar. 16. concl. 2.* Sanch. *l. 1. disput 14.* sequitur, patrem mortaliter peccare, si filium impedire, vel ei dissuadere conetur id, ad quod ipse sub peccato mortali obligatur. Neque verò mirum videri debet sponsalia interdum illicita esse, & tamen rata, & obligantia; sicuti, & prodiga promissio, vel donatio obligationem parit, quamuis malè facta sit; modò non versetur circa rem malam, quæ sine peccato præstari nequeat, vt in simili dixi *l. 4. tr. 4. c. 2. n. 6.*

Enim verò si ex matrimonio, quod filius, aut filia, contrahere cogitat, ob disparitatem sponsorum, vel similem causam, timeatur familiæ dedecus, scandala, discordiæ; ideoque tale matrimonium, tanquam charitati, ac pietati repugnans, sine peccato contrahi non possit, tunc parentes illud impedire possunt, ac debent, implorata etiam Iudicis auctoritate, ad cuius officium pertinebit cauere, ne talia matrimonia incantur, ex quibus scandala, vel infelices exitus sequi solent: idque non tantùm locum habet antequam sponsalia celebrata sunt, sed etiam postea; quia, vt suprà dixi, promissio non obligat, quæ versatur circa rem illicitam, videlicet matrimonium, cum scandalo, & peccato, contrahendū. Quare locū habet iuris regula 60. in 6. *In malis promissis fidē non expedit seruari.* Et ita docet Nau. *c. 16. n. 18.* Gutierez *lib. 1. canon. qq. c. 20. n. 23.* Sanchez *cit. disp. 14. nu. 3.* & sumitur *ex cap. cùm in tua. iun.* Gloss. *ver. scandalo*, vbi ait, *quòd propter secuturum scandalum matrimonium impediendum sit.* Idq; notat Abbas *in cap. requisiuit, de sponsal.* Ioan. Chapeauille *de modo ministr. sacrament. c. 6. qu. 18.* vbi ait; Iudicem debere interdicere matrimonium, quando vehementer ex eo timetur scandalum, idque non statim cessaturum inter consanguineos.

15 Denique ex his responderi potest ad quæstionem, vtrùm filia inconsultis, aut inuitis parentibus nubens, exheredari possit? Dicendum est enim primò: Iure communi Cæsareo non posse; cùm non sit vna ex causis quatuordecim, nec grauior illis, quæ numerantur in C. l. *cap. Quintanallis de iureiur. ex Auth. vt cum de appellat. cognoscitur. §. aliud quoque*, & ex communi docet Nauarrus *c. 4. n. 15.* Clarus *§. testamentum, q. 41.* Sanch. *l. 4. disp. 24. n. 3.* sed limitari debet primò. Nisi *parentibus volentibus*, (& non differentibus vsque ad annum XXV. ætatis) *filiæ maritum dare, & dotem secundum vires substantiæ, illa non consenserit, sed luxuriosam vitam degere elegerit, cit. §. aliud quoq*; ad finem. Secundò; Nisi absque parentum consensu mancipio nubat, sicuti colligitur ex *Auth. Sed si potest. C. de inoffic. testamento.* & docet Mol. *to. 1. tr. 2. disp. 376. a. ob obserua tertiò.* Sanc. *cit. disp. 24. n. 10.*

Dicendum secundò: Nulla lege, vel consuetudine introduci posse, vt filia in quolibet casu exheredari possit, si parentibus inuitis nubat. Quia filia in causa matrimoniali non est absolutè subdita parentum potestati, sed iure arbitrij sui gaudet: non potest autem ciuili lege, aut consuetudine constitui, quod libertati matrimonij, ideoque canonico iuri, & praxi Ecclesiæ repugnat.

Dicendum tertiò: Probabilius videri, quòd lege, vel consuetudine constitui possit, vt filia in casu, quo grauiter delinquit, absque patris consilio, vel consensu matrimonium contrahendo, in commissi criminis pœnam exhæredari queat: quæ est sententia Soti *in 4. d. 29. q. 1. a. 4. ad 4.* Molin. *cit. disp. 176. §. contrariam sententiam.* Ratio est: Quòd delicta, quæ in contrahendo matrimonio committi solent, etiam ad secularem Magistratum pertineat prohibere, ac punire, sicuti docet Couarr. *epit. par. 2. c. 9. princ. nu. 12.* Contrariam nihilominus sententiam amplexus est Sanch *cit. disp. 14. nu. 15.* propterea quòd talis pœna libertati matrimonij repugnare videatur. Sed respondetur: Talem libertatem, quæ ad peccandum tendit, à sacris canonibus nullimodè defendi, vti suprà etiam dixi.

16 Corollarium V. Canonico iure, tam mas, quàm fœmina, ante expletum ætatis septennium ad sponsalia inhabiles censentur *cap. ad dissoluendum de desponsf. impuber. & cap. vn. in princ. eod. tit. in 6. & l. in sponsalibus. ff. de sponsf.* Causa est quia ea serme ætate rationis, ac liberi arbitrij vsum consequuntur, vt voluntatem in se obligationem suscipere possint. Quamobrem si certis indicijs ostendatur, defectum ætatis malitia, & præcoci ingenio suppleri, valida sponsalia censeri debent, *argument. c. iuuenis, de sponsal.* & docent multi Doctores apud Sanch. *l. 1. disp. 16. diffic. 2.* contra Abb. *vbi cit. c. iuuenis. n. 5.* Andream Vachinæum *lib. 3. controuers. cap. 29.* Sicuti, & vice versa, inualida sponsalia censentur, quæ post legitimam septennij ætatem celebrata fuerunt, si sufficientem rationis discretionem tunc abfuisse ostendi possit. Ratio est: Quia cùm de veritate constat, præsumptio, quæ ex ætate secundum iuris præsumptionem sumitur, meritò cedere debet, *argum. c. puberes, de desponsf. impuberum.*

Tria hîc aduertenda: I. Sponsalia, quæ ob rationis defectum, seu, vtriusque, seu alterius contrahentium, irrita fuerunt, superueniente rationis discretione, per ratificationem expressam, aut tacitam, conualescunt. *arg. cap. literas de desponsat. impuberum*: vbi id notant Gloss. & DD. & expressius habetur in *cap. duo. eod. tit. & c. vn. eod. in 6. in princip.* vbi id Gloss. explicat, & Sanch. *cit. disp. 16. n. 5.*

17 II. Sponsalia ab vtroque, vel alterutro contrahentium impubere, post ætatis discretionem celebrata, partim rata sunt, partim non rata, sed suspensa. Rata sunt, quia & impedimentum publicæ honestatis inducunt. *c. litteras. c. accessit, cap. continebatur. de desponsat. impub. c. vn. §. porrò. eod. in 6.* & durante minore illa ætate à sponsalibus resilire non possunt, *c. de illis extra. eod. tit.* Suspensa autem sunt, quia quamprimum impubes annos pubertatis assecutus fuit, datur ei optio, vel resiliendi, vel sponsalia ratificandi, seu expressè, seu tacitè: impubes verò, qui cum impubere contraxit, neque ante, neque post huius pubertatem resilire potest, nisi alter, pubes factus, dissolutioni consentiat. *cit. cap. de illis, & cap. à nobis eod.* Vbi tamen exceptio ponitur, nisi ante ætatem legitimam se carnaliter cognouerint; tunc enim spectato iure antiquo, matrimonium consummatum censetur, iure autem nouo, sponsalia: siquidem canonico iure pubes censetur, qui generare potest, etsi annorum numerum non expleuerit. *cap. puberes, de desponsf. impuberum. & c. vlt. de eo qui cognouit consanguineam.* Præterea si impubes, pubertati propinquus, sponsalia iuramento confirmauit, resilire non potest adepta pubertate, iuxta *c. ex literis. 2. de sponsf.* vbi id notat Abbas *nu. 2.* & constat ex dictis *l. 3. tr. 4. c. p. n. 6. in fi.* Videri potest Sanch. *lib. 1. disp. 51. n. 22.*

III. Si impuberes matrimonium contrahere intendentes, vtantur verbis de præsente, licet ob ætatis, & maturitatis defectum verum matrimonium non sit, censeri tamen debent sponsalia de futuro, qualia impubes contrahere potest, sicuti colligitur ex *c. à nobis. de desp. impub* & apertè habetur in *c. vlt. eod. tit. & c. vn. §. idē quoque, eod. tit. in 6.* vbi etiam ratio insinuatur, quia mens contrahentium sit; Si *actus non valet secundùm omnia, valere tamen debet, quatenus potest*: quam regulam defendit Abbas *cap. cùm super, de offic. deleg.* & interpretans Couarr. in *epit. p. 1. c. 3. in fi.* veram esse ait, *si id, quod fieri potest, includatur sub eo quod fit*, sicuti sponsalia includuntur in matrimonio, tanquam imperfectum, seu inchoatum in perfecto.

18 Ex quo valdè probabiliter inferunt Veracrux appendice ad speculum, *dub. 9.* Henriq. *l. 11. c. 5. n. 4.* Coninch. *disp. 21. dub. 4. concl. 2.* matrimonium clam celebratum, licet iure nouo Tridentini *sess. 24. c. 1. de reformat.* non valeat vt matrimonium, valere

lere

lere tamen vt sponsalia de futuro: cùm ad horum valorem nulla testium, &c. solemnitas requiratur: quamuis contrariam sententiam tradit Nauar. l. 4. consil. 3. de clandestina desponsat. edit. 3. Sanch. l. 2. disp. 20. nixus verbis Concilij, *Ad sic contrahendum eos sancta Synodus omninò inhabiles reddit*. Sed hæc verba nihil probare vt sentus; cum supplenda sit vox *matrimonium*, quæ proximè antecesserat; ac proinde sensus sit, attentantes matrimonium contrahere sine Parocho, & testibus, inhabiles reddi ad ita contrahendum. & eiusmodi matrimonij contractus irritos esse. Quamuis, propter auctoritatem Doctorum sponsus, qui matrimonium clandestinum irritè contraxit, in nullo foro cogi poterit, vt in futurum contrahat, nisi ad hoc ipsum expressè se obligarit, si contractus non valeat tanquam matrimonium, quòd valere debeat eo modo, quo potest, scilicet vt sponsalia, sicuti notauit Sanch. n. 6.

CAP. II.

DE DISSOLVTIONE SPONSALIORVM.

SVMMARIVM.

1 *Sponsalia mutuo contrahentium consensu dissolui possunt, quamuis iurata fuerint.*

2 *Sponsalia soluuntur per Religionis ingressum, secuta professione.*

3 *Si vnus sponsorum Religionem ingrediatur, censetur renuntiare sponsalibus, vt alteri resilire statim liceat; Sin verò exspectare malit, egressus ex Nouitiatu sponsionem seruare debet.*

4 *Sponsalia per votum ingrediendæ, ac profitendæ Religionis penitus soluuntur.*

5 *Post votum Religionis sponsalia validè celebrari non possunt: cum Deo prius ius acquisitum in hominem transferri nequeat.*

6 *Sponsalia legitimè contracta non videntur dirimi per subsequens continentiæ votum simplex: cum tale votum Deo gratum non sit, quod in hominis iniuriam cedit.*

7 *Nihilominus tutus videtur esse in conscientia, qui à sponsalibus, præsertim clam celebratis, sincero animo amplectendi statum perfectiorem continentiæ, resilierit.*

In foro autem externo talis compellitur ad viam tutiorem, vt vel sponsæ fidem seruet, vel Religionem ingrediatur; quamquam etiam permitti potest, vt sacrum ordinem suscipiat.

8 *Qui post contracta sponsalia, inscia, vel inuita sponsa Religionem ingreditur, vel ordinem suscipit, obligatus esse videtur ad resarcienda illa damna, quæ ob eam causam passa fuit, v. g. in nuptiarum præparatione.*

9 *Qui voto continentiæ obstrictus matrimonium licitè, vel illicitè contraxit, à petitione debiti abstinere debet; priusquam ab Episcopo, priuilegiato super ea re dispensationem impetret, quæ in hoc casu propter incontinentiæ periculum facile concedenda est.*

10 *Si sponsus, vel sponsa fornicationem committat, alter sponsus resilire potest.*

11 *Si sponsa oscula, vel similes tactus impudicos, ab altero viro admittat, vel si vim ab alio passa fuerit, iusta censentur hæ causa illam repudiandi.*

12 *Si vterque sponsorum fornicatus fuerit; non compensatur delictũ delicto. quia turpior censetur fornicatio sponsæ, quã spõsi.*

13 *Si sponsus post sponsalia in longinquas terras abeat, vt breui tempore rediturus non censeatur, sponsa liberatur obligatione; nisi ob causam necessariam discesserit, nullumque sponsæ incontinentiæ periculum, aliaue matrimonij necessitas immineat.*

14 *Si sponsus ob causam voluntariam iniustam discessit, biennio expectandus est, si intra prouinciam; triennio, si extra prouinciam moratur.*

Quæ iuris Cæsarei decisio etiam in conscientiæ canonico foro locum habere videtur; hac tamen limitatione, quòd Iudex Ecclesiasticus, si incontinentiæ periculum sponsæ imminere videat, tempus moderari possit.

15 *Si sponsus in alienam terram, domicilium mutaturus, se conferat, sponsa sponsalibus liberatur.*

16 *Sponsalia soluuntur, si elapsus est terminus temporis, qui statutus erat ad obligationem finiendam; ita vt nisi intra tale tempus nuptiæ celebrantur, resilire liceat.*

17 *Si vnus sponsorum paratus sit nuptias ante elapsum terminum celebrare, alter verò non paratus tunc contractus sponsaliorum claudicat. & manet obligatio tantum ex parte eius, per quem stetit. Neque refert, tametsi is culpa vacet, si terminus finiendæ obligationis, per modum conditionis, & non per modum pœnæ adiectus sit.*

18 *Notabilis mutatio superueniens iustam dat causam sponsalia soluendi.*

19 *Tametsi tempore sponsaliorum extiterit causa, ob quam sponsalia displicerẽt (v. g. morbi contagiosi, aut incurabilis, æris alieni, infamiæ, violatæ pudicitiæ in sponsa; magnæ sæuitiæ, crebræque ebrietatis in sponso) sed probabiliter ignorata ab altero sponso, ea cognita ius datur sponsalia rescindendi.*

20 *Si sponsus cognita causa à sponsalibus resiliendi, sponsam carnaliter cognoscat, censetur sponsalia ratificare.*

21 *Sponsalia soluuntur, si impedimentum matrimonij dirimens superueniat.*

22 *Si vxor, cum qua Titius contra fidem primorum sponsaliorum, contraxit, moriatur, & prior sponsa in proposito suo permaneat, non videtur Titius obligatus ad eam ducendam: cùm obligatio semel extincta non reuiuiscat.*

23 *Licet, spectato communi iure, si causa absoluendi sponsalia manifesta est, Ordinarij consensus non requiratur, multis tamen diœcesibus aliter obseruari solet.*

1 SPonsalia varijs modis solui possunt; Primò, per mutuum consensum, sicuti colligitur ex ca. 2. *de sponsal.* vbi Innocentius III. ait: *Videtur quòd instar eorum, qui societatem interpositione fidei contrahunt, & postea eandẽ sibi remittũt, hoc possit in patientia tolerari.* Ratio est: Quia omnis res per quas causas nascitur, per easdem dissoluitur, c. 1. *de regul. iuris, & cap. omnis res,* 27. *quæst. 2.* Et *regul. 35. ff.* *Nihil tam naturale est, quàm eo genere quidquam dissolui, quo colligatum est.* Et §. *vltim. tit. institut.* Quibus modis tollitur obligatio: *Obligationes quæ consensu contrahuntur, contraria voluntate dissoluuntur.* Quæ tamen regula fallit in matrimonij contractu, propter rationem sacramenti, vbi notauit Gl. in cit. c. 1. *de reg. iuris.*

Addi verò debet traditæ doctrinæ: Eam etiam habere locum, tametsi sponsalia iurata sint, sicuti docet Gloss. & DD. communiter in cit. c. 2. Quia iuramentum sortitur conditiones actus, cui apponitur, *cap. Quemadmodum, de iureiurand.* Sponsalibus autem (sicut, & alijs promissionibus hæc tacita conditio inest, nisi postea remissa, aut mutuo consensu soluta fuerint. Quare iuramentum in fauorem alicuius præstitum, ab eodem remitti posse, docent DD. in c. 1. *de iureiurand.*

Sed his obstare videtur, quod Pontifex dixit, talem sponsaliorum remissionem tolerandam esse, ne deterius inde contingat, videlicet, vt talem aliquis ducat vxorem, quam odio habet; Ergo fateri videtur, talem remissionem, ac dissolutionem esse malam. Communis est responsio Innocent. & Abbas. in cit. c. 2. n. 5. & aliorum apud Sanchez, *l. 1. disp. 53. nu. 2.* Quod Papa ita responderit; ad tollendam speciem mali; quia vulgares homines arbitrantur, sponsos resilientes fidem datam, vel iuramentum violasse.

Mihi verò alia occurrit responsio, textui, nisi fallor, conuenientior, Innoc. III. id dixisse in casu, qui frequenter accidere solet, vt vnus sponsorum, v. g. mulier optat sibi fidem seruari, sed vir omnibus modis renuat, cupiatque spõsaliorum remissionem fieri; quia abhorret à muliere: tunc sanè commonendus, & omnibus modis inducendus, vt præstitam fidem obseruet: sin autem bonus exitus speretur, toleranda est remissio, & dissolutio, quæ ex parte mulieris fit, non mera voluntate, sed admixto inuoluntario. idque non sine peccato viri; quod tamen permittitur, non approbando, sed tolerando, vt maiora incommoda vitentur.

Id nota, consuetudinem esse multarum Ecclesiarum si Sponsalia coram Parocho celebrata fuerint, vt eorum dissolutio non permittatur, nisi causa prius ad Episcopum delata.

2 Secundò soluuntur sponsalia per ingressum Religionis secuta professione. Qui casus extra controuersiam est. Cùm enim sponsalia de præsente, seu matrimonium ratum ita soluatur, *cap. ex publico. de conuers. coniugat.* multò magis sponsalia de futuro.

3 Sed dubium est, an solo in Religionem ingressu soluantur sponsalia ex parte sponsi alterius; ita, vt is à promissione sua liber, aliud matrimonium spondere, & contrahere possit? Negant Durand. *in 4. d. 27. q. 3. ar. 3.* Paludan. *ibid. q. 1. a. 3. casu 5.* Couarru. *in epit. par. 1. c. 5. princ. n. 11.* Armilla *ver. sponsalia, n. 11.* Sed contraria sententia est probabilior Syluest. *ver. sponsalia, q. 10. casu 2.* Sotus *d. 27. q. 2. ar. 5. ver. hoc tamen.* Nauarr. *c. 22. nu. 26. in princip.* Henriq. *l. 11. c. 14. n. 3.* Rodriq. *to. 1. summ. c. 245. conclus. 1.* Sanch. *l. 1. disp. 42. n. 2.* Viuald. de sponsalibus, *c. 5. n. 14.* ConincK *disp. 23. dubio 3. n. 22.* Ratio est: Quia sponsus ingrediendo Religionem, ipso facto significat, se voluntatem mutasse, & sponsalibus renunciare. Accedit, quòd specialis iste euentus sit, ad quem alter sponsus se obligare non præsumitur, vt tanto tempore probandæ Religionis exspectare, & postea sponsum accipere debeat, qui religiosum habitum exuerit, & mentis inconstantis indicia toties dederit. Sin verò sponsus in seculo expectare, &

malit;

malit, & alter, non secuta professione, Religione egrediatur; non dubito, tunc cogendum esse, vt datam olim sponsaliorum fidem praestet sponso volenti, & hucusque expectanti, sicuti docent Petrus Ledesma *q.43.ar.3.dub.2.* Henriqu. Rodriqu. & Coninck *ll.cc.* contra Sanchez *c.4.disp.42.n.5.*

4 Tertiò soluuntur penitus sponsalia, per votum Religionis ingrediendae, ac profitendae, quae est certa sententia, apud Henriquez *l.11.c.14.nu.4.* Cum enim sponsus licitè, ac rectè Religionem quamcunque profiteri possit, vti ex communi docet Nauarr. *c.22.n.27.§.10.* Henriq. *l.11.c.13.nu.3.* sequitur, quod licitè etiam Religionem, rescissis sponsalibus, vouere queat. Confirmatur: Sicuti se habet matrimonium ratum ad sponsalia, ita proportionaliter se habet professio ad votum profitendi: Ergo sicuti matrimonium ratum soluitur per professionem solemnem, *ca. ex publico, de conuers. coniugat.* sic etiam sponsalia soluuntur per votum profitendi solemniter.

Limita cum Henriquez *cit.n.3.litt.K.* Nauarr. *lib.3.concl.3.de voto, edit.2.* Lopez *par.1.instruct.c.77.§.sed grauius.* Azor. *to.1.l.5.r.21.qu.10.* Sanchez *disp.44.* Nisi sponsa, siue de futuro, siue de praesente, grauem infamiam contractura sit, vt quia spe matrimonij cognita, & fortè grauida facta est; eiusmodi enim casu votum Religionis ingrediendae, aut profitendae, vel perpetuae continentiae seruandae, quatenus in sponsae iniustum detrimentum cedit, Deo gratum, atque obligatorium non est.

Quinimò existimauit Sanch. *disp.45.* Less. *l.2.c.20.dub.4.* Coninck *disp.23.dub.3.concl.6.* Chapeauille *c.vlt.sui tr.q.17.* Vasq. *de restit.c.3.in fi.* Etiamsi votum Religionis, aut perpetuae continentiae antecesserit, & sponsalia secuta fuerint; haec potius in tali casu seruanda esse, quam votum. Quia votum cessat obligare, cum fortior incompossibilis obligatio iustitiae superueniat; at verò in casu, quo puella spe matrimonij corrupta est, grauissima superuenit obligatio, ad damnum ipsi illatum compensandum; idque, vt ponimus, alia ratione compensari, & periculum grauis infamiae tolli non potest, nisi eam in matrimonium ducendo: ergo id fieri debet post habito voto.

5 Haec sententia speculatiuè probabilis est; sed contraria communis, & in praxi recepta, quam tradit Nau. *l.4.conf.1.* Qui Clerici, vel vouentes, *edit.2.* Rodriq. *t.1.sum.c.208.conclus.11.* Cum enim per votum prius Deo ius requisitum sit, potest vouens illud propria libertate tollere, maiorem, cum altero obligationem contrahendo, aut statum voto contrarium suscipiendo: sed requiritur, vel Ecclesiasticus praesul, tanquam Dei vicarius obligationem, causa cognita, remittat, per dispensationem; quam etiam in hoc casu voto obligatus petere tenetur, vti docuit etiam Sanchez, *l.1. disp.56.*

Denique hic nota, quòd is, qui religionem ante, vel post sponsalia vouit, ac postea matrimonium contraxit, licitè, vel illicitè, soluto matrimonio per mortem coniugis, ingredi tenetur, si adhuc idoneus sit: Quia vouens religionem suum votum implere tenetur, quatenus potest, absque alterius praeiudicio, *arg. c. placet, de conuers. coniug.*

Quartò. Per simplex continentiae votum sponsalia solui, docet S. Thom. in *4. dist. 38. qu.1. art.3. quaestiunc.2. ad 3.* Caiet. in *sum. ver. periurium promissorium, §. intellige secundò.* Sotus in *4. dist.27.q.2.ar.5.§.verum.* Henriquez *lib.14.num.4. & alij plures arg. cap. peruenit, 2. de iureiur.* Promissum non infringit, qui *in melius commutat.* Et quia sponsalibus ea tacita conditio inesse censetur, *nisi statum perfectiorem continentiae amplecti voluero.*

6 Verùm contraria sententia est probabilior, quam docent Canonistae in *c. veniens,* vbi Abb. *n.5.* Qui Clerici, vel vouentes Palud. in *4 d.27.q.1.casu 5.* Sylu. *ver. sponsalia q.7. & ver. matrimonium, 7.q.5.d.5.* Nau. *c.22.n.27.§. decimo* Philiarch. *to.1. de offic. sacerdotis, par.2.l.2.ca.1.* Sanch. *l.1.disp.46.* Coninch *cit. dub. 3. concl.7. & colligitur ex cit. c. veniens.* vbi, mulieri, quae post sponsalia votum continentiae edidit, & idcircò sponsus ad alias nuptias transijt, poenitentia iniungitur; tum propter fidem violatam; tum propter votum, a quo cupiebat liberari, vt cum altero contrahere posset. Ratio est, Cum sponso per sponsalia ius acquisitum sit, cui ille numquam renunciauit, non debet censeri Deo grata promissio, quatenus cum alterius iniuria, & damno iuncta est: sicuti si quis Deo voueat equum, quem ante promiserat, vel donarat Sempronio, non valet votum, quatenus iniuriosum Sempronio: quamuis eatenus valent ista vota, vt si obligatio ab homine remittatur vel alia ratione cesset, v.g. dissolutis sponsalibus, vel matrimonio; promissum Deo seruari debeat: *arg. cit. c. veniens. & cap. quidam c. placet, de conuerg. ibi. Licet votum eius vsquequaque non tenuerit, eatenus tamen obligatorium fuit, quatenus se poterat obligare,* idque ex communi docet Sanch. *n.15.*

Respondeo ad fundamentum prioris sententiae, negari debet, talem conditionem sponsalibus inesse; cum ea ex nullo iure colligi possit; excepto si quis religiosum statum expiecti velit. Ad *c. peruenit,* dicendum, ibi sermonem esse de voto, quod iure optimo in melius commutatur: quia idem promissarius est, videlicet Deus, hic autem loquimur de promissione homini facta.

7 Verumtamen cum prior sententia, ob grauium Doctorum auctoritatem, probabilis sit, in conscientia tutus erit, qui a sponsalibus, praesertim clam celebratis, sincero animo amplectendi statum perfectiorem continentiae resilierit. Cum autem palàm celebrata fuerunt, ferme accidit, vt sine sponsae infamia, multorum querelis, ac rixis, non possit vouens propria auctoritate a sponsione recedere. Quòd si ad forum externum talis causa deferatur, Ecclesiasticus iudex sponsum, qui post sponsalia votum continentiae se edidisse affirmat, compellere solet ad viam tutiorem: videlicet vt sponsaliorum fidem seruet, vel intra praefixum ei tempus Religionem ingrediatur, sicuti notarunt Palud. Syluest. Azor *locis cit.* Quamuis etiam contentus Iudex esse possit sacri ordinis susceptione, sicuti fatetur Syluest. *ver. sponsalia, q.7. & docent* Sotus *l.7.q.1.ar.3.* Henriq. *cit.c.14.n.4.* Licet contrarium sentiat Palud. *l. cit.* Sanch. *disp.44.*

His addendum est primò: Qui post sponsalia, inscia, aut nolente sponsa, sacrum ordinem suscepit, aequitatis ratione resarcire debet damna, quae ob id sponsa incurrit, quia expensas in sponsalibus fecit, aut in praeparatione ad nuptias, &c. Idemque dicendum videtur si sponsus Religionem ingredi, ac profiteri velit. Colligo id ex *leg. si pecuniam, ff. de condict.* causa data, &c. vbi dicitur: Sicut pecuniam dederis, vt Capuam iret, licet antequam is iret integrum sit poenitere, & pecuniam repetere, si tamē is expensas fecit, vel aliud damnum incurrit indemnem seruandum esse. Sic etiam si quis cum muliere contraxerit, licet antequam sponsaliorum contractus per nuptias impletus est, iure licentiam det sponso resiliendi per sacri ordinis susceptionem, aut Religionis professionem; interim tamen requirere videntur, vt pars altera indemnis seruetur. Siquidem dispensationes, ac priuilegia (quale etiam censeri debet ius illud sponso cōcessum) quatenus cum alterius personae praeiudicio iuncta sunt, strictè interpretationis esse debēt. Vide Mol. *t.2.disp.258.cōcl.3.*

9 Addendum est secundò: Quòd neque is, qui post sponsalia simplex continentiae votum edidit, neque ante sponsalia edito continentiae voto, matrimonium postea contraxit, & nondum consummauit, obligatus est ad Religionis professionem; Quia hanc non vouit: continentiam autem, quam vouit medio adeo difficili implere cogendus non videtur, *argument. extrauag. antiquae, de voto iam.* Gl. *ver. renuere.* & contra Sylu. *verb. matrimonium, 7.q.5.* Nauar. *c.12.man.n.80.* docent Sotus *in 4. q. 38. qu.2. ar.1.* Sanch. *disp.46.diffic.2.* Less. *l.2.c.41.n.52.* Coninck. *cit. dub. 3. in fin.* Debet tamen qui voto continentiae obstrictus matrimonium, licitè, vel illicitè, contraxit, à petitione debita abstinere, priusquam ab Episcopo, vel priuilegiato super ea re dispensationem impetret, quae in tali casu facilè concedi debet, propter periculum incontinentiae. Sin verò vouens dispensationem ante matrimonium non impetret, alter sponsus intellecto eius voto continentiae, resilire poterit cùm conditio illa, vt coniunx eius coniugij debitum nunquam petat, grauis videri possit, sicuti notauit Henriq. *cit. n.4.*

10 Quintò, soluuntur ex parte sponsalia per fornicationem vnius sponsi, vt alterius recedendi habeat, iuxta *c. quemadmodum, de iureiur.* Vbi etiam rationes afferuntur, I. Quia sponsus conditione matrimonium promisisse censetur, si & alter contra fidem sponsaliorum non egerit. Nam alioquin fidem frangenti fides seruanda non est. II. Quaecunque causa ad diuortium sufficit, ea multò magis ad sponsalia soluenda: nam *turpius ejicitur, quam non admittitur hospes.* Sed fornicatio coniugis est iusta causa diuortij: Ergo Fornicatio alterius sponsorum est iusta causa soluendi sponsalia.

Dixi autem sponsalia solui *ex parte,* innocentis videlicet; non autem nocentis, ne ex iniquitate sua commodum ferat. Quare spōsus fornicarius ad nuptias compelli potest, si alter velit: quia, *Quod in gratiam alicuius conceditur, non est in eius dispendium retorquendum, reg.61. in 6. & consciens l. quod fauore, C. de legib.*

Deinde debet tradita doctrina indifferenter intelligi, tam de sponso, quam de sponsa; cùm aequè fidem frangant fornicando, & se suspectos reddant, ne etiam post matrimonium violent: quamobrem in corporum coniunctione vir, & mulier ad paria iudicantur. Abb. in *cit. c. quemadmodum, §. illud, n.4.*

11 Videntur tamen quaedam discrimina inter sponsam, & sponsum non improbabiliter assignari: Primum. Si sponsa oscula, vel similes tactus impudicos ab altero viro admittat, possunt rescindi sponsalia: quia censetur impudice, vti docet Couarr. *in epit. par.2. cap.7. §.6. nu.3. 4. quo prouide vir meritò abhorrere incipit.*

incipit. Sed non vice versa, ob sola sponsi oscula, vel tactus impudicos alterius fœminæ, sponsa resilire potest; quia non proptereà viro aliqua impudicitiæ infamia apud homines aspergi solet, sicuti docet Sanch. *disp.* 55. *n.* 5. Coninch. *disp.* 23. *du.* 7. *n.* 56. vbi rectè id limitat, *nisi sint tactus frequentes vt indicent propensum valdè sponsi in alteram animum, vt meritò timeri possit; ne sponsam minus sit amaturus, aut fidem non seruaturus.*

Secundum. Si sponsa post sponsalia vim ab altero passa fuit, meritò repudiatur, sicuti colligitur ex *c. raptor*, 17. *q.* 2. *ibi Gloss. ver. potuerit*, atque ea communiore docet Syl. *ver. sponsalia*, *q.* 10. *casu.* 7. Couar. *in epit. p.* 1. *c.* 5. *princ. n.* 1. Nauar. *c.* 22. *n.* 27. *ver. Nono.* Henriq. *lib.* 11. *c.* 14. *nu.* 6. Sanchez *n.* 7. Coninch. *nu.* 55. Ratio est: Quia sponsa notabiliter fit vilior, vt ab ea sponsus meritò abhorrere incipiat, nè & ipse infamiam, seù dedecus, subire debeat. At verò si apertè constet, sponsæ fornicationem sine omni culpa eius accidisse, v. gr. in somno, probabiliter dicitur, sponsum resilire non posse: cum eainde sponsata magnum dedecus non contrahat, vt benè docet idem.

12 Tertium, Si vterque sponsus post sponsalia fornicatus est, non compensatur delictum delicto, sed repudiare potest sponsus fornicariam sponsam, quamuis ipse quoque fornicatus fuerit: quia delicta pari turpitudine non censentur, sed fœdior, ipsique sponso detestabilior est incontinentia fœminæ, quàm viri, *argum. l. etsi crimine, C. ad leg. Iul. de adulterio. iunct. gl. lit. G. & l. palàm, ff. de ritu nuptiarum.* Et ita ea communi docet Henriqu. *lib.* 11. *c.* 14. *nu.* 6. Sanch. *cit. disp.* 55. *in fine.* ConincK *cit. dub.* 8. *concl.* 6. atque colligitur ex iis, quæ in simili docent Couar. *in c. Raynutius princ. nu.* 15. Molin. *to.* 1. *tra.* 2. *disp.* 176. Filiam luxuriosè viuentē ante xxv. ætatis annū exhæredari non posse à matre, quæ in pari turpitudine est, *l. in arenam, C. de inoffic. testa.* sed a patre exhæredari posse, etsi & is impudicè viuat, quia turpitudo vtriusque non censetur æqualis. Neque his obstat, quod in *c. intelleximus de adulteriis* dicitur; paria fornicationis delicta inter coniuges mutua compensatione tolli. Nam sponsaliorum solutio facilius permittitur, videl. ob quamuis notabilem rerum mutationem, matrimonium non item.

Quæres. Quid faciendum, si sponsalia publicè coram Parocho, & testibus celebrata fuerunt: crimen autem sponsi, aut sponsæ occultum est, vt sine infamia reuelari non possit? Respondeo, & dico I. Sponsa priuatim monere debet sponsum, adhibitis etiam, si opus sit, parentibus eius, & cognatis, vt ipsam liberam pronunciet à sponsalibus, & quidem publicè coram Parocho, ac testibus, ratione scandali vitandi, suppressa tamen causa dissoluendi, qua de re Sanchez *lib.* 1. *disp.* 70.

Dico II. Si sponsus monitus nolit sponsalibus renunciare, & sponsa moraliter certa sit de sponsi fornicatione, quia, v. gr. audiuit a teste oculato, omni exceptione maiore; propria auctoritate à sponsalibus resilire potest, quando putat, ob defectum plenæ probationis se in iudicio nihil obtenturam esse, vti docet idem Sanch. *disp.* 69. *n.* 7.

Dico III. Si crimen sponsi ad iudicium deferatur, & semiplenè, videl. per vnicum testem probetur ordinariè non poterit Iudex sponsalia dissoluere, vti bene tradit Sanchez *disput.* 17. *num.* 7. Quia vnius testis testimonium non sufficit, si agatur de alterius præiudicio, *cap. licèt, c. veniens. de testibus.* Dixi autem ordinariè: si enim sponsa ita comparata videatur, vt difficulter à seipsa consensum liberum in nuptias impetrare possit, ideòque infelices exitus, ac scandala timeantur: ad Iudicis officium pertinebit pro dissolutione sponsaliorum pronuntiare. Quia minus malum, quale est præiudicium aliquod sponsi non plenè conuicti, permitti debet, vt euitetur maius malum, quod ex coacto matrimonio timetur.

13 Sextò. Si sponsus post sponsalia, non obtenta licentia sponsæ, in terras longinquas se transferat, vt breui tempore rediturus non videatur, acquirit sponsa liberam facultatem cum alio contrahendi. Ita habetur in *c. de illis. de spons.* Ratio est; Quia sponsus tam longè discedens, iuri suo renuntiare censetur. Verùm descendendo ad casus particulares. Dico I. Si sponsus ob causam necessariam diuitiùs abesse cogatur, tùm sponsa expectare debet, donec iustum eius impedimentum cesset. Ita habetur in *l. sæpe. ff. de sponsal.* quæ constitutio, cum maximam æquitatem habeat, non videtur iure canonico correcta, vti docet Sylu. *ver. sponsalia. q.* 10. *d.* 4. Couar. *in epit. p.* 1. *c.* 5. *princ. n.* 7. *in fin.* Henric. Canisius super *c. de illis. de sponsal.* Neque puto ab aliis negari, adhibita tamen duplici limitatione. Prima, nisi aliter conuentum sit, vt infrà dicam; secunda, nisi incontinentiæ periculum immineat, vel alia necessitas, contrahendi matrimonium, vrgeat: tunc enim grauis mutatio superuenit, ad quam sponsa non censeret se obligare voluisse.

14 Dico II. Si sponsus ob causam voluntariam iustam discesserit, tunc secundùm ius ciuile biennio expectandus erit, si intrà prouinciam; triennio, si extra prouinciam moretur *lib.* 2. *C. de sponsal. & l.* 2. *C. de repudiis sic enim has leges concilians* Gl. & DD. ibi Cou. *cit n.* 7. Anton. *p.* 3. *tit.* 1. *c.* 18. §. *casu* 2. Menochius *de arbitr. qq. casu* 455. *n.* 7. aliique communiter.

Sed quæstio est; vtrùm hæ leges iure canonico correctæ sint? Affirmat Henriq. *l.* 11. *c.* 14. *n.* 5. Sanch. *l.* 1. *disp.* 54. *nu.* 6. Rodriq. *t.* 2. *c.* 245. *concl.* 4. *ex c. de illis de sponsal.* Sed magis placet sententia negans, quæ est Syluest. *cit. quæst.* 10 *casu* 4. Henric. Canisii super *cit. cap. de illis.* Cùm enim leges illæ per se iustæ sint, seruari debēt, quando aliud iure canonico disertè constitutū nō reperitur. At verò ex *c. cit. de illis*, colligi nō potest, Cæsareis legibus aliquam derogationem factam fuisse, vt *seq. assert. patebit.*

Hæc tamen limitatio adhibenda est, quòd Iudex Ecclesiasticus inspecta qualitate personæ, aliisque circumstantiis, tempus moderari possit, & interim iubere, vt sponso significetur, intra tale temporis spatium ipsi redeundum esse: alioquin sponsam ab ipso liberam fore. Ratio est: Quia in hoc differt Iudex Ecclesiasticus à seculari, sicuti & ius canonicum quod ciuiles leges præcipuè ad publicam politicam attendant, canones verò ad salutem animæ, & peccatum vitandum, sicuti notant DD. *in reg. possessor. de reg. iuris. in* 6. Cùm igitur interdum ob periculum incontinentiæ, vel similem causam expediat mulieri, vt tamdiù sponsum non expectet, illud Iudex arbitrari debet.

15 Dico III. Si Sponsus in alienam terram, domicilium mutaturus, se transferat, sponsa hoc ipso à sponsalibus liberatur. Quæ videtur esse decisio *cit. c. de illis.* sicuti notauit Abb. *ibi. n.* 2. Canisius §. *huius decisionis.* & colligitur ex textu: *De illis autem qui præstito iuramento promittunt se aliquas mulieres ducturos, & posteà, eis incognitis, dimittunt terram, se ad partes alias transferentes; hoc tibi volumus innotescere, quod liberum erit mulieribus ipsis ad alia se vota transferre; recepta tamen de periurio pœnitentia si per eas steterit, quominus fuerit matrimonium consummatum.* At verò, dimittere terram, & ad alias partes se transferre, mutationem domicilii significare videtur, vt ipsemet etiam Sanchez indicat *n.* 12. Non ita verò, qui negotii alicuius, vel studiorum causa à loco discedit, animo reuertendi: is enim domicilium retinet. *l. clam. possidere* §. *qui ad nūdinas, ff. de acquir. vel amittenda possess. & l.* 2. *C. de incolis.* Ratio autem illius constitutionis est partim, quòd ita discedens, ac domicilium relinquens, censeatur renuntiare sponsalibus: partim, quòd sponsa de futuro virum aliò commigrantem, vel vagabundum sequi non cogatur; cùm ad hunc euentum, se non obligare censeatur, sicuti docet Gloss. recepta *in cit. c. de illis.*

Quæres: Cur dicatur in illo *tx. de pœnitentiam de periurio, mulieribus suscipiendam esse?* Respondeo, Id dici in casu quo per eas steterat, ne matrimonium, tempore, quo oportebat, contractum fuerit: tunc enim, *licet* viro eam ob causam terram mutante, nihilominus liberentur, tamen aliquo modo causam periurii dedisse censentur.

16 Septimò, soluuntur sponsalia, si terminus præfixus fuit ad obligationem finiendam, ita, vt nisi intrà tale tempus nuptiæ sequantur, resilire liceat. Ita colligitur ex *cap. sicut de sponsal.* vbi docet Abb. *n.* 1. Nau. *c.* 22. *n.* 27. *ver. Septimò.* Sanch. *disp.* 53. ConincK *disp.* 23. *dub.* 6.

Notant verò Abb. *l. c.* Palud. *in* 4. *d.* 27. *q.* 1. *a.* 3. *casu* 4. Nau. *lib.* 3. *cons.* 29. *n.* 4. *de voto edit.* 2. Duobus modis terminum contractæ obligationis præfigi; primò, ad eam statuendam, vel exequendam, vt ab illo tempore debitor in mora soluendi existat, vel ad solutionem cogi possit. Vt si promittam me ad Kalendas equum tibi venditurum, auxilio venturum. Secundò, ad obligationem finiendam, vt elapso illo tempore, promissor ab obligatione liberetur, v. g. promisi me equum tibi commodaturum ad Pentecosten vsque; si eò vsque non petiueris, extinguitur obligatio. Et ita intelligenda est tradita doctrina: Si promisisti puellæ nuptias, adiecta conditione, ad Pentecosten vsque, liberaris, si cōditio antè impleta non fuerit. Secùs est, si tempus Pentecostes adiectum fuit, vt nuptiæ tunc executioni mandari debeant, alioquin pars, per quam steterat, in culpabili mora esse censeatur. Ratio discriminis est: Quia si tempus adiiciatur causa obligationis statuendæ, duplex obligatio est, vna, nuptias v. gr. celebrandi: altera tali tempore celebrandi: quare licet secunda obligatio violetur, manet tamen prior obligatio absoluta, ac principalis, sicuti colligitur ex *l. Celsus*, §. 1. *ff. de recept. qui arbitrium*, & notat Abb. *in c. cum dilecti. de dolo, & contumacia n.* 12. Nau. *li.* 2. *cons.* 1. *de iniurr. edit.* 2. Si verò tempus adiiciatur causa obligationis finiendæ, tunc vna obligatio est, eaque non absoluta, sed restricta certo temporis spatio, quo transacto, cessare debet.

Dubium autem est, vtrùm lapsus termini, seu transactio temporis definiti ad nuptias, vtrumque sponsorum liberet obligatione, an tantùm eum, per quem non stetit, quominus nuptiæ celebratæ fuerint, altero, qui in mora fuit obligationem reti-

nentiæ? Respondeo: Si vnus paratus fuit contrahere ante lapsum termini, alter verò non paratus, tùm contractus claudicat, & manet obligatio tantùm ex parte huius, per quem stetit, sicuti colligitur ex *cap. sicut de sponsal.* & docet Nau. *ca. 22. n. 27. §. septimò.* Sanchez *disp. 53. n. 6.*

17 Exceptiu autẽ, quam subiũgit, nisi *is per quem stetit, culpa vacet*, non videtur vera. Quia nihil frequentius est, quam vt in contractibus conditio adijciatur, vt ad eum diem perficit debeat, alioquin rescindere liceat, etiamsi neutrius culpa res impedita fuerit, sicuti colligitur ex *l. si conuenerit. §. sed etsi. ff. pro socio.* Ratio verò est: Quia *contractus ex conuentione legem accipiunt.* Quare idem arbitror sentiendum de contractu sponsaliorum, sicuti notauit ConincK *cit. dub. 6. concl. 4. n. 47.*

Neque obstat *regula iuris 66. in 6. sumpta ex l. in iure ciuili. ff. eod. tit. Cùm non stat per eum, ad quem pertinet, quominus conditio impleatur haberi debet perinde, ac impleta esset.* Nam regula hæc locum habet in libertate promissa, in legatis, alijsque institutionibus, quibus fauore causæ, specialiter ita constitutum est: ideoque extendi non debet ad contractus, ob ea, quæ notauit etiam Sanch. *disp. 32. n. 21.*

Neque obstat altera regula quæ est 41. in 6. *Imputari non debet ei per quem non stat, si non faciat, quod per eum fuerat, faciendum.* Nam hæc regula intelligitur de pœna conuentionali; item de iuris, seu facultatis alicuius priuatione, quæ per legem decreta est, nisi aliquid intra tale tempus fiat, v.g. Parochus, si iusta causa impediatur, quominus ad ordinem presbyteratus accedat, parochia non priuatur, *cap. commissa §. 1. de elect. in 6.* Item tempus ad eligendum, agendum, &c. lege definitum *non currit legitimè impedito. c. quia diuersitatem. de concess. præb. lib. 1. §. fin. Cod. de annali præscript.* vbi dicunt Doctores, quòd *non valenti agere præscriptio non currit.* Quamobrem si ex verbis appareat, nuptiarum tempus in sponsalibus, non vt purã conditionem adiectum fuisse, sed in pœnã eius, per quem steterit, vt alter ideireo resilire possit: iã locus non erit dissolutioni, si nulla culpa interuenerit.

18 Octauò soluuntur sponsalia, si notabilis mutatio accidat, seu graue aliquid superueniat, quòd si à principio extitisset, meritò a sponsaliorum contractu absterruisset, sicuti ex communi docet Abbas in *c. quemadmodum, n. 10. de iureiur. & c. vlt. n. 2. de coniug. leprosorum.* Angelus *ver. sponsalia n. 21.* Syluest. *qu. 10. casu 17.* Nauarrus *c. 22. n. 27. in fine.* Henriq. *l. 11. c. 14. nu. 6.* Sanch. *disp. 57. & seqq.* Coninck *disp. 23. dub. 8.* Et colligitur ex *cit. cap. quemadmodum & cit. cap. 2.* Ratio est: Quia intentio spondentis non præsumitur se extendisse ad talem casum valde difficilem, qui quemuis hominem prudentem à matrimonij promissione absterruisset. Porrò ad cognoscendum, vtrùm promittentis intentio, saltem virtualis, ad talem causam se extenderit, necnè, examinari debet sponsus, v.g. si eo tempore, quo sponsæ promitterat, illi aliquis proposuisset: *sed quid si tale postea eueniat?* vtrùm responsurus fuisset, non esse sibi mentem ad hunc casum obligationem suam extendere. Cuius asseuerationi etiam in externo foro, præsertim iurato, credendum erit, si, consideratis circumstantiis, & præcipuè natura rei promissæ, probabilis ei fides haberi possit, sicuti docet Nauarr. *c. 18.* Sanch. *disp. 61. n. 6.* *Nam in his, quæ ad animũ pertinent*, vti sunt scientia, ignorãtia, intentio, &c. *standum est cuiusque iuramento*; cùm alio modo probari non possint, sicuti notat Couar. *2. resol. c. 10. n. 1. §. tertiò.*

In specie verò mutationes notabiles, ob quas à sponsalibus discedi possit, à Doctoribus numerantur: Si sponsus, vel sponsa lepram, paralysin, morbum Gallicum, epilepticum, vel alium incurabilem contrahat, si oculi, nasi amissionem, vel similem grauem corporis deformitatem incurrat, præsertim sponsa: item si alteruter sponsorum notabilem famæ, vel grauissimam bonorum iacturam patiatur, vel si graues inter sponsos, aut eorum parentes, & consanguineos inimicitiæ incidant, quia, v.g. altera pars omnino se opponit matrimonio, ita, vt ex eo infelices exitus timeantur. Præterea si sponsa dotem promissam afferre nequeat: aut sponsus domicilium mutare vel vagari constituat cum incommodo sponsæ. Ratio est. Quòd sponsalibus, seu nuptiarum promissionibus, quæ suaptè natura, & Ecclesiæ praxi, magnam animi libertatem, ac promptitudinem postulant, ea tacita conditio inesse censeatur, si res in eodem statu permaneant, seu notabilis rerum mutatio incidat. Neque refert, etsi sponsalia iurata fuerint, quia iuramentum sortitur naturam, & conditiones actus cui adiungitur. *cit. c. quemadmodum de iureiur.* Vide etiam quæ dixi *lib. 3. tr. 4. c. 5. n. 5.*

19 His adde: Tametsi tempore sponsaliorum extiterit talis causa, putà morbi contagiosi, aut incurabilis, æris alieni, insaniæ, violatæ pudicitiæ in spõsa, magnæ sæuitiæ, crebræ ebrietatis in sponso, quæ ab altero contrahente probabiliter ignorabatur: ea postea cognita, ius rescindendi sponsalia acquisitũ esse. Cùm enim sponsaliorum tempore defectus non apparebat, perindè erat, ac si non esset: Cùm verò posteà apparere incipit, perindè est, ac si de nouo existat: nam *paria censentur non esse, & non apparere. argum. l. in leg. fundi. ff. de contrah. emptione.*

20 Veruntamen si sponsus, cognita causa à sponsalibus recedendi, nihilominus sponsam carnaliter cognoscat, censebitur tacitè renuntiare iuri suo, atque sponsalia ratificare. Quamobrem etiam sponsa non nisi sub tali conditione in copulam consentire censenda est; ideoque non audiendus sponsus; si posteà resilire velit: sicut neque coniunx, si cognito adulterio coniugis suæ, ad eam accedat, diuortium instituere permittitur.

Necesse tamen est, vt dixi, sponsum scire, sibi ius resiliendi competere: si enim nesciat non potest ei renuntiare, aut sponsaliorum valorem ratificare velle: præter quàm eo casu, si sponsus clarè significet, tali animo se ad sponsam accedere: vt etiamsi ius soluendi sponsalia haberet, tamen ea rata esse vellet. Qua de re Sanchez *disp. 6.* ConincK *disp. 23. dub. 10.*

21 Nono soluuntur sponsalia per superuenientem affinitatem, spiritualem cognationem, vel simile impedimentum dirimens, vti constat ex *c. veniens. 1. & c. ex literis. de eo qui cognouit consanguin.* & magis patebit infrà *p. 4. huius tr. c. 5.*

22 Decimò soluuntur per matrimonium cum altera iniustè contractum. Sed hoc casu quæstio est, si vxor, cũ qua Titius contra fidem priorum sponsaliorum cõtraxit, moriatur, & prior spõsa in proposito suo permaneat, vtrùm Titius illi obligatus adhuc sit? Affirmant P. Ledesm. *q. 43. a. 3. dub 2.* Coninch. *disp. 23. dub. 4. concl. 3.* Sed contrarium est probabilius, quod docet Palud. *in 4. dist. 28. q. 1. ar. 1. concl. 2.* Henriq. *lib. 11. c. 14. n. 2.* Sanchez *lib. 1. de matrimon. disp. 28.* Nam obligatio semel extincta amplius nõ reuiuiscit. *c. quæris. de consecrat. dist. 4. l. qui res. §. aream ff. de solut.* Sponsalia autem per matrimonium cũ altera contractum soluuntur. *c. si inter. de sponsal. cap. 27. q. 2.* Ratio est, quia obligatio fortior superueniens extinguit obligationem præcedentem minùs fortem, si obligationes eiusdem rationis, ac ordinis sint; quod dicitur propter votum simplex religionis ingrediendæ, quod per subsequens matrimonium non dissoluitur, sed differtur, quia est diuersæ rationis. Confirmatur ex *c. 5. de Regul. in 6.* vbi ita habetur, *qui post votum à se de certa religione intranda emissum, religionem aliam, & laxiorem ingreditur, & profitetur in ipsa, potest (voto non obstante priore, cui tanquam simplici per secundum solemne noscitur derogatum) manere licitè in eadem: Pro voto tamen non impleto erit eidem pœnitentia imponenda.* Obligatus tamen est Titius ad compensandum damnum Caiæ, quod illi intulit violando sponsaliorum fidem, quod interdum alia ratione fieri non poterit, quàm eandem in matrimonium ducendo, vt si eam violauerat. Et ita notauit Adrianus *in 4. de matrimon. quæst. 2. in fine* Sanchez *n. 5.*

23 Ad extremum quæri potest, vtrùm ad dissoluenda sponsalia propter vnam ex dictis causis, Iudicis Ecclesiastici auctoritate opus sit? Respondeo cum Nauarr. *cap. 22. num. 28. man.* Syluest. *ver. sponsalia quæst. 11.* Sanchez *li. 1. disp. 69.* ConincK. *disput. 23. nu. 70.* Si causa dissoluendi notaliter certa sit, non opus est Iudicis auctoritate, nisi interdum ratione vitandi scandali, si sponsalia publica sint. Quamobrem in multis apud nos diœcesibus obseruatur; vt non liceat sponsis à sponsalibus publicè notis recedere, nisi causa priùs ad Ordinarium delata. Quam ipsam consuetudinem approbat S. Tho. *in 4. dist. 27. q. 2. a. 3.* Richard. *ibid. ar. 3. q. 3.* Palud. *q. 1. in fine* S. Anton. *p. 3. tit. 1. c. 8. §. 1.*

PARS ALTERA.

DE MATRIMONIO SECVNDVM SE.

CAP. I.

QVID, ET QVOTVPLEX MATRIMONIVM SIT.

SVMMARIVM.

1 *Matrimonium definitur maris, & fœminæ coniunctio, indiuiduam vitæ societatem retinens.*
Coniunx potestatem, & ius reale habet in corpus coniugis, sed non propriè dominium.
2 *Triplex est matrimonium, Legitimum, ratum, & consummatum.*

3 B. Virgo

3 *B. Virgo Maria verum cum Iosepho matrimonium contraxit.*
4 *Si coniuges post legitimam in Religione professionẽ carnaliter copulentur, sacrilegium committunt, sed non fornicationem.*

1 MAtrimonium à precipuo fine, quæ est prolis generatio, nomen accepit: dictum est enim, ait Gloss. *institut. de patr. potestate. lit. O. Quia mulier nubit, vt mater fiat.* Dicitur ibidem, & *in ca. illud. de præsumpt. Maris, & fœminæ coniunctio, indiuiduam vitæ societatem retinens.* Videri potest S. Thom. *in 4. dist. 27. q. 1. ar. 1.*

Circa priorem definitionis particulam aduerte, ex doctrina S. Bonau. *ead. dist. 27. ar. 1. q. 2.* Matrimonium duobus modis accipi. Primò, pro actuali contractu, in quo legitimæ personæ, consensu verbis expresso, se vicissim obligant ad vitæ societatem, ac generationis vsum. Secundò, & frequentius pro permanente, ac quasi perpetuo iugo viri, & fœminæ, quo sensu, ait Gloss. citat. idem esse matrimonium quod coniugium. Quare sensus definitionis est, quòd matrimonium sit perpetua, & indissolubilis coniunctio, sed mutua obligatio viri & fœminæ orta ex consensu eorum, verbis, alijsuè signis expresso: sicuti hoc ipsum significatur in Florent. Concil. Eugenij IV. decreto. *Causa efficiens matrimonij regulariter est mutuus consensus, per verba de præsenti expressus.*

Eiusdem coniugalis obligationis, ac mutui iuris, quod coniugi in coniugem competit, ad petendum, & præstandum vsum corporis ob finem generationis, meminit etiam Apostolus 1. Corinth. 7. *Vxori vir debitum reddat, similiter autem & vxor viro.* Cuius rationem subiungit: *Mulier sui corporis potestatem non habet sed vir: similiter autem, & vir sui corporis potestatem non habet, sed mulier.* Vbi notandum est cum Less. *li. 2. ca. 3. dub. 2. num. 7.* hanc potestatem in corpus coniugis esse quidem ius in rem, sed non propriè dominium; ne fateri cogantur alterum alterius mancipium, seu seruum esse. Est igitur ius vtendi corpore coniugis ad opus generationis; ad eum modum, quo alicui ius vtendi alieno horto, aliena vacca ad certum finem concedi solet.

Posterior definitionis particula, *Indiuiduam vitæ*, &c. ostendit, matrimonio maiorem, quàm alijs omnibus humanis contractibus, firmitatem, & indissolubilitatem competere. Nam alij omnes, etsi mutuo consensu constituti sunt, eodem iterum dissolui possunt, matrimonium non item. Quem perpetuum, ac indissolubilem neuum, partim suaptè natura obtinet, ob commodum prolis generandæ, meliusquè educandæ; partim verò, & multò magis, ex Dei primæua institutione, sacri, & magni mysterij causa, sicuti constat ex Apostol. *c. 5.* ad Ephes.

2 Triplex est matrimonium, Legitimum, ratum, & consummatum. Legitimum dicitur, quod legitimo consensu inter personas impeditas, constitutum est, quale etiam inter infideles esse solet. Ratum includit in se legitimum; addit verò rationem sacramenti, per quam maiorem firmitatem, & indissolubilitatem acquirit, sicuti tradit Innocent. III. in *cap. quanto. de diuortijs; Et si matrimonium verum inter infideles existat, non tamen est ratum:* quia potest dissolui, ait Gloss. Inter fideles autem verum & ratum existit: quia sacramentum fidei, quod semel est admissum, nunquam amittitur. Denique matrimonium consummatum dicitur, quod accedente reali corporis vsu, seu carnis copula, perficitur, & completur. Sicuti enim emptio, ac venditio licèt, mutuo consenso exteriùs significato, hinc mercem, illinc pretium tradendi, essentialiter constituatur, tamen reali traditione consummatur, ac veluti integratur; ita etiam matrimonij essentia mutuo consensu constituitur, *iuxta reg. 31. ff. Nuptias, non concubitus, sed consensus facit.* Et *c. 1. & 4. 27. quæst. 2. Matrimonium non facit coitus, sed voluntas*, ipsa vero carnis copulatione completur, ac veluti integratur; & quidem non tantùm in ratione contractus, sed etiam in ratione sacramenti, inter fideles, seu baptizatos, vt idcircò maiorem, ea diuina institutione, indissolubilitatem acquirat, sicuti infrà explicabo, & docent S. Thom. *in 4. d. 27. qu. 1. arti. 1. & d. 28. q. vnic. ar. 4.* Bellarm. *l. 2. de Monachis ca. 38. ad 1.* Sanchez *l. 2. disp. 14. resp. ad 2.*

3 Obijcies I. Beatissima Virgo Maria cum Iosepho verum matrimonium contraxit, sicuti colligitur ex *ca. 1.* Matth. *Noli timere accipere Mariam coniugem tuam.* Et Luc. 2. *Vt profiteretur cum desponsata sibi vxore prægnante:* Et docent Theolog. *in 4. d. 29. & 30.* S. Thom. *3. par. quæst. 29. arti. 2.* Abb. *c. commissum. nu. 2. de sponsal.* Cùm autem voto virginitatis antea astricta fuerit, teste S. August. *lib. de virginit. ca. 4.* non potuit in copulam carnalem consentire: nam ijs, quæ votum continentiæ ediderunt, *non tantùm nubere, sed etiam nubere velle damnabile est:* ait S. Augustinus *cap. 8. de bono viduit.* & simulia referuntur, *c. vouentibus. d. 27.* quarè hinc sequi videtur, quòd essentia matrimonii non consistat in mutuo consensu verbis expresso, & hinc orta obligatione tradendi corpora ad vsum generationis.

Respondeo ex doctrina à Gratiano congesta in *cap. beata 27. quæst. 2.* Beatam Virginem consensisse in copulam carnis, quoad potestatem, siue actum primum; non autem consensisse quoad actum secundum, seu actualem vsum eius potestatis. Etenim, licèt quatenus erat ex parte contractus matrimonialis, quem verè cum Iosepho inierat, obligata fuerit ad reddendum debitum carnis, si ille exigeret: ex altera tamen parte certa Dei reuelatione cognouit, Iosephum huiusce debitum nunquam exacturum esse. Ideò enim ex Angelo prolis conceptionem annunciante interrogauit. Luc. *ca. 1. Quomodo fiet istud, quoniam virum non cognosco?* Quare castissima virgo à voti sui violatione secura, volente, ac præcipiente Deo, in coniugium consensit; sed in actualem eius vsum simpliciter, ac directè non consensit. Qua de re vide Magistrum *in 4. d. 30. ibid.* S. Thom. *quæst. 2. ar. 1.* Scotum *ibid. a. 2.* Duran. *quæst. 2. num. 8.* Palud. *quæst. 2. ar. 2.* Henr. Gandauensem *quodlib. 9. q. 11.* Vasq. *3. p. tom. 2. disp. 125. c. 2. 6. 7. 8.* Suarez *3. p. tom. 2. disp. 7. sect. 1.*

4 Obijcies II. Si coniuges, post consummationem matrimonij, mutuo consensu Religionem profiteantur, perseuerat matrimonium, & tamen cessat mutua obligatio tradendi corporis ad vsum generationis. Respondeo; Vinculum istud siue obligationem permanere radicaliter, siue quoad actum primum, licèt per accidens impeditum sit quoad actum secundum. Quare rectè annotauit Ægid. ConincK *3. part. tom. 2. disputat. 24. dub. 1.* Si coniuges post votum coniungerentur, non fore propriè copulam fornicariam, sed tantùm sacrilegam: item, si summi Pontificis dispensatione, votis continentiæ absoluantur, sine vlla noua pactione, matrimonio vti posse.

CAP. II.

DE MATRIMONIO, QVATENVS EST sacramentum.

SVMMARIVM.

1 *Matrimonium in lege noua inter fideles sacramentum est, à Christo institutum.*
2 *Ipsi coniuges sunt ministri huius sacramenti, & non Sacerdos.*
3 *Materia sacramenti matrimonij sunt corpora coniugũ inuicem tradenda, forma verò sunt verba contrahentium coniugum.*
4 *Matrimonium non tantum est sacramentum cum fit, sed etiam factum manet.*
5 *Mutus, & surdus à natiuitate, si rationis compos sit, à matrimonij sacramento prohiberi non potest, fatui autem, seu amentes admittendi non sunt.*

1 ASsertio I. Matrimonium in lege noua inter fideles, seu baptizatos, sacramentum est, à Christo institutum. Ita docent Scholastici *in 4. d. 26.* definiuit Trid. *sess. 24. can. 1.* Dixi *in lege noua*; Etsi enim negari non possit, quin matrimoniũ, ex prima sui institutione, per formationem vnius viraginis Euæ, ex corpore Adami, cui à Deo desponsata erat, figura fuerit, & sacrum signum Verbi incarnati, ipsiq; desponsatæ Ecclesiæ vnius, sanctæ, vti colligitur ex *c. gaudemus. de diuortijs*, non tamen fuit signum efficax, ex opere operato sanctificantem gratiam conferens, sicuti in noua lege. *Nam gratia, & veritas per Iesum Christum facta est* Ioan. 1. Lex autem vetus *nihil ad perfectum adduxit*, sed erat *introductio melioris spei*. Hebr. 7. *vmbra futurorum.* Coloss. 2. *egena, & infirma elementa continens.* Gal. 4.

Secundò dixi, *inter fideles*. Quod etiam annotauit S. August. *l. de fide, & operibus c. 7. In ciuitate Domini, in monte sancto eius, in Ecclesia nuptiarum non solum vinculum, sed etiam sacramentum commendatur.* Similia habet de bono coniugij *c. 24.* Nam qui fidem in Baptismo professi non sunt, nullius omninò sacramenti capaces esse possunt.

Ex quo vlterius sequitur, si baptizatus cum catechumena, ex Papæ dispensatione matrimonium contrahat, neutra parte sacramentum fore, vti rectè docet Angles in floribus *p. 1. vbi de matrim. q. 12. de disparit. cultus.* Henriquez *lib. 11. cap. 2. in fine.* contra Sotum *in 4. dist. 26. quæst. 2. art. 3. in fine.* Cum enim contractus matrimonij inter virum, & vxorem vnicus sit, & sacramentum vnicum, significans vnam coniunctionem Christi cum Ecclesia, sequitur, vtramque personam sacramenti capacem esse oportere; quemadmodum, & vtraque persona ad contrahendum habilis esse debet.

Probatur assertio primò ex Apostolo ad Ephes. 5. vbi de matrimonio inquit, *Sacramentum hoc magnum est, ego autem dico, in Christo, & in Ecclesia.* Quare paulò ante dixerat: *Viri diligite vxores, sicuti & Christus dilexit Ecclesiam, & seipsum*

tradidit pro ea vt illam sanctificaret. Cùm igitur Deus instituerit, vt per matrimonium, propter mutuam coniugum dilectionem, significaretur spiritualis vnio, atque dilectio, quæ est inter Christum, & Ecclesiam, conuenienter sequitur, eum etiam instituisse, vt matrimonium contrahentibus spiritualis gratia conferretur, sine qua recta, ac debita animorum coniunctio cōsistere nequit. Quare Apostolus 1. ad Timoth. 2. de muliere loquitur *Saluabitur per filiorum generationem, si permanserit in fide, dilectione erga maritum, & sanctificatione, cum sobrietate,* seu continentia coniugali. Quando enim ait, *si permanserit,* videtur vt certum supponere, eiusmodi gratias, virtute matrimonij, diuinitus acceptas esse.

Probatur secundò. Nam Christus Matth. 5. & 19. matrimonium ad primæuam originem reuocans vnius cum vna perpetuum, & indissolubile corporum, atque animorum vinculum præcepit: esse autem hoc iugum in noua lege persistendi cum coniuge, etiam sterili, morbida, &c. valdè graue: nisi idem Christus Dominus gratiæ promissionem annexuisset ad onera matrimonij sustinenda, mutuum amorem fouendum, concupiscentiæ fomitem extinguendum, liberos in cultu Dei educandos, &c.

Tertiò probatur ex Apostolo, qui 1. ad Corinth. 7. permittit in certo casu dissolutionem matrimonij fidelis cum infideli, vt videbimus *cap. seq.* Sed fidelibus ita loquitur: *Iis qui matrimonio iuncti sunt, præcipio non ego, sed Dominus, vxorem à viro non discedere,* (sine iusta causa) *quod si discesserit* (ea quacunque causa) *manere innuptam, aut viro suo reconciliari.* Huius verò discriminis non alia ratio afferri potest, nisi quòd matrimonium fidelium, ratione sacramenti, maiorem ex Christi institutione firmitatem obtinet. Vide S. Th. *in 4. dist. 26. q. 2. a. 3.*

Denique probatur testimonijs antiquorum Patrum: S. Ambrosius *lib. 1. de Abraham c. 7 Cognoscimus, veluti præsulem, custodemque coniugij esse Deum, qui non patiatur alienum torum pollui: Et si quis fecerit, peccare eum in Deum, cuius legem violet, gratiam soluat. Et ideò, quia in Deum peccat, sacramenti cælestis amittit consortium,* excidendo scilicet à gratia, quæ per hoc sacramentum specialiter datur ad fidem matrimonij seruandam. Quamobrem etiam Siricius Papa *in epi. 1. ad Himerium ca. 4.,* dixit, coniugalis fidei violationem, *apud fideles cuiusdam sacrilegij instar esse.* Et Innocent. I. *epist. 9.* ad Probum ait: Illud esse coniugium verum, ac legitimum, *quod gratia diuina fundatum est.*

S. Augustinus *lib. de bono coniugij. ca. 18. In nostrorum quippe nuptijs plus valet sanctitas sacramenti, quàm fœcunditas vteri.* Et *cap. 24. Bonum nuptiarum per omnes gentes, atque omnes homines in causa generandi est, & in fide castitatis; Quòd autem ad populum Dei pertinet, etiam in sanctitate sacramenti; per quam nefas est, etiam repudio intercedente, alteri nubere, dum vir eius viuit, nec saltem ipsa causa pariendi. Quæ cùm sola sit, qua nuptiæ fiunt, nec ea re non subsequente, propter quam fiunt, soluitur vinculum nuptiale, nisi morte coniugis. Quemadmodum si fiat ordinatio cleri ad plebem congregandam, etiamsi plebis congregatio non subsequatur, manet tamen in illis ordinatis sacramentum ordinationis,* Vbi vides, matrimonij sacramentum, cum sacramento ordinis conferri.

Et *lib. 1. de nuptijs c. 10.* comparans cum sacramento Baptismi, ita scribit: *Cuius sacramenti obseruatio tanta est in ciuitate Dei nostri, in monte sancto eius, hoc est, in Ecclesia Christi quibusque fidelibus coniugatis, qui sine dubio membra sunt Christi, vt cum filiorum procreandorum causa vel nubant fœminæ, vel ducantur vxores, nec sterilem coniugem fas sit relinquere, vt alia fœcunda ducatur.* Et paulò post: *Manet autem vinculum coniugale* in adulteris, aut separantibus se, *ad noxam criminis, nō ad vinculum fœderis: sicuti apostata anima veluti de coniugio Christi recedens, etiam fide perdita, sacramentum fidei non amittit, quod lauacro regenerationis accepit.*

Cyrillus Alexandrinus *li. 2.* in Ioan. *c. 22.* significat Christum præsentia sua benedixisse nuptijs, & gratiam illis præparasse sanctificantem: *Oportebat verè, qui totam naturam hominis ad melius restaurabat, non solum natis iam hominibus benedicere, verum etiam nascituris gratiam præparare, & aditum illorum in hanc vitam & auctoritate miraculi, & præsentia sua, sanctum efficere. Præterea in doloribus parere filios ad mulierem propter peccatum dictum fuit: quomodo igitur aliter hæc depellenda maledictio erat, ne condemnata nuptiarum sanctimonia videretur, quàm Saluatoris præsentia? qui cum sit verum gaudium, priscum nuptiarum mærorem præsentia sua depulit: noua enim omnis creatura in Christo est, prætereuntque vetera, vt Paulus ait, & omnia facta sunt noua.*

2 Assertio II. ipsi coniuges sunt huius sacramenti ministri. Est communis sententia apud Sotum *in 4. dist. 26. q. 2. ar. 2. ver. Hanc autem.* Viualdum *de matrim. Sacram. de ministro, cap. 1.* Bellarm. *lib. 1. de matrim. cap. 6.* Sanchez *lib. 2. disput. 6.* contra Melchiorem Canum *lib. 8.* de locis Theologicis. *cap. 5.* vbi ait; Ministrum sacramenti oportere esse personam sacram. Probatur assertio: Minister cuiuscunque sacramenti dicitur is, qui verborum formam profert, quibus sacramentum conficitur: verba autem, quibus matrimonij sacramentum perficitur, coniuges proferunt, siue immediatè, ac per se ipsos, siue mediatè per procuratorem, nuntium, epistolam: Ergo ipsi coniuges sunt inter se huius sacramenti ministri.

Confirmatur: Nam quòd Sacerdos non sit huius sacramenti minister ex eo manifestum est, quia ante Concilium Tridentinum ad matrimonij constitutionem Sacerdos omninò non requirebatur.

Porrò notandum hîc est, rationem sacramenti adeò esse ex Christi institutione annexam contractui matrimonij inter fideles, seu baptizatos, vt ab eo separari non possit, quare quicunque ex baptizatis verè matrimonium contrahere volunt, etiam virtualiter sacramentum accipere intendunt. Contra verò, si nollent, absolutè loquendo, sacramentum recipere, consequens esset, vt neque matrimonium contrahere intenderent: ideoque contractus irritus esset, vti Sanch. notauit *lib 2. disp. 10. n. 6.* Dico *si, absolutè nollent,* propter hæreticos, qui nolunt suscipere sacramentum, ex hypothesi erroris speculatiui, quia falsò existimant non esse sacramentum; interim tamen volentes matrimonium contrahere sicuti fideles solent, & in Ecclesia consuetū est.

3 Assertio III. Circa materiam, & formam huius sacramenti, cùm sint variæ Doctorum sententiæ, expeditissima mihi videtur Palud. *in 4. d. 26. qu. 4. ar. 3. ad. 3* Adrian. *in 4. de matri. qu. 1.* S. Anton. *p. 3 tit. 1. c. 2.* Pet. Soto *lect. 4. de matr.* Couar. *in epit. p. 2. c. 1. §. vn. nu. 8.* Materiam huius sacramenti esse coniugum corpora mutuò tradenda: Formam verò esse verba coniugum contrahentium. Probatur primò: Cuiusque contractus materia dicitur ea res, quæ in commutationem venit, siue de qua contractus instituitur; v. gr. merx, & precium materia venditionis: atqui matrimonij contractus est de corporibus viri, ac fœminæ inter se tradendis: ergo hæc sunt materia contractus matrimonij. Secundò: Negari non potest, quin coniuges mutua vnione copulati, sint externum sacrum symbolum spiritualis perpetuæ coniunctionis inter Christum & Ecclesiam: Ergo sunt pars sacramenti, & quidem materialis, siue subiecta. Verba autem, quibus hæc ipsa maris, ac fœminæ voluntaria coniunctio expressè significatur, sunt pars sacramenti formalis.

Obijcies coniugum corpora sunt materia, circa quam, sacramenti matrimonij: Ergo non sunt materia, ex qua sacramentū componitur. Confirmatur: Absurdum est dicere, quòd materia sit pars alicuius contractus, v. gr. merx sit pars emptionis: Ergo neque corpora sunt pars matrimonij. Respond. Concesso antecedente, negandam esse conseq. Siquidem, corpora coniugum, superueniente ipsis verborum conuentione, noua esse incipiunt, atque permanent sacrum materiale symbolum. Exemplum simile habes in arte factis: Nam lignum, quod est materia circa quam artis fabrilis, inducta forma, noua incipit esse, ac permanet materia ex qua.

4 Pro cuius rei pleniore intellectu, notandum est ex Bellarmino *li. 1. de matrim. q. 4.* Quòd matrimonium non tantùm sit sacramentum, cum fit; sicuti Baptismus, Confirmatio, &c. quæ consistunt in actione successiua, & transeunte; sed etiam factum permanet; quemadmodum sacramentum S. Eucharistiæ. Nam sicut peracta verborum consecratione circa materiam panis, ipsæ species manent externum sacrum symbolum internæ spiritualis refectionis, ideoque pars sacramenti materialis: sic etiam peracta verborum conuentione circa corpora coniugum, ipsi coniuges inter se in perpetuum copulati, manent externum spirituale symbolum perpetuæ coniunctionis Christi cū Ecclesia.

Quapropter, sicuti sacramento Eucharistiæ, quatenus est in fieri, non solemus assignare materiam compositionis; sed quatenus est in facto esse, dicimus materiam eius esse, species, quæ virtute consecrationis, tamquam formæ sacramenti, permanent, & Christum in se continent, sicuti explicauit Gregorius Valent. *tom. 4. disput. 6. quæst 6. par. 1. §. neque verò, ideò.* Ita etiam opus non est sacramento matrimonij, quatenus est in fieri, assignare materiam compositionis, sed solùm, quatenus est in facto esse, dicimus, eius materiam esse corpora coniugum: siquidem ex ea vi mutuæ verborum conuentionis, existunt sacrum symbolum coniunctionis Christi cum Ecclesia.

Ex quo patet responsio ad confirmationem obiectionis: Non enim dicimus, corpora coniugum esse partem contractus matrimonij; sed esse partem sacramenti, non quatenus est in fieri, sed quatenus est in facto esse.

Obijcies II. Materia Sacramenti debet esse distincta tùm à susci-

suscipiente, tùm à ministrante: sed personæ contrahentes suscipiunt matrimonij sacramentum, & inter se ministrant. Ergo materia matrimonij non sunt personæ contrahentes. Respondeo ex doctrina Petri Soti *cit. lect.* 4. Sicuti in alijs, saltem plerisque sacramentis Minister re ipsa distingui debet à suscipientibus, in matrimonio re ipsa non distinguitur, vt ex secunda assert. constat: ita fieri etiam potest, vt licet in alijs sacramentis materia distinguatur à suscipiente, & ministrante; in matrimonio verò non omninò distinguatur. Dico igitur; Coniuges esse ministros sacramenti, quatenus verbis expressis inter se dant corporum potestatem; suscipientes verò, quatenus corporũ potestatem inter se accipiunt; materiam denique esse eorundem coniugum corpora inter se tradenda. Cùm enim sacramentum matrimonij in contractu naturali fundatum sit, mirum non est multa peculiaria habere, quæ in alijs sacramentis simili modo non reperiuntur.

Porrò multi Doctores matrimonio, quatenus est in fieri, materiam, & formam assignare conantur, ex quibus ratio sacramẽti moraliter componi censeatur. Eorumque aliqui: vt Nauarr. *c.* 22. *num.* 20. Valentia *disp.* 10 *q.* 1. *par.* 6. aiunt, materiam esse contrahentium consensum formam verò esse verba, quibus consensus exprimitur. Cui tamen sententiæ obstat, quòd in sacramentis materia, vel saltem pars materiæ per se sensibilis esse debet: mutuus autem consensus per se nullo modo sensibilis est. Alij, inter quos Victor. *de matrim. n.* 247. Henriquez *lib.* 11. *cap.* 3. *nu.* 5. Philiarch *tom.* 1. *p.* 2. *l.* 2. *c.* 2. *aiunt*, verba, quæ à priore contrahentium proferuntur, esse materiam; quæ autem à posteriore, esse formam. Sed obstat, quòd materia sacramenti casualis esset, atque mutabilis; imò etiam fieri posset, vt, si contrahentes simul consensum suum exprimant, nulla rectè designaretur materia, & forma. Alij denique, vt Sotus *in* 4. *dist.* 36. *q.* 2. *a.* 3. Bellarminus *cit. c.* 6. Rodriq. *tom.* 1. *summæ c.* 216. *conclu.* 3. Sanchez *lib.* 2. *disp.* 6. Coninch. *disp.* 24. *dub.* 3. Suarez 3. *p. tom.* 3. *disp.* 2. *sect.* 1. *assert.* 2. dicunt, verba contrahentium esse sibi mutuò materiam, & formam, quà enim matrimonij contractum inchoant, offerunt, materiæ rationem obtinent; quà verò eundem acceptant, perficiunt, complent, formæ rationem habent. Quorum sententia mihi non displicet: quãuis putem necessarium non esse sacramento matrimonij, dum est in fieri, assignari materiam, ex qua, seu compositionis, si tamen assignare velimus, iste vltimus modus prioribus præferendus est.

5 Ex dictis colligitur primò; Mutum, & surdum etiam à natiuitate, prohiberi non posse à matrimonio, si rationis compos sit, vt intelligat, quid agat, sicut habetur *in c. cum apud de sponsal.* vbi ratio adiungitur. Quia *quod verbis non potest, signis declarare valet*. Rectè tamen monet Sanch. *lib.* 1. *disput.* 8. *diffic.* 2. si simul etiam cæcus sit, matrimonium contrahere non posse, nisi antequam cæcus factus sit, nouerit, quid esset matrimonium.

Secundò colligitur. Fatuos, seu amentes, qui non intelligunt, quid agant, & consequenter libero consensu carent, non esse habiles ad contrahendum matrimonium; nisi lucida interualla rationis habeant. Quamuis etiam tunc à matrimonio contrahendo arcendi erunt, si periculum sit, ne furoris tempore prolem conceptam, vel natam enecent, de quo videri potest Sanch. *lib.* 1. *disp.* 8. *diffic.* 3.

CAP. III.
DE MATRIMONIO INFIDELIVM, quorum vnus, vel vterque ad fidem conuertitur.

SVMMARIVM.

1 *Hodie in Ecclesia non permittitur cohabitatio coniugis ad Fidem conuersi, cum altero coniuge persistente in infidelitate.*
2 *Non ideò statim matrimonij vinculum soluitur, quòd vnus ad Fidem Christi conuertitur, & alter conuerti, aut sine contumelia Creatoris cohabitare recusat.*
3 *Si infidelis spontè recedat, vel sine iniuria, & contumelia Creatoris cohabitare non vult, alter ad fidem conuersus alias nuptias contrahere iure suo potest, quibus prius matrimonium penitus dissoluitur.*
4 *Si infidelis cum fideli coniuge cohabitare cupiat sine Fidei contumelia, quamuis Ecclesia non permittat; hoc casu prius Sedes Apostolica consulenda erit, quàm fideli permittatur transitus ad aliud matrimonium.*
5 *Si alter coniugum in apostasiam labatur, neque nocenti, neque innocenti vnquam licitum est aliud matrimonium cõtrahere.*
6 *Si ambo coniuges infideles Fidem Christi, & Baptismum suscipiunt, eorum matrimonium efficitur ratum, & indissolubile.*

DE eo loquitur Apostolus 1. ad Corin. 7. *Si quis frater vxorem habet infidelem, & hæc consentit habitare cum illo non dimittat eam: Et si qua mulier fidelis habet virum infidelem, & hic consentit habitare cum illa, non dimittat virum.* Et infrà, *Quod si infidelis discedit, discedat: non enim seruituti subiectus est frater, aut soror in huiusmodi*,

1 Assertio I. Licet in primitiua Ecclesia ad Fidem propagandam consultius visum sit Apostolo, vt coniunx ad Fidem cõuersus cohabitet cum coniuge infideli, si is sine Creatoris contumelia, & inductione ad peccatum, cohabitare velit; postea tamen crescente Fide, & numero fidelium, visum fuit Ecclesiæ, ad cauenda peruersionis pericula, aliaque incommoda, vniuersim prohibere cohabitationem coniugis fidelis cum infideli, si is ad fidem pariter se conuertere recuset, vt constat ex *c. Iudæi, c. sæpe c.* 82. *qu.* 1. Quare testantur Doctores (vt videre est apud Rebellum *lib.* 3. *de matrim qu.* 10. *s.* 1.) cùm Romæ Iudæus, vel Iudæa ad Fidem Christianam conuertitur, quadraginta dies assignari eius coniugi ad deliberandum: ijs elapsis, si conuersionem respuat, etsi absque Fidei iniuria cohabitare vellet, separationem instituit, quoad torum, & cohabitationem.

2 Assertio II. Instituto diuortio, quoad torum, & cohabitationem, eò quòd alter coniunx ad Fidem se pariter conuertere, & fortasse etiam sine Fidei contumelia cohabitare recuset, non ideò statim soluitur matrimonium quoad vinculum. Hæc est communis DD. sententia, vt videre est apud Rebell. *l. c.* Sotum *in* 4. *d.* 36. *qu. vn. a.* 4. Nauarrum *lib.* 3 *consil.* 1. *de conuers. infidelium. edit.* 2. Valentiam *tom.* 4. *disp.* 10. *qu.* 1. *p.* 7. Henriqu. *lib.* 11. *c.* 8. *nu.* 4. Sanchez *lib.* 7. *disp.* 75. *nu.* 4. Probatur ex *c. gaudemus, de diuortijs.* vbi definitur, Si marito ad Fidem conuerso, postea etiam vxor conuertatur, cogendum esse virum, qui ad alias nuptias non transierat, recipere vxorem suam: non posset autem cogi, si matrimonij vinculum antè solutum fuisset.

Corollarium I. Si vxor, v. g. infidelis, marito ad Fidem conuerso, alias nuptias celebrauit: ille autem postea ad infidelitatem reuertatur; restituenda est ipsi vxor sua, si aliam post Baptismum non duxit. Quia alterum matrimonium, nondum soluto priore, ab vxore inualidè contractum est: propterea quòd facultas soluendi matrimonium per transitum ad alias nuptias, a Christo concessa sit in gratiam coniugis fidelis; non item infidelis, vti refertur in *cap. vlt.* 28. *q.* 2. & docet Richardus *in* 4. *d.* 39. *a.* 2. *q.* 3. *ad.* 2. Nauarr. *li.* 3. *conf.* 4. *de conuers. infidelium, edit.* 2. Sanch. *cit. disp.* 75. *nu.* 6. Quamuis hoc casu dispensatio fieri potest, cum matrimonium in infidelitate contractum perfectam Sacramenti rationem non participet, vti Nauar. ibid. notauit.

Corollarium II. Si vxor infidelis, a marito ad Fidem conuerso separata, cum alio fornicetur, postea ipsa quoque conuertatur; tametsi hoc casu vir eam repellere non prohibeatur, propter violatam coniugij fidem, iuxta *cap. gaudemus, de diuortijs*, tamen neuter ad alias nuptias transire potest, vti docet Abulensis *lib.* 2. Regum *c.* 8. *q.* 55.

Corollarium III. Si vxor infidelis, post conuersionem mariti, ad alias nuptias transeat, ipso in fide persistente, & ad alias nuptias non transeunte: accidat verò postea, vt & ipsa mulier ad Fidem conuertatur: debet illa deserto posteriore marito, adhærere priori: nisi Papa ipsis volentibus dispenset: quod facere potest, cùm eorum matrimonium, quamuis olim consummatum in infidelitate, non tamen fuerit ratum, & indissolubile, sicuti resoluit Nau. *lib.* 3. *conf.* 3. *de conu. coniug. edit.* 2.

3 Assertio III. Si coniuge vno ad Fidem conuerso, alter sponte recedat, vel nolit cohabitare sine Fidei contumelia, peruersionis periculo, &c. permissum est coniugi fideli aliud matrimonium contrahere cum fideli, per quod prius penitus dissoluatur. Ita habetur *in cap. quantò, de diuortijs.* vbi Innocentius. III. respondit: *Si alter infidelium coniugum ad Fidem Catholicam conuertatur, altero, vel nullo modo, vel non sine blasphemia diuini nominis, vel vt eum pertrahat ad mortale peccatum, ei cohabitare volente; qui relinquitur, ad secunda, si voluerit, vota transibit, & in hoc casu intelligimus, quod ait Apostolus: Si infidelis discedit, discedat, &c. Et canonem in quo dicitur Contumelia Creatoris soluit ius matrimonij circa eum qui relinquitur.* Quæ verba sumpta sunt ex auctore Comment. apud Ambrosium *Epist.* 1. *cap.* 7. ad Corinth. *relato in cap. vltim.* 28. *q.* 2. videri potest S. Thom. *in* 4. *dist.* 39. *q. vn. a.* 5.

4 Assertio IV. Cùm hodierno die prohibitum sit cohabitare fidelem cum coniuge infideli, propter periculum peruersionis: ideò probabile est, coniugem ex infidelitate ad Catholicam fidem conuersum, posse transire ad alias nuptias; quamuis alter coniux in infidelitate persistens pacificè; & sine iniuria cohabitare vellet. Ita docet Sotus *in* 4. *dist.* 39. *qu. vnic. art.* 4. Veracrux *p.* 2. *speculi. ar.* 29. *prope finem.* Henriquez *li.* 11. *cap.* 8. *numer.* 4. Sà *ver. matrimonium, de impedimentis matrimonij n.* 8. Sanch. *li.* 7. *disp.* 74. *n.* 9. Rodriq. *to.* 1. *sum c.* 230. *in fine*, cõtra Gratianum super *cit. cap.* 28. *qu.* 1. S. Bonau. *in* 4. *d.* 39. *a.* 2. *q.* 1.

S. Th. *ibid. q. vn. a. 5.* Richar. *a. 2. q. 2.* Nau. *c. 22. n. 46.* Valent. *to. 4. disp. 10. q. 1. p. 7.* Tolet. *li. 7. c. 7.* Nam ratio, cur Apostolus, tanquam Christi interpres, in Fidei fauorem, coniugi conuersæ permittat aliud matrimonium contrahere, si alter coniux infidelis sine iniuria cohabitare nolit, hæc ab ipsomet Apostolo, redditur; Ne coniux fidelis seruituti subiectus sit, sià coniugio non sine incontinentiæ periculo abstinere debeat: hæc autem ratio recentiore iure Ecclesiastico omnem cohabitationem fidelis cum infideli prohibente, locum etiam habet, quotiescunque coniux infidelis post conuenientem admonitionem ad Fidem se conuertere recusat; Quamquam ob auctoritatem DD. contrariæ sententiæ longè tutius erit in hoc casu Sum. Pont. consulere, atque dispensationem petere: idque etiam in praxi obseruari, testatur Veracrux *cit. loco*.

5 Assertio V. Inito matrimonio inter coniuges fideles, licet eorum alter postea in apostasiam labatur, ideoque separandi sint: nullo tamen casu permissum est innocenti, ac fideli aliud matrimonium contrahere. Ita definitur in *cap. quanto.* & ratio affertur; Quia matrimonium inter fideles est ratum, ac indissolubile propter rationem sacramenti.

6 His duo addenda sunt: I. Si coniuges infideles ad Fidem cõuertantur ac baptizentur, eorum matrimonium, quod antè ratum omninò non erat, efficitur ratum, & omnimodè insolubile, ac proinde sacramentum. Quæ est communior DD. sententia, Capreoli *in 4. d. 22. q. vn. a. 3. ad 5.* Io. Eckii *ho. 72. de sacram.* Bellarm. *li. 3. de matrim. c. 4.* Henriq. *li. 11. c. 8. n. 1. in fine.* Sanch. *lib. 2. disp. 9.* quibus contradicit Coninch. *disp. 24. dub. 2. concl. 7.* & alij apud Petr. de Ledesm. *de matrim. q. 59. a. 2. dub. 3.* Ratio est: Quia hoc ipso, quod post Baptismum consentiunt inter se cohabitare, eumque consensum signo quocunque declarant, contractum antecedentem matrimonij confirmant, & ratificant; ipsique modò incipiunt esse sacrum symbolum coniunctionis Christi cũ Ecclesia. Neque tamen assentior Thomæ Sanch. dicenti *eo ipso quod baptizantur, consentire eos in matrimonium: vt sit insolubile, signatque Ecclesiæ cum Christo vnionem*. Hoc enim vniuersim verum non est; quia potest coniux baptizari cum proposito discedendi à coniuge suo fideli per dispensationem Sum. Pontificis.

II. Si infideles matrimonium contraxerunt cum impedimento, v. g. consanguinitatis, aut affinitatis, iure tantùm Ecclesiastico dirimente, verum, ac ratum censeri debet post eorum ad fidem conuersionem: quia in infidelitate contrahentes canonicis constitutionibus non obstringebantur. *cit. c. gaudemus, de diuortijs*: secus vero est si impedimentum matrimonij ex iure naturali fuit: v. g. si pater filiam, vel frater sororem duxerat.

CAP. IV.

DE MATRIMONIO CLANDESTINO.

SVMMARIVM.

1 *Matrimonium clandestinum olim seuerè prohibitum, tamen validum erat: nunc autem ipso iure irritum est.*

2 *Ecclesia potest formam contractus matrimonij præscribere, qua non seruata, irritum sit.*

3 *Parochus, aliusue Ordinarius matrimonio assistens, debet esse proprius, vel vtriusque vel saltem alterius sponsorum. Et potest etiam extra parochiam validè assistere.*

4 *Parochus matrimonio assistere potest, & si sacerdos non sit, sed alteri quam sacerdoti assistendi facultatem cõmittere nequit.*

5 *Parochus matrimonio validè assistit, licet excõmunicatus non toleratus sit, modò titulum ac possessionem parochiæ retineat.*

6 *Præsentia testiũ debet esse moralis vt intelligant, quod agitur. Sed necesse nõ est ad matrimonij cõtractũ, vt habeant qualitates, quæ in alijs causis ciuilibus, aut criminalibus requiruntur.*

7 *Decretum Concilij Tridentini requirentis parochi, ac testium præsentiam, non obligat in locis, vbi ea constitutio nunquam promulgata, aut recepta est.*

8 *Sacerdos Catholicus non prohibetur assistere matrimonijs hæreticorum, quos in sua parochia habet.*

9 *Ante matrimonium trinæ denuntiationes publicè fieri debent; quæ tamen ad substantiam contractus haud pertinent, quasi iis intermissis irritum existat.*

10 *Denuntiationes in vtriusque sponsi parochia fieri debent; quamuis id non vbique obseruetur.*

11 *Denuntiationes ob iustam causam interdum remitti debent, vel vna sola pro trinis fieri.*

12 *Nulla culpa est, per se loquendo, matrimonium ante benedictionem consummare.*

13 *Primæ nuptiæ, secundum antiquissimam Ecclesiæ consuetudinem, benedici debent.*

14 *Clandestina sponsalia omni iure valida, & obligatoria sunt, & Parochi præsentia nequaquam requiritur.*

15 *Si sponsi in solemni sponsaliorum contractu vtantur verbis de præsenti, non debet idcirco matrimonium ratum censeri.*

16 *Ob intermissas matrimonij denuntiationes canonicæ pœnæ incurruntur.*

1 Clandestinum matrimonium dicitur, quod sine Parocho, aliisque testibus, omissis etiam publicationibus, celebratur. Illud iure antiquo validum quidem: sed seuerè prohibitũ erat propter multa damna, & peccata, quæ plerumque ex eo Veneris potius, quàm Dei causa contrahi solito, (vt ait Synod. Colon. *p. 7. cap. 43.*) oriebantur. & videri potest *ep. 1.* Euaristi Papæ, Tertullianus *in libr. de pudicit. c. 4.* vbi improbat *occultas sponsorum coniunctiones, id est, non prius apud Ecclesiam professas*. Et *lib. de monogam. c. 11.* ait quod *Presbyteri & Diaconi coniungunt sponsos in Ecclesia*. Et *li. 2. ad vxorem in fine*. *Vnde sufficiam ad enarrandam felicitatem eius Matrimonij, quod Ecclesia conciliat, & confirmat oblatio*, videlicet Missæ sacrificium, *& obsignatum Angeli* (id est Sacerdotes) *renuntiant*. Plura apud Gratianum *c. 13. & tota causa 20. q. 6.*

Spectato tamen ipso iure naturali, & diuino, per se illicitum non est clandestinum matrimoniũ, sed solum per accidens, propter scandala, occasiones peccandi, quæ tamen interdum abesse, & vitari possunt, vti notauit Caiet. *to. 1. opusc. tract. 12. de matrimon. q. 2.* Sotus *in 4. d. 28. q. 1. a. 2. concl. 1.* Quare etiam S. Tho. *in 4. d. 28. q. vn. a. 3. ad 3.* non dixit, matrimonium clandestinum secundum se malum esse, sed speciem mali habere: vt rectissimè ab Ecclesia prohibitum sit. Infideles autem clam contrahentes, cùm Ecclesiasticis legibus non astringantur, de peccato damnari non possunt per se loquendo, sicuti notauit Petrus Ledes. *de matr. q. 45. a. 5.* Coninch. *disp. 27. du. 1. n. 5.* contra Sanch. *lib. 5 disp. 3. num. 8. & 9.*

Iure autem nouo Conc. Tridentini *sess. 24. c. 1. de reform. matrimon.* ita decretum est. *Qui aliter, quam præsente Parocho, vel alio Sacerdote, de ipsius Parochi, seu Ordinarij licentia, & duobus, vel tribus testibus, matrimonium contrahere attentabunt, eos sancta Synodus ad sic contrahendum omnino inhabiles reddit, & huiusmodi contractus irritos, & nullos esse decernit, prout eos præsenti decreto irritos facit, & annullat.*

2 Circa quam constitutionem notandum est primò: Cum quæuis Respublica, ob iustam, & publicam causam, certum personarum genus, v. g. pupillos, prodigos ad contrahendum inhabiles reddere, & contractus aliquos, vel vltimas voluntates certa solemnitate destitutas ipso iure infirmare possit; sequitur, quòd etiam Respubl. Ecclesiastica, quæ matrimonij contractum, propter annexam rationem sacramenti, suæ iurisdictioni reseruauit, propter publicam animarum vtilitatem potuerit eos, qui clam, & sine præscripta solemnitate matrimonium contrahere attentant, ad ita contrahendum inhabiles reddere; siue quòd eodem recidit, eiusmodi clandestinum matrimoniũ prorsus infirmare.

Quare nullius momenti est obiectio hæc; Ecclesia non potuit mutare, aut infirmare sacramenta, neque materiam, vel formam sacramentorum, quippè quæ à Christo instituta sunt: quare cum semper ab initio Ecclesiæ matrimonium clandestinum pro Sacramento habitum sit, non potuit Trid. Concil. efficere, vt sacramentum non esset. Resp. ex doctrina Durandi *in 4. distinct. 29. q. 2. n. 7. & 8.* Palud. *dub. 26. q. 4. ar. 3. ad 4.* Adriani *de sacram. matrimon. q. 1. §. Ad rationes*: Ecclesia non potest sacramenta, eorumve substantialem materiam, aut formam à Christo institutam mutare, aut infirmare, *per se, ac directè*, concedo; *indirectè, ac per accidens*, nego. Per se, ac directè Ecclesia mutaret rationem, & institutionem sacramenti, si efficere posset, vt materia, v. g. quæ antè legitima erat, postea, sine sui mutatione, illegitima, & insufficiens esset, quod Ecclesia efficere nequit. Indirectè autem, & per accidens mutat, vel potius impedit sacramentum, si immutet, vel destruat ipsam materiam, in qua sacramentum fundatur. Quemadmodum si quis vinum physicè corrumpat, v. gr. multam aquam, vel acetum infundendo, vt iam non sit materia Sacræ Eucharistiæ, ita etiam Ecclesia mutauit, & infirmauit contractum naturalem matrimonij clandestini, & consequenter rationem sacramenti abstulit; quippè quod ex Christi institutione in legitima viri, ac fœminæ coniunctione, seu contractu fundatur.

3 Notandum est secundò: Parochus matrimonio assistens debet esse proprius, vel vtriusque, vel saltem alterius sponsorum. Qua de re videri potest Sanchez *libr. 3. de matrimon. disput. 9. iuncta disput. 35. num. 14.* vbi docet: Si vnus sponsorum vagus sit, posse eius matrimonio quemcumque Parochum interesse: quia vagorum quisque Parochus censetur esse proprius, in loco vbi ille pro tempore existit. Quod verum est, si loquamur de matrimonij valore. At verò licitè non potest

Paro-

Parochus quilibet vagorum matrimonijs assistere, nisi prius ab Ordinario licentiam obtinuerit, ob Trid. Constit. *sess. 14. c. 6. vbi Parochis præcipit, ne vagorum matrimonijs intersint, nisi prius diligentem inquisitionem fecerint, & re ad Ordinarium delata, ab eo licentiam id faciendi obtinuerint.*

Id porrò in dubium reuocatur: Necesse ne sit matrimonio interesse Parochum eius parochiæ, in qua nuptiæ celebrantur? An verò valiturum etiam sit matrimonium, si cum ciue, v.g. Augustana ciuis Monachiensis, præsente Parocho Monachiensi, matrimonium contrahat Augustæ, vel Ratisbonæ? Negat Nau. *c. 25. in fine.* & clarius *lib. 4. cons. 4. & cons. 14. de clandest. desponsat. edit. 2.* Sed rectius affirmat Henriq. *lib. 11. c. 3. num. 2.* Rodriquez *tom. 1. cap. 219. conc. 5.* Sanchez *cit. disp. 19. nu. 11.* Nam lex correctoria strictæ interpretationi esse debet: Tridentina autem constitutio correctoria est iuris antiqui: Ergo non extendenda, sed potiùs strictè interpretanda est, salua proprietate verborum: quæ hic eruatur: quandoquidem Concilium tantùm requirit Parochi præsentiam, quæ in hoc casu etiam extra parochiam benè consistit; cum non agatur de exercenda iurisdictione contentiosa. Peccat tamen Parochus, si in aliena Parochia sponsis suis solemniter, ac publicè assistat.

4 His adde primò; Parochum matrimonio assistere posse: tametsi Sacerdos non sit; licet alteri, quàm Sacerdoti, assistendi licentiam dare nequeat. Ita Nauar. *lib. 4. cons. 6. & 9. de clandest. desponsat. edit. 2.* Henriquez *lib. 11. cap. 3. num. 5.* Petrus Ledesma *q. 45. de matrimon. ar. 5. pun. 3. §. tertium dubium est.* Sanchez *lib. 3. disp. 20. n. 3. & 10.* Probatur ex verbis Concilij. *Qui aliter, quam præsente Parocho, vel alio Sacerdote, de ipsius Parochi licentia, &c.* Sensus est; quod matrimoniũ contrahi debeat coram Parocho, vel alio quodam licentiam à Parocho, vel Ordinario habente, dummodo is Sacerdos sit. Accedit, quod tametsi *alius* eiusmodi qualitatis personam hic referret; dici tamen posset, ideò Concilium ita locutum fuisse, quia communiter Parochi Sacerdotes esse solent: quemadmodum etiam *in ca. omnis, de pænit. & remiss.* requiritur licentia Sacerdotis proprij, vt aliquis alteri Sacerdoti confiteri possit: & tamen Doctores communiter aiunt, talem licentiam à quocunque Parocho, vel proprio Pastore, etsi Sacerdos non sit, dari posse, vti notauit Sanchez *cit. disp. 20. n. 3.* Sot. *in 4. dist. 18. q. 4. a. 3.* & in simili Suar. *p. 3. t. 3. disp. 72. s. 2. col. 3.*

5 Adde secundò; validum esse matrimonium, etsi Parochus assistens sit administratione interdictus, suspensus, vel excommunicatus, non toleratus, modò non sit actualiter dispositus, sed titulum, ac possessionem beneficij retineat. Ita docent Petrus Ledesma *cit. q. 25. a. 5. pun. 3. dub. 3. ver. vlt. sequitur.* Henriquez *lib. 11. cap. 3. n. 4 & 5.* Rodriquez *tom. 1. cap. 219. concl. 10.* Sanch. *lib. 3. disput. 21. num. 4.* Coninch *disp. 26. dub. 7. concl. 7.* Ratio est: Quia assistere matrimonio non est actus iurisdictionis, vel administrationis; cùm etiam ab inuito, seu coacto validè præstari possit: sed est actus testimonij, ex iuris dispositione ad matrimonij substantiam requisitus. Accedit, quòd verba correctoria Concil. Trid. strictè interpretanda sunt, retenta verborum proprietate: *Qui aliter quàm præsente Parocho, &c.* Quamdiu igitur verus manet, assistere, & matrimonio auctoritatem præbere, saltem validè, poterit.

Credo tamen, quòd excommunicatus, aut suspensus, si toleratus non est, alteri Sacerdoti licentiam assistendi nec licitè, nec validè cõmittat. Quæ est sententia Ledesmę *l. c. dub. 4.* Coninch. *concl. 8.* contra Henriq. *11. c. 3. n. 7.* Quia dare alteri licentiã, qui is alioquin non qualificatus, idoneus reddatur ad actus legitimũ valorem, videtur esse exercitium iurisdictionis, sicuti notauit Nau. *conf. 14. de clandestin. desponsat. num. 6. ad 3. edit. 2.* vbi ait, dare licentiam assistendi matrimonio esse actum iurisdictionis voluntariæ. Contra verò, si ipse Parochus excommunicatus non sit, potest substituere alium Sacerdotem excommunicatum, quamuis non toleratum, saltem validè; quin & licitè in casu necessitatis, si Parochus v.g. tempore pestis assistere non possit, neque alium Sacerdotem substituere, quàm notorium Clerici percussorem, sicuti notat Chapeauille *c. 6. q. 3.*

Adde tertiò: *Præter* Parochum, etiam proprium Episcopum, vel alium Episcopali iurisdictione præditum, eiusque in spiritualibus Vicarium generalem: item Legatum Sedis Apostolicæ in Prouincia, ad quam destinatus est, ac denique in omnium fidelium matrimonijs Summ. Pontificem assistere, *vel assistendi licentiam dare posse:* siquidem hi omnes nomine ordinarij Pastoris veniunt. Quibus addi debet Capitulum vacante Sede: cùm succedat in iurisdictione Episcopi, vti colligitur ex *c. cùm olim. de maior. & obed.* & dixi *lib. 1. tr. 4. c. 7. n. 11.*

6 Notandum est tertiò: Præsentia testium, *vel* & ipsius Parochi, debet esse moralis: vt intelligant, quod agitur: ideoque testificari possint, matrimonium vtriusque consensu celebratum esse, *argument. l. 209. ff. de verbor. signif. Coram Titio aliquid facere iussus, non videtur præsente eo fecisse, nisi is intelligat. Itaque si furiosus, aut infans sit, vel dormiens, non videtur coram eo fecisse.* Idemque sentiendum de illo, qui præsens corpore est, sed animo nihil omninò aduertit, sicuti docet Sanchez *lib. 3. disp. 39. n. 5.* Non tamen requiritur primò, vt parochus, aliique testes ad id vocati, seu rogati sint, sed sufficit, si casu interueniant matrimonij contractui, *argument. l. 11. ff. de testibus. Ad fidem rei gestæ faciendam etiam non rogatus testis intelligitur.* Et est *l. 209. Scire autem testis, non etiam velle debet: nam & inuito eo rectè fit, quod iussum est.* Et ita ex communi Nauarr. *consil. 11. de clandest. desponsat. ed. 2.*

Esset tamen graue peccatum, Parochum, quippè qui personam Ecclesiæ repræsentat, vi adigere, aut dolo inducere, vt matrimonio intersit; excepto raro casu necessitatis, si is sine iusta causa renuat, & ad Superiorem recursus non sit, tunc astu aliquo, sine mendacio, induci posset, vti notauit Coninch. *disp. 27. dub. 4. in fine.*

Secundò necesse non est, testes habere eas qualitates, quæ in causis tum ciuilibus, tùm criminalibus iure ordinario requiruntur: & nihil interest; si sint impuberes, fœminæ, infames, excommunicati, infideles, parentes, liberi, serui, &c. sicuti docet Henriq. *cit. c. 3. n. 9.* Rodriq. *cit. c. 219. concl. 18.* Petrus Ledesm. *cit. cap. 45. a. 5. p. 3. post dub. 4.* Vera crux in appendice speculi. *dub. 7.* Sanchez *li. 3. disp. 41. n. 5.* Coninch. *disp. 27. dub. 3. concl. 2.* Nam Trid. constitutio veteris iuris correctoria extendi non debet, præsertim cùm procedat contra valorem matrimonii, cuius causa fauorabilis est, *c. vlt. de sent. & re iudic.* Sicuti eadem ratione in Fidei fauorem eiusmodi testes admitti solent. *c. in Fidei. de hæret. in 6.*

Accedit primò, quòd testes alioquin inhabiles, seu exceptione remouibiles, validè tamen adhibeantur, vt instrumentarii, ad rei gestæ probationem, ex partium consensu, sicuti notat Gloss. in Auth. *de testib. §. neque igitur, ver. & supplicijs* Sanch. *loc. cit.* Coninch. *nu. 4.* Quin etiam ad actus iudiciales validè adhibentur, si à Iudice, vel parte aduersa non repellantur, sicuti colligitur ex *c. 1. de except. in 6.*

Accedit secundò: Quòd auctoritas Parochi suppleat aliorum testium defectum, *arg. c. cùm esses. de testament.* Præsertim si Parochus testium nomina, diemque ac locum contracti matrimonii in libro descripsit, sicuti ei iubetur in Trident. decreto de *reformat. matrimonij c. 1. sess. 24.*

Atque hæ rationes etiam ostendunt, si de matrimonii valore postea lis in iudicio oriatur, ordinariè sufficere testes ad fidem rei gestæ faciendam, sicuti notauit Sanch. *cit. disp. 41. nu. 6.* licèt aliter sentire videatur Couar. in *epit. par. 2. c. 8. §. 12. n. 17.*

7 Quartò notandum; decretum Concil. Trident. requirentis ad matrimonii valorem proprii Parochi, ac testium præsentiam, non se extendere ad ea *loca*, seu Catholicorum, seu hæreticorũ, in quibus numquam promulgatum, nedum receptum fuit, sicuti apertè colligitur ex *sess. 24. c. 1. de reformat. matrimon.* vbi dicitur, vt decretum in vnaquaque parochia suum robur post triginta dies habere incipiat à die prima publicationis. Quare Catholici validè matrimonium contrahunt v.g. in Saxonia coram Prędicante. Sed etsi in aliqua ciuitate decretum promulgatum fuerit; modò tamen expulsis Catholicis Sacerdotibus, non adsint proprii Pastores; validè, sicut prius, coram Prædicante, vel sine Prædicante matrimonia contrahi poterunt. Cùm enim his locis tali rerum statu, decretum Trident. seruari non possit, non est existimandum, libertatem matrimonii validè contrahendi impeditam esse, sicuti Cardinalis Bellarminus respondet apud Chapeauillæ *c. 6. q. 15.*

Denique licèt in ciuitatibus Germaniæ, quibus Lutherani cum Catholicis permixti viuunt, v.g. Augustani ciues reuera in spiritualibus subsint Episcopo suo, imò etiam Parocho Augustano; tamen existimandum haud est, Sum. Pontificum voluntatem esse, vt Trident. decretum se extendat ad matrimonia illorum, sine legitimo Pastore celebrata; ne multa incommoda oriantur, si eorum filii *legitimè* nati non sint, neque capaces officiorum, dignitatum, sacrorum ordinum.

8 Illud hic quæri potest. Vtrùm Sacerdos Catholicus assistere possit matrimonii hæreticorum, quos in sua Parochia habet; qui casus in Germania frequens est. Respondeo; Non apparere rationem, cur assistere prohibeantur. Non enim propter vitandam communicationem: quia hæretici post Concilium Constantiense, nec in sacris, nec politicis negotiis vitandi sunt, nisi denuntientur, sicuti constat ex dictis *l. 1. tract. 2. p. 2. c. 4.* Neque propter reuerentiam sacramenti, quod hæretici indignè suscipiunt: quia Parochus, seu Sacerdos assistens matrimonio non est minister eius, sed tantùm testis. Neque id infrequens est, vt Sacerdos assistat matrimonio aliquorum, qui notoriè

peccatores sunt: quando non patiuntur sibi persuaderi, vt ad sacramentum dignè suscipiendum se disponant.

Eodem c. 1. *de reform. matrimonij*, sancta Synodus præcipit, *vt in posterum, antequam matrimonium contrahatur, ter à proprio contrahentium Parocho, tribus continuis diebus festiuis in Ecclesia inter Missarum solemnia, publicè denuntietur, inter quos matrimonium sit contrahendum: quibus denuntiationibus factis si nullum legitimum opponatur impedimentum, ad celebrationem matrimonij in facie Ecclesiæ procedantur: vbi Parochus, viro & muliere interrogatis, & eorum mutuo consensu intellecto, vel dicat: Ego vos in matrimonium coniungo in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti, vel alijs vtatur verbis, iuxta consuetum vniuscuiusque Prouinciæ ritum.*

Circa quæ verba notandum est primò: Licèt Conc. Trid. inhærendo vestigijs Concilij Lateranensis sub Innoc. III. quod refert in c. *vltim. de clandestinat. desponsat.* præceperit, fieri trinas denuntiationes; quæ proindè absque crimine mortali omitti non posse videntur; cùm materia præcepta grauis sit: nullo tamen verbo significatur, denuntiationes illas ad matrimonij substantiam pertinere, ita vt si omittantur, irritum matrimonium censeri debeat, sicuti ex communi notauit Sanchez *lib. 3. disp. 5. num. 3.*

10 Notandum secundò: etsi valdè probabile sit, Concilij Lateranensis *in cit. cap. vlt. de clandestinat. desponsat.* & Conc. Trid. *in cit. c. 1. de reform. matrimon.* intentionem fuisse, quòd denuntiationes ab vtriusque contrahentium Parochis fieri debeant, si illi ad diuersas parochias spectent, vt impedimenta, si quæ fortè subsint, ex vtraque parte detegi possint, sicuti docet Henriquez *lib. 11. cap. 7. num. 1.* Rodriquez *cap. 217. concl. 6.* Sanch. *lib. 3. disp. 6. num. 4.* Coninch. *dub. 5. concl. 2.* contra Anton. Cucum. *lib. 3. Institut. titul. 11. num. 29.* tamen damnari non debet consuetudo, quæ adhuc hodie in quibusdam Ecclesijs viget, vt denuntiationes fiant duntaxat in Parochia vnius sponsi, in qua nuptiæ celebrandæ sunt: quantum enim in his, quæ ex iure positiuo proueniunt, præsertim si non satis declarata, & inter Doctores dubia sint, consuetudo valeat, satis dixi *lib. 1. tr. 4. ca. vlt. num. 13.*

Notandum tertiò: Cùm Trid. Concilium tribus continuis diebus festis in Ecclesia inter Missarum solemnia denunciationes fieri præcipit, id solùm spectare, videtur, vt coram populi frequentia fiant: qua re nihil refert, licet extra Ecclesiam, vel die non festo, si concio frequens habeatur, à Parocho, vel eius iussu ab alio Prædicatore, matrimonium denuntietur, secundum Sanchez *disp. 9. num. 9.* Qui etiam notat *nu. 8.* oportere aliquot, saltem duorum dierum, interuallum inter vnam, & alteram denuntiationem intercedere, sicuti decretum fuit in Concil. Colon. sub Adolpho Archiepiscop. *cap. 32.* & Concil. Maguntino sub Sebastiano Archiepiscop. *ca. 38.* à quibus nihil diuersum constituit Trid. Concilium; addidit verò, vt denuntiationes non diù differantur, sed festis mutuò succedentibus, modò non continuatis diebus, absoluantur, sicuti etiam notauit Coninch. *dub. 5. n. 47.* Obseruari tamen potest hac in re cuiusque Ecclesiæ consuetudo.

11 Notandū quartò: Episcopus iusta de causa denuntiationes remittere potest, v. g. si magnates contrahant, quorum coniugia ignota esse non solent, si ob sexuum, status disparitatē, denuntiationes, cum pudore sponsorum, vel familiæ iunctæ essent, sicuti docet Sotus 4. *d. 28. q. 1. a. 2. §. de bannis* Nauar. *c. 22. n. 70.* Sanch. *lib. 3. disp. 9. n. 3.* Interdum remittere etiam debet, si ex publicatione probabiliter timeatur scandalum publicum, infamia, corporis, vel animi damnum; puta ne fortè consanguinei matrimonium malitiosè impediant, sponsæ sterilitatem veneficio afferant: item, ne concubinarii, qui publicè existimantur coniuges legitimi, vna cum prole infamiam contrahant. Interdum verò Episcopus permittere potest, & exigente necessitate etiam debet, vt vna denuntiatio pro tribus fiat, si videlicet propter malignam contradictionem aliquorum, vel propter alterius sponsorum inconstantiam, vel ob periculum incontinentiæ, imminente v. g. tempore Aduentus, vel Quadragesimæ, nuptiæ diutius differri non possint.

Quare concilium Episcopi prudentiæ relinquit, vt in casu, quo timetur matrimonium malitiosè impediri posse, (& eadem est ratio de alijs similibus) vel vnam denuntiationem pro trina fieri iubeat, vel omnes, iuxta exigentiam causæ, remittat.

His adde primò: Si ad Episcopum accedi non possit, & periculum in mora sit, etiam Parochum denuntiationes remittere posse, ac debere, seu, vt alijs verbis dicam, Parochum oportet in tali casu sponsus matrimonio iungere, sine denuntiationibus, vel vna tantùm facta pro trina, sicuti ex communi docet Sotus *cit. a. concl. 3.* Henriquez *lib. 11. cap. 5. num. 5.* Rodriquez *cap. 217. conclus. 1.* Sanchez *lib. 3. disp. 10. num. 27.* Coninch. *cit. dub. 5. num. 52.* Quamuis enim Parocho non competat ius dispensandi in denuntiationibus, nisi ex delegatione Episcopi, sicuti notant Doctores communiter apud Sanch. *disp. 7. q. 2. & 3.* Pertinet tamen ad illum in casu necessitatis declarare, legem de præmittendis denuntiationibus per epikeiam cessare; cuius exemplum manifestum est, si quis morti vicinus cum concubina contrahere velit, vt securiore animo decedat, proles legitimetur &c.

Adde secundò: Si denuntiationes ante nuptias factæ non fuerunt, post nuptias ante consummationem matrimonii faciendas esse, monet Trid. *in cit. c. 1.* vt si fortasse impedimentum dirimens subsit, ante copulam fornicariam detegatur: nisi Episcopo consultius videatur eas omninò intermitti.

Præterea eadem sancta Trid. Synodus hortatur coniuges, vt ante benedictionem sacerdotalem à proprio parocho, vel altero de eiusdem, vel Ordinarii licentia, collata in eadem domo non habitent, nec matrimonium consument.

12 Cum autem hæc vocula *hortatur* consilium potius, quam præceptum significet, ideò probabilis censeri potest sententia Nau. *c. 22. n. 83. §. de benedictione nuptiali.* Vera crux appendice speculi, *dub. 11. conclu. 7.* nullam culpam esse per se loquendo, si coniuges ante benedictionem matrimonium consument, licet Caiet. *to. 1. opusc. tr. 12. q. 1.* & alij Doctores in ea re peccatum, saltem veniale agnoscant. Qua de Sanch. *li. 3. disp. 12.*

13 Porrò solemnis nuptiarum benedictio primis nuptiis ex antiquissima traditione adhiberi debet, sicuti videri licèt apud Euaristum Papam *ep. 1.* Tertull. *lib. 2. ad vxorem in fine.* Siricium Papam *ep. 1.* ad Himerium *c. 4. & 9.* Conc. Carthag. 4. *canon. 13.* S. Ambros. *ep. 70.* ad Virgilium, paulò pòst princip. Isidorum *li. de Eccles. offic. c. 19.* Nicolaum 1. Papam *respons. ad Bulgaro c. 3.* Verum nuptiis secundis benedictio adhibenda non est, propter rationem, quæ affertur *in c. 3. de secund. nupt.* quia benedictio alicui rei semel collata iterari non debet. Consuetudo tamen iam obtinuit, vt nuptiæ virginis, seu primò nubentis, cum viduo benedicatur, sicuti notat Gloss. *in cit. c.* Suplem. S. Thom. *q. 64. ar. 2. ad 2.* Couar. *in epit. p. 2. c. 8. §. 11. num. 2.* Coninch. *cit. disp. 27. dub. 8. concl. 3.* Quin vlterius etiam consuetudinem extensam esse, vt quotiescunque alter coniugum, etiam vir, benedictionem non recepit, nuptiæ eius benedicantur, testatur Henriquez *cap. 2. n. 3.* Nau. *ca. 22. n. 8.* Sanchez *lib. 7. disp. 82. n. 42.* propè constitution. Ioan. XXII. cuius etiam meminit Couar. *cit. nu. 2.* Quare rectè ait Sà *ver. benedictio. num. 2.* *Seruandam esse consuetudinem regionis.*

14 Superest, vt aliquid dicamus de clandestinis sponsalibus in futurum, videlicet, ea omni iure valida esse, cum Tridentinum Concilium in iis nihil innouarit, quamuis ad fidem sponsalibus in externo foro faciendum testes adhibere consultum sit. Imò in Germania nostra valdè vsitatum est, quamuis minimè necessarium, vt præter alios testes, etiam Parochus ad maiorem solemnitatem, ac fidem adhibeatur. Sed monendi sunt homines rudes, ob talem dispensationem de futuro non esse matrimonium inter eos contractum, vt sciant fornicationem mortalem fore, si carnaliter coniugatur antè nuptias: ideoque non permittendum, vt post talem dispensationem ad eandem domum commigrent.

15 De eo dubitari poterit. Si sponsi in tali solemni sponsaliorum contractu, *Handistraich*, vtantur verbis de præsente, *Accipio te in meam*, vtrum matrimonium ratum censeri debeat, vt sine mortali culpa consummari possit? Responsio est negatiua; Primo, Quia præsumi non debet, sponsos voluisse, nondum præmissis denuntiationibus, matrimonium, cum graui, seu mortali scelere, contrahere. Quare licèt vsi sint verbis de præsente, videntur voluisse tamen sponsalia contrahere, sicuti alij solent, licet, aliis verbis externis vsi fuerint. Nam verba intelligi debent secundùm naturam contractus, qui instituitur; *& intelligentia verborum ex causis est sumenda dicendi: quia non sermoni res, sed sermo rei subiectus est*, id est, inseruiens, *c. intelligentia, de verborum signific.* Idque notauit Nau. *c. 22. n. 79.* Secundò: Tametsi ponamus, sponsorum expressam intentionem fuisse matrimonium contrahendi, non tamen id efficere potuerunt, si hanc suam voluntatem Parocho, & reliquis testibus non significarunt: suppono enim eos existimasse; non matrimonii, sed sponsaliorum tantum contractui se interesse, ideoque quod tunc inter sponsos ageretur, ignorasse. Sin verò statuamus, eos probè sciuisse, quid agere intenderent sponsi, tunc dubitari non potest, esse matrimonium validum, quamuis illicitè contractum, ideoque & pœnis quibusdam canonicis subiectum, iuxta *cap. vlt. de clandest. desponsat.*

16 Pœnæ autem hæ sunt: Prima. Cùm alioquin proles nata ex matrimonio cum occulto impedimento, bona fide alterius saltem coniugis, in facie Ecclesiæ celebrato, ex iuris dispositione, ac priuilegio legitima censeatur, *cap. cum inter, cap. ex tenore.*

Qui-

Qui filij sunt legitimi, si tamen publicæ matrimonij denuntiationes non sine crimine intermissæ fuerunt, tali priuilegio proles priuatur iuxta *cit. cap. vlt.* Quamuis enim ibi tantùm mentio fiat de impedimento gradus prohibiti, videtur tamen id exempli causa dictum, constitutio autem generalis esse, sicuti & ratio, quæ apponitur, *quia tales expertes scientiæ, vel saltem affectatores ignorantiæ videntur.* Quæ ratio constitutionis in alijs quoque impedimentis locum habet saltem ijs, quæ per denuntiationes suapte natura detegi possunt. Secus enim dicendum videtur de alij, v.g. si matrimonium irritum sit propter occultum defectum consensus in altero contrahente, tunc propter omissionem denuntiationum non impediri prolis legitimationem, si alteruter coniux bona fide egit, probabiliter docet Sanch. *lib. 3. disp. 42. n. 5.* etsi contrarium sentiat Coninch. *disp. 27. dub. 9. nu. 77. propterea quod in cit. cap. cum inter, & cap.* ex tenore, priuilegium legitimationis proli concessum sit duntaxat, in casu matrimonij celebrati in facie Ecclesiæ, non item, si clandestinè contractum sit. Quamquam neque in hoc ipso DD. consentiunt, vtrum tale matrimonium, quod cum Parocho, & testibus non præmissis denuntiationibus, celebratum sit, censeri debeat, clandestinè, & non in facie Ecclesiæ celebratum, vti videre est apud Sanchez. *l. 1. disp. 2. n 6.*

Sed, & hoc incertum est, quod idem Sanch. tradit *l. 3. disp. 43. n. 4.* cum Syluest. *ver. filius, qu. 8.* Si matrimonium temerè omissis denuntiationibus contractum postea promulgetur, & ab Ecclesia approbetur, prolem non priuari priuilegio legitimationis, *argument. cap.* Quod nobis. Qui filij sunt legitimi, & *ca. 2. de sponsal.* Veruntamen his canonibus non agitur de casu matrimonij inualide contracti ob impedimentum dirimens: at verò decisio *cap. vlt. de clandest. despon.* generalis est, nullamque exceptionem afferens: quare etiam in dicto casu locum habere videntur, vti tradit Gloss. *in cit. cap. quod nobis ver. fuerint.* Abbas *ibid. num. 5.* Armilla *ver. filius, n. 14.* Coninch. *disp. 27. dub. 5. n. 79.*

Altera pœna, Si qui alioquin intra gradum prohibitum ignoranter contraxit præmissis denuntiationibus, alijsque adhibitis solemnitatibus, facilè, detecto postea impedimento, dispensationem à Papa obtinere potest. Sin verò dictas solemnitates in contrahendo matrimonio neglexerit, spe consequendæ dispensationis in pœnam criminis carere debet, quia dignus non est, vt Ecclesiæ benignitatem facilè experiatur, cuius salubria præcepta temerè contempsit. Ita Trident. *sess. 24. c. 5. de reformat. matrim.* Ex itemat autem Sanch. *l. 3. disp. 42. n. 7.* hanc constitutionem intelligendam de omnibus impedimentis, saltem ijs, quæ per promulgationem matrimonij detegi possent: quasi impedimentum gradus, tanquam frequentius contingens, exemplariter positum sit: ratio autem constitutionis generaliter locum habeat, *ut Ecclesiæ benignitatem experiatur, qui eius præcepta temerè contempsit.*

Porrò effectus huius pœnalis constitutionis sunt: I. Quod Papa sine graui causa cum talibus contra inhibitionem Concilij generalis dispensare non soleat, imò neque licitè possit, sicuti docet Sanch. *disp. 45 n. 3.* Nam sicut omnis Reipublicæ princeps legum salubrium custos esse debet, non violator, aut dissipator, ita multò magis Ecclesiæ pastor Sum. Pontifex II. Qui petit dispensationem super gradu prohibito, aliouè simili matrimonij impedimento, debet in postulatione exprimere, se, non præmissis denuntiationibus temere contraxisse, quia hæc circumstantia reddit dispensationem longè difficiliorem, iuxta ea quæ dixi *li. 1. tr. 4. c. 22. q. 3.* III. Qui habent priuilegium dispensandi in aliquo gradu consanguinitatis, vel affinitatis post nuptias bona fide contractas, non possunt dispensare, si nuptiæ celebratæ fuerunt temerè omissis denuntiationibus, vti notauit Coninch. *disp. 27. dub. 9. n. 81.*

CAP. V.

DE MATRIMONIO COACTO.

SVMMARIVM.

1 *Matrimonium graui metu, ad id iniustè incusso, celebratum, iure Ecclesiastico irritum est.*

2 *Non refert hoc loco, vtrum metus ab ipso contrahente, an ab alia persona incussus sit.*

3 *Metus reuerentiæ non censetur esse iustus, & sufficiens ad infirmandum matrimonium, nisi alia iuncta sint, v. gr. patris, seuitas, crimen.*

4 *In dubio, vtrum metus grauis in matrimonij contractu interuenerit, pro parte negatiua, adeoque pro valore matrimonij iudicari debet, eademque ratio est de Religionis professione.*

1 ASsertio I. Matrimonium contractum ex graui, & ad id iniustè incusso metu, Ecclesiastico iure irritum est. Suminitur ex *c. cum locum, c. veniens, 2. c. consultationi, de sponsal. c. 2. de eo, qui duxit, &c.* vbi significatur, matrimonium graui eiusmodi metu extortum, etsi iuramentum, etsi tamen roboris esse. Videri potest S. Thom. *in 4. d. 29. q. vn. ar. 3. ibid.* S. Bonau. *ar. vn. q. 1. ar. 3.* Maior. *q. 1.* Ratio huius assertionis, & Ecclesiasticæ constitutionis peti debet ex discrimine inter matrimonium, & alios contractus: quod hi, si causa metus iniusti celebrati sunt, postea per exceptionem, vel Iudicis sententiam rescindi possunt; at verò matrimonium, si semel per mutuum consensum validè contractum sit, præsertim si etiam consummatum, rescindi nunquam potest, ob sui indissolubilitatem, ergo necesse erat, vt ab initio, ipsa iuris constitutione, vis iniusta matrimonio impedimentum valoris afferret. Plura vide apud Sanchez *l. 4. disp. 12. nu. 18. vbi monet nu. 29.* idem sentiendum esse, si quis indefinitè cogatur ad ducendam vnam ex pluribus v. g. filiabus Titij. Et *n. 33.* non tantùm matrimonium graui metu extortum irritum esse: sed etiam accessoria matrimonij, qualia sunt constitutio procuratoris ad contrahendum, dotis promissio, &c. sicuti annotauit etiam Iure *consl. l. si mulier. §. si dos, ff.* Quod metus causa, Abb. *c. 2. n. 19. de his quæ vi, &c.*

Primò autem dixi, metum, quo matrimonium ipso iure infirmatur, debere esse *grauem*, qui etiam dicitur cadens in virum constantem. *cit. c. veniens, & cap. cum locum.* Nam leuem metum iura æstimare non solent, sicuti constat ex *l. nec timorem, ff. de eo quod metus causa, c. cum dilectus*, de his quæ vi: quia alioquin plurimæ dispositiones, & contractus in controuersiam vocarentur, cum leuis metus facilè interuenire, vel quasi interuenerit, allegari, probarique possit. Idemque similiter dicendum de professione. Religionis, vti constat ex *cap penult.* de is quæ vi, & est communis sententia Scholasticorum in 4. *d. 29.* & aliorum apud Sanchez *l. 4. disp. 17.* contra Nauar. *c. 22. man. nu. 51. & l. 1. consil. 10. n. 4. & 6. de his quæ vi edit. 2.* vbi ait, quemuis metum etiam leuem, modò sit causa, sine qua non, coram Deo sufficere ad infirmandum matrimonium, vel Religionis professionem. Quod etiam docuit Rodriq. *to. 2. sum. c. 8. concl. 9.* & Paulus Comitolus *l. 1. moral. q. 11.*

Secundò dixi; Necesse esse, vt metus iniustè incussus sit. Vbi tria annotanda: Primum. Metus, vt matrimonium infirmet, debet esse per se; ac directè incussus ad extorquendum consensum: secus est, si passus aliam aliquam iniuriam, aut vim, sponte eligat matrimonium, tanquam medium ad se liberandum, vt iniustè in carcere conclusus, vel iniusto bello pressus, ad se liberandum matrimonium contrahat cum filia Iudicis, ad conciliandum eius animum, omni iure validum est, quia metus iniustè incussus non est per se, ac directè causa matrimonii, sed solùm per accidens, quatenus ipsemet iniuriam passus, ad se liberandum tale remedium eligit, quod iura ipsi haud assumere debuerunt. Qua de re videri potest Sot. *in 4. d. 29. q. 1. ar. 3. ver. Regula autem gener.*

2 Alterum. Nihil hic refert, vtrum metus incussus sit ab altero contrahente, an ab alia persona; quia iura non in odium metum incutientis, sed in fauorem libertatis matrimonii, metus impedimentum statuerunt, vti apertè colligitur ex *cit. cap. veniens*, & docet Gloss. communiter recepta in *c. 2. versic. coactos, de ys, q 6.*

Id verò dubium est, Si ipsemet contrahens metum grauem, & iniustum incussit, vtrum contractus habeat vim sponsaliorum in fauorem innocentis, ita vt huic ius competat cogendi alterum ad seruanda promissa? Ita affirmat Nau. *c. 22. n. 33. & 51.* Henriq. *l. 11. c. 10 n. 5.* Coninch. *disp 28. dub. 1. n. 7.* Quæ sententia probabilis est. Verum si teneamus, quod docui *l. 3. tract. 4. c. 6. num. 3.* Sponsalia metu graui celebrata ipso iure irrita esse, dicendum est cum Sanchez *l. 4. c. 15. n. 6.* Eum, qui metu graui alterum coegit ad matrimonium, ante Iudicis sententiam non obligari ad illud ratificandum, arbitrio metum passi: modò pro damno, ex occasione illato, alio modo satisfieri possit. Ratio est; Quia contractus onerosus, & reciprocus non potest claudicare, seu ex vna tantùm parte obligare, si ex altera parte obligatio nulla subsistat, secus est in contractibus, qui ipso iure irriti non sunt, quamuis rescindendi, hi enim possunt claudicare, id est, ex vna tantùm parte obligationem habere efficacem, ex altera verò inefficacem, quia per exceptionem elidi potest.

Tertiùm. Metus grauis, quo matrimonii valor infirmatur, debet esse *iniustus, iuxta c. consultatione, cap. cum locum, de sponsal.* Si enim iustè incutiatur à lege, vel Iudice præcipiente, v. g. virginis stupratori, vt eam ducat, matrimonium tali metu minimè infirmatur, vti constat ex *c. ex literis, 2. de spons. & argum. l. 3. §. sed vim, & l. si mulier, ff.* de eo, quod metus causa. Eademque ratio est, si metus iustus ab homine priuato incutiatur, puta, si pater stupratori filiæ suæ accusationem minetur, nisi eam ducat, sicuti notauit Couar. *in epit. par. 2. c. 2. §. 4. n. 25.* Sanch. *li. 4. disp. 8. n. 9. & disp. 13. n. 3.* Rebell. *l. 2. de matrim. q. 11. sess. 2.* Conin-

nineh. *disp.28. dub.1. nu.16.* vbi rectè aduertunt; Si antecedens culpa v.g. commissi homicidii, furti, per se non requirat consensum in matrimonium, tanquam pœnam delicti, aut damni compensationem: tunc Iudicem, vel hominem priuatum iniustiam facturum esse, tum delinquenti, tum ipsi sacramento matrimonii, si ita minetur ver. grat. *Ego te ita meritum accusabo, nisi banc duxeris: quare matrimo-* nium tali metu contractum irritum censeri debet, sicuti colligitur ex *cap. c.veniens, de sponsal.* Aliud verò dicendum, si ipsemet Reus, sui liberandi causa, tale medium sponte eligat, & indicis v. g. filiam in matrimonium ducere velit, vt suprà dictum est, & fusè explicatur à Sanch. *li.4. disp.12.* Eademque de matrimonio spirituali, id est Religionis professione tradit Abb. *c. ficuti nobis n.5. de Regular.*

3 Sed dubitatur de metu reuerentiæ, quam inferior suo Superiori, vel patri, aut alteri, qui loco patris est, debet, vtrum iustus, & in constantem virum cadens censendus sit, ideoque si volente, vel iubente tali persona, cui aliquis ob reuerentiam contradicere ausus non est, in matrimonium consentiat, irritum censeri debeat? Eademque ratio est de professione Religionis, quia matrimonium carnale, & spirituale aquiparantur. In qua quæstione affirmantem partem tenuit Nauarr. *l.1. consil.9. & 10. de ius qua vi, edit.2. & in man.c.22.n.51.* Rodriq. *to.2. sum.c.8. concl.10.* Sed contraria est probabilior. Abb. in *cap. cum virum, nu.8. de Regular. & ca. vlt. n.7.* Qui clerici, vel vouentes. Henriq. *l.11.c.9.n.5.* Sanch. *l.4. disp.6. q.1. & 2.* Less. *l.2.c.17. nu.35.* Coninch. *cit. disp. 28. dub.2.* Metu reuerentialē per se non censeri iustum, aut sufficientem ad infirmandum matrimonium, vel religionis professionem, sed interdum per accidens, si cum voluntate, & imperio patris, Prælati, &c. coniuncta sit sæuitia, aut minæ, quas ille etiam executurus putatur. Idemque dicendum, si timeatur grauis, & diu duratura indignatio patris, vel alterius personæ, a qua hominis vita, & fortuna, spectatis omnibus circumstantiis, plurimum dependet. Et ita docent Abb. *c. ex literis, nu.3. de sponsal. impuber.* Less. *l.c.* Sanch. *n.14.* Coninch. *cit. n.35.*

Simili quoque ratione sentiendum, quòd preces, quamuis importunæ, ac sæpius repetitæ, non incutiunt metum iustum, qui sufficiens sit ad infirmandum matrimonium, nisi cum iis iuncta sit reuerentia personæ rogantis, & instantis, sed metus reuerentialis, adeòque duæ impulsiones concurrant, videlicet hominis auctoritas, & precum importunitas. Exemplum est: Si Princeps, cui reuerentia debetur, non semel, seu sæpè instanter roget, aut iubeat matrimonium, cui, spectatis personarum circumstantiis, difficillimum sit tam molestè instanti contradicere, vti notauit Sanch. *l.4. disp.7.n.7.* Conin. & Less. *ll.cc.*

4 Porrò, si omnibus diligenter consideratis, dubium sit vtrùm metus iniustè ad matrimonium contrahendum incussus, grauis censendus sit, necnè, ideoque vtrùm matrimonium irritum, an validum existat, arbitror pro valore matrimonii iudicandum. Quia licet maximopere curandum sit, vt matrimonium in perpetua coniunctione consistens, libera voluntate contrahatur: ideoque sponsalia, si quocunque etiam leuiore metu per vim extorta, celebrata sint, facilè dissolui possint, seu propria metu patientis opposita exceptione, seu Iudicis implorata auctoritate, sicuti docet Sanch. *l.4. disp.9. num.4. & seqq.* Postquam tamen semel matrimonium contractum est, potius est, vt validum, quàm vt inualidum iudicetur, cum matrimonii causa fauorabilis sit, idque partim propter honorem, ac reuerentiam sacramenti, *arg. cap. l.cet.2. de testibus, ibi: Tolerabilius est aliquos contra statuta hominum dimittere copulatos, quam coniunctos legitimè contra statuta Domini separare*: partim, quia Reipublicæ, & prolis educandæ interest, vt matrimonia non soluantur, nisi eorum infirmitas, seu impedimentum dirimens appareat. Quare etiam Nauar. *l.3. consil. vlt. nu.1. de conuers. coniug. edit. 2. ait, Tutius esse in dubio credere matrimonij valorem.* Accedit, quòd postquam contractus celebratus est, possessio, seu potius præsumptio stat pro eius valore, nisi contrarium ostendatur, vti notauit etiam Sanchez *l.7. de matrim. disp.37.n.14.*

Tertiò dixi in assertione, Matrimonium *iure Ecclesiastico* irritum esse. Etsi enim idem iure Cæsareo decretum videatur *l. nec filium, Cod.* de ritu nuptiarum, & tradunt Baldus, & Gloss. *in l. si parte, ff.* de ritu nuptiarum, quamuis ex eo textu potius contrarium colligatur; tamen effectus iste irritationis matrimonij, soli Ecclesiastico iuri tribuitur, quippe cuius nunc proprium est matrimonii dirimentia impedimenta statuere. Cæterùm, si matrimonium graui metu cogente contrahatur inter infideles, neque Cæsareis legibus subiecti sint, validum censeri debet; quippe cum consensus metum patientis, licet inuoluntarium, mixtum habeat, absolutè tamen voluntarius, & liber sit, sicuti dixi *l.1. tr. 1.c.2.n.7.* Idemque mihi respondisse videtur Celsus in *cit. leg. si patre.*

CAP. VI.

DE MATRIMONIO SIMVLATO.

SVMMARIVM.

1 *Si vnus contrahentium animum simulatum habeat, omni iure irritum est matrimonium, sed deceptor damnum iniustè illatum compensare debet.*

2 *Quibusdam casibus deceptor non obligatur ad verum matrimonium contrahendum; sed aliam puellæ compensationem facere potest.*

3 *Coniugi affirmanti, quamuis iurato, se fictè contraxisse, fides habenda non est, donec id demonstret.*

Neque iuranti creditur aduersus ea, quæ anteà asseuerauit.

1 Assertio. Si vnus contrahentium simulatum animum habeat, matrimonium omni iure irritum est. Ita habetur in *cap. tua nos, de sponsal.* Ratio est. Quia sine vero consensu non subsistit cōtractus matrimonii, *c. sufficiat 27.q.2.c. cum locis, de sponsal.* Simulatus autem consensus non est verus consensus: Ergo &c. Verùm deceptor graue peccatum committit, tum sacrilegii contra reuerentiam sacramenti, tum iniustitiæ, seu iniuriæ, quam alteri bona fide contrahenti infert, eaque de causa obligatus manet ad compensandum damnum, quod inde coniugi putatiuæ accidit, quæ compensatio plerunque alia ratione secundùm æqualitatem fieri non potest, quàm vt, deposita simulatione, vero apud animum elicito consensu matrimonium ratificet. Dico apud animum, quia in tali casu si matrimonium, Religionis professio, contractus sponsalium, aut alius quicunque, irritus est ob defectum interni consensus, ratificatur eo solo, quòd consensus accedit, dummodo alter contrahens actu, vel virtute consensum retineat, Qua de re Sanch. *l.2. disp.32.*

2 Sunt verò aliqui casus numerati à Syl. *ver. luxuria qu.6.* Ledesma *3.p.q.55.ar.4.* Henriq. *l.11.c.11.* Vasq. *de restit. cap.3. §.1. dub.6.* quibus deceptor ad matrimonium non obligatur, sed alio modo damnum illatum resarcire potest. I. Si decepta pro virgine se falsò iactauit. Nam deceptio deceptione tollitur, ac veluti compensatur. II. Si ex tali matrimonio scandala, & infelices exitus timeantur. III. Si deceptor longè eminentiore statu positus sit, dummodo ipse matrimonium copula non intercesserit, vt supra diai *par.1.c.1.n.11.* IV. Si decepta, cognita deceptione, aliam damni compensationem sponte recipiat. V. Si deceptor aliud postea matrimonium vero consensu contraxit.

3 Porrò coniugi affirmanti, quamuis iurato, se cōsensu simulato contraxisse, præsertim iure nouo coram Parocho, & testibus, alter coniux fidem habere non tenetur, imo neque potest, eo fine, vt à vinculo coniugii liber præsumatur, & ad aliud matrimonium transire liceat, *arg. cap. per tuas de probat.* vbi dicitur, neque iuranti credendum esse aduersus ea, quæ antè asseuerauit: *cum nimis indignum sit*, iuxta legitimas sanctiones *l. generaliter. Cod. de non numerata pecunia vt quod sua quisque voce dilucide protestatus est, in eundem proprio valeat testimonio infirmare*: donec deceptor suæ deceptionis clarissima indicia edat, quæ Ecclesiasticus Iudex sufficere arbitretur, ac fidem contrariam dictis prioribus habendam. Qua de re videri potest Rich. in *4.d.27. art.10.q.4.* Adrian. *de sacram. matrim. q.2. §. Hic* oportet. Idemque eadem ratione sentiendum de voto, & quauis promissione expressa, eius verbis standum esse, licet promissor postea dicat, se fictè promisisse, quia prudentum debet idem fuisse in corde, quod erat in ore, iuxta *l. Labeo ff. de supellectile legata, ibi, Non arbitror quemquam dicere, quod non sit.* Alia verò ratio est in Foro pœnitentiæ, est enim discrimen hoc: quod vt S. Thom. ait quodlibet. *1. ar.12. In foro iudiciali creditur homini contra se, sed non pro se simpliciter asserenti: in foro autem pœnitentiæ creditur homini pro se, & contra se.*

Sed difficultas est, si prioris matrimonii simulator, non expectata Ecclesiæ sententia, relicta putatiua vxore, aliam validè ducat, Ecclesia autem, quæ fictionem alleganti fidem facilè adhibere non debet, propositis censuris, ad prius matrimonium compellat, quid ei agendum sit? Respondeo. Si nulla ratione effugere possit, quominus, deserta posteriore legitima vxore, priori putatiuæ adhæreat, potest quidem illi aliquandiu cohabitare, vt Ecclesiæ præcepto satisfaciat, potius tamen excommunicationis sententiam, secundùm externum forum, humiliter sustinere debet, quàm vt in copulam consentiat, cum id verum adulterium esset, per se, atque intrinsecè malum, quod proinde Ecclesiæ prælatos, neque iubet, neque iubere potest, *arg. c. inquisitioni, de sent. excommun.* & docet Suppl. S. Thom. *quæst.45. ar.4. ibid.* Ledesm. *dub.2.*

CAP. VII.

DE MATRIMONIO CONDITIONALI.

SVMMARIVM.

1 *Matrimonium contractum sub conditione relata in præsens, vel præteritum statim valet si conditio est; non valet autem, si conditio non est.*

2 *Probabile est, quòd matrimonium contractum sub conditione honesta relata in futurum, ea eueniente, perficiatur absque nouo contrahentium consensu.*

3 *Necesse est ad matrimonii valorem, vt Parochus, ac testes sciant conditionis appositæ euentum.*

4 *Per se loquendo non peccant consanguinei, vel aliter impediti si matrimonium verbis de futuro spondeant sub conditione dispensationis Papalis: Et oritur inde vera obligatio sponsaliorum sub conditione.*

5 *Si impediti spondeant verbis de præsente sub conditione relata in futuram dispensationem Papæ, ea impetrata, non videtur matrimonium consistere absque nouo consensu coram Parocho, & testibus expresso.*

6 *Si quis cum duabus contraxit sponsalia sub conditione in futurum, potior habenda est ratio prioris desponsationis, vt quandocunque eius conditio euenerit, illi standum sit.*

7 *Si quis matrimonium cum duabus contraxit sub conditione in futurum, illud validum est, cuius conditio prius impletur.*

8 *Matrimonium contractum sub conditione, quæ eius substantiæ, vel substantiali proprietati repugnat, ipso iure irritum est.*

9 *Irritum est matrimonium, si contrahatur cum pacto, vt eius vsum exigere non liceat, aut petenti reddere obligatus non sis.*

10 *Conditio adiecta contractui suspendit eius valorem, sed non modus adiectus.*

11 *Conditio impossibilis adiecta contractui statim eum vitiat, at modus impossibilis non vitiat, sed pro non adiecto habetur, præterquam si repugnet substantiæ contractus.*

12 *In dubio num conditio impossibilis, sed non repugnans substantiæ matrimonii, apposita fuerit tanquam propriè dicta, & suspensiua conditio, an verò tanquam modus non suspensiuus, hoc posterius præsumi debet, ob fauorem matrimonij.*

1 ASsertio I. Matrimonium contractum sub conditione relata in præsens, vel præteritum: v.g. *Contraho tecum, si filia Titij es, si virgo es, si nauis applicuit, si pater mortuus est,* statim valet, si conditio vera est, & non valet, si conditio falsa est. Ita docet S. Thom. in 4. *dist. 29. quæst. vn. ar. 3. qu. 3.* S. Bonauent. *dist. 28. ar. vn. q. 3.* & suadetur ex l. *cum ad præsens, ff. de rebus creditis, l. in instituenda, ff. de condit. institutionum, §. conditiones, Institut. de verb. oblig.* Ratio est. Quia contractus quilibet ex conuenientium voluntate legem, & conditionem accipit: si igitur ea sit contrahentium voluntas, vt, si hoc existat, stipulatio rata sit, si hoc non existat, stipulatio irrita existat, ita statim erit, sicuti inter se conuenerunt, quare in *cit. l. constitutio* dicitur, *Quod nulla sit conditio, quæ in præteritum confertur, vel in præsens:* Idque propterea, quia non suspendit actum, sed facit vt statim valeat, vel non valeat.

Neque verò interest, etsi contrahentes ignorent positam conditionem esse, vt ex communi notauit Sotus in 4. *d. 29. q. 2. art. 1. concl. 7.* & expresse habetur in *cit. cap. cum ad præsens. stipulatio tenet, quamuis tenere contrahentes conditionem ignorent.* Si v. g. ita conueniatur, *Si pater tuus adhuc viuit, equus tibi ab isto tempore donatus sit, vel tu vxor mea sis,* quis non videt, contractum secundum contrahentium voluntatem ratum esse oportere, si conditio in se vera est, etsi contrahentes veritatem adhuc ignorent. Quamuis contrarium sentiat Coninch. *disp. 29. dub. 1. n. 6.*

2 Assertio II. Matrimonium contractum sub conditione honesta, relata in futurum: v.g. *accipio te si pater tuus consenserit, si mille in dotem dederit;* suspenditur vsque ad conditionis euentum; ea verò eueniente, probabilius est, statim perfici matrimonium sine nouo contrahentium consensu. Circa quam assertionem in primis aduerte. Eam simili ratione locum habere posse in matrimonio spirituali, quæ est religiosa professio, sicuti docet Sanchez *l. 5. moral. c. 14. nu. 88.* Non item in electione, aut assumptione ad Episcopatum: Nam electionis vota, seu suffragia conditionata pro irritis habenda esse dicitur, in *c. 2. de elect. in 6.* & notauit Abbas *c. super eo n. 6. de condit. apposit.*

Nunc probatur prior pars assertionis ex *cit. cap. super eo,* vbi aperte habetur. Ratio est. Quia conditio propriè dicta, & in futurum collata, suspendit actum, cui apponitur iuxta *cap. de illis & c. t. c. super ea, de condit. apposit. l. si ita stipulatus ff. de verborum oblig.* Quod tamen intelligi debet, si conditio apponatur in ipso contractu, sin verò contractus semel absoluto consensu perfectus sit; conditio deinde illi apponi non potest, iuxta l. 4. C. *de donat. Perfecta donatio conditiones postea non recipit.* Quamuis verò aliæ stipulationes, & contractus absolutè initi, postea noua stipulatione, vel contractu per mutuum consensum sub conditione infirmari possint, v.g. nisi hoc fiat, aut feceris, vt donatio, venditio rescindi queat; secus tamen est in matrimonio, quod semel validum, nulla voluntate contraria dissoluitur, sicuti notauit Sanch. *l. 5. disp. 6. n. 4.*

Posterior pars assertionis est communis Canonistarum, in *c. 1. super eo, vbi Glossa,* Innocent. & Hostiensis, Abb. *n. 7. de condit. apposit.* Nau. *c. 22. nu. 63. & consil. 1. de condit. appositis, edit. 2.* Antonius Cucus *l. 5. instit. tit. 11. nu. 55.* Ex Theologis sequitur eandem Palud. *in 4. dist. 29. q. 2. ar. 5. prope finem concl. 8.* Pet. Sotus *lect. 3. de matrim. quarto denique.* Sanch. *l. 5. disp. 7. n. 5.* Coninc. *disp. 29. dub. 1. concl. 4.* & probabilem fatetur Petrus Ledesma *q. 29. dub. 1. dub. 7. concl. 1.* Ratio est; Quia contractus, celebratus sub conditione honesta pendente in futurum, ea impleta, purificatur ac perficitur, sicuti habetur in *l. potior, ff. qui potior pignore: Cum semel conditio extitit, perinde habetur, ac si illo tempore, quo stipulatio interposita est, sine conditione facta esset.* Et *l. hæc venditio, ff. de contrahend. empt. Conditionales venditiones tunc perficiuntur, cum impleta fuerit conditio.* Confirmatur, sicuti se habet consensus de futuro ad contractum sponsaliorum, ita se habet consensus de præsente ad contractum matrimonii: Atqui omnes fatentur, & constat ex *cap. vnic. de sponsal. in 6.* consensum de futuro conditionalem, verbi gratia *accipiam te si pater mille in dotem dederit,* eueniente conditione, sine alio nouo consensu, purificari, & effici sponsalia absoluta: Ergo etiam fateri debemus, consensum de præsente conditionalem, *Accipio te nunc in meam, si pater mille dederit,* eueniente conditione transire in matrimonium purum, & absolutum.

Vbi diligenter aduertendum est discrimen inter conditionalem stipulationem de futuro, & conditionalem stipulationem de præsente, v.g. *donabo tibi hunc equum, si id feceris vel si id factum fuerit.* Et, *dono tibi hunc equum, vt tuus sit, si hoc feceris, vel id factum fuerit.* Nam secundum priorem stipulationem donatio impleta conditione non est perfecta, sed opus est noua actuali donatione, at verò secundum posteriorem stipulationem impleta conditione, perfecta est donatio, adeò vt rei donatæ, si donatario tradita fuerit, dominium etiam acquiratur. Sic etiam diuersi sunt hi contractus, *Accipiam te, si pater dotem talem dederit.* Et, *Accipio te nunc vt vxor mea sis, si pater talem dotem dederit.* Nam secundum priorem modum: conditione impleta, oritur obligatio contrahendi matrimonium; iuxta posteriorem verò contractus matrimonii est perfectus.

Contrariam sententiam docuit S. Th. *in 4. dist. 29. q. vnic. ar. 4. q. 3.* quem plerique Theologi sequuntur apud Sanch. *disp. 8. n. 3.* ex Canonistis, Couar. *in epit. part. 2. c. 3. in princ. n. 5.* Gutierez *l. 1. can. q. c. 2. n. 21.* Matrimonium initum sub conditione relata in futurum, ea eueniente non confirmari, nisi nouus, isque absolutus consensus à contrahentibus exprimatur. Ex quo inferunt: Si Titius, qui sub tali conditione matrimonium contraxerat cum Caia, post conditionis euentum absolutè cōtrahat cum Sempronia, licet mortaliter peccet violando fidem prioris sponsionis, valere tamen hoc posterius non prius matrimonium: cuius planè oppositum secundùm priorem sententiam dicendum est. Probari autem solet posterior sententia ex *c. super eo. de condit. appos.* vbi proposita quæstione; Vtrùm is, qui in quandam mulierem consensit sub conditione, si pater consensum præbeat, ad consummandum, seu perficiendum matrimonium compellendus sit? Respondit Papa Vrbanus III. *Nisi voluntas patris postea intercedat, nequaquam cogendum esse ad matrimonium contrahendum.* Ex quo per sensum contrarium inferre licet, si voluntas patris postea intercedat, cogendum esse ad matrimonium contrahendum: eòque ipso conditionis euentu contractum absolutum non esse. Secundò probant ratione: Nam ad sacramentum matrimonii ex Christi institutione requiritur consensus perfectus, & absolutus, isque externo signo declaratus, talis autem consensus non habetur ante euentum conditionis, vt per se patet, neque habetur post euentum: quia conditio eueniens non parit consensum: cum fieri possit, vt contrahens tunc dormiat, nihilque de hac re cogitet, ideòque nec consentiat.

Confirmatur ex eo; Quòd tunc signum etiam visibile desit, quo consensus absolutus alteri contrahenti, Parocho item, ac testibus declaretur.

Ad *c. super eo. respondetur;* Vrbanum nihil aliud definire voluisse, quam adolescentem ita contrahentem cogendum non esse ad matrimonium, si conditio non eueniat: vtrum autem, & quo modo compellendus sit, si conditio eueniat, nihil omninò respondisse. Nam responsionis suæ rationem vnicam reddidit Pontifex, quia consensus, qui in alienum arbitrium in futu-

rum

rum consensus, non soleat esse absolutus; sed suspensus, ac depēdens à conditionis euentu. Quamuis enim verba præsentem consensum ipsa loquendi forma præ se ferant, *accipio te, si pater consentiat*, tamen re vera consensum conditionatum habent. Fortasse autem adolescens ille antè euentum conditionis voluntatem mutauit: quo casu licèt posteà conditio impleatur, matrimonium per se non purificatur: nihilominùs adolescens cogendus erit ad matrimonium contrahendum, vt suprà etiam de sponsalibus dixi.

Porrò rectè admonet Vrbanus Papa veram interim esse Alexandri III. responsionem in c. *de illis, eodem tit.* Si in eiusmodi casu, ante conditionis euentum, sponsi absoluto consensu de præsenti contrahant, vel carnaliter coniungantur, statim matrimonium ratum esse, quia censentur recessisse à conditione anteà in futurum relata, sicuti etiam habetur in *cap. per tuas, de condit. appos.*

Ad rationem respondeo; cùm CHRISTVS Dominus matrimonii contractum ad sacramenti dignitatem eleuauit, non mutasse eius naturam: quare sicuti in aliis contractibus; ipsisque sponsalibus, sic etiā in matrimonio, si conditionalis consensus vsque ad conditionis euentum continuetur, seu non reuocetur, ipsa eueniente purus, & absolutus efficitur morali rerum æstimatione. Profectò si infideles inter se matrimonium contrahant sub conditione honesta pendente in futurum via negari potest, quin ea eueniente purificetur: Ergo idem dicendum de matrimonio fidelium: Cùm nullum in hac re probabile discrimen asserri possit inter matrimonium, & alios contractus; neque inter matrimonium fidelium, & infidelium.

Ad confirmationem, respondeo; Ipsum externum euentum conditionis suaptè natura sufficiens signum esse purificati consensus, quando ab initio clarè, & expressè conuentum erat, vt cùm primùm talis conditio eueniret, mox ratum matrimonium esset: manet enim conuentio ista verbis præteritis expressa, saltem moraliter, si contrahentes à priore voluntate non recesserunt.

Neque refert, etsi contrahentes nesciant conditionem euenisse, & consequenter matrimonium firmum esse: quod verissimum esse in hac sententia ait Sanch. *cit. disp.* 8. *n.* 6. & colligitur ex iis, quæ suprà dixi. Accedit, quod similia cernere licet, si Caius Procuratori suo in mandatis det, vt suo nomine cum filia Titii contrahat, si is mille in dotem date spoponderit; postea exposito mandato, atque impleta conditione coram Parocho, ac testibus, si interea qui mandarat voluntatem non mutauit, ratum censetur matrimonium à Procuratore initum; licèt eo tempore principalis absolutum consensum non habeat, imò neque habere possit, cùm nesciat verùm conditio impleta sit, necnè. Quod etiam fieri potest sine Procuratore, si mulier per literas virum in matrimonium petierit, isque literas remittat, quibus consensum suum reciprocè declaret, se eam recipere, si pater talem dotem det; posteà impleta conditione, lectisquè literis coram Parocho, & testibus fieri potest, vt matrimonium perficiatur, etiam ignorante eo, qui literas sub conditione destinarat.

Sunt autem hic aliqua dubia soluenda: Vnum est. Vtrùm iure nouo Concilii Trident. necesse sit ad matrimonii valorem, vt Parochus, & testes, non tantùm intersint contractui celebrato sub conditione in futurum, sed etiam ipsi euentui, siue impletioni conditionis? Sanch. *l.* 5. *disp.* 8. *nu.* 24. negat hoc posterius necessarium esse: Primò: Quia neque in matrimonio per procuratorem contrahendo requiritur, vt Parochus, ac testes, literas mandati cognoscant: cùm tamen tale matrimonium non minùs à mandato procuratorio pendeat, quàm matrimonium conditionale ab euentu conditionis. Secundò: Quia necesse non est, vt Parochus, & testes videant literas dispensationis inter consanguineos, vel affines; neque vt videant literas natalitias ad cognoscendum, num adolescens, contrahere volens, pubertatem assecutus sit, necnè: cum tamen ab his videlicèt legitima dispensatione, ætate, &c. valor matrimonii dependeat.

3 Sed contraria sententia est probabilior *Petr.* Ledesma *cit. q.* 47. *art.* 5. *dub.* 7. *concl.* 3 vbi ait, esse certam, & communem sententiam, quam etiam secutus est ConincK *cit. du.* 1. *concl.* 4. Nam Parochus aliique testes à Concilio Trident. requiruntur; vt intelligant matrimonium verè, & substantialiter contractum esse, de eoquè in foro externo ad multa vitanda incommoda testificari possint. Nisi autem intersint euentui, siuè impletioni conditionis nesciunt vtrùm matrimonium verè, & substantialiter contractum sit, neque de eo in foro externo testificari possunt, sed tantùm de contractu inchoato, & adhùc in futurum pendente, ac solubili. Ergo, &c. Et quod dico de conditione relata in futurum, similiter intelligi debet de conditione collata in præsens, vel præteritum. Sufficit autem, si ipsi contrahentes coram Parocho, & testibus posteà affirment conditionem, quam contractui apposuerant, esse impletam: nam hoc ipso censetur purificare contractum, vt ConincK notauit *nu.* 17. Ad 1. Sanchii argumentum respondeo, contrarium esse longè probabilius: videlicet necessarium esse, vt Parochus & testes, seu ex literis, seu aliis sufficientibus indiciis cognoscant mandatum Procuratoris; cum alioquin, nec intelligant, nec in foro externo testari possint, matrimonium inter coniuges contractum esse, sicuti docet idem ConincK *disp.* 24. *dub.* 9. *n.* 79. Ad II. respondeo: Satis esse, si Parochus, & testes intelligant, marem, & fœminam vera voluntate, quam, vel suis verbis, vel per literas, aut Procuratorem manifestarunt, matrimonium contraxisse: non autem opus esse, vt etiam intelligant eos validè contraxisse, siue nullo defectu occulto impeditos fuisse: id enim à Tridentino haud requiritur.

Alterum dubium: Si qui iure impediti matrimonium contrahere, inter se fidem dent sub conditione dispensationis Papalis, vtrùm obligationem aliquam contrahant ante, vel post dispensationem? Negant vllam obligationem contrahi Abbas *in cit. c. super eo. n.* 8. Victoria *de matrim n.* 260. §. *quæritur vtrùm.* Additio Nauarr. *lib.* 4. *consil.* 5. *de consangum. & affinit. edit.* 2. Sotus *dist.* 29. *q.* 2. *ar.* 1. *concl.* 3. Veracrux 1. *p. specul. ar.* 16. Henriq. *l.* 12. *c.* 2. *n.* 4. *lit. Q. argument. l. inter stipulantem.* §. *sacramenta & leg. continuus.* §. *cum quis. ff. de verborum significatione*, quibus significatur; Si stipulatione promissa sit res sacra, vel liber homo, vel similis res iure alienari prohibita; quamuis apposita conditione in illud tempus, quo continget rem profanam fieri, aut hominem seruituti subiectum, vel rem alienari permissam ob iuris mutationem: nullius roboris esse stipulationem: quia ea duntaxat, quæ natura sua possibilia sunt, deducuntur in obligationem.

4 Respondeo tamen & dico I. Per se loquendo, non peccant consanguinei, vel aliter impediti, si matrimonium spondeant sub conditione Papalis dispensationis, dummodò impedimentum sit iuris humani, vt in eo dispensari possit. Ita Adrianus in 4. *de matrim. sacrament. q.* 3. *dub.* 10. Couarruu. *in epit part.* 2. *c.* 3. *princip. n.* 7. Sanch. *l.* 5. *disp.* 3. *n.* 16. contra Sotum *cit. ar.* 1. *post tertiam conclus.* §. *sed arguis.* Nam talis promissio versatur circa rem licitam, videlicèt, contrahendum matrimonium post datam dispensationem. Quare regulam tradunt Doctores, vt videre est apud Abbat. *c. de vaore. nu.* 3. *de sepult.* Quòd *paria sunt aliquid disponi in tempore habili, vel in tempore inhabili, si effectus conferatur in tempus habile.* Et vice versa: *Sicut non licet disponere in tempore inhabili, ita neque tempore habili, si effectus conferatur in tempus inhabile.*

Dixi autem, *per se loquendo*: at verò per accidens talis dispensatio inter impeditos illicita fieri potest, seu ratione scandali, si nesciatur, qua conditione inter se promiserint, vel ratione damni, v. g. alicuius infamiæ, quam sponsi passuri sunt, si à Papa dispensatio ipsis non concedatur.

Dico II. Ex eiusmodi reciproca promissione oritur vera obligatio sponsaliorum sub conditione, quam proindè sponsus expectare, eaque eueniente, id est, impetrata dispensatione, nuptias contrahere tenetur, si alter etiam in fide data persistat. Ità docent Couarruuias & Adrianus *ll. cc.* Petrus Ledesma *q.* 47. *art.* 5. *dub.* 2. *concl.* 3. Sanch. *l.* 5. *disp.* 5. *n.* 12. ConincK *disp.* 29. *dub.* 1. *concl.* contra Victor. Sotum, & alios suprà citatos. Sed probatur ex antecedente assertione: Cum enim obiectum huius mutuæ promissionis sit honestum, & iure non reprobatum, non est ratio cur non oriatur obligatio, & quidem ea iustitiæ ad eum modum, quo etiam Episcopus obligatur voto transeundi ad Religionem edito sub conditione si Papa dispensauerit, seu licentiam dederit. Quare sicuti in hoc casu Episcopus vi voti sui tenetur petere dispensationem, ita & sponsus ille, ad quem id maximè pertinere videtur, plerumque tacitè se obligat ad dispensationem petendam, vti notauit Armilla *ver. sponsalia. n.* 11. Sanchez. *disp.* 5. *q.* 9. *n.* 36. Nauarr. *l.* 4. *consil.* 5. *de sponsal.* quem sequitur ConincK *disp.* 29. *dub.* 2. *n.* 35. Ratio verò doctrinæ est; Quia qui promittit finem, is censetur etiam promittere media, sine quibus finis obtineri non potest: Et qui ex aliqua constitutione, vel conuentione obligatur ad faciendum, obligatur etiam ad curandum, vt actus valeat, sicuti docet Nau. *cit. consil.* 5. *nu.* 7. Sumptus tamen dispensationis impetrandæ vtrique sponso communes esse conuenit, cùm vtriusque negotium agatur.

5 Dico III. Si impediti matrimonium contrahere spondeant verbis de præsenti, tamen sub conditione relata in futuram dispēsationem Papalem, ea impetrata, probabilius est, solùm sponsalia purificari, matrimonium autem per nouum consensum coram Parocho, & testibus expressum. Ita docet Couarr. *cit. par.* 2. *princip. nu.* 7. *in fine.* Prior pars probatur: Nam desponsatio facta verbis de præsenti sub conditione possibili in futurum relata,

habet

habet ſaltem vim deſponſationis conditionalis de futuro: Ergo ſicuti ſponſalia de futuro ſub conditione deſponſationis Papalis, ea euentente purificantur, ita etiam deſponſatio ſub eadem conditione facta verbis de præſenti.

Poſterior verò pars eſt ferme communis, teſte Nauar. *l. 4. conſil. 14. de ſponſal. edit. 2.* adeò vt Sotus dicat, eſſe certam, & Victoria, contrarium eſſe intollerabilem errorem. Sed ego dixi eſſe probabiliorem, vt etiam eam appellat Petrus Ledeſma, quia contrarium docet Sanch. *diſp. 8. q. 2.* Coninch. *cit. dub. 1. concl. 5.* Moueor autem contra eos: Quòd nunquàm præſumendum ſit voluntatem diſpenſantis Pontificis eſſe, vt matrimonium præcepto tempore contractum valeat, ſed vt poſt collatam diſpenſationem præmiſſis denuntiationibus, in facie Eccleſiæ contrahere liceat; ſicuti apertè ex Bullis Pontificijs colligitur.

Ad fundamentum Victoriæ, Soti, &c. initio huius dubij allatum, reſpondeo, Iure optimè ſtatutum fuiſſe, vt promiſſio concepta ſub conditione triſtis, inhumani, vel inſoliti, atque extraordinarij euentus, cuiuſmodi eſt, vt res ſacra profanetur, liber homo ſeruituti ſubijciatur, lex communis Reipub. vtilis à Principe abrogetur, &c. tanquam impoſſibilis, ſeu bonis moribus repugnans cenſeatur. Talis autem non eſt promiſſio ſub conditione diſpenſationis, quæ à Principe poteſt, ac ſolet fieri. Quamobrem Couarr. teſtatur in *epit. par. 2. c. 8. §. 5. nu. 17.* communem eſſe DD. ſententiam, quòd ſpurius hæres inſtitui poſſit ſub conditione, ſi Princeps eum legitimauerit. Et Sanchez *l. 5. diſp. 5. n. 19.* validam eſſe conditionem inſtitutioni, vel legato adiectam, ſi legatarius, vel inſtitutus conſanguineam ducat cum diſpenſatione Papæ.

6 Tertium dubium. Si Titius ſponſalia, vel matrimonium ſub conditione contraxit cum duabus, vtri fides habenda ſit? Reſpondeo, & dico I. Qui cum duabus contraxit ſponſalia ſub conditione relata in futurum euentum, etſi conditio deſponſationis poſterioris prius eueniat, non tamen contractus abſolutus, & perfectus cenſeri debet: ſed prior deſponſatio, cui per poſteriorem præiudicium afferri non potuit, in robore permanebit; ita vt quandocunque conditio ei appoſita euenerit, ipſi ſtandum ſit. Quia *quod ſemel placuit, amplius diſplicere non poteſt, reg. 21. in 6.* Conſequenter poſterior deſponſatio, neque licitè, neque validè fieri potuit, niſi in eum euentum, ſi contingat priorem deſponſationem diſſolui. Ita docet ConincK. *diſp. 29. dub. 1. n. 20* contra Sanch. *l. 5. diſp. 8. n. 18.*

7 Dico II. Si quis matrimonium cum duabus contrahat, ſub conditione in futurum, illud validum eſt, cuius conditio prius impletur. Ita ConincK. *loc. cit.* Eſt enim diſcrimen inter ſponſalia & matrimonium, quòd illa non ita pendeant à continuatione voluntatis, quia quantumuis aliquis iniuſtè conſenſum reuocet, nihilominus obligatus erit conditione eueniente. At verò matrimonium eueniente conditione perfici non poteſt, ſi conſenſus reuocatus fuerat, ſiue ſimpliciter, & omnimodè, ſiue ex parte, ita videlicèt, vt ſi poſterioris matrimonii conditio prius eueniat, velit id ratum, ac firmum eſſe, non obſtante promiſſione priore. Etſi enim hoc iniquum eſt, tamen validum quandoquidem matrimonium purè contractum, vel euentu conditionis purificatum præiudicat primo matrimonio, cuius conditio adhuc pendet, vti docet Abb. *ca. ſuper eo n. 7. & c. per tuas. de condit. appoſit.*

Dico III. Si conditiones vtriuſque matrimonij ſimul eueniant, neutrum validum erit. Quia incertitudo vitiat matrimonium. *c. ex literis 2. de ſponſal.* & docet Sanc. *l. 5. diſp. 8. q. 3. n. 15.*

8 Aſſertio III. Matrimonium contractum ſub conditione, quæ eius ſubſtantiæ vel ſubſtantiali proprietati repugnat, ipſo iure irritum eſt. Ita habetur in *cap. vlt. de condit. appoſ. Si conditiones contra ſubſtantiam matrimonij inſerantur, puta: Si alter dicat alteri, Contraho tecum, ſi generationem prolis euites, vel donec inueniam digniorem, aut ſi pro quæſtu adulterandam te tradas, matrimonialis contractus, quantumcunque ſit fauorabilis, caret effectu.*

Pro huius intellectu notandum eſt ex S. Thom. *in 4. diſt. 31. q. 1. ar. 3.* Coniugii fidem, perpetuitatem, ac prolis generationem, educationemque (de quibus par. ſeq. agam) duobus modis conſiderari poſſe; vel ſecundùm actum ſeu executionem; & hic ad ſubſtantiam matrimonii non ſpectat, vel ſecundùm radicem, ſeu principium, quod eſt mutua obligatio ſeruandi fidem, ſocietatemque perpetuam in ordine ad prolis generationem, &c. Et hæc ipſa ſubſtantia matrimonij eſt, ſi accipiatur pro mutua permanente obligatione ſeu coniugio, vt explicaui *ſup. c. 1. n. 1.* Sin vero matrimonium accipiatur pro actuali contractu, eſſentia eius conſiſtit in conſenſu: dictæ autem obligationes, fides, inquam, perpetuitas, & proles, cenſentur veluti proprietates, ſeu effectus permanentes.

Corollarium I. Validè contrahitur matrimonium cum intentione adulterandi, à coniuge ſine iuſta cauſa ſe ſeparandi: item prolis generationem impediendi, vel genitam necandi. Sed non validè contrahitur matrimonium, ſi talia in pactum deducantur, quæ ſubſtantiali obligationi ſtatus matrimonii directè aduerſantur, ideòque eam elidunt, & firmant.

9 Quo loco quæſtio reſolui poteſt: Nam Caluiniſtæ aliqui, perſuaſi, ob coniugis adulterium alteri coniugi ius competere matrimonij diſſoluendi, contrahunt ea ipſa intentione, ſi vxor v. g. fidem matrimonij violauerit, vt liceant marito ea repudiata aliam ducere. Veruntamen, quia hæc iniqua, & impia intentio in pactum matrimonii non deducitur, dicendum illud nihilominus validum, atque indiſſolubile eſſe.

Corollarium II. Valet matrimonium, ſi quis contrahat cum intentione eo nunquam vtendi, petendo, aut reddendo, ſicuti conſtat ex ijs quæ ſuprà dixi *cit. ca. 1.* Non tamen valet matrimonium, ſi conditio, ſiuè pactum adijciatur, quo ius, ſeu poteſtas matrimonii impeditur; v. g. *Accipio te ea lege, vt in perpetua continentia viuamus, vel Religionem profiteamur.* Item: *Accipio te ea lege, vt nunquàm à me coniugij debitum petas, vel, vt tibi exigenti reddere non tenear.* Quæ eſt ſententia S. Th. *in 4. diſt. 28. q. vn. ar. 4. ad 3. ibid.* S. Bonau. *q. vlt.* Richard. *a. 2. q. 4. ad 3.* Adriani *in 4. de matrim. ſacrament.* vbi de conſenſu conditionato nu. 7. Nauarr. *l. 3. conſil. 11. de voto, edit. 2.* Sanchez *l. 5. diſp. 10.* Nam matrimonii ſubſtantia, quàm maximè conſiſtit in iure vtendi, & obligatione præſtandi corpus coniugi: tale autem ius, & obligatio tollitur dictis pactis; ſeu conditionibus.

Contrarium tamen ſentit Palud. *in 4. diſt. 30. q. 2. ar. 1. concl. 2.* Rebellus *par. 2. l. 2. de matrim. q. 10. n. 19.* ConincK *diſp. 24. dub. 4. nu. 43.* Validè contrahi matrimonium cum conditione honeſta, videlicèt vt neuter ab altero carnalem copulam petat, ſed continentiam perpetuam ſeruent, vel Religionem ingrediantur. Ratio eorum eſt: Quia eſſentia matrimonij conſiſtit in mutuo dominio vnius in alterius corpus, ad generationis vſum: cum tali autem dominio conſiſtere poteſt obligatio non vtendi corpore ad hunc finem. Idquè confirmatur primò: quia coniuges, permanente ſubſtantiali vinculo, poſſunt à ſe abdicare ius petendi, per votum perpetuæ continentiæ mutuo conſenſu editum. Confirmatur ſecundò: Matrimonio abſolutè, & ſubſtantialiter contracto coniuges non ſunt abſolutè obligati ad vſum coniugij reddendum; ſed ſub conditione, ſi Religionem ingredi nolint. Ergo ius vtendi matrimonio, obligatioque reddendi non eſt ſubſtantia illius.

Reſpondeo ad rationem: Licèt in quibuſdam rebus, putà mobilibus, ſeparari poſſint dominium directum à iure vtendi, fruendi; tamen hic nihil ſimile accidit: ſed ius reale, quod per matrimonii contractum acquiritur, aliud non eſt, quam ius vtendi corpore coniugis ad vſum generationis.

Ad primam confirmat. reſpondeo; Id commune eſſe contractui, vt apponi non poſſit in ipſo contractu aliquid eius ſubſtantiæ, ſeu naturæ repugnans; licèt poſtea apponi poſſit, per modum noui contractus priori ex parte repugnantis, vti docet Sanchez *l. 5. diſp. 19. n. 5. & 12.* Ita matrimonio licèt à principio apponi nequeat conditio eius ſubſtantiæ repugnans, poteſt tamen poſtea apponi per nouam mutuam pactionem continendi ad tempus, vel in perpetuum, permanente interim vinculo matrimonij quoad alia, v. g. mutuam cohabitationem, prolis educationem, fidem ſeruandam, vt cum alia perſona carnalis copula non habeatur.

Ad alteram confirmationem reſpondeo: Id eſſe commune omnibus contractibus, vt quamuis abſolutè inſtituti cenſeantur, habeant tamen annexas conditiones, quæ de iure inſunt. Quare dici ſolet, quòd conditio, quæ de iure ineſt, appoſita contractui non ſuſpendat eum, nec faciat conditionalem, *l. conditiones. l. aliquando. ff. de condit. & demonſtrat.* Quia perindè eſt, ſiuè tales conditiones apponantur, ſiue non, cum ſemper intelligantur; vti videre eſt in ſponſalibus, quæ ſunt abſoluta promiſſa nuptiarum: & tamen habent tacitam conditionem niſi ad perfectiorem ſtatum Religionis tranſire placuerit. Sic etiam in matrimonio abſolutè contrahitur obligatio carnalis coniunctionis, non obſtantibus conditionibus, quæ de iure inſunt; putà, niſi Religionem profiteri maluero; niſi fidem datam adulterio violatis, &c.

Contra idem Corollarium ſentit Syluest. *verſic. matrimonium. 4. q. 7.* non vitiari matrimonium, etſi ab initio in pactum deducatur, vt coniunx debitum nunquam exigat; quia nunquam petere, inquit, non derogat fidei coniugali, neque eſt contra bonum prolis; ſed petenti non reddere. Sed reſpondetur; Ad ſubſtantiam matrimonij omnino pertinere mutuam obligationem corporum, generationis cauſa: ſi autem vnus coniugum priuatur iure petendi, conſequenter alter non obligatur ad reddendum; ideoque non contrahitur mutua corporum obligatio

ad

ad liberenos gerandos. Dico igitur ad argumentum Syluestri. Nunquam petere, non esse contra fidem matrimonii, & bonum prolis; sed obligare se ad nunquam petendum: quod proinde fieri non potest.

10 Secundò pro ead. assert. tertia notandum est; Conditionem, cum qua contractus, vel dispositio aliqua fit, interdum esse propriè dictam, cuius ea natura est, vt suspendat actum, faciatque aliter non valere nisi dependenter à conditione, iuxta *l. fiita stipulatus, ff. de verborum obligationibus*. Quapropter si alicui fundus legetur sub conditione, si nauis ex India venerit, & non impleta conditione legatarius moriatur, corruit legatum *l. à testatore l. legata. ff. de condit. & demonstrat. l. vn. §. sin autem sub conditione. Cod. de caduc. tollend.* Interdum verò conditio in futurum collata, latè, ac impropriè accipitur, vt idem sit, quod modus adiectus contractui, quem tamen non suspendit; sed vim suam, & valorem habet contractus, etiam antequam modus adimpleatur: ita, vt res legata, vel donata sub tali modo ante eius impletionem ad hæredes trāsmittantur, sicuti habetur in *cit. l. à testatore iuncta* Gloss. *ver. conditio.* & docet Gomez *l. 1. resol. c. 12. n. 71.* Si tamen modus tempore debito non impleatur, interdum reuocari potest, quod sub tali modo promissum, vel concessum est: quamobrem cauendum est, fore, vt modus impleatur. *leg. si tibi legatum. ff. de legat. 3.* Exempla sunt: Lego Titio centum, ita tamen, vt mihi sepulchrum ædificet: Dono tibi 100. vt tamen Baptismum suscipias.

11 Aliud porrò discrimen est inter conditionem propriè dictam, & modum, vel grauamen adiectum dispositioni; quòd conditio propriè dicta, si impossibilis sit secundùm naturam, vel bonos mores, statim ab initio vitiat contractus inter viuos, *dono tibi equum, si cælum digito tetigeris. leg. impossibilis. ff. de verbor. obligat. leg. non solum. ff. de action. & obligat. §. si impossibilis. ff. de inutil. stipulat. Quia in ea re*, dicitur in *cit. l. non solum, quæ ex duorum, pluriumue consensu agitur, omnium voluntas spectatur: quorum proculdubio in eiusmodi actu talis cogitatio est, vt nihil agi existiment apposita ea conditione, quam sciant esse impossibilem.* At verò modus impossibilis, siue secundùm naturam, siue secundùm mores si adijciatur contractui, non vitiat illum, sed pro non adiecto habetur: *Dono tibi equum, vt cælum digito tangas*, vel *vt hæreticus fias*; sicuti ex communi sententia docent Molin. *cit. disp. 208. §. modus impossibilis.* Sanch. *l. 5. disp. 19. nu. 7.* Quia modus dispositionem, cui adiicitur, non suspendit, sed validum esse supponit. Quare vt cognoscamus, vtrum v. gr. donator conditionem, *si hoc fiat*, vel *dummodo hoc fiat*, tanquàm suspensiuam: an verò, vt modum, adiecerit; attendendum est, vtrū voluerit donationem non antè ratam esse, quàm conditio impleta sit; an verò, vt statim valeat donatio, sed donatarius obligatus, seu grauatus maneat ad aliquid postea faciendum.

Porrò à dicta regula, quòd conditio non suspensiua, seu modus si impossibilis est secundùm naturam, vel mores, pro non adiecto habendus sit, limitari debet iuxta *cit. c. vlt.* Nisi eiusmodi turpis, & impossibilis modus repugnet substantiæ matrimonij, alteriusue contractus. Exempla, *Contraho tecum, si generationem prolis euites: vel donec inueniam aliam ditiorem: aut si pro quæstu adulterandam te tradas.* Hæ enim verborū formulæ indicant non conditionē propriè dictam, & suspensiuam, sed potius modum, quem contrahens post matrimonii contractum obseruari velit, sicuti rectè annotatum reperio à Mol. *disp. 208. §. modus per particulam.* Nihilominus tali adiecto modo, matrimonium, quantumquis alioquin fauorabile sit, vitiari respondit Gregor. IX. Ratio verò est: Quòd id commune sit omnibus contractibus: quippè dum contrahens inter ipsum contrahendum vult alterum obligari ad quippiam repugnans ipsi substantiæ contractus, satis significat non habere se voluntatem verè celebrandi talem contractum: sine voluntate autem contractus non efficitur. Verum alias conditiones, licet turpes, & impossibiles sint, modò non repugnantes substantiæ matrimonij, v. g. *accipio te ea lege vt cælū digito attingas, montem aureum des vt patrem interficias*, ob matrimonij fauorem, pro non adiectis haberi, ait idem Greg. IX. in *cit. ca. vlt.* Eandemque decisionem in sponsalibus locum habere, docent DD. communiter apud Sanch. *lib. 5. disp. 17.* Quemadmodum idipsum etiam in vltimis voluntatibus constituunt leges. *l. quæ sub conditione. l. conditiones quæ, l. conditiones contra ff. de condit. & demostr. l. continuus, §. cum quis. ff. de verbor. obligat. §. impossibilis. Instit. de hæredibus instituend.* Atque hæc mihi videtur expeditissima interpretatio, & concordia verborum, *cit. ca. vlt. de condit. apposit.* quam legere etiam potes apud Rebell. *l. 2. de matrim. q. 10. sect. 4.* alias verò interpretationes habet Sanch *l. 5. disp. 3.* Et quæ dixi de matrimonio carnali, similiter locum habent in matrimonio spirituali, seu Religionis professione; Eam non vitiari per modum impossibilem: quia pro non adiecto habetur, in fauorem Religionis: nisi de contraria voluntate constet: putà, si modus impossibilis repugnet substantiæ professionis v. g. spondeo Deo paupertatem, castitatem, &c. ita tamen, vt proprium possidere liceat, satis enim tunc apparet, non esse animum verè vouendi, seu profitendi. Quæ est probabilior sententia apud Sanch. *l. 5. de matrim. disput. 19. n. 5.* contrà Bartol. in *Auth. ingressi n. 10. Cod. de sacrosanctis Ecclesijs*, vbi ait: Talem professionem, reiecto modo impossibili, subsistere. Id tamen rectè idem tradit Bartolus, si quis professionem faciat cum reseruatione bonorum, benignè interpretandum esse, sicuti Religiosa professio id patitur, videl. quoad administrationem à Prælato dependentem. Propterea quòd verba contractui, aut cuicunque dispositioni apposita intelligi debeant secundùm naturam eius, vti docent DD. in *l. si vno 17. in princip. ff. locati.*

12 Solum obiici potest: cùm suprà dictum sit, id commune esse omnibus contractibus, vt conditio non suspensiua, siue modus impossibilis, si non repugnet substantiæ contractus, pro non adiecto habeatur; cur idipsum obseruandum esse dicatur ob matrimonij fauorem? Respondeo, fauorem in eo consistere, quòd in dubio, num conditio turpis, aut impossibilis, ver. gr. *si patrem interficias*, adiecta fuerit tanquam suspensiua, interim matrimonij, an verò tanquam modus non suspensiuus: id posterius præsumi debet: vt proindè matrimonium statim validum censeatur, conditio autem tanquam adiecta non sit. Sin verò constet, non habuisse aliquem voluntatem contrahendi absolutè, sed solùm sub conditione impossibili, tum cedit præsumptio veritati: cùm Ecclesia consensum ad matrimonij substantiam requisitum supplere nequaquam possit. Alia fortasse ratio est de vltimis voluntatibus, quas ad vitandas lites executioni mandari voluerunt legislatores, si sub impossibili quacunque conditione conceptæ sunt. Quamuis neque in hoc Doctores conueniant, si verè impossibilis conditio adiecta sit, ità vt potius appareat testatorem non habuisse animum instituendi, vel legandi; verùm in isto casu non corruere debeat institutio, vel legatum, sicuti vult Gloss. in §. *Impossibiles. Instit. de hæredibus institut.* & alij apud Molin. *tom. 1. tract. 2. disp. 206.* Et videtur vera horum sententia: si constet, vel præsumi possit, noluisse testatorem aliter relinquere, nisi tale quid fiat, quod tamen impossibile secundùm naturam est, irritum esse legatum, aut institutionem. Hoc verò in eo casu ita censeri debet, si existimetur, testatorem conditionem, quæ impossibilis est, pro possibili habuisse, prout habetur in *l. seruo. 58. ff. de condit. indebitis, & tradit* Bartolus *ibid. nu. 1.* Andr. Gaill. *l. 1. obseruat. 4. n. 16.*

PARS TERTIA.

DE BONIS MATRIMONII.

ETsi matrimonij contractus, eiusque vsus per se licitus, atque honestus sit; quippè à Deo institutus, cui etiam *benedixit* Gen. 1. *Crescite, & multiplicamini*; tamen per accidens, ob deprauatam hominis naturam ex lapsu in peccatum, quædam incommoda, ac detrimenta habet: I. Quòd coniugalis copula secundum speciem naturæ conuenit cum opere fornicationis turpi, ac fœdo, sicuti notatur in supplemento S. Thom. 3. *p. q. 49. art.* 1. II. Quòd propter concupiscentiæ ardorem, & immoderatam voluptatem hominis ratio absorbetur in opere coniugij, teste Aristot. 7. Eth. *c.* 12. III. Quòd veluti speciem seruitutis perpetuæ secum affert, à qua homo suaptè natura abhorret, libertatis amans, vt Apost. significat 1. ad Cor. 7. *Alligatus est vxori, sollicitus est, quæ sunt mundi, quomodo placeat vxori*, &c. *Tribulationem carnis habebunt eiusmodi*. Eapropter Theologi *in 4 dist inct.* 31. vbi S. Thom. *q. 1. &* 2. S. Bonau. *ibid. art.* 1. & 3. tria bona in coniugio obseruarunt, quibus triplex illud malum, seu incommodum excusetur ac veluti compensetur: Fidem, Prolem, & Sacramentum, sumpta doctrina ex S. August. *de bono coniugij cap. 24. & lib. 9. super Genesim ad lit. cap* 7. vbi hæc bona explicans ait; *in fide attenditur ne præter vinculum coniugalem cum altero concumbatur; in prole, vt amanter suscipiatur, benignè nutriatur, religiosè educetur; in sacramento, vt coniugium non separetur, & dimissus, aut dimissa, ne causa quidem prolis, alteri coniungatur.*

CAP. I.

DE DEBITI CONIVGALIS REDDITIONE.

SVMMARIVM.

1 *Coniunx coniugi debitum coniugale seriò, ac rationabiliter petenti sub culpa mortali reddere tenetur.*

In Ecclesia seu loco sacro coniugij actum exercere, sacrilegij crimen est, excepto necessitatis casu.

Confessarius interdum coniuges interrogare debet, an coniugali debito satisfacere parati fuerint.

2 *Coniux contra iustitiam delinquit, si ieiunijs, alijsq; carnis afflictionibus notabiliter se impotentē reddat ad vsū coniugalē.*

3 *Coniugi adultero, si eius adulterium cognitum non est, iustè coniugij debitum negatur.*

4 *Coniux adulter, dum eius adulterium cognitum non est, debitum exigere non prohibetur.*

5 *Si debitum reddituro graue salutis corporalis periculum timeatur, iusta est causa denegandi.*

6 *Si coniux leprosus fiat, alter coniux sanus non omninò liberatur obligatione debiti, exceptis quibusdam casibus.*

7 *Si ex vsu coniugali probabile periculum mortis proli conceptæ timeatur, iusta est causa negandi.*

8 *Si causa nocumenti, quod proli infertur, temporalis, sit plerumq; culpa venialis est sine necessitate coniugij actum exercere.*

9 *Coniugi petenti in ebrietate, aut amentia, sine peccato negari potest; cùm non rationabili modo petat.*

10 *Qui ante nuptias votum continentiæ ediderat, coniugij debitum à coniuge petere non potest ante dispensationem, quamuis reddere teneatur.*

11 *Qui post matrimonium, ante eius consummationem, continentiam simpliciter vouit, nec petere, nec reddere potest sed Religionem ingredi debet, nisi iuris ignarus vouerit.*

12 *Si coniux cum consensu coniugis continentiam absolutè vouit; à coniugij actu abstinere debet, tam reddendo, quàm petendo, sin verò absque consensu votum edidit, seruare illud debet quatenus potest.*

13 *Incestus commissus cum consanguineo, vel consanguinea coniugis intra primum, vel secundum gradum, impedit, quominus incestuosus matrimonio vti possit, petendo. Idque locum habet, etsi incestus occultus sit.*

14 *Certi casus sunt, quibus priuatio debiti coniugalis propter incestum non incurritur.*

15 *Episcopus super petendo debito cum coniuge incestuoso dispensare potest.*

16 *Nimia multiplicatio prolis ordinariè non excusat à redditione debiti coniugalis, nisi accedat mutuum pactum.*

17 *Si culpa commissa petitioni coniugalis debiti proueniat ex circumstantia tenente se ex parte solius petentis, licitum est ei reddere. Sin autem ex circumstantia tenente se ex parte actius coniugalis reddere illicitum est.*

18 *Si exigere debitū sit culpa tātū venialis, reddere nulla culpa est.*

1 HÆc obligatio pertinet ad bonum fidei coniugalis, secūdùm quam coniuges inter se coniugij vsum præstare debent, teste Ap. 1. ad Cor. 7. *Vxori vir debitum reddat: similiter autem & vxor viro.* Idq; siue expressè petatur, siue tacitè; vt cum vxor, præ verecundia verbis expressis petere non audet, vti explicat S. Th. *in 4. dist. 32. q. vn. a. 2. q. 1.* Rich. *ib. a. 1. q. 2.* Dur. *q. 1. a. 1.* S. Ant. *p. 3. tit. 1. c. 20. §. 9.* Nau. *c. 16. nu. 26* Et est obligatio reddendi sub peccato mortali, quippe circa rem grauem, si alter seriò instāter, & rationabiliter petat, vt proinde Cōfessarius interdu coniuges de præstatione huius debiti cōmone facere debeat.

Dixi autem si *seriò, & instanter* exigantur: nam tergiuersatione aliqua, aut precibus petentem auertere, si id non valde ægrè laturus videatur, nulla, vel leuis est iniuria, vti notauit Sanch. *l. 9. disp. 2. n. 10.* vbi rectè tamen monet, etsi coniux non tanto rigore debitum coniugii exigere intendat, vt mortalis ei iniuria inferatur negando, interdum tamen peccatum mortale fore, saltem contra charitatem, si ex priuatione vsus coniugalis periculum incontinentiæ incurrat. Secundò dixi, si *rationabiliter exigatur*, videlicet tempore, loco opportuno, non item si nimis frequenter, & importunè petatur, sicuti Gl. notauit in *ca quoniam, d. 31. ver. opportuno.* Rodr. *t. 1. sum. c. 243. conc. 1.* aut si in loco non decente, puta in Ecclesia, vbi sine sacrilegio coniugalis actus exerceri non potest, excepto necessitatis casu, si videlicet coniuges diuturno tempore inclusi in sacro loco, ob humanam fragilitatem in periculo incontinentiæ versentur, sicuti notat Sylu. *ver. Leſſ. l. 4. c. 2. d. 12.*

Denique si coniux cupiat actum coniugalem exercere, non seruato situ ordinario, seruato tamen naturali vase, distinguendum est, vtrùm id fiat ob causam necessitatis; tunc, quia culpa nulla in petente est, obligatio reddendi incumbit. An verò sine iusta causa tali modo actus coniugalis exigatur, neque tunc in reddente culpa aliqua erit, si modestè monendo, aut rogando coniux coniugem auertere non possit; propter regulam, quam infrà tradam, *nu.* 18. Si exigere debitum sit culpa tantùm venialis, reddere nullam culpam esse. At verò coniuges non peccant mortaliter, si intra vas naturale, modo, aut situ indebito coniugii actum exercere aggrediantur, nisi probabile pollutionis periculum timeatur. Nam, hoc supposito, non peccatur in substantia actus coniugalis, sed tantum in modo accidentali. Qua de re dixi etiam *l. 3. sect. 4. n. 14. in fine*.

2 Porrò ex dicta obligatione debiti Coniugalis reddendi sequitur primo; Si maritus seipsum polluat, animaduertens ea re notabiliter impotentem se reddi ad vsum coniugalem, peccare contra iustitiam, vt hanc circumstantiam in sacra Confessione explicare debeat, sicuti notauit Sanch. *l. 9. disp. 3. n. 3.* Secundò; Si coniunx immoderata ieiunia, vigilias, labores imprudenter assumat, animaduertens se notabiliter impotentem reddi ad satisfaciendum coniugi, considerata eius complexione, peccat cōtra iustitiam ex genere suo mortaliter, sicuti docet Palud. *in 4. d. 32. q. 1. art. 2. conclus.* 3. S. Anton. *p. 3. tit. 1. cap. 20. §. 10.* Syl. *ver. debitum. q. 1.* Sanch. *n. 4.* Ordinariè tamen non tenetur coniunx abstinere à moderatis ieiunijs, vigilijs &c. etsi animaduertat, se

alt-

infirma nascatur, quàm vt omnino non nascatur; de quo vide Sanchez *cit. disp.* 24. *n.* 25. Vel causa nocumenti temporalis est, & non diu duratura; tunc plerumque peccatum est petere, saltem veniale, si periculum, quod proli, vel coniugi timetur, notabile non sit, vel indecentia non grauis; qualis est v.g. menstrui fluxus, tempus purificationis post partum. Quibus casibus arbitratur Sanchez *lib.* 9. *disp.* 21. & 22. coniugi petenti alterum non tantum reddere posse, sed etiam debere: quod intelligo, si ille ægrè nimis laturus sit, ac proindè maius malum sequuturum existimetur, nisi reddatur. Vide de his Palud. *in* 4. *d.* 32. *quæst.* 1. *art.* 3.

9 Quartus casus: Petenti in ebrietate, furore, amentia, negari potest; cùm rationabili, & humano modo, petat: quod, vt probabilissimum, docet Victoria *de matrim. nu.* 289. Sotus in 4. *d.* 24. *q. vn. artic.* 4. Sà *ver. debitum. num.* 16. Sanchez *disp.* 23. *num.* 10. contra Syl. *ver. debitum. q.* 1. §. *secunda. in fine* Nauarr. *c.* 16. *n.* 27. Veracrua *p.* 1. *speculi, art.* 41. §. *hic circa*. Idque maximè locum habere debet, si vxor, quæ fœcunda esse putatur, in amentiam, vel furorem inciderit; quia periculum est, ne fœtum animatum in vtero enecet: qua de re Ledesma *quæst.* 58. *a.* 3. *dub* 2. *conclus.* 3. Sanchez *cit. disp.* 23. *num.* 8. Quamobrem si vterque coniux in amentiam incidat, separandi sunt, donec ad mentem redeant, teste Ledesma *conclus.* 1. Sanchez *n.* 5.

10 Quintus casus: Votum continentiæ à coniuge editum. Qua de re ita distinguendum est: Vel votum continentiæ perpetuæ editum fuit ante contractum matrimonij, vel post. Si ante, obligat voventem, quatenus potest, videlicet, vt constante matrimonio coniugij debitum non petat, licèt petenti reddere teneatur. Ratio est: Quia ad petendum debitum coniux non obligatur, sed solùm ad reddendum. *c. si dicat.* 33. *quæst.* 5. *cap. quidam. de conuers. coniugat.* Soluto verò matrimonio, continentia seruanda erit; adeò, vt tametsi vouens dispensationem obtinuerit ad debitum petendum, non ideo tamen soluto matrimonio ad alias nuptias transire possit, sine expressa Summi Pontificis in ea re dispensatione. Deinde, si accidat coniugem durante matrimonio in adulterium labi, debet innocens suum votum perfectè seruare, cùm sine iniuria coniugis possit, abstinendo etiam à redditione, vti ex communi docet Lessius *libr.* 2. *cap.* 41. *numer.* 53.

11 Si autem post nuptias continentiæ votum editum est, iterum distingue: Vel enim coniux solùm vouit se debitum non exacturum, & obligatur voto; cum illud in potestate ipsius sit, vti habetur in cit. *cap. quidam*; mortuo autē coniuge, non prohibetur aliud matrimonium contrahere cum simili obligatione nunquam petendi: nisi votum non petendi restrinxerit ad præsentis matrimonij statum. Vel simpliciter, & absolutè continentiam vouit; idque vel ante consummationem matrimonij sciens se aliter votum exoluere non posse, quàm religionem ingrediendo, tunc ad id se obligasse censetur. Qui enim promittit finem, implicitè etiam promittit executionem medii vnici, si illud necessarium esse intelligat: vnicum autem medium exequendi votum continentiæ simpliciter dictæ habet coniux, vt ante consummationem matrimonii Religionem ingrediatur: ergo vouendo absolutam continentiam ad id se obligasse censetur. Secus verò dicendum, si id in mentem ipsi non venerit, vel non intellexerit, vti notauit ConincK *disp.* 34. *dub.* 5. *concl.* 3. & colligitur ex *extrauag. Antiquæ. de voto.*

12 Vel coniux continentiam absolutè vouit post matrimonii consummationem: tunc iterum distinguendum est; vtrùm cum consensu alterius coniugis, an sine consensu: Si cum consensu coniugis, iure suo renuntiare volentis, omnimodè obligatur voto, vt neque petere, neque reddere licitè possit, sicuti dixi *libr.* 4. *tract.* 4. *cap.* 7. *numer.* 15. Quamobrem à coniugis thoro se separare debet, & soluto matrimonio à secundis nuptijs abstinere. Sin verò nesciente, aut non consentiente coniuge continentiam absolutè vouit, præsumendum est, voluisse se obligare in quantum potuit, videlicet vt nunquam peteret, quamuis reddere teneatur: deinde si à redditione debiti liberari contingat, ver. gr. per adulterium coniugis, multoque magis per mortem eius, vt in continentia perpetua maneat, vt annotauit Lessius *lib.* 2. *c.* 41. *dub.* 7. *nu.* 52. Coninch *disp.* 34. *dub.* 6. *conclus.* 2. *n.* 42.

Id solum hic moneo, quòd coniux, qui ante matrimonium continentiam vouit, vel post matrimonium debitum se nunquam exacturum, plerumque debeat alteri coniugi votum indicare, ne suspicionem odii, vel superbiæ concipiat, sicuti notauit ConincK *dub.* 6. *num.* 48. Quòd si nihilominus votum valde onerosum sit alteri coniugi, putà quia vxor præ verecundia petere non audet, quando vir voto obstrictus nunquam petit, vel si alteruter coniux, qui vouendi licentiam absolutè concessit, iam pœnitens concessionis, grauibus stimulis carnis agitetur, non sine incontinentiæ periculo; his casibus voti obligatio cessat, quatenus maioris boni impedimentum esse censetur, secundùm probabilem sententiam multorum Doctorum apud Sanch. *l.* 9. *disp.* 7. *n.* 3. & *seq.* Quamuis contrarium sentiat Coninch. *dub.* 6. *numer.* 47. Fateor autem, longè tutius esse in his casibus, & interdum necessarium, vt dispensatio super voto petatur ab eo, qui tali dispensandi facultate præditus est, ne in coniugio cum periculo animæ, vel perpetua inquietudine viuere necesse sit.

13 Sextus casus. Si coniux iure petendi debiti priuatus sit, ob incestum commissum cum coniugis consanguinea in gradu primo, vel secundo, innocens liberatur obligatione reddendi. Ita docent Henricus *quodlib.* 5. *q.* 40 Sylu. *ver. luxuria. q.* 4. *dicto* 4. Victoria *n.* 290. Petrus Ledesma *q.* 55. *ar.* 6. *dub. vlt.* His *non obstantibus fit conclusio.* Sanchez *l.* 9. *disput.* 6. *num.* 8. aliique communiter. Nam cui cessat ius petendi, cessat etiam obligatio reddendi. Coniux autem incestuosus, in pœnam criminis, amisit ius petendi debitum. *c. transmissæ. cap. Tuæ fraternitatis. de eo qui cognouit.* &c. *cap. si quis viduam, & sequentibus* 3. *quæst.* 7.

14 Sunt verò casus aliqui, quibus priuatio iuris petendi debiti propter incestum non incurritur. Primò, Si ignorantia à malitia incestus excusat; quia coniux ignorat esse consanguineum, vel consanguineam coniugis, ad quam accedit, vti colligitur ex *eod. tit.* & docet Palud. *in* 4. *distinct.* 34. *quæst.* 1. *art.* 2. Victoria *cit. numer.* 206. Sotus *in* 4. *dist.* 37. *quæst. vn. artic.* 2. Rodriq. *p.* 2. *c.* 243. *concl.* 11. Sanch. *lib.* 8. *disp.* 15. *nu.* 9. & *li.* 9. *disp.* 32. *nu* 47.

Secundò; Si per violentiam coniux cognoscatur à consanguineo coniugis, iuxtà *cap. discretionem, eodem tit.* & notauit Sotus *loc. citat.* Ratio duarum exceptionum est: Quia priuatio iuris petendi debiti Ecclesiastico iure constituta est in pœnam incestuosi. Ergo vbi incestus crimen non est, pœna hæc locum non habet. Imò probabile est, quod & Sotus indicat *loco citat.* à canonica hac pœna excusari coniugem, si graui metu, verb. gr. mortis, adactus in crimen incestus consentiat: quam pietate plenam sententiam esse ait Sanch. quamuis contrarium amplexus *lib.* 9. *disput.* 31. *num.* 4.

15 Tertiò; Postquam incestuosus dispensationem super petendo debito impetrauit, ius exigendi debiti plenè recuperat, sicuti notat idem Sanchez *lib.* 9. *disp.* 6. *nu.* 10. Potest autem talem dispensationem iure ordinario saltem per consuetudinem acquisito, conferre Episcopus, sicuti docent Syluest. *ver. luxuria q.* 4. *dicto* 5. Sotus *citat. q.* 37. *ar.* 1. *in fine, & ar.* 2. Rodriq. *c.* 242. *conclus.* 2. Sanchez *li.* 8. *disp.* 12. *n.* 4. Valentia *t.* 4. *disputat.* 10. *quæst.* 5. *p.* 5. *in fine.* Henriquez *lib.* 12. *cap.* 2. *num.* 9. Sà *ver. debitum num.* 13.

Quartò docent DD. plerique, Sotus *cit. ar.* 2. Guttierez *tit. ca.* 13. *n.* 9. Petrus Ledesma *cit. q.* 55. *art.* 6. Sanch. *l.* 9. *disp.* 7. *n.* 1. Ne matrimonium coniugi, propter contractam affinitatem mariti, numquam petentis debitum onerosum fiat, aut ne in periculum incontinentiæ labatur, posse incestuosum in gratiam coniugis, insinuare se ad petendum debitum, quoties id necessarium esse prudenter iudicauerit. Quod etiam in vxore post crimen incestus, præsertim occultè, commissum, locum habere potest; ne si numquam petat causam malè de ipsa suspicandi præbeat. Et hæc quidem faciliùs in eiusmodi impedimento permitti possunt, quippè introducto legibus Ecclesiasticis, quæ non tanta seueritate obligant: nihilominùs tutius semper est, quamprimum fieri potest, dispensationem petere.

Quintò; excipit Augelus *ver. incestus nu.* 4. Sà *ver. matrimonij impedimenta dirimentia nu.* 7. Si crimen incestus occultum maneat. Sed hæc exceptio nullo iure probatur: &, si vera esset, valde rarò huic impedimento inter coniuges locus foret: cùm incestus plerumque occultus sit: quare contrarium sentit Gl. *ca. qui dormierit. ver. neutram.* 32. *q.* 7. Castro *l.* 2. *de lege pœnali, c.* 5. §. *rursus. quinto argum.* Guttierez *l.* 1. *canon. qq. c.* 23. *nu.* 8. Sanchez *lib.* 7. *disp.* 15. *num.* 13. Quare neque Iudicis sententia requiritur, teste eodem Castro, Caiet. *to.* 1. *tr.* 31. *opusc.* 17. *respons.* 4. Sanch. *l.* 9. *disp.* 30.

Porrò alter coniux, qui innocēs est, ab incestuoso sicuti priùs debitum petere non prohibetur: Quia *nemo iure suo sine culpa priuari debet, sicuti dicitur in c. discretionem, de eo qui cognouit.* &c. Et clarè habetur *in c. tuæ fraternitatis. eod. tit. Affinitas post matrimonium inique contracta illi nocere non debet, quæ iniquitatis particeps non existit.* Ex quo probabilissimè contra alios infert Sanchez *lib.* 9. *disp.* 6. *num.* 12. non peccare coniugem innocentem, si incestuoso petenti debitum reddat: cùm enim ius coniugale plenissimè possideat, potest eo vti, seu petendo, seu reddendo; perinde ac si nulla affinitas subesset: ne ex aliena culpa innocens grauetur. Eademque est ratio, si coniux voto

continentiæ obstrictus debitum petat, vt mox iterum dicam.

16 Septimus casus afferri potest. Ne proles multiplicetur, quam parentes difficile alere possint; quandoquidem in alijs etiam debitis excusat magna soluendi incommoditas, vel difficultas. Quæ ratio mouit Sotum in 4. d. 32. qu. vn. ar. 1. Rodriq. cit. c. 243. concl. 1. Sà ver. *debitum*. n. 18. vt docerent, cessante incontinentiæ periculo, non esse peccatum mortale ea de causa negare: imò Petr. Ledesma q. 63. a. 1. in fine, Sanch. lib. 9. disp. 25. nullam culpam agnoscunt.

Mihi dicendum videtur primo: Validum esse pactum continendi ea de causa initum: quin & licitum quamdiu incontinentiæ periculum non imminet, vt docent Palu. in. 4. d. 31. q. 3. a. 2. casu. 5. Anton. p. 3. tit. 1. cap. 20. §. 6. Nau. c. 16. nu. 33. Sanchez cit. disp. 25. nu. 1. Dicendum secundo: Secluso pacto, ordinariè videtur esse peccatum mortale, ob eam causam coniugi petenti negare. In qua sententia videtur esse Angelus ver. *debitum*. §. 15. Syl. q. 8. Nau. c. 16. n. 25. & alij communiter cùm absolutè aiunt multitudinem prolis non excusare a redditione debiti. Ad fundamentum contrariæ sent. respondetur, Prolem ex matrimonio suscipiendam, esse magnum bonum, cuius gratia omne incommodum coniugibus perferendum, prima coniugij stipulatione conceptum, constanter tolerari debet. Confirmatur. Nam ex vna parte multiplicatio prolis spectat ad præcipuum finem matrimonij; ex altera parte melius est proli, vt viuat inops, quàm vt omnino nō viuat. Dixi autē *ordinariè*: Quia fateor si eo loco res sita sit, vt ob nouæ prolis generationem parentes, vel proles ad extremam penuriam redigendi sint, debitum negari posse. quod tamen ijs, qui inter Christianos viuunt, rarò eueniet, cum in piorum hominum, multòque magis Dei auxilio, qui cœli volatilia pascit. Matth. 6. confidere oporteat.

17 Cùm ex dictis manifestum sit, nō semper cùm vnus coniux illicitè petit, alterum etiam illicitè reddere; quæri potest, quibus id regulis dignosci possit? De qua re videri potest Petr. Sotus lect. 16. Sanch. lib. 9. disp. 6. ConincK. disp. 34. dub. 6. Nos duabus regulis contenti erimus: Prima. Si culpa petitioni coniuncta prouenit ex circumstantia tenente se ex parte solius petentis, licitum est ei reddere, v. g. marito incestuoso, vel voto castitatis obstricto. Quamuis, si facilè fieri possit, interdum monere oportet coniugem, suæ non petendi obligationis. Et debet ampliari regula. Quòd coniux in tali casu illicitè petenti coniugi etiam reddere teneatur, nisi ille iure petendi priuatus sit. Quæ limitatio ponitur propter impedimentum incestus; item propter adulterium. Si enim incestuosus, vel adulter, qui etiam voto castitatis obstrictus est, debitum petat, ipsi negari potest: imò verò frequentius in tali casu ex charitatis lege negari debet. Alia verò, vt dixi, ratio est in casu, quo coniux ius petendi integrum seruat, & solùm contra virtutem Religionis, v. gr. peccat; vt si voto continentiæ absque coniugis consensu se astrinxerat, tunc reddendi necessitas incumbit, si instanter petatur.

Secunda regula. Si culpa petitioni annexa prouenit ex circumstantia tenente se à parte actus coniugalis: tunc ordinariè, ac per se loquendo, etiam reddere erit illicitum. Exempla sunt: Si coniux coniugi debitum petat in loco sacro, cum periculo abortus, vel alio nocumento prolis vel ipsorum coniugum. Dixi autem *ordinariè*; Quia necessitas interdum excusat à culpa, vel vtrumque tàm petentem, quàm reddentem, v. g. in loco sacro, iuxta ea, quæ suprà dixi n. 1. vel solùm reddentem, si difficultas negandi marito instanter exigenti magna videatur, vt idcircò nocumentum, quod non ita graue est permitti possit.

18 Quamobrem Petr. Sotus cit. lect. 16. Sanch. cit. disp. 6. nu. 6. hanc etiam regulam colligunt; Si exigere debitum est solum culpa venialis, reddere nulla culpa est: quia ordinariè adest causa excusans, v. gr. ne vxor marito petenti displiceat, & odium, vel rixam commoueat. Quare in tali casu plerumque etiam obligatur ad reddendum, vt docent Sotus, & Sanchez ll. cc. & consentit Nauar. c. 16. n. 23.

CAP. II.

DE MVTVA CONIVGVM COHABITATIONE.

S V M M A R I V M.

1 *Maritus est caput vxoris, ac familiæ, quibus proindè imperare potest, quæ ad conuenientem domus administrationē spectāt.*
2 *Maritus vxorem, & famulam alere debet: atque in illius defectum eius pater subuenire tenetur.*
3 *Vir domicilium suo arbitratu eligit, ac mutat, vxor autem sequi debet si sine magno incommodo suo possit.*
4 *Coniux coniugem exulantem, si nihil contra fidem matrimonij peccauit, sequi debet: nisi moralis impotentia, seu difficultas excuset.*
5 *Coniux coniugem ab alia persona retentum vindicare potest.*
6 *Marito concessum est vxorem delinquentem moderate castigare spectatis circumstantijs personæ, &c.*
7 *Paterfamilias habet ius delicta domesticorū leuiter puniendi.*
8 *Carcerem priuatum constituere sub capitis pœna prohibitum est Cæsarea iure: non prohibetur tamen paterfamilias in casu alicuius delicti filium, vel seruum ad breue tempus includere, etiam punitionis causa.*
9 *In punitione domesticorum tria concurrere debent, causa puniendi; conditio personæ puniblis; recta intentio punientis.*
10 *Frater, aliq; propinqui licèt natu maiores, non habent ius puniendi cōsanguineos, nisi illos tueri, ac potestati eōmissi sint.*
11 *Quod vxor laboribus suis, v. g. nendo, lucratur, sibi acquirit, nisi si indotata miserit, vel nisi ex materia à marito sibi subministrata aliquid conficiat, tunc opus ad maritum spectabit.*

HÆc est altera coniugum obligatio ad bonum matrimonialis fidei spectans, videl. vt cohabitent, mutua obsequia præstent, in administranda re familiari, educanda prole, vti constat ex ipsa matrimonij natura, & primæua institutione explicata Gen. 2. Matth. 15. Ad quæ proinde præstanda cogi possunt, tum ab Ecclesiastico Iudice, tum à seculari iuxta c. *literas. de restit. spoliatorum* & notauit Gloss. in c. *non est, ver. vxores de sponsalibus*.

1 Porrò cùm vir sit caput vxoris, ac familiæ, secundùm Apostolum ad Ephes. 5. & 1. ad Corinth. 11. & c. *hæc imago*. 33. qu. 5. *quædam corollaria inferuntur*: Primum. Quòd vxor mariti præceptis, in ijs, quæ ad conuenientem familiæ administrationem pertinent, obedire in conscientia tenetur. Qua de re Nau. c. 14. man. nu. 20. qui rectè etiam admonet *num. seqq.* peccare patremfamilias, si vxorem, liberos, famulos, totamque familiam à peccatis cohibere, & scandala inter ipsos impedire, quatenus in ipso est, negligat; cum ipsi talis cura propriè incumbat. Videri etiam potest S. Ant. par. 2. tit. 5. ca. 9. §. 2. Maior. in 4. d. 26. q. 3. §. *In hac materia*. vbi hortatur mulieres, vt in vestium, & similium sumptuum moderatione viris iusta præcipientibus obtemperantes sint.

2 Alterum. Quòd maritus vxorem, & familiam alere debet. Nam ob hanc etiam causam dotem accipit. *l. dotis fructus ff. de iure dotium l. pro oneribus. C. eod.* Si autem pauperem, & indotatam duxit, sibi imputet: nihilominus enim alere tenetur, sicuti docent Innocentius, & alij in *cap. per vestras. de donat. inter virum, & vxorem*. Gaill. *lib. 2. obseru. 87. num. 11.* Sanch. *lib. 4. disp. 26. numer. 1.* Veruntamen indotata vxor magis obligata est ad laborandum, quàm si attulisset dotem sufficientem, ex qua ali posset spectato statu, & conditione personæ, loci consuetudine, vti notat Abb. *cit. cap. literas. num.* 28. Sin verò dos marito expressè, vel tacitè promissa, sed non soluta fuerit, licèt is vxori nihilominus cohabitare, & coniugij debitum reddere teneatur, vti resoluit Sanchez *lib. 9. disp. 5. num. 17.* non tamen eam alere obligatur, nisi inops sit, & à parentibus ali non possit, cum etiam, vice versa, vxor diues marito inopi alimenta præstare cogatur.

Præterea vxorem à marito sine necessaria causa recedentem, seu diuertentem maritus alere non tenetur, quamuis dotem ab ea acceperit. Qui enim non facit quod debet, non recipit quod oportet. *arg. l. si rea C. de condit. insertis*. Vxoris autem officium est, vt maneat in viri consortio, & obsequio *cit. cap. hæc imago*: quare si id præstare nolit, meritò ei alimenta subtrahuntur, sicuti docet Sanchez *lib. 9. disp. 4. num. 20.* Secus est, si ob viri sæuitiam, aliamuè eius culpam recesserit; item si ob aliam causam discedere compulsa, v. g. ob mariti amentiam, morbum contagiosum, vel etiam ob proprium delictum in exilium acta; In huiusmodi casibus maritum ad alimenta ipsi præstanda obligari rectè contra quosdam docet Sanchez *n. 23.* Quandoquidem in tali etiam separatione nulla vxoris culpa, aut temeritas, sed necessitas apparet, licet per accidens causa per delictum data fuerit, vt postea iterum dicam.

His adde primò, Quòd in defectum mariti, ad vxorem, & familiam alendam obligati, pater eiusdem succurrere, & alimenta necessaria ministrare debet, vt docet idem Sanch. *lib. 4. disp. 26. n. 21. arg. l. si quis à liberis. §. si vel parens, ff. de liberis agnoscen.* Gloss. *ver. cætera*.

Adde Secundò. Si vxor ob culpam suam, puta adulterij, reiecta à marito per diuortium, bona aliundè non habeat ad sui sustentationem; tunc ad Iudicem pertinebit ei à marito necessaria obtinere; si dotem mulieris in delicti pœnam lucrari velit. Qua de re Mol. *tr. 3. disp. 90. n. 7.*

3 Tertium corollarium. Quòd vir domicilium suo arbitratu eligit,

eligit, ac mutat; vxor autem sequi debet, iuxta *c. vnaquæque 13. q.2. Vnaquæque mulier, sequatur virum suum siue in vita, siue in morte.* Et ea communi docet Sylu. *vers. vxor. q.8.* Nau. *c.14. nu. 20.* Rodriq. *tom.1. cap.15. concl.2.* Sanch. *lib.1. disput.41. num.1.* Quæ causa est, cur vxor acquirat forum mariti sui *l. cum quædam ff. de iurisdict. omnium Iudicum*: Item, quod dos non exigatur in loco contractus, sed domicilij, quod maritus tunc habuit *l. exigere ff. de iudicijs.*

Sed limitari debet primò; Si in pactis matrimonialibus certus locus habitationi constitutus fuit, non potest deinde maritus discedere, nisi causa de nouo superueniens & antè non præuisa id exigat. Secundò, si sine magno incommodo corporis, aut animi, vxor maritum sequi non possit, sicuti docet Nau. *l.c.* Sanchez *l.c. n.3.* Sà *ver. matrimonium nu.28.* & indicat Sotus *in 4. d. 35. q. vn. a.1. ver. de alio verò argumento.* Multòque minus vxor tenetur virum, etiam iusta de causa, v.g. voti sui exequendi peregrinantem, aut ad bellum proficiscentem sequi cum magno suo incommodo, secus, si facilè possit: tunc enim ius matrimonii id postulat, sicuti docet Abb. *cap. quod super. n.8. de voto* Couarr. *in epit. p.1. c.7. initio n.7.* Sanchez *cit. disp. 41. nu.7. 8. & 10.* vel nisi mulier sciens tali viro nupserit, ideoque tacitè se ad id obligarit: tunc comitari debet, si sine animæ periculo possit, teste Abb. *in ca.1. de coniug. leprosorum num.8.* Syluest. Cou. Sanch. *ll.cc.*

Quartum corollarium. Licèt vir, & vxor in eo iure quasi pares sint, quòd neuter absque consensu alterius ad longum tempus discedere debeat, vti constat ex natura contractus matrimonialis, significatur *in c.1. de coniug. leprosorum. ibi. Cum vir, & vxor vna caro sint, non debet alter sine altero diutius esse*: prætetquam si causa necessaria diuturnam absentiam postulet, vt si Princeps maritum ad bellum euocet, vel ratio gubernandæ, & alendæ familiæ eum peregrinari cogat: Attamen in hoc maritus superior est vxore; quod ille arbitratu suo, etiam vxore inuita, breuem peregrinationem instituere possit, sed non, vice versa, vxor, si necessitas non exigat absque viri consensu peregrinari, sicuti ex communi notauit Sanchez *lib.9. disputat.4. num.15* Ægidius *tom.2. disputat. 34. dub.2. in fine*. Pari ratione, licet vir arbitratu suo domicilium eligere possit, & vxorem cogere, vt sequatur; non tamen ita vxor, sed solùm si causa necessaria domicilij mutationē exigat, sicuti notauit Sanch. *in fine cit. disp.14.*

4 Quamobrem si sequamur valde probabilem, magisque receptam sententiam Gloss. *in cap. 1. Qui matrimonium accusare possunt*; Quòd vxor maritum relegatum sequi teneatur, non obstante, quod is culpa sua ad talem necessitatem redactus sit, dummodo contra fidem matrimonii non deliquerit: quemadmodum, & seruus seruitutis iure domini exulantis infortunium sequi cogitur: Idem omninò, secundùm hanc sententiam, dicendum esse videtur de exulante vxore, quòd vir eam sequi teneatur, si sine magno incommodo suo possit, cùm vir, & vxor, quod attinet ad obligationem cohabitandi, & mutuò adhærendi, pares existant. *argument. l. si cum dotem. §. si maritus ff soluto matrimonio. ibi. Quid enim tam humanum est, quam fortuitis casibus mulieris maritum, vel vxorem viri participem esse?* Fateor tamen frequentius occurrere posse causam, ob quam tale vxoris infortunium maritus sequi non teneatur.

5 Simili quoque ratione, sicuti vir vxorem ab alio retentam vendicare potest, adiecta causa iuris, quo in potestate illius est, siue ad ipsum pertinens; ita etiam, vice versa, vxor maritum sibi vendicare potest adiecta causa iuris, tum diuini, tum canonici, quo potestatem in corpus viri obtinet ad mutuam cohabitationem &c. sicuti docet Abb. *in c. illud quoque. n.10. de præsumpt.* & Sanch. *l.9. disp.4. n.9.*

¶ Corollarium V. Quòd marito concessum est vxorem delinquentem castigare *l. rei iudicatæ ff. soluto matrimonio, &c.* debet tamen esse castigatio moderata magis, quàm ea, quę est mancipiorum, quin & liberorum; Etsi enim vxor viro subdita sit, est tamen interim socia, & adiutrix domesticæ administrationis, ideoque quodammodo par. Neque refert, etsi vxor grauiter deliquerit: quia acris castigatio, si eam delicti grauitas postulet, Iudici relinquenda est, cuius est iuridicam, & delicto condignam, pœnam inferre, vt mox amplius explicabo.

Quæri enim hoc loco vniuersim potest: Quousque se extendat ius patrisfamilias ad punienda delicta domesticorum. Pro solutione supponendum: Quòd punire, seu corrigere alterum per modum vindictæ actus iurisdictionis est, ad potestatem superiorem pertinēs, comparatione subditorum. Talis autem potestas iurisdictionis exinde quasi naturaliter promanat, quòd plures homines in vnam societatem, vel familiam coeunt: non enim posset talis societas diu conseruari, nisi esset in ea potestas coercendi, & puniendi singulos tanquam membra totius corporis, si à rectitudine honestatis declinent.

7 Hoc posito, respondeo, & dico I. Paterfamilias habet ius delicta domesticorum moderatè, ac leuiter puniendi. Ita colligitur ex *l. vnic. C. de emend. seruorum. & l. vn. C. de emendat. propinq. l. aut facta. versic. causa ff. de pœnis*, & docet S. Th. *2.2. q.65. a.2.* Abb. *c. cum contingat. n.20. de foro compet.* Sanchez *lib. 10. disp 18. n.16.* Petr. Nauar. *lib. 2. de restit. c.3. num.459.* Molina *tract.3. de iust. disp.2.* & alij communiter. Ratio est: Quia potestas coercendi, ac puniendi, prouenit ex conditione Communitatis: quare cum Ciuitas, vel similis Respub. sit perfecta communitas, ideo, qui præsunt Ciuitati, habent perfectam potestatem coercendi, & inferendi pœnas graues, & irreparabiles, vt mutilationis, mortis. At verò familia domus est communitas imperfecta; quare qui præest familiæ, videl. paterfamil. & participatiuè etiam materfamilias habent potestatem coercendi, & pœnas inferendi domesticis tantummodo leues: cuiusmodi est, v.g. subtractio cibi, verberatio aliqua, spectata personæ qualitate. Ita S. Thom. *cit. ar.2. ad 1.*

Pro pleniore autem intellectu aliqua notanda sunt. I. Hoc ius coercendi, quod habet paterfam. non tantùm est ad emendationem delinquentis; (nam alioquin sequeretur, quòd delinquente iam emendato, non esset licitum eum castigare) sed est etiam ad veram punitionem criminis, quatenùs potestas œconomica patrisfam. se extendit, sicuti bene docet Petr. Nau. *nu. 462.* contra Sotum *lib.1. de iust. q.2. a.2.*

8 II. Cum congregatio familiæ subordinata sit toti congregationi ciuitatis, aut Reipubl. cuius illa pars est, consequenter etiam potestas patrisfamilias subiecta sit publicæ potestati, ideò considerare oportet, quantam potestatem publicus Magistratus, vel lege, vel consuetudine, ciuibus permittat puniendi suos domesticos: tantam enim, & non maiorem in eos exercere possunt, dummodò delicta exigant. Et verò iure Imperij, earumque gentium, quæ in hac re Romano iure vtuntur, non est concessa potestas patrisfamilias nisi inferendi pœnas leues, & reparabiles: pœna autem atrox, qualem grauia delicta exigunt, publico Magistratui reseruari solet. Cuiusmodi pœnæ etiam sunt exilij, carceris adeò vt in *leg. vn. C. de priuatis carceribus.* sub capitis pœna prohibitum repetiatur, ne quisquam, seu domi, seu in agro, priuati carceris custodiam habeat. Quare etiam S. Th. ait *cit. q.95. a.3. ad 3. Simpliciter aliquem includere, vel ligare, ad eum solum pertinet, qui habet disponere vniuersaliter de actibus, & vita alterius*; id est, ad publicas potestates, sicuti explicat Mol. *cit. disp.2. n.17.*

Dicit autem *simpliciter*: Nam per accidens, quatenùs necesse est ad impediendum malum aliquod, etiam non subditus ad tempus includi, vel ligari potest, donec remedium aliud afferatur. Deinde monet Molina, dictam prohibitionem intelligendam esse de carcere perfecto, & ordinario. Nam apud plerasque gentes concessum est patrisfamilias, vt, in casu alicuius delicti, filium, vel seruum ad breue tempus includere, vel alio vinculo, etiam punitionis causa constringere possit, vti etiam ex communi annotauit Prosper Farinacius in praxi criminali *lib.1. tit. 4. q 27. n.25.* qui hanc materiam plenè persequitur.

9 III. In punitione domesticorum, vt iusta, & legitima sit, tria concurrere debent; Videlicet causa puniendi, conditio personæ punibilis, recta intentio punientis. Quod ad causam attinet, siue delictum, necesse est, vt pœna (cuius inferendæ potestatem habet paterfamilias) commensuretur delicto, illudque non excedat. Sin verò ponamus delictum esse atrox, puta adulterium, furtum rei notabilis, cuiusmodi punire ad publicam tantùm potestatem pertinet; non prohibetur quidem paterfamilias illud castigare, sed leuiter, & intra limites potestatis suæ, vt interim magistratui ius publicè puniendi integrum maneat, si ad eius tribunal deferatur. Vide de hac re Victoriam *relect. de potest. ciuili in fine*,

Quod ad alterū attinet, sunt quædam personæ domesticæ, obsequijs dominorum addictæ, quas propter status libertatem, & ætatis maturitatem, non decet, nec consuetum est verberare: sicuti nec mechanici, qui pro constituta mercede laborant, à magistris suis verberari, & vt seruos tractari, patiuntur, sicut ī notauit Mol. *l.c. num.19.*

Quod ad tertium attinet, requiritur, vt percussio fit non ex odio, sed ex charitate erga delinquentem, vt emendetur, vel ex zelo iustitiæ, quia dignus est tali pœna ad aliorum domesticorum exemplum. Quamobrem etiam ira contra puniendū concitari potest; dummodo moderata sit: excessus autem censerī debet peccatum veniale, per se loquendo. Quòd si inflictio pœnæ ad neutrum finē necessaria videatur, videl. nec ad delinquentis emendationem, nec vt alij in officio retineantur, præstabit tunc misericordia vti, & pœnam remittere, sicuti Mol. notauit *n.15.*

20 Dico II. Frater, & alij propinqui, quamuis natu maiores

fini, non habent potestatem coercendi consanguineos per modum pœnæ, seu vindictæ. Ita ex communi P. Nauar. cit. cap. 3. n. 45. Ratio est: Quia talis potestas puniendi propria est superioris erga subditos, consanguinei autem minores ætate, vel sexu, non sunt subditi maioribus. Excepto, si eorum curæ, vel potestati, seu ex professo tacitè, commissi fuerint; vt si puer, vel adolescens in domo, & familia fratris grandioris, vel patrui sui habitet, vti colligitur ex cit. Cod. de emendat. propinquorum. §. Quòd si atrocitas. ver. domesticæ emendationis: Verùm per modum correctionis ad cauenda damna, vel delinquenti, vel familiæ impendentia, nihil prohibet, quominus frater, v. g. sororem moribus leuem, etiam suæ curæ specialiter non commissam, coerceat, vel castiget, sicuti annotauit Petr. Nau. n. 465.

11 Restat quæstio. Vtrùm vxor ad laborandum marito obligetur? Respondeo ex doctrina Glos. in l. sicuti ff. de operis libertor. Abb. in c. literas. n. 27. de restitut. spoliatorum. Angeli ver. vxor. §. 2. Gabr. in 4. d. 15. quæst. 3. ar. 3. dub. 12. Sanch. l. 6. disp. 6. n. 14. vel loquimur de laboribus ad gubernationem, & sustentationem familiæ spectantibus, coquendo, lauando, &c. In his spectanda est tum regionis consuetudo, tum conditio, & status vxoris. Vtrùm ea plebea sit: talis enim ad eiusmodi labores obligatur, sicuti colligitur ex leg. sicut patronus. ff. de bonis libertorum. An verò nobilis existat, vt eam eiusmodi seruiles labores dedeceant. Adde ex leg. sed si vir. ff. de donat. inter virum, & vxorem, si vxor ex materia, v. g. lana viri, vestimentum aliquod suis, vel ancillarum operis confecerit, opus confectum ad maritum pertinere.

Vel loquimur de laboribus ad lucrum referendum, v. g. nendo. Tunc distingue, vtrùm vxor dotem sufficientem marito attulerit, an non. Primo casu, non potest cogi ad operandum marito habenti sufficientes facultates ad familiam alendã: Quia hoc casu maritus vxorem ex allata dote alere tenetur, iuxta l. si cum dotem §. sin autem ff. soluto matrimonio, & l. 2. C. de iure dotium. Quamobrem si quid vxor in hoc casu lucratur, ad ipsam pertinere debet. Sin verò vxor marito dotem sufficientem non attulit, cogi potest à marito ad laborandum, & lucrandum ipsi, saltem per subtractionem alimentorum, quod ipso etiam modo pater liberos compellere potest ad labores non indecentes. argum. l. si quis à liberis. §. Idem iudex ff. de liberis agnoscendis.

CAP. III.

DE FIDE THORI SERVANDA.

SVMMARIVM.

1 *Coniugi non licet ad alias nuptias transire, priusquam certum nuntium, aliamve moralem certitudinem acceperit de morte coniugis.*

2 *Propter probabilem, non certam, credendi causam, quòd coniux mortuus sit, non est alteri coniugi, saltem in externo foro permittendum, vt aliud matrimonium contrahat.*

1 HÆc est tertia obligatio ad bonum fidei coniugalis pertinens, vt coniux ad aliam personam copulandi causa non accedat, quamdiu coniux eius viuit. Hoc enim est adulterij crimen, de quo dixi lib. 3. tractat. 3. de mult. par. 3. cap. vlt. Hic verò quæstio tractanda occurrit: Quam exploratus esse debeat coniugis absentis obitus, vt alteri ad alias nuptias accedere permittendum sit. Extat responsio Clem. III. cap. in præsentia de sponsal. de mulieribus, quæ viros in causa captiuitatis, vel peregrinationis vltra septennium absentes præstolatæ, post diligentem inquisitionem ob carnis fragilitatem alteri nubere volunt; *Ne permittas eas contrahere, donec certum nunciũ recipiant de morte virorum*. Et Alexandri III. in cap. Dominus, de secundis nuptiis. *Super matrimoniis, quæ quidam nondum habita obeuntis coniugis certitudine contraxerunt; id vobis respondemus, vt nullus amodo ad secundas nuptias migrare præsumat, donec ei constet, quòd ab hac vita migrauerit coniux eius*. Ratio est: Quia quamdiu non habetur moralis certitudo, sed dubij aliquod manet de coniugis morte, periculum est, nè secundum matrimonium inualidè contrahatur, & fornicariè consummetur: ergo tutior interim pars tenenda, & à nuptiis abstinendum est.

Quærunt autem Doctores, primò: Vtrùm sufficiat testis, qui iuratus deponat de morte coniugis? Affirmat Abb. in cit. cap. in præsentia num. 6. contra Bartol. in l. 2. §. si dubitetur. ff. Quemadmodum testamenta aperiantur.

Quærunt secundò; vtrùm communis, & constans fama de morte coniugis sufficere debeat? Affirmat Clarus lib. 5. sentent. §. fornicatio. nu. 31. ver. Sed pone, contra Abb. cit. n. 6. Veracrux p. 1. speculi ar. 42. concl. 2.

Sed facilis ad hæc ex dictis est responsio: Requiri certitudinẽ moralem, qualis ordinariè non habetur per vnius testimonium, multò minus per famam, si sola sit; secus, si, quæ singula non sufficiunt, simul concurrant, vel aliæ etiam coniecturæ, seu adminicula credendi adsint; putà si vir senex fuit, vel in acie conflixit, & diu expectatus non rediit; atque insuper occultus testis adest, vel publica fama de eius morte testificans: hoc casu, si exactior certitudo, plenior ue probatio haberi non possit, sufficere debet valdè probabilis præsumptio; cum hæc moralẽ dubitationem excludere soleat, sicuti colligitur ex ca. quoniam. §. porrò. *Si autem de carnali coniugio sit agendum, tamdiu alteruter coniugum expectetur, donec de ipsius obitu verisimiliter præsumatur*, vbi id docet Glos. ver. præsumatur. S. Anton. par. 3. tit. 1. c. 9. prope finem. Nauar. cap. 22. nu. 53. & l. 4. cons. 1. de secund. nuptiis, edit. 2. Syluest. verb. matrimonium. 8. quæst. 13. dicto. 4. Sanchez lib. 2. disput. 56. qu. 2. Philiarchus tom. 1. p. 2. lib. 2. ca. 9. Rodriquez p. 1. summæ ca. 233. concl. 2. vbi monet, post Gutierez lib. 2. pract. qq. qu. 8. in fine; Si coniux de morte coniugis iudicio viri prudentis censeatur habere moralem certitudinẽ, seu valdẽ probabilem præsumptionem, qualem iura requirunt, opus non esse, vt ab Ordinario licentia petatur contrahendi alias nuptias; ideoque Parochum absque tali licentia matrimonio assistere posse; quamuis longè tutius sit rem ad Ordinarium deferre, imò necessarium esse arbitror quoties rationabiliter dubitatur, an certitudo, vel præsumptio de obitu coniugis sufficiens sit, necnè. Quare etiam Abb. in cit. num. 6. denique ait: *In summa hanc materiam relinquerem arbitrio iudicantis, vt diligenter omnibus ponderatis consideret, vtrùm de morte sit facta certificatio.*

Ad Extremum quæri potest: Si neque testis, neque fama adsit affirmans de morte coniugis; adsint tamen alia magna indicia, seu coniecturæ, non existere amplius in viuis. Exemplum habes: Quidam in amentiam, ac furorem actus aliquoties sibi ipsi necem inferre attentauit; postea vinculis constrictus fuit, ex quibus denique erupit: quò autem peruenerit, licet diu diligenter quæsitus, nulla relatione sciri potest, atque ab eo tempore octo, vel decem anni intercesserunt, vtrùm relictæ eius mulieri ad alias nuptias transire licitum sit?

In primis suppono; consideratis omnibus, haberi in hoc casu indicia sufficiẽtia ad gignendam verisimilem persuasionem, opinionemque de morte mariti; non tamen sufficientia ad gignendam certitudinem etiam moralem, cum fieri possit, hominem insanum, & à vinculis, quibus ante tenebatur, nimis abhorrentem, in longissimas partes fugisse, atque ibi incognitum, vel nouis vinculis constrictum latitare.

2 Igitur difficultas in eo versatur, vtrùm propter verisimilem præsumptionem, & probabilem credendi causam, intercessisse mortem mariti, mulieri concessum sit ad secundas nuptias transire? Respondeo, & dico I. Valdè probabilis est sententia Rosellæ ver. impedimentum, imped. 12. S. Anton. 3. p. tit. 4. c. 9. in fin. Sylu. ver. matrimonium. 8. q. 13. dicto 2. & 3. Philiarc. de offic. Sacerd. tom. 1. p. 2. lib. 2. ca. 9. Quod mulier in tali casu nihil peccaret, si cum eiusmodi valdè probabili persuasione, ac præsumptione, atque iustissima credendi causa, quòd maritus mortuus sit, adeoque bona fide, si nemo se illi opponeret, ad secundas nuptias transiret. Quamobrem Confessarius in conscientiæ foro id ipsi permittere, & Iudex in foro externo, si post celebratas nuptias causam intelligeret, neque mulierem punire, neque à secundo viro separare deberet, donec cognitum esset priorem maritum adhuc viuere. Idque apertè sumitur ex c. cum per bellicam. 33. q. 1. Ratio verò est: Quia in moralibus, in quibus plerumque certitudo omnino haberi non potest, homini ad instituendas actiones suas sufficere debet probabilissima, licèt non omninò certa opinio, seu præsumptio.

Dico II. Iudex Ecclesiasticus in tali casu indiciorum, & probabilis præsumptionis, non autem indubitatæ certitudinis de morte coniugis, licentiam, & potestatem dare non potest ad secundas nuptias transeundi. Primò: Quia hæc est sententia Doctorum communissima, & pœnè omnium, vti videre est apud Sanchez lib. 2. de matrim. disp. 46. q. 1. Consequenter hæc est Consistoriorum praxis: cum à sententia receptissima, præsertim in causa tam ardua, qualis matrimonialis est, in iudicando recedendum non sit.

Secundo: Quia sacri canones hanc partem negantem sufficiẽter tradiderunt, videlicet cap. dominus. de secundis nuptiis. & c. in præsentia, de Sponsalibus. Vtroque enim loco præcipitur Ordinario, vt ad secundas nuptias mulieres transire non permittat, nisi constet, seu certitudo habeatur de morte maritorum. Vbi autem nec testimonium vllum de ipsa morte, neque etiam indicia indubitata mortis proferri possunt, non adest certitudo.

Tertiò: Si permissum esset in Ecclesiis, ob probabilem præ-

sump-

sumptionem de morte coniugis, alteri licentiam dare secundarum nuptiarum, facilè foret eiusmodi licentiam extendere, vt Iudici videatur præsumptio iusta, ac probabilis, vbi non est: quod in magnam sacramenti irreuerentiam, matrimoniorum confusionem, & Ecclesiæ scandalum cedere posset. Ideoque existimandum est, Summos Pontifices in citatis sacris canonibus præcipere voluisse Iudicibus Ecclesiasticis, quod in tali casu, in quo de maximo præiudicio prioris matrimonij agitur, præsumptio esse debeat ipso iure firmata, priorem coniugem adhuc viuere, donec hæc præsumptio certis contrarijs, testimonijs, aut probationibus infirmaretur.

Quartò: Iudex, præsertim Ecclesiasticus, bonum publicum Ecclesiæ, & reuerentiam sacramentorum præferre debet priuato commodo. Si autem in tali casu licentia secundi matrimonij denegetur, solum timeri potest periculum incontinentiæ, quod tamen mulier cum Dei gratia vitare potest. Si autem licentia concedatur, & publica Ecclesiæ approbatio maius imminet periculum publici scandali, sacramenti irreuerentiæ, &c. si forté prior maritus adhuc viuat.

Solum contra hæc obijci posse videtur *c. quoniam. §. porrò.* vt lite non contestata, &c. *Si de carnali coniugio sit agendum, tamdiù alteruter coniugum expectetur, donec de ipsius obitu verisimiliter præsumatur.* Ergo suffic. verisimilis præsumptio, vt Iudex alterum matrimonium permittere possit.

Ad id optimè responde: Abb. Panormit. in *cit. §. porrò. n.* 12. Huius *c. casum esse longe diuersum a nostro.* Nam Inn. III. Papa *in illo c. quoniam.* hoc respondit: Si causa, siue lis in iudicium deueniat, num matrimonium verum sit; quia allegatur; v.g. impedimentum dirimens, testes prius recipiendos non esse, neque vlterius procedendum, quàm lis contestata sit: excepto, si reus malitiosè lateat, vel legitimè citatus comparere nolit. Sin verò legitimè absens sit, & facilè venire, aut citari non possit, tunc expectandum esse donec verisimilis præsumptio habeatur de morte illius dubij coniugis. Quare mirum non est, quòd in hoc casu non requiratur omnimoda certitudo mortis, cùm non agatur de maximo præiudicio, sicuti in *cit. c. in præsentia.* sed tantùm de hoc præiudicio, vt testes recipiantur, & iuxta allegata, & probata ad definitiuam sententiam procedatur, in absentia partis.

Ad extremum, id certum esse debet, & expressè definitur in *c.* 1. *& seqq. 34. qu.* 1. *& ab Innocent.* 1. *epist.* 4. *ad* Probum. si post secundas nuptias, quamuis bona fide, & sine dolo celebratas, prior maritus reuertatur, dissoluto posteriore putatiuo matrimonio, restituendam ipsi fore vxorem suam.

CAP. IV.

DE BONO PROLIS.

SVMMARIVM.

1 *Prolis generatio est præcipuus finis actus coniugalis, nisi per accidens, videl. propter sterilitatem, aut senectutem, desperetur proles.*

2 *Licitum est coniugio vti ob vitandam incontinentiam, non tantum in coniuge, sed etiam in seipso.*

3 *Solius corporalis sanitatis causa coniugio vti, videtur esse culpa venialis.*

4 *Propter voluptatem, tanquam finem operationis, coniugio vti, est veniale peccatum.*

1 EXtra controuersiam est, quòd prolis generatio præcipuus finis sit actus coniugalis, quem proindè coniuges excludere nunquam debent; sed implicitè saltem, ac virtualiter intendere: Nisi per accidens ob senectutem, vel sterilitatem, desperetur proles; ideoque intendi non possit: cùm nemo operans intendat ad id, quod fieri non posse arbitratur.

Quæstio autem est, vtrum coniuges etiam propter alios fines actum coniugij exercere possint: putà vt incontinentiæ periculum effugiant, vt corporis sanitatem seruent, voluptatem capiant.

2 Assertio I. Licitum est coniugio vti ob vitandam incontinentiam, non tantum in coniuge, sed etiam in seipso. Ita contra S. Th. *in 4. distinct.* 31. *q.* 2. *a.* 2. *ad.* 2. S. Bonau. *ibid. a.* 2. *qu.* 2. docet Durandus *ead. dist.* 31. *q.* 4. Palud. *q.* 2. *arti.* 3. Maior *qu.* vn. *conclus.* 4. Caiet. *ver. matrimonium. ca. de matrimonij peccatis.* Nau. *c.* 16. *n.* 32. Michael Medina de sacrorum hominum continentia *libr.* 3. *c.* 13. Philiarcus *l.* 1. *de offic. Sacerdotis. par.* 2. *libr.* 4. *cap.* 19. Ægidius Coninck. *t.* 2. *disp.* 34. *dub.* 7. *conclus.* 1. Sà *ver. debitum. num.* 5. Nam matrimonium, post lapsum hominis in peccatum, à Deo ordinatum est, vt in remedium concupiscentiæ sit, sicuti Apostolus indicat. 1. Corinth. 7. *Propter fornicationem vitandam, vnusquisque suam vxorem habet:* Et paulò post, *Reuertimini in idipsum, ne tentet vos Satanas propter incontinentiam vestram.* Nec refert, quod postea subiungat. *Hæc autem; dico secundùm indulgentiam, non secundùm imperium.* Non enim ita loquitur, quasi minus malum permittat, vt maius malum vitetur, sed quia minus bonum coniugii indulgeat, eò quòd maius bonum continentiæ in præcepto non sit, & multis difficile accidat, sicuti explicat Med. *cit. loc.*

Neque placet limitatio, quam adhibent Palud. *in* 4. *dist.* 31. *qu.* 1. *a.* 2. S. Anton. 3. *p. tit.* 2. *cap.* 20. §. 11. Vera crux *p.* 3. *speculi. a.* 16. *concl.* 1. *propè finem,* Sanch. *li.* 9. *disp.* 9. *n.* 4. Matrimonii vsum petere causa continentiæ vitandæ, tunc solùm licitum esse, si alia remedia carnis coercendæ coniugi non sufficere videantur. Cur enim semper necesse sit noua remedia præferre, quando & hoc medium coniugalis vsus bonum est, ad eum etiam finem à Deo ordinatum, ab Apostolo commendatum? Profectò valde anxij redderentur coniuges, præsertim qui sine spe prolis copulantur, si examinare deberent, num aliis, v.g. ieiuniis, aliisue carnis afflictionibus incontinentiæ suæ mederi possint. Vide Ioan. Maiorem *cit. concl.* 4.

3 Assertio III. Solius corporalis sanitatis causa coniugio vti probabile esse culpam venialem. Ita S. Tho. *in* 4. *dist.* 31. *q.* 2. *a.* 2. *ad* 4. Supplem. S. Th. *q.* 49. *a.* 5. *ad* 4. Palud. *q.* 3. *a.* 3. Ant. *cit.* §. 11. P. Ledesma *q.* 9. *a.* 5. *dub.* 4. Vera crux *cit. a.* 16. *concl.* 2. Henriq. *lib.* 11. *c.* 15. *nu.* 5. Nam hæc est sanctorum hominum persuasio, carnalem commixtionem non vacare culpa, & deformitate: nisi vel bono fidei coniugalis, cùm videlicet petenti ex iustitia debitum reddere necesse est: vel bono prolis generandæ, adde tu continentiæ coniugalis seruandæ, cohonestetur.

Dixi autem *solius.* Quia fatentur Doctores, nullam culpam esse, si coniugij vsus principaliter referatur ad prolis generationem: vel ea desperata, ad incontinentiam vitandam; secundariò verò, & concomitanter ad bonum corporalis sanitatis, aliumue honestum finem: Verùm si proles desperata sit, & nullum periculum incontinentiæ vrgeat, tunc existimant plerique, fum coniugij non vacare culpa in petente, secus in reddente. Quamquā, vt verum fateat, hæc sententia demonstrari non potest; ideoque contrarium non improbabiliter docent: Maior *d.* 32. *qu. vn.* §. *bis præmissis. concl.* 5. Sà, & Coninck. *ll. cc.* alijque apud Veracrux *cit. concl.* 2. *in fine.* Cùm enim matrimonium præcipuè institutum sit ad propagationem speciei; videtur etiam secundariò institutum esse ad conseruationem indiuidui: quandoquidem species, nisi saluis indiuiduis, propagari non potest. Id verò pro certo tenendum est, si aliud seruandæ sanitatis medium non suppetat, quòd rarò fit, nihil culpæ esse, ob hunc solum finem coniugio vti; sicuti docet Henriqu. *cit. n.* 5. Sanch. *li.* 9. *disp.* 10. *n.* 3. contra Ledesmum *cit. q.* 49. *a.* 5. *dub.* 5. *post concl.* 2.

4 Assertio IV. Propter voluptatem, tanquam finem operationis, coniugio vti peccatum veniale est. Ita S. August. *lib. de bono coniugij. ca.* 6. *Coniugalis concubitus generandi causa non habet culpam concupiscentiæ verò satiandæ, tamen cum coniuge venialem.* Et consentiunt Scholastici *in.* 4. *dist.* 31. vbi S. Thom. *q.* 2. *a.* 9. S. Bonau. *a.* 2. *q.* 3. & alij apud Sanchez *lib.* 9. *disp.* 11. *nu.* 4. contra Maiorem *loco. cit. concl.* 7. Ratio est: Quia non bonum delectabile, quod est naturæ sensitiuæ congruum; sed bonum honestum, quod naturæ rationali consonum est, humanarum actionum finis esse debet. Et cum voluptas a natura indita sit gratia operationis naturalis acuendæ, promptiorisque efficiendæ, profectò cum naturali rerum ordine pugnat, qui operationem ad voluptatem refert; id est, ideò operatur, v.g. cibum, potum, somnum, &c. capit, vt voluptate fruatur. Veruntamen admittere, & amplecti voluptatem in iis operationibus, quibus eam natura adiunxit tanquam inseruientem ad proprios fines, non est dissonum rectæ rationi. Quam, vt rectè notauit Franciscus Arias *tr.* 2. *de mortificat. sui, cap.* 12. *Seruus Dei laudatissimè faceret, si toto pectore desideret, si possibile foret, omnem delectationem abesse à cibo, & alijs eiusmodi.*

CAP. V.

DE FILIIS LEGITISIMIS, ET ILLEGITIMIS, ac horum legitimatione.

SVMMARIVM.

1 *Inter legitimè natos alij verè tales sunt; alij secundùm iuris benignam dispositionem.*

Qui suscepti sunt ex matrimonio non verò tamen bona fide saltem alterius coniugis, in facie Ecclesiæ celebrato, pro legitimis habentur.

2 *Conceptos illegitimè matrimonium subsequens, purgat, si parentes conceptionis tempore, vel secundùm quosdam, tempore natiuitatis, ad contrahendum inhabiles non fuerant.*

3 *Filij illegitimi alij naturales sunt, alij non naturales. Inter quos canonico iure hoc discrimē est. quòd illi suscepti sint à parentibus inter quos tempore conceptionis (vel secundū quos-*

tiam tempore natiuitatis) matrimonium consistere poterat, alij verò non naturales ex coitu damnato susceperint.

4 *Iure canonico omnibus illegitimè natis, etiam spurijs, ex damnato coitu ortis, parentes necessaria alimenta præbere debent, Licet Cæsareo iure aliud decretum reperiatur.*

5 *Cura alendi prolem legitimam ad patrem pertinet: sed illegitimam primo triennio mater, postea pater alere debet.*

6 *Si mater ob paupertatem, vel infirmitatem, puero lactando vacare non possit, aut si nobilis sit, cui secundum morem patriæ dedecori vertitur prolem lactare, patris impensis nutrix adhiberi debet.*

7 *In defectum patris, aliorumque ascendentium per lineam paternam, mater aliique per lineam eius ascendentes prolem inopem alere coguntur.*

8 *Alimenta, quæ absolutè necessaria sunt ad vitam, parentes filiis suis quibuscumque, & quantumuis sceleratis, naturali iure debent.*

9 *Filij naturales, si nec proles legitima adsit, nec vxor superstes, succedunt patri suo ab intestato in duabus vncijs, & vnà cum illis mater.*

10 *Testamento, vel donatione concessum est patri legitimam prolem habenti, naturalibus filijs, vnà cum eorum matre, vnicam tantum hæreditatis vnciam relinquere: siu mater absque liberis superstes sit semiunciam, Si liberi legitimi non extent, etiam ex asse filij hæredes institui possunt.*

11 *Matri, spectato iure communi Cæsareo, naturales liberi vnà cum legitimis tam ab intestato, quam ex testamento, succedere solent: excepto feudorum iure.*

12 *Etiam nothi, seu vulgo concepti, matri, & parentibus materni, nisi ea illustris sit, vnà cum legitimis succedunt, secundum ius commune Cæsareum: ad patris verò successionem non admittuntur.*

13 *Qui ex damnato coitu orti sunt, ascendentibus suis nec ex testamento, nec ab intestato succedere possunt, sed nec ascendentes ad eiusmodi filiorum successionem admittuntur.*

14 *Fratres illegitimi, si vterini sunt, eorumque filij, & nepotes, consanguinitatis iure inter se succedunt, sed fratres non vterini nullum ius agnationis inter se habere censentur.*

15 *Potest tamen frater fratrem illegitimum, etiam spurium hæredem instituere, sicuti, & alij eius cognati, præter ascendentes.*

16 *Duplex est legitimatio, seu natalium restitutio, vna ad Ecclesiastica iura, & altera ad ciuilia.*

17 *Legitimatio ad feuda, & propriorum liberorum, item spuriorum, odiosa est, nec facilè concedi solita.*

18 *Spuriorum non est propriè dicta legitimatio, sed potius dispensatio quædam.*

19 *Episcopi communi iure dispensare possunt cum illegitimè natis ad ordines minores tantum, & simplicia beneficia.*

20 *Qui habet potestatem legitimandi, censetur etiam habere potestatem dispensandi cum illegitimo, in ordine ad certum effectum, sed non vice versa.*

21 *Religiosi natalium defectu laborantes ipso iure dispensati esse censentur ad ordines sacros.*

22 *In dubio quisque censeri debet legitimè natus.*

23 *Si post nuptias contractas exactu mense septimo, nondum adueniente fine mensis vndecimi, proles nascatur, pro legitima haberi potest.*

1 Filij, & filiæ, vel legitimi sunt, vel illegitimi. Legitimi sunt primò, Qui ex vero matrimonio suscepti sunt. Secundò, Qui suscepti sunt ex matrimonio non vero, attamen in facie Ecclesiæ celebrato, & bona fide, saltem vnius coniugis, consummato. Etsi enim post illorum conceptionem matrimonij impedimentum detegatur, pro legitimis tamen, benigna iuris dispositione, habentur, dummodo bona fide, saltem alterius parentis concepti sint, quamuis post litis contestationem super impedimento matrimonij, sed ante iudicis sententiam, vti constat ex *cap. 2. cap. ex tenore. qui filij sint legitimi.* Vbi etiam notant DD. in dubio ob fauorem liberorum præsumendum esse, quòd bona parentum fide ex putatiuo matrimonio concepti fuerint.

2 Tertiò, qui ex personis solutis fornicariè, & illegitimè concepti erant, matrimonio postea inter illas contracto legitimantur, sicuti constat ex *l. cum quis, ff. de naturalibus liberis. Auth. Quibus modis naturales efficiuntur sui collat. 6. & Instit. de nuptijs. §. vlt. & tit. 5. decret. Qui filij sint legitimi. cap. 1. & ca. tanta eod. tit.* vbi dicitur: *Tanta est vis matrimonij, vt qui antea illegitimè sunt geniti, post contractum matrimonium legitimi habeantur*, quod Gloss. *ibi. & Abb. num. 4. & 7.* dicunt intelligendum esse quoad omnia; vt nimirum in hæreditate, feudo, primogenitura, non minùs, quàm alij legitimi, succedere, itemque ad ordines, beneficia, dignitates Ecclesiasticas, etiam Episcopales, absque alia dispensatione promoueri possint. Quia benigna iuris dispositione, ac veluti fictione, matrimonium subsequens trahitur retro ad tempus conceptionis liberorum. Quare dici solet, quòd matrimonium subsequens omnia antecedentia purgat. Necesse tamen est, vt parentes eo tempore, quo proles suscepta est, ad contrahendum legitimum inter se matrimonium habiles, seu nullo impedimento adstricti fuerint; alioquin proles subsequente matrimonio non legitimabitur, sicuti habetur *in cit. c. tanta.*

Dubium verò est, vtrùm satis sit alterutro tempore, videlicet conceptæ, vel natæ prolis, parentes ad matrimonium habiles fuisse? Circa quam quæstionem certum esse debet, satis esse tempore conceptionis impedimentum nullum existere, licet tempore natiuitatis existat; Vt si proles suscepta sit inter personas solutas, sed nata eo tempore, cùm mater eius cum alio viro contraxit; si postea eo mortuo secundas nuptias ineat cum viro illo, ex quo proles olim concepta erat, legitimabitur, vti docent Abb. *cit. c. tanta n. 3.* Couar. *in epit. p. 2. c. 8. §. 2. nu. 18.* Suarez *tom. 5. disp. 50. s. 1. n. 4.* Ratio est: Quia iura solùm prohibent prolem legitimari, si ex coitu damnabili, putà inter personas contrahere impeditas suscepta sit: talis autem proles non est suscepta ex coitu damnabili. Ergo, &c.

Incertum verò est, si, vice versa, parentes tempore natæ, non item conceptæ prolis ad contrahendum inter se habiles fuerint, vtrùm secuto postea legitimo matrimonio, legitimetur? Exempli causâ: Si aliquis ex coniugata conceptus fuit, natus autē post mortem mariti, vel conceptus ex Clerico sacris ordinibus initiato, natus verò post dispensationem Sum. Pontificis.

Quòd talis sequente matrimonio legitimetur, affirmant Couar. *in epit. p. 2. c. 8. §. 3. n. 2.* Molin. *to. 1. tr. 2. disp. 17.* Andr. Fachineus *lib. 3. controuers. cap. 15.* Vasqu. *tract. de testament. cap. 5. nu. 27.* quæ sententia fauorabilis, & ob DD. auctoritatem probabilis est. Sed contraria iuri conformior, quam docent Syluest. *ver. filij quæst. 8. in medio.* Suarez *de censuris. disp. 50. s. 1.* Quia leges solum attendunt ad copulam, quæ si habita est inter personas impeditas, nolunt eam purgari subsequente matrimonio, sicuti colligitur ex *citat. cap. tanta. Si vir viuente vxore aliam cognouerit, & ex ea susceperit, licèt post mortem vxoris eamdem duxerit, nihilominus spurius erit filius.* Quibus verbis nihil etiam distinguitur, vtrùm mulier sciuerit virum, quocum copulata est, coniugatum esse, an verò ignorauerit: vt proinde etiam hoc casu spurium nasci, & sequente matrimonio non legitimari, probabilius videatur, sicuti ex communiore docent Couarr. *numer. 20.* Andr. Fachineus *lib. 3. controuers. iuris cap. 55.* Suarez *cit. sect. 11. n. 5. & 11.* contra Gl. *in citat. c. tanta. verb. aliam.*

3 Filij illegitimi alii naturales sunt, & alii non naturales, qui à quibusdam spurij vocantur. Naturales canonico iure ij omnes censentur, qui suscepti sunt à parentibus, inter quos matrimonium tempore conceptionis (vel saltem natiuitatis, secundùm probabilem quorundam sententiam) absque impedimento iuris dirimente consistere poterat. Non naturales autem, atque spurij, canonico iure, ij solùm dicuntur, qui suscepti sunt ex parentibus, inter quos matrimonium dicto tempore consistere non poterat: quare ijdem ex damnato coitu nati dicuntur. Sic ex communi docent Couar. *cit. c. 7. §. 5. num. 1.* Molin. *to. 1. tr. 2. disp. 165.* Suarez *cit. disp. 50. sect. 2.*

At verò secundum ius Cæsareum illa illegitimorum est distinctio. Diuiduntur enim primò in naturales, & non naturales: sed naturales ij solùm censebantur, qui nati erant ex concubina vnica domi retenta, cum qua matrimonium contrahi potuisset. *Aut. Quibus modis naturales efficiuntur. §. quis autem defunctus.* Nō naturales verò, si cum eorum matre matrimonium contrahi non potuisset, nati ex coitu damnato censebantur; reliqui autem nothi dicebantur, qui à naturalibus, seu ex concubina domi retenta natis, etiam hodie differunt, quòd illorum naturalium pater certus præsumitur, donec contrarium ostendatur; nothorum verò incertus, quousque probationibus demonstretur: quamobrem hi spurij, seu vulgo concepti appellari solent.

Aliud porrò discrimen est inter ius Cæsareum, & canonicum, quo illud hodie correctum est. Nam iure Cæsareo patri interdictum erat alimenta præstari spurijs, seu ex coitu damnato ortis. *Auth. Quibus modis naturales, &c. §. penult. Auth. ex complexu. C. de incest. nuptijs. Auth. licet. C. de naturalibus liberis.*

4 Iure autem canonico quibuscunque illegitimè natis parentes alimenta moderata præbere debent, iuxta c. *cum haberet. de eo qui duxit in matrimonio, quam polluerat adulterio. in fine. Sollicitudinis tuæ intererit, vt vterque parentum liberis suis, secundum quod eis suppetunt facultates, necessaria subministret.*

5 Sunt

5 Sunt verò hic aliqua annotanda: Primum ex Glos. communiter recepta in *cit. c. cùm haberet. ver. secundum facultates.* Abb. *ibid. num. 8.* & Glos. in *l. nec filium. ver. primo petenti. Cod. de patria potestate.* Curam alendi prolem primo triennio ad matrem spectare; postea verò ad patrem. Quod verum est, si loquamur de prole illegitima: Sin verò de natis ex legitimo matrimonio, absolutè dicendum est, obligationem alendi pertinere ad patrem: cùm ob eam rem dotem accipiat, vt onera matrimonij sustineat, familiamque alat, sicuti notauit Ioan. Faber. *tit. Instit. de iure natur. gent. & ciuili.* Præterquam quòd mater proprio lacte natos suos nutrire debet.

6 Quòd si mater in filium maiores expensas faciat, à patre repetere potest, nisi inops sit *l. si quis liberis. §. si mater. ff. de liber. agnoscend.* Sicuti, & vice versa, si mater ob paupertatem, infirmitatem, &c. puero lactando vacare possit, patris impendijs nutrix alia adhiberi debet. Idemque obseruari solet, si mater nobilis sit, cui secundùm patriæ consuetudinem, dedecori vertitur propriũ lactare filium. De qua re vide Abb. *in c. 2. de conuers. infid. n. 4.* Couarr. *cit. c. 8. §. 6. nu. 19. & 20* Mol. *disp. 168. §. mater. disp. 228. §. secundum.* Sũt autem alimẽta ità debita proprijs filijs, vt ad ea parentes omni iure compelli possint: adeo vt ipsis alimenta detrahere aliud non sit, quàm enecare, ait Abb. *ibid. n. 5.*

7 Alterum. In defectum patris, si is videlicet pauper sit, vel mortis bona non reliquat, auus paternus prolem alere cogitur in defectum verò ascendentium paternorum, hæc obligatio ad matrem deuoluitur, vti colligitur ex *leg. si quis à liberis. §. vtrum autem. ff. de lib. agnos.* & Authent. *si pater. C. de diuortio. in fine.* & docent Angelus, Sylue st. Armila. *ver. alimenta:* matre autem deficiente, subuenire debet auus, alijque ascendentes materni. iuxta. *leg. penult. ff. eod.* Quæ tamen intelligi debent, si filius indigeat: sin verò aliunde sufficientem sustentationẽ habeat, vel laborando honestè acquirere possit, spectata qualitate personæ, ac status sui: non tenentur peccatas eum alere, iuxta *leg. si quis à liberis. § denique; idem, ff. eod.* Contra vero etiam ipsi liberi tùm legitimi, tùm illegitimi ascendentes suos inopes alere obligati sunt. *cit. leg. si quis à liberis. princ.* & explicat Couarr. *cit. §. 6.* Molina *cit. disp. 168.*

Tertium Nomine alimentorum comprehenditur victus vestitus, habitatio. & cætera, quæ ad corporis sustentationem necessaria sunt, iuxta *l. alimentis ff. de alim. & cibar. legat. & leg. verbo victus ff. de verb. significat.* Sed debet intelligi de sustentatione competente, ac honesta, qualem vir bonus (id est, Iudex in foro externo; in iterno foro quilibet prudens Christianus) arbitrabitur secundùm facultatem patris, & liberorum statum, vti colligitur ex *cit. c. cum haberet.* Ex quo texto rectè infert Abb. in *cit. c. santa. nu. 13.* Qui filij sint legitimi, & communiter obseruatum esse testatur Gaill. *li. 2. obseruat. 89.* quòd pater filio spurio rectè donet, aut testamento relinquat, quod in instar alimentorum, sicuti & filiæ dotem competentem eodem iure dare non prohibetur.

Sed sciri debet: Alimenta duobus modis æstimari posse primò quatenus necessaria præcisè ad vitam sustentandam. Secundò, quatenus requiruntur ad honestam sustentationem vitæ, secundùm qualitatem personæ: Atque hoc posteriore modo accipi, debet, cum dicitur, patrem canonico iure obligari ad præstanda alimenta omnibus liberis suis, etiam illegitimis: quamuis alimentorum quantitas, quæ illegitimis debetur, tanto magis decrescat, quantò eorum conditio ex natiuitate vilior est.

8 Iure autem Cęsareo talia congrua alimenta olim negari debebant spurijs, siuè coitu damnato conceptis, non item alimenta, quæ ad vitam necessaria sunt, & stricto naturali iure omnibus debentur liberis, quippè quorum natura communis est; ideòque nulla lege, vel cònsuetudine, contrarium introduci potest.

Ex quo etiam infertur, Si filius, vel filia crimen admiserit, ob quod iure exhæredari possit, etiam alimenta ipsi denegari posse, non ea, quæ ad vitam necessaria sunt, sed quæ ad congruitatem vitæ, testè Couarr. *cit. p. 2. epit. c. 8. §. 6. nu. 17.* licet aliter sentiat Vasq. *de test. c. 5. nu. 132.* nihil repugnare, quin filius post pueritiam ob crimen priuetur omnibus alimentis, etiam necessarijs, excepto casu necessitatis extremæ.

9 Inter filios illegitimos naturales, & non naturales discrimen est, quòd ad ius successionis attinet. Nam naturales non extantibus liberis legitimis, vel per subsequens matrimonium legitimatis, succedunt patri ab intestato in duabus vnicis hæreditatis, & vna cum illis mater, æquali portione, si legitima vxor superstes non sit Extantibus autem legitimis liberis, omninò excluduntur à paterna hæreditate. Idemque est si vxor legitima superstes sit: quandoquidem ex successione illegitimi iustum marorem capere posset: quare datis alimentis competentibus filio illegitimo, hereditas in hoc casu ad ascendentes, vel alios consanguineos deuoluitur.

10 Testamento verò, vel donatione concessum est patri liberos legitimos habenti, naturalibus, vna cum matre eorum, vnicam vnciam relinquere: sin verò mater absque liberis superstes sit, semiunciam; si plus acceperint, ad restitutionem hæredibus faciendam ipso iure obligantur. Si autem liberi legitimi non extent, premissum est patri illegitimos naturales ex asse hæredes instituere, vel quomodo ei placuerit, bona sua eis donare, dummodo, ascendentes, si supersint, legitima non priuentur. Habentur hæc in Authent. quibus modis naturales efficiuntur sui; & Authen. *licet, C. de naturalibus liberis,* & videri poterit Mol. *to. 1. tr. 2. disp. 169.*

11 At verò matri, spectato iure communi Cæsareo naturales tam ab intestato, quam ex testamento vna cum legitimis succedere solent. *l. si qua illustris C. ad senatuscons* Orficianum, & *Instit. eod. §. nouissimè.* Excepto tamen feudorum iure, ad quæ legitimi non admittuntur. *li. 2. feudorum tit. si de feudo defuncti fuerit controuersia, §. naturales.* Atque hæc de successione liberororum naturalium.

12 Quòd verò ad non naturales attinet, eorum, secundum ius Cæsareum, alij sunt nothi, seu vulgo concepti, ij spectato communi iure, matri, & alijs parentibus maternis, vna cum legitimis succedunt *l. 2. & 8 ff. vnde cognati.* Nisi mater illustris sit: ab eius enim hereditate, si liberi legitimi adsint, spurij, seu vulgo quęsiti excluduntur. *citat. l. si qua illustris.* Ad successionem vero patris eiusmodi illegitimi non admittuntur: cum eum, vel omnino non, vel saltem honestè demonstrare non possint.

13 Alij vero sunt non naturales, qui ex coitu damnato orti sunt, ij omnis successionis in bonis paternis, ac maternis: aliorumque ascendentium, tam ab intestato, quam ex testamento, fidei commissaria substitutione, &c. incapaces sunt sicuti. & vice versa. parentes succedere non possunt in bonis eiusmodi filij spurij, vti colligitur *ex Authent. ex complex. C. de incestis nuptijs. & cit. Authent.* Quibus modis naturales. *cap. vlt.* & ex communi docet. Glos. *cit. §. nouissime.* Abb. *cit. c. santa. n. 1.* Nau. *lib. 3. consil. 2. de success. ab intestato. edit. 2.* Mynsinger *cent. 1. obseru. 35.* Couar. *cit. c. 8. §. 5.* Mol. *to. 1. tr. 2. disp. 167. conclus. 4.*

14 Alij vero præter ascendentes, spurium, etsi ex damnato coitu ortus sit, hæredem instituere non prohibentur, vti notauit Gloss. in *cit. cap. vlt.* Auth. Quibus modis naturales Abb in *cit. c. cum haberet.* Mol. *cit. disp. 167. conclus. 10.* Quin etiam auus, deficiente prole legitima, nepotem, legitimum, aut naturalem ex spurio filio natum instituere potest, modò id non faciat intuitu patris, sicuti ex communi notat Couar. *cit. c. 8. §. 5. nu. 10.* Mol. *conclus. 9.* Gaill. *cit. obseruatione 88. n. 15.* Clarus §. *testamentum. q. 32.* Deinde si testator bona relinquat executori, grauando eum, vt inter pauperes distribuant, potest, executor etiam darè filijs spurijs testatoris, si pauperes sint, sicuti docet Minsinger. *cit. loco.*

Porrò fratres illegitimi, etiam vulgo concepti (imo secundum quosdam etiam concepti ex coitu secundum legem punibili) siue vterini, siue ex eadem matre nati sunt, eorundemque filii, ac nepotes, inter se consanguinitatis iure succeduni. *l. hac parte. l. si spurius. ff. vnde cognati.* Sed fratres non vterini ab intestato inter se non succedunt. Ratio est: Quod in illegitime natis censeatur esse ius cognationis ex parte matris non item agnationis ex parte patris. Neque refert, etsi filius à Principe legitimatus sit: Quia intelligitur in ordine ad succedendum patri, non item alijs consanguineis, iuxta Auth. Quibus modis naturales. &c. §. *filium ver.* & videri potest Cou. *p. 2. epit. c. 8. §. 5. nu. vlt.* Potest tamen frater fratrem illegitimum, etiam spurium, hæredem testamento instituere, vti constat ex *cit. §. filium vero.* & docet Glo. *vlt. cit.* Auth. Molina *disp. 167. concl. 12.*

15 Habent autem hæc omnia locum etiam in conscientiæ foro, adeo vt si filius naturalis, aut spurius aliquid ex hæreditate accipiat, cuius secundum leges incapax est, restituere teneatur, vti bene docent Couar. *cit. c. 5. n. 1.* Molin. *disput. 169. conclus. 1.* Vasq. *tr. de testam. c. 5. n. 100.* contra Sotum. *libr. 4. de iustit. q. 5. a. 1.* ea ratione nitentem quod lex pœnalis non obliget in conscientia ante executionem, Sed respondetur, hoc verum tantum esse de lege proprie pœnali, qua aliquis iure sibi iam acquisito spoliatur in criminis pœnam; non autem, si quis ob iustam causam incapax fiat dominij seu iuris cuiuscunque acquirendi. Interim hæres legitimus non prohibetur spuriis aliquid spontè concedere: quia tunc non iure hæreditatis, sed gratuitæ donationis accipiunt.

16 Legitimatio, siue natalium restitutio, fieri solet per rescriptum Principis, vel alterius persona à Principe potestatem habentis. Ea duplex est. Vna ad Ecclesiastica iura, ordines, beneficia: quam solus Papa, tanquam supremus in Ecclesia Princeps, cuicunque voluerit illegitimo, iure proprio; & ordinatio, conferre potest. Ad ciuilia verò iura, & officia non solet Summus

Pontifex legitimare alterius Principis temporali iurisdictioni subiectos; nisi fortè indirectè, ac casualiter, si quando grauis causa Christianæ Reipub. id exigat, sicuti habetur in cap. per venerabilem. Qui filij sint legitimi. & ex communi docet Couar. cit. c. 8. num. 20. & 45.

Altera igitur est legitimatio ad ciuilia iura, putà hæreditatum successiones, officia, ac dignitates: quam quilibet Princeps in temporalibus, aut Resp. libera subditis suis, etiam proprijs liberis; quin, & Clericorum filijs, etiamsi ipsi quoque Clerici sint, arbitratu suo conferre potest, sicuti ex communi docet Abb. in cit. c. per venerabilem. n. 13 Couar. in epit. p. 2. c. 8. n. 48. §. 8. Mol. to. 1. tr. 2. disp. 173. Vasquez de testament. c. 5. n. 54.

17 Porrò eiusmodi generali legitimatione ciuili, consequitur filius illegitimè natus, vt instar legitimorum succedat in hæreditate parentum, & consanguineorum aliorum; non item in paterna nobilitate, in feudo, primogenitura, nisi specialiter expressum fuerit, Couar. in epit. p. 2. c. 8. §. 8. num. 4. Quia in generali concessione non veniunt ea, quæ quis non esset verisimiliter in specie concessurus. reg. 81. in 6. Quare neque data alicui potestate legitimandi, censeri debet concessum, vt de feudo, vel vt proprios liberos legitimare possit, sicuti docet idem Couarr. cit. §. 8. n. 28. & 50. Molin. disp. 173. §. obseruandum. Neque item vt spurios, seu ex damnato coitu ortos, legitimare possit. Quinimo talium, qui ex parentibus orti sunt: quorum coniunctio humana lege permitti non poterat, non est propriè legitimatio, seu restitutio natiuitatis legitimæ, quæ intercedere non poterat, sed potius dispensatio, quamuis ea plenissimè data sit. Quia de re Couarr. cit. §. 8. n. 16. Vasquez cit. c. 5 n. 48.

Simili ratione per legitimationem à Summo Pontifice absolutè collatam, habilis quis efficitur ad sacros ordines, & beneficia etiam curata, sicuti colligitur ex ca. 1. de filijs præsbyt. in 6. & docet Vgol. de irregul. cap. 44. §. 4. Henriq. lib. 8. c. 9. n. 10. Molin. disp. 173. ver. legitimatus à Sum. Pontifice, non tamen ad dignitatem Episcopalem, vel Cardinalitiam, secundum Simonem Maiolum lib. 1. de irregul. c. 9. quamuis contrarium sentiat Suar. disp. 50. s. 5. n. 5.

19 Notandum verò est, præter legitimationem absolutè dictam, seu ad Ecclesiastica, seu ad ciuilia, aliam esse secundum quid, seu ad certum effectum, quæ potius dispensatio quædam est, v. gr. super impedimento irregularitatis: eiusmodi dispensationem Episcopi communi iure illegitimis concedere possunt ad minores duntaxat ordines, & simplicia beneficia, cit. cap. 3. de filijs Presbyt. in 6. licèt super defectu natalium absolutè dispensare non possint.

20 Et si enim præditus facultate legitimandi, censeatur etiam præditus facultate dispensandi, non tamen vice versa, vti ex communiore tradit Cou. cit. c. 8. §. 8. n. 26. Molin. cit. disp. 173. ver. obseruandum est. Qui enim potest, quod maius est, potest etiam quod minus est, si id in maiore contineatur. Deinde dispensatus ad ordines, non eo ipso etiam ad beneficia dispensatus censetur: quia ad disparata non fit bona illatio, præsertim in materia strictæ interpretationis, vti notat Couarr. Clem. si furiosus p. 1. princ. coroll. 5. Aula p. 7. de censur. disp. 3. dub. 6.

21 Religiosi vero natalium defectu laborantes ipso iure dispensati censentur ad sacros ordines, sicuti colligunt DD. ex c. 1. extra de filijs Presbyterorum. ver. nisi aut Monachi fiant; non item ad dignitates, & prælaturas, vti Vgolin. notauit cit. c. 44. §. 5. Sylu. ver. legitimus. q. 1. Nau. c. 27. n. 201. Aula l. c. notant 5. Mol. disp. 173. prope finem.

22 Denique sciendum est, quòd in dubio quisque censeri debet legitimè natus, & non illegitimè, tametsi temporis ordinarij, videlicet nouem, aut decem lunarium mensium spatium, quod conceptione vsque ad natiuitatem plerumque intercedere solet, nonnihil restringere, vel ampliare oporteat ad legitimam natiuitatem defendendam. Quia, vti Aristoteles testis est lib. 3. de animal. cap. 4. non vnum, sed multiplex pariendi tempus homini natura datum est. Nam, & septimo mense, & octauo, & nono parere potest, quod plurimum decimo: nonnullæ etiam mulieres vndecimum attingunt.

23 Quare ita resoluit Ioach. Mynsinger. cent. 6. obseruat. 40. Si post contractas nuptias antè septimum mensem partus nascatur, non legitimum censeri, argum. l. septimo. ff. de statu hominum. Rursus, si post mortem, aut post diuortium exacto mense decimo, non in initio mensis vndecimi, sed sub finem illius, aut postea proles nascatur, non legitimam censeri, neque ad defuncti hæreditatem admittendam esse. Si autem intra dicta temporum interualla proles edatur (nisi aliud quippiam distet) pro legitima habendam fore. Ita colligitur ex l. Gall. ff. de liberis, & posthum. l. intestato. §. post decem. ff. de suis, & legit. hæredibus. Gell. lib. 3. Noct. Atticarum c. 16.

CAP. VI.

DE BONO SACRAMENTI.

SVMMARIVM.

1 *Matrimonium non est ita insolubile, vt eius dissolutio naturali iuri propriè repugnet.*

Deus olim dispensauit cum Iudæis, vt ob rationabilem causam licitum esset coniugis repudium.

2 *Matrimonium, præsertim consummatum, ex prima Dei institutione indissolubilitatem habet, sacri mysterij causa.*

3 *Matrimonium, ratum, & non consummatum per religionis professionem omnino dissoluitur: idque Ecclesiæ auctoritate, quam per traditionem accepimus.*

4 *Auctoritate Papæ matrimonium ratum ob causam grauissimam solui potest.*

5 *Nomen iuris æquiuocum est; quia interdum pro lege accipitur, interdum pro potestate, seu facultate aliquid agendi.*

6 *Nuptiæ secundæ, tertiæ quartæ, &c. tum veteri, tum noua lege concessæ sunt.*

Concubinæ Patriarcharum dicebantur, non quòd legitimæ vxores non essent, sed quia non cum legalibus instrumentis acceptæ erant in communionem bonorum &c.

7 *Coniugium vnius viri cum pluribus simul vxoribus, non ita naturali iuri repugnat, vt nulla ratione, v. gr. Dei dispensatione cohonestari possit.*

8 *Polygamia, seu matrimonium cum pluribus vxoribus est contra primæuam eius à Deo factam institutionem.*

9 *Polygamia plurium virorum ad vnam vxorem, maiorem deformitatem præ se fert, quam vnius viri ad plures vxores.*

10 *Pœnæ ciuiles quæ directè, ac principaliter, in odium secundarum nuptiarum statutæ erant, canonico iure sublatæ sunt, quæ vero directè, ac principaliter in fauorem liberorum prioris matrimonij decretæ, in suo vigore manent.*

11 *Probabile est, quod Constitutiones istæ locum non habeant in marito ad secundas nuptias transeunte. Sed neque in vxore secundò nubente locum habere videntur ante Iudicis sententiam.*

PEr bonū sacramēti intelligi debet indissolubilis nexus coniugum, vt neuter ab altero separari, vel alteri personæ coniungi debeat, sicuti docet S. Aug. l. 9. super Gen. ad lit. c. 7. & lib. 1. de nuptijs, & concupisc. c. 10. & lib. de bono coniugij ca. 24. Magister, & alij Scholastici in 4. dist. 33. Supplem. S. Thom. q. 49. Eiusmodi enim indissolubilitas ex Dei institutione profecta, sacra significatione, siue mysterio non vacat, vt mox dicam.

1 Est enim Prima Quæstio. An, & quo iure matrimonium indissolubile existat? Respondeo, & dico I. Matrimonium non est ita indissolubile, vt eius dissolutio propriè repugnet naturali iuri. De hac assert. videri potest S. Th. in 4. d. 33. q. 1. a. 1. Bellar. lib. 1. de matrim. ca. 4. Sanch lib 2. disp. 13. Ægid. tom. 2. disp. 26. dub. 2. Probatur primò. Nam quibus causis res constituitur, eisdem etiam dissoluitur c. omnis c. 27. qu. 2. Et obligationes, quæ mutuo consensu contrahuntur, contraria voluntate dissoluuntur. §. vlt. Instit. Quibus modis tollitur obligatio. Nihilque tam naturale est, quam eo genere quidquam dissoluere, quo colligatum est. reg. 35. ff. Neque vlla ratio affertur, cur non etiam matrimonij contractus, iure naturali præcisè spectato, per mutuum istiuu consensum dissolui possit; nisi quòd talis dissolutio primario fini matrimonij, quæ est prolis generatio, & educatio, repugnare videatur. Verùm hac ratione non ostenditur matrimonij solutionem per se, & intrinsecè malam esse, sed solùm ratione adiuncti, quòd sæpissimè abest: vt si proles perfectè educata sit, atque ob vxoris senium, sterilitatem, nulla spes generandæ prolis supersit; quo casu matrimonij dissolutio magis confert ad prolis generationem cum altero coniuge, quàm ei repugnet.

Probatur secundò. Nam Deus, absoluta potentia, in lege propriè naturali dispensare non potest, vt docet S. Th. communiter receptus 1. 2 q. 94. a. 5. & q. 100. a. 8. Si enim lex naturalis est, sequitur, ex naturalibus & per se notis principijs, quæ cùm immutabilia sint, stantibus rerum naturis, etiam quod ex eis deducitur secundùm se immutabile esse constat. Atqui Deus olim dispensauit cum Iudæis, vt ob rationabilem causam, licitum esset repudium coniugis, seu dissolutio matrimonij quoad vinculum, vti apertè colligitur ex c. 24. Deuteronom. & docent mihi DD. apud Sanchez lib. 10. disp. 1. nu. 7. Quamuis aliqui contrarium sentiant cum Magistro in 4. dist. 33. quem ibi sequitur S. Bonau. a. 3. q. 1. Rich. licet dubius. a. 3. q. 1. A Moyse permissum, id est, non punitum fuisse repudium vxoris, tanquam minus malum, ad vitandum maius, videlicet vxoricidium.

Adde, quòd hæc diuortij consuetudo postea etiam ad gentes defluxit, vti constat ex l. 1. 2. & vlt. ff. de diuortijs, & videri potest

Co-

Conarr. *in epit. p. 2. c. 7. §. 3. n. 1*, Maior *in 4. dist. 32. q. 2*. Neque est improbabile, quod docet Veracrux. *par. 2. specul. art. 13.* ante Christi aduentum etiam gentilibus permittente Deo repudium licuisse, eoque matrimonium verè dissolutum fuisse. Ergo dissolutio matrimonij per se, atque intrinsecè naturali iuri non repugnat.

2 Dico II. Matrimonium, præsertim consummatum, ex primæua Dei institutione, ideoque quasi naturali, seu congenito sibi iure, indissolubile est, sacri misterij causa. Ita S. August. *l. 1. de nupt. & concupisc. c. 10. & lib. de bono coniugali. ca. 7.* & docent Scholastici *in 4. d. 33.* vbi S. Thom. *q. 2.* Bonauent. *art. 3.* Sumitur *ex c. 2. Genes.* vbi Adam hoc indissolubile vinculum cum vxore vna per diuinam inspirationem agnouit. *Hoc nunc os ex ossibus meis; propter hoc relinquet homo patrem, & matrem, & adhærebit vxori suæ, & erunt duo in carne vna.* Quem locum Christus apud S. Thom. Matth. *c. 19.* interpretatus est, eo fine, vt matrimonium à prima sui institutione indissolubile, atque deinceps ita seruandum ostenderet. *Itaque ait, iam non sunt duo, sed vna caro. Quod ergo Deus coniunxit, homo non separet.* Et infra: *Moyses ad duritiam cordis vestri*, seu ob pronitatem populi Iudaici ad peccandum, ex Dei voluntate *permisit vobis dimittere vxores vestras: ab initio autem non fuit sic.* Ita verò primitus à Deo institutum fuisse: magni sacramenti causa, propter futuram Verbi diuini incarnationem; eandemque ab Adamo prophetico spiritu reuelatam esse, significat Apost. ad Eph. 5. & docet S. August. in *l. 9. super Gen. ad literam c. 19.* & alij Patres apud Suar. *3. p. to. 1. q. 1. art. 3.* & quamobrem leges, quæ in *tit. Cod. Instin. de repud. & tit. de diuort.* repudia permittunt, legi Christianæ penitus repugnant.

Porrò licèt matrimonium ex ipsomet mutuo consensu, ac pactione indissolubilitatem quandam super alios contractus obtineat, maiorem tamen firmitatem per actualem eius vsum, consummationemque acquirit. Cuius ratio est. Quia vti habetur in *c. debitum de bigamis.* & tradit S. Tho. *in 4. dist. 27. q. 1. a. 3. q. 2. ad 1.* Richar. *d. 26. a. 4. q. 3. & d. 27. a. 2. q. 2.* Palud. *q. 2. a. 2.* matrimonium mutuo consensu ratum significat coniunctionem Christi cum Ecclesia per dilectionem charitatis: matrimonium verò carnali copula consummatum significat coniunctionem Christi cum Ecclesia per carnis assumptionem. Cum autem maior, & firmior sit coniunctio secundum carnem assumptam, quippè quæ ex Dei ordinatione, perpetua, & nunquam soluenda est, & non tam firma coniunctio per charitatem, quippè quæ mortali peccato soluitur, & aufertur, saltem à singulis Ecclesiæ membris peccantibus: inde hoc discrimen oritur, quòd matrimonium inter fideles consummatum perfectam rationem sacramenti obtinens nullo vnquam casu dirimatur quoad vinculum, sicuti habetur *ca. 2. de conuers. coniug. c. quanto.* de diuortijs, & satis colligitur ex *c. 19.* Matth.

3 Vbi de matrimonio consummato sermonem esse, ex suprà dictis constat. Vide Bellarm. *l. 1. de matrimon. ca. 19.* Ratum verò matrimonium, & nondum consummatum, solemni Religionis approbatæ professione penitus dissoluitur, vt alteri coniugi permissum sit ad alias nuptias transire, sicuti habetur *in cap. despon-satam. c. decreta legalia. 27. q. 2. extrau. antiquæ. de voto. & ca. 2. c. ex publico. c. ex parte 2. de conuers. coniug. & de fine.* Trid. *sess. 24. de matrim. can. 6.*

Quamuis autem plerique Doctores apud Sanc. *l. 2. de matrim. disput. 19.* existiment, hanc matrimonij dissolutionem per Religionis professionem, ex iure naturali, vel saltem diuina Christi traditione, ac priuilegio, proficisci, mihi tamen placet sententia Henrici Gandauensis *quodlib. 6. qu. 55.* Medinæ *l. 5. de sacror. hominum continentia. c. 86. & seqq.* Less. *l. 2. c. 41. dub. 8. n. 69.* Ægid. *tom. 8. disp. 26. dub. 3. concl. 4.* sola Ecclesiæ auctoritate quam per antiquissimam traditionem accepimus, introductum esse, vt per vota solemnia Religionis soluatur matrimonium ratum. Si enim matrimonium iure naturali, aut diuino per vota solemnia solueretur, id ipsum etiam fieret per vota simplicia: quandoquidem votorum solemnitas, & à simplicibus discriminatio solo Ecclesiastico iure introducta est, vt patet ex *c. vn. de voto in 6.* Atqui per vota simplicia hodie non soluitur matrimonium ratum, vt constat ex *cit. extrauag. antiquæ.* Fortasse autem olim ita soluebatur, sicuti aliqui colligunt ex facto S. Theclæ. S. Cæciliæ, & S. Alexij, de quibus Bellarmin. *l. 2.* de Monac. *c. 38.* Sanch. *l. 2. disp. 18.* Ergo id non adhus diuinum, quod immutabile, & constans est, sed ad Ecclesiæ auctoritatem referri debet.

Ea propter in *cap. ex publico. de conuersione coniugat.* secundum communem Doctorum interpretationem, præcipitur Iudici, vt coniugi, de Religionis ingressu ante matrimonij consummationem deliberanti, bimestre spatium definiat intra quod vel propositum Religionis exequatur, vel coniugi suo debitum reddat. Circa quam constitutionem aliqua notanda sunt.

I. Licet ob auctoritatem DD. apud Sanchez *l. 2. disp. 24. q. 5.* satis probabile sit coniugem, etiamsi Religionem ingredi nolit, posse tamen intra bimestre spatium coniugi debitum negare, contrarium tamen est probabilius, quod docet Nauarr. *c. 26. n. 27.* Angel. *ver. debitum. n. 14.* Ægid. *disp. 26. dub. 4. conclus. 2.* Quia potestas coniugi per matrimonij contractum in corpus coniugis acquisita restringi non debet, nisi quatenus talis restrictio legitimo iure fundata est: atqui sacri canones nusquam restringunt, neque rationabiliter possunt restringere coniugis ius, & potestatem exigendi carnalem copulam, nisi in casu, quo alter coniunx Religionem ingredi cogitat. Ergo, &c.

II. Etsi coniunx post tempus bimestre, vel aliud Iudicis arbitratu definitum, teneatur coniugi exigenti coniugale debitum reddere, si tamen, quamuis iniustè negato debito, & nondum consummato matrimonio, ad Religionem transeat, reuocari non potest, sicuti notauit Gloss. *cit. cap. ex public. ver.* intra duorum Syluest. *ver. votum. 5. q. 3. dicto 1.* Sanch. *cit. disp. 24. n. 27.*

III. Dico facultas ingrediendi Religionem ante matrimonij consummationem, intelligitur ad Nouitiatum, in quo integro anno persistendum est probationis causa. vel etiam diutius vsque ad expletum annum æui ætatis, iuxta Trident. *sess. 25. c. 15.* de Regul. & docet Nau. *li. 3. conf. 1. de conuers. coniugat. edit. 2.* Henriq. *l. 12. §. 5. n. 8.* Sanch. *cit. disp. 24. nu. 4.* Ægid. *cit. dub. 4. concl. 3.*

IV. Si intra tempus à iure, vel iudice definitum ad deliberandum de Religionis ingressu, maritus coniugem deliberantem per vim opprimat; matrimonium indissolubile redditur quoad vinculum; quippe per veram, vt ponimus, copulam consummatum. Nihilominus tamen in hoc casu probabile est, vxorem ingredi, & inter viduas, & coniugatas profiteri posse; nisi exinde proli incommodum timeatur, sicuti docent DD. apud Abb. in *c. 2. de conuers. coniugat. in fine*, & sequitur Syluest. *cit. q. 3. & ver. diuortium. qu. 5.* P. Ledesma *de matrim. q. 61. ar. 1.* Rodriq. *tom. 1. summ. c. 237. conclus. 2.* Sanch. *disp. 22. n. 6.* Ægid. *conclus. 7.* Quia *nemo sine culpa iure suo priuari debet. c. discretionem.* de eo qui cognouit consanguineam. Vxor autem eo bimestri spatio per canonis beneficium libera à reddendo debito, habebat ius, & facultatem Religionem ingrediendi: Ergo hoc iure, & facultate per iniuriam mariti priuari non debet; ne is ex iniquitate sua commodum ferat, ipsique proprius dolus patrocinetur. Quamuis non pauci Doctores apud Sanch. *n. 5.* contrariam sententiam amplexi sint.

Porrò cōtrouersum est, vtrum matrimonium ratum, ob aliquam quoque causam grauissimam, per Ecclesiæ, seu summi Pontificis auctoritatem solui possit; ita vt vtrique parti libertas relinquatur aliud matrimonium contrahendi. Multi Doctores negant, quorum Catalogum reperies apud Sanchez *l. 3. disp. 14.* Probant primò: Matrimonium ex lege diuina indissolubile est: Pontifex autem non potest dispensare in lege diuina. *cap. sunt quidam, & sequent. 25. q. 1.* Quamobrem ipsemet Christus Matth. *19. de matrimon. o dixit. Quod Deus coniunxit homo non separet.* Secundò, Ecclesia, vel eius caput Summ. Pontifex, non potest mutare sacramenta: Matrimonium autem ex Christi institutione sacramentum est. Ergo non potest Ecclesiæ auctoritate solui, ac mutari. Tertiò: Matrimonium ratum non nisi accidentaliter differt à consummato. Si ergo Ecclesiæ auctoritate solui potest matrimonium ratum, videtur etiam solui posse consummatum, consequens autem est falsum.

4 Verum contraria sententia est vera, quam docent Canonistæ *cit. cap. ex publico.* Caietan. *t. 1. opusc. tr. 28. de matr. q. vn.* Sylu. *ver. diuortium q. 4.* Nau. *c. 22. n. 21.* Medina *l. 5. de sacrorum hominum continentia. c. 88.* Henriq. *l. 11. c. 8. nu. 11.* Bellarm. *l. 2. de Monach. c. 38.* Sanch. *cit. disput. 14. n. 3.* Ægid. *disp. 26. dub. 3. concl. 1.* Probatur ex praxi: Nam sæpius auctoritate Summ. Pontificis matrimonium ratum dicto modo dissolutum fuisse, testantur Caiet. Nau. Henriq. post S. Anton. *3. pa. tit. 1. c. 1. §. 3.* Idque etiam inde confirmatur. Nam Summ. Pontifex ob grauem causam soluere potest vinculum professionis religiosæ, secundum doctrinam Gloss. *ca. cum ad monasterium. §. vlt. de statu Monachorum.* Henriq. Gandauensem *quodlibet. 5. q. 28.* Palud. *in 4. dist. 38. q. 4. ar. 1.* Caietan. *2. 2. q. 88. a. 11.* Viualdum in candelabro, de matrimonio, vbi de impedimento voti. *n. 20.* Ergo etiam matrimonium ratum. Probatur consequentia ex illo vulgato *Si possum vincere vincentem te, possum etiam vincere te.* igitur si auctoritate Ecclesiæ solui potest, & quasi euinci vinculum religiosæ professionis, per quod soluitur, & quasi euincitur matrimonium ratum, sequitur eadem Pontificis auctoritate matrimonium ratum dissolui posse.

Neque refert, siue dicas, hanc dissoluendi vim religiosæ professioni ex iure diuino, siue dicas, ex iure Ecclesiastico competere. Si enim potius appareat maximum esse vinculum religiosæ professionis, vt si huius ex iusta causa dissoluendi à Christo potestas

testas Ecclesiæ concessa est, fateri debeamus, etiam ad minus vinculum matrimonii rati dissoluendum Ecclesiæ potestatem concessum esse. Sin verò posterius, quòd suprà à nobis ostensum fuit, tunc eadem ratione, qua per Ecclesiæ auctoritatem vniuersim constitutum, introductumque fuit, vt per vota Religionis solemnia, quippè quibus homo arctissimè cum Deo, & Religione coniungitur, matrimonium ante celebratum, sed non consummatum, dissolueretur; ita etiam dicimus, per Ecclesiæ, seu Summi. Pontificis auctoritatem, ob aliam grauem causam, & publicam vtilitatem decerni posse; vt vinculum matrimonij rati ante eius consummationem absoluatur.

Ad primum argument. respond. matrimonio cùm suaptè natura, tùm ex Dei institutione maiorem indissolubilitatem inesse, postquam per eius consummationem vir, & fœmina veluti vna caro facta est: quare etiam Christus apud Matth. *c.*19. *verba illa: Quod Deus coniunxit, homo non separet* de eodem consummato matrimonio subiunxit. Verùm quidem est, matrimonium etiam ratum secundùm primæuam Dei institutionem, indissolubilem, seu indiuiduam societatem continere; ita vt mutua ipsorum coniugum voluntate dissolui nunquam possit; quamuis auctoritate Ecclesiæ, seu Sum. Pontificis possit.

5 Neque verò per hanc dissolutionem soluitur, aut laæditur lex diuina; nec propriè hic aliqua dispensatio legis accedit. Pro cuius intellectu aduerte, Quemadmodum in voto, ac iuramento, proximè, ac directè remittitur ius Deo acquisitum, seu soluitur vinculum obligationis erga Deum, per commissionem Ecclesiæ, eiusque Sum. Pastori factum: *Quidquid solueris super terram, erit solutum, & in cælis.* Matth. 16. Indirectè verò, & consequenter aufertur lex diuina de voto obseruando, quippè quæ eo ipso desinit, quòd vinculum legitima potestate ablatum est. Ita similiter lex diuina iubet vinculum matrimonij, etiam nondum consummati, perpetuò consistere, præterquam si Ecclesiæ dissoluentis auctoritas accedat: ea autem accedente, directè quidem soluitur vinculum matrimonij: sed lex diuina tantùm indirectè, & per accidens admouetur, quando apponitur conditio, per quam lex diuina obligare iam desinit.

Ad secundum respond. cum Sanch. *cit. disp.* 14. *ad* 5. Pontificia auctoritate non mutari essentiam, & institutionem sacramenti, sed fieri, vt per auctoritatem Ecclesiæ dissoluto contractu, in quo ratio sacramenti fundatur, vir, & mulier desinant esse sacrum symbolum.

Ad tertium resp. Consummationem matrimonii esse quamdam integralem eius perfectionem, quæ etiam secundùm Christi institutionem, sacri mysterij causa, maiorem indissolubilitatem tribuit: quare, non sequitur, si matrimonium ratum solui possit, etiam consummatum posse.

6 Quæstio. II. An, & quo iure, polygamia prohibita sit? Respondeo, & dico I. Coniugium alterum, tertium, quartum, &c. contrahere post mortem prioris coniugis, licitum est tùm veteri, tùm Euangelica lege. Est assertio de Fide, contra Montanum, & Cataphrygas, qui secundas nuptias fornicationem dixerunt, teste S. Augustin. *l. de hæresibus. c.* 26. Quibus etiam Tertullianus adhæsit, vti apparet ex *lib. eius de monogamia*, & testatur S. August. *c.* 86. Item contra Nouatianos, qui se Catharos appellabant, teste Concilio Nicæno *can.* 8. Augustin. *c.* 38. Quam hæresim refutat Apostolus ad Roman. 7. & 1. ad Corinth. 7. *Si dormierit vir eius libera est, cui vult nubat*, in quæ verba vide S. August. *l. de bono viduitatis. c.* 12.

7 Dico II. Coniugium vnius viri cum pluribus simul vxoribus voluntariè desponsatis, non ita naturali iuri repugnat, vt tanquam intrinsecè malum, sicuti periurium, blasphemia &c. nullo casu cohonestari possit. Ita docet S. August. *l.* 16. *de ciuitat. c.* 28. *& l.* 32. contra Faustum *c.* 47. *Abulensis in c.* 19. Matth. *q.* 30. S. Thom. *in* 4. *d.* 33. *qu.* 1. Palud. 1. *art.* 1. Michael Medina *l.* 4. *de sacrorum hominum continentia contro.* 1. *c.* 9. Veracruz. *par.* 2. *spec. art.* 15. *concl.* 1 & Martin Becanus *in analog. veter. ac noui testam. cap.* 21. *conclus.* 2. *&* 3. Ægid *disp.* 26. *dub.* 2. Quamuis aliqui apud Bellarmin. *l.* 1. *de matrim. c.* 10. Sanch. *l.* 7. *disp.* 80. *contrarium sentiant.* Ratio verò assertionis est; Quia talis polygamia ex proprio obiecto malitiam non habet, sed solùm ex adiunctis incommodis, quæ in certis casibus abesse, vel alijs maioribus incommodis compensari possunt. Accedit, quòd, quæ intrinsecè, ac necessariò mala, & iuri naturali aduersantia sunt, à Deo concedi nunquam possunt. Constat autem, olim Deum concessisse Patriarchis, vt plures simul vxores licitè accipere possent. Ergo talis polygamia non ita propriè iuri naturali aduersatur. Causa autem, cur Deus olim polygamiam concesserit partim vtilitatis erat, vt genus Abrahæ tantò amplius multiplicaretur; partim sacri mysterij, ad significandum duas Ecclesias Dei, Synagogam scilicet Iudæorum, ac Gentium fœcundatam multitudinem, sicuti Apost. ad Galat. 4. *explicat. ex c.* 21. Genes. de Sara, & Agar, & videri potest Couarr. *in epit. p.* 2. *c.* 7. *§.* 3. *n.* 1. vbi ostendit, eandem consuetudinem, plures vxores ducendi, postea ad Gentiles quosdam defluxisse, vti manifestum est ex *c.* 26. *&* 28. Gen. & annotauit etiam S. Aug *ll. supra cit.*

Neque obstat, quòd in Scriptura *concubinæ* appellentur mulieres illæ quæ, præter præcipuam viro adhærebant, vti videre est Gen. *ca.* 25. Non enim ita appellabantur, quasi vxores legitimæ non essent, sed quia non cum legalibus instrumentis acceptæ in bonorum communionem, vt familiæ gubernatrices, eorumque filij paternorum bonorum hæredes esse possent, sed solùm in societatem thori, sicuti colligitur ex *cit. c.* 25. Gen. Et talis concubinæ quæ tamen vera vxor erat, mentio etiam fit in *l. si vicinis. C. de nuptijs.* Concil. Toler. 1. *can.* 17. *relato in c.* 34. *vbi videri potest* Glos. Gregoriana. Maior. *in* 4. *d.* 33. *q.* 1. *contra* 1. *concl. vet.* Tertiò arguitur. Greg. Tholos. *l.* 10. *syntag. c.* 1. *n.* 16. Bellarmin. *l.* 1. *de matrim. c.* 11. Adde etiam, quòd interdum non vna sola, sed plures, vt dominæ cum legalibus instrumentis accipiebantur, vt Rachel, & Lya. Gen. 29.

8 Dico III. Polygamia, seu matrimonium cum pluribus vxoribus est contra primæuam eius institutionem à Deo factam Gen. 2. *Quamobrem relinquet homo patrem suum, & matrem, & adhærebit vxori suæ, & erunt duo in carne vna.* Si autem vir vnus duas vxores habeat, non erunt duo in vna carne, sed potius diuisio in plures carnes, sicuti annotauit Innoc. III. *in cap. gaudemus de diuortijs.* Quamobrem Christus Matth. 19. & Marci 10. matrimonium in lege Euangelica, secundùm primæuam Dei institutionem celebrandum esse ostendens, inquit adulterium esse, si quis dimissa vxore, (multoque magis si retenta) aliam duceat: vt hinc manifestò appareat, pluralitatem vxorum diuinæ legi, & institutioni repugnare: ideoque illicitam, ac nefariam esse; nisi quatenus per Dei voluntatem concessa erat Patriarchis, & antiquioribus Iudæis: postea verò circa Christi aduentum penitus talis concessio sublata fuit, vt eam de rectè Innoc. *in cit. cap. gaudemus, respondent.* Gentilem polygamum ad Christianam fidem conuersum, compellendum esse, vt primę vxori, alteri relicta, adhæreat.

9 Dico IV. Polygamia plurium virorum ad vnam vxorem inprimis est contra primæuam matrimonij institutionem, & inde spectata natura, ac fine matrimonij, maiorem etiam deformitatem præ se fert, & plura incommoda annexa habet, quàm altera polygamia, quamuis non ita, vt Deus absoluta sua potestate eam concedere non posset. Ita contra multos Doctores sentit Maior. *in* 4. *dist.* 33. *q.* 1. *in* 1. *argument. contra* 1. *concl.* Petrus Ledesma *q.* 65. *art* 2. *dub.* 2 *conclus.* 2. Sanch *cit. disp.* 80. *n.* 15. Ægid. Coninch. *cit. disp.* 26. *dub.* 2. *conclus.* 5. Sciendum enim est, quod etiam alibi annotaui, Quasdam hominis actiones ab obiecto suo ita accipere malitiam, vt ea separabilis non sit, v. g. Deum odisse, blasphemare, mentiri; quasdam verò actiones malas esse, & repugnantes iuri naturali, quæ tamen cohonestari possunt, si talium exercendarum actionum ius conferatur, ab eo, qui potestatem habet; Sic, v. g. furtum, siue acceptio rei alienæ, quæ per se mala censetur; si fiat domino inuito, statim cohonestatur, si is consentiat. Et occisio innocentis, quæ pro mala reputatur, eo ipso cohonestatur, si Deus Dominus humanæ vitæ consentiat, seu iubeat: Sic etiam polygamia omnis, præserim ea, quæ est plurium virorum cum vna fœmina, ideo vel maximè iuri naturali repugnat, quia Deus, qui solus humanorum corporum dominium retinet, non aliter concessit corporum potestatem ad vsum generationis, nisi per vinculum indissolubile vnius cum vna. Quare si aliter fiat, repugnant homines non tantùm iuri diuino, sed etiam naturali; sin autem Deus licentiam det, tunc neutri repugnatur. Ex quo etiam intelligitur, quòd Deus polygamiam permittendo non propriè in ea dispenset, sed afferat conditionem per quam illicita esse desinat, ad eum modum, sicuti si iubeat innocentem occidi, vel rem alienam à suo Domino auferri.

10 Quæstio Tertia. Vtrùm pœnæ iure ciuili statutæ ad secundas nuptias transeunti, canonico iure sublatæ sint? Respondeo, & dico I. Pęnæ, quæ directè, ac principaliter in odium secundarum nuptiarum ciuili iure statutæ erant pœnitus sublatæ censeri debent. Hæc est communis sententia apud Sanchez *l.* 7. *de matrim. disp.* 87. *n.* 23. *ex cap. vlt. de secundis nupt. vbi ratio indicatur:* quia hæ pœnæ à secundis nuptiis arcentes, repugnant libertati matrimonij à Christo permissæ, secundùm Apostoli doctrinam ad Rom. 7. ad Corinth. 7. Tales pœnæ sunt. I. Vt mulier intra annum luctus (numerandum à die obitus mariti) nubens, efficiatur infamis. *li.* 1. *Cod. de secund. nupt.* II. Vt posteriori marito non possit donare, aut testamento relinquere vltra tertiam partem *cit. l.* 2. III. Vt nihil à marito per donationem, aut vltimam voluntatem lucrari possit, & fermè etiam aliarum successionum incapax sit, sicuti legere licet in *cit. l.* 1. Vide *etiam l. si qua mulier. Cod.* ad S. C. Tertullian.

His

His adde, quòd dictas pœnas incurrat etiam mulier, si intra annum viduitatis fornicata sit, sicut constat ex *Auth. de restitut. & eaque parit, &c. prope finem*. Neque quoad hoc, cùm iustæ sint, canonico iure correctas esse, ex communi testatur Sanch. *cit. l.7. q.90. n.1.*

Dico II. Pœnæ, quæ ad alias nuptias transeuntibus ciuili iure directè, ac principaliter in fauorem liberorum prioris matrimonij decretæ sunt, in suo vigore permanent. Est communis apud eundem Sanchez *q.88. n.39.* contra Abb. *in cap. Ecclesia. nu.15. & in repetit. n.20. de constitut.* Ratio est, Quia non sunt propriæ pœnæ, sed potiùs prouisiones, ac fauores liberorum: nec simpliciter à secundis nuptijs retrahunt, sed sub conditione, si coniux bonis occasione prioris matrimonij prouenientibus, potiri velit.

Tales pœnæ, seu potiùs prouisiones sunt: I. Coniux transeundo ad secundas nuptias amittit proprietatem bonorum prouenientium à coniuge defuncto; vt proindè ea neque alienare, neque vltima voluntate cuiquam relinquere possit, sed filijs prioris matrimonij, ex æquo inter ipsos diuidenda, relinquere cogatur. Ita habetur *l. Feminæ. l. Generaliter. l. Hac edictali. Cod. de secundis nuptijs.* c. *Authent. de nupt. §. si verò expectet. & §. sed quod sancitum est collat. 4.*

II. Coniux ad secundas nuptias transiens, non potest suo coniugi donatione, aut vltimæ voluntatis dispositione, plus relinquere, quàm vlli liberorum prioris matrimonij. *cit. l. Hac edictali.* III. Mater transiens ad secundas nuptias, priuatur tutela liberorum ex proprio matrimonio susceptorum. *Auth. Sacramentum. Cod. Quando mulier tutelæ officio fungi potest.* Quia suspicio est, malè administraturam esse, propter affectum erga nouum maritum, & ex eo suscipiendam prolem. IV. Si mater ad secundas nuptias transeat, meretur, vt educatione liberorum prioris matrimonij priuetur. *l. 1. Cod. Vbi pupilli educari debent.* V. Si mulier hæres ab intestato extitit, alicui liberorum ex priore matrimonio non acquirit plenum dominium, sed solùm vsumfructum bonorum, quatenus ea ex paterna substantia proueniunt; quare ea alienare vel per vltimam voluntatem alteri relinquere omninò prohibetur: sed alijs eiusdem matrimonij liberis reseruantur, si superstites sint: attamen ex testamento filij, imò etiam ab intestato, si alius filius, aut filia non supersit, pleno iure succedere potest. Ita habetur *in cit. l. feminæ, §. illud etiam addimus, & Auth. ex testamento. C. de secund. nupt.*

11 Porrò, cùm in his constitutionibus solùm mentio fiat matris ad secundas nuptias transeuntis; meritò dubitatur, an hæc mulcta similiter locum habere debeat in marito alteram vxorem ducente? Quamuis autem communis sententia affirmet apud Andr. Gaill. *l.2. obseruat. 98.* aliqui tamen non improbabiliter negant, inter quos Andr. Fachin. *l.2. controu. cap. 64.* Quia si Imperator etiam patrem sua illa constitutione comprehendere voluisset, id expressisset; sicuti expressit in casu *l. generaliter. C. de secund. nuptijs; & Authent. de secundis nuptijs. § Si verò expectet.* vt quæ vel vxor ex bonis mariti, vel, vice versa, maritus ex bonis vxoris dissoluto matrimonio consecutus est, eiusdem matrimonij liberis reseruare cogatur. Præsertim cùm ratio disparitatis assignari possit; quia alioquin maritus plerumque nihil omninò ex demortui filij hæreditate consequeretur, quandoquidem vsusfructus bonorum iam antè ad ipsum pertinebat. Igitur, quod attinet ad maritum, videtur standum esse constitut. *Auth. de non eligendo secundò nubentes, §. cùm igitur.*

Dico III. Constitutiones istæ, de quibus in secunda assertione diximus, non videntur in conscientia obligare ante Iudicis sententiam. Ratio est: Quia tametsi, quatenus ad liberorum prouisionem spectant, fauorabiles sint, tamen comparatione ipsius transeuntis ad nuptias secundas, exosæ sint, & quodammodo pœnales, seu ad similitudinem pœnalium latæ, sicuti colligitur ex *cit. Auth. de nuptijs §. Sin verò expectet ibi, Et hæc communis viri, & mulieris mulcta sit posita.* Ad mulctam autem nemo obligatur ante Iudicis sententiam.

Confirmatur primò, Quia est communis sententia apud Sanch. *q.89. n.43.* Andr. Gaill. *cit. obseruat. 98. n.19.* contra Satnientum *l.1. select. c.4.* Fachin. *l.3. controuers. c.65.* Dictis constitutionibus locum non esse, si coniux ante mortem suam, vel liberi ex eo suscepti in secundas nuptias consentiant. Quid autem, si nolint consentire? cum tamen secundum Christianam, & diuinam legem, matrimonium impedire non possint, quandoquidem viduus, aut vidua lege soluti, suique in hac re arbitrij sunt. Profectò in hoc casu, perinde in conscientiæ foro esse debet, ac si coniux, vel liberi consensum præstitissent.

Confirmatur secundò; Quia sententia, quam assert. præced. docui, licèt communis, tamen non est certa, & contraria Abb. & aliorum probabilis. Quia leges illæ, quamuis fauorem filiorum contineant, semper tamen nituntur odio secundarum nuptiarum, quasi illæ minus honestæ sint, & iunctæ cum aliqua iniuria erga priorem maritum, [illegible] erga liberos, sicuti constat ex Auth. *de nuptijs § si autem tutelam & Auth. de non eligendo secundò nubentes in princip. & §. de nuptijs, §. venient autem.* Quamobrem etiam pœnæ, ac mulctæ appellantur.

Hinc resolues: Si vir susceptis ex primo matrimonio liberis, defuncta vxore diuite, aliam pauperem duxit: licèt iure ciuili prohibeatur illi plus, quàm vni liberorum suorum relinquere, attamen coram Deo, nihil peccaturum, si supra id, quod lege concessum est, moderatum quippiam mulieri clanculum donet, quo post mortem suam se honestè alere possit. Cum enim id extraneo cuiuis donare, aut legare possit absque peccato, cur non etiam vxori indigenti, & de se, ac liberis suis benè meritæ? Fateor quidem, quòd liberi (secundùm communem sententiam priore assert. traditam) per beneficium legis ciuilis, dictam donationem excedentem rescindere possint, priusquam tamen rescindatur, puto eam consistere, vt naturalem effectum pariat transferendi dominij rei donatæ in vxorem, secundùm iustam donatoris defuncti voluntatem.

CAP. VII.

DE DIVORTIO.

SVMMARIVM.

1 *Diuortium quoad thorum mutuo interdum consensu fieri potest causa pietatis, vel alia honesta.*

Sancti Patres exempla memorant coniugum fidelium, mutuo consensu continentiam vouentium.

2 *Coniux Religionem ingredi potest cum consensu alterius coniugis simul ingredientis, vel in seculo edito continentiæ voto permanentis, modò tunc eius ætatis sit, vt extra probabile incontinentiæ periculum versetur: Idemq; dicendum est, si maritus sacrum Ordinem suscepturus sit.*

3 *Ad Episcopum pertinet despicere, vtrùm vxor in hoc casu extra incontinentiæ periculum existat, quare conuenit ab eo licentiam petere: quamuis etiam sine petita licentia professio valitura sit.*

4 *Si coniux absq; coniugis consensu Religionem profiteatur, professio irrita est. Quare reuocari, imò sponte egredi potest: tamen post mortem coniugis ad alias nuptias transire prohibetur.*

5 *Si coniugatus cum consensu alterius coniugis, nec Religionem ingredientis, nec in seculo votum continentiæ edentis, profiteatur, officio Ordinarij reuocari potest ad vxori debitum reddendum, ea autem mortua ad Monasterium redire cogitur, quia professio valida fuerat, n.5.*

6 *Si coniux licentiam ingrediendi Religionem coniugi liberè concessit, censetur se obligasse ad perpetuam continentiam, imò, & ad Religionis ingressum, si iuuenis, aut de incontinentia suspectus sit. Necesse tamen est, quòd fuerit conscius iuris ita disponentis, quod de vxore in dubio non præsumitur.*

7 *Si vnus coniugum adulterium commisit, alter eo ipso acquirit ius instituendi diuortij quoad thorum, & cohabitationem, remanente tamen substantiali vinculo.*

Nomine adulterij hoc loco accipi debet omnis consummatus concubitus cum altero supposito.

8 *Maritus, & vxor in iure diuortij, propter adulterium instituendi, æquales sunt.*

9 *Separatio coniugum quoad habitationem propter commissum adulterium Ecclesiæ sententiam requirit, nisi causa notoria sit, vel maritus alio prætextu se separare possit, ita vt scandalum euitetur.*

10 *Si coniux in causa nō notoria à coniuge sine iudicio Ecclesiæ repulsus sit, ante omnia eum Iudex, cuius officium imploratur, in pristinum statum restituere debet, & posteà causam diuortij cognoscere compulso altero ad probationes proferendas.*

11 *Si coniux repulsus fuerit prætextu impedimenti dirimentis, v.g. ob consanguinitatem, petita restitutione, si probationes incontinenti afferantur, restituendus est quoad omnia alia, excepto thoro, idque propter periculum fornicationis, si fortè impedimentum subsit.*

12 *Coniux innocens post coniugis perspectum adulterium Religionem profiteri, vel sacrum ordinem accipere non prohibetur.*

Si coniux adulter semel, aut iterum monuerit alterum coniugem, vt post suam emendationem recipiatur, non exauditus Religionem ingredi, ac profiteri, vel sacros Ordines, accipere potest.

13 *Certi casus sunt, in quibus coniugi diuortium non permittitur propter coniugis adulterium, videl. si graui metu compulsus in adul-*

in adulterium consensit: si per ignorantiam ad non suam accessit, si etiam alter coniux criminis particeps sit, vel etiam ipse fornicatus.

14 *Si post vnius, vel vtriusque adulterium coniuges reconciliati sint, censetur ius matrimonij restitutum, perinde ac si crimen nullum antecessisset, quare si alteruter coniux postea fornicetur alter acquirit ius diuortij.*

Si post sententiam diuortij Iudicis auctoritate factam, etiam alter coniux adulterium committat, non obligatur ad recipiendum coniugem, nisi Iudex ex officio compellat, ad occurrendum probabili periculo incontinentiæ.

15 *Coniux à coniuge adultero separare se potest, sed non debet ex necessitate præcepti, per se, & ordinariè loquendo, nisi id necessarium sit ad procurandam emendationem coniugis, vel ad scandalum vitandum ne maritus crimini vxoris, sæpè relabentis indulgere videatur.*

16 *Coniux innocens post institutum diuortium coniugem emendatum reuocare iure suo potest, sed ad id non obligatur.*

17 *Aliæ causæ instituendi diuortij sunt lapsus in hæresim; Graue periculum animæ, aut corporis, quod ex cohabitatione coniugis timetur; Graues, & frequentes discordiæ, quibus innocenti cohabitatio nimis molesta, ac intolerabilis redditur, quod Iudicis arbitrio committitur.*

18 *Si causa diuortij propter graue periculum corporis, aut animæ notoria sit, propria auctoritate separatio fieri potest per se loquendo, interim tutius est, imò ratione scandali vitandi plerumque necessarium, sit Iudicis Ecclesiastici officium implorare, nisi periculum in mora sit.*

19 *Facto diuortio inter coniuges, liberi ordinariè manere debent donec innocentem, expensis patris, si is diuortio causam dedit: Sin contra, apud patrem, expensis matris locupletis, saltem post Iudicis sententiam.*

1 Diuortium duobus modis accipitur; Primò pro separatione coniugum dissoluto eorum matrimonio quoad vinculum, vti videre est *titul. ff. & C. de diuortijs.* Secundò pro separatione coniugum duntaxat quoad thorum, vel etiam habitationem. Hoc posteriore modo acceptum diuortium duobus titulis institui potest. Quorum prius est mutuus consensus ob maiorem vitæ perfectionem, aliamue honestam causam. Idque varijs modis fieri potest: Si vt melius Deo seruiant coniuges, vel ne proles eorum suprà facultates multiplicetur, mutuo consensu in perpetuum, vel ad tempus thoro separentur, nullo edito voto. Quæ coniugum conuersio (si ex causa iusta, & non ex odio, vel ira fiat) licita est; quandiù incontinentiæ periculum alteri non imminet, sicuti colligitur ex Apost. 1. ad Corinth. 7. *Nolite fraudare inuicem, nisi ex consensu ad tempus, vt vacetis orationi: & iterum reuertimini in idipsum, ne tentet vos Satanas, propter incontinentiam vestram.*

II. Si mutuo consensu, ambo coniuges continentiam voueant, cuius rei commendata exempla multa reperies apud Patres, Basilium regulis fusius disputatis, interrogat. 12. Hilarium Arelatensem in *epist.* ad S. August *quæ habetur to. eius* 7. S. Paulinum *l. 4. ep. 3. ad Aprum.* S. August. *epist. 199. ad Ecditiam. & in lib. de bono coniugali, cap. vlt.* Theodoretum *l. 4. hist. c. 1.* Gregor. *l. l. 9. indict. 4. ep. 39.* Gregor. Turonensem, de gloria Martyrum, *cap. 32.* Pelagium, seu Gelasium Papam in *cap. de Syracusanæ. dist. 28.* Quamuis propter incontinentiæ periculum consultum non est coniugibus continentiam vouere, nisi præmissa matura deliberatione, & longa experientia, quòd facile continentes ambo esse possint: atque post editum votum thoro eos separari oportet.

2 III. Si vterque coniunx mutuo consensu Religionem ingrediatur; vel vno ingrediente, aut marito sacrum ordinem cum consensu vxoris suscipiente, alter quoque perpetuam continentiam promittat, vt habetur in Concil. Agathensi, *c. 16. & in ca. 1. cap. coniugatus cap. vxoratus. de conuers. coniugat.* & colligitur ex verbis Matth. 19. *Omnis, qui reliquerit domum, vel fratres, aut sorores, aut patrem, aut matrem, aut vxorem, &c. centuplum accipiet.* Eodemque modo Apostolos, qui ante vxorati fuerant, relictis vxoribus, Christo adhæsisse, & Euangelium prædicasse, inter alios testatur S. Hieron. *ep. 50.* ad Pamachium contra Iouinianum, & *l. 1. aduersus Iouinianum? Habuerunt quidem Apostoli vxores, sed quas eo tempore acceperant, quo Euangelium nesciebant. Qui assumpti postea in Apostolatum, relinquunt officium coniugale.*

Sunt verò hoc loco aliqua aduertenda: Primum, Non sufficit solus consensus coniugis, vt alteri licitum sit Religionem ingredi; sed requiritur, vt vel ambo ingrediantur, vel is, qui in seculo mansurus, & votum perpetuæ continentiæ edit, ex ætate sit, vt extra probabile periculum incontinentiæ esse videatur. Ita habetur in *cap. cùm sis. & cap. ad Apostolicæ. de conuers. coniugat.* Idemque eadem ratione dicendum, si vir sacrum ordinem suscipere velit, sicuti apertè habetur *cit. c. 10.* Concil. Agathensis, quod refertur *in cap. Episcopus. distinct. 77. & ex communiore docet* Abb. *in cit. c. coniugatus. n. 4. de conuers. coniug.* Syluest. *ver. diuortium. q. 17. d. 2.* Nauarr. *c. 22. man. nu. 52. & lib. 3. conf. 13. de conuers. coniugator. edit. 4.* Sanchez *lib. 7. disp. 39. num. 6.* Couich. *dis. 35. dub. 6. concl. 4.*

3 Porrò despicere, vtrùm uxor, quæ edito uoto in seculo mansura est, extra incontinentiæ periculum existat, ad Episcopum pertinet: ideoque conuenit, ut ab eo licentia petatur, sicuti colligitur ex *c. si vir & vxor. 27. quæst. 2. &* notauit Gloss. & Abb. in *cap. vxoratus, num. 7. eod. tit.* ubi notant; licentiam Episcopi postulandam quidem esse, sed ad substantiam, & ualorem professionis non requiri. Imò Sanch. *l. 7. disp. 32. nu. 3.* arbitratur, eam non ex præcepti necessitate, sed tantùm ex consilio, & ad maiorem securitatem exigi. Contrarium verò docet Richard. in 4. *dist. 32. ar. 2. q. 3.* Gloss. *in cit. c. 1. de conuers. coniugat. ver. reuocari:* idque in praxi obseruari solet.

4 Alterum aduertendum. Si Coniux sine consensu alterius coniugis, Religionem professus est, professio irrita est, sicuti expressè habetur in *cap. quidam. de conuers. coniugat.* Idemque dicendum; si graui, & iniusto metu, aut dolo, consensus à coniuge extortus fuit, vti colligitur ex *c. veniens. & c. accedens. eod. tit.* & ex communi docet Sanch. *lib. 7. disp. 35.* Ex quo sequitur, talem ita inualidè professum ab altero coniuge ex Monasterio reuocari posse: imò valdè probabile est, quòd coniux ita professus propria auctoritate exire, & se coniugi suo restituere possit, imò debeat, sicuti colligitur ex S. August. *epi. 45.* ad Armentarium & Riparium, relato in *c. vna sola. 33. qu. 5.* vbi id Gloss. notauit *ver. corrigenda.* Quin etiam post mortem coniugis, si inualidè professus professionem suam neque expressè, neque tacitè ratificarit, egredi posse contra Palud. in 4. *distinct. 25. quæst. 3. d. 2.* Nauarr. *li. 2. cons. 5. num. 2. de conuers. coniug. edit. 2.* & alios sentiunt Doctores non pauci apud Sanchez *lib. 7. disp. 34. & 35. argument. cit. cap. quidam,* vbi proposito casu quodam qui inuita vxore Religionem professus, & ideò ex Religione reuocatus fuerat, vtrum soluto matrimonio per mortem coniugis, cogatur reuerti ad Monasterium, an verò vxorem aliam ducere possit: Respondit Alexander III. Non obligari ad reditum, cum professio irrita fuerit, propterea quod corpus tunc obligatum vxori non potuerit vlla promissione obligari Monasterio, vti docet etiam Gregor. I. relatus in capite *Agathosa. 27 quæst. 2.* & videri potest Sanchez *citat. disput. 34. num. 20.* vbi benè notat, sicuti si coniugatus verbis de præsente obliget se alteri mulieri ad perpetuam vitæ societatem, nullam inde obligatio, ne sponsaliorum quidem oritur, ita similiter si coniugatus inuita vxore obliget se per professionem Religionis ad perpetuam obedientiam, & nulla inde erga Religionem, ne simplicis quidem voti obligatio contrahitur.

Additur verò in *cit. cap. quidam,* quod talis inuita vxore inualidè professus, illa mortua, alias nuptias contrahere non possit: Ratio est, Quia præsumptio est, quod viuens se voluerit obligare modo eo, quo potuit, secundùm illud vulgatum apud Abb. *cit. c. quidam, num. 4. Si non valet, quod ago, volo, vt valeat, sicuti valere potest:* at verò maritus inuita vxore ad duo se obligare potest, & vt coniugii debitum non petat, & vt post mortem vxoris continentiam seruet, quare cum hæc duo professione religiosa, quippè ad omnem continentiam se extendente, tanquam pars in toto, includantur, ideò præsumptio iuris est, quod saltem hæc duo promittere voluerit maritus, si professio eius non valeret. Quæ tamen præsumptio in conscientiæ foro veritati cedere debet, si animus vouendi continentiam non erat, nisi dependenter à professionis valore.

5 Tertium aduertendum. Quotiescunque coniugatus, consentiente altero coniuge, quamuis illicitè, Religionem professus est, valet professio, iuxta *cit. cap. ad Apostolicam,* & *cap. ex par. 1. de conuers. coniugat.* Ex quo talis decisio colligitur; Licet maritus cum spontaneo vxoris consensu, nisi & ipsa conuertatur, vel in seculo, si senex sit, votum continentiæ edat, de iure Monasterium ingredi non possit, ideoque etiam post professionem Ecclesiastici iudicis officio reuocari queat, ad debitum vxori reddendum, si ea in seculo relicta continentiæ votum neque expressè, neque tacitè edidit, attamen mortua vxore, maritus aliam vxorem ducere nequaquam potest, sed statim ad Monasterium suum, tanquam verus professus, reuerti cogitur. Videri potest Durandus in 4. *distinct. 32. q. 2.* Abb. *in cap. 1. nu. 8. de conuers. coniugat.* Nauar. *li. 3. consil. 14. eod. tit. edit. 2.* Sylu *ver. matrimonium. 8. qu. 12. d. 4.* Sotus in *3. dist. 26. q. 1. ar. 4. prope finem.* Sanchez *lib. 7. disput. 33. q. vlt.* vbi notant.

6 Si coniux licentiam ingrediendi alteri sponte concesserit,

quòd

quòd præsumendum sit voluisse se obligasse ad perpetuam continentiam, imò & ad Religionis ingressum, si iuuenis, aut de incontinentia suspectus sit, ideoque ad satisfaciendum voto suo compellendum esse, iuxta *cap. qui vxorem* 35. *q.* 5. sumpto ea Concil. Rhemensi: *Qui vxorem suam velare permiserit aliam non accipiat priore mortua, sed similiter conuertatur.* Quam tamen præsumptionem Abb. *in cit. c.* 1. Sanch. *l.* 7. *disp.* 33. *n.* 14. in dubio rectè dicunt intelligendam de solo marito; nam vxor in dubio potius præsumitur ignara iuris, requirentis in licentiam dante, vt similiter continentiam voueat; vel si iuuenis, aut alter suspecta sit, Religionem profiteatur: quamobrem censeri non potest tacitè ad tale onus se obligare voluisse, nisi prius ostendatur fuisse huius iuris consciam. Et, quæ dicta de professione, similiter locum habere videntur in sacri ordinis susceptione, vti docet Nauar. *l. c.* Sanch. *l.* 5. *disp.* 38. & 39. eo excepto, quod specialiter decretum est, vt coniugatus ad Episcopalem dignitatem non assumatur, nisi vxor Religionem ingredi consentiat. *cap. sanè de conuers. coniugat.* Et in Conc. Trullano *can.* 48. *idque docet* Gloss. *in tit. ca. sanè, ver. sacrum velamen.* Abbas *n.* 2. *rationem afferens. Quia alioquin vxor remanens in sæcula, sæpè mulieribus associata Episcopum visitaret; & ab eo impetraret gratiam, ad ditandos parentes, aliosq. consanguineos.* Idemque tenet Sylu. *ver. matrimonium* 8. *q.* 12. *dicto.* 3. Armilla *ver. diuortium, n.* 11. Sanch. *l.* 7. *disp.* 41 *contra additionem ad cit. c. sanè.* Sot. *cit. a.* 4. *in fi.* existimantes, si vxor promouendi ad Episcopatum, vetula sit, in seculo relinqui.

7 Alter titulus, seu causa, ob quam diuortium inter coniuges initiri potest, est crimen, in primis adulterium, quippè, quod per se, ac directè fidei coniugali repugnat: cuius causa coniux adulter iure coniugalis debiti exigendi priuatur; ideoque alter, qui innocens separationem, seu diuortium omni iure instituere potest, siquidem frustra sibi fidem quis postulat seruari ab eo, cui fidem à se præstitam seruare recusat. Quæ causa est, cur Christus Matth. *cap.* 5. & 19. *hanc solam diuortij causam permisit: Dico autem vobis, quòd quicumque dimiserit vxorem suam, nisi ob fornicationem*, id est excepta fornicationis causa, *mœchatur*; seu facit eam mœchari, dum sine iusta causa mœchandi periculo exponit. Ratio verò est: Quia solum adulterium, seu fornicatio coniugis per se repugnat contractui matrimoniali, alterumque coniugem in perpetuum liberat a fide coniugali, ita, vt neque temporis decursu per præscriptionem iuri illi derogetur, nisi tacita condonatio accedat, sicuti colligitur ex *cap. admonere*, 33. *qu.* 2. Alia vero crimina, ob quæ infra dicam, coniugem repelli posse, per accidens se habent ad matrimonij substantialem obligationem, quare ijs cessantibus recipi debet coniux, vt postea dicam. Idque discrimen notauit Bellarmin. *lib. de matrim. c.* 14. *resp. ad* 2.

Porrò hic aliqua addenda sunt. Primum, Diuortium, quod causa adulterij coniux innocens instituere potest, intelligi debet non quoad vinculum, sed solùm quoad thorum & habitationem, sicuti explicat S. Hyeron. *in cit. c.* 19. S. Matth. & *in epist. ad Amandum*, S. Aug. *in l.* 2. *de adult. coniugijs, c.* 9. & *in lib. contra Adimantum cap.* 3. & *sermon.* 25. & 26. *de sermone Domini in monte*, Innocentius I. *ep. ad Exuperium, c.* 6. Alexander III. *cap. ex parte de sponsal.* Concil. Eliberinum *cap.* 9. Tridentin. *seß.* 24. *de matrim. can.* 7. idque satis colligitur, tum ex Ecclesiæ praxi, tum ex verbis Christi, qui & apud Matth. *locis cit.* & apud Marcum *c.* 10. Lucæ *c.* 16 *indistinctè, adeoque vniuersim dixit, quòd omnis, qui dimittit vxorem suam, & alteram ducit, mœchatur: & qui dimissam à viro ducit mœchatur.* Et Apostol. 1. ad Corinth. 7. *Iis autem qui matrimonio iuncti sunt, præcipio non ego sed Dominus, vxorem a viro non discedere*, absque iusta causa, *Quòd si discesserit, ex causa iusta, manere innuptam, aut viro suo reconciliari.* Vide eundem Apostolum ad Roman. 7. S. Augustin. *citat. l.* 2. *de adulter. coniugijs, c.* 3. & 4. Bellarin. 1. *de matrimonio c.* 16. Sanchez *l.* 10. *disp.* 2.

Secundum. Nomen fornicationis, ac mœchiæ, ob quam innocenti ius diuortij competit, latè accipi debet, vt comprehendat omnem concubitum consummatum cum altero supposito, qualis etiam sodomia est, ac bestialitas, sicuti ea communiter annotauit Abb. *in cap. maritus de adult. n.* 3. Sanchez *l.* 10. *disp.* 4. *nu.* 3. Quia iustum diuortium oritur ex eo, quod coniux carnem suam in alteram diuisit, contra naturam pacti matrimonialis explicatam Gen. 2. *Erunt duo in carne vna*, idque notauit S. Hieron. *in c.* 19. Matth. *relatus in cap. dixit, Dominus* 21. *q.* 1. Talis autem diuisio fit per fornicationem, sodomiam, & bestialitatem completam, non item per incompletam sine seminis effusione, multò minus per tactus impudicos, aut per peccatum mollitiei, vt videre est apud Sanch. *cit. disp.* 4. *n.* 10. Mol. *tract.* 3. *disp.* 95. *nu* 8.

8 Tertium. In iure hoc diuortij instituendi coniuges æquales sunt, vt non minus vxor ob adulterium mariti, quam maritus ob adulterium vxoris diuertere, seu separari possit, sicuti colligitur *ex c. idololatria* 28 *q.* 1 & docet S. Tho. *in* 4. *distinct.* 35. *q. vn. art.* 4. & alij communiter apud Sanch. *disp.* 3. *conclus.* 2. Ratio est. Quia ius diuortii oritur ex violatione fidei coniugalis, ad quam coniuges æquali iure obligantur.

9 Quartum. Cum primum coniux innocens de coniugis adulterio certitudinem, saltem moralem, acquisiuit, ius habet se separandi, etiam propria auctoritate, & consequenter alimenta, & dotem negandi, nisi quatenus ratio scandali obstat. Ita docet Abb. *in cap. tua fraternitas, n.* 2. & *cap. vlt. de adulterijs.* Sotus *in* 4. *dist.* 36 *qu. vn. art.* 3. Syluest. *ver. diuortium, q.* 8. Armilla *nu.* 7. Sà *n.* 3. Coninch. *disp.* 35. *dub.* 1. Sanch. *l.* 10. *disp.* 8. *n.* 28. & *disput.* 12. *argument. cap. dixit Dominus* 22. *qu.* 2. *verb. liberè.* Ratio est. Quia ius naturale, ac diuinum, ob causam adulterij, diuortium fieri permittit: Et verò separatio quoad thorum, & debiti negationem, plerumque absque scandalo fieri potest, propria auctoritate, non item quoad habitationem, cum talis separatio in publicam notitiam venire soleat. Quamobrem Ecclesiæ tunc iudicio opus est, vti docent Scholastici *in* 4. *dist.* 35. vbi S. Thom. *q. vn. a.* 3. S. Bonauent. *a. vn. q.* 3. Richard. *a.* 1. *q.* 2. Gratian. *super c. fine* 32. *q.* 2. Excepto, si etiam crimen adulterij publicè notum sit, vt nulla tergiuersatione celari possit, sicuti docet Abb. *in cap. constitutus n.* 4. *de conuers. coniugat* & *cap. gaudemus, n.* 5. *eod. tit.* Syluest. *cit. quæst* 8. Henricus Canisius *in capite significasti de diuortijs.* Sanch. *disp.* 12 *n.* 25. quamuis non pauci contrarium sentiant apud Couarr. *in epit. p.* 2. *c.* 7. §. 5. *n.* 14. *argument. cap literas, de restitut. spoliatorum*, & *cap. porrò de diuortijs*, qui tamen casus diuersus, & specialis est, vt dissolutio matrimonij quoad vinculum, ob impedimentum dirimens, quamuis notorium videatur, nunquam sine Ecclesiæ iudicio permittatur, idque propter errandi periculum in causa tam ardua.

Præterea si maritus certus de vxoris adulterio, quod tamen in foro externo probare nequeat, eam absque scandalo deserere possit, prætextu peregrinationis longinquæ, sed sine redeundi proposito non prohibetur id agere, sicuti docet Sot. *cit. a.* 3. *ad fi.* Sà *cit. n.* 1. Henr. *l.* 11. *c.* 17. *n.* 2. Sanch. *cit. disp.* 11. *n.* 32. Coninch. *cit. dub.* 1. *concl.* 3.

10 Porrò, si vxor v.g. in causa non notoria à marito sine iudicio Ecclesiæ repulsa sit, ante omnia eam Iudex ab vxore imploratus, in pristinum statum restituere debet, & postea causam diuortij cognoscere, compulso marito ad probationes suas proferendum, sicuti constat ex c. *conquestione, de restitut. spoliatorum. vn.* Gloss. *ver. non debet.* Secus autem est, si causa diuortij, puta adulterij, notoria sit, seu per euidentiam facti, seu per confessionem Rei. Nam hoc casu repulsa vxor non restituitur, vti habetur *in cap. significasti de diuortijs.* Ratio est: Quia petenti restitutionem obstat exceptio de notorio defectu iuris, seu proprietatis, vti notat Abb. *in cap. intelleximus, de adult.* & *ca. porrò n.* 9. *de diuortijs.* Si autem coniux propria temeritate à coniuge recesserit, & postea pœnitens reuertatur, & ab altero coniuge non recipiatur, vel si maritus vxorem temere à se repellat, postea verò repetat, eaque redire nolit, vtroque casu *posterior mora damnosa est. l. illud ff de periculo & commodo rei venditæ*, quare iure habitationis spoliatus censetur is coniux, qui paratus cohabitare, ab altero non recipitur, sicuti docent Gloss. *in cap. significasti, ver. maternam ibid.* Abb. *n.* 7. *de diuort.* Gl. *in c. litteras ver. diuertit, ibid.* Abb. *num.* 9. *de restitutione spoliatorum.* Lancell. *institut. Iuris canonici de diuort.* §. *ergo nisi legitima.* Sanch. *cit. disp.* 12. *n.* 16. & 17.

11 Præterea: licet coniux propria auctoritate coniugem ob adulterij suspicionem à se repellens, incontinenti probationes coram Iudice afferat, ordinariè tamen audiri non debet, sed prius restitutio fieri quoad omnia, sicuti rectè contra quosdam docent Cou. *in epit. p.* 2. *c.* 7. §. 5. *n.* 16. Sanch. *n.* 22. Quia *supra cit. c. literas* (quod in contrarium afferri solet) potius sententiam nostram confirmat, dicitur enim ibi, si vxor à marito discesserit, prætextu impedimenti dirimentis ob consanguinitatem, petita postea restitutione, si vxor incontinenti probationes afferat, restituendã esse prius quoad omnia alia, excepto thoro, seu commixtione carnali, videlicet propter periculum fornicationis, si fortè impedimentum subsit. Ergo cessante tali periculo, sicut cessat in causa diuortij, propter adulterium, restitutio plenè fieri debet, sicut optimè notauit Gloss. *in cit. cap. literas, ver. incontinenti*, Abb. *ibid. n.* 5. Verum interim est, quòd maritus verbi gratia sciens coniugis suæ adulterium, licet sufficienter probare nequeat per se loquendo, vxori debitum reddere non teneatur, etsi Iudex illi sub excommunicatione mandet. Nam præceptum Ecclesiæ in falsa præsumptione fundatum non obligat in conscientia, quia præsumptio cedit veritati, vti docet Palud. *in* 4. *d.* 27. *q. vn. art.* 4. Veracrux 3. *p. specul. art.* 5. *conclus.* 4. Castr. *l.* 2. *de lege penali, c.* 4. Sanch. *cit. disp.* 12. *n.* 6. Coninch. *cit. dub.* 1. *concl.* 3.

cl. 3. ver. *Nec his obstat*, & colligitur ex cit. c. *literas de restit. spoliator.* Dixi autem *per se loquendo*. Quia ne iudicium Ecclesiæ contemnere videatur condemnatus, obedire debet, quatenus scandali vitandi necessitas postulat. Vide quæ dixi *li. 1. tr. 5. p. 1. can. 6. n. 3.*

12 Quintum. Cognito adulterio, innocens non tantùm divertere potest, sed etiam assumpto statu Religionis, vel ordinis sacri, in perpetuum se obligare ad continentiam, vt nequeat recedere, neque a coniuge adultero reuocari vnquam possit. Quare in hoc casu etiam coniux alter statum Religionis assumere non prohibetur, vti docet ex communi Syl. *ver. diuortium. q. 10.* Armilla *n. 8.* Sanch. *disp. 10. n. 6.* Si autem innocens statum non mutauit, non potest coniux adulter absque expressa, aut tacita licentia coniugis innocentis, ad Religionem transire, aut sacrum ordinem suscipere, quamuis diuortium cum Ecclesiæ iudicio institutum sit: quandoquidem sententia diuortij nihil incommodi innocenti afferre debet, quominus coniugem adulterum reuocare, ipsique reconciliari possit, si ita ipsi lubitum sit, vti indicat Syluest. *loc. c.* & expressè docet S. Anton. *p. 5. tit. 1. c. 21. §. 6.* Sanch *cit. l. 10. disp. 10. n. 12.* contra Henriq. *l. 11. c. 17. n. 6. lit. X.* Si tamen innocens semel, atque iterum monitus, vt adulterum coniugem post emendationem recipiat, id facere noluit, potest adulter Religionem ingredi, ac profiteri, iuxta *c. gaudemus, de conuers. coniugat.* Et posse etiam in hoc casu maritum emendatum ad sacros ordines promoueri, ait Sanch *nu. 16. Qui rectè etiam monet n. 15.* casu, quo alter coniunx, instituto diuortio propter adulterium, Religionem ingreditur, vel ordinem sacrum suscipit, necesse non esse, vt etiam alter coniunx Religionem profiteatur, vel in seculo continentiam voueat. Quia iura id requirentia loquuntur in casu, quo matrimonium integrum, & illæsum perseuerat, non in casu perpetui diuortij, vti etiam notauit Sotus *in 4. dist. 36. q. vnic. art. 5 ad 3.*

13 Certi casus sunt, in quibus coniugi diuortium non permittitur propter fornicationem coniugis. I. Si vim passa fuit, animo non consentiente; cum hoc non sit adulterium formaliter; iuxta verba S. August. *l. 1. de ciuit. c. 18. Duo fuerunt & adulterium vnus admisit*. refertur in *cap. proposito 32. qu. 5.* Quod verò Abb. *volum. 1. consil. 4. n. 3.* Sylu. *ver. adulterium, quæst. vlt.* Armilla *n. 7.* existimat, idem dicendum esse, si alteruter coniux graui, seu iusto metu compulsus in adulterium consenserit, non posse ab altero diuortium institui, id ab alijs communiter reijcitur, sicuti videre est apud S. Anton. *par. 3. tit. 1. c. 21. §. 8.* Paludan. *dub. 25. q. 1. art. 2. casu 5.* Couarruu. *in epit. p. 1. c. 6. in princ. n. 3.* Sotum *d. 36. q. vn. c. 1.* Sanch. *disp. 5. n. 16.* Coninch. *disp. 35. dub. 1.* Quia id vere, ac formaliter adulterium est iniuriosum alteri coniugi, quippe cum ex natura coniugalis fidei potius mortem oppetere debeat, quàm in stuprum consentire, teste S. August. *cit. c. 18.* & refertur *c. ita 42. q. 5.*

II. Si coniux bona fide ad alterum accessit, vt quia inuincibili ignorantia maritum suum esse credidit, quomodo Iacob Liam cognouit. Gen. 29. aut si exor maritum vita defunctum esse probabiliter persuasa, ad alias nuptias transiuit, *c. cum per bellicam 34. q. 2.* & docet S. Bonau. *in 4. dist. 35. a. 1. q. 1.* Idemque est, si in hoc casu cum aliquo fornicetur; quia vacat culpa adulterij formalis, quod solum causa iusta diuortij est, sicuti notauit Sanch. *disp. 5. n. 12.*

Neque obstat responsio Innoc. III. *in cap. gaudemus de diuort.* Si gentilis iuxta ritum gentis suæ legitimam exorem repudiauerit, quæ deinde alteri nupserit, ac postea ambo ad fidem conuerti sint maritus, *dimissæ non poterit obijcere fornicationem dimissæ, pro eo, quod bona fide secundum consuetudinem gentis; alteri nupsit post repudium; nisi aliàs fuerit fornicata.* Intelligi enim debet hæc exceptio de fornicatione ante repudium. Videri potest Molin. *tr. 3. disp. 96.*

III. Si alter etiam coniux eiusdem criminis particeps est, *et* in adulterium illius expressè, vel tacitè consentiat, *cit. ca. discretionem, de eo qui cognouit consanguineum &c.* vel & ipse fornicatus sit, diuortium deinde instituere haud potest, vti habetur in *cap. significasti, de diuort. c. intelleximus, & c. vlt. de adulterijs*, & 1. a. di S. August *l. 1. de sermon Domini in monte, c. 28.* relatus *in ca. 1. 22. q. 6. Nihil iniquius quam fornicationis causa dimittere vxorem, si & ipse conuincitur fornicari. Occurrit enim illud, in quo alterum iudicas, te ipsum condemnas, eadem enim agis, quæ iudicas.* Rom. 12. Quare in hoc casu paria delicta pari veluti compensatione tolluntur.

Nec refert, quòd vnus prius altero adulterium commisit, vel vnus sæpius altero, vel vnus publicè, seu notoriè, & alter occultè, cum vterque nocens sit. De quo vide Abb. *in cap. ad hæc, n. 3. de lite contestata, &c.* Nauarr. in *man. c. 22. n. 23. & li. 4. consil. 1. & 2. de diuort. edit. 3.* Mol. *tract. 3. disput. 95.* Sanchez *libr. 20. disp. 6. & disp. 7. num. 30.* qui tamen rectè monet *n. 46.* Maritum adulterum nihilominus posse criminaliter accusare vxorem de adulterio ad vindictam publicam: quia in ordine ad accusationem criminalem delicta paria non compensantur, præsertim cùm leges permittant marito vxorem de adulterio criminaliter accusare; sed non vice versa vxori maritum suum, *l. 1. C. ad l. Iuliam de adulterijs.*

14 Cæterum si post vnius, vel vtriusque adulterium coniuges reconciliati sint, censetur ius matrimonij restitutum, perinde ac si crimen nullum antecessisset, quare si alteruter coniux postea fornicetur, alter acquirit ius diuortij, sicuti ex communi docet Sotus *cit. d. 36. q. vn. ar. 1.* Petr. Ledesm. *qu. 64. ar. 1. dub. 2.* Mol. *cit. disp. 95. nu. 10.* Sanch *disp. 7. n. 1.* Coninck *disp. 35. dub. 2. n. 17.* Sed etsi reconciliatio mutuo consensu facta non fuit, si tamen post vtriusque coniugis fornicationem, vnus emendatus, de emendatione pariter facienda, admonuit alterum coniugem: is verò ea non accepta, denuò fornicetur, emendatus ius acquirit instituendi diuortij, sicuti docent Sylu. *ver. mat. 9. q. 6. in fine* Sanchez, & Coninch *ll. cc.* Cùm enim alter, cui offertur reconciliatio, eam in hoc casu acceptare teneatur, ideò, quatenus est in fauorem offerentis, censeri debet reconciliatio facta, vt prius commissum adulterium ipsi amplius obesse non debeat.

Deinde si sententia diuortii, ob adulterium coniugis transijt in rem iudicatam, ideoque innocens plenè absolutus est societate thori, ac habitationis; valde probabile est, etsi postea adulterium committat, non obligari ad recipiendum coniugem, priusquam Iudex ex officio compellat ad occurrendum probabili periculo incontinentiæ, vti docet S. Th. *in 4. d. 35. q. vn. artic. 6. ad 4.* Sotus *ibid. q. vn. ar. 6. ad 3.* Abb. *in cap. tua fraternitas, n. 4. de adulter.* Henriquez *lib. 11. c. 17. nu. 3.* Sà *ver. diuortium, num. 2.* Sanch. *citat. lib. 10. disp. 9. num 30.* contra Gloss. *in cap. ex litteris; de diuortiis, ver. ab inuicem separati.* Palud. *d. 35. q. 2. art. 2.* Ant. *3. part. tit. 1. cap 21. §. 6.* Nauar. *cit. consil. 1. nu. 2.* Petrum Sotum *de matrimon. lect. 12. paulò ante finem.* Molin. *cit. disp. 95. n. 5.* Grassis *p. 2. decis. lib. 1. cap. 12. num. 73. casu 3.* Coninck *cit. dub. 2. nu. 13 argum. cit. c. ex litteris*, vbi vir, qui post diuortium alias duxerat, restitui iubetur priori vxori. Sed facilis responsio est; Non fuisse diuortii sententiam iudicialiter latam: cum dicatur, priuatim illis fuisse iniunctum, vt inter se separati continentiam seruent. Illud tamen fateri oportet, coniugem accusatum ciuiliter de adulterio ad diuortium instituendum, posse etiam post litem contestatam, opponere exceptionem de lapsu alterius coniugis; imo coniugem, qui similiter fornicatus est, non posse bona conscientia diuortium instituere, esto crimen eius occultum, & alterius notorium sit, modò etiam alter se emendare paratus existat.

Porrò notandum, quod duplex est criminis adulterij condonatio, sicuti notauit Sanchez, *l. 10. dispu. 14.* Vna expressa, quæ verbis fit; altera tacita, quæ fit re, & facto; si videlicet maritus post cognitum vxoris adulterium cum ea commisceatur, vel existente adulterio notorio, cum facilè possit, ab ea se non separet, domi retentam familiariter tractet; præsumitur tunc condonare iniuriam, seu iuri diuortii renuntiare. Si tamen re ipsa abfuit voluntas remittendi iniuriam, nihilominus in conscientiæ foro diuortium instituere poterit; sicuti contra quosdam docent Sanch. *cit. disp. 14. n. 21.* Sa *ver. diuortium, n. 7.* licet ab externo foro non audiatur, propter iuris amissi præsumptionem.

15 Sed quæres primò. Vtrum coniux in conscientia obligetur, cognito adulterio coniugis, diuortium instituere, vel alimenta adulteræ denegare? Responsio est negatiua secundùm mentem S. August. *lib. 1. de sermone Domini in monte, c. 27. relato in c. idololatria 28. q. 1. ibi, Permisit Dominus, non iussit,* idemque colligitur ex *cap. quemadmodum. §. vltim. de iureiur.* & tradit Nau. *c. diuortium, d. 1. de pœnit. nu. 8.*

Excipe primò: Si ob scandalum vitandum, id necessarium esse videatur, ne maritus, si exor sæpius relabatur, eius crimini indulgere videatur, iuxta *c. si vir. de adulter.* & docet S. Thom. *in 4. d. 35. quæst. vn. ar. 2.* Bonau. *ibid. ar. vn. qu. 2.* Nauar. *cap. 16. man. c. 28. & cap. 22. n. 2.* Gregor. de Valentia *tom. 4. disp. 10. q. 6. p. 2.* Sanchez *li. 10. disput. 35.* qui tamen rectè monet. *num. 25.* & Coninck *disput. 35. dub. 3. n. 20.* præceptum dimittendi vxorem propter scandalum rarò obligare; cum id plerumque alijs modis tolli possit; si explicet maritus, inquit Palud. *c. dist. 35. q. 2. ar. 3. concl. 4. quòd non foueat illam in crimine, sed iuxta se coerceat, vt cohibeat à peccato. Quod si nihilominus aliquis scandalizatur, scandalum est ex malitia, quod contemnitur.*

Excipe secundo; Nisi id mediū necessarium esse videatur ad abstrahendam vxorem ab adulterio, in quo perseuerabit, si ex domo eijciatur, alimentis ei denegatis, *arg. c. si quis crudelis, 32. qu. 1. & c. non omnis, 6 q. 5.* quod sumptum est ex Greg. I. *ep. 48.* ad Vincentium: *Melius est cū seueritate diligere quam cū lenitate decipere; Vtilius esurienti panis tollitur, si de cibo securus iustitiam*

tiam

tiam negligat, quàm esurienti panis frangatur, vt iniustitiæ seductus acquiescat. Idque notauit Abb. *in cit. cap. si vir*.

16 Quæres secundò: Facto diuortio propter adulterium, si coniux adulter emendatus sit, vtrùm possit, aut etiam debeat, reuocari? Respondeo, & dico I. Etiamsi diuortium Iudicis interueniente auctoritate institutum sit, nihilominus coniux innocens adulterum coniugem reuocare, eique reconciliari potest: modò neuter coniugum statum mutarit. Ratio est: Quia per Iudicis sententiam innocens suo iure priuari non debet: cum alioquin exceptio rei iudicatæ proficeret Reo, contra quem lata fuit: quod iniquissimum esse ait Iulianus *l. eleganter, ff. de except. rei iudic.*

Dico II. Innocens ordinariè non obligatur ad coniugem adulterum, etiamsi emendatus sit, recipiendum: quandoquidem frangendo semel matrimonii fidem, priuatus est iure exigendi coniugij debitum. Dixi autem *Ordinariè*, Nam interdum ex honestate, imò etiam ex charitatis lege, si coniux emendatus in incontinentiæ periculo versetur, nisi in matrimonium recipiatur, recipiendus erit, vt colligitur ex *cit. cap. si vir, de adulter.*

Nunc demum dicendum est de aliis causis, ob quas diuortium per accidens institui potest. Nota, quod dico *per accidens*; quia aliæ causæ, præter adulterium, non proueniunt ex violata fide matrimonij, quamobrem talibus causis cessantibus coniux recipi debet; at verò adulterii crimen perpetui diuortii causam præbet. Prima harum causarum per accidens, est lapsus in hæresim *c. idololatria, c. non solum. 28. q. 1. cap. vlt. de conuers. coniug. & c. de illa ex quarto. de diuortiis.* conuenienter *Apostolo ad Titum 3. Hæreticum hominem post vnam, & secundam correptionem deuita*. Qualis admonitio, seu correptio etiam in hoc casu permittenda est, & diuortium non faciendum ante, quam criminosus pertinax appareat, sicuti constat ex *cit. c. non solum*. Verùm cognita obstinatione in hæresi, vel apostasia, etiam propria auctoritate alteri coniugi se separare fas est; imò naturali, ac diuino iure ad id obligatur, si ex cohabitatione peruersionis periculum sibi, vel liberis suis, imminere perspiciat. Id verò interest, vtrum diuortium propria auctoritate, an verò cum Ecclesiæ auctoritate, & iudicio, instituatur; quod in priore casu Catholicus coniugem resipiscentem, seu ad hæresim reuertentem [illegible] recipere cogitur. In posteriore verò semel ob hæresim condemnatum coniugem, etiam resipiscentem recipere non tenetur. Quod discrimen aperiè traditur ab Alexandro III. *in cit. c. de illa, de diuortiis*. Et confirmatur ex eo, quod Ecclesia in pœnam hæresis priuare possit alijs iuribus, seu dominio, sicuti constat ex *c. vltim. de hæret. in 6.* Ergo etiam iure illo, quod habet in corpus coniugis.

Contrariam tamen sententiam tenent Gl. *in cit. ca. de illa ver. compellendam, & cit. c. vlt. ver. iudicio Ecclesiæ*, Rodriq. *to. 1. cap. 230. concl. 2.* & alij apud Sanch. *disp. 15. n. 8.* Coniugem innocentem, nisi Religionem ingredi velit, obligatum esse, vt hæreticum etiam condemnatum post pœnitentiam recipiat. Mouentur, tum auctoritate Innoc. III. *in cit. cap. vlt. de conuers. coniug.* tum verbis Christi, quòd propter solam fornicationem coniugem dimittere licitum sit videl. absolutè, & in perpetuum. Sed respondeo cum Sanch. *l. c.* Coninch. *disp. 35. dub. 4. n. 24.* Responsum *cap. vlt.* magis fauere nostræ sententiæ; ibi enim dicitur, quod mulier, quæ iudicio Ecclesiæ à viro propter infidelitatem separata fuerat, si is ad fidem reuertatur, etiam nolente ipso Religionem ingredi possit; id autem non rectè diceretur, si propter Ecclesiæ sententiam in perpetuum à viro libera esset. Ad verba Christi rectè respondet Gutierez *l. 1. canon. qq. c. 24. nu. 20.* Coninck *loc. c.* ob solam fornicationem coniugem dimitti posse: dimissione quoad thorum absoluta, & in perpetuum, quam coniux per seipsum instituere queat, ex natura, & legibus matrimonialis contractus. Adde tamen, quod Ecclesia, si id necessarium iudicet ad occurrendum periculo animæ, præcipere possit Catholico, vt coniugem hæreticum ad Fidem conuersum in matrimonium recipiat: tum propter auctoritatem Doctorum apud Sanch. *nu. 18.* tum quia Ecclesia in tali casu ad salutem animæ multū pertinente nunquam ita hæreticum damnare censetur, quin postea, si seriò resipiscat, eundem restituere possit: dummodo res integra sit, & innocens statum non mutarit, Religionem ingrediendo, vel sacrum ordinem suscipiendo.

Altera causa est: Si coniux coniugi, sine graui periculo animæ cohabitare non possit, licitè ab eo diuertet, quandiu tale periculum durat: imò adhuc obligatur, si alijs remedijs periculo occurrere se posse non confidat. Quæ est communis sententia sumpta ex *c. idololatria, 28. qu. 1.* & verbis Christi Matth. 5. *Si oculus tuus dexter scandalizat te, erue eum, & proijce abs te*. In quem locum vide interpretationem S. Hieronym. Confirmatur; cum licitum sit à leproso coniugio recedere, si infectionis periculum coniugi sano imminere videatur, vt suprà dictum *c. 1. nu. 6.* quanto magis ob periculum animæ impendens? puta, si maritus vxorem ad sodomiticum concubitum, vel leno ad adulteria, vel latro ad latrocinia pertrahere directè, vel indirectè conatur, de quo vide Nau. *c. 22. n. 22. §. tertiò*. Item si coniux veneficijs, seu magiis deditus sit, vt propter Dæmonis societatem cohabitatio eius periculo siue animæ, siue corporis, vacare non videatur, sicut notat Coninch. *cit. dub. 4. n. 23.* Sanch. *l. 10. disp. 18. n. 22.*

Adde ex S. Thom. *in 4. d. 39. qu. vn. art. 6. in fine corporis*. Sylu. *ver. matrimonium. qu. vlt.* Sanch. *disp. 17. nu. 4.* Posse coniugem, præsertim maritum, qui est caput vxoris, causa emendandi ipsam, graui scelere implicatam, ab ea ad tempus recedere, si hoc medium ad emendationem opportunum videatur: quod etiam vice versa ad maritum emendandum quandoque locum habere potest.

Tertia causa est. Si coniux coniugi sine graui periculo corporis cohabitare non possit. Huc pertinent insidiæ, quas coniux alterius vitæ machinatur, vel alia magna coniugis sæuitia, seu ex ira, & furore, seu ex crebra ebrietate, seu ingenij, aut morum asperitate prouenien, vt sine probabili periculo grauis damni, ipsi cohabitari non possit, sicuti colligitur ex *c. litteras, de restit. spoliat.* vbi habetur mulierem à viro diuertentem, eidem ante omnia restituendam esse; nisi *tanta sit viri sæuitia vt mulieri trepidanti, non possit sufficiens securitas prouideri: quo casu non solum non debet ei restitui, sed ab eo potius amoueri*. Similia habentur *in c. ex transmissa, eod. tit.*

Oportet autem esse graue malum in futurum impendens, & probabiliter ineuitabile alteri coniugi, vt diuertere ipsi liceat. Primò dico, *Graue malum*, cuius videlicet metus, ac trepidatio iusta sit, & merito hominem prudentem, ac discretum, considerata personæ ipsius qualitate, moueat, sicuti etiam docet Coninck *cit. dub. 4. in princ.* Eiusmodi malum non tantum est mortis, aut mutilationis membrorum; sed etiam grauium, seu atrocium verberum, qualia maritus vxori etiam delinquenti potestatem non habet inferendi, sicuti suprà dixi *c. 2. num. 7.* & notat Sanchez *lib. 10. disput. 18. num. 5.* vbi generatim tradit, Metum iustum censeri, tametsi aliquis culpa sua occasionem dederit; dummodo ille, qui metum infert, ius non habeat terrendi, aut puniendi, sicuti constat ex *l. nec timorem, ff. de eo quod metus causa, &c.*

18 Præterea ait Henriq. *lib. 11. c. 17. n. 6* Sanchez *cit. disp. 18. nu. 11.* Graues, & frequentes discordias, quibus cohabitatio nimis molesta redditur coniugi innocenti, sufficientem causam diuortio præbere: cum graue malum reputetur, perpetuo offensum habere eum quocum viuere semper cogaris, & ex quo res tuæ pendeant, sicuti tradit idem Sanch. *lib. 4. disp 6. n. 14.* Neque refert in his casibus, vtrùm malum ab ipso coniuge timeatur, an verò à parentibus eius; dummodo coniux sine culpa non sit: vt quia malum, cum possit, remouere intermittit, v. g. à parentibus recedendo, sicuti notat idem Sanchez *n. 23.* & colligitur ex *cit. c. ex transmissa*.

Secundo dixi, *In futurum impendens*. Non enim sufficit ad diuortium, semel, aut etiam iterum vxorem, ver. gr. à marito, præter consuetudinem ira ingenti commoto, acriter nimis verberatam esse: nisi probabilis timor sit eiusmodi malum sæpius in posterum patiendum esse.

Tertio dixi. *Probabiliter ineuitabile*. Ante omnia enim prouidendum est, vtrum cautio, eaque sufficiens dari possit, de malo in posterum non inferendo: tunc enim diuortij locus non erit, sicuti constat ex *cit. c. litteras, & c. ex transmissa*. Sufficiens autē cautio censetur, per quam boni viri arbitrio satis consultum est incolumitati alterius: qualis cautio plerumque est fideiussoria, aut pignoratitia; interdum verò optima est iuratoria, si vir probus iuramenti religionem, quam maximè revereri existimetur, vt notant Gutierez *lib. 1. canon. qq. c. 24. n. 2.* Sanch. *nu. 41.*

Porrò ex dictis idem Gutierez *cit. c. 24. nu. 5.* Sanch. *nu. 30.* praxim colligunt in consistoriis obseruari rectè solitam: Petito diuortio propter mariti sæuitiam, Iudex petit informationem per testes, qui de sæuitia deponant, & habita informatione sufficiente, interlocutoriam sententiam pronunciat, vt vxor in loco tuto statuatur, subministratis ei à viro alimentis, donec lis decidatur, iuxta *c. ex transmissa, de restitut. spoliat.* denique arbitrio eius committitur, vtrùm præstita sufficiente cautione, securitati mulieris prospici possit; an verò tutum satis non sit, sed diuortium institui debeat. Etenim hæc tota res Iudicis examini, atque arbitrio committitur, vtrùm malum, quod in posterum timetur, graue sit, & ineuitabile, vt supra dixi, & singulariter annotauit Abb. *in c. litteras, n. 7. de restit. spoliat.* Gutier. *cit. c. 24. num. 10.*

Ad extremum tria aduertenda supersunt: I. Multum in hac causa referre, vtrùm malum, quod coniux ex cohabitatione accipit,

cipij, culpa alterius coniugis eueniat necnè. Si enim ſine eius culpa accidit, debet eſſe longè grauiſſimum, vt ſeparatio: ſeu diuortium concedatur. Exempli cauſa. Si coniux in amentiam incidat, licet moleſtum ſit ei cohabitare, tamen moleſtia hæc toleranda eſt: *Quid enim tam humanum eſt, quam fortuitis caſibus mulieris maritum, vel vxorem mariti, participem eſſe? l. cum dotem, §. ſi maritus, ff. ſoluto matrimonio. &c.* idque ea communi docet Nauarr. *c. diuortium, d. 1. de pænit. nu. 7. & in man. c. 22. num. 22. §. quinto:* Sin verò talis furor ſit, vt periculum vitæ alteri timeatur, diuortium inſtitui debet, ſicuti monet Sà *ver. diuortium, nu. 8.* Sanchez *cit. diſp. 18. num* 18.

18 II. Licet, per ſe loquendo, ſi cauſa diuortii propter graue periculum corporis, aut animæ, notoria ſit, propria auctoritate ſeparatio fieri poſſit; tamen longè tutius eſt, imo ratione ſcandali vitandi plerumque neceſſarium, vt Iudicis Eccleſiaſtici officium imploretur, niſi periculum in mora ſit. Qua de re vide Guttierez *cit. cap. 24. num.* 8. Sanchez *cit. diſp. 18. nu.* 3.

19 III. Iure nouo *Auth. ſi pater. C. de diuortio facto, &c.* ſi diuortium inter coniuges factum ſit, liberi manere debent penès partem innocentem; expenſis patris, ſi is diuortio cauſam dederat: ſin contra, apud patrem, expenſis matris locupletis, ſaltem poſt Iudicis ſententiam; quandoquidem in hoc caſu non conſentiunt Doctores, ſi mater diuortio cauſam præbuit, patris, an matris expenſis proles ali debeat, ſi vterque idoneus ſit: communior tamen ſententia eſt, quod mater ad id compelli debeat, ſicuti videre eſt apud Syl. *ver. filij, q. 21.* Guttier. *ci. c. 24. n. 19.* Sanch. *lib. 10. diſp.* 20.

Porrò, quod dixi prolem, facto diuortio, coniugi innocenti, ſiue qui cauſam diuortio non præſtitit, relinquendam eſſe, tres limitationes patitur: Prima, Si infidelis ſit, tunc in fauorem fidei tradenda eſt alteri coniugi fideli, *c. vlt. de conuerſ. infidelium*, idque notauit Sylu. *l. c.*

Secunda. Licet vir diuortio cauſam præbuerit, ſi tamen mulier ad ſecundas nuptias tranſeat, proles educanda ipſi non relinquitur, vti colligitur ex *Auth. ſi pater, C. diuortio facto, &c.*

Tertia, ſi mater, quæ cauſam diuortio dederat, locuples ſit, pater autem minus idoneus, proles relinquitur apud matrem, ſicuti habetur in *cit. Auth. ſi pater*, & expreſſius in *Auth. Vt liceat matri, & auiæ §. illud. collat.* 8. Similiterque haud dubiè dicendum, ſi pater, qui cauſam diuortio dederat, locuples ſit, mater autem pauper, prolem patri relinquendam eſſe, vti notauit Sanchez *num.* 4.

PARS QVARTA.

DE MATRIMONII IMPEDIMENTIS

Tum dirimentibus, tum impedientibus tantùm.

CAP. I.

DE IMPEDIMENTIS MATRIMONII in genere.

SVMMARIVM.

1 *Impedimenta matrimonij alia ſunt impedientia tantùm, alia verò dirimentia.*
2 *Eccleſia poteſtatem ſtatuendi impedimenta matrimonij Chriſtianis Principibus interdixit, ſibique propriam reſeruauit; ſicuti & alias matrimoniales cauſas.*
3 *Fideles ſubiecti Principibus Ethnicis non videntur aſtringi impedimentis matrimonij ſecundum leges illorum ciuiles.*
4 *Impedimenta matrimonij non niſi vniuerſalibus Eccleſiæ legibus decerni poſſunt.*
5 *Matrimonium cum impedimento dirimente ſcienter contrahere, eſt peccatum mortale, niſi grauis metus cogat ita celebrare.*
6 *Si impedimentum matrimonij Eccleſiaſtica lege ſtatutum eſt ob indecentiam copulæ in ordine ad virtutem v. g. Religionis, aut pietatis, tum carnalis coniunctio tum eiuſmodi perſonæ ſpecialem malitiam continet.*

1 IMpedimenta matrimonii duplicis generis ſunt, teſte S. Th. *in 4. d. 34 q. vn. art.* 1. Alia, quæ matrimonium illicitum reddunt, ſed validum relinquunt; alia verò, quæ non tantùm illicitum, ſed etiam irritum matrimonium efficiunt. Illa vocari ſolent impedimenta *impedientia tantùm:* hæc verò impedimenta *dirimentia*, non eo ſenſu, quaſi matrimonium ratum dirimant, ſed quia impediunt ne ratum fiat.

Eſt autem Quæſtio Prima. Ad quam poteſtatem pertineat, talia impedimenta matrimonii introducere? Reſpondeo, & dico I. Spectata rei natura, & ſecluſis Eccleſiaſticis conſtitutionibus, omnis Magiſtratus ſecularis, qui abſolutam poteſtatem habet ferendi leges ad ſubditos ſuos, poteſt eiſdem impedimenta matrimonij, tum dirimentia, tum impedientia tantum, ob iuſtam cauſam decernere. Ita S. Thom. *in 4. d. 34. q. vn. ar. 1. ad* 4. Victoria *relect. de matrim. par. 2. n.* 12. Petr. de Ledeſma *q. 50. ar. 1. dub.* 1. Sotus *d. 39 qu. vn. ar. 1. ſolut. ad* 3. Petr. Sotus *de ſacrament. matrim. lect. 4. prope finem*, Sanch. *l. 7. diſp.* 3. ConincK *diſp. 30. dub. 1. concluſ.* 1. contra Richardum *in 4. diſt. 24. art. 2. qu. 2. in corp. & alios:* Quia matrimonium humanus contractus eſt, in naturæ officium, & ad propagationem Communitatis inſtitutus: quare, perinde vt alij contractus, ſubiacet diſpoſitioni Magiſtratus, quatenus neceſſarium, vel expediens iudicatur ab bonum cuiuſque Reipublicæ; vt perſonæ aliquæ inter ſe contrahere prohibeantur. Neque obſtat, quod matrimonium in noua lege ſacramentum ſit: quia ratio ſacramenti ſuperueniens matrimonio, non mutat, ſed potius vt materiam ſupponit humanum contractum, quo immutato per humanam poteſtatem, conſequenter etiam deſinit eſſe materia ſacramenti. Simile quiddam cernere eſt in alijs Sacramentis, etſi enim homines materiam eorum a Chriſto inſtitutam mutare non poſſint directè, ac per ſe, poſſunt tamen deſtruendo, vinum, v. g. per aquæ, aut aceti affuſionem, efficere, vt deſinat eſſe ſacramenti materia. Vide Palud. *in 4. d. 26. q. 4. ar.* 4. Adrian. *in 4. de ſacram. matrim. q. 1. §. Ad rationes.*

2 Dico II. Eccleſia hanc poteſtatem ſtatuendi impedimenta matrimonii Principibus Chriſtianis reſpectu fidelium interdixit, ſibique propriam reſeruauit: ſicuti, & alias cauſas matrimoniales: quia ita docuit, poſtquam contractus matrimonij ad ſacramenti dignitatem eleuatus eſt. Ita Sotus *in 4. d. 40. qu. vn. art. 5. ver. interrogationis huius.* Victoria, Sanch. ConincK. *ll. cc.* Bellarm. *l. 1. de matrim. c.* 32. Henriq. *l. 12. c. 1. n.* 4. & ſumitur ex Trident. *ſeſſ. 24. de ſacrament. matrimonij canon. 3. & 4. cap. tuam, de ordine cognat. c. 1. de conſanguin. & affinit. c. multorum,* 35. *qu.* 6. *& perpetua Eccleſiæ praxi.* Interim nihil obſtat quominus adhuc hodie Principes tam Chriſtiani, quam Ethnici leges ferre queãt pro matrimonijs ſubditorum infidelium, iiſque certa impedimenta ſtatuere tum dirimentia, tum impedientia tantum, ſicuti docet S. Th. *d. 39. qu. vn. ar. 2. ad* 3. Durand. *ibid. q. 1. n.* 10. Nauarr. *c. 22. n.* 48. Rodriq. *t. 1. ſumm. c. 230. concl.* 1. Henriqu. *cit. c. 1. nu.* 5. Sanch. *cit. diſp. 3. n.* 5. ConincK. *nu.* 7. Ratio eſt: Quia infidelium matrimonium ſacramentum non eſt, atque ipſi etiam infideles Eccleſiaſticis conſtitutionibus minimè arctantur, *ca. gaudemus, de diuortijs.*

3 Porrò quod dicunt Sanchez, & Coninc. *vterque n.* 7. Fideles ſubiectos Principibus Ethnicis aſtringi impedimentis matrimonii, iuxta ritum, ac leges eorum ciuiles, id alij Doctores non meminerunt: contrariumque probabilius eſt, quod attinet ad impedimenta dirimentia, ſicuti notauit Adamus Tanner, *de matrimonio theſi* 137. Cum non excedat poteſtatem indirectam Eccleſiæ, omnes vbique terrarum degentes Chriſtianos eximere legibus ciuilibus, & ſubiicere Eccleſiaſticis, quod attinet ad matrimonij validitatem, aut inualiditatem: quippè cum plurimum propter ſacramenti dignitatem interſit, in hac ſe vniformitatem inter omnes Chriſtianos exiſtere.

4 Dico III. Impedimenta matrimonij ita ſunt Eccleſiæ reſeruata, vt non niſi vniuerſalibus canonibus, à Sum. Pontifice, vel generali concilio decerni poſſint; non item particularibus ſtatutis Epiſcoporum. Eſt communis doctrina, quæ conſtat ex praxi Eccleſiæ. Ratio ante data eſt: Quia cauſæ, quibus matrimonii valor vertitur, ſemper grauiſſimæ iudicatæ ſunt, vt proinde vniuerſali Pontificio iure definiri debeant. Porrò licet Sum. Pontifex etiam per particularem ſententiam, matrimonium ex iuſta, & graui cauſa quibuſdam interdicere poſſit, tanquam inualidè contrahendum, non facilè tamen tali poteſtate vtitur. De quo vide Nauarr. *l. 4. conſil. 1. n. 2. & conſil 2. de matrim. contracto contra interdictum Eccleſiæ, edit.* 2. Sanch. *l. 7. diſp. 2. n.* 12.

5 Quæſtio altera. Quale peccatum ſit, matrimonium cum impedimento dirimente ſcienter contrahere, vel etiam conſummare? Reſpondeo, & dico I. Contrahere ſcienter matrimonium, quod

quod iure naturali, vel Ecclesiastico irritum, consequenter etiam prohibitum est, non potest a mortali peccato excusari. Ita omnes; Quia est violatio legis iustę in re magni momenti.

Dico II. Probabilius est, esse etiam mortale peccatum sacrilegij, matrimonium ita inualidè contrahere, præsertim in facie Ecclesiæ, post Tridentinam constitutionem. Ita Doctores quidam apud Petr. Ledesmam *q. 50. art. 1. diffic. 3. §. aduertendum, &* sequitur Coninc. *citat. disput. 30. dub. 2. concl. 4.* contra Sanch. *li. 7. disput. 5. nu. 1.* Quia tales contrahentes ad velandum scelestum suum cõtractũ, ritibus, ac nomine sacramenti matrimonij abutuntur, non sine eius iniuria, ac irreuerentia: Ab vtraque tamen assertione excipi debet: Nisi metus grauis & cadens in virum constantem cogat aliquem in matrimonium inualidè consentire: Talis enim non peccat: cùm reuerà non habeat animum verè contrahendi, sciens se absolutè, & efficaciter non posse, sed tantum promittendi, quatenus ex sua parte potest; cuiusmodi promissio in tali necessitatis casu non potest esse illicita; dummodo absit animus ita inualidè contractum matrimonium consummandi. Vide quæ dixi *lib. 1. tr. 2. c. 6. num. 5.*

6 Dico III. Copula habita cum persona, qua cum matrimonium ob Ecclesiasticam constitutionem consistere nequit tunc accipit specialem malitiam necessariò in Confessione explicandam, si impedimentum matrimonij constitutum fuit præcipuè propter copulam; quasi illa indecentiam aliquam habeat in ordine ad virtutem, puta Religionis; vt videre est in impedimento voti solemnis, cultus disparitatis, &c. aut contra virtutem pietatis, ac reuerentiæ erga sanguine iunctos vt in impedimento consanguinitatis, & affinitatis, &c. Secus verò se res habet, si impedimentum contractus matrimonialis positum fuit non propter indecentiam culpæ: sed ob aliam causam, puta ob criminis punitionem, vel matrimonij libertatem tuendam, vti videre licet in impedimento criminis, raptus, &c. Quare si quis hoc casu cum muliere tanquam cum coniuge coniungatur, simplicem fornicationem committit; nisi id faciat in contemptum Ecclesiæ. Ita Sanch. *cit. disp. 5. n. 7.* Coninck *dub. 2. in fine, c. 11.*

CAP. II.

DE IMPEDIMENTO ERRORIS, & conditionis.

SVMMARIVM.

1 *Error personæ contractum matrimonij naturali iure irritum reddit.*

2 *Error qualitatis, etsi ex dolo alterius contrahentis proueniat, & det causam contrahendi, matrimonium non infirmat.*

3 *Error circa qualitatem conditionis seruilis, si alter contrahentium ingenuus est, matrimonium irritum reddit.*

4 *Mancipium a domino prohiberi non potest, quominus matrimonium contrahat: quamuis debita seruitia nihilominus exigi possunt.*

5 *Coloni originarij, & adscriptitij propriè non sunt serui, sed potius homines liberi.*

1 IN primis dicam de impedimentis dirimentibus matrimonij, & ante omnia de impedimento erroris, ad extremum de ijs, quæ impediunt tantùm, seu matrimonium prohibitum, non etiam irritum reddunt.

Assertio I. Error personæ contractum matrimonium naturali iure irritum reddit. Ita docet S. Bonau. *in 4. d. 30. ar. vn. qu. 1. ibid.* S. Tho. *q. 1. a. 1.* & alij communiter apud Sanch. *lib. 7. disp. 30.* Ratio est. Quia error circa substantiam, siue obiectum substantiale vitiat omnem contractum, sicuti dixi *lib. 3. tr. 4. c. 5. n. 1.* Persona autem determinatè cognita contrahenti esse solet primum, & substantiale obiectum contractus matrimonialis. Ergo error circa personam vitiat contractum matrimonij. Simile etiam visu venit ferme in emptione, si emere intendas Bucephalum, & pro eo tradatur Xanthus, irritus est contractus, propter errorem circa obiecti substantiam: quandoquidem animus est non in quemcunque equum, sicut neq; in quamcunque mulierem, sed in certam consentire: atqui actus agentium non operantur vltra eorum intentionem: Non ita verò se res habet in ministratione sacramenti Baptismi, Confirmationis, &c. in quibus error circa personam, (si videl. existimes suscipientem esse Petrum, cùm sit Ioannes,) sacramentum non vitiat; quia virtualis ministrantis intentio esse debet baptizandi, confirmandi hominem præsentem, ac capacem quicunque ille sit, sicuti dixi supra *tr. 1. c. 4. n. 6.*

Ampliari autem assertio debet, vt nihil intersit, vtrùm sit error antecedens, siue causa operis, quia si non errasses in persona, noluisses contrahere: an verò error concomitans, & non causa operis, quando ita habitualiter animo affectus fuisti, vt etsi non errasses, sed, sciuisses esse aliam, quam putaras, tamen cum ea contrahere voluisses. Ratio est: Quia vterque error aufert actualem consensum, & tantùm differunt, quòd prior facit inuoluntarium, posterior autem actum non voluntarium esse: Cæterum, si errans actualiter intendat contrahere cum proposita muliere, quæcunque illa sit, validum erit matrimonium; sicuti, & valida emptio, si falsò existimans esse Bucephalum, velit tamen emere propositum sibi equum, quicunq; sit, sicuti, notauit Nau. *c. 22. man. nu. 32.* Coninc. *disp. 31. d. 1. n. 9. in fine.* Nam eiusmodi error speculatiuus tantùm censetur, non practicus, quippè haud vitians obiectum substantiale actus voluntatis.

2 Assertio II. Error circa qualitatem personæ, tametsi proueniat ex dolo alterius contrahentis, & det causam contractui, nullo modo infirmat matrimonium. Est communis doctrina Scholasticorum in 4. *d. 30 vbi* Richar. *artic. 1. q. 2.* Duran. *q. 1.* Palud. *d. 34. q. 1. a. 3. concl. 3. arg. c. cum in Apostolica, de sponsal.* Ratio est; Quia matrimonium, si substantialiter consistat, non potest infirmari, aut rescindi, exceptis casibus, quos Ecclesiæ praxis permittit: cum errore autem circa qualitatem, vel motiuum extrinsecum contractus substantialiter subsistit; puta si quis contrahat cum Caia simulante se sanam, cùm leprosa sit, aut simulante se virginem, cùm corrupta sit: quandoquidem talis error non tollit voluntarium absolutum, ac simpliciter. Sequitur ergo, quod tale matrimonium omnimodè subsistat, cùm nullus canon Ecclesiasticus extet, quo infirmetur. Confirmatur doctrina ex l. *Alioquin, ff. de contrah. empt. Quod si ego me virginem emere putarem, cum esset mulier,* id est, corrupta, ait Gl. *valebit emptio: in sexu enim non est erratum.* Verum est, quòd talis emptio ob dolum rescindi potest; sed matrimonium semel validum rescindi ita non potest.

Limitari autem debet assertio primò; Nisi contrahens actualem voluntatem habeat non accipiendi mulieré hanc in vxorem, nisi sana sit, aut virgo. Secundo limitari debet; Nisi error qualitatis etiam in errorem substantiæ, siue personæ, redundet: si videlicet aliquis existimet, se cum alia persona contrahere, non ea, quam exterius accipit: ideoque neque consentiat cum hac contrahere: quia non cognoscentis, aut errantis non est consensus. Id verò tunc euenire solet, si per qualitatem vnam, vel plures, certa persona describatur, animoque designetur, quæ visu alioquin ignota est: vt si consentias animo ad accipiendam eam, quæ inter filias Sempronij primogenita est, offeratur autem postea Caia, quæ primogenitam se mentitur, non valet matrimonium, tametsi ponamus primogenitam ante mortuam esse. Secus est, si Caia hæc visu prius nota, & ad matrimonium determinata fuisset: tametsi postea simulet se primogenitam, cùm non sit, valebit tamen matrimonium, nisi actualis intentio fuisset, saltem animo retenta, non accipiendi eam, nisi primogenita sit, vt supra dictum, & videri potest S. Th. *in 4. dist. 30. q. 1. a. 2. ad 5.* Syl. *ver. matrim. 8. q. 1.* Ang. *eodem. 3. imp. 4.*

Quæret, aliquis: Cur Ecclesiastico iure irritum sit matrimonium graui iniusto cogente metu celebratum, non item quod ob dolum: cum tamen vtrumque inuoluntarium admixtum habeat, iniuriamque contineat. Arbitror hanc rationem esse; Quia verùm vis iniusta grauis interuenerit, plerumque coram Ecclesia demonstrari potest: at verò dolus fermè occultus est: quare ne multa matrimonia dubium valorem haberent, expediebat ea Ecclesiastico iure non infirmari, quando spectato naturali iure subsistendi vim obtinent.

3 Assertio III. Id speciale est; quòd error circa qualitatem seruilis conditionis, si alter contrahentium ingenuus, vel liber est, matrimonium irritum reddit. Ita habetur in *cap. 2. & vltimo, de coniug. seruorum, & docet* S. Thom. *in 4. d. 36. quæst. vn. ar. 1. ibid.* S. Bonau. *ar. 2. q. 2.* Richard. *a. 1. & 2.* Durandus *quæst. 1.* Quia conuenit, vt matrimonium contrahentes æqualem corporum suorum potestatem inter se conferant ad generationis finem, &c. Liber autem homo plenam corporis sui potestatem alteri dat, obligãs etiam se ad indiuiduam vitæ societatem: at verò seruus, seu mancipium, vicissim corporis sui plenam, & liberam potestatem dare non potest; neque ad indiuiduam societatem vitæ se obligare: quandoquidem in domini sui potestate constitutus ab eo vendi, in terras longinquas ablegari, domesticis negotijs die, noctuque occupari iure potest, non obstante matrimonij vinculo, sicuti constat, ex *cap. 2. eodem. tit.* Veruntamen si homo ingenus, vel liber sciens alterius, quocum contrahit, conditionem seruilem, eam sponte remittat, constabit matrimonium, iuxta *cit. c. vltim.* non minus, quàm si seruus cum serua coniugium ineat.

Porrò controuersia est inter Doctores. Vtrùm error conditionis seruilis naturali iure matrimoniũ vitiet, an solùm Ecclesiastico; Priorem partem tenet Sylu. *ver matrimonium 6. q. 1.* Angles in floribus *4. sent. p. 1. super d. 26. q. de errore conditionis. a. 1. dub. 1.* Secundùm quam sententiam dicendum matrimonium

inter infideles contractum, ex errore conditionis seruilis pronunciari posse, vt omni iure liceat decepto; cum errorem cognouerit, ad alias nuptias transire. Quæ sententia probabilis est, sicuti fatetur Sanchez *lib. 7. disp. 19. n. 15.* Quia sacris canonibus non videtur impedimentum de nouo introductum esse; sed quod antea semper receptum erat, approbatum fuisse: vt non sine verisimilitudine dici possit, errore isto seruilis conditionis iure gentium matrimonium infirmari.

Scio contrariam sententiam inter Doctores magis receptam esse apud Sanchez *cit. disp. 19. num. 16.* quod solo iure Ecclesiastico, licet antiquissimo, id impedimentum introductum sit: quandoquidem non obstante hoc errore, vtrinque traditur absolutè potestas corporum, etsi per accidens impedita, ratione seruilis conditionis: sicuti si sanus cum leprosa errorem contrahat, valet matrimonium; licet non minus à coniugij vsu impediendus sit, quàm si cum mancipio contrahat. Sed responderi potest, non esse simile; quandoquidem seruitutis quidam status est, stabilem obligationem continens, quæ obligationi matrimoniali suapte natura non parum detrahit, vt saltem gentium iure conuenientissimè introduci potuerit, per errorem eiusmodi status, siue conditionis seruilis matrimonium vitiari. Non ita vero se res habet in ignorantia alterius qualitatis, quæ stabilem obligationem vsui coniugali repugnantem non adfert, sed tantum per accidens impedit: tali enim errore, cum varius, ac multiplex esse possit, non expedit matrimonia passim vitiari, vt supra dictum est. Cæterum, si Dominus seruum, aut seruam in matrimonium det homini libero, nescienti seruilem illius conditionem; vel, si sciens eos cum tali errore contrahere, de industria tacuerit, tunc mancipiũ hoc ipso libertatem cõsequitur, fauore matrimonij, vt validũ existat; sicuti legimus in *Auth. de nuptijs, §. Si verò decretum, collat. 4. & Auth. adhoc, C. de latina libertate.*

4 Alioquin verò, si mancipium, seu cum altero mancipio, seu cum libero homine, matrimonium contrahere velit, à domino impediri non potest: quamuis debita, & consueta seruitia serui, postquam matrimonio copulati sunt, non minus quam antea, proprijs dominis exhibere tenentur, vt habetur *c. 1. de coniug. seruorum,* vbi id docet Abb. *n. 5.* Maior. *in 4. dist. 30 q. 1. §. dubitatur.* Nauar. *cap. 22. num. 34.* Henriquez, *lib. 11. cap. 10. nu. 4. lit. F.* Coninch. *disput. 31. dub. 2. concl. 4.* qui notant; Si dominus in matrimonium serui consentiat, implicitè sibi obligationem imponere, quominus seruum à coniugij vsu sine grauissima necessitate omninò abstrahere, aut impedire possit: alioquin verò aduersus iustitiam non peccaturum, etsi seruum in remotissimis terris ab vxore abstractum vendat, cum iure suo vtatur: Licèt contrarium sentiat Sanchez *disp. 22. n. 12.* Id verò certum est, peccare dominum contra charitatis legem, si coniuges probabili incontinentiæ periculo exponat. quare iudicis Ecclesiastici officio interdici illi poterit ne ita vendat, vel alijs modis seruum coniugatum impediat, vt nunquam, aut vix vnquam, vxori cohabitare possit. Cæterùm si coniugatus, vxore non consentiente, sed alteri vendat, tunc minus iuri coniugali, iam ante vxori acquisito, dominus præiudicare poterit.

5 Ad extremum nota: Licet coloni originarij, & adscriptitij, de quibus mentio est in *c. 1. de Iudæis,* quibusdam locis, etiam Germaniæ nostræ, adeo dominis terræ obligati sint, vt recedere illis non liceat, nisi remissione gratis facta, aut pretio remissionis persoluto: insuper omnium prædiorum redditus, demptis tantùm expensis, & necessario victu, dominis suis inferre debeant: ideoque similitudinem quandam cum seruis gerere videantur; reipsa tamen serui non sunt, sed liberi homines censentur, *cit. loco definimus, lib. 11. C. de agric. & censitis. & cit. c. 2.* Quamobrem à legitimis actibus, puta testimonio ferendo, non repelluntur, sicuti notat Gloss. *vnm. cit. c. 2. verb. sint. liberi, ibid.* Abb. *& in cap. indicatum, de immunit. Eccles. num. 1.* Quare quæ hoc *cap.* de de seruis dicta sunt, pleraque in eiusmodi originarijs locum habere non possunt.

CAP. III.

DE IMPEDIMENTO VOTI.

SVMMARIVM.

1 *Votum solemne professionis in Religione approbata nõ tantùm soluit matrimonium ratum, sed etiam dirimit contrahendum.*
2 *Vota simplicia in Societate Iesu matrimonium contrahendum dirimunt, sed antea contractum, ac ratum non soluunt.*
3 *Votum continentiæ, quod sacro ordini annexũ est, matrimoniũ ratum non soluit. impedit tamen, ac dirimit contrahendum.*
4 *Clerici in sacris, & Religiosi si matrimonium contrahere præsumant, censuras ipso facto incurrunt.*
5 *Votum simplex continentiæ in sæculo, est impedimentum impediens tantum, non dirimens: excepto vnico casu, si vxor, edito continentiæ voto, licentiam marito dederat sacros ordines suscipiendi.*
6 *Qui cum voto simplicis continentiæ matrimonium contraxit, ante impetratam dispensationem coniugij debitum petere prohibetur.*

1 ASsertio I. Votum solemnis professionis in Religione approbata non tantùm matrimonium ratum nondum consummatum soluit, vt supra dictum est *p. 3. c. 6.* sed etiam impedit, ac dirimit contrahendum, sicut constat ex *c. meminimus, c. rursus, cap. insinuante.* Qui clerici vel vouentes, Conc. Chalcedon. *can. 16.* Conc. Carthag. 4. *canon. vlt.* Tolet. 1. *can. 16.* Tolet. 4. *cap. 51.* Concil. Matisconensi *c. 12.* Toronico 2. *ca. 16.* Triburien. *canon. 23.* S. Basilio *in lib. de vera virginitate, & in proemio Constit. monast.* Innoc. I. *epist. 2.* ad Victricium, *cap. 12.* S. Hieron. *lib. 1.* contra Iouinian. *cap. 7.* S. Augustin. *in Psalm. 83.* Chrysostom. *epistol. 6.* ad Theodor. Monachum, quibus locis Patres hi nuptias, quas Monachi, aut sanctimoniales contraxerint, incestas, atque adulteras appellant. Quamobrem rectè statuit Imperator Iouinian. *in l. 5. C. de Episc. & Cleric. Si quis, non dicam rapere, sed attentare tantum, iungendi matrimonij causa sacratissimas virgines ausus fuerit, capitali pœna feriatur.* Ratio est: Quia placuit Ecclesiæ, eos, qui vitæ perfectioris statu suscepto, stabili obligationi se Deo, & Ecclesiæ consecrant, inhabiles efficere ad statum matrimonij religiosæ eiusmodi obligationi valdè repugnantem.

2 Quamobrem Greg. XIII. in Bulla, *Ascendente Domino* decreuit, vt etiam vota simplicia in Religione Societatis Iesu, quibus veri religiosi constituuntur, matrimonium contrahendum dirimerent: quamuis antea contractum non dissoluant, vti benè docent Vasq. 1. 2. *disp. 165. c. 10.* Sanch. *lib. 5. moral. c. 1. n. 29.*

3 Assertio II. Votum solemne continentiæ, quod ex constitutione Ecclesiæ sacro ordini annexum est, licet matrimonium ratum; & nondum consummatum non soluat, impedit tamen, & dirimit contrahendum. Prior pars habetur in *extrauag. antiquæ* Ioannis XXII. *de voto,* vbi additur: Si maritus ante matrimonij consummationem, sacrum ordinem accipiat, absque coniugis licentia, & non sicuti sacris canonibus definitum est, irregularem fieri; atque monendum, non verò cogendum, vt Religionem profiteatur: si nolit, vxori repetenti restituendum esse, vt matrimonium cum ea consummet, reddendo debitum, sed non exigendo, sicuti Gloss. *ibid. notat. ver. consummare.* Ratio verò discriminis est, cur Ecclesia velit, per professionem religionis matrimonium ratum dirimi, non item per susceptionem ordinis: Quia per professionem censetur fieri perfectissima traditio sui ipsius, & reciproca obligatio cum Religione; ideoque mors quædam spiritualis, ac veluti alterum spirituale matrimonium, cui meritò prius secundùm carnem initũ cedere debeat. Cuiusmodi perfecta traditio in susceptione sacri ordinis nõ reperitur.

Posterior pars habetur *in cap. nullus Missam, & cap. præter hoc, d. 32. c. 1. & 4. de Cleric. coniug. ca. 1. 2. & cap. insinuante. Qui Clerici vel vouentes capit. vnic. de voto, in 6.* Tridentin. *sess. 24. de matrimon. canon. 9.* & docet S. Thom. *in 4. d. 37. q. vn. artic. 1. ibidem* Sanct. Bonau. *ar. vn. qu. 2. & 3.* Idque etiam in Orientalibus Ecclesiis obseruatum fuisse, vt matrimonium Sacerdotum non tantum prohibitum, sed etiam irritum censeretur. testis est Azor. *to. 1. lib. 13. cap. 12 q. 5. & c. 14. q. 7.* Sanch. *li. 7. disp. 28. n. 3.*

His adde primò; quod excommunicationem ipso facto incurrant Religiosi vtriusque sexus, & Clerici in sacris constituti qui matrimonium contrahere præsumunt: & quicunq; cum Monialibus contrahere non verentur. *Clem. 1. de consang. & affinit.*

4 Adde secundò; Si Clericus in sacris de facto matrimonium contrahere præsumat, esse suspensum ab ordine: quamuis Episcopus cum eo post peractam pœnitentiam dispensare possit, si bigamus factus non est, iuxta *cap. 1. Qui Clerici vel vouentes,* & docet Abb. *c. 2. eod. tit. in fine,* & clarè habetur *in c. sanè, 2. de Cleric. coniugatis.*

5 Assertio III. Votum simplex continentiæ extra Religionem editum, impedit quidem quominus matrimonium licitè contrahatur, non tamen illud dirimit: multò minus antea contractum, & ratum dissoluit. Ita habetur *in c. meminimus, c. consuluit, c. rursus. Qui Clerici, vel vouentes, & c. vn. de voto in 6.* Ratio est. Quia per tale votum homo in facie Ecclesiæ non censetur mutare statum, cum nullam promissionem acceptante Ecclesia edat, sicuti notauit Sanchez *lib. 7. disp. 11. n. 4.*

Vnus tamen casus communiter excipitur. Si vxor in sæculo continentiam vouens marito licentiam dedit sacros ordines suscipiendi, eo defuncto, ne validè quidem ad secundas nuptias transire potest, sicuti constat ex *capit. quæ sunt,* quod est Gregor. I.

gor. I.

gor. l. li. 11. *epist.* 59. vbi id notat Glos. *ver. fuisse.* & *c. seq. d. 28.* & *c. seriatim, d. 32.* & docent Abb. *cap. constitutus, nu. 6. de conuers. coniugat.* Palud. *in 4. d. 38. q. 2. a. 5.* Azor. *tom. 1. lib. 13. c. 13. qu. 11.* Sanch. *lib. 7. disp. 40.* contra Sotum *lib. 7. de iust. quæst. quinta, ar. 3. solut. secunda.*

6 Ad extremum nota: Licèt is, qui cum voto simplicis continentiæ matrimonium contraxit, à petitione debiti impeditus sit ante impetratã dispensationem: nõ ita verò qui post votũ Religionem ingrediendi, ac profitendi, matrimonium contraxit, & consummauit: talis enim neque petere, neq; reddere prohibetur, cum nondum habeat votum castitatis, sed votum deuouenda castitate solemniter, à cuius voti expletione impeditus est, donec matrimonium soluatur, vt ex communi docet Nauar. *lib. 3. cons. 17. de voto, edit. 2.* Sanch. *lib. 9. disp. 33. n. 14.*

CAP. IV.

DE IMPEDIMENTO CONSANGVINITATIS.

SVMMARIVM.

1 *Cõsanguinitas est vinculum personarum quæ ab eodem, eoque propinquo stipite, per carnalem generationem descendunt.*
2 *Omnes agnati etiam cognati sunt, sed non vice versa.*
3 *Triplex est linea consanguinitatis, Descendentium, Ascendentium, Transuersalium.*
4 *Transuersa linea duplex est, æqualis, & inæqualis.*
5 *Consanguinitas hodie intra quartum gradum lineæ transuersæ, tàm æqualis, quàm inæqualis, matrimonium contrahendum impedit, ac dirimit.*

1 ANte omnia dicendum est, quid sit consanguinitas, quid cognatio, agnatio, linea, & gradus consanguinitatis. Consanguinitas definitur: Vinculum personarum, quæ ab eodẽ, eoq; propinquo stipite, per carnalem generationem descendunt. Explicatur: Omnes gentes agnoscunt, vinculum aliquod, ac velut naturalem obligationem animorum iunctam cum similitudine corporum, inter eas personas intercedere, quæ ab eodem stipite, seu progenitore, eoque propinquo oriuntur: vnde, & propinquitas sanguinis dicta est. Qui verò à communi stipite remoto descendunt, consanguinei erunt, quippè ab eodem parente Noe, & Adam descendentes. Ratio huius rei est; Quia virtus generatiua propensa quidem est ad generandum simile sui, verùm quò magis à communi stipite, seu generante per succedẽtes generationes, quibusdam quasi gradibus, progressio fit, eò magis similitudo, seu proportio sanguinis minuitur.

Obijcies Adam, & filius eius Seth verè consanguinei erant, cum tamen ab vno stipite per carnalem generationem non descenderint. Respondeo primò: Ob id Couar. *in epit. p. 2. c. 6. §. 6. num. 1.* definitioni addidisse hæc verba *vel quarum personarum vna ab altera descendit.* Respondeo secundò; Definitionem nostram à Doctoribus tradi solutam esse, quatenus per eam explicatur consanguinitas, sicuti hodie in vsu est.

2 Cognatio, & agnatio differunt, sicuti genus & species. Nam cognati, siue, quod idem est, consanguinei, non omnes agnati dicuntur; sed ij tantùm, qui per virilis sexus cognationem iuncti sunt; & idcircò idem nomen, eandemque familiam sequuntur, siue mares sint, siue fœminæ: videlicet Titius, & filij eius, filiæque, germani fratris eius, fratrumque filij, ac filiæ agnati vocantur. Vide *l. 10 ff. de gradibus.*

3 Linea consanguinitatis definitur: *Ordinata connexio personarum, consanguinitatem inter se habentium*: Triplex est, vna secundùm habitudinem principij ad eos, qui indè deriuantur, & dicitur *linea descendentium.* Altera secundùm habitudinem eorum, qui deriuantur, ad principium suum, liberorum, inquam, ad parentem, & dicitur *linea ascendẽtium.* Tertia *linea transuersa*, quæ est habitudo eorum, quorum neuter aut nullus ab altero, sed vterque, aut omnes, ab eodem principio descendunt.

Gradus consanguinitatis definitur: *Distantia vnius personæ ab altera in eadem linea, siue scala consanguinitatis.* Finguntur enim gradus ad similitudinem scalarum, quas ita ingredimur, vt à gradu in gradum proximum, qui ex illo quasi nascitur, transeamus.

Pro linea descendente, & ascendente vnica regula tam canonico, quàm ciuili iure recepta traditur: *Tot sunt gradus in linea descendente, vel ascendente; quot personæ, vna dempta.* Quare pater, & filius primo gradu iuncti sunt; auus & nepos secundo gradu; proauus, & pronepos tertio gradu, abauus & abnepos quarto gradu, & sic deinceps.

4 Transuersa linea duplex est; vna æqualis, quæ est inter personas à communi stipite æqualiter distantes; videlicet intra fratres, ac sorores; inter patrueles, & consobrinos; & inter horum filios, ac nepotes. Pro hac secundum canonici iuris constitutionem hæc regula recepta est: *In linea transuersa æquali quot gradibus personæ singulæ à communi stipite distant totidem inter se distant.* Quare cum fratres, & sorores, vno tantùm gradu à suo patre, vel matre, distent in linea recta, sequitur vno etiam gradu inter se distare in linea transuersa. Patrueles verò, & consobrini sunt in secundo gradu lineæ transuersæ; quia in linea recta duobus gradibus à communi eorum stipite, auo & auia, distant. Deinde filij, & filiæ patruelium, ac consobrinorum tertio gradu iuncti sunt, quia in linea recta tribus gradibus distant à proauo, vel proauia, communi ipsorum stipite. Nepotes autem patruelium, & consobrinarum quarto gradu inuicem iuncti sunt; quia in linea recta à communi stipite, suo abauo, vel abauia, quatuor gradibus remoti sunt.

Altera est linea transuersa inæqualis, inter personas inæqualiter distantes à communi stipite. videl. inter patruum vel amitam, & fratris eorũ nepotes: inter magnum propatruum, vel magnam proamitam, & fratris eorum pronepotes; qui omnes inter se agnati sunt. Et similis ratio est de reliquis cognatis; videlicet auunculo, & matertera, magno auunculo, & magna matertera, magno proauunculo, & magna promatertera, cum sororum filijs, nepotibus, ac pronepotibus. Pro hac linea secundum canonici iuris dispositionem, hæc regula recepta est: *In linea transuersa inæquali quot gradibus, quæ remotior persona est, à communi stipite distat, totidem gradibus ipsæ personæ inter se distant.* Quare patruus, vel amita, in secundo cognationis gradu est cum liberis fratris sui: & auunculus, vel matertera in secundo cognationis gradu est cum liberis sororis suæ, quia nepotes hi duobus gradibus in linea recta distant ab auo suo, cuius filius fuit eorum patruus, aut filia; amita, vel abauia sua, cuius filius fuit auunculus, & filia matertera. Magnus verò patruus, magna amita, magnus auunculus, magna matertera tertio gradu coniũcti sunt nepotibus sui fratris, & sororis, quia pronepotes hi tribus gradibus in recta linea distant à suo proauo, vel proauia, quorum filij magnus patruus, magnus auunculus; filiæ verò magna amita, & magna matertera fuerunt; Patruelis quoque cum filio alterius patruelis tertio gradu iunctus est; sed qui filius patrueli tertio gradu distat a suo proauo, cuius nepos est patruelis. Denique magnus proauus quarto gradu iungitur sui fratris pronepoti; quia abnepos iste quarto gradu in linea recta distat à suo abauo, cuius filius est magnus propatruus. Et similis ratio est de magna proamita, magno proauunculo, magna promatertera.

5 His explicatis dicendum; Quòd consanguinitas hodie intra quartum gradum lineæ transuersæ, tam æqualis, quàm inæqualis, matrimonium contrahendum impedit, ac dirimit, sicuti habetur *in c. non debet, de consang. & affinitat.* Iure autem antiquo ad septimum vsque gradum impedimentum hoc extendebatur, *c. 1. & seqq. 35. q. 3. c. ad sedem. q. 5.*

Sed antequam schema consanguinitatis subiiciam, pro eo intelligendo, necessarium esse duxi duo annotare.

Primum. Gradus coniunctionis personarum omnium in loco schemate positarum, intelligendi sunt cum ordine ad Hypotheticum. Ita vt v. gr. proauus Hypothetici sit ipsi coniunctus in tertio gradu; patruus Hypothetici sit ipsi coniũctus in secundo gradu; abnepos Hypothetici sit eidem coniunctus in quarto gradu. Potest quidem etiam abnepos in schemate positus comparari cum abauo, sed respectu Hypothetici; vt dicitur, quod abnepos Hypothetici cum abauo Hypothetici coniunctus sit octo gradibus, quia in linea recta nouem personæ positæ reperiuntur: quare vna dempta manent personæ octo, totidem igitur gradus sunt, iuxta primam regulam hoc capite traditam.

Alterum. Pro linea recta quatuor tantùm gradus cum ascendentium, tum descendentium positi sunt: vt videlicet esset norma, seu regula lineæ transuersæ, cuius quatuor tantùm gradus secundùm ius Canonicum matrimonio impedimentum præstant: Alioquin autem vera est scientia Iureconsultorum *leg. Nuptiæ consistere, 53. ff. nuptijs, & Institut. de nuptijs. §. Ergo non. Quod nuptiæ consistere non possunt inter eas personas, quæ in numero parentum, liberorumue sunt, siue proximi, siue vlterioris gradus sint, vsque in infinitum.* Sed ideo in linea recta gradus vlteriores, assignare intermisimus, quia moraliter vix accidet casus, vt ascendens vnam ex descendentibus vltra quatuor gradus in matrimonium accipere possit: & si accideret, repellendus vtique foret.

☞ SCHEMA CONSANGVINITATIS.

Magnus Propatruus	Abauus	Magnus Proauunculus
Magna Proamita	Abauia	Magna Promatertera
IV.	IV.	IV.
Magnus patruus	Proauus	Magnus Auunculus
Magna amita	Proauia	Magna Matertera
III.	III.	III.
Patruus	Auus	Auunculus
Amita	Auia	Matertera
II.	II.	II.
Frater	Pater	Soror
	Mater	
	Filius	
	Filia	
	I.	
Filij & filiæ	Nepos	Filij & filiæ
fratris	Neptis	sororis
II.	II.	II.
Nepotes & neptes	Pronepos	Nepotes & neptes
ex fratre	Proneptis	ex sorore
III.	III.	III.
Pronepotes & proneptes	Abnepos	Nepotes & proneptes
ex fratre	Abneptijs	ex sorore
IV.	IV.	IV.

Consanguinitatis schema hoc extensum tantùm est ad gradus quatuor, videlicet intra quos secundùm ius canonicum est impedimentum dirimens; adeò, vt hypotethicus ille, seu mas sit, seu fęmina cum nulla harum personarum nuptias contrahere possit, prohibente consanguinitatis iure.

CAP. V.
DE IMPEDIMENTO AFFINITATIS.
SVMMARIVM.

1 *Affinitas est propinquitas personarum ex carnali copula proueniens.*

2 *Affinitas, quæ ex legitimo thoro est, intra quattum gradum matrimonium impedit, ac dirimit: quæ vero ex thoro illegitimo prouenit, duntaxat intra gradum secundum.*

3 *Affinitas orta ex incestu cum consanguinea coniugis intra secundum gradum impedit a debiti coniugalis petitione.*

4 *Affinitas, quæ per accidens est inter personas, quarum neutra per copulam carnalem affinitati per se causam præbuit nullum matrimonio impedimentum præstat.*

5 *Gradus affinitatis, per se, ac propriè dictæ, desumi debet ex arbore consanguinitatis proprij coniugis.*

1 AFfinitas definitur apud Couarr. *in epit. p. 2. capit. 6. §. 7. Propinquitas personarum ex copula carnali proueniens.* Et apud Nauarrum *cap. secundo, num. 61. Propinquitas duarum personarum, quarum vna cum consanguinea alteram copulam habuit.* Duplex est affinitas, vna, quæ ex legitimo thoro originem trahit, altera quæ ex illegitimo, quia fornicatione, adulterio, stupro. Neque interest, vtrum carnalis copula fiat cum volente, aut ignorante, ebria, coacta, dummodo per emissionem seminis in naturale vas mulieris, sicuti docent DD. in *c. a. fraternitati de eo, qui cognouit, &c.* Cum enim vir, & mulier per huiusmodi coniunctionem efficiantur veluti vna caro, idque non tantum in legitimo coniugio: sicuti Christus ait Matth. 5. *Erũt duo in carne vna,* sed etiam in fornicatione, sicuti Ap. *ait. 1. ad Corint. c. 6. Qui adheret meretrici vnum corpus efficitur,* hinc sequitur, quòd si Titius, & Caia carnaliter coniunguntur, omnes consanguinei Titij, secundum eundem gradum quo consanguinei ipsius sunt, fiant etiã affines Caiæ, & omnes consanguinei Caiæ fiant affines Titij.

2 His explicatis est Assertio I. Affinitas, quæ ex legitimo thoro est, intra quartum gradum matrimonium impedit, ac dirimit, sicuti habetur in *cit. c. non debet, de consang. & affinit.* Sensus, est, Quod Titius matrimonium, nec licitè, nec validè, contrahat cũ Caiæ defunctæ vxoris suæ consanguineis intra quartum gradum; neq; Caia cum consanguineis defuncti mariti Titij, etiam intra quartum gradum.

Assertio II. Affinitas, quæ ex illegitimo thoro est, impedit, ac dirimit matrimonium duntaxat intra secundum gradum, post nouam Tridentini constitutionem *sess. 24. cap. 4. de reformat. matrimonij* Sensus assertionis est: Si Titius fornicatur cum Caia inhabilis fit ad matrimonium contrahendum cum Caiæ sorore, patruele, consobrina, matertera.

3 Assertio III. Affinitas, quam coniugatus contraxit cum coniuge, si cum eiusdem consanguinea intra secundum gradum incestum committat, impedit eum, quominus coniugij debitum petere ipsi liceat; quamuis innocenti coniugi reddere teneatur.

Pro intellectu huius assertionis nota I. Hæc debiti petendi priuatio oritur ex contracta affinitate cum coniuge, sicuti colligitur ex *cap. 1. iuncto c. discretionem, de eo, qui cognouit consanguineam vxoris suæ.* Quare si coniux cum proprio consanguineo incestum commisit, non idcirco iure debiti petendi priuatus est: cum nullam exindè affinitatem cum altero coniuge contraxerit, sicuti ex communi notauit Sanch. *lib. 9. disp. 27. n. 7.*

II. Nihil refert ad hanc poenam incurrendam, vtrum incestus occultè commissus sit, an verò publicè innotuerit; cùm vtroque casu affinitas contrahatur cum coniuge; qui sola causa est, cur incestuosus à petitione debiti prohibeatur. Idque notauit Gl. *c. qui dormierit, ver. neutram, 32. qu. 7.* Sotus in. *4. d. 32. qu. vn. art. 2. concl. 2.* Guttierez *lib. 1. canon. qq. c. 24. num. 8.* contra Angelum *ver. incestus, §. 5.* Syl. *ver. luxuria, q. 4. dicto. 2.* existimantes, nisi constet de incestu, non contrahi hanc pęnam, quia ita docuerit Abb. *in c. litteris, de præsumpt. num. 2.* quæ tamen doctrina apud Abb. non reperitur, sicuti etiam Gutierez annotauit.

III. Coniux contrahit hoc ex affinitate impedimentum, si nocens sit; puta quia ipsemet voluntariè incestum commisit, vel vt ab altero coniuge committeretur consensit, sicuti docent S. Bonau. *in 4. d. 34. a. 3. qu. 2.* Syl. *cit. q. 4. dicto. 3.* Sanch. *cit. disput. 27. n. 3.* Secus si innocens; vt si v. g. vxor per vim oppressa sit a consanguineo mariti, sicuti constat ex *cit. c. 1. & discretionem, ibi cum suo iure non debeat sine culpa priuari.* Vbi Gl. *ver. officere,* notat, affinitatem hanc, non ex rei natura afferre impedimentum vsus coniugali, sed solum in pęnam delinquentis, per Ecclesiasticam constitutionem. Alioquin verò spectata sola rei natura, matrimonium legitimè constitutum retractari non debet, licet casus postea eueniat, a quo non potuit inchoari *reg. 73. in 6.*

IV. Post-

IV. Postquam Concilium Trident. impedimentum affinitatis ex copula fornicaria restrinxit ad gradum secundum, eadem restrictio obtinere debet, quod attinet ad pœnam priuationis debiti propter incestum cum consanguineis coniugis, sicuti docet additio Nauar. *lib. 4. concl. 6. de consang. & affinit. edit.* 2. Rodriq. *t. 1. sum. c. 242. concl.* 12. Henriq *lib. 11. c. 15. n. 11.* Sà *ver. debitum. n. 15.* Sanch. *cit. disp. 27. n. 14.* contra Angles *in 4. p. 1. de matrim. q. de impendim. affinit. a. 1. ante difficult.* 1. Nam pœna illa incurritur propter incestum ratione affinitatis inde contractæ cum vxore. Sed hodie ex actu fornicario vltra secundum gradum non contrahitur affinitas impediens matrimonium, vel vsum eius: Quare is v. g. qui cum concubinæ consanguinea in gradu tertio fornicatur, non committit crimen incestus: sed tantum simplicem fornicarionem, si solutus sit; adulterium, si coniugatus; adeò, vt circumstātiam hanc affinitatis in Confessione explicare non teneatur, vti docet Guttier. *l. 1.* Canon. *c. 23. n. 3.* Sanch. *l. 7. disp. 67. n.* 8. quandoquidem incestus non dicitur, nisi earum personarum carnalis copula, inter quas matrimonium consistere nequit, vti colligitur ex *tit. C. de incestis, & inutilibus nuptijs.*

4 Porrò sciendum est, aliud genus affinitatis esse per accidens quod matrimonio nullum impedimentum præstat, vti habetur in *cap. non debet de consang & affinitat.* Interuenit autem inter personas, quarum neutra per copulam carnalem affinitati per se causam præbuit; ac proinde affinitas talis etiam inter virgines, seu personas omnis culpę carnalis expertes consistere potest. Exempli causa: Si Titius, & Caia carnaliter copulentur, ratione huius copulæ, adeoque per accidens consanguineus Titii contrahit affinitatem cum consanguineis ipsius Caiæ: quæ tamen affinitas matrimonium inter ipsos, nec impedit, nec dirimit. Quamobrem nihil obstat, quominus duo vnius familiæ fratres matrimonium contrahant cum duabus alius familiæ sororibus, vti habetur *in c. super his, eod. tit.* Et potest aliquis successiuè plures vxores accipere, quarum mariti fratres germani erant, v. g. Galla, & Cæcilia nupsere duobus fratribus, poterit Sempronius Gallam, viduam effectam, ducere, eaque mortua, viduam Cæciliam. Deinde pater sponsi ducere non prohibetur matrem, vel filiam sponsæ: similiter ducere aliquis potest matrem, vel filiam vitrici, aut nouercæ suæ.

Præterea, si Caia habeat fratrem Sempronium, cui nupta est Placida, Titius verò ducat Caiam: tunc contrahit Titius affinitatem propriè, ac per se cum Sempronio; per accidens verò cum Placida.

Denique erant duo fratres, Iulius, & Augustus, ille duxit Caiam, hic Semproniam: mortuo Iulio, Titius duxit Caiam viduam; hac verò mortua, mortuo item Augusto, non prohibetur Titius, secundas nuptias celebrare cum relicta Sempronia: quia Titius & Sempronia per accidens tantum affines sunt, ratione, defunctorum priorum coniugum Augusti, & Caiæ, qui per se, ac propriè affines erant: siquidem Augustus erat frater Iulii, cuius coniux erat Caia.

Plures eiusmodi casus affinitatis per accidens occurrere possunt, pro quibus cognoscendis hæc regula notari potest ex Nauarro *l. 4. consil. 3. de consanguinitat. & affinit. edit.* 2. Si neque vir carnaliter cognouit consanguineam mulieris, cum qua illa nuptias contrahere cupit, neque mulier carnaliter cognouit cōsanguineum viri; tunc si quæ inter eos affinitas, ea per accidens tantum est, matrimonij contractum non impediens.

5 Quæres. Qua ratione deprehendi possint gradus affinitatis eius, quæ per se est, ad intelligendum, vtrum matrimonio impedimentum afferant? Respondeo: Ex inspecta arbore consanguinitatis, quam supra posui. Nam affinitas illa oritur ex carnali copula viri cum muliere; ita vt quot gradibus consanguinitatis personæ iunctæ sunt viro, totidem etiam gradibus affinitatis iungantur mulieri, & similiter quot gradibus consanguinitatis personæ iunctæ sunt mulieri, totidem etiam gradibus affinitatis iungantur viro. Quare si vir personas sibi affinitate per se iunctas cognoscere velit, mulieris, cum qua copulatus est, arborem consanguinitatis inspicere debet: nam nullam ex consanguineis eius intra quartum gradum (si copula coniugalis fuit) aut intra secundum gradum (si copula fornicaria fuit) in matrimonium ducere potest. Simili ratione mulier, si personas affinitate sibi per se coniunctas deprehendere velit, arborem consanguinitatis viri, quocum copulata est, inspiciat: nam nullum ex consanguineis eius intra quartum, aut secundum gradum, iuxta dictam distinctionem, in matrimonium accipere potest, absque legitima dispensatione.

Quamuis autem hæc omnia difficilem intellectum non habeant: quia tamen aliqui etiam viri alioquin docti, in cognoscendis matrimonij impedimentis ex consanguinitate, vel affinitate, sæpè multum laborant; ideò pro faciliori captu hanc praxim subnectere libet. Si vir, & mulier inter se matrimonio iungi volentes, timeant, ne impedimento, seu consanguinitatis seu affinitatis teneantur: In primis inquiratur, vtrum inter eos sanguinis coniūctio intercedat, *obs ein Blutfreundtschafft sehe;* Si affirment, tunc inspicienda erit arbor consanguinitatis, & considerandum, vtrum à communi stipite æqualiter distent, an inæqualiter. Si æqualiter, siue vnam, siue alteram personam compara cum suo stipite, & in specie, quotnam gradibus ab eo distet: totidem enim distabit à persona illa, quam in matrimonium accipere vult. Sin verò inæqualiter distent à stipite, tunc comparetur persona, quæ remotior est cum stipite, & quot gradibus ab eo distat, totidem gradibus personæ contrahere volentes distabunt: qui gradus, si sint quatuor, aut pauciores, adest impedimentum, vt sine dispensatione Sum. Pontificis coniungi non possint. Sin verò pluribus, quàm quatuor gradibus distent, nullum est impedimentum consanguinitatis.

Quod si verò dictæ personæ vir, & mulier respondeant, non esse inter ipsos sanguinis coniunctionem, sed tantum affinitatem, *ein Schwagerschafft,* (loquor autem de affinitate contracta ex copula coniugali, non illegitima, ac fornicaria) hoc casu quæratur, vtrùm dictæ personę antea matrimonio iunctę fuerint: si enim neutra harum personarum coniugata fuerat, sed primas nuptias contrahere velint, certum esse debet, nullum inter eas affinitatis impedimentum esse. Sin verò respondeant alteram, uel utramque personam ante matrimonio iunctam fuisse, tunc inspiciatur matrimonium illud, ex quo affinitas inter Iacobum, & Annam, qui modò coniungi desiderant, orta sit: quia u. gr. Iacobus dicit, se habuisse uxorem Vrsulam, cui Anna coniuncta fuerit, *sie sehe Befreundin gewesen.* Tunc demum consideretur, vtrum inter Annam, & Vrsulam fuerit coniunctio sanguinis intra quatuor gradus; nam in eadem distantia graduum erit impedimentum affinitatis inter Iacobum, & Annam: vt proinde sine Sum. Pontificis auctoritate coniungi nō possint. Sin verò inter Annam & Vrsulam nulla fuit sanguinis coniūctio, tunc dicta affinitas nihil omnino impedit, quominus Iacobus Annam in vxorem ducere possit.

Quod si demum affinitas inter Iacobum, & Annam, ex copula illegitima orta sit; quia v. g. Iacobus cognouit Vrsulam cōsanguineam Annæ: tunc videatur in quoto gradu Anna sit consanguinea Vrsulæ: si in primo, vel secundo gradu, quia videl. est filia, soror, aut consobrina, adest impedimentum affinitatis inter Iacobum, & Annam. Sin verò Anna consanguinea sit Vrsulæ in tertio, vel vlteriore gradu, non est impedimentum affinitatis, impediens matrimonium inter Iacobum, & Annam.

CAP. VI.

QVOVSQVE SVMM. PONTIFEX dispensare possit in impedimentis consanguinitatis, & affinitatis.

SVMMARIVM.

1 *Naturali iure irritum, & consequenter indispensabile est matrimonium in primo gradu consanguinitatis lineæ rectæ: excepto casu publicæ extremæ necessitatis.*

2 *Probabilius videtur, matrimonium in secundo, & vlteriore etiam gradu lineæ rectæ naturali iure irritum esse.*

3 *Naturali iure illicitum saltem, (non omnino irritum est) matrimonium in primo gradu lineæ transuersæ, excluso tamen necessitatis casu.*

4 *Matrimoniū in secundo gradu lineæ transuersæ ob rationabilē causam cohonestari, & publica auctoritate permitti potest.*

5 *Probabilius est, matrimonium in primo gradu affinitatis lineæ rectæ esse naturali iure irritum, excepto necessitatis casu.*

6 *Ex copula fornicaria secundum ius naturæ oritur aliqua affinitas, sed non dirimens matrimonij quare Summ. Pontifex in omni impedimento affinitatis ex copula fornicaria dispensare potest.*

7 *Matrimonium in primo gradu affinitatis lineæ transuersæ ob rationabilem causam cohonestari, & publica auctoritate permitti potest.*

8 *Summus Pontifex in omnibus gradibus consanguinitatis vltra primum, & in omnibus omnino gradibus affinitatis transuersæ lineæ dispensare potest.*

9 *Difficilior est dispensatio, si distantia graduum inæqualis sit.*

10 *Difficilius dispensare solet super impedimentis consanguinitatis, quàm affinitatis.*

HÆc res inde dependet, vt priùs intelligamus, quinam gradus consanguinitatis, & affinitatis iure naturali matrimonium dirimant: siquidem in illis Sum. Pontifex dispensare nequit, cum in ius naturale dispensatio non cadat. Sin verò gradus consanguinitatis matrimonio secundùm ius naturale non

præbeant impedimentum, sequitur, Ecclesiæ auctoritate approbari posse: quandoquidem legibus Mosaicis iudicialibus in libro Leuitico hac de re latis non obligamur. Post Christi verò aduentum nullæ de nouo leges diuinæ positæ sunt, nisi circa fidem, & Sacramenta, vt inter alios notauit Veracrux *p. 1. specul. ar. 43. concl. 6.*

1 Assertio I. Naturali iure irritum, & consequenter indispensabile est matrimonium in primo gradu consanguinitatis lineæ rectæ: videlicet inter patrem, & filiam; matrem, & filium. Nam omnes gentes liberaliter educatæ tali coniugio tanquam inhonesto, ac turpi abhorrent, vt videre est apud Sanchez *lib. 7. disp. 15. num. 5.* Bellarm. *lib. de matrim. cap.* 27. propterea quòd proles naturali iure magnam reuerentiam, ac submissionem debet parenti suo: per carnalem autem copulam æquaretur parenti, quasi vna caro cum ipso effecta non sine debitæ reuerentiæ, ac submissionis filialis iactura. Quæ ratio non tantum ostendit, tale matrimonium illicitum, verùm etiam inualidum esse. Cùm enim homo homini corporis sui potestatem validè tradere non possit, nisi quatenus Deus naturæ auctor, & primus matrimonij institutor permittit, ex ipso iudicio, quòd tale matrimonium turpe, ac fœdum est, colligitur, eius contrahendi Deum potestatem non concessisse. Accedit, quod nemo per contractum validè se obligare possit ad actionem re ipsa illicitam, & peccato obnoxiam: matrimonium autem est contractus, quo ius, & potestas traditur copulæ carnalis: ergo si hæc in se turpis, ac peccato obnoxia sit matrimonium validum esse non potest.

Neque obstat, quod obijcit Coninch. *disp. 32. dub. 1. n. 5.* Obligatum simplici castitatis voto, illicitè matrimonium contrahere; attamen validè. Resp. enim: Ideo tale matrimonium validum esse, quia copula inter tales personas secundum se turpis & illicita non est, sed tantùm per accidens ratione voti. id autem non obstat, quominus se inuicem ex iustitiæ virtute obligare possint per realem matrimonij traditionem. Quemadmodum hoc ipsum in alijs contractibus euenit; vt si promiserim alicui equum me donaturum, postea verò alteri non simpliciter promittam, sed reipsa tradam, posteriori ius, & dominium acquiratur, quia fortius ius habet per traditionem completum.

At verò copula inter primi gradus consanguineos semper turpitudinem in se habet, vnico casu excepto: vt proinde talis copulæ promissio valida, seu obligatoria esse non possit.

Veruntamen tale matrimonium non ita à natura abhorrens est, vt non saltem casu publicæ necessitatis cohonestari possit: si videlicet, hominibus omnibus alijs sublatis, talis copulatio ad conseruandum genus humanum necessaria esset. Qua ratione S. Chrysost. *ho. 44. in Gen.* Ambr. *l. 5. de Abraham, c. 6.* à crimine incestus excusat filias Loth, ratas nullum alium virum præter patrem ex incendio superesse. Gen. 19. Cùm enim ius reuerentiæ debitum parenti priuatum sit, meritò cedit publicæ necessitatis bono: idcoque Deus, ipso naturali lumine dictante, in tali casu facultatem coniugalis ineundi fœderis inter patrem, & filiam concedere censeretur, vti docent Sot. *in 4. d. 40. disp. vn. a.* 3. Angles *in 4. p. 1. de imped. consang. a. 3. §. tunc illas ducere* Veracrux *p. 1. specul. a. 43. ante 2. concl.* Bellarm. *cit. c. 28.* Sanch. *lib. 7. disp. 51. n. 10.* contra Caiet. *2. 2. q. 154. a. 9. solut. ad 3.* Petr. de Ledesma *q. 54. a. 3. diffic. 1. concl. 3.* Coninch. *disp. 42. dub. 1. n. 14.*

2 Assertio II. Probabilius est, matrimonium etiam in secundo, vel vlteriore gradu lineæ rectæ, ipso naturali iure irritum esse; puta aui cum nepte sua, proaui cum pronepte, &c. Ita DD. plerique apud Sanch. *disp. 51. q. 2.* Ratio est; Quia nepotes non minus per se dependent ab auo, tanquam principio generationis suæ, quàm à proprio parente: cum causa causæ sit etiam causa causati: consequenter nepotes auis suis, alijsque maioribus descendentibus non minorem reuerentiam, & filialem submissionem (cui vsum coniugalem aduersari diximus) naturali iure debent, quàm proximis parentibus. Quamobrcio omnes benè institutæ gentes eiusmodi matrimonium tanquam scelestum abominatæ sunt, sicuti constat ex *l. nuptiæ. ff. de ritu nuptiarum. Nuptiæ consistere non possunt inter eas personas, quæ in numero parentum liberorumue sunt, siue proximi, siue vlterioris sint, vsq; in infinitum.* Et *l. vlt. ff. eod. Iure gentium incestum committit, qui ex gradu ascendentium, vel descendentium vxorem duxerit;* Quamuis contrarium cum quibusdam amplexus est Sanch. *cit. q. 2. & vlt.* ex quo infert *num. 22.* Infideles matrimonio iunctos cum quocunque ascendente, demptis patre, & matre, dummodo non contra leges, & consuetudines suas contraxerint, conuersos ad Fidem separandos non esse. Sed contraria, vt dixi, sententia probabilior, & communior est.

3 Assertio III. Probabilius quoque est, naturali iure irritum esse matrimonium in primo gradu cōsanguinitatis lineæ transuersæ, videl. inter fratres, & sorores. Quæ est communior DD. sententia apud Couar. *in epit. p. 2. c. 6. §. 10. n. 15.* Sanch. *disp. 52. n. 11.* Bellarm. *c. 17.* Valent. *t. 4. disp. 10. q. 5. p. 3. vbi de impedim. cognat. §. Controuersia autem.* Quia pleræque etiam Gentes tale matrimonium detestatæ sunt teste Arist. *lib. 2. polit. c. 2.* Quamobrem Abraham Gen. 12. satis putauit suspicionem coniugij à se remotum iri apud Ægyptios, si diceretur Sara eius soror esse. Nam inter fratres, & sorores ob sanguinis coniunctionem est quidam naturalis pudor, ac reuerentia, cui valde aduersatur actus coniugalis, turpitudinem alterius reuelans. Accedit, eos ab incunabulis simul habitantes, valde ad concubitū inflammandos fore, nisi coniugia sibi à naturæ auctore interdicta esse persuasum haberent. Dempto tamen casu necessitatis, si alij, præter fratres, & sorores ad humani generis propagationem non superessent. Idque indicat S. August. *lib. 15. de ciuit. cap. 16.* vbi tradit matrimonia inter fratres, & sorores solo mundi exordio licita fuisse, humani generis propagandi necessitate cōpellente.

Veruntamen improbabilis non est sententia aliorum apud Sanch. *cit. disp. 52. nu. 10.* quos sequitur Coninch. *disp. 21. dub. 1. concl. 4. in fine.* Licèt eiusmodi matrimonium secundum ius naturæ, secluso casu dictæ necessitatis, indecens, & illicitum appareat; non tamen ita, vt eodem etiam iure irritum existat. Cùm enim à primordio humani generis talia connubia fierent, facilè accidere potuit, vt eiusmodi consuetudo apud quasdam gentes, etiam propagata posteritate, permaneret: & credibile est, Deum talia matrimonia tanquam valida permisisse; nisi positiuo aliquo iure, propter naturalem, quam præferunt, indecentiam, irrita pronuntiata essent, sicuti de Iudæorum legibus constat ex Leuit. *cap. 18.* de Romanorum ex *tit. ff. de ritu nuptiarum, & §. inter eas Institut. de nuptijs.*

Ex qua probabili doctrina inferunt Veracrux *2. p. spec. ar. 22. concl. 2.* Sanch. *cit. disp. 52. nu. 12.* Si ex gentibus, quibus est consuetudo talia matrimonia in primo gradu lineæ trāsuersæ celebrandi, (vt de quibusdam in Prouincia Peruana refertur) ad Fidem Catholicam conuertantur, non esse à tali coniugio separandos. Verum in hac re admodum graui consultius arbitror, Sum. Pontificem consulere; ideò vel maximè, quia multi existimant Innoc. III. *in cap. gaudemus, de diuortijs,* voluisse: coniunctos in primo gradu consanguinitatis etiam linea transuersa separandos esse. Vide Scot. *in 4. d. 40. q. vn. a. 4.*

4 Assertio IV. Matrimonium in secundo gradu consanguinitatis lineæ transuersæ, indecens quidem esse videtur, si passim sine vrgente causa instituatur: sed non ita, vt etiam iure naturali irritum existat, aut vt ob rationabilem causam præsertim publica accedente auctoritate, cohonestari non possit. Hæc est communior Doctorum sententia apud Nau. *c. 22. num. 84.* Valent. *t. 4. disp. 10. q. 5. p. 3. ver. in alijs autem gradibus* Bellar. *c. 27.* Sanch. *disp. 52. n. 6.* Colligitur verò ex Leuit. *c. 28.* vbi generatim dicitur: *Omnis homo ad proximam sanguinis sui non accedat, vt reuelet turpitudinem eius.* Ratio ergo huius prohibitionis fuit moralis: quia turpe plerumque est cum cognata matrimonium contrahere: siquidem ipsa natura dictat reuerentiam quandam ipsi deberi, qua cum pugnat copula carnalis inquit Bellarmin. *citat. cap. 27. resp. ad 1. argum.* Eatenus tamen præcepta illa iudicialia fuerunt, quatenus quædam matrimonia etiam in secundo gradu consanguinitatis, videlicet inter nepotem, & amitam, vel materteram, tanquam omnimodè illicita, atque irrita prohibebantur: cum tamen secundum ius naturæ talia non essent: Quandoquidem ex eiusmodi matrimonio nati sunt Moyses, & Aaron, sicuti ex c. 6. Exodi, ostendit Bellarm. *c. 27. §. Tertium exemplum:* Nachor quoque antea duxerat Melcham filiam Arani fratris sui, Genes. 11. Et Abram duxit Saram filiam fratris sui Arani, teste S. August. *lib. 16. de ciuit. c. 12. & 19.* Et *cap. gaudemus de diuortijs,* respondit Innoc. III. Paganos, qui in secundo, aut tertio gradu coniunctas sibi vxores duxerant, si ad Fidem conuertantur, separandos non esse; cùm secundùm gentis suæ consuetudinem licitè, multóque magis validè contraxerint; quippe canonicis constitutionibus non obligati. Qua responsione, vt certum supponit, impedimentum in secundo gradu consanguinitatis, aut affinitatis matrimonium infirmans, sola Ecclesiastica sanctione fundatum esse: qua ipsa de causa Trid. Conc. *sess. 24. can. 4. de sacramento matrimonij* anathema dicit ijs, qui negant, Ecclesiam in nonnullis gradibus prohibitis in Leuitico dispensare posse.

Neque his obstat *c. litteras, de restit. spoliatorum. §. Opinioni,* vbi Innoc. III. ait in gradibus diuina lege prohibitis dispensari non posse. Non enim intelligendum est, sicuti Gloss. explicat de gradibus prohibitis lege veteri in Leuitico; alioquin sibi contrarius esset Innocentius in *cit. ca. gaudemus.* sicuti rectè notauit Sotus *in 4. d. 40. qu. vn. artic. 4. ad fin.* Sed intelligit de gradibus prohibitis lege diuina naturali, videlicet inter patrem, & filiam, matrem, & filium, & iuxta probabiliorem etiam sententiam

inter

inter fratres, & sorores: Etsi enim certum non sit hoc matrimonium esse irritum iure naturali; quia tamen id valdè probabile est, non solet Ecclesia illud dispensativè vnquam permittere.

5 Assertio V. Probabilius est matrimonium in primo gradu affinitatis lineæ rectæ esse iure naturali irritum; puta inter vitricum, & priuignam; nouercam, & priuignum; socerum, & nurum, socrum, & generum. Excepto tamen casu necessitatis, si tale matrimonium ad humani generis propagationem necessarium foret. Ita docent multi Doctores apud Sanchez *l.7. disp. 66.* quamuis ipse cum alijs non paucis contrarium sentiat. Probatur ex eo: Quod omnes gentes benè institutæ talia quoque matrimonia abominatæ sunt, sicuti colligitur ex *l. si adulterium, ff. ad l. Iuliam de adulter. l. vlt. §. nouerca. ff. de conditione sine causa, & c. 2.* Amos, vbi Deus inter alia scelera exprobrat Israeli quod *filius, & pater eius ierunt ad puellam* constuprandam; eaque re *violasse nomen sanctum Dei* reddendo illud detestabile gentibus, quæ videlicet talem copulam pro detestabili haberent. Item ex Apost. *1. ad Cor. 5. Auditur inter vos fornicatio, & talis fornicatio, qualis nec inter gentes, ita vxorem patris sui aliquis vt habeat.* Neque enim Apostolus id scelus exagerare videtur propter illatam iniuriam patri (si ille adhuc in viuis fuerat) sed propter insolitæ fornicationis, atque libidinis turpitudinem.

Confirmatur ex seuerissima pœna, qua Deus Leuit. 20. tale scelus prohibuit, vt facilè appareat id naturæ repugnans esse *Qui supra vxorem filiam, duxerit matrem eius, scelus operatus est, viuus ardebit cum eis, nec permanebit tantum nefas in medio vestri.* Ratio verò est: Quia vir, & mulier per coniunctionem carnalem fiunt veluti vna caro. Ex quo sequitur primò: quod parem ferè reuerentiam, quam vir patri suo, etiam vxor viri, seu nurus socero exhibere debet: & quam reuerentiam filius patri, etiam vxori eius, seu nouercæ suæ: & sic de alijs. Quæ ratio sumpta est ex S. August. *lib. 22.* contra Faustum, *cap. 91. relato in cap. si vir. 35. q. 3. Si vir & vxor, non duo, sed vna caro sunt; non aliter est nurus putanda, quam filia.* Secundò sequitur, quòd sit etiam contra reuerentiam patri debitam commisceri cum vxore eius, quamuis demortui; quippè cum qua ipse vna quasi caro factus est. Quæ ratio sumitur ex Leuit. *ca. 18. Turpitudinem matris tuæ, & vxoris patris tui non cooperies, turpitudo enim patris tui est.*

6 Atque hæ rationes probare videntur, spectato iure naturali, oriri affinitatem quandam ex copula etiam fornicaria; vt proindè, secluso iure Ecclesiastico, indecens esse videatur, concubinam patris sui in vxorem accipere: quod etiam prohibitum reperitur ab Alexandro Imperatore in *l. liberi C. de nuptijs.* Atque ita docet S. Th. *in 4. d. 41. qu. vn. ar. 1 qu. 3. ad 1.* Veracrux *par. 1. spec. ar. 47. concl. x.* Rebelius *lib. 3. de matrimon. q. 15. conclus. 2.* Coninch. *disput. 32 dub. 4. conclus. 2.* contra Nauar. *lib. 4. consil. 12. de consanguin.* Henriquez *lib. 12. cap. 1. numer. 2. & cap. 3. n. 3.* Sanchez *lib. 12. cap. 1 num 2. & cap. 3. num. 4.* Sanchez *lib. 7. disput. 65. numer. 10.* qui negantes, spectato iure naturali, vllam affinitatem ex copula fornicaria contrahi, consequenter inferunt, si quis in infidelitate fornicatus fuit cum Caia, postea baptizatum non prohiberi, quominus in vxorem ducere possit filiam, vel sororem eiusdem Caiæ. Sed contrarium puto esse verum, quod tradit Veracrux *p. 1. spec. a. 50. concl. 3.* Coninch. *dub. 4. in fine.*

Verumtamen, si ante susceptum Baptismum aliquis duxit filiam, matrem, vel sororem mulieris, quam fornicariè cognouerat; postea baptizatus separari non debet, si tale matrimonium secundùm gentis suæ consuetudinem pro irrito censeri non solet. Ita monent Rebelius *cit. concl. 2.* Coninch. paulò ante citatus. Ratio est: Quia secundùm ius gentium, ac naturale, ex copula illicita oritur quidem aliqua affinitas, sed non tam perfecta, sicuti ex copula coniugali; neque tanta, vt matrimonio impedimentum præstet, quominus validè, & ob iustam causam etiam licitè contrahatur.

7 Assertio VI. Matrimonium in primo gradu affinitatis lineæ transuersæ, licet indecens esse videatur, gentium, & naturali iure, non ita tamen, vt etiam irritum existat; aut ex rationabili causa, præsertim publica accedente auctoritate, cohonestari non possit. Hæc est communis sententia apud Victor. *relect. de matrim. p. 2. n. 6.* Bellarm. *c. 28.* Sanch. *l. 7. disp. 66. nu. 11.* Prima pars colligitur ex Leuit. *ca. 18. Turpitudinem vxoris fratris tui non reuelabis, quia turpitudo fratris tui est*: quasi diceretur, vxorem fratris esse quasi vnam carnem cum fratre; ideoque propter coniunctionem, ac reuerentiam erga fratrem, decens non esse copulari cum vxore eius, etiam demortui.

Altera pars probatur. Nam Iacob Patriarcha duas sorores duxit, Rachel & Liam. Genes. 29. Et Iudas filio secundo genito dedit vxorem primogeniti sine liberis defuncti. Genes. 38. Imò postea *ca. 25.* Deuter. vniuersim præceptum fuit Israelitis, si fratrum vnus sine liberis decessisset, vt alter relictam eius vxorem acciperet, ex eaque suscitaret semen fratris sui. Præterea Innocentius III. *in cap. vltim. de diuortijs*, ijs, qui in infidelitate secundùm gentis suæ consuetudinem contraxerant cum vxore fratris sine liberis defuncti, permitit, vt ad Fidem conuersi matrimonio vti possent; Atque vt matrimonia in hoc gradu affinitatis lineæ transuersæ contraherentur, non semel à Sede Apostolica, ob causam grauem cum principibus viris dispensatum fuisse, constat.

8 His ita explicatis, colligitur primò, Quòd Summus Pontifex in omnibus gradibus consanguinitatis lineæ transuersæ, excepto primo gradu, dispensare possit, ac proinde etiam soleat, quamuis Tridentinum Concil. *sess. 24. ca. 5. de reformat. matrimonij* velit, vt *in secundo gradu nunquam dispensetur, nisi inter magnos Principes, & ob publicam causam.* Vbi nomine magnorum Principum ait Sanchez *lib. 8. disp. 19. n. 3.* intelligi magnates, seu magnos nobiles, qui sunt in aliquo potentatu, seu baronia. Verùm, hoc non obstante, Summus Pontifex ex benignitate sua, ob causam vrgentem, etiam priuatam, dispensare interdum solet cum personis inferioris conditionis, teste Nauarr. *l. 4. cons. 31. de consanguin. & affinitat. edit. 2.* Rodriq. *to. 1. sum. c. 237. concl. 2.* Henriq. *l. 12. c. 3. n. 9.* Sanch. *cit. disp. 29. nu. 4.* qui etiam alias causas recensent, quæ apud ipsos videri possunt, & apud Couarr. *in epit. p. 2. c. 6 §. 9. n. 10.* Conin. *disp. 33. du. 3.*

Colligitur secundò, Quòd Summus Pontifex dispensare possit in omnibus gradibus affinitatis lineæ transuersæ, v.g. vt quis ducat defunctæ vxoris sororem, materteram, vel consobrinam. Si autem affinitas ex fornicaria copula orta fuit videtur dispensari posse etiam in primo gradu lineæ rectæ, videlicèt, vt quis ad causam vrgentem ducat filiam mulieris à se cognitæ, sicuti docet Rebell. *cit. q. 15. concl. x.*

9 Colligitur tertiò. Difficiliorem esse dispensationem, si distantia graduum consanguinitatis, vel affinitatis, in linea transuersa sit inæqualis, maximè, si distantia vnius partis sit primi gradus à stipite, vt proinde hoc ipso casu explicanda sit talis propinquitas, puta si vir ducere velit filiam aui, aut proaui sui, vel defunctæ vxoris suæ, vel mulier nubere velit filio aui, aut proaui sui, vel defuncti mariti sui, cum Pius V. in Bulla, quæ incipit. *Ascendens per quandam*, edita anno 1559. die 29. Augusti declararit, non esse mentem Pontificis in tali graduum propinquitate dispensare, nisi exprimatur. Qua de re vide Couarr. *p. 2. c. 9. §. 10. nu. 26.* Sanch. *l. 8. disp. 24. n. 15.* Coninch. *disp. 33. dub. 6. n. 73.*

His adde. Si graduum inæqualitas inde oriatur, quòd fœmina, quæ in matrimonium ducenda est, propinquior sit stipiti, vt si sit amita, vel matertera viri, hunc etiam modum propinquitatis, semel in consanguinitate, explicandum esse: quia difficiliorem reddit dispensationem, cum turpius videatur esse matrimonium, si fœmina, cui nepos ex fratre, vel sorore reuerentiam deberet, ratione coniugij eidem nepoti suo subiecta esse debeat, sicuti notauit Sanch. *cit. disp. 34. n. 12.*

10 Colligitur quartò: Difficiliorem esse dispensationem super impedimento consanguinitatis, quàm super impedimento affinitatis in simili gradu, sicuti ex communi notat Rodriq. *p. 1. sum c. 237. conclus. 3.* Ratio est: Quòd maior sit coniunctio inter consanguineos, quam inter affines: nam affinitas oritur ex eo, quòd vir, & mulier veluti vna caro per copulam efficiuntur, ideo queomnes consanguinei vnius, fiunt in eodem gradu affines alterius coniugum. Ex quo apparet, coniunctionem consanguinitatis esse priorem, magis per se, & tanquam mensuram affinitatis. Neque his obstat quod in *c. æqualiter. 35. q. 3. & c. 1. de cōsanguinitate, & affinitate, habetur. æquè abstinendum esse à consanguineis vxoris, sicut à proprijs.* Id enim non de æqualitate omnimoda, sed similitudinaria intelligi debet, quia similiter prohibitum est intra certos gradus contrahere cum consanguineis coniugis, vt cum proprijs.

Ad extremum aduerte, locutum me esse duntaxat de Summi Pontificis potestate circa dispensationes, quia, vniuersim loquendo, is, solus, non item reliqui Episcopi in impedimentis matrimonij dirimentibus dispensare possunt, spectato ordinario iure, seu excluso priuilegio speciali. Excipitur tamen casus, in quo propter necessitatem Episcopo dispensare licitum est in impedimento matrimonij contracti, si hæ conditiones concurrant: I. Vt defectus matrimonij dispensabilis sit. II. Vt defectus occultus sit. III. Vt matrimonium bona fide saltem alterius coniugis, contractum sit. IV. Vt ad Summum Pontificem facilis accessus non sit. At verò, vt contrahatur matrimonium cum impedimento dirimente, non videtur Episcopus dispensare posse, sicuti etiam dixi *l. 2. tr. 4. c. 22. n. 4.*

CAP. VII.

DE IMPEDIMENTO COGNATIONIS LEGALIS.

SVMMARIVM.

1 *Adoptio duplex est, vna perfecta, & quæ arrogatio dicitur, altera simplex adoptio.*
2 *Adoptio legalis, saltem perfecta, est matrimonij impedimentum dirimens, ciuili iure constitutum, & canonico approbatum.*
3 *Triplex est species, seu modus impedimenti prouenientis ex adoptione legali.*

1 LEgalis cognatio est propinquitas personarũ ex adoptione proueniens. Adoptio verò est extraneæ personæ in filiũ, aut filiam, nepotem, aut neptem, legitima assumptio. *Persona extranea* hic dicitur, quę non est ex descendẽtibus siue alioquin sit adoptantis consanguinea, siue non. *Legitima* verò *assumptio* dicitur, quia legibus ciuilibus constituta, & canonicis approbata est: quare necesse est, vt in legali adoptione, & inde orta cognatione, seruatæ sint conditiones, quæ iure ciuili præscribuntur, videlicet, vt adoptans sit masculus; sui iuris, maior 25. annis, ad liberos gignendos naturaliter non impotens, vt persona extranea cum adoptatur præsens sit adoptanti, & in adoptionem consentiens, denique vt saltem octodecim annis minor sit suo adoptante, ideoque illum pro patre, spectata etiam ætatis ratione, habere possit, cum hæc liberorum adoptio ad similitudinem carnalium introducta fuerit. Vide cit. *ff. & instit. de adoptionibus*. Scholasticos *in 4. d. 42.* Syl. *ver. adoptio q. 2. & 3.* Sanchez *l. 7. disp. 73. n. 3.* Mol. *t. 2. disp. 227.*

1 Duplex est adoptio, Vna perfecta, qua Principis rescripto, persona extranea, sui iuris existens in alterius veluti patriam potestatem, familiamque transfertur, vt instar legitimorum natorum esse incipiat. Alio nomine dici solet, arrogatio, quia in ea rogari solet adoptans, num velit adoptandum filium sibi legitimum fore, similiter, & adoptatus, an id fieri consentiat, sicuti constat ex *l. 2. ff. de adoptionibus*, & notat Gl. *Instit. eod. §. 1. ver. interrogatio*. Altera est adoptio imperfecta, seu simplex, per quam extranea persona in parentis sui potestate existens, ab alio in filium, vel filiam, adsciscitur, vt tamen naturalis patris, vel aui potestate non egrediatur, neque patri adoptiuo ex testamento necessario succedere debeat, sicuti arrogatus in quarta bonorum parte, sed tantùm ius succedendi ab intestato habeat. *§. Sed hodie iuncto §. item Institut. eod. tit.*

2 His explicatis; Nemo dubitat, quin adoptio perfecta, siue arrogatio, sit impedimentum dirimens matrimonij. Ita enim constat ex *l. adoptiuus, l. per adoptionem, & l. quia ff. de ritu nuptiarum, cap. ita diligere, c. per adoptionem 30. quæst. 3. & cap. vn. de adoptione legali*.

3 Est autem triplex modus huius impedimenti, vti docent Scholastici *in 4. d. 42.* vbi S. Tho. *q. 2. ar. 4.* Richard. *lib. 2. qu. 2.* & Syl. *ver. matrimonium 8. q. 9. dictu 2.* Prima, in linea legali recta inter adoptantem, & descendentes adoptati, si in eius potestate existant, altera in linea transuersa inter adoptatum, & legitimos natos, ac nepotes adoptantis. Dico autem natos legitimos, vt primò excludam illegitimos Cum enim hi non censeantur esse in potestate patris sui iuxta *§. vltim. Institut. de nuptijs*, non oritur cum illis cognatio legalis, sicuti neque cum emancipatis, quæ est probabilior sententia Nauar. *ca. 25. num. 45.* Couar. *in epit. p. 2. cap. 6. §. 1.* Armillæ *ver. matrimonium numer. 18.* Henriquez *lib. 2. cap. 12. num. 3.* Sanchez *disput. 63. num. 30.* Coninch. *disput. 32. dub. 3. num. 43.* Secundò, vt excludam liberos adoptiuos, quia fratres, & sorores adoptiui, si ex diuersa familia sint, inter se contrahere nullo iure prohibentur, sicuti ex communi testantur Couarr. Henriquez, Sanchez *ll. cc.* Tertia est per modum affinitatis inter adoptatum, & vxorem adoptantis, inter adoptantem, & vxorem adoptati, sicuti constat ex *l. adoptiuus, ff. de ritu nuptiarum*. At verò inter adoptantem, & filij adoptiui parentes nulla legalis cognatio interuenerit, vt docet S. Th. *in 4. d. 42. qu. 2. a. 3. ad 1.* Sylu. *ver. matrimonium 8. q. 8. dicto 2.* Nauar. *c. n. 5.* Sanchez *num. 26.*

Est porrò discrimen inter dictas species cognationis legalis, quòd prima, & tertia, etiam dissoluta adoptione per mortem adoptantis, vel emancipationem adoptati, matrimonium dirimit, sicuti constat, *cit. l. adoptiuus, cit. l. quin etiam, & §. Ergo non omnes, Instit. de nuptijs*. Non item in secunda, sed quamdiu adoptatus in potestate adoptantis manet, sicuti constat ex *l. per adoptionem, ff. eod. Institut. de nuptijs, §. inter eas, per adoptionem, 30. q. 3. & ca. vn. de cognat. legali*. Quare facilis est modus efficiendi, vt filius adoptatus cum filio carnali adoptantis contrahere possit, si eorum alteruter secundum formam ciuilium legum emancipetur.

Dubium verò est, an etiam simplex adoptio impedimentum matrimonio præstet. Ita affirmant Hostiensis, & Abb. *in cap. vn. de cognat. Spirit.* Scot. *in 4. d. 42. qu. vn. post princip.* Richardus *ar. 2. qu. 4. ad 2.* Sed alij valde probabiliter negant, inter quos Sylu. *cit. q. 8. dicto 4.* Petr. Ledesma *q. 47. a. 2. concl.* Sanchez *cit. disput. 63. num 6.* Ratio est: Quia impedimentum cognationis legalis introductum est ob similitudinem, quam filij adoptiui gerunt cum legitimè natis, eiusmodi autem filiationis similitudinem illi propriè non gerunt, qui ex imperfecta adoptione sunt, quandoquidem in familiam, & potestatem patris adoptiui non adsciscuntur. Confirmatur primò. Quia iura passim significant, impedimentum cognationis legalis tale esse, vt dirimat matrimonium inter adoptiuum, & natos legitimos adoptantis, quod locum habere non potest, si adoptio simplex sit, cum per eam filius adoptiuus non transeat in potestatem adoptantis: Nisi qui adoptat sit auus maternus, aut paternus, tunc veluti perfecta adoptio censetur, per quam filius adoptiuus, dissoluta potestate patris, in aui potestatem transit *§. sed hodie, Institut. de adopt.* Confirmatur secundò; Quia talia impedimenta in dubio potius restringi, quàm extendi debent.

CAP. VIII.

DE IMPEDIMENTO COGNATIONIS SPIRITVALIS.

SVMMARIVM.

1 *Cognationis spiritualis matrimonium dirimentis olim tres species erant, paternitas, compaternitas, & fraternitas. Iure autem nouo, sublata fraternitate, reliquæ duæ in vigore manent, sed ad vxorem non transfunduntur.*
2 *Infidelis baptizans, etsi postea ad Fidem conuertatur, & Baptismum suscipiat, non contrahit cognationem spiritualem.*
3 *Si homo fidelis filium infidelis è sancto fonte suscipiat, & infidelis postea conuertatur, ac baptizetur, oritur spiritualis compaternitas inter patrinũ, & parentem prolis baptizatæ.*
4 *Legatus, qui nomine alterius tenet infantem, verè patrinus non est, nec spiritualem cognationem contrahit.*
5 *Qui autem legatum, seu procuratorem mittit ad suscipiendum baptizatum, vel confirmatur, videtur spiritualem cognationem contrahere.*
6 *Si sponsus de futuro prolem ex sponsa susceptam baptizet propter necessitatem, soluuntur sponsalia, ratione superuenientis cognationis spiritualis: Similiter si sponsus patrinus sit: verum in tali casu requiritur, vt sciat esse prolem sponsæ suæ.*
7 *Si maritus cogente necessitatem propriam prolem baptizet, vel vt patrinus suscipiat, nullum impedimentum contrahit.*
8 *Si parens sine cogente necessitate prolem propriam baptizet, vel in Baptismo, aut confirmatione teneat, grauiter peccat, sed non est certum, quod a coniugalis debiti petitione propterea impeditus sit.*
9 *Si Sacerdos cum filia Confessionis fornicetur, videtur esse circumstantia necessariò in sacra Confessione explicanda.*

COgnatio spiritualis est propinquitas secundum iuris canonici dispositionem, orta ex administratione, vel susceptione sacramenti Baptismi, vel Confirmationis. Nam sicuti per naturalem generationem homo formatur, & nascitur, postea verò roboratur corporaliter, ita per sacramentum Baptismi homo reformatur, ac renascitur, & per Confirmationis sacramentum roboratur spiritualiter, quamobrem etiam in spirituali regeneratione intelliguntur esse parentes spirituales, videlicet, qui sacramentum ministrauit, & patrinus; quibus cum secundùm Ecclesiasticam traditionem, magna reuerentia debeatur, ideo antiquitus in Ecclesia institutum, & obseruatum fuit, vt hæc spiritualis cognatio, perinde, ac carnalis, impedimentum esse matrimoni dirimens, sicuti constat ex *c. si quis filiastrum, c. de eo, 30. q. 1. c. 1. c. veniens, de cognat. spiritua-li, c. 1. eod. tit. in 6.*

1 Cognationis spiritualis matrimonium impedientis, ac dirimentis iure antiquo tres species erant, sicuti habetur in *cit. ca. 1. in 6. videlicet paternitas*, inter baptizantem, confirmantem & patrinos ex vna parte, & baptizatum, vel confirmatum ex altera parte. *Compaternitas*, inter baptizantem, confirmantem patrinos ex vna parte, & parentes baptizati, vel confirmati ex altera, parte, & transfundebatur vtraque cognatio a viro ad vxorem, ita, vt si coniugatus aliquam personam baptizaret, confirmaret, vel patrinus esset, vxor eius similem cognationem cum eisdem perso-

nis,

nis, baptizato, videlicet, vel confirmato, & parentibus eorum contraheret, eo quòd vna caro cum viro ſuo reputetur; vti habetur in *cap. Martinus, de cognat. ſpirituali*. Denique fraternitas inter filios carnales baptizantis, confirmantis, patrinorum ex vna parte, ipſum baptizatum, vel confirmatum ex altera parte. Sed iure nouo Concilio Trident. *ſ.24.c.2. de reform. matrimon.* ſublata ſpirituali cognatione fraternitatis; duæ tantùm nunc ſunt ſpecies cognationis ſpiritualis, paternitatis, & compaternitas, earumque neutra ad vxores trãsfunditur. Quamobrem Titius hodie non prohibetur ſui baptizantis, confirmantis, aut patrini filiam: vel relictam vxorem ducere, ſicuti, & pater Titij eandem relictam viduam iure nouo ducere poteſt.

2 Quæſtio I. Vtrùm non baptizatus, ſi v.g. in caſu neceſſitatis aliquem baptizet, ſpiritualis cognationis capax ſit? Reſponſio eſt negatiua: tum quia non baptizatus, quamuis cathecumenus ſit, Eccleſiaſticis ſanctionibus non obligatur, tum quia in Chriſto ſpiritualiter per ſacramentum Baptiſmi non genitus, neque cognationem ſpiritualem contrahere poſſe cenſetur. Quæ eſt communis ſententia Doct. *in 4.d.42.* vbi S. Th. *q 1.ar.3.ad 4.* Rich. *a.2.q.4.* Durand. *p.1.n.9.* Soti *q.1.a.3. ver. perplexior*, contra Gil. *in baptiſmate.d.4. de conſecr. ver. ſuſcipere*. Angel. *verb. matrimonium, 3. impedim. 7.n.10.*

Ex quo infertur primò. Si infidelis, qui puellam, v.g. baptizauit, poſtea ad Fidem Chriſti conuertatur, ac baptizetur, non contracturum eſſe cognationem ſpiritualem, neque impeditum iri, quominus dictam puellam, aut etiam matrem vxorem ducat, vti rectè docent Sanch. *l.7.diſp.60.nu.11.* Coninch. *diſp. 32. dub.2.n.25.* contra Henriq. *l.12.c.3.nn.3.& c.11.nu.2.* Ratio eſt; Quia fundamentum, ex quo proximè talis cognatio oriri debebet, videlicet Baptiſmus præteritus, non amplius exiſtit, quare licèt iam ſit capacitas in ſubiectu non tamen conſurgit cognatio: quemadmodum neque relationes ad quarum ſimilitudinem hæc ſpiritualis cognatio explicari debet, conſurgere poſſunt, niſi exiſtente eo, in quo fundatur.

Infertur ſecundò; Si fidelis baptizet: vel è fonte Baptiſmatis ſuſcipiat filium hominis infidelis, nullam cum hoc cognationem contrahere, ſicuti rectè notauit Durand. & Sotus *ll. ſupra cit.* Ledeſma *q.57.a.3. in fine*. Rodriq. *tom.1. in ſumm. c.226. concl.vlt.* Sanch. *cit. diſp.60.n.14.* contra Syl. *ver. matrimonium 8.qu.7. dicto 12.* Henriq. *cit. c.12.n.3. in fine*. Quia etiam ſpiritualis cognatio debet eſſe inter duos terminos, quorum vterque capax huius relationis ſit, cum igitur non baptizatus nequeat eſſe compater, ſiue cognatus ſpiritualiter; neque etiam fidelis eius filium baptizans, cognatus ei cenſeri poteſt.

3 Veruntamen in hoc caſu, ſi parens prolis baptizatæ, poſteà ſacramentum Baptiſmi ſuſcipiat, ex eo tempore cenſetur ſpiritualem cognationem contraxiſſe, per quam impeditur à nuptijs cum perſona baptizante, confirmante, patrinis filiæ ſuæ, vti docent Sylu. *cit. q.7. dicto 12.* Coninch. *cit. dub.2.nu.27.* contra Durand. Sotum *ll.cc.* Sanch. *cit. diſp.60.n.14.* Quemadmodum etiam olim filij baptizantis, etſi poſtea geniti, mox Baptiſmum ſuſceperunt, ſpiritualem, & ipſi cognationem contrahebant, vti colligitur ex *c.1. de cognat. ſpirit. in 6.* & notat Abb. *in ca.1. extra eod.* Ratio eſt; Quia ſecundum iuris diſpoſitionem, ſpiritualis cognatio immediatè quidem contrahitur tantùm inter baptizatũ, & baptizantem, mediatè verò ac conſequenter rèdundat, (ſpectato iure antiquo) in carnales filios baptizãtis, & iure etiã nouo in carnales parentes baptizati, cum primum illi huius cognationis capaces ſunt. Quæ ipſa cauſa eſt, quòd longe difficiliùs, imò vero nunquam Pontificia diſpenſatio fieri ſoleat in ſpirituali cognatione paternitatis, vti notauit Coninch. *diſp.33.d.5.n.79.*

4 Quæſtio II. Si quis per alium, tanquàm legatum ſuum, aliquem in Baptiſmo, vel Confirmatione ſuſcipiat; vter eorum ſpiritualem cognationem contrahat? Reſpondeo, & dico; Legatum in hoc caſu non contrahere: cùm non ſuo, ſed alieno nomine teneat; ideòque patrinus non ſit, ſed loco patrini fungens. Ita Syl. *ver. matrimonium 8.q 7. dicto 15.* Sà *de matrim. impedimentis, n.5. ver. cum quis per procurationem*. Couar. *in epit. p.2.c.6.§.4.n.7. in fine*. Henriq. *l.12.c.11. in fine*. Sanch. *diſp.59.n.12.* contra Sotum *in 4.d.42.q.1.ar.2. prope finem*. Rodriq. *to.1. ſum. c.226.* Tolet. *l.7.c.8.n.6.*

Ex inde non improbabiliter colligit Sà *l.c.* virum loco mulieris, & mulierem loco viri tenere poſſe; eaque declarationem Cardinalium. Sed Cardinales ſuper Trid. *ſeſſ.24.ca.2. de reform. matrim.* apud Petrum Marzillam contrarium ſignificant: quare in hac re locorum conſuetudo attendenda eſt.

5 Dico II. Ipſe principalis, qui legatum, ſeu procuratorem mittit, cognationem ſpiritualem contrahere videtur. Ita Cardinales ſuper *cit. c.2.* Abb. *in c. veniens. n.4. de cognat. ſpirit.* Sà *cit. n.5.* Phil. *de offic. Sacerdotis, to.1.p.2.l.2.ca.11.* Coninck *diſp.32. dub.2.n.40.* contra Couar. *p.2. epit. c.6.§.4.n.6.* Nau. *conſ.6. de cognat. ſpirit. edit.2.* Sanch. *l.7. diſp.59.n.4. & alios*. Ratio eſt: Quia is, cuius nomine alter è ſacro fonte ſuſcipit, verè patrinus efficitur; conſequenter cognationem contrahit. Conſequentia hæc videtur nota ex ſacris canonibus, quibus vniuerſim ſignificatur, à patrinis contrahi ſpiritualem cognationem. Antecedens verò probatur, tùm ex communi fidelium perſuaſione; tùm ex eo, quòd Eccleſia non permitteret Baptiſmum ſine vero patrino adminiſtrari.

Neque obſtat primò; Quòd iura cognationem ſpiritualem interdum fundare videantur ſuper actu perſonali tenentis, aut ſuſcipientis, vt videre eſt cauſa 30. *qu.1.* Deſcribunt enim ſuſceptionis munus, ſicuti ordinariè præſtari ſolet; & fortè olim non vſitatum erat per legatum patrini munus obire. Cæterum *qui facit per alium, perinde eſt, ac ſi faciat per ſeipſum reg.72. in 6.* vbi notant Doctores ſicuti, *& in l.1.§. vſu. ff. de Procurator.* quòd omnis actus per procuratorem præſtari poſſit, niſi expreſsè prohibeatur. Contraria tamen ſententia Syl. *cit. q 7. dicto 14.& 15.* Henriq. Sanch. *ll.cc.* & aliorum apud ipſos, quod nec mandans, nec mandatarius, ſeu legatus ſpiritualem cognationem, ac matrimonij impedimentum contrahat, probabilis eſt; ſaltem propter auctoritatem Doctorum: præſertim cum in caſu qualitercunque dubio, & in canonibus non ſatis expreſſo circa matrimonij impedimenta, non irrationabiliter in partem negatiuam inclinare liceat.

Quæſtio III. Vtrum baptizans, aut ſuſcipiens prolem in neceſſitate, quia alius nemo adeſt, aliquam cognationem, & coniugij impedimentum contrahat? Reſpondeo, & dico I. De baptizante affirmandum eſt, quòd contrahat impedimentum matrimonij: de patrino autem, ſiue ſuſcipiente vide quæ dixi ſuprà *tr.2. de Baptiſmo. c.9.n.5.*

6 Corollarium. Si ſponſus prolem ex ſponſa ſuſceptam baptizet propter neceſſitatem mortis inſtantis, ſoluuntur ſponſalia, ratione ſuperuenientis impedimenti, ſicuti rectè reſpondit Nauarr. *c.16. man. n.34. & ca.22. nu.40. & l.4. conſ.5. de cognat. ſpirit. edit.2.* Idque verum eſt, etſi baptizans neſciat ſuæ ſponſæ prolem eſſe; quia nihilominus verè baptizans eſt; vtpote habens intentionem Eccleſiæ conformem, baptizandi hunc hominem, quicumque ſit. Alia verò eſt ratio de patrino: licèt enim ſponſus ſciens leuans è ſacro fonte prolem ſponſæ ſuæ, cum ea matrimonium ante diſpenſationem contrahere non poſſit, ſicuti habetur in *c. veniens. iunct.* Gloſſ. *ver. antequam. de cognat. ſpirituali*, ſecus tamen eſſe videtur, ſi neſciat eſſe filium ſponſæ, ſed arbitretur eſſe alium infantem, ſicuti docet Abbas *c.2. de cognat. ſpirit. n.4.* Sanc. *l.7. diſp.58.n.7.* vbi aiunt, ad hanc cognationem requiri ſcientiam, & animum: quorum vtrumque hic deſideratur. Patrinus enim determinatam intentionem habet, ſuſcipiendi, & ſpondendi pro eo homine, quem animo ſuo concipit: quare error circa perſonam efficit, vt verè patrinus non fiat, ideòque nec cognationem contrahat.

7 Dico II. Si coniux prolem coniugis ſuæ baptizet, vel in ſacramento Baptiſmi, aut Confirmationis tanquam patrinus ſuſcipiat ob neceſſitatem, nullum impedimentum contrahit. Sumitur ex *c. ad limina. 30. qu.1. vbi ratio redditur, quia inculpabile iudicandum, ad quod neceſſitas impulit*. Quamuis autem textus iſte ſolùm loquatur de baptizante in caſu neceſſitatis; communis tamen eſt ſententia Doctorum apud Sanch. *lib. l.9. diſ.26.n.3.* idem ſentiendum eſſe, ſi parens prolem coniugis ſuſcipiat, quãdo alius patrinus haberi nequit, etſi contrarium ſcripſerit Henriquez *l.11.c.15.nu.11.* Sed probatur: Nam impedimentum petendi debiti à ſacris canonibus ſtatutum eſt in pœnam delicti: parens autem nihil delinquit, ſi filij ſui patrinus exiſtat, eo caſu quo alius adeſſe nequit, ſicuti docet S. Th. *3.p.q.67.a.8.ad 2. Sicuti generatio ſpiritualis, inquit, alia eſt à carnali. ita alius debet eſſe pater ſpiritualis à patre carnali, niſi neceſſitas aliud exigat.*

Si cauſam quæras, cur ſponſus de futuro propter neceſſitatem baptizatus eſt ſponſa ſuſceptam prolem, impedimentum contrahat, quominus ante Papæ diſpenſationem cum ea nuptias contrahere liceat, maritus autem ſi ob eandem neceſſitatem prolem ſuam baptizet, non incurrat impedimentum petendi debiti? Reſpondeo, cauſam hanc eſſe, quia marito poſt nuptias acquiſitum eſt ius petendi debiti, ideò priuatio huius iuris cenſetur pœna, nemo autem puniri debet, niſi culpa anteceſſerit, *cap. diſcretionem, de eo, qui duxit, &c.* Inter ſolutos autem, ſeu nondum matrimonio iunctos non cenſetur pœna, ſed moralis inhabilitas ad matrimonium, ex canonici iuris conſtitutione: qualis inhabilitas, etiam ſine culpa contrahi poſſit.

8 Dico III. Si parens extra caſum neceſſitatis prolem ex coniuge ſuſceptam è ſacro fonte, vel in Confirmatione ſuſcipiat, non tantum grauiter peccat, ſed etiam propter ſpiritualem cum coniuge cognationem incurrere videtur impedimentum debiti petendi, licet coniugi innocenti reddere teneatur. Eſt communis

nis

nis assertio, cui priorem partem docet Suar. *p. 2. q. 67. a. 8.* Nau. *c. 16. n. 34. & c. 22. n. 9.* Sanch. *cit. disp. 26. n. 5.* vbi aiunt esse mortale; qui seuere id prohibetur in *c. 1. & 2. causa 30 qu. 1.* Quanquam pœna, quæ olim decreta erat, vt coniuges ob eam causam separentur, postea sublata sit in *qu. si vir. de cognation. spiritual.*

Altera pars nullo iure satis expresso, sed solum Doctorum consensu nititur, sicuti annotauit Suarez *cit. a. 8.* Sanchez *cit. disp. 26. num. 7.* Quamuis Gloss. *in cap. si vir, de cognat. spirit. ver. debitum subtrahere,* contrarium teneat: cuius sententiam sequi videtur Durand. *in 4. d. 43. q. 1. art. 3. nu. 11. in fine,* & expressè Coninch. *disp. 34. dub. 8. n. 69. argum. cit. cap. si vir, & cap. de eo, 30. quæst. 1.* quorum sententia probabilis est, nullum omnino coniugalis vsus impedimentum hodie oriri.

Illud verò certum est, & apertè re sponsum ab Alexand. III. *cit. cap. si vir.* Si coniux ex ignorantia iuris, aut facti, prolem coniugis baptizet, aut teneat, nullo petendi debiti impedimento afficit, vti docet Nauar. *c. 6. nu. 34.* Suar. *cit. a. 8. §. manus vero dubium.* Rodriquez *tom. 2. sum. cap. 243. concl. 10.* Sanchez *lib. 9. disp. 32. n. 48. & 49.* Cum enim prohibitio illa in solo Ecclesiastico iure fundata sit, ideo qui eam ignorat, sicuti excusatur à culpa, ita etiã ab annexa pœna. Quamobrem Sanchez non improbabiliter ait, idem sentiendum esse de pœna priuationis debiti ob crimen incestus, si quis cum ignorantia, seu facti, seu iuris, quia nescit, v. gr. fornicationem cum consanguinea vxoris intra quartum gradum per legem Ecclesiasticam crimine incestus notari, adulterium committat: cum enim talis non peccet crimine incestus, neque pœnam ob tale crimen decretam incurrere eum oportet, vti etiam colligitur ex doctrina Henriq. *l. 2. c. 18. in fine.*

9 Quæstio quarta. Vtrùm Sacerdos spiritualem cognationẽ contrahat cum suis confitentibus? Videtur enim esse affirmandum propter verba Symmachi Papæ in *c. omnis. 30. qu. 1. Omnes quos in pœnitentia accipimus, ita filij nostri sunt, sicuti quos, vel nobis suscipientibus, vel trinæ mersionis vocabulo mergentibus, vnda sacri baptismatis regenerauit.* Et *c. vlt.* refertur ex Cælestino Papa: *Non debet Episcopus, vel Presbyter commisceri cum mulieribus, quæ ei sua fuerint confessæ peccata. si fortè, quod absit, hoc contigerit, sic pœniteat, quomodo de filia spirituali.* Sed contrarium est certum ex *c. vlt. de cognat. spirit. in 6.* vbi habetur, & ex collatione aliorum sacramentorum, præter Baptismum, & confirmationem, spiritualem cognationem non oriri. Veruntamen ex supra cit. auctoritatibus probabilissimè colligitur, esse circumstantiam sacrilegij necessario in confessione explicandam, si sacerdos cum filia Confessionis fornicatus sit, sicuti docet Armilla *ver. circumstantia. n. 12.* Vinaldus in Candelabro, *de Confess. vbi de circumstantia peccatorum, n. 20.* Sanchez *lib. 7. disp. 55. num. 4.* Coninch. *disp. 32. dub. 2. num. 13.* & consentit S. Thom. *2. 2. quæst. 54. a. 10. ad 2.* vbi id vocat *spirituale stuprum.* Licèt talem circumstantiam confitendam, non esse, dicat Sà *ver. Confessio. num. 25.* & dubitat Petrus Ledesma *quæst. 56. ar. 2. dub. vlt.*

CAP. IX.

DE IMPEDIMENTO PVBLICÆ HONESTATIS.

S V M M A R I V M.

1 *Cum consanguineis sponsæ, quamuis carnaliter non cognitæ hodie intra primum duntaxat gradum nuptiæ celebrari validè non possunt propter publicam honestatem.*

2 *Si sponsalia de futuro ex quacunque causa irrita sint, nullum ex ijs impedimentum publicæ honestatis oritur.*

3 *Impedimentum honestatis ex sponsalibus validis ortum permanet, tametsi illa postea soluantur.*

4 *Ex sponsalibus conditionatis, pendente conditione, non oritur impedimentum.*

5 *Ex sponsalibus de præsente etiam hodie oritur impedimentum vsque ad gradum quartum, etiamsi illa irrita fuerint; modo non ex defectu consensus, aut ob publicæ honestatis impedimentum*

6 *Si quis ex duabus sororibus vnam absolutè sibi desponsarit in futurum, cum altera deinde carnaliter copuletur, neutram in vxorem ducere potest.*

1 IMpedimentum hoc prouenit ex quadam quasi affinitate cum consanguineis sponsi, canonico iure introductum, ob publicam, honestatem morum, sicuti constat ex *c. iuuenis. c. sponsam, de sponsal. & c. si quis vxorem. cap. si quis desponsauerit. 27. quæst. 2.* Et extendebatur olim vsque ad quartum gradum, vt matrimonium irritum esset, quod sponsus seu de futuro, seu de præsente, contrahere attentaret cum sponsæ seu viuentis, seu demortuæ, licèt nunquam carnaliter cognitæ, filia, nepote, pronepote, abnepte; item cum illius sorore, patruele, filia, aut nepte patruelis, &c.

Præterea, iure antiquo *c. vn. de sponsal. in 6.* non tantùm ex validis, sed etiam quacunque de causa (præterquam ex defectu consensus) inualidis sponsalibus impedimentum oriebatur, Quæ correcta sunt per Trid. *sess. 24. cap. 3. de reform. matrimon.* Primò, vt publicæ honestatis impedimentum ortum ex sponsalibus de futuro non nisi ad primum gradum se extendat, ac proinde sponsus iam non prohibeatur ducere consanguineas sponsæ, præter matrem, filias, & sorores eius; & sponsa vicissim non prohibeatur nubere consanguineis sponsi præter patrem, filios, & fratres eius.

2 Secundo, vt quacunque de causa sponsalia de futuro valore suo careant, quia v. g. cum consanguinea, Moniali, &c. contracta sunt, nullum ex iis publicæ honestatis impedimentum oriatur, sicuti docet Nauar. *c. 22. nu. 57.* Veracrux *p. 1. specul. a. 25.* ConincK. *disput. 32. dub. 5. numer. 69.* licèt alter Sanchez *libr. 7. disput. 68.* Henriquez *lib. 12. c. 10. num. 2.* Quamquam, si sponsalia irrita sint, ob solum interni consensus defectum, tunc in externo foro valida, & consequenter impedimentum publicæ honestatis producentia censebuntur, si defectus probari non possit.

3 Quædam his addenda sunt: I. Hoc impedimentum perpetuum esse, vt etiam solutis sponsalibus maneat, sicuti constat ex suprà *cit. c. Si quis vxorem desponsauerit, vel subarrhauerit, quamquam postmodum preueniente die mortis eius, nequierit eam ducere in vxorem, tamen nulli de consanguinitate eius licet accipere eam in coniugio.* Et *c. sequenti. Si quis desponsauerit vxorem, vel subarrhauerit, & siue preueniente die mortis, siue interuenientibus alijs causis, minimè eã cognouerit neque eius superstes frater, neque vllus de consanguinitate eius* (quod nunc intellige intra primum gradum) *eãdem sibi tollat in vxorem vllo vnquam tempore.* Quare audiendus nõ est. Sa *ver. matr. vbi de imped. n. 22. ait.* Si sponsalia communi sponsorum voluntate soluantur, cessare impedimentum: cui repugnat etiam *c. accessit. de desponsat. impuberum. in quo respondetur.* Si puella impubes, ante desponsationem annum septimum compleuerat, licet postea adepta pubertate resilierit, ideoq; sponsalia soluta fuerint, nihilominus publicæ honestatis impedimentum permanere.

Secundum. Si Sempronius sponsalia contraxerit cum Titia, & postea, contra fidem priorum sponsaliorum, cum consanguinea eius Caia, tunc inprimis distinguendum est, vtrùm priora sponsalia fuerint pura, an conditionata. Si fuerint pura, certum est sponsalia, vel matrimonium postea contractum cum Caia fore irritum, propter publicæ honestatis iustitiam: nihilominus potest, ac debet Sempronius ducere Titiam, non obstante posteriore desponsatione, si copula nulla intercessit cum Caia. Ratio huius est: Quia posterior despõsatio irrita fuit à sponsalibus: ergo non est æquum fieri veluti quandam actionem, id est, priora sponsalia vicissim à posterioribus irritari; vti habentur hæc omnia *c. vn. de sponsal. in 6.* Sin vero sponsalia cum Titia Sempronius contraxit sub conditione pendente in futurum, ac posteà Caiæ ante euentum conditionis, quem expectare debuerat, absolutè promisit; tunc neque ex primis, neque ex secundis sponsalibus impedimentum matrimonii dirimens contrahet; Non enim ex primis, quo minus saltem validè secundam ducere possit: quia ex sponsalibus conditionatis ante euentum conditionis non oritur impedimentum.

4 Non item ex secundis saltem spectato iure nouo Trid. proptereà quod ea contra fidem priorum sponsaliorum iniustè contracta, ipso iure irrita fuerint: ex sponsalibus autem irritis non contrahitur impedimentum honestatis, sicuti notauit Sanchez *lib. 7. disp. 69. nu. 3.* Sin verò ponamus, Sempronium Caiæ promittere matrimonium sub conditione expressa, vel tacita, si conditio priorum sponsaliorum non eueniat, tunc ea non eueniente, purificatur posteriora sponsalia cum Caia; vt deinde ne validè quidem Sempronius ducere possit Titiam propter publicæ honestatis impedimentum.

5 Tertium. Ex matrimonio rato, & nondum consummato, etiam hodie oritur impedimentum publicæ honestatis vsque ad gradum quartum; etiamsi illud irritum fuerit ex qualicunque causa, duabus exceptis: I. Si irritum fuit ob defectum consensus. II. Si irritum fuit ob impedimentum publicæ honestatis: nam matrimonium contractum cum sorore, matre, vel filia sponsæ non habet vim quasi reciprocam dissoluendi præcedentia sponsalia, vt supra dixi *cit. c. vn.*

Hæc verò omnia sumuntur ex motu proprio Pii V. incipiente *Ad Romanum*, in quo declarauit; Decretum Tridentinum *sess. 24.*

seff. 24. c. 3. de matrim. duntaxat intelligendum esse de sponsalibus in futurum, non autem de matrimonio contracto; sed in hoc durare adhuc impedimentum in omnibus casib. & gradibus, quibus de iure veteri introductum erat. Vide Nauar. *l. 4. cons. 11. n. 4. de sponsal. edit. 2* Sanch. *l. 7. disp. 70. n. 5.*

6 Pro praxi resoluuntur hi casus: Primus. Si Sempronius absolutè sibi desponsarit Titiam, & postea carnaliter copuletur cum sorore eius Caia, neutram in vxorem accipere potest: Non enim Titiam, ob impedimentum affinitatis; non Caiam ob impedimentum publicæ honestatis, ortum ex sponsalibus purè, & absolutè contractis cum Titia.

Secundus. Caius fornicatus erat cum Titia; postea desponsauit sibi sororem eius Semproniam; neutram vxorem habere potest: Non primam, quia impedit publica honestas; non secundam, quia impedit contracta affinitas.

Tertius casus. Iulius sponsalia contraxit cum Ioanna: hanc postea duxit Augustus, frater Iulij, sed matrimonium non consummauit: & si hoc casu Iulius non teneatur nuptias celebrare cum Ioanna, quippè quæ fidem sponsaliorum violarat; si tamen eam ducere velit, non prohibetur; quia iura nolunt, vt si sponsalia præcedentia post eius matrimonium infirmarunt, ab eodem vicissim infirmentur: ne inter duas desponsationes detur quasi mutua reactio, à qua, & natura abhorret.

CAP. X.

DE IMPEDIMENTO CRIMINIS.

SVMMARIVM.

1 *Machinatio mortis coniugi facta cum proposito alterius determinati contrahendi matrimonij, est impedimentum dirimens.*

2 *Si vterq; qui post mortem coniugis contrahere matrimonium desiderant, ad cædem illius cooperantur, aliud non requiritur ad contrahendum impedimentum, nisi vt mors sequatur: sin verò alter tantum homicidij reus fuit, requiritur etiam vt adulterium interueniat.*

3 *Si adulteri viuente altero coniuge matrimonium contrahant, vel de contrahendo inter se spondeant, oritur inter ipsos impedimentum dirimens.*

4 *Ad hoc impedimentum ex crimine adulterij cum promissione matrimonij contrahendum, plures conditiones requiruntur.*

5 *Dispositum de vno correlatiuo, censetur etiam dispositum de altero, si æqualis comparationis sint, & disparitatis ratio nulla appareat.*

6 *Si infidelis ope mulieris Christianæ maritum eius occiderit, ac ad Fidem conuertatur, non potest mulierem illam vxorem ducere.*

7 *Irrita sunt sponsalia, quæ, viuente adhuc coniuge, cum alia persona contrahuntur.*

1 DVo sunt crimina, quæ matrimonium subsequens per Ecclesiastici iuris constitutionem dirimunt. Primum est, Machinatio mortis facta coniugi, cum proposito alterius determinati matrimonij contrahendi. *cap. si quis viuente. 31. q. 1. ca. 1. de conuers. infidelium. c. significauit. c. super hoc. c. significasti. de eo, qui duxit in matrimonium.* & docet S. Thom. *in 4. d. 37. q. vn.* Neque refert primò: Maritusne, an vxor sit, cui machinatio mortis tali consilio facta est, vti apertè constat ex *cit. c. super hoc. & cap. significasti. iuncto c. 1. de conuers. infidelium,* & videri potest Sanch. *l. 7 disp. 78. n. 8.*

Neque refert secundò: Vtrùm machinatio mortis physicè fiat, an solùm moraliter per iussionem, consilium, sicuti colligitur ex *cit. c. si viuente & c. 1. de conuers. infidelium.* Necesse tamen est, vt mors, non tantùm attentata sit, sed executioni mandata: quia verba legis pœnalis cum effectu intelligenda sunt, iuxta *c. relatum. de Clericis non residentibus. & notat* Gloss. communiter recepta in suprà *cit. c. 1. ver. procurauerint,* vbi ait, requiri *effectum cum ope re subsecuto.* Verum si quis cædem coniugis, suo nomine patratam, posteà ratam habeat, probabilius est impedimentum non incurri; sicuti docet Gloss. *fin. in cit. c. 1.* vbi Abbas *num. vlt.* & alij communiter apud Sanchez *cit. disp. 78. n. 6.* ConincK. *disp. 31. dub. 5. n. 50.* Henr. *l. 12. c. 14. n. 2. in comment. lit. Q.* Quòd enim sola ratihabitione hoc impedimentum incurratur, nullo iure expressum est: quare edictum de matrimonio non contrahendo, cum prohibitorium sit, ad eum casum extendi non debet, iuxta *c. cùm apud. de sponsal.* vbi etiam regula traditur. *Quicunque non prohibetur, per consequentiam admittitur.* Et Gl. *ibid. Concessum intelligitur, quod prohibitum non est.* Aliam rationem vide apud Abb. *l. c.*

2 Porrò si vterque eorum, qui occiso coniuge, matrimonio coniungi desiderant, in cædem eius conspirarunt, tunc aliud non requiritur ad contrahendum impedimentum, nisi vt cædes re ipsa sequatur, sicuti colligitur ex suprà *cit. c. 1.* Sin verò alterutertantùm homicidij reus sit, v. gr. maritus vxorem occidat, nesciente, vel contradicente puella, quacum matrimonium contrahere desiderat; tunc impedimentum inter eos non oritur, nisi etiam adulterium præcesserit, vti colligitur ex *cit. cap. si quis viuente. cap. 1. c. super hoc.* vbi id notat Abbas *in 4. de eo qui duxit in matrimonium.* & docent Nauarr. *ca. 22. num. 46.* Sà *de matrim. impedimentis num. 7.* Sanchez. *disp. 78. num. 9.* ConincK. *disp. 31. dub. 5. n. 33.* Valentia *tom. 4. disp. 10. q. 5. p. 3.* vbi de impedimento criminis.

Id verò in omni casu ad hoc criminis impedimentum iura eitata exigunt, vt ambæ personæ inter se contrahere volentes iniuriosæ fuerint coniugi occiso. Ex quo inferunt Sà. ConincK. non oriri impedimentum, si puella, v. g. quæ coniugato commiscetur, nesciat eum coniugatum esse. Imò Sanchez *n. 12.* non improbabiliter addit, idem dicendum esse, tametsi in hoc casu puella coniugata sit: quia iura, quibus hoc impedimentum statuitur, faciunt mentionem adulterij, quod ex vtraque parte tendit in iniuriam coniugis, præbens etiam occasionem mortis ei machinandæ: quare etiam requiritur in hoc casu, vt adulterium antecedat coniugis interfectionem.

Secundò infertur: Si Titius suasu Caiæ occidat vxorem suam, vt ducere possit aliam quamcunque, aut determinate Semproniam sceleris insciam, quòd non impediatur, quominus ducere deinde possit vxorem, etiam ipsam Caiam, aut Semproniam; modò cum neutra earum ante mortem coniugis mœchatus fuerit, vti ConincK notauit *n. 55. in fine.*

Tertiò infert Nauar. *l. 4. consil. 1. de eo qui duxit. edit. 2.* Si adulteri alio fine, quàm vt matrimonium inter se contrahant, coniugem alterutrius trucidant, v. gr. ne eos in adulterio deprehensos accusare possit, non esse impeditos, quominus postea inter se nuptias celebrent.

3 Alterum crimen matrimonii dirimens est adulterium; Si adulteri, durante legitimo matrimonio, licèt non consummato, inter se de facto matrimoniũ contrahere aggrediantur, vel promissionem faciant de contrahendo post mortem coniugis. Ita habetur in *c. relatum. 31. q. 1. c. 1. & 2. cum haberet c. vlt. de eo qui duxit, &c.* Ratio huius impedimenti est, Ne ob factam promissionem, & spem alterius matrimonij contrahendi, capiatur occasio alterius coniugis occidendi.

4 Ex quo rectè inferunt Sotus *in 4. d. 37. qu. vn. art. 4.* Sylvest. *ver. matrimonium 8. q. 9. dicto 5.* Sanch. *disp. 79. n. 5.* Coninch. *cit. dub. 5. n. 60.* Si fides data fuit sub priore coniugio, adulterium verò commissum sub altero posteriore, nullum oriri impedimentum, quominus mortua secunda coniuge, adulter ducere possit adulteram, cui olim promiserat: Quandoquidem hæc promissio, & spes contrahendi extincta fuerat per matrimonium posterius. Quin etiam si adulterium sub priore coniugio commissum est, fides verò data sub posteriore, non contrahi matrimonii impedimentum docent Sanchez, & Coninch. *ll. cc. arg. cit. cap. significasti, & cap. vlt. de eo, qui duxit. &c.* ex quibus hæc prima conditio ad impedimentum hoc contrahendum colligitur. Vt viuente eodem coniuge fides data, & adulterium commissum sit.

Altera conditio est: Vt ex vtriusque parte adulterium formaliter committatur; secus est, si puella, v. g. nesciat eum, quocum contrahit, ac copulatur, coniugatum esse, sicuti constat ex *c. 1. de eo qui duxit*, & explicat Richar. *in 4. d. 25 ar. 3. q. 4.*

Tertia conditio: Vt copula perfecta interueniat, cum immissione seminis intra vas, sicuti docet Sanchez *lib. 7. disp. 79. num. 45.*

Quarta conditio: Vt promissio matrimonii seriò, & ex animo fiat, non fictè, cum alioquin non censeatur promissio: Quæ est probabilis sententia Henriq. *l. 12. c. 14. n. 3. in fine,* Sà *ci. n. 7.* licèt contrarium sentiat Veracrux *p. 1. speculi, a. 34. concl. 9.* Sanch. *l. 7. disp. 79. n. 10.* Coninch. *cit. dub. 5. n. 57.*

Quinta Conditio: Vt promissio exterius facta ab altero acceptata sit: cum alioquin non habeat rationem pacti, ac promissionis. Quin imò non est improbabile, quod tradit Henriqu. *l. 12. c. 14. n. 3. cit. c. significasti, de eo qui duxit, &c.* Bellarmin. *l. 1. de matrimon. c. 22. casu secundo;* Requiri promissionem mutuam, neque satis esse, virum v. g. promittere puellæ, promissionem expressè, aut tacitè acceptanti, nisi ipsa etiam vicissim se obliget. Cùm enim iura ad hoc criminis impedimentum requirant, vt matrimonium viuente coniuge cum altero de facto contrahatur, vel saltem fides detur de contrahendo, videntur eodem modo id intelligere, quo aliàs desponsatio de præsente, vel de futuro fieri solet, videlicet, reciprocè, sicuti etiam annotasse videtur Sylvest.

uest. vet. matrimonium. 8 q. 3. dicto 4. Vgolin. *de sacrament. tract. de matrimon. c. 19. n. 8* licet contrarium sentiat Sotus *cit. d. 37. q. vn. art. 4. §. secundos casus*, Angles *in 4. sent. ca 1. vbi de matrimonij impedimentis, quaest. de diuortio ob adulterium a. 3.* Sanch. *l. 7. disp. 70. n. 20. & alij plerique, arg. cit. c. significasti*, vbi sufficere iudicatur, si maritus viuente vxore alteri puellæ fidem dedit de matrimonio contrahendo. Quamuis sequendo priorem sententiam, responderi potest, sermonem esse de data fide sponsaliorum, quæ mutuam promissionem continent.

Sexta conditio esse videtur: Vt promissio sit pura, aut saltem ante mortem coniugis purificata: cùm alioquin non sit simpliciter facta promissio, quippè adhuc suspensa, & pendens à futuro euentu. Ita valdè probabiliter docet ConincK. *n. 59.* contra Nauarr. *l. 4. consil. 2. de eo qui duxit, &c.* Rodriq. *p. 1. sum. c. 229. concl. 5.* Sanchez *cit. disp. 79. n. 11.* existimantes, ex promissione etiam conditionali oriri impedimentum, si conditio non deficiat ante adulterium: cùm etiam ex tali promissione, concepta spe ineundi matrimonii, occasio præbeatur mortem coniugi machinandi. Sed respondetur: In pœnalibus verba legis, seruata verborum proprietate, strictè interpretanda esse, & non ob similitudinem rationis extendenda. Atqui verba hæc, *Si fides matrimonij contrahendi data sit*, seruata proprietate verborum, rectè accipiuntur de fide, seu promissione pura, & absoluta: ergo non debet ob rationis similitudinem extensio fieri ad promissionem conditionalem.

Accedit, quòd neque ratio omninò similis sit. Nam Ecclesiam aiunt Doctores ad statuendum hoc impedimentum inductam fuisse, ne ansa capiatur occidendi coniugem: quæ ratio non ita locum habet, si promissio facta fuit sub conditione contingente, quæ æquè euenire potest, & non potest; cum exinde non tam certa spes contrahendi matrimonii concipi possit. Qua eadem ratione colligitur, non oriri impedimentum, si adulteri non absolutè inter se promiserunt, sed sub tali formula, *Non ducam aliam, nisi te*. Nam sensus verborum videtur esse conditionalis, si aliquam duxero, promitto me ducturum te, quà de re suprà dixi *p. 1. c. 1.*

5 His tria adde. I. Licèt in iuribus, quibus ob criminis impedimentū decernitur, modò de viro, modò de muliere adultero, & fidem dante sermo sit, vtriusque tamen similis ratio est. Quia dispositum, quamuis odiosum, ac pœnale, de vno correlatiuo, censetur etiam dispositum de altero, si æqualis comparationis sint, & disparitatis nulla ratio probabiliter afferri possit, sicuti notat Abb. *in c. quia Clerici, n. 7. de iure patron. & Legistæ in l. vlt. C. de indicta viduitate*.

6 II. Licèt infideles, seu non baptizati Ecclesiasticis his impedimentis non astringantur, si tamen vnus ex adulteris promittentibus inter se matrimonium fidelis, seu baptizatus sit, contrahitur impedimentum, ne mortuo coniuge, cum altera persona postea baptizata nuptias celebrare queat, vt colligitur ex *c. t. de conner. infidelium*, vbi dicitur, si Saracenus ope mulieris Christianæ maritum illius interfecit, non posse deinde ad Fidem conuersum mulierem illam vxorem habere. Nam mulier ob Ecclesiasticam constitutionem impedita est cum tali viro contrahere, ergo per accidens, & consequenter ipse etiam vir cum muliere contrahere impeditur. Existimat tamen Sanch. *cit. disp. 70. n. 43.* non improbabiliter, si alterutrum eorum, quæ ad hoc impedimentum requiruntur, videlicèt promissio vel adulterium vtriusque Baptismum antecessit, impedimentum non contrahi, vt si infidelis, viuente vxore sua, promiserit mulieri infideli matrimonium, & postea ambo ad Fidem conuersi adulterium committant. Cum enim facinus commissum ante Baptismum ab Ecclesia non puniatur, perinde censeri debet ac si non accidisset, quod attinet ad impedimentum criminis incurrendum; licet Veracrux *pa. 1. spe. a 34. post 4. dub. conclus. 1.* contrarium sentiat.

7 III. Promissio, pactum, seu sponsalia contracta cum aliqua persona de ineundo matrimonio post mortem coniugis, bonis moribus repugnat; quippè quibus occasio capi potest vitæ coniugis insidiandi, sicuti docent Abb. in *cap. vlt. num. 2. de eo, qui duxit, &c.* Lanecllotus *in instit. iuris canonici lib. 2. de diuortijs, §. cum ea autem* Sanchez *cit. disp. 79. n. 40. arg. cit. cap. vlt. & l. vlt. ff. de pactis*. Qua simili ratione prohibitum est, ne beneficium Ecclesiasticum alicui promittatur, aut conferri possit, antequam vacet *cap. 1. de conceß. præbendæ*, Quamobrem tales promissiones, aut sponsalia ipso iure irrita censeri debent, vt ex ijs nulla obligatio oriatur.

C A P. XI.

DE IMPEDIMENTO IMPOTENTIÆ.

S V M M A R I V M.

1 *Impotentia perpetua ad copulam perfectam naturali iure matrimonium subsequens dirimit.*

2 *Si mulier, quæ cum perpetua impotentia contraxit, postea per miraculum sanetur, nihilominus irritum matrimonium censeri debet.*

3 *Eunuchi, & spadones, qui vtroque teste carent, ad matrimonium contrahendum inhabiles sunt.*

4 *Si impotentia post nuptias superuenit matrimonium non dirimit, quare oscula, & tactus ad ostendendum affectum coniugalem conceduntur, modo absit pollutionis periculum.*

5 *In dubio, vtrum impotentia perpetua sit, ad experiendum triennij spatium canonico iure conceditur.*

6 *Constitutus in mortis periculo matrimonium contrahere potest.*

7 *Si potentia generandi vi morbi, aut senio simpliciter destructa, vel exhausta sit, censetur impotentia perpetua matrimonij dirimens.*

1 IMpotentia alia est ad prolem generandam, quæ sterilitas dicitur, & hæc, si sola sit, nullum matrimonium impedimentum affert. Alia verò est impotentia ad copulam carnalem, de qua hæc assertio sit. Impotentia perpetua ad copulam perfectam dirimit matrimonium subsequens. Ita habetur in *l. 4. decretal. de frigidis*, & docet S. Th. *in 4. d. 33. qu. 1. art. 2. ibid.* S. Bonau. *a. 2. q. 1.* Durand. *q. 2.* Ratio est: Quia contractus matrimonij essentialiter includit obligationem dandi inter se corpus ad copulationem carnalem: *Impossibilium autem nulla obligatio est. reg. 145. ff.* Et. *Inhabilis ad soluendum, est etiam inhabilis ad promittendum*. Quæ ratio ostendit, quod talis coeundi impotentia non solum Ecclesiastico, sed etiam naturali iure matrimonio impedimentum præbet: item, quòd etsi maximè velint impotentes, vel potens cum impotente matrimonium contrahere, tamen id efficere non possint; quamuis contrarium senserit Maior. *in 4. d. 34. q. 1.*

Nota autem primò, quod dixi *impotentia perpetua*, qualis est, quæ neque arte medica, neque consuetis Ecclesiæ exorcismis tolli potest, etsi tolli possit cum periculo vitæ, aut grauissimi morbi, impossibilis censetur curatio; similiter si per illicitam incantationem, quia, quòd iure non possumus, id absolutè non posse censemur. Denique etsi per miraculum tolli possit, nihilominus, moraliter rem æstimando, impossibilis est curatio. Verùm sanatio per consuetos Ecclesię exorcismos, licèt supernaturalis sit, non tamen in hoc euentu miraculosa reputatur, quandoquidem veluti ordinariè prouenit.

Corollarium I. Si Medicorum iudicio mulier propter arctitudinem, v. g. censeatur impotentia perpetua laborare, esto per incisionem periculosam fortasse tolli possit, quam etiam mulier sufferre parata sit, matrimonium cum ea contractum irritum est, consequenter vir, non expectato incisionis euentu, separationem petere, atque ad alias nuptias transire potest, vti docet Sanch. *l. 7. disp. 93. n. 20.*

2 Corollarium II. Si mulier, quæ cum perpetua impotentia contraxit, posteà per miraculum sanetur, nihilominus irritum matrimonium censeri debet: neque conualescet, nisi vir nouo edito consensu accipere illam decernat. Alia ratio est, si mulier veneficis reddita impotens, per ordinarios Ecclesiæ exorcismos posteà curetur. Nam hoc ipso apparebit impotentiam fuisse tantùm temporalem, seu ordinario medio curabilem, ideoque matrimonium ab initio constitisse, vti colligitur ex *c. vlt. 33. q. 1. & c. fraternitatis de frigidis*. vbi Abbas. *n. 6.*

3 Secundò nota, Quod dixi, *ad copulam perfectam*, id est, quæ fit cum missione veri seminis in vas muliebre. Ex quo sequitur primò; Eunuchos, & spadones, qui vtroque teste carent, ad matrimonium cōtrahendū inhabiles esse; quia vero semine destituti sunt, sicuti constat ex motu proprio Sixti V. apud Gutier. *l. 1. can. qq. c. 16.* Sanch. *l. 7. disp. 92. nu. 17.* Verùm, si post contractum matrimonium aliquis Eunuchus factus sit, copulam imperfectam cum missione non veri seminis exercere non prohibetur, sicuti docet Tolet. *l. 7. c. 16. n. 4.* Sanch. *disp. 102. n. 6.* Quia licèt tales matrimonium contrahere nequeant; contracto tamen vti eis licet, quatenus id fieri potest.

Sequitur secundò, Non tantùm eum, qui absolutè, & respectu omnium impotens est, impediri à contrahendo matrimonio, sed etiam eum, qui impotens est respectu certæ personæ,

quacum

quacum actum copulæ perfectæ exercere nunquam possit, siue id fiat ex incantatione magica, siue ex naturali improportione inter hunc virum, & hanc fœminam. Licèt enim talis impotentia respectiua non impediat ab omni matrimonio, impedit tamen cum ea persona, respectu cuius est, siue spe ordinariæ curationis.

Nota tertiò, quòd in assertione dixi, dirimi *matrimonium subsequens*. Nam quòd semel ratum fuit, licèt nunquam consummatum matrimonium, nulla superueniente impotentia dirimitur, sicuti constat ex *c.fin.qu.* 32.*qu.*7.& docent DD. *in* 4.*d.* 34.vbi S.Bonau.*a.*2.*q.*2.Scot.*q.vn.ver.contrarium videtur*.Rich.*q.*3.*a.*1.& alij apud Sanch.*l.*7.*disp.*102.*nu.* 3. contra Gratianum *causa* 33.*q.*1. *Neque obstat c.Quod proposuisti*.32.*qu.*7. Ne enim absurdam, sed sacris canonibus conuenientem doctrinam contineat, dici debet, sermonem ibi esse de muliere, quæ perpetua impotentia ante nuptias contracta laborabat, hoc casu consilium dari marito, vt in continentia viuat, sed ad eam non obligari; modo non omne subsidium deneget mulieri, quæ bona fide ipsi nupsit, cui ex charitatis saltem lege obligatus est.

Porrò in dubio, vtrùm impotentia antecesserit matrimonium, an verò subsecuta sit, vtra pars præferenda? Doctores non consentiunt. Est autem valdè probabile, quod ex communiore docet Abb.*in c.fraternitatis.n.*6.*de frigidis.& cap.literæ.n.*3.*eod.tit.*præsumi posse, quòd impotentia antecesserit, si nunquam copula haberi potuerit, & nullis indicijs ostendi queat, quo tempore contracta sit impotentia.

4 His adde, Inter coniuges, quibus impotentia post nuptias aduenit, oscula, & tactus ad declarandum affectum coniugalem, vel sedandam concupiscentiam, licitè exerceri posse, si pollutionis periculum absit, sicuti docet Sanchez *l.*9.*d.*17.*n.*21.Quin etiam ad carnalem copulam conari ipsis concessum est, quamdiu probabilis spes superest ipsam aliquando perficiendi, licèt præter intentionem pollutio contingat, vt notant Caiet.2.2.*qu.*154.*a.*1.*circa solut.ad* 2.§.*Ad secundum verò casum*. Nau.*ca.*22.*n.*90.*& in c.consideret,d.*5.*de pænit.n.*48.Rodriq.*p.*1.*c.*243.*concl.*9.Henriq.*l.*11.*c.*15.*n.*4.*in comment.lit.* N.Sanch.*cit.disput.*7.*n.*22.*arg.c.laudabilem, de frigidis*. Sin verò desperatum sit, posse aliquando copulam perfectam inter coniuges obtineri cum emissione seminis in vas, tum abstinere tenentur, propter pollutionem vitandam.

Alia verò ratio est, si impotentia antecessit, iuxta doctrinam Palud.*in* 4.*d.* 35.propè finem, & aliorum: Si enim constet medicorum, v.g. vel obstetricum iudicio, matrimonium cum vnius, vel vtriusque impotentia perpetua contractum, ideoque irritum esse, statim separandi sunt, saltem quoad thorum, nam si fraternæ societatis vinculo constricti inter se viuere, & cohabitare consentiant, & abstinentes ab omni carnali commixtione, tactibus impudicis, &c. id eis omninò permissum est, iuxta *cap. laudabilem, & cap consultationi de frigidis*. Quin etiam consultum, nisi periculum incontinentiæ timeatur ei, qui, vel quæ absolutè potens est.

5 Sin autem non satis constet, vtrùm impotentia perpetua, an verò temporalis sit, tunc ad experiendũ triennij spatium eis conceditur in *cit. c. laudabilem*, vt interim conari eis licitum sit ad copulam, etsi per accidens pollutio eueniat. Elapso autem triennio, nullaque secuta emendatione, thoro separari debent, permissa licentia coniugi, qui potens est ad alias nuptias transeundi, vel vtrique coniugum, si vtrumque erga alias personas potentem esse, ostendi, vel præsumi possit. At hic tamen opus est Ecclesiæ auctoritate, tum propter scandalum vitandum, tum propter erroris periculum, quare etiam, si opus videatur, periti medici adhibendi erunt.

Quòd si verò in tali separatione, & noui matrimonij permissione, error commissus postea detegatur: quia coniuges reuera ad inuicem potentes erant, ideoque matrimonium validum existebat, tunc posterius putatiuum dissolui, & prius redintegrari debet, vti monet S.Thom.*in* 4.*d.* 34. *q.vn.a.*2. Præterquàm quod coniux innocens fornicarij coniugis, qui cùm absolutè impotens iudicatus esset, alteri se non sine scelere copulauit, cohabitationem, & congressum iure respuere possit, sicuti habetur in *cit.c.fraternitatis*, vbi notat Abb.*n.*7.Sanch. *disp.*93.*nu.*12. Non propterea statim, quod ab alio viro post matrimonij separationem cognosci potuit, præsumendum esse prius matrimonium ratum, & malè separatum fuisse, cum ob disparitatem virorum potuerit esse vera impotentia respectu prioris, non item posterioris.

6 Ad extremum quæri solet, Vtrùm constitutus in mortis periculo matrimonium contrahere possit? Responsio est affirmatiua ex omnium Doctorum sententia, vti testatur Couarr. *in epit.p.*2. *c.*8.§.10.Sanch.*disp.*105. *nu.*3. Et probatur ex Ecclesiæ consuetudine, secundùm quam morituros suasione interdum adducimus, vt concubinas, quibus diù adhæserant, in vxores accipiant, partim vt affectus eorum impudicus in coniugalem commutetur, partim vt iam concepta, aut nata ex ipsis proles legitimetur. Ratio verò est; Quia, vt ponimus, infirmus morti propinquus, habet potentiam actus coniugalis exercendi, licet per accidens impeditam, quominus ob morbi vehementiam, & mortis aduentum, in actum deduci possit. Quòd si verò accidat, ipsam generandi potentiam vi morbi secundùm se destructam esse, tunc impotens homo censeri debet matrimonij contrahendi. Ex quo etiam apparet ratio, cur veneficio ligatus, si ordinarijs Ecclesiæ exorcismis iuuari non possit, impotens censeatur, non item qui vi morbi per accidens impeditus est à generationis actu exercendo, siquidem etiam veneficium directè, ac per se tendit ad hominis potentiam generandi ligandam, saltem in ordine ad personam determinatam, cum qua contrahere vult.

Confirmatur doctrina ex eo, quia morti propinquus potest inire matrimonium spirituale per professionem Religionis: iuxta *c.sicuti tenor.de Regul.* Ergo; & matrimonium carnale. Neque obstat, quod in mortis articulo contrahens non habeat propositum actus coniugalis exercendi. Nam tantum abest, vt eiusmodi propositum requiratur, vt etiam contraria voluntas, videlicet nunquam exercendi actum coniugalem, non infirmet matrimonium, sicuti patet in matrimonio Beatiss. Virginis; item in ijs, qui contrahunt cum proposito Religionem post nuptias ingrediendi, modò tale propositum in pactum non deducatur. Ordinariè tamen, & nisi graues causæ vrgeant, matrimonium morituris permittendum non est, sed eo tempore ad mortem benè obeundam disponendi.

7 Porrò rectè admonet Coninch.*disp.*31.*dub.*7.*nu.*88. Si potentia generandi vi morbi, secundùm se, ac simpliciter destructa esset, vt nulla humana arte restaurari posset, etsi hominem diutius viuere contingat, (quod in dubio præsumi non debet, tunc matrimonium validè contrahi non posse, idemq; sentiendum de viris senibus, quorum vires adeo exhaustæ sunt, vt nullo humano remedio iuuari possint ad copulam perficiendam, cum nihil referat, seu ex natura, seu ex alia intrinseca causa impotentia irreparabilis oriatur, sicuti docent DD. apud Rich.*in* 4.*d.* 34.*art.*4.*q.*1.*ad* 2.& expressè Scot.*ibid.q.vn.solut* 2.Sot.*q.vn.ar.*2.*concl.*3.Ledesma *q.*58.*a.*1.*dub.*4.*concl.*3.Sanch.*l.*7. *disput.*92.*n.*24.& alij plerique contra Nauarr.*l.*4.*conf.*4.n.14.*&* 18.*de desponsat.impuber.edit.*2.Rodriqu.*tom.*1.*sum.c.*235. *concl.*2.

Quòd si maritus ob senium, simpliciter, ac perpetuo destitutus sit potentia seminandi intra vas, constat ex dictis, oscula, & tactus ipsi licitos esse citra pollutionis periculum, illicitã autem copulam, cum periculo sui polluendi. Sin verò aliqua spes adsit intra vas perficiendi opus coniugale, licèt rarissima, & vix vnquam contingat, concessam coniugibus esse copulam, quamuis cum pollutionis periculo, ait Sanch.*cit. disp.*17.*n.*43.

CAP. XII.

DE IMPEDIMENTO ÆTATIS.

SVMMARIVM.

1 *Masculus ante annum expletum XIV. puella ante XII. canonico iure inhabiles sunt ad matrimonium, nisi certis indicijs constet ante eam ætatem puberes factos esse.*

2 *Si post legitimam ætatem masculus, vel fœmina nondum pubertatem consecuti sint, validè quidem matrimonium contrahere censentur, sed expectandum est vsque ad tempus perfectæ ætatis, vt experiri liceat, num verè potentes sint.*

3 *Si masculus, vel fœmina ante ætatem pubertatis legitimam in carnis delicto deprehendatur, præsumptio esse solet, quòd delictum non perfecerint.*

1 ECclesiastici iuris constitutione *c.continebatur, ca.attestatione, & c.vlt. de desponsat.impuberum*, masculus ante completum decimum quartum ætatis annum; fœmina verò ante completum duodecimum, ad contrahendum matrimonium inhabiles censentur, nisi ob vrgentissimam causam dispensatio fiat, iuxta *c.vbi eod.tit.*& docet S. Thom.*in* 4.*d.* 36.*qu.vn.a.*5. Ratio est; Quòd Ecclesia pro inconueniente habeat, vt matrimonium contrahatur ab ijs, qui nondum pubertatem & generandi potentiam assecuti sunt: pubertas autem ea plerumque ætate, quam diximus, tum masculis, tum fœminis contingit. Ergo ea ætate, & non ante matrimonium contrahere possunt. Quamquam, seclusa Ecclesiastica lege, & spectato iure naturæ impuberes, si rationis vsum assecuti sint, matrimonium validè contrahunt, cum eorum impotentia, non perpetua, sed temporalis sit, quin, & naturalis. Quamobrem Sum. Pontifex non minus in hoc, quam in alijs canonicis impedimentis dispensare

absolu-

absolutè potest, quamuis non facile soleat, vt matrimonium inter impuberes, vsum tamen rationis consecutos, contrahatur, de quo vide Nauar. *lib. 4. consil. 4 & 5. de desponsat. impuber. edit. 3.* Sanchez *lib. 7. disp. 14 nu. 13.*

Porrò si certis indicijs ostendatur, pueros, aut puellam, ante dictam ætatem, non tan ùm rationis discretionem, sed, & pubertatem, siue carnalis copulæ potentiam assecutos fuisse, à matrimonio repellendi non sunt, cum in eis malitia ætatem suppleat, sicuti dicitur in *cap. de illis, 2. & cap. vltim. eod tit.* & videri potest Ioan. Maior. *in 4. d. 28. quæst. 2. contra 3. concl.* Couar. *in epit. p. 2. cap. 5. num 6.* post S. Gregor. I. *lib. 4 Dialog. ca. 19.* vbi narrat, quod puer nouem annorum nutricem suam impregnarit.

3 Sin vero contra accidat, vt post legitimam ætatem, videl. masculus post xiv. fœmina post annum xii. matrimonium contrahentes, ad eius vsum ob naturæ imbecillitatem inhabiles reperiantur, tunc plenæ pubertatis ætas expectanda est, quæ masculo obuenire censetur annos viii. iuxta *l. abrogato, ff. de adoptionibus, & §. minorem. Instit. eod. in fœmina autem decimo quarto anno, arg l. Mela ff. de alimentis legatis* Et ab eo tempore conceditur spatium triennii ad experiendu n, vtrùm impotentia perpetua sit, necne, sicuti ex probabiliore docet Sanch. *l. 7. disp. 104. n. 18. & disp. 110. n. 8.* Coninch. *disp 31. dub 7. n. 84.*

3 His adde I. Consultum non esse, vt in tenera, & adhuc infirma ætate coniuges copulentur, eò quòd proles infirma nasci, & matres iuuenculæ in partu periclitari solent. II. Si mas ante decimum quartum, fœmina ante duodecimum ætatis annum in carnis delicto comprehendatur, putà adulterio, incestu, sodomia, præsumptionem iuris, ac de iure esse, quod in ea ætate delictum non perfecerit, sicuti constat ex *l. si minor. ff. ad l. Iul. de adult. & cap. 1. de delictis puerorum.* Si tamen certis indicijs constet, quod malitia, & coeundi potentia ætatem suppleat, puniri poterit, tamen mitius, quàm sit pœna ordinaria, de quo videri potest Molin. *tr. 3. disp. 36. n. 5.* Couar. *loc. cit.* & quæ dixi *l. 1. tr. 4. c. 10. n. 5.*

CAP. XIII.

DE IMPEDIMENTO RAPTVS.

SVMMARIVM.

1 *Raptus puellæ committitur, si ea de loco in locum, causa libidinis exercendæ, vel matrimonij contrahendi, per vim iniustam abducatur.*
2 *Duplex est species raptus, vel enim vis iniusta infertur puellæ, vel parentibus, aut tutoribus, in quorum potestate puella est, licet consentienti in raptum.*
3 *Si puella volens ex domo patris, vel tutoris nescientis, aut si antecedente tractatu matrimonij, vel sponsaliorum abducatur puella, non est propriè raptus.*
4 *Inter raptorem, & raptam, quamdiu in potestate raptoris est, matrimonium, aut sponsalia, valide non contrahuntur.*
5 *Probabile est, impedimentum raptus locum duntaxat habere, si vis iniusta puellæ ipsi inferatur ad matrimonium cum ea contrahendum.*

1 RAptus puellæ, siue ea soluta sit, siue coniugata, aut vidua, tunc committitur, si ea de loco in aliu n locum causa libidinis exercendæ, vel matrimonij contrahendi, per vim iniustam abducatur. Quod crimen morte punitur, si rapta mulier honesta fuit, *l. vn. C. de raptu virginum, iuncta Auth. de raptu mulierum. quæ raptoribus nubunt.*

2 Duplex est species raptus, vt sumitur ex *ca. lex illa, & c. seq. 36 q. 1.* & docet S. Thom. *2. 2. q. 154. a. 7.* Molin. *tr. 3. disp. n. 105.* Sanch. *l. 7. disp. 12.* I. Si vis iniusta exerceatur in ipsam puellam, quæ inuita, & repugnans abducitur. II. Si vis iniusta committatur erga parentes, vel tutores, sub quorum cura, & potestate puella existit, quamuis ipsa in abductionem consentiat, sicuti constat ex *c. raptoribus 36. quæst. 1.* & ex communi tradit Abb. *in ca. cum causam, de raptor. n. 4.* Verum si inscijs parentibus, vel tutoribus puella volens ex domo sua abducatur, licet iniuria illis inferatur, non tamen propriè vis, quare non est propriè raptus, quia raptus, sicuti, & rapina, violentiam continet, vti ex communi docet Nau. *l. 5. conf. 3. n. 2. de raptor. edit. 2.* Sanch. *n. 36. & disp. 13. n. 13.* Veracruz *in appendice ad speculum, de impedimento raptus.*

3 Præterea si tractatus de matrimonio legitimè contrahendo, vel sponsalia antecesserunt, atque ideirco puella consentiens de domo patris, vel tutoris, quamuis ipso reclamante, abducta est, non esse propriè raptum, neque matrimonio impedimentum præbere, respondit Alexand. III. *in c. cum causam de raptoribus*, nihil obstante, quod iure ciuili aliter statutum sit, *l. vn. c. de rapt. virginum*, quare in eodem foro, abducenti puellam ex domo patris, vel tutoris, in cuius potestate erat, pœna decerni potest propter iniuriam ipsi illatam, vti notat Molina *tract. 3. disput. 105. num. 11.*

4 His explicatis, sciendum est. Quod Concil. Tridentinum *sess. 24. c. 5 de reform. matrimon.* decreuit, inter raptorem, & raptam, quamdiu ipsa in potestate raptoris manserit, nullum matrimonium consistere posse. Quòd si rapta, à raptore separata, & in loco tuto, ac libero constituta, illum in virum habere consenserit, tunc eum raptor in vxorem ducere possit, nihilominus raptor ipse, & omnes illi consilium, auxilium, & fauorem præbentes, ipso iure excommunicati sint, ac perpetuò infames: Clerici verò de proprio gradu decidant: Teneatur præterea raptor mulierem raptam, siue eam in vxorem duxerit, siue non duxerit, decenter, arbitrio iudicis, dotare. Quare hæc pœna non obligat, nisi post iudicis sententiam. Idemque sentiendum ait Sanch. *disp. 13. n. 3. de pœna infamiæ, ac depositionis.*

5 Videntur autem hæ pœnæ, & inhabilitates incurri propter omnem raptum propriè dictum, cuius species suprà numeratæ sunt: quandoquidem Tridét. generaliter, loquitur. *Inter raptorē, & raptam*, &c. idque annotauit Veracrux appendice ad speculum, de impedimento raptus. Quamuis Sanch. *cit. disp. 13. nu. 3.* Coninch. *cit. disp. 31. dub. 4. in fine*, non improbabiliter existiment, Tridentino Concilio solùm eam raptus speciem puniri, per quam vis infertur puellæ: cùm intentio fuerit per illud decretum succurrere libertati matrimonij, ne id mulier inuita contrahere cogatur: licèt alij communiter contrarium sentiant. Nau. *li. 5. conf. 2. de raptoribus.* Henriq. *lib. 12. c. 14. n. 4.* Rodriq. *p. 1. sum. cap. 232. concl. 1.* Sà *ver. matrimonium n. 9.*

Eodem porrò fundamento idem Sanch. *cit. disp. 14. num. 4.* existimat, decreto illo Tridentino solùm comprehendi raptum, qui fit causa contrahendi matrimonij; non item ob exercendam libidinem. Idemque sentit Rodriq. *to. 1. sum. c. 213. n. 7.* & probabile censet Coninck *loc. cit.* atque Cardinales eodem *cap. 6.* ita censuerunt apud Marzyllam, licèt Sà *ver. matrimon. num. 9.* contrarium dixerit.

His adde ex Nau. *lib. 5. conf. 4. de rapt. edit. 2.* Sanch. *l. 7. disp. 13. n. 17.* Mol. *tract. 3. disp. 105. n. 22.* & alijs communiter. Quod neque sponsalia inter raptorem, & raptam, dum in domo raptoris manet, validè contrahi possint. Quia prohibito, & cassato matrimonio, consequenter etiam censentur prohibita, & cassata sponsalia præambula, si eadem vtriusque prohibitionis causa sit videlicet defectus plenæ libertatis.

CAP. XIV.

DE IMPEDIMENTO EX CVLTVS, siue Religionis disparitate.

SVMMARIVM.

1 *Matrimonium hominis baptizati cum non baptizato etiam Catechumeno Ecclesiastico iure irritum est.*
2 *Matrimonium hominis Catholici cum hæretico validum quidem sed plerumque mortaliter illicitum est.*
3 *Impium, & irritum est pactum additum matrimonio Catholici cum hæretica, vt liberorum alij patrem fidelem, alij verò matrem hæreticam sequantur.*
4 *Si impedimentum dirimens matrimonij notorium est vel in notitiam Ecclesiæ venturum, eo sublato, oportet, Parochum, & testes iterum adhibere ad validandum matrimonium; secus, si impedimentum omninò occultum sit.*
5 *Matrimonium irritum reddi validum potest quocunq; coniugum consensu, verbis, aut factis declarato, modo eius impedimentum cognitum habeant.*

1 ASsertio I. Matrimonium hominis baptizati cum non baptizato etiam Catechumeno, Ecclesiastico iure irritum est. Ita colligitur ex *ca. caue. 28. qu. 1. Si Christiana fit* id est catechizata fit, ait Glos. *non est satis, nisi ambo initiati sint sacramento Baptismatis.* Et hanc esse communem sententiam Doctorum, atque Ecclesiæ praxim, testatur Couar. *in epit. p. 2. c. 6. §. vltim.* Bellarm. *de matrim. c. 23.* Henriq. *lib. 12. c. 13. n. 3.* Sanchez *lib. 7. disp. 71.* Tol. *lib. 7. c. 11.*

2 Assertio I. Matrimonium hominis Catholici cum hæretico, validum quidem, sed mortaliter illicitum est. Quæ est communis sententia Doctorum apud S. Thom. *in 4. d. 39. q. 1. a. 1.* Rich. *a. 1. q. 1.* Durand. *q. 1. ad 2.* Cou. *cit. §. vlt. nu. 5.* Sanch. *d. sp. 72.* contra Gl. *in cap. vlt. ver. contra substantiam. de condit. appositis.*

Prior

Prior pars colligitur ex *cap. decreuit de hæret. in 6.* & ratio reddi potest: Quia matrimonium cum hæretico, qui ritè baptizatus est, veri sacramenti rationem habet, ergo non debuit ita infirmari, sicuti matrimonium cum infideli. licèt contrarium senserit Iacob. Simanca *de Cathol. instit. tit. 40. nu. 19.* Posterior pars sumitur ex Concil. Chalcedon. *can. 14.* Eliber. *ca. 16.* Laodicens. *can. 10. & 31.* Carthag. 3. c. 12. Agathensi c. 67.

Sed limitatur primò: Nisi hæreticus promittat, se post nuptias Fidem Catholicam suscepturum, & causa subsit, cur nuptiæ absolutioni ab hæresi anteponantur. Ita Nicol. Serarius *de coniugio Catholicorum cum hæreticis cap. 2.* Sà *de matrimonio impedimentis n. 8.* vbi ait: *Mortale est cum hæretico contrahere, nisi spes certa conuersionis esset.* Et colligi videtur ex *cit. can. 14.* Chalced. Concil. *Non oportet cum hominibus hæreticis miscere connubia, & vel filias dare, sed potius accipere si tamen profiteantur Christianos se esse futuros, & Catholicos.* Confirmatur. Quia licèt in lege veteri Exodi *ca. 34. & Deuteron. 7.* cautum fuerit, ne Iudæorum quispiam vxorem acciperet ex gentilitate, quia auerterent corda ipsorum, vt sequantur Deos alienos, sicuti exemplo ostendit Salomon Rex; Nihilominus Mahalon, & postea Booz Dauidis proauus in vxorem duxit Ruth Moabitidem, & Salomon Rahab meretricem, sicuti constat ex *ca. 2.* Matt. propterea quod Iudaismum suscipere paratæ essent.

Secundò limitat Azor. *t. 1. l. 8. c. 11. q. 5.* Sanch. *cit. disp. 72. n. 5.* *Addit. in Sà cit. num. 8.* In Germania, alijsque septentrionalibus partibus, quibus Catholici mixti cum hæreticis communi iure viuunt, consuetudinem obtinuisse, vt connubia inter se inire possint, si coniugi, qui Catholicus est, liberum permittatur sine periculo peruersionis in Fide orthodoxa persistere. Quæ limitatio admitti potest, si in aliquo casu morali euidentia constet, nullum esse periculum peruersionis, aliorumque incommodorum, quæ cum tali matrimonio plerumque innexa sunt. Sin vero dubium, vtrùm eiusmodi mala sequi possint, ad Summ. Pontificem, vel etiam Episcopum in Germania nostra pertinebit rem examinare, & contrahendi matrimonii licentiam dare. Enimuero experti sumus ex matrimonio hominis Catholici, cum hæretico tam multa sequi solita incommoda spiritualia, tum ipsi coniugi Catholico, tum liberis, ac Christianæ Reipubl. vt naturali plerumque legi charitatis, &c. repugnet, ac proinde tunc neque Sum. Pontifex id dispensatiuè permittere possit, præterquam, si in aliquo casu probabilis spes sit ex eiusmodi matrimonio longe maioris spiritualis fructus secuturi, ob quem incommoda illa tanquam minora permitti possint, quod tamen perrarum est, vti ostendit Serarius *l. c.* & videri etiam potest Mart. Becanus in 2. 2. *c. 8. q. 5. dub. 4. resp. 3.*

3 Illud porrò apud omnes in confesso est, si matrimonio Catholici cum hæretica pactum adijciatur, vt liberorum alij, puta masculi, patrem fidelem, fœminæ verò matrem hæreticam sequantur, impium, & irritum esse, quandoquidem ad vtrumque pertinet cura, liberos suos omnes in vera Fide, ac Religione educandi.

Alia tria matrimonii dirimentia sunt: Vis grauis, & iniusta, clandestina desponsatio de præsenti, de quibus dixi suprà *par. 2. ca. 4. & 5.* Ac denique ligamen seu vinculum vnius legitimi matrimonii, quo durante aliud validè contrahi nunquam potest vt ex suprà dictis constat.

4 Vna quæstio restat: Si matrimonium, quod ob aliquod impedimentum irritum erat (v.g. propter defectum ætatis, vel quia metu iniusto extortum, vel intra quartum gradum consanguinitatis, aut affinitatis, contractum) posteà secuta ætate, deposito metu, vel impetrata dispensatione reualidandum sit, quomodo id fieri debeat, & an necesse sit Parochum, & testes de nouo adhiberi; Respondeo, & dico I. Si impedimentum in facie Ecclesiæ publicum, seu notorium fuit, necesse est, Parochum, & testes iterum adhibere, & coram ipsis matrimonium celebrare. Idemque faciendum, si periculum sit, ne in foro externo, vel in facie Ecclesiæ impedimentum aliquando innotescat, vti Rodriquez notauit *par. 1. casuum, c. 20. concl. 2.* Sanch. *l. 2. de matrimonio disp. 37. nu. 11.* Idem quoque dicendum, tametsi solus Parochus, vel testes requisiti impedimentum extra Confessionem cognitum habuerint, quia non poterant talibus auctoritatem, vel testimonium matrimonio præbere, quod sciebant esse nullum, sicuti notauit Sanch. *n. 10.* Henriq. *l. 12. c. 3. n. 7.* Petr. Ledesma *q. 47. a. 3. dub. vlt.*

Dico II. Si impedimentum omnino occultum sit, necesse non est Parochum, & testes iterum adhibere, sed ipsi coniuges prioris impedimenti conscij, inter se per consensum, verbis, vel facto declaratum, matrimonium validum efficere possunt. Ita docet Nau. *c. 22. n. 70. & l. 4. consil. 14. in fine.* Petr. Ledesma *q. 45. art. 5. dub. penult.* Philiarch. *tom. 2. de officio Sacerdotis, p. 2. l. 2. c. 13.* Rodriq. *cit. concl. 2.* Sanch. *cit. disp. 37. n. 3.* Henriq. *cit. c. 3. n. 6.* cum enim ratio, quæ mouit Concil. Trident. ad cassanda matrimonia clandestina, vt impedirentur grauia peccata, & incommoda, quæ ex ijs oriri plerumque solent, in dicto casu penitus cessent, quin potius è contrario incommoda, & scandala non exigua sequerentur, si matrimonia, quæ publicè pro validis habebantur, iterum coram Parocho, & testibus celebrare oporteret, meritò colligimus, Trident. decreto, quatenus tum prohibitorium, tum cassatorium est matrimonii clandestini, casum illum, quo matrimonium occultè inualidum reuelari debet, nequaquam comprehendi.

5 Sed nota, quod in assertione dixi, coniuges matrimonium validum efficere posse, *verbis, aut facto*, ideoque qualicunque signo declarante mutuum consensum, vt si carnaliter copulentur, vel maritali affectu cohabitent, *arg. cap. ad id. cap. is qui. de sponsal. & cap. insuper. Qui matrimonium accusare possunt*, vbi id notat Abb. *nu. 2.* Sotus *in 4. d. 35. q. vn. ar. 1. ver. sed est præterea* Cou. *p. 2. c. 4. princ. n. 5.* Henr. *l. 11. c. 9. in fi.* Sanch. *l. 2. disp. 36. n. 7.*

Secundò nota, quod dixi. Si coniuges impedimenti *conscij sunt*. Nam si ignorent matrimonium, in quo versantur, inualidum esse, non possunt velle, vt validetur: cum error voluntarium tollat, sicuti ex communi Nauarr. *in man. c. 22. num. 47. & cons. 13. de sponsal. edit. 2. arg. c. veniens iuncta* Glos. *De eo qui duxit in matrim. quam polluit, &c.* Qua etiam ratione docet idem Nau. *c. 12. n. 71.* Rodriq. *p. 2. c. 99. concl. 7.* Sanch. *l. 1. disp. 16. nu. 7.* Vt quis votum, quod inualidè conceptum est, denuò ratificet, aut confirmet, necesse esse, vt eius inualiditatem cognitam habeat. Si enim nesciat, aut de valore eius dubitet, non censetur habere absolutam voluntatem se obligandi, sed renouandi, aut confirmandi obligationem ante existentem: Nisi constet animi vouentis fuisse, quod promittere, & obligari velit, quamuis prior promissio, & obligatio irrita fuerit. Similiter se res habet in casu matrimonii validandi. Si enim maritus, v.g. occultè impetrata dispensatione super impedimento, non putet expedire, aut vxor resciat, potest eam, oblata opportuna occasione, interrogare, an tali ipsum amore prosequatur, vt iam etiam consentiat in maritum accipere, perinde ac si omnino absoluta libera esset, iuxta probabiliorem sententiam Caiet. *tom. 1. opusc. tract. 12. de matr. q. 2.* Sott. *in 4. d. 28. qu. 1. a. 2. concl. 3. casu 1.* Veracrux *p. 1. speculi. a. 44. concl. 3.* Henriq. *l. 11. c. 3. n. 6.* Sanch. *l. 2. disp. 36. concl. 2.* contra Nau. *c. 22. n. 47.* Philiarcum *tom. 1. p. 3. l. 2. c. 13.* vbi aiunt necessarium esse, quod conscius impedimenti saltem generatim indicet ignoranti. *Suspicor ex causa aliqua non valuisse inter nos matrimonium, ideo rogo te ad pacandam conscientiam meam, vt quatenus opus est denuò in matrimonium consentiamus*, qui modus si sine graui incommodo adhiberi possit, haud dubiè securior est; cùm alioquin non facilè ab ignorante elicitur consensus de præsenti efficax, sed solum, quod vellet de nouo matrimonium contrahere, nisi antea contractum esset, cuiusmodi tamen consensus non sufficit, vt rectè notauit Sanch. *cit. disp. 36. concl. 2.* Illud tamen rectè monet Rich. *in 4. d. 29. qu. 2. a. 1.* Veracrux *p. 1. speculi. a. 28. in fine.* Sanch. *tom. 1. disp. 32. n. 15.* si matrimonium irritum fuit, quia alter sponsorum internum consensum verè non præbuit, sed simulauit, aliud non requiri ad validandum matrimonium, nisi vt consensum internè suppleat. Siquidem id solum deest, quod in hoc casu ad matrimonii valorem iure naturali, & diuino requiritur: neq; Ecclesiasticæ constitutiones aliud exigere possunt. Ergo, si id suppleatur, sufficit.

CAP. XV.

DE IMPEDIMENTIS DIRIMENTIBVS.

SVMMARIVM.

1 *Impedimenta matrimonij non dirimentia sunt: Interdictum, seu inhibitio Ordinarij. tempus feriatum, cognatio spiritualis contracta ex catechismo baptizandi, certa crimina. votum continentiæ, vel Religionis ingrediendæ, & sponsalia contracta cum priore contracta.*

2 *Impedimenta ex cathechismo, & criminibus, quæ antiquis canonibus instituta fuerunt, hodie fermè abolita sunt.*

1 INter impedimenta, quibus matrimonium illicitum, non tamen irritum redditur primum locum tenet *interdictum Ecclesiæ*. Si videlicèt Ordinarius pastor certis personis, ob iustam causam, v.g. vt de obiecti impedimenti veritate cognoscatur, matrimonium interim interdicat; sicuti constat ex *cap. penult. de sponsa duorum*, vbi dicitur, pendente lite de matrimonii valore, interdicendum esse, ne interim aliud matrimonium contrahatur, & ex *cap. vlt. de clandestina desponsat.* vbi Parochis præcipitur, si probabilis coniectura impedimenti apparuerit,

contra-

contractus matrimonii ab eis *interdicatur expressè, donec quid fieri debeat super eo manifestius constiterit documentis*. Verum, licèt Parochi in tali casu matrimonium inhibere possint, non tamen de eius impedimento cognoscere, cum tractatio causarum matrimonialium ad Iudicem Ecclesiasticum pertineat, qui est Episcopus, vel similis Prælatus exemptus, eiusue Vicarius, aut delegatus, iuxta *c. accidentibus, de excess. prælat. & c. 1. de consang. & affinit. iun.* Gl. *ver. potestatem*, & Abb. *n. 12.*

Alterum locum tenet *tempus feriarum*, videlicet ab Aduentu Domini vsq; in diem Epiphaniæ, & à Feria quarta Cinerum vsque in octauam Paschalis inclusiuè, quibus temporibus nuptiæ solemnes ab Ecclesia interdicuntur, vt videre est in Triden. *sess. 24. c. 10. de reform. matrim.* Vbi notandum est; Non prohiberi ipsum matrimonii contractum, præmissis etiam denuntiationibus, in dictis temporibus, celebrari, si nuptialis benedictio, & solemnis traductio sponsæ cum signis lætitiæ, &c. intermittatur, sicuti colligitur ex *cit.* Trid. *& c. Capellanus. de ferijs*, vbi dicitur, Romanæ Ecclesiæ consuetudinem esse, *vt quocumque tempore matrimonium contrahatur*, & notat ibi Gl. *ver. quocumque* Abb. *n. 4.* Caiet. *ver. nuptiarum peccata*. Bellarm. *l. 1. c. 31. §. in altero more.* Sà *ver. matrimonij impedimenta non dirimentia, n. 2.* Sanch. *l. 7. disp. 7. n. 22.* Coninch. *disp. 30. dub. 3.* Attendenda tamen est Ecclesiarum consuetudo, quæ apud nos est, vt Parochus his temporibus matrimoniis intermissa, vel in aliud tempus dilata benedictione, non assistat, nisi necessitas vrgeat, vt si miles in periculo mortis constitutus, vel statim decessurus concubinam ducere velit, eique ad spiritualem salutem matrimonium expedire videatur: quamuis enim hoc casu mos est, vt, si fieri possit, ab ordinario licentia petatur, sicuti indicat etiam Ioan. Chapeauille, *c. 5. q. 9. in fine*.

2 Tertium locum tenet cognatio spiritualis, quæ secundùm iuris canonici constitutionem, *c. 2. de cognat. spirit. in 6.* contrahitur ab eo, qui in catechismo pro persona baptizanda Sacerdoti interroganti respondet: contrahit enim impedimentum, quominus cum tali persona matrimonium licitè contrahere possit: quamuis ita contractum valeat, si verus patrinus non sit, qui in catechismo tenet, quia puer domi, v. g. ob necessitatem baptizatus fuerat, & solum cæremoniæ in Ecclesia adhiberi debent. Ceterùm valde probabile est, quod docet Sanch. *l. 7. disp. 10.* impedimentum hoc omninò sublatum esse, per Trid. Conc. *sess. 24. c. 2. de reform. matrim.* vbi decernitur, vt omni impedimento sublato, spiritualis cognatio tantùm contrahatur inter baptizatum, eiusque patrem, & matrem ex vna parte, & baptizantem, & susceptores de Baptismo ex altera parte. Qui autem tantummodo in catechesi tenet, nec baptizans, nec de Baptismo susceptor est. Ergo spiritualem cognationem non contrahit.

Quartum locum tenent crimina quædam, ob quæ quasi pœnitentiæ loco, abstinentia à coniugio antiquis canonibus decreta erat. I. est, vxoricidium, *c. admonere, 23. qu. 2.* II. *Presbytericidium, c. qui Presbyterum, de pœnit. & remiss.* III. Matrimonium cum Moniali scienter initum, *c. hi ergo, 27. qu. 1.* IV. Si quis propriam prolem de sacro fonte suscepit, in fraudem vsus coniugalis, *c. de eo 30. q. 1.* V. Qui ob peccatum publicam pœnitentiam peragere debuit, *cap. de his 33. q. 2.* VI. Raptus sponsæ alienæ *cap. statutum, 27. q. 2.* VII. Incestus cum consanguineis coniugis, aut sponsæ adhuc viuentis *ca. 1. 2. & c. transmissa, de eo, qui cognouit, & c.* saltem intra secundum gradum, post Tridem. *Constitut. sess. 24. ca. 4. de reform. matrim.* Dixi viuentis, non item præmortuæ, iuxta probabilem sententiam Soti *in 4. d. 37. qu. vn. a. 2.* Henriqu. *l. 12. c. 2. n. 1.* Sà *ver. matrimonij impedimenta non dirimentia, n. 7.* contra Sanch. *l. 7. disp. 15. nu. 12.* Quia Ecclesia hoc impedimentum introduxit in pœnam criminis, quo per incestum cum consanguinea impeditur vsus coniugalis cum legitima coniuge, quæ ratio cessat, postquam ea defuncta est. Ex quo etiam Intelligitur, cur iura hoc impedimentum solum decernant propter incestum commissum cum consanguineis coniugis, aut sponsæ, quod extendi non debet ad incestum cum propriis consanguineis; tum quia est decretum prohibitorium, ac pœnale, ideoque non extendendum vltra casum expressum: tum quia non eadem ratio in vtroque incestu reperitur, quia incestus cum consanguineis vxoris magis matrimonio repugnat, quippè ipsius vsum impediens, sicuti docet S. Thom. *in 4. d. 34. qu. vn. a. 5. solut. ad arg.* Rich. *a. 5. q. 2. ad 1.* S. Ant. *3. p. tit. 1. c. 16. §. 4.* Henriqu. *n. 5.* Nauarr. *c. 22. n. 74.* Illud tamen specialiter statutum videtur *in cap. si quis cum matre 33. qu. 2.* vt qui cum matre, & filia fornicatus fuerit, à coniugio deinceps abstineat, sicuti notauit Sanch. *n. 7.*

Veruntamen Sotus *cit. q. vn. a. 1. prope finem.* Corduba *l. 1. quæstionarij, qu. 12. dicto 3.* Veracrux *part. 1. spec. a. 27. conclus. 2.* Nauarr. *22. n. 75. & l. 4. consil. 9. n. 5. de consang. edit. 2.* Sanc. *l. 7. disp. 17. n. 8.* Henriq *l. 12. c. 2.* Ægid. Coninch. *disp. 30. dub. 3. n. 25.* testantur, hæc impedimenta criminum per diuturnam consuetudinem penitus esse sublata, adeò vt Nau. dicat, se non meminisse tota ætate sua super tali impedimento dispensationem petitam fuisse. Quamobrem licet Confessarius pœnitenti incestuoso, vxoricidæ, &c. suadere possit, vt delicti pœnam deinceps ab alio matrimonio abstineat, sicuti antiquis canonibus pænitentialibus decretum erat, si tamen pœnitens nolit, cogi non debet, sed neque ei suaderi, si ob iuuentutem, vel aliam causam incontinentiæ periculo expositus esse videatur. Quod si verò aliquis securius esse putet, dispensationem petere propter crimen impediens matrimonii secundùm iura antiqua, eam Episcopus conferre poterit, sicuti ex communi docet Nauarr. *cit. cons. 9. numero 5.*

Quintum locum tenent sponsalia, ea enim legitimè contracta nisi iusta de causa dissoluantur, impedimento sunt, quominus licitè matrimonium cum alia contrahatur.

Vltimum locum tenet votum simplex castitatis, vel Religionis amplectendæ, aut matrimonii non ineundi, nam cum tali voto illicitè, quamuis validè, matrimonium contrahitur, sicuti constat hoc *tr. ead. p. 4. c. 4. n. 6.*

Denique memoriæ iuuandæ causa pro impedimentis matrimonii dirimentibus hi versus retinendi sunt.

Error, Religio, triplex Cognatio, Crimen,
Cultus disparitas, Vis, Ordo, Ligamen, Honestas,
Raptus, Clandestina fides, Expers coeundi,
Ætas, Affines, soluunt connubia cuncta.

Pro impedimentis verò non dirimentibus iste versus.

Interdico, Dies, Crimen, Sponsalia, Votum.

Atque hic finis est totius operis, ad gloriam Dei optimi, quo volente, & adiuuante cæpi, ac finiui, ipsi sit sempiterna laus, & gratiarum actio. Amen.

FINIS.

MORALIS THEOLOGIÆ REPERTORIVM,

Seu Compendiosa Rerum in ea contentarum, secundùm ordinem Alphabeti, descriptio.

AB IPSO AVCTORE.

Ca-

expri-

B

C

Præ-

Confirmationis Sacramentum.

Confiscatio bonorum.

Coniugalis actus.

Conscientia.

Consuetudo.

Contentio.

Contritio, Attritio Pœnitentiæ actus.

pro-

Debitor.

Decima.

Vult-

Dubium opinio.

Duellum.

duellum cum hoste instituere, seu totius belli causam ad paucorum certamen reuocare, nisi id necessariū esse videatur, aut valdè vtile ad ignominiam auertendam, ad militum animos confirmandos, hostium vero debilitandos, denique ad pacem instituendam, n. 3. ibid.

In eiusmodi duello, quod communi vtriusque exercitus, vel Ducum consensu instituitur, semper intelligitur pactum esse annexum, vt neutrius factionis militi succumbenti e circumstantibus succurratur: eod. n. 3 casu 3. ibid.

In alijs priuatis duellis si ex vtraque pugnantium parte illicita sint, circumstantes ex charitatis lege dirimere tenentur si possunt. Si autem ex parte tantum vnius illicitum duellum est, circumstantes innocenti, si succumbat succurrere debent, tametsi conditio posita fuerit, vt neutri succurreretur, §. Alia n. 3. ibid.

Prouocato ad duellum plerumque non est licitum comparere. Sed in quibusdam raris casibus damnari non potest videl. Si miles in exercitu, vel aquęstis in aula regia, officio, dignitate excidere debeat, ob ignauiæ, ac timiditatis notam, nisi identidem prouocanti se sistat. Vel si quis ab iniusta conuitiis ac subeundo dedecore aliter se liberare nequeat, nisi cum prouocante congrediatur, l. 3. t. 3. p. 5 c. 5. n. 5. 288

Pro defendendo honore mundano non est licitum vitam corporis probabili periculo exponere. Et vulgi error est pro honore seruando moriendum esse, cum honor, qui est ab hominibus, minus bonum sit, quam corporis vita. ibid.

Qui ex condicto in duellum descendit, vulnus, vel mortem alteri inferens ad nullam restitutionem obligatus vulnerato, vel hæredibus eius faciendam. Idemque sentiendum de ijs, qui ludo periculoso, v. g. hastiludio congrediuntur, modò leges ludi obseruentur, eo. t. 3. c. 3. p. 6. n. 5. princip. & fine. 293

Pœna excommunicationis decreta est contra duello congredientes, & eorundem patrinos, auxiliatores, spectatores, verùm, in his regionibus excommunicatio hæc quoad priuata, seu non solemnia duella in obseruatione non est, eit. p. 3. c. 5 n. 4 292

Religiosi Mendicantes extra Italiam virtute priuilegiorum suorum absoluere possunt duello certantes. eod. n. 4. ibid.

E

Ebrietas.

Est excessus in potu causa voluptatis donec vsu rationis adimatur, si deliberatè fiat, est peccatum mortale. lib. 3. se. 4. fi. 4. 104

Inebriare se non causa voluptatis, sed valetudinis recuperandæ si in raro aliquo casu necessarium medium esse censeatur, non videtur esse illicitum, n. 5. ibid.

Sed, & id probabile est licitum esse inebriari mortis vitandæ causa, quam tibi aliquis per violentiam minatur, nisi propinanti respondeas, si scandalum absit, n. 5. ibid.

Si absit periculum amittendi vsum rationis bibendi modum excedere veniale peccatum est, §. Deinde. ibid.

Alterum prouocare, seu inducere ad ebrietatem illicitam, est peccatum ex genere suo mortale, neque excusatur ille, qui alterum ad ebrietatem prouocat, vt grauius eius peccatum, certo alioquin committendum euitetur, n. 6. ibid.

Ecclesia.

Est fidelium visibilis congregatio, quare hæretici etiam occulti in Ecclesia non sunt, neque Schismatici externi, l. 2. tr. 3. c. 1 t. n. 6. 186

Neq; Cathecumeni, quamuis credentes propriè in Ecclesia sunt, sed tantum voto, ac desiderio, l. 5. tr. 7 c. t. n. 8. 156 *Tom. II.*

Ecclesia iure minoris natu semper illæsa seruatur, lib. 3. tr. 4 cap. 11. numer. 3. 212

Ecclesiastica bona.

In primitiua Ecclesia fideles prædia sua vendebant, eorumq. pretia Apostolis offerebant, postea vero visum fuit expedire, et Ecclesia bona etiam immobilia possideret, ex quibus reditus annuos ad sustentationem Ministrorum reciperet, lib 4. t. 2 c. 2. n. 3. 18 *Tom. II.*

Quadripartita est Ecclesiasticorum prouentuum diuisio, secundum canones antiquos, n. 3. ibid.

Bona Ecclesiastica immobilia sunt, Vniuersitatis, administratores eorum sunt Episcopi, aliique Prælati ordinarij, eod t. 2. c. 1 n. 2. 16 *Tom. II.*

Bona Clericorum alia sunt patrimonialia, alia quasi patrimonialia, & alia Ecclesiastica, c 3. n. 1. 18 *Tom. II.*

Bona siue reditus Ecclesiastici, quatenus beneficiatis secularib. ad honestam sustentationem necessarij sunt, pleno dominii iure ad ipsos pertinent. n. 2. ibid.

Beneficiati redituum Ecclesiasticorum domini sunt non omnino absolutè, sed cum annexo onere, vt quæ superflua sunt, pauperibus, vel in alium vsum pium erogare ex iustitia obligati sint, n. 3. ibid.

Beneficiatus ex reditibus Ecclesiastici filios suos, etiam spurios alere tenetur, si indigeāt, & ipse patrimonialia bona non habeat, n. 4 19 *To. II.*

Beneficiatus, licet patrimonialia bona habeat potest ex bonis Ecclesiasticis filio, vel cognato indigenti subministrare sumptus ad studia literarum, n. 5. ibid.

Clerici testari de reditibus Ecclesiasticis etiam ad pias causas communes, iure prohibentur, n. 4. ibid.

Consuetudo, vt Clerici, de bonis Ecclesiasticis testentur ad causas profanas, non videtur esse iusta, neq; e Prælatis Ecclesiasticis approbata, sed tantum tolerata. Aliud vero sentiendum de consuetudine testandi ad causas pias, n. 7. 20 *Tom. II.*

Beneficiatus nec merus vsurarius est, nec propriè vsufructuarius, comparatione bonorum stabilium, ex quibus reditus percipit, n. 8. ibid.

Donatarij, legatarij, & hæredes non possunt accipere, aut retinere, quod ipsis ex Ecclesiastico superflua redituum relinquitur nisi pauperes sint, n 9. ibid.

Regulares beneficiati plenam suorum redituum administrationem habent à SS. canonibus concessam, n. 11. ibid.

Si Ecclesiæ Prælatus donationem aliquam, vel eleemosynam facturus sit ex bonis Ecclesiasticis, quæ sint communia collegialiter, requiritur consensus maioris partis Capituli: Sin verò donaturus sit bona communia particulariter, seu quæ ad communem massam non pertinent, sed inter singulos distribuenda sunt, requiritur consensus omnium, l. 3. t. 4. c. 12. n. 10. §. Alterum 326

Episcopus non potest reditus vnius Ecclesiæ pro fabrica deputatos quatenus abundantiores videntur ad alterius pauperioris Ecclesiæ subsidium transferre, quia res legata, vel donata ad vnum vsum, non potest ad alterum transferri, nisi auctoritate Principis. Excipitur tamen si magna, & manifesta abundantia redituū vnius Ecclesiæ sit, alterius autem Ecclesiæ grauis necessitas cui ex lege charitatis subueniendum sit, l. 4. t. 2 cap. 13 n. 16. 42 *Tom. II.*

Ecclesia pupillo comparatur, cum seipsam defendere non possit, quare sicuti tutor non potest alteri bona pupilli donare cum detrimento eius, ita nec Ecclesiarum tutor, seu administrator Episcopus, vel alius Prælatus, eod. n. 16. ibid.

Ecclesia sacer locus.

De Ecclesiarum consecratione, seu dedicatione, ad quam plures Episcopi conuenire solebant frequens mentio est apud SS. Patres, & Scriptores antiquos, l. 5. t. 9. c. 23. n. 8. 913 *Tom II.*

Scriptura in marmore, vel vnus testis fidem facit de Ecclesiæ consecratione, l. 5. t. 2. c. 5. n 3. §. Dixi. 217

Ecclesia ab Episcopo excommunicato etiam hæretico, validè consecratur vt reconciliatione nulla indigeat, lib. 5 t. 5. c 5. n. 9. 262 *Tom II.*

Satis est Ecclesiam benedictam esse, atque Episcopi auctoritate ad officia publica deputatam, et sacris locis annumeretur, eodem cap. 5. numer. 1. 279 *Tom II.*

Ecclesia quinque modis violatur, vt in ea Missam celebrare non liceat vid. iniuriosa sanguinis effusione, iniurioso homicidio, illicita humani seminis effusione, excommunicati non tolerati, vel denique non baptizati hominis sepultura, n. 7. 263 *Tom. II.*

Factum per quod Ecclesiæ, vel altaris violatio inducitur, publicum seu notorium esse debet. n. 8. ibid.

Sacristia, & cameræ quæ sunt pro custodia vasorum, & vestium non videntur violari sicuti Ecclesiæ, n. 10. ibid.

Violata Ecclesia, etiam cœmeterium violatum esse censetur: sed non vice versa, num. 11. ibid.

In materia fauorabili nomine Ecclesiæ etiam cœmeterium comprehendi solet, l. 5. t. ... c. 3 n 4. 316 *Tom. II.*

Si Ecclesia consecrata violetur, solus, Episcopus eam reconciliat, benedictam verò, vel ad publica officia auctoritate Episcopi deputatam etiam Simplex Sacerdos. Idemq; sentiendum est de cœmiterio. Decens tamen est vt prius Episcopo res significetur, quam Ecclesiam presbyter reconciliet, si extra Missæ sacrificiū eiuietur, l. 5. t. 5. c. 5. n. 12. 262 *To. II.*

In praxi obseruatur, vt nisi locus consecratus, vel auctoritate Episcopi benedictus fuerit, nunquam violari censeatur, et reconciliatione indigeat, eod. c. 5. n 2. 401

Ecclesia polluta non reconciliatur per solum Missæ sacrificium, quod bona fide in ea celebratur, n, 3. 262 *Tom. II.*

Si Catholici Ecclesiam recipiant in qua hæreticorum exercitia viguerunt, opus non est eam solemnitas ab Episcopo reconciliari, sed sufficit aqua benedicta aspergere, n. 14. 264 *Tom. II.*

Religiosis Mendicantibus è Sede Apostolica concessa est facultas Ecclesias consecratas si pollutæ fuerint reconciliandi aqua ab Episcopo benedicta, & vt possint solemniter benedicere Ecclesias suas, & cœmeteria si Episcopi nolint, aut negligant, n. 12. 263 *Tom. II.*

Interdum Ecclesia consecrata consecrationem omnino amittit, et iterum consecrari debeat videl. si eius parietes secundùm maiorem partem destructi, aut absumpti sint. Sed benedictio templi, aut cœmeterii, non amittitur destructis parietibus, cum ea solo inhærere censeatur, numer. 13. ibid.

Si Ecclesia diruta sit sine spe reædificationis amittit priuilegia loco sacro concessa. 317 *Tom. II.*

Veruntamen si Ecclesia in alium locum, sub eodem Patrono auctoritate Prælati transferatur, vnà etiam Indulgentiæ eius, & priuilegia omnia transferuntur, l. 5. t. 7 c. 3 n 5. 316

Si minor pars Ecclesiæ corruat, aut destruatur, non amittitur eius consecratio: & pars, quæ adiicitur ipsa accessione consecrationem à toto corpore acquirere censetur: Idemque sentiendum si Ecclesia amplietur, quare tali casu sufficit, partem adiectam aqua benedicta aspergere, ci. l. 5. t 15. c. 5. n. 15. 264 *Tom. II.*

Ecclesia successiuè reparata non est iterum consecranda, quia moraliter eadem censetur. Si tamen animo omnes, aut pene omnes parietes reparandi, adeoque quasi nouam Ecclesiam ædificandi, vnus murus post alium quasi continuatis operis deiicietur, & repareretur probabile est, Ecclesiam iterum consecrandam esse, n. 16. Hæc posterior. ibid.

Polluta Ecclesia polluuntur etiam altaria omnia, quæ in ea fixa sunt: sed Ecclesia execrata, non ideò etiam altaria execrantur, n. 17. ibid.

Ecclesia execratur, si eius parietes incendio ita absumantur, vt omnis crusta, vel secundùm maiorem partem auferatur: licet parietes non corruant. Quia consecratio potissimum consistit in exterioribus crustis, eod.

Episcopus,

Eremita.

Eucharistia.

Eucharistiæ materia, & consecrantis intentio.

in vi-

F
Falsi crimen.

Fama, honor, laus.

Familia.

Quod

Quod paterfamilias damnum præstare teneatur, si quispiam ex familia disjciendo aut effundendo damnum intulit, in præsumptione culpæ fundatum esse censetur, l.3.tr.6.c.8.n.7. 410

Festum, dies Dominica.

Tertium Decalogi præceptum partim mortale, & ex naturali lege descendens est partim, vero ceremoniale, quatenus certum tempus vidal. integra dies Sabbathi in eo designatur, l.4.c.7.c.1 n.1. 224 *Tom. II.*

Vnius diei integri ex quauis hebdomada designatio tanquam naturali æquitati valdè consona, mox Apostolorum tempore recepta fuit. nisi quod sublato Sabbato Dominica dies instituta sit in memoriam mundi ao die creati, quin & recreati per Christum Solis die natum, & resurgentem, §. Porro. 25 *To. II.*

Inter Dominicas dies aliarum prototypon est Dominica Resurrectionis quæ quotannis celebrari debet in prima die hebdomadis post decimam-quartam Lunam primi mensis, n 2. ib.

Pascha celebrari non potest ante die XXII. Martij, nec post diem XXV. Aprilis, n.4. ib.

Præter Dominicam diem aliæ sunt pari veneratione obseruandæ festiuitates Diuâ Christi Domini, & Sanctorum aius partim Pontificia, & vniuersali lege, partim diœcesalibus statutis introductæ, n.3. ib.

Episcopus specialia festa instituturus, non tantum Clerici sed etiam populi consensum spectato communi iure, requirere debet. Si tamen populus iustam causam contradicendi non habeat, eo etiam inuito festum institui potest, eod. n.3. ib.

Per diuturnam consuetudinem populi celebrantis quotannis cum Episcopi expresso, vel tacito consensu festum aliquod tanquam ex obligatione, lex particularis introduci potest, l.1.tr.4.cap.24 nu.2.& l.4.c.7. cap.1. num.3. 134

Postquam festum particulari statuto vel consuetudine introductum est non potest populo approbari: sed ab Episcopo, etiam aduenienta populo, eod.3.§.quomodo. 136 *Tom. II.*

Episcopus festa particularia abrogare potest si ita videatur secundum diei dimidium, vt matutino tantum tempore vacatio si quo etiam modo festa constitui possunt, n.4. ib.

Dies festi, quos Episcopus seruandos præceperit, ab exemptis omnibus etiam Regularibus, seruari debent secus verò dicendum videtur de festis quæ populus vouit, & Episcopus approbauit, n.5. ib.

Obseruatio festi à medio noctis vsque ad alterius noctis medium protenditur, eo.tr.7 c.2.n.1. ib.

Vbi consuetudo viget festa inchoandi à vespera, tanquam ex obligatione non libera deuotione, adueniente altera vespera laborare concessum est. ib.

Sola opera seruilia, id est quæ corporis commoditati inseruiantia, tanquam ignobiliora per seruos exerceri solita sunt festis diebus prohibentur, num.2. ib.

Quædam seruilia opera propter necessitatem permissa sunt, vt cibos coquere. ib.

Scribere transcribere non sunt opera seruilia: Idemque probabiliter dicitur de pictura, si sine magno apparatu fiat, & de typographis characteres ordinantibus. Saltem ipsi in ea persuasione sunt, quod post peractam rem diuinam, quæ præcedentibus diebus neglexerint compensare liceat. Ipsa vero librorum impressio seruila opus est, n.3. ib.

Opus quod suaptè natura liberale est, vt studere, docere, scribere, &c. non fit fit seruile, atque illicitum die festo, quia propter lucrum aut mercedem exercetur, n.4. ib.

Iter facere pedibus, equo, curro, naui non numeratur inter opera seruilia, n.5. ib.

Plaustra, currus, aut asinos onustos agere, seruile opus est: quare non licet die festo inchoare inchoatum vero fas est continuare, si commodè abrumpi non possit. ib.

Venari aucupari itemque bellare per consuetudinem videntur liberalia opera affecta, n.6. ib.

Mercatus quoque licet, opus seruile non sit festo die prohibetur. Sed permittitur distractio rerum ad victum quotidianum necessarium, & quibusdam locis nundinæ solemnes in festo dedicationis celebrantur, quales consuetudines moderari conuenit vt nundinationes ante rem diuinam peractam non fiant, dicto 8. ib.

Actus forensis iudicij in diebus festis prohibentur, exceptis causis necessitatis ac pietatis, n.7. ib.

Actus iudiciales, si die festo restituantur, ipso iure irriti sunt, nec partes contendentes huic constitutioni renuntiare possunt. ib.

Extra iudiciales, actus vt amicabilis compositio iuramenti non iudicalis interpositio Doctoris inauguratio die festo non prohibentur, n.8. ib.

Excommunicationem in aliquam ferre non videtur esse prohibitum in festo die multo magis absolutio à censura, & alij actus iurisdictionis voluntariæ fieri possunt, n 7.§ Secundo. ib.

Præceptum de obseruatione festi abstinendo à seruilibus operibus sub peccato mortali obligat, tamen ob materiæ leuitatem veniale fieri potest Sin autem necessitas concurrat omni culpa vacat, vt cum famuli, & ancillæ pauperes festo die vestes reficiunt, eo.tr.7.c.4 n.1. ib.

Non tantum necessitas à præcepto excusat eaque vel publica, vt reficiendi pontes, fontes, parandi aliqua ad communem festiuitatem, vel priuata: vt si agricolæ propter superuenturam pluuiam fenum congregant, &c. Sed etiam pietate, & Religioni, Demum vt si altaria ornanda, vel alia ad festiuitatem paranda sint, item misericordiæ in proximum, si vestes conficiendæ insignia pingenda, pro funere, n.2. ib.

Quædam opera propter aliqualem necessitatem consuetudo tolerata excusat, vt quod artifices aliqui quibusdam loci ad vesperam materiam præparant pro labore diei sequentis, §. At pietatem. ib.

Si excusationis causa manifesta, sit opus non est petere licentiam à Superiore. Sin vero causa dubia, vel non satis sufficiens videatur vt per se excusationem præbeat, Episcopus, eoque absente Parochus dispensare potest. Ad Confessarios vero pertinebit, interdum declarare tantum vtrum causa excusationis sufficiat sine aliqua dispensatione, §. Porro, eod. num.2. 135

Operarij ex locis catholicis egredi non possunt ad loca hæreticorum in quibus ob diuersitatem Calendarij festa non seruantur nisi Episcopus expresse vel tacitè consentiat, l.1.tr.4.c.11.n.9. 57

Feudum.

Est concessio, seu donatio rei immobilis (puta ciuitatis, pagi, agri, &c.) secundum vtile dominium pro fidelitate, & obsequio personali, quod vasallus domino exhibere debet l.3.tr.4.c.24 n.1. 367

Feudum magis etiam, quam emphyteusis, alienari prohibitum est absque domini consensu, n.3. ib.

Consuetudo tamen permittit, vt liceat vasallo inscio domino pascua, & terras incultas in tempus etiam longum locare, seu in emphyteusim dare seruitutem in re feudali constituere fructus, & commoditatem alienare, imo etiam alium vasallum sob infeudare tamen sine domini præiudicio, & non vltra vitam concedentis, n.3. ib.

Duplex est feudum: nouum, & antiquum. Deinde est feudum hæreditarium, aliud vero gentilitium, seu ex pacto, & prouidentia, numer.4. ibid.

Appellatione liberorum in materia feudali veniunt tantum masculi nō item fœminæ, nisi specialis earum mentio fiat. ib.

De feudo nouo, seu quod primo alicui acquisitum est, cum domini consensu disponere potest vasallus non requisita voluntate agnatorum, numer 5. 308

De feudo propriè hæreditario tam nouo, quam antiquo vasallus arbitratu seu perinde, ac de bonis proprijs disponere potest, n.6. ib.

De feudo antiquo, quod cum pacto, & prouidentia concessum est sicuti feuda plerumque concedi solent; non potest vasallus, etiam cum domini consensu disponere, nisi proximi agnatio renunciatio accedat, n.7. ib.

Bona feudalia ex prouidentia, sicuti & emphyteutica, non veniunt in confiscationem bonorum, nam bona, quæ ad extraneos non deferuntur, ob crimen non confiscantur, n.8. ib.

Bona feudalia ex pacto, & prouidentia, omnino separata sunt ab hæreditates quare filio in legitima computari non debent, & proximus agnatus etiam repudiata hæreditate in tali feudo succedere potest, corol.2. ib.

In generali bonorum obligatione, aut hypotheca non veniunt bona feudalia Sed fructus eius anni, quo vasallus moritur, creditoribus debentur, quod etiam in Ecclesiastico beneficio Clerici debitoris locum habent, eo. n.8 corol.2. ib.

Qui iuramento renuntiauit hæreditati paternæ in feudo succedere potest, secus, si omnibus paternis bonis renuntiauit coroll.3. ib.

Vasallus eiusque successor tum inuestitus iuramentum fidelitatis præstare debet, itasum, si dominus mutatur, petit an inuestitur fidelitatem, iure, n.9.§ Secundo. ibid.

In quibusdam feudis vasallus in recognitionem domini directè pensionem realem præstat, non tantum cum inuestitur, sed etiam cum mortuo domino alius succedit, In quo discrepat ab emphyteutica, qui laudemium in inuestitura tantum pendit. ib.

In feudo deficiente linea descendente succedunt agnati laterales in infinitum: quare dicunt, vltimum agnatum primi acquirentis successorem etsi feudum per mille manus transierit, n. 10. ib.

Feudi capaces non sunt Clerici in sacris. & Monachi, nisi feudum sit franchum, seu liberum ab obsequio, aut nisi loci consuetudo permittat, vt obsequium per aliam personam præstetur, § Quarto. ib.

Clerici & Monachi capaces sunt feudi, in quo realis pensio præstatur, sed hoc non est propriè dictum feudum. ib.

A successione feudi excluduntur filij illegitimi omnes, nisi expressa mentio fiat ut feudi etiam capaces sint, sed legitimati per subsequens matrimonium admittuntur, n.12. ib.

Beneficium feudi a vasallo aufertur ob magnæ ingratitudinis causam. num 12. ib.

Si feudum amissum sit propter felloniam seu peccatum aduersus dominum, non defertur agnatis, sed ipsi domino. Sin vero aliud crimen fuerit feudum ad agnatos pertinet §. Porro. ib.

Si inter vasallum, vel agnatos eius, & Dominum controuersia sit super feudo, iudicare debent Patres Curiæ Sin autem inter vasallos ipsos controuersia existat, dominus est iudex competens § Quod sit. ib.

Fides Diuina.

Sola fides diuina infallibilem certitudinem habet, quia nititur auctoritate Dei reuelantis, qui suaptè natura, nec falli potest ob illimitatam scientiam, nec fallere ob infinitam bonitatem, l.2.tr.1.c.1.n.1.& 4. 148

Credimus Deum, credimus Deo, & credimus in Deum, n.5. ib.

Materiale obiectum Fidei, quod terminationis appellant, est Verbum Dei obscure propositū, subiectum vero attributionis est Deus, c.2 n.1. ib.

Verbum Dei aliud est, quod per se ipsum immediatè reuelat aliud vero quod per interpositam personam, tanquam legatum suum, n 2. ib.

Verbum Dei aliud est scriptum, aliud non scriptum, seu traditū, n.3. ib.

Sub verbo Dei publicam auctoritatem habente etiam Ecclesiæ definitiones comprehenduntur, n.4. ib.

In decretis Ecclesiæ sola sententia definitiua dogmatis infallibilem veritatem habet non item disputationes præmitti solitæ, neque rationes quibus definitio probatur eo. n.4. discrim. 3.

gerit

1 Consuetudo interpretatur, quod omnes, ac singuli Religiosi professi coeptis laicis seu Conuersis, ad Canonicum Officium intra, vel extra chorum persoluendum sub mortali peccato obligentur, n. 2. ibid.

Probabile est quod Religiosus per sententiam eiectus si clericus in minoribus tantum est obligatione recitandi officii immunis sit. Sed apostata, & fugitiui obligati manent, quin, & damnatus ad triremes, si officio suo satisfacere possit. Eod. num. 2. §. Adde secundo. ibid.

Si Religiosus dispe[illegible]tos, sit vt perpetuo extra monasterium degat, probabile est exemptum esse a choro monachali, & quæ inde nascitur obligatione orandi officij, si in minoribus tantum est. §. His adde. ibid.

Clerici omnes in sacris, etsi beneficiati non sint, ad canonicas horas vniuersali Ecclesiarum consuetudine sub peccato mortali, obligantur, n. 4. ib.

Clerici in minoribus iure communi non obligantur ad certas preces. Attamen per diuturnam diœcesis consuetudinem veluti sub præcepto acceptam, & obseruatam, nihil probat eos obligari, n. 5. ibid.

Beneficiati omnes ad officium canonicarum precum sub mortali peccato obligantur, & ita quidem, vt si post sex menses à beneficio obtento recitare intermittant, ad fructum etiam restitutionem obligentur, libr. 4 ca. §. numer. 1. 22 *Tom. II.*

Hæc fructuum restitutio fieri debet non præcise pro rata omissione officij, ac temporis, sed quatenus, reditus beneficiarij dantur propter officium canonicum, non item propter alias obligatione, n. 2. ibid.

Fieri potest vt alia ministeria Parochi in Sacramentorum ministratione sacrificij publicis concionibus tam multa, & grauia sint, vt prudentis viri arbitrio sextuplo superent onus Officij canonici priuatim persoluendi. ib.

Si Parochus vel capellanus valde exiguos reditus habeat qui vix æquent, aut non superent iustum stipendium, quod ipsi propter alia officia debetur probabile est ad nullam restitutionem eum obligari, ob intermissum officium Quamuis interim talis mortaliter peccet, & a Confessario, propria patrimonialia bona habeat pænitentiæ loco eleemosynæ ipsi impertiri debeant. ibid.

Qui imperio ac minis parentum coguntur ad acceptandum beneficium recitare tenentur, si reditus ex beneficio ipsi percipiant, sin autem pater redditus auferat, filius liber est, ac patri restituendi obligatio incumbit, Eod. c. 5. n. 2. q. 1. ibid.

Solus titulus beneficij Ecclesiastici non inducit obligationem recitandi, sed requiritur etiam possessio, cit. c. 5. n. 3. ibid.

Si beneficiatus sine culpa sua nullos reditus accipiat, nec postea accepturus sit, ad recitandum non obligatur, n. 4. ibid.

Defendi potest aliquarum Ecclesiarum consuetudo secundum quam Canonici anno primo, aut secundo ad recitandum non obligantur, quia fructibus carent, qui aliis antiquioribus Canonicis accrescunt, vel ipsi post mortem seruantur ad funeris impendia, & debita soluenda, eod. n. 2. ibid.

Iusta esse potest consuetudo, beneficia valde tenuia conferendi sine canonicarum precum obligatione, n. 5. 23 *Tom. II.*

Præstimonia ea, quæ in titulum perpetuum dantur, & verè Ecclesiastica beneficia sunt, ad Canonicum officium obligant Sed non ea præstimonia, quæ Clericis dantur vti stipendia, dum in literarum studiis versantur, vel donec beneficium acquirant, n. 6. ibid.

Commenda duplex est, perpetua, & temporalis. Illa ad orandum obligat cum habeat vim, & effectum tituli, ideoque æquiparatur beneficio. Hæc autem non obligat si non in personæ sed Ecclesiæ vtilitatem constituta sit, n. 7. ibid.

Vicarii alii sunt perpetui, & alii temporales, illi ad recitandas horas obligantur, quia sunt viri beneficiati: hi autem, ratione vicariæ ad orandum non obligantur, cum titulum beneficii non habeant, sed solam administrationem, & custodiam ad tempus, n. 8. ibid.

Si Vicario tota administratio beneficii cum auctoritate Episcopi, quamuis ad tempus vel cum potestate amouendi committatur, ea tacite conditione, ac pacto commissa censetur, vt omnia officia præstet si principalis, cuius Vicarium agit, Officium non persoluat. §. Temporales, eod. numer. 8. ibid.

Coadiutor beneficiati ratione huius muneris, præcisè ad canonicas horas, non adstringitur, tametsi aliqua portio ex reditibus beneficii ipsi propter labores suos obueniant. Sed excipiendi sunt coadiutores illi, qui vt perpetui cum pleno iure administrandi, & futura successione a Papa constituuntur, ob beneficiati infirmitatem, n. 9. ibid.

Officium tum publicè in choro, tum priuatim extra chorum, dici debet, secundum ritum Breuiarii Romani reformati, l. 4 t. 5 n. 1. 16 *Tom. II.*

In quibus Ecclesiis, vel Monasteriis, antiquus, & proprius Breuiarii vsus adhuc retinetur decet Clericos harum Ecclesiarum etiam in priuata recitatione eum ritum tenere, n. 2. ibid.

Probabile tamen est, secluso scandalo cuius extra chorum licitum esse, posthabito suæ Ecclesiæ proprio, Romanum Breuiarium recitare. ibid.

Clericus Beneficiatus, dum ab Ecclesia absens est, vel in alia diœcesi habitat, debet potius recitare officium diœcesis in qua beneficium obtinet, num. 3. 102 *Tom II.*

Si Clericus in alia diœcesi beneficiatus aut professus hospitetur v.g. Augustæ, vbi festum proprium S. Vdalrici celebratur potest se conformare officio, sed ad id non obligatur, eod. n. 3. Quæres. ibid.

Officium si necessaria causa mutare, v.g dicere de Sancto, cum debeat dici de Feria est tantum peccatum veniale Si tamen officium longius in multo breuius commutetur per fraudem, aut si frequenter, vel perpetuo moret videtur mortale peccatum esse, Allert. 4. eod. n. 4. ibid.

Qui aliud officium Equiualens pro eo, quod in Breuiario assignatur, recitauit, non obligatur ad repetendum præsertim si per errorem mutatio facta fuit, n. 5. ibid.

Ecclesiæ, quæ ritum Breuiarij Romani receperunt, possunt nihilominus officium canonicum de Sanctis suis, idque cum octaua (si Patroni sint) recitare, n. 6. ibid.

Eiusmodi officium proprium Sancti secundum ritum Breuiarij Romani dici debet. Lectiones tamen accommodatæ deligi possunt, quæ in Breuiario communi non continentur, Neque opus esse videtur, vt Lectiones à Sede Apostolica approbentur, si omni suspicione falsi careant, ante hac in Ecclesia recitari consueuerunt. Sin autem Lectiones de Sancto nouiter introducantur, opus est approbatione Romana. eo. n. 6. dict. 2. ibid.

Illud permissum non videtur, vt in festo alicuius Sancti v.g. Iacobi Apostoli, cuius officium in ipso Romano Breuiario describitur, aliæ lectiones retineantur in Ecclesia, quæ Breuiarium Romanum acceptauit, numer. 6. dicto 3. ibid.

Horæ singulæ officii continuè recitare debent nisi causa incident interruptionem postulet. Neque opus est postea quæ dicta fuerunt, repetere: licet consultum sit repetitionem facere ab initio nocturni, vel Psalmi interrumpi, si interruptio magna licet iusta fuerit, n. 7. ibid.

Si clericus tarde ad chorum veniat, horas tamen cœptas, cum aliis cantando pergere potest, & postea quæ omissa sunt complere, imo probabile est nihil supplendum, si non multum in choro processum fuerat ante eius aduentum §. Adde primo. ibid.

Clericus supplere non debet, quæ cantare, & audire neglexit, dum librum parauit altari purificauit, &c. sicuti, etiam qui Missæ inseruiunt interesse censentur dum paranda re necessaria occupantur, §. simile. ibid.

Si quis, dum matutinum recitat, non habet sermones ad manus, vel eos ratione itineris legere non possit, ob necessitatis causam potest se ex soluere penso canonico, & sermones differe, §. Adde secundo. eod. n. 7. ibid.

Modus orandis cum socio vno, vel pluribus, etiam in recitatione commendatur, n. 8. ibid.

Etiam ea quæ ratione voti, aut pœnitentiæ iniunctæ recitari debent, cum socio dici possunt. § Adde tertio. eod. n. 8. ibid.

Qui sine vlla attentione horarium officium recitat, non videtur satisfacere Ecclesiæ præcepto. Ideoque mortaliter talem peccare probabilius est, quamuis ad restitutionem fructus obligandus non sit, n. 10. 15 *Tom II.*

Causæ excusantes ab officiu canonico sunt. Naturalis obliuio, grauis infirmitas, necessaria, occupatio cum recitatione horarum moraliter non consistens, vel alia impotentia, cit. l. 4. t. 1. c. 6. n. 1. 16 *Tom. II.*

Si certus sis, quod vnam horam v.g. Nonam, aut Vesperas commode recitare possis, etsi reliquum diei officium non possis, ad illud obligaris, n. 2. ib.

Qui beneficium, vel ordines sacros suscipit recitandi ignarus debet socium sibi adiungere a quo discat, & officio præstando idoneus reddatur, si proprio marte non possit. ibid.

Qui officium horarium ipsemet persoluere non potest, non tenetur alteri demandare, nec loco eius orationis aliud præstare, num. 3. ib.

Qui sacrum ordinem Subdiaconatus accipit, eo die obligatur non ad integrum officium, sed ad eas horas, quæ correspondent tempori ea qua obligatione recitandi suscepit videl. vt incipiat à Nona n. 3. §. Dubitatur quarto. ib.

Qui habet priuilegium orandi matutinas præces duabus, vel tribus horis post meridiem. is potest socium etiam non priuilegiatum adhibere, l. t. 1. 4 c. 23, n. 6. in fine. ibid.

I

Ieiunium.

Ieiunium aliud est natum, aliud virtutis, & aliud Ecclesiasticum l. 4. t 8. n. 1. 144 *Tom. II.*

Ad Ieiunium Ecclesiasticum tria requiruntur. I Ciborum delectus, seu abstinentia a carnibus, &c. II. Abstinentia ab Altera refectione, III certum refectionis tempus vt videlicet cœna sit, n. 2. ibid.

Comestio ouorum, & lacticiniorum in sola Quadragesima non item in aliis ieiuniorum diebus prohibetur, spectato communi iure. Quibusdam autem locis etiam in Quadragesima propter consuetudinem iis vesci licet, n. 3. ibid.

Olim in Quadragesima, præsertim in hebdomade sancta strictior abstinentia seruabatur quam nunc in more, sit, n. 4. ibid.

Pinguedo lardi in locis quibus ouis. & butyro vesci licet, non tam seuere diebus ieiuniorum prohibetur, sicuti caro. Quare ancillis, quæ iussu herarum lardum porcium, aut anserum pinguedinem diebus ieiuniorum loco butiri, adhibent, ob aliquam necessitatem permitti potest, vt & coquant, & comedant, n. 5. ibid.

Refectio vnica in die ieiunii moraliter continuata esse debet, potest tamen ob causam interrumpi, ac diuidi. Quare si sufficienter refectus è cœna surrexisti animo non reuertendi, probabilius est quod non liceat iterum accubere, & comedere, n. 6. 635

Lectores, & ministri mensæ in Monasteriis, & Collegiis excusantur, si prius aliquid comedatur, §. Tertium. ibid.

Vini potio cum pauxillo panis item confecta, si per modum medicinæ sumantur ieiunium, non violant, n. 7. 145 *Tom. II.*

Tempus cœnandi diebus ieiuniorum olim erat vespera, vel hora nona nunc vero anticipatum est ad meridiem, vel horam aut quibusdam loci sequi horam ante meridiem, n. 8. ib.

Collatiuncula nocturna per consuetudinem introducta, debet esse modica sumptio ciborum leuiorum, puta fructum herbarum, iuncto pane, num 9. ib.

Iusculum, aut placentas in nocturna ieiunii cœnula comedere non videtur licitum esse. ib.

Quantitas cœnule secundum personarum, & regionum constitutionem metienda, est §. Quod attinet, eod. n. 9. ibid.

col-

Qui

dotem assignat. Sed necesse est, vt qui vel ab initio, vel postea aliquid confert, id faciat animo construendi, aut dotandi. Sin autem præcisè vt dotet benefaciat, Ecclesiæ benefactor est, non patronus, n. 3. ib.

Si Ecclesia omnino destruatur, amittitur ius patronatus, quod ex sola constructione ortum habuit; & qui illam reædificat, efficitur nouus patronus. ib.

Duplex est ius patronatus. Ecclesiasticum, & laicum: discrimen est, quòd si in patronatu laico intra quatuor menses a die vacationis cognitæ, patronus neminem, præsentet, collatio beneficij libera efficitur: at verò in Ecclesiastico patronatu sex menses conceduntur, n. 4. 42 To. II.

Si duo sint patroni, vnus Clericus, alter laicus, tum laicus gaudet priuilegio Clerici, ob societatem. ib.

Iuri patronatus laici ex fundatione, constructione vel dotatione, Papa non ita derogare censetur per vnionem, aut reseruationem, sicuti iuri patronatus Ecclesiastici. Sed etsi expressè addatur *ad quoscunque etiam laicos præsentationis beneficium pertineat*, non tamen comprehenditur ius patronatus Regum, Ducum, Marchionum, nisi exprimantur, num 5. ib.

Patronatui laico, qui competit ex priuilegio, aut consuetudine præscripta, non minus, quam Ecclesiastico, per concessionem, vel reseruationem absolutè factam derogatus censetur. ib.

Legatus à latere conferre potest beneficium etiam sine consensu patroni habentis patronatum Ecclesiasticum: non ita tamen derogare potest iuri patronatus laici § Tertium, eod. n 5. ib.

In patronatu laico patronus variare potest. id est, postquam præsentauit vnum, præsentare etiam alterum: quo casu etiam Episcopus praeferre potest, quem magis idoneum iudicauerit. Sed in patronatu Ecclesiastico, qui primus præsentatus est, institui debet, n. 6. ib.

Præsentato in tali casu ius competit ad petendum beneficium, ita vt agere possit contra Episcopum nolentem instituere: vel contra intrusum, vt inde remoueatur. ib.

Si patronus Ecclesiasticus indignum præsentet, priuatur ea vice præsentandi iure; sed laicus patronus alium præsentare debet, n 7. ib.

Patrono quatuor iura competunt, Instituendos ad beneficia vacantia Episcopo præsentare; Honorem præcipuum in sessionibus, processionibus, &c. obtinere; Alimenta in casu inopiæ ab Ecclesia recipere, Ecclesiam defendere, eiusque sollicitudinem gerere, n. 8. ib.

Patronus Ecclesiæ seruitium, seu onus imponere non potest contra sanctorum canonum decreta; si tamen conditio aliqua honesta ante fundationem acceptata fuerat, ea seruari debet. Quare Panormitanus respondit. Quod habens ius patronatus, in eius recognitionem a Presbytero exigere non possit certos census, si tempore fundationis conuentum non fuerat, n. 9. ib.

Patronus curam gerere debet, vt officia diuina celebrentur, secundùm fundationis statutum, & vt bona Ecclesiæ ad alienos vsus non conuertantur, aut a Ministro, siue Sacerdote dilapidentur, alioquin honesta eum monitione compensare, vel Episcoporum denuntiare debet, denique, vt ædes sacræ conseruentur, reparentur, eod. n. 9. § 4. ib.

Ad reparationem Ecclesiæ indigentis Ministri contribuere debent, si reditus superfluos habeant: alioquin Parochiani, eademque ratione hi adigi possunt ad subueniendum, si parochus commodè viuere non possit ex Ecclesiæ reditibus, & patronus reditus augere nolit, neque alia ratione, v. gr. per Ecclesiarum vnionem, facilè subueniri queat, num. 10. 41 To. II.

Patronus Ecclesiasticus rationem administrationis rerum temporalium exigere potest, at verò laicus patronus nullam administrationem, vel iurisdictionem sibi vendicare debet. Sicuti neque in ciuilibus ius protectionis, & aduocatiæ extendit se ad iurisdictionem, aut collectionem erga loci incolas: sed solùm ad protectionem, & tutelam, n. 11. ib.

Episcopus extra casum necessitatis non potest disponere circa beneficia cum præiudicio patronatus: secus, si patroni nihil intersit. n. 12. ib.

Patronus non potest impedire magnam Ecclesiæ vtilitatem cùm ius patronatus ipsi non absoluto debito, sed ex gratia, seu gratitudine concessum sit. ib.

Episcopus non potest sine consensu patroni Ecclesiam parochialem conuertere in Collegiatam, quia illa amitteret ius præsentandi, licèt alia iura retineret. Quod si ob causam necessitatis talis mutatio facienda sit, nihil obstabit, quin patronus etiam præsentationem Rectoris retineat, corol. 1. eo. n. 12. ib.

Episcopus non potest vnire beneficium patronatum sine consensu patroni, corol. 2. ib.

Institutus non potest beneficio fauorem alterius renuntiare: neque illud permutare absque patroni consensu excepto casu necessitas aut magnæ vtilitatis Ecclesiæ, in quo patronus consentire tenetur, coroll. 3. ib.

Episcop. pensionem temporariam, & ad successiones non transeuntem beneficio imponere, aut fructus beneficii alteri pio vsui ad certum tempus applicata potest, sine consensu patroni laici. Tutius tamen est, quin & honestius, vt patroni consensus requiratur: alioquin enim, si subtractio fructuum sine iusta causa fiat eam impugnare poterit, eod. coroll. 3. iunct. §. Hæc tamen. ib.

Fundationes, & quæuis vltimæ dispositiones, si iustæ, ac rationabiles sint, mutari non possunt sine Principis consensu, qui in spiritualibus est Papa, n. 13. ib.

Si dubium sit de voluntate defuncti, ad Episcopum loci pertinet, eam interpretari. Denique si voluntas defuncti irrationabilis sit, potest Episcopus sed opponere, vt executio non ita, sed aliter fiat notando. 2. ib.

Probabile est, quòd Episcopus pro vna, vel altera vice mutationem aliquam in beneficio, aut fundatione ob causam rationabilem dispensarè facere possit, notand. 3. ib.

Patronus, eiusue hæres, seu successor iuri patronatus renuntiare, & collationem beneficij liberam efficere non prohibetur. n. 14. ib.

Eadem ratione patronus remittere potest conditiones, quæ contra, vel præter ius commune in suum fauorem constitutæ fuerunt. Sed & nouæ conditiones Ecclesiæ vtiles cum Episcopi consensu a patrono, eiusq; hærede adijci possunt dicto. 3. ib.

Conditiones, quas fundator ob culto diuinum, vel ob sui memoriam, honorem, & commodum familiæ obseruari voluit, neque cum consensu Episcopi omnino tollere potest, extra casum magnæ necessitatis, aut vtilitatis Ecclesiæ dicto 4. eod. n. 14. 42 Tom. II.

Hæres, vel successor, ipseque Episcopus sine grauissima causa auferre non possunt insignia, aut sepulchrum fundatoris, quæ posita sunt in capella, vel Ecclesia, quam construxit, vel dotauit. §. Ex is resolues. ib.

Sepulchra, & insigna eorum benefactorum, qui capellam extruxerunt, sine magna necessitatis ratione tolli non debent, tametsi familia extincta sit. n. 15. ib.

Si fundator conditionem apposuit. aliquem ex familia, aut gente, ad beneficium præsentandum, instituendum esse: si idoneus adsit, non potest alius promoueri. §. Resolues secundò. eod. n 15. ib.

Si fundatio requirit, vt in certo loco, vel altari Sacrificium offeratur, non potest ad alium locum transferri: nihil tamen obstat semel, aut iterum alibi sacrificari, si patronus velit, vel causa rationabilis postulet, n. 16 § Resolues. 4. ib.

Nec Episcopus, nec patronus numerum missarum, aut præbendarum minuere, aut residentiam personalem tollere potest præterquam ob causam necessitatis § Resolues quinto. ib.

Interpretari voluntatem fundatoris defuncti, vel pro vna vice ob causam rationabilem, & Ecclesiæ vtilem dispensare, ad Episcopum cum hæredis consensu pertinet, n. 17. ib.

Cauendum tamen est, ne dispensatio fiat cum præiudicio personæ tertiæ, quia solius supremi Principis est, ob causam auferre vni, & alteri dare cit. c 13 n. 13. & 16. ib.

Ius Patronatus tum masculorum, fœminæ, puberi, & impuberi, competere potest, n. 18. ib.

Si ius patronatus annexum sit bonis dotalibus, ad maritum pertinet præsentatio, §. Duo. ib.

Ad præsentationem factam à Minore necessariò non requiritur Curatoris auctoritas; sed de pupillo paulò alia ratio est. ib.

Si lis alicui mota sit de possessione iuris patronatus interim præsentatio ab eo admittenda non est. Sin autem possessori bonæ fidei de proprietate iuris lis mota fuerit, præsentatio admittitur: sed præsentatus lite pendente institui non debet. Sin tamen ante litis contestationem præsentatio facta fuit institutio facienda est, eaque omni iure rata erit, etsi postea appareat, patronatum iure proprietatis ad alium pertinuisse, num. 19. ib.

Ius patronatus quatuor modis transferri potest. Hæreditaria successione donatione, permutatione, venditione, aut alia translatione vniuersitatis, n 20. ib.

Si duobus existentibus patronis, vnus ius suum alteri condonet, non videtur requiri consensus Episcopi. §. Illud. ib.

Neque requiritur Episcopi consensus, si quis ius patronatus alicui Ecclesiæ Monasterio, vel alteri loco pio donare velit. Sin autem ad aliam personam, vel communitatem ius patronatus donatione, vel permutatione per se transferendum sit, opus est, vt consensus Episcopi, saltem post factam conuentionem, accedat §. Donatione, & §. Permutatione. ib.

Licet ius patronatus per se vendi, aut cum re temporali permutari nequeat, tamen per accidens transferri potest vna cum vniuersitate, quæ sicut venditur, donatur, legatur, in feudum datur: modò in venditione, aliaue commutatione rerum temporalium, quibus ius patronatus annexum est, ipsius nulla ratio habeatur in æstimatione. Etenim rem aliquam propter annexum ius patronatus maiori pretio vendere simoniacum est, num. 21. ib.

Neque per fundi oppignorationem, neque per locationem eius ad breue tempus, annexum ius patronatus acquiritur: potest tamen debitor creditori fundum hypothecæ nomine possidenti committere, vt suo nomine præsentationem faciat eod. n. 21. in fin. 44 Tom. II.

Ex vno actu præsentationis, vel exercitæ iurisdictionis, si iure non resistant, præsumptio fit de iure vniuersim, seu absolutè competente l. 3. tr. 1. c 8 num 6. 224

Patronus, contra quem iuris præsumptio est, Episcopo exhibere tenetur literas fundationis, si penes se habeat. Non item, si litiget cum priuato, instrumentum ipsi exhibere tenetur. præsertim si in diuturna pacifica præsentandi possessione fuit, cit c 8. n 15. dictu 5. 228

Ius patronatus per se a laico præscribi non potest l. 3. tr. 1. c. 8. n. 7. 225

L

Legatus Sedis Apostolicæ.

Est ordinarius Iudex in prouincia, ad quam destinatus est: quare delegandi potestatem habet, ausque potestas morte Papæ legantis non expirat, l. 1. c. 7. n. 21. 50

Legatus aliquanto maiorem in prouinciis potestatem habet, quam Episcopus, aut Archiepiscopus, quippe quorum ordinarius Iudex est: causæ tamen Episcoporum grauiores Sum. Pontifici reseruantur. ib.

Causas diœcesanorum Legatus suscipere non debet, nisi ad ipsum per appellationem deuoluantur; vel Episcopus eas intre biennium a die motæ litis definire negligat. Ibid. & tr. 5. p. 1 c. 7. n. 2 paragr. De superiore. ib.

Triplex est Legatus Sedis Apostolicæ: vnus a latere, qui a die discessus ab Vrbe, vsque ad diem reditus absoluere potest omnes per-

Crimen

Validè

impe-

pes

Legi-

Sta-

Mi-

Sacri-

S

Simo-

Alia

FINIS.

QVÆSTIONES CANONICÆ
DE
PRÆLATORVM ECCLESIASTICORVM ELECTIONE, INSTITVTIONE, ET POTESTATE,

Ex lib. I. Decretalium disputatæ

A

PAVLO LAYMANN,
SOCIETATIS IESV THEOLOGO,
ET SS. CANONVM IN CATHOLICA
Vniuersitate Dilingana Professore Ordinario.

VENETIIS; M. DC. LXXXIII.

Apud Blasium Maldura.

SVPERIORVM PERMISSV, ET PRIVILEGIO.

IN QVÆSTIONES CANONICAS

Disputatas.

DE PRÆLATORVM ELECTIONE

Institutione, ac potestate.

PROOEMIVM.

REM gratam, atque vtilem Canonici iuris Studiosis facturos nos arbitramur, si difficilem, & varijs locis, maximè lib. 1. Decretalium, sparsam materiam de Ecclesiasticorum Prælatorum postulatione, electione, confirmatione, ac potestate, non, vti in scholasticis prælectionibus anno præcedente, per singula capita tradita fuit, sed faciliore methodo ad certa capita, & quæstiones redactam, publicæ disputationi proponamus. Capita autem totius tractationis hæc erunt: I. De Postulatione Prælatorum. II. De electione canonica, quid sit. III. De Electoribus. IV. De loco, tempore, & alijs requisitis ad canonicam electionem. V. De iuribus, quæ sede vacante Capitularibus competunt. VI. De Electo. VII. De electionis forma per scrutinium. VIII. De electione per compromissum, & inspirationem. IX. De deuolutionibus. X. De confirmatione Electi. XI. De appellatione contra electionem. XII. De Sum. Pontificis electione. XIII. De Rom. Imperatoris electione, confirmatione &c. Non quod summum R. I. Monarcham inter Ecclesiasticos Prælatos numeremus, sed quia de eius electione libr. 1. Decretal. tit. VI. celebri c. venerabilium, agitur; atque ipsa Imperatoris creatio, magis quàm aliorum Christianorum Principum, ad Ecclesiæ defensionem spectat. XIV. De Archiepiscoporum electione, confirmatione, consecratione, vsu pallij. XV. De Episcoporum electione confirmatione, renuntiatione. XVI. De Abbatum electione, & Religiosorum translatione. XVII. De Abbatum confirmatione, benedictione, ac potestate. XVIII. De Abbatissarum electione, confirmatione; &c.

CAPVT PRIMVM.

DE POSTVLATIONE PRÆLATORVM.

QVÆSTIO I.

Quid est postulatio, & quomodo ab electione differt? Resp. I. Postulatio est alicuius personæ ad prælaturam, seu dignitatem, erga Superiorem destinata petitio; vt eam dispensatiuè admittere velit. Quare postulatio est in subsidium electionis introducta: Quæ enim personæ eligi non possunt, non propter *a* crimen, sed propter aliam inhabilitatem, eæ postulari possunt. Respondeo II. Discrimen inter postulationem, & electionem hoc præcipuum est. Postulatio innititur gratiæ, *b* electio autem innititur iuri. Sensus est, quod per postulationem aliquis præsentatur Superiori, vt ex gratia illum dispensatiuè admittere, & instituere velit: Per electionem autem canonicam aliquis vocatur ad prælaturam, ita vt Superior eum admittere, electumque confirmare debeat. Hinc alia discrimina oriuntur. Videlicet: Quòd electio sit alicuius, qui habilis est, ad prælaturam, postulatio autem alicuius, qui secundum iura inhabilis: ideoque dispensatione opus sit: item, quòd electio a superiore confirmari dicatur, postulatio autem *c* admitti. Denique, quòd per electionem canonicam ab electo acceptam ius ipsi conferatur, vt sine iniuria reijci non possit, si idoneus sit: At verò per postulationem nullum ius confertur postulato. Imò neque absolutè, & sine conditione, relata ad superioris dispensationem, consentire non potest etiam inhabilis sit. Simili ratione impediti matrimonium contrahere, v.g. consanguinei, aut affines in tertio gradu, sponsalia absolutè contrahere prohibentur, at verò sub conditione dispensationis Papalis consentire, ac spondere *d* possunt.

a Hostiens. in summ. de post. Præl. n. 1.
b gl. in c. vn. de post. Præl.
c c. scriptum 40. de elect.
d lib 5. Themor. tr. 1 n p. 2. c. 7. n. 4.

II. *Qualis esse debet personæ inhabilitas, vt postulari possit*, Resp. Debet esse talis, vt superior in ea possit, ac soleat dispensare: alioquin inutilis, imò illicita erit postulatio. Quare aduertendum, quòd aliquæ inhabilitates, seu defectus sunt, in quibus non potest dispensari ad prælaturam consequendam: vt si quis moribus infamis sit, aut omnino illiteratus. Aliquæ verò inhabilitates sunt in quibus non solet dispensari: vt si quis bigamus sit *a* vel spurius. Huc spectat, quòd sub censura suspensionis a iure eligendi, ac postulandi pro vna vice, & a beneficij eius Ecclesiæ per triennium, prohibitum *b* legimus, ne ad Cathedralem Ecclesiam postuletur, qui XXVII. ætatis annum non attigit; neque Religiosus ex Ordine Mendicantium ad Ecclesiam inferiorem Cathedrali. Aliæ denique inhabilitates sunt, in quibus dispensari solet. Cuiusmodi imprimis est vinculũ alterius Episcopatus: Episcopus, inquam, ad Episcopatũ alterius Ecclesiæ a Papa postulari, non eligi *c* potest. Deinde sunt alij defectus dispensabiles, vt natalium *d* ætatis *e*, item sacri ordinis *f* defectus: Et debent inhabilitates istæ superiori manifestari: alioquin *g* postulatio irrita est.

a c. nisi 11. de renunt.
b extra is vn. inter communes, de post. Prælat.
c c. vlt de post. Præl.
d c. innotuit 20. de elect.
e c. cùm nobis 19 eod.
f c. dudum 22. eod tit.
g arg. cit. ca. innotuit.

III. *A quo superiore postulatio fieri debet?* Resp. Ab eo fieri debet, ad quem pertinet Prælati confirmatio. Nam *admissio postulationis a vim habet confirmationis*, Quare Episcopus ad alium Episcopatum a solo Papa postulatur: quia cessio Episcoporum, aut translatio, sicuti & Episcopatuum pluralitas, cùm ex causis grauioribus sint, ipsi soli *b* reseruantur. Ad alias verò inferiores Ecclesias, aut dignitates etiam Episcopi, & similes Ecclesiasticæ personæ postulationem admittere possunt, ad quas confirmatio spectat; dummodo in defectu dispensare queant.

a Abb. c. vlt. n. 10. de post. Præl.
b cap. quod transl de off. leg. & c. 3. de Bapt.

IV. *Quinam postulare possunt?* Resp. Qui eligere, ijdem etiam postulare *a* possunt. Quæ causa est, quòd qui diuturnæ consuetudinis præscriptione ius eligendi acquisiuit, censendus etiam sit acquisiuisse ius postulandi. Tametsi enim præscriptio, quippe stricti iuris, non extendatur *b* de casu ad casum; cùm non plus aliquis præscribat, quàm possideat; fallit tamen hæc regula in ijs quæ necessariò connexa sunt, tanquam tendentia ad vnum finem: vti sunt electio & postulatio. Quare si aliquis, qui è corpore Ecclesiæ, seu Capitulo non est, ad eligendum Prælatum admittatur, non tanquam ex gratia, sed tanquam ius ipsi competat, v.g. ratione dignitatis suæ, potest is temporis diuturnitate, cum bona fide, non tantum *c* acquirere ius eligendi, sed etiam postulandi. Quia licet in possessione postulationis non fuerit directè, & secundum se; eo quod occasio se non obtulerit postulandi; fuit tamen per accidens, & ex consequenti: quia ius eligendi ordinariè secum trahit ius postulandi.

a c. bonæ, 4. de post. Præl.
b Abb. ca. cũ olim. 18. nu.
c Abb. cit. c. bonæ. nu. 4. arg. ca. cum in tua de decimis.

V. *Sed quanto tempore opus est, vt ius eligendi, & consequenter postulandi aliquis præscribat, cui id secundum sacros canones non competit?* Resp. Annos 40. requiri cum titulo colorato, at verò sine titulo tempus immemorabile. Quia tantum tempus ad præscribendum *a* requiritur, si ius commune resistat, vel præsumptio sit contra possidentem: vt in hoc casu, cum quis de corpore Ecclesiæ, non est. Cuius tamen ius eligendi, & consequenter postulandi, acquiri poterit per tacitum consensum Capitularium, si extraneum, absq; vlla protestatione, sponte admittant. Nam *qui tacet, consentire videtur*, *b* si consentire nolens, contradicere *c* posset, ac deberet.

a c. 1. de pr. in 6. & videri potest. Abb. cit. cap. bonæ, 4 nu. 20 de post. Præl.
b regul. 44. in 6.
c arg. cap. si post de confessis in 6.

VI. *Numquid postulantes variare possunt, seu recedere à postulatione?* Resp. Postquam superiori præsentata est postulatio, reuocare eam *a* non possunt, sed illius iudicium expectare debent, vt pote in re grauis momenti ac præiudicij. Sin autem postulatio nondum præsentata est, quamuis scrutinium apertum, vel nuntius destinatus: reuocari *b* potest. Nam actus postulandi tendit ad dispensationis gratiam impetrandam: nemo autem gratiam petere cogitur. Quare alia ratio est de actu electionis, quem Capitulares ex debito officii

a c. bona, 4. de post. Pr.
b Host. l. cit. n. 12. Ioan. And. c. bonæ, 4 Abb. n. 11. contra gl. ca. post. 5 v permiss. eo tit.

præstant, ideoque reuocare non *c* possunt, vt infra *d* dicetur.

VII. *Quot suffragia requiruntur, vt postulatio à superiore admittenda sit?* Respons. Plura plerumq; requiruntur ad postulationem, quàm ad electionem. Qua in re ita distinguendum: Vel postulatio concurrit cum alterius electione in discordia, vel non occurrit. Si hoc secundum satis est quòd postulatione personæ idoneæ facta sit a maiore parte capituli, vt eam superior ex gratia speciali *a* admittere possit. Quia ordinariè ad gesta Capituli plus non requiritur, quàm vt maior pars *b* consentiat; *Et quod maior pars curiæ fecerit, pro eo habetur, ac si omne coegerit*. Si primum *c* requiritur, vt duæ partes Capituli in protestationem consenserint, & personae digna sit: hoc casu postulatio præfertur *d* electioni: Quia duæ partes Capituli totum Capitulum *e* repræsentant. Sin autem in postulationem duæ partes non consenserunt, plerumq; præfertur electio, dummodo facta fuerit *f* a maiore parte, quàm sit tertia. Cùm enim postulantes hoc casu sciunt, postulationem a superiore admittendam non esse, nisi ex gratia speciali (vt seq. q. dicemus) atq; nihilominus eam cum aliorum facta electione præsentent, eo ipso consentire censentur, vt vel postulatio ipsorum admittatur, vel aliorum electio confirmetur; Quamobrem positum esse videtur in arbitrio confirmatoris, et consideratis circumstantiis, & qualitatibus personarum, vel postulationem admittat, vel electionem confirmet, vel vtramque reijciat; adeò, vt ne electo quidem in casu isto ius aliquod ante acquiratur, quàm confirmatoris assensus accesserit.

VII. *Si quisquam ad Prælaturam idoneus a duabus partibus Capitularum postulatus sit, acquiritur ne postulantibus, vel ipsi postulato ius aliquod, ita vt superior postulationem admittere teneatur?* Non nemo *a* affirmat: Sed contrarium communiter receptum est *b* propriè nullam iniuriam inferri postulantibus, aut postulato, si quæcunque postulatio reijciatur. Veruntamen ex debito officij superior postulationem admittere obligatur, si concorditer, vel a duabus partibus Capituli propter necessitatem, vel vtilitatem Ecclesiæ facta sit. Ratio horum manifesta est: Quia hoc ipso quòd admissio postulationis gratiam dispensatio continet, ea ex iustitia non potest esse debita. Cæterùm sicut aliæ dispensationes circa vota, irregularitates, &c. quodammodo debitæ sunt, si causa vrgens, præsertim publicæ necessitatis, aut vtilitatis subsit, ita vt Prælatus officio dispensare teneatur, sic etiam se res habet in postulatione. Quamobrem postulantes, si eorum postulatio concors, & quæ iusta causa nititur, ab Episcopo v.g. reijciatur, superioris Prælati officium implorare non prohibentur. Quia hoc implorationis remedium ordinariè concedi *c* solet, cùm actio propriè dicta deficit.

IX. *Potestne Episcopus ad alium Episcopatum postulari?* Resp. I. Decens est, vt aliquis a minore dignitate ad maiorem postuletur, ac promoueatur *a* v.g. Episcopus ad metropolitanam Ecclesiam. Resp. II. Ob causam necessitatis concedi potest trāsitus ad dignitatem parem, v.g. vt Episcopus ad alium Episcopatum, Archiepiscopus ad alium Archiepiscopatum *b* transferatur. Sed hodie plerumque cum tali postulatione, alia dispensatio impetratur, vt plures Cathedrales Ecclesias habere liceat; & in digniore, seu ampliore residere.

X. *Quid confert gratia dispensationis, quæ interdum a sede Apostolica Episcopo fit, aut ad alterum Episcopatum transire, vel alterum, priore retento, accipere possit?* Resp. I. Id confert vt Episcopo, vt perinde ac si electus esset, dummodo pars maior Capitularium in ipsum, secundùm formam canonicam, suffragia direxerint, in postulationem de se factam consentire, sibiq; ius acquirere possit: ita vt Pontifex, vi dati priuilegij, eum confirmare teneatur: Quamobrem talis vocatio per suffragia, secundùm effectum instar electionis censeri debet. Quamuis aliqui *b* dicant, tutius esse, vt Capitulares retineant nomen postulationis: quia saltem spectata origine, talis postulandus est, non eligendus. Resp. II. Non obstante hac gratia, seu priuilegio acceptandi, aut transeundi ad alium Episcopatum, postulatio ad sedem Apostolicam referri debet, vt examinetur, an legitimè facta, & nullum canonicum *c* obstet impedimentum.

XI. *Rom. Eccl. Cardinalis ad Episcopatum eligi ne potest, an postulari debet?* Supponendum est, duplicem esse postulationem: Vna est solemnis, (de qua sola hactenus egimus) proprium continēs modum perueniendi ad prælaturam, quin & peculiarem verborum formā requirens: vitiatur enim postulatio, si postulans dicat *a* *eligo postulandum*, vel *postulo eligendum*: aut si dicat, *eligo, & postulo; prout melius de iure valere potest*: Cùm enim electio, & postulatio distinctæ veluti species sint, diuersis etiam verborum formis significari debent ideoque postulationem per verbum *postulo*, non per verbum *eligo* fieri oportet. Altera est postulatio *b* nō solemnis, sed ad id solùm instituta, vt electus in sui electionem consentire possit. Reuera enim postulatio hæc electionis quædam species est: quamobrem nullam dispensationis gratiam a superiore flagitat; cùm contra canones non fiat; sed solam eius licentiam. At verò licentiam dare *c* aliud est, quam dispensare: quia qui licentiam dat, legem non soluit, aut relaxat, sed apponit conditione, quam lex requirit, seu qua posita, obligare cessat: v.g. Si lex lata sit, vt nemo absq; Magistratus licentia frumentum euehat, dante Magistratu licentiam, nulla fit dispensatio in lege. Nunc respond. ad q. Romanæ Ecclesiæ Cardinalem eligi posse; quamuis eius electio, quodammodo postulatio *d* sit: quia ipsi Episcopatum acceptare, aut Romanam Ecclesiam deserere non licet, absque Romani Pontificis impetrato consensu: si quidem Cardinalis in Vrbe præsentia plerumque vtilior *e* est non solùm Romanæ, sed etiam Ecclesiæ vniuersali, quam si in Ecclesia particulari resideat. Ex quo colligitur. I. Quòd Episcopatus, & Cardinalatus incompatibiles sint *f* nisi Summus Pontifex ex iusta causa dispenset. Quia Cardinalis assistere debet Romano Pontifici, eumque consilijs adiuuare: Si autem Cardinalis Romæ assistat Pontifici, non potest satis præesse, & inuigilare Ecclesiæ Cathedrali, a qua absens est: nisi sit vnus ex Episcopatibus Vrbi vicinis, quos facilè est Cardinalibus Romæ residentibus administrare. Colligitur. II. Quòd per assumptionem Cardinalis ad Episcopatum vacare *g* deberet Cardinalatus, sicuti & alia beneficia incompatibilia; Nisi Cardinalatus maior dignitas esse censeretur, quam Episcopatus aut Archiepiscopatus: non decet autem aliquem per electionem a maiore ad minorem dignitatem *h* deuolui. Quamobrem Cardinalis factus Episcopus retinere solet Cardinalatum.

XII. *Abbas, seu Præpositus regularis postulari ne debet, an eligi potest ad Episcopatum?* Resp. Abbas, sicuti, & alius Religiosus, ad Episcopalem Ecclesiam cum regularem, tum secularem eligi *a* potest. Quia sacri canones alijs Prelatis Episcopo inferioribus, etiam Regularib. *b* permittunt, vt ad Ecclesiam Cathedralem assumantur: dummodo licentia eius superioris, cui proximè subiecti sunt, accesserit. Quare si Abbas Episcopo subiectus sit, eius licentia, seu consensus requiritur: quem in sede vacante Capitulum *c* dare potest. Sin autem sedi Apostolicæ proximè subiectus, ipsius Pontificis, vel Legati a latere, si in Prouincia sit, licentia *d* requiritur. Etenim Legatus a latere, seu Cardinalis maximam post Papam in prouincia potestatem habet, vt Archiepiscoporum, Episcoporum & Prælatorum exemptorum electiones confirmare possit: quod alijs Nuntijs Apostolicis, absque speciali commissione *e* concessum non est.

CAP.

---

c c. publicato, 58. de el. *d* q. 74.

a c. postulat. 5. de post. Prælatorum. *b* notat Ab. c. 3. n. 12. eo. tit. ex ca. de his quæ fiunt à maior, &c. *c* l. quod maiore 19 ff. ad Municip. *d* c. scriptū 40. de elect. *e* c. cùm nobis, 19 de el. secundùm integram lect. *f* ci. c. script.

a Ioan. Andr. in ca. cū monasterium, 13. n. 7 de el. *b* arg. c. 3. §. attendentes Host. de postul Prælat, §. vtrum ius.

c c. 2. de off. Iudicis.

a l. vt gradatim. ff. de muneribus, & honoribus, c. legimus, in fi 34 d. 93. c. vlt. de transl. Episc. *b* c. bonæ, 4. hoc tit. *a* c. vl. de trāslat. Episc.

b argum. c. c. elt. vbi *d* notat Innoc. n. 3.

c cit. c. vlt.

a c. vn. de postul. Prælat. in 6.

b Gl. commu. recepta. in c. quam sit, ver. ad ordinandum, causa 18 qu. 2.

c Theo. mor. libr. 1. tr. 4. c. 22. n. 8 §. 3.

d c. 3. de postul Prælat.

e Innoc. III. Papa ci. c. 3.

f Abb. Paner. cit. ca. 3. not. 3. & videri potest Trid. Conci. sess. 23 ca. 1. de ref. Caie. 2 2. qu. 185. art. 5. Sotus lib. 10. de iustit q. 3. a. 4.

g iuxta c. de multa 28. de præbend.

h arg. c. 1. de transl. Episc.

a c. si Abbat. 35. de elect. in 6. & Clem. eod. tit.

b ca. nisi 10. propè finem de renunt.

c Io. Monach 9 cit. c. si Abbatem n. 1.

d ca. cit. c. si Abbatem.

CAP. II.
De electione canonica quid sit.

QVÆSTIO XIII. *Electio ad beneficium Ecclesiasticorum, quot modis accipitur.* Resp. Tribus modis: I. Latissimè, pro quacunq; vocatione, aut institutione ad beneficium: quomodo legimus *a* collationem canonicatus electionem dici, cum potius creatio Canonici appellanda sit. Sed & pro præsentatione electionis nomen vsurpatum *b* reperitur; cùm populo ius eligendi, id est præsentandi, aut nominandi tribuitur. II. Lata acceptione beneficium electiuum appellatur *c* omne illud, ad quod alicui ius tribuitur per suffragia, & alterius confirmationem: quomodo in quibusdam Ecclesiis etiam Cathedralibus, dignitas, v.g. Decanatus, aut Præpositura, electiua est, & confirmatio ad Episcopum pertinet. III. Secundum strictam, ac propriam acceptionem definiri solet. *d Personæ idoneæ ad Ecclesiæ vacantis pastoralem dignitatem canonica vocatio.* Atq; hæc pastoralis dignitas alio nomine prælatura vocatur, in qua aliquis instituitur, vt sit caput Collegii, ac veluti sponsus Ecclesiæ secularis, aut regularis.

a c. cum Ecclesiæ 31. de elect.
b c. querelã 24 cum apud Grat. c. nosse, & seq. d. 63
c c. dud. 22. eod. ti. vbi d. notat. Ioan. Andr. n. 35. Imola nu. 4.
d Goff. & Host. ni. de el. n. 1.

XIV. *Quomodo electio differt a præsentatione?* Resp. Variis modis: I. Ius præsentandi, seu ius patronatus, quod spirituale est, ex gratuita Ecclesiæ concessione, ad laicos etiam pertinet, qui patroni sunt, id est *a* fundatores, constructores, aut dotatores Ecclesiarum, & beneficiorum: At verò ius eligendi laicis Ecclesia non concedit, vt infrà *b* dicitur. II. Per electionem publicatam acquiritur ius electo, saltem remotè, vt eius consensus requirendus sit: non ita verò per præsentationem. Nam si patronus laicus aliquem collatori ordinario præsentauit instituendum, non prohibetur alterum *c* præsentare; ita vt in opinione collatoris sit, quem illorum instituere malit. Tametsi verò in patronatu Ecclesiastico talis optio concessa non sit, sed qui prius *d* præsentatur, instituti debeat, si idoneus sit; tamen differentia adhuc est inter electionem, & præsentationem. Nam si Capitulum v.g. ius præsentandi habeat, & capitulariter consentiat in præsentationem Titii, re integra, seu præsentatione nondum superiori oblata, resilire potest, & alium præsentare: At verò electionis scrutinium, postquam in capitulo publicatum est, reuocari *e* non potest. III. electio intimanda *f* est electo, antequam ad superiorem deferatur; vt appareat, vtrum consentire, an repudiare velit. Ad præsentationem autem, quippe quæ directè ad superiorem dirigitur, nihil interest, vtrum præsentatus ante consenserit: cùm per eiusmodi consensum nullum ipsi ius acquiratur, vt dictum est.

a Cl. ca. plærumque 16. q. 7. Tri. Conc. sess. 14 c. 12. de reform.
b qu. 19.
c ca. cum autem, 34. de iure patr.
d cit. c. cùm autem.
e c. publicato, 58. de el.
f c. quam sit 6. de el. in 6.

XV. *Quomodo electio differt à libera collatione, seu prouisione.* Nam beneficia, etiam dignitates ac prælaturæ tribus modis acquiri possunt: vel per superioris institutionem, præcedente præsentatione vel per superioris confirmationem, præcedente electione, vel per liberam collationem, seu prouisionem: vnde tria beneficiorum genera oriuntur, patronata electiua, & libera seu collatiua. Nunc resp. ad q. electio differt a libera collatione, quia per eam non acquiritur ius in re, & quasi dominium beneficii, sed tantum ius ad rem, postquam electio acceptata est; Sed per collationem, seu prouisionem acquiritur quasi dominium, & ius reale in beneficio, v.g. Episcopatu, si a Pontifice, v.g. propter reseruationem *a* aut propter deuolutionem *b* liberè alicui collatus fuerit. Hinc existit. I. Si electus ante confirmationem moriatur, quòd beneficium vacare censeatur *c* per mortem non huius, sed prioris Prælati. Existit II. Quod electus ante acceptam confirmationem beneficio, seu prælaturæ liberè, non requisito superioris consensu *d* renuntiare possit: Sin autem beneficiatus, præsertim Ecclesiæ Prælatus, habeat ius in re per collationem, aut quamcumque institutionem, renuntiare validè *e* non potest, nisi in manu superioris, vel ordinarij collatoris. Existit III. Quòd electus ante confirmationem beneficium administrare non debet. De quo frustra.

a extra ad regimẽ, de præb. *b* c. quamquam 18. de el. in 6.
c Sclu. ex cõmun. de ben. p. 3. q. 1. n. 6.
d arg. ca. ad and. v. de ref. Gl. cõ. récepta in ca. si el. 26. de el. in 6.
e c. ad. non. 4. de ren. & cau sa 7. q. 1 cap. non op. 19. c. si quis verò.

XVI. *Quomodo electio differt à nominatione.* Resp. Quia per nominationem non acquiritur aliquod ius nominato, sicuti per electionem, *a* si acceptata sit. Est autem duplex nominatio: Vna quæ fit ante electionis scrutinium, si vnus, vel plures in capitulo proponantur, tanquam viri boni, & idonei ad prælaturam: Qua tamen nominatione non obstante, capitulares alium eligere *b* possunt. Altera est similis præsentationis, si duo vel tres alicui superiori proponantur, ex quibus vnum eligere debeat: Cuiusmodi nominandi consuetudo in sacris canonibus reprobatur *c* si fiat erga Laicum, quippè qui iuris electionis incapax est. Quod intellige iure proprio: Verùm ex Summi Pontificis commissione, aut priuilegio speciali, nihil obstat tale ius Principi laico competere. Sic enim v.g. in regno Granatæ duo Regi nominantur, ac præsentantur *d* quorum vnum ipse admittit ad Prælaturam.

f q. 110.
a c. cum inter, 21. de el.
b quod sicut 29. eod. tit.
c cit. c. quod sicut.
d teste Cou. in 4 dec. p. 2. c. 3 §. 5. n. 6.

CAP. III.
De Electoribus Prælatorum.

QVÆSTIO XVII. *Ad quos electio Prælati pertinet?* Resp. Communi iure ad Congregationem, seu Collegium *a* Ecclesiasticum. Vbi sciendum est, quòd interdum in Ecclesia plures Clerici sunt, vt personæ singulares, diuersis officiis, aut ministeriis destinati, quamuis vni v.g. Parocho subiecti: Et hi non faciunt vnum corpus, seu collegium, quare nec commune sigillum, *b* habere possunt, neque vnum communem procuratorem, vel syndicum *c* constituere. Interdum verò sunt plures vt fratres, efficientes congregationem seu collegium, quæ dici solet Ecclesia Collegiata, cuius caput est Prælatus, qui a congregatione, seu Collegio eligi debet.

XVIII. *Quot personæ ad Collegium, & intra eius acquirenda, vel retinenda requiruntur?* De hac q. variè sentiunt *a* Canonistæ: Resp. I. Vt Collegium seu congregatio constituatur, tres personæ *b* requiruntur. Quod etiam de familia domus tradit Vlpianus *c* quod *duo non faciunt familiam*, sed tres. Nam ad familiæ statum requiritur vt patrem familias habeat, qui sit veluti caput familiæ: si autem duo tantum sint, præter caput non erit nisi vnicum membrum, quod absurdum videri debet. Ita fermè etiam dici potest de congregatione, seu Collegio. Licet enim ad eius statum necessarium non sit, vt caput, seu Rectorem habeat, requiritur tamen, *d* vt ipsi Rector constitui possit, etiam ex ipsis collegis, si idoneus adsit. Quod si autem ex duobus alter constituatur caput, non erit nisi vnum membrum, præter caput. Imò, si rectè attendimus, nullum erit corpus, seu conuentus capitularis; Quia *e Prælatus, & Capitulum diuersa sunt, & nomine capituli non comprehenditur Prælatus.* Sed etsi ponamus, Collegium ita permansurum, vt caput non habeat: debet tamen in se habere aliquam vim seu potestatem coercitionis, saltem modicæ. Id autem fieri non potest, si tantum duo in Collegio sint: quia puniens debet esse fortior eo, qui puniendus est: siue, vt aliis verbis dicitur, vnus facilè resistit alteri, & se puniri non patietur: Imò, si alter etiam delinquat, vicissim vnus ab altero puniri debebet: Resp. II. Si Collegium ex personis minimum tribus constitutum sit & vnus moriatur, aut a societate abeat, manet collegium, sed quodammodo imperfectum: & potest tunc vnus alterum in prælatum eligere *f* si is consentiat. Sin autem vnus solus remaneat, non erit collegium actu: ius tamen Collegii in ipso persistet, donec alii accesserint. Simili ratione ad populum congregandum, ac constituendum requiruntur personæ mini-

a c. 1. cũ tertia. 14. de el. ca. congregato, causa, 16. q. vlt. c. Abb. 1. & 2 causa 18. q. 2.
b c. dilect. 14. de excess. Prælat. iunc. Glos ver. neq; sint vnum corp.
c l. 1 §. quod cuiusq; vniuersitat. &c.
a apud Abb. c. 2. n. 5 de el.
b l. Neratius 85. ff. de ver. sign. Bart. l. Præt. ff. de vi. bon. rapt.
c l. necessar. 40. ff. de ver. signif.
d Bar. in l. fe. de lesn. 12. ff. de Coll. illic Innoc in cap. dilecta, de excess. Prælat.
e Gl. in Cl. vt 15, de æt. qual. lit. ordinan. v. in eiusd.
f Ioan. And. reg. 80. in 6.

mum decem: quòd si aliqui ex his morientur, donec alij accedant, propriè ac perfectè non erit populus actu: tamen iura populi etiam in paucis: imò vnico *i* conseruantur, Resp. III. Si omnes è Collegio, vel vniuersitate mortui sint, ius eligendi, & similia iura, ac priuilegia pereunt, si per se concessa sint certæ congregationi, seu cohorti, v.g. militum. Secus autem est, si concessa sint in ordine ad locum, vt realibus potius, quàm personalibus iuribus annumeranda sint. Talia sunt iura, & priuilegia, quæ concessa sunt academiæ, ciuitati Monasterio, Ecclesiæ: nam omnibus mortuis, aut fuga dilapsis, conseruantur *K* etiam in solo.

XIX. *Nunquid ius electionis etiam alijs Clericis, qui è Collegio non sunt, competere potest?* Resp. Per consuetudinem legitimè, præscriptam obtineri potest, vt ius eligendi ad alios, qui è Capitulo, aut corpore Ecclesiæ non sunt, *a* pertineat. Resp. II. Electores ius suum eligendi pro vna vice in alium, v.g. Episcopum suum conferre *b* possunt, vt ipse Ecclesiæ Prælatum prouideat. Sed vniuersim tale ius a se abdicare non possunt Capitulares, cum talis renuntiatio Ecclesiæ noxia sit, quin & sacris canonibus aduersetur, quibus præcipitur, vt electio Prælati penes Conuentum sit. Resp. III. Electores quemuis extraneum Clericum secum ad electionem peragendum *c* admittere non prohibentur, saltem pro ea vice. Verùm verò ius eligendi absolutè, & in perpetuum concedi possit, dicetur *d* infra Resp. IV. in fundatione Ecclesiæ Collegiatæ, etiam regularis, constitui potest, vt vel nominatio, vel electio Prælati pertineat *e* alterius Ecclesiæ Prælatum aut Capitulum, aut patronum Ecclesiasticũ Quia sacri *f* canones permittunt eiusmodi conditiones, quæ nec bonis moribus, nec Ecclesiæ immunitatibus repugnant in fundatione acceptari, vt eo promptiores fideles sint ad Ecclesiar. fundationes.

XX. *Quale ius laicis competere potest in electionibus Prælatorum?* Resp. I. Olim consuetudo erat in Ecclesiis, vt ad electionem Episcopi plus vniuersa, vna cùm clero *a* conuocaretur: non quòd ius eligendi penes laicos fuerit; sed quia testimonium eorum de probitate eligendi exquirendum erat, secundùm monitum Apostoli *b* *Oportet autem illum, & testimonium habere bonum.* Quem locum Origen, allegans *c* ait: *Requiritur in ordinando Sacerdote, & præsentia populi, vt sciant omnes & certi sint, quia qui præstantior est, qui sanctior, quis in omni virtute eminentior, Ille eligitur ad sacerdotium.* Et Leo I. Papa *d* *Teneatur subscriptio Clericorum; honoratorum testimonium, ordinis consensus & plebis: qui præfuturus est omnibus, ab omnibus eligatur.* Sed non eodem modo suffragia pertinebant ad laicos, sicuti ad clerum. Nam laici aliquem postularunt, eiq; testimonium dederunt: clerus postea elegit, & electioni subscripsit, quàm laici improbari non poterant, si quòd iustè opponerent, non haberent. Quare idem Leo alibi scripsit: *e* *Nulla ratio sinit, vt inter Episcopos habeantur, qui nec à Clericis sunt electi, nec à plebibus expetiti, nec à prouincialibus Episcopis cum Metropolitani iudicio consecrati.* Ecce quod ad plebem nominatio seu postulatio, ad clerum electio, ad Episcopo cõsecratio spectabat. Resp. II. Laicis non potest *f* pacto, fundatione, aut quauis donatione concedi ius eligendi Prælatum Ecclesiasticum: excepta plenitudine concessionis Papalis. Nam ius eligendi spirituale est: Laici autem spiritualia tractare *g* non debent. Et cederet id in detrimentum Ecclesiasticæ libertatis: si Ecclesiasticorum Prælatorum electio, aut institutio laicorum potestati committeretur. Quare cum Prælati inferiores Papæ sacris canonibus, & immunitati Ecclesiasticæ derogare non *h* possint, ideò ipsis talis concessio permissa non est. Resp. III. Non valet consuetudo, etiam immemoralis, *i* vt laicus, quamuis Ecclesiæ patronus, ius eligendi, vel nominandi Prælatum sibi vendicet; præterquam si priuilegio sedis Apostolicæ munitus sit, aut saltem constanti e fama accepti priuilegij, cum bona fide, & temporis immemorabilis decursu. Hinc sequitur *i*. Regulam illam Legistarum: *Quidquid Principis priuilegio acquiri potest idem etiam consuetudine immemorabili*, falsam esse eo casu, cum quis incapax est possidendi, & consequenter præscribendi, absque priuilegij titulo. Hoc modo laicus iura spiritualia possidere *k* non potest: & tamen per commissionem, seu concessionem Pontificis capax fieri potest: tunc enim non agit auctoritate propria, ac seculari, sed potius Apostolica. Qua ratione facultas nominandi, ac præsentandi Episcopos Toletano Archiepiscopo, competit *l* Regibus Hispaniæ: Item Galliæ Regibus in Delphinatu potestas concessa est Episcopos, aliosq; Prælatos nominandi, ac Summo Pontifici *m* præsentandi Sequitur II. Gratianum ex Sigeberto, & Luitprando fabulosa commenta incautum descripsisse de inuestituris *n* omnium Ecclesiarum Carolo Magno ab Adriano Papa, & postea Ottoni *I.* a Leone VIII. concessis.

XXI. *Sed quare Ecclesia laicis patronis ius præsentandi ad beneficia concedit, non item ius eligendi.* Resp. I. Quia ius electionis magis spirituale, atque potentius est. Nam electio dirigitur proximè ad electum, ipsique ius attribuit: quamobrem inter eligentes, & electum veluti spirituale matrimonium *b* inchoari censetur. At verò præsentatio ad superiorem dirigitur, a quo præsentatus omne ius per institutionem ad Beneficium assequitur. Resp. II. Neq; præsentatio, seu nominatio ad prælaturas laicis concessa est. Tum quia Prælati in dignitate constituti sunt, atq; præcipuum in Ecclesia locum habent: Tum quia ipsi in externo foro iurisdictionem exercent, etiam in ipsos Clericos. Non autem decet, vt Magistratus Ecclesiasticus a laicis constituatur, & Clericis obtrudatur.

XXII. *Permittine potest, vt laici; v.g. patroni, electioni intersint, licet non eligant?* Resp. I. Licèt olim *a* talis consuetudo viguerit, vt cum electio peragenda esset, vocatorum etiam laicorum mens, & consilium exquireretur; tamen mos iste postea desiit, atq; hodie non permittitur, *b* vt laici vna cum Clericis tractatui electionis se immisceant. Valet tamen consuetudo, vt Princeps, vel patronus laicus vocandus sit ad electionem sua auctoritate, & præsentia defendam ab omni tumultu, & impressione laicorum. Qua ratione olim Impp. Christiani Concilijs Episcoporum intererant, vt tamen nullo se verbo interponerent, sed liberum sacerdotibus relinquerent arbitrium. Resp. II. Ea consuetudo honesta iudicatur, vt electio a Clericis peracta, Patroni, aut Principis auribus intimetur, eiusdemque consensus petatur *c* quam tamen negare non potest, nisi canonicum ostendat subesse impedimentum. Resp. III. Id quoq; probabiliter dicitur, consuetudine, aut fundatione introduci posse, vt mors Prælati nuntiari debeat Principi, aut patrono laico vt consensus eius, aut potius patrocinium, ac defensio petatur ad nouam electionem celebrandam.

XXIII. *Estne irrita electio Clericorum, si laicorum se intrudentium vota admisceantur?* Resp. affirmatiue: Id enim in pœnam Clericorum admittentium statutum *a* fuit. Quare si laici per vim se ingerant, vt Clerici prohibere non possint, electio ex suffragijs Clericorum consistet. Quia *vtiles per inutile vitiari* *b* *non debet*. Attamen consultum *c* est hoc casu, vt Clerici protestentur, non valitura laicorum suffragia. Quia si protestatio facta non fuerit, & postea iudicetur violentiam grauem non fuisse, sed non cadentem in viros constantes, censerentur ij voluntariè cessisse. His adde I. Electionem per vim, vel abusum secularis potestatis, quamuis non consentientib. electoribus, celebratam, cassari posse, *d* in odium præsumptionis laicorum. Adde II. Electionem per abusum secularis

---

i Gl. in cit. l. Neratius gl. in c. 1. de test. *h* arg. l. pro vniuerso qu. 3. iun. Gl. ver. municipia. & leg. Præt. ff. de vi bon. rapt. *f* l. sicut in §. ff Quod cuiusque vniu. &c. *K* Ab. c. 2. n. 12 de postul. Prælat.

a c. bona, 4. de post. præl. *c* quod sicut 28. de el. c. 2. de in integrum restit. & dict. est sup. q. 2. *b* causam. 8. elect.

c c. scriptum 40 de elect. *d* q. 203. *e* arg. c. cùm dilecti. §. de consuetud. & docet Gl. c. 3. nobis, 25. de iure patr. *f* c. præterea 23. de iure patr. c. verum 4 de condit. apposit.

a refertur Celest. l. epi. 2. c. 2. ad Ep. Galliæ. Leo l. epi. 87. ad Ep. Viennens. *b* 1. ad Ti. 3. *c* homil. 6. *d* ep. 93 ad Ep. prouinc. Vienen. quæ incipit Diuinæ.

e ep. 95. ad Rusticum.

f c. sacrosancta 51. de el.

g c. 2. de iud. *h* Gl. c. cùm nobis 24 de iure patr. *i* c. Massana 56. de elect. & docet Gl. cit. Hostiens. de el. 3. Quis possit eligere.

K c. ambo q. 7. de dec. *l* Conc. Tol. 12. can. c. Tolet. Conc. 16. in decr. ind. *m* Conc. Lat. sub Leon. X. sess. 11. in ep. Leone quæ incipit Primitiua. *n* d. 63. c. 22 & sequ. l. videri potest Binius to. 3. Conc. par. 2. fol. 152. Anastas. Bibliot. in vita Adr. II. & c. sacrorum 34. eod. d 63.

a c. quàm sit 6. de e. in 6. *b* c. cùm inter, 21. de el.

a testatur S. Cyprian. lib. 1. ep. 4. Leo. 1. epis 93 ad Epis. Vien. prouinc. & colligitur ex c. sacros. de elect. *b* conuenienter c. 1. d 6 c. cum terra 14. c. quod sicut, 28. de elect. & doc. Gl. in cit. ca. sacrosancta ver. in laicis.

a Synod. 8. œcu. act. 10. c. 12 & 28. c. quisquis, 43 c. Massa. 6. de el. *b* reg. 37. in 6. Et docet Abb cit. cap. Massan. nu. 5. Innoc. in ca. Cumana. 5. de elect.

laris potestatis peractam ex alia quoque causa irritam esse posse, si videl. electus consensum dare, seu electionem, quatenus à laicis profecta est, acceptare *e* præsumpserit. Dicitur autem electio celebrata per abusum potestatis secularis, si laicus suo auctoritate se immisceat electioni, ita vt libertatem Clericorum, ad quos propriè electio spectat, quomodocunque impediat.

XXIV. *Quænam aliæ pœnæ sunt consentientium in electionem cum abusu potestatis secularis?* Resp. I. Electus consentiens tali electioni inhabilis *a* redditur ad quamcumque Ecclesiasticam dignitatem, nisi cum illo dispensetur, quod intellige ab *b* Episcopo: cum enim in canone permittitur dispensatio; censetur id referri ad Episcopos. Alioquin frustra talis facultas adijceretur: cum noster Pontifex dispensare posset. Resp. II. Electores consentientes, seu admittentes abusum secularis potestatis, per triennium priuandi sunt officijs & beneficijs: consequenter, cum suspensi sint, eligere non possunt *tunc*, id *c* est, durante tempore suspensionis. Secundum quam explicationem, priuatio hæc iuris eligendi non est latæ sententiæ, sed ferendæ: quare si ponamus v.g. electum per abusum secularis potestatis mori ante sententiam suspensionis electoribus illatam, poterunt ipsi ad aliam procedere electionem.

XXV. *Si Capitularis in censura suspensionis, interdicti, vel in irregularitate eligant, est ne irrita electio.* Resp. I. Si sint suspensi tantum à beneficijs, valet *a* electio. Nam suspensio à beneficijs, intelligitur à percipiendis fructibus: eligere autem, conferre, aut instituere ad beneficia, propriè loquendo, non sunt fructus beneficiorum: sed potius actus officij, aut iurisdictionis: Ergo cum versemur in materia pœnali, extensionem facere non debemus. Resp. II. Si Capitulares ab officio suspensi sunt, electio irrita *b* est. Quod tamen intelligi debet primò, si denuntiati, seu non tolerati sint, alioquin electio valebit nisi per exceptionem repellantur. Secundò, si omnes Capitulares suspensi sint: quo casu, tamen post moram petendi absolutionem intra tempus debitum, potestas eligendi ad Superiorem *c* deuoluitur. Sin aliqui tantum suspensionem contraxerunt, sunt ijs priuatis, tota vis capitularis in alijs non suspensis *d* residet. Resp. III. Qui in irregularitatem constituti sunt, iure electionis non tantum passiuæ, sed etiam actiuæ *e* priuantur. Similiter & ij qui *f* in personali interdicto sunt: Requiritur tamen ad priuationem actiuæ electionis vt sint denuntiati, vel per exceptionem *g* repellantur.

XXVI. *Si electores in excommunicatione sunt, irritane redditur electio?* Resp. I. Electio, (sicut & collatio, aut quæuis institutio in beneficio) celebrata ab excommunicatis excommunicatione maiore, irrita *a* est. Intelliguntur autem de non toleratis; aut etiam toleratis, si per exceptionem repellantur. Resp. II. Si electio, vel collatio beneficij ad plures spectet, & quidam excommunicati sint, alij eligere, vel conferre pleno iure possunt. Exempli causa, si ius conferendi Canonicatum pertineat ad Capitulum, & Episcopum simul, & omnes Canonici in excommunicatione exstant, solus Episcopus *b* prouidebit. Resp. III. Si electores excommunicatum vitandum ad electionem scienter admittant, non videtur idcirco electio irrita *c* esse; cum id nullo iure expressum reperiatur: sed à superiore irritari *d* potest.

XXVII. *Si vnus sit in possessione iuris eligendi, præsentandi, aut beneficia conferendi: ad alterum vero pertineat proprietas, ac quasi dominium cuius electio præferenda est?* Pro hac quæst. supponitur: Quòd ex admissione ad standum in choro, lectionem, & cantum cum alijs Canonicis probatur *a* possessio canonica: & ex admissione ad actus Capitulares probatur possessio iuris Capitularis: quare ex eo tempore præscriptio currit, si bona fides adsit. Nunc Resp. I. Si malæ fidei possessor sit, eius electio irrita est; quia malæ fidei possessor nullum *b* ex possessione commodum capere debet. Resp. II. Potestas eligendi, cōferendi, & c. sequitur possessionem bonæ fidei, & non proprietatem iuris. Sensus est. Electio, præsentatio, aut collatio facta ab eo qui bona fide in possessionem iuris est, valida censeri *c* debet; tametsi postea appareat, ius eligendi, præsentandi &c. ad alterum pertinere; dummodo ante factam electionem, aut præsentationem lis contestata non fuerit. Ratio est; Quia præsentare veluti fructus quidam est iuris patronatus: & eligere veluti fructus quidam iuris beneficialis: Bonę fidei autē possessori fructus percipere non *d* prohibetur, donec illi lis contestata sit. Accedit etiam benigna iuris dispositio, facta tum in fauorem possessoris bonæ fidei, tum in commodum Ecclesiæ, vt Ministri citius, & certius instituantur. Resp. III. Si duo veniant, volentes electioni interesse, quorum vnus asserit se in possessione esse canonicatus, alter vero contendit ad se pertinere canonicatum, & consequenter ius eligendi; Hoc casu *e* distinguendum: vel constat, illum in possessione esse tunc ad electionem, & alios actus Capitulares admitti debet, atque alteri præferri: quia si excluso illo, alter admitteretur, possessor absque publica iudicis auctoritate, è possessione pelleretur, quod iure *f* vetitum est. Vel dubium est, vtrum ille in possessione existat, tunc vterque admitti potest cum protestatione, vt eius suffragium valeat, qui potior esse debet. Cæterum in casu illo, quo constat, aliquem in possessione esse, protestatio, (vt suffragium eius non valeat, nisi ipsi ius seu proprietas beneficij competat) inutilis *g* erit, nisi possessor expressè acceptet, seu consentiat; propterea quòd Capitulares ipsum admittere obligati sint. Quare non sufficiet taciturnitas possessoris, vt in protestationem consentire censeatur: Qui enim tacet consentire censetur, si de eius commodo agatur non ita vero *h*, si de eius incommodo, aut præiudicio.

XXVIII. *Quænam ætas requiritur, vt aliquis ad electionem, aliosque Capitulares actus in Ecclesijs Cathedralibus aut Collegiatis admitti possit?* Resp. I. Iure antiquo *a* pupillus, modo infantiam excesserit, beneficium Ecclesiasticum consequi, imò Canonicus etiam Ecclesiæ Cathedralis, fieri poterat. Sed ad Capitulum talis non *b* admittebatur, quòd rationis maturitatem consecutus non esset. Postea verò Innoc. VIII. cap. statuit, vt ad præbendam canonicalem nemo admittatur, nisi decimum quartum ætatis annum compleuerit: neque ad Canonicatum Ecclesiæ Collegiatæ, nisi annum decimum exegerit idque *c* adeo, vt nec mandatum de prouidendo personæ dictam ætatem non colenti à Sede Apostolica recipi debeat, nisi expressa mentio fiat, non obstante ætate minore, prouidendum esse. Denique autem in Concil. Trident. *d* generatim constitutum est, vt nullus, quamuis in minoribus ordinibus constitutus, beneficium Ecclesiasticum ante decimumquartum ætatis annum obtinere possit. Id verò Cardinales eo loco declararunt accipiendum esse de anno decimoquarto cœpto. Resp. II. Tametsi aliquis canonicatum consecutus sit in Ecclesia Cathedrali, aut collegiata, tamen vocem in Capitulo habere non potest, nisi sacrum subdiaconatus ordinem *e* acceperit. Porro Tridentin. Concil. vlterius decreuit *f* vt neque ad Canonicatus Ecclesiarum Cathedralium admitterentur, nisi qui in sacro ordine constituti essent. Veruntamen Episcopi in hoc decreto dispensare *g* possunt, causa studiorum, vt Canonici, dum in studijs existunt, subdiaconatum suscipere non teneantur; atque redditus beneficiales, exceptis distributionibus quotidianis, in absentia recipere *h* possint, si officium canonicum recitent. Quare consuetudinem, quæ in Germania viget, vt ad canonicatus Cathedrales admittantur pueri (modò

 deci-

a arg. c. cū Vinton. 25 de el. secūdum integram lec. c. ci. c. quisquis ci. cacum terræ 14. & ci. c. Massam.
a ca. quisquis 43 de elect.
b gl. in ci. c. quisquis v. fuit ibi. Imola n. 4.
c ita indicat Io. Andr. in fi. c. quisq. contra aliorū comm.
a arg. c. cū in cōct. 7. de el. c. si cōpromiss. 37. eo. in 6. gl. in c. cū Vint. 25. v. admiseran. de ele. ib. Abb. n. 10. cōtra Nau. c. 27 man. n. 63. §. 6. & alios.
b cap. cùm dilec. 8. de consuet.
c quāqu. 18. de el. in 6.
d arg. c. vn. Ne sede vacāte in 6
e 15 q. 1. 18. §. is verò, de sent. excom. in 5.
f cap. cùm inter, 16. de el.
g propter dictam extrau. Ad euitand.
a c. 1. Ne sede vac. in 6. Ab. in ci. c. illa 19. de el.
b ci. c. vn.
c contra multos ap. Suar. de cēs. dis. 14. l. 2. n. 13.
d arg. c. vl. de Proc. & docet Æ. gid. Conin. de sacr. tom. 2. disp. 14. dub. 10.
a in gen. 55. de el.

b l. mala fid. C. de cond. ex lege.
c cōsultat. 19. de iure patr. gl. in c. ex lit. 7. l. verb. vel antiquam, eod tit.
d l. bonæ fid. ff. de acq. dom.
e Innoc. in c. Cum ina 50. n. 4 Ab. ib. n. 18.
f c. in lit. 5 de restit. spoliat.
g Imolā in cit. c. Cum. n. 19. Abb. n. 5.
h gl. in reg. 43. in 6.
a arg. c. ex eo 32 de el. in 6. & test gl. in c. si eo. tēpore, 9. de resc. in 6.
b cit. c. ex eo.
c reg 17. Can.
d Seff. 23. c. 6. de ref.
e Gl. 2. de æt. & qu. Tr. ses 22. c. 4. de ref.
f ses 24. c. 12 de ref.
g colligitur ex ses. 7. T. c. 2. de ref. cū Gl. marg. qua alleg. c. cū ca co 34. de el. in 6. Mag. c. rel. de el. non ref.

decimumtertium ætatis annum excesserint) qui interea studeant, donec ætatem consequantur, vt subdiaconi fieri, & ad Capitulum admitti queant, non arbitror alienam esse à Concilio Tridentino, quippe quod de ætate Canonicorum Cathedralium per se, ac directè nihil decreuit, sed solum de sacro ordine, in quo ab Ordinarijs locorum dispensari posse causa studiorum, communis est, i DD. sententia.

i apud Ab. c. tua n. 6. de Cl. non resi.

C A P. IV.

De loco, tempore, & alijs requisitis ad electionem Capitularem.

QVÆSTIO XXIX. *Requiritur ne ad substantiam electionis Ecclesiasticæ, vt fiat in Congregatione, seu Capitulo.* Resp. est affirmatiua. Quare nō sufficit, si Canonici seorsim in eandē personam consenserint, sed necesse est vt suffragia sua simul congregati, seu in Capitulo conferant. Est enim hæc generalis a doctrina; Actum, qui competit aliquibus non vt personæ singulares sunt, sed vt Collegium constituunt, expediri ab ijs non posse seorsim interrogatis, sed necesse esse, vt Collegialiter conueniant ad decernendum. Quamobrem censeri etiam non debet b Communitas aliqua deliquisse, vt puniri possit, nisi maior, aut potior pars, quæ alioquin ad decernendum aliquid sufficeret, delictum aliquod fieri collegialiter decreuerit, vel impedire per traditam sibi potestatem neglexerit.

a c. aud. 19 decl. vbi Ab. n. 8. l. 1. C. de decurionib. l. 10. Glan l. sicut 7. v. non debet ff. Quod cuiusque vniuer.

b Lud. Mo. tract. 3. de iust. disp. 35.

XXX. *Potestne tractari de successore ante mortem Prælati.* Resp. I. Quamdiu viuit Prælatus Ecclesiæ, licet eius vita desperata sit, non tantum illicitus, sed etiam inualidus a est tractatus de electione successoris. Nam Ecclesia pro inconuenienti habet, eligi Prælatum, aut de electione tractari, antequam sedes vacet. Quare non obstat regula, b Quòd *dispositio facta tempore inhabili, subsistere possit, si conferatur in tempus habile*, Quia regulæ huic locus non est, si tempore inhabili alicui sit ablata potestas disponendi. Qua simili ratione coniugi durante coniugio, concessum non est pacisci de nouo matrimonio contrahendo post mortem coniugis: quia tale pactum contra bonos mores ideoque non obligatorium c iudicatur; cùm & occasionem d mortis machinandæ præbere soleat. Porrò hinc sequitur, quòd citatio, seu vocatio ad electionem peragendam, emissa ante mortem Prælati, ipso iure irrita e sit, nec confirmatione eorum. Quia prodiit à non habentibus potestatem citandi. Quare perinde est, ac si nondum constitutus iudex aliquem citet, ad diem in quo iurisdictione præditus erit, irrita est citatio, quippe facta à non habente potestatem: igitur in talibus initiū spectandum est. Quia *Quod f ab initio vitiosum est, non potest tractu temporis conualescere.* Resp. II. Licet iure reprobatum sit, si ante mortem Prælati collegialis tractatus fiat, aliquid statuendum, seu circa certam personam substituendam, seu circa tempus, aut locum in quo electores in proxima electione conuenire debeant, tamen prohibitum non est, extra Capitulum, vel etiam in capitulari conuentu, incidenter, ac veluti per accidens, mentionem facere de certa persona, substituenda post mortem Prælati v. g. senis aut infirmi; cum talis mentio non fiat in ordine ad decretum definitiuum, ac ordinatiuum, ideoque non habet rationem tractatus Capitularis. Caueodum g verò est, ne mutua promissio, aut pactum intercedat de certa persona eligenda: tales enim pactiones reprobantur. Quare cassari poterit electio postea facta, si ex eiusmodi pactione illicita originem cœpisse appareat. Deinde ipsemet Prælatus non vetatur cum capitularibus suis quippiam statuere circa formam tempus, aut locum electionis, cum statuendi potestate præditus sit; Quin imò ante mortem electores conuocare potest, eosque ad concordiam hortari, & de certo idoneo successore h consultare, eisque aliquem proponere. Sed quia talis consultatio non est electio (quandoquidem ea fieri non potest sede nondum vacante) ideo Capitulares non prohibentur deinde recedere, aliumque eligere cum iure cautum i sit, ne Episcopus ante vitæ finem successorem sibi constituat. Corollarium. Nulla electione, aut conuentione, Prælato constitui potest Coadiutor cum succedendi potestate, nisi Summi Pontificis auctoritas ob Ecclesiæ necessitatem interueniat.

a c. bona 36. decl. & c. null. 7. de 79.

b ex c. de vxo. 7. de sepult.

c ar. c. sicut 39. causa, 7. q. 1. dictum est Theolog. mor. l. 5. tr. 10. p. 4. c. 20. n. 7.

d ex. 2. de cōc. preb.

e c. i. c. bon.

f reg. 29. de

g Inno. in cit. c. bona ib. Io. And. d. n. 17.

h Inn. lei. arg. cap. si transitus

i c. Episc. 3. causa 8.

XXXI. *Differenda ne electio est, donec funus Prælati demortui depositum sit.* Resp. Decens est, vt corpus Prælati defuncti prius a sepulturæ tradatur, quàm de successoris electione tractetur. Absolutè tamen id necessarium non videtur: quia statim post mortem Prælati Ecclesia vacat, atque soluta est: Quare valida est electio, ac proinde al crius tūnò interdum, propter occurrentes circumstantias etiam licita. Profectò, tempus trimestre, aut semestre, quod iura electionibus faciendis decernunt, à die mortis numerari b debet.

a c. bona 36. de el. & c. null. d. 39.

b Gl. in c. postquam, 11. a se. ac. 23 & refertur c. Ne pro defectu 41. de el.

XXXII. *Quod nam est tempus à sacris canonibus definitum, intra quod electio fieri debet.* Resp. In Generali Concilio a Lateranensi sub Innocen. III. statutum est, vt vltra tres menses à die vacationis computandos, in Ecclesijs Cathedralibus, & Regularibus, electio Prælati, iusto impedimento cessante, non differatur. Alioquin qui eligere debuerant, ea vice priuati sint, & potestas eligendi ad proximum eorum superiorem ipso iure deuoluatur; qui & ipse intra tres menses à die deuolutionis numerandos, Ecclesiæ prouidere teneatur. Resp. II. Alia Prælaturæ, dignitates, & beneficia Ecclesiastica vltra sex menses b vacare non debent. Quod si Episcopus, vbi ad eum spectat, prouidere neglexerit, ad Capitulum deuoluetur potestas. Sin autem ad Capitulum pertineat prouidere, & intra tempus præscriptum non fecerit, Episcopus cum religiosorum virorum consilio exequetur: Aut si omnes neglexerint, Metropolitanus disponet, denique ipso etiam negligente, Sum. Pontifex c prouidebit. Ideo autem in Eccles. Cathedralibus, & Regularibus breuius tempus definitum est, quia maius his periculum imminet, si viduatæ, seu pastoribus destitutæ diu maneant: cùm hi ordinariam, ac generalem in foro externo Ecclesiasticam iurisdictionem obtineant; non item alij beneficiati, neque Collegiatarum Ecclesiarum Prælati seculares, spectato iure communi, seu seclusis specialibus exemptionum priuilegijs. Resp. III. Tempus hoc semestre, aut trimestre currere non d incipit ante diem vacationis cognitæ: Nam tempus non currit iustè impedito, si agatur de pœna inferenda ob moram seu negligentiam. Qui autem ignorant prælaturam, aut beneficium vacare necessarium impedimentum habent quominus ad electionem, aut collationem accedant. Quare tempus electioni, aut prouisioni definitum, non continuum censeri debet, e sed vtile: quia numerari non debet, dum impedimentum adest. Resp. IV. In casu necessitatis, quo capitulares, propter periculum moræ, electionem accelerare deberent, à Superiore cogi possunt, vt ante elapsum tempus trimestre, aut semestre Prælatum eligant, cùm id iure possint; quando quidem terminus temporis statutum non est, vt ante eum eligere non liceat, sed vt alterius, cessante impedimento, electio non differatur. Sed extra casum necessitatis, adeoque ordinariè loquendo, solus Papa ex plenitudine potestatis, temporis spatium iure communi concessum restringere potest. Non autem alius, quamuis Legatus à latere sit. Quia priuilegium à Superiore concessum inferior f tollere nequit.

a c. 2. de cōc. præb.

b c. arg. c. Ne pro defectu 41. de ele.

c arg. c. Ne pro defectu 41. de ele.

d cap. quia diuersitatem 5. de conc. preb. c. licet de suppl. negl. Præl.

e Gl. marg. in ca. bene monit d. 61. Hos. de ele §. Quo tempore.

f Gl. c. pro illa 22 v. auct. de prab Ab. c. cum in ini 33 n. 4 de elect.

XXXIII. *Quo in loco electio instituenda est?* Resp. I. Electio Prælati intra ambitum eiusdemque Ecclesiæ fieri debet à siue in choro, siue in Capitulo,

tulo, siue in alio honesto conclaui, iuxta cuiusque Ecclesiæ consuetudinem. Et arbitrantur *b* aliqui, electione n irritam esse, si absque rationabili causa extra Ecclesiæ ambitum fiat: Potius existimarem, irritari *c* posse, tanquam factam contra canonum præscriptum. Resp. II. Si capitulares in loco Ecclesiæ suæ conuenire non possint, ver. gr. propter iustum violentiæ timorem, aliud in *d* loco tuto electionem instituere non prohibentur: Cui consentit doctrina *e* Legistarum. Quod vniuersitas expulsa è loco proprio, alibi congregari, ac statuere possit. Disputant verò Canonistæ, *f* vtrum sufficiat, quod pars maior Capitularium conueniat, & alios vocet ad locum extra Ecclesiam, vbi electio peragenda sit. Arbitror ita dicendum: Vel est necessitas in loco alieno conueniendi, vel non. Si primum, sufficit, quòd pars maior capitularium locum designet, ad quem alij se conferre teneantur, qui si non veniant, absque illis procedi poterit ad electionem. Imò si periculum in mora sit, etiam minor *g* pars capituli conuenire poterit in loco ab ipsis constituto, alij vocati accedere nolint, aut non possint. Sin autem propriè dicta necessitas non sit, sed maior commoditas, vt in loco extra proprium Ecclesiam electio peragatur, tunc duæ partes capitularium congregatæ esse debent ad hoc decernendum, & si pars maior *h* Capituli præsentis consenserit, alij sequi coguntur; nisi vnus, vel plures non vocati, sed contempti fuerint, atque contemptum suum, prosequi, & acta rescindi velint.

XXXIV. *Quidne est, vt electio de die fiat, non de nocte?* Resp. Congruum omnino est, vt electio de die instituatur: *a* Imò id necessarium esse videtur, si forma scrutinij seruanda sit; excepto casu necessitatis, quæ legi *b* non subiacet. Tunc verò luminaria adhiberi debent, vt fraudis suspicio absit. Quod si verò electio de die cœpta in vesperam protrahatur, & cum Solis luce absolui non possit, proximè sequente die peragi debet.

XXXV. *Quis modus est capitulares ad Prælati electionem vocandi?* Respond. Id ferme ex Ecclesiarum consuetudine pendet: Nam quibusdam Ecclesijs Decanus, aut Senior Capituli diem electioni constituit; plerisque verò locis conuenire *a* solent, qui præsentes aut non longè distantes sunt Capitulares, & diem electionis capitulariter decernunt, & absentibus per nuntium, vel per literas intimant. Ipso autem die, ante horam electionis peragendæ, publico *b* campanæ sono ad capitulum conuocatio fit. De quibus veluti præambulis electionis faciendæ, cùm iure nihil præscriptum sit, id solum dici potest, cuiusque Ecclesiæ consuetudinem seruandam esse.

XXXVI. *Debentne omnes Capitulares, etiam qui remoti sunt, misso ad eos nuntio, vel per literas, vocari ad diem electionis?* Resp. I. Omnes vocandi sunt *a* qui debent, & volunt, & commodè possunt electioni interesse. Respond. II. Non est necesse, vt qui valdè remoti sunt *b* ad electionem vocentur. Seruanda tamen in ea re Ecclesiæ cuiusque *c* consuetudo, quæ pluribus locis est, vt omnes qui in regno *d* sunt, nuntio, aut literis destinatis vocentur: Dummodo speciale periculum in mora non sit; & dummodo intra tempus trimestre, aut semestre à sacris canonibus definitum, aduenire possint. Interdum tamen, si aliqui iustè impediti sint accedere, v. g. ob violentiæ periculum, vel quia propter Ecclesiæ vtilitatem in terram longinquam discedere coacti sunt, electio vltra terminum prorogari *e* potest, donec omnes conueniant. Resp. III. Si aliquid capitulares ad electionem venire nolint, aut ob distantiam v. g. non possint, neque Procuratorem loco suo constituant, alij, quantuis numero pauciores, instante termino electionis faciendæ, procedere possunt: Imò verò, tametsi tantum vnicus sit, qui electionem peragere possit ac velit: siquidem ius vniuersitatis in eo tunc *f* residet.

b Gl. in c. 33. ver. vrbe. *c* iuxta c. quamquã 18. de el. in 6. *d* arg. c. in nomine d. 23. *e* Bart. in l. cum. populi n. 16. ff. de iust. & iur. Bal. in l. eũctos populos n. 21. C. de sum. Trid. *f* Inn. in c. bonæ, 23. n. 3 Gl. ib. ver. metuebant. Abb. n. 19. *g* Gl. cit. *h* vide q. seq.

a Rodr. t. 1. regul. q. 52. ar. 15. *b* ca. 2. de obseruan.

a Gregor. Tolos. tr. de al. c. 14.

b in ca. in causis 30. de elect.

a ca. quia propt. 42. de el. *b* ca. cum inter 18. eod. tit. *c* gl. in cit. c. cum inter ver. rem. *d* c. in genesi, c. 15. de el.

e arg. c. bonæ 23. & ca. ne pro defectu 41. de elect. *f* l. sicut in §. ff quod cuiusq. vniuersitatis, &c.

fidet. Quamuis seipsum eligere non possit, ne ambitiosus videatur: potest tamen alium idoneum nominare, & superiori præsentare ad confirmationem, vel in superiorem, aliumue Clericum vnum vel plures ius eligendi conferre: quo casu & ipse ad Prælaturam eligi potest.

XXXVII. *Valetne electio, si a maiore parte Capituli peracta sit: an necesse est, vt ad minimum duæ Capitularium partes interfuerint.* Hæc quæstio duntaxat locum habet, si aliqui, qui accedere volunt, & possunt non vocentur, aut non expectentur. Qui enim congruo tempore instituta electione ad eam accedere nolunt, aut non possunt, velut non censentur in numero capitularium, sed tota facultas eligendi penes alios *a* remanet. Nunc Resp. I. Si pauciores, quàm duæ Capitularium partes conueniant ad eligendum, posito quòd plures adesse possint, irritus censeri debet eorum tractatus, atq; secuta electio: Valent autem acta, si saltem duæ partes conuenerunt. Nam *duæ partes ordinis totius curiæ* *b* *vicem repræsentant*. Resp. II. Si duæ partes capitularium ad eligendum conuenerint, & maior, ac sanior pars præsentium in personam idoneam consentiat valida *c* erit electio: Quod enim maior pars Capituli præsentis decreuit, pro eo habetur, ac si omne egerint: dummodo duæ partes adsint, vt vis capitularis ad decernendum, aut eligendum non desit. Verùm rectè monent *d* doctores, in numero duarum partium, sine quibus electio ipso iure irrita est, non numerari eos, qui legitimè vocati accedere noluerunt. Respon. III. Si vnus, vel plures contempti fuerint (id est, non vocati, cum debuerint, ac potuerint vocari; vel non ita tēpestiuè vocati vt commodè accedere possent) ij contemptum *e* prosequi possunt, seu agere vt electio rescindatur. Non tamen ipso iure irrita *f* est electio, si duæ partes Capitularium adfuerint: quamobrem contemptus ob bonum pacis postea consentire, & electionem pro rata agnoscere potest. Sed non decet eum consentire *b* si electionem Ecclesiæ vtilem non esse arbitretur.

XXXVIII. *Si contemptus mortuus sit, poteritne successor in beneficio aduersus electionem agere?* Resp. Vel ius suffragij *a* alicui conuenit, vt tali Ecclesiæ Prælato, tum eo mortuo successor agere potest de contemptu: quia iura Prælati adhærent dignitati, quæ non extinguitur *b* sed ad successorem transit. Vel ius suffragij alicui competit tanquam Canonico, seu Capitulari: & successor eius agere non potest de contemptu: quia mortuo Canonico vel canonicatum resignante, iura eius capitularia etiam transeunt. Quare capitulares hoc casu conqueri possent, nisi electionem ipsimet fecissent, ideoque contemptum prosequendo proprium factum condamnarent, quod permittendum *d* non est.

XXXIX. *Si contemptus expressè, aut tacitè ius suum remisit, potestne nihilominus Iudex ex officio, aut petente aduersario electionem rescindere?* Aliqui *a* affirmant: Sed contrarium *b* est probabilius, Ordinariè id fieri non posse: Ob regulam receptam; Si agatur de fauore non publico, sed priuato, & ille, cuius interest, remittat Iudicem non posse officium impartiri. In hoc autem casu non agi de iure publico, sed priuato, inde constat, quia iuri introducto in fauorem publicum non posset aliquis renuntiare. Huic autem iuri prosequendi contemptum suum renuntiare is potest qui contemptus fuit.

XL. *Potestne contemptus petere, vt electio rescindatur, etiam postquam confirmata fuit?* Resp. affirmatiuè *a*: Nam confirmatio innititur electioni, tanquam quæ legitimè facta fuerit: ergo cassata electione, cadit etiam confirmatio exinde secuta. Cæterùm si contempti ei ante confirmationem publico edicto moniti sunt, se non opponant, censentur consentire, & iuri suo renuntiare, vt postea audiendi non sint.

a dictũ est, q. præc. & habet. in a. bonę 4. de post. Prę l. *b* gl. in l. nulli, ff. Quod cuiusq; vniuersitat. & habetur c. cũ nobis, 18. secũdũ integram eius lect. de el. *c* canonistę cõmuniter apud Iun. c. c. cũ nobis 19. n. 6. Abb. c. cũ inter, 21. n. 6. & c. in causis 30. n. de ele arg. l. quod maior 19. ff. ad Municip. *d* Abb. c. quia prop. 41. n 4. & 12. de el. *e* Fran. de Paun. de pot. C. prę lud. 5. n. 12. *f* c. quod si vt a. c. lib. 36 de al. *g* c. ecclesi. 57 eod. *c* c. quod sicut.

b Syl. v. el. 4. q 6. dic. 5 *a* gl. recep. in c. quod sicut. 28. de elect. *b* c. si gratiosè, 5 de refer. in 6. *c* c. relatũ, ra de rest. *d* Ion ci. c. quod sicut n. 5. Abb. n. 18. arg. à venerabili 5 de filius Præs. *a* gl. ca. in gen. 45. ve. nec perm. de el. *b* Ab. n. 10. *c* l dies 4. §. Hoc autẽ, ff. de damno inf.

a c. c. quod sicut vbi Io. nu. 4. Io. Andr. nu. 17. & sumitur ex a. cum dilectus 32, de elect.

XLI. *Quæ*

XLI. *Quæ de electione dicta sunt, similiterne etiam in aliis decretis Capituli, aut Senatus locum habere possunt?* Resp. Generalem fermè doctrinam *a* tradi posse hoc modo: Vel aliquis est constitutus, qui cum auctoritate vocare possit Capitulares, aut Senatores ad quippiam decernendum, vel electionem faciendum: Tunc eo vacante, qui præsentes sunt, secundum maioris, ac senioris partis suffragia statuere possunt: Nisi alia sit loci consuetudo, vt videlic. non valeat decretum, nisi duæ partes, vel saltem pars maior Senatorum, vel electorum intersit: vel nisi negotium arduum sit, ad quod expediendum necessarium esse videtur plures expectari; præsertim si ius ipsum longius temporis spatium concedat, videlicet trimestre ad electionem peragendum. Hoc enim casu si periculum in mora non sit, æquum est, diem electionis intra trimestre spatium ita definiri, vt etiam absentes accedere possint. Sin autem nemo constitutus sit, qui Capitulum aut Senatum cum auctoritate congregat: tunc ordinariè loquendo, necesse est vt saltem duæ Capitularium *b* partes conuenerint ad decernendum; & quod maior pars statuerit, id ratum censeri debet. Quare non placet, quod Gl. quædam docet, sufficere, si minor pars Capituli conuenerit ad decernendam electionis diem ante terminum iure præfixum. Nam spectato communi iure, necessarium esse videtur, duas Capitularium partes conuenisse ad tale quippiam decernendum. Et nihilominus, si qui contempti fuerint, ius habebunt oppugnandi decretum, vt rescindatur.

a Ex Innoc. c. cum nobis 19. n. 9. de el. Ab. ca. cum inter 31. in 6. Syl. vel. el. 1. q. 5. dict. 4.

b arg. cap. cum nobis 19. vbi id tradit Ab. nu. 9.

XLII. *Si qui è Capitulo, aut Senatu egrediantur, possunt ne alii sine illis decernere, aut electionem perficere?* Resp. I. Dubium non est, si duæ partes Capitularium, aut Senatorum maneant, quin isti sine aliis procedere possint. Resp. II. Idem probabiliter dicitur *a*, si saltem maior pars in conuentu maneat, aliis absque necessitate recedentibus. Postquam enim collegium, vel capitulum legitimè congregatum est, stari debet iudicio partis *b* maioris, ac senioris: Quare neq; opus est, vt reuocentur *c* eum paris contumaciæ sit, legitimè citatum non venire, & post aduentum discedere. Itaque exeuntes hoc casu non numerabuntur inter capitulares; sed qui in capitulo manent, statuere poterunt, secundum suffragia maiora. Resp. III. Si maior pars capitularium, vel Senatorum è conuentu egrediatur, reliqui procedere non possunt: quia illi censentur dissoluere velle conuentum, quibus alii obtemperare tenentur secundum doctrinam Gloss. *d* *Si dissensio sit inter Canonicos, ibi esse Capitulum, vbi est maior pars.* Quod limita, nisi instet terminus a iure præfixus, v. g. ad electionem peragendam: aut si speciale periculum in mora sit. His casibus etiam pars minor in capitulo manens, absque aliis eligere, aut decernere non prohibetur.

a gl. in c. cum inter 31. ve. Capituli Ab. c. cum nobis 19. n. 20. de el.

b c. 1. de his quæ fiūt a maiore, &c.

c Ab. ci. n. 10.

d ci. c. cū inter, ver. Cap.

XLIII. *Potestne Capitularis Procuratorem constituere ad eligendum loco suo?* Resp. I. Capitularis absens, & legitimè impeditus accedere, vices suas ac ius suffragii alteri committere *a* potest, qui tamen, & ipse è Collegio sit. Debet autem commissarius, seu Procurator, si impedimentum accedendi, capitulo cognitum non sit, iurare *b* in animam principalis, seu committentis, quòd ob causam v. g. infirmitatis, accedere ipsemet non possit: quare opus est, vt ita iurandi speciale mandatum *c* habeat. Resp. II. Capitulares, si velint, etiam a non impedito accedere Procuratorem admittere possunt. Item extraneum *d* aliquem, seu qui è Collegio non sit. Quia constitutio illa §. illud autem, in fauorem capitularium emanauit: ipsi autem fauori suo renuntiare possunt; nisi fortè obstet proprium Ecclesiæ statutum iuramento ipsorum confirmatum. Resp. III. Si aliquis in ciuitate, vbi electio peragitur, infirmitate detentus sit, vt ipsemet accedere nequeat, Procuratorem constituere non prohibetur. Sin autem ipsemet suffragium dare malit, tum scrutatores, si fieri possit, ad ipsum accedere tenentur. Resp. IV. Capitularis impeditus accedere potest non tantùm vnum, sed & duos *e* Procuratores constituere; ita tamen, vt singulis in solidum det eligendi potestatem, videlicet vt vnus sine altero eligere queat. Sin autem hoc casu ambo admitti postulent, ad Capitulum pertinebit vnum eorum deputare. Sin autem capitulum, aut saltem maior eius pars non consentiat, tum qui prius in instrumento procuratorio nominatus est alteri præferri debet. Resp. V. Non potest *f* Procurator alium suo nomine, & alium nomine mittentis eligere: Nam qua conscientia, ait Gloss. *g* tenetur eligere meliorem nomine suo, eadem etiam nomine alterius. Excipitur verò nisi Procurator mandatum habeat de certa persona nominanda. Quia hoc casu potius is elegit, qui mandauit. Quare mandatarius tunc potestatem suam subdelegare potest: Sin autem certa persona nominata non fuit, quæ eligi debeat, non videtur *h* permissa facultas subdelegandi; cum electa sit industria seu discretio personæ. Monet autem Hostiens. Si persona non idonea nominetur Procuratori, vt mandatum non recipiat.

a c. quia propter §. illud autem. de el.

b cit. §. Illud autem.

c gl. c. pen. §. verum versi dicte tus, de el. in 6. Hostiens. de el. § 8.

d arg. c. scriptum 40. de el.

e c. penu. de el. in 6.

f ci. c. pē. aul. Porrò.

g ibid. ver. nihil agit.

h gl marg. eod. §. porrò.

XLIV. *Si nullus è Capitulo pro absente, & accedere impedito eligendi mandatum suscipere velit, neque Capitulum consentiat, vt procurator extraneus constituatur, poteritne absens illi suffragium in literis expressum ad Capitulum mittere.* Resp. Id concessum non *a* esse, vbi forma scrutinii seruanda est. Et enim suffragia secretè, & sigillatim *b* danda sunt in ipso scrutinio. Ille autem suffragium daret ante scrutinium. Ponamus etiam, ipsum ante mortuum esse, apparet profectò, suffragium non dare, sed dedisse. Cæterùm in electionibus, v. g. Regularium, in quibus forma scrutinii exactè non seruatur, sed schedolæ obsignatæ in vrnam conijciuntur, nihil obstat, suffragium ita scriptum ab absente, vel infirmitate detento ad capit. mitti.

a ci. c. penul. §. absens.

b c. quia propter. 42. de el.

XLV. *Cogine potest Capitularis, vt ad electionem accedat, si interesse possit?* Pleriq; *a* negant: nisi ob specialem causam Ecclesiæ interesse videatur, vt omnes adsint, qui adesse possunt. Sed Resp. I. Non est dubium, quin tale statutum a Capitulo *b* condi possit, vt omnes capitulares ad electionem vocati accedant, alioquin puniendi sint. Resp. II. Idem quoq; consuetudine laudabili introduci potest, vt capitulares omnes vocati ad electionem veniant, sicuti & ad alios capitulares Conuentus, nisi iustum impedimentum adsit; alioquin pœnæ subiecti sint, quæ si modica sit, etiam si Capitulo, vel Decano, iuxta cuiusq; Ecclesiæ morem, conferri potest. Nam ex vna parte capitulares ratione officij sui ad electionem, aliosq; capitulares actus obligantur: ex altera verò parte, sicuti Capitulum, etiam non vacante sede, statuta quædam *c* condere potest de rebus ad ipsum propriè spectantibus, vid. quomodo Capitulum conuocandum sit, quomodo reditus distribuendi, &c. ita etiam consequenter transgressoribus pœnam, seu mulctam decernere poterit.

a Apud abb. c quia propter §. illud autē nu 4. Syl. el. 1. q. 5. dicto 3.

b arg. c. cū omnes, 6. de constit. & eorum, quæ docet, Inno. in c. cū consuetudinis, 9. ib. Ab. n. 4. de consu.

c In... & Abb. Il. cc.

XLVI. *Cuiusnam expensis electio, v. g. Episcopi peragi debet.* Resp. I. Expensas necessarias, quæ in noui Prælati electione fiunt, capitulum ex redditibus prælaturæ accipere *a* potest. Cum enim electio principaliter cedat in vtilitatem prælaturæ vacantis, æquum est, vt ea causa eroget expensæ necessariæ, ac moderatæ, quæ fiunt v. g. in nuptiis destinandis, Tabellione, iurisconsultis adhibendis, confirmatione petenda. Neque obstat *b* si quis obiiciat, Canonicis, seu capitularibus ex officio incumbere, vt vacante sede Prælatum eligant: Quia sæpè accidit, vt aliquis ratione officii teneatur ad præstandum quippiam; tamen non suis expensis agere debeat, sed eius in cuius gratiam laboratur, vt patet in visitatore Ecclesiarum, in Episcopo proficiscente ad consecranda altaria, &c. Resp. II. Si expensæ non necessariæ, neque vtiles Eccle-

a c. vt prætereà 45. de el. c. cupientes 16. §. ad hæc eod. titul. in 6.

b Ioa. Andr. cit. c. vt prætereà in 6.

siæ

siæ fiant, eas Capitulares præstare *c* tenentur. Exempli causa: Si Canonicus absens fuit a loco Ecclesiæ, vbi electio peragenda est, sumptus profectionis ipsemet facere cogitur. Nam hæc est gratia, & priuilegium eius, quod a loco beneficij abesse poterit; Excepto, si propter Ecclesiæ vtilitatem discesserit; tunc officium ei damnosum esse non oportet. Resp. III. Si Capitulares bona Ecclesiæ vacantis vsurpent, vel absumant, expensas circa electionem factas repetere *d* non possunt; nisi quatenus superant quantitatem eorum, quæ abstulerunt, aut absumpserunt.

a Vide Host. de el. n. 31. § Quid ante.

d c. i. c. vt præsentæ, tum c. quia sæpè 40. de el. in 6.

CAP. V.

Quæ alia iura sede vacante Capitularibus competant, aut obligationes incumbant.

QVÆSTIO XLVII. *Sumptus, qui fiunt Prælato defuncto incumbuntne Ecclesiæ vacanti, an hæredibus bonorum patrimonialium.* Resp. I. Ordinarij, ac moderati sumptus funeris Ecclesiæ *a* incumbunt; faciendi ea mensa Prælati; si ea non sufficiat, ex mensa capitulari subsidium afferendum. Quia ad honorem Ecclesiæ spectat, vt Prælatus honestè *b* sepeliatur. Respond. II. Sumptus extraordinarios funeris Ecclesia præstare non tenetur: verb. gr. quæ in vestes consanguineorum, vel amicorum expenduntur; cum ea principaliter fieri censeantur ob familiæ honorem, aut amicitiam. Sed alia ratio esse videtur de vestibus famulorum quos Prælatus conuenienter statui suo aluit. Adde, quòd Prælatus non possit legatum immoderatum pro sepultura sua relinquere: Attamen dum viuit, ad sepulturæ suæ constructionem, centesimam partem census ad Ecclesiam aliquam conferre non prohibetur.

a Ab c. vt præterit. c 45 n. 6. de canonic. Ep. & Paroc. c. 3.

b arg. l. quod si nolit, §. ff. de relig. & sump. funer.

XLVIII. *Quisnam Ecclesiam, iura, ac bona eius administrare debet, dum vacat.* Resp. I. Iure ordinario administratio ad Capitulum *a* spectat: Interdum verò bonis curandis administrator, seu œconomus constituitur, secundum cuiusque Ecclesiæ consuetudinem. Resp. II. Capitula, conuentus, & personæ eorundem singulares suspensionem *b* ab officio, & beneficiis quibuscunque incurrunt, si aliquid ex bonis a Prælato relictis, aut sede vacante obuenientibus occupent, inter se diuidant, aut absumant: idque non obstante quacunque consuetudine, statuto, aut priuilegio. Verùm de ijs prouentibus dubitari poterat, qui sede vacante ratione iurisdictionis, ac sigilli proueniunt, an ad Capitulum spectare debeant, dum iurisdictionem exercet. Videtur enim affirmandum propter iuris regul. *c* *Qui sentit onus, sentire debet commodum, & contra*: Præterea, fructus debentur iurisdictioni tanquam accessorij: ergo qui iurisdictionem exercet, etiam fructus, seu prouentus accipere debet. Verùm contrarium responsum est à Clemente V. *d* Quia capitulo, ratione obligationis, ac connexionis, quam habet ad Ecclesiam, & cum capite Ecclesiæ, bona eius tueri debet, non absumere: Sicut & mater, & agnati proximi ratione coniunctionis cum pupillo, eius bona ex pietatis lege administrant, non percepto inde emolumento. Ad regul. 55. respondetur; Eam locum non habere, si onus ex propria institutione, aut natura rei, annexum sit officio, sine commodo, vt patet in *e* tutela, præsertim legitima; item in mandato, quod gratuitum *f* esse debet. Ita tamen, vt eiusmodi officia damnosa non sint, sed expensæ omnes repeti queant. Ad alterum dicitur; Si quis nomine suo iurisdictionem exerceat, prouentus ipsemet percipit; secus, si nomine alieno; Atqui capitulum, vacante sede, iurisdictionem exercet nomine Ecclesiæ, tanquam eius tutor, administrator, conseruator; Ergo Ecclesiæ relinquere, & successori conseruare debet. Excipitur tamen *g*. Si personæ singulari ratione dignitatis, vt quia est Præpositus, aut Decanus Ecclesiæ, iurisdictio sede vacante, ex consuetudine, statuto, aut priuilegio speciali, ita competet, vt interim fructus ex eadem iurisdictione prouenientes sibi retinere possit, ad reprobatum censeri non debet. Resp. III. Licet Administrator generalis *cum libera*, à Summ. Pontifice alicui Ecclesiæ constitutus, in fructibus percipiendis non eam, quam Prælatus, potestatem habeat; cum illos successori *h* reseruare, ideoque rationem reddere debeat; tamen in administratione, & iurisdictionis exercitio æquiparatur Prælato: Imò in administratione aliquanto maiorem potestatem habere videtur, quippe plenam ac *liberam*, quam an Episcopus habere dicendus sit, non satis liquet. Deinde alienatio rerum mobilium pretiosarum ex causa iusta videtur *k* concessa tali administratori: quæ tamen Prælato denegatur *l*, nisi tractatus cum Capitulo eiusdemque consensus interueniat. Non facilè autem solet Pontifex generalem Administratorem *cum libera* Ecclesiæ Cathedrali statuere, nisi Capitulum, cui aliàs administratio competeret, suspectum ipsi sit; ita vt nec ad electionem noui Episcopi in tali casu procedere debeat *m* cùm Papa prouisionem ad se reuocare censeatur.

a cap. his quæ ei. c. cum olim 14. de maio. & ob. c. vnic. c. iun. Gl. ve. iurisd. eo. t. r. in 4. In. Io And. & alij in c. si à. 7. de rescr.

b c. quia sæpè 40. de el. in 6.

c 55. in 6.

d Clem. pen. de el.

e l. à tutorib. §. vl. ff de admin. tutorum.

f leg. 1. ff. 7. mand.

g in cit. Cl.

h Io And. ci. cu 42. in.

i teste Gl. in cit. c. 15 cui. v. & libera.

k Gl cit. c. a. in cui ver. imo

l ea. nulli de rebus Eccles. alie, vel non.

m Vide Gl. in ci. c. 15 cui ver. confirm.

XLIX. *Potestne Capitulum, sede vacante, omnem iurisdictionem tum voluntariam, tum contentiosam exercere?* Resp. de hoc generalis regula *a* tradi potest. Quæcunque iurisdictionis potestas Prælato ratione prælaturæ competit, eo mortuo, ad Capitulũ transit: exceptis casibus quibusdam specialibus: Cuiusmodi sunt *b* quod Capitulum merè voluntarias, seu gratuitas donationes sine necessitate facere non potest, neque bona immobilia, aut mobilia pretiosa alienare consequenter neque transactiones facere, nec beneficia, quæ patronata non sunt, & ad Episcopi collationem pertinent, conferre, neque ordinandi licentiam, aut dimissorias literas *c* dare præterquam is, qui Ecclesiastico beneficio recepto, aut recipiendo arctati sunt; sed neque capitulum succedit *d* Episcopo in iurisdictione delegata ab homine, aut à iure.

a c. his quæ vbi Ab. n. 3. & c. cũ olim de maior. & obed.

b Vide Thesaur. li 1. tr. 4. c. 7. n. 12.

c Trid. sess. 7. c. 10. de ref.

d Abb. c. cum olim dub, §. de maio. & obed. Sanch. l. 8. de matr. disp. a. n. 10.

L. *Concessum est Laicis, vt tanquam patroni, vel aduocati seu defensores, bona prælaturæ vacantis administrent, & quandoque prouentus sibi applicent?* Resp. I. Antiquis canonibus interdictum fuit *a* ne rerum Ecclesiasticarũ administratio laicis committatur: neq; negari potest, plura inde incommoda prouenire, cum exinde Clericis dominandi, eosque vexandi occasionem accipiant. Res. II. Postea tamen quibusdam locis cõsuetudo inualuit, vt rerum Ecclesiasticarum administratores, seu Oeconomi, etiam generales, laici instituantur. Quam consuetudinem multi *b* approbant: his tamen conditionibus, I. Vt spiritualibus rebus se non immisceant, neque iurisdictionem vllam in Ecclesiasticas personas *c* exerceant. II. Vt laici administrationem Ecclesiasticorum habeant cum *d* dependentia à prælato Ecclesiastico, videl. Episcopo, aut sede vacante a Capitulo: quamuis plerique *e* docent quod Vicarius generalis Episcopi, aut Capituli in rebus temporalibus laicus cõstitui potest. Sed non ita, vt laicus habeat administrationem temporalium liberalem, independentem, perinde ac si eorum respectu omnibus præsit, excepta plenitudine potestatis Papalis, per quam talis administratio laicis committi potest. Resp. III. In Concilio *f* Lugdunensi sub Innocentio IV. permittitur vt vel titulo fundationis, vel antiquæ consuetudinis, vna cum iure patronatus, vel aduocatiæ, administratio rerum Ecclesiasticarum, vacante sede, acquiri possit: dummodo non ita administrent qui tale sibi ius vendicant, vt Ecclesijs damnum inferatur: Id enim nulla consuetudine cohonestari posse certum est. Resp. IV. Si patronus, etiam laicus, ex prælatura, alijsve beneficijs vacantibus, ex literis fundationis, aut consuetudine immemorabili, fructus aliquos modicos sibi vendicet reprehendi

a c. indicatũ d. 89 c. in nona 22. causa 16 q 7. Archid lib. lun. in c. a de iudicis D. Marsha tr. de iurisd. casu 158

b Ab Panor. in cit c. n. 9. Ib Decius n. 101. Felin. n. 4. Gul. Durand. in spec. l. 1. part. 3. tit. de Oecono. n 2. Syl. v. Laic. q 1.

c Ab c. edocen, n. 9. de rescript. &c. vt prætereta n 8. de elect.

d Abb. ci. c. a n 9. Syl. cita. q 1.

e ex cõmuni Iacob Sbroz de offi. Vic. Episc. lib. 1 q. 3. n 5. Sanch. li 7. d. matr. disp. 46. n. 14

f c gene 13. de el. in 6.

non

bendi non *g* potest: Sed vt omnes fructus, etiam copiosi, Ecclesiæ vacantis, à patrono, præsertim laico, vsurpentur, vel absumantur, nulla consuetudine, quamuis immemorabili, introduci *h* potest: cum ea Ecclesiæ damnosa sit, ideoque præualere nequeat. Quare quod DD. *i* testantur de consuetudine Galliæ, secundùm quam Rex omnes prouentus Ecclesiæ Episcopalis, aut Archiepiscopalis vacantis, liberè administrat, & collocat, ipsaq; beneficia interim quibus vult, confert, ea consuetudo, vt legitima sit, titulo Pontificij *k* priuilegij inniti debet. Resp. V. Malè agunt Capitulares, aliæq; personæ Ecclesiasticæ *l* atque interdum censuram incurrunt, si secularibus dominia, dum Ecclesiasticam libertatem violant, & iura Ecclesiastica vsurpant, consilio, aut quauis ope faueant, aut, quantum in ipsis est, & ratione officij obligantur, impedire intermittant.

g c. pr. 74. de iur. pat. & ei. c. gen. vbi notat Pe. Anch. Gem. & alij.
h Io Mon. in ei. c. gen n. 9.
i Io. And ei. c. gen. n. 4 Gem. ib. col. 4. Ioa. Chokier in reg. 1. Canc. n. 13.
k Chokier l. c.
l Colligitur ex ei. c. gen. vbi Pet. Anc. n. 1 & 2.

C A P. VI.

De electo.

QVÆSTIO LI. *Necessene est, vt aliquis eligatur, qui ex gremio, seu corpore Ecclesiæ sit?* Resp. I. Decens *a* ac conueniens est, vt aliquis ex eiusdem Ecclesiæ corpore ad prælaturam assumatur, si idoneus adsit: quare inuitis Capitularibus alius iure obtrudi non potest. Resp. II. Cum id principaliter in fauorem capitularium cedat, ipsi huic iuri renuntiare *b* possunt, & ex alia Ecclesia personam idoneam eligere.

LII. *Irretitus censura Ecclesiastica alia excommunicationis, suspensionis, aut interdicti potestne ad prælaturam eligi, aut promoueri.* Resp. I. Electio, sicuti & præsentatio, & prouisio, ad prælaturam, aliudue Ecclesiasticum beneficium, facta excommunicato ipso iure irrita *a* est. Quia excommunicatus inhabilis est iuris Ecclesiastici acquirendi, quare nihil refert tametsi denuntiatus, aut vitandus non *b* sit. Idem q; sentiendum de suspensis, & interdictis, cùm extrauag. Constantiensi *ad euitanda*, nullus ipsis fauor factus fuerit. Resp. II. Suspensus *c* ab officio eligi non potest neque ad quoduis beneficium Ecclesiasticum promoueri, cum nõ possit aliquis promoueri *d* ad susceptionem eius officij, à cuius exercitio priuatus existit. Resp. III. Suspensus à beneficijs *e* non potest eligi, aut promoueri ad nouum beneficium. Idq; intelligi debet vel vniuersim, si absolutè suspensus sit à beneficiis, vel limitatè, si in ordine ad certam Ecclesiam suspẽsus sit. Qui enim aliquo genere actuum Ecclesiasticorum priuatus est, ad eos de nouo *f* promoueri nõ potest: ne quod vna via aliquis amittit, per aliã consequatur. Atqui beneficium omne ordinem quendam habet ad Ecclesiasticos reditus percipiendos: ergo cum aliquis per suspensionem à beneficiis, priuetur fructib. eorum si quę obtinet, consequens est, vt etiam inhabilis fiat ad assecutionẽ beneficij noui. Neq; verò refert, etsi is qui suspensionem contraxit, beneficium tunc nullum habeat, nihilominus in eo cẽsura operatur, vt inhabilem reddat ad nouum beneficium accipiendum; sicuti suspensus ab ordinibus, licèt ordines aliquos non habeat, inhabilis tamen fit, quominus legitimè consequi possit. Resp. IV. Affectus personali interdicto eligi nõ *g* potest, nec promoueri ad beneficium Ecclesiasticum. Adde, quod violans interdictum locale, aut personale, ius electionis, tam actiuum, quam passiuum *h* amittat.

LIII. *Estne irrita electio, facta de irregulari criminoso, infami.* Resp. I. Electio ad prælaturam, sicuti & quæuis prouisio beneficij, facta irregulari, ipso iure irrita *a* est. Nam beneficium datur *b* propter officium ergo inhabilis ad officium, videl. irregularis, est quoque inhabilis *c* ad beneficium. Resp. II. De infamibus iuris infamia (id est, per legem aut Iudicis sententiam inflicta) nemo dubitat, illos ad prælaturas, & quæuis beneficia promoueri nõ posse: quinimò hæc infamia ipso iure *d* priuat dignitatibus acquisitis; igitur multò magis repellit ab acquirendis. Resp. III. Criminosus, seu infamia facti notatus, dum in crimine publicè non emendato hæret, ad prælaturam, dignitatem, aliudue beneficium Ecclesiasticum eligi *e* aut assumi non potest. Et de dignitatibus quidem vtroque iure satis expressum est, quod *personis vilibus, & indignis portæ dignitatum patere non debeant iuxta legitimas sanctiones g Imperatorum, Neque famosis & notatis, & quos scelus & vitæ turpitudo inquinat, & quos infamia ab honestorum cœtu segregat, dignitatis portæ patebunt.* Sed & alia beneficia non nisi personis dignis, atque probatis conferenda esse, seuerè sacris canonibus *h* præcipitur: vt collatio aliter facta haud dubiè rescindi possit. Res. IV. Inter infamiam iuris & infamiam facti (quæ est publica notitia, aut opinio commissi criminis, per quam hominis existimatio, spectata qualitate & statu personæ, apud viros prudentes grauiter læditur) hoc maximum discrimen est, quod ad tollendam iuris infamiam Principis dispensatione, ac restitutione opus est: at verò infamia facti, tametsi orta sit ex crimine enormi, ac depositione digno penitus *i* abolетur per factum contrarium, id est, publicam, & constantem vitę emendationem. Ratio à discriminis inter vtramque infamiam sumi debet ex iuris regulis: *Cessante causa k cessat effectus*: Et, *per quas causas l aliquid nascitur, per easdem dissoluitur*. Cæterum si commisso crimini, pęna suspensionis, depositionis, &c. ipso iure annexa sit, tum absolutione, aut dispensatione opus esse, nemo dubitat: Tale est v. g. sodomię crimen frequentatum: cùm enim deiiciat hominem iure beneficij acquisiti, propter Pij V. constitutionem: *m* multò magis impedit, ne promoueatur: potest tamen Episcopus *n* absoluere, ac dispensare, si crimen occultum manserit, & ad forum contentiosum deductum non sit. Sin autem crimen sodomiæ notorium sit, conciliat iuris infamiam, non ex aliquo iure scripto, sed per consuetudinem rationabiliter receptio.

a c. bon 4. de post Præl. & c. nullus inuitis, d. 61.
b c. cum nobis 19. c. cum inter 31. de el.
a c. post, 7. de cler. excõm. ministr. & c. vlt. eod. tit.
b ex cõi Sua de cens. disp. 13. s. 1 n. 26.
c c. cũ dilect. 8. de cons. c. cum bonæ, 8. de æt. & qua.
d c. vl. de el. exc. ministr.
e Gl. recepta in c. cupientes, §. cæterũ e. benefic. de elect in 6.
f arg. ei c. vl.
g arg. c. cũ dilectus 8. de cons. & c. vlt. de cleric. & cõi docet Syl. ver. el. 1. q. 14
h c. 1. de post. præl. c. vl. de excess. præl. & eas qui §. is verò, de sent excõ & docet Host. de el § 9. Syl. l. c.
a ex cõi Nau. ca. 27. mã. n. 251. Cou. c. alma p. 1. c. 7. n. 1. & sumitur exc. o. §. 10. de sent.
b c. vlt. de rescript. in 6.
c c. vlt. de cle. exc.
d l. vn. C. de infantibus, l. 20. & docet Cou. in pract. qq. c. 10. nu. 5. Vide Theo. mor. l. 1. tr. 5. p. 5. c. 4.
e The. mor. l 1. tr. 5 p. 5. c. 4. n. 5.
f c. inter dil. de excess.
g l. vn C. de infam. lib. li. 10. l 2 C. de dign. lib. 14.
h c. cum in cũ dictis, 7. § inferiora de ele. c. graue. 29. de præb. Clem. 1. de æt. & qual.
i ar. c. testim. de testib. vbi Gl. & in Ab. c inquisit. n. 2. de accusa.
k c. restante 50. de appel.
l c. 1. de ter. iun.
m Bulla 70. quæ incipit Horrendum
n Trid. Cõc. s. 25 ca 6. de ref.

LIV. *Impeditne natalium defectus, quominus ad prælaturam quis eligi, aut aliud beneficium consequi possit?* Respond. I. Natalium defectus impedit a quibuscunque *a* beneficiis consequendis, nisi Ecclesiasticus prælatus dispenset. Potest autem ad simplicia beneficia, quibus ordo sacer annexus nõ est, cum illegitimo etiam spurio, Episcopus *b* dispensare. Resp. II. Illegitimus à Pontifice, vel Legato eius dispensatus ad beneficia simpliciter, non censetur *c* etiam ad curata dispensatus; neque ad dignitates, aut Ecclesiæ Cathedralis canonicatum, multò minus ad prælaturas. Aiunt verò, *d* hodie fermè consuetudinem vigere in Curia Romana; vt cum illegitimus dispensetur ad obtinenda beneficia quæcunque, præter dignitates, ac Canonicatus in Cathedralibus, & principalem in Collegiatis. Cæterùm si illegitimus occultus ad dignitatem, etiam Episcopalem, promotus iam sit, cum eo Papa *e* dispensare solet, quamuis non tam facilè cum spuriis, seu ex damnato coitu natis. Resp. III. Religiosi natalium defectu laborantes ipso iure dispensati censentur *f* ad sacros ordines, & beneficia regularia, non autem ad dignitates, & prælaturas.

LV. *Estne irrita electio, aut præsentatio, vel alterius beneficij prouisio si fiat illiterato.* Resp. I. Si quis omnino illiteratus sit, vt literas latinas ne legere quidem possit, eius electio, aut prouisio ipso iure *a* irrita est: quia *literis b carens sacris non potest esse aptus officiis*. Papa tamen ex causa graui interdum dispensat cum pueris illiteratis, vt primam tonsuram accipiant, & beneficia Ecclesiastica cõsequantur. Respond. II. Si quis legere aut scribere sciat, licet non intelligat, eius præsentatio, aut beneficij collatio valida *c* esse videtur, sed rescindi *d* debet: imò verò, si beneficium curatum *e* sit, vel Ecclesiæ *f* Cathedralis, ipso iure irrita est promotio. Si tamen promotus, qui sufficienter doctus non

a c. 1 de filiis pres. in 6
b c. vlt. de filiis presb
c c. 1. in 6. Theo. mor. l. 4. tr. 2. c. 24 n 4.
d Garc. p. 7. de ben. c. 2. n. 62.
e c. nisi 10 §. personæ, de renun.
f c. 1. de filiis presb. Vgol. de irreg. cap. 44 §. 6. Syl v. legimus q. 1.
a arg. ca. vlt. de temp. or. in 6.
b cap. illiteratus, d. 36
c Nau. cap. si quando è c. 12. de rescri.
d Trid s. 7. c. 3. de ref. & s. 24 c. 12.
e arg. c. 1. de æt. & qual.
f c. cum in cũr. 7 de el e vlt. de æt. & qu.

non est, existimet non longo post tempore se requisitam, suoque muneri necessariam scientiam acquisiturum, interim in conscientia *g* tutus est, donec superiorem electionem, aut promotionem rescindat.

LVI. *Nunquid etiam schisma impedit, quominus aliquis ad prælaturam eligi queat?* Resp. I. Qui ex schismate ad Ecclesiæ unitatem *a* reuersus est, ad prælaturam *a* maximè Episcopalem, sine dispensatione *b* Papali pro vehi non debet. Resp. II. Qui ab Episcopo schismatico, postquam denuntiatus est, ordines, accipit, suspensus vel potius *c* irregularis est: quare eligi non potest. Sed Pontifex etiam cum his dispensare *d* potest.

LVII. *Num simoniaca pactio electionem, præsentationem, aut prouisionem beneficij Ecclesiastici irritam reddit?* Responsio est affirmatiua, sacris canonibus *a* frequenter expressa? Requiritur tamen *b* vt simonia opere, seu datione & receptione completa sit: alioquin ipso iure irrita non erit electio v.gr. quamuis a superiori irritari potest. Adde I. Irritam quoque esse, si electionem, confirmationem, institutionem, quæ simoniacè facta est ignorante *c* electo, confirmato, aut instituto: Præterquam si is expressè contradixerit, ne prauitas simoniaca interueniret: Vel nisi aliquis in fraudem *d* eligendi, confirmandi, &c. ipso ignorante, pecunias dederit, vt eum inhabilem reddat. Adde II. Simoniacè electus aut prouisus inhabilis *e* redditur, quominus idem beneficium noua electione, aut prouisione consequi possit. Verumtamen si beneficium simplex est, & circa eius prouisionem simonia commissa, ignorante, neque ratum habente prouiso, hoc casu, post liberam resignationem Episcopus *f* dispensare potest: At verò ad prælaturam consequendam, vel aliud beneficium *g* duplex, cum simoniacè electo, aut prouiso, Episcopus dispensare non potest pro ea vice. Idque in odium simoniacæ fœditatis: quia turpe videtur, aliquem ad prælaturam, dignitatem, aut curam animarum euchi, ad quam per simoniam ipsi accessus paratus fuit. Potest tamen vitium purgari per interpositam personam: Si enim cassata electione simoniaca, alius eligatur, aut promoueatur, isque resignet, vel moriatur, tum nihil obstat, illum qui propter simoniam absque culpa sua repulsus fuit, denuò eligi. Multò minus obstat, quominus *h* ad aliam Ecclesiam, aut dignitatem eligatur: cum in ordine ad alia beneficia nihil iure statutum reperiatur. Si tamen ipsemet electus, aut prouisus simoniam commisit, necesse est, vt prius ab excommunicatione *i* absoluatur, & pœnitentiam de crimine egerit, quam ad aliud beneficium promoueatur.

LVIII. *Num minor excommunicatio b ominem priuat iure eligendi actiuo, aut passiuo?* Resp. I. Minore excommunicatione ligatus eligere non prohibetur *a*: cum non exercitio officij sui, sed tantum sacramentorum susceptione priuatus sit. Resp. II. Si talis scienter (id est *b* sciens suam excommunicationem atque inhabilitatem) electus fuit, eius electio est irritanda, id est *c* pro irrita declaranda: quia cum secundum sacros canones priuatus sit sacramentis, ad eorum ministrationem eligi non potuit. Sin autem ignorantia eum excusauit, absolui *d* debet, atque ita titulus electionis, aut collationis eius validabitur. Resp. III. Qui minore excommunicatione ligatum eligunt, peccant mortaliter *e*: quippè cum inhabilem, & indignum eligant; ideòque pœnas iuris incurrunt.

LIX. *Si electio ob aliquem defectum irrita fit ipso iure, estne electus in conscientia obligatus, vt prælaturam resignet, etiam ante Iudicis sententiam, vel declarationem?* Hæc quæstio locum etiam habet in quauis beneficij collatione, aut institutione. Resp. I. Irregularis, suspensæ, interdictæ, minore excommunicatione affectæ, natalium, vel ætatis defectu laborantis, aut alias indignæ personæ electio, vel prouisio ipso iure irrita est in ordine ad forum externum, in quo iudex, seu ex officio, seu aduersario opponente se atque petente, electio, collatio, & omnia, quæ eius prætextu secuta, atque attentata sunt, perindè rescindit, ac si ab initio irrita fuerint. At verò in ordine ad conscientiam *a* electi, aut prouisi, si nemo se ipsi opponat, atque is defectum breui tempore tolli posse existimet, quia ætatem requisitam, aut scientiam sufficientem consequetur, mores improbos emendabit, dispensationem super irregularitate, suspensione, interdicto, aut minore excommunicatione impetrabit, tutus esse potest neque alia tituli reualidatione indiget. Quæ de re generalior regula à DD. tradi solet. Si in electione, prouisione Ecclesiastici beneficij, alienatione rei Ecclesiasticæ, vel simili actu, desit aliqua solemnitas, aliudve requisitum, licet id secundum ius positiuum censeatur esse substantiale, si tamen obseruata sint ea, quæ spectato naturali iure, necessaria sunt, electus, prouisus contrahens (si nulla eius iniuria interuenerit) tutus est in conscientia *b* donec electio collatio, alienatio, vel similis actus ab eo qui potestatem habet, rescindatur. Quod ipsum iura canonica frequenter *c* significant, quando, v.gr. electionem, quæ ipso iure infirma est dicunt esse irritandam a Iudice, adeoque opus esse iudicis sententia, saltem declaratoria. Res. II. Hæc doctrina ita accipi non debet quasi generalis sit, aut Magistratui tam Ecclesiastico, quam ciuili, desit potestas lata lege ob bonum publicum, aliquem contractum, electionem, aut similem actum, qui iure naturali præcisè spectato subsisteret, ita penitus infirmandi, vt ne in conscientiæ quidem foro aliquis ea eo effectus sequatur. Sed in doctrina illi accipi debet, quòd in dubio: & nisi lex exprimat, vel ex natura contractus necessariò sequatur, præsumendum non sit talem esse humanarum constitutionum rigorem. Hic verò exempla aliqua afferamus, quibus electio, aut prouisio beneficij per Ecclesiasticam legē ita infirmata est, vt electus, aut prouisus nullum omnino ius in beneficio acquirat, ideoque non retinere possit, sed in conscientiæ etiam foro resignare obligatus sit, nisi dispensationem, ac tituli reualidationem impetret. Sin autem inualidè electus, aut prouisus in propria persona administret, vitium intrusionis incurrat, ob quod de nouo inhabilis redditur ad idem beneficium consequendum: Exempl. I. Si quis in excommunicatione maiore constitutus sit, eius electio, præsentatio, prouisio omnimodè *d* irrita est, vt nullum ipsius ius acquiratur, & beneficium retinere non possit; tametsi excommunicatio occulta sit: Nisi quod aliqui, *e* contra aliorum communem, excipiant, si aliquis ignorans suam excommunicationem, & inhabilitatem beneficiū accepit. II. Si electores, aut collatores beneficij excommunicati sint *f*, aut ab officio suspensi, ac denuntiati seu non tollerati: cum hoc casu electio, aut prouisio proueniat non habentibus potestatem. III. Omnis electio, postulatio, confirmatio, prouisio beneficij, quæ interueniente simoniaca labefacta est, viribus omnino *g* caret, ideoque nullum ius acquiritur prouisio; sed in conscientia obligatur ad beneficium, vna cum fructibus restituendum. IV. Si electio *h* aut prouisio facta sit infamis, iuris infamia.

LX. *Electus ad prælatorum, vel ad quoduis Ecclesiasticum beneficium promouendus, debet ne occultum defectum, aut inhabilitatem suam manifestare?* Respond. I. Ordinariè loquendo, qui est irregularis, aut aliter inhabilis ad prælaturam aliudue beneficium Ecclesiasticum, non *a* potest illud petere, aut acceptare, nisi prius dispensationem super defectum, si dispensabilis est, obtineat. Qua eadem ratione docent *b* Doctores quod irregularis aut abstinere debet à susceptione ordinis, aut defectum etiam occultum, manifestare, dispensationemque petere. Neque enim in tali casu

g DD. citandi inf. q. 56. resp.

a c. quia & de el. c. vne contra consuetudinem, d. 32.
b Gl. in c. 8. v. prohibemus c. 1. & 2. de schismaticis & c. 1. c. quia.
d V. d. tr. 3. Conc. Bin. in notis & c. Iatismo Alex. III.
a c. eauendū 3. causa 1. qu. 7. c. pen. de el.
c Matth. de simonia extr. 2. cu. 82.
b Theo. mor. l. 4. tr. 10. c. vl. §. 5.
c cit. c. pen. c. nobis, 27. de Sim. S. Tho. 2. 2. q. 100 a. vlt. ad 2.
d cit. c. nobis, 27 sicut, 33. de Sim.
e cit. c. nobis & cit. c. pen. de el.
f cit. c. pen.
g Abb cap. de Sim. 22 nu 7. de Sim.
h ca. 1. c. quicunque 1. qu. 5. & cap. post translat. 11. de renunc.
i cit. extrau. 2. de simon.
a c. vl. de clerico ex. com. minist.
b Gl. in cit. c. vlt. scienter, ib. Inn.
c Ita explicat Io. And. ib n. 5 post Host. & Inn & seq. Abb. n. 3.
d Inn Host. Io. And.
e G. margin. Host & Ion. cit. c. vlt.
a Innoc. in c. quod sicut 28 n. 8. de el. c. cum nostris 6. nu. 1. de concess. præb. Io. And. c. Capitulum, 80. n. 54 de rescript. Fel in c. inquisitio. 21, n 6. de accus. Abb. ca. quia plerq. n 31. de im. Eccl.
b DD. citati & alij apud Sanc l. 3. de matr. disp. 7. n. 12. Syl ver. alienatio q. 23. Sauer. contra c. n. r.
c c. cum dilectus, de consuet. c. 1. de postul præl. c. scriptum, C. de el. im. Gl ver. priuati, c vlt. de clerico exc. minist.
d c. postulastis 7. vbi Abbas nu 3. de cler. exc. minist.
e Fel. in cap. Apostolicæ, 9 col. 2. de cl. exc. minist. Nau. c. fratres d. 5. de pœn. n. 45.
f Communis, & certa.
g ca. tra. 2. de Simon.
h sup. q. 53.
a sumitur ex cap. innotuit 20 de el. cap. nisi, 10. de renun c. vlt ve. scienter de cler. exc vbi DD. communiter
b apud Sanc. l. 3. de matr. disp. 14.

casu necessitas imposita est se ipsum infamandi; cum possit à sacro ordine suscipiendo abstinere, item prælaturam, aut beneficium non petere, & oblatum repudiare. Respondetur II. Accidere potest casus, vt prælatura, aliudue beneficium Ecclesiasticum alicui deferatur, quod non facilè recusare queat, neque occultam irregularitatem, aliamue inhabilitatem absque sui infamatione manifestare, tunc probabiliter *c* dicitur, quòd liceat ei statim acceptare, & postea, cum occasio aduenerit, dispensationem impetrare. Ratio est: Quia electio, collatio, aut prouisio beneficij facta personæ irregulari substantialiter subsistit; tametsi vero iure Ecclesiastico prohibita sit, imò etiam infirmata in ordine ad forum externum; non tamen lex obligat in casu necessitatis. Cui doctrinæ consentit Innocentius *d* vbi scribit; Si irregularis tacuit defectum suum, & postea impetrauit dispensationem super irregularitate, electionem, aut collationem antea factam, eo ipso validam censeri: Quod tamen falsum esset, si electio, aut collatio secundùm substantiam, ante omnem Iudicis sententiam, irrita esset: Quia *quod ab initio vitiosum est, non potest tractu temporis conualescere*. Quinimo, tametsi prouisio beneficij omni iure irrita sit, potest tamen contingere casus, vt aliquis licitè acceptet quantum in ipso est propter grauem metum, aliamue necessitatem: v.gr. Si Titius sciens, simoniacam pactionem antecessisse, vel conscius occultæ suæ excommunicationis, quam prodere non potest, neque absolutionem impetrare, à patre, grauibus intentatis minis, cogatur beneficium statim acceptare, postea reualidationem tituli consecuturus.

c Suar. de cēs. disp. 40. s. 4. n. 21. & 34. Theol. mor. l. 2. tr. 5. p. 5. c. 1. n. 3.
d c. innotuit 20. n. 2. de el.
e reg. 29. ff.

LXI. *Qui semel electus ob defectum repulsus fuit, potestne denuo eligi ad prælaturam?* Respon. I. Si electio irrita, vel cassata fuit non ob vitium personæ, sed ob aliam causam, excepta simoniæ labe, iterum *a* eligi potest. Respond. II. Si electus propter vitium corporis repulsam tulit, iterum *b* eligi potest ad eandem, vel aliam dignitatem, si constet, eum plenè curatum esse: Eademque ratio est, si propter ætatis defectum electio cassata fuit. Nam cessante causa, seu impedimento, cessare *c* debet effectus. Veruntamen si cognitum sit, aliquem morbo epileptico, vel simili durabili, & facilè non curabili laborasse, præsumptio est contra *d* illum, vt antequam ostendatur perfectè curatum esse, eligi non possit. Respon. III. Si electio cassata fit ob crimen personæ electæ, ea iterum eligi non potest. Tametsi enim hoc iure expressum non reperiatur, est tamen communis Doctorum *e* sententia, à qua in praxi recedendum non est: cum negari non possit, personæ opinionem ex repulsa grauatam esse, vt saltem absque Superioris dispensatione iterum ad prælaturam promoueri non debeat. Qua simili ratione, si quis propter criminis conscientiam prælaturæ renuntiauit, aut renuntiare coactus, aut depositus fuit, iterum eligi *f* non potest.

a c. super eo. 12. de el.
b c. cū inter, 21. de el. Inn. ib. n. 1. Ab. n. 7. contra Gl. ver. recusat.
c c. cum cessante 60. de appel.
d Io. And. Io. Im. Ab. cit. c. cum inter.
e arg. c. super eo. 12. de el. In. c. cum inter. 21. n. 1. Host. tit. de ele. §. si quis. eligend. n. 10.
f arg. c. post translat. 11. de renun.

LXII. *Quænam pœnæ canonico iure constitutæ sunt iis, qui Episcopum indignum scienter eligunt?* Respon. I. Qui Episcopum aliquem eligunt XXX. annos completos non habentem, de legitimo matrimonio non natum, vel moribus & scientia non commendatum, ea vice priuati *a* sunt eligendi potestate, & à beneficijs *b* quæ in eadem Ecclesia obtinent, per triennium suspensi. Et habet hæc pœna etiam locum in postulantibus *c* indignum. Respon. II. Eandem pœnam incurrunt electores, si aliam ob *d* causam indignum, atque inhabilem Episcopum scienter eligant, vel postulent, v.g. qui ordinem *e* sacrum non suscepit: Neque obstat quòd aliqui *f* obijciunt, Constitut. Concilii Lateranensis sub Alexand. III. pœnalem esse, ideoque non extendendam vltra tres casus indignę electionis expressos: Nam etiam in materia pœnali, &

a cap. cum in cunctis, 7. §. Cler. de el.
b c. S Compromiss. 37. eo. in 6
c c. 1. & 2. de post. Prælat. c. sumptum, 40. de el.
d Gl. in c. bonæ 23. de el. ib. Imola n. 4.
e cap. dudum 22. de ele. & sumitur ex cit. c. si compromissar.
f Io And. cit. c. bonæ. n. 11 & in reg. iuris 15. in 6. & alii.

odiosa ad casus, & personas in lege non expressas propter rationis identitatem, extensio tunc *g* fieri debet, si ea alijs iuribus, aut Principis interpretatione appareat, speciales casus, aut personas exempli tantùm loco nominatas, dispensatione autem generaliter, atque in etiam similibus intelligendam esse.

g arg. si postquā 33. iun. Gl. ver. prouisione, de el. in 6.

LXIII. *Eandemne pœnam incurrunt electores, si ad prælaturam inferiorem eligant, aut postulent indignum?* Resp. I. Suspensionem a beneficiis per triennium incurrunt ij tantùm *a* qui indignum eligunt, aut postulant ad Ecclesiam Cathedralem, seu Episcopalem. Resp. II. Licèt in Concil. Lateranensi *b* solum mentio fiat de electoribus personæ indignæ ad *c* Ecclesiam Cathedralem, tamen ea alijs iurib. *d* satis colligitur, pœnam priuationis pro vna vice latam contra eligentes indignum etiam in inferioribus dignitatibus ac prælaturis locum habere. Id verò certius est *e* si Capitulum Prælatum indignum eligat, quòd Superior, ver. gr. Episcopus, electores priuare, & iure deuolutionis, prouisionem facere possit. Ratio autem reddi debet; quia, spectata rei natura, omnibus electoribus indigni ad prælaturā pœna priuationis veluti debita est: tum vt in eo puniantur in quo deliquerunt; tum, quia saltem pro ea vice propter præsentem malignam affectionem, non satis dispositi censentur ad bonam, & Ecclesiæ vtilem electionem faciendam. Resp. III. Electores etiam in conscientia, siue apud Deum rei sunt, si personam indignam, aut minus dignam eligant: cum ea in graue Ecclesiæ detrimentum cedat. Quamobrem electores, sicuti & collatores beneficiorum, præsertim curatorum, plenam notitiam prius accipere *f* debent de moribus, scientia, alijsque requisitis qualitatibus personæ, quam eligere, aut promouere volunt. Neque enim *g* excusat ignorantia facti alieni, si quis ex officio inquirere, & cognoscere obligatus sit.

a cap. si compromiss. 37. §. huiusmodi de el.
b cap. cum in cūct. 7. de el.
c colligitur ex text. & cit. c. si compromissar. & notat Io. Andr. rit. c. cum in cunctis, v. Epis. Abb. ib. § Cle. n. 28.
d c. dudū 22. de el. ca. perpetuæ, 7 ca. quamquam 8. eod. in 6. & docet Gl. in c. dudum 21. v. in ordinib. contra Ioan. And. in reg. Odia sunt restringenda.
e cit. c. quamquam iun. Gl. fin.
f c. bonę 4. de post. Præl. c. innotuit, 20. de el.
g c. quamuis de reg. iuris & cap. 2. de const.

LXIV. *Quid sacri canones significant, cum dicitur, eligentes indignum pro ea vice priuatos esse?* Resp. I. Eligentes scienter indignum nō incurrunt suspensionem aliquam ab officio, aut iure eligendi sed neque priuati sunt secundùm totam vacationem prælaturæ, sed tantùm *a* ab vna proxima electione excluduntur: ita, vt tota vis Capitularis in alijs Capitularibus non delinquētibus resideat, tametsi pauciores numero sint, imò vnicus. Quare si decem sint v.g. Capitulares, & sex eorum indignum elegerint, quatuor reliqui animaduertentes illis sex priuatis, penes se solos vim Capitularem ea vice residere, statim, eodemque *b* contextu electionis suę (si ea consentiens sit) decretum promulgare possunt, aut, si malint, nouum scrutinium, exclusis sex inchoare. Respon. II. Postquam Capitulares non priuati electionis suæ decretum semel promulgarunt, ita vt priuati propter delictum suū exclusi fuerint, statim cessat *c* priuatio eorū, atque recuperant ius eligendi, tametsi electionis decretum ob causam aliquam extrinsecam non consequatur effectum, vt quia electus non acceptauit aut renunciauit, aut statim mortuus est, vel quia is vitio occulto laborauit, &c. Quòd si autem, & ipsi nō priuati, alijs exclusis, indignam personam scienter eligant; vel laicum ad electionem suam admittant, tunc totum Capitulum (quippè cum penes illos, quamuis paucos, tota vis Capitularis fuerit) priuatum censetur, ideoque ius eligendi pro ea vice ad superiorem *d* deuoluitur. Respon. III. Eligentes indignum non *e* incurrunt pœnam priuationis, nisi electionis publicæ seu communis decretum forment. Nam pœna *f* intelligi debet cum effectu: At qui electio non censetur *g* facta, nisi post promulgatum scrutinium, capitulare electionis decretum formatum fuerit. Quamobrem, si publicato scrutinio appareat, quòd maior pars Capituli scienter elegerit indignum, alij numero pauciores vtiliter rem suam agent, si patiantur illos ad publicam electionem procedere: Tum ijs priuatis &c-

a c. 2. de postu Præl cap. cum Vinton. 25. de el.
b Videri potest Abb. rit. c. cū Vinton. n. 11.
c Gl. cit. c. cū Vinton. v. tertia & alia, gl. c. si el. 26. v. integ eod. tit. in 6.
d c. bonæ 33. in fine, Ioan. And. c. cùm Vinton n. 6. Abb. n. 5.
e c. congregato 53. de el. ib. Io. An. n. 5
f ca. relatum, de cler. non resid.
g c. perpetuæ 7. de el. In. 6.

& exclusus pro ea vice, iure eligendi, vt sibi proprio, vtentur.

LXV. *Ponamus, electionem indigni promulgatam esse secundum maiorem numerum suffraganitum inter quos alij scienter id egerunt potestne pars minor ipsis exclusis promulgare electionem digni?* Resp. Si hi qui digno suffragia dederunt, superant numero eos qui indignum ignoranter elegerunt, tum validè a promulgabunt electionem digni, cum ipsi constituant maiorem partem Capituli. Sin autem non superant numero, tum electionem suam promulgare haud possunt: quia non essei à maiore parte Capituli, cum ignorantes eligentes indignum priuationem non contraxerint. Exempli causa: Si triginta Canonici sint, quorum viginti suffragati fuerint Caio indigno, & electionis suæ decretum formarint; alij decem, si suffragijs consenserunt in Titium dignum, electionem validè promulgabunt, si ea electoribus indigni vndecim ignorantia non laborarunt, secus, si tantum decem aut pauciores.

a c. scriptum 40 de el. Io. And. cit. cap. congregato, in fine.

LXVI. *Si priuati velint se ingerere proximæ electioni possuntne eos alij Capitulares per vim expellere?* Resp. a Vel notorium est, illos pro ea vice priuatos esse, vel non notorium. Hoc posteriore casu, non possunt per vim expelli: quia nemo in causa non notoria ius suum contra aduersarium exequi potest. Quare à superiore petere debent Capitula res vt illi qui deliquerunt, priuati, causa cognita per sententiam b declarentur. Aut si electio statim facienda sit, contra illos protestari possunt reliqui Capitulares quod suffragia et priuatorum æstimari non debeant. In priore autem casu, si notorium sit illos esse priuatos, atque moniti, vt ab electione discedant, parere nolint, etiam per vim expelli possunt. Nam vi in vi repellere omni iure d licitum est priuati autem, cum electioni se ingerunt, ac moniti abstinere recusant, veluti vim inferunt: Ergo expelli possunt. Quia similis ratione docent DD. Si notorius Clerici percussor, aliusue excommunicatus non toleratus, Missæ sacrificio assistat, & monitus discedere nolit, per vim expelli posse. Et Bartolus quodam loco e scribit: *Si Vniuersitas, vel Capitulum coadunatum sit, ad faciendum aliquid, & ibi sit aliquis non existens de corpore Capituli, & vellet omnino ibi esse, posset licitè per Vniuersitatem expelli, quia turbat Vniuersitatem, seu capitulum in quasi possessione iuris, in qua ipsum est.*

a Abb. c. cū Vinton. c. 5. n. 14. de elc. b c. scriptum 40. in fin. de el. & ca. cum secundum, 19. § Confitentes, de hæret. in 6. cum 50. de el. c c. signif. c. 8. de homin. c. si verò alien. ius, 3. de sent. excom. d Clem. gravis de sent. excom. e l. 1. § hoc interdicto, n. 4. ff. de itinere, actu que priuato.

LXVII. *Num Capitulares, ad quos, propter delictum eligentium, aut recipientium indignum, tota vis eligendi deuoluta est, spontè condonare possint, & admittere priuatos?* Resp. I. Possunt eos a admittere. Ratio est: Quia non sunt suspensi, sed tantum pro vna vice priuati. Quare sicuti Capitulares extraneos b Clericos secum ad electionem admittere possunt, ita etiam priuatos. Respond. II. Si priuati à Capitularibus admissi fuerunt ad electionem faciendam, tametsi ea propter discordiam, aliamue causam impedita deinde fuerit, nihilominus priuati d recuperarunt ius eligendi per Capitularium condonationem, à qua semel facta recedere nequeunt. Respond. III. Vnus solus Capitularium se opponere e potest, quominus vel extraneus, vel priuatus ad electionem admittatur, vel vis eligendi per compromissum in certas personas transferatur. Tametsi enim ad ea, quæ ob necessitatem, aut secundum vtilitatem Ecclesiæ disponenda sunt, sufficiat, si maior pars g præsentis, ac legitimè congregati Capituli consentiat, non tamen ita est, si absque necessitate, aut publica vtilitate; capitulares aliquid statuere velint, cum derogatione iuris singulorum: tunc vnus etiam se opponere, ac impedire potest, iuxta iuris regulam h, *Quod omnes tangit, debet ab omnibus approbari; Et, in re communi melior est conditio prohibentis.* Minuitur autem ius singulorum est gentium, vt ipsorum suffragia plerumque minus efficacia sint, si etiam alienorum suffragia recipiantur: secus esset, si solum vt consultores à propter Ecclesiæ vtilitatem vocarentur, ad hanc enim vocationem, & admissionem sufficiet consensus maioris partis Capituli.

a c. cum Vinton. consensi, vbi Gl. v. admittere ni. & alij cōiter, de el. b ca. bonæ, 4. de postulat. prælat. c. scriptum 40. de el. c c. cum Ecclesia, in Gl. de causa poss & prop. d Gl. cit. c. cū Vintoniensi. v. admiserat Io. And. nu. 13. Abb. n. 9. e Abb. ei. c. cū Vintonien. & in ei. ca. scriptum, n. 3. f Idem Abb. c. in causis, 30. n. 3. de el. g ca. 1. de his quæ fiunt à malo. l. quod maior, 19 ff. Ad municipalem. h 29. in 6. i reg. 56. eo.

x c. obeuntibus 35. d 63. Ab. c. cū Vintonens. n. 4.

LXVIII. *Estne positum in libero arbitrio electi, vtrum electionem acceptare, an repudiare velit?* Respond. I. Postquam electio celebrata fuit, electores, cum primum commodè possunt, eam electo a præsentare, ipsiusque consensum requirere debent: Electus autem intra mensem à die præsentationis numerandum, si consentire velit, consensum exprimere tenetur: Quòd si vltra distulerit, iure, si quod ex electione acquisiuerat, eo ipso priuatus manet. Respond. II. Ordinariè cogi non potest b electus ad consentiendum, sed potest etiam repudiare electionem; vel etiam, postquam acceptauit, ante acceptam confirmationem, renunciare iuri suo, etiam non petita licentia superioris. Idemque dicendum de alijs c beneficiorum prouisionibus: quia *beneficium non datur d inuito.* Respond. III. In casu speciali, si exigat Ecclesiæ necessitas, aut magna vtilitas, Superior, qui ius imperandi habet, cogere e potest ad prælaturam. Necesse tamen est, vt qui initio inuitus est, postea consensum præbeat; cùm sine libero consensu electio, aut prouisio perfici non possit. Porrò ordinis Prælatus cogere non potest professum suum, vt Episcopatum, aliamue prælaturam extra ordinem acceptet. Quia Prælatus ea solum subditis regularibus præcipere potest, quæ ad regulam, vel institutum ordinis pertinent, Episcopatus autem potius subditum ab ordinis instituto, & à regulari obseruantia Ergo, &c.

a c. quam sit. 5. de el.

b arg cit. ca. quam sit, & c. si el. 26. de el. in 6.

c ed audientiam 31. de rescr. c. si tibi absenti, 17. de præb. in 6. d reg 69. ff. e S. Th. 2 2 q. 185 art. 2 & colligitur ex c. sicut is, 1. q. 6 c. ante omnia, 7. d. 40.

LXIX. *Vtrum melius, magisque laudandum est, electioni ad prælaturam consentire, an verò ex humilitate recusare?* Respond. I. Melius egit electus si electioni canonicæ consentiat, non vt præsit, sed vt multis prosit ad gloriam Dei: Dummodo nemo magis idoneus adsit, qui eo recusante eligendus sit. Ratio est Quia talis acceptatio ex motiuo Charitatis procedit, quæ præstantissima virtus est. Nec refert, tametsi alius æque idoneus adsit, Nam iste vocationem habet ex electione: Ergo merito præferendus est alteri. Respondetur II. Tametsi alius magis idoneus adsit, non potest reprehendi, qui electioni, vocationique suæ consensum dederit: modo & ipse idoneus sit. Melius tamen hoc casu aget, si prælaturam in aliom magis idoneum transferri fategerit. Respond. III. Si manifestum sit, electum præ alijs omnibus idoneum esse ad Ecclesiam regendam, tum iure naturali, ea charitatis virtute, obligatus esse videtur ad acceptandum.

CAP. VIII.

De forma electionis.

QVÆSTIO LXX. *Quot modi, ac formæ sunt electioni canonicæ?* Resp. Tres a I. Per scrutinium, seu secretam suffragiorum collectionem. II. Per compromissum, si Capitulum communi consensu, eligendi potestatem viris ad id idoneis committat. III. Quasi per inspirationem sancti Spiritus, si electores omnes, velutis vno corde & ore, in eundem absque vitio consentiant. Præter hos tres modos b electio Ecclesiastica facta non valet; & electores contra facientes eligendi potestate pro ea vice priuandi sunt. Quare discrimen est c, quod electores si peccent in materia electionis, videlicet indignum eligant, ipso iure priuati sint: sin autem delinquant contra formam, seu forma eligendi præscriptam in Concil. Lateranensi non obseruent, per superioris sententiam priuari debeant.

a c. quia propter, 42. de el. ex Concil. Lateran. sub Innoc. III.

b cit. ca. quia propter.

c c. quamquā 18. in 6.

LXXI. *Quæ sunt accidentales solemnitates, præmitti solitæ ante electionem Prælati?* Resp. Hæ ferme

me esse solent: I. In die electionis Missa de sancto Spiritu celebratur, & electores sacram Eucharistiam accipiunt: II. Ante tractatum electionis hymnus *Veni sancte Spiritus* ab omnibus clara voce recitatur. III. Aliquis nomine totius Capituli protestatur, nolle se quemquam ad electionem admittere, aut eius suffragium valere, qui de iure ad eligendum inhabilis est. IV. Si quis adsit tali potestate præditus, absoluit omnes ab excommunicatione, alijsque censuris in ordine ad Canonicæ electionis effectum. V. Interdum tractatus præmittitur, in quo personæ aliquæ palam nominantur, & proponuntur in Capitulo *a*, tanquam idoneæ ad prælaturam: Hæc electioni accidentalia sunt, quorum omissione non vitiatur, licet, vbi per consuetudinem recepta sunt, omitti non debeant.

a c. quod sicut 28. de el.

LXXII. *Quinam scrutatores esse debent?* Resp. I. Scrutatores tres à Capitulo eligi debent: qui & ipsi è Capitulo sint: Est tamen probabile, *a* & vsu receptum, quod Capitulum, communi consensu alios viros idoneos ad scrutinium faciendum adhibere possit. Sin autem aliqui ad id munus non electi, scrutinium facere aggrediantur, alijs videntibus & non contradicentibus, tacitè consentire, *b* eosq; ad hoc officium assumere censentur. Quia taciturnitas consensum, & mandatum indicat in re appetibili, qualis hæc est, vt per electionem canonicam Ecclesiæ viduatæ prouideatur; Non item in onerosa vel odiosa: tunc enim requiritur consensus expressus; E.C. si aliquis Capitularium compromittat in vnam vel plures personas, alijs tacentibus, non videtur *c* valere compromissum. Consultum quoque est, & in multis Ecclesiis consuetum *d*, vt scrutatores ante omnia iuramentum edant in manibus eius, qui Capitulo præest, quòd fideliter agere, & quæ secreta esse debent, seruare velint.

a apud Abb. in cap. quia propter 42. n. 13. de el.

b Gl. in ca. sicut 21. de el. in 6 Abb. cit. n. 13.

c Abb. ca. in causis, 30. de el. Syl. ver. el. 2. q. 12.

d Rod. t. 2. reg. qq. q. 52. art. 2.

LXXIII. *Qua ordine, & modo scrutinium fieri debet?* Resp. I. Scrutinium fieri debet sigillatim, & secretò, v. g. in angulo conclauis, examinatis omnibus electoribus, iisque, vt moris est, iuramento vel saltem secundùm conscientiam eorum astrictis, qua ratione ac Zelo, personam vt magis idoneam eligant. Resp. II. Scrutatores scrutinium incipiunt ab eo, qui Collegio præest, deinde a se ipsis mutuò suffragia exquirunt, videlicet duo ab vno: di enim post omnium sibi nota suffragia ipsi suffragarentur, sua ex illis suffragia instruere, & interdum pro arbitratu, alicuius electionem ratam reddere, vel infirmare possent. Resp. III. Scrutatores, vel vnus eorum deputatus, aut Tabellio, aliiue testes iurati, vota singulorum in scriptum *a* redigere debent. Resp. IV. Dicta scrutandi forma non in omnibus, præsertim regularibus Ecclesiis visitata est: Sed in multis consuetum *b*, vt electores singuli nomen eius, quem eligi volunt, in charta scribant, eamque clausam, vel obsignatam in vrnam scrutatorum conijciant.

a Gl. cit. ca. quia propter ver. redacta Abb. ib. n. 10. 13. 14 P. Gregor. Theolo. de elect. cap. 16. n. 8.

b Rod. t. 2. q. 51. a. 8. & in Constitut. Societ. Iesu p. 8. c. 6.

LXXIV. *Peracto scrutinio, quid proximè sequi debet?* Respond. Post omnium collecta suffragia, eorundem *a* mox publicatio coram omnibus fieri debet, vt appareat, quisnam, aut quinam electi fuerint: Nomina autem eligentium euulganda non sunt. Quare licet nihil obstet, imo consultum sit, cum electio per scriptas schedulas peragitur, vt electores nomina sua adscribant, quo appareat scrutatoribus, suffragia vnica à singulis electoribus, nemine prætermisso, accepta fuisse, tamen nomina eligentium etiam in tali electione supprimi debent. Quibusdam verò Ecclesiis consuetum est, vt post peractam electionem, schedulæ in conspectu omnium comburantur.

a cit. ca. quia propter.

LXXV. *Concessumne est electoribus variare, id est, suffragium datum reuocare, & alteri dare?* Resp. Ante publicatum scrutinium variare possūt, postea *a* non item. Ratio est, quia eligentes, vt singulares personæ sunt, post publicata suffragia censentur functi officio, ipsis a iure concesso: Sed ante publicationem non censetur singulorum optio, seu electio completa: cùm tantùm coram scrutatoribus, non coram Capitulo, ideoque non propriè collegialiter facta sit. Pro cuius rei pleno intellectu aduertendum est; si forma cap. quia propter, seruanda sit, veluti duplicem electionem esse: Vna est singulorum optio, & suffragatio, altera communis Capitularis, & solemnis electio. De priore censendum est, quòd postquam singuli suffragia dederunt, eaque in Capitulo publicata sunt, officio functi censeantur, ideoque variare non possint. Interim verò Capitularis electio non est perfecta, sed post factam collationem, si appareat, maiorem & saniorem partem in aliquem consensisse, nomine Capituli promulganda est, vt infrà *b* dicetur. Id verò hic annotare libet: Si scrutatores, vel electores differant scrutinij publicationem, is qui electum se arbitratur, imò quiuis è Capitulo agere potest, *c* vt publicetur.

a c. publi. 58. de elect.

b q. 77.

c arg. cit. cap. publicato.

LXXVI. *Quid post scrutinij publicationem agendum est?* Resp. Post scrutinium publicatum, statim sequitur collatio, quam scrutatores, aut alij Capitulo deputati, facere debent *a* numeri ad numerum, zeli ad zelum, meriti ad meritum. Collatio numeri ad numerum facienda est, vt appareat an aliquis à maiore Capituli parte electus sit. Zeli ad zelum collatio fieri, seu ipsorum eligentium intentiones expendi debent, vt appareat, quis a saniore Capituli parte electus sit: Etenim vt rata sit electio, requiritur copulatiuè, vt & maior, & sanior pars præsentis, & legitimè congregati Capituli in eundem consenserit. Denique meriti ad meritum collatio ad ipsum electum refertur, vt appareat, an idoneus sit, vel vter ex duobus electis magis idoneus. Verùm in quibusdam Ecclesiis, præsertim Ordinum regularium, non alia collatio *b* fieri solet, nisi numeri ad numerum, cùm ob perspectam probitatem eligentium, eorumque iuramentum, dubitare non liceat, eum qui à maiore parte electus est, verè idoneum esse: atque tales eligendi formæ, in quibus non omnes conditiones ca. quia propter, obseruantur, plerumque Apostolicis priuilegiis *c* munitæ sunt. Respon. II. Publicato scrutinio, exactior collatio atque discussio facienda est, si quæstio seu dubium moueatur, quàm si non moueatur. Nam hoc casu sufficit fieri collationem generalem, videlicet: Titius habet decem suffragia; Caius nouem: Titii electores habuerunt zelum, quia sunt Canonici digniores, antiquiores, prudentes, & elegerunt virum bonum, qui vtilis Ecclesiæ futurus sit, ob scientiam, & rerum agendarum peritiam. Quare in hoc casu, si vniuersim non vndecim electores fuerunt, promulgabitur electio Titii. Sin autem post promulgatum scrutinium quæstio moueatur, ea varia esse potest: Prima, Vtrum omnes præsentes sint, qui vocari debebant: id enim refert, vt intelligatur, an duæ partes Capitularium adsint eorum videlicet qui adesse poterant & volebant: item, vtrum ea impugnari postea possit ab aliquo contemptum suum prosequente. Altera, Vtrùm alicuius suffragium de iure inualidum sit, Hæc enim quæstio discuti debet, vt intelligatur, num Titius electus à decem, quorum vnus dubium suffragium habet, à maiore Capituli parte electus sit: Atque talis quæstio est, vtrum aliqui Canonici sint excommunicati, vel suspensi, quorum suffragia reijci debeant, si tolerati non sint. Tertia, Vtrum electus vitio laboret, quia in Capitulo contra eum opponitur defectus scientiæ, crimen, censuræ excommunicationis, suspensionis, vel interdicti. De hoc, antequam communis electio sequatur, exacta discussio fieri debet, non per modum iudicii, nec vt sententia feratur; sed solùm ad veritatem cognoscendam pro præsentis negotii expeditione. Quinimò generalis hic doctrina *d* tradi potest: Si in Capitulo inter Capitulares controuersia oriatur, eam à Capitulo definiri non posse, esto quòd alioquin Capitulum ex præscripta Ecclesiæ consuetudine,

a c. In Genesi 56. de el.

b sup. q. 72.

c videre est in extrau. extiui, §. demum de verb. signif.

d Abb. cap. in Genesi 55. n. 51. de el.

tudine, iuriſdictionem in ſingulos exerceat: Niſi cauſa, v.g. alicuius Capitularis iniuria, admodum notoria ſit: Alioquin enim Capitulum in cauſa propria e iudex eſſe non poteſt.

LXXVII. *Qui modus eſt formandi communem, ſeu Capitularem electionem?* Reſp. poſt factam collationem, ſi in vnum, eumque dignum, ac habilem maiorem, & ſaniorem Capituli partem conſenſiſſe appareat, decretum electionis formari, idque ab vno, qui præeſt Capitulo, ſeu qui primus electum ſcrutatoribus nominauit, aut ab alia a Capitulo ad hoc deputata perſona, publica promulgari debet: a *Ego N. nomine meo, & eligentium mihique conſentientium, inuocata gratia Sancti Spiritus, in Epiſcopum, in Abbatem huius Eccleſiæ N. eligo, & electum pronuntio, & coram vobis publico, in nomine Patris, & Filij, & Spiritus Sancti, Amen.* Corollarium I. Cum electio Capitularis per decreti promulgationem, & non antè, quatenus eſt ea parte Capituli eligentis, perfecta ſit, hinc ſequitur, ſi electio non a maiore Capituli parte facta, ideoq; ipſo iure irrita reperiatur, quod ea per accedentem aliorum conſenſum confirmari b non poſſit. Sed antequam promulgetur, ſi v.g. in collatione numeri ad numerum, &c. appareat quod nemo nominatorum ſufficientem ſuffragiorum numerum habeat, tunc c poſſunt Canonici mutata ſententia, accedere ad numerum eius, qui v.g. plura quam alij, ſuffragia habet, eumque eligibilem facere. Idemque eſt, ſi duo æqualem ſuffragiorum numerum ſortiti ſint, quòd electores d variare poſſint, quandoquidem, ex talis ſcrutinij publicatione electio ſequi non poteſt, niſi aliquis mutata ſententia ſua, alteram electionem corroboret. Corollarium II. Si poſt publicatum ſcrutinium in collatione appareat, quod aliqui, aut etiam pars maior Capituli in indignam perſonam conſenſerint, non ideò e priuationis pœnam contraxiſſe cenſendi ſunt; ſed poſſunt vna cum alijs nouam electionem inchoare, vel alijs electoribus ante decreti promulgationem, mutata ſententia, accedere. Nam pœna priuationis contra eos decreta qui indignum eligunt, intelligi debet cum effectu: non autem electio perfecta eſt, niſi ſolemniter promulgata fuerit. Corollarium III Quod in c. publicato f legitur, publicato ſcrutinio electores variare non poſſe, id limitari debet, niſi in collatione, vel etiam ſine collatione, appareat, decretum electionis formari non poſſe; cum pars maior & ſanior in perſonam habilem non conſenſerit: tunc enim electio vel de nouo inchoari debet, vel aliorum ſuffragia per acceſſionem augeri.

LXXVIII. *Num forma ſcrutinij in omnibus electionib. Capitularibus ſeruari debet?* Reſp. a Forma ſcrutinij eorum tantùm Prælatorum electionibus præſcripta eſt, qui generalem & ordinariam iuriſdictionem obtinent: cuiuſmodi ſunt Epiſcopi, Prælati regulares, & Collegiatarum Eccleſiarum Præpoſiti, ij ſæculares qui ab Epiſcopo exempti ſunt. Nam Concilium Lateranenſe b formam præſcribit eligendi Prælatum in Eccleſijs viduatis: Eccleſiæ autem viduatæ ſunt, quæ Paſtorem veluti ſponſum ſuum amiſerunt. Tametſi vero propriè, ac ſtrictè Epiſcopi tantùm cum Eccleſijs ſuis vinculo matrimonij ſpiritualis coniuncti c cenſeantur, latius tamen accipiendo, etiam alij Collegiatarum Eccleſiarum Prælati regulares, & ſeculares, qui generalem & ordinariam iuriſdictionem habent, veluti ſponſi dici poſſunt, & Eccleſiæ eorum morte naturali, aut iuriſdica, viduari. In alijs verò electionibus d ad dignitates, quæ propriè prælaturæ non ſunt, ſufficit quomodocunque haberi conſenſum maioris partis Capitularium communiter congregatorum.

LXXIX. *An in omnib. dictorum Prælatorum electionib. ſcrutinij forma obſeruari debet?* Ita affirmandum eſt, cum iſtis limitationibus. I. Niſi à tempore immemorabili alia eligendi conſuetudo

e l. vn. C. Ne quis in ſua cauſ. iudic.

a c. cum poſt 46. de el. & cit. c. quia propt. Gl. in c. ſicut 21. v. per vnum, eod. in 6.

b c. auditis, 10. de el.

c Cl. in c. cum in iure 33. de el. v. conſent.

d Abb. loc. c.

e c. perpet. 7. de el. in 6.

f 58. de el.

a Gl. c. quia propt. 42. v. viduatæ dec.

b cit. c. quia propter.

c c. ſicut, 39. cauſ. 7. q. 1.

d Vide Gl. c. ſic. 21. de el. in 6. Syl. ver. el. 2. q. 1.

alicubi obſeruata ſit. II. Niſi priuilegium Apoſtolicum obtentum fuerit de alia eligendi formula. III. Si tantùm vnus, duo, tres, vel quatuor electores ſint, non a tenentur ſeruare hanc ſcrutinij formam; ſed alio commodo modo ſuffragia dare poſſunt. Si tamen velint, idque tutius eſſe arbitrentur, ſcrutinio vti poterunt, aduocatis etiam alijs viris idoneis, quorum opera ſuffragia accipiantur conſeruantur promulgent.

LXXX. *Obſeruandane etiam eſt ſcrutinij formam in poſtulatione Prælati?* Reſp. I. In poſtulatione ſolemni forma ſcrutinij obſeruari a debet. Quia poſtulatio & electio in iure æquiparantur, quod attinet ad requiſitas iuris ſolemnitates, quandoquidem admiſſio poſtulationi habet ſe ſicut confirmatio electionis. Tametſi verò Sum. Pontifex ex plenitudine poteſtatis poſtulam abſq; forma, ſeu ſolemnitate ſcrutinij, admittere & confirmare poſſit, id tamen iure ordinario non ſolet. Reſp. II. in poſtulatione non ſolemni, ſi v.g. Abbas vel Religioſus alius ad Epiſcopatum poſtuletur, vel ad alterius Monaſterij prælaturam, forma ſcrutinij neceſſaria eſſe b videtur: Quia eſt vera electio c licèt conditionem annexam habeat, quæ de iure. ineſt, *Si Superior acceptandi, ac tranſeundi licentiam dederit*; Ea verò data, purificatur electio, vt electus ſtatim electionem acceptare, & ius ſibi acquirere poſſit.

LXXXI. *Eſt ne ipſo iure irrita electio, quæ ſit forma ſcrutinij non obſeruata?* Ita affirmant Doctores communiter, a propter verba c. quia propter, *aliter electio non valeat*. Verùm id intelligi debet ſecundùm ea, quæ ſupra b dicta ſunt; electionem ipſo iure irritam eſſe, ita vt a Superiore per ſententiam reſcindi poſſit, perinde, ac ſi ab initio: irrita fuiſſet. Alioquin verò non reſcindatur quia nemo eſt qui eam oppugnat, electio firma manet & electus in conſcientia tutus eſt; cum naturalis obligatio orta ex conſenſu eligentium, ſubſiſtat. Quare electus defendere ſe poterit regula c de triennali poſſeſſore; id eſt, quòd triennium a die poſſeſſionis acquiſitæ moleſtari iam pliùs non debeat.

LXXXII. *Eſt ne alia pena, quam electores incurrunt, propter formam ſcrutinij non ſeruata?* Reſp. Ipſo iure nullam incurrunt; ſed per ſententiam ea vice eligendi facultate priuari a poſſunt. Quare ſi accedat v.g. electum nolle acceptare prælaturam, ſtatim poſſunt Capitulares ad aliam Canonicam electionem procedere, non obſtante, quòd alij, qui fortè abſentes non deliquerunt, ſe opponant, & contra electionem appellent, cum ſententia priuationis contra illos lata non ſit. Idemque dicendum eſt, ſi capitulares poſt electionis decretum formatum, ſed nondum inſinuatum electo aliam electionem inchoent, quod facere non prohibentur b; cum prior ipſo iure irrita fuerit. Sed alia ratio eſt in caſu, quo Capitulares indignum elegerunt tunc ipſo iure ad non delinquentes tota vis Capitularis, ſeu facultas eligendi deuoluitur niſi huic iuri ſponte renuntiare velint.

a Goffred. & Abb. c. quia prop. n. 7. de elect.

a Abb. cit. c. quia prop. n. 9 contra Syl. poſtul. qu. 2.

b contr. Abb. cit. ca. quia propt. n. 19.

c ſup. q. 11.

a Abb. cit. c. quia propt. §. vel ſaltem n. 5. Syl. ver. el. 2. n. 13.

b q. 58. & tr. Syl. ver. elec. 2. q. 19.

c 83. Cancel.

a cit. c. quia propt. §. qui, verò

b In cit. cap. quia propt. n. 8 Abb. ib. §. niſi n. 5.

CAP. VIII.

De electione per compromiſſum, & inſpirationem.

QVÆSTIO LXXXIII. *Quiſnam eſt modus eligendi per compromiſſum?* Reſp. Si Capitulum facultatem eligendi Prælatum alijs viris idoneis committat, vel in alios transferat poteſtatem, vt vice a totius Capituli eligant. Quod etiam ciuili iuri cõſentaneum eſt: *Parui enim refert* inquit Paulus I.C. b *an ipſe ordo* (decurionum) *elegerit, an is cui ordo negotium dedit.* His adde quòd Capitulares compromittere poſſint non tantum in perſonas certas, ſed etiam c incertas; ita vt ipſi vnum, pluresue eligant, ſeu deſignent, per

a cit. ea. quia propter 42. de el.

b l. 3. ff. eorum §. ſi decuriones ff. Quòd cuiuſq; vniuerſi. &c.

c in cauſis 30. de elect.

quos Compromissarios constitui debeant. Qua simili ratione partibus litigantibus concessum est, non tantum *d* vt per se ipsos arbitrum constituere possint, sed etiam aliquem eligere, per quem arbiter ipsis designetur. Porrò ne compromissum fiat, vnus solus Capitularium se opponere, & impedire *e* potest.

LXXXIV. *Quales compromissarii esse debent, & quot numero?* Respond. I. Clerici esse *a* debent, quibus electio per compromissum committitur: quia laici Ecclesiastica negotia *b* tractare non debent, excepta plenitudine potestatis Apostolicæ, a qua talis commissio laicis fieri potest. Respond. II. non refert *c*, vtrum Compromissarij eligantur ex Capitularibus, an alij idonei viri, de quibus spes sit, quòd Ecclesiæ bonum Pastorem prouisuri sint. Resp. III. Non tantùm in plures personas compromitti potest, sed etiam in vnum; v. g. Episcopum *d* cui Capitulum Ecclesiæ regularis, aut secularis subiectum est. Quo casu necesse *e* est, vt Episcopus prius eligat, & Capitulo proponat, ac postea, si nihil obici possit, eundem confirmet, secundum doctrinam *f* Canonistarum: Si duo iura ad eundem finem seu effectum concurrant, distinguendum esse; vtrum in eadem potestate fundata sint: tunc expediri possunt eodem actu: vt si propter negligentiam inferiorum eligendi potestas ad Superiorem deuoluta sit, eius prouisio tum electionis, tum confirmationis vim habebit. An verò diuersa iura in diuersis potestatibus fundata sint, tunc diuersis *g* actibus expediri debent, vt in supra dicto casu. Resp. IV. Compromitti etiam potest *h* in personas pares numero, commodius tamen fit compromissum in numerum imparem.

LXXXV. *Quibus modis compromissum fieri potest?* Resp. Duobus modis, absolutè, vel limitatè. Si absolutè fiat, censetur *a* omnis eligendi potestas in Compromissarios translata, ita vt quemcumque idoneum, etiamsi ex gremio Ecclesiæ non sit, eligere possint, dummodo capax & idoneus sit. Limitatè autem fit compromissum, v. gr. vt vnus ex Capitularibus eligatur; aut vt vnus eligatur, qui non sit ex Compromissarijs; vel vt is *b* eligatur, in quem secretò exquisitis voluntatibus singulorum Capitularium, maior & sanior eorum pars consenserit. Non autem *c* valet compromissum ex forma, vt exquisitis voluntatibus singulorum, is eligatur, quem pars maior non simpliciter, sed aliarum partium comparatione consenserit. Quia id commune est omni electioni canonicæ; tametsi secundùm formam scrutinij non fiat, imò omni decreto quod a Collegio, seu Capitulo procedit, vt pars maior totius congregati corporis consentire debeat. Quare neque hæc compromissi forma ratis erit, vt is eligatur, in quem pars maior compromissariorum, comparatione aliarum partium, consenserit: Si v. g. sint septem Compromissarij, & duo consentiant in Titium, duo in Caium, tres alij in Sempronium, nisi vnus ad hos mutata sententia accedat, non potest decretum electionis formari de Sempronio. Quandoquidem etiam electio per compromissum Capitularis est: cum fiat nomine, seu vice *d* Capituli. Quamobrem respondit Bonifacius *e* octauus Pontifex; Quòd etiam electio quæ per compromissum fit, ab vno nomine communi, ac collectiuo promulgari debeat: *Ego nomine meo, & aliorum mihi consentientium, eligo Sempronium*. Quia ideo canones scrutinij electionem collectiuè promulgari statuerunt, vt appareat electionem communem, seu Capitularem esse, si ab vno veluti totum Capitulum repræsentante edatur: Atqui hæc ratio locum etiam habet in electione compromissi: cum ea totius *f* Capituli nomine fiat. Quare hic locum habet regula communiter tradita: *Quod subrogatum imitatur naturam eius in cuius locum subrogatur*: Et alia regula, *g*. *Nemo potest plus iuris in alterum transferre, quam ipsi competere noscatur.*

d Ab. ci. c. in causis, n. 2. & DD. inc. innotuit 12. de electione.
e sup. q. 46.
a ca. cõi Ab. in c. causam 8. de el.
b c. 1. de iud.
c c. causã 8. in Gl. v. contulerunt, de elect.
d ci. c. causã.
e Io. An. cit. c. causã, n. 4.
f v. Gl. & Inn. in c. ca. cum inter. 21. v. confirmauit de el. Abb. c. ne pro defectu n. 4. eod.
h ca. cum in veteri, 52. de elect.
a ci. c. cum iure & cit. ca. cũ in veteri.
b ci. c. cũ dilectus, 32. de el. c. cum expediat, 29. eo.
c c. si eo cui, 23. eod. in 6.
d c. quia propter, 42. de elect.
e c. sicut 21. eod. in 6.
f cit. c. quia propter, & cit. c. sic.
g 79. in 6.

LXXXVI. *Si compromissarijs eligendi potestas commissa sit, possuntne etiam postulare?* Responsio est affirmatiua, inter DD. communiter recepta. Cum sit regula canonica: *Qui eligere potest, is etiam postulare potest.*

LXXXVII. *Si in compromisso id expressum non sit, possuntne Compromissarij aliquem ex seipsis eligere?* Aliqui *a* negant: Sed alij *b* rectè affirmant. Quia nemini officium suum damnosum esse debet: Esset autem damnosum Compromissarijs, & sæpè etiam ipsi Ecclesiæ, si iure electionis passiuæ per compromissum priuarentur. Ex quo colligunt *c* DD. Si testator iusserit pecuniam pauperi dari, & duos executores statuerit, quòd eorum vnus nominare possit alterum, si verè pauper sit, & legatum accipere velit. Nam hoc casu executor iste pauper non censetur in causa propria auctoritatem præstare (quod iure prohibitum est) sed alteri præstanti consentire. Qua ratione Vlpianus *d* respondit; Pupillum obligari non posse tutori, ipso auctore. Sed si plures tutores sint, vno auctoritatem præstante, pupillum alteri obligari. Sed ponamus vnicum executorem nominatum esse, qui pecuniam pauperi dare debeat, potestne seipsum eligere, si verè pauper est? Alij aiunt *e*, alij *f* negant. Arbitror, id pendere ex voluntate testatoris rationabiliter præsumpta. Si enim iusserit vnum pauperem ab executore eligi, cui pecuniæ certa summa aut annua pensio, alimentorum loco, tribuatur; non potest se eligere: cum talis electio manifestè repugnet intentioni testatoris. Sin autem executori iusserit, vt certam pecuniæ summam inter pauperes, pro cuiusque conditione, ac necessitate distribuat, tum, si ipsimet executori nihil specialiter relictum sit, partem aliquam legati, tanquam pauper, eodem iure, quo alij, accipere non prohibetur: ne officium illi suum damnosum sit. Quod eadem omninò ratione S. Thom. *g* de Eleemosynario docuit.

LXXXVIII. *Potestne in compromisso vnus compromissariorum alijs consentire, numerum augere, & ita electionem de se corroborare?* Responsio est affirmatiua *a*: Tametsi enim is, qui seipsum eligit ambitiosus iudicetur *b*, ideoque indignus; tamen qui electioni de se factæ consentit, ambitiosus reputari non debet. Quare si is quoque ius eligendi habeat seipsum eligere non prohibetur. Nam hoc casu electio ortum non habet ab ipsomet, sed ab alijs: quare, electus principaliter se non *c* eligit; sed accessoriè eligit. Quædam tamen hic aduertenda sunt. I. Huic electioni locus duntaxat est, si alij ante ipsum elegerint: Sin verò elector nondum auditis aliorum suffragijs seipsum nominaret, tanquam ambitiosus ideoque indignus, repellendus foret. Quòd si verò Titius elector alium elegerat, & subsequentes in ipsum consentiant, reuocare *d* suffragium poterit, atque electioni de se factæ consentire. II. Vt hæc sui electio, seu potiùs coelectio vim obtineat, necesse est, vt accedente suffragio maior eligentium numerus pro ipso fit. Si v. g. sint sex electores, & duo eligant Titium vnum ex electoribus, tres alij alium, tum Titium seipsum eligere non potest. Sin autem sint septem electores, tunc tribus eligentibus Titium is consentire, & electionem stabilire poterit. Similiter, si sint tres tantùm electores, & vnus nominet Titium electorem, is consentiendo præualebit Caio, quem tertius elector nominauit. Multò magis, si duo tantùm electores, & vnus alterum eligat, is consentiendo electionem stabiliet. Quod si denique in vnicum compromissio facta sit, quamuis plenissimo modo vt quemcunque idoneum, aut maximè idoneum eligat, ipsemet tamen Compromissarius exceptus *e* censeri debet: cum absurdum sit, quòd aliquis seipsum directè eligat. III. Tradita doctrina non tantum in compromisso locum habere potest, sed etiam in alijs electionibus, in quibus forma scrutinij tradita

a Gl. in c. cũ in iure 33. de el. ver. ca se. Syl. ver. el. 2. n. 21.
b apud Abb. c. c. cũ in iu.
c Ab. ib. n. 4. Rodr. to. 3. qq. reg. q. 70. art. 4.
d l. pupil. 4. ff. de auct. tutor.
e Sanch. l. 6. mor. cap. 25. n. 51.
f Abb. Rod. ll. cc. Syl. ver. testa. 2. qu. 4. dicto 5.
g 2. 2. q. 33. a. 9. ad 3.
a arg. l. planè inn. gl. v. pot. ff. Quod cuiusque Vniuersit. docet Io. And. c. cũ in iure 33. de el. n. 8. ibid. Imol. n. 2. Io. Cald n. 12. contra Gl. in cit. c. cum in iure. v. consentiet.
b c. scriptum 9. caus. 8. q. 1.
c Imol cit. c. cum in iure, n. 6.
d Ab. c. c. cum in iure nu. 4. propè finem.
e ci. c. cum in iure, v. ex so.

dita

dita in cap. quia propter, non obseruatur. At verò secundum formam scrutinij, cùm suffragia secretò dari, & nomina suffragantium publicari nunquam debeant, non *f* videtur electus a medietate Capitularium, suam electionem per consensum corroborare posse. Cæterùm in quibusdam, etiam Cathedralium Ecclesiarum, Capitulis consuetudine receptum est, vt si post publicam scrutinium appareat, neminem tot suffragia habere, quot sufficiant ad formandum electionis decretum, tum aliqui palam accedant ad complendum numerum partis maioris. Iuxta quam consuetudinem, etiam ipsemet Titius v.g. si videat, se a media Capitulariuni parte electum esse, mutato suo suffragio, quod antè dederat Sempronio, votis aliorum de se editis, ac publicatis accedere non prohibetur. Sed in alijs Ecclesiis, si in publicatione appareat, neminem suffragiorum partem maiorem pro se habere, tum scrutinium de nouo inchoatur: quo casu impossibile est, vt aliquis seipsum coeligendo, suffragiorum requisitum numerum compleat: cùm nesciat, se ab aliis electum esse, donec omnium suffragia publicata sint.

LXXXIX. *Quid iuris est, si compromißarijs danda sit eligendi potestas, adhibito consilio certarum personarum?* Resp. I. Si consilium aliquorum requirendum sit, debet *a* id fieri, dum res integra est; & vt tanta mora supersit, qua illi responsum bene deliberatum dare possint. Neq; poterunt Cõpromissarij *b* impedimentum allegare, cuius ipsi causam præbuerunt, nimis tardè rem aggredientes. Resp. II. Si mandatum sit Compromissarijs vt aliorum consilio vtantur, requirere, & audire illud debent, non item *c* sequi: nam hæc generatim loquendo, libertas esse debet consilium petentis, vt apud se explorare possit, num expediat consilium necne. Sed limitant. *d* I. Si alicui, qui plenum intellectum non habet, præceptum imponatur requirendi consilium alterius, v.g. natu minori *e*, tum explicari debet, vt sine consensu illius nihil agat, cum alioquin negotio non satis prospectum esset. Limitant. II. Si alicui præceptum fuerit, vt requirat consilium alterius, qui officii seu administrationis particeps sit, tum etiam consensus *f* requiri videtur. Idemq; dicendum, si eius, cuius consilium requirendum dicitur, alia ratione intersit, v.grat. Capituli, aut patroni, ne iura Ecclesiæ diminuantur, tum etiam consensus expectandus est, ordinariè, ac per se loquendo. Respond. III. Si iussi consilium alterius requirere, consulere eum non possint vel consultus responsum tempore competente non det, absque eo *g* procedi potest. Sin autem non solùm consilium, sed etiam consensus aliorum ad actum aliquem expediendum requiratur, tunc ordinariè non valet, quod absque consensu gestum fuerit. Quare, qui consentire deberet, ad id a Superiore compelli poterit, si rationabilem contradicendi causam non habeat: Interdum autem considerata facti qualitate, absque prælito consensu, quem alter iniustè negat, procedere *h* fas erit: Vt si Capitulum, vel Ecclesiæ Patronus consentire nolit vnioni beneficii faciendæ, quam magna, eaque euidens vtilitas seu necessitatis Ecclesiæ postulat, etiam ipsis nolentibus, in casu alioquin concesso ab Episcopo institui posset. Respon. IV. Si in lege, commissione, aut quauis dispositione requiratur, vt actus expediatur cum consilio aliquorum, nihil obstat, quominus id fiat erga ipsam personam, quæ alioquin in consilium adhibenda fuerit. Vt si Compromissarii iussi fuerint expedire electionem requisito consilio trium Abbatum; atque duo eorum suadeãt eligi tertium Abbatem, poterunt Compromissarii consilium istud sequi, eundemque eligere, etiam non requisito consilio eius *i*. Quia simili ratione dicendum, si statuto cautum sit, vt mulier nihil alienet, nisi cum consilio, aut consensu duorum consanguineorum, nihil obstare, quominus vendat vni consanguineorum, cum consilio vel consensum alterius.

f Gl. cit. c. cũ in iure, ver. conse. Imol. ib. n. 5. Abb. in 6.

a c. cũ in ve. 52. de el.
b Gl. ib. ver. requis. ib. Io. And. nu. 25. Im. n. 8. arg. l. 2. §. Si quis tamen ff si quis cautionibus, &c.
c Gl. n cit. c. cum in ver. ver. expecta. & c. cũ olim 7. de arb.
d Bart. in l. 1. § Si plures n. 6. de exercitator. act. el. impub. ff. de susp. tutor.
f c. vẽ. in gl. de orac. del. & l. Titium 74 ff de aucto. & pericul. tut.
g arg. ci. c. cũ in vet. vers. rel. & docet ib. Abb. n. 13.
h The. mor. li. 4. tr. 2. c. 9. in fin.
i arg. l. pupil. 5. ff de aucto. tutorum.

XC. *Compromissum semel communi consensu factum, potestne reuocari?* Resp. I. Si potestas eligendi restricta est Compromissariis ad certum tempus, intra quod eligere debent eo transacto, si electio per acta non est per se expirat *a* compromissum. Idemque dicendum, si alia apposita conditio deficiat: v.gr. si consilium aliorum, quod requiri debebat, requisitum non fuit. Si enim mandatario, aut Commissario cuicunq; forma seu conditio præscribatur, censeri debet substantialis, qua non obseruata, corruat *b* actus: quia commissarius transgreditur limites potestatis. Respon. II. Compromissum ordinariè reuocari non potest, *c* si res integra non sit: id est, si in negotio compromissi ad substantialia processum fuerit, v.g. si Compromissarii tractare cœperint, & nominare aliquem tanquam idoneum ad Prælaturam. Sed si solùm solemnitas præparatoria, v. grat. Missa de Spiritusancto habita sit, res adhuc integra censetur. Nam ita etiam iure ciuili *d* decretum est, quod ante litis contestationem, tametsi citationis, & exceptionis fori declinatoriæ antecesserint. Procuratorem reuocare liceat: non autem post litis contestationem Compromissum autem procuratorio mandato *e* comparari solet. Resp. III. Compromissum, re integra, reuocari potest; si ita factum fuerit, vt habeat rationem mandati, seu commissionis, videlicet eligendi nomine totius Capituli, ob Ecclesiæ vtilitatem. Sin autem factum fuerit compromissum in gratiam Compromissariorum, ita vt Capitulares in illos pro hac vice ius suum eligendi transferre intenderint, tum reuocari non *f* potest compromissum; cùm habeat rationem cuiusdam donationis, quæ postquam accepta est reuocari amplius non potest. Resp. IV. In dubio existimari *g* debet, compromissum non in gratiam Compromissariorum factum esse, sed ob Ecclesiæ vtilitatem, ita vt reuocari possit, re integra. Idemque *h* dicendum, si electio eorum affectum non est assecuta quia electus acceptare noluit: aut si Compromissarii a postulatione alicuius per pœnitentiam recesserunt; si quidem etiam his casibus res integra efficitur; cum ad nouam electionem postulationemque procedendum sit. Quinimò, cum electionem, postulationemq; promulgando, Compromissarii functi sint officio, non videntur ad aliam electionem, sine noua commissione, expressa, aut tacita, procedere posse.

XCI. *Sed numquid his casibus etiam vnus aut pauci Capitulares, alijs contradicentibus, compromißum reuocare poßunt?* Ita aliqui *a* affirmant: Sed non rectè. Nam licèt ad decernendum compromissum omnium consensus necessarius sit, ita vt per vnius contradictionem *b* impediri queat; tamen postquam decretum est compromissum, non videtur mutari *c* posse; nisi a maiore Capituli parte: Quia *mutare consilium quis non potest in alterius detrimentum*. Cederet autem in detrimentum Capituli, si quod ab eis vnanimi consensu constitutum fuit, aliquis postea contra aliorum voluntatem retractare vellet; nisi ostendat, compromissum Ecclesiæ noxium esse, vt id meritò propter publicam vtilitatem retractari debeat.

XCII. *Si compromissum sit in plures, v.g. tres & duo eorum eligant indignum, ideoq; pro ea vice priuati sint a, reditne eligendi potestas ad Capitulum? an verò tota deuoluitur ad alios, videl. in casu isto, ad vnicum, qui indignum non eligit?* Posteriorem quæstionis partem amplexus est *b* Abbas Panormitanus. Sed contrarium *c* placet: Quia potestas compromissi non se extendit vltra intentionem compromittentium. Hi autem nolunt, electionem procedere ab vno, aut a minore parte Compromissariorum ab ipsis designatorum; sed vel exprimunt, vel intelligunt, eum se recepturos, in quem omnes, vel pars maior illorum consenserit: dummodo idoneus sit. His adde; Si compromissa-

a ca. cum in vete. 52. vbi Innoc. nu 4. Imol. n. 6. de elect.
b Gl. in Cle. 1. ver in hibentes de iure patron. Nau. cap. 27. man. nu. 37.
c Innoc c. in causis, 30. de el.
d l ante lit. 16. & seq. ff, de procur.
e Inn. in ci. c. in caus. n. 4.
f Gl. cit. c. in causis, verb. cum res non esset integr.
g Io. Andr. c. in caus n. 38.
h Inn. ci. loc. n. 6.
a Innoc. cap. in causis, 30. n 3. Io. Andr. n. 37. de el.
b c. cùm Vinton. 25.
c Abb. cit. c. in causis, nu. 16.
a c. si Comp. 37. de el.
b ca. cum in iure 33. in fine de el. 1.
c Syl. ver. el. 2. q. 19. sec. Archidiac.

rij quamuis ex ignorantia inuincibili perſonarum indignam, ſeu non idoneam elegerint, aut poſtularint, non poſſe eos ad aliam electionem ſine noua commiſſione accedere: quia poſtquam functi ſunt officio, ſeu bene, ſeu malè, ait Gloſſa, *d* ceſſat eorum poteſtas, quod etiam ſuprà dictum fuit.

d in c. cauſã 8. ver. recipi de elect.

CXIII. *Quis denique eſt modus eligendi quaſi per inſpirationem?* Reſpondeo: Si omnes vnanimiter in eandem *a* perſonam abſque vitio Simoniæ, &c. conſentiant. Tunc alia forma ſeu ſolemnitas non requiritur, Si quidem omnem ordinem ſeu eligendi formam Sanctus Spiritus, qui ad eiuſmodi electionem mouiſſe cenſetur, abunde *b* ſupplet.

a c. quia propter, 42. de elect.

b Conſt. Societ. Ieſu. p. 8. c. 6. n. 5.

CAP. IX.

De Deuolotionibus.

QVÆSTIO XCIV. *Quid eſt deuolutio, & quot modis eueniat?* Reſp. I. Deuolutio dicitur, cum poteſtas eligendi, præſentandi, vel cõferendi Eccleſiaſticum beneficium, ab ordinario collatore, electore, &c. pro vna vice priuato, ad alterum tranſit. Reſp. II. Duo potiſſimum modi, ſeu potius cauſæ ſunt deuolutionis: Videl. Propter negligentiam, quia intra tempus iure ſtatutum facta non eſt electio, præſentatio, collatio. Vel propter delictum, vt ſi Capitulares indignum elegerunt, aut ſi formam eligendi non ſeruarunt.

XCV. *Quãtum temporis canonico iure definitum eſt, intra quod electio, aut collatio beneficiorum fieri debeat?* Reſp. I. Beneficia Eccleſiaſtica non diu *a* vacare conuenit, ne Eccleſia cum cultus diuini diminutione, & officiorum neglectu, Miniſtris priuetur. Quare ſtatutum *b* eſt, vt ad Eccleſias Cathedrales, ac regulares intra trium menſium ſpatium, noua Paſtoris electio fiat, aliæ autem prælaturæ dignitates, & beneficia Eccleſiaſtica intra ſex menſes conferantur. Ratio diſcriminis eſt: Quia alij beneficiati, etiam Eccleſiarum Collegiatarum Prælati, ſpectato iure ordinario non habent iuriſdictionem in Clericos; ſed ea Epiſcopo competit. Quare minus periculi ſubeſt, ſi eorum beneficia vacent, quàm ſi Eccleſiæ Cathedrales viduatæ ſint ſeu Paſtore deſtitutæ: quare etiam antiquis canonibus *c* cautum fuit, ne Epiſcopi electio vltra tres menſes differatur. Sed & Prælati regulares, etiam ſi exempti non ſint, iuriſdictionem ordinariam, ac generalem erga Religioſos ſuos, ſaltem in cauſis ſpectantibus ad regularia ſtatuta & diſciplinam, obtinent. Reſp. II. Tametſi non deſint *d* qui exiſtiment, idem propter rationis identitatem, dicendum eſſe de Collegiatarum ſecularium Eccleſiarum Prælatis illis, qui ab Epiſcopo exempti generalem in Clericos ſuos iuriſdictionem obtinent, quòd & ipſi intra tres menſes eligi, aut creari debeant, alioquin prouidendi poteſtas ad Superiorem deuoluatur: attamen contrarium iuri conformius eſt. Quia conſtitutio a iure antiquo exorbitans, & odioſa (qualis eſt iſta *e* Innocentij III. contra anteriores canones, prouiſionem non Cathedralium Eccleſiarum ad tres menſes reſtringens) non eſt extendenda vltra caſus, aut perſonas expreſſas, niſi neceſſitas aliqua cogat. Quare cum mentio tantum fiat Eccleſiarum Cathedralium, & regularium, in his ſeruari debet terminus trium menſium: in alijs omnibus tempus ſemeſtre, ſecundùm Alexandri III. *f* conſtitutionem.

a c. quàm ſit 6. de el. in 6.

b c. Ne pro defectu, 41. de el. c. 2. de conce. præb.

c c. poſtquã, *d* 51. & c. obeuntib. d. 83.

d Abb. cit. c. ne pro defectu, nu. 5. & alij.

e cit. ca. Ne pro defectu.

f c. 2. de conceſ. præb.

CXVI. *Poteſtne tempus à iure definitum Capitularib. reſtringi, vt intra tempus breuius eligere teneantur?* Reſp. In caſu neceſſitatis, quo Capitulares propter periculum moræ, electionem accelerare deberent, a Superiores, v. g. Cathedralis Eccleſiæ canonici a Legato Apoſtolico, inferioris Eccleſiæ Clerici ab Epiſcopo *a* cogi poſſunt. Sed extra caſum neceſſitatis, adeòque per ſe & ordinariè, ſolus Papa ex plenitudine poteſtatis temporis ſpatium iure communi conceſſum reſtringere *b* poteſt; non item alius, tametſi Legatus a latere ſit. Nam priuilegium a Superiore conceſſum inferior tollere non poteſt, iuxta regulam canonicam: *Indultum iure priuilegium non eſt alicui auferendum.*

a Abb. c. cum in veteri nu. 1. de elect.

b gl. c. pro illorum, 22. ver. auctorit. propriæ, de præb.

XCVII. *Quomodo tempus trimeſtre, aut ſemeſtre ad eligendum, vel conferenda beneficia conceſſum computari debet?* Reſp. I. Tempus hoc currere incipit non a die *a* vacationis, ſi ea ignoretur, ſed a die habitæ notitiæ de vacatione. Nam tempus a iure definitum non currit iuſtè impedito, ſi agatur de pœna inferenda ob moram, ſeu negligentiam: Negligens autem dici non poteſt, qui ignorat. Et debet id generaliter accipi, quòd Capitularibus numerari *b* non debeat tempus, intra quod eligere non potuerunt, tametſi ob culpam propriam in tale impedimentum *c* v. g. ſuſpenſionis cenſuram, inciderunt. Quare tempus electioni faciendæ, ſicut & beneficiorum collationi præfinitum, aiunt *d* eſſe non continuum, ſed vtile. Reſp. II. Si electio effectum conſecuta non ſit, quia electus noluit conſentire, vel poſt præſtitum conſenſum & ante impetratam confirmationem, renuntiauit, vel mortuus eſt: aut fortè defectus, qui antè latebat, in electo ſe prodit, v. g. quòd ſit illegitimus: his caſib. electoribus integrum tempus *e* conceditur ad nouam electionem peragendam: dummodo nihil in fraudem factum ſit: Vt ſi de induſtria aliquem *f* eligant, quem ſciunt non accepturum, eo fine, vt vocatio Eccleſiæ eiuſmodi prorogetur. Hoc caſu elapſo tempore trimeſtri, aut ſemeſtri, poſt diem vacationis, ſeu potius habitæ notitiæ de vacatione, ius eligendi, ſicut & conferendi, ad Superiorem deuoluitur: Quia æquum *g* non eſt, vt propria alicui fraus patrocinetur.

a c. quia diuerſitatem, 5. de conceſ. præb.

b ca. ne pro def. 41. iunc. gl. verb. iuſto impedimento, de el.

c cit. ca. quia diuerſitaté.

d glo marg. in cap. bene nouit. d. 61.

e c. ſi el. 26. in 6.

f gl. in ci. c. ſi el. ver. fraudolenter.

g c. ex tenore, 16. de reſcr.

XCVIII. *Ad quem ſit deuolutio, propter ordinarij conferentis, aut eligentium negligentiã, ſeu moram culpabilem?* Reſp. I. Si Eccleſia Cathedralis ſit non exempta ab Archiepiſcopo, tunc ob negligentiam, ſeu moram eligendi Epiſcopum, deuolutio fit ad Archiepiſcopum, ſecundum Innocentij III. *a* conſtitutionem. Arbitror autem ſtatutum fuiſſe ſecundùm ea tempora, quibus Epiſcopi electio confirmatio ad Metropolitanum *b* pertinebat: Eſt enim recepta doctrina *c*, quòd *propter negligentiam Collegij, vel mortem omnium de Collegio, ius prouidendi deuoluatur ad Superiorem, qui habet poteſtatem confirmandi electum, ſiue Epiſcopus ſit, ſiue alius Prælatus.* Quare cum hodie electos Epiſcopos non confirmet Archiepiſcopus, ſed Sum. Pontifex *d*, ideo huic deuolutioni ad Archiepiſcopum locus non eſſe videtur in Germania, multò minus in alijs regnis, quibus ius eligendi Epiſcopum Capitulis Cathedralibus ablatum eſt. Reſp. II. Si electio pertineat ad capitulum Eccleſiæ inferioris non exemptæ, vel collatio beneficij ad quemuis clericum ſubiectum Epiſcopo, tunc propter negligentiam conferendi, deuolutio fit ad Epiſcopum: ſi etiam is conferre negligat, ad Archiepiſcopum: denique etiam ipſo negligente, ad Papam. Fit itaq; deuolutio *e* gradatim ab vno Superiore ad alterum. Et conceditur cuilibet tantum tempus, quantum ordinarijs electoribus, aut collatoribus definitum eſt, videlicet trimeſtre in Eccleſijs regularibus: ſemeſtre autem in alijs Eccleſijs, ac beneficijs. Reſp. III. Si Prælati regulares beneficia regularia, aut ſecularia ad ſuam collationem ſpectantia intra ſemeſtre ſpatium non conferant ſiquidem Epiſcopo ſubiecti ſunt, deuolutio fit *f* ad Epiſcopum: Sin autem exempti, tunc diſtinguendum, vtrum etiam beneficia exempta ſint, necne: primo caſu deuolutio ſtatim fi. *g* ad Papam, altero caſu, Epiſcopus ille, in cuius diœceſi beneficium, v. g. Parochia ſita eſt, Apoſtolica *h* auctoritate prouidebit. Reſp. IV. Si electio, v. g. Decani, aut collatio canonicatus ad Cathedrale Capitulum

ſpe-

a cap. ne pro defectu 41. de el.

b inf. q. 162.

c gl. in Cl. vn. ver. diſpoſitionem, de ſuppl. negl. Prælatorum. Abb. in ca. 1. n. 10. de elec. Rebuffus in praxi, tit. de deuol. n. 18.

d ſecundùm concordata Germaniæ inter Fridericũ 3. Imper. & Nicolaum V. in Bulla, quæ incipit, ad ſacram.

e cap. ne pro defectu 4. de el. ca. quamquã, 18. eod. in 6.

f cit. Cl. vn.

g c. cũ ſingula, 33 §. prohibemus, de præb. in 6.

h cit. Cl. vn. iunc. gl. ver. ſua.

ſpectat, eo negligente, poteſtas eligendi, aut conferendi ad Epiſcopum *i* deuoluitur: Et vice verſa, ſi collatio, v.g. creatio Canonici ad Epiſcopum pertineat, & intra ſex menſes conferre negligat, ſit deuolutio ad capitulum: Sin autem capitulum quoque neglexerit, ad Metropolitanum; denique ad Papam poteſtas deuolnetur. Quod ſi collatio ſpectet ad Epiſcopum, & capitulum coniunctum, *k* tum moneri debet Epiſcopus, eoque cunctante capitulum ſolum prouidebit, inſtante termino temporis ſemeſtris: Et ſimiliter Epiſcopus, ſi capitulum de ea re admonitum moram trahat. His adde; I. Si collatio ad Epiſcopum, & capitulum coniunctim pertineat, & vel Epiſcopus, vel capitulum propter cenſuram ſuſpenſionis, aut excommunicationis, conferre non poſſit, tum pars *l* altera ſola conferet. Secùs eſt, ſi ad ſolum Epiſcopum, vel ad ſolum capitulum collatio pertinea, tunc deuolutio non fiet, niſi cenſura irretitus in mora ſit abſolutionem petendi.

i c. 2. de conceſ. præbende, & c. 3. de ſupplemen. Præl. neglig.
k iuxta c. vl. de ſuppl. d. negl. Præl. & c. vn. Ne ſede vacante, in 6.
l ca. vn. Ne ſede vacante in 6.

XCIX. *Poſſuntne electores, vel collatores poſt lapſum tempus legitimum, moram purgantes, eligere ſeu conferre?* Reſp. I. Non poſſunt ita moram purgare, quominus electio, vel collatio, tanquam non canonicè facta, & omnia, quæ inde ſecuta ſunt a Superiore *a* reſcindi queant. Nam *canon latæ ſententiæ habet in ſe executionem*, ſaltem ita, vt iudex per ſententiam declarare poſſit, omnia ipſo iure irrita eſſe, quæ contra canonem latæ ſententiæ facta ſunt. Reſp. II. Si priuati propter eligendi, vel conferẽdi negligentiam, poſt lapſum temporis trimeſtris, aut ſemeſtris (iuxta traditam diſtinctionem) nihilominus eligant, aut beneficia conferant, dum nemo ſe opponit, electio, vel collatio ſpectato naturali iure, valida *b* eſt, & electus, vel prouiſus in conſcientia tutus. Quin etiã a iudice tolerari *c* poteſt, ſi electus, aut inſtitutus idoneus ſit, & nullum Eccleſiæ detrimentum inferatur: quia multa *d* per patientiam tolerantur, quæ ſi deducta eſſent in iudicium, exigente iuſtitia non tolerarentur. Sin autem electus, vel inſtitutus idoneus non ſit, vel Eccleſiæ detrimentum timeatur, tum Superior ex officio, etiam nemine poſtulante reſcindere debebit. Cæterum cus his non pugnat, quin Archiepiſcopus, ad quem ab Epiſcopo deuoluta eſt conferendi poteſtas, ipſi menſes aliquos *e* concedere poſſit ad conferendum: ſed tunc non conferet Epiſcopus iure ſuo, ſed Archiepiſcopi committentis auctoritate.

a c. licet, de ſimpl. negl. Præl. vbi gl. verſ. imponaris, Anto. de Butr. n. 5.
b dictum eſt ſupra q. 59
c c. litteras, de ſupl. negl. præl.
d c. iã dudũ, 18. de præb.
e Rebuff. tit. de deuol. n. 30.

C. *Ad quem ſit deuolutio, propter electorum, aut ordinarij collatoris delictum?* Reſp. I. Si Capitulares Eccleſiæ Cathedralis priuati ſint ipſo iure, vt quis communiter perſonam indignam in Epiſcopum elegerunt; aut ſi per ſententiam priuari poſſint, quia formam eligendi Epiſcopum non obſeruarunt, tum deuolutio immediatè fit *a* ad Papam: Nam ita erat ſecundum ius antiquum, quo Epiſcopi omnes, ad teſtimonium & petitionem populi, atque cleri electioneni, a Pontifice *b* inſtituebantur. Id verò ius antiquum mutatum fuit ab Innoc. III. & conceſſum *c* vt propter negligentiam Capituli Cathedralis, poteſtas eligendi Epiſcopum ad Metropolitanum deuolueretur. Quare cũ hæc conſtitutio correctoria ſit iuris antiqui, extendenda *d* non eſt vltra eum caſum expreſſum. Reſp. II. Si Epiſcopus perſonæ *e* indignæ beneficium conferent, vel indignum a patrono præſentatum *f* inſtituat, deuoluitur collatio ad capitulum; Et, vice verſa, a Capitulo ad Epiſcopum. Quòd ſi & is delinquat, ad Metropolitanum; Ab hoc ad Papam. Reſp. III. Si Prælati, & Capitula exempta, ſeu ſedi Apoſtolicæ immediatè ſubiecta in eligendo, vel conferendo delinquant, deuolutio ſtatim fit ad Pontificem. Sin autem non exempti collatores, aut capitula Eccleſiarum inferiorum ſint, quæ delinquunt, deuoluitur poteſtas ad Epiſcopum *g* diœceſis, in beneficia, aut Eccleſiæ ipſi ſubiectæ, exiſtunt.

a c. quãquã, 28. de el. in 6.
b c. 1 d 22. c. porrò, 4. cap. Salomonitanæ, 24. d. 63. c. paſtoralis, 7. q. 1.
c c. ne pro defectu, 41. de el.
d l. præcipimus C. de appellat.
e c. cũ in cunctis, 7. §. clerici, de el & eit. ca. quamquam,
f eit. c. cum in cunctis, verb. conferit, & docet. Azor. t. 2. li. 6. c. 27. qu. 3.
g ci. c. quamquam, in fin.

CI. *Si ad Epiſcopum deuoluatur poteſtas, eligendi Prælatum Eccleſiæ inferioris, regularis aut ſæcularis, propter Capituli negligentiam, aut delictum, debet ne ille eligere aliquem ex corpore eiuſdem Eccleſiæ, ſi idoneus adſit.* Reſp. eſt affirmatiua *a*: Neque enim obſtat, quòd ipſi capitulares, ſi velint, ex aliena Eccleſia Paſtorem eligere non *b* prohibentur. Nam ipſi iuri, ac fauori ſuo *c* renunciare poſſunt, at verò inuitis non *c* poteſt aliquis, qui ex gremio Eccleſiæ non obtrudi, ſi idoneum habeant, qui aſſumatur. Deinde generatim aiunt quòd Prælatus ad quem ius eligendi, aut conferendi deuoluitur, ſecundum naturam, & conditiones beneficij conferre debeat; vid. alicui de genere fundatoris, ſicuti in fundationes expreſſum, vel alicui a patronis nominato, ſi beneficium patronatum eſt.

a cap. ne pro defectu, 41. in fin. de ele.
b c. cũ inter 21. de elect.
c c. nullus inuitis d. 61.

CII. *Quæ cauſa eſt, cur ius eligendi non ad Capitulum tranſeat, ſed ad Metropolitanum, ſi Epiſcopus negligeat eligere, aut conferre beneficia, quæ ad ipſum deuoluta ſunt propter negligentia, aut delictum inferiorum?* Reſp. Quia in iurib. deuolutis capitulum non habet *a* tantam communionem cum Epiſcopo, quantam habet in iuribus propriis Eccleſiæ. Eadem ratione dicendum, quod Prælatus, videlicet Epiſcopus, vel Archiepiſcopus, in iis quæ agit iure, ac poteſtate ad ſe deuoluta, non teneatur requirere conſilium capituli: Imo neque conſilium ex neceſſitate, ſed ſolùm *b* ex honeſtate & quadam æquitate. His adde, quod Capitulum, ſede vacante, conferre non *c* poſſit beneficia libera, quæ ad ſedem Epiſcopalem deuoluta ſunt: cùm ea collatio non minùs, quàm propriorum beneficiorum, donatio *d* quædam ſit quæ Adminiſtratori conceſſa non *e* eſt: Ipſaque earum deuolutio, tum collatio, ſicut & præſentatio ad beneficia, inter fructus Epiſcopatus recenſetur, qui ſucceſſori reſeruari debent. Sed aliud dicendum de beneficijs patronati, & electiuis: quandoquidem in illis inſtitutio certæ perſonæ a patrono præſentatæ, in his confirmatio electi, ſi idoneus ſit, ex quadam neceſſitate fieri debet. Veruntamen vt in liberis beneficijs Eccleſiæ prouiſum ſit, poterit capitulum beneficia conferre ad ſex menſes; &, ſi interea Epiſcopus non eligatur, aut confirmetur, tempus prorogare. Eſt enim ordinarium, quin & neceſſarium, vt interim dum beneficiatus inſtituatur, alteri cura commendetur.

a Abb. c. cum in cunctis, §. cler. n. 5. de elect & alij apud Az. to. 2. l. 6. c. 27. q. 2.
b gl. in ca. ne pro defectu 4. ver. conf. de el.
c arg. c. 2. Ne ſede vacante, &c. & docet Abb. in ca. cũ olim n. 2. de maio & obed. Io. Monac. in c. quamquam n. 7. in fine.
Az. ci. c 27. qu. 9. contra Io. Andr. ci. c. quamquam.
d c. vlt. de offic Vicarii in 6. & ca. 3. de ſupl. negl. Præl.
e c. 2 & vlt. eod. tit. in 6.

CIII. *Si Superior, ad quem poteſtas deuoluta eſt, electionem, vel collationem beneficij fecit, ſed ea effectum conſecuta non eſt, quia alter noluit acceptare, vel inhabilis repertus eſt, num inferior, a quo tanquam priuato, deuolutio facta eſt, recuperat ius eligendi, vel conferendi?* Ita affirmandum eſt *a*: Quia canones tantum pro vna *b* vice priuationem inferunt electoribus, collatoribus, aut patronis, propter negligentiam, aut perſonæ electionem, præſentationem, &c.

a Azor. ci. c. 27. q. 25. ex Io. Selua p. 3. de benef. q 4.
b c. cũ Vintonienſis 32. de el c. 2 de ſup. negl. Prælat.

CIV. *Numquid Cathedrale Capitulum, vel Metropolitanus in alijs quoq; præter beneficiorum collationem, defectum Epiſcop. ſupplet?* Reſp. I. Si Epiſcopus in officio ſuo negligens, aut culpabilis ſit, non ideo iuriſdictio ad Capitulum deuoluitur, cum talis poteſtas capitulo nullo iure conceſſa reperiatur: Sed debet capitulum Superioris, videlicet Metropolitani, aut Papæ iuriſdictionem implorare, per quam Epiſcopus ad officium compellatur. Reſp. II. Si Epiſcopus ab hoſtibus Fidei captus ſit, vel alio perpetuo, aut diu durabili impedimento detentus, vt ſi in amentiæ morbum lapſus eſt, capitulum interim in ſpiritualib. ac temporalibus adminiſtrationem habet; donec ſedes Apoſtolica, quæ hac de re conſuli debet, aliter prouideat. Addit non nemo *a*, idem iuris eſſe, ſi Epiſcopus in remotas regiones diſcedens, nullum Vicarium, aut Adminiſtratorem conſtituit. Reſp. III. Quamuis non pauci DD. in ea ſententia *b* ſint, quòd propter Epiſcopi negligẽtiã (v.g. in ordinib.

a Step. Quar. in Bull. tam. ve. Archiep. nu. 22. Paul. Praſeeius, in praxi Epiſc. p 2. c 5. n. 32.
b apud eundẽ Quarantam, nu. 21.

conferendis) post legitimam admonitionem, potestas ad Metropolitanum deferatur: tamen alij *c* rectè oppositum sentiunt: Cùm habeamus regulam canonicam, *d* Quòd Archiepiscopus non exercet iurisdictionem in subditos Comprouincialium Episcoporum, præterquam in casibus iure expressis. Hic autem casus nullibi expressus reperitur. Alioquin supplere etiam posset Archiepiscopus, si Episcopus in excommunicatione esset, officiumque præstare non posset. Quod tamen Innoc. IV. negat *e* ob dictam rationem. Quia in materia prohibitoria. (qualis est ista vt Archiepiscopus non exerceat *f* iurisdictionem in subditos Coepiscoporum) quod non est concessum, censetur esse *g* prohibitum. Resp. IV. capitulo plus iuris, saltem in habitu erga Cathedralem Ecclesiam competit, quàm Archiepiscopo: Idque etiam sede non vacante, si videlicet Episcopus absolutè impeditus sit officium præstare, interim capitum, dum Pontifex consultus respondeat, & prouideat, quæ necessaria sunt, & dilationem non patiuntur, exequi potest. Quia id veluti naturale est, vt capitis defectum reliquum corpus suppleat, donec maius remedius adhibentur.

c Ab in c. pastoral. n. 10. de off. ordinarij, Piasecius lo. cit. *d* c. 1. da sup. l. negl. præl. in 6.

e cit. c. 1.

f cap. nullos primat, 7. causa 9. q. 3. *g* c. cũ inter, de trans. Ep.

CV. *Quid iuris est, si patronus in præsentando ad beneficium negligens sit, aut indignum præsentet?* Resp. Si patronus laicus intra quatuor *a* menses a die cognitæ vacationis; Ecclesiasticus autem intra sex *b* menses, nominem præsentat, amittit ea vice ius præsentandi, & collatio libera efficitur, Sin autem duo sint patroni, quorum vnus laicus, alter Ecclesiasticus, tum laicus *c* gaudet priuilegio Clerici, propter societatem, vt sex menses ad præsentandum concedantur. Respond. II. Si patronus Ecclesiasticus indignum præsentet, priuatur ea vice iure præsentandi *d*, & collatio beneficij libera efficitur. Sed laicus patronus iubendus est *e* alium præsentare. Porrò laicus patronatus censeri debet *f*, qui cuicunque personæ, vel Communitati competit ratione fundationis, constitutionis, aut donationis ex bonis patrimonialibus; Ecclesiasticus autem patronatus, qui alicui competit ratione Ecclesiasticæ dignitatis, aut beneficij, aut quia ex Ecclesiasticis redditibus Ecclesiæ fundatio, constructio, vel dotatio facta fuit.

a c. quoniã, 3. c. cum propter, 27. de iur. patr. *b* c. vn. eod. in 6. & ca. 2. de supl. negl. Præl. in 6. *c* Abb. c. eam te, 22. de iur. patr Syl. ver. iuspatron, q. 6. dicto 2. *d* c. gl. recepta in ca. cum vos ver. minus idoneæ, eo. tit. arg. *e* cit. 2. *f* Theol moral l. 4. tr. 2. c. 13. n. 14.

CAP. X.

De confirmatione electi.

QVÆSTIO CVI. *In quibus beneficijs confirmatio locum habet?* Resp. I. In electiuis: Nam per electionem canonicam tribuitur electo ius ad Prælaturam, seu dignitatem in chorum, quod per Superioris confirmationem perficitur. Et debet Superior electum, si idoneus sit, *a* confirmare: alioquin iniuriam infert non tantum electo, sed etiam electoribus; adeò vt ipsi electionem prosequi, & confirmationem postulare possint; cùm etiam ipsorum, & Ecclesiæ suæ intersit, vt canonicè electus confirmetur. Idq; etiam Cæsareo iure receptum erat, vt electi ver. g. ciuitatum defensores a Præfecto Prætorio confirmandi *b* essent. Excipimus autem plenitudinem potestatis in Principe, qui propter publicam vtilitatem legitimè electum reijcere *c* potest, vt persona magis idonea promoueatur. Deinde improbari non potest consuetudo, quæ quibusdam Ecclesijs viget vt a Canonicis v. g. Decanus electus si electioni consentiat, statim omne ius acquirat, nec Superioris confirmatione opus sit.

a c 3 de elec. vbi Io. Andr. a. 2.

b Auth. de defensoribus ciuitatũ § Iusiurandum, iun. glo. in prin. ver. decreta, & gl. in l. priuatorũ C. de iurisd. omnium iudicum. vel sed pone. *c* Nicolaus V. Bull. r. quæ incipit. Ad sacram.

CVII. *Ad quem pertinet confirmatio electi?* Resp. Ordinariè pertinet ad proximum Superiorem, *a*, cui Ecclesia, aut dignitas subiecta est. Igitur Abbates, & Præpositi non exempti confirmandi sunt ad Episcopo: Guardianus, Abbas, Prior Ordinis exempti, Generalem Ministrum, seu Præpositum habentis, ab eodem Generali confirmationem accipiunt? Ipsi verò Generales sicuti & Abbates quidam exempti, ac sedi Apostolicæ immediatè subiecti, a Summo Pontifice *b*, vel Legato eius, si in prouincia sit, confirmari debet. Quædam verò Religiones priuilegium Apostolicam habent *c* vt quamprimum eorum Generales Ministri seu Præpositi canonicè electi sunt, plenam iurisdictionem, sine alia sedis Apostolicæ confirmatione, consequantur. Denique Episcoporum confirmatio, vbi canonicè eliguntur (sicuti in Germania) hodie ad Summum Pontificem *d* spectat, sicuti & olim spectabat circa tempora *e* Nicolai I. & Gregorij I. *f* Quibusdam verò temporibus permittebat Ecclesia *g* Romana, vt Episcopi a Metropolitanus, præmisso examine confirmarentur. Interim tamen, referendum erat ad Romanum Pontificem, quinam Episcopi in prouincijs canonicè electi, & instituti essent.

a Hostiensis in sum. tit. de elect. in 6. Rodr. t. 2. q. 53. art. 3. de reg & alij,

b c. Si Abb. 36. de elect. in 6. *c* apud Rod. to. 2. reg. qq. q. 153. ar. 3.

d ci Bul. Nic. V. ed sacra. *e* cap. 2. d. 22. *f* ca. quanto d. 63. *g* infr. q. 165.

CVIII. *Quando peti debet confirmatio?* Resp. Electus intra tempus trimestre, numerandum a die consensus sui, confirmationem à Superiore petere *a* debet: alioquin, si iusto impedimento cessante, eam petere neglexerit, electio ipso iure irrita censebitur: Idemque locum habet *b* in postulatione. Resp. II. Electi ad Episcopatus, vel Ecclesias exemptas, & sedi Apostolicæ immediatè subiectas, personaliter Romam pro confirmatione *c* petenda accedere deberent; vel si, id commodè fieri non possit, personas idoneas mittere. Sed quid circa Episcopus electos in Germania obseruetur, infra dicendum *d*. Id verò hic addendum est, quòd beneficiati, qui ob hanc causam in Vrbem destinantur, fructus beneficiorum suorum (exceptis distributionibus quotidianis) integros percipere debeant; ne ipsis officium Ecclesiæ præstitum damno sit. Idemq; eadem ratione sentiendum *f* de electo, si causa electionis petendæ, ad confirmatorem, aut examinatorem proficisci debeat.

a c. quam sit, 6. de ele. in 6. *b* Gl. ib. ver. vacuatur.

c c. nihil 44. de el. ca. cit. sapientes, 16. eod. in 6.

d q. 191. 262 *e* c. cum non deceat, 30. el. in 6.

f arg. ei. c. 30. vbi Io. Andr.

CIX. *Num Superior, cuius est electum confirmare, aut præsentatum à patrono instituere, intra certum tempus id agere debet, alioquin pro ea vice priuandus?* Resp. *a* De hac re nihil iure statutum esse: Propterea quòd satis prospectum esse videretur: quandoquidem tum electus, tum electores, sicut & patronus, ac præsentator, agere possunt, vt confirmatio, vel institutio fiat: Eaque de causa Superior confirmatoris, vel institutoris, terminum constituere poterit, intra quem confirmatio, vel institutio fieri debeat alioquin ipsemet instituet: cùm non debeat beneficia Ecclesiastica diu vacare.

a Rebuffus in praxi benef. tit. de deuol. n. 6.

CX. *Quid agere debet Superior, priusquam electum confirmet?* Resp. I. inquirere debet *a* de forma & serie electionis, vt appareat, num canonicè facta, & nihil substantiale prætermissum sit. Ad quam rem inseruiet decretum *b* electionis, in quo totus electionis processus authenticè descriptus est. Resp. I. Superior, antequam electum confirmet inquirere debet de qualitatibus eius, præcipuè circa ætatem, morum honestatem, & scientiam. Est autem sciendum, quasdam *d* esse qualitates intrinsecas, ac veluti naturales, vt quòd homo sit verax, pacificus, nulla censura irretitus: Et tales inesse præsumuntur *e* donec opponens, seu contradictor contrarium ostendit. Aliæ verò qualitates extrinsecæ, seu adiectitiæ: videlicet requisita ætas, scientia. Et hæ qualitates non præsumuntur sed probari debent. Quamobrem de illis potissimum examen instituitur. Potest tamen etiam, atq; debet inquiri de moribus electi, tametsi nihil opponatur. Tametsi enim si nihil negotij *f* cũ aliquo sit, non oporteat in eius vitã inquirere, sed potius pro bono & integro viro habere, dum contrarium non appareat: Sin tamen filia in matrimonium illi collocari debeant; quemadmodũ Prælatus electus Ecclesiæ veluti sponsus dandus est, meritò inquiritur in vitam eius; saltem quoad externa & apparentia, de quibus testimoniũ Ecclesiæ dari potest.

b c. nihil. 44. de elect. *c* Innoc. & gl. in 6. innotuit, 20. ver. decreto, de el. ibid. Abb. n. 15. & 16. Syl ver. el. 8. q 18. *e* c. cũ, nobis 19. de el. c. nihil 44. eo. d. c. 2. d. 45. *d* glos. in c. si forte, ti. ver. scientiæ eod. in 6. *e* c. vlt. de præs.

f exemplum gl cit.

His

His Adde. Si Prælatus semel examinatus, ad aliam prælaturam eligatur, iterum examinandum esse, cum fieri possit, vt interea nouum impedimentum contraxerit. Idque maximè locum *b* habet, si ad maiorem dignitatem aliquis assumendus est. Respon. III. Iuxta Bonifacianam Constitutionem, *i* Si coelectus aliquis adsit, vel alius contradictor, ij à Confirmatore nominatim vocandi sunt ad causam agendam. Si nullus talis adsit, tum generale edictum ad Ecclesiæ valuas affigendum est, in quo peremptoriè ad diem definitum citantur, si qui electionem, quoniam confirmari debeat, impugnare velint. Hæc nisi præmissa fuerint, confirmatio irrita iudicanda erit. Resp. IV. Si Superior personam indignam confirmarit, proxima vice confirmandi facultate *k* priuatus, aliisq; pœnis subiectus est.

g arg. c. scripturæ 40. de el. h gl. in cit. c. scriptū ver. præsumptione. i ca. vlt. de el. in 6. k c. nihil. 44. de el.

CXI. *Si quis post generale edictum, & secutam confirmationem adueniat, qui opponere velit, audiendusne est?* Resp. Si is absens fuerit, vt probabilem edicti ignorantiam allegare possit, audiri debet. Sin verò non absens, aut non longè distans fuit, ordinariè non auditur, nisi *a* ignorantiam contestaris adstruat, & iuramento confirmet. Cæterùm ad denuntiationem canonicam, vt indigna seu inhabilis persona Ecclesiæ non præsit, ordinariè aliquis admitti *b* debet, etiam post confirmationem, imò & consecrationem.

a arg. ca. vlt. Quimatr. accusare pos. sunt. b Ab. c. nihil 44. n. 6. de el.

CXII. *Quid iure constitutum est de electis, si ante impetratam confirmationem administrent?* Resp. I. Si electus ante acceptam in confirmatione administrationi prælaturæ se immisceat, incurrit *a* priuationem ipso iure: Sed opus est sententia, & executione iudicis. Sed & id prohibitum est *b*, ne electus sub titulo œconomi, seu administratoris alioue prætextu administrationem in spiritualibus, aut in temporalibus vsurpet, donec confirmatus fuerit. Nā id est in fraudem canonis *c* agere, si quis, quod canon vetat, in effectu assequatur; licet alio prætextu, seu quæsito colore. Verùm per summi Pontificis auctoritatem, potest electus, interim dum habilis ad prælaturam fiat, vt si legitimam ætatem consecutus non sit, Ecclesiæ œconomus *d* constitui. Resp. II. Prælatis Apostolicæ sedi immediatè subiectis, si extra Italiam in concordia electi sint, interim dum confirmatio à sede Apostolica aduenerit, in spiritualibus, & temporalibus administrare propter Ecclesiæ necessitatem permittitur, ita tamen vt nihil penitus alienent. Plerumq; tamen Prælati isti hac facultate non vtuntur, (quamuis possent vti) sed interim Capitulum administrat, vel œconomus in temporalibus deputatur, donec confirmatio à Pontifice, vel Legato eius, si in prouincia fit, impensa fuerit. Id verò certum esse debet, tali potestate vti non posse Prælatum postulatum; quippe cui nullum ius ante admissam postulationem acquisitum est.

a ca. qualiter 17. de el & ca. auaritiæ, 5. eod. in 6. b cit. c. auaritiæ. c reg. vl. in c. I. cōtra, 9. ff. de legibus. d c. cū nobis 19. iun. gl. ver. procurationem conce. dimus de el. e c. nihil 44. de elect.

CXIII. *Num eo solo, quòd Prælatus à Superiore confirmationem accepit, actus iurisdictionis exercere, iura item, & bona Ecclesiæ administrare possit; an verò necesse est, eum prius in possessionem solemniter introduci?* Cuius modi corporalis introductionis non rarò in iure *a* mentio fit. Resp. Spectato iure ordinario, Prælatus post acceptam confirmationem, aliusue beneficiatus post verbalem institutionem, collationem, seu inuestiturā, statim *b* possessionem accipere, administrare, & alia iura prælaturæ, vel beneficio suo competentia exercere potest. Etenim qui à Superiore legitimè collationis, seu verbalis institutionis titulum habet, eo ipso censetur facultatem consecutus possessionem vacantem capiendi, & iura competentia exercendi, atq; administrandi. *Vacantem* inquam: Nam si alius quispiam in possessione prælaturæ, alteriusue beneficij existat, tum non licet propria auctoritate possessionem, & administrationem capere: esset enim hæc vitiosa possessio, in qua ità possidens defendedus non foret, imò censebitur spoliasse *c* pri-

a ca. ad hæc de off. Arch. ca. cum Bertholdus de sent. & re iud. b arg. c. nosti 9. c. transmissam, 15. cap. qualiter, 17. c. nihil 44. de el. & docent Innoc. cit. ca. transmissam, n. 1. Io. Andr. n. 6. ab. nu. 3. gl in l. priuatorum, C. de inrisd. Bart. in l. cum fidus, n. 4 ff de vsu ca. Menochi adip. poss. remed. 7. nu. 81. arg. l. 6 ex stipulatione, 5. ff. de acq. poss.

stinū possessorem. Quòd si etiam violentia aliqua vtatur, metetur priuationem iuris, ac tituli *d*, quod in beneficio habet. Deinde excipiendum est; Nisi alia sit Ecclesiæ consuetudo, vid. vt prouisus, confirmatus, aut verbaliter institutus possessionem ipsemet non accipere debeat, sed post verbalem illam collationem, tituliq; traditionem solemniter & corporaliter introduci in possessionem, quam iura installationem vocant: eaq; olim per Archidiaconum fieri *e* solita est: nunc autem in plerisq; Ecclesijs per alios Clericos fieri solet.

d ca. cū quis 18. de præb. 6. Rebuf. in praxi. benefic. denif. in pos. n. 5. e cit. cap. ad hæc & cit. c. cum Berthol.

CXIV. *Quid ad rem facit inuestitura, quæ in confirmatione, collatione, aut institutione adhiberi solet;* Resp. *a* Inuestitura fieri solet per bireti, annuli, pannorum traditionem; &c. Et ea interdum adhibetur cum tituli traditione, seu verbali institutione, & maiorem eius solemnitatem. Verùm per talem inuestituram non traditur actualis possessio beneficij vacantis; sed solùm potestas sit accipiendi possessionem vacātem, nisi vt supra dictū consuetudo in Ecclesia vigeat, vt etiam post inuestituram, solemniter aliquis in possessionem introducatur. Interdum autem inuestitura post factam collationem adhibetur, vt solemnitas aliqua. Tum verò parum, aut nihil operatur, cùm titulus antè collatus sit, possessio autem per inuestituram non acquiratur, sed tantùm ius accipiendi possessionem vacantem: quod tamen etiam, seclusa consuetudine speciali, per nudam collationem, confirmationem, aut institutionem acquiri potest. Sed & quibusdam Ecclesijs consuetudo est, vt electus, cum primum electioni consensit, inthronizetur, vel in altari collocetur. Quæ mera solemnitas est, ad significandum ius ipsi ad Episcopatum inchoatiuè acquisitum.

a ex Doctor. Dyni super reg. 1. in ca. Io. Andr. in c. transmiss. n. 1. de elect. Abb. in cap. auctoritate, n. 9. de inst.

CAP. XI.

De appellatione contra electionem.

QVÆSTIO CXV. *Num contra electionem appellari potest, & quam vim habet talis appellatio:* Resp. I. Vnusquisq; Capitularis electioni factæ, aut faciendæ, iustæ rationis motiuo, opponere se potest, & contra eam ad Superiorem *a* appellare. Sed alteri, cuius nihil interest, appellare non *b* licet, quod intellige nomine suo; sed nomine Ecclesiæ, non videl. Prælatus indignus eligatur, quodlibet Ecclesiæ membrorum opponere se, & appellare poterit: Imò in tali casu pro bono Ecclesiæ denuntiaturus, vel accusaturus semper audiri *d* debet. Resp. II. Si contra electionem appellatur non simpliciter, sed ne contra canones fiat, tunc electores non prohibentur *e* ad canonicā electionem procedere. Sin autem simpliciter appelletur, inhibendo ne ad electionem procedatur, tum nisi apertè friuola sit appellatio, consistere *f* deberent electores, donec causa ad Superiorem delata sit. Si tamen non obstante appellatione procedatur ad electionem, ea *g* valida censebitur; tametsi appellans offerat se incontinenti allaturum *b* probationes defectu. Propterea quod talis appellatio extraiudicialis sit, quæ effectum suspensiuum non parit. Cæterùm si Superior, ad quem appellatum fuit, pro appellatione iudicet, tum omnia acta & attentata post eam rescindi *i* debebunt, perinde ac si initio irrita fuerint. Resp. III. Si appellatio fiat coram Ordinario, v. g. Episcopo, cuius est electionem approbare seu confirmare, tunc veluti iudicialis censeri debet: ideoq. Episcopus in hoc casu, nisi appellatio manifestò friuola appareat, procedere non potest ad confirmationem: cùm generalis regula sit, quod attentata post appellationem interpositam in irritum reuocari debeant: præterquam si appellans appellationem deserueris.

a c. cum inter 21. de el. b c. cum inter 16. de el. 1. ff. de appell. c arg. ci. c. cū inter, & cit. 1. d c. conf. 40. de appel. Innoc. in c. ad aures. 8. de rescript. Ab. c. cum dilectus 32. de el. n. 9. e c. cum nobis, 19. eod. f c. considerauimus. 50. c. auditis 29. eod. g cit. c. cū Inter, 21. & c. cum nobis h Innoc. in cit. c. cum inter num. 4. Imola, n. 16. Syl. ver. Appel. q. 2. i c. non sola 7. c. Roman. §. cum autē, de appell. in 6. Abb. cit. c. considerauimus nu. 1. de el Imolæ in causis n. 1. ibid. Abb. nu. 3. eod. tit.

CXVI. *Concessumne etiam est ipsis electoribus, qui suffragium electo dederant, electionem factam*

 op-

oppugnare, objiciendo illi aliquod crimen, aliumue defectum, Resp. Tales audiendi non *a* sunt postea quam electio promulgata est. Nam quod semel aliquis approbauit, improbrare deinde *b* non potest, nisi causa improbationis postea emergat. Per quod limitatur tradita doctrina: Si enim electus administrationi se statim immiscuit, vel si defectus eius antea incognitus, postea manifestatur impugnare electionem possunt, qui antè in eam consenserant: Quia paria censetur *c* non esse, & non apparere. Hoc tamen casu ignorantiam iuramento confirmare *d* debit, qui electionem impugnare voluerit. Adde, eandem Gregor. X. constitut. *e* locum etiam habere in illo, qui electionem in absentia sua factam postea suo consensu approbauit. Nam paria sunt eligere, & electioni factæ consentire. Quòd verum est in ordine ad voluntatis approbationem, non item quoad alios effectus: qui enim elegit, is auget v.g. numerum suffragiorum, non autem qui electioni factæ consentit *f*, siue eam ratam habet. Quare etiam in ciuili iure dicitur, quòd *aliud est vendere, & aliud vendenti g consentire*.

CXVII. *Quænam a Sum. Pontificibus salubriter statuta sunt a ad moderandas appellationes in causis beneficialibus?* Resp. non expedit, vt appellantibus ad tribunal superius facilè deferatur; cùm ob eam causam lites potiùs protrahantur, quam sopiantur. Ex quo, maximè in causis beneficialib. damna Ecclesiis prouenire solent: cùm beneficia Ecclesiastica sine dispendio diu *b* vacare non possint. Accedit, quòd homines valde proni sint ad impediendas prouisiones beneficiorum, præsertim dignitatum, quas sibi, vel consanguineis, aut amicis obuenire mallent. Quamobrem Innoc. IV. constituit *c*. Si quis electionem, postulationem, vel prouisionem alicuius ad Prælatum, personatum aut Canonicatum impugnet, objiciens aliquid seu contra formam, seu contra personam, & idcirco ad sedem Apostolicam appellet, vt & is qui opponit, & qui defendit, omnesq; quorum interest, per se, vel per procuratores bene instructos, ad dictam sedem iter arripiant: Et præsente vna parte, si altera nondum aduenerit, viginti diebus expectetur, postea, non obstante cuiusquam absentia, procedatur, sicuti de iure procedendum est. Igitur in causa beneficiali, sicuti & in matrimoniali, procedi potest etiam lite non contestata *d*, si pars contumax sit, tametsi nulla alia citatio interuenerit: Siquidem terminus a iudice, vel a iure præfixus appellantibus, vel iis contra quos appellatur, peremptoriæ citationis *e* vim habet. Secundò decreuit *f* idem Greg. X. Si quispiam electioni, postulationi, vel prouisioni se opponat, ad Superiorem appellans, teneatur publico instrumento omnia, & singula, quæ objicere velit, exprimere; insuper coram publica persona, vel magistratu corporale iuramentum præstare de veritate dicenda; id est, quod credat vera esse quæ exprimit, & se probare posse. Plura alia eiusdem Greg. X. statuta circa appellationum moderationem legi possunt in eodem Lugdun. Concil. generali, c. 6. & 10.

CXVIII. *Qui contra electionem, postulationem aut prouisionem ad Superiorem appellat, potestne in ea causa Procuratorem constituere?* Resp. affirmatiuè *a* Sed necesse est, vt in procuratorio mandato omnia specificè exprimantur, quæ seu contra formam, seu contra personam objicere vult appellans: alioquin procurator admittendus non est. Et debet is habere mandatum speciale de iuramento corporalis præstando in animas eorum, quorum procurator est, quod ipsi credant vera esse quæ expressa sunt, eaque probari posse.

CXIX. *Si contra electionem, ob vitium formæ, vel personæ appellatum sit, & pro appellatione iudicetur, rescindendane etiam est confirmatio, si electio à legitimo Superiore collata fuit?* Resp. affirmatiuè *a* Quia destructo fundamento, necesse etiam est accessorium corruere: Atqui electioni tanquam fundamento accedit confirmatio: Ergo, &c. Verumtamen acta Prælati electi post confirmationem a legitimo Superiore datam, valida censeri debent, si defectus publicè ignoratur, aut saltem electio nondum recisa fuerat. At verò vice *b* versa, si accidat confirmationem ex aliqua causa irritari, vel irritam declarari, non ideò *c* etiam electio, si canonicè celebrata, fuit, infirmari debet. Nam vtile ab inutili non vitiatur, si vnum ab altero separari potest: Neque naturæ rerum congruit, vt destructo accessorio (cuiusmodi est confirmatio) etiam corruat id, quod fundamenti loco est, videl. electio.

CXX. *Potestne appellans in causa electionis appellationi renuntiare?* Resp. I. Potest renuntiare, priusquam *a* Superiori præsentata est: non item postea cum causa hæc grauis, & ad Ecclesiæ bonum pertinens censeatur. Resp. II. Si appellatio aduersario intimata sit, non potest amplius absque eiusdem consensu renuntiare, nisi expensas, vel si alia de causa ipsius intersit, compensare *b* paratus sit. His adde expensas ab appellante præstandas etiam *c* esse, si in probatione defecerit, Nisi probabilem causam oppugnandi se habuisse ostendat: tunc enim & condemnatio in expensas, & si qua alia pœna *d* statuta debet.

a c. null. 8. de el. in 6
b arg. reg. 21. in 6. iun. interpr. Dyn. n. 11. & arg. c. posuit 5. de filiis Presb.
c Canonistæ & legistæ in l. In lege fundi, ff. de contr. empt.
d cit. c. null.
e in Concil. Lugdunensi, cit. c. null.
f Io. Monac. cit. c. null, n. 2. ibi. Io. Andr. n. 2
g reg. 20 ff.
a lib. 6. decr.
b c finem, §. de dolo, & contumacia.
c c. 1. de elec. in 6.
d c. dudū 22. de el. c. accedens, 4 cap. quoniam, §. porrò, ve lite non contestata. &c.
e c. sæpe 44. de el.
f c. vt circa, 4. de el. in 6. & videri potest declaratio Bonifac. viii. in ca. is cui. 19. c. qui contra. 20. eod. in 6.
a c. procurator 38. in 6.

a arg. c. quæ fuerit, 17 de el. & ca. quod sicut, 28. eod. vbi Innoc. n. 4. Io. And. n. 17. Abb. nu. 8. & expressius habetur in ca. cum dilectus 32. eo.
b arg. l. Barbarius, ff. de offic. Prætor.
c ca. si confirmationem. 39. de el. in 6.
a arg. c. quàuis, 10. vbi Io. Monach. n. 7. & 1020. in 6.
b c. interposita, 70. §. ille de appell. & docet Io. Monachus, loc. cit. n 6.
c ca. 1. de el. in 6.
d cit. c. 1.

CAP. XII.

De Sum. Pontificis electione.

QVÆSTIO CXXI. *Ad quos pertinet ius eligendi summum Ecclesiæ Pastorem?* Resp. I. Ad Romanæ Ecclesiæ *a* Cardinales. Et quidem conformiter primæ institutioni Ecclesiarum. Nam electio Prælati ad Clerum, seu Clericorum Collegium *b* spectat: Cardinales autem pars præcipua sunt Cleri Romani: Ergo meritò ad ipsos Romani Pontificis, qui & S. Petri *c* Principis Apostolorum successor est, electio spectat. Olim verò etiam populi testimonium, ac postulatio, seu nominatio *d* petebatur. Quare mirum non est, quod etiam Imperatoris Legati interfuerint; non tantùm vt cum reliquo populo boni Pontificis electionem a Clero impetrarent, sed etiam vt violentias, & scandala, quæ oriri possent, sua auctoritate impedirent. Id porrò ius a Iustiniano, Mauritio, aliisque Imperatoribus malè vsurpatum fuit, vt non liceret electum Romanum Pontificem inthronizare, nisi prius approbatio, & confirmatio Imperatoris accederet, quæ res interdum schismatis occasionem præbuit. Quamobrem Nicolaus Quartò Adrianus Secundò, & alij Pontifices, etiam consentientibus Imperatoribus, abusum illum *f* sustulerunt, & Pontificis electionem Clero liberam fecerunt: quandoquidem etiam olim, ante Iustiniani tempora liberam Clericis Romanum Pontificem eligendi potestatem fuisse, neque Imperatores aut Reges auctoritatem suam interposuisse, eruditè ostendit Romanæ Ecclesiæ defensor *g* contra Henrici IV. Aduocatum, in Concilio congregato in Osborio Germaniæ loco contra Cadaloum Pseudopapam.

CXXII. *Quæ forma in electione Sum. Pontificis obseruanda est?* Respondeo: Da ea decretum esse ab Alexandro III. in Concil. Lateranensi generali *a* can. 1. Et iterum a Greg. X. in Concilio *b* generali Lugdunensi, c. 2. denique à Greg. XV. Pontifice, in cuius statuti obseruationem *c* plerique; Cardinales iurarunt.

CXXIII. *Potestne electio Sum. Pontificis aliquo casu oppugnari, aut rescindi?* Resp. I. Non potest oppugnari per objectionem *a* excommunicationis, aut censuræ cuiuscunque ab electoribus *b* contractæ. Resp. II. Certi casus sunt, in quibus electio Romani Pontificis ipso iure irrita est, atque vt talis declarari potest: Primus. Si electus in notoria hæreli

a c. licet de el. in 6.
b sup q. 17.
c S. Cyprianus l. 1. epist. 3. ad Cornel. S. Hier. epist. ad Damasū Cōc. Calced. act. 5. in relat. ad Leonē Papam.
d Conc. Romanum sub Ioan. IX to. 3. Concil. §. Quia sancta.
e c. Romana. Concil.
f c. cum Adrianus, & seqq. d. 63.
g to. 3. Conc. p. 2. Seu. Binii, f. 238.
a c. licet 6. de elect.
b c. vbi periculum 4 eod. in 6.
c testis est Ioan. Malderus Episcop. Antuer. 1. 2. q. 95. a. 1. non longe a fine.
a cit. c. licet. tunc. gl. verb. exceptione de elect.
b Cl. Ne. Romani §. Cæterum eod. tit.

c gl. in c. si. licet vt exto. Abb. nu. 11. Azor. c. a. li. 4. c. 5. q. 7. & colligitur ex Bulla Iul. II. Cum tam diuino in Con. cil. Lat. c. 5. d c. Si Papa 14.

hæresi e fuerit. Si enim accidat Papam manifestum hæreticum fieri, coram Concilio d accusari potest, vt deponatur: quamuis ad Deum nunquam permissurum, piè creditur: Ergo multo magis, si accedat, manifestum hæreticum elegi, talis electio oppugnari potest, atque irrita declarari. Quia secundùm ius diuinum, hæreticus non est Ecclesiæ membrum: consequenter non potest esse verum Ecclesiæ caput. Secundus. Si electus in Pontificem ob aliumi defectum inhabilis sit, iure diuino, aut naturali: vt si sit infans, amens, aut mulier. Tertius. Si Pontifex simoniacè electus sit, oppugnari potest electio e tanquam ipso iure irrita. Quartus. Si electio Pontifici facta sit per metum grauem, & iniustum, irrita censeri f debet. Non licet tamen Cardinalibus ad aliam electionem procedere, nisi priùs, conuocato Concilio Generali, de nullitate electionis cognoscatur, præterquam si electus ipsemet renunciet. Quod in hoc casu facere tenetur, si electionem per talem metum peractam fuisse sciat: quandoquidem ea secundùm substantiam irrita est: alioquin enim ab Ecclesia rescindi nunquam posset. Sed aliæ Prælatorum electiones, quamuis metu graui, & iniusto extortæ sint, videntur consistere secundum g substantiam; cum metus voluntarium, absolutè loquendo, non tollat. Ideoque electus, si alioquin idoneus, & illatæ iniuriæ non particeps, in conscientia tutus erit, donec superioris auctoritate rescindatur. Idque propterea, quod nullus eatet canon, quo aliæ electiones per metum grauem, & iniustum peractæ, ipso facto irritæ declarentur, sicuti de electione Roman. Pontif. habetur. Quintus. Si objiciatur, quod h eligentes non habuerunt ius eligendi, quia non fuere Cardinales Ecclesiæ Romanæ. Tunc enim destruitur fundamentum electionis legitimæ, si ostendatur eam factam non fuisse ab eo Cardinalium numero, qui ad Pontificis electionem secundùm Canones requiritur; dummodo defectus occultus non fuerit.

e cit. Bulla Iulij II. & colligitur ex c. si quis, pecunia, d. 79. Azor. cit. lo. § Deinde quærere. f Conc. Constant. sess. 39. Azor. cit. l. 4. c. 4. q. 7. § 6.

g contra gl. c. vbi periculum 4 § cat. de el. in 6. v. electi.

h Abb. cit. c. licet, & n. 10. de el. Azor. cit. c. 5. q. 7. § Quæres in super.

CXXIV. *Si metus grauis iniustè incussus sit non ad certam personam eligendam: sed indeterminatè vnam ex pluribus aut certo personarum genere, valebit electio Pontificis?* Respondeo affirmatiuè a. Cùm enim talis electio substantialiter consistat, neque iure Canonico infirmata reperiatur, sequitur, eam ab Ecclesia rescindi nunquam posse, sicuti aliæ electiones ob hanc causam iudicis officio rescinderetur. Sed alia ratio est de matrimonio. Si aliquis iniustè graui metu adigatur ad accipiendam vxorem vnam ex filiabus Caij, aut aliam quamcunque: si, inquam, eo metu durante, tanquam causa, inducatur ad contrahendum, alioquin non contracturus, irritus est contractus, canonici iuris dispositione; iuxta quam e matrimonium cum libertate plena contrahi debet, ob multa mala, & infelices exitus, qui ex coacto matrimonio sequi solent: Et quia matrimonium contracturus perpetuum vinculum in se suscipere debet. Quare idem eadem ratione dicendum de Religionis professione, irritam fore, si quis grauè & iniusto metu cogatur ad profitendum in hac vel indeterminatè ad profitendum in aliqua Religione.

a Abb. in c. cùm in terra n. 10. de el. Azor. cit. c. a. 5. q. 7. § Quæres insuper, & colligitur exc. vbi periculū §. cæterum de el. in 6. b Cou. in 4. decre. p. 2. c. 3. § 5. num. 8. Sanch. 4. de matr. disp. 11. n. 20. c c. cum locum 14. de eo qui duxit d arg c. 3. de his quæ vi. &c.

CXXV. *Cùm Summus Pontifex legibus Ecclesiasticis, quatenus, pœnales, aut irritantes sunt, non obligetur, qua ratione constitui potest, vt eius electio, ver. g. per simoniam, aut grauem metum celebrata irrita sit?* Respon. Ea ratione. Quia licet Papa, aut Concilium generale tales leges imponere non possint subsequentibus Pontificibus, qui verè, & legitimè electi sunt, quia par in parem non habet a imperium, possunt tamen electioni formam constituere, per quam verus, & legitimus Pontifex constitui debet.

a c. innotuit 20. de el.

CXXVI. *Si Summi Pontificis electio ob aliquem defectum vitiari potest, sequaturne inde, incertum esse, dum Ecclesia verum Pontificem, ac Pastorem habeat?* Respon. Nequaquam. Vel enim defectus coram Ecclesia manifestus est, vel occultus. Si primum, nullum subesse potest periculum: quia Ecclesia talem Pontificem non acceptabit. Sin autem secundùm, quia ponimus ver. g. hæreticum occultum ad Pontificatum assumi, licet is verè caput Ecclesiæ non sit, tamen propter publicam ignorationem, Deus (qui in necessarijs non deest) supplebit defectum, vt omnia eius acta, & decreta perinde a valida, & obligatoria sint, ac si verus Pontifex esset, neque permittet Deus, vt hæresim suam Ecclesiæ ex Cathedra proponat. Veruntamen valdè probabile est diuina prouidentia caueri, ne vnquam hæreticus, aut simili substantiali occulto defectu laborans in Pontificem eligatur.

a arg. eorū quæ decent DD. ex Bar. bat. ff. de off. Prætorum.

CXXVII. *Si congregato Concilio Generali Papa illegitimè electus declaretur, & reijciatur, estne penes Concilium alium legitimè eligere?* Resp. etiam in hoc casu electionem ad Cardinales pertinere. Cùm enim ea eligendi potestas à Sum. Pontificibus a, approbante Generali Concilio, collata, & confirmata sit, absque causa necessitatis auferri eis non potest. Necessitas autem pro ea vice b auferendi Cardinalibus eligendi potestatem esse posset, si v. g. ad schisma tollendum, cui plerique Cardinales fauerent, expediens esset, electionem Pontificis à Concilio generali.

a c. li. 6. de el. c. vbi 3. eo. in 6. b Azor. l. a. l. 4. c. a. q. 13.

CXXVIII. *Quisnam in Romanum Pontificem, & vniuersalis Ecclesiæ Pastorem eligi potest, ac debet?* Respond. I. Aliquis ex corpore Ecclesiæ Romanæ, seu Collegio Cardinalium eligi a debet, si idoneus adsit. Respond. II. Si alius quicunque Christianus, clericus, vel laicus, eligatur in Summ. Pontificem, valitura est electio: Quia ea ob nullam personæ inhabilitatem ex iure positiuo prouenientem infirmari potest, nisi talis infirmatio alicubi expressa b sit.

a c. in nomine, dist. 23. oportebat c. nullus, d. 79. b cit. c. licet. Azor. cit. l 4. c. 5 q. 6. c. ceterum.

CXXIX. *Cum electio Episcopi confirmatione desideret, quis Romanum Pontificem confirmat?* Resp. In eo conuenit electio Papæ cum alterius Episcopi electione, quòd electores iurisdictionem non conferant, sed personam nominent, ac deputent, cui Episcopalis iurisdictio, ac potestas debeatur. Discrimen verò est, quòd alij electi Episcopi Superiorem in terris habeant, à quo per confirmationem accipiant potestatem: Sed Papæ ex vi promissionis, atque institutionis à Christo, B. Petro, eiusque successoribus suprema in Ecclesiâ iurisdictio a cōfertur. Vt rectè Innoc. III. b dixerit *Potestas nostra non est ex homine, sed ex Deo.* Nihilominus consuetudo obtinet, vt Romanus Episcopus post electionem consecretur, & coronetur: Et antequam id peractum est, in Bullis non se absolutè Episcopum appellat; sed electum Episcopum: Neque id tempus, quod ante coronationem est, Apostolatus sui vocat, e sed suscepti Apostolatus officij.

a ca. in nomine, d. 23. b c. nouit de iudic.

c Gl. in reg. iur. super data.

CXXX. *Nunquid Summ. Pontifex, qui legitimè electus, aut etiam consecratus, & coronatus est, papatum renuntiare potest?* Pro parte negatiua quæ esse videtur: Quòd renuntiatio dignitatis, aut Prælaturæ in manu Superioris a fieri debet: Papa autem Superiorem in terris non habet. Sin autem dicamus, quòd Deus eius renuntiationem acceptet, talis acceptatio incerta esse videtur, cum nullo signo cognoscatur. Resp. Quòd Papa ob iustam causam, maximè si se insufficientem agnoscat ad regendam Ecclesiam vniuersalem, Papatui renuntiare possit, definitum est à Cœlestino b V. Pontifice. Ad argum. dicitur, regulam illam, quòd renuntiatio in manu Superioris fieri debeat, de iis duntaxat accipiendam esse, qui Superiorem habent. Quemadmodum, inquit c Ioan. Monachus, regulam habemus, quòd nemo in propria causa iudex d esse possit: Et tamen Princeps, seu qui Superiorem nullum habet, in propria causa e iudicare potest, Porrò, si Pontifex se abdicet Pontificatu, ne-

a c. admon. 4. cap. electa 14. de ren.

b c. 1. de renun. in 6. c cit. c. 1. d l. qui iurisdict. 10. ff de iurisd. omn. iudicum. e l. Theol. mor. tr. 6. c. 2. n. 11.

necessariò dicere debemus, quòd Deus abdicationem acceptet, seu à Pontifice illo potestatem tollat: Nam alioquin consequens esset, vt Ecclesia longo tempore à nullo pastore visibile gubernaretur, si vno se abdicante, alius in locum eius cum simili vniuersali potestate substitui non posset. Id verò repugnat Christi promissionibus Ecclesiæ factis. Atque hæc ratio ostendit validam fore renuntiationem Papatus, tametsi sine iusta causa fiat. Cum enim Ecclesia Pontificem cogere non possit ad retinendum Pontificatum, sed tantum monere, ac rogare si is, posthabitis monitionibus, officium pastorale reipsa, ac voluntate deserat, non erit Ecclesiæ prouisum, nisi alius in locum eius eligatur. Grauissimè tamen peccabit Papa, *f* si absque necessitatis causa Papatui renontiet; cùm inter ipsum, & Ecclesiam vniuersalem arctissimum vinculum à Deo ipsi impositum existat.

f Videri potest Io. And. eo. c. 1.

C A P. XIII.

De Rom. Imperatoris electione, confirmatione, consecratione, coronatione

QVÆSTIO CXXXI. *Cur imperium, quod nunc Germani tenent Romanum appellatur?* Resp. Duas ob causas: Prima. Quia per successionem à Iulio Cæsare, Augusto, & alijs Romanorum Imperatoribus acceptum est. Altera. Quia Imperator Romanus, potissimum à tempore Caroli Magni, speciali obligatione *a* & iuramento Ecclesiæ Romanę Aduocatus & Patronus existit. Quo sensu à Greg. VII. *b* dictum fuit, Teuthonicis Ecclesiæ Romanæ regimen concessum fuisse. Et Glossa in c. Venerabilem, de elect. ait: quòd *c* *Teuthonici habeant Regnum Ecclesiæ Romanæ.*

a Cl. Romani de iureiur. c. venerabilē 34. de el. *b* c. in die 15. d. 5. de cōsecr. *c* ver. transl.

CXXXII. *Quo modo, ac tempore Imperium Romanum occidentale ad Germanos peruenit?* Resp. A Leone III. Pontifice a Gręcis ad Germanos translatum *a* fuit, in persona Caroli Magni, qui Romæ Imperator declaratus, salutatus, & coronatus est, Anno Christi exeunte *b* DCCC. in die Natalis Domini. Et verò Carolum Magnum natione Germanum fuisse, dubitari non potest: cùm & in Germania natus sit, prope *c* Moguntiam, & ex patre Pipino genitus, origine ac sanguine Francus, adeoque Germanus fuerit. Nam Orientales Franci Rheno traiecto, Gallias, *d* occuparunt, & postea Regem sibi constituerunt Clodoueum, seu Ludouicum I. qui & Fidē Christi suscepit *e* Anno Christi 499. Ab eoque tempore semper ea orientalium Francorum gente Reges creabantur, secundùm vniuersi populi suffragia, ac postulationem: ijque Reges tum Galliæ, tum Germaniæ imperabant, vsque ad Ludouicum Arnulphi filium, qui ea Carolinorum Regum Franciæ sanguine vltimus Rex fuit. Id verò considerantes Franci Orientales, & Saxones, atque indecorum arbitrantes, quòd in Gallijs deficiente Carolina familia, aut Francorum Orientalium gente oriundo, subesse deberent, Anno Christi DCCCCXII. Regē Germaniæ crearunt Conradum Franciæ Ducem, eoque mortuo, cum Henricum, filium Ottonis, Saxoniæ Ducis Filium, ad Imperium prouehere vellent, is contentus Regis *f* titulo, Imperatoris nomen, ac honorem assumere recusauit, donec eo mortuo, filios ipsius Otto Magnus, Germanię Rex, demum etiam Imperator à Saxonibus, & Francis constitutus fuit, qui proinde primus inter Saxones Romanorum Imperator fuit. Quamuis, & ipsi Saxoniæ Duces secundùm stirpem muliebrem à Carolinis descendebant.

a Innoc. III. in c. venerabilem, 24. de el. Paulus Ciacon. l. 23. rer. Roman. *b* Rhegino Vrspengens. Abb. Sigeb. in Chro. an. 801 Kranz. l. 2. Sax. c. 18. Kranz. l. 2. *c* Saxonia, c. 8. Onuph. Panuin. l. 2. Rō. Imp. ann. 744. Rhenan. l. 2. rerum Ger. *d* Sur. in act. S. Genouefæ Anno Christi 456. *e* Sigeber. in Chr. an. 499. Baron. eod. anno Sur. in vit S. Remi. 13 Ianuar. *f* Abb. Vrsp. in Chr. anno 904. ab. Krā. li 3 hist. c. 2.

CXXXIII. *Quænam causa fuit Imperium Occidentale à Græcis transferendi ad Germanos?* Resp. ea fuit. Quia Græci Imperatores Ecclesiam Romanam in Occidente à Longobardis, & alijs hostibus partim non potuerūt, partim (quia hæretici Iconomachi erant) defendere noluerunt. Et eo ipso tempore regnabat in Oriente Irene mulier, quæ filium Constantinum Imperatorem in captiuitatem redactum *a* excæcauerat. Igitur vt Ecclesia in Occidente se idoneum *b* defensorem, ac patronum haberet, ius ac dignitas Imperialis in Carolum translata fuit, qui iam ante Longobardos Italia depulit, aliisque multis contra Fidei Catholicæ hostes obtentis victoriis, præclarus erat.

a Ann. Francor. Fuldens. anno 797. *b* Pius II. Ep. 396. ad Mahumet. Reg. Turcorum.

CXXXIV. *Quidnam ea Imperii Occidentalis translatione Carolo Francorum Regi a Leone III. Pontifice datum fuit?* Resp. Bellarm. *a*. *Id Imperij translatio effecit, vt Carolus illa ipsa, quæ habebat, non tantum vt Rex, aut Patritius, sed vt verus Imperator, & Augustus retineret: vtque ius haberet ad alias item prouincias, quas Occidentalis Imperij fuisse, atque iniuria ab alijs occupatas esse constaret: vt denique nominibus, titulis, honoribus omnibus veterum Cæsarum vteretur, atque eo nomine omnes alios Reges, ac Principes, tum ipse, tum successores eius, ac posteri anteirent.*

a lib. 1. de transl. Imp. ca 3. v. 16.

CXXXV. *Quibusnam ius eligendi Imperatorem concessum est?* Resp. Hoc ius à sede Apostolica *a* datum fuisse Principibus Germaniæ. Quæ res ita se habet: Otto I. ex Saxonum gente ad Imperium prouectus est Sum. Pontificis Benedicti XII. approbatione, & coronatione Romæ *b* facta Anno 993. Ab Ottone I. ex Apostolica concessione, dignitas Regia, & Imperialis quasi hæreditaria fuit, quippe concessa Ottoni *c*, & successoribus eius, cum potestate successorem eligendi. Quamobrem ab Ottone I. ad Ottonem II. ab hoc ad III. deuolutio facta fuit. Sed cum Otto III. filiis orbatus esset, nouam constituendi *d* Imperatoris formam proposuit, à Gregorio V. Pontifice approbandam; videlicet per Principum imperii cum Ecclesiasticorum tum Laicorum electionem.

a c. Venera. 34. de el. Cl. Rom. de iur. *b* Sigebertus in Chron. & alii apud Bellar. l. 2. c. 3. *c* decr. Leo. viii. ad Ottonem I. *d* Baron. an. Chr. 996.

CXXXVI. *Quonam tempore septem Imperij Electores Principes constituti fuerunt?* Respon. I. Apertè falsum est; quòd Auentinus *a* scripsit, eumque secutus Onuphrius *b* Panuinius, ante mortem Friderici II. Imperatoris Electores septem institutos non fuisse. Nam (vt alia taceamus, quæ Cardinalis Bellarmin. *c* congerit) Hostiensis in summ. tit. *d* de elect. queritur de tyrannide Friderici II. atque in declaratione eiusdem tit. cap. venerabilem, numerat *e* septem Principes Electores Imperii: Ergo tempore Friderici II. Electores instituti erant. Respon. II. Electores septem Imperii ante tempora Innocentii IV. adeoque ducentis, & amplius annis post mortem Ottonis III. constitutos *f* non fuisse, credibile est. Id verò certum, ante ea Innocentii tempora, consuetudinem *g* fuisse, vt non septem tantùm, sed omnes, qui vellent, ac possent Imperii Principes Regem Romanorum eligerent. Id enim omnes, qui vsque ad tempora Innocentii IV. scripserint, Historici testantur, *h* de Principibus septemuiris nullam prorsus mentionem facientes. Atque sub Innocentio III. in discordia, hinc Ottonem IV. Saxoniæ Ducem; illinc Philippum Sueuiæ Ducem, à pluribus Imperii Principibus electum fuisse, ex Authenticis instrumentis, cum singulorum Electorum subscriptione, ostendit Baronius. Resp. III. Persuasio auctoris i de Regimine Principum, & aliorum i posteriorum scriptorum, vt septem Electorum institutionem ad tempora Ottonis III. & Gregor. V. referrent ex malè intellectis *k* verbis Martini Poloni Historici hausta est: *Licèt tres Ottones per successionem generis regnauerint, tamen postea fuit institutum, vt per officiales Imperii Imperator eligeretur, qui sunt septem, videlicet primi tres Cancellarij, &c.* Ecce, quod non dicat Martinus; Ottonis tempore septem Principes Electores institutos fuisse, sed *postea*; videlicet circa sua tempora: fuit enim Pœnitentiarius *l* Innocentii IV. Hanc Baronii sententiam, quam ipse *puram, & luce meridiana perspicuam veritatem* appellat, libenter amplectimur,

a lib. 5. Annal. Boiorum. *b* Commen. de Comi tus imper. *c* lib. 3. de transl. Imp. c. 1. *d* testat. Bellar. l. 3. c. 1. *e* Bar. Anno Christi 996. n. 54. & seq. *f* Baro. l. c. & inclinat. Azo 2. lib. 10. *g* apud Onup Baron. Bell. Az. ll cc. *h* inter ope. S Th. de quo vid. potest, Bell. de scrip. Eccl. *i* apud Bell. l. 3. c. 3. Az. cit. q 6. *k* in Ott. III. *l* Bell. l. 3. c. 1. ex Onuph. add. ad Plat.

quòd

quod conformis sit c. venerabilem in quo *a* Innocent. III. satis significat, electionem Imperatoris penes Imperij Principes, atque adeò etiam penes ipsum Philippum Sueuiæ ducem fuisse.

a maximè secundùm integram eius election. ap. Chr. Geboldum de sep. Imp. Electoribus.

CXXXVII. *Habentne Electores non tantùm ius eligendi Regem Romanorum, sed etiam Imperatorem?* Aliqui negant *a*: Quia iura *b* significant, Principibus competere potestatem eligendi Regem, promouendum postea in Imperatorem per Pontificis coronationem. Sed in contrariam partem habemus *c* textum expressum: *Illi autem, ad quos in eodem Imperio Imperatoris spectat electio, eligant liberè successorem*. Ea propter Paulus V. Pontifex in Bulla ad inuictissimum Imperatorem nostrum Ferdinandum II. vocat eum *Romanorum Regem illustrem, in Imperatorem electum*. Quare dicendum est, quòd Electores, tum Regem Romanorum eligant, tum etiam Imperatorem, sed diuersimodè: Nam *Rex Romanorum* absolutè appellari post legitimam electionem, non item *Imperator*, sed cum addito *electus*: Atque ita electus per coronationem, & vnctionem à Pontifice, promouetur, *e* vt absolutè Imperator dici possit. Quemadmodum nec ipse Pontifex ante coronationem annos Pontificatus sui numerat: Neque Episcopus, quamuis confirmatus, absolutè *Episcopus* vocari debet, sed cum addito, *electus, & confirmatus*.

a Az. to. 2. l. 10. c. 4. qu. 1. Eras. Cokie. t. de præcib. prima. Imp. sect. 1. v. elec.
b cit. c. vener. & cit. Clem. Rom.
c ca. de scot. & re iud. in 6.
d in indulto primariarum precum.
e Restaurus Castal. tr. de Imp. q. 45. & sign. in Bulla aurea tit. 2. prope fin.

CXXXVIII. *Requiriturne, vt electores* (qui per se, vel per Nuntium in conuentu præsentes esse debent) *in vnam personam consentiant, seu concordent?* Resp. affirmatiuè *a*: Sed aduertendum est, duplicem esse concordiam; Vna propriè dicta, si omnes consentiant: Altera impropriè, & secundùm iuris fictionem, si pars maior consentiat, dummodo nulla rationabilis oppositio fiat. Atque hæc posterior concordia sufficit *b* ad Imperatoris electionem, sicuti ad quoduis aliud decretum collegiale, spectato communi iure. Quia quod maior pars Collegij statuit, veluti à toto Collegio procedere censetur.

a Cla. Rom. de iureiur.
b Cast. qu. 1. Az. to. 2. l. 10. c. 4. q. 2. & habetur expr. in Bull. aur. ti. 3. postq. autem.

CXXXIX. *Si electio Imperatoris in discordia facta sit, ad quem pertinet controuersiam dirimere?* Resp. De hac re habemus expressum responsum *a* Innoc. III. Si electores, posteaquam admoniti fuerint, & aliquanto tempore expectatum, non conueniant, tum Pontifex Romanus litem dirimere, & alteri electo fauere potest; Quia sedes Apostolica Aduocato, & defensore diu carere non debet.

a c. venerab. 3. de el. ibid. Gloss. Abb. & alii Azo. 1. 2. l. 10. c. 4. q. 7.

CXL. *An Imperator, cum primum à maiore parte electus est, iura Imperij administrare potest?* Resp. affirmatiuè, ex sententia canonistarum fermè *a* communi. Quam & Bulla aurea confirmat, in qua Carolus IV. Imperator, *de antiqua*, vt ipse ait, *approbata, & laudabili consuetudine*, decernit, vt *qui in Regem Romanorum electus est, peracta statim electione, priusquam in causis alijs, siue negotijs virtute sacri Imperij administret, vniuersis, & singulis Principibus Electoribus Ecclesiasticis, & sæcularibus qui propinquiora sacri Imperij membra esse noscuntur, omnia ipsorum priuilegia, literas, iura libertates, concessiones, &c. absque dilatione confirmare, & approbare debeat*. Additur verò id sub nomine Regis faciendum: postea cùm coronatus fuerit, eadem *sub titulo Imperiali innouaturus*.

a ita testan. Imol. in cit. c. venerab. n. 26. Castal. de Imp. q. 46. n. 6. Matr. de princ. qu. 25. 10. Selua de benef. p. 2. q. 15. n. 17. Az. to. 2. l. 10. c. 6. q. 2.

CXLI. *Si duo in discordia electi sint Imperatores, potestne vterque administrare, donec lis composita sit?* Plerique affirmant *a*: Et ait Azor. id accidere posse, si tantum sex sint Electores (quia vous nec per se, nec per nuntios accessit, aut iterū recessit) atq; duos paribus suffragijs eligant; quod vterq; administret. Resp. Rectè quidē dicitur, de facto ita nonnunquam *b* accidisse, vt vterque in discordia electus administraret, etiam tolerante Pōtifice, cū statim impedire nō posset. Sed spectato iure communi, ipsiq; aureæ Bullæ constitutionib. id fieri nō debet, cum ita in discordia electis ius nullum cōpetat, in Bulla aurea ita legimus *c* *Præstito per Electores, seu Nuntios iuramento de idonea persona, absque illicita pactione, eligenda, ad electionem procedant, nec ex tunc de ciuitate Francofurt separentur, nisi prius maior pars ipsorum temporale caput mundi elegerit, seu populo Christiano, Regem vid. Romanorum, in Cæsarem promouendum. Quod si facere distulerint intra XXX. dies à die præstiti iuramenti numerandos, ex tunc transactis eisdem triginta diebus, a modo panem manducent, & aquam bibant, & nullatenus ciuitate exeant ante dicta, nisi prius per ipsos, vel maiorem partem ipsorum, Rector, seu temporale caput fidelium electorum fuerit.*

a apud Cas. q. 70. Az. ci. l. 10 c. 6. q. 2. §. insuper post gl. in Clem. Rom. §. Porro ver. Reges, de iureiur.
b loc. cit.
c Bull. aur. ti. 2. § debet autem, vbi dicitur, talem pro ea vice priuatū esse. *b* ita testar. Gl.
c tit. 2. § 6.

CXLII. *In quo dignitatis gradu constitutus esse debet, qui Imperatorem eligitur?* Resp. Castaldus: *a* Nihil de hac re in iure expressum esse, num debeat esse Dux, Marchio, aut Comes: modò tanta potentia præditus, atque absolutè idoneus sit, vt Imperium administrare. Ecclesiamque ab hostibus defendere possit.

a q. 9. & sequitur Azo. to. 2. li. 10 c. 4. q. 7.

CXLIII. *Necesse est, vt ex Germanorum gente Rex Romanorum, atque Imperator eligatur?* Resp. affirmatiuè *a* Qua tamen in re non tam attenditur num in Germania natus sit qui eligitur, sed potiùs an ex Germanorum familia, & gente ortus. Quamuis aliqui sufficere existiment, si materno sanguine à Germanis originem trahat. Quod tamen extra dubitationem non esse videtur.

a Abb. in ca. venerab 4. de el. Cast. p. 7. n. 7. Az. ci. li. 10. c. 3. qu. 3 ex ioribus sup. ci. q. 134.

CXLIV. *Quid dicēdum, si Electores indignum, seu incapacem eligant?* Resp. I. Si aliqui, quamuis numero plures, indignum eligant, aliorum suffragia præualere debent, *a* eorumque electio approbari. Resp. II. Si electores vna concordi electione Imperatorem indignum declararunt, multi *b* arbitrantur, illos ea vice priuatos esse, atque potestatem eligendi ad Pontificem deuolui. Verùm cùm hæc pœna in casu electionis Imperatoriæ expressa non reperiatur; sed tantùm de electionibus *c* clericorum, si indignum eligant, quod pro ea vice priuati sint: exinde autem in materia pœnali extensio fieri non debeat ad alios casus, & personas; ideò probabilius dicitur, *d* Electores iubendos esse alium eligere. Quòd si nolint, vel per negligētiam diu cunctentur, tum denique ad Sum. Pontificem pertinebit, Imperio, & Ecclesiæ supremum temporalem Principem prouidere.

a Az. c. li. 10. c. 4. q. 5. §. Si quæras ea dicta sup q. 64
b Abb cit. c. venerabilē, n. 20 Az. cit. q. 3 & alij.
c cap. cum in cunctis, 7. de el.
d Inclinat. Cast. q. 15.

CLV. *Si in Imperatorem eligatur excommunicatus, estne electio ipso iure irrita?* Franc. Suarez *a* negat; Electionem excommunicati in Imperat. aut Iudicem secularem ipso iure irritam esse; sed à Superiore irritandam ait: Quia licet iura canonica electionem excōmunicati ad dignitatem, officiū, aut beneficium Ecclesiasticum, irritam *b* pronuntient, non tamen inde extensiua argumentatio fieri debet ad dignitates, & officia secularia: Tū quia excommunicati potiore iure prohibentur à spiritualibus officijs, & functionibus; tum quia Ecclesiastici Prælati plus iuris habent in dignitatibus Ecclesiasticis, quàm in secularibus. Sed Glossa communiter recepta *c* affirmat, electionem hominis excommunicati in Imperatorem, ipso iure irritam esse. Cum sit regula canonica; *d* Quod nemo assumi possit ad officium, cujus exercitium iure prohibitum est omne exercitiū iurisdictionis, etiā in foro externo seculari: Ergo, &c. Et hęc sententia vera est, *e* saltem hoc sensu, quòd talis electio per sententiam inualiditatis perindè reprobari, ac rescindi possit, ac si ab initio irrita fuisset.

a de censur. disp. 16. s. 2.
b cap. postul. 7. de el. exc. ministr.
c in c. vener. v. elect de el.
d c. vlt. de el. exc. ministr.
e arg. cit. ca. venerab.

CXLVI. *Quo ordine Electores Principes suffragia edicere debent?* Respond. Eo, qui in Bulla aurea a Carolo IV. præscriptus est: *a* *omnibus, sedibus, qui poterunt, & voluerunt interesse, in vnum congregatis Archiepiscopus Moguntinus & non alius electorum vota singulariter habet inquirere: Primò quidem interrogabit à Treuirense Episcopo cui primam vocem competere declaramus, sicuti inuenimus hactenus competisse: Secundò*

a tit. 4.

cundò à Coloniense Episcopo: Tertiò à Rege Bohemiæ, qui inter Electores laicos, ex Regiæ dignitatis fastigio, iure, & meritò obtinet primariam: Quartò à Comite Palatino Rheni: Quintò à Duce Saxoniæ. Sextò à Marchione Brandeburgensi. Et paulò post: *Quo facto, dicti Principes consortes, ipsum* (Moguntin. Archiep.) *vice versa requirent, vt & ipse intentionem suam exprimat, & ipsis aperiat votum suum.*

CLXVII. *Quid ergo dicunt à Canonistæ, quòd Rex Bohemiæ nō eligat, sed vt arbiter, seu diremptor adsit, si alij sex paribus suffragijs dissentiant?* Resp. Ab initio ita institutum fuisse, vt Rex Bohemiæ nō eligeret, sed si opus esset, controuersiam dirimeret, non obscurè indicat Abbas Stadensis Albertus, ante mortem Friderici II. scribens in chronico: *b Ex prætaxatione Principum, & consensu, eligunt Imperatorem Treuirensis, Moguntinus & Coloniensis: Palatinus eligit, quia Dapifer est; Dux Saxoniæ, quia Mariscalcus: Et Margrauius de Brandeburga, quia Camerarius: Rex Bohemiæ, qui Pincerna est, non eligit, quia Teuthonicus non est.* Sed temporis successu introductum vt etiam c Rex Bohemiæ eligeret, & quidem ante alios Principes seculares. Potuit tamen etiam secundùm Bullæ aureæ constitutionem accidere, vt Rex Bohemiæ, cum videret, se in discordia, seu vtique paribus suffragijs electum esse, suo addito suffragio d electionem de se confirmaret.

a Host. in ci. c. venerabil. gl. in cap. ad Apostol. de sent. & reiu. in 6. quos sequit. Bell. de transl. Imp. li. 3. c. 5.
b apud Bar. anno 996.
c Azo. t a. li. 10. c. 3. qu. 4. in fin. ex Io. Capistra. in tr. de Papæ, & Eccl. auct.
d sup. q. 88.

CXLVIII. *Intra quod temporis spatiū electio Imperatoris perfici debet?* Resp. de hac ita statutum est in Bulla aurea: *a Statuimus, & ordinamus, vt Archiepisc. Moguntinen. qui fuerit pro tempore, singulis Principibus, coelectoribus suis, Ecclesiasticis, & secularibus, electionem per suos Nuntios patentibus debet literis intimare. In quibus literis talis dies, & terminus exprimatur, infra quæ eædem literæ ad singulos eodem Principes verisimiliter possint peruenire. Huiusmodi autem literæ continebunt, vt à die, in literis ipsis expressa intra tres menses continuos, omnes, & singuli Principes Electores Francofurtum ad Menum se conferant, vel suos Legatos ad eundem terminum, atque locum, Nuntios mittant cum plena, & omnimoda potestate.*

a Cle. Rom. de iureiur. & c. venerab. 34. de elec. & habetur in Pontifici Rom. tit. de coro. Imper.
b Colligitur ea cit. Clem.
c Inno. III. in ca. vn. de sac. vnct. §. vnde Castal. q. 18. & seq.
d cit. c. venerab. & ci. Cle. Roman.
e Pont. Rom. ti. de triplici Imp. corona.

CXLIX. *Quid sentiendum de Imperatoris electi confirmatione, vnctione, consecratione, coronatione?* Resp. Imperator à sum. Pontifice approbationem à seu cōfirmationem accipere debere, præstito prius Sedi Apostolicæ iuramento. Resp. II. Imperator ex antiquo more, à Summo Pontifice oleo sacro, inungitur, non in capite, sed in brachio, atque per manus impositionem deprecatoriam consecratur. Resp. III. Insuper Imperator electus, & consecratus coronam auream ab eodē Pontifice accipit. Quòd si verò accidat Papam, Roma absentem esse, tum ab alio Cardinale Episcopo Romæ iniungi, consecrari, & coronari ex Pontificia commissione potest, vel ab ipsomet Pontifice extra Vrbem. Quo modo Carolus V. Imperator à Clemēte VII. Pōtifice Bononiæ coronatus est anno Christi MDXXX. die 19. Februarij. Sed post hunc Imperatorem nemo alius iunctus, & coronatus est.

CL. *Ad quem, vacante sacro Imperio, administratio eius pertinet?* Resp. in Bulla aurea ita decretum est: Quòd, vacante Imperio, Illustriss. Comes Palatinus Rheni, loco Romanorum Regis *in partibus Rheni, & Sueuiæ, & in iure Frāconio, ratione Principatus, seu Comitatus Palatini priuilegiū, esse debet prouisor Imperij, cum potestate iudicia exercendi, ad beneficia Ecclesiastica præsentandi, recolligendi reditus, inuestiendi de feudis iuramenta fidelitatis nomine sacri Imperij, recipiendi, quæ tamen per Regem Romanorum postea electum, suo tempore omnia innouari, & de nouo iuramenta præstari debebunt. Feudis Principum duntaxat exceptis, & illis, quæ* Iahnlehen *vulgariter appellantur, quorum inuestituram, & collationem soli Imperatori, vel Regi Romanorum specialiter reseruandus. Ipse tamen Comes Palatinus omne genus alienationis, seu obligationis rerum Imperalium expressè, sibi nouerit interdictum. Et eodem iure prouisionis illustrem Ducem Saxoniæ S. I. Archimarschallum frui volumus in ijs locis, vbi Saxonica iura seruantur; sub omnibus modis, & conditionibus, sicut prius est expressum.*

C A P. XIV.

De Archiepiscopi electione, confirmatione, consecratione, & vsu pallij.

QVÆSTIO CLI. *Vnde Archiepiscopus appellationem accepit?* Respon. Quid sit velut dux, seu princeps inter Episcopos prouinciæ suæ: quibus proinde præcipere potest, quæ ad officium eorum spectant, atque ad executionem compellere, etiam a per censuram. In subditos tamen Coepiscoporum prouincialium iurisdictionem nulla exercet b, præterquam in casibus iure expressis. Alio nomine *Metropolitanus* vocatur: siue à μέτρον, id est, mensura, aut numero. Nam sicuti prouincia decem, aut vndecim ciuitates continet, ita Archiepiscopus decem, aut vndecim Episcopis suffraganeis præesse deberet, secundum c antiquam dioecesium diuisionem. Vel, quod magis d placet, à μήτηρ, quia Archiepiscopus in ciuitate metropoli, id est præcipua, ac veluti matre aliarum in prouincia, Ecclesiæ suæ sedem habet.

a arg. c. 1. de suppl. neglig. Præl. & doc. gl. cap. de ijs 13. d. 12. ve. adstringat.
b c. conquest. 9. q. 3. & cit. c. 1.
c scitote, 62 q. 3.
d Petr. Greg. Thol. lib. 15. sync. c. 11. n. 4. lo. Passer. verbo μητρόπολις ex Budæo, & Thucydide.

CLII. *A quibus Archiepiscopus eligendus, confirmandus, & consecrandus est?* Resp. I. etiam Archiepiscopi (sicuti adhuc hodie in Germania a Clero a seu Clericorum collegio eligebantur; eaque electio à Sum. Pontifice approbanda b seu confirmanda erat. Resp. II. Ad consecrationem Archiepiscopi quæ in Ecclesia c Metropolitana fieri debet, omnes Episcopi Comprouinciales, secundùm canones, venire debent, vt omnibus assistentibus consecretur. Hæc tamen obligatio præmissa est in his prouincijs, quibus Episcopi a Metropoli Ecclesia plerumque plurium dierum itinere distant.

a tellis est Greg. 1 scribens de Archiep. Med. li 2 Ind 11. ep. 30 relat. in ca. quanto d. 63.
b Greg. I. eod ep. Simplic. Papa à ep. & ep. 17. ad Acarium.
c ca. si in aliquo, §. sed nec. 51.

CLIII. *Archiepiscopus posteaquam electus, & confirmatus est, exercere potest, quæ sunt iurisdictionis Episcopalis?* Resp. I. Actus iurisdictionis maioris (qui ipsi vt Archiepiscopo proprij sunt, v. g. Concilium prouinciale cogere, aut prouinciam visitare) exercere non potest a, nisi post consecrationem suam, pallium a sede Apostolica acceperit. Quamobrem neque Archiepiscopus se appellare potest ante b acceptum pallium. Resp. II. Alios actus iurisdictionis Archiepiscopus, cum primum a sede Apostolica confirmatus est, exercere c non prohibetur: Cuiusmodi sunt causas audire, delegare, iudices creare, ordinandi, vel consecrandi d licentiam dare. Tametsi enim Archiepiscopus vel Episcopus sacros ordines conferre, aut vasa benedicere non possit, si consecratus non sit; potest tamen, accepta confirmatione, facultatem hanc e alteri delegare. Neque obstat iuris regula *f Qui facit per alium, perinde est, ac si faciat per seipsum.* Ex quo alia regula colligitur g: *Quod qui per se facere non potest, neq; per alium potest.* Rectè enim respondet Abbas Panormitanus, regulas istas locum duntaxat habere in ijs, quæ alieno iure, & auctoritate a commissario, seu mandatario fiunt: talia demandari non possunt, nisi mandans ius habeat per se faciendi: Quia *nemo potest plus iuris in alium transferre, quam ipsi competat.* At verò sacros ordines Episcopus suffraganeus confert vi ordinis, & consecrationis suæ. præter quamquod ad legitimum exercitium ordinationis iurisdictio necessaria est, quam illi Episcopus, vel Archiepiscopus, cum primum confirmatus est, conferre potest.

a cap. quod sicut, 28. de el. §. prær...
b c. nisi, de aucto. & vsu pallij.
c Hostiens in sum. tit. eod. n. 2.
d ca. suffrag. de el.
e arg. cit. cap. suffragan.
f 72. in 6.
g ap Io. An. in ci. c. suffraganeis.
h reg. 79. in 6

CLIV. *Potestne Archiepiscopus actus ordinis exer-*

exercere, antequam à Sede Apostolica pallium Archiepiscopale acceperit? Resp. I. Quæ ab Archiepiscopo inter Missarum solemnia, vel saltem cum Episcopalibus ornamentis peraguntur, vti sunt Clericos ordinare, chrisma conficere, Ecclesias consecrare, &c. ea exercere non *a* debet ante acceptum pallium. Quia talia non vt Episcopus quilibet, sed vt Archiepiscopus in Ecclesia sua facere videtur, cum tamen ante acceptum pallium, quo plenitudo Archiepiscopalis officii designatur, pro Episcopo se gerere non debeat. Resp. II. Quos actus ordinis Archiepiscopus stola tantùm indutus exercet, vt si sacra vasa, corporalia, aut cœmiteria benedicat, eos peragere in Ecclesia sua *b* non prohibetur, antequam pallium à Romana sede acceperit. Resp. III. Extra prouinciam suam, inuitatus ab alio Episcopo, omnia Pontificalia exercere *c* potest Archiepiscopus confirmatus, & consecratus, tametsi pallium non acceperit. Quia etiamsi pallium accepisset, eo extra prouinciam suam vti non posset. Deinde satis apparet, cùm extra prouinciam suam ab alio Ordinario inuitatus ordinationem, vel consecrationem celebrat, quòd id non agat, vt Archiepiscopus, sed vt quilibet consecratus Episcopus solet.

a c. quod sicut, 38. §. præterea de el.
b Hostien. de auctor. & vsu pallii, nu. 5. Az. or. t. 2. l. 3. c. 24. q. 5.
c Host. eo. ti. §. Et quo loco, contra c. ex tuarum n. 50. eo. tit.

CLV. *Quibusdam competit hoc ius pallij Archiepiscopalis?* Resp. In primis *a* summo Pontifici, seu Romano Archiepiscopo. Deinde reliquis Patriarchis, & Archiepiscopis, si instanter *b* petiuerint, à sede Apostolica mittitur. Sed antequam pallium accipiat Archiepiscopus, Fidem Catholicam profiteri, atque subiectionem, obedientiamque erga sedem Apostolicam *c* iuramento confirmare debet. Denique etiam Episcopis quibusdam, speciali priuilegio pallium à sede Apostolica mittitur *d* vt in Germania nostro Episcopo *e* Bambergensi. Atque hanc pallij Archiepiscopalis transmissionem impediri non posse per obiectionem criminis, aut defectus, nisi obijciens promptam fidem faciat, id est, intra bimestre spatium, interposito iuramento, obiecta legitimè probet, à Ioanne XXII. constitutum est.

a c. ad honorem de auct. & vsu pallii.
b c. priscæ. rationis, dist. 100.
c c. optatum ead. d. & c. significasti 4. de el.
d Host. eo. tit. n. 3.
e Nic. Serar. rerum Mog. l. 3. notat. 26.
f Extrau. inter commu. eo tit. de auctor. & vsu pallii.

CLVI. *Quis sensus est verborum, quibus pallij traditio fieri solet. (Tradimus tibi pallium, vt eo intra Ecclesiam tuam vtaris:)* Respond. Sensus est *a* Quod liceat Archiepiscopo in omnibus Ecclesijs per Prouinciam suam, pallio vti: Sin autem extra Ecclesiam sit, quamuis alijs sacris vestibus indutus, v. g. in solemni processione, pallium gestare non debet.

a c. 1. de auct. & vsu pal. Steph. IV. in sum Bul. v. Archiep. auctor. 32. §. notand.

CLVII. *Cur pallium, quod Archiepiscopo mittitur, de corpore Beati Petri acceptum dicitur?* Resp. Non ideò, quod super *b* altari B. Petri necessariò benedicendum sit, sed quia significat veluti particulam *c* Ecclesiasticæ potestatis, deriuatam ea plenitudine potestatis Pontificiæ, quæ in Beato Petro, & successoribus eius residet. Nam alij Episcopi, & Archiepiscopi in partem sollicitudinis pastoralis vocati *d* sunt, non in plenitudinem potestatis: Pallio autem, ex ouium lanis confecto, pastoralem sollicitudinem significari certum est. Quæ ipsa causa est, cur solus Pontifex Romanus in omnibus Missarum solemniis pallium gerat, ad declarandam Ecclesiasticæ potestatis, quam gerit, plenitudinem: Alij autem, quibus pallium concessum est, eo nec vbique nec semper in Missarum solemniis vtuntur; sed in Ecclesijs tantùm suis, & certis diebus, videlicet solennibus, secundum receptam cuiusque Metropolitanæ Ecclesiæ consuetudinem.

a c. ad ho. 2. de auct. & vsu pall.
b Host. eit. ti. n. 3. cont. Gl. in ci. c. significasti, v. allum de el.
c arg. cit. c. significasti.
d c. qui se scit. 2. q. 6. S. Tho. in 4. d. 50. q. v. a. 4.
e cit. c. c. ad honorem glos. ib. Host. §. & quib. dieb.

CLVIII. *Potestne Archiepiscopus per priuilegium Apostolicum, vel consuetudinem immemorabilẽ obtinere, vt pallium extra Ecclesiam, vel in Ecclesijs alienæ prouinciæ gestet?* Resp. I. Per priuilegium sedis Apostolicæ id obtinere potest. Nam ita legimus Innocentium III. Compostellano Archiepiscopo speciali gratia *a* concessisse, vt si extra Prouinciam Clericos ordinet, vel suffraganeos consecret, pallio vti liceat: Dummodo Ordinarius, ad quem Ecclesia pertinet, consensum præbeat: Quia priuilegium alicui concessum ita interpretari conuenit, vt aliis præiudicium non generetur. Cederet autem in præiudicium Episcopi, si alienus Archiepiscopus in eius Ecclesia ordinationem instituere vellet non obtenta prius licentia. Et cederet in præiudicium Metropolitani, si in prouincia sua alius Archiepiscopus pallio vteretur; quippe quod ea propria institutione datum est pro propriæ Prouinciæ Ecclesiis. Ergo in tali casu vtriusque, videlicet tam Episcopi, quam Archiepiscopi, licentia opus est. Sed & legimus *b* Gregorium I. Pontificem ad Marinianum Archiepisc. Rauennatem scripsisse: Si in Ecclesia eius moris fuit, vt aliquoties, videl. quater in anno, liceat Archiepiscopo extra Ecclesiam in litaniis, publicis pallio, vti se ipsi hoc priuilegium non auferre; licet alioquin, secundum canones, pallii vsu duntaxat in Ecclesia permissus sit. Res. II. Non valet consuetudo, *c* quantumuis immemorabilis, absque titulo, seu fama accepti Apostolici priuilegii, vt Archiepiscopus extra Ecclesias, vel in Ecclesiis extra Prouinciam suam, pallio vtatur. Quia consuetudo præualere non potest, si sit contra substantiam *d*, seu formam substantialem rei: Atqui institutio, & forma traditi pallii est, *vt eo intra Ecclesias prouinciæ tuæ vtaris*; Ergo non potest eius vsus extendi; nisi per aliam priuilegii concessionem, seu veram, seu cum bona fide, & temporis diuturnitate præsumptam.

a c. ex ratione [illegible] de auct. & vsu pall.
b li. 2. ep. 54. ad Io. Arch. Rauennæ, & li. 4. epist. 11. ad eund. l. 4. epist. 54. ad Marinianũ Rauenn. Archiepisc.
c ts c. ex tuarum.
d c. 1. de cõsuet. in 6.

CLIX. *Potestne Archiepiscopus pallium alteri Archiepiscopo commodare?* Resp. negatiuè *a*: Quia pallium personę conceditur, tanquam priuilegium eius, cum quo etiam sepelliri debet. Igitur pallii vsus habet se instar priuilegii personalis, sed cum restrictione ad locum. Conceditur enim personæ cum ordine ad Ecclesias propriæ Prouinciæ. Si quis verò obiiciat: Pallium debetur dignitati Archiepiscopali, saltem ex gratia generali: Ergo potius inter realia priuilegia, quàm personalia numerari debet. Dicimus, distinguendum esse inter ius pallii petendi, ipsumque pallium, & vsum eius. Ius pallii à sede Apostolica petendi secundùm canones adhæret dignitati Archiepiscopali: ideoque inter priuilegia realia rectè numeratur, quia ad successorem quemlibet transit. At verò concessio pallii fit personæ, ita vt vsus eius alteri communicari nequeat, sed cum persona extinguatur. Interim tamen persona, cui pallium ratione dignitatis suæ conceditur, attendere debet ad priuilegia Ecclesiæ suæ, vt pallio vtatur sicut alii antecessores sui.

a c. 2. de auc. & vsu pall.

CLX. *Quod fieri debet si Archiepiscopus Summ. Pontificis auctoritate ad alium transferatur Archiepiscopatum, & alius locum illius substituatur?* Resp. Vterque nouum pallium petere debet. Quia pallium, cum personæ datum sit, non transit ad successorem: Et cum personæ datum sit cum ordine ad Ecclesias certæ diœcesis seu prouinciæ, ideò Archiepiscopo ad alteram Ecclesiam Metropolitanam translato inseruire *a* nequit. Interim Archiepiscopus translatus pallium secum *b* defert; non vt eo vtatur, sed vt cum eo sepeliatur. Quare admonet Innocentius *c*, quòd talis Episcopus cum vtroque pallio sepeliendus sit, ita tamen, vt posterius acceptum alteri suppositum sit; (vel, secundùm quosdam, quod etiam conuenientius videtur) vno tantum induatur, quod posteriùs acceperat: alterum verò subiiciatur corpori, aut capiti eius.

a c. bonæ, 4. in fin. de post. Præl.
b Imoc. 2. de auctor. & vsu pal. ib. Io. Andr. & Ab. n. 7.
c c. cit. c. 2.

C A P. XV.

De Episcoporum electione, confirmatione, consecratione, renuntiatione.

QVÆSTIO CLXI. *Ad quosnam electio Episcoporum secundum canones spectat?* Resp. Ad Clerum *a*, seu Collegium Clericorum. Successu

fu verò temporis in plerisque Europæ prouinciis electio Collegiis clericorum fermè adempta *b*, & nominatio, seu præsentatio personarum idonearū ad Episcopatus, aliasque prelaturas Christianis Regibus à sede Apostolica commissa est *c*. In sola *d* autem Germana Capitulis Cathedralibus electio Episcoporum adhuc competit, per concordata Germaniæ inter Fridericum III. Imperatorem, & Nicolaum V. Pontificem.

CLXII. *A quonam electi Episcopi confirmari debent?* Res. Secundum canones *a* hæc confirmatio ad sedem Apostolicam spectat. Quòd etiam in Germania nostra obseruari *b* debet, vt confirmatio Episcopi electi à sede Apostolica petenda sit. Quam Pontifex post exhibita instituti examinis testimonia conferre solet, atque iubere, vt electus confirmetur. Quibusdam verò temporibus consuetum erat, vt summ. Pontifex Episcoporum confirmationem Metropolitano permitteret.

CLXIII. *Quis modus obseruari debet in examinando Episcopo electo?* Res. cum à Gregorio XIV. Pontifice *a* præscriptum esse. Secundum quem in Germania nostra proceditur, vt electus viciniori alicui Episcopo examinandum se tradat, super certis articulis per testes idoneos, atque iuratos adstruendis. Eiusque examinis processus Romam mittitur, ad confirmationem, electo, ritè examinato, ac probato, impetrandam. Articuli autem examinis sunt hi *b*: An promouendus in Episcopum ex legitimo matrimonio *c* atque à Catholicis parentibus *d* natus sit. An trigesimum ætatis annum compleuerit *e*; nisi postulatus fuerit, tunc enim sufficiunt anni *f* XXVII. cœpti. An salutem sex mensium spatio in sacro ordine *g* constitutus fuerit. An in Theologia, vel iure canonico Doctor, aut licentiatus; vel saltem publico alicuius Academiæ, vel aliorum probatorum, & expertorum testimonio ad alios docendos *h* idoneus iudicatus sit. An bonæ famæ sit, vitæ integræ: num in Ecclesiasticis functionibus versatus, prudens, ac rebus gerendis idoneus.

CLXIV. *Intra quod tempus Episcopus confirmatus consecrationem accipere tenetur?* Res. Intra tres menses post confirmationem *a*: alioquin ad fructuum restitutionem obligatur: Quòd si per alios tres menses consecrationis munus suscipere neglexerit, ipso iure priuationem incurrit; nisi vrgens necessitas vlteriorem prorogationem postulet.

CLXV. *A quo Episcopi consecratio fieri debet?* Respon. Episcopus à tribus *a* Episcopis consecrari debet per manuum impositionem *b*, adiecta forma, *Accipe Spiritum Sanctum*, *&c*. Quòd si in Prouincia vnus tantum Episcopus adsit, is conuocabit Episcopos *c* Prouinciæ vicinæ, vt cum iis Episcopum Comprouincialem ordinet. Est tamen probabilius, quod vnicus etiam Episcopus consecrationem Episcopalem ex Summ. Pontificis dispensatione peragere possit: Quare Pium V. concessisse *d* testantur, vt in locum duorum Episcoporum assistentium, vbi eorum copia haberi non potest, duo Abbates, vel alii in dignitate constitut. Presbyteri subrogarentur.

CLXVI. *Quo loco, & tempore Episcopus consecrare debet?* Resp. I. Licèt decens sit, Episcopi consecrationem fieri in Ecclesia Cathedrali, tamen id necessarium *a* non est: Sed in alio etiam Ecclesia fieri potest, præsertim intra diœcesim. Respon. II. Episcopi, & Archiepiscopi die Dominico consecrari debent, ex antiquissima, & (vt Leo I. Pontifex arbitrantur *b*) Apostolica traditione. Sed Pontifex dispensatiuè licentiam dare potest, vt consecratio alio die fiat.

CLXVII. *Contrahitne Episcopus cum Ecclesia sua vinculum matrimonij spiritualis per electionem confirmationem, & consecrationem?* Respon. Ea res explicari potest secundùm analogiam, seu comparationem cum *a* matrimonio carnali. Sicuti matrimonium carnale aliud est inchoatum, videlicet sponsalia de futuro, aliud ratum, videlicet sponsalia de præsenti; aliud consummatum, videlicet matrimonium cui legitimè contracto copula accessit: Ita etiam matrimonium spirituale inter Episcopum, & Ecclesiam aliud censeri potest inchoatum per electionem *b* ab electo acceptatam; aliud verò ratum *c* per confirmationem; aliud denique consummatum, seu perfectum per consecrationem. Quamobrem Episcopus confirmatus verus Ecclesiæ suæ Pastor est: & ea omnia *d* exercere potest, quæ solius iurisdictionis sunt, videlicet iudicare, punire, census ferre, ab eisdem absoluere, iurisdictionem in externo, & interno foro delegare, gratias, & priuilegia concedere, beneficia Ecclesiastica conferre, inuestire, præsentatos instituere, electos confirmare. At verò plenitudinem Episcopalis officij per consecrationem assequitur, vt etiam ea exercere possit, quæ iure diuino, aut Ecclesiastico, ordini Episcopali annexa sunt, videlicet Clericos ordinare, baptizatos confirmare, sacrum chrisma, sacra vasa, altaria, Ecclesias, virgines consecrare, clericos degradare.

CLVXIII. *Potestne Episcopus à sua Ecclesia ad alteram transferri?* Non potest, posteaquam confirmatus est *a*, licet nondum consecratus: Excepta plenitudine potestatis Pontificiæ, per quam talis translatione fieri potest: cum hæc inter causas *b* maiores numerentur, quæ sedi Apostolicæ in signum specialis priuilegij seu prærogatiuæ (quam B. Petrus, & successores eius super omnes alios Ecclesiæ Prælatos acceperunt) reseruata sunt. Atque hæc causa est, cur inter inferiores Prælatos, & Ecclesias suas matrimonium spirituale non ita contrahi censeatur, sicut inter Episcopum, & Ecclesiam: quia sacri canones nō prohibent illos ab Ecclesiis suis cum immediati Superioris licentia transferri. Et ideo, loquit Abbas, *c solus Episcopus anulum deferre debet*. Intellige esse Pontificale hoc insigne, anuli in solemnibus officijs gestationem, Quòd tamen vt & alia Pontificalia, Prælatis, maximè Regularibus; priuilegio Apostolico concessum est, cum negari etiam non possit, latiore acceptione, alios Prelatos, præsertim si ordinariam, & generalem iurisdictionem exerceant, Ecclesiarum suarum sponsos dici posse.

CLXIX. *Qua lege, Ecclesiasticane, an diuina Episcoporum translatio prohibita est?* Resp. esse legem, ac traditionem *a* Ecclesiasticam, cuius initium cum ignoremus, Apostolicam fateri cogimur. Excepta tamen plenitudine potestatis Papalis; cū ad bonum Ecclesiæ vniuersalis quandoque *b* necessarium sit, tales sedium mutationes instituere. Neque obstat, quod Innoc. III. Respondit, *c coniugium hoc spirituale non humana, sed, potius diuina potestate dissolui*: Id enim ideo dictum est, quia Pontificia suprema potestas non ab hominibus prouenit, sed imediatè *d* a Deo. Quo etiam sensu Apostolicæ traditiones, v. g. Quadragesimale *e* ieiunium, itē admixtio aquæ ad vinum *f* consecrandum, interdum a Patribus appellantur *diuina mandata*; quia etiam Apostolorum decernendi potestas imediatè a Christo prouenit: iussit enim Christus, saltem generatim, vt Apostoli ea Ecclesijs constituerent, quæ necessaria viderentur; quamobrem non incongruè eorum statuta secundum aliquem intelectum *diuina* dici possunt

CLXX. *Permititurne Episcopo posteaquam confirmatus est, vt Episcapatui renuntiet?* Respon. I. Propria auctoritate, & absque sedis Apostolicæ scientia, renuntiare, aut Ecclesiam suam, cui spirituali indissolubili vinculo astrictus est, deserere non *a* potest. Resp. II. Sedes Apostolica non cōcedit Episcopo cedendi licentiam, nisi ex certis causis quæ sex *b* numerantur: Videlicet crimen, corporis debilitas, scientiæ defectus, plebis malitia, graue populi scandalum, personæ irregularitas Tum vero vna ex his causis sufficiens videri debet

ad

a c. vl. § sed nec. d. 51. ca. cler. 26. vota, 27. c. obeuntib. 35. d. 63. c. vl. d. 79. & c. 1 de el.
b Barbos. de potest. Episc. cit. r. t. 3. Az. c. 2 li. 3. c. 28.
c dictum sup. q. 20.
d Barbos. p. 2. all. 7. n. 27. Az. cit. l. 3. c. 29. q. 12.
a c. 1. ad 22. c. Salomitanæ 24. d. 63. ca. pastoralis, 42 causa 7. q. 1.
b cit. Bulla Nicolai V.
a in Bulla quę incipit opus Apost. apud Quarantam in sum. v el. 309.
b cit. Bulla Greg. XIV.
c cap. cùm in cunct 7. de el.
d c. 2. §. hæt. de hær. in 6.
e ci. c. cùm in cunct.
f extrauz. vn. de postulat. Prælat. inter communes.
g Trid. ref. & sess. 21. c. 2. de ref.
h cit. 2.
a Trid. Conc. sess. 23. ca. 2. de d. 75. cap. quoniam.
b cit. c. quoniam.
a Cōc. Card. 4. can. 2. cap. Porrò, d. 66. c. ne Episc. 7 de temp. ordinat.
b ex Apost. 1 ad Tim. 4. 2. ad Tim. 1.
c Bellar. li. 4. notis Eccl. c. 8. Henriq. li. 10. c. 7. n. 3. & c. 24.
d Barbos. in dec. prætermissit super Trid. sess. 23. ca. 2. de ref.
a Trid Conc. sess. cit. cap. 2. & sumitur ex 1. Qui in aliquo, §. sed nec, in fine dist. 51.
b cap. quod die d 95.
a Hostien. in sum. de trāsl. Episc. n. 4.
b c. cum inter 21. de el.
c c. 1. de trāsl. Episc.
d cap. transmissam 15. de el. Innoc. ib ca. 1. de transl. Episc.
a c. 1 & seq. de translat. Episc.
b cap. quod transl. 4. ium. glos. de offic. Legati cum. iores 3. de Bapt.
c r. 7lt. n 5. de transl. Episc.
a Suar. to. 3. de relig. li. 1. c. 16. n. 20.
b Pelag. Papā in c. scias 35. q. 1.
c c. 2 de trāslat. Episc.
d Matth. 16. Io vl.
e S. Aug. in Ps. 110. & alij apud Az. to. 1. lib. 7. c. 52.
f S. Cypr. lib. 2. epist. 3.
a c. nisi pridem 10. in fin. de ren.
b cit. c. nisi §. intueri.

ad renuntiationem concedendam, si spectatis omnibus, remedium Ecclesiæ vtilius adhiberi non possit, quàm in cedendo, seu resignando.

CLXXI. *Estne sufficiens causa Episcopatum resignandi, vt quis saluti propriæ melius vacare possit, Religione suscepta?* Resp. Nequaquam *a* Nam Episcopo, qui se Episcopatus susceptione obligauit ad suam, & subditorum salutem procurandam, melius est, vt in eo statu perseueret, quandiu Ecclesiæ vtilis esse potest. Sin autem vtilis esse desinat, tum melius ipsi est, vt relicta, & alteri tradita subditorum cura, totum se propriæ saluti promouendæ impendat. Exinde inferunt aliqui *b*, irritam esse Religionis professionem, factam ab Episcopo, nulla alia causa cogente, nisi vt priuatæ quieti vacet in Religione. Sed id verum non putamus: quia licet malè faciat Pontifex tali casu cessionem concedendo, ea tamen valida *c* iudicari debet. Sin autem Episcopus, Episcopatu absque licentia Papæ deserto, Religionem profiteatur, fatemur irritam esse professionem: Quia Deus eam non acceptat, si Ecclesiæ repugnet: Atqui Ecclesiæ repugnat, vt Episcopus deserat gregem suum, cui se obligauit, nisi à sede Apostolica liberationem impetrarit.

a Innoc. III. in cit. ca. nisi to. de ren. S. Th. 2. 2 q. 185 ar. 5. ad 1.

b Valent. to. 3 disp. 12. q. 3. par. 4. §. ex quo seque.

c Suar. to. 3. de relig. l. 1. c. 10. n. 7.

CLXXII. *Sed valebitne votum ab Episcopo editum de Religione ingredienda, & profitenda?* Aliqui absolutè *a* negant: Alij verò putant *b*, votum non esse omninò irritum, quia obligat Episcopum ad petendam licentiam à Pontifice: qua denegata liberatus est. Resp. Si Episcopus, qui Ecclesiæ suæ adhuc vtilis est, Religionis ingressum, vel professionem voueat, vt propriè saluti melius vacare possit, omninò irritum est votum. Primò: Quia votum esse debet de meliore bono, seu quod Deo gratius est: Sed Religionis susceptio est opus minus bonum, quàm sit officium Episcopale in eo, qui suscepto Episcopatu Ecclesiæ se obligauit, quandiu obligationi satisfacere, seu Ecclesiæ vtilis esse potest. Quare docet S. Thom. *c* expressè, quod talis Episcopus Religionem intrando retrocederet, seu descenderet à perfectione. Secundò: Quia frustra licentiam cedendi in hoc casu peteret Episcopus, quam Pontifex non concederet, imò secundum canones concedere non posset. Sed obuertunt responsum *d* Innocentij III. in quo Episcopus qui Religionem vouerat, & postea, non impleto voto, Episcopatum accepit, voti transgressor dicitur, eique consulitur, vt resignato Episcopatu, Domino reddat promissum. Hinc enim infertur, statum Episcopalem non esse meliorem perfectioremque, quàm sit status Religionis: Alioquin votum suscipiendæ Religionis commutari posset in susceptionem Episcopatus: quia *promissum non e infringit qui in melius commutat*. Facilis est solutio. Antequam aliquis munus Episcopale suscepit, melius est, Deoque gratius, vt Religionem ingrediatur, quam vt Episcopatum suscipiat: consequenter valet votum Religionis, neque satisfacit Deo, si Episcopus fiat. Etsi enim status Episcopalis perfectus sit, imò perfectissimus; non tamen ita, vt ad perfectionem multum conferat, sicut status religiosus: sed quia perfectionem *f* supponit, & requirit in suscipiente, ac retinente. At verò status religiosus non postulat aliquem perfectum esse, sed vt per media in Religione præscripta ad cõsequendam perfectionem tendat. Conclusio itaque sit, quòd melius agat, qui seclusa necessitate Ecclesiæ, munus Episcopale refugit, vt Religionem suscipiat, in eaque se perficiat. Sed postquam Episcopalem statum, obligationemque suscepit, Religionem ingredi non potest, nisi à sede Apostolica liberationem impetret, propter impedimentum satisfaciendi muneri Episcopali.

a Hostiens. tit. de voto §. quis vouere possit. Richa. in 4. d 95 ar. 4. q. 2. Tabi e. na v. votum, 5. q. 2. n. 2.

b Syl. v. votũ 3. q. 1. Azor. to. 1. li. 11. c. 16 q. 2. Sãch. to. 1. de rel. li. 4. c. 25. nu. 36 Suar. 1. 1. de Relig. li. 3. de voto, c. 4 n. 8.

c S. Tho. cit. q. 18. artic 5. Sot. li. 10. de iust q. 2. e 4. Valẽ cit. p. 4.

d c. per tuas 10. de voto.

e c. 3. de iur.

f Trid. sess. 6. c. 1. de ref. & videri potest Suar. to. 3. de rel. lib. 1. c. 18. 19.

CLXXIII. *Potestne, aut etiam debet Episcopus renuntiare, propter corporis infirmitatem?* Resp. I. Si ob morbum, vel infirmitatem, quam episcopus contraxit, parua ex ipso vtilitas in Ecclesiam redundet, voluntaria eius cessio *a* admitti potest, & quandoque propter Ecclesiæ vtilitatem admitti debet; assignata illi ad vitam suam congrua *b* portione ex redditibus Episcopalibus. Resp. II. Tametsi morbus grauis, & infirmitas incurabilis sit, non potest cogi Episcopus *c* ad renuntiandum: Sed Vicarius, seu Coadiutor ei adiungendus, qui ex Episcopalibus prouentibus portionem aliquam habeat. Atque idem fermè locum habet in alijs Ecclesiarum Prælatis. Parochis verò ob eandem causam senij, vel infirmitatis diuturnæ, propter quam Ecclesiæ regendæ minus vtiles videantur, citiùs indici potest renuntiandi præceptum, assignata ipsis pensione, aut alio beneficio, ex quo se honestè alere possit.

a c. nisi pr. §. alia. de ren.

b c. quamuis 14. causa 7. qu 1 Sot. lib. 10 de iustic. q. 2. a. 4. Val. t. 3 par. 4. §. quo circa.

c arg. c. ex p. §. de cleric. ægr & ostendunt congesta a Gratiano causa 7. q. 1. c. 1. 3. 4 13. 14.

CLXXIV. *Quomodo intelligi debet, quod Innocentius III. ait a iustam causam concedendi cessionem Episcopo, esse crimen?* Resp. Intelligitur de crimine *b*, propter quod executio officij etiam post peractam pœnitentiam impeditur. Talia crimina in primis sunt ea, quæ titulum Episcopatus inualidum reddiderunt, ve. gr. si simoniacè electus, aut institutus fuit Episcopus: Tunc distinguendum *c*: Vel crimen, seu defectus tituli notorius est, tum cedere potest etiam non requisita licentia Papæ. Vel occultus defectus, tunc ad vitandum scandalum renuntiare debet in manibus Papæ, vel tituli reualidationem ab eodem impetrare. Cæterum si aliquis in excommunicatione, suspensione vel irregularitate occulta institutus sit, sublato impedimento per eum, qui potestate absoluendi, aut dispensandi præditus est, eo ipso titulum validari, non improbabiliter aliqui *d* sentiunt. Deinde, si Episcopus post canonicam institutionem ob crimen, ver. gr. Sodomiæ, iuxta Pij V. constitutionem *e* incurrat pœnam depositionis, aut suspensionis in perpetuum, & sine spe relaxationis, tunc iusta causa adest cessionem à Pontifice impetrandi. Si tamen crimen occultum sit, ideoque infamiam annexam non habeat, proprius Episcopi Confessarius *f* absoluere potest. Denique si Episcopus crimen incurrat, cui ipso iure infamia annexa est, (ver. gr. si Rom. Eccles. Cardinalem *g* hostiliter persequatur) tum etiam Pontifex vel hominem restituere, vel remotionem eius imperare debet. Cæterum infamia facti seu improba vita v. gr. crimen incestus, adulterij, &c. non deiicit hominem à dignitate acquisita, ante Superioris condemnationem.

a cit. cap. nisi de ren.

b ib. §. interri.

c Ioa. Anan. cit. ca. nisi n. 12. Ant. But. ibid.

d ap. Sanch. li. 8. de matr. disp. 7. n. 12.

e Bulla 72.

f Trid. sess. 24. c. 6. de reform.

g ca. fœlic. de pœn. in 6.

CLXXV. *Numquid ob malitiam, seu inobedientiam plebis, aut populi scandalum, Episcopus cedere debet?* Resp. I. Non ob quamlibet culpam, aut inobedientiam plebis, Pastor *a* eam deserere debet? sed, si ita pertinaciter se opponat, & a Pastore abhorreat, vt ad maius malum vitandum, ne fortè in lupos conuertantur, id est à vera Religione, vel Ecclesiæ vnitate omninò deficiant; tali casu ipsis quandoque ad tempus cedendum est, & cum Superioris licentia Pastor amouendus. idque etiam de Parochis, & alijs animarum pastoribus *b* dici debet, interdum amouendos, aut transferendos esse, si plebs, aut subditi eorum, adeò ipsis, quamuis culpabiliter, contradicant, aut ab eis abhorreant, vt spes nulla reconciliationis existat. Resp. II. Si populus graue scandalum ex Episcopi, alteriusue Prælati præsentia patiatur, distinguendum est inter *c* scandalum Pharisaicum seu ex malitia profectum; & scandalum pusillorum, seu ex ignorantia, aut infirmitate ortum. Ob hoc scandalum vitandum frequentiùs cedendum est iure quod aliquis habet. Sed Pharisaicum minus plerumque curandum est, nisi cum pertinaciter malis etiam simpliciores, & innocentes, inuoluantur, & ad ruinam trahantur. Cuius rei exemplum habemus in Gregor. Nazianzeno *d*, qui sponte cessit Ecclesiæ Constantinopolitanæ, ob scandalum, & seditionem sedandam, quæ ob eius benefacta eaorta fuerat.

a cit. ca. nisi pridem, §. propter malitiam, de ren.

b Io. Anan. ci. §. propter malitiam.

c S Tho. 2. 2 q. 43 ar. 7. & 8

d die 9. Maij Breuiar.

CLXXVI. *Quænam Episcopi irregularitas suffi-*

cinus causa est ad renuntiationem? Resp. Vel est irregularitas indispensabilis, seu in qua Papa dispensare non solet, vt si bigamus *a*, vel qui viduam vxorem duxerat, Episcopus factus sit, is renuntiare debet. Vel est irregularitas dispensabilis, v.g. natalium defectus, tunc si res occulta sit, non expedit renuntiandi licentiam concedere, sed potius dispensationis gratiam largiri, præsertim si ex non damnata copula quis natus sit. Simili ratione Papa *b* dispensabit cum eo, qui in irregularitate ex homicidio occulto Episcopus factus est; non item, si defectus publicus, seu notorius sit.

CLXXVII. *Si Episcopus Episcopatui renuntiauit, poteŝtne iterum eligi ad aliam Ecclesiam Cathedralem, vel etiam inferiorem?* Res. I. Certum est, quod ad aliam similem Cathedralem Ecclesiam eligi possit: eam à sua Ecclesia liber sit; dummodo aliud canonicum impedimentum non habeat. Imò tametsi Episcopus, resignato Episcopatu, Religiosus factus fuerit, iterum *a* ad Episcopatum, seu eundem, quem deseruit, seu alium promoueri potest: dummodo non ob commissum crimen, pœnitentiæ agendæ causa, in Monasterium discesserit. Respon. II. Qui Episcopatui, aut Archiepiscopatui renuntiauit is, potest deinde aliud minoris dignitatis beneficium, v.gr. parochiam *b* consequi. Multò verò magis, si Religiosus factus fuit, in Abbatem assumi *c* potest. Neque obstat, quod secundùm iura non liceat descendere in dignitatibus sicuti Imperatores *d* pronuntiarunt: *Maioribus honoribus functos ad minores deuocari non oportere, rationis est.* Excipienda enim est necessitas *e* si alii idonei non reperiantur. Addimus, in hoc casu aliam considerationem esse. Fatemur enim, decens *f* non esse, nec facilè permittendum vt à maiore dignitate aliquis transeat ad minorem ver. gr. ex Archiepiscopo Episcopus fiat; tamen postea quam Archiepiscopatui renuntiauit, desinit esse Archiepiscopus, & retinet dignitatem Episcopalē: quamobrem descendere censendus non est, sed potiùs ascendere, si ad regimen Ecclesiæ Cathedralis assumatur. Sed qua ratione beneficium minus, v.gr. canonicatum, aut parochiam consequi possit, id faciliùs declaratur. Quandoquidem Episcopus, vel Archiepiscopus cum Papæ dispensatione, propter redituum Episcopalium tenuitatem, talia beneficia obtinere potest, tametsi non renuntiet. Neque enimuero in tali casu, si Episcopus, verb. gr. parochiam consequatur, de dignitate sua descendit; cum idem homo diuersis iuribus *g* censeatur: Exempli causa; Fieri potest, vt Episcopus in alia Ecclesia sit Præpositus, Canonicus, aut Parochus: tum verò vt Canonicus locum suum inter canonicos retinere, atque respectiuè Episcopo illi, in cuius diœcesi beneficium obtinet, subiectionem, & obedientiam præstare *b* debet. Sic itaque dicendum: Quod Episcopus, qui Episcopatui renuntiauit honorem ac dignitatem Episcopalem retineat, tametsi postea canonicus, vel alicuius Ecclesiæ Parochus fiat; Nam accessus minoris honoris, aut beneficij ad dignitatem maiorem, eam haud destruit, neque minuit: cùm diuersa, sed non repugnantia iura sint. Sed, & eadem ratione fieri solet, vt Rex, seu Monarcha Prouinciam iure feudi alter. Regi obnoxiam habeat, eoque respectu feudatarius sit alterius Regis, adeoque subditus eius ratione territorij; licèt absolutè loquendo, paris aut fortè maioris dignitatis, ac potentiæ sit.

CLXXVIII. *Si Episcopus Episcopatui in manibus Papæ renuntiauit, censeturne tantùm in loco, & regimini renuntiasse, an etiam ordini, ac dignitati?* Res. Præsumendum est *a*, quod regimini tantùm, non etiam dignitati renuntiarit: quandoquidem Sum. Pontifex ita plerumq; *b* renuntiationem acceptat, vt tamen Ordinis Episcopalis executionem relinquat, cum catholici alicuius Episcopi licentia erga subditos eius exercendam. Excipitur tamen Nisi quis ob crimen renuntiarit; tum præsumpto est, ordinis executionem, seu dignitatem Episcopalem ipsi ablatam esse. Porrò si quis sponte renuntiauit non tantum regimini, sed etiam ordini Episcopali, nihilominus primam tonsuram, & ordines *d* minores conferre potest; eademque ratione etiam corporalia, & vasa sacra, &c. consecrare: quandoquidem tales actus Episcopales interdum à non Episcopis, ver. g. Abbatibus, si sacerdotes sint, exerceri solent.

a cit. ca. nisi de renun. §. personæ.

b Th. mor. l. 1. tr. 5. p. 5. c. 9.

a cap. quòd translat. 1. de renun.

b cap. ad supplic. 9 eo. tit.

c Io. Ananti. super. eo. ca. n. 9. Butr. nu. 6. cum gl. in c. hoc nequaquam, 45. causa 7. q. 5.

d l. 1. C. quēadmodum ciuilia munera lib. 10.

e gl. in ci. l. 1. & sumitur ex l. honor 24. in fi. ff. de de honor.

f c. 1. & vlt. de trāsl. Epis.

g arg. c. postulast. 15. de concess. pr. c. cum c. 16. de prius.

b ex cōmu. Ant. Burrin in cit. cap. ad supplicationem n. 7.

a Hostiens. ti. de ordin. ab Epis. qui episcopatui renunt. Ant. Butr. ab. c. 1.

b arg. c. quod transl. 11. de renun.

CLXXIX. *Si Episcopus ob senium, vel infirmitatē officio præesse satis non possit, eiq; Coadiutor à Papa assignetur, quantum ipsi iuris seu potestatis confertur?* Res. I. Non hoc ipso, quod aliquis Episcopo coadiutor datus est succedendi *a* ius habet: Sed hæc est gratia specialis, si Papa alicui Episcopo, vel alteri Prelato Coadiutorem det cum succedendi facultate. Cuiusmodi tamen gratiam Papa non infrequēter concedit; Sed aliis inferioribus Episcopus permissum non est, viuente prelato, promissionem successionis alteri facere. Res. II. Eiusmodi coadiutori, tametsi cum libera administrandi potestate institutus sit, tamen non propriè competunt iura Episcopalia, aut Ecclesiæ regimen. Quia vnius Ecclesiæ cathedralis non potest esse nisi vnus Episcopus: Sicut nec vnius Ecclesiæ parochialis duo parochi, quandoquidem iura ista beneficiorū *b* indiuisibilia sunt. Eam ob causam testatur S. Augustin. *c* in Nicæno Concilio canonem editum fuisse, quo prohibebatur, ne in eadem Ecclesia duo Episcopi essent: Sed ea ignorantia eius canonis fatetur, ac dolet se in Ecclesia Hipponensi vna *d* cum. Valerio sene sedisse Episcopum. Res. III. Coadiutor, seu Administrator, quamuis *cum libera* constitutus sit, tamen donationes absolutas facere *e* prohibetur. Sed potest facere donationes ob causam, videlicet ob merita, ob pietatem, &c. Quia ita donare non est perdere, quod solùm administratori denegatum *f* videtur. Eademque ratione ipsemet Episcopus donationes facere potest instar prudentis administratoris, nisi administratio illi ob ineptitudinem vel dilapidationem, interdicta sit. Porrò de Administratore regni aiunt *g*, quòd donationes etiam absolutas facere possit, quia proprium Regibus sit donare. Id verò intelligi debet de donationibus moderatis, & Regno non præiudicialibus.

CLXXX. *Si aliquis ad Episcopatum, vel administrationem Episcopatus, promouendus sit, Theologus ne an Canonista, si cætera paria sint, præferri debet?* Pro Theologo stant Theologi *a*: Sed Canonistæ, saltem in quibusdam casibus fauent *b* canonistæ. Resp. I. Ad Episcopatum, vel eius administrationem plerumque non satis idoneus censeri potest, nisi qui vtraque tum sacræ Theologiæ, tum sacrorum canonum peritia instructus est: Vti manifestè colligitur ex sacris canonibus *c*, quibus habetur, quod Episcopus Euangelium, & omnem scripturam sacram, atque sacros canones scire debeat, vt populum vniuersum curæ suæ commissum edocere queat. Priùs *d* autem discere oportet, quàm docere ea officio quis debeat. Non requiritur tamen Episcopo scientia *e* eminens: modò tanta adsit, adiuncta prudentia, & rerum experientia, vt erroribus, ac deceptionibus obnoxius non sit, sed inter bonum, ac malum, aptum, & ineptum, à suis adiutoribus, seu officialibus suggestum consilium discernere queat. Profectò præter doctrinam veritatis Christianæ, quo populum sibi subiectum Episcopus pascere debet; atque ab hostibus defendere, multa quotidie ex sacris canonibus responsa dare cogitur circa Ministrorum ordinationes, officia, beneficia; circa Prælatorum sibi subiectorum electiones, præsentationes, institutiones; circa iura patronatus, decimarum, Ecclesiasticorum prouentuum, immunitatum; circa vota, iuramenta, dispensationes, censuras, irregularitates matrimonij impedimenta, rerum Ecclesiasticarum alienationes, pias fundationes, vltimas voluntates &c. Et eò quidem magis, quò amplior

Epi-

c arg. cit. ca. quod transl.

d ca. 1. de ordinatis ab Episcop. qui Episc. renuntiauit.

a Gl. magna in c. 2. de supl. neg. Prælat. in 6.

b ca. Michael 12. de fil. presbyt.

c ep. 100.

d S. Basilio. relat. ca. non autem, 12. causa 7. q. 1.

e DD. in l. contra, 28. §. si filius ff. de pact. & l. si filius f. 7. de donat.

f ca. l. filius f.

g Gl. in ci. c. 2 de suppl. negl. Præl. v. liberam.

a Videre est apud So. 3. de iust. qu. 6. a. 2. Az. to. 2. l. 3. c. 28. q. 10

b in c. 1 de consang. vbi Host. Abb. n.

c Barbos. de off. Ep. pae. 1. alleg. 1. n. 30. qib consentit Rodr. n. 1. Reg. q. 11. a 4. c. 2. c. nullus, & seq. d. 38

d c. sic viue 26 causa 16 q. 1.

e cap. nisi 10. de ren.

earum alienationes, piis fundationes, vltimas voluntates &c. Et eò quidem magis, quò amplior Episcopalis diœcesis est, & plures Ecclesias subiectas habet. Quare hoc ipsum Theologiæ studiosi perpendere debent, quantò maiorem in Ecclesia fructum facturi, & Episcopis adiumento allaturi sint, si cum sacræ Scripturæ, & scholasticæ Theologiæ studio, sacrorum canonum cognitionem coniungant. Respo. II. Si accidat, vt ea duobus (tanquã præ aliis omnibus idoneis) ad Ecclesiam Cathedralem, aliamue prælaturam promouendus sit quorum vnus purè Theologus, iuris canonici peritiam vix vllam, seu exiguam habens, alter purè Canonista, in Theologia vix quidquam versatus, præferri haud dubiè debet Theologus. Quia cognitio veritatis Fidei magis necessaria est, quippe fundamentum Ecclesiasticæ gubernationis. Sed (vt dictum) si fieri possit, quærendi, ac promouẽdi sunt *f* tales ad Prælaturas, Vicariatus, & similes dignitates, qui in vtroque studio versati sunt.

f Abbas Panor. in lo. ci.

CAP. XVI.

De Abbatum, seu Regularium Prælatorum electione, & Religiosorum translatione.

QVÆSTIO CLXXXI. *Ad quos pertinet ius eligendi Abbatem, seu Præpositum regularẽ?* Resp. I. Iure ordinario *a* pertinet ad Conuentum, seu Collegium Religiosorum. In quibusdam verò ordinibus, vt apud Minores *b*, in capitulis prouincialibus, vel generalibus Prælati creantur: In quibusdam, vt in Societate c Iesu, a Præposito generali constituuntur. Resp. II. Conuersi laici vnà cum Religiosis clericis ad electionem Prælati admittendi non sunt. Præterquam si in aliquo Monachorum Monasterio per diuturnam *e* consuetudinem ius capitulare præscripserint, Neq; enim tali præscriptioni obstãt *f* canones, quibus reprobatur consuetudo, si laici vnà cum clericis ad electionem Prælati concurrant. Id enim intelligi debet de laicis secularibus, non de laicis Religiosis, quales sunt *g* Conuersi Monachorum: quandoquidem in hos, tanquam in personas Ecclesiasticas, ius eligendi cadere potest. Qua ratione in Religionibus ad opera temporalia ob Ecclesiæ vtilitatem deputati (vt sunt Militares, Hospitalis) laici, qui Ordinem professi sunt, Prælatum regularem canonicè *h* eligunt. Resp. III. Canonici regulares *i* vocem in capitulo habere non possunt, nisi saltem in subdiaconatus ordine constituti sint. Quæ tamen constitutio ad alios Religiosos, seu Monasteria Monachorum extendenda *k* non videtur: cum de iis tantum, videlicet collegiatarum Ecclesiarum Canonicis facta sit, qui ex proprio instituto diuinis officiis destinantur. Cum sint Monachi non tamen saltem si primam *l* eorum originem, ac professionem consideremus. Quamobrem quisque Ordo hac in re sequi potest proprias constitutiones, aut consuetudines. Etenim in quibusdam Ordinibus ob humilitatem seruandam, non nisi post plures *m* annos Professi ad ordinem sacrum admittuntur; & tales omnes a capitularibus actibus excludere difficile videtur, præsertim vbi paruus Monachorum numerus est.

CLXXXII. *Quomodo intelligi debet Trident. Constitutio a, quæ præcipit, vt Regularium officialium, Abbatum, Generalium Præpositorum, & Abbatissarum electiones per vota secreta fiant, & singularum eligentium nomina nunquam publicentur, alioquin irrita sit electio?* Resp. I. Hæc constitutio locum tantùm habet in electione per scrutinium, non item si fiat compromissum: in eo enim suffragia *b* palam dari possunt. Multò verò magis, si omnes velut per sanctũ Spiritus impulsum prolata voce vnanimes, in eundem consentiant, rata electio esse debet. Resp. II. Si vnus alteri, inscio aut non consentiente capitulo suffragium suum ostendat, non propterea *c* irrita censebitur electio. Si tamen talis manifestatio causa fuisset electionis secutæ, iure ea rescindi deberet. Idemque dicendum videtur, si vel casu, vel culpa scrutatoris, alicuius Electoris suffragium publicatum sit. Quia intentio *d* Concilii tũ prohibere, ne capitulum permittat aliquid fieri, ea quo nomina eligentium publicari contingat: alioquin irritam fore electionem. Quæ lex irritans, & a iure communi seu ordinario exorbitans, strictam interpretationem meretur.

a c. 1. de ele. & dictum est sup. q. 17.
b Rodr. t. 2. reg. qq. q. 53. ea. 6.
c p. 4. Const. c. 17 §. 1.
d c. ex eo 32 §. in Eccl. de vl. in 6.
e Inn. in c. 2. de Inst. Gl. in cit. c. ex eo. v. elect. Rod. t. 2. Reg. q. 52. a. 5. in fi.
f c. Massana 56. de el.
g h. t. Theo. mor. tr. 5. p. 2. c. 5. n. 4.
h cit. c. ex eo. §. in Eccl. & c. cum olim 7. de arbitris.
i Cl. Vt ij de elec. & Trid. s. 22. ca. 4. de ref.
k Barbos. in dec. Cardinal. præter missis super cit. sess. 22. c. 4. Rod. to. 2. reg. q. 52. ar. 5. Zabarella in cit. Clem. Vt ij.
l S. Tho. 22. q. vlt. a. 8 Io. Andr. in c. si ne, in de Reg. Gratianus causa 16. q. 1 c. 3 & c. Generaliter 40.
m Rod. l. c.
a sess. 25. de regul. c. 6.
b Rodr. to 2. reg. q. 52. ar. 6. in fin.

CLXXXIII. *Necesse est, vt qui in Prælatum regularem eligitur, Ordinem professus sit?* Resp. I. Omnino id a requiritur: Et quidem iure nouiore *b*, vt expressam professionem fecerit; quamuis *a* iales, qui professionem tacitè fecerunt, vid. habitus Professorum *c* susceptione &c. cum aliis, & veri Professi, eligere possint. Resp. II. Neq; Prioratus aut administratio qualibet alicui in ordine committi *e* potest, nisi expressè professus sit. Pontifex tamen in talibus decretis dispensare potest. Resp. III. Non potest *f* aliquis simul fieri professus, & in Abbatem seu Prælatum regularem eligi: Sed qui eligitur, iam antè professus esse debet. Nam alioquin præsumptio esset, quòd non sincerè ob Dei amorem, & animæ suæ salutem, Religionis professionem emittat, sed potius propter honorem ac dignitatem consequenda*m*. Quòd si id ipsum in pactum deducatur: *Profiteor Religionem, vt in Abbatem eligar*, simoniæ crimen committitur *g* & electio ipso iure irrita est. Resp. IV. Nihilominus Sum. Pontifex, ex plenitudine potestatis, interdum Prælaturas regulares clericis secularibus in commendam, etiam perpetuam, concedit. Et tales Abbates commendatarii cum quasi titulum & ius prælaturæ habeant, omnia exercere *h* & administrare possunt, sicuti alii intitulati. Idemq; de aliis ueneficiis, seu administrationibus regularibus dicendum, scilicet, spectato iure canonico, Regularibus conferri debeant: sicuti & vice versa, beneficia secularia secularibus, Papam tamen *k* quandoque aliter conferre.

CLXXXIV. *Eligine potest in Prælatum regularem, qui paulo ante professionem edidit?* Resp. I. Qui ante exactum probationis annum professionem edidit, olim eligi *a* prohibebatur: Sed iure nouo eius professio etiam *b* irrita est. Resp. II. Qui post finitum probationis annum professionem in Religione fecit statim eligi *c* potest in Abbatem, si necessitas vel vtilitas Monasterii ita postulet. Ordinariè tamen id non expedit; & quandoq; talis electio a Superiore cassari deberet. Cùm non deceat, aliquem *d* Magistrum fieri, qui vix discipulus esse cœpit, inquit modum S. Hieron. *e multo tempore disce, quæ postmodum doceas.* Et iterum: *Ne miles antequam tyro, ne prius magister sis, quàm discipulus.* Acipiil. Episcopi, & Legat. Apostoli, etiamsi a latere sint, sine speciali licentia, dispensare *f* non possunt, vt non professus, aut qui in religioso habitu ante editam professionem anno non steterat, ad prælaturam regularem assumatur. Cùm proprium sit Summi Pontificis in vniuersalibus Ecclesiæ canonibus dispensare.

CLXXXV. *Qui in sacris ordinibus constitutus non est: potestne in Prælatum regularem eligi?* Resp. Si alioquin idoneus, & vtilis Ecclesiæ futurus sit, eius electio *a* admitti potest: Quia sacri canones non ita ad alias prælaturas, & beneficia curata requirunt, vt qui eligitur, vel promouetur, actu sacrum ordinem habeat: sicuti id in electo Episcopo *b* exigunt. Sed necesse est primò, vt ætatem legitimam, videl. xxiv. annos compleuerit. Secundò necessarium est, vt intra annum numerãdum a die adeptæ possessionis, vel cum ea adipisci potest, sacerdotium suscipiat, alioquin ipso facto priuatus *d* existit: Etenim illigitur id *e* de omni beneficio curato, quod in promouendo 24. annos exactos requirat, & vt cum ordinem sacrum, quem beneficiũ ex propria institutione requirit, intra annũ suscipiat.

e Nau. l. 1. cons. 9. de el. in 6.
d Nu. l. c Rocit. ar. 19.
a ca. cùm in Magistr. 46. de elect.
b c. si nullus 28. eo. in 6. Cõc. Tr. s. 25 de reg. c. 21.
c Theo. mo. l. 4 tr 4. c. 5.
d c. ex eo 32. §. in Eccl. de elect in 6.
e Cle. Ne in agro, § cæt. de statu Mo.
f c. cũ ad nostrã, 37 de el.
g c. iuxta e. vl. de pactis.
h Rebuff. in praxi ben. tit. de reprob. viuentis impetratione beneficij, n. 46. Rod. t. 2. re. q. 53. a. 8. ita cũ de benef. 5. de pr. in 6 Cl. vn. de supp. negl. Prælat.
k cl. c. cum de benef. in fin.
a c. offic. 37. de el. in 6.
b Tri. Conc. sess. 25. c. 15. de Regular.
c Inn. in cit. c. officii.
d cit c. offic. 46. de ele. in antiquis.
e ep. 4. ad Rusticum relatus causa 16. q. 1. c. 26. 27.
f cit. c. officij. ibi. Imola n. 6 Abb. n. 4.
a ca. propterea. 5. de æt. & q. Hostien. tit. de æt. & qua. nũ 10. & e. a multis, 9. de ætat. & qual.
b c. cum in cunctis §. inferiora, de el. Abb. c. fuper inordinata, n. 7. de præb. Armil. la v. Ab. n. 2. & de licet ezu. 14 de el. in 6.
c commissa 35. eo. lib. & tit.
e cit. c. cum in cunctis, iun. Trid. s. 24. c. 12. de ref.

piat. Est tamen annus iste non continuus, sed vtilis: quia non *f* currit iustè impedito, quominus promotus sacrum ordinem accipiat. Neque possunt Episcopi in ætate ab vniuersalis Ecclesiæ canonibus decreta dispensare, *g* neque tempus ordinem requisitum accipiendi vltra annum *h* prorogare, præterquam in casibus iure expressis.

CLXXXVI. *Si Abbas, vel Præpositus regularis creatus sit, nondum sacerdos, qui ob aliquod impedimentum sacerdotium suscipere non possit, estne amouendus?* Resp. De hac re diuersos, & in speciem contrarios canones extare. Quibusdam enim expressè dicitur *a*, tales amouendos esse: aliis autem hoc ipsum negari *b* videtur. Sed distinguendum est hoc modo: Si impedimentum ordinem requisitum suscipiendi perpetuum, seu diu duraturum est, tametsi alioquin iustum & ineuitabile, auferri debet beneficium curatum, seu id regulare sit, seu seculare. Cum enim beneficium detur *c* propter officium, ideo indecens est, vt beneficium ei relinquatur, qui officio nec satisfecit, nec satisfacere vnquam poterit. Sed Sum. Pontif. dispensare *d* potest cum Abbate v.g. quominus ordines sacros, aut sacerdotium suscipere cogatur. Sin autem impedimentum temporale, seu non longo tempore duraturum est, tum, licet ex antecedente *e* aliqua culpa contractum sit, (vt si promotus ad prælaturam, aliudve beneficium curatum, dum operam daret rei illicitæ, non sine culpa sua, debilitatus sit, ita vt intra annum ordinari non possit) amoueri non debet. Cæterum si de industria impedimentum contraxerit vt tempus sacerdotii suscipiendi prorogaretur, hæc status esset, quæ ipsi prodesse non deberet, ideóque in pœnam deponendus foret.

CLXXXVII. *Numquid illegitimè natus in Abbatem eligi, vel ad alias dignitates, aut officia promoueri potest?* Resp. I. Qui illegitimè, etiam ex damnata copula, nati sunt, licet hoc ipso dispensati sint ad sacros ordines suscipiendos, *a* vel susceptis vtendum, *b* quod religiosi facti sunt; tamen ad *c* prælaturas, & beneficia *d* curata, extra, aut intra ordinem absq; sedis Apost. dispensatione, aut priuilegio promoueri non possunt. Resp. II. Religiosis Mendicantium speciali priuilegio a sede Apostolica concessum *e* est, vt eorum Prælati in Capitulo generali, aut Prouinciali, ex causa iusta dispensare possint cum illegitimis ad prelaturas, & dignitates intra ordinem consequendas. Resp. III. Regularis illegitimè natus absq; dispensatione omnia beneficia, administrationes, & officia intra Ordinem *f* consequi potest, quæ curata non sunt, atq; manualia, seu ad nutum Prælati auferri possunt: Talia sunt *g* Prioratus claustralis, officium Cellerarij, Custodis, Confessarij, Magistri Nouitiorum, &c. Sin autem tales administrationes, sunt beneficia per electionem Conuentus, & Superioris confirmationem conferantur, v.g. Prioratus claustralis, Officium Custodis; tum inter personatus, aut beneficia duplicia numerantur, quæ Religioso absque dispensatione, conferri non possunt. Resp. IV. Religiosus illegitimè natus ad nullum curatum beneficium, extra, vel intra Ordinem, tametsi manuale tantùm sit, absque dispensatione promoueri potest. Sed etsi intra Ordinem a Prælatis suis, per Apostolicum priuilegium dispensatus sit ad consequendam dignitatem, personatum, aut beneficium curatum, non potest tamen *h* extra Ordinem tale beneficium consequi, sine noua Pontificis dispensatione.

CLXXXVIII. *Quæ aliæ qualitates requiruntur in eo, qui ad Abbatiam, seu prælaturam regularem assumendus est.* Resp. Cum sacri canones in omnibus ad dignitates curatas promouendis requirant, vt scientia, & bonis moribus commendati *a* sint; idemque quoq; in creatione Abbatum obseruandum esse; & tantò magis, quantò in maiore honore hodie sunt *b* in Ecclesijs, atque secularibus Clericis præferuntur. Quamobrem superior ius habet

cit. c. permissa. *g* Gl. commun. recepta in c. cum dilectus 32 de el. Ab. ibid n. 9. In. Mon. in cit. c. licet can. arg. c. vn. de æt. & qualit. in 6. contra Arch. & Domini. de Geminian. ibid. *h* Tri. sess. 7. c. 12. ibi gl. marg. q. alleg. c. cū ea eo de el. in 6. *a* c. 1. de æt. & qualit. *b* c. 1. de el. ægr. gl. a de æt. & qual. c. commissa de el. in 6. *c* c. vlt. de rescript. in 6. *d* c. tuam, 10 de ætat & qu. *e* contra Hostiens. de æt. & qualitat. princ. Inno. & Anton. de Butr. in cit. c. 1 gl. in cit. Ch 2. colit. v. impedim. *a* c. 1. de fil. presb. & est comm. apud Sanch 7. de matr. disput. 86. n 4 & t. 2 de rel. l 5. c. 5. n. 9. *b* Sanch. cit. c. 5. n. 10. *c* cit. l. 1. *d* Sixtus IV. & Gre. XIV. apud Rodr. t. 1. reg. q. 13. ar. 6. *e* arg. cit. c. t. & c. vlt. docet. Nau. cōs. 6. de fil. Presbyt n. 6. ed. 2. Sanch. cit. l. 5. c. 5 n 16. *f* Gl. in c. 2. v. non nutentur, de statu Monach. *g* c. vlt. de fil. presb. *h* Rodr. cit. q. 33. art. 11. Suar. de censur. disp 50. s. 5. n. 15. *a* ca. cum in cunct. 7. § inferior. de el. *b* gl. in c. vl. ver. Abb de æt & qual.

rescindendi electionem, tanquam contra canones factam, si illiteratus *c* aut moribus non commendatus in Abbatem electus sit. Verumtamen est, in Abbate non requiri scientiam eminentem, neque tantam, quanta in Episcopo exigitur: Sed magis *d* rerum gerendarum peritiam, & gubernandi industriam, ac prudentiam, quam maximè verò charitatem erga proximos.

CLXXXIX. *Potestne Religiosus eligi, & transferri ad aliud Monasterium.* Resp. I. Si Monasterium eiusdem Ordinis sit, eligi *a* potest. Quamuis postulatio quædam, sed non solemnis adiuncta sit, quia transire ipsi *b* non licet, nec acceptare, ante superioris sui licentiam: Alioqnin *c* consensus electi non valet, & electio irrita redditur. Respo. II. Nulla consuetudine introduci potest, vt alterius Ordinis Religiosus in Prælatum regularem *d* eligatur: sed talis electio ipso iure irrita est, nisi Pontifex dispenset. Etenim talis cōsuetudo Ecclesiis noxia censetur, quia cohærere, ac bene coniungi non *e* possunt, quibus studia, & vota diuersa sunt. Quare nec consuetudine introduci potest, vt diuersam regulam professi, vel Religiosi cum clericis secularibus collegialiter *f* viuant. Quo cum non *g* pugnat, quin in eadem domo, seu Monasterio diuisi conuentus sint, vnus v.g. Canonicorum regularium, alius canonicorum secularium, sub diuersis Præpositis constituti.

CXC. *Sed potestne Religiosus, ipseq; Abbas eligi ad Ecclesiam Cathedralem?* Resp. Eligi posse, *a* siue ea regularis sit, siue secularis. Sed indiget Superioris sui licentia, vt acceptare, & transire possit. Neque mirum videri debet, quod canones permittant, vt Religiosus ad Episcopatum Ecclesiæ etiam secularis assumatur: quia id bonum publicum Ecclesiæ exigit, si ille ad regendum præ aliis idoneus sit. Quare & vice versa clericus secularis, & Religionis Nouitius ad Episcopatum Ecclesiæ regularis *b* rectè assumuntur. Idque propter excellentiam dignitatis Episcopalis, quæ regularem professionem *c* supplere censetur.

CXCI. *Concessumne est, vt Abbas vnius monasterii eligatur in Abbatem alterius monasterij:* Resp. affirmatiuè: *a* Si monasteria eiusdem Ordinis sint: sed impetranda est licentia à proximo Superiore, videlicet ab Episcopo, si Abbas exemptus non est; & a Summo Pontifice *b*, aut à Legato eius à latere, si Sedi Apostolicæ immediatè subiectus. Quæ doctrina extendenda est, quòd similiter locum *c* habeat in alijs Prælatis, etiam secularibus, quòd ad alterius Ecclesiæ similem dignitatem, seu prelaturam eligi possint, sed transire ipsis non liceat, nisi prius impetrata licentia à Superiore, quam is negare non debet, si Ecclesiæ vtilitas postulare videatur. Atque eodem modo dicendum, si Abbas regularis in Episcopum eligatur, requirendum esse consensum eius Episcopi, cui subiectus est, aut, sede vacante, Capituli. *d* Sin autem exemptus, opus esse licentia Papæ *e* aut Legati a latere. Quamobrem discrimen obseruandum est inter Episcopos, & alios Prælatos, quod sacri canones prohibent illos à propria sede auelli, *f* nisi per supremi Ecclesiastici Principis dispensationē: ideoq; Episcopi ad alium Episcopatum eligi non possunt, sed postulari debent. At verò alijs Prælatis canones *g* non prohibent translationem ad aliam Ecclesiam similem, vel superiorem seu Cathedralem, dummodo superior consensum tribuat.

CXCII. *Numquid etiam Religiosi Ordinum mendicantium ad prælaturas, seu dignitates extra Ordinem suum eligi, aut postulari possunt.* Respon. I. Nullus religiosus ex Mendicantium Ordine eligi aut postulari *a* potest ad Ecclesiam inferiorem Cathedrali. Respon. II. Religiosi Mendicantes eligi *b* possunt ad Ecclesiam Cathedralem. Sed excipi debet, quòd Religiosi Societatis Iesu ad dignitatem quamlibet extra ordinem suum eligi, vel postulari non possunt, quia id eorum constitutionibus repugnat

c cōtra Ant. de Butrio. in cit c. vlt. *d* arg. cap. t. causa 18. q. 2. *a* Cl. 1. de el. *b* ca. Si Religiosus, 27. eod. in 6. *d* c. cū causa 27. de el. & cit. Cle. 1. *e* ca. in noua 22. causa 16. q. 7. *f* cit. ca. cum causam, & cit. Clem. 1. *g* Gl. in ead. Cl. ve monasterius. *a* Cle. 1. de el. & cap. Si Abbatem 36. in 6. *b* c. nullus, 28 de el. in 6. *c* Glo. in cap. quod Dei timorem 5. ver. regimen de statu Monachor. *a* gl. in cap. si Abbat. 36. de el in 6. *b* arg. cit. c. si Abbatem. *c* cit. Gl. *d* Ios. Monach. in cap. si Abb. n. 1. *e* eo. c. *f* c. inter corporalia c. vi. de transl. *g* arg. ca. nisi, 10. in si de renunc. *a* Extrau. vn. inter commnes, de post. Præl. *b* Cl. 1. de el. & c. quorūdā 24. eo. in 6.

gnat: adeò, vt nec Præpositus generalis electionis de se factæ c consentire queat, nisi Sum. Pontif. cogat: Neque alteri eiusdem Societat. Religioso licentiam d consentiendi dare, nisi sedis Apostolicæ præceptum compellat: Id verò non nemo e de ijs tantùm dignitatibus intelligendum esse monet, quibus honor, & opes annexæ sunt, non item de Episcopatibus, Æthiopiæ, & similibus, quibus cum oneribus paupertas adiuncta est. Resp. III. Religiosus Ordinis Mendicantium nullum ius acquirere potest f ex electione, aut postulatione ad Ecclesiam Cathedralem, si in discordia facta sit, sed neque tali electioni consentire, tametsi Prælati regularis licentiam habeat. Ratio, quæ mouit Bonifacium. VIII. ad hanc edendam Constitutionem, ea esse videtur. Quia Religiosi illi arctiorem, quam alij paupertatem, ac mundi contemptum profitentes, a litibus, quàm maximè alieni esse debent: cùm alioquin temporalibus prouentibus, ac honoribus inhiare viderentur.

c p. 9 Conf. c. 4. § 5. & c. 5. § 6.
d eod. p. 9. c. 3. § 13.
e Sanch. li. 7. mor. c. 29. nu. 67.
f c. quorundam, 24. de el. in 6.

CXCIII. *Sed quænam electio hoc loco in discordia facta censeri debet?* Resp. Si vel duæ electiones publicentur: vel vni electioni, antequam publicata sit, quispiam se opponat. Sin autem electionem factam secundùm maiorem Capituli partem, aliquis oppugnet, ea non comprehenditur hoc decreto, cum non sit facta in discordia, seu discordia, seu oppositio postea accesserit. Quæ autem electio ab initio valida fuit, ea per superuenientem discordiam vitiari a non debet, ob regulam b receptam: *Quod res perfecta non vitiatur, etsi veniat ad casum, in quo incipere non potuisset.* Quemadmodum & vice versa, si electio in discordia facta sit; non c potest deinde conualescere, si ad concordiam redigantur, qui se opposuerunt: cùm d electio semel irrita, postea non conualescat.

a Io. Mona. in c. quorundam, 24. de el. in 6.
b DD. in lib. vlt. C. de nuptiis, & reg. 29. ff.
c Io. Andr. in cit. c. quorund. n. 1.
d arg. reg. 29. ff.

CXCIV. *Habetne dicta Bonifacii constitutio etiam locum in Religioso Mendicante facto Episcopo, vel Cardinali, si ad Episcopatum, vel Archiepiscopatum postuletur, aut eligatur in discordia, quod eius electio, aut postulatio irrita esse debeat?* Communiter a affirmant. Sed putamus, probabiliter negari posse. Cùm enim translatus iste ex Monasterio, principaliorem qualitatem, ac statum consecutus sit, secundùm eam iudicari b debet, & non communi appellatione Religionem Mendicantium comprehendi. Veruntamen cum talis Episcopus, vel Cardinalis transire non possit absque Sum. Pontificis consensu, ad eundem pertinebit decernere an talem in discordia factam postulationem, electionemue confirmare, atque transeundi licentiam dare debeat, necne.

a Gl. recept. in c. quorundam, v. mendicant. de el. in 6. Rodr. to. 2. Reg. q. 56. a. 2. Sanc. l. 7. mor. c. 29.
b arg. c. statut. 22. de el. in 6.

CXCV. *Quomodo explicari debet altera pars Bonifacianæ Constitutionis? Vt Religiosi non mendicantes ex electionib. postulationibus, prouisionibus ad prælationes quaslibet de se factis a minore eligentium numero nullum ius acquirant, neq. audiant consensum præstare, etiamsi Prælatorum suorum licentiam habeant?* Resp. I. Communiter tradunt DD. b hanc Constit. intelligendam esse non tantùm de electionibus extra Ordinem, sed etiam intra Ordinem, propter verba *ad quaslibet prælaturas*. Volebat enim Pontifex Mendicantium electionibus etiam illis prospicere, quæ intra ordinem in conuentib. fiunt; minus sollicitus de electionib. ad prælaturas, in capitulis Generalibus, vel Prouincialibus fieri solitis intra Ordines Mendicantium. Resp. II. Eadem Bonifac. constit. de irrita electione, aut prouisione Mendicantium in discordia & non Mendicantium cum minoritate numeri, explicata est a Clem. V. c quòd intelligi debeat de facto, & non de iuris fictione; & effectu. Sensus est: Non esse validam electionem Religiosi, si minor pars habita comparatione ad præsentem eligentiû conuentum, in non Mendicantem consentiat, vel in Mendicantem, posito quòd aliquis se opponat: Neq; verò attendendum esse, quòd aliqui ex eligentib. secundû iuris dispositionem priuati sint, & ideo alterius partis numerus, quamuis de facto minor, tamen secundùm iuris fictionem, & effectum maior existat: Puta, quia aliqui indignum d elegerunt, & ea vice priuati censeri possunt, aut quia aliqui vota e conditionata dederunt, quæ pro non datis haberi debent. Cæterùm si aliqui fuerint suspensi, aut excommunicati, & contra ipsos (cum repelli facilè nô possent) protestatio nominatim, & expressè facta sit, horum suffragiorum ratio habenda nulla est: Idemque sentiendum de ijs, qui schedulas f vacuas in vrnam coniecerunt: putandi enim sunt renunciasse iuri electionis, vt in numero eligentium computandi non sint.

a in cit. cap. quorund. 24. de el. in 6.
b gl. in cit. ca. quorundam v. quasli. Io. Andr. num. 4. Rod. to. 2. q. 56. n. 2. arg c. indemnitatib 43. § Si qua infr. eo. lib. & tit. côtrà Io. Monachum ci. c. quorund.
c Cle. quod circa, 6. de elect.
d sup. q. 64.
e c. 2. de el. in 6.
f Rodr. t. 2. Reg. q. 52. a. 13.

CXCVI. *Si Religiosus v. g. Ordinis non Mendicantium electus sit à media parte Capitularium, quibusdam ex altera parte suspensis, (nulla nominatim contra eos facta protestatione) aut priuatis, aut vota conditionata & incerta afferentibus, num ea electio consistere debet, tanquam facta à maiore Capituli parte non priuati?* Affirmant pleriq: a, Quia Constitutio exorbitans a iure communi nô debet extendi vltra casum expressum. Casus autem a Bonifacio b expressus est si electio facta fuerit a minore parte Capituli: Ergo si non a parte minore, sed æquali fiat, standum est iure communi. Resp. tamen, Oppositam sententiam c videri probabiliorem: Quòd numerus Capitularium in constitutione Bonifac. & Clementin. dicatur minor, eo ipso quòd non sit maior, adeòque non sufficiens ad electionem, seu decretum Capitulare. Neque enim responderi hic potest, numerum medietatis fieri maiorem partem Capituli, si aliquorum electorum suffragia de iure non valeant: Cùm in Clement. d expressè definitum sit, attendendum esse, ad numerum, qui est de facto, non qui est secundùm iuris dispositionem, & effectum. Et meritò quidem: quia nisi ita dicamus, non erit sublata occasio discordiarum, (quas Pontifici propositum erat tollere) si duabus electionibus ex æquo factis vna pars alteri iuris defectum obijcere possit. Confirmatur I. Quia idem de Monialium electionibus ab eodem Bonifac. VIII. statutum legimus e, vt infra f explicabitur. Confirmatur II. Ponamus, in Ecclesia Cathedrali esse duodecim Canonicos electores, sex eorum eligere Religiosum Mendicantem in Episcopum; sex alios vnum ex canonicis, qui tamen indignus sit: quæro, an hæc electio facta sit a maiore parte capituli, adeoque valida? Si negant, habetur intentum: Si affirmant, repugnant Bonifac. & Clemens Pontifices: Nam talis electio maximè est in discordia, si duæ electiones fiant secundum æqualem suffragantium numerum. Corollarium. Si duodecim sint electores, quorum quinque eligant Religiosum, septem alij Canonicum suæ Ecclesiæ, sed vnus eorum, vel plures sint suspensi, priuati, vel habeant vota alternatiua, aut conditionata: neutra valitura est electio. Nam licet suffragia priuatorum &c. alteri electioni factæ de Religioso obsint, eò quòd de facto in numero computentur: tamen suæ electioni factæ de Canonico non prosunt; cùm iuris effectum non habeant.

a Sanch. & alij apud ipsum l. 7. mor. c. 9. n. 54.
b c. quorund. 24. de el. in 6.
c Cæs. Lambert. in 1. de iure patron. apud Sanch. loc. cit.
d Quod circa de el.
e c. indemn. 49. § sanè, de el. in 6.
f q. 213.

CXCVII. *Quisnam est superior, qui Religioso ad prælaturam extra Ordinem, vel extra Monasterium suum electo, transeundi licentiam dare potest?* Resp. I. Prælatus Ordinis immediatus talem licentiam dare a potest, videlicet Abbas, Præpositus, aut Prior conuentualis. Spectandæ tamen b etiam sunt Constitutiones, & priuilegia Ordinum Mendicantium, quibus fermè obtentum est, vt nemo præter ordinis Generalem, aut Prouincialem, talem licentiam dare possit. Resp. II. Si Monasterium, ex quo Religiosus, præsertim in aliam diœcesim, transferendus est, Episcopo subiectus sit etiam ipsius consensus c requiritur. Nam ad Episc. curam spectat, prouidere, vt in Monasterijs sibi subiectis viri idonei maneant, per quos administrationes, & officia regularia ritè præstentur: quæ sæpè

a ex cômuni Sanc. l. 7. mora 19. nu. 65. arg c. si Rel. 27. de el. in 6
b Rodr. t. 2. reg. q. 56. a. 2.
c Inn. in ca. quia transl. de ren. ib Io. And. num. 6. Anan n. 23. Archid. & Io. Andr. in ci. c. S. Relig arg. si verè 2. causa 16. q. 2.

negligi debebunt, si Religiosi ex Monasterijs suis extrahantur.

CXCVIII. *Numquid etiam Capituli consensus requiritur: an verò Ordinis Prælatus prælaturam extra Monasterium acceptandi licentiam dare potest, consensu illo non requisito?* Videri potest, opus etiam esse Capituli consensu: Quia transitus illæ personæ species quædam est alienationis, quæ a Prælato fieri non potest *a* sine Capituli consensu. Resp. tamen, contrarium iam decisum esse a Bonifacio VIII. *b* Fuit verò de hac re olim dubitatum cum varia iura allegarentur; quorum aliqua Capituli consensum *c* requirere videbantur; alia autem nullam *d* Capituli, seu conuentus mentionem faciebant. Verum Bonifac. VIII. in re non satis secundum canones decisa, ad vtilitatem Ecclesiarum respexit, quibus citius subuenitur, si solius Prælati licentia ad consensum canonicæ electioni præbendum sufficiat.

CXCIX. *Num Prælatus ad dandam licentiam Religioso acceptandi prælaturam extra ordinem, vel Monasterium, cogi potest a proprio Superiore?* Resp. I. Ordinariè, ac per se loquendo, cogi non potest. Est enim hæc gratia quædam, seu obligationis remissio: Ad gratiam autem faciendam nemo *a* compellitur. Resp. II. Si Prælatus ob causam necessitatis, aut magnæ vtilitatis, ex charitatis lege obligatus esse videatur, tunc à superiore suo *b* compelli potest; Videlicet Abbas ab Episcopo, cui subiectus est: Sin Episcopus licentiam dare nolit, ab Archiepiscopo; Neq; est improbabile, si iussus Abbas, vel Episcopus licentiam dare, expectato aliquo tempore v.g. trimestri post diem electionis nunciatæ, sine causa iusta neget, quòd illius proximus superior, in hac causa beneficiali, negligentiam supplere *c* possit, vt viduatis Ecclesiis citò subueniatur.

CC. *Quantum temporis spatium Religioso extra Monasterium, vel Ordinem suum electo relinquitur, ad deliberandum, & licentiam impetrandam?* Resp. I. Si electus, qui sine Superioris licentia electionem acceptare non potest, intra tempus, quod ad petendam, & impetrandam licentiam boni viri iudicio sufficere potest, eam non obtinear per se vel per alium; neque item electores pro ipso impetrent, post lapsum eiusmodi temporis, priuatur *a* electus omni iure, vt ad aliam electionem procedendum sit; atq; nisi procedant electores intra tres menses, ea vice priuati existant. Resp. II. Postea quam electus licentiam impetrauit, ex eo tempore integrum mensem *b* habet, seu triginta dies ad deliberandum, an electionem sibi delatam acceptare velit. Nam antea non poterat acceptare, ideoque iustè impeditus erat: Tempus autem iure constitutum ad negligentiam seu moram culpabilem puniendam, non currit *c* iustè impedito.

CCI. *Potestne Religiosus Prælaturæ, quam cum Abbatis licentia legitimè acceptauit, sine eiusdem licentia renuntiare?* *a* Aliqui negant: quia velle, & nolle non habent. Respon tamen contrarium *b* rectius dici. Nam sicuti Ordinis Prælatus cogere non potest Religiosum ad acceptandam Prælaturam extra Ordinem, quem professus est, ita neque cogere eum potest ad retinendum, seu non renuntiandum: Consequenter sine licentia eius renuntiare potest. Ratio est, per quam etiam satis fit argumento sententiæ contrariæ. Quia Religiosus velle & nolle *c* non habet, seu ex voluntate Prælati pendet in ijs tantum, quæ ad Ordinis regulam & institutum spectare possunt: Prælatura autem extra Ordinem, magis subducit Religiosum a regula. Sed & vice versa, prælatus electioni a Religioso legitimè acceptatæ, absq; eius consensu renuntiare *d* non potest, licet confirmatio nondum data sit. Rationem dare debemus, quia per eam acceptationē Religioso ius acquisitum fuit: iura autē beneficialia Religioso a sacris canonibus concessa Prælatus auferre *e* non potest.

a c. sine distinctione, 1. q. 2. & c. 1. de rebus Eccl. non alienandis in 6.
b ca. si Religios. § quia vero, de elect. in 7.
c c. statuimus 10. q. 3. & c. 2. de statu Monach. in fin.
d c. 1. d. 58. c. cum pro vtil. 34. causa 16. q. 1. & c. post transla. 1. de renunt.

a arg. c. precariæ 1. q. 2.
b gl. communiter recepta in cap. quam sit, 5. causa 18. qu. 2. ver. ad ordinandum, Abb. in c. quod Dei timorem 5. n. 2. de statu Monach. arg. c. nullus, 17. de iure patr.
c 2. c. quā quā de el. in 6. docet Sanc. l. 7. Mo. c. 19. n. 69. sōt. gl. in c. Si Relig. ve. ob. iēta, & alios xp Sāc. quorū sententia, probabilis etiā est ad Papā in ratis casu recurrēdū esse, arg. ca. 1. de sup. negl. Præl.

a Extrauag. cōi Benedicti XI. quæ incipit, si Religios. Io. Monac. c quā sit 6. ve liberū, de el. in 6.
b Cl. in cit. c. quā sit v. cōditio Io. Mon. ib. n. 8 ve. sed obrenta.
c ca. quia diuersitatē 5. de cōcess. preb.

a Imolæ in c. Rainutius n. 71. de test. Anchar. cit c. si religiosus n. vlt.
b Sanch. ci. c. 29. n. 70.
c c. non dicatis, 12. q. 1. & cit. ca. 19. de el. in 6.
d Imola, & Sanch. ll. c.
e Nau. commentarium de reg. post princ. Th. mo, tr. 3. c. 15. q. 3. d. 2.

CCII. *Si professus vnius Monasterij in aliud Monasterium legitimè transferatur, verbigratia in Abbatem, vel Præpositū regularem electum, retinetne ius suffragij actiue in Monasterio vnde translatus est?* Resp. I. Religiosus *a* ille amittit ius suffragij, seu vocem in Capitulo: quia per eam trāslationem efficitur, vt nullam *b* communionem habeat cum priore Monasterio. Quamobrem, spectato communi, & ordinario iure, Religiosus a Prælato cogi non potest ad talem transitum in Religionibus, quæ Generalem non habent. Quia Religiosus regulam, & obedientiam vouit in ordine ad Prælatum huius Monasterii, a quo subducitur per eam translationem. Sed limitari debet responsio. Nisi vnum Monasterium, seu Prioratus ab altero dependeat, *c* siue alteri subiectus sit. Ex quo tamen generalem regulam inferre non licet, si vnum Monasterium alteri subiectum sit, quod Monachus vtriusque iura participet. Sed in primis attendendum esse aiunt *d* ad consuetudinem: sin autem de iure communi quæratur, tum considerandum est, quanta sit subiectio vnius Monasterii erga alterum. Si enim Abbas, superior, seu principalis arbitratu suo reuocet Monachum ex Monasterio, seu Prioratu sibi subiecto, tunc signum est, quòd prioratus ille inferior non habeat proprium, ac stabilem Conuentum. Item, si inferior Prioratus administrationem bonorum exerceat cum dependentia a Monasterio maiore, hisce positis circumstantiis, tum Monachi, tum Prior Conuentualis locum habebunt in Capitulo Monasterii principalis, vt etiam ad Abbatis electionem vocari debeant. Sin autem inferius Monasterium habeat bona discreta, & proprium Conuentum, a quo Prælatus eligatur, licet fortè confirmandus a prælato superiore; tunc Monachis inferioris Monasterii non concurrent ad actus capitulares Monasterij superioris. Quin immò accidere potest hoc casu, vt superius Monasterium, ex spirituali institutione seu fundatione, constituat prælatum inferiori Monasterio, & tamen Monachi eius non *e* concurrant ad electionem Abbatis superioris.

CCIII. *Sed potestne Prælatus, cum Capituli, seu Conuentus consensu, Religioso ad aliud Monasterium translato ius suffragij liberaliter concedere?* Videtur esse affirmandum; cum tale ius suffragij cuique etiam alteri Ecclesiasticæ personæ concedi *a* possit. Resp. Contrarium esse in iure *b* expressum: Quia sacris canonibus repugnat, vt aliquis *c* Monachus sit duorum monasteriorum, seu in duobus Monasteriis locum habeat. Sed vt plenè intelligatur, verum ius suffragij extraneæ personæ concedi possit, ita *d* distinguendum est. Vel ius eligendi ex gratia speciali conceditur dignitati, vel personæ. Si dignitati, valet concessio; modò superioris consensus, & alia requisita interueniant: cum sit species quædam alienationis. Si personæ, iterum distinguitur, vtrum id fiat sede vacante pro vna vice, & valet *e* concessio. An verò non vacante sede, & non valet concessio: quia præ se fert tractatum futuræ electionis, qui sede nondum vacante reprobatur. Denique si fiat personæ in perpetuum, seu ad vitam eius, consistere fortasse potest cum Superioris consensu, alijsque solennitatibus, dummodo fiat modo possibili, & non a canonibus prohibito, videlic. vt Monachus in duobus Monasterijs intitulatus, seu Capitularis existat.

CCIV. *Concessumne est, vt Religiosus ex non Mendicantium ordine eligatur ad prælaturam Ecclesiæ Collegiatæ secularis?* Resp. De hac re inter DD. dissensio est; Non pauci *a* enim affirmant; Alij autem negant *b*, ducto argumento per sensum contrarium ex Clem. I. de elect. vbi conceditur, vt Religiosus ad Ecclesiam Cathedralem eligi possit. Accedit, quòd canonica regula sit *c*, Beneficia secularia Clericis secularib. Regularia autem Regularib. conferenda esse: Item Religiosos ad Ecclesias secu-

a c. cōstitutis 47. de elect.
b c. vlt. in 6. de relig. domib.
c c. de priuil. in 6.
d Io. Monac. in ci. c. 1. Io. And. in cit. c. vlt.
e arg. c. cum dilectus, 8. de consuet.

a c. scriptum, 40. de el.
b ca. constit. 47. de elect.
c c. vl. de religiosis domibus in fin. gl. in cit. cap. constitutus, ver. vocem.
d Im. & Abb. in cit. c. constitutus.
e cit. ca. scriptum.

a Gl. s. r. cit. Clem. 1. Syl. v. Religio. 7. q. 4. & 6. Rodr. to. 1. Regul. q. 43. ar. 3. Less. lib. 2. de iust. ca. 4. n. 90.
b Host. de statu Mon. n. 6. Io Andr.

seculares assumendos non esse, ne a professione sua deficiant. Ab hac autem canonica regula recedendum non est, nisi exceptio habeatur in iure expressa: Atqui iura canonica non excipiunt, nisi Ecclesias *e* Cathedrales, itemq; parochiales *f*, in quibus, propter prædicationis officium erga plebem, olim permittebatur Canonicis regularibus, vt ob Ecclesiarum commodum institui possent. Veruntamen de hac controuersia hodie solliciti esse non debemus: quandoquidem plurium *g* Pontificum responsa, & Cardinalium declarationes extant, atque Romanæ Curiæ praxis obseruat, vt Regularibus, etiam Canonicis, neque ad Ecclesias Collegiatas seculares, neque ad Ecclesias parochiales nisi Monasterijs vnitæ sint, absque Summi Pontificis dispensatione promotio patere possit.

Quod Dei timorem, n. 56. de statu Monach. c. 5.
e c. cum de benef. 5. de præb. in 6. & Clem. vn. de suppl. negl. Præl.
d c. super eo. 9. de Regul.
e ci. Clem. 1.
f c. quod Dei timorem 5. de statu Monach.
g apud Sanc. 7 mor. ca. 29. n. 1. Garz. p. 7 de benef. c. 10 n. 31.

CCV. *Si Monasterium ius præsentandi habeat in Ecclesia parochiali, potestne in ea presbyterum regularem Episcopo præsentare?* Resp. Si Monasterium merum ius patronatus habeat, puta quia Ecclesiam ædificauit, dotauit, aut eius ædificationi fundum assignauit; vel quia ius patronatus Monasterio specialiter donatum est; aut cum rerum vniuersitate ad ipsum perueniat, v.g. per donationem castri, aut dominij, hoc casu Monasterium, seu Abbas cum Conuentus consensu Presbyterum, seu Rectorem *a* secularem Episcopo præsentare debet instituendum: Nam beneficia secularibus Clericis conferri *b* debent; Hæc autem parochia, seu cura plebis (si Monasterio, vt ponimus, incorporata non sit) omnimodè manet seculare beneficiū: Ergo, &c. His adde, Quòd Monasterium, ad quod ius patronatus in Ecclesia parochiali spectat, præter id quod Rectorem præsentet Episcopo, nihil omnino *c* iuris sibi vendicare debeat, seu circa plebis curam, & sacramentorum administrationem, seu circa reditus parochialis Ecclesiæ, aliteriusuè beneficij sub prætextu iuris patronatus percipiendos, ac proprijs vsibus applicandos: excepto, si in literis fundationis, cum Episcopi consensu, moderata aliqua pensio patrono *d* reseruata fuerit. Deinde permittitur patrono, tum Ecclesiastico, tum laico, vt attendat Rectori, num officium suum rectè administret: num sortè reditus parochiales, qui v. g. fabricæ applicandi sunt, ad alium vsum deuenire patiatur. Quòd si culpa aliqua, vel delictum Rectoris deprehendatur, Episcopo denunciari debet, vt corrigat. Id verò insuper patrono *e* Ecclesiastico, non item laico patrono permissum est, vt ra ioneiu administrationis a Rectore exigere possit, præsertim si ipsi suspectus sit.

a c. 1. de capell. Monac. c. sanè, 16 q. 2.
b ca. cùm de benef. 5. de præb. in 6.
c c. 2. de sup. negl. Præl. c. in lat. 31. de præb. c. 1. de capellis Monac. in 6 cit. c. 2. sanè, & ca. vlt. inn. Glos. caus. 16 q. 2.
d c. præterea 13. de iure patr.
e ci. c. in Lat. vbi Abb. n. 2. & in ca. 102. ad sedem. n. 52. de restit. spoliat.

CCVI. *Sin autem Ecclesia parochialis (vt frequenter fieri solet) Monasterio incorporata sit, potestne Religiosum suum, tanquam vicarium ibi instituere, reditus quoq; & alia parochialia iura percipere?* Priusquam ad hanc, & seqq. q. respondeatur, paucula præmittenda sunt. Parochiæ duobus modis Monasterio incorporatæ esse possunt: Vel quoad temporalia tantùm, vel quoad temporalia, & spiritualia simul, & sic pleno *a* iure. Vnionem, seu donationem parochiarum priore modo, olim Episcopi Monasterijs, Xenodochijs, &c. facere *b* solebant, ea conditione, vt relicta congrua portione Presbyteris, seu Rectori, reliqui prouentus, vel pars eorum ad Monasterium ve. gr. pertineat. Atq; hoc casu necesse non est, vt præsentatio Presbyteri ad Monasterium pertineat, quando solùm reditus temporales donati fuerunt, & non simul etiam ius præsentandi. Aliæ porrò vniones, quæ pleno iure, seu quoad temporalia, & spiritualia factæ, duplicis generis *c* existunt: Vel enim Ecclesia Monasterio subiecta est iure plenissimo, ita vt etiā populus ab Episcopo exemptus sit. Quo casu Abbas Monasterij habet *d* iurisdictionem quasi Episcopalem, ita vt instituere, ac destituere possit, absque dependentia ab Episcop. diœcesis. Vel Ecclesia ratione populi nō est exēpta, sed Episcopo subiecta in spiritualibus. Quo casu ferme nihil refert vtrum Monasterium secundùm se exemptum sit ab Episc. necne cum saltem ratione parochiæ, de qua agimus, exemptum non *e* sit. Nunc. Resp. I. Si Ecclesia parochialis vnita sit Monasterio pleno aut plenissimo iure, Abbas instituere ibi potest Vicarium *f* Regularem, cum Episcopi consensu, & præmisso examine. Excipitur: Nisi in literis fundationis expressum sit, vt per Vicarium secularem parochia administretur: vel nisi a longissimo tempore per Vicarium secularem; præsertim intitulatum, parochia administrata sit. Resp. II. Si Ecclesia in loco Monasterij ædificata, & dotata sit, ea conditione, vt Monachorum curæ subiecta sit, tum ab origine sua regularis censetur, vt ius istud per Religiosum administrandi *g* auferri nequaquam possit. Sin autem parochia per seculares Rectores administrata fuerat, & postea Monasterio incorporata etiam quoad spiritualia, tum literæ vnionis & hactenus obseruata consuetudo attendi debent. Resp. III. Si Vicarius regularis parochiæ deputatus sit, solus ibi habitare non debet, sed cum socio regulari eiusdem Ordinis.

a Gl. in c. 3. v. pleno iure de priuil.
b c. pastoral. 7. vbi Inn. n. 1. Ab. n. 8. de don. & in ca. 3. n. 6. de pri.
c Innoc. & Io. Andr. in c. 3. de capel. Monac Abb. in ci. c. 3. n. 6. Aluar. de pot. Ep. c. 13. n. 3. § At merito.
d Rodr. to. 1. reg. q. 36. a. 4.
e Conc Trid. s. 25. c. 11. de reg.
f Trid. cit. c. 11 cum decl. Card. Greg. XIII. apud Card s. 7. Tr. c. 7. Als. c 14. n. 2. Aug Barbos. de pot. Ep. p. 3. all. 72. n 189.
g Card. sup. Tr. s 7. c. 7. § vel Monast.

CCVII. *Debetne Monasterium sibi incorporatæ parochiæ deputare Vicarium perpetuum, seu intitulatum an verò temporalem tantum, & amouibilem?* Respond. I. Si instituendus sit Vicarius regularis, is secundùm voluntatem *a* Prælati reuocabilis, seu obedientiarius esse debet. Respon. II. Si instituendus sit Vicarius secularis, tum attendi debet, quid nam in literis fundationis de ea re statutum sit, & quid ante hac consuetum fuerit: Nam status Ecclesiæ non facilè immutari *b* debet. Concessum tamen Episcopis est, si Ecclesiæ parochiali expedire videatur, vt ea per Vicarium perpetuum regatur tametsi ante hac temporalis, seu secundùm voluntatē Monasterij, &c. amouibilis, institutus fuisset: Præterquam in literis vnionis factæ à sede Apostolica *d* post Tridentinum Concilium, expressum sit, quod parochia per temporalem *c* Vicarium administrari possit.

a c. cum ad monast. 6. §. Talis de stat. mon. Cl. vn. de supl. neg. Gr. xiii app. cit. DD.
b arg. c. 2. de suppl. neglig. Pr. vbi Ioan. And. & Ant. de But.
c Tri. c. 7. de ref. sess. 7.
d Card. eod. c. 7. Barb. cit. n. 189 Garz. de ben p. 1s. c. 2. n 5.

CCVIII. *Si parochia Monasterio vnita, seu incorporata sit, subiacetne iurisdictioni, ac visitationi Episcopi diœcesis.* Resp. I. Si parochia Monasterio iure plenissimo incorporata, adeòq; omnimodè exempta sit, & prælato Monasterij in spiritualibus subiecta, etiam quoad populum, tunc Episcopus diœcesis nihil *a* ibi iuris habeat: cum Abbas loco Episcopi, seu Ordinarij sit, omnem, quasi Episcopalem ibi iurisdictionem exercens. Resp. II. Si parochia Monasterio incorporata sit etiam quoad spiritualia, sed non plenissimo iure, quia populus in spiritualibus Episcopo diœcesis subditus est, tū Episcopus visitare *b* potest, ac debet non solùm parochiam, sed etiam ipsum Vicarium, seu is secularis, seu regularis sit. Neque refert, tametsi Monasterium exemptum sit ab Episcopo, consequenter etiam Religiosus ibi habitans: Nihilominus respectiuè, siue in ijs rebus, quæ ad causā, & administrationem sacramentorum pertinent, v. gr. vtrū nomina baptizatorū, matrimonio iunctorum, &c. libris inscribantur, vtrùm fabrica Ecclesiæ, & domus parochialis non negligatur, omnimodè subesse *c* punitioni Episcopi. Quamobrem citari potest talis Vicarius Religiosus ab Episcopo, cum ratione Parochię iurisdictionem in illum habeat: Quā uis cumulatiuè, quia etiam a Prælato suo visitari, & puniri *e* potest. Excipitur autem in primis Monaster. Cluniacense: Deinde si parochia sita sit in loco, vbi totius Ordinis Caput Sedem principalem habeat, talis Parochia ab Episcopo visitari non habet. Denique nec domum Conuentualem, Prioratum, seu Residentiam Ordinis exempti, si collegialiter sub Priore ibi habitent Religiosi, Episcopus visitare potest. Resp. III. Multum refert, vtrum in Ecclesia parochiali Monasterio vnita Vicarius perpetuus, an verò temporalis secularis, an regularis, institutus sit. Nam iste subiacet etiam iurisdictioni,

a Card. ap. Barb. in decl. præterm sup. Tr sess. 25 c. 11 de Regu. Rodr. tom. 1. reg. q. 36. a 4.
b Sess 7. Tr. c. 7. & s. 25 c. 11. de Reg.
c d Trid. cit. c. 11. iun. decl. Car. & s. 7. decl. Card. n. 1. Greg. XV. in Bull quæ incip. Inscrutabili. ante mearū.
e f ci. c. 11. iunc. decl. Card in fin.

ctioni,

ctioni, ac visitationi Abbatis Monasterii, tanquam principali Rectori suo, a quo etiam amoueri potest. Sed perpetuus, & intitulatus Vicarius partim a Prælato, ipsoque Monasterio in spiritualibus dependet. Nam talis Vicarius ius, ac titulum parochialis beneficii ab Episcopo consecutus est: Cùm autem ius seu titulus g beneficii indiuisibilis sit, (neque enim vnius parochiæ duo parochi, vnius Monasterii duo Abbates, vnius Episcopatus duo Episcopi esse possunt) ideo dicendum est, in hoc casu curam Parochiæ ad duos pertinere diuersimodè, ad Vicarium quidem in actu; ad Rectorem autem principalem, qui est Abbas Monasterii, in habitu. Et hæc habitualis potestas in actum exire potest si parochia per mortem, aut resignationem vacet; interim enim Rector principalis, qui in casu nostro est Abbas, administrare poterit.

g arg. c. Michael 12. de filiis presb. Host. eo. tit. §. qui fil. presbyt.

CCIX. *Quo signo cognosci potest, quòd parochialis Ecclesia Monasterio vnita, si pleno iure?* Resp. I. Ex Aluino a. Si Abbas suppeditare Ecclesiæ debeat calicem, Missale, & alia eiusmodi: atque obligetur ad conseruationem fabricæ domus parochialis, vel Ecclesiæ. Nam hæc obligatio Rectori incumbit b, si Ecclesia reditus pro fabrica sufficientes non habeat. Cum enim is commoda, seu prouentus percipiat, æquum c est, vt onera quoque sustineat. Excipitur. I. Nisi tenues reditus sint, qui Rectori prouentant: quo casu aliter, videlicet per populi contributionem, succurrendum est: *cum enim ibi diuina percipiat, tenetur ad reparationem Ecclesiæ, ait* d Panormitanus. Excipitur. II. Nisi hæc fabricæ conseruandæ obligatio Vicario perpetuo in institutione, propter copiam redituum suorum iniuncta sit. Nam ad eundem etiam e spectat iura Episcopalia soluere, videlicet subsidium charitatiuum, aliasque contributiones, Id verò intelligi debet secundum eam portionem, quæ ipsi ex parochialibus reditibus relinquuntur. Nam etiam Monasteria, licet secundum se exempta sint, comparatione Ecclesiarum parochialium, censentur esse de lege diœcesana, ideoque earum ratione f contribuere debent. Quia vnio Ecclesiarum semper præsumitur facta esse saluo iure Episcopali. His adde, Quòd interdum Vicariis alii sue pensionariis pensio, seu portio redituum assignetur omnino libera ab oneribus, & iuribus Episcopalibus: Interdum verò neque portio certa g reddituum tribuitur, sed congrua sustentatio, quando tum alia onera, tum etiam hospitalitatis exercendæ officium principali Rectori, v.g. Monasterio incumbit.

a de potest. Episc. ca. 14. n. 13.
b c. 1. cap. de his, de Eccl. ædif.
c l. vn. C. de cadu. tollé. c. pro secundo in fi.
d c. c. 1. n. 4. arg. c. si Episc. de Off. ordin. in 6.
e c. 2. de sup. negl. Præl. & Clem. vn. de iure patr.
f arg. c. conquerente 16. de off. Ordinarii. Bellencinus de sub. fid. charit. q. 29 & 48 Gō[illegible] q. 20. Abb. in c. dilectus de off. Ord. Petrachinus de Epis. ar. 2. p. 2. c. pr. n. 28.
g cit. Clem. vn. in fin.

C A P. XVII.

De Abbatum, seu Regularium Prælatorum confirmatione, benedictione, potestate.

QVÆSTIO CCX. *Post canonicā Prælati regularis electionem, quæ deinceps ad eius institutionem requiruntur?* Resp. Confirmatio a Superiore eius a collata, & Episcopalis b benedictio. Quibusdam tamen regionibus Abbates benedici non c solent: & nihilominus omnia Abbatum etiam quæ ordinaria sunt, officia exercent, si Sacerdotes ordinati sint. Id vero commune est omnibus Abbatibus, & Præpositis regularibus, qui benedici ab Episcopo deberent, quod si is tertio cum humilitate rogatus, benedictionem impendere recuset, interim d omnia, quæ ad officium suum, spectant, exercere possint, donec Episcopus, deposita duritia, benedictionem conferat. Idemque dicendum est, si Episcopus absens, & breui tempore rediturus non sit.

a sup. q. 107.
b c. 1. de sup. negl. Præl. c. cum contingat. 11 de æt. & qu. S. Tho. 2. 2. qu. 100. ar. 2.
c Card. Tusc. v. Ab. conc. 8. n. 3. Rod. t. 1. Reg. q. 18 a. 2. & colleg. ex ea. aliena tiones 37. caus. 12. q. 1.
d c. c. 1. tunc. Gl. in ea cum contingat, §. Abbati, de æt. & qu. quæ responsum Alex. II. in eod. ca. 1. ad omnes Præl. regu. exēd.

CCXI. *Quid si Episcopus causam rationabilem afferat, cur Abbati benedictionem neget, potestne nihilominus officium peragere, perinde ac benedictus?* Resp. Negatiuè. a Nam Pontifex dictam facultatem Abbatibus officij sui exercendi, tribuens, supponit Episcopum ex duritia, & mentis quadam obstinatione benedictionē negare, quando ter humiliter rogatus dare recusauit. Contumax autem b non censetur, qui causam rationabilem habet, cur non obtemperet. Porrò vt contumacia, seu obstinatio in non parendo appareat, ordinariè requiritur monitio trina: quamuis interdum vna pro trina c sufficere possit. Qua simili ratione d probabiliter dici potest, si Episcopus, nulla probabili ratione allata, statim in prima postulatione obstinatum se ostendat in benedictione deneganda, non opus fore repetita monitione.

a Ina. in cit. c. 1. Io. Andr. ib. n. 6.
b arg. l. contumac. 53. ff. de re iud.
c cit. l. cont.
d Ant. de Bu. tr. in cit. c. 1.

CCXII. *Quare instituta est hæc Abbatum, & Præpositorum tum regularium, tum quorundam etiam secularium benedictio?* Resp. Instituta est a sacris canonibus secundum similitudinem, & proportionem consecrationis Episcopalis: Vt quia Prælati isti Episcopis proximi sunt secundùm honores, & quandam ordinis Episcopalis participationem, ideo etiam benedictionem aliquam participent. Sunt tamen non pauca discrimina inter consecrationem Episcopi, & Abbatis, alteriusue Prælati benedictionem. I. Consecratio Episcopi est sacramentum, characterem imprimens: sed benedictio Abbatis est deprecatoria manuum impositio a ab Ecclesia instituta. Quapropter consecratio Episcopi, non nisi ab Episcopis fieri potest. Sed benedictio Abbatis interdum ab Episcopo, assistentibus duobus Abbatibus: interdum autem ab Abbate, assistentibus duobus Abbatibus (vt similitudinem aliquam Episcopalis consecrationis habeat) fieri solet. II. Episcopus post acceptam confirmationem, antequam consecratus sit, Episcopus absolutè b non appellatur: sed Abbati post confirmationem, tametsi benedictus non sit, nomen Abbatis absolutè c competit. III. Consecratio Episcopo simpliciter necessaria, quasi substantialis est, vt actus Episcopalis ordinis proprios exerceat, cuiusmodi est sacerdotes ordinare, &c. Sed neque alios actus ordinis Episcopalis, qui non ita proprii sunt, quominus simplicibus sacerdotibus, seu non Episcopis a Sede Apostolica frequenter committantur, videlicet minores ordines conferre, vasa sacra benedicere, & similia Episcopus confirmatus, tametsi sacerdos sit, ante consecrationem exercere potest: Cum enim sacramentalia illa ordini episcopali per se, ac directè ab Ecclesia annexa sint, non vult ea exerceri ab Episcopis, nisi consecratis. At verò benedictio Abbatis respectu exercitii ordinis non censetur esse substantialis, sed potius solemnitas quædam accidentalis, vt supra d dictum fuit.

a c. 5. d. 63. c. manus 1. q. 1.
b sup. q. 135.
c Ab. c. quanto, n. 1. de off. Ord. Felin. in c. eam te, 7. n. 7. de rescr. Tusch. v. Ab. concl. n. 3.
d q. 210.

CCXIII. *Num Abbas ius administrandi, & iurisdictionis exercendæ consequitur per confirmationem, an per benedictionem?* Resp. I. Quemadmodum Episcopus post confirmationem a exercere potest ea, quæ ad iurisdictionem spectant, non item ea, quæ ad ordinis potestatem. Item etiam Abbati electo per confirmationem confertur potestas iurisdictionis, non item ordinis potestas: eam enim ordinariè accipit b per benedictionē. Resp. II. Quibusdam tamen locis Episcopi non aliter confirmant Abbates, & Præpositos, quàm quod solemnem ipsis benedictionem impendant. Quo casu benedictio loco confirmationis etiam est. In quo sensu Innocentius c dixisse videtur, quòd Abbas ante benedictionem ab Episcopo acceptam administrare non debeat.

a c. transmissam 15. de el.
b c. cum contingat 11. de æt. & qu. Ab. c. quàrò, n. 3. de off. Ordin. Syl. v. Ab. n. 4.
c c. 1. de sup. negl. prel.
a Abb. Pan. c. cum sit, de consec. Eccl. vel Altar. ex Hostiens.
b c. quod die d. 75.
c Gl. in Cle. Attendent. de stat. Monac. Tus. v. Abb. concl. 8. n. 10. Barb. de off. Epis. p. 2. all. 37. n. 51.

CCXIV. *Quo die benedictium Abbatis fieri debet?* Resp. Aliqui a tutius esse arbitrantur, vt Abbas die Dominico benedicatur, sicut & Episcopus eo die b consecrari debet. Sed alii c communiter aiunt, non solùm die Dominico, sed quolibet festo die Abbatis consecrationem peragi posse; sicuti, & ordines minores festis d quibuslibet diebus conferre licet. Imò arbitramur, graue delictum non fore, si die etiam non festo Abbas benedicatur:

tametsi de hac re nihil iure statutum sit. Id verò certius est, Abbatissæ benedictionem e quouis die posse.

CCXV. *Si Abbas semel benedictus ad alterius monasterij prælaturam eligatur, & transferatur, debetne iterum benedici?* Respond. Negatiuè, ex communi DD. a sententia; sicuti neque b coniuges denuo benedici solent, si semel benedictionem nuptialem acceperunt. Accedit, quòd benedictio Abbatis fiat ad similitudinem consecrationis Episcopalis, quæ iterari non potest. Sed Abbatissæ benedictionem, vbi ea in consuetudine est, aiunt repetendam esse, si ad aliam prælaturam trāsferatur. Quamuis non omnes id recipiant: neque ratio apparet, cur benedictio repetatur.

d c. de eod. 3. de temp. ordinat.
e c. Cle. attendentes, v. benedici.
a apud Az. 2. l. 12 c. 10. q. 4. Barbo. p. 2. alleg. 27. n. 51
b c. 1. & 3. de secund. nupt.

CCXVI. *Quinam actus ordinis Episcopalis Abbatibus, ac Præpositis, præsertim benedictis à Sede Apostolica conferri solent?* Respond. alij actus ordinis Episcopalis proprij sunt strictè, qui alijs sacerdotibus committi aut non possunt, aut non solent, nisi ex graui, & speciali causa; videlicet ordines maiores conferre, a baptizatos confirmare. Alij verò sunt actus ordinis Episcopalis proprij latiore modo, qui à Sede Apostolica (non item ab inferioribus Episcopis c) committi solent sacerdotibus, non omnibus, aut communiter, sed fermè ratione alicuius dignitatis, aut in modum priuilegij specialis: Tales actus sunt, vestes, etiam corporalia pro vsu sacrificij benedicere, vasa sacra, & similia, ad quæ chrisma adhiberi solet, consecrare, primam tonsuram, & quatuor minores ordines conferre, populum solemniter benedicere, Ecclesias pollutas reconciliare. Igitur qui posterioris generis actus sunt, Regularibus Prælatis Sedis Apostolicæ priuilegijs conferuntur, vt postea dicetur.

a Th. mor. li. 5. tr. 3. c. 6. & cr. 9. c. 6.
b ca. aqua de consecr. Eccl. & declarat.
c Sbrozius l. 2. de off. Vicarij q. 7. & seq. a qu. 217. & seq.

CCXVII. *Possuntne ea, quæ ordinis Episcopalis latiore modo propria sunt, etiam per consuetudinē immemorabilem à simplici sacerdote acquiri?* Resp. I. Nulla consuetudine, etiam immemorabili, si sola sit, & constante fama priuilegij Apostolici non subnixa, acquiri potest a, vt Sacerdotes non Episcopi ordines, etiam minores, conferant: Eademque videtur esse ratio de prima tonsura. Constat enim ex traditione Ecclesiæ, quod Minister ordinarius ordinationis b sit solus Episcopus: Ergo sine Sedis Apostolicæ commissione, ac priuilegio, sacerdotibus non Episcopis ordinandi potestas competere non potest. Neque adiuuare hic potest præscriptio: Qui enim incapax c est possidendi, est etiā incapax præscribendi: At verò sine titulo priuilegij, (saltem colorato, propter famam accepti priuilegij) sacerdos simplex incapax est facultatis ordinandi: Ergo neque eam præscribere potest, nisi tituli, seu priuilegij præsumptionem, cum bona fide, & decursu legitimi temporis habeat. Resp. II. Consecrationes, quæ cum sacri chrismatis vnctione peraguntur, sacerdotes non Episcopi per meram consuetudinem, quamuis immemorabilem, comparare d non possunt. Quia ex Ecclesiæ traditione constat, consecrationes altarium, Ecclesiarum, vasorum, campanarum Episcopalis ordinis proprias e esse oportere, excepta commissione seu priuilegio Sedis Apostolicæ. His addi etiam debet f virginum consecratio, Ecclesiarum violatarum reconciliatio, populi solemnis benedictio. Quamobrem si Abbas saltem actuum Pontificalium potestatem sibi vendicet, nisi non debet mera consuetudine antecessorum, si priuilegium exhibere nullum possit; sed vnà cum consuetudine allegare debet saltem famam priuilegij, seu quod ipse, & antecessores eius id egerint prætextu, seu ex persuasione accepti priuilegij Apostolici, cum bona fide. Nam Pontifex eiusmodi consuetudines titulo rationabiliter præsumpto nixas non reprobat, sed g potius approbat. Addi tamen potest, Si Summus Pontifex sciat, in aliqua regione, vel Ordine Prælatos tali potestate vti, quamuis priuilegio nullo muniti sint, & non prohibeat, cum prohibere possit; quod tacitè consentire, & facultatem concedere videatur. Tunc autem non vi consuetudinis, sed ex tacito consensu & commissione Superioris, consecrandi, vel ordinandi facultas acquiritur. Resp. III. Benedictiones paramentorum altaris, & probabiliter etiam corporalium, sacerdotes non Episcopi, qui prælaturam, aut dignitatem in Ecclesiis habent, per consuetudinem immemorabilem, cum bona fide præscribere h possunt. Nam talium benedictiones in sacris canonibus non reperiuntur ita appropriatæ Episcopis, sicuti ea, quæ chrismatis i vnctionem habent. Nisi quòd de corporali significatur k, ab Episcopo consecrandum esse. Quod etiam hodie obseruari solet, vt eius benedictio non tam facilè a Sede Apostolica sacerdotibus non Episcopis concedatur, vt aliorum paramentorum. Veruntamen Prælati omnes, qui Pontificalia exercent, per diuturnam, & a Sum. Pontifice non improbatam, sed permissam consuetudinem, corporalia, k non minus, quàm alia altaris paramenta, benedicunt. Imò addunt nonnulli, posse Prælatos corporalia, & paramēta aliundè allata benedicere. Cuiusmodi consuetudinem arbitror ob quandam necessitatem, accedente etiam Episcoporum consensu, saltem tacito, in Germaniæ prouinciis introductam esse, eò quod in diœcesibus amplis impossibile sit ex omnibus Ecclesiis paramenta (quorum vsus tam diuturnus non est, vti altarium, & vasorum) ad Episcopum, vel Suffraganeum eius afferri, vel eius aduentum expectari, vt benedicantur. Quod verò attinet ad consecrationem vasorum, & similium, quæ chrismatis vnctionem requirunt, sedes Apostolica Concessionem seu priuilegium Prælatis concessum, plerumque restringere solet ad propriarum Ecclesiarum vsum; ne alioquin concessio in præiudicium Episcopi diœcesis cedat.

a ex communi Az. 10. l. 15. c. 19.
b Trid. sess. 23. can. 7.
c c. causam 7. de præscr.
d Syl. verbo benedictio, n. 3. Aluin. de pot. Episc. & Abb. c. 21. nu. 12. Az. c. t. l. 10. c. 28 q. 2.
e f c. quamuis d. 68 c. aqua. iunct. Glo. de consec. Eccl. vel altaris.
g c. vlt. de cōsuet.
h Gl. addito super c. Ab. de priu. in 6 ver. tonsurā. Syl. loc. cit. Aluinus cit. c. 21 n. 53.
i c. consulto 45. d. 1. de consecr.
k Si ver. benediction. 4. & videri potest decl. Cardinal super sess. 23. Trid. cap. 10.

CCXVIII. *Quinam Abbates, seu Prælati regulares primam tonsuram, & quatuor minores conferre possunt?* Resp. I. Primam tonsuram, & lectoratum omnes Abbates, seu Prælati regulares, post benedictionem, conferre a olim poterant. Respond. II. Quòd Abbates saltem per consuetudinem, obtinuerint, vt omnes ordines minores conferre possent, id ex iure b satis constat. Respond. III. Hodierno iure Abbates, ac Præpositi regulares, si sacerdotes & benedicti sint, vel a Sede Apost. priuilegiati, vt possint Pontificalia exercere sicuti benedicti, primam tonsuram, & quatuor minores ordines conferre possint regularibus subditis c suis, aliis autem nequaquam: Idque ampliatur d, tametsi Prælati exempti sint ab Episcopo, sed existentes intra diœcesim eius. At verò si Abbates exempti proprium districtum seu territorium habeant, in quo velut Episcopalem iurisdictionem exerceant in subditos seculares, tum iis primam tonsuram, ac minores ordines ob immemorabilem consuetudinem conferre non prohibentur. Respond. IV. Facultas illa ordines conferendi restringenda esse videtur ad eos Prælatos regulares, qui ius mitræ & baculi deferendi habent.

a c. quoniam d. 69. c. cum contingat de æt. & qual.
b c. 1. de Episc. qui Episcopatui renunciauit, & Tri. sess. 23. c. 10. de refor.
c Trid. sess. 23. c. 10. de reform.
d per ea quæ docent DD. infra citati q. 220. lit. d.
a de ea testantur Io. Gallemar. super Tri. sess. 23. c. 10. de ref. Zerola in praxi v. Abbas. Barbos. p. 3. alleg. n. 3 n. 13. Sorbo in compend. priu. v. ordin. sacri Aluin. cit. c. 21. nu. 22.

CCXIX. *Sed potestne Abbas qui benedictus est, & Pontificalia exercet, cū Episcopi consensu tonsurā, & minores ordines conferre personis secularibus, aut regularibus sibi non subditis?* Resp. Probabiliter affirmari posse, propter Cardinalium a declarationem, ea tamē moderatione, quòd non sufficiat consensus, seu licentia generalis, sed necessaria sit pro singulorum ordinationibus. Verùm præter Episcopum Ordinarium diœcesis in qua ordinatio fiet, necessaria etiam b est licētia Prælati regularis, a quo religiosus ordinandus mittitur, vel licentia alterius Episcopi, si secularis ex aliena diœcesi mittatur. Corollarium. Si Prælatus regularis, vel secularis a Sede Apostolica priuilegiū habeat, vasa sacra

b Card. cit. 10. §. possunt etiā & apud Quarantam v. ord. f. 501.

sa sacra consecrandi, & campanas benedicendi pro vsu Ecclesiæ suæ tantum; eadem probabilitate dicitur, quòd Episcopus licentiam et dare possit consecrandi calices, aut benedicendi campanas Ecclesiarum, quæ ipsi Episcopo subiectæ sunt: non quidem generalem; (cum priuilegium Papale limitatè datum contra ius commune, Episcopus extendere non possit) sed occurrente aliquo casu: aut necessitate: Quia id repugnare non videtur voluntati Pontificis, postquam Prælatus ille à Sede Apostolica ad talia pro sua Ecclesia benedicenda priuilegiatus fuit. Addo, quod cum per acceptum priuilegium Apostolicum Prælatus habilis factus sit ad actuum Pontificalium exercitium; facilè accidere possit, vt per consuetudinem immemorabilem, cum bona fide, extendatur ea facultas ad consecrandum vltra limites primæ concessionis. Neque id frequens est, quòd aliqua per consuetudinem acquiri possint, licèt pactionibus *c* non possint: sicuti etiam quædam priuilegio acquiruntur, quæ mera consuetudine, aut præscriptione temporis etiam immemorabilis, acquiri *d* nequeunt.

CCXX. *Possintne Regulares Prælati dimissorias literas dare ad ordines accipiendos?* Respon. I. Non possunt dare dimissorias subditis suis secularibus; idque sub pœna *a* suspensionis ab officio, & beneficio. Resp. II. Prælati regulares subditis suis regularibus dimissorias litteras dare *b* possunt ad Episcopum diœcesanum tantùm, videlicet eius diœcesis, in qua situm est Monasterium, in cuius familia Religiosus ordinandus à Superioribus suis positus est: Ea addita facultate, vt si Episcopus iste absens sit, aut ordinationes non habiturus, tum Religiosi ad quemcunque alium Catholicum Episcopum mitti possint, à quo examinandi erunt quoad doctrinam. Dummodo ne quid in fraudem fiat, seu non de industria differatur concessio dimissoriarum ad proprium Episcopum (ve. gr. donec sedes vacet, & nulla ibi ordinatio sit) vt ad alienum Episcopum literæ dirigi possint. Porrò si ob dictam causam absentiæ, vel non habitæ ordinationis, dimissoriæ ad alienum Episcopum dirigantur, ea causa in literis *c* exprimi debet. Resp. III. Quæ dicta sunt, intelligi etiam debent de Prælatis exemptis ab Episcopo: cũ Põtif. generatim loquatur de Prelatis regularibus, inter exemptos, & non exemptos nihil omnino distinguens. Veruntamen si Prælatus exemptus, siue is regularis siue secularis sit, quasi Episcopalem in territorio iurisdictionem obtineat, quòd propter consuetudinem immemorabilem dimissorias subditis suis etiam secularibus, liberè dare possit, non pauci *d* affirmant. Respon. IV. Ordines exempti Mendicantium priuilegium à Sede Apostolica acceperunt, vt à quolibet Catholico Episcopo cum Prælatorum suorum licentia, seu literis dimissoriis, ordinari *e* possint. Neque tali priuilegio repugnat Trident. *f* Concilium, cum tantùm prohibeat Prælatis regularibus, ne subditis suis secularibus dimissorias literas ad alios Episcopos, vel ordinatores concedant.

CCXXI. *Num Prælatis regularibus potestas competit populum benedicendi solemniter?* In primis notandum; Quòd benedictio super hominem alia priuata est, & alia publica. Priuata fieri potest ab omnibus Clericis, imò etiam à laicis *a*, & fœminis sanctimonialibus. Publica autem benedictio solis *b* sacerdotibus competit. Ea porrò diuiditur; Quod alia solemnis est, quæ in fine diuinorum officiorum, præmisso versiculo, *Adiutorium nostrum in nomine Domini*, &c. fieri solet; alia benedictio non solemnis, sed simplex. Hæc à sacerdotibus omnibus post Missam fieri solet: At verò solemnis populi benedictio Episcoporum propria est, spectato communi iure; Aliis verò Prælatis speciali Apostolicæ Sedis priuilegio interdum conceditur. Nunc Respo. I. omnibus Prælatis regularibus, saltem qui benedici solent, aut qui Episcopalia insi-

c Abb. ca. Cũ M. de consti. n. 23.
d arg. c. cum venerabilis, 7 de consi c. 1. eo. in 6. & dictum est suprà q. 217.
a Trid. s. 23. ca. 10. de ref.
b Bulla Clem. VIII. apud Quar. in sum. Bullarii, ver. ordo Barb. 2. alleg. 7 n. 18. & in declar. Car. prætermissis super cit c. 10.
c cit. Bulla Clem. VIII. & arg. c. 3. de temp. ordinat. vbi dicitur nomine Superioris, qui dimissorias dare possit Episcopũ intelligẽdum esse.
d Paulus Piasecius par. 2. praxis Epis. c. 1. nu. 12. ex decis. Rotæ Rom. Rodr. to. 1. Reg. q. 6. ar. 6. & alius apud ipsum.
e Cõpendiũ Soc. Iesu ver. ordo Rodr. t. 1. q. 18. a. 5 Mir. in Manu. præl. t. 1. q. 39 a. 3.
f S. 23. c. 10. de ref.
a Theo. mor. l. 5. t. 9. c. 13. n. 1.
b ibid. n. 1.

gnia gerunt, concessum esse videtur *c*, vt Professos, & Nouitios suos ad finem diuinorum officiorum solemniter benedicant. Respo. II. Prælatis regularibus non omnibus, sed quibusdam Apostolico priuilegio concessum est *b*, vt in Ecclesijs sibi pleno iure, id est *c* quoad spiritualia & temporalia, sibi subiectis, benedictionem populo impertiant. Sed extra Ecclesias suas publicè, & per vias, populum Abbates benedicere *d* non debent; Quod tamen Episcopis concessum esse, *e* affirmant. Denique id commune est omni benedictioni publicæ, quòd eam sacerdotes præsente Episcopo loci impendere *f* non debeant, nisi ipso annuente, seu facultatem dante.

CCXXII. *Quid dicendum de potestate consecrandi, aut reconciliandi Ecclesias, & altaria, benedicendi cæmeteria, consecrandi virgines, vtrum ea, Abbatibus, seu Prælatis regularibus Apostolico priuilegio concedi possit, aut soleat?* Resp. I. Potestas Ecclesias, & sacras Virgines consecrandi, absolutè loquendo, à Sede Apostolica sacerdotibus non Episcopis committi potest, sed non facile solet. Quare Em. Rodriquez *a* ait, se nunquam potuisse priuilegium Apostolicum reperire, secundum quod Moniales à Mendicantium Ordinum Religiosis consecrari possint: Neq; de Ecclesiarum consecratione priuilegia concessa facilè reperientur. Resp. II. Prælati Ordinum Mendicantium, & alij quidam reconciliare *b* possunt Ecclesias, & cemeteria sua violata, si Episcopus vltra duas dietas, siue duorum dierum iter, distet; Sed adhibere debent aquam cinere mixtam, ab Episcopo benedictam. Respon. III. Prælati Ordinum Mendicantium possunt Ecclesias, cemeteria, & oratoria, pro suorum vsu tantùm solemniter *c* benedicere, absque chrismatis vnctione. Qua tamen facultate vti non solẽt, si Episcopi aduocari possint, & benedicere non grauentur. Respon. IV. Abbates Ordinis Cistercientium per priuilegium *d* ab Innoc. VIII. concessum, altaria in suis Ecclesiis tantùm, consecrare possunt, adhibito chrismate ab Episcopo consecrato. Sacerdotes item Ordinis Minorum, & Societatis Iesu in partibus Indiarum *e* calices, & altaria etiam pro vsu aliorum, consecrare possunt. Denique à Sixto V. Mendicantium Ordinum Religiosis *f* concessum est si Episcopus diœcesanus ter rogatus altaria eorum consecrare nolit, vt aliom Catholicum Episcopum aduocare eis liceat. Et simile *g* quiddam ab aliis Pontificibus concessum est pro Ecclesiarum consecratione.

CCXXIII. *Quinam regulares Episcopalibus insignibus ex Apostolicæ sedis concessione vtuntur?* Res. I. Prælati Ordinum Mendicantium talia insignia non habent; sed alii plerique tum Monachorum, tum Canonicorum regularium Abbates, seu Præpositi. Respond. II. Quia Prælati illi regulares nonnullos actus Pontificales exercere solent, & ob id etiam benedictionem accipiunt, ideo, vt maiore cum solemnitate, ac decore peragant, insignia quædam Episcopalia (id est, quæ ab origine seu prima institutione Episcopis propria sunt) à Sede Apostolica consecuti sunt. Respond. III. Sicuti ex verbis priuilegij, vel, si id non amplius extat, ex constante fama & traditione accepti priuilegii petendum est, quos actus Episcopales Prælatis quibuslibet exercere concessum sit; ita similiter ea singulorum priuilegio, vel fama priuilegii cognosci debet, quibus pontificalibus insignibus vti possint. Nam aliqui Prælati mitrati non sunt, tamen baculum, seu pedum pastorale gerunt: Contrà, aliqui mitram in capite gestant, sed baculum non habent, si videlicet in dignitate constituti nullam iurisdictionem exerceant, vt quidam secularium Ecclesiarum Præpositi. Respond. IV. id generatim non absque probabilitate dici *a* posse videtur; Quod cum mitra, & pedo pastorali, tanquam præcipuis Episcopalibus insignibus, fermè etiam annulus, chirothecæ, sandalia, caligæ, tunicella,

dal-

c arg. c. 1. de suppl. negl. Præl.
b c. Abb. de priu. in 6.
c Gl. c. 3. §. Ecclesiis, v. pleno iure, eod. cit. in antiq.
d cit. c. Abb.
e f Barbos. de potest. Epis. p. 2. alleg. 27. n. 63.
a to. 1. reg. q. 64. a. 1.
b Rod. t. 1. q. 19 ar 6 Cõpendiũ priu. Societ. Iesu ver. Eccl. §. 1
d Rodr. to. 1. q. 27. a. 2.
e Rodr. l. c.
f Rodr. ci. q. 18. ar. 2.
g Compend. priu Soc. Iesu v. Eccl. n. 2.
a arg. cap. in Apostolicæ, 6. de pri. in 6.

dalmatica, & pectorale coniuncta esse soleant.

CCXXIV. *Possuntne Prælati regulares aliquæ Pontificalia exercere, & insignibus vti extra Ecclesias suas?* Resp. I. Absque licentia Ordinariorum non possunt in aliena Ecclesia, aut diœcesi actus Pontificales exercere. Imò Episcopi, si in aliena diœcesi absque expressa licentia Episcopi proprii, Pontificalia exercent, per Trident. constitutionem *a* suspensionem à Pontificalibus incurrunt. Nomine actuum Pontificalium intelligitur baptizatorum confirmatio, ordinum, etiam primæ tonsuræ *b* collatio, Ecclesiarum, altarium, vasorum, campanarum consecratio, aut reconciliatio, populi solemnis benedictio, cœmeterij, & secundum quosdam, etiam corporalium, aliorumque altaris paramentorum benedictio. Respon. II. Vt Prælatus regularis extra suam Ecclesiam pontificalia exercere possit, requiritur non tantum licentia eius Prælati vbi actum Pontificalem exercere vult, sed magis etiam Episcopi eiusdem *d* loci. Quòd enim Prælatis exercitium Pontificalium ad proprias Ecclesias restricta sit, id fauore Episcoporum factum est, quippe quorum, spectato communi iure, actus Pontificales proprii esse debent. Quare eorum iuri inferiores Prælati præiudicare non possunt. Respon. III. Vtrùm Episcopus in aliena diœcesi Missam celebrans, insignibus Pontificalibus vti possit absque Ordinarii Episcopi licentia, Doctores disputant. Et multi probabiliter *e* affirmant: Cum enim Episcopo concessum sit, Missam celebrare, consequenter etiam concessum esse videtur, insignibus Episcopalibus vti, cum is sit proprius eius celebrandi modus. Sed contrarium consuetudine apud nos obseruatur, vt Episcopi in diœcesim suam insignia Pontificalia non gerant inter celebrandum, in processionibus, &c. absque expressa, vel saltem tacita & rationabiliter præsumpta licentia Episcopi ordinarii. Quia talium Episcopalium insignium vsus, iurisdictionem aliquam, seu potestatem in loco præseferre videtur. Quare multò minus Prælati inferiores absque Episcopi, saltem rationabiliter præsumpta licentia extra Ecclesias suas insignia Pontificalia gerere debent; nisi à Sede Apostolica amplius priuilegium acceperint.

CCXXV. *Si regulari Prælato, & successoribus eius ante annos centum, aut amplius, priuilegium concessum sit sacra vest. grat. consecrandi: sed præcedentes Prælati aliqui eo vsi non fuerint; num iste Prælatus qui aliòquin vsus mitræ, & baculi habet, dictum priuilegium, de cuius reuocatione nihil vnquam auditum, est, exercere potest; an verò per non vsum censeri debet amissum?* Respond. Prælatus Ecclesiæ per inertiam non vsum priuilegii, perdere illud non *a* potest: ideòque integrum est successori vsum priuilegii temporis diuturnitate intermissum reuocare. Vel enim priuilegium amissum esset per præscriptionem; vel per tacitam reuocationem. Non primum: Quia in actibus merè voluntariis, ac nemini onerosis *b* non procedit præscriptio: vt si habeas priuilegium legendi libros hæreticos, & eo nunquam vtaris, non propterea illud amittis. Quia nemo cogitur priuilegio, aut beneficio vti *c*. Neque alterum dici potest: Quia Prælatus non potest renunciare *d* iuribus, ac priuilegiis datis, & acquisitis Ecclesiæ, aut dignitati suæ: cum talis alienatio sit species alienationis, quæ causam *e* iustam: & Capituli consensum, &c. requirit. Verumtamen ex diuturno non vsu priuilegii præsumptio oritur, illud nunquam datum, vel reuocatum fuisse: quamobrem hoc casu exigi potest, vt exhibeatur. Sed & Summus Pontifex consuetudinem habet, ea tantùm priuilegia, verbi gratia, Regularium confirmandi, aut aliis per communicationem confirmandi, quæ in vsu sunt.

CCXXVI. *Quem dignitatis gradum Abbates & Præpositi regulares tenent comparatione secularium Clericorum?* Aliqui Canonistæ *a* aiunt: Proximum locum post Episcopum ipsis deberi. Quam ita amplam prærogatiuam in dubium reuocat Anastasius *b* Germonius: Id verò *c* ea recepta sententia fatetur idem Auctor: Quòd Abbates Cathedralis Ecclesiæ Canonicos, præterquam in Ecclesia Cathedrali, & cum in supplicationibus solemnibus Episcopum comitantur, præcedere debeant. Sin verò Abbates cum Cathedralium Ecclesiarum præpositis, & Decanis comparare velimus, quinam eorum extra Cathedrales Ecclesias præferendi sint, cum iure nihil expressum reperiatur, ex cuiusque diœcesis consuetudine cognoscendum erit.

CCXXVII. *Quam subiectionem Prælati regulares non exempti, eorumque Professi, ac Nouitii erga Episcopum habent?* Respond. I. Monasteria, & Prælati non exempti legi iurisdictionis Episcopalis subiciuntur, sed non *a* legi diœcesanæ. Exemptio Monasteriorum à lege Diœcesana in eo potissimum consistit, quòd ex redditibus suæ Ecclesiæ incorporatis non *b* debeant, vt alii beneficiati diœcesis, Cathedraticum, subsidium charitatiuum, & alia eiusmodi Episcopo soluere: nisi quod ratione visitationis ad procurationes Monasteria *c* teneantur, quartam item canonicam *d* soluere quatenus ea in consuetudine est. Lex autem iurisdictionis, cui Monasteria non exempta subiiciuntur, consistit in *e* parendo mandatis, citationi, visitationi, correctioni, &c. Resp. II. Prælatus Ordinis, seu Monasterii non exempti, est Pastor ordinarius suorum Regularium etiam *f* Nouitiorum: adeò quidem, vt in pertinentibus ad regularia statuta, & disciplinam, præcipere, punire, ordinare possit arbitratu suo: neque Episcopus, se immiscere *g* debeat, nisi propter negligentiam, aut absentiam Prælati. Et quamuis Episcopi, cum monasteria per seipsos, vel per delegatos visitant, de statu Monachorum & regularibus obseruantiis diligenter inquirere, & quæ seu in spiritualibus, seu temporalibus corrigenda videntur, reformare debeant: tamen Monachum, seu regulares delinquentes per Abbatem, iuxta regulam eorum *b*, puniri æquius est: Sed in causis maioribus, & criminalibus, præsertim quæ depositionem postulant, cognitio iudicialis, ad Episcopum potius spectat.

CCXXVIII. *Concessumne est Prælato regulari prælaturæ renunciare?* Res. I. Si Prælatus, aliusue beneficiatus, coram alio, quàm legitimo Superiore suo, renunciet, irrita est *a* renunciatio in ordine ad Ecclesiam: valida tamen aliquo modo est in ordine ad ipsum renunciantem *b*, ita vt Superior renunciationem factam ratam habere, & renunciantem ad dimittendum beneficium cogere possit: nisi, dum res integra esset, pœnitentia ductus *c* reuocarit. Verùm si in manu laici renunciatio facta sit, tunc probabiliter dicitur, tametsi ea per pœnitentiam reuocata sit, priuari posse *d* renunciantem. Respon. II. Si Prælatus regularis in manibus superioris ob iustam causam renunciet, admittenda *e* est renunciatio. Sed & interdum à superiore, verb. grat. Prælatus non exemptus ab Episcopo, cogi potest sub conditione, vt vel renunciet prælaturæ, vel (quia negligens, remissus, aut dilapidator bonorum inuentus est) ad causam depositionis, etiam absque iudiciario *f* strepitu, cognoscendam veniat. Qua renunciatione, aut depositione facta, interim Administrator *g* idoneus constituetur, donec alius Abbas Monasterio prouideatur. Cæterùm si propter senium, aut infirmitatem præesse non possit, non facilè ad renunciationem cogendus, sed Coadiutor ei dandus *h* est. Respond. III. Abbas, seu Prælatus regularis postquam Prælaturæ resignauit, manet eiusdem Monasterii *i* professus, & locum primum in choro, & Conuentu obtinet: Sin autem ob culpam *k* deponatur tunc in ordinem redigendus: vel quan-

a sess.6.c.5. de reform.
b Barbos. de potest. Epi. 2. all. 6. nu. 19. contra Rebuff. in praxi ben. p. 2. tit. de clericis & a quibus creentur n. 11. Azo. to. 2. li. 3. c. 4. q. 3. ca supra q. 218.
e Cum Gl. in Cle. Archie. de pr. & videri potest. Barbo. p. 2. alleg. 27. n. 64.
a Rodr. in 1. Reg. q. 18. a. 1. Fel. c. cum omnis, n. 15. de constit.
b Theo. mor. li. 1. c. 8. nu. 8.
c Ab. c. Ex de cle. coniugato in fine.
d C. recepta c. vlt. 16. q. 6. Syl. ver. alienati n. 18.
e c. 1. de rebus Eccl. non alienan. in 6.
a Abb. Panor. ca. ex ore n. 5. de priu. Decius, in c. decernimus n. 22. de iudic.

b Selua, p. 1. de bene q. 2. nu. 82. de sacrorum immun. li. 3. c. 9.
c ci. c. 9. n. 11. Azo. to. 2. lib. 3. c. 11. q. 16.
a ca. dilectus de offic. ord.
b cap. 1. causa 10 q. 3 Gof. Inn. Abb in cit. ca. dilect. Belentin. de subsidio charitatiu q 29.
c c. inpitæ 14 ca ven. 24. de censibus.
d Tr. sess. 6 c. 12. de ref. Th. mor. li. 3. tr. 5 c. vlt n 13.
e DD. cit. c. dilect. Barb. p. 1 t. 1. c 1. n 17.
f Nau. lib. 2. cons. 6. de foro compet. Corduba in qq. 30. nu. 2. opin. prob. 6. & alii côiter
g arg. cap. ad aures 5. de têp. ordinat. Abb. ca. cum contingat, n. 24. de foro côp. Germo. de sacro. immu. li. 3. ca 9. n. 13. Paris. de relig. lib. 75. 15. n 11.
b arg c. vl. de statu Monac. Germo. ci. ca. 9. n. 18.
a c. admonet 4 & pen. & vlt. de renũt. c. nô oportet, 9. causa 7. q 1.
b arg. c. super eo. 5. de renũ. Gl. c. quod in dubiis 8. v. in manum. eo. Inn. ib. Paris. li 7 q. 1.
c Vinc. apud Ant. de Butr. cit. ca. quod in dub. Tholos. de ben. c. 31. n. 11 arg. l. 3. & 5. ff. de cess. bonorum.
d arg. c. 1 ca. quod in dub.
e c. vlt. causa 10 q vl & c. vlt. de renũt.
f g c. vl. de off. Ordin.
h Paulin. de pot. Capi. p. 2. q 6. n. 4.
i ex côi Paris. de relig. l 1. q. 17. n 25. Director. elep. 2. c. 30. n. 7.
k arg c. cum

quandoque, pœnæ loco, ad vltimum locum ponendus erit.

ad monast. 7. de statu Mon.

C A P. VLT.

De Abbatissarum electione, confirmatione, benedictione, ac potestate.

QVÆSTIO CCXXIX. *Quæ qualitates requiruntur, vt aliqua in Abbatissam eligi possit?* Respon. I. Eligi debet ex eodem Ordine non ex diuerso. Tametsi enim hoc de viris Regularibus statutum sit *a*, tamen id sentiendum est de fœminis. Quia nomine masculino comprehenditur etiam fœmininum *b*; quando eadem Constitutionis ratio est. Resp. II. Vtrum Monialis illegitimè nata in Abbatissam absque dispensatione eligi possit, Doctores non *c* consentiunt: Rectius tamen sentire *d* videntur, qui id *e* negant: cum & ipsa Abbatissa quandam quasi prælationem inter Moniales obtineat, quàm natalium defectus obscurat, nisi aliæ dotes insignes cohonestent. Quod cognoscere ad Superiorem pertinet, videlicet ad Ordinis Prælatos: Quod si Monasterium Episcopo subiectum sit, credibile est, eum in tali casu dispensare, seu licentiam dare posse: cùm nullus canon habeatur, qui Monialem illegitimè natam promoueri vetet: Respon. III Quæ in Abbatissam eligitur virgo esse debet: neque Episcopus *f* dispensare potest, vt corrupta, aut vidua promoueatur: cum non possit alias ad virginitatis decorem adhortari, si ipsamet eo careat. Veruntamen si occulta esset corruptio, ob vitandam infamiam permitti posset talis electio. Resp. IV. Concilio Tridentino *g* statutum est, vt in Abbatissam, & quamuis Præpositam regularem non eligatur minor annis quadraginta, quæ octo annis post expressam professionem in Monasterio laudabiliter vixerit. Si talis non reperiatur, tum ex alio eiusdem Ordinis Monasterio idonea eligi possit. Si verò Superiori qui electioni præest, id expedire non videatur, tum denique eligere liceat ex ijs, quæ trigesimum annum compleuerint, & quinque annis post professionem in Monasterio laudabiliter vixerint.

CCXXX. *Quæ forma in electione Abbatissæ, seu regularis Præpositæ obseruanda est?* Resp. I. Si electio per scrutinium fiat, vota secreta dari debent, quæ nunquam publicentur. Quod vniuersim de omni Regularium electione in Tridentin. Concil. *a* statutum est. Resp. II. Id speciale est in electione Abbatissæ, seu Præpositæ, quod Episcopus, aliusue Superior, cui Monasterium subiectum est, suffragia singularum Monialium, adhibito vno, aut altero teste, ante cancellorum fenestram *b* excipere debeat. Non prohibetur tamen Superior hanc suffragiorum acceptionem *c* alteri delegare: Et quamuis ordinariè ita obseruandum sit, vt ad cancellos suffragia singulorum voce prolata excipiantur, fieri tamen potest *d*, vt in aliquo casu, aut loco, ad Monialium inquietudinem sedandam, atque concordem & canonicam electionem peragendam, necessarium esse videatur Prelatum intra Monasterij claustrum ingredi. His adde, quòd iure nouo Episcopus, vel delegatus eius etiam exemptarum Monialium electioni, vna cum Prælato regulari interesse possit.

CCXXXI. *Sed num hac Tridentina Constitutione, ablata est Monialibus potestas eligendi per compromissum, vel inspirationem?* Ita non nemo *a* affirmat: Sed arbitror, negandum esse. Quia iure antiquo Moniales eligere poterant per compromissum *b*, & inspirationem *c*: Ergo id ius eis sublatum censeri non debet, sine textu expresso, quem non habemus; cum Concilium tantum loquatur de forma eligendi per scrutinium. Nihil itaque obstat, quin Moniales adhuc hodie in Episcopum, vel alium virum Ecclesiast. qui personarum notitiam habet, vnanimi consensu compromittant, vt

a Cle. de el.
b Abb. ca. de monialibus, nu. 3. de sent. exc. Zerola in praxi p. 1. v. Abbatissa, ad 4.
c apud Rod. to. 1. q. 33. a. 11.
d Gl. in c. indemnitatibus 41. v. canonica, de ele. Gábarus de auct. Legati li. 7. nu. 32.
e Rodr. ci. q. 13. n. 22.
f Fel. ca. me-[illegible] n. 4 de accusa. Card. Tusc. v. Abbatissa conclu. 26. Rod. tom 1. dispos. 64. a. 4
g Sess. 25. c. 7. de ref.

a Sess. 25. ca. 6. de Regul.
b Trid. ead. sess. cap. 7 de Reg.
c De el. Cardi. ib. n. 4.
d Io. de la Cruz de statu Relig lib. 2. c. 5. dub. 2. concl. 3. ver. Quarto los. Gallemart. in rem. ad cit. c. 7.

a Zerola in praxi Epi p. 1 v. Abbatissa, ad q. 7.
b c. causam 8 de el. c. indé-nitatibus 43. §. cæterum eo. io 6.
c c quia propter, 43. de el.

idoneam ipsis abbatissam prouideat. Nihil etiam obstare videtur, quominus ad præsentiam Episcopi, eiusue delegati, saltem eo casu, quo is in claustrum Monialium ingredi potuit, vnanimi consensu, ac voce, absque omni vitio, quandam, vt maximè idoneam sibi eligant.

CCXXXII. *Si Abbatissa per compromissum electa sit, & Moniales aliquæ se opponant, quid agendum est;* Resp. *a* Vel pars minor Conuentus se opponit: tum electa à Superiore confirmari, ac benedici debet. Vel pars maior opponit se; tunc confirmatio, ac benedictio differenda est, donec causa oppositionis cognoscatur. Sed electa nihilominus administrare poterit; præterquam si opponentium pars duplo maior existat, tunc administrare non debet, sed litis euentum expectare.

CCXXXIII. *Quid verò agendum est, si electio Abbatissæ per scrutinium in discordia fiat?* Resp. I. *a* Si in Abbatissam, seu Præpositam regularem duæ partes Monialium eligentium consenserint, electio à Superiore confirmanda est; non obstante quacumque contradictione reliquarum. Dummodo examen, seu inquisitio de personæ qualitate præcesserit: Eam enim Superior ex officio præmittere tenetur. Veruntamen his nihil obstantibus, si, quæ electioni non consenserant, eam deinde infringere velint accusando, aut denuntiando, audiendæ sunt *b*, etiam post confirmationem, ac benedictionem. Resp. II. Si non duæ partes Monialium in vnam consenserint, sed pars maior; atque aliæ Moniales parti maiori mutata sententia, suffragia sua addere nolint vsque ad duas partes; tunc Superior, ad quem confirmatio spectat, audire debet *c* obiectiones earum, quæ electioni se opponunt facta inquisitione plena, absque strepitu iudiciario. Interim verò electa in spiritualibus, & temporalibus administrare poterit, ita tamen, vt nihil omnino alienet, neque vllam Monialem recipiat. Respon. III. Ea quæ à minore parte Conuentus electa est ex tali electione, hoc ipso, quod à minore parte facta nullum ius acquirere potest. Sed neque talis electio per aliarum accessum postea conualescere poterit, cum à primordio nullas vires habuerit. Idemque dicendum videtur *d*, tametsi Monialis à media parte Conuentus electa sit: nihilominus enim censeri debet pars minor, quam ad canonicam electionem requiratur. Cum enim Pont. Max. Bonifacius VIII. omnino volens electionibus Monialium prouidere, tria tantùm membra distinxerit; quid videlicet faciendum sit, si duæ partes Conuentus in eandem consenserint: & quid, si pars maior, quid denique si pars minor, nisi dicamus, partem minorem dici eam omnem, quæ non est maior, fateri cogimur, insufficientem esse, *e* doctrinam Bonifacij, cum per eam nihil prouisum sit ei quæ à Conuentus medietate electa fuerit. Cæterum si in aliqua Religione consuetudo sit, vt electa medietate Conuentus confirmetur, ea retineri *f* potest dummodo non in discordia etiá ex altera parte medietas sit, ita vt duæ personæ electæ paribus suffragijs certantur. Præterea, si consuetudo permittat, vt ante electionis decretum liceat variare, & illi personæ suffragia palam addere, in quam plures consenserunt, tum Monialis quoque intelligens se electam à medietate suffragantium, ipsa quoque, si ius eligendi in eo Monasterio habeat, in electionem suam consentire, ac velut coeligere *g* poterit.

CCXXXIV. *An, & à quo Abbatissa confirmari, ac benedici debet;* Resp. I. Si Monasterium Apostolicæ sedi immediate subiectum est, Abbatissa, Priorissa, seu Præposita Monialium à Pontifice cófirmationem *a* petere debet. Quod intellige per Procuratorem: Non enim Moniales ipsæmet causæ electionis prosequendæ, aut oppugnandæ ad Apostolicam sedem accedere, & Procuratorem mittere *b* debent. Sin autem Monasterium Religioso virorum ordini subsit, tum ad Prelaturam

eius-

a c. indemnitatibus, §. cæterum, de el. in 6.

a c. indemnitatibus 41. de ele.

b ei. c. indemnitatibus, §. sane R. dr. to. 2. Reg. ei. 59. a. 7.

c ei. § Sanè,

d Glos. in ci. §. sanè, vers. sanè, v. a minore parte, contra Rodr. ci. q. 55. a. 2.

e ci. c. indemnitatibus.

f Trid. s. 25. c. 7. de Reg.

g iuxta ea quæ supra dicta sunt q 88.

a ex cõmuni Azor. to. 1. l. 13. ca. 10 q. 3

b c. indemnit. §. porrò de elect.

eiusdem Ordinis confirmatio spectat: Sin autem Episcopo subiectum sit, Episcopus confirmationem conferet. Respon. II. Benedictionem Abbatissæ intra annum, c à die confirmationis numerandum petere tenetur: dummodo consuetudo sit, vt benedicantur; non enim vbique benedici solent d Abbatissæ.

c Cle. Attendentes, §. statuimus, de statu Monachor.

d Glo. in cit. Cle. v. Solitè.

CCXXXV. *Quomodo intelligi debet, quod Bonifacius VIII. ait; Abbatissam canonicè electam, postquam confirmata est, & in quodam casu, etiam antequam confirmata, in spiritualibus, & temporalibus liberè administrare posse: cum ea spiritualis iuris, ac potestatis incapax esse videatur?* Respon. Ex hoc ipso textu rectè inferri, quod S. Thom. docuit a: Licèt Abbatissæ, seu Præfectæ Monialium non habeant prælationem ordinariam, habere tamen quasi ex commissione: Siquidem Summus Pontifex, quin etiam Prælatus Ordinis, vsum quendam iurisdictionis spiritualis, saltem indirectè, illis committere solet: Iuxta quam commissionem Monialibus b præcipere possunt quæ regulæ conformia sunt, etiam in S. Obedientiæ virtute; Conferre item beneficia Ecclesiastica, instituere Clericos in Ecclesijs ad Monasteria sua pertinentibus, dando eis possessionem ac titulum, non item iurisdictionem ad ligandum, & soluendum, Clericis seu Ministris præcipere, eosdem punire, iubere sacerdoti, vt illos ob culpam, & contumaciam excommunicet, &c.

a in 4. d. 19. q. 1. ar. 1. q. 3 ad 4. & d. 25. qu. 2. a. 1. q. 1. ad 2.

b Syl. v. Abbatissa, q. 2. Sotus in 4. d. 20 q. 1. a. 4. Rod. t. 1. Reg qq. 12. a. 2. & qu. 35 a. 1.

CCXXXVI. *Debetne Abbatissæ prælatio perpetua esse, an temporalis?* Respon. Ita fermè vsitatum a fuisse vt in perpetuum instituerentur. Sed Gregor. XIII. decreuit, b vt Abbatissæ, & Præfectæ Monasteriorum, duntaxat ad triennium eligantur. Quæ tamen Constitutio hic religionibus fermè non obseruatur, saltem ijs Monasterijs, quæ Mendicantium Religiosorum Ordinibus non subiecta sunt. Neque desunt, qui expedire magis c existimant, vt Ordinum Prælati, & Monasteriorum Præpositæ in perpetuum instituantur. Sed hanc rem difficile est definire, cum ex vtraque parte tum commoda, tum incommoda existant.

a Azor. to. 1. l. 12 c 20. q. 20 Rodr. to. 2 Reg. q 55. art 5.

b Bulla 84. quæ incipit. Exposcit.

c Nau. comment. 3 de Reg. n. 3. Az. cit. c. 20. q. 21.

FINIS

DEO OPT. MAX. HONOR, LAVS,
gloria sempiterna.
Amen.

DE APOSTASIA A RELIGIONE QVAESTIO

F. CAROLI TIRELLI

Ordinis Eremitar. ſancti Auguſtini Brunæ Profeſſi Sacræ Theologiæ Doctoris.

Cui Additæ ſunt Propoſitiones à Summis Pontificibus,
ALEXANDRO VII. & INNOCENTIO XI.
nouiſſimè damnatæ, cum quodam decreto circa Communionem quotidianam.

VENETIIS, M. DC. LXXXIII.

Apud Blaſium Maldura.

SVPERIORVM PERMISSV, ET PRIVILEGIO.

NOI RIFORMATORI
DELLO STVDIO DI PADOVA.

HAuendo veduto per Fede del Padre Inquisitore, nel Libro intitolato, *Theologia Moralis, Auctore Paulo Laymann, con l'Aggiunta d'vn Libro stampato in Cracouia l'anno 1641., de Apostasia à Religione F. Caroli Tirelli Ordinis Eremitarum S. Augustini, e delle propositioni dannate dalla Sacra Congregatione*; non v'esser cosa alcuna contro la Santa Fede Cattolica, e parimente per attestato del Segretario nostro, niente contro Principi, e buoni costumi, concedemo licenza à Biagio Maldura di poterlo stampare, osseruando gli Ordini, &c.

Data li *9.* Marzo 1682.

[Girolamo Basadonna Rif.

[Leonardo Pesaro Proc. Rif.

[Gio: Morosini K. Proc. Rif.

Gio: Battista Nicolosi Segret.

1682. *Adì 24. Aprile.*

Registrata nel Magistrato degl'Illustriss. & Eccellentiss. Signori Essecutori contro la Bestemmia.

Carl'Antonio Gradenigo Nod.

A P.

APPROBATIONES.

Reuerendi Patris Magistri Caroli Tirelli de Bruna Ord. Er. D. P. Augustin. Tractatulum de Apostasia, ego infra scriptus legi, & attentè consideraui, ex commissione Reuerendissimi Patris Magistri Hieronymi Rigelly Cornetani Generalis eiusdem Ord. & nihil in eo reperÿ, quod illius obstet impressioni, quinimò impressione dignum censeo. Datum Sigilli die 10. *Decemb.* 1634.

Ita est Magister Frater Fulgentius Petrellus Sigilli August.

Reuerendissimo Patre Magistro Hieronymo Rigellio de Corneto, Vniuersi Ord. Er. D. P. Aug. Priore Generali mandante, opusculum de Apostasia, Reuerendo Patre Magistro Carolo Tirello Brunense Coeremita Authore, legi sedulò, & dignum in lucem exire censui, Ego Frater Leonardus Valentinus Cæsenas Patauini Gymnasÿ Magister Regens; Datum Patauÿ die 16. Aug. 1634.

Quæstio de Apostasia à Religione, à Reuerendo Patre Magistro Carolo Tirello de Bruna Ord. S. Augustini iuxta consentientem Canonistarum doctrinam resoluta, vt possit typis mandari, Ego Iacobus Vstiensis S. Th. & I. V. Doctor, nec non per Diœcesim Cracouien. Ordinarius Librorum censor concedo facultatem.

DE

APOSTASIA A RELIGIONE QVÆSTIO.

VTrum. N. Regularis Professus, Habitum suæ Religionis retinens, sit censendus verè Apostata, vel Fugitiuus, ea eo, quod annis aliquot sine licentia sui superioris mansit (viuendo tamen religiosè) extra septa Monasterij, sciente & vidente, imò permittente, seu tacente eodem superiore, coram quo, & cum quo sæpè ille gradiebatur, loquebatur, & conuersabatur; nec ad Monasterium, (vt cupiebat & petebat) recipiebatur cum aliis de familia, promptus tamen ad nutum superioris parere, nec non ad illud remeare.

1. Intentio Authoris. In hac Quæstione decidenda protestor, nolle me Causam agere alicuius spontanei, veri, formalisque Apostatæ, vbi crimen intellexero veræ Apostasiæ; quam odio semper habui, oderoque semper, (adiuuante Deo) verùm de ea tantummodo me discursurum affirmo, quæ in præsenti Titulo aperitur, mox ex subijciendis declaranda: quam, velim Lectorem benignum, eo animo cordato amplexurum; quo eandem Author promisi; in veritatem namque ita adstrictus est, vt non modò eam, scienter deserat in scribendo, imò sequatur, ac prosequatur, promptus ad eandem tuendam, etiamsi eius amicis, quin imò sibimet, eiusdem Confessioni, atque defensioni, nocituram cognosceret.

2. Quæstionis summa. Vt igitur in huiusmodi propositæ Quæstionis decisione distinctè procedamus, quinque principalia agemus. Explicabimus primo eius Titulum. Quem secundo Argumentis oppugnabimus. Tertio intentam Conclusionem insinuabimus. In cuius propugnationem. Quarto Notabilia, seu Fundamenta iacemus, subiectis ad clariorem intelligentiam, quibusdam Propositionibus. Tandem quinto, Argumenta soluemus.

3. Titulus exponitur. Apostasia quid. Quoad primum. Circa Titulum est aduertendum, quod Apostasia, græcum vocabulum est, & latinè dicitur Defectio, seu Rebellio, & interpretatur secundùm Syluestrum[a] quasi Retrostatio: secundùm autem loquentium vsum quandam importat Retrocessionem, teste eodem Syluestro.[b] Inde & Gerson[c] ait, Apostasia est à vera Religione recessus. Alexander autem, & Hostiensis[d] aiunt, est Apostasia temerarius à statu fidei, obedientiæ Ecclesiæ, vel Religionis recessus. Secundùm autem D. Thomam,[e] est Apostasia Retrocessio ab his, quibus homo coniungitur Deo: atque ideo secundùm eum,[f] tot contingit Apostasia modis, quot quis à Deo recedit, vt etiam Gregorius de Valentia notauit.[g]

a. Verbo Apostasia
b ibid.
c p. 2. de Reg. Moral.
d 2. 2. tracta. de Apost.
e apud Fab. eod. verbo.
f 2. 2. q. 12. ar. 1.
g tom. 3. disp. 1. q 12. p. 1.

4. Quot quis modis Deo coniungitur & ab eo recedit. Coniungitur autem quis Deo quadrupliciter ac proinde ab eodem Deo quadrupliciter potest quis retrocedere.

Primò quidem per Fidem, quę est fundamentum salutis.

Secundò per Obedientiam Præceptorum ipsius.

Tertiò per statum Clericalem.

Quartò per statum approbatæ Religionis.

5. Apostasia priori modo sumpta, est in Intellectu, & ad infidelitatem spectat: sumpta verò reliquis tribus posterioribus modis; peccatum est in voluntate. Doctores communiter. De qua sit futurus sermo, dicetur.

6. Fugitiuus quis dicitur. Nomine Fugitiui intelligitur propriè is, qui per se exiuit, & stetit extra Monasterium, sese celans Abbati, hoc est Prælato, siue superiori Monasterij vt docet Io: And. communiter receptus, quem refert, & sequitur Syluester,[h] etiamsi postea ductus pænitentia recedat ad superiorem, vt exponit N. Ædil.[i]

h verb. Apost. n. 9.
i edi. l. si quis Fug.

7. Ly *verè* hic sumitur, prout opponitur Ly *præsumptiuè*, seu interpretatiuè. Ex nomine expressæ licentiæ, intelligitur facultas, seu licentia obtenta scriptis, vel voce.

Per Ly *Regularis Professus*, intelligitur is, qui legitimè, & solemniter, vel etiam tacitè, emisit Professionem Regularem. Et Ly *Professus*, hic apponitur ad Differentiam Nouitij in probatione positi, cui non conuenit Apostasia, etiamsi a Monasterio recedat sine licentia, vt Notauit Syluester loco mox præcitato.

8. Per septa Monasterij, intelligimus Claustrum Religiosorum, seu Conuentum, in quo Religiosi regulariter, socialiter, & conuentualiter de familia commorantur, ex deputatione facta per eorundem superiores Regulares.

9. Per Ly *viuendo Religiosè*, excluditur vi-

uendo Laicaliter, vel sæculariter, vel etiam inobedienter.

9. Per Ly *sciente, & tacente*, excluditur iniuria superioris: scienti namque, & consentienti, seu tacente, & tacere non debenti, nulla fit iniuria. Regula. Dixt, seu Tacenti, si quidem Taciturnitas, reputatur sæpe pro consensu, vt habet Glosa *extra de Infam. & Lang. expo.* & est textus clarus cum Glosa *in can. si prouincia dist. 63.* ibi. Si litteris Conuentus tacuerit, & dissimulauerit &c. & apertior est *tex. cum eadem* Glossa *in can. si seruus sciente dist. 54.* ad idem facit quam appositè *tex. & Glos. in c. 2. contmebatur de his quæ fiunt à Prælato sine consensu Capituli.*

k c. 7. de reg. iur. in 6.

l c.p. si à patre.

Per Ly *vidente*, excluditur suspicio, & ratio fugæ; quæ occultationem importat, vt dictum est.

10. Per Ly *permittente*, intelligitur is, qui estò non consentiat apertè, potest tamen cohibere, & impedire, neque cohibet, nec impedit, secundùm Gersonem.

m lect. 5. de vita spirit. animæ.

11. Per Ly *promptus*, detegitur ipsius. N. spontaneus, paratusq; animus ad obediendum superioribus, ad Monasterium vocantibus, & recipientibus, ac si de eorum esset numero, de quibus Apostolus: scio enim promptum animum vestrum, scilicet ad parendum Deo, & maioribus (vt exponit Petrus Berchorius) pro quo de vobis glorior.

n 2. Cor. 9.

Reliqui Termini expositione non egent.

12. Titulus est propositæ quæstionis de sola Apostasia, seu de Apostata solummodo à Religione intelligitur, supponendo videlicet istum Regularem Professum Deo fidem seruare; Præceptis eiusdem obedire, & à statu Clericali, quem habet, non deuiare. licet extra septa Monasterij commorantem, & conuersantem, admodum prænotatum in Titulo Quæstionis.

Quo ad secundum. ad partem affirmatiuam, arguitur.

13. Argumenta oppugnantis.

Primò. Religiosus Professus absq; licentia sui superioris, exiens à Monasterio, manensq; diu extra illud, dicitur à Religione Apostata, sed iste. N. extat, vt habet Titulus Quæstionis, Religiosus Professus, siue expresse, siue tacitè, & exiuit extra Monasterium, absq; superioris licentia, mansitq; aliquot annis. Ergo fuit Apostata à Religione. Dico fuit, quia nunc perhibetur in Monasterio Religionis suæ manere.

14. Secundò, confirmatur ex Innocentio, quia inquit, si recedens à suo Monasterio sine licentia sui superioris vult vitare Apostasiam, oportet vt aliud ingrediatur Monasterium, seque alterius superioris obedientiæ subjiciat, alioquin verus fit Apostata, & de hoc *not. c. ex parte de tempore ordin. & in cap. Ioan. de Regular.* Consentit Armilla *verbo Apostasia num. 11.* Sil. *num. 9.* Tabien. *num. 14. & alij.* Sed iste, & recessit à suæ Religionis Monasterio, nec alterius obedientiæ se subiecit. Ergo fuit verè & proprie Apostata.

o c de renũc. & in c Intellex. de æta. & qual.

15. Tertiò, quia sacrum Conc. Triden. *sess.* prohibendo statuit, nequis Regularis à suo Conuentu recedat, prætextu etiam superiores suos accedendi, nisi ab eis missus, vel fuisset vocatus; & secus fecisse repertus, statuit puniri, tanquam sui desertor Instituti &c. Igitur videtur iste N. suæ fuisse Religionis Desertor. id est Apostata.

p 25. c. 4.

16. Quartò, Omnium etenim Regulares Ordines, suos Religiosos Professos habent, ac reputant Apostatas, si absqs legitima obtenta licentia à suis superioribus, recesserint ab ordine, vel à Prouincia, vel a Conuentu; Iste igitur Religiosus Professus, videtur inter Apostatas verè connumerandus, præsertim si fuerit ex ordine Eremitarum S. P. Augustini, cuius Constitutiones strictissimè prohibent, etiam sub pæna latæ Excommunicationis, einsmodi abscessus, & vagandi modos.

q par. c. 14.

Quoad Tertium, pro parte tamen negante facit, quod ratio verè Apostatæ à Religione exigit, vt Religiosus Professus, Habitum suæ Religionis temerè relinquat, aut si tenuerit, & cum eo incesserit, ab ea tamen recedat animo deliberato non reuertendi, animo retrocedendi à Religione, quam professus est, quod quidem Iste N. vt habet Titulus Quæstionis haud fecisse videtur. 17.

Quoad Quartum, Pro difficultatis intelligentia, & Argumentorum solutione, multa sunt notanda. 18.

Conclusionis Funda. septé

Primò, quod Apostata, Fugitiuus, & eiectus à Religione sic inter se distinguuntur, vt scilicet Eiectus ab ea, recedat compulsus à superioribus, ob aliquam non parui momenti causam, qualis est, si Professi nolint corrigi, nec emendari, aut si crimen commiserint, causa cuius Religio laboret infamia: aut impedimentum habuerint, cum quo tanquam Essentiali, valdeq; graui in ea Religione non fuissent admissi, si illud detexissent. Qua de re paulo plenius Leon. Lessius. Siluester autem vbi supra ait; Eiectus à Religione is dicitur, qui à suo superiore, forte sua culpa exigente fuit eiectus. Fugitiuus autem, & Apostata, sua recedunt voluntate. Ille quidem vt sit extra potestatem superioris, & ad tempus euagetur, habens interea animum redeundi: Hic verò, vt deserat suum statum. Atque ita sacri intelligunt Canones, nec non Doctores Caietan. Armil. Pisana, Gregor. de Valent. Panor. Sil. Tab. & omnium antesignanus D. Thomas Aquinas, locis infracitandis quando de Apostatis, Fugitiuis, atque Eiectis loquuntur.

r de Iust. & Iur. Lib. 2. & 4. dub. 14.

s nu. 9. in fin. eiectus quis dicitur.

Secundò adnot. Haud dubium esse, quin Fugitiuus, & Apostata maneant obligati ad omnia, quæ Religionis sunt, peccareque non minus, quàm si in Monasterio forent, dum transgrediuntur, cum non debeant ex propria nequitia reportare commodum; supponimus enim ex sola eorum praua voluntate pendere, vt in Monasterio non sint, propterea per impossibilitatem excusari. Quæ tamen si contingerent ex eo, quia Conuentus, aut Prouincia, vel Religio nollet eos retinere iudicandum esset de ipsis, tanquam de Eiectis eo modo, quo paulò post dicetur. Hæc formaliter ex Reginaldo hausimus. 19.

t to. 18. c. 29. nu. 16.

Tertiò adnot. Regularem Professum ejici à Religione; duobus modis posse contingere. vel ad tempus, vt scilicet emendet, vel in perpetuum per publicam sententiam Iudicum ad id destinatorum, prout ex Nauarro habet Azorius; & quidem priori modo teneri Eiectum per emendationem, se denuo reddere habilem vt recipiatur: nec excusari, quin emendatus debeat se Religioni offerre, quantumuis ab ea non reuocetur, qui nolens, excommunicari præcipitur; Et est ratio, quoniam ex vi votorum, & Professionis suæ tenetur vsq; ad mortem in sua manere Religione; vnde vocatus, redire tenetur ad implendum, quod Deo promisit. Interim tamen dum non reuocatur, nec recipitur, tuta conscientia extra Religionem, à qua eiectus, manere potest, vt sententiam sustineat, & pœnam ei datam luat. ex eodem Azorio vbi supra. 20.

u Lib. 2. cap. 16. q. 6.

x de Reg. q. 43. in fin. C.

y q. 5. & 6.

Quartò adnot. Eiectum à Religione siue ad tempus, siue in perpetuum, tenetur ad obseruantiam Castitatis professæ, perinde ac ante eiectionem, Quantum ad votum Paupertatis, ita Eiectum teneri, vt non prohibeatur eorum, quæ acquisi- 21.

quiſiuerit adminiſtrationem habere, tum ad vitæ neceſſaria, cùm ad alias pias cauſas: eo enim ipſo quod eijcitur, fit ei talis facultas prouidendi ſcilicet corpori, animæque neceſſaria. Reginald. Ab Obſeruatione autem Obedientiæ profeſſæ, eundem excuſare conſequens eſt, ea eo quia Religio, in qua Profeſſus eſt, ipſum eiiciendo,

x vbi ſup. nu. 420.

22. vel retinere abnuendo, omnem de eo curam abijciat, habendo eum pro non ſuo. Quo fit vt extra, non intendat ei quicquam præcipere, aut prohibere tanquam ſuo: obedientiæ autem locus non datur, vbi non eſt, qui illam imponat: quia tali Actioni deficit materia per defectum ſuperioris, illam ſuppeditantis. Inde ſufficit eiecto, vt inſtar cæterorum Clericorum Epiſcopo obtemperet, in cuius Diœceſi habuerit habitationis domicilium.

23. Addit tamen Reginaldus, vbi ſupra, & bene, quod is, quia per eiectionem non deſinit eſſe, verè, & propriè Religioſus, etiamſi nullius ſit Religionis (perinde ac Epiſcopus ab Epiſcopatu ſuo eiectus, non deſinit eſſe Epiſcopus, quantumuis ſit abſque Epiſcopatu) debet ea vi voti, quo manet adſtrictus, paratus eſſe ad obediendum, ſi contigerit ipſum reſtitui in priſtinum ſtatum, & in poteſtatem ſuperiorum, quibus promiſit obedientiam, vt Notabil. 30. eſt quoque prædictum.

aa nu. 416.

24. Quintò adnot. Eiectum verè, ac propriè à Religione ſiue ad tempus, ſiue perpetuo, intelligi ſimul & ſemel priuatum Habitu Religionis ex qua eijcitur: vnde illo nec tenetur, neque vti poteſt: neque vero alterius Religionis Habitu, niſi receptus, ad eam tranſiuerit: Teneri tamen vti Habitu Clericali ſuæ Conditioni competente, vt poſt. Nauarr. Azorius *lib. 12. p. par. Moral. inſtit.* c. 14. q. 15. Leonard. Leſſius *de Iuſt. & Iur. li. 2. c. 41. nu. 11. 2.*

bb in c8. 1. de reg. nu. 26.

25. Sextò adnot. cum Caiet. quem ſequitur Gregor. de Valétia dd. Quod ad hoc, vt Religioſus, à ſua recedens Religione abſque licentia, retinens tamen Habitum, ſit verus Apoſtata, debet habere animum excutiendi à ſe obedientiæ iugum; neque excuſatur ab Apoſtaſia retinendo Habitum: ſi autem habeat animum manendi in ſuo ſtatu, & reuertendi, Fugitiuum, ac Vagum dici, non Apoſtatam. Quam doctrinam Caietanus mutuaſſe videtur à Siluestro vbi ſupra concludit dicens: Igitur collige quod Apoſtata à Religione eſt Religioſus Profeſſus, ſine licentia exiens à Monaſterio, cum intentione non reintrandi illud, vel aliud, ſed viuendi irreligiosè; puta clericaliter, vel, laicaliter, vel inobedienter.

cc 22. q. 18. ar. p.

dd to. 3 diſp. p. q. 18. p. p.

ee q. 14. nu. 9. verb. Apoſt.

26. Et addit Sil. ibidem. Vnde ſi egrediatur, & intret Monaſterium laxius, non eſt propriè Apoſtata, ſecundum Gloſ. imò ſecundum aliquos addit idem Silu. nec Fugitiuus, quod colligo (ait) ſi licitè intret id eſt cum aliqua licentia: vel ſi intret Monaſterium eiuſdem Religionis, licet non eiuſdem rigoris, quorum vtrumque ſubſit eidem ſimpliciter. Hæc ille.

ff in c. fin. de Apoſt. & in c. ea parte.

27. Septimò adnot. Eiectos & Fugitiuos reuerti volentes, præſertim emendatos, omnino à Religione, eiuſq; Prælatis eſſe admittendos: ſic. Anton. de Bui. Imò ad hoc Prælatos compelli *extra de Regul. Ne Religioſi.* Armill. *vbi ſup. nu.* 14. Imò Monaſteria, etiamſi Ordo repugnet, arctari poſſe ad præſtanda alimenta Fugitiuis, & Eiectis, vbi voluerint ad ea reuerti. Ita & rectè decernit Silu. & Armill. quin imò Apoſtatas, Fugitiuos, atque Eiectos, à Prælato Abbate, ſeu Prouinciali, etiam & Conuentuali quolibet requirendos, &

gg vbi ſup. q. q. 5. n. 1.

hh vbi ſup. n. 14.

28. ad Clauſtra reducendos eſſe, ſalua Ordinis diſciplina, apertè ſtatuit Papa Gregorius Nonus.

ii d c. Ne Religioſi de Reg.

Alioquin ſi redire volentem, recipere renuerint, imo (ſecundum Arch. ſi eum reuocare neglexerint) & ipſe manens in ſæculo bona acquiſiuerit, & non receptus nihil Abbas de bonis eius petere poteſt; neque Prælatus quiſquam Regularis, quia impiè monacho, ſeu Profeſſo ſuo alimenta negauit.

Iſta autem requiſitio in *d. c. Ne Religioſi.* mandatur fieri annuatim tempore Capituli. Ita etiam egregiè notat Sil. dicto loco *n.* 10. Hic autem innuo legendam eſſe quandam Definitionem contentam in Conſtitutionibus Auguſtinianorum vbi habetur. Definimus quod nullus Officialis noſtri Ordinis aliquem licentiatum ab Ordine, vlterius ad Ordinem ipſum recipiat, quod ſi fecerit, receptio talis ſit nulla: quam Definitionem Pater noſter Generalis obſeruet, & faciat ab aliis obſeruari hæc ibi. Quæ definitio certe non tenet, neq; eſt obſeruanda ab illius Ordinis Profeſſoribus, quum clarè videatur contra Canon. ſtatutum *d. caput. Ne Religioſi, de regul.* ſed & nunc quoad Regulares Apoſtatas, & incorrigibiles, Eiectos, eiiciendos, & recipiendos, videnda & obſeruanda ſunt Decreta ſacræ Cong. Concilii, SS. D. N. Vrbani Papæ Octaui, iuſſu edita. 29.

kk p. 6. c. 22.

ll ſ. r. ſep.

Hiſcè prænotatis ſubijciuntur ſequentes Propoſitiones.

Prima eſt, extra ſepta Monaſterij manendo, non fuit Fugitiuus. Primò probatur, quia ad hoc vt Regularis Profeſſus dicatur Fugitiuus, non ſolùm exigitur, vt extra Monaſterii ſepta, ſeu Clauſtra maneat, ſed vt ſe ſe celet, & occultet Prælato, vt patet ex dictis. At verò N. non ſe celauit, neq; occultauit ſuis Prælatis Religionis, immo cum ipſis ſæpius gradiebatur, conuerſabatur, colloquebatur, ac reficiebatur, vt in Titulo Quæſtionis. Ergo &c. 30.

Secundò, quia Regularis non præſumitur in Iure Fugitiuus, ſi à Prælatis ſuæ Religionis intra Clauſtra Monaſterii cum cæteris ſubiectus non receptus, nec retentus, maneat extra illa: deducitur iſta maior ex dictis in ſecundo Notabili *Num.* 19. cum enim corpus habeat, alicubi eſſe debet: at vero iſte N. à Prælatis ſuæ Religionis tunc non detinebatur, neque intra Religionis Clauſtra recipiebatur, vt ex eodem Quæſtionis Titulo patet: Ergo &c. 31.

Tertiò, Fugitiuus is dicitur, qui per ſe, ſeu ex ſe, hoc eſt ex propria voluntate exiuit, ſtetitq; extra Monaſterium: Sed iſte N. exiuit extra Monaſterium, atq; ſtetit tanto tempore ſui potius ſuperioris voluntate, (vt non dixerim frigida charitate ſeu melius iniquitate) nolentis ipſum cum aliis in aliquo Monaſterii loco competente excipere, & retinere quatenus in Titulo: Ergo &c. 32.

Secunda Propoſitio. Antedictus N. Regularis Profeſſus, non fuit vere Apoſtata; probatur. 33.

Ille Regularis Profeſſus dicitur verè Apoſtata, qui ex propria voluntate a Religione ſua recedit, animo deſerendi ſuum ſtatum regularem, & abijciendi à ſe iugum obedientiæ. patet ex dictis de mente Caietan. & aliorum in primo & ſexto Not. Sed iſte N. neque ex ſui voluntate ab ea receſſit, neque animum habuit mutandi ſtatum, & Obedientiæ iugum abiiciendi, quin imò cuperet, peteretque cum aliis in Monaſterio de familia recipi, eſſetque nutui ſuperioris obedire paratus: omnia ex Titulo: Ergo &c.

Sed Regularis Prælatus, coram quo iſte N. & egreſſus, & collocutus, & conuerſatus perhibetur, obiiciet. Eſto quod iſte Regularis Profeſſus N. ſit alterius Conuentus, & Prouinciæ filius, eiuſdem tamen Religionis, ſub vno, atque eodem Generali: acceſſit autem ad meum Conuentum, ſeu Prouinciam, vbi vel non fuit in ſuo primo acceſſu receptus, vel fuit primò receptus, & 34. Obiectio.

inde à Prælato huius meæ Prouinciæ licentiatus, vt ad suum Conuentum, aut saltem ad suam Prouinciam regrederetur, atque adeo illuc minimà regressus nec in aliquo Conuentu meæ Prouinciç acceptatus, censendus est verè Apostata, cum sine licentia superioris extra septa Monasterii manserit.

35. Responsio. Grandis sanè Obiectio; Cui primò respondeo, minime coniici ex Titulo Quæstionis, istum N. ex aliena fuisse Prouincia, sed (secundo) si à sua in tuam (ò bonæ Prælate) fuisset profectus Prouinciam, absque sui Prouincialis, vel Generalis licentia, fuisset quippe puniendus, tanquam Apostata sui Desertor instituti, ex Dec. Sac. Concil. Trident. *superius citato Numer.* 55. Quod si is foret ex Ordine Augustiniano censeretur præterea excommunicatus *iuxta supradicta*
36. *Numer.* 16. Tertio dico, supponendo, vt mihi liquidò constat, discessisse istum N. ex sua in alienam Prouinciam, obtenta à Prælato Prouinciæ suæ licentia; tunc claret, neque fuisse Eiectum, neque Fugitiuum, neque Apostatam, siue fuerit ille in ista obiicientis Prælati Prouincia receptus, siue non: legitima namque superioris licentia declarat, non esse eum habendum, nec Apostatam, neque Fugitiuum, vt apud intelligentes quosque est notum, sed neque Eiectum: si quidem Eiectum non comitatur prioris licentia Prælati (qua vt Eiectus non indiget, quem non amplius Prælatus suum subditum agnoscit (sed repulsa, seu reiectio.

37. Quin etiam si ab initio accessisset sine licensia, non esset censendus Apostata, iuxta doctrinam præallegatam Not. 6. no. 26. quia videlicet accessit ad Prouinciam, seu Monasterium eiusdem Religionis, subiectum eidem Generali (saltim mediato) patet ex doctrina Syluestri Not. 6. allata, quam Religio Augustiniana non admittit *const. n.* 15.

38. Porrò si à tempore licentiationis (sic dictæ) ei factæ, à dicto Prælato, obijciente mansit ille extra soperioris obedientiam, dico id per se non fecisse, neque ex sua intentione, seu inobedientia; sed per Accidens ex defecto superioris ei non præcipientis; vt fuit notatum *suprà Num.* 22. atque ideo non fuisse Fugitiuum, neque Apostatam.

39. Si postea dimissus, siue fuerit à Prælato obijciente licentiatus. dicendum est, ab eo male fuisse licentiatum, (si de Augustianis loquamur, apud quos, Diffinitorii interest tantum licentiare, de expulsione ab Habitu propriè loquendo, siue Reuerendiss. Generalis Ordinis, ad quem spectat de Prouincia in Prouinciam licentiare
mm p 3. c. 4. fratres, non Prouincialis cuiusque Constit. Itaque si Prouincialis istum N. dimisset à sua, quam regit Prouincia, excessisset ne suæ Authoritatis limites] plura hic reticeo.

Et quamuis quis dixerit istum N. non regre-
40. diendo in suam Prouinciam, iuxta obiicientis Prælati licentiationem, alicuius culpæ se præbuisse reum; Dico, esto forsan istud posset admitti, negando tamen absolutè culpam incidisse Apostasiæ, vel Fugæ non regrediendo.

Diri. *Forsan* quoniam à regressione prædi-
41. cta, plures rationales Causæ, potuerint illam excusasse: veluti concepta contra Prælati dimittentis authoritatem existimatio, quippe quem cerneret sibi iubere id, quod apud Augustinianos, nullus præter Generalem eorum potest iubere *Const. vbi supr.* vel longi via itineris; viarum pericula, ob earum grassatores, timor hostium catholici nominis; bellorum, bellantiumque furor; Pestis; propriæ conditionis gradus; Infirmitas; Matura ætas; fortunarum defectus; & huiusmodi alia plura, quorum vnumquodque satis ab omni inobedientia, ac noxæ labe, eum aliàs præstitisse immunem.

Causa enim semper attendenda est, propter quam aliquid sit aut commissum, aut omissum: Tempus quoque *de Transac. cap. vlt. & 5. 9. 5. non omnis, de accusat. cap.* 18. *iuncta* Gloss. *item* 23. 9. 8. *arridis*, & H. *de furt. verum* ita Gloss. *in d. ca.* 18. *de accus.* 42.

Sed quid dicendum si nulla prorsus causa excusasset? Dicendum, minimè Fugitiuum fuisse manendo (non exceptum in Monasterio) extra septa prædicto modo; quia non clàm Prælato sic manebat, imò neq; Apostatam retinendo Religionis habitum, recipi cupiendo, & petendo, atque parere paratum.

Quinitmò asserendum, Prælatum eundem, 43.
hunc N. non recipientem, quem sic extra Claustra viuere nouerat, viderat, permiserat, conseoserat, (tacendo) & ad secum gradiendum, conuersandum, comedendum admiserat, grauissimè peccasse, nec non sui Præsulatus dignitati magnam irrogasse iniuriæ notam (vt infra clarios.) Tenebatur enim, ex muneris sui debito, vel recipere, vel carceri mancipare (redite nolentem) vel aliter cogere; aut certe summum Religionis Præfectum, quid circa eundem N. agendum esset, consulere; (nisi tantæ authoritatis ipse fuisset, vt valeret ad Prouinciam suam, etiam inuitum remittere) si autem fecerit, non excusari, cum non perfecerit.

Item, ille Regularis Professus, censendus est 44.
Apostata, qui absq; licentia sui superioris, viuit extra Claustra irreligiose, atque laicaliter, iuxta prænotata Not. 6. *Num.* 25. *in fine*. Sed iste N. quamuis dicto tempore absque licentia sui superioris extra Claustra vixerit, non tamen irreligiose, nec laicaliter, vt supponitur: & præterea videtur ex eo probari, quod vixit, ferens coram Prælato sui Ordinis, Religionis suæ habitum, nec non coram confratribus, ad quos recipi cupiebat, ac petebat, superioris nutui pariturus, vt sup. Ergo &c.

Obijciet forsan quis denuo: Ille videtur Apo- 45.
stata Religionis, qui in ea non manet, nec perseuerat iuxta emissa, in facta Professione vota. (Per vota, & professionem obligatur Religiosus ad manendum, ac perseuerandum in Religione, à qua si retrocesserit, iam fit Apostata; etenim Apostata idem est, ac Desertor Religionis, seu Retrocessor ab ea, vt dictum *in exposit. Tit. Num.* 13.) & præterea probatur, quoniam vota in Religione fiunt approbata, vt ipsis emissis, Religiosus obligetur Ordini, in quo emittuntur, vt tangit Leonard. Less. *loco præcitato dubit.* 14. *Num.* 21. Sed iste N. non mansit, nec perseuerauit in Ordine, in quo vota emisit, eo saltim tempore, quo extra Claustra est demoratus. Ergo &c.

Respondeo, quod per votorum, professionis- 46.
que emissionem in Religione per superiorem acceptatam, obligatur quidem Religiosus ad manendum, ac perseuerandum in Religione; verùm vicissim Religio obligatur ad eum retinendum, & tractandum tanquam filium: Vtrumque tamen cum conditione tacita; nempè Religio obligatur ad eum retinendum, quousque se illi non reddat noxium; Religiosus autem obligatur Religioni ad manendum in ea, vbi eum retinere voluerit; si verò eum Ordo renuerit retinere, & alere, iam ille soluitur ab obligatione manendi, ac perseuerandi in ea. Deduco hanc doctrinam ex Reginald. *vbi sup. Not.* quam ipse profert ex Leonard. Less. *loco mox citato*, ex qua præclarè soluitur præinducta Obiectio.

Vt autem dilucidiùs innotescat propositæ initio Quæstionis præmonstrata veritas; subiiciendæ sunt ad præsens quædam Quæstiunculæ, ex quarum solutione, patebit.

Quæstio Prima. Quæret quispiam, nec im- 47.
me-

meritò, inquiens: Si iste N. neque Fugitiuus fuit, neque Apostata, vt valide probatum est, cum nihilominus non manserit dicto tempore intra Claustra, fuit ne tunc ex eorum Numero, quos vocant Eiectos, seu Eapulsos à Religione?

48. Respondeo, non potuisse dici propriè Eiectum; quoniam à Religione Eiecti, deferunt Religionis Habitum, à qua sunt eiecti, nec alterius Religionis ferre possunt, nisi in illam per eius Habitus susceptionem ingrediantur, vt constat ex prænotatis No. 24. De qua re extat specialis ordinatio *in Const. Augustinianorum p. 6. c. 22.* Sed iste N. toto tempore dicto, atque semper suæ Religionis Habitum gestauit, vt ea *Tit. Quest. patet, & consequenter aliam non est ingressus Religionem.* Ergo propriè Eiectus dici nequit.

49. Præterea. Eiectus à Religione is proprie dicitur, qui per Iudicum sententiam, ad id deputatorum eijcitur, iuxta superallegata No. 26. Sed nullius sententia Iudicis fuit iste à sua Religione deiectus. Ergo &c.

50. Quæstio secunda. Quis iterum quæret, quo ergo nomine iste N. tunc erat appellandus, qui nec Figitiuus, nec Apostata, neque Eiectus dici debuerat!

Respondendum censeo; appellandum verè fuisse, atque habendum, sicuti quemque alium eiusdem Ordinis Religiosum, confratrem, ac filium, (fortè aptius) veluti expositum, ac Derelictum à Parentibus, nempè à Religione Matre, & à Patre Prælato.

51. Probo responsionem, quoad vtrumque membrum.

Primò quoad primam partem. Religiosus Professus, dicitur eiusdem Religionis filius, in qua est Professus, secundùm omnes Doctores, Iste autem N. erat in sua Religione Professus, vt narrat *Tit. Quæst. Ergo &c.*

52. Item secundò. Professus semper est habendus suæ Religionis verè filius, donec ab ea per sententiam Iudicis iuridicè ex suo demerito dimittatur, seu abijciatur, etiamsi ab ea Fugitiuus, Apostataue sit: qua dimissione secuta desinit ille sui esse Ordinis membrum, cum desinat ei esse subiectus. Nauar. Vbi sub N. 24. Propterea Prælatis præcipitur, vt suæ Religionis Apostatas, ac Fugitiuos Professos quęrant, & ad ouile Religionis reducant, quia sunt adhuc eiusdem Religionis filii, protsùs ad omnia ei obligati, quæ suæ sunt Religionis; peccantque eorum transgressione, non minus, quàm si in suo essent Monasterio, *vt sup. dictum est. No.* 2. No. 19. ob eam scilicet rationem quòd re ipsa adhuc erant suæ Religionis filii: neque enim iubetur superioribus, alienos quęrere, sed Fugitiuos, Apostatasque suos, de Ordine suo: vt claris verbis habetur in Decretali *supracitati Cap. Ne Religiosi. Not.* 5. No. 26. statuimus de Regum. Sed iste N. à sua Religione non fuit per sententiam eiectus, vt ante probatum. Ergo &c.

53. Obiicitur. Quoniam Filius maxime non emancipatus, sub obedientia manet parentum. Iste autem N. dicto tempore sub obedientia non mansit Parentum, nempè Religionis, eiusque Prælatorum, nec verè fuit emancipatus. Ergo non videtur reputandus suæ Religionis filius; eo saltim tempore, quo extra mansit.

54. Respondeo primò. Reputari, & vere parentum suorum illos filios esse ac dici, qui procacitèr contemnunt parentum parere mandatis, imo eosdem contumelijs, ac verberibus afficiunt, vt interdum experiuntur Genitores.

Respondeo secundò. Satis esse, filium paratum esse Patri parere, cum quid ei præceperit, vt filius dicatur; sed iste N. si dicto tempore, quo non fuit in Monasterio receptus, non paruit, hoc vtique ex defectu parentis euenit, minime eidem præcipientis, imò recusantis, eum pro filio agnoscere. Ergo non
proli, sed parenti imputandum. 55.

Deinde probo quoad secundam partem præmissæ responsionis *Numer.* 50. si quidem Ordo, cùm suum Religiosum Professum recusat retinere, de eo in conscientia, & in iudicio iudicari debet, vt de Relicto; sic tradit Leonard. *Less. præcitato No.* quem sequitur Reginald. *vbi sup. n.* Adde, & de illo iudicari posse, veluti de filio exposito; quippe parens Religio, seu Prælatus pro tunc alimenta impiè negauit, domicilium, tectum; & ad mundi pericula (obnoxia Religioso viro) ad libertatemque viuendi exposuit: quem enim recusat Ordo retinere, hunc liberæ viuendi voluntati, videtur restituere. Ita Reginal. Nauar. quamobrem, huic illud *psal.* 26. competierat. *Pater meus, & mater mea, dereliquerunt me, &c.*

56. Quæstio Tertia, vtrum iste N. sic extra Claustra manens, fuerit ob id eo tempore in statu peccati.

Respondeo Negatiuè. Quanquam enim Fugitiuus, & Apostata, qui voluntariè manent extra Claustra, donec sic manserint, sint in statu peccati mortalis; quo tempore licet ad confessionem venientes possint admitti, vt salubribus monitis adiuuentur, *iuxta capit. quod quidem de Pænit. & Remiß.* non tamen sunt Sacramentaliter absoluendi, cum pro verè pœnitentibus non habeantur vt notat Reginald. *loco citato N.* 413. quamdiu non se submittant correctioni superiorum, ad quos remittendi.

57. De relictis vero, de quorum numero, istum N. puto fore censendum, vt sup. probatum est, quem sua Religio, aut potius Prælatus minus pius noluit retinere, de ipsis iudicandum est, proinde atque de Eiectis.

58. Porrò Eiecti ad tempus, non peccant, si recipi petant, & parere spondeant mandatis, curantes interea illa in se ipsis emendare, propter quæ fuere expulsi. At in perpetuum Eiecti, non tenentur se offerre ad redeundum, licet redire teneantur reuocati, *vt supr. Not.* 7. atque consequenter deducitur istum N. extra Claustra manendo, ob id non peccasse, tum quia inuitus fuit à Religione dimissus; tum quia cupierat, & petierat admitti, promptus ad obediendum; tandem quia, si veluti Eiectus simpliciter, & in perpetuum reputandus extitisset, sat ei erat ad euitandum tale peccatum, esse paratum redire, vocatum.

59. Quæstio Quarta. An iste N. ob talem extra Claustra mansionem, inciderit in aliquam Censuram?

Respondeo Negatiuè. De Iure enim communi Apostata, & Fugitiuus à Religione duntaxat Excommunicationem incurrunt, si Habitum dimiserint; *Extr. Ne Clerici, vel Monachi, Cap. vt periculosa. in 6* Nec verò hoc tantùm sufficit secundùm Caietan. & Gregor. de Valent. *vbi supr.* & secundùm Raynerium, quem citat, & sequitur Syluest. & Tabie. *Verbo Apostasia,* ille *no.* 4. hic *no. 1.* & Armill. *numer. 6.* nisi animum ostendat non redeundi, atque adeò ex sola, simplicique; Habitus dimissione, non incurrit excommunicationem *d. cap. vt periculosa.* Hæc autem verba Raynerii, a Syluestro ibidem relata. Non debet Professus iudicari Apostata, seu Fugitiuus, etiamsi ad longinquum diu vagaretur, nisi postquam sic viuit, quod animum redeundi se deposuisse
ostendit. *H. de re mil. l. Desertorem. 9. eman-* 60.
sor. hac tit. idipsum & Armilla & Taba. Et subdit ibi Syluester. Igitur collige, quod Apostata a Religione, est Religionis Professus, sine licentia exiens à Monasterio, cum intentione,

tione ; non reintrandi illud , vel aliud , sed viuendi irreligiosè , puta clericaliter , vel laicaliter , vel inobedienter , hactenùs Sil. quæ verba sup. quoque retulimus *not.* 7. *Num.* 25.

61. Ex quibus clarissimè deducitur , istum N. non incurrisse *d. Cap. vt periculosa* . Excommunicationem : tum quia non fuit Fugitiuus , nec Apostata , ex ante probatis ; tum quia non dimisit Habitum ; non discessit animo non redeundi ad religionem , vnde recessit coactus , ad quam erat redire paratus , imò recipi instabat , nec in longinqua vagabatur , sed in conspectu superioris , ac confratrum sui Ordinis gradiebatur , &c. omnia ex dictis comperta sunt .

62. Quæstio quinta. An fuerit iste N. ob prædicta aliqua saltim pœna plectendus.

Respondeo , Negatiuè. Si quidem culpam sequitur pœna . *L. sancimus de pœnis* . At in isto N. ob prædictam præcisè recessionem , & mansionem extra Claustra , nulla præcessit culpa , vt ex dictis ; ergo nec sequitur pœna.

63. Dixi præcisè ob prædictam recessionem , & mansionem extra Claustra ; quia forsitan in eo præcessit , aut præcessisse potuit , aliqua culpæ ratio , ob quam istius Prouinciæ fratres , seu Prælati noluerunt (irrationabiliter) in suæ Prouinciæ Conuentibus illum retinere .

Dixi , nullam pœnam eum subsequi : Etenim si Prælatum , qui noluit ipsum in Ordine retinere , & alere , pœnæ ob id reum effectum fuisse , forsan verè dixerim : vt ex dicendis patebit.

64. Quæstio sexta. Quare pœnæ reus fuerit Prælatus antedictus effectus , prædictum N. non retinendo , & extra Monasterii septa viuere , & vagari sinendo !

Respondeo . Teneri Religiosorum superiores subditos suos Religiosos conquirere , ad septa Monasterii reducere , (eos etiamsi fuerit opus vi carceri mancipando) eis alimenta tribuere ; iis præsertim , qui ad reuertendum sunt parati , curare nè pereant , neuè vagentur , siue Apostatæ sint , siue Fugitiui , vel etiam ad tempus eiecti , vt in *Decret. Ne Relig. statuimus de Regul* ; Papa Greg. Nonus mandauit , & notauimus *sup. Not.* 3. *Num.* 28. Quibus si alimenta , ac vitæ necessaria Prælatus Regularis suus neget , impie negare dicitur ex Notatis , in eodem *Not.* 3. & Glos. *iuncto tex. in C. l. si à parte de Infan. & lang. expo.*

65. Vbi etiam Glos. sic ait , Abbas , siue superior , debet recolligere Monachum suum , ne damnabiliter vagetur , ne pereat , & *in d. C. vlt. de Regul. & transl. ad Relig* inquit Papa , contra secùs facientes superiores , & sanguis eorum de præfatorum manibus requiratur . Vbi Glos. ait. Et ita Prælatus tenetur de facto subdito , nisi eum correxerit , cum ibi citatis.

66. Cùm igitur supradictum superiorem dimittentem , seu derelinquentem , vel eijcientem de suo Conuentu , aut Prouincia antedictum N. ex prædictis constet , turpiter defecisse , & in cunctis deliquisse , in hac sexta Quæstiuncula recensitis , profectò censeri is debet ingenius cul-
67. pæ , pœnæque reus.

Quæstio septima Esto , quod istius N. commoratio prædicta extra Claustra , summo innotescat nunc Religionis Prælato , aut etiam Diœcesano. An Prælati huiusmodi , iure possint , ob eandem dumtaxat , istum N. punire! vel etiam à Concionibus habendis , vel Confessionibus audiendis , vel ab officijs , siue cum cura , siue sine cura animarum in Religione , aut extra conferendis , & exercendis impedire , aut amouere ; si nunc actu iste N. alicu-
68. cubi similia habuerit , aut exercuerit !

Respondeo. Religionis summum Præfectum, non tantùm posse , sed debere Prouinciæ Præfectum compellere ad recipiendum statim supradictum N. cum adhuc extra Claustra maneat , sub pœnis , à iure Prælato inflictis , oues non quærenti , aut ex Ouili Religionis dimissas , abeoq; dispersas , ad idem non reducenti. Et prętereà sub pœnis statutis à Regul. & Const. aduersus huiusmodi superiores , qui pietatis relegato munere , eiusdem Ordinis filios abijciunt ex Conuentibus , siue Prouincijs , citra Religionis præscriptum ; cęteraque iubere peragi erga dimissum charitatis officia , quæ non minus Ordinis Const. quàm Pontificum Decreta præcipuè Greg. Noni, vbi supra sanxerunt.

Et insuper Prælatum dimittentem, grauiter ple- 69.
ctere , ob talem dimissionem , ac tolerantiam indebitam diuturnæ sibi notæ à Religione eiusdem N. absentiæ. In quam rem plura , atq; notatu digna , forent scribenda , à quibus consultò desisto.

Si quis verò alius eiusdem Religionis Prælatus , hunc N. in suam excepisset Prouinciam debet Generalis Præfectus eiusdem Ordinis , gratissimam habere acceptationem illam ; recipientem laudare , maioribusque augere officijs ; quem scit à Deo digniorem recepturum mercedem , iuxta illud Matth. Qui recipit Prophetam in nomine Prophetæ , &c. Si quidem videtur is Domini officio perfunctus , qui derelicto à parentibus accurrit custodiendo.

De Prælato autem Diœcesano , dico , quod 79.
nequit contra eorundem Regularium subditos , per censuras procedere . Verum tamen si constet Regularem incidisse in Excommunicationis sententiam , à Iure , vel à Papa latam , tunc bene potest Ordinarius , illum excommunicatum declarare , ac denunciare , vt à suis Diœcesanis euitetur . *Confect. in summ. priuileg. Ordin. Mendicant. tit. S. capit. 2. in fine .*

Cum itaq; ex præmissis constet , istum N. ob 71.
prædictam extra Claustra mansionem , nequaquam incurrisse in aliquam Censuram , neque in aliquam pœnam in sacris Canon. latam ; nullus iam potest eum Diœcesanus declarare , nec reputare Ecclesiastica Censura irretitum , vel aliqua pœna mulctandum.

Grauis enim pœna nimis huic N. imò & iniuria , adiungeretur à Diœcesanis Prælatis , si ob prædicta renuerent ipsum admittere ad Conciones habendas , Confessiones audiendas , & huiusmodi alia à Religiosis ex more peragenda , ad quæ ille esset idoneus.

Etenim nullus sapiens , probus , ac Deo gra- 72.
tus , locorum Ordinarius , prædictum N. admitti ad prædictas functiones petentem , vel ab alijs requisitum , & postulatum , admittere recusabit , nisi velit suæ sapientiæ , ac probitatis , apud cordatos viros nomen obscurari.

Dicet fortè Reuerendissimus Prælatus . Istum 73.
N. ad prædicta munera obeunda , in mea Diœcesi non admitto , quoniam eius superior , ad præsens insinuauit , se eundem N. habere ob præmissa , pro Excommunicato , & Apostata ; ad cuius rei probationem adduxit testes , Religiosos subditos suos , qui coram Nobis identidem , ac ipse , testarentur .

Huoc ego Prælatum obnixè rogatum velim , 74.
vt sui sapientis iudicij trutina , aduertat sequentia .

Primò quidem. Suspicio arguitur ex dilatione , seu tarditate , quando scilicet quis retardat facere , quæ debet . Grauett. *Consil.* 1. 71. *num.* 7. Secundo . Assertioni Prælati credi non debet , per quam collatio , seu aliquid dictum , vel factum ab ipso iustificetur . Idem in Iudi-

ce,

ee, cuius Assertioni non creditur, per quam
iustificetur eius sententia. Grauet. ibidem Soc.
*consil.47.col.3.*post medium *lib.4.*& habetur in
cap.quoniam contra, de probat.

Tertiò. Dolus, & calumnia præsumitur in
eo, qui proposita, & obiecta non probat. *L.
non probasse. C. de Calum. plenè Not. in L. C.
N. ad turpil.* Soc. *consil.117.col.4. Lib.1.* Grauet.
Cons.222.n.7.

Quartò demum. Testes etiam Religiosi,
quando deponunt contra aliquem in crimine
hæresis, siue Apostasiæ, & huiusmodi, repel-
li debent, cum iudicant, quia excedunt of-
ficium testis. Testis enim debet discernere
iuxta materiam sensuum non decernere. Bal.
consil. 8. lib. 3. & consil.324. lib.4. Grauet. *consil.
41. Not.4.*

75. Si igitur istum N. asserat eius superior Præ-
latus, seu Iudex, verum esse Apostatam, seu
Fugitiuum, sciat Ordinarius non esse sibi cre-
dendum, quia rem suam iustificare inten-
dit.

Rursus. cum hic nunc recenter ipsum N.
dicat esse Apostatam, quem vt talem multo an-
te debuisset reuocasse, vel denunciasse, aut ca-
pi fecisse, & carceribus mancipasse; sese facit
non modicè suspectum, ex tarditate, vel dila-
tione denunciationis in præsens factæ, vel mul-
tò post incursionem præsumptæ Apostasiæ. Et
eo vel maximè, quia vbi ipsemet superior non
sibi extitisset sufficiens, ad prædictum N. Apo-
statam reuocandum, vt sui muneris erat) pote-
rat Ordinarij, imò & Iudicis sæcularis implo-
rare brachium, vt iura decernunt.

76. Rursus. id ipsum censendum est. de præno-
minatis testibus Regularibus adductis, quo-
rum interest tantum, quid facti acciderit, de
præsumpto Apostata referre, non quid iuris de-
cernere, seu iudicare. Reticeo hic plura ad
rem &c.

77. Demum. quia tam prædicti testes, & eo-
rum superior, ea quæ Ordinario insinuant,
contra prædictum N. minimè probarunt, sed
neque probari potest illius assertio, illorum-
que attestatio: quia inquam per assertio-
nem, rem à se molitam iustificare intendit:
isti, verò per attestationem decernere, non di-
scernere, de prædicta Apostasia tentarunt: ideo
probè, aduersus eosdem, & dolus præsumi-
tur, & calumnia in præiudicium grauissi-
mum N.

Quamobrem eorum prædicta Assertio, &
attestatio reijcienda est, & nihili ab Ordinario
facienda, in eius N. præiudicium. Imò ipsum
N. oportet prorsus absolui. *L. qui accusare.
C. de eden.* cum simi. maximè in criminalibus.
Vbi oportet probationes luce meridiana esse
clariores. *l. fin. C. de probat.*

78. Verùm Reuerendissimus Ordinarius forsan
sibimet iniiciet scrupulum, nimirum quia
idem superior, eiusque Regulares subditi, no-
minarunt istum N. Apostatam, ac vt talem re-
putarunt: ex alia autem parte non constat de il-
lius absolutione.

79. Dico pro amouendo scrupulo. Patere claris-
simè ex præmissis, nullam prædictum N. Apo-
stasiæ maculam incidisse: quare apud Iurisperi-
tum neminem, aut bonum Theologum dubium
esse potest.

Præterea in re dubia, promptiores nos esse
debemus ad liberationem, per Regulam *fa-
uorabiliores* H. *de re iud.* & tradit Grauet. *Cons.
262. num.7. Fede. de senis Cons.320.* Ancha. *Consil.
24. & alij.*

80. Et Vlteriùs ex sola nominatione, non fieri
quenquam hæreticum, sed ex operibus contra
fidem. Grauett. *Consil. 262. no. 5.* ergo à pari
nec Apostatam, nisi ex voluntario Religionis
recessu, dimisso habitu, animoque non re-
deundi, iuxta præmissa. Et sicuti fieri potest,
vt quis hæreticum quempiam putet, ob ali-
quam causam ad hæresim non pertinentem,
qui tamen non est vere hæreticus, Grauet.
ibidem. Similiter, etiamsi prædicti, Supe-
rior, & Testes putent, vel putarint, ipsum
N. fuisse Apostatam, non proinde infertur
fuisse, vt sæpius dictum, 81.

Ad hæc sæpissimè solent Regularium Præla-
ti, & potissimè Augustiniani, absolutionem
(ex authoritate Apostolica eis tradita) habere
generalem, quà subditos à macula Apostasiæ,
si incurrerint absoluunt, simulque restituunt
Sanctis Sacramentis Ecclesiæ, & communio-
ni fidelium, si (inquiunt) necesse est: imò
& dispensant super irregularitate, dicentes,
Eadem authoritate mihi concessa, in quantum
possum, & debeo, dispenso vobiscum super
irregularitate, si tenemini, & restituo vos ad
assecutionem & administrationem sacramento-
rum Ecclesiæ & ad alia &c. Hæc est forma
Communis Absolutionis (iurisdictionalis, non
Sacramentalis) quà vtuntur ex indulto Aposto- 82.
lico Prælati Augustinenses.

Et præterea noto, quòd in Capitulis Gene-
ralibus, & Prouincialibus eiusdem Ordinis S.
Aug. semper similes fiunt Absolutiones. Quo-
circa quilibet eius Ordinis, siue Prouinciæ
Professus, ad dicta accedens Capitula, non
solùm ex tali forma Absolutionis absoluitur à
censuris, maculis, aliisque præcensitis absque
vllo dubio: atq; adeò si tunc aliquis ex dictis Pro-
fessoribus, etiam aliàs ligatus, aut indignus
assumeretur ad aliquod officium etiam cum cu-
ra animarum benè assumeretur, existens vali-
da collatio in eum facta, sed estò quòd esset
adhuc indignus cum assumitur, tamen dispen-
saretur, si ad officia eligeretur, vt tradit Glos.
*Extr. de his quæ fiunt à maiori parte Cap. in
cunctis.* Vbi sic inquit Glos. vnde dico quod
Capitulum, eligendo indignum, dispensat cum
ipso; nisi sit talis dispensatio, vt ei prohibi-
ta, quemadmodum dico in Ep. &c. & est no-
tabilis in hac re doctrina. 83.

Ex his ergo bene intellectis, & consideratis,
ac ad rem de qua agimus applicatis, colliget
Ordinarius, & quia alius, primo præfatum N.
indebite ac nequiter argui, ac nominari cri-
mine Apostasiæ. secundo supposita dubitatione,
debere immunem ab ea labe censeri, quem
non propria opera, sed falsa aliorum iudicia,
ac ora diffamantium (ingenuè) ignorantium,
malignantium, talem publicauere. tertio cum-
que non semel idem N. potuerit interesse, seu
re ipsa interent sui Ord. Absolutionibus prædi-
ctis, vel quarto etiam Capitulis Prouinciæ, vel
in eis ad officia Religionis eligi; percipit do-
cile ingenium Ordinarij, & cuiusuis alterius,
illum fuisse iuridice, ac validè à censuris (si
quas contraxerit) absolutum, vel secum dis-
pensatum, & quinto tandem cum Dominus
Deus non iudicet bis in ipsum. Nauar. *C. p. &
24. q. 2. can. non afferamus. iuncta* Glos. simi-
liter nec seruus homo iudicare debebit. 84.

Admittat ergo Ordinarius ipsum N. (nullo
habito respectu ad obiecta) ad conciones,
Confessiones, & quæ Regularibus idoneis,
ac probis, solent in Diœcesibus committi. 85.

Quoad Quintum. Ad Argumenta initio
proposita, ex dictis bene applicatis patet so-
lutio.

Argumenta opposita soluuntur.

Ad primum dico. Maiorem esse conceden-
dam de eo, qui voluntariè de Monasterio exi-
uit, stetitque; extra illud: in quo sensu de
isto N. negatur Minor.

Ad

86. Ad secundum. Negatur Maior: ad probationem dicitur, Innoc. Papam fore intelligendum de eo, qui voluntariè à Religione exijt, atque mansit: in quo sensu Minor est falsa, cum iste N. coactè, extra Claustra manserit dimissus ac derelictus. Qui etiamsi suis Præsulibus, tempore quo extra mansit, se non subiecerit, fuit tamen paratus se subiicere, reuocatus, receptusque.

87. O h. non paruit superiori præcipienti regressum in Prouinciam vnde venerat. Respondeo primo. habuisse plures causas, superius enumeratas, impedientes regressum. secundo ob talem inobedientiam, minimè incurrisse Apostasiam. Tertio Innoc. Papam intelligi de illo duntaxat, qui dimisso Religionis Habitu, exit cum animo amplius non reuertendi. in quo sensu, negatur Absolute Minor.

88. Ad Tertium dico. Sacrum Con. Trid. fore interpretandum de recedente ex proprio motu, ac voluntate, in quo sensu negatur Consequentia, vt supra dictum.

89. Ad quartum dico similiter, apud Regulares præsertim Augustinianos, reputari verè Apostatas, ac Excommunicatos, eos Religiosos, qui absque licentia, suaptè ingenio, recedunt à Religione, Prouincia, vel Conuentu, etiam retento habitu, nisi per totam diem naturalem redierint, secus autem, si recedant compulsi à suis superioribus, & in tali sensu interpretandæ sunt Regularium Regulæ, Constit. Canon. etiam Pontificum, Conciliorumque Sanctiones, atque Doctores omnes cuiuscunque Professionis hac de re loquentes.

F I N I S.

PROPOSITIONES QVAS

ROMANI PONTIFICES FEL. REC. ALEXANDER VII Et nouissimè INNOCENTIVS XI.

In Sacra Generali contra hæreticam prauitatem Congregatione damnarunt.

His accedunt Clementis X. Constitutio declaratoria Priuilegiorum circa Regularium verbi Dei prædicationem, & Sacramenti Pœnitentiæ administrationem; ac eiusdem Innocentij Papæ XI. Decreta duo.

Alterum *de Falsis, & Apocryphis Indulgentijs:*
Alterum *de Communione Quotidiana.*

FERIA V.

Die 24. Septembris 1665.

IN Congregatione generali Sanctæ Romanæ, & vniuersalis Inquisitionis habita in Palatio Apostolico Montis Quirinalis coram Sanctissimo D. N. ALEXANDRO Diuina Prouidentia Papa VII. ac Eminentissimis, & Reuerendissimis DD. S. R. E. Cardinalibus in tota Republica Christiana aduersus hæreticam prauitatem Generalibus Inquisitoribus à Sancta Sede Apostolica specialiter Deputatis.

SANCTISSIMVS D. N.

AVdiuit non sine magno animi sui mœrore, complures opiniones Christianæ Disciplinæ relaxatiuas, & Animarum perniciem inferentes; partim antiquatas iterum suscitari, partim nouiter prodire: & summam illam luxuriantium ingeniorum licentiam in dies magis excrescere, per quam in rebus ad conscientiam pertinentibus modus opinandi irrepsit alienus omninò ab Euangelica simplicitate, Sanctorumque Patrum doctrina, & quem si pro recta regula fideles in praxi sequerentur, ingens eruptura esset Christianæ vitæ corruptela. Quare, ne vllo vnquam tempore via salutis, quam suprema veritas Deus, cuius verba in æternum permanent, arctam esse definiuit, in animarum perniciem dilatari, seu verius peruerti contingeret, idem Sanctiss. D. N. vt oues sibi creditas ab eiusmodi spatiosa, lataque per quam itur ad perditionem via, pro pastorali sollicitudine in rectam semitam euocaret; earundem opinionum examen pluribus in Sacra Theologia Magistris, & deindè Eminentiss. & Reuerendiss. DD. Cardinalibus contra hæreticam prauitatem General. Inquisit. seriò commisit: Qui tantum negotium strenuè aggressi, eique sedulò incumbentes, & maturè discussis vsque ad hanc diem infrascriptis propositionibus, super vnaquaque ipsarum sua suffragia Sanctitati suæ singillatim exposuerunt.

1. Homo nullo vnquam vitæ suæ tempore tenetur elicere actum fidei, spei, & charitatis ex vi præceptorum diuinorum ad eas virtutes pertinentium.

2. Vir equestris ad duellum prouocatus potest illud acceptare, ne timiditatis notam apud alios incurrat.

3. Sententia asserens, Bullam Cœnæ solùm prohibere absolutionem hæresis, & aliorum criminum, quando publica sunt, & id non derogare facultati Tridentini, in qua de occultis

FERIA V.

Die 18. Martij 1666.

In Congregatione generali Sanctæ Romanæ, & vniuerſalis Inquiſitionis habita in Palatio Apoſtolico Montis Quirinalis coram Sanctiſsimo D. N. ALEXANDRO Diuina Prouidentia Papa VII. ac Eminentiſsimis, & Reuerendiſsimis DD. S. R. E. Cardinalibus in tota Republica Chriſtiana aduerſus hæreticam prauitatem Generalibus Inquiſitoribus à Sancta Sede Apoſtolica ſpecialiter Deputatis.

SANCTISSIMVS D. N.

POſt latum Decretum die 24. Septembris proximè elapſi, quo viginti octo Propoſitiones damnatæ fuerunt: examinatis ſedulò, & accuratè vſq; ad hanc diem infraſcriptis alijs, quadrageſimum quintum numerum implentibus, per plures in Sacra Theologia Magiſtros, ac per Eminentiſſimos, & Reuerendiſſimos DD. Cardinales aduerſus hæreticam prauitatem Generales Inquiſitores, eorum ſuffragia ſingillatim ſuper vnaquaque ipſarum audiuit.

Propoſitio 49. In die ieiunii, qui ſæpius modicum quid comedit, etſi notabilem quantitatem in fine comederit, non frangit ieiunium.

30. Omnes officiales, qui in Republica corporaliter laborant, ſunt excuſati ab obligatione ieiunii, nec debent ſe certificare an labor ſit compatibilis cum ieiunio.

31. Excuſantur abſolutè à præcepto ieiunii omnes illi, qui iter agunt equitando, vtcumque iter agant, etiamſi iter neceſſarium non ſit, & etiamſi iter vnius diei conficiant.

32. Non eſt euidens, quod conſuetudo non comedendi oua, & lacticinia in Quadrageſima obliget.

33. Reſtitutio fructuum ob omiſſionem horarum ſuppleri poteſt per quaſcumque eleemoſynas, quas antea Beneficiarius de fructibus ſui beneficii fecerit.

34. In die Palmarum recitans officium Paſchale, ſatisfacit præcepto.

35. Vnico officio poteſt quis ſatisfacere duplici præcepto pro die præſenti, & craſtino.

36. Regulares poſſunt in foro conſcientiæ vti priuilegijs ſuis, quæ ſunt expreſsè reuocata per Concilium Tridentinum.

37. Indulgentiæ conceſſæ Regularibus, & reuocatæ à Paulo Quinto hodie ſunt reualidatæ.

38. Mandatum Tridentini factum Sacerdoti ſacrificanti ex neceſſitate cum peccato mortali confitendi quamprimum, eſt conſilium, non præceptum.

39. Illa particula ***quamprimum*** intelligitur, cùm Sacerdos ſuo tempore confitebitur.

40. Eſt probabilis opinio, quæ dicit, eſſe tantùm veniale oſculum habitum ob delectationem carnalem, & ſenſibilem, quæ ex oſculo oritur, ſecluſo periculo conſenſus vlterioris, & pollutionis.

41. Non eſt obligandus concubinarius ad eijciendam concubinam, ſi hæc nimis vtilis eſſet ad oblectamentum concubinarii, vulgo, *regalo*, dum deficiente illo, nimis ægrè ageret vitam, & aliæ epulæ tædio magno concubinarium afficerent, & alia famula nimis difficilè inueniretur.

42. Licitum eſt mutuanti aliquid vltra ſortem exigere, ſi ſe obliget ad non repetendam ſortem vſque ad certum tempus.

43. Annuum legatum pro anima relictum, non durat plus quam per decem annos.

44. Quoad forum conſcientiæ, Reo correcto, eiuſque contumacia ceſſante, ceſſant cenſuræ.

45. Libri prohibiti donec expurgentur, poſſunt retineri vſque vſque dum adhibita diligentia corrigantur.

Quibus maturè penſatis, idem Sanctiſſimus ſtatuit, ac decreuit, prædictas Propoſitiones, & vnamquamque ipſarum, vt minimum, tanquam ſcandaloſas eſſe damnandas, & prohibendas, ſicut eas damnat, ac prohibet. Ita vt quicumque illas, aut coniunctim, aut diuiſim docuerit, defenderit, ediderit, aut de eis etiam diſputatiuè, publicè, aut priuatim tractauerit, niſi forſan impugnando, ipſo facto incidat in excommunicationem, à qua non poſſit (præterquam in articulo mortis ab alio quacumque etiam dignitate fulgente, niſi à pro tempore exiſtente Romano Pontifice, abſolui.

Inſuper diſtrictè in virtute ſanctæ obedientiæ, & ſub interminatione Diuini Iudicij prohibet omnibus Chriſti fidelibus cuiuſcumque conditionis, dignitatis, ac ſtatus, etiam ſpeciali, & ſpecialiſſima nota dignis, ne prædictas opiniones, aut aliquam ipſarum ad praxim deducant.

Io: Lupus S. Rom. & Vniuerſalis Inquiſ. Not.

Loco † Sigilli.

Anno à Natiu. D. N. IESV Chriſti milleſimo ſexcenteſimo ſexageſimo, indictione tertia, die verò 23. menſis Martij, Pontif. autem Sanctiſs. in Chriſto Patris D. N. Alexandri Diuina Prouidentia Papæ VII. anno vndecimo, ſupradictum Decr. affixum, & publicatum fuit ad valuas Baſilicæ Principis Apoſtolorum, Cancellariæ Apoſtolicæ, ac in acie Campi Floræ, ac in alijs locis ſolitis, & conſuetis Vrbis per me Carolum Melanum eiuſdem Sanctiſs. D. N. Papæ, & Sanctiſs. Inquiſitionis Curſorem.

FERIA V.

Die 2. Martij 1679.

In Generali Congregatione Sancta Romana, & Vniuersalis Inquisitionis habita in Palatio Apostolico Vaticano coram Sanctiss. D. N. INNOCENTIO Diuina Prouidentia Papa XI. ac Eminentissimis, & Reuerendissimis Dominis S. R. E. Cardinalibus in tota Republica Christiana contra hæreticam prauitatem Generalibus Inquisitoribus à Sancta Sede Apostolica specialiter deputatis.

SANCTISSIMVS D. N.

INNOCENTIVS PAPA XI. prædictus ouium sibi à Deo creditarum saluti sedulò incumbens, & salubre opus in segregandis noxijs doctrinarum pascuis ab innoxijs à fel. record. Alexandro VII. Prædecessore suo inchoatum prosequi volens, plurimas propositiones partim ex diuersis, vel libris, vel thesibus, seu scriptis excerptas, & partim nouiter adinuentas Theologorum plurium examini, & deinde Eminentiss. & Reuerendiss. DD. Cardinalibus contra hæreticam prauitatem Generalibus Inquisitoribus subiecit. Quibus propositionibus sedulò, & accuratè sæpius discussis eorumdem Eminentissimorum Cardinalium, & Theologorum votis per Sanctitatem suam auditis, Idem Sanctissimus D. N. re postea maturè considerata, statuit, & decreuit pro nunc sequentes propositiones, & vnamquamque ipsarum, sicut iacent, vt minimum tamquam scandalosas, & in praxi perniciosas, esse damnandas, & prohibendas, sicuti eas damnat, & prohibet. Non intendens tamen Sanctitas Sua per hoc Decretum alias propositiones in ipso non expressas, & Sanctitati Suæ quomodolibet, & ex quacumque parte exhibitas, vel exhibendas vllatenus approbare.

1. Non est illicitum in Sacramentis conferendis sequi opinionem probabilem de valore Sacramenti, relicta tutiore, nisi id vetet lex, conuentio, aut periculum grauis damni incurrendi. Hinc sententia probabili tantum vtendum non est in collatione Baptismi, Ordinis Sacerdotalis, aut Episcopalis.

2. Probabiliter existimo, Iudicem posse iudicare iuxta opinionem, etiam minus probabilem.

3. Generatim dum probabilitate, siue intrinseca, siue extrinseca quantumuis tenui, modò à probabilitatis finibus non exeatur, confisi aliquid agimus, semper prudenter agimus.

4. Ab infidelitate excusabitur Infidelis non credens ductus opinione minus probabili.

5. An Peccet mortaliter, qui actum dilectionis Dei semel tantum in vita eliceret, condemnare non audemus.

6. Probabile est, ne singulis quidem rigorosè quinquennijs per se obligare præceptum charitatis erga Deum.

7. Tunc solùm obligat, quando tenemur iustificari, & non habemus aliam viam, qua iustificari possumus.

8. Comedere, & bibere vsque ad satietatem ad solam voluptatem non est peccatum, modo non obsit valetudini, quia licitè potest appetitus naturalis suis actibus frui.

9. Opus coniugij ob solam voluptatem exercitum omni penitus caret culpa, ac defectu veniali.

10. Non tenemur proximum diligere actu interno, & formali.

11. Præcepto proximum diligendi satisfacere possumus per solos actus externos.

12. Vix in Secularibus inuenies, etiam in Regibus superfluum statui. Et ita vix aliquis tenetur ad eleemosynam, quando tenetur tantùm ex superfluo statui.

13. Si cum debita moderatione facias, potes absque peccato mortali de vita alicuius tristari, & de illius morte naturali gaudere, illam inefficaci affectu petere, & desiderare, non quidem ex displicentia personæ, sed ob aliquod temporale emolumentum.

14. Licitum est absoluto desiderio cupere mortem Patris, non quidem vt malum Patris, sed vt bonum cupientis, quia nimirum ei obuentura est pinguis hæreditas.

15. Licitum est filio gaudere de parricidio Parentis à se in ebrietate perpetrato propter ingentes diuitias indè ex hæreditate consecutas.

16. Fides non censetur cadere sub præceptum speciale, & secundùm se.

17. Satis est actum fidei semel in vita elicere.

18. Si à potestate publica quis interrogetur, fidem ingenuè confiteri, vt Deo, & fidei gloriosum consulo, tacere, vt peccaminosum per se non damno.

19. Voluntas non potest efficere, vt assensus fidei in seipso sit magis firmus, quàm mereatur pondus rationum ad assensum impellentium.

20. Hinc potest quis prudenter repudiare assensum, quem habebat supernaturalem.

21. Assensus fidei supernaturalis, & vtilis ad salutem stat cum notitia solum probabili reuelationis; immò cum formidine, qua quis formidet, ne non sit locutus Deus.

22. Non nisi fides vnius Dei necessaria videtur necessitate medij, non autem explicita Remuneratoris.

23. Fides latè dicta ex Testimonio Creaturarum, similiue motiuo ad iustificationem sufficit.

24. Vocare Deum in Testem mendacij leuis non est tanta irreuerentia, propter quam velit, aut possit damnare hominem.

25. Cum causa licitum est iurare sine animo iurandi, siue res sit leuis, siue grauis.

26. Si

26. Si quis, vel solus, vel coram alijs, siue interrogatus, siue propria sponte, siue recreationis causa, siue quocumque alio fine iuret, se non fecisse aliquid, quod reuera fecit, intelligendo intra se aliquid aliud, quod non fecit, vel aliam viam ab ea, in qua fecit, vel quoduis aliud additum verum, reuerà non mentitur, nec est periurus.

27. Causa iusta vtendi his amphibologijs est, quoties id necessarium aut vtile est ad salutem corporis, honorem, res familiares tuendas, vel ad quemlibet alium virtutis actum, ita, vt veritatis occultatio censeatur tunc expediens, & studiosa.

28. Qui mediante commendatione, vel munere ad Magistratum vel Officium publicum promotus est, poterit cum restrictione mentali præstare iuramentum, quod de mandato Regis à similibus solet exigi non habito respectu ad intentioné exigentis, quia non tenetur fateri crimen occultum.

29 Vrgens metus grauis est causa iusta Sacramentorum administrationem simulandi.

30 Fas est viro honorato occidere inuasorem, qui nititur calumniam inferre, si aliter hæc ignominia vitari nequit, idem quoque dicendum si quis impingat alapam, vel fuste percutiat, & post impactam alapam, vel ictum fustis fugiat.

31. Regulariter occidere possum furem pro conseruatione vnius aurei.

32. Non solum licitum est defendere defensione occisiua, quæ actu possidemus, sed etiam ad quæ ius inchoatum habemus, & quæ nos possessuros speramus.

33. Licitum est tam hæredi, quàm legatario contra iniustè impedientem, ne vel hæreditas adeatur, vel legata soluantur, se taliter defendere, sicut & ius habenti in Cathedram, vel Præbendam contra eorum possessionem iniustè impedientem.

34 Licet procurare abortum ante animationem fœtus, ne Puella deprehensa grauida occidatur, aut infametur.

35. Videtur probabile omnem fœtum, quamdiu in vtero est, carere anima rationali, & tunc primum incipere eamdem habere, cum paritur, ac consequenter dicendum erit in nullo abortu homicidium committi.

36. Permissum est furari, non solum in extrema necessitate, sed etiam in graui.

37. Famuli, & famulæ domesticæ possunt occultè heris suis surripere ad compensandam operam suam, quam maiorem iudicant salario, quod recipiunt.

38. Non tenetur quis sub pœna peccati mortalis restituere, quod ablatum est per pauca furta, quantumcumque sit magna summa totalis.

39. Qui alium mouet, aut inducit ad inferendum graue damnum tertio, non tenetur ad restitutionem istius damni illati.

40. Contractus Mohatra licitus est, etiam respectu eiusdem Personæ, & cum contractu retrouenditionis præuiè inito, cum intentione lucri.

41. Cùm numerata pecunia pretiosior sit numeranda, & nullus sit, qui non maioris faciat pecuniam præsentem, quàm futuram, potest creditor aliquid vltra sortem à mutuatario exigere, & eo titulo ab vsura excusari.

42. Vsura non est dum vltra sortem aliquid exigitur, tanquam ex beneuolentia, & gratitudine debitum, sed solum si exigatur tamquam ex iustitia debitum.

43. Quidni non nisi veniale sit detrahentis auctoritatem magnam sibi noxiam falso crimine elidere?

44. Probabile est non peccare mortaliter, qui imponit falsum crimen alicui, vt suam iustitiam, & honorem defendat. Etsi hoc non sit probabile, vix vlla erit opinio probabilis in Theologia.

45. Dare temporale pro spirituali non est simonia, quando temporale non datur tamquam pretium, sed dumtaxat tamquam motiuum conferendi, vel efficiendi spirituale, vel etiam quando temporale sit solum gratuita compensatio pro spirituali, aut è contra.

46. Et id quoque locum habet, etiamsi temporale sit principale motiuum dandi spirituale, immò etiamsi sit finis ipsius rei spiritualis, sic vt illud pluris æstimetur, quàm res spiritualis.

47. Cum dixit Concilium Tridentinum eos alienis peccatis communicantes mortaliter peccare, qui nisi quos digniores, & Ecclesiæ magis vtiles, ipsi iudicauerint ad Ecclesias promouent, Concilium, vel primo videtur per hoc digniores non aliud significare velle nisi dignitatem eligendorum sumpto comparatiuo pro positiuo, vel secundo locutione minus propria ponit digniores, vt excludat indignos, non verò dignos; vel tandem loquitur quando fit concursus.

48. Tam clarum videtur, fornicationem secundùm se nullam inuoluere malitiam, & solùm esse malam, quia interdicta, vt contrarium omninò rationi dissonum videatur.

49. Mollities iure naturæ prohibita non est. Vnde si Deus eam non interdixisset, sæpè esset bona, & aliquando obligatoria sub mortali.

50. Copula cum coniugata, consentiente marito, non est adulterium, adeoque sufficit in confessione dicere, se esse fornicatum.

51. Famulus, qui submissis humeris scienter adiuuat herum suum ascendere per fenestras ad stuprandum virginem, & multoties eidem subseruit deferendo scalam, aperiendo ianuam, aut quid simile cooperando, non peccat mortaliter, si id faciat metu notabilis detrimenti, puta ne à Domino malè tractetur, ne toruis oculis aspiciatur, ne domo expellatur.

52. Præceptum seruandi festa non obligat sub mortali, seposito scandalo, si absit contemptus.

53. Satisfacit præcepto Ecclesiæ de audiendo Sacro, qui duas eius partes immò quatuor simul à diuersis Celebrantibus audit.

54. Qui non potest recitare Matutinum, & Laudes, potest autem reliquas Horas, ad nihil tenetur, quia maior pars trahit ad se minorem.

55. Præcepto Communionis annuæ satisfit per sacrilegam Domini manducationem.

56. Frequens Confessio, & Communio, etiam in his, qui gentiliter viuunt, est nota prædestinationis.

57. Probabile est, sufficere attritionem naturalem, modò honestam.

58. Non tenemur Confessario interroganti fateri peccati alicuius consuetudinem.

59. Licet sacramentaliter absoluere dimidiatè tantùm confessos ratione magni concursus Pœnitentium, qualis v. g. potest contingere in die magnæ alicuius festiuitatis, aut Indulgentiæ.

60. Pœnitenti habenti consuetudinem peccandi contra legem Dei, Naturæ, aut Ecclesiæ, etsi emendationis spes nulla appareat, nec est negãda nec differenda absolutio; dummodò ore proferat, se dolere, & proponere emendationem.

61. Potest aliquando absolui, qui in proxima occasione peccandi versatur, quam potest, & non vult omittere, quinimmò directè, & ex proposito quærit, aut ei se ingerit.

62. Proxima occasio peccandi non est fugienda, quando causa aliqua vtilis, aut honesta non fugiendi occurrit.

63. Licitum est quærere directè occasionem proximam peccandi pro bono spirituali nostro, vel proximi.

64. Absolutionis capax est homo quantumuis laboret ignorantia Mysteriorum Fidei, & etiamsi per negligentiam, etiam culpabilem nesciat Mysterium Sanctissimæ Trinitatis, & Incarnationis Domini Nostri Iesu Christi.

65. Sufficit illa Mysteria semel credidisse.

Quicumque autem cuiusuis conditionis, status, & dignitatis illas, vel illarum aliquam coniunctim, vel diuisim defenderit, vel ediderit, vel de eis disputatiuè, publicè, aut priuatim tractauerit, vel prædicauerit, nisi forsan impugnando, ipso facto incidat in excommunicationem latæ sententiæ, à qua non possit (præterquam in articulo mortis) ab alio quacumque etiam dignitate fulgente, nisi à pro tempore existente Romano Pontif. absolui.

Insuper districtè in virtute sanctæ obedientiæ, & sub interminatione Diuini Iudicij prohibet omnibus Christi fidelibus cuiuscumque conditionis, dignitatis; ac status, etiam speciali, & specialissima nota dignis, ne prædictas opiniones, aut aliquam ipsarum, ad praxim deducant.

Tandem; vt ab iniuriosis contentionibus Doctores, seu Scholastici, aut alij quicumque imposterum se abstineant, & vt paci, & charitati consulatur, idem Sanctissimus in virtute sanctæ Obedientiæ eis præcipit, vt tam in libris imprimendis, ac manuscriptis, quàm in Thesibus, Disputationibus, ac Prædicationibus caueant ab omni censura, & nota, nec non à quibuscumque conuicijs contra eas propositiones, quæ adhuc inter Catholicos hinc inde controuertuntur, donec à S. Sede recognitæ super ijsdem propositionibus iudicium proferatur.

Franciscus Riccardus S. Rom. & vniuers. Inquis. Notar.

Loco ✝ Sigilli.

Anno à Natiuitate D. N. IESV Christi millesimo sexcentesimo septuagesimo nono. Indictione secunda, die verò 4. Mensis Martij, Pontificatus autem Sanctiss. in Christo Patris D. N. D. INNOCENTII Diuina Prouidentia Papæ XI. anno tertio, supradictum decretum affixum, & publicatum fuit ad valuas Basilicæ Principis Apostolorum, Cancellariæ Apostolicæ, ac in acie Campi Floræ, ac in alijs locis solitis, & consuetis Vrbis per me Franciscum Perinum eiusdem Sanctissimi D. N. & Sanctissimæ Inquisitionis Cursorem.

SS. D. N. CLEMENTIS
DIVINA PROVIDENTIA
PAPÆ X.

Conſtitutio in qua Regularium priuilegia quo ad prædicationem Verbi Dei, & Sacramenti Pœnitentiæ adminiſtrationem declaratur.

SVperna &c.

Regulares, qui in Eccleſijs ſui Ordinis prædicare voluerint teneri ab Epiſcopo Diœceſano benedictionem petere; prædicare tamen poſſe, quamuis illam non obtinuerint. Quòd ſi Epiſcopus benedictionem nedum non conceſſerit, ſed etiam contradixerit, nec in prædictis quidem Eccleſiis licere Regularibus prædicare, eoſque contrauenientes ab illo tanquam Sedis Apoſtolicæ Delegato cenſuris, aliiſque pœnis Eccleſiaſticis in vim Conſtitutionis fel. rec. Gregorii XV. prædeceſſoris noſtri incipientis, *Inſcrutabili Dei prouidentia*, coerceri, & puniri poſſe, Epiſcopum tamen abſque iuſta, atque rationabili cauſa contradicere non debere: & huiuſmodi benedictionem teneri etiam Regulares petere ſi in quibuſcumque Oratoriis ſui ordinis ſermonem coram populo, vel in Eccleſiis, vel ad crates Monaſteriorum Sanctimonialium eorum iuriſdictioni ſubiectarum, licet clauſis ianuis, & nullus ſecularis ibi interſit, habere voluerint. Poſſe autem Epiſcopum licentiam conceſſam Regularibus in Eccleſiis, quæ ſuorum Ordinum non ſunt prædicare volentibus illos quamuis ab Vniuerſitatibus, aut à Magiſtratibus laicis nominatos, etiamſi Epiſcopi Anteceſſores per tempus immemorabile hanc licentiam abſque examine concedere conſueuerint, quoad doctrinam examinare, ſi ita ipſius arbitrio, quod moderatum, & diſcretum eſſe debet, viſum fuerit, & licentiam prædicandi ſemel iiſdem conceſſam ob rationabiles cauſas licet occultas, prædicationem tamen concernentes ſuſpendere, non poſſe tamen Epiſcopum generatim prohibere Regularibus, qui in Eccleſiis ſuorum ordinum prædicent.

Ad hæc Regulares ab Epiſcopo ad Confeſſiones ſæcularium in ſua Diœceſi audiendas approbatos non poſſe in alia Diœceſi eas abſque Epiſcopi Diœceſani approbatione audire, quamuis pœnitentes ſubditi ſint eius Epiſcopi, à quo ipſi Religioſi iam fuerunt approbati, & generaliter ab Epiſcopo ad perſonarum ſæcularium Confeſſiones audiendas nequaquam cenſeri approbatos ad audiendas Confeſſiones Monialium ſibi ſubiectarum, ſed egere, quoad hoc ſpeciali Epiſcopi approbatione, atque approbatos pro audiendis Confeſſionibus Monialium vnius Monaſterii, minimè poſſe audire Confeſſiones Monialium alterius Monaſterii. Iidem Confeſſores extraordinarios ſemel deputatos, atque approbatos ab Epiſcopo ad Monialium Confeſſiones pro vna vice audiendas, haud poſſe expleta Deputatione in vim approbationis huiuſmodi, aliarum Confeſſiones audire, ſed toties ab Epiſcopo eſſe approbandos, quoties caſus Deputationis contigerit. Cæterum in monaſteriis, ac etiam Collegiis vbi iuxta Regularia inſtituta viuitur, poſſe tam Prælatos Regulares, quam Confeſſores Regularium eorumdem Monaſteriorum, ſeu Collegiorum audire Confeſſiones illorum ſæcularium, qui inibi ſunt verè de familia, & continui Commenſales: non autem illorum, qui tantùm ipſis deſeruiunt. Illos autem Religioſos, qui ad Confeſſiones audiendas idonei generaliter reperti fuerint, ab Epiſcopis quoque, & indiſtinctè abſque aliqua limitatione temporum, certorumque locorum, aut generis perſonarum in Diœceſi propria admittendos. Quoad cæteros verò, qui non adeo idonei reperiuntur, ſi petierint ſe admitti arbitrio Ordinariorum relinqui ipſos cum limitata facultate, prout eiſdem Ordinariis magis expedire videbitur probare, & admittere. Semel autem ſimpliciter approbatos poſſe in Diœceſi Epiſcopi approbantis, quouis anni tempore etiam Paſchali, & quorumcumque etiam infirmorum Confeſſiones audire, abſque vlla Parochorum, vel ipſius Epiſcopi licentia. De qua tamen Confeſſione teneri dictos Religioſos eorundem infirmorum Parochum illicò certiorem reddere: & hoc poſſe illis ab Epiſcopo ſub pœna ſuſpenſionis à facultate audiendi Confeſſiones præcipi: ſufficere tamen vt certior ratio huiuſmodi fiat ſaltem per ſcripturam apud ipſum infirmum relinquendam.

Et eos, qui dictis Religioſis ſimpliciter approbatis paſchali tempore confeſſi fuerint, Conſtitutioni, quæ incipit: *Omnis vtriuſque ſexus*, quoad Confeſſionem dumtaxat ſatisfeciſſe cenſendos. Regulares verò ad eiuſmodi Confeſſiones audiendas præuio examine, ſimpliciter, & abſque vlla temporis præfinitione ab ipſomet Epiſcopo; ſecus autem ſi ab eius Vicario, aut ab Anteceſſoribus Epiſcopis approbatos non poſſe ab eodem, qui ſic approbauit iterum examinari, aut ab eiſdem Confeſſionibus audiendis ſuſpendi, ſeu licentias ipſis conceſſas reuocari, niſi noua ſuperueniente cauſa, quæ ipſas Confeſſiones concernat: de qua tamen haud neceſſarium eſſe vt in Actis conſtet, nec eam teneri Epiſcopum ipſis Regularibus ſignificare, ſed Sedi Apoſtolicæ dumtaxat, vbi eam aperiri poſtulauerit. Porrò ſi Regulares cum ſcandalo, aut aliàs inhoneſtè viuant, vel aliquod delictum committant, per quod rationabili Epiſcopi iudicio videantur à Confeſſionibus ſuſpendendi, in quo ipſius Epiſcopi conſcientiam oneratam eſſe volumus, cum præcipua Miniſtri Sacramenti Pœnitentiæ qualitas ſit vitæ integritas, ac morum honeſtas, vtique eam cauſam ad Confeſſionis Miniſterium pertinere, ac proinde nihil obſtare, quo minus ob eam poſſit Epiſcopus Regulares à ſemetipſo approbatos ſuſpendere, aut repellere à Confeſſionibus audiendis. Attamen Confeſſiones audiendi facultatem omnibus ſimul vnius conuentus Regularibus Confeſſoribus adimi ab Epiſcopo inconſulta Sede Apoſtolica nullatenus poſſe. Ex facultatibus per Mare magnum, aliaue Priuilegia Regularibus cuiuſcumque Ordinis, Inſtituti, aut Societatis etiam Ieſu,

con-

concessis factam eis non esse potestatem absoluendi in casibus ab Episcopo sibi reseruatis. Et per Confirmationes dictorum Priuilegiorum, quas Regulares à Sede Apostolica post Sacrum Tridentinum obtinuerunt, nequaquam reuixisse priuilegia prius ab eodem Concilio, aut deinde Apostolicis etiam Decretis sublata, atque extincta, si quæ habebant, absoluendi à casibus Episcopo reseruatis.

Et habentes facultatem absoluendi ab omnibus casibus Sedi Apostolicæ reseruatis, non ideò à casibus Episcopo Reseruatis posse absoluere: posse autem Regularem Confessorem in ea Diœcesi, in qua est approbatus confluentes ex alia Diœcesi à peccatis in ipsa reseruatis, non autem in illa vbi idem Confessor est approbatus absoluere, nisi eosdem Pœnitentes nouerit in fraudem reseruationis ad alienam Diœcesim pro absolutione obtinenda migrasse. Vigore supradictorum Priuilegiorum nequaquam licere Regularibus etiam satisfacta parte absoluere Pœnitentes à Censuris, quoad externum, & iudiciale forum, & absolutos ab eis in foro Pœnitentiali vtique non censeri absolutos in exteriori Iudicio, & contentioso. Quin immò Censuris Ecclesiasticis irretitos, & denonciatos ab Episcopis cogi posse gerere se pro talibus, etiamsi à Regularibus fuerint absoluti. Quoties exhibitis aliquibus Regularium Apostolicis Priuilegiis coram Episcopo, ab eo iudicetur ipsa non suffragari casui, de quo agitur; si dictorum Priuilegiorum verba obscura sint, & ambigua non esse ad Metropolitanum prouocandum, sed cum eius sit interpretari, cuius est condere, dictorum Priuilegiorum interpretationem Sedis Apostolicæ iudicio prout aliàs constitutione Prædecessoris nostri &c. fel. rec. Clementis IV. statutum fuit, esse exquerendum.

Non obstantibus quibuscunque &c. etiam insolitis casibus.

Datum Romæ anno 1670. vndecimo Kalendas Iulii Pontificatus nostri anno primo.

Nota: In propositionibus damnatis ab Alexandro VII. propositio duodecima videbatur limitata ad solos Mendicantes. Ita enim habet propositio; Mendicantes possunt absoluere à casibus Episcopis reseruatis, non obtenta ad id ab Episcopo facultate. At Clemens X. magis ample loquitur, dum absolute sic pronunciat: Ex facultatibus per Mare magnum, aliàve priuilegia cuiuscumque Ordinis, instituti, aut Societatis etiam Iesu concessis, facta eis non est potestas absoluendi in casibus ab Episcopo sibi reseruatis.

DECRETVM

De Apocryphis Indulgentijs.

DElatæ sæpius fuere ad Sacram Congregationem Indulgentijs, sacrisque Reliquijs præpositam Indulgentiæ quædam confictæ, & omninò falsæ, quæ per diuersas Orbis Christiani partes circumferuntur; aliæ verò examinandæ, quæ adhibito studio inuentæ sunt vel apocryphæ, vel à Romanis Pontificibus reuocatæ, vel nullæ, quod datum eis tempus præterijsset: quarum quidem plurimæ, cum non facilem cognitionem habeant Christi fideles harum rerum minus peritos falluṅt, qui spe indulgentiæ, remissionisque peccatorum suorum consequendæ frustrantur. Quamobrem eadem Sacr. Congregatio vehementer cupiens huic malo magis in dies serpenti occurrere, animarum profectui, & Indulgentiarum dignitati consulere, plures illarum singulari diligentia colligi, & in Indicem referri curauit.

Tales in primis sunt illæ, vti afferunt, concessæ à Ioanne II. & Sixto IV. recitantibus Orationem charitatis Iesu Christi Domini nostri, Precor te, pijssime Domine &c. ab Vrbano II. Ecclesiæ S. Mariæ, vt vulgò dici solet, Campagnole, & S. Victoriæ, ab Eugenio III. Reuelationi de plaga in humero Iesu Christi factæ S. Bernardo, ab Innocentio III. Archiconfraternitati, & Ordini Redemptionis, à Bonifacio IX. visitantibus Cappellam S. Nicolai de Tolentino in eius die festo, à Ioanne XXII. osculantibus mensuram plantæ pedis Beatæ Mariæ Virginis, ab Alexandro VI. Imagini B. Mariæ, vulgò dictæ, Laghetti, à Leone X. gestantibus funiculum S. Francisci, primum in Vrbe impressæ, deinde Mediolani anno 1665. (suas tamen habent, & veras Confratres Archiconfraternitatis Chordigerorum S. Francisci) recitantibus salutationem Angelicam ad pulsum horologij, & Imagini Conceptionis Mariæ Virginis immaculatæ in circulo depictæ, cuius pedibus Luna subiecta est, à Pio IV. vel Pio V. Principi Senatum, à Clemente VIII. dicentibus Orationem, O magnum mysterium &c. & Ecclesiæ S. Mariæ, quam vocant, Montis Serrati, Auenione impressæ, tum aliæ pro animabus Christi fidelium defunctorum impressæ Matriti 20. Iulij à Paulo V. cantantibus Hymnum, Te Matrem Dei laudamus, Te Mariam Virginem confitemur &c. vel si die Sabbathi interfuerint dum idem canitur, & Coronis, Rosarijs, Imaginibus, & Numismatibus, quæ medallias appellant, ab eo benedictis, Federico Cardinali Borromæo supplicante anno 1611. dum Ecclesia Romæ in honorem S. Caroli ædificaretur, & ab eodem Paulo, & Gregorio XV. dicentibus, Sia lodato il Santissimo Sacramento, laus Sacramento, ab Vrbano VIII. in honorem eiusdem Sacramenti, precibus Cardinalis Magalotti, & Sacerdotibus, celebrata Missa, dicentibus, Aue filia Dei Patris, Aue Mater Dei filij &c. à Clemente X recitantibus mane, meridie, ac Vespere consuetam Antiphonam, Angelus Domini &c. & in fine, Deo gratias, & Mariæ: ac demum aliæ à nonnullis Romanis Pontificibus tributæ, vt aiunt, Coronis Mysteriorum Passionis Domini nostri Iesu Christi prece magni Ducis Etruriæ.

Talis Indulgentia Sodalitatis S. Nicolai, qua repetita quinquies Oratione Dominica, & salutatione Angelica, vnam liberari animam quolibet die à Purgatorij pœnis affirmant. Tales aliæ Perusij Confraternitatis Sanctorum Sebastiani, & Rochi, & Romæ Societatis S. Bernardi ad Columnam Traiani, Tales demum aliæ Cruce signatorum S. Eustorgij Mediolani, Arimini, & Bononiæ.

Eius generis sunt & illæ concessæ, vt aiunt, Capellæ Rosarij in Ecclesia S. Antonij de Rouigo, seu Rodigij, vel Ecclesiæ Sanctiss. Trinitatis Bergomi, aut S. Petri Montis Todoni die festo Inuentionis Sanctiss. Crucis, vel gestantibus funiculum S. Francisci de Paula, vel celebrantibus Missas S. Augustini, aut alias quinque in honorem quinque festiuitatum B. V. vel recitantibus Officium S. Franciscæ Romanæ, aut Antiphonam, ò Passio magna &c. in memoriam Passionis Iesu, aut Rosarium S. Annæ (quod Congregatio Sacrorum Rituum non probat) aut orationem, quæ impressa cum imagine S. Annæ circumferri solet, Aue gratia plena &c. (quæ oratio prohibetur) aut Officium Conceptionis B. V. Immaculatæ, quod asserunt à Paulo V. probatum fuisse, aut orationem, Deus, qui nobis in S. Sindone &c. (excipitur indulgentia centum dierum anno 1671. concessa precibus Ducissæ Sabaudiæ ad annos 25. cunctis in illius ditione degentibus) aut aliam, Aue filia Dei &c. post communionem recitandam, vel aliquo conspicuo signo venerantibus Sanctissimi Eucharistiæ Sacramenti nomen: Indulgentiæ rursus octoginta millium annorum veteri de Tabula exscriptæ, quam in Basilica Lateranensi asseruari affirmant, pro dicentibus orationem illam verè piam: Deus qui pro redemptione Mundi &c. cum quæ impressæ fuerunt Papiæ anno 1670. sub hoc titulo, Summario delle Indulgenze concesse dalla Santità di Nostro Sign. Papa Leone X. alla Imagine della Concezzione della Gloriosa Vergine Maria, vel Pisauri sub nomine B. Ioannæ anno 1608. euulgatæ, vel Barlettæ, seu Baruli à recitantibus quasdam, non sanè malas orationes, lucrandæ; vel Parmæ à visitantibus per Quadragesimæ dies Ecclesias Tertij Ordinis S. Francisci, vel Pistorij, & Vastillæ à recitantibus orationem, Aue Sanctiss. Maria, Mater Dei, Regina Cœli &c. & aliæ in peculiari impresso libro descriptæ, quibus frui dicunt Deuotos Seraphicos, & Benefactores.

His annumerandæ sunt, quæ Crucibus Carauacensibus tributæ dicuntur, vel Coronæ, siue Stellario Conceptionis Virginis immaculatæ, quod ex duodecim globulis precarijs constat, vel Granis, Crucibus, & Coronis Aloysiæ ab Ascensione Hispaniæ Monialis Ordinis S. Claræ, vel mensuræ altitudinis Iesu Christi Domini nostri, vel Imagini, aut mensuræ vulneris lateri eius inflicti, vel orationi, vt aiunt, in Sepulchro Domini nostri repertæ; & indulgentiæ, vt aiunt, innixæ reuelationi factæ Sanctis Brigittæ, Mechtildi, & Elisabeth, vel B. Ioannæ de Cruce, & concessæ, vt asserunt, granis, quæ aliquod ex tribus granis tetigerint ex antiquis penes Romanum Pontificem, Hispaniarum Regem, & Ministrum Generalem Fratrum Minorum Obseruantiæ S. Francisci.

Omnes verò, & singulas iam dictas Indulgentias Sacra Congregatio partim esse confictas, & planè falsas declarat, partim apocryphas, vel ex alio capite nullas, quæ neminem suffragari possunt, easque in futurum vllo in loco, vt veras publicari, & lucrandas Christi fidelibus proponi

poni vetat; Foliaque, & libros, vbi ista proponuntur, seu affiguntur, omninò præcipit aboleri, nisi prædictæ Indulgentiæ fuerint diligenter expunctæ, nec ideò tamen vult, alias, quas hoc Decretum non continet, pro veris, & legitimis, tacitèque probatis haberi.

Ac demum omnes Indulgentias concessas ante Decretum Clementis VIII. datum die 9. Ianuarij 1597. Coronis, Rosarijs, Granis, seu calculis, Crucibus, & Imaginibus sacris, vel ante illud Pauli V. quod incipit *Romanus Pontifex* &c. editum 23. Maij anno 1606. personis Regularibus quarumcunque Religionum, & Ordinum, etiam Mendicantium, vel ante Constitutionem 115. Clementis VIII. cuius initium, *Quæcumque* &c. & 68. Pauli V. incipientem, *Quæ salubriter* &c. datas per aggregationem vel aliam communicationem ab Archiconfraternitate, illa, Ordine, Congregatione, Societate etiam Iesu, Capitulo, vel Cætu quocumque vel ab eorum Officialibus, Superioribus, alijsque personis, vel persona, etiamsi earum, vel eius mentio specialis, & indiuidua facienda esset, nisi fuerint deinde Romani Pontificis authoritate innouatæ, aut confirmatæ, nullius esse roboris, & momenti declarat.

Porrò Summaria Indulgentiarum pro Congregationibus Doctrinæ Christianæ, & Confraternitatibus SS. Trinitatis, Redemptionis Captiuorum, Nominis Dei, Rosarij, B. Mariæ de Mercede Redemptionis Captiuorum, B. Mariæ de Monte Carmelo, Cincturæ S. Augustini, & Monicæ, nisi ab eadem Congregatione recognita, non permittuntur.

Indulgentias verò Stationum Vrbis, quæ à Romanis Pontificibus singulari quodam beneficio vel communicatæ sunt, vel communicabuntur interdum, aliquibus locis, Ordinibus, aut personis, diebus tantùm Stationum in Missali Romano descriptis suffragari posse declarat: semel autem duntaxat in die plenariam Indulgentiam in certos dies Ecclesiam visitantibus concessam, vel aliud pium opus peragentibus lucrifieri.

De quibus relatione facta per Secretarium ad Sanctissimum, cuncta Sanctitas Sua probauit, & inuiolatè seruari iussit. Datum Romæ die 7. Martij 1678.

Aloysius Card. Homodeus.

Loco ✠ Sigilli.

Michael Angelus Riccius Secret.

Die 12. mensis Martij 1678. supradictum Decretum affixum, & publicatum fuit ad Valuas Curiæ, & in acie Campi Floræ, ac alijs locis solitis, & consuetis Vrbis per me Rocchum de Stephanis Sanctiss. Domini Nostri Papæ Curs.

Laurentius Segnus Magister Curs.

DE-

DECRETVM

Circa Communionem Quotidianam.

CVm ad aures Sanctiſſimi D. N. fide dignorum teſtimonio peruenerit in quibuſdam Diœceſibus vigere vſum quotidianæ Communionis, etiam in feria ſexta Paraſceue, & ſimul affirmari eandem quotidianam Communionem præceptam eſſe à iure Diuino, quin etiam in illius adminiſtratione aliquos abuſus inoleuiſſe; videlicet, quod aliqui, non in Eccleſia, ſed in priuatis Oratoriis, & Domi, imò cubantes in lecto, & non laborantes vlla grauis infirmitatis nota ſumant Sacroſanctam Euchariſtiam, quam argentea theca incluſam in crumena, aut ſecretò illis deferunt Sacerdotes ſæculares, aut Regulares; aliique in Communione accipiant plures formas, ac particulas, vel grandiores ſolito: ac tandem quis confiteatur peccata venialia ſimplici Sacerdoti non approbato ab Epiſcopo, aut Ordinario. Cùm autem hæc Sanctiſſimus conſideranda commiſerit S. Congregationi Cardinalium Concilii Tridentini Interpretum, eadem S. Congregatio, præuia matura diſcuſſione ſuper prædictis vnanimi ſententia ita cenſuit: Etſi frequens, quotidianuſue Sacroſanctæ Euchariſtiæ vſus à SS. Patribus fuerit ſemper in Eccleſia probatus: nunquam tamen, aut ſæpius illam percipiendi; aut ab ea abſtinendi, certos ſingulis menſibus, aut hebdomadis dies ſtatuerunt quos nec Concilium Tridentinum præſcripſit, ſed quaſi humanam infirmitatem ſecum reputaret, nihil præcipiens, quid cuperet tantum indicauit, cùm inquit: Optaret quidem Sacroſancta Synodus, vt in ſingulis Miſſis fideles adſtantes Sacramentali Euchariſtiæ perceptione communicarent, Idque non immeritò, multiplices enim ſunt conſcientiarum receſſus, variæ ob negotia ſpiritus alienationes, multæ è contra gratiæ, & Dei dona paruulis conceſſa, quæ cum humanis oculis ſcrutari non poſſimus, nihil certè de cuiuſque dignitate, atque integritate, & conſequenter de frequentiori, aut quotidiano vitalis panis eſu poteſt conſtitui. Et propterea quod ad negotiatores ipſos attinet, frequens ad Sacram alimoniam percipiendam acceſſus, Confeſſariorum ſecreta cordis explorantium iudicio eſt relinquendus, qui ex conſcientiarum puritate, & frequentiæ fructu, & ad pietatem proceſſu Laicis negotiatoribus, & Coniugatis, quod proſpicient eorum ſaluti profuturum, id illis præſcribere debebunt. In Coniugatis autem hoc amplius animaduertent, cùm B. Apoſtolus nolit eos inuicem fraudari, niſi fortè ex conſenſu ad tempus, vt vacent orationi eos ſerio admoneant, tanto magis ob Sacratiſſimæ Euchariſtiæ reuerentiam continentiæ vacandum puriorique mente ad Cœleſtium Epularum communionem eſſe conueniendum. In hoc igitur Paſtorum diligentia potiſſimum inuigilabit, non vt à frequenti, aut quotidiana Sacræ Communionis ſumptione vnica præcepti formula aliqui deterreantur, aut ſumendi dies generaliter conſtituantur, ſed magis quid ſingulis permittendum per ſe, aut Parochos, ſeu Confeſſarios ſibi decernendum putet; Illudque omnino prouideat, vt nemo à Sacro Conuiuio ſeu frequenter, ſeu quotidie acceſſerit repellatur, & nihilominus det operam, vt vnuſquiſque dignè pro deuotionis, & præparationis modo rariùs, aut crebriùs Dominici Corporis ſuauitatem deguſtet. Iidem Moniales quotidie Sacram Communionem petentes admonendæ erunt vt in diebus ex earum Ordinis inſtituto præſtitutis communicent; Si quæ verò puritate mentis niteant, & feruore ſpiritus ita incaluerint, vt dignæ frequentiori, aut quotidiana Sanctiſſimi Sacramenti perceptione videri poſſint, id illis à Superioribus permittatur. Proderit etiam præter Parochorum, & Confeſſariorum diligentiam, opera quoque Concionatorum vti, & cum eis conſtitutum haberi, vt cum fideles ad Sanctiſſimi Sacramenti frequentiam (quod facere debent) accenderint, ſtatim de magna ad illud ſumendum præparatione orationem habeant, generatimque oſtendant, eos qui ad frequentiorem, aut quotidianam ſalutiferi cibi ſumptionem deuoto ſtudio excitantur, debere, ſiue Laici negotiatores ſint, ſiue Coniugati, ſiue quicumque alii ſuam agnoſcere infirmitatem, vt dignitate Sacramenti, ac Diuini iudicii formidine diſcant cœleſtem menſam, in qua Chriſtus eſt revereri. Et ſi quando ſe minus paratos ſenſerint, ab ea abſtinere, ſeque ad maiorem præparationem accingere. Epiſcopi autem, in quorum Diœceſibus viget huiuſmodi deuotio erga Sanctiſſimum Sacramentum pro illa gratias Deo agant, eamque ipſi adhibito prudentiæ, & iudicii temperamento alere debebunt, & ab eorum officio poſtulari ſibi maximè perſuadebunt, nulli labori, aut diligentiæ parcendum vt omnis irreuerentiæ & ſcandali ſuſpicio in veri, & immaculati Agni perceptione tollatur, virtuteſque, ac dona in ſumentibus augeantur; Quod abundè continget, ſi ii, qui deuoto huiuſmodi ſtudio, diuina præſtante gratia tenentur, ſeque Sacratiſſimo Pane frequentius refici cupiunt, ſuas vires expendere, ſeque probare cum timore, & charitate aſſueuerint. Quibus Chriſtum Dominum qui ſe fidelibus manducandum, & ſe pretium in morte tradidit, atque in cœleſti Regno ſe præmium eſt daturus, precatur Sacra Congregatio, vt ſuam opem ad dignam præparationem, & ſumptionem largiatur. Porro Epiſcopi, & Parochi ſeu Confeſſarii redarguant aſſerentes Communionem quotidianam eſſe de iure diuino, doceant in Eccleſiis, ſeu Oratoriis priuatis, ex diſpenſatione, ſeu Priuilegio Pontificis de manu Sacerdotis ſumendam Sanctiſſimam Euchariſtiam, nec eam vllo

modo

modo deferendam in Crumena, aut secretò ad existentes domi, vel cubantes in lecto, quàm ad infirmos, qui ad illam suscipiendam ad loca prædicta accedere non valeant; & ad eos, si ab Ecclesiâ deferatur, publicè, & cum pompa iuxta formam Ritualis Romani; Si verò ab Oratorio priuilegiato, cum forma decenti. Curent etiam, vt circa Communionem in ferià sexta Parasceue, Missalis Rubricæ, & Ecclesiæ Romanæ vsus seruentur, insuper admoneant nulli tradendas plures Eucharistiæ formas, seu particulas, neque grandiores, sed consuetas; Non permittant, vt venialium confessio fiat simplici Sacerdoti, non approbato ab Episcopo, aut Ordinario Sij Parochi, & Confessarii etiam Regulares, aut quicumque alii Sacerdotes secus egerint, sciant Deo Optimo Maximo rationem reddituros esse, neque defuturam Episcoporum, & Ordinariorum iustam, ac rigorosam animaduersionem in contrafacientes, etiam Regulares, etiam Societatis Iesu, facultate ipsis Episcopis, & Ordinariis per hoc Decretum per Sedem Apostolicam specialiter attributa.

Et facta de præmissis omnibus, ac de verbo ad verbum relatione, Sanctitas Sua approbauit, ac præsens Decretum Typis dari, ac publicari voluit. In quorum &c. Datum Romæ 12. Februarii 1679.

F. Card. Columna Præf.

S. Archiepisc. Brancaccius Episc. Viterbien. Secr.

Die 15. mensis Februarii 1679. supradictum Decretum affixum, & publicatum fuit per Vrbem ad valuas Curiæ, & in acie Campi Floræ, vt moris est, per me Ægidium Felicem SS. D. N. PP. Cursorem. Pro D. Magistro Cursorum Gregorius Staggius Apost. Curs.

FINIS.

Imprimatur

Fr. Io: Thomas Rouetta Inquisit. Gen. Venetiarum.

Vidit Nicolaus Guglielmius Corrector publicus.